

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 00097140 8

~~PLINII~~
76
T
471
(ΠΛΩΤΙΝΟΥ ΑΠΑΝΤΑ.)

P L O T I N I

OPERA OMNIA

PORPHYRII LIBER DE VITA PLOTINI

CUM

MARSILII FICINI COMMENTARIIS

ET EJUSDEM INTERPRETATIONE CASTIGATA.

ANNOTATIONEM IN UNUM LIBRUM PLOTINI ET IN PORPHYRIUM

ADDIDIT

DANIEL WYTTENBACH.

APPARATUM CRITICUM DISPOSUIT, INDICES CONCINNAVIT

G. H. MOSER,

PH. DR. GYMNASII ULMENSIS RECTOR.

AD FIDEM CODICUM MSS. ET IN NOVÆ RECENSIONIS MODUM GRÆCA LATINAQUE EMENDAUIT,

INDICES EXPLEVIT, PROLEGOMENA, INTRODUCTIONES,

ANNOTATIONES EXPLICANDIS REBUS AC VERBIS

ITEMQUE

NICEPHORI NATHANAELIS ANTITHETICUM ADVERSUS PLOTINUM

ET DIALOGUM GRÆCI SCRIPTORIS ANONYMI INEDITUM DE ANIMA

ADJECIT

FRIDERICUS CREUZER,

DR. LITERARUM GRÆCARUM ET LATINARUM DOCTRINARUMQUE ANTIQUITATIS

IN ACADEMIA HEIDELBERGENSI PROFESSOR.

VOLUMEN SECUNDUM.

OXONII,

E TYPOGRAPHEO ACADEMICO.

MDCCCXXXV.

B
693

A3L3

1835

V.2

1835
1835

MARSILII FICINI

IN

LIB. PRIMUM ET SECUNDUM ENNEADIS QUARTÆ

DE ANIMA,

ARGUMENTUM.

SUMMA LIBRORUM.

Intellectus primus est essentia prima, a quo et in quo sunt semper intellectus alii. Item quomodo anima sit individua simul atque dividua.

QUONIAM, quæ hic Plotinus de anima disserit, alibi latius pertractavimus, præsertim in primo, et tertio, et septimo theologiæ libro, ideo hic breviter attingemus. Generatio semper contendit ad esse: primo quidem ad esse nudum, deinde ad esse vivum, post hæc ad esse, quod dicitur sensuale, denique ad esse intellectuale tanquam summum, ubi anima intellectualis ad corporis descendit commercium: ejusmodi vero est ordo essentiæ vel essendi in generationis gradibus acquisitus. Super hunc ordinem extat ordo essentiæ in æternis gradibus universi, in quo summum tenet velut principium ipse simpliciter intellectus: a quo intellectus animalis in generatione descendens summum tenet in toto generationis ordine tanquam finis, non quidem simpliciter generatione factus, sed accommodatus corpori ad providentiam totius explendam. Est autem ipse simpliciter intellectus ubique totus: sunt et in eo non solum per ideas, verum etiam per proprias (ut ita dixerim) existentias intellectuales animæ, secundum intellectualem sibi propriam facultatem, etiam dum sunt in corpore. Quemadmodum lineæ a centro ad circumferentiam usque productæ, non discedunt a centro dum attingunt circumferentiam, et radii non relinquunt solem interim terrena contingunt atque sicut lineæ radiique extra prominentes inter se loco distant, in ipso tamen principio sunt loco simul: Sic animæ apud nos secundum corpora situ distantes, ibidem sunt omnes secundum intellectum in mente divina: secundum intellectus

inquam suos, illic inter se differentes, sicut et linearum radiorumque termini inter se sunt alii, etiam ubi centrum solemque contingunt. Hinc effici vult Plotinus, ut intellectus prophetæ hominisque abstracti, etsi in Oriente tantum videatur esse, prospiciat tamen, quæ fiunt in Occidente, atque ex uno quodam loco miraculosum aliquid agat in alio, et cogitatione affectioneque sua clam moveat alios: quia videlicet intellectus omnes in se invicem, et ubique sunt: quando quidem sunt semper in simplici mente divina, tota semper ubique præsentem. Qua quidem præsentia et Deus percipiat preces, et homines cum Deo familiarissime colloquantur. Esse quoque vult intellectus ejusmodi familiares hominum dæmones, assiduosque duces singulis singulos attributos. Nam externi dæmones forte non adeo possunt singuli hominibus singulis adhiberi. Censet Platonem, ubi ait in Timæo animam componi ex essentia quadam individua, itemque dividua circa corpora, primam essentiam intellexisse intellectualem animæ potestatem, nunquam ad corpora declinantem: secundam vero illam animæ naturam, quæ corpori se prorsus accommodat, quæ tamen interim individua dicitur: quoniam et anima corpori copulata quantumcunque membra corporis inter se distent, ipsa a se ipsa non distat: quippe cum eadem in quolibet membro sit tota: ita vero se habere utramque (ut diximus) animæ facultatem, tum in anima nostra, tum etiam et in anima mundi. Cæterum cum dicat intellectum et mundi et hominis omnibus

sui corporis membris esse præsentem: itemque divinum intellectum partibus mundi cunctis adesse, cur non ex hoc saltem dicitur ita per corpus esse divisus, ut anima? quia videlicet intellectus quilibet sua præsentia nihil tribuit corpori, nisi per animam: ut videatur adesse potius, quam inesse. Præterea intellectus æque se habet in qualibet corporis portione, ut videatur penitus indivisus: anima vero aliam sui vim actionemque in hoc membro, aliam in alio exercet, vitamque et sensum atque motum per diversos gradus corporis sui membris accommodat, itaque divisa quodammodo videtur in corpore. In secundo hic de anima libro notabis Endelechiam illam Aristotelicam, qua anima dicitur actus et perfectio corporis, accipi posse etiam apud Aristotelem non solum pro forma, et anima a corpore inseparabili, sed etiam pro ea, quæ sit a corpore separabilis. Proinde considerabis, quod proprie dividitur, id in substantia dividi: quod vero movetur, posse moveri quidem proprie, secundum accidentia ejus et qualitates atque modos, interim tamen substantia permanere: ideoque divisione potius, quam motu, attingi substantiam, atque lædi. Cum vero in ipso rerum descensu bonum quidem exordiat a summo, malumve a minimo, merito descendendo rem proprie mobilem prius, quam proprie divisibilem reperimus. Igitur sub intellectu divino, qui et individuus est penitus, et immobilis, invenimus animam indivisibilem quidem, quamvis proprie mobilem: deinde formam qualitatemque

corpoream undique mobilem atque divisam. Demum corpus, quod et hujus divisionis origo est, ac velut iners aliunde movetur. Quando vero animam divisibilem dicimus, non proprie, ut de corpore atque qualitate, sed improprie loquimur. intelligentes non quidem sectam secundum corporis sectiones ut qualitas, sed accommodatam corpori mobili divisoque, viresque suas, et actus, et dona aliis membris aliter distribuere. Notabis interea molem formamque corpoream, natura sua penitus dissipabilem, tum in nobis tum in mundo non posse aliter colligari, quam ab anima, quæ non sit æque divisa, sed in qualibet parte sit tota. Item mundi animam quatenus in se multitudinem habet virium atque formarum, quodammodo mobilem esse accommodatam ad corpus mundi vivificandum: accommodatam, inquam, ab ipsa mente divina immobili quidem omnino, habente tamen multitudinem in se formarum, quamvis non usque ad minima differentium ibi, sicut in anima differunt. Item quatenus et in mente divina primum, et deinde in anima mundi regnat unitas, vigetque simplicitas eminens, inde ratione quadam intellectuali sapienterque omnia regi. Conclude quinque hic rerum gradus: Ipsum bonum unum in se tantum est, divina mens, unum, multa, anima tum mundi, tum nostra unum in se est, atque multa. Qualitas formaque corporea qualibet multa in se est et unum: corporis ipsa moles non unum jam secundum se, sed multa censetur. Reliqua in Theologia (ut diximus) exponuntur.

LIBRORUM QUARTÆ ENNEADIS PHILOSOPHI PLOTINI SERIES.

MARSILIO FICINO INTERPRETE.

I. <i>Primus liber de essentia animæ summam.</i>	<i>animæ.</i>	
II. <i>Secundus de essentia animæ distinctius.</i>	V. <i>Quintus iterum de dubiis animæ, vel de visione.</i>	VIII. <i>Octavus de descensu animæ in corpora.</i>
III. <i>Tertius de dubiis animæ.</i>	VI. <i>Sextus de sensu et memoria.</i>	IX. <i>Nonus utrum omnes animæ sint una anima.</i>
IV. <i>Quartus item de dubiis</i>	VII. <i>Septimus de immortalitate</i>	

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Δ.

ΛΟΓΟΣ Α.

P L O T I N I

ENNEAD. QUARTÆ,

LIBER I.

ΠΕΡΙ ΟΥΣΙΑΣ ΨΥΧΗΣ.

De essentia animæ summatim.

360' **Ε**Ν τῷ κόσμῳ τῷ νοητῷ ἢ ἀληθινῇ οὐσίᾳ· νοῦς τὸ ἄριστον αὐτοῦ
ψυχαὶ δὲ κάκει· ἐκείθεν γὰρ καὶ ἐνταῦθα. Κακείνος ὁ κόσμος¹⁰
B ψυχὰς ἄνευ σωμάτων ἔχει· οὗτος δὲ τὰς ἐν σώμασι γιγνομένας καὶ
μερισθείσας τοῖς σώμασιν. Ἐκεῖ δὲ ὁμοῦ μὲν πᾶς νοῦς καὶ οὐ δια-
κεκριμένος οὐδὲ μεμερισμένος· ὁμοῦ δὲ πᾶσαι ψυχαί, ἐν ἐνὶ τῷ
κόσμῳ, οὐκ ἐν διαστάσει τοπικῇ. Νοῦς μὲν οὖν ἀεὶ ἀδιάκριτος, καὶ
οὐ μεριστός· ψυχὴ δὲ ἐκεῖ ἀδιάκριτος καὶ ἀμέριστος· ἔχει δὲ φύσιν¹⁵

9. τῷ νοητῷ] Cod. Vat. omittit τῷ.

ib. ἢ ἀληθινῇ] Cod. Darm. omittit ἢ.

11. οὗτος δὲ] Cod. Vat. omittit δὲ; in marg. additum est.

ib. σώμασι γιγνομένας] Codd. Ciz. Marc. A. a. b. Med. A. Vat. σώματι. Tum Vat. in repetita scriptione γιγνομένας.

12. πᾶς νοῦς] Codd. Med. A. B. Vat. πᾶ;

νοῦς cum Marc. A. a. B. a. Ed. νοῦς πᾶς.

ib. διακεκριμένος] Codd. Ciz. Marc. A. b. Bb. Med. A. B. Vat. (tres hi in repetita scriptione) διακεκριμένον, et mox iidem, et rursus Med. A. B. Vat. in rep. ser. μεμερισμένον. Non male.

13. δὲ πᾶσαι] Codd. Ciz. Med. A. B.

Vat. (tres posteriores in rep. ser.) omittunt πᾶσαι, cum Marc. Ab. Bb.

ib. ἐν ἐνὶ] Codd. Ciz. Med. A. B. Vat. (ut in præcedd.) ἐν αἰῶνι.

14. Νοῦς μὲν οὖν ἀεὶ ἀδιάκριτος] Contoleon in cod. Vat. nr. 214i non habet ἀεὶ. Οὖν omittit Marc. Ab. et ἀεὶ Marc. Aa.

Intellectus primus est essentia prima, a quo et in quo sunt semper intellectus alii. Item quomodo anima sit individua simul atque dividua.

IN mundo intelligibili regnat essentia vera, cui præstantissimum est intellectus: animæ autem et illic adsunt, inde namque venerunt et hunc in mundum. Ille quidem mundus animas

habet absque corporibus: hic autem jam corporibus insitas divisasque per corpora. Illic sane simul est intellectus omnis, neque discretus neque divisus: simul et uno in mundo sunt animæ, nec ex ullis locorum intervallis distantiam patiuntur. Intellectus igitur indiscretus indivisusque est semper, sed anima illic quidem indiscreta indivisa-

μερίζεσθαι. Καὶ γὰρ ὁ μερισμὸς αὐτῆς τὸ ἀποστῆναι καὶ ἐν σώμασι ³⁶¹
γενέσθαι· μεριστὴ οὖν εἰκότως περὶ τὰ σώματα λέγεται εἶναι, ὅτι
οὕτως ἀφίσταται καὶ μεμέρισται. Πῶς οὖν καὶ ἀμέριστος; οὐ γὰρ
ὅλη ἀπέστη, ἀλλ' ἔστι τι αὐτῆς οὐκ ἐλληλυθὸς, ὃ οὐ πέφυκε μερίζε-
5σθαι. τὸ οὖν ἐκ τῆς ἀμερίστου καὶ τῆς περὶ τὰ σώματα μεριστῆς
ταυτόν τῶ ἐκ τῆς ἄνω καὶ κάτω οὔσης, καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἐξημμένης,
ρύνεισης δὲ μέχρι τῶνδε, οἶον γραμμῆς ἐκ κέντρου. Ἐλθοῦσα δὲ ἐν- B
θάδε τούτῳ τῶ μέρει ὄρα, ὡς καὶ αὐτῶ τῶ μέρει σώζει τὴν φύσιν τοῦ
όλου· οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα μόνον μεριστὴ, ἀλλὰ καὶ ἀμέριστος. Τὸ
10 γὰρ μεριζόμενον αὐτῆς ἀμερίστως μερίζεται· εἰς ὅλον γὰρ τὸ σῶμα
δοῦσα αὐτήν, καὶ μὴ μερισθείσα, τῶ ὅλη εἰς ὅλον ἐν παντὶ εἶναι
μεμέρισται.

1. σώμασι] Codd. Marc. Aa. Ba. Med. A.B. Vat. utrobique σώματι. Ita etiam Contol.

2. περὶ τὰ] Cod. Ciz. ἐπὶ πά.

3. ἀφίσταται] Cod. Med. B. ἰξίσταται.

4. αὐτῆς] Marc. Ba. αὐτῆς

5. καὶ τῆς περὶ] Cod. Vat. in rep. ser. καὶ τῆς ἐπί.

6. ταυτόν, τῶ] Cod. Vat. bis ταυτόν τῶ.

ib. κάτω οὔσης] Codd. Marc. A.B. Med. A.B. Vat. (omnes in rep. ser.) κάτω ἰούσης. Ciz. κατιούσης.

ib. ἐξημμένης] Ita Codd. Ciz. Darm. Vat. Marc. Ab. Bb. Reliqui cum Ed. ἰξημμένης. Pro τῶνδε Marc. Ab. τῶν τῆδε.

8. ὡς καὶ] Codd. Marc. Aa. Ba. Med. A.B. Vat. ᾧ καί.

ib. σώζει] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. (tres poster. in rep. ser.) σώζειν. Fortasse Ficinus legit ἴσα.

9. οὐδὲ γὰρ] Cod. Vat. οὐ γάρ.

ib. μεριστῆ] Cod. Vat. μεριστῆ (sic).

10. ἀμερίστως] Codd. Med. A. (a pr. m.) B. Vat. Marc. Aa. ἀμερίστω (sic).

11. δοῦσα] Cod. Vat. διδοῦσα. Marc. Aa. δοκοῦσα.

ib. αὐτήν] Codd. Marc. Aab. Med. A. B. αὐτήν, omisso seq. καὶ, quod abest etiam a Cod. Vat. Illud recepi.

ib. ἐν παντί] Cod. Ciz. (ex corr.; nam a pr. m. est τὸ ἐν) Med. A.B. (in rep. ser.) τῶ ἐν παντί et ita etiam Marc. Ab.Bb. quod placuisse videtis Ficino.

12. μεμέρισται] Scribitur in Cod. Med. B. et Vat. μεμερισται. Post hanc vocem in Cod. Med. B. scriptum est τίλος.

que vivit: habet vero naturam divisionis ejusdam capacem. Ejus namque partitio est, illinc abesse atque distare, corporibusque conjungi: quapropter non injuria esse dicitur circa corpora divisibilis. Ita enim abest et distat, partitionemque nonnullam admittit: quodam modo igitur etiam impartibilis est. Non enim illinc tota discedit, sed etiam superest ipsius aliquid, quod ad inferiora non venit, ejus natura nullam subire potest partitionem. Quod igitur in Timæo dicitur, animam essentia quadam individua et quadam circa corpora divisibili esse compositam, idem est, atque si diceretur, animam essentia

quadam constare, partim quidem apud superiores permanente, partim vero ad inferiora vergente, quæ quidem simul et inde pendeat, et se interim ad hæc usque propaget, non aliter quam ex centro linea protendatur. Ad hæc vero profecta hæc insuper parte [evidenter] videt et eadem parte totius servat naturam: nam et hic non solum partibilis est, sed etiam impartibilis: si quidem, quod in ipsa divisum in partes dicitur, modo quodam indiviso est divisum. Per totum enim se corpus fundens, nec divisa quidem ex eo quod tota est per totum, interim ex eo, quod in toto est, dicitur esse divisa.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Δ.

ΛΟΓΟΣ Β.

P L O T I N I

ENNEAD. QUARTÆ,

LIBER II.

ΠΕΡΙ ΟΥΣΙΑΣ ΨΥΧΗΣ, [ΟΣ ΠΡΟ ΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΠΕΡΙ
ΨΥΧΗΣ ΛΟΓΩΝ 'ΟΦΕΙΛΕΙ 'ΑΝΑΓΙΓΝΩΣΚΕΣΘΑΙ.]

De essentia animæ.

361 ΤΗΝ τῆς ψυχῆς οὐσίαν, τίς ποτ' ἐστὶ, ζητοῦντες, σῶμα οὐδὲν αὐ-
τὴν δείξαντες εἶναι, οὐδὲ ἐν ἀσωμάτοις αὐτῇ ἀρμονίαν τὸ, τε τῆς ἐν-
τελεχείας οὔτε ἀληθὲς οὕτως ὡς λέγεται, οὔτε δηλωτικὸν ὄν τοῦ τί
Β ἐστὶν ἀφέντες, καὶ μὴν τῆς νοητῆς φύσεως εἰπόντες καὶ τῆς θείας
μοίρας εἶναι, τάχα μὲν ἂν τι σαφὲς εἰρηκότες εἶημεν περὶ τῆς οὐσίας
αὐτῆς. Ὅμως γε μὴν προσωτέρω χωρεῖν βέλτιον. Τότε μὲν οὖν¹⁵
διηροῦμεν, αἰσθητῇ καὶ νοητῇ φύσει διαστελλόμενοι, ἐν τῷ νοητῷ

7. ὍΣ ΠΡΟ—'ΑΝΑΓΙΓΝΩΣΚΕΣΘΑΙ]
Desunt hæc in Codd. Marc. Ciz. Darm.
Vat. Et merito. Cf. Annot. ad titulum
hujus libri.

10. ποτ' ἐστι] Codd. Darm. Marc. Vat.

ποτὶ ἐστι.

11. οὐδὲ ἐν] Cod. Vat. οὐδὲν. Cod.
alius Darmst. in Fragmento hujus libri,
quod initium tantummodo exhibet: οὐδ'
ἐν, cum Codd. Marc.

ib. τὸ, τε τῆς] Codd. Vat. et Ciz. τὸ
τῆς.

13. ἀφέντες] Marc. D. ἀφέντας.

14. εἶημεν] Cod. Vat. a pr. m. εἶη μὲν,
quod correxit alia manus.

Necesse est animam esse mediam inter intellectum divinum et corporis qualitatem. Item animam esse in qualibet corporis parte totam: rursum de gradibus universi.

SI quærentes, quænam animæ essentia sit, ostenderimus, eam neque corpus esse, neque rursum in rebus incorporeis harmoniam: item quod

dicitur de [endelechia] entelechia id est, actu quodam perfectioneque corporis prætermiserimus, quasi (ut verba sonant) minime verum, neque quid ipsa anima sit, declarans. Præterea si affirmaverimus eam naturæ intelligibilis esse sortisque divinæ, forsitan manifesti nonnihil de hujus essentia in medium adduxerimus: attamen operæ

τὴν ψυχὴν τιθέμενοι. Νῦν δὲ κείσθω μὲν ἐν τῷ νοητῷ, κατ' ἄλλην³⁶¹
 δὲ ὁδὸν τὸ προσεχές τῆς φύσεως αὐτῆς μεταδιώκωμεν. Λέγομεν δὴ,
 τὰ μὲν πρώτως εἶναι μεριστὰ, καὶ τῇ αὐτῶν φύσει σκεδαστά· ταῦτα
 δὲ εἶναι, ὧν οὐδὲν μέρος ταυτόν ἐστιν, οὔτε ἄλλω μέρει, οὔτε τῷ
 5 ὅλῳ· τό, τε μέρος αὐτῶν ἔλαττον εἶναι δεῖ τοῦ παντὸς καὶ ὅλου· Ταῦτα
 δέ ἐστι τὰ αἰσθητὰ μεγέθη καὶ οἱ ὄγκοι, ὧν ἕκαστον ἴδιον τόπον ἔχει,³⁶²
 καὶ οὐχ οἷόν τε ἅμα ταυτόν ἐν πλείοσι τόποις εἶναι· ἢ δὲ ἐστὶν ἀντιτε-
 ταγμένη ταύτη οὐσία, οὐδαμῆ μερισμὸν δεχομένη, ἀμερῆς τε καὶ ἀμέ-
 ριστος. Διάστημά τε οὐδὲν, οὐδὲ δι' ἐπινοίας δεχομένη, οὐ τόπου
 10 δεομένη, οὐδ' ἐν τιμὶ τῶν ὄντων γιγνομένη, οὔτε κατὰ μέρη, οὔτε κατὰ
 ὅλα, οἷον πᾶσιν ὁμοῦ τοῖς οὖσιν ἐποχουμένη· οὐχ' ἵνα ἐν αὐτοῖς
 ἰδρυθῆ, ἀλλ' ὅτι μὴ δύναται τὰ ἄλλα ἄνευ αὐτῆς εἶναι· μηδὲ θέλει,
 αἰεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχουσα οὐσία, κοινὸν ἀπάντων τῶν ἐφεξῆς, οἷον
 κέντρον ἐν κύκλῳ, ἀφ' οὗ πᾶσαι αἱ πρὸς τὴν περιφέρειαν γραμμαῖ
 15 ἐξημμέναι, οὐδὲν ἦττον ἐώσιν αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ μένειν, ἔχουσαι παρ'
 αὐτοῦ τὴν γένεσιν καὶ τὸ εἶναι, καὶ μετέχουσι μὲν τοῦ σημείου, καὶ
 ἀρχὴ τὸ ἀμερῆς αὐταῖς· προῆλθόν γε μὴν ἐξαψάμεναι αὐτὰς ἐκεῖ.
 Τούτου δὴ τοῦ πρώτως ἀμερίστου ὄντος ἐν τοῖς νοητοῖς καὶ τοῖς οὖσιν

2. προσεχές] Cod. Vat. προσεχῆς. In eod. verba φύσεως αὐτῆς punctis subscriptis notata sunt. Reliqui tamen agnoscunt hæc verba. Excerpt. Darmst.: μεταδιώκωμεν.

ib. Λέγομεν] Codd. Med. B. Vat. λέγωμεν cum Marc. A. D.

4. ταυτόν ἐστιν] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. cum marg. Ed. ταὐτ' ἐστίν, sed in utroque lectio contextus Ed. supra lin. adscripta est. Pergit Marc. D. οὔτε τῷ ἄλλῳ. Non male.

6. καὶ οἱ ὄγκοι] Codd. omnes omittunt οἱ. 8. ἀντιτεταγμένη] Cod. Vat. ἀντιταγμένη.

ib. ἀμερῆς τε] Edit. ἀμερῆς τε; sed Codd. Med. A. B. Marc. B. D. ἀμερῆς τε et ita Excerpt. Darmst. Hæc verba usque ad δεχομένη absunt a Codd. Civ. Vat. Marc. A.

12. ἰδρυθῆ] Marc. B. ἰδρυθῆ. Marc. D. post hæc μὴδ' ἰδίῳ.

13. κατὰ τὰ αὐτὰ] Codd. omnes ut marg. Ed. κατὰ τὰ αὐτὰ. Ed. κατὰ ταῦτα. Ex-

cerpt. Darmst.: οὐδὲ θέλει—κατὰ τὰ αὐτὰ. Quod Ficinus proxime fundamentum addit: Taylor vocem στήριγμα excidisse arbitratus et ipse vertit: "and is the foundation of all the following natures." Sed libri nostri nihil præstant.

15. ἔχουσαι παρ' αὐτοῦ] Excerpt. Darmst. ἔχουσαι παρ' αὐτόν.

17. ἀμερῆς αὐταῖς] Cod. Med. B. ἀμερῆς αὐτῶν sed αἰς supra lin. Idem statim προσῆλθε, sed supra lin. ov.

18. πρώτως] Marc. D. πρώτου.

pretium est ulterius progredi. Jam igitur per sensibilem et intelligibilem naturam facta sit distributio, anima que ipsa in mundo intelligibili fuerit collocata, in præsentia vero posita quidem sit in eo mundo, sed alia quadam via hujus nature proprium indagemus. Dicimus itaque alia quidem esse primo divisibilia, et suapte natura dissipationi subjecta: talia vero esse, quorum pars nulla idem est vel alteri parti vel toti, et in quibus pars necessario minor est omni atque toto. Talia utique sunt sensibiles magnitudines atque moles, quorum quodlibet proprium occupat locum, neque possibile est idem simul pluribus in locis existere. Alia vero quadam est essentia vicissim huic opposita nullo modo partitioni subjecta, partium expers, ideoque etiam impartibilis.

Intervallum autem neque etiam per excogitationem accipiens, non indigens loco, rebus nullis inherens, vel secundum partes, vel etiam secundum tota, utpote quæ quasi cunctis simul incumbat rebus: non quidem ut sustineatur ab eis, sed quoniam cætera seorsum ab ipsa esse neque valeant neque velint, tum essentia ejusmodi semper eodem modo se habet. Commune omnium gradatim sequentium firmamentum, et quasi in circulo centrum, a quo omnes ad circumferentiam lineæ ductæ continuæ, nihilo minus ipsum conquiescere in se ipso permittunt: habent quidem ab eo generationem atque esse, punctique ipsius participes sunt, quibus omnibus individuum est principium, procedunt tamen alio, inde interim non disjunctæ. Cum itaque sit hoc primum indivi-

362 ἀρχηγού, καὶ αὐτὸ ἐκείνου τοῦ ἐν αἰσθητοῖς μεριστοῦ πάντη, πρὸ μὲν τοῦ αἰσθητοῦ καὶ ἐγγύς τι τούτου καὶ ἐν τούτῳ ἄλλη ἐστὶ φύσις, μεριστὴ μὲν οὐ πρότως ὡσπερ τὰ σώματα, μεριστὴ γε μὴν γιγνομένη ἐν τοῖς σώμασιν. ὥστε διαιρουμένων τῶν σωμάτων, μερίζεσθαι μὲν, καὶ τὸ D ἐν αὐτοῖς εἶδος, ὅλον γε μὴν ἐν ἐκάστῳ εἶναι τῶν μερισθέντων πολλὰ 5 τὸ αὐτὸ γιγνόμενον, ὡν ἕκαστον πάντη ἄλλου ἀπέστη, ἅτε πάντη μεριστὸν γενόμενον, οἷα χροαί, καὶ ποιότητες πᾶσαι, καὶ ἐκάστη μορφή, ἣ τις δύναιτο ὅλη ἐν πολλοῖς ἅμα εἶναι διεστηκόσιν, οὐδὲν μέρος ἔχουσα πάσχον τὸ αὐτὸ, τῷ ἄλλῳ πάσχειν. Διὸ δὴ μεριστὸν πάντη καὶ τοῦτο θετέον· πρὸς δ' αὐτὴν ἐκείνη τῇ ἀμερίστῳ πάντη 10 E φύσει, ἄλλη ἐξῆς οὐσία ἀπ' ἐκείνης οὐσα, ἔχουσα μὲν τὸ ἀμερίστου ἀπ' ἐκείνης· προόδῳ δὲ τῇ ἀπ' αὐτῆς ἐπὶ τὴν ἐτέραν σπεύδουσα φύσιν, εἰς μέσον ἀμφοῖν κατέστη, τοῦ τε ἀμερίστου καὶ πρώτου, καὶ τοῦ περὶ τὰ σώματα μεριστοῦ, τοῦ ἐπὶ τοῖς σώμασιν· οὐχ' ὄντινα τρόπον χροα καὶ ποιότης πᾶσα πολλαχού μὲν ἐστὶν ἢ αὐτὴ ἐν πολ- 15 F λοῖς σωμάτων ὄγκοις· ἀλλ' ἐστὶ τὸ ἐν ἐκάστῳ ἀφεστῶς τοῦ ἐτέρου πάντη, καθ' ὅσον καὶ ὁ ὄγκος τοῦ ὄγκου ἀπέστη. Καὶν καὶ τὸ μέγεθος δὲ ἐν ἧ, ἀλλὰ τό γε ἐφ' ἐκάστῳ μέρει ταύτων, κοινωνίαν οὐδε-

1. πρὸ μὲν τοῦ] Codd. Marc. A D. Ciz. et Darm. πρὸς pro πρὸ.

5. εἶναι τῶν μερισθέντων] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Marc. A.D. τῶν μερισθέντων εἶναι.

7. χροαί] Codd. Ciz. Med. A. (ex corr.) B. Marc. A.D. χροαί. Cod. Vat. χροαίαν. Marc. B. χροαί.

8. δύναιτο] Codd. Med. A. (ex corr.) Med. B. Vat. Marc. A.D. δύναται. Mox

legendum puto πάσχον τὸ αὐτὸ τῷ ἄλλῳ πάσχοντι pro πάσχειν. Sequens Διὸ hau- sisse videtur legitimam clausulam. Marc. ἄλλο.

9. δὴ μεριστὸν] Cod. Med. B. μεριστὸν δὴ.

11. ἐξῆς] Cod. Vat. ἐξῆς. Edit. ἐξ ἧς. Marc. ut nos correximus. ib. ἀπ' ἐκείνης] Cod. Vat. ἀπ' ἐκείνης.

Mox Marc. A. σπεύδουσαν.

15. πολλαχού] Cod. Med. B. παντα- χού.

16. ἀφεστῶς] Cod. Med. B. ἀφιστηκός.

17. Καὶν καί] Codd. Med. B. Marc. Ciz. et Vat. omittunt καί. Codd. Darm. et Med. A. habent nonnisi καί et supra lin. ἄν.

sibile, et in ordine intelligibilium entiumque prin- cipale, ac rursus sit et illud in ordine sensibi- lium penitus divisibile, super sensibile quidem et prope ipsum atque in ipso alia quaedam natura est, partibilis quidem, sed non primo, sicut cor- pora, partibilis tamen in corporibus his effecta: adeo ut sectis corporibus, secetur simul et spe- cies, quæ illis inest, sit tamen quodammodo tota in qualibet partium divisarum. Species, inquam, eadem facta jam plura, quorum quodlibet om- nino distat ab alio, quippe cum species facta sit penitus divisibilis, quales sunt colores et quali- tates omnes, omnisque forma, quæcumque potest tota in multis simul esse distantibus, nullam ha- bens partem idem aliquando patientem, quod patiatur et alia. Quam ob rem hoc insuper omnino dividuum videtur esse ponendum. Præterea

ultra naturam illam prorsus indivisibilem alia est essentia proxima inde nascens, habens quidem individuum munus ab illa, sed progressionem qua- dam inde facta ad naturam alteram properans media evasit ambarum, naturæ scilicet imparti- bilis atque primæ, rursusque naturæ partibilis circa corpora et corporibus inhaerentis. Neque omnino ita se habet, ut color et qualitas omnis, quæ quidem multa simul implet, quodammodo existens eadem in molibus corporum multis: at- tamen qualitas, quæ in parte alia est, omnino distat a qualitate, quæ jacet in alia, quatenus et moles ibi distat a mole. Et quamvis magnitudo sit una, tamen, quod in singulis partibus dicitur idem, nullam prorsus habet ad compatiendum communionem: quoniam hoc ipsum idem alte- rum est, et alterum. Passio enim quaedam est

μίαν εἰς ὁμοπάθειαν ἔχει, ὅτι τὸ ταυτόν τοῦτο ἕτερον, τὸ δ' ἕτερον³⁶²
 ἔστι. Πάθημα γὰρ τὸ ταυτόν, οὐκ οὐσία καὶ αὐτὴ, ἣν δὲ ἐπὶ ταύτῃ
 τῇ φύσει φαμέν εἶναι τῇ ἀμερίστῳ προσχωροῦσαν οὐσία, οὐσία τέ
 ἔστι, καὶ ἐγγίγνεται σώμασι, περὶ ἃ καὶ μερίζεσθαι αὐτῇ συμβαί-
 5 νει, οὐ πρότερον τοῦτο πασχούση, πρὶν σώμασιν ἑαυτὴν δοῦναι. G
 Ἐν οἷς οὖν γίγνεται σώμασι, κὰν ἐν τῷ μεγίστῳ γίγνηται καὶ ἐπὶ
 πάντα διεστηκότι, δοῦσ' ἑαυτὴν τῷ ὅλῳ, οὐκ ἀφίσταται τοῦ εἶναι³⁶³
 μία· οὐχ οὕτως ὡς τὸ σῶμα· ἐν γὰρ τῷ συνεχεῖ τὸ σῶμα ἐν, ἕκα-
 στον δὲ, τῶν μερῶν, ἄλλο, τὸ δ' ἄλλο, καὶ ἀλλαχοῦ οὐδ' ὡς ποιότης
 10 μία· ἢ δ' ὁμοῦ μεριστῆ τε καὶ ἀμερίστος φύσις, ἣν δὴ ψυχὴν εἶναι
 φαμέν· οὐχ οὕτως ὡς τὸ συνεχές μία, μέρος ἄλλο, τὸ δ' ἄλλο
 ἔχουσα· ἀλλὰ μεριστῆ μὲν, ὅτι ἐν πᾶσι μέρεσι τοῦ ἐν ᾧ ἔστιν·
 ἀμερίστος δὲ, ὅτι ὅλη ἐν πᾶσι, καὶ ἐν ὄρωον αὐτοῦ ὅλη. Καὶ ὁ B
 τοῦτο κατιδὼν, τὸ μέγεθος τῆς ψυχῆς καὶ τὴν δύναμιν αὐτῆς κατι-
 15 δὼν, εἴσεται, ὡς θεῖον τὸ χρῆμα αὐτῆς καὶ θαυμαστὸν, καὶ τῶν ὑπὲρ
 τὰ χρήματα φύσεων, μέγεθος οὐκ ἔχουσα, παντὶ μεγέθει σύνεστι,
 καὶ ὠδὶ οὔσα, ὠδὶ πάλιν οὐκ ἔστιν, οὐκ ἄλλῳ, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ, ὥστε
 μεμερίσθαι, καὶ μὴ μεμερίσθαι αὐ· μᾶλλον δὲ, μὴ μεμερίσθαι αὐ-

1. τὸ ταυτόν] Cod. Vat. omittit τό.
 Marc. D. ταυτά.

ib. ἕτερον ἔστι] Cod. Vat. ἕτερον ἔστιν.

2. καὶ αὐτῇ] Codd. Ciz. Med. B. Vat.
 ἢ αὐτῇ, cum Marc. A. D.

3. προσχωροῦσαν] Codd. Marc. A. Med.
 A. (a pr. m.) et B. προσχωροῦσαν.

ib. οὐσία] Codd. Ciz. et Vat. οὐσίαν.

7. ἑαυτῇ] Cod. Med. A. ἑαυτῆς, supra
 lin. ab al. m. ἢν. Scripsi autem δοῦσ' pro
 δοῦς ex Codd. Marc.

ib. εἶναι μία] Cod. Ciz. omittit μία.

8. σῶμα· ἐν γὰρ] Codd. Ciz. Marc.
 Med. B. Vat. σῶμα ἐν· τῷ γὰρ. Med. A.
 σῶμα· ἐν τῷ γὰρ. Supra vocem in scrip-
 tum est ἕν.

ib. ἕκαστον] Codd. Marc. Ciz. Med.
 A. B. Vat. ἕκαστον. Rell. cum Ed. ἐκά-
 στερον.

9. οὐδ' ὡς ποιότης] Codd. omnes ut
 marg. Ed. οὐδ' ὡς ποιότης. Ed. οὐχ ὡς π.

10. δὴ ψυχὴν] Cod. Vat. δὴ ψυχῆν.

11. τὸ δ' ἄλλο] Codd. Ciz. et Vat. τὸ δ'

ἄλλον.

13. αὐτοῦ ὅλη] Cod. Med. A. αὐτῇ ὅλη.
 Supra lin. οὐ.

15. τὸ χρῆμα αὐτῆς] Cod. Vat. αὐτῆς
 τὸ χρῆμα.

17. οὐκ ἔστιν] Codd. Darm. Marc. B.
 et Med. A. (hic ex corr.) cum Fic. et
 marg. Ed. οὐκ ἔστιν. Marc. D. αὐ ἔστιν.
 Ed. cum rel. αὐ ἔστιν.

18. καὶ μὴ μεμερίσθαι] Desunt haec in
 Cod. Ciz.

hoc ipsum idem, non tamen et ipsa eademque
 essentia. Quam vero in hac natura dicimus esse
 penes impartibilem essentiam, [ab ipsaque proce-
 dentem] ad eamque accedentem, et essentia est,
 et corporibus jungitur, circa quæ dividi hanc
 quoque contingit: neque tamen id ante patitur,
 quam corporibus se ipsam tradat. Quando igitur
 corporibus adest, quamvis adsit maximo pas-
 simque distanti, tamen toti se ipsam accommo-
 dans una interim esse non desinit. Neque ita
 unum est, ut corpus est unum: corpus enim conti-
 nuatione quadam unum est, partes vero aliud
 inter se sunt et aliud, et alibi disponuntur: ne-
 que rursus sic una est, ceu qualitas una. Pro-
 fecto natura hæc partibilis simul atque impartibi-

lis, quam esse dicimus animam, non sic una est
 quasi quoddam continuum, aliam partem aliam-
 que habens, sed partibilis quidem est: quoniam
 partibus omnibus ejus in quo est se ipsam com-
 municat: impartibilis autem, quoniam tota est
 in omnibus et in qualibet portione ipsius est tota.
 Quicumque vero hoc plinius inspicit, magnitudi-
 nemque et potestatem animæ rite considerat, int-
 elliget quam divinus, quamve mirandus animæ
 sit thesaurus, atque naturarum super cæteros the-
 sauros existentium: quippe cum magnitudine
 vacans universæ magnitudini adsit, et alicubi ex-
 istens ibi iterum non exeat, non alio quodam,
 sed prorsus eodem: adeo ut et divisa sit in
 partes, et iterum non divisa: potius autem ipsa

363 *σ*τήν, μηδὲ μεμερισμένην γεγονέναι. Μένει γὰρ μεθ' ἑαυτῆς ὅλη, περὶ δὲ τὰ σώματά ἐστι μεμερισμένη, τῶν σωμάτων τῷ οἰκείῳ μεριστῷ οὐ δυναμένων αὐτὴν ἀμερίστως δέξασθαι· ὥστε εἶναι τῶν σωμάτων πάθημα τὸν μερισμὸν, οὐκ αὐτῆς.

Ἵτι δὲ τοιαύτην ἔδει τὴν ψυχῆς φύσιν εἶναι, καὶ τὸ παρὰ ταύτην οὐχ οἶόν τε εἶναι ψυχὴν, οὔτε ἀμέριστον οὔσαν μόνον, οὔτε μόνον *Δ*μεριστήν, ἀλλ' ἀνάγκη ἀμφω τοῦτον τὸν τρόπον εἶναι, ἐκ τῶνδε δῆλον. Εἴτε γὰρ οὕτως ἦν, ὡς τὰ σώματα, ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο ἔχουσα μέρος, οὐκ ἂν τοῦ ἐτέρου παθόντος, τὸ ἕτερον μέρος εἰς αἴσθησιν ἦλθε τοῦ παθόντος· ἀλλ' ἐκεῖνη ἂν ἡ ψυχὴ οἶον ἢ περὶ τὸν δάκτυλον *Ι* ὡς ἑτέρα, καὶ ἐφ' ἑαυτῆς οὔσα, ἦσθετο τοῦ παθήματος· πολλαί γε ὅλως ἦσαν ψυχαί, αἱ διοικοῦσαι ἕκαστον ἡμῶν· καὶ δὴ καὶ τὸ πᾶν *Ε*τόδε, οὐ μία, ἀλλὰ ἄπειροι χωρὶς ἀλλήλων. Τὸ γὰρ τῆς συνεχείας εἰ μὴ εἰς ἓν συντελοίη, μάταιον· οὐ γὰρ δὴ, ὅπερ ἀπατῶντες ἑαυτοὺς λέγουσιν, ὡς διαδόσει ἐπὶ τὸ ἡγεμονοῦν ἴασιν αἱ αἰσθήσεις, παρα- *15* δεκτέον. Πρῶτον μὲν γὰρ ἡγεμονοῦν ψυχῆς μέρος λέγειν, ἀνεξετάστως λέγεται. Πῶς γὰρ καὶ μεριοῦσι, καὶ τὸ μὲν ἄλλο, τὸ δ' ἄλλο

3. εἶναι τῶν] Cod. Ciz. καὶ τῶν.

5. τὴν ψυχῆς] Cod. Ciz. τὴν τῆς ψυχῆς. Ed. τὴν ψυχὴν. Reliqui ut marg. Ed. τὴν ψυχῆς. Quod recepi.

ib. φύσιν εἶναι] Codd. Marce. Ciz. et Darm. omittunt εἶναι.

ib. παρὰ ταύτην] Cod. Ciz. παρ' αὐτήν.

6. οὔτε μόνον] Abest μόνον a Codd. Ciz. Marc. A. et Vat.

7. ἀλλ' ἀνάγκη] Codd. Ciz. Darm. Marce. Vat. ἀλλ' ἀνάγκη. Rell. cum Ed.

ἀλλὰ ἀνάγκη.

8. Εἴτε γὰρ] Cod. Vat. εἴη γὰρ.

11. ἐφ' ἑαυτῆς] Cod. Med. A. ἐφ' ἑαυτήν, supra lin. ab al. m. ἦς.

12. ἦσαν] Cod. Med. B. οὔσαν.

ib. καὶ δὴ καὶ] Marc. D. omittit καὶ δὴ.

14. συντελοίη] Codd. Ciz. Marc. A. συντελοί Med. B. Vat. συντελεί.

ib. ἀπατῶντες] Cod. Med. B. ἀπαντῶντες.

15. ἴασιν] Cod. Med. B. ἴασιν. Cod. Marc. D. διαδόσει perperam. Taylor vult διαδοχῆ et putat Ficinum ita legisse. Neutrum probabile. Cf. Annot. nostr. Verba ἴασιν—ἡγεμονοῦν desunt in Cod. Marc. A.

17. καὶ μεριοῦσι] Codd. Ciz. et Vat. ἔν καὶ μεριοῦσι.

ib. τὸ δ'] Cod. Vat. τὸ δὲ cum Marce. ut edidi.

neque divisa sit neque divisa fiat. Manet enim secum ipsa tota, sed circa corpora dicitur esse divisa: quippe eum corpora nequeant divisibilitate propria indivisibiliter eam accipere: quo efficitur, ut partitio non animæ quidem passio sit, sed corporum.

II. *Confirmantur superiora. Item quomodo fiat sensus, et passio, et iudicium.*

Quod autem oporteat talem esse naturam animæ, quodve præter hanc nequeat esse anima, sed necessarium sit, animam neque impartibilem tantum, neque partibilem duntaxat existere, imo oporteat ambo hunc in modum esse, per hæc nobis esse poterit manifestum. Principio si talis esse, qualia corpora, aliam partem aliamque habens, profecto parte altera patiente pars altera in sensum patientis minime perveniret: sed illa qui-

dem anima velut quæ est in digito quasi altera et in se ipsa existens passionem illi sentiret. Multæ quoque forent animæ, nostrum quemlibet gubernantes. Quin etiam hoc universum non una quædam anima, sed diversæ potius inter se et innumerabiles animæ regerent. Quod enim de continuitate aliquis afferat, nisi prorsus condeat, redigaturque ad unum, vanum esse videtur. Non enim admittendum est, quod plerique se ipsos decipientes aiunt: sensus videlicet ipsos pervenire ad ipsum animæ principale, gradatim continuata quadam successione. Primo quidem dicere partem animæ principalem, inconsiderate proponitur: nam quo pacto dividunt, et hoc quidem aliud, illud vero aliud affirmabunt, et principale aliud potissimum designabunt? Qua enim quantitatis norma utrumque discernent, quæve differentia denotabunt, ubi et qualitas una est, et

φήσουσι; τὸ δὲ ἡγεμονοῦν πηλίκῳ ποσῶ διαιροῦντες ἐκάτερον ἢ τίνι³⁶³
 διαφορᾷ ποιότητος, ἐνὸς καὶ συνεχοῦς ὄγκου ὄντος; καὶ πότερα μόνου F
 τὸ ἡγεμονοῦν, ἢ καὶ τὰ ἄλλα μέρη αἰσθήσεται; καὶ εἰ μὲν μόνου, εἰ
 μὲν αὐτῷ προσπέσοι τῷ ἡγεμονοῦντι, ἐν τίνι τόπῳ ἰδρυμένῳ τὸ αἰ-
 5 σθημα, αἰσθήσεται· εἰ δὲ ἄλλῳ μέρει τῆς ψυχῆς αἰσθάνεσθαι οὐ
 πεφυκότι, τόδε τὸ μέρος οὐ διαδώσει τῷ ἡγεμονοῦντι τὸ αὐτὸ πάθημα,
 οὐδ' ὅλως αἰσθησις ἔσται· καὶ αὐτῷ δὲ τῷ ἡγεμονοῦντι εἰ προσπέ-
 σοι, ἢ μέρει αὐτοῦ προσπεσεῖται, καὶ αἰσθομένου τοῦδε, τὰ λοιπὰ G
 οὐκέτι· μάταιον γάρ, ἢ πολλὰ αἰσθήσεις καὶ ἄπειροι ἔσονται, καὶ
 10 οὐχ' ὅμοιαι πᾶσαι· ἀλλ' ἢ μὲν, ὅτι πρῶτως ἔπαθον ἐγὼ, ἢ δ' ὅτι τὸ
 ἄλλης πάθημα ἠσθόμην· ποῦ τε ἐγένετο τὸ πάθημα ἀγνοήσει ἐκάστη, 364
 παρέκ τῆς πρώτης· ἢ καὶ ἕκαστον μέρος ψυχῆς ἀπατήσεται, δοξάζον
 ὅπου ἐστίν, ἐκεῖ γεγονέναι. Εἰ δὲ μὴ μόνον τὸ ἡγεμονοῦν, ἀλλὰ καὶ
 ὅτιοῦν μέρος αἰσθήσεται, διὰ τί τὸ μὲν ἡγεμονοῦν ἔσται, τὸ δὲ, οὐ;
 15 ἢ τί δεῖ ἐπ' ἐκείνο τὴν αἰσθησιν ἀνιέναι; πῶς δὲ καὶ τὰ ἐκ πολλῶν
 αἰσθήσεων, οἷον ὠτων καὶ ὀμμάτων, ἐν τι γνώσεται; εἰ δ' αὖ πάντη B
 ἐν ἡ ψυχῇ εἶη, οἷον ἀμέριστου πάντη καὶ ἐφ' ἑαυτοῦ ἐν, καὶ πάντη
 πλήθους καὶ μερισμοῦ ἐκφύγοι φύσιν, οὐδὲν ὅλον ὅτι ἂν ψυχῇ κατα-

1. ἢ τίνι] Cod. Ciz. omittit ἢ.

3. καὶ εἰ—αἰσθῆσεται] Absunt hæc a Marc. D.

4. ἐν τίνι] Cod. Vat. ἐν τίνι.

ib. τὸ αἰσθημα] Cod. Vat. omittit τό:
 sed in m. additur.

5. εἰ δ' ἄλλῳ] Cod. Vat. εἰ δὲ ἄλλῳ.

ib. μίρει] Ita Codd. Med. A.B. Vat.

Reliqui cum Ed. μέρος.

6. πειφυκότι] Codd. Marc. A.D. Ciz.
 Med. B. Vat. πειφυκός.

ib. διαδώσει] Cod. Ciz. διαδόσει. Vat.
 διαδῶσει. Marc. A. διαδόσει (sic).

ib. τὸ αὐτὸ] Codd. Med. B. Marc. D.
 Vat. τὸ αὐτοῦ. Marc. A. τὸ αὐτοῦ. In
 seqq. ἔσται abest a Marc. A.

9. οὐκίσι] Cod. Vat. οὐκ ἔστι. Mox
 Marc. D. πᾶσιν.

10. ἢ δ'] Cod. Vat. ἢ δ'.

11. ἐκάστῃ] Cod. Med. A. ἐκάστου.
 Sed η supra fin. ab ead. m.

12. παρὶς] Ita scribendum fuit, pro
 παρὶς, quamquam libris non suffraganti-
 bus.

ib. ἀπατήσεται] Cod. Med. B. ἀπαιτή-
 σται. Ante ἕκαστον deest καὶ in Marc. A.

13. κίτι] Omittitur in Cod. Ciz.

ib. τὸ ὅτιοῦν] Abest τὸ a Codd. Darm.
 Med. A.B. Vat. Marce. quare abjeci.

14. διὰ τί] Abest τί a Cod. Ciz.

16. ὧν ὄτων] Cod. Med. B. ὧν ὄταν.

ib. ἐν τι] Cod. Ciz. ἐντι.

17. καὶ ἐφ'] Cod. Vat. καὶ ἀφ'.

18. ἐκφύγοι] Codd. Ciz. et Med. B. ἐκ-
 φύγοι itemque Marc. A. Ed. ἐκφύγοι cum
 rell.

ib. καταλάβει] Codd. Ciz. Med. B. Vat.
 καταλάβει cum Marc. A.D.

continua moles? Præterea utrum principale solum, an et partes aliæ sentient? Quod si solum dicant, ita demum sentiet, si sensibilis passio occurrerit principali propria in sede locato: sin autem in aliam incidere animæ partem sensus expertem, pars ejusmodi non traducet passionem eandem ad principale, nec omnino sensus efficitur. Tum vero, si passio accedat ad principale, vel in partem ejus incidet, ideoque hæc sentiente reliquæ nequaquam sentient: alioquin fuerit supervacuum, aut certe multæ innumerabilesque sensuum perceptiones erunt atque dissimiles. Alicubi enim quasi dicitur, equidem primo patior: alibi vero, ego nunc sensi alterius passioni, et ubi potissimum illata sit passio, sensus

quilibet ignorabit, præter primum: vel forsan pars animæ omnis æque fallitur, putans ubi ipsa est, ibidem et passionem esse factam. Quod si non principalis solum pars, verum etiam omnis alia sentit, eurnam hæc quidem principalis sit, hæc vero nequaquam? curve oporteat ad illam pervenire sensum? Et quomodo quæ ex multis confluent sensibus velut auribus atque oculis, unum quiddam cognoscere poterunt? Sin autem anima unum prorsus extiterit, tanquam impartibile prorsus, et unum in se ipso consistens, et omnino multitudinis partitionisque naturam effugerit, certe corpus nullum apprehensum ab anima animabitur totum: sed anima quasi circa centrum ejuslibet se stabiliens, residuum pror-

364 λάβη, ἐψυχωμένον ἔσται· ἀλλ' οἶον περὶ κέντρον στήσασα ἑαυτὴν ἐκάστου, ἄψυχον ἂν εἶασε πάντα τὸν τοῦ ζώου ὄγκον. Δεῖ ἄρα οὕτως ἔν τε καὶ πολλὰ καὶ μεμερισμένον καὶ ἀμέριστον ψυχὴν εἶναι, καὶ μὴ ἀπιστεῖν ὡς ἀδύνατον τὸ αὐτὸ καὶ ἐν πολλαχοῦ εἶναι. Εἰ γὰρ τοῦτο μὴ παραδεχοίμεθα, ἢ τὰ πάντα συνέχουσα καὶ διοικούσα φύσις οὐκ ἔσται, ἢ τις ὁμοῦ τε πάντα περιλαβοῦσα ἔχει, καὶ μετὰ φρονήσεως ἄγει· πλήθος μὲν οὔσα, ἐπεὶ πολλὰ τὰ ὄντα· μία δὲ, ἵνα ἡ ἐν τὸ συνέχον· τῷ μὲν πολλῷ αὐτῆς ἐνὶ ζῶην χορηγοῦσα τοῖς μέρεσι πᾶσι· τῷ δὲ ἀμερίστῳ ἐνὶ, φρονίμως ἄγουσα. Ἐν οἷς δὲ μὴ φρόνησις, τὸ ἐν τὸ ἡγούμενον μιμεῖται τοῦτο. Τοῦτο ἄρα ἐστὶ τὸ θείως ἡνιγμένον, τῆς ἀμερίστου καὶ ἀεὶ κατὰ ταῦτὰ ἐχούσης οὐσίας καὶ τῆς αὐτῆς περὶ τὰ σώματα γιγνομένης μεριστῆς, τρίτον ἐξ ἀμφοῖν συνεκεράσατο οὐσίας εἶδος. Ἔστιν οὖν ψυχὴ ἐν καὶ πολλὰ οὕτως· τὰ δὲ ἐν τοῖς σώμασιν εἶδη πολλὰ καὶ ἕν· τὰ δὲ σώματα πολλὰ μόνον· τὸ δὲ ὑπέρτατον, ἐν μόνον.

15

1. ἐψυχωμένον] Cod. Ciz. ἐψυχωμένων.

Marc. A. ἐμψυχωμένον.

4. ἀπιστεῖν] Marc. A. ἀπισσῆ.

6. ἢ τις ὁμοῦ] Cod. Vat. solus ἢ τις; reliqui cum Ed. ἢ τις.

7. ἐπεὶ] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat.

Marc. A.B. ἐπίπερ.

ib. ἵνα ἡ] Cod. Vat. ἵν' ἡ cum Marcc.

8. ζῶην—ἐν] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.

10. Τοῦτο ἄρα] Codd. Vat. Ciz. Marc.

B.D. τοῦτ' ἄρα. Marc. A. τοῦτ' ἄρ'.

11. θείως] Cod. Vat. θείων.

ib. ἡνιγμένον] Ed. ἡνιγμένον cum Codd.

Ciz. Med. A.B. Reliqui ἡνιγμένον.

ib. ταῦτὰ] Codd. omnes τὰ αὐτὰ. Plato

Bekk. κατὰ ταῦτὰ ἐχούσης οὐσίας καὶ τῆς

αὐτῆς. ut Plato, qui h. l. οὐσίας non

habet.

12. γιγνομένης] Codd. Ciz. Med. A.B.

Vat. γιγνομένης.

ib. ἐξ ἀμφοῖν] Cod. Med. B. σὺν ἀμφοῖν.

13. συνεκεράσατο] Cod. Vat. συνεκίρασα τό.

Plato: ἐν μίῳ συνεκεράσατο.

15. τὸ δὲ] Codd. Darm. Marc. D. et

Vat. τὸ δ'. Extrema: Ἔστιν οὖν ψυχὴ—

ἐν μόνον habet Contoleon in Excerptis Cod.

Vat. nr. 2141. sine varietate, præterquam,

quod omisit οὕτως. Cod. Marc. D. clausulæ loco habet: περὶ οὐσίας ψυχῆς.

sus molem relinquet inanimatam. Oportet igitur sic unum et multa, et partibile simul atque impartibile esse animam: neque diffidere, quasi impossibile sit, unum idemque simul multis adesse. Nisi enim hoc admiserimus, natura omnia continens et gubernans nusquam erit, quæ quidem simul complectitur omnia, et sapientia ducit. Multitudo quidem existens, quando quidem et entia multa: una quin etiam existens, ut unum sit, quod continet: profecto per unum ejus multiplex vitam partibus suppeditat omnibus, per unum vero ejusdem impartibile ducit etiam sapi-

enter. Quibus vero non inest sapientia, unum ibi illic principale hoc imitatur. Hoc igitur est, quod divine, licet obscure, dicitur a Platone hunc in modum: Mundi artifex ex essentia impartibili eodemque se modo semper habente, et essentia, quæ circa corpora fit partibilis, tertiam quandam ex ambabus commiscuit essentiæ speciem. Est igitur anima unum hunc in modum atque multa, species autem, quæ sunt in corporibus multa simul et unum, corpora vero multa solum: denique quod supernum est, duntaxat est unum.

(Εὐσεβίου Προπαρασκ. Εὐαγγελ. Βιβλ. ΙΕ. κεφ. ι.)

Πλωτίνου ἐκ τοῦ περὶ Ἀθανασίας ψυχῆς δευτέρου, πρὸς Ἀριστοτέλην, Ἐντελέχειαν τὴν ψυχὴν φήσαντα εἶναι.

Τὸ δὲ τῆς Ἐντελεχείας ὡδ' ἄν τις ἐπισκέψαιτο, πῶς περὶ ψυχῆς λέγεται. Τὴν ψυχὴν φασιν ἐν τῷ συνθέτῳ εἶδους τάξιν ὡς πρὸς ὕλην τὸ σῶμα ἔμψυχον ἔχειν, σώματος δὲ οὐ παντὸς εἶδος, οὐδὲ ἢ σῶμα, ἀλλὰ φυσικοῦ ὀργανικοῦ, δυνάμει ζωῆν ἔχοντος. Εἰ μὲν οὖν ἢ παραβέβληται, ὁμοίωται, ὡς μορφὴ ἀνδριάντος πρὸς χαλκὸν καὶ διαιρουμένου τοῦ σώματος συμμερίζεσθαι, καὶ ἀποκοπτομένου τινὸς μέρους, 10 μετὰ τοῦ ἀποκοπέυτος ψυχῆς μόριον εἶναι, τὴν τε ἐν τοῖς ὕπνοις ἀναχώρησιν μὴ γίνεσθαι, εἴπερ δεῖ προσφυσᾶ τὴν ἐντελέχειαν, οὗ ἐστίν, εἶναι τὸ δ' ἀληθές, μηδὲ ὕπνον γίνεσθαι. Καὶ μὴν ἐντελεχείας οὕσης, οὐδὲ ἐναντίωσιν λόγου πρὸς ἐπιθυμίας· ἐν δὲ καὶ ταῦτον δι' ὅλου πεπονθέναι τὸ πᾶν, οὐ διαφωνοῦν ἑαυτῷ· αἰσθήσεις δὲ 15 μόνον δυνατὸν ἴσως γίνεσθαι, τὰς δὲ νοήσεις ἀδύνατον. διὸ καὶ αὐ-

4. Ἐντελεχείας] “Locum hunc Plotini extate non puto. Mihi quidem libri tantum secundi Ennead. IV. principium occurrit, ubi verbo uno Entelechiam perstringit. Nam de animæ immortalitate non duos, sed unum duntaxat librum ab eo scriptum esse reperio, qui septimus est ejusdem Enneadis IV. In quo tamen de Entelechia μηδὲ γρά. Porro vitrea sunt hæc Plotini argumenta, quibus Aristotelicam Entelechiam oppugnat.” Franc. Vigerius. Vide quæ supra posui ad titulum libri secundi Ennead. IV. p. 369. A. post med. Hoc loco adscribam ipsam definitionem Aristotelis, quæ tot disputationum argumentum fuit. Ita enim ille de Anima II. 1. p. 22. Sylburg.: Διὸ ψυχὴ ἐστὶν ἐντελέχεια ἢ πρώτη σώματος φυσικοῦ ζωὴν ἔχοντος δυνάμει· τοιοῦτον δὲ ὃ ἂν ἢ ὀργανικόν.

Porphyrîi locum attingit etiam, sed inapte, Zonaras in Lex. Gr. p. 730. Cr.

7. ὀργανικῶ] Porphyr. ap. Euseb. P.E. XV. 11. p. 813.: ὁ ἐντελέχειαν τῆς ψυχῆς λόγος σώματος φυσικοῦ ὀργανικοῦ. Cr.

8. χαλκόν] Jo. Philoponus, uti Kustero videtur, ap. Suid. in Ἐντελέχεια vol. I. p. 754.: Ἐντελεχεία ἐστὶ τὸ εἶδος παρὰ τὸ ἐν, καὶ τὸ εἶδον καὶ τὸ συνέχον· καὶ γὰρ ἐνώσειός ἐστι τῇ ὕλῃ τὸ εἶδος αἰθίου καὶ τελειώσεως· ἐπεὶ καὶ τελειότης ἐστὶ τοῦ ὑποκειμένου, καὶ συνέχει αὐτὸ· ἀπὸ γὰρ τῆς οἰκίας ἐντελεχείας μάλισσα ἕκαστον, ὃ ἐστὶ, κατ' ἐκείνο λέγεται· ἐπεὶ καὶ ὁ ἀνδριάνς αὐτὸ τοῦτο ἀνδριάνς λέγεται, καὶ οὐ χαλκός. Hanc rationem si sequaris, scribendum dices: ἐντελέχεια. Quod Ficinus supra scripsit entelechia: similiter in Ciceronis Tuscul. I. 10. ἐντελέχειαν scriptum voluit nonnulli,

quia vertit: “quasi quandam continuam motionem ac perennem:” vid. Davis. et Ernest in Clav. Cic. in ἐντελέχεια: adde Schütz. in Lex. Cic. in eodem vocabulo. Luciano etiam placuit ἐντελέχεια, ut magis Atticum. Nam sola dialecto differre opinabantur Grammatici aliquot. Vid. Interpr. et præcipue T. Hemsterhus. ad Lucian. Indic. Vocall. §. 10. p. 95. edit. Wetst. et cf. Gregor. Corinth. de Dialect. p. 155. Schaf. Cr.

9. συμμερίζεσθαι] Is. add. δι. Viger.— Fortasse non opus, si ex sequente διὸ hoc loco intelligas. Quæ ratio Plotino non ignota est. Cr.

12. γίνεσθαι] Aristoteles I. 1.: ἐν γὰρ τῷ ὑπάρχοντι τὴν ψυχὴν ὕπνος καὶ ἐγρηγόρησις ἐστίν. ἀνάλογον δ' ἢ μὲν ἐγρηγόρησις τῷ θεωρεῖν· ὃ δ' ὕπνος, τῷ ἔχειν καὶ μὴ ἐγρηγῆναι.

(Eusebii Præpar. Evang. Lib. XV. cap. 10.)

Ex secundo Plotini de Animorum immortalitate libro, adversus Aristotelem, qui Animum Entelechiam esse defendit.

“ENTELECHIA [inquit] de Animo quemadmodum usurpetur, sic habeto. Animum, animi, cum animato corpore, vel cum materia comparatum, in composito formæ rationem habere. Corpus autem accipiunt, non quodlibet, aut quatenus corpus ipsum est, sed naturale, organicum, et [potestate vivens] vitam potentia habens. Si ejus ergo similis est, quocum ipse confertur, eoque se

modo habet, quo statuæ forma cum ære comparata: sequitur omnino, ubi corpus dividitur, animi simul divisionem fieri; ac resecta parte corporis, cum ea pariter animi partem esse aliquam; adeoque nec in somnis secessionem ipsius ullam contingere, cum entelechiam illam cum eo, cujus propria est, ab ortu complexam esse oporteat, imo vero somnum re ipsa nullum existere concluditur. Deinde si entelechiæ ratio probabitur, nulla jam rationis cum cupiditatibus luctatio relinquatur: sed uno prorsus eodemque sensu totum ipsum afflicietur, ne a semet ipso dissideat. Præterea sensus fortasse tantum, non item intel-

τοὶ ἄλλην ψυχὴν τὸν νοῦν εἰσάγουσιν, ὃν ἀθάνατον τίθενται. Τὴν οὖν λογιζομένην ψυχὴν ἄλλως ἐντελέχεια, ἢ τοῦτον τὸν τρόπον, ἀνάγκη εἶναι, εἰ δεῖ τῷ ὀνόματι τούτῳ χρῆσθαι. Οὐδ' ἡ αἰσθητικὴ, εἴπερ καὶ αὕτη τῶν αἰσθητῶν ἀπόντων τοὺς τύπους ἔχει, αὐτοὺς οὐ μετὰ τοῦ σώματος ἄρα ἔξει· εἰ δὲ μὴ, οὕτως ἐνέσονται ὡς μορφαὶ 5 καὶ εἰκόνες· ἀλλ' ἀδύνατον ἄλλως δέχεσθαι, εἰ οὕτως ἐνείεν· οὐκ ἄρα οὐσ' ἀχώριστος ἐντελέχεια. Καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ἐπιθυμοῦν μὴ σιτίων μηδὲ ποτῶν, ἀλλ' ἄλλων παρὰ τὰ τοῦ σώματος, οὐδὲ αὐτὸ ἀχώριστος ἐντελέχεια. Λοιπὸν δὲ τὸ φυτικὸν ἂν εἴη, ὃ ἀμφισβήτησιν ἂν δόξειεν ἔχειν, μήποτε τοῦτον τὸν τρόπον ἐντελέχεια ἀχώριστος ἦ. ἀλλ' οὐδὲ 10 τοῦτο φαίνεται οὕτως ἔχον. εἰ γὰρ ἡ ἀρχὴ παντὸς φυτοῦ περὶ τὴν ρίζαν, καὶ αὐξανομένου τοῦ ἄλλου σώματος περὶ τὴν ρίζαν, καὶ κάτω ἐν πολλοῖς τῶν φυτῶν, ἡ ψυχὴ δηλονότι ἀπολιποῦσα τὰ ἄλλα μέρη, εἰς ἓν τι συνεστάλη· οὐκ ἄρα ἦν ἐν τῷ ὅλῳ ὡς ἀχώριστος ἐντελέχεια. καὶ γὰρ αὐτὴ ἐστὶ, πρὶν αὐξηθῆναι τὸ φυτὸν, ἐν τῷ ὀλίγῳ ὄγκῳ. εἰ 15 οὖν καὶ εἰς ὀλίγον ἔρχεται ἐκ μειζονος φυτοῦ, καὶ ἐξ ὀλίγου ἐπὶ πᾶν, τί κωλύει καὶ ὅλως χωρίζεσθαι; Πῶς δ' ἂν καὶ ἀμερῆς οὔσα μεριστοῦ τοῦ σώματος ἐντελέχεια γένοιτο μεριστή; ἢτε αὐτὴ ψυχὴ ἐξ ἄλλου

1. τίθενται] Suidas l. l.: ὅταν οὖν ἐντελέχειαν λέγῃ τὴν ἔλλογον καὶ φυσικὴν ψυχὴν, τὸ ἀχώριστον εἶδος τῆς ἐντελεχίας λέγει· ὅταν δὲ τὴν λογικὴν ψυχὴν ἐντελεχίαν λέγῃ, τὸ κειχωρισμῖνον. Conf. Aristotelem ipsum de Anima II. 2. p. 25. Syll.: περὶ δὲ τοῦ νοῦ καὶ τῆς θεωρητικῆς δυνάμεως οὐδέποτε

φανερὸν. ἀλλ' ἔοικε ψυχῆς γένος ἔπιρον εἶναι. καὶ τοῦτο μόνον ἐνδέχεται χωρίζεσθαι, καθ' ἕνα πρὸς τὸ αἴδιον τοῦ φθαστοῦ. Cr.

12. καὶ κάτω] Alter MS. legit καὶ τὰ κάτω, quod mihi magis probatur. Velim tamen post κάτω virgulam adhiberi, et

particulam ὡς ante ἐν πολλοῖς inseri, hoc modo: τὰ κάτω, ὡς ἐν πολλοῖς. Fr. Viger. —Ad argumentum adhibe ipsum Aristotelem de Anima II. 1—4. p. 22. seqq. Syllburg. et Jo. Philoronomum in eum Fol. G. II. Cr.

ligentiae functiones obiri poterunt. Quocirca alium insuper animum, hoc est, mentem introducunt, quam immortalem esse confirmant. Alius ergo modus, quam qui ab istis explicatur, necessario afferendus erit, quo animus, ratiocinandi facultate praeditus, entelechia dicatur, si hoc vocabulum retineri placet. Quin etiam anima illa, quae sentiendi principium est, quaeque rerum sensibus percipitur eandem, licet absentium, formas conservat, ipsa quoque eas sine corpore conservare non poterit. Hoc autem si dabitur, eae proinde figurarum imaginumque more in anima resident: atqui si hoc inessent modo, non aliter utique recipi ab ea possent. Ut ergo sit entelechia, non ejusmodi tamen est, quae separari non possit. Ex quo etiam efficitur, ut vel ipsa, non jam esculentorum ac poculentorum, sed eorum etiam, quae sunt extra corpus, appetentia, id genus entelechia esse non possit. Ea superest anima, quae crescendi vim tribuit, qua de fortas-

sis jure dubitetur num haec ipsi entelechia ratio convenire possit. Verum ne illi quidem. Nam si plantae omnis principium in radice versatur, parteque duntaxat inferiori, quae a radice propius absit, ut multis in plantis evenire solet, crescente, anima relictis caeteris unam in aliquam sese collegit; talis ergo tota in planta non erat, qualis entelechia, quae separari non possit. Adde, hanc animam in planta, priusquam augetur, mole jam tum perexigua contineri. Si ergo et majori ex planta in angustum aliquid contrahitur, et angustiori ex spatio totum in corpus diffunditur, quid vetat, quo minus eadem omnino separaretur? Jam quomodo tandem, quae partibus careat corporis ejus, quod divisionem subire potest, eidem obnoxia divisioni, entelechia esse queat? Atque eadem anima aliud sit animal ex alio. Quomodo igitur, quae prioris fuerat, alterius anima esse potest, si unius entelechia est. Hoc autem ex iis animantibus, quarum in alias mutatio

ζώου ἄλλο γίνεται· πῶς οὖν ἢ τοῦ προτέρου τοῦ ἐφεξῆς ἂν γένοιτο, εἰ ἦν ἐντελέχεια ἐνός; φαίνεται δὲ τοῦτο ἐκ τῶν μεταβαλλόντων ζώων εἰς ἄλλα ζῶα. οὐκ ἄρα τῷ εἶδος εἶναι τινος τὸ εἶναι ἔχει· ἀλλ' ἔστιν οὐσία, οὐ παρὰ τὸ ἐν σῶματι ἰδρῦσθαι τὸ εἶναι λαμβάνουσα, 5 ἀλλ' οὔσα πρὶν καὶ τοῦδε γενέσθαι, οἶον ζώου, οὐ τὸ σῶμα τὴν ψυχὴν γεννήσει. Τίς οὖν οὐσία αὐτῆς; εἰ δὲ μήτε σῶμα, μήτε πάθος σώματος· πράξεις δὲ καὶ ποιήσεις, καὶ πολλὰ καὶ ἐν αὐτῇ καὶ ἐξ αὐτῆς· οὐσία παρὰ τὰ σῶματα οὔσα ποία τίς ἐστιν; ἢ δῆλον ὅτι ἦν φάμεν ὄντως οὐσίαν εἶναι; τὸ μὲν γὰρ γένεσις, ἀλλ' οὐκ οὐσία, πᾶν 10 τὸ σωματικὸν εἶναι λέγοιτ' ἂν, γινόμενον καὶ ἀπολλύμενον, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄν, μεταλήψει δὲ τοῦ ὄντος σωζόμενον, καθόσον ἂν αὐτοῦ μεταλαμβάνοι.

5. γινέσθαι, οἶον ζώου] Totum hunc locum sic distinguendum ac legendum existimo: γινέσθαι, οἶον ζώου, οὐ τὸ σῶμα τὴν ψυχὴν ἂν γινέσθαι, eo sensu, quem expressi. Vig.—Ea quidem vulgatam potiore arbitror, eamque supra in versione reddidi. Fortasse legendum οὐδὲ τὸ σῶμα. Ceterum ad rem cf. Aristotelem ejusque interpr. II. II.—Proxime pro εἰ δὲ idem Vigerius malit οὐ γὰρ, nisi δὲ h. l. pro γὰρ positum sit. Cr.

8. ὅτι ἦν] Reponendum arbitror: ὅ, τι ἦν. Apud philosophos enim τὸ τι ἦν εἶναι frequentissimum est, ἀντὶ τῆς οὐσίας καὶ τῆς φύσεως. Vig.—Ego malim: ἢ δῆλον ὅτι ἔστι ἦν φάμεν ὅ, οὐ εἶναι; An manifestum est, esse animam eam, quam veram essentiam esse dicimus. Ceterum in fine hujus annotationis haud alienum videtur laudare insigniores scriptores, qui de hac celebrata Aristotelis entelechia egerunt. Ciceronem jam advocavi; Sequitur Sextus Empiricus adv. Mathematic. I. 13. §. 315. p. 286. et X. 2. §. 340. p. 689. Fabric. (Quo de loco conferenda sunt ea, quae supra a nobis apposta sunt ad II. 5. 1. p. 172. A. ubi τὸ ἐντελέχεια [actu] opphoni vidimus τῷ δυνάμει [potentia].) Adhibendus est

porro Plutarchus in Platon. Quaest. p. 1006. D. Tom. V. p. 97. Wyttenb. ubi ἐντελέχειαν legitur; item Tertullianus de Anima c. 32. p. 288. Rigalt., numeros Pythagoræ, atomos Epicuri, Platonis ideas et entelechias Aristotelis conjungens, Gregorius etiam Nyssenus de Anima p. 98. ed. Paris. 1638. Aristotehcam ἐντελέχειαν explicat. Nec minus adhibendus est Diogenes Laërtius V. 32. et 33. Nemesius de Natura Hominis c. II. p. 68. ed. Matthæi; qui (sicut Davisius ad Cic. Tuscull. I. 10.) Plotini disputationem apud Eusebium laudat. Alexander Aphrodis in Aristotel. de Anima lib. II. cap. III. Simplicius in Physic. II. 13. III. item in Aristotel. de Caelo II. 5. et in lib. II. de Anima fol. 23. sqq. ed. Aldin. Jo. Philopon. in eundem fol. I. F.G. ed. Venet. Themistius in Paraphrasi librorum Aristotelis II. 1. p. 459. vers. Lat. ita: "Hanc igitur formam et speciem, si quis ἐντελέχειαν, id est, verbum ex verbo, perfecti-habiam appellet, haud jure reprehendetur, cum novo usus et horrenti vocabulo." Quæ verba Hermolai Barbari nemo nescit ridiculæ calumniæ ansam præbuisse. Adde

Chalcidium in Platonis Timæum p. 310. Iamblichum apud Stobæum in Eclogg. Phys. I. 52. 28. p. 870. et §. 32. p. 882. sqq. Heer. ubi pariter, atque Plotinus Porphyriusque, Aristotelem refutare student. Omitto Scholasticos, qui in hac palestra certatim elaborarunt. Nec recentiores entelechiam intactam reliquerunt; in his summi viri, Politianus, Jul. Cæsar Scaliger, Leibnitzius (hic in Theodica: I. 87.) ad novissimos usque. (Vid. Schütz. in Lex. Cic. Græc. p. 38. et Comment. Academ. Berolin. ann. 1804. 1811.) De Aristotelis sententia exposuerunt Historie Philosoph. scriptores, in his nuper Tiedemann. in Geist. der specul. Philos. II. p. 301. et Tennemann. Gesch. d. Philos. III. p. 181. sqq. Thom. Taylor in annot. ad vers. Plotini (ad locum supra p. 361. A.) hæc apposuit: "The cause, according to Aristotle, by which the animal is vitally moved, is the rational soul; but the cause, by which the animal thus moved, is defined or bounded, is entelechia, or form, which imparts to its perfection. See my Introduction to, and translation of, Aristotle's Treatise on the Soul." Cr.

fit, manifeste convincitur. Essentiam igitur in eo pōitam anima non habet, quod alicujus forma sit: sed ipsamet substantia est, quæ non ex eo, quod jam tum erat, priusquam certi hujus anima fieret, [quatenus animalis, ejus corpus animam illam generaret]. Neque vero corpus animam generabit. At quænam igitur illius essentia est? Nam si neque corpus est, neque corporis affectio, et tamen functiones, actiones multaque id genus et insunt in ea, et ab ea proficiscuntur, cum illa

proinde extra corporum ordinem substantia quædam sit, cujusmodi tandem est? [Num vero satis per se liquet, quid vere ac proprie substantiam esse dicamus?] An vero patet esse animam vere substantiam, quam dicimus? Generatio quippe, non substantia, corporum omne vocari debet, cum generetur intereatque modo, nec vere sit unquam, sed ejus, quod est, nonnulla communiōne servetur, quatenus particeps ejus est."

MARSILII FICINI

IN

LIBRUM DE DUBIIS ANIMÆ PRIMUM,

ARGUMENTUM.

SUMMA TOTIUS LIBRI.

Quod animæ nostræ differant ab anima mundi, neque sint ab ea.

PRIMUS de dubiis animæ liber septem præcipuas continet quæstiones. Prima quærit, utrum animæ nostræ sint ex anima mundi, sive ut partes ejus, sive ut quidam effectus ab ea. Secunda, quomodo anima insinuetur corpori, scilicet qua proprietate, quo ordine differenti, qua lege justitiæ. Tertia, utrum anima extra corpus vivens discursu quodam rationis utatur. Quarta, quo pacto in anima dicatur impartibile aliquid simul, atque partibile. Quinta, utrum anima aliquo modo sit in loco, et qua conditione sit in corpore. Sexta, ubi sit anima, quando seorsum est a corpore. Septima, utrum animæ hinc se junctæ humanarum rerum reminiscantur, et simpliciter de memoria atque reminiscencia. Suspiciabitur forte aliquis, animas nostras esse quasdam mundanæ animæ partes, idque ex tribus Platonis dictis asseverabit. Primo quidem, quod et in Philebo videtur innuere: quemadmodum corpora nostra mundani corporis partes sunt, sic et animas animæ. Deinde et quod in Republica et in Phædro pariter et in Timæo sentire videtur, animas nostras sequi totius mundi circuitum, et inde mores fortunæque accipere. Postremo quod in Phædro dicit, animam quoque nostram totius inanimati curam habere. Videtur autem communis hæc cura dumtaxat ad mundi animam pertinere. Videtur insuper verisimile, homines intra mundum genitos vitam a mundo sortiri, et quasdam totius vitæ portiones habere. Hanc equidem suspicionem in Theologia, ubi contra Averroëm agitur, pro viribus e medio sustuli. Atque hic ad eandem similiter exstirpandam in primis una cum Plotino sic agamus. Præstantior est forma, quam materia, et totum partibus: igitur, si datur totum materiale, datur et formale totum. Item

si totum ex partibus, ergo et totum ex totis. Cum enim universum summa ratione optimeque sit constructum, merito quicquid optime se habere ratio vera concludit, jam extat in universo: nam et inde ratio id conjectat. Totum materiale dicitur sicut lignum: nam et si multiplicatur in partes materiali divisione, non tamen multiplicatur in formas: totum formale est arbor: in multas enim dividitur formas inter se perspicue differentes. In hoc quoque toto formali verum inest materiale totum: nam ex eo, quod in formas particulares distinguitur differentes, etiam in materias quodammodo differentes, formis scilicet propriis differentibus. Cum igitur mundus sit totum absolutissimum, certe et formale totum est, totumque ex totis. Non erit autem totum ex totis, nisi multa sint in eo non solum differentia formis, sicut in arbore, sed etiam secundum existentiam quoque disjuncta, et actionibus segregata: sicut cantores in choro, ubi unusquisque et communi officio cum cæteris ad idem congruit, et interea proprius est, et sui juris existit. Oportere autem mundum hunc esse verum totum ex rebus vere totis, non solum ejus perfectio postulat, sed etiam exemplaris imitatio exigit: nam et illud totum est ex totis. Illic enim in unoquoque aliter aliterque sunt omnia: sed in hoc insuper mundo localem quoque rerum disjunctionem adducit operis hujus conditio dimensionum locoque et motui temporique subjecta. Denique ubi perfectiores sunt partes, perfectius est et totum. Partes vero perfectiores sunt, quæ existentiam propriam, propriumque habent officium. Sic ergo et totum magis formale est, ubi partes magis sunt formales. Hæc vero ibi formales magis, ubi magis formis atque existentibus sive substantiis et

actionibus distinguuntur. Ad hoc autem ut totum sit vere unum, satis profecto facit ordo euntorum, unus ab uno pariter et ad unum. Ex his apparet, non esse probabile, hanc mundi machinam unicam duntaxat habere animam: sed probabilius esse, plures ad esse animas, et animalia plura præter mundanam animam, animalque mundanum. Atqui et in nobis esse propriam animæ nostræ substantiam ab ipsa mundi anima differentem inde conijcimus, quod proprium noster animus liberumque possidet arbitrii motum. Qua de re in Theologia de libero disputantes arbitrio satis egimus. Alioquin, si pars totius foret, subito totius impetu raperetur, neque foret discurtionis rationalis et consilii compos, neque aberrare posset, quando quidem anima mundi errare non potest. Liberum vero in nobis arbitrium Plato in decimo de Repub. et in Phædro atque Timæo absque dubio ponit, et Aristoteles ubique confirmat. Omnino vero ponere, nostras animas esse partes animæ mundi, nihil aliud est, quam dicere, hanc animam tuam esse ipsam totam mundi animam, eamque similiter. Illa enim dividi nequit in varias portiones, sed tota individuaque et eadem prorsus est simul ubique. Cum vero mea nunc et tua inter se omnino repugnent actionibus opinionibusque, et affectibus, et habitibus, non possunt eadem anima eademque mens existere. Præterea si animus meus est quoquo modo pars animæ mundi, non habet propriam existentiam, nec insuper propriam actionem. Non igitur reflectitur in se ipsum, neque se ipsum potest animadvertere, imo et tanquam pars quæpiam angustissima non poterit mundum totum cogitatione complecti, neque percurrere, neque super hunc mundum animamque ipsius aliquid cogitare. Considera corpus humanum: non est hoc continua quædam portio machinæ, sed secundum propriam se junctum est figuram simul et motionem. Cum vero anima, et præstantior sit, quam corpus, et figuræ hujus motionisque origo: nimirum non quasi continua est mundanæ animæ portio, sed substantiam possidet propriam. Jam vero neque facta est ab ipsa mundani corporis anima: quod enim ipsa facit, mobili facit proprietate: ideoque mutabilem adeo facit essentiam, ut nequeat immutabile quicquam attingere. Animus vero noster et motum resolvit in statum, et mobilia subjicit immobilibus. Denique cum animus noster sit quadam intellectualis essentia, merito fit proprie ab ipso simpliciter intellectu, a quo nascitur et anima mundi, quæ et ipsa similiter intellectus quidam est, scilicet animalis. Hinc efficitur, ut anima nostra possit similiter atque anima mundi fieri compos intelligentiæ, et ad illa, quæ super mundum sunt, æterna consurgere: reliquæ autem animæ præter intellec-

tuales, vel exoriri vel pendere a mundi anima possunt.

De duplici anima, et quod anima nostræ non sunt partes animæ mundi.

In capite secundo notabis imperfectum quodlibet in quovis genere reducendum esse ad perfectum aliquid in eodem genere positum, per quod reducatur ad perfectum aliquid supra genus: ideoque animam ratione carentem vel imperfectam, quæ et pars compositi est, et instrumentis addicta corporeis, reducendam esse ad rationalem intellectualemque animam, sui juris et in se perpetuo consistentem: idque faciendum esse tum in nobis, tum in dæmonibus, et stellis, sphaërisque, et mundo. Quæ opinio valde consonat cum Peripateticis, duos in caelis motores rite locantibus, quorum alter corpori mobili sit conjunctus, ut forma, mobilisque sit motor: alter autem sit motor quodammodo separatus immutabilisque et primum motionis principium atque finis. Proinde Platonici quidam non legitimi, qui dicebant, hominum animas esse partes animæ mundi, interea fatebantur ipsam mundi animam esse substantiam individuum, sempiternam, unam, simplicem, ubique totam: et propterea consequenter addebant, quamlibet hominis animam esse animæ mundanæ conformem, totamque simul et eadem attingentem, quæ tangit et anima mundi. His utique positis non possunt animam mundi in nostras ita scæare, sicut vel magnitudo quædam in particulam, vel numerus in unitates dividi solet. Sic enim illa, quæ dicitur totius anima, ejusmodi divisione periret, neque restaret una. Non possunt insuper illam in has dividere, sicut calor totius corporis in partes caloris membrorum dividi videtur: nam animam illi substantiam esse volunt in corpore non extensam. Atqui calor ipse non proprie scatur, sed dimensio, in qua est calor: ideoque cujuslibet membri calor ipse communis potius est calor in parte corporis, quam pars caloris: veruntamen divisionem per accidens quodammodo patitur, quatenus per extensionem corporis æqualiter est extensus, anima vero non ita. Nam absque ulla extensione sua dimensioneque dimensionibus adstat, ut divisibilia quæque distantiaque perfecte connectat in unum. Neque possunt rursum distribuere mundi animam sic in nostras, ut scientia tota in suas distribuitur notionem. Nam sive nulla sit præter notionem tota quædam scientia, ita non erit usquam una communis anima, sive sit præter illas una quædam, non erit accommodata mundo, sed eminens. Afferent denique sic nostras animas dici animæ mundanæ partes, perinde ac si quis dicat, animam nostram in manu vel pede esse partem totius animæ nostræ. Sic itaque divi-

dentis, nihil dividunt, et omnino divisionis vocabulo abutuntur. Una enim eademque anima membro cuilibet adest ubique tota simul, quæ cunctas in se animales potentias habet ubique, quamvis alias per alia membra velut instrumenta actiones exerceat, passiones quidem sunt in membris. Judex autem sensibilibus passionum tandem unus est, unum exhibens de diversis comparando iudicium, tum imaginatione, tum etiam ratione: sic, inquam, fit in nobis. Non potest autem omnino similiter fieri, et in mundo, in quo si unica singulorum esse fingatur anima, poterunt quidem diversi homines diversa pati: sicut nunc in quolibet nostrum instrumenta diversa, sed unicum denique iudicium adhibebitur, eadem opinio, intelligentia eadem. Hæc enim ad iudicem pertinent passionis expertem: si modo verus sit passionum rerumque iudex: et ideo extat in se a patientibus quodammodo segregatus, ideoque unicus, neque propter varia instrumenta diversus. At vero cum contraria in hominibus inter se iudicia sint, propriae nimirum intelligentiæ sunt, propriae quoque substantiæ sunt animarum: siquidem non per instrumenta, sed per intimam substantiæ facultatem officium rationale peragitur.

Multæ sunt præter mundi animam intellectuales animæ, quæ non externis terminis, sed internis inter se distinguuntur.

In capite tertio atque deinceps quod iterum repetitur, non posse fieri, ut anima in mundo sit unica, rursus ita confirmo. Providentia summa totius ad summum universi decorem in ordine consistentem varia rerum genera fore constituit, et innumerabilia iterum individua. Inter hæc vero velut valde distantia diversas in quolibet genere species esse voluit, amans præ cæteris copiam specierum, velut rerum admodum perfectarum. Quod si in generibus inferioribus anima ordinem quam plurimum digessit in gradibus specierum, cur non et in natura genereque animæ parem copiam affectaverit, similemque graduum ordinem per differentes animarum species disposuerit? quando quidem et animæ ipsius natura propter conditionem ejus quodammodo compositam mobilemque accommodatamque corporibus multiplicabilis sit, propagabilisque per corpora. Et ipsa quin etiam natura mentis, quæ compositionem aliquam non excludit, imo et includit aliquam, in mentes valeat plurimas derivari: sed de mirabili mentium numero in primo Theologiæ satis est dictum, per quem confirmatus sit et numerus animarum: denique solum primum ipsum universi principium propter summam primi simplicitatem, naturarum in se numerum non admittit. Reliqua sub hoc genera rerum, scilicet men-

tis, animæ, naturæ, corporis, et recipiunt numerum specialem, et jam habent tanquam ad commune totius bonum maxime pertinentem. Non potest autem animæ ipsius natura primum tenere in rerum ordine gradum neque secundum, sed necessario tertium: quod nostra satis Theologia probat. Non cogitur itaque esse unica, neque debet rursus, neque denique potest. Præterea cum Plato animam mundi asserat esse semper in corpore, eandemque semper agere vitam: nostras autem aliquando a corporibus separari, atque separatas in diversa proprietate subsistere, et differenti inter se conditione vivere, et secundum electiones proprias sortiri rursus differentia corpora, ac denique pro arbitrio dissimiliter vivere, et pro vitæ dissimilitudine discrepantes post obitum sortiri vivendi gradus: quisnam Platonice animam poterit unicam suspicari? Enimvero si quis aliquando suspicetur more Averrois esse unicum in cunctis hominibus intellectum, nos utique non similiter adversus eum sicut de anima dubitabimus, nec principaliter objiciemus, quoniam pacto alius quidem intellectus sit in corpore, alius autem extra corpus: item quomodo in corporibus tam diversis possint esse omnino consimiles intellectus, ut modo de anima dicebamus. Animæ namque tanquam declinantes ad corpora præter intimas inter se differentias differunt quoque per actiones varias circa varia corpora, perque corporum ipsorum diversitatem. At si quando intellectus, qui separatiores sunt, quam animæ, actionesque proprias absque corporeis peragunt instrumentis, probaturi simus inter se differre, non ad corporum actionumque ejusmodi varietatem confugiemus, sed ad diversas potius intelligentiæ species modosque intelligendi admodum discrepantes, intellectionesque et habitus in eodem tempore inter se repugnantes, quæ unico simul intellectui inesse non possint. Sicut enim in primo intellectu differentiam inter multas notiones ejus non aliter assignamus, quam ex formalium intus proprietatum diversitate: sic assignaturi intellectuum aliorum inter se differentias, eas ex intimis proprietatibus afferemus. Decet enim multas esse mentium et intelligentiæ species, si tam dives est natura corporum mentibus longe deterior, ut multæ sint species metallorum, plures plantarum, plurimæ animalium: unde appareat, et dæmonum et mentium qualescunque sint, esse complurimas. Quin etiam animæ ipsius naturam, quæ indivisibilis substantia est, perpetuoque in se ipsa subsistens, non decet ita in plures animas distribuere, iterumque plures in unam quandoque confundere, sicut aquam multam partimur in partes, easque rursus confundimus in eandem. Neque debemus iterum sic unam in plures animam derivare, sicut lumen a sole

unum in plura domicilia per fenestras quodammodo distribuimus, paulo post in idem penitus resolvendum. Lumen enim visibile accidentis more dependet omnino, nec propriam retinet substantentiam. Longe vero diversum est ab hoc lumine intelligibilis intellectualisque genus, non accidens quidem, sed substantia prorsus absolutissima. Ideoque si differentes inter se gradus habet, eos non extrinsecus accipit, sicut accidentales formæ, sed intrinsecus, proque differentibus proprietatibus ejus multas admittit (ut ita dixerim) substantentias, easque specie distinctas in eodem genere servat confusionis expertes. In hoc sane intellectualis substantialisque luminis genere rationales animas collocabis. Et quomodo differant inter se cognosces, neque unquam confundantur in unam viliorum more liquorum: cognosces necesse [Ed. pr. *nec esse*] tales ad mundi vitam, qualia sunt vestigia quædam vitæ in animalibus ex planta nascentibus: siquidem et vitam universi actione percurrunt, affectuque transcendunt: neque finges eas nihilo ab anima mundi differre, quasi sint quædam propagines ejus per mundi corpus: nec aliter anima mea a tua differat, quam quia differunt inter se corpora, per quæ facta fuerit propagatio: nec aliter utraque differat ab anima mundi, quam quia illa quidem sit radix plantæ primæ: hæc vero sint ex illa propagines. Sic enim intellectualis ipsa Socratis anima post obitum in mundi animam (ut fingitur) resolvenda, dum propriam perdiderit existentiam, esse omnino desinet, quando accesserit ad esse perfectum. Quod quidem intellectualis natura non patitur: non externis ad distinctionem suam terminis indigens, ut liquores, atque lumen, sed velut exactior, intimis in species suas et existentias terminis distributa. Probatum satis in Theologia fuerit, rationalem animam quatenus intellectualis est, tanto perfectius se habere, quanto longius se ipsam a corpore separaverit: perfectius, inquam, se habere ad propriam sui substantiam peculiaremque proprietatem. Cum vero summopere a corpore separetur in obitu, tunc sane necesse est propriam hujus animæ substantiam esse perfectam: unde fingere liceat nemini, mentes singulas in unam quandoque confundi, subitoque disperdi.

Intellectuales animæ non per accidentalia, sed per essentialia propria inter se distinguuntur: et quomodo multe animæ dicuntur esse una, atque ab una.

Cum enim primus intellectus et essentia prima sit idem, merito intellectus omnes sunt essentiæ veræ, ideoque veris inter se differentiis distributæ: id est non per accidens, nec terminis acceptis extrinsecus, ut divisæ continue partes, et ipsæ inter se moles, et plurimum materiales formæ,

sed pro dignitate essentialium suarum in se subsistentium propriis intimisque differentiis et terminis distinguuntur. Verius enim distinguitur hoc ab illo, si discrepet proprietate formali, quam si materiali divisione, vel accidente, vel loco. Quilibet igitur intellectus essentiam suam et esse possidet in sua quadam intima prorsus identitate, et (ut ita loquar) alteritate. Identitate, inquam, prout est simplicissima forma, a sua simplicitate nunquam cadens: alteritate rursus, prout ejusmodi forma per se ipsam talem velut per suam proprietatem a re qualibet alia, et a quolibet alio distinguitur intellectu. Quod si primo et per se distinguitur, permanet semper procul a confusione discretus. Cogita in mente divina magnam animam, id est, ideam animarum intellectualium generalem, in qua conceptæ sint et species animarum: et illa idea quidam intellectus est ibi, et hæc species ibi quidam sunt intellectus. Distinguntur autem illic inter se ideales intellectus ejusmodi, non quidem existentibus differentiis, (unica enim hactenus substantia est) sed ratione quadam et proprietate formali. Essentiales autem ejusmodi proprietates si cogitantur extra prodire, distinguuntur subito magis: distinguuntur igitur existentibus. Adeo enim intus sunt efficaces, ut foras agant non accidentale aliquid, sed substantiam, substantiasque diversas pro rationum diversitate formalium. Substantiæ quidem ejusmodi e proximo prodeunt ab intellectu primo, intellectuales in primis existunt. Quoniam vero et ipsæ sunt admodum efficaces ad conceptum videlicet intimum, ideo unaquæque proprietatem quandam exprimit in se ipsa ex intellectuali jam animale, magisque in plura distinctam. Sicut vel a scintilla radius emicat, vel ab intimo imaginationis verbo simpliciore, verbum in prolatione multiplicius jam mobiliusque producit. Prodeunt igitur ex una ideali anima foras animæ multæ, tum mundi, tum etiam aliorum. Quæ etsi differentes substantiæ sunt, sunt tamen inter se quodammodo unum triplici potissimum ratione, tum quia sub eadem idea cunctæ, tum quia locis et temporibus minime disjunguntur, tum etiam quoniam per intellectuales suos quælibet apices uno eodemque secundum actum formant intellectu divino, eundemque cunctæ perpetuo contuentur: mitto, quod ad eundem naturaliter omnes conferunt universalis providentiæ finem.

Quomodo anima qualibet rationalis est omnia, et quomodo differant inter se species rationalium animarum.

Summum omnium principium propter summam tum simplicitatem est super omnia, tum potestatem mox efficit omnia. Intellectus igitur

ejus filius est primum omne, ideoque est omne perfecte, et ideoque quælibet ejus idea est omnes ideæ. Anima igitur ab idea propria naturaliter et proxime profluens secum contrahit omnia: quælibet igitur intellectualis anima est universum. Id totum rursus confirmo: primum in quolibet genere et simplicissimum ibi est, et ibidem continet omnia. Cum igitur intellectus ipse primus sit prima forma, merito et uniformis est, et omniformis existit. itaque omnis rationalis anima quatenus intellectualis est, non solum forma simplicissima est, sed etiam est omniformis, et omnia: omnia inquam actu, sicut et intellectus ipse est actu omnia. Quatenus autem anima non tam intellectualis jam, quam animalis evadit, retinet quidem munus idem, quo sit adhuc omnia: sed minus perfecte retinens, est jam in potentia universum, et merito, quando Deus eam rerum mediam collocavit, eam ex omnibus temperavit. Temperavit autem ita diversas species animarum, ut anima, quæ mundi universalis vita foret, ad intellectum semper converteretur universalem, atque universaliter insuper, et insuper attentissime. Unde factum est, ut universalem semper totius generet providentiam, atque hanc potestate mirabili, ideoque et facilitate mirifica: siquidem potestas omnis venit ex alto. Animæ vero reliquæ post hanc cælestes ad intellectum quidem universum converterentur: nec tamen adeo universaliter, nec attentione pari: ideo providentiam neque tam universalem agunt, neque etiam tam potentem. Inferiores tandem his animæ ita constitutæ sunt, ut aliquando ad intellectum se verterent universum: atque tunc sive magis sive minus universaliter vel attente: ideoque alias cum universali magis concurrerent providentia, alias vero minus, minus quoque potenter. Item ut aliquando non tam ad universum, quam ad proprium se flecterent intellectum, minusque perfectæ forent: quandoque ad rationem, ubi et perfecte minus: interdum ad imaginationem quam plurimum laborarent deterrimæque evaderent: denique rationalis anima quando in se explicat universum, ad universalem animæ mundi admittitur providentiam: quando vero in se gradatim ab universo munere cadens ad partem muneris sese dirigit, particularem gradatim subit curam, corpusque proprium magis induit, magisque laborat.

Respondetur ad dubia, et probatur rationales animas non esse ex anima mundi.

Plato probaturus in Philebo, mundum esse animatum: inquit, Undenam haberet corpus nostrum, quod ex partibus elementorum componitur, animam, nisi mundus, qui ex totis componitur elementis, animam possideret? Id est, in-

tellectus mundi faber non adeo fuit imprudens, ut nobis daturus animam, non daret et mundo: præsertim quia mundi anima per universalem influxum præparatura erat materias animalium seminales ad animas proprias undecunque suscipiendas. Ideo corpus nostrum habet et animam intellectualem non aliunde, quam mundus, id est, ab eodem mundi fabro, et animam sensualem plurimum ab anima intellectuali nostra, conferente ad hoc in primis anima mundi. Timæus quoque rationales animas non ab anima mundi, sed ab eodem auctore, a quo et illam, et ex generibus consimilibus asserit constitutas: neque has esse vel illam, vel partes, vel vires illius, sed esse a Deo in diversis speciebus gradibusque dispositas: unde et has labentes in corpora errantesque introducit et exeuntes, quod animæ mundi contingere nequit. Ait autem in Phædro, quotiens particularis anima, quæ et universum est in potentia extra corpus hoc ad universalem se formam actu cogitando, amandoque converterit, hanc quoque ad universalem mundi providentiam admittendam, cælesti videlicet corpore ab initio præditam: siquidem et in corpore caduco philosophus contemplator, civilisque idem pro viribus experitur. Proinde sæculi Plato videtur innuere, animas sequi cælestem motum, ibidem atque alibi subdit etiam posse non sequi. Probatum est quin etiam, posse prudentia, arte, moribus cælestium influxibus repugnare: ex quo apparet, si qua in nobis est vita pedissequa corporis, perque hoc fato serviens, hanc ab anima etiam mundani corporis posse pendere: sed eam in nobis animam, quæ corporeis incitamentis mundanisque resistit impulsibus, altius quam a mundo descendere. Atqui et si intra mundum geniti sumus, aliunde tamen animam habemus superiorem, quæ metitur et mundum. Nam et fœtus in alvo aliam accipit animam præter matris animam, et aliunde habet animam, quam a matre.

Quomodo animæ differant, et quomodo sint immortales in propria forma restantes, et quomodo anima mundi ubique præsens omnibus conducat ad vitam.

In octavo capite hæc in primis considerabis, ad hoc ipsum, ut animæ nostræ tum invicem, tum etiam cum anima mundi adeo consentiant, quod consimili sæpe afficiantur instinctu, et impulsus aliquis facile ab aliis fluat in alias, et particulares animæ clam moveantur ab universali: non est utique necessarium, animas nostras esse ab anima mundi progenitas. Satis enim ad hanc consensionem, et quasi compassionem facit communis ipsa tum animæ mundanæ, tum aliarum ex eadem mente divina, eademque generali animarum idea, similisque processio. Proinde qua-

tuor præcipue sunt humanarum differentie animarum: differunt quodammodo secundum corporum differentias, quando motus magis minusve concitatos pro differentia sanguinis bilisve et spiritus habere videntur. Differre dicuntur ex præcedenti vita: si verum sit, hanc animam ad actiones, illam ad contemplationem nunc promptiorem existere: quoniam hæc quidem ante ortum negociosissimam egit vitam, hæc vero prorsus contemplativam. Differre quoque Platonicæ putant quodammodo specie naturaliter ab initio: siquidem sub eodem genere proximo humanæ sint animæ: differant autem inter se specialibus quibusdam, etsi quam minimis potest fieri differentiis, quibus a summo quodam gradu per secundum tertiumve et quartum distribuuntur. Differre denique putant, quod quamvis quælibet rationalis anima sit universum, potest tamen libero quodam motu aliter atque aliter se afficere, prout alia se vertit ad vitam contemplativam, alia ad activam, alia ad voluptuosam. Et quæ ad contemplandum se conferunt, aliæ hanc formam contemplationis eligunt, aliæ præ cæteris illam: et quam elegerunt, mox induunt quasi naturam. Quanquam vero anima quævis est omnia, ejusmodi tamen quasi paritas non efficit animas inter se sine ullo discrimine pares. Est enim in mente prima communis idealisque animarum ratio, non individualis quidem duntaxat, sed admodum generalis, varios inter se possidens animarum idealium gradus, quorum numerum sequitur par numerus animarum, et similis ordo. Et quemadmodum in mente divina hæc quidem idea est aliter omnia, et aliter illa: sic anima hæc omnia aliter est, quam illa, et aliter suo utitur universo. Rationi præterea consentaneum est, composita ex quatuor elementis posse in elementa pura resolvi: ac si elementa deteriora nequeant omnino seorsum a præstantioribus esse, saltem alicubi præstantiora seorsum a deterioribus in sua puritate consistere: similiter compositum ex materia formaque tanquam geminis elementis, resolvi quodammodo in materiam puram, et omnino redigi ad formam aliquam per se puram, quæ per se, et in se consistat absque materia, quamvis materia nequeat procul ab omni forma consistere. Sicut elementum (ut dixi) formale a materiali procul existit, quamvis e converso non accidat, in genere formarum ejusmodi intellectuales animæ numerantur. Ejusmodi quidem forma est essentia simplex, esse suum per se possidens in se ipsa, in qua et esse suum idem est, atque essentialis unitas ejus. Contra vero compositorum essentia sese habet: nempe in hac aliud est essentia simul atque esse, quæ consistunt in multitudine, quam unitas, quæ, prout est unitas, multitudinem non admittit: atque esse ibi sequi-

tur unionem, quam unitas antecedit. Quorsum hæc? ut intelligas ipsam animæ formam, cujus esse idem est, quod et essentialis unitas ejus, esse prorsus indissolubilem, quemadmodum est indissolubilis unitas: præsertim quia si esse ubique in rebus est per formam, sequitur, ut forma simplex in se ipsa subsistens, esse suum semper in se ipsa continuat. Præterea si forma simplex non mixta materiæ, perdenda sit, in nihilum redigetur: si generanda, ex nihilo generabitur: id autem physica per se ratio non concedit. Est igitur anima sempiterna: præsertim, quia, si de aliquo sit fingenda, neque tamen ex ullo queat materiali, cogetur Deus eam ejus auctor de sua substantia procreare: unde cogetur esse mutabilis: præsertim si quando faciat, quod ante non fecerat. Hæc ergo Plotinus significat, ut animam asserat sempiternam: quæ quantum affirmanda sint, in Theologia nostra satis est dictum. Inter hæc animadvertite, formas ejusmodi unamquamque esse in se unum quiddam numero ab aliis, non per accidens, sed per se distinctum, per se, inquam: quoniam animæ non accipiunt numerum ex numero corporum, vel corporalium qualitatum: quasi una mundi anima per diversas affectiones corporum propagetur in multas. Jam vero quælibet anima ita per se subsistit semper unum numero, sicut in sua essentia suam habet esse, atque esse suum idem est, quod et unitas ejus. Sicut ergo essentia simpliciter animæ tanquam simplex in se ipsa consistens, sempiterna est, sic et quodlibet singulare illius esse: siquidem esse suum est solum in ipsius essentia. Item sicut esse est sempiternum, sic et unitas quælibet numeralis: siquidem illic idem est esse, quod et unum aliquid esse. Non enim per externa, sed per interna distinguitur essentia simplex permanens in se ipsa, ut nemini liceat somnare nostras animas personalibus quandoque dimissis proprietatibus in generalem quandam animam confundendas. Res quidem corporeæ ex materia formaque compositæ unitatem speciei perpetuam successione conservant: unitatem vero numeralem propriamque nequaquam. Atqui neque specialem conservarent in se unitatem, nisi ab anima generationis fonte perpetuo haurirent. Anima igitur tanquam longe præstantior unitatem in se ipsa quælibet numeralem propriamque retinet semper, non solummodo specialem, imo sicut per ipsam composita quæ dissolvuntur, similibus temporibus redeuntibus, similia prorsus et eadem specie revertuntur: sic anima mutans quodammodo in se ipsa formam, velut præstantior corpore, ad eandem numero quandoque redit, et ad idem corpus, eandemque personam. Posthac ubi quæritur, quomodo forma simplex intellectualis que anima sive mundi sive nostra dicatur ali-

quando infinita? respondetur, non quia in infinitum dividi queat, sed quia sine fine vigeat, et ubique et semper agere possit. Sic igitur nec anima mundi vel in animas dividitur infinitas, vel qualitatis corporeæ more distenditur, quatenus moles mundi protenditur, sed unica permanet: et quantumcunque corporis ex ea quicquam potest accipere, ipsa ubique integra vegetat. Animæ quoque nostræ sicut non fiunt numero totidem, ex tot corporeis portionibus atque qualitibus, sic neque protenduntur in molem, et more albedinis extenduntur extensa materia: sed et totidem sunt, quot proprietates intimæ, et quantum molis ad earum preparatur influxum, tantum formant individuo quodam et ubique toto perpetuoque vigore. Neque scatur anima nostra in plures animas, sive propter diversa membra, sive membro quolibet amputato: sicut nec anima mundi ipsa in se vel dividitur, vel fit plures animæ, partibus inter se mundi divisis. Hæc enim una permanens, quantumcunque disjungatur pars mundi vivens, hæc ab alia tamen tota simul est in utraque. Est et in medio propter continuitatem materiæ primæ, imo et essentiæ quintæ, quæ est proprium animæ susceptaculum. Inter hæc si cui Plotinus videtur in plantis et animalibus ex putrefactione genitis, non aliam ponere animam, quam mundanam, tu cave, ne facile id concesseris: id enim ipse videtur in libro de animæ immortalitate refellere. Dices ergo ipsam mundi animam omnibus quidem talibus esse præsentem, neque cogi hanc ipsam plures fieri animas propter sectiones plures, atque animantes, sed interea non hanc solam his esse vitam, quamvis ipsa vitas in his generet, atque animas. Quæ quidem animæ si a Platoniceis aliquibus, et ab ipso Plotino alicubi dicantur esse secundum proprias substantias sempiternæ, non tunc primum ab anima mundi generantur, sed universali illius instinctu genitis infunduntur. Poterit et aliquis dicere, omnem quidem vitam esse perpetuam, sed animas, si quæ sunt tales, proprio motu carentes, non tam in se, quam in communi post obitum vita subsistere: quæ vero proprios edunt motus, præsertim si liberos, propriam quoque formam per se ipsas perpetuo conservare. Semper vero memento, præter vitas animantium proprias, subesse cunctos communem vim ex mundi anima vegetalem in arbore mundana totam ubique vigentem, quæ et præparet materias propriis animabus, et tempore certo conservet, et in unum viventia cuncta conciliet. Hunc Pythagorici, referente Sexto Pyrrhonio, esse dicunt spiritum in modum animæ rebus cunctis infusum, qui homines conciliet cæteris animantibus, conciliatos aliunde numinibus. Hoc jam vigente communiter, accedit in nobis ad

fœtum rationalis anima: atque sub hoc communi lumine ipsa deinceps lumen propriæ peculiarisque vitæ diffundit in corpus, quod et in obitu ipsa secum contrahat proprium, quemadmodum et mundi anima suum, atque commune conservat.

Quot modis insinuetur anima corpori, et qualis sit anima mundi, et quomodo faciat mundum, et dimensionem ejus, et quomodo sit ubique.

In capite libri nono, ubi secunda incipit quæstio, quomodo insinuat anima corpori: animadvertes duobus in primis id fieri modis. Nam aut ab incorporeo statu, aut a corpore venit in corpus. Et hoc quidem secundum divisionis membrum in quatuor iterum membra dividitur: nempe aut a liquido corpore transit in liquidum, aut a liquido in solidum, aut a solido in aliud solidum, vel a solido rursus in liquidum. Ubi notabis, si quando ex Plotini sententia omne corpus exuere possit, excogitari posse semper extra corpus esse victuram. Quod et Plato in Phædone significat: et Porphyrius atque Iamblichus suspicantur. Sin autem, ut ait Proculus, semper est in aliquo corpore, poterunt consequenter fingi vicissitudines corporum sempiternæ. Ut autem cognoscas, quomodo anima tua, imo prius, quomodo mundi anima suo insinuetur corpori, cogita in anima mundi vim intellectualement ejus, in summo, ceu lumen, rationalem in medio, ut splendorem, vegetalem in infimo, ut calorem. Præterea circa ejus essentiam considera duo. Primum prout ipsa aliud quiddam est quam illa tria: secundum, prout tribus jam illis est insignita: jam vero quo momento est aliud, quodammodo obscura est, et deformis, et frigida, obscura quidem nondum habens intelligentiæ lucem: deformis item, nondum rationis splendorem possidens: frigida denique, non adhuc adepta vegetalis naturæ fomentum. Ex hac ergo essentia sic egena cogita prodire primam mundi materiam prorsus egenam, et omnino tenebrosam, deformemque, et frigidam: sed interim ab essentia, quatenus tribus jam illis est insignita, contemplare mundi materiam prodeuntem protinus exornari, per intelligentiam quidem formis penitus permanentibus: per rationem vero formis, quæ moveantur stabiliter, per vegetalem denique formis, quæ mobiliter moveantur: ita tamen, ut quæ intelligentia rationeque procedunt, tam naturaliter inde profluant, quam naturaliter, quæ vegetali natura nascuntur: atqui sic anima mundi prædita in mundo formando exemplar præcipuum (ut Timæus innuit) non mobilem, et quasi generabilem spectat naturam vel rationem, si modo sit ratio mobilis, sed intellectualement potius formam omnis generationis exper-

tem, sive sit animalis intelligentia, sive prima. Cogita rursus animam, quatenus uobilis est intrinsecus, naturaliter anniti, ut eatenus moveatur extrinsecus: ex hoc ergo nixi materiam jam natam statim longe lateque protendi, adeo ut ex animæ motu micante foras dimensio materiæ sit exorta, simul et mundi motus: sic ergo locus inde simul nascitur, atque tempus. Locus, quem habitat anima vegetando: tempus, quo locum, id est corpus, moveat vegetando. In exemplari primum intellectuali destinata est idealiter certa tum mundi tum mundanarum dimensio rerum: ad quam sane destinationem tanta suborta est ad motum formalis efficacia in vegetali natura: quæ pro mensura tali tantam mundo quantitatem exhibet, tantasque mundanis, quanta simul et quantæ præsignantur in ipsa mentis idea. Potest autem anima per essentiam suam tota simul adesse parti cuiilibet mundi tam grandis: quoniam et tantus hic est factus, quantum ipsa processit, quæ procedendo fecit. Et ipsa quidem anima neque dimensio est, neque qualitas extensa dimensione: sed individuum quiddam, non tanquam aliquis dimensionis terminus alicubi in dimensione signatus, sed inde solutum in se consistens, extra totum quantitatis genus in quodam plus quam substantiæ genere: molem totam longissimo naturæ virtutisque supereminens intervallo. Unde hoc ipso individuo sui totam undique molem possidet, neque totum possidetur ab ipsa.

Quomodo anima mundi agit in se ipsa, atque ita naturaliter gignit mundum sic omniformem, sicut omniformis est ipsa.

Caput decimum docet quemadmodum summus aër subest lumini, lumen vero Soli, semper tamen simul sunt ab ævo: sic mundi animam intellectui divino semper, intellectum denique bono. Item mundum semper naturaliterque pullulare ex seminaria suæ animæ potestate, sicut vivens quodlibet ex semine suo: hæc enim inde vim ejusmodi nanciscuntur. Cum vero natura particularis in quolibet vivente non egeat ad motum generationemque consilio vel machinis ullis, multo minus his universalem egere naturam: hanc insuper facere movereque omnia facilitate mirabili. Cum enim ex ea pendeat tota mundi moles, ejusque forma, nihil usquam ei posse resistere: præsertim quia inde omnia subsequenti serie ita dependent, ut agentia vel levissimo primum motu pulsata, mox omnia moveantur, atque ad actionem primi moventis finemque conducant. Proinde quæ non vivunt, foras et in alienam tantum materiam agunt, in se ipsis vero torpent: quæ vero vivunt, agunt etiam in se ipsis, aguntque perpetuo. Anima ergo vivendi

principium, mundana præcipue, agit semper atque potissimum in se ipsa, prout intelligentia ejus hinc quidem suam rationem format, inde suam quoque naturam. Atqui et ratio naturaliter secum ipsa discurret, et omnia turget, gestitque seminibus rerum omnium, etiam corporum divinorum: Ex quo quidem intimo rationali que per rationes rerum seminales motu nascitur forma rationalis mundi similiter omniformis, forma, inquam, animæ quam simillima. Si enim generantia, quæ sequuntur, sibi similia generare contendunt: nimirum universalis et proximus hic mundi genitor mundum sibi generat quam inmillimum.

De descensu animæ, Dionysia, Jove, curriculis vitarum, ordine mundi, consonantia universi.

Hic naturam ipsam, id est, vegetalem animæ mundanæ potentiam appellat Dionysium: cujus membra sunt rationes rerum seminales in ipsa natura. Quæ quidem membra quando per generationem quasi procedunt in materiam, hic magis inter se divisa, jam a Titanibus, id est, dæmonibus genituræ præfectis, discerpta videntur: quasi membra Osiridis, id est, vivificæ providentiæ dilaniata a Typhone, id est, dæmonum beneficorum duce. Animæ igitur in divino quodam mundo viventes aliquando per imaginationem, quæ in eis erat ultimum, prospexerunt formas in materia mundi jacentes, quæ sunt imagines Dionysii, ejusque membrorum in materia quasi speculo, prospexerunt vero eas forsitan intiendo recto quodam aspectu in naturam, atque inde aspectum in materiam deflectendo. Quorum vero se ita convertit imaginatio, illuc statim ratio se divertit ab intellectu, et utraque non aspiciendo solum, sed amando. Amor ejusmodi extitit descendendi principium, atque post casum etiam permanendi: quoniam provincia hæc indiget assidua nostræ rationis attentione: sed intellectus interea, quem non tangit affectus ejusmodi, se in mundo superiore servavit immotum. Benignitas vero Jovis instituit, curricula temporum in hac quidem laboriosa vita fore brevia, in vita vero apud superos longa, longissima tandem apud supremos. Revertuntur autem animæ nostræ quandoque ad animæ mundanæ gradum, ubi providentiam ejus publicam contemplantur, et facilitate gubernationis propriæ circa corpus tunc suum, et circa suam provinciam imitentur. Præterea mundi anima, quasi mundanus Apollo, canit quidem in natura, pulsat autem in cælo lyram. In natura rationum omnium evolutio statutis temporibus atque revolutio universalis est contentus ex multis cantibus modulisque compositus: in cælo similiter perpetua quædam dispositio stellarum atque motionum sonus est Ap-

pollineus, ad perpetuam cantus illius concordiam institutus. Si quis igitur dispositionem continuam illius cantus inspiceret, in ea statim cælestes sonos contueretur, et quasi jam (ut proprie loquar) audiret. Animæ quin etiam nostræ progressionem suas tum in descensu, tum in hac habitatione, tum in ascensu quasi tripudio concorditer saltantes, cantui mundano sonoque coaptant. Cum enim ab eodem patre profiscantur, a quo et anima mundi ejusque germanæ sint, et provinciam ejus inhabitent, nimirum ad cantum sonumque illius ipsæ saltant, non impulsæ quidem inde, sed volentes, et naturaliter simul atque libenter ipsæ mundanæ mundanum ordinem æmulantur. Hinc efficitur, ut per cælestia progressionem humanas, etsi non ubique quasi per causas, saltem quasi per signa quædam conjectare quis valeat: præsertim quia universalis naturæ cælicæ forma exemplari quadam ratione continet, quæcunque geruntur intra mundum, sive ab ea ipsa, sive a se ipsis, sive quomodolibet aliunde ducantur. Habitant vero animæ aliquando extra cæleste corpus aliquando in cælesti puro, aliquando sub cælesti. Et quatenus anima diversum intra se habitum induit, diversam foris induit et figuram: itaque aliquando in hominem cælestem venit, aliquando in ærium, alias in terrenum: atque hic rursus quatenus minus magisve inde degenerat, in hominem venit vel divinum, vel humanum, vel quasi ferinum. Nempe ita nos Plotini verba emendare solemus: Nam rationalem animam bovini corporis, vel suilli formam aliquando fieri a Platonibus non est receptum, neque etiam ab ipso Plotino concedendum erat, cum proposuisset mutationem in anima ab imaginatione principium habuisse, quæ in essentia speciem mutare non potest. Tot quidem intellectus in humana specie esse, quot sunt et animæ, receptum est. Intellectum vero nostrum in divinis restare felicem, dum rationalis potentia quasi ad terram præcipitata fit miserima, ab Iamblichio quidem non videtur penitus dissidere: a Porphyrio tamen Plotini discipulo spreto est: a Proculo reprobato, dicente tantam fore potentiam beatissimæ apud Deum mentis, ut vim sibi contiguam, et suavissimam rationem sit interim retentura, quatenus ipsa minime declinaverit, et in hac vita nos minime peccaturos. Neque consentire videtur stomachum infirmissimum fore, quamdiu firmissimum jecur exstiterit. Subdit Porphyrius, casum animæ non ab imaginatione vel natura, sed ab intellectu cœpisse: non enim trahi ab inferioribus superiora, sed vim illam superiorem agere pro mensura quadam virtutis suæ: itaque intentionem agendi quandoque in ea remitti, atque catenus intendi virtutis inferioris actum, id est imaginationis atque naturæ, cum anima undi-

que otari non possit: contra vero remitti rursus inferiorum actus, quando superiorum actus intenditur. Ubi vero dicit intellectum agere pro mensura virtutis suæ, sic emendandus est, ut quando intellectus apud Deum est beatus, agat non tam virtute sua quam divina, sub cujus forma jam agit: itaque animam semel ita beatam putandum est nunquam inde discessuram. Cætera illi viderint: nobis vero sat fuerit narravisse id potius probaturis, quod Theologi nostri potissimum comprobaverint.

Lex, judicium, justitia universi ducit intrinsecus animos tum sponte, tum necessitate ad suum quemque terminum.

Sicut aliquis lactucam porrigens allicit anserem per exteriorem sensum, ita Magus sensum interiorum allicit per nonnulla sensus interioris amica: atque ita libens hic movetur, sicut et anser ita rursus divina providentia voluntatem omnemque affectum animi ad terminum trahit sibi convenientem, videlicet, per affectionem certam in animo secundum actiones suas et electiones jam conceptam, qua et volens, et tam vehementer ad terminum justum fertur, sortemque competentem, quemadmodum aliquis clam magia raptus. Movet enim Deus animam non solum interius, quam ars, sed etiam quam natura: atque certis temporibus, sicut natura solet. Animæ igitur ab initio sponte sua agentes, et sic agendo factæ tales, demum statutis a Deo temporibus non solum sponte, sed etiam necessitate legis intimæ, ad sortem decretam juste perveniunt. Est autem in universo lex judicium, justitia. Lex quidem in mente divina, ipsa scilicet rerum omnium dispositio: judicium in mente animæ mundi, ad divinæ legis normam singula decernente: justitia in voluntate ejusdem ita volente, et ita singula exsequente, sicut jam est judicatum. Animas ergo transfert impuras quidem deorsum, per impuritatem suam illuc inclinantem, quemadmodum natura universalis movet ad centrum gravia per propriam gravitatem: puras autem sursum vicissim per puritatem suam eodem quoque vergentem, sicut et natura levia sursum per propriam levitatem. Hac interim summa licet interpretari, quæ Orpheus in tribus hymnis canit de lege, judicio, justitia Dei: et quæ Plato in quarto Legum, imitatus Orpheum, de lege divina judicioque definiit.

De connexionione hujus mundi ad superiorem, et Prometheo statuisque loquentibus.

Mundanæ sphæræ intimas habent animas, et propria hinc in primis vitalia dona: per quas quidem animas, perque animales dotes, velut per media quædam, sortiuntur intellectualia quæ-

dam dona consequenter ab intellectibus individu-
 duis suarum ducibus animarum : per quos in-
 super nonnulla etiam divina munera nanciscun-
 tur ab ipsis divinæ mentis ideis, quibus (ut Plo-
 tinus putat et Iamblichus) inseparabiliter con-
 juncti sunt intellectus, ut non mirum sit, divi-
 num mundum illum mundo huic undique esse
 prorsus infusum. Post hæc animadvertes natu-
 ralem quandam providentiam in vitali animæ
 mundi parte regnantem sub Promethei cogno-
 nento, ex luto, id est materia prima statuas, id
 est res naturales, effingere, atque esse huic opi-
 ficio partim quidem alligatam, partim quoque
 solubilem, nec esse hic Epimethæo, id est temeri-
 tati, locum : item rebus naturalibus non solum
 vires animales inesse, sed dotes etiam quasdam
 intellectuales atque divinas, et omnia numina
 huic opificio aliquid ex se conferre : opificio, in-
 quam, non universo tantum, sed etiam unicui-
 que. Alludit inter hæc Plotinus statuæ fictilis
 vocem nactæ mentione ad magos præcipue illos,
 qui loquentes statuas construebant : in quibus
 nec propriæ quidem ullæ statuarum animæ, nec
 sidera loquebantur, sed dæmones ab eodem si-

dere ducti, sub cuius imperio statuæ fingeban-
 tur. Arbitror etiam in puero illo Regis filio,
 quo die natus est, locuto, ut testatur Aly, qui et
 interfuisse se dicit, non conjunctionem planeta-
 rum quatuor in ejus horoscopo concurrentium
 formavisse verba, nec etiam infantis animam verba
 vaticiniumque fecisse de paterni regni calamitate
 paulo post secuta, sed dæmonem potius illic fu-
 isse locutum : dæmonem, inquam, Mercurialem.
 Nam in octavo Libræ gradu horoscopo, qui et
 terminus est Mercurii, Mercurius ipse cum Ve-
 nere Joveque et Marte fertur fuisse conjunctus.
 Sed non licet ulterius in præsentia digredi : imo
 neque licet tenorem ab initio librorum exponen-
 dorum hactenus continuatum ultra servare. Si
 enim longa similiter argumenta, imo et commen-
 taria seorsumque ab ipsis Plotini capitibus dispo-
 sita prosequamur, et confusa continget interpre-
 tatio, et opus excreset in immensum. Satis
 evagati sumus : satis multa jam diximus. Sat
 igitur erit deinceps breves quasdam annotationes,
 ut in Theophrasto fecimus, Plotini capitibus in-
 terserere.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Δ.

ΛΟΓΟΣ Γ.

Π Λ Ο Τ Ι Ν Ι

ΕΝΝΕΑΔ. QUARTÆ

LIBER III.

ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ ΑΠΟΡΙΩΝ ΠΡΩΤΟΝ.

De dubiis animæ primus.

371 ΠΕΡΙ ψυχῆς ὅσα ἀπορήσαντας δεῖ εἰς εὐπορίαν καταστήναι, ἢ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἀπορίαις στάντας, τοῦτο γοῦν κέρδος ἔχειν, εἰδέναι τὸ 10 ἐν τούτοις ἄπορον, ὀρθῶς ἂν ἔχοι τὴν πραγματείαν ποιήσασθαι.
B Περὶ τίνος γὰρ ἂν τις μᾶλλον τὸ πολὺ λέγων καὶ σκοπούμενος, εὐλόγως ἂν διατρίβοι, ἢ περὶ ταύτης· διὰ τε πολλὰ καὶ ἄλλα, καὶ ὅτι ἐπ' ἄμφω τὴν γνώσιν δίδωσιν, ὧν τε ἀρχή ἐστι, καὶ ἀφ' ὧν ἐστι. Πειθοίμεθα δὲ ἂν καὶ τῷ τοῦ θεοῦ παρακελεύσματι, αὐτοὺς 15

7. ΠΕΡΙ Ψ. ΑΠ. ΠΡΩΤΟΝ] Marc. A. Πλωτ. ἐν. τετάρτης περὶ οὐσίας ψυχῆς δεύτερον. ἐν τῷ κόσμῳ τῷ κ. τ. λ. qui est liber I. Enn. IV. Post eum librum sequitur noster, cum eadem, quam Ed. habet, inscriptione.

10. ταῖς ἀπορίαις] Cod. Ciz. omittit ταῖς. ib. τοῦτο] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. τοῦτο γοῦν: quod exhibemus. Reliqui omitunt γοῦν.

11. ἔχοι] Cod. Vat. ἔχει.

13. καὶ ὅτι] Codd. Ciz. et Vat. καὶ ὅσα.

15. Πειθοίμεθα] Cod. Vat. πειθοίμεθα. Pergit Marc. A. δ' ἂν.

ib. παρακελεύσματι] Cod. Vat. παρακελεύματα.

ib. αὐτοὺς] Codd. Med. B. Vat. αὐτούς.

I. *Quam necessaria sit consideratio de anima, et quomodo aliqui suspicantur, nos vivere duntaxat ex vita mundi.*

OPERÆ pretium est considerare, utrum omnes de anima dubitationes solvendæ sint, an potius in dubitationibus ipsis luerum nobis sit collocandum. Nulla profecto res est, de qua dili-

gentius et diutius investigare tractareque, quam de anima debeamus: cum ob alia multa, tum etiam quia ad utraque cognoscenda conducit, scilicet tam ad ea, quorum est ipsa principium, quam ad illa, ex quibus efficitur. Sic ergo parebimus Deo præcipienti: cognosce te ipsum. Præterea, cum cætera omnia perscrutari invenireque studeamus,

γιγνώσκειν, παρακελευομένω, περιὸς τούτου τὴν ἐξέτασιν ποιούμενοι. ³⁷²
 Ζητεῖν τε τὰ ἄλλα καὶ εὐρεῖν βουλόμενοι, δικαίως ἂν τὸ ζητοῦν τί ἄ
 ποτ' ἐστὶ τοῦτο ζητοῖμεν, τό, τε ἐραστὸν ποθοῦντες λαβεῖν θεαμά-
 των. Ἦν γὰρ καὶ ἐν τῷ παντὶ νῶ τὸ διττόν· ὥστε εὐλόγως ἐν τοῖς
 5 κατὰ μέρος τὸ μὲν οὕτως μᾶλλον, τὸ δὲ οὕτω. Τὰς δὲ ὑποδοχὰς
 τῶν θεῶν ὅπως, σκεπτέον· ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ὅταν, πῶς ἐν σώματι
 ψυχὴ γίγνεται, ζητῶμεν. Νῦν δὲ πάλιν ἐπανίσταμεν ἐπὶ τοὺς λέγον- B
 τας, ἐκ τῆς τοῦ παντὸς ψυχῆς καὶ τὰς ἡμετέρας εἶναι· οὐ δὲ γὰρ
 ἴσως ἱκανὸν φήσουσιν εἶναι, τὸ φθάνειν μέχρι τῶν αὐτῶν καὶ τὰς
 10 ἡμετέρας, μέχρις ὧν καὶ ἡ τοῦ παντὸς ψυχὴ ἔρχεται· μηδὲ τὸ ὁμοίως
 νοερόν, καὶ εἰ συγχωροῖεν τὸ ὁμοίως, τοῦ μὴ μόρια αὐτῆς εἶναι· εἶναι
 γὰρ ὁμοειδῆ, καὶ τὰ μέρη τοῖς ὅλοις. Παραθήσονται δὲ καὶ Πλά-
 τωνα τοῦτο δοξάζοντα, ὅταν πιστούμενος τὸ πᾶν ἔμψυχον εἶναι C
 λέγῃ· ὡς σῶμα μέρος ὂν τοῦ παντὸς τὸ ἡμέτερον, οὕτω καὶ ψυχὴν
 15 τὴν ἡμετέραν, μέρος τῆς τοῦ παντὸς ψυχῆς εἶναι. Καὶ τὸ συνέ-
 πεσθαι δὲ ἡμᾶς τῇ τοῦ παντὸς περιφορᾷ, καὶ λεγόμενον καὶ δεικνύ-
 μενον ἐναργῶς εἶναι, καὶ τὰ ἦθη καὶ τὰς τύχας ἐκεῖθεν λαμβάνου-
 τας, εἴσω τε γενομένους ἐν αὐτῷ ἐκ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς, τὴν ψυ-
 χὴν λαμβάνειν. Καὶ ὅπερ ἐπὶ ἡμῶν μέρος ἕκαστον ἡμῶν παρὰ τῆς D

1. παρακελευομένω] Cod. Vat. παρακε-
 λευομένη.
 3. ζητοῖμεν] Cod. Med. B. ζητοῦμεν.
 ib. ἐραστὸν] Cod. Med. B. ἐραστῶν et
 ita margo Edit.
 5. οὕτω] Sic Cod. Vat. cum Marc. A.
 Rell. cum Ed. οὕτως.
 7. γίγνεται] Codd. Med. A. Marc. B.
 γίνηται. Med. B. γίνηται.
 9. φθάνειν μέχρι τῶν αὐτῶν] Cod. Ciz.

μέχρι τῶν αὐτῶν φθάνειν.
 10. μέχρις] Cod. Vat. μέχρι et ita Marc.
 A.
 12. ὅλοις] Cod. Vat. ὅλης.
 14. καὶ ψυχὴν] Cod. Vat. καὶ τὴν ψυ-
 χήν.
 16. καὶ δεικνύμενον] Deest καὶ in Cod.
 Ciz.
 17. τύχας] Cod. Med. A. ψυχάς; sed

supra lin. τύχας.
 18. γενομένους] Cod. Med. B. γενομή-
 νους.
 ib. ἐν αὐτῷ] Abest in a Cod. Ciz.
 ib. ἡμᾶς, τῆν] Cod. Vat. ἡμῶν τῆν.
 Mox fort. legendum καὶ ὥσπερ ἐπὶ ἡμῶν,
 ut Fic. legisse videtur.
 19. λαμβάνειν οὕτω] Cod. Vat. λαμβά-
 νειν οὕτω.

merito quidnam sit hic in nobis investigator, in
 primis investigabimus: praesertim cum id ipsum,
 quod in ipsis contemplationis spectaminibus ama-
 bile iocundumque est, consequi exoptemus. Est
 enim et in universo intellectu ipsum geminum:
 quapropter rationabiliter in particularibus intel-
 lectibus hoc quidem ita magis, illud vero aliter se
 potius habet. Considerandum insuper erit, quo-
 modo Deorum susceptacula fiant: verum id qui-
 dem opportunius indagabimus, postquam, quo
 pacto anima sit in corpore, quaesiverimus. Nunc
 vero iterum ad illos regrediamur, qui aiunt, nos-
 tras quoque animas ex ipsa universi anima esse.
 Forte enim nobis objiciunt, non esse sufficiens ar-
 gumentum, quo minus nostrae sint partes illius,
 quod dicitur animas nostras eousque procedere,

quousque anima mundi se fundit, quodve tradi-
 tur intellectuales dotes habere persimiles, etiam
 si id illi concesserint: esse namque dicent partes
 toti plerumque conformes. Adferent praeterea
 Platonem ipsum in medium, quasi id operantem,
 ubi probans animatum esse mundum, inquit:
 Quemadmodum corpus nostrum pars est corporis
 universi, sic et animam nostram esse totius animae
 partem. Item quod dicitur, et evidenter osten-
 ditur, sequi nos totius mundi circuitum, et inde
 mores fortunasque habere: rursus nos intra mun-
 dum genitos, merito ab ipso continentem animam
 nostram accipere. Praeterea quemadmodum una-
 quaeque pars nostri a nostra anima suscipit, ita
 et nos simili ratione cum simus partes ad totum,
 ab ipsa totius anima tanquam partes accipere.

37² ἡμετέρας ψυχῆς λαμβάνει, οὕτω καὶ ἡμᾶς ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον μέρη πρὸς τὸ ὅλον ὄντας, παρὰ τῆς ὅλης ψυχῆς μεταλαμβάνειν ὡς μέρη. Καὶ τὸ, ψυχὴ δὲ πᾶσα παντὸς ἐπιμελεῖται τοῦ ἀψύχου, τὸ αὐτὸ τοῦτο σημαίνειν, καὶ οὐκ ἄλλο τι ἕξωθεν ψυχῆς καταλείποντος μετὰ ΕΤῆν τοῦ ὅλου. Αὕτη γὰρ ἢ τὸ πᾶν ἀψυχον ἐν ἐπιμελείᾳ τιθε-5 μένη.

Πρὸς δὴ ταῦτα, πρῶτον ἐκείνο λεκτέον, ὡς ὁμοειδῆ τιθέμενοι τῶ τῶν αὐτῶν συγχωρεῖν ἐφάπτεσθαι, τὸ αὐτὸ γένος κοινὸν διδόντες, ἕξω ποιούσι τοῦ μέρος εἶναι· ἀλλὰ μᾶλλον ἂν τὴν αὐτὴν καὶ μίαν καὶ ἐκάστην πᾶσαν δικαιοτέρον ἂν εἴποιεν· μίαν δὲ ποιούντες, εἰς 10 ἄλλο ἀναρτῶσιν. Ὁ μηκέτι τοῦδε ἢ τοῦδε, ἀλλὰ οὐδενὸς ὄν αὐτὸ ἢ Ἐκόσμου, ἢ τινὸς ἄλλου, αὐτὸ ποιεῖ, ὃ καὶ κόσμος καὶ ὄπουον ἐμφύ- χου. Καὶ γὰρ ὀρθῶς ἔχει μὴ πᾶσαν τὴν ψυχὴν τινος εἶναι, οὐσίαν γε οὐσαν· ἀλλ' εἶναι ἢ μὴ τινός ἐστιν ὅλως· τὰς δὲ, ὅσαι τινὸς γίγνεσθαι ποτε κατὰ συμβεβηκός. Ἴσως δὲ δεῖ λαβεῖν τὸ μέρος ἐν 15 τοῖς τοιούτοις πῶς λέγεται σαφέστερον· τὸ μὲν δὴ ὡς σωμάτων μέρος, εἴτε ὁμοειδὲς τὸ σῶμα, εἴτε ἀνομοειδὲς, ἐατέον, ἐκείνο μόνον ἐπισημηναμένους, ὡς ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν, ὅταν λέγηται μέρος, κατὰ τὸν ὄγκον ἐστὶ τὸ μέρος, οὐ κατὰ τὸ εἶδος· οἷον τὴν λευκότητα. Οὐ 373 γὰρ ἢ ἐν τῷ μορίῳ τοῦ γάλακτος λευκότης μέρος ἐστὶ τῆς τοῦ παντός

2. τὸ ὅλον] Cod. Vat. τὸν ὅλον; sed litera v prioris vocis erasa est.

4. καταλείποντος] Cod. Vat. καταλι- πόντος.

7. Πρὸς δὴ] Sic Codd. Marc. A. B. Med. A. B. Vat. Rell. cum Ed. πρὸς δέ. Mox Marc. A. ὁμοειδῆ.

9. ποιούσι] Marc. A. οὐ ποιούσι.

11. ἀλλὰ οὐδενός] Cod. Med. B. inter- ponit καί.

12. κόσμου] Codd. Marc. A. Med. B. κόσμον.

11. ὄπουον] Cod. Ciz. ὄπουον.

14. εἶναι, ἢ μὴ τινός ἐστιν ὅλως] Sic Fic.

videtur legisse: εἶναι, ἢ μὴ τινός ἐστιν ὅλως Cod. Vat. habet ἢ μὴ, ut Ed.; sed pagina versa εἰ μὴ, quae etiam lectio potest esse proba. Ed. cum Rell. ἢ μὴ, τινός ἐστιν ὅλως.

17. τὸ σῶμα] Codd. Ciz. et Vat. omit- tunt τὸ.

Postremo quod scribitur, omnis anima totius in- animati curam habet, idem prorsus significare, quasi propter ipsam mundi animam nihil usquam animæ relinquatur. Hæc enim est, quæ totum curat inanimatum.

II. Non potest anima mundi in plures dividi partes, sicut corpora vel dimensiones et numeri, et corpo- rum qualitates.

Ad hæc igitur id primo dicendum, quod illi ponentes animas esse conformes, propterea, quod eadem attingere concedantur: interim idem com- mune genus admittentes, [clam] efficiunt, ut aliæ animæ non sint partes unius, sed probabilis in- ferrent unam eandemque esse, et quamlibet uni- versam existere: unam vero efficientes ad aliud quiddam redigent. Quod quidem non hujus am-

plius vel illius, sed nullius ipsum existens sive mundi, sive alterius, ipsum quidem agit, quic- quid et mundi et cujuslibet animati vita facere judicatur. Recte namque se habere videtur non omnem animam alicujus esse, quippe cum essen- tia sit: sed extare aliquam, quæ nullius prorsus existat: eas vero, quæcunque alicujus esse di- cuntur, fieri aliquando secundum accidens, [id est alicujus evadere]. Forsan vero in his acci- piendum planius, quomodo pars dicatur, modum quidem partium in corporibus apparentem, sive uniforme sit corpus, sive difforme, dimittere de- cet, illud duntaxat significantes: quando in cor- poribus consimilium partium pars nominatur, se- cundum molem, non secundum speciem esse par- tem, sicut in albedine possumus judicare. Al- bedo enim, quæ est in parte lactis, non est pars

γάλακτος λευκότητος, ἀλλὰ μορίου μὲν ἔστι λευκότης· μόριον δὲ οὐκ ³⁷³
 ἔστι λευκότητος· ἀμέγεθες γὰρ ὅλως, καὶ οὐ ποσὸν ἢ λευκότης· ἀλλὰ
 τοῦτο μὲν, οὕτως. Ὅταν δὲ ἐπὶ τῶν οὐ σωμάτων λέγωμεν μέρος, ἦ-
 τοι οὕτως, ὡς ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν λέγοιμεν ἂν, ὡς τὰ δύο τῶν δέκα,
 5 (ἔστω δὲ ἐπὶ ψιλῶν μόνων τὸ λεγόμενον) ἢ ὡς κύκλου καὶ γραμμῆς
 μέρος, ἢ ὡς ἐπιστήμης μέρος, τὸ θεώρημα. Ἐπὶ μὲν δὴ τῶν μονά- B
 δων καὶ τῶν σχημάτων ἀνάγκη, ὥσπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων, ἐλαττοῦ-
 σθαί τε τὸ ὅλον, τῶ εἰς τὰ μέρη μερισμῶ, ἐλάττω τε τὰ μέρη ἕκαστα
 τῶν ὄλων εἶναι. Ποσὰ γὰρ ὄντα, καὶ τὸ εἶναι ἐν τῶ ποσῶ ἔχοντα,
 10 οὐ τὸ αὐτοποσὸν ὄντα, μείζω καὶ ἐλάττω ἐξ ἀνάγκης γίγνεται.
 Κατὰ δὴ ταῦτα οὐκ ἐνδέχεται ἐπὶ ψυχῆς τὸ μέρος λέγεσθαι. Οὔτε
 γὰρ ποσὸν οὕτως ὡς δεκάδα τὴν πᾶσαν, τὴν δὲ μονάδα εἶναι, ἀλλὰ C
 τε γὰρ πολλὰ καὶ ἄτοπα συμβήσεται, καὶ οὐχ ἓν τι τὰ δέκα. Καὶ
 ἐκάστη αὐτῶν τῶν μονάδων ἢ ψυχὴ ἔσται, ἢ ἐξ ἀψύχων ἀπάντων ἢ
 15 ψυχῆ· καὶ ὅτι καὶ τὸ μέρος τῆς ὅλης ψυχῆς συγκεχώρηται ὁμοειδὲς
 εἶναι, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ συνεχοῦς οὐκ ἀνάγκη τὸ μέρος οἶον τὸ ὅλον
 ἐστὶν εἶναι· οἶον κύκλου, ἢ τετραγώνου· ἢ οὐ πάντα γε τὰ μόρια
 ὅμοια, ἐφ' ὧν ἔστι λαβεῖν τὸ μέρος· οἶον ἐπὶ τῶν τριγώνων τρίγωνα, D
 ἀλλὰ παραλλάσσοντα τὴν δὲ ψυχὴν ὁμοειδῆ τίθενται εἶναι. Καὶ ἐπὶ
 20 γραμμῆς δὲ τὸ μὲν μέρος ἔχει τὸ γραμμὴ εἶναι, ἀλλὰ τῶ μεγέθει

3. δι' ἐπί] Codd. Vat. Marc. A. δ' ἐπί.
 ib. ἦτοι οὕτως] Cod. Vat. ἦτοι ὄντως.
 4. τῶν ἀριθμῶν] Cod. Ciz. τῶν ἀριθμῶν.
 ib. ὡς τῶ] Cod. Vat. ὡς τῶ.
 5. ψιλῶν μόνων] Codd. Ciz. Marc. A.
 et Vat. ψιλῶν μόνων. Ciz. pro seq. τὸ habet
 τόν: Vat. omittit parentheses signa.
 7. ἐλαττοῦσθαι τε] Cod. Ciz. omittit τε.
 8. τε τὰ μέρη] Codd. Ciz. Med. B. Vat.

τε τὰ μέρη. Marc. A. δι' τὰ μέρη. Ed.
 cum rell. omittit τε.
 10. τὸ αὐτοποσὸν ὄντα] Ed. αὐτὸ ποσόν.
 Cod. Vat. τῶ αὐτῶ ποσόν εἶναι. Marc. A.
 τὸ αὐτοποσὸν εἶναι. Unde nos correximus
 lectionem Ed.
 13. γὰρ πολλὰ] Abest γὰρ a Cod. Med.
 B.
 14. τῶν μονάδων] Codd. Ciz. et Med. A.

omittit τῶν.
 15. ὁμοειδῆς] Sic Ed. Sed Codd. Marc.
 A. Med. B. et Vat. ὁμοίαις: quod recepi.
 16. τὸ δι' ἐπί—ἔστιν εἶναι] Desunt hæc
 in Codd. Ciz. et Vat.
 17. τετραγώνου] Cod. Vat. τετραγώνων.
 ib. ἢ οὐ πάντα γε] Codd. Ciz. Marc. A.
 ἢ οὐ πάντα γε. Vat. ἢ οὐ πάντα γε.
 20. γραμμῆ] Cod. Vat. γραμμῆ (sic).

albedinis, quæ in toto lacte, sed partis quidem est
 albedo, non autem pars est albedinis: si quidem
 albedo non est quantum aliquid, sed per se om-
 nino magnitudine carens: et id quidem ita se
 habeat. At quando in rebus, quæ non sunt cor-
 pora, partem dicimus, vel ita, ut in numeris acci-
 pimus partem, sicut binarius dicitur pars denarii
 (sit autem in numeris tantum puris id dictum)
 vel sicut circuli et lineæ pars dici solet, vel tan-
 quam propositio sive notio dici pars scientiæ con-
 suevit. In unitatibus quidem atque figuris nec-
 cessarium est, quemadmodum et in corporibus,
 minui tum tota ipsa per partes divisione, tum
 minores toto partes singulas esse. Hæc enim cum
 sint quanta, et suum esse in [ipso] quanto possi-

deant, non ipsum quantum [idem quantum] ex-
 istentia, necessario maiora fiunt atque minora.
 Hac certe conditione pars in anima dici non pot-
 est. Non enim in ea ita quantum est, ut tota
 quidem sit ceu denarius, pars vero ut unitas.
 Contingent profecto et alia absurda permulta, et
 procul dubio decem non sunt aliquid unum.
 Præterea vel unaquæque unitatum erit anima,
 vel anima ipsa ex cunctis inanimatis constituetur.
 Accedit ad hæc, quod pars totius animæ concessa
 est uniformis existere: at in continuo non nec-
 sarium est, partem esse talem, quale existit et
 totum, sicut circuli vel [trianguli] quadranguli
 partes: aut certe non omnes particule similes
 sunt, in quibus licet partem accipere, ceu trian-

373 διαφέρει καὶ ἐνταῦθα. Ἐπὶ δὲ ψυχῆς ἢ διαφορὰ τῷ μεγέθει εἰ λέ-
γοιτο τῆς μερικῆς πρὸς τὴν ὅλην, ποσὸν τι ἔσται καὶ σῶμα. τὴν
διαφορὰν λαμβάνουσα καθὸ ψυχῆ, παρὰ τοῦ ποσοῦ· ἀλλ' ὑπέκειντο
E πᾶσαι ὅμοιαι καὶ ὅλαι. Φαίνεται δὲ οὐδὲ μεριζομένη οὕτως, ὡς τὰ
μεγέθη· οὐδ' ἂν συγχωρήσαιεν δὲ οὐδὲ αὐτοὶ κατατέμενεσθαι τὴν 5
ὅλην εἰς μέρη. Ἀναλώσουσι γὰρ τὴν ὅλην, καὶ ὄνομα μόνον ἔσται,
εἰ μὴ ἀρχὴ τίς ποτε ἦν πᾶσα· ὡς εἰ οἴνου μερισθέντος εἰς πολλὰ,
ἕκαστον τὸ ἐν ἑκάστῳ ἀμφορεῖ λέγοι μέρος οἴνου τοῦ ὅλου. Ἄρ'
οὖν οὕτω μέρος, ὡς θεώρημα τὸ τῆς ἐπιστήμης λέγεται, τῆς ὅλης
F ἐπιστήμης αὐτῆς μὲν μενούσης οὐδὲν ἦττον, τοῦ δὲ μερισμοῦ, οἴου 10
προφορᾶς καὶ ἐνεργείας ἑκάστου οὔσης. Ἐν δὲ τῷ τοιούτῳ ἕκαστον
μὲν δυνάμει ἔχει τὴν ὅλην ἐπιστήμην· ἢ δὲ ἔστιν οὐδὲν ἦττον ὅλη.
Εἰ δὲ οὕτως ἐπὶ ψυχῆς τῆς τε ὅλης καὶ τῶν ἄλλων, οὐκ ἂν ἡ ὅλη,
ἣς τὰ τοιαῦτα μέρη, ἔσται τινὸς, ἀλλ' αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς· οὐ τοίνυν
οὐδὲ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τις καὶ αὕτη τῶν ἐν μέρει. μέρη ἄρα πᾶσαι 15
G μιᾶς, ὁμοειδεῖς οὔσαι. Ἀλλὰ πῶς ἢ μὲν κόσμου, ἢ δὲ μερῶν τοῦ
κόσμου;

1. καὶ ἐνταῦθα] Cod. Med. B. omittit καί.

b. Ἐπὶ δὲ] Cod. Ciz. omittit δέ.

3. ψυχῆ, παρὰ τοῦ] Cod. Ciz. ψυχῆ. ἐπὶ τῷ. Vat. ψυχῆ ἐπὶ τοῦ. Mox idem ἀλλὰ pro ἀλλ'.

ib. ὑπέκειντο] Cod. Vat. ὑπέκειντο.

4. ὡς τὰ] Cod. Vat. ὡς τὰ.

6. εἰς μέρος] Cod. Med. B. ἐν μέρει; su- pra lin. εἰς.

7. εἰ μὴ ἀρχὴ τίς ποτε] Ed. ἀρχῆ. Sed

ἀρχῆ habent Codd. Med. A. et B. (ex corr.) In Codd. Ciz. Med. B. (a pr. m.) Marc. A. a pr. m. et Vat. legitur non nisi: εἴ τις ποτε. Cod. Mon. A. non habet μὴ ἀρχῆ sed in marg. additum est. Cod. Mon. B. ἀρχῆ, ut edit. Fic. legit: εἰ ἀρχῆ τίς ποτε.

ib. ὡς οἴνου] Codd. Med. Marc. A. B.

ὡς εἰ. Vat. quem sequor, ὡς εἰ οἴνον (sic).

8. ἕκαστον] Cod. Med. B. ἕκαστος. In

Vat. sequitur τῷ pro τῷ.

11. Ἐν δὲ τῷ] Sic Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. ἐν δὲ τῷ. Sed Ed. δέ.

13. ἐπὶ ψυχῆς] Codd. Med. B. Marc. A. τῆς ψυχῆς.

ib. οὐκ ἂν εἴη.] Codd. Ciz. Med. A. B. Vat. omittunt εἴη. Ejus loco Marc. A. B. habent ἢ. Et sic correxi.

14. ἀλλ' αὐτῆ] Codd. Med. A. Vat. Marc. ἀλλὰ αὐτῆ. Med. B. ἀλλὰ καὶ αὐτῆ.

gulos in triangulis: sed in his accidit per varia permutatio. Animam vero uniformem esse fatentur. Item in linea pars quidem habet, ut linea sit, sed hic quoque magnitudine differt. Verum in anima, si differentia magnitudine sumitur, partialis videlicet animæ ad totam animam, quantum quiddam erit et corpus: quippe cum differentiam ipsam, qua est anima, a quanto susceperit: at omnes concessæ sunt esse similes atque totæ. Constat præterea, neque ita esse divisam, ut magnitudines dividuntur, neque illi etiam totam secari in partes confiterentur: alioquin totam ipsam sunt funditus perdituri. [Et si qua ab initio fuerat universa,] Et nisi principium aliquod fuerat universa, jam nomen erit solum: ceu si quis vino in multa distributo, quod singulatim est in poculo vini totius dixerit esse

partem. Sed numquid ita pars in anima sumitur, sicut propositio quædam pars totius scientiæ nuncupatur? Ipsa quidem scientia tota nihilo minus integra permanente, partitione vero sic se habente, velut prolatio quædam actusque ejusque. In hac quidem re unumquodque totam in potentia scientiam habet: hæc vero nihilominus est interea tota. Quod si hoc pacto pars in anima et universa et cæteris censeatur, profecto anima universa, cujus partes aliæ sunt ejusmodi, non erit alicujus anima, sed penes se ipsa consistet: neque igitur erit anima mundi: sed hæc quoque erit quædam earum, que in parte ponuntur. Partes ergo omnes unius uniformes penitus existentes. At quomodo hæc quidem mundi anima, illa vero partium mundanarum?

Ἄλλ' ἄρα οὕτω μέρη ὡσπερ ἂν καὶ ἐφ' ἐνὸς ζώου τις εἴποι τὴν ἐν τῷ δακτύλῳ ψυχὴν μέρος τῆς ἐν τῷ παντὶ ζώῳ ὅλης; ἀλλ' οὐτός γε ὁ λόγος, ἢ οὐδεμίαν ποιεῖ ψυχὴν ἔξω σώματος γίνεσθαι, ἢ πᾶσαν οὐκ ἐν σώματι, ἀλλ' ἔξω τοῦ σώματος τοῦ κόσμου, τὴν τοῦ παντὸς λεγομένην. Σκεπτέου δὲ τοῦτο· νῦν δὲ ὡς λέγοιτο ἂν κατὰ τὴν εἰκόνα ἐξεταστέον. Εἰ γὰρ ἢ τοῦ παντὸς παρέχει αὐτὴν πᾶσι τοῖς ἐν μέρει ζώοις, καὶ οὕτω μέρος ἐκάστη, διαιρεθεῖσα μὲν, οὐκ ἂν αὐτὴν ἐκάστῳ παρέχοι· ἢ αὐτὴ δὲ πανταχοῦ ἔσται ἢ ὅλη, μία καὶ ἢ αὐτὴ ἐν πολλοῖς ἅμα οὔσα· τοῦτο δὲ οὐκέτ' ἂν τὴν μὲν ὅλην, τὴν δὲ μέρος ἂν εἶναι παράσχοιτο, καὶ μάλιστα, οἷς τὸ αὐτὸ δυνάμεως πάρεστιν· ἐπεὶ καὶ οἷς ἄλλο ἔργον, τῷ δὲ ἄλλο οἶον ὀφθαλμοῖς καὶ ὠσίν· οὐ μόνον ἄλλο ψυχῆς ὁράσει, ἄλλο δὲ ὡσὶ λεκτέον παρεῖναι, (ἄλλων δὲ, τὸ μερίζειν οὕτως) ἀλλὰ τὸ αὐτὸ, καὶ ἄλλη δύναμις ἐν ἑκατέροις ἐνεργῆ. Εἰσὶ γὰρ ἐν ἀμφοτέροις ἅπασαι· τῷ δὲ τὰ ὄργανα διάφορα εἶναι, διαφόρους τὰς ἀντιλήψεις γίνεσθαι, πάσας μέντοι εἰδῶν εἶναι, εἰς εἶδος πάντα δυνάμενον μορφοῦσθαι. Δηλοῖ δὲ καὶ τὸ εἰς ἐν ἀναγκαῖον εἶναι πάντα ἰέναι· τῶν δὲ ὀργάνων, διῶν, μὴ πάντα δύνασθαι δέξασθαι, καὶ τὰ μὲν παθήματα διάφορα γίνεσθαι τοῖς ὀργάνοις, τὴν δὲ κρίσιν παρὰ τοῦ αὐτοῦ, οἶον δικασ-

1. ἄρα] Cod. Vat. ἄρα. Post ἐνὸς Marc. A. omittit ζώου.

ib. μέρη] Cod. Vat. μέρει.

3. τοῖς ψυχὴν] Cod. Med. B. ψυχὴν ποιεῖ.

5. Σκεπτίον δὲ τοῦτο] Codd. Marc. A. Med. B. Vat. τοῦτο δὲ σκεπτίον.

7. αὐτὴν ἐκάστῳ] Ita Codd. Med. A. Marc. A. B. In Cod. Med. B. est ἐκάστῳ αὐτῆν. Ed. αὐτὴν ἐκάστῳ. Sequitur in Cod. Vat. παρέχει.

12. ὁράσει] Codd. Ciz. et Vat. ὁρῶσα.

14. ἀμφοτέροις] Cod. Med. B. ἀμφοτί-ροισ.

16. εἰδῶν] Cod. Vat. εἰδῶν. Idem cum Cod. Ciz. mox ὡς pro εἰς: quod probum videtur.

18. δέξασθαι] Cod. Med. B. δίζεσθαι.

19. παρὰ τοῦ αὐτοῦ] Cod. Med. B. παρ' αὐτοῦ.

III. Non licet fingere, esse unam tantum in cunctis hominibus mundi animam, sicut dicimus in cunctis hominis unius membris esse unam hominis animam.

Sed numquid ita partes hic accipiendæ sunt, ac si quis in uno quodam animali dicat animam, quæ est in digito, partem esse totius animæ, quæ est in toto animali. At vero hic sermo vel nullam efficit animam extra corpus esse, vel omnem non in corpore, sed extra corpus mundi illam, quæ mundi anima dicitur. Consideratione quidem id dignum est: sed in præsentia quasi per imaginem est agendum. Si enim totius anima omnibus particularibus se ipsam præbeat animantibus, atque ita quælibet scilicet anima pars dicitur: nam si divisa esset, nequaquam unicuique se præberet, profecto eadem ubique tota erit, una, inquam, et eadem in multis simul existens.

Sic autem nequaquam obtineretur, aliam quidem animam esse totam, aliam vero partem, in his præsertim, quibus eadem adsit potentia: quandoquidem et ubi aliud alteri officium est, aliud vero alteri, velut oculis atque auribus, non aliam animæ partem oculo, aliam auribus adesse dicendum: nam aliorum est divisio talis, sed prorsus eandem: quamvis alia in utrisque potentia se exerceat. Sunt enim in utrisque omnes, sed propterea, quod differentia sunt instrumenta, differentes quoque apprehensiones fieri est putandum. Omnes tamen specierum esse, atque in speciem redigi omnino potentem formari per omnia. Patet vero hoc ex eo etiam, quod necessarium sit, omnia in unum denique pervenire: naturam vero instrumentorum, per quæ pervenitur, constat non posse cuncta suscipere: et pas-

374 τοῦ, καὶ τοὺς λόγους τοὺς λεγομένους, καὶ τὰ πραχθέντα κατανενοη-
κότος. Ἄλλ' ὅτι ἔν γε πανταχοῦ, εἴρηται καὶ ἐν τοῖς διαφόροις τῶν
ἔργων, εἴ τε ὡς αἰ αἰσθήσεις, οὐκ ἔνι ἕκαστον αὐτῶν νοεῖν, ἀλλ'
ἐκείνην· εἰ δ' οἰκεία ἦν ἢ νόησις, ἐφ' ἑαυτῆς ἐκάστη· ὅταν δὲ καὶ
λογικὴ ἢ ψυχὴ, καὶ οὕτω λογικὴ ὡς ὅλη λέγεται, τὸ λεγόμενον μέρος 5
ταῦτον, ἀλλ' οὐ μέρος ἔσται τοῦ ὅλου.

E Τί οὖν φατέον εἰ οὕτω μία, ὅταν τις ζητῇ τὸ ἐντεῦθεν; πρῶτον
μὲν ἀπορῶν, εἰ οἶόν τε οὕτως ἐν ἅμα ἐν πᾶσιν· ἔπειτα ὅταν ἐν
σώματι ἦ, ἢ δὲ μὴ ἐν σώματι; ἴσως γὰρ ἀκολουθήσει αἰεὶ ἐν σώ-
ματι πᾶσαν εἶναι, καὶ μάλιστα τὴν τοῦ παντός. Οὐ γὰρ ὥσπερ ἡ 10
ἡμετέρα λέγεται, καταλείπειν τὸ σῶμα· καίτοι τινές φασι τόδε
μὲν καταλείψειν, οὐ πάντη δὲ ἔξω σώματος ἔσεσθαι. Ἄλλ' εἰ

F πάντη ἔξω σώματος ἔσται, πῶς ἢ μὲν καταλείψει, ἢ δὲ οὐ, ἢ αὐτὴ
οὔσα; ἐπὶ μὲν οὖν τοῦ νοῦ, ἑτερότητι χωριζομένου ἑαυτοῦ κατὰ
μέρη, μάλιστα ἀπ' ἀλλήλων· ὄντων δὲ ὁμοῦ αἰεὶ, ἀμέριστος γὰρ ἂν 15
εἴη αὕτη ἢ οὐσία, οὐδεμία τοιαύτη ἂν ἀπορία κατέχοι. ἐπὶ δὲ τῆς
ψυχῆς τῆς λεγομένης μεριστῆς εἶναι κατὰ σώματα, τοῦτο τὸ ἐν τι
G εἶναι πάσας, πολλὰς ἂν ἔχοι ἀπορίας· εἰ μὴ τις τὸ μὲν ἐν στήσειεν
ἐφ' ἑαυτοῦ μὴ πίπτουν εἰς τὸ σῶμα· εἴτε ἐξ ἐκείνου τὰς πάσας, τὴν

1. κατανενοηκότος] Codd. Darm. et

Med. A., uterque a pr. m. κατανενοηκότες.

3. αὐτῶν] Codd. Ciz. Marc. A. Vind.

A. et Vat. αὐτόν.

6. ταῦτόν] Ita Mare. A.B. et Vat.

Reliqui cum Ed. τ' αὐτόν.

7. ζητῆτο] Codd. Med. B. et Vat.

ζητῆσ; sed Vat. habet puncta subscripta.

Marc. A. ζητῆτο το. Nos correximus.

10. πᾶσαν εἶναι] πᾶσαν, quod abest ab

Ed., exhibent Codd., exceptis Darm. et

Marc. D., omnes.

13. ἢ δὲ οὐ] Ita Codd. omnes. Sed Ed.

ἢ δὲ οὐ.

14. νοῦ, ἐτερότητι] Cod. Ciz. νοῦ, ἄλλο

νοῦς καὶ ἄλλο ψυχῆ, ἐτερότητι: glossenata

videlicet, ex marg. in contextum recepto.

15. μάλιστα] Cod. Vind. A. pro μά-

λιστα habet ἕκαστα. Marc. A. καὶ τὰ μίση
ἕκαστα.

ib. ὁμοῦ] Cod. Vat. ἡμῖν.

ib. ἀμέριστος] Cod. Vat. ἀμέριστον.

16. αὕτη ἢ] Cod. Vat. αὕτη ἢ.

19. ἐφ' ἑαυτοῦ] Cod. Med. B. ἀφ' ἑαυ-

τοῦ. Fic. legisse videtur μὴ σίσταν.

ib. εἴτε ἐξ] Codd. Ciz. Marc. A.B. εἴ

τ' ἐξ. Vat. εἴτ' ἐξ.

siones quidem instrumentis fieri differentes: judicium vero ab uno eodemque agi velut iudice, tum quæ dicuntur, tum quæ aguntur pariter advertente: verum quod unum ubique, dictum est in differentibus etiam actionibus. Quod si velut sensus duntaxat ibi sint, non licet unumquodque ipsorum intelligere, sed potius illam: si autem propria intelligentia sit, nimirum quælibet in se ipsa consistit. Quando vero et rationalis sit anima, atque ita rationalis dicatur ut tota: quod dicitur pars, non pars quidem totius, imo idem erit omnino.

IV. *Confirmantur superiora, et docetur, quomodo fiat distinctio in intellectu, et quomodo debeat in anima fieri, et quomodo aliqui fingant distinguere ad tempus animas, iterumque confundi.*

Quid ergo dicendum erit, si modo ita sit una,

quando quispiam hinc nos pereontabitur, primo quidem dubitans, numquid ita possit esse simul in omnibus unum: deinde quando anima in corpore sit, quomodo et alia sit extra corpus? Forte enim consequens erit, omnem in corpore semper esse, præsertim animam universi. Non enim sicut nostra corpus relinquere dicitur, et si nonnulli aiunt hoc quidem derelicturam, non tamen omnino extra corpus fore. At si omnino extra corpus erit, quoniam pacto hæc quidem deseret, hæc vero nequaquam, cum sit eadem? In ipso quidem intellectu, qui alteritate distinguitur in se ipso, secundum partes præcipue inter se, simul tamen existentes semper, si quidem essentia ipsa impartibilis est, nulla unquam talis incidet dubitatio. At vero in anima, quæ circa corpora dicitur esse partibilis, hoc ipsum, quod dicitur

τε τοῦ ὅλου, καὶ τὰς ἄλλας μέχρι τινός οἶον συνούσας, καὶ μίαν, 374
 τῷ μηδενός τινος γίγνεσθαι, τοῖς δὲ πέρασιν αὐτῶν ἐξηρητημένας
 καὶ συνούσας ἀλλήλαις πρὸς τὰ ἄνω, ὡδὶ καὶ ὡδὶ ἐπιβάλλειν· οἶον
 φωτὸς ἤδη πρὸς τῇ γῆ μεριζομένου κατ' οἴκους, καὶ οὐ μεμερισμέ- 375
 5νου, ἀλλ' ὄντος ἐνός, οὐδὲν ἦπτον, καὶ τὴν μὲν τοῦ παντός ἀεὶ
 ὑπερέχειν τῷ μηδὲ εἶναι αὐτῇ τὸ κατελθεῖν, μηδὲ τὸ κάτω, μηδὲ
 ἐπιστροφὴν τὰ τῆδε : τὰς δ' ἡμετέρας, τῷ τε εἶναι ἀφωρισμένον αὐ-
 ταῖς τὸ μέρος ἐν τῷδε, καὶ τῇ ἐπιστροφῇ τοῦ προσδεομένου φροντί-
 σεως. Τῆς μὲν οὖν εὐκυίας τῇ ἐμφύτῳ μεγάλῳ ψυχῇ, ἢ ἀπόνως B
 10 τὸ φυτὸν καὶ ἀψόφως διοικεῖ, τῆς κατωτάτῳ τῆς ψυχῆς τοῦ παντός·
 τοῦ δὲ ἡμῶν κάτω, οἶον εἰ εὐλαὶ ἐν σαπέντι μέρει τοῦ φυτοῦ γίγ-
 νοιντο· οὕτω γὰρ τὸ σῶμα τὸ ἐμψυχον ἐν τῷ παντί. Τῆς δὲ ἄλλης
 ψυχῆς τῆς ὁμοειδοῦς τῶν ἄνω τῆς ὅλης, οἶον εἴ τις γεωργὸς ἐν φρον-
 τίδι τῶν ἐν τῷ φυτῷ εὐλῶν γίγνοιτο, καὶ ταῖς μερίμναις πρὸς τῷ
 15 φυτῷ γίγνοιτο. Ἡ εἴ τις ὑγιαίνοντα μὲν, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων τῶν C
 ὑγιαίνόντων ὄντα, πρὸς ἐκείνοις εἶναι λέγοι, πρὸς οἷς ἐστὶν ἢ πράτ-
 των, ἢ θεωρίας ἑαυτὸν παρέχων· νοσήσαντος δὲ, καὶ πρὸς ταῖς τοῦ
 σώματος θεραπείαις ὄντος, πρὸς τῷ σώματι εἶναι, καὶ τοῦ σώματος
 γεγονέναι.

3 τὰ ἄνω] Codd. Vat. Marc. A. et Vind. A. τὸ ἄνω.
 6. τὸ κάτω] Cod. Vat. τῷ κάτω
 7. τὰ τῆδε] Fort. τὴν τῆδε.
 9. ἐν φυτῷ] Cod. Ciz. ἐμφυτῷ. Vat. Marc. A. ἐν φυτῷ. Rell. cum Ed. ἐμφύτῳ.
 ib. μεγάλῳ] Cod. Ciz. ut marg. Ed. μεγάλῳ.

10. καὶ ἀψόφως] Desunt in Cod. Vind. A.
 ib. τῆς κατωτάτῳ] Ed. τῆς τῆς κατ. cum qua solus facit Cod. Darm. In Cod. Ciz. est κατωκάτω; in Vat. κατωσατ cum rasura; in Vind. ἀνωτάτω, omisso, quod sequitur τῆς.
 11. ἡμῶν κάτω] Ed. ἡμῶν ἡμῶν κάτω. Sed repetitum pronomen omittunt Codd.

Med. A. B. Vat.
 ib. οἶον εἰ] Cod. Med. B. οἰ εἰ. Marc. A. omittit εἰ. Mox (Ciz. ἐνφυτῶν, Vat. ἐν φυτῷ, pro ἐν τῷ φυτῷ.
 14. πρὸς τῷ] Ita Codd., excepto Ciz., omnes. Ed. πρὸ τῷ.
 16. ἢ πραττων, ἢ] Codd. Vind. A. ἢ πραττων ἢ. Vat. ἢ πραττ (sic) ἢ.

unum esse omnes, multis nos dubitationibus implicat : nisi quos ipsum quidem unum in se ipso firmaverit, in corpus minime decidens : deinde omnes ab illo tam totius animam quam alias usque ad certum quiddam velut simul existentes, atque unam ex eo, quod nullius proprii fiant, esse dixerit. Terminis vero suis suspensas simulque conspirantes penes superna, interim huic et illuc dirigere se atque porrigere instar luminis : quod quidem in terra jam est per domicilia distributum, neque tamen a se ipso disjunctum, sed est nihilominus unum : et animam universi semper supereminere, propterea, quod non accidat ei descensio neque degeneratio ad inferius, neque conversio ad sequentia : nostras vero minus excellere, ex eo, quod certa pars eis in mundo sit assignata, et ad inferiora se flectant ob natu-

ram corporis cura et sollicitudine indigentem. Jam vero mundi anima per infimam ejus partem similis est ingentis arboris anima, quæ sine labore atque sollicitudine gubernat plantam. Infimum vero animæ nostræ ita se habet, velut si in putrefacta arboris parte pusilla quædam animalia generentur : sic enim se habet animatum corpus in universo. Alia vero anima conformis sublimi parti animæ universi ita se habet, velut si quis agricola animalibus in planta genitis curandis incumbat, et in planta colenda sollicitetur. Aut forte si quis dicat, sanum quidem hominem et cum aliis sanis concurrentem esse penes illa, quibus se ipsum vel agendis vel speculandis addixerit : ægrotantem vero et in curando corpore occupatum, dicat penes corpus ipsum esse, et jam ipsius corporis esse factum.

375 Ἄλλὰ πῶς ἔτι ἢ μὲν σὴ, ἢ δὲ τοῦδε, ἢ δὲ ἄλλου ἔσται; ἄρα οὖν
 D τοῦδε μὲν κατὰ τὸ κάτω, οὐ τοῦδε δὲ, ἀλλ' ἐκείνου κατὰ τὸ ἄνω;
 ἀλλ' οὕτω γε Σωκράτης μὲν ἔσται, ὅταν ἐν σώματι καὶ ἡ Σωκράτους
 ψυχὴ ἀπολείται δὲ, ὅταν μάλιστα γένηται ἐν τῷ ἀρίστῳ. Ἡ ἀπο-
 λείται οὐδὲν τῶν ὄντων, ἐπεὶ κάκει οἱ νόες οὐκ ἀπολοῦνται, ὅτι μὴ 5
 εἰςὶ σωματικῶς μεμερισμένοι εἰς ἓν, ἀλλὰ μένει ἕκαστον, ἐν ἑτερό-
 τητι ἔχον τὸ αὐτὸ, ὃ ἔστιν εἶναι. Οὕτω τοίνυν καὶ ψυχαὶ ἐφεξῆς
 E καθ' ἕκαστον νοῦν ἐξηρητημένοι, λόγοι νῶν οὔσαι, καὶ ἐξειλιγμένοι
 μᾶλλον ἢ ἐκεῖνοι, οἷον πολὺ ἐξ ὀλίγου γενόμεναι συναφεῖς τῷ ὀλίγῳ
 οὔσαι, ἀμερεστέρω ἐκείνων ἐκάστῳ μερίζεσθαι ἤδη θελήσασαι, καὶ οὐ 10
 δυνάμεναι εἰς πᾶν μερισμοῦ ἰέναι, τὸ ταῦτὸν καὶ ἕτερον σώζουσαι,
 μένει τε ἐκάστη ἐν, καὶ ὁμοῦ ἐν, πᾶσαι. Εἴρηται δὲ κεφάλαιον τοῦ
 λόγου, ὅτι ἐκ μιᾶς, καὶ αἰ ἐκ μιᾶς πολλαὶ κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ νῷ,
 F κατὰ τὰ αὐτὰ μερισθεῖσαι, καὶ οὐ μερισθεῖσαι. Καὶ λόγος εἰς τοῦ
 νοῦ ἢ μένουσα, καὶ ἀπ' αὐτῆς λόγοι μερικοὶ καὶ αὔλοι, ὥσπερ ἐκεῖ. 15
 Διὰ τί δὲ ἢ μὲν τοῦ παντὸς ψυχὴ ὁμοειδῆς οὔσα πεποίηκε κόσ-
 μον, ἢ δὲ ἐκάστου οὐ ἔχουσα καὶ αὐτὴ πάντα ἐν ἑαυτῇ; τὸ γὰρ

1. ἢ δὲ ἄλλου ἔσται] Desunt hæc in
 Marc. A.
 ib. ἄρα οὖν] Marc. A. B. ἄρ' οὖν.
 2. τοῦδε δὲ] Cod. Vat. omittit δὲ.
 3. οὕτως γε] Codd. Ciz. Marc. A. Med.
 B. Vat. Vind. A. οὕτω γε. In Vat. γε
 punctis subscriptis notatum est.
 4. ἀρίστῳ] Ita Codd. omnes. Ed. ἀορί-
 στῳ. Mox Marc. A. οἱ νοί.
 5. μὴ εἰς] Cod. Ciz. μὴ εἴσω.
 8. νῶν] Cod. Vat. νῶν.

11. μερισμοῦ] Cod. Vat. μερισμόν.
 ib. σώζουσαι] Cod. Vind. A. σώζεσθαι.
 12. μένει] Codd. Ciz. Med. A. B. Vat.
 Marc. A. B. Vind. A. μένει τε. Rell. cum
 Ed. omittunt τε.
 ib. Εἴρηται δὲ] Codd. Med. A. B. (uter-
 que ex corr.) Marc. B. et Vat. δὲ pro δέ,
 quod est in Ed.
 13. ἐκ μιᾶς] Cod. Vat. καὶ ἐκ μιᾶς.
 ib. τα αὐτὰ] Cxl. Ciz. τὰ αὐτὰ.

14. καὶ οὐ μερισθεῖσαι] Desunt in Cod. Ciz.
 ib. εἰς] Cod. Vat. εἰς, a pr. m. εἰς, tum
 τὸν corr. ex τοῦ.
 15. ἀπ' αὐτῆς] Cod. Ciz. ἀπ' αὐτῆ.
 ib. αὔλοι] Ita solus Cod. Vat. Reliqui
 cum Ed. αὔλοι.
 17. ἐκάστου οὐ ἔχουσα] Ita Codd., ex-
 cepto Vat., omnes. Ed. οὐκ sine inter-
 punctione.
 ib. ἑαυτῇ] Cod. Vat. αὐτῇ.

V. Quomodo intellectus humani profuant ab intellectu
 divino inter se distincti, atque ita permaneant, ac
 totidem in se ipsis, et quasi sub se naturas concipiunt
 animales.

Sed quam ulterius ratione hæc quidem tua
 est, hæc vero hujus, illa denique erit illius? An
 forsan hujus quidem est secundum ipsius infi-
 mum, non autem hujus, sed illius potius, per su-
 premum? At vero sic Socrates quidem erit,
 quando in corpore ipsa Socratis anima fuerit:
 interibit autem, quando maxime erit in optimo:
 Sed certe entium nullum perit: quandoquidem
 et intellectus ibi non pereunt: quoniam non sunt
 conditione corporea in unum secti: sed ibi per-
 manet unumquodque in alteritate, servans ipsum
 idem, quod ipsius est esse. Sic itaque deinceps
 et animæ suspensæ illinc, secundum quemlibet
 intellectum et rationes quædam intellectuum ex-
 istentes, magisque explicatæ, quam illi, quasi jam

multum quiddam ex panco factæ, et contiguae
 panco, impartibili illorum cui libet dividi jam
 velle videntur; neque tamen ad summum parti-
 tionis progredi posse. Servantes enim ipsum
 idem simul et alterum, manet unaquæque unum,
 et simul unum cunctæ. Dictum profecto jam
 est, quantum spectat ad disputationis summam,
 omnes animas ex una deduci, ex una, inquam,
 multas eodem tenore cum intellectu, divisas e-
 dem ordine, atque etiam non divisas. Atqui ra-
 tio una mentis est anima illa, quæ permanet, et
 ab ipsa rationes partiales immaterialesque sicut et
 ibi.

VI. De differentiis animarum, quatenus magis mi-
 nusve convertuntur ad intellectum tam universalem,
 quam particularem, et quatenus ad universam vel ad
 universi partem.

Sed curnam anima quidem mundi, quæ con-
 formis dicitur esse cum aliis, fecit mundum,

δύνασθαι ἐν πολλοῖς γίγνεσθαι ἅμα καὶ εἶναι, εἴρηται· νῦν δὲ λεκ-³⁷⁵
 τέον. Τάχα γὰρ καὶ πῶς ταυτόν ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ, τὸ μὲν τοδὶ, G
 τὸ δὲ τοδὶ ποιεῖ, ἢ πάσχει, ἢ ἄμφω γνωσθήσεται, ἢ καθ' αὐτό γε
 τοῦτο ἐπισκεπτέον. Πῶς οὖν καὶ διὰ τί κόσμον πεποίηκεν, αἱ δὲ
 5 μέρος τι τοῦ κόσμου διοικοῦσιν ; ἢ θαυμαστὸν οὐδὲν τοὺς τὴν αὐτὴν 376
 ἐπιστήμην ἔχοντας, τοὺς μὲν πλειόνων, τοὺς δὲ ἐλαττόνων ἄρχειν.
 Ἄλλὰ διὰ τί ; εἰπεῖν ἂν ἔχοι τις· ἀλλ' ἔστιν, εἴποι τις ἂν, καὶ ψυ-
 χῶν διαφορὰ, ἢ μᾶλλον καθ' ὃ ἢ μὲν οὐκ ἀπέστη τῆς ὅλης, ἀλλ'
 ἔσχεν ἐκεῖ οὔσα περὶ αὐτὴν τὸ σῶμα· αἱ δὲ ἤδη ὄντος, οἷον ἀδελφῆς
 10 ψυχῆς ἀρχούσης μοίρας διέλαχον, οἷον προπαρασκευασίας ταύτης B
 αὐταῖς οἰκήσεις. Ἔστι δὲ καὶ τὴν μὲν πρὸς τὸν ὅλον νοῦν ἰδεῖν, τὰς
 δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς αὐτῶν τοὺς ἐν μέρει. Τάχα δ' ἂν καὶ αὐταὶ
 δύναιντο ποιεῖν· τῆς δὲ ποιησάσης οὐκέτι οἷόν τε καὶ αὐταῖς, πρῶ-
 τῆς ἐκείνης ἀρξάσης· τὸ δ' αὐτὸ ἂν τις ἠπόρησε, καὶ εἰ ἠτισοῦν καὶ
 15 ἄλλη πρώτη κατεῖχε. Βέλτιον δὲ λέγειν, τῷ ἐξηρητῆσθαι μᾶλλον τῶν
 ἄνω· τῶν γὰρ ἐκεῖ νενευκότων, ἢ δύναμις μείζων. Σώζουσαι γὰρ C
 αὐτὰς ἐπ' ἀσφαλοῦς ἐκ τοῦ ῥάστου ποιούσι· δυνάμεως γὰρ μείζονος
 μὴ πάσχειν ἐν οἷς ποιεῖ· ἢ δὲ δύναμις ἐκ τοῦ ἄνω μένει. Μένουσα
 οὖν ἐν αὐτῇ ποιεῖ προσιόντων· αἱ δὲ αὐταὶ προσῆλθον· ἀπέστησαν

2. καὶ πῶς] Cod. Ciz. καὶ πως, cum Marc. B. sed Marc. A. omisso καὶ habet γὰρ πως.

ib. ταυτόν] Ita Codd. Vat. Marc. et Vind. A. Reliqui cum Ed. τ' αὐτον.

3. γνωσθήσεται] Cod. Vind. A. γνωσθήσεισθαι.

5. τοῦ κόσμου] Marc. A. B. omittunt τοῦ.

8. ἢ μᾶλλον] Sic Marc. A. ἢ μᾶλλον

Reil. cum Ed. ἢ μᾶλλον.

10. προπαρασκευασίας] Codd. Ciz. et Vat. προπαρασκευασίας.

11. τὸν ὅλον] Codd. Med. B. Vat. τὸ ὅλον.

12. τοὺς αὐτῶν] Cod. Med. B. τοὺς ἑαυτῶν. Marc. A. αὐτῶν, ut correxi.

13. δύναιντο] Cod. Vat. δύναιντο.

14. ἠπόρησι] Cod. Ciz. ὑπέρησι. Idem

mox omittit ei, quod in Vat. a pr. m. fuit ei.

15. τῶν ἄνω] Cod. Vat. τῶν ἄλλων.

16. Σώζουσαι] Codd. Ciz. Med. A. B. Marc. A. et Vat. ita, ut nos rescripsimus. Ed. cum rell. σώζουσα.

17. αὐτῶν] Ita necessario ex Marc. A. fuit corrigendum. Cod. Vat. habet αὐτους. Reliqui cum Ed. αὐτάς.

18. μέντι] Cod. Med. B. μέρι.

anima vero uniuersusque nequaquam? praesertim cum et quaelibet in se omnia complectatur? Posse namque in multis esse simul, iamque existere dictum est: nunc vero illud est declarandum. Forte enim et quomodo idem in alio atque alio partim quidem hoc, partim vero illud aut agit, aut patitur, aut ad utrumque se habet, ex his cognoscetur. Forsan vero secundum hoc ipsum considerare satius est, quoniam pacto et quam ob causam illa fecit mundum. Aliae vero partem aliquam mundi gubernant. Forte nihil mirum videri debet, homines eadem scientia praeditos, alios quidem pluribus, alios vero paucioribus dominari. Quæret forte quispiam, quam ob causam res ita se habeat. Respondet et aliquis, esse maiorem quoque differentiam anima-

rum, quatenus hæc quidem non discessit ab uniuersa, sed ibi conquiescens corpus circa se continet [et continet]: aliae vero corpore iam facto, et iam exorsa, dominanteque earum sorore anima gradatim nacte sunt sortes, quasi illa iam his paraverit domicilia. Neque deest alia differentia, per quam hæc quidem uniuersum suspiciat intellectum, aliae vero particulares potius intellectus, videlicet unaquaque suum. Forsan vero hæc quoque facere [totum] possent: verum cum illa iam fecerit, non datur ulterius his facultas, postquam illa primum jecerit fundamenta: sed eodem modo quivis ambigeret, si forte quævis alia primo [fabricavisset] occupasset. Satius autem est dicere præcipuam animæ principali ob id potentiam et fabricam convenire, quod magis su-

376 οὖν εἰς βάθος. ἢ πολὺ αὐτῶν καθελκυσθὲν συνεφειλκύσατο καὶ αὐ-
 τὰς ταῖς γνώμαις, εἰς τὸ κάτω εἶναι. Τὸ γὰρ δευτέρας καὶ τρίτας,
 D τῷ ἐγγύθεν καὶ τῷ πορρότερον ὑπονοητέον εἰρησθαι· ὥσπερ καὶ
 παρ' ἡμῖν οὐχ ὁμοίως πάσαις ψυχαῖς ὑπάρχει τὰ πρὸς τὰ ἐκεῖ, ἀλλ'
 οἱ μὲν ἐνοῖντο ἂν, οἱ δὲ βάλλοιεν ἂν ἐγγὺς ἐφιεμένοι, οἷς δὲ ἦπτον⁵
 ἂν ἔχοι τοῦτο, καθ' ὃ ταῖς δυνάμεσιν οὐ ταῖς αὐταῖς ἐνεργοῦσιν, ἀλλ'
 οἱ μὲν τῇ πρώτῃ, οἱ δὲ τῇ μετ' ἐκείνην, οἱ δὲ τῇ τρίτῃ, ἀπάντων τὰς
 πάσας ἐχόντων.

E Ταῦτα μὲν οὖν ταύτῃ. Ἀλλὰ τὸ ἐν Φιλήβῳ λεχθὲν, παρέχον
 ὑπόνοιαν μοίρας τῆς τοῦ παντὸς τὰς ἄλλας εἶναι· βούλεται δὲ ὁ¹⁰
 λόγος οὐ τοῦτο, ὃ τις οἶεται, ἀλλ' ὅπερ ἦν χρήσιμον αὐτῷ τό τε, καὶ
 τὸν οὐρανὸν ἔμψυχον εἶναι. Τοῦτο οὖν πιστοῦται λέγων, ὡς ἄτο-
 πον τὸν οὐρανὸν ἄψυχον λέγειν, ἡμῶν οὐ μέρος σώματος ἔχομεν τοῦ
 F παντὸς, ψυχὴν ἐχόντων. Πῶς γὰρ ἂν τὸ μέρος ἔσχεν, ἀψύχου τοῦ
 παντὸς ὄντος; δῆλον δὲ μάλιστα τὸ τῆς γνώμης αὐτοῦ, ἐν Τιμαίῳ¹⁵
 ποιεῖ, οὐ γενομένης τῆς ψυχῆς τοῦ παντὸς, ὕστερον τὰς ἄλλας ποιεῖ,
 ἐκ τοῦ αὐτοῦ μιγνύων κρατήρος, ἀφ' οὗ καὶ ἡ τῶν ὄλων, ὁμοειδῆ ποιῶν
 καὶ τὴν ἄλλην, τὴν δὲ διαφορὰν, δευτέροις καὶ τρίτοις διδούς. τὸ δὲ ἐν
 τῷ Φαίδρῳ, ψυχὴ πᾶσα παντὸς ἐπιμελεῖται τοῦ ἀψύχου. Τί γὰρ
 G ἂν εἴη, ὃ σώματος τὴν φύσιν διοικεῖ, καὶ ἢ πλάττει, ἢ τάττει, ἢ ποιεῖ;²⁰

1. καθελκυσθὲν] Cod. Vat. κατηλκυσ-
 σθέν (sic).

ib. συνεφειλκύσατο] Cod. Med. B. συν-
 αφιλκύσατο.

3. καὶ τῷ] Cod. Vat. καὶ τό.

5. ἐνοῖντο] Ita Cold. Ciz. et Marc. A.
 Reliqui cum Ed. ἐνοῖντο.

ib. βάλλοιεν] Cod. Ciz. βούλοιν.

6. αὐταῖς] Ed. cum Ciz. Marc. B. et
 Vind A. ἑαυταῖς. Reliqui recte αὐταῖς.

7. τῇ τρίτῃ] Albest τῇ a Cod. Vat.

11. ὃ τις] Codd. Ciz. et Vat. ὅστις. Ed.

ὃ, τις. Marc. A. ὅστις.
 14. τοῦ παντὸς] Cod. Vat. omittit hæc.

18. τὴν δὲ] Cod. Vat. τὴν δὲ.

20. ποιεῖ; ἢ ψυχῆ.] Sic Ed. Cod. Vat.
 omittit interrogandi signum. Tum vero
 scribendum est, ut legisse videtur Fic.
 ποιεῖ, ἢ ἢ ψυχῆ. Et habet ἢ ἢ Cod. Darm.
 Quod recepi.

pernis adhæreat. Animabus enim illic attentius
 incumbētibz potentia major exoritur. Con-
 servantes enim se ipsas in tuto illic fundamento
 facillime faciunt: potentiaē namque majoris est,
 non pati in his, quæ facit, permanet vero potes-
 tas ex alto. Manens itaque in se ipsa, facit jam
 consequenter aliis accedētibz: aliæ autem, quæ
 accesserunt [vel processerunt], in profundum de-
 cessisse videntur. Forte quod in eis plurimum
 est deorsum tractum, secum traxit et illas, adeo
 ut per cogitationes etiam descendisse jam videantur.
 Quod enim in Timæo dicitur de secundo
 tertioque ordine animarum, exponendum est,
 alias quidem supernis propius inhærerere, alias
 vero discedere longius, quemadmodum et apud
 nos accidit. Non enim quælibet animæ similiter
 ad superna se habent, sed aliæ quidem superis
 uniuntur, aliæ vero desiderio prope accedunt,

aliæ denique minus id assequuntur, quatenus eis-
 dem viribus non utuntur. Sed hæc potentia utun-
 tur prima, istæ secunda, illæ denique tertia, cum
 tamen vires omnes unaquæque possideat.

VII. Responsiones ad dubia, probantes, quod anima
 nostræ non sunt ex anima mundi.

De his dictum sit hætenus. Quod autem in
 Philebo dictum suspicionem inducit, ne forte
 animæ omnes sint mundanæ animæ partes, non
 id quidem sibi vult, quod aliquis opinatur, sed
 quod tunc ei potissimum conducebat, scilicet ani-
 matum esse mundum. Hoc enim comprobare
 studens inquit, absurdum esse, cælum inanima-
 tum dicere, cum nos, qui corpus mundani cor-
 poris partem habemus, animam habeamus. Quo
 enim pacto pars animam habuisset, si totum esset
 inanimum? Sententia vero Platonis liquet po-

ἢ ἢ ψυχῆ· καὶ οὐχ ἢ μὲν πέφυκε τοῦτο δύνασθαι, ἢ δὲ οὐ. Ἡ³⁷⁶
 μὲν οὖν τελεία, φησὶν, ἢ τοῦ παντὸς μετεωροποροῦσα, οὐ δύσα,
 ἀλλ' οἶον ἐποχουμένη εἰς τὸν κόσμον ποιεῖ, καὶ ἦτις ἂν τελεία ἦ, οὕτω³⁷⁷
 διοικεῖ. Ἡ δὲ πτερορρύησασα εἰπὼν, ἄλλην ταύτην παρ' ἐκείνην
 5 ποιεῖ. Τὸ δὲ συνέπεσθαι τῇ τοῦ παντὸς περιφορᾷ, καὶ ἦθη ἐκεῖθεν
 κομίζεσθαι, καὶ πάσχειν παρ' αὐτοῦ, οὐδὲν ἂν εἶη σημεῖον τοῦτο,
 τοῦ μέρη τὰς ἡμετέρας εἶναι. Ἰκανὴ γὰρ ψυχὴ καὶ παρὰ φύσεως
 τόπων πολλὰ ἀπομάττεσθαι, καὶ ὑδάτων, καὶ ἰέρος, καὶ πόλεων δια- B
 φόρων οἰκήσεις, καὶ τῶν σωμάτων αἱ κράσεις. Καί τι ἔφαμεν ἔχειν
 10 ἐν τῷ παντὶ ὄντες τῆς τοῦ ὅλου ψυχῆς, καὶ παρὰ τῆς περιφορᾶς
 συνεχωροῦμεν τὸ πάσχειν· ἀλλ' ἀντετίθεμεν ἄλλην ψυχὴν πρὸς
 ταῦτα, καὶ μάλιστα τῇ ἀντιστάσει δεικνυμένην ἄλλην. Τὸ δ' ὅτι
 εἴσω γεννώμεθα ἐν αὐτῷ, καὶ ἐπὶ τῶν μητέρων φαμέν, ἐτέραν εἶναι,
 οὐ τὴν τῆς μητρὸς, τὴν ἐπεισιούσαν. C
 15 Ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἂν ἔχοι λύσεως, καὶ τοῦ τῆς συμπαθείας
 μὴ ἐμποδίζοντος τὸν λόγον· ἐκ γὰρ τῆς αὐτῆς πᾶσαι οὔσαι, ἐξ ἧς
 καὶ ἡ τοῦ ὅλου, συμπαθεῖς. Καὶ γὰρ εἴρηται, ὅτι καὶ μία, καὶ

1. καὶ οὐχ ἢ μὲν] Inde ab his verbis usque ad τὸ δὲ συνίτεσθαι appositae sunt in marg. Cod. Vat. gominus virgule, ut significetur ea esse e textu Platonis. A.

2. μετεωροποροῦσα] Codd. Darm. et Med. A. (a p. m.) μετεωροποιούσα.

3. ἐποχουμένη] Cod. Ciz. ἐπιχομένη.
 ib. ἦτις ἂν] Codd. Med. A. B. Vind. A. ἦτις ἂν. Ed. cum rell. ἢ τις ἂν.

4. πτερορρύησασα] Cod. Ciz. πτερορρύι-

σασα.

5. συνίτεσθαι] Cod. Med. B. συνάτ-
 τισθαί.

8. ἰέρος] Ita Codd. Ciz. Marc. A. Vat.
 Vind. A. Reliqui cum Ed. ἰέρας.

9. καὶ τῶν—κράσεις] Cod. Vind. A.
 omittit haec.

ib. Καί τι] Cod. Vat. καὶ τοι. Mox
 Marc. A. συμφορᾶς.

11. ἀντετίθεμεν] Cod. Vat. ἂν τι τίθεμεν.

13. ἐπὶ τῷ] Codd. Ciz. et Vat. omit-
 tunt τῶν.

14. ἐπειούσαν] Sic Ed. Codd. omnes
 ἐπεισιούσαν. Quod restitui.

16. ἐκ γὰρ] Cod. Vind. A. Marc. A.
 ὡς γὰρ Fort. : ἐκ γὰρ τῆς αὐτῆς πηγῆς π.
 οὐσ.

17. ἡ τοῦ ὅλου] Cod. Vat. omittit ἡ;
 et mox καὶ post ὅτι.

tissimum in Timaeo: ubi facta jam anima mundi, deinceps aliae oriuntur in eadem patera, qua et illa commixtae, et quae conformes: differentiam vero illarum per secundos, tertiosque gradus assignat. Quod autem in Phaedro dicitur, omnem animam totius inanimati curam habere: quid mirum? Nam quid aliud corporis naturam gubernat, format, ordinat, facit, nisi anima? Neque dicendum est, hanc quidem naturaliter id facere posse: illam vero nequaquam. Unde subdit: Perfecta igitur existens anima ipsa, scilicet universi elata sublimius, neque immersa, sed (ut ita dixerim) supernatans agit in mundum, et quaecumque perfecta sit, similiter dispensabit. Praeterea ubi animam fractis pennis quasi ruentem inducit, evidenter ejusmodi animam assertit aliam animam mundi esse diversam. Proinde quod adductum fuit, animas sequi circuitum universi, moresque inde ducere, et inde pati, nullo modo significat nostras animas esse partes. Potest

enim anima ex natura locorum aquarumque et aeris multa caelitus imminencia [propulsare]: in semet ipsam contrahere habitatio quoque et urbana consuetudo, complexionisque corporum [caelestibus resistunt influxibus]. Ac si dixerimus nos inclusos in universo habere aliquid a mundi anima vitae, et a caelesti circuitu pati, induximus tamen e contra animam quoque alteram his omnibus resistantem, ipsaque resistantia se esse alteram manifeste monstrantem. Ad id vero, quod dicitur, nos intra mundum genitos esse, respondemus similiter, in alvo materna foetum aliam habere animam, quam maternam scilicet animam, qua ingreditur aliunde.

VIII. Quomodo animae differant: et quomodo sint immortales in propria forma restantes: et quomodo anima mundi ad vitam omnibus conferat.

Atque haec quidem ita nobis soluta in praesentia fuerint. Praeterea hoc ipsum, quod animae

377

πολλαί· περὶ δὲ τοῦ μέρους πρὸς τὸ ὅλον τῆς διαφορᾶς ὅπως, εἴρη-
 ται. εἴρηται δὲ καὶ ὅλως, περὶ διαφορᾶς ψυχῆς, καὶ νῦν συντόμως
 D λεγέσθω, ὅτι καὶ παρὰ τὰ σώματα μὲν ἂν γίγνοιτο διαφέρειν, καὶ ἐν
 τοῖς ἤθεσι μάλιστα, καὶ ἐν τοῖς τῆς διανοίας ἔργοις, καὶ ἐκ τῶν προ-
 βεβιωμένων βίων. Κατὰ γὰρ τοὺς προβεβιωμένους φησὶ τὰς αἰρέσεις 5
 ταῖς ψυχαῖς γίνεσθαι. Εἰ δέ τις φύσιν ψυχῆς ὅλως λαμβάνει, καὶ
 ἐν ταύταις εἴρηται αἱ διαφοραὶ, ἐν οἷς καὶ δεύτερα καὶ τρίτα ἐλέ-
 γετο, καὶ ὅτι πάντα πᾶσαι· κατὰ δὲ τὸ ἐνεργῆσαν ἐν αὐτῇ ἐκάστη·
 E τοῦτο δὲ τὴν μὲν ἐνοῦσθαι ἐνεργεία, τὴν δὲ ἐν γνώσει, τὴν δὲ ἐν
 ὀρέξει, καὶ ἐν τῷ ἄλλῃν ἄλλα βλέπειν, καὶ ἄπερ βλέπει, εἶναι καὶ 10
 γίνεσθαι, καὶ τὸ πλήρες δὲ ταῖς ψυχαῖς, καὶ τέλειον, καὶ οὐχὶ
 ταῦτὸν πάσαις, ἀλλ' εἰ ποικίλον τὸ ὅλον σύνταγμα αὐταῖς. Εἰς
 γὰρ πᾶς λόγος πολὺς καὶ ποικίλος, ὥσπερ ζῶον ψυχικόν, πολλὰς μορ-
 F φὰς ἔχον. Εἰ δὴ τοῦτο, καὶ σύνταξις ἐστὶ, καὶ οὐ διέσπασται τὰ
 ὄντα ὅλως ἀπ' ἀλλήλων, οὐδὲ τὸ εἰκῆ ἐν τοῖς οὖσιν ὅπου, μηδὲ ἐν 15
 τοῖς σώμασι, καὶ ἀριθμὸν τινα ἀκόλουθόν ἐστιν εἶναι. Καὶ γὰρ αὖ
 ἐστάναι δεῖ τὰ ὄντα, καὶ τὰ αὐτὰ τὰ νοητὰ εἶναι, καὶ ἕκαστον, ἐν
 ἀριθμῷ εἶναι· οὕτω γὰρ τὸ τόδε. Τοῖς μὲν γὰρ τῶν σωμάτων τῇ
 φύσει τοῦ καθ' ἕκαστον ῥέοντος, ἄτε ἐπακτοῦ τοῦ εἴδους ὄντος, τὸ

1. τριῶν δὲ—ἴσως] Desunt hæc in Codd. Vind. A. Marc. A.
 2. καὶ νῦν] Addidimus νῦν, quod jam legit Fic., sed abest ab Ed., ex Codd. omnibus.
 3. γίγνοιτο] Codd., exceptis Darm. Marc. B. et Med. A., omnes γίγνοιτο. Ed. γένοιτο.
 5. φησὶ] Cod. Ciz. φασί.
 6. ταῖς ψυχαῖς] Cod. Vind. A. τῆς

ψυχῆς.
 ib. φύσιν] Cod. Vat. φησίν.
 ib. λαμβάνει] Codd. Med. B. (ex corr.) Marc. A. et Vind. A. λαμβάνου.
 9. τὸ τῆν] Cod. Ciz. καὶ τῆν. Vat. et Marc. A. τῆ τῆν.
 10. ἄσπερ βλέπει] Desunt in Cod. Vind. A. Pergit Marc. A. καὶ εἶναι καί.
 11. καὶ τίλειον] Codd. Vat. et Ciz. καὶ

τὸ τίλειον. Marc. A. pergit οὐ ταῦτόν.
 12. αὐταῖς] Abest a Cod. Vat.
 14. διέσπασται] Cod. Ciz. διέσπασθαι. Marc. A. δίσπασται.
 15. ὄντα ὅλως] Cod. Med. B. ὅλα ὄντως.
 16. Καὶ γὰρ—νοητὰ εἶναι] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
 17. ἕκαστον ἔν] Cod. Vat. ἕκαστον ἐν.

inter se compatiuntur, rationes nostras impedire non debet: nempe cum ex eadem omnes, ex qua mundi anima profluant, nimirum compatiuntur et invicem. Jam vero dictum est, tum unam esse, tum multas. Dictum quoque de differentia partis ad totum: dictum denique de animæ differentia: et nunc summatim quoque dicatur. Dicimus itaque præter corporeas differentias animas inter se differre, tum in moribus maxime, tum in cogitationis officiis, etiam ex præcedentibus vitæ alterius institutis. Nam in Republica scribitur a Platone, secundum vitas antecedentes ab animabus sequentes eligi vitas. Si quis autem omnino animæ ipsius naturam consideret, hic quoque posuit differentias, ubi gradus secundos, tertiosque disposuit. Præterea dictum est, omnes animas esse omnia, se-

cundum vero quod operatur in ipsa, quamlibet esse: hoc autem est, aliam quidem in actione uniri, aliam in cognitione, aliam appetitu: atque insuper ex eo differre, quod alia aliæ intuentur, et, quæ intuentur, eadem sunt et fiunt. Plenum quoque munus atque perfectum convenit animabus, neque tamen omnibus idem, sed ita se habent, ac si universa earum coordinatio varia esse dicatur. Una enim est ratio universa, multiplex atque varia, velut animal aliquod animale atque multiforme. Quod si ita est, et coordinatio est, neque entia sunt a se invicem penitus disgregata, neque quicquam temere factum in ipso entium ordine alicubi reperitur, neque etiam in corporibus, idcirco et consequens est, extare quendam numerum consequentem. Nam et consistere oportet entia, ipsaque intelligibilia eadem

εἶναι κατ' εἶδος ἀεὶ ὑπάρχει μιμήσει τῶν ὄντων. Τοῖς δὲ ἄτε οὐκ ἐκ³⁷⁷
 συνθέσεως οὔσι τὸ εἶναί ἐστιν ἐν τῷ, ὃ ἐστιν ἀριθμῷ ἐν, ὅπερ ἐξ
 ἀρχῆς ὑπάρχει, καὶ οὔτε γίνεταί ὃ μὴ ἦν, οὔτε ὃ ἐστιν οὐκ ἔσται,
 ἐπεὶ καὶ εἰ ποιοῦν τι ἔσται αὐτὰ, ἐκ μὲν ὕλης οὐκ ἄν· εἰ δὲ καὶ³⁷⁸
 5 τοῦτο, δεῖ τι καὶ ἐξ αὐτοῦ οὐσιῶδες προσθεῖναι· ὥστε μεταβολὴ
 περὶ αὐτὸ ἐκεῖνο ἔσται, εἰ νῦν πλέον ποιεῖ, ἢ ἔλαττον. Καὶ διὰ τί
 νῦν, ἀλλ' οὐκ ἀεὶ οὕτως, καὶ τὸ γενόμενον δὲ οὐκ αἰδίου, εἶπερ πλέον
 καὶ ἔλαττον· κεῖται δὲ ἢ ψυχὴ τοιοῦτον. Πῶς οὖν ἄπειρον εἰ στή-
 10 σεται; ἢ τῇ δυνάμει τὸ ἄπειρον, ὅτι ἢ δύναμις ἄπειρος, οὐχ' ὡς B
 αὐταὶ τοίνυν, οὐ πέρατι ἀλλοτρίῳ ἐστὶν ἐκάστη ὃ ἐστιν, οἶον τοσ-
 αύτη, ἀλλ' αὐτὴ ἐστὶν ὅσον θέλει· καὶ οὐ μὴ ποτε γένηται προῖ-
 οὔσα ἐξω αὐτοῦ, ἀλλὰ φθάνει μὲν πανταχοῦ ὃ πέφυκεν αὐτῆς ἐπὶ
 τὰ σώματα εἰς τὰ σώματα φθάνειν· οὐ μὴν διέσπασται ἀφ' ἑαυτῆς,
 15 ὅταν ἢ καὶ ἐν τῷ δακτύλῳ καὶ ἐν τῷ ποδί. Οὕτω δὴ καὶ ἐν τῷ C
 παντὶ, εἰς ὃ ἂν φθάνῃ, ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ μέρει φυτοῦ· καὶ ἀποτετ-
 μημένου ὥστε εἶναι, καὶ ἐν τῷ ἐξ ἀρχῆς φυτῷ, καὶ τῷ ἀπ' αὐτοῦ
 τετμημένῳ. Ἐν γὰρ τὸ σῶμα τοῦ παντός, καὶ ὡς ἐν ἐνὶ ἐστὶν αὐτοῦ
 πανταχοῦ. Καὶ σαπέντος δὲ ζώου, εἰ πολλὰ ζῶα ἐξ αὐτοῦ, ἐκείνη

1. ἀεὶ] Cod. Ciz. ἄν.
 2. ὃ ἐστίν] Cod. Med. B. omittit ὃ.
 ib. ἀριθμῷ ἐν] Cod. Vat. ἐν pro ἔν.
 4. καὶ ποιοῦντα] Codd. praeter Darm.
 et Marc. B. omnes interponunt ἢ. Med.
 A. habet ποιοῦν, τι, sed in marg. ποιοῦντα.
 Fic. legisse videtur: καὶ εἰ ποιοῦν τι ἔσται
 αὐτὰ. Ego correxi.
 6. τινὶ αὐτῷ] Cod. Vat. ἐπὶ αὐτό.
 10. μισθισσομένης] Cod. Vat. μισθισσο-

μίν.
 ib. ἐπὶ καὶ] καὶ omissum in Cod. Vat.
 in marg. additum est.
 12. θίλει] Cod. Ciz. θέλοι.
 ib. προῖονσα] Cod. Med. B. ποιούσα.
 13. αὐτοῦ] Codd. Med. B. Marc. A.
 Vat. Vind. A. αὐτῆς.
 ib. αὐτῆς] Cod. Darm. et Med. A.
 (uterque a pr. m.) αὐτοῦ.
 14. διέσπασται] Cod. Ciz. ut paullo su-

perius διέσπασθαι.
 15. δὴ καὶ] Cod. Vat. omittit δὴ.
 16. ἀποτιστημένους] Cod. Vat. εἴποτι
 τμημένους.
 18. ἐν ἐνὶ] Cod. Med. B. omittit ἐν.
 19. διὸ ζώου] Cod. Vat. διὸ τοῦ ζώου.
 Quod sequitur ζῶα abest a Codd. Marc.
 A. Ciz. Vat. Vind. A.
 ib. ἐξ αὐτοῦ] Cod. Med. B. ἐξ ἑαυτοῦ.

esse, et unumquodque esse numero unum: sic enim de unoquoque hoc aliquid dicitur. Ubi enim in genere corporum naturaliter fluunt singula, utpote quæ adventitiam speciem sortiuntur, nimirum esse secundum speciem hic perpetuum imitatione quadam entium reperitur. At penes entia, utpote quæ non ex compositione sunt, ipsum esse est in eo, quod est numero unum, quod quidem existit etiam ab initio, neque fit quod ante non erat, neque quod est, non erit: quoniam et si quid erit, quod ipsa faciat, certe non ex materia faciet. Quod si ita est, oportet aliquid etiam ex se ipso essenziale adjungere. Quapropter hoc ipsum circa illud permutatio erit, si nunc plus facit aut minus. Præterea quaeri potest, cur agat nunc, neque eo-

dem modo semper. Atqui et quod factum est, non erit sempiternum, si quidem plus admittit et minus: anima vero tale quiddam posita est. Quomodo igitur infinitum erit, si firmabitur [sistetur]? Forsan potentia infinitum, quoniam infinita est ipsa potentia, non tanquam quæ dividenda sit in infinitum, quando et Deus non est terminatus. Sic itaque se habent et animæ: non enim per terminum alienum est quælibet id, quod est velut tanta, sed ipsa quantum vult existit, neque unquam adducitur, ut extra hoc ipsum digrediat, sed profluit quidem per totum, quod ex ipsa ita natura comparatum est, ut per corpora in corpora currat: neque tamen a se ipsa distrahitur, quando inest et in digito manus simul et pede. Sic utique et in universo in quod-

378 μὲν οὐκέτι ἐστὶν ἢ τοῦ παντὸς ζώου ψυχὴ ἐν τῷ σώματι· οὐ γὰρ
 ἔχει αὐτὸ δεκτικὸν αὐτῆς, οὐ γὰρ αὐτὴ ἀπέθανε. Ἐὰν δὲ ἐκ τῆς φθο-
 1) ρᾶς, ἐπιτηδείως ἔχοντα πρὸς γενέσεις ζώων, τὰ μὲν τῶνδε, τὰ δὲ
 τῶνδε ἴσχει ψυχὴν, οὐδενὸς ὄντος ὅτου ἀποστατεῖ· ὄντος δὲ τοῦ μὲν
 δέχεσθαι, τοῦ δὲ μὴ δέχεσθαι δυναμένου· καὶ τὰ γιγνόμενα οὕτως 5
 ἔμφυχα οὐ πλείους ἐποίησε ψυχάς· ἐξήρηται γὰρ τῆς μιᾶς, ἣ
 μένει μία, ὡσπερ καὶ ἐν ἡμῖν. Ἀποτεμνομένων τινῶν, ἄλλων δὲ
 ἀντ' αὐτῶν φυομένων, τῶν μὲν ἀπέστη ἡ ψυχὴ, τοῖς δὲ προσεγέν-
 E) ετο, ἕως ἡ μία μένει. Ἐν δὲ τῷ παντὶ μένει αἰεὶ ἡ μία· τὰ δὲ ἐντὸς
 τὰ μὲν ἴσχει, τὰ δὲ ἀποτίθεται, τῶν αὐτῶν ψυχικῶν μενόντων. 10

Ἄλλὰ πῶς ἐγγίγνεται σώματι ψυχὴ, ζητητέον, τίς ὁ τρόπος καὶ
 πῶς; οὐχ' ἦπτον γὰρ καὶ τοῦτο θαυμάσαι τε καὶ ζητῆσαι ἄξιον.
 Ἐπεὶ τοίνυν διττὸς ὁ τρόπος τῆς εἰς σῶμα ψυχῆς εἰσόδου· ἡ μὲν
 F) γὰρ γίγνεται ψυχῇ ἐν σώματι οὔσῃ, τῇ τε μετενσωματομένη, καὶ
 τῇ ἐκ σώματος ἀερίνου ἢ πυρίνου εἰς γῆϊνον γιγνομένη, ἣν δὲ μετεν- 15
 σωμάτωσιν οὐ λέγουσιν εἶναι, ὅτι ἀδηλον τὸ ἀφ' οὗ ἡ εἴσκρισις. Ἡ
 δὲ ἐκ τοῦ ἀσωμάτου εἰς ὀτιοῦν σῶμα· ἣ δὲ καὶ πρώτη αὐτῆς ψυχῆ

1. τῷ σώματι] Cod. Vind. A. omittit τῷ. In seqq. Marc. A. φωρῶς.

2. οὐ γὰρ] Cod. Med. B. καὶ γὰρ. Mox Fic. legisse videtur: οὐ γὰρ αὐτὴ ἀπέθανε. Eum sequitur Taylor. Nos sine librorum suffragio mutare volumus. Vulgata hanc sententiam habet. Neque enim mortuum esset (corpus.)

ib. τὰ δὲ] Cod. Med. B. τὰ γὰρ.

3. γενέσεις] Cod. Ciz. γένεσις.

ib. πῶνδε—τῶνδε] Codd. Ciz. et Vat. τῶνδε—τῶνδε.

4. ὅτου] Codd. Marc. A. Vind. A. οὗ.

6. ἣ μένει μία] Codd. Med. A. in marg. γὰρ ἣ μὲν μία. Marc. B. ἣ μένει μία, sed in marg. ut Med. A. Med. B. ἣ μένει μία et ita marg. Edit.

7. Ἀποτεμνομένων] Codd. Ciz. et Vat. ἀποτεμνομένων.

8. ἀντ' αὐτῶν] Cod. Vat. ἀντ' ἂν τῶν.

10. τῶν αὐτῶν] Cod. Vind. B. τῶν ὄντων.

11. σώματι] Cod. Vat. τῷ σώματι.

ib. ψυχῇ] Ita Codd. Marce. Ciz. et Vat.

Reliqui cum Ed. ψυχῆ.

14. ψυχῆ] Ita necessario scribendum

fuit, Codd. Ciz. et Vat. ψυχῆς. Reliqui cum Ed. ψυχῆ. Sed Marc. A. B. ψυχῆ.

15. εἰς γῆϊνον] Codd. omnes ἢ πνεύου εἰς γῆϊνον, ut legit etiam Fic. Unus Vat. pro εἰς γῆϊνον habet ἢ γῆϊνον.

16. εἴσκρισις] Cod. Vat. εἰς κρείσις. Marc. B. εἴσκρισις.

17. δὲ ἐκ τῆς] Ita Ed. Sed nobiscum Codd. Durm. Med. A. Vat. δὲ ἐκ τοῦ. Mox Ciz. ἢ pro ἡ. Marc. A. ἡ. Pro ψυχῆ est ψυχῆ in Marc. A. quod placet, nisi malis ψυχῆς. Illud recepi.

cunq̄ue percurrit, in alia atq̄ue alia velut parte plantæ. Et secta parte aliqua restat in planta priori, et in eo, quod ab ipsa separatum est. Unum namq̄ue est universi corpus, et tanquam in uno est ipsius ubiq̄ue. In putrefacto autem animali, si plura ex ipso animalia oriuntur, illa quidem non ulterius totius animalis anima est in corpore: non enim habet tunc sibi proprium susceptaculum, neq̄ue etiam perit. Quæ vero ex putrefactione apta sunt ad animalium genituram, partim quidem horum, partim etiam illorum accipiunt animam: quippe cum anima ipsa nusquam desit: cum tamen aliud hanc accipere possit, aliud nequeat, et quæ ita viventia fiunt, non cogunt plures animas esse: dependent enim ab una, quatenus illa permanet viva. Quemadmodum et in nobis quando aliqua amputantur, pro quibus alia pullulent, ab illis quidem abest

anima, his autem sese adhibet, quatenus una permanet. In universo autem permanet semper una. Quæ vero in universo sunt, alia quidem vitam retinent, alia vero nequaquam, cum tamen interea eadem perseverent ipsius animæ vires.

IX. *Secunda quæstio: Quot modis insinuetur anima corpori, et qualis sit anima mundi, et quomodo faciat mundum et dimensionem ejus, et quomodo sit ubiq̄ue.*

Quærendum est præterea quomodo anima insinuetur corpori: non enim minori hoc admiratione et investigatione dignum esse videtur. Duplex autem modus est, per quem anima corpus ingreditur: unus quidem fit anima jam conjuncta corpori, atque vel solida corpora commutante, vel ex corpore aërio sive igneo in terrenum perveniente, quam multi non nominant commutatio-

κοινωνία σώματι, ὀρθῶς ἂν ἔχοι ἐπισκέψασθαι περὶ ταύτης, τί ποτέ³⁷⁸
 ἔστι τὸ γιγνόμενον πάθος τότε, ὅτε ψυχὴ καθαρὰ οὔσα σώματος
 πάντη ἴσχει περὶ αὐτὴν σώματος φύσιν. Περὶ μὲν δὴ τῆς τοῦ G
 παντὸς ἐντεῦθεν γὰρ ἴσως ἄρξασθαι, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖον τυγχάνει.
 5 Δεῖ δὴ τῷ λόγῳ τὴν εἴσοδον καὶ τὴν ἐμψύχωσιν διδασκαλίας καὶ τοῦ
 σαφοῦς χάριν γίγνεσθαι νομίζειν· ἐπεὶ οὐκ ἦν ὅτε οὐκ ἐψύχωτο τόδε³⁷⁹
 τὸ πᾶν· οὐδ' ἐνῆν ὅτε σῶμα ὑφειστήκει, ψυχῆς ἀπούσης, οὐδὲ ὕλη
 ποτὲ, ὃ τε ἀκόσμητος ἦν· ἀλλ' ἐπινοῆσαι ταῦτα χωρίζοντας αὐτὰ
 ἀπ' ἀλλήλων τῷ λόγῳ οἶόν τε. Ἐξεστι γὰρ ἀναλύειν τῷ λόγῳ καὶ
 10 τῇ διανοίᾳ πᾶσαν σύνθεσιν· ἐπεὶ τό γε ἀληθές, ὧδε ἔχει. Σώμα-
 τος μὲν μὴ ὄντος οὐδ' ἂν προέλθοι ψυχὴ, ἐπεὶ οὐδὲ τόπος ἄλλος
 ἔστιν, ὅπου πέφυκεν εἶναι. Προϊέναι δὲ εἰ μέλλοι, γεννήσει ἑαυτῇ B
 τόπον, ὥστε καὶ σῶμα. Τῆς δὴ στάσεως αὐτῆς ἐν αὐτῇ τῇ στάσει
 οἰονεὶ ῥ' ννυμένης, οἶον πολὺ φῶς ἐκλάμψαν, ἐπ' ἄκροις τοῖς ἐσχά-
 15 τοις τοῦ πυρὸς, σκότος ἐγένετο, ὅπερ ἰδοῦσα ἡ ψυχὴ, ἐπεὶ περ
 ὑπέστη, ἐμόρφωσεν αὐτό. Οὐ γὰρ ἦν θεμιτὸν γειτονοῦντι αὐτῇ
 λόγου ἄμοιρον εἶναι, οἶον ἐδέχετο τὸ λεγόμενον ἀμυδρὸν, ἐν ἀμυδρῷ
 τῷ γενομένῳ. Γενόμενος δὴ οἶον οἶκός τις καλὸς καὶ ποικίλος, οὐκ C
 ἀπετμήθη τοῦ πεποιηκότος, οὐδ' αὖ ἐκοίνωσεν αὐτὸν αὐτῇ, ἀλλὰ

1. ἔχοι] Abest a Codd. Vind. A. et Marc. A.

ib. τί ποτέ ἔστι] Cod. Vat. τί ποτ' ἔστι.

5. τῷ λόγῳ] Abest a Cod. Vat.

7. οὐδ' ἐνῆν] Ita Codd. Darm. Marce. Med. A. B. Vat. Reliqui cum Ed. οὐδ' ἐν ἡν.

9. οἶον τε—τῷ λόγῳ] Cod. Vat. hæc cum Marc. A. omittit.

10. ἀληθές] Cod. Med. A. (a pr. m.) ἀληθινόν. Med. B. ἀληθῆς.

12. ἑαυτῇ] Cod. Med. A. ἑαυτοῦ.

13. δὴ στάσεως] Cod. Vat. δι pro δὴ.

ib. αὐτῇ σῇ] Cod. Vind. A. omittit τῇ

cum Marc. A.

15. ἐγένετο] Codd., præter Ciz., omnes ἐγένετο. Ille cum Ed. ἐγένετο.

18. γενομένῳ] Cod. Ciz. γενομένην.

19. αὐτὸν αὐτῇ] Cod. Vat. et Marc. A.

αὐτὸν αὐτῇ. Edit. αὐτὸν αὐτῇ. Dedi αὐτὸν αὐτῇ, scil. τῇ ψυχῇ.

nem corporum, quoniam occultum est, unde insinuatio veniat. Alter vero modus est, quo anima ex incorporeo in corpus quodlibet labitur: quod quidem primum animæ cum corpore commercium est. Operæ pretium est in primis de hoc lapsu considerare, quænam tunc passio fiat, quando anima pura adhuc omnino a corpore vivens, corporis sibi primum adsciscit naturam. Forsan vero decens est, a totius anima exordiri, imo et necessarium, de hac ipsa consequi veritatem: adeo ut ingressum ejus animationemque corporis planioris doctrinæ gratia inchoare verbis aggrediamur: quando quidem nullum unquam fuit tempus, in quo non animaretur hoc univ-
 sum: neque potuit unquam absente anima corpus subsistere, neque materia unquam informis existere valuit. Licet tamen hæc inter se cogitatione quadam verbisque discernere. Omnem namque compositionem cogitatione licet verbisque

resolvere. Jam vero ita se veritas habet. Nisi corpus sit, anima nequaquam progredietur: non enim est locus alius, ubi se queat naturaliter propagare. Quod si progressura sit, ædificabit sibi locum, corpus igitur generabit. Cum vero status ejus in ipso statu corroboretur, ceu lumen plurimum in summis effulgens, interim quasi in ipsis ignis extremis umbra resultat, quam quidem prospiciens anima, postquam substitit, formavit ipsam. Nefas enim erat, aliquid animæ proximum esse rationis expers: ideoque in eo, quod deinceps factum est, exile nimium et obscurum susceptum est etiam, quod et umbratile dicitur. Factus itaque mundus tanquam ædificium quoddam speciosum longeque varium non est separatim ab effectore, neque rursus se illi commisit, sed totus ubique existimatus est eura et diligentia dignus, adeo ut sibi quidem id conduct ad ipsum esse, pulchrumque esse, quoad

379

πανταχοῦ πᾶς ἄξιος ἐπιμελείας νομισθεῖς, ὠφελίμου μὲν ἑαυτῷ τῷ εἶναι καὶ τῷ καλῷ, ὅσον δὴ τοῦ εἶναι δυνατὸν ἦν αὐτῷ μεταλαμβάνειν, ἀβλαβοῦς δὲ τῷ ἐφεστηκότι, ἄνω γὰρ μένων ἐπιστατεῖ· ἔμφυχος τῷ τοιούτῳ τρόπῳ ἔχων ψυχὴν οὐχ' αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτῷ, κρατούμενος, οὐ κρατῶν, καὶ ἐχόμενος, ἀλλ' οὐκ ἔχων. Κεῖται γὰρ ἐν τῇ ψυχῇ ἀνεχούσῃ αὐτὸν, καὶ οὐδὲν ἄμοιρόν ἐστιν αὐτῆς, ὡς ἂν ἐν ὕδασι δίκτυον τεγγόμενον ζῶν, οὐ δυνάμενον δὲ αὐτοῦ ποιεῖσθαι ἐν ᾧ ἐστιν· ἀλλὰ τὸ μὲν δίκτυον ἐκτεινομένης ἤδη τῆς θαλάσσης συνεκτέταται ὅσον αὐτὸ δύναται· οὐ γὰρ δύναται ἀλλαχόθι ἕκαστον τῶν μορίων, ἢ ὅπου κεῖται εἶναι. Ἡ δὲ τοσαύτη ἐστὶ τὴν φύσιν, ὅτι μὴ 10
 Εποσῆδε, ὥστε πᾶν τὸ σῶμα καταλαμβάνειν τῷ αὐτῷ, καὶ ὅπου ἂν ἐκταθῆ ἐκείνο, ἐκεῖ ἐστι· καὶ εἰ μὴ εἶη δὲ ἐκείνο, οὐδὲν ἂν αὐτῇ εἰς μέγεθος μέλοι· ἐστι γὰρ ἥτις ἐστί. Τοσοῦτο γὰρ ἐστι τὸ πᾶν, ὅπου ἐστὶν αὐτῇ, καὶ ὀρίζεται τῷ ὅσον, εἰς ὅσον προῖον, σώζουσαν αὐτὴν αὐτὸ ἔχει. Καὶ τοσαύτη ἐστὶν ἡ σκιὰ, ὅσος ὁ λόγος ὁ παρ' 15
 αὐτῆς. Ὁ δὲ λόγος τοιούτος ἦν, ὡς μέγεθος τοσοῦτον ἐργάσασθαι, ὅσον τὸ εἶδος αὐτοῦ ἐβούλετο μέγεθος ἐργάσασθαι.

F Οὕτω δὲ ἀκούσαντας χρῆ πάλιν ἐπὶ τὸ αἰεὶ οὕτως ἐλθόντας, ὁμοῦ

1. τὸ εἶναι] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. τῷ εἶναι. Ut correxi.
 2. τοῦ εἶναι ἂν] Codd. Ciz. Med. A. B. Vat. Vind. A. Marc. A. ἂν τοῦ εἶναι. Et sic scripsi.
 3. ἀφιστηκότι] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. Vind. A. ἐφιστηκότι, ut legit Fic. recte. Quare correxi.
 4. τοιούτῳ] Cod. Vind. A. τοιούτου cum Marc. A.
 ib. ἀλλ' αὐτῷ] Cod. Med. B. ἀλλ' αὐτῆ.
 6. ἄμοιρον ἐστίν] Ita Marcc. et Cod. Vat.

Reliqui cum Ed. ἄμοιρον ἔστιν.
 7. ὕδασι] Cod. Vind. A. ὕδατι. Mox Fic. legit ζωῆ. An legendum ζῶν vel ζωῆ? libri MSS. nostri nil offerunt.
 8. ἤδη τῆς] Cod. Ciz. ἤδε τῆς.
 9. οὐ γὰρ—κεῖται εἶναι] Desunt hæc in Cod. Vind. A.
 12. ἐκταθῆ] Cod. Ciz. ἐκτεθῆ.
 ib. καὶ εἰ μὴ—ἐστί.] Desunt hæc in Cod. Vat.
 ib. εἰς μέγεθος] Cod. Ciz. εἰ μέγεθος.
 13. μέλοι] Cod. Med. B. μέλοι et ita

Ficin. Quem sequor. Rell. μέλλοι.
 ib. ἥτις ἐστί] Codd. Marc. A. Ciz. et Med. B. εἴτις ἐστί.
 ib. Τοσοῦτον] Codd. Ciz. Vat. Vind. A. τασσῶτο: ut scripsi. Mox Marc. A. ἐστίν αὐτῇ.
 14. πῶ ὅσον] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. τὸ ὅσον. Fort. αὐτῷ το ὅσον et sic legitur videtur Fic.
 15. ὅσος ὁ] Cod. Vind. A. ὅσον ὁ.
 18. Οὕτω δὲ] Cod. Vat. οὕτω δὲ cum Marcc. Quos sequor. Ed. cum rell. δέ.

poterat esse ipsum participare: auctori vero non commixto hoc idem sit innocium. In excelsis enim permanens praesidet. Nempe mundus sic est animatus, ut non tam ipsius, quam ipsi habeat animam: superatus non superans, habitus quoque non habens. Jacet enim in anima id [eum] sustinente, neque quiequam in eo animæ ipsius est expers. Quemadmodum in aquis rete quasi madefactum vita [vivat], neque tamen potens naturæ ipsius in quo est evadere, sed rete quidem extento jam mari simul extenditur, quatenus ipsum potest. Nequit enim unaquæque partium alibi quam ubi ponitur esse. Anima vero tanta tamque ingens est naturaliter, quoniam non determinatur ad tantum: itaque potest uno quodam eodemque corpore omne complecti, et quacunque illud extenditur, ibidem est

et illa. Ac nisi esset illud, nulla animæ cura foret ad magnitudinem occupandam: est namque in se quæcunque est. Tantum enim est universum, quatenus occupat ipsa: et mundo determinatur quantum, in quantum procedens ipsum habet ipsam conservatricem. Tum umbra tanta est, quanta est et ratio pendens ab anima. Ratio autem talis erat, ut tantam efficeret magnitudinem, quantam species ipsius magnitudinem effici voluit.

X. Anima mundi generat mundum non electione, sed naturali fecunditate, plena rationibus, plenum formis similibus rationum.

Cum hæc consideraverimus, oportet rursus ad id revertentes, quod semper ita se habet, entia euncta simul accipere, velut aërem, lumen,

λαβεῖν πάντα ὄντα· οἶον τὸν ἀέρα, τὸ φῶς, τὸν ἥλιον, ἢ τὴν σελή-³⁷⁹
 νην, καὶ τὸ φῶς, καὶ πάλιν τὸν ἥλιον ὁμοῦ πάντα, τάξιν δὲ πρώτων
 καὶ δευτέρων καὶ τρίτων ἔχοντα. καὶ ἐνταῦθα ψυχὴν αἰεὶ ἐστῶσαν·
 εἶτα πρῶτα καὶ τὰ ἐφεξῆς; ὡς πυρὸς ἔσχατα εἰς ὕστερον, τοῦ πρώ-
 5 του ἐκ τοῦ ἐσχάτου νοουμένου πυρὸς σκιᾶς· εἶτα ἐπιφωτιζομένου
 ἄμα καὶ τούτου, ὥστε οἶον εἶδος ἐπιθεῖν τῷ ἐπιβληθέντι, πρώτῳ
 γενομένῳ παντάπασιν ἀμυδρῷ. Ἐκοσμεῖτο δὲ κατὰ λόγον ψυχῆς
 δυνάμει ἐχούσης ἐν αὐτῇ δι' ὅλης δυνάμιν κατὰ λόγους κοσμεῖν, οἷα³⁸⁰
 καὶ οἱ ἐν σπέρμασι λόγοι πλάττουσι καὶ μορφοῦσι τὰ ζῶα, οἶον μι-
 10 κρούς τινας κόσμους. Ὅ, τι γὰρ ἂν ἐφάψηται ψυχῆς, οὕτω ποιεί-
 ται, ὡς ἔχει φύσεως ψυχῆς ἢ οὐσίας. Ἡ δὲ ποιεῖ οὐκ ἐπακτῶ
 γνώμη, οὐδὲ βουλήν ἢ σκέψιν ἀναμείνασα· οὕτω γὰρ ἂν, οὐ κατὰ
 φύσιν, ἀλλὰ κατ' ἐπακτὸν τέχνην ἂν ποιοῖ. Τέχνη γὰρ ὑστέρα αὐ-
 τῆς, καὶ μιμεῖται, ἀμυδρὰ καὶ ἀσθενῆ ποιούσα μιμήματα, παίγνια^B
 15 ἅττα, καὶ οὐ πολλοῦ ἄξια, μηχαναῖς πολλαῖς εἰς εἰδώλων φύσιν προσ-
 χρωμένῃ. Ἡ δὲ οὐσίας δυνάμει κυρία σωματίων, εἰς τὸ γενέσθαι
 τε καὶ οὕτως ἔχει, ὡς αὐτὴ ἄγει, οὐ δυναμένων τῶν ἐξ ἀρχῆς ἐναν-
 τιουῖσθαι τῇ αὐτῆς βουλήσει· Ἐν γὰρ τοῖς ὑστέροις ἄλληλα ἐμπο-
 δίζοντα πολλάκις ἀποστερεῖται τοῦ τυχεῖν μορφῆς τῆς οἰκείας, ἣν ὁ
 20 λόγος ὁ ἐν σμικρῷ θέλει. Ἐκεῖ δὲ γιγνομένης καὶ τῆς ὅλης μορφῆς C

1. ἢ σκιᾶ—ἥλιον] Desunt hæc in Cod. Vind. A.

4. ἐφεξῆς] Cod. Vat. ἐξῆς.

5. ἐκ τοῦ] Cod. Ciz. omittit it.

8. ἐν αὐτῇ] Ita Codd. Vind. A. ex corr. et Marc. A. Reliqui eum Ed. ἐν αὐτῇ.

11. κοσμεῖν, οἷα] Cod. Vat. κοσμί οἷα.

11. ἐπακτῶ] Cod. Vat. ἐπακτῶν.

13. ἐπακτῶν] Cod. Vat. ἐπακτοι.

ib. ἂν ποιῶ] Sic Ed. Codd. Ciz. Darm. Marc. Med. A. B. ἂν ποιῶ: quare correxī.

15. ἅττα] Ita Codd. Ciz. et Darm. In Cod. Vat. est ἅττα, in Ed. et rell. ἅττα.

ib. προσχρωμένῃ] Ita Codd. Marc. A. Med. A. (ex corr.) et B. In Ciz. et Vat. est προσκιχρωμένῃ; in rell. et Ed. προσχρωμένοι. et εἰδώλων revocaui ex marg. edi-

tionis, cuius textus habet εἰδῶλον.

18. ἄλληλα] Cod. Ciz. ἄλληλας. Post ἀποστερεῖται Taylor ex Ficini vers. inseri vult ἄλλῃ, sed ita etiam legendum sit δ' ἄλληλα ἰμπεδίζ. Libri neutrum agnos- eunt.

20. ὁ ἐν σμικρῷ] Codd. omnes addunt ἐ, quod abest ab Ed.

ib. γιγνομένης] Cod. Ciz. γινομένης.

solem, vel lunam. Et lumen solemque rursus omnia simul, habentia tamen ordinem primorum secundorumque et tertiorum: et hic animam semper consistentem considerare: deinde prima, et quæ deinceps velut ignis ultima in posterius, primo videlicet extremo velut umbra ignis considerato: deinde hoc etiam simul illuminato, adeo ut species quasi superferatur in id adhibitum, quod primo factum erat prorsus obscurum, [ipsamque vestiat]. Ornatum vero est secundum rationem, ipsius animæ potestate, habentis scilicet per totam se ipsam vim, qua per rationes exornet: quemadmodum et in seminibus rationes fingunt formantque viventia quasi exiguos quosdam mundos. Quicquid attingit animam, sic inde perficitur, prout essentia animæ naturaliter sese habet. Hæc autem facit non adventitia qua-

dam sententia, nec consilium considerationemve expectans: sic enim non per naturam, sed per artem faceret acquisitam. Nam ars ipsa posterior est, atque imitatur umbratilia debiliaque imitamina, fabricans ludicra quædam parvique momenti, multis ad simulachra fingenda machinis utens. Anima vero per ipsam essentia potestatem sic est domina corporum, ut hæc non aliter fiant atque disponantur, quam ipsa perducat: quippe cum ea etiam, quæ ab initio fiunt, ipsius voluntati nequeant relictari. In rebus namque sequentibus ob mutua passim impedimenta sæpe materia sic impeditur, ut formam non recipiat propriam, quam videlicet volebat ratio in parvo quodam seminario delitescens. Ibi vero cum universa etiam forma inde fiat, et quæ fiunt ordinem simul habeant, nimirum quod effi-

380 ὑπ' αὐτῆς, καὶ τάξιν τῶν γενομένων ἅμα ἐχόντων, ἀπόνως τὸ γιγνώμενον καὶ ἀνεμποδίστως καλόν ἐστι. Κατεσκευάσατο δὲ ἐν αὐτῷ τὰ μὲν θεῶν ἀγάλματα, τὰ δὲ ἀνθρώπων οἰκήματα, τὰ δὲ ἄλλα, ἄλλοις. Τί γὰρ ἔδει γίγνεσθαι παρὰ ψυχῆς, ἢ ὧν τὴν δύναμιν εἰς τὸ ποιεῖν ἔχει; πρὸς μὲν γὰρ θερμὰ ποιεῖν, καὶ τὸ ψύχειν, ἄλλου· ψυχῆς δὲ, 5
 D τὸ μὲν ἐξ αὐτῆς εἰς ἄλλο· τὸ δὲ ἐν αὐτῇ· τοῖς μὲν γὰρ ἀψύχοις τὸ μὲν ἐξ αὐτῶν οἶον εὔδει κείμενον ἐν αὐτοῖς, τὸ δὲ εἰς ἄλλο, ὁμοιωσαὶ πρὸς αὐτὸ τὸ παθεῖν δυνάμενον. Καὶ κοινὸν δὴ τοῦτο παντὶ τῷ ὄντι εἰς ὁμοίωσιν ἑαυτῷ ἄγειν· ψυχῆς δὲ ἔργον, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ, ἐγρηγορός τι, καὶ τὸ εἰς ἄλλο, ὡσαύτως. Ζῆν οὖν καὶ τὰ ἄλλα ποιεῖ, ὅσα 10
 E μὴ ζῆ παρ' αὐτῶν, καὶ τοιαύτην ζωὴν, καθ' ἣν αὐτὴ ζῆ. Ζῶσα οὖν ἐν λόγῳ, λόγον δίδωσι τῷ σώματι, εἰδωλον οὐ ἔχει· καὶ γὰρ καὶ εἰδωλον ζωῆς, ὅσον δίδωσι τῷ σώματι, καὶ μορφὰς σωματίων, ὧν τοὺς λόγους ἔχει· ἔχει δὲ καὶ θεῶν, καὶ πάντων. Διὸ πάντα καὶ ὁ κόσμος ἔχει.

15

Καί μοι δοκοῦσιν οἱ πάλαι σοφοὶ, ὅσοι ἐβουλήθησαν θεοὺς αὐτοῖς
 F παρεῖναι, ἱερὰ καὶ ἀγάλματα ποιησάμενοι, εἰς τὴν τοῦ παντὸς φύσιν ἀπιδόντες, ἐν νῶ λαβεῖν, ὡς πανταχοῦ μὲν ἐνάγωγον ψυχῆς

1. γενομένων] Codd. omnes, exceptis Marc. A. B., γενομένων. Ed. γενομένων.

ib. γιγνώμενον] Codd. Vat. Marc. et Vind. A. γεγόμενον. Mox pro ἀνθρώπων οἰκήματα fort. legendum ἀνι. εἰκονίσματα: hominum imagines.

4. γίγνεσθαι περι] Sic Ed. Cod. Vat. γενέσθαι. Idem cum Ciz. Med. A. (ex corr.) et Vind. A. παρὰ cum Marc. A. Quod recipi.

6. τὸ μὲν ἐξ αὐτῆς εἰς ἄλλο· τὸ δὲ ἐν αὐτῇ]

Codd. exceptis Darm. et Med. A. et Marc. B. D. omnes τὸ μὲν ἐν αὐτῇ, τὸ δὲ ἐξ αὐτῆς εἰς ἄλλο. Marc. A. ἐν αὐτῇ.

7. ἐξ αὐτῶν] Cod. Vind. A. ἐξ αὐτῶν.

ib. εὔδει] Cod. Med. B. εὔδει. Vat. εὔδει.

8. παντὶ ὄντι] Codd. omnes interponunt τῷ. Quod recipi. Ab Ed. abest.

9. ἐγρηγορός τι] Cod. Vind. A. ἐγρηγορός τι. Med. B. ἐγρηγορός ἴστι.

10. Ζῆν οὖν] Cod. Ciz. Ζῆν ὁμοῦ.

ib. ποιεῖ, ὅσα] Cod. Med. B. ποιεῖν ὅσα.

11. αὐτῇ ζῆ] Cod. Vind. A. αὐτὸ ζῆ. In seqq. verba εἰδωλον—σώματι absunt a Cod. Marc. A. Idem Cod. habet μορφὰς τῶν σωματίων.

17. ποιησάμενοι] Cod. Vind. A. αὐτοῖς ποιησάμενοι.

18. ἀπιδόντες] Codd. Med. B. Marc. A. et Vind. A. (a pr. in.) ἀποδόντες. Marc. A. in seqq. δὲ γε μὴν.

citur, absque labore impeditoque provenit pulchrum. Constituta vero sunt in ipso alia quidem Deorum delubra, alia hominum domicilia, alia aliis accommodata similiter. Quid enim potius debuit ab anima fieri, quam ea, ad quae facienda vim habet? Ignis namque proprium est calida facere, et eujusdam alterius frigefacere: at animæ opus partim quidem ex ipsa in aliud, partim etiam in se ipsa. In rebus quidem inanimatis, quod est ex ipsis, quasi consopitum jacet in eis, quod autem tendit in aliud, potest miturque, quod inde pati potest, sibi simile reddere. Jam vero id omnibus est commune, ad ipsam sui similitudinem in agendo contendere: animæ vero opus, et quod est in ipsa vigilans quiddam est, et efficax: et quod tendit in aliud, est persi-

mile. Efficit ergo, ut et alia vivant quæcumque per se non vivunt, talique vita vivant, quali vivit et ipsa. Hæc igitur vivens in ratione, tradit et corpori rationem, velut suæ rationis imaginem. Etenim quantum vitæ impartit corpori, vitæ est imago, simulque formas impartit corporeas quarum possidet rationes: habet autem et Deorum rationes, et omnium. Quapropter hic quoque mundus omnia possidet.

XI. *Magica trahit vim proprie ab anima mundi, Disque mundanis per hæc a superioribus.*

Atqui mihi videntur veteres sapientes, quicumque optabant sibi adesse Deos, sacra statuasque fabricantibus in ipsam universi naturam mentis aciem direxisse, atque inde animadvertisse

φύσις· δέξασθαι γε μὴν ῥᾶστον ἂν εἴη ἀπάντων, εἴ τις προσπαθῆς³⁸⁰
 τι τεκτῆναιτο, ὑποδέξασθαι δυνάμενον μοῖραν τινα αὐτῆς. Προσ-
 παθῆς δὲ τὸ ὀπωσοῦν μιμηθὲν, ὥσπερ κάτοπτρον ἀρπάσαι εἰδός τι
 δυνάμενον. Καὶ γὰρ ἡ τοῦ παντὸς φύσις, πάντα εὐμηχάνως ποιη-
 5 σαμένη, εἰς μίμησιν ὧν εἶχε τοὺς λόγους, ἐπειδὴ ἕκαστον οὕτως G
 ἐγένετο ἐν ὕλῃ λόγος, ὃς κατὰ τὸν πρὸ ὕλης ἐμεμόρφωτο, συνήψατο
 τῷ θεῷ ἐκείνῳ καθ' ὃν ἐγίγνετο, καὶ εἰς ὃν εἶδεν ἡ ψυχὴ, καὶ εἶχε
 ποιούσα. Καὶ δὴ οὐχ οἷόν τε ἦν ἄμοιρον αὐτοῦ γενέσθαι, οὐδὲ ἐκεῖ-³⁸¹
 νον αὐτὸν κατελθεῖν εἰς τοῦτον. Ἦν δὴ νοῦς ἐκείνος ὁ ἐκεῖ ἥλιος·
 10 οὗτος γὰρ ἡμῖν γιγνέσθω παράδειγμα τοῦ λόγου· ἐφεξῆς δὲ τούτῳ
 ψυχὴ ἐξηρτημένη, μένουτος νοῦ, μένουσα. Δίδωσι δὲ αὐτῇ τὰ
 πέρατα αὐτῆς, τὰ πρὸς τοῦτον τὸν ἥλιον, τούτῳ τῷ ἡλίῳ· καὶ ποιεῖ
 διὰ μέσου αὐτῆς κακεῖ συνῆφθαι, οἷον ἐρμηνευτικὴ γενομένη τῶν τε B
 ἀπ' ἐκείνου εἰς τοῦτον, καὶ τῶν τούτου εἰς ἐκείνον, ὅσον διὰ ψυχῆς
 15 εἰς ἐκείνον φθάνει. Οὐ γὰρ μακρὰν οὐδὲ πόρρω, οὐδενὸς οὐδὲν καὶ αὐτὸ
 πόρρω τῇ διαφορᾷ καὶ τῇ μίξει, ἀλλ' εἶναι ἐφ' ἑαυτοῦ οὐ τόποις, καὶ
 συνεῖναι χωρὶς ὄν. Θεοὶ δὲ εἰσιν οὗτοι τῷ ἀεὶ μὴ ἀποστατεῖν ἐκεῖ-
 νων, καὶ τῇ μὲν ἐξ ἀρχῆς ψυχῇ προσηρτηῆσθαι, τῇ οἷον ἀπελθούσῃ

1. προσπαθῆς τι] Ita Codd. Ciz. Marc.
 A. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Vind. A.
 Sed Ed. cum Darm. πρὸς πάθεισι τι.
 2. τινα αὐτῆς] Cod. Vat. τινα αὐτοῖς.
 3. μιμηθῆν] Omissum in Cod. Vind. A.
 6. ἐπιμόρφωτο] Cod. Vat. ἐμόρφωτο.
 ib. συνήψατο] Cod. Med. B. συνέψατο.

7. ἐγίγνετο] Cod. Vat. ἐγένετο.
 ib. εἶδεν] Cod. Med. B. ἴδεν. Vat. εἶδεν.
 8. οὐχ οἷόν τε ἦν] Bis scribuntur hæc
 in Cod. Vind. A.
 ib. ἐκείνον] Cod. Ciz. ἐκεῖνο.
 10. διὰ τούτου] Cod. Ciz. διὰ τοῦτο.
 11. δὴ αὐτῇ] Cod. Ciz. διὰ αὐτή, cum

Marc. A. Et sic correxi, ut legit etiam Fic.
 12. πρὸς αὐτοῖς] Codd. Ciz. Med. A. B.
 Vat. Vind. A. ut nos rescripsimus. Ed.
 cum Darm. πρὸ τοῦτου.
 13. τῶν τε ἀπ'] Cod. Ciz. τῶν ἀπ'.
 18. προσηρτηῆσθαι, τῇ οἷον] Fortasse :
 προσηρτηῆσθαι καὶ τῇ οἷον.

naturam animæ ubique ductu facilem admodum pronamque esse, omniumque facillime posse capi, siquis fabricaverit aliquid, quod facile ab ipsa pati possit, patiendoque portionem aliquam ab ipsa sortiri. Facile vero patiens est, quod qualicumque modo imitationi aptum est, velut speculum speciem quandam arripere potens. Etenim universi natura omnia mirabili quodam artificio fabricat ad illorum imitationem, quorum in se possidet rationes: cumque sic unumquodque fiat, certe ratio in materia, quæ secundum rationem materia superiore formata est, conjuncta est illi Deo, secundum quem genita fuit, et in quem suspexit anima, habitumque dum faceret. Proinde neque possibile erat, hic aliquid fieri divinitatis expertis, neque rursus illam ad ista descendere. Illa si quidem mens ipsa est, ceu sol divinus qui nobis esto rationis exemplar: proxima

vero huic succedit anima, suspensa intellectui manenti manens: dat enim hæc terminos suos ad solem hunc vergentes ejusmodi soli, efficitque per se velut mediam, ut illic iterum sequentia religuntur, velut interpres tum eorum, quæ inde huc deducuntur, tum eorum, quæ hinc illuc reducuntur, quantum per animam recurrit in mentem. Neque enim longe semotum aliquid est ab aliquo, rursusque semotum per differentiam quandam et misionem: sed est in se ipso, neque tamen secundum locum, et quodlibet ibi conspirat, simulque permanet et distinctum. Dii vero hi sunt, quatenus ab illis nonquam destituuntur, atque animæ prodeunt ab initio suspensundur: animæ tamen velut inde lucusque sese diffundendo quodammodo jam abentti. Hæc autem ratione quatenus et sunt, et quod respicere dicuntur ad intellectum, divini dicuntur, ipsa [ipsorum] vi-

381

ψυχῆ. Ταύτη δὲ, ἥπερ καὶ εἰσὶ, καὶ ὃ λέγονται πρὸς νοῦν βλέπειν, οὐδαμοῦ ψυχῆς αὐτῆς ἢ ἐκεῖ βλεπούσης.

Ἀνθρώπων δὲ ψυχαὶ, εἶδωλα αὐτῶν ἰδοῦσαι, οἶον Διονύσου ἐν κατόπτρῳ, ἐκεῖ ἐγένοντο ἄνωθεν ὀρμηθεῖσαι, οὐκ ἀποτμηθεῖσαι οὐδ' αὐταὶ τῆς ἑαυτῶν ἀρχῆς τε καὶ νοῦ. Οὐ γὰρ μετὰ τοῦ νοῦ ἦλθον, 5 ἀλλ' ἔφθασαν μὲν μέχρι γῆς, κἀρα δὲ αὐταῖς ἐστήρικται ὑπεράνω τοῦ οὐρανοῦ. Πλέον δὲ αὐταῖς κατελθεῖν συμβέβηκεν, ὅτι τὸ μέσον αὐταῖς ἠναγκάσθη φροντίδος δεομένου τοῦ εἰς ὃ ἔφθασαν φροντίσαι. Ζεὺς δὲ πατὴρ ἐλεήσας πονουμένας θνητὰ αὐτῶν τὰ δεσμὰ ποιῶν 10 περὶ ἃ πονοῦνται, δίδωσιν ἀναπαύλας ἐν χρόνοις, ποιῶν σωματῶν ἐλευθέρως, ἵν' ἔχοιεν ἐκεῖ καὶ αὐταὶ γίνεσθαι, οὔπερ ἢ τοῦ παντὸς ψυχῆ ἀεὶ, οὐδὲν τὰ τῆδε ἐπιστρεφομένη. Ὁ γὰρ ἔχει τὸ πᾶν ἤδη, 15 τοῦτο αὐταρκες αὐτῷ καὶ ἔστι καὶ ἔσται κατὰ λόγους ἀεὶ ἐστηκότας ἐν χρόνοις περαινόμενον, καὶ κατὰ χρόνους ἀεὶ εἰς τὸ αὐτὸ καθιστάμενον, ἐν μέτροις βίῳν ὀρισμένων, εἰς συμφωνίαν ἀγόμενα ταῦτα 15 ἐκείνοις. Καὶ κατ' ἐκείνα τῶν δὲ περαινομένων, ὑφ' ἓνα λόγον πάντων τεταγμένων, ἐν τε καθόδοις ψυχῶν καὶ ἀνόδοις, καὶ εἰς τὰ ἄλλα

1. ἥπερ καὶ] Sic Ed. Sed Codd. Ciz. Vat. Vind. A. Marc. A. B. ἥπερ καὶ. Med. A. B. ἥπερ καὶ. Prior scriptio vera videtur. Solus Darm. cum Ed. facit. Nos correximus.

ib. πρὸς νοῦν] Ita Codd. omnes. Ed. πρὸ νοῦν.

2. οὐδαμοῦ] Codd. Ciz. et Med. B. οὐδαμῆ. ib. αὐτῆς] Cod. Ciz. αὐτοῖς et ita Marc. A. Non male.

ib. ἢ ἐκεῖ] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. (a pr. m.) interponunt cum Ed. σώματος, quod merito abest a reliquis omnibus. Expungendum esse censet etiam

Taylor.

3. οἶον Διονύσου] Cod. Ciz. interponit οἶ.

4. ἐκεῖ] Cod. Ciz. ἐκείνον. Vat. ἐκίνο.

ib. οὐκ ἀποτμηθεῖσαι] Cod. Vat. hæc omittit.

5. ἐαυτῶν] Cod. Med. B. αὐτῶν.

7. τοῦ οὐρανοῦ] Codd. Darm. et Med. A.

(uterge a pr. m.) τῶν οὐρανῶν.

8. ἠναγκάσθη] Cod. Vat. ἀναγκάσθη.

ib. δεομένου] Cod. Vat. δέομενον.

11. ἐλευθέρως] Codd. Darm. et Vind. A.

cum Ed. ἐλευθερίας. Reliqui ut nos respicimus.

13. κατὰ λόγους ἀεὶ ἐστηκότας] Ita, ut

legit Fic., habent Codd. omnes, exceptis Darm. Marc. B. et Med. A. qui cum Ed. absque sensu exhibent ἔσται καταλογώσα καὶ ἀεὶ, εἰς ἐστηκότας.

14. κατὰ χρόνους] Cod. Vat. κατὰ χρόνον.

ib. καθιστάμενον] Cum Ed. faciunt non nisi Codd. Darm. et Med. A. uterge ex corr. Reliqui omnes habent καθιστάμενον. Fort. leg. περιαιόμενα—καθιστάμενα.

15. εἰς συμφωνίαν—περαινομένων] Desunt hæc in Cod. Ciz. et Vat.

16. ὑφ' ἓνα] Cod. Vat. ἐφ' ἓνα.

17. ἐν τε] Cod. Vat. ἐν τε.

delicet anima non alio quam illuc semper suspiciente.

XII. De differenti animarum descensu: de misericordia Jovis erga animas: de consonantia mundi.

Hominum vero animæ ipsorum simulachra tamquam Dionysi prospicientes in speculo, illic extiterunt desuper properantes, neque tamen a principio suo intellectuque disjunctæ. Neque enim una cum intellectu descenderunt, sed pervenerunt quidem usque ad terram: at interim caput earum extat etiam super cælum. Contigit tamen eis idcirco discedere longius, quoniam media earum potentia curare diligentius cogitur: quippe cum id ipsum, in quod descendunt, cultu

prorsus indigeat. Jupiter vero pater laborantes animas miseratus, earum vincula, quibus laborant, solubilia fabricavit: atque ita intermissiones laborum certis temporum intervallis instituit, in quibus liberæ viverent a corporibus: ut ipsæ quoque ibi quandoque forent, ubi est mundi anima semper, circa hæc sollicita nunquam. Quod enim jam habet mundus, hoc sibi sufficit atque sufficere secundo rationes perpetuo consistentes in temporibus rite peractum, perque certa curricula temporum in idem perpetuo restitutum, per mensuras videlicet vitarum definitarum, in quibus hæc una cum illis secundo illa in illorum consonantiam rediguntur. Dum hæc omnia peraguntur sub una quadam ratione invicem ordi-

σύμπαντα· μαρτυρεῖ δὲ, καὶ τὸ τῆς συμφωνίας τῶν ψυχῶν, πρὸς τὴν ³⁸¹Γ
 τοῦδε τοῦ παντὸς τάξιν, οὐκ ἀπηρτημένων, ἀλλὰ συναπτουσῶν ἐν
 ταῖς καθόδοις ἑαυτὰς, καὶ μίαν συμφωνίαν πρὸς τὴν περιφορὰν ποι-
 ουμένων, ὡς καὶ τὰς τύχας αὐτῶν, καὶ τοὺς βίους, καὶ τὰς προαιρέ-
 5 σεις σημαίνεσθαι τοῖς τῶν ἀστρῶν σχήμασι, καὶ οἶον μίαν τινὰ φω-
 νὴν ἐμμελῶς ἀφιέναι· καὶ τῷ μουσικῶς, καὶ ἐναρμονίως, μᾶλλον
 τοῦτο εἶναι ἡμιγμένον. Τοῦτο δὲ οὐκ ἂν ἦν, μὴ τοῦ παντὸς κατ' ⁶Γ
 ἐκεῖνα ποιούντος καὶ πάσχοντος ἕκαστα, ἐν μέτροις περιόδων, καὶ
 τάξεων, καὶ βίων, κατὰ γένη διεξόδων ἃς αἱ ψυχαὶ διεξοδεύουσιν,
 10 ὅτε μὲν ἐκεῖ, ὅτε δὲ ἐν οὐρανῷ, ὅτε δὲ εἰς τούσδε τοὺς τόπους ἐπι- ³⁸²
 στρεφόμεναι. Νοῦς δὲ πᾶς ἀεὶ ἄνω, καὶ οὐ μῆποτε ἔξω τῶν αὐτοῦ
 γένοιτο, ἀλλ' ἰδρυμένος πᾶς ἄνω, πέμπει εἰς τὰ τῆδε διὰ ψυχῆς.
 Ψυχὴ δὲ ἐκ τοῦ πλησίον μᾶλλον κατὰ τὸ ἐκεῖθεν διάκειται εἶδος, καὶ
 δίδωσι τοῖς ὑπ' αὐτὴν, ἢ μὲν ὡσαύτως, ἢ δὲ ἄλλο τε ἄλλως ἴσχουσα
 15 ἐν τάξει τὴν πλάνην. Κάτεισι δὲ οὐκ ἀεὶ τὸ ἴσον, ἀλλ' ὅτε μὲν ^B
 πλέον, ὅτε δὲ ἔλαττον, κὰν πρὸς τὸ αὐτὸ γένος ἴη· κάτεισι δὲ εἰς
 ἔτοιμον ἐκάστη, καθ' ὁμοίωσιν τῆς διαθέσεως. ἐκεῖ γὰρ, ᾧ ἂν ὁμοιω-
 θείσα ἦ, φέρεται, ἢ μὲν εἰς ἀνθρώπον, ἢ δὲ εἰς ζῶον ἄλλη ἄλλο.

1. καὶ τὸ τῆς] Cod. Vind. A. καὶ τῶν
 τῆς.

ib. συμφωνίας] Cod. Ciz. συναφίας.

3. καθόδοις] Codd. Ciz. et Vat. μετόδοις.
 Proxime autem delendum fuit οὐκ ante
 ἰμασιλῶς, quod nec legit Fic.

7. ἡμιγμένον] Sic Ed. Sed Codd. Ciz.
 Marc. A. ἡμιγμένον. Dedi καὶ τῷ μουσικῶς
 —ἡμιγμένον. Postremam vocem restitui
 etiam infra VI. 2. 22. p. 614. med.

9. οὔσαι] Sic Ed. Sed Codd. Marc. A.
 Ciz. Med. B. Vat. οὐς αἰ. Legimus ἄς αἰ.

10. ὅτι—ὅτι] Cod. Vat. ὅτι—ὅτι.

11. ἀεὶ ἄνω] Cod. Med. B. ἀεὶ εἶναι, sed
 corr. in ἄνω.

ib. τῶν αὐτοῦ] Cod. Med. A. τῶν αὐτῶν.
 Correxī τῶν αὐτοῦ ex Marc.

12. εἰς τὰ τῆδε] Aberat sis, quod ad-
 dendum fuit ex Codd., praeter Vind. A.

omnibus.

14. τοῖς ὑπ' αὐτὴν] Marc. A. τὴν ὑπ'
 αὐτὴν (sic).

15. ὅτι—ὅτι] Cod. Vat. ὅτι—ὅτι.

16. τὸ αὐτὸ] Cod. Med. B. αὐτὸ σο.
 Mox Cod. Vind. A. Marc. A. ἴη pro ἴκ,
 quod est in Ed. Ego correxi.

17. γὰρ, ᾧ ἂν ὁμοιωθῆται ἦ] Cod. Ciz.
 omittit ᾧ ἂν et ἦ.

nata, quantum ad descensus ascensusque animo-
 rum caeteraque omnia pertinet. Quod autem in
 animabus consonantia sit ad ordinem universi,
 ita tamen, ut non tam dependeant, quam in de-
 scendendo se ipsas accommodent, unamque con-
 cordiam cum mundana revolutione faciant, id
 nobis argumento esse potest, quod astrorum figu-
 ris earum fortunæ, vitæ electiones significantur:
 quodve dictum est, universum harmonice con-
 ceptum unum edere, et per musicas consonantias
 id totum potius, quam per alia, ab antiquis, licet
 obscurius, est designatum. Id autem nequaquam
 sic se haberet, nisi mundus secundum illa faceret
 patereturque singula in statutis revolutionum et
 ordinum, vitarumque curricula per discursionum
 genera, quibus discurrunt animæ, alias quidem
 illic, alias vero in caelo, alias autem ad inferiora

conversæ. Intellectus autem omnis semper est
 in excelsis, neque unquam e sua sede delabitur,
 sed firmiter omnis in alto consistens, nonnihil
 per animam ad hæc usque demittit. Anima vero
 e proximo magis secundum speciem inde vigen-
 tem afficitur, traditque sequentibus, alia quidem
 eadem semper conditione, alia vero alias aliter,
 vagabundam varietatem certo quodam ordine re-
 tinens. Descendunt vero non semper æqualiter,
 sed aliquando quidem magis, aliquando vero mi-
 nus, etiam si ad idem se conferant genus: pro-
 inde ad suum quæque paratissime delabitur pro
 afflictionis suæ similitudine. Quatenus enim illic
 similis huic aut illi jam evasit, deinde fertur hæc
 quidem in hominem, hæc vero in brutum hoc,
 aliaque in aliud.

382

Τὸ γὰρ ἀναπόδραστον καὶ ἡ δίκη οὕτως ἐν φύσει κρατούσῃ ἰέναι ἕκαστον ἐν τάξει, πρὸς ὃ ἐστὶν ἕκαστον γενόμενον εἶδωλον προαιρέσεως καὶ διαθέσεως ἀρχετύπου· καὶ ἐστὶν ἐκείνο πᾶν ψυχῆς εἶδος ἐκείνου πλησίον, πρὸς ὃ τὴν διαθέσιν τὴν ἐν αὐτῇ ἔχει· καὶ τοῦ τότε πέμπουτος καὶ εἰσάγουτος οὐ δεῖ· οὔτε ἵνα ἔλθῃ εἰς σῶμα τότε, οὔτε εἰς τοδί, ἀλλὰ καὶ τοῦ ποτε ἐνστάντος, οἷον αὐτομάτως κάτεισι, καὶ εἴσεισιν εἰς ὃ δεῖ· καὶ ἄλλος ἄλλη χρόνος, οὐ παραγενομένου, οἷον Δκῆρυκος καλοῦντος, κατίασι, καὶ εἰσέδν εἰς τὸ πρόσφορον σῶμα, ὡς εἰκάσαι τὰ γιγνόμενα οἷον δυνάμεσι μάγων, καὶ ὀλκαῖς τισιν ἰσχυραῖς, κινεῖσθαι τε καὶ φέρεσθαι· οἷον καὶ ἐφ' ἐνὸς ἐκάστου τελεῖται ἢ τοῦ ζώου διοίκησις, ἐν χρόνῳ ἕκαστον κινούσης, καὶ γεννώσης, οἷον γενειάσεις καὶ φύσεις κεράτων, καὶ νῦν πρὸς τάδε ὄρμας καὶ ἐπανθήσεις, πρότερον οὐκ οὔσας, καὶ περὶ τὰς τῶν δένδρων διοικήσεις, ἐν Επροθεσμῖαις τακταῖς γιγνομένων. Ἰασι δὲ οὔτε ἐκούσαι, οὔτε πεμφθεῖσαι, οὔτε τὸ ἐκούσιον τοιοῦτον, ὡς προελέσθαι, ἀλλὰ ὡς τὸ πηδᾶν κατὰ φύσιν, ἢ πρὸς γάμων φυσικὰς προθεσμίας, ἢ ὡς πρὸς πράξεις τινὲς καλῶν, οὐ λογισμῶ κινούμενοι. Ἄλλ' εἰμαρμένον αἰετῶ τοιῶδε τὸ τοιῶδε, καὶ τῶ τοιῶδε τὸ νῦν, τῶδε τὸ αὐθις, καὶ ὁ

1. ἀναπόδραστον] Ita Codd. Marc. A. Med. B. et Vat. Reliqui ut Ed. ἐναπόδραστον.

4. πλησίον] Codd., excepto Darm., omnes πλησίον. Ed. παραπλησίον.

ib. ἔχει, πὴν ἐν αὐτῇ] Sic Ed. Sed Codd. omnes, præter Darm. τὴν ἐν αὐτῇ ἔχει, nisi quod Marc. A. habet ἐν αὐτῇ. Et sic correxi.

ib. τοῦ τότε] Cod. Vat. τοῦτο τε.

5. οὐ δεῖ] Cod. Vat. οὐ δεῖ, ut legit Fic.

6. κάτεισι] Cod. Vat. κάθεισι.

8. καλοῦντος] Cod. Med. B. λαλοῦντος.

ib. πρότερον πρόσφορον] Vocabulum πρότερον non agnoscunt Codd., præter Darm. et Marc. B., omnes: fuit quidem etiam in Cod. Med. A.; sed punctis subscriptis spurium esse indicatur. Merito. Quocirca deleuimus.

12. νῦν πρὸς τάδε] Cod. Ciz. νῦν πρὸς τὰς.

14. προθεσμῖαις] Marc. A. προθυμῖαις.

ib. τακταῖς] Cod. Vat. ταύταις.

15. τοιοῦτον] Cod. Vat. τοῦτο.

ib. ἀλλὰ ὡς] Codd. Ciz. et Vat. ἀλλ' ὡς.

16. προθεσμῖαις] Codd. Ciz. Med. A. (a pr. m.) Vat. Marc. A. Vind. A. προθυμῖαις.

17. λογισμῶ] Cod. Darm. λογιμαῶν.

18. τῶδε τῶ] Cod. Vat. τῶ δὲ τῶ.

XIII. *Lex divina animis insita ducit eos tam sponte, quam necessario ad terminos affectioni eorum conuenientes.*

Quod igitur de inevitabili lege diuinoque iudicio dicitur, sic in natura consistit continente atque imperante, ut unumquodque procedat ordine, ad quod factum est unumquodque simulacrum prælectionis affectionis principalis. Estque illa uniuersa animæ species illi congrua et propinqua, erga quod in se concepit affectionem, spectatque ad illud, quod tunc mittit, quo oportet et introducit, non quidem, ut eat tunc in corpus, vel in corpus tale, sed quando præscriptus iam instat terminus, animæ velut ulro descendunt, quo oportet, et intrant. Stat enim sua cuique dies. Qua denique imminente, quasi citante præcone labuntur, corpusque sibi congru-

um intrant: atque ferme perinde se habent, ac si Magorum viribus tractibusque potentibus moueantur, atque ferantur. Præterea sic se habent, sicut in quolibet viventis totius perficitur dispensatio, mouens scilicet certo quolibet tempore, atque producens, velut pilos, et barbani, cornuaque similiter: et certo quodam tempore ad talia quædam impetus atque vigores: item flores in plantis nequaquam antea germinantes, cæteraque in his similiter ordinatis quibusdam regulis distributa. Procedunt autem animæ neque sponte omnino, neque compulsæ. Neque enim sponte procedere ita his tribuitur, quasi consulto dicantur eligere, sed tanquam natura prosiliant, ceu solemus [ad] [ueneras primum concupiscentias] ad naturales nuptiarum terminos vel ad honestas [aliquas] actiones instinctu quodam potius, quam rationis

μὲν πρὸ κόσμου νοῦς εἰμαρμένην ἔχει τὴν τοῦ μένειν ἐκεῖ, ὁ πόσον³⁸²
καὶ πέμπειν. Καὶ τὸ καθ' ἕκαστον τῷ καθόλου ὑποπίπτον νόμῳ πέμ- F
πεται· ἔγκειται γὰρ ἐκάστῳ τὸ καθόλου, καὶ ὁ νόμος οὐκ ἔξωθεν τὴν
ἰσχὺν εἰς τὸ τελεσθῆναι ἴσχει, ἀλλὰ δέδοται ἐν αὐτοῖς χρησαμένοις
5 εἶναι, καὶ περιφέρουσιν αὐτόν· κὰν ἐνστῆ καὶ ὁ χρόνος, καὶ ὁ θέλει
γένεσθαι γίγνεται τότε ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐχόντων αὐτόν· ὥστε αὐτοὺς
αὐτὸν τελεῖν, ἅτε περιφέροντα καὶ ἰσχύσαντα, ἐν τῷ ἐν αὐτοῖς αὐτὸν G
ιδρύσθαι, οἷον βρίθοντα εἰς αὐτοὺς, καὶ προθυμίαν ἐμποιοῦντα, καὶ 383
ὠδῖνα ἐκεῖ ἐλθεῖν, οὗ ὁ ἐν αὐτοῖς ὦν οἷον ἐλθεῖν φθέγγεται.

10 Τούτων δὴ γιγνομένων, φῶτα πολλὰ ὁ κόσμος οὗτος ἔχων, καὶ
καταυγαζόμενος ψυχαῖς, ἐπικοσμεῖται ἐπὶ τοῖς προτέροις ἄλλους κόσ-
μους, ἄλλον παρ' ἄλλου κομιζόμενος· παρά τε θεῶν ἐκείνων, παρά
τε νῶν τῶν ἄλλων, ψυχὰς διδόντων· οἷον εἰκὸς καὶ τὸν μῦθον αἰνίτ-
τεσθαι, ὡς, πλάσαντος τοῦ Προμηθέως τὴν γυναῖκα, ἐπεκόσμησαν B
15 αὐτὴν καὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ, γαῖαν ὕδει φύρειν, καὶ ἀνθρώπου ἐνθεῖναι
φωνήν, θεαῖς δ' ὁμοίαν τὸ εἶδος, καὶ Ἀφροδίτην τι δοῦναι, καὶ Χά-
ριτας, καὶ ἄλλον ἄλλο δῶρον, καὶ ὀνομάσαι ἐκ τοῦ δώρου, καὶ πάν-
των τῶν δεδωκότων. Πάντες γὰρ τούτῳ ἔδοσαν τῷ πλάσματι, παρὰ

1. πρὸ κόσμου] Cod. Med. B. a pr. m. πρὸς. Idem a pr. m. cum Cod. Darm. κόσμων.

8. ἰδρύσθαι] Cod. Ciz. ἰδρύσασθαι.

9. οὗ ὁ ἐν] Cod. Vat. οὗ ὁ ἐν.

10. οὗτος ἔχων] Alerat αὐτός; sed est, preter Darm., in Codd. omnibus; in Cod. Med. B. est οὗτος οὗτος (sic) ἔχων. Pro ἔχων Cod. Ciz. habet ἔχει.

11. καταυγαζόμενος] Cod. Ciz. καταυγαζομένοις.

ib. τοῖς προτέροις] Codd. Darm. et Med.

A. (uterque a pr. m.) τοῖς προτέροις.

13. οἷον εἰκὸς] Cod. Ciz. ὡς εἰκὸς.

15. οἱ ἄλλοι] Cod. Vind. A. omittit οἱ cum Marc. A.

ib. ὕδει φύρειν] Edit. et libri aliquot mss. ὕδατι; sed Codd. Ciz. Med. A. (a pr. m.)

B. Vat. ὕδει φύρειν, quæ est dictio Hesiodæa Opp. et D. 61. γαῖαν ὕδει φύρειν, ἐν δ' ἀνθρώπου θέμεν αὐτήν. Quam lectionem re-duximus, quia omnes libri habent γαῖαν. Alteram sententiæ partem ex versibus 61. 79. sq. composuit Plotinus: ἐν δ' ἄρα φωνὴν θεῶν ἐκείνων κέουζ. Posteriores tamen ver-sus erant qui Hesiodo adiudicarent, teste Proclo ad illum locum.

consilio provocari. Verum semper tali cuidam tale quiddam inest fatale: item tali cuidam hoc momentum, tali vero momentum illud provenit fato decretum. Proinde intellectus mundo superior fatale habet illic assidue permanere, quatenus et huc aliquid inde demittere: tum vero singula communi subjecta legi gradatim inde mittuntur. Insita namque est unicuique norma communis, ipsaque lex nequaquam accipit ab extrinseco sui muneris absolvendi potentiam, sed ea prorsus conditione tradita est, ut ipsis utentibus insit eam passim circumferentibus: tum vero, quando imminet tempus, quod fieri lex ipsa decrevit, agitur tunc ab eis, qui intus legem habent, adeo, ut legem ipsi perficiant: utpote eos circumagentem, et propterea, quod fundatur in eis decreta validius peragentem, quasi suo illos pondere pragra-vantem, dum et studium stimulumque intrinsecus

incentit, quo illuc proficiscantur, quo potissimum proficisci lex intima dietat.

XIV. De connexionione hujus mundi per superiorem, et donis Deorum descendentibus in opus mundanum.

Quum hæc ita se habeant, mundus hic habens lumina multa, illustratusque ab animabus exornatur [in priores aliter per priores] præter priora alios mundos vel ornatus, alium habens ab alio, tum ab illis diis, tum ab aliis mentibus tradentibus animas. Tale quiddam verisimile est per fabulam indicari dicentem: Postquam Prometheus feminam effecisset, deos quoque alios eam adornavisse. Huc tendit, quod ibi traditur, terram aquæ fuisse permixtam: item figmento illi humanam vocem adhibitam. Præterea speciem deas representantem, tum Venerem et Gratias aliquid impertisse, donumque aliud alium, no-

383

προμηθείας τινὸς γενομένω. Ὁ δὲ Ἐπιμηθεὺς ἀποποιούμενος τὸ δῶρον αὐτοῦ, τί ἂν σημαίνοι, ἢ τὴν τοῦ ἐν νοητῷ μᾶλλον αἴρεσιν ἀμείνω εἶναι; δέδεται δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ποιήσας, ὅτι πως ἐφάπτεται τοῦ γενομένου ὑπ' αὐτοῦ· καὶ ὁ τοιοῦτος δεσμὸς ἔξωθεν· καὶ ἡ λύσις, ἢ ὑπὸ Ἡρακλέους, ὅτι δύναμις ἐστὶν αὐτῷ, ὥστε καὶ ὡς λελύσθαι. 5 ταῦτα μὲν οὖν ὅπη τις δοξάζει· ἀλλ' ὅτι ἐμφαίνει τὰ τῆς εἰς τὸν κόσμον δόσεως, καὶ προσάδει τοῖς λεγομένοις.

D Ἰασι δὲ ἐκκύψασαι τοῦ νοητοῦ, εἰς οὐρανὸν μὲν πρῶτον· καὶ σῶμα ἐκεῖ προσλαβοῦσαι, δι' αὐτοῦ ἤδη χωροῦσι καὶ ἐπὶ τὰ γεωδέστερα σώματα, εἰς ὅσον ἂν εἰς μῆκος ἐκταθῶσι. Καὶ αἱ μὲν ἀπ' οὐρανοῦ 10 εἰς σώματα τὰ κατωτέρω, αἱ δὲ ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλα εἰσκρινόμεναι· αἷς ἢ δύναμις οὐκ ἤρκεσεν ἄραι ἐντεῦθεν διὰ βάρυνσιν καὶ λήθην, E πολὺ ἐφελκομέναις ὁ αὐταῖς ἐβαρύνθη. Γίνονται δὲ διάφοροι, ἢ σωμάτων εἰς ἃ ἐνεκρίθησαν παραλλαγαῖς, ἢ καὶ τύχαις, ἢ καὶ τροφαῖς· ἢ αὐταὶ παρ' αὐτῶν τὸ διάφορον κομίζουσιν, ἢ πᾶσι τούτοις, 15 ἢ τισιν αὐτῶν. Καὶ αἱ μὲν τὰ πάντα ὑποπεπτώκασιν εἰμαρμένη τῇ ἐνταῦθα, αἱ δὲ ὅτε μὲν οὕτως, ὅτε δὲ αὐτῶν· αἱ δὲ ὅσα μὲν ἀναγκαιὰ ὑπομείναι συγχωροῦσι· δύνανται δὲ ὅσα ἐστὶν αὐτῶν ἔργα αὐτῶν εἶναι, ζῶσαι κατ' ἄλλην τὴν τῶν συμπάντων τῶν ὄντων νομοθε-

1. τινὸς] Cod. Darm. τινῶν ex corr.
ib. Ὁ δὲ Ἐπιμηθεὺς] Ita Codd., præter Marc. B. et Darm., omnes. Hic cum Med. A. a pr. m. et Ed. habet ὁ δὲ Προμηθεύς. Cf. Annot. ad h. l.
3. ἀμείνω] Cod. Vat. ἀμείνων.
ib. ὅτι πως] Ita Codd. Ciz. et Vat. Reliqui cum Ed. ὅτι πῶς.
5. ἐστὶν αὐτῷ] Cod. Vind. A. interponit in cum Marc. A.
ib. καὶ ὡς] Cod. Vat. καὶ ὡς.
6. ἀλλ' ὅτι] Cod. Vat. ἀλλοστὶ.

7. λεγομένοις. Ἰασι] Cod. Vat. λεγομένοις Ἰασι. Cod. Med. B. λεγ. Ἰασιαι.
8. ἐκκύψασαι] Cod. Ciz. ἐκκύψαι.
10. Καὶ αἱ μὲν] Codd. Darm. et Med. A. uterque a pr. m. οἱ pro αἱ.
11. σώματα τὰ] Cod. Med. A. a pr. m. τὰ.
12. ἤρκεσεν ἄραι] Cod. Vat. ἤρκεσε. ἄρα.
ib. διὰ βάρυνσιν] Cod. Vat. διὰ βάρυνσιν et ita Fic. et Marc. A. B. Edit. διαβαρυνσιν.
14. καὶ τύχαις] Abest καὶ a Cod. Vat.

15. παρ' αὐτῶν] Cod. Vind. A. παρ' αὐτῶν cum Marc. A. et sic correxi.
ib. τὸ διάφορον—αἱ δὲ] Desunt hæc omnia in Cod. Vind. A. Verba αἱ δὲ desunt in Cod. Marc. A.
17. ὅτι—ὅτι] Cod. Vat. ὅτι—ὅτι, ut supra.
18. ἐστὶν αὐτῶν] Cod. Vind. A. αὐτῶν ἐστὶν.
ib. αὐτῶν εἶναι] Cod. Vat. αὐτῶν εἶναι.
19. συμπάντων] Cod. Ciz. σωμάτων.
Cod. Vat. omittit sequens τῶν.

menque ex dono donatoribusque cunctis accepisse Pandoram. Omnes enim hoc figmentum aliquo munere donaverunt: figmentum, inquam, a providentia quadam jam formatum. Quod autem Epimetheus donum ejus rejicit, quidnam aliud significat, quam acceptiorem electionemque doni intelligibilis esse præstantiorem? Ligatus autem est formator ille, quoniam opus suum quodammodo videtur attingere: sed ejusmodi vinculum fit extrinsecus, et ab Hercule solvitur: quoniam ei facultas inest, per quam etiam quodammodo sit solutus. Sed hoc quidem pro arbitrio quivis accipiat. Id vero constat, per hæc scilicet dotes desuper in mundum venientes ostendi. Quocirca his, quæ in superioribus dicta sunt, consonare videntur.

XV. De animarum descensu, transmiratione, differentiis, fato, arbitrio, providentia: et quomodo providentia ordo tanquam latissimus connectit sibi fatum pariter et arbitrium.

Proceedunt autem animæ a mundo intelligibili declinantes, primo quidem in cælum, ibique corpus accipientes per ipsum jam in corpora magis terrena labuntur, quatenus progrediuntur in longum. Et aliæ quidem a cælo in corpora inferiora atque vicissim, aliæ vero ab aliis in alia transeunt: quippe quum his facultas non suppetat, ad se hinc attollendas, propter pondus atque oblivionem, plurimum trahentes secum, quo gravante per inferiora præcipitentur. Differentes autem inter se animæ fiunt vel ob diversitatem corporum, quibus insinuantur, vel etiam ob fortunam,

σίαν, ἄλλω ἑαυτὰς θεσμῶ δουῖσαι, πέπλεκται δὲ αὐτῆ ἕκ τε τῶν τῆδε 383
 λόγων τε καὶ αἰτιῶν πάντων, καὶ ψυχικῶν κινήσεων, καὶ νόμων τῶν
 ἐκείθεν συμφωνοῦσα ἐκείνοις, καὶ ἀρχὰς ἐκείθεν παραλαβοῦσα, καὶ
 συνυφαίνουσα τὰ ἐξῆς ἐκείνοις· ἀσάλευτα μὲν τηροῦσα, ὅσα δύναται
 5 σῶζειν ἑαυτὰ, πρὸς τὴν ἐκείνων ἕξιν. Τὰ δὲ ἄλλα ἧ πέφυκε περι- G
 ἀγουσα, ὡς τὴν αἰτίαν ἐν τοῖς κατελθοῦσιν εἶναι, ὅτι οὕτως, ὡς τὰ
 μὲν ὠδὶ τεθῆναι, τὰ δὲ ὠδὶ κείσθαι.

Τὰ μὲν οὖν γιγνόμενα τιμωρήματα εἰς τοὺς πονηροὺς μετὰ δίκης 384
 τῆ τάξει ἀποδιδόναι προσήκει, ὡς κατὰ τὸ δέον ἀγούση. Ὅσα δὲ
 10 τοῖς ἀγαθοῖς συμβαίνει ἕξω δίκης, οἷον κολάσεις, ἢ πενίαι, ἢ νόσοι,
 ἄρα διὰ προτέρας ἀμαρτίας λεκτέον γίνεσθαι; Συμπέπλεκται γὰρ
 ταῦτα καὶ προσημαίνεται, ὡς καὶ αὐτὰ κατὰ λόγον γίγνεσθαι· ἢ, οὐ
 κατὰ λόγους φυσικοὺς ταῦτα, οὐδ' ἦν ἐν τοῖς προηγουμένοις, ἀλλ' B
 ἐπόμενα ἐκείνοις; οἷον πιπτούσης τινὸς οἰκοδομίας τὸν ὑποπεσόντα
 15 ἀποθανεῖν, ὁποῖός ποτ' ἂν ἦ· ἢ καὶ τινων δύο κατὰ τάξιν φερομένων,
 ἢ καὶ ἐνὸς τὸ ἐμπεσὸν τρωθῆναι, ἢ πατηθῆναι· ἢ καὶ τὸ ἄδικον τοῦτο
 οὐ κακὸν ὃν τῶ παθόντι πρὸς τὴν τοῦ ὅλου χρήσιμον πλοκὴν· ἢ οὐδὲ
 ἄδικον ἐκ τῶν πρόσθεν ἐχόντων τὴν δικαίωσιν. Οὐ γὰρ τὰ μὲν δεῖ

1. ἄλλω] Cod. Ciz. ἄλλως; Marc. Vat. ἄλλω, ut legit Fic. quare correxi.
 ib. θεσμῶ δουῖσαι] Cod. Vat. θεσμοδουῖσαι.
 2. λόγων τε] Abest τε a Codd. Ciz. et Vat.
 4. δύναται] Ita Codd. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A. Reliqui cum Ed.

δύναται.
 7. τεθῆναι] Ita, exceptis Codd. Darm. et Med. A., omnes. Ed. τευθῆναι.
 10. πενίαι, ἢ νόσοι] Cod. Vind. A. πενίας ἢ νόσους.
 ib. ἢ πενίαι, ἢ νόσοι] Marc. A. ἢ πενίας, ἢ νόσους.

13. οὐδ' ἦν] Cod. Vat. οὐ δὲ ἦν.
 ib. προηγουμένοις] Cod. Vat. προσημαί-
 ναις. Mox abest τινὸς a Cod. Vind. A.
 14. οἰκοδομίας] Cod. Ciz. οἰκοδομίαν.
 Quod precedit τινὸς abest a Cod. Marc. A.
 17. οὐδὲ ἄδικον] Cod. Vat. οὐδὲ ἄδικον.

vel rursus educationes, vel ipsæ præterea ex se ipsis differentiam secum ferunt, et omnino vel per hæc omnia vel per aliqua discrepant. Proinde aliæ omnino fato hic dominantî succumbunt, aliæ autem tum fato cedunt, tum sui juris vivunt. Sunt et quæ quotcumque necessaria sunt, sustinenda concedunt: possunt tamen quæcumque sunt proprii muneris sibi propria reservare, vi-ventes scilicet secundum aliam quandam constitutionem legum cuncta simul entia complectentem, et alteri se regulæ committentes. Contexta vero hæc est ex omnibus, quæ hic sunt, rationibus atque causis, item motibus animarum et legibus inde pendentibus, consonans videlicet illis, et exordia inde suscipiens, et illis consequentia cuncta contextens: tum vero servans ea omnia inconcussa, quæcumque ad illorum habitum servare se possunt. Cætera vero, qua fert natura propria circumducens, adeo ut in descendentes causa sit, propterea, quod ita se habent, ut hæc

quidem hic atque ita ponantur, illa vero ibi et aliter collocentur.

XVI. *Quum mundus supercælestis atque etiam cælestis sit ordinatissimus, necessario ordinatus est etiam sub-lunaris, in quo quum inferiora homine sint ordinata, ergo multo magis humana. Singula igitur hominibus contingentia juste divinitus dispensantur.*

Supplicia igitur, quæ juste inferuntur iniquis, attribuenda sunt ordini, prout decet, omnia per-ducenti. Quotcumque vero præter justum bonis accidunt, ut pænæ, inopiæ, morbi, forsitan ob pri-oris vitæ delicta contingunt. Hæc enim contex-untur, atque etiam portenduntur, quo fit, ut et ipsa secundum rationem fieri videantur. Num-quid hæc secundum rationem naturales minime fiunt, neque inter illa, quæ principaliter inten-duntur, sunt collocanda, sed ex illis potius con-sequentia? velut si cadente casa, qui sub ea erat, interimatur, qualiscumque sit: vel si duobus qui-

384 νομίζειν συντετάχθαι, τὰ δὲ κεχαλάσθαι εἰς τὸ αὐτεξούσιον. Εἰ γὰρ
 Cκατ' αἰτίας γίνεσθαι δεῖ καὶ φυσικὰς ἀκολουθίας, καὶ κατὰ λόγον
 ἓνα καὶ τάξιν μίαν, καὶ τὰ σμικρότερα δεῖ συντετάχθαι καὶ συνυ-
 φάνθαι νομίζειν. Καὶ τὸ ἄδικον δὴ τὸ παρ' ἄλλου εἰς ἄλλον αὐτῶ
 μὲν τῷ ποιήσαντι ἄδικον, καὶ οὐκ ἀφείθη αἰτίας ὁ δράσας· συντε- 5
 ταγμένον δ' ἐν τῷ παντὶ, οὐκ ἄδικον ἐν ἐκείνῳ, οὐδ' εἰς τὸν παθόντα,
 Dἀλλ' οὕτως ἐχρῆν. Εἰ δ' ἀγαθὸς ὁ παθὼν, εἰς ἀγαθὸν ἢ τελευτῆ τού-
 των. Δεῖ γὰρ τήνδε τὴν σύνταξιν, οὐκ ἀθεεῖ, οὐδὲ ἄδικον, ἀλλ'
 ἀκριβῆ εἰς τὴν τοῦ προσήκοντος ἀπόδοσιν νομίζειν, ἀδήλους δὲ ἔχειν
 τὰς αἰτίας, καὶ τοῖς οὐκ εἰδόσι παρέχειν μέμφεως αἰτίας. 10

Ἔστι δὲ ἐκ τοῦ νοητοῦ εἰς τὴν οὐρανοῦ ἴασιν αἱ ψυχαὶ τὸ πρῶτον
 χώραν, λογίσαιτο ἂν τις ἐκ τῶν τοιούτων. Εἰ γὰρ οὐρανὸς ἐν τῷ αἰ-
 Eσθητῷ τόπῳ ἀμείνων, εἴη ἂν προσεχῆς τῶν νοητῶν τοῖς ἐσχάτοις·
 ἐκείθεν τοίνυν ψυχοῦται ταῦτα πρῶτα, καὶ μεταλαμβάνει, ὡς ἐπι-
 τηδειότερα μεταλαμβάνειν. Τὸ δὲ γεγνημένον ὑστατόν τε καὶ ψυχῆς ἤτ- 15
 τος πεφυκὸς μεταλαμβάνειν, καὶ τῆς ἀσωμάτου φύσεως πόρρω.
 Πᾶσαι μὲν δὲ καταλάμπουσι τὸν οὐρανὸν, καὶ διδύασιν οἶον τὸ πολὺ

1. κεχαλάσθαι] Codd. Vat. Marc. A. κεχαλασῆσαι.

2. φυσικὰς] Cod. Ciz. ex corr. φυσικῶς.

3. σμικρότερα] Cod. Med. B. σμικρό-
 τατα. Vat. Marc. A. μικρότερα. Ante
 καὶ σμικρότερα Fic. legisse videtur: πάντα.

4. δὴ τὸ παρ'] Cod. Ciz. τοῦ pro τό.

5. ἀφείθη] Ed. ἀφῆθη. Sed, excepto
 Darm., omnes ἀφείθη, nisi quod in Ciz. est

ἀφείδη.

8. Δεῖ γὰρ] Cod. Vat. εἰ γὰρ; sed in
 marg. est signum ··

10. καὶ οὐκ] Codd. omnes καὶ τοῖς οὐκ,
 quod recepi.

11. οὐρανῶν] Sic Edit. Sed Codd. Marc.
 A. Med. A. B. Vat. οὐρανοῦ. Ciz. τοῦ οὐ-
 ρανῶ. Ego correxi.

13. ἀμείνων] Ita Codd. Darm. Vat.
 Vind. A. Reliqui cum Ed. ἀμείνω.

14. πρῶτα] Cod. Vat. τὰ πρῶτα.

15. ἤττος] Ita Ed. Sed Codd. Ciz.

Med. A. (ex corr.) B. Vat. Vind. A. ἤτ-
 τος. Sic rescripsi.

17. καταλάμπουσι] Cod. Med. B. κατα-
 λάμπουσαι.

hisdum ordine quodam motis, aut etiam uno, quod offenditur, frangatur vel pessundetur. For- san vero hoc ipsum, quod injustum dicitur, ne- que malum est patienti, et ad totius seriem est conducens, forte neque injustum est, cum ex antecedentibus juste singula dispensentur. Non enim putandum est, alia quidem ordinem inter se habere, alia vero hinc omnino ad placitum licentiamque deflecti. Si enim secundum causas et consequentias naturales, et rationem unam unumque ordinem oportet omnia fieri, nimirum et quæ minora sunt, coordinata esse atque contexta putandum. Itaque quod tamquam injustum ab alio infertur in aliud, ipsi quidem agenti est injustum, neque est extra causam atque crimen: coordinatum vero in universo nimirum non est in hoc injustum, neque etiam injuste infertur in patientem, sed ita decebat. Quod si bonus est, qui patitur, in bonum denique desinit quicquid patitur. Existimandum certe est, communem hunc ordinem universi non esse divinitatis justi-

tiaeque expertem, sed exactissima quadam ratione, quod convenit unicuique, reddere, causas tamen in se latentes habere, ideoque ignorantibus occasionem criminandi præbere.

XVII. Sicut summum aëris primum omnium ignitur ab infimo ignis, sic caelum summum corpus primo animatur ab anima, quæ est ultimum divinorum. Item ipsum bonum est quasi centrum: Mens lumen inde micans atque permanens: Anima lumen de lumine semovens: Corpus per se opacum illuminatur ab anima, sed animæ in caelo secura illuminant, sub caelo non absque cura.

Quod autem animæ a mundo intelligibili in caelum primo descendant, ex his conjectare licet. Si enim caelum in genere sensibili prastantissimum est, merito intelligibilium ultimum est quam proximum: inde igitur caelestia primum animantur atque accipiunt, utpote quæ ad capiendum sint admodum aptiora. Corpus vero terrenum et ultimum est, minorisque animæ minus-

αὐτῶν, καὶ τὸ πρῶτον ἐκείνω, τὰ δὲ ἄλλα τοῖς ὑστέροις ἐναυγάζου-³⁸⁴
 ται. Αἱ δ' ἐπιπλέον κατιοῦσαι ἐναυγάζουσι μᾶλλον κάτω, αὐταῖς δὲ
 οὐκ ἄμεινον εἰς πολὺ προϊούσαις. Ἔστι γάρ τι οἶον κέντρον, ἐπὶ δὲ
 τούτῳ κύκλος ἀπ' αὐτοῦ ἐκλάμπων, ἐπὶ δὲ τούτοις ἄλλος, φῶς ἐκ
 5 φωτός· ἔξωθεν δὲ τούτων, οὐκέτι φωτὸς κύκλος ἄλλος, ἀλλὰ δεόμενος
 οὗτος, οἰκείου φωτὸς ἀπορία, αὐγῆς ἀλλοτρίας. Ἔστω δὲ ῥόμβος
 οὗτος, μᾶλλον δὲ σφαῖρα τοιαύτη, ἣ δὴ κομίζεται ἀπὸ τῆς τρίτης·
 προσεχῆς γὰρ αὐτῇ, ὅσον ἐκείνη ἐναυγάζεται. Τὸ μὲν οὖν μέγα φῶς
 μένον ἐλλάμπει, καὶ διήκει κατὰ λόγον ἐξ αὐτοῦ αὐγῆ· τὰ δ' ἄλλα
 10 συνεπιλάμπει, τὰ μὲν μένοντα, τὰ δ' ἐπιπλέον ἐπισπᾶται τῇ τοῦ ³⁸⁵
 ἐλλαμπομένου ἀγλαΐα. Εἶτα δεομένων τῶν ἐλλαμπομένων πλείονος
 φροντίδος, ὡσπερ χειμαζομένων πλοίων κυβερνήται ἐναπερείδονται,
 πρὸς τὸ πλεόν τῇ τῶν νεῶν φροντίδι, καὶ ἀμελήσαντες αὐτῶν, ἔλα-
 θον ὡς κινδυνεύειν συνεπισπασθῆναι πολλάκις τῶ τῶν νεῶν ναυαγίῳ,
 15 ἔρρεψάν τε πλεόν καὶ αὐταὶ καὶ τοῖς ἑαυτῶν· ἔπειτα δὲ κατεσχέθη-^B
 σαν, πεδηθεῖσαι γοητείας δεσμοῖς, σχεθεῖσαι φύσεως κηδεμονία. Εἰ
 δ' ἦν τοιοῦτον ἕκαστον ζῶον, οἶον καὶ τὸ πᾶν, τέλεον καὶ ἰκανὸν

2. ἐναυγάζουσι ἄλλον] Sic Ed.; sed nos cum Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. Vind. A. (ex corr.) ἐναυγάζουσι μᾶλλον. Med. A. ἐναυγάζονται ἄλλον; supra lin. ausi. Marc. B. ἐναυγάζουσι ἄλλον. a sec. m. v. post u. additum. Fic. legisse videatur ἐναυγάζουσι ἄλλο ἄλλως μᾶλλον κάτω, ut solet sapius diversas lectiones complecti. Mox Editiū habet ἀλλὰ διήκει οὗτος οἰκείου φωτός, ἀπορία αὐγῆς ἀλλοτρίας. Nos locum distinximus et ἀπορία exhibuimus cum Ficino, quem sequi debebat Taylor.
 6. ῥόμβος] Annotat. Cod. Marc. B.: ◊ ῥόμβος ἐστὶ σχῆμα ἰσόπελον μῆν, οἷα ἄρθο- γόνιον δι' αὐτοῦ.
 7. ἣ δὴ] Cod. Vat. ἣ δὴ. Idem cum

Marc. A. mox ἀπὸ τῆς τρίτης. Nos ex Marce. edidimus ἣ δὴ. Reil. cum Ed. ἣ δὴ.
 8. γὰρ αὐτῇ] Codd. Med. A. Marc. B. αὐτῇ (sic) Med. B. cum Marc. A. αὐτῇ. Vat. αὐτῇ. Correxī αὐτῇ.
 9. μένον] Codd. Ciz. et Vat. μένοντος. ib. ἐλλάμπει] Codd. Darm. Vat. Vind. A. Marc. A. ἐλλάμπει. Marc. B. ἐλάμπει. Voluit ἐλλάμπει. Quod recepi cum Fic. cf. supra I. 1. 8. II. 9. 2. ibiq. annot. Ed. ἐλλάμπει.
 10. μὲν μένοντα τὰ] Desunt hæc in Cod. Vat.
 11. πλείονος] Cod. Vat. πλείονος cum Marc. A.

13. νεῶν] Cod. Vat. νῆων.
 ib. ἀμελήσαντες] Ita Codd. Med. B. Marc. A. et Vat. Reliqui cum Ed. ἀμελήσαντας.
 14. συνεπισπασθῆναι] Codd. Ciz. et Vat. συνεπισπασθῆναι.
 ib. νῶν] Restituimus formam atticam pro ionicā νῆων ex Codd., exceptis Vind. A. Marc. B., omnibus: quamquam νῆων fuit etiam a pr. m. in Codd. Darm. et Med. A.
 15. ἔρρεψαν] Cod. Vat. ἔρραψαν. Mox Fic. expressit ἀρ' ἑαυτῶν pro καὶ τοῖς ἑαυτῶν, quod esset: cum fuis.
 16. δισμοῖς] Cod. Vind. A. δισμοῖς superscripto δ. Mox Marc. A. οὖν pro ἦν.

que naturaliter potest participare, utpote quod ab incorporea natura remotissimum est. Omnes profecto illustrant cælum, traduntque quasi plurimum primumque sui globo cælesti, cætera vero posterioribus illustrantur. Quæ autem descendunt plurimum [aliud et aliter] inferiusque collustrant, ipsis vero non expedit in longum adeo cornuisse. Est utique aliquid velut centrum, penes hoc autem circulus ab ipso micans, præter hæc et circulus alius, lumen de lumine: ultra hæc insuper non amplius luminis circulus, sed jam luminis indigus alieni, propriæ lucis inopia. Sit autem hic rhombus, sive potius sphaera talis, quæ quidem a gradu accipiat tertio, cui proxima est, ejusque propinquitate refulgeat: ingens ita-

que lumen illuminat permanens, atque secundum rationem splendor ab ipso procedit: reliqua vero una collustrant, partim quidem manentia, partim vero se longius deflectentia perlustratione subjecti. Deinde enim illa, quæ illustrata sunt, cura indigeant plurima, quemadmodum navigiis fluctuantibus gubernatores impensius navibus regendis incumbunt, suique ipsorum obliti, vix animadvertunt, se in eo discrimine constitutos, ut una eum naufragio submergantur: sic et animæ tales a se ipsis discedunt quamplurimum: deinde aretius detinentur fascinationis vinculis alligatæ, nature videlicet cura devinctæ. At si tale foret quodvis animal, quale est universum, habens videlicet corpus perfectum et sufficiens, et extra

ἀλλήλων ἐν συνέσει, ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα πολλὰ σιωπώντων γιγνώσκου-
μεν δι' ὁμμάτων· ἐκεῖ δὲ καθαρὸν πᾶν τὸ σῶμα· καὶ οἶον ὀφθαλμὸς
ἕκαστος, καὶ οὐδὲν δὲ κρυπτόν, οὐδὲ πεπλασμένον· ἀλλὰ πρὶν εἰπεῖν
ἄλλω, ἰδὼν ἐκείνος ἔγνω· περὶ δὲ δαιμόνων καὶ ψυχῶν ἐν ἀέρι φωνῆν
5 χρῆσθαι, οὐκ ἄτοπον· ζῶα γὰρ καὶ τοιάδε.

Πότερα δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τὸ ἀμέριστον καὶ μεριστὸν ὥσπερ κρα-
θέντων· ἢ ἄλλη μὲν καὶ κατ' ἄλλο τὸ ἀμέριστον, τὸ δὲ μεριστὸν, οἶον
ἐφεξῆς καὶ ἕτερον μέρος αὐτῆς; ὥσπερ τὸ μὲν λογιζόμενον φαμὲν
ἄλλο, τὸ δὲ ἄλογον γνωσθεῖν δ' ἂν ληφθέντος, τί λέγομεν ἐκάτερον. G
10 Ἀμέριστον μὲν οὖν ἀπλῶς εἴρηται αὐτῷ· μεριστὸν δὲ οὐχ ἀπλῶς·
ἀλλὰ περὶ τὰ σώματα φησὶ γιγνομένην μεριστήν, καὶ ταύτην οὐ 386
γεγενημένην· τὴν δὲ σώματος φύσιν, ὁρᾶν δεῖ πρὸς τὸ ζῆν οἷα ψυ-
χῆς προσδέεται· καὶ ὅτι δεῖ τῆς ψυχῆς πανταχοῦ τῷ σώματι καὶ ὅλω
παρεῖναι. Πᾶν μὲν δὴ τὸ αἰσθητικὸν, εἴπερ διὰ παντὸς αἰσθήσεται,
15 ἀφικνεῖσθαι πρὸς τὸ μερίζεσθαι· πανταχοῦ μὲν γὰρ ὄν, μεμερίσθαι
ἂν λέγοιτο· ὅλον δὲ πανταχοῦ φαινόμενον, οὐ μεμερίσθαι ἂν παν- B
τελῶς λέγοιτο, περὶ δὲ τὰ σώματα γίγνεσθαι μεριστόν. Εἰ δέ τις
λέγοι ἐν ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι μηδὲ μεμερίσθαι, ἀλλ' ἢ μόνον ἐν τῇ

1. ἐν συνέσει] Desunt in Cod. Vat.
5. ζῶα γὰρ καὶ] Abest καὶ a Codd.,
præter Vind. A., omnibus.
7. μὲν καὶ] καὶ omissum est in Codd.
Ciz. et Vat.
10. δι' οὐχ] Cod. Vat. δ' οὐχ.
11. γιγνομένην] Cod. Vat. γενομένην.
12. τὴν δὴ] Codd. Med. B. Vat. τὴν δὴ.
ut correxī. Fortasse etiam in seqq. le-

Marc. A. τὴν δὴ.
ib. ὁρᾶν δεῖ] Codd. Ciz. Marc. A. Med.
B. Vat. ὁρᾶν δεῖ, ut legit Fic. Ed. ὁρᾶν δεῖ.
ib. οἷα] Codd. Med. B. Vat. οἷας cum
Marc. A.
13. προσδέεται] Cod. Vat. δεῖται.
ib. ὅτι δεῖ] Codd. Med. B. Vat. ὅτι δεῖ:
ut correxī. Fortasse etiam in seqq. le-

gendum: Πᾶν μὲν δεῖ—
ib. τῷ σώματι] Cod. Vat. omittit τῷ.
15. μεμερίσθαι] Cod. Vat. μεμερίσται,
sed ultima syllaba fere erasa.
18. λέγοι] Cod. Med. B. λέγει.
ib. ἢ μόνον] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat.
ἢ μόνον. Et sic correxī.

animæ discursu quodam rationis utentur: non tamen (ut arbitror) uti illic vocibus est putandum, quamdiu locum prorsus intelligibilem incolunt. Quando vero corpora in cælis habent, non utuntur ibi sermonibus, qualibus apud nos ob indigentiam vel ambiguitatem uti consueverunt: et cum certo quodam ordine secundumque naturam singula illic agant, merito nec imperant aliquid, neque consultant. Cognoscunt verò mutuo inter se sua per reciprocam conscientie notionem, quando et hic multa etiam in tacentibus intuitu solo percipimus. Ibi verò omne corpus est purum, et quilibet habitantium totus est velut oculus. Nihil ibi est occultum, nihil fictum, sed prius quam alteri quicquam dixeris, intelligit alter: in aëre vero incolentes tum demones, tum animas non absurdum est vocibus uti: animalia namque talia sunt.

XIX. Vita sensualis est conflata ex proprietate individua atque dividua. Dicitur enim dividua circa corpus, quia singulis partibus ejus se accommodat. Dicitur etiam individua, quia singulis adest tota. Ratio vero ac mens dicitur simpliciter impartibilis, quia corporeo instrumento non utitur, et propterea separata.

Utrum vero in anima secundum idem dicatur partibile et impartibile, quasi duo hæc invicem contemperata sint: an potius alia ratione, et secundum aliud hoc quidem impartibile, illud autem partibile prædicetur, tanquam deinceps diversæ partes dispositæ sint, sicut hanc rationalem, illam irrationalem nuncupare solemus: manifestum nobis erit, postquam quid potissimum utrumque dicamus, explanaverimus. Principio impartibile apud Platonem simpliciter est acceptum, partibile verò non simpliciter, sed ani-

386 ἀφῆ, λεκτέον ὅτι καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις· εἴπερ σῶμά ἐστι τὸ μεταλαμ-
 βάνον, ἀνάγκη οὕτω μερίζεσθαι, ἔλαττον δὲ ἢ ἐν τῇ ἀφῆ. Καὶ δὴ
 καὶ τὸ φυτικὸν αὐτῆς καὶ τὸ αὐξητικὸν ὡσαύτως· καὶ εἰ περὶ τὸ ἦπαρ
 ἢ ἐπιθυμία, τὸ δὲ περὶ τὴν καρδίαν ὁ θυμὸς, ὁ αὐτὸς λόγος καὶ
 ἐπὶ τούτων. Ἄλλ' ἴσως ταῦτα οὐ παραλαμβάνει ἐν ἐκείνῳ τῷ μίγ-
 ματι· ἴσως δὲ ἄλλον τρόπον, καὶ ἕκ τινος τῶν παραληφθέντων ταῦτα·
 λογισμὸς δὲ καὶ νοῦς οὐκέτι [ταῦτα] σώματι δίδωσιν αὐτὰ, καὶ γὰρ
 τὸ ἔργον αὐτῶν οὐ δι' ὄργανου τελείται τοῦ σώματος· ἐμπόδιον γὰρ
 τοῦτο, εἴ τις αὐτῶ ἐν ταῖς σκέψεσι προσχρῶτο. Ἄλλο ἄρα ἐκάτερον
 τὸ ἀμέριστον καὶ μεριστὸν· καὶ οὐχ ὡς ἐν κραθέντα, ἀλλ' ὡς ὄλον ἐκ
 10 μερῶν ἐκατέρου καθαρῶ, καὶ χωριστῇ τῇ δυνάμει· εἰ μέντοι καὶ τὸ
 περὶ τὰ σώματα γιγνόμενον μεριστὸν ἐκ τῆς ἐπάνω δυνάμεως ἔχει
 τὸ ἀμέριστον, δύναται τὸ αὐτὸ τοῦτο ἀμέριστον καὶ μεριστὸν εἶναι·
 οἶον κραθὲν ἐξ αὐτοῦ τε καὶ τῆς εἰς αὐτὸ ἐλθούσης ἀνωθεν δυνά-
 15 μεως.
 E Εἰ δὲ καὶ ἐν τόπῳ ταῦτά τε καὶ τὰ ἄλλα τῆς ψυχῆς λεγόμενα
 μέρη, ἢ ταῦτα μὲν ὄλως οὐκ ἐν τόπῳ, τὰ δὲ ἄλλα ἐν τόπῳ, καὶ ποῦ,

1. ἄλλαις] ἄλλαις αἰσθήσεσι.

ib. μεταλαμβάνον] Codd. Ciz. μεταλαμ-
 βανόμενον. Mox idem δὲ ἔ pro δὲ ἦ.

3. φυσικόν] Codd. Ciz. Med. A. B.
 Marc. A. φυσικόν. Quod cum etiam Fi-
 cino placuerit, restitui. Pergit Marc. B.
 αὐτῆς.

6. παραληφθέντων] Codd. Med. A.
 Marc. B. παραληφθέντων. Mox ταῦτα

post οὐκέτι perperam repetitum videtur ex
 præc. lin., nec expressit Fic.

11. χωριστῇ τῇ δυνάμει] τῇ omittunt
 Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. In
 Codd. Darm. et Med. A. (a pr. m.) est
 χωρὶς τῇ δυνάμει et sic legisse videtur Fic.
 neque absurde.

12. ἐκ τῆς] Codd. Ciz. Marc. A. Med.
 A. (a sec. m.) B. Vat. παρὰ τῆς. Darm.

ἐκ παρὰ τῆς.

13. ἀμέριστον καὶ μεριστὸν εἶναι] Marc.
 A. καὶ ἀμέριστον εἶναι καὶ μεριστὸν οἶον.

16. ἐν τόπῳ] Codd. Ciz. Marc. Med.
 A. B. Vat. καὶ ἐν τόπῳ. Nos inde και,
 quod aberat, addidimus.

17. τὰ δὲ ἄλλα ἐν τόπῳ] Desunt hæc in
 Cod. Vat. qui pergit καὶ τοῦ.

nam inquit circa corpora fieri divisibilem, neque
 tamen fuisse factam. Profecto naturam corporis
 considerare decet, qualis et quemadmodum ad
 vivendum indigeat anima, quodve necesse sit,
 ubique per corpus animæ vim inesse, totique
 prorsus adesse. Omne quidem sensuale oportet,
 si modo per totum sentiat, jam quodammodo di-
 videndum pervenisse per totum, existens quidem
 ubique non injuria dicitur esse divisum: apparens
 vero ubique totum, non omnino divisum dicitur,
 sed divisibile circa corpora fieri. Si quis autem
 dicat, in cæteris sensibus non esse divisum, sed
 in tactu solum, respondendum erit, in aliis quo-
 que ita dividi: si quidem corpus est, quod acci-
 pit, minus tamen, quam in tactu: quinetiam vim
 animæ vegetalem et auctricem simili ratione dis-
 tribui, atque si circa jecur concupiscentia, circa
 vero cor iracundia viget, rationem in his esse
 persimilem. Sed forsau non accipit hæc in illa
 permixtione, forsau vero et alio pacto, et ex ali-
 quo acceptorum ibi hæc oriuntur: ratio autem

et intellectus corpori se ipsa non tradunt. Horum
 namque opus per instrumentum corporis non
 perficitur: id enim impedimento futurum est, si
 quis in meditationibus hoc utatur. Quam ob rem
 utrum inter se impartibile scilicet et partibile di-
 versum est, neque tanquam in unum conflata vi-
 dentur, sed tanquam totum quoddam ex parti-
 bus, utrisque videlicet puris: perque potentiam
 separatis: si tamen et quod circa corpora fit parti-
 bile, a sublimiori potentia impartibilem habet
 dotem, potest utique hoc idem impartibile parti-
 bileque pariter esse, tanquam tum ex hoc ipso,
 tum ex virtute quadam desuper in ipsum veni-
 ente conflatum.

XX. Anima non est in corpore sicut in loco vel vase,
 nec ut pars in toto, vel totum in partibus, nec ut
 qualitas in subjecto, nec ut species in materia: sed
 corpus est in anima, ut in vivificante, comprehen-
 dente, moventeque stabili.

Reliquum est, ut exponamus, utrum hæc aliæ

ἢ ὅλως οὐδὲν, ἐπιστῆσαι προσήκει. Εἴτε γὰρ μὴ ἀφοριοῦμεν ἐκά-³⁸⁶
στοις τῶν τῆς ψυχῆς τόπον τινα οὐδαμοῦ, οὐδὲν θέντες, οὐ μᾶλλον
εἴσω τοῦ σώματος ἢ ἔξω ποιοῦντες, ἄψυχον αὐτὸ ποιήσομεν· τά τε
δι' ὀργάνων σωματικῶν ἔργα ὅπη γίγνεσθαι προσήκει, εἰπεῖν ἀπορή-
5 σομεν· εἴτε τοῖς μὲν, τοῖς δ' οὐ· οἷς μὴ δίδομεν, οὐκ ἐν ἡμῖν αὐτὰ
ποιεῖν δόξομεν, ὥστε μὴ πᾶσαν ἡμῶν τὴν ψυχὴν ἐν ἡμῖν εἶναι. F
Ὅλως μὲν οὖν οὐδὲν τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν, οὐδὲ πᾶσαν φατέον ὡς
ἐν τόπῳ εἶναι ἐν τῷ σώματι. Περιεκτικὸν μὲν γὰρ ὁ τόπος, καὶ πε-
ριεκτικὸν σώματος, καὶ οὐ ἕκαστον μερισθέν ἐστιν, ἐστὶν ἐκεῖ ὡς μὴ
10 ὅλον ἐν ὄρω οὖν εἶναι· ἢ δὲ ψυχὴ, οὐ σῶμα· καὶ οὐ περιεχόμενον
μᾶλλον, ἢ περιέχον. Οὐ μὴν οὐδ' ὡς ἐν ἀγγείῳ, ἄψυχον γὰρ ἂν
γένοιτο τὸ σῶμα, εἴτε ὡς ἀγγείου, εἴτε ὡς τόπος περιέχοι· εἰ μὴ ἄρα G
διαδόσει τι, αὐτῆς οὐσης πρὸς αὐτὴν συνηθροισμένης· καὶ ἔσται,
ὅσον μετέλαβε τὸ ἀγγεῖον, τοῦτο ἀπολωλὸς αὐτῇ. Ὁ δὲ τόπος ὁ
15 κυρίως ἀσώματος καὶ οὐ σῶμα· ὥστε τι ἂν δέοιτο ψυχῆς; καὶ τὸ ³⁸⁷
σῶμα τῷ πέρατι αὐτοῦ πλησιάσει τῇ ψυχῇ, οὐχ αὐτῷ. Πολλὰ δὲ
καὶ ἄλλα ἐναντιοῖτο πρὸς τὸ καὶ ἐν τόπῳ εἶναι· καὶ γὰρ συμφέροιο
ἂν αἰεὶ ὁ τόπος· καὶ αὐτὸ τί ἐστὶ τὸν τόπον αὐτὸν περιφέρου; ἀλλ'

1. ἀφοριοῦμεν] Codd. Ciz. Med. A. (ex corr.) B. Vat. ἀφοριόμεν, ut legit Fic. et nos corteximus. Mox cum eodem scripsi τόπον pro τόπων.

2. οὐδὲν] Cod. Ciz. οὐδέ.

7. ὡς ἐν τόπῳ εἶναι τῷ] Marc. A. εἶναι ὡς ἐν τόπῳ τῷ.

10. ὅλον ἐν ὄρω] Cod. Vat. ὅλων ἐν ὄρω.

12. ὡς ὁ τόπος] Abest ὁ a Codd. Ciz. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Marc. A. Quare delēvi.

13. πρὸς αὐτὴν] Ita Codd. omnes. Ed. πρὸ αὐτῆν. Nos ex Marc. πρὸς αὐτῆν.

14. ὁ κυρίως] Cod. Vat. omittit ὁ. Marc. A. habet ὁ κυρίως.

16. πλησιάζει] Cod. Vat. πλησιάζει.

17. ἐναντιοῖτο αὐτῷ] Abest αὐτῷ a Codd. Ciz. Med. B. et Vat. In Cod. Med. A. ei puncta superscripta sunt. Quare expunxi.

1b. τὸ καὶ] Codd. Marc. A. Ciz. et Vat. τὸ ὡς. Med. B. τὸ τοῦς.

18. αἰεὶ ὁ τόπος] Cod. Vat. αἰεὶ ὡσαύτως ὁ τόπος.

que partes animæ sint in loco, vel hæc quidem omnino non in loco, aliæ vero in loco sint, et ubi, et quomodo, vel nulla omnino pars sit in loco. Sive enim non assignemus singulis animæ partibus locum quendam, nusquam videlicet aliquid collocantes: sic utique nihilo magis eam intra corpus, quam extra censebimus, ideoque corpus in animum relinquemus: neque assignare poterimus, qua ratione fiant opera illa, quæ per instrumenta corporea peraguntur: sive quibusdam animæ partibus describamur situm, quibusdam vero nequaquam, sane quibus non descriperimus, eas nequaquam in nobis collocare videbimur, adeo, ut non totam animam nostram in nobis esse videamur existimare. Omnino autem nullam animæ partium, neque totam rursus animam debemus in corpore velut in loco ponere. Locus enim comprehendens est, et corpora continens. Et ubi unumquodque divisum jacet, sic ibi jacet, ut non

totum esse queat in quolibet, anima vero non est corpus, neque comprehensa est potius, quam comprehendens. Neque tamen sic, ut in vase, est in corpore, sic enim corpus inanimatum relinqueretur, sive tanquam vas, sive tanquam locus animam contineret, nisi forte anima dicatur in se ipsam esse collecta, et traductionem quadam a se in vas aliquid sui transmittere: atque ita quantum vas participavit, tantum animæ jam erit deductum. Locus autem, qui principaliter locus dici solet, incorporeum quiddam est, non corpus. Quapropter quidnam anima indigebit? Præterea corpus non per se ipsum, sed per quendam sui terminum animæ propinquabit. Multa insuper alia objici possent his, qui, tanquam in loco, animam in corpore collocant: nam et locus semper una cum locato ferretur. Et querendum supererit, quidnam sit, quod secum locum ipsum una circumfert. Quin etiam, si locus intervallum

387 οὐδ' εἰ ὁ τόπος διάστημα εἴη, πολὺ μάλλον οὐκ ἂν εἴη ὡς ἐν τόπῳ
 B τῷ σώματι. Τὸ γὰρ διάστημα κενὸν εἶναι δεῖ· τὸ δὲ σῶμα οὐ κενόν,
 ἀλλ' ἴσως ἐν ᾧ τὸ σῶμα ἔσται, ὥστε ἐν τῷ κενῷ τὸ σῶμα. Ἄλλα
 μὴν οὐδ' ὡς ἐν ὑποκειμένῳ ἔσται τῷ σώματι. Τὸ γὰρ ἐν ὑποκειμένῳ,
 πάθος τοῦ ἐν ᾧ ὡς χρῶμα, καὶ σχῆμα, καὶ χωριστὸν ἢ ψυχὴ· οὐ⁵
 μὴν οὐδ' ὡς μέρος ἐν ὅλῳ· οὐ γὰρ μέρος ἢ ψυχὴ τοῦ σώματος. Εἰ δέ
 C τις λέγοι, ὡς ἐν ὅλῳ μέρος τῷ ζῳῷ, πρῶτον μὲν ἢ αὐτὴ ἂν μένοι
 ἀπορία, πῶς ἐν ὅλῳ. Οὐ γὰρ δὴ ὡς ἐν τῷ ἀμφορεῖ τοῦ οἴνου ὁ οἶνος,
 ἢ ὡς ὁ ἀμφορεὺς, οὐδ' ἢ καὶ αὐτό τι ἐν αὐτῷ ἔσται· ἀλλ' οὐδὲ ὡς
 ὅλον ἐν τοῖς μέρεσι· γελοῖον γὰρ τὴν μὲν ψυχὴν ὅλον λέγειν, τὸ δὲ¹⁰
 σῶμα μέρη. Ἄλλ' οὐδὲ ὡς εἶδος ἐν ὕλῃ· ἀχώριστον γὰρ τὸ ἐν ὕλῃ
 εἶδος, καὶ ἤδη ὕλης οὕσης, ὕστερον τὸ εἶδος· ἢ δὲ ψυχὴ τὸ εἶδος
 ποιεῖ ἐν τῇ ὕλῃ, ἄλλη τοῦ εἶδους οὐσα. Εἰ δὲ οὐ τὸ γενόμενον εἶδος,
 D ἀλλὰ τὸ χωριζόμενον φήσουσι, πῶς τοῦτο τὸ εἶδος ἐν τῷ σώματι,
 οὐπω φανερόν· καὶ χωριστὸν ἢ ψυχὴ. Πῶς οὖν ἐν τῷ σώματι ἢ¹⁵
 ψυχὴ λέγεται πρὸς πάντων; ἢ ἐπειδὴ οὐχ ὄρατὸν ἢ ψυχὴ, ἀλλὰ τὸ
 σῶμα· σῶμα οὖν ὀρῶντες, ἔμψυχον δὲ συνιέντες ὅτι κινεῖται καὶ αἰ-
 σθάνεται, ἔχειν φαμέν ψυχὴν αὐτό· ἐν αὐτῷ ἄρα τῷ σώματι τὴν
 E ψυχὴν εἶναι, ἀκολούθως ἂν λέγοιμεν. Εἰ δέ γε ὄρατὸν ἢ ψυχὴ, καὶ

1. οὐδ' εἰ] Cod. Vat. οὐ δεῖ.
 2. Τὸ γὰρ] Cod. Vat. τί γὰρ.
 3. ὥστε ἐν] Marc. A. ὥστε ὡς ἐν.
 4. ἔσται τῷ] Cod. Vat. εἴη τῷ.
 7. λέγοι, ὡς ἐν ὅλῳ μέρος] Cod. Med. B.
 ὡς ἐν ὅλῳ μέρος λέγοι. Pro ὅλῳ Cod. Med.
 A. ἄλλῳ, supra lin. ab al. m. ὅ.
 ib. μένοι ἀπορία] Cod. Ciz. μένη. Vat.

εὐπορία.

8. Οὐ γὰρ δὴ] Ita Codd. Med. A. B.
 Vat. Marc. A. Reliqui cum Ed. δεῖ pro
 δεῖ.

9. οὐδ' ἢ] Cod. Vat. οὐ δεῖ.
 ib. ἀλλ' οὐδὲ] Abest οὐδὲ a Cod. Ciz.;
 in Vat. Marc. A. scribitur ὅδ', in Med.

A. ἀλλ' οὐδὲ δεῖ ὅλου ὅλας, ὡς, sed punctis
 superscriptis.

15. ἢ ψυχὴ λέγεται] Cod. Vat. omittit
 ἢ.

19. ψυχὴν εἶναι] Codd. Ciz. Marc. A.
 Med. B. Vat. præponunt σὴν. Quod ad-
 didi.

quoddam esse definiatur, multo minus anima in corpore erit velut in loco. Intervallum enim sive spatium necesse est esse vacuum: corpus autem non est vacuum, sed forsitan vacuum illud dicitur, in quo est corpus: quapropter in vacuo corpus erit. Rursus anima non est in corpore quasi subjecto. Quod enim in subjecto est, passio quædam est ejus, in quo est, velut color atque figura: anima vero est aliquid separabile. Sed neque ut pars in toto: anima enim non est pars corporis. Si quis autem dicat, animam esse velut partem in toto vivente, dubitatio eadem nobis instabit, quomodo in toto sit quæsituris. Non enim, quemadmodum in vase vini, vinum aut vas inerit: neque qua conditione aliquid permanet in se ipso: sed neque sic etiam, ut in partibus totum: ridiculum namque est, animam quidem totum dicere, corpus vero partes. Proinde neque tanquam spe-

cies in materia: species enim in materia inseparabilis est. Atque jam existente materia species posterior advenit: at anima speciem efficit in materia, utpote quæ aliud quiddam est, quam species. Quod si animam non factam quidem speciem, sed separatam esse dicant, nondum manifestum erit, qua conditione sit species hæc in corpore: atque erit anima penitus separata. Verum, si hæc ita se habent, quoniam pacto apud omnes anima esse in corpore prædicatur? Profecto quum non anima quidem, sed corpus aspectui pateat, videntes utique corpus, et animatum esse conjectantes, propterea, quod moveatur et sentiat, haud ab re animam haberi a corpore dicimus: itaque consequenter et animam esse putamus in corpore. Verum si anima videretur, atque sentiretur: existens aliquid vita plenum, corpusque undique vita complectens, et usque

αἰσθητὸν ἦν, περιειλημμένον πάντη τῇ ζωῇ, καὶ μέχρις ἐσχάτων οὔσα εἰς ἴσον, οὐκ ἂν ἔφαμεν τὴν ψυχὴν ἐν τῷ σώματι εἶναι, ἀλλ' ἐν τῷ κυριωτέρῳ τὸ μὴ τοιοῦτον, καὶ ἐν τῷ συνεχόντι τὸ συνεχόμενον, καὶ ἐν τῷ μὴ ῥέοντι, τὸ ῥέον.

- 5 Τί οὖν, πῶς πάρεστιν εἴ τις ἐρωτῶη, μηδὲν αὐτὸς λέγων ὅπως, τί ἐροῦμεν; καὶ εἰ ὁμοίως πάσα, ἢ ἄλλο μέρος ἄλλως, τὸ δ' ἄλλως; Ἐπεὶ τοίνυν τῶν νῦν λεγομένων τρόπων τοῦ ἐν τιμῇ, οὐδεὶς φαίνεται ἐπὶ τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα ἀρμόττων· λέγεται δὲ οὕτως ἐν τῷ σώματι εἶναι ἢ ψυχῇ, ὡς ὁ κυβερνήτης ἐν τῇ νηϊ, πρὸς μὲν τὸ χω-
 10 ριστὴν δύνασθαι εἶναι τὴν ψυχὴν, καλῶς εἴρηται· τὸν μέντοι τρόπον, ὡς νῦν ἡμεῖς ζητοῦμεν, οὐκ ἂν πάνυ παραστήσειεν. Ὡς μὲν γὰρ πλωτῆρ, κατὰ συμβεβηκὸς ἂν εἴη ἐν αὐτῷ ὁ κυβερνήτης· ὡς δὲ κυβερνήτης, πῶς; οὐδὲ γὰρ ἐν πάσῃ τῇ νηϊ, ὥσπερ ἢ ψυχῇ ἐν τῷ σώματι. Ἀλλὰ ἄρα οὕτω φατέον; ὡς ἢ τέχνη ἐν τοῖς ὀργάνοις.
 15 οἶον ἐν τῷ οἶακι, οἶονεὶ ἔμψυχος ὁ οἶαξ ἦν, ὥστε κυβερνητικὴν εἶναι ἔνδον τὴν κινούσαν τεχνικῶς. Νῦν δὲ τοῦτο διαλλάττει, ὅτι ἔξωθεν ἢ τέχνη. Εἰ οὖν κατὰ τὸ παράδειγμα τὸ τοῦ κυβερνήτου τοῦ ἐνδύντος πρὸς τὸν οἶακα θείμεθα τὴν ψυχὴν ἐν τῷ σώματι εἶναι, ὡς

1. τὴν ζωῆν] Ita cum Ed. nonnisi Codd. Med. A. supra lin. et Marc. B. Omnes τῇ ζωῇ. Quod restitui. Articulum ante σώματι omittit Marc. A.

3. τῷ κυριωτέρῳ] Cod. Vat. τῷ μὴ κυριωτέρῳ.

5. αὐτὸς] Cod. Med. B. αὐτῆς.

6. πὸ δ' ἄλλως] Desunt in Cod. Vat.

7. πρὸς τὸν] Codd. Marc. A. Med. A. B. Vat. πρὸς τὸν; et sic correxi.

8. πρὸς τὸ σῶμα] Desunt in Cod. Vat.

ib. ἐν σώματι] Codd. Marc. A. Ciz. Med. B. Vat. ἐν τῷ σώματι. Quod addidi.

10. τὸν μέντοι] Ita Codd. Med. A. B. Vat. Reliqui cum Ed. τὸν μέντοι.

12. ἐν τῇ] Cod. Vat. omittit ἐν.

ib. ἐν αὐτῇ] Codd. Darm. et Med. A. uterque a pr. in αὐτῷ: ut correxi, cf. Annot.

ib. ὡς δὲ] Cod. Vat. ὁ δὲ.

14. Ἀλλὰ] Cod. Vat. ἀλλ' cum Marc. A. ib. ἐν τοῖς] Ita solus Cod. Vat. Reli-

qui cum Ed. ἐκ τοῖς.

15. οἶονε] Marc. A. οἶον εἰ.

ib. κυβερνητικὴν] Cod. Vat. κυβερνητικῆ.

16. διαλλάττει] Codd. Ciz. et Vat. διαλλάττειν et sic etiam Marc. A.

17. τῷ κυβερνήτου] Codd. Med. B. Marc. A. τὸ τοῦ κυβερνήτου. Nos τὸ, quod aberat, addidimus.

18. θείμεθα] Ita Codd. Med. B. et Vat. Reliqui cum Ed. θέμεθα.

ad extrema aequaliter sese porrigens, nunquam esse animam in corpore fateremur, sed potius in eo, quod principalius est, esse quod non sit principale, et in continente contentum, et fluens in eo similiter, quod non fluit.

XXI. *Anima non proprie inest, sed adest corpori: non tamen ut gubernator navi vel virtus gubernatoria infusa gubernaculo.*

Quid autem dicemus si quis interroget, quomodo anima adsit corpori, et ipse quidem modum hac de re nullum adducat in medium? Item si quaerat, numquid tota anima simul insit, an pars alia potius aliter? Postquam igitur nullus eorum, qui dicti sunt, essendi in aliquo modo adhuc nobis probatur, velut animae conve-

niens erga corpus: dicitur autem sic esse in corpore, velut gubernator in navi: dicendum est, id recte dictum esse, quantum spectat ad eam ipsam animae facultatem, per quam valeat a corpore separari: neque tamen modum nobis exponet potissimum exoptatum. Nam si tanquam navigator accipiatur, secundum accidens aderit [gubernator]: sin autem ut gubernator duntaxat, quomodo id conveniet? Non enim in tota nave est, [gubernator] sicut anima est in toto corpore. Sed numquid ita dicendum? Sicut ars instrumentis inest, velut in gubernaculo, si forte esset gubernaculum animatum, adeo ut gubernatoria virtus intus sit artificiose movens. Sed in hoc saltem differentia est, quoniam ars ejusmodi ab extrinseco pendet. Si igitur secun-

388

ἐν ὀργάνῳ φυσικῶ· κινεῖ γὰρ οὕτως αὐτὸ ἐν οἷς ἂν ἐθέλοι ποιεῖν·
 Βὰρ ἂν τι πλεόν ἡμῖν πρὸς τὸ ζητούμενον γένοιτο, ἢ πάλιν ἀπορήσο-
 μεν πῶς ἐστὶν ἐν τῷ ὀργάνῳ; καίτοι τρόπος οὗτος ἕτερος τῶν πρό-
 σθεν, ἀλλ' ὅμως ἐπιποθοῦμεν ἐξευρεῖν, καὶ ἐγγυτέρω προσελ-
 θεῖν.

Ἄρ' οὖν οὕτω φατέον, ὅταν ψυχὴ σώματι παρῆ, παρεῖναι αὐτήν,
 ὡς τὸ πῦρ πάρεστι τῷ ἀέρι; καὶ γὰρ αὐτὸ καὶ τοῦτο παρὸν, οὐ πά-
 ρεστι, καὶ δι' ὅλου παρὸν, οὐδενὶ μίγνυται, καὶ ἔστηκε μὲν αὐτὸ, τὸ
 δὲ παραρρεῖ. Καὶ ὅταν ἔξω γένηται τοῦ ἐν ᾧ τὸ φῶς, ἀπῆλθεν
 οὐδὲν ἔχον· ἕως δὲ ἐστὶν ὑπὸ τὸ φῶς, πεφώτισται· ὥστε ὀρθῶς
 ἔχειν καὶ ἐνταῦθα λέγειν, ὡς ὁ ἀῆρ ἐν τῷ φωτὶ, ἢ περ τὸ φῶς, ἐν
 τῷ ἀέρι. Διὸ καὶ Πλάτων καλῶς τὴν ψύχην οὐ θεῖς ἐν τῷ σώματι
 ἐπὶ τοῦ παντός, ἀλλὰ τὸ σῶμα ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ φησὶ, τὸ μὲν τι
 δεῖναι τῆς ψυχῆς, ἐν ᾧ τὸ σῶμα· τὸ δὲ ἐν ᾧ σῶμα μηδὲν, ὡν δηλο-
 νότι δυνάμεων οὐ δεῖται τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα. Καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν
 ἄλλων ψυχῶν ὁ αὐτὸς λόγος. Τῶν μὲν ἄλλων δυνάμεων οὐδὲ παρ-
 ουσίαν τῷ σώματι λεκτέον τῆς ψυχῆς εἶναι· ὡν δὲ δεῖται, ταῦτα
 παρεῖναι· καὶ παρεῖναι οὐκ ἐνιδρυθέντα τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, οὐδ' αὖ

1. κινεῖ] Cod. Vat. κινεῖ.
 ib. ἐπίλοι] Cod. Med. B. ἐπίλοι.
 2. ἀρ' ἂν τι] Cod. Vat. ἀρ' ἂν τί.
 3. αὐτὸς ἕτερος] Codd. Ciz. Med. B.
 Marc. A. αὐτὸς ἕτερος. Vat. ἕτερος αὐτὸς.
 4. ἀλλ' ἐπι] Codd. omnes interponunt
 ὅμως, quod legit etiam Fic. Quare addidi.
 ib. προσελθεῖν] Codd. Ciz. Marc. A. et
 Vat. προσελθῖν.
 6. Ἄρ' οὖν] Cod. Marc. B. ἀρ' οὖν. Con-
 toleo in Excerptt. cod. Vat. nr. 2141.:

Ἄρα οὖν.
 9. παραρρεῖ] Cod. Ciz. παρρεῖ. Darm.
 Marc. A. Med. A. B. παραρρεῖ.
 10. ἔχον] Cod. Vat. ἔχον. Et sic cor-
 rexi. Rell. cum ed. ἔχων.
 ib. ὥστε ὀρθῶς] Cod. Vat. ὥστ' ὀρθῶς cum
 Marc. A.
 12. Πλάτων] Cod. Ciz. ὁ Πλάτων.
 ib. οὐ θεῖς] Ita Codd. Ciz. Med. B. Vat.
 Marc. C. Reliqui cum Ed. ἐθεῖς. In

seqq. Marc. A. ἐπὶ τοῦ παντός pro ἐπὶ πάν-
 τος: quod recepi. Scribi etiam vult οὐ
 θεῖς Boissonad. ad Eunap. p. 191. ex Cod.
 Paris. N. 1968. vel ex Cod. 1816.: καλῶς
 οὐ τὴν ψύχην ἐθεῖς. Quod fortasse pre-
 stare aliquis existimet.
 14. ᾧ σῶμα] Cod. Vat. ᾧ τὸ σῶμα, et
 sic Marc. A.
 15. δυνάμεων] Cod. Vat. δυνάμεις.
 16. μὲν ἄλλων] Cod. Ciz. μὲν γὰρ ἄλλων.

dum illud gubernatoris exemplar gubernaculo se
 ipsum insinuantis animam collocemus in corpore,
 velut in instrumento naturali, movet enim sic ip-
 sum quocumque placuerit, numquid ad quæsitum
 plus aliquid reportabimus? An forsitan ite-
 rum ambigemus, quomodo insit huic instrumento?
 Atqui et si modus hic diversus est ab aliis, adhuc
 tamen planius invenire et accedere propius exor-
 tamus.

XXII. *Anima adest corpori separabiliter, sicut lumen
 aëri. Corpus est in anima, sicut aër in lumine.
 Mens et ratio non adsunt corpori, quia cum eo non
 communicant in agendo. Sensus et vegetalis poten-
 tia adsunt, quia et hæc per corpus agunt, et corpus
 indiget eis, neque tamen a corpore sustentantur.*

Sed numquid dicendum est, sic animam in-

esse corpori, ut ignis, id est lumen, inest aëri?
 Etenim hoc dum adest aëri, non adest: ac per
 totum præsens nulli miscetur, et manet quidem
 ipsum, aër vero transfuit. Et quando extra
 illud fit in quo est lumen, abit protinus nihil re-
 tinens: quamdiu vero est sub lumine, illustra-
 tur. Quapropter recte hic licet dicere, aërem
 esse in lumine potius quam in aëre lumen: ideo-
 que Plato in ipsa mundi generatione dici noluit,
 animam in corpore positam esse, sed corpus in
 anima collocatum. Atque aliquid esse ipsius
 animæ, in quo sit corpus, aliquid rursus, in quo
 corpus nullum, quantum videlicet ad eas vires
 animæ pertinet, quibus corpus minime indiget.
 Eadem quoque ratio est de cæteris animabus.
 Profecto putandum est, reliquas animæ vires
 corpori non adesse, eas autem quibus eget, ad-

τῷ ὄλῳ· καὶ πρὸς μὲν αἰσθησιν παρῆναι παντὶ τῷ αἰσθανομένῳ τὸ³⁸⁸
αἰσθητικὸν· πρὸς δὲ ἐνεργείας, ἤδη ἄλλο ἄλλῳ. Λέγω δὲ ὧδε.

Τοῦ σώματος πεφωτισμένου τοῦ ἐμφύχου ὑπὸ τῆς ψυχῆς, ἄλλο ἄλλως μεταλαμβάνειν αὐτοῦ μέρος· καὶ κατὰ τὴν τοῦ ὀργάνου πρὸς
5 τὸ ἔργον ἐπιτηδειότητα δύναμιν τὴν προσήκουσαν εἰς τὸ ἔργον ἀπο-
διδούσαν, οὕτω τοι λέγεσθαι, τὴν μὲν ἐν ὀφθαλμοῖς δύναμιν, τὴν
ὀρατικὴν εἶναι, τὴν δ' ἐν ὠσὶ, τὴν ἀκουστικὴν, καὶ γευστικὴν ἐν
γλώσση, ὄσφρησιν ἐν ῥισί, τὴν δὲ ἀπτικὴν ἐν παντὶ παρῆναι.
Πρὸς γὰρ ταύτην τὴν ἀντίληψιν, πᾶν τὸ σῶμα ὀργάνου τῇ ψυχῇ¹³
10 παρῆναι· τῶν δὲ ἀπτικῶν ὀργάνων ἐν πρώτοις τοῖς νεύροις ὄντων, ἃ
δὴ καὶ πρὸς τὴν κίνησιν τοῦ ζώου τὴν δύναμιν ἔχει, ἐνταῦθα τῆς
τοιαύτης δούσης ἑαυτὴν· ἀρχομένων δὲ ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου τῶν νεύρων,
τὴν τῆς αἰσθήσεως καὶ ὀρμῆς ἀρχὴν, καὶ ὄλως παντὸς τοῦ ζώου
ἐνταῦθα ἔθεσαν φέροντες, οὗ δῆλον ὅτι αἱ ἀρχαὶ τῶν ὀργάνων ἐκεῖ
15 παρῆναι τὸ χρησόμενον τιθέμενοι. Βέλτιον δὲ λέγειν τὴν ἀρχὴν³⁸⁹
τῆς ἐνεργείας τῆς δυνάμεως ἐκεῖ· ὅθεν γὰρ ἔμελλε κινεῖσθαι τὸ
ὄργανον, ἐκεῖ ἔδει οἶον ἐναπερείδεσθαι τὴν δύναμιν τοῦ τεχνίτου

7. ἐν γλώσση] Cod. Med. B. ἐν γλώσση
καὶ. Marc. C. γλώττη.

11. καὶ πρὸς] Codd. Ciz. et Vat. omit-
tunt καὶ.

ib. ἔχει] Abest a Cod. Med. B.

12. δὲ ἀπὸ] Cod. Med. B. δὲ ἀπὸ τοῦ.
Unde τοῦ, quod deest, addidi.

13. τὴν τῆς] Ita Codd. Med. A.B. Re-
liqui cum Ed. τὸν τῆς.

15. χρῆσόμενον] Codd. Marc. A. (a pr.
m.) Med. A. (a pr. m.) et B. χρῆσιμον.

16. δυναμένης] Ita cum Ed. nonnisi
Darm. ex correct. Marc. B. et Med. A.

a pr. m. Omnes δυνάμεις. Ego correxi.

17. ἐναπερείδεσθαι] Ed. cum Codd., ex-
cepto Vat., omnibus ἐναπερείδεσθαι. Unde
ita, ut fecimus, corrigendum fuit. Vat.
omittit prepos. ἐν. Marc. tamen ἐναπι-
ρείδεσθαι.

esse, atque sic adesse, ut neque in partibus, ne-
que in toto corpore sita sint: et ad sensum qui-
dem ipsam sentiendi virtutem toti sentienti ad-
esse: ad actiones vero edendas, jam vires alias
aliis. Dico autem hunc in modum.

XXIII. *Qualibet vis animæ est in qualibet parte cor-
poris tota, sicut anima. Sed dicitur ibi agere,
ubi sibi servit instrumentum: et ibi principaliter,
ubi instrumentum habet principium. Sic ergo senti-
endi movendique actus attribuitur capiti, unde vide-
licet derivantur nervi, instrumenta, sensus et motus:
sic iracundiæ actus circa cor, ubi instrumentum ejus,
scilicet sanguis igneus: sic nutritio circa jecur, ubi
sanguis aërius est instrumentum ejus. Actus vero
rationis et si non habet communionem cum corpore,
attribuitur quodammodo capiti, quoniam imaginatio-
nis actus est rationi propinquus, ejusque filii partici-
pans.*

Cum animatum corpus sit ab anima illustratum,
aliam corporis partem dicimus aliter hinc

accipere, atque secundum instrumenti aptitudi-
nem ad opus ferentem secum vim ad opus ac-
commodatam, sic nominari potentiam quidem in
oculis visualement, in auribus auditivam, in lingua
gustandi, in naribus olfaciendi competentem: com-
petentem vero tangendi ponere solemus in toto. Ad
hanc enim perceptionem corpus totum velut in-
strumentum animæ subministrare videtur. Præ-
terea cum instrumenta tactus in primis sint ner-
vis ad animalis motum vim habentibus, atque
hic vis ejusmodi se accommodet, exordiantur au-
tem a cerebro nervi, nimirum sentiendi prosequen-
dique initium, totiusque penitus animalis hic
potissimum collocantur, hinc ad alia derivantes,
ubi videlicet instrumentorum principia sunt ibi-
dem, quod his usurum est, collocantes. Satius
vero fuerat, illic principium operationis illius po-
tentia ponere: unde enim movendum erat in-
strumentum, ibi oportebat quasi fundari vim
illam artificis congruam instrumento: imo vero
non potentiam, ubique enim potentia viget.

389 ἐκείνην, τὴν τῷ ὀργάνῳ πρόσφορον· μᾶλλον δὲ, οὐ τὴν δύναμιν, πανταχοῦ γὰρ ἢ δύναμις. Ἐκεῖ δὲ τῆς ἐνεργείας ἢ ἀρχῆ, οὗ ἢ ἀρχῆ τοῦ ὀργάνου. Ἐπεὶ οὖν ἢ τοῦ αἰσθάνεσθαι δύναμις, καὶ ἢ τοῦ ὀρμᾶν, ψυχῆς οὐσης αἰσθητικῆς καὶ φανταστικῆς, φύσις ἐπάνω 5 ἐαυτῆς εἶχε τὸν λόγον, ὡς ἂν γειτονοῦσα πρὸς τὸ κάτω, οὗ αὐτῆς ἐπάνω, ταύτῃ ἐτέθη τοῖς παλαιοῖς ἐν τοῖς ἄκροις τοῦ ζώου παντὸς, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὡς οὔσα, οὐκ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, ἀλλ' ὡς ἐν τούτῳ τῷ αἰσθητικῷ, ᾧ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἐκείνος ἴδρυτο. Τὸ μὲν γὰρ ἔδει σώματι διδόναι, καὶ τῷ σώματος μάλιστα τῆς ἐνεργείας δεκτικῷ· τὸ 10 δὲ σώματι οὐδαμοῦ κοινωνοῦν πάντως ἐκείνῳ κοινωνεῖν ἔδει, ὃ ψυχῆς εἶδος ἦν, καὶ ψυχῆς δυναμένης τὰς παρὰ τοῦ λόγου ἀντιλήψεις ποιεῖσθαι. Αἰσθητικὸν γὰρ, κριτικὸν πως, καὶ φανταστικὸν, οἶον νοερὸν, καὶ ὀρμὴ καὶ ὄρεξις, φαντασία καὶ λόγῳ ἐπόμενα. Τὸ ἐκεῖ οὖν τὸ λογιζόμενον, οὐχ ὡς ἐν τόπῳ, ἀλλ' ὅτι τὸ ἐκεῖ ἀπολαύει αὐτοῦ. Πῶς δὲ τὸ ἐκεῖ, ἐπὶ τοῦ αἰσθητικοῦ εἴρηται. Τοῦ δὲ φυτικοῦ 15 αὐ καὶ αὐξητικοῦ καὶ θρεπτικοῦ μηδενὸς ἀπολειπομένου, τρέφοντος δὲ τῷ αἵματι, τοῦ δὲ αἵματος τοῦ τρέφοντος ἐν φλεβῖν ὄντος, ἀρχῆς δὲ καὶ φλεβῶν καὶ αἵματος ἐν ἥπατι· ὅθεν, ἐναπερειδομένης ταύτης

4. φύσις] Sic Ed. Sed Codd. Marc. A. Ciz. Med. A. (ex corr.) B. Vat. φύσις: quod recepi.

5. γειτονοῦσα] Cod. Vat. γειτονοῦσθαι. ib. πρὸς τῷ] Ita Codd. Darm. Med. A. B. Vat. Ed. eum Ciz. πρὸ τῷ.

ib. οὗ ἢ αὐτῆ] Codd. omnes omitunt ἢ, excepto Marc. B. Quare delevi.

7. ὡς οὐσης] Codd. Marc. A. Med. B. et Vat. ὡς οὔσα: et sic correxi.

ib. ἐγκεφάλῳ] Cod. Ciz. ἐγκεφαλαίῳ bis.

8. ὃ ᾧ ἐν] Abest ᾧ a Codd. Marc. A. Ciz. Med. B. Vat.; ὃ a Codd. Med. A. Marc. B. Hoc delevi.

ib. ἐκείνος] Cod. Ciz. ἐκείνῳ ᾧ. Vat. ἐκείνως cum Marc. A.

9. σώματος] Cod. Med. B. σώματι.

ib. δεικτικῶν τῷ] Cod. Vat. δεικτικῶν τῷ.

12. κριτικὸν πως] Ita Cod. Ciz. Reli-

qui cum Ed. κριτικὸν πῶς.

13. καὶ λόγῳ] Desunt in Cod. Vat.

14. ὅτι ἐκεῖ] Codd., excepto Darm., omnes ὅτι τῷ ἐκεῖ: quod recepi.

16. αὐξητικοῦ καὶ] Marc. A. τοῦ αὐξητικοῦ καὶ τοῦ.

18. ἀπερειδομένης—δυνάμει] Desunt hæc in Cod. Vat. Suspicio voculam ὅθεν effictam esse ex prima syllaba verbi ἐναπερειδομένης, quam compositam formam hæc etiam loco habet Marc. A. et ego re-

Ibi autem est principium actionis, ubi est initium instrumenti. Cum igitur sentiendi prosequendique virtus [et natura] in anima sensuali atque imaginatrice supra se ipsam habeat rationem quasi ad inferius propinqua, nimirum ubi hæc est in supremo, ibidem posita est ratio ab antiquis in summa animalis totius arce, ipso videlicet capite: non quia ratio sit in cerebro, sed in hoc sensuali, pro quod quasi medium ratio poni videtur in cerebro. Sensuale quidem hoc oportuit attribueri corpori, et illi membro potissimum, quod actionem ejusmodi suscipere posset. Rationem vero nullo modo cum corpore communicantem communicare prorsus oportuit illi, quod est animæ species: animæ inquam potentis a ratione nonnihil accipere. Quod enim sensuale est,

quodammodo etiam est et iudex: et quod imaginale est, velut intellectuale videtur. Quin etiam impetus atque prosequutio phantasiam rationemque sequuntur. Illic igitur rationale est, non quidem ut in loco, sed quoniam, quod est ibi, quodammodo rationis fit particeps. Quo autem pacto ibi sit sentiendi virtus et alia similiter, dictum est. Proinde, quum vegetalis et augendi nutriendique natura nusquam desit in corpore, nutriat vero sanguine, et sanguis nutritorius sit in venis, initiumque venarum et sanguinis sit in jecore, unde vis ejusmodi nutritur, haud ab re hic concupiscens animæ portio est a veteribus collocata. Quod enim gignit et nutrit et auget, hoc atque hæc necesse est [hæc] concupiscere. Cum vero tenuis, levis, acutus, purus

τῆς δυνάμεως, ἐνταῦθα ἢ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μοῖρα τῆς ψυχῆς οἰκεῖν³⁸⁹
ἀπεδόθη. Ὁ γάρ τοι καὶ γεννᾶ καὶ τρέφει καὶ αὔξει, τοῦτο καὶ
τούτων ἐπιθυμεῖν ἀνάγκη, τοῦ δὲ λεπτοῦ καὶ κούφου καὶ ὀξέος, καὶ
καθαροῦ αἵματος, θυμῷ προσφόρου ὀργάνου, ἢ τούτου πηγῆ· ἐν-
5 ταῦθα γὰρ τὸ τοιοῦτον αἷμα ἀποκρίνεται, τῇ τοῦ θυμοῦ ζέσει, καρ-
δία πεποίηται, οἴκησις πρέπουσα.

[Ἐχουσα δὲ τὸ σῶμα, καὶ τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν σωματικῶν^A
κολάσεων ἔχει.] Ἄλλὰ ποῦ ἐξελθοῦσα τοῦ σώματος γενήσεται; ἢ
ἐνταῦθα μὲν οὐκ ἔστι, οὐδὲ οὐκ ἔστι τὸ δεχόμενον ὀπωσοῦν, οὐδὲ
10 δύναται παραμένειν τῷ μὴ πεφυκῶτι αὐτὴν δέχεσθαι, εἰ μὴ τι ἔχει
αὐτοῦ, ὃ ἔλκει πρὸς αὐτὸ ἄφρονα οὔσαν. Ἔστι δὲ ἐν ἐκείνῳ, εἰ
ἄλλο ἔχει· κάκει ἀκολουθεῖ, οὐ πέφυκε τοῦτο εἶναι καὶ γίγνεσθαι.^B
Ἦντος δὲ πολλοῦ καὶ ἐκάστου τόπου, καὶ παρὰ τῆς διαθέσεως ἦκειν
δεῖ τὸ διάφορον· ἦκειν δὲ καὶ παρὰ τῆς ἐν τοῖς οὔσι δίκης. Οὐ γὰρ
15 μῆποτε τις ἐκφύγει, ὃ παθεῖν ἐπ' ἀδίκους ἔργοις προσήκει. Ἄνα-
πόδραστος γὰρ ὁ θεῖος νόμος, ὁμοῦ ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸ ποιῆσαι τὸ κρι-
θὲν ἤδη. Φέρεται δὲ καὶ αὐτὸς ὁ πάσχων ἀγνοῶν ἐφ' ἃ παθεῖν³⁹⁰

1. ἐνταῦθα] Cod. Vat. ἐνα ἐνταῦθα. Sed in marg. est signum :

2. Ὁ γάρ τοι] Cod. Vat. ὁ pro ο, Ciz. τὶ pro τοι.

3. ὀξέος] Cod. Vat. ὀξείως.

4. πηγῆ] Ita Cod. Vat. Reliqui cum Ed. πηγῆ.

7. [Ἐχουσα—ἔχει] Ita marg. edit. ejusdem contextus: Ἐχουσαι—ἔχουσιν. Sic hanc totam sententiam non expressit,

que tamen in libris nostris legitur. Propterea versionem explevinus, et adjecit etiam Taylor. Sed quia tamen eadem sententia: Ἐχουσαι—ἔχουσι infra post medium hujus capituli aptiore loco recurrit, et ipsa illa commutatio Pluralis Numeri in Singularem παραδόξως arguit h. l. eam uncinis inclusimus. Taylor infra denno eam expressit. Recte.

8. Ἄλλὰ ποῦ] Cod. Vat. ἀλλὰ τοῦ.

9. ἔστι τὸ] Cod. Ciz. ἔτι omisso τὸ, Vat. ἔτι τὸ.

10. δύναται] Cod. Vat. δύναται. ib. ἔχει αὐτοῦ] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. ἔχει. Et sic correxi.

12. οὐ πέφυκε] Cod. Ciz. οὐ πέφυκε.

13. Ἦντος] Cod. Vat. ἄντος.

16. ὁμοῦ] Cod. Med. B. ἰμοῦ.

ib. ἰαυτῶ] Cod. Vat. αὐτῶ.

17. αὐτὸς] Cod. Vat. αὐτό.

sanguis sit instrumentum iracundiæ congruum, hujus fons, videlicet unde sanguis ejusmodi ad æstum iracundiæ profluit, ipsum scilicet cor iracundiæ designatum est habitaculum [decens].

XXIV. *Anima quia est substantia incorporea, in se existens non determinatur ad aliquem locum, nisi per inclinationem et actionem circa illum. Soluta igitur e corpore terreno, si nullam retinet inclinationem ejusmodi, nusquam terrarum est, et ubique, nisi forte sit in sphaera superiore per inclinationem ad illam: sin autem inclinationem adhuc retinet ad terram, circa hæc revolvitur cum corpore spiritali, in quo et corporea patitur. Præterea sicut apud astrologos nonnulli fatum suum etiam volentes implent, dum ignari aliquid eligunt, per quod incidunt clam in futurum: sic omnes animæ divinum implent in se legem, eligendo aliquid, ex quo in latentem incidunt legis divinæ sententiam.*

[Corpus autem habens (anima) habet etiam

sensum corporearum castigationum.] Post hæc querendum est, ubinam anima sit, postquam a corpore fuerit separata. profecto hic quidem non erit, ubi non sit, quod eam quomodocumque suscipiat: neque enim in eo moras trahere potest, quod non est ad eam capiendam naturaliter aptum, nisi aliquid ipsius habeat, quod amentem animam trahat ad ipsam. Est autem in illo, si habet aliud, sequiturque illuc, ubi id naturaliter esse et fieri potest. Cum vero plurimus sit et unusquisque locus, oportet differentiam tum ab affectione animæ proficisci, tum etiam ab ipsa justitia judicioque rebus omnibus dominante. Nunquam enim effugiet quisquam, quod ex injustis actionibus pati decet. Lex namque divina inevitabilis est, simul in se ipsa continens facultatem jam quicquid judicatum fuerit, faciendi. Fertur autem et ipse patiens ad quæ pati decet ignorans, instabili quidem motu passim erroribus circumactus: sed tandem velut per multa

390 προσήκει· ἀσάτω μὲν τῇ φορᾷ πανταχοῦ αἰωρούμενος ταῖς πλά-
 ναις· τελευτῶν δὲ, ὡς περ πολλὰ καμῶν οἷς ἀντέτεινεν, εἰς τὸν προσ-
 ἤκουτα αὐτῷ τόπον ἐνέπεσεν, ἐκουσίῳ τῇ φορᾷ τὸ ἀκούσιον εἰς τὸ
 παθεῖν ἔχων. Εἴρηται δὲ ἐν τῷ νόμῳ καὶ ὅσον, καὶ ἐφ' ὅσον δεῖ
 παθεῖν· καὶ πάλιν αὐτῷ ὁμοῦ συνέδραμεν ἢ ἀνεσις τῆς κολάσεως, καὶ 5
 ἢ δύναμις τοῦ ἀναφυγεῖν ἐξ ἐκείνων τῶν τόπων, ἀρμονίας δυνάμει
 τῆς κατεχούσης τὰ πάντα. Ἐχουσαι δὲ σῶμα, καὶ τὸ ἀντιλαμβά-
 νεσθαι τῶν σωματικῶν κολάσεων ἔχουσι· ταῖς δὲ τῶν ψυχῶν καθααῖς
 οὔσαις, καὶ μηδὲν μηδαμῇ ἐφελκομέναις τοῦ σώματος, ἐξ ἀνάγκης
 οὐδαμοῦ σώματος ὑπάρξει εἶναι. Εἰ οὖν εἰσι καὶ μηδαμοῦ σώματος, 10
 οὐ δὲ γὰρ ἔχουσι σῶμα, οὐ ἔστιν ἢ οὐσία καὶ τὸ ὄν, καὶ τὸ θεῖον ἐν
 τῷ θεῷ· ἐνταῦθα καὶ μετὰ τούτων, καὶ ἐν τούτῳ ἢ τοιαύτη ψυχὴ
 ἔσται. εἰ δ' ἔτι ζητεῖς ποῦ, ζητητέον σοι, ποῦ ἐκεῖνα· ζητῶν δὲ,
 ζήτηε μὴ τοῖς ὄμμασι, μηδ' ὡς ζητῶν σώματα.

Περὶ δὲ μνήμης, εἰ αὐταῖς ταῖς ψυχαῖς τῶνδε τῶν τόπων ἐξελ- 15
 θούσαις, μνημονεύειν ὑπάρχει· ἢ ταῖς μὲν, ταῖς δ' οὐ, καὶ πάντων ἢ
 τινῶν· καὶ εἰ μνημονεύουσιν αἰεὶ, ἢ ἐπὶ τινα χρόνον τὸν ἐγγυὲς τῆς
 ἀφόδου, ζητεῖν ὁμοίως ἄξιον· ἀλλ' εἰ μέλλομεν ὀρθῶς περὶ τούτων
 ΔΤὴν ζήτησιν ποιεῖσθαι, ληπτέον τί ποτε τὸ μνημονεύον ἔστι. Λέγω

1. προσήκει] Cod. Ciz. προσήκει, ex corr.
 ib. αἰωρούμενος] Cod. Ciz. ἀναρούμενος.
 2. καμῶν] Codd., exceptis Darm. et
 Vind. A., omnes πολλὰ καμῶν, ut legisse
 videtur Fic. Cod. Vat. ἡς pro οἷς. Nos
 addidimus πολλὰ.
 ib. ἀντίτεινεν] Cod. Ciz. ἀνέπεινεν. Idem
 mox omittit τόπον.
 4. τῷ νόμῳ] Cod. Vat. τῷ κόσμῳ.
 7. κατεχούσης] Codd. omnes τῆς κατε-
 χούσης. Inde articulum, qui deerat, addidi.

9. μηδὲν] Cod. Vat. omittit μηδὲν. Mox
 Marc. A. ἀφελκομέναις.
 10. οὐδὲ σώματος] Ita cum Ed. non-
 nisi Darm. Marc. B. et Med. A. (a pr.
 m.) Reliqui omnes οὐδαμοῦ σώματος :
 quod restitui.
 11. οὐδὲ γὰρ] Cod. Vat. οὐδὲν γὰρ.
 ib. ἐν τῷ θεῷ] Desunt in Cod. Ciz., qui
 mox etiam omittit τούτων, καὶ ἐν, et ἦν.
 sq. σοι. In seqq. Marc. A. δι' τι pro δ' ἔτι.
 13. ποῦ ἐκεῖνα] Cod. Vat. τοῦ ἐκεῖνα.

14. ὄμμασι] Cod. Vat. σώμασι.
 ib. μηδ' ὡς] Cod. Med. B. a pr. m. μη
 δὲ omisso ὡς.
 15. μνήμης] Cod. Med. B. supra lin.
 μνήμης, in contextu ut Ed.
 18. ἀφόδου] Cod. Vat. ἐφόδου, quod cor-
 rigere volens alius litera φ superscripsit
 ζ. Habet ἐφόδου etiam Marc. A.
 ib. μέλλομεν] Cod. Vind. A. μέλλοιμεν.
 19. μνημονεύον] μνημονεύειν.

defatigatus ob ea, quibus renitebatur, in locum incidit sibi convenientem, voluntario quodam motu involuntariam subiens passionem. Edictum vero est in lege, et quantum, et quousque oporteat pati: ac tandem iterum una concurrit tum remissio pœnæ, tum potestas ex locis illis effugiendi, idque potentia quadam harmoniæ omnia continentis. Proinde animæ corpus habentes, habent etiam, ut tormenta corpora patiantur. Animæ vero, quæ puræ sunt, nihilque ullo pacto corporei secum trahunt, nullo prorsus situ corporeo cohibentur. Si igitur ad nihil ejusmodi designantur, (neque enim ullo modo corpus habent) ibi procul dubio sunt, ubi essentia ipsæque ens atque divinum in Deo consistens: hic, inquam, et una cum his atque in hoc ipso anima

ejusmodi habitabit: sin autem adhuc requiras ubi, quaerendum tibi similiter erit, ubinam sint et illa. Id vero perquirens, neque oculis, neque tanquam corpora quaerito.

XXV. In intellectu non est remiscencia, quia nihil novi illic accidit vel extrinsecus vel intrinsecus, quod conservandum sit atque recolendum. Nec ulla de potentia in actum ibi fit commutatio, sed recordationis officium ad animam pertinet.

Operæ pretium est de memoria similiter per-
 serutari, numquid animæ, cum ex his locis abi-
 erint, recordentur: an aliæ quidem reminiscan-
 tur, aliæ vero nequaquam. Et rursus numquid
 omnium, an potius aliquorum memoriam habeant,
 atque iterum utrum semper meminerint, an forte

δὲ οὐ τί μνήμη ἐστίν, ἀλλ' ἐν τίνι συνίστασθαι πέφυκε τῶν ὄντων. 390
 τί μὲν γάρ ἐστι μνήμη, εἴρηται ἐν ἄλλοις, καὶ πολλάκις τεθρύλλη-
 ται· τὸ δὲ μνημονεύειν πεφυκὸς, ὅτι ποτέ ἐστιν, ἀκριβέστερον
 ληπτέον· εἰ δὲ ἐστὶ τὸ τῆς μνήμης ἐπικτήτου τινὸς ἢ μαθήματος, ἢ
 5 παθήματος, οὔτε τοῖς ἀπαθέσι τῶν ὄντων, οὔτε τοῖς ἐν χρόνῳ ἐγγίγ-
 νοιτο ἂν τὸ μνημονεύειν· μνήμην δὴ περὶ θεὸν, οὐδὲ περὶ τὸ ὄν καὶ
 νοῦν θετέον· οὐδὲν γὰρ εἰς αὐτοὺς, οὐδὲ χρόνος, ἀλλ' αἰὼν, περὶ τὸ
 ὄν· καὶ οὔτε τὸ πρότερον, οὔτε τὸ ἐφεξῆς, ἀλλ' ἐστὶν αἰεὶ ὡς ἔχει
 ἐν τῷ αὐτῷ, οὐ δεχόμενον παράλλαξιν. Τὸ δ' ἐν τῷ αὐτῷ καὶ
 10 ὁμοίῳ, πῶς ἂν ἐν μνήμῃ γένοιτο; οὐκ ἔχου οὐδ' ἴσχου ἄλλην κατά-
 στασιν, μεθ' ἣν εἶχε πρότερον· ἢ νόησιν ἄλλην, μετ' ἄλλην, ἵνα ἐν
 ἄλλῃ μένῃ, ἄλλῃ δὲ μνημονεύῃ, ἣν εἶχε πρότερον. Ἀλλὰ τί
 κωλύει τὰς ἄλλων μεταβολὰς εἰδέναί, οὐ μεταβάλλοντα αὐτὸν, οἷον
 κόσμου τὰς περιόδους; ἢ ὅτι ἄλλο μὲν πρότερον, ἄλλο δὲ ὕστερον
 15 νοήσει, ἐπακολουθοῦν ταῖς τοῦ τρεπομένου μεταβολαῖς. Τό, τε
 μνημονεύειν παρὰ τὸ νοεῖν ἄλλο· τὰς δὲ αὐτοῦ νοήσεις οὐ μνημο-
 νεύειν λεκτέον· οὐ γὰρ ἦλθεν ἵνα κατέχῃ, μὴ ἀπέλθοιεν, ἢ οὔτω γε
 τὴν οὐσίαν αὐτοῦ φοβοῖτο, μὴ ἀπέλθοι ἀπ' αὐτοῦ. Οὐ τοίνυν οὐδὲ
 ψυχὴν φατέον μνημονεύειν, τὸν αὐτὸν τρόπον, οἷον λέγομεν τὸ μνη-

3. ποτί ἐστιν] Cod. Vat. ποτ' ἐστιν.

5. ἀπαθεί] Cod. Vat. παθήμασι corre-
 lum in ἀπαθεί.

6. δὴ τρι] Cod. Vat. δι' τρι, ut Marc.
 A.

7. αἰὼν περὶ τὸ ὄν καὶ οὐτι] Codd. Ciz.
 et Vat. αἰὼν τὸ ὄν καὶ νοῦν θέσιον, οὐδὲν γὰρ
 εἰς αὐτούς καὶ οὐτι. Sequens τὸ omittit
 Marc. A.

9. Τὸ δ'] Cod. Vat. τὸ δι.

10. οὐδ' ἴσχου] Desunt in Cod. Vat.

11. πρότερον ἢ νόησιν] Cod. Vat. πρότε-
 ρος ἢ νόησον.

12. μένῃ] Codd. Ciz. et Med. A. (a
 pr. m.) μὲν ἢ.

ib. μνημονεύει] Cod. Ciz. μνημονεύει. Re-
 liqui μνημονεύη, ut correxi.

14. κόσμου] Cod. Vat. κόσμον.

15. τρεπομένου] Cod. Med. B. τροκι-
 μένου.

16. τὰς δι] Cod. Med. B. omittit δι.
 In seqq. ex marg. recepi ἡλθιν pro ἦλθον.

17. κατέχῃ] Cod. Med. B. κατέχει.
 Marc. A. κατέχῃ. Idem mox ἐπέλθοιεν.

18. ἀπέλθοι] Codd. Marc. A. Med. B.
 Vind. A. ἀπέλθοι. Ciz. ἀπέλθοιεν. Rel-
 cum Ed. ἀπέλθῃ.

ib. οὐδὲ ψυχὴν—μνημο.] Desunt hæc in
 Cod. Ciz. Eadem, excepta voce οὐδὲ, omittit
 Vat.

ad tempus scilicet emigrationi quamproximum. Verum si recte hac de re quaesituri sumus, in primis accipiendum est, quid sit hoc ipsum, quod recordatur. Dico autem non quid ipsa memoria sit, sed qua in re potissimum naturaliter esse solet. Quid enim memoria sit, et alibi dictum est, et saepius praedicatur: sed exponendum est diligentius, quid potissimum natura sit ad memoriam institutum. Si autem tota memoriae facultas est adventitii cuiusdam sive disciplinae sive passionis, profecto reminiscencia rebus quae passione vacant, neque subijciuntur tempori, minime convenit: ideoque memoria circa Deum vel ens et intellectum ponenda non est: nihil enim eis accidit, neque tempus circa ens est, sed ævum. Neque prius aliquid ibi est, et poste-

rius, sed est semper uti se habet permanens in eodem, nullam prorsus admittens mutationem. Quod autem in eodem simileque est semper, quomodo utetur quandoque memoria? quippe quum neque habeat, neque teneat dispositionem aliam post aliam quam prius habuerit: vel intelligentiam aliam post aliam sortiatur, ut ita in alia quidem maneat, alterius vero meminerit, quam prius habuerat. At vero quidnam prohibebit, hunc intellectum aliorum mutationes cognoscere, ipsum interim non mutatum, velut ipsos mundi circuitus? Forsan quia aliud quidem prius, aliud vero posterius sic intelliget, sequens scilicet agitatae rei mutationes. Praeterea meminisse aliud quiddam propter intelligentiam est, atque ipsas sui intelligentias recordari non est dicendum. Non

391 *μονεύειν εἶναι, ὧν ἔχει συμφύτων· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνταῦθά ἐστιν, ἄρχειν καὶ μὴ ἐνεργεῖν κατ' αὐτὰ, καὶ μάλιστα ἐνταῦθα ἠκούση, τὸ δὲ καὶ ἐνεργεῖν ἤδη ταῖς ἐνεργούσαις ἃ εἶχον, μνήμην καὶ ἀνάμνησιν προστιθέναι εὐόκασιν οἱ παλαιοὶ, ὡσθ' ἕτερον εἶδος μνήμης, τοῦτο, διὸ καὶ χρόνος οὐ πρόσεστι, τῇ οὕτως λεγομένη μνήμη. Ἄλλ' ἴσως 5 εὐχερῶς περὶ τούτων ἔχομεν, καὶ οὐκ ἐξεταστικῶς. Ἴσως γὰρ ἄν τις ἀπορήσειε, μή ποτε οὐ τῆς ψυχῆς ἐκείνης ἢ ἡ λεγομένη τοιαύτη ἀνάμνησις καὶ μνήμη, ἀλλὰ ἄλλης ἀμυδροτέρας, ἢ τοῦ συναμφοτέρου τούτου ζώου. Εἴτε γὰρ ἄλλης, πότε ἢ πῶς λαμβανούσης; εἴτε τοῦ ζώου, πότε ἢ πῶς; διὸ ζητητέον τί ἐστι τῶν ἐν ἡμῖν τὸ τῆνι 10 μνήμην ἴσχον, ὅπερ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐζητοῦμεν· καὶ εἰ μὲν ἡ ψυχὴ ἢ μνημονεύουσα, τίς δύναμις, ἢ τί μέρος; εἰ δὲ τὸ ζῶον, ὡσπερ καὶ τὸ αἰσθανόμενον ἔδοξέ τισιν ὄν, τίς ὁ τρόπος; καὶ τί ποτε δεῖ φάναι 15 τὸ ζῶον; καὶ ἔτι, εἰ τὸ αὐτὸ τῶν αἰσθημάτων δεῖ τίθεσθαι ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ τῶν νοημάτων, ἢ ἄλλο τοῦ ἐτέρου.*

Εἰ μὲν οὖν τὸ ζῶον τὸ συναμφοτέρον ἐστὶν ἐν ταῖς αἰσθήσεσι ταῖς κατ' ἐνέργειαν, δεῖ τὸ αἰσθάνεσθαι τοιοῦτον εἶναι· διὸ καὶ κοι-

1. ὧν ἔχει] Cod. Vat. ὡς ἔχει.
2. κατ' αὐτὰ] Cod. Med. A. καὶ αὐτὰ, sed supra lin. κατ'.
ib. τὸ δὲ καὶ] Cod. Med. B. omittit καὶ.
5. χρόνος] Cod. Med. B. ὁ χρόνος. Vat. χρόνος.
ib. πρόσεστι] Cod. Vind. A. ἀπέροστι.

ib. οὕτως] Codd. Ciz. Marc. A. Vat. Vind. A. οὕτω. Rell. cum Ed. οὕτως.
ib. μνήμη] Cod. Vat. ἡ μνήμη.
7. ἐκείνης] Codd. Marc. A. Ciz. et Vat. ἢ ἐκείνης. Vind. A. ἢ ἐκείνης. Addidi ἢ post ἐκείνης.
9. τούτου] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. τοῦ.

13. τισιν ὄν] Abest ὄν a Codd. Ciz. Vat. et Vind. A., et scribitur τισι in Cod. Darm. τισι in Codd. Vat. et Vind. A.
15. ἄλλο τοῦ] Codd. Marc. A. Ciz. Vat. Vind. A. ἄλλο του. Darm. Marc. B. ἄλλου του. Ed. ἄλλου τοῦ cum rell.
16. τὸ ζῶον] Cod. Vat. τῶν ζῶων.

enim processit ut continueat, ne forsan abeat, alioquin ita etiam metuet ne ipsa sui essentia a se ipso discedat. Sed neque etiam animam dicendum est ea conditione meminisse, quemadmodum si dixerimus eorum quæ innata possidet meminisse. Sed postquam hic est, habere quidem illa, neque tamen secundum ipsa nunc operari, et maxime huc longe profectam. Veteres autem operari jam secundum illa, quæ habebat, memoriam et reminiscenciam appellasse videntur, ideoque hæc altera quædam est memoriæ species. Quapropter tempus memoriæ huic minime convenit, sed forsan circa hæc non tam considerate, quam facile leviterque nos gerimus. Fortassis enim quispiam dubitabit, ne forte non illius animæ sit memoria reminiscenciaque ejusmodi, sed alterius vilioris, vel etiam hujus compositi animalis. Præterea sive alterius animæ sit, ambiget, quando et quomodo, quæ recordatur, acceperit: sive animalis, similiter etiam dubitabit. Quam ob rem investigandum est, quidnam in nobis potissimum sit memoria præditum, quod etiam

ab initio quærebamus: et sive anima recordetur, quænam vis sive pars animæ, sive animal ipsum, utatur memoria: quemadmodum et sentiens id ipsum esse quibusdam apparuit, quærendum erit, quisnam sit modus, quidve in ipsum animal sit dicendum? Item utrum ipsum idem sensibilia intelligibiliaque et alia quævis percipiat: an aliud hæc, et aliud accipiat illa.

XXVI. *Animal est unum quiddam, non unum dico factum ex transmutatione ambarum partium in aliquid tertium, sed ex transmutatione corporis in formam actumque animale. Ad hoc unum commune pertinet effectus sentiendi ferme sicut et vegetandi. Sed effectus memoriæ, id est conservandi et recolendi ad animam proprie pertinet stabilem, non ad corpus instabile, quod est oblivionis occasio: nam et multa per memoriam servantur, et suggeruntur; quæ nunquam eum corpore sunt percepta.*

Si igitur animal est utrumque simul in sensibus secundum actum, oportet ipsum sentire etiam aliquid ejusmodi esse: quapropter et commune

νὸν λέγεται, οἷον τὸ τρυπᾶν, καὶ τὸ ὑφαίνειν· ἵνα κατὰ μὲν τὸν³⁹¹
 τεχνίτην ἢ ψυχὴ ἢ ἐν τῷ αἰσθάνεσθαι, κατὰ δὲ τὸ ὄργανον, τὸ
 σῶμα, τοῦ μὲν σώματος πάσχοντος καὶ ὑπηρετοῦντος, τῆς δὲ ψυχῆς^D
 παραδεχομένης τὴν τύπωσιν τὴν τοῦ σώματος, ἢ τὴν διὰ τοῦ σώμα-
 5τος· ἢ τὴν κρίσιν, ἣν ἐποιήσατο, ἐκ τοῦ παθήματος τοῦ σώματος·
 οὐ δὴ ἢ μὲν αἰσθησις, οὕτω κοινὸν ἔργον λέγοιτο ἄν· ἢ δὲ μνήμη,
 οὐκ ἀναγκάζοιτο τοῦ κοινοῦ εἶναι, τῆς ψυχῆς ἥδη παραδεξαμένης
 τὸν τύπον, καὶ ἢ φυλαξάσης, ἢ ἀποβαλούσης αὐτόν· εἰ μήτις τεκ-
 μαίροιτο κοινὸν καὶ τὸ μνημονεύειν εἶναι, ἐκ τοῦ ταῖς κράσεσι τῶν^E
 10σωμάτων, καὶ μνημονικοῦς καὶ ἐπιλήσμονας ἡμᾶς γίγνεσθαι, ἀλλὰ
 καὶ ὡς κωλυτικὸν ἄν, ἢ οὐ κωλυτικὸν λέγοιτο τὸ σῶμα γίγνεσθαι·
 τῆς δὲ ψυχῆς τὸ μνημονεύειν οὐχ ἦττον εἶη. Τῶν δὲ δὴ μαθήσεων,
 πῶς τὸ κοινὸν, ἀλλ' οὐχ' ἢ ψυχὴ ἢ μνημονεύουσα ἔσται; εἰ δὲ τὸ
 ζῶον τὸ συναμφοτέρων οὕτως, ὡς ἕτερον ἐξ ἀμφοῖν εἶναι, πρῶτον μὲν
 15ἄτοπον, μήτε σῶμα, μήτε ψυχὴν, τὸ ζῶον λέγειν· οὐ γὰρ δὴ μετα-^F
 βαλόντων ἀμφοτέρων, ἕτερόν τι ἔσται τὸ ζῶον, οὐδ' αὖ κραθέντων, ὡς
 δυνάμει τὴν ψυχὴν ἐν τῷ ζῳῷ εἶναι, ἐπεὶ καὶ οὕτως, οὐδὲν ἦττον τῆς
 ψυχῆς τὸ μνημονεύειν ἔσται· ὥσπερ ἐν οἰνομέλιτος κράσει εἶτι
 γλυκάζει, παρὰ τοῦ μέλιτος τοῦτο ἔσται. Τί οὖν εἰ αὐτὴ μὲν μνη-

1. τρυπᾶν] Cod. Ciz. τοῦ πᾶν.
 2. ἐν τῷ] Codd., exceptis Darm. Marc. B. et Med. A., omnes ἢ ἐν τῷ: quare addidi ῥ.
 3. τοῦ μὲν] Cod. Vat. τοῦ μὲν μὲν.
 ib. πάσχοντος] Codd. Ciz. et Vat. omit-
 tunt hanc vocem.
 4. παραδεχομένης] Cod. Ciz. παραδιδο-
 μίνης.

5. ἢ τὴν κρίσιν] Marc. A. ἢ τὴν κρίσιν.
 8. ἀποβαλούσης] Marc. A. ἀποβαλλούσης.
 10. μνημονικοῦς] Cod. Ciz. μνημονικᾶς.
 ib. ἀλλὰ καὶ—γίγνεσθαι] Desunt hæc
 in Cod. Vat.
 11. λέγοιτο] Codd. Med. B. Marc. A.
 λίγοι.
 14. ἀμφοῖν εἶναι] Cod. Ciz. omittit εἶναι.
 15. μεταβαλόντων] Codd. Med. A. B.

μεταβαλόντων. Rell. cum Ed. μεταβαλ-
 λόντων.
 16. οὐδ' αὖ] Cod. Vind. A. οὐδ' ἄν.
 18. ἐν οἰνομέλιτος κράσει] Ita codd. Me-
 dice. Vat. Marc. A. Edit.: ἐν οἴνω μέ-
 λιτος.
 19. γλυκάζει] Codd. Vat. et Vind. A.
 γλυκάζοι. Iidem cum Marc. A. mox μνη-
 μονοῖσι.

dicitur, quemadmodum texere atque terebrare: ut secundum artificem quidem anima in sentiendo se gerat, secundum vero instrumentum se habeat corpus. Dum corpus quidem patitur et ministrat, anima vero suscipit corporis ipsius formationem, vel eam, quæ fit per corpus: aut saltem iudicium, quod ex corporis passione peregit: ubi certe sensus sic communis actio diceretur, sed memoria non sic cogeretur esse conjuncti: quippe quum anima susceperit jam figuram, atque vel custodiat, vel abjecerit eam, nisi forte quis memoriam quoque commune quiddam esse conjiciat ex eo, quod complexionibus quibusdam corporum tum memores, tum obliviosi fieri soleamus. Verum dici quidem potest, corpus vel impedire, vel non impedire recordationis effectum, sed nihilo minus ipsum memoriæ munus esse ip-

sius animæ proprium. Jam vero meminisse disciplinarum, quomodo non ipsius animæ, sed conjuncti potius esse dicitur? Si autem animal sic est utrumque simul, ut alterum quiddam ex utrisque proveniat, primo quidem absurdum erit neque corpus, neque animam dicere animal. Non enim permutatis utrisque diversum quiddam animal est, neque rursus ita commixtis, ut anima in animali sit quaedam duntaxat potentia, atqui et hæc rursus conditione meminisse nihilominus ad animam pertinebit. Quemadmodum in contemperatione quadam ex vino melleque confecta, si quid superest dulcedinis, gustumque delinit, id ipsum habet ex melle. Quid ergo? Si ipsa quidem meminit, sed ex eo, quod est in corpore, ideoque nec est pura, imo tanquam sic jam, aut sic affecta sensibilibus figuræ potest im-

391 *μονεύει, τῷ δὲ ἐν σώματι εἶναι, τῷ μὴ καθορᾶ εἶναι· ἄλλ' ὡσπερ*
Γ *πρωθεῖσα ἀναμάττεσθαι δύναται τοὺς τῶν αἰσθητῶν τύπους, καὶ*
τὸ οἶον ἔδραν ἐν τῷ σώματι πρὸς τὸ παραδέχεσθαι, καὶ μὴ ὡσπερ
παραρρέειν. Ἄλλὰ πρῶτον μὲν οἱ τύποι, οὐ μεγέθη· οὐδ' ὡσπερ αἱ
ἐνσφραγίσσεις, οὐδ' ἀντερείσεις, ἢ τυπώσεις, ὅτι μηδ' ὠθισμός, μηδ' 5
392 *ὡσπερ ἐν κηρῷ, ἀλλ' ὁ τρόπος οἶον νόησις, καὶ ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν.*
Ἐπὶ δὲ τῶν νοήσεων, τίς ἢ ἀντέρεισις λέγοιτο ἄν; ἢ τί δεῖ σώματος
ἢ ποιότητος σωματικῆς, μεθ' ἧς; Ἄλλὰ μὴν καὶ τῶν αὐτῆς κινήμα-
των ἀνάγκη μνήμην αὐτῇ γίνεσθαι· οἶον ὧν ἐπεθύμησε, καὶ ὧν οὐκ
ἀπήλαυσε, οὐδὲ ἦλθεν εἰς σῶμα τὸ ἐπιθυμητόν. Πῶς γὰρ ἂν εἴποι 10
Β *τὸ σῶμα, περὶ ὧν οὐκ ἦλθεν εἰς αὐτό; ἢ πῶς μετὰ σώματος μνημο-*
νεύσει, ὃ μὴ πέφυκε γιγνώσκειν ὅλως τὸ σῶμα; Ἄλλὰ τὰ μὲν λεκ-
τέον εἰς ψυχὴν λήγειν, ὅσα διὰ σώματος, τὰ δὲ ψυχῆς εἶναι μόνης·
εἰ δεῖ τὴν ψυχὴν εἶναι τι, καὶ φύσιν τινὰ καὶ ἔργον τι αὐτῆς. Εἰ
δὲ τοῦτο, καὶ ἔφεςιν καὶ μνήμην τῆς ἐφέσεως· ἄρα καὶ τῆς τεύξεως, 15
καὶ τῆς οὐ τεύξεως, ἐπείπερ καὶ ἡ φύσις αὐτῆς, οὐ τῶν ρεόντων.
Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, οὐδὲ συναίσθησιν οὐδὲ παρακολούθησιν δώσομεν·
οὐδέ τινα σύνθεσιν, καὶ οἶον σύνεσιν. Οὐ γὰρ δὴ οὐδὲν ἔχουσα

1. καθορᾶ] Cum marg. Ed. Codd., excepto Vind. A., omnes καθορᾶ. Vind. A. καθορᾶ, supra lin. a. Marc. A. καθορᾶ.

2. δύναται] Cod. Vat. δύναται.

ib. τύπους] Codd. Marc. A. Vat. et Vind. A. τύποις, ut legit Fic. et ego correxi.

3. τὸ οἶον ἔδραν ἐν] Cod. Vat. τῷ οἶον ἔδραν ἐν τῷ etiam Marc. A. Locus non sanus. An σοῖσιν, vel σοῖσθαι οἶον ἔδραν ἐν τ. σ.? Etiam ὡσπερ ante παραρρέειν. exsequente linea male reductum videtur.

ib. παραδέχεσθαι] Cod. Vat. δεχίσθαι.

4. αἱ ἐνσφραγίσσεις] Cod. Vat. οἱ pro αἱ.

5. ἀντερείσεις] Ita Ed. et Codd. fere omnes. Sed vocabulum est nihili, legendumque ἀντερείσεις, ut est in Cod. Marc. A. apud nostrum H. 1, 6. et statim subsequitur ipso nostro loco.

9. αὐτῇ] Cod. Vat. αὐτή.

ib. ἐπιθύμησε] Cod. Darm. ἐπεθύμησε.

10. ἀπήλαυσε] Cod. Vat. Marc. A. ἀπὶ-λαυσε. Idem mox ἔς pro εἰς et ἐπιθυμητικὸν pro ἐπιθυμητόν. Fic. legisse videatur οἶον ὧν ἐπεθύμησε, καὶ ὧν ἀπήλαυσε, καὶ ὧν οὐκ ἀπήλαυσε. Sed libri mss. nostri nil

plenus quam Edit.

ib. εἴποι] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. Vind. A. εἴποι: Ed. cum rell. ἔπη.

11. μνημονεύσει] Cod. Vat. μνημονεύει.

13. λήγειν] Cod. Ciz. λήγειν.

14. καὶ ἔργον] Codd., exceptis Darm. Marc. B. et Med. A., omnes ἔργον τι: quod addidi.

18. σύνεσιν] Cod. Ciz. σύνεσιν.

ib. οὐχ ἐν] Ita nomisi Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. (a pr. m.) Reliqui omnes οὐδὲν: quod recepi.

primere, ac velut sedem in corpore stabilire ad capiendas formas, atque servandas. Sed primo quidem ejusmodi figuræ non sunt magnitudines: deinde neque tanquam sigillares impressiones, neque reverberationes vel figurationes quædam: quoniam neque ibi est impulsio, neque fit sicut in cera fieri consuevit, sed modus alter, qualis est intellectio, etiam in rebus, quæ sentiuntur. At in intelligendo quænam impulsio vel impressio dici poterit? Aut quid opus est corpore, vel etiam corporea qualitate, quacum intellectio peragatur. Quin etiam necessarium est eam suorum motuum meminisse: sicut eorum, quæ desideravit, quæve consecuta est, vel minime consecuta. Neque dum ad corpus usque pervenit, quod tanquam desiderabile nobis propositum est. Quo enim pacto corpus de illis di-

cere poterit, quæ ad ipsum non pervenerunt? aut qua ratione una cum corpore animus recordabitur, quod nullo modo natura corporis cognoscere potest? Verum dicendum est, quædam in animam ipsam desinere, quæcumque per corpus veniunt: quædam vero animæ solius existere, si modo necesse est, animam ipsam aliquid esse, et naturam ejus quandam opusque existere. Si vero hoc, insuper desiderium ejus proprium, desideriumque memoriam, quam ob rem consecutionis quoque et inanis voti remissionem: quando quidem et ipsius natura in eorum genere, quæ fluunt, non numeratur. Nisi enim ita se habeat, neque consensum, neque consequentiam animo concedemus: neque conspirationem, et quasi suimet conscientiam. Nisi enim anima hæc suapte natura possideat, certe in cor-

τούτων ἐν τῇ φύσει αὐτῆς, ταῦτα κομίζεται ἐν σώματι· ἀλλ' ἐνεργείας μὲν τινὰς ἴσχει, ὧν ἔργων δεῖται ἢ ἐπιτέλεσις ὀργάνων τῶν δὲ τὰς δυνάμεις ἤκει φέρουσα, τῶν δὲ καὶ τὰς ἐνεργείας, τὸ δὲ τῆς μνήμης καὶ τὸ σῶμα ἐμπόδιον ἔχει· ἐπεὶ καὶ νῦν προστιθεμένων 5 πινῶν, λήθη· ἐν δ' ἀφαιρέσει καὶ καθάρσει, ἀνακύπτει πολλάκις ἢ 10 μνήμη. Μόνης δὲ οὔσης αὐτῆς ἀνάγκη τὴν τοῦ σώματος φύσιν κινουμένην καὶ ῥέουσιν λήθης αἰτίαν, ἀλλ' οὐ μνήμης εἶναι· διὸ καὶ ὁ τῆς Λήθης ποταμὸς οὗτος ἂν ὑπονοοίτο· ψυχῆς μὲν δὴ ἔστω τὸ πάθημα τοῦτο.

10 Ἀλλὰ τίνος ψυχῆς; τῆς μὲν λεγομένης ὑφ' ἡμῶν θειότερας, καθ' ἣν ἡμεῖς, τῆς δὲ ἄλλης, τῆς παρὰ τοῦ ὅλου· ἢ λεκτέον εἶναι μνήμας ἑκατέρας, τὰς μὲν ἰδίας, τὰς δὲ κοινάς; καὶ ὅταν μὲν συνῶσιν, ὁμοῦ πάσας· χωρὶς δὲ γενομένων, εἰ ἄμφω εἶεν καὶ μένοιεν, ἑκατέραν ἐπιπλέον τὰ ἑαυτῆς, ἐπ' ὀλίγον δὲ χρόνον τὰ τῆς ἑτέρας. Τὸ 15 γοῦν εἶδωλον ἐν Ἰδίου Ἡρακλέους· τοῦτο γὰρ καὶ τὸ εἶδωλον οἶμαι Β χρῆ νομίζειν ἡμᾶς μνημονεύειν τῶν πεπραγμένων πάντων κατὰ τὸν

1. ἐν σώματι.] Cod. Vind. A. ἐν τῷ σώματι.

2. ὧν ἔργων.] Cod. Vat. ὡς ἔργων.

3. τὰς δυν.—τῶν δι.] Desunt hæc in Cod. Ciz.

4. ἐμπόδιον ἔχει.] Cod. Vind. A. omittit hæc cum Marc. A.

ib. καὶ νῦν.] Cod. Vat. καινῶν.

5. καθάρσει.] Codd. Darm. et Med. A. (a pr. m.) καθαιρέσει.

6. Μόνης.] Cod. Vat. Marc. A. μονῆς. Marc. B. sic: μόνῃς. Ac nescio quomodo hæc lectio blandiatur; Cum vero anima sit permansio (stabilitas). Sed tamen vulgata quomodo bene habet, hæc sententia. Cuius anima expurgata memoria polleat igiturque jam solitaria sit anima, utpote immunis a societate corporis, necesse est cet. et cf. cap. seq.: ἡ ἑτέρα ψυχὴ ἀπαλλυγίστα μόνῃ. Sequuntur proximi capituli

initio novem lineæ Latinæ versionis, quarum in libris mss. nec vola nec vestigium. Atque cum argumentum congruat cum iis, quæ proxima Plotini capita continent; haud absurda suspicio est Editoris Basilienensis, a Ficino eas adjectas esse. Habent autem ita: "Utramque sempiternam esse, ac post obitum posse rationalem esse apud deos, et interim irrationalem, quæ est ejus Idolum apud homines, et hæc reminisci rerum in hac vita gestarum, plurimum quidem passionum suarum, minus autem rerum ad rationalem animam pertinentium. Item in homine, non dico temperato, sed continente vel incontinente, ambas simul animas commigrare, rerumque humanarum memores esse: facilius quidem quatenus vivunt in aërio corpore, difficilius autem si terrenum corpus quandoque reci-

piant. Probabilis forte foret dicere, unam nobis inesse animam. Atque ex hæc vitalem vim, vel actum vivificum corpori huic influentem appellari quasi alteram animam. Quæ ideo dicitur ab universi vita fieri, quia ex nostra profuit sub universæ vitæ virtute."

10. τίνος.] Cod. Vat. τίνος.

11. παρὰ τοῦ ὅλου.] Cod. Vat. παρὰ τοῦ λόγου.

13. εἶν.] Cod. Vat. εἶναι.

14. ὀλίγον δι χρόνον τὰς.] Cod. Vat. ὀλίγον δι χρόνον τὰς.

ib. ἑτέρας.] Cod. Darm. ἢ ἑτέρας. Med. A. a pr. m. ἑσπείρας (sic); supra lin. ἐσι ab al. m. Cod. Marc. B. ἑτέρας et supra lineam ἑσπείρας atque ita marg. Edit. et Fic.

16. πεπραγμένων.] Cod. Vind. A. πεπραγμάτων.

pore non acquireret, sed profecto quasdam actiones habet, quarum executio [corporis] indiget instrumentis, et harum omnino vires secum affert: quarundam etiam virium secum affert et actiones. Quantum vero ad memoriam pertinet, corpus impedimento est: quandoquidem et nunc ex quarundam adjunctione contingit oblivio: sed in ablatione et purificatione quadam memoria sæpe nobis emergit. Dum vero anima sola est, necessarium est, si natura corporis accesserit mobilis atque fluens, non memoriae causam, sed oblivionis inferre: quapropter et Letheum flumen esse hoc potest existimari. Memoria igitur ad animam pertinet.

XXVII. *Opinio quasi poetica esse geminas in homine animas per substantiam inter se differentes. Rationalem quidem ab ipso mundi opifice, irrationalem vero a mundi vita.*

Cæterum quaerendum est, utrius animæ conditio sit memoria. Altera si quidem anima divinior appellatur, secundum quam nos sumus: altera vero ab universo dependet. Forsan dicendum est, utrique memoriam convenire, sed alteram quidem memoriam esse propriam, alteram vero communem. Et quando conjuncta sunt utraque, simul omnes esse memorias: sin autem separentur, si modo utraque sint et maneat, alteram animam sua quidem diutius conservare, quæ

393 βίον· αὐτοῦ γὰρ μάλιστα καὶ ὁ βίος ἦν. Αἱ δὲ ἄλλαι τὸ συναμφότερον οὔσαι, οὐδὲν πλέον ὅμως εἶχον λέγειν, ἢ ἅτε τοῦ βίου τούτου, καὶ αὐταὶ τὸ συναμφότερον γενόμεναι, ταῦτα ἤδεσαν, ἢ εἴτι δικαιοσύνης ἐχόμενον. ὁ δὲ Ἑρακλῆς αὐτὸς ὁ ἄνευ τοῦ εἰδώλου τί ἔλεγεν, οὐκ εἴρηται. Τί οὖν ἂν εἴποι ἢ ἑτέρα ψυχὴ ἀπαλλαγεῖσα μόνη; ἢ 5 γὰρ ἐφελκομένη, ὅτι καὶ πάντα ὅσα ἔπραξεν ἢ ἔπαθεν ὁ ἄνθρωπος· Βχρόνου δὲ προϊόντος, ἐπὶ τῷ θανάτῳ, καὶ ἄλλων μνήμαι ἂν φανείεν ἐκ τῶν πρόσθεν βίων, ὥστε τινὰ τούτων καὶ ἀτιμάσασαν ἀφεῖναι. Σώματος γὰρ καθαρωτέρα γενομένη, καὶ ἂ ἐνταῦθα οὐκ εἶχεν ἐν μνήμῃ, ἀναπολήσει· εἰ δ' ἐν σώματι γενομένη ἄλλῳ ἐξέλθοι, ἐρεῖ 10 μὲν τὰ τοῦ ἕξω βίου, καὶ ἐρεῖ εἶναι, ὃ ἄρτι ἀφήκεν, ἐρεῖ δὲ καὶ πολλὰ τῶν πρόσθεν. Χρόνοις δὲ πολλῶν τῶν ἐπακτῶν ἀεὶ ἔσται ἐν κλήθῃ· ἢ δὲ δὴ μόνη γενομένη, τί μνημονεύσει; ἢ πρότερον σκεπτόον τίνι δυνάμει ψυχῆς τὸ μνημονεύειν παραγίγνεται.

Ἄρά γε ᾧ αἰσθανόμεθα καὶ ᾧ μανθάνομεν; ἢ καὶ ᾧ ἐπιθυμοῦμεν 15 τῶν ἐπιθυμητῶν καὶ τῶν ὀργιστῶν τῷ θυμοειδεῖ; οὐ γὰρ ἄλλο μὲν ἀπολαύσει φήσει τις, ἄλλο δὲ μνημονεύσει τῶν ἐκείνου. Τὸ γοῦν

3. αὐταί] Ita Ed. Sed Cod. Vat. αὐταί cum Marc. A. et ita legit Fic. Quare correxi.

5. Τί οὖν] Codd. Marc. A. Ciz. Vat. Vind. A. τί οὖν ᾧ: quod addidi.

ib. ἢ ἐστὶν] Cod. Vind. A. ἢ ἡμετέρα. ib. μόνη; ἢ] Cod. Vat. μόνη. ἢ.

7. χρόνου] Cod. Vind. A. χρόνον.

8. πρόσθεν] Cod. Vat. πρόσθι.

ib. βίων] Cod. Darm. βίον.

10. ἀναπολήσει· εἰ δ' ἴ] Sic Ed. Sed Cod. Vat. ἀναπολήσει· εἰ δ' ἴ. Lectio εἰ δ' ἴ est etiam in Codd. Ciz. Med. B. Vind. A. et Marc. A. Unde correximus.

15. Ἄρά γε ᾧ—ᾧ—ᾧ] Sic Ed. Sed

Codd. omnes ter pro ᾧ habent ᾧ: quod restitui.

16. ὀργιστῶν] Codd. Ciz. et Vat. ὀργιστῶν.

17. φησὶ τις] Ita Ed. Sed Codd. Med. A. Marc. A. Vat. Vind. A. φήσει τις. Med. B. τις φήσει. Ego correxi.

vero ad nostram [alteram] pertinent, brevius. Hæc vero est quæ Idolum appellatur. Simulachrum igitur Herculis apud inferos existimandum nobis est, ut arbitror, recordari omnium, quæ acta in vita fuerunt. ejus enim potissimum vita hæc erat. Aliæ vero utrumque simul existentes, nihil plus dicere habuerunt, quam quæ ad hanc vitam spectant, et ipsæ utrumque simul factæ hæc ipsa noverunt: vel præterea si quid quodammodo pertinet ad justitiam. Hercules autem ipse segregatus a simulachro quidnam dixerit, nondum est dictum. Quidnam igitur anima diceret altera segregata quandoque, solaque vivens? nam anima quidem [cum hac simul tracta] quæ secum traxit (corporea) recolat quæcunque fecit, passusque est homo. Procedente vero tempore sub ipsa morte aliorum quorū recordationes ex antecedentibus vitis suboriuntur, adeo ut horum nonnulla per negligentiam dimittantur. Facta enim aliquando a corpore purior et illa,

quæ hic non habuit in memoria, recolet: accedens vero ad aliud corpus excurrit, profertque externæ vitæ negocia, et quæ nuper omiserat: item multa superiorum. Cum vero longioribus temporum curriculis adventitia multa contingant, semper in oblivione versabitur. At anima, quæ sola jam evasit, quidnam meminerit? Forsan vero prius nobis investigandum est, ad quam potissimum animæ vim memoria ipsa pertineat.

XXVIII. *Potentia sensitiva aliud quiddam est quam potentia concupiscendi vel irascendi, atque hæc utraque excitatur a sensu, et ex frequenti incitamento acquirit inclinationem propensioem, quæ tamen non est memoria. Memoria enim ad sensum pertinet atque rationem.*

Numquid eo meminimus, quo sentimus, et quo discimus? An etiam, quo concupiscimus, concupitorum, et quo irascimur, singulorum ad iram pertinentium reminiscimur? Non enim aliud

ἐπιθυμητικὸν, ὧν ἀπέλαυσε, τοῦτο κινεῖται πάλιν ὀφθέντος τοῦ ἐπι-³⁹³
 θυμητοῦ δηλονότι τῇ μνήμῃ. Ἐπεὶ διὰ τί οὐκ ἄλλου, ἢ οὐχ' οὕτως; D
 τί οὖν κωλύει καὶ αἰσθησιν τῶν τοιούτων διδόναι αὐτῷ; καὶ τῷ αἰ-
 σθητικῷ τοίνυν ἐπιθυμίαν καὶ παντάπασιν, ὥστε κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν
 5 ἕκαστον λέγεσθαι; ἢ αἰσθησιν ἄλλως, ἐκάστω· οἷον εἶδε μὲν ἢ ὄρα-
 σις, οὐ τὸ ἐπιθυμοῦν· ἐκινήθη δὲ παρὰ τῆς αἰσθήσεως τὸ ἐπιθυμοῦν,
 οἷον διαδόσει, οὐχ' ὥστε εἰπεῖν τὴν αἰσθησιν οἶα, ἀλλ' ὥστε ἀπαρα- E
 κολουθήτως παθεῖν· καὶ ἐπὶ τοῦ θυμοῦ, εἶδε τὸν ἀδικήσαντα. Ὁ δὲ
 θυμὸς ἀνέστη, οἷον εἰ ποιμένος ἰδόντος ἐπὶ ποιμνῇ λύκον, ὁ σκύλαξ
 10 τῇ ὀδμῇ ἢ τῷ κτύπῳ, αὐτὸς οὐκ ἰδὼν ὄμμασιν, ὀρίνοιτο. Καὶ τοίνυν
 ἀπέλαυσε μὲν τὸ ἐπιθυμοῦν, καὶ ἔχει ἴχνος τοῦ γενομένου ἐντεθὲν,
 οὐχ' ὡς μνήμην, ἀλλ' ὡς διάθεσιν καὶ πάθος. Ἄλλο δὲ τὸ ἑωρακὸς
 τὴν ἀπόλαυσιν, καὶ παρ' αὐτοῦ ἔχον τὴν μνήμην τοῦ γεγεννημένου. F
 Τεκμήριον δὲ τὸ μὴ εἰδυῖαν εἶναι τὴν μνήμην πολλάκις, ὧν μετέσχε
 15 τὸ ἐπιθυμοῦν, καίτοι εἰ ἐν αὐτῷ ἦν ἄν.

Ἄρ' οὖν τῷ αἰσθητικῷ φέροντες ἀναθήσομεν τὴν μνήμην, καὶ τὸ
 αὐτὸ ἡμῖν μνημονευτικὸν καὶ αἰσθητικὸν ἔσται; ἀλλ' εἰ καὶ τὸ εἶδω- G

5. ἕκαστον] Cod. Vat. ἄπασιν.

ib. οἷον εἶδε μὲν ἢ] Cod. Vat. οἷον εἶδε
 μίμη. Med. B. ἴδε pro εἶδε, et ita paulo in-
 ferius.

7. ἀπαρακολουθήτως] Codd. Ciz. et Vat.
 ἀκολουθήτως.

9. οἷον ποιμένος] Cod. Vat. οἷον εἴποι
 μίνος. Marc. A. οἷον ποιμένος.

ib. ἐπὶ ποιμνῇ] Cod. Vat. ἐν; Vind. A.
 ποιμνῇ.

ib. σκύλαξ] Cod. Vat. σκύμνος.

10. τῇ ὀδμῇ] Codd. Ciz. Vat. Marc. A.
 et Vind. A. ὀδμῇ. Ed. cum rell. ὀσμῇ.

ib. κτύπῳ] Cod. Ciz. τύπα.

11. ἐντεθὲν] Codd. Darm. (ex corr.)

Med. A. (ex corr.) B. Vind. A. Marc. A.
 ἐντεθὲν. Vat. ἐντεθὲν (sic). Fic. legit ἐν-
 τεθὲν. Quod restitui. Ed. ἐντεθὲν.

12. ὡς μνήμην] Codd. Ciz. et Vat. ὡς
 γνώμην.

14. μετέσχε] Cod. Ciz. κατίσχε.

17. ἡμῖν] Cod. Vat. ἡ μίν.

quidem frui dicit quispiam, aliud vero meminisse eorum, quibus aliud fruebatur. Vis ergo concupiscendi suis aliquando potita deliciis, si quando desideratum ei rursus occurrerit, movetur iterum per memoriam. Cur enim neque alio quovis objecto, neque aliter, quam ita movetur? Quid ergo prohibet, quo minus ei sensum quoque talium tribuamus? Et sensuali similiter concupiscentiam, per omniaque similiter, adeo, ut secundum id, quod praevalet, quodlibet nominetur? An forte sensum singulis aliter attribuimus? Velut vidit quidem visio, non autem ipsa concupiscendi natura. Incitata vero haec est a sensu, quasi succedente quadam translatione, non ita quidem, ut haec dicat, qualis omnino sit sensus, sed absque animadversione propria patitur. Eadem ratione in his, quae spectant ad iracundiam, visio quidem vidit injuriantem, animositas autem irritata est: quemadmodum si pastore lupum prospiciente gregibus imminentem irriteretur canis,

non ipse quidem intuitus, sed [impetu] odoratu quodam vel strepitu lacessitus. Etenim concupiscendi quidem natura olim potita est, retinetque ejus, quod factum est, insitam sibi notam, non tanquam memoriam, sed velut affectionem quandam et passionem. Aliud vero est, quod consecutionem patientis animadvertit, penesque se rei gestae memoriam possidet. Hujus vero argumentum est, memoriam scilicet saepe non cognoscere, quae vis ipsa concupiscendi participavit, quamvis adhuc in hac ipsa resideant.

XXIX. Quando in sensu memoriam ponimus, hanc in sensu interiore, id est imaginatione locamus. Haec enim absentia repetit et conservat: et ubi haec potentior est, memoria est etiam validior, praesertim si corporis qualitas et meditatio conducatur ad idem.

Numquid igitur sensuali virtuti memoriam deducimus? atque idem virtutis compos nobis erit, quod et memoriae compos? At si et animae

393 λον μνημονεύσει ὡς ἐλέγετο, διττὸν τὸ αἰσθητικὸν ἔσται. καὶ εἰ μὴ
τὸ αἰσθητικὸν δέ, τὸ μνημονευτικὸν, ἀλλ' ὅτιοῦν ἄλλο, διττὸν τὸ
μνημονεύον ἔσται. Ἐπι δὲ εἰ τὸ αἰσθητικὸν καὶ τῶν μαθημάτων
394 ἔσται, καὶ τῶν διανοημάτων ἔσται τὸ αἰσθητικὸν, ἢ ἄλλο γε δὴ ἑκα-
τέρων. Ἄρ' οὖν κοινὸν θέμενοι τὸ ἀντιληπτικὸν, τούτῳ δώσομεν ἀμ-5
φοῖν τὴν μνήμην; Ἄλλ' εἰ μὲν ἐν καὶ ταύτῳ τὸ ἀντιλαμβανόμενον
αἰσθητῶν τε καὶ νοητῶν, τάχα ἂν τι λέγοιτο· εἰ δὲ διαιρεῖται διχῆ,
οὐδὲν ἦπτον δύο ἂν εἴη. Εἰ δὲ καὶ ἑκατέρῃ τῇ ψυχῇ δώσομεν ἄμφω,
τέτταρα ἂν γένοιτο. Ὅλωσ δὲ τίς ἀνάγκη ᾧ αἰσθανόμεθα, τούτῳ
B καὶ μνημονεύειν, καὶ τῇ αὐτῇ δυνάμει γίνεσθαι ἄμφω, καὶ ᾧ διανο- 10
οῦμεθα, τούτῳ τῶν διανοημάτων μνημονεύειν; ἐπεὶ, οὐδ' οἱ αὐτοὶ
διανοεῖσθαι κράτιστοι καὶ μνημονεύειν, καὶ ἐπίσης αἰσθήσει χρυσά-
μενοι, οὐκ ἐπίσης μνημονεύουσι, καὶ εὐαισθήτως ἔχουσιν ἄλλοι,
μνημονεύουσι δὲ ἄλλοι, οὐκ ὀξέως ἐν αἰσθήσει γεγενημένοι. Ἄλλὰ
C πάλιν αὐτὸ εἰ ἄλλο ἑκάτερον δεήσει εἶναι, καὶ ἄλλ' ὃ μνημονεύσει ὧν 15
ἢ αἰσθησις ἦσθετο πρότερον, κακείνο δεῖ αἰσθήσεσθαι, οὔπερ μελήσει
μνημονεύσειν. Ἡ οὐδὲν κωλύσει τῷ μνημονεύσοντι, τὸ αἰσθημα

1. μνημονεύσει] Cod. Med. B. μνημονού-
σις.

2. ὅτιοῦν] Codd. Ciz. et Vat. ἐν ὅτιοῦν.

3. Ἐπι δὲ] Codd. Ciz. Marc. A. Med.
B. Vat. et Vind. A. omittunt δὲ. In Cod.
Med. A. est ἔτι δὲ εἰ τις; et supra lin. εἰ τό.
Ed. habet ἔτι τις: ego correxi.

ib. μαθημάτων] Cod. Ciz. παθημάτων.

4. ἔσται] Codd. Vat. et Vind. A. omit-
tunt hanc vocem, itemque Marc. A.

ib. γε δὲ] Codd., exceptis Marc. B.
Darm., omnes pro δὲ habent δι. Med. B.
et Vind. A. omittunt γε. Fort. ἢ ἄλλου
γε δεῖ ἑκάτερον vel aliud expetit (alius in-
diget) utrumque.

5. θέμενοι] Cod. Darm. θέμενοι ex corr.

6. ταύτῳ] Ita Codd. Ciz. Marc. A.
Med. B. Vat. Vind. A. Sequens τὸ omit-
tit Vat. In Ed. est τ' αὐτόν.

8. ἑκατέρῃ] Sic Ed. Sed Cod. Vat.
ἐκατέρῃ et sic Marc. A. quod legit Fic.

9. ᾧ αἰσθανόμεθα] Cod. Vat. ὡς pro ᾧ.
Cum marg. Ed., ubi est ὧν, nullus facit
ex nostris.

ib. τούτῳ τούτῳ] Ita Ed. Sed Codd.,
excepto Darm., omnes omittunt τούτῳ.
In Codd. Ciz. et Med. B. est τούτο.

10. καὶ τῇ αὐτῇ δυνάμει] Cod. Ciz. καὶ
αὐτῇ δυνάμει καί.

11. τούτῳ τῶν] Cod. Vat. τούτων τῶν.

ib. οἱ αὐτοὶ] Cod. Ciz. omittit οἱ.

15. αὐτὸ εἰ] Ed. εἰ αὐτὸ εἰ. Sed Codd.
præter Darm. et Med. A. omnes omittunt
prius εἰ. Pro posteriore Codd. Vind. A.
Marc. A. exhibent εἰς. Mox scripsi καὶ
ἄλλ' ὃ μνημονεύσει pro vulgato καὶ ἄλλο
μνημ.

16. ἦσθετο] Cod. Vat. ἦσθετο.

ib. αἰσθήσεσθαι] Codd., exceptis Darm.
Marc. B. et Med. A., omnes αἰσθίσθαι.

ib. μελήσει] Codd. Med. B. Marc. A.
et Vat. μελλήσει. Sed Vat. cum signo .
Cod. Med. A. præponit μνημονεύσειν.

simulachrum meminerit, ut dicebamus, duplex
sensuale in nobis erit, ac si sensuale non sit me-
mor, sed quodvis aliud: sic etiam quodlibet aliud
saltem dupliciter erit memor. Præterea sensuale,
si etiam ad disciplinas pertinet retinendas, etiam
cogitationes ipsas persentiet, vel aliud potius ad
utraque pertinebit. Num igitur animadversori-
um commune ponentes, huic amborum memo-
riam concedemus? Verum si unum idemque ani-
madversorium est sensibilem atque intelligibili-
um, nonnihil forsitan diceretur: sin autem
bifariam distribuitur, nihilo minus duo quædam
erunt. Quod si utrique animæ attribuamus ambo,
quatuor inde fient. Omnino autem quænam cogit
necessitas, ut, quo sentimus, eodem etiam memi-
nerimus, eademque virtute ambo perficiamus:

et, quo cogitamus, eodem cogitationum etiam re-
cordemur: quando quidem non iidem homines
in excogitando memoriterque retinendo potentis-
simi sunt: et qui æque valent sensu, non æque
memoria valent, atque alii sensibus magis admo-
dum vigent, alii vero magis memoria pollent,
cum tamen ad sentiendum non sint admodum
perspicaces. Sed rursus si est utrumque diver-
sum, oportebit quoque aliud esse, quod memi-
nerit, quæ sensus ante perceperat, atque illud
oportet sentire, cuius et meminisse debet. For-
te vero nihil prohibebit commemoranti virtuti
sentiendi actum esse actum quendam imaginandi,
atque ipsi imaginali naturæ, quæ et diversa sit,
memoriam conservationemque congruere: hoc
enim est, in quod sensus desinit, sensuque ces-

φάντασμα εἶναι, καὶ τῷ φανταστικῷ ἄλλω ὄντι τὴν μνήμην καὶ κα-³⁹⁴
τοχὴν ὑπάρχειν· τοῦτο γὰρ ἐστίν, εἰς ὃ λήγει ἡ αἴσθησις, καὶ μη-
κέτι οὔσης, τούτῳ πάρεστι τὸ ὄραμα. Εἰ οὖν παρὰ τοῦτο τοῦ ἀπόν-
τος ἤδη ἡ φαντασία, μνημονεύει ἤδη· κὰν μὲν ἐπ' ὀλίγον παραμένοι, D
ὀλίγη ἡ μνήμη, ἐπὶ πολὺ δὲ μᾶλλον μνημονικοὶ, τῆς δυνάμεως ταύ-
της οὔσης ἰσχυροτέρας, ὡς μὴ ῥαδίως τρεπομένης ἀφείσθαι ἀποσει-
σθείσαν τὴν μνήμην. Τοῦ φανταστικοῦ ἄρα ἡ μνήμη, καὶ τὸ μνη-
μονεύειν τῶν τοιούτων ἐστίν. διαφόρως δ' ἔχειν πρὸς μνήμας φήσο-
μεν, ἢ ταῖς δυνάμεσιν αὐτῆς διαφόρως ἐχούσαις, ἢ ταῖς πράξεσιν, ἢ
10 μὴ, ἢ καὶ σωματικαῖς κράσεσιν ἐνούσαις καὶ μὴ, καὶ ἀλλοιούσαις E
καὶ μὴ, καὶ οἶον θορυβοῦσαις. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐτέρωθι.

Τὸ δὲ τῶν διανοήσεων τί; ἄρα γε καὶ τούτων τὸ φανταστικόν; A
ἀλλ' εἰ μὲν πάσῃ νοήσει παρακολουθεῖ φαντασία, τάχα ἂν ταύτης
τῆς φαντασίας, οἶον εἰκόνας οὔσης τοῦ διανοήματος, μενούσης, οὔ-
15 τως ἂν εἶη τοῦ γνωσθέντος ἡ μνήμη, εἰ δὲ μὴ, ἄλλο τι ζητητέον.
Ἴσως δ' ἂν εἶη τοῦ λόγου τοῦ τῷ νοήματι παρακολουθοῦντος, ἢ παρα-
δοχῇ εἰς τὸ φανταστικόν. Τὸ μὲν γὰρ νόημα ἀμερὲς, καὶ οὔπω οἶον B
προεληλυθὸς εἰς τὸ ἔξω, ἔνδον δὲ λαυθάνει. Ὁ δὲ λόγος ἀναπτύξας,
καὶ ἐπάγων ἐκ τοῦ νοήματος εἰς τὸ φανταστικόν, ἔδειξε τὸ νόημα,

1. ἄλλω ὄντι] Cod. Vat. ἄλλο ὄντι.
2. καὶ μηκέτι] Codd. Ciz. et Vat. καὶ μὲν καὶ κατοχῆς μηκέτι. Idem statim ταῦτο pro τούτῳ.
4. ἤδη· κὰν μὲν] Codd. Darm. et Med. A. (sed hic cum punctis supra lin.) ἤδη· κὰν μὲν μὴ. Codd. reliqui ἤδη κὰν ἐπ' ὀλίγον παρῶν, ᾧ δὴ εἰ μὲν.
6. ἰσχυροτέρας] Cod. Vat. ἰσχυροτέρους.

Idem mox ἐφῆσθαι. Dedi ἀφείσθαι cum Fic.

8. μνήμας] Cod. Med. B. τὰς μνήμας.
9. αὐτῆς] Codd. Ciz. et Vat. αὐταῖς.
- ib. πράξεσιν] Codd. Ciz. et Vat. πράξι-σιν.
10. ἢ καὶ—ἀλλοιούσαις καὶ] Desunt in Codd. Ciz. et Vat.
13. τάχα ἂν] Cod. Vat. τάχ' ἂν.

17. οὔπω οἶον] Codd. Marc. A. Vind. A. οἶον οὔπω.

19. ἐκ τοῦ ἐκάστου] ἐκ τοῦ omittunt Codd. ἐκ τοῦ, sed supra lin. habent τοῦ. In iisdem vox ἐκάστου punctis notata est, in reliquis plane omittitur: nisi quod eam Marc. B. in margine habet. Nos ἐκάστου expungendum duximus.

sante, huic adest interea visum. Si igitur penes hoc absentis imaginatio residet, certe memoriam habet, ac si ad breve permanet, exiguam habet memoriam: sin autem prorogatur in longum, hi magis memoria pollent, hac videlicet potestate validius se habente, usque adeo, ut non facile pervertatur, notasque memores amittere compellatur. Imaginalis ergo virtutis memoria est, taliumque est meminisse. Differentes vero ad reminiscendum animos esse dicemus, vel ob illius vires se differenter habentes, vel ob frequentiam actionum, aut vacationem, vel ob corporeas complexiones, quæve adsint, quæve desint: et quæ permutatæ permittent, aut contra, sive etiam, quæ quasi perturbent. Sed de his alibi dicendum esse videtur.

XXX. Sunt in nobis imaginationes geminæ, una in vita irrationali, altera in anima rationali, atque illa est summum sensuum, hæc infimum cogitationum. Suntque contiguæ, et ad utramque pertinet animadvertio. Sicut ergo sæpe nonnulla videmus, nec tamen animadvertimus nos ridere, nisi huc imaginatio sensualis intendat, et nisi in hanc visio ipsa resultet: ita nec intelligere, neque cogitare nos animadvertimus, nisi actiones ejusmodi quoquo modo attingant imaginationem sibi continuam, et in ea quasi resultent. Ad hanc quoque imaginationem perveniunt et sensuum et imaginationis inferioris actus, atque in hac ipsa rationalis memoria collocatur.

Verum quidam cogitationum meminisse dicemus? Num has quoque imaginatio ipsa conser- vat? Verum si omnem intelligentiam imaginatio

395 οἶον ἐν κατόπτρῳ, καὶ ἡ ἀντίληψις αὐτοῦ οὔτω, καὶ ἡ μονὴ καὶ ἡ Ἀμνήμη. Διὸ καὶ ἀεὶ κινουμένης πρὸς νόησιν τῆς ψυχῆς, ὅταν ἐν τούτῳ γένηται ἡμῖν ἡ ἀντίληψις. Ἄλλο γὰρ ἡ νόησις, καὶ ἄλλο ἡ τῆς νοήσεως ἀντίληψις. Καὶ νοοῦμεν μὲν ἀεὶ, ἀντιλαμβανόμεθα δὲ οὐκ ἀεὶ· τούτο δὲ, ὅτι τὸ δεχόμενον οὐ μόνον δέχεται νοήσεις, ἀλλὰ 5 καὶ αἰσθήσεις κατὰ θάτερα.

A Ἄλλ' εἰ τοῦ φανταστικοῦ ἡ μνήμη, ἑκατέρα δὲ ἡ ψυχὴ μνημονεύειν εἴρηται, δύο τὰ φανταστικά. Χωρὶς μὲν οὖν οὔσαι ἐχέτωσαν ἑκάτερα· ἐν δὲ τῷ αὐτῷ παρ' ἡμῖν πῶς τὰ δύο, καὶ τίνι αὐτῶν ἐγγίγνεται; (εἰ μὲν γὰρ ἀμφοτέροις, διτταὶ ἀεὶ αἱ φαντασίαι· οὐ γὰρ 10 δὴ τὸ μὲν τῆς ἐτέρας τῶν νοητῶν, τὸ δὲ τῶν αἰσθητῶν· οὔτω γὰρ ἂν B παντάπασι δύο ζῶα, οὐδὲν ἔχοντα κοινὸν πρὸς ἄλληλα ἔσται.) εἰ οὖν ἀμφοτέροις, τίς ἡ διαφορὰ; εἶτα πῶς οὐ γιγνώσκομεν, ἢ ὅταν μὲν συμφωνῇ ἡ ἐτέρα τῇ ἐτέρᾳ, οὐκ ὄντων οὐδὲ χωρὶς τῶν φανταστικῶν, κρατοῦντος δὲ τοῦ τῆς κρείττους, ἐν τῷ φάντασμα γίγνεται· 15 οἶον παρακολουθούσης σκιᾶς τῷ ἐτέρῳ, καὶ ὑποτρέχοντος οἶον σμικροῦ C φωτὸς μείζονι. Ὅταν δὲ μάχη ἢ καὶ διαφωνία, ἐκφανῆς ἐφ' ἑαυτῆς

3. Ἄλλο γὰρ—ἀντίληψις] Desunt hæc in Cod. Ciz.

4. νοοῦμεν μὲν] Vocem μὲν omittit Marc. A.

5. ὅτι τοῦτο τό.] Codd. Vind. A. Marc. A. ὅτι τοῦτο τό.

7. ἐκάτερα] Ita Ed. Cod. Med. A. ἐκάτερον, supra liii. ab al. m. α. Marc. B.

ἐκάτεράν (sic). Correxī ἐκάτερα.

8. οὖν οὔσαι] Cod. Ciz. omittit οὖν.

10. ἀμφοτέροις] Cod. Med. B. ἀμφοτέροι.

11. διτταὶ] Ita Codd. Vat. et Vind. A. Reliqui cum Ed. διττά.

12. φαντασίαι] Cod. Vat. φύσεις.

15. δὲ τοῦ] Codd. Med. B. Vat. Vind. A. τὴ τοῦ.

16. ὑποτρέχοντος] ὑποτρεχούσης Cod. Ciz. Marc. A. μικροῦ.

17. ἐφ' ἑαυτῆς] Cod. Vind. A. ἐφ' αὐτῆς. Mox fort. legendum: λαμβάνει δὲ τὸ ἐν ἐτέρῳ.

sequeretur, forsan hac imaginatione manente velut quadam cogitationis imagine, sic utique rei cognitæ memoria erit: sin minus, aliud indagandum. Forsan vero ratione ipsam intelligentiam comitante traductio et susceptio quædam in imaginationem memoria erit. Ipsa enim intelligentiæ notio, sive (ut ita dixerim) intelligimen impartibile est, ac nondum quasi processit foras, sed permanens intus latet. Ratio vero explicans et educens ex ipsa intelligentiæ notione in imaginandi virtutem, ipsum, quod dicitur intelligimen, velut in speculo demonstravit, ejusque animadversio ita fit et permanentia atque memoria. Quam ob rem, quum anima semper ad intelligentiam moveatur, quotiens in hoc resultat, fit in nobis animadversio. Aliud enim est intelligentia, et aliud intelligentiæ ipsius animadversio. Et intelligimus quidem semper, non tamen semper animadvertisimus. Id autem inde contingit, quoniam id, quod suscipit, non solum intelligentiæ, verum sensus etiam aliunde suscipit, idque vicissim.

XXXI. Si animæ nostræ duæ locis inter se separentur, duas habebunt imaginationes manifestas, atque memorias. Quatenus vero sunt simul, inferior præstantiori cedit in corpore formando, sicut lumini majori minus lumen. Et ideo non sunt hic animalia duo, quia superior anima est quasi inferioris forma, atque hæc sub illius forma actuque naturaliter agit in corpore. Præterea quamvis imaginatio memor naturaliter sit in utraque, tamen quando una frequentius imaginatur, atque validius: altera vel vacat, vel ita remisse agit, sicut sæpe visus quasi non videt, imaginatione interim circa aliud attentius laborante. Decet autem, ut naturale est, et fit communiter, imaginationem inferiori cedere. Quæ quidem superior, quia comprehendit intelligibilibus notas simul, et sensibilium formas, declarat in nobis animal esse unum: et quando egreditur corpore, si alteram sibi educatione subegerit, viliâ quidem mandat oblivioni, honestiora resumit.

Verum si imaginationis memoria est, utraque vero anima meminisse dicitur, duæ quædam erunt imaginandi virtutes. Profecto, si separatæ inter se animæ sint, geminas habeant. Quum

καὶ ἡ ἑτέρα γίγνεται· λαυθάνει δὲ ἐν ἑτέρῳ, ὅτι καὶ ὅλως τὸ διττὸν ³⁹⁵
τῶν ψυχῶν λαυθάνει. Εἰς ἐν γὰρ ἦλθον ἄμφω, καὶ ἐποχεῖται ἡ
ἑτέρα. Ἐώρα οὖν ἡ ἑτέρα πάντα, καὶ τὰ μὲν ἔχει ἐξεληθοῦσα, τὰ δ'
ἀφήσει τῶν τῆς ἑτέρας, οἷον ἐταίρων ὀμιλίας φαυλοτέρων λαβόντες
5 ποτὲ, ἄλλους ἀλλαξάμενοι, ὀλίγα τῶν ἐκείνων μεμνήμεθα, χρηστο-
τέρων δὲ γεγενημένων πλείω. D

Τί δὲ δὴ φίλων καὶ παίδων καὶ γυναικός; πατρίδος δὲ, καὶ τῶν ^A
ᾧων ἂν καὶ ἀστεῖος οὐκ ἄτοπος μνημονεύων; ἢ τὸ μὲν μετὰ πάθους
ἐκάστου, ὃ δὲ ἀπαθῶς ἂν τὰς μνήμας τούτων ἔχοι· τὸ γὰρ πάθος
10 ἴσως καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐν ἐκείνῳ, καὶ τὰ ἀστεῖα τῶν παθῶν τῇ σπουδαίᾳ, ³⁹⁶
καθ' ὅσον τῇ ἑτέρᾳ τι ἐκοινωνήσε. Πρέπει δὲ τὴν μὲν χείρονα καὶ
τῶν τῆς ἑτέρας ἐνεργημάτων ἐφίεσθαι τῆς μνήμης, καὶ μάλιστα ὅταν
ἀστεῖα ἢ καὶ αὐτῇ· γένοιτο γὰρ ἂν τις καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀμείνων, καὶ
τῇ παιδεύσει τῇ παρὰ τῆς κρείττους· τὴν δὲ δεῖ ἀσμένως λήθην
15 ἔχειν [ἐλθεῖν] τῶν παρὰ τῆς χείρους. Εἴη γὰρ ἂν καὶ σπουδαίας

1. ὅλως] Cod. Vat. ὅλων.

2. ἀποχεῖται] Codd. Med. B. Marc. A. Vat. Vind. A. ἐποχεῖται. Hoc recepi. Vid. annot. ad pag. 56. F. et Procl. in Aleib. pr. pag. 69.

4. οἷον ἐπίστων] Cod. Ciz. ἐκατέρως. Vat. ἐκατέρων. Vind. A. ἐταίρων cum Marc. A. Hoc restitui.

7. δὲ δὴ] Ita Ed. Sed Codd. Marc. A. Ciz. Vind. A. δὲ δὴ, quod recepi.

ib. φίλων καὶ παίδων] Cod. Med. B.

παίδων καὶ φίλων. Fic. mox legisse videri possit οὐκ ἀτόπως.

9. ὃ δὲ] Cod. Vind. A. τὸ δὲ.

ib. ἔχει] Cod. Vat. ἔχει.

10. καὶ ἐξ] Cod. Vind. A. omittit καὶ.

11. ἐκοινωνήσε] Cod. Vind. A. ἐκοίνωσε. ib. καὶ τῶν] Abest τῶν a Cod. Ciz.

14. τῇ παρὰ τῆς] Cod. Vat. τῆς παρὰ τῆς. Med. B. τῆς παρὰ τοῦ.

ib. δὲ δὴ] Codd. Med. B. Vat. δὲ δὴ cum Cod. Marc. A. Et sic correxi.

15. ἔχειν ἐλθεῖν] Ita Ed. Sed perperam sine dubio; nullus certe liber præter Med. A. Marc. B. assentit. Codd. Ciz. Med. B. Vat. habent ἔχειν ἐβίβην. Cod. Vind. A. cum Marc. A. omittit ἐλθεῖν. In Darmst. inter ἔχειν ἐλθεῖν et τῶν παρὰ spatium relictum est. Videri possint conjunctæ esse duæ lectiones ἀσμένως λήθην ἔχειν et ἀσμένως εἰς λήθην ἐλθεῖν. ib. σπουδαίας] Cod. Ciz. σπουδαίας.

vero in eodem sint apud nos, quomodo duas habebunt, et utri earum fiet impressio memor? Si enim utrisque geminæ semper imaginationes erunt: (non enim dicendum est, ad alteram quidem intelligibilem, ad alteram vero sensibilem memoriam pertinere: sic enim duo prorsus animalia erunt inter se commune nihil habentia:;) si ergo utrisque impressio fit, quenam differentia est? Præterea quid obstat, quo minus id agnoscamus? Forsan, quando altera consentit, sive consonat alteri: quippe quum imaginationes non sint scorsum, siquidem tunc animæ potioris expressio superat, unum provenit phantasma, id est, visum: quippe quum velut umbra tunc alterum comitetur, minusque lumen majori cedat. Quando vero pugna fit atque discordia, tunc et altera emicat per se ipsam: latet autem, quod est in altera, quoniam et omnino latet nos duplicitas animarum. In unum enim ambæ conspiciantur, alteraque velitur (apparens in altera). [obfunditur]. Emicuit igitur altera, viditque omnia, et alia quidem habet excurrans sive egressa: alia vero dimittit ad alteram, videlicet perti-

nentia. Quemadmodum solemus, cum vilioribus sodalibus aliquando conversati, si deinde nos ad præstantiorum consuetudinem traducuamus, exigua quedam priorum contubernalium memoria retinere, plura vero sequentium ac meliorum.

XXXII. *In utraque anima post obitum humanorum memoria remanet: sed in inferiore cum perturbatione, præsertim quando superiori non prorsus obtemperaverit. In superiore vero sine perturbatione, præsertim quando talia parvi penderit. Item in corpore ætério reminiscimur mortalium quam plurimorum, in cælesti pauciorum, extra cælum paucissimorum. Recordari vero illic pauciorum non provenit ex debilitate memoria, sed ex attentione circa meliora, negligente deteriora, nisi quatenus hæc per illa conspiciuntur.*

Quid vero dicemus de amicis et filiis atque conjuge: item de patria, similiterque de aliis, quorum vir probus honeste recordaturus esse putabitur? Forte illud quidem, id est animæ simulachrum cum perturbatione quadam reminiscitur singulorum: hic autem absque perturba-

396
 Β ούσης τῆς ἐτέρας, τὴν ἐτέραν τὴν φύσιν χείρονα εἶναι κατεχομένην ὑπὸ τῆς ἐτέρας βία· ὅσω δὲ σπεύδει πρὸς τὸ ἄνω, πλειόνων αὐτῇ ἢ λήθη, εἰ μήπου πᾶς ὁ βίος αὐτῇ καὶ ἐνταῦθα τοιοῦτος, οἷος μόνων τῶν κρειπτόνων εἶναι τὰς μνήμας· ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα καλῶς τὸ ἐξι-
 στάμενον τῶν ἀνθρωπίνων σπουδασμάτων, ἀνάγκη οὖν καὶ τῶν μνη-
 5 μουευμάτων, ὥστε ἐπιλήσμονα ἂν τις λέγων τὴν ἀγαθὴν, ὀρθῶς ἂν κλέγοι τρόπῳ τοιούτῳ. Ἐπεὶ καὶ φεύγει ἐκ τῶν πολλῶν, καὶ τὰ πολλὰ εἰς ἓν συναίγει, τὸ ἄπειρον ἀφιεῖς. Οὕτω γὰρ καὶ οὐ μετὰ πολλῶν, ἀλλὰ ἐλαφρὰ καὶ δι' αὐτῆς, ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα ὅταν ἐκεῖ ἐθέλη εἶναι, ἔτι οὔσα ἐνταῦθα, ἀφήσιν πάντα ὅσα ἄλλα· ὀλίγα τοίνυν κάκει, τὰ
 10 ἐντεῦθεν· καὶ ἐν οὐρανῷ οὔσα, πλείω. Καὶ εἶποι ἂν ὁ Ἡρακλῆς ἐκείνος ἀνδραγαθίας ἑαυτοῦ. Ὁ δὲ καὶ ταῦτα σμικρὰ ἠγούμενος, καὶ
 Δ μετατεθεὶς εἰς ἀγιώτερον τόπον, καὶ ἐν τῷ νοητῷ γεγεννημένος, καὶ ὑπὲρ τὸν Ἡρακλέα ἰσχύσας τοῖς ἄθλοις, οἷα ἀθλεύουσι σοφοί.

2. τὸ ἄνω] Cod. Vat. omittit τὸ.
 ib. αὐτῇ ἢ] Codd. Med. B. Marc. A. αὐτῇ ἢ. Vat. αὐτῇ ἢ. Correxī αὐτῇ.
 3. αὐτῇ καὶ] Cod. Med. B. omittit καὶ.
 ib. μόνων] Codd. Ciz. et Vat. μόνω.
 5. ἀνθρωπίνων] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A. ἀνθρωπίων. Cæterum quod Taylor proxime excidisse putat hanc sententiam: καὶ τοῦτο τῆς τελείας ἀριστίας ἔργον quoniam hæc fere Ficinus expressit:

nihil præterea, quæ Edit. habet, exhibent nostri libri.

9. δι' αὐτῆς] Codd. Vind. A. Marc. A. δι' αὐτῆς: quod recepi.

ib. ἐκεῖ ἐθέλη εἶναι] Cod. Vat. ἐθέλη εἶναι ἐκεῖ.

11. ἐντεῦθεν] Cod. Vat. ἐνταῦθα. Sequens in abest a Cod. Ciz.

12. καὶ ταῦτα] Codd. Darm. et Med.

A. (a pr. m.) καὶ τῷ τῷ.

ib. σμικρὰ] Cod. Vat. μικρά.

13. μετατεθείς] Codd. Ciz. Vat. Vind. A. Marc. A. μετατεθείς, ut nos rescripsimus. Cod. Med. B. μεταθεθείς. Ed. μετατεθείς cum Codd. Med. A. et Darm.

14. ἀθλεύουσι] Ita Codd., excepto Darm., fere omnes. In Ed. est ἐθλεύουσι, in Darm. ἀθλεύουσι. Marc. A. ἀθλεύουσι οἱ σοφοί.

tionem horum memoriam retinebit: perturbatio enim forsitan et ab initio erat in illo: atque etiam urbani quidam affectus in anima præstantiore sunt, quatenus cum altera commercium habuit. Decet autem deterioremem animam appetere etiam officia melioris memoriter retinere, præsertim quando ipsa quoque modesta est: potest enim et a principio fieri melior, et educata sub meliore proficere. Hanc autem oportet libenter oblivioni mandare deterioris animæ nugas. Fieri quoque potest, quum altera proba sit, ut altera, quæ sit natura deterior, per vim a meliore coerceatur: et profecto quatenus contendit ad supera, plura ex his ab hac quoque oblivioni mandantur, nisi forte tota ejus vita hic quoque talis extiterit, ut optima duntaxat memoriæ commendaverit: quandoquidem et hic præclarum est, se ab humanis studiis segregare [idque est absolutæ virtutis officium]: quocirca et necessario rectum est talium memo-

riam posthabere. Quapropter si quis probum animum esse dicat obliuiosum, hac utique ratione recte loquetur: fugit namque a multis, et in unum redigit multitudinem, infinitum prorsus incertumque dimittens. Sic enim neque vivit cum multis, sed leuia hæc existimans, paucis quibusdam et his quidem vix tentis, secum habitat: quando quidem etiam dum hic habitat, quotiens ad supera se conferre contendit, cætera prorsus omittit. Quum igitur illuc ad summum pervenerit, ex his pauca recolit: quum vero est in cælo, retinet plura. Jam vero Hercules ille virili [in cælis] sua fortitudine gloriabitur: ille vero superior talia etiam parvi pendet, in locum augustiorem jam profectus, et in ipso intelligibili receptus mundo: et profecto superior Hercule, utpote qui sacratiora sapientum certamina strenue exercuerit, et abunde peregerit.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Δ.

ΛΟΓΟΣ Δ.

P L O T I N I

ENNEAD. QUARTÆ

LIBER IV.

ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ ΑΠΟΡΙΩΝ, ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

De dubiis animæ secundus.

ΤΙ οὖν ἐρεῖ, καὶ τίνων τὴν μνήμην ἔξει ψυχὴ ἐν τῷ νοητῷ, καὶ ἐπὶ 397
10 τῆς οὐσίας ἐκείνης γενομένη; ἢ ἀκόλουθον εἰπεῖν, ἐκεῖνα θεωρεῖν,
καὶ περὶ ἐκεῖνα ἐνεργεῖν, ἐν οἷς ἐστίν, ἢ μηδὲ ἐκεῖ εἶναι. Τῶν οὖν
ἐνταῦθα οὐδὲν, οἷον ὅτι ἐφιλοσόφησε· καὶ δὴ καὶ ὅτι ἐνταῦθα οὔσα, Β
ἐθεᾶτο τὰ ἐκεῖ. Ἄλλ' εἰ μὴ ἐστίν ὅτε τις ἐπιβάλλει τινὶ τῇ νοήσει

10. ἢ ἀκόλουθον] Abest ἢ cum præcedente interrogandi signo a Cod. Vat.

11. ἐν οἷς] Cod. Ciz. omittit ἐν. Paulo ante Cod. Med. B. habet ἐπ' pro σιρί.

Mox Marc. A. ἐκεῖνα εἶναι.

12. οἷον ὅτι] Cod. Vat. οἷαν ὅτι; sed οἷαν punctis subscriptis notatum est.

13. Ἄλλ' εἰ μὴ] Cod. Vat. ἀλλὰ μὴ.

Mox idem omittit τινί, et exhibet ἀλλ' ὅτι pro ἄλλο σι.

1. Anima corpus omne vel caeleste quandoque exuta, et mente divina tunc formata attentissime divina conspiciunt simul cuncta sine discursu: ideo dicitur non recordari rerum humanarum, non quia ignoret inferiora, dum omnes inferiorum causas contuetur, ac se perfectissime possidet: sed quia negligentissime repetit minima, quando est in maximis attentissima: ac etiam quia non repetit per modum discurrentem atque mutabilem, quemadmodum solet humana recordatio fieri. Contuetur autem et per intellectum et per rationem quaecunque cognoscit uno quodam intuitu sine motu, quoniam conspiciunt per unam Dei formam. Veruntamen per ipsam seriem idearum habentem gradus non tempore, sed ordine inter se distinctos, discernit alia aliis ordine ibi esse priora. Quod autem aliquis apud nos attentissime cogitans

aliquid, nequeat interim aliud perspicue cogitare, accidit cum ex debilitate potentiae, tum etiam ex eo, quod non cogitat principium aliorum. Ibi vero potentia et validissima est, et omnium principia contuetur: ergo et in illis omnia simul, praesertim quia a motu ac tempore iam est penitus separata. Anima denique postquam mente divina ideisque formata fuit, attingit ipsum unum mente ideisque superius, et tamen adhuc inde conspiciunt omnia: potestas enim ipsius unius cum primum in alio, id est mente, vel anima percipitur, in plurima derivatur.

ANIMA igitur ad [divinum mundum] intelligibile profecta, et in illa essentia constituta quidnam dicet? quorumve memoriam conservabit? Forte consequens est, eam illa contempleri,

397 ἄλλο τι ποιεῖν, ἢ νοεῖν κάκεινο θεωρεῖν, καὶ ἐν τῇ νοήσει οὐκ ἔστιν ἐμπεριεχόμενον τὸ ἐνενοήκειν, ἀλλ' ὕστερον ἂν τις τοῦτ' εἰ ἔτυχεν εἶποι· τοῦτο δὲ ἤδη μεταβάλλοντος, οὐκ ἂν εἴη ἐν τῷ νοητῷ καθα-
 ρῶς ὄντα μνήμην ἔχειν τῶν τῆδέ ποτε αὐτῷ τιμὴ γεγενημένων. Εἰ
 C δὲ καὶ, ὡσπερ δοκεῖ, ἄχρονος πᾶσα ἡ νόησις, ἐν αἰῶνι ἀλλ' οὐκ ἐν 5
 χρόνῳ ὄντων τῶν ἐκεῖ, ἀδύνατον μνήμην εἶναι ἐκεῖ· οὐχ ὅτι τῶν ἐν-
 ταῦθα, ἀλλὰ καὶ ὅλως ὄτουσιν· ἀλλ' ἔστιν ἕκαστον παρὸν, ἐπεὶ οὐδὲ
 διέξοδος, οὐδὲ μετάβασις ἀφ' ἐτέρου ἐπ' ἄλλο. Τί οὖν; οὐκ ἔσται
 διαίρεσις ἄνωθεν εἰς εἶδη, ἢ κάτωθεν ἐπὶ τὸ καθ' ὅλου καὶ τὸ ἄνω;
 D τὸ μὲν γὰρ ἄνω, μὴ ἔστω ἐνέργεια ὁμοῦ νοῦ ὄντι· τῇ δὲ ψυχῇ ἐκεῖ 10
 οὔση, διὰ τί οὐκ ἔσται; Τί οὖν κωλύει καὶ ταύτην τὴν ἐπιβολὴν
 ἀθρόαν ἀθρόων γίγνεσθαι; ἂρ' οὖν ὡς τινος ὁμοῦ, ἢ ὡς πολλῶν ὁμοῦ
 πᾶσας νοήσεις; τοῦ γὰρ θεάματος ὄντος ποικίλου, ποικίλην καὶ πολ-
 λὴν τὴν νόησιν ἅμα γίγνεσθαι, καὶ πολλὰς τὰς νοήσεις, οἷον αἰσθή-
 σεις πολλὰς προσώπου, ὀφθαλμῷ ἅμα ὁρωμένων, καὶ ῥινὸς καὶ τῶν 15
 E ἄλλων. Ἄλλ' ὅταν ἐν τι διαιρῆ καὶ ἀναπτύσση, ἢ ἐν τῷ νοῦ διήρη-

2. ἐνενοήκειν] Cod. Vat. ἰννενοήκειν.
 ib. ὕστερον τις ἂν] Codd. Vat. et Vind.
 A. ὕστερον ἂν τις. Et sic correxi.
 3. μεταβάλλοντος] Codd. Darm. et Med.
 A., uterque a pr. m. μεταβάλλοντας.
 5. πᾶσα ἢ] Cod. Vat. οὔσα. Vind. A.
 omittit ἢ eum Marc. A.
 6. εἶναι ἐκεῖ· οὐχ] Cod. Ciz. ἐκεῖ εἶναι·
 οὐχ. Med. B. εἶναι πᾶν ἐκεῖ, quod probum

videtur. Vat. εἶναι ἐκεῖ οὐκ. Idem mox
 ὄτουσιν.
 10. τὸ μὲν γὰρ] Codd. Marc. A. Ciz. et
 et Vat. τῷ μὲν γὰρ.
 ib. ὁμοῦ νοῦ] Abest νοῦ a Codd. Ciz. Med.
 A. B. Vat. Marc. A.
 11. διὰ τί] Ita Codd. Med. B. Vat.
 Vind. A. Marc. A. Reliqui cum Ed.

διότι.
 13. ποικίλην καὶ] Cod. Ciz. καὶ ποικίλην
 καί.
 15. ὀφθαλμῷ] Cod. Ciz. ὀφθαλμῶν.
 ib. ὁρωμένων] Cod. Ciz. ὁρόντων (sic).
 Vat. ὁρόντων. Med. B. ὁρωμένων.
 16. ἀναπτύσση] Codd. Vat. et Vind. A.
 ἀναπτύσση. Pergit Marc. A. ἢ.

in quibus est, et circa eadem agere, alioqui ibi non esse. Num ergo eorum, quæ hic sunt, nullo modo reminiscetur? velut quod philosophata fuerit, quodve etiam hic habitans superiora illa suspenderit. Forsan si fieri nequit, ut quando quis intentissimus intelligit aliquid, aliud quicquam agat interim contempleturve aliud, præter illud, atque in ipsa intellectione non includitur actus aliquis, per quem se intellexisse cognoscat, sed posterius aliquem dicere id contingit, quod quidem significat hunc jam permutatum: non licebit ei, qui pure mundo intelligibili fruitor, memoriam eorum, quæ hic sibi (quisquis sit) quandoque acciderint, revocare: atqui si, quemadmodum apparet, intelligentia omnis est temporis expers: quippe quum, quæ ibi sunt, non versentur in tempore, sed in æternitate consistent, impossibile est, illic esse memoriam non solum nostrarum rerum, sed etiam quarumlibet aliarum: est enim unumquodque præsens, quoniam neque discursus, neque ab alio in aliud transiens permutatio. Quid ergo? Non erit divisio desuper in species, vel ab infimo ad universale

atque supernum? Quod profecto dicitur desuper, non sit ibi actu secretum in intellectu, omnia actu simul habente, in anima vero ibi existente cur non erit? Sed quidnam prohibet, hunc quoque intuitum totum una collectum fieri simul rerum similiter collectarum? Numquid igitur ita fit tanquam simul alicujus intuitus? vel ut intellectiones simul omnes complurimorum? Quum enim spectaculum ipsum ibi sit varium, consequens est, variam quoque et multam simul intelligentiam fieri: intelligentiasque multas tanquam sensus multos in vultum unum, eundemque directos, ubi videlicet oculus simul nares, et oculos, et cæteras faciei particulas contuetur. Sed quando unum aliquid dividit et evoluit, quid dicemus? Forsan in intellectu id esse distinctum, ibique tale quiddam magis innixum quandam esse atque firmamentum. Quod autem prius dicitur et posterius in speciebus existere non per distantiam temporalem: non enim prioris intelligentia posteriorisque fit tempore, sed quodam potius ordine, velut si arboris ordo exordiens a radicibus, et usque ad summa perveniens, apud contuentem non

ται· καὶ τὸ τοιοῦτον, οἶον ἐναπέρεισις μᾶλλον· τὸ δὲ πρότερον καὶ 397
τὸ ὕστερον ἐν τοῖς εἶδεσιν, οὐ χρόνῳ ὄν, οὐδὲ τὴν νόησιν τοῦ προτέ-
ρου καὶ ὑστέρου, χρόνῳ ποιήσει· ἔστι γὰρ καὶ τάξι, οἶον εἰ φυτοῦ
ἢ τάξις ἐκ ριζῶν ἀρξαμένη ἕως εἰς τὸ ἄνω, τῷ θεωμένῳ οὐκ ἔχει ἄλ-
5 λως, ἢ τάξι τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον ἅμα τὸ πᾶν θεωμένῳ. Ἄλλ'
ὅταν εἰς ἐν βλέπη, εἰ τὰ πολλὰ καὶ πάντα ἔχει, πῶς τὸ μὲν πρῶτον F
ἔσχε, τὸ δὲ ἐφεξῆς; ἢ ἡ δύναμις ἢ μία οὕτως ἦν μία, ὡς πολλὰ ἐν
ἄλλῳ, καὶ οὐ κατὰ μίαν νόησιν πάντα. Αἱ γὰρ ἐνέργειαι οὐ καθ'
ἕνα· ἀλλ' ἀεὶ πάσῃ δυνάμει ἐστώση· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις γιγνομένων·
10 ἤδη γὰρ ἐκείνο ὡς μὴ ἐν ὄν δυνηθῆναι τὴν τῶν πολλῶν ἐν αὐτῷ φύ-
σιν δέξασθαι πρότερον οὐκ ὄντων.

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ταύτη. Ἐαυτοῦ δὲ πῶς; ἢ οὐδὲ ἑαυτοῦ ἔξει 398
τὴν μνήμην, οὐδ' ὅτι αὐτὸς ὁ θεωρῶν, οἶον Σωκράτης, ἢ ὅτι νοῦς ἢ
ψυχή. Πρὸς δὲ ταῦτά τις ἀναμνησθήτω, ὡς ὅταν καὶ ἐνταῦθα θεωρῇ,
15 καὶ μάλιστα ἐναργῶς, οὐκ ἐπιστρέφει πρὸς ἑαυτὸν τότε τῇ νοήσει,
ἀλλ' ἔχει μὲν ἑαυτὸν, ἢ δὲ ἐνέργεια πρὸς ἐκείνο κἀκείνο γίγνεται,

1. τὸ δὲ ἐν πρῶτον] Codd. Ciz. Med. A.
(ex corr.) Vat. Marc. A. Med. B. πρότε-
ρον. Quod recepi.

2. οὐ χρόνῳ] Cod. Vat. οὐ χρόνῳ.

5. ἅμα τῷ πᾶσι] Cod. Vat. τὸ πᾶν, cum
Marc. Et sic corrigendum fuit.

6. βλέπη, εἰ τὰ] Cod. Vat. βλέπη, εἴτα

cum Marc. A.

ib. ἐξεί] Codd. Med. B. Marc. A.
Vat. Vind. A. ἐξεί.

7. τὰ δὲ ἐφεξῆς] Codd. Marc. A. Med.

B. Vat. Vind. A. τὸ δὲ. Idque recepi.

9. πάσῃ δυνάμει] Codd. Ciz. Vat. Vind.

A. πᾶσαι δυνάμεις. Marc. A. πᾶσαι δυνάμεις.

νάμει.

10. τὴν πᾶν παλλῶν] Desunt hæc in
Cod. Vind. A.

ib. ἐν αὐτῷ φύσιν] Cod. Ciz. φύσιν ἐν
αὐτῷ.

14. Πρὸς δὲ] Fort. πῶς δὲ.

ib. θεωρῇ] Cod. Med. B. θεωρεῖ.

aliter, quam ordine, prius habeat atque posterius, si quidem plantam simul omnem conspiciat. At quando in unum inspicit, si multa omniaque habet, quoniam pacto aliud quidem primum habet, aliud vero deinceps? Forsan vero potestas ipsa, quæ una est, sic erat una, ut et multa esset in alio: neque secundam intellectionem unam omnia. [Intelligentiæ] Actus namque non secundum unum illic se habent, per omnem tamen ibi potentiam perpetuo permanentem, adeo ut in aliis efficiantur [multa]: jam enim illud, utpote non existens ipsum unum, potest multorum in se ipso prius non existentium naturam suscipere.

II. Anima in hoc quidem corpore dum attentior est ad aliud, se ipsam interim non cognoscit, quia et potentia hic ejus debilis est: et quod cogitatur ab ea, non est principium animæ: sed quando dirimam mundum contemplatur, utpote que et corroborata est, et principia sui conspiciat, se ipsam habitumque suum et gesta prorsus agnoscit. Anima in hoc corpore ad imaginationem, et per hanc ad insensibilia plurimum est conversa, sed post obitum si in corpore rivat ætério, ad rationem postremo tota convertitur, perque

hanc ad intellectum suum semper omnia contuentem, et in discursu interim temporalis versatur. In corpore vero celesti ratio quasi effecta est intellectus et suus atque communis, præteritumque discursum ad intuitum ferme redegit. Hic ergo et quatenus ingenitas sibi repetit formas, agnoscit se ipsam: et quatenus se, formas quoque vicissim, ipsa enim est ipsa forma. Anima denique extra cælum sic formata est divina mente ejusque ideis, sicut corpus anima viribusque anima, et sicut ignitum ferrum igne. Videt igitur, agiturque per ideas divinæ mentis, quasi per vires quasdam suæ formæ. Igitur et actu stabili et cognoscens ibi principia sui, agnoscit profecto se ipsam.

Sed hæc quidem ita se habeant. Numquid autem in memoriam sui revertitur? Forte neque sui ipsius reminiscetur: neque quod ipse sit, qui contemplatur, velut Socrates, aut alter, aut quod sit mens vel anima. Quo enim modo circa hæc quispiam memor erit? Siquidem quando et hic contemplatur, præsertim acerrime, non convertitur tunc per intelligentiam ad se ipsum, sed habet quidem se ipsum. Actus autem ejus ad illud fit et illud, quasi materiam se ipsum exhibens:

398^B οἶον ὕλην ἑαυτὸν παρασχῶν, εἰδοποιούμενος δὲ κατὰ τὸ ὀρώμενον καὶ
 δυνάμει ὧν τότε αὐτός. Τότε οὖν αὐτός τε τί ἐστὶν ἐνεργεία, ὅταν
 μηδὲν νοῆ; ἢ εἰ μὲν αὐτὸς κενός ἐστι παντὸς, ὅταν μηδὲν νοῆ. Εἰ
 δὲ ἐστὶν αὐτὸς τοιοῦτος, οἷος πάντα εἶναι, ὅταν αὐτὸν νοῆ, πάντα
 ὁμοῦ νοεῖ· ὥστε τῇ μὲν εἰς ἑαυτὸν ὁ τοιοῦτος ἐπιβολῇ καὶ ἐνεργεία⁵
 ἑαυτὸν ὀρῶν, τὰ πάντα ἐμπεριεχόμενα ἔχει, τῇ δὲ πρὸς τὰ πάντα
 C ἐμπεριεχόμενον ἑαυτόν. Ἄλλ' εἰ οὕτω ποιεῖ, μεταβάλλει τὰς νοήσεις,
 ὃ πρότερον αὐτοὶ οὐκ ἠξιοῦμεν. Ἡ λεκτέον ἐπὶ μὲν τοῦ νοῦ τὸ ὡσαύ-
 τως ἔχειν; ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς ἐν οἷον ἐσχάτοις τοῦ νοητοῦ κειμένης,
 γίγνεσθαι τοῦτο δυνατὸν εἶναι, ἐπεὶ καὶ προσχωρεῖν εἴσω· εἰ γάρ τι¹⁰
 περὶ τὸ μένον γίγνεται, δεῖ αὐτὸ παραλλαγὴν πρὸς τὸ μένον ἔχειν,
 μὴ ὁμοίως μένον. Ἡ οὐδὲ μεταβολὴν λεκτέον γίγνεσθαι, ὅταν ἀπὸ
 D τῶν ἑαυτοῦ ἐφ' ἑαυτὸν, καὶ ὅταν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπὶ τὰ ἄλλα· πάντα
 γὰρ αὐτός ἐστι, καὶ ἄμφω ἐν· ἀλλ' ἡ ψυχὴ ἐν τῷ νοητῷ οὔσα, τοῦτο
 πάσχει τὸ ἄλλο καὶ ἄλλο πρὸς αὐτὴν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ· ἢ καθαρῶς ἐν¹⁵
 τῷ νοητῷ οὔσα, ἔχει τὸ ἀμετάβλητον καὶ αὐτῇ. Καὶ γὰρ αὐτῇ ἐστὶν,
 ἃ ἐστίν· ἐπεὶ καὶ ὅταν ἐν ἐκείνῳ ἢ τῷ τόπῳ, εἰς ἔνωσιν ἐλθεῖν τῷ

1. ὕλην] Cod. Med. B. ὕλη.

2. δυνάμει ὧν] Cod. Darm. δυνάμειον (sic)

ὧν. Vat. δυνάμει ἄν.

ib. αὐτός τε] Abest τε a Codd. Ciz.

Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A.

ib. ἐνεργεία] Cod. Vat. ex corr. ἐνεργεία,

et sic rescripsi etiam ex Cod. Marc. A.

3. ἢ εἰ—νοῆ.] Desunt hæc in Codd. Ciz.

Vat. Vind. A. Marc. A.

4. ὅταν αὐτόν] Cod. Ciz. ὅτι αὐτοῦ. Ego

ex Marc. A. rescripsi ὅταν αὐτόν.

5. ὁμοῦ νοεῖ] ὁμοῦ abest a Cod. Vind. A.

Idem cum Vat. habet νοῆ.

6. πρὸς τὰ] In Cod. Vat. bis scribitur

πρὸς, in Ciz. abest τὰ.

7. ἑαυτόν] Ed. cum Ciz. αὐτόν. Reliqui

omnes, ut nos rescripsimus.

8. ἠξιοῦμεν] Cod. Vind. A. ἠξιοῦμεν.

9. νοητοῦ] Cod. Vind. A. νεῦ.

10. προσχωρεῖν] Marc. A. προσχωρεῖν.

13. ἐπὶ τῷ] Ita cum Ed. nonnisi Codd.
 Med. A. a pr. m. et Marc. C. Omnes
 ἐφ' absque τῷ; quare correxi.14. ἐν ἄλλῃ ψυχῇ ἐν] Sic Ed. Sed
 Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. Vind.
 A. ἐν· ἀλλ' ἡ ψυχὴ ἐν.16. γὰρ αὐτῇ] Cod. Vat. γὰρ αὐτῇ cum
 Marc. A. quod recepi.17. ἐλθεῖν τῷ νῷ] Cod. Vind. A. τῶν ὡ
 ἐλθεῖν (sic). Marc. A. τῷ νῷ ἐλθεῖν.

formatus vero secundum id, quod spectatur ab eo, et ipse quidem tunc in potentia sese habens, tunc enim ipse est actu aliquid, quando nihil intelligit: vel forsitan, si duntaxat ipse sit, nimirum vacuum erit omnium, quando nihil intelligit. Sin autem ipse talis est, ut omnia sit, quando se ipsum intelligit, cuncta simul intelligit. Quam obrem ita constitutus et intuitu quidem in se ipsum, et se ipsum actu cernens, cuncta simul habet inclusa. Intuitu vero quodam in omnia se ipsum similiter habet inclusum. Verum si sic agit, permutat intelligentias, quod in superioribus negabamus. Numquid ergo dicendum, in ipso quidem intellectu hoc ipsum eodem modo se semper habere? Sed in anima, tanquam in extremis mundi intelligibilis constituta, id mutationis posse contingere, quando et revocare se ad intima datur: si quid enim circa permanens ipsum efficitur, oportet ipsum quandam ad permanens ha-

bere mutationem, quippe quum non æque permaneat. Forte vero neque mutationem illic fieri est dicendum, quando a rebus suis ad se ipsum vergit, et quando a se ipso vicissim: (ad alia) et ambo, unum; sed anima, cum in mundo intelligibili est, id ipsum patitur, quod aliud dicitur atque aliud erga se ipsam, et erga illa, quæ fundantur in ipsa: aut certe in mundo intelligibili pure vivens ipsa quoque habet stabilitatem. Est enim et ipsa quæcumque est: quando quidem et quum in eo est mundo, necesse est ad unionem pervenire cum intellectu, si modo conversa est. Conversa enim nihil patitur inter medium. In intellectum ergo profecta, cum eo contemperatur, et contemperata mox unitur: ex hoc tamen minime dissoluta, sed unum ambo sunt atque duo. Sic itaque se habens minime permutablebitur, sed ad intelligentiam immutabiliter se intendet, simul habens suimet conscientiam sive consensum: ut-

νῶ ἀνάγκη, εἴπερ ἐπεστράφη· στραφείσα γὰρ, οὐδὲν μεταξὺ ἔχει. ³⁹⁸
 Εἷς τε νοῦν ἐλθοῦσα ἤρμοσται. καὶ ἄρμοσθείσα ἦνεται, οὐκ ἀπο-
 λυμένη, ἀλλ' ἐν ἐστὶν ἄμφω καὶ δύο. Οὕτως οὖν ἔχουσα οὐκ ἂν
 μεταβάλλοι, ἀλλὰ ἔχοι ἂν ἀτρέπτως πρὸς νόησιν, ὁμοῦ ἔχουσα τὴν
 5 συναίσθησιν αὐτῆς, ὡς ἐν ἅμα τῷ νοητῷ ταῦτόν γενομένη.

Ἐξελθοῦσα δὲ ἐκεῖθεν καὶ οὐκ ἀνασχομένη τὸ ἐν, τὸ δὲ αὐτῆς ³⁹⁹
 ἀσπασαμένη, καὶ ἕτερον ἐβελήσασα εἶναι, καὶ οἶον προκύψασα,
 μνήμην ὡς εἰκεν ἑαυτῆς λαμβάνει. Μνήμη δὲ ἢ μὲν τῶν ἐκεῖ ἐπι-
 κατέχει μὴ πεσεῖν, ἢ δὲ τῶν ἐνταῦθα, ὡδὶ φέρει· ἢ δὲ τῶν ἐν τῷ
 10 οὐρανῷ, ἐκεῖ κατέχει, καὶ ὅλως οὐ μνημονεύει, ἐκεῖνό ἐστι καὶ γίγνε-
 ται· ἦν γὰρ τὸ μνημονεύειν ἢ νοεῖν, ἢ φαντάζεσθαι· ἢ δὲ φαντασία ^B
 αὕτη, οὐ τῷ ἔχειν, ἀλλ' οἷα ὄρα καὶ οἷα διάκειται. Κὰν τὰ αἰσθητὰ
 ἴδῃ, ὁπόσον αὐτῶν ἂν ἴδῃ, τοσοῦτον ἔχει τὸ βάθος. Ὅτι γὰρ ἔχει
 πάντα δευτέρως, καὶ οὐχ οὕτω τελείως πάντα γίγνεται· καὶ μεθόριον
 15 οὔσα, καὶ ἐν τοιοῦτῳ κειμένη, ἐπ' ἄμφω φέρεται.

Ἐκεῖ μὲν οὖν καὶ τάγαθόν δια νου ὄρα· οὐ γὰρ στέγεται ἐκεῖνο, ^A
 ὥστε μὴ διελθεῖν εἰς αὐτήν· ἐπεὶ μὴ σῶμα τὸ μεταξὺ, ὥστε ἐμποδί-
 ζειν· καίτοι καὶ σωμαίων μεταξὺ, πολλαχῆ εἰς τὰ τρία ἀπὸ τῶν

2. ἀρμοσθεῖσα] Ita Codd. Vat. et Vind.

A. Reliqui cum Ed. ἀρμόσσεισα.

ib. οὐκ ἀπολλυμένη] Cod. Med. B. καὶ ἀσπασαμένη.

4. μεταβάλλοι] Codd., exceptis Darm. et Marc. A., omnes μεταβάλλοι, quod praeuli aoristo, qui est in Ed.

5. ὡς ἐν] Cod. Med. B. ὡς ἐν ἔν.

6. ἀνασχομένη] Cod. Med. B. ἀνεσχομένη.

7. ἀσπασαμένη] Cod. Darm. a pr. m. ἀσπασαμένη.

8. ἐαυτῆς] Codd. Med. B. Marc. A. Vat. Vind. A. ἐφ' ἑαυτῆς.

ib. δι ἢ] Cod. Vat. δι ἢ ἢ.

9. κατέχει] Codd. Darm. Marc. A. et Med. A. κατέχειν. Mox Marc. A. ἢ δι τῶν ἐν οὐρανῷ.

ib. πεσεῖν] Cod. Ciz. πεσεῖ.

ib. ἐν τῷ] Codd. Ciz. et Vat. τῶν ἐν, ut Marc. A. unde correxi τῶν ἐν τῷ οὐρ.

12. αὕτη οὐ] Cod. Vat. αὕτη οὐ cum Marc. A.

13. ἐν ἴδῃ] Cod. Vat. omittit ἐν.

14. οὕτω] Cod. Vat. οὕτως.

16. τάγαθόν] Cod. Vat. τὸ ἀγαθόν. Ed. cum rell. τ' ἀγαθόν.

pote quae unum jam simulque idem cum mundo intelligibili sit effecta.

III. Anima extra caelum in mundo divino constituta dicitur esse unum, quoniam agit duntaxat per intellectum. Descendit tandem in corpus caeleste, quando suam ipsam in se explicat multitudinem, agens jam videlicet per intellectum, rationem, imaginationem: tunc et sui rerumque suarum ita ferme jam reminiscitur, quemadmodum apud homines consueverat, scilicet quum per rationis agitationem, quamvis ibi celerissimam, tum per imaginationis formationes, atque simulachra. Plurimum vero interest, qualia cum affectu cogitat animus: nam quum formas ipse suas in se latentes producendo in actum cogitet, nimirum eradit illa ipsa, quae cogitat, locumque et conditionem eis convenientem subinde sortitur.

Egressa vero inde quasi [ipsam Ed. pr.] unum ulterius minime sustinens, sed sui proprietatem

amans affectansque esse alterum, tanquam quasi emicans jam procumbensque proclivius memoriam, ut videtur, sui ipsius assumit. Memoria vero si superiorum sit, continet adhuc animam ne longius prolatur: sin autem nostrarum rerum sit recordatio, ad nostra praecipitat, sed caelestium reminiscencia gradum sistit in caelo. Omnino autem cujuscunque meminit, id ipsum est atque efficitur: est enim meminisse, vel intelligere vel imaginari. Haec autem ipsa imaginatio non in eo consistit, quod habeat aliquid, sed quod videat disponaturque, talisque sit ipsa. Quod si sensibilia cernit, quatenus ea prospicit, catenus et profundum habet. Quum enim habeat omnia secunda quadam conditione, neque sic quidem perfecte sit et omnia: quumque rerum confinium sit, et velut in confinio posita, nimirum transferatur in ambo.

399 πρώτων ἢ ἀφίξις. Εἰ δὲ πρὸς τὰ κάτω δοίη αὐτήν, ἀναλόγως τῇ
 μνήμη καὶ τῇ φαντασίᾳ, ἔχει ὁ ἠθέλησε. Διὸ ἡ μνήμη καὶ ὅταν τῶν
 Β ἀρίστων ἦ, οὐκ ἀριστον δεῖ δὲ τὴν μνήμην λαμβάνειν οὐ μόνου ἐν
 τῷ οἶον αἰσθάνεσθαι ὅτι μνημονεύει, ἀλλὰ καὶ ὅταν διακέηται κατὰ
 τὰ πρόσθεν παθήματα ἢ θεάματα. Γένοιτο γὰρ ἂν καὶ μὴ παρακο- 5
 λουθοῦντα ὅτι ἔχει, ἔχειν παρ' αὐτῷ ἰσχυροτέρως, ἢ εἰ εἰδείη· εἰδὼς
 μὲν γὰρ τάχα ἂν εἰς ἄλλο ἔχοι, ἄλλος αὐτὸς ὢν· ἀγνοῶν δὲ ὅτι ἔχει,
 C κινδυνεύει εἶναι ὁ ἔχει· ὁ δὲ πάθημα μᾶλλον πεσεῖν ποιεῖ τὴν ψυχὴν.
 Ἄλλ' εἰ ἀφισταμένη τοῦ ἐκεῖ τόπου ἀναφίροι τὰς μνήμας ὅπως οὖν
 εἶχε κάκεῖ ἡ δύναμις· ἡ δὲ ἐνέργεια ἐκείνων, ἠφάνιζε τὴν μνήμην. 10
 Οὐ γὰρ ὡς κείμενοι ἦσαν τύποι, ἵνα ἂν ἦ ἴσως ἄτοπον τὸ συμβαῖνον,
 400 ἀλλ' ἡ δύναμις ἦν, ἡ ἀφεθεῖσα ὕστερον εἰς ἐνέργειαν. Πausαμένης
 οὖν τῆς ἐν τῷ νοητῷ ἐνεργείας, εἶδεν ἂ πρότερον ἢ ψυχὴν, πρὶν ἐκεῖ
 γενέσθαι ἰδοῦσα ἦν.

1. ἀφίξις] Cod. Ciz. ἀφίξις.
 2. ἠθέλησε] Cod. Vat. ἠθέλησεν.
 4. αἰσθάνεσθαι] Cod. Vind. A. αἰσθάνο-
 μίνν.
 6. παρ' αὐτῷ] Cod. Med. B. γὰρ αὐτῷ.
 Correxī αὐτῷ. Est etiam αὐτῷ in Mare.
 A. Vat. qui pergit ἰσχυροτέρως ἢ εἰ εἰδείη.
 Inserunt etiam ei Codd. reliqui omnes;

quare, cum abesset ab Ed., id inserendum
 duximus, recipiendumque αὐτῷ.
 7. τάχα ἂν] Cod. Vind. A. τάχα ἂν.
 ib. εἰς ἄλλο] Cod. Ciz. ἐν ἄλλο. Vat. ἐν
 ἄλλο.
 8. μᾶλλον πεσεῖν] Cod. Med. A. a pr.
 m. μᾶλλον παθεῖν ab alt. πεισεῖν. Med. B.
 πεισεῖν μᾶλλον. Vat. μᾶλλον πάσσειν.

9. ἀφισταμένη] Cod. Vat. ἐφισταμένην.
 Marc. B. supra lin. ἀφισταμένην.
 ib. ἀναφίροι] Codd. Vat. Marc. A. Ciz.
 et Vind. A. ἀναφίροι. Et sic correxi.
 10. ἠφάνιζε] Ita Codd. Ciz. et Vat.
 Reliqui cum Ed. ἢ φάνιζε.
 13. εἶδεν] Cod. Med. B. ἴδεν.

IV. *Anima in mundo supercaelesti contemplans divinae mentis ideas, per ipsam mentem velut per diaphanum luminosum cernit ipsum bonum velut solem, atque dum per principia sui videt se ipsam, nimirum et se cognoscit intelligentem esse, et se ipsam prorsus agnoscit: sed per eundem penitus actum ejusdemque potentiae divinae suam naturam actionem propriam contuetur: ideo non proprie dicitur se ipsam suumque actum et vitam priorem animadvertere, quia non utitur rationis discursu atque imaginatione, in quibus recordatio et animadversio consueta versatur. Sed cum primum inde venit in caelum, et post in aërem duo haec exercet. Omnino vero formae rerum in potentia animae cognitrice non sunt accidentia quaedam sic animae adjacentia, ut in tabella sunt literae, sed rationes, proprietates, vires quaedam essentiales, sicut rationes seminales membrorum qualitatumque corporum in potentia vegetali, et sicut proprietates plantae totius in semine. Anima igitur semper est haec omnia, sed alias quidem potius in potentia quaedam, alias vero magis in actu. Est autem anima magis res ipsae divinae, si per solum intellectum agit in ipsis, quam si interim per rationis quoque discursum vel imaginationis figmenta id ipsum animadvertat: haec enim distrahunt.*

Anima igitur in mundo intelligibili ipsum quoque bonum videt per intellectum: neque enim intellectus eam impedit, quo minus ad ipsum usque percurrat: quoniam, quod est medium, non

est corpus, ut ex hoc valeat impedire: quamvis et medium in corporibus permittit saepe a primis ad postrema descendere. Proinde si anima se ipsam dedat inferioribus, pro ipsa memoriae imaginationisque proportione reportat protinus, quod affectabat: ideo memoria etiam quando rerum est optimarum, non est optima. Memoriam vero oportet accipere non solum in eo, quod quispiam se recordari persentiat, sed etiam in eo, quod in praesentia sit affectus secundum priorum affectuum [cogitationumque] spectaculorumque similitudinem: fieri enim potest, ut, qui non animadvertit aliquod se habere, habeat id penes se validius, quam si agnosceret: si enim agnoscat, forte tanquam aliud quiddam habebit, ipse videlicet tanquam alius quiddam existens. Qui vero non considerat se habere, videtur id ipsum esse, quod habet: quae quidem affectio vehementius afficit animam, longiusque inclinatur. At si digressa jam ab ipsa regione divina, refert quoquo modo memorias, habuit et ibi vis ipsa in se memoriam, sed actus illorum quodammodo memoriam obfuscabat. Non enim dicendum est, velut adjacentes ibi figuras fuisse, ne forte absurdum quid inde contingat: sed erat potentia in actum postea emittenda. Quando ergo actus ille circa intelligibilia vigere solitus desinit, agnoscit jam anima, quae, ante quam illic esset, cognoverat.

Τί οὖν; κάκεινα νῦν αὐτῇ ἢ δύναμις, καθ' ἣν τὸ μνημονεύειν εἰς⁴⁰⁰
 ἐνέργειαν ἄγει; ἢ εἰ μὲν μὴ αὐτὰ ἐωρῶμεν μνήμη, εἶδ' αὐτὰ ᾧ κάκει
 ἐωρῶμεν· ἐγείρεται γὰρ τοῦτο οἷς ἐγείρεται, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ὄρων
 περὶ τῶν εἰρημένων. Οὐ γὰρ εἰκασία δεῖ χρώμενον ἀποφαίνεσθαι,
 5 οὐ δὲ συλλογισμῶ τὰς ἀρχὰς ἄλλοθεν εἰληφότι, ἀλλ' ἐστὶ περὶ τῶν
 νοητῶν ὡς λέγεται καὶ ἐνθάδε οὔσι τὸ αὐτὸ λέγειν τῷ αὐτῷ ὃ δύνα- B
 μιν ἔχει τὰ ἐκεῖ θεωρεῖν. Ταῦτὸ γὰρ οἶον ἐγείραντας δεῖ ὄραν τὰ
 ἐκεῖ, ὥστε καὶ ἐγείραι ἐκεῖ· οἶον εἴ τις ἀνάγων αὐτοῦ τὸν ὀφθαλμὸν
 ἐπὶ τινος ὑψηλῆς σκοπιᾶς, ὀρώη ἃ μῆδεις τῶν οὐ σὺν αὐτῷ ἀναβε-
 10 βηκότων. ἢ τοίνυν μνήμη ἐκ τοῦ λόγου φαίνεται ἀρχεσθαι ἀπὸ οὐ-
 ρανοῦ, ἥδη τῆς ψυχῆς τοὺς ἐκεῖ τόπους καταλιπούσης, ἐντεῦθεν μὲν
 οὖν ἐν οὐρανῷ γενομένη καὶ σταῖσα, θαυμαστὸν οὐδὲν, εἰ τῶν ἐνθάδε C
 μνήμην πολλῶν ἔχει, οἷον εἴρηται, καὶ ἐπιγιγνώσκειν πολλὰς τῶν
 πρότερον ἐγνωσμένων, εἴπερ καὶ σώματα ἔχειν περὶ αὐτὰς ἀνάγκη
 15 ἐν σχήμασιν ὁμοίοις. Καὶ εἰ τὰ σχήματα δὲ ἀλλάξαιτο σφαιροειδῆ

1. νῦν αὐτῇ] Codd. Ciz. Marc. A. B. Med. B. Vat. αὐτῆ. Med. A. αὐτῆ (sic). Correxī αὐτῆ.

2. αὐτὰ ὡδῆ] Codd. Ciz. Med. A. B. Marc. A. B. Vind. A. φ. Vat. ὡς. Correxī φ.

3. οἷς ἐγείρεται] Cod. Med. B. αἷς. Ciz. ἐγείρεται.

ib. ὄρων] Cod. Med. B. ὄρῶ.

6. οὐρα, τὸ αὐτὸ λέγεται ὃ] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. Vind. A. οὔσι, τῷ αὐτῷ. Pergit Vat. λέγεται. οὐ.

7. τὰ ἐκεῖ] Cod. Vat. τὰκεῖ. Ita et in sequ. cum Marc. A.

ib. Ταῦτῳ] Cod. Ciz. ταῦτόν. Vat. ταῦτο (sic).

ib. ἐγείραντας] Cod. Vind. A. ἐγείροντας.

8. ἀνάγων] Cod. Vind. A. ἐνάγων. Sequitur in Vat. αὐτὸν pro αὐτοῦ. Pro ἀνάγων fort. leg. ἀνεγείρων.

9. ὄρων] Cod. Med. B. ἡρώη.

ib. μῆ οὐδῆς] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A. μηδῆς, ut correxi.

10. Εἰ τοίνυν] Codd. Ciz. Med. B. Vat.

Marc. A. ἢ τοίνυν: et sic rescripsi.

ib. ἀπὸ οὐρανῷ] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. ἀπ' οὐρανῷ.

11. καταλιπούσης] Codd. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A. καταλιπούσης. Mox Marc. A. γεγεννημένη.

13. μνήμην] Abest a Cod. Ciz.

ib. ἔχει, οἷον] Codd. Ciz. Marc. A. et Med. B. ἔχει, Med. B. Marc. B. et Vat. οἷον. Sequens καὶ omittit Vat.

15. σφαιροειδῆ] Ita, excepto Ciz., Codd. omnes. Ed. σφαιροειδῆ.

V. *Anima in hac vita potest cognoscere divina, non per imaginationem, nec etiam per rationem sumentem ab imaginatione principia, sed per intellectum et rationem principia sumentem ab intellectu. Quando anima per rationem surgit in mentem velut in speculam, quamvis autem memoria communiter dicta omnis in [omni] imaginatione versetur, tamen memoria quaedam in ratione etiam et intellectu consistit. In anima supra caelum actus intelligentiae consuetum rationis et imaginationis occupat usum, sed in caelo resurgit usus ejusmodi, per quem reminiscitur humano quasi modo, humanae quondam vitae rerumque humanarum: nam haec supra caelum modo quodam eminentiore prospexit. Agnoscunt igitur in caelo se invicem animi, amici praesertim, atque quondam noti, cum per ipsos motus affectusque viridos animorum, tum ibi habere possunt figuram hujusmodi similem in materia liquida, cedente multo magis animo quomodocumque formatori, quam terrena materia nunc affectibus anima. Tum vero si corpora illic orbicularia sint, differentia tamen erunt indifferenteribus signa iudiciaque differentium animorum, sive in figura, ut diximus, sive mag-*

nitudine, qualitate, motu, gestu, nutu, luce, quemadmodum fit in oculis et affectibus animorum, et in variis nubibus figurae differentes atque colores. Sunt, qui velint caelicolae inter se voces edere, nam et caelos posse sonare, saltem vero mutuis inter se nutibus colloquuntur: recordantur vero in caelis divinorum magis, quam humanorum. Lapsa vero in aërem e converso: possunt autem et quando in caelo et quando in aëre sunt, propter motum naturaliter liberum et ibi per multa secula gradum sistere, et altius inde regredi. Denique quidnam prohibet, optima quaedam electione in superioribus semper esse? nihil, apud Porphyrium et Iamblicum atque Julianum.

Quid ergo? numquid eadem ipsa commemorandi potentia nobis nunc illa reducit in actum? Forsan si non reducit eadem, id agit, qua non vidimus memoria. Si autem eadem representat, agit hoc eodem, quo et ibi vidimus: hoc enim est, quod excitatur in nobis, quoties incitatur ad illa, atque hoc ipsum est, quod in his, quae dicta sunt, videt: non enim similitudine quadam et imaginaria conditione utentem illa oportet os-

400

ποιησάμενοι, ἄρα διὰ τῶν ἡθῶν, καὶ τῆς τῶν τρόπων ιδιότητος γνω-
 D δρίζοιεν· οὐ γὰρ ἄτοπον. Τὰ μὲν γὰρ πάθη ἔστωσαν ἀποθέμενοι, τὰ
 δὲ ἡθῆ οὐ κωλύεται μένειν· εἰ δὲ καὶ διαλέγεσθαι δύναιντο, καὶ οὐ-
 τως ἂν γνωρίζοιεν. Ἄλλ' ὅταν ἐκ τοῦ νοητοῦ κατέλθωσί πως, ἢ ἀνα-
 κινήσουσι τὴν μνήμην, ἐλαττόνως μέντοι ἢ ἐκεῖναι τῶν αὐτῶν, ἄλλα 5
 τε γὰρ ἔξουσι μνημονεύειν, καὶ χρόνος πλείων λήθην παντελεῆ πολ-
 λῶν πεποιηκῶς ἔσται. Ἄλλ' εἰ τραπέισαι εἰς τὸν αἰσθητὸν κόσμον
 E εἰς γένεσιν τῆδε πεσοῦνται, ποῖος χρόνος ἔσται τοῦ μνημονεύειν; ἢ
 οὐκ ἀνάγκη εἰς πᾶν βάθος πεσεῖν. Ἔστι γὰρ κινήσεις καὶ στήναι
 401 ἐπὶ τι προελθούσας· καὶ οὐδὲν δὲ κωλύει πάλιν ἐκδύναι, πρὶν γενέ- 10
 σεως ἐλθεῖν ἐπ' ἔσχατον τόπον.

Τὰς μὲν οὖν μετιούσας καὶ μεταβαλλούσας τὰς ψυχὰς, ἔχοι ἂν τις
 εἰπεῖν, ὅτι καὶ μνημονεύουσιν. τῶν γὰρ γεγενημένων καὶ παρεληλυ-
 θότων ἡ μνήμη. Αἷς δὲ ἐν τῷ αὐτῷ ὑπάρχει μένειν, τίνων ἂν αὐται
 μνημονεύοιεν; ἄστρον δὲ πέρα ψυχῆς τῶν γε ἄλλων ἀπάντων, καὶ 15

1. διὰ τῶν] Cod. Med. B. in contextu
 ἀπὸ τῶν, supra lin. ab ead. m. διά.
 ib. τῶν τρέπον] Cod. Ciz. τὸν τρέπον.
 Vat. τῶν τόπων.
 4. ἂν γνωρίζοιεν] Cod. Ciz. ἀναγνωρί-
 ζοιεν.
 ib. καθέλθωσί πως] Cod. Ciz. καθέλθωσι,
 πῶς. Vat. καθέλθωσι, πῶς.
 ib. ἀνακινήσουσι] Codd., præter Darm.

et Marc. B., omnes ἀνακινήσουσι, quod re-
 stitui.

5. ἄλλα τε] Cod. Vat. ἀλλά τε.
 7. τραπέισαι] Cod. Vat. τραπέισα.
 ib. αἰσθητὸν κόσμον] Cod. Ciz. κόσμον
 τὸν αἰσθητὸν.
 8. τῆδε] Marc. A. τῆδε.
 10. οὐδὲν δὲ] Cod. Ciz. omittit δὲ.
 12. ἔχοι] Codd., exceptis Darm. Marc.

B. et Med. A., omnes ἔχοι, quod, ut pro-
 bum, recepimus. Ed. ἔχοιεν.

13. μνημονεύουσιν] Codd. Marc. A. Med.
 B. (a pr. m.) Vat. Vind. A. μνημονεύουσι.
 Et sic correxi.

15. μνημονεύοιεν;] Cod. Vat. μνημονεύειν
 cum dist. maj.

ib. πέρα] Cod. Vat. πέρα.

tendere: neque ratiocinatione principia aliunde
 sument: sed licet de intelligibilibus (ut dicitur)
 et hic existentibus idem dicere, eo ipso videlicet,
 quod ad illa suspicienda vim possidet. Idem
 namque excitantes oportet, quæ illic sunt, con-
 templari, quod etiam excitare illic oportet: quem-
 admodum, si quis speculam ascendens eminentis-
 simam, oculis illinc intentis ea prospiciat, quæ
 nemo alius eorum, qui una cum ipso non ascen-
 derunt. Quum ergo appareat ex ratione memo-
 riam initium a cælo ducere, ubi anima superio-
 rem jam reliquerit regionem, nihil mirum est, si
 illinc in cælum profecta residensque, multarum,
 quæ apud nos fiunt, rerum memoriam recipit,
 qualium videlicet dictum est: agnoscitque multas
 ante cognitatas animas: si quidem necesse est, eas
 habere circa se corpora similibus in figuris. At
 si figuras mutant, orbicularesque efficiant, per
 ipsos mores modosque unicuique proprios agnos-
 cere videbuntur: non enim id absurdum est vel
 mirum. Esto quidem, ut passiones omnes procul
 abjecerint, mores autem nihil prohibet reservare:
 quod si etiam confabulari liceat, sic quoque mu-
 tuo se agnoscent. At quando ab intelligibili

mun-do labuntur, quanam conditione se habent?
 Forsan memoriam iterum suscitabunt, minus ta-
 men, quam ille circa eadem: alia namque habe-
 bunt, quorum reminiscantur, atque longius de-
 inde tempus integram multorum oblivionem af-
 feret. Verum si in mundum sensibilem jam de-
 lapsæ, hic in generationem cadunt: quodnam
 tempus memoriæ dabitur? forte non necessarium
 est in profundum omne præcipitari. Fieri enim
 potest, ut commotæ jam animæ ad certumque
 progressæ spatium pedem sistant: neque quic-
 quam prohibet emergere inde rursus et regredi,
 antequam ad imum generationis locum præcipi-
 tentur.

VI. Conservatricis memoriæ ministerium necessarium
 est, ubi præterire aliquid rursusque accedere potest
 vicissim præteriturum. Animis ergo cælestibus non
 videtur memoria necessaria: neque enim discurrunt
 ut novum aliquid vel inveniant, vel acquirant.

Animas igitur discurrentes sequæ varie per-
 mutant uti memoria, facile quivis potest asse-
 verare: memoria namque eorum est, quæ facta
 sunt, quæve præterierunt. Animæ vero, quæ in

δὴ καὶ περὶ ἡλίου καὶ σελήνης, ἐπιζητεῖ ὁ λόγος τὰς μνήμας, καὶ ⁴⁰¹
 τελευτῶν εἴσι καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ παντὸς ψυχὴν, καὶ ἐπιτολμήσει καὶ B
 τοῦ Διὸς αὐτοῦ τὰς μνήμας πολυπραγμονεῖν. Ταῦτα δὲ ζητῶν, καὶ
 τὰς διανοίας αὐτῶν, καὶ τοὺς λογισμοὺς τίνες εἰσὶ θεωρήσει, εἴπερ
 5 εἰσίν. Εἰ οὖν μήτε ζητοῦσι μήτε ἀποροῦσιν, οὐδενὸς γὰρ δέονται,
 οὐδὲ μαυθάνουσιν ἀ πρότερον οὐκ ἦν αὐτοῖς ἐν γνώσει, τίνες ἂν λο-
 γισμοὶ, ἢ τίνες συλλογισμοὶ αὐτοῖς γίγνοιτο ἢ διανοήσεις; ἀλλ' C
 οὐδὲ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων αὐτοῖς ἐπίνοιαι καὶ μηχαναὶ, ἐξ ὧν διοικ-
 κήσουσι τὰ ἡμέτερα, ἢ ὅλως τὰ τῆς γῆς. Ἄλλος γὰρ τρόπος τῆς εἰς
 10 τὸ πᾶν παρ' αὐτῶν εὐθημοσύνης.

Τί οὖν; ὅτι τὸν θεὸν εἶδον οὐ μνημονεύουσιν, ἢ ἀεὶ ὀρώσιν; ἕως A
 δ' ἂν ὀρώσιν, οὐκ ἔνι δῆπου φάναι αὐτοῖς ἑωρακέναι· παυσαμένων
 γὰρ, τοῦτο ἂν πάθος εἶη. Τί δέ; οὐδ' ὅτι περιῆλθον χθῆς τὴν γῆν
 καὶ τὸ πέρυσιν, οὐδ' ὅτι ἔζων χθῆς καὶ πάλαι, καὶ ἐξ οὗ ζῶσιν, ἢ
 15 ζῶσιν ἀεὶ. Τὸ δὲ ἀεὶ ταῦτόν ἐν, τὸ δὲ χθῆς τῆς φορᾶς, καὶ τὸ πέ-

1. ἐπιζητεῖ] Cod. Vat. ἐπιζητεῖν.

10. εὐθημοσύνης] Codd. Marc. A. Med.

B. Vind. A. εὐθυμοσύνης.

11. εἶδον] Cod. Med. B. ἴδον.

ib. ὀρώσιν; ἕως] Cod. Vat. ὀρώσιν. ἢ ὡς.

12. δὲ σοῦ] Codd. Ciz. Marc. A. et
 Vat. δῆσου. Quod recepi.

ib. φάναι αὐτόν] Codd. Med. A. (ex
 corr.) B. Vat. Marc. A. Vind. A. αὐ-
 τοῖς; et ita rescripsi.

13. περιῆλθον] Cod. Vind. A. προῆλθον
 cum Marc. A.

15. ἀεὶ ταῦτόν ἐν] Cod. Darm. omittit
 ἀεὶ, quod a rec. m. supra lin. ante ἐν ad-
 ditum est.

eadem penitus conquiescunt, quarumnam rerum
 reminiscuntur? Humana vero ratio si quidem in
 animis siderum quidem omnium, sed præcipue
 Solis et Lunæ requirit memoriam, hinc simili
 quadam conditione ad animam universi se trans-
 feret, ac tandem audebit negociosam in ipso Jove
 memoriam collocare. Hæc vero perquirens, con-
 siderabit præterea cogitationes ratiocinationesque
 eorum, si quæ sunt, quales præcipue sint. Jam
 vero, si neque quicquam requirunt, neque ambi-
 gunt, nulla enim re indigent, neque discunt, quæ
 antea ignoraverint, quænam ratiocinationes vel
 argumentorum subjunctiones vel excogitationes
 in eis erunt? Sed neque sollicitè de machinis
 consultabunt, quibus humana et omnino terrena
 disponant: altera enim ratio est, qua superi
 [munificè] concinne universa dispensant.

VII. *Animis cælestium corporum rectoribus non est ne-
 cessarium recordationis obsequium vel in cognitione,
 vel vita, vel motu. Suspiciunt quidem diuina intuitu
 nunquam interrupto: ubi animadvertere quidem pos-
 sunt se videre, non tamen est opus repetere se vidisse,
 cum ibi non sit ipsum vidisse, sed videre nunquam
 intermissum: nunquam igitur resumendum. Similis
 est et eorum vita semper eadem, similis et motus per-
 petuus in eorum corporibus, atque continuus, ideoque*

*uniuscujusque illorum semper unus quamvis nobis
 multiplex vel accidat vel videatur. Prospiciunt res
 quoque mutabiles intuitu quopiam non mutato, sicut
 et quispiam eadem inspectione ad aliquam horæ par-
 tem continuata cernit deambulantem in rectum, aliter
 aliterque mutatum prospectu videlicet non mutato.
 Quo quidem si judicaverit illum hic esse, ibi fuisse,
 illic fore: mutationes ejusmodi non propterea in vi-
 sione contingent, quod in spectaculo contingere judi-
 centur.*

Quid ergo? nonne Deum se vidisse reminiscuntur? an potius semper vident? quamdiu non vident, non licet eis dicere, se vidisse, alioquin hæc eorum conditio foret, qui aliquando videre desiverint. Quid ergo? neque etiam recordantur, se heri vel anno superiore terram circumcurrisse: neque se heri et jamdiu vixisse, et ex quo tempore vivant. Quinimo semper vivunt. Quod vero semper idem est, semper et unum. Quod autem in motione dicitur heri et anno superiore, perinde se habet, ac si quis impetum motumque uno pede factum patiat in multa, unumque motum, ipse alium aliumque esse multosque confingat. Hic etenim unus est motus, penes vero nos mensurantur ut multi, diesque alii quoniam et noctes intereidunt. Illic autem quum unus sit dies, quomodo poterunt esse multi? quapropter

401 Βρῦσι τοιοῦτον ἂν εἶη, οἷον ἂν εἴ τις τὴν ὀρμὴν τὴν κατὰ πόδα ἕνα γενομένην, μερίζοι εἰς πολλὰ, καὶ ἄλλην, καὶ ἄλλην, καὶ πολλὰς ποιοῖ τὴν μίαν. Καὶ γὰρ ἐνταῦθα μία φορὰ, παρὰ δὲ ἡμῖν μετροῦνται πολλαὶ, καὶ ἡμέραι ἄλλαι, ὅτι καὶ νύκτες διαλαμβάνουσιν. Ἐκεῖ δὲ μιᾶς οὔσης ἡμέρας, πῶς πολλαί; ὥστε οὐδὲ τὸ πέρυσιν. Ἄλλὰ 5 τὸ διάστημα οὐ ταύτων, ἀλλ' ἄλλο· καὶ τὸ ζωδίου τμήμα ἄλλο. Διὰ τὴν οὖν οὐκ ἐρεῖ παρήλθον τόδε, νῦν δὲ ἐν ἄλλῳ εἰμί; εἰ δὲ καὶ ἐφορᾷ τὰ τῶν ἀνθρώπων, πῶς οὐ καὶ τὰς μεταβολὰς τὰς περὶ αὐτοὺς, καὶ ὅτι νῦν ἄλλοι· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ὅτι πρότερον ἕτεροι καὶ ἕτερα, ὥστε καὶ μνήμη.

10

402 Ἡ οὐκ ἀνάγκη, οὔτε ὅσα τις θεωρεῖ ἐν μνήμῃ τίθεσθαι, οὔτε τῶν πάντη κατὰ συμβεβηκὸς ἐπακολουθούτων ἐν φαντασίᾳ γίνεσθαι, ὧν τε ἡ νόησις καὶ ἡ γνῶσις ἐναργεστέρα, εἰ ταῦτα αἰσθητῶς γίνονται, οὐκ ἀνάγκη παρέντα τὴν γνῶσιν αὐτῶν, τῷ κατὰ μέρος αἰσθητῷ τὴν ἐπιβολὴν ποιεῖσθαι, εἰ μὴ τις ἔργῳ οἰκονομοῖτό τι τῶν ἐν 15 Βμέρει τῇ γνῶσει τοῦ ὅλου ἐμπεριεχομένων. Λέγω δὲ ἕκαστου ὧδε.

1. κατὰ] Cod. Med. B. κατὰ τὰ.
2. πολλὰς ποιοῖ] Codd. Darm. Med. A. Vind. A. ποιοῖ: ut correximus.
6. ζωδίου] Cod. Vat. a pr. m. ζῳδιον, correctum in ζῳδιον.
8. τῶν ἀνθρώπων] Codd. Ciz. Marc. A.

Med. A. (ex corr.) B. Vat. τὰ ἀνθρώπων. Ego utranque lectionem conjungens descripsi: τὰ τῶν ἀνθρώπων.
11. μνήμη] Codd. Ciz. et Vat. μνήματι.
13. ἂν τε] Codd. Ciz. et Vat. ὥστε.
ib. ἐναργεστέρα] Cod. Vat. ἐναργεστέρα.

Et sic corrigendum fuit.

15. οἰκονομοῖτό τι] Codd. Ciz. Vat. οἰκονομοῖτο τι.
16. τοῦ ὅλου] Cod. Vind. A. hæc omit.

ter neque superior annus. At vero objiciet aliquis, non unum, sed aliud itemque aliud intervallum esse: aliamque esse et aliam zodiaci portionem. Cur igitur non dicat celestis anima, hanc jam præterit partem: nunc vero aliam occupo? Præterea, si humana prospiciunt, quomodo non etiam videant mutationes humanas, atque alios nunc homines esse: quod si ita, etiam ante alios extitisse, aliaque negocia, ex quo fit, ut habere memoriam videantur.

VIII. Anima cujuslibet stellæ contemplans ideas principiaque rerum omnium, habet semper in se certam universi notitiam, sive intellectualem hanc sive rationalem appellare volueris, atque interea per corpus caeleste suum corporalia sentit: sed quod minima quoque sentiat, interea nec per imaginationem animadvertit, ideoque nec in memoria collocat, cum quia hæc omnia altius jam comprehendit: tum quia apud ipsum nullius sunt momenti: tum etiam quoniam tandem jam omnia sentit, ut nihil ultra sensum mereat tanquam novum. Veruntamen per imaginationem animadvertit, ea particularia se sentire, quæ universo sunt apprime necessaria, ut stellæ, caelestia, elementa. Profecto cum propositum sit caelestibus

animis, non per hanc quidem solum partem, vel hucusque tantum, vel tamdiu diutaxat moveri, sed contemplari, et simpliciter semperque moveri, et cum quolibet in momento earum motio sit perfecta, sicutque anima illæ certæ præscriptum in se ipsis ordinem universi ita procul dubio erasurum: nulla nimirum eas cura tangit de parte quapiam loci, vel temporis, aut motus, vel de re, vel de quavis re mutabili. Itaque neque dum talia sentiunt, imaginationem attentionemque talibus adhibere coguntur. Nota circulem cæli motum nec esse alterationem, quia non mutat formam: nec esse localem, quia non mutat locum: sed esse vitalem, id est, proprium vitæ interioris actum pariter et indicium: nam agere in se moverique ex intimis proprium est viventium: caelestium vero motus est ejusmodi, quemadmodum, in animalibus pulsuum, cordisque motus, nutritioque in plantis.

Forsan vero non est necessarium, vel quodcumque aliquis intuetur, commendare memoriæ, vel illa, quæ omnino ex contingenti sequuntur, imaginatione colligere. Item quorum in animo intelligentia cognitioque rerum certior insidet, si quando res ejusmodi sensibus offerantur, non necesse est, eos intellectuali notitia prætermissa in

Πρῶτον μὲν, τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι ἃ τις ὁρᾷ, παρατίθεσθαι παρ' αὐτῷ. Ὅταν γὰρ μηδὲ διαφέρῃ, ἢ μὴ πρὸς αὐτὸν ἢ ὅλως ἢ αἰσθησις ἀπροαιρέτως τῇ διαφορᾷ τῶν ὁρωμένων κινήθεισα, τοῦτο αὐτῇ ἔπαθε μόνη, τῆς ψυχῆς οὐ δεξαμένης εἰς τὸ εἶσω, ἅτε μήτε πρὸς χρείαν 5 μήτε πρὸς ἄλλην ὠφέλειαν αὐτῆς τῆς διαφορᾶς μέλον. Ὅταν δὲ καὶ ἢ ἐνέργεια αὐτῷ ἢ πρὸς ἄλλοις ἢ καὶ παντελῶς, οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο τῶν τοιούτων παρελθόντων τὴν μνήμην, ὅπου μηδὲ παρόντων γιγνώσκει τὴν αἴσθησιν. Καὶ μὴν [ὅτι] τῶν πάντη κατὰ συμβεβηκὸς γιγνομένων οὐκ ἀνάγκη ἐν φαντασίᾳ γίγνεσθαι· εἰ δὲ καὶ γίγνοιτο, 10 οὐχ ὥστε καὶ φυλάξαι, καὶ παρατηρήσαι, ἀλλὰ καὶ ὁ τύπος τοῦ τοιούτου, οὐ δίδωσι συναίσθησιν, μάθοι ἂν τις, εἰ τὸ λεγόμενον οὕτω λάβοι. Λέγω δὲ ὧδε· εἰ μηδέποτε προηγούμενου γίνηται τὸν ἀέρα τόνδε, εἶτα τόνδε τεμεῖν, ἐν τῷ κατὰ τόπον κινεῖσθαι, ἢ καὶ ἔτι μᾶλλον διελθεῖν, οὐτ' ἂν τήρησις αὐτοῦ, οὐτ' ἂν ἐννοια βαδίζουσι 15 γένοιτο. Ἐπεὶ καὶ τῆς ὁδοῦ εἰ μὴ ἐγίγνετο τὸ τότε διανῦσαι προηγούμενον, δι' ἀέρος δὲ ἦν τὴν διέξοδον ποιήσασθαι, οὐκ ἂν ἐγένετο

1. ἃ τις] Cod. Vat. ἄτιος (sic).

2. μὴ δὲ] Cod. Vat. omittit δὲ. Hoc certe vel delendum, vel scribendum aut μὴδὲ aut μὴδέν. Illud prætulī.

ib. ἢ μὴ—ἢ ὅλως] Cod. Vat. εἰ μὴ—ἢ ὅλως.

3. κινήθεισα] Cod. Med. B. κινήθεισαι.

ib. αὐτῇ] Ita Codd. Ciz. Marc. B. et Vat. Ed. cum rell. αὐτῆς, quod vero plane abest a Codd. Vind. A. et Marc. A. Mox hic μὴ pro μήτε.

5. μέλον] Codd. Ciz. Marc. A. μέλον.

Vat. μέλον. Vind. A. μέλλον, sed duabus ultimis literis puncta subscripta sunt. Articulum omittit Marc. A. pergītque ἐνέργεια αὐτῇ πρὸς ἄλλοις ἢ καὶ. Correxī μέλον et πρὸς ἄλλοις ἢ πρὸς ἄλλας, ἢ.

6. αὐτῷ ἢ] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Vind. A. αὐτῆ, Med. A. a pr. m. αὐτῆ ἢ, in marg. γρ. αὐτῷ ἢ.

ib. ἄλλας, ἢ καὶ παντελῶς] Codd. Ciz. Med. A. B. Vat. Vind. A. ἄλλοις. Pergīt Ciz. ἢ παντελῶς. Vat. ἢ καὶ παντελῶς. Vide paullo superius.

10. ὥστε καὶ] Cod. Vat. ὥστε omisso καὶ. ib. καὶ ὁ τύπος] Fortasse post καὶ inserendum superius ὅτι.

12. γίνηται] Cod. Vat. γίνεται cum Marc. A. Et sic correxi.

14. οὐτ' ἂν] Cod. Vat. οὐ ταυτόν. In Marc. A. ante hæc est διελθῖν.

ib. τήρησις] Codd. Darm. et Med. A. (a pr. m.) στήσις, iidem αὐτῷ, sed posterior supra lin. ου.

15. ἐγίγνετο τὸ τότε] Cod. Vat. ἐγένετο τότε.

id, quod particulare sensibileque objicitur, intueri, nisi quis opere ipso dispenset aliquid: quod, tametsi particulare sit, tamen in ipsa notione totius præcipue includatur. Dico autem de quolibet hoc pacto: Principio non esse necessarium, ut, quæ videt aliquis, collocet in se ipso. Quando enim nihil interest, vel nullius est apud ipsum momenti, tunc sensus absque electione nostræ eorum, quæ videntur differentia motus, ipse quidem solus id patitur: anima vero interim id non excipit intra se ipsam: quippe quum ea ipsa visibilibus differentia neque curæ sit nobis, neque ad necessitatem vel utilitatem aliam sit collatura. Jam vero, quando quis omnino ad se ipsum agit, vel ad alia quædam, tunc rerum ejusmodi præteritarum memoriâ minime retinet, quando neque præsentium quidem percipit sensum. Quin etiam non est necessarium, ea, quæ omnino ex contingenti proveniunt, in imaginatione locari: ac si locentur, non ita collocari, ut custodiantur

atque observentur: sed ejusmodi rei figuram non afferre consensum, percipere quivis poterit, si modo, quod dicitur, sic acceperit: dico autem hunc in modum: Si nunquam principale nobis propositum fuerit, partem aëris hanc in præsentia, deinde illam dividere, dum loco movemur, vel etiam magis pertransire: profecto nunquam in deambulando hoc ipsum observantes cogitavimus. Quandoquidem nisi præcipue nobis decretum esset, tantum prorsus certæ ejusdam viæ peragere: liceret autem per aërem nobis percurrere, nunquam curæ nobis foret, in quo potissimum stadio terræ simus, vel quantum jam spatii peregerimus. Tum vero, si moveri quidem nos oporteret, neque tamen ad tempus proprie tantum, sed moveri solum. Item neque actionem aliam prorsus ullam referre solemus ad tempus, certe nunquam in memoria tempus aliud aliudque excogitavimus. Id vero ex eo patet potissimum, quoniam, quando cogitatio universum id,

402 ἡμῖν μέλειν τὸ ἐν ὄτῳ σταδίῳ γῆς ἔσμεν, ἢ ὅσον ἠνύσαμεν· καὶ εἰ
 κινεῖσθαι δὲ ἔδει, μὴ τοσόνδε χρόνον, ἀλλὰ μόνον κινεῖσθαι, μηδ'
 ἄλλην τινὰ πρᾶξιν εἰς χρόνον ἀνήγομεν, οὐκ ἂν ἐν μνήμῃ ἄλλον ἂν
 καὶ ἄλλον χρόνον ἐποίησάμεθα. Γνώριμον δὲ, ὅτι τῆς διανοίας ἐχού-
 403 σθαι, οὐκ ἂν ἔτι προσέχοι γιγνομένοις ἑκάστοις· καὶ μὴν καὶ ὅταν
 τις ταῦτὸν ἀεὶ ποιῇ, μάτην ἂν ἔτι παρατηροῖ ἑκάστα τοῦ αὐτοῦ. Εἰ
 οὖν τὰ ἄστρα φερόμενα τὰ αὐτῶν πράττοντα φέρεται, καὶ οὐχ ἵνα
 παρέλθῃ ταῦτα ὅσα παρέρχεται, καὶ τὸ ἔργον αὐτοῖς, οὔτε ἡ θέα ὦν
 πάρεισιν, οὔτε τὸ παρελθεῖν, κατὰ συμβεβηκός τε ἡ πάροδος, πρὸς 10
 Β ἄλλοις τε ἡ γνώμη μείζοσι, τά τε αὐτὰ ἀεὶ δι' ὧν διέρχονται ταῦτα,
 ὅ, τε χρόνος οὐκ ἐν λογισμῶ ὁ ἐν τοσῶδε· εἰ καὶ διηρείτο, οὐκ ἀνάγκη
 οὔτε τόπων ὦν παρίασιν, οὔτε χρόνων εἶναι μνήμην, ζώην τε τὴν
 αὐτὴν ἔχοντα, ὅπου καὶ τὸ τοπικὸν αὐτοῖς περὶ ταῦτὸν, ὡς μὴ τοπι-
 κὸν ἀλλὰ ζωτικὸν τὸ κίνημα εἶναι, ζώου ἐνὸς εἰς αὐτὸ ἐνεργοῦντος, 15
 ἐν στάσει μὲν ὡς πρὸς τὸ ἔξω, κινήσει δὲ τῇ ἐν αὐτῷ ζωῇ, αὐδίῳ
 Οὔσῃ. Καὶ μὴν εἰ καὶ χορεία ἀπεικάσειέ τις τὴν κίνησιν αὐτῶν, εἰ
 μὲν ἰσταμένη ποτὲ, ἡ πᾶσα ἂν εἴη τελεία ἡ συντελεσθεῖσα ἐξ ἀρχῆς

1. μέλλειν, πῶ] Cod. Vat. μέλλει τό.
 Marc. A. μέλλειν τό. Et ita rescripsi.

ib. ἠνύσαμεν] Cod. Vat. ἠνύσαμεν.

4. ὅτι τῆς—πραχθήσεται] Hæc in Cod.
 Med. B. ita leguntur: ὅτι πιστευούσης οὕτω
 πάντως πραχθήσεται τῆς διανοίας ἐχούσης
 τὸ πραττόμενον ὄλον—

5. πραχθήσεται] Codd. Ciz. Med. A.
 Darm. Vat. Marc. A. πραχθήσεται. Vind.
 A. πραχθήσεται. Correxī πραχθήσεται
 et distinctionem majorem in minorem mu-
 tavi.

6. προσέχοι] Codd. Ciz. et Vat. προσ-
 ἔχοιτο.

ib. ὅταν] Cod. Vind. A. ὅτε.

7. αἰ] Cod. Vat. ἂν.

ib. ἔτι παρατηροῖ] Cod. Vat. ἐπιπαρα-
 τηροῖ. Scripsi in seqq. τοῦ αὐτοῦ. Marc. A.
 habet τοῦ ταυτοῦ. Ed. τοῦ τ' αὐτοῦ.

9. παρίλθῃ] Cod. Vind. A. παρίλθοι.
 ib. περιέχεται] Codd. Ciz. Med. A. (a
 pr. m.) Med. B. Marc. A. B. (a sec. m.)
 Vind. A. περιέχεται. Vat. περιέχεται.
 Nullus cum marg. Ed. περιέχεται. Cor-
 rexi περιέχεται.

11. διέρχονται] Cod. Vind. A. διέρχεται.

ib. ταῦτα, ἡ, τε] Cod. Vat. ταῦτα, ὅτε.

13. παρίασιν] Cod. Ciz. πάρεισιν. Vat.

παρίασιν. Med. B. παρίασιν.

ib. ζῶων] Cod. Med. B. ζῶων, sed supra
 lin. ab al. m. ζῶων, quod voluisse videtur
 etiam scriptor Cod. Vind. A. et ego re-
 scripsi.

15. ζωτικὸν] Cod. Darm. ζωτικά.

ib. ἐνός] Cod. Med. B. a pr. m. τινός.

16. πρὸς τῷ] Ita præter Ciz. Codd. om-
 nes. Ed. πρὸ τό.

ib. δι τῇ] Cod. Vat. δι τὴν.

17. χορεία] Cod. Vat. χορείω.

18. τελεία ἡ] Cod. Vat. τὴ τελεία ἡ. Ego
 inde rescripsi ἡ.

quod agitur, in se habet, confiditque ita prorsus,
 ut habet, effectum iri, haud ulterius singulis,
 quæ fiunt, sese adhibet. Præterea, quando quis-
 quam idem semper agat, frustra nimirum singula
 sui operis observabit. Si ergo stellæ, dum ferun-
 tur, sua quedam agunt officia, neque moventur,
 ut hæc ipsa pertranseant, quæ prætergrediuntur:
 opusque ipsarum neque est aspiciere, quæ per-
 transeunt, neque etiam præterire, atque ipse
 transitus accidentalis est illis, circa majora in-
 terim occupatis: denique per eadem semper si-
 milique tenore discurrunt, nimirum apud eas
 tempus discreta quadam mensura minime com-
 putatur, ac etiam si distinguatur, non necessa-
 rium est, vel locorum, quæ prætereunt, vel tem-

porum memoriam retinere: præsertim quum vi-
 tam semper eandem penitus habeant, quando et
 circa eundem locum perpetuo revoluntur, adeo
 ut earum motio non tam localis quam vitalis esse
 videatur: quippe quum animal unum agat in
 semet ipsum in statu quidem quantum pertinet
 ad externa, in motu vero per vitam in ipso pro-
 priam pervigentem. Proinde si quis caelestium
 motum choreæ similem esse dicat, si modo choreæ
 aliquando desinenti, tota quidem progressio
 motionis perfecta erit a principio ad finem usque
 continuata: imperfecta vero unaquæque erit in
 parte dinumerata. Sin autem tali choreæ com-
 paretur, quæ sempiterna sit, perfecta semper
 erit. Si autem perfecta semper, non habebit

εἰς τέλος· ἀτελής δὲ, ἢ ἐν μέρει ἐκάστη. Εἰ δὲ τοιαύτη οἷα αἰεὶ, 403
 τελεία αἰεὶ· εἰ δὲ αἰεὶ τελεία, οὐκ ἔχει χρόνον, ἐν ᾧ τελεσθήσεται,
 οὐδὲ τόπον· ὥστε οὐδὲ ἔφεςιν ἂν ἔχοι οὕτως, ὥστε οὔτε χρονικῶς,
 οὔτε τοπικῶς μετρήσει· ὥστε οὐδὲ μνήμη τούτων. Εἰ μέντοι αὐτοὶ
 5 μὲν ζωὴν ζῶσι μακαρίαν, ταῖς αὐτῶν ψυχαῖς τὸ ζῆν προσεμβλέπον- D
 τες, τῇ δὲ τῶν ψυχῶν αὐτῶν πρὸς ἐν ταύτῃ τῇ νεύσει, καὶ τῇ ἐξ
 αὐτῶν εἰς τὸν σύμπαντα οὐρανὸν ἐλλάμψει, ὥσπερ χορδαὶ ἐν λύρᾳ
 συμπαθῶς κινηθεῖσαι, μέλος ἂν ἄσειαν ἐν φυσικῇ τινι ἀρμονίᾳ· εἰ
 οὔτω κινοῖτο ὁ σύμπας οὐρανὸς καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν, φερό-
 10 μενος καὶ αὐτὸς, καὶ ἄλλα ἄλλως πρὸς τὸ αὐτὸ, ἄλλης αὐτοῖς καὶ E
 τῆς θέσεως οὔσης, ἔτι ἂν μᾶλλον ὁ λόγος ἡμῖν ὀρθοῖτο, μιᾶς ζωῆς
 καὶ ὁμοίας τῆς πάντων ἔτι μᾶλλον οὔσης.

Ὁ δὲ δὴ πάντα κοσμῶν Ζεὺς, καὶ ἐπιτροπεύων καὶ διατιθεὶς, εἰς A
 αἰεὶ ψυχὴν βασιλικὴν καὶ βασιλικὸν νοῦν ἔχων, καὶ πρόνοιαν ὅπως
 15 γίγνοιτο, καὶ γιγνομένων ἐπιστάσιαν, καὶ τάξει διοικῶν, καὶ περιό-
 δους ἐλίπτων πολλὰς ἤδη καὶ τελέσας, πῶς ἂν ἐν τούτοις ἅπασι μνή-
 μην οὐκ ἔχοι, ὁπόσαι τε ἐγένοντο καὶ οἶαι αἱ περίοδοι· καὶ ὡς ἂν καὶ
 ἔπειτα γένοιτο μηχανώμενος καὶ συμβάλλων καὶ λογιζόμενος, μνη- B

1. ἢ ἐν μέρει] Cod. Med. B. εἰ ἐν μέρει.
 2. εἰ δὲ] Cod. Vat. ἢ δὲ cum Marc. A.
 3. ὥστε οὔτε] Cod. Vind. A. ὥστε οὐδὲ.
 5. μακαρίαν] Cod. Med. A. a pr. m.
 μακαρίαν.
 ib. προσεμβλέποντες.] Cod. Ciz. προσεβλί-
 ποντες.
 6. τῇ νεύσει] Cod. Ciz. omittit τῇ. Vat.
 habet νεύση.
 7. χορδαί] Cod. Vat. χορδαί.
 8. ἄσειαν] Cod. Med. B. ἄσειαν. Vat.

- ἄσειαν. Marc. A. ἄσειαν.
 9. πρὸς αὐτὸν] Cod. Vind. A. Marc. A.
 πρὸς αὐτόν.
 10. ἄλλα ἄλλως] Cod. Med. B. ἄλλως
 ἄλλα. Mox Vat. omittit τό.
 ib. ἄλλης αὐτοῖς καὶ] Codd., prater Ciz.,
 omnes αὐτοῖς καὶ. ut correxi. Sequitur in
 Marc. A. τῆς θέσεως.
 11. ἡμῖν ὁ λόγος] Codd. Med. B. Vat.
 Marc. A. Vind. A. ὁ λόγος ἡμῖν. Et sic

rescripsi.

- ib. ὀρθοῖτο] Cod. Ciz. ἡμῖν ὀρθοῖτο, (ut
 ἡμῖν bis scriptum sit.)
 13. διατιθεὶς] Cod. Med. B. διατιθείς.
 15. περιόδους] Cod. Ciz. περιόδων.
 17. οὐκ ἔχει] Codd. Ciz. Med. B. Marc.
 A. Vind. A. οὐκ ἔχει. Et sic correxi.
 18. γίνοιτο] Cod. Vind. A. γένοιτο, cor-
 rectum ex γένοντο, cum Marc. A. Ut cor-
 rigendum fuit.

tempus, in quo perfecta sit quandoque futura, neque etiam locum. Quapropter neque sic etiam appetitum, ideoque neque temporali neque locali conditione dimetietur: itaque neque horum memoria ulla continget. Præterea ea ratione magis etiam nobis ratio confirmabitur, quod scilicet illi vitam agunt beatam, in sui ipsorum animis vitam insipientes: atque ipsa suarum animarum ad ipsum unum conspiratione, et a se in totum cælum collustratione, tanquam fides in lyra motæ concorditer melodiam in naturali quadam harmonia mirifice concinunt: atque ita totum cælum vol- vitur, partesque ejus ad ipsum, agitur quidem ipsum aliter, et alia aliter, quamvis ad idem: quippe cum positio quoque illis sit alia, atque vita omnium magis etiam una sit atque persi- milis.

IX. Rector mundi Jupiter per unam simplicemque sui formam omniformem, virtute infinitam infinitorum effectricem videt, et efficit infinita: non duobus quidem actibus, sed quo actu videt, eodem efficit, atque vicissim. Absurdum vero foret dictu, cum notitiam rerum ex rebus ipsis colligere: nam per notitiam res antecedentem res efficit, neque posset infinita comprehendere, si notitiam ex infinitis aucuparetur: nunc vero non aliter per unam sui formam conspiciet infinita, quam si sol per unam sui lucem radios innumerabiles micantes inde conspiciat.

Jupiter autem exornans omnia, et moderans, et disponens, semper animam regiam mentemque regiam possidens, et qua ratione unumquodque fiat providentiam, et in ea, quæ fiunt, imperium: item ordine singula certo disponens. Præterea circuitus multos evolvens, multosque inceptos

404

μουικώτατος ἂν εἴη πάντων, ὅσω καὶ δημιουργὸς σοφώτατος. Τὸ μὲν
 Α οὖν τῶν περιόδων τῆς μνήμης καὶ καθ' αὐτὸ ἂν ἔχοι πολλὴν ἀπορίαν,
 ὁπόσος ἀριθμὸς εἴη, καὶ εἰ εἰδείη. Πεπερασμένος γὰρ ὢν ἀρχὴν τῷ
 παντὶ χρονικὴν δώσει· εἰδ' ἀπειρος, οὐκ εἰδήσει ὁπόσα τὰ αὐτοῦ
 ἔργα, ἢ ὅτι ἐν εἰδήσει καὶ μιᾷ ζωῇ αἰεὶ· οὗτος γὰρ ἀπειρος, καὶ τὸ 5
 ἐν οὐ γνώσει ἔξωθεν, ἀλλ' ἔργω, συνόντος αἰεὶ τοῦ οὕτως ἀπείρου,
 Β μᾶλλον δὲ παρεπομένου καὶ θεωρουμένου οὐκ ἐπακτῶ γνώσει. Ὡς
 γὰρ τὸ αὐτοῦ ἀπείρου τῆς ζωῆς οἶδεν, οὕτω καὶ τὴν ἐνέργειαν τὴν
 εἰς τὸ πᾶν μίαν οὔσαν, οὐχ' ὅτι εἰς τὸ πᾶν.

Α Ἄλλ' ἐπεὶ τὸ κοσμοῦν διττὸν, τὸ μὲν ὡς τὸν δημιουργὸν λέγομεν, 10
 τὸ δὲ ὡς τὴν τοῦ παντὸς ψυχὴν· καὶ τὸν Δία λέγοντες ὅτ' ἐν ὡς
 ἐπὶ τὸν δημιουργὸν φερόμεθα, ὅτ' ἐπὶ τὸ ἡγεμονοῦν τοῦ παντός.
 Ἐπὶ μὲν τοῦ δημιουργοῦ ἀφαιρετέον πάντα τὸ πρόσω καὶ ὀπίσω,
 μίαν αὐτῷ ἀτρεπτον καὶ ἄχρονον ζωὴν διδόντας. Ἡ δὲ τοῦ κόσμου
 Β ζωὴ τὸ ἡγούμενον ἐν αὐτῇ ἔχουσα, ἔτι ἐπιζητεῖ λόγον. Εἰ οὖν καὶ 15
 αὕτη μὴ ἐν τῷ λογίζεσθαι ἔχει τὸ ζῆν, μηδ' ἐν τῷ ζητεῖν ὅτι δεῖ ποι-

2. πολλὴν] Abest a Cod. Vind. A.

3. εἰ εἰδείη] Addidimus εἰ, quod aberat,
ex Codd. omnibus.ib. τῷ παντὶ χρονικὴν] Cod. Vind. A.
χρονικὴν τῷ παντί. Mox Marc. A. ἀπείρος
—αὐτοῦ.

5. οὗτος] Cod. Vat. ὄντος.

6. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. ὄντος.

8. οἶδεν] Cod. Vat. εἶδεν.

9. μίαν οὔσαν] Codd., præter Darm.
Marc. B. et Med. A., omnes οὔσαν μίαν.10. τὸ κοσμοῦν] Codd. Ciz. et Vat. καὶ
τὸ κοσμοῦν.

11. Δία λέγοντες] Ita Codd. Darm.

Med. A.B. Vat. Reliqui cum Ed. διαλι-
γοντες.ib. ὅτι—ἵτι] Cod. Vat. ὅτι—ἵτι, et sic
paulo inferius bis.13. ἀφαιρετέον] Cod. Ciz. ἀφαιρέσιον. Med.
A. ἀφαιρέσιον, supra lin. ἴον.

16. αὕτη μὴ] Cod. Vat. αὐτῇ μὴ (sic).

jam ad finem usque perducens, cur non in his omnibus memoriam habeat, recordatus scilicet quot et quales revolutiones actæ jam fuerint: rursusque quemadmodum in posterum fiant, machinans et conjiciens et excogitans, atque ita maxime omnium memor erit, eoque magis, quo et sapientior architectus. Quantum igitur ad ipsam revolutionum memoriam pertinet, etiam per se ipsum dubitationem affert plurimam, videlicet quantum sit numerus, et utrum comprehendatur. Si enim definitus sit, temporarium dabit principium universo: sin vero infinitus, non comprehendit ille rector, quot ejus opera sint, nisi forsau dicatur, eum in notitia vitæque una semper existere, atque ita infinitum illic esse, et illic consistere unum, non quidem per cognitionem extrinsecus incidentem, sed re ipsa consistens: quippe cum ipsum sic infinitum semper maneat simul totum, potius autem comitetur conspiciaturque non adventitia notione: nam quemadmodum infinitum suæ vitæ cognoscit, sic etiam actionem diffusam per universum infinitam esse, præsertim quum sit una, neque tamen ob hoc ipsam, quod ad universum se conferat.

X. Ordo universi, qui paulatim evolvitur in materia, simul totus est immutabilisque in utroque Jove, tum in primo, qui est intellectus purus mundi artifex segregatus: tum in Jove secundo, qui est intellectualis anima, dux mundi conjunctus. Neuter itaque Jupiter cogitatione discurrit ambiguo more de rebus agendis: præsertim quia anima æterno quodam intuitu suspicit universi ordinem in primo Jove, tenetque firmum, totamque mundi materiam subjectam habet, et intrinsecus eam agit, ex una sui vita quasi ex uno cardine cuncta facillime versans, ut merito nihil ejus actioni resistat, nulla incidat ambiguitas.

Exornator autem est duplex: nam alterum quidem velut artificem dicimus, alterum vero ut animam universi: et quando nominamus Jovem, aliquando mundi artificem intelligimus, aliquando vero totius mundi ducem. Profecto ab ipso totius architecto quicquid prius dicitur et posterius, procul segregare debemus, unicam ipsi et immutabilem temporisque expertem vitam attribuentes. At mundi vita quæ hoc ipsum ut ducat, in se naturaliter habet, inquisitionem adhuc rationemque videtur exigere: numquid et ipsa vitam suam in ratiocinatione non habeat, neque in

εἶν; ἤδη γὰρ ἐξεύρηται καὶ τέτακται, ἃ δεῖ οὐ ταχθέντα· τὰ γὰρ ⁴⁰⁴
ταχθέντα ἦν τὰ γιγνόμενα· τὸ δὲ ποιοῦν αὐτὰ ἢ τάξις. τοῦτο δὲ ψυ-
χῆς ἐνέργεια ἐξηρημένης μενούσης φρονήσεως, ἧς εἰκὼν ἢ ἐν αὐτῇ
τάξις. Οὐ τρεπομένης δὲ ἐκείνης ἀνάγκη μηδὲ ταύτην τρέπεσθαι·
5 οὐ γὰρ ὁ τὲ μὲν βλέπει ἐκεῖ, ὁ τὲ δὲ οὐ βλέπει· ἀπολειπομένη γὰρ C
ἂν ἀποροῖ. Μία γὰρ ψυχὴ, καὶ ἐν ἔργον. Τὸ γὰρ ἡγεμονοῦν ἐν
κρατοῦν αἰεὶ, καὶ οὐχ ὁ τὲ μὲν κρατοῦν, ὁ τὲ δὲ κρατούμενον· πόθεν
γὰρ τὰ πλείω, ὥστε καὶ γένεσθαι μάχην ἢ ἀπορίαν; καὶ τὸ διοικοῦν
ἐν τὸ αὐτὸ αἰεὶ ἐθέλει. διὰ τί γὰρ ἂν ἄλλο καὶ ἄλλο ἵνα εἰς πλείω
10 ἀπορῇ, καὶ τοι εἰ καὶ ἐν οὔσα μεταβάλοι, οὐκ ἂν ἀποροῖ. οὐ γὰρ ὅτι D
εἶδη πολλὰ τὸ πᾶν καὶ μέρη ἔχει, καὶ ἐναντιώσεις πρὸς τὰ μέρη, διὰ
τοῦτο ἂν ἀποροῖ ὅπως διαθεῖτο· οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐσχάτων, οὐδ' ἀπὸ
τῶν μερῶν ἄρχεται, ἀλλ' ἀπὸ τῶν πρώτων· καὶ ἀπὸ πρώτου ἀρξαμένη
ὁδῶ ἀνεμποδίστω ἐπὶ πάντα εἶσι καὶ κοσμεῖ· καὶ διὰ τοῦτο κρατεῖ,
15 ὅτι ἐφ' ἐνὸς ἔργου μένει τοῦ αὐτοῦ, καὶ ταυτόν· εἰ δὲ ἄλλο καὶ ἄλλο
βούλοιο, πόθεν τὸ ἄλλο; εἴθ' ὅ, τι χρὴ ποιεῖν, ἀπορήσει, καὶ ⁴⁰⁵
ἀσθενήσει τὸ ἔργον αὐτῇ, εἰς ἀμφίβολον τοῦ πράττειν ἐν λογισμοῖς ^A
ιοῦση.

3. ἐνέργεια] Cod. Ciz. ἐνεργεία. Vind. A.
^{ως} (sic) ἐνέργεια.

ib. μίσης οὔσης] Codd. Darm. et Med.
A. (hic a pr. m.) μενούσης. Et sic correxi.

7. κρατοῦν αἰεὶ] Cod. Vind. A. κρατού-
μενον.

9. ἐν τῷ αὐτῷ] Codd. Ciz. Marc. A.
Med. B. Vat. ἐν τὸ αὐτό. Med. A. ἐν τῷ
αὐτῷ.

ib. ἄλλο καὶ] Codd. Marc. A. Med.

A. B. Vat. Vind. A. καὶ ἄλλο καὶ.

10. εἰ καὶ] Cod. Vat. omittit καὶ.

ib. μεταβάλοι] Codd. Marc. A. Ciz.
Med. B. μεταβάλλοι. Vat. μεταβάλλει.
Pro ἤδη marg. Ed. εἶδη. Quod recepi.

12. τοῦτο ἂν] Cod. Ciz. Vat. omittunt
ἂν. Cod. Vat. statim habet ἀποροῖ pro
ἀποροῖ.

13. πρώτων] Cod. Vat. πῶν πρώτων.

14. ἀνεμποδίστω] Cod. Vind. A. ἀνεμ-

πίστω.

ib. εἶσι] Cod. Vat. ἴσχει, subscripto εἶσι.
ib. διὰ τῶ] Codd. fere omnes διὰ τοῦτο,
nullus cum marg. Ed. δι' αὐτό. Sed Marc.
B. διατοκρατεῖ. Ego plerisque secutus
sum.

15. δὲ καὶ ἄλλο] Codd. omnes δὲ ἄλλο
καὶ ἄλλο. Quod recipiendum fuit.

18. ιοῦση] Cod. Med. B. ιούσι.

perquirendo, quidnam potissimum sit agendum? Jam enim inventum ordinatumque est, quid faciendum sit, non quidem per hæc ipsa, quæ ordinantur: quæ enim ordinantur, hæc ipsa sunt, quæ gignuntur: quod vero hæc agit, est ordo. Id autem est actio animæ dependentis a sapientia permanente, cujus quidem imago est ordo, qui viget in anima. Quum vero non permutetur illa, necessarium est, hanc quoque non permutari: non enim aliquando quidem illuc suspicit, aliquando vero non suspicit: alioquin, si intermiserit, protinus ambiget. Sed enim una est anima, unumque opus. Quod enim ducis unius obtinet dignitatem, semper exsuperat: neque alias quidem superat, alias superatur: undenam plura illic sint, adeo ut pugna illic oriatur, vel ambiguitas. Jam vero gubernator unus semper affectat idem: quid enim in causa sit, ut aliud rursusque

aliud concupiscat, ita, ut in plura distractus ambigere compellatur? Quin etiam et si existens una mundi anima quoquo modo permutet, tamen non dubitabit: non enim ex eo, quod mundus [multa] multas species et partes et oppositiones habet ad partes, ob hoc tamen ambiget quomodo disponatur: neque enim ab ultimis, neque a partibus exorditur, sed a primis incipiens, et a primo via quadam ab impedimentis omnino remota per omnia se diffundit et ornat, atque ob hoc ipsum dominatur et superat, quoniam ipsa eadem in eodem opere permanet et ad idem: sin autem aliud velit et aliud, undenam aliud concupiscet? Deinde sic affecta, quid potius sit agendum, ambiget, atque ita debilitabitur ejus officium in agendo, si quidem ratiocinando in agendi ambiguum distrahatur.

405
 Α Ἔστι γὰρ ὡσπερ ἐφ' ἐνὸς ζώου ἡ διοίκησις, ἡ μὲν τις ἀπὸ τῶν
 ἔξωθεν καὶ μερῶν, ἡ δέ τις ἀπὸ τῶν ἔνδον καὶ τῆς ἀρχῆς. Καθάπερ
 ἰατρὸς μὲν ἔξωθεν ἀρχόμενος, καὶ κατὰ μέρος, ἄπορος πολλαχῆ, καὶ
 βουλεύεται· ἡ δὲ φύσις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀπροσδεῆς βουλεύσεως· καὶ
 δεῖ τοῦ παντὸς τὴν διοίκησιν καὶ τὸν διοικούντα ἐν τῷ ἡγεῖσθαι οὐδ'
 Β κατ' ἰατροῦ ἔξιν εἶναι, ἀλλ' ὡς ἡ φύσις. Πολὺ δὲ μᾶλλον ἐκεῖ τὸ
 ἀπλοῦν, ὅσω κατὰ πάντων ἐμπεριελημμένων ὡς μερῶν ζώου ἐνός.
 Πάσας γὰρ τὰς φύσεις κρατεῖ μία· αἱ δὲ ἔπονται, ἀνηρηγμένα καὶ
 ἐξηρηγμένα, καὶ οἶον ἐκφῦσαι, ὡς αἱ ἐν κλάδοις, τῇ τοῦ ὄλου φυτοῦ.
 Τίς οὖν ὁ λογισμὸς, ἢ τίς ἀρίθμησις, ἢ τίς ἡ μνήμη, παρούσης αἰεὶ 10
 φρονήσεως, καὶ ἐνεργούσης, καὶ κρατούσης, καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ διοι-
 κούσης; Οὐ γὰρ δὴ ὅτι ποικίλα καὶ διάφορα τὰ γιγνόμενα, δεῖ συν-
 επόμενον ταῖς τοῦ γιγνομένου μεταβολαῖς καὶ τὸ ποιοῦν ἡγεῖσθαι.
 Ὅσῳ γὰρ ποικίλα τὰ γιγνόμενα, τοσούτῳ τὸ ποιοῦν ὡσαύτως μένον.
 Πολλὰ γὰρ καὶ ἐφ' ἐνὸς ἐκάστου ζώου τὰ γιγνόμενα κατὰ φύσιν, καὶ 15

1. ὡσπερ] Abest a Cod. Vind. A.
 ib. ἡ μὲν τις] Cod. Vind. A. εἰ δὲ τις ἢ
 μὲν τις; sed tria priora vocabula punctis
 notata sunt.

4. βουλεύεται] Codd. Vat. et Vind. A.
 (hic a pr. m.) βούλειται.
 ib. καὶ δεῖ] Cod. Ciz. καὶ δεῖ.

7. ὅσω] Cod. Ciz. ὅσα. Marc. A. ὅσω
 καὶ πάντων.

ib. ἐμπεριελημμένων] Codd. Ciz. Med.
 B. Vat. Vind. A. Marc. A. περιελημ-
 μένων.

9. ἐκφῦσαι] Cod. Vat. ἐκφύσαι.
 ib. ὡς αἱ] Cod. Ciz. ὡς καὶ.

ib. τοῦ ὄλου] Codd. Darm. et Med. A.,
 uterque a pr. in., τοῦ ἄλλου.

12. διάφορα] Cod. Vat. διαφορὰ correc-
 tum ex διάφορα.

13. τὸ ποιοῦν] Cod. Ciz. τόποις αὐ.

14. γιγνόμενα] Cod. Vind. A. λεγόμενα;
 sed in m. ut Ed.

XI. Qua proportione singula naturæ partium singula-
 rum in quolibet vivente dependent ab una quadam
 viventis totius naturæ communi, eadem omnes mun-
 danorum naturæ ab una communi totius mundi natu-
 ra. Sicut ergo viventis cujusque natura in se con-
 tinens naturaliter seminales partium effectuumque
 naturalium rationes nec laborat, neque consultat in
 agendo, neque transmutatur, dum diversa producit,
 præsertim quoniam agit ex intimis, nec ex multis
 velut partibus inchoat opus, sed ex uno velut omnium
 cardine cuncta derivat: ita neque natura mundi con-
 sultat in opere, vel laborat, vel permutatur: quippe
 cui sic ad opus se suum habeat, sicut naturam par-
 ticularem ad suum se modo dicebamus habere, atque
 etiam multo præstantius, præsertim quia instrumen-
 tum est æternæ infinitæque sapientie ductum semper
 ad eadem ricissim, eodemque tenore, totique materia
 præsidet. Ars quin etiam quando per habitum naturæ
 similem denique agit sine consultatione, vel electione,
 vel attentione jam agit: imo vero si tunc ad atten-
 tionem ejusmodi redeat, impeditur sapius et aberrat,
 quasi attentio talis non pertineat ad naturam.

Est enim gubernatio mundi tanquam animalis
 unius, sed hæc ipsa gubernatio animalis partim
 tractat extrinsecus, atque partes: partim vero ab
 intrinseco regit atque principio. Medicus quidem

incipiens ab extrinseco, per partesque procedens,
 incedit sæpe dubius atque consultat. Natura
 vero, quum ab intimo ducat principio, consulta-
 tione non indiget: oportet autem mundi totius
 gubernationem atque gubernatorem in dispen-
 sando non medici, sed naturæ more procedere.
 Multo vero magis illic servari simplicitatem, quo
 magis ibi intus comprehensa sunt omnia, velut
 animalis unius membra: omnes namque naturas
 una natura complectitur, reliquæ vero sequuntur,
 dependentes inde et prodeuntes, atque ita quasi
 pullulantes, quemadmodum naturæ ramorum ab
 ipsa arboris universæ natura. Quenam igitur
 ratiocinatio, vel numeratio, vel memoria? Cum
 adsit sapientia semper et agat et dominetur, at-
 que semper eodem tenore gubernet. non enim ex
 eo, quod varia sunt et diversa, quæ fiunt, putan-
 dum est, etiam effectorem cum ipsis eorum, quæ
 fiunt mutationibus habere communionem. Qua-
 tenus enim varia sunt, quæ fiunt, eatenus effector
 ipse eodem tenore consistit. Multa enim sunt,
 quæ gignuntur in unoquoque etiam animalium
 naturaliter, neque simul omnia. Diversæ quidem
 ætates et in certis temporibus germinationes cer-
 tæ, velut cornuum, barbæ, papillarum: item

οὐχ ὁμοῦ πάντα· αἱ ἡλικίαι, αἱ ἐκφύσεις ἐν χρόνοις, οἷον κεράτων, ⁴⁰⁵
 γενείων, μαζῶν αὐξήσεις, ἀκμαί· γενέσεις ἄλλων, οὐ τῶν πρόσθεν
 λόγων ἀπολλυμένων, ἐπιγιγνομένων δὲ ἄλλων. Δῆλον δὲ ἐκ τοῦ καὶ D
 ἐν τῷ γεννωμένῳ αὖ ζῶν τὸν αὐτὸν καὶ σύμπαντα λόγον εἶναι. Καὶ
 5 δὴ τὴν αὐτὴν φρόνησιν ἄξιον περιθεῖναι, καὶ ταύτην καθ' ὅλου εἶναι,
 οἷον κόσμου φρόνησιν ἐστῶσαν, πολλὴν μὲν καὶ ποικίλην, καὶ αὖ
 ἀπλὴν ζώου ἐνὸς μεγίστου, οὐ τῷ πολλῷ ἀλλοιουμένην, ἀλλὰ ἓνα
 λόγον, καὶ ὁμοῦ πάντα· εἰ γὰρ μὴ πάντα, οὐκ ἐκείνη, ἀλλὰ τῶν E
 ὑστέρων καὶ μερῶν ἢ φρόνησις.

10 Ἄλλ' ἴσως τὸ μὲν τοιοῦτον ἔργον φύσεως ἂν τις εἴποι· φρονήσεως ⁴⁰⁶
 δὲ ἐν τῷ παντὶ οὔσης, καὶ λογισμοὺς ἀνάγκη καὶ μνήμας εἶναι.
 Ἔστι δὲ τοῦτο ἀνθρώπων, τὸ φρονεῖν ἐν τῷ μὴ φρονεῖν τιθεμένων,
 καὶ τὸ ζητεῖν φρονεῖν τὸ αὐτὸ τῷ φρονεῖν νενομικῶτων. Τὸ γὰρ λογι-
 ζεσθαι τί ἄλλο ἂν εἴη, ἢ τὸ ἐφίεσθαι εὐρεῖν φρόνησιν, καὶ λόγον
 15 ἀληθῆ, καὶ τυγχάνοντα νοῦ τοῦ ὄντος; ὅμοιος γὰρ ὁ λογιζόμενος B
 κιθαρίζοντι εἰς κιθάρισιν, καὶ μελετῶντι εἰς ἕξιν, καὶ ὅλως τῷ μαν-

3. Δῆλον δὲ] Codd. Vind. A. Marc. A.
 δῆλον δὲ καί.
 ib. τοῦ καὶ] Cod. Med. B. omittit καί.
 4. αὖ ζῶν] Cod. Vat. omittit αὖ.
 ib. σύμπαντα] Cod. Ciz. σύμπαν τόν.
 ib. Καὶ δὴ] Cod. Med. B. καὶ δὴ.

12. ἐν τῷ μὴ φρονεῖν] Codd. Marc. A.
 Vat. Vind. A. omittunt hæc.
 13. τὸ αὐτὸ] Abest a Cod. Vat. Se-
 quitur in Ciz. et Med. A. τοῦ, sed supra
 lin. habent τῷ.
 14. ἂν εἴη] Cod. Vind. A. omittit ἂν.

Marc. A. τί ἂν ἄλλο εἴη.
 ib. φρόνησιν] Ita cum Ed. non nisi Darm.
 et Med. A. (a pr. m.). Reliqui omnes
 φρονεῖν, sed Marc. A. tribus punctis super-
 scriptis.

augmenta certa floresque ætatis: rursus præ-
 scripta propagatio prolis, qua generantur alia,
 prioribus interim seminariis rationibus nequa-
 quam deficientibus, sed aliis præterea gemitis.
 Quod quidem ex eo patet, quod in animali inde
 genito eadem seminaria ratio totaque servatur.
 Jam vero operæ pretium est asserere, eandem
 sapientiam hic vigere, atque hanc esse universa-
 lem, velut mundi sapientiam consistentem: mul-
 tam quidem ac variam, rursusque simplicem ani-
 malis unius omnium maximi, quæ quidem ex
 ipsa operum multitudine non evadat varia, sed
 una ratio sit simulque omnia: alioquin nisi sit
 omnia, non erit ipsa, sed potius quædam poste-
 riorum et partium sapientia.

XII. Cogitatio per plura deinceps ordine currens est
 motus aliquis absoluta notitia carens, atque ob indi-
 gentiam veritatem sapientiamque appetens consum-
 matam, ideo discursio ejusmodi, vel consultatio, vel
 electio non pertinet ad mentem vel animam mundi
 reatricem, possidentem ab ævo habitum sapientiæ ple-
 num, et integram cum idearum, tum rationum semi-
 naliū plenitudinem, qua quidem plenitudine res fu-

turas anticipat in præsentibus, et, quibus modis sint
 futuræ, discernit, quarum ipsamet est opifex, sola
 toti suæ materiæ dominans, nec impedimentis ob-
 noxia: ideoque nec sollicita, vel ambigua, vel inqui-
 rens, sed natura sua omniformi universum sibi con-
 formans. Quum vero hæc ipsa natura sit intelli-
 gentia et voluntas, merito non consilio tractat mundi
 materias, sed sapientia firmatum [Ed. pr. firma tum]
 naturaliter, tum etiam voluntarie fabricante.

Forsan vero, quod ejusmodi est, quispiam na-
 turæ opus esse fatebitur: sed cum in universo
 sapientia sit, necessario rationis quoque discursio-
 nes et memoriam esse putabit. Verum id
 quidem hominum est, sapere in non sapiendo
 ponentium, putantiumque, idem esse inquirere
 sapientiam atque sapere. Nam ratione discurrere
 quidnam aliud est, quam appetere sapientiam in-
 venire, veramque rationem mentis [vere] veræ
 competentem? Qui enim ratiocinatur, similis est
 pulsanti citharam absolute pulsationis gratia, at-
 que meditati ad habitum consequendum, et om-
 nino discenti gratia cognoscendi. Ratiocinator
 enim id querit addiscere, quod qui jam habet
 est sapiens: quapropter in statu quodam et sta-

406

θάνοντι εἰς γνῶσιν. Ζητεῖ γὰρ μαθεῖν ὁ λογιζόμενος, ὅπερ ὁ ἤδη ἔχων, φρόνιμος· ὥστ' ἐν τῷ στάντι τὸ φρονεῖν. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ λογισάμενος. ὅταν γὰρ εὔρη ὁ δεῖ, πέπανται λογιζόμενος, καὶ ἀνεπαύσατο ἐν τῷ φρονῆσαι γενόμενος. Εἰ μὲν οὖν κατὰ τοὺς μανθάνοντας τὸ ἠγούμενον τοῦ παντὸς τάξομεν, λογισμοὺς ἀποδοτέου⁵ C καὶ ἀπορίας, καὶ μνήμας συμβάλλοντος τὰ παρεληλυθότα τοῖς παροῦσι καὶ τοῖς μέλλουσιν. Εἰ δὲ κατὰ τὴν εἰδότα ἐν στάσει ὄρον ἐχούση, νομιστέου αὐτοῦ εἶναι τὴν φρόνησιν. Εἶτα εἰ μὲν οἶδε τὰ μέλλοντα, τὸ γὰρ μὴ εἰδέναί λέγειν ἄτοπον, διὰ τί οὐχὶ καὶ ὅπως ἔσται οὐκ εἰδήσει; εἰ δὲ εἰδήσει καὶ ὅπως ἔσται, τί ἔτι δεῖ τοῦ λογί-¹⁰ D ζεσθαι, καὶ τοῦ τὰ παρεληλυθότα πρὸς τὰ παρόντα συμβάλλειν; καὶ ἡ γνῶσις δὲ τῶν μελλόντων, εἴπερ αὐτῷ συγχωρεῖται παρῆναι, οὐ τοιαύτη ἂν εἴη, οἷα τοῖς μάντεσι πάρεστιν, ἀλλ' οἷα αὐτοῖς τοῖς ποιούσι τοῖς πεπιστευκόσιν ὅτι ἔσται. Τοῦτο δὲ ταῦτόν τοῖς πάντα κυ-¹⁵ ρίοις, οἷς οὐδὲν ἀμφίβολον οὐδὲ ἀμφιγνοούμενον· οἷς ἄρα ἄραρεν ἡ δόξα, τούτοις παραμένει. Ἡ αὐτὴ ἄρα καὶ περὶ μελλόντων φρόνη-²⁰ E σις, οἷα καὶ ἡ περὶ παρόντων κατὰ τὸ ἐστάναι. Τοῦτο δὲ λογισμοῦ ἔξω. Ἄλλ' εἰ μὴ οἶδε τὰ μέλλοντα ἂ αὐτὸς, εἰ ποιήσει, οὐδὲ εἰδήσει ποιῆσαι, οὐδὲ πρὸς τι βλέπων ποιήσει, ἀλλὰ τὸ ἐπελθὼν ποιήσει.

1. Ζητεῖ] Cod. Vat. ζητεῖν.
 ib. ἤδη] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Vind. A. ὁ ἤδη. Inde addidit ὁ.
 2. ὥστ' ἐν] Codd. Marc. A. Vat. ὥσπερ ἐν.
 Pro ἤδη paullo superius Marc. A. ὁ ἤδη.
 3. λογισάμενος] Codd. Med. A. et Vind. A. (hic supra lin.) λογίζόμενος.
 4. γινόμενος] Cod. Vat. γινόμενος.
 6. παρεληλυθότα] Codd. Med. B. Vat. Vind. A. παρεληλυθότα. Ut correxi.
 7. μέλλουσιν] Codd. Ciz. Med. A. B. Vat. Marc. A. B. τοῖς μέλλουσιν. Quare addidit τοῖς, quod aberat.
 8. αὐτοῦ εἶναι] Cod. Vat. αὐτοῦ αὐτοῦ εἶναι.

ib. Εἶτα εἰ μὲν οἶδε τὰ κατὰ τὸν εἰδότα μέλλοντα] Sic Ed. Sed Codd. Ciz. Med. B. Vat. εἶτα εἰ μὲν οἶδ' τὰ μέλλοντα. Cod. Darm. in marg. γρ. εἶτα μὲν οἶδε τὰ. Med. A. εἰ δὲ κατὰ τὸν εἰδότα et in marg. ab antiqua manu ut Darm. Verba κατὰ τ. εἰδ. omittit etiam Marc. A. Quare correxi.
 10. τί ἔτι δεῖ] Cod. Vat. τί εἶδει. Mox Marc. A. omittit τὰ.
 11. παρόντα] Cod. Med. B. παρεληλυθότα.
 13. οἷα] Codd. Vat. Marc. A. et Vind. A. οἷα. Mox Vind. A. omittit τοῖς cum Marc. A.
 14. πάντα] Cod. Ciz. πάντα.

15. οὐδὲν] Cod. Vat. οὐδὲνα.
 ib. ἀμφιγνοούμενον] Cod. Vat. ἀμφιγνοούμενον.
 17. ἡ περὶ] Cod. Vind. A. ἡ περὶ τῶν.
 ib. λογισμοῦ] Cod. Med. B. συλλογισμοῦ.
 18. αὐτὸς, εἰ ποιήσει] Codd. omnes omittunt εἰ. Codd. Darm. et Med. A. a pr. m. habent αὐτὸς εἰδήσει. Marc. A. omittit εἰ ποιήσει—ἄρα καθ' ὁ.
 ib. οὐδὲ εἰδήσει—καθ' ὁ ποιήσει] Desunt in Cod. Vind. A.
 19. οὐδὲ πρὸς] Cod. Med. B. οὐδέτι πρὸς.
 ib. ἀλλὰ τὸ ἐπελθὼν ποιήσει] Desunt in Codd. Ciz. et Vat.

bili est sapientia. Testatur id et ipse ratiocinator: nam cum primum invenit, quod optabat, cessat ratiocinari, et in sapientia ipsa positus conquiescit. Si igitur ipsum mundi ducem vicem habere discentium arbitremur, nimirum rationis discursiones dubitationesque illi et memoriam tribuamus, conferenti videlicet præterita cum præsentibus et futuris. Sin autem ita potius se habere putemus, quemadmodum, qui cognoscat in statu quodam suum terminum possidente, merito sapientiam ei potius convenire censebimus. Præterea si futura novit, absurdum enim esset id negare, cur non etiam, quomodo futura sint, teneat? Quod si, quomodo etiam futura sint, noverit,

quidnam amplius opus est ratione pervestigare, ac præterita cum præsentibus comparare? Rursus cognitio futurorum, si modo ei concedatur adesse, non utique talis crit, qualis inesse vatibus consuevit, sed qualis effectoribus ipsis certo scientibus ita fore. Id vero est omnium auctoritatem habentibus, quibus nihil hæsitans, nihil contingit ambiguum, et quorum sententia cui semel assensit, perpetuo acquiescit. Eadem igitur illic est sapientia de futuris, quæ et de præsentibus secundum statum. Id autem est a rationis investigatione remotum, ac nisi futura cognoscat, quæ ipse facturus sit, neque etiam sciet facere, neque ad aliquid spectans efficiet, sed, quod forte inci-

τοῦτο δὲ ταῦτόν τῳ εἰκῆ. Μένει ἄρα καθ' ὃ ποιήσει· ἀλλ' εἰ μένει⁴⁰⁶
καθ' ὃ ποιήσει, οὐκ ἄλλως ποιήσει, ἢ ὡς οἶον τὸ ἐν αὐτῷ παράδειγμα
ἔχει· μοναχῶς ἄρα ποιήσει, καὶ ὡσαύτως· οὐ γὰρ νῦν μὲν ἄλλως,
ὔστερον δὲ ἄλλως. Ἡ τί κωλύει ἀποτυχεῖν; εἰ δὲ τὸ ποιούμενον F
5 διαφόρως ἔξει, ἀλλ' ἔσχε γε διαφόρως οὐ παρ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ δουλεῦον
λόγοις· οὔτοι δὲ παρὰ τοῦ ποιούντος· ὥστε ἠκολούθησε τοῖς ἐφεξῆς
λόγοις. ὥστε οὐδαμῆ τὸ ποιῶν ἀναγκάζεσθαι πλανᾶσθαι, οὐδ' ἀπο-
ρεῖν, οὐδ' ἔχειν πράγματα ὡσπερ τινὲς ᾤθησαν δύσκολον εἶναι τὴν
τῶν ὄλων διοίκησιν. Τὸ γὰρ ἔχειν πράγματα ἦν, ὡς ἔοικε, τὸ ἐπι-
10 χειρεῖν ἔργοις ἀλλοτρίοις· τοῦτο δὲ, ὧν μὴ κρατεῖ. Ὡν δέ τις κρατεῖ G
καὶ μόνος, τίνος ἂν οὔτος δέοιτο, ἢ αὐτοῦ, καὶ τῆς αὐτοῦ βουλήσεως;
τοῦτο δὲ ταῦτόν τῆς αὐτοῦ φρονήσεως· τῳ γὰρ τοιούτῳ ἢ βούλησις, 407
φρόνησις. Οὐδενὸς ἄρα δεῖ τῳ τοιούτῳ εἰς τὸ ποιεῖν, ἐπειδὴ οὐδ' ἡ^A
φρόνησις ἀλλοτρία· ἀλλ' αὐτὸς οὐδενὶ ἐπακτῳ χρώμενος, οὐδὲ λογισ-
15 μῳ τοίνυν, οὐδὲ μνήμῃ· ἐπακτὰ γὰρ ταῦτα.

Ἄλλὰ τί διοίσει τῆς λεγομένης φύσεως ἢ τοιαύτη φρόνησις, ἢ ὅτι A
ἢ μὲν φρόνησις πρῶτον, ἢ δὲ φύσις ἔσχατον; Ἰνδαλμα γὰρ φρονή-

1. ἀλλ' εἰ μένει καθ' ὃ] Cod. Vind. A. ἀλλά; idem cum Ciz. εἰ μὲν, Cod. denique Vind. A. καθ' ὃς.

2. ἢ ὡς] Cod. Vat. solus ὡς. Rell. cum Ed. ὡς. Fort. leg. ὡς οἶον πε σό.

3. ἔχει] Cod. Vind. A. ἔξει, sed supra lin. χ.

5. δουλεῖον] Ita Codd. Vat. et Vind. A.

Cod. Ciz. δουλεῖον. Reliqui cum Ed. δου-
λεῖον.

6. οὔτοι δὲ—ὁ λόγος] Desunt hæc in Cod. Vind. A. Pro ὁ λόγος omnes, excepto Marc. B., habent λόγους, sed Darm. et Med. A. nomisi ex corr. Ego correxi.

7. ἀναγκάζεσθαι] Cod. Med. B. ἀναγκά-

ζεσται.

11. τίνος ἂν] Cod. Med. B. τίνος ἄρ.
ib. αὐτοῦ—αὐτοῦ] Codd. Med. B.A.
Vat. bis αὐτοῦ.

13. ἐπειδὴ] Marc. A. ἐπέι.

16. ἢ τοι.—ἢ ὅ.] Fic. legisse videtur ἢ
τοιούτῳ—ἢ ὅτι. Prius habet Marc. A.

derit, aget: id vero nihil aliud est, quam casu facere. Permanet igitur, qua ratione faciet: ac si permaneat, qua ratione faciet, certe non faciet aliter, quam designet, quod in eo existit exemplar: uno itaque tenore et eadem semper faciet ratione. Non enim nunc quidem aliter, aliterve in posterum, alioquin quidnam prohibebit, ab instituto procul errare? Sin autem opus ipsum se differenter habebit, non a se ipso quidem hanc differentiam possidebit, sed quatenus seminariis serviet rationibus: hæc vero ab effectore dependent: quapropter officium seriem ipsam sequitur rationum. Effector itaque nullo modo cogitur aberrare, aut ambigere, aut negotiis laborare, quemadmodum nonnulli opinati sunt, putantes gubernationem omnium esse laboriosam. Profecto laborare in opere disponendo nihil aliud esse videtur, quam alienas materias pertractare, id est materias, quibus minime dominetur: At quando quis operi dominatur, et solus imperat, quamam re indigeat, nisi se ipso et propria voluntate? Id est autem sapientia propria: penes enim

hunc ita se habentem voluntas est sapientia. Nihil itaque huic deest ad fabricandum, quando neque sapientia huic est adventitia, sed est ipsemet nulla unquam re adventitia utens: igitur neque ratiocinatione neque memoria: hæc enim adventitia sunt.

XIII. Mens divina idearum suarum sigillo imprimit formas animæ mundi adeo vehementer, ut non solum figuret supremum animæ, id est intelligentiam, sed etiam medium ejus, id est imaginationem: et usque ad infimum ejus, id est naturam formarum notas inurat. Formæ sive rationes rerum seminales in natura sunt ultima quedam vestigiâ divinorum, ideo cognitione carent, quamvis vita non careant, aguntque in materiam sicut ignis, atque similia, et artificiose quidem: quoniam sunt vitæ quedam expressiones divinæ cujusdam intelligentiæ, atque hujus verba loquentis: Natura, dum agit in materiam, pati dicitur non a materia, sed ab anima. Anima vero non tam patitur a mente quam se agit ad ipsam.

Sed quonam ejusmodi sapientia differet a na-

407

σεως ἢ φύσις, καὶ ψυχῆς ἔσχατον ὄν, ἔσχατον καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ἐλλαμπόμενον λόγον ἔχει. Οἶον εἰ ἐν κηρῷ βαθεὶ διϊκνοῖτο εἰς ἔσχατον ἐπὶ θάτερα, ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ τύπος, ἐναργοῦς μὲν ὄντος τοῦ ἄνω, Βίχρους δὲ ἀσθενοῦς ὄντος τοῦ κάτω, ὅθεν οὐδὲ οἶδε, μόνον δὲ ποιεῖ· ὁ γὰρ ἔχει τῷ ἐφεξῆς διδοῦσα ἀπροαιρέτως τὴν δόσιν τῷ σωματικῷ⁵ καὶ ὑλικῷ, ποιήσιν ἔχει. Οἶον καὶ τὸ θερμανθὲν τῷ ἐφεξῆς ἀφαιμένῳ δέδωκε τὸ αὐτοῦ εἶδος θερμὸν ἐλαττόνως ποιῆσαν. Διὰ τοῦτό τοι ἡ φύσις οὐδὲ φαντασίαν ἔχει· ἡ δὲ νόησις φαντασίας κρείττων· φαντασία δὲ, μεταξὺ φύσεως τύπου καὶ νοήσεως. Ἡ μὲν γε οὐδενὸς Ἐάντιληψιν οὐδὲ σύνεσιν ἔχει· ἡ δὲ φαντασία σύνεσιν ἐπακτοῦ· δι-¹⁰δωσι γὰρ τῷ φαντασθέντι εἰδέναί α ἔπαθεν· ἡ δὲ γέννα αὕτη καὶ ἐνέργεια, ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐνεργήσαντος. Νοῦς μὲν οὖν ἔχει, ψυχὴ δὲ ἡ τοῦ παντὸς ἐκομίσαστο εἰς αἰεὶ, καὶ ἐκεκόμιστο· καὶ τοῦτό ἐστιν αὐτῇ τὸ ζῆν, καὶ τὸ φαινόμενον αἰεὶ σύνεσις νοούσης· τὸ δὲ ἐξ αὐτῆς ἐμφαντασθὲν εἰς ὕλην, φύσις, ἐν ἣ ἴσταται τὰ ὄντα, ἡ καὶ πρὸ τού-¹⁵δου, καὶ ἔστιν ἔσχατα ταῦτα τοῦ νοητοῦ· ἤδη γὰρ τὸ ἐντεῦθεν τὰ μιμήματα· ἀλλ' ἡ φύσις εἰς αὐτὴν ποιούσα, καὶ πάσχουσα· ἐκείνη δὲ ἡ πρὸ αὐτῆς καὶ πλησίον αὐτῆς ποιούσα οὐ πάσχει· ἡ δέ τι ἄνωθεν εἰς σώματα ἢ εἰς ὕλην οὐ ποιεῖ.

1. ἔσχατον καὶ] Cod. Vind. A. omittit repetitum ἔσχατον.

ib. ἐν αὐτῇ] Cod. Med. B. habet quidem αὐτῆ, sed correctum ex αὐτῆ.

2. διϊκνοῖτο] Cod. Vat. διοκίτο. Vind. A. Marc. A. διϊκνοῖτο. Paulo superius Codd. Ciz. et Vat. pro ἔχει habent ποιεῖ. Correxī διοκίτο.

5. τὸ ἐφεξῆς] Cod. Med. B. omittit τὸ, pro eo habet Vat. σῶ cum Marc. A. Quod recepi.

ib. διδοῦσα] Codd. Ciz. et Vat. διδάσ-

κουσα.

6. Οἶον καὶ—ἔχει] Desunt in Cod. Vind. A.

8. φαντασίας] Cod. Med. B. φαντασία. ib. κρείττων] Codd. Ciz. et Vat. κρείττον et sic Marc. A.

9. τύπου] Cod. Vat. καὶ τύπου.

10. σύνεσιν] Cod. Vat. σύνεστιν. ib. ἡ δὲ φ.—οὖν ἔχει] Desunt in Cod. Vat.

11. αὕτη καὶ] Cod. Med. A. αὐτῆ (sic) καί. Med. B. Marc. A. αὐτῆ καί.

13. εἰς αἰεὶ] Abest εἰς a Cod. Vind. A. εἰς αἰεὶ Marc. A.

ib. ἴσται ἐν] Abest ἐν a Codd. Ciz. Med. A. B. Vat. Marc. quare delevi.

14. δι ἔξ] Cod. Med. B. omittit δι ; in Ciz. scribitur δι ἔξ ἡς.

15. ἴσταται τὰ ὄντα] Ita Codd., exceptis Darm. et Med. A., omnes. Ed. ἴστανται.

18. ἡ δὲ φ.] Marc. A. ἡ δ' ἔστ.

19. εἰς σώματα] Abest εἰς a Cod. Med. B., utrumque vocabulum a Cod. Vat.

tura? Hoc sane, quod sapientia quidem primum, natura vero est ultimum: natura enim sapientiae imago est. Quumque postremum animae sit, ultimam quoque in se rationem habet desuper enicantem. Quemadmodum si dum profundior cera imprimitur, usque ad alteram eius superficiem penitus figura pertranseat, ubi quidem figura superior perspicua sit: postrema vero vestigium sit obscurum, ideoque natura nihil novit, sed efficit tantum: tradens enim absque electione sequenti, quod habet, corporeo materialique subjecto largitur, talemque duntaxat actionem habet. Quemadmodum et calidum proximum suam exhibet speciem debilius calidum reddens. Hanc ob causam imaginationem natura non habet. Intelligentia vero est imaginatione praestantior, sed imaginatio inter naturalem figuram intelligentiamque est media. Natura enim nullius rei animadversio-

nem cognitionemque habet: imaginatio vero rei peregrinae cognitionem: dat enim imaginanti, ut, quae patitur, et agnoscat. Haec autem ipsa progenies atque actio ex ipso agente dependet: itaque mens quidem possidet: anima vero totius semper accipiebat, semperque accepit, idque ei vivere est: et, quod in ea apparet fulgetque, semper est ipsius animae intelligentis agnitio. Quod autem ab ipsa in superficiem materiae micat, est natura, in quam entia desinunt, vel ante ipsam, quae quidem id ipsum praecedat, quod apparet: atque haec sunt ordinis intelligibilis ultima: jam enim post haec sunt quaedam entium imitamina. At natura in materiam agens interim patitur aliunde. Anima vero hac superior simulque proxima faciendo non patitur: mens denique superne consistens in corpora materiamve non agit.

Τὰ δὲ σώματα ὑπὸ φύσεως λεγόμενα γίγνεσθαι, τὰ μὲν στοιχεῖα⁴⁰⁷
 αὐτὸ τοῦτο τὰ σώματα. Τὰ δὲ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ ἄρα οὕτως ὥστε
 τὴν φύσιν οἷον παρακειμένην ἐν αὐτοῖς ἔχειν, οἷον ἐπὶ φωτὸς ἔχει;
 ἀπελθόντος οὐδὲν ὁ ἀήρ αὐτοῦ ἔχει, ἀλλ' ἔστιν οἷον χωρὶς τὸ φῶς·
 5 χωρὶς δὲ ὁ ἀήρ, οἷον οὐ κιννάμενος· ἢ οἷον ἐπὶ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ
 θερμανθέντος, οὗ ἀπελθόντος μένει τις θερμότης, ἑτέρα οὔσα παρὰ⁴⁰⁸
 τὴν οὔσαν ἐν τῷ πυρὶ, πάθος τι τοῦ θερμανθέντος. Τὴν μὲν γὰρ^A
 μορφήν, ἣν δίδωσι τῷ πλασθέντι, ἕτερον εἶδος θετέον παρ' αὐτὴν
 τὴν φύσιν. Εἰ δέ τι ἄλλο παρὰ τοῦτο ἔχει, ὃ ἔστιν οἷον μεταξὺ τού-
 10 του καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως, ζητητέον· καὶ ἦτις μὲν διαφορὰ φύσεως
 καὶ τῆς εἰρημένης ἐν τῷ παντὶ φρονήσεως, εἴρηται. B

Ἐκεῖνο δὲ ἄπορον πρὸς τὰ νῦν ἅπαντα τὰ εἰρημένα. Εἰ γὰρ αἰὼν^A
 μὲν περὶ νοῦν, χρόνος δὲ περὶ ψυχὴν, ἔχειν γὰρ φαμεν τῇ ὑποστάσει
 τὸν χρόνον περὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἐνέργειαν, καὶ ἐξ ἐκείνης· πῶς οὐ
 15 μεριζομένου τοῦ χρόνου, καὶ τὸ παρεληλυθὸς ἔχοντος, μερίζοιτο ἂν
 καὶ ἡ ἐνέργεια, καὶ πρὸς τὸ παρεληλυθὸς ἐπιστρέφουσα ποιήσει καὶ
 ἐν τῇ τοῦ παντὸς ψυχῇ τὴν μνήμην; καὶ γὰρ αὖ ἐν μὲν τῷ αἰῶνι B
 τὴν ταυτότητα, ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τὴν ἑτερότητα τίθεσθαι· ἢ ταῦτόν
 αἰὼν ἔσται καὶ χρόνος, εἰ καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἐνεργείαις τὸ μεταβάλ-

4. οὐδὲν ὁ ἀήρ] Cod. Med. B. οὐδὲ ὁ
 ἀήρ.
 9. τι ἄλλο] Codd. Ciz. et Vat. omitunt
 τι.
 10. ἦτις] Ed. cum Darm. Med. A.B.

Vind. A. ἦτις. Ciz. et Vat. εἴτις. Certe
 aut ita scribendum fuit, aut ut nos feci-
 mus.
 11. φρονήσεως] Codd. Ciz. et Vat. φύ-
 σεως.

12. τὰ εἰρημένα] Cod. Vind. A. omittit
 τὰ.
 13. γὰρ φαμεν] Cod. Vind. A. omittit
 γὰρ cum Marc. A.
 18. τίθεσθαι] Fort. δεῖ τίθεσθαι.

XIV. *Natura universalis, id est vivifica quaedam virtus animæ mundanæ omnium plena seminum adest corporibus omnibus ex se genitis, non tanquam qualitas quaedam his permixta factaque horum propria, sicut calor aëri, sed tanquam actus animæ quodammodo separatus, separabiliterque præsens, sicut aëri lumen. Natura quidem se habet ad animam sicut lumen ad solem, forma vero materialis ad naturam sicut calor ad lumen ex lumine genitus in materia.*

Proinde corpora, quæ gigni a natura dicuntur, elementa quidem ex hoc ipso vel hoc ipsum sunt corpora. Animalia vero et plantæ numquid ad naturam ita se habent, ut eam quasi adjacentem habeant in se ipsis, quemadmodum et aër habet lumen? quo quidem abeunte, aër nihil luminis retinet, sed seorsum quidem extat lumen, seorsum quoque remanet aër, quasi permixtio his facta non fuerit. An potius ita fit, sicut et in igne et calefacto quodam fieri consuevit? Nam abeunte hinc igne, calor aliquis permanet, aliud quiddam existens præter calorem in igne vigentem, evadensque jam quædam passio calefacti.

Profecto formam quidem, quam natura præstat formato, existimandum est, alteram quandam præter naturam ipsam speciem esse. Restat vero quærendum, numquid etiam aliud quiddam habeat quasi medium inter formatum ipsamque naturam: nam quæ potissimum differentia sit inter naturam atque eam, quam in mundo posuimus, sapientiam, satis est dictum.

XV. *Actio animæ mundi intima non tempore transigitur paulatim, sed momento tota simul impletur. Extrema vero, id est processio quaedam virtutis illinc in mundum, et ipse mundi actus temporis successione peragitur. Ipsa igitur propria hujus animæ actio non est in tempore, sed tempus generat in materia.*

Illud autem circa hæc omnia, quæ modo diximus, dubitari facile potest. Si enim aternitas quidem est circa mentem, tempus autem circa animam: si quidem diximus naturam temporis circa animæ actionem versari, et ab ipsa pendere: quonam modo fieri potest, ut diviso tempore præteritumque habente, non simul et actio di-

408

λειν οὐ δώσομεν. Ἄρ' οὖν τὰς μὲν ἡμετέρας ψυχὰς μεταβολὴν δεχομένας, τὴν τε ἄλλην καὶ τὴν ἔνδειαν, οἷα ἐν χρόνῳ, φήσομεν εἶναι; τὴν δὲ τοῦ ὄλου γεννᾶν μὲν χρόνον, οὐ μὴν ἐν χρόνῳ εἶναι; ἀλλ' ἔστω μὴ ἐν χρόνῳ. Τί ἐστὶν ὃ ποιεῖ γεννᾶν αὐτὴν χρόνον, ἀλλὰ μὴ αἰῶνα· ἢ ὅτι ἂ γεννᾶ, οὐκ αἰδία, ἀλλὰ περιεχόμενα χρόνῳ· ἐπεὶ οὐδ' αἱ ψυχαὶ ἐν χρόνῳ, ἀλλὰ τὰ πάθη αὐτῶν ἅττα ἐστὶ καὶ τὰ ποιήματα. Αἰδιοὶ γὰρ αἱ ψυχαὶ, καὶ ὁ χρόνος ὕστερος· καὶ τὸ ἐν χρόνῳ, ἔλαττον χρόνου· περιέχει γὰρ δεῖ τὸν χρόνον τὸ ἐν χρόνῳ, ὥσπερ, φησὶ, τὸ ἐν τόπῳ καὶ ἐν ἀριθμῷ.

Α Ἄλλ' εἰ ἐν αὐτῇ τόδε μετὰ τόδε, καὶ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον τῶν ποιουμένων· κἂν εἰ ἐν χρόνῳ αὐτὴ ποιεῖ καὶ νεύει, καὶ πρὸς τὸ μέλλον· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ πρὸς τὸ παρεληλυθός· ἢ ἐν τοῖς ποιουμένοις, τὸ πρότερον καὶ παρεληλυθός· ἐν αὐτῇ δὲ οὐδὲν παρεληλυθός, ἀλλὰ πάντες οἱ λόγοι ἅμα, ὥσπερ εἴρηται. Ἐν δὲ τοῖς ποιουμένοις τὸ οὐχ ἅμα, ἐπεὶ οὐδὲ τὸ ὁμοῦ, καὶ τοι ἐν τοῖς λόγοις τὸ ὁμοῦ, οἷον χεῖρες καὶ πόδες οἱ ἐν λόγῳ· ἐν δὲ τοῖς αἰσθητοῖς χωρὶς· καὶ τοι κάκεῖ ἄλλον τρόπον τὸ χωρὶς, ὥστε καὶ τὸ πρότερον ἄλλον τρόπον· ἢ τὸ μὲν

1. Ἄρ' οὖν] Codd. Med. B. et Vat. ἄρ' οὖν.

2. ἔνδειαν, οἷα] Cod. Vat. ἐν διανοίᾳ. Sed in marg. est signum .·.

ib. φήσομεν] Codd. Marc. A. Ciz. Med. A. B. Vat. φήσομεν, et sic Marc. B. ex corr. Quod recepi.

3. χρόνον] Cod. Vat. τὸν χρόνον. ib. ἐν χρόνῳ] Cod. Ciz. δε ἐν χρόνῳ.

4. αὐτὴν] Cod. Vat. αὐτόν.

6. αἱ ψυχαὶ] Cod. Vind. A. ἐν ψυχαί. ib. ἅττα—τά] Cod. Vat. exhibet ἅττα et omittit τά.

7. καὶ τὸ ἐν] Cod. Ciz. τῷ pro τῷ.

10. εἰ αὐτῇ] Codd. Med. A. B. Vind. A. ἐν αὐτῇ. Vat. ἢ ἐν αὐτῇ. Fic. legit εἰ ἐν αὐτῇ cum Marce. quod recepi.

ib. τὸ ὕστερον] Cod. Vind. A. omittit τῷ. 11. ποιῇ καὶ νεύει] Codd. Ciz. Med. B. Vat. ποιεῖ καὶ νεύει. Et sic correxi. Codd. Darm. et Med. A. *μαισύη*.

Sed prior supra lin. habet γρ. νεύει, posterior signum .·. Cod. Vind. A. omittit sequentia καὶ πρὸς τὸ μέλλον, sed habet post νεύη notam: Marc. αὐτῇ ποιεῖ (supra scripto οἱ) καὶ νεύει

μαισύη

(supr. οἱ). Marc. B. αὐτῇ ποιῇ καὶ νεύει (sic). ib. καὶ τῷ] Cod. Vat. omittit hæc; τὸ omittunt Codd. Darm. Med. A. et B. Quare deleui.

13. ἐν αὐτῇ—παραληλυθός] Desunt hæc in Cod. Vind. A. Ea Marc. B. non nisi in marg. habet.

14. ἔν δὲ] Ita Codd., excepto Darm., omnes. Ed. εἰ δὲ.

17. τὸ χωρὶς—αὐτόν] Desunt hæc in Cod. Marc. A.

vidatur, conversaque ad præteritum in anima mundi memoriam faciat? Jam vero in æternitate quidem identitatem, in tempore autem diversitatem collocare debemus: alioquin æternitas idem erit et tempus, si modo actionibus animæ mutationem auferamus. An forte animas quidem nostras, quæ mutationem admittant, tum aliam, tum indigentiam tanquam in tempore esse dicemus? Animam vero totius generare quidem tempus, neque tamen esse in tempore? Sed esto quidem, non sit in tempore. Quidnam igitur in causa est, ut ipsa generet tempus, non autem æternitatem? Forte quoniam, quæ generat, non sunt sempiterna, sed tempore comprehensa: quando neque ipsæ quidem animæ sunt in tempore, sed passiones earum qualescumque sint atque opera. Sempiternæ namque sunt animæ, atque tempus posterius est, et quod est in tempore,

minus est tempore: oportet enim, quod in tempore est, a tempore comprehendi, quemadmodum, ille inquit, quod in loco est atque numero.

XVI. *Formæ rerum, quæ in materia distant inter se loco, in anima mundi distant differentia tantum inter se formalî. Item quæ in materia priora sunt inter se tempore atque posteriora, in anima solo quodam ordine discrepant, quo aliis alia cedunt potius, quam succedant. Est enim anima per essentialiam omniformem ordo quidam specialis et firmus futuri ordinis universi exemplar pariter et effector: et quantum in se est, efficere potest simul omnia, si materia posset simul omnia capere. Moveri quidem dicitur anima hæc ad bonum, qua ratione per mediani mentem ad illud appetendo convertitur: mens vero in bono quiescere, quoniam nullo ad id medio utitur: mundus vero circa animam, imo intra animam tempore volvitur. Plotinus in libro de Tempore etsi non ponit*

χωρὶς εἴποι ἄν τις ἑτερότητι, τὸ δὲ πρότερον πῶς, εἰ μὴ ἐπιστατοῖ τὸ 409
 τάττον· ἐπιστατοῦν δὲ ἐρεῖ τὸ τόδε μετὰ τόδε. Διὰ τί γὰρ οὐχ ἅμα
 πάντα ἔσται; ἢ εἰ μὲν ἄλλο τὸ τάττον, καὶ ἡ τάξις, οὕτως [ὡς]
 οἶον λέγειν. Εἰ δὲ τὸ ἐπιστατοῦν ἡ πρώτη τάξις, οὐκέτι λέγει, ἀλλὰ
 5 ποιεῖ μόνον τόδε μετὰ τόδε. Εἰ γὰρ λέγει, εἰς τάξιν βλέπων λέγει, B
 ὥστε ἕτερον τῆς τάξεως ἔσται. Πῶς οὖν ταυτόν; ὅτι μὴ ὕλη καὶ
 εἶδος τὸ τάττον, ἀλλ' εἶδος μόνον, καὶ δύναμις καὶ ἐνέργεια δευτέρα
 μετὰ νοῦν ἔσται ψυχῇ. Τὸ δὲ τόδε μετὰ τόδε, ἐν τοῖς πράγμασιν
 οὐ δυναμένοις ἅμα πάντα. Σεμνὸν γάρ τι καὶ ἡ ψυχῇ ἡ τοιαύτη,
 10 οἶον κύκλος προσαρμόττων κέντρῳ, εὐθὺς μετὰ κέντρον αὐξηθεὶς, δι-
 άστημα ἀδιάστατον. Οὕτω γὰρ ἔχει ἕκαστα· εἰ δὲ τὰγαθόν τις κατὰ C
 κέντρον τάξειε, τὸν νοῦν κατὰ κύκλον ἀκίνητον, ψυχῇν δὲ κατὰ κύ-
 κλον κινούμενον ἂν τάξειε, κινούμενον δὲ τῇ ἐφέσει. Νοῦς γὰρ εὐθὺς
 καὶ ἔχει καὶ περιεῖληφεν, ἡ δὲ ψυχῇ τοῦ ἐπέκεινα ὄντος ἐφίεται. Ἡ
 15 δὲ τοῦ παντὸς σφαῖρα τὴν ψυχῇν ἐκείνως ἐφιεμένην ἔχουσα ἡ πέφυ-
 κεν ἐφίεσθαι, κινεῖται. Πέφυκε δὲ ἡ σῶμα τοῦ οὐ ἔστιν ἔξω ἐφίε- D

1. ἐπιστατοῖ] Codd. Ciz. Med. B. Vind.
 A. ἐπιστατοῖ. Et sic correxi.
 3. ὡς οἶον] Abest ὡς a Codd. Ciz. et
 Vat. Quare uncinis inclusi.
 4. οὐκέτι] Cod. Vind. A. οὐ.
 ib. ἀλλὰ ποιεῖ—λίγει] Desunt hæc in
 Codd. Ciz. et Vat.
 5. μόνον τῶδε] Codd. Med. B. Marc. A.
 τῶδε μόνον. Prior mox λίγει pro λίγει;
 alteri vero λίγει post βλίπων præcedit τό.

7. δευτέρα μετὰ] In Cod. Vind. A. su-
 pra lin. interponitur γάρ.
 8. ἔσται] Codd. Med. B. et Vat. ἔστι
 cum Marc. A.
 ib. μετὰ τῶδε] Codd. Darm. et Med. A.
 μετὰ τὸ τῶδε.
 9. γάρ τι] Codd. Ciz. Vat. omittunt τι.
 11. τὰγαθόν] Codd. Darm. Marc. B. et
 Med. A. ἔσται, sed non nisi in marg. a
 rec. m. ut Ed.

ib. καὶ τὸ κέντρον] Codd. Ciz. Marc. A.
 Med. B. Vat. Vind. A. κατὰ omissio τό.
 In Cod. Med. B. etiam pro seq. τὸν est
 κατὰ.
 13. κινούμενον] Cod. Vat. κινουμένου.
 Idem mox περιεῖληφεν.
 16. σῶμα] Cod. Vat. a pr. m. σῶσα, in
 marg. σῶμα.
 ib. ἔξω] Cod. Ciz. ἔξωθεν.

tempus motumque in anima mundi superiore, ponit tamen in anima ejusdem inferiore, id est in vestigio superioris atque natura: non quia formus acquirat ullus [Ed. pr. ullus. recte.] vel amittat, sed quia formæ in ea quadam quasi e somno statutis temporibus procedunt in vigiliam.

Cæterum si in ea designatum est hoc post illud, et prius atque posterius suorum operum: et si ipsa facit in tempore, etiam annuit in futurum. Si autem hoc ita se habet, annuit etiam in præteritum: forsitan vero potius in his, quæ fiunt, et prius est et præteritum, in ipsa vero nequaquam, sed rationes omnes simul, ut diximus. Quæ quidem non simul sunt in operibus tempore, quando neque etiam loco simul, quamvis in rationibus simul loco sint, velut manus et pedes in seminario: in rebus autem sensui patentibus hæc loco scorsum disposita sunt: etsi in seminario alia quadam ratione separata dicuntur, ideoque prius etiam alia ratione. Profecto quod scorsum dicitur, alteritate quadam scorsum esse censelbitur: quod autem prius dicitur, quoniam pacto? nisi

ordinator ipse sic imperet: imperans vero edicet id ipsum, scilicet, hoc esto post illud: nam cur non simul omnia erunt? Sed certe si aliud quiddam ordinator esset atque ordo, sic res ageretur quasi dicendo. Sin autem imperator ipse præsidens ordo primus existit, non dicit ultra, sed facit tantum, hoc post illud efficiens: si enim dicat, spectans ordinem dicit: quapropter aliud quiddam sic erit præter ordinem. Qua igitur ratione est idem? Quoniam ordinator non est materia simul atque species, sed species ipsa duntaxat, atque potestas et actus secundus post mentem erit anima. Quod autem dicitur, hoc post illud ipsius operibus accidit habere simul omnia non valentibus. Venerandum enim quiddam est et anima talis, scilicet qualis et circulus centro accommodatissimus statim post centrum adhaerens, intervallumque indistans. Sic enim singula disponuntur, ac si quis ipsum bonum pro centro posuerit: mentem vero velut immobilem circulum adhibuerit, sed animam velut mobilem addiderit circulum, motum inquam per appetitum.

409 σθαι· τοῦτο δὲ περιπτύξασθαι, καὶ περιελθεῖν πάντη ἑαυτῷ, καὶ κύκλω ἄρα.

A Ἀλλὰ πῶς οὐ καὶ ἐν ἡμῖν οὕτως αἱ νοήσεις αἱ τῆς ψυχῆς καὶ οἱ λόγοι, ἀλλ' ἐνταῦθα ἐν χρόνοις τὸ ὕστερον, καὶ αἱ ζητήσεις ὡδί; ἄρ' ὅτι πολλὰ ἂ ἄρχει καὶ κινεῖται καὶ οὐχ ἐν κρατεῖ; ἢ καὶ ὅτι ἄλλο καὶ 5 ἄλλο πρὸς τὴν χρεῖαν καὶ πρὸς τὸ παρὸν, οὐχ ὠρισμένον ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἄλλο ἀεὶ καὶ ἄλλο ἔξω; ὅθεν ἄλλο τὸ βούλευμα, καὶ B πρὸς καιρὸν, ὅτε ἢ χρεῖα πάρεστι. Καὶ συμβέβηκεν ἔξωθεν τουτί, εἶτα τουτί· καὶ γὰρ τῷ πολλὰ ἄρχειν ἀνάγκη πολλὰς καὶ τὰς φαντασίας εἶναι καὶ ἐπικτήτους, καὶ καινὰς ἄλλου ἄλλω, καὶ ἐμποδίου 10 τοῖς αὐτοῦ ἐκάστου κινήμασι καὶ ἐνεργήμασιν. Ὅταν γὰρ τὸ ἐπιθυμητικὸν κινήθῃ, ἦλθεν ἢ φαντασία τούτου, οἷον αἴσθησις ἀπαγγελ- 410 τικὴ καὶ μηνυτικὴ τοῦ πάθους, ἀπαιτοῦσα συνέπεσθαι καὶ ἐκπορίζειν τὸ ἐπιθυμούμενον, τὸ δὲ ἐξ ἀνάγκης ἐν ἀπόρῳ συνεπόμενον, καὶ πορίζον, ἢ καὶ ἀντιτεῖνον γίγνεται· καὶ ὁ θυμὸς δὲ εἰς ἄμυναν παρακα- 15 λῶν τὰ αὐτὰ ποιεῖ κινήθεις. Καὶ αἱ τοῦ σώματος χρεῖαι καὶ τὰ πάθη

3. οὐκ ἐν] Codd. Ciz. Marc. A. et Med. B. οὐ καὶ ἐν. Vat. οὐ καὶ omisso ἐν. Inde correxī.
ib. αἱ πῆ;] Cod. Vind. A. omittit αἱ cum Marc. A.
4. ἀλλ' ἐνταῦθα] Cod. Med. A. ἀλλὰ ταῦτα (idem Marc. B. a. 2. m.); supra lin. γρ. ἀλλ' ἐντ.
5. πολλὰ ἄ] Cod. Vat. omittit ἄ.
ib. ἢ πῆ;] Codd., præter Marc. B., om-

nes ἢ καὶ ὅτι, ut legit Fic. et nos correximus.
6. πρὸς τῷ] Cod. Vind. A. omittit πρὸς.
7. τὸ ἄλλο] Cod. Ciz. omittit τό.
ib. ἄλλο τῷ] Cod. Ciz. καὶ ἄλλο τό.
8. ἢ χρεῖα] Cod. Vind. A. ἢ τε ἢ χρεῖα.
ib. ἔξω] Codd. omnes ἔξωθεν. Pro seq. τουτί in Codd. Med. B. et Vat. (a pr. m.) est τοῦτο. Illud (ἔξωθεν) recipi.

9. γὰρ τῷ] Codd. Ciz. et Vat. γὰρ τό.
ib. πολλὰς] Abest a Cod. Ciz.
10. ἄλλοις ἄλλω] Codd. omnes ἄλλοις ἄλλω excepto Marc. B. Ego correxī.
12. ἀπαγγελτικῆ] Cod. Med. B. ἐπαγγελτικῆ.
16. τοιαῦτα ποιῶ] Codd., excepto Ciz., omnes τὰ αὐτά. Et sic correxī.
ib. χρεῖαι] Cod. Vat. χρεῖαι.

Mens enim proxime subitoque bonum habet, atque concepit: anima vero id, quod etiam est superius, appetit. At mundi sphaera habens animam ea conditione appetentem, nimirum qua ratione naturaliter appetere potest, movetur. Sic vero natura comparatum est, qua corpus valeat naturaliter id ipsum, extra quod est, appetere: hoc autem est circumfundere sese [illi], et undique (se) circumcurrere, quo efficitur, ut moveatur in orbem.

XVII. In anima mundi non est ambigua consultatio temporalisque discursio, quia, quod optimum est in ea ab ævo, semper cæteris suis viribus dominatur. Est tamen in nostra, quoniam e multis partibus viribusque nostris nunc una, nunc alia dominatur. Item quia et ignorantibus sumus, tum etiam quoniam plurimis indigemus, tum denique quia plurimæ nobis ab externis incidunt passiones. Vis in nobis rationalis etsi non est ipsa natura debilis, ac etiam si non sit cæca, tamen ab irrationali aliquando superatur: et quia hæc quieta est, illa vero turbulenta: et quia hæc est unica, illa vero multiplex. Homo pessimus similis est populari gubernationi pessimæ: minus vero

malus, populari minus male. Bonus optimatum gubernationi, optimus regno: pessimum forsitan diceret aliquis similem esse tyranno.

At quoniam modo non etiam in nobis intelligentiæ illæ, quæ sunt ipsius animæ, atque rationes ita se habent? Sed hic secundum tempus est posterius, quæstionesque hic oriuntur: An quia multa sunt in nobis, quæ dominantur, atque moventur, neque unicum imperat? An etiam quia aliud atque aliud ad usum atque ad præsens succurrit, non definitum in se ipso, sed ad aliud semper atque aliud extrinsecum pertinens? Ita- que et consilium aliud, quod et pro temporis opportunitate, quando necessitas postulat nobis adest. Præterea tum hoc, tum illud extrinsecum accidit: quin etiam ex eo, quod multa dominantur in nobis, necessarium est multas quoque imaginationes accidere, et peregrinas et novas [aliis circa alia] alius per aliud: unde et alia impeditio sunt aliis ad motionis actionisque expeditionem. Quando enim vis concupiscendi movetur, suboritur ejusmodi nobis imaginatio, quæ quasi quidam sensus nunciat, defertque passionem: re-

ἄλλα ποιεῖ, καὶ ἄλλα δοξάζει. Καὶ ἡ ἄγνοια δὲ τῶν ἀγαθῶν, καὶ τὸ ⁴¹⁰
 μὴ ἔχειν ὅ,τι εἴποι πάντα ἀγομένη, καὶ ἐκ τοῦ μίγματος τούτων
 ἄλλα· ἀλλ' εἰ καὶ τὸ βέλτιστον αὐτὸ ἄλλα δοξάζει, ἢ τοῦ κοινοῦ ἢ ^B
 ἀπορία καὶ ἢ ἀλλοδοξία. Ἐκ δὲ τοῦ βελτίστου ὁ λόγος ὁ ὀρθὸς εἰς
 5 τὸ κοινὸν δοθεὶς, τῷ ἀσθενῆς εἶναι ἐν τῷ μίγματι, οὐ τῇ αὐτοῦ φύσει
 ἀσθενῆς, ἀλλ' οἷον ἐν πολλῷ θορύβῳ ἐκκλησίας ὁ ἀριστος τῶν συμ-
 βούλων εἰπὼν οὐ κρατεῖ, ἀλλ' οἱ χεῖρονες τῶν θορυβούντων καὶ βοών-
 των, ὁ δὲ κάθηται ἡσυχῇ οὐδὲν δυνηθεὶς, ἠττηθεὶς δὲ τῷ θορύβῳ τῶν
 χειρόνων. Καὶ ἔστιν ἐν μὲν τῷ φανλοτάτῳ ἀνδρὶ τὸ κοινὸν, καὶ ἐκ ^C
 10 πάντων ὁ ἄνθρωπος κατὰ πολιτείαν τινὰ φαύλην. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ
 ἐν ἣ πόλει κἂν χρηστόν τι κρατήσκει δημοτικῆς πολιτείας οὐκ ἀκρά-
 του οὔσης. Ἐν δὲ τῷ βελτίονι, ἀριστοκρατικὸν τὸ τῆς ζωῆς φεύγοντος
 ἤδη τὸ κοινὸν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῖς ἀμείνοσι διδόντος. Ἐν δὲ τῷ
 ἀρίστῳ τῷ χωρίζοντι, ἐν τὸ ἄρχον καὶ παρὰ τούτου, εἰς τὰ ἄλλα ἢ
 15 τάξις· οἷον διττῆς πόλεως οὔσης, τῆς μὲν ἄνω, τῆς δὲ τῶν κάτω, ^D
 κατὰ τὰ ἄνω κοσμουμένης. Ἄλλ' ὅτι γε ἐν τῇ τοῦ παντὸς ψυχῇ τὸ
 ἐν καὶ ταῦτὸν καὶ ὁμοίως, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἄλλως, καὶ δι' αὐτὰ, εἴρη-
 ται. Ταῦτα μὲν οὖν ταύτη.

1. δοξάζει] Cod. Darm. δοξάζη.
 ib. ἄγνοια] Cod. Vind. A. ἄνοια.
 2. ὅ,τι εἴποι] Codd. Ciz. Vat. Vind. A.
 εἴποι cum Marc. A. Quod restitui.
 ib. πάντα] Codd. Darm. et Med. A.
 uterque a pr. m. πάντα.

3. βέλτιστον] Cod. Vind. A. βέλτιον et
 sic Marc. A.
 ib. ἄλλα] Cod. Med. B. ἄλλο.
 4. ὁ ὀρθός] Cod. Vat. omittit ὁ.
 5. τῇ αὐτοῦ] Cod. Ciz. τῇ αὐτῇ.

11. κρείττον τι] Cum marg. Ed. habent
 χρηστόν τι Codd. fere omnes. Sed Med. A.
 supra lin. habet γρ. κρείττον, et Marc. A.
 in marg. γρ. χρηστόν τι. Et sic correxi.
 17. δι' αὐτὰ] Cod. Vat. διά.

quirens scilicet, ut animus obsecundet concupiscentiæ, eique ad votum suppeditet. Tum vero animus sic affectus, necessario in controversiam trahitur, sive obsecundet et suggerat, sive repugnet: atqui et vis irascendi irritans ad injuriam propulsandam, quotiens incitatur, eadem nobis infert. Proinde indigentis passionisque corporis varias nobis actiones et opinionones inducunt. Rursus ignorantio bonorum defectusque inveniendi, quod in judicando definiat, ubi animus huc atque illuc distrahitur, atque ex horum commixtione alia resultantia ad idem pertinent, tametsi, quod optimum est in nobis, alia opinatur quam communis ipsius defectio, opinionumque diversitas. Ab eo autem, quod est optimum, recta ratio in nostrum commune traducta ob hoc ipsum degenerat, quod in ipso commixto debilis jam evadit, cum tamen suapte natura non sit debilis. Sed quemadmodum in plurima concionis turba vel consultor omnium optimum in orando non persuadet, sed deteriores potius ex ipso inturbantium vociferantiumque numero superant: ille

vero sedet quietus, nihil impetrare potens, utpote qui tumultu deteriorum est superatus: est enim in quovis deterrimo commune quiddam, et ex cunctis coacervatus homo deterrimæ cujusdam gubernationis more. In homine autem medio sic se habet, quasi in civitate, in qua [quiddam aliquanto melius] bonum quiddam dominatur, ubi profecto popularis quædam gubernatio est non omnis expers [obedientiæ] temperamentis. At in homine etiam meliore vitæ species est optimatum gubernationi persimilis: quippe cum ipsum jam, quod in homine commune dicitur, aufugiat, melioribusque obtemperet. In optimo demum etiam a communi se separante unus est princeps, a quo quidem in alia ordo profertur: quasi duplex in nobis sit civitas, quarum altera quidem sit superior, altera vero sit inferior ad superioris similitudinem exornata. Dictum est autem in ipsa quidem anima mundi idemque semper et similiter imperare. In aliis vero se aliter rem habere, hujusque rei assignatæ sunt causæ. Sed de his haecenus.

410
 Α Περὶ δὲ τοῦ εἰ ἐφ' ἑαυτοῦ τι ἔχει τὸ σῶμα, καὶ παρούσης ζῆ τῆς
 ψυχῆς ἔχον ἤδη τι ἴδιον, ἢ ὃ ἔχει ἢ φύσις ἐστὶ, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ
 προσομιλοῦν τῷ σώματι, ἢ φύσις ἢ καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα ἐν ᾧ καὶ ψυχὴ
 καὶ φύσις οὐ τοιοῦτον εἶναι δεῖ, οἷον τὸ ἄψυχον, καὶ οἷον ὁ ἀὴρ ὁ
 πεφωτισμένος, ἀλλ' οἷον ὁ τεθερμασμένος· καὶ ἐστὶ τὸ σῶμα τοῦ
 Β ζώου καὶ τοῦ φυτοῦ δὲ οἷον σκιὰν ψυχῆς ἔχοντα· καὶ τὸ ἀλγεῖν καὶ
 τὸ ἡδεσθαι δὲ τὰς τοῦ σώματος ἡδονὰς, περὶ τὸ τοιούδε σῶμα ἐστίν.
 411 Ἡμῖν δὲ ἢ τούτου ἀλγηδὼν καὶ ἢ τοιαύτη ἡδονὴ εἰς γινώσιν ἀπαθῆ
 ἔρχεται. Δέγω δὲ ἡμῖν τῇ ἄλλῃ ψυχῇ, ἅτε καὶ τοῦ τοιοῦδε σώματος
 οὐκ ἀλλοτρίου, ἀλλ' ἡμῶν ὄντος· διὸ καὶ μέλει ἡμῖν αὐτοῦ ὡς ἡμῶν
 ὄντος. Οὔτε γὰρ τοῦτο ἐσμὲν ἡμεῖς, οὔτε καθαροὶ τούτου ἡμεῖς,
 ἀλλὰ ἐξήρηται καὶ ἐκκρέματα ἡμῶν· ἡμεῖς δὲ κατὰ τὸ κύριον, ἡμῶν
 δὲ ἄλλως ὁμοίως τούτο. Διὸ καὶ ἡδομένου καὶ ἀλγοῦντος μέλει, καὶ
 Β ὄσω ἀσθενέστεροι μᾶλλον καὶ ὄσω ἑαυτοὺς μὴ χωρίζομεν. Ἀλλὰ
 τοῦτο ἡμῶν τὸ τιμιώτατον, καὶ τὸν ἄνθρωπον τιθέμεθα, καὶ οἷον εἰς- 15
 δυόμεθα εἰς αὐτό. Χρὴ γὰρ τὰ πάθη τὰ τοιαῦτα μὴ ψυχῆς ὅλως εἶναι

1. εἰ ἐφ' Cod. Med. B. εἰς ἀφ'. Mox
 τι omittit Vat.

3. ἢ καὶ] Codd. Vat. et Marc. ἢ καὶ,
 quod recepi. Sequitur in Vat. αὐτὸ eujus
 ultima litera punctorum circulo inclusa
 est.

4. δεῖ] Cod. Ciz. δοκί.

5. πεφωτισμένος] Codd. omnes præmit-
 tunt articulum ὁ, quare eum addidimus.

In seqq. Marc. A. ὁ τεθερμασμένος.

10. μέλλει ἡμῖν] Ita Ed. Sed Codd.
 Ciz. et Darm. eum marg. Ed. μέλλει ἡμῖν.
 Posterior vox in Vat. scribitur ἡμῶν. Nos
 correximus lectionem Ed.

12. ἐκκρέματα] Ita Cod. Marc. A.;
 sed Ed. eum Darm. Med. A. Vind. A.
 ἐκκρέματα. Ciz. Marc. B. Med. B. Vat.
 ἐκκρέματα. Et sic scribendum fuit.

13. ἄλλως ὁμοίως] Codd. Ciz. Darm.
 Marc. A. Med. B. ἄλλως ὁμοίως. Med. A.
 Vind. A. ἄλλως ὁμοίως. Vat. ὁμοίως ἄλλως.

Marc. B. ὁμοίως^ω (sic). Inde correxi.

ib. μέλλει] Cod. Med. B. μέλλει.

16. ὅλως εἶναι λέγειν] Cod. Vat. εἶναι
 λέγειν ὅλως.

XVIII. Sicut ex Sole micat lumen ab eo inseparabile, quod
 non fit aëris propria qualitas, sed a lumine generatur
 calor propria jam qualitas aëris: sic ab anima nostra
 emicat vivificus actus: qui non fit quidem propria
 corpori qualitas, sed generat vitale aliquid in corpore
 factum jam corpori proprium. Anima quidem sub-
 stantia est et vita, actus ille suus inseparabilis, sub-
 stantiale aliquid est et vivificum. Qualitas hinc tri-
 buta corpori accidentale quiddam est, et quasi vitale:
 actum illum appellamus idolum animæ, in quo sensus
 est vegetalisque natura. Qualitatem vero illam im-
 aginem animæ nominamus et umbram: ex hac et corpore
 fit compositum, in quo voluptates doloresque
 sunt corporales, quarum passionum sensus ad idolum
 animamque perveniunt, passiones vero nequaquam.
 Superior comparatio magis propria fuerit, si idolum
 animæ ab anima non sejunctum comparaverimus ra-
 dio visuali ab oculo non disjuncto. Qui si quando
 ab oculo rubente processerit, ruborem aspicienti præ-
 cæbit in oculo, cui similem esse dixeris umbram
 animæ in corpore resultantem.

Reliquum est investigare, utrum corpus habeat
 aliquid in se ipso, atque ita anima præsentem vivat,

ut jam proprium aliquid in se possideat, an quic-
 quid habet, sit ipsa natura: idque sit, quod se
 communicat corpori, ipsa scilicet natura duntaxat.
 Forsan vero corpus ipsum, in quo anima est
 atque natura, non oportet esse tale, quale prorsus
 inanimatum, vel qualis aër illuminatus, sed
 tanquam calefactus aër: sic utique animalium
 plantarumque corpora quasi umbram animæ in
 se habent: itaque dolores voluptatesque corporeæ
 circa corpus tale versantur. Nobis vero talis corpore
 cruciatus voluptasque ejusmodi in cognitio-
 nem pervenit passionis expertem. Nobis, inquam,
 id est, alteri animæ, quasi corpus ejusmodi non
 alienum a nobis sit, sed nostrum: quapropter et
 nobis curæ est, quasi sit nostrum. Neque enim
 hoc ipsi sumus, neque ab hoc nos segregati, sed
 dependet ex nobis hoc, nobisque appendet: nos
 autem per id, quod est principale, censemur:
 nostrum vero simul et hoc est aliter. Quam ob
 rem tum dolore afflicti, tum voluptate permulcti,
 ejusmodi corporis curam habemus, et quo ipsi
 debiliores sumus, eo diligentius et curamus, et

λέγειν, ἀλλὰ σώματος τοιοῦδε καὶ τινος κοινου καὶ συναμφοτέρου.⁴¹¹
 Ὅταν γὰρ ἔν τι ἦ, αὐτῷ οἶον αὐταρκές ἐστιν· οἶον σῶμα μόνον τί
 ἂν πάθοι ἄψυχον ὄν; διαιρούμενόν τε γὰρ οὐκ αὐτὸ, ἀλλ' ἢ ἐν αὐτῷ C
 ἔνωσις· ψυχὴ τε μόνη, οὐδὲ τοῦτο, οὐδὲ τὸ διαιρεῖσθαι, καὶ οὕτως
 5 ἔχουσα ἐκφεύγει πᾶν· ὅταν δὲ δύο ἐθέλη ἐν εἶναι, ἐπακτῷ χρησά-
 μενα, τὸ ἐν ἐν τῷ οὐκ ἐᾶσθαι εἶναι ἐν τὴν γένεσιν εἰκότως τοῦ ἀλγεῖν
 ἔχει. Λέγω δὲ δύο, οὐκ εἰ δύο σώματα, μία γὰρ φύσις· ἀλλ' ὅταν
 ἄλλη φύσις ἄλλη ἐθέλη κοινωνεῖν καὶ γένοι ἄλλω, καὶ τι τὸ χεῖρον
 λάβη παρὰ τοῦ κρείττονος, καὶ ἐκεῖνο μὲν μὴ δυνηθῆ λαβεῖν, ἐκεῖνου D
 10 δέ τι ἴχνος· καὶ οὕτω γένηται δύο καὶ ἐν, μεταξὺ γιγνόμενον τοῦ τε
 ὃ ἦν, καὶ τοῦ ὃ μὴ ἐδυνήθη ἔχειν ἀπορίαν, ἐγέννησεν αὐτῷ, ἐπὶ κηρου
 κοινωνίαν καὶ οὐ βεβαίαν εἰληχὸς, ἀλλ' εἰς τὰ ἐναντία ἀεὶ φερομένην
 κάτω τε οὖν καὶ ἄνω αἰωρούμενον· φερόμενον μὲν κάτω ἀπήγγειλε
 τὴν αὐτοῦ ἀλγηδόνα· πρὸς δὲ τὸ ἄνω, τὴν ἔφεσιν τῆς κοινωνίας. E
 15 Τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, ἡδονὴν τε εἶναι καὶ ἀλγηδόνα· εἶναι μὲν A
 ἀλγηδόνα γινώσιν ἀπαγωγῆς σώματος, ἰνδάλματος ψυχῆς στερισκο-
 μένου· ἡδονὴν δὲ, γινώσιν ζώου, ἰνδάλματος ψυχῆς ἐν σώματι ἐναρ-
 μοζομένου πάλιν αὐ· ἐκεῖ μὲν οὖν τὸ πάθος, ἢ δὲ γινώσις τῆς αἰσθη-
 τικῆς ψυχῆς, ἐν τῇ γειτονία αἰσθανομένης, καὶ ἀπαγγειλάσης τὸ εἰς

1. καὶ τινος] Cod. Ciz. καὶ τι.
 2. τι ἦ] Cod. Vind. A. τι εἰ ἦ. In Vat. sequitur αὐτὸ, in Med. B. αὐτόν.
 3. πάθω] Codd. Marc. A. Med. B. et Vind. A. (a pr. m.) πάθῃ. Paulo ante pro τι ex Ciz. scripsimus τί. Idem omittit ὄν.
 4. οὐδὲ τὸ] Ita Vat. in rasura; sed a pr. m. τόν.
 6. τὸ ἐν] Marc. A. τῷ ἐν.
 8. ἀλλῃ] Deest i subscr. in Codd. Med. B. et Vat.

9. μὲν μὴ] Cod. Vat. omittit μή.
 10. γιγνόμενον] Codd. Marc. A. Med. B. Vat. γερόμενον.
 11. ὃ μὴ] Ita Codd., exceptis Darm. Marc. A. et Vind. A., omnes. Ed. μὴ ὃ, cum qua facit etiam Cod. Med. B. a pr. m. ib. ἰγίννησεν] Cod. Darm. ἰγίννησι. Pergit Marc. A. αὐτῷ.
 13. κάτω τε] Codd. Ciz. et Vat. κάτω μίν. Mox Marc. A. καὶ φερόμενον. ib. μίν κάτω] Codd. Ciz. et Vat. δι

omisso κάτω.
 14. τὸν ἄνω] Cod. Med. B. τὸ ἄνω. Et sic correxi.
 16. γινώσιν] Cod. Vat. a pr. m. ἀγινώσιν, quod correctum est in γινώσιν.
 17. ἡδονὴν δὲ] Cod. Med. A. ἡδονῆς δὲ, sed supra lin. ab al. m. ἴν.
 18. τὸ πάθος] Cod. Vat. omittit τό.
 19. αἰσθανομένης] Cod. Vind. A. αἰστομένης cum Marc. A. Mox idem τῷ εἰς ὃ.

tanto colimus accuratius, quanto minus ab eo nos segregamus. Sed hoc ipsum, quod in nobis est praestantissimum, quo et homines sumus, quasi in corpus tale submergimus. Profecto putandum non est, passiones ejusmodi omnino ad animam pertinere, sed ad corpus tale et commune quiddam atque conjunctum. Quando enim unum aliquid est duntaxat, quasi sibi ipsi sufficit. Velut si corpus solum sit atque inanimatum, quidnam patietur? Si enim dividatur, non tam ad ipsum, quam ad unionem, quæ in eo est, passio ejusmodi pertinet. Anima quæ etiam sola divisionem passionemque patitur nullam: et ita se habens, totum hoc aufugit. At vero quotiens duo quædam unum esse contendunt, atque ita unione utuntur extranea, nimirum sæpe ex eo, quod

unum permanere non permittuntur, doloris initium subeunt. Dico autem duo, non si duo in unum corpora coeant: una enim in his est natura, sed quando diversa natura cum diversa natura alioque genere commercium inire conatur: et, quod deterius est, a meliore aliquid suscipit: neque ipsum quidem potest accipere, sed ejus duntaxat vestigium: atque ita id totum duo est, fitque unum, evadens profecto medium inter id, quod erat ante, atque id, quod assequi nequit jam in difficultate positum, quippe cum commercium infelix instabileque inierit, semper in diversa distractum: si quidem sursum vicissim deorsumve revolvitur, ac cum ad inferiora delabatur, summi nunciat cruciatum, et quum aliquanto vergit superius, communionis suscitatur appetitum.

412 ὁ λήγουσιν αἰ αἰσθήσεις. Καὶ ἡλγύνθη μὲν ἐκεῖνο, λέγω δὲ τὸ ἡλγύνθη, τὸ πέπονθεν ἐκεῖνο· οἷον ἐν τῇ τομῇ τεμνομένου τοῦ σώματος, ἢ μὲν διαίρεσις κατὰ τὸν ὄγκον, ἢ δὲ ἀγανάκτησις κατὰ τὸν ὄγκον, τῷ μὴ μόνον ὄγκον, ἀλλὰ καὶ τῷ τοιούδε ὄγκον εἶναι· ἐκεῖ δὲ καὶ ἡ φλεγμονή· ἦσθετο δὲ ἡ ψυχὴ παραλαβοῦσα τῷ ἐφεξῆς οἷον κείσθαι. 5 Πᾶσα δὲ ἦσθετο τὸ ἐκεῖ πάθος οὐκ αὐτὴ παθοῦσα. Αἰσθανομένη γὰρ B πᾶσα ἐκεῖ λέγει τὸ πάθος εἶναι, οὗ ἢ πληγῇ καὶ ἢ ὀδύνῃ. Εἰ δὲ ἦν αὐτὴ παθοῦσα ἐν παντὶ ὅλη τῷ σώματι οὔσα, οὐκ ἂν εἶπεν οὐδ' ἂν ἐμήνυσεν ὅτι ἐκεῖ, ἀλλ' ἔπαθεν ἂν τὴν ὀδύνην πᾶσα, καὶ ὠδυνήθη ὅλη· καὶ οὐκ ἂν εἶπεν οὐδὲ ἐδήλωσεν ὅτι ἐκεῖ, ἀλλὰ ὅπου ἐστὶν εἶπεν 10 ἂν ἐκεῖ· ἐστὶ δὲ πανταχοῦ. Νῦν δὲ ὁ δάκτυλος ἀλγεί, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀλγεί, ὅτι ὁ δάκτυλος ὁ τοῦ ἀνθρώπου· τὸν δὲ δάκτυλον ὁ ἄνθρωπος λέγεται ἀλγείν, ὥσπερ καὶ ὁ γλαυκὸς ἄνθρωπος καὶ τὸ ἐν ὀφθαλμῷ γλαυκόν. Ἐκεῖνο μὲν οὖν τὸ πεπονθὸς ἀλγεί, εἰ μὴ τις τὸ ἀλγείν μετὰ τῆς ἐφεξῆς αἰσθήσεως περιλαμβάνοι· περιλαμβάνων δὲ, δηλον- 15 ὅτι τοῦτο σημαίνει ὡς ὀδύνῃ, μετὰ τοῦ μὴ λαθεῖν τὴν ὀδύνην τὴν αἰσθησιν. Ἄλλ' οὖν τὴν αἰσθησιν αὐτὴν οὐκ ὀδύνην λεκτέον, ἀλλὰ

3. ἡ δὲ ἀνάκπησις] Codd. Vat. Marc. A. et Vind. A. (hic ex corr. supra lin.) ἢ δ' ἀγανάκτησις: et sic correxi.

4. τὸ μὴ—καὶ τῷ] Loco prioris τὸ Cod. Vat. habet τῷ, alterum ibid. deest. In Med. B. omissum est καὶ. Marc. A. item τῷ μὴ, altero τὸ omisso. Utroque loco scribendum fuit τῷ.

5. φλεγμονή] Codd., exceptis Darm. Marc. B., omnes φλεγμονή, quod verum videtur: quare recepi.

ib. ἡ ψυχῇ] Cod. Vat. omittit ἡ.

ib. τὸ ἐφεξῆς] Cod. Vat. τῷ ἐφεξῆς cum Marc. A. Quod recepi.

6. Αἰσθανομένη] Cod. Vat. αἰσθημένη. Idem mox omittit πᾶσα.

7. δὲ ἦν] Codd. Vat. et Vind. A. δ' ἦν cum Marc. A.

ib. ἦν καὶ αὐτῇ] Abest καὶ a Codd., præter Darm., omnibus, quamquam in Med. A. a pr. m. adest. Quare delevi.

9. ἀνεμήνυσεν] Codd. Vat. et Ciz. ἂν ἐμή-

νυσεν et sic Marc. A. Quod recepi.

13. καὶ τὸ ἐν ὀφθαλμῷ] Cod. Vind. A. interponit τῷ. Marc. A. καὶ τῷ· ἐν ὀφθ. (sic). Fort. leg. κατὰ τὸ ἐν ὀφθ.

14. τὸ ἀλγείν] Codd. Med. B. Marc. A. et Vind. A. τὸ ἀλγεί.

15. περιλαμβάνοι] Cod. Vat. περιλαμ-βάνοι.

16. τὴν ὀδύνην] Codd. Med. A. B. soli ita. Reliqui cum Ed. τὴν ὀδύνην.

XIX. Passio dissolutiva vel voluptas instaurativa non fit in sensu et anima, sed in corpore per animæ præsentiam quasi vitaliter jam affecto: in sensu autem et anima fit perceptio passionis illius minime patiens. Duobus quasi nodis anima cum corpore devincitur: unus quidem vergit ad animam, id est vivificus ejus actus emicans erga corpus: alter vero declinat ad corpus, id est qualitas ipsa quasi vitalis per hunc actum infusa corpori. Itaque corpus sic affectum atque sic alligatum animæ, ad animam pertinet, fitque nostrum. Id ergo curamus, et quando motio huic incidit dissolutoria vel instauratoria, passionem hanc sensu percipientes ad ipsam vel vitandam inclinamus, vel prosequendam. Si in anima sentiente fieret preemptoria passio, et impediretur sensus atque judicium, et in quo membro præcipue sit passio, non discerneret. Anima enim individua simul est in qualibet tota. Si igitur patiatur ipsa, passio ubique totam animam occuparet.

Id igitur est, quod traditur de voluptatis do-

lorisque natura, ubi dicitur, dolorem esse quandam dissolutionis perceptionem, dum videlicet corpus animæ expoliatur imagine, voluptatem vero perceptionem in animali: ubi rursus imago animæ instauratur in corpore, ibi quidem passio est, cognitio vero in anima sensuali videlicet ipsa vicinitate passionem persentiente, eique nuntiante, in quod sensus denique desinunt. Illud quidem est cruciatum: cruciatum, inquam, id est passum, velut in sectione. Secto quidem corpore, divisio spectat ad molem: afflictio vero ad molem, quæ non solum sit moles, sed ejusmodi moles. Similiter de inflammatione dicendum. Anima vero sentit quasi per contiguam animadvertens vicinitatem. Tota vero passionem sentit ibi nascentem, ipsa quidem minime patiens. Sentiens namque tota, illie esse pronuntiat passionem, ubi percussio fit et dolor. Sin autem pateretur ipsa, cum tota in universo sit corpore, ne-

γνώσιν ὀδύνης· γνώσιν δὲ οὖσαν ἀπαθῆ εἶναι, ἵνα γνῶ καὶ ὑγιῶς^{4 1 2} D
ἀπαγγείλῃ. Πεπονθὼς γὰρ ἄγγελος, σχολάζων τῷ πάθει, ἢ οὐκ
ἀπαγγέλλει, ἢ οὐχ ὑγιῆς ἄγγελος.

Καὶ τῶν σωματικῶν δὲ ἐπιθυμιῶν τὴν ἀρχὴν, ἐκ τοῦ οὕτω κοινού^A
5 καὶ τῆς τοιαύτης σωματικῆς φύσεως ἀκόλουθον τίθεσθαι γίνεσθαι·
οὔτε γὰρ τῷ ὀπωσοῦν ἔχοντι σώματι δοτέον τὴν ἀρχὴν τῆς ὀρέξεως
καὶ προθυμίας, οὔτε τῇ ψυχῇ αὐτῇ ἀλμυρῶν ἢ γλυκέων ζήτησιν,
ἀλλὰ ὁ σῶμα μὲν ἐστίν, ἐθέλει δὲ μὴ μόνον σῶμα εἶναι, ἀλλὰ καὶ
κινήσεις ἐκτήσατο πλέον ἢ αὐτή· καὶ ἐπὶ πολλὰ διὰ τὴν ἐπίκτησιν^B
10 ἠνάγκασται τρέπεσθαι· διὸ οὕτως μὲν ἔχον ἀλμυρῶν, οὕτως δὲ
γλυκέων, καὶ ὑγραίνεσθαι καὶ θερμαίνεσθαι, οὐδὲν αὐτῷ μελήσαν εἰ
μόνον ἦν. Ὡσπερ δὲ ἐκεῖ ἐκ τῆς ὀδύνης ἐγένετο ἡ γνώσις, καὶ ἀπά-
γειν ἐκ τοῦ ποιούντος τὸ πάθος ἢ ψυχὴ βουλομένη, ἐποίει τὴν φυγὴν,
καὶ τοῦ πρώτου παθόντος διδάσκοντος τοῦτο, φεύγοντός πως καὶ αὐ-
15 τοῦ ἐν τῇ συστολῇ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἢ μὲν αἴσθησις μαθοῦσα καὶ C

1. ὑγιῶς] Cod. Med. B. ὑγιῆς.
2. ἀπαγγείλῃ] Marc. A. ἐπαγγείλῃ
Cod. Ciz. ἀπαγγίλλῃ. Idem omittit seqq.
usque ad ἀπαγγίλλει. Ita enim rescri-
bendum fuit ex Cod. Vind. A., cum Ed.
habeat ἀπαγγίλλει, Med. A. ἀπαγγίλλῃ,
Vat. ἀπαγγίλλῃ. Quod sequitur οὐχ abest
a Codd. Vat. et Marc. A.
4. οὕτως] Codd. Marc. A. Ciz. Vat.
Vind. A. οὕτω.
5. τίθεσθαι] Codd., excepto Darm., con-

- jungunt lectionem contextus et marginis,
exhibentes τίθεσθαι γίνεσθαι, sed Med. B.
et Marc. B. non nisi ex corr. ab al. m. et
Ciz. habet τι γίνεσθαι. Ed. non nisi τί-
θεσθαι. Alterum addidi.
7. προθυμίας] Cod. Vind. A. ut Ed. sed
supra lin. ἐπίθ.
8. μὴ μόνον] Vat. vocem μόνον post εἶναι
repositam habet.
9. καὶ ἐπὶ πολλὰ] Haec bis scripta sunt
in Cod. Vind. A.

- ib. διὰ τὴν ἐπίκτησιν] Cod. Med. B. δι
τὴν ἐπίκτητον.
10. ἠνάγκαστο] Codd. Med. B. Vat.
Marc. A. Vind. A. ἠνάγκασται. Ciz. ἠνάγ-
κασθαι. Ego correxi.
12. ἀπαγειν] Codd. Med. B. Marc. A.
ἐπάγειν.
14. καὶ αὐτοῦ] Cod. Med. B. καὶ ἑαυτοῦ.
15. συστολῇ] Cod. Med. B. στολῇ.
ib. οὕτως] Codd. Vat. et Vind. A. οὕτω
cum Marc. A.

que diceret, neque renuntiaret, ubi potissimum
passio inferatur: sed pateretur quidem dolorem
tota, et undique penitus dolore angeretur, neque
indicaret, neque declararet locum passionis deter-
minatum, imo vero ubicunque est, ibi etiam di-
ceret: est autem ubique. Nunc vero contra con-
tingit: nam dolet digitus, et dolet homo ob id
ipsum, quoniam hominis digitus angitur. Dicitur
autem homo dolere digitum, quemadmodum et
homo glaucus per colorem in oculo glaucum ap-
pellatur. Illud itaque quod patitur, etiam eru-
ciatur, nisi quis forte una quadam notione eru-
ciatum una cum sensu statim consequente com-
prehendat. Ita vero comprehendens id plane
significat, scilicet dolorem esse quodammodo, do-
lorem non latere sensum: veruntamen nullo modo
dicendum, sensum ipsum esse dolorem, sed dolo-
ris perceptionem: cum vero cognitio sit nimirum
esse passionis expertem, ut et cognoscat plane, et
sincere denuntiet. Nuntius enim in passione po-
situs, dum occupatus est passione, vel nihil om-
nino nuntiat, vel non sanitatis nuntius advenit.
[Ed. pr. vel falsus nuntius advenit. recte.]

XX. Sicut in corpore levi est stimulus ad ascensum, in
radice ad humorem, in folio ad calorem: sic in cor-
pore per animam quasi vitaliter jam affecto insurgunt
naturalia quaedam incitamenta, pro indigentia qui-
dem ad impletionem: pro repletionem ad evacuatio-
nem, pro alteratione nimia ad oppositam. Natura
interim vegetalis, quae vitalem in corpore affectionem
genuit et conservat, patiente tali corpore, laborat
dum conatur, et agit intentius circa conservandam
vel instaurandam affectionem in corpore naturalem.
Quo quidem conatu dicitur concupiscentia illa, quae
exordiebatur in corpore tali, adolere in naturam.
Dum vero natura haec agit obnixius, pervenit per-
ceptio passionis in sensum, atque hinc ad imagina-
tionem atque iudicium.

Consequens est praeterea (dicere), corporea-
rum cupiditatum principium fieri ex eo, quod ita
est commune, et tali quadam natura corporea:
neque enim corpori quomodocunque se habenti
attribuendum est initium appetendi et impensius
prosequendi. Neque putandum est animam ip-
sam affectare salsa vel dulcia, sed potius id, quod
corpus quidem est: nititur autem non solum cor-
pus esse, sed plus sibi quam anima vendicat

413 ἡ ψυχὴ ἢ ἐγγύς, ἣν δὴ φύσιν φαμέν τὴν δοῦσαν τὸ ἶχνος. Ἡ μὲν
 Α φύσις τὴν τρανὴν ἐπιθυμίαν, τέλος οὔσαν τῆς ἀρξαμένης ἐν ἐκείνῳ·
 ἢ δ' αἰσθησις τὴν φαντασίαν, ἀφ' ἧς ἤδη ἢ πορίζει ἢ ψυχῇ, ἧς τὸ
 πορίζειν, ἢ ἀντιτείνει καὶ καρτερεῖ, καὶ οὐ προσέχει, οὔτε τῷ ἀρξαντι
 τῆς ἐπιθυμίας, οὔτε τῷ μετὰ ταῦτα ἐπιτεθυμηκότι. Ἀλλὰ διὰ τίς
 δύο ἐπιθυμίας, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο εἶναι τὸ ἐπιθυμοῦν μόνον τὸ σῶμα τὸ
 τοιόνδε; ἢ εἰ ἔστιν ἕτερον ἢ φύσις, ἕτερον δὲ τὸ σῶμα τὸ τοιόνδε
 Β παρὰ τῆς φύσεως γενόμενον· ἔστι γὰρ ἢ φύσις πρὸ τοῦ τὸ τοιόνδε
 σῶμα γενέσθαι, αὕτη γὰρ ποιεῖ τὸ τοιόνδε σῶμα πλάττουσα καὶ μορ-
 φοῦσα· ἀνάγκη μῆτε ἀρχειν αὐτὴν τῆς ἐπιθυμίας, ἀλλὰ τὸ τοιόνδε
 σῶμα τὸ πεπονθὸς ταδί, καὶ ἀλγυνόμενον, τῶν ἐναντίων ἢ πάσχει
 ἐφιέμενον ἡδουῆς ἐκ τοῦ πονεῖν, καὶ πληρώσεως ἐκ τῆς ἐνδείας· τὴν
 δὲ φύσιν ὡς μητέρα, ὥσπερ στοχαζομένην τῶν τοῦ πεπονθότος βου-
 Γ κλημάτων, διορθοῦν τε πειρᾶσθαι καὶ ἐπανάγειν εἰς αὐτήν· καὶ ζήτη-
 σιν τοῦ ἀκεσομένου ποιουμένην, συνάψασθαι τῇ ζητήσῃ τῇ τοῦ πε-
 15 πονθότος ἐπιθυμία, καὶ τὴν περάτωσιν ἀπ' ἐκείνου πρὸς αὐτὴν ἡκεῖν·
 ὥστε τὸ μὲν ἐπιθυμεῖν ἐξ αὐτοῦ εἴποι ἂν τις, πρὸς ἐπιθυμίαν ἴσως
 καὶ προθυμίαν, τὴν δὲ ἐξ ἄλλου καὶ δι' ἄλλο ἐπιθυμεῖν, τὴν δὲ πορι-
 ζομένην ἢ μὴ, ἄλλην εἶναι.

3. ἡδε] Codd. Vat. Marc. A. ἡδη, ut legit Fic. Quare lectio Ed. corrigenda fuit.

4. ἀντιτείνει] Cod. Vat. αὐτὸ τείνει.

ib. προσέχει] Codd. Ciz. et Vat. προσέχει cum Marc. A.

7. ἕτερον ἢ φύσις] Codd. omnes ita, ut rescripsimus; sed Ed. ἕτερος.

8. γενόμενον] Cod. Ciz. ὡς γενόμενον.

10. ἀρχειν] Cod. Med. A. a pr. m. ἀρ- χην, supra lin. ab al. m. εν.

12. τοῦ ποιεῖν] Cod. Med. B. τοῦ ποιεῖν.

ib. ἐκ τῆς] Absunt a Cod. Ciz.

15. συνάψασθαι] Cod. Vat. συνάψασθαι.

16. ἀπ' ἐκείνου] Cod. Med. B. ἐπ' ἐκείνου.

18. δι' ἄλλο] Codd. Marc. A. Ciz. et Vind. A. δι' ἄλλου.

motionum, atque ob vendicationem ejusmodi in multa transferri compellitur: quapropter ita quidem affectum salsa, ita vero dulcia concupiscit: item humefieri, rursusque calefieri, quorum nihil sibi curæ futurum est, si solum fuerit. Quemadmodum vero illic ex dolore cognitio nata est, animaque studens ab inferente passionem corpus abducere, verit in fugam: quod etiam admonuit, quod primo sustinuit passionem, dum ipsum quoque in ipsa contractione quodammodo fugeret: ita et hic sensus quidam perdiscit, et anima, quæ prope est, quam utique naturam dicimus vestigium vitæ corpori tribuentem. Igitur natura quidem concupiscentiam reportat jam adultam, velut finem concupiscentiæ in tali corpore jam exorsæ. Sensus autem imaginationem, per quam anima jam, cujus est prosequi, vel prosequitur atque suggerit, vel repugnat et abstinere: neque consentit vel exordienti concupiscentiam, vel ei, quod post ejusmodi exordium concupiscit. Verum curiam duas concupiscentias ponimus, non autem solum tale quoddam corpus esse, quod appetat?

Profecto si aliud est natura, aliud vero corpus tale a natura jam effectum: est enim natura antequam tale corpus efficiatur, cum ipsa corpus efficiat tale, fingens ipsum atque formans: necessarium est, neque animam ipsam inchoare cupiditatem, sed tale quoddam corpus, quod et patitur talia quædam: et quando dolet, contraria eorum, quæ patitur appetit: tum ex langore oblectamentum, tum saturitatem ex indigentia. Naturam vero ceu matrem quasi coniectantem desideria patientis, conari necesse est dirigere, et ad se ipsam id revocare, ac remedia languoribus quaeritantem ob inquisitionem ejusmodi, cum patientis cupiditate conjungi, atque ita [affectu-nem] circumscriptionem hanc ab illo ad animam penetrare. Quam ob rem dicit quispiam, corpus quidem tale appetere suapte natura, forsitan videlicet quantum spectat ad appetitionis properationisque incitamentum: Naturam vero ex alio, et propter aliud affectare: at animam velut aliam esse, quæ vel obsequitur, vel potius adversatur.

Ἔστι δὲ τοῦτο ἐστὶ περὶ ὃ ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ αἱ ἡλικίαι⁴¹³
μαρτυροῦσιν αἱ διάφοροι. ἄλλαι γὰρ παίδων καὶ μεираκίων, καὶ ἀνδρῶν
αἱ σωματικαί· ὑγιαίνοντων τε καὶ νοσοῦντων, τοῦ ἐπιθυμητικοῦ τοῦ
αὐτοῦ ὄντος. Δῆλον γὰρ ὅτι τὸ σωματικὸν καὶ σῶμα τοιούδε εἶναι,
5 τρεπόμενον παντοίας τροπᾶς, παντοδαπὰς καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἴσχειν·
καὶ τὸ μὴ συνεγείρεσθαι δὲ πανταχοῦ ταῖς λεγομέναις προθυμίαις^B
τὴν πᾶσαν ἐπιθυμίαν εἰς τέλος τῆς σωματικῆς μενούσης· καὶ πρὸ
τοῦ τὸν λογισμὸν εἶναι μὴ βούλεσθαι ἢ φαγεῖν, ἢ πιεῖν, ἐπὶ τι προ-
ελθοῦσαν τὴν ἐπιθυμίαν λέγει, ὅσον ἦν ἐν τῷ τοιῷδε σώματι· τὴν δὲ
10 φύσιν μὴ συνάψασθαι αὐτήν, μηδὲ προθέσθαι, μηδὲ βούλεσθαι,
ὥσπερ οὐδὲ κατὰ φύσιν ἐχούσης ἄγειν εἰς φύσιν, ὡς ἂν αὐτὴν τῷ
παρὰ φύσιν καὶ κατὰ φύσιν ἐπιστατοῦσαν. Εἰ δέ τις πρὸς τὸ πρό-^C
τερον λέγοι ἀρκεῖν τὸ σῶμα διάφορον γιγνόμενον, διαφόρους τῷ ἐπι-
θυμητικῷ τὰς ἐπιθυμίας ποιεῖν· οὐκ αὐταρκες λέγει πρὸς τὸ ἄλλου⁴¹⁴
15 παθόντος ἄλλως αὐτὸ ὑπὲρ ἄλλου διαφόρους ἐπιθυμίας ἔχειν, ὅποτε
οὐδ' αὐτῷ γίγνεται τὸ ποριζόμενον. Οὐ γὰρ δὴ τῷ ἐπιθυμητικῷ ἢ

1. τοῦτο ἴσσι] Cod. Vat. τοῦτο ἴσσι.

4. γὰρ ὅτι τὸ] Cod. Vat. τὸ pro τῷ.

8. λογισμὸν εἶναι] Cod. Vind. A. omittit
εἶναι.

ib. βουλεύεσθαι] Codd., præter Darm. et
Marc. B., omnes βούλεσθαι. Quod recepi.

ib. πίνειν] Codd. Darm. Marc. Med. A.
B. Vat. πινῖν. Et sic rescripsi.

ib. προσελθούσαν] Abest a Cod. Vind. A.

9. λίγειν] Codd., exceptis Darm. Marc.

B. et Med. A., omnes λίγει. Quod reci-
piendum fuit.

10. αὐτὴν] Cod. Vat. αὐτὴν cum Marc.

A.
ib. προθέσθαι—οὐδὲ κατὰ φύσιν] Desunt
hæc in Cod. Ciz.

11. τὸ παρὰ] Codd. Ciz. et Vat. τῷ
παρὰ; et sic correxi.

13. λίγει] Codd., præter Darm. et Med.
A., omnes λίγει: quod recepi.

ib. σῶμα] Cod. Vind. A. σῶμα καί.
Quod vero est in Ed. καὶ ante διαφόρους
abest a Codd., præter Darm., omnibus.
Sed aderat in Cod. Med. A. a pr. m.
Ego delevi.

15. αὐτῷ] Cod. Vat. αὐτός.
16. οὐδ' αὐτῷ] Cod. Vat. οὐδ' αὐτῷ cum
Marc. A.; quod recepi.

ib. γὰρ δὴ] Cod. Med. B. γὰρ ἂν.

XXI. *Incentivum ad concupiscenda oblectamenta corporea non oritur in ipsa animæ virtute concupiscente, sed in corpore tali, id est per animam affecto vitaliter. Id sane conijcimus: primo, quia cum in corpore tali sit indigentia simul atque passio, merito appetitus hinc incitantur. Secundo, quoniam quatenus aliter se habet corpus tale pro differentia aetatis, valetudinis, habitus, loci, temporis, catenus diversi surrepunt appetitus. Virtus autem concupiscendi in anima permanens non permutatur. Tertio, quia nonnunquam in tali corpore stimulus aliquis est ad aliquid, ad quod non statim vis ipsa concupiscendi se dirigit. Quarto, si etiam mox ad hoc intenderit, non tamen animus semper hoc admittit. Quinto, surgit sæpe in corpore depravato stimulus ad aliquid naturæ minime consentaneum, ut ad cinerem comedendum, quod natura corporeæ habitudinis moderatrix non adsciscit, neque coaptat corpori, neque sibi: denique nec impletur, nec evacuatur, nec quomodo libet alteratur vis ipsa concupiscendi animæ insita ejusmodi idolo, sed corpus tale. Hinc igitur, non inde, appetitus ad talia suscitantur.*

Esse vero corpus tale, circa quod sit princi-

pium appetendi, testantur insuper differentes ætates: alii namque sunt appetitus corporei puerorum, adolescentium alii, aliique virorum: item bene vel male valentium, dum ipsa concupiscendi virtus eadem interea permanet. Constat itaque corporeum quiddam esse, corpus, inquam, tale, quod, dum modis plurimis permutatur, incitat similiter quam plurimos appetitus. Declaratur idem, quod non ubique in hujusmodi incentivum simul excitatur omnis concupiscentia, quum tamen corporea incentivatio sæpe ad finem usque perduret. Præterea quod, et ante quam ratio id deliberet, sæpe animus non vult comedere aut bibere, dum ad hæc concupiscentia vehementer impellit, quantum est in tali quodam corpore. Quin etiam quod natura sæpe id, ad quod tale corpus incitat vel adsciscit, non adsciscit ipsa, neque vult in naturæ sedem adducere, quasi oblectamentum ejusmodi naturæ non congruat, et quasi naturæ ipsius sit statuere, quid naturæ consentaneum sit, quid non consentaneum. Si quis autem ad prius illud objiciat, sufficere corpus ali-

414

τροφή, ἢ θερμότης καὶ ὑγρότης, οὐδὲ κίνησις, οὐδὲ κούφισις κενουμένου, οὐδὲ πλήρωσις μεστομένου, ἀλλ' ἐκείνου πάντα.

A Ἐπὶ δὲ τῶν φυτῶν ἄρα ἄλλο μὲν τὸ οἶον ἐναπηχηθὲν τοῖς σώμασιν αὐτῶν, ἄλλο δὲ τὸ χορηγήσαν; ὃ δὴ ἐπιθυμητικὸν μὲν ἐν ἡμῖν, ἐν ἐκείνοις δὲ φυτικόν· ἢ ἐν μὲν τῇ γῆ τοῦτο, ψυχῆς ἐν αὐτῇ οὐσης, ἐν 5 δὲ τοῖς φυτοῖς τὸ ἀπὸ τούτου. Ζητήσῃε δ' ἂν τις πρότερον τίς ψυχὴ ἐν τῇ γῆ, πότερα ἐκ τῆς σφαίρας τοῦ παντός, ἢν καὶ μόνην δοκεῖ
B ψυχοῦν πρώτως Πλάτων οἶον ἔλλαμψιν εἰς τὴν γῆν· ἢ πάλιν αὐτὴ λέγων πρώτην καὶ πρεσβυτάτην θεῶν τῶν ἐντὸς οὐρανοῦ, καὶ αὐτῇ δίδωσι ψυχὴν, οἴαν καὶ τοῖς ἄστροις. Πῶς γὰρ ἂν θεὸς εἴη, εἰ μὴ 10 ἐκείνην ἔχει; ὥστε συμβαίνει καὶ τὸ πρᾶγμα, ὅπως ἔχει, ἐξευρεῖν δύσκολον, καὶ μείζω ἀπορίαν, ἢ οὐκ ἐλάττω, ἐξ ὧν εἴρηκεν ὁ Πλάτων γίνεσθαι. Ἄλλὰ πρότερον πῶς ἂν εὐλόγως ἔχειν τὸ πρᾶγμα δόξῃε;
C τὴν μὲν οὖν φυτικὴν ψυχὴν ὡς ἔχει ἢ γῆ ἐκ τῶν φυομένων ἐξ αὐτῆς ἂν τις τεκμαίροιτο· εἰ δὲ καὶ ζῶα πολλὰ ἐκ γῆς γιγνόμενα ὀράται, διὰ 15 τί οὐ καὶ ζῶον ἂν τις εἴποι αὐτὴν εἶναι; ζῶον δὲ τοσοῦτον οὖσαν καὶ

3. ἄρα—αὐτῶν] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. In Med. B. est ἄρα. εἰ λη
ib. ἀναπηχηθῆν] Cod. Vind. A. ἐν ἀπηλυθῆν (sic).

5. ἐν μείν] Ita Marc. A. et Cod. Vat., cum quibus quodammodo facit Med. B. qui exhibet nonnisi ἴν. Sed Ed. cum rell. habet ἐν μῆ, nisi quod Ciz. habet ἐν μείν.
ib. ἐν αὐτῇ] Codd. Med. B. Vat. et Vind. A. ἐν αὐτῇ. Et sic correxi.

7. δοκεῖ ψυχοῦν] Cod. Ciz. ψυχοῦν δοκεῖ. Darm. δοκεῖ ψυχὴν οὖν. Med. A. ψυχὴν et supra lin. οὖν (sic), et sic etiam Marc. B.

8. πρώτως] Cod. Vind. A. πρώτος. Mox Vat. omittit τίν.

9. καὶ αὐτῇ] Cod. Vat. καὶ αὐτῇ et sic Marc. A.: ut corrigendum fuit.

12. ἀπορίαν] Codd. Med. A. et Marc.

B. ἀπορεῖ; supra lin. ab al. m. ἴαν.

13. δόξῃε] Cod. Med. B. δόξῃεν. Vind. A. omittit proximum οὖν cum Marc. A.

14. φυτικὴν] Cod. Med. A. φυσικὴν; supra lin. σι.

ib. ὡς ἔχει] Ita Codd. Marc. A. B. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Sed Marc. B. a pr. m. Reliqui cum Ed. ὡς ἔχει.

15. ἐκ γῆς] Cod. Vind. A. ἐκ τῆς γῆς.

quando factum differens, differentes concupiscencias virtuti concupiscendi suggerere: haudquamquam dicit sufficienter, quantum spectat ad id, quod alio patiente, hæc ipsa virtus aliter alterius causa cupiditates habeat differentes, quando neque ipsa est, cui ex necessitate suggeritur. Non enim ad ipsam vim concupiscendi pertinet nutrirī, vel calefieri, vel humefieri, vel permutari, vel evacuatione levari, vel saturitate repleri, sed ad tale corpus hæc omnia pertinent.

XXII. Terra cum animalia generet, sitque animalis mundani membrum et necessarium et minime contemnendum, est animal intellectuale atque divinum, habetque sensum: nam in anima vis judiciaria viget, quæ conjuncta corpori suo percipit, et judicat sui corporis passiones, id autem est sentire: quanquam Plotinus et multi unicuique elementorum suam tribuunt animam. Poterit tamen aliquis forsitan non absurde dicere, sphaeras quidem caelestes, quia et immutabiles sunt, et permanent in se ipsis invicem non confuse, animas inter se distinctas habere: elementa vero quoniam compositi gratia instituta sunt, et in

se ipsis permutantur, et invicem confunduntur, suntque in globum unum redacta, numerisque competentibus in formam unam concorditer colligata, unicam cunctorum animam possidere, uni eorum materia complexionique humorum quasi quatuor prorsus accommodatam, vigentem in aëre et igne quam plurimum, per hæc in aqua simul atque terra, cujus virtute vitalem vim composita etiam illa reportent: in quibus elementorum portiones simili quadam ad totum proportione ligantur: in terra quidem et aqua animalia manifesta, in aëre vero demones habentes corpora connexa similiter, quamvis tenuia nobisque occulta.

Numquid etiam in plantis aliud quidem est, quod quasi proprium earum (in) corporibus [inseratur], (resonet) aliud vero, quod suppeditet? Quod in nobis quidem dicitur concupiscendi virtus, in illis vero dicitur vegetalis: forsitan vero in terra quidem est ejusmodi virtus, cum anima sit in ipsa, in plantis autem est, quod ab hac virtute procedit. Opportune vero quispiam prius interrogabit, quænam anima sit in terra, utrum ex ipsa universi sphaera, quam Plato solam primo

οὐ σμικρὰν μοῖραν τοῦ παντὸς διὰ τί οὐ καὶ νοῦν ἔχειν φήσειε καὶ 414
οὕτω θεὸν εἶναι; εἶπερ δὲ καὶ τῶν ἄστρον ἕκαστον, διὰ τί οὐ καὶ
τὴν γῆν ζῶον, μέρος τοῦ παντὸς ζώου οὔσαν; οὐ γὰρ δὴ ἔξωθεν μὲν D
συνέχεσθαι ὑπὸ ψυχῆς ἀλλοτρίας φατέον, ἔνδον δὲ μὴ ἔχειν, ὡς οὐ
5 δυναμένης καὶ αὐτῆς ἔχειν οἰκείαν. Διὰ τί γὰρ τὰ μὲν πύρινα δύνα-
ται, τὸ δὲ γῆινον οὐ; σῶμα γὰρ ἑκάτερον, καὶ οὐκ ἴνες ἐκεῖ, οὐδὲ
σάρκες, οὐδ' αἷμα, οὐδὲ ὑγρόν· καί τοι ἢ γῆ ποικιλώτερον, καὶ ἐκ
πάντων τῶν σωμάτων. Εἰ δ' ὅτι δυσκίνητον τοῦτο πρὸς τὸ μὴ κινεῖ-
σθαι ἐκ τόπου λέγοι τις ἂν, ἀλλὰ τὸ αἰσθάνεσθαι πῶς; πῶς γὰρ καὶ E
10 τὰ ἄστρα; οὐ γὰρ δὴ οὐδὲ σαρκῶν τὸ αἰσθάνεσθαι, οὐδ' ὅλως σῶμα
δοτέον τῇ ψυχῇ, ἵνα αἰσθάνοιτο, ἀλλὰ τῷ σώματι δοτέον ψυχὴν, ἵνα 415
ἢ καὶ σώζοιτο τὸ σῶμα· κριτικῇ δὲ οὔσῃ τῇ ψυχῇ ὑπάρχει βλεπούση
εἰς σῶμα καὶ τῶν τούτου παθημάτων, τὴν κρίσιν ποιεῖσθαι. Τίνα
οὖν παθήματα γῆς, καὶ τίνων αἱ κρίσεις; ἔπειτα καὶ τὰ φυτὰ καθ'
15 ὅσον γῆς οὐκ αἰσθάνεται. Τίνων οὖν αἰσθήσεις; καὶ διὰ τίνων; ἢ
οὐ τολμητέον, καὶ ἄνευ ὀργάνων γίγνεσθαι αἰσθήσεις; καὶ εἰς τίνα B

1. σμικρὰν] Codd. Med. A. (a pr. m.)
et B. μικρὰν.
3. ζῶον] Cod. Vat. ζῶον.
5. οἰκείαν] Codd. Med. B. Vat. οἰκείαν.
6. ἐκεί] Codd. Marc. A. Ciz. Vat. οὐδὲ
ἐκεί. Vind. A. οὐδὲ (sic) ἐκεί.
7. ποικιλώτερον] Cod. Vat. ποικιλότερον.
8. τῶν σωμάτων] Cod. Ciz. omittit τῶν.
Vind. A. a pr. m. habet σχημάτων.

9. ἐκ τόπου] Cod. Med. A. a pr. m. ix
τοῦ τόπου.
11. αἰσθάνοιτο] Cod. Vat. αἰσθαιτο.
ib. ψυχὴν] Cod. Vind. A. a pr. m.
ψυχῇ.
12. σώζοιτο] Cod. Ciz. σώζοι. Med. A.
σώζει, supra lin. ai, et supra oi habet το.
ib. ὑπάρχει] Bis scripta hæc vox in

Cod. Vind. A.
13. τούτου] Cod. Med. B. τοιούτων.
15. αἰσθήσεις] Cod. Vind. A. αἱ αἰσθήσεις
cum Marc. A.
ib. διὰ τίνων;] Ita Marc. A. et Vat.
Reliqui cum Ed. διὰ τιναν.
16. εἰς τίνα] Ita nonnisi Marcc. Ciz. et
Vat. Reliqui cum Ed. εἰς τινα.

animare videtur, velut fulgor aliquis micet in ter-
ram: an potius dicendum sit, Platonem terræ
animam tribuere qualem stellis: ubi rursus ait,
terram esse primam antiquissimamque deorum
omnium qui cælo clauduntur. Quo enim pacto
terra poterit judicari dea, nisi habuerit animam?
Unde contingit, ut difficile sit inventu qua res
hæc ratione se habeat, atque major, vel certe non
minor ex Platonis dictis ambiguitas oriatur. Sed
certe in primis, quoniam pacto sententiam rationi
consentaneam investigare poterimus? Principio
terram habere animam vegetalem, per ea, quæ
ex ipsa nascuntur, conjectare quis poterit? Quod
si animalia etiam multa ex terra generari viden-
tur, quidnam prohibet, eam esse animal judi-
care? Cum vero tam ingens animal sit, neque
exigua quædam mundi portio, cur non etiam
habere mentem, atque ita Deum esse dicamus?
Jam vero si quamlibet stellam esse dicimus ani-
mal, quid prohibet terram quoque, eum sit totius
animalis pars, animal confiteri? Non enim putan-
dum est, eam extrinsecus quidem ab aliena anima
contineri, intrinsecus vero animam non habere,

quasi ipsa sola animam habere propriam neque-
at: cur enim ignea quidem possint, terrenum
vero non possit? nempe utrumque corpus est,
neque ibi sunt venæ, nervi, carnes, sanguis, hu-
mor, tametsi terra est majori admodum varietate
munita, ex omnibusque corporibus constituitur.
Siquis autem objiciat, quod inepta sit ad motum,
id quidem dicere quis poterit ex eo duntaxat,
quod e loco proprio non moveatur. Quæret et
aliquis, quomodo terra sentire possit: quæremus
et nos similiter, quo pacto sentire possint stellæ.
Jam vero neque carniū est sentire, neque om-
nino tribuendum est animæ corpus, ut inde sen-
tiat, sed corpori potius anima tribuenda, ut sit
corpus atque servetur. Profecto cum anima vim
judicariam habeat, habet et facultatem, per quam
dum spectat in corpus, de passionibus illius va-
leat judicare. Quænam vero passionibus sunt ter-
ræ? quorumve judicia? Præterea plantæ, qua-
tenus terræ aliquid sunt, non sentiunt. Quorum-
nam igitur sunt sensus? et per quæ fiunt? An
forte non audendum est asserere, absque instru-
mentis fieri sensus? Item ad quem usum sensus

415 δὲ χρεῖαν τὸ αἰσθάνεσθαι αὐτῇ; οὐ γὰρ δὴ διὰ τὸ γιγνώσκειν, ἀρκεῖ γὰρ ἢ τοῦ φρονεῖν ἴσως γνώσις, οἷς μὴ ἐκ τοῦ αἰσθάνεσθαι γίγνεται τις χρεῖα· ἢ τοῦτο μὲν οὐκ ἄν τις συγχωρήσειεν. Ἔστι γὰρ καὶ παρὰ τὴν χρεῖαν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἶδησίς τις, οὐκ ἄμουςος· οἶον ἡλίου, καὶ τῶν ἄλλων, καὶ οὐρανοῦ, καὶ γῆς· αἱ γὰρ τούτων αἰσθήσεις καὶ 5

C παρ' αὐτῶν ἡδέϊαι. Τοῦτο μὲν οὖν σκεπτέον ὕστερον. Νῦν δὲ πάλιν, εἰ αἱ αἰσθήσεις τῇ γῇ καὶ ζῶων τίνων αἱ αἰσθήσεις, καὶ πῶς; ἢ ἀναγκαῖον πρότερον ἀναλαβεῖν τὰ ἀπορηθέντα, καὶ καθ' ὅλου λαβεῖν· εἰ ἄνευ ὀργάνων ἔστιν αἰσθάνεσθαι, καὶ εἰ πρὸς χρεῖαν αἱ αἰσθήσεις, καὶ εἰ ἄλλο τι παρὰ τὴν χρεῖαν γίγνοιτο. 10

A Δεῖ δὲ θέσθαι ὡς τὸ αἰσθάνεσθαι τῶν αἰσθητῶν ἔστι τῇ ψυχῇ ἢ τῷ ζῳῷ ἀντίληψις, τὴν προσοῦσαν τοῖς σώμασι ποιότητα συνειδήσης, καὶ τὰ εἶδη αὐτῶν ἀποματτομένης· ἢ τοίνυν μόνῃ ἐφ' ἑαυτῆς ἀντιλήψεται, ἢ μετ' ἄλλου. Μόνῃ μὲν οὖν καὶ ἐφ' ἑαυτῆς πῶς; ἐφ' ἑαυτῆς γὰρ τῶν ἐν αὐτῇ καὶ μόνου νόησις· εἰ δὲ καὶ ἄλλων, δεῖ πρότερον 15

B καὶ ταῦτα ἐσχηκέαι, ἢ τοι ὁμοιωθεῖσαν, ἢ τῷ ὁμοιωθέντι συνουσαν· ὁμοιωθῆναι μὲν οὖν ἐφ' ἑαυτῆς μένουσαν οὐχ οἶόν τε. Πῶς γὰρ ἂν

3. "Ἔστι γὰρ] Cod. Vind. A. ἔστι γὰρ τι cum Marc. A.

5. καὶ παρ' αὐτῶν] Cod. Med. B. τῇ γῇ καὶ παρ' αὐτῶν. Vind. A. καὶ παρὰ τούτων.

7. εἰ αἱ] Cod. Ciz. omittit εἰ. Vat. omittit αἱ post τίνων.

8. ἀναλαβεῖν] Cod. Vat. ἂν λαβεῖν.

12. τοῖς σώμασι] Codd. Ciz. et Vat. τοῦ σώματος.

14. μετ' ἄλλου] Cod. Vat. μετ' ἄλλον.

15. ἐν αὐτῇ] Cod. Vind. A. ἑαυτῇ; unde correxi ἐν ἑαυτῇ.

17. γὰρ ἂν] Codd. Vat. Marc. A. et Vind. A. omittunt ἂν.

terræ conduit? non enim ad cognitionem: sufficit enim forte cognitio, quæ consistit in sapientia, quibus ex actu sentiendi nulla est proventura utilitas: an forte hoc quispiam non concesserit? Est enim et præter utilitatem in rebus, quæ sentiuntur, cognitio quædam a Musis non aliena, velut Solis et siderum reliquorum, cælique et terræ spectaculum: hæc enim spectare per se ipsum etiam est jucundum. Hoc igitur in sequentibus erit considerandum. In præsentia vero rursus investigandum, num insint terræ sensus, et quorum animalium sit sentire, et qua id ratione fiat. Forsan vero necessarium prius est, quæ sunt dubitata, resumere, et communiter intelligere, numquid absque instrumentis sensus effici valeat, et num utilitatis gratia instituti sint sensus, etiam si quid aliud ex his accidat, præter usum.

XXIII. *Sentire non est simpliciter cognoscere sensibilia, sed per passiones sive impressiones quasdam factas vel a rebus sentiendis prope animam, vel ab anima circa eas. Anima ab omni corpore separata sicut in se vivit, sic ad se conversa per formas sibi*

insitas a divinis divina cognoscit: perque illa velut principia comprehendit et sensibilia, neque tamen hoc est sentire: nequit enim sentire tunc corporalia, quia nullam habet cum eis proportionem, per quam impressio ulla, vel expressio inter hanc et illa fiat: sed quando corpori conjuncta est, spiritu utitur ut instrumento quodam medio inter eam, atque externa, proportionem inter utraque faciente, in quo qualitates vel passiones extrinsecus venientes, in speciem spiritalem puramque evadunt animæque propinquam, adeo ut per hanc anima formas excitet sensibilibus in se latentes: quæ quidem excitatio est sentire. Id vero totum diligentius in libro Theophrasti de anima una cum Prisciano et Jamblichio declaramus.

Asserendum est itaque sensum circa sensibilia esse perceptionem in anima vel animali: perceptionem, inquam, in virtute adhaerentem corporibus qualitatem percipientem, speciemque illorum sibi quodammodo figurante. Si ita est, vel anima sola in se ipsa permanens sensibilia, aut cum alio potius apprehendet: sola vero et in se ipsa vivens, quoniam pacto poterit? Dum enim in se ipsa est, similiter, quæ in se ipsa sunt, percipit, solaque intelligentia utitur. Quod si tunc et alia

ὁμοιωθείη σημεῖον γραμμῆ, ἐπεὶ οὐδὲ ἡ νοητὴ τῆ αἰσθητῆ ἂν γραμμῆ⁴¹⁵
 ἐφαρμόσειεν· οὐδὲ τὸ νοητὸν πῦρ, ἢ ἄνθρωπος, τῷ αἰσθητῷ πυρὶ ἢ
 ἀνθρώπῳ. Ἐπεὶ οὐδ' ἡ φύσις ἢ ποιούσα τὸν ἄνθρωπον, τῷ γενομένῳ
 ἀνθρώπῳ εἰς ταῦτόν· ἀλλὰ μόνη, κὰν εἰ οἶόν τε τῷ αἰσθητῷ ἐπιβάλ-
 5 λειν, τελευτήσει εἰς τὴν τοῦ νοητοῦ σύνεσιν, ἐκφυγόντος τοῦ αἰσθη- C
 τοῦ αὐτῆν, οὐκ ἐχούσης, ὅτῳ αὐτοῦ λάβοιτο. Ἐπεὶ καὶ τὸ ὄρατόν
 ὅταν ψυχῇ πόρρωθεν ὄρᾷ, κὰν ὅτι μάλιστα εἶδος, εἰς αὐτὴν ἦκη ἀρ-
 χόμενον τὸ πρὸς αὐτὴν οἶον ἀμερὲς ὄν, λήγει εἰς τὸ ὑποκείμενον⁴¹⁶
 χρῶμα καὶ σχῆμα, ὅσον ἐστὶν ἐκεῖ ὁρώσης. Οὐ τοίνυν δεῖ μόνα ταῦ-
 10 τα εἶναι, τὸ ἔξω καὶ τὴν ψυχὴν, ἐπεὶ οὐδ' ἂν πάθοι· ἀλλὰ δεῖ τὸ
 πεισόμενον τρίτον εἶναι· τοῦτο δέ ἐστι, τὸ τὴν μορφήν δεξόμενον.
 Συμπαθὲς ἄρα, καὶ ὁμοιοπαθὲς δεῖ εἶναι, καὶ ὕλης μιᾶς· καὶ τὸ μὲν
 παθεῖν, τὸ δὲ γνῶναι, καὶ τοιοῦτον γενέσθαι τὸ πάθος, οἶον σώζειν
 μὲν τι τοῦ πεποιηκότος, μὴ μὲν τοι ταῦτόν εἶναι. Ἀλλὰ ἅτε μεταξὺ^B
 15 τοῦ πεποιηκότος καὶ ψυχῆς ὄν, τὸ πάθος ἔχειν, μεταξὺ αἰσθητοῦ καὶ
 νοητοῦ κείμενον· μέσον ἀνάλογον συνάπτον πῶς τὰ ἄκρα ἀλλήλοις·
 δεκτικὸν ἅμα καὶ ἀπαγγελτικὸν ὑπάρχον, ἐπιτήδειον ὁμοιωθῆναι ἑκα-
 τέρῳ. Ὅργανον γὰρ ὄν γνώσεώς τινος οὔτε ταῦτόν δεῖ τῷ γιγνώ-

1. γραμμῆ—γραμμῆ] Cod. Vat. bis γραμμῆ. Idem οὐδ' ἢ pro οἶδι ἢ.

4. καὶ εἰ] Codd. Ciz. Marce. Med. A. B. Vat. κἀν. Rescripsi κἀν εἰ. V. supra ad cap. XVI.

5. τελευτήσει] Cod. Vat. τελευτήσειεν.
 ib. τὴν τοῦ] Desunt hæc in Codd. Ciz. Med. B. Vat. Vind. A. Marce. A.

6. ὅτῳ] Ita Codd. Darm. Marce. A. B.

Med. A. (a sec. m.; a pr. est ὅτου) B. Vat. Sed Ed. cum rell. ὅ τῷ. Marce. B. a sec. m. habet ὅτου.

ib. λάβοιτο] Codd. Ciz. et Vat. λάβοι.

7. ἦκη ἀρχόμενον] Cod. Vat. ἦκει ἀρχο- μένον.

9. ἐκεῖ] Cod. Vind. A. οἰκεῖν.

16. κείμενον] Cod. Med. A. κειμένου, sed supra lin. ab al. m. ov.

ib. συνάπτον πῶς] Ita Cod. Vat. Sed Ed. cum rell. πῶς.

17. ἀπαγγελτικὸν] Cod. Vat. ἀπαγγιλι- κόν.

18. Ὅργανον—ὁμοιωθῆναι] Cod. Vind. A. omittit hæc omnia. Vocem ὄν Cod. Med. B. habet post τινός.

ib. γιγνώσκοντι] Marce. A. addit εἶναι.

percipit, oportet prius etiam hæc habuisse, sive similem his effectam, sive congregentem alicui aliquando facto persimili: similem quidem his eam effici in se ipsa manentem est impossibile. Qua enim conditione signum simile possit lineæ fieri? quando neque intelligibilis quidem lineæ sensibili lineæ congruere valeat: neque ignis vel homo intelligibilis sensibili, vel igni vel homini. Siquidem neque ipsa quidem natura, quæ generat hominem, in idem cum homine genito concurrere valet. Jam vero si anima secum ipsa vivens possit sensibile intueri, inde mox in cognitionem intelligibilis dirigetur, subterfugiente eam sensibili, non habentem videlicet, quo excipiat ipsum. Quandoquidem et cum anima visibile quiddam prospicit eminus, quamvis maxime tanquam species in animam veniat, tamen quod exorditur penes animam velut impartibile desinit

in subjectum colorem atque figuram, quantum id sit ibi discernens. Non igitur oportet sola hæc adesse, scilicet quod extrinsecus est, et animam: sic enim nulla hic passio fieret, sed oportet tertium quiddam esse, quod sit passurum: id autem est, quod accipiet formam. Oportet itaque hoc una cum sensibili in quadam passionis communione et in una materia convenire, et hoc quidem pati, aliud vero quiddam cognoscere passionem, talemque fieri passionem, ut servet quidem nonnihil efficientis, non tamen sit idem. Verum id quod patitur tanquam medium quiddam inter passionis auctorem atque animam, habere passionem inter sensibile et intelligibile mediam: quod quidem congrua utrimque proportionem inter se extrema conciliet, sitque acceptor simul et nuntius: quippe cum commode reddi possit utrique consimile. Cum enim cognitionis alicuius instru-

416 σκοντι εἶναι, οὔτε τῷ γνωσθησομένῳ, ἐπιτήδειον δὲ, ἑκατέρῳ ὁμοιω-
 C θῆναι, τῷ μὲν ἔξω διὰ τοῦ παθεῖν, τῷ δὲ εἴσω, διὰ τοῦ τὸ πάθος
 αὐτοῦ εἶδος γενέσθαι. Εἰ δὴ τοίνυν ὑγιᾶς λέγομεν, δι' ὀργάνων δεῖ
 σωματικῶν τὰς αἰσθήσεις γίγνεσθαι. καὶ γὰρ τοῦτο ἀκόλουθον, τῷ
 τὴν ψυχὴν πάντῃ σώματος ἔξω γενομένην μηδενὸς ἀντιλαμβάνεσθαι 5
 αἰσθητοῦ, τὸ δὲ ὄργανον δεῖ, ἢ πᾶν τὸ σῶμα ἢ μέρος τι, πρὸς ἔργον
 D τι ἀφωρισμένον εἶναι, οἷον ἐπὶ ἀφῆς καὶ ὄψεως. Καὶ τὰ τεχνητὰ δὲ
 τῶν ὀργάνων ἴδη τις ἂν μεταξὺ τῶν κρινόντων καὶ τῶν κρινομένων
 γιγνόμενα, καὶ ἀπαγγέλλοντα τῷ κρίνουντι τὴν τῶν ὑποκειμένων ιδιό-
 τητα. Ὁ γὰρ κανὼν τῷ εὐθεῖ τῷ ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τῷ ἐν τῷ ξύλῳ 10
 συναψάμενος, ἐν τῷ μεταξὺ τεθεῖς, τὸ κρίνειν τῷ τεχνίτῃ τὸ τεχνη-
 τὸν ἔδωκεν· εἰ δὲ συνάπτειν δεῖ τὸ κριθησόμενον τῷ ὀργάνῳ, ἢ καὶ
 E διὰ τινος μεταξὺ διεστηκότος πόρρω τοῦ αἰσθητοῦ, οἷον εἰ πόρρω τὸ
 πῦρ τῆς σαρκὸς, τοῦ μεταξὺ μηδὲν παθόντος, ἢ οἷον εἰ κενόν τι εἴη
 μεταξὺ ὄψεως καὶ χρώματος, δυνατὸν ὄραῖν τῇ δυνάμει τοῦ ὀργάνου 15
 παρόντος, ἐτέρου λόγου. Ἄλλ' ὅτι ψυχῆς ἐν σώματι καὶ διὰ σώματος
 ἢ αἰσθησις, δῆλον.

2. τὸ μὲν—τὸ δὲ] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. τῷ μὲν—τῷ δὲ. Et sic correxi. Vind. A. τῷ μὲν—τὸ δὲ.

3. εἶδος γενέσθαι] Post hæc verba sequuntur in Codd. Dam. Marc. A. et Med. A. ea, quæ infra, Ed. p. 425. A., suo loco posita sunt, inde a verbis: καὶ ὄλας τὰ κάτω ποιεῖ, πολλαχῆ δῆλον usque ad verba τὸ μέρος αὐτῶν εἰς τὸ πάσχειν ὅσον ἦν. Neque vero hæc omnia, in his Codd. hic posita, infra desunt, sed suo loco iustoque ordine inseruntur ideoque bis scripta in iis exstant.

ib. Εἰ δὲ] Codd. Ciz. et Vind. A. εἰ δὲ τὸ cum Marc. A.

4. γὰρ τοῦτο] Cod. Vind. A. τοῦτο τὸ ὀμῖσο γὰρ: et sic Marc. A.

ib. τὸ τὴν] Codd. Ciz. et Vat. τῷ τὴν et ita Marc. A.: quare sententia postulante correxi.

6. τὸ σῶμα] Abest τὸ a Codd. Ciz. et Vat.

8. ἴδη] Codd. Ciz. Med. B. Marc. A. Vat. Vind. A. ἴδα.

ib. καὶ τῶν] Cod. Vind. A. omittit τῶν cum Marc. A.

9. ἀπαγγέλλοντα] In Cod. Vind. A. alterum λ punctis notatum est, omissum in Marc. A.

10. καὶ τὸ καὶ τῷ] Abest τὸ καὶ a Codd.

Ciz. Med. B. Vat. Marc. Quare delvi.

11. τεχνητὸν] Codd. Vat. et Vind. A. τεχνίτον.

12. δεῖ] Marc. A. δεῖ.

14. ἢ οἷον εἰ κενόν] Codd. Vind. A. Marc. A. ἢ εἰ οἷον ἰκανόν. Vat. κενόν pro κενόν.

15. τοῦ ὀργάνου τῇ δυνάμει] Codd. Vat. et Vind. A. Marc. A. τῇ δυνάμει τοῦ ὀργάνου. Duo priora verba τῇ δυνάμει absumt a Cod. Ciz. Correxi ordinem verborum.

17. ἢ αἰσθησις] Cod. Vat. omittit ἢ.

mentum sit, oportet neque cognoscenti, neque cognoscendo idem esse, sed facile admodum utriusque simile fieri, externo quidem objecto propterea, quod patiat, intimæ vero virtuti, quia species quædam sit ejusmodi passio. Quam ob rem, si recte loquimur, oportet sensus per instrumenta corporea fieri: hoc enim et ei consequens est, quod diximus, animam si omnino sit extra corpus, nullum sensibile percipientem. Instrumentum vero necesse est aut totum corpus esse, vel membrum aliquod ad certum opus determinatum, velut in tactu atque visu videmus accidere. Tum vero facile quisvis aspiciet artificum instrumenta media inter judicantes atque judicata, significantiaque judicanti subjectarum rerum pro-

prietatem. Regula enim accommodata rectitudini, tum quæ est in animo, tum quæ est in ligno, recteque in medio posita iudici dat judicandi operis facultatem. Alterius vero disputationis esset inquirere, utrum conjungere prorsus oporteat instrumento id, quod est judicandum, an etiam per aliquod medium procul a re sentienda distante fiat sensus: ceu si ignis sit procul a carne, medio nihil patiente: vel sicut si vacuum quiddam sit medium inter visum atque colorem, numquid videri possit instrumento presente potentie. Constat autem sensum ad animam pertinere in corpore duntaxat viventem, atque per corpus expleri.

Τὸ δὲ εἰ τῆς χρείας μόνου ἢ αἰσθησις, ὧδε σκεπτέον. Εἰ δὲ ψυχὴ ⁴¹⁶
 μὲν μόνη, οὐκ ἂν αἰσθησις γίγνοιτο, μετὰ δὲ σώματος αἰ αἰσθήσεις,
 διὰ σῶμα ἂν εἶη, ἐξ οὐπερ καὶ αἰσθήσεις, καὶ διὰ σώματος κοινωνίαν
 δοθεῖσα, καὶ ἦτοι ἐξ ἀνάγκης ἐπακολουθούσης· (ὅτι γὰρ πάσχει τὸ
 5 σῶμα, καὶ φθάνει τὸ πάθος μείζον ὄν μέχρι ψυχῆς,) ἢ καὶ μεμηχά-
 νηται ὅπως, καὶ πρὶν μείζον γενέσθαι τὸ ποιοῦν ὥστε καὶ φθεῖραι, ἢ B
 καὶ πρὶν πλησίον γενέσθαι φυλάξασθαι. Εἰ δὲ τοῦτο, πρὸς χρείαν
 ἂν εἶεν αἰ αἰσθήσεις· καὶ γὰρ εἰ καὶ πρὸς γνώσιν τῶ μὴ ἐν γνώσει ⁴¹⁷
 ὄντι, ἀλλ' ἀμαθαίνονται διὰ συμφορὰν, καὶ ἵνα ἀναμνησθῆ διὰ λήθην,
 10 οὕτω μήτε ἐν χρείᾳ, μήτε ἐν λήθῃ. Ἄλλ' εἰ τοῦτο οὐ περὶ τῆς γῆς
 ἂν μόνου εἶη σκοπεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ περὶ ἄστρον ἀπάντων, καὶ μά-
 λιστα περὶ παντὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ κόσμου. Μέρεσι μὲν γὰρ
 πρὸς μέρη οἷς καὶ τὸ παθεῖν ὑπάρχει, γένοιτο ἂν αἰσθησις, κατὰ τὸν
 παρόντα λόγον· ὅλω δὲ πρὸς αὐτὸ, τίς ἂν εἶη ἀπαθῶς ἔχοντι παν- B
 15 ταχῆ ἑαυτοῦ πρὸς ἑαυτόν; καὶ γὰρ εἰ δεῖ τὸ μὲν ὄργανον τοῦ αἰσθα-
 νομένου εἶναι, ἕτερον δὲ παρὰ τὸ ὄργανον τὸ οὐ αἰσθάνεται ὑπάρχειν,
 τὸ δὲ πᾶν ὅλον ἐστίν, οὐκ ἂν εἶη αὐτῶ τὸ μὲν δι' οὐ, τὸ δὲ οὐ ἢ αἰ-

1. ψυχῆ] Marc. A. ψυχῆ.

2. γίγνοιτο] Codd. Vat. Marc. A. γί-
 νοιτο. Mox in eodem abest αἰ post καὶ et
 τὴν post διὰ. Posteriorē vocem omittit
 etiam Cod. Vind. A. Delevi utrumque.

4. ἐπακολουθούσης] Cod. Med. B. ἐπακο-
 λουούσα. Post ψυχῆς marg. Ed. pro ἢ
 habet ἢ. Libri nil variant.

8. εἰ καὶ] Cod. Vind. A. καὶ εἰ. Marc.
 A. καὶ εἰ καὶ.

ib. πᾶ μὴ] Cod. Ciz. τὸ μὴ.

9. ἀναμνησθῆ] Codd. Ciz. et Vat. (hic
 non nisi a pr. m.) ἀναγκασθῆ.

10. οὕτω] Cod. Med. B. οὕτε.

13. καὶ τὸ παθεῖν] Abest καὶ a Cod.
 Ciz.

15. καὶ γὰρ εἰ] Abest γὰρ a Cod. Vat.

16. τὸ οὐ] Codd. Ciz. et Vat. τοῦ οὐ.

ib. οὐ αἰσθάνεται] Codd., præter Ciz.
 Marc. B. et Darm., omnes αἰσθάνεται.
 Ego correxi.

17. δι' οὐ] Omittunt δι' Codd., ex-
 cepto Vind. A., omnes. Ergo delevi.

XXIV. *Cum animam corpori conjunctam necessario consequatur sensus, animæ spherarum stellarum mundi sentiunt. Mundus sentit per aliam sui partem vicissim partem aliam: item per totum partes. Præterea totius habitudinem quasi quodam sui consensu sentit: per amplissimam spheram præcipue, quasi per oculum, intus omnia contactur. Si enim tu per oculum tuum, quoniam animatus est et diaphanus atque lucidus, quam plurima vides, ac per radium ejus ad caelestia procedentem caelestia suspicis, cur non et mundus per caelestem oculum suum vivum, perspicuum, lucidum, radiosque suos ad omnia diffundentem omnia cernat?*

Sed numquid utilitatis solius gratia tributus a natura sit sensus, ita est indagandum. Profecto si animæ, dum sola vivit, sensus minime convenit, sed una cum corpore adhibentur et sensus, minimi propter ipsum corpus, ex quo et sensus procedunt, ac propter corporis societatem datus est sensus: sive ex necessitate aliqua consequatur,

dum quicquid patitur corpus, modo sit passio vehemens, ad animam usque pertransit: sive provisum sit, quo videlicet caveatur, antequam passio usque adeo invalescat, ut perdat, vel prius quam minimis propinquet, quod passionem infert. Quod si ita est, gratia usus dati sunt sensus: etsi enim ad notitiam dati sint, non ei, qui cognitionem possideat, ita sunt dati, sed ignaro ob infortunium, et oblivioso, ut quandoque reminiscatur: sic utique ei, qui neque egeat, neque obliviscatur, minime fuerint attributi. Verum si id ita se habeat, non solum considerandum erit nobis de terra, sed de omnibus stellis, præsertim de toto cælo atque mundo. Partibus enim ad partes, quibus et pati contingit secundum præsentem rationem sensus quoque conveniet. Toti vero ad se ipsum quisnam sensus inerit, quum ad se ipsum passionis ubique sit expertus? etenim si oportet aliud quidem esse sentientis instrumentum, aliud vero præter instrumentum id esse, quod

417 σθησις· ἀλλὰ συναίσθησιν μὲν αὐτοῦ, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς ἡμῶν συναί-
 C σθανόμεθα, δοτέον· αἴσθησιν δὲ αἰεὶ ἐτέρου οὐσαν, οὐ δοτέον· ἐπεὶ
 καὶ ὅταν ἡμεῖς παρὰ τὸ καθεστὼς αἰεὶ τινος τῶν ἐν τῷ σώματι ἀντι-
 λαμβανόμεθα, ἔξωθεν προσελθόντος ἀντιλαμβανόμεθα. Ἄλλ' ὥσπερ
 ἐφ' ἡμῶν οὐ μόνον τῶν ἔξωθεν ἢ ἀντίληψις, ἀλλὰ καὶ μέρει μέρους, 5
 τί κωλύει καὶ τὸ πᾶν, τῇ ἀπλανεῖ τὴν πλανωμένην ὄραῦν, καὶ ταύτη
 τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ βλέπει; καὶ εἰ μὴ ἀπαθῆ ταῦτα τῶν ἄλλων
 D παθῶν, καὶ ἄλλας αἰσθήσεις ἔχει; καὶ τὴν ὄρασιν μὴ μόνον ὡς καθ'
 αὐτὴν τῆς ἀπλανοῦς εἶναι, ἀλλ' ὡς ὀφθαλμοῦ ἀπαγγέλλοντος τῇ τοῦ
 παντὸς ψυχῇ, ἃ εἶδε. Καὶ γὰρ εἰ τῶν ἄλλων ἀπαθῆς, διὰ τί ὡς 10
 ὄμμα οὐκ ὄψεται φωτοειδὲς ἐμψυχον ὄν; ἀλλ' ὀμμάτων, φησὶν, οὐκ
 ἐπεδειῖτο· ἀλλ' εἰ ὅτι μηδὲν ἔξωθεν ὑπελέλειπτο ὄρατὸν, ἀλλ' ἔνδον
 γε ἦν, καὶ ἑαυτὸν ὄραῦν οὐδὲν ἐκώλυσε. Εἰ δ' ὅτι μάτην ἂν ἦν αὐτὸν
 E ὄραῦν, ἔστω μὴ προηγουμένως μὲν οὕτως ἔνεκα τοῦ ὄραῦν γεγενῆσθαι,
 ἀκολουθεῖν δὲ τῷ οὕτως ἔχειν ἐξ ἀνάγκης· διὰ τί οὐκ ἂν εἶη τοιοῦτω, 15
 ὄντι σώματι διαφανεῖ, τὸ ὄραῦν.

2. αἴσθησιν—οὐ δοτέον] Cod. Vat. omittit hæc.

3. τῶν ἐν τῷ] Cod. Ciz. τῷ ἐν τῷ.
 ἢ. ἀντιλαμβανόμεθα] Ita Codd. Ciz. Marc. A. et Darm. Reliqui cum Ed. ἀντιλαμβανόμεθα.

4. ὥσπερ] Cod. Med. B. ὡς.

5. μέροι μέρους] Ita, præter Darm., Codd. omnes. Ed. μέση μέση.

6. τὸ πᾶν, τῇ ἀπλανεῖ τὴν πλανῶν] Codd. Vat. et Vind. A. τῷ pro τῷ; tum, excepto Darm., omnes πάντη pro πᾶν, τῇ. Post hæc Ciz. ἀπλανῶ, denique omnes τὴν πλανῶ-

ναμένην pro τὴν πλανῶν. Inde correxi.

8. καὶ ἄλλως] Codd., præter Darm. Marc. B. et Med. A., omnes καὶ ἄλλως. Sic edidi.

10. εἰ εἶδε] Cod. Med. B. εἰ εἶδε. Vat. et Vind. A. εἰ εἶδε.

11. φησὶν,] Cod. Vat. φῶσιν.

12. μηδὲν] Codd. Med. B. Vat. μηδὲν cum Marc. A. Et sic correxi. Sed Marc. B. ἢ τιμηθέν.

ἢ. ὑπελέλειπτο] Ita Codd., exceptis Darm. Marc. B. et Med. B., omnes. Ed.

cum rell. ὑπολείπειτο.

13. οὐδὲν ὄραῦν—αὐτὸν] Desunt hæc in Cod. Vat. In Ciz. Marc. A. Med. B. Vind. A. est ὄραῦν οὐδὲν. Pergit Med. B. ἐκώλυσε.

ἢ. ἂν ἦν] Cod. Ciz. ἦν ἂν.

15. δὲ τῷ] Cod. Vat. omittit δὲ.

16. διαφανεῖ] Codd. Ciz. Med. B. Vat. διαφανεῖ τὸ ὄραῦν, adjunctis nimirum proximi capitis vocabulis primis huic capiti, distinctione majore post διαφανεῖ sublata. Quod nobis quoque faciendum visum est.

sentitur: universum vero est et totum, nimirum non erit in eo aliud quidem, per quod efficiatur sensus, aliud vero, quod sensu percipiatur. Cæterum oportet ei consensum quidem sui ipsius quendam tribuere, quemadmodum et nos quendam nostri consensum in nobis habemus: sensum vero, qui semper intendatur in aliud, minime: quoniam et nos, quando præter habitum naturalem aliquid singulatim in corpore nostro percipimus, accedens quiddam ab externis tunc attingimus. Verum quemadmodum in nobis non solum externorum est apprehensio, verum partem etiam erga partem, quidnam prohibet mundum etiam per inerraticam regionem erraticam intueri, perque hanc prospicere terram, et, quæ in terra sunt, contueri? Quod si hæc differentes ab aliis passiones habent, nihil prohibet differentes quoque sensus habere. Præterea visionem inerraticæ

regionis non solum esse secundum se ipsam, verum etiam hanc ipsam regionem esse quasi oculum, ea, quæ videt, totius animæ nuntiantem: etsi enim passiones alias non admittit, quid tamen obstat, quo minus videat tanquam oculum, cum sit lucidum quiddam et animatum? Sed hic obstare Plato videbitur dicens, cælum oculis non egere: verum etsi nihil relictum est extra videndum, ideoque non ejusmodi indiguit oculis, attamen intus inest, quod videatur, nihilque prohibet videre se ipsum. At si quis objiciat, non expedire sensum, quia vanum sit se ipsum cernere: esto quidem non ex principali quodam consilio mundus sic vivendi gratia constitutus, sed enim ita natura comparatum, id quoque necessario consequatur: ideoque nihil obstat, quin per corpus ejusmodi perspicuum videatur.

Ἡ οὐκ ἀρκεῖ εἶναι τὸ δι' οὐ, ἵνα ὄρα, καὶ ὅλως αἰσθάνηται, ἀλλὰ⁴¹⁷
 δεῖ τὴν ψυχὴν οὕτως ἔχειν, ὡς νεύειν πρὸς τὰ αἰσθητά. Τῇ δὲ ψυχῇ
 ὑπάρχει αἰεὶ πρὸς τοῖς νοητοῖς εἶναι, κὰν οἶόν τε ἢ αὐτῇ αἰσθάνεσθαι,
 οὐκ ἂν γένοιτο τοῦτο τῷ πρὸς κρείττοσιν εἶναι, ὅποτε καὶ ἡμῖν σφό-
 5 δρα πρὸς τοῖς νοητοῖς οὖσιν ὅτι ἐσμὲν, λανθάνουσι καὶ ὄψεις καὶ αἰ-⁴¹⁸
 σθήσεις ἄλλαι· κὰν πρὸς ἐτέρῳ δὲ ὅλως, τὰ ἕτερα λανθάνει. Ἐπεὶ
 καὶ τὸ μέρει τινὶ μέρους ἀντιλαμβάνεσθαι θέλειν, οἶον ἑαυτὸν εἰ κατα-
 βλέποι, περίεργον καὶ ἐφ' ἡμῶν, καὶ εἰ μὴ ἔνεκά τινος μάτην· ἀλλ'
 οὔτε ὄψιν ὡς καλοῦ ὄραν πεπονθότος καὶ ἐνδεοῦς. Ὁσφραίνεσθαι δὲ
 10 καὶ ἀκούειν καὶ γεύεσθαι χυμῶν, περιστάσεις ἂν τις καὶ περιελκυσ-^B
 μούς τῆς ψυχῆς θεῖτο· ἥλιον δὲ καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα, κατὰ συμβεβη-
 κὸς ὄραν καὶ ἀκούειν. Εἰ δὲ δὴ καὶ ἐπιστρέφεσθαι δι' ἄμφω, οὐκ
 ἄλογος ἢ θέσις· ἀλλ' εἰ ἐπιστρέφοιτο, καὶ μνημονεύσει· ἢ ἄτοπον,
 ὦν εὐεργετῆ μὴ μνημονεύειν. Πῶς οὖν εὐεργετῆ, εἰ μὴ μνημο-
 15 νεύει ;

Γίγνονται δὲ εὐχῶν γνώσεις, κατὰ οἶον σύναψιν, καὶ κατὰ τοιάνδε^A

1. ἀλλὰ] Cod. Med. A. ἀλλ' εἰ, sed supra lin. ἄ.
 3. πρὸς τοῖς] Ita Codd. Vat. et Vind. A. Reliqui cum Ed. πρὸς τοῖς.
 4. οὐκ ἂν εἴη] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. Vind. A. ἂν γένοιτο. Quod recepi.
 5. οὖσιν ὅτι] Cod. Med. B. ὅτι: quod recipiendum visum est.
 7. τῷ μέρει] Codd. Ciz. et Vat. τὸ μέρος.

Et sic correxi.
 ib. θέλει] Codd. Med. B. Vat. θέλειν cum Marc. A. Quod recepi.
 ib. καταβλέποι] Cod. Vat. καταβλί-
 πει.
 11. τὰ ἄλλα] Cod. Vind. A. omittit τὰ.
 12. ἀκούειν.] Codd., excepto Darm., omnes ἀκούειν δι. cum dist. maj. Sed Vind. A. voci δε sine accentu scripte punctum

subscriptum habet. Pro δὴ marg. Ed. δε.
 13. θέσις] Codd., exceptis Darm. et Med. A., omnes, ut nos rescripsimus. Ed. θέσις.
 ib. ἀλλ' εἰ] Cod. Ciz. ἀλλ' εἰ καί.
 ib. καὶ μνημονεύσει—εἰ μὴ] Desunt hæc in Cod. Ciz.
 ib. ἢ ἄτοπον—μνημονεύει] Desunt hæc in Cod. Vat.

XXV. *Animæ sphaerarum stellarumque et anima mundi humana vident atque audiunt: sed interim talia se sentire minime sentiunt, quoniam imaginatio, ad quam talis animadversio pertinet, intentissima semper est ad intelligentiarum notas in se fingendas. Etsi sentire se nostra forsitan non animadvertunt, tamen precantibus benefaciunt qualicumque sensu et occulto quodam naturæ consensu. Hæc Plotini sententia est inter objectiones ex textu mendosa. Dicit fortasse quispiam imaginationes cælestium animarum adeo efficaces esse, ut vel intelligibilium notas derivent in sensibilia, atque ita intrinsecus quodammodo sentiant, vel simul valeant tam sensibilia quam intelligibilia miris quibusdam modis imaginari.*

Forte vero non satis est adesse instrumentum, per quod agatur ad hoc, ut videat, omninoque sentiat, sed oportet animam sic se habere, ut quodammodo sensibilibus annuat. Animæ vero ipsi convenit, ut semper penes intelligibilia sit, ac si fieri possit, ut sentiat, non propterea id ei conve-

niet, quod intelligibilibus ipsis incumbat: quando et nos dum impensius intelligendis incumbimus, latent interea visiones sensusque alii: et omnino si intendimus in aliud diligenter, cætera latent. Quin etiam si alia sui parte partem aliam apprehendere studeat, velut si se ipsum perspicat, supervacuum id quidem etiam in nobis erit, ac nisi alieni gratia id agatur, erit vanum: tum spectare aliud tanquam pulchrum, patientis est atque indigentis. Olfactum vero atque auditum, gustumque liquorum distractiones quasdam et ductus quosdam animæ circum ad exteriora tendentes quispiam ponat, solem autem stellasque alias per accidens videre atque audire. Quod si per utraque ponat converti, non erit absurda positio: verum si convertantur, etiam rerum meminerint humanarum: forte enim absurdum foret, nisi recordentur eorum, quibus sedulo benefaciunt: alioquin, nisi sint memores, quomodo benefacient?

418

σχέσιν ἐναρμοζομένων· καὶ αἱ ποιήσεις, οὕτως· καὶ ἐν ταῖς μάγων τέχναις, εἰς τὸ συναφὲς πᾶν. Ταῦτα δὲ δυνάμεσιν ἐπομέναις συμπαθῶς. Εἰ δὲ τοῦτο, διὰ τί οὐ καὶ τὴν γῆν αἰσθάνεσθαι δώσομεν; ἀλλὰ ποίας αἰσθήσεις; ἢ διὰ τί οὐ πρῶτον ἀφήν; καὶ μέρει μέρους, Βάναπεμπομένης ἐπὶ τὸ ἡγούμενον τῆς αἰσθήσεως, καὶ τῷ ὅλῳ πυρὸς 5 καὶ τῶν ἄλλων; καὶ γὰρ εἰ τὸ σῶμα δυσκίνητον, οὐ τι γε ἀκίνητον, ἀλλ' ἔσονται αἱ αἰσθήσεις οὐ τῶν μικρῶν, ἀλλὰ τῶν μεγάλων. Ἀλλὰ διὰ τί; ἢ ὅτι ἀνάγκη ψυχῆς ἐνούσης, τὰς κινήσεις τὰς μεγίστας μὴ λαυθάνειν. Κωλύει δ' οὐδὲν καὶ διὰ τοῦτο τὸ αἰσθάνεσθαι γίγνεσθαι, ἵνα εὖ τίθοιτο τὰ πρὸς ἀνθρώπους, ὅσον εἰς αὐτὴν τὰ ἀνθρώπων ἀνά- 10

κείται. Εὖ τίθοιτο δὲ, οἷον συμπαθῶς· καὶ ἀκούειν δὲ εὐχομένων, καὶ ἐπινεύειν εὐχαῖς, οὐχ ὅν ἡμεῖς τρόπον· καὶ ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι, παθητὴν εἶναι πρὸς αὐτὴν καὶ τᾶλλα, οἷον ὁσμῶν πέρι καὶ τῶν γευστῶν ἄλλοις· ἢ ὅσα ὁσφραντὰ, κατὰ τὰς τῶν χυλῶν ὁσμὰς πρὸς

5. καὶ τὸ ὅλον] Codd. Ciz. et Med. B. τῷ ὅλῳ. Et sic correxi. Marc. A. τῆς αἰσθήσεως ἐπὶ τὸ ἡγούμεν. καὶ τῷ ὅλῳ. 8. ἢ ὅτι] Inter hæc verba in Cod. Vind.

A. rasura est.

9. δ' οὐδὲν] Cod. Ciz. εἰ δ' οὐδὲν. Vat. δὲ οὐδὲν.

10. τὰ πρὸς] Cod. Vind. B. omittit τὰ.

ib. ἀνθρώπων] Codd. Ciz. et Vat. τῶν ἀνθρώπων.

14. χυλῶν] Cod. Med. B. χυμῶν, supra lin. λ. Marc. A. χυμῶν.

XXVI. *Sphæra mundi stellæque sensus habent et preces nostras exaudiunt. Cælestia visum quidem habent, etsi specie differentem a nostro visu, generali tamen natura convenientem, natura scilicet viva, perspicua, lucida. Dicuntur et auditum habere, sed genere quodam ab auditu nostro longe diversum, quia videlicet audientium exaudientiumque more sæpe roventium preces impleant. Inter omnes mundi partes quasi unius animalis membra dicitur esse communio quædam vel contiguitas, vel continuitas, aut unio, cujus quidem quinque fundamenta videntur: Primum est una omnium ubique materia. Secundum concordia qualitatum: nam sicut elementa, quamvis discordia, quibusdam tamen proximis inter se qualitibus concordia sunt, sic et rerum omnium gradus sive componantur ex elementis, sive non componantur, quamvis inter se differentes, tamen concordibus vicissim terminis se contingunt. Tertium spiritus ubique unus: nam sicut cælum unus est spiritus in excelsis, sic intra cælum unus inde spiritus vel cælestis omnino, vel cælo simillimus omnibus est infusus, quo et cælitis regantur omnia, et anima mundi inferioribus quoque corporibus per spiritum conjungatur, et omnia per hunc viventia coalescant: spiritum intellige spiritui nostro consimilem. Quartum est una natura genitilis omnium fovens per spiritum sequentibus colligata. Quintum anima mundi ubique una per naturam spiritui cæterisque connexa. Per hanc igitur unionem fundamentis quinque constantem, vehementissimus quisque motus sive roventium pervenit ad cælestia, sive cælestium pervenit ad*

roventes: præsertim si non solum anima mundi, sed etiam divinæ omnes sunt ubique præsentis: quamvis alicubi potius actiones suas quandoque declarent. Quod velle videntur Plotinus Porphyriusque et Iamblichus. Præsentissimus autem singulis adest primus ipse Deus omnium potentissimus, imperioque latissimus: anima terræ sensus omnes exercet per spiritum ibi quasi cælestem et cælestium radiis illustratum, suæque naturæ subjectum, et terrena regentem: præterea preces exaudit.

Cognoscunt et vota nostra velint secundum quendam contactum certamque habitudinem cunctorum ubique contemperatam: eademque ratione procedunt effectiones. Quin etiam in magorum artibus totum peragitur in contiguum. Hæc autem in viribus quibusdam consistunt, se invicem mutua quadam compassione sequentibus. Si vero id ita se habet, cur non et terram sentire dicamus? Sed quosnam huic sensus attribuemus? Primo quidem cur non tactum? sive partim ad partem, sensu videlicet ad ipsum principale ducto: sive totum ipsum ignem et alia sentiat. Nam etsi terrenum corpus ineptum est ad motum, non est tamen immobile: sentiet autem non minima quæque, sed magna. Sed cur ista sentiet? Forte quoniam necesse est, præsentis hic anima motus maximos non latere. Obstat vero nihil ob hoc etiam terram habere sensum, ut videlicet, quæ ad homines pertinent, bene disponat,

ζώων πρόνοιαν καὶ κατασκευὴν, καὶ ἐπισκευὴν τοῦ σωματικοῦ αὐτῆς. 419
 Καὶ οὐκ ἀπαιτητέον ἂ ἐφ' ἡμῶν ὄργανα, οὐδὲ γὰρ πᾶσι ζώοις ταῦτά·
 οἶον ὦτα οὐ πᾶσι, καὶ οἷς μὴ ἔστιν, ἀντίληψίς ἐστι ψόφων. Περὶ δὲ
 ὄψεως εἰ φωτὸς δεῖ, πῶς; οὐ γὰρ δὴ ἀπαιτητέον ὄμματα. Εἰ οὖν
 5 τοῦ φυτικοῦ συγχωρουμένου ἦν συγχωρεῖν, ἢ ἐν πνεύματι ὄντος τοῦ
 φυτικοῦ πρώτως οὕτως ἔχειν, ὄντος πνεύματος, τί χρὴ ἀπιστεῖν καὶ B
 διαφανὲς εἶναι; μᾶλλον δ' εἶπερ πνεῦμα καὶ διαφανὲς, καὶ ἐλλαμπό-
 μενον παρὰ τοῦ κύκλου, ἐνεργεῖα διαφανὲς, ὥστε οὐδὲν ἄτοπον οὐδ'
 ἀδύνατον, ὁρᾶν τὴν ἐν τῇ γῆ ψυχὴν. Καὶ δεῖ καὶ νοεῖν, ψυχὴν οὐ
 10 φαύλου σώματος εἶναι, ὥστε καὶ θεὸν εἶναι. πάντως γὰρ καὶ ἀγαθὴν
 δεῖ αἰετὴν τὴν ψυχὴν εἶναι.

Εἰ οὖν τοῖς φυτοῖς δίδωσι τὴν γεννητικὴν, ἢ αὐτὴν τὴν αὐξητικὴν, A
 ἢ ἐν αὐτῇ μὲν ἢ γεννητικῇ, ταύτης δὲ ἔχνος ἢ ἐν τοῖς φυτοῖς, καὶ

2. ταῦτά] Cod. Vat. ταῦτα.
 7. εἶναι:] Hoc verbum cum distinctione
 omissum est in Cod. Vat.
 8. παρὰ τοῦ] Mare. B. ὑπὸ τοῦ.
 9. ἐν γῆ] Codd., excepto Ciz., omnes ἐν

τῇ γῆ. Quod edidi.
 ib. Καὶ δεῖ] Codd. Ciz. Mare. A. et
 Vat. καὶ δεῖ.
 11. αἰετὴν τὴν ψυχὴν εἶναι] Cod. Med. B.

εἶναι τὴν ψυχὴν αἰετὴν.
 12. οὖν τοῖς] Cod. Vat. omittit τοῖς. In
 seqq. ex marg. αὐξητικὴν recepi pro γεννη-
 τικὴν.

quatenus scilicet ad ipsam humana officia perti-
 nent. Disponet autem bene quasi quadam com-
 passionem, sive consensione: neque prohibet quic-
 quam audire precantes precibusque annuere, ne-
 que tamen, qua ipsi conditione solemus. Aliis
 quoque sensibus uti ad se ipsam atque alia velut
 circa odores atque sapes alii notos. Forte ol-
 factu liquorum uti expedit ad animalium provi-
 dentiam atque culturam: item ad corporis prop-
 rii cultum. Non tamen exigenda sunt talia,
 qualia in nobis sunt instrumenta. Neque enim
 in omnibus animalibus eadem sunt, velut aures
 non in omnibus, et quæ non habent aures, ni-
 hilominus sonos apprehendunt. Visus autem, si
 modo huic lumine opus est, quoniam modo terræ
 aderit? Etsi enim oculi requirendi non sunt, [lu-
 men tamen deesse non debet]. At si, postquam
 concessum est, vegetalem inesse naturam, conse-
 quenter est concedendum, hanc ipsam naturam
 esse quasi quendam spiritum, ideoque illam pri-
 mo sic se habere: cur nam diffidendum sit, esse
 rem quoque perspicuam, cum sit spiritus? Imo
 vero fatendum, ex eo, quod spiritus est, esse per-
 spicuum, et cum illustretur a circulo, esse actu
 perspicuum. Quapropter neque absurdum neque
 impossibile putandum est, animam terræ videre.
 Meminisse vero oportet, hanc ipsam non esse
 vilis cuiusdam corporis animam, ideoque intelli-
 gere esseque deam: omnino enim oportet animam
 ipsam bonam semper existere.

XXVII. Terram habere animam apparet ex plantis
 lapidibusque, crescentibus quidem, quamdiu terræ
 radicibus inhaerent, contra vero nequaquam. Sicut
 in animali dentes, ungues, pili, in plantis terræ ha-
 rentibus [inherentibus?] apparet virtutis genitilis
 effectus: ipsa vero virtus in eis propria nulla videtur
 esse, alioqui etiam avulsæ per virtutem propriam pu-
 riter coalescerent. Vegetalis igitur ipsa virtus non
 tam est propria, quam communis scilicet in anima
 terræ: item masculina virtus et feminina, id est, ge-
 nerandi et concipiendi, quæ in animalibus sunt dis-
 cretæ, conjunctæ sunt in plantis, in eodem planta
 corpore: ob hæc duntaxat, quia natura plantæ ita est
 inserta communi naturæ, sicut plantæ corpus com-
 muni corpori. Vis autem masculina et feminina ad
 naturam pertinentes conjunctæ sunt in universali na-
 tura, quamvis in aliis separate. Sicut visus ubi per-
 fectus est, vim perspicuam habet cum illuminante
 conjunctam, similiter intellectus. Sic Orpheus na-
 turam mundanumque Jovem marem appellat et fa-
 minam, similiterque Mercurius. Hac ratione æris
 animam Jovem Junonemque appellant. Animam
 terræ non solum Cererem atque Vestam, sed etiam
 Plutonem cum Proserpina cœuentem. Coniunxit vero
 natura utrumque sexum in arbore, quia nequit hæc
 ad aliam cœundi gratia progredi, quamvis alibi
 prævaleat alter: tunc oportet plantas appropin-
 quare.

Si ergo plantis tribuit vim genitalem, vel vim
 ipsam auctificam eis præstat, vel in se quidem
 eam servat, ejus vero vestigium concedit plantis,

419 οὕτως ἂν εἶη ὡς ἡ σάρξ ἔμψυχος ἤδη· καὶ ἐκομίσατο, εἰ ἔχει καὶ τὴν
 γεννητικὴν ἐν αὐτοῖς τὰ φυτά. Ἐνοῦσα δὲ δίδωσι τῷ σώματι τοῦ
 φυτοῦ, ὅπερ βέλτιον, ᾧ διαφέρει τοῦ κοπέντος· καὶ οὐκέτι φυτοῦ,
 B ἀλλὰ μόνον ξύλου. Ἄλλ' αὐτῷ γε τῷ σώματι τῆς γῆς τί δίδωσιν ἡ
 ψυχὴ; οὐ ταῦτὸν δεῖ νομίζειν σῶμα εἶναι γήϊνον ἀποτμηθέν τε τῆς 5
 γῆς καὶ μένον συνεχές, οἷα λίθοι δεικνύουσιν αὐξόμενοι μὲν, ἕως εἰσὶ
 συνηρημένοι, μένοντες δὲ ὅσον ἐτμήθησαν ἀφηρημένοι· ἕκαστον μὲν
 οὖν μέρος ἴχνος ἔχειν δεῖ νομίζειν, ἐπιθεῖν δὲ ἐπὶ τούτῳ τὸ πᾶν φυ-
 τικόν, ὃ οὐκέτι τοῦδε ἐστίν, ἢ τοῦδε, ἀλλὰ τῆς ὅλης· εἶτα τὴν τοῦ
 C αἰσθητικοῦ φύσιν, οὐκέτι τῷ σώματι συμπεφυρμένην, ἐποχουμένην 10
 δέ· εἶτα τὴν ἄλλην ψυχὴν καὶ νοῦν, ἣν δὴ Ἐστίαν καὶ Δήμητραν
 ἐπονομάζουσιν ἄνθρωποι, θεία φήμη καὶ φύσει ἀπομαντευόμενοι, τὰ
 τοιαῦτα χρώμενοι.

420 Καὶ ταῦτα μὲν ταύτη. Ἐπανιτέον δὲ πάλιν, καὶ περὶ τοῦ θυμοει-
 δοῦς ζητητέον, εἰ ὥσπερ τῶν ἐπιθυμιῶν τὴν ἀρχὴν καὶ ἀλγηδόνας, 15

1. ἔμψυχος] Cod. Ciz. ἔμψυχον.
 2. Ἐνοῦσα δὲ] Cod. Vat. δὲ pro δέ.
 4. ξύλου] Cod. Vat. ξύλον.
 ib. σώματι τῆς] Ita Codd. Ciz. Darm.
 Vat. Marc. A. Reliqui cum Ed. σώματι-
 κῆς (sic).
 5. εἶναι γήϊνον] Cod. Vind. A. γήϊνον εἶναι
 cum Marc. A.

ib. ἀποτμηθέν δὲ] Codd. Marc. A. Med.
 B. Vat. ἀποτμηθέν τε : ut correxi.
 6. οἷα] Cod. Vind. A. οἶον, supra lin. a.
 ib. αὐξόμενοι] Codd. omnes αὐξόμενοι.
 Abest εἰσὶ a Cod. Marc. A. Illud edidi.
 8. ἐπιθεῖν] Cod. Vat. ἐπελθεῖν.
 ib. ἐπὶ τοῦτο] Cod. Vind. A. Marc. A.

omittunt ἐπί: iidem cum Vat. habent τὸ
 τῷ: quod recepi.

ib. φυτικόν] Cod. Med. B. φυτόν.
 11. ἣν δὲ] Cod. Ciz. omittit δὲ.
 12. ἀπομαντευόμενοι] Codd., exceptis
 Darm. Marc. B. et Med. A., ἀπομαντιτε-
 μίνη.

atque ita affecta jam erit planta, ut caro jam ani-
 mata: et hac conditione plantæ, si genitalem qua-
 litatem habent, inde traxerunt. Quum vero insit,
 præstat plantæ corpori quod est melius, quo vi-
 delicet ab eo discrepat, quod est amputatum: neque
 planta est ulterius, sed duntaxat est lignum. Ipsi
 vero terræ corpori quidnam anima ipsius attri-
 buit? nempe non est putandum, idem esse terrenum
 corpus ab ipso toto decisum, atque illud, quod
 est toti continuum, quod et lapides ipsi demon-
 strant, crescentes, quamdiu terræ quasi radicitus
 hærent, qui si eruantur, ulterius minime augentur:
 quocirca putandum est, unamquamque partem
 quoddam in se habere vestigium. Super hoc autem
 universon vegetale se ipsum diffundere, quod
 quidem non amplius hujus est, aut illius, sed
 terræ totius: Deinde sensualis ipsius naturam
 non ultra commixtam corpori, sed incubantem:
 Præterea aliam animam atque mentem, quam
 quidem Vestam et Cererem nominant homines
 illi, qui oraculo ingenioque divino freti, hæc
 ipsa vaticinantur.

XXVIII. Vegetalis genitalesque natura animæ in
 complexione humorum imprimat quoddam vitale vesti-

gium, ex quo corpus vitaliter evadit affectum: in quo
 quidem sic affecto sunt passionis animalis corporea
 perturbationumque principia. In toto quidem voluptas
 corporalis, et dolor in jecore potissimum concupiscendi
 principium. In præcordiis maxime principium irascendi,
 ibi enim nutritio riget et generatio, hic autem rigor
 igneus. Motus autem iracundiæ aut quasi extrinsecus
 exordiantur aut intrinsecus. Extrinsecus ira, quando
 illata foris corpori passione ad primum sensus motum
 fervet vigor igneus, imaginationemque movet, et per
 hanc provocat rationem. Intrinsecus ira, quando ratio
 vel imaginatio injuriam excogitans humorem ferventem
 incitat. Libido quin etiam proclivitatem habet in corpore,
 et quandoque ex ipso corpore seminibus quasi turgido
 suscitatur: quandoque ex primo aspectu corpore incitato,
 imaginationemque morente vel etiam rationem: ali-
 quando vero ex imaginatione, vel etiam ratione ob-
 lectamentum excogitante, corpusque morente. Sunt
 autem concupiscendi et irascendi vires quasi germanæ:
 nam proclives ad libidinem sunt etiam propensiores
 ad iram, atque vicissim, ut non immerito Martem cum
 Venere poëta conjunxerint.

De his quidem hæcenus ita sit dictum. Regrediendum
 vero jam, unde digressi sumus, atque de ipsa irascendi
 virtute quarendum, num-

καὶ ἡδονὰς, τὰ πάθη οὐ τὰς αἰσθήσεις, ἐν τῷ οὕτως ἔχοντι σώματι⁴²⁰
 ἐτίθεμεν, τῷ οἶον ζωθέντι, οὕτω καὶ τοῦ θυμοῦ τὴν ἀρχήν; ἢ καὶ
 πάντα τὸν θυμὸν τοῦ οὕτως ἔχοντος σώματος θησόμεθα, ἢ μέρους
 τινὸς σώματος; οἶον καρδίας οὕτως ἐχούσης, ἢ χολῆς οὐ νεκροῦ σώ-
 5ματος· καὶ εἰ ἄλλου ὄντος τοῦ διδόντος τὸ ἴχνος τὸ ψυχικόν, ἢ ἐν-
 ταῦθα ἐν τι τοῦτο ὁ θυμὸς, οὐκέτι παρὰ θυμικοῦ ἢ αἰσθητικοῦ. Ἐκεῖ
 μὲν οὖν καθ' ὅλον τὸ σῶμα τὸ φυτικὸν ὃν παντὶ ἐδίδου τῷ σώματι τὸ
 ἴχνος, καὶ τὸ ἀλγείν ἦν ἐν παντὶ, καὶ τὸ ἡδεσθαι, καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς
 ἐπιθυμίας ἐν παντὶ τοῦ πληροῦσθαι ἢ δὲ τῶν ἀφροδισίων οὐκ εἶρητο·
 10 ἄλλ' ἔστω περὶ τὰ μόρια τῶν τοιούτων τελεστικά· ἔστω δὲ ὁ περὶ τὸ C
 ἦπαρ τόπος τῆς ἐπιθυμίας ἀρχῆς, ὅτι τὸ φυτικὸν ἐκεῖ ἐνεργεῖ μάλιστα,
 ὃ τὸ ἴχνος τὸ ψυχικὸν τῷ ἦπατι καὶ τῷ σώματι παρέχει. Ἐκεῖ δὲ,
 ὅτι ἐκεῖ ἀρχεται ἡ ἐνέργεια. Ἄλλὰ περὶ τοῦ θυμοῦ τί τε αὐτὸ καὶ
 τίς ψυχῆς, καὶ εἰ ἀπ' αὐτοῦ ἴχνος περὶ τὴν καρδίαν, ἢ ἄλλο τι τὴν
 15 κίνησιν εἰς συναμφοτέρων τελοῦν παρέχεται, ἢ ἐνταῦθα οὐκ ἴχνος,
 ἀλλ' αὐτὸ τὸ ὀργίζεσθαι παρέχεται. Πρῶτον οὖν σκεπτέον, τί αὐτό. D
 Ὅτι μὲν οὖν οὐχ ὑπὲρ ὧν ἂν πάσχη τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ
 ὧν ἂν καὶ ἕτερός τις τῶν προσηκόντων, καὶ ὅλως ὑπὲρ ὧν ἂν τις

1. τὰ πάθη] Cod. Vind. A. omittit τὰ
 et plene distinguit post πάθη. Idem lite-
 ram τ in v. τὰς puncto notatam habet.

ib. οὕτως] Cod. Vat. ὅπως.

4. οὐ νεκροῦ] Cod. Vind. A. ἢ pro οὐ, et
 sic Marc. A.

5. ἐνταῦθα] Cod. Vat. οὐ ταῦθα.

6. παρὰ θυμικοῦ] Ita Cod. Ciz. In
 Med. B. est παρὰ μυθικοῦ, in rell. cum Ed.
 παραθυμικοῦ.

ib. ἢ αἰσθητικοῦ] Desunt in Cod. Ciz.

8. ἢ in] Cod. Vind. A. omittit ἢ.
 Paulo ante Ciz. omittit τὸ post σώματι, et
 Vat. exhibet ἴχνος cum dist. plena. In

seqq. fort. legendum ἐν παντὶ περὶ τοῦ πλν-
 ροῦσθαι.

11. τόπος] Cod. Med. B. omittit τόπος.

12. ὁ τὸ ἴχνος] Cod. Vat. ὁ τὸ ἴχνος.

Vind. A. ὅτι τὸ ἴχνος.
 15. ἢ ἐνταῦθα—παρίζεται] Cod. Vat.
 hæc omittit.

quid sicut principium cupiditatum, doloresque et voluptates, non dico, quæ sint sensus, sed passiones, posuimus in corpore certa quadam ratione jam affecto, scilicet tanquam vivificato, sic et initium irascendi ponere debeamus? et numquid omnem iracundiam in toto quodam tali corpore collocare, vel potius in parte quadam corporis, velut corde sic affecto, vel bile, non quasi vita earentibus? Item numquid aliud sit quod tribuat animale vestigium? vel hic animositas ipsa unum quiddam sit non dependens ab altera irascendi vel sentiendi virtute? Ibi quidem vis ipsa vegetalis toti corpori præsens imprimat corpori toti vestigium: itaque dolere et oblectari toti contingit, principiumque appetendæ saturitatis versatur in toto. De ipsa vero libidine Veneris nihil est definitum: sed esto circa membra ad munus ejusmodi conducentia. Sit utique locus jecoris concupiscendi principium, quoniam vegetale illic agit quam plurimum: quod quidem jecori toti-

que corpori animale præstat vestigium: Ibi vero sit inquam, quoniam ibi incipit actio. Sed de iracundia quaeritur, quid ipsa sit, et quænam anima, et numquid ab ea circa eor vestigium imprimatur, vel aliud quiddam motum conferentem in ipsum commune perficiens: aut hic non vestigium, sed ipsam exandescentiam præbeat. Principio igitur, quidnam sit ipsa vis irascendi, videtur investigandum. Constat vero, nos irasci solere, non pro his tantum, quæ corpus patitur, sed pro his etiam, quæ chari nobis homines patiuntur, atque omnino eorum causa quæ indigne, aut nobis aut nostris inferri putamus: quapropter in ipsa iracundia opus esse sensu et intelligentia quadam videtur. Itaque ad hæc aspiciens aliquis, non ex ipso vegetali, sed ex alio quopiam iracundiam ducere originem arbitrabitur. At quando affectiones quasdam corporum proclivitas ad iracundiam sequitur, et quando sanguine bileque ferventes, sunt promiores ad iram: contra

420 παρὰ τὸ προσῆκον ποιῆ ὀργιζόμεθα, δῆλόν που· ὅθεν καὶ αἰσθήσεως
 δεῖ καὶ συνέσεώς τινος ἐν τῷ ὀργίζεσθαι. Διὸ καὶ εἰς ταῦτά τις
 Εὐρῶν, οὐκ ἐκ τοῦ φυτικού ὠρμηῆσθαι, ἀλλ' ἐξ ἄλλου ἂν ζητοῖ τὸν θυ-
 μὸν τὴν γένεσιν ἴσχειν. Ἄλλ' ὅταν ταῖς σωματικαῖς διαθέσεσιν ἔπη-
 ται, τὸ τῆς ὀργῆς πρόχειρον· καὶ ὅταν οἱ μὲν ζέοντες αἵματι καὶ 5
 χολῇ ἔτοιμοι εἰς τὸ ὀργίζεσθαι ᾧσιν, ἀνειμένοι δὲ πρὸς ὀργὰς, οἱ
 ἄχολοι λεγόμενοι, καὶ κατεψυγμένοι· τά τε θηρία πρὸς τὰς κράσεις
 οὐδενὸς ἄλλου ἀλλὰ πρὸς τὸ δοκηθὲν λυμήνασθαι τὰς ὀργὰς ἔχουσι.
 F Πρὸς τὸ σωματικώτερον πάλιν αὖ, καὶ πρὸς τὸ συνέχον τὴν τοῦ ζώου
 σύστασιν, τὰς ὀργὰς ἂν τις ἀνοίσειε. Καὶ ὅταν οἱ αὐτοὶ νοσοῦντες 10
 μὲν ὀργιλώτεροι ἢ ὑγιαίνοντες, ἄγευστοι δὲ σιτίων, ἢ λαβόντες, σώ-
 ματος τοιοῦδε μηνύουσι τὰς ὀργὰς, ἢ τὰς ἀρχὰς τῆς ὀργῆς εἶναι, καὶ
 τὴν χολὴν ἢ τὸ αἷμα οἷον ψυχοῦντα παρέχεσθαι τὰς τοιάσδε κινή-
 421 σεις· ὥστε παθόντος τοῦ τοιοῦδε σώματος, εὐθέως κινεῖσθαι τὸ αἷμα
 ἢ τὴν χολήν· αἰσθήσεως δὲ γενομένης τὴν φαντασίαν, κοινώσασαν 15
 τὴν ψυχὴν τῇ τοῦ τοιοῦδε σώματος διαθέσει, ἥδη πρὸς τὸ ποιῶν τὴν
 ἀλγηδόνα ἴεσθαι· ἄνωθεν δὲ καὶ αὖ τὴν ψυχὴν τὴν λογισμῶ χρωμέ-
 νην φανέντος ἀδικήματος, καὶ μὴ περὶ τὸ σῶμα ἔχουσιν ἔτοιμον τὸ
 B ἐκείνως θυμούμενον, ἅτε πεφυκὸς τῷ ἀποδειχθέντι ἐναντίῳ μάχεσθαι,

1. ποιῆ] Codd., præter Darm. Marc. B. et Med. A., omnes ποιῆ. Quod recepi.

3. φυτικῶ] Cod. Med. B. φυσικοῦ. Supra lin. σ.

ib. πὸν θυμὸν] Cod. Ciz. τοῦ θυμοῦ.

7. κατεψυγμένοι] Ita Codd. Ciz. et Vat. Reliqui cum Ed. κατ' ἐψυγμένοι.

8. ἔχουσι] Codd. Ciz. Darm. Marc. A. B. Vat. ἔχουσι. Vind. A. ἔχουσιν. Correxī ἔχουσι.

10. ἀνοίσει] Cod. Med. B. ἀνοίσειεν. Vat. ἀνύσει.

ib. νοσοῦντες] Ita Codd. Ciz. et Vat. Reliqui cum Ed. νοοῦντες.

12. τοιοῦδε] Cod. Vat. τοιοῦτου sine dist., tum μηνύουσι cum Marc. A. pro μηνύουσι, quod correximus.

13. τοιάσδε] Cod. Vind. A. τοιαύτας.

14. τοῦ τοιοῦδε σώματος] Desunt hæc in Cod. Ciz.

16. τῇ τοιοῦδε] Cod. Vat. τοῦ τοιοῦδε. Vind. A. τῇ τοῦ τοιοῦδε. Quod recepi.

17. ἴεσθαι] Cod. Ciz. ἴεσθαι. Vat. οἰεσθαι.

ib. καὶ αὐτὴν] Omnes, excepto Darm., omittunt καί. In Codd. Ciz. Marc. A. B. Med. A. Vat. est αὐτὴν, quod recepit.

19. ἀποδειχθέντι] Cod. Med. B. ἀποδειχθέντι.

vero tardiores, qui bilem sanguinemve habent frigidiores. Item bruta ultra corporum compositiones ex eo duntaxat, quod aliquis læsurus appareat, prorumpunt in iram. Rursus per hæc aliquis impetum iracundiæ ad corpoream præcipue qualitatem, idque quod constitutionem continet, animalis facile referet. Et quando iidem homines, quum ægrotant, ad iram propensiores sunt, quam quum bene valent: similiter, quando jejuni iracundiores sunt, quam saturi, patet ad corpus certo modo affectum, iram vel iræ principium pertinere, atque bilem vel sanguinem quasi [animatum] animantem hos impetus incitare: ideoque tali hoc corpore patiente repente moveri sanguinem aut bilem, sensuque excitato imaginationem etiam expergisci: quæ quidem exper-

recta, provocet animam cum tali corpore communicantem eum ipsum invadere, qui molestiam intulit. Constat quin etiam animam desuper ratione utentem tunc moveri, quum illata videatur injuria, etiamsi affectio corporis tunc ad candescentiam non impellat, quasi hæc animositas naturaliter instituta sit ad declaratum hostem protinus invadendum, et more commilitonis imperante ratione pugnandum. Est igitur in nobis, quod absque ratione provocari solet, provocatumque deinde per imaginationem convocare ad idem etiam rationem. Est etiam, quod exorditur a ratione, desinitque in illud, quod naturaliter excandescit. Proinde ab ipsa vegetali genitalique natura tam irascendi quam concupiscendi fomes pullulare videtur: quippe quum hæc ipsa natura

σύμμαχον τοῦτο ποιεῖσθαι· καὶ εἶναι τὸ μὲν ἐγειρόμενον ἀλόγως, καὶ⁴²¹
 ἐφέλκεσθαι τῇ φαντασίᾳ τὸν λόγον· τὸ δὲ ἀρχόμενον ἀπὸ λόγου καὶ
 λῆγον εἰς τὸ πεφυκὸς χολοῦσθαι, καὶ παρὰ τοῦ φυτικῆ καὶ γεννη-
 τικῆ ἄμφω γίγνεσθαι, κατασκευάζοντος τὸ σῶμα, οἷον ἀντιληπτικὸν
 5 ἠδέων, καὶ λυπηρῶν· τῷ δὲ πεποιηκέναι χολῶδες καὶ πικρὸν καὶ ἐν
 τοιούτῳ ψυχῆς ἵχνος, τῷ ἐν τοιούτῳ εἶναι τοιάδε κινεῖσθαι δυσχεραν- C
 τικὰ καὶ ὀργίλα, καὶ τῷ κεκακῶσθαι πρῶτον αὐτὸ, κακοῦν πῶς ζητεῖν
 καὶ τὰ ἄλλα, καὶ οἷον ὁμοιοῦν ἑαυτῷ· μαρτύριον δὲ τοῦ ὁμοούσιον
 εἶναι τούτῳ τῷ ἐτέρῳ ἵχνει ψυχῆς, τὸ τοὺς ἦττον τῶν σωματικῶν
 10 ἠδέων ἐφιεμένους, καὶ ὅλως σώματος καταφρονούντας, ἦττον κινεῖ-
 σθαι πρὸς ὀργὰς καὶ ἀλόγῳ ἀπαθείᾳ· Τὸ δὲ τὰ δένδρα μὴ ἔχειν θυ-
 μὸν, καὶ περ τὸ φυτικὸν ἔχοντα, οὐ δεῖ θαυμάζειν, ἐπεὶ οὐδ' αἵματος D
 οὐδὲ χολῆς αὐτοῖς μέτεστιν. Ἐγγενομένων μὲν γὰρ τούτων ἄνευ αἰ-
 σθήσεως ζέσις ἂν ἐγένετο μόνον, καὶ οἷον ἀγανάκτησις· αἰσθήσεως
 15 δὲ ἐγγενομένης καὶ πρὸς τὸ ἀδικοῦν ἂν ἦδη ὥστε καὶ ἀμύνασθαι
 ὀρμή. Ἄλλ' εἰ τὸ ἀλογον τῆς ψυχῆς διαιροῖτο εἰς τὸ ἐπιθυμητικὸν
 καὶ θυμοειδές· καὶ τὸ μὲν εἴη τὸ φυτικὸν, τὸ δὲ θυμοειδές ἐξ αὐτοῦ,
 ἵχνος, περὶ αἶμα ἢ χολήν, ἢ τὸ συναμφότερον, οὐκ ἂν ὀρθῆ ἢ ἀντι- E
 διαίρεσις γίγνοιτο, τοῦ μὲν προτέρου, τοῦ δὲ ὑστέρου ὄντος. Ἡ οὐ-

3. φυτικῆ] Cod. Vat. φυσικῆ.

5. τῷ δὲ σπαιοκίνας] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. τὸ pro τῷ. Vat. σπαιοκίνας αἰ.

7. καὶ τῷ] Cod. Ciz. καὶ τὸ. Mox Med. B. αὐτοῦ pro αὐτό.

ib. ζητεῖν] Marc. A. ζητεῖ.

8. δὲ τὸ ὁμοούσιον] Codd. Med. B. Marc.

A. et Vat. τῷ pro τὸ. Vat. sub media syllaba vocis seq. puncta habet subscripta. Quare correxi.

9. τούτῳ] Codd. Ciz. Darm. et Vat.

τούτο.

ib. τὴν ψυχῆν] Codd. omnes ψυχῆς omisso τὴν. Quod recepi.

10. ἐφιεμένους] Codd. Ciz. et Med. B. ἀφιεμένους.

11. τὰς ὀργὰς] Omnes, præter Darm. Marc. B. et Med. A., omittunt τὰς, quare deleui.

ib. ἀπαθείᾳ] Cod. Vat. ἀπαθεία.

13. αὐτοῖς] Cod. Ciz. ἑαυτοῖς. Darm. αὐτῆς.

ib. Ἐγγενομένων] Cod. Vat. ἐγγενομένων, et ita mox ἐγγενομένων.

15. ἀδικοῦν] Cod. Ciz. ἀδικεῖν.

ib. ἀμύνασθαι] Codd. Med. B. Vat. ἀμύνασθαι. Quod recepi.

18. ἵχνος] Cod. Med. B. ἵσχνος.

ib. οὐκ ἂν] Cod. Vat. κἂν.

sic affecerit corpus, ut jucunda molestaque apprehendat item amaram infuderit bilem, sicque affecto vestigium impresserit animæ. Quod quidem, quum in tali quodam sit, circa molesta ad iracundiam irritatur, et quum ipsum male a principio sit affectum, cætera etiam nititur depravare, et quasi sibi similia reddere. Esse vero hoc animæ vestigium alterius vestigii cognatum essentia, id nobis argumento esse potest: quod, qui oblectamenta corporea minus appetunt, corpusque negligunt, minus ad iracundiam provocantur, minusque irrationali passione feruntur. Arborea vero iracundiam non habere, quamvis naturam habeant vegetalem, mirum videri non debet, quando neque sanguinem neque bilem habent: ubi enim hæc insunt, absque sensu æstus tantum

suboritur, ac velut offensio quedam. Sensu vero adveniente impetus jam insurgit ad id, quod offenderit expugnandum. Verum si irrationalis animæ pars dividatur in concupiscendi et irascendi virtutem, et illa quidem sit vegetalis: vis autem irascendi sit illius vestigium circa sanguinem aut bilem, aut utrumque, non recte e contraria parte divisio fiet: quippe quum horum alterum prius sit, alterum vero posterius. Forsan vero nihil prohibet utrumque posterius esse, divisionemque ejusmodi esse duorum nascentium ab eodem: est enim divisio appetentium, qua ratione appetentia sunt, non autem essentia, unde talia provenerunt. Essentia vero illa secundum se ipsam non est appetitus, sed forte perficiens appetitum, scilicet sibi conjungens actionem ab

421 δὲν κωλύει ἄμφω ὕστερα, καὶ τῶν ἐπιγενομένων ἐκ τοῦ αὐτοῦ τὴν διαίρεσιν εἶναι· ὀρεκτικῶν γὰρ ἢ διαίρεσις, ἢ ὀρεκτικὰ, οὐ τῆς οὐσίας ὅθεν ἐλήλυθεν. Ἐκείνη δὲ ἢ οὐσία καθ' αὐτὴν οὐκ ὄρεξις, ἀλλ' ἴσως τελειοῦσα τὴν ὄρεξιν, συνάψασα αὐτῇ τὴν παρ' αὐτῆς ἐνέργειαν.

F Καὶ τὸ ἐκπεσὸν δὲ εἰς θυμὸν ἵχνος περὶ τὴν καρδίαν λέγειν, οὐκ ἄτο-5 πον· οὐ γὰρ τὴν ψυχὴν ἐνταῦθα, ἀλλὰ τὴν τοῦ αἵματος ἀρχὴν τοῦ τοιοῦδε, ἐνταῦθα λεγέσθω εἶναι.

422 Πῶς οὖν εἴπερ τῷ θερμανθέντι τὸ σῶμα ἔοικεν, ἀλλ' οὐ τῷ φωτισθέντι, ἐξελεθούσης τῆς ἄλλης ψυχῆς οὐδέν τι ζωτικὸν ἔχει, ἢ ἔχει ἐπ' ὀλίγον; ἀπομαραίνεται δὲ θάπτου, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν θερμαν-10 θέντων, ἀποστάντος τοῦ πυρός. Μαρτυροῦσι δὲ καὶ τρίχες φυόμεναι ἐπὶ τῶν νεκρῶν σωμάτων, καὶ ὄνυχες ἀξόμοιοι, καὶ ζῶα διαιρούμενα B ἐπὶ πολὺ κινούμενα· τοῦτο γὰρ, τὸ ἔτι ἐγκείμενον ἴσως, καὶ εἰ συναπέρχεται δὲ τῇ ἄλλῃ ψυχῇ, οὐ τεκμήριον τοῦτο τοῦ μὴ ἕτερον εἶναι. Καὶ γὰρ ἀπελθόντος ἡλίου οὐ μόνου τὸ ἐφεξῆς φῶς καὶ κατ' αὐτὸν 15 καὶ ἐξηρημένον ἀπέρχεται, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπὸ τούτου εἰς τὸ ἔξω τούτου ὀρώμενον, ἐν τοῖς παρακειμένοις, ἕτερον ὄν ἐκείνου, συναπέρχε-

2. ὀρεκτικῶν] Cod. Vind. A. ὀρεκτῶν.
ib. ἢ ὀρεκτικὰ] Codd. Marc. A. Vat. ἢ.
Vind. A. ἢ. Posterior etiam ὀρεκτά. Re-
cepi ἢ.
3. αὐτὴν] Cod. Vind. A. ἰαυτῆν.
5. ἐκπεσόν δι] Cod. Vat. ἐκπισόν. Idem
omittit δι.

8. τὸ σῶμα] Codd. Ciz. et Vat. omit-
tunt τό
ib. οὐ τῷ] Cod. Med. A. ἐν τῷ, supra
lin. ab al. m. οὐ.
9. οὐδὲν τι] Cod. Vind. A. οὐδὲ τι.
11. ἀποστάντων] Codd. Vat. et Ciz.
ἀποστάντος: quod recepi. Illud habet Ed.

cum rell.

13. τὸ ἔτι] Cod. Ciz. ἔτι, omisso τό.

14. οὐ τεκμήριον] Codd. Ciz. Marc. A.
et Vat. οὐ pro οὐ, et ita legit Fic. Quare
recepi. Mox Marc. A. τοῦ ἡλίου.

15. φῶς καὶ κατ' αὐτὸν] Cod. Vat. καὶ
ταῦτόν, omisso φῶς.

appetitu proveniente. Denique non est absurdum dicere, vestigium animæ in animositatem excidens in præcordiis esse situm: non enim hic animam proprie, sed talis cujusdam sanguinis fontem esse putandum.

XXIX. In corpore animato non solum est anima et actus vivificus animæ continuus, sicut luminoso lumen in corpus suum emicans: sed etiam est quoddam vitale vestigium quasi sub lumine calor. Calorem dico naturalem spiritumque motibus aptum, qui ad breve restare potest in corpore post discessum animæ, et motum quandam edere. Nulla vita, nullum vivificum perit; sed numquid hoc vitale vestigium? Profecto [ibi] ubi naturalis calor brevi esse desinit, spiritus quoque naturalis cito resolvitur. Vitalis autem et animalis potest diutius superesse, et sequi animam contentus ab anima velut coagulo, futurum quasi fermentum aërio corpori post obitum congregando afficiendoque vitaliter. Sin autem in vestigio hoc vitali cogites esse aliquid præter calorem atque spiritum, quod ad animam lumenque ejus se habeat non

ut calor, sed ut splendor resultans ex lumine animæ, id quidem non perit, sed lumen abeuntis animæ comitatur. Opinatur lumen nullo modo ab illuminato, sed tantum a luminoso pendere, idque semper sequi una cum splendore quomodolibet resultante. Tangit opinionem dicentem, omnium colorum vires et quasi flosculos esse in lumine: neque perire, sed latere potius, et iterum apparere. Item lumina, quæ videntur extingui, non disperdi, sed in perspicuum aëris lucidumque ejus occultum nobis obire: denique quicquid in nobis vite inferioris est, nostram sequi superiorem, neque perire, vestigiumque vitale in corpore servari ab anima vel propria vel communi, saltem ad tempus, postquam propria deseruerit.

Cæterum si animatum corpus non illuminato, sed calefacto corpori simile est, curram post alterius animæ discessum corpus nihil habet vitale? Forsan vero habet, sed ad breve: cito enim evanescit, quemadmodum et a rebus calefactis, quum semoventur ab igne, cito calor extinguitur: cujus quidem rei inde sumitur argumentum, quod eti-

ται· ἄρ' οὖν καὶ συναπέρχεται ἢ φθείρεται. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ⁴²²
 φωτὸς τοῦ τοιούτου ζητητέον, καὶ ἐπὶ τῆς ζωῆς τῆς ἐν τῷ σώματι,
 ἣν δὴ φαμὲν οἰκείαν τοῦ σώματος εἶναι. Ὅτι μὲν γὰρ οὐδέν ἐστι C
 τοῦ φωτὸς λειπόμενον ἐν τοῖς πεφωτισμένοις, δῆλον· ἀλλ' εἰ μετα-
 5πίπτει εἰς τὸ πεποιηκὸς, ἢ οὐκ ἔστιν ἀπλῶς, ζητεῖ ὁ λόγος. Πῶς
 οὖν οὐκ ἔστιν ἀπλῶς ὅν γέ τι πρότερον; ἀλλὰ τί ἦν ὅλως; ὅτι μὲν
 αὐτῶν τῶν σωμάτων, ἀφ' ὧν τὸ φῶς, ἢ λεγομένη χροῶσα. Καὶ ὅταν
 φθαρτὰ ἢ τὰ σώματα μεταβαλλόντων οὐκ ἔστι· καὶ οὐδεὶς ζητεῖ,
 ὅπου τὸ χρῶμα τοῦ πυρὸς φθαρέντος, ὥσπερ οὐδ' ὅπου τὸ σχῆμα· ἢ D
 10 τὸ μὲν σχῆμα, σχέσις τις, ὥσπερ συστολὴ τῆς χειρὸς καὶ ἡ ἕκτασις;
 χρῶμα δὲ οὐχ' οὕτως, ἀλλ' ὥσπερ γλυκύτης. Τί γὰρ κωλύει, φθα-
 ρέντος τοῦ σώματος τοῦ γλυκέος, τὴν γλυκύτητα μὴ ἀπολωλέναι, καὶ
 τοῦ εὐώδους τὴν εὐωδίαν, ἐν ἄλλῳ δὲ σώματι γίγνεσθαι; οὐκ αἰσθητὰ
 δὲ εἶναι, διὰ τὸ μὴ τοιαῦτα εἶναι τὰ σώματα τὰ μετελληφότα, ὥστε E
 15 ἀντερεΐδειν τὰς ἐπ' αὐτῶν γενομένας ποιότητας τῇ αἰσθήσει; οὕτως
 οὖν καὶ τὸ φῶς τῶν φθαρέντων σωμάτων μένειν; τὴν δὲ ἀντιτυπίαν
 τὸ ἐκ πάντων οὔσαν μὴ μένειν; εἰ μὴ τις λέγοι νόμῳ ὀρᾶν, καὶ τὰς
 λεγομένας ποιότητας μὴ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις εἶναι. Ἄλλ' εἰ τοῦτο,

1. συναπέρχεται ἢ φθείρεται] Codd., ex-
 ceptis Darm. et Marc. B., omnes plenius:
 συναπέρχεται ἄρ' οὖν καὶ συναπέρχεται ἢ
 (Ciz. καὶ) φθείρεται; Eaque Fic. vertendo
 expressit. Quare recepi.

ib. καὶ ἐπ.] Cod. Vind. A. omittit ἐπ]

cum Marc. A.

4. μεταπίπτει] Codd., exceptis Darm.
 Marc. B. et Med. A., omnes μεταπίπτει.
 Quod recepi.

5. ζητεῖ—ἀπλῶς] Desunt hæc in Cod.
 Vat., qui pergit οὐ γέ τι.

10. καὶ ἡ ἕκτασις] Cod. Vind. A. omit-
 tit καὶ.

14. σώματα τὰ] Marc. A. omittit τὰ.

15. ἐπ' αὐτῶν] Cod. Med. B. ἀπ' αὐ-
 τῶν.

18. εἶναι] Abest a Cod. Ciz.

am in corporibus defunctorum nascuntur pili, et
 augentur unguis: Quodve animalia multa post-
 quam secta sunt, moventur ad tempus, quod for-
 san propterea fit, quia adhuc vitæ nonnihil est
 reliquum: Quod etiamsi cum altera anima simul
 habeat, non tamen id signum erit sufficiens ad
 probandum nobis, non id esse diversum. Etenim
 abeunte sole, non solum continuum ei lumen,
 penesque ipsum quam proxime pendens, simul
 abit: verum etiam splendor, qui ab hoc depen-
 det, extra ipsum in subjectis inspectus, ab ipso
 differens una discedit. Sed numquid discedit
 una, an mox extinguitur? Id autem et in lumine
 tali jam facto est indagandum, atque in vita in-
 fusa corpori, quam quidem esse propriam corpo-
 ris arbitramur. Constat profecto nihil omnino
 luminis in corporibus illuminatis reliquum fieri.
 Sed quaeritur, utrum in suum refluat fontem, an
 plane disperdatur. Sed quonam pacto esse prorsus
 desinit, si prius erat aliquid? Et omnino
 quid erat? Putabit vero quispiam ipsorum cor-

porum, a quibus est lumen, esse aliquid lumen,
 quod et color dicitur. Et quando hæc ipsa cor-
 pora sunt caduca, pereuntibus ipsis colorem quo-
 que lucidum simul perdi: ideoque nemo perqui-
 rit, igne jam extincto, ubi sit ejus color, sicut
 neque ubi sit figura. An forte figura quidem
 habitudo quædam est, sicut contractio manus at-
 que dilatatio? color vero non ita, sed sicut dul-
 cedo se habet. Quid enim prohibet, quo minus,
 perduto dulci corpore, dulcedo supersit, odorque
 similiter, destructo corpore odorato? atque in
 alio quodam restent corpore, neque sentiantur
 tamen, propterea, quod participantia corpora non
 sint talia, ut qualitates acceptas sensibus referant.
 Similiter quid obstat, lumen destructis prioribus
 suis corporibus remanere? Nihil vero luminis,
 ut solebat, ad oculos alicunde reflecti? nisi forte
 quis dicat, similiter se mente videre, illas etiam,
 quæ qualitates dicuntur, in subjectis non esse.
 Verum si id admittatur, admittemus etiam qua-
 litates incorruptibiles esse, neque in subjectorum

422

ἀφθάρτους ποιήσομεν καὶ οὐ γιγνομένας ἐν ταῖς τῶν σωμάτων συστά-
 σεσι τὰς ποιότητας, καὶ οὐδὲ τοὺς λόγους τοὺς ἐν τοῖς σπέρμασι
 F ποιεῖν τὰς χροῶς· οἶον καὶ ἐπὶ τῶν ποικίλων ὀρνίθων ἀλούσας συνά-
 γειν ἢ ποιεῖν μὲν, προσχρῆσθαι δὲ καὶ ταῖς ἐν τῷ ἀέρι πλήρει ὄντι
 τῶν τοιούτων. Καὶ γὰρ καὶ εἶναι ἐν τῷ ἀέρι οὐ τοιαῦτα οἶα ὅταν 5
 γένηται ἐν τοῖς σώμασι φαίνεται· ἀλλ' αὕτη μὲν ἔστω ἡ ἀπορία, ἐν-
 θαδί κειμένη· μερόντων δὲ τῶν σωμάτων, εἰ συνήρτηται καὶ οὐκ ἀπο-
 G τέτμηται, τί κωλύει τὸ φῶς μετακινουμένου τοῦ σώματος συμμετακι-
 423 νεῖσθαι τό, τε προσεχῆς, καὶ εἴ τι τῷ προσεχεῖ συνήρτηται, κἂν μὴ
 ὄραται ἀπιδόν, ὥσπερ οὐδὲ προσιδόν φαίνεται; ἀλλ' ἐπὶ τῆς ψυχῆς εἰ 10
 συνέπεται τὰ δεύτερα τοῖς προτέροις, καὶ τὰ ἐξῆς ἀεὶ τοῖς πρὸ αὐ-
 τῶν, ἢ ἐφ' ἑαυτῶν ἕκαστα, καὶ ἐστερημένα τῶν πρὸ αὐτῶν, καὶ δυ-
 νάμενα ἐφ' ἑαυτῶν μένειν, ἢ ὅλως οὐδὲν ἀποτέτμηται τῆς ψυχῆς μέ-
 Bρος, ἀλλὰ πᾶσαι μία καὶ πολλαὶ, καὶ ὅστις ὁ τρόπος, ἐν ἄλλοις. ἀλλὰ
 τί τὸ ἤδη σώματος γενόμενον ἵχνος τῆς ψυχῆς ὄν, ἢ εἰ μὲν ψυχῆ 15
 συνέψεται, εἴπερ μὴ ἀποτέτμηται τῷ ψυχῆς λόγῳ· εἰ δὲ οἶον ζῶν
 τοῦ σώματος, ὁ αὐτὸς λόγος ἐκεῖ, ὃς περὶ φωτὸς ἰνδάλματος ἠπορεῖτο,
 καὶ εἰ δυνατόν, ζῶν ἄνευ ψυχῆς εἶναι· εἰ μὴ ἄρα τῷ παρακεῖσθαι
 τὴν ψυχὴν ἐνεργούσαν εἰς ἄλλο, ταῦτα σκεπτέον.

1. ἀφθάρτους] Cod. Darm. ἀφθάρτου.
 2. τὰς ποιότητας] Cod. Ciz. καὶ τὰς ποι.
 ib. ἐν σπέρμασι] Codd. omnes ἐν τοῖς
 στίγμασι: quare correxi.
 3. ἀλούσας] Codd., exceptis Darm.
 Marc. B. et Med. A., omnes ἀλλ' οὐσας.
 6. γίνονται] Cod. Darm. γίνονται (sic).
 8. μετακινουμένου] Cod. Darm. et Med.
 A. uterque a pr. m. μετακινούμενον, sed su-
 pra lin. ου.

9. προσεχῆς] Cod. Vat. προσεχῆς.
 10. τῆς ψυχῆς] Marc. A. omittit τῆς.
 11. τὰ ἐξῆς] Codd. Med. B. Vat. Marc.
 A. Vind. A. τὰ ἐξῆς.
 ib. πρὸ αὐτῶν] Cod. Ciz. πρὸς αὐτῶν.
 Verba ἢ ἐφ'—πρὸ αὐτῶν desunt in Cod.
 Marc. A.
 12. τὰ πρὸ] Codd., præter Darm., om-
 nes τῶν πρὸ: quare correxi.
 13. ὅλως] Cod. Vind. A. ὅτως.

ib. μέρος] Cod. Vat. μέρησι.
 15. ὄν, ἢ ἡ μὲν] Codd. Ciz. Med. B.
 Marc. A. et Vind. A. εἰ pro ἢ. Sic cor-
 rexi Vat. ὄν εἰ ἢ μὲν. Post hæc scripsi
 ψυχῆ pro ψυχῆς.
 16. τῷ ψυχῆς] Cod. Med. B. τῷ τῆς
 ψυχῆς.
 17. ἠπορεῖτο] Cod. Darm. a pr. m. ἠπί-
 ρητο, supra lin. ε.
 18. ζῶν] Cod. Ciz. ζῶον.

constitutionibus generari, neque rationes, quæ
 seminibus insunt, colores efficere: sed velut in
 avibus quarum plumæ variæ nobis occurrunt,
 colores jam insitos quidem, sed distractos in
 unum colligere, forte etiam facere, sed insuper
 uti coloribus, qui in aëre sunt talium pleno. Esse
 enim in aëre hæc, non tamen omnino talia, qua-
 lia, quum in corporibus generantur, nobis appa-
 rent: sed jam dubitatio talis hic ita jaceat. Si
 autem manentibus corporibus lumen inde pen-
 det, neque separatur, quidnam vetat, lumen una
 cum moto corpore commoveri, tum proxime pen-
 dens: et si quod dependet a proximo, quamvis
 quum abijt, non videatur: quemadmodum neque
 quum accedit, apparet. De anima vero alibi dis-
 putabitur, num sequentia ubique præcedentia
 comitentur, et quæ deinceps semper eadem con-

nexione. An forte singula in se consistant, eti-
 amsi a prioribus deserantur, possintque in se ipsis
 perseverare? An potius nulla omnino pars animæ
 disjungatur, sed omnes animæ una simul atque
 multæ sint, et qua potissimum ratione? Sed
 quidnam dicemus de vestigio illo animæ, quod
 jam corpori velut proprium est impressum? For-
 te, si hoc ipsum est anima, præcedentis animæ
 comitabitur rationem, si quidem ab ipsa animæ
 ratione minime segregatur: sin autem est velut
 vita corporis propria, eadem hic erit conditio.
 quæ et cum de imagine humani paulo ante dubi-
 tabatur. Est enim considerandum, numquid vita
 absque anima esse queat: nisi forte id fieri pos-
 sit, quatenus quædam assistat anima in aliud
 agens.

Νῦν δ' ἐπειδὴ μνήμας μὲν ἐν τοῖς ἄστροις περιπτὰς εἶναι ἐθέμεθα, ⁴²³_A αἰσθήσεις δὲ ἔδομεν, καὶ ἀκούσεις πρὸς ταῖς ὁράσεις, καὶ εὐχῶν δὴ κλύοντας ἔφαμεν, ἅς πρὸς ἥλιον ποιούμεθα, καὶ δὴ καὶ πρὸς ἄστρα ἄλλοι τινὲς ἄνθρωποι, καὶ πεπίστευται, ὡς δι' αὐτῶν αὐτοῖς πολλὰ 5 καὶ τελείται. καὶ δὴ καὶ οὕτω ῥᾶστα, ὡς μὴ μόνον πρὸς τὰ δίκαια τῶν ἔργων συλλήπτορας εἶναι, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ πολλὰ τῶν ἀδίκων, B τούτων τὲ πέρι παραπεπτωκότων ζηητέον. Ἐχει γὰρ καθ' αὐτὰ, μεγίστας καὶ πολυθρυλλήτους παρὰ τοῖς δυσχεραίνουσιν ἀπορίας, θεοὺς συνεργοὺς καὶ αἰτίους γίγνεσθαι ἀτόπων ἔργων, τῶν τε ἄλλων 10 καὶ δὴ καὶ πρὸς ἔρωτας καὶ ἀκολάστους συλλήψεις. Τούτων τε οὖν ἕνεκα, καὶ μάλιστα περὶ ὧν ἐξ ἀρχῆς ὁ λόγος τῆς μνήμης αὐτῶν. Δῆλον γὰρ ὅτι, εἰ εὐξαμένων ποιούσι, καὶ οὐ παραχρῆμα δρῶσιν C αὐτὰ, ἀλλ' εἰς ὕστερον καὶ πάνυ πολλάκις εἰς χρόνους, μνήμην ὧν εὐχονται ἄνθρωποι πρὸς αὐτοὺς ἔχουσιν. Ὁ δὲ πρόσθεν λόγος, ὁ 15 παρ' ἡμῶν λεγόμενος, οὐκ ἐδίδου τοῦτο· ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς εἰς ἀνθρώπους εὐεργεσίας ἦν ἂν τοιοῦτον, οἷον Δῆμητρος, καὶ Ἑστίας,

τὰ ἐξῆς] Cod. Darm. τὸ ἐξῆς, supra lin. 2, Proxime Cod. Marc. A.: ἐν δὲ τῷ Πορφ. et deinde τὰ ἐξῆς τῷ ἰβ, vitio ex literis majusculis orto nimirum ex ΤΩΙΒ. Idem cod. haec verba in marg. habet non in contextu, ut alii. Uterque autem et Marc. A. et B. rubro colore picta praestant haec eadem. Nos proinde in hanc columnam rejecimus. (Ἐως τούτου ἐν τοῖς Εὐστοχίου τὸ δεύτερον περὶ ψυχῆς καὶ ἤρχιστο τὸ τρίτον. Ἐν δὲ τοῖς Πορφυρίου, συνάπτεται τὰ ἐξῆς τῷ δευτέρῳ. Haecenus in commentariis Eustochii secundus de anima, atque hic incipit tertius: in commentariis vero Porphyrii quae sequuntur, secundo con-

juncta sunt.) Idem hoc Scholion legitur etiam in Cod. Barberinae Biblioth. nr. 409.

1. ὃ ἐπισηθῆ] Abest δ' a Cod. Med. B. Marc. A. omittit μίν.

3. πρὸς ἥλιον] Ita Codd. Med. A.B. Vat. In Ciz. est πρὸς ἥλιον, in Ed. πρὸ ἥλιον.

4. καὶ πεπίστευται] Inde ab his verbis Villosionus in Anecd. Gr. partem hujus libri edidit ita inscriptam: Πλωτίνου περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἢ οὐρανια διάθεσις εἰς τὸν περιγεῖον κόσμον. Ἐπισηθῆ πεπίστευται κ. τ. λ. ejus lectiones cum Marce. C.E. hic exhibemus.

ib. δ' αὐτῶν] Vill. διὰ τῶν ἄστρον πολλὰ τελεῖται.

ib. πολλὰ] Marc. C. πολλούς.

6. ἀδίκων] Pergit Vill. ζητητέον τίς ἡ αἰτία, θεῖους ὄντας τοὺς ἀστέρας συνεργοὺς καὶ αἰτίους κ. τ. λ. Post συλλήψεις perguit in cap. 31.

7. γὰρ καθ' αὐτὰ] Codd. Ciz. Marc. A. γὰρ καὶ καθ'. Sequitur ἑαυτὰ pro αὐτὰ in Codd. Darm. Med. A.B. Vat. Marce.

9. θεοῖς] Cod. Ciz. θεοὺς δέ.

ib. τῶν τε] Cod. Vat. τῶν δέ.

11. περὶ οὐ] Cod. Vat. περὶ ὧν. Et sic correxi.

XXX. *Stella visum auditumque habent, memoria vero non indigent: praeterca preces exaudiunt. Sicut qui corpus suum opportune lumini Solis exponit, naturaliter inde fovetur, ita qui animum spiritumque suum per votum superiorum influxibus applicat, ubique praesentibus beneficia inde reportat naturaliter influentia. Antiqui aliqui praeter Solem stellas etiam adorabant: plurimi vero praesertim Platonicis atque id genus Philosophi, solum adorabant inter caelestia Solem. Orationem ad Solem composuit Junianus et Iamblichus. Solem Plato filium et imaginem summi Dei visibilem appellavit. Solem Socrates orientem salutans extasim saepe patiebatur. Orienti Soli Pythagorici hymnos lyra canebant. De cultu quidem Solis illi viderint: Deus certe in Sole posuit tabernaculum suum.*

Postquam vero memoriam stellis esse diximus supervacuam, dedimus autem sensus, neque vi-

sum duntaxat, sed et auditum: praeterea preces exaudire concessimus, quas ad Solem dirigimus: alii vero quidam ad alias quoque stellas: credunt enim, multa precibus se ab illis impetraturos, atque adeo facile, ut non solum justis officiis, sed saepe etiam injustis patrocinentur: eum, inquam, dubitationes ejusmodi incidant, in praesentia nobis diligenter considerandum. Habent enim haec in se ipsis maximas vulgatissimasque dubitationes, apud eos praesertim, qui graviter ferunt, censerit deos adjuutores auctoresque operum iniquorum, tum aliorum, tum etiam amoris incontinentis que conculbitus. Itaque et horum causa, et maxime memoriae illorum gratia, de qua est a principio dictum, investigandum esse videtur. Constat enim, si modo faciunt, quae precamur, neque illico faciunt, sed in posterum, ac saepe

423 γῆς τε οὔσης· εἰ μὴ τις τῇ γῇ μόνον τὸ εὖ ποιεῖν τὰ ἀνθρώπεια λέ-
 γοι. Ἀμφότερα οὖν πειρατέον δεικνύναι, πῶς τε τὰ τῆς μνήμης
 Dθησόμεθα ἐν τούτοις, ὃ δὴ πρὸς ἡμᾶς ἔχει, οὐ πρὸς τὰ δοκοῦντα τοῖς
 ἄλλοις, οἳ οὐ κωλύονται μνήμας διδόναι. Καὶ περὶ τῶν ἀλλοκότως
 424 δοκούντων γίγνεσθαι, ὃ φιλοσοφίας ἔργον ἐπισκέψασθαι εἴ πη ἐστὶν 5
 ἀπολογήσασθαι πρὸς τὰς κατὰ τῶν θεῶν τῶν ἐν οὐρανῶ· καὶ δὴ καὶ
 περὶ αὐτοῦ τοῦ παντὸς τοῦ κόσμου, ὡς καὶ εἰς τοῦτον εἰσιν ἡ αἰτία
 ἢ τοιαύτη· εἰ πιστοὶ οἱ λέγοντες, οἳ καὶ αὐτὸν φασὶ τὸν σύμπαντα
 οὐρανὸν γοητεύεσθαι ὑπὸ ἀνθρώπων τόλμης καὶ τέχνης. Καὶ περὶ
 δαιμόνων δὲ ἐπιζητήσει ὁ λόγος, ὅπως τὰ τοιαῦτα ὑπουργεῖν λέγον- 10
 Βται· εἰ μὴ διὰ τῶν προτέρων λύσιν καὶ τὰ τούτων λαμβάνοι.

A Καθ' ὅλου τοίνυν τὰς ποιήσεις ληπτέον ἀπάσας, καὶ τὰς πείσεις,
 ὅσαι γίγνονται ἐν τῷ παντὶ κόσμῳ, τὰς τε λεγομένας φύσει, καὶ
 ὅσαι τέχνῃ γίγνονται· καὶ τῶν φύσει τὰς μὲν φατέον ἐκ τοῦ παντὸς
 γίγνεσθαι εἰς τὰ μέρη, καὶ ἐκ τῶν μερῶν εἰς τὸ πᾶν, ἢ μερῶν εἰς 15
 μέρη· τὰς δὲ τέχνῃ γιγνομένας, ἢ τῆς τέχνης ὥσπερ ἤρξατο ἐν τοῖς

1. ἀνθρώπινα] Codd. omnes ἀνθρώπεια.
 Quare correxi. Mox Marc. A. πειρατία.
 4. οὔ οὐ] Cod. Med. B. omittit οὐ.
 ib. Καὶ περὶ] Codd. Darm. et Med. A.
 καὶ τὸ περὶ. Sed Med. A. voci τὸ puncta
 superscripta habet.
 ib. ἀλλοκότως] Cod. Vat. ἀλλοκότων.
 5. εἴ πο] Cod. Vat. εἴποι.

6. κατὰ θεὸν τὸν] Cod. Med. B. τὸν θεὸν
 τὸν, Vat. κατὰ θεῶν τῶν cum Marc. A.
 Correxi τῶν θεῶν τῶν.
 7. παντὸς τοῦ] Cod. Med. B. τοῦ παν-
 τός. Mox Marc. A. εἰσίν (sic). Addidi
 τοῦ ante παντός.
 8. φασὶ] Cod. Vat. φησί. Abest hæc
 vox a Cod. Marc. A.

9. ὑπὸ ἀνθρώπων] Ita Codd. omnes. Sed
 Ed. ὑπὸ οὐρανόν.
 10. ὑπουργεῖν] Cod. Ciz. ὑπεργεῖν.
 11. λαμβάνει] Cod. Vat. λαμβάνει.
 13. ὅσαι] Marc. A. ὅσα.
 14. τέχνῃ γίγνεται] Cod. Vat. τέχνῃ
 λίγεται.
 ib. τὰς μὲν] Cod. Med. B. τὰ μὲν.

post longum tempus, humanas preces memoria conservare. Prior vero ratio nobis adducta id minime concedebat: sed quantum ad collata hominibus beneficia pertinebat, tale videbatur esse, quale si a Cerere atque Vesta, id est terra conferri dicantur: nisi quis forsam ex terra solum beneficia hominibus conferri dixerit. Conandum est igitur utraque demonstrare, et qua ratione memoriæ munus eis attribuamus, quantum videlicet ad nos spectat, non quantum ad ea, quæ videntur aliis, qui memoriam stellis dare non ventant, et quid de illis dicendum sit, quæ ab ipsis perperam fieri videntur. Quod quidem philosophiæ officium est, considerare scilicet, si quo modo solvere dubitationes datur adversus [caelestem Deum] caelestes Deos [hominibus incidentes]: item et adversus universum mundum, in quem etiam criminatio ejusmodi tendit, [velut causam iniquorum]: si modo præstanda eis est fides, qui universum quoque caelum audacia arteque humana, quasi magicis quibusdam carminibus, ad votum adduci putant. Quærendum erit insuper de dæmonibus, quonam pacto talia subministrare

dicantur: nisi forte ex ipsa solutione priorum, solutionem quoque horum acceperis.

XXXI. *Actiones aliæ quidem naturales sunt, aliæ autem artificiosæ. Naturales aut sunt universi mundi erga partes suas, aut partium ad universum, aut partium vicissim erga partes. Artificiosæ actiones vel desinunt in opus arte constructum, ut statuarum in statuum: vel ad opus naturæ ministrant, ut medicina, agricultura, magia, cum qua similitudinem quandam habet oratoria persuasio, et pœtica musicaque lenocinia. Actiones caelestium ad inferiora non solum fiunt per calorem et aliam elementis similem qualitatem, sed per vires quasdam a notis qualitibus longe diversas. Quod enim differentia in nobis morum, ingeniorum, professionum, fortunarum per caelestia vel fiunt vel portendantur, non potest referri ad differentias qualitatum caelestium similes elementis. Neque etiam consilio et electione caelestia in nos agunt singula, alioquin et illorum animi solliciti semper erunt, et quotidie ministri malorum.*

Operæ pretium est, generatim actiones omnes et passiones considerare quæcumque in universo fiunt, sive natura sive arte perficiantur: et quæ

τεχνητοῖς τελευτώσης, ἢ προσχρωμένης δυνάμεσι φυσικαῖς εἰς ἔργων⁴²⁴
 φυσικῶν ποιήσεις τε καὶ πείσεις. Τὰς μὲν οὖν τοῦ ὅλου λέγω, ὅσα
 τε ἢ φορὰ ἢ πᾶσα ποιεῖ εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὰ μέρη. Κινουμένη γὰρ,
 καὶ αὐτὴν διατίθῃσι πως, καὶ τὰ μέρη αὐτῆς, τὰ τε ἐν αὐτῇ τῇ
 5 φορᾷ, καὶ ὅσα δίδωσι τοῖς ἐπὶ γῆς· μερῶν δὲ πρὸς μέρη πείσεις εὐ-
 δηλοῖ που παντὶ, ἡλίου τε πρὸς τε τὰ ἄλλα σχέσεις καὶ ποιήσεις,
 καὶ πρὸς τὰ ἐπὶ γῆς· καὶ τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις στοιχείοις αὐτοῦ τε καὶ C
 τῶν ἄλλων, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, περὶ ὧν ἕκαστον
 ἐξεταστέον. Τέχναι δὲ αἰ μὲν οἰκίαν ποιῶσαι, καὶ τὰ ἄλλα τεχνητὰ,
 10 εἰς τοιοῦτον ἔληξαν. Ἰατρικὴ δὲ καὶ γεωργία καὶ αἰ τοιαῦται, ὑπηρε-
 τικαὶ, καὶ βοήθειαν εἰς τὰ φύσει εἰσφερόμεναι, ὡς κατὰ φύσιν ἔχειν.
 Ῥητορείαν δὲ καὶ μουσικὴν καὶ πᾶσαν ψυχαγωγίαν, ἢ πρὸς τὸ βέλ-
 τιον, ἢ πρὸς τὸ χεῖρον ἄγειν ἀλλοιούσας· ἐν αἷς ζηητέον ὅσαι αἰ D
 τέχναι, καὶ τίνα τὴν δύναμιν ἔχουσι· καὶ εἴπερ οἶόν τε, ἐν τούτοις
 15 ἅπασιν τοῖς πρὸς τὴν παροῦσαν χρείαν ἡμῶν, καὶ τὸ διὰ τί, ἐφ' ὅσον
 δυνατὸν, πραγματευτέον. Ὅτι μὲν οὖν ἢ φορὰ ποιεῖ, αὐτὴν μὲν
 πρῶτον διαφόρως διατιθεῖσα, καὶ τὰ ἐντὸς αὐτῆς, ἀναμφισβητήτως
 μὲν τὰ ἐπίγεια οὐ μόνον τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς E
 διαθέσει· καὶ τῶν μερῶν ἕκαστον εἰς τὰ ἐπίγεια, καὶ ὅλως τὰ κάτω 425

1. προσχρωμένης] Marc. A.—νοις.
 2. ποιήσεις] Ita Codd. omnes. Sed Ed.
 πονήσεις.
 3. εἰς αὐτὴν] Vill. εἰς αὐτά. Marc. C.
 αὐτὴν.
 ib. Κινουμένη] Cod. Ciz. κινουμένης.
 5. δι' αὐτῆς] Vill. Codd. Ciz. Marce. et
 Vat. δι' αὐτῆς μίση, ut legit Fic. nosque ex-
 hibemus.
 ib. εὐδηλοῖ] Codd. Ciz. et Vat. εὐδηλον.
 6. ἡλίου τε] Cod. Vat. δι' pro τε.

7. καὶ τὰ ἐν] Codd. Ciz. et Vat. omit-
 tunt τὰ.
 8. ὧν ἕκαστον] Codd. Ciz. et Vat. τῶν.
 Med. B. Marc. A. et Vat. ἕκαστου: quod
 recepi.
 9. οἰκίαν] Ita Codd. Ciz. Marc. A.
 Med. B. Vat. et Vill. Reliqui cum Ed.
 οἰκίαν.
 13. ὅσαι τέχναι] Codd., excepto Med.
 B., omnes αἰ τέχναι cum Vill.

17. πρῶτον] Cod. Ciz. πρώτως.
 19. καὶ ὅλως κ. τ. λ.] Hæc, ut ad cap.
 23. adnotavimus, in Codd. Darm. Marc.
 A. et Med. A. bis scripta apparent, supra,
 medio cap. 23. et hoc loco, pergitque hic
 locus bis scriptus usque ad initium cap.
 34. In Cod. Med. A. scriptura hujus loci
 repetiti non utroque loco eadem est. Pri-
 oris scriptiōnis lectiones notabimus Med.
 Aa., posterioris Med. Ab.

natura fiunt partim ab ipso toto erga partes fieri affirmare, partim a partibus erga totum, partim denique a partibus ipsis in partes. Proinde quæ aguntur arte, duobus potissimum modis aguntur: aut enim ars, sicut operis dedit initium, sic ipsa quoque artificiosum operi finem imponit: aut viribus insuper utitur naturalibus ad operum naturalium actiones passionesque perficiendas. Universi vero actiones dico, quibus totus ipse mundi circuitus in se ipsum agit, aut in partes. Dum enim evoluitur, tum se ipsum certa quadam conditione disponit, tum partes suas secum ipso componit: partes, inquam, tum quæ in ipso circuitu sunt, tum quæ sunt et inde distribuuntur in terris. Partium item ad partes actiones et passiones omnibus ferme manifestæ sunt, Solis vide-

licet erga cætera super habitudines et effectus, atque etiam in terrena: rursus, quæ in aliis elementis aguntur tam ab ipso, quam a cæteris: præterea tam eorum, quæ in terris, quam quæ in aliis elementis mutuae actiones passionesque sunt, de quibus singulatim considerandum esse videtur: Deinde artes, quæ ædificia construunt aliaque opificia fabricant, in tale quiddam similiter desinunt. Medicina vero et agricultura et reliquæ generis ejusdem ministræ sunt naturæ, operibusque naturæ, quo naturaliter peragantur, adminicula suggerunt. Considerare etiam expedit artem oratoriam atque musicam, et quæcumque voluptate quadam allicit animos, quæ hoc potissimum inter se discrepant, quod vel ad melius ducunt, vel ad deterius: quarum in genere

425 ποιεῖ, πολλαχῆ δῆλον. Εἰ δὲ καὶ ταῦτα εἰς ἐκεῖνα, ὕστερον. νῦν δὲ τὰ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις συγχωρούμενα εἴσαντες οὕτως ἔχειν, ὅσα διὰ λόγου φανεῖται, πειρατέον λέγειν τὸν τρόπον ἐξ ἀρχῆς τῆς ποιήσεως λαβόντας. Οὐ γὰρ μόνον θερμὰ, καὶ ψυχρὰ, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀ δὲ ποιότητες πρώται τῶν στοιχείων λέγονται, οὐδ' ὅσαι ἐκ τῆς 5
 Βτούτων μίξεως, ποιεῖν λεκτέον, οὐδὲ πάντα τὸν ἥλιον θερμότητι, ψύξει δὲ ἄλλον τινά. Τί γὰρ ἂν ψυχρὸν εἴη ἐν οὐρανῷ καὶ πυρίνῳ σώματι, οὐδ' ἄλλον ὑγρῷ πυρί; οὕτω τε γὰρ οὐδὲ τὴν διαφορὰν αὐτῶν λαβεῖν οἶόν τε· πολλὰ δὲ καὶ τῶν γιγνομένων εἰς τούτων τι οὐχ οἶόν τε ἀναγαγεῖν. Οὐδὲ γὰρ εἴ τις τὰς τῶν ἡθῶν διαφορὰς δοίη αὐ- 10
 τοῖς κατὰ τὰς τῶν σωμάτων κράσεις, διὰ ψυχρότητα ἐπικρατοῦσαν, ἢ διὰ θερμότητα τοιαύτας πῶς ἂν φθόνους ἢ ζηλοτυπίας, ἢ πανουργίας εἰς ταῦτα ἀνάγοι; ἀλλ' εἰ καὶ ταῦτα, τύχας γοῦν πῶς χείρους τε καὶ βελτίους, πλουσίους καὶ πένητας, καὶ πατέρων εὐγενείας, ἢ αὐτῶν, θησαυρῶν τε εὐρέσεις; μυρία ἂν τις ἔχοι λέγειν, πόρρω ἄγων 15
 σωματικῆς ποιότητος τῆς ἐκ τῶν στοιχείων εἰς τὰ τῶν ζώων σώματα καὶ ψυχὰς ἰούσης. Οὐ μὲν οὐδὲ προαιρέσει ἀναθετέον τῶν ἀστρων καὶ τῆ τοῦ παντὸς γνώμη, καὶ τοῖς τούτων λογισμοῖς, τὰ συμπύπτοντα περὶ ἕκαστα τῶν ὑπ' αὐτά. Ἄτοπον γὰρ ἐκείνους μηχανᾶσθαι

2. ἢ τοῖς] Cod. ἢ τὰ; Ciz. μοx διαλόγου
 pro διὰ λόγου.

4. λαβόντας] Med. B. Villois. λαμβά-
 νοντας.

6. θερμότητι] Cod. Med. B. θερμότητες.

7. ἐν οὐρανῷ] Vill. ἐν τῷ οὐρανῷ.

8. οὐδ' ἄλλου] Codd. Med. Aa. B. (a

pr. m.) Vat. Vill. οὐδ' ἄλλον et Marc. B.a.
 Et sic correxī.

ib. διαφορᾶν] Vill. διάφορον.

10. Οὐδέ γὰρ] Cod. Ciz. omittit γὰρ.

Vill. εἰ δὲ γὰρ. Marc. C. εἰ δὲ καί. Le-

gendum h. l. Εἰ γὰρ τις, vel infra πως

pro πῶς, delete signo interrogandi. Illud

præstat.

11. κατὰ τὰς] Cod. Med. Aa. Marc.

Ba. καὶ κατὰ τὰς.

12. φθόνους] Vill. φθόνος.

14. ἢ αὐτῶν] Cod. Med. Aa. Marc. Ba.

ἢ ταῦτα. Desunt hæc verba ap. Vill.

16. τῶν ζώων] Marc. A. τῆς ζῴης.

perquirendum est, quot artes sint, et quam vim habeant, ac si fieri potest, in his omnibus id pertractandum, quod ad præsens institutum nobis sit conducturum, et quoad fieri potest in his causæ requirendæ. Constat procul dubio ipsum mundi circuitum agere, primo quidem differenter sese disponentem: deinde etiam, quæ intra se continet, et absque controversia terrena omnia moderantem, non tantum corporum constitutiones, sed affectiones etiam animorum: item unumquodque cælestium in terrena et sequentia omnia facere. Utrum vero inferiora hæc in superiora vicissim aliquid agant, in sequentibus indagabimus: sed in præsentia, quæ apud omnes aut plurimos comprobata sunt, ita ut videntur habere se, permittentes, anniti debemus ea duntaxat, quæ ratione nituntur afferre, modum effectiois ab initio repetentes. Non enim dicendum est, sola calida et frigida, cæteraque talia, quæ qua-

litates elementorum primæ dicuntur, vel quæ ex harum mistione conficiuntur, aliquid facere posse: neque rursus putandum est, solem facere omnia per calorem, et alium quandam cælestium frigore cuncta peragere: quid enim frigidum sit in cælo et igneo corpore, et igne nullo modo humido? Accedit ad hæc, quod hæc ratione cælestium naturarum et actionum differentiam accipere minime possumus. Jam vero ab his multa fiunt, quæ in aliquid talium velut in causam referri non possunt. Quod si quis differentias morum viribus supernis attribuat, secundum certas constitutiones corporum, vel frigoris vel caloris excessu tales effectas, quonam pacto poterit etiam invidias, æmulationes, astutias in hæc ipsa reducere? Verum si et hæc valeant, fortunas certe deteriores vel meliores, divitias, inopias, majorum nobilitatem, generositatem propriam, repertos thesauros, quanam ratione in qualitates ejusmodi

περὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων, ὅπως οἱ μὲν γένονται κλέπται, οἱ δὲ ἀνδρα-
ποδισταὶ, τοιχωρύχοι τε καὶ ἱερόσυλοι, ἀνανδροὶ τε ἄλλοι καὶ θήλειαι
τὰ ἔργα, καὶ τὰ πάθη, καὶ τὰ αἰσχυρὰ δρώντες. Οὐ γὰρ ὅτι θεῶν,
ἀλλ' οὐδὲ ἀνθρώπων μετρίων· τάχα δὲ οὐδὲ ὠντινωοῦν τὰ τοιαῦτα
5 ἔργάζεσθαι καὶ καταμηχανᾶσθαι, ἐξ ὧν αὐτοῖς οὐδ' ἠτισοῦν ὠφέλεια εἴ
ἀν γίγνοιτο.

Εἰ οὖν μήτε σωματικαῖς αἰτίαῖς ἀναθήσομεν, μήτε προαιρέσεσιν, ἅ
ὅσα ἔξωθεν εἰς ἡμᾶς τε καὶ τὰ ἄλλα ζῶα καὶ ὅλως ἐπὶ γῆς ἀφικνεῖ-
ται ἐξ οὐρανοῦ, τίς ἂν εἴη λοιπὴ καὶ εὐλογος αἰτία; πρῶτον τοίνυν
10 θετέον ζῶον ἐν, πάντα τὰ ζῶα τὰ ἐντὸς αὐτοῦ περιέχον, τότε τὸ
πᾶν εἶναι, ψυχὴν μίαν ἔχον εἰς πάντα αὐτοῦ μέρη, καθ' ὅσον ἐστὶν
ἕκαστον αὐτοῦ μέρος· μέρος δὲ ἕκαστόν ἐστι τὸ ἐν τῷ παντὶ αἰσθητῷ,
κατὰ μὲν τὸ σῶμα, καὶ πάντῃ· ὅσον δὲ καὶ ψυχῆς τοῦ παντὸς μετέ-
χει, κατὰ τοσοῦτον καὶ ταύτῃ· καὶ τὰ μὲν μόνῃς ταύτης μετέχοντα,
15 κατὰ πᾶν ἐστὶ μέρη· ὅσα δὲ καὶ ἄλλῃς, ταύτῃ ἔχει τὸ μὴ μέρη πάν-
τῃ εἶναι. Πάσχει δὲ οὐδὲν ἡττον παρὰ τῶν ἄλλων, καθ' ὅσον αὐτοῦ

1. ὅπως] Cod. Med. Ab. ἕως, supra
lin. τ. ab al. m.
2. τοιχωρύχοι] Ita Codd. Marce. Med.
Aa. Ab. B. et Vat. In Cod. Ciz. est τοι-
χωρύχοι, in Darm. et Ed. τοιχωρύχοι. Mox
Marce. C.E. ἱεροσύλοι.
3. τὰ ἔργα] Cod. Vat. omittit τὰ.
4. ὠντινωοῦν] Ita Codd. Ciz. et Vat.
Reliqui cum Ed. ὠντινωοῦν. Vill. omittit
ταχ. δὲ οὐδ. ὠντ.

5. ἠτισοῦν] Cod. Med. B. ἠτισοῦν.
6. γίγνοιτο] Codd. Med. Ab. (a pr. m.)
Vat. γίνοιτο cum Vill. et Marce.
7. προαιρέσεων] Cod. Ciz. προαιρέσεων.
8. ἐπὶ γῆς] Cod. Vat. ἐπὶ τῆς γῆς.
10. ζῶον ἐν] Vill. add. τὸ πᾶν, et post
περιέχον sequitur εἶναι omissis mediis.
11. εἰς πάντα] Cod. Med. Aa. Marce.
Ba. εἰς ἅπαντα.

ib. ἐστὶν] Cod. Vat. ἐστὶ καί.
12. τὸ ἐν] Mare Aa. Ba. τῷ ἐν.
13. τὸ σῶμα] Codd. Ciz. et Vat. omit-
tunt τὸ.
14. μόνῃς] Marce. C. μόνῃ.
15. κατὰ πᾶν] Codd. Med. Aa. Marce.
Ba. κατὰ μὲν πᾶν.
ib. τὸ μὴ] Codd. omnes ἔχει τὸ μὴ, ut
legit Fic. et Vill. Quare recepi.

referant? Nam innumerabilia quivis enumerare potest, quæ longe remota sint ab efficacia corporeæ qualitatis ab elementis in animalium corpora et animas venientis. Neque tamen consilio electionique stellarum et universi sententiæ horumque consultationibus attribuenda sunt singula, quæ singulis inferioribus accidunt. Nefas enim dictu est, superos erga homines machinari, quo pacto alii quidem fires fiant, alii liberos in servitutem redigant, muros suffodiant, sacrilegia patrent: alii rursus illiberales et timidi, et in actionibus passionibusque muliebres, moribusque turpibus deditissimi. Talia enim committere atque machinari non solum non est deorum, sed neque etiam hominum medioeriter honestorum. Forte vero neque etiam aliquorum est talia perpetrare, ex quibus interim nulla eis sit utilitas proventura.

XXXII. Cælum in omnia hæc inferiora agit, non consilio quodam eligente talia vel taliter agere: neque

tantum corporis qualitatibus, scilicet calefaciendo, huncfaciendo, rarefaciendo, vel contra: sed naturalibus quibusdam vegetidis animæ viribus. Similibus quibusdam viribus inter consilium et corporeas qualitates quasi mediis anima nostra corporis humores et membra eorumque figuras et qualitates quotidie reficit. Cum mundus sit unum animal, omnia corporea duobus modis sunt partes mundi: primo, quia singula corpora sunt quædam universi corporis portiones: secundo, quia in quolibet corpore est et ipsa mundi anima, et propria quædam hujus animæ virtus efficacia dos (?) huic corpori distributa. Quatenus ergo corporea singula sunt animalis mundani membra, facile tum a toto, tum invicem patiuntur: quippe cum etiam, quæ loco inter se distare videntur, sint propinqua, ob mirabilem naturæ unius communionem.

Cum igitur neque corporeis causis, neque consiliis attribuamus illa, quæ extrinsecus in nos cæteraque animalia, et quæcumque terrena e cælo proveniunt, quænam probabilis causa reliqua nobis erit? Principio universum hoc existimandum est esse animal unum, animalia omnia intra

426 τι ἔχει, καὶ κατ' ἐκείνα ἂ ἔχει. Συμπαθὲς δὴ πᾶν τοῦτο τὸ ἐν. καὶ
 Β ὡς ζῶον ἐν, καὶ τὸ πόρρω δὴ ἐγγύς, ὡς περ ἐφ' ἐνὸς τῶν καθ' ἕκαστα,
 ὄνυξ, καὶ κέρας, καὶ δάκτυλος, καὶ ἄλλο τι τῶν οὐκ ἐφεξῆς, ἀλλὰ
 διαλείποντος τοῦ μεταξὺ, καὶ παθόντος, οὐδὲν ἔπαθε τὸ οὐκ ἐγγύς.
 Οὐ γὰρ ἐφεξῆς τῶν ὁμοίων κειμένων, διειλημμένων δὲ ἑτέροις μεταξὺ, 5
 τῇ δὲ ὁμοιότητι συμπασχόντων, καὶ εἰς τὸ πόρρω ἀφικνεῖσθαι ἀνά-
 γκη, τὸ παρὰ τοῦ μὴ παρακειμένου δρώμενον· ζῶου τε ὄντος, καὶ εἰς
 C ἐν τελοῦντος, οὐδὲν οὕτω πόρρω τόπω, ὡς μὴ ἐγγύς εἶναι τῇ τοῦ ἐνὸς
 ζῶου πρὸς τὸ συμπαθεῖν φύσει. Τὸ μὲν οὖν ὁμοιότητα πρὸς τὸ ποι-
 οῦν ἔχον πείσιν ἔχει οὐκ ἀλλοτρίαν ἀνομοίου δὲ ὄντος τοῦ ποιούντος, 10
 ἀλλότριον τὸ πάθημα, καὶ οὐ προσηγὲς τὸ πάσχον ἴσχει. Βλαβερὰν
 δὲ ποιήσιν ἄλλου πρὸς ἄλλου ἐνὸς ὄντος ζῶου, οὐ δεῖ τεθναμακέναι,
 ἐπεὶ καὶ ἐφ' ἡμῶν ἐν ταῖς ἐνεργείαις ταῖς ἡμετέραις βλάβητοι ἂν ἄλλο
 D πρὸς ἄλλου μέρος, ἐπεὶ καὶ χολὴ καὶ ὁ θυμὸς ἄλλο ὡς δοκεῖ πιέζει
 καὶ κεντεῖ. Καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ παντὶ ἔστι τι θυμῷ καὶ χολῇ ἀνάλογον, 15
 καὶ ἄλλο ἄλλῳ· καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς δὲ, ἐμπόδιον ἔσται ἄλλο ἄλλῳ,
 ὥστε καὶ ἀφανάναι. Τοῦτο δὲ οὐ μόνον ἐν ζῶον, ἀλλὰ καὶ πολλὰ
 ὄν ὀράται. Ὡστε καθ' ὅσον μὲν ἐν ἕκαστον τῷ ὄλω σώζεται, καθ'

1. καὶ ὡς] Marg. Ed. καὶ τὸ ὡς.

2. ὡς περ] Codd. Ciz. et Vat. ὡς περ.

6. τῇ δὲ] Cod. Ciz. τῇ δὲ.

7. δρώμενον] Cod. Med. B. δρώμενος.

8. τόπου] Codd. Ciz. Med. Aa. B.

Marc. Aa. Ba. Vat. τόπου: quod recepi.

ib. εἶναι τῇ] Marc. C. τὸ προ τῇ.

9. τὸ ποιῆν] Codd. Ciz. Med. Aa. Ab.

(hic supra lin. ex corr.) B. Vat. Marc.

Aa. Ba. Vill. τὸ ποιῶν: sic legit etiam
 Fic. Darm. τὸ ποιῶν. Ibid recepi.

12. ἄλλου πρὸς ἄλλου] Cod. Med. Ab.

ἄλλο πρ. ἄλλου, sed supra lin. ut Ed. Cod.

Vat. ἄλλου πρὸς ἄλλου.

13. ἐνεργείαις] Cod. Vat. ἐνεργίαις.

ib. ἄλλο πρὸς ἄλλου] Cod. Vat. ἄλλο

πρὸς ἄλλο.

14. χολῇ] Codd. Med. Aa. Marc. Ba.

σχολῇ.

ib. ὁ θυμὸς] Codd. Darm. a. Med. Aa.

Marc. Ba. ὀνισμός.

17. ἀφανάναι] Cod. Ciz. ἀφανάναι. Vat.

ἀφανάναι.

18. ὄν ὀράται] Marc. A. ἐνορᾶται. Marc.

Ba. ὄν ὀράται.

ib. σώζεται, καὶ] Vill. omittit καί: et

ego delevi.

se continens, unam habens animam per singulas
 sui partes se diffundentem, quatenus quodlibet
 pars est ejus, pars autem ejus est quodcumque in
 ordine sensibili continetur: et certe quantum ad
 corpus attinet, pars est omnino, quantum etiam
 mundanae est animae particeps, eatenus et hac
 ratione pars mundi censetur. Jam vero quae
 animam hanc solam participant, undique sunt et
 partes: quae vero aliam insuper habent animam,
 ex hoc ipso habent, ne omnino sint partes. Pati-
 untur autem ab aliis nihilominus, quatenus uni-
 versi aliquid habent, et secundum illa, quae ha-
 bent, congrue patiuntur. Profecto universum
 hoc, quia unum est, unumque animal, undique
 sibi ipsi compatitur: et quod remotum in eo vi-
 detur esse, est et propinquum: quemadmodum
 in uno quovis animalium unguis, cornua, digitus,
 et aliud quodlibet eorum, quae non sunt proxime

posita, sed quodam intercipiente distant: ubi pa-
 tiente aliquo nihil patitur, quod nullo sit modo
 propinquum. Ubi enim, quae inter se consimilia
 sunt, non continuantur proxime, sed interveni-
 ente alio distant, tamen similitudine ipsa vicissim
 compatiuntur, atque in id, quod procul est posi-
 tum, necesse est pervenire effectum etiam non
 propinquum. At in hoc universo, quod et animal
 est, et undique conduit in unum, nihil adeo loco
 remotum est, quin censeatur esse propinquum
 ob ipsam animalis unius naturam sibi et ubique
 compatientem. Quod igitur similitudinem habet
 erga id, quod agit, passionem accipit non alienam:
 si vero agens dissimile sit, alienam suscipit
 passionem atque molestiam. Neque vero miran-
 dum est, in uno vivente actionem ab alio in aliud
 accidere noxiam, quando et in nobis in actionibus
 nostris pars alia ab alia leditur: siquidem bilis

ὅσον δὲ καὶ πολλὰ πρὸς ἄλληλα συνιόντα, πολλαχῆ τῷ διαφόρῳ⁴²⁶
 ἔβλαψε, καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ χρεῖαν, ἄλλο ἕτερον ἔβλαψε, καὶ δὴ καὶ
 τροφήν ἐποιήσατο, συγγενὲς ἅμα καὶ διάφορον ὑπάρχον, καὶ σπεῦδον
 ἕκαστον ἑαυτῷ κατὰ φύσιν, ὅσον τε οἰκεῖον τοῦ ἑτέρου, λαμβάνει εἰς
 5 αὐτὸ, καὶ ὅσον ἀλλότριον ἐγίγνετο, ἀφανίζει εὐνοία τῇ ἑαυτοῦ. Ἔρ-
 γον τε τὸ αὐτοῦ ποιοῦν ἕκαστον, τὸ μὲν δυνηθὲν ἀπολαῦσαί τι τῶν
 αὐτοῦ ἔργων, ὠφέλησεν. Ὁ δ' ἀδύνατον ἦν ὑπομεῖναι τὴν ὀρμὴν τοῦ
 ἔργου, ἠφάνισεν ἢ ἔβλαψεν· ὡσπερ ὅσα ἀναυθείη ἂν παριόντος πυ-
 ρὸς, ἢ ζῶα ἐλάττω ὑπὸ μειζόνων δρόμου παρασυρείη, ἢ καὶ που πα-
 10 τηθείη. Πάντων δὲ τούτων ἢ γένεσις ἢ τε φθορὰ, ἀλλοίωσις τε πρὸς
 τὸ χεῖρον ἢ βέλτιον, τὴν τοῦ ἐνὸς ζώου ἐκείνου ἀνεμπόδιστον καὶ
 κατὰ φύσιν ἔχουσαν ζωὴν ἀποτελεῖ. Ἐπεὶπερ οὐχ οἶόν τε ἦν ἕκαστα
 οὕτως ἔχειν, ὡς μόνα ὄντα, οὐδὲ πρὸς αὐτὰ τὸ τέλος εἶναι, καὶ βλέ-
 15 ὄντα, μὴ πάντα τὸ αὐτῶν ἐν μιᾷ ζωῇ ὄντα ἀεὶ ἔχειν· οὐκ ἦν τε μέ-⁴²⁷
 νειν οὐδὲν πάντη ὡσαύτως, εἴπερ ἔμελλε τὸ πᾶν μένειν, ἐν τῷ κινεῖ-
 σθαι τὸ μένειν ἔχον.

Τῆς δὴ φορᾶς τὸ εἰκῆ οὐκ ἐχούσης, ἀλλὰ λόγῳ τῷ κατὰ τὸ ζῶον^Α

3. διάφορον] Cod. Med. B. ἀδιάφορον.
 4. λαμβάνει] Vill. λαμβάνει, λαμβάνει
 εἰς αὐτό. Ego scripsi αὐτό.
 5. Ἔργον τι] Cod. Vat. a pr. m. ἔργον
 δι.
 7. ὑπομεῖναι] Cod. Med. B. ὑπομείνας.
 ib. ὀρμὴν] Cod. Ciz. ὀρμὴν.
 8. ἀναυθείη] Ita Cod. Med. B. Marc.

Ab. Marc. Bb. Vill. In Ed. et Darm.
 est ἀναυθείη, in Ciz. et Vat. ἀναθείη; in
 Med. La. ἂν αὐθίη, in Med. Ab. ἀναυθείη.
 Marc. Ba. ἂν αὐθίη ἂν.
 9. δρόμου] Codd. Ciz. et Vat. δρόμων.
 Fort. δρόμου.
 10. γένεσις] Cod. Vat. στίσις, litera σ
 ex Γ orta. Paullo superius Marc. A.

πάντων οὖν. Mox Vill. βέλτιον ἢ χεῖρον.
 13. τίλος] Codd. Ciz. et Vat. τίλιον.
 15. αὐτῶν] Cod. Vat. αὐτῶν.
 16. οὐδὲν] Cod. Med. La. οὐδέ.
 ib. ἔμελλε] Cod. Med. La. Marc. Ba.
 μέλλειν. Idem mox οὐ pro ἔν.
 18. δὴ φορᾶς] Marc. A. διαφορᾶς.
 ib. τῷ κατὰ] Cod. Vat. το κατὰ.

et ira aliud, ut videtur, premit et pungit. Tum vero in universo est aliquid animositati bilique quadam proportione persimile, aliudque similiter aliis: quin etiam in plantis alia impedimento sunt aliis, adeo ut et perdant. Hic vero mundus non solum est unum animal, sed et multa conspicitur. Quam ob rem, quatenus unumquodque cum universo est unum, ex hoc ipso servatur: quantum vero et multa atque multa inter se concurrunt, passim læditur a diverso: ubi certe aliud ad proprium usum lædit aliud, et pro nutrimento utitur alio, cum cognatum simul sit et differens: nempe quodlibet sibi naturaliter consulens, quantum cum altero congruit, accipit in se ipsum, et quantum sit alienum, perdit benevolentia sui. Præterea unumquodque, dum proprium agit opus, interea prodest ei, quod opportune potest in se aliquid operum ejus admittere. Quod autem operis impetum sustinere non valet, aut perdit,

aut afficit detrimento: sicut quæ igne prætereunte repente arescunt: vel sicut animalia minora majorum cursu raptantur, sive calcantur. Horum vero omnium generatio et corruptio, item permutatio ad melius vel deterius ipsam animalis unius mundani vitam perficit ab impedimento remotam et naturaliter se habentem: quandoquidem fieri non poterat, ita singula se habere, ut sola forent, vel ut ad se ipsa fines essent, sequæ duntaxat spectarent, cum partes existant: sed ad illud spectandum fuit velut finem, cuius et partes sunt. Item cum differentia esse deberent, merito singula in una vita comprehensa non debuerunt idem inter se omnino propriumve sui perpetuo possidere: neque fieri potuit, ut quicquam eodem semper modo penitus permaneret, si modo permanere debuit universum suam habens in motu stabilitatem.

427 φερομένης, ἔδει καὶ συμφωνίαν τοῦ ποιούντος πρὸς τὸ πάσχον εἶναι, καὶ τινα τάξιν εἰς ἄλληλα καὶ πρὸς ἄλληλα συντάσσουν, ὥστε καθ' ἑκάστην σχέσιν τῆς φορᾶς, καὶ τῶν αὐτῶν ὑπὸ τὴν φορᾶν, ἄλλην καὶ ἄλλην τὴν διάθεσιν εἶναι, οἷαν μίαν ὄρχησιν ἐν ποικίλῃ χορείᾳ ποιούντων· ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς παρ' ἡμῖν ὄρχήσεσι, τὰ μὲν ἔξω πρὸς 5 τὴν ὄρχησιν καθ' ἕκαστον τῶν κινήματων ὡς ἐτέρως μεταβαλλόντων Β τῶν συντελούντων πρὸς τὴν ὄρχησιν, αὐλῶν τε καὶ ὠδῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν συνηρτημένων, τί ἂν τις λέγοι φανερών ὄντων; ἀλλὰ τὰ μέρη τοῦ τὴν ὄρχησιν παρεχομένου καθ' ἕκαστον σχῆμα ἐξ ἀνάγκης, οὐκ ἂν ὡσαύτως δύναιτο ἔχειν τῶν μελῶν τοῦ σώματος, ταύτη συν- 10 επομένου καὶ καμπτομένου, καὶ πιεζομένου μὲν ἐτέρου, ἀνιεμένου δὲ ἄλλου· καὶ τοῦ μὲν πονούντος, τοῦ δὲ ἀναπνοῆν τινα ἐν τῷ διαφόρῳ C σχηματισμῷ δεχομένου. Καὶ ἡ μὲν προαίρεσις τοῦ ὄρχουμένου πρὸς ἄλλο βλέπει, τὰ δὲ πάσχει τῇ ὄρχήσει ἐπομένως, καὶ ὑπουργεῖ τῇ ὄρχήσει, καὶ συναποτελεῖ τὴν πᾶσαν· ὥστε τὸν ἔμπειρον ὄρχήσεως 15 εἰπεῖν ἂν ὡς τῷ τοιούτῳ σχηματισμῷ αἴρεται μὲν ὑψοῦ τοδὶ μέλος

3. καὶ τῶν αὐτῶν] Codd. omnes et Vill. post hæc verba inserunt: ὑπὸ τὴν φορᾶν ἄλλην καὶ ἄλλην τὴν διάθεσιν εἶναι, οἷαν μίαν ὄρχησιν ἐν ποικίλῃ χορείᾳ. Quæ omittit Ed. Quæ omnia etiam in repetita scriptiōne

Codicum Darm. Marcc. et Med. A. leguntur et vertendo expressit Fic. Quare recipienda visa sunt.

5. παρ' ἡμῖν] Cod. Med. Aa. παρ' ἡμῶν, cum Marc. Ba.

7. τῶν ἄλλων τῶν] Cod. Ciz. omittit τῶν posterius.

13. ὄρχουμένου] Vill. ἐρχομένου.

16. μέλος] Cod. Med. Aa. μέρος cum Marc. Ba.

XXXIII. Totus mundus est animal unum ratione musica saltans et saltando consequenter una secum omnia varians. Anima mundi habet in sua intelligentia, cogitatione, imaginatione, natura descriptas quasi præsentēs futuras omnes mundi secundum musicas earum proportiones: item designatos habet omnes eventus, qui vel revolutiones necessario comitantur in cælis, vel quomodocunque sub cælo consequuntur easdem. Ad ejusmodi musicam designationem quasi ad cantilenam sonorūque concertus per affectum sequuntur revolutiones in mundo quasi gestus quidam arte tripudiantis. Ipse quidem saltator intentione spectat primo insitam sibi musicam: deinde per hanc membrorum mundanorum revolutiones: tertio per eas prospicit quodammodo, quæ inde sequuntur, vel saltem significantur. Potest et sapiens aliquis quasi musicus prævidere, qualia ubique quales sequuntur revolutiones mundi, sicut quales gestus membrorum ad quales sequuntur soni partes, præterquam ubi vel inepta superis materia non omnino cedit, vel nimis debilis patitur supra modum: sicut et arbitrium hominis potest non sequi cæli tenorem, et vicissim humana debilitas ultra modum inde pati. Denique sicut in chorea passiones quædam membrorum vel aliorum contingunt ultra gestus ar-

tificiosos, sic et similia quædam ex tripudio mundi contingunt.

Cum vero revolutio mundi nihil in se fortuitum habeat, sed ratione quadam spectante ad animal peragatur, oportuit quandam agentis ad patiens esse concordiam, et ordinem quandam in se et ad se invicem ordinantem: adeo ut secundum quamlibet revolutionis habitudinem, rursus revolutioni huic subditorum, aliam aliamque dispositionem oporteat fieri, quasi tripudium unum in chorea longe varia faciant. In nostris profecto tripudiis explicare quis potest, utpote manifesta quæ fiunt extrinsecus tripudio consentanea in qualibet motione singulatim aliter se permutantibus his, quæ conducunt ad choream, tibiis videlicet et cantilenis cæterisque conjunctis. Sed non similiter tenere quivis potest et declarare partes illius, qui tripudium agit secundum figuram quamlibet necessario, dum corpus certa quadam ratione comitatur et flectitur consequendo: in quo quidem aliud premitur, et colibetur, aliud relaxatur, aliud quidem laborat, aliud vero respirationem quandam in figuratione recipit differ-

τοῦ σώματος, συγκάμπτεται δὲ τοδὶ, τοδὶ δὲ ἀποκρύπτεται, ταπεινὸν ⁴²⁷
 δὲ ἄλλο γίνεταί, οὐκ ἄλλως τοῦ ὄρχηστοῦ προελομένου τοῦτο ποιεῖν,
 ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ ὄλου σώματος ὄρχήσει θέσιν ταύτην ἀναγκαίαν ἴσχον- D
 τος τοῦδε τοῦ μέρους τοῦ τὴν ὄρχησιν διαπεραίνοντος. Τοῦτον τοῖνυν
 5 τὸν τρόπον καὶ τὰ ἐν οὐρανῷ φατέον ποιεῖν, ὅσα ποιεῖ, τὰ δὲ καὶ
 σημαίνειν· μᾶλλον δὲ τὸν μὲν ὄλον κόσμον τὴν ὅλην αὐτοῦ ζῶν ἐν-
 εργεῖν, κινουῦντα ἐν αὐτῷ τὰ μέρη τὰ μεγάλα, καὶ μετασχηματίζοντα
 αἰεὶ, τὰς δὲ σχέσεις τῶν μερῶν πρὸς ἄλληλα, καὶ πρὸς τὸ ὄλον· καὶ
 τὰς διαφοροὺς αὐτῶν θέσεις ἐπόμενα καὶ τὰ ἄλλα, ὡς ζῶου ἐνὸς κι- E
 10 νουμένου παρέχεσθαι· ὡδὶ μὲν ἴσχοντα, κατὰ τὰς ὡδὶ σχέσεις καὶ
 θέσεις καὶ σχηματισμοὺς, ὡδὶ δὲ κατὰ τὰς ὡδὶ, ὡς μὴ τοὺς σχημα-
 τιστομένους τοὺς ποιούντας εἶναι, ἀλλὰ τὸν σχηματίζοντα, μηδ' αὖ
 τὸν σχηματίζοντα ἄλλο ποιούντα, ἄλλο ποιεῖν, οὐ γὰρ εἰς ἄλλο,
 ἀλλὰ αὐτὸν πάντα τὰ γιγνόμενα εἶναι, ἐκεῖ μὲν τὰ σχήματα, ἐνθαδὶ ⁴²⁸
 15 δὲ τὰ συνεπόμενα τοῖς σχήμασιν ἀναγκαῖα παθήματα, περὶ τὸ οὐ-^A
 τωσὶ κινούμενον ζῶον εἶναι· καὶ αὖ περὶ τὸ οὕτωςι συγκεείμενον καὶ
 συνεστῶς φύσει, καὶ πάσχον καὶ δρῶν εἰς αὐτὸ ἀνάγκαις.

Ἡμᾶς δὲ διδόντας τὸ μέρος αὐτῶν εἰς τὸ πάσχειν, ὅσον ἦν ἡμέ- A

1. συγκάμπτεται] Cod. Vat. συγκάμπτι-
 σται. Marc. E. συγκάμπται.

2. ὄρχηστοῦ] Cod. Med. B. ὄρχηστικῶ.
 Vat. ὄρχηστοῦ.

5. ὅσα ποιεῖ] Cod. Vat. ὅσα ποιῖν.

7. ἐν αὐτῷ] Desunt in Codd. Ciz. et
 Vat.

9 αὐτῶν] Cod. Vat. αὐτῷ.

13. ἄλλο ποιούντα] Cod. Med. Aa.
 Marc. Ba. ἄλλα ποιούντα.

14. ἀλλὰ αὐτῶν] Ita Codd. Med. Aa.
 Ab. B. In Vat. est ἀλλ' αὐτῶν, in Ed.
 ἀλλὰ αὐτῶν, quæcum facit Darm.

16. συγκεείμενον] Cod. Ciz. ἐγκείμενον.

enti. Institutum sane tripudiantis aliud interea spectat, dum reliqua consequenter ad tripudium patiuntur, et saltationi ministrant, totamque una perfecte conficiunt. Itaque saltandi peritus poterit assignare, quemadmodum in tali quadam configuratione membrum id corporis altius elevatur, id vero contrahitur, illud oculitur, aliud interium humi deprimitur, dum ipse tripudiator non aliter hoc agi deliberet, sed in ipso corporis universi tripudio dispositionem hanc teneat necessariam, huic parti choream peragenti. Eadem ratione putandum est celestia facere, quæcumque faciunt, et pleraque significare: imo vero totum quidem mundum totam sui vitam agere, moventem in se partes ingentes, semperque transfigurantem. Habitudoines vero partium tum invicem, tum ad totum, differentesque earum positiones præbere cætera sibi consequentia, quasi unum animal moveatur, ita quidem se habentia secundum tales habitudoines et positiones atque figuras: ita vero secundum tales, perinde ac si non sint

auctores rerum, qui figurantur, sed figurator: neque rursus figurator ipse aliud faciens faciat aliud. Non enim facit in aliud, sed existimandum est, ipsum ea omnia esse, quæ fiunt: ibi quidem figuras, hic vero consequentia figuris tanquam necessarias passiones circa animal sic agitatum: ac rursus circa ita compositum et consistens natura et patiens et agens necessariis conditionibus in se ipsum.

XXXIV. *Corpus nostrum tanquam mundi pars sequitur fatalem mundi circuitum. Anima quoque quatenus obsequitur corpori, potest tamen et magnanimitate passiones corporis parvi pendere, et eas arte declinare vel levare. In variis mundi sphaeris partibusque earum, et stellis naturaliter variæ sunt virtutes. Sicut et virtutes variæ in differentibus ibi figuris ex stellis invicem firmiter constitutis: virtutes, inquam, firmæ. Oriuntur et differentes deinceps virtutes in differentibus figuris, quæ inter stellas perpetua motus diversitate contingunt. Ad has utique virtutes tam naturarum, quam figurarum, conse-*

428

τερον ἐκείνου τοῦ σώματος, μὴ τὸ πᾶν ἐκείνου νομίζοντας, μέτρια παρ' αὐτοῦ πάσχειν· ὥσπερ οἱ ἔμφρονες τῶν θητευόντων, τὸ μὲν τι τοῖς δεσπόζουσιν ὑπηρετοῦντες, τὸ δ' αὐτῶν ὄντες, μετριωτέρων τῶν παρὰ τοῦ δεσπότου ἐπιταγμάτων διὰ τοῦτο τυγχάνοντες, ἅτε μὴ ἀνδράποδα ὄντες, μηδὲ τὸ πᾶν ἄλλου. Τὸ δὲ τῶν σχηματισμῶν διάφο-
 5 ρον τῶν θεόντων, μὴ ἰσοταχῶν ὄντων, ἀναγκαῖον ἦν γίγνεσθαι, ὡς νῦν γίγνεται. Λόγῳ δὲ φερομένων, καὶ διαφόρων τῶν σχέσεων τοῦ ζώου γιγνομένων, εἶτα καὶ ἐνταῦθα τούτων τῶν παρ' ἡμῖν συμπαθῶν πρὸς τὰ ἐκεῖ γιγνομένων, εὐλογον ζητεῖν πότερα συνέπεσθαι φατέον ταῦτα συμφωνοῦντα ἐκείνοις, ἢ τὰ σχήματα τὰς δυνάμεις τῶν ποι-
 10 ουμένων ἔχειν, καὶ τὰ σχήματα ἀπλῶς, ἢ τὰ τούτων. Οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς σχηματισμὸς ταύτου ἐπ' ἄλλου, καὶ αὐτῶν ἄλλων, τὴν αὐτὴν σημασίαν ἢ ποίησιν ἐργάζεται. Ἐπεὶ καὶ καθ' αὐτὸν ἕκαστος διάφορον ἔχει τὴν φύσιν δοκεῖ, ἢ ὀρθῶς ἔχει λέγειν τὴν τούτων σχηματίσιν ταδὶ, καὶ τοιάνδε διάθεσιν εἶναι, τὴν δὲ ἄλλων τὴν αὐτὴν οὔσαν ἐν
 15 σχηματισμῷ ἄλλην. Ἄλλ' εἰ τοῦτο, οὐκέτι τοῖς σχήμασιν, ἀλλ' αὐτοῖς τοῖς σχηματιζομένοις δώσομεν, ἢ συναμφοτέροις, τοῖς γοῦν αὐτοῖς διάφορον σχέσιν λαβοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῷ αὐτῷ μόνῳ διάφορον τόπον ἄλλα. Ἄλλὰ τί ποιήσεις; ἢ σημασίας, ἢ τῷ συναμφοτέρῳ

2. θητευόντων] Marc. C. θηρευόντων.
 ib. μὲν τι] Cod. Med. B. μέντοι.
 5. διάφορον τῶν] Cod. Vat. διαφέροντων.
 9. συνέπεσθαι] Cod. Med. B. συνίπται.
 10. ἢ τὰ] Cod. Vat. omittit τὰ. In seqq. Vill. ἢ τὰς δυνάμεις.

12. καὶ αὐτῶν] Cod. Ciz. omittit αὐτῶν et pro seq. τὴν exhibet καὶ. Vat. habet δὲ αὐτῶν omisso καὶ.
 14. φύσιν] Marc. C. σχίσιν, supra lin. φύ.
 15. ταδὶ] Vill. τὰ δὲ.
 16. εἰ τούτω] Cod. Vat. εἰς τεῦτο.

17. τοῖς γοῦν] Marc. A. τὴν γοῦν. In seqq. fort. leg. διὰ διάφορον.
 19. ἄλλα. Ἄλλὰ τί] Vill. ἄλλα ἄλλο, omisso τί.
 ib. ποιήσεις—ἔμφω, καὶ] Absunt hæc a Marc. E.

quantur, quæ sub Luna fiunt, partim quidem velut inde necessario facta, ceu qui saltantis manu capti corripuntur, partim vero tanquam liberius consonantia, velut qui ad sonum choreamque gestiunt, et canunt, saltantque libenter. Figuræ quidem cælestes hæc inferiora significant: natura vero una cum figuris efficiunt pro dispositione materie. Multa vero figuræ significant, quæ non calitis, sed aliunde fiunt.

Judicandum est præterea nos quando id duntaxat ex his, quæ in nobis sunt, quod pars est corporis universi tanquam passurum illi concedimus, neque totum quod est in nobis, illius esse censemus, tunc ab illo moderata pati: quemadmodum prudentissimi quique ministrantium, partim quidem concedentes dominis, partim vero sui juris esse volentes, modestiora ob hoc ipsum a dominis mandata reportant: utpote qui neque mancipia sint, neque alieni juris omnino. Differentiam vero figurationum necessarium erat fi-

eri, ut nunc efficitur, propterea quod et currunt, neque pari velocitate perecurrunt. Proinde cum ratione ferantur, differentesque habitus animalis evadant, ac deinde, quæ apud nos fiunt, illis compatiantur, rationi consentaneum est perquirere, utrum asserendum sit, hæc illa consequi consonantia illis, an figuras habere vires efficiendorum: atque utrum figuras simpliciter, an potius horum figuras. Non enim eadem figuratio in alio rursusque in aliis eandem significationem vel effectum affert: quoniam quilibet etiam per se ipsum differentem naturam habere videtur. Forte vero recte dicitur horum quidem figurationem, hæc talia esse dispositionemque ejusmodi: aliorum vero eandem existentem in figuratione aliam. Verum si ita sit, non figuris ulterius, sed ipsis potius figuratis auctoritatem dabimus, vel simul ambobus, naturis videlicet eisdem nactis habitum differentem: sed etiam eidem so-

τῶ σχηματισμῶ τῶ τούτων ἄμφω, καὶ ποιήσεις καὶ σημασίας ἐν πολλοῖς· ἀλλαχοῦ δὲ σημασίας μόνον. Οὗτος τοίνυν ὁ λόγος δυνάμεις μὲν δίδωσι τοῖς σχήμασι· δυνάμεις δὲ, καὶ τοῖς σχηματιζομέ-
νοῖς· ἐπεὶ καὶ τῶν ὀρχουμένων ἔχει μὲν δύναμιν τινὰ καὶ χεῖρ ἑκα-
5 ἑτέρα, καὶ τὰ ἄλλα μέλη, ἔχει δὲ καὶ τὰ σχήματα πολλήν· τρίτα δὲ
ἐστὶ τὰ συνεπόμενα, αὐτῶν τε τῶν εἰς τὴν ὀρχησιν παραλαμβανομέ-
νων τὰ μέρη, καὶ ἐξ ὧν ταῦτα, οἷον χειρὸς τὰ συνθλιβόμενα, καὶ
νεῦρα καὶ φλέβες συμπαθοῦντα.

Πῶς δὴ οὖν αὐται αἱ δυνάμεις; (σαφέστερον γὰρ πάλιν λεκτέον) 429
10 τί τὸ τρίγωνον παρὰ τὸ τρίγωνον διάφορον ἔχει; τί δὲ ὀδὶ πρὸς τουδί,
καὶ κατὰ τί τοδὶ ἐργάζεται, καὶ μέχρι τίνος; ἐπειδὴ οὔτε τοῖς σώμα-
σιν αὐτῶν οὔτε ταῖς προαιρέσεσιν ἀπέδομεν τὰς ποιήσεις· τοῖς μὲν
σώμασιν, ὅτι μὴ μόνον σώματος ἦν ποιήματα τὰ γιγνόμενα· ταῖς δὲ
προαιρέσεσιν, ὅτι ἄτοπον ἦν προαιρέσεσι θεοὺς ποιεῖν ἄτοπα. Εἰ δὲ B
15 μνημονεύοιμεν, ὅτι ζῶον ἐν ὑπεθέμεθα εἶναι, καὶ ὅτι οὕτως ἔχον συμ-
παθὲς αὐτὸ ἑαυτῷ ἐξ ἀνάγκης ἔδει εἶναι, καὶ δὴ καὶ ὅτι κατὰ λόγον

1. τῶ τούτων] Vill. τοῦ τούτων.

3. καὶ τοῖς] Cod. Ciz. omittit καί.

5. τὰ σχήματα] Cod. Vat. omittit τὰ.
In Cod. Darm. inverso ordine est πολλήν
καὶ τὰ σχήματα et sic ed. Vill.

ib. τρίτα] Ita Codd. Ciz. Med. A.B.

Vat. Sed Ed. cum Darm. σεία.

6. εἰς τὴν] Cod. Med. B. εἰς αὐτήν.

7. χειρὸς τὰ] χειρ, ὁστᾶ Vill.

10. ἔχειν, τί] Cod. Vat. ἔχει; τί cum

Marc. A. Inde correxi.

13. μὴ μόνον] Cod. Vat. omittit μὴ.

14. προαιρέσεσι] Marc. A. προαίρεισιν.
Mox idem omittit ἔν.

16. ἑαυτῷ] Cod. Vat. ἑαυτό.

lum per locum differenti, alia concedemus. Sed quidnam dabimus? effectionesne, an significatio-
nes? Forte ipsi conjuncto, scilicet figuratiōni
horum proprie ambo, tum effectiones, tum signi-
ficationes in multis, alibi vero significatio-
nes tantum. Hæc itaque ratio vires quidem præstat
figuris, vires et figuratis: quoniam et saltantium
ludentiumque in chorea habent quidem vim quan-
dam, et manus ambæ, et cætera membra habent
quoque figuræ permultam. Tertio vero in loco
sunt, quæ consequuntur, tum partes in tripu-
dium assumptorum, tum ea ex quibus fiunt, vel
quæ ex iis eveniunt, velut quæ attrahendo con-
fricantur, et nervi, ac venæ compatiētes.

XXXV. Anima mundi in ipsa idearum serie univer-
sum hoc ab ævo contemplata una semel communi ele-
git electione totum mundi cursum, ita fore compro-
bans: interea natura vegetalis ejus imago sibi sub-
dita absque electione sic totum transigit mundi cur-
sum: Singulæ quoque spherarum stellarumque ani-
mæ se similiter habent ad Deum atque mundum: et
usque adeo cum unima mundi, tum voluntate, tum
natura consentiunt, ut omnes in mundo actiones e-
rum recte possint animæ mundanæ actio nominari.
Omnes ergo res corporeæ sunt animalis mundani

partes: Omnes rerum naturalium actiones sunt ani-
malis hujus motus: omnes revolutiones mundanæ
sunt gestus et quasi sermones ejusdem. Nihil vel in
eo vel ex eo est aut fit fortuitum: ad rationes enim
omnia referuntur huic insitas seminales, vel altius
exemplares. Singula igitur vel ordine proficiscuntur,
vel statim rediguntur in ordinem. Sol mundi
cor plus admodum vitæ naturalis habet atque affert,
quam cætera mundi partes. In hoc igitur nonnulli
ipsam mundi animam posuerunt per radios ejus us-
quequaque diffusam. Virtutes rerum naturalium om-
nes primo sunt in seminalibus rationibus noturæ com-
munis. Hinc mox traducuntur in mundi spheras,
earumque figuras tam volubiles, quam firmas. Hinc
in rerum naturalium species, in quibus inde latent
vires super elementa mirabiles, atque ex ipsis cæli
figuris in figuras inferiores vires quoque mirifice.
Habent et vultuum nostrorum figuræ proprias quas-
dam allucendi, vel deterrendi virtutes, unde appareat
vim propriam figuris non minus quam coloribus in-
esse posse.

Quo igitur modo hæc vires se habent? (Plinius
enim iterum dicendum est,) quidnam differentiæ
habeat triangulus ad triangulum comparatus,
quidve hic habeat agatæ ad illum, et secundum
quid hoc agat, et quousque, postquam neque

429 ἡ διεξοδος τῆς ζωῆς σύμφωνος ἑαυτῇ ἅπασα, καὶ ὅτι τὸ εἰκῆ οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ζωῇ, ἀλλὰ μία ἄρμονία καὶ τάξις, καὶ οἱ σχηματισμοὶ κατὰ λόγον, καὶ κατ' ἀριθμοὺς δὲ ἕκαστα, καὶ τὰ χορεύοντα ζώου C μέρη ἀμφω ἀνάγκη ὁμολογεῖν τὴν ἐνέργειαν τοῦ παντὸς εἶναι, τὰ τε ἐν αὐτῷ γιγνόμενα σχήματα, καὶ τὰ σχηματιζόμενα μέρη αὐτοῦ, καὶ 5 τὰ τούτοις ἐπόμενα· καὶ οὕτω καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ζῆν τὸ πᾶν, καὶ τὰς δυνάμεις εἰς τοῦτο συμβάλλειν, ὥσπερ καὶ ἔχουσαι ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ ἐν λόγοις πεποιηκότος· καὶ τὰ μὲν σχήματα οἷον λόγους εἶναι, ἢ διαστάσεις ζώου, καὶ ῥυθμοὺς, καὶ σχέσεις ζώου, κατὰ λόγον, τὰ δὲ D διεσθηκότα καὶ ἐσχηματισμένα μέλη ἄλλα· καὶ εἶναι τοῦ ζώου δυνά- 10 μεις χωρὶς τῆς προαιρέσεως ἄλλας τὰς ὡς ζώου μέρη, ἐπεὶ τὸ τῆς προαιρέσεως αὐτοῖς ἔξω, καὶ οὐ συντελοῦν πρὸς τοῦ ζώου τοῦδε τὴν φύσιν. Μία γὰρ ἡ προαίρεσις ἐνὸς ζώου, αἱ δὲ δυνάμεις αἱ ἄλλαι αὐτοῦ πρὸς αὐτὸ, πολλαί. Ὅσαι δ' ἐν αὐτῷ προαιρέσεις, πρὸς τὸ αὐτὸ, πρὸς ὃ καὶ ἡ τοῦ παντὸς ἡ μία· ἐπιθυμία μὲν γὰρ ἄλλου πρὸς 15 E ἄλλο τῶν ἐν αὐτῷ. Λαβεῖν γάρ τι τῶν ἐτέρων ἐθέλει μέρος τὸ ἄλλο μέρος, ἐνδεὲς ὄν αὐτοῦ· καὶ θυμὸς πρὸς ἕτερον, ὅταν τι παραλυπῆ, καὶ ἡ αὐξήσις παρ' ἄλλου, καὶ ἡ γένεσις εἰς ἄλλο τῶν μερῶν· τὸ δ'

1. σύμφωνος ἑαυτῇ ἅπασα] Cod. Vat. σύμφωνος ἑαυτῆς ἅπασα.

7. ἔχουσαι] Marg. Ed. ἔχουσαι, quod recipimus.

8. οἷον λόγους] Cod. Vat. εἰ λόγους.

ib. ἢ διαστάσεις] Cod. Med. B. αἱ pro ἢ, sed hoc ab ead. m. supra lin.

9. κατὰ λόγον] Vill. add. ζῶντος. Paulo superius Marc. C. ἢ ῥυθμούς.

10. τοῦ ζώου δυνάμεις] Vill. δυν. τ. ζώου.

12. αὐτοῖς] Codd. Med. A. (a pr. m.) et B. αὐτῆς.

ib. τὴν φύσιν] Codd. Ciz. et Vat. omitunt τὴν. Mox Darm. habet μίαν pro μία.

14. δ' ἐν] Cod. Vat. δι' ἐν cum Vill.

ib. πρὸς αὐτό] Cod. Ciz. πρὸς τῷ αὐτῷ, reliqui πρὸς τὸ αὐτό. Marc. A. omittit ἢ

ante μία. Addidi τό.

15. πρὸς ἄλλο] Ita Codd., excepto Darm., omnes. Ed. πρὸ ἄλλο.

17. ὄν αὐτοῦ] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. ὄν αὐτό.

ib. παραλυπῆ] Cod. Vat. παραλυπῆ. Mox Marc. A. πρὸς ἄλλο. Marc. C. ταρ' ἄλλο.

corporibus neque consiliis caelestium attribuimus actiones. Non corporibus, quoniam, quæ fiunt, non corporis tantum esse effectus apparuit: non consiliis, quia nefas esset Deos consiliis turpia facere. Ad hanc igitur quæstionem meminisse debemus, nos supra proposuisse, mundum esse animal unum, cumque tale sit, ipsum oportuisse compatiens sibimet necessario fore: item secundum rationem vitæ ejus agi discursum sibimet omnino consentientem: rursus in ipsa vita nihil esse fortuitum, sed concentum unum atque ordinem: Prætereafigurationes omnes secundum rationem fieri, certisque singulas numeris: atque animalis mundani partes utrasque quasi choream agentes esse procul dubio quosdam mundi ipsius actus, tum figuras, quæ in eo fiunt, et figuratas ipsius partes, tum quæ hæc ipsa sequuntur: Atque ita et hac ratione universum vivere viresque suas ad hoc ipsum conferre, quemadmodum se

habentes factæ sunt ab eo, qui omnia rationibus efficit. Existimandum est præterea figuras esse quasi rationes sive sermones, aut animalis ipsius intervalla, modosque numerosos, et habitus gestusque animalis ratione perfectos. Ipsa vero, quæ distant et figurantur, esse alia membra: esse quin etiam animalis vires alias seorsum ab electione tanquam animalis ipsius partes: quoniam electionis munus illic quasi accedit extrinsecus, neque ad animalis hujus conduceit naturam. Una enim electionis institutio est animalis unius, vires autem aliæ ejus ad se ipsum multæ. Quotcumque vero in eo electiones sunt, eodem tendunt, quo tendit et una totius: appetitus enim in his, quæ in eo sunt, aliorum est ad alia. Accipere enim aliquid aliorum student, pars videlicet alia partem aliam illius scilicet indiga: quin etiam ira quædam naturalis insurgit in aliud, quando aliquid ledit. Tum vero augmentum fit ex alio, et

ὄλον καὶ ἐν τούτοις μὲν ταῦτα ποιεῖ, αὐτὸ δὲ τὸ ἀγαθὸν ζητεῖ· μάλ-⁴²⁹
 λον δὲ βλέπει. Τοῦτο τοίνυν καὶ ἡ ὀρθὴ προαίρεσις, ἡ ὑπὲρ τὰ πάθη,
 ζητεῖ, καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ταύτη συμβάλλει· ἐπεὶ καὶ τῶν παρ' ἄλλων
 θητευόντων πολλὰ μὲν τῶν ἔργων αὐτοῖς βλέπει πρὸς τὰ ἐπιταχθέντα F
 5 ὑπὸ τοῦ δεσπότου· ἡ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ ὄρεξις πρὸς τὸ αὐτὸ, πρὸς ὃ καὶ
 ὁ δεσπότης. Εἰ δὲ δρᾷ τι ὁ ἥλιος, καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα εἰς τὰ τῆδε,
 (χρῆ νομίζειν αὐτὸν μὲν ἄνω βλέποντα εἶναι) ἐφ' ἐνὸς γὰρ τὸν λόγον
 ποιητέον. Ποιεῖσθαι δὲ παρ' αὐτοῦ, ὥσπερ τὸ θερμαίνεσθαι τοῖς ἐπὶ 430
 γῆς, οὔτω καὶ εἴ τι μετὰ τοῦτο ψυχῆς διαδόσει ὅσον ἐν αὐτῷ, φυσι-
 10 κῆς ψυχῆς πολλῆς οὔσης· καὶ ἄλλο δὲ ὁμοίως οἶον ἐλλάμπον δύναμιν
 παρ' αὐτοῦ ἀπροαίρετον διδόναι, καὶ πάντα δὴ ἐν τι οὔτως ἐσχημα-
 τισμένον γενόμενα τὴν διάθεσιν ἄλλην καὶ ἄλλην αὐ διδόναι, ὥστε
 καὶ τὰ σχήματα δυνάμεις ἔχειν. Παρὰ γὰρ [τὸ] οὔτως ἢ οὔτως, B
 ἄλλως καὶ ἄλλως, καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἐσχηματισμένων γίνεσθαι τι·
 15 παρὰ γὰρ [τὸ] τούτους, ἄλλο, καὶ ἄλλο αὐ παρ' ἄλλους, ἐπεὶ καὶ
 καθ' αὐτὰ τὰ σχήματα ὡς δυνάμεις ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν τῆδε ἂν τις
 ἴδοι. Διὰ τί γὰρ τὰ μὲν φοβερὰ τοῖς ὀρώσι τῶν σχημάτων, μηδέν
 τι προπεπονθότων τῶν φοβουμένων, τὰ δὲ οὐ φοβεῖ ὀφθέντα; καὶ

1. μᾶλλον οἱ βλέπει] Desunt hæc in λόγον.
 Codd. Ciz. et Vat.
 3. ἄλλων] Codd. Marc. A. Med. B. Marc. τοῖσιθαι. Illud nihili est.
 ἄλλω. Vat. ἄλλο.
 6. ἥλιος] Cod. Med. B. ὁ ἥλιος. Vill. και ἥλιος. Articulum addidi.
 7. τὸν λόγον] Ita Codd. omnes. Ed. τὸ

8. Παῖσθαι] Sic Ed. Sed Codd. Vat. Marc. τοῖσιθαι. Illud nihili est.
 1c. ἄλλο οἱ] Marc. A. ἄλλα οἱ. In proximis Vill. ἐλλείπον.
 12. γενόμενα] Recepi ex marg. pro γιν-
 μίνους.

ib. ἄλλην αὐ] Cod. Ciz. ἄλλην και αὐ.
 14. γίνεσθαι τι] Cod. Med. B. τι pro τι.
 15. τούτους] Cod. Med. A. τούτοις, su-
 pra lin. ab al. m. ους.
 17. ἴδοι] Cod. Ciz. ἴδω. Vat. ἂν ἴδοι.
 18. προπεπονθότων] Marc. C. προσιτιπι-
 βότων.

generatio in aliam partium: ipsum vero totum in his etiam hæc quidem agit, sed ipsum bonum ipsum querit, imo vero suspicit. Hoc igitur et optio recta, quæ passiones antecedit exoptat, atque in idem cum hæc ipsa conspirat: quoniam et in his, qui ministrant aliis, multa quidem opera ad domini mandata respiciunt: appetitio vero boni eodem modo, quo et dominus ipse spectat. Si ergo Sol et aliæ stellæ in hæc aliquid agunt, existimandum est, Solem ipsum superna suspicere: In hoc enim uno exempli causa de aliis dictum puta. Interea vero sub ipso terrenacalescere hæc conditione, et si quid deinceps translatione quadam animæ, quoad fieri potest: plurima enim illie est anima naturalis: similiter et caelestia reliqua in hæc agere quasi collustrando vim suam absque electione præstantia: atque omnia unum aliquid ita figuratum effecta dispositionem aliam rursusque aliam exhibere, adeo ut ipsæ quoque figuræ vim habeant. Nam secun-

dum ipsum, quod ita vel ita se habeat, aliter agit, aliterve agitur: atque per ipsa figurata fieri aliquid est putandum: Ad hos enim aliud et ad illos iterum fit et aliud: quandoquidem et figuras secundum se vires habere in rebus quoque nostris licet aspicere. Cur enim aliæ quidem figuræ cernentibus sunt terribiles, ubi etiam nihil passi antea fuerint, qui terrentur, aliæ vero nihil terrent? Item alios quidem hæc figuræ, alios autem illæ perterrefaciunt. Forsan quia in illum, qui sic est affectus, figuræ tales agunt, in alium vero aliæ, [non potentes in illud agere, quod non est naturaliter huic expositum passioni:] cum non possint non in id agere, quod natura ita est comparatum, quin etiam spectaculum ita figuratum aspectum ad se trahit, ita vero non trahit eundem. Etenim si quis dixerit pulchritudinem esse, quod provocat, objiciemus, eurnam hoc quidem pulchrum hominem hunc, illud vero allicit il- lum, nisi differentia figurarum in se vim habeat?

43° C ἄλλους μὲν ταδί, ἄλλους δὲ ταδί; ἢ ὅτι εἰς μὲν τὸ τοιούνδε ταδί ἐργά-
 ζεται, εἰς δὲ τοῦτον ἄλλα, οὐκ ἂν μὴ δυναμένων εἰς τὸ πεφυκὸς ποι-
 εῖν· καὶ οὕτως μὲν σχηματισθὲν ἐκίνησε τὴν ὄψιν, οὕτως δὲ, οὐ
 τὸν αὐτόν. Καὶ γὰρ εἴ τις λέγοι τὸ κάλλος εἶναι τὸ κινεῖν, διὰ τί
 τὸν μὲν τοῦτο, τὸν δὲ ἄλλο ἐκίνησε, μὴ τῆς κατὰ τὸ σχῆμα διαφορᾶς
 τὴν δύναμιν ἐχούσης; διὰ τί γὰρ τὰς μὲν χροᾶς φήσομεν δύναμιν
 D ἔχειν καὶ ποιεῖν, τὰ δὲ σχήματα οὐ φήσομεν; ἐπεὶ καὶ ὅλως ἄτοπον
 εἶναι μὲν τι ἐν τοῖς οὖσι, μὴ μέντοι ἔχειν τι ὃ δύναται. Τὸ γὰρ ὄν,
 τοιοῦτον, οἶον ἢ ποιεῖν, ἢ πάσχειν· καὶ ἐν μὲν τοῖς δοτέον τὸ ποιεῖν,
 ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ἄμφω· καὶ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις δὲ, δυνάμεις, καὶ 10
 παρὰ τὰ σχήματα· καὶ ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν εἰσὶ πολλὰ, ἃς οὐ θερμὰ
 ἢ ψυχρὰ παρέχεται, ἀλλὰ γενόμενα ποιότησι διαφόροις, καὶ λόγοις
 E εἰδοποιηθέντα, καὶ φύσεως δυνάμειος μεταλαβόντα, οἶον καὶ λίθων
 φύσεις καὶ βοτανῶν ἐνέργειαι θαυμαστὰ πολλὰ παρέχονται.
 A Ποικιλώτατον γὰρ τὸ πᾶν, καὶ λόγοι πάντες ἐν αὐτῷ, καὶ δυνά- 15
 μεις ἄπειροι καὶ ποικίλαι· οἶον δὲ φασι καὶ ἐπ' ἀνθρώπου, ἄλλην μὲν
 δύναμιν ἔχειν ὀφθαλμὸν καὶ ὄστουν τόδε, τοδὶ δ' ἄλλην· χειρὸς μὲν
 τοδὶ, καὶ δακτύλου τοῦ ποδὸς, καὶ οὐδὲν μέρος εἶναι ὃ μὴ ἔχει, καὶ

1. ἄλλους—ἄλλους] Cod. Vat. bis ἄλλως
 et ita Med. B. posteriore loco.

ib. ἐργάζεται] Cod. Vat. διεργάζεται,
 cum Vill.

3. οὐ τὸν] Vill. οὐδὲ τόν.

4. τις λέγοι] Cod. Ciz. τι λέγει.

ib. κινεῖν] In Cod. Vat. posterior vocis
 pars punctis notata est.

7. ἔχειν καὶ] Cod. Vat. ἔχειν, ἔχειν καὶ.

8. μέντοι] Cod. Ciz. μέντι.

9. ἐν μὲν] Cod. Med. B. ὃν μὲν.

12. παρέχεται] Cod. Vat. παρέχεται.

ib. ποιότησι] Vill. ποιότητι. Marc. C.
 ποιότησι. Nec non in syllaba si ex τ cor-
 rectum σ. in Cod. Marc. E., quem maxi-
 me secutus est Villosion. parum inspecto
 Cod. Marc. C. ut p. 232. l. 5. οὕτως γὰρ.
 p. 234. l. 30. οὕτως σιφυκίται. p. 236. l.
 ult. τὴν ψυχὴν ex Cod. Marc. E., invito
 Cod. Marc. C. scribens. Rince.

13. μεταλαβόντα] Cod. Med. B. μετα-
 βάλλοντα, supra lin. ab ead. m. ut Ed.

14. ἐνέργειαι] Cod. Vat. ἐνεργίαι.

ib. παρέχονται] Cod. Vat. παρέχονται.

17. ὀφθαλμὸν] Codd., excepto Ciz., om-
 nes ἔχειν ὀφθαλμὸν cum Vill. quare recepi
 vocem, quæ deerat in Ed. Pergit Vill.
 ἄλλην δὲ, ὄστουν, τοδὶ.

18. δακτύλου τοῦ ποδὸς] Cod. Vat. δακτύ-
 λον τοῦτο δὲς.

Qua enim ratione fatebimur colores quidem ha-
 bere vim atque facere, figuras vero non confite-
 bimur? Absurdum enim prorsus dictu est, esse
 quidem aliquid in rerum ordine constitutum, ni-
 hil tamen habere, quod possit: ipsum namque
 ens tale est naturaliter, ut agat aliquid, vel pati-
 atur. Et quibusdam sane attribuendum est agere
 solum, aliis vero utraque. Sunt et in subjectis
 vires ultra figuras, atque in rebus inferioribus
 multæ sunt vires, quas neque calor præstat, ne-
 que frigus: sed substantiæ differentibus præditæ
 qualitatibus, et in specie rationibus conformatæ,
 virtutisque jam ipsius naturæ participes: quales
 sunt naturæ lapidum, et effectus herbarum multa
 nobis mirabilia demonstrantes.

XXXVI. Sicut vegetalis vita nostra singulis membris,
 quamvis aliis aliter, se impertit, viresque articulis
 alias aliis mirabiles inserit: sic multoque excellentius

uma mundi anima omnes licet aliter alias vegetat
 mundi partes, atque ipsa innumerabilium mirabilium-
 que plena virtutum quasi gravida tumensque exundat
 in totum: singula quidem, sed præcipue superiora
 mundi membra viribus ubique mirificis implens: quas
 nec elementares vires æmulari ullo modo valent, ne-
 que nos effari facile possumus. Sunt autem ejusmodi
 vires quasi propriæ propagines quadam animæ mun-
 dane per corporis universi membra diffusæ, quas
 quidem votu supplicum operaque magorum conciliare
 sibi, et quasi per insitionem quandam inserere quan-
 doque possunt.

Profecto universum hoc quamplurima est var-
 ietate refertum: huic omnes rationes insunt:
 huic innumerabiles variæque virtutes: nempe
 quemadmodum in homine tradunt aliam vim in
 se oculum continere, aliam vero vim ossa, et di-
 versa diversam. Os enim manus hoc hanc habet
 vim, sed digiti os in pede possidet differentem,

οὐ τὴν αὐτὴν δὲ ἔχει· ἀγνοοῦμεν δὲ ἡμεῖς, εἰ μὴ τις τὰ τοιαῦτα με-⁴³⁰
 μάθηκεν· οὕτω, καὶ πολὺ μᾶλλον· μᾶλλον δὲ ἴχνος ταῦτα ἐκείνων ἐν Β
 τῷ παντί. Ἀδιήγητον δὲ καὶ θαυμαστὴν ποικιλίαν εἶναι δυνάμεων,⁴³¹
 καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖς κατ' οὐρανὸν φερομένοις. Οὐ γὰρ δὴ, ὥσπερ ἄψυ-
 5 χου οἰκίαν μεγάλην ἄλλως καὶ πολλήν, ἐκ τινων εὐαριθμῆτων κατ'
 εἶδος, οἷον λίθων καὶ ξύλων, εἰ δὲ βούλει καὶ ἄλλων τινῶν εἰς κόσ-
 μον, ἔδει αὐτὸ γεγρονέαι, ἀλλ' εἶναι αὐτὸ ἐγγρηγορὸς πανταχῆ, καὶ
 ζῶν ἄλλη ἄλλως, καὶ μηδὲν δύνασθαι εἶναι, ὃ μὴ ἐστὶν αὐτῷ. Διὸ Β
 καὶ ἐνταῦθα λυοίτο ἂν ἡ ἀπορία, ἡ πῶς ἐν ζῳῷ ἐμψύχῳ ἄψυχον;
 10 οὕτω γὰρ ὁ λόγος φησὶν, ἄλλο ἄλλως ζῆν ἐν τῷ ὄλῳ, ἡμᾶς δὲ τῷ μὴ
 αἰσθητῶς παρ' αὐτοῦ κινουμένους ζῆν μὴ λέγειν. Τὸ δὲ ἐστὶν ἕκα-
 στον ζῶν λανθάνον καὶ τὸ αἰσθητῶς ζῶν, συγκεείμενον ἐκ τῶν μὴ αἰ-
 σθητῶς μὲν ζώντων, θαυμαστὰς δὲ δυνάμεις εἰς τὸ ζῆν τῷ τοιούτῳ
 ζῳῷ παρεχομένων· μὴ γὰρ ἂν κινηθῆναι ἐπὶ τοσαῦτα ἄνθρωπον, ἐκ C
 15 πάντη ἀψύχων τῶν ἐν αὐτῷ δυνάμεων κινούμενον· μηδ' αὖ τὸ πᾶν
 οὕτω ζῆν, μὴ ἐκάστου τῶν ἐν αὐτῷ ζώντων τὴν οἰκείαν ζῶν, κἂν
 προαίρεσις αὐτῷ μὴ παρῆ. Ποιεῖ γὰρ καὶ προαιρέσεως οὐ δεηθὲν,
 ἅτε προαιρέσεως ὃν προγενέστερον· διὸ καὶ πολλὰ δουλεύει αὐτῶν
 ταῖς δυνάμεσιν.

1. μιμάθηκεν] Vill. μιμάθηκει.

3. ποικιλίαν] Cod. Med. B. ποικίλην.

4. φερομένοις] Vill. φαινομένοις.

6. ἄλλων] Cod. Vat. ἀπ' ἄλλων.

8. ἄλλο ἄλλως] Cod. Vat. ἄλλη ἄλλως.

Et sic correxi.

9. λυοίτο ἂν ἡ ἀπορία, ἢ] Cod. Vat. λύ-
 οῖτ' ἂν ἀπορία ἢ. Marc. A. ἡ ἀπορία ἢ.

Quod recepi.

10. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω: ut
 scripsimus.

11. παρ' αὐτῷ] Codd. Ciz. Med. B.
 Vat. Marc. A. παρ' αὐτοῦ. Et sic cor-
 reximus.

ib. δι' ἑσταν] Cod. Vat. δι' ἑσταν, cum
 Marc. A. B. ut scripsi.

12. λανθάνον] Cod. Med. B. λανθάνειν,
 supra lin. ab ead. m. ov.

14. παρεχομένων] Cod. Darm. παραχο-
 μίνων. Vat. παρεχομένων.

ib. τοσαῦτα] Cod. Vat. τὸ σαῦτα.

15. κινούμενον] Cod. Vat. κινουμένων.

Idem mox cum Marc. C. οὕτως et ἕκαστον.
 Vill. κινουμένους. Verba παρ' αὐτῷ—μὴ αἰ-
 σθητῶς desunt in Cod. Marc. E. Mox
 Vill. ζῶν λανθάνον.

16. οἰκίαν] Cod. Ciz. οἰκίαν.

ib. κἂν] Cod. Vat. κἂν μὴ.

17. οὐ δεηθὲν, ἅτε προαιρέσεως] Absunt
 hæc a Cod. Ciz. Bis scribuntur in Marc.
 A.

18. προγενέστερον] Cod. Vat. προγενιστίρον.
 ib. αὐτῶν ταῖς] Vill. αὐτοῦ ταῖς.

neque ulla omnino pars est virtute penitus desti-
 tuta, quamvis non eadem unaquæque pars ha-
 beat: id vero nos latet, nisi quis forte talia dili-
 genter fuerit perscrutatus. Sic certe, atque multo
 magis res se habet in mundo: imo vero hæc nos-
 tra illorum vestigia sunt. Consentaneum igitur
 est inexplicabilem inesse mundo atque mirandam
 virtutum varietatem, præsertim cælestibus natu-
 ris atque progressibus. Non enim oportuit uni-
 versum id esse factum velut ædificium inanima-
 tum, præcipue ingens atque multiplex, ex qui-
 busdam velut lapidibus atque lignis et aliis qui-
 buscumque placet secundum speciem numeratis,
 congruoque numero ad mundanum ornamentum
 una constructis, sed esse ipsum ubique vigilans,
 ubique vivens, quamvis aliter alibi: neque quic-
 quam esse posse, quod non sit et in eo. Qua-

propter hinc dubitatio illa solvetur, qua quaeri-
 tur, quomodo in vivente penitus animato sit
 quicquam inanimatum. Sic enim præsens ratio
 dictat, aliud aliter in toto vivere: nos autem ne-
 gare id vivere, quod non manifeste ab eo moveri
 nobis videmur. Tametsi quodvis tale clam vivit:
 et quod manifeste vivit, ex his componitur, quæ
 occulte quidem vivunt, mirabiles tamen vires
 animali huic largiuntur ad vitam. Non enim fieri
 potest, ut homo ad tot tantaque moveatur, si vi-
 res suæ, quibus movetur, sint prorsus inanimes.
 Impossibile rursus, totum ita vivere, nisi in eo
 singula propria vita vivant, etiam si non insit
 electio. Nam in agendo electione non indiget,
 utpote quod electione antiquius est, itaque sæpe
 vires partium sequitur.

43^I
 A Οὐδὲν οὖν τῷ παντὶ ἀπόβλητον αὐτοῦ, ἐπεὶ καὶ πῦρ, καὶ ὅσα τῶν
 τοιούτων λέγομεν ποιεῖν, εἴ τις τὸ ποιεῖν αὐτῶν ζητήσῃε τί ποτέ
 ἔστι τῶν νῦν δοκούντων εἰδέναι, ἀπορήσειεν ἂν εἰ μὴ δύναμιν ταύτην
 αὐτῷ ἀποδοίη ἐν τῷ παντὶ εἶναι, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ τὸ τοιοῦτον τοῖς
 ἐν χρήσει λέγοι. Ἄλλ' ἡμεῖς τὰ μὲν συνήθη οὔτ' ἀξιούμεν ζητεῖν, 5
 B οὔτ' ἀπιστοῦμεν· περὶ δὲ τῶν ἄλλων τῶν ἔξω τοῦ συνήθους δυνάμεων
 ἀπιστοῦμέν τε ὡς ἔχει ἕκαστον, καὶ τῷ ἀσυνήθει τὸ θαυμάζειν προσ-
 τίθεμεν· θαυμάσαντες ἂν καὶ ταῦτα, εἰ ἀπίροις αὐτῶν οὖσιν ἕκα-
 στόν τις προσφέρων ἐξηγοῖτο αὐτῶν τὰς δυνάμεις. Ἐχει μὲν οὖν
 ἕκαστον, δύναμίν τινα ἄλογον φατέον ἐν τῷ παντὶ πλασθὲν καὶ μορ- 10
 φωθὲν καὶ μετειληφός πως ψυχῆς παρὰ τοῦ ὅλου ὄντος ἐμψύχου, καὶ
 C περιειλημμένου ὑπὸ τοιούτου, καὶ μόριον ὄν ἐμψύχου· οὐδὲν γὰρ ἐν
 αὐτῷ, ὅτι μὴ μέρος· ἄλλα δὲ ἄλλων πρὸς τὸ δρᾶν δυνατώτερα, καὶ
 τῶν ἐπὶ γῆς καὶ τῶν οὐρανίων μᾶλλον, ἅτε ἐναργεστέρᾳ φύσει χρώ-
 μενα, καὶ γίνεσθαι πολλὰ κατὰ τὰς δυνάμεις ταύτας οὐ τῇ προαι- 15
 ρέσει, ἀφ' ὧν δοκεῖ εἶναι τὸ δρώμενον. Ἔστι γὰρ καὶ ἐν τοῖς προαι-
 432 ρεσιν οὐκ ἔχουσιν, οὐδὲ ἐπιστραφέντος τῇ δόσει τῆς δυνάμεως, κἂν

2. λεγομένων] Codd. omnes et Vill. λέ-
 γομεν, ut legit Fic. et nos correximus.

ib. ποσὶ ἴστι] Cod. Vat. ποσ' ἴστι] cum
 Vill.

3. ταύτην] Cod. Vat. ταύτην cum Marc.

A. 4. αὐτῷ ἀποδοίη] Cod. Med. B. ἀποδοίη

αὐτῷ.

5. λέγοι] Cod. Vat. λέγει.

ib. οὔτ' ἀξιούμεν] Ita Codd. omnes. Ed.
 ὄν τ' ἀξιούμεν.

12. περιειλημμένου] Codd. Ciz. Marc. A.
 Med. B. Vat. et Vill. περιειλημμένον. Et
 sic rescripsi.

14. καὶ τῶν οὐρανίων] Cod. Med. B.
 omittit τῶν.

ib. ἐναργεστέρᾳ] Cod. Vat. ἐναργεστέρᾳ
 cum Marc. A. B. quod recepi.

17. ἔχουσι] Cod. Vat. ἔχουσι seq. dist.
 maj.

ib. καὶ] Cod. Vat. καί.

XXXVII. Sicut membra nostra, tam interna quam
 externa, vires ad actionem atque motum habent ab
 anima nostra, sic omnia mundi membra ab ipsa
 mundi anima. Mirabiles supra naturam elementa-
 rem actiones in lapillis, metallis, herbis, animam esse
 testantur in mundo, a qua minima quæque vires ubi-
 que maximas habeant. Item quod exiguus ignis tam
 procul agat, tam facile cuncta in se absumat, quod
 luceat, habet ab anima: imo singula quod aliquid
 generent. Et ipse ordo motuum atque formarum ab
 anima regitur, contrariorumque connexio, et motus
 caelestis machinæ tam ingentis, in quam velut animæ
 proximam genitalis anima potissimum propagatur:
 per hanc in ignem, per hunc in aërem, per hunc in
 cætera. Atqui genitalis hæc mundi vita non electione
 quasi practica, nec actionis suæ animadversione in
 hæc: sed ita naturaliter agit, ut Sol et ignis: imo
 ut et in nobis anima vegetalis. Naturalis autem
 actio est antiquior, quam electio practica, quamvis
 contemplativa et universalis ipsa excelsæ mentis elec-
 tio antiquior sit, quam actio naturalis.

Nihil igitur universo ex suis est rejectum vel
 destitutum. Nempe si quis eorum, qui nunc vi-

dentur sapere, de igne vel de alio quovis talium,
 quæ dicimus facere, indagaverit, quidnam sit ip-
 sum facere, non prius se a dubitationibus expli-
 cabit, quam vim ipsam efficiendi in singulis ag-
 noscat ex universo, idemque dicat omnino de
 omnibus, quæ sunt in usu. At nos de consuetis
 quidem neque investigandum quicquam, neque
 dubitandum esse censem: de viribus autem
 insolitis dubitamus, quomodo unaquæque se ha-
 beat, et nova tantum admiramur: admiraturi si-
 militer, quæ nunc consuetæ sunt nobis, si ad hæc
 ipsa nondum assuefactis, eorum quispiam vires
 exponendas adducat in medium. Existimandum
 igitur unumquodque occultam quandam in se
 vim habere in universo fictum atque formatum,
 et quodammodo mundanæ ipsius animæ parti-
 ceps, ab universo comprehensum animato anima-
 tique membrum: quippe cum nihil in eo sit,
 quod non sit pars ejus: alia vero aliis valentiora
 sunt ad agendum, tum quæ in terra sunt, tum
 quæ in cælo. Et profecto caelestia omnium vali-
 dissima, utpote quæ expressiori natura fruuntur:

ψυχῆς τι ἀπ' αὐτῶν ἴη. Γένοιτο γὰρ ἂν καὶ ζῶα ἐκ ζώου, οὐ τῆς ⁴³²
 προαιρέσεως ποιούσης· οὐδ' αὖ ἐλαττουμένου, οὐδ' αὖ παρακολου-
 θοῦντος· αὐτὸς γὰρ ἦν ἢ προαίρεσις εἰ ἔχοι, ἢ οὐκ ἦν ἢ ποιούσα. Εἰ
 δὲ μὴ ἔχοι τι προαίρεσιν ζῶον, ἔτι μᾶλλον τὸ μὴ παρακολουθεῖν.

5 Ἄτε οὖν ἐξ αὐτοῦ μηδεὶνὸς κινήσαντος, ἐκ τῆς ἄλλης αὐτοῦ ζωῆς Δ
 γίνεταί, καὶ ὅλως ὅσα ἐξ αὐτοῦ, ὅσα τε κινήσαντος ἄλλου, οἷον εὐ-
 χαίς, ἢ ἀπλαῖς, ἢ τέχνη ἀδομέναις, ταῦτα οὐκ εἰς ἐκείνον ἕκαστον,
 ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ δρωμένου φύσιν ἀνενεκτέον. Καὶ ὅσα μὲν χρῆ τὰ
 πρὸς ζῶην, ἢ τινα ἄλλην χρεῖαν συμβάλλεται, τῇ δόσει ἀνενεγκτέον,
 10 ἐξ ἄλλου μέρους μερίζονος, εἰς ἄλλο ἐλαττον ἰόν. Ὅτι δ' ἂν δυσχερὲς B
 ἐξ αὐτῶν λέγηται εἰς τὰς γενέσεις τῶν ζῶων ἰέναι, ἢ τῷ μὴ δύνασθαι
 τὸ εὐχρηστον δέξασθαι τὸ ὑποκειμένον. Οὐ γὰρ ἀπλῶς γίνεταί τὸ
 γιγνόμενον, ἀλλ' εἰς τοδὶ, καὶ ὠδί. Καὶ δεῖ καὶ τὸ πάσχον, καὶ τὸ
 πεισόμενον ὑποκειμένην τινα καὶ τοιάνδε φύσιν ἔχειν. Πολλὰ δὲ καὶ
 15 αἱ μίξεις ποιούσιν, ἐκάστου τι εὐχρηστον εἰς τὸ ζῆν διδόντος. Γί-

1. ζῶον] Cod. Vat. ζῶων.
 3. ἢ οὐκ] Cod. Vat. ἢ οὐκ.
 4. μὴ ἔχοι] Codd. Ciz. Med. B. Vat.
 ἔχοι et sic Marc. A. et Vill. Quare cor-
 rexī.
 7. ἀπλαῖς] Vill. ἀπειλαῖς. In seqq.
 fort. leg. ἰκείνων pro ἰκείνων.
 8. φύσιν ἂν ἀνακτέον] Codd. Ciz. et Vat.
 ῥύσιν. Tum Ciz. Marc. A. et Med. B.

ἀνενεκτέον, et ita etiam Med. A. in marg.
 In contextu idem ut Ed. In Cod. Vat.
 est, ut paullo inferius ἀνενεγκτέον. Marc.
 E. ἀνεκτέον. Ego correxī.
 10. εἰς ἕλαττον] Codd. omnes εἰς ἄλλο
 ἕλαττον, cum Vill. quod legit etiam Fic.
 et ego reducendum duxi. Sed apud Vill.
 sequitur ὄν, ut Marc. E. a. pr. m.
 11. τῶν ζῶων ἰέναι] Cod. Darm. ἰέναι τῶν

ζῶων. Vat. τῶν ζῶων εἶναι. Pergit Marc.
 A. ἢ τῷ μὴ. Quod recepi.
 12. τὸ εὐχρηστον] Cod. Darm. τι εὐχρη-
 στον.
 13. καὶ δὴ καὶ] Sic Ed. Sed καὶ δεῖ καὶ,
 ut legit Fic., Vill.; et sententia postulat.
 15. τὸ εὐχρηστον] Codd. Marce. Med.
 A. B. Vat. τι εὐχρηστον, quod recepi.

proinde multa per has vires fieri iudicandum, nulla electione ad hæc accedente, vel in his, quorum opera sæpe fieri electione videntur. Est enim aetus ejusmodi virium in his quoque, quæ nullam habent electionem: quin etiam neque vigoris sui traditione vis ipsa nature in suum convertitur aetum, etiam si quid ipsius animæ in effectum a causis traducatur. Gignuntur enim ab animalibus animalia, electione interim hæc minime faciente: neque rursus genitore interim comminuto, neque converso tunc in aetum: alioquin ipse electio ipsa foret, si eam haberet velut generationis originem, alioquin ipsa non foret effectrix. Si quod vero animal non habet electionem, multo minus habebit, ut in se ipsum convertatur agendo.

XXXVIII. Intellectualis anima mundi et sphaera cujuslibet atque stella subjunctam habet vegetalem vitam suo infusam corpori: per quam non electione, sed naturaliter generantur, moventurque sequentia, et beneficia capacibus conferuntur. Quicquid usquam ex ejusmodi vita profluit, vitale hinc affluit et beneficium: sed evadit alicubi noxium, vel quia materia non est capax, sicut infirmus ad solis lumen se habet

atque calorem: vel quia ex diversorum mixtione aliud quiddam inde resultat, ut aureum solis lumen in nube rubrum evadit, et viride atque fuscum. Vegetalis vita nostra vitæ superius dictæ admodum est conformis, similiter spiritus noster radiis illius, tam occultis quam manifestis, omnia penetrantibus. Evadit etiam longe cognatior, quando erga vitam illam vehementer afficimur, consentaneum illi beneficium exoptantes, atque ita spiritum nostrum in illius radios transferentes amore: præsertim si cantum et lumen adhibemus, odoremque numini consentaneum, quales Orpheus hymnos mundanis numinibus consecravit. Item celo incensi thuris odorem, atheri ferventem crocum, stellis aromata, Soli thus et manna, Lunæ et Naturæ aromata, Saturno et Jori styracem, Neptuno myrrham, Mercurio thus. Spiritus enim per affectum, cantum, odorem, lumen, cognatior effectus numini, uberiorem haurit illinc influxum.

Quæcunque igitur nullo movente ab universo fiunt, ab altera vita ejus efficiuntur, atque omnino quotcumque ab ipso proveniunt: sed quæcunque alio movente contingunt, velut votis, sive simplicibus, sive arte cantandi compositis, hæc sane non in quemlibet superiorum, sed in ejus, quod fit, naturam est referendum. Jam vero,

43² C γνοιτο δ' ἄν τῷ καὶ μὴ συμφερόντων, τῶν λυσιτελῶν τὴν φύσιν. Καὶ ἢ σύνταξις ἢ τῶν ὄλων οὐ δίδωσιν ἐκάστω ἀεὶ ὃ βούλεται· πολλὰ δὲ καὶ προστίθεμεν αὐτοῖς τοῖς δοθεῖσι. Πάντα δ' ὅμως εἰς ἓν συμπλέκεται, καὶ θαυμαστὴν τὴν συμφωνίαν ἔχει, καὶ ἀπ' ἄλλων ἄλλα, καὶ ἀπ' ἐναντίων ἴη· πάντα γὰρ ἐνός. Καὶ εἴ τι δὲ ἐλλείπον πρὸς τὸ 5 βέλτιον τῶν γιγνομένων μὴ εἰδοποιηθὲν εἰς τέλος, μὴ κρατηθείσης Δτῆς ὕλης, οἷον ἐλλείπον τῷ γενναίῳ, οὗ στερηθὲν πίπτει εἰς αἰσχροτήτα· ὥστε τὰ μὲν ποιεῖσθαι ὑπ' ἐκείνων, τὰ δὲ τὴν ὑποκειμένην φύσιν εἰσφέρεισθαι, τὰ δὲ παρ' αὐτῶν προστιθέναι.

433 Συνταττομένων δὲ ἀεὶ πάντων, καὶ εἰς ἓν συντελούντων πάντων, 10 σημαίνεσθαι πάντα· ἀρετὴ δὲ ἀδέσποτον· συνυφαίνεσθαι δὲ καὶ τὰ αὐτῆς ἔργα τῇ συντάξει, ἅτε καὶ τῶν τῆδε ἐκείθεν ἐξηρητημένων, τῶν ἐν τῷδε τῷ παντὶ τοῖς θειοτέροις, καὶ μετέχοντος καὶ τοῦδε ἐκείνων. Γίγνεται τοίνυν τὰ ἐν τῷ παντὶ οὐ κατὰ σπερματικούς, ἀλλὰ κατὰ Βλόγους περιληπτικούς, καὶ τῶν προτέρων, ἢ κατὰ τοὺς τῶν σπερμά- 15

1. ἄν τῷ] Cod. Vat. αὐτῷ. Nos ex Marc. A. rescripsimus ἄν τῷ.
2. ὃ βούλεται] Cod. Vat. αὐ βούλεται.
3. προστίθεμεν] Ita Cod. Vat., cum rell., sed correctum ex προστιθέμενα.
ib. συμπλέκεται] Marc. A. συμπίπλεκται.

5. ἴη] Marc. B. a sec. m. εἴη.
6. μὴ κρατηθείσης] Abest μὴ a Cod. Vat.
7. γενναίῳ] Cod. Ciz. γοναίῳ.
12. τῶν ἐν τῷδε—θειοτέροις] Omisit hæc Vill.

13. ἐν τῷδε] Cod. Vat. ἐκ τῷδε. Mox

Vill. τοῦδε, omisso καί.

15. λόγους] Cod. Ciz. Vat. λόγον.

ib. σπερματόλογων] Codl. omnes σπερμάτων. cum Vill. Lectio Ed. ab h. l. plane est aliena: quare eam correxi. In seqq. Marc. A. πραγματικούς pro σπερματικούς.

quæ tanquam utilia ad vitam aliumque usum conferunt, illorum muneri attribuenda censetur. Quod quidem munus ex alia majori parte in minorem aliam transfundatur. Quod vero noxium ab illis dicitur in generationes animalium devenire, id propterea tale est perpendendum, quod subjectum nequeat, quod salutare est, suscipere. Non enim simpliciter, quod fit, efficitur: sed in hoc tale, et tali quadam conditione. Tum vero oportet, quod patitur, atque passurum est, subjectam quandam ac certam habere naturam. Multa quoque misiones ipsæ conficiunt, quolibet prosperum quiddam ad vitam in medium conferente. Accidet quoque quiddam alicui etiam non conferentibus suapte natura utilibus. Atqui et communis omnium ordo non præstat unicuique ubique quod optat. Multa etiam nos datis adjungimus. Cuncta [denique] nihilo minus simul contexuntur in unum, concordiamque pariunt admirandam: quin etiam ab aliis alia, quamvis a contrariis prodeunt. Omnia enim animalis unus sunt membra. Ac si quid eorum, quæ fiunt, ab optimo deficit, quasi non ad finem usque formatum, certe non superata materia velut a generoso degenerans, et generositate privatim in turpitudinem labitur. Quam ob rem alia quidem

efficiuntur a superis, alia vero a subjecta natura in medium afferuntur, alia denique ab ipsismet rebus adduntur.

XXXIX. Super vegetalem mundi vitam, quæ et natura, et rerum naturalium seminarium appellatur, est intelligentia omnia latius ordinans, quam natura. Ex intentione seminarii est, quæcumque ex ipso nascuntur formosa nasci efficacique ad motum: præterea solito quodam, et duntaxat naturali ad suum profectum tenore procedere. Quod ergo deformia debiliaque contingant ob materialem quandam necessitatem, et alia interimantur ab aliis, impediunturque solitum peragere ordinem, et crescere, suumque tempus implere, ac suo vicissim semine alia propagare: id, inquam, totum ex nulla est intentione naturæ. Neque igitur id contingens ordinari potest intentione naturæ, cum sit ejus ordini inimicum. Ordinandum tamen est, omnia enim sub uno rediguntur in unum. Per intelligentiam igitur natura superiorum accidentia ejusmodi in ordinem revocantur: per eandem arbitrii quoque liberi motus et effectus pro meritis ordine disponuntur: anticipantur nostræ preces, ut ait Iamblichus, et implentur, nobis interim libere obseerantibus, nec divina voluntate mutata, nec rerum ordine perturbato. Dispositio itaque rerum latior est in mente, quam in ipsa natura: in mente, inquam, non solum prima, sed etiam mun-

των λόγους. Οὐ γὰρ ἐν σπερματικοῖς λόγοις ἔνι καὶ τῶν γιγνομένων⁴³³
 παρὰ τοὺς σπερματικούς αὐτοὺς λόγους, οὐδὲ τῶν παρὰ τῆς ὕλης εἰς
 τὸ ὄλον συντελούντων, οὐδὲ τῶν δρωμένων εἰς ἄλληλα παρὰ τῶν γε-
 νομένων· ἀλλὰ μᾶλλον ἂν εἰκοίκοι ὁ λόγος τοῦ παντὸς κατὰ λόγον τι-
 5 θέντα κόσμον πόλεως καὶ νόμον ἤδη, εἰδότα ἂ πράξουσιν οἱ πολῖται, C
 καὶ δι' ἂ πράξουσιν, καὶ πρὸς ταῦτα πάντα νομοθετοῦντος καὶ συν-
 φαίνοντος τοῖς νόμοις τὰ πάθη πάντα αὐτῶν. καὶ τὰ ἔργα, καὶ τὰς
 ἐπὶ τοῖς ἔργοις τιμὰς καὶ ἀτιμίας, πάντων, ὁδῶ οἶον αὐτομάτῃ εἰς
 συμφωνίαν χωρούντων. Ἡ δὲ σημασία οὐ τούτου χάριν ἵνα σημαίνῃ
 10 προηγουμένως, ἀλλ' οὕτω γιγνομένων σημαίνεται ἐξ ἄλλων ἄλλα.
 "Οτι γὰρ ἐν καὶ ἐνός, καὶ ἀπ' ἄλλου ἄλλο γιγνώσκοιτ' ἂν, καὶ ἀπὸ
 αἰτιατοῦ δὲ, τὸ αἴτιον, καὶ τὸ ἐπόμενον, ἐκ τοῦ προηγησαμένου, καὶ D
 τὸ σύνθετον ἐπὶ θατέρου, ὅτι θάτερον καὶ θάτερον ὁμοῦ ποιῶν. Εἰ
 δὴ ταῦτα ὀρθῶς λέγεται, λύονται ἂν ἤδη αἱ ἀπορίαι, ἥτε πρὸς τὸ
 15 κακῶν δόσιν παρὰ θεῶν γίγνεσθαι, τῷ μήτε προαιρέσεις εἶναι τὰς

2. αὐτοῖς] Cod. Vat. αὐτῶν.
 6. δι' ἂ πράξουσιν] Cod. Ciz. διαπράξουσιν
 et Vill. qui mox habet συμφαίνοντος.
 ib. νομοθετοῦντος] Cod. Vat. νομοθετοῦντες.
 8. ὁδῶ] Cod. Vat. ὁδῶν.
 ib. αὐτομάτῃ] Codd. Med. A. B. Marce.
 Vat. et Vill. αὐτομάτῃ. Ciz. αὐτομημάτῃ.

Correxi locum illos secutus.
 11. καὶ ἐνός] Cod. Med. B. omittit καί.
 ib. ἀπ' ἄλλου] Codd., præter Darm. et
 Marc. B., omnes cum Vill. ἀπ' ἄλλου,
 ἄλλο: idque recepi.
 12. δι, ἐκ] Codd. Ciz. Med. B. Marc.
 A. et Vat. omittunt δι: quare delevi.

13. σύνθετον] Cod. Vat. σύνθετον αὐτῶν.
 14. λύονται ἂν] Cod. Vat. λύουσιν ἂν.
 Mox Vill. ἥτε πῶς τῶν δόσιν.
 15. δόσιν] Codd. Marc. A. Med. A. B.
 Vat. δόσιν: quod recepi. Pro κακῶν marg.
 Ed. κακῶν.

dane caelestique animæ: dispositionem vero rerum
 in mente prima legem Saturni Plato nominat in
 Politico: eandem in intellectu animali legem ap-
 pellant Jovis in Politico atque Legibus: eandem in
 natura legem fatalem vocat in Politico et Timæo.
 Quoniam vero ubique firma est inevitabiliterque pro-
 cedit, in Phædro nominat Adrastia legem. Tum
 vero quoniam simul cum lege liberam conservat effi-
 caciæ animorum, in Legibus ait, in animis quidem
 existere principium actionum, in lege vero terminum:
 atque in Phædro Timæoque legis edictum introducit
 semper cum conditione quadam hunc in modum: Si
 anima perpetraverit talia quædam, reportet et talia.
 Quod autem inquit in Timæo, animas non prius fa-
 tales audivisse leges, quam vehiculis jungerentur, de-
 clarat animas ex se liberatas esse, fatum vero ad cor-
 pora pertinere. Pertinet vero fatalis necessitas non
 solum ad corpus, sed ad vitam quoque corpoream.
 Qualis utique vita in mundano caelestique corpore
 latens, non electione libera, sed necessitate fatali
 vim suam ad inferiora diffundit, quæ quidem vis
 emicat inde benefica etiam a Marte, vel Saturno,
 stellisque similibus. Potest tamen magus maleficam
 reddere, non aliter atque ille, qui e concavo speculo
 collectos Solis radios conjicit in oppositum, atque
 comburit. Si quis enim decem Saturni vires mundo
 nobisque necessarias atque sparsas in materiis decem
 una conjunctis cogat in unum, perdet eum, videlicet

non toleraturum, in cuius perniciem congregaverit,
 innocens interim est Saturnus. Venus varias fecun-
 ditatis conciliationisque proprietates variis passim re-
 bus inseruit. Magus igitur materias eligens omnes
 virium ejusmodi quomodocunque capaces, adhibens-
 que regnante Venere collectas in unum homini huic
 et illi, immoderatas inter eos conflata amores, Venere
 non peccante. Dotes quoque Jovis similiter accu-
 mulat aliis, Jovio interim animali non advertente.
 Joviale vero animal, et Saturnium, et Venereum ap-
 pellamus stellæ corpus vegetali virtute vivum: qualia
 quidem corpora exogitavit Pythagoras, ubi ait, in-
 vocatos Deos influere nobis quadam necessitate com-
 pulsos.

Cum igitur omnia simul ordinata sint semper,
 ad unumque conducant, nihil mirum est singula
 indicia quibusdam significari: sed virtus interea
 servit nulli: attamen hujus officia una eum com-
 muni rerum ordine contextuntur: quippe cum,
 quæ hic sunt, inde dependeant, ab his videlicet,
 quæ his universi rebus diviniore sunt, atque id
 universum particeps sit illorum. Fiunt igitur,
 quæ in mundo fiunt, non secundum rationes
 duntaxat seminales, sed secundum rationes alias
 ampliores, quæ in se comprehendunt vires ratio-
 nibus seminariis longe priores. Non enim in se-
 minariis rationibus inest quicquam eorum, quæ

434

Α ποιούσας, φυσικαῖς δὲ ἀνάγκαις γίνεσθαι ὅσα ἐκεῖθεν, ὡς μερῶν πρὸς μέρη, καὶ ἐπόμενα ἐνὸς ζωῆ, καὶ τῷ πολλὰ παρ' αὐτῶν τοῖς γιγνομένοις προστιθέναι· καὶ τῷ τῶν διδομένων παρ' ἐκάστων, οὐ κακῶν ὄντων ἐν τῇ μίξει γίνεσθαι ἄλλο τι· καὶ τῷ μὴ ἔνεκα ἐκάστου, ἀλλ' ἔνεκα τοῦ ὅλου τὴν ζωὴν, καὶ τὴν ὑποκειμένην δὲ φύσιν ἄλλο λαβοῦσαν, ἄλλο πάσχειν, καὶ μηδὲ δύνασθαι κρατῆσαι τοῦ δοθέντος.

Α Τὰς δὲ γοητείας πῶς; ἢ τῇ συμπαθείᾳ καὶ τῷ πεφυκέναι συμφωνίαν εἶναι ὁμοίων, καὶ ἐναντίωσιν ἀνομοίων, καὶ τῇ τῶν δυνάμεων τῶν πολλῶν ποικιλία εἰς ἓν ζῶον συντελούντων· καὶ γὰρ μηδενὸς 10 μηχανωμένου ἄλλου, πολλὰ ἔλκεται καὶ γοητεύεται· καὶ ἡ ἀληθινὴ μαγεία ἢ ἐν τῷ παντὶ φιλία, καὶ τὸ νεῖκος αὐτῶν. Καὶ ὁ γόης ὁ πρῶτος Β καὶ φαρμακεὺς οὗτός ἐστιν, ὃν κατανοήσαντες ἄνθρωποι, ἐπ' ἀλλήλοις χρῶνται αὐτοῦ τοῖς φαρμάκοις, καὶ τοῖς γοητεύμασι· καὶ γὰρ, ὅτι ἐράν πεφύκασι, καὶ τὰ ἐράν ποιοῦντα ἔλκει πρὸς ἄλληλα, ἀλκή 15

1. ὡς μερῶν] Codd. Ciz. et Vat. καὶ μερῶν.

2. καὶ τῷ] Cod. Ciz. καὶ τό.

6. μηδὲ δύνασθαι] Cod. Vat. μὴ δεδύνασθαι. Idem post δεδύνασθαι sine dist. pergīt τὰς x. τ. λ. omittitque cum Cod. Ciz. quod sequitur δε.

8. συμπαθείᾳ] Marc. A. συμφονία.

9. ἐναντίωσιν] Cod. Ciz. ἢ ἐναντίων.

10. ποικιλία] Vill. ποικιλίαν cum Marc.

E.

12. μαγεία] Cod. Ciz. μαγία.

13. ὁ φαρμακεὺς] Codd. Med. A. B. Vat. Marcc. omittunt δ, et cum iis Vill. Quare

expnnci.

15. ἐράν—ἐράν] Vill. δεράν—δεράν.

ib. ἐκεί] Codd. Ciz. Marc. A. Med. A. Vat. ἔκει, quod probum videtur et habet Vill. quare recepi.

ib. ἀλκή] Edit. Cod. Med. B. ἀλκή. Marcc. ἀλκή: cf. Annot.

præter ipsas seminarias rationes alicubi fiant, neque rursus eorum aliquid, quæ ex ipsa materia mundo conferri censentur, neque etiam quiequam eorum, quæ a rebus genitis invicem inferuntur: Quin potius ipsa totius ratio rationi similis est civitatem aliquam exornanti legesque condenti et certe cognoscenti, quæ facturi sint cives, quibusve de causis sint acturi, atque ad hæc omnia instituta singula disponenti, connectentique legibus passionem omnes actionesque illorum. Præterea merita singularum actionum premia passim atque supplicia, omnibus interim quasi sponte in communem concordiam procedentibus. Significatio vero in natura contingit, non quidem hujus præcipue ipsius gratia, ut significatio fiat, sed rebus ita dispositis atque nascentibus alia significantur ex aliis: nempe quodeunque hic est, unum quodammodo inter se est, et unius. Itaque ab alio cognoscitur aliud, ab effectu causa, ab antecedente consequens, compositum ab alterutro: quoniam alterum simul alterumque conficit. Si hæc igitur certe dicuntur, dubitationes jam illæ solvantur: et illa quidem iuprimis, quæ cavendum admonebat, ne forte cogemur fateri, Deos mala facere. Huic igitur respondemus, primo quidem hæc omnia non electionibus, sed naturalibus ne-

cessitatibus fieri quæcunque inde proveniunt, quasi a partibus transferantur in partes, vitamque sequantur unius: deinde, multa rebus, quæ fiunt, ex ipsismet rebus adungi: tertio, quæ dantur desuper, penes ipsos datores singulatim non esse mala, sed in mistione aliud quiddam contingere: quarto non uniuscujusque, sed totius gratia dari vitam atque censerī: quinto, subjectam naturam aliud quidem accipere, aliud vero pati, neque posse ubique, ab ipso munere superari, vel vim illius propriam retinere.

XL. Quodlibet animalis membrum vim habet ad portionem nutrimenti propriam attrahendam, et cor ad aromata, jecur ad dulcīa, venæ ad sanguinem, ad spiritum arteria, ad semen vero testiculi. Sunt et medicina, quæ certos adsciscant humores, et membra quædam petere videantur. Eadem est animalis mundani conditio: in quo passim dispersa sunt, quæ rem hanc aut illam ad se rapere possint, si congregata in unum admoveantur. Per sua enim retia vel illicia homines, per sua equi, et per propria similiter homines hi vel illi clam illaqueari possunt: quemadmodum oblectamentis formarum atque musicæ palam inescantur. Denique sicut ferro paleisque compertum est, quod trahat magnes scilicet atque succinum: sic diligens et fortunatus perscrutator inveniet escam

ἐρωτικῆς διὰ γοητείας τέχνης γεγένηται προστιθέντων ἐπαφαῖς φύ-⁴³⁴
 σεις ἄλλας ἄλλοις συναγωγούς, καὶ ἐγκείμενον ἐχούσας ἔρωτα, καὶ
 συνάπτουσι δὲ ἄλλην ψυχὴν ἄλλη, ὥσπερ ἂν εἰ φυτὰ διεστηκότα
 ἐξαψάμενοι πρὸς ἄλληλα, καὶ τοῖς σχήμασι δὲ προσχρῶνται δυνά-
 5 μεις ἔχουσι, καὶ αὐτοὺς σχηματίζοντες ὠδὶ, ἐπάγουσιν ἐπ' αὐτοὺς
 ἀψοφητὶ δυνάμεις ἐν ἐνὶ ὄντες εἰς ἓν· ἐπεὶ ἔξω γε τοῦ παντὸς εἴτις
 ὑπόθειτο τὸν τοιοῦτον, οὗτ' ἂν ἔλξειεν, οὗτ' ἂν καταγάγοι ἐπαγωγαῖς
 ἢ καταδέσμοις, ἀλλὰ νῦν ὅτι μὴ οἶον ἀλλαχοῦ ἄγει, ἔχει ἄγειν, εἰ-
 δὼς ὅπη τι ἐν τῷ ζῳῷ πρὸς ἄλλο ἄγεται. Πέφυκε δὲ καὶ ἐπωδαῖς τῷ D
 10 μέλει καὶ τῇ τοιάδε ἡχῇ, καὶ τῷ σχήματι τοῦ δρῶντος. Ἐλκει γὰρ⁴³⁵
 τὰ τοιαῦτα, οἶον τὰ ἐλεεινὰ σχήματα καὶ φθέγματα. Ἄλλ' ἢ ψυχὴν,
 οὐδὲ γὰρ ἢ προαίρεσις, οὐδ' ὁ λόγος ὑπὸ μουσικῆς θέλγεται, ἀλλ' ἢ
 ἄλογος ψυχὴ. Καὶ οὐ θαυμάζεται ἢ γοητεία ἢ τοιαύτη· καὶ τοι φι-
 λουῦσι κηλούμενοι, κὰν μὴ τοῦτο αἰτιῶνται παρὰ τῶν τῇ μουσικῇ
 15 χρωμένων. Καὶ τὰς ἄλλας δὲ εὐχὰς οὐ τῆς προαιρέσεως ἀκουούσης

2. ἐγκείμενον] Ita Codd. omnes. et Vill. Ed. ἐγκείμενα. Mox Vill. ἔρωτας.

3. ἂν φυτὰ] Codd. omnes ἂν εἰ φυτὰ. Quare addidi εἰ.

4. προσχρῶνται] Cod. Vat. solus ita conjunctim. Ed. cum rell. πρὸς χρῶνται.

5. σχηματίζοντες] Cod. Ciz. σχηματίζον-
 τας. Scripsi αὐτοὺς (pro αὐτοῖς) ex Marce.

ib. ἐπάγουσιν] Ita Codd. Darm. Marce. et Vat. Reliqui eum Ed. ἐπ' ἄγουσιν.

6. ἀψοφητὶ] Cod. Med. B. ἀποφητὶ.

ib. ὄντες] Cod. Vat. ἰόντες. Tum re-
 scripsi εἰς ἓν pro εἰ ἓν ex Codd. Ciz. Vat.

7. ὑπόθειτο] Ita Codd. Ciz. et Vat. Re-
 liqui cum Ed. ὑπόθετο. Vill. ὑποθεῖτο.

ib. ἔλξειεν] Ita Cod. Vat. In Ciz. est
 ἔλξαιεν et sic Vill. ; in Ed. et rell. ἔλξοιεν.
 Vill. omittit ἢ καταδέσμοις: idem ἀλλοῦ
 pro ἄγει.

9. ἐπωδαῖς] Marc. E. καὶ ἐπωδαῖς.

11. σχήματα καὶ φθέγματα] Vill. φθ. κ.
 σχ. pergens οὐδὲ γὰρ ὁ λόγος καὶ ἢ πρ.
 ὑπὸ μ.

omnibus attrahendis. Singulis enim animalis mundani membris coagulata vis est insita, connectens in unum cuncta vivum, temperate quidem suapte natura: intemperate vero, quotiens undique congregata in aliquid transferatur, mundo nec patiente interim, neque peccante. Sunt et differentes in hoc animalis vires inter se a natura disjunctae, quae frequenter a Mago conjunctae, et in membrum hoc conjunctae, vel illud violentius agant, atque periant in his, (ut dixi) non peccante mundo. Nominat Plotinus quatuor, quibus mirabilis insit virtus, scilicet qualitates specierum occultas, et figuratas, concentusque, et rota: quippe cum qualitates illae propagines quaedam sint virium in vita mundi latentium, et figurae concentusque inferiores caelestium figurarum saepe referant et concentus. Votum vero motus quidam est animae nostrae vehemens erga numen, quod obsecramus. Si contrito sulphure subtilissimum ejus pulverem projecias versus ignem, ignis in longum producta flamma se pulveri huic protinus applicabit. Similiter qui stellam obsecrat opportune paratus ad stellam, spiritum suum projicit in radios stellae manifestos pariter et occultos, ubique diffusos atque virificos, per quos vitalia sibi stellae munera vindicat. Denique sicut omnes stellae fixae connexae sunt firmamento, sic omnium stellarum numinumque mundanorum vitae connexae sunt vita mundanae, cui et connexa est vita nostra: ut non

mirum sit, vehementes animae nostrae motus effusos per communem vitam ubique vigentem usque ad numina mundana produci, vicissimque motus horum numinum per eandem vitam ad nos usque deduci.

Magicos vero attractus quanam ratione fieri dicemus? Profecto ex consensione quadam rerum in patiendo, ac lege quadam naturae faciente, ut inter similia quidem concordia sit, inter dissimilia vero discordia: item virium multarum varietate in unum animal conferentium. Etenim nullo alio machinante multa ritu quodam magico attrahuntur: veraque vis magicæ est amicitia in universo, rursusque discordia. Ac primus veneficus (ut ita dixerim) incantator, est ejusmodi: [quæ] quem homines observantes, ejus inter se philtris veneficisque utuntur: nempe ex eo, quod pleraque se mutuo naturaliter amare facile possunt, inferuntque amorem rebus inter se reciproci, nata est efficacia amatoriae artis, philtris quibusdam fascinationibusque utentis: dum tangendas adhibent naturas alias alias concilians insitumque habentes amorem: animamque alteri alteram ita copulant, quemadmodum qui distantes inter se plantas una conjungunt. Praeterea figuris utuntur, vires certas habentibus: se quo-

435^B οἰητέον· οὐ γὰρ οἱ θελγόμενοι ταῖς ἐπωδαῖς οὕτως. Οὐδ' ὅταν γοη-
τεύῃ ὄφεις ἀνθρώπους, σύνεσιν ὁ γοητευόμενος ἔχει, οὐ δ' αἰσθάνεται·
ἀλλὰ γιγνώσκει ἤδη παθὼν, ὅτι πέπονθεν, ἀπαθὲς δ' αὐτὸ τὸ ἡγού-
μενον ἐστίν· ᾧ δ' ἠύξατο, ἦλθέ τι πρὸς αὐτὸν ἐξ ἐκείνου, ἢ πρὸς
ἄλλο. 5

Α Ὅ δὲ ἥλιος ἢ ἄλλο ἄστρον οὐκ ἐπαῖει. Καὶ γίνεταί τὸ κατὰ τὴν
εὐχὴν συμπαθοῦς μέρους μέρει γενομένου, ὥσπερ ἐν μιᾷ νευρᾷ τετα-
μένη· κινηθεῖσα γὰρ ἐκ τοῦ κάτω, καὶ ἄνω ἔχει τὴν κίνησιν. Πολ-
λάκις δὲ καὶ ἄλλης κινηθείσης ἄλλη οἶον αἰσθησιν ἔχει κατὰ συμφω-
νίαν, καὶ τῷ ὑπὸ μιᾷ ἡρμόσθαι ἀρμονία. Εἰ δὲ καὶ ἐν ἄλλῃ λύρα ἢ 10
B κίνησις ἀπ' ἄλλης ἔρχεται, ὅσον τὸ συμπαθὲς, καὶ ἐν τῷ παντὶ τοί-
νυν μία ἀρμονία, κὰν ἐξ ἐναντίων ἦ· καὶ ἐξ ὁμοίων δέ ἐστι. καὶ
πάντων συγγενῶν, καὶ τῶν ἐναντίων. Καὶ ὅσα λωβᾶται ἀνθρώποις,
οἶον τὸ θυμοειδὲς, ἐλχθὲν μετὰ χολῆς εἰς ἥπατος φύσιν ἦλθεν, οὐχ
ὡς λωβησόμενα· οἶον εἰ πῦρ τις ἐκ πυρὸς λαβὼν ἐβλαψεν ἄλλο, ὁ 15

1. οὐ γὰρ] Codd. Marc. A. Med. B.
Vat. οὐδὲ γὰρ.
ib. θελγόμενοι] Cod. Vat. ληγόμενοι.
2. ὄφεις ἀνθρώπους] Cod. Med. ὄφιν ἀν-
θρώπους, supra lin. ut Ed. Vill. ἀνθρ. ὄφεις.
3. δ' αὐτό] Codd. Ciz. et Vat. δ' αὐτῶ.
5. ἄλλο] Cod. Ciz. ἄλλου. Vat. ἄλλου,

cum Marc. A.

6. Ὅ δὲ] Cod. Vat. οὐδέ.

ib. ἢ ἄλλο] Ita Codd. Med. A. B. Marc.

Reliqui cum Ed. ἢ ἄλλου.

8. κάτω, καὶ ἄνω] Vill. ἄ. κ. κ.

10. καὶ τῶ] Cod. Ciz. καὶ τό. Mox

Marc. E. ἀρμονία bis scriptum habet.

12. καὶ ἐξ—ἐναντίων] Desunt hæc in
Cod. Ciz.

13. ἀνθρώποις] Codd. Med. A. B. Vat.
ἀνθρώπους.

15. ἄλλο] Codd. Med. B. Marc. A.
Ciz. Vat. ἄλλου, et sic Vill. qui ἢ ἐλθεῖν
posuit post τοῖς.

que ipsos ratione quadam propria figurantes clam
ad se vires surripiunt, eoque facilius, quod in
uno sunt, trahuntque in unum: nam si quis ita
figuratus esse extra mundum esse fingatur, neque
traheret quicquam, neque deduceret illecebris
aut modulis, neque nexibus implicaret. Nunc
vero quoniam non tanquam ad alienum rapit lo-
cum, vim sortitur, ut rapiat: cognoscit certe qua
conditione aliud in eodem vivente trahatur ad
aliud. Insita enim traducendæ vis est carminibus
cantibusque, et certo cuidam sono figuræque ip-
sius agentis: nam talia quædam mirabiliter at-
trahunt, sicut flebiles quædam voces et accentus,
miserabilesque figuræ. Trahitur vero anima, sed
quo pacto? neque enim electio, neque ratio, sed
irrationalis anima musica demulcetur. Et ejus-
modi quidem veneficia animas occupantia nemo
miratur, quamvis deliniri soleant, etiam si id non
exigatur a musicis. Vim quoque precibus insitam
nequaquam putandum esse exaudiente consilio ad
equum pervenire: qui enim alliciuntur carmini-
bus, non ita mulcentur. Neque quando serpens
aliquis fascinat hominem, hoc ipsum, qui fascina-
tur, intelligit, neque sentit, sed, jam passus, se
passum animadvertit: ipsum vero animæ princi-
pale sic pati nequit. Cui vero votum est institu-

tum, pervenit ad ipsum aliquid ex illo, vel rur-
sus ad aliud.

XLI. Qualis est in quolibet animali perfecto textura
nervorum atque venarum, talis in mundano est ani-
mali naturarum contextus atque vitarum. Sicut ergo
motio passioque pedis in nobis pertinet ad cervicem,
et cervicis ad pedem, sic et in mundano hoc animali
motus inferiorum ad superiora proveniunt, atque vic-
cissim, et quasi æqualium similiter ad æqualia. Mo-
tus autem omnis venit quidem salutaris ex alto, dum-
modo qualis venit, taliter capiatur, et capi possit.
Neque distantia loci prohibet, quin motus vicissim
utrinque proveniant, ubi ultra communem texturam
res inferior cognatam habet cum superiore proprie-
tatem tam acquisitam quam naturalem: sicut nervi
motus in lyra ad nervum alterum pervenit, distantem
quidem, sed similiter temperatum.

Sol autem vel alia quævis stella hoc ipsum ne-
quaquam animadvertit. Consistit vero voti po-
testas in consensione quadam partis ad partem
compatiendi: quemadmodum in nervo quodam
tento contingit, ubi, cum infima pars movetur,
mox movetur et summa. Sæpe etiam alio quo-
dam nervo pulsato tremit et alter, quasi persenti-
at ex concordia. Idque potissimum, quoniam
eadem prorsus contemperati sunt consonantia.

μηχανησάμενος, ἢ ἐλθεῖν, ἢ ὁ λαβὼν ἐκεῖνος ποιεῖ· τῷ δεδωκέναι 435
 γοῦν τι, οἶον μετατιθέντι ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλο, καὶ τὸ ἐληλυθὸς δὲ εἰς
 μὴ οἶός τε ἐγένετο δέξασθαι εἰς ὃν μετηνέχθη.

“Ὡστε οὔτε μνήμης διὰ τοῦτο δεήσει τοῖς ἀστροῖς, οὔπερ χάριν καὶ 436
 5 ταῦτα πεπραγμάτευται, οὔτε αἰσθήσεων ἀναπεμπομένων· οὔτε ἐπι-
 νεύσεις τοῦτον τὸν τρόπον εὐχαῖς, ὡς οἶονταί τινες, προαιρετικὰς τι-
 νας, ἀλλὰ καὶ μετ’ εὐχῆς γίγνεσθαι τι δοτέον, καὶ εὐχῆς ἄνευ παρ’
 αὐτῶν ἢ μέρη καὶ ἐνός· καὶ ὅτι δυνάμεις καὶ χωρὶς προαιρέσεως πολ-
 λαὶ, καὶ αὐταὶ καὶ ἄνευ μηχανῆς, καὶ μετὰ τέχνης, ὡς ἐν ζώῳ ἐνὶ, B
 10 καὶ ἀπολαύει ἄλλο, ἄλλου, καὶ βλάπτεται τῷ οὔτω πεφυκέναι, καὶ
 τέχνη καὶ ἰατρῶν καὶ ἐπαιδῶν ἄλλο ἄλλῳ ἠναγκάσθη παρασχέειν τι
 τῆς δυνάμεως τῆς αὐτοῦ. Καὶ τὸ πᾶν δὲ ὡσαύτως εἰς τὰ μέρη δί-
 δωσι, καὶ παρ’ αὐτοῦ, καὶ ἐλκύσαντος ἄλλου, εἰς μέρος τι αὐτοῦ κεί-
 μενον τοῖς αὐτοῦ μέρεσι τῷ αὐτῷ φυσικῷ, ὡς μηδενοῦς ἀλλοτρίου τοῦ
 15 αἰτοῦντος ὄντος. Εἰ δὲ κακὸς ὁ αἰτῶν, θαυμάζειν οὐ δεῖ· καὶ γὰρ ἐκ

2. μετατιθέντι] Cod. Med. B. μεταθίντι.
 5. παραματιεύεται] Codd. Darm. Marc.
 A.C. Med. A.B. Vat. περισπραγματεύεται,
 ut legit Fic. In Cod. Ciz. est περισπραγμα-
 τίσεται, et sic Marc. B. Illud recepi.
 7. ἀλλὰ καὶ] Vill. omittit καὶ.
 8. ἢ μέρη] Cod. Vat. ἢ μέρη. Marc. A.
 ἢ μέρη. Illud recepi.

ib. δυνάμεις] Cod. Vat. δυνάμεις (sic).
 ib. καὶ χωρὶς] Cod. Med. B. ἔχων καὶ
 χωρὶς.
 10. βλάπτεται] Cod. Med. A. βλίπεται.
 Supra lin. ut Ed.
 ib. τὸ οὔτω] Codd. Ciz. et Vat. τῷ οὔτω.
 Sic Marc. A. sed οὔτως. Marc. B. τὸ (sic).
 Ego correxi. In seqq. fort. leg. τῆς

pro τῆς.

11. παρασχέειν] Cod. Vat. παραχρασεῖν.
 14. τοῖς αὐτοῦ] Cod. Vat. τοῖς αὐτοῦ
 cum Marc. A. quod recepi.
 ib. τῷ αὐτῷ] Codd. Ciz. et Vat. τῷ αὐ-
 τοῦ cum Marc. A.
 ib. τοῦ αἰτοῦντος] Cod. Ciz. omittit τοῦ.
 Vat. exhibet αἰτίου.

Quod si ab alia quoque lyra motus transfertur in
 aliam, id etiam ex compatiēte quadam consen-
 sione proficiēse putandum. Igitur et in universo
 una est harmonia, quamvis sit ex contrariis: nam
 est etiam ex similibus omnibusque cognatis, eti-
 am his, quæ contraria sunt. Proinde quæcunque
 nocent hominibus velut animositas iracunda una
 cum bile ad jecoris tracta naturam, ita proveni-
 runt non quasi hominibus nocitura: quemadmo-
 dum si quis ignem ab igne rapiens læserit aliud,
 nequaquam machinatus ignem illucisque proce-
 dere. Forsan vero accipiens ille agit, ex eo, quod
 tradit aliquid quasi ex alio translatum in aliud.
 Quin etiam procedens ignis id agit, ubi ab eo
 subiecto, in quod transfertur, capi non potest.

XIII. Magi quondam multi vitæ præsentis amatores,
 bonorumque corporum cupidi excitaverunt cor-
 poreæ sacrificia, vota que vivis stellarum corporibus,
 et viro mundi corpori consentaneæ, ut inde, quod op-
 tabant, consequerentur. Ad eadem corporeæ sacrificia
 dedicata stellis populū assuefecisse videntur.
 Dubitabant ergo nonnulli, utrum stellis ad hoc ip-
 sum opus sit sensu, imaginatione, memoria, electione,
 ut vota ejusmodi impleant. Respondet Plotinus, non
 oportere: nam ex vivis mundi corporibus vitalis vigor

suapte natura derivatur in alia: qui et in corpora
 spiritus, animas, quando per votum et cætera com-
 petentia ad hauriendum aptius exponuntur, uberius
 affluit naturali scilicet proprioque influxu, etiam si
 non adsit electio. Sed Plotinus vivis stellarum sphæ-
 rarumque corporibus intellectuales earundem animas
 antepōnit a corpore quodammodo segregatas, ad quas
 non pervenit passio motioque ulla per corporeas
 continuata naturas: ideoque nec hauriantur inde
 bona ejusmodi attracta quasi magico. Idemque Por-
 phyrus et Iamblichus asserunt: qui una cum Plo-
 tino in illis voluntatem electionemque collocant: elec-
 tionem, inquam, non ab inferioribus persuasam, sed
 ex se ipsa ab ævo constituentem imitari quidem sum-
 mum Deum, et sequentibus omnibus providere, ex-
 audire supplicium preces intellectuali vita imitantium
 intellectuales mundi rectores. In sacrificiis quidem
 votisque corporeis ad corpora mundi directæ repor-
 tant et ejusmodi bona homines etiam corpori mancipati:
 bona vero diviniora per segregatum cultum,
 viri tantum divini a divinis mundi rectoribus. Addit
 Porphyrius ac Iamblichus, hos etiam ultra intellec-
 tualia etiam corporalia quædam et externa bona re-
 ferre, officio numinum mediocrius superioribus numi-
 nibus obsequentium, et eorundem tutela sæpe mala
 imminentiā devitare. Adjungit astrologus Abraham
 religiosas animas ex applicatione ad Deum cælo

43⁶

ποταμῶν ἀρύνονται οἱ κακοί. Καὶ τὸ διδόν αὐτὸ οὐκ οἶδεν ὃ δίδωσιν, ἀλλὰ δίδωσι μόνον· ἀλλ' ὅμως συντέτακται καὶ δέδοται τῇ φύσει τοῦ παντός. Ὡστε εἴ τις ἔλαβεν ἐκ τῶν πᾶσι κειμένων, οὐ δέον ἔπεσθαι αὐτῷ ἀναγκαίῳ νόμῳ τὴν δίκην· οὐκ οὖν δοτέον τὸ πᾶν πάσχειν, ἢ τὸ μὲν ἡγεμονοῦν αὐτοῦ ἀπαθῆς δοτέον πάντη εἶναι, γιγνομένων δὲ 5
 D παθῶν ἐν μέρεσιν αὐτοῦ, ἐκείνοις μὲν ἤκειν τὸ πάθος· παρὰ φύσιν δὲ μηδεὶς αὐτῷ ὄντος, ἀπαθῆς τὸ γινόμενον ὡς πρὸς αὐτὸ εἶναι· ἐπεὶ καὶ τοῖς ἄστροις, καθ' ὅσον μὲν μέρη, τὰ πάθη, ἀπαθῆ μέντοι αὐτὰ εἶναι, τῷ τε τὰς προαιρέσεις καὶ αὐτοῖς ἀπαθείς εἶναι, καὶ τὰ σώματα αὐτῶν καὶ τὰς φύσεις ἀβλαβεῖς ὑπάρχειν· καὶ τῷ, καὶ εἰ 10
 E σώματα αὐτοῖς τὰ αὐτὰ μένειν, καὶ εἴ τι ὑπεκρεῖ ἀναισθήτως ἀπιόν-
 τος, καὶ τοῦ προσιόντος εἰ πρόσεισι λαυθάνοντος.

1. διδόν] Vill. et Marc. C.E. διδῶν seq. αὐτὸ pro αὐτοῦ. Et sic correxi. Vill. max δίδωσι pro -σιν.

2. δίδεται] Cod. Vat. δίδοκται.

7. γινόμενον] γινόμενον.

ib. πρὸς αὐτόν] Codd. Darm. et Med. A.

πρὸς αὐτόν. Sed uterque supra lin. habet ὄν. Correxi αὐτό.

10. καὶ τῷ καὶ] Abest καὶ posterius a Cod. Vat.

12. ὑπεκρεῖ] Ita etiam Cod. Vat. sed corr. ex ὑπεκρεῖ. Marc. A. ὑπεκρεῖ (sic).

ib. ἀπιόντος] Cod. Vat. προσιόντος.

13. προσιόντος] Codd. Ciz. et Vat. προσιόντος et sic. Marc. A. Quod re-
 cept.

ib. πρόσεισι] Cod. Vat. πρόσεισι.

superiorem acquirere potestatem, per quam fatalia bona quidem augeant, mala vero minuant. Propo-
 nunt Platonici intellectualibus animis mundi recto-
 ribus intellectus paros, his intellectum divinum, huic
 patrem ejus ipsum bonum: mundanis Diis sacrificia
 corporea constituunt, superioribus segregatam dedi-
 cant sanctimoniam, primo segregatissimam: idque
 confirmat Apollonius Tyaneus. Adorationem præ
 cæteris eligunt superioribus, et supremo denique con-
 secratam: illinc enim bona ampliora referri. De
 his apud Iamblichum et Porphyrium, quos nuper in-
 terpretati sumus, legere latissime poteris.

Non igitur opus erit memoria stellis exaudi-
 endi voti gratia, cujus causa hæc tractavimus,
 neque sensibus vota illic nuntiantibus: neque
 putandum est, stellas sic annuere votis, sicut non-
 nulli credunt, quasi deliberando, sed una cum
 ipso voto aliquid effici, ac etiam sine voto ab ip-
 sis, qua ratione ipsæ quoque unius ejusdem sunt
 partes. Jam vero vires etiam absque electione
 sunt multæ, et ipsæ quidem tum absque machi-
 natione, tum ex arte prodeunt in effectum: quem-
 admodum in unoquoque animali, ubi aliud aliquid
 reportat ab alio, et servatur et læditur ex eo,
 quod ita sunt naturaliter instituta: ideoque artes
 tum medicorum, tum incantantium alterum alteri
 cogunt suæ virtutis aliquid impartiri. Similiter
 universum ad partes tum ex se ipso munera sua

sponte diffundit, tum alio attrahente ad aliquam
 ejus partem demittit aliquid suis partibus insi-
 tum, et illuc eodem naturali vigore protractum:
 quippe cum, qui exoptat, non sit alienus. Si
 autem, qui precatur, est malus, nihil mirum
 est impetrare: nam ex fluminibus pravi etiam
 hauriunt. Præterea quod largitur, quid largia-
 tur ignorat: sed largitur tantum. Interea tamen
 munus ipsum cum natura universi connectitur.
 Quapropter si quis acceperit ex his, quæ omni-
 bus exposita sunt: non oportet hunc necessaria
 lege sequi supplicium. Non igitur concedendum
 est universum pati. Forte vero principale qui-
 dem ipsius dicendum est expers omnino passionis
 existere: cum vero passiones ejus partibus infe-
 runtur, in illis quidem passionem ipsam restare:
 sed cum nihil huic accidat præter naturam, ip-
 sum nimirum absque passione manere, quando
 et stellis, quantum partes quidem sunt, passiones
 convenire videntur, ipsæ tamen consistere passio-
 nis expertes, tum quia electiones eis absque pas-
 sionibus insunt, et corpora naturæque earum
 sunt procul a detrimento: tum etiam quia, et si
 quid per animam suam ad inferiora traducant,
 anima interim non minuitur, corporaque eadem
 perseverant: ac si quid inde subterfluit, sensu
 interim non advertente delabitur, et si quid illis
 accedit, clam similiter affluit.

Ὁ δὲ σπουδαῖος πῶς ὑπὸ γοητείας καὶ φαρμάκων; ἢ τῇ μὲν ψυχῇ⁴³⁷
 ἀπαθῆς εἰς γοήτευσιν, καὶ οὐκ ἂν τὸ λογικὸν αὐτοῦ πάθοι, οὐδ' ἂν
 μεταδοξάσειε. Τὸ δὲ ὅσον τοῦ παντὸς ἐν αὐτῷ ἄλογον, κατὰ τοῦτο
 πάθοι ἂν· μᾶλλον δὲ τοῦτο πάθοι ἂν· ἀλλ' οὐκ ἔρωτας ἐκ φαρμάκων,
 5 εἶπερ τὸ ἐραῖν ἐπινευούσης καὶ τῆς ψυχῆς τῆς ἄλλης τῷ τῆς ἄλλης
 παθήματι. Ὡσπερ δὲ ἐπωδαῖς τὸ ἄλογον πάσχει, οὕτω καὶ αὐτὸς B
 ἀντάδων καὶ ἀντεπάδων τὰς ἐκεῖ δυνάμεις ἀναλύσει· θάνατον δὲ ἐκ
 τοιούτων ἢ νόσους, ἢ ὅσα σωματικὰ, πάθοι ἂν. Τὸ γὰρ μέρος τοῦ
 παντὸς ὑπὸ μέρους ἄλλου ἢ τοῦ παντὸς πάθοι ἂν, αὐτὸς δὲ ἀβλαβῆς.
 10 Τὸ δὲ μὴ εὐθύς, ἀλλ' ὕστερον, οὐκ ἀποστατεῖ φύσεως· δαίμονες δὲ
 οὐκ ἀπαθείς οὐδ' αὐτοὶ τῷ ἀλόγῳ· μνήμας δὲ καὶ αἰσθήσεις τούτοις C
 οὐκ ἄτοπον διδόναι, καὶ θέλγεσθαι φυσικῶς ἀγομένους, καὶ κατακού- 438

2. ἀπαθῆς] Cod. Vat. ἀπειθῆς.

4. πάθοι ἂν· ἀλλ' οὐκ] πάθοι, ἀλλ' οὐκ
 ἐκ φαρμάκων. Vill. Idem statim ἔραῖν pro
 ἐραῖν.

7. καὶ ἀντεπάδων] Absunt a Cod. Med. B.

11. θάνατον δὲ] Abest δὲ a Codd. Ciz. et

Vat.

9. ἀβλαβῆς] Cod. Ciz. ἀκοιβῆς.

12. θέλγεσθαι] Cod. Ciz. λίγισται. Vat.
 θέλγεσται.

XLIII. *Magica fascinatio nilitur viribus naturalibus tam caelestium quam inferiorum rerum scilicet atque verborum. Attingit igitur proxime spiritum nostrum, et per hunc non solum humores, sed etiam vitam irrationalem dependentem etiam ab ipso mundo: animam vero rationalem natura vitaeque corporea mundi superiores, et solum a mente divina pendente nequit attingere, nisi quatenus cum vita inferiore consentit.*

Si quis hunc quidem succinea induat veste, illum vero paleari, ad hunc attrahet illum: ita perscrutati Magi magis passim recondita non naturalia solum, sed etiam verba, quae vim suam emittentia trahere valeant. Multa etiam, quae ab his trahi possint, et illa quidem viro, haec autem feminae clam adhibentes, feminam ad virum rapiunt. Admovent etiam, quae sejungere possint: sicut et nauta suspendentes ferrum ita cum magnete librant, ut rapiatur ad Ursam: atque vicissim inficientes allio raptum ejusmodi solvunt. Qua vero siderum positione quidam opportunius ad haec utantur, et quas fingant imagines, quasve materias consent, narrare non expedit: nec etiam quibus incantamentis clam alliciant. Verbis quidem praestet Mercurius, cantibus vero Phaebus, incantamentis autem Mercurius cum Phaebus conjunctus: sed ubi et qua ratione junctus Soli, et quali stellarum aspectu fretus vim praebet cantionibus: item quo aspectu malefica, quove benefica praestet incantamenta, docere justitia vetat. Forte vero sicut caetera materiarum qualitatumque mixtiones vim novam adipiscuntur, ita certa quaedam junctura verborum et intra animam concepta, et extra animam prolata adhuc quasi virae vim quandoque mirabilem consequuntur, vel ex praesenti siderum positura, vel etiam ex ipsius hominis genitura, aut ex singulari quadam animae potestate adeo ut in effectu verborum

haec ipsa eorum junctura processioque in objectum intenta sit quasi directio et applicatio virtutis intimae ad externum: quemadmodum praegnantis cupida digitus genam signans rei nimium affectata nota. Procedit vero in rem distantem incantamenti vigor motu quodam non solum per aërem sibi similem propagatus, sicut in aqua semel percussa circuli, sed etiam per radios spiritus excantantis, quos quidem procul imaginatio vehemens affectusque jaculatur. Radialis namque natura subito procedit in longum, secumque producit vires ejaculantis. Imo vero res omnes infra lunam imitate stellarum naturae suae vires et quasi vapores quosdam radiorum instar emittunt foras, quibus objecta etiam distantia pro natura sua bene aut male frequenter afficiunt: idque facilius, quoniam singula ejusdem sunt animalis membra mundani: quod odores ipsi declarant longius et diutius a canibus apibusque percepti. Mitto, quantum daemones veneficiis magicisque operibus adhibeant potestatem, quod sane in Symposio Plato confirmat. Hos etiam Magus cultorque diligens demulcendo sibi conciliari potest, quemadmodum et abjectus mimus musicusque puer Regem illaqueat generosum, et bestiae quaedam hominem quandoque fascinant. Sicut enim se habet ad hominem bestia, ad virum puer, ita vir magus ad inferiores daemones, nobisque propinquos. Huc forsitan tendit illud Albumasar [Ed. pr. Abumasar. recte] aliorumque astrologorum scilicet praesens vim habere quam plurimam, quando caput Draconis medium tenet caelum, et Jupiter vel in eo sit, vel id aspiciat: lunaeque vel conjuncta sit cum Jove, vel ab ipso procedens coitum cum ascendenti domino prosequatur: aut ascendenti dominum congressum cum Jove petat, rapitisque Draconis aspectum. Putant enim sidus ejusmodi vel efficaciam prosperitatemque spiritui nostro votisque praebere ad daemones Jovis Capitique sub-

438

ειν καλούντων τοὺς αὐτῶν ἐγγυτέρω τῶν τῆδε, καὶ ὅσω πρὸς τὰ τῆδε. Πᾶν γὰρ τὸ πρὸς ἄλλο γοητεύεται ὑπ' ἄλλου. Πρὸς δ' γὰρ ἐστὶν ἐκ-εῖνο, γοητεύει καὶ ἄγει αὐτό· μόνου δὲ τὸ πρὸς αὐτὸ ἀγοήτευτον. Διὸ καὶ πᾶσα πράξις γεγοήτευται, καὶ πᾶς ὁ τοῦ πρακτικοῦ βίος· κινεῖται γὰρ πρὸς ταῦτα, ἃ θέλγει αὐτόν. Ὅθεν καὶ τὸ, εὐπρόσωπος 5
 Βγὰρ ὁ τοῦ μεγαλήτορος Ἐρεχθέως δῆμος. Τί γὰρ παθῶν τις πρὸς ἄλλο ἔχει; ἢ ἐλκόμενος οὐ μάγων τέχναις, ἀλλὰ τῆς φύσεως τῆς ἀπάτης δούσης, καὶ συναψάσης ἄλλο πρὸς ἄλλο, οὐ τοῖς τόποις, ἀλλ' οἷς ἔδωκε φίλτροις.

1. καλούντων] Cod. Ciz. λαλούντων.
 2. ὑπὸ ἄλλου] Cod. Vat. ὑπ' ἄλλου, ut Marc. A. Quod recepi.
 3. ἀγοήτευτον] Cod. Vat. a pr. m. γοη-

τευτόν, ubi alt. γοήτευτον.
 5. καὶ τὸ] Cod. Darm. omittit τό.
 6. μεγαλήτορος] Ita Cod. Vat. Reliqui cum Ed. μεγαλήτορος. Locus est ex Iliad.

β. 547.
 ἢ. παθῶν] Codd. Med. A.B. Vat. μα-
 θῶν, cum Marcc. et Vill.

ditos allectandos: si modo caelestibus his influxibus subjungantur, ex omni genere sensibilibus multa tam huic daemioni, quam suo illi sideri competentia, quae et perscrutari laboriosum est, et observare periculosum. Tutius vero de hoc Joviali sùdere physicus aliquis opinabitur, spiritum hominis tunc bona caelestia vehementius affectantis beneficio Jovis caelestibus bonis largius hauriendis exponi: ad malignos autem spiritus loco movendos, divinationemque per mortuos explendam Ptolemæus in quadripartito conferre putat harmoniam caelestem, quando Luna fuerit magisterii domina, colatque Jovis aedes, Sagittarium scilicet, aut Pisces. Hæc ad Plotinicum illud dicta sint: ubi ait, Magum quodammodo Dæmonas irretire, ac per universum in partes agere, atque per superiora facile inferiora movere. Ego vero suspicor, ne forte dæmones subdoli simulent magicis quibusdam machinis ulli vel expelli. Nam Porphyrius et Iamblichus aiunt, per Deum proprie perque bonos angelos adversus infimos spiritus imperium nos habere, qui alioquin nos fallere frequenter soleant, atque lædere. Et quoniam perturbatione tanguntur, quod et Plotinus affirmat, merito Plotinus una cum Porphyrio atque Iamblichio damnat eam superstitionem, quæ exquisitis illecebris studeat fallacibus perturbatisque dæmonibus adulari. Qui vero ratione ex corpore mundi ubique viro, vivisque tum stellis, tum cæteris mundi partibus, naturali quodam quasi agrorum medicorumque more vitales carpere auras valeamus, satis in libro de Vita tertio disputamus. Platonici denique adorationem intentissimam sacrificiorum omnium efficacissimam esse putant, præsertim si ad intellectum mundo superiores, scilicet angelos dirigatur, maxime si ad Deum quoque superiorem: sed ab his similiter, atque ab hoc nihil impetrari naturali quodam caelestique favore, cujus motus illucisque non transit, sed elevatione quadam conjunctioneque mentis ad illos. Quæ vero in superioribus de virtute imaginationis fascinationibusque et de Magia prætermisimus, in Theologia nostra, et libro de Amore, et libro de Vita tertio latius pertractamus.

Quærendum videtur, quo pacto vir probus magicis subduci machinis nec non medicamentis possit? Forte per ipsam animam illaqueari non potest, neque vis ipsa rationalis patitur, adeo ut hinc mutetur opinione. Quantum vero irrationale huic inest ex universo, per hoc pati potest: imo vero hoc ipsum proprie potest pati: sed non id solum, quando quis amoribus irretitur ex philtis: si quidem amor ipse viget et fervet, anima videlicet altera consentiente alterius animæ passioni. Quemadmodum vero carminibus incantantium pars irrationalis passionem subit: sic et ipse decantator vicissim atque recantator vires ibi resolvit: Proinde vero mortem ex his, aut languores, vel qualibet corporis detrimenta absque controversia patitur. Pars enim universi ab alia parte, vel ab ipso toto facile patitur, ipse vero quisque sui juris existens vivit indemnus. Quod autem non subito, sed post certum tempus, quod patitur, suscipiat passionem, non ab ipso naturæ ordine alienum: dæmones vero neque ipsi quidem in parte sua irrationali sunt passionibus liberi. Memoriam quin etiam atque sensus his attribuere, non erit absurdum: tum vero demulceri eos naturaliter, atque deduci, et exaudire vocantes. Dæmones, inquam, inter alios rebus humanis propinquiores, eoque magis erga nos affici, quo et propinquiores existunt. Quicquid enim aliqua cognatione se habet ad aliud, aliquando illaqueatur ab alio. Id enim ad quod ita se habet, quasi magicorum ritu captat atque [subduci] irretit: solum vero quod tantum se ipsum spectat, irretiri rapique non potest. Quam ob rem omnis actio vitæque activa omnis illaqueatur et trahitur: fertur enim ad illa quæ provocant et delinunt. Hinc illud poëticum: *Μαγνάνιμι enim Erechthei populus vultu formosissimus est.* Verum quidnam passus aliquis cen-

Μόνη δὲ λείπεται ἢ θεωρία ἀγοήτευτος εἶναι, ὅτι μηδεὶς πρὸς αὐ-⁴³⁸
 τὸν γεγοήτευται· εἰς γάρ ἐστι, καὶ τὸ θεωρούμενον αὐτός ἐστι, καὶ
 ὁ λόγος οὐκ ἠπατημένος· ἀλλ' ὁ δεῖ, ποιεῖ, καὶ τὴν αὐτοῦ ζῶην καὶ
 τὸ ἔργον ποιεῖ· ἐκεῖ δὲ, οὐ τὸ αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὁ λόγος τὴν ὀρμὴν,
 5 ἀλλ' ἀρχὴ καὶ τοῦ ἀλόγου, αἱ τοῦ πάθους προτάσεις. Τέκνων μὲν
 γὰρ ἐπιμέλεια καὶ πρὸς γάμον σπουδαὶ φανεράν τὴν ὀλκὴν ἔχουσιν· B
 ὅσα τε ἀνθρώπους δελεάζει, ἠδέα γενόμενα ταῖς ἐπιθυμίαις. Πράξεις
 δὲ αἱ μὲν διὰ θυμὸν ἀλόγως κινοῦνται, αἱ δὲ δι' ἐπιθυμίας ὡσαύτως,
 πολιτεῖαι δὲ καὶ ἀρχῶν ὀρέξεις τὸ φίλαρχον τὸ ἐν ἡμῖν ἔχουσι προ-
 10 καλούμενον. Καὶ αἱ μὲν γιγνόμεναι ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν ἀρχὴν ἔχουσι
 τὸν φόβον· αἱ δ' ὑπὲρ τοῦ πλείονος τὴν ἐπιθυμίαν. Αἱ δὲ τῶν χρεω- C
 δῶν χάριν τὴν τῆς φύσεως ἔνδειαν ζητοῦσαι ἀποπληροῦν, φανερώς
 ἔχουσι τὴν τῆς φύσεως βίαν πρὸς τὸ ζῆν οἰκειώσασαν. Εἰ δέ τις
 λέγοι τὰς πράξεις τῶν καλῶν ἀγοητεύτους εἶναι, ἢ καὶ τὴν θεωρίαν
 15 καλῶν οὔσαν γοητεύεσθαι λεκτέον, εἰ μὲν ὡς ἀναγκαίας καὶ τὰς κα-
 λὰς λεγομένας πράξεις πράττει, ἄλλο τὸ ὄντως καλὸν ἔχων, οὐ γε- D

1. Μόνη] Μόνη δὲ ἢ θ. ἀγοήτευτός ἐστι ὅτι Villois.

ib. πρὸς αὐτόν] Codd. omnes, excepto Darm., habent πρὸς, Ed. πρὸ. Cod. Med. B. αὐτό.

3. ἠπατημένους] Cod. Med. B. ἠπατημί-
 νοις.

ib. καὶ τὴν—ποιεῖ] Haec omittit Marc. A.

5. Τέκνων] Villois. τέκνων.

6. γάμον] Codd. Vat. Marc. A. γάμων.

Idem mox ὀλκὴν (voluit, credo, ὀρμὴν) pro ὀλκὴν.

ib. ἔχουσιν] Cod. Med. B. ἔχουσαι, supra lin. ab ead. m. sin.

7. τοὺς ἀνθρώπους] Omnes Codd. omit-
 tunt τοὺς. Quare deleui.

ib. γιγνόμενα] Cod. Vat. γινόμενα. Quod
 recepi.

8. δι' ἐπιθυμίας] Codd. omnes δι'; sed Ed. αἱ.

9. προκαλούμενον] Vill. προκ.

11. φόβον] Marc. B. in m. γρ. βίον.

12. ἀποπληροῦν—λέγοι τὰς] Desunt haec
 in Marc. E.

13. πρὸς τὸ ζῆν] Ita Codd. omnes et Vill.
 Ed. omittit τὸ.

ib. οἰκειώσασαν] Cod. Vat. οἰκειώσαν.
 Vill. οἰκίωσαν.

14. λέγοι] Cod. Ciz. Med. B. Vat. λέγοι,
 et sic Marc. A. et Vill. Unde correxi.

ib. καὶ σὴν] Cod. Med. B. omittit καί.

16. ἄλλο] Cod. Vat. ἀλλὰ, mox ἔχον pro
 ἔχων, tum omittit τὸ post πρὸς.

setur certo modo ad aliud se habere? Profecto tanquam tractus non maiorum artibus, sed arte naturæ mirabiliter seducentis, aliudque cum alio valde conciliantis atque jungentis non quidem loco, sed adhibitis ab initio philtis.

XLIV. *Vita contemplativa libera est: activa ministra actionum et rerum atque fortunæ: voluptuosa serva corporis.*

Cum mens rerum contemplandarum formas ingenitas habeat, ipsaque-met fit [Ed. pr. sit] ipsæ formæ, merito, quatenus in his contemplandis nativa voluptate se versat, eatenus libera secum habitat. Qui vero corpus et externa curiose colit, corpori, hominibus, fortunæ servit. Actio atque passio inter se opponuntur. Omnis igitur motus noster, qui incitamentum ex corporea humanaque passione habuit, passio quædam est et servitus. Denique natura ipsa vitæ mundi quasi maga imagines ipsius boni, veri, pulchri ubique fingit, velut escas, quibus animas hinc mundo per voluptatem, avaritiam, inanem gloriam deditis fallit, et quasi mancipia detinet atque trahit.

Sola itaque contemplatio reliqua est, quæ ritu magico [subduci] irretiri non possit: nullus enim attrahitur ad se ipsum. Unus namque existit, ipseque est id ipsum spectaculum quod speculatur atque ratio non seducta: sed quod rite agendum est, id agit, suique ipsius vitam et opus agit. Illic autem non agit animus quod suum est, neque ratio præbet exordium, sed initium ibi ab irrationali parte traditur, regulæque agendi sunt a passione propositæ. In appetitu procreationis curaque liberorum manifestus apparet attractus: similiterque in omnibus quæ suavitate quadam alliciunt appetentes. Actiones quoque tum quæ per iram absque ratione moventur, tum quæ incitantur cupiditate, civilis quoque gubernationis aviditas et studium imperandi, significant dominandi cupiditatem [nobis incitatum] in nobis insitam jam incitare. Tum vero studia imperandi huc potissimum tendentia, ne injuriæ nobis ab aliis inferantur, a metu ducunt originem: quæ autem ut ipsi plus aliis reportemus, a cupiditate ducuntur. Quæ denique necessitati utilitatique

439 γοήτευται. Οἶδε γὰρ τὴν ἀνάγκην, καὶ οὐ πρὸς τὸ τῆδε βλέπει, οὐ
 Α δὲ πρὸς ἄλλα ὁ βίος· ἀλλὰ τῇ τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης βία, καὶ
 τῇ πρὸς τὸ ζῆν τῶν ἄλλων ἢ καὶ αὐτοῦ οἰκειώσει. Δοκεῖ γὰρ εὐλογον
 ἴσως, μὴ ἐξάγειν ἑαυτὸν διὰ τὴν οἰκειώσιν, ὅτι οὕτως ἐγοητεύθη. Εἰ
 δὲ τὸ ἐν ταῖς πράξεσιν ἀγαπήσας καλὸν τὰς πράξεις αἰρεῖται, ἀπα- 5
 τηθεὶς τοῖς ἴχνεσι τοῦ καλοῦ, γεγοήτευται, τὸ περὶ τὰ κάτω καλὸν
 Β διώκων. Ὅλως γὰρ ἢ περὶ τὸ εἰκόδς τῷ ἀληθεῖ πραγματεία καὶ ὀλκῆ
 εἰς αὐτὸ πᾶσα, ἡπατημένου ἐξ ἐκείνων τῶν ἐπ' αὐτὰ ἐλκόντων. Τοῦτο
 δὲ ἢ τῆς φύσεως γοητεία ποιεῖ· τὸ γὰρ οὐκ ἀγαθὸν ὡς ἀγαθὸν διώ-
 κειν ἐλχθέντα τῷ ἐκείνου εἶδει ἀλόγοις ὀρμαῖς, τοῦτό ἐστιν ἀγομένου 10
 ὅπου μὴ ἤθελεν οὐκ εἰδότος. Τοῦτο δὲ τί ἂν τις ἄλλο ἢ γοητεῖαν εἴ-
 ποι; μόνος οὖν ἀγοήτευτος, ὃς ἐλκόμενος τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ μέρεσι,
 C τούτων οὐδὲν ἀγαθὸν λέγει εἶναι, ὧν ἐκείνα λέγει, ἀλλὰ μόνον ὃ οἶ-
 δεν αὐτός οὐκ ἡπατημένος, οὐδὲ διώκων, ἀλλ' ἔχων· οὐκ ἂν ἔλκοιτο
 οὖν οὐδαμῶ.

15

A Ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων ἀπάντων ἐκείνο φανερόν, ὅτι ὡς ἕκαστον

1. βλέπει] Cod. Darm. et Med. A. μίλ-
 σει, sed Med. A. in marg. γρ. βλέπει.
 4. ὅτι οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτως
 cum Marc. A. Quod recepimus.
 5. καλὸν] Cod. Vat. καί.
 7. ἢ περὶ] Marc. A. εἰ περὶ.
 ἢ. ὀλκῆ] Cod. Ciz. ἢ ὀλκῆ. Vat. ἢ ὀλκῆ,
 ut paullo superius.
 10. εἶδει] Cod. Vat. ἄδει.

ib. ἀγομένου] Vill. ἀγομένον.
 11. ἤθελεν] Codd. Darm. et Med. A. (hic
 supra lin. ut Ed.) ἤλεθεν.
 12. οὖν ἀγοήτευτος] Cod. Ciz. μὲν οὖν.
 Vat. ut supra γοήτευτος.
 13. εἶναι λέγει] Codd. omnes λέγει εἶναι.
 cum Vill. Pro seq. ὧν Codd. Med. A. et
 Vat. habent ὡς. Sed Med. A. supra lin.

ab al. m. ὧν.
 14. οὐκ ἂν] Codd. omnes οὐκ ἂν οὖν, ut
 legit Fic.
 ib. ἔλκοιτο—ἀπάντων] Hæc desunt in
 Cod. Ciz. Vocem οὐ post ἔλκοιτο omitunt
 etiam Codd. Darm. Marcc. et Vat. Nos
 eam delevimus, vel potius οὖν, quod est in
 Codd. ante ἔλκοιτο, hic reposuimus.

serviunt, naturæ indigentiam implere conantes, plane ostendunt ipsam naturæ vim nos studio vivendi prorsus conciliantem. Si quis autem obijciat actiones circa honesta versantes non esse magico ritu deductas, alioquin contemplationem quoque pulchrorum tali quadam conditione [subduci] trahi respondendum est si quis actiones honestas sequatur ut necessarias, spectans videlicet aliud quiddam vere pulchrum, hunc nequaquam magicis modis illaqueari. Novit enim necessitatem, neque ad id quod nostris inest actionibus aspicit, neque ad alia huic vita dirigitur: nisi forte [per partem ipsius irrationali] vi quadam humanæ naturæ, et naturali familiaritate nos cum vita vel aliorum vel nostra conciliante, hic irretitus esse dicatur. Videtur enim forte rationale non educere se ipsum e vita ob quandam cum vita necessitudinem nobis maxime propriam, qua penitus occupamur: Sin autem vir rebus gerendis deditus ipsa pulchritudine rerum ejusmodi sit contentus, ideoque eligat actiones, hic jam deceptus ipsius pulchri vestigiis quasi veneficiis est irretitus: unde pulchritudinem rebus inferioribus insitam studiose prosequitur. Omnino enim negotiatio omnis circa id quod est si-

mile vero, tractusque ad hoc ipsum omnis, est quidam raptus ingenii ab his decepti ad se rapi-entibus. Id vero ipsa naturæ magica [subductio] attractio facit. Sequi enim velut ipsum bonum quod non est ipsum bonum, dum quis specie ipsius allicitur, impetitive irrationali prorumpit, passio quædam est ingenii clam quo nolebat attracti. Hoc autem quidnam aliud præter raptum quendam magicum esse dicemus? Solutus ergo maleficiis ejusmodi minime rapitur, qui per alias sui partes tractus nihil talium affirmat bonum, quæ illis bona videntur: sed solum quod ipse novit, neque deceptus, neque sequens, sed jam possidens. Hic itaque nusquam trahitur.

XLV. Homo non solum tanquam mundi pars quadam fataliter agit, patiturque multa, sed etiam substantiam habet propriam naturaliter quidem, partim superioribus, partim inferioribus cognatam: ac libero motu potest insuper affectionem et habitum inducere, tam cum superioribus, quam cum inferioribus congruentem.

Ejusmodi habitus fit animo tandem quasi natura, cujus instinctu sub divino judicio fertur in sortem atque locum, aut superis, aut inferis competentem.

Ex omnibus quæ dicta sunt manifestum est,

τῶν ἐν τῷ παντὶ ἔχει φύσεως καὶ διαθέσεως, οὕτω τοι συντελεῖ εἰς⁴³⁹
τὸ πᾶν, καὶ πάσχει καὶ ποιεῖ. Καθάπερ ἐφ' ἐκάστου ζώου ἕκαστον
τῶν μερῶν, ὡς ἔχει φύσεως καὶ κατασκευῆς, οὕτω πρὸς τὸ ὅλον συν-
τελεῖ καὶ ὑπουργεῖ, καὶ τάξεως καὶ χρείας ἠξίωται. Δίδωσί τε τὸ
5 παρ' αὐτοῦ, καὶ δέχεται τὰ παρὰ τῶν ἄλλων, ὅσων αὐτῷ δεκτικὴ ἢ B
φύσις· καὶ οἶον συναίσθησις παντὸς πρὸς πᾶν, καὶ εἰ ἕκαστον δὲ
τῶν μερῶν καὶ ζῶων ἦν, εἶχεν ἂν καὶ ζώου ἔργα, ἕτερα ὄντα τῶν τοῦ
μέρους. Καὶ δὴ κάκεινο ἀναφαίνεται, ὅπως τὸ καθ' ἡμᾶς ἔχει, ὡς
ποιοῦντές τι καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ παντὶ, οὐ μόνον ὅσα σῶμα πρὸς σῶμα
10 καὶ πάσχον αὐτὰ τοιαῦτα, ἀλλ' ἔτι καὶ τὴν ἄλλην αὐτῶν φύσιν C
εἰσφερόμεθα συναφθέντες τοῖς συγγενέσιν, οἷς ἔχομεν πρὸς τὰ συγ-
γενῆ τῶν ἔξω· καὶ δὴ καὶ ψυχαῖς ἡμῶν καὶ διαθέσεσι συναφεῖς γιγνώ-
μενοι· μᾶλλον δὲ ὄντες πρὸς τε τὰ ἐφεξῆς ἐν τῷ δαιμονίῳ τόπῳ καὶ
τὰ ἐπέκεινα αὐτῶν, οὐκ ἔστιν ὅπως λαυθάνομεν, ὁποῖοί τινες ἐσμέν.
15 Οὐ τοίνυν οὐδὲ τὰ αὐτὰ πάντες δίδομεν, οὐδὲ ταῦτὸν δεχόμεθα. Ὁ
γὰρ μὴ ἔχομεν, πῶς ἂν μεταδοίημεν ἄλλῳ οἶον ἀγαθόν; οὐδ' αὖ τῷ
μὴ δεκτικῷ ἀγαθοῦ ἀγαθόν τι κομιοῦμεθα. Τὴν οὖν αὐτοῦ τις κακίαν⁴⁴⁰
συνάψας ἐγνώσθη τε ὅς ἐστι, καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν ὥσθη, εἰς
ὃ ἔχει, καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐντεῦθεν ἀπαλλαγεῖς εἰς ἄλλον τοιοῦτον τό-
20 πον φύσεως ὀλκαῖς. Τῷ δὲ ἀγαθῷ αἶτε λήψεις, αἶτε δόσεις, καὶ αἰ
μεταθέσεις, ἄλλαι· ὥσπερ ἐκ μηρίνων ὀλκαῖς τισι φύσεως μετατι-
θεμένων. Οὕτω θαυμαστῶς ἔχει δυνάμεως καὶ τάξεως τόδε τὸ πᾶν, B

1. τοι συντελεῖ] Cod. Vat. τοίνυν τελεῖ.

3. οὕτως] Codd., excepto Darm. omnes, οὕτω cum Vill.

4. Δίδωσι δέ] Cod. Vat. δίδωσί τε: quod recepi.

5. ὅσων αὐτοῦ] Codd. Med. B. Vat. ὅσων αὐτῷ: et sic correxi.

8. κάκεινο] Cod. Vat. κάκεινος, sed corr.

in κάκεινο.

ib. ἀναφαίνεται] Cod. Med. B. ἂν ἀναφαίνεται.

ib. ἔχει, ὡς] Cod. Vat. ἔχει καὶ ὡς.

10. καὶ τὴν—εἰσφερόμεθα] Desunt hæc in Cod. Ciz. Pro ἔτι, Vill. ἀλλ' ἔτι: quod recepi.

13. πρὸς τε] Ita, excepto Darm., Codd.

omnes. Ed. πρό τι.

15. δίδομεν] Vill. δίδωμεν.

16. αὐτῷ] Cod. Vat. αὐτῷ cum Marc. A.

17. δεκτικῷ] Cod. Med. B. δεκτικοῦ.

18. τὴν αὐτοῦ] Cod. Vat. τὴν αὐτοῦ. Marc. αὐτοῦ, quod recepi.

20. αἰ μετατίσεις] Cod. Vat. omittit αἰ. Mox Med. B. τι pro τισι.

quicquid comprehenditur universo singulatim quemadmodum natura dispositioneque præditum est, sic ad universum conducere facereque et pati. Sicut et in quolibet animali unaquæque pars quemadmodum se natura affectioneque habet, ita confert ad totum atque subministrat, et tali quodam ordine usuque censetur. Tradit præterea ex se aliquid, et ab aliis accipit pro capacitate nature, ac velut consensus quidam toti inest ad totum, ac si pars quælibet esset animal, haberet utique animalis opera a partis ipsius operibus differentia. Proinde id quoque constat qualis sit nostra conditio: quemadmodum scilicet nos quoque in universo aliquid facimus, non so-

lum quæ corpus erga corpus facit et patitur, verum etiam alteram quandam nostram in medium naturam adducimus, copulati per cognata nobis insita cognatis extrinsecus existentibus: nempe animabus affectionibusque nostris efficiuntur: imo vero sumus contigui tum rebus infra nos proxime in loco dæmonico positis, tum rebus superioribus. Cumque sic affecti simus, nimirum quales simus latere non potest: Igitur neque omnes eadem exhibemus, neque accipimus eadem. Quod enim non possidemus, quoniam pacto præstare possumus aliis ceu bonum? Rursusque natura nequam boni capere quoniam modo bonum aliquid capiemus? Pravitatem igitur suam quisque, ad-

440 γιγνομένων ἀπάντων ἀψόφῳ κελεύθῳ κατὰ δίκην, ἣν οὐκ ἔστι φυγεῖν οὐδενί, ἧς ἐπάτει μὲν ὁ φαῦλος οὐδέν, ἄγεται δὲ οὐκ εἰδὼς οἱ δεῖ ἐν τῷ παντὶ φέρεσθαι. Ὁ δ' ἀγαθὸς καὶ οἶδε, καὶ οὐ δεῖ, ἄπεισι, καὶ γινώσκει πρὶν ἀπιέναι, οὐ ἀνάγκη αὐτῷ ἐλθόντι οἰκεῖν, καὶ εὐελπίς ἐστιν, ὡς μετὰ θεῶν ἔσοιτο. Ἐν μὲν γὰρ ὀλίγῳ ζῶῳ σμικραὶ τῶν 5 C μερῶν αἱ μεταβολαὶ καὶ συναισθήσεις, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ τὰ μέρη ζῶα εἶναι, εἰ μὴ που ἐπὶ βραχὺ ἐν τισιν. Ἐν δὲ τῷ ἐν ᾧ διαστάσεις τε τοσαῦται, καὶ ἕκαστον τῶν ἐν αὐτῷ χάλασιν ἔχει, καὶ ζῶά ἐστι πολλὰ, τὰς κινήσεις δεῖ καὶ τὰς μεταστάσεις μείζους εἶναι. Ὁρῶμεν δὲ καὶ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα ἐν τάξει μετα- 10 D τιθέμενα, καὶ μετακινούμενα. Οὐ τοίνυν ἄλογον οὐδὲ τὰς ψυχὰς μετατίθεσθαι, μὴ τὸ αὐτὸ αἰεὶ ἦθος σωζομένης, ταπτομένης δὲ ἀνάλογον ὧν ἐπαθον· καὶ ποιούσι τάξιν οἶον κεφαλῆς, τὰς δὲ οἶον ποδῶν λαβούσας πρὸς τὸ πᾶν σύμφωνον· ἔχει γὰρ καὶ αὐτὸ διαφορὰς πρὸς τὸ ἄμεινόν τε καὶ χεῖρον. Ἡ δ' ἀν μῆτε τὸ ἄμεινον τὸ ἐνταῦθα αἰ- 15 ρῆται, μῆτε τοῦ χείρονος μετέχουσα ἦ, ἄλλον τόπον καὶ καθαρὸν ἡ- E λάξατο, τοῦτον δὲ εἴλετο λαβούσα. Αἱ δὲ κολάσεις ὥσπερ νενοσηκό-

2. οἱ δεῖ] Codd. Ciz. et Vat. οἶον δεῖ.

3. ἄπεισι] Cod. Darm. ἄπασσι. Vat. ἄπει-

σι.

4. ἀπιέναι, οὐ] Cod. Vat. ἀπιέναι ὄν.

5. θεῶν] Cod. Ciz. θεόν.

7. μὴ σου] Cod. Med. B. μὴ πω.

ib. ἐπὶ βραχὺ] Cod. Vat. ἐν βραχεῖ.

9. δεῖ καὶ] Cod. Ciz. δεῖ καὶ.

11. καὶ μετακινούμενα] Marc. A. omittit hæc. Mox Vill. τὴν ψυχὴν.

12. ταπτομένης—ὧν δὲ ἐπαθον.] Hæc duo vocabula absunt a Codd. Ciz. et Vat. In Codd. Marc. B. Med. A. B. abest, quod sequitur, δὲ, sed in Cod. Med. A. supra lin. ab al. m. additum est. Ego delevi.

13. οἶον] Codd., excepto Darm., omnes cum Vill. οἶον ποδῶν quod addidit: sed in Cod. Med. A. posterior vox ab al. m. deleta est: in Marc. B. a sec. demum manu addita.

15. τὸ ἐνταῦθα] Omissa sunt hæc in Cod. Vat. Mox Marc. A. τὸν καθαρόν.

libens et quisnam sit deprehenditur, et pro natura sua in id quod habet impellitur, tum apud nos, tum hinc in locum alium profectus similem quodam tractu naturæ. Vir autem probus accipit, dat, permutatur alia ratione, singulis videlicet translatis quo decet tractibus naturæ quibusdam quasi funibus. Tam mirabilem universum hoc potestatem habet et ordinem, in quo quidem silenti quodam occultoque jussu et via juste omnia dispensantur sub divino iudicio, cuius sententiam nulli prorsus licet effugere: quam quidem malus intelligit nullus, sed fertur tantum inscius in quam potissimum decet partem universi transferri. At vir bonus et novit, et quo oportet accedit, et antequam accedat, præsentit ubi post accessum sibi necessario sit habitandum, bonaque spe vivit, se quandoque cum Diis ipsis habitaturum. In parvo quidem animali parvæ quoque sunt mutationes partium et consensus exigui, neque in eo partes ipsæ sunt animalia,

nisi forte in nonnullis ad breve. At in eo animali in quo tam ingentia sunt intervalla, et quodlibet suorum inclinationem et permutationem quandam subit, animaliaque insunt multa, necessarium est motus translationesque esse majores. Videmus profecto solem, lunam, stellas omnes ordine certo transferri, situmque mutare. Non igitur dissonat rationi animas quoque ab alio loco ad alium transmutari, non eundem semper servantes morem, ordinatas denique et ut affectionibus suis convenit congrua proportione dispositas: dum videlicet aliæ vicem quasi capitis obtinent, aliæ vero pedum, vicem inquam congruam universo. habet enim et hoc differentias ad melius atque deterius. Si qua vero anima neque quod hic est melius eligit, neque inquinatur deteriore, ad locum alium commutatur, et purum quem elegerat quandoque consecutura. Punitiones vero animarum tales sunt, quales partium ægrotarum, ubi aliæ fomentis alligantur, aliæ circumciduntur.

των μερῶν, τῶν μὲν ἐπιστύψεις φαρμάκοις, τῶν δὲ ἐξαιρέσεις, ἢ καὶ⁴⁴⁰
 ἀλλοιώσεις, ἵνα ὑγιαίνῃ τὸ πᾶν ἐκάστου διατιθεμένου οὐ δεῖ. Τὸ δ'
 ὑγιεινὸν τοῦ παντὸς ἀλλοιούμενου, τοῦ δὲ ἐξαιρουμένου ἐντεῦθεν, ὡς
 ἐνθαδὶ νοσοῦντος, οὐ δὲ μὴ νοσήσει τιθεμένου.

1. ἐπὶ στύψεις] Codd. Ciz. Darm. Vat. στύψεις. Illud recepi. Vill. νοσήσει τιθεμένου. Marc. C. νοσήσαντι
 Marcc. et Vill. ἐπιστύψεις. Med. B. ἐπι- 2. ὑγιαίνῃ] Marc. A. ὑγιαίνοι. Mox
 θιμίνου.

tur, vel expurgantur, aliae qualitatibus permu-
 tantur, ut sanum sit totum, singulis ubi expedit
 rite dispositis. Sanitas enim totius spectatur in
 primis, hoc obligato, illo potius qualitatibus per-

mutato, alio autem hinc expulso quasi hic lan-
 guente, illuc vero translato, ubi minime lan-
 gueat.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Δ.

ΛΟΓΟΣ Ε.

P L O T I N I

ENNEAD. QUARTÆ.

LIBER V.

ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ ΑΠΟΡΙΩΝ ΤΡΙΤΟΝ, Η ΠΕΡΙ ΟΨΕΩΣ.

De dubiis animæ, vel de visione.

44^I ΕΠΕΙ δὲ ὑπερεθέμεθα σκέψασθαι, εἰ, μηδενὸς ὄντος μεταξὺ, ἔστιν ὄρα̂ν, οἷον ἀέρος ἢ ἄλλου τινὸς τοῦ λεγομένου διαφανοῦς σώματος, 10
νῦν σκεπτέον. Ὅτι μὲν οὖν διὰ σώματός τινος δεῖ τὸ ὄρα̂ν, καὶ ὅλως
B τὸ αἰσθάνεσθαι γίγνεσθαι, εἴρηται· ἄνευ μὲν γὰρ σώματος πάντη ἐν
τῷ νοητῷ τὴν ψυχὴν εἶναι. Τοῦ δὲ αἰσθάνεσθαι ὄντος ἀντιλήψεως

7. ΨΥΧΗΣ ΑΠΟΡΙΩΝ ΤΡΙΤΟΝ] Cod. et Vat.
Vat. ἀποριῶν ψυχῆς, omisso τρίτον. 11. νῦν] Cod. Ciz. οὖν. Idem mox omit-
9. ΕΠΕΙ δὲ] Cod. Ciz. ἐπειδὴ. tit τὸ ante ὄρα̂ν.
ib. ὄντος] Abest hæc vox a Codd. Ciz. 12. εἴρηται] Codd., excepto Darm., om-

nes γίγνεσθαι εἴρηται. Quod recepi.
ib. μὲν γὰρ] Cod. Vat. omittit μὲν. Mox
margo edit. habet ὄντως pro ὄντος.

I. Sentire est percipere corporea singulatim per instrumenta corporea. In perceptione sensuali deprehendimus externorum corporum qualitates aut actus usque ad animam, vel circa animam quodammodo pervenire, nec non quandoque vim actumque animæ ad corporea se porrigere. Quod quidem fieri nullo modo posset, nisi anima proportionem quandam ad hæc haberet: hanc vero non habet, nisi ipsa per vim vegetalem suo quodam pacto formet manifestum corpus et præcipue spiritum: atque ita sibi conformet, ut vis ejus actusque per hoc suum corpus quasi instrumentum ad externa quandoque se porrigat, et externorum motus ad hoc veniendo quodammodo videantur ad animam pervenisse. Denique ut visus percipiat rem videndam, non opus est foris corpore medio, quasi ad videndum necessario adjuvante: sa-

tis enim per se visus oculusque natura paratus est, ut versetur circa luminosum, atque hoc vicissim circa visum. Corpus vero medium, si quidem opacum est, impedit: sin diaphanum, hoc tantum habet, ut visioni non obstat sicut solet opacum, absque hoc ergo forte videbitur.

QUONIAM vero investigare [constituimus], distulimus numquid videre possimus, si nihil sit medium, eum aër aliudve perspicuum corpus inter oculum atque id, quod est videndum, operæ pretium est hoc ipsum in præsentia prosequi. Principio quod per corpus aliquod oporteat videre et omnino sentire jam dictum est: nam animam absque corpore prorsus in mundo intelligibili vivere. Cum vero sentire sit percipere non

οὐ νοητῶν, ἀλλὰ αἰσθητῶν μόνον, δεῖ πως τὴν ψυχὴν συναφῇ γενο-⁴⁴¹
 μένην τοῖς αἰσθητοῖς διὰ τῶν προσομοίων κοινωνίαν τινὰ πρὸς αὐτὰ
 γνώσεως ἢ παθήματος ποιείσθαι· διὸ καὶ δι' ὀργάνων σωματικῶν ἢ
 γνῶσις. Διὰ γὰρ τούτων οἶον συμφυῶν ἢ συνεχῶν ὄντων, οἶον εἰς ἓν
 5 πῶς πρὸς αὐτὰ τὰ αἰσθητὰ ἰέναι, ὁμοπαθείας τινὸς οὕτω πρὸς αὐτὰ C
 γιγνομένης. Εἰ οὖν δεῖ συναφὴν τινὰ πρὸς τὰ γιγνώσκόμενα γίγνε-
 σθαι, περὶ μὲν τῶν, ὅσα ἀφῆ τι γιγνώσκεται, τί ἂν τις ζητοῖ; περὶ
 δὲ τῆς ὀράσεως, εἰ δὲ καὶ περὶ τῆς ἀκοῆς ὕστερον· ἀλλὰ περὶ τοῦ
 ὀρᾶν εἰ δεῖ τι μεταξὺ εἶναι σῶμα τῆς ὄψεως καὶ τοῦ χρώματος· ἢ
 10 νύττοι κατὰ συμβεβηκὸς ἂν τὸ μεταξὺ σῶμα, συμβάλλεται δὲ οὐδὲν D
 πρὸς ὄρασιν τοῖς ὀρώσιν. Ἄλλ' εἰ πυκνὰ μὲν ὄντα τὰ σώματα, ὥσπερ
 τὰ γεηρὰ, κωλύει ὀρᾶν ὅσῳ δὲ λεπτότερα αἰεὶ τὰ μεταξὺ μᾶλλον ὀρώ- 442
 μεν· συνεργὰ ἂν τις τοῦ ὀρᾶν, τὰ μεταξὺ θείη, ἢ οὐ εἰ συνεργὰ, οὐ
 κωλυτικά· ταῦτα δὲ κωλυτικά ἂν τις εἴποι. Ἄλλ' εἰ τὸ πάθος πρό-
 15 τερον τὸ μεταξὺ παραδέχεται, καὶ οἶον τυποῦται. Σημεῖον δὲ τὸ, εἰ
 καὶ ἔμπροσθέν τις ἡμῶν ἔσται ἢ πρὸς τὸ χρῶμα βλέπων, κἀκείνον
 ὀρᾶν, πάθους ἐν τῷ μεταξὺ μὴ γενομένου, οὐδ' ἂν εἰς ἡμᾶς τοῦτο B
 ἀφικνοῖτο· ἢ οὐκ ἀνάγκη τὸ μεταξὺ πάσχειν, εἰ τὸ πεφυκὸς πάσχειν
 ὁ ὀφθαλμὸς πάσχει· ἢ εἰ πάσχοι, ἄλλο πάσχει· ἐπεὶ οὐδ' ὁ κάλαμος

1. μόνον, δεῖ πως] Ed. μόνον δεῖ, πῶς.
 Distinctionem correximus ex Cod. Vat.
 accentum in voce πως abieciimus praevente
 Cod. Ciz. cum Marc.
 3. διὸ καὶ δι'] Cod. Med. B. omittit καί.
 4. ἐν πως] Ita Codd. Marc. Ciz. et
 Vat. Reliqui cum Ed. ἐν πῶς.
 5. αἰσθητῶν] Cod. Med. B. αἰσθητικά.
 ib. ὁμοπαθείας] Cod. Med. B. ὁμοιστα-

θείας cum Marc. A.

6. γιγνώσκόμενα] Cod. Vat. γινόμενα.
 10. νύττοι] Cod. Med. A. νύττι, supra
 lin. ab al. m. oi. Marc. A. ἢ νῦν σοι.
 12. λεπτότερα] Cod. Vat. λεπτομερέ-
 στερα.
 13. ἢ οὐ] Cod. Darm. si οὐ. Med. A.B.
 Marc. A. Vat. ἢ εἰ οὐ. Quam voculam

addidi.

14. πρότερον τοῦ] Codd. Ciz. Marc. A.
 Med. B. Vat. τὸ pro τοῦ. quod recepi.
 16. κἀκείνον] Cod. Ciz. κἀκίνο.
 17. γενομένου] Cod. Vat. γινόμενου cum
 Marc. A.
 19. εἰ πάσχοι] Codd. Med. B. Marc. A.
 Vat. πάσχοι. Et sic correxi.

quidem intelligibilia, sed sensibilia tantum, oportet animam factam quodammodo contiguam sensibilibus, per quaedam jam sibi familiaria communionem quandam ad hanc cognitionis vel passionis inire: quapropter et per instrumenta corpora ejusmodi cognitio fit. Per hanc enim quasi cognata sive continua, quasi in unum quodammodo ad ipsa sensibilia oportet accedere, compassione quadam ad ipsa ita jam facta. Quod ergo necessarium sit contactum quandam ad illa, que cognoscenda sunt, fieri, nimirum quantum spectat ad ea, que tactu quodam percipiuntur, nemo forsitan ambigat, de visione vero magis ambiguum. At utrum idem in audiendo necessarium sit, in sequentibus indagabimus. Nempe in presentia de visu tractandum est, numquid oporteat medium quiddam corpus esse inter visum atque colorem? Forte vero corpus ex con-

tingenti medium incidit, sed confert nihil videntibus ad videndum. At si corpora, quo densiora sunt eeu terrena, eo magis impediunt visionem, quo vero tenuiora sunt media, facilius pervidemus: poterit aliquis media hanc ad videndum conferentia dicere, aut si non conferentia, saltem non obstantia visioni: hanc autem aliquis obstantia dixerit. Sed numquid medium corpus passionem prius accipiat, et quasi formetur, est querendum. Signum vero hujus aliquis afferat, quod si quis ante faciem nostram sit, vel penes colorem aspiciens etiam videt, id ipsum vero ad nos usque minime perveniret, nisi passio quaedam medio fuisset illata: sed forte non necessarium est pati medium, dum quod passioni naturaliter est expositum, velut oculus patitur: aut si tunc medium patitur, aliud quiddam patitur: quandoquidem neque calamus medius inter piscem illum

44² ὁ μεταξὺ τῆς νάρκης καὶ τῆς χειρὸς, ὃ πάσχει ἢ χεῖρ· καὶ μὴν κἀκεῖ εἰ μὴ μεταξὺ ὁ κάλαμος εἶη καὶ ἡ θρίξ, οὐκ ἂν πάθοι ἢ χεῖρ. Ἡ τοῦτο μὲν καὶ αὐτὸ ἀμφισβητοῖτο ἂν· καὶ γὰρ εἰ ἐντὸς δικτύου γέν-
Cοιτο ὁ θηρευτῆς, πάσχειν λέγεται τὸ ναρκαῖν ἀλλὰ γὰρ κινδυνεύει ὁ
λόγος ἐπὶ τὰς λεγομένας συμπαθείας ἰέναι. Εἰ δὲ τοδὶ ὑπὸ τουδὶ 5
πέφυκε πάσχειν συμπαθῶς, τῷ τινα ὁμοιότητα ἔχειν πρὸς αὐτὸ, οὐκ
ἂν τὸ μεταξὺ ἀνόμοιον ὄν πάθοι, ἢ τὸ αὐτὸ οὐκ ἂν πάθοι· εἰ τοῦτο,
πολλῶ μᾶλλον μηδενὸς ὄντος μεταξὺ, πάθοι ἂν τὸ πεφυκὸς πάσχειν,
καὶ τὸ μεταξὺ τοιοῦτον ἦ, οἷον αὐτὸ καὶ παθεῖν τι.

Α Εἰ μὲν οὖν τοιοῦτόν ἐστι τὸ ὄραῖν, οἷον τὸ τῆς ὄψεως φῶς συναπ- 10
τειν πρὸς τὸ μεταξὺ φῶς μέχρι τοῦ αἰσθητοῦ, δεῖ μεταξὺ τοῦτο εἶναι
τὸ φῶς· καὶ ἡ ὑπόθεσις αὕτη τὸ μεταξὺ τοῦτο ζητεῖ· εἰ δὲ τροπὴν
ἐργάζεται τὸ ὑποκείμενον σῶμα κεχρωσμένον, τί κωλύει τὴν τροπὴν
εὐθὺς πρὸς τὸ ὄμμα ἰέναι, μηδενὸς ὄντος μεταξὺ; εἰ καὶ νῦν ἐξ ἀν-
Βάγκης ὅτε ἐστὶ, τρέπεταιί πως τὸ τῶν ὀμμάτων πρόσθεν κείμενον. 15

2. εἰ μὴ] Cod. Vat. omittit μὴ.

3. δικτύου] Cod. Ciz. δακτύλου.

4. ἀλλὰ γὰρ] Marc. A. ἀλλὰ καί.

7. ἢ τὸ—ἂν πάθοι] Desunt hæc in Cod.

Ciz.

8. ἂν τὸ—τὸ μεταξὺ] Desunt hæc in

Cod. Ciz.

9. παθεῖν τι] Cod. Ciz. τὸ παθεῖν.

11. τὸ μεταξὺ] Cod. Ciz. omittit μεταξὺ.

13. κεχρωσμένον] Codd. Marc. A. B. Med. B. Vat. κεχρωσμένον, quod legit Fic. nosque recepimus. Mox Marc. A. pro ὄμμα habet σῶμα.

14. εἰ καὶ] Cod. Ciz. omittit εἰ.

15. ὅτι ἐστὶ] Cod. Vat. ὅτ' ἐστὶ.

ib. τὸ πᾶν] Cod. Darm. τὰ πᾶν. In eod. Cod. leguntur post κείμενον hæc: ζῆται εἰς τὸ τέλος ἐνθα εὔρησι τὸ σημεῖον τοῦδε· καὶ οἱ

ἐκχέοντες δὲ τὰς ὄψεις, οὐκ ἂν, καὶ τὰ μὴ εὐθὺς, τὰ δὲ εἰ συλλέξαντο ἑαυτὰς ἐργαζομέ-
νων. Spectant nempe hæc adnotata ad finem Cod., in quem ea, quæ jam sequen-
tur, nescio quo casu, rejecta sunt. Werfer. Pro ἐκχέοντες Marc. A. ἔχοντες. In seqq. habet: ἀκολουθοῦν πάντως μεταξὺ τις εἶναι ἀλλὰ φοβοῦντο μὴ τίσιαι. Tunc omittit Οἱ δὲ—μεταξὺ.

stupefacientem nomine Narcem, atque manum patitur, quod manus ipsa patitur: tametsi hic quoque nisi calamus in medio situs, et seta sive capillus esset, manus minime pateretur. Forte etiam hoc est ambigendum: nam si intra rete sit piscator, patietur et stupefiet. Videtur autem hic sermo ad illas, quæ diætæ sunt compassiones, se conferre: nempe si hoc tale ab hoc tali naturaliter vicissim pati potest, ex eo, quod similitudinem ad ipsum quandam habet, non propterea, quod inter hæc medium est, patitur si dissimile fuerit: aut certe idem minime patietur. Quod si ita se habet, multo magis ubi nullum sit medium patietur, quod est naturaliter obnoxium passioni: tametsi medium tale fuerit, ut et ipsum aliquid patiatur.

II. *Inter visum atque visibile medium per se necessarium est lumen, vel commune externumque, vel proprium, sive oculi seu objecti natura valde lucentis: corpus autem non adeo necessarium inter hæc medium est. Visio fit potissimum, quia vel radius ab oculo visualis proficiscitur ad visibile, vel a visibili jam luminoso nonnihil procedit ad visum, vel utro-*

que simul pacto, et omnino quoniam tam oculus, quam visibile ita in natura mundi vivente sunt disposita, ut proprietatem habeant invicem valde conformem, per quam a se invicem facile moveantur, agantque mutuo, vel patiantur. Corpus igitur nec est per se necessarium ad emicantem ex oculo radium sustinendum atque perferendum, qui sine sustentaculo in rectum profluit naturaliter: nec ad lumen ita vehendum, sive sit lumen objecti, sive sit alienum: nec etiam ad compassionem inter visibile visumque complendam: satis enim per se mutua sunt exposita passioni: denique nec necessarium est aërem medium ab objecto colorari, figurarique modo ceræ, per quam passionem visus subinde similiter patiatur: alioquin ad cernendum non oporteret oculum ad objectum ipsum convertere procul positum. Satis enim foret oculum attingi a contigua nobis parte aëris jam formata. Omnino vero spirituales sub lumine visibilibus species pervenientes ad oculum absque aëris passione perveniunt.

Si ergo sic visio fiat, ut visus ipsius lumen cum lumine medio conjungatur usque ad sensibile, oportet hoc medium esse lumen, atque suppositio hæc medium id requirit: sin autem subiectum corpus coloratum aliquo modo medium

Καὶ οἱ ἐκχέοντες δὲ τὰς ὄψεις οὐκ ἂν ἔχοιεν ἀκολουθοῦν, τὸ πάντως⁴⁴²
 μεταξὺ τι εἶναι· εἰ μὴ φοβοῦντο μὴ πέσοι ἢ ἀκτίς· ἀλλὰ φωτός ἐστι,
 καὶ τὸ φῶς εὐθυποροῦν. Οἱ δὲ τὴν ἔνστασιν αἰτιώμενοι, δέοιντο ἂν
 πάντως τοῦ μεταξὺ. Οἱ δὲ τῶν εἰδώλων προστάται διὰ τοῦ κενοῦ
 5 λέγοντες διῦέναι, χώραν ζητοῦσιν ἵνα μὴ κωλυθῆ· ὥστε εἰ ἔτι μάλ- C
 λον οὐ κωλύσει τὸ μηδὲν εἶναι μεταξὺ, οὐκ ἀμφισβητοῦσι τῇ ὑποθέ-
 σει. Ὅσοι δὲ συμπαθεία τὸ ὄραν λέγουσιν, ἦττον μὲν ὄραν φήσου- 443
 σιν, εἴ τι μεταξὺ εἶη, ἢ κωλύοι καὶ ἐμποδίζοι, καὶ ἀμυδρὰν ποιεῖ τὴν
 συμπάθειαν· μᾶλλον δὲ ἀκόλουθον λέγειν, ποιεῖν πάντως ἀμυδρὰν
 10 καὶ τὸ συγγενὲς ἢ καὶ αὐτὸ πάσχον. Καὶ γὰρ εἰ σῶμα συνεχὲς ἐν
 βάθει ἐκ προσβολῆς πυρὸς καίοιτο, ἀλλὰ τὸ ἐν βάθει αὐτοῦ τῇ προσ-
 βολῇ τοῦ πρόσθεν ἦττον ἂν πάσχοι. Ἄλλ' εἰ ζῶου ἐνὸς μόρια εἶη B
 συμπαθῆ, ἂρ' ἂν ἦττον πάθοι ὅ, τι μεταξὺ τί ἐστιν; ἢ ἦττον μὲν ἂν
 πάθοι, σύμμετρον δ' ἂν εἶη τὸ πάθος ὅσον ἐβούλετο ἢ φύσις, κωλύ-
 15 οντος τὸ ἄγαν τοῦ μεταξὺ· εἰ μήπου τοιοῦτον εἶη τὸ διδόμενον, ὥστε
 ὅλως τὸ μεταξὺ μὴ πάσχειν· ἀλλ' εἰ συμπαθὲς τῷ ἐν ζῶον εἶναι, καὶ
 ἡμεῖς πάσχομεν, ὅτι ἐν ἐνὶ καὶ ἐνὸς, πῶς οὐ δεῖ ὅταν τοῦ πόρρω αἰ-
 σθησις ἢ, συνέχειαν εἶναι; ἢ τὴν συνέχειαν καὶ τὸ μεταξὺ, διὰ τὸ C
 τὸ ζῶον δεῖν συνεχὲς εἶναι; τὸ δὲ πάθος κατὰ συμβεβηκὸς συνεχοῦς,

1. δι' ἄς] Cod. Darm. δι' ἄς.

2. πέσοι] Codd. Ciz. et Med. A. πίση.

8. ἢ κωλύοι καὶ ἐμποδίζοι] Codd. Ciz. et

Vat. ἢ. Marc. A. ἢ. Posteriores κωλύει

καὶ ἐμποδίζοι. Correxī ἢ.

ib. ἀμυδρὰν ποιεῖ] Marc. B. ποιεῖ. Et

sic rescripsi.

10. ἢ καὶ] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat.

ἢ καὶ. Posterior pergit αὐτὸ αὐτό. Illud
 recepi.

ib. ἐν βάθει] Cod. Ciz. ἐν τῷ βάθει.

13. τί ἐστιν; ἢ] Cod. Vat. omittit τί

pergitque ἐστὶ, ἢ.

16. τῷ ἐν ζῶον] Cod. Ciz. τὸ pro τῷ.

17. τοῦ πόρρω] Cod. Ciz. αὐτοῦ πόρρω.

18. τὴν συνέχειαν] Ita Codd. omnes.
 Ed. interponit κατὰ.

ib. τὸ πό] Abest repetitum τὸ a Codd.

Ciz. Marc. A. et Med. B.

19. διῦ] Cod. Vat. διῦ.

afflicti atque permutat, quidnam prohibet permuta-
 tionem ejusmodi statim ad oeculum pervenire,
 etiam si nullum medium intervenerit? Siquidem
 nunc necessario quod intervenit, ob hoc ipsum
 quod intervenit, prius quam oculus permutatur.
 Proinde qui dicunt per quamdam visus ipsius ef-
 fusionem nos videre, nulla ratione adducuntur
 ad medium afferendum, nisi forte metuant, ne
 radius ipse decidat: sed radius naturam habet
 luminis, lumen autem recte diffunditur. Qui
 autem insistentiam quandam in causa visio-
 nis assignant, medio prorsus egebunt. At vero
 assertores simulachrorum affirmantes ea per va-
 cuum pertransire, expeditum exigunt locum, ne
 pervenire prohibeantur. Quapropter si multo
 minus impedientur, ubi nullum sit medium, ni-
 mirum presentem suppositionem in controver-
 siam minime trahent. Præterea quicumque com-
 passione quadam fieri asserunt visionem, minus

utique videre nos dicent si quod medium interci-
 derit: propterea quod hoc prohibebit impedi-
 que ipsam spectationem [imperfectiorem,] dum
 minorem reddet compassionem: imo vero con-
 sentanea ratione dicere possumus, medium ipsum
 etiam si cognatum sit, atque etiam patiens, com-
 passionem tamen illam debiliorem facere. Nam
 etsi corpus continuum in profundo ex accessu
 ignis uratur, tamen pars ejus posita in profundo
 accessione superioris partis minus utique patie-
 tur. Verum si animalis unius partes vicissim
 compatientes sint, numquid patientur minus, quia
 nonnihil sit medium? Forte patientur minus:
 nempe mediocris evadet passio quatenus natura
 voluerit: Quippe cum medium interpositum in-
 hibeat passionis excessum, nisi forte alicubi tale
 sit, quod infertur, ut medium nullo modo id pati
 queat. Caterum si totum propterea est compa-
 tiens, quod est unum animal, atque nos ideo pa-

443 ἢ πᾶν ὑπὸ παντὸς φήσομεν πάσχειν. Εἰ δὲ τόδε μὲν ὑπὸ τοῦδε, ἄλλο δὲ ὑπ' ἄλλου οὐ τὸ αὐτὸ, οὐκ ἂν δέοι τό τις τοῦ μεταξὺ πανταχοῦ. Εἰ οὖν ἐπὶ ὄψεως λέγοι τις δεῖσθαι, διὰ τί φατέον; ἐπεὶ οὐδὲ πανταχοῦ φαίνεται τὸ δι' αἴρος ἰὸν πάσχειν ποιοῦν τὸν αἶρα, ἀλλ' ἢ Δμόνον διαιρεῖν· οἶον, λίθος εἰ ἄνωθεν πίπτει, τί ἄλλο, ἢ οὐχ ὑπομέ- 5 νει ὁ ἀήρ; ἐπεὶ οὐδὲ τῇ ἀντιπεριστάσει εὐλογον, κατὰ φύσιν οὔσης τῆς φορᾶς· ἐπεὶ οὕτω καὶ τὸ πῦρ ἄνω, τῇ ἀντιπεριστάσει· ἀλλ' ἄτοπον· φθάνει γὰρ τὸ πῦρ τῇ αὐτοῦ κινήσει ταχεῖα οὔση τὴν ἀντιπερίστασιν τοῦ αἴρος. Εἰ δ' ὑπὸ τοῦ τάχους ταχύνεσθαι τις τὴν ἀντιπερίστασιν φησὶν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἂν γίγνοιτο, οὐκ εἰς τὸ ἄνωθεν· ἐπεὶ 10 Εκαὶ ἀπὸ τῶν ξύλων ἡ ὀρμὴ πρὸς τὸ ἄνω, οὐκ ὠθούντων. Καὶ ἡμεῖς δὲ κινούμενοι τέμνομεν τὸν αἶρα, καὶ οὐχ ἡ ἀντιπερίστασις ὠθεῖ· πληροὶ δὲ μόνον ἐφεπόμενος τὸ παρ' ἡμῶν κενούμενον. Εἰ οὖν τοῖς σώμασι διίσταται τοῖς τοιούτοις μηδὲν παθῶν, τί κωλύει καὶ ἄνευ διαστάσεως συγχωρεῖν παριέναι τοῖς εἰς ὄψιν εἶδεσιν; εἰ δὲ μηδὲ 15 πάρειςιν ὡς ἐν ῥοῇ τὰ εἶδη, τίς πάσχειν ἀνάγκη, καὶ δι' αὐτοῦ τὸ Επάθος πρὸς ἡμᾶς τῷ προπαθεῖν ἰέναι; Εἰ γὰρ τῷ προπαθεῖν τὸν αἶρα ἢ αἰσθησις ἡμῖν, οὐκ ἂν πρὸς αὐτὸ βλέποντες τὸ ὀρώμενον ἴδομεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ παρακειμένου ἔσχομεν ἂν τὴν αἰσθησιν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ

2. ἄλλο δι'] Cod. Med. B. ἄλλο δι.

3. λέγοι τις] Cod. Vat. λέγοιτό τις.

ib. ἴσπει οὐδέ] Cod. Ciz. ἴσπει οὐδέν.

5. ἄνωθεν πίπτει] Codd. Ciz. et Vat.

ἀνω. Posterior πίπτει.

7. φορᾶς] Ita etiam Cod. Med. A. sed ex corr. In Codd. Med. B. Marc. A. et

Vat. est φορᾶς.

8. φθάνει] Cod. Med. B. φθάνει.

10. γίγνοιτο] Cod. Vat. γένοιτο.

11. Καὶ ἡμεῖς] Cod. Ciz. ἀλλ' ἡμεῖς.

13. κινούμενον] Cod. Med. A. κινούμενον

cum Marc. A. Quod recepi.

15. δι' μηδὲ] Codd. Ciz. et Vat. δι' μή.

17. προπαθεῖν] Cod. Vat. bis προπαθεῖν. Priore loco Ciz. προπαθεῖν. Ante repetitam hanc vocem uterque Cod. habet τὸ προ τῷ.

18. ἴδομεν] Codd. Marc. A. Med. B. ἴδομεν. Vat. ἴδομεν. Illud recepinus.

timur, quoniam in uno uniusque sumus, cur non oporteat, quando sentitur aliquid procul positum, inesse continuitatem? Forte continuitatem quidem et medium ipsum oportet alicubi interesse, quia necesse sit animal esse continuum, passio vero per accidens est continui: alioquin omne ab omni pati fatebimur. Tum vero si hoc quidem ab hoc, aliud vero ab alio patitur, neque patitur idem, non erit opus ubique medio. Quod si in visione saltem aliquis opus esse dixerit, rationem assignare debet: quandoquidem non ubique apparet, quod procedit per aërem, inferre aëri passionem, sed dividere tantum: eum cum lapis cadit desuper, nihil aliud aëri videtur accidere, nisi quod cadentem non sustinet lapidem. Neque enim verisimile est, lapidem cadere per quandam circumfusi aëris subingressum, cum descensus ei sit naturalis, quoniam sic et ignis ascenderet per similem aëris subingressum, quod

dictu est absurdum. Ignis enim motus sui velocitate præcurrit aërem succedentem. Quod si quis dicat ipsa velocitate etiam aëris accelerari successum, attamen secundum accidens id eveniet, neque proprie sursum, quoniam et a lignis impetus fit in altum, nullo impellente crescentibus. Atqui et nos euntes dividimus aërem, neque tunc circumfusi aëris successio nos impellit, sed subsequens tantum aër quod nos vacuum reddimus, implet. Si ergo aër per corporum ejusmodi motum distantiam inter suas partes admittit, nihil aliud interea patiens, quidnam prohibet etiam absque distantia concedere speciebus transitum ad aspectum? Sin autem neque perveniunt quidem velut quodam fluxu species, quænam necessitas pati cogit? Atque per ipsum ad nos usque passionem, ex eo quod ille passus antea fuerit, pervenire? Si enim ex eo, quod aër antea patiatur, sensus efficeretur, certe non aspi-

θερμαίνεσθαι. Ἐκεῖ γὰρ οὐ τὸ πόρρωθεν πῦρ, ἀλλ' ὁ ἀήρ ὁ παρα- 443
 κείμενος θερμανθεὶς, θερμαίνειν δοκεῖ· ἀφή γὰρ τοῦτο· ἐν δὲ τοῖς
 ὀράμασιν οὐχ ἀφή· ὅθεν οὐδ' ἐπιτεθὲν τῷ ὄμματι τὸ αἰσθητὸν ὄραν
 ποιεῖ, ἀλλὰ φωτισθῆναι δεῖ τὸ μεταξῦ, ἢ ὅτι σκοτεινὸν ὁ ἀήρ· μὴ 444
 ὄντος δὲ τούτου σκοτεινοῦ, οὐδ' ἂν ἐδέησε φωτὸς ἴσως, τὸ γὰρ σκο-^A
 τεινὸν ἐμπόδιον ὃν τοῦ ὄραν δεῖ κρατηθῆναι τῷ φωτί. Τάχα δὲ ἂν
 καὶ προσαχθὲν τῇ ὄψει οὐχ ὀράται, ὅτι σκιὰν φέρει τὴν τοῦ ἀέρος
 καὶ τὴν αὐτοῦ.

Μέγιστον δὲ μαρτύριον τοῦ μὴ διὰ τοῦ ἀέρος παθόντος τὸ εἶδος ^A
 10 τοῦ αἰσθητοῦ ὄραν, καὶ τὰς τούτων μορφὰς, ὡσπερ διαδόσει, τὸ νύκ-

1. ἀλλ' ὁ] Cod. Vat. ἀλλὰ ὁ cum Marc. ἀφῆ γὰρ.

A. 2. ἀφῆ γὰρ] Cod. Vat. ἀφῆ γὰρ. Marce. 3. οὐχ ἀφῆ] Ita Cod. Vat. Sed cor-
 rectum ex ἀφῆ.

4. ἢ ὅτι] Marc. A. ὄν ὅτι.

6. τοῦ ὄραν] Codd. omnes, sed Darm.
 non nisi ab al. in., ὃν τοῦ ὄραν, quod recepi.

ciendo ad ipsum visibile cerneremus, sed e proxima nobis aëris parte sensum reportaremus, quemadmodum in calefactione contingit. In hac enim non remotus ignis, sed proximus calefactus aër calefacere nos videtur. Sed enim passio hæc ad tactum pertinet, in visione autem non fit tactus: ideo neque sensibile impositum oculis efficit visionem: sed illuminari medium necessarium est, forsitan quoniam aër est tenebrosus. Ac nisi esset obscurus, forsitan lumine non egeret: quod enim tenebrosum est, cum impediatur visionem, oportet lumine superari. Forte vero et ob hoc ipsum res videnda proxime adnota visui, nequaquam cernitur, quoniam secum affert quandam tum sui ipsius, tum aëris umbram.

III. Inter visum atque visibile non est necessarius aër medius ad hoc ipsum proprie, ut forma objecti imprimatur deinceps per partes aëris succedendo, unde tandem imprimatur et oculo. Ratio ad hoc prima paulo superius assignata est. Sequuntur duæ, quarum una est ejusmodi. Quando nocte profunda igniculum longissime distantem cernimus, non est putandum ex igniculo formam continuatis aëris partibus gradatim imprimi. Non enim potest hunc ita pingere, nisi et easdem partes illuminet, nec tamen illuminat eas: alioquin alia quoque multa in recto hoc spatio cerneremus. Ratio altera talis est. Si aër modo quodam suo, id est corporeo, a persona videnda pingatur, sequitur, ut exigua illa pars aëris pupilla proxima et æqualis, id duntaxat minimum de persona tota, quod præfert, ostendat oculo: nunc autem in qualibet aëris portiuacula totum videmus objectum. Denique aër nihil patitur ab illa specie, si qua mittitur ab objecto, sicut neque patitur ab ipso lumine, per quod mittitur: ab ipso, inquam, qua ratione lumen. Sic enim momento adest et abest, neque remanet illuminante subtracto, et est ubique to-

tum. Ex quo apparet lumen neque fieri propriam aëris qualitatem, nec esse re vera corporeum. Proinde incorporeum hoc non tam provenit ex corpore, quam vita mundi. Nam et quando ad longissimum spatium scintillam vides, exiguum locustæ sonum audis: et animalia quædam audiunt minima quæque: item apes et formicæ mellita olfaciunt remotissima: conchæ quin etiam distantia gustant: et torpedo piscis per longam sæpe virgam stupefacit te quasi tangens: non est existimandum, præsertim in superioribus a minimo quoque objecto longissimum spatium frangi, et materialiter affici: sed intervenire nescio quid quodammodo spiritale, quod per tam longum spatium agat in sensum, id est actum quandam specialem ab ipsa specie rei sentiendæ provenientem. A specie, inquam, non tam, quia in materia sit, quam quia a spiritali viæque dependet idea. Actum quoque specialem, inquam, et spiritalem, sive hic intro nos fiat in instrumento sensus, ut in tactu atque gustu, sive etiam extra nos in aëre, ut circa visum, auditum, olfactum: sive etiam a visu proveniat in objectum: qui sane actus in omnibus sentiendis fit ubique inter passionem etiam materialem ab objecto in aëre factam cuncta sensus inferiores. Fit igitur opportune tunc virtute quadam vitæ communis, cujus beneficio cuncta ligante tam facile a rebus distantibus et moretur sensus, et corpus conforme procul patitur a conformi. Quod etiam apparet in magia: et cælestia aliæque multa vires suas impatiunt remotissimis: denique vita mundi communis ita sensum hunc cum hoc sensibili temperat, ut, agente sensibili, moreatur sensus et agat, sicut in lyra, dum moretur hæc chorda, statim et contemperata moretur: et te clamante, paries conclamat sic expositus. De superioribus diligentius in commentariis Theophrasti tractamus.

Maximum vero argumentum est, non propterea cerni sensibilibus formas, quia jam aër illorum species per continuatam traductionem pati-

444

τωρ ἐν σκότῳ, πῦρ τε καὶ τὰ ἄστρα ὁράσθαι, καὶ τὰς τούτων μορφάς. Οὐ γὰρ δὴ φήσκει τις ἐν τῷ σκοτεινῷ τὰ εἶδη γενόμενα, οὕτω συνάψασθαι· ἢ οὐκ ἂν ἦν σκότος, τοῦ πυρὸς ἐλλάμψαντος τὸ αὐτοῦ εἶδος.

Β' Ἐπεὶ καὶ πάνυ πολλοῦ σκότου ὄντος, καὶ κεκρυμμένων καὶ τῶν ἄστρον καὶ τοῦ πυρὸς, καὶ τοῦ φωτὸς τοῦ παρ' αὐτῶν μὴ ἐλλάμπον- 5
τος, ἐκ τῶν φρυκτωρίων ὁράται τὸ πῦρ, καὶ ἐκ τῶν πύργων τῶν ταῖς ναυσὶ σημαίνοντων. Εἰ δὲ καὶ διῆναι τις λέγοι καὶ ἐν τούτοις τὸ πῦρ, ἐναντιούμενος τῇ αἰσθήσει, ἐχρήν τὴν ὄψιν τοῦ ἀμυδροῦ τοῦ ἐν τῷ ἀέρι, ποιεῖσθαι τὴν ἀντίληψιν, οὐκ ἐκείνου αὐτοῦ, οἷόν ἐστιν ἐναργές. Εἰ δὲ μεταξὺ σκότους ὄντος ὁράται τὸ ἐπέκεινα, πολλῷ μᾶλ- 10
C λον μηδενός. Ἄλλ' ἐκείνῳ ἂν τις ἐπιστήσειε, μὴ τῷ μεταξὺ μηδενὶ οὐκ ἔσται ὁρᾶν· οὐχ ὅτι μηδέν ἐστι μεταξὺ, ἀλλ' ὅτι ἡ συμπάθεια τοῦ ζώου ἀναιρεῖται πρὸς αὐτὰ, καὶ ἡ πρὸς ἄλληλα τῶν μερῶν τῷ ἐν εἶναι. Τούτῳ γὰρ ἔοικε καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι ὅπως οὖν εἶναι, ὅτι συμπαθὲς τὸ ζῶον τόδε τὸ πᾶν ἑαυτῷ. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, πῶς ἂν ἄλλο 15
ἄλλου τῆς δυνάμεως μετελάμβανε, καὶ μάλιστα τῆς πόρρω; τοῦτο
445 δὴ ἐπισκεπτέον, εἰ ἄλλος κόσμος ἦν καὶ ἄλλο ζῶον, μὴ συντελοῦν πρὸς τοῦτο, καὶ ὄψις ἦν ἐπὶ τοῖς νώτοις τοῦ οὐρανοῦ, εἰ ἐθεάσατο ἐκείνον ἐκ διαστήματος συμμέτρου, ἢ οὐδὲν ἂν εἶη πρὸς ἐκείνον τού-

1. πῦρ τε] Cod. Ciz. πῦρ τε εἶναι.
2. φησί] Codd., excepto Darm., omnes φήσκει: quod recepimus cum Fic.
3. ἢ οὐκ] Cod. Vat. omittit ἢ.
4. πολλοῦ] Cod. Ciz. πολλαχού.
- ib. καὶ τῶν] Cod. Med. B. omittit καί.
6. ταῖς ναυσὶ] Codd., præter Darm.,

- omnes τῶν ταῖς ναυσὶ, quod reduximus.
9. οὐκ ἐκείνου] Cod. Darm. καὶ οὐκ ἐκείνου. In seq. ex marg. Ed. pro σκότου re-
cepi σκότους.
11. ἐκείνῳ] Cod. Vat. ἐκίνο.
- ib. μὴ τῷ] Cod. Ciz. μὴ τό.
13. ἢ πρὸς] Marc. A. εἰ πρὸς: mox τοῦτο

- pro τούτῳ.
16. τοῦτο δὲ] Codd. Marc. A. Med. B. τοῦτο δέ.
18. νότοις] Cod. Ciz. νότοις.
- ib. εἰ ἐθεάσατο] Cod. Vat. εἰσθεάσατο.
19. ἐκείνον τούτῳ] Codd. Ciz. Marc. A. et Darm. ἐκίνον τούτῳ. Quod recepi.

endo susceperit, quod sub obscura nocte ignis et sidera, horumque formæ cernuntur: Neque auferet quispiam in aëre tenebroso impressas species sic ad oculum usque continuari, alioquin non essent tenebræ, ubi ignis illuminando suam speciem traderet. Quando etiam sub profundis tenebris occultentibus stellas et ignem horumque lumen prorsus impredientibus, interim ex specula facibusque prospicitur ignis, atque ex turribus, quæ signa navibus exhibent. Siquis autem in his quoque ignem transire dicat, repugnans videbit sensui, oportebit etiam minima quæque interim in aëre cerni, neque duntaxat ignem. Si ergo, tenebris in medio prohibentibus, tamen quod est ultra tenebras pervidemus, multo magis, ubi nullum sit medium, discernemus. Sed hic aliquis fortassis instabit, asserens, ubi nullum sit medium, videri nihil, non quidem ex eo proprie, quia desit medium: sed quoniam animalis

compassio ad hæc ipsa prorsus auferatur, consensusque partium inter se in eo, quod unum totum sit consistens. Videtur enim ob id sensus quomocunq; fieri: quoniam universum hoc animal sibi met ubique compatitur. Nisi enim foret tale, quoniam pacto aliud ab aliis etiam remotissimis vires acciperet? Hoc itaque consideratione dignum est: Si alter esset mundus, alterumque animal cum hoc nostro nullam habens communionem, essetque visus aliquis in cæli dorso, numquid ejusmodi visus ex spatio moderato mundum alterum sit visurus, an potius nullum huic futurum sit ad illum in agendo vel patiendo commercium? Sed de hoc tractabitur in sequentibus. Nunc vero id insuper aliquis afferre poterit testimonium, probans, non propterea fieri visionem, quia medium patiat: nempe si patitur aër, necessarium est conditione corpora pati, id autem est velut in cera imprimi figuram. Sic

τω ; ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὕστερον. νῦν δὲ, κάκεινο ἂν τις μαρτύραιτο εἰς
 τὸ μὴ τῷ πάσχειν τὸ μεταξὺ τούτῳ τὸ ὄραν γίγνεσθαι· εἰ γὰρ δὴ
 πάσχοι τὸ τοῦ αἵρος, σωματικῶς δήπουθεν ἀνάγκη πάσχειν· τοῦτο
 δέ ἐστιν οἶον ἐν κηρῷ τύπον γενέσθαι, μέρος δὴ δεῖ τοῦ ὄρατοῦ καθ' B
 5 ἕκαστον μόνιον τυποῦσθαι, ὥστε καὶ τὸ συναφὲς τῇ ὄψει μόνιον το-
 σοῦτον, ὅσον καὶ ἡ κόρη τὸ καθ' αὐτὸ μόνιον τοῦ ὄρατοῦ δέχοιτο ἄν.
 Νῦν δὲ πᾶν τε ὀράται, καὶ ὅσοι ἐν τῷ αἵρι, κατὰ γε τὸ κατ' ἀντικρὺν,
 ἕκ τε πλαγίων, ἐπὶ πολὺ ὀρώσιν, ἐγγύς τε καὶ κατόπιον οὐκ ἐπιπρο-
 σθούμενοι· ὥστε ἕκαστον μόνιον τοῦ αἵρος ὅλον οἶον τὸ πρόσωπον τὸ
 10 ὀρόμενον ἔχειν. Τοῦτο δὲ οὐ κατὰ σώματος πάθημα, ἀλλὰ κατὰ C
 μείζους καὶ ψυχικὰς, καὶ ζώου ἐνὸς συμπαθοῦς ἀνάγκας.

Ἄλλὰ τὸ συναφὲς τῆς ὄψεως φῶς πρὸς τὸ περὶ τὴν ὄψιν καὶ μέχρι A
 τοῦ αἰσθητοῦ πῶς ; ἡ πρῶτον μὲν τοῦ μεταξὺ αἵρος οὐ δεῖται, εἰ μὴ
 ἄρα τὸ φῶς οὐκ ἂν αἵρος ἄνευ λέγοιτο· οὕτω δὲ τοῦτο μεταξὺ κατὰ
 15 συμβεβηκός· αὐτὸ δὲ φῶς ἂν εἴη μεταξὺ οὐ πάσχον, οὐδ' ὅλως πά-
 θους ἐνταῦθα δεῖ· ἀλλ' ὅμως τοῦ μεταξὺ· εἰ δὲ τὸ φῶς οὐ σῶμα, οὐ
 σώματος. Καὶ δὴ οὐ πρὸς τὸ ὄραν ἀπλῶς δέοιτο ἂν τοῦ φωτὸς τοῦ B

1. μαρτύραιτο] Cod. Ciz. μαρτύρεται.
 3. τὸ τοῦ] Marc. A. τῷ τοῦ.
 4. τύπον] Marc. B. τύπω.
 5. συναφῆς] Cod. Med. B. συνεχίς.

7. κατ' ἀντικρὺν] Cod. Vat. καταντικρὺν.
 Ita idem mox ἐπιτολὸν conjunctim. Et in
 eodem constanter scribitur κατάφυσιν pro
 κατὰ φύσιν.

10. σώματος] Cod. Med. B. τοῦ σώμα-
 τος.

12. καὶ μέχρι] Cod. Ciz. omittit καὶ

igitur visibilis objecti pars certa in certa parte
 aëris figurabitur: Itaque pars aëris contigua visui
 tanta, quanta pupilla partem figuræ ipsius visi-
 bilis pro quantitate propria accipiet atque tradet.
 Nunc autem et videtur totum, et quoteunque
 sunt in aëre tum ex directo positi, tum etiam ex
 obliquo ad longum vident, stantes etiam inter se
 a tergo, modo ne alii undique aliis obstant. Ex
 quo apparet, quamlibet aëris particulam totum
 velut vultum in se inspectum habere. Id autem
 non fit corporeæ passionis conditione, imo secun-
 dum majores et animales, et animalis unius ubi-
 que sibiinet compatiētis necessitates.

IV. Si, quod medium necessarium est inter visum at-
 que visibile, id quidem non corpus est, sed lumen,
 vel nativum oculo sive visibili, vel alienum. Confert
 autem ad videndum non passio mediū oculique, sed
 actio quædam atque lumen. Tres hic de visu tangit
 opiniones. Una putat animam ita per radios visu-
 ales, sicut per capillos, sese propagare, vel manus:
 atque ita sensibile tangere, et id quidem absque re-
 flexione. Secunda, animam non propagari per ra-
 dios, sed eos quasi virgas extendere ad objectum,
 eosque ad animam inde reverberari. Tertia, lumen

figurari ab objecto, atque ita figuratum ad oculos
 pervenire. Circa primam ludit, secundam deridet,
 tertiam reprobat: et ubique tandem id molitur, tan-
 tam esse compatiētis conformitatem inter visum at-
 que visibile, ut satis circa se vicissim morcantur et
 agant, etiam si nulla passio contingat in medio, sicut
 neque patitur medium, vel saltem non tale quiddam
 patitur, quando tremente hac chorda altera contrem-
 miscit, oscitante hoc, oscitat ille, et imaginante ali-
 quid amicissimo, imaginatur interdum idem et alter
 amicus.

Sed continuum visionis lumen quomodo se ha-
 bet ad lumen visioni propinquum, et usque ad
 sensibile? Forte aëre quidem non indiget medio,
 nisi forsitan lumen absque aëre non dicatur: sic
 autem medium hoc est secundum accidens. Ip-
 sum vero lumen est medium minime patiens, et
 omnino hic non opus est passione, sed [forte duntaxat]
 tamen medio: quod si lumen non sit cor-
 pus, non est opus corpore medio. Atqui forte
 dixerit aliquis, non ad ipsam simpliciter visionem
 alieno opus esse lumine atque medio, sed ad hoc
 ipsum duntaxat, ut longinqua cernantur. Utrum
 igitur lumen absque aëre possit esse, nec ne, in
 sequentibus perquiremus. Nunc autem hoc in

445 ἄλλοτρίου καὶ μεταξὺ ἡ ὄψις, ἀλλὰ πρὸς τὸ πόρρω ὄραν. τὸ μὲν οὖν εἰ τὸ φῶς γένοιτο ἄνευ τοῦ ἀέρος, ὕστερον. Νῦν δὲ ἐκεῖνο σκεπτέον, εἰ μὲν γὰρ τὸ φῶς τοῦτο τὸ συναφές, ἔμψυχον γίγνεται, καὶ ἡ ψυχὴ δι' αὐτοῦ φερομένη, καὶ ἐν αὐτῷ γιγνομένη· ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἔνδον, ἐν τῷ ἀντιλαμβάνεσθαι δῆπουθεν ὅπερ ἐστὶν ὄραν, οὐδὲν ἂν δέοιτο 5
C τοῦ μεταξὺ φωτός, ἀλλ' ἀφή ἔσται εἰκόσ τὸ ὄραν, τῆς ὀρατικῆς δυνάμεως ἐν φωτὶ ἀντιλαμβανομένης, πάσχοντος οὐδὲν τοῦ μεταξὺ, ἀλλὰ γίγνεται τῆς ὄψεως φορὰ ἐκεῖ· οὐ δὲ ζήτητέον, πότερα τῷ διάστηματι τι εἶναι ἐκεῖ δεῖ πορευθῆναι τὴν ὄψιν, ἢ τῷ σῶμά τι εἶναι ἐν τῷ διαστήματι; καὶ εἰ μὲν τῷ σῶμα ἐν τῷ διαστήματι εἶναι, τὸ δι- 10
εἶργον εἰ ἀφαιρεθείη, τοῦτο ὄψεται· εἰ δ' ὅτι διάστημα ἀπλῶς, ἀργὴν δεῖ ὑποθέσθαι τὴν τοῦ ὀρατοῦ φύσιν, καὶ οὐδὲν δρῶσαν ὅλως. Ἄλλ'
446 οὐχ οἷόν τε· οὐ γὰρ μόνον ἡ ἀφή ὅτι ἐγγύς τι, λέγει καὶ ἄπτεται· ἀλλὰ τὰς τοῦ ἀπτοῦ πάσχουσα ἀπαγγέλλει διαφορὰς, καὶ εἰ μὴ δι-
εἶργοι τι, καὶν τοῦτο πόρρω ἦσθετο. Ἄμα γὰρ ὁ ἀήρ ὁ μεταξὺ καὶ 15
ἡμεῖς πυρὸς αἰσθανόμεθα, οὐκ ἀναμείναντες θερμανθῆναι ἐκείνον. Μᾶλλον γοῦν τὸ σῶμα θερμαίνεται τὸ στερεὸν, ἢ ὁ ἀήρ· ὥστε δι'
B αὐτοῦ μᾶλλον, ἀλλ' οὐ δι' αὐτό. Εἰ οὖν ἔχει δύναμιν εἰς τὸ δρᾶν, τὸ δὲ εἰς τὸ πάσχειν, ἢ καὶ ὀπωσοῦν ἡ ὄψις, διὰ τί ἄλλου δεῖται μέσου

1. ἡ ὄψις] Cod. Vat. ὄψις. Sed ἡ in στήματι.

4. γιγνομένη] Cod. Ciz. γιγνοσκομένη. Idem mox omittit καὶ ante ἐπί.

8. διάστηματι] Codd. Ciz. et Vat. δια-

9. σώματι] Cod. Darm. ut marg. Ed.

σῶμά τι et sic. Marcc. quod recepi.

10. εἰ μὲν τῷ] Cod. Darm. μὲν τῷ. Et

sic correxi.

14. ἀπαγγέλλει] Codd. Marc. A. Med.

B. ἀπαγγέλλει (sic).

16. ἀναμείναντες] Cod. Vat. ἀμείναντες.

primis investigemus. Profecto, si lumen hoc contiguum visui fit animatum, et anima per ipsum fertur, et in ipso viget quemadmodum et in intimo, nimirum in percipiendo quoquo modo quale est videre lumine medio non egebit, sed visio similis erit tactui, virtute videlicet videndi in lumine percipiente, dum medium nihil patitur, sed illac visus ipse perfertur. Ubi sane quaerendum est, numquid ex eo, quod illic est intervallum, oporteat procedere visum, an ex eo, quod in intervallo sit corpus? Ac si quidem ex eo, quod corpus in intervallo sit, si obstaculum hoc auferatur, perspicietur: sin autem ex eo, quod simpliciter ibi sit intervallum, visibilis ipsius naturam oportet supponere otiosam, et omnino nihil agentem. Sed enim hoc fieri nequit: tactus enim non solum nuntiat atque tangit, quod aliquid sit propinquum, sed etiam quasi passus tangibilis ipsius nuntiat differentias, ac nisi quid obstitierit, id etiam sentiat e longinquo. Simul enim medius aër atque nos percipimus ignem,

non expectantes ipsi, quoad aër ante fuerit calefactus. Magis ergo corpus calefit solidum, quam aër: quapropter per aërem potius, quam propter aërem incalescit. Si igitur sensibile ad agendum vim habet, hoc autem ad patiendum, vel etiam quomodocunque visus, cumam alio indigeat medio, in quod vim habeat ad agendum? Id enim nihil aliud foret, quam impedimento aliquo indigere. Jam vero quando solis lumen accedit, non prius oportet aërem, deinde nos, sed simul illuminari. Et prius quam propinquet visui, saepe dum etiam adhuc est alibi, nos videre contingit, quasi aër minime patiat: dum videlicet medium quidem hoc nihil est passum, et lumen nondum profectum, ad quod adhibere visum oportet. Et profecto penes hanc suppositionem difficile fuerit causam assignare, ob quam et quomodo nocte stellas ignemque cernamus. Sin autem manet quidem anima in se ipsa, indiget autem lumine, velut virga, per quam se porrigat, oportebit violentam fore perceptionem secundum

εἰς ὃ δύναται πρὸς τὸ ποιῆσαι; τοῦτο γὰρ ἐμποδίου ἐστὶ δεῖσθαι. 446
 ἐπεὶ καὶ ὅταν τὸ φῶς προσίῃ τὸ τοῦ ἡλίου, οὐ πρότερον δεῖ τὸν ἀέρα,
 εἶτα καὶ ἡμᾶς ἀλλ' ἅμα καὶ πρὶν ἐγγὺς τῆς ὄψεως γενέσθαι, πολλά-
 κισ ὄντος ἀλλαχοῦ, ὡς μὴ παθόντος τοῦ ἀέρος ἡμᾶς ὄραν, μεταξὺ
 5 ὄντος τοῦ μὴ πεπουθότος, καὶ τοῦ φωτὸς μήπω ἐλληλυθότος, πρὸς ὃ C
 δεῖ τὴν ὄψιν συνάψαι. Ἐπεὶ καὶ τὸ τῆς νυκτὸς ὄραν τὰ ἄστρα, ἢ
 ὄλως πῦρ, χαλεπὸν ταύτῃ τῇ ὑποθέσει ἀπευθῆναι. Εἰ δὲ μένει μὲν
 ἢ ψυχὴ ἐφ' ἑαυτῆς, φωτὸς δὲ δεῖται ὡς περ βακτηρίας πρὸς τὸ φθά-
 σαι, ἔδει τὴν ἀντίληψιν βίαιον καὶ ἀντερείδοντος εἶναι, καὶ τεταμέ-
 10 νου τοῦ φωτὸς, καὶ τὸ αἰσθητὸν τὸ χρῶμα ἢ χρώμα, ἀντιτυποῦν αἰ
 αὐτὸ εἶναι· οὕτω γὰρ διὰ μέσου αἰ ἀφαί. Εἶτα καὶ πρότερον ἐγγὺς D
 γέγονε, μηδενὸς μεταξὺ ὄντος τότε· οὕτω γὰρ ὕστερον τὸ διὰ μέσου
 ἄπτεσθαι ποιεῖ τὴν γνῶσιν οἶον τῇ μνήμῃ, καὶ ἔτι μᾶλλον συλλο-
 γισμῶ· νῦν δὲ οὐχ οὕτως. Ἄλλ' εἰ παθεῖν δεῖ τὸ πρὸς τὸ αἰσθητὸν
 15 φῶς, εἶτα διαδοῦναι μέχρις ὄψεως, ἢ αὐτὴ γίγνεται ὑπόθεσις τῇ ὑπὸ
 τοῦ αἰσθητοῦ, τὸ μεταξὺ πρότερον τρεπούση, πρὸς ἣν δὴ καὶ ἐν ἄλ-
 λοις ἠπόρηται.

Περὶ δὲ τοῦ ἀκούειν ἄρα ἐνταῦθα συγχωρητέον, πάσχοντος τοῦ A
 ἀέρος τὴν κίνησιν τὴν πρώτην, τὸν παρακείμενον ὑπὸ τοῦ τὸν ψόφου

1. ἐμποδίου] Cod. Ciz. ἐμπόδιον.

2. τὸ τοῦ] Cod. Ciz. omittit τό.

3. ἀλλ'] Cod. Vat. ἀλλά.

4. ὄντος] Cod. Med. B. ὄντας.

7. ὄλως] Cod. Ciz. ὄσπερ.

9. ἀντερείδοντος εἶναι] Cod. Ciz. vocem
 εἶναι post βίαιον habet.

10. ἢ χρώμα] Codd. Ciz. Med. B.
 Marc. A. et Vat. cum marg. Ed. ἢ χρώμα.
 Quod recepinus.

13. ἀπτεσθαι] Cod. Med. B. ἀπτεται.

ib. τῇ μνήμῃ] Cod. Med. B. τῆς μνήμης.

15. μέχρις] Ita Codd. Ciz. Marcc. et
 Vat. Sed Ed. cum rell. μέχρι.

ib. ἀπὸ τοῦ] Cod. Vat. ὑπό. Quod re-
 cepi.

16. ἦδη καὶ] Cod. Vat. δὴ καί. Et sic
 rescripsi.

18. ἄρα] Cod. Ciz. ἄρ'. Vat. ἄρα (sic).

19. ὑπὸ τοῦ τὸν] Marc. A. ὑπὸ τοῦτον.

quandam porrecti luminis reverberationem, atque sensibilem colorem, qua ratione color est, habere reflectendi virtutem: sic enim per medium tactus efficiuntur. Præterea et prius appropinquavit nullo tunc interveniente medio. Sic enim deinde per medium attingere facit cognitionem, quasi memoria quadam fiat et quodam potius argumento, nunc vero non fit ita. Verum si lumen sensibili propinquans oportet pati, deinceps vero id totum usque ad visum continuata traductione procedere, eadem nobis suppositio fiet, atque illa, quæ tradebat medium prius a sensibili permutari et affici, adversus quam alibi disputavimus.

V. Si qua materialis passio a rebus sentiendis affertur in medium, quia nimium diversa est ab incorporea natura sensus, ideo et sæpe sua vehementia confundit sensum, et nunquam est accommodata causa sentiendi: nisi præter illam suboritur spiritale aliquid vel in medio, vel saltem in instrumento sensus. Id

quidem spiritale accommodatum sensui etiam apparet in voce. Quod enim ubique totum circa vocem a multis eodem momento percipitur significaturque, spiritale quiddam esse videtur. Tale vero aliquid circa quemlibet sensum non corporea causa generat, sed procreat ipsa mundi vita in subjecto tunc opportune disposito. Est autem hoc adeo cognatum sensui, ut, cum primum id circa sensum viget actu, ipse quoque sensus ipsius actus circa id simul expergisca- tur. Quemadmodum aliis hominibus alius præcipue contentus est amicus, et alius alios ad cantum excitat, atque tripudium. Quod autem ad actum huius objecti sensibilis statim hic sensus agat, conficit eadem ubique vita mundi, hoc potissimum cum illo contemperans simulque movens: sicut ad talis humoris motum movetur et imaginatio talis, atque vicissim. Item ad varios Lunæ motus habitusque varie moventur et afficiuntur humores: Ad motum sulphuris movetur et flamma: Quorsum intendis dextrum oculum, intenditur et sinister.

Cæterum nunquid circa sensus auditus conce-

446 ποιούντος, τῷ τὸν μέχρις ἀκοῆς ἀέρα πᾶσχειν τὸ αὐτὸ, οὕτως εἰς αἴσθησιν ἀφικνεῖσθαι; ἢ κατὰ συμβεβηκὸς μὲν τὸ μεταξὺ, τῷ παρεῖναι ἐν μέσῳ. Ἀναιρεθέντος δὲ τοῦ μεταξὺ, ἅπαξ δὲ γενομένου τοῦ ψόφου, οἷον συμβαλλόντων δύο σωμάτων, εὐθέως ἀπαντᾶν πρὸς ἡμᾶς 447 τὴν αἴσθησιν. ἢ καὶ δεῖ μὲν ἀέρος τὴν πρώτην τοῦ πληττομένου, τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἤδη ἄλλως τὸ μεταξὺ. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ δοκεῖ κύριος εἶναι ὁ ἀήρ τοῦ ψόφου· μὴ γὰρ ἂν μηδὲ τὴν ἀρχὴν γενέσθαι ψόφου δύο σωμάτων συρράγέντων, εἰ μὴ ὁ ἀήρ, πληγεὶς ἐν τῇ ταχείᾳ συνόδῳ αὐτῶν καὶ ἐξωσθεὶς, πλήξας ἔδωκε τῷ ἐφεξῆς μέχρις ὧτων καὶ Β ἀκοῆς. Ἄλλ' εἰ ὁ ἀήρ κύριος τοῦ ψόφου, καὶ τούτου κινηθέντος ἢ 10 πληγῇ, παρὰ τί ἂν εἶεν αἱ διαφοραὶ τῶν φωνῶν καὶ τῶν ψόφων; ἄλλο γὰρ ἤχει χαλκὸς πρὸς χαλκόν, ἢ πρὸς ἄλλο, ἄλλο δὲ ἄλλο. Ὁ δὲ ἀήρ εἰς, καὶ ἢ ἐν αὐτῷ πληγῇ· οὐ γὰρ μόνον τῷ μεγάλῳ, καὶ τῷ μικρῷ διαφοραί. Εἰ δ' ὅτι πρὸς ἀέρα γενομένη πληγῇ ψόφον ἐποίησεν, οὐχ ἢ ἀήρ φατέον. Τότε γὰρ φωνεῖ, ὅταν στάσις λάβῃ στερεοῦ 15 C σώματος, πρὶν χυθῆναι μένων, ὥσπερ στερεόν τι· ὥστε ἀρκεῖ τὰ συγκρούοντα, καὶ τὴν σύρρηξιν, καὶ ταύτην τὴν πληγὴν εἶναι τὸν ψόφον, εἰς αἴσθησιν ἐλθοῦσαν· μαρτυρεῖν δὲ καὶ τοὺς ἔνδον ἤχους τῶν ζώων, οὐκ ἐν ἀέρι, ἀλλὰ συγκρούσαντος καὶ πλήξαντος ἄλλο

1. τὸν μέχρις] Cod. Ciz. τὸ μέχρις. Ed. cum rell. τὸν μέχρις.
ib. ἀκοῆς] Abest a Cod. Med. B.
7. Ψόφον] Cod. Med. B. τὸν ψόφον.
Marc. A. ψόφῳ (sic).

9. ἐξωσθεὶς] Cod. Vat. ἐξωσθεὶς cum Marc. A.
ib. μέχρις] Cod. Med. B. μέχρις. Mox Ciz. et Vat. omittunt εἰ.
10. καὶ τούτου] Cod. Med. B. ἐκ τούτου.

12. Ὁ δὲ] Marc. A. οὐδέ. Mox idem καὶ μικρῷ.
15. φωνεῖν] Marg. Ed. φωνή.
18. μαρτυρεῖν] Cod. Med. B. μαρτυρεῖ.
ib. τοὺς ἔνδον] Cod. Ciz. αὐτοὺς ἔνδον.

dendum est aërem quidem pati primum motum, et deinceps aërem proximum ab aëre primum sonante, similiterque aërem usque ad auditum gradatim idem pati, atque sic ad sensum pervenire? An potius secundum accidens in his medium patitur, ob id videlicet, quod intervenit? Quod si inde tollatur, semelque fiat sonus, duobus inter se corporibus concurrentibus, sensum in nobis hujus protinus excitari. Forte vero opus quidem est pulsato aëre ab initio, quod vero deinceps sequitur, aliter se habet medium. Hic enim videtur aër dominus esse soni: quippe cum neque ab initio fieri queat collisorum inter se corporum sonitus, nisi aër in veloci eorum concursu percussus atque excussus ejusmodi pulsum succedenti aëri tradat usque ad aures auditum: verum si aër soni dominus est, hujusque agitati pulsus est, quaerendum erit, secundum quid potissimum differentiae vocum sonorumque perpendantur. Aliter enim sonat æs iere percussum,

aliter alio, aliter alia corpora inter se collidentia. Aër autem unus est, unaque in eo pulsatio: non enim solum per magnum atque parvum horum differentiae perpenduntur. Sin autem asseveretur vocis sonique auctoritas penes aërem, propterea quod pulsus illatus aëri sonum reddat, respondendum est, non qua ratione aër est, id effici. Tunc enim resonat, quando statum solidi corporis adipiscitur, ante quam effundatur, manens quasi quiddam solidum: Quapropter sufficient hic ea, quæ mutuo se collidunt, dicendumque est collisionem pulsationemque ejusmodi esse sonum ad sensum usque pervenientem. Huic vero sententiae argumento videntur esse soni, qui in animalium interioribus fiunt, non in aëre, sed parte animalis alia aliam collidente: quales sunt quaedam ossium flexiones, attritionesque mutuae, aëre nullo interveniente: item disrupsiones quaedam et sectiones. Sed de hoc quidem ita sit dubitatum, cujus quaestio similis est quaestioni de visu

ἄλλου· οἶον καὶ ὄστων κάμψεις, καὶ πρὸς ἄλληλα παρατριβομένων, 447
 ἀέρος μὴ ὄντος μεταξὺ, καὶ πρίσεις. Ἄλλὰ περὶ μὲν τούτου ἠπορή-
 σθω, ὁμοίου ἤδη καὶ ἐνταῦθα τοῦ ζητήματος γενομένου, ὅπερ ἐλέγετο D
 ἐπὶ τῆς ὄψεως εἶναι συναισθήσεώς τινος ὡς ἐν ζῳῷ, καὶ τοῦ κατὰ
 5 τὴν ἀκοὴν πάθους ὄντος.

Εἰ δὲ καὶ τὸ φῶς γένοιτο ἂν, μὴ ὄντος ἀέρος, οἶον ἡλίου ὄντος ἐν A
 ἐπιφανείᾳ τῶν σωμάτων ἐπιλάμπουτος, τοῦ μεταξὺ ὄντος κενοῦ, καὶ 448
 νῦν κατὰ συμβεβηκός, ὅτι πάρεστι φωτιζομένου· ἀλλ' εἰ δι' αὐτὸν
 παθόντα καὶ τὰ ἄλλα, καὶ τὴν ὑπόστασιν εἶναι τῷ φωτὶ διὰ τὸν
 10 ἀέρα, πάθημα γὰρ αὐτοῦ εἶναι, μὴ ἂν οὖν ἔσσεσθαι τὸ πάθημα, μὴ
 ὄντος τοῦ πεισομένου· ἢ πρῶτον μὲν οὐκ αὐτοῦ πρῶτως, οὐδ' ἢ αὐ-
 τός. Ἔστι γὰρ καὶ αὐτοῦ ἐκάστου σώματος πυρίνου καὶ λαμπροῦ,

2. μὴ περὶ τούτου] Codd. Ciz. Marc. A.
 Med. B. Vat. περὶ μὴ τούτου.
 ib. ἠπορήσθω] Cod. Med. B. ἠπορήσθω.
 Vat. ἠπορήσθω. Marg. Ed. ἀπορήσθω.

3. ὁμοίου] Cod. Vat. ὁμοιον.
 6. ἀέρος] Cod. Ciz. τοῦ ἀέρος.
 7. ἐπιλάμπουτος] Cod. Ciz. καὶ ἐπιλάμ-
 ποντος.

ib. κενοῦ] Marc. A. κενού.
 9. ὑπόστασιν] Cod. Med. B. ὑπόσεισιν.
 ib. εἶναι] Abest a Cod. Ciz.
 10. αὐτοῦ] Codd. Ciz. et Vat. ἂν τοῦ.

superiori. Et profecto de illa atque de hac di-
 cendum est, vim audiendi consistere in compas-
 sione quadam consensioneque mutua rerum, tan-
 quam in eodem vivente manentium.

VI. Lumen non ab illuminato, sed ab illuminante de-
 pendet: similiter vita omnis non ab animato, sed ab
 anima pendet tanquam proprius actus, et regitur,
 etiam si omne foris defuerit sustentaculum. Primum
 corpus est caelestis ignis: prima hujus qualitas est
 lumen: ideo usque adeo perfecta est, ut per modum
 actus potius, quam otiosa qualitatibus existat. Actus
 quidem tam efficax, ut per omnia sese porrigat a
 fonte proprio non disjunctus. Appellatur et ignis
 ejusmodi color, qui usquequaque diffusus, colores om-
 nium otiosos suscitatur, atque circumfundit. Præterea
 in quocunque sub caelo corpore prævalet igneus qui-
 dam vigor caelesti similis: emicat et inde lumen, quasi
 familiaris color. Sub præsentia Solis lumen calefacit
 aërem: Calefactio quidem utroque indiget, scilicet et
 præsentia Solis, et aëre. Hæc vero calefactio com-
 petens medium est inter lumen atque calorem. Calor
 sane potest etiam sine præsentia luminis in aëre su-
 peresse. Ergo lumen sine aëre penes Solem existere
 potest: sed calor quidem a lumine relictus in aëre
 non multo tempore superest, quoniam est alienus:
 lumen vero circa Solem semper, quia proprium. Pro-
 prium enim inseparabile est. Alicujus certe proprium
 est lumen, non diaphani per se quidem obscuri: ergo
 Solis ipsius corporisque solaris. Et merito, sicut est
 forma quædam in ordine rerum in se ipsa consistens,
 quadam alio sustentata, sic et actus est duplex. Al-
 ter quidem formæ duntaxat agentis, alter insuper ju-
 cens in patiente. Lumen vero non fieri propriam

diaphani qualitatem, alibi diximus, quia neque susci-
 pitur paulatim, neque etiam retinetur, neque simul
 cum hoc inficitur vel moretur, neque confunduntur
 inter se lumina, neque igitur cum cæteris qualitatibus
 commiscuntur. Non confundi apparet ex eo, quod,
 si tribus luminibus corpus unicum opponatur, tres in
 oppositum umbræ resultant: quoniam tria ibidem
 lumina sunt distincta. Præterea si tribus candelis
 opponatur ingens tabula, in cujus medio sit foramen,
 tria lumina in oppositum inde resiliunt: aliud qui-
 dem in rectum, alia duo e transverso se invicem in-
 tersecantia, non confusu. Similiter mentes et animæ
 conjunctæ invicem minime confunduntur. Lumen
 merito neque subjecto capitur, neque commiscetur ali-
 cubi, quoniam omne lumen caelestis luminis est imago:
 illud vero animæ caelestis est actus. Sicut enim ver-
 bum emittitur ab anima vel actus imaginationis
 extra porrectus, in quo tria sunt, aër, motus, signifi-
 catio: sic a luce intellectuali caelestis animæ per om-
 nia efficacissimus actus effunditur, in quo tria sunt,
 lumen, calor, vis occulta: et aliquo perrenit lumen,
 quo non calor, et e converso. Vis autem in hoc actu
 occulta, que in eo potissimum est, per omnia transit,
 facitque mirabilia, non formaliter calefaciendo, vel
 palam illuminando, sed speciales inferendo virtutes.

Reliquum est indagare, numquid lumen futu-
 rum sit alicubi, si non sit aër: velut si Sol in
 corporum superficie fulgeat, sed medium sit
 prorsus vacuum. Quod quidem nunc secundum
 accidens illuminatur, ex eo, quod medium hoc
 corpus intervenire contingit. An forte propter
 ipsum aërem patientem et alia pati, naturamque
 luminis existere propter ipsum aërem, cujus qui-

448
 B καὶ δὴ καὶ λίθων τοιούτων φωτεινὴ χροῖα· ἀλλὰ τὸ εἰς ἄλλο ἀπὸ τοῦ ἔχοντος χροῖαν τοιαύτην ἰὸν ἄρα ἂν εἶη, μὴ ὄντος ἐκείνου; ἀλλ' εἰ μὲν ποιότης μόνον, καὶ τινος ποιότης, ἐν ὑποκειμένῳ οὐσῆς πάσης ποιότητος, ἀνάγκη καὶ τὸ φῶς ζητεῖν, ἐν ᾧ ἔσται σῶματι. Εἰ δὲ ἐνέργεια ἀπ' ἄλλου, διὰ τί οὐκ ὄντος ἐφεξῆς σώματος ἀλλὰ οἶον κενοῦ 5 μεταξὺ, εἴπερ οἶόν τε, οὐκ ἔσται; καὶ ἐπιβαλεῖ καὶ εἰς τὸ ἐπέκεινα.
 C' Ατενὲς γὰρ ὄν, διὰ τί οὐ περάσει οὐκ ἐποχούμενον; εἰ δὲ δὴ καὶ τοιοῦτον οἶον πεσεῖν, καταφερόμενον ἔσται· οὐ γὰρ δὴ ὁ ἀήρ, οὐδ' ὅλως τὸ φωτιζόμενον ἔσται τόδε ἔλκον ἀπὸ τοῦ φωτιζόντος, καὶ βιαζόμενον προελθεῖν· ἐπεὶ, οὐδὲ συμβεβηκὸς, ὥστε πάντως ἐπ' ἄλλῳ, 10 ἢ πάθημα ἄλλου, ὥστε δεῖ εἶναι τὸ πεισόμενον· ἢ ἔδει μένειν, ἐηλυθότος· νῦν δὲ ἄπεισιν, ὥστε καὶ ἔλθοι ἂν. Ποῦ οὖν; ἢ τόπον δεῖ
 D μόνον εἶναι; ἢ οὕτω γε ἀπολεῖ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, τὴν ἐξ αὐτοῦ, τὸ τοῦ ἡλίου σῶμα· τοῦτο δὲ ἦν τὸ φῶς. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ τὸ φῶς τινος ἔσται· ἔστι δὲ ἡ ἐνέργεια ἕκ τινος ὑποκειμένου, οὐκ εἰς ὑπο- 15 κείμενον δέ· πάθοι δ' ἂν τι τὸ ὑποκείμενον εἰ παρεῖη· ἀλλ' ὥσπερ ζωὴ ἐνέργεια οὔσα, ψυχῆς ἐστὶν ἐνέργεια, παθόντος ἂν τινος, οἶον τοῦ σώματος, εἰ παρεῖη. καὶ μὴ παρόντος δέ ἐστι, τί ἂν κωλύοι καὶ

1. Φωτεινὴ] Marc. A. φωτινὴ, et infra φωτινὸν et φωτινοῦ.

ib. ἀλλὰ τῷ] Marc. A. interponit καί.

4. Εἰ δὲ ἐνέργεια] Codd. Ciz. Marc. A. B. et Vat. ἐνέργεια. Quod recepi.

5. ἐφεξῆς] Cod. Med. B. τὸ ἐφεξῆς.

6. εἰς τὸ] Codd. Ciz. Marc. Darm. Med. A. B. καὶ εἰς τὸ. Et sic correxi.

7. παρείη] Cod. Vat. παράσι. ib. εἰ δὲ δὴ] Codd. omnes in hac lectione consentiunt. Ed. habet εἰ δὲ δεῖ.

8. οὐ γὰρ—ἔσται] Desunt hæc in Cod. Ciz.

12. ἔλθοι] Cod. Med. B. ἔλθειν.

ib. δεῖ μόνον εἶναι] Cod. Vat. δεῖ μόνον δεῖ εἶναι. Med. B. δεῖ εἶναι μόνον.

13. οὕτω γε] Cod. Ciz. οὕτως. Idem cum Vat. omittit γε.

15. ἔσται δὲ] Codd. Med. A. B. Marc. Vat. ἔστι δὲ, quod verum videtur: quare recepi.

16. παρείη] Post hanc vocem Codd.,

excepto Darm., omnes hæc inserunt: ἀλλ' ὥσπερ ζωὴ ἐνέργεια οὔσα, ψυχῆς ἐστὶν ἐνέργεια, παθόντος ἂν τινος οἶον τοῦ σώματος εἰ παρεῖη: quæ exciderunt in Ed. propter idem vocabulum (παρείη) duobus locis scriptum, oculo scribæ a priori ad posteriori aberrante. Quare addidimus.

18. κωλύοι] Codd. Med. A. B. Marc. Vat. κωλύει. Quod recepi. In seqq. fort. leg. τοῦ φωτινοῦ et lin. seq. οὐδὲ pro ἀλλὰ.

dem passio quædam sit? cumque sit ejus passio, nimirum non fore nisi et patiens aër existat. Sed enim lumen non est aëris ipsius primo, neque qua ratione est aër. Est enim et uniuscujusque corporis ignei atque splendidi, lapillorumque similium color splendidus: sed hoc ipsum quod ab illo colorem ejusmodi possidente manat in aliud, num erit? Si aliud hoc minime fuerit: profecto si qualitas est duntaxat, et qualitas alicujus, cum qualitas omnis sit in subjecto, necesse est lumen in eo, cui inest corpore quærere. Si autem lumen est actus ab alio, curram, si absit sub eo corpus, fingaturque inane, non existet, et ad superius etiam se extendet? Cum enim intentum erectumque sit, quid prohibet, quo minus pertranscat etiam a nullo vectum neque alicubi præcludatur? At si tale est, ut cadat, deferretur ultro: neque

enim aër, neque illuminatum quicquam erit, quod hoc trahat ab illuminante, et prodire compellat: quoniam neque etiam accidens est, adeo, ut sit prorsus in alio, vel alterius passio quædam, ita ut oporteat esse, quod patiat: alioquin oporteret discedente eo, quod illuminat, lumen in re illuminata manere. Nunc vero abit: itaque forte progredietur. Quoniam igitur? An forte locum esse oportet solum? Alioquin ita corpus Solis actum suum perdet ex ipso pendentem: id autem est lumen. Si ita est, neque lumen alicujus erit. Quod quidem est actus ex subjecto quodam emicans, non tamen transiens in subjectum: sed subjectum si forte adsit, sub eo aliquid patietur. Profecto quemadmodum vita, quæ et actus est, actus est animæ, sub quo et aliquid velut corpus, si adsit, patitur: ac etiam non præ-

ἐπὶ φωτὸς οὕτως, εἴπερ ἐνέργειά τις τὸ φωτεινὸν εἶη; οὐδὲ γὰρ νῦν⁴⁴⁸
τὸ σκοτεινὸν τοῦ ἀέρος γεννᾷ τὸ φῶς, ἀλλὰ γῆ συμμιγνύμενον, σκο- E
τεινὸν ποιεῖ, καὶ οὐ καθαρὸν οὕτως· ὥστε ὅμοιον εἶναι λέγειν τὸ γλυκὺ
εἶναι, εἰ πικρῶ μιγείη. Εἰ δέ τις τροπὴν λέγοι τοῦ ἀέρος τὸ φῶς,
5 λεκτέον ὡς ἐχρῆν αὐτὸν τρέπεσθαι τὸν ἀέρα τῇ τροπῇ, καὶ τὸ σκο-
τεινὸν αὐτοῦ μὴ σκοτεινὸν γεγονέναι ἠλλοιωμένον. Νῦν δὲ ὁ ἀῆρ οἴος
ἔστι, μένει, ὡς ἂν οὐδὲν παθόν. Τὸ δὲ πάθημα ἐκείνου δεῖ εἶναι, οὐ
πάθημα· οὐ τοίνυν οὐδὲ χρῶμα αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ· πάρ- F
εστι δὲ ὁ ἀῆρ. Καὶ τοῦτο μὲν οὕτως ἐπεσκεφέθω.

10 Πότερα δὲ ἀπόλλυται, ἢ ἀνατρέχει; τάχα γὰρ ἂν τι καὶ ἐκ τούτου⁴⁴⁹
λάβοιμεν εἰς τὸ πρόσθεν· ἢ εἰ μὲν ἦν ἔνδοθεν, ὥστε τὸ μετεληφὸς
ἔχειν οἰκείον ἤδη, τάχα ἂν τις εἶπεν ἀπόλλυσθαι. Εἰ δὲ ἐστὶν ἐνέρ-
γεια οὐ ρέουσα, περιέρρει γὰρ ἂν καὶ ἐχεῖτο εἴσω, πλέον ἢ ὅσον τὸ
παρὰ τοῦ ἐνεργούντος ἐπεβάλλετο, οὐκ ἂν ἀπολλύοιτο μένοντος ἐν
15 ὑποστάσει τοῦ φωτίζοντος. Μετακινουμένου δὲ ἐν ἄλλῳ ἐστὶ τόπων, B
οὐχ ὡς παλιρροίας ἢ μεταρροίας γινομένης, ἀλλ' ὡς τῆς ἐνεργείας
ἐκείνου οὔσης, καὶ παραγινομένης, εἰς ὅσον κωλύει οὐδέν. Ἐπεὶ καὶ

6. ἠλλοιωμένον] Cod. Vat.
7. οὐ πάθημα] Ita solus Cod. Vat., Ed.
cum rell. οὐ πάθημα.
8. αὐτῷ] Cod. Ciz. αὐτός. Marc. A.
ἀλλὰ τὸ ἐφ' αὐτοῦ.

9. ἐπεσκεφέθω] Cod. Ciz. ἐπισκέφθω.
12. Εἰ δὲ] Cod. Med. B. ἢ δὲ.
15. φωτίζοντος] Cod. Vat. φωτίζομένου.
16. γινομένης] Cod. Med. B. γινομένης.

Quod recepi. Mox corrigendum videtur
ἢ τοῦ ἡλίου.
17. οὐδέν. Ἐπεὶ καὶ εἰ] Cod. Vat. οὐδέν.
ἐπὶ εἰ καί.

sente corpore est actus ejusmodi, ita nihil prohibere videtur, ita se lumen habere: si quidem est actus quidam corporis luminosi. Non enim nunc ipsum aëris tenebrosum gignit lumen, neque tenebrosum ipsum terræ commistum prorsus impurum procreat lumen: sic enim perinde id se haberet, ac si dicitur, aliquid fore dulce, si modo miscetur amaro. Proinde si quis lumen esse dicat permutationem affectionemque aëris, dicendum huic insuper erit, oportuisse aërem ipsum in hac transmutatione aliter affici, tenebrosamque ejus conditionem jam in aliud permutatam, non esse amplius tenebrosam. Nunc vero aër, qualis est, permanet, utpote qui re vera nihil est passus. Atqui passio omnem illius esse oportet, cuius est passio. Neque igitur est color aëris, sed in se ipso consistit: adstat vero aër. Atque de hoc haecenus ita sit dictum.

VII. Sicut reliqua corpora projiciunt semper foras ex se nonnihil, scilicet vaporem, vel virtutem vel imaginem, ita sidereum corpus atque simile actum suum emittit foras: et quia efficaciter, ideo procul. Ejusmodi actus est lumen, attingens quidem externa, et

interim fontem proprium non relinquens. Inter lucem prorsus intimam lucido corpori, atque calorem jam aëri factum intimum, est lumen partim quidem lucenti intimum, partim etiam extra procedens ferme sicut sermo inter cogitationem atque fabricam. Lumen quo momento penetrat molle diaphanum, eodem diaphanum transverberat vel durissimum. Incorporeum est igitur, cui duritia corporis non resistit. Veruntamen quoniam est caeleste, ideo obstaculum natura terreum, etiam si minus durum sit, non capit lumen. Quoniam igitur incorporeum est, non debemus huic passiones corporis attribui, id est accedere, recedere, refluxere, transfluere, contrahi, dilatari: sed potius ubi coram diaphano exponitur lucido, statim lumen illic existere, illic agere, sin minus non existere, ibi non agere: neque tamen simpliciter esse desinere, quamvis corpus est lucidum. Lumini simile est radiatis actus spectaculi directus in speculum. Item vitalis actus animæ directus in corpus. Actus vitalis omnis est immortalis. Et qui ab anima nostra in corpus intenditur, eam perpetuo comitatur. Et qui in corpus idem manat ab anima mundi, hanc quoque animam assidue sequitur.

Quaerendum est, utrum lumen eo, quod illuminat, abeunte, protinus evanescat: an potius

449 εἰ πολλαπλασία ἢ ἀπόστασις ἦν, ἢ νῦν ἐστὶ πρὸς ἡμᾶς τοῦ ἡλίου, ἦν ἂν καὶ μέχρι ἐκεῖ φῶς, μηδενὸς κωλύοντος, μηδὲ ἐμποδῶν ἐν τῷ μεταξὺ ἰσταμένου. Ἔστι δὲ ἡ μὲν ἐν αὐτῷ ἐνέργεια, καὶ οἶον ζωῆ τοῦ σώματος τοῦ φωτεινοῦ πλείων, καὶ οἶον ἀρχὴ τῆς ἐνεργείας, καὶ σπηγῆ· ἡ δὲ μετὰ τὸ πέρας τοῦ σώματος, εἶδωλον τοῦ ἐντὸς, ἐνέργεια δευτέρα, οὐκ ἀφισταμένη τῆς προτέρας. Ἐχει γὰρ ἕκαστον τῶν ὄντων ἐνέργειαν, ἢ ἐστὶν ὁμοίωμα αὐτοῦ· ὥστε αὐτοῦ ὄντος, κακείνο εἶναι· καὶ μένοντος, φθάνειν εἰς τὸ πόρρω, τὸ μὲν ἐπὶ πλέον, τὸ δὲ εἰς ἔλαττον, καὶ αἱ μὲν ἀσθενεῖς καὶ ἀμυδραὶ, αἱ δὲ καὶ λαυθάνουσαι· Δτῶν δ' εἰσὶ μείζους, καὶ εἰς τὸ πόρρω· καὶ ὅταν εἰς τὸ πόρρω, ἐκεῖ δεῖ νομίζειν εἶναι, ὅπου τὸ ἐνεργοῦν καὶ δυνάμενον· καὶ αὖ, οὗ φθάνει. Ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ ὀφθαλμῶν ἰδεῖν ζῶων λαμπόντων τοῖς ὀμμασι, γιγνομένου αὐτοῖς φωτὸς καὶ ἔξω τῶν ὀμμάτων· καὶ δὴ καὶ ἐπὶ ζῶων, ἃ ἐνδον συνεστραμμένον πῦρ ἔχοντα ταῖς ἀνοιδάνσεσιν ἐν σκότῳ ἐκ- Ελάμπει εἰς τὸ ἔξω· καὶ ἐν ταῖς συστολαῖς αὐτῶν οὐδὲν ἐστὶ φῶς ἔξω· οὐδ' αὖ ἐφθάρη, ἀλλ' ἢ ἐστὶν, ἢ οὐκ ἐστὶν ἔξω· τί οὖν εἰσελήλυθεν, ἢ οὐκ ἐστὶν ἔξω; ὅτι μηδὲ τὸ πῦρ πρὸς τὸ ἔξω, ἀλλ' ἔδν εἰς τὸ εἶσω; τὸ οὖν φῶς ἔδν καὶ αὐτὸ ἢ οὐ; ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον. Δύντος δὲ ἐπί- προσθέν ἐστὶ τὸ ἄλλο σῶμα, ὡς μὴ ἐνεργεῖν ἐκεῖνο πρὸς τὸ ἔξω.

1. ἀπόστασις] Marc. A. ὑπόστασις.
2. μέχρι] Codd. Ciz. et Vat. μέχρη.
Ed. cum rell. μέχρη.
3. ἐν αὐτῷ] Cod. Med. B. omittit in.
8. φθάνειν] Codd. Ciz. et Vat. φθάνει.
ib. ἐπὶ πλείων] Codd. Med. A. Vat. ἐπι-

πλείων. Med. B. ἐπὶ πλείων.
10. τὸ πόρρω] Cod. Med. B. τοὺς πόρρω.
ib. ἐκεῖ] Ita, excepto Ciz., Codd. omnes. Ed. ἐκεῖνο.
11. αὖ, οὖ] Cod. Med. B. ἀφ'. Ciz. οὐ τὸ.
cum Marc. A.

14. ἀνοιδάνσειν] Codd. Med. B. Vat. ἀνοιδάουσειν.
17. ἔδν] Marc. A. ἔδει.
19. ἐστὶ τὸ] Codd. Ciz. et Vat. ἐπι-

recurrat in ipsum. Forte enim ex hoc etiam ad id, quod propositum fuit, proficiemus. Profecto si lumen sic insit illuminato corpori, ut proprium jam ejus evaserit: forte quis dixerit evanescere. Si autem est actus aliquis e fonte non effluens, alioquin circumflueret, atque intus possideretur, plus etiam, quam quantum ab agente provenerit, nimirum non destruetur, quatenus quod illuminat, in sua substantia permanet. Quando vero transfertur illud, hoc quoque in alio existit loco: non quasi refluxus fiat aliquis, sive transfusus: sed quia actus illius existat, et adsit catenus, quatenus nihil obstat adesse. Quoniam etiam si longe major distantia foret, quam nunc sit Solis, a nobis lumen id totum Solis impleret, nullo videlicet prohibente, neque obstaculo usquam impediante. Est autem actus alter in luminoso, et quasi vita plurima corporis luminosi, ac velut principium et fons agendi. Est et actus alter

ultra terminos corporis luminosi, qui est interioris imago, et secundus actus a primo minime destitutus. Profecto res qualibet existens habet actum, velut quandam sui similitudinem: adeo ut re ipsa existente, actus existat: et illa manente prodeat ad remotum: partim quidem longius, partim vero brevius, et partim debiles atque exiles, partim quoque latentes: quorundam vero majores sunt actus, proculque funduntur. Et quando ad remota procedunt, ibi existimandum est esse, ubi agens est et potens, rursusque quo currit. Proinde videmus in animalibus, quorum naturaliter lucent oculi, lumen extra ex oculis emicare: in animalibus quoque, quae intus collectum ignem possident, quando se aperiant, lumen in tenebris extra fulgere: et quando se concludunt, nihil luminis extra relinquunt. Quod quidem non penitus evanescit, sed aut est quidem, aut non est extrinsecus: quid ergo, numquid in

Ἔστιν οὖν τὸ ἀπὸ τῶν σωμάτων φῶς ἐνέργεια φωτεινοῦ σώματος⁴⁴⁹
 πρὸς τὸ ἔξω· αὐτὸ δὲ ὅλως φῶς, τὸ ἐν τοῖς τοιοῦτοις σώμασιν, ἀ δὴ F
 πρώτως ἐστὶ τοιαῦτα, οὐσία, ἢ κατὰ τὸ εἶδος τοῦ φωτεινοῦ πρώτως
 σώματος. Ὅταν δὲ μετὰ τῆς ὕλης τὸ τοιοῦτον σῶμα ἀναμιχθῆ,
 5 χροῖαν ἔδωκε· μόνη δὲ ἡ ἐνέργεια οὐ δίδωσιν, ἀλλ' οἶον ἐπιχρώνουσιν,
 ἅτε οὔσα ἄλλου· κἀκείνου οἶον ἐξηρητημένη, οὐ τὸ ἀποστὰν κἀκείνου
 τῆς ἐνεργείας ἀπεστιν. Ἀσώματον δὲ πάντως δεῖ τιθέσθαι, κἂν σώ-
 ματος ᾗ. Διὸ οὐδὲ τὸ ἀπελήλυθε κυρίως, οὐδὲ τὸ πάρεστιν, ἀλλὰ 450
 τρόπου ἕτερον ταῦτα, καὶ ἔστιν ὑπόστασις αὐτοῦ ὡς ἐνέργεια. Ἐπεὶ
 10 καὶ τὸ ἐν τῷ κατόπτρῳ εἶδωλον ἐνέργειαν λεκτέον τοῦ ἐνορωμένου,
 ποιούντος εἰς τὸ πάσχειν δυνάμενον, οὐ ρέοντος· ἀλλ' εἰ πάρεστι,
 κἀκεῖνο ἐκεῖ φαίνεται, καὶ ἔστιν οὕτως ὡς εἶδωλον χροῖας ἐσχηματισ-
 μένης ὠδί. Κἂν ἀπέλθῃ, οὐκέτι τὸ διαφανὲς ἔχει, ὃ ἔσχε πρότερον, B
 ὅτε παρείχεν εἰς αὐτὸ ἐνεργεῖν τὸ ὀρώμενον. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ψυ-
 15 χῆς ὅσον ἐνέργεια ἄλλης προτέρας, μενούσης τῆς προτέρας, μένει
 καὶ ἡ ἐφεξῆς ἐνέργεια. Ἐἴ τις δὲ μὴ ἐνέργεια, ἀλλ' ἐξ ἐνεργείας,
 οἷαν ἐλέγομεν τὴν τοῦ σώματος οἰκείαν ἤδη ζωὴν, ὡσπερ τὸ φῶς τὸ
 ἀναμεμιγμένον ἤδη τοῖς σώμασιν, ἢ ἐνταῦθα τῷ καὶ συμμεμίχθαι τὸ
 ποιοῦν τὸ χρῶμα; ἐπὶ δὲ τῆς ζωῆς τῆς τοῦ σώματος τί; ἢ παρακει-

1. φωτεινοῦ] Cod. Vat. φωτινοῦ.
 2. αὐτὸ δὲ] Cod. Vat. αὐτὸ δὴ.
 3. τὸ εἶδος] Abest τὸ α Codd. Ciz. et
 Vat.
 5. ἐπιχρώνουσιν] Cod. Ciz. ἐπιχρώνησιν.
 Sequitur in Vat. οἶον pro ἅτε.
 8. Διὸ οὐδὲ—ἕτερον ταῦτα] Codd. Ciz. et

Vat. hæc omittunt.
 9. ὡς ἐνέργεια] Cod. Med. B. interponit
 ἢ. Vat. habet ὡς ἐνεργεία (sic).
 10. ἐνέργεια λεκτέον] Codd. Vat. Marcc.
 Med. A. B. ἐνεργεῖαν λεκτέον. Quod re-
 cepi.
 ib. ἐνορωμένου] Ita Codd. Ciz. et Vat.

Ed. cum rell. ἐν ὀρωμένου.
 13. ἀπέλθῃ] Cod. Vat. ἀπελείφθη.
 14. ὅτι] Cod. Ciz. ὅτι.
 16. Ἐἴ τις—ἐνέργεια] Desunt hæc in
 Marc. A.
 18. ἐνταῦθα] Cod. Vat. ἐταῦτα.

animal ipsum regreditur? An potius dicendum est, extra non esse? Quandoquidem neque ignis ad externa processit, sed intrinsicis se insinuat. Ipsum ergo lumen numquid se ipsum insinuavit? Non forte, sed illud tantum. Cum vero, quod illuminat, sese oculit, corpus jam aliud obstat, adeo ut illud ad externa non agat. Est igitur ipsum manans a corporibus lumen actus quidam lucidi corporis ad externa procedens: ipsum vero lumen omnino talibus corporibus insitum, quæ quidem primo talia sunt, est essentia secundum speciem corporis primo lucidi. Quando vero una cum materia corpus tale miscetur, colorem exhibet: solus autem actus non exhibet, sed velut colorationem quandam, utpote qui sit alterius, et ab ipso continue manans, a quo quidem quod abest, ab actu ejus insuper abest: Tum vero oportet omnino lumen incorporeum judicare,

quamvis sit [actus] corporis. Quapropter non proprie de hoc dicitur et præcipue vel accedere, vel discedere: sed alio quodam pacto hæc ibi se habent, atque est ipsius substantia tanquam actus. Si quidem simulachrum quoque in speculo actum nuncupare debemus ejus, quod videtur in speculo, agentis in id, quod pati potest: ubi quidem nihil effluit: sed si adsit, et illud illuc apparet: atque ita se habet, ut simulachrum coloris sic figurati. Ac si abit, non ulterius perspicuum corpus habet, quod prius habebat, quando spectaculum ipsum agebat in speculum. Proinde in anima quoque quantum est, animæ prioris actus, manente priore manet et actus comitans. Si qua vero vis sit, quæ non sit animæ ipsius actus, sed ex actu, qualem diximus vitam jam corporis propriam, numquid ita se habet, sicut lumen corporibus jam permistum? Forte lumen quidem hoc

45° μένης ψυχῆς ἄλλης ἔχει. [Ὅταν οὖν τὸ σῶμα φθαρῆ], οὐ γὰρ δὴ ψυχῆς τι ἄμοιρον δύναται εἶναι. Φθειρομένου οὖν τοῦ σώματος, καὶ οὐκ ἐπαρκούσης αὐτῷ οὔτε τῆς δούσης, οὐτ' εἴ τις παράκειται, πῶς ἂν ἔτι ζωὴ μένοι; τί οὖν, ἐφθάρη αὕτη, ἢ οὐδὲ αὕτη; εἶδωλον γὰρ ἐκλάμψεως καὶ τοῦτο· οὐκέτι δέ ἐστιν ἐκεῖ μόνον. 5

A Εἰ δ' εἴη σῶμα ἔξω τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὄψις τις ἐντεῦθεν μηδενὸς κωλύοντος εἰς τὸ ἰδεῖν, ἂρ' ἂν θεάσαιτο ὅτι μὴ συμπαθὲς πρὸς ἐκεῖνο, εἰ τὸ συμπαθὲς νῦν διὰ τὴν ζώου ἐνὸς φύσιν; ἢ εἰ τὸ συμπαθὲς, διὰ τὸ ἐνὸς ζώου, τὰ αισθανόμενα, καὶ τὰ αἰσθητὰ καὶ αἰ αἰσθήσεις, οὕτως οὐκ ἂν, εἰ μὴ τὸ σῶμα τοῦτο τὸ ἔξω μέρος τοῦδε τοῦ ζώου. Εἰ 10
B γὰρ εἴη, τάχα ἂν· εἰ μέντοι μὴ μέρος εἴη, σῶμα δὲ κεχρωσμένον, καὶ τὰς ἄλλας ποιότητας ἔχον, οἷον τὸ ἐνταῦθα ὁμοειδὲς ὄν τῷ ὀργάνῳ· ἢ οὐδ' οὕτως, εἰ ὀρθῆ ἢ ὑπόθεσις· εἰ μὴ τις τούτῳ γε αὐτῷ, τὴν ὑπόθεσιν ἀνελεῖν πειρῶτο, ἄτοπον εἶναι λέγων, εἰ μὴ χρῶμα ὄψεται ἢ ὄψις παρὸν, καὶ αἰ ἄλλαι αἰσθήσεις, τῶν αἰσθητῶν παρόν- 15
C των αὐταῖς, οὐκ ἐνεργήσουσι πρὸς αὐτά. Ἄλλὰ τὸ ἄτοπον τοῦτο

3. αὐτῶ] Cod. Vat. αὐτό.

4. ζωὴ μένοι] Cod. Med. B. μένοι ζωῆ.

ib. αὐτῆ] Ita quoque Vat., sed corr. ex αὐτῆ.

6. Εἰ δ' εἴη] Codd. Ciz. et Vat. οὐδ'.

Vat. pergit εἰ ἦ. Mox Ciz. τῆ pro τῆς.

7. αὐτῆ] Cod. Vat. αὐτῆ.

ib. πρὸς ἐκεῖνο] Ita Codd. Med. A.B.

Vat. Ed. cum rell. πρὸ ἐκεῖνο.

8. ζώου] Cod. Vat. τοῦ ζώου.

9. τὸ ἐνὸς] Cod. Ciz. τοῦ ἐνός.

10. οὐκ ἂν] Cod. Vat. οὐκ οὐκ ἂν.

11. κεχρωσμένον] Ita Codd. omnes. Ed.

κρωσμένον.

12. τῷ ὀργάνῳ] Codd., excepto Vat.,

omnes ὅν τῷ ὀργάνῳ: quod restitui. Mox

pro εἰ Marc. A. εἶ·· (sic).

14. λέγων] Cod. Vat. λέγω.

15. αἰ ἄλλαι] Cod. Ciz. omittit αἰ.

residere dicemus, quia et quod colorem facit est mixtum: de vita vero corporis propria quid? Forte corpus hanc retinet altera videlicet adstante anima: nihil enim expers animæ esse potest. Quando igitur corpus interit, neque huic sufficit, vel ipsa, quæ suppeditavit hactenus, vel si qua etiam adstet, quoniam pacto adhuc vita permanet? Quid ergo? Perit hæc? Forte neque hæc perit: nam et hæc est quædam illustrationis imago: solum vero dicendum est ibi non esse.

VIII. Cum mundus sit universum corpus atque sensibile, poni re vera non potest sensibile aliquid extra mundum. Quod si fingas corpus aliquod extra nulla in re cum mundo communicans, non sentietur sensu mundano: sin vero quoquo modo communicans, jam non erit extra, sed intra. Quod patiente digito pedis, statim compatiantur inguina, et hæc quidem potius, quam genua, quamvis remotiora, inde contingit, quia et in eodem animalis sunt, et præcipue inter se conformia: similiter ad passionem cerebri patitur stomachus, atque vicissim. Simili ratione, quod sensus etiam longe distantes ad levissimos sensibilibus suorum motus, etiam non patiente medio annuntiant,

efficit una mundi inter hæc continuata natura: Sicut continuatas longissimi intentique nervi facit, ut vibrata parte vel infima, statim vibretur, et summa. Hinc quoque contingit, ut rerum series calidus imminentes, et adhuc futuras imaginemur vel occultiore quodam instinctu sæpius imitemur, et amicum ad nos proficiscentem, ante quam perveniat, occulto quodam sensu nonnunquam præveniāmus.

Si corpus sit extra cælum, et mundo huic ad illud oculus dirigatur, nihilo prohibente discernere, dubium est, ntrum illud videre possit, quoniam cum illo nequaquam in passionis communiōne conspirat: si quidem nunc communiō passionis rebus inest propter ipsam animalis unius naturam cunctis ubique communem. Forte si compassio circa sensualia sensibilia, sensus penes animalis unius naturam esse censetur, sic mundus hic corpus illud minime cerneret, nisi forte illud corpus externum animalis hujus nostri membrum esse dicatur. Si enim sit ejus membrum fortasse perspiciet: verum si non sit hujus membrum, sit tamen coloratum corpus, qualitatesque cæteras habeat, quales et mundus, ideoque

πόθεν δὴ φαίνεται φήσομεν; ἢ ὅτι ἐνταῦθα ἐν ἐνὶ ὄντες, καὶ ἐνὸς ^{45 I}
ταῦτα ποιούμεν καὶ πάσχομεν. Τοῦτο οὖν σκεπτέον, εἰ παρὰ τοῦτο.
Καὶ εἰ μὲν αὐτάρκως, δέδεικται· εἰ δὲ μὴ, καὶ δι' ἄλλων δεικτέον.
Τὸ μὲν οὖν ζῶον ὅτι συμπαθὲς αὐτῷ δῆλον, καὶ εἰ εἴη ζῶον, ἀρκεί·
5 ὥστε καὶ τὰ μέρη ἢ ἐνὸς ζώου. Ἄλλ' εἰ δι' ὁμοιότητά τις λέγοι· ἀλλ'
ἢ ἀντίληψις κατὰ τὸ ζῶον, καὶ ἢ αἴσθησις, ὅτι τοῦ ὁμοίου μετέχει
τὸ αὐτό· τὸ γὰρ ὄργανον, ὁμοίου αὐτοῦ· ὥστε ἢ αἴσθησις ψυχῆς ἀν- B
τίληψις ἔσται δι' ὀργάνων ὁμοίων τοῖς ἀντιληπτοῖς. Ἐὰν οὖν ζῶον
ὄν αἰσθάνηται μὲν, μὴ τῶν ἐν αὐτῷ, τῶν δὲ ὁμοίων τοῖς ἐν αὐτῷ, ἢ
10 μὲν ζῶον ἀντιλήψεται· ἢ μέντοι τὰ ἀντιληπτά ἔσται, οὐχ ἢ αὐτοῦ,
ἀλλ' ἢ ὅμοια τοῖς ἐν αὐτῷ, ἢ καὶ τὰ ἀντιληπτά, οὕτως ἀντιληπτά
ὅμοια ὄντα, ὅτι αὕτη αὐτὰ ὅμοια πεποίηκεν, ὥστε, μὴ οὐ προσήκοντα C
εἶναι. Ὡστε, εἰ τὸ ποιοῦν ἐκεῖ ἢ ψυχῆ, πάντη ἑτέρα, καὶ τὰ ἐκεῖ
ὑποτεθέντα ὅμοια, οὐδὲν πρὸς αὐτήν· ἀλλὰ γὰρ ἢ ἀτοπία τὸ μαχό-
15 μενον ἐν τῇ ὑποθέσει δείκνυσιν, ὡς αἰτιόν ἐστὶν αὐτῆς· ἅμα γὰρ
ψυχὴν λέγει, καὶ οὐ ψυχὴν, καὶ συγγενῆ, καὶ οὐ συγγενῆ, καὶ ὅμοια
ταῦτα, καὶ ἀνόμοια. Ὡστε ἔχουσα τὰ ἀντικείμενα ἐν αὐτῇ, οὐδ' ἂν

3. Καὶ εἰ] Cod. Vat. καὶ ὅτι εἰ.
ib. δεικτέον] Marc. A. λεκτέον.
5. ἀλλ' ἢ] Cod. Ciz. ἄλλη.
6. μιτήξει] Cod. Med. B. κατήξει.
8. ἀντιληπτοῖς] Cod. Vat. ἀντιληπτικοῖς.
Pergit Marc. A. ἐὰν ζῶον.
9. ἢ μὲν ζῶον] Ita Codd. Ciz. et Vat.
Ed. cum rell. ἢ pro ἢ.

10. ἀντιληπτά ἔσται] Cod. Vat. ἀντι-
ληπτικά ἔσται.
11. ἢ καὶ] Cod. Med. B. omittit καὶ.
Marc. A. habet ἢ.
12. ὄντα] Cod. Vat. ἄντα. Idem mox
πεποίηκε.
14. ὑποτιθέντα] Codd. Ciz. et Med. B.
ὑποτιθέντα.

ib. μαχόμενον] Ita Codd., excepto Darm.,
fere omnes. Ed. μαχόμενον. Marc. A. μα-
χούμενον.

15. ἐστὶν αὐτῆς] Cod. Vat. ὄν αὐτῆς.
16. λέγοι] Codd., excepto Darm., om-
nes λέγου, quod restituit.
ib. καὶ συγγενῆ] Cod. Med. B. omittit
hæc.

conforme sit instrumento hujus mundi sensorio, forte visurum aliquis opinetur. Sed neque ita, si modo recta sit suppositio: nisi quis hoc ipso suppositionem studeat e medio tollere: afferens perabsurdum fore, nisi visus plane colorem præsentem intueatur, similiterque sensus alii circa præsentia sibi objecta sua nihil agant. Nos autem dicemus undenam absurdum hoc nobis appareat: forte quoniam hic et in uno et unius nunc existentes hæc agimus, atque patimur. Id ergo considerandum, an præter hoc sit aliud afferendum. Quod si satis id nobis facit, jam est demonstratum: si minus, per alia iterum demonstrandum. Quod igitur animal unum secummet in patiando consentiat, satis est manifestum: atque si quodcumque dictum est, unum sit animal, jam sufficit, partesque erunt unius omnia, et quatenus viventis unius partes erunt, inter se consentient. At si quis asserat, mundum hunc sensurum corpus illud ob quandam duntaxat similitudinem, ipsa tamen perceptio secun-

dum animalis naturam erit atque sensus, quoniam id ipsum similitudinem possidet: instrumentum enim ipsius est simile. Quapropter sensus erit perceptio animæ per instrumenta similia rebus percipiendis. Si igitur existens animal sentiat quidem non ea tantum, quæ in se sunt, sed similia quoque suis, profecto, qua ratione animal est, percipiet: ipsa vero percipienda non quatenus ipsius sunt, sed quatenus similia percipienda erunt. Sed forte potius ipsa quoque percipienda, idcirco sic percipienda ob similitudinem erunt, quoniam ipsa eadem anima similia reddidit, adeo ut familiaria forent. Quapropter si auctor illic sit anima omnino diversa, certe quæ ibi finguntur esse similia, nihil ad eam pertinent, sed enim absurditas in suppositione repugnantiam esse declarat, tanquam hæc ipsa absurditatis causa sit: nempe animam simul dicit atque non animam, cognata simul et non cognata, similia hæc rursus et dissimilia. Quam ob rem cum repugnantia in se prorsus includat, non erit rite suppositio judi-

⁴⁵^I
 D ὑπόθεσις εἶη· καὶ γὰρ ὡς ἡ ψυχὴ ἐν τούτῳ, ὥστε πᾶν καὶ οὐ πᾶν
 τίθησι, καὶ ἄλλο καὶ οὐκ ἄλλο, καὶ τὸ μηδὲν, καὶ τὸ οὐ μηδὲν, καὶ
 τέλειον, καὶ οὐ τέλειον. Ὡστε ἀφετέον τὴν ὑπόθεσιν, ὡς οὐκ ὄν ζη-
 τεῖν τὸ ἀκόλουθον, τῷ αὐτὸ τὸ ὑποτεθεὲν ἐν αὐτῷ ἀναιρεῖν.

1. ἡ ψυχῆ] Marc. A. omittit ἡ.

2. καὶ οὐκ] Cod. Med. B. omittit καί.

ib. τὸ οὐ τὸ] Prius τὸ omittunt fere

omnes excepto Cod. Darm. Cod. autem

Marc. A. omittit posterius. Quem se-

quor.

3. οὐ τέλειον] Cod. Med. B. omittit οὐ.

4. τῷ αὐτῷ τὸ ὑποτεθεὲν] Cod. Med. B.
 τὸ αὐτῷ τὸ ὑποτεθεὲν.

canda: nam et supponitur in hoc animamque
 esse. Quare et universum ponit, et non univer-
 sum, aliudque rursus, atque non aliud: item ni-
 hil, atque nonnihil, scilicet extra ipsum: denique
 perfectum simul et imperfectum. Itaque rejici-

canda est ejusmodi suppositio, quia non liceat
 inde consequentiam quaerere: propterea, quod
 id ipsi, quod supponitur in se ipso, per illam
 disperdatur et pereat.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Δ.

ΛΟΓΟΣ 5.

P L O T I N I

ENNEAD. QUARTÆ,

LIBER VI.

ΠΕΡΙ ΑΙΣΘΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΜΝΗΜΗΣ.

De sensu et memoria.

ΤΑΣ αἰσθήσεις οὐ τυπώσεις οὐδ' ἐνσφραγίσεις λέγοντες ἐν ψυχῇ⁴⁵²
10 γίγνεσθαι, οὐδὲ τὰς μνήμας πάντως τε καὶ ἀκολούθως ἐροῦμεν, κατ-
οχὰς μαθημάτων καὶ αἰσθήσεων εἶναι, τοῦ τόπου μείναντος ἐν τῇ
ψυχῇ, ὃς μηδὲ τὸ πρῶτον ἐγένετο. Διὸ τοῦ αὐτοῦ λόγου ἂν εἴη ἄμ- B
φω· ἢ ἐγγίνεσθαι τε ἐν τῇ ψυχῇ καὶ μένειν, εἰ μνημονεύοιτο, ἢ τὸ
ἕτερον ὀποτεροῦν μὴ διδόντα μὴ διδόναι μηδὲ θάτερον. Ὅσοι δὲ
15 λέγομεν μηδέτερον, ἀναγκαίως ζητήσομεν τίς τρόπος ἐκατέρου· ἐπει-

9. οὐδ' ἐνσφραγίσεις] Cod. Vat. οὐδὲν σφρα-
γίσεις.

10. πάντως τε] Abest τε a Codd. Vind.
A. Marc. A.

11. μαθημάτων] Cod. Vat. παθημάτων.

13. ἐγγίνεσθαι τε] Marc. A. τε pro τι.

14. Ὅσοι δὲ] Codd., exceptis Vind. A.

Marc. A., omnes ὅσοι δὲ. Quod recepi.

15. τίς τρόπος] Cod. Med. B. inter-
ponit ἢ.

I. Non imprimuntur sensibilibus formæ in anima. Non
imprimi a sensibilibus formas in anima tanquam a
sigillo in cera, Boëthius noster in Consolatione pro-
bat: nos in Theologia et commentariis Theophrasti.
Plotinus existimat, formam animæ sic impressam
sortiri jam objecti sensibilis rationem: itaque si in
visu impressa fuerit forma cæli, quinque absurda se-
qui, Primum, non oportebit oculum ad cælum ultra
dirigere. Secundum, non metiemur, quantum distet
cælum ab oculo, imo neque distare putabimus. Ter-
tium, non apparebit cælum oculo latius. Quartum,
non cælum videbimus, sed hanc forsitan in nobis cæli

formam. Quintum, non discernemus rem sensui sic
impositam.

SI sensus dicamus non tanquam formationes
quasdam vel impressiones in anima fieri, conse-
quenter omnino dicemus neque memoriam esse
disciplinarum sensuumque conservationem, quasi
figura quædam servetur in animo, cum neque
prius quidem extrinsecus sit accepta. Quapropter
ad eundem sermonem utraque pertinent. Aut
enim dicendum est fieri formas in animo easdem-
que servari, si modo memineris: aut si alter-

45² δὴ, οὔτε τὸν τύπου τοῦ αἰσθητοῦ ἐγγίγνεσθαι φαμέν τῇ ψυχῇ καὶ τυποῦν αὐτήν, οὔτε τὴν μνήμην λέγομεν εἶναι, τοῦ τύπου ἐμμεΐναντος. Εἰ δ' ἐπὶ τῆς ἐναργεστάτης αἰσθήσεως θεωροῖμεν τὸ συμβαῖνον, τάχ' ἂν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων μεταφέροντες τὸ αὐτὸ, ἐξεύρομεν ἂν τὸ ζητούμενον. Δῆλον δὲ δήπου ἐν παντὶ, ὡς αἰσθησιν 5 ὁτουοῦν λαμβάνοντες δι' ὀράσεως, ἐκεῖ ὀρώμεν καὶ τῇ ὄψει προσβάλλομεν, οὐ τὸ ὀρατὸν ἐστὶν ἐπ' εὐθείας κείμενον, ὡς ἐκεῖ δηλονότι τῆς ἀντιλήψεως γιγνομένης, καὶ πρὸς τὸ ἔξω τῆς ψυχῆς βλεπούσης, ἅτε D μηδενοῦ οἶμαι τύπου ἐν αὐτῇ γενομένου, ἢ γινομένου, οὐδὲ τῷ σφραγίδα λαμβανούσης, ὥσπερ ἐν κηρῷ δακτυλίου, βλεπούσης. Οὐδὲν 10 γὰρ ἂν ἐδεήθη τοῦ ἔξω βλέπειν, ἥδη ἔχουσα παρ' ἑαυτῆς εἶδος τοῦ ὀρωμένου, τούτῳ τῷ ἐκεῖ εἰσελθεῖν τὸν τύπον, βλέπουσα. Τὸ δὲ δὴ διάστημα προστιθείσα τῷ ὀράματι, καὶ ἐξ ὅσου ἢ θέα, ἢ ψυχῇ λέγουσα, οὔπως ἂν τὸ ἐν αὐτῇ, οὐδὲν ἀφεστηκὸς ἀφ' αὐτῆς, ὡς πόρρω 53 ὄν βλέποι· τό τε μέγεθος αὐτοῦ ὅσον ἐστὶν ἔξω, πῶς ἂν ὅσον ἐστὶ 15 λέγοι, ἢ ὅτι μέγα, οἶον τὸ τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ ἐν αὐτῇ τύπου τοσοῦτου δὲ εἶναι οὐ δυναμένου. Τὸ δὲ μέγιστον ἀπάντων, εἰ γὰρ τύπους λαμβάνομεν ὧν ὀρώμεν, οὐκ ἐστὶν βλέπειν αὐτὰ ἀ ὀρώμεν, ἰνδάλματα δὲ ὀραμάτων καὶ σκιάς· ὥστε ἄλλα μὲν εἶναι αὐτὰ τὰ πράγματα,

3. ἐπὶ τῆς] Cod. Vat. ἐπὶ τοῖς.

ib. θεωροῖμεν] Cod. Vat. θεωροῖμεν.

4. τάχ' ἂν] Cod. Vind. A. τάχα ἂν.

ib. ἐξεύρομεν] Ita Codd. omnes. Ed.

ἔξεύρομεν. Mox Marc. A. καὶ ἐν παντί.

6. ὁτουοῦν] Cod. Ciz. ὁτουοῦν.

9. γινομένου] Codd. Vat. et Vind. A.

γινομένου. Marc. A. mox οὐδὲ τὸ σφρ.

10. ἐν κηρῷ] Cod. Darm. ἐκ pro ἐν. Vat. eam voculam omittit.

13. προστιθείσα] Cod. Med. B. προστι-

θείσα. Vind. A. omittit proximum καί.

14. οὔτως ἂν] Ita etiam Med. A. sed

in m. πῶς. Correxī inde οὔτως.

15. βλέπειν τὸ, τῆ] Cod. Vat. βλέπει.

τότε. Nos recentiore more diastolen qui-

dem sustulimus, sed intervallum reliquimus.

16. τοσοῦτου] Cod. Vat. τοσοῦτον. Quod sequitur δι fort. mutandum in δι.

17. ἀπάντων] Cod. Vat. πάντων.

ib. λαμβάνομεν] Cod. Ciz. λαμβάνομεν.

19. σκιάς] Codd. Ciz. et Vat. cum

marg. Ed. σκιάς. Quod recepi.

utrum negaveris, neque alterum quidem debes admittere. Nos ergo, qui neutrum concedimus, quisnam utriusque modus sit, investigare compellimur: quando quidem neque sensibilis rei figuram in animo fieri dicimus et animum figurare, neque memoriam esse fatemur impressæ aliquando permanentisque figuræ [custodiam.] Quod si in sensu perspicacissimo quid eveniat contemplemur, forte in aliis quoque sensibus idem scilicet ad alios transferentes, quod desideramus, inveniemus. Constat autem ubique quando aliquid cernimus, illie nos aspicere visuque attingere, ubi est ipsum visibile positum e conspectu, quasi illie perceptio fiat, et anima extra prospiciat. Quod quidem (ut arbitrator) indicat nullam in anima formam vel factam esse, vel fieri: neque animam ex eo videre, quod admittat

impressionem, qualem cera suscipit a sigillo. Nichil enim opus foret ulterius extra respicere, si jam in se rei videndæ speciem possideret, atque ob hoc ipsum, quod intraverit in eam species, cerneret. Præterea quando animus intervallum adhibet rei, quam videt, et quam procul videat [cernit], dicit satis indicat non habere intra se ipsum, quod intuetur: alioquin cum nihilo distaret ab ipso, non tanquam procul positum pervideret: Item judicare non posset per formam intus acceptam, quanta sit res externa, neque etiam omnino esse quantam, ceu quam magnum sit cælum: quippe cum forma intus accepta esse tanta non possit. Quod vero est omnium maximum, si figuras eorum, quæ videmus, intus acciperemus, non liceret cernere ea ipsa, quæ intuemur, sed eorum imagines atque umbras. Ita-

ἄλλα δὲ τὰ ἡμῖν ὁρώμενα. Ὅλως δὲ, ὡσπερ λέγεται, ὡς οὐκ ἔστιν ἐπιθέντα τῇ κόρῃ τὸ ὄρατὸν θεάσασθαι, ἀποστήσαντα δὲ δεῖ οὕτως ὁρᾶν, τοῦτο χρὴ καὶ πολὺ μᾶλλον ἐπὶ τὴν ψυχὴν μεταφέρειν. Εἰ γὰρ τὸν τύπον τοῦ ὄρατοῦ θέμεθα ἐν αὐτῇ, ἐκείνο μὲν ᾧ ἐνεσφράγισται, οὐκ ἂν ὄραμα ἴδοι. Δεῖ γὰρ καὶ δύο γενέσθαι τό, τε ὁρῶν, καὶ τὸ ὁρώμενον. ἄλλο ἄρα δεῖ εἶναι τὸ ὁρῶν ἀλλαχοῦ κείμενον τὸν τύπον, ἀλλ' οὐκ ἐν ᾧ ἔστι κείμενον. Δεῖ ἄρα τὴν ὄρασιν οὐ κειμένου εἶναι, ἀλλὰ μὴ κειμένου εἶναι, ἵνα ἡ ὄρασις.

Εἰ οὖν μὴ οὕτως, τίς ὁ τρόπος; ἡ λέγει περὶ ὧν οὐκ ἔχει; τοῦτο γὰρ δυνάμεως, οὐ τὸ παθεῖν τι, ἀλλὰ τὸ δυνηθῆναι, καὶ ἐφ' ᾧ τέτακται ἐργάσασθαι. Οὕτω γὰρ ἂν οἶμαι καὶ διακριθεῖν τῇ ψυχῇ καὶ τὸ ὄρατὸν, καὶ τὸ ἀκουστὸν, οὐκ εἰ τύποι ἄμφω, ἀλλ' εἰ μὴ τύποι, μὴ δὲ πείσεις, ἀλλ' ἐνέργειαι, περὶ ὃ ἐνεῖσι, πεφύκασιν. Ἡμεῖς δὲ ἀπιστοῦντες, μὴ οὐ δύνηται εἶναι μὴ πληγῇ τὸ αὐτῆς γιγνώσκειν δύναμις ἐκάστη, πάσχειν ἀλλ' οὐ γιγνώσκειν τὸ ἐγγὺς ποιοῦμεν, οὐ κρατεῖν δέδοται, ἀλλ' οὐ κρατεῖσθαι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπ'

2. ὄρατὸν] Cod. Ciz. ἀράρατον et mox ἀράρατον ἴερο ὄρατοῦ.

ib. ἀποστήσαντα] Marc. A. ἀποστήσαν.

4. θέμεθα] Codd. Ciz. Marc. A. Med.

B. Vat. Vind. A. θεμεῖα. Et sic correxi.

ib. ᾧ ἐνεσφράγισται] Cod. Med. B. ᾧ

νεοσφράγισται. Ed. ᾧ ἐνεσφράγισται cum

Codd. Darm. et Vind. A. Reliqui ut nos rescripsimus.

5. τό, τε] Cod. Vat. τόσι.

7. Δεῖ ἄρα—μὴ κειμένου] Desunt hæc in Cod. Vat.

8. ἀλλὰ μὴ—εἶναι] Marc. A. omittit hæc.

9. οὕτως, τίς] Cod. Vat. οὕτω τίς.

10. δυνηθῆναι] Cod. Ciz. δυνάσθαι (sic).

11. Οὕτως γὰρ] Codd. Ciz. Vat. Vind.

A. οὕτω γὰρ. Et sic correxi. Proximum

abest a Cod. Marc. A.

12. οὐκ εἰ] Cod. Ciz. οὐκ οἱ.

13. ἐνεῖσι] Cod. Med. B. ἐνεῖσι.

14. οὐ δύνηται] Codd. Marc. A. Vind.

A. οὐν. Vat. δύναται. Idem mox omittit

μὴ.

16. αὐτὸν] Abest a Cod. Vind. A.

ib. ἐπ' ἀκοῆς] Codd. Darm. Marc. A. et Vat. ἐπ' ἀκοῆς.

que continget, alia quidem esse, quæ sunt in rebus, alia vero, quæ nobis apparent. Omnino vero, quod fertur, non posse nos rem impositam pupillæ discernere, remotam vero posse, idem quoque multoque magis est ad animam transferendum. Si enim rei videndæ figuram poneremus in anima, spectaculum illud, quo insigniretur, minime cerneret. Oportet enim hæc duo quædam esse, quod videt, et quod videtur: aliud igitur oportet esse, quod videt figuram alibi positam neque positam in se ipso. Quare necesse est visionem non quidem impositæ rei esse, sed potius non impositæ, si modo futura sit visio.

II. Sentire non est pati a rebus sentiendis, sed agere circa illas.

Anima quoniam rebus sentiendis absque proportione excellentior est, neque cum eis in materia vel natura communicat, formas ab eis nunquam suscipit: et quoniam in sentiendo recte iudicatura est, passio vero confundit iudicium, nihil patitur ab objectis. Si qua vero passio contingit, ab eis in corpus perrenit

atque spiritum: quo quidem spiritu sic ab externis, aut sic pulsato vel affecto, statim anima præsens affectiones ejusmodi percipit. Id vero percipere non est pati, sed potius agere, id est aliter tunc spiritum, atque aliter vegetare, et innatus (ut Iamblichus ait) sensibilibus formas edere. Intelligentia multo magis, quam sensus, est a passione remota: nam et interiores habet formas, nec extra convertitur. [Excerptis hoc Ficini argumentum Brucker. in Hist. crit. philos. II. p. 413. additque: "Distinguit Plotinus in hoc obscuro discursu de hac thesi inter passionem et ejus cognitionem, nempe sensationes et judicia passionum; et hæc non illa animæ tribuit, multo vero magis intelligibilem cognitionem istis carere dicit, quæ ab intimo prodeunt, cum sensibilia attingantur extrinsecus, unde illa magis actiones dicendæ. Recentiores philosophi hæc, facta inter intellectum purum et impurum discrimine, longe clarius et feliciter explicant." Cf. Enn. I. 1. 1. et cap. 2. ibiq. annot. nostr.]

Si ergo non ita fit sensus, reliquum est, quomodo fiat inquirere. An forte de his dicit animus, quæ non habet? De his profecto. Hoc

453 ἀκοῆς δεῖ νομίζειν γίγνεσθαι· τὸν μὲν τύπον εἶναι ἐν τῷ ἀέρι, πλη-
γὴν τινα οὖσαν διηρθρωμένην, οἷον γραμμάτων ἐγγεγραμμένων ὑπὸ
τοῦ τὴν φωνὴν πεποιηκότος, τὴν μέντοι δύναμιν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς
C οὐσίαν οἷον ἀναγνῶναι τοὺς τύπους ἐν τῷ ἀέρι γεγραμμένους, ἐλθόν-
τας πλησίον, εἰς ὃ ἐλθόντες πεφύκασιν ὁρᾶσθαι. Γεύσεως δὲ καὶ
ὄσφρῆσεως, τὰ μὲν πάθη· τὰ δ', ὅσα αἰσθήσεις αὐτῶν καὶ κρίσεις,
τῶν παθῶν εἰσι γνώσεις, ἄλλαι τῶν παθῶν οὐσαι· τῶν δὲ νοητῶν ἡ
γνώσις, ἀπαθῆς καὶ ἀτύπωτός ἐστι μᾶλλον. Ἀνάπαλιν γὰρ ἔσωθεν
οἷον προπίπτει, τὰ δὲ ἔξωθεν θεωρεῖται· καὶ ἔστιν ἐκεῖνα μᾶλλον ἐν-
D ἐργεῖαι, καὶ κυριώτεραι· αὐτῆς γὰρ καὶ ἔστιν αὐτῇ ἐνεργοῦσα ἕκα-
10 στον. Πότερα δὲ αὐτὴν μὲν ἢ ψυχὴ δύο καὶ ὡς ἕτερον ὁρᾷ, νοῦν δὲ
ἐν, καὶ ἄμφω τὰ δύο ἐν, ἐν ἄλλοις.

454 Νῦν δὲ τούτων εἰρημένων, περὶ μνήμης ἐφεξῆς λεκτέον, εἰποῦσι
πρότερον, ὡς οὐ θαυμαστόν· μᾶλλον δὲ θαυμαστόν μὲν, ἀπιστεῖν δὲ

6. ὄσφρῆσεως] Cod. Vat. ὄσφράσιως.

7. ἡ γνώσις] Cod. Vat. ἡ γνώσις corr. ex γνώσις.

8. ἀτύπωτος] Cod. Ciz. ἀτύπητος. Vat. ἀτύπητος.

9. ἐνέργεαι] Cod. Vat. ἐνέργαι, et sic sæpius.

10. καὶ ἔστιν—ἐνεργοῦσα] Desunt in Cod. Vind. A. Pro αὐτῇ Vat. ἐστὶ.

11. αὐτὴν] Ita Cod. Vat. Reliqui cum

Ed. αὐτὴν.

ib. ἐστὶ] Codd. Ciz. et Vat. ὄρᾶν. Pos-
terior proximam vocem νοῦν punctis sub-
scriptis notatam habet.

13. μνήμης] Cod. Med. B. μνήμης.

enim potestatis est proprium, non quidem pati aliquid, sed valere, et opus sibi proprium exequi. Sic arbitror discernetur ab animo visibile, scilicet atque audibile: non quidem si figuræ quædam utraque sint, imo si non figuræ, neque passiones ullæ, sed actiones, circa quod naturaliter sunt institutæ. Nos autem diffidentes, vim quamlibet objectum suum, nisi pulsetur ab eo, posse cognoscere, interca facimus admovendo, ut patiatur proximum, non cognoscat: quod quidem superare debet naturæ munere animus, non superari. Eadem ratione de auditu etiam est iudicandum: figuram scilicet in aëre fieri velut pulsationem quandam distinctam articulatim, quasi literarum illic scriptarum ab eo, qui protulit vocem. Vim vero essentialiorem animæ, quasi figuras legere scriptas in aëre, proxime illuc accedentes, quo tandem profectæ naturaliter percipi possunt. Proinde circa gustum et odoratum alia quidem passiones sunt, alia vero passionum cognitiones, scilicet sensus et iudicia passionum, quæ quidem a passionibus differunt: intelligibilium vero cognitio multo etiam magis passionis formationisque est experta. Hæc enim e converso velut ab intimo prodeunt, sensibilia vero attinguntur extrinsecus, ideoque illa magis actiones sunt actionesque præcipuæ. Ipsius enim animæ sunt, ipsaque anima horum quodlibet agit. Utrum vero

anima se ipsam quidem, duo quædam videat, et velut alterum: intellectum autem velut unum, et ambo duo unum, alibi disputandum.

III. *Memnisse et reminisci non est conservare atque repetere rerum formas aliquando impressas animo. Quando dicunt, animam tanquam rerum incorporarum atque corporearum median utrarumque in se formas habere, non intelligimus, has formas tanquam accidentia quædam jacere in anima, sicut literas in tabella, sive aliquando inscriptæ sint, sive ingenitæ. Nam animæ divinæ naturæ neque novas subit impressiones, neque rationes rerum, quas habet ab initio, tam diversas habet ab ipsa sui naturæ, ut accidentia referant: sed, ut alibi diximus, sicut sunt in anima naturales substantiæ vires, intellectus, ratio, imaginatio, sensus et potentiæ vegetales, ita rerum quoque cognoscentiarum rationes habet quasi vires essentielles, quemadmodum et membrorum seminales possidet rationes. Quando igitur anima aliquid meditatatur, se ipsam ex naturali virtute in actum naturalem circa id ipsum educit. Quod si attentius diutiusque meditatatur idem, in hoc ipsum valentius se conformat, idque est memnisse: hinc et facilius reminiscitur.*

Post hæc autem de memoria dicendum est: et ante omnia, non esse mirandum, imo vero mirandum quidem, non tamen incredibile, quod tali potestati animæ attribuimus: eam scilicet,

οὐ δεῖ τῇ τοιαύτῃ δυνάμει τῆς ψυχῆς, εἰ μηδὲν λαβοῦσα εἰς αὐτὴν, ἀντίληψιν ὧν οὐκ ἔσχε ποιεῖται. Λόγος γάρ ἐστι πάντων, καὶ λόγος ἔσχατος μὲν τῶν νοητῶν, καὶ τῶν ἐν τῷ νοητῷ ψυχῆς φύσις· πρῶτος δὲ, τῶν ἐν τῷ αἰσθητῷ παντί. Διὸ δὴ καὶ πρὸς ἄμφω ἔχει· ὑπὸ μὲν B 5 τῶν εὖ παθοῦσα καὶ ἀναβιωσκομένη· ὑπὸ δὲ τῶν, τῇ ὁμοιότητι ἀπατωμένη, καὶ κατιοῦσα ὡσπερ θελγομένη. Ἐν μέσῳ δὲ οὔσα, αἰσθάνεται ἀμφοῖν, καὶ τὰ μὲν νοεῖν λέγεται εἰς μνήμην ἐλθοῦσα, εἰ πρὸς αὐτοῖς γίγνεται. Γιγνώσκει γὰρ τῷ αὐτὰ πως εἶναι· γιγνώσκει γὰρ οὐ τῷ ἐνιζάνειν αὐτὰ, ἀλλὰ τῷ πῶς ἔχειν αὐτὰ, καὶ ὄραν αὐτὰ, καὶ 10 εἶναι αὐτὰ ἀμυδρότερον, καὶ γίγνεσθαι ἐκ τοῦ ἀμυδροῦ, τῷ οἶον ἐγεί- C ρεσθαι ἐναργεστέρα, καὶ ἐκ δυνάμεως εἰς ἐνέργειαν ἰέναι. Τὰ δ' αἰσθητὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, οἶον συναψαμένη, καὶ ταῦτα παρ' αὐτῆς οἶον ἐκλάμπειν ποιεῖ, καὶ πρὸ ὀμμάτων εἶναι ἐργάζεται, ἐτοιμῆς οὔσης, καὶ πρὸ οἶον ὠδινούσης πρὸς αὐτὰ τῆς δυνάμεως. Ὅταν τοίνυν 15 ῥωσθῇ πρὸς ὀτιοῦν τῶν φανέντων, ὡσπερ πρὸς παρὸν διάκειται ἐπὶ D πολὺν χρόνον, καὶ ὄσω μᾶλλον, τόσω ἀεί. Διὸ καὶ τὰ παιδία μνημονεύειν λέγεται μᾶλλον, ὅτι μὴ ἀφίσταται, ἀλλὰ κεῖται αὐτοῖς πρὸ

3. καὶ ἐν τῷ] Codd., excepto Darm., omnes καὶ τῶν ἐν τῷ, quod recepi.

ib. ἡ ψυχῆς] Abest ἡ a Codd. Ciz. et Vat. Quare delevimus.

4. καὶ πρὸς] Cod. Med. B. omittit καὶ.

5. εὐπαθοῦσα] Cod. Ciz. εὖ παθοῦσα.

ib. ὁμοίῳ] Codd. omnes τῇ ὁμοιότητι: quod Plotino restitui.

8. αὐτὰ πως] Ita Codd. Med. A. B. Vind. A. In Ciz. et Vat. est αὐτὰ πῶς, in Ed. ἀντάπως.

ib. γὰρ οὐ τῷ ἐνιζάνειν] Cod. Vind. A. δι' οὗτω ἐνιζάνειν.

9. ἔχειν] Cod. Vat. ἔχει.

10. ἀμυδρότερον] Cod. Vind. A. a pr. m. ἀμυδρότερα.

ib. τῷ οἶον] Codd. Med. B. et Vat. τῷ οἶον.

11. ἐναργεστέρα] Codd. Ciz. et Vat. ἐναργίστερα. Unde correxi ἐναργίστερα.

Proximam eis abest a Cod. Med. B. ib. αἰσθητὰ] Cod. Vind. A. αἰσῆτα (sic).

12. παρ' αὐτῆς] Cod. Vat. παρ' αὐτοῖς. Ego ex Marc. rescripsi παρ' αὐτῆς.

13. ἐργάζεται] Cod. Med. B. ἐργάζεσθαι: supra lin. ἐργάζετα.

14. καὶ πρὸ] Cod. Vind. A. καὶ πρὸς cum Marc. A. Mihi haec vox abundare videtur.

15. ῥωσθῇ] Cod. Ciz. ῥωσθῆ. Idem mox θανίντων pro φανίντων, omittitque proximum πρὸς.

16. καὶ ὄσω] Cod. Vat. ἀλλ' ὄσω.

nihil in se accipientem, ea tamen, quae non accipit, animadvertere. Animae namque natura est omnium ratio: ratio, inquam, intelligibilium, et eorum quae illic sunt, ultima: eorum vero, quae sunt in universo sensibili, prima. Quapropter ad utraque vergit: et a superioribus quidem bene afficitur, atque reviviscit: ab inferioribus autem quadam similitudine fallitur, et tanquam delimita prolabitur. Cum igitur sit in medio constituta, nimirum percipit utraque, et superiora quidem dicitur intelligere, in memoriam videlicet revocata, si quidem illis incumbat. Cognoscit autem propterea, quod quodammodo est haec ipsa: nempe non cognoscit ea collocando eadem in se velut in sede, sed quodammodo haec habendo atque intuendo: atque ex eo, quod anima haec ipsa est obscurius, et ex habitu quodam obscuriore velut experrecta evadit lucidius eadem, et ex potentia prodit in actum. Sensibilia quoque

similiter quasi coaptans haec ipsa secum, efficit, ut effulgeant, et ante oculos ponit: quippe cum vis animae etiam prius ad id praeparata sit, eademque parturiat. Quando igitur ad aliquid eorum, quae offeruntur, corroboratur, diu ad idem quasi ad praesens afficitur, et quo magis corroboratur, eo diutius. Quam ob rem iucris magis memores esse dicuntur, quoniam non cito desistunt, sed rem ipsam diu ante oculos habent: quippe cum nondum distrahantur in multa, sed paucis vehementer incumbant: quorum vero cogitatio visque circa multa versatur, hi quasi percurrunt, nusquamque insistent. Si autem formae rerum in animo impressae manerent, multitudo memoriam non minueret. Praeterea si residerent formae, consideratione ad reminiscendum nequaquam indigeremus: neque cum prius essemus obliti, subinde reminisci nos oporteret, ubi figurae manerent. Praeterea meditationes ipsae, quae con-

454 ὀμμάτων, ὡς ἂν ὀρώσιν οὐπω εἰς πλήθος, ἀλλὰ πρὸς ὀλίγα· οἷς δὲ ἐπὶ πολλὰ ἢ διάνοια καὶ ἢ δύναμις, ὥσπερ παραθέουσι καὶ οὐ μένουσιν. Εἰ δέ γε ἔμενον οἱ τύποι, οὐκ ἂν ἐποίησε τὸ πλήθος ἦπτον μνήμας. Ἔτι εἰ τύποι μένοντες, οὐδὲν ἔδει σκοπεῖν ἵνα ἀναμνησθῶμεν, οὐδὲ πρότερον ἐπιλαθομένους, ὕστερον ἀναμιμνήσκεσθαι κειμένων. 5 Καὶ αἱ εἰς ἀνάληψιν δὲ μελέται, δηλοῦσι δυνάμωσιν ψυχῆς τὸ γιγνόμενον ὑπάρχον, ὥσπερ χειρῶν ἢ ποδῶν τὰ γυμνάσια εἰς τὸ ποιεῖν ῥαδίως, ἀ μὴ ἐν ταῖς χερσὶν ἢ ποσὶ κείται, ἀλλὰ πρὸς ἀ τῇ συνεχείᾳ F ἠτοιμάσται. Διὰ τί γὰρ ἅπαξ μὲν ἀκούσας ἢ δεύτερον οὐ μέμνηται, 455 ὅταν δὲ πολλάκις, καὶ ὁ πρότερον ἀκούσας οὐκ ἔσχε, πολλῶ ὕστερον 10 χρόνῳ μέμνηται ἤδη. Οὐ γὰρ δὴ τῷ μέρη ἐσχηκέναι πρότερον τοῦ τύπου· ἔδει γὰρ τούτων μεμνήσθαι· ἀλλ' οἶον ἐξαίφνης γίνεται τοῦτο, ἔκ τινος τῆς ὑστέρας ἀκροάσεως ἢ μελέτης. Ταῦτα γὰρ μαρτυρεῖ πρόκλησιν τῆς δυνάμεως, καθ' ἣν μνημονεύομεν τῆς ψυχῆς, ὡς ῥωσθεῖσαν, ἢ ἀπλῶς, ἢ πρὸς τοῦτο. Ὅταν δὲ δὴ οὐ μόνον πρὸς ἀ ἐμε- 15 B λετήσαμεν τὸ τῆς μνήμης ἡμῶν παρῆ, ἀλλ' εἴπερ πολλὰ ἀνειλήφασιν, ἔκ τοῦ εἰθίσθαι ἀπαγγελίαις χρῆσθαι, ῥαδίως ἤδη καὶ τῶν ἄλλων τὰς λεγομένας ἀναλήψεις ποιῶνται, τί ἂν τις ἐπαιτιῶτο τῆς μνήμης, ἢ τὴν δύναμιν τὴν ῥωσθεῖσαν εἶναι; οἱ μὲν γὰρ τύποι μένοντες ἀσθέ-

4. "Ἔτι εἰ] Cod. Ciz. omittit ei.

6. ἀνάληψιν] Cod. Vat. ἀντίληψιν.

ib. δυνάμωσιν] Codd. Ciz. et Vind. A.

δυναμίσει, posterior in rasura.

8. ἐν ταῖς χερσὶν ἢ ποσὶ] Marc. A. ἐν ταῖς ποσὶν ἢ χερσὶν.

ib. συνηχία] Cod. Vind. A. συντυχία.

10. πολλῶ] Cod. Ciz. πολλῶν.

11. δὴ τῷ] His vocibus Cod. Vat. puncta subscripta habet.

ib. μίρει] Cod. Vind. A. μίρει cum Marc. A.

14. καθ' ἣν] Cod. Med. B. καθ' ἣν μίν. Vat. καθ' ὅν.

15. δὲ δὴ] Codd. Darm. et Med. A.

(hic ex corr. in m.) δὲ δὴ οὐ. Quare addidi οὐ. Tum ex marg. Ed. recepi εἴπερ pro οὔτε.

17. εἰθίσθαι] Cod. Med. B. εἰθεῖσθαι. Vind. A. εἰθίσθαι.

ib. ἀπαγγελίαις] Cod. Vat. ἀπαγγελίας. ib. ῥαδίως] Cod. Vind. A. ῥαδίως.

ducunt ad recolendum atque resumendum, declarant id ipsum, quod hinc acquiritur, nihil aliud esse, quam animæ corroboracionem quandam atque vigorem. Quemadmodum exercitaciones manuum aut pedum adhibitæ ad nonnulla facilius peragenda, quæ neque in manibus neque pedibus sita sunt, sed ad quæ membra hæc continua quidam consuetudine promptiora redduntur. Præterea eurnam cum semel aut bis tantum audiveris, non recordaris, sed cum sæpius jam audiveris, et quod prius auditum non tenebas, deinde post longum tempus jam tenes. Non enim hoc ideo fit, quia partes figuræ prius acceperis, nam et harum recordareris, sed velut repente hoc efficitur ex ultima quadam audicione sive meditatione id peragente. Hæc sane testantur vim animæ provocari, per quam recordamur,

et quasi corroborari vel simpliciter, vel ad aliquid. Tum vero quando memoria nobis suppeditat non illa solum, quæ meditati sumus, sed multa etiam suggerit sive reddit, indicia videlicet quibusdam assuefacta, unde ex unius resumptione alia quoque multa facilius resumuntur, quam aliam ejusmodi memoriæ causam afferre quis potest, quam ipsam animæ vim jam esse corroboratam? Nempe rerum formæ insidentes animo debilitatem potius, quam potentiam, indicarent. Quod enim formis est plurimis insignitum, cedendo factum est tale. Cunque figuræ impressio sit quædam passio, sequitur, ut, quod maxime et passum est, sit et maxime memor, hujus autem contrarium manifeste contingit. Nusquam enim ad opus quoddam exercitatio id ipsum, quod exercitatur, reddit magis

νειαν μᾶλλον ἢ δύναμιν κατηγοροῖεν. Τὸ γὰρ ἐντυπώτατον τῷ εἶκειν⁴⁵⁵
 ἐστὶ τοιοῦτον, καὶ πάθους ὄντος τοῦ τύπου, τὸ μᾶλλον πεπονθὸς,
 τοῦτό ἐστὶ τὸ μνημονεῦον μᾶλλον, τούτου δὲ τούναντίον φαίνεται
 συμβαῖνον· οὐδαμοῦ γὰρ ἢ πρὸς ὀτιοῦν γυμνασία εὐπαθὲς τὸ γυμνα-
 5 σάμενον ποιεῖ, ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων οὐ τὸ ἀσθενὲς ὄρα, οἷον
 ὀφθαλμὸς, ἀλλ' ὅτω δύναμις ἐστὶν εἰς ἐνέργειαν πλείων. Διὸ καὶ οἱ
 γεγηρακότες καὶ πρὸς τὰς αἰσθήσεις ἀσθενέστεροι, καὶ πρὸς τὰς
 μνήμας ὡσαύτως. Ἴσχυς ἄρα τις, καὶ ἡ αἴσθησις καὶ ἡ μνήμη. Ἐπι-
 τῶν αἰσθήσεων τυπώσεων οὐκ οὐσῶν, πῶς οἷόν τε τὰς μνήμας κατο-
 10 χὰς τῶν οὐκ ἐντεθέντων, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν, εἶναι. Ἄλλ' εἰ δύναμις
 τις καὶ παρασκευὴ πρὸς τὸ ἔτοιμον, πῶς οὐχ ἅμα, ἀλλ' ὕστερον εἰς
 ἀναπόλησιν τῶν αὐτῶν ἐρχόμεθα; ἢ ὅτι τὴν δύναμιν δεῖ οἷον ἐπιστῆ-
 σαι καὶ ἐτοιμάσασθαι. Τοῦτο γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δυνάμεων ὀρω-
 μεν, εἰς τὸ ποιῆσαι ὃ δύνανται ἐτοιμαζομένων, καὶ τὰ μὲν εὐθύς, τὰ
 15 δὲ εἰ συλλέξαιντο ἑαυτὰς ἐργαζομένων. Γίνονται δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
 οὐχ οἱ αὐτοὶ μνήμονες καὶ ἀγγίνοι πολλάκις, ὅτι οὐχ ἡ αὐτὴ δύναμις
 ἐκατέρου, ὡσπερ οὐδ' ὁ αὐτὸς πυκτικὸς καὶ δρομικὸς· ἐπικρατοῦσι
 γὰρ ἄλλαι ἐν ἄλλῳ ἰδέαι. Καίτοι οὐκ ἐκόλυε τὸν ἀστινασοῦν ἔχοντα
 πλεονεξίας ψυχῆς ἀναγιγνώσκειν τὰ κείμενα, οὐδὲ τὸν ταύτη ῥεύντα
 20 τὴν τοῦ πάσχειν καὶ ἔχειν τὸ πάθος ἀδυναμίαν κεκτῆσθαι καὶ τὸ τῆς

4. ἢ πρὸς] Marc. A. εἰ πρὸς.

ib. εὐπαθῆς] Cod. Vind. A. ἀπαθῆς.

5. ἐπὶ τῶν] Codd. Ciz. et Vat. omit-
tunt ἐπὶ.

12. ἀναπόλησιν] Cod. Vind. A. ἀνάμνη-
σιν.

13. καὶ ἐπι] Cod. Vind. A. omittit καί.

15. συλλέξαιντο] Inde a verbis δι εἰ

συλλ. usque ad libri finem hæc omnia in
Cod. Darm. duplici loco leguntur, et in
extremo Codice, ut supra monui, et ea
sede, quæ est propria eorum: Hic in-
veni: ἀγγίνοισι—ἰκάλυς—αὐτῆ (pro ταύτη).
Werfer.

ib. ἑαυτὰς] Cod. Med. B. αὐτὰς.

ib. δι ὡς] Cod. Ciz. omittit δι.

16. οὐχ οἱ] Cod. Vind. A. omittit οὐχ.

ib. οἱ αὐτοὶ] Cod. Vat. ἢ αὐτῆ. Idem
seqq. usque ad ἢ αὐτῆ omittit.

19. ταύτη] Codd. Darm. et Med. A.
αὐτῆ. Med. B. ταύτης. Vat. a pr. m.
ταύτην.

passioni subjectum: quoniam et in sensibus non,
 quod est debile, cernit, velut oculus, sed cui vis
 inest uberior ad agendum. Quare senes et ad
 sensus debiliores, et ad memoriam quoque simi-
 liter: sensus igitur et memoria vigor aliquis est
 et valor. Proinde cum sensus non sint quedam
 figurarum impressiones in animo, quoniam pacto
 memoria esse conservatio potest eorum, quæ nec
 [ab initio quidem] omnino penes eam deposita
 sunt? Verum si memoria facultas quedam est
 præparatioque ad promptum, cur non simul et
 subito, sed deinceps resumimus eadem? quia
 videlicet vim ipsam adhibere oportet, atque in-
 tendere. Id enim in aliis quoque viribus vide-
 mus accidere, quæ quidem ad id, quod possunt,

parantur efficiendum: et partim quidem subito,
 partim vero, si se ipsas ante collegerint, suum
 munus expediunt. Plurimum vero non iidem
 acuti videntur et memores, quoniam non eadem
 est utriusque potestas: sicut neque idem est
 pugil et cursor: aliæ namque in alio dominantur
 ideæ. Tametsi nihil prohibet, hominem haben-
 tem excessus quosdam animæ, quasi quedam
 sita relegere, neque hominem hac parte proflu-
 entem non esse expositum passioni: denique
 quod constat animam magnitudini non esse sub-
 jectam, ostendit omnino, quicquid est in anima,
 non passionem esse, sed efficaciam: et omnino,
 quæcumque sunt circa animam, mirabili quadam
 ratione alia se habere, quam suspicentur homi-

455
 Γ ψυχῆς δὲ ἀμέγεθες καὶ ὅλως ψυχὴν μαρτυρεῖ δύναμιν εἶναι· καὶ ὅλως
 τὰ περὶ ψυχὴν πάντα, θαυμαστὸν ἄλλον τρόπον ἔχειν, ἢ ὡς ὑπειλή-
 φασιν ὑπὸ τοῦ μὴ ἐξετάζειν ἄνθρωποι, ἢ ὡς πρόχειροι αὐτοῖς ἐπιβο-
 λαὶ ἐξ αἰσθητῶν ἐγγίγνονται, δι' ὁμοιοτήτων ἀπατῶσαι. Οἷον γὰρ
 ἐν πίναξιν ἢ δέλτοις γεγραμμένων γραμμάτων, οὕτω περὶ τῶν αἰσθη- 5
 Γ σεων καὶ τοῦ μνημονεύειν διάκεινται. Καὶ οὕτε οἱ σῶμα αὐτὴν τιθέ-
 μενοι ὁρῶσιν ὅσα ἀδύνατα τῇ ὑποθέσει αὐτῶν συμβαίνει, οὕτε οἱ
 ἀσώματον.

1. μαρτυρεῖ] Cod. Med. B. μαρτυρεῖν.
 3. πρόχειροι] Cod. Med. B. πρόχειρον.

5. οὕτως] Cod. Vat. οὕτω. Et sic cor-
 rexi.

6. διάκεινται] Cod. Vat. διάκειται.
 ib. τινόμενοι] Cod. Med. A. θεωρούμενοι.

nes, qui talia nunquam diligenter indagaverunt :
 et aliter quam significant manifeste accessiones
 ab his, quæ sentiuntur transeunt ad eos, simi-
 litudine quadam decipientes. Unde velut in
 tabellis quibusdam sive libellis inscribuntur lite-

ræ. similiter de sensibus et memoria opinantur.
 Et profecto, qui sic afficiuntur, sive corpus ani-
 mam ponant, sive incorpoream, quot ex illa sup-
 positione absurda sequantur, prorsus ignorant.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Δ.

ΛΟΓΟΣ Ζ.

P L O T I N I

ENNEAD. QUARTÆ.

LIBER VII.

ΠΕΡΙ ΛΘΑΝΑΣΙΑΣ ΨΥΧΗΣ.

De animi immortalitate.

ΕΙ δέ ἐστὶν ἀθάνατος ἕκαστος ἡμῶν, ἢ φθείρεται πᾶς, ἢ τὰ μὲν 456
10 αὐτοῦ ἀπεισιν εἰς σκέδασιν καὶ φθορὰν, τὰ δὲ μένει εἰς αἰὲν, ἄπερ
ἐστὶν αὐτὸς, ᾧδ' ἂν τις μάθοι κατὰ φύσιν ἐπισκοπούμενος. Ἀπλοῦν
μὲν δὴ τι οὐκ ἂν εἶη ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐστὶν ἐν αὐτῷ ψυχὴ· ἔχει δὲ Β
καὶ σῶμα, εἰτ' οὖν ὡς ὄργανον ἡμῖν, εἶθ' ἕτερον τρόπον προσηρτημέ-
νου. Ἀλλ' οὖν διηρήσθω γε ταύτη, καὶ ἑκατέρου τὴν φύσιν τε καὶ
15 οὐσίαν καταθεατέον. Τὸ μὲν δὴ σῶμα καὶ αὐτὸ συγκεείμενον, οὔτε

7. ΠΕΡΙ ΛΘΑΝΑΣΙΑΣ ΨΥΧΗΣ] Ad-
dit Marc. A. inscriptioni: καὶ ἀδιόττος.
καὶ πρὸς τοὺς στωϊκοὺς, ὅτι οὐ δύναται ἡ ψυ-
χὴ σωματικὴ εἶναι.

9. ἕκαστος] Cod. Vat. ἕκαστον.

11. αὐτός, ᾧ] Cod. Vat. αὐτοί. ᾧν.

12. ἄνθρωπος] Cod. Vind. A. ὁ ἄνθρω-
πος. Sed ὁ punctis notatum.

13. εἰτ' οὖν—εἶθ'] Ita Codd. Marc. A.
D.: sed Cod. Med. B. εἶτ' οὖν, Vat. εἰτᾶν.
Ed. cum rell. εἴτουν, quæ stare nequeunt.

ib. ἡμῖν] Codd. Ciz. Marcc. Mon. A. B.

Med. A. B. Par. A. ὃν ἡμῖν. Vat. ὃν ἡμῖν.

14. διηρήσθω] Ita Codd. Ciz. Marc. A.
D. Mon. A. Med. B. Par. A. Vat.
Vind. A. Sed Ed. cum rell. διηρήσθαι.

ib. καὶ ἑκατέρου] Addidimus καὶ ex
Codd. Ciz. Marc. A. D. Mon. A. Med.
A. B. Vat. Vind. A. In rell. et Ed. de-
est.

15. καταθετέον] Codd. Marc. A. D. Med.

B. Vind. A. καταθεατέον. Sic correxi.
Mox pro ἥτι Euseb. οὔτε.

I. Unusquisque nostrum totus est immortalis, si quidem
est ipse animus immortalis.

Anima dupliciter se habet ad corpus, partim quidem ut
substantialis quædam species ad materiam: quoniam
per ejus presentiam certa quædam humorum tem-
peratura spiritusque vitalis in corpore nascitur, par-
tim vero tanquam utens ad instrumentum, quantum
pro arbitrio movet corpus: atque est a corpore sepa-
rabilis, et jam quodammodo separata.

UTRUM vero immortalis sit unusquisque

nostrum, an totus intereat, an partim quidem sit
caducus, partim vero perpetuus, quæ quidem
[qua scilicet parte] ipse sit, hunc in modum quis
discere poterit ordine quodam naturæ contem-
plans. Homo profecto non est aliquid simplex
omnino, sed habet animam, habet et corpus, sive
tanquam instrumentum, sive alia quavis condi-
tione nobis adjunctum. Omnino vero proponen-
dum est atque concedendum, ita potissimum
utriusque naturam essentialique distingui. Cor-

- 456 παρὰ τοῦ λόγου δύναται μένειν· ἥτε αἰσθησις ὄρα λυόμενόν τε καὶ τηκόμενον, καὶ παντοίους ὀλέθρους δεχόμενον, ἐκάστου τε τῶν ἐνόντων πρὸς τὸ αὐτοῦ φερομένου, φθείροντός τε ἄλλου ἕτερου, καὶ μεταβάλλοντος εἰς ἄλλο καὶ ἀπολλύντος, καὶ μάλιστα ὅταν ψυχῇ, ἢ φίλα ποιούσα, μὴ παρῆ τοῖς ὄγκοις. Καὶν μονωθῆ δὲ ἕκαστον γιγνόμενον 5 ἐν οὐκ ἔστι, λύσειν δεχόμενον εἰς τε μορφήν καὶ ὕλην, ἐξ ᾧ ἀνάγκη καὶ τὰ ἀπλᾶ τῶν σωμάτων τὰς συστάσεις ἔχειν. Καὶ μὴν καὶ μέγεθος ἔχοντα ἅτε σώματα ὄντα, τεμνόμενά τε καὶ εἰς μικρὰ θραυόμενα, καὶ ταύτη φθορὰν ἂν ὑπομένοι. Ὡστ' εἰ μὲν μέρος ἡμῶν τοῦτο, οὐ τὸ πᾶν ἀθάνατοι· εἰ δὲ ὄργανον, ἔδει γε αὐτὸ εἰς χρόνον τινὰ δοθῆναι 10 τοιοῦτον τὴν φύσιν εἶναι. Τὸ δὲ κυριώτατον καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶη ἂν, ἢ κατὰ τὸ εἶδος, ὡς πρὸς ὕλην τὸ σῶμα, ἢ κατὰ τὸ χρώμενον ὡς πρὸς ὄργανον· ἐκατέρως δὲ ἢ ψυχῇ αὐτός.
- 457 Τοῦτο οὖν τίνα φύσιν ἔχει; ἢ σῶμα μὲν ὄν πάντως ἀναλυτόν. σύνθετον γὰρ πᾶν γε σῶμα· εἰ δὲ μὴ σῶμα εἶη, ἀλλὰ φύσεως ἄλλης, 15

2. σηκόμενον] Cod. Vat. τὴν κείμενον.
ib. ἐνότων] Cod. Ciz. ὄντων. Pro ἐκάστου τε Euseb. ἐκ. γτ.
4. ἢ ψυχῇ] Abest ἢ a Codd. Ciz. Mon. A. B. Par. A. Vat. Vind. A. Marc. A. B. D. Euseb. item omittit μὴ παρῆ τοῖς ὄγκοις. Quare delevi.
5. γιγνόμενον] Codd. Mon. A. Marc. A. B. Med. B. γενόμενον. Mox Marc. A. αὐτε pro εἰς τε. Pro δεχόμενον Euseb. δεχόμενα.
7. καὶ τὰ—Καὶ μὴν] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. μέγεθος] Cod. Ciz. τὰ μέγεθος.
8. εἰς μὴδὲν] Ita cum Ed. nonnisi Darm.

Marc. B. Mon. B. et Med. A. Sed omnes a pr. tantum manu; nam in marg. cum rell. consentiunt, qui habent omnes μικρά. Quod recepi.
9. καὶ ταύτη—τοῦτο] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. φθορὰν ἂν] Abest ἂν a Codd. Mon. A. et Vat. Posterior statim habet ὑπομένει.
10. ἀθάνατοι] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. ἀθάνατα. Mox Euseb. αὐτοῖς pro αὐτό.
11. κυριώτατον] Cod. Vat. κυριώτερον, corr. in τατον.
12. εἶη ἂν ἢ—πρὸς σῶμα ἔπιρ τοῦτο] Absunt a Codd. Ciz. Mon. B. Par. A. Vat.

Vind. A. verba post ἢ hæc: ὅτι εἶδος πρὸς ὕλην, τοῦτο οὗτος πρὸς σῶμα· ἔπιρ τοῦτο. Quæ delevimus.
ib. ὡς πρὸς ὕλην] Cod. Mon. A. omittit ὡς. Ciz. exhibet ὄλην.
14. μὴδὲν] Cod. Vat. μένον.
ib. ἀναλύον] Ita cum Ed. nonnisi Darm. Marc. B. et Med. A. (hic supra lin.). Reliqui omnes cum Eusebio ἀναλυτόν, excepto Mon. B. qui habet ἀναλυτόν: quod recepi; et legit Fic.
15. πᾶν γε] Cod. Vind. A. omittit γε. Idem mox omittit σφῶτων δὲ σκεπτέον cum Marc. A. et Eus.

pus igitur cum ipsum quoque compositum sit, tum ratione monstratur perpetuo permanere non posse, tum sensu deprehenditur dissolvi prorsus, et dissipari, cum quodlibet eorum, quæ in eo sunt, revertatur ad suum, et aliud interimat aliud, commutetque in aliud, atque disperdat: præsertim quando anima, quæ conciliare solet, mobilis jam non adsit. Atqui si corpus quodlibet relinquatur solum, nondum tamen prorsus est unum, cum solvi adhuc possit in formam atque materiam, ex quibus necessarium est simplicia etiam corpora esse composita. Præterea corpora omnia, cum necessario habeant quantitatem, consequenter in minima quæque redacta disperiunt. Quam ob rem si corpus pars est nobis, non sumus undique immortales: sin autem nostrum est instrumentum, oportet ipsum ad tempus tributum nobis tale esse natura. Ipsum vero principale, [atque] ipse homo erit utique, vel [tale ad corpus, quale est species ad materiam, si quidem hoc] ut species est ad corpus ceu materiam: vel

erit velut utens corpore tanquam instrumento quodam. Utroque denique modo anima præcipue est ipse homo.

II. Nullum corpus, qua ratione corpus, propriam et insitam habet vitam: anima vero habet. Igitur anima non est corpus, ergo neque fit ex corpore vel corporibus, cum sit natura præstantior.

Corpus sua proprietate dissolubile est: Anima proprietate sua connectit corpus, conciliatque contraria, dum certa quadam ratione commisceat. Neque igitur dissolubilis est, neque corpus neque ex certa corporum mistura concipitur: imo vero vicissim ordinata ratio mistionis in corporibus procedit ab anima. Erimus in hoc libro brevissimi: nam circa eadem in Theologia latissimi sumus.

Hoc ipsum igitur, quod nomine animæ nuncupamus, quam potissimum naturam habere dicendum? Profecto, si corpus est, omnino est dissolubile. Omne namque corpus compositum est: sin autem non est corpus, sed nature diversæ,

κακείνην ἢ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἢ κατ' ἄλλον σκεπτέον. Πρῶτον δὲ ⁴⁵⁷
σκεπτέον, εἰς ὃ, τι δεῖ [σῶμα] τοῦτο τὸ σῶμα ὃ λέγουσι ψυχὴν,
ἀναλύειν. Ἐπεὶ γὰρ ζωὴ ψυχῇ πάρεστιν ἐξ ἀνάγκης, ἀνάγκη τοῦτο
τὸ σῶμα τὴν ψυχὴν, εἰ μὲν ἐκ δύο σωμάτων ἢ πλειόνων εἴη, ἥτοι Β
5 ἐκάτερον αὐτῶν, ἢ ἕκαστον, ζωὴν σύμφυτον ἔχει· ἢ τὸ μὲν ἔχει,
τὸ δὲ μὴ, ἢ μηδὲν ἔχει. Εἰ μὲν δὴ ἐνὶ αὐτῶν προσεῖη τὸ ζῆν, αὐτὸ
τοῦτο ἂν εἴη ψυχὴ, τί ἂν οὖν εἴη σῶμα ζωὴν παρ' αὐτοῦ ἔχον; πῦρ
γὰρ καὶ ἀήρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ, ἀψυχα παρ' αὐτῶν, καὶ ὅτῳ πάρεστι
τούτων ψυχὴ, τοῦτο ἐπακτῶ κέχρηται τῇ ζωῇ, ἄλλα δὲ παρὰ ταῦτα
10 σώματα οὐκ ἔστι· καὶ οἷς γε δοκεῖ εἶναι καὶ στοιχεῖα, τούτων ἕτερα, C
σώματα οὐ ψυχαὶ ἐλέχθησαν εἶναι, οὐδὲ ζωὴν ἔχοντα. Εἰ δὲ μηδενὸς
αὐτῶν ζωὴν ἔχοντος, ἢ σύνοδος πεποίηκε ζωὴν, ἄτοπον. Εἰ δὲ ἕκα-
στον ζωὴν ἔχει, καὶ ἐν ἀρκεῖ. Μᾶλλον δὲ ἀδύνατον συμφόρησιν σω-
μάτων ζωὴν ἐργάζεσθαι, καὶ νοῦν γεννᾶν τὰ ἀνόητα. Καὶ δὴ καὶ
15 οὐχ ὀπωσοῦν κραθέντα ταῦτα φήσουσι γίνεσθαι. Δεῖ ἄρα εἶναι τὸ D
τάξιν, καὶ τὸ τῆς κράσεως αἴτιον· ὥστε τοῦτο τάξιν ἂν ἔχοι ψυχῆς.
οὐ γὰρ ὅτι σύνθετον, ἀλλ' οὐδὲ ἀπλοῦν ἂν εἴη σῶμα ἐν τοῖς οὖσιν,
ἄνευ ψυχῆς οὔσης ἐν τῷ παντί· εἴπερ λόγος προσελθὼν τῇ ὕλῃ σῶμα
ποιεῖ, οὐδαμόθεν δ' ἂν προσέλθοι λόγος, ἢ παρὰ ψυχῆς.

2. διὶ σῶμα] Abest σῶμα a Codd. Ciz. Marc. A.D. Mon. A. Med. B. Vat. et Euseb.

3. ἀνέιν] Codd. Ciz. Darm. Marc. A.D. Mon. A.B. Med. A.B. Par. A. Vat. Vind. A. Euseb. ἀναλύειν, ut legit Fic. et nos receperimus.

ib. ζωὴ ψυχῇ] Codd. Marc. A.D. Par. A. Marc. A. ζωῆ. Codd. Mon. A. B. Marc. D. Euseb. ut marg. Ed. ψυχῇ.

5. ζῶν] Codd. Mon. A. Vat. ζῶν τε.

6. μηδένιστον] Codd. excepto Darm., om-

nes ut nos exhibemus μηδέν, nisi quod hæc vox in Cod. Marc. D. punctis notata est et Par. A. a pr. m. habet μηδ' ἕτερον. Marc. A. habet εἰ μηδένιστον ἔχειν ἢ μηδέν ἔχειν.

ib. ἀτόπῳ] Codd., exceptis Darm. et Par. A., omnes cum Eus. αὐτόπῳ. Quare hoc restitui.

ib. προσεῖη] Cod. Med. B. προσέει.

7. ψυχῇ. T.] Ita solus Cod. Vat. Reliqui cum Ed. ψυχῆ, τί.

9. τοῦτο] Codd. Par. A. Vat. τοῦτω.

11. Εἰ δὲ μηδένιστον] Cod. Ciz. οὐδὲ μηδένιστον.

13. ζῶν ἔχει] Cod. Mon. A. ἔχει cum Marc. D. et Euseb. Quod recepi.

15. γίνεσθαι] Euseb. γινίσθαι.

16. ἔχει αἶν] Codd. Ciz. Marc. A.D. Vat. Vind. A. Euseb. ἂν ἔχει: ut nos correximus.

17. ἐπὶ συνήσει οὐδὲ] Cod. Med. B. ἐπὶ συνήσει οὐδὲ.

18. ἀνεψυχῆς] Cod. Ciz. ἀναψυχῆς.

ib. οὖσιν] Codd. Marc. A. Vind. A. οὔσιν.

ib. τῇ ὕλῃ] Cod. Vat. τὴν ὕλην. Mox Marc. A. γὰρ pro δ' ἂν.

oportet hanc quoque naturam vel eodem modo, vel alio perscrutari. Principio quarendum est, in [quodnam corpus] quidnam resolvere corpus hoc, quod vocant animam, debeamus. Nempe cum ubique animæ insit necessario vita, necessarium est, si id corpus, quod fingitur anima, ex duobus pluribusve corporibus componatur, aut ambo vel cuncta simul, aut etiam quomolibet singulatim vitam insitam possidere, aut hoc quidem habere vitam, illud vero nequaquam, aut [neutrum] nullum hanc habere. Si igitur imitantum insit vita, unicuique hoc erit anima. Sed quodnam corpus hoc est, quod vitam possidet ex se ipso? Sane ignis, aër, aqua, terra suapte natura carent anima, et cuicumque horum adest anima, hoc vita utitur peregrina: alia vero præter hæc nulla sunt corpora. Tum vero quicumque præterea elementa quædam horum introdux-

erunt alia corpora, ea tamen esse animas non dixerunt, neque vitam eis attribuerunt. Si quis autem dixerit nullo eorum habente vitam, congressum tamen cunctorum vitam constituisse, absurda loquetur. Item si unumquodque vitam habet, unum jam sufficit. Omnino vero impossibile est, confluentiam corporum vitam facere, et, quæ intellectu carent, facere intellectum. Atqui nec quomocumque mista hæc dicent [vel intellectum, vel saltem animam procreare] fieri. Oportet itaque esse, quod ordinet, missionisque sit causa. Hoc igitur potius auctoritatem gradumque animæ obtinebit. Jam vero necdum corpus compositum, sed neque simplex quidem corpus erit in ordine rerum, nisi in universo sit anima: siquidem ratio seminalis accedens materie facit corpus, ratio vero ipsa non potest aliunde, quam ab anima, proficisci.

457
 Α Εἰ δέ τις μὴ οὕτως, ἀλλ' ἀτόμους ἢ ἀμερῇ συνελθόντα ψυχὴν ποι-
 εῖν τῇ ἐνώσει λέγοι, καὶ ὁμοπαθεία ἐλέγχοιτ' αὐν, καὶ τῇ παραθέσει,
 μὴ διόλου δὴ οὐ γιγνομένου ἐνός, οὐ δὲ συμπαθοῦς ἐξ ἀπαθῶν, καὶ
 458 μὴ ἐνοῦσθαι δυναμένων σωμάτων, ψυχὴ δὲ αὐτῇ συμπαθῆς· ἐκ δὲ
 ἀμερῶν σῶμα οὐδὲ μέγεθος αὐν γένοιτο. Καὶ μὴν εἰ ἀπλοῦ ὄντος τοῦ
 σώματος, τὸ μὲν ὅσον ὑλικὸν παρ' αὐτοῦ ζῶν ἔχειν οὐ φήσουσιν·
 (ὑλὴ γὰρ, ἀποιον') τὸ δὲ κατὰ τὸ εἶδος τεταγμένον ἐπιφέρειν τὴν
 ζῶν. Εἰ μὲν οὐσίαν φήσουσι τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι, οὐ τὸ συναμφό-
 τερον, θάτερον δὲ τούτων ἔσται ἢ ψυχὴ, καὶ οὐκ ἔστ' αὐ σῶμα· οὐ
 Β γὰρ ἐξ ὑλῆς καὶ τοῦτο· ἢ πάλιν τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναλύσομεν. Εἰ
 δὲ πάθημα τῆς ὑλῆς ἀλλ' οὐκ οὐσίαν φήσουσιν εἶναι, ἀφ' οὗ τὸ πά-
 θημα καὶ ἡ ζῶν εἰς τὴν ὑλὴν ἐλήλυθε λεκτέον αὐτοῖς· οὐ γὰρ δὴ ἡ
 ὑλὴ αὐτὴν μορφοῖ, οὐδὲ αὐτῇ ψυχὴν ἐντίθησι. Δεῖ ἄρα τι εἶναι τὸ
 χορηγὸν τῆς ζῶης, εἴτε τῇ ὑλῇ ἢ χορηγία, εἴθ' ὁπωοῦν τῶν σωμάτων,
 C ἐξῶ ὃν, καὶ ἐπέκεινα σωματικῆς φύσεως ἀπάσης. Ἐπεὶ οὐδ' αὐ εἶη 15

1. ἀλλ' Cod. Vat. ἀλλὰ et sic Marce.
 2. καὶ ὁμοπαθεία] Cod. Vind. A. καὶ et
 supra lin. τῇ. Vat. ὁμοπαθεία sine accentu
 et i subser. Marce. A. ὁμοπαθεία. Euseb.
 λέγει τῇ ἐνώσει καὶ ὁμοπαθεία ἢ. ἄν.
 3. διόλου δὴ] Cod. Vind. A. δι' ἄλου δὴ.
 Sic correxi. Eam vocem non habet Eus.
 ib. συμπαθοῦς] Cod. Med. B. συμπαθῶς.
 4. αὐτῇ συμπαθῆς] Codd. Mon. A. et
 Vat. αὐτῇ. Marce. A. D. αὐτῇ. Quod re-
 cepi. Duo priores, cum Ciz. mox οὐ pro
 οὐδέ. Euseb. ἰαντῇ. Viger. conj. οὐδέ σῶμα.

5. γένοιτο] Cod. Vind. A. γίνουτο, sed ε
 supra lin.
 ib. εἰ ἀπλοῦ] Cod. Ciz. ἀπλοῦν absque
 εἰ.
 7. ἔχειν τὴν] Præter Darm. Codd. om-
 nes ἐπιφέρειν τὴν, ut legit Ficinus, et ego
 correxi.
 9. καὶ οὐκ ἔστ' αὐ] Ita dedi ex Eusebio.
 Ed. Plot. ὁ οὐκ ἔστ' ἄν.
 10. ἀναλύσομεν] Codd. Ciz. Marce. Mon.
 A. B. Med. A. B. Par. A. et Vat. cum
 Euseb. ἀναλύσμεν. Quod recepi.

11. ἀλλ' οὐκ] Cod. Med. B. omittit
 ἀλλ'.
 12. ἢ ὑλῇ] Cod. Med. A. ὑλὴν, supra
 lin. ut Ed. Pergit Ed. αὐτῇ. Eus. ἰαν-
 τῇ. Quare correxi: ut in seqq. αὐτῇ,
 quod erat αὐτῇ.
 13. ἐντίθησι] Cod. Vind. A. ἐντίθησιν.
 Pergit Eus. δι' ἣν ἄρα: tum om. τῆς.
 14. χορηγία] Cod. Vat. χορηγία. Vind.
 A. χορηγία. Prior ὅσα pro ὁπωοῦν. Euseb.
 pro ἐπέκεινα habet ἀπίσχον.

III. Omne corpus efficit distantia partium, ut parte alia patiente non statim compatiantur et alia: Per ipsam vero animam corpus vivum habet, ut ad partem unius motionem passionemque cunctæ statim commoveantur: anima igitur nec est corpus, neque forma distenta per corpus.

Non est corpus crassum, alioquin non facile penetrabit totum. Non est corpus labile, alioquin labilissimum corpus non continebit. Non est impressa corpori forma, alioquin nec expedite corpori dominabitur ad vivificandum, et movendum, et continendum, et a forma præstantiore pendebit in se ipsa manente, vitamque effundente per corpus. Atque hæc ipsa forma præstantior potius erit anima: quæ cum individua sit ubique tota, et extra contrariarum qualitatum genus facile contraria inter se conciliat, et distenta dissipabiliæque connectit in unum.

Si quis autem non ita dicat, sed atomos vel individua quædam concurrentia corpora animam unione conficere, is profecto ipsa passionis consensione naturæque copula (appositione) refellitur: quippe cum non ita fiat per totum unum vel compatiens ex corporibus non patientibus,

nec ullam admittentibus unionem: ipsa vero anima sibi met compatiens est omnino. quin etiam ex individuis neque corpus neque magnitudo fieri potest. Præterea, si corpus simplex adducant in medium, certe, quantum in ipso est materiale, non dicent ex se ipso vitam habere, materia enim qualitatis est expers: sed asserent potius, quod in eo vicem gerit formæ vitam afferre. Si ergo speciem hanc esse dicant essentiam, certe non utrumque, sed horum alterum erit anima: [quod quidem non amplius corpus existit.] nec erit rursum corpus. Non enim hoc est etiam ex materia, alioquin eodem rursus modo resolvere compellemur. Sin autem subijciat, ejusmodi speciem non essentiam quidem esse, sed quandam materiæ passionem, reliquum erit, ut nobis assignet, undenam hæc passio vitaque descenderit in materiam. Non enim ipsa materia se ipsam format, neque sibi met comparat animam: oportet igitur aliquid esse quod huic suppeditet vitam, sive ipsi materiæ, sive cuivis corporum vita suppeditetur: sup-
 pedi. et, inquam, foris extans corporea que omni

σῶμα οὐδὲν ψυχικῆς δυνάμεως οὐκ οὔσης· ρεῖ γὰρ, καὶ ἐν φορᾷ αὐ-⁴⁵⁸
 τοῦ ἢ φύσις, καὶ ἀπόλοιτο ἂν ὡς τάχιστα, εἰ πάντα σώματα εἶη·
 κὰν εἰ ὄνομα ἐνὶ αὐτῶν ψυχῆν τις θεῖτο. Ταῦτὰ γὰρ ἂν πάθοι
 τοῖς ἄλλοις σώμασι, ὕλης μιᾶς οὔσης αὐτοῖς· μᾶλλον δὲ οὐδ' ἂν
 5 γένοιτο, ἀλλὰ στήσεται ἐν ὕλῃ τὰ πάντα, μὴ ὄντος τοῦ μορφούντος
 αὐτήν. Τάχα δ' ἂν οὐδ' ἂν ἢ ὕλη τὸ παράπαν εἶη, λυθήσεταιί τε καὶ
 τόδε τὸ ξύμπαν, εἴτις αὐτὸ πιστεύσειε σώματος συνέρξει, διδοὺς D
 αὐτῷ ψυχῆς τάξιν μέχρι τῶν ὀνομάτων ἀέρι καὶ πνεύματι σκεδαστο-
 τάτω, καὶ τὸ ἐνὶ εἶναι ἔχοντι οὐ παρ' αὐτοῦ. Πῶς γὰρ τεμνομένων
 10 τῶν πάντων σωμάτων, ὥτινιούν τις ἀναθεῖς τόδε τὸ πᾶν, οὐκ ἀνόη-
 τόν τε καὶ φερόμενον εἰκῆ ποιήσει; τίς γὰρ τάξις ἐν πνεύματι δεο-
 μένω παρὰ ψυχῆς τάξεως, ἢ λόγος, ἢ νοῦς; ἀλλὰ ψυχῆς μὲν οὔσης, E
 ὑπουργὰ ταῦτα πάντα αὐτῇ εἰς σύστασιν κόσμου, καὶ ζώου ἐκάστου,
 ἄλλης παρ' ἄλλου δυνάμεως εἰς τὸ ὅλον συντελοῦσης· ταύτης δὲ μὴ
 15 παρούσης ἐν τοῖς ὅλοις, οὐδὲν ἂν εἶη ταῦτα, οὐχ ὅτι ἐν τάξει.

Μαρτυροῦσι δὲ καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἀγόμενοι, ὡς δεῖ τι
 πρὸ τῶν σωμάτων εἶναι κρεῖττον αὐτῶν ψυχῆς εἶδος, ἔννου τὸ πνεῦ-

1. ψυχικῆς] Cod. Med. B. ψυχῆς.
 ib. φορᾷ] Codd. Marc. A. D. Vind. A.
 φορᾷ. Euseb. οὐ φορᾷ pro ἐν φορᾷ. Mox
 idem τιθεῖτο, τὰ αὐτᾷ.
 4. τοῖς ἄλλοις σώμασι] Codd. Ciz. Marc.
 A. D. Mon. A. Med. B. Vat. Vind. A.
 et Euseb. τοῖς ἄλλοις σώμασι. Med. B. ut
 Ed. sed supra lin. β. α., ut significetur,
 inverso ordine hæc verba esse legenda.

5. ἐν ὕλῃ] Cod. Med. B. ἢ ὕλῃ. Idem
 mox τάχ' pro τάχα δ' et paullo post τὸ
 ὄξύμπαν (sic).
 7. αὐτῷ πιστεύσει] Codd. Marc. D. Vat.
 αὐτὸ, quod recepi: prior πιστεύσει ἐν. Eu-
 seb. αὐτῷ.
 8. ψυχῆς] Cod. Mon. A. ψυχῆν.
 ib. σκεδαστοτάτω] Inde ab h. v. deest
 in Cod. Vind. A. folium unum, usque ad

p. 460. B. ψυχῆσεται.
 9. καὶ πᾶ] Codd. Ciz. et Vat. καὶ τό.
 Posterior mox ὡτινὶ οὖν τις. Est etiam τὸ
 in Codd. Marc. A. D. Quare correxi.
 In seqq. Euseb. ἀναθεῖς pro ἀναθεῖς.
 13. ταῦτα πάντα] Codd. Ciz. Marc. A.
 D. Mon. A. Med. B. πάντα ταῦτα.
 14. δυνάμεως] Cod. Vat. δυνάμεων.
 16. καὶ αὐτοῖ] Marc. D. καὶ αὐτόν.

natura superius. Jam vero neque corpus om-
 nino erit ullum, nisi animæ vis extiterit: nam
 fluit semper, et in motu ipsa corporis natura ver-
 satur, citoque perituum est universum, si, quæ-
 eunque sunt, sint corpora, quamvis etiam alicui
 corporum quis animæ nomen accommodaverit.
 Sic enim anima eadem prorsus atque alia corpora
 patietur, cum eadem cunctis materia insit; imo
 vero nihil alicubi fiet, sed omnia in materia resi-
 debunt, ubi non adsit formator ipse materiæ.
 Forte etiam nec ipsa quidem materia erit om-
 nino. Solvetur et hoc universum, si quis salutem
 ejus corporis connexioni committat, huic attri-
 buens ipsum animæ ordinem, videlicet usque ad
 nomina solum, aëri cuidam et spiritui penitus
 dissipabili, unionemque ex se ipso nullam prorsus
 habenti. Cum enim corpora omnia sint divi-
 dua, si quis alicui corporum committat hoc uni-
 versum, necessario fateri cogetur, demens id to-
 tum esse, ac temere nimium agitari. Quisnam
 ordo esse potest in spiritu, ceu vento quodam,
 tantum ab anima ordinem expetente, vel ratio,

vel intellectus? Cæterum, si adsit anima, hæc
 omnia huic protinus subministrant ad constitu-
 tionem mundi animaliumque reliquorum, dum
 alia passim ab alio vis conducit ad totum: ab-
 sente vero hinc anima hæc reliqua necdum ordine
 careant, sed neque omnino consistere poterunt.

IV. Stoici et Epicurei animam esse spiritum suspica-
 bantur, id est, subtilissimum corpus: Illi quidem
 potius igneum, hi vero magis aërium: et utrique
 non quemlibet spiritum, sed certa quadam proprie-
 tate affectum, animam nominabant.

Hæc ipsa certa proprietas et quodammodo incorporea
 corporeque excellentior non a corpore generatur, sed
 a substantia penitus incorporea, quæ potius anima
 judicabitur. Quæ quidem cum ad oppositas in cor-
 pore qualitates et motiones tam edendas quam re-
 gendas aque se habeat, merito neque certum aliquid
 corpus vel corporeum est, neque ex corpore quodam
 corporibusve dependet.

Ipsi etiam naturæ corporeæ assertores veritate
 compulsi fatentur atque testantur, oportere spe-
 ciem quandam rerum ad animam pertinentem

459 μα, καὶ πῦρ νοερὸν τιθέμενοι, ὡςπερ ἄνευ πυρὸς καὶ πνεύματος οὐ
 Α δυναμένης τῆς κρείττους μοίρας ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι, τόπον δὲ ζητού-
 σης εἰς τὸ ἰδρυθῆναι· δέον ζητεῖν ὅπου τὰ σώματα ἰδρύσουσιν, ὡς
 ἄρα δεῖ ταῦτα ἐν ψυχῆς δυνάμεσιν ἰδρῦσθαι. Εἰ δὲ μηδὲν παρὰ τὸ
 πνεῦμα τὴν ζωὴν καὶ τὴν ψυχὴν τίθενται, τί τὸ πολυθρύλλητον αὐ- 5
 τοῖς πως ἔχον, εἰς ὃ καταφεύγουσιν ἀναγκαζόμενοι, τίθεσθαι ἄλλην
 παρὰ τὰ σώματα φύσιν δραστήριον. Εἰ οὖν οὐ πᾶν μὲν πνεῦμα
 Β ψυχὴ ὅτι μυρία πνεύματα ἄψυχα, τὸ δὲ πως ἔχον πνεῦμα φήσουσι,
 τό πως ἔχον τοῦτο καὶ ταύτην τὴν σχέσιν, ἢ τῶν ὄντων τι φήσου-
 σιν, ἢ μηδέν· ἀλλ' εἰ μὲν μηδέν, πνεῦμα ἂν εἴη μόνον. Τὸ δὲ πως 10
 ἔχον, ὄνομα καὶ οὕτω συμβήσεται αὐτοῖς, οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν εἶναι
 λέγειν, ἢ τὴν ὕλην· καὶ ψυχὴν, καὶ θεὸν, καὶ ὄνομα τὰ πάντα,
 ἐκεῖνο δὲ μόνον. Εἰ δὲ τῶν ὄντων ἢ σχέσις, καὶ ἄλλο παρὰ τὸ ὑπο-
 C κείμενον καὶ τὴν ὕλην, ἐν ὕλῃ μὲν, αὐτὸν δὲ αὐτὸ, τῷ μὴ πάλιν αὐ
 συγκεῖσθαι ἐξ ὕλης, λόγος ἂν εἴη τις, καὶ οὐ σῶμα, καὶ φύσις 15
 ἑτέρα. Ἐπι δὲ καὶ ἐκ τῶνδε οὐχ ἠττον φαίνεται ἀδύνατον ὄν τὴν
 ψυχὴν εἶναι σῶμα ὀτιοῦν· ἢ γὰρ θερμόν ἐστιν, ἢ ψυχρόν, ἢ σκλη-
 ρόν, ἢ μαλακόν, ὑγρόν τε ἢ πεπηγός, μέλαν τε ἢ λευκόν, καὶ πάντα

2. τῆς κρείττους] Cod. Med. B. τις pro
 τῆς.

3. ἰδρύσουσιν] Cod. Vat. ἰδρῶσουσιν.

5. τὴν ζωὴν] Euseb. καὶ τὴν ζωὴν.

6. ἄλλην—φύσιν] Euseb. ἄλλο φύσει.

7. Εἰ οὖν οὐ] Abest οὐ a Marc. D.

8. δεῖ πᾶς] Cod. Ciz. δεῖ πως. Et sic cor-
 rixi.

9. τι φήσουσιν] Cod. Vat. τί φήσουσιν.
 Mox Euseb. πνεῦμα loco vocis ὄνομα, et

hanc loco illius habet.

11. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω. Et
 sic correximus.

12. λέγειν.] Cod. Vat. λέγει.

ib. καὶ ψυχὴν] Cod. Marc. A.B.D.
 καὶ τὴν ψυχὴν.

13. Εἰ δεῖ] Cod. Par. A. ἢ δεῖ. In seqq.
 Eus. pro δεῖ αὐτὸ τὸ habet οὖν.

14. πάλιν] Codd. Ciz. Marc. A.D. Mon.
 A. Med. A.B. Vat. πάλιν αὐ, cum Eus.

Quod recepi.

16. Ἐπι δεῖ] Cod. Vat. εἰ δεῖ. Pergit
 Eus. καὶ οὕτως ἐκ τῶνδε.

17. ἢ γὰρ] Cod. Mon. A. εἰ ἢ γὰρ. In
 Vat. est εἰ γὰρ.

18. ἢ ὑγρόν] Codd. Mon. A. Marc. A.
 D. Med. B. Vat. omittunt ἢ, eadem vox
 in Cod. Med. A. punctis notata est. Quae
 cum absit etiam ab Eusebio, abjicienda
 visa est.

praecedere corpora, corporibus cunctis praestantiorem, quando spiritum intelligentiae compotem, et ignem intellectualem adducunt in medium, quasi gradus ipse naturae summus absque igne atque spiritu in ordine rerum esse non possit, et locum quendam, quo stabiliatur, naturaliter exigat, cum deceret potius locum quaerere, ubi corpora collocarent: quippe cum haec re vera sint in ipsis animae viribus collocanda. Proinde si vitam et animam nihil aliud esse dicant praeter spiritum ceu ventum, quaerendum est ab eis, quidnam sibi velit illud apud eos tritum, quando scilicet dicunt: anima est spiritus certo modo se habens. Ad id enim confugere solent, quotiens naturam aliam praeter corpora efficacem introducere compelluntur. Si ergo non omnis spiritus est anima, quoniam innumeri spiritus sint

inanimés, sed spiritus quidam certo modo se habens, interrogabimus utrum, quod dicitur certo modo se habens, et ejusmodi habitudo res aliqua sit, an nulla. Si enim res nulla sit, certe solus extabit spiritus. Quod vero adjungitur se habens, nomen erit solum. Ex quo efficietur, ut nihil aliud praeter materiam esse concedant: animam vero et Deum, et similia omnia esse duntaxat [nomina] nomen fateantur, sed re vera tantum corpus existere. Sin autem habitudo illa res quaedam est, et aliud quiddam praeter subiectum atque materiam, quod quidem sit in materia, sit tamen immateriale, propterea quod ex materia rursus non componatur, certe non erit corpus, sed altera prorsus natura et ratio quaedam. Praeterea non minus ex his apparebit animam corpus esse non posse: sic enim aut cali-

ὄσα ποιότητες σωμαίων ἄλλαι ἐν ἄλλοις. Καὶ εἰ μὲν θερμὸν μόνον, ⁴⁵⁹ θερμανεῖ· ψυχρὸν δὲ μόνον, ψύξει· καὶ κοῦφα ποιήσει τὸ κοῦφον, D προσγενόμενον καὶ παρὸν, καὶ βαρυνεῖ τὸ βαρὺ, καὶ μελανεῖ τὸ μέλαν, καὶ τὸ λευκὸν λευκὸν ποιήσει. Οὐ γὰρ πυρὸς τὸ ψύχειν, οὐδὲ 5 τοῦ ψυχροῦ θερμὰ ποιεῖν· ἀλλ' ἢ γε ψυχὴ καὶ ἐν ἄλλοις μὲν ζώοις ἄλλα, τὰ δ' ἄλλα ποιεῖ, καὶ ἐν τῷδε αὐτῷ τὰ ἐναντία. τὰ μὲν πηγνῦσα, τὰ δὲ χέουσα· καὶ τὰ μὲν πυκνὰ, τὰ δὲ ἀραιὰ, μέλανα, λευκὰ, κοῦφα, βαρέα· καίτοι ἐν ἔδει ποιεῖν κατὰ τὴν τοῦ σώματος E ποιότητά τε τὴν ἄλλην, καὶ δὴ καὶ χροῖαν· νῦν δὲ πολλὰ.

10 Τὰς δὲ δὴ κινήσεις πῶς διαφόρους, ἀλλ' οὐ μίαν, μιᾶς οὔσης παν- A τὸς σώματος κινήσεως; εἰ δὲ τῶν μὲν προαιρέσεις, τῶν δὲ λόγους αἰτιάσονται, ὀρθῶς μὲν τοῦτο· ἀλλ' οὐ σώματος ἢ προαίρεσις, οὐδὲ οἱ λόγοι διάφοροί γε ὄντες, ἐνὸς ὄντος καὶ ἀπλοῦ τοῦ σώματος· καὶ οὐ μετὸν αὐτῷ τοιούτου γε λόγου, ἢ ὅσος δέδοται αὐτῷ παρὰ τοῦ ποιή- 15 σαντος θερμὸν αὐτὸ ἢ ψυχρὸν εἶναι. Τὸ δὲ καὶ ἐν χρόνοις αὖξειν, καὶ B μέχρι τοσοῦτου μέτρου, πόθεν ἂν τῷ σώματι αὐτῷ γένοιτο; ᾧ προσ-

1. ἄλλοις] Cod. Med. B. ἄλλαις. Mox dedi θερμανεῖ ex Eus. pro θερμανεῖν, et βαρυνεῖ pro βαρύνει.

2. ψύξει] Cod. Vat. ψύχει.

3. προσγενόμενον] Cod. Med. B. προσγιγνώσκον.

4. ποιήσει] Cod. Vat. ποιῆ. Mox Marc. A. τὸ θερμὰ.

5. ἢ γε] Cod. Med. B. ὅ γε. Post hæc Euseb. καὶ ἐν ἄλλοις ζώοις ἄλλα τε καὶ ἄλλα ποιεῖ.

7. πηγνῦσα] Ita Euseb. et Codd. Ciz. Marc. A. B. D. Mon. A. Par. A. Cod. Vat.

πήγνυσα. Ed. cum rell. πηγνῦσα. Mox apud Euseb. est βάρη ποιούσα.

8. ἐνδεῖ] Codd. Ciz. Mon. A. Marc. A. D. Med. B. Vat. ἐν δεῖ. Dedi ex Eus. ἐν ἔδει. Sequens ποιεῖν omittit Cod. Med. B. In seqq. Eus. omittit δὴ.

11. αἰτιάσονται] Cod. Par. A. αἰτιάσονται.

13. τοῦ σώματος] Abest τοῦ a Codd. Mon. A. Vat. Mox. Marc. A. omittit γε.

14. μετὸν] Codd., exceptis Ciz. et Darm., omnes μετὸν. Quod recepi. Et habet etiam

Eusebius.

ib. αὐτὸ ποιούτῳ γε] Codd. Darm. Marc. et Vat. cum Eus. αὐτῷ τοιούτου γε. Ciz. αὐτῷ τοιούτων γε. Mon. A. αὐτὸ τοιούτῳ γε. Par. A. αὐτῷ ποιούτῳ γε. Nos cum Euseb. facimus et, qui cum eo faciunt, libris. Mox Eus. in marg. ad ὅσος habet: ἴσ. ὅσον.

15. αὐτὸ ἢ] Cod. Vat. αὐτῷ ἢ. In seqq. Eus. ἐν χρόνῳ.

16. προσέκειν] Codd. Mon. A. Med. A. (a pr. m.) B. Par. A. Vat. προσέκει. Dedi ex Eus. προσέκει, invidemque addidi μίν.

dum esset aut frigidum, aut durum aut molle, aut compactum aut fluidum atque laxum: item vel nigrum vel album similiterque de cæteris corporum qualitatibus proponetur. Et profecto, si calidum tantum est, calefacit solum, si frigidum, frigefacit tantum: si leve, solum elevat reddittque levia ubicunque adest: ac si grave gravat, ponderosaque facit. Similiter nigrum nigra, et album alba proprie parit. Neque enim ignis est frigefacere, neque frigidum calefacere. Verum anima tum in aliis animalibus alia facit et alia, tum in eodem contraria parit: partim quidem cogens, partim vero fundens atque liquefaciens: item alia densa, alia rara, alba, nigra, levia, gravia pariter efficit: tametsi non alia per aliam, sed unum duntaxat secundum qualitatem corporis unam fieri oporteret, atque colorem similiter: nunc vero multa pariter affert.

V. Anima motus effectusque omniformes tam vegetali virtute per rationes seminales, quam electione pro-

fert. Et corpus certo quodam ordine ad certum auget terminum, permanetque ipsa interea eadem. Item tota anima est in qualibet vel ficta portione animæ, vel vera corporis portione. Totaque virtus animæ in qualibet seminis gutta serratur.

Hæc autem munera ad molem vel qualitatem corpoream pertinere non possunt, Anima igitur est incorporea.

Motus autem quoniam pacto non unum tantum, sed differentes asserere poterunt, cum una corporis uniuscujusque sit motio? Si autem causas motionum partim quidem ad electiones, partim vero ad rationes referant seminales, recte quidem hoc ipsum asseverabunt. Sed neque corporis propria est electio, neque rationes præsertim cum differentes sint, corpus autem hic unum sit atque simplex, neque corpus omnino rationis ejusmodi compos esse queat, nisi quantum sibi concessum est ab eo, quod reddidit ipsum calidum aut frigidum. Angere vero certis temporibus et ad certum terminum, quam virtute conveniet

460 ἡκει μὲν αὖξασθαι, αὐτῷ δὲ ἀμοίρω τοῦ αὖξιν εἶναι, ἢ ὅσον παρα-
 Αληφθείη ἂν ἐν ὕλης ὄγκῳ ὑπηρετοῦν τῷ δι' αὐτοῦ τὴν αὖξιν ἐργαζο-
 μένω. Καὶ γὰρ εἰ ἡ ψυχὴ σῶμα οὔσα αὖξιοι, ἀνάγκη καὶ αὐτὴν
 αὖξασθαι, προσθήκη δηλονότι ὁμοίου σώματος, εἰ μέλλει εἰς ἴσον
 ἵεναι τῷ αὖξομένῳ ὑπ' αὐτῆς, καὶ ἡ ψυχὴ ἔσται τὸ προστιθέμενον, 5
 ἢ ἄψυχον σῶμα. Καὶ εἰ μὲν ψυχὴ, πόθεν καὶ πῶς εἰσιούσης, καὶ
 Β πῶς προστιθεμένης; Εἰ δὲ ἄψυχον τὸ προστιθέμενον, πῶς τοῦτο
 ψυχώσεται, καὶ τῷ πρόσθεν ὁμογνωμονήσει, καὶ ἐν ἔσται, καὶ τῶν
 αὐτῶν δοξῶν τῇ πρόσθεν μεταλήψεται; Ἄλλ' οὐχ ὥσπερ ξένη ψυχὴ
 αὕτη ἐν ἀγνοίᾳ ἔσται, ὧν ἡ ἑτέρα οἶδε, καὶ ὥσπερ ὁ ἄλλος ὄγκος 10
 ἡμῶν, τὸ μὲν τι ἀπορρέυσεται αὐτοῦ, τὸ δέ τι προσελεύσεται, οὐδὲν
 δὲ ἔσται τὸ αὐτό; Πῶς οὖν ἡμῖν αἱ μνήμαι, πῶς δὲ ἡ γνώρισις οἰκείων
 Γ οὐδέποτε τῇ αὐτῇ ψυχῇ χρωμένων; καὶ μὴν εἰ σῶμά ἐστι, φύσις
 δὲ σώματος μεριζόμενον εἰς πλείω, ἕκαστον μὴ τὸ αὐτὸ εἶναι τῶν
 μερῶν τῷ ὅλῳ. Εἰ τοσούδε μέγεθος ψυχῆ, ὃ ἂν ἔλαττον ἦ, ψυχὴ 15
 οὐκ ἔσται, ὥσπερ πᾶν ποσὸν ἀφαιρέσει τὸ εἶναι τὸ πρόσθεν ἢ ἀλά-

1. αὖξασθαι] Codd. Marc. A. D. Mon. A. Med. B. Par. A. Vat. ἰναὖξασθαι.

ib. ὅσον] Cod. Mon. A. ὅσω.

ib. παραληφθείη] Cod. Vat. παραλειφθείη.

2. τῷ δι'] Cod. Mon. A. τὰ δι'.

ib. αὖξιν] Ita Codd. Mon. A. Med. A. B. Par. A. Vat. Marc. et Euseb. Reliqui cum Ed. αὖξιν, quod scribi debebat αὖξιν. Cod. Par. A. mox εἶη pro εἰ ἡ.

3. αὖξιοι] Codd. Ciz. Mon. B. Med. B. Par. A. Marc. A. αὖξιοι. Quod recepi. Est item ap. Eus.

4. αὖξασθαι] Codd. Marc. A. B. D. αὖξασθαι.

ib. μίλλοι] Codd. Marc. D. Ciz. Med. B. Vat. Eus. μίλλει. Et sic correxi. Per-

git Marc. D. εἰς ἴσον, Marc. A. εἰς ὅσον.

5. αὖξομένῳ] Codd. Ciz. Marc. A. B. D. Vat. αὖξανομένῳ.

ib. προστιθέμενον, τῶς] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. interponunt ἢ ἄψυχον σῶμα. Mox Eusebius: ἐψύχωνται.

8. καὶ τῷ] Codd. Ciz. Marc. A. D. Vat. Vind. A. cum marg. Ed. τῷ pro τῷ. Quod recepi.

ib. ὁμογνωμονήσει] Cod. Vind. A. ὁμο- νοήσει.

9. μεταλήψεται] Cod. Vat. μεταλήψεται.

ib. ξένη] Cod. Ciz. ἔν ἡ. Eus. δὲ ἡ.

10. ὧν ἡ] Cod. Par. A. omittit ὧν. Vat. habet ὡς ἡ. Pro οἶδε Marc. D. εἶδε, A. ἴδε.

11. μὲν τι] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. μίντοι.

14. μεριζομένη] Codd., exceptis Darm. Med. A. Marc. B. Par. A., omnes μεριζόμενον. Eusebius μεριζομένου. Ego illud recipiendum duxi, vid. Annot.

ib. τῶν μερῶν μὴ τὸ αὐτὸ εἶναι] Codd. præter Marc. B., omnes μὴ τὸ αὐτὸ εἶναι τῶν μερῶν.

15. Εἰ οὖν τῷ] Abest οὖν a Codd. Ciz. Marc. A. D. (hi duo omitunt etiam τῷ) Mon. A. Med. A. B. Vat. Vind. A. Quare deletimus οὖν τῷ.

ib. ὃ ἔαν] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. ὃ ἔν. Quod recepi. Mox Eus. τοῦ εἶναι pro τὸ εἶναι.

corpori? Cui quidem naturaliter convenit augeri, augere vero nequaquam, nisi forte, quantum in mole materiæ simul adsumitur, velut ministrans ei, quod per ipsum perficit augmentum. Etenim si anima corpus existens augeat, necesse est ipsam quoque pariter augeri, quadam scilicet corporis similis adjunctione: si modo tanta penitus evasura sit, quantum, quod augetur ab ea: tum vero, quod adjungitur, aut anima erit, vel inanimatum corpus. Ac si anima sit, quaerendum erit, undenam et quomodo ingrediatur, et qua conditione admoveatur. Sin autem, quod adjungitur, inanimatum sit, quonam modo hoc animabitur, et precedenti consentiet, venietque in unum, et priori anima in opinionibus congruet? Ac non potius hæc anima velut peregrina igno- rabit ea quæ altera novit. Et quemadmodum

altera nostra patitur moles, partim quidem ab ea defluet, partim etiam influet, nihilque in nobis idem penitus permanebit. Quoniam igitur pacto in nobis erit memoria, et agnitio propriorum nunquam eadem utentibus anima? Præterea, si anima corpus est, sicut natura corporis consuevit, in plures distribuitur partes, quarum nulla idem est atque totum. Si [ergo] anima tanta quædam fuerit magnitudo, quæ, si minor aliquanto fuerit, non ulterius futura sit anima, certe sicut et omne quantum, per quaedam partium detractionem ex priori essentia permutabitur. Siquid autem eorum, quæ magnitudine protenduntur, aliquando comminutum mole, interim idem permaneat qualitate, profecto, qua ratione corpus est, et quantum jam evasit alterum, qualitate vero, quæ dif- fert a quantitate, idem servare interea potest.

ξατο. Εἰ δέ τι τῶν μέγεθος ἐχόντων, τὸν ὄγκον ἐλαττωθὲν τῇ ποιότητι ταῦτὸν μένοι, ἢ μὲν σῶμα, ἕτερόν ἐστι, καὶ ἢ ποσόν, τῇ δὲ ποιότητι ἕτερα τῆς ποσότητος οὕση, τὸ ταῦτὸν ἀποσώζειν δύναται. D
 Τί τοίνυν φήσουσιν οἱ τὴν ψυχὴν σῶμα εἶναι λέγοντες; πρῶτον μὲν
 5 περὶ ἐκάστου μέρους τῆς ψυχῆς τῆς ἐν τῷ αὐτῷ σώματι, πότερον ἕκα-
 στον ψυχὴν οἷα ἐστὶ καὶ ἡ ὅλη; καὶ πάλιν τοῦ μέρους τὸ μέρος;
 οὐδὲν ἄρα τὸ μέγεθος συνεβάλλετο τῇ οὐσίᾳ αὐτῆς· καίτοι ἔδει γε
 ποσοῦ τινος ὄντος. ἀλλὰ καὶ ὅλον πολλαχῆ, ὅπερ σώματι παρεῖναι E
 ἀδύνατον ἐν πλείοσι τὸ αὐτὸ ὅλον εἶναι, καὶ τὸ μέρος, ὅπερ τὸ ὅλον
 10 ὑπάρχειν. Εἰ δὲ ἕκαστον τῶν μερῶν οὐ ψυχὴν φήσουσιν, ἐξ ἀψύ-
 χων ψυχῆ αὐτοῖς ὑπάρξει· καὶ προσέτι, εἰ ψυχῆς ἐκάστης τὸ μέγεθος
 ὠρισμένον ἐστὶ ἐφ' ἑκάτερα, ἢ ἐπὶ τὸ ἐλαττόν γε ἢ ἐπὶ τὸ μείζον,
 ψυχὴ οὐκ ἐστὶ. Ὅταν τοίνυν ἐκ συνόδου μιᾶς καὶ ἐνὸς σπέρματος
 δίδυμα γένηται γεννήματα, ἢ καὶ ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις, F
 15 πλείστα, τοῦ σπέρματος εἰς πολλοὺς τόπους μεριζομένου, οὗ δὴ
 ἕκαστον ὅλον ἐστὶ· πῶς οὐ διδάσκει τοῦτο τοὺς βουλομένους μανθά-
 νειν, ὡς ὅπου τὸ μέρος τὸ αὐτὸ ἐστὶ τῷ ὅλῳ, τοῦτο ἐν τῇ αὐτοῦ
 οὐσίᾳ τὸ ποσὸν εἶναι ὑπερβέβηκεν, ἀποσον δὲ αὐτὸ εἶναι δεῖ ἐξ
 ἀνάγκης. Οὕτω γὰρ ἂν μένοι τὸ αὐτὸ, τοῦ ποσοῦ κλεπτομένου,

2. σῶμα] Codd. Marc. A. B. D. τὸ σῶμα.
 Paullo superius Eus. μένι pro μένοι.
 3. δύναται] Cod. Med. B. δύνασθαι.
 5. περὶ ἐκάστου] Euseb. ὑπὲρ ἐκάστου.
 6. ψυχῆν] Codd. Vind. A. Marc. A.
 ψυχῆ: cum Eus.
 7. συμβάλλεται] Codd. Ciz. Mon. A.
 Vat. συμβάλλεται.
 8. ἀλλὰ καὶ ὅλον] Abest ἀλλὰ a Codd.
 Marc. A. D. Mon. A. Med. A. Vat. Vind.
 A. et Euseb. Quare expuixi.
 9. ὅλον] Cod. Ciz. ὅλου. Med. B. ὅλην.

Posterior etiam πανταχοῦ pro παλλαχῆ.
 ib. ὅτι] Cod. Ciz. ὅπου.
 10. οὐ ψυχῆν] Abest a Codd. Marc. D.
 et Vind. A. Nommisi οὐ ommissum in Cod.
 Marc. D.
 11. ὑπάρξει] Codd. Vind. A. Marc. A.
 οὐχ ὑπάρξει.
 ib. εἰ ψυχῆς] Abest εἰ a Codd., præter
 Darn. et Marc. B., omnibus.
 12. οὐδ' ἐφ'] Cod. Vat. οὐδὲ cum Marce.
 A. D. Omittit Eus. eam vocem, et mox ἢ

ἐπὶ τὸ μείζον. Mox idem habet ὅλον ἕκαστον
 ordine inverso.
 16. τοὺς βουλομένους] Cod. Med. B. τοῖς
 βουλομένοις.
 17. τὸ αὐτὸ] Codd. Mon. A. et Vat. τὸ
 αὐτό. Eus. ταῦτον. Marc. B. τὸ αὐτὸ ἐστὶ.
 Mox Ciz. τὸ τῶν.
 18. τὸ ποσόν] Cod. Par. A. omittit τὸ.
 ib. εἶναι αὐτό] Codd. Ciz. Marc. A. D.
 Mon. A. Vat. Vind. A. Eus. αὐτὸ εἶναι:
 quod recepi.

Quid ergo dicent, qui animam corpus esse pu-
 tant? Numquid quamlibet animæ partem in eod-
 em viventis corpore esse animam perinde, atque
 tota est, fatebuntur? ac rursus partis uniuscu-
 jusque partem? Quod si id fateantur, nihil uti-
 que magnitudo ad essentiam animæ conferebat:
 tametsi conferre oportuit, ubi anima sit quantum
 quiddam: [veruntamen] et totum ipsius animæ
 hic erit [ubique] multis in locis: quod corpori
 convenire non potest, scilicet ut queat idem to-
 tum simul in pluribus esse, atque pars idem pe-
 nitus esse valeat, quod et totum. Sin autem par-
 tium quamlibet animam esse negent, certe ex in-
 animatis apud illos componetur. Præterea si
 hunc in modum uniuscujusque animæ magni-

tudo definita erit, neque consequenter ad utrum-
 que tracta, sive ad majus, sive ad minus, erit am-
 plius anima. Quando igitur ex uno coitu unoque
 semine fœtus gemini procreantur: vel quemad-
 modum in cæteris animalibus etiam plures concipi-
 untur, semine videlicet in plures particulas dis-
 tributo, ubi unumquodque est totum, cur non
 eventus ejusmodi eos, qui discere volunt, admo-
 neat? ubi pars idem est atque totum, hoc ipsum
 in essentia sua conditionem quantæ molis exce-
 dere, ipsumque oportere esse prorsus a quanti-
 tate semotum. Nam ita duntaxat idem perma-
 nere potest quanto quovis subtracto, utpote cui
 nihil opus sit quantitate vel mole: quippe cum
 ejus essentia aliud quiddam prorsus existat.

460 ἄτε μὴ μέλον αὐτῷ ποσότητος καὶ ὄγκου, ὡς ἂν τῆς οὐσίας αὐτοῦ
 ἕτερόν τι οὔσης. Ἄποσον ἄρα ἡ ψυχὴ καὶ οἱ λόγοι.

461 Ὅτι δὲ εἰ σῶμα εἴη ἡ ψυχὴ, οὔτε τὸ αἰσθάνεσθαι, οὔτε τὸ νοεῖν,
 οὔτε τὸ ἐπίστασθαι, οὔτε ἀρετὴ, οὔτε τι τῶν καλῶν ἔσται, ἐκ τῶνδε
 δῆλον. Εἴτι μέλλει αἰσθάνεσθαί τινος, ἐν αὐτὸ δεῖ εἶναι, καὶ τῷ
 αὐτῷ παντὸς ἀντιλαμβάνεσθαι. Καὶ εἰ διὰ πολλῶν αἰσθητηρίων
 πλείω τὰ εἰσιόντα εἴη, ἢ πολλαὶ περὶ ἐν ποιότητες, κὰν δι' ἐνὸς ποι-
 κίλον, οἷον πρόσωπον· οὐ γὰρ ἄλλο μὲν ῥινὸς, ἄλλο δὲ ὀφθαλμῶν,
 ἀλλὰ ταῦτὸν ὁμοῦ πάντων· καὶ εἰ τὸ μὲν δι' ὀμμάτων, τὸ δὲ δι'
 ἀκοῆς, ἐν τι δεῖ εἶναι εἰς ὃ ἄμφω· ἢ πῶς ἂν εἴποι ὅτι ἕτερα ταῦτα,
 μὴ εἰς τὸ αὐτὸ ὁμοῦ τῶν αἰσθημάτων ἐλθόντων; Δεῖ τοίνυν τοῦτο
 ἄσπερ κέντρον εἶναι, γραμμὰς δὲ συμβαλλούσας ἐκ περιφερείας
 κύκλου, τὰς πανταχόθεν αἰσθήσεις πρὸς τοῦτο περαίνειν, καὶ τοιοῦτον
 τὸ ἀντιλαμβανόμενον εἶναι, ἐν ὄντως. Εἰ δὲ διεστῶς τοῦτο γένοιτο,
 καὶ οἷον γραμμῆς ἐπ' ἄμφω τὰ πέρατα αἰ αἰσθήσεις προσβάλλοιεν,
 ἢ συνδραμεῖται εἰς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πάλιν, οἷον τὸ μέσον ἢ ἄλλο. τὸ

1. μέλον αὐτῷ] Marc. B. μ. αὐτῷ. Marc. A. Δ. μέλλον αὐτό. Prior βλεπόμενον pro κλειστομένου.

ib. αὐτοῦ] Cod. Mon. B. τοῦ Eus. omit- tit eam vocem. Mox Marc. D. ἄποσον pro ἄποσον.

3. ἡ ψυχὴ] Cod. Par. A. omittit ἡ.

4. τῶν καλῶν] Marc. A. τῶν κακῶν.

5. μέλλει] Cod. Vat. μέλλοι. Vind. A. μέλλοι.

ib. τῷ αὐτῷ] Cod. Vat. ut marg. Ed. τὸ αὐτό.

7. κἂν] Cod. Vat. καί, cum Euseb.

8. οἷον] Abest a Cod. Par. A.

9. ὁμοῦ πάντων—εἰς ὃ] Codd. Ciz. Mon.

A. et Vat. omittunt hæc.

11. αἰσθημάτων] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. αἰσθητῶν. In Vat. sequitur ἰδόντων.

12. συμβαλλούσας] Cod. Vat. συμβαι- νούσας.

14. ἐν ὄντως] Codd. Ciz. Marc. A. D. Mon. A. Med. B. Vat. Vind. A. ἐν ὄν- τως. Marc. A. mox διεστῶς. Tum Euseb.

καὶ οἷον ἐπὶ γραμμῆς ἄμφω τὰ πέρατα αἰ αἰσθήσεις προσλαμβάνοιεν.

15. προσβάλλοιεν] Codd. Marc. A. B. D. Mon. B. Med. A. B. Par. A. προσβάλ- λοιεν. Quod recepi.

16. εἰς ἐν καί] Codd. Ciz. Marc. A. D. Med. A. (sed eraso ταῖς) B. Mon. A. (sed sine ταῖς) Par. A. (sed sine τῷ) Vat. Vind. A. (absque τῷ) ταῖς εἰς ἐν καὶ τῷ. Recepi τὸ etiam ex Eusebio. Verba τὸ δὲ ἄλλο non habet Euseb.

Anima igitur quantitatis est expers, rationesque similiter.

VI. *Necesse est, diversa per sensus varios influentia ad intimum et unum individuumque sensum redigi omnia inter se comparantem.*

Nisi ad individuum denique colligantur, non poterunt comparari per iudicium prorsus eundem: colligi vero ibi sic apparet, quoniam colliguntur ferme similiter in pupilla. Sensus hic intimus neque dividi ad sensibilibium divisionem potest, neque quantitate illis æquari, neque esse humidus, alioquin cessaret memoria: neque durus, periret namque docilitas. Et omnino, si sit corporeus, formæ ibi rerum se invicem impediunt atque confundent.

Quod autem si anima corpus sit, neque sentire nobis dabitur, neque intelligere, neque scire, neque virtus omnino, neque quicquam egregium nobis inerit, ex his apparebit: si quidem enim sentire quicquam debet, unum esse ipsum oportet, et uno quodam eodemque omne percipere. Et

si per plura sensuum instrumenta ingredientur plura, vel multæ circa unum [sint] qualitates, ac etiam per unum videatur varium aliquid ceu vultus: non enim aliud quidem videt nares, aliud autem oculos, sed idem cuncta simul. Ac si aliud per oculos penetret, aliud per auditum, unum tamen oportet esse ad quod perveniunt utraque: alioquin non posset animus horum inter se differentiam iudicare, nisi intentiones sensuum sensibilibiumque in unum æque confluerent. Oportet igitur hoc esse quasi centrum, sensus vero singulos undique non aliter ad hoc ipsum, quam lineas a circumferentia ad centrum usque protendi, atque vim ejusmodi euncta comprehendentem, re vera unum aliquid esse. Nam si dividuum aliquid esset, et quasi ad extrema lineæ utraque intentiones sensuum pertinerent, aut rursus in unum idemque concurrerent quasi medium, aut aliud ibi esset, et aliud, atque alterum alterius tantum haberet sensum: ceu si ego aliud

δὲ ἄλλο, ἐκάτερον ἐκατέρου αἰσθησιν ἔξει, ὡσπερ ἂν εἰ ἐγὼ μὲν ⁴⁶¹
 ἄλλου, σὺ δὲ ἄλλου αἰσθοιο, καὶ εἰ ἐν εἴῃ τὸ αἰσθημα, οἶον πρόσω-
 πον, ἢ εἰς ἐν συναιρεθήσεται ὅπερ καὶ φαίνεται, (συναιρείται γὰρ
 καὶ τὰ ἐν αὐταῖς ταῖς κόραις· ἢ πῶς ἂν τὰ μέγιστα διὰ ταύταιν D
 5 ὀρῶτο;) ὥστε ἔτι μᾶλλον εἰς τὸ ἡγεμονοῦν ἰόντα, οἶον ἀμφὶ ἀμερῇ
 νοήματα γίνεσθαι, καὶ ἔσται ἀμερὲς τοῦτο, ἢ μεγέθει ὄντι τούτῳ,
 συμμερίζοιτο ἂν· ὥστε, ἄλλον ἄλλου μέρος, καὶ μηδένα ἡμῶν ὅλου
 τοῦ αἰσθητοῦ τὴν ἀντίληψιν ἴσχειν. Ἄλλὰ γὰρ ἐν ἔστι τὸ πᾶν·
 πῶς γὰρ ἂν καὶ διαιροῖτο; οὐ γὰρ δὴ τὸ ἴσον τῷ ἴσῳ ἐφαρμόσει, ὅτι
 10 οὐκ ἴσον τὸ ἡγεμονοῦν παντὶ αἰσθητῷ· κατὰ πηλίκα οὖν ἢ διαίρεσις; E
 ἢ εἰς τοσαῦτα διαιρεθήσεται, καθ' ὅσον ἂν ἀριθμοῦ ἔχη εἰς ποικιλίαν
 τὸ εἰσιὸν αἰσθημα; καὶ ἕκαστον δὴ ἐκείνων τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς
 ἄρα, καὶ τοῖς μορίοις αὐτοῦ αἰσθήσεται, ἢ ἀναίσθητα τὰ μέρη τῶν
 μορίων ἔσται· ἀλλὰ ἀδύνατον. Εἰ δὲ ὅτιοῦν παντὸς αἰσθήσεται,
 15 εἰς ἄπειρα διαιρεῖσθαι τοῦ μεγέθους πεφυκός, ἀπείρους καὶ αἰσθή-
 σεις καθ' ἕκαστον αἰσθητὸν συμβήσεται γίνεσθαι ἐκάστῳ· οἶον τοῦ F
 αὐτοῦ ἀπείρους ἐν τῷ ἡγεμονοῦντι ἡμῶν εἰκόνας. Καὶ μὴν σώματος
 ὄντος τοῦ αἰσθανομένου οὐκ ἂν ἄλλον τρόπον γένοιτο τὸ αἰσθάνεσθαι,
 ἢ οἶον ἐν κηρῷ ἐνσημανθεῖσαι ἀπὸ δακτυλίων σφραγίδες, εἴτ' οὖν εἰς

2. ἄλλου, σὺ] Cod. Vat. ἄλλου οὐ. Eus. pro ἄλλου—ἄλλου bis ἄλλων.
 ib. καὶ εἰ] Codd. Mon. A. Vat. καὶ εἰς.
 Mox ἢ omittit Eus. ante εἰς.
 4. καὶ τὰ ἐν] Abest τὰ ab Eus. et a Codd. Mon. A. Med. A.B. Par. A. Vat. Vind. A. Marce.
 ib. διὰ τούτων] Edidi ex Eus. ταύταιν. Codd. exceptis Marc. B. et Vind. A., omnes διὰ ταύτης. Sed Med. A. supra lin. τούτων. Mon. B. τούτων.
 5. τὸ ἡγεμονοῦν] Codd. Ciz. Darm. Marce. Med. A.B. Par. A. Vat. Vind. A. inter-

ponunt εἰς ante τὸ, quod recepi. Exhibet etiam Eus.
 ib. ἀμερῇ] Ita Codd. Marc. A.D. Mon. A.B. Med. A.B. Par. A. Vat. Vind. A. Eus. Sed Ciz. ἀμερῶ. Ed. ἀμερῆ. Nullus cum marg. Ed. ἀμρῆ. Corruptionis causa manifesta est unicuique, qui παλαιογραφίας non plane rudis est.
 6. ὄντι τούτῳ] Codd. Darm. (a pr. m.) Mon. A. (a pr. m.) Par. A. ὄντι τούτῳ.
 7. συμμερίζοιτο ἂν] Cod. Vat. omittit ἂν.
 ib. καὶ μηδένα—ἴσχων] Desunt hæc in Cod. Ciz. In seqq. ap. Eus. pro ἰν ἴστω

erat ἴνισσι.

9. τὸ ἴσον] Desunt in Codd. Ciz. Mon. A. Vat.
 10. πηλίκα οὖν] Cod. Vat. πηλίκας αὐ. Verba διαιρέσις; ἢ aberant ab Eus.
 11. ἔχει] Cod. Med. B. ἔχη cum Marc. A. In Eus. erat ἀριστον χῆ. Correxī ἔχη. In seqq. Eus. καὶ εἰ τὸ μέρος. In eodem decrant ἢ ἀναίσθητα—αἰσθῆσεται.
 17. Καὶ μὴν] Cod. Ciz. μὴ pro μὴν.
 18. ὄντος] Cod. Med. B. ὄν. Mox Eus. ἄλλων τούτων. In seqq. τῶν αἰσθημάτων. Et mox εἰ μὴν οὖν pro καὶ εἰ μὴν.

sentiam, tum vero sentias aliud, etiam si unum sit spectaculum ceu vultus, aut potius in unum congregabuntur. Quod et apparet: congregantur enim et in pupillis, alioquin non possent per eas maxima quæque videri. Quam ob rem, quæ ad ipsum animæ principale proveniunt, multo magis velut notiones quædam sunt individuae: ideoque id quoque erit indivisibile: alioquin si habeat magnitudinem una cum re sensibili dividetur. [Itaque pars alia sentiet aliam, nihilque] Atque ita partem aliam aliam, nemoque in nobis sentiendam rem totam percipiet. At enim unum est id totum: quo enim pacto dividi potest? Nam si dividatur, nequit tanquam æquale æquali

prorsus accommodari: quoniam principale nostrum cum omni re sentienda æquale esse non potest. In quot igitur divisio fiet? numquid in tot secabitur, in quot partes numero quod incidit sensibile distribuitur? et quælibet partium animæ particula sentiet idem? An forte particule partium sensu carebunt? At vero id fieri nequit. Sin autem quodlibet totum sentiat, cum magnitudo dividi queat in infinitum, nimirum innumerabiles quoque sensus circa unumquodque sensibile in unoquoque contingent, quasi innumerabiles in principali nostro rei ejusdem sint imagines. Præterea si corpus sit, quod sentit, non alio modo sentire continget, quam si quæ-

461

αἷμα, εἴτ' οὖν εἰς ἀέρα, τῶν αἰσθητῶν ἐνσημαινομένων. Καὶ εἰ μὲν ὡς ἐν σώμασιν ὑγροῖς, ὅπερ καὶ εὐλογον, ὥσπερ εἰς ὕδωρ συγχυθήσεται, καὶ οὐκ ἔσται μνήμη. Εἰ δὲ μένουσιν οἱ τύποι, ἢ οὐκ ἔστιν

462

ἄλλους ἐνσημαίνεσθαι ἐκείνων κατεχόντων, ὥστε ἄλλαι αἰσθήσεις οὐκ ἔσονται, ἢ γιγνομένων ἄλλων, ἐκείνοι οἱ πρότεροι ἀπολούνται, ὥστε οὐδὲν ἔσται τὸ μνημονεύειν. Εἰ δὲ ἔστι τὸ μνημονεύειν, καὶ ἄλλων αἰσθάνεσθαι ἐπ' ἄλλοις, οὐκ ἐμποδιζόντων τῶν πρόσθεν, ἀδύνατον τὴν ψυχὴν σῶμα εἶναι.

Α Ἴδοι δ' ἂν τις καὶ ἐκ τοῦ ἀλγείν, καὶ ἐκ τῆς τοῦ ἀλγείν αἰσθήσεως τὸ αὐτὸ τοῦτο. Ὅταν δάκτυλον λέγηται ἀλγείν ἄνθρωπος, ἢ μὲν ὀδύνη περὶ τὸν δάκτυλον δῆπουθεν, ἢ δ' αἰσθησις τοῦ ἀλγείν, δῆλον ὅτι ὁμολογήσουσιν, ὡς περὶ τὸ ἡγεμονοῦν γίγνεται· ἄλλου δὲ ὄντος τοῦ πονοῦντος μέρους, τοῦ πνεύματος τὸ ἡγεμονοῦν αἰσθάνεται, καὶ ὅλη ἢ ψυχὴ τὸ αὐτὸ πάσχει. Πῶς οὖν τοῦτο συμβαίνει; διαδόσει φήσουσι, παθόντος μὲν πρώτως τοῦ περὶ τὸν δάκτυλον ψυχικοῦ πνεύματος, μεταδόντος δὲ τῷ ἐφεξῆς, καὶ τούτου ἄλλω, ἕως οὗ πρὸς τὸ ἡγεμονοῦν ἀφίκοιτο. Ἀνάγκη τοίνυν, εἰ τὸ πρῶτον πονοῦν ἦσθετο, ἄλλην τὴν αἰσθησιν τοῦ δευτέρου εἶναι, εἰ κατὰ διάδοσιν ἢ

2. εἰς ὕδωρ] Cod. Vat. omittit εἰς.
3. μένουσιν] Cod. Ciz. μίνουσιν. Pergit Marc. A. οἱ πόποι. Euseb. εἰ δ' ἱμμενοῦσιν.
4. ἐνσημαίνεσθαι] Cod. Vat. ἐσημαίνεσθαι.
ib. κατεχόντων] Abest a Cod. Vind. A. In Vat. est κατεχόντων.
5. πρότεροι] Cod. Vind. A. πρότερον.
6. Εἰ δὲ—μνημονεύειν] Desunt hæc in Cod. Mon. A. τὸ addidi ex Ens.

ib. καὶ ἄλλων] Cod. Darm. καὶ ἄλλων καὶ. Mox Marc. A. πᾶν ἕμπεροῦεν.
9. καὶ ἐκ τοῦ ἀλγείν] Neglexit hæc Eus.
10. λέγηται] Cod. Vat. λέγεται.
11. δῆπουθεν] Cod. Med. B. δῆπουθεν.
Pergit Eus. ἢ δὲ. Vocem περὶ omittit Marc.
D. In seqq. scripsi ex Eus. δῆλον ὅτι.
12. ἄλλου δὲ] Cod. Vat. ἄλλον δὲ οὖν.

13. αἰσθάνεται] Cod. Vat. αἰσθάνεσθαι. Mox articulum ante ψυχὴ omittit Eus.
16. μεταδόντος] Cod. Med. B. μεταδόντος. Mox pro τοῦ est τὸ in Cod. Ciz., τῷ in Codd. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A. D. Eus. Quod recepi.
ib. ἕως οὗ] Codd., præter Darm. Mon. B. et Par. A., omnes omittunt οὗ.

dam ab annulo in cera imprimantur imagines, sive in sanguine, sive in ære quodam sensibilia imprimantur. Ac si tanquam in corporibus humidis, quod et probabile est, certe tanquam in aqua confundentur imagines, neque memoria erit ulla. Quod si figuræ permanent, aut non licebit alias ibi fingi prioribus permanentibus, ideoque sensus alii minime fiet: aut si fiant alii, priores protinus delebuntur. quapropter memoria jam cessabit. Si autem possumus meminisse, ac præter alia sentire rursus et alia, prioribus nequaquam impediuntibus, impossibile est animam esse corpus.

VII. *Principalis sensus passionum iudex passiones cuiuslibet membri subito percipit, in qua particula membri sint, distincte discernit, huc oculos manusque statim admoveat. Id autem efficere non valeret, nisi esset ubique totus. Non est ergo corporeus.*

Idem præterea ex dolore dolorisque sensu declarari potest, utpote quando quis dicitur dolere digitum: tunc dolor quidem est in digito, sensum vero doloris circa ipsum animæ principale contingere fatebuntur, ubi pars quædam spiritus animati, (quæ alia est) dolet, principale vero id percipit, atque anima tota idem tunc quodammodo patitur. Quomam igitur modo id accidit? Respondebunt arbitrator, successiva quadam translatione, dum videlicet primo patitur spiritus animalis circa digitum, atque hinc deinceps ad partem continuam, rursusque ad aliam traducitur passio, donec ad principale perveniat. Necessarium est igitur, si primo patiens sensit, alium sensum esse secundi, si modo per successionem quandam sensus amplificatur: tertii quoque patientis tertium esse sensum, multosque sensus atque innumeros in eodem dolore contingere, ipsumque principale postremo sentire suam dum-

αἰσθησις, καὶ τοῦ τρίτου ἄλλην, καὶ πολλὰς αἰσθήσεις καὶ ἀπείρους
 περὶ ἐνὸς ἀλγήματος γίνεσθαι, καὶ τούτων ἀπασῶν ὕστερον, τὸ
 ἡγεμονοῦν αἰσθέσθαι, καὶ τῆς ἑαυτοῦ παρὰ ταύτας. τὸ δὲ ἀληθές,
 ἐκάστην ἐκείνων, μὴ τοῦ ἐν τῷ δακτύλῳ ἀλγήματος, ἀλλὰ τὴν μὲν
 5 ἐφεξῆς τῷ δακτύλῳ, ὅτι ὁ ταρσὸς ἀλγεί, τὴν δὲ τρίτην, ὅτι ἄλλο τὸ
 πρὸς τὸ ἄνωθεν, καὶ πολλὰς εἶναι ἀλγηδόνας, τό, τε ἡγεμονοῦν, μὴ
 τοῦ πρὸς τῷ δακτύλῳ ἀλγήματος αἰσθάνεσθαι, ἀλλὰ τοῦ πρὸς αὐτῷ,
 καὶ τοῦτο γινώσκειν μόνον, τὰ δ' ἄλλα χαίρειν ἔῃν, μὴ ἐπιστάμενον D
 ὅτι ἀλγεί ὁ δάκτυλος. Εἰ τοίνυν κατὰ διάδοσιν οὐχ οἶόν τε τὴν
 10 αἰσθησιν τοῦ τοιοῦτου γίνεσθαι, μηδὲ σώματος, ὄγκου ὄντος, ἄλλου
 παθόντος, ἄλλου γνῶσιν εἶναι· (παντὸς γὰρ μεγέθους εἰ τὸ μὲν
 ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο ἐστὶ,) δεῖ τοιοῦτον τίθεσθαι τὸ αἰσθανόμενον, οἷον
 πανταχοῦ αὐτὸ ἑαυτῷ τὸ αὐτὸ εἶναι. Τοῦτο δὲ ἄλλῳ τινὶ τῶν ὄντων,
 ἢ σώματι ποιεῖν προσήκει.
 15 "Ὅτι δὲ οὐδὲ νοεῖν οἶόν τε εἰ σῶμα ἢ ψυχὴ ὀτιοῦν εἴη, δεικτέον ἐκ A
 τῶνδε. Εἰ γὰρ τὸ αἰσθάνεσθαι ἐστὶ τὸ σώματι προσχρωμένην τὴν
 ψυχὴν ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν αἰσθητῶν, οὐκ ἂν εἴη καὶ τὸ νοεῖν τὸ
 διὰ σώματος καταλαμβάνειν, ἢ ταυτὸν εἶναι τῷ αἰσθάνεσθαι. Εἰ

1. τοῦ τρίτου] Eus. addit γι.
 2. καὶ τούτων κ. τ. λ.] Eus. ὡς περὶ τὸ ἡγε-
 μονοῦν ὁ νοῦς ἦν αἰσθάνεσθαι.
 ib. τὸ ὕστερον] Abest τὸ α Codd. omni-
 bus. Quare deleti.
 3. αἰσθάνεσθαι] Cum marg. Ed. habent
 αἰσθάνεσθαι Codd. Ciz. Marc. A. (B. ex corr.)
 D. Mon. A. Med. A. (ex corr.) B. Vat.
 Vind. A. In Cod. Vat. ante hanc vocem

repetuntur sex lineæ præcedentes, scripto-
 ris oculo ab hoc ad prius ἡγεμονοῦν retro
 aberrante. Amatus.
 4. μὴ τοῦ] Cod. Mon. A. μὴ τῷ.
 5. ἄλλο σο] Cod. Ciz. ἄλλῳ, sine τῷ.
 6. μὴ τοῦ] Cod. Vat. μὴ τῷ.
 7. πρὸς τῷ] Codd. Marc. A. B. D. Med.
 A. B. Vat. πρὸς τῷ. Quod recepi.
 11. παθόντος ἄλλου] Aberant hæc ab

Euseb. Ex eodem mox recepi si ante τὸ μὲν.
 14. ἢ σώματι] Cod. Med. B. in σώματι.
 16. Εἰ γὰρ] Ita Eus. et Codd., exceptis
 Darn. Marc. B. et Par. A., omnes. Ed.
 in γὰρ. —
 ib. τῷ σώματι.] Euseb. Codd. Par. A.
 et Vat. τὸ σώματι. Quod recepi.
 17. τὸ διὰ σώματος] Cod. Vind. A. οἷον
 τὸ σώματος. Supra lin. διὰ.

taxat passionem. Et profecto singulos sentiendi
 actus non passionem quidem digiti persentire, sed
 eam, quæ sequitur citra digitum : ut puta tarson
 (palmam) digito proximam percipere sequentem
 mox post digitum passionem : partem vero [re-
 motiorem], tertiam passionem quoque remotio-
 rem, multosque dolores accidere. Tunc certe
 principale non passionem, quæ premit digitum,
 sed propriam sentiet, feretque de hac sola judi-
 cium cæteris omnino dimissis, digitum dolere
 prorsus ignorans. Si ergo sensus passionis ejus-
 modi per successionem fieri nequit, et corpus
 cum sit moles non id habet, ut in eo patiente alio
 id persentiat aliud : in omni enim magnitudine
 hoc quidem aliud est, illud rursus est aliud, ni-
 mirum oportet, quod sentit, esse tale, ut ipsum
 ubique sibi ipsi sit idem. Id autem assequi ad
 aliud quiddam in ordine rerum pertinet potius,
 quam ad corpus.

VIII. *Intelligentia frequenter attingit et penetrat in-
 corporea, formasque separat a corporibus. Fit igitur
 absque corpore : intellectus ergo non est corpo-
 reus.*

*Cum indivisibile non aliter, quam per indivisibile, pos-
 sit attingi, intellectus attingens individua est indivi-
 duus : et ubi separatis se conjungit, est a corpore
 separatus : et quando conjuncta separat, maxime
 separatam se esse declarat.*

Quod autem anima si corpus quoquo modo
 sit, intelligere nequeat, per hæc nobis est demon-
 strandum. Profecto si sentire est animam uten-
 tem corpore percipere sensibilia, intelligere non
 erit per corpus apprehendere : alioquin idem fu-
 turum est intelligere atque sentire. Si ergo in-
 telligere est absque corpore comprehendere, multo
 prius oportet ipsum, quod intellecturum est, non
 esse corpus. Præterea si sensibilem sensus est,
 consequenter intelligibilem est intellectio. Quod

462 οὖν τὸ νοεῖν ἐστὶ τὸ ἄνευ σώματος ἀντιλαμβάνεσθαι, πολὺ πρότερον
 B δεῖ μὴ σῶμα αὐτὸ τὸ νοῆσον εἶναι. ἔτι εἰ αἰσθητῶν μὲν ἢ αἰσθησις,
 νοητῶν δὲ ἢ νόησις. Εἰ δὲ μὴ βούλονται, ἀλλ' οὖν ἔσονται γε καὶ
 463 νοητῶν τινων νοήσεις, καὶ ἀμεγέθων ἀντιλήψεις. Πῶς οὖν μέγεθος
 ὄν, τὸ μὴ μέγεθος νοήσει, καὶ τῷ μεριστῷ τὸ μὴ μεριστὸν νοήσει; ἢ 5
 μέρει τινὶ ἀμερεῖ αὐτοῦ; εἰ δὲ τοῦτο, οὐ σῶμα ἔσται τὸ νοῆσον· οὐ
 γὰρ δὴ τοῦ ὄλου χρεῖα πρὸς τὸ θίγειν. Ἄρκεῖ γὰρ καθ' ἓν τι. Εἰ
 μὲν οὖν συγχωρήσονται τὰς πρώτας νοήσεις, ὅπερ ἀληθές ἐστίν,
 εἶναι τῶν πάντη σώματος καθαρωτάτων, αὐτὸ ἐκάστου, ἀνάγκη, καὶ
 B τὸ νοοῦν, σώματος καθαρὸν ὄν, ἢ γιγνόμενον γιγνώσκειν. Εἰ δὲ τῶν 10
 ἐν ὕλῃ εἰδῶν τὰς νοήσεις φήσουσιν εἶναι, ἀλλὰ χωριζομένων γε τῶν
 σωμάτων γίγνονται, τοῦ νοῦ χωρίζοντος· οὐ γὰρ δὴ μετὰ σαρκῶν ἢ
 ὄλως ὕλης ὁ χωρισμὸς κύκλου, καὶ τριγώνου, καὶ γραμμῆς, καὶ ση-
 μείου. Δεῖ ἄρα καὶ τὴν ψυχὴν σώματος αὐτὴν ἐν τῷ τοιούτῳ χωρί-
 C σαι. Δεῖ ἄρα μηδὲ αὐτὴν σῶμα εἶναι. Ἀμέγεθες δὲ οἶμαι καὶ τὸ 15
 καλὸν καὶ τὸ δίκαιον, καὶ ἢ τούτων ἄρα νόησις· ὥστε καὶ προσιόντα,
 τῷ ἀμερεῖ αὐτῆς ὑποδέξεται, καὶ ἐν αὐτῇ ἐν ἀμερεῖ κείσεται. Πῶς
 δ' ἂν καὶ σώματος ὄντος τῆς ψυχῆς, ἀρεταὶ αὐτῆς, σωφροσύνη καὶ

2. σῶμα αὐτὸ τὸ] Cod. Med. B. τὸ αὐτὸ
 σῶμα πῶ. Eus. αὐτὸ πῶ. Mox Eus. ἐπιτὶ ἐπιτὶ
 αἰσθ. Vig. ex conj. ἐπιτὶ αἰσθητῶν.

ib. μὲν ἢ] Cod. Par. A. omittit μὲν.

4. τινων] Hanc vocem non habet Euseb.
 ib. Πῶς] Codd. Med. A. (a pr. m.)
 Par. A. ἢ πῶς.

5. καὶ τῷ—νοήσει] Cod. Mon. A. omit-
 tit hæc cum Marc. A. Pro τῷ μεριστῷ
 marg. Ed. τὸ μεριστὸν, et marg. Eus.

ib. μεριστὸν] Cod. Vind. A. μερίστω.
 Idem omittit sqq. inde a ἢ μέρει usque ad
 νοῆσον.

7. χρεῖα] Cod. Med. B. θεία.

ib. θίγειν] Ita Euseb. Codd. Ciz. Darm.
 Mon. A. Med. A. B. Vat. Marc. A. D. (B.
 ex corr.) Rell. cum Ed. θήγειν.

9. καὶ τὸ νοοῦν] Cod. Vind. A. omittit
 καὶ. Par. A. habet νοῦν. In seqq. ad v.
 γιγνόμενον in marg. Eus. est ἴσ. τὸ ἐγγι-
 γόμενον.

10. τῶν ἐν] Cod. Ciz. τῶ ἐν.

11. ἀλλὰ χωριζομένων γε τῶν] Cod. Med.

B. ἀναχωριζομένων τῶν.

14. ἐν τῷ—ἀμέγεθες δὲ] Desunt in Cod.

Par. A. Pro ἀμέγεθες in Eus. erat μέγεθος.

15. μηδὲ αὐτὴν] Cod. Med. B. μηδὲ αὐτόν.

17. τῷ ἀμερεῖ] Abest τῷ a Codd. excep-
 tis Darm. et Marc. B., omnibus, nisi quod
 Cod. Med. A. eam vocem supra lin. ha-
 bet. Scribitur ἀμερεῖ in Codd. Med. A. (a
 pr. m.) Par. A. et Vat. Mox Marc. A.
 ὑποδέξονται. Illud in Eus. scriptum erat
 πῶ μέρει.

ib. ἐν ἀμερεῖ] Cod. Vind. A. omittit ἐν
 cum Marc. A. Euseb. habet ἀμερεῖ.

18. καὶ δικαιοσύνη] Cod. Ciz. omittit hæc.

si non omnino receperint, erunt tamen intelligibili-
 um quorundam intellectiones, et indivisibilium
 apprehensiones in nobis. Quoniam igitur pacto
 intellectus, si fuerit magnitudo, intelliget, quod
 est a magnitudine liberum, et cum natura di-
 vidua individuum apprehendet? An forte parte
 quadam ipsius indivisibili? quod quidem si ita
 sit, id ipsum, quod intelligit, non erit corpus.
 Non enim opus est toto ad attingendum: nam
 satis est uno quodam attingere. Si ergo conce-
 dent primas intelligentias, quod et verum est,
 esse rerum a corpore prorsus absolutarum, sci-
 licet ipsius uniuscujusque, ut dici solet, abstracti,
 necessarium est naturam quoque intelligentem
 eatenus intelligere, quatenus vel est, vel fit a cor-
 pore libera. Si autem intelligentias dixerint ver-

sari circa formas materiae adhærentes, fatebuntur
 tamen, eas tunc duntaxat intelligi, quando a cor-
 poribus segregantur, intellectu scilicet segregante.
 Non enim cum his carnibus [ipse homo,] vel om-
 nino cum materia ipse circulus et triangulus linea-
 que et signum punctum, eo ipso, quo a mente
 segregantur, gradu consistunt: quam ob rem ani-
 mum quoque necesse est se ipsum a corpore in
 hoc habitu sevocare: oportet igitur neque ipsam
 corpus existere. Profecto ab omni magnitudine
 exemptum est ipsum pulchrum, ipsumque jus-
 tum, similiterque horum intelligentia. Quapropter
 accedentia nobis impartibili quodam animi
 apprehendentur, atque in hoc ipso impartibili
 sita manebunt. Denique si anima corpus sit,
 non video, quomodo temperantia et justitia vir-

δικαιοσύνη, [σωζομένης καθ' ὅσον ἂν αὐτοῦ μεταλαμβάνη.] ἀνδρεία τε καὶ ἄλλαι; πνεῦμά τι γὰρ, ἢ αἰμά τι τὸ σωφροεῖν εἴη ἢ δικαιοσύνη, ἢ ἀνδρεία· εἰ μὴ ἄρα ἢ ἀνδρεία τὸ δυσπαθὲς τοῦ πνεύματος εἴη, καὶ ἢ σωφροσύνη, ἢ εὐκρασία, τὸ δὲ κάλλος εὐμορφία τις ἐν 5 τύποις, καθ' ἣν λέγομεν ἰδόντες, ὠραίους καὶ καλοὺς τὰ σώματα. ἰσχυρῶ μὲν οὖν καὶ καλῶ ἐν τύποις πνεῦμά τι εἶναι προσήκοι ἂν σωφροεῖν δὲ τί δεῖ πνεύματι; ἀλλ' οὖν τούναντίον, ἐν περιπτύξεσι καὶ ἀφαῖς εἶ παθεῖν, ὅπου ἢ θερμανθήσεται, ἢ συμμέτρως ψύχεος ἰμερεῖ, ἢ μαλακοῖς τισι καὶ ἀπλοῖς καὶ λείοις πελάσει; τὸ δὲ κατ' 10 ἀξίαν νεῖμαι τί ἂν αὐτῶ μέλοι; Πότερον δὲ αἰδίων ὄντων τῶν τῆς ἀρετῆς θεωρημάτων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν νοητῶν ἢ ψυχῇ ἐφάπτεται, ἢ γίνεται ἢ ἀρετῇ, καὶ ὀφείλει πάλιν φθείρεσθαι; ἀλλὰ τίς ὁ ποιῶν, καὶ πόθεν; οὕτω γὰρ ἂν ἐκείνο πάλιν μένοι. δεῖ ἄρα αἰδίων εἶναι, καὶ μενόντων, οἷα καὶ τὰ ἐν γεωμετρῖα. εἰ δὲ αἰδίων καὶ μενόντων, οὐ 15 σωμάτων. καὶ δεῖ ἄρα καὶ ἐν ᾧ ἔσται, τοιοῦτον εἶναι· δεῖ ἄρα μὴ σῶμα εἶναι. οὐ γὰρ μένει, ἀλλὰ ῥεῖ ἢ σώματος φύσις πᾶσα.

Εἰ δὲ τὰς τῶν σωμάτων ποιήσεις ὀρῶντες, θερμαινούσας, καὶ ψυχούσας, καὶ ὠθούσας, καὶ βαρυνούσας, ἐνταῦθα τάπτουσι τὴν

1. σωζομένης] Codd., præter Ciz. Darm. Marc. B. Med. B., omnes σωζόμενοι, nisi quod Med. A. supra lin. habet *στ*.
ib. μεταλαμβάνη] Codd. Marc. A. D. Vind. A. μεταλαμβάνοι.
ib. ἀνδρεία τε] Cod. Marc. A. ἀνδρεία τε. Statim id. πνεύματι—αἵματι. Præferendum vid. ἀνδρεία hic et in seqq.
2. ἢ δικαιοσύνη, ἢ ἀνδρεία] Marc. A. ἢ

δικαιοσύνης. ἢ ἀνδρεία.

6. πνεῦμά τι] Marc. A. πνεύματι. Cr. Mallem πνεύματι. Figer.

7. ἀλλ' οὖν] Marc. A. ἀλλ' οὐ. Mox pro εἶ παθεῖν fort. εὐπαθεῖ vel πὸ εὐπαθεῖν sc. ἴσται.

9. ἰμερεῖ] Marc. A. ἰμῆροι.

ib. ἀπλοῖς] Marc. A. et marg. Ens. sc. ἰσται. Marc. A. addit τισι. Idem mox

habet πλάσει et μέλοι. Cr. Imo certe, ἀπαλοῖς, αἰσῶνι duplicia, ut plurimum simplicibus molliora, Figer.

11. τῶν νοητῶν] Marc. A. omittit articulum: pergit idem ἢ ψυχῇ.

12. γίνεται] Marc. A. γίνεταί τω; idem pergit: ἢ ἀρετῇ ὠφελῆ καὶ πάλιν φθείρεται.
15. καὶ δεῖ ἄρα] Marc. A. omittit καί.

tutes ejus sint, [quæ et hanc catenus servant, quatenus capiuntur ab ipsa.] fortitudo ac ceteræ? Quippe spiritus videlicet aut sanguinis aliquid virtutes illæ sunt. Nisi forte spiritus molestia quædam, fortitudo sit, temperantia ejusdem commoda temperatio, et vera illa pulchritudo, formosa quædam ac figuris adumbrata species, quam in nonnullis dum videmus, elegantes illos corporeque puleros vocamus. Eī sane quod umbratilem tantum aliquam, et figura tenus aut fortitudinem aut pulchritudinem habeat, spiritus conditio naturaque conveniat. Temperantia vero quid opus spiritui? Imo certe contra, in complexu tactuque, commoditatem potius aliquam sequetur, sicubi aut calefiat aut frigus moderate capret, aut mollibus, teneris, ac lævibus adhareat. Summum vero cuique pro dignitate tribuere, ad ipsum quid attinet? Utrum porro sempi-

ternæ sunt virtutis illæ notiones ceteraque id genus spiritalia, in quibus animus occupatur: an contra nascitur virtus eademque rursus interibit? At quis eam aut qua ex re tandem efficiat? Tum enim hæc adhuc quæstio maneat, necesse est. Sempiterna profecto illa esse oportet, semperque manentia, cujusmodi ea sunt, quæ ad geometriam pertinent. Quod si sempiterna sunt, perpetuoque manentia, corpora igitur certe non sunt. Et id præterea, in quo versabuntur, simile quid esse oportebit adeoque corpus non esse. Nec enim permanet, sed fluit assidue corporis natura quævis.

Quodsi dum corporum ipsi functiones vident, quæ calefaciant, refrigerent, propellant, ac depriant; ibidem animum constituunt, cum velut actuosum quodam in loco defigentes: ignorant illi primum, ipsamet corpora suis quibusdam incor-

ψυχὴν, οἷον ἐν δραστηρίῳ τόπῳ ἰδρύνοντες αὐτήν· πρῶτον μὲν ἀγνοοῦσιν, ὡς καὶ ταῦτα τὰ σώματα δυνάμεσι ταῖς ἐν αὐτοῖς ἀσωμάτοις, ταῦτα ἐργάζεται· ἔπειτα ὅτι οὐ ταύτας τὰς δυνάμεις περὶ ψυχὴν εἶναι ἀξιούμεν, ἀλλὰ τὸ νοεῖν, αἰσθάνεσθαι, λογίζεσθαι, ἐπιθυμεῖν, ἐπιμελεῖσθαι ἐμφρόνως καὶ καλῶς ἅπαντα ἄλλην οὐσίαν ζητεῖ· τὰς 5 οὖν δυνάμεις τῶν ἀσωμάτων μεταβιβάσαντες εἰς τὰ σώματα, οὐδεμίαν ἐκείνοις καταλείπουσιν. Ὅτι δὲ καὶ τὰ σώματα ἀσωμάτοις δυνάμεσι δύναται, ἃ δύναται, ἐκ τῶνδε δῆλον. ὁμολογήσουσι γὰρ ἕτερον ποιότητα καὶ ποσότητα εἶναι, καὶ πᾶν σῶμα ποσὸν εἶναι καὶ ἔτι οὐ πᾶν σῶμα ποσὸν εἶναι, ὡσπερ τὴν ὕλην. ταῦτα δὲ ὁμολο- 10 γοῦντες, τὴν ποιότητα ὁμολογήσουσιν ἕτερον οὐσαν ποσοῦ, ἕτερον σώματος εἶναι. πῶς γὰρ μὴ ποσὸν οὐσα, σῶμα ἔσται, εἴπερ πᾶν σῶμα ποσόν; καὶ μὴν καὶ ὅπερ ἄνω που ἐλέγετο, εἰ πᾶν σῶμα μεριζόμενον, καὶ ὄγκος πᾶς, ἀφαιρεῖται, ὅπερ ἦν, κερματιζομένου δὲ τοῦ σώματος, ἐφ' ἐκάστῳ μέρει ἢ αὐτῇ ὅλῃ ποιότητος μένει· οἷον 15 γλυκύτης ἢ τοῦ μέλιτος, οὐδὲν ἔλαττον γλυκύτης ἐστὶν ἐφ' ἐκάστῳ. οὐκ ἂν εἴη σῶμα γλυκύτης, ὁμοίως καὶ αἱ ἄλλαι. Ἐπειτα εἰ σώματα ἦσαν αἱ δυνάμεις, ἀναγκαῖον ἦν τὰς μὲν ἰσχυρὰς τῶν δυνάμεων, μεγάλους ὄγκους, τὰς δὲ ὀλίγον δρᾶν δυναμένας, ὄγκους μικροῦς εἶναι. εἰ δὲ μεγάλων μὲν τῶν ὄγκων μικραὶ, ὀλίγοι δὲ μικρότατοι 20

2. ὡς καὶ ταῦτα] Marg. Eus. ad v. ταῦτα : ἴσ. del.

3. ἔπειτα ὅτι] Marc. A. omittit ὅτι.

4. αἰσθάνεσθαι] Marc. A. τὸ αἰσθάνεσθαι.

5. καὶ καλῶς] Marc. A. omittit καὶ et pergit ἃ πάντα.

9. καὶ πᾶν σῶμα] Marg. Eus. ἴσ. καὶ γὰρ.

10. οὐ πᾶν σῶμα ποσόν] Ad v. ποσόν marg. Eus. ἴσ. ποιόν.

11. ἕτερον οὐσαν] Marc. A. εἶναι pro οὐσαν.

13. καὶ μὴν καὶ] Alterum καὶ omittit Marc. A. vel potius reponit post ὅτις. Mox idem exhibet εἰς pro εἰ.

15. αὐτῇ ὅλῃ] Marc. A. ὕλη pro ὅλη.

16. ἐφ' ἐκάστῳ] Marc. A. ἢ ἐφ' ἐκάστῳ. In eod. scribitur γλυκύτης pro γλυκύτης, ter. Post σῶμα iterum addit articulum ἢ.

20. μὲν πᾶν ὄγκων] Articulum omittit Marc. A. sed reponit post μικρότατοι. Mox ad ὀλίγοι Marg. Euseb. ἴσ. οἰ. Equidem malim οὐκ ὀλίγοι.

poreis facultatibus hæc omnia perficere : deinde ne hoc quidem a nobis facultatum genus animo tribui, sed potius ita statui, ut intelligere, sentire, ratiocinari, concupiscere, cuncta demique sapienter ac rite moderari, aliam omnino quam corporis essentiam requirant. Isti vero, rerum incorporearum facultates ad corpora transtulisse contenti, incorporeis ipsis nullam relinquunt. Cæterum ipsa etiam corpora incorporeis facultatibus ea posse, quæ possint, ita planum efficio. Fatentur utique quantitatem esse a qualitate diversam : quippe corpus enim omne quantitate, nec omne tamen qualitate instructum esse, uti de materia certo constat. Siquidem hoc utrumque dum fatentur, fatentur una qualitatem, cum a

quanto, tum etiam a corpore diversam esse. Quomodo enim quæ quantitate careat, corpus esse possit, cum omne corpus quantitate sit præditum? Præterea, quod supra jam attigimus, si corpus molesque omnis, dum in partes seatur, id desinit esse, quod erat ; si, corpore in minutissima quæque diviso, qualitas eadem singulis in partibus integra perseverat ; uti mellis dulcedo, nihilo minus qualibet ejus in parte dulcedo est : certe nec dulcedo illa, nec similes aliæ qualitates corpora fuerint. Deinde si corpora essent facultates illæ, valentiores utique facultates majori, imbecilliores minori mole præditas esse oporteret. Sin autem et vastæ molis vires exiguæ sunt, et immensæ, molis perexiguæ ; alteri sane rei.

ὄγκων μεγίστας ἔχουσι τὰς δυνάμεις, ἄλλω τινὶ ἢ μεγέθει τὸ ποιεῖν ἀναθετόν· ἀμεγέθει ἄρα. Τὸ δὲ ὕλην μὲν τὴν αὐτὴν εἶναι σῶμα, ὡς φασιν οὖσαν, διάφορα δὲ ποιεῖν ποιότητος προσλαβοῦσαν, πῶς οὐ δῆλον ποιεῖ, τὰ προσγεγόμενα λόγους αὐτοὺς καὶ ἀσωμάτους 5 εἶναι; Μηδ', ὅτι πνεύματος ἢ αἵματος ἀποστάντων, ἀποθνήσκει τὰ ζῶα λεγόντων, οὐ γὰρ ἔστιν ἄνευ τούτων εἶναι, οὐδ' ἄνευ πολλῶν ἄλλων, οὐδὲ, ἂν ἡ ψυχὴ εἴη. καὶ μὴν οὔτε πνεῦμα διὰ πάντων, οὔτε αἷμα.

Ἔτι δὲ, εἰ σῶμα οὖσα ἡ ψυχὴ διήλθε διὰ παντός, κἂν κραθεῖσα 10 εἴη, ὄν τρόπον τοῖς ἄλλοις σώμασιν ἢ κρᾶσις. εἰ δὲ ἡ τῶν σωμάτων κρᾶσις, οὐδὲν ἐνεργεῖα εἰσεῖναι τῶν κραθέντων. οὐδ' ἂν ἡ ψυχὴ ἔτι ἐνεργεῖα ἐνείη τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ δυνάμει μόνου, ἀπολέσασα τὸ εἶναι ψυχῆ. ὡσπερ εἰ γλυκὺ καὶ πικρὸν κραθείη, τὸ γλυκὺ οὐκ ἔστιν, οὐκ ἄρα ἔχομεν ψυχὴν. Τὸ δὲ δὴ σῶμα ὄν σώματι κεκρᾶ- 15 σθαι ὅλον δι' ὅλου, ὡς ὅπου ἂν ἦ θάτερον, εἶναι ἴσον ὄγκον ἀμφοτέρων, καὶ τὸ πᾶν κατεχόντων, καὶ μηδεμίαν αὔξησιν γεγονέναι ἐπεμβληθέντος τοῦ ἐτέρου, οὐδὲν ἀπολείψει, ὃ μὴ τέμνη. οὐ γὰρ κατὰ μεγάλα μέρη παραλλάξ ἡ κρᾶσις· (οὔτω γὰρ φασι παράθεσιν ἔσεσθαι·) διεληλυθὸς δὲ διὰ παντός τὸ ἐπεμβληθὲν ἐπὶ σμικρότερον· 20 (ὅπερ ἀδύνατον, τὸ ἔλαττον ἴσον γενέσθαι τῷ μείζονι·) ἀλλ' οὖν

3. προσλαβοῦσαν] Marc. A. προσλαμβά-
νουσαν.

5. Μηδ'] Marc. A. μη δέ.

7. οὐδὲ ἂν] Marc. A. ἂν οὐδὲν ἂν. Post
οὔτε αἷμα addit ψυχὴ δέ.

11. εἰσεῖναι] Marc. A. εἰ εἶναι.

15. δι' ὅλου] Marc. A. δι' ὅλων.

ib. ἢ θάτερον,] Pergit Marc. A. καὶ θά-
τερον εἶναι. ἴσων ὄγκων ἀμφ.

16. αὔξησιν] Marc. A. αὔξη.

ib. ἐπεμβληθέντος] Marc. A. ἀποβλη-
θέντος.

19. διὰ παντός] Marc. A. διαπαντός. Mox
ἐπί pro ἐπί et ἴσον pro ἴσον.

quam magnitudini, efficiendi vis tribuenda erit : illi ergo tantum quæ magnitudine careat. Quid ? hoc ipsum quod aiunt, eandem omnino materiam et corpus esse, et susceptis deinde qualitatibus diversitatem efficere, num clare satis ostendit, quæ ad materiam accesserint, ea principes ipsas rationes et corpore carentes esse ? Neque vero nobis objiciant, spiritu sanguineve dilapso animantes interire. Licet enim sine illis esse non possint, certe nec sine permultis aliis, ut ipsemet adsit animus, esse non possunt. Quamquam nec spiritus ipse nec sanguis, partes per omnes usque-
quaque diffusus est.

Jam vero, si corporeus animus totum corpus undique pervaderet, cum eo proinde pernixtus esset, quomodo cæteris in corporibus mixtio fieri consuevit. Quare cum ejusmodi corporum mixtio sit, ut ex iis, quæ commixta sunt, nullum

[reapse permaneat] actu insit, ne animus quidem [reapse] actu in corporibus, sed [virtute] potentia tantum inesset, animique naturam et rationem amitteret : quemadmodum si cum acerbo dulce misceretur, dulce amplius non esset : ita nullum jam animum haberemus. Enimvero, si corpus cum corpore, totum cum toto misceretur, ita, ut ubicunque alterutrum erit, ibidem amborum toto illo spatio diffusorum æqualis moles existat, nec ullum incrementum ex alterius accessione consequatur : nihil ab eo, quod non secet ac dividat, relinquatur. Nec enim in majoribus dumtaxat partibus, alterna quadam vicissitudine mixtio fit : (sic enim adjunctionem potius futuram aient :) sed totum alterum permeans, majus licet injectum in minus ; (quod quidem fieri non potest, ut minus æquale majori fiat :) sed permeans tamen, totum ubique secat. Itaque necesse est, si

διεληλυθός, πᾶν τέμνει κατὰ πᾶν· ἀνάγκη τοίνυν, εἰ καθ' ὅτιοῦν σημεῖον, καὶ μὴ μεταξὺ σώμα ἔσται, ὃ μὴ τέτμηται, εἰς σημεῖα τὴν διαίρεσιν οὐ σώματος γεγυμέναι, ὅπερ ἀδύνατον, εἰς δὲ ἄπειρον τῆς τομῆς οὔσης· (ὃ γὰρ ἂν λάβης σῶμα, διαιρετόν ἐστιν·) οὐ δυνάμει μόνου, ἐνεργεία δὲ τὰ ἄπειρα ἔσται. οὐ τοίνυν ὅλον δι' ὅλου χωρεῖν⁵ δυνατὸν τὸ σῶμα· ἢ δὲ ψυχῇ δι' ὅλων· ἀσώματος ἄρα.

Τὸ δὲ καὶ φύσει μὲν προτέραν τὸ αὐτὸ πνεῦμα λέγειν· ἐν δὲ ψυχρῷ γενομένην καὶ στομωθεῖσαν, ψυχὴν γίνεσθαι, λεπτοτέραν ἐν ψυχρῷ γενομένην. ὡδὶ καὶ αὐτὸ ἄτοπον· πολλὰ γὰρ ζῶα ἐν θερμῷ γίνεσθαι, καὶ ψυχὴν ἔχει οὐ ψυχθεῖσαν· ἀλλ' οὖν φασί γε προτέραν¹⁰ φύσιν ψυχῆς εἶναι κατὰ συντυχίας τὰς ἔξω γιγνομένην. συμβαίνει οὖν αὐτοῖς τὸ χεῖρον πρῶτον ποιεῖν, καὶ πρὸ τούτου ἄλλο ἔλαττον, ἣν λέγουσιν ἔξιν. ὃ δὲ νοῦς, ὕστατος, ἀπὸ τῆς ψυχῆς δηλονότι γενόμενος, ἢ εἰ πρὸ πάντων νοῦς, ἐφεξῆς ἔδει ψυχὴν ποιεῖν, εἶτα φύσιν· καὶ αἰεὶ τὸ ὕστερον, χεῖρον, εἶπερ πέφυκεν. Εἰ οὖν καὶ ὁ θεὸς αὐτοῖς¹⁵ κατὰ τὸν νοῦν ὕστερος, καὶ γεννητὸς, καὶ ἐπακτὸν τὸ νοοῦν ἔχων, ἐνδέχοιτο ἂν μηδὲ ψυχὴν, μηδὲ νοῦν, μηδὲ θεὸν εἶναι· εἰ τὸ δυνάμει, μὴ ὄντος πρότερον τοῦ ἐνεργεία, [καὶ νοῦ,] γένοιτο, οὐδὲ ἤξει εἰς ἐνέργειαν· τί γὰρ ἔσται τὸ ἄγον, μὴ ὄντος ἐτέρου παρ' αὐτὸ προτέ-

1. τίμνει] Marc. A. τίμη.

3. ἄπειρον] Marc. A. ἀπείρου.

4. λάβης] Marc. A. λάβοι.

6. δυνατὸν τὸ σῶμα] Marc. A. addit

χωρεῖν.

ib. δι' ὅλων] Marg. Eus. ἴσ. ὅλου.

9. ὡδὶ] Omittit Marc. A. In marg.

Eus. est ἴσ. τὸ δὲ. Cr. MSS. ὁ δὲ. Sed

τὸ δὲ longe praestat. Viger.

10. γίνεσθαι] Marc. A. γίγνισται.

ib. ψυχὴν ἔχει] Fort. ἔχεν.

15. καὶ αἰεὶ] Marc. A. καὶ αἰεί.

ib. εἶπερ] Marc. A. ἤπερ.

16. κατὰ τὸν νοῦν] Marc. A. om. τόν.

ib. τὸ νοοῦν] Marc. A. τὸ νοεῖν.

17. μηδὲ] Marc. A. ter μὴ δέ.

18. μὴ ὄντος] Marc. A. μὴ ὄν.

hoc ipsum quovis in puncto fiet, nec medium corpus ullum erit, quod non sectur; ut in puncta corpus integrum dividatur, quod fieri nullo modo potest. Sin autem divisionis illius infinita ratio futura est (quodcumque enim corpus acceperis, dividuum semper est;) tum vero non [virtute] potentia duntaxat, sed etiam [reapse] actu infinita erunt. Totum ergo corpus totum illud permeare non potest. Atqui totum animus permeat. Corpore ergo caret animus.

Quod autem priorem [illam ipsius] naturam [,] spiritum proprie et peculiariter esse dicunt, quae ψυχρῷ, hoc est, frigido in loco posita atque aciem adepta majorem, ψυχῇ, hoc est, animus, frigoris vi tenuior subtiliorque factus evadat; hoc ipsum quidem absurdum est, cum pleraeque animantes et calidis nascantur in locis, et animus habeant hujusmodi refrigeratione carentem. At priorem quoque [animi naturam] ani-

mo naturam ex multiplici rerum externarum casu existere ac pendere volunt. Illi ergo, quod deterius est, id primum faciunt, quo ipso praeterea quiddam aliud, minus licet, prius tamen constituunt, quem habitum nominant. Mens autem postremo ab iis loco numeratur, ab animo scilicet profecta. Nam si princeps omnium mens ponitur, secundo in gradu animum, naturam denique in tertio collocare oporteat; itaque semper, quod deterius sit, habere posterius, siquidem ejusmodi natum est. Si ergo deus ipse quoque, pro eo ac mente praeditus est, posterior idem ac genitus sit, atque adventitiam mentem ipsam habeat; concludi fortasse possit, neque animum, neque mentem, neque deum esse. Nunquam enim, quod [virtute] potentia tantummodo est, nisi prius id fuerit, quod actu sit, actu ipso futurum est. Cujus enim vi existat aliquando, si aliud praeter ipsum nihil coeque prius fu-

ρου; εἰ δ' ἑαυτὸ ἄξει εἰς ἐνέργειαν, ὅπερ ἄτοπον, ἀλλὰ βλέπον γε πρὸς τι ἄξει, ὃ οὐ δυνάμει, ἐνεργεία δὲ ἔσται. Καίτοι τὸ αἰεὶ μένειν τὸ αὐτὸ, εἶπερ τὸ δυνάμει ἔξει, καθ' ἑαυτὸ εἰς ἐνέργειαν ἤξει, καὶ τοῦτο κρεῖττον ἔσται τοῦ δυναμένου, οἷον ὄρεκτὸν ὄν ἐκείνου. πρότε-
5ρον ἄρα τὸ κρεῖττον, καὶ ἑτέραν φύσιν ἔχον σώματος, καὶ ἐνεργεία ὄν αἰεὶ· πρότερον ἄρα καὶ νοῦς, καὶ ψυχὴ, φύσεως. οὐκ ἄρα οὕτως ψυχὴ ὡς πνεῦμα, οὐδ' ὡς σῶμα. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐ σῶμα, λέγοιτ' ἂν, καὶ εἴρηται καὶ ἄλλοις ἕτερα, ἱκανὰ δὲ καὶ ταῦτα.

Ἐπεὶ δὲ καὶ ἄλλης φύσεως δεῖ ζητεῖν τίς αὕτη. ἂρ' οὖν ἕτερον
10 μὲν σώματος, σώματος δέ τι, οἷον ἀρμονία; τοῦτο γὰρ ἀρμονίαν τῶν ἀμφὶ Πυθαγόραν λεγόντων ἕτερον τρόπον, ᾧήθησαν αὐτὸ τοιοῦτον τι εἶναι, οἷον καὶ ἡ περὶ χορδᾶς ἀρμονία. ὡς γὰρ ἐνταῦθα ἐντεταμένων τῶν χορδῶν, ἐπιγίνεται τι οἷον πάθημα ἐπ' αὐταῖς, ὃ λέγεται ἀρ-
15 μονία· τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τοῦ ἡμετέρου σώματος, ἐν κράσει ἀνο-
μοίων γινομένων, τὴν ποιὰν κρᾶσιν, ζωὴν τε ἐργάζεσθαι, καὶ ψυχὴν, οὐσαν τὸ ἐπὶ τῇ κράσει πάθημα. Ὅτι δὲ ἀδύνατον, πολλὰ ἤδη πρὸς ταύτην τὴν δόξαν εἴρηται. καὶ γὰρ ὅτι μὲν πρότερον ἢ ψυχὴ, ἢ δ' ἀρμονία ὕστερον· καὶ ὡς τὸ μὲν ἄρχει καὶ ἐπιστατεῖ τῷ σώματι, καὶ μάχεται πολλαχῆ, ἀρμονία δὲ οὐκ ἂν οὕσα ταῦτα ποιοί· καὶ ὡς τὸ

2. πρὸς τι] Marc. A. τρὸς τί. Mox post ὃ omittit οὐ.

3. ἤξει] Marc. A. ἄξει.

7. οὐ σῶμα] Marc. A. μὴ σῶμα.

9. δεῖ καὶ ἄλλης] Marc. A. omittit καί.
10. δέ τι,] In Marc. A. sequitur interrogandi signum.

14. ἀνομοίων] Marc. A. ἀνομοίον, pergit-

que γινομένων.

17. καὶ γὰρ ἐτι μὲν] Marc. A. καὶ ὅτι τὸ μὲν.

18. ἄρχει καὶ] Marc. A. ἄρχει τι καί.

erit? Sin autem se proferet, producetque per sese (in actum), (quod ipsum tamen absurdum est) certe dum se ita proferet, aliquid intuebitur, quod non [virtute] potentia, sed actu erit. Quamquam, id quod [virtute] potentia est, si habeat idem ut sui semper simile maneat, existet actu per sese, atque id erit solam existendi potestatem habente præstantius, cum ab illo appetitur. Maneat igitur, prius id esse, quod præstantius sit, itemque quod diversam a corpore naturam habeat, quodque actu semper existat. Inde enim, mentem et animum natura priores esse, nec spiritus aut corporis similem animum esse conficitur. Et quidem ad animum corporeæ naturæ subducendum, ab aliis cum et proferri alia possunt, et prolata jam sunt, tum hæc quoque nostra satis erunt.

At querendum porro, cujusnam alterius naturæ fuerit. Num igitur ita diversus a corpore est, ut tamen aliquid sit, quod eidem corpori maxime conveniat, cujusmodi harmonia est?

Cum enim Pythagoras longe aliter hoc de harmoniæ genere disputaret, id isti ejus, quæ in fidibus sit, harmoniæ, simile quid esse putaverunt. Ut enim hic, dum fides intenduntur, quedam illis accedit affectio, quam harmoniam vocamus, ita plane, cum inter sese mutuo dissidentia temperantur, certam hanc corporis nostri temperationem, vitam simul et animam efficere, quæ aliud nihil sit, quam illa ex temperatione profecta singularis quedam et peculiaris affectio. Verum adversus hanc opinionem tanquam omni probabilitate carentem multa quoque disputata jam sunt. Principio, animam prius esse aliquid, harmoniamque posterius: deinde animum non corpori præesse tantum ac moderari, sed etiam cum eo pugnare sæpe, quod factura nunquam esset, si esset harmonia: tum, animam esse substantiam, qualis harmonia non sit: ad hæc, illam ipsam corporum, ex quibus concreti sumus rectam justamque temperationem valetudinis potius integritatem esse: imo, partibus in singulis, di-

μὲν οὐσία, ἡ δὲ ἀρμονία, οὐκ οὐσία· καὶ ὅτι ἡ κρᾶσις τῶν σωμάτων, ἐξ ὧν συνέσταμεν, ἐν λόγῳ οὐσα, ὑγεία ἂν εἴη. καὶ ὅτι καθ' ἕκαστον μέρος ἄλλως κραθεὶν εἴη ἂν ψυχῇ ἑτέρα, ὥστε πολλὰς εἶναι· καὶ τόδε μέγιστον, ὡς ἀνάγκη πρὸ τῆς ψυχῆς ταύτης, ἄλλην ψυχὴν εἶναι, τὴν ποιούσαν τὴν ἀρμονίαν ταύτην, οἷον ἐπὶ τῶν ὀργάνων, τὸ μουσι-5 κόν, τὸν ἐντιθέντα ταῖς χορδαῖς τὴν ἀρμονίαν, λόγου ἔχοντα παρ' αὐτῷ, καθ' ὃν ἀρμόσει. οὔτε γὰρ ἐκεῖ αἱ χορδαὶ παρ' αὐτῶν, οὔτ' ἐνταῦθα τὰ σώματα ἑαυτὰ εἰς ἀρμονίαν ἄγειν δυνήσεται· ὅλως δὲ καὶ οὔτοι ἐξ ἀψύχων ἔμψυχα ποιούσι, καὶ ἐξ ἀτάκτων, κατὰ συντυ- χίαν τὰ τεταγμένα τὴν τάξιν καὶ τὴν ὑπόστασιν εἰληφέναι· τοῦτο 10 δὲ οὔτε ἐν τοῖς κατὰ μέρος, οὔτε ἐν τοῖς ἄλλοις δυνατὸν γενέσθαι. οὐκ ἄρα ἡ ψυχὴ ἀρμονία.

463 Ἡ δὲ ἑτέρα φύσις, ἡ παρ' αὐτῆς ἔχουσα τὸ εἶναι πᾶν τὸ ὄντως ἂν ὄν, ὃ οὔτε γίγνεται, οὔτε ἀπόλλυται, ἢ τὰ ἄλλα πάντα οἰχθήσεται, καὶ οὐκ ἂν ὕστερον γένοιτο τούτου ἀπολωλότος, ὃ παρέχει αὐτοῖς 15 σωτηρίαν, τοῖς τε ἄλλοις, καὶ τῷδε τῷ παντὶ, διὰ ψυχῆς σωζομένῳ καὶ κεκοσμημένῳ. Ἀρχὴ γὰρ κινήσεως ἦδε χορηγοῦσα τοῖς ἄλλοις Βκίνησιν, αὕτη δὲ ἐξ ἑαυτῆς κινουμένη, καὶ ζῶν τῷ ἐμψύχῳ σώματι

3. καὶ πόδι] Marc. A. et marg. Eus. τὸ δὴ.

5. τὸ μουσικόν] Marc. A. τὸν μουσικόν. Marg. Eus. ἴσ. τὸν vel τῶν μουσικῶν.

6. παρ' αὐτῷ] Marc. A. παρ' αὐτῷ, et mox παρ' αὐτῶν.

9. ἀψύχων] Marc. A. ἀψύχου. Mox idem καὶ τὰ ἐξ sed ante τεταγμένα omittit τὰ.

10. τὴν τάξιν] Marc. A. καὶ τὴν τάξιν

οὐκ ἐκ τῆς ψυχῆς. ἀλλ' αὐτὴν ἐκ τῆς αὐτομάτου τάξεως τὴν ὑπόστασιν κ. τ. λ. Ad v. τοῖς ἄλλοις marg. Eus. ἴσ. ὄλοις.

12. ἀρμονία.] Intervallo lineæ interposito sequitur in Cod. Marc. A. quod est in Ed. Plot. p. 463. C. lin. 5. σωζόμενον (non σωζομένης) καθ' ὅσον κ. τ. λ. In Cod. Barberin. nr. 409. rursus post ἀρμονία leguntur verba: σωζόμενον ὅσον ἂν αὐτοῦ μεταλαμβάνη. ἢ δὲ ἑτέρα φύσις κ. τ. λ. quæ

sunt in cap. IX. libri nostri.

13. ὄντως] Cod. Vat. οὔτως. Mox post τὰ inserunt ἄλλα Euseb. Ciz. Marc. A. B.C. Mon. B. Med. A.B. Par. A. Vat. Vind. A. quod recepi. Mox Marc. C. ἠχῆσεται.

15. ὃ παρέχει] Codd. Mon. A. Vat. ὅπερ ἔχει.

18. αὕτη δὲ] Cod. Vat. αὕτη δὲ.

versa quadam ratione temperatis, animam quoque diversam, proindeque plures uno in corpore futuras esse: postremo, quod hoc in genere potissimum est, ante hanc ipsam animam aliam inesse quandam oportere, quæ harmoniam illam efficeret; qualem organis præes musicum hominem videmus, qui harmoniam fidibus immitat, eamque rationem penes sese habeat, qua illam omnem rite moderetur. Nec enim aut fides illic per se ipsas, aut corpora hic eam ad harmoniam se ipsa perducere unquam poterunt. Cæterum, uti hoc univere dicatur, ex inanibus isti animata constituunt, atque ex inordinatis ordinata suum hunc ordinem propriamque naturam casu quodam accepisse volunt. Quod tamen nec singulis in partibus, nec ullo in toto evenire potest. Non est igitur animus harmonia.

IX. *Essentia corporea tanquam imperfecta dependet ab incorporea perfecta, quæ quidem cum ex se ipsa primoque sit et vivat, semper est et vivit, in cuius genere anima continetur.*

Anima quoniam in genere divinarum est ultima, ideo cum caducis videtur inire commercium, ex quo optimus ejus habitus intermittitur. At quoniam in divinarum genere comprehenditur, naturam assidue servat, sequæ potest in dignitatem pristinam revocare.

Omnino vero necesse est, alteram quandam esse naturam præter corpora, quæ esse habeat ex se ipsa, taleque esse omne, quod vere ens judicatur, quod quidem neque fit, neque perit: alioquin cætera omnia dilabentur, neque gignentur iterum, si quando ejusmodi natura perierit: quæ profecto his omnibus salutem præbet, et ipsi etiam universo servato per animam atque

διδοῦσα· αὕτη δὲ παρ' ἑαυτῆς ἔχουσα ἦν οὔποτε ἀπόλλυσιν, ἅτε ⁴⁶³
 παρ' ἑαυτῆς ἔχουσα. Οὐ γὰρ δὴ πάντα ἐπακτῶ ζωῇ χρῆται, ἢ εἰς
 ἄπειρον εἶσιν· ἀλλὰ δεῖ τινα φύσιν πρώτως ζῶσαν εἶναι, ἣν ἀνώλε-
 θρον καὶ ἀθάνατον εἶναι δεῖ ἐξ ἀνάγκης, ἅτε ἀρχὴν ζωῆς καὶ τοῖς
 5 ἄλλοις οὔσαν. Ἐνθα δὴ καὶ τὸ θεῖον ἅπαν καὶ τὸ μακάριον ἰδρῦσθαι
 δεῖ, ζῶν παρ' αὐτοῦ καὶ ὄν παρ' αὐτοῦ, πρώτως ὄν, καὶ ζῶν πρώτως, C
 μεταβολῆς κατ' οὐσίαν ἄμοιρον, οὔτε γιγνόμενον, οὔτε ἀπολλύμενον.
 Πόθεν γὰρ ἂν καὶ γένοιτο, ἢ εἰς τί ἀπόλοιτο; καὶ εἰ δεῖ ἐπαληθεύειν
 τὴν τοῦ ὄντος προσηγορίαν, αὐτὸ οὐ ποτὲ μὲν εἶναι, ποτὲ δὲ οὐκ εἶ-
 10 ναι δεήσει· ὡς καὶ τὸ λευκὸν αὐτὸ τὸ χρῶμα, οὐ ποτὲ μὲν λευκόν,
 ποτὲ δὲ οὐ λευκόν. Εἰ δὲ καὶ ὄν ἦν τὸ λευκόν, μετὰ τοῦ λευκὸν εἶναι ⁴⁶⁴
 ἦν ἂν αἰεὶ· ἀλλὰ μόνον ἔχει τὸ λευκόν· ᾧ δ' ἂν τὸ ὄν ἦ παρὸν, παρ'
 αὐτοῦ καὶ πρώτως ὄν αἰεὶ ἔσται. Τοῦτο τοίνυν τὸ ὄν πρώτως καὶ αἰεὶ
 ὄν οὐχὶ νεκρὸν ὡσπερ λίθον ἢ ξύλον, ἀλλὰ ζῶν εἶναι δεῖ, καὶ ζωῇ
 15 καθαρᾷ κεχρηῆσθαι, ὅσον ἂν αὐτοῦ μένη μόνον. Ὁ δ' ἂν συμμιχθῇ
 χεῖροι, ἐμπόδιον μὲν ἔχειν πρὸς τὰ ἄριστα, οὔτοι γε μὴν τὴν αὐ- B
 τοῦ φύσιν ἀπολωλέναι, ἀναλαβεῖν δὲ τὴν ἀρχαίαν κατάστασιν, ἐπὶ
 τὰ αὐτοῦ ἀναδραμόν.

1. οὔποτε] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. οὔτε.
 ib. αὔτι] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. οὔτι.
 2. ἐπακτῶ—εἶσιν] Desunt in Cod. Ciz.
 5. οὔσαν] Cod. Par. A. οὔσιν.
 6. ζῶν παρ' αὐτοῦ] Euseb. Codd. Ciz. (hic vero ζῶν) Marc. A.D. Mon. A. Med. A.B. Par. A. Vat. Vind. A. (hic vero bis cum Marc. A.D. αὐτοῦ) habent ζῶν παρ' αὐτοῦ, καὶ ὄν παρ' αὐτοῦ, ut legit

etiam Fic. Quare recepi. Mox Marc. A. μετὰ βουλῆς pro μεταβολῆς.
 8. καὶ γίνοιτο] Euseb. Codd. Ciz. Mon. A. Med. A.B. Vat. Vind. A. ἂν καὶ γί-
 νοιτο. Codd. Marc. A.D. ἂν γένοιτο.
 ib. ἀπόλοιτο] Cod. Vat. ἀπόλλοιτο.
 11. οὐ λευκόν] Cod. Vat. omittit οὐ.
 12. ἂν αἰεὶ] Cod. Mon. B. ἂν εἶη.
 ib. ὄν ἦ] Cod. Vat. ὄν ἦ, cum Marce. A.D. et sic correxi. Mox ex Marc. A.

scripsi αὐτοῦ pro αὐτοῦ.
 14. ζῶν εἶναι] Cod. Med. B. ζῶν εἶ-
 ναι.
 15. °Ο δ'] Cod. Vat. °δ'.
 16. οὔτι γι] Cod. Ciz. οὔτοι γι. ^{oi} Mon. A. οὔτοι, sine γι. Marc. A. οὔτι (sic). Unde correxi.
 18. ἀναδραμόν] Cod. Ciz. ἀναδραμών. Scripsi αὐτοῦ pro αὐτοῦ ex Marce.

exornato. Haec enim motus principium est, alius exhibens motionem, movens interim semet ipsam, et vitam animationi corpori praestans: ipsa vero ex se ipsa possidens, amissura nunquam, utpote quae hanc habeat a se ipsa. Non enim omnia peregrina utuntur vita, alioquin in infinitum progressio fiet: sed oportet naturam quandam existere primo viventem, quam incorruptibilem immortalemque esse necessarium est: utpote quae aliis sit vitae principium. Hoc sane in gradu omne divinum atque beatum oportet consistere, ex se ipso vivens atque existens, primo existens, primoque vivens, mutationis secundum essentiam expers, neque oriens, neque occidens. Nam unde nascatur, vel in quod resolvatur, ac si oportet veram huic ipsius entis appellationem inesse, non

debet alias quidem esse, alias vero non esse: quemadmodum color ipse per se albus, non tum quidem albus est, tum vero non albus. Si autem ipsum album esset ipsum ens, nimirum una cum eo, quod album est, esset et semper: nunc vero solum hoc habet, ut sit album. At illud, cui ens ipsum adsit ex se ipso primoque ens, procul dubio semper existit. Hoc itaque primo ens semperque ens, non decet vita carere instar lapidis aut ligni: sed oportet esse vivens, puraque vita frui: quantum videlicet ipsius manet tantum. Quod autem ex ipso miscetur deteriori, impedimentum quidem subire ad optima, neque tamen naturam suam amittere, sed antiquum habitum, quando recurrit in sua, quandoque resumere.

464
 Α Ὅτι δὲ τῇ θειοτέρᾳ φύσει συγγενῆς ἢ ψυχῇ καὶ τῇ αἰδίῳ, δῆλον
 μὲν ποιεῖ, καὶ τὸ μὴ σῶμα αὐτὴν δεδεῖχθαι, καὶ μὴν οὐδὲ σχῆμα
 ἔχει, οὐδὲ χρῶμα· ἀναφῆς τε. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶνδε ἔστι
 δεικνύναι· ὁμολογουμένου δὴ ἡμῖν παντὸς τοῦ θείου καὶ τοῦ ὄντως
 ὄντος ζωῇ ἀγαθῇ κεχρηῆσθαι καὶ ἔμφρουι, σκοπεῖν δεῖ τὸ μετὰ τοῦτο 5
 Β ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, οἷον ἔστι τὴν φύσιν. Λάβωμεν δὲ ψυχὴν,
 μὴ τὴν ἐν σώματι, ἐπιθυμίας ἀλόγους καὶ θυμοὺς προσλαβοῦσαν,
 καὶ πάθη ἄλλα ἀναδεξαμένην, ἀλλὰ τὴν ταῦτα ἀποτριψαμένην, καὶ
 καθ' ὅσον οἷον τε μὴ κοινωνοῦσαν τῷ σώματι, ἥτις καὶ δῆλον ποιεῖ
 ὡς προσθῆκαι τὰ κακὰ τῇ ψυχῇ, καὶ ἄλλοθεν, καθηραμένη δὲ αὐτῇ 10
 ἐνυπάρχει τὰ ἄριστα, φρόνησις, καὶ ἡ ἄλλη ἀρετὴ, οἰκεῖα ὄντα. Εἰ
 Γ οὖν τοιοῦτον ἡ ψυχὴ ὅταν ἐφ' ἑαυτὴν ἀνέλθῃ, πῶς οὐ τῆς φύσεως
 ἐκείνης, οἷαν φαμέν τὴν τοῦ θείου καὶ αἰδίου παντὸς εἶναι; φρόνησις
 γὰρ καὶ ἀρετὴ ἀληθῆς θεῖα ὄντα οὐκ ἂν ἐγγένοιτο φαύλῳ τινὶ καὶ
 θνητῷ πράγματι, ἀλλ' ἀνάγκη θεῖον τὸ τοιοῦτον εἶναι, ἅτε θείων 15
 μετὸν αὐτῷ διὰ συγγένειαν, καὶ τὸ ὁμοούσιον. Διὸ καὶ ὅστις τοιοῦ-

1. Ὅτι] Cod. Mon. A. ἔτι.

2. δεδεῖχθαι] Cod. Ciz. δεδεῖσθαι.

ib. μὴν οὐδέ] Cod. Vind. A. μὴ οὐδέ.
 Mox Marc. A. ἔχειν pro ἔχει. D. ἀφανής
 τε.

3. τῶν ἐκ] Abest τῶν a Codd. Ciz.
 Marc. A. Mon. B. Med. B. Vat. Vind.
 A. Marc. D. omittit καὶ τῶν. Ego τῶν
 deleui.

4. ὁμολογουμένου] Cod. Ciz. ὁμολογούμε-
 νον.
 ib. ὄντως ὄντος] Cod. Par. A. omittit
 ὄντως. Darm. habet ὄντως ῥύτως.

6. ἀπὸ τῆς ἡμετέρας] Fort. ἐστί.

7. τῷ σώματι] Codd., excepto Ciz., om-
 nes omittunt τῷ. Quare deleui.

ib. ἐπιθυμίας] Cod. Med. B. ἐπιθυμίαν.

ib. θυμοὺς] Inde ab li. v. usque ad pag.
 467. A. (2) inserta sunt in Cod. Vind. A.
 duo folia alio pertinentia, et folio demum
 tertio incipit pag. impressa 467. A. (2)
 αὐτῶν σφαλῆσαι. Kopilar.

8. τὴν ταῦτα] Codd. Ciz. Mon. A. Vat.
 omittunt τὴν, sed duo posteriores post
 ταῦτα addunt μὲν. Paulo superius Marc.
 A. omittit ἄλλα.

9. ποιῶ ὡς] Cod. Vat. ποιῶν ὡς.

10. προσθῆ και] Cod. Vat. προσθῆκαι.
 Mon. B. προσθῆναι. Illud recepi. Mox
 Marc. A. καὶ θηραμένην.

ib. αὐτῇ ἐνυπάρχει] Cod. Vat. αὐτῇ.
 Idem cum Par. A. ἐνυπάρχει. Rell. cum
 Ed. ἐν υπάρχει.

13. εἶναι ;] Cod. Vat. omittit εἶναι.

14. ἂν ἐγγένοιτο] Cod. Vat. ἂν γίνετο.

15. θείων] Cod. Marc. D. θείων.

16. μετὸν] Codd. Darm. Marc. A. D.
 Mon. A. Med. B. Vat. μετόν. Quod re-
 cepi.

X. *Daæ sunt mentium divinarum dotes. Una quidem claritas intellectus omnia eernens: altera vero optima vita habitus. Ejusmodi dotes maxime consequitur animus, quando se ipsum ab omni labe corporea segregans revertitur in se ipsum. Ex quo apparet eum esse divinis mentibus natura cognatum.*

Duo sunt apud nos argumenta divinitatis. Alterum prophetia: alterum prodigiosorum operum demonstratio. Quicumque vero divina hæc munera reportarunt, ex hoc uno dumtaxat officio hæc sibi vindicavisse videntur, quod animam a corpore revocaverint ad se ipsum. Unde constat, ipsam animæ naturam per se esse cum divinitate conjunctam.

Animam vero cognatam esse diviniore sempiternæque naturæ, ex eo patet, quod non sit corpus, ut nobis est demonstratum: neque figuram habeat, neque colorem, neque molem vel qualitatem ullo pacto tractabilem. Idem præterea per hæc licet ostendere. Profecto cum nobis con-

stet, omne divinum vereque ens vita frui bona atque sapiente: considerandum est deinceps de anima nostra, qualis potissimum sit natura. Accipiamus vero animam nondum in corpore irrationales concupiscentias et iras concipientem, perturbationesque alias admittentem: sed quæ hæc expulerit omnia: neque cum corpore commercium habeat ullum, nisi quantum summa cogat necessitas. Quæ quidem anima nobis procul dubio patefaciet, vitia et mala ipsius animæ additamenta quædam esse, et ab extrinseco nobis injecta: nempe purificato jam animo inesse comperiuntur optima, scilicet sapientia et reliqua virtus, tanquam familiaria. Si ergo tale quiddam est anima, quoties revertitur in se ipsam, quidnam obstat, quo minus in gradu sit ejus naturæ, quam divini omnis sempiternique esse fatemur. Sapientia enim veraque virtus, cum divinx res sint, non possunt alicui unquam vili mortali que

τος ἡμῶν, ὀλίγον ἂν παραλλάττη τῶν ἄνω τῇ ψυχῇ αὐτῇ, μόνου⁴⁶⁴
 τοῦτο, ὅσον ἐστὶν ἐν σώματι, ἐλαττούμενος. Διὸ καὶ, εἰ πᾶς ἄν-
 θρωπος τοιοῦτος ἦν, ἢ πλήθός τι τοιαύταις ψυχαῖς κεχρημένον, οὐ-
 δεῖς οὕτως ἦν ἄπιστος, ὡς μὴ πιστεύειν τὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῖς πάντα
 5 ἀθάνατον εἶναι. Νῦν δὲ πολλαχοῦ λελωβημένην τὴν ἐν τοῖς πλεί-
 στοῖς ψυχῇ ὀρώντες, οὔτε ὡς περὶ θείου, οὔτε ὡς περὶ ἀθανάτου
 χρήματος διανοοῦνται. Δεῖ δὲ τὴν φύσιν ἐκάστου σκοπεῖσθαι, εἰς τὸ
 καθαρὸν αὐτοῦ ἀφορῶντα, ἐπεὶπερ τὸ προστεθεὶν ἐμπόδιον ἀεὶ πρὸς
 γνῶσιν τοῦ ᾧ προσετέθη γίγνεται. Σκόπει δὲ ἀφελῶν, μᾶλλον δὲ ὁ
 10 ἀφελῶν ἑαυτὸν ιδέτω, καὶ πιστεύσει ἀθάνατος εἶναι, ὅταν ἑαυτὸν⁴⁶⁵
 θεάσῃται ἐν τῷ νοητῷ, καὶ ἐν τῷ καθαρῷ γεγενημένον. Ὅψεται γὰρ
 νοῦν ὀρώντα οὐκ αἰσθητόν τι, οὐδὲ τῶν θνητῶν τούτων, ἀλλ' αἰδίδω
 τὸ αἰδίδιον κατανοοῦντα, πάντα τὰ ἐν τῷ νοητῷ κόσμῳ, καὶ αὐτὸν νοη-
 τὸν καὶ φωτεινὸν γεγενημένον, ἀληθεία καταλαμπόμενον, τῇ παρὰ
 15 τοῦ ἀγαθοῦ, ὃ πᾶσιν ἐπιλάμπει τοῖς νοητοῖς ἀλήθειαν· ὡς πολλάκις
 αὐτῷ δόξαι τοῦτο δὴ καλῶς εἰρήσθαι· χαίρετ', ἐγὼ δ' ὑμῖν θεὸς ἄμ-
 βροτος, πρὸς τὸ θεῖον ἀναβὰς, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸ ὁμοιότητα ἀτενί-
 σας. Εἰ δ' ἡ κάθαρσις ποιεῖ ἐν γνῶσει τῶν ἀρίστων εἶναι, καὶ αἰ

1. παραλλάττοι τῶν ἄνω] Cod. Vat. πα-
 ραλλάττη τῶν ἄλλων. Prius recepinus.
 ib. μόνον] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. μί-
 νον δέ.
 3. πλήθός τι] Cod. Par. A. πλήθος τις.
 In seqq. Marc. A.D. αὐτῆς pro αὐτοῖς.
 5. πολλαχοῦ] Cod. Marc. D. πανταχοῦ.
 8. ἐπίτις] Cod. Vat. ἐπίτις. Proxi-

mum τὸ omittit Cod. Ciz.
 12. ἀλλ.] Codd. Darm. Marce. et Vat.
 ἄλλα.
 13. νοητῷ κόσμῳ] Codd. Darm. Med.
 A. (uterque ex corr.) Ciz. Mon. A. νοητῷ
 κόσμῳ. Med. B. νοητῷ κόσμῳ.
 15. ἀγαθοῦ] Ita quoque Cod. Par. A
 sed supra lin. additur θεοῦ.

16. καλῶς] Cod. Vat. καὶ ὡς.
 ib. χαίρειτι] Cod. Vat. χαίρειτ', ut cum
 verbis seqq. sit hexametri initium. Et sic
 correxi. Leguntur ea ap. Hom. II. ω, 460.
 Marc. A. χαίρειτ' ἐγὼ δ' ὑμῖν θεός: ubi
 glossa veram scriptionem extrusit.
 ib. ἄμβροτος] Cod. Vat. ἰμβροτος.

in esse naturæ, sed necesse est, tale quiddam esse
 divinum: quippe cum compos sit divinorum ob
 cognationem quandam communionemque sub-
 stantiæ. Quam ob rem, quicumque nostrum sic
 est affectus, exiguo quodam secundum animam
 a supernis distare videtur: in hoc videlicet dun-
 taxat cedens, quod est in corpore. Quapropter
 si vel omnes homines, vel plurimi talibus essent
 præditi animis, nullus adeo foret incredulus, ut
 aliquando diffideret, animæ [nostræ] ipsorum
 naturam esse penitus immortalem. Nunc vero
 cum homines animam in plurimis deprehendant
 vitii inquinatam, nimirum neque rem divinam
 neque immortalem esse facile judicant. Oportet
 autem naturam uniuscujusque considerare ad ip-
 sum ejus purum respicientes. Nam quod ad-
 junctum est, cognitionem ejus, cui est additum,
 semper impedire solet. Considera igitur aufe-
 rendo: imo vero ille ipse, qui aufert, se ipsum

intueatur, seque immortalem esse facile credet:
 quando scilicet se ipsum in mundo intelligibili
 puroque loco perspexerit habitantem. Cernet
 enim intellectum videntem, non sensibile quic-
 quam, neque ex his mortalibus aliquid, sed vi
 sempiterna sempiternum rite considerantem: et
 omnia in mundo intelligibili, seque ipsum intelli-
 gibilem lucidumque effectum: veritate videlicet
 illustratum: quæ quidem ab ipso bono coruscat:
 quod intelligibilia omnia veritate collustrat. Jam
 igitur huic animo dictum illud valde conveniet:
 Valete vos. Ego vero immortalis jam Deus pro-
 fectus ad divinum: divinæ similitudini totus in-
 cumbo. Si ergo purificatio ipsa efficit, ut ani-
 mus optima quæque cognoscat: nimirum scientiæ
 latentes intus effulgent, quæ et re vera scientiæ
 sunt. Animæ enim non extra currens temperan-
 tiam perspicit et justitiam: sed penes se ipsam in
 sui ipsius animadversione, ejusque, quod prius

465

ἐπιστήμαι ἔνδον οὔσαι ἀναφαίνονται, αἱ δὲ καὶ ὄντως ἐπιστήμαί εἰσιν. Οὐ γὰρ δὴ ἔξω που δραμοῦσα ἢ ψυχὴ σωφροσύνην καθορᾷ καὶ δικαιοσύνην, ἀλλ' αὐτὴ παρ' αὐτῇ ἐν τῇ κατανοήσει ἑαυτῆς, καὶ τοῦ ὀ πρότερον ἦν, ὡσπερ ἀγάλματα ἐν αὐτῇ ἰδρυμένα ὀρώσα, οἷα ὑπὸ χρόνου ἰοῦ πεπληρωμένα, καθαρὰ ποιησαμένη· οἷον εἰ χρυσὸς ἔμψυ-
χος εἶη, εἶτα ἀποκρουσάμενος ὅσον γεηρὸν αὐτῷ, ἐν ἀγνοίᾳ, πρότε-
ρον ἑαυτοῦ ὄν, ὅτι μὴ χρυσὸν ἑώρα, τότε δὲ αὐτὸν ἤδη τοῦ χρήματος
θαυμάσειεν, ὀρῶν μεμονωμένον, καὶ ὡς οὐδὲν ἄρα ἔδει αὐτῷ κάλλους
ἐπακτοῦ, ἐνθυμοῖτο αὐτὸς κρατιστεύων, εἶτις αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ ἐώη
εἶναι.

10

- A Περὶ τοιοῦτου χρήματος τίς ἂν ἀμφισβητοίη νοῦν ἔχων, ὡς οὐκ ἀθάνατον, ᾧ πάρεστι μὲν ἐξ ἑαυτοῦ ζωὴ, ἦν οὐχ οἷον τε ἀπολέσθαι; πῶς γὰρ οὐκ ἐπίκτητόν γε οὔσαν, οὐ δ' αὖ οὕτως ἔχουσιν, ὡς τῷ πυρὶ ἢ θερμότης πάρεστι; λέγω δὲ οὐχ ὡς ἐπακτὸν ἢ θερμότης τῷ πυρὶ, ἀλλ' ὅτι εἰ καὶ μὴ τῷ πυρὶ, ἀλλὰ τῇ ὑποκειμένη τῷ πυρὶ ὕλη.
B Ταύτη γὰρ καὶ διαλύεται τὸ πῦρ, ἢ δὲ ψυχὴ, οὐχ οὔτω τὴν ζωὴν ἔχει, ὡς ὕλην μὲν οὔσαν ὑποκείσθαι, ζωὴν δὲ ἐπ' αὐτῇ γενομένην τὴν ψυχὴν ἀποδείξει· ἢ γὰρ οὐσία ἐστὶν ἢ ζωὴ, καὶ ἐστὶν οὐσία ἢ

1. οὔσαι] Cod. Med. B. οὔσα.
ib. ἀναφαίνονται] Cod. Ciz. ἀναβαίνονται.
ib. αἱ δὲ] Cod. Mon. B. αἱ δὲ. Vat. αἱ δὲ.
Marc. A. omittit αἱ.
3. αὐτῇ—αὐτῇ] Cod. Vat. αὐτῇ—αὐτῇ
cum Marc. A.D. Posterius recepi.
4. ἀγάλματα] Cod. Ciz. ἀγάλματος.
ib. ἐν αὐτῇ] Cod. Vat. ἐν αὐτῇ. Idem
mox οἷα pro οἷα. Est etiam αὐτῇ in Marc.
5. ποιησαμένη] Cod. Marc. D. ποιήσει.
ib. οἷον εἶ] Codd. Mon. A. Vat. οἷα εἶ.

Ciz. οἷα omisso εἶ.
6. γεηρὸν] Cod. Vat. γέσηρον.
ib. αὐτῷ, ἐν ἀγνοίᾳ] Cum Ed. αἰνοία
non nisi Marc. B. et Mon. B. Sed Ciz.
Marc. A.D. Mon. A. Med. A.B. Vat.
ἐν αὐτῷ ἐν ἀγνοίᾳ. Darm. et Par. A. αὐτῷ
ἐν ἀγνοίᾳ. Nullus cum marg. Ed. ἀνοία.
Quare illud recepi. Mox Marc. A.D. ὄν
pro ὄν. Marc. A. omittit καὶ ante ὄν. Il-
lud recipimus.
9. ἐνθυμοῖτο] Cod. Med. B. ἐπιθυμοῖτο.

ib. ἐώη] Cod. Ciz. ἐώκει. Vat. ἐώη.
Marc. D. habet ἐφ' ἑαυτοῦ.
11. οὐκ ἀθάνατον] Cod. Med. B. ἐκ θά-
νατον. Sequitur in Vat. ὡς pro ᾧ.
12. ἀπολέσθαι] Marc. A. ἀποτιλίθσαι.
Mox idem πάρεστιν.
13. αὐ οὔτως] Cod. Vat. ἂν οὔτως.
15. τῷ πυρὶ ὕλη] Codd. Darm. et Mou.
B. ὕλη τῷ πυρὶ.
17. γενομένην] Cod. Ciz. γενομένην.

erat, agnitione, velut divinas imagines in se sitas jam intuetur, quas ante per tempus rubigine obsitas jam rite deterisit: velut si aurum forte animatum foret, et quia terra obsitum, ideo non se intuens aurum, se ipsum penitus ignoraret: aliquando vero a se terram excutens, cernensque purum, se ipsum admiraretur, cognosceretque non sibi opus esse extrinseca pulchritudine, optime secum agi putans, si quis ipsum in se tantum manere permittat.

XI. Corpus animatum ipsius animæ beneficio habet, ut ex se quodammodo moveatur. Igitur anima potissimum habet idem: igitur et vitam ex se habet: igitur et in se a corpore non dependentem: semper ergo vivit etiam a corpore separata.

Animam ex se et in se moveri, vivereque etiam sine

corporis sustentaculo apparet, præterea maxime quando contra inclinationes corporis sese movet, et quando se ad incorporea transfert: si quod vero accidentale vitæ vestigium corpori est impressum, redigendum est ad substantialem animæ vitam in se existentem, sicut calor vel pallor nubis ad lumen: atqui, ut lumen ad solem, sic anima refertur ad mentem.

Nemo igitur sanæ mentis rem talem intuitus dubitabit, quin sit immortalis, cui ex se inest vita, quæ interire non potest: quo enim pacto interibit, cum non sit adventitia? neque ita se habeat, ut calor ad ignem? Non equidem hoc ideo dico, quod calorem igni adventitium esse putem, sed quia calor non igni, sed materiæ ignis insit. Ob hoc itaque dissolvitur ignis, anima vero non sic habet vitam, ut ibi quidem materia

τοιαύτη παρ' αὐτῆς ζῶσα, ὅπερ ἐστὶν ὃ ζητοῦμεν ἢ ψυχῇ, καὶ τοῦτο ἀθάνατον ὁμολογοῦσιν, ἢ ἀναλύσουσιν ὡς σύνθετον· καὶ τοῦτο πάλιν, ἕως ἂν εἰς ἀθάνατον ἔλθωσι παρ' αὐτοῦ κινούμενον, (ὧ μὴ θέμις ἑθανάτου μοῖραν δέχεσθαι.) ἢ πάθος ἐπακτὸν τῇ ὕλῃ λέγοντες τὴν 5 ζῶν, παρ' ὅτου τοῦτο τὸ πάθος ἐλήλυθεν εἰς τὴν ὕλην, αὐτὸ ἐκείνο ἀναγκασθήσονται ὁμολογεῖν ἀθάνατον εἶναι, ἄδεκτον ὄν τοῦ ἐναντίου ὧ ἐπιφέρει· ἀλλὰ γάρ ἐστι μία φύσις, ἐνεργεῖα ζῶσα.

Ἔτι εἰ πᾶσαν ψυχὴν φήσουσι φθαρτὴν, πάλαι ἂν ἔδει πάντα ἀπολωλέναι· εἰ δὲ τὴν μὲν, τὴν δ' οὐ, οἶον τὴν τοῦ παντός ἀθάνατον 466 εἶναι, τὴν δ' ἡμετέραν μὴ, λεκτέον αὐτοῖς τὴν αἰτίαν. Ἀρχὴ τε γὰρ κινήσεως ἑκατέρα, καὶ ζῆ παρ' αὐτῆς ἑκατέρα, καὶ τῶν αὐτῶν τῷ αὐτῷ ἐφάπτεται, νοοῦσα τὰ τε ἐν τῷ οὐρανῷ, τὰ τε οὐρανοῦ ἐπέκεινα, καὶ πᾶν ὃ ἐστι κατ' οὐσίαν ζητοῦσα, καὶ μέχρι τῆς πρώτης ἀρχῆς ἀναβαίνουσα. Ἡ τε δὴ παρ' αὐτῆς ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ θεαμάτων Β 15 κατανόησις αὐτὸ ἐκάστου, καὶ ἐξ ἀναμνήσεως γιγνομένη, πρὸ σώματος τε αὐτῇ δίδωσι τὸ εἶναι, καὶ αἰδίους ἐπιστήμαις κεχηρημένην, αἰδιον καὶ αὐτὴν εἶναι. Πᾶν τε τὸ λυόμενον σύνθεσιν εἰς τὸ εἶναι εἰληφός, ταύτη διαλύεσθαι πέφυκεν, ἢ συνετέθη. Ψυχὴ δὲ μία καὶ

1. αὐτῆς] Cod. Med. B. αὐτῆ. Vat. αὐτῆ; cum Marc. D.
ib. καὶ τοῦτο] Cod. Ciz. omittit τοῦτο.
2. ἀναλύσουσιν] Codd. Med. B. Marc. A. Vat. ἀναλύουσιν. Mox Marc. A. θανάταν—αὐτοῦ. Posterius recepi.
3. κινούμενον] Cod. Med. B. κινούμενος. ib. ὧ μὴ] Cod. Vat. ὡς. Ciz. μηδὶ.
4. θανάτου μοῖραν] Cod. Med. B. μοῖραν θανάτου. Med. A. θανάτου πύραν, sed mei ab al. m. supra lin.
7. ἐνεργεῖα] Ita solus Cod. Vat. Rell.

- cum Ed. ἐνεργεῖα.
8. εἰμι πάντα] Marc. A. omittit πάντα.
10. Ἀρχὴ γάρ] Codd. Ciz. Marc. A. B. D. Mon. A. Med. A. B. ἀρχὴ τε γάρ. Vat. ἀρχὴ τις corr. ex τῆς. Illud recepi.
11. καὶ ζῆ—ἰκατέρω] Desunt in Cod. Ciz. Marc. A. habet αὐτῆς. (Ed. cum rell. αὐτῆς.) Idem inferius pro παρ' αὐτῆς habet παρ' αὐτῆς.
12. ἐφάπτεται] Cod. Med. A. ἐφίπτεται, supra lin. ab al. m. απτ.
ib. οὐρανῷ] Cod. Med. B. οὐρανῷ.

13. ζητοῦσα] Hujus vocabuli loco scribitur in Cod. Ciz. in τῷ οὐρανῷ.
15. κατανόησις] Cod. Med. B. κατανόησιν.
ib. πρὸ] Cod. Med. B. πρὸς.
17. Πᾶν τε] Cod. Vat. πᾶν δι.
ib. σύνθεσιν—εἰληφός] Codd. Ciz. Darm. Marc. A. B. D. Mon. A. Med. A. B. Par. A. Vat. σύνθεσιν εἰς τὸ εἶναι εἰληφός. Quod recepinus.
18. συνετέθη] Cod. Vat. συντέθη.

sit subjecta, vita vero illi accedens [delectet] effectam præstet animam: aut enim essentia est ipsa vita, atque est essentia talis ex se ipsa vivens, quod quidem est id, quod quærimus, anima: idque sane esse immortale confitebuntur: aut res solvent velut compositum, idque rursus quousque ad immortale perveniant, se ipsum movens, quod nefas est mortem subire: aut si forte vitam esse dicant affectionem quandam materiæ accidentem, illud tandem, a quo talis affectio tradita est materiæ, fateri immortale cogentur: quippe cum contrarium ejus, quod affert, suscipere nequeat, sed res vera est una natura actu vivens.

XII. Anima nostra mundi animam motu rerumque intelligentia imitans sempiterna est, sicut et illa præ-

sertim: quoniam dum, revocando se ad intima sui, res intelligit, declarat absolutas rerum formas sibi ingenitas se habere.

Denique cum anima sit forma simplex, individua, non alligata materiæ, neque dissolvi potest, neque dividi, neque disperdi.

Proinde si omnem animam esse caducam dicant, jam diu oporteret omnia fuisse deperdita: sin autem aliam quidem animam esse caducam, aliam vero nequaquam, cum universi animam immortalem, nostram vero mortalem: differentie hujus causa illis est assignanda. Utraque sane motionis principium est, et utraque ex se ipsa vivit, atque eodem attingit eadem, intelligens tum quæ in celo sunt, tunc quæ supra cælum, et omne, quod secundum essentiam est, et quid perquirens, et denique usque ad summum prin-

466

ἀπλῆ ἐνέργεια οὖσα ἐν τῷ ζῆν φύσις, οὐ τοίνυν ταύτη φθαρήσεται,
 C ἀλλ' ἄρα μερισθεῖσα, κερματιζομένη ἀπόλοιτο ἄν. Ἄλλ' οὐκ ὄγκος
 τις οὐδὲ ποσὸν, ὡς ἐδείχθη ἡ ψυχὴ· ἀλλ' ἀλλοιωθεῖσα ἤξει εἰς φθο-
 ράν; ἀλλ' ἡ ἀλλοίωσις φθείρουσα τὸ εἶδος ἀφαιρεῖ, τὴν δὲ ὕλην ἐᾷ.
 Τοῦτο δὴ συνθέτου πάθος· εἰ οὖν κατὰ μηδὲν τούτων οἴου τε φθείρε-5
 σθαι, ἀφθαρτον εἶναι ἀνάγκη.

A Πῶς οὖν τοῦ νοητοῦ χωριστοῦ ὄντος, ἥδε εἰς σῶμα ἔρχεται; ὅτι
 ὅσος μὲν νοῦς μόνος ἀπαθῆς ἐν τοῖς νοητοῖς, ζῶν μόνον νοερὰν
 ἔχων, ἐκεῖ ἀεὶ μένει. Οὐ γὰρ ἐνὶ ὀρμῇ, οὐδ' ὄρεξις· ὁ δ' ἂν ὄρεξιν
 προσλάβῃ, ἐφεξῆς ἐκείνῳ τῷ νῷ ὄν, τῇ προσθήκῃ τῆς ὀρέξεως οἴου¹⁰
 πρόεισιν ἤδη ἐπὶ πλέον, καὶ κοσμεῖν ὀρεγόμενον καθὰ ἐν νῷ εἶδεν,
 B ὥσπερ κυοῦν ἀπ' αὐτῶν, καὶ ὠδίνον γεννηῆσαι, ποιεῖν σπεύδει καὶ
 δημιουργεῖ, καὶ τῇ σπουδῇ ταύτῃ περὶ τὸ αἰσθητὸν τεταμένη, μετὰ
 μὲν πάσης τῆς τῶν ὄλων ψυχῆς ὑπερέχουσα τοῦ διοικουμένου εἰς τὸ
 ἔξω, καὶ τοῦ παντὸς συνεπιμελουμένη, μέρος δὲ διοικεῖν βουληθεῖσα,¹⁵
 μονουμένη, καὶ ἐν ἐκείνῳ γιγνομένη, ἐν ᾧ ἐστίν, οὐχ ὅλη οὐδὲ πᾶσα
 τοῦ σώματος γενομένη, ἀλλά τι καὶ ἔξω σώματος ἔχουσα· οὐκ οὖν

2. ἀπόλοιτο] Cod. Par. A. ἀπόλλοιτο.

3. ἤξει] Abest hæc vox a Cod. Mon. B.

4. ἡ ἀλλοίωσις] Cod. Vat. ἡ. Mon. A. ἀλλοίωσα.

5. Τοῦτο δὴ] Codd. Ciz. Darm. Marc. A. B. D. Mon. A. Vat. δι' pro δὴ.

7. ἡδὲ] Ita Vat. et Marc. A. D. Reliqui cum Ed. ἡ δὲ.

9. ὁ δ'] Cod. Mon. A. οὐδ'.

10. προσλάβῃ] Codd. Marc. D. Mon.

A. Med. B. Vat. προσλάβοι.

11. ὀρεγόμενον] Codd. Mon. B. Med.

A. Par. A. ὀρεγόμενος, sed supra lin. ὀν in duobus prioribus.

ib. εἶδεν] Codd. Med. B. Marc. A.

Par. A. ἴδεν. Vat. οἶδεν.

12. ἀπ' αὐτῶν] Codd. Med. A. B. ἐπ' αὐτῶν, sed prior supra lin. ab al. m. ἀπ'.

15. συνεπιμελουμένη] Cod. Med. B. συνεπιμελουμένου, εἰς τὸ ἔξω καὶ τοῦ παντὸς συνεπιμελουμένη, oculo scriptoris ad ea quæ modo scripserat, aberrante. Marc. B. συνεπιλουμένη.

ib. μέρος—μονουμένη] Desunt hæc in Cod. Vat.

17. σώματος] Cod. Marc. D. τοῦ σώματος.

cipium omnium proficiscens. Præterea ex eo, quod per se ipsam ex notionibus intimis, quod ipsam unumquodque sit, invenit, quodam scilicet reminiscentiæ munere, constat animam ante corpus vivere, scientiisque sempiternis utentem ipsam esse pariter sempiternam. Accedit ad hæc, quod omne solubile cum ex compositione suscepit esse, hac conditione naturaliter dissolvi potest, qua est et compositum. Anima vero unus est et simplex actus, et natura in vivendo consistens, non igitur hac ratione poterit interire. Sed numquid divisa quandoque in partes et dissipata peribit? At anima, ut demonstratum est, neque moles est, neque quantum quicquam. Num forte permutata, et (ut dici solet) alterata perdetur? Verum alteratio quidem cum interimit, speciem aufert relictæ materia. Hæc autem est compositi passio: si ergo nullo ex his modo corrupti potest, incorruptibilem esse necessarium est.

XIII. Anima nostra etsi est in genere divinorum, tamen, quia in eo genere ultimum tenet gradum, merito descendit in corpus, et id quidem caducum, ad divinum gradum iterum reversura.

Natura intellectus longe diversa est a corpore: agit enim in se ipsa fugiens interim a corporeis. Igitur inter puros intellectus et corpora sunt naturæ habentes partem quidem intellectualem, partem etiam animalem, id est ad corpora sibi conformanda vergentem. Sunt in his tres gradus: nam in animis quidem caelestibus intellectualem superat animale: in nostris vero vicissim: in dæmonicis æque se habent, nihil ergo mirum est animam nostram quamvis divinam in corpus mortale descendere, quando in se ipsa descendit ad tertia, id est sub intellectu per rationem, et imaginationem ad potentiam vegetalem.

Cum igitur ipsum intelligibile sit separatum, quam ratione anima procedit in corpus? Quoniam, quantum intellectus est solus passionis expers in gradu intelligibilium intellectualem solum vitam habens, semper ibi permanet. Non enim

οὐδὲ ὁ ταύτης νοῦς ἐμπαθής· αὕτη δὲ ὅτε μὲν ἐν σώματι, ὅτε δὲ ⁴⁶⁶
 σώματος ἔξω, ὀρμηθεῖσα μὲν ἀπὸ τῶν πρώτων, εἰς δὲ τὰ τρίτα προ-
 ελθοῦσα, εἰς τὰ ἐπὶ τάδε, νοῦ ἐνεργεία, νοῦ μένοντος ἐν τῷ αὐτῷ,
 καὶ διὰ ψυχῆς πάντα καλῶν πληροῦντος, καὶ διακοσμοῦντος ἀθανά- ⁴⁶⁷
 5του, δι' ἀθανάτου, εἶπερ αἰεὶ καὶ αὐτὸς ὧν ἔσται δι' ἐνεργείας ἀπαύ-
 στου.

Περὶ δὲ τῆς τῶν ἄλλων ζώων ψυχῆς, ὅσαι μὲν αὐτῶν σφαλεῖσαι ^Δ
 καὶ μέχρι θηρίων ἦκου σωμάτων, ἀνάγκη καὶ ταύτας ἀθανάτους εἶ-
 ναι. Εἰ δὲ ἔστιν ἄλλο τι εἶδος ψυχῆς, οὐκ ἄλλοθεν ἢ ἀπὸ τῆς ζώσης
 10 φύσεως δεῖ καὶ ταύτην εἶναι, καὶ αὐτὴν οὔσαν ζωῆς τοῖς ζώοις αἰ-
 τίαν, καὶ δὴ καὶ τὴν ἐν τοῖς φυτοῖς. Ἄπασαι γὰρ ὠρμήθησαν ἀπὸ
 τῆς αὐτῆς ἀρχῆς, ζῶν ἔχουσαι οἰκείαν, ἀσώματοί τε καὶ αὐταὶ καὶ ^Β
 ἀμερεῖς, καὶ οὐσίαι. Εἰ δὲ τὴν ἀνθρώπου ψυχὴν τριμερῆ οὔσαν τῷ
 15 σινθέτω λυθήσεσθαι, καὶ ἡμεῖς φήσομεν τὰς μὲν καθαρὰς ἀπαλλατ-
 τομένας τὸ προσπλασθὲν ἐν τῇ γενέσει ἀφήσειν· τὰς δὲ τούτῳ συν-
 ἔσεσθαι ἐπὶ πλεῖστον, ἀφειμένον δὲ τὸ χεῖρον οὐδὲ αὐτὸ ἀπολεῖσθαι,
 ἕως ἂν ἡ ὄθεν ἔχει τὴν ἀρχήν· οὐδὲν γὰρ ἐκ τοῦ ὄντος ἀπολείται.

1. ὅτι μὴ] Marc. A.D. ὅτι μὴν, et mox
 ὅτι δὲ.
 2. τρίτα] Cod. Mon. A. τρία.
 3. ἐνεργεία] Cod. Vat. ἐνεργεία. Marc.
 D. habet τοῦ νοῦ ἐνεργεία. Illud recepi.
 4. διακοσμοῦντος] Cod. Ciz. κοσμοῦντος.
 5. διὰ θανάτου] Codd. Ciz. Marc. A.D.
 Mon. A. cum marg. Ed. δι' ἀθανάτου. Cod.
 Vat. δι' ἀθανάτου. Illud recepinus.

7. σφαλεῖσαι] Cod. Par. A. σφαλλίσαι.
 8. θηρίων] Codd. Ciz. Marc. A.D. Par.
 A. Vat. Vind. A. cum marg. Ed. θηρίων.
 Et sic correxi.
 9. Εἰ δὲ—ἴσαι] Cod. Ciz. omittit hæc.
 11. τὴν ἐν τοῖς] Cod. Med. B. omittit
 τὴν et Vind. A. τοῖς.
 12. αὐταὶ] Cod. Vat. αὐτάς.
 13. καὶ οὐσίαι] Cod. Med. B. omittit καί.

ib. ἀνθρώπου] Cod. Mon. A. τοῦ ἀνθρώ-
 που.
 14. λυθήσεσθαι] Codd. Marc. A. Mon.
 A. Med. B. Vat. Vind. A. λυθίσθαι.
 15. ἀφίσσειν] Cod. Ciz. omittit hæc vo-
 cem.
 ib. συνίσεισθαι] Cod. Ciz. συνίχθεσθαι.
 Vind. A. συνίπισθαι.
 16. αὐτῷ] Cod. Med. B. τὸ αὐτό.

inest impetus ullus nec appetitus: quod autem
 appetitum adhibet, proxime deinceps intellectum
 illum comitans, appetitus adjunctione quasi jam
 longe progreditur, atque exornare appetens ad
 exemplar eorum, quæ in intellectu [novit] vidit,
 ac velut inde prægnans, atque parturiens affectat
 facere, et demque fabricat. Hoc itaque studio
 se ipsam anima circa sensibile pertrahens jam
 gubernat, ac dum una cum communi universorum
 anima gubernacula gerit, collega ejus vivens
 in communi totius gubernatione, tanquam extrin-
 secus præsidet superans gubernatum. At cum
 gubernare partem affectat, jam gubernat sola,
 eique infusa, in quo vivit, non tota neque omnis
 ipsa fit corporis, sed interim aliquid possidet ex-
 tra corpus: igitur neque etiam hujus intellectus
 est passioni subjectus. Hæc autem alias quidem
 in corpore, alias autem vivit extra corpus, nempe
 impetu quodam exorditur a primis, et ad tertia
 usque progressa descendit ad nostra quodam in-

tellectus actu: dum intellectus ipse permanet in
 se ipso, intereaque per animam pulchris omnia
 complet, exornator immortalis per animam im-
 mortalem: siquidem ipse quoque semper existens
 per actum incessabilem cuncta dispensat.

XIV. Omnes animæ proprias immortalesque vitas ha- bent.

Quicquid vitæ ab anima nostra in nostrum corpus emi-
 cat, abeuntem hinc animam comitatur. Quod vero
 in fatu vitale cælitus impressum fuerat, cælitus con-
 servatur, circa quod et noster animus hinc impurus
 emigrans amore se versat, purus vero relinquit.

Quæritur præterea de anima etiam animalium
 reliquorum. Et profecto quæcunque inter eas
 tales sunt, ut a superioribus degenerantes usque
 ad brutorum corpora sint prolapsæ, hæc quoque
 necessario sunt immortales: si autem est alia
 quædam animæ species, oportet hanc insuper
 non aliunde pendere, quam a natura vivente:

467

Α Ἄ μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἀποδείξεως δεομένους ἐχρῆν λέγεσθαι, εἴρη-
 ται· ἃ δὲ καὶ πρὸς τοὺς δεομένους πίστεως αἰσθήσει κεκραμένης, ἐκ
 τῆς ἱστορίας τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα πολλῆς οὔσης ἐκλεκτέον, ἐκ τε ὧν
 θεοὶ ἀνεῖλον, κελεύοντες μῆνιν ψυχῶν ἠδίκημένων ἰλάσκεσθαι, τιμᾶς
 τε νέμειν τεθνηκόσιν, ὡς ἐν αἰσθήσει οὔσι, καθ' ἃ καὶ πάντες ἄν-
 5 θρωποι ποιοῦσιν εἰς τοὺς ἀπεληλυθότας. Πολλαὶ δὲ ψυχαὶ πρότερον
 Β ἐν ἀνθρώποις οὔσαι, σωμάτων ἔξω γενόμεναι, οὐκ ἀπέστησαν τοῦ
 εὐεργετεῖν ἀνθρώπους· αἱ δὲ καὶ μαντεῖα ἀποδειξάμεναι, εἰς τε τὰ
 ἀλλὰ χρῶσαι ὠφελούσι, καὶ δεικνύουσι δι' αὐτῶν, καὶ περὶ τῶν ἄλ-
 λων ψυχῶν, ὅτι μὴ εἰσὶν ἀπολωλυῖαι.

10

2. κικραστημένης] Cod. Vat. κικραμένης. Quare deleui. Mox Marc. D. omittit ἐν γενόμεναι. Quod recepi.
 Unde correxi. post ὡς. 8. ἀνθρώπους] Cod. Med. B. ἀνθρώποις.
 3. πειρῖ] Cod. Med. B. πρῶς. 5. οὔσι, καθ' ἃ] Cod. Vind. A. οὔσιν Vat. αὐτούς.
 ib. τὰ τοιαῦτα] Cod. Vat. ταῦτα. καθ' ἃπερ cum Marc. A. 9. αὐτῶν] Codd. Ciz. Marc. A. D. Par.
 4. οἱ θεοὶ] Abest οἱ a Codd. Ciz. Mon. 7. γιγνομεναὶ] Codd. Ciz. Med. B. A. Vat. αὐτῶν. Clausula loco addit Marc.
 B. Med. A. B. Vat. Vind. A. Marc. Mon. A. Marc. A. D. Vat. Vind. A. D. πρὶ ἀθανασίας ψυχῆς.

quippe cum ipsa etiam animalibus vitæ sit causa. similiter et plantarum animam se oportet habere. Omnes enim ab eodem principio processerunt propriam habentes vitam, atque hæc quoque sunt incorporeæ indivisibilesque et essentiæ. Si autem oporteat animam hominis existentem trimembrem composito solvi, et nos dicemus animas quidem, quæ puræ abeunt, quod adjunctum in generatione fuerat dimissuras: alias autem concretam ejusmodi labem longis temporum curriculis abstersuras. Dimissum vero id, quod est deterius, dicemus, neque ipsum quidem perdi, quamdiu sit, unde ducit originem. Nihil enim ex eo, quod ens censetur, unquam disperditur.

XV. *Animæ defunctorum nostra hæc memoriter tenent, sentiunt, curant, malefaciunt, benefaciunt.*

Quamdiu corpus habent qualecunque vel æræum, vel ætherium, proprios habent et sensus: sin omne corpus exuant eminentia quadam intelligentiæ ad singula discernenda uti pro sensibus judicantur. Nam et imaginatio præsertim perfecta sensus præfert, et ratio imaginationem agit, atque sensus, et intellectus rationem atque sequentia modo quodam præstantiore.

Hactenus dicta sunt, quæ ad illos, qui demonstrationem exigunt, dicenda erant, quæ vero opportune dicenda sint illis, qui fide quadam sensu permista potius indigent, eligenda sunt ex historia, quæ ejusmodi rebus abundat: præsertim

ex his, quæ dii oraculis mandaverunt, jubentes indignationem animorum, qui injuria quondam sunt affecti placari, meritosque honores reddi defunctis, tanquam talia sentientibus, quemadmodum et omnes erga defunctos observant. Animæ præterea multæ, quæ quondam vitam egerunt humanam, deinde a corpore segregatæ non destiterunt beneficiis humanum genus afficere: quæ profecto vaticiniis et oraculis, tum ad alia nobis conferunt, tum etiam per se ipsas demonstrant, nec aliorum animas extinctas esse.

Desideras, Magnanime Laurenti, brevem tandem longæ disputationis summam, disputationis inquam de immortalitate, et in Theologia, et in præsentia in longum jam productæ. Desiderabat et idem noster ille Bernardus, cum Veneti senatus hic orator, nos ac de re latissime disputantes audiret. Bernardus, inquam, Bembus, vir apprime doctus, doctorumque patronus atque meus in sidere genioque frater. Tibi igitur atque illi pariter hæc erit summa quatuor distincta capitibus: primo quidem, quod anima rebus caducis dominari potest, incitamentisque corporeis repugnare: secundo, quod multa a corporibus separata frequenter excogitat, sive res ipsas attingat per se separatas, sive separet ipsa: tertio, quod naturaliter æterna desiderat, ac sepe æternorum fiducia negligit temporalia: quarto, quod æternum colit Deum vitæ sempiternæ gratia. Tota denique religio naturalis homini firmissimum immortalitatis est fundamentum.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Δ.

ΛΟΓΟΣ Η.

P L O T I N I

ENNEAD. QUARTÆ,

LIBER VIII.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΑ ΣΩΜΑΤΑ ΚΑΘΟΔΟΥ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ.

De animæ descensu in corpora.

ΠΟΛΛΑΚΙΣ ἐγειρόμενος εἰς ἐμαυτὸν ἐκ τοῦ σώματος, καὶ γιγνόμενος 468
10 μενος τῶν μὲν ἄλλων ἔξω, ἐμαυτοῦ δὲ εἴσω, θαυμαστὸν ἠλίκον ὀρῶν
κάλλος, καὶ τῆς κρείττονος μοίρας πιστεύσας τότε μάλιστα εἶναι,
ζωῆν τε ἀρίστην ἐνεργήσας, καὶ τῷ θεῷ εἰς ταῦτὸν γεγεννημένος, B
καὶ ἐν αὐτῷ ἰδρυθεὶς εἰς ἐνέργειαν ἐλθὼν ἐκείνην, ὑπὲρ πᾶν τὸ ἄλλο
νοητὸν ἐμαυτὸν ἰδρύσας, μετὰ ταύτην τὴν ἐν τῷ θεῷ στάσιν, εἰς
15 λογισμὸν ἐκ νοῦ καταβὰς, ἀπορωῶ πῶς ποτε καὶ νῦν καταβαίνω, καὶ
ὅπως ποτέ μοι ἔνδον ἢ ψυχῇ γεγένηται τοῦ σώματος, τοῦτο οὖσα

12. ζῶν τῆ] Cod. Med. B. omittit τῆ. Quod recepi.

Vat. exhibet δι.

13. ἐλθῶν] Cum marg. Ed. habent ἐλ-
5ῶν Codd. Ciz. Vat. Vind. A. Marc. A.

ib. ἐκείνη] Cod. Darm. ἐκείων.

ib. πᾶς τῆ] Cod. Med. B. πᾶς τῆ. Est

etiam το in Codd. Ciz. Vat. Vind. A.
Marc. A. Unde recepi.

16. οὖσα] Cod. Vind. A. οὖσαν.

I. *Animæ nostræ intellectuales in corpus descendunt per naturam vivificam intelligentiæ suæ subjunctam et corpus naturaliter adsciscentem, sicut flamma sulphur: similiter et caelestium intellectuales animæ corporibus suis per ejusmodi medium copulantur.*

Voluit Deus ad sui intellectus exemplar in qualibet mundi sphaera et in caelo et infra caelum animalia quaedam intellectualia fore: ac ne intellectus quasi per violentiam forent ad corpora protrahendi per naturam animaleam, id est vegetalem, eis adnatam quasi plantam, corporibus libenter adsciscentis conciliavisse videtur.

S.EPE quidem experfectus e corpore ad me

ipsum, et extra caetera positus, intraque me receptus pulchritudinem intueor admirandam: idcoque tunc confido quam maxime, sortis me esse praestantioris: quippe cum vitam tunc optimam agam, et in idem cum divinitate conspirem, in qua etiam situs ad illam pervenio actionem, per quam meipsum super omne aliud intelligibile jam constituam. Verum post hanc in divinitate quietem in ratiocinationem ex mente delapsus, ambigo equidem, quonam pacto in praesentia quoque descendam, et quomodo mihi quandoque anima corpori se ipsam insinuaverit, quippe cum talis sit, qualis apparuit per se ipsam, quamvis

468

οἶον ἐφάνη καθ' ἑαυτὴν, καὶ περ οὔσα ἐν σώματι. Ὁ μὲν γὰρ Ἡράκλειτος, ὃς ἡμῖν παρακελεύεται ζητεῖν τοῦτο, ἀμοιβὰς τε ἀναγκαίως τιθέμενος ἐκ τῶν ἐναντίων, ὁδὸν τε ἄνω καὶ κάτω εἰπὼν, καὶ μεταβάλλον ἀναπαύεται· καὶ κάματός ἐστι τοῖς αὐτοῖς μοχθεῖν, καὶ ἄρχεσθαι εἰκάζειν ἔδωκεν, ἀμελήσας σαφῆ ἡμῖν ποιῆσαι τὸν λόγον, ὡς δέον ἴσως παρ' αὐτῷ ζητεῖν, ὥσπερ καὶ αὐτὸς ζητήσας εὔρεν.

Ἐμπεδοκλῆς τε εἰπὼν ἀμαρτανούσαις νόμον εἶναι ταῖς ψυχαῖς πεσεῖν ἐνταῦθα, καὶ αὐτὸς φυγὰς θεόθεν γενόμενος ἤκειν πίσυνος μαινομένῳ νείκει, τοσοῦτον παρεγύμνου, ὅσον καὶ Πυθαγόρας οἶμαι καὶ οἱ ἀπ' ἐκεῖνου ἠνίπτοντο, περὶ τε τούτου, περὶ τε πολλῶν ἄλλων. Τῷ δὲ ἁπαρῆν καὶ διὰ ποιήσιν οὐ σαφεῖ εἶναι. λείπεται δὲ ἡμῖν ὁ θεῖος Πλάτων, ὃς πολλά τε καὶ καλὰ περὶ ψυχῆς εἶπε, περὶ τε ἀφίξεως αὐτῆς πολλαχῆ εἴρηκεν ἐν τοῖς αὐτοῦ λόγοις, ὥστε ἐλπίδα ἡμῖν εἶναι λαβεῖν παρ' αὐτοῦ σαφές τι. Τί οὖν λέγει ὁ φιλόσοφος οὗτος; οὐ ταῦτὸν λέγων πανταχῆ φανεῖται, ἵνα ἂν τις ἐκ ῥαδίας τὸ τοῦ ἀνδρὸς βούλημα εἶδεν, ἀλλὰ τὸ αἰσθητὸν πᾶν πανταχοῦ ἀτιμάσας, καὶ τὴν πρὸς τὸ σῶμα κοινωνίαν τῆς ψυχῆς μεμψάμενος, ἐν δεσμῷ τε εἶναι, καὶ τεθάφθαι ἐν αὐτῷ τὴν ψυχὴν λέγει, καὶ τὸν ἐν ἀπορρήτοις λεγόμενον λόγον μέγαν εἶναι, ὃς ἐν φρουρᾷ τὴν ψυχὴν φησιν εἶναι· καὶ

3. καὶ κάτω] Codd. Med. A. (ex corr.)
B. Vat. Marc. A. Vind. A. omittunt
καί.
4. αὐτῷ] Codd. Ciz. (ex corr.) et Vat.
αὐτῶν.
5. νόμον] Cod. Vat. νόμοι.
ib. πσιν] Cod. Ciz. περισπισίν.
6. ἤκειν] Cod. Vat. εἴκειν.
ib. μαινομένῳ νείκει] Cod. Ciz. μαινομένῳ

ἤκει. Med. A. B. μαινομένῳ εἴκει. Marc.
et Vat. μαινομένῳ νείκει, ut legit Fic. Recte.
Quare ita rescripsimus.
7. παρεγύμνου] Ita Darm. Med. A. B.
Vat. Sed rell. cum Ed. παρ' ἐγύμνου.
8. περὶ τε] Cod. Vat. περὶ δέ.
ib. τῷ δέ] Cod. Ciz. τὸ δέ.
9. οὐ σαφεῖ] Cod. Vat. οὔσα φῆ.
ib. δὲ ἡμῖν] Codd. Med. A. (ex corr.)

B. τὸ δὲ, et sic etiam Marc. A.
12. τε ἀφίξεως] Cod. Vat. τ' ἀφίξεως.
13. εἴρηκεν ἐν] Cod. Vat. εἴρηκεναι.
14. ὁ φιλόσοφος] Marc. A. ὁ σοφώτατος.
16. εἶδεν] Codd. Med. A. (ex corr.) B.
Marc. A. ἴδεν. Vind. A. ἴδης, quod require videtur ratio grammatica.
ib. πᾶν] Abest a Cod. Vat.

in corpore vivat. Heraclitus igitur nobis id præcipit diligenter inquirere, atque ipse necessarias quasdam vicissitudines a contrariis in contraria ponit, et iter ab alto tractat ad infima: in qua quidem commutatione nonnulla requies videatur, quasi intolerabilis defatigationis sit in eisdem perpetuo laborare, atque servire: sed in his pertractandis quasi fingens per similitudines quasdam pervagari videtur, negligens suam nobis sententiam aperire, adeo ut apud eum forsitan iterum sit quærendum, quemadmodum et ipse perquirens invenerit. Empedocles præterea cum dixerit, legem extare constituentem, animas, quæ peccaverunt, ad hæc nostra corruiere, atque ipse sic a deo profugus furiosæ discordiæ crediturus atque serviturus, tantum (ut arbitror) pertractavit, quantum Pythagoras sectatoresque illius tum

de hoc, tum de plerisque aliis per involucra quædam significaverunt. Sed hic quoque propter poësim evasit obscurior. Reliquus vero nobis est Plato divinus, qui et alia multa præclaraque de anima tradidit, et de adventu ejus ad nostra in libris suis multa disseruit: ita ut sperare possimus, nos ab eo manifesti aliquid accepturos. Quid ergo hic philosophus ait? Profecto non idem ubique videtur dicere, ut facile aliquis sensum ejus percipere valeat. Principio sensibile totum ubique contemnit, et commercium animæ cum corpore damnat, asserens, eam hic includi vinculis, et in corpore esse sepultam: item arcnum illud oraculum veneratur, quo traditur animam hic in custodia quadam et carcere sitam esse. Rursus spelunca apud Platonem, sicut et antrum apud Empedoclem, universum hoc (ut

τὸ σπήλαιον αὐτῶ, ὡσπερ Ἐμπεδοκλεῖ τὸ ἄντρον, τότε τὸ πᾶν δοκῶ⁴⁶⁹
 μοι λέγειν ὅπου γε λύσιν τῶν δεσμῶν καὶ ἄνοδον ἐκ τοῦ σπηλαίου
 τῆ ψυχῆ φησιν εἶναι τὴν πρὸς τὸ νοητὸν πορείαν· ἐν δὲ Φαίδρω C
 πτερορρύησιν αἰτίαν τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεως, καὶ περίοδοι αὐτῶ ἀνελ-
 5 θούσαν πάλιν φέρουσι τῆδε, καὶ κρίσεις δὲ καταπέμπουσιν ἄλλας
 ἐνταῦθα, καὶ κλῆροι, καὶ τύχαι, καὶ ἀνάγκαι, καὶ ἐν τούτοις ἅπασι
 μεμφάμενος τὴν τῆς ψυχῆς ἀφίξιν πρὸς σῶμα· ἐν Τιμαίῳ περὶ τοῦδε
 τοῦ παντὸς λέγων, τὸν τε κόσμον ἐπαινεῖ, καὶ θεὸν λέγει εἶναι εὐ- D
 δαίμονα, τὴν τε ψυχὴν παρὰ ἀγαθοῦ τοῦ δημιουργοῦ, πρὸς τὸ ἔννου
 10 τὸδε τὸ πᾶν εἶναι, δεδούσθαι, ἐπειδὴ ἔννου μὲν αὐτὸ ἔδει εἶναι, ἀνευ
 δὲ ψυχῆς οὐχ οἷόν τε ἦν τοῦτο γενέσθαι. Ἦτε οὖν ψυχὴ ἢ τοῦ
 παντὸς τούτου χάριν εἰς αὐτὸ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐπέμφθη, ἢτε ἐκάστου
 ἡμῶν, πρὸς τὸ τέλος αὐτὸ εἶναι· ἐπειδὴ ἔδει ὅσα ἐν νοητῶ κόσμῳ,
 τὰ αὐτὰ ταῦτα γένη ζώων καὶ ἐν τῷ αἰσθητῶ ὑπάρχειν.
 15 Ὡστε ἡμῖν συμβαίνειν περὶ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς παρ' αὐτοῦ μα- 470
 θεῖν ζητήσασιν, ἐξ ἀνάγκης ἐφάπτεσθαι, καὶ περὶ ψυχῆς ὅλως ζητῆ-

2. λίγους] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vind. A. (ex corr.) λίγυ. Darm. Marc. B. Med. A. Vat. λίγιν. Posterius recipiendum fuit.

4. αὐτῆν] Codd. Ciz. Darm. (ex corr.) Med. A. (ex corr.) B. Vat. Vind. A. Marc. A. αὐτῶ, quod recepit.

5. ἄλλας] Cod. Med. B. ἄλλους.

6. κλῆροι] Cod. Ciz. λῆροι.

7. σῶμα] Codd. Vat. Vind. A. Marc. A. τὸ σῶμα.

8. εὐδαίμονα] Cod. Vind. A. εὐδαίμονα λίγυ. Marc. A. εἶναι λίγυ εὐδαίμονα.

10. αἶνυ δι] Cod. Ciz. omittit δι.

11. εἶναι τοῦτο] Codd. Ciz. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Marc. A. Vind. A. ἦν pro εἶναι. Vat. τοῦ pro τοῦτο. Illud recepi.

12. εἰς αὐτὸ] Cod. Vat. εἰ αὐτὸ.

13. ὅσων] Codd. omnes (sed Darm. et Med. A. ex corr.) ὅσα, exceptis Marc. B. D. Quare correxi.

15. συμβαίνειν] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. συμβαίνιν. Unde correxi.

16. περὶ ψυχῆς] Codd. Med. A B. interponunt τῆς.

arbitror) nobis significat. Ubi etiam solutionem ex vinculis et ascensum e spelunca in anima esse inquit ipsam ad intelligibile progressionem. In Phædro quin etiam alarum sive pennarum casum, sive jacturam, causam esse descensionis ad hæc arbitratur: ubi et circuitus quidam animam illuc profectam, iterum ad hæc nostra retorquent: alias item animas judicia huc divina demittunt, et sortes, et Fortunæ atque Necessitates: demique in his omnibus adventum animæ ad corpus criminari videtur. Verum in Timæo de hoc universo disputans, et mundum laudat, et deum appellat beatum: animamque ab opifice bono huic ideo traditam esse, ut mundus posset intellectualis evadere: quando intellectualem quidem hunc oportebat esse, sed absque anima mundanum corpus intellectum assequi non valebat. Igitur et ipsa totius anima hanc ob causam a Deo infusa est universo, et uniuscujusque nostrum anima similiter ad ipsam denique totius mundi perfectionem. Oportebat enim quot sunt in mundo intelligibili, totidem similiaque animalium genera in mundo sensibili contineri.

II. *Conjunctio animæ cum corpore, et si est secundum quandam animæ naturam, atque etiam ad universi perfectionem, tamen duplici ratione animis nostris obest, quia et intelligentiam quodammodo impedit, et animum perturbatibus implet: animis vero celestibus hæc impedimenta non accidunt.*

Quoniam per naturam genitalem conjunctio cum corpore naturalis est animæ, ideo celestes animæ, quæ hæc sola potentia utuntur ad corpus in habitu naturali felicique consistunt. Cum enim earum corpora nec dissolvenda, nec externis passionibus subdita, nec ullius egenæ sint, facile per solam animæ suæ vim genitalem reguntur, atque moventur. Nec earum contemplationem tranquillitatemque impediunt: animis vero nostris contraria ratione accidit, et contrarium: datur tamen reditus ad superna, siquidem quandoque fit ad superna conversio. Ad inferiora vero loqui Porphyrius ait, quando animus quasi ager jam depravatur, ut qui multis annis produxerit triticum, reddat denique pro tritico lolium, id est solitus notiones intellectuales edere, jam ferat imaginales. Tunc e radicibus animæ pullulat, inquit, vegetalis actus quasi germen: per quod in corpus jam porrectum anima corpori se conglutinat. Porphyrius hic

470 *σαι, πῶς ποτε κοινωνεῖν σώματι πέφυκε· καὶ περὶ κόσμου φύσεως, οἷόν τινα δεῖ αὐτὸν τιθέσθαι, ἐν ᾧ ψυχὴ ἐνδιαιτᾶται ἐκοῦσα, εἴτε ἀναγκασθεῖσα, εἴτε τις ἄλλος τρόπος. Καὶ περὶ ποιητοῦ δὲ, εἴτε Βορθῶς, εἴτε ὡς ἡμέτεραι ψυχαὶ [οὔσαι] ἴσως, ἃς ἔδει σώματα διοικούσας χεῖρω, δι' αὐτῶν εἴσω πολὺ δύναι, εἴπερ ἔμελλον κρατήσῃν, 5 σκεδασθέντος μὲν ἂν ἐκάστου, καὶ πρὸς τὸν οἰκείον τόπον φερομένου, ἐν δὲ τῷ παντὶ πάντα ἐν οἰκείῳ κατὰ φύσιν κεῖται. πολλῆς δὲ καὶ ὀχλώδους προνοίας δεομένων, ἅτε πολλῶν τῶν ἀλλοτρίων αὐτοῖς προσπιπτόντων, ἀεὶ τε ἐνδεία συνεχομένων, καὶ πάσης βοηθείας ὡς ἐν Cπολλῇ δυσχερεία δεομένων. Τὸ δὲ τέλεόν τε ὄν καὶ ἰκανὸν καὶ αὐ- 10 ταρκες, καὶ οὐδὲν ἔχον αὐτῷ παρὰ φύσιν, βραχέος οἶον κελεύσματος δεῖται· καὶ ὡς πέφυκε ψυχὴ ἐθέλειν, ταύτη καὶ ἀεὶ ἔχει, οὔτε ἐπι-*

1. πέφυκε] Cod. Vind. A. πέφυκεν.
3. τις ἄλλος] Cod. Vat. ἄλλος τις.
4. οὔσαι] Deest in Codd. Ciz. Med. B. Marc. A. Vat. Vind. A. Sed in Cod. Vind. A. est signum defectus. Ego uncinis eam vocem coëreni.
ib. σώματα] Cod. Vind. A. σώματι, supra lin. α. Illud habet etiam Marc. A.

8. δεομένων] Cod. Vind. A. δεομένου ex corr. a m. rec.
9. ἐνδεία] Marc. A. ἐνδείας.
10. τίλειον] Cod. Vat. τίλειον.
ib. τε ὄν] Codd. Med. A. B. τε ὄν καί. Vat. Vind. A. Marc. A. τε ὄν καί. Vind. A. mox omittit αὐτῷ cum Marc. A. Ex

illis addidi καί. Fort. leg. αὐτῷ vel ἐν αὐτῷ.
11. κελεύσματος] Cod. Med. B. Vat. κελεύματος, et sic etiam Marc. A.
12. πέφυκε] Ita Codd. Marc. D. Vat. et Vind. A. Sed rell. cum Ed. πέφυκεν.
ib. οὔτε ἐπιθυμίας] Codd. Vat. et Vind. A. οὔτ' cum Marc. A. pro οὔτι.

animarum lapsus casu demonum ab Hebræis introducto facit similem, vitio videlicet intelligentiæ vel voluntatis effectum, unde sequuta sit concupiscentia demens. Quod etiam de demonibus disputans Dionysius ait: qui ibi videtur demones animalia ponere, sicut et Basilii plurimique Græci theologi putaverunt: tum vero si verum sit illud Damasceni, ultimis tantum angelos cecidisse, atque evaserint animalia, valde similis erit Platonicis animarum lapsus demonibus, apud Hebræos Christianosque cadentibus. Proinde ubi apud Plotinum atque Proculum legis, particulares animas agere particulares vicissitudines, tum ad superiora, tum ad inferiora, ne intelligas, animam tuam infinita corpora mutaturam: finita namque sunt et pauca unius animæ mutationes in anno mundi magno, atque in anno sequenti, ut aiunt, eadem penitus retextuntur. Præterea nec oportet omnem animam omnes induere species, nec quamlibet animam pariter ascendere vel descendere. Sunt enim (ut Platonicè loquar) inter animas hominum differentiæ quædam quodammodo speciales, sicut in stellis, quæ videntur aspectu consimiles: differuntque inter se animæ nostræ, non sicut pyrum a pomo persico, sed sicut a pyro pyrum. Sunt ergo determinati singulis pro natura progressus. Excellentiores igitur animæ ascendunt quidem altius, minusve descendant: deteriores vero vicissim. Humanas dico animas, et ad corpora tantum humana descendere, sic enim opinionem Platonicam moderamur, quæ erit insuper moderatior, si ab Hebræis accipitur, existi-

mantibus ter solum animam in hominem devenire, postremo semper fore vel miseram, vel beatam.

Dum igitur apud Platonem de anima nostra perquirimus, necessario contingit nobis simul omnino de anima perscrutari, quam ratione sine natura instituta sit, ut esset cum corpore commercium habitura. Item de natura mundi, qualem potissimum hunc asserere debeamus, in quo anima posita est res dispensatura corporeas, sive sponte seu coacta, sive alia quadam conditione. Quærendum etiam de harum rerum effectore recte, an aliter, et utrum præstantius agat, an sicut animæ nostræ, quas forsitan oportuit deteriora corpora gubernaturas interiorius penetrare per illa, si modo superare continereque debeant: quippe cum unumquodque corpus dissipetur, locumque repetat proprium, sed in ipso toto omnia propria in sede naturaliter collocantur. Præterea corpora nostra plurimum sollicitamque providentiam exigunt, quibus multa alienaque incidunt: quibus semper opus est multis: quibus in summa difficultate et discrimine positus omni opus est patrocinio. Corpus vero mundi cum sit perfectum, plenum sibi sufficiens, nihil unquam patiens præter naturam, quasi jussu quodam brevi et facili regitur: atque ut anima naturaliter instituta est velle, ita se semper habet, neque cupiditatibus incitatur, neque perturbationi-

θυμίας ἔχουσα, οὔτε πάσχουσα· οὐδὲν γὰρ ἄπεισιν, οὐδὲ πρόσσεισι.
 Διὸ καὶ φησι καὶ τὴν ἡμετέραν εἰ μετ' ἐκείνης γένοιτο τελείας,
 τελεωθῆσαν καὶ αὐτὴν, μετεωροπορεῖν, καὶ πάντα τὸν κόσμον διοικεῖν,
 ὅτε μὴ ἀφίσταται, εἰς τὸ μὴ ἐντὸς εἶναι τῶν σωμάτων, μηδέ
 5 τινος εἶναι, τό τε καὶ αὐτὴν ὥσπερ τὴν τοῦ παντὸς συνδιοικήσειν
 ῥαδίως τὸ πᾶν· ὡς οὐ κακὸν ὄν ψυχῇ ὀπωσοῦν σώματι παρέχειν, τὴν
 τοῦ εἶ δύναμιν, καὶ τοῦ εἶναι. ὅτι μὴ πᾶσα πρόνοια τοῦ χείρονος
 ἀφαιρεῖ τὸ ἐν τῷ ἀρίστῳ τὸ προνοοῦν μένειν. Διττὴ γὰρ ἐπιμέλεια
 παντὸς, τοῦ μὲν καθόλου κελεύσει κοσμοῦντος ἀπράγμονι ἐπιστασία
 10 βασιλικῇ· τὸ δὲ καθ' ἕκαστα ἤδη αὐτουργῶ τινι ποιήσει, συναφῆ τῇ
 πρὸς τὸ πραττόμενον, τὸ πρᾶττον τοῦ πραττομένου τῆς φύσεως ἀνα-
 πιμπλάσα. Τῆς δὲ θείας ψυχῆς τούτου τὸν τρόπον τὸν οὐρανὸν
 ἅπαντα διοικεῖν αἰεὶ λεγομένης, ὑπερεχούσης μὲν τῷ κρείττονι, δύνα-
 μιν δὲ τὴν ἐσχάτην εἰς τὸ εἶσω πεμπούσης, αἰτίαν μὲν ὁ Θεὸς οὐκ
 15 ἂν ἔτι λέγοιτο ἔχειν, τὴν τοῦ τὴν ψυχὴν τοῦ παντὸς ἐν χείρονι
 πεποιηκένας· ἥτε ψυχὴ οὐκ ἀπεστέρηται τοῦ κατὰ φύσιν, ἐξ αἰδίου
 τοῦτ' ἔχουσα, καὶ ἔξουσα αἰεὶ, ὃ μὴ οἶόν τε παρὰ φύσιν αὐτῇ εἶναι.
 ὅπερ διηνεκῶς αὐτῇ αἰεὶ ὑπάρχει, οὔποτε ἀρξάμενον. Τὰς τε τῶν
 ἀστερων ψυχὰς τὸν αὐτὸν τρόπον πρὸς τὸ σῶμα ἔχειν λέγων, ὥσπερ

1. πρόσσεισι] Cod. Vind. A. πρόσσεισιν cum Marc. A.

2. Διὸ] Codd. Med. A. B. Vat. Vind. A. διὸ καί. Unde posteriorem vocem recepimus.

ib. τελίης] Cod. Ciz. τελείας.

3. τιλωθῆσαν] Codd. Med. A. (ex corr.) B. τιλωθῆσαν. Ciz. τιλωθῆσαν. Vat. et Marc. A. τιλωθῆσαν. Vind. A. τιλωθῆσαν. Ex primis correxi.

4. ὅτι μὴ] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Marc. A. Vind. A. omittunt μὴ.

ib. ἐντὸς] Cod. Med. B. ἐνός.

5. συνδιοικήσειν] Cod. Vat. συνιικήσειν.

6. ὀπωσοῦν] Cod. Med. B. ὀπως οὔν.

ib. παρέχειν] Cod. Vat. πάσχειν.

8. ἀφαιρεῖ τε] Cod. Vat. ἀφαιρεῖτο. Ad h. l. in marg. Cod. Marc. B. hoc Scholion est: σημειῖσαι, ὅτι οὐ πᾶσα πρόνοια τοῦ χείρονος ἀφαιρεῖ τῷ ἐν τῷ ἀρίστῳ τὸ προνοοῦν

μῖνον.

10. τὸ δὲ καθίκαστα] Fort. legendum τοῦ pro τό.

15. λίγοιτο] Cod. Vat. λίγοι τό.

ib. τὴν τοῦ τὴν ψυχὴν τοῦ παντός] Cod. Med. A. τὴν τοῦ παντός ψυχὴν, sed in m. ab ead. m. ut Ed. In Cod. Vind. A. est τοῦ τὴν ψυχὴν τοῦ παντός.

17. ἔξουσα] Cod. Med. B. αὔξουσα. Marc. A. omittit αὐτῇ.

bus ullis afficitur: nihil enim discedit, nihil rursus accedit. Quamobrem animam quoque nostram inquit Plato, si quando cum illa perfecta vivat, ipsam quoque fore perfectam, seque ipsam per sublimia collaturam, totumque mundum gubernaturam. Quando enim inde non absit, neque se prorsus immergat corporibus, neque sit alicuius, tunc eam quoque velut animæ mundanæ collegam, universum æqua facilitate recturam: quasi non sit animæ malum quomodocumque præbere corpori essendi, et bene essendi potentiam. Non enim providentia omnis in deterioribus dispensandis inhibet interim providentem in optimo statu perseverare. Duplex sane in universo providentia est, [communis et propria]: et communis quidem jussu quodam a sollicitu-

dine libero, regioque imperio cuncta componit: propria vero singulatim jam opera quadam, ut ita dixerim, manuarum opificum attrectando, opificem ipsum opificii conditione implet, atque contaminat. Cum vero anima divina, eo quo dixi modo, totum cælum semper gubernare dicatur, supereminens quidem quod deterius est, vim autem ultimam huic intus infundens, non poterit quispiam causari Deum, quasi totius animam in ipso deteriori posuerit. Jam vero et hæc ipsa anima naturali munere privatur nunquam, ab ævo id ipsum possidens, semperque similiter habitura. Quod quidem huic præter naturam ipsius esse non potest: quippe cum huic assidue semper adsit, neque inceperit unquam. Stellarum quoque animas eodem modo ad corpus ha-

47° τὸ πᾶν (ἐντίθησι γὰρ καὶ τούτων τὰ σώματα εἰς τὰς τῆς ψυχῆς
 G περιφοράς) ἀποσώζοι ἂν καὶ τὴν περὶ τούτους πρέπουσαν εὐδαιμονίαν.
 471 Δύο γὰρ ὄντων, δι' ἃ δυσχεραίνεται ἡ ψυχῆς πρὸς σώματα κοινω-
 A νία, ὅτι τε ἐμπόδιον πρὸς τὰς νοήσεις γίγνεται, καὶ ὅτι ἠδονῶν καὶ
 ἐπιθυμιῶν καὶ λυπῶν πίμπλησιν αὐτήν, οὐδέτερον τούτων ἂν γένοιτο
 ψυχῆ, ἥτις μὴ εἰς τὸ εἶσω ἔδν τοῦ σώματος, μηδὲ τινὸς ἐστι, μηδὲ
 ἐκείνου ἐγένετο, ἀλλ' ἐκεῖνο αὐτῆς ἔστι τε τοιοῦτον, οἷον μήτε τινὸς
 δεῖσθαι, μήτε τινὲ ἐλλείπειν, ὥστε μηδὲ τὴν ψυχὴν ἐπιθυμιῶν πίμ-
 B πλασθαι ἢ φόβων. Οὐδὲν γὰρ δεινὸν μή ποτε περὶ σώματος προσ-
 δοκῆση τοιοῦτου, οὔτε τις ἀσχολία νεύσιν ποιούσα κάτω ἀπάγει τῆς
 κρείττονος καὶ μακαρίας θέας, ἀλλ' ἔστιν ἀεὶ πρὸς ἐκείνοισ ἀπράγ-
 μονι δυνάμει τόδε τὸ πᾶν κοσμοῦσα.
 A Περὶ δὲ τῆς ἀνθρωπείας ψυχῆς, ἣ ἐν σώματι πάντα λέγεται κακο-
 παθεῖν καὶ ταλαιπωρεῖν, ἐν ἀνίαις, καὶ ἐπιθυμίαις, καὶ φόβοις, καὶ
 τοῖς ἄλλοις κακοῖς γιγνομένη, ἣ καὶ δεσμὸς τὸ σῶμα καὶ τάφος, καὶ
 ὁ κόσμος αὐτῇ σπήλαιον καὶ ἄντρον, ἣν τινα γνώμην οὐ διάφωνον
 ἔχει ἐκ τῶν αἰτιῶν, οὐ τῶν αὐτῶν τῆς καθόδου, νῦν λέγωμεν, ὄντος

3. Δύο] Cod. Vind. A. δύο.
 ib. δι' ἃ] Cod. Vind. A. δι' ἃ; cum
 Marc. A.
 ib. ψυχῆς] Codd. Ciz. et Med. B. ψυχῆ.
 Vind. A. τῆς ψυχῆς.
 ib. σώματα] Codd. Med. B. Marc. A.
 Vat. σώμα. Cod. Marc. B. in margine:
 σημειῶσαι τὰς αἰτίας δι' ἃς ἡ ψυχὴ δυσχεραί-
 νει τῆς τοῦ σώματος κοινωνίας.

4. ὅτι τι] Cod. Med. B. omittit τι. In
 seqq. Marc. A. αὐτὴν οὐδ' ἕτερον.
 6. ψυχῆ] Cod. Vat. τῆ ψυχῆ. Marc.
 A. τῆ ψυχῆ. Unde Dativum recepi.
 8. ὥστε μηδὲ] Cod. Med. B. ὥστε μή.
 9. μή ποτε] Cod. Med. B. μήτε.
 ib. προσδοκῆση] Cod. Ciz. προσδοκῆσιν.
 Vat. προσδοκῆση. Vind. A. προσδοκῆσαι.
 11. ἐκείνοισ] Cod. Vat. ἐκείνης.

13. πάντων] Cod. Vind. A. παντός.
 14. ἀνίαις] Codd. Ciz. Med. B. Marc.
 A. Vat. Vind. A. ἀνοίαις.
 16. αὐτῆ] Cod. Vind. A. καὶ αὐτῆ. Sed
 καὶ punctis notatum est.
 17. αἰτιῶν] Cod. Vat. αἰτίων cum Marc.
 A.
 ib. λέγωμεν] Codd. Med. B. Vat. Marc.
 A. λέγωμεν. Quod recepi.

bere se dicit, quo et totius animam: nam et harum corpora animæ discursionibus admovet: ubi certe stellis etiam decentem servat felicitatem. Cum enim duo quædam sint, propter quæ potissimum commercium animæ ad corpora culpari solet, tum quia intelligentiam impedit, tum quia voluptatibus, libidinibus, doloribus, obruit animum, neutrum profecto incommodum accidit animæ, quæcumque neque corporis penetralibus se prorsus immerserit, neque sit alicujus, neque evaserit corporis, sed vicissim animæ corpus, quod quidem tale sit, ut neque re ulla indigeat, neque defectum alicubi patiatur: quocirca neque animam concupiscentiis timoribusque inficiat. Nihil enim incommodi, nihil discriminis tali corpori occurrit animo metuendum: neque occupatio prorsus ulla ad inferiora declinans, a sublimi beataque contemplatione detorquet: imo vero ejusmodi anima semper divinis incumbit, facultate interim nequaquam sollicita nec operosa moderans universum.

III. Quoniam omnis natura præter primam simplicissimam infinitam multiplicabilis est, ideo in genere intellectuali multi sunt intellectus: in genere animalium multæ sunt animæ: in ordine animarum multæ sunt intellectuales: quales sunt celestes, dæmonica, nostræ.

Animæ nostræ præter intellectum, in mundo intelligibili semper agentem, habent rationem, imaginationem, sensum, vim vegetalem, quas sane vires officii proprii quandoque oportet uti. His autem utuntur in corpore: itaque consentaneum est, eas in corpora quandoque descendere.

In præsentia vero sermo nobis [est] sit de anima nostra, quæ fertur in corpore mala omnia pati, miseramque vitam ducere, doloribus, cupiditatibus, timoribus, cæterisque malis oppressa, cui corpus vinculum est, atque sepulchrum: cui mundus est spelunca et antrum. Quæ quidem sententia de anima utraque diversa sentiens, veritati non dissonat, cum non sit in utraque eadem ratio descendendi: principio cum sit intellectus omnis in

τοίνυν παντὸς νοῦ ἐν τῷ τῆς νοήσεως τόπῳ, ὅλου τε καὶ παντὸς, ὃν⁴⁷¹
 δὴ κόσμον νοητὸν τιθέμεθα, ὄντων δὲ καὶ τῶν ἐν τούτῳ περιεχομένων
 νοερῶν δυνάμεων καὶ νόων τῶν καθ' ἕκαστα· (οὐ γὰρ εἰς νοῦς μόνος,
 ἀλλ' εἰς καὶ πολλοὶ,) πολλὰς ἔδει καὶ ψυχὰς καὶ μίαν εἶναι, καὶ ἐκ
 5 τῆς μιᾶς, τὰς πολλὰς διαφόρους· ὡσπερ ἐκ γένους ἐνὸς εἶδη τὰ μὲν
 ἀμείνω, τὰ δὲ χείρω, καὶ τὰ μὲν νοερώτερα, τὰ δ' ἥττον ἐνεργεῖα
 τιοῦτα. Καὶ γὰρ ἐκεῖ ἐν τῷ νῷ, τὸ μὲν νοῦς, περιέχων δυνάμει C
 τὰλλα, οἷον ζῶον μέγα, τὰ δ' ἐνεργεῖα ἕκαστον, ἀ δυνάμει περιεῖχε
 θάτερον, οἷον εἰ πόλις ἔμψυχος ἦν περιεκτικὴ ἐμψύχων ἄλλων,
 10 τελειότερα μὲν πόλεως καὶ δυνατωτέρα, οὐδὲν μὴν ἐκόλυε τῆς αὐτῆς
 φύσεως εἶναι καὶ τὰς ἄλλας· ἢ ὡς ἐκ τοῦ παντὸς πυρὸς τὸ μὲν
 μέγα, τὸ δὲ μικρὰ πυρὰ εἶη. Ἔστι δὲ ἡ πᾶσα οὐσία ἡ τοῦ παντὸς
 πυρὸς, μᾶλλον δὲ, ἀφ' ἧς καὶ ἡ τοῦ παντός. Ψυχῆς δὲ ἔργον τῆς D
 λογικωτέρας νοεῖν μὲν, οὐ τὸ νοεῖν δὲ μόνον· (τί γὰρ ἂν καὶ νοῦ δια-
 15 φέροι;) προσλαβοῦσα γὰρ τῷ νοερὰ εἶναι καὶ ἄλλο, καθ' ὃ τὴν
 οἰκείαν ἔσχευ ὑπόστασιν, νοῦς οὐκ ἔμεινεν. Ἔχει τε ἔργον καὶ
 αὐτῆ, εἴπερ πᾶν ὃ ἐὰν ἦ τῶν ὄντων. Βλέπουσα δὲ πρὸς μὲν τὸ πρὸ

3. εἰς νοῦς] Cod. Med. B. omittit νοῦς.
 Marc. A. ὡν pro νόων.

5. γὰρ ἐκ] Abest γὰρ a Codd. Ciz. Med.
 A. B. Vat. Vind. A. Marc. A. Quare
 delevi.

ib. εἶδη] Cod. Vat. ἔδη.

6. καὶ τὰ μίαν] Desunt hæc in Codd.
 Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. (sed cum
 lacune signo) Vind. A. In Med. A. de-
 sunt verba τὰ μίαν.

8. τὰ δ'] Codd. Vat. Marc. A. B. τὰ
 δι. In præced. dedi τὰλλα, cum Marc.
 B. exhibeat τὰλλα, reliqui cum Ed. τ'
 ἄλλα.

10. τελειότερα] Ita Codd. Darm. et Vat.
 In Cod. Med. B. est τελιωτέρα, in Ed.
 cum rell. τελιωτερα.

ib. οὐδὲν μὴν] Cod. Ciz. omittit μὴν,
 Med. B. habet μίαν.

11. φύσεως εἶναι] Cod. Vat. εἶναι φύσεως.
 ib. τὸ μίαν—πυρὸς] Desunt hæc in Codd.
 Vind. A. et Marc. A.

12. τὰ δὲ πυρὰ μικρὰ] Codd. Ciz. et
 Vat. τὸ δὲ. Ibidem cum Darm. Med. A.
 B. μικρὰ πυρὰ. Unde correxi.

ib. πᾶσα] Codd. Med. A. B. Vat. Marc.
 B. πᾶσα οὐσία, ut legit Fic. Quare poste-
 riorem vocem addidi.

14. καὶ νοῦ] Cod. Ciz. τοῦ νοῦ. Vat. καινοῦ.
 15. τῷ νοερὰ] Cod. Vat. τὸ. Vind. A.
 νοερῶν.

ib. τὴν οἰκείαν—ὑπόστασιν] Codd. Ciz.
 Vat. Vind. A. Marc. A. omittunt hæc.

16. νοῦς] Cod. Vind. A. οὐς.

ib. ἔχει τι] Cod. Med. B. ἔχει τὸ.

ib. καὶ αὐτῆ] Cod. Vind. A. omittit καί.
 Med. A. a pr. m. habet αὐτῆν. Marc. A.
 omittit καὶ ante τᾶν. Quod nos delevimus.

17. καὶ πᾶν] Abest καὶ a Codd. Ciz.
 Med. B. Vat. et Vind. A. omittunt καί.

ib. τῶν νοητῶν] Cod. Med. A. ὄντων, su-
 pra lin. ut Ed. Ego illud cum Fic. prætulī.

ipso intelligentiæ loco, totusque et omnis, quem mundum intelligibilem arbitramur: item cum sint ibidem comprehensæ vires intellectuales intellectusque singuli: non enim unus solus est intellectus, sed unus et multi, nimirum multas quoque animas unamque oportuit esse, multasque ex una inter se differentes, sicut ex uno quodam genere species, partim quidem præstantiores, partim vero deteriores, et partim magis intellectuales, partim minus actu tales. Etenim illic in mente hoc quidem est intellectus alia omnia potentia comprehendens, velut animal ingens: alia vero actu sunt unumquodque quæ potentia alterum comprehendit: velut si qua civitas animata foret complectens alias animatas, perfectior quidem et potentior esset ipsa civitatis communis anima, nihil tamen prohiberet, alias quoque animas civitatum

ejusdem esse naturæ: vel sicut si ex universo igne, alius quidem magnus sit ignis, alii vero parvi. Est enim ipsa omnis essentia ignis videlicet universi: imo vero a qua et omnis ignis essentia est. Opus autem animæ, quæ rationalior est, certe est intelligere, neque tamen intelligere solum, alioqui, quo differat ab intellectu, non video, sed præter id, quod intellectualis est, assumens in super aliud, secundum quod propriam sortitur naturam, non permanet intellectus. Habet autem opus et ipsa, si quidem quicquid in entium ordine numeratur, proprium opus habet. Jam vero suspiciens anima ad id, quod ipsa superius est, intelligit: respiciens autem in se ipsam, servat profecto se ipsam. At vero ad id, quod inferius est, jam vergens exornat ipsum, et gubernat, et regit: fieri sane non poterat, ut in mundo

47²

Α εαυτῆς νοεῖ, εἰς δὲ εαυτὴν, σώζει εαυτὴν, εἰς δὲ τὸ μετ' αὐτὴν, ὃ κοσμεῖ τε καὶ διοικεῖ, καὶ ἄρχει αὐτοῦ· ὅτι μηδὲ οἷόν τε ἦν στήναι τὰ πάντα ἐν τῷ νοητῷ, δυναμένου ἐφεξῆς ἄλλου καὶ ἄλλου γενέσθαι, ἐλάττονος μὲν, ἀναγκαίου δὲ εἶναι, εἴπερ καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ.

Α Τὰς δὴ καθ' ἕκαστα ψυχὰς, ὁρέξει μὲν νοεῖν χρωμένας ἐν τῇ ἐξ 5 οὔ ἐγένοντο πρὸς αὐτὸ ἐπιστροφῇ, δύναμιν δὲ καὶ εἰς τὸ ἐπὶ τάδε ἐχούσας, οἷάπερ φῶς, ἐξηρημένον μὲν κατὰ τὰ ἄνω ἡλίου, τῷ δὲ μετ' αὐτὸ οὐ φθονοῦν τῆς χορηγίας, ἀπήμονας μὲν εἶναι μετὰ τῆς ὅλης μενούσας ἐν τῷ νοητῷ, ἐν οὐρανῷ δὲ μετὰ τῆς ὅλης συνδιοικεῖν Β ἐκείνῃ· οἷα οἱ βασιλεῖς τῷ πάντων κρατοῦντι συνόντες, συνδιοικοῦσιν 10 ἐκείνῳ οὐ καταβαίνοντες οὐδ' αὐτοὶ ἀπὸ τῶν βασιλείων τόπων· καὶ γὰρ εἰσὶν ὁμοῦ ἐν τῷ αὐτῷ τότε· μεταβάλλουσαι δὲ ἐκ τοῦ ὅλου εἰς τὸ μέρος τε εἶναι καὶ εαυτῶν, καὶ οἶον κάμνουσαι τῷ σὺν ἄλλῳ εἶναι, ἀναχωροῦσιν εἰς τὸ αὐτῶν ἑκάστη. Ὅταν δὴ τοῦτο διὰ χρόνον C ποιῇ, φεύγουσα τὸ πᾶν, καὶ τῇ διακρίσει ἀποστᾶσα καὶ μὴ πρὸς τὸ 15

1. εαυτῆς] Cod. Ciz. αὐτῆς. Mox Med. B. εαυτὸν pro εαυτῆς.

ib. σώζει εαυτὴν] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Vind. A. omittunt hæc. Eadem omittit Cod. Marc. A. cum seqq. εἰς δὲ.

3. ἄλλου καὶ ἄλλου] Abest prius ἄλλου a Codd., exceptis Darm. Marc. B D. omnibus. Pro posteriore Cod. Vat. habet ἄλλου; prius in Cod. Med. A. ab al. m. supra lin. additum.

5. Τὰς δὴ] Cod. Ciz. τὰς δὲ μή. ib. χρωμένας] Ita Codd. Med. A. B. Vat. Marc. A. Sed Ed. cum rell. χρωμένους.

6. αὐτῷ] Cod. Med. B. τὸ αὐτό.

ib. δὲ καὶ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt δὲ, et mox μὲν.

7. τὰ ἄνω] Cod. Med. B. omittit τὰ, ejus loco Ciz. habet τε.

8. χορηγίας] Cod. Med. B. χορηγίας.

9. μενούσας—ὅλης] Cod. Ciz. omittit hæc. Vat. habet μενούσας.

10. βασιλεῖς] Codd. Med. B. Marc. B. et Vind. A. βασιλεῖ. Sequitur in Codd. Med. A. (a pr. m.) Marc. B. Vat. et Vind. A. τῶν pro τῷ.

ib. συνδιοικοῦσιν] Cod. Vind. A. διοικῶ-

σιν cum Marc. A.

12. τῷ αὐτῷ] Codd. Ciz. Darm. Marc. A. B. et Vat. τῷ αὐτῷ. Sed Ed. cum rell. τῷ αὐτό.

13. εαυτῶν] Cod. Med. B. εαυτῶ. Mox Marc. A. Ciz. et Vat. τὸ pro τῷ.

14. τὸ αὐτῶν] Codd. Med. B. Marc. A. Vat. Vind. A. τὸ εαυτῶν. Marc. B. Med. A. τὸ αὐτῶν.

ib. χρόνον] Cod. Vat. χρόνον. Unde correxi.

15. ποιῇ] Cod. Med. B. ποιῇ.

ib. φεύγουσα] Cod. Ciz. λήγουσα.

intelligibili omnia conquiescerent: quippe cum aliud deinceps aliudque effici posset, quod quidem continue minus evaderet, necessario tamen exoriretur, quamdiu, quod superius est, consistat.

IV. *Intellectus divinus impressit intellectui nostro omniformem universi formam, quæ facile in rationem vacantem inde subtrahitur. Quanto igitur ratio ad eam penitus se convertit, secumque rapit imaginationem, in eodem statu, quo et mundi anima, permanet.*

Id est, simili divinarum contemplatione fruatur, et interim cælum habitans ad universalem mundi gubernationem intuitum convertit similiter et affectum. At quando ratio una cum imaginatione, universali mundi forma neglecta, particularem quandam diligentius intuetur, et amat ardentius, jamque et vegetalis ipsa natura eandem prorsus affectat, tunc anima facta jam angustior corpus asciscit angustum, passionibusque subjectum. Hinc igitur curis innumerabilibus sollicitata vexatur.

Oportet itaque singulas animas appetitu utentes intellectuali in ipsa ad auctorem suum conversione, habentes quin etiam facultatem ad sequentia dispensanda, quemadmodum lumen desuper quidem Soli suspensum, sed interim se inferioribus sine invidia porrigens: oportet, inquam, illas indemnes illæsasque servari, quatenus una cum anima tota in mundo intelligibili vitam agunt. In cælo præterea una cum tota quasi collegas similiter gubernare, sicut et reges alii una cum ipso rege omnium congregati ceu collegæ una cum ipso cuncta componunt, nec ipsi quidem e sedibus regis descendentes, tunc enim in eodem cum ipso rege sunt statu. Cum vero animæ ab ipso toto ad id deveniunt, ut pars quædam jam sui que juris evadant, quasi jam tædeat res una cum alio gerere, singulæ tunc se ad propria revocant. Quando itaque id diutius talis animus agit, fugiens totum, et inde discrepantia quadam jam sejunctus, nec ulterius intelligibile suspicit, pars aliqua jam evadens, nimirum solus relinqui-

νοητὸν βλέπη, μέρος γενομένη, μονούται τε καὶ ἀσθενεῖ, καὶ πολυ-
 472πραγμονεῖ, καὶ πρὸς μέρος βλέπει, καὶ τῷ ἀπὸ τοῦ ὅλου χωρισμῷ
 ἑνός τινος ἐπιβάσα, καὶ τὸ ἄλλο πᾶν φυγοῦσα, ἐλθοῦσα καὶ στρα-
 φείσα εἰς τὸ ἐν ἐκείνῳ πληττόμενον ὑπὸ τῶν ὅλων καὶ πάντων, τοῦ
 5τε ὅλου ἀπέστη, καὶ τὸ καθ' ἕκαστον μετὰ περιστάσεως διοικεῖ,
 ἐφαπτομένη ἤδη καὶ θεραπεύουσα τὰ ἔξωθεν, καὶ παρούσα καὶ δῦσα
 αὐτοῦ πολὺ εἰς τὸ εἶσω. Ἐνθα καὶ συμβαίνει αὐτῇ τὸ λεγόμενον D
 πτερορρύησαι, καὶ ἐν δεσμοῖς τοῖς τοῦ σώματος γενέσθαι, ἀμαρτούση
 τοῦ ἀβλαβοῦς τοῦ ἐν τῇ διοικήσει τοῦ κρείττονος, ὃ ἦν παρὰ τῇ
 10 ψυχῇ τῇ ὄλῃ. Τὸ δὲ πρὸ τοῦ ἦν παντελῶς ἀμεινον ἀναδραμούση·
 εἴληπται οὖν πεσοῦσα, καὶ πρὸς τῷ δεσμῷ οὔσα, καὶ τῇ αἰσθήσει
 ἐνεργοῦσα, διὰ τὸ κωλύεσθαι τῷ νῷ ἐνεργεῖν καταρχὰς, τεθάφθαι τε E
 λέγεται, καὶ ἐν σπηλαίῳ εἶναι. Ἐπιστραφεῖσα δὲ πρὸς νόησιν λύε-
 σθαί τε ἐκ τῶν δεσμῶν, καὶ ἀναβαίνειν, ὅταν ἀρχὴν λάβῃ ἐξ ἀνα-
 15 μνήσεως θεᾶσθαι τὰ ὄντα· ἔχει γάρ [τι] αἰεὶ οὐδὲν ἦττον ὑπερέχον τι.
 Γίνονται οὖν οἶον ἀμφίβιοι ἐξ ἀνάγκης, τὸν τε ἐκεῖ βίον τὸν τε ἐν-
 ταῦθα παρὰ μέρος βιοῦσαι, πλείον μὲν τὸν ἐκεῖ, αἱ δύνανται πλέον τῷ 473
 νῷ συνείναι, τὸν δὲ ἐνθάδε πλείον, αἷς τὸ ἐναντίον ἢ φύσει ἢ τύχαις
 ὑρῆρξεν. ἃ δὲ ὑποδεικνύς ὁ Πλάτων ἡρέμα, ὅτε διαιρεῖ αὐτὰ ἐκ τοῦ

1. νοητὸν βλέπει. Codd. Ciz. Darm. Vat. Marc. A. βλέπει, ita etiam Vind. A. sed supra lin. βλέπουσα. Illud recepi.

2. μέρος] Cod. Med. A. μέρος. Supra lin. os. Mox Marc. A. καὶ τῷ, et lin. seq. τὸ ἄλλο.

ib. τοῦ ὄλου] Ita etiam Cod. Vind. A. sed χ erasum est. Idem mox ommissa vocabula το ἦν in marg. addita habet. Ex Vind. A. correxi ὅλου, ut legit Fic.

4. ὅλων καὶ πάντων] Cod. Ciz. ὄλων καὶ πᾶν. Est etiam πᾶν in Codd. Med. B. Vat. Marc. A.

5. ὅλου] Cod. Ciz. ἄλλο.
7. αὐτοῦ πολὺ] Cod. Med. B. αὐτὸ πολὺ. In seqq. Marc. A. ἀμαρτούσει.

10. τῷ ὄλῃ] Abest τῷ a Cod. Vind. A.
12. διὰ τῷ] Cod. Ciz. διαστ. Vat. διὰ τί. ib. τεθάφθαι] Cod. Med. B. τίθασται.
14. ἐκ τῶν] Cod. Vat. omittit ἐκ.

ib. λάβῃ] Cod. Ciz. λάβοι.

15. ὑπερέχοντι] Cod. Vat. ὑπερίχον τι. Et sic correxi.

16. τὸν τε ἐκεῖ βίον] Desunt haec in Cod. Darm. In Cod. Vat. est δι, et post βίον est τὸν τε corr. ex τὸν δι.

17. αἱ δύνανται] Cod. Vat. ἀδύνανται. Pergit Marc. A. πλείον.

19. ἃ δὲ] Cod. Vat. ἄδῃ.

tur, et veluti destitutus fit impotens, negotiisque distrahitur. Nam parti cuidam est addictus, dum segregatus a toto uni cuidam se mancipat, omne reliquum fugiens: et profectus conversusque ad unicum illud a totis omnibusque concussum, sic itaque a toto degenerat, et proprium quiddam circa illa, quae undique in eundem distractus curat, contractans colensque externa: nec solum assistens corpori, sed intra valde progressus. Hinc igitur sicut dicitur, animus pennis abjectis sive confractis alligatur in corpore, postquam ab incoluni innoxioque habitu melioris provinciae gubernandae longius aberravit: qualis quidem habitus penes ipsam totius animam ante vigeat. Quod vero ante hoc est, omnino melius continebat animo ad ipsum refugienti. Quamobrem

devinctus est animus scilicet delapsus ab alto, et inde compedibus alligatus, et agendo sensibus utens, propterea quod prohibetur ab initio uti mente: fertur quoque sepultus esse, et conditus in spelunca. At cum ad intelligentiam se converterit, solvi ex vinculis iudicatur, altiusque ascendere, quando videlicet ex quodam remissentiae munere ad entia contemplanda facit exordium, habet tamen nihilo minus aliquid interea supereminens. Animae igitur necessario utramque vicissim vitam experiuntur, tum superiorem illam, tum rursus inferiorem alterne ducentes: et diutius quidem vitam superiorem agunt, quae plus possunt cum mente versari: diutius vero ducunt inferiorem, quibus contrarium vel natura vel fortunis acciderit. Quae quidem Plato clam signi-

473

ὑστέρου κρατῆρος καὶ μέρη ποιεῖ· τότε καὶ φησιν ἀναγκαῖον εἶναι εἰς γένεσιν ἐλθεῖν, ἐπεὶ περ ἐγένοντο μέρη τοιαῦτα. Εἰ δὲ λέγει σπεῖραι τὸν θεὸν αὐτὰς, οὕτως ἀκουστέον, ὥσπερ ὅταν καὶ λέγοντα, καὶ οἷον Β δημηγοροῦντα ποιῆ. Ἄ γὰρ ἐν φύσει ἐστὶ τῶν ὄλων, ταῦτα ἢ ὑπόθεσις γεννᾷ τε καὶ ποιεῖ, εἰς δεῖξιν προάγουσα ἐφεξῆς, τὰ αἰεὶ οὕτως γιγνόμενά τε καὶ ὄντα.

Α Οὐ τοίνυν διαφωνεῖ ἀλλήλοις, ἥτε εἰς γένεσιν σπορά, ἥτε εἰς τελείωσιν κάθοδος τοῦ παντὸς, ἥτε δίκη, τό, τε σπήλαιον, ἥτε ἀνάγκη, τό, τε ἐκούσιον, (ἐπεὶ περ ἔχει τὸ ἐκούσιον ἢ ἀνάγκη,) καὶ τὸ ἐν κακῶ τῷ σώματι εἶναι, οὐδ' ἢ Ἐμπεδοκλέους φυγῆ ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ πλάνη, 10 οὐδ' ἢ ἀμαρτία ἐφ' ἣ ἢ δίκη, οὐδ' ἢ Ἡρακλείτου ἀνάπαυλα ἐν τῇ φυγῇ, οὐδ' ὅλως τὸ ἐκούσιον τῆς καθόδου, καὶ τὸ ἀκούσιον αὐ. (πᾶν Β μὲν γὰρ ἰὸν ἐπὶ τὸ χεῖρον, ἀκούσιον·) φορὰ γε μὴν οἰκεία ἰὸν πάσχον τὰ χεῖρω ἔχειν λέγεται τὴν ἐφ' οἷς ἔπραξε δίκην· ὅταν δὲ ταῦτα πάσχειν καὶ ποιεῖν ἢ ἀναγκαῖον, αἰδίδως φύσεως νόμῳ, τὸ δὲ συμβαῖνον 15

1. καὶ φησιν] Codd. Med. A.B. omitunt καὶ, sed in priore supra lin. additum est.

3. οἷον] Cod. Ciz. omittit οἷον.

4. δημηγοροῦντα] Codd. Vat. et Vind. A. δημιουργοῦντα.

ib. ταῦτα καὶ ἢ] Abest καὶ a Codd. Ciz.

Med. B. Vat. Vind. A. Quare delevi.

5. δεῖξιν] Cod. Med. B. φύσιν.

6. τε καὶ] Cod. Ciz. omittit τε.

7. γίνεσιν φθορᾶς] Ita Ed. Sed ego correxi ex Codd. Ciz. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Marc. A. Vind. A. σπορά, quod legit Fic. Tum Marc. A. εἶσι. B. ἥτε. 8. τοῦ παντὸς] Ed. τοῦ τοῦ σ. Alterum vero τοῦ omittunt, exceptis Ciz. et Vind. A., omnes.

9. ἐκούσιον] Cod. Vat. ἀκούσιον.

10. τῷ σώματι] Cod. Vat. omittit τῷ.

ib. οὐδ' ἢ] Cod. Vat. οὐ δὲ.

11. οὐδ' ἀμαρτία] Codd. Ciz. Darm. Med. A.B. Marc. A. Vat. Vind. A. interponunt ἢ. quod item fit in Codd. Vat. Marc. A. et Vind. A. ante Ἡρακλείτου. Utrumque recepi.

12. καθόδου] Cod. Ciz. καθόλου.

13. φορᾶ] Cod. Med. B. φθορᾶ. Vat. φορᾶ.

ficans, quando animarum exordia ex secunda [patera] cratere dividit, facitque jam partes, tunc quoque ait necessarium fore in generationem labi, postquam tales factæ sint partes. Ubi vero ait, Deum animas serere, sic est nobis intelligendum, sicut quando loquentem, et quasi concionantem Deum ipsum inducit. Quæ enim in communi rerum natura sunt, hæc ipsa tractandi conditio gignit, et facit ordine quodam succedente declarans, quæ ita semper fiunt, et quæ ita consistunt.

V. De animæ descensu Empedoclis, Heracliti, Platonis dicta consentiunt.

Anima quoniam divina est, in hac regione caduca sæpe convertitur ad divina: et quoniam est ultimum divinorum, per instinctum affectumque naturalem venit in corpus, ideo voluntate venit scilicet naturali, insuper electione quadam venit et necessitate, quoniam divina lege necessarium est, animas, quæ sic affectæ sunt, sic eligunt e vestigio devenire. Sponte veniunt, velut ad bonum, non sponte interim incidunt et in malum. Venire huc animas, ad ordinem pertinet universi, ad

exercitationem inferiorum animæ virium, ad mali peritiam, peccantes animæ levius commutatione puniuntur ex feliciore homine in hominem felicem minus, vel infelicem. Peccantes vero gravius vexantur etiam a demonibus, quod Mercurius et Orpheus Iamblichusque confirmant. Vir puerum atrocitate vultus personatisque terriaculamentis facile terret. Saturni Martisque influxus atræ bilis vel crocææ motibus imaginationes vexant: Saturni quidam, Martique demones horrendis imaginationibus suis quasi vultibus personatis imaginationes peccantium miserabiliter agitant: possunt quæ etiam eas humorum motibus afflictare.

Non igitur inter se dissentiunt, animas in generationem seri, atque eas ad perfectionem universi descendere: item sub iudicio pœna atque spelunca. Rursus necessitas et spontanea motio: quandoquidem necessitas secum habet etiam voluntarium. Præterea quod dicitur, animam in malo esse dum est in corpore, neque repugnat insuper Empedoclis fuga illa errorum a Deo, neque quod peccaverit animus unde judicialis pœna sequatur: neque rursus Heracliti in fuga

εἰς ἄλλου του χρείαν, καταβαίνουν ἀπὸ τοῦ ὑπὲρ αὐτὸ, αὐτὸν θεὸν εἴ⁴⁷³
 τις λέγει καταπέμψαι, οὐκ ἂν ἀσύμφωνος οὔτε τῇ ἀληθείᾳ, οὔτε
 ἑαυτῷ ἂν εἶη. Καὶ γὰρ ἀφ' ἧς ἀρχῆς ἕκαστα, εἰ καὶ τὰ μεταξὺ
 πολλὰ, καὶ τὰ ἔσχατα εἰς αὐτὴν ἀναφέρεται. Διττῆς δὲ τῆς ἀμαρ-
 5 τίας οὔσης, τῆς μὲν ἐπὶ τῇ τοῦ κατελθεῖν αἰτία, τῆς δὲ ἐπὶ τὸ ἐν-
 θάδε γενομένην κακὰ δράσαι, ἡ μὲν ἐστὶν αὐτὸ τοῦτο ὃ πέπονθε
 κατελθοῦσα· τῆς δὲ τὸ ἔλαττον, εἰς σώματα ἄλλα δύναι, καὶ θάπτου
 ἐκ κρίσεως τῆς κατ' ἀξίαν, ὃ δὲ θεσμῷ θείῳ γιγνόμενον διὰ τοῦ τῆς
 κρίσεως ὀνόματος δηλοῦται. Ἐὶ δὲ τῆς κακίας ἄμετρον εἶδος, μείζο- 10
 νος καὶ τῆς δίκης ἠξιώται, ἐπιστασία τινυμένων δαιμόνων. Οὔτω
 τοι καίπερ οὔσα θεῖον καὶ ἐκ τῶν τόπων τῶν ἄνω, ἐντὸς γίγνεται
 τοῦ σώματος. Καὶ θεὸς οὔσα ὁ ὕστερος, ῥοπῇ αὐτεξουσίῳ καὶ αἰτία
 δυνάμεως, καὶ τοῦ μετ' αὐτὴν κοσμήσει ὠδὶ ἔρχεται, κὰν μὲν θάπτου 474
 φύγη, οὐδὲν βέβλαπται, γινώσιν κακοῦ προσλαβοῦσα, καὶ φύσιν
 15 κακίας γνοῦσα, τὰς τε δυνάμεις ἄγουσα αὐτῆς εἰς τὸ φανερόν, καὶ
 δείξασα ἔργα τε καὶ ποιήσεις, ἃ ἐν τῷ ἀσωμάτῳ ἠρεμοῦντα μάτην
 τε ἂν ἦν, εἰς τὸ ἐνεργεῖν ἀεὶ οὐκ ἰόντα, τὴν τε ψυχὴν αὐτὴν ἔλαθεν
 ἂν ἃ εἶχεν, οὐκ ἐκφανέντα, οὐδὲ πρόοδον λαβόντα, εἴπερ πανταχοῦ Β

1. εἰς ἄλλου—καταβαίνει] Cod. Ciz. omit-
 tit hæc. In Codd. Marc. A. Med. A.B.
 Vat. Vind. A. post χρείαν additur: ἐν τῇ
 προσῶν ἀπαντᾷ, quæ verba in Med. A.
 punctis subscriptis notantur. Cod. Vat.
 pro καταβαίνειν habet συμβαίνειν. Marc. A.
 omittit ἡ ante ἀναγκαῖον.
 ib. ὑπὲρ αὐτῶ] Codd., præter Darm. et

Marc. D., omnes omittunt αὐτό.
 3. εἰ καὶ τα] Codd. Ciz. Vat. Vind. A.
 omittunt τὰ.
 4. αὐτῆς] Cod. Vat. τὴν αὐτῆν.
 5. ἐπὶ το] Codd. Ciz. et Vat. ἐπὶ τῷ.
 8. ὃ δὲ] Codd. Ciz. et Vat. ὃ δὲ, et sic
 etiam Marc. A.B.
 ib. γιγνόμενον] Cod. Vind. A. γινόμενον;

supra lin. ut Ed.
 12. ὁ ὕστερος] Cod. Vat. omittit ὁ.
 14. βέβλαπται] Codd. Ciz. et Vind. A.
 βλάπτται.
 15. τὰς τε] Cod. Vat. τὰς εἰ.
 18. ἂν ἦ] Cod. Vat. ἂν.
 ib. ἐκφανέντα] Codd. Vind. A. Marc.
 A. ἐκφανέντα.

requies: neque omnino voluntaria descendendi
 conditio, rursusque involuntaria. Quicquid enim
 devenit ad deterius, non sponte pervenit ad hoc
 ipsum, motione tamen propria vadens et interea
 deteriora patiens, dicitur pro his, quæ fecit, me-
 rita reportare: quando quidem hæc pati et facere
 sit necessarium lege naturæ [perpetuæ sempiter-
 na] perpetuo. Si quis autem dicat, quod in alti-
 rius cuiusdam contingit usum, descendens scilicet
 ab ipso superiore, id ipsum a Deo mitti, is neque
 veritati neque sibi dissonare censebitur. A quo
 enim principio ducuntur singula, in idem vel ex-
 trema, quamvis multa sint media, referuntur.
 Cum vero duplex sit peccatum, et alterum qui-
 dem in ipsa causa descendendi, alterum vero,
 dum in hoc vitæ statu delinquitur, illud sane est
 hoc ipsum, quod est perpessa descendens. In
 hoc autem id minus est, scilicet alia ingredi cor-
 pora, atque id quidem ocyus ex iudicio pro dig-

nitate censente: quod utique instituto factum
 divino, per iudicii nomen significatur. Species
 vero improbitatis immoderatio majori supplicio
 digna perpenditur, quadam scilicet punientium
 demonum prefectura. Sic igitur anima, quam-
 vis divinum quiddam sit, regionibusque superio-
 ribus oriunda, in corpus tamen immergitur.
 Cumque Deus quidam sit posterior voluntaria
 quadam inclinatione et causa potestatis, et poste-
 rioris exornandi gratia, huc ita descendit: ac si-
 cito hinc aufugerit, nullo hinc affecta detrimento
 ob id potissimum iudicatur, quod in notitiam
 mali pervenit, malique ipsius cognovit naturam:
 item vires suas produxit in lucem, et opera effec-
 tionesque declaravit: quæ quidem omnia si in
 habitu semper incorporeo conquiescerent, et frus-
 tra forent, nunquam scilicet in actum suum pro-
 venientia, et animam ipsam laterent, quæ possi-
 det, nunquam scilicet emicantia neque proceden-

474 ἡ ἐνέργεια τὴν δύναμιν ἔδειξε, κρυφθεῖσαν ἂν ἀπάντη, καὶ οἶον ἀφαισθεῖσαν, καὶ οὐκ οὔσαν, μηδέποτε ὄντως οὔσαν. Νῦν μὲν γὰρ θαῦμα ἔχει τῶν ἔνδον ἕκαστος, διὰ τῆς ποικιλίας τῶν ἔξω, οἶον ἔστιν, ἐκ τοῦ τὰ γλαφυρὰ ταῦτα δράσαι.

Α Ἐἵπερ οὖν δεῖ μὴ ἐν μόνον εἶναι, ἐκέκρυπτο γὰρ ἂν πάντα, μορ-5 φὴν ἐν ἐκείνῳ οὐκ ἔχοντα, οὐδ' ἂν ὑπῆρχέ τι τῶν ὄντων, στάντος ἐν αὐτῷ ἐκείνου, οὐδ' ἂν τὸ πλῆθος ἦν αὐτῶν ὄντων τούτων τῶν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς γεννηθέντων, μὴ τῶν μετ' αὐτὰ τὴν πρόοδον λαβόντων, ἀ ψυχῶν εἴληχε τάξιν. Τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ ψυχὰς ἔδει μόνον εἶναι, Β μὴ τῶν δι' αὐτὰς γενομένων φανέντων, εἵπερ ἐκάστη φύσει τοῦτο 10 ἔνεστι, τὸ μετ' αὐτὴν ποιεῖν, καὶ ἐξελίττεσθαι, οἶον σπέρματος, ἕκ τινος ἀμεροῦς ἀρχῆς εἰς τέλος τὸ αἰσθητὸν ἰούσης, μένοντος μὲν αἰὲ τοῦ προτέρου ἐν τῇ οἰκείᾳ ἔδρᾳ, τοῦ δὲ μετ' αὐτὸ οἶον γεννωμένου ἐκ δυνάμεως ἀφάτου, ὅση ἦν ἐν ἐκείνοις, ἣν οὐκ ἔδει στήσαι οἶον περι- C γράψαντα φθόνῳ, χωρεῖν δὲ αἰὲ, ἕως εἰς ἔσχατον μέχρι τοῦ δυνατοῦ 15 τὰ πάντα ἡκει, αἰτία δυνάμεως ἀπλέτου ἐπὶ πάντα παρ' αὐτῆς πεμπούσης, καὶ οὐδὲν περιῦδειν ἄμοιρον αὐτῆς δυναμένης. Οὐ γὰρ δὴ ἦν ὃ ἐκόλυεν ὅτιοῦν ἄμοιρον εἶναι φύσεως ἀγαθοῦ, καθ' ὅσον ἕκαστου

1. ἀνὰ πάντη] Codd. Ciz. et Vat. ἂν ἀπάντη. Med. B. ἂν ἀπάτη. Marc. A. Vind. A. ἂν πάντη. Quare correxi ex Ciz. et Vat.
5. Εἵπερ] Cod. Vat. ὑπίρ.
7. ἂν τῶν] Cod. Vat. αὐτῶν. In seqq. abest τῶν a Codd. Ciz. et Vat. Correxī ex Vat.
8. πρόοδον] Cod. Ciz. περιόδον.
ib. ἀ ψυχῶν] Codd. Ciz. Med. A. (ex corr. ab al. m.) B. Vat. Vind. A. Marc.

A. ἀψύχων.
9. εἴληχε] Cod. Vind. A. εἴλε.
10. γενομένων] Cod. Med. A. γινομένων.
11. ἔνεστι] Cod. Ciz. ἐστί, Vat. ἐστι.
12. μὴν αἰὲ] Cod. Med. A. μὴν αἰί.
13. γεννωμένου] Cod. Vat. γεννωμένον.
Sequens ex omittit Vind. A. cum Marc. A.
14. ὅση ἦν] Cod. Vat. οὔση. Idem cum Ciz. Med. A. (a pr. m.) B. Marc. A. et

Vind. A. omittit ἦν.
ib. ἦν οὐκ] Cod. Med. B. ἦν οὐκ. Marc. A. omittit εἰς ante ἔσχατον.
16. τὰ πάντα ἡκει] Cod. Vind. A. cum Marc. A. omittit τὰ. Ciz. Marc. A. et Vat. habent ἡκει.
ib. παρ' αὐτῆς] Cod. Darm. παρ' ἐκ τῆς, supra lin. ut Ed. Marc. A. παρ' αὐτῆς.
18. ἄμοιρον εἶναι] Cod. Ciz. εἶναι ἄμοιρον. Mox Marc. A. οἶον τ'.

tia in effectum: si quidem ubique actio potentiam patefacit, alioquin prorsus occultam et obscuram, nec existentem quidem, non vere [sic] existentem. Jam vero unusquisque nunc admiratur intrinseca propter externorum varietatem, dum qualia sint illa conjectat, per hæc, quæ inde admodum varia pulcherrimaque proveniunt.

VI. Anima venit in corpus non solum infirmitate quadam, in divinis ultra consistere non valente, sed etiam potestate naturæ fecundæ pullulantis in germen: forma namque corporea est anime fecundæ pro- pugo.

Simili quadam fecunditate primum bonum in mentem exuberat omniformem: hæc in similitudinem mundi animam: hæc in mundum similiter omniformem. Item cause omnes in effectus ubique suos: d nique supe-

riorum providentiam imitatus animus ad inferiora se transfert quodam studio providendi.

Si igitur oportet non solum existere unum, alioquin absconderentur omnia formam illo propriam non habentia, neque ens ullum prorsus extaret, illo scilicet in se consistente: neque horum entium multitudo foret ab uno naturam, nisi sequentia deinceps inde progredirentur, quæ quidem animarum ordinem sortiuntur. Oportet etiam similiter animas non tantum ipsas existere, sed etiam effectus earum perspicue apparere: si quidem unicuique naturæ hoc inest, ut sequens aliquid faciat, explicetque in lucem, velut ex semine quodam indivisibili, et principio in finem sensibilem procedente, dum scilicet semper, quod prius est, manet in propria sede: quod vero sequitur, procreatur ex potentia ineffabili, quan-

οἶόν τε ἦν μεταλαμβάνειν. Εἴτ' οὖν ἦν ἀεὶ ἡ τῆς ὕλης φύσις, οὐχ⁴⁷⁴
οἶόν τε ἦν αὐτὴν μὴ μετασχεῖν οὖσαν τοῦ πᾶσι τὸ ἀγαθὸν καθ' ὅσον
δύναται ἕκαστον χορηγοῦντος, εἴτε ἠκολούθησεν ἐξ ἀνάγκης ἡ γένε- D
σις αὐτῆς τοῖς πρὸ αὐτῆς αἰτίοις, οὐδ' ὥς ἔδει χωρὶς εἶναι ἀδυναμία
5 πρὶν εἰς αὐτὴν ἐλθεῖν, σπάντος τοῦ καὶ τὸ εἶναι οἶον ἐν χάριτι δύν-
τος. Δεῖξις οὖν τῶν ἀρίστων ἐν νοητοῖς, τὸ ἐν αἰσθητῶ κάλλιστον
τῆς τε δυνάμεως τῆς τε ἀγαθότητος αὐτῶν· καὶ συνέχεται πάντα
εἰς ἀεὶ τὰ τε νοητῶς, τὰ τε αἰσθητῶς ὄντα, τὰ μὲν παρ' αὐτῶν ὄντα,
τὰ δὲ μετοχῇ τούτων τὸ εἶναι εἰς ἀεὶ λαβόντα, μιμούμενα τὴν νοη- E
10 τὴν καθ' ὅσον δύναται φύσιν.

Διπτῆς δὲ φύσεως ταύτης οὐσης, τῆς μὲν νοητῆς, τῆς δὲ αἰσθη- 475
τῆς, ἄμεινον μὲν ψυχῇ ἐν τῷ νοητῶ εἶναι, ἀνάγκη γε μὴν ἔχει καὶ
τοῦ αἰσθητοῦ μεταλαμβάνειν, τοιαύτην φύσιν ἐχούση, καὶ οὐκ ἀγα-
νακτητέον αὐτὴν ἑαυτῇ, εἰ μὴ πάντα ἐστὶ τὸ κρεῖττον, μέσην τάξιν
15 ἐν τοῖς οὖσιν ἐπισχοῦσαν, θείας μὲν μοίρας οὖσαν, ἐν ἐσχάτῳ δὲ

3. εἴτε ἠκολούθησιν] Cod. Darm. εἴτ' ἐπι-
κολούθησιν. Med. A. εἴτ' ἐπικολούθησιν, sed
punctis superscriptis. Vat. Marc. A. εἴτ'
ἠκολούθησιν. Marc. B. ἠκολούθησιν.

5. τοῦ κα—δοντος] Cod. Ciz. omittit
hæc.

8. εἰς αἰε] Cod. Vat. ὄσαι.

ib. τὰ τε νοητῶς, τὰ τε αἰσθητῶς] Cod
Med. B. τὰ τε αἰσθητῶς τὰ τε νοητῶς.

9. εἰς αἰε] Cod. Vat. εἰσαί.

10. δύναται] Ita Vind. A. in marg. sed
in contextu αἰε τι.

11. οὐσης] Cod. Med. B. οὔσαι, omissis
vobis τῆς μιν, quæ etiam absunt à Cod.

Vat. et Marc. A.

ib. τῆς μιν—νοητῶ εἶναι] Desunt hæc in
Cod. Ciz.

12. ἴχην] Codd. Ciz. Med. B. Vat.
Vind. A. Marc. A. ἴχην.

13. ἀγανακτητίον] Cod. Ciz. ἀνακτι-
τίον.

tum superioribus insit, quam sterilem permanere non decuit quasi invidia cohibitam generare, sed procedere semper, quousque ad ultimum, quantum fieri potest, cuncta progrediantur, causa scilicet virtutis inexhaustæ munera sua per omnia diffundentis, neque patientis quicquam sui expers alicubi circumspicere. Neque enim est aliquid, quod prohibeat unumquodque participis fore homini, quatenus sua cuiusque natura compos esse possit. Sive igitur semper fuit natura materiæ, impossibile erat eam, cum esset, nequaquam participare, quod omnibus bonum, quantum unumquodque capere potest, abunde suppeditat: sive materiæ ortus præcedentibus causis est necessario consecutus: neque sic quidem oportuit eam muneri expertem esse ob ipsam ejus imbecillitatem, qua censetur antequam munera in eam desuper descendere cogitentur: quando scilicet in se ipso maneret tantum, quod velut gratis et esse largitur. Demonstratio igitur eorum, quæ in mundo intelligibili optima sunt, est potissimum, quod est in sensibili mundo pulcherrimum, declaratio, inquam, tum potestatis illorum, tum etiam bonitatis. Nempe sic semper omnia connectuntur, tum quæ intelligibilia, tum quæ sensibilia

judicantur: et illa quidem per se existentia, hæc autem illorum participatione esse semper accipientia, naturamque intelligibilem pro viribus imitantia.

VII. Sicut aër inter ignem aquamque medius, illinc quidem igneus, hinc vero fit aqueus, ac vicissim ad utraque fertur: sic animus ad divina se habet atque caduca.

Omnia corpora sui aliquid inferioribus largiuntur, sed caelestia quidem nihil interim accipiunt a sequentibus, elementaria vero dando vicissim quoque recipiunt; similiter caelestes animæ inferioribus providentes, inde nequaquam inficiuntur, demoniæ vero quædam, atque nostræ, dum perficiunt corpora, quodammodo inficiuntur inde, propter curiosiorem providentiam, circa provinciam duriolem; sed loci malignitas et mundi superioris felicitatem commemorat, et admonet illum vehementius offerre.

Cum vero duplex sit natura, et altera quidem intelligibilis, altera vero sensibilis, satius est animæ, in ipsa intelligibili vivere: necessarium tamen est eam, cum ejusmodi natura sit prædita, sensibilem quoque naturam participare (posse), neque graviter ferre debet, si non omnino est ip-

475 τοῦ νοητοῦ οὖσαν, ὡς ὄμορον οὖσαν τῇ αἰσθητῇ φύσει διδόναι μὲν τι
 Βτούτῳ τῶν παρ' αὐτῆς, ἀντιλαμβάνειν δὲ καὶ παρ' αὐτοῦ, εἰ μὴ μετὰ
 τοῦ αὐτῆς ἀσφαλούς διακοσμοῖ, προθυμία δὲ πλείονι εἰς τὸ εἶσω δύ-
 οίτο, μὴ μείνασα ὅλη μεθ' ὅλης. Ἄλλως δὲ καὶ δυνατὸν αὐτῇ πάλιν
 ἐξαναδύναι, ἱστορίαν ὧν ἐνταῦθα εἶδέ τε καὶ ἔπαθε προσλαβούσῃ, 5
 καὶ μαθούσῃ. οἶον ἄρα ἐστὶν ἐκεῖ εἶναι, καὶ τῇ παραθέσει τῶν οἶον
 ἐναντίων οἶον σαφέστερον τὰ ἀμείνω μαθούσῃ. Γνώσις γὰρ ἐναργε-
 στέρα τὰγαθοῦ ἢ τοῦ κακοῦ πείρα, οἷς ἢ δύναμις ἀσθενεστέρα, ἢ
 ὥστε ἐπιστήμη τὸ κακὸν πρὸ πείρας γνῶναι. Ὡσπερ δὲ ἢ νοερά δι-
 ἐξοδος κατάβασίς ἐστὶν εἰς ἔσχατον τὸ χεῖρον· (οὐ γὰρ ἐνὶ εἰς τὸ 10
 ἐπέκεινα ἀναβῆναι, ἀλλ' ἀνάγκη ἐνεργήσασαν ἐξ ἑαυτῆς, καὶ μὴ
 δυνηθεῖσαν μείναι ἐφ' ἑαυτῆς, φύσεως δὲ ἀνάγκη καὶ νόμῳ μέχρι
 ψυχῆς ἐλθεῖν, τέλος γὰρ αὐτῇ τοῦτο· ταύτῃ δὲ τὸ ἐφεξῆς, παραδοῦ-
 11 Δναι αὐτὴν πάλιν ἀναδραμοῦσαν·) οὕτω καὶ ψυχῆς ἐνέργεια, τὸ μὲν
 μετ' αὐτὴν τὰ τῆδε, τὸ δὲ πρὸ αὐτῆς ἢ θέα τῶν ὄντων, ταῖς μὲν 15
 παρὰ μέρος καὶ χρόνῳ γιγνομένου τοῦ τοιούτου, καὶ ἐν τῷ χεῖρονι
 γιγνομένης ἐπιστροφῆς πρὸς τὰ ἀμείνω· τῇ δὲ λεγομένη τοῦ παντὸς
 εἶναι, τὸ μηδ' ἐν τῷ χεῖρονι ἔργῳ γεγονέναι, ἀπαθεῖ δὲ κακῶν οὖσῃ
 16 Θεωρία τε περινοεῖν τὰ ὑπ' αὐτὴν, ἐξηρητῆσθαί τε τῶν πρὸ αὐτῆς αἰεῖ,

2. ἀντιλαμβάνειν] Cod. Vat. ἀντιλαμ-
 βάνει.

3. τοῦ αὐτοῦ] Codd. Ciz. Med. A. (ex
 corr.) B. Vat. Vind. A. Marc. A. τοῦ
 αὐτῆς. Correxī αὐτῆς.

ib. διακοσμοῖ] Codd. Ciz. Med. B. Vat.
 Vind. A. Marc. A. διακοσμοῖ. Et sic re-
 scripsi.

4. τε καὶ δυνατὸν αὐτῇ] Cod. Vat. δὲ καὶ
 δυνατὸς αὐτῆς. Recepti inde δὲ.

5. εἰδὲ τε] Ita liber nullus. Ed. cum
 Ciz. et Darm. εἶδει τε. Med. A. εἶδε τε. B.

ἴδεν τε. Vat. Marc. A. εἶδε τε. Vind. A.
 ἴδε τε.

6. μαθούσῃ] Ita Codd. Ciz. Marc. A.
 Med. A. B. Vat., ut legit Fic. Ed. cum
 rell. μεθούσῃ.

8. ἢς ἢ] Codd. Ciz. Marc. A. et Vind.
 A. αἷς ἢ. Vat. οἷον ἢ. Illud recepi.

11. ἐνεργήσασαν] Cod. Ciz. ἐνεργήσασα.

12. μείναι] Cod. Vat. λυῖναι. Idem
 paulo superius ἂν ἄρχῃ. In seqq. pro δὲ
 fort. leg. δῆ.

13. ταύτῃ] Cod. Vat. ταυτή; mox τὴν

pro αὐτῆν. Pro τὸ ἐφεξῆς fort. leg. τοῖς
 ἐφεξῆς.

14. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω. Et
 sic correxī.

15. τὸ δὲ] Cod. Med. B. τὰ δὲ.

16. ἐν τῷ χεῖρονι] Ita etiam Med. A.
 sed supra lin. ἐκ τοῦ χεῖρονος.

17. ἀμείνω] Cod. Med. B. ἄμεινον.

18. τὸ μηδ' ἐν] Ciz. τῷ. Vat. μηδὲν.
 ib. ἀπαθεῖ] Cod. Vat. ἀπειθεῖ.

19. θεωρία] Cod. Vat. θεωρία.

sum optimum: quippe cum medium in rebus
 obtineat ordinem, et divinæ quidem sortis sit par-
 ticeps, in postremo autem gradu intelligibilis na-
 turæ posita, velut affinis naturæ sensibili, sic
 naturaliter instituta, ut de suis aliquid huic ex-
 hibeat, recipiat etiam hinc quoque nonnihil, nisi
 propria integritate servata gubernet, sed affectu
 studioque plurimo naturæ inferioris ingrediatur
 interna, neque cum tota anima tota permaneat.
 Veruntamen potest vicissim hinc assurgere peri-
 tiam eorum, quæ hic cognovit passaque est, re-
 portans, unde didicerit, quam beata sit apud su-
 peros habitatio, et quasi contrariorum compara-
 tione tanquam planius meliora perceperit. Cog-
 nitio enim boni perspicacior provenit experientia

mali, præsertim ubi iudicium infirmius est, quam
 ut absque experientia mali scientiam consequatur.
 Quemadmodum vero intellectualis discursio
 quedam ad ultimum deteriusque descensio est,
 (non enim superius progredi licet, sed necessa-
 rium est ex se ipsa agentem, neque potentem in
 se ipsa quiescere, necessitate naturæ legeque ad
 animam usque procedere: hic enim ei terminus
 est, et hac conditione sua sequentibus tradere,
 rursusque recurrere :) sic animæ quoque actio
 est, tum ad sequentia corporea gubernando, tum
 ad præcedentia ipsa videlicet entia contemplando.
 Expletur autem hoc in plerisque animis quadam
 vicissitudine temporum, ac tandem conversio a
 deterioribus ad meliora contingit: animæ vero,

ὁ ἅμα δυνατὸν καὶ ἄμφω λαμβανούσῃ μὲν ἐκείθεν, χορηγούσῃ δὲ ἅμα ἐνταῦθα, ἐπείπερ ἀμήχανον ἦν, μὴ καὶ τούτων ἐφάπτεσθαι ψυχῇ οὔσῃ. 475

Καὶ εἰ χρὴ παρὰ δόξαν τῶν ἄλλων τολμῆσαι τὸ φαινόμενον λέγειν 476
5 σαφέστερον, οὐ πᾶσα οὐδ' ἡ ἡμετέρα ψυχὴ ἔδν, ἀλλ' ἔστι τι αὐτῆς
ἐν τῷ νοητῷ αἰεὶ· τὸ δὲ ἐν τῷ αἰσθητῷ, ὃ εἰ κρατοῖ, μᾶλλον δὲ εἰ
κρατοῖτο καὶ θορυβοῖτο, οὐκ ἔᾶ αἰσθησιν ἡμῖν εἶναι ὧν θεῶται τὸ τῆς
ψυχῆς ἄνω. Τότε γὰρ ἔρχεται εἰς ἡμᾶς τὸ νοηθὲν, ὅταν εἰς αἰσθησιν
ἦκη καταβαῖνον. Οὐ γὰρ πᾶν ὃ γίνεται περὶ ὀτιοῦν μέρος ψυχῆς B
10 γιγνώσκουμεν, πρὶν ἂν εἰς ὅλην τὴν ψυχὴν ἦκη, οἷον καὶ ἐπιθυμία,
ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ μὲν οὔσα, γιγνώσκεται ἡμῖν, ἀλλ' ὅταν τῇ αἰ-
σθητικῇ τῇ ἔνδον δυνάμει ἢ καὶ διανοητικῇ ἀντιλαβόμεθα, ἢ ἄμφω.
Πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἔχει τι καὶ τοῦ κάτω πρὸς σῶμα, καὶ τοῦ ἄνω πρὸς
νοῦν, καὶ ἢ μὲν ὅλη, καὶ ὅλου, τῷ αὐτῆς μέρει τῷ πρὸς τὸ σῶμα τὸ C
15 ὅλου κοσμεῖ, ὑπερέχουσα ἀπόνως, ὅτι μῆδ' ἐκ λογισμοῦ ὡς ἡμεῖς,

1. ὁ ἅμα] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A. ἢ ἅμα.

2. καὶ τούτων] Codd. Ciz. Med. A. B. Vat. Vind. A. Marc. A. B. μὴ καὶ τούτων. Unde addidi μὴ.

4. ἄλλων] Cod. Med. A. ὄλων, supra lin. ut Ed.

5. ἡ ἡμετέρα] Cod. Vat. omittit ἡ. ib. ἔστι τι] Cod. Vat. ἔστι τό.

6. εἰ κρατοῖ] Cod. Darm. ὃ εἰ. Med. A. ἢ sed ὃ supra lin. κρατοῖ est in Med. B. et

Vind. A. Marc. A. Inde correxi et ὃ addidi.

7. θορυβοῖτο] Ita Codd. omnes: sed Ed. θορυβίτο.

8. ὅταν] Cod. Med. B. ὅτ' ἄν, et ita etiam paulo inferius.

9. ἦκη] Cod. Vat. ἦκει.

11. μίνουσα] Cod. Vat. μὴν οὔσα. Et sic rescripsi.

ib. γιγνώσκεται] Cod. Med. B. συγγιγνώσκεται.

ib. ὅταν τῇ] Cod. Vind. A. ὅταν τῇ ψυχῇ, sed punctis subscriptis.

12. τῇ ἔνδον] Cod. Vat. τὸ ἔνδον.

14. τὸ σῶμα] Codd. Ciz. Marc. A. omittunt τό. Quare deleui.

ib. πρὸς τό] Cod. Med. B. Vat. Marc. A. τῷ πρὸς τό. Unde τῷ addidi.

15. μῆδι] Cod. Vat. μῆδ' cum Marc. Quod recepi. In seqq. pro βούλιται forti. βουλιέται. Sed locus non sanus videtur.

quæ dicitur universi, convenit procul dubio, ut nunquam deteriori opere occupetur, neque mala subeat, sed, quæ sequuntur, excelsa contemplatione prospiciat, et interim superioribus semper incumbat. Quod quidem simul in ea potest impleri, muneris utriusque compote, accipiente quidem desuper, inferioribus vero suppeditante: fieri namque non poterat, cum sit anima, quin se ad utraque propagaret.

VIII. Cum animus noster vires et actus cælestibus animis consimiles habeat, probabile est, saltem intellectum nostrum, sicut et illorum, circa divina semper agere, sicut natura vegetalis in nobis circa corporea versatur assidue.

Ferum sicut actiones vegetales nostræ nos latent, sic et intellectuales nostræ nobis plurimum sunt occulta, nec motus ullus in parte vegetali sensu concupiscentia factus patet nobis, nisi ad imaginationem, et per hanc ad rationem usque perveniat: similiter nec actus intelligentiæ se patefacit, nisi in rationem vacantem quandoque subrutilet, perque hanc ad imaginationem similiter vacuam transferatur, ubi fieri solet

animadversio. Cælestes anima obedientia sibi corpora solo tum naturæ instinctu, tum mentis nutu facillime regunt: nostræ vero imaginationem quoque et rationem circa corpus id occupant, ejusmodi providentiam exigens: ideo constitutum est divinitus, ut quandoque hinc abeuntes ad cælestia revertantur.

Proinde si deceat præter aliorum opinionem, quod mihi plane videtur, aperte pronuntiare, anima quoque nostra non universa corpus ingreditur, sed est ipsius aliquid in mundo intelligibili semper, aliquid autem in mundo sensibili: quod quidem si superet, imo vero si superetur atque perturbetur, non permittit nos interim persentire, quæ supremum ipsum animæ contemplatur. Tunc enim, quod intelligitur, in nos descendit, quando ad sensum quandam pervenit descendendo. Non enim, quicquid circa quamlibet animæ partem fit, agnoscimus priusquam ad totam perveniat animam, ceu concupiscentia vicens in ipsa concupiscendi natura, tunc demum a nobis cognoscitur, quando virtute quadam intima sentiendi vel etiam cogitandi, vel utraque hoc ipsum animadvertimus. Omnis enim anima habet ali-

476

ἀλλὰ νῶ, ὡς ἡ τέχνη οὐ βούλεται τὸ κάτω αὐτῆς κοσμοῦντος τοῦ ὅλου· αἱ δ' ἐν μέρει γιγνόμεναι καὶ μέρους, ἔχουσι μὲν καὶ αὐταὶ τὸ ὑπερέχον, ἄσχολοι δὲ τῇ αἰσθήσει καὶ ἀντιλήψει πολλῶν ἀντιλαμβανόμεναι τῶν παρὰ φύσιν, καὶ λυπούντων, καὶ ταραττόντων· ἅτε οὐ ἐπιμελοῦνται μέρους, καὶ ἑλλειποῦς, καὶ πολλὰ ἔχοντος τὰ ἄλλό-5 τρια κύκλω, πολλὰ δὲ ὧν ἐφίεται, καὶ ἦδεται δὲ, καὶ ἠδονὴ ἠπάτησε· τὸ δὲ ἐστὶ καὶ ἀνήδονον [ὄν] τὰς προσκαίρους ἠδονάς· ἡ δὲ διαγωγὴ ὁμοία.

1. τοῦ ὅλου] Codd. omnes excepto Marc. A. οὐ ἐπιμελοῦνται. Et sic correxi. 7. δι' ἴσσι] Cod. Vat. δι' ἴσσι cum Marc.
 B. ἴσσι ὅλου; sed Darm. et Med. A. a pr. 6. ἐφίεται] Codd. Med. A. B. ἀφίεται. A.
 m. τοῦ. ib. ἠπάτησε] Ita Codd. Darm. et Vat. ib. προσκαίρους] Cod. Vat. πρὸς καίρους.
 5. οὐν ἐπιμελοῦνται] Codd. Vat. Marc. Reliqui cum Ed. ἡ πάτησε.

quid, et inferius erga eorpus, et superius erga mentem: et tota quidem atque totius anima sua erga eorpus parte totum regit, et id quidem absque labore, utpote quæ admodum supereminet: quoniam neque rationis disersione, quemadmodum apud nos id ibi provenit, sed ipso potius intellectu, sicut et ars consultare non solet. Illa enim per infimam sui partem totum prorsus exornat, sed animæ particulares atque partis habent ipsæ quoque aliquid supereminens, occupatæ ve-

ro sunt nimium ipso sensu, multorumque perceptione incidentium contra naturam affligentiumque et undique perturbantium: quippe eum id, quod ab eis euratur, pars quædam sit, et indigens atque deficiens multisque alienis adversisque circumfusa. Affectat quoque multa illecebrisque plurimis irretitur, et ipsa voluptate decipitur. Quod vero superius est, nullo prorsus novo oblectamento pulsatur, similemque vitam semper agit.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Δ.

ΛΟΓΟΣ Θ.

P L O T I N I

ENNEAD. QUARTÆ,

LIBER IX.

ΕΙ ΠΑΣΑΙ ΑΙ ΨΥΧΑΙ ΜΙΑ.

Utrum omnes animæ una sint anima.

ΑΡ' ὡσπερ ψυχὴν ἐκάστου μίαν φαμὲν εἶναι, ὅτι πανταχοῦ τοῦ 477
10 σώματος ὅλη πάρεστι, καὶ ἔστιν ὄντως τὸν τρόπον τοῦτον μία, οὐκ
ἄλλο μέντι αὐτῆς ὠδὶ, ἄλλο δὲ ὠδὶ τοῦ σώματος ἔχουσα, ἐν τε τοῖς
αἰσθητικοῖς, οὕτως ἢ αἰσθητικῇ, καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς δὲ ὅλη πανταχοῦ B
ἐν ἐκάστῳ μέρει, οὕτω καὶ ἢ ἐμῇ καὶ ἢ σῇ μία, καὶ πᾶσαι μία, καὶ
ἐπὶ τοῦ παντὸς ἢ ἐν πᾶσι μία, οὐχ ὡς ὄγκῳ μεμερισμένη, ἀλλὰ

7. ΕΙ ΠΑΣΑΙ] Codd. Ciz. Darm. et
Vat. *περὶ τοῦ εἰ πᾶσαι.*

10. ὄντως] Cod. Med. B. οὕτως.

11. μίντι] Cod. Ciz. Marc. A. Med.
B. Vat. *μίντι.* Et sic correxi.

1b. τοῖς αἰσθητικοῖς] Cod. Ciz. omittit
τοῖς. Marc. A. habet *αἰσθητοῖς.*

12. φυτοῖς] Codd. Ciz. Marc. A. Med.
A. (ex corr.) Vat. Med. B. *φυτοῖς.* Quod
recepi.

13. οὕτως] Codd. Vat. et Ciz. οὕτω. Et
hoc recepinus.

1b. καὶ πᾶσαι μία] Cod. Ciz. omittit hæc
cum Marc. A.

1. Plotini sententia est, mundum unam habere propriam sibi animam, et animalia omnia suas propriasque habere.

Nisi mundus haberet unam, non esset compositum perfectum vereque unum, nec reliquæ in mundo animæ ordine inter se facile convenirent: item nisi nos proprias haberemus, affectio passioque et actio animalis in uno, mox ad omnes universumque pertineret. Plotinus exercitaturus ingenium circa opinionem ponentem unicam in cunctis animam, ludit ultro citroque, aliud interea moliens.

NUMQUID quemadmodum uniuscujusque animam unam esse dicimus, quoniam ubique tota est in corpore, ac revera hoc pacto est una, neque tamen alia pars ejus hic, alia ibi est in corpore, tum in his, quæ sentiunt, sic est anima sensibilis, tum in plantis tota ubique in qualibet parte similiter: ita et mea et tua una anima est, et omnes denique anima una, atque in universo, quæ in cunctis una, non tanquam distributa per molem, sed habens ubique idem. Cur enim anima quidem mea una est, quæ vero in mundo,

477

πανταχοῦ ταυτόν· Διὰ τί γὰρ ἡ ἐν ἐμοὶ μία, ἢ δ' ἐν τῷ παντὶ οὐ μία ; οὐ γὰρ ὄγκος οὐδὲ ἐκεῖ, οὐδὲ σῶμα. Εἰ μὲν ἐκ τῆς τοῦ παντὸς καὶ ἡ ἐμὴ καὶ ἡ σῆ, μία δὲ ἐκείνη, καὶ ταύτας δεῖ εἶναι μίαν· εἰ δὲ καὶ ἡ τοῦ παντὸς καὶ ἡ ἐμὴ ἐκ ψυχῆς μιᾶς, πάλιν αὖ πᾶσαι μία. Αὕτη τοίνυν τίς ἡ μία ; ἀλλὰ πρότερον λεκτέον, εἰ ὀρθῶς λέγεται τὸς μίαν τὰς πάσας, ὥσπερ ἡ ἐνὸς ἐκάστου· ἄτοπον γὰρ, εἰ μία ἡ ἐμὴ καὶ ἡ ὄτουοῦν ἄλλου· ἐχρῆν γὰρ, ἐμοῦ αισθανομένου, καὶ ἄλλον αισθάνεσθαι, καὶ ἀγαθοῦ ὄντος, ἀγαθὸν ἐκείνου εἶναι. καὶ ἐπιθυμοῦντος ἐπιθυμεῖν, καὶ ὅλως ὀμοπαθεῖν ἡμᾶς τε πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς τὸ πᾶν, ὥστε ἐμοῦ παθόντος, συναισθάνεσθαι τὸ πᾶν. Πῶς δὲ καὶ μίαν οὔσης, ἡ μὲν λογικῆ, ἡ δὲ ἄλογος, καὶ ἡ μὲν ἐν ζώοις, ἡ δὲ ἐν φυτοῖς ἄλλη; πάλιν δὲ εἰ μὴ θησόμεθα ἐκείνως, τότε πᾶν ἐν οὐκ ἔσται, μία τε ἀρχὴ ψυχῶν οὐχ εὐρεθήσεται.

478

Πρῶτον μὲν οὖν οὐκ, εἰ ἡ ψυχὴ μία ἡ ἐμὴ καὶ ἡ ἄλλου, ἤδη καὶ τὸ συναμφοτέρω τῷ συναμφοτέρω, ταυτόν· ἐν ἄλλῳ γὰρ καὶ ἐν ἄλλῳ ταυτόν ὄν, οὐ τὰ αὐτὰ πάθη ἔξει ἐν ἐκατέρω, ὡς ἄνθρωπος ὁ ἐν ἐμοὶ κινουμένω, [ἐν ἐμοὶ γὰρ κινουμένω,] καὶ ἐν σοὶ μὴ κινου-

2. Εἰ μὲν] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. εἰ μὲν οὖν.
3. ταύτας] Cod. Vat. σάντας.
4. καὶ ἡ σοῦ] Desunt voces καὶ ἡ in Cod. Med. B.
7. ὄτουοῦν ἄλλου] Cod. Ciz. omittit ἄλλου.
ib. ἐχρῆν] Cod. Vat. ἔχρην.
ib. γὰρ ἐμοῦ] Cod. Med. B. γὰρ ὄμου.
ib. καὶ ἄλλου] Codd. Darm. Marc. A.

Med. B. Vat. καὶ ἄλλου. Et sic correxi.
8. ἐκείνου] Cod. Med. B. ἐκείνο.
9. ἐπιθυμεῖν] Cod. Med. B. καὶ ἐπιθυμῶ.
10. ὥστε ἐμοῦ—τὸ πᾶν] Cod. Ciz. omittit hæc. Vat. habet ἐμοῦ pro ἐμοῦ.
ib. καὶ μιᾶς] Cod. Ciz. omittit καί.
11. ἡ μὲν] Cod. Vat. ἡμῖν.
ib. ζώοις] Cod. Vat. ζώοις.
12. αισθησόμεθα] Codd., exceptis Darm.

Marc. B.D., omnes θησόμεθα, ut legit Fic. Et ego correxi.
14. μὲν οὐκ] Codd. Marc. A. Med. B. Vat. μὲν οὖν οὐκ. Quod recepi.
16. ἔξει] Cod. Med. B. ἔξεν.
17. ἐν ἐμοὶ γὰρ κινουμένω] Absunt hæc a Codd. Vat. et Marc. A. Neque ea legit Fic.
ib. καὶ ἐν σοὶ] Cod. Vat. καὶ ᾧ σοί.

non sit una? Neque enim moles ibi est, neque corpus, sicut nec est in mea. Profecto si ex ipsa mundi totius anima et mea est et tua, illa vero una est, has quoque oportet unam esse: si autem tuum anima mundi tum mea sunt ex una, rursus sunt omnes una. Quærendum est igitur, quænam potissimum sit hæc una. Sed prius investigandum est, num recte dicatur, omnes animas esse unam, sicut una est sua cuiusque anima: absurdum namque est, unam esse animam meam et animam cuiusque. Nam si una esset, oportet utique me sentiente alium quoque sentire, ac me bene vivente, alium bene vivere, et appetente me, appetere: atque omnino nos tum inter nos, tum cum ipso toto undique passionibus convenire, usque adeo, ut patiente me, consentiat universum. At quonam modo, si una omnino sit anima, alia quidem rationalis est, irrationalis alia? item alia in animalibus, in plantis alia? sed rursus nisi ponamus unam, neque universum

erit unum, neque unum inveniatur principium animarum.

II. *Concessurus re vera Plotinus animas esse distinctas, non facile cedit rationi jam dictæ, scilicet passionis animalis unius mox in aliud universumque transituras.*

Dici mallet animalium corpora, neque sibi invicem, neque toti continua, distinctas animas postulare. Item ubi tota prorsus animalis virtus congregatur in uno, hanc ipsam animam summam in animali genere possidentem, merito passiones defectuales in animalibus apparentes ipsam in se minime perpressuram.

Principio quidem, si una sit mea alteriusque anima, non statim sequetur, ut utraque cum utroque sit idem: nam idem in alio existens atque alio, non easdem in utroque passiones habebit: sicut et homo idem in me moto, et in te non moto: in me quidem moto movetur, in te vero non moto quiescet: neque absurdum neque præ-

μένω· ἐν ἐμοὶ μὲν κινούμενος, ἐν σοὶ δὲ ἐστὼς ἔσται· καὶ οὐκ ἄτο-
 πον, οὐδὲ παραδοξότερον, τὸ ἐν ἐμοὶ καὶ σοὶ ταῦτόν εἶναι· οὐ δὴ
 ἀνάγκη αἰσθανομένου ἐμοῦ, καὶ ἄλλον πάντη τὸ αὐτὸ πάθος ἔχειν, B
 οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τοῦ ἐνὸς σώματος τὸ τῆς ἐτέρας χειρὸς πάθημα ἢ ἐτέρα
 5 ἦσθετο, ἀλλ' ἢ ἐν τῷ ὅλῳ. Εἰ δὲ ἔδει τὸ ἐμὸν γιγνώσκειν καὶ σέ,
 ἐν τι ἐξ ἀμφοῖν ὄν, συνημμένον σῶμα, ἐχρῆν εἶναι· οὕτω γὰρ συν-
 αφθεῖσαι ἑκατέρα ἦσθετο ταυτόν. Ἐνθυμείσθαι δὲ προσήκει τὸ καὶ
 πολλὰ λανθάνειν τὸ ὅλον, καὶ τῶν ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ σώματι γιγνο- C
 μένων, καὶ τοσοῦτω ὅσῳ ἂν μέγεθος ἔχη τὸ σῶμα πολὺ, ὥσπερ ἐπὶ
 10 κητῶν λέγεται μεγάλων, ἐφ' ὧν, παθήματός τινος περὶ τὸ μέρος
 ὄντος, τῷ ὅλῳ αἰσθησις διὰ μικρότητα τοῦ κινήματος οὐδεμία προσέρ-
 χεται, ὥστε οὐκ ἀνάγκη διάδηλον τύπῳ τὴν αἰσθησιν τῷ ὅλῳ καὶ
 παντὶ εἰσαφικνεῖσθαι, ἐνὸς τινος παθόντος. Ἄλλὰ συμπάσχειν μὲν,
 οὐκ ἄτοπον οὐδ' ἀπογνωστέον, τύπωσιν δὲ αἰσθητικὴν οὐκ ἀναγκαῖον D
 15 γίγνεσθαι, ἀρετὴν δὲ ἐν ἐμοὶ ἔχειν, κακίαν δὲ ἐν ἐτέρῳ, οὐκ ἄτοπον,
 εἴπερ καὶ κινεῖσθαι ἐν ἄλλῳ, καὶ ἐν ἄλλῳ ἐστάναι ταῦτόν, οὐκ ἀδύ-
 νατον. Οὐδὲ γὰρ οὕτω μίαν λέγομεν, ὡς πάντη πλήθους ἄμοιρον·
 τοῦτο γὰρ τῇ κρείττῳ φύσει δοτέον· ἀλλὰ μίαν καὶ πλήθος λέγο-
 μεν, καὶ μετέχειν τῆς φύσεως τῆς περὶ τὰ σώματα μεριστῆς γιγνι-

2. οὐδὲ ἀνάγκη] Codd. Marc. A. B. Ciz. Darm. Vat. οὐ δὴ ἀνάγκη. Et sic rescripti.
 3. ἐμοῦ, καὶ] Cod. Med. B. ἐμοὶ καὶ.
 4. οὐδὲ γὰρ] Cod. Vat. οὐ γὰρ.
 5. ἀλλ' ἢ] Cod. Vat. ἀλλ' ἦ.
 ib. Εἰ δὴ] Codd. Ciz. et Vat. εἰ δὴ. Quod recepimus.
 ib. καὶ σὶ] Cod. Vat. καὶ σὶν.
 6. συνημμένον σῶμα] Cod. Med. B. σῶμα συνημμένον. Marc. A. συνημμένου.
 ib. συναφθεῖσαι] Codd. Darm. Marc. A. B. et Vat. συναφθεῖσαι. Et sic correxi.

7. ἦσθετο] Cod. Vat. ἦσθιτον.
 ib. τὸ πολλὰ] Codd. omnes τὸ καὶ πολλὰ. Quod recepi.
 8. τῷ ἐν] Codd. Ciz. Marc. A. Med. A. B. τῶν sine ἐν. Vat. τὸν sine ἐν. Recepi τῶν.
 9. ὅσον ἂν] Cod. Med. B. ὅση ἂν. Vat. ὅσα ἂν cum Marc. A. Hoc recepi.
 10. περὶ τῷ] Cod. Med. B. ἐπὶ τῷ.
 11. μικρότητα] Codd. Darm. Marc. B. Med. A. B. Vat. μικρότητα. Marc. A. μακρότητα. Illud recepi.

11. οὐδὲ μίαν] Cod. Vat. οὐδεμία cum Marc. A.
 12. οὐκ ἀνάγκη] Cod. Vat. οὐκ ἂν ἀνάγκη. Mox Marc. A. οὐδὲ pro οὐδ'·
 15. ἐν ἐτέρῳ] Cod. Ciz. omittit ἐν.
 16. καὶ ἐν ἄλλῳ] Omissa in Cod. Med. B.
 17. οὕτω] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω; in priore sequitur μία.
 18. ἀλλὰ μίαν] Codd., excepto Darm., omnes ἀλλὰ μίαν, ut legit Fic., et ego correxi.

ter opinionem est, quod in me est et te, idem esse: neque necessarium est, me sentiente alium quoque passionem eandem prorsus habere: si quidem nec in eodem corpore manus alterius passionem altera sentit, sed anima, quæ est in toto. Quod si tu meam passionem sis cogniturus, unum quiddam ex ambobus corpus oportebit esse conflatum. Sic enim conjunctæ [Ed. pr. *conjuncte*] utraque sentiet idem. Meminisse vero deest, multa interdum latere totum, eorum etiam, quæ in uno eodemque corpore fiunt, eoque magis, quo majorem corpus habet molem, quemadmodum in cetis [Ed. pr. *ceteris*] vastioribus, belisque similibus dicitur evenire: in quibus patiente

parte, nullus toti propter motionis exiguitatem inedit sensus. Quapropter non necessarium est, uno quodam patiente perspicuum [forma] mox inde sensum toti omnique contingere. At compati quidem non est absurdum neque negandum: sensualem vero formationem fieri non est necessarium. Proinde animam eandem in me quidem habere virtutem, sed in altero vitium, non est mirandum: si quidem nec est impossibile, idem aliquid in alio moveri, in alio conquiescere. Non enim sic unam esse dicimus, tanquam multitudinis omnis prorsus expertem: id sane natura sibi præstantior vindicat, sed unam simul multitudinemque dicimus, participemque esse tum naturæ

- 478 Εμένης, καὶ τῆς ἀμερίστου αὐ, ὥστε πάλιν εἶναι μίαν. Ὡσπερ δὲ ἐπ' ἐμοῦ τὸ γένομενον περὶ τὸ μέρος πάθος οὐκ ἀνάγκη κρατεῖν τοῦ ὅλου, ὃ δ' ἂν ἐπὶ τοῦ κυριωτέρου γεγένηται φέρει τι εἰς τὸ μέρος· οὕτω τὰ μὲν ἐκ τοῦ παντὸς εἰς ἕκαστον σαφέστερα μᾶλλον, ὁμοπαθούτων πολλαχοῦ τῷ ὅλῳ. Τὰ δὲ παρ' ἡμῶν, ἄδηλον εἰ συντελεῖ5
 479 Καὶ μὴν ἐκ τῶν ἐναντίων φησὶν ὁ λόγος συμπαθεῖν ἀλλήλοις
 ἡμᾶς, καὶ συναλγοῦντας ἐκ τοῦ ὀράν, καὶ διαχρισμένους, καὶ εἰς τὸ φιλεῖν ἐλκομένους κατὰ φύσιν· μὴ ποτε γὰρ τὸ φιλεῖν διὰ τοῦτο· εἰ δὲ καὶ ἐπώδαϊ, καὶ ὅλως μαγείαι συνάγουσι, καὶ συμπαθεῖς πόρρω- 10
 θεν ποιοῦσι, πάντως τοι διὰ ψυχῆς μιᾶς· καὶ λόγος δὲ ἡρέμα λεχθεῖς
 Β διέθηκε τὸ πόρρω, καὶ κατακούειν πεποίηκε τὸ διεστῶς ἀμήχανον ὅσον τόπον, ἐξ ὧν ἐστι τὴν ἐνότητα μαθεῖν ἀπάντων, τῆς ψυχῆς

2. τοῦ ὅλου] Cod. Med. A. a pr. m. τὸ ὅλον. Med. B. omittit τοῦ.
 3. περὶ τῷ] Codd. Ciz. et Vat. ἐπὶ τοῦ. Quod recepi cum seq. Genit. ib. κυριώτερον] Cod. Med. B. κυριώτερου. ib. γεγένηται] Codd. Vat. Marc. A. B. Med. A. B. γένηται. ib. φέρει τι] Cod. Vat. φέριτι.
 4. ἐκ τοῦ] Cod. Ciz. omittit ἐκ. Mox

Marc. A. οὔτως. ib. σαφέστερα] Codd. Med. A. σαφίστιρον; supra lin. α.
 5. πολλαχοῦ] Cod. Med. B. πολλαχῆ. 7. τοῦ ἐναντίου] Codd. Ciz. Marc. A. Med. A. (apr. m.) Vat. Med. B. τῶν ἐναντίων. Unde correxi. ib. συμπαθεῖν] Codd. Med. A. (a pr.

m.) B. Vat. καὶ συμπαθεῖν, et sic etiam Marc. A.
 10. καὶ ἐπώδαϊ] Cod. Med. B. omittit καί.
 11. ψυχῆς μιᾶς] Cod. Med. B. μιᾶς ψυχῆς.
 12. διεστῶς] Marc. A. διεστῶς. In seqq. marg. Ed. ὅσον τόπων.

hujus, quæ circa corpora fit partibilis, tum illius, quæ individua permanet: unde rursus unam esse animam consequatur. Quemadmodum vero passio, quæ in me parti contigit, non necessario totum occupat, sed quæ accidit principali, diffunditur quodammodo et ad partem: sic, quæ ab universo ad unumquemque deveniunt, manifestiora contingunt, quippe cum singula toti compatiantur. Quæ vero nobis accidunt, utrum ad totum mox pertineant, est nobis occultum.

III. Ludit adhuc Plotinus noster.

Verum sicut matuus hominum amor unionem significat animarum, sic et perpetua diraque inter se odia diversitatem. Non enim minus dissidet homo ab homine, et animal quodvis ab animali, quam ignis ab aqua, neque minus ergo distinguitur. Magicus vero raptus magna ex parte confictus est, et, quas habeat causas, in superioribus declaravimus. Alibi diximus formalem rei cujusdam rationem esse in essentia plures multiplicabilem excepta causa prima: igitur sicut ratio formalis corporis, qualitatis, naturæ in plura corpora, naturas, qualitates distincta est, sic et animæ intellectusque in animas intellectusque plures. Tum vero si anima excellentior formaliorque est, quam qualitas, certe providentia divina constitutum est, esse multos animarum gradus, sicut et

qualitatum formaliter inter se distinctos, non sicut hic calor ab illo subjecti causa, sed sicut calor a frigore, siccitas ab humore: quod et Plotinus in fine capituli jam innuit, ubi ait, intellectus esse multos, atque sensus ipsos judicantes simul esse cum intellectibus, id est cum intellectualibus animis. Significat vero disputationem hanc annuere, unam esse in cunctis corporibus animam, non rationalem quidem, sed vegetalem sensus cujusdam confusi participem: verumtamen rationalem quamlibet animam posse corpus suum vita irrationali formare, si non sit ab anima mundi formatum. (Disputat de his et sequentibus Tiedemann in libro Germanico De causis Philosophiæ contemplativæ III. p. 361. sqq. cf. etiam Tennemannum in Hist. Philosophiæ VI. p. 125. sqq.)

Proinde ratio dictat, nos ex opposito mutuis invicem passionibus affici, ipsoque aspectu misericordia tangi, atque diffundi, rapique naturaliter ad amandum: et profecto consideratione dignum est, num inter nos hic amor mutuus (propterea) oriatur. Jam vero si carmina quædam veneficiaque plures in unum rapiunt, passionemque communem habitantibus etiam procul incutiunt, id totum omnino per animam unam confici posse videtur: atqui et sermo submissa voce prolatus longe remotum afficit, cogitque ex-

μιάς ούσης· πῶς οὖν εἰ ψυχὴ μία, ἢ μὲν λογικὴ, ἢ δὲ ἄλογος, καί⁴⁷⁹
 τις καὶ φυτικὴ; ἢ ὅτι τὸ μὲν ἀμέριστον αὐτῆς κατὰ τὸ λογικὸν τακ-
 τέον, οὐ μεριζόμενον ἐν τοῖς σώμασι, τὸ δὲ μεριζόμενον περὶ τὰ σώ-
 ματα, ἐν μὲν ὄν καὶ αὐτὸ περὶ δὲ τὰ σώματα μεριζόμενον, παρεχό-
 5 μενον τὴν αἴσθησιν πανταχοῦ, ἄλλην δύναμιν αὐτῆς θετέον, τό, τε C
 πλαστικὸν αὐτῆς, καὶ ποιητικὸν σωμάτων, δύναμιν ἄλλην; οὐχ ὅτι
 δὲ πλείους αἱ δυνάμεις, οὐ μία. Καὶ γὰρ ἐν τῷ σπέρματι πλείους
 αἱ δυνάμεις, καὶ ἐν, καὶ ἐξ ἐνὸς τούτου πολλὰ ἔν. Διὰ τί οὖν οὐ παν-
 ταχοῦ πᾶσαι; καὶ γὰρ ἐπὶ τῆς μιᾶς ψυχῆς πανταχοῦ λεγομένης
 10 εἶναι ἢ αἴσθησις οὐκ ἐν πᾶσι τοῖς μέρεσιν ὁμοία, ὅ, τε λόγος, οὐκ
 ἐν ὄλω, τό, τε φυτικὸν, καὶ ἐν οἷς μὴ αἴσθησις, καὶ ὅμως εἰς ἐν ἀνα- D
 τρέχει, ἀποστάντα τοῦ σώματος· τὸ δὲ θρεπτικὸν εἰ ἐκ τοῦ ὄλου
 ἔχει, καὶ ἐκείνης, διὰ τί οὖν οὐ καὶ παρὰ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς τὸ
 θρεπτικόν; ὅτι τὸ τρεφόμενον μέρος τοῦ ὄλου, ὃ καὶ παθητικῶς
 15 αἰσθητικόν· ἢ δὲ αἴσθησις, ἢ κρίνουσα μετὰ νοῦ ἐκάστου, ἢ οὐδὲν
 ἔδει πλάττειν τὸ ὑπὸ τοῦ ὄλου τὴν πλάσιν ἔχον. Ἐπεὶ καὶ ἐποίη-
 σεν αὐτὴν, εἰ μὴ ἐν τῷ ὄλω τούτῳ ἔδει αὐτὴν εἶναι.

Ταῦτα μὲν οὖν εἴρηται, ὡς μὴ θαυμάζειν τὴν εἰς ἐν ἀναγωγὴν. A

1. πᾶς εἰ] Cod. Ciz. πᾶς οὖν ἢ. Med. A. B. Marc. A. Vat. πᾶς οὖν εἰ. Unde recepi ὄν.

3. πρὸ σώματα] Codd. Ciz. et Vat. interponunt πᾶ. Quod recepinus.

4. μὴ ὄν] Cod. Med. B. μονον.

7. οὐ μία—δυνάμεις] Desunt haec in Cod. Marc. A.

10. μέρισιν] Cod. Vat. μέρισι. Mox Marc. A. φυσικὸν pro φυτικόν, et ὄλω pro ὄλω.

12. ἀποστάντος] Codd. Ciz. Marc. A. Med. A. (ex corr. ab al. m.) B. Vat. ἀποστάντα. Unde correxi.

ib. τοῦ ὄλου] Cod. Med. A. a pr. m. τοῦ λόγου; supra lin. ὄλου.

13. οὖν οὐ] Cod. Ciz. omittit οὐ. Marc. A. omittit sequens καί.

15. κρίνουσα] Codd. Ciz. Marc. A. Darm. Vat. κρίνουσα. Quod recepi.

16. πλάττειν] Cod. Ciz. πλάττειν. ib. κῆς] Cod. Vat. καί.

18. ἀναγωγὴν] Cod. Vat. ἀγωγὴν.

audire, quod intervallo etiam longissimo distat, ex quibus licet cunctorum intelligere unionem, velut per unam animam conspirantium: sed quoniam pacto si una est anima, alia quidem rationalis est, irrationalis alia, et alia vegetalis? Forte quoniam quod in anima impartibile est, virtuti rationali est tribuendum in corporibus minime distributæ: quod autem est circa corpora distributum ipsum quoque unum existens, sed divisum per corpora, et sensum exercens ubique, ponendum est aliam esse animæ partem: denique partem aliam per id, quod corpora effingit et facit: neque vero anima minus una est, ex eo, quod plures ibi sint vires. Nam et in semine vires sunt plures, et semen unum, atque ex hoc uno multa sunt unum: sed eurnam non ubique sunt omnes? Atqui et in anima, quæ in quolibet una esse dicitur, sensus non in omnibus partibus est persimilis, et ratio non est in toto, et vege-

talis virtus inest, quibus sensus ipse non adest, et simul in unum corpore sejuncta recurrunt. Si autem vim nutriendi a toto habet, atque ab illa, cur non igitur ab anima quoque nostra nutriendi vim habet? Quoniam, quod nutritur, pars est universi, quod passiva quadam conditione sensuale censetur: sensus vero ipse judicialis est cum quolibet intellectu, cui non opus fuit formare, quodque ab universo formatur. Nam et formavisset utique, nisi oportuisset in toto hoc formante connumerari.

IV. Opinionem, dicentem cunctis inesse animam numero unam, jam respuit: tangit vero dicentem, esse unam specie distinctam numero, atque singulas esse derivatas ex una divisa.

Hanc quoque refutat: nam anima est substantia incorporea, individua, in se consistens. Non potest igitur una communis anima in plures derivari, sicut rel

479, Ἀλλὰ γὰρ ζητεῖ ὁ λόγος, πῶς μία ; ἄρα γὰρ ὡς ἀπὸ μιᾶς, ἢ μία αἰ
 πᾶσαι ; καὶ εἰ ἀπὸ μιᾶς μερίζομένης ταύτης, ἢ μενούσης μὲν ὅλης,
 ποιούσης δὲ παρ' αὐτῆς οὐδὲν ἦττον πολλὰς, καὶ πῶς ἂν μένουσα
 οὐσία, πολλὰς ποιῶι ἐξ αὐτῆς ; λέγωμεν οὖν θεὸν συλλήπτορα ἡμῖν
 γενέσθαι παρακαλέσαντες, ὡς δεῖ μὲν εἶναι μίαν πρότερον, εἴπερ 5
 Βπολλαὶ, καὶ ἐκ ταύτης τὰς πολλὰς εἶναι. Εἰ μὲν οὖν σῶμα εἶη,
 ἀνάγκη μερίζομένου τούτου τὰς πολλὰς γίγνεσθαι, ἄλλην πάντη οὐ-
 σίαν, τὴν δὲ ἄλλην γιγνομένην, καὶ ὁμοιομεροῦς οὔσης, ὁμοειδεῖς
 πάσας γενέσθαι, εἶδος ἐν ταύτῳ φερούσας ὅλον, τοῖς δὲ ὄγκοις ἐτέ-
 480 ρας. Καὶ εἰ μὲν κατὰ τοὺς ὄγκους εἶχον τοὺς ὑποκειμένους, τὸ ψυ- 10
 χαὶ εἶναι, ἄλλας ἀλλήλων εἶναι, εἰ δὲ κατὰ τὸ εἶδος, μίαν τῷ εἶδει
 ψυχὰς εἶναι. Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐν πολλοῖς σῶ-
 μασι ψυχὴν ὑπάρχειν, καὶ πρὸ ταύτης τῆς μιᾶς τῆς ἐν πολλοῖς,
 ἄλλην αὖ εἶναι μὴ ἐν πολλοῖς, ἀφ' ἧς ἢ ἐν πολλοῖς μία, ὥσπερ εἴ-
 δωλον οὔσα πολλαχῶ φερόμενον τῆς ἐν ἐνὶ μιᾶς· οἶον εἰ ἐκ δακτυ- 15
 Βλίου ἐνὸς πολλοὶ κηροὶ τὸν αὐτὸν τύπον ἀπομαζάμενοι φέροισιν, ἐκεί-
 νως μὲν οὖν ἀνηλίσκετο ἂν εἰς πολλὰ σημεῖα. Ὡς δὲ τὸ δεῦτερον,
 ἀσώματον μὲν ἢ ψυχὴ ἐγίγνετο, καὶ πάθημα μὲν ὄν, θαυμαστὸν οὐ-
 δὲν εἶχε, μίαν ποιότητα γενομένην ἐξ ἐνός τινος ἐν πολλοῖς εἶναι.

1. ἢ μία—ἀπὸ μιᾶς] Desunt hæc in Cod. Ciz.

2. ταύτης] Cod. Med. A. αὐτῆς; supra lin. ut Ed.

4. ποιῶ] Cod. Ciz. ποιῆ. Vat. ποιεί.

ib. λέγωμεν] Codd. Marc. A. Ciz. Med. A. B. λέγωμεν. ut legit Fic. Quare recepi. Marc. B. λέγω μὲν οὖν.

ib. οὖν] Codd. fere omnes, sed Med. A.

ex corr., post οὖν addunt θεὸν, quam postea vocem omittunt ante παρακαλέσαντες Codd. iidem, sed Med. A. item ex corr. Solus Marc. B. ut Ed. Ego illos secutus sum.

7. τὰς πολλὰς] Cod. Vat. omittit τὰς.

9. ὅλον] Cod. Darm. τῶ ὅλω. Med. A. ὅλον, sed in marg. ὅλω.

11. εἰ δὲ—εἶναι] Absunt hæc a Cod. Ciz.

15. οἶον] Codd. Marc. A. B. Med. A. B. Vat. οἶον εἶ. Quod recepi.

16. ἀπομαζάμενοι] Cod. Vat. ἀπομαζά-
 μένοι.

17. ἂν εἶς] Cod. Ciz. omittit ἂν. Marc. A. habet ἂν εἶ.

18. ἐγίγνετο] Cod. Med. A. et Vat., uterque a pr. m., ἐγίνετο.

*continuum in partes, vel albedo in plures albedines
 divisione continui, vel sicut ex uno sigillo plures in
 multis ceris fiunt impressiones.*

Hæc igitur ideo dicta sunt, ne quis miretur ipsam ad unum reductionem. Sed enim disputandi ratio exigit, quonam modo sit una, numquid omnes sint una tanquam procedentes ab una, an ipsæ omnes penitus una? Quod si tanquam ab una, numquid illa divisa, vel tota quidem permanente, sed nihilo minus multas ex se faciente: tum vero quo modo essentia manens ex se ipsa multas efficiat. Dicamus igitur divino in primis auxilio invocato, oportere profecto unam prius existere: si quidem multæ sint animæ, atque ex hæc una procedere multas. Si ergo hæc una sit corpus, necessarium est, hæc divisa, fieri multas, et aliam omnino essentiam sic aliamque fieri, ac si similibus sit partibus constituta:

conformes quoque fieri cunctas, speciem unam eandemque [ipso toto] totam ferentes, molibus vero diversas. Quod si secundum subjectas moles hoc ipsum habeant, ut sint animæ, alias inter se esse: si autem secundum formam id potius habeant, unam specie animas esse. Hoc autem est unam eandemque inesse multis corporibus animam, et ante unam hanc insitam multis, rursus aliam esse in multis non existentem: a qua, quæ in multis est una, dependet, tanquam simulachrum passim delatum unius existentis in uno: quemadmodum si ex uno quodam sigillo multæ ceræ figura eadem imprimerentur. illo igitur modo in multa signa dispensaretur. Si autem secundo modo res se habet, incorporeum quidem aliquid anima est: ac si passio quædam sit, nihil nisi uni erit, qualitatem unam ex una quadam factam multis inesse. Ac si secundum utrum-

Καὶ εἰ κατὰ τὸ συναμφοτέρων δὲ ἢ ψυχῇ, θαυμαστὸν οὐδέν· νῦν δὲ ⁴⁸⁰
 ἀσώματόν τε αὐτὸ τιθέμεθα καὶ οὐσίαν.

Πῶς οὖν οὐσία μία ἐν πολλαῖς; ἢ γὰρ ἡ μία ἐν πᾶσιν ὅλη, ἢ ἀπὸ Ἀ
 ὅλης καὶ μιᾶς αἰ πολλαὶ, ἐκείνης μενούσης. Ἐκείνη μὲν οὖν μία, αἰ
 5 δὲ πολλαὶ εἰς ταύτην ὡς μίαν, δοῦσαν ἑαυτὴν εἰς πλήθος, καὶ οὐ
 δοῦσαν. Ἰκανὴ γὰρ πᾶσι παρασχέειν ἑαυτὴν, καὶ μένειν μία. Δύ-
 ναται γὰρ εἰς πάντα ἅμα, καὶ ἐκάστου οὐκ ἀποτέτμηται πάντῃ· τὸ
 αὐτὸ οὖν ἐν πολλοῖς· μὴ δὴ τις ἀπιστεῖτω· καὶ γὰρ ἡ ἐπιστήμη ὅλη, Β
 καὶ τὰ μέρη αὐτῆς, ὡς μένειν τὴν ὅλην, καὶ ἀπ' αὐτῆς τὰ μέρη, καὶ
 10 τὸ σπέρμα ὅλον, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὰ μέρη, ἐν οἷς πέφυκε μερίζεσθαι,
 καὶ ἕκαστον ὅλον, καὶ μένει ὅλον, οὐκ ἠλαττωμένον τὸ ὅλον, ἢ δ' ὕλη
 ἐμέρισε, καὶ πάντα ἐν. Ἄλλ' ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, εἶποι τις ἂν, τὸ
 μέρος οὐχ ὅλον· ἢ κακέῃ ἐνεργείᾳ μὲν μέρος τὸ προχειρισθὲν, οὐ
 χρεία, καὶ τοῦτο προτέτακται. Ἐπεταί μὲν τοι καὶ τὰ ἄλλα, δυνά- C

1. συναμφοτέροι] Cod. Vat. συμφορώτι-
 ρον. Marc. A. καὶ ἢ pro καὶ ἢ.

2. οὐσίαν] Cod. Vat. οὐμίαν; sed pos-
 terior vox duobus punctis notata est.

3. οὐν οὐσία] Cod. Vat. οὐσίαν, sine οὐν.
 In eod. pro ὅλη scriptum videtur ὕλη.

4. ἐκείνης] Cod. Vat. ἐκείνη.

ib. οὐ μία] Codd., excepto Darm., omnes
 οὐν μία. Quod recepi. Mox Marc. A.

καὶ ἰδοῦσαι, pro καὶ οὐ δοῦσαν.

6. μίνην μία] Cod. Vat. μίνην μίαν.

7. ἰκάστου] Codd. Ciz. et Vat. ἰκάστη.

8. μηδ' ἥδη] Co d. Med. B. Ciz. Marc.

A. Vat. μὴ δέ. Et sic correxi.

9. μίνην] Cod. Ciz. μίν ἴναί.

13. μὴ μέρος] Cod. Ciz. καὶ μέρος.

ib. οὐ χρεία] Codd. Ciz. Darm. Marc.

A. B. Vat. οὐ χρεία. Et ita legisse vide-
 tur Fic. Quare recepinus.

que simul junctum anima judicetur, nihil id mi-
 rum fuerit: nunc vero animam tum incorpoream
 esse, tum etiam essentiam arbitramur.

V. *Animæ quamvis per essentias inter se distinctæ sint, omnes tamen quodammodo una sunt anima tribus videlicet modis.*

Primo quia omnibus præest una animarum generalis idea, et tota singulis inest. Secundo quia quælibet anima est forma penitus omniformis, ideo quælibet anima cæteras complectitur animas. Differt tamen hæc ab illa, quoniam sub differenti actu proprietateque hæc et illa sunt omniformes, sicut conveniunt et differunt propositiones inter se geometricæ. Tertio quia omnes in eodem puncto esse possunt, sicut lumina imaginesque colorum absque confusione. Non esse unicam in singulis animam aut mentem, satis in Theologia probavimus. Hæc ergo tibi sit summa. Cave suspiceris, suspicari Plotinum, non distingui inter se essentias animarum: id enim omnibus ejus libris, et hujus etiam fini, adversaretur: quin etiam disputationem propriam fecit in hac enneade contra eos, qui animam esse unicam opinantur. Sed menta, Plotinum ubique conari omnia, quantum fieri potest, ad unum quiddam redigere, servata interim proprietate naturæ. Ad unum quiddam dico, id est ad communionem affectionis actionisque et passionis: ut concors in universo harmonia servetur, et traductio virtutis et actionis mutuo facileque per singula fiat: quod quidem fieri non posset, nisi singulæ animæ

quamvis servata essentia distinctione contineantur et regantur ab una, ferme sicut virtutes omnes membrorum a virtute cordis, et a cervice nervi. Adducit igitur multa ad unionem ejusmodi signa, quæ ut tanquam validissima confirmet: concedere videtur etiam tanti rigoris videri posse, ut valeant adduci non solum ad talem unionem, sed ad majorem etiam suspicandam: quasi dicat: si posset quispiam per hæc signa suspicari unionem essentia, quod tamen ego non probo, multo magis nos possumus per eadem signa unionem inter animas affectionis et actionis consensionisque et compassionis asserere.

Quoniam igitur modo una in multis essentia? aut enim una in omnibus tota, aut a tota unaque sunt multæ, illa manente. Illa igitur una est: multæ vero ad hanc referuntur ut unam, dantem se multitudini, rursusque non dantem. Sufficit enim omnibus exhibere se ipsam, et nihilo minus una perseverare. Potest enim in omnia simul, et ab unoquoque non omnino se jungitur: idem ergo servatur in multis. Neque in hoc diffidere quisquam debet: nam scientia quoque tota est et partes ejus, adeo ut tota permaneant, et partes ab ipsa. Item semen est totum et partes ab eo, in quas naturaliter dividi potest, et unaquæque totum, manetque totum nihilo alicubi diminutum. Materia vero divisionis præbet occasionem: attamen omnia unum. Sed in scientia quidem, dicat

480 μει λανθάνοντα. καὶ ἔστι πάντα ἐν τῷ μέρει, καὶ ἴσως ταύτη ἢ ὅλη
λέγεται, τὸ δὲ μέρος, ἐκεῖ μὲν οἶον ἐνεργεία ἅμα πάντα. Ἐτοιμον
οὖν ἕκαστον, ὃ προχειρίσασθαι θέλεις· ἐν δὲ τῷ μέρει τὸ ἔτοιμον,
481 ἐνδυναμοῦνται δὲ, οἶον πλησιάσαν τῷ ὅλῳ. Ἐρημον δὲ τῶν ἄλλων
^Αθεωρημάτων οὐ δεῖ νομίζειν. εἰ δὲ μὴ, ἔσται οὐκέτι τεχνικόν, οὐδὲ
ἐπιστημονικόν, ἀλλ' ὡσπερ ἂν καὶ εἰ παῖς λέγοι. Εἰ οὖν ἐπιστημο-
νικόν, ἔχει δυνάμει καὶ τὰ πάντα. Ἐπιστήσας γοῦν ὁ ἐπιστήμων
ἐπάγει τὰ ἄλλα οἶον ἀκολουθία. Καὶ ὁ γεωμέτρης δὲ ἐν τῇ ἀναλύ-
^Βσει δηλοῖ, ὥστε τὸ ἐν ἔχει τὰ πρὸ αὐτοῦ πάντα, δι' ὧν ἢ ἀνάλυσις.
καὶ τὰ ἐφεξῆς δὲ, ἃ ἐξ αὐτοῦ γεννᾶται. Ἄλλὰ ταῦτα διὰ τὴν ἡμε-
10 τέραν ἀσθένειαν ἀπιστεῖται, καὶ διὰ τὸ σῶμα ἐπισκοτεῖται· ἐκεῖ δὲ
φανὰ πάντα, καὶ ἕκαστον.

2. οἶον] Abest a Cod. Ciz.

3. ἕκαστον—μέρι τὸ] Hæc bis scripta
sunt in Cod. Vat.

ib. ἔτοιμον] Cod. Vat. ἕκαστον.

4. πλησιάσαν] Cod. Med. B. πλησιάσαι.

6. λέγοι] Cod. Ciz. λέγη.

8. ἰτάγει] Cod. Vat. ἰτ' ἄγει.

9. πρὸ αὐτοῦ] Marc. A. πρὸ αὐτοῦ.

11. καὶ διὰ] Cod. Ciz. omittit διὰ.

12. ἕκαστον] Hic libro in Cod. Ciz.

liber primus Enneadis insequentis additur
et loco libri secundi Enneados ejusdem ad
verbum errore librarii repetitus est. Müll-
lerus in Progr. p. 10.

aliquis, partem non esse totum: sed hic quoque actu quidem pars est, quod præ cæteris est expromptum, quatenus usus exigit, idque aliis est præpositum. Sequuntur tamen et reliqua, potentia quadam ibi latentia, suntque in parte omnia, et forte hæc conditione ipsa tota dicitur: pars autem ibi quidem tanquam actu, sed simul omnia. Est igitur præsto paratum quicquid agredi expedireque velis. In ipsa vero parte inest, quod dicimus præparatum, sed esse in potentia judicatur, quatenus toti coheret. Nec existimandum est, notionem hanc, quam dicimus scientiæ partem, esse aliarum vacuam notionum: alioquin non erit notio quædam artificiosa, nec

scientiæ propria; sed perinde ac si puer aliquis forte loquatur. Si ergo scientiæ accommodata est, omnes potentia possidet. Sciens itaque vir cum propensior ad hæc incumbit, uno quodam inprimis posito, deinceps per consequentiam quandam reliqua quoque producit. Hinc et Geometra in ipsa resolutione declarat, unumquodque præcedentia in se cuncta complecti, per quæ agitur resolutio, complecti etiam consequentia, quæ inde quodam ordine deducuntur. Verum hæc ob debilitatem nostram non creduntur, et mole corporis obscurantur: illic autem clara omnia sunt, ac etiam unumquodque perspicuum.

LIBRORUM QUINTÆ ENNEADIS PLOTINI PHILOSOPHI SERIES,

MARSILIO FICINO INTERPRETE.

I. <i>Liber primus, De tribus principalibus substantiis.</i>	<i>sit, quod est post primum: atque de uno.</i>	<i>et quid sit primo intelligens, et quid secundo.</i>
II. <i>Secundus, De generatione et ordine eorum, quæ sunt post primum.</i>	V. <i>Quintus, Quod formæ intelligibiles et intelligibilia non sunt extra intellectum: atque de ipso bono.</i>	VII. <i>Septimus, Utrum singularium sint ideæ.</i>
III. <i>Tertius, De cognoscentibus substantiis, et de eo, quod superius est.</i>	VI. <i>Sextus, Quod, quod est superius ente, non intelligit,</i>	VIII. <i>Octavus, De intelligibili pulchritudine.</i>
IV. <i>Quartus, Quomodo a primo</i>		IX. <i>Nonus, De intellectu et ideis et ente.</i>

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Ε.

ΛΟΓΟΣ Α.

P L O T I N I

ENNEAD. QUINTÆ,

LIBER I.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ἈΡΧΙΚΩΝ ὙΠΟΣΤΑΣΕΩΝ.

De tribus principalibus substantiis, habentibus principii rationem.

ΤΙ ΠΟΤΕ ἄρά ἐστι τὸ πεποιηκὸς τὰς ψυχὰς πατρὸς θεοῦ ἐπιλα- 481
10 θέσθαι, καὶ μοίρας ἐκείθεν οὔσας, καὶ ὅλως ἐκείνου, ἀγνοῆσαι καὶ^Α
ἑαυτὰς καὶ ἐκείνου; ἀρχὴ μὲν οὖν αὐταῖς τοῦ κακοῦ, ἡ τόλμα, καὶ ἡ^Β
γένεσις, καὶ ἡ πρώτη ἐτερότης, καὶ τὸ βουλευθῆναι δὲ, ἑαυτῶν εἶναι. 482
Τῷ δὲ αὐτεξουσίῳ ἐπειδήπερ ἐφάνησαν ἡσθεῖσαι, πολλῶ τῷ κινεῖ-^Δ
σθαι παρ' αὐτῶν κεχρημέναι, τὴν ἐναντίαν δραμοῦσαι, καὶ πλείστην

1. ΠΛΩΤΙΝΟΥ] Marc. B. τὰδ' ἐνιστίν
ἐν τῇ παρουσίᾳ πίμπροσθαι ἐνιάδι. Interposito
intervallo: περὶ τῶν τε.—λόγος α'. Marc.
A. Πλωτίνου φιλοσόφου ἐνιάδος πίμπροσθαι,
περὶ—Λζ̄.
9. ἄρα] Codd. Med. B. et Vat. ἄρα.
Marc. A. ἄρά ἐστι, ut scripsimus.
ib. πρὸς θεῶν] Codd. Ciz. Darm. Marc.

A.B. Mon. C. Vat. Vind. A. πατρὸς θεοῦ,
ut legit Fic. et sic correxi. Error, quod
nemo dubitabit, ex compendio scribendi
notissimo ortus.
11. ἑαυτὰς] Cod. Ciz. αὐτὰς.
12. καὶ τῷ] Cod. Ciz. omittit τὸ. Vat.
habet καὶ τῷ.

ib. δὲ, ἑαυτῶν] Cod. Vat. δι' ἑαυτῶν.
13. Τῷ δὲ] Codd. Ciz. Marc. B. et Vat.
τῷ δὲ. Marc. A. τῷ δὲ. Illud recepinus.
14. παρ' αὐτῶν] Cod. Mon. C. παρ' αὐ-
τῶν, et sic etiam Cod. Marc. A. Quare
recepti.
ib. κεχρημέναι] Cod. Vat. κίχρημίνας.

I. *Anima patria sub ipsa mentis divinæ forma po-
tius, quam sua vivit et agit sicut corpus nunc sub
animæ forma: sed cum primum confert se ad viven-
dum agendumque sub propria forma per discursionem
scilicet rationalem, deinceps prolabitur paulatim in
discursionem inagimalem, et actionem sensualem at-
que vegetalem, ut jam quasi sub forma corporea
vivat.*

*Hinc postremo contingit, ut se corpoream opinetur, ac
de sua divinitate diffidens divina nec quærat unquam,
nec veneretur.*

QUIDNAM in causa est, ut animæ, quæ
divinæ sortis sunt, Deique omnino, tamen Dei
patris obliviscantur, ignorantes et se ipsas, et
illum? Principium igitur mali est animis auda-
cia, generatio, prima diversitas, et quia volunt
sui juris esse. Postquam igitur libertate hac
sive licentia delectari cœperunt, fretæ plurimum
suo quodam ex se ipsis movendi munere, et iter
contrarium ineuntes, factæque jam remotissimæ,
jam se ipsas illine exortas esse prorsus ignorant:

482 ἀπόστασιν πεποιημένοι, ἠγνόησαν καὶ ἑαυτὰς ἐκείθεν εἶναι· (ὥσπερ παῖδες εὐθύς ἀποσπασθέντες ἀπὸ πατέρων, καὶ πολὺν χρόνον πόρρω τραφέντες, ἀγνοοῦσι καὶ ἑαυτοὺς καὶ πατέρας) οὗτ' οὖν ἔτι ἐκείνον, οὕτε ἑαυτὰς ὀρώσαι, ἀτιμάσασαι ἑαυτὰς ἀγνοία τοῦ γένους, τιμήσασαι τ' ἄλλα, καὶ πάντα μᾶλλον ἢ ἑαυτὰς θαυμάσασαι, καὶ πρὸς αὐτὰς ἐκπλαγεῖσαι, καὶ ἀγασθεῖσαι, καὶ ἐξηρητημένοι τούτων, ἀπέρρηξαν ὡς οἶόν τε ἑαυτὰς, ὧν ἀπεστράφησαν ἀτιμάσασαι· ὥστε συμβαίνει τῆς παντελοῦς ἀγνοίας ἐκείνου ἢ τῶνδε τιμῇ καὶ ἢ ἑαυτῶν ἀτιμία εἶναι αἰτία. Ἄμα γὰρ διώκεται ἄλλο, καὶ θαυμάζεται, καὶ τὸ θαυμάζον καὶ διώκον ὁμολογεῖ χεῖρον εἶναι· χεῖρον δὲ αὐτό τι θέμενον 10 γιγνομένων καὶ ἀπολλυμένων, ἀτιμώτατόν τε καὶ θνητότατον πάντων ὧν τιμῆ ὑπολαμβάνον, οὕτε θεοῦ φύσιν οὕτε δυνάμιν ἄν ποτε ἐν θυμῷ βάλοιτο. Διὸ δεῖ διττὸν γίγνεσθαι τὸν λόγον πρὸς τοὺς οὕτω διακειμένους, εἴπερ τις ἐπιστρέψοι αὐτοὺς εἰς τὰ ἐναντία καὶ τὰ 15 πρῶτα, καὶ ἀνάγοι μέχρι τοῦ ἀκροτάτου καὶ ἐνὸς, καὶ πρώτου. Τίς οὖν ἐκάτερος; ὁ μὲν δεικνὺς τὴν ἀτιμίαν τῶν νῦν ψυχῇ τιμωμένων, ὃν ἐν ἄλλοις δίίμεν ἐπιπλέον· ὁ δὲ διδάσκων καὶ ἀναμιμνήσκων τὴν

1. πεποιημένοι] Cod. Vind. A. *πειποιηκίνοι* cum Marc. A.

3. ἔτι ἐκείνον] Cod. Ciz. ὅτι ἐκείνον. Mon. C. ἔστιν ἐκείνον. Marc. A. ἔστιν ἐκείνο.

4. οὗτε ἑαυτὰς] Cod. Vat. οὗτ'. Vind. A. *ἑαυτοῦς*.

5. θαυμάσασαι] Cod. Ciz. *θαυμάσαι*.

6. ἀπέρρηξαν] Cod. Vat. *ἀπερρηξας*.

7. ἀτιμάσασαι] Cod. Vat. *ἀτιμάσασσαι*.

8. συμβαίνει] Cod. Med. A. *σημαίνει*.

8. ἀγνοίας] Cod. Vat. *ἀνοίας*.

ib. ἑαυτῶν] Codd. Marc. A. Mon. C. Vind. A. *αὐτῶν*.

9. αἰτία] Codd. Ciz. et Vat. *ἐναντία*.

ib. θαυμάζον] Codd. Ciz. et Vat. *θαυμαζόμενον*.

10. δεῖ αὐτό] Cod. Vat. δ' αὐτό.

11. ἀτιμώτατόν τε] Cod. Ciz. *ἀτιμότερα*

τόν τε.

ib. θνητότατον] Cod. Ciz. *πένηκότατον*.

12. ὑπολαμβάνον] Codd. Ciz. *ὑπολαμβάνον*.

13. βάλοιτο] Codd. Ciz. et Mon. C.

βάλλοιτο, et sic etiam Marc. A.

ib. Διὸ δεῖ] Cod. Med. B. *διὸ δεῖ*.

ib. γίγνεσθαι] Codd. Darm. Med. A. (uterque a pr. in.) Vind. A. Marc. A. et Mon. C. *γινέσθαι*. Marc. B. in marg. *ση-*

μείσαι τοὺς πρότους τῆς ἀναγωγῆς τῆς ψυχῆς.

14. ἐπιστρέψοι] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. *ἐπιστρέψει*. Sed Mon. C. supra lin. habet *οι* plane ut Marc. A.

15. ἀνάγοι] Cod. Vat. *ἄν ποτε*.

16. τὴν αἰτίαν] Codd. Ciz. Mon. C.

Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A. *ἀτιμίαν*.

Quod recepi.

17. ὧν ἐν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon.

C. Vat. *ὧν ἐν*. Et sic correxi.

ib. δίίμεν] Codd. Med. A. Vind. A. Marc. A. Mon. C. *δίίμεν*. Marc. A. pergit ἐπὶ πλὴν. Mox Marc. A. *ἐκείνον* pro *ἐκείνου*, tum πρὸς ἔργου.

velut pueri statim nati a parentibus segregati, proculque diutius educati, et se et parentes ignorant. Cum igitur neque patrem neque seipsas videant, sui que generis ignorantia se parvi faciant, honorantes alia, et quicquid occurrit magis, quam se, admirantes, atque stupidæ hinc et admirabundæ pendentes, nimirum se jam longissime projecerunt, disjunxeruntque a patre atque se ipsi, dum scilicet ea, a quibus nimium aversæ sunt, parvi facerent. Quamobrem extrema divinitatis inscitia ex inferiorum honore sui que ipsius contemptu animæ videtur accidere. Simul enim prosequitur admiraturque aliud, et interim confitetur se admirantem et prosequentem hoc ipso deteriore esse. Cum igitur deteriore se ipsam rebus nascentibus occidentibusque exis-

timet, ideoque abjectissimum quiddam maximeque caducum omnium, quæ honorat, esse se putet, merito neque Dei naturam, neque potentiam animo concipit. Quapropter geminum ad eos, qui sic affecti sunt, sermonem habere debemus, si modo conversuri eos simus ad opposita quædam atque prima, et usque ad summum unumque et primum demique reducturi. Quisnam igitur est uterque? Alter profecto, qui demonstrat, [quam ob causam anima nunc inferiora hæc honoret,] ignominiam harum rerum, quæ ab animo honorantur, quam rem alibi longe perecurrimus: alter vero, qui docet atque commemorat, quam generosa stirpe sit animus procreatus, et quanta præditus dignitate. Qui certe sermo prior est, quam ille, atque declaratus declarabit et illum,

ψυχὴν, οἷον τοῦ γένους καὶ τῆς ἀξίας· ὃς πρότερός ἐστιν ἐκείνου, καὶ⁴⁸²
 σαφηνισθεὶς κἀκείνου δηλώσει, περὶ οὗ νῦν λεκτέον. Ἐγγύς γὰρ
 οὗτος τοῦ ζητουμένου, καὶ πρὸ ἔργου πρὸς ἐκείνον· τὸ γὰρ ζητοῦν
 ἐστι ψυχὴ, καὶ τί ὃν ζητεῖ, γνωστέον αὐτῇ, ἵνα αὐτὴν πρότερον
 5 μάθῃ, εἰ δύναμιν ἔχει τοῦ τὰ τοιαῦτα ζητεῖν, καὶ εἰ ὄμμα τοιοῦτου Ε
 ἔχει, οἷον ἰδεῖν, καὶ εἰ προσήκει ζητεῖν. Εἰ μὲν γὰρ ἀλλότρια, τί
 δεῖ; εἰ δὲ συγγενῆ, καὶ προσήκει καὶ δύναται εὐρεῖν.

Ἐνθυμείσθω τοίνυν πρῶτον ἐκεῖνο πᾶσα ψυχὴ, ὡς αὐτὴ μὲν ζῶα Α
 ἐποίησε πάντα, ἐμπνεύσασα αὐτοῖς ζῶην, ἅτε γῆ τρέφει, ἅ τε θά-
 10 λασσα, ἅ τε ἐν ἀέρι, ἅτε ἐν οὐρανῷ ἄστρα θεία, αὐτὴ δὲ, ἥλιον·
 αὐτὴ δὲ τὸν μέγαν τοῦτον οὐρανὸν, αὐτὴ δὲ ἐκόσμησεν, αὐτὴ δὲ ἐν
 τάξει περιάγει, φύσις οὔσα ἑτέρα ὦν κοσμεῖ, καὶ ὦν κινεῖ, καὶ ἃ ζῆν
 ποιεῖ, καὶ τούτων ἀνάγκη εἶναι τιμιωτέραν· γιγνομένων μὲν τούτων,
 καὶ φθειρομένων, ὅταν αὐτὰ ψυχὴ ἀπολείπη, ἢ χορηγῇ τὸ ζῆν, αὐτὴ⁴⁸³
 15 δὲ οὔσα ἀεὶ τῷ μὴ ἀπολείπειν ἑαυτὴν. Τίς δὲ τρόπος τῆς χορηγίας Α
 τοῦ ζῆν ἐν τε τῷ σύμπαντι ἐν τε τοῖς ἐκάστοις, ὧδε λογιζέσθω.
 Σκοπεῖσθω δὲ τὴν μεγάλην ψυχὴν ἄλλη ψυχὴ, οὐ σμικρὰ ἀξία τοῦ

3. γὰρ ζητοῦν] Cod. Ciz. ζητοῦν γάρ.

4. αὐτὴν] Cod. Med. B. Vat. αὐτήν.

5. δύν. ἔχει] Codd. Ciz. Mon. C. Med.
 A. Vind. A. Marc. A. ἔχει. Idem etiam
 lin. seq. habent Codd. duo posteriores, sed
 Mon. C. ἔχει. Ex illis correxi locum.

ib. τοιαῦτα] Codd., excepto Darm.,
 omnes τὰ τοιαῦτα. Quare addidi articu-
 lum.

6. ἰδῶν] Codd. Ciz. Marc. A. et Vind.
 A. δῶν.

7. προσήκει] Codd. Ciz. Mon. C. Marc.
 A. Med. A. Vat. προσήκει. Quod recepi.

8. ὡς αὐτῇ] Ita scripsi cum Cyrillo. Ed.
 αὐτῇ. Ex eod. in seqq. αὐτῇ οὐ ἰκισμοσιν,
 pro καὶ αὐτῇ ἰκ.

9. ἅτι ζῆ] Cod. Darm. ἅτι τῷ.

11. μέγαν] Ita Codd. Marc. A. B. Ciz.
 Mon. C. Med. B. Vat. Sed Ed. cum
 rell. μέγα. In seqq. ἃ ante ζῆν omittit
 Cyrill.

13. μὴν τούτων] μὴν addidi ex Cyrillo.

14. ἀπολείπη] Codd. Ciz. Mon. C. Med.
 B. Marc. A. Vat. ἀπολείπη.

ib. χορηγῇ] Codd. Mon. C. (a pr. m.)
 Med. B. Vat. Vind. A. χορηγῇ. Marc. A.

χορηγῇ τὸ ζῆν (sic). Cyrill. χορηγῇ τὴν
 ζωὴν αὐτῇ.

15. Τίς ἔη] Cod. Ciz. τίς δέ.

16. συμπαντι] Cod. Ciz. παντί.
 ib. δῶν] Cod. Vat. ἄδν.

de quo sane nunc est dicendum. Proxime enim hic ad naturam eius, quod quaerimus, videtur accedere, atque illi opportune praepositur. Ipsum enim, quod quaerit, est anima, cui profecto cognoscendum est, quid existens jam ipsa in se perquirat, ut discat imprimis, num ipsa vim habeat ad talia quaedam investiganda, et numquid eum habeat oculum quo perspicere valeat, et omnino num haec conveniat indagare. Si enim aliena nobis sunt, cur nam haec indagemus? Sin autem cognata, merito deest, expeditque perquirere, et potest quandoque animus invenire.

II. Quanta sit mundanae animae dignitas, ostendit ex eo, quod nisi in mundo sit ipsa, mundus nihil aliud, quam materia quaedam informis erit.

Anima rerum formus gignit, motiones omnium et actiones ipsa citat, vitam omnibus inserit et progressum, est ubique tota, nutu regit: atque ita se habet ad mundanum corpus accedens, sicut sol exoriens ad

aërem tenebrosam. Similes anima nostra vires, similemque ferme dignitatem habet, praesertim si corporis sordibus expurgata redierit in se ipsam.

Cogitare debet in primis omnis anima, animam ipsam animalia omnia effecisse inspirantem eis vitam: fecisse, inquam, viventia omnia, quae nutrit tellus, et quae mare, quae in aëre sunt, et quae in caelo stellae divinae. Anima solem, anima ingens hoc caelum exornavit, ordineque perpetuo ducit, existens profecto natura quaedam ab his diversa, quae ornat, quae movet, quibus suggerit vitam: ideoque necesse est his omnibus esse praestantiorem: quippe cum haec et oriantur, quando anima suppeditat vitam, et occidunt, quando destituit: ipsa vero sit semper, propterea, quod nunquam deserit semet ipsam. Quis autem modus sit vitae suppeditandae tum universo, tum singulis animantibus, ita potissimum cogitetur. Consideret itaque ingentem animam alia quaedam anima non parvam in considerando dignitatem

483 σκοπεῖν γενομένη, ἀπαλλαγείσα ἀπάτης, καὶ τῶν γεγοητευκότων τὰς
 ἄλλας, ἡσύχῳ τῇ καταστάσει· ἡσυχον δὲ αὐτῇ ἔστω, μὴ μόνον τὸ
 Β περιεκείμενον σῶμα, καὶ ὁ τοῦ σώματος κλύδων, ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸ
 περιέχον· ἡσυχος μὲν γῆ, ἡσυχος δὲ, θάλασσα, καὶ ἀῆρ, καὶ αὐτὸς
 οὐρανὸς ἀμείνων· νοεῖτω δὲ πάντοθεν εἰς αὐτὸν ἐστῶτα ψυχὴν ἕξω-
 5 θεν οἶον εἰσρέουσαν καὶ εἰσχυθείσαν, καὶ πάντοθεν εἰσιούσαν καὶ
 εἰσλάμπουσαν, οἶον σκοτεινὸν νέφος ἡλίου βολαὶ φωτίσασαι λάμπειν
 ποιούσι, χρυσοειδῆ ὄψιν διδοῦσαι, οὕτω τοι καὶ ψυχὴ ἐλθοῦσα εἰς
 C σῶμα οὐρανοῦ, ἔδωκε μὲν ζωὴν, ἔδωκε δὲ ἀθανασίαν, ἡγείρε δὲ κεί-
 μενον. Ὁ δὲ κινήθεις κίνησιν αἰδίου ὑπὸ ψυχῆς ἔμφρονος ἀγούσης 10
 ζῶον εὐδαιμον ἐγένετο, ἔσχε τε ἀξίαν οὐρανὸς ψυχῆς εἰσοικισθείσης,
 ὧν πρὸ ψυχῆς σῶμα νεκρὸν, γῆ καὶ ὕδωρ, μᾶλλον δὲ σκότος ὕλης καὶ
 μὴ ὄν, καὶ ὁ στυγέουσιν οἱ θεοὶ, φησί τις. Γένοιτο δ' ἂν φανερωτέρα
 αὐτῆς καὶ ἐναργεστέρα ἢ δύναμις καὶ ἢ φύσις, εἴ τις ἐνταῦθα
 D διανοηθεῖ ὅπως περιέχει καὶ ἄγει ταῖς αὐτῆς βουλήσεσι τὸν οὐρα-
 νόν. Παντὶ μὲν γὰρ τῷ μεγέθει τούτῳ ὅσος ἐστὶν ἔδωκεν ἑαυτήν, 15
 καὶ πᾶν διάστημα καὶ μέγα καὶ μικρὸν ἐψύχεται, ἄλλου μὲν ἄλλη
 κειμένου τοῦ σώματος, καὶ τοῦ μὲν ὠδὶ, τῷ δὲ ὠδὶ ὄντος, καὶ τῶν
 μὲν ἐξ ἐναντίας, τῶν δὲ ἄλλων ἀπάρτησιν ἀπ' ἀλλήλων ἐχόντων.

2. δι' αὐτῆ] Cod. Vat. δι' αὐτῆ.
 5. ἀμείνων] Codd. Mon. C. Marc. A.
 Med. B. Vat. Vind. A. ἀμείνων.
 8. ποιούσαι] Codd. Mon. C. Marc. A.
 Med. A. (ex corr.) Vat. Vind. A. διδο-
 σαι. Quod recepi. Pergit Marc. A. οὕτω
 τοῖνον καί.
 ib. οὕτω τοῖ] Codd. Ciz. Mon. C. Vat.
 οὕτω τοῖνον.
 10. κινήθεις] Cod. Vat. δυναθείς.
 ib. ἔμφρονος] Ed. ἔμφρονος. Ciz. Med. B.
 Vat. Marc. A. ἐμφρόνως. Mon. C. ἐμφρόνως.
 Darm. et Med. A. ut nos rescripsimus.

Marc. B. ἔμφρονος.
 12. μᾶλλον καὶ] Codd., præter Ciz. et
 Darm., omnes μᾶλλον δι. Quod recepi-
 mus.
 13. στυγέουσιν οἱ θεοὶ] Est locus Home-
 ricus Iliad. v. 65. ubi vid. quos laudat
 Clarkius.
 14. ἐναργεστέρα] Codd. Ciz. Mon. C.
 Med. B. Vat. ἐναργιστέρα, et sic etiam
 Marc. A. Et sic correxi. Cyrill. inverso
 ordine ἐναργ. αὐτ. ἢ δ.
 ib. εἴ τις] Cod. Ciz. εἴ τι. Vat. εἴ τι.
 Cyrillus εἴ τις ἐνυμνηθεῖ. Idem omittit

καὶ ἄγει.
 16. ὅσον] Cod. Vind. A. ὅσον. Mox
 Cyrill. διδωκεν.
 17. μέγα καὶ] Desunt in Cod. Ciz.
 Mox (Yr. ἀλλῆ μὲν ἄλλου κινουμένου,
 ib. ἐψύχεται] Codd. Marc. A. Vind.
 A. ἐψύχεται. Sed prior ex corr.
 18. τοῦ μὲν] Cod. Vat. omittit τοῦ. Mox
 Cyrill. male τῶν δι pro τῶν μὲν.
 19. δι' ἄλλων] Codd. Marc. A. Mon.
 C. Vat. δ' ἄλλων. Cyrill. δι' ἄλλων. Mox
 idem: ἀλλ' οὐχὶ οὕτως—ἑαυτῆς, omisso
 ψυχῆς.

adepta, a deceptione videlicet libera, et ab his omnibus, quæ cæteras animas fascinare consueverunt: ideoque in habitu quodam quietissimo constituta, non solum vero quiescat illi circumfusum corpus corporisq; procella, verum etiam, quicquid extrinsecus ambit, undique conquiescat. Torpeat ergo terra, et mare, æthere, et (ipsam) cælum (melius s. præstantius). Excogitet mox in torpentem ejusmodi molem undique animam extrinsecus influentem penitusque infusam, et omnia penetrantem, nec aliter illustrantem, quam solis radii obscuram caliginem illuminare soleant, nubesque sæpe aspectu aureas reddere: sic itaque anima cæleste corpus ingressa dedit vitam, dedit immortalitatem, torpens pretinus ex-

citavit. Hoc autem motu perpetuo agitata sapientis animæ ductu, beatum animal est effectum, omnemque cælum adeptum est dignitatem, cum primum inhabitavit anima, cum prius esset corpus vita vacuum, terra scilicet atque aqua: imo vero materiæ tenebrositas, atque non ens: quodque (ut inquit ille) dii odio habent. Fiet autem clarior atque perspector vis animæ atque natura, si quis in his animadvertat, quemadmodum ipsa sua voluntate cælum complectatur et ducat. Omni namque huic moli, quantumque est, tradidit semet ipsam. Unde totum hoc intervallum tum magnum, tum parvum est animatum, ubi corporis aliud atque aliud est alibi situm: et hoc quidem sic, illud vero aliter est dis-

Ἄλλ' οὐχ ἡ ψυχὴ οὕτως, οὐδὲ μέρει αὐτῆς ἐκάστῳ κατακερματι-⁴⁸³
 σθείσα μορίῳ ψυχῆς ζῆν ποιεῖ, ἀλλὰ τὰ πάντα ζῆ τῇ ὅλῃ, καὶ πάρ-
 εστι πᾶσα πανταχοῦ τῷ γεννήσαντι πατρὶ ὁμοιουμένη, καὶ κατὰ τὸ
 ἓν, καὶ κατὰ τὸ πάντη. Καὶ πολὺς ὢν ὁ οὐρανὸς, καὶ ἄλλος ἄλλη,
 5 ἓν ἐστι τῇ ταύτης δυνάμει· καὶ θεὸς ἐστι διὰ ταύτην ὁ κόσμος ὅδε.
 Ἔστι δὲ καὶ ἥλιος θεὸς, ὅτι ἔμψυχος, καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα. καὶ ἡμεῖς,
 εἶπερ τι, διὰ τοῦτο, νέκυες γὰρ κοπρίων ἐκβλητότεροι. Τῆν δὲ θεοῖς Ἔ
 αἰτίαν τοῦ θεοῖς εἶναι, ἀνάγκη πρεσβυτέραν θεὸν αὐτῶν εἶναι· ὁμοει-
 δῆς δὲ καὶ ἡ ἡμετέρα. Καὶ ὅταν ἄνευ τῶν προσελθόντων σκοπῆς
 10 λαβὼν κεκαθαρμένην, εὐρήσεις τὸ αὐτὸ τίμιον ὃ ἦν ψυχῆ, καὶ τιμιώ-
 τερον παντὸς τοῦ ὃ ἂν σωματικὸν ἦ· γῆ γὰρ πάντα. Κὰν πῦρ δὲ
 ἦ, τί ἂν εἶη τὸ καῖον αὐτοῦ; καὶ ὅσα ἐκ τούτων σύνθετα· κὰν ὕδωρ
 αὐτοῖς προσθῆς, κὰν ἀέρα· εἰ δ' ὅτι ἔμψυχον, διωκτὸν ἔσται, τίς
 παρεῖς τις ἑαυτὸν ἄλλον διώκει; τῆν δὲ ἐν ἄλλῳ ψυχὴν ἀγάμενος,
 15 σεαυτὸν ἀγασαι.

Οὕτω δὴ τιμίον καὶ θείου ὄντος χρήματος τῆς ψυχῆς, πιστεύσας⁴⁸⁴

1. μίση] Codd. Ciz. et Vat. μίση.
 ib. ἐκάστῳ] Abest a Cod. Vind. A.
 2. τὰ πάντα ζῆ] Cod. Ciz. omittit τὰ,
 idem cum Vat. omittit ζῆ, pro quo Darm.
 habet ζστῆ. Omittit τὰ etiam Cyr. et
 mox πᾶσα.
 3. πατρὶ ὁμοιουμένη] Scribitur πατρὶ in
 Codd. Darm. Marc. A. Mon. C. Med. A.

B. Vat. et ὁμοιουμένη in Codd. Ciz. Med.
 B. Marc. B. Mon. C. et Vat.; in Marc.
 A. et Darm. ὁμοιουμένη. Ed. περι ὁμοιο-
 μίνε. Nos cum Cyrillo facimus.
 7. νέκυες γὰρ κοπρίων ἐκβλητότεροι] Est
 sententia Heracliti, de qua vid. Schleier-
 macher, in Wolf. Mus. d. Alterth. Wis-
 sench. t. I. p. 473.

ib. τῆν δὲ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon.
 C. et Vat. τῆν δὲ. Quod recepi.
 8. θεοῖς] Cod. Vat. θῶν.
 9. καὶ ἡ] Hæc omittit Cod. Vat.
 ib. σκοπῆς] Codd. Ciz. et Vat. σκοπῆ.
 12. σύνθετα] Cod. Ciz. σύνθετα.
 16. ὄντος χρήματος] Cod. Vat. χρήματος
 ὄντος.

positum: et alia ex opposito sita, alia vero con-
 nexa, invicemque pendentia. At anima non ita se
 habet. Non enim in partes particulasque divisa
 vitam inserit singulatim: sed omnia se tota vivi-
 ficat, totaque ubique adest, similis effecta patri,
 tum secundum ipsum unum, tum secundum
 quandam per omnia amplitudinem. Et profecto
 cælum et si multiplex aliudque sit alibi, est tam-
 en animæ ipsius potentia unum. Jam vero
 propter ipsam hic mundus est Deus. Sol quo-
 que Deus est, quoniam animatus, stellæque simi-
 liter omnes. Nos quoque quicquid habemus egre-
 gii, ob hoc ipsum duntaxat habemus. Orbati
 namque anima sterquilinio abjectiores esse dicun-
 tur. Necessarium vero est animam ipsam, quan-
 doquidem diis, ut dii sint, causa est, antiquiorem
 iis Deum existere: conformis quoque huic est et
 nostra. Itaque si quando absque adjunctis eam
 consideraveris, puram inspiciens, invenies pro-
 fecto idem ipsum quod est anima venerandum,
 omnique corporeo admodum pretiosius. Etenim
 sine ipsa anima forte terra sint omnia. Ac si in-
 tersit et ignis, quidnam erit vehementia ejus ad-

urens? et quæcumque ex his composita fuerint:
 tametsi aquam his aëremque addideris, nondum
 tamen nactus fueris aliquid venerandum. Quod
 si ex eo, quod animetur, prosecutione dignum
 corpus evadet, cur, quæso, te ipsum, id est ani-
 mum tuum, dimittis, aliud vero quicquam prose-
 queris? Sed age animam ipsam admiratus in
 alio, admirare te ipsum.

III. *Facultas nostra rationalis tanquam mobilis et ab
 otio migrans in actum atque vicissim dependet ab in-
 tellectu nostro stabiliter semperque agente: atque
 hic tanquam proprius animæ particularisque depen-
 det ab intellectu communi in se ipso simpliciter con-
 sistente.*

*Intellectus noster se habet ad rationem, et intellectus
 communis ad nostrum, sicut lumen ad aërem, forma-
 que ad materiam. Sed ratio quidem quotidie for-
 matur ab intellectu nostro, noster autem a communi
 semper formatus est, semper illuminatus. Intellectus
 igitur communis excellentiam ex ipsa intellectus
 animalis præstantia possumus conjectare.*

Cum igitur anima sit res tam veneranda tam-

484

ἤδη τῷ τοιούτῳ θεὸν μετιέναι, μετὰ τοιαύτης αἰτίας ἀνάβαινε πρὸς ἐκείνον. Πάντως που οὐ πόρρω βαλεῖς, οὐδὲ πολλὰ τὰ μεταξύ. Λάμβανε τοῖνον τὸ τοῦ θείου τούτου θεϊότερον τὸ ψυχῆς πρὸς τὸ ἄνω γειτόνημα, μεθ' ὃ καὶ ἀφ' οὗ ἡ ψυχὴ. Καίπερ γὰρ οὕσα χρῆμα, Βοῖον ἔδειξεν ὁ λόγος, εἰκὼν τίς ἐστι νοῦ, οἷον λόγος ὁ ἐν προφορᾷ, 5 λόγου τοῦ ἐν ψυχῇ, οὕτω τοι καὶ αὐτὴ λόγος νοῦ· καὶ ἡ πᾶσα ἐνεργεια, καὶ ἦν προῖεται ζωὴν εἰς ἄλλου ὑπόστασιν, οἷον πυρὸς, τὸ μὲν ἡ συννοῦσα θερμότης, ἡ δὲ ἦν παρέχει. Δεῖ δὲ λαβεῖν ἐκεῖ, οὐκ ἐκρέουσαν, ἀλλὰ μένουσαν μὲν τὴν ἐν αὐτῷ, τὴν δὲ ἄλλην ὑφισταμένην. Οὕσα οὖν ἀπὸ νοῦ, νοερά ἐστι, καὶ ἐν λογισμοῖς ὁ νοῦς 10 C αὐτῆς· καὶ ἡ τελείωσις ἀπ' αὐτοῦ πάλιν, οἷον πατρὸς ἐκ θρέψαντος, ὃν οὐ τέλειον ὡς πρὸς αὐτὸν ἐγέννησεν. Ἦτε οὖν ὑπόστασις αὐτῆ, ἀπὸ νοῦ, ὃ τε ἐνεργεία λόγος, νοῦ αὐτῆ ὀρωμένου· ὅταν γὰρ ἐνίδῃ εἰς νοῦν, ἐνδοθεν ἔχει, καὶ οἰκεία, ἃ νοεῖ καὶ ἐνεργεῖ· καὶ ταύτας μόνας δεῖ λέγειν ἐνεργείας ψυχῆς, ὅσα νοερώς, καὶ ὅσα οἰκοθεν, τὰ 15 δὲ χεῖρω, ἄλλοθεν· καὶ πάθη ψυχῆς τῆς τοιαύτης. Νοῦς οὖν ἐπὶ D μᾶλλον θειοτέραν ποιεῖ, καὶ τῷ πατῆρ εἶναι, καὶ τῷ παρεῖναι· οὐδὲν γὰρ μεταξύ, ἢ τὸ ἐτέροις εἶναι, ὡς ἐφεξῆς μέντοι καὶ ὡς τὸ δεχόμε-

2. βαλεῖς] Cod. Med. A. a pr. m. βάλ-
λεις, supra lin. al. m. circumflexum ad-
pinxit Marc. A. βαλλεῖς.

3. τοῦ θείου] Codd. Ciz. Marc. A. Mon.
C. Med. B. Vat. Vind. A. τὸ τοῦ θείου.
Quod recepi.

ib. τῆς ψυχῆς] Codd. Darm. Marc. A.
Mon. C. Med. A. B. Vind. A. Cyrill.
omitunt τῆς: quare delevi. Laudat lo-
cum Cyrillus contra Julian. p. 276. B.
Idem in seqq. ἐν οἷσα pro γὰρ οἷσα.

4. ἀφ' οὗ] Cod. Ciz. αὐτοῦ.

5. ὃ ἐν προφορᾷ] Cod. Vat. ἐν παραφορᾷ.
Male.

6. τοῦ ἐν ψυχῇ] In Cod. Vind. A. a
pr. m. abest τοῦ. In Mon. C. Marc. A.
scribitur τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ. Pergit Cyrill.
αὐτῶ καί: idem mox ἐνεργεια ἡ προῖεται.

9. μὲν τῆν] Cod. Vat. omittit μὲν.

ib. ὑφισταμένην] Cod. Vat. ἄφισταμένην.

12. πρὸς αὐτὸν] Cod. Med. B. πρὸς αὐ-

τόν. Marc. A. πρὸ αὐτόν. Illud recepi.

ib. αὐτῆ, ἀπὸ νοῦ] Codd. Mon. C.
Marc. A. et Vat. αὐτῆ pro αὐτῆ. Unde
correxī.

13. ἐνεργεία] Cod. Ciz. ἐνεργείας. Mox
Marc. A. νοῦ αὐτοῦ.

14. ταύτας] Cod. Vat. ταῦτα.

16. τῆς τοιαύτης] Marc. A. omittit τῆς.

17. οὐδὲν γὰρ—εἶναι] Desunt hæc in Cod.
Ciz.

que divina, confisus jam tali quodam vehiculo ad Deum te accessurum, hoc ipso ad illum jam ascende. Neque enim es longius vagaturus: nam neque sunt intermedia multa. Sume itaque quod est hujus divini divinius, vicinitatem, inquam, animæ ad supernum, post quod vicinum et a quo est anima. Et si enim tanta res sit, quantum ratio demonstravit, imago tamen quedam est intellectus ipsius: quemadmodum verbum in prolatione verbi existentis in animo. Sic ergo et anima mentis est verbum, et tota est actus, atque vita, quam producit in alterius existentiam, velut altera quidem est in igne caliditas, altera quam ignis exhibet alteri. Oportet autem illie accipere non effluentem duntaxat, sed partim quidem in ipso manentem, partim etiam subsequentem. Quamobrem cum anima sit ab intellectu, intellectualis existit, intellectusque ipsius animæ in

discursione versatur: tum vero hujus perfectio rursus ab intellectu, velut a patre, atque iterum nutritore: siquidem hanc primo non omnino perfectam, si cum ipso conferatur, procreaverit. Itaque tum hæc ipsa substantia est a mente, tum actu ratio, et quasi intellectuale verbum, dum mens ipsi perspicitur: quando enim intuetur mentem, tunc, quæ intelligit agitque intus habet et propria, hasque solas appellare decet animæ actiones, quæcunque intellectuales sunt, atque domesticæ: quæ vero deteriores sunt, aliunde proveniunt, suntque talis animæ passionες. Intellectus igitur diviniorem insuper efficit animam, tum quia pater est, tum quia semper adest: non enim intervenit medium præter id, quod alterum inter se sunt, et alterum: ita tamen, ut subsequatur anima et suscipiat, intellectus autem sit tanquam species. Pulchra vero est et intellectus

νον· τὸ δὲ ὡς εἶδος· καλὴ δὲ καὶ ἡ νοῦ ὕλη, νοοειδῆς οὔσα καὶ ἀπλή. Οἶον δὲ ὁ νοῦς, καὶ ταυτῷ μὲν τούτῳ δῆλον, ὅτι κρείττων ψυχῆς, τοιαῦδε οὔσης.

Ἴδοι δ' ἂν τις καὶ ἐκ τῶνδε, κόσμον αἰσθητὸν τόνδε εἴτις θαυμάζει, ἅ 5 εἴς τε τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος καὶ τὴν τάξιν τῆς φορᾶς τῆς αἰδίου ἀποβλέπων, καὶ θεοὺς τοὺς ἐν αὐτῷ, τοὺς μὲν ὀρωμένους, τοὺς δὲ καὶ ἀφανεῖς ὄντας, καὶ δαίμονας, καὶ ζῶα, φυτὰ τε πάντα· ἐπὶ τὸ ἀρχέτυπον αὐτοῦ καὶ τὸ ἀληθινώτερον ἀναβάς, κακεῖ πάντα ιδέτω 485 νοητὰ, καὶ παρ' αὐτῷ αἰδία, ἐν οἰκείᾳ συνέσει καὶ ζωῇ, καὶ τούτων ἅ 10 τὸν ἀκήρατον νοῦν προστάτην, καὶ σοφίαν ἀμήχανον, καὶ τὸν ὡς ἀληθῶς ἐπὶ Κρόνου βίον, θεοῦ κόρου καὶ νοῦ ὄντος. Πάντα γὰρ ἐν αὐτῷ τὰ ἀθάνατα περιέχει, νοῦν πάντα, θεὸν πάντα, ψυχὴν πᾶσαν, ἐστῶτα ἀεὶ. Τί γὰρ ζητεῖ μεταβάλλειν εἰ ἔχων; ποῦ δὲ μετελθεῖν Β πάντα παρ' αὐτῷ ἔχων; ἀλλ' οὐδὲ αὔξην ζητεῖ, τελειότατος ὢν.

1. νοοειδῆς] Ed. νοοειδῆς, Codd. Vat. et Marc. B. νοοειδῆς. Ita etiam Mon. C. sed lineola superscripta. Vox hæc addenda lexicis.

2. σ' αὐτῷ] Cod. Vat. ταύτῳ. Marc. A. B. ταύτῳ, quod exhibemus.

ib. κρείττων] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. κρείττων.

3. τοιαῦδε] Codd. Darm. Marc. A. B. τοιαῦδε, ut correxi.

4. ἴδῃ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. Vind. A. ἴδοι, ut rescriptissimus.

ib. τῶνδε εἴτις] Cod. Darm. εἴ τις τῶνδε. ib. θαυμάζει] Codd. Ciz. Mon. C. Marc.

A. Med. B. Vat. Euseb. θαυμάζει. Quod recepi. In Vat. sequitur εἴτις, ut ap. Euseb. Vitiose.

6. ἀποβλέπων] Cod. Ciz. βλέπων. Et sic Euseb.

ib. τοὺς μὲν] Cod. Vat. omittit μὲν.

8. ἀληθινώτερον] Cod. Vat. ἀληθινότερον. Mox Euseb. in marg. ad v. παρ' αὐτῷ ut Plot. sed in textu παρ' αὐτῶν.

9. καὶ τούτων] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. καὶ τούτων. Med. A. τούτων, supra lin. ω ab al. m. Euseb. τούτων. Recepi τούτων.

11. τοῦ Κρόνου] Codd. Darm. (supra lin. ex corr.) Mon. C. Marc. A. Med. A. (ex corr. supra lin.) B. Vat. Vind. A. βίου κόρου. Marc. B. ut Ed. sed supra lin. κορ. Ex illis correxi.

12. ἐὼν πάντα] Absunt a Cod. Ciz.

13. ζητεῖ μεταβάλλειν] Cyrill. ζητεῖται λαβείν.

14. παρ' αὐτῷ] Codd. Marc. A. B. Med. A. B. παρ' αὐτῷ. Quod recepi. Cyr. ἰαυτῷ. Quod sequitur πάντα abest a Codd. Ciz. et Vat. Mox ex Cyr. correxi αὔξην pro αὔξειν. Idem mox πάντη ἦν, et ὁ μὲν.

ipsius materia: quippe cum sit intellectuale quiddam et simplex. Quam igitur excellens sit intellectus ex hoc quoque constat, quod excellentior est, quam anima re admodum eccellente.

IV. *Mundus cum sit ab intellectu divino, certe totus est in eo. Et quoniam ille est ens, vita, intellectus perfectissimo modo, ideo, quicquid mundanum est in eo, perfectum est, atque est ens, et vita, et intellectus.*

Partes temporis pertinentes ad mundana referuntur ad totum tempus, quod passive est in mundo: atque hoc ad tempus, quod in anima est active, et illud ad ipsam divine mentis aternitatem: in ipsa tamen mente differunt inter se quadam ratione formali intelligere atque intelligi. Item quod intelligit et quod intelligitur, substantia tamen conveniunt. Ibi rursus intelligere ipsum metaphorice est moveri, intelligi vero quasi movere atque stare. Cum igitur intellectus ille et omniformis sit, et differentiam in se aliquam, et quasi compositionem habeat, merito redigendus est ad superius aliquid simplicissimum.

Cognoscere idem præterea per hæc aliquis poterit, si quis mundum hunc sensibilem admiretur, intuitus magnitudinem ejus et pulchritudinem, motusque ordinem sempiterni: item deos in ipso partim quidem conspicuos, partim vero latentes: demones quoque et animalia, et omnes denique plantas, mox ad ipsum mundi hujus principium et exemplar mundumque veriorum prorsus ascendat, ibique intelligibilia euncta conspiciat, ac penes ipsum sempiterna in propria intelligentia atque vita horumque omnium præsidem intellectum prorsus intemeratum, et inestimabilem sapientiam, et revera vitam auream sub Saturno: nempe Saturnus ipse intellectus est prorsus immaculatus. Omnia enim in se immortalia comprehendit, intellectum omnem, deum omnem, animam omnem, et hæc omnia penitus consistentia. Quid enim permutare querat, eum bene se habeat? quoque pertransire, cum penes se euncta possideat? Sed neque exigit incrementum, cum sit perfectissimus. Quapropter et quæ-

485 Διὸ καὶ τὰ παρ' αὐτῷ πάντα τέλεια, ἵνα πάντῃ ἢ τέλειος, οὐδὲν ἔχων ὅ, τι μὴ τοιοῦτον, οὐδὲν ἔχων ἐν αὐτῷ, ὃ μὴ νοεῖ· νοεῖ δὲ οὐ ζητῶν, ἀλλ' ἔχων, καὶ τὸ μακάριον αὐτῷ, οὐκ ἐπίκτητον, ἀλλ' ἐν αἰῶνι πάντα, καὶ ὃ ὄντως αἰὼν ὃν μιμεῖται χρόνος περιθέων ψυχὴν, τὰ 5 μὲν παριεῖς, τοῖς δὲ ἐπιβάλλων. Καὶ γὰρ ἄλλα καὶ ἄλλα αὖ περὶ ψυχὴν· ποτὲ μὲν Σωκράτης, ποτὲ δὲ ἵππος, ἐν τι αἰεὶ τῶν ὄντων, ὃ δὲ νοῦς πάντα· ἔχει οὖν ἐν τῷ αὐτῷ πάντα, ἐστῶτα ἐν τῷ αὐτῷ, καὶ ἔστι μόνον, καὶ τὸ ἔστιν αἰεὶ, καὶ οὐδαμοῦ τὸ μέλλον. (ἔστι γὰρ καὶ τότε,) οὐδὲ τὸ παρεληλυθός· οὐ γάρ τι ἐκεῖ παρελήλυθεν, ἀλλ' ἐνέστηκεν αἰεὶ, ἅτε τὰ αὐτὰ ὄντα, οἷον ἀγαπῶντα ἑαυτὰ, οὕτως 10 Δέχοντα· ἕκαστον δὲ αὐτῶν νοῦς καὶ ὄν ἔστι, καὶ τὸ σύμπαν, πᾶς νοῦς, καὶ πᾶν ὄν. Ὁ μὲν νοῦς κατὰ τὸ νοεῖν ὑφίστας τὸ ὄν, τὸ δὲ ὄν, τῷ νοεῖσθαι τῷ νῷ διδόν τὸ νοεῖν καὶ τὸ εἶναι· τοῦ δὲ νοεῖν αἴτιον ἄλλο, ὃ καὶ τῷ ὄντι. Ἀμφοτέρων οὖν ἅμα αἴτιον ἄλλο· ἅμα μὲν γὰρ ἐκεῖνα, καὶ συννάρχει καὶ οὐκ ἀπολείπει ἄλληλα. Ἀλλὰ 15 δύο ὄντα, τοῦτο τὸ ἐν ὁμοῦ νοῦς, καὶ ὄν, καὶ νοοῦν, καὶ νοούμενον· ὃ Εμὲν νοῦς, κατὰ τὸ νοεῖν· τὸ δὲ ὄν, κατὰ τὸ νοούμενον· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο τὸ νοεῖν, ἑτερότητας μὴ οὔσης, καὶ ταυτότητας δέ. Γίγνεται οὖν τὰ πρῶτα νοῦς, ὄν, ἑτερότης, ταυτότης. Δεῖ δὲ καὶ κίνησιν

2. ἐν αὐτῷ] Codd. Med. A. B. Marc. et Vat.
A. ἐν αὐτῷ, ut correxi. Cyr. ἰαυτῷ. Idem omittit αὐτῷ post μακάριον.

3. ἐν αἰῶνι] Codd. Ciz. et Vat. omittunt ἐν, cum Cyr. Idem habet παντί.

6. ποτὲ γὰρ] Cod. Med. B. ποτὲ μὲν. Quod recepi.

8. καὶ οὐδαμοῦ] Abest καὶ a Codd. Ciz.

10. τὰ τοιαῦτα] Codd. omnes τὰ αὐτά.

12. Ὁ μὲν οὖν] Codd. omnes omittunt οὖν, exceptis Marc. B. Med. A., in quo vero ei voci puncta superscripta sunt. Ego delevi. Mox Marc. A. post δὲ ὄν habet τῷ νοεῖν καὶ τῷ.

14. ὃ καὶ—ἄλλο] Desunt hæc in Cod.

Ciz. Sequitur ἅμα μὲν pro ἂ μὲν in Codd., præter Darm. Marc. B. et Med. A., omnibus. Quod recepi.

16. νοῦς, καὶ] Cod. Vat. νοῦς νοῦς καὶ. ib. καὶ νοούμενον] Cod. Vat. κινούμενον. Idem omittit τὸ post κατὰ. Mox Marc. A. οὐ γὰρ ἂν γένοιτο κατὰ τὸ νοεῖν.

19. καὶ κίνησιν] Cod. Vat. omittit καί.

cunque sunt, apud ipsum perfecta sunt, ut sit omnino perfectus, non habens, quod non sit tale: neque quicquam in se habens, quod non intelligat: intelligit autem non quaerendo, sed possidendo. Neque peregrinam habet felicitatem, sed omnia habet in avo, atque vera est æternitas, quam imitatur tempus circa animam sese versans, alia quidem dimittens, alia vero attingens. Etenim alia rursusque alia sunt circa animam. Nam aliquando Socrates, aliquando equus, et unum aliquid semper eorum, quæ sunt, intellectus autem omnia. Habet igitur in eodem omnia consistentia in eodem, atque est duntaxat, semperque præsens, neque ullo modo futurum. Est enim jam tunc, quicquid esse potest, neque habet præteritum. Non enim ibi quicquam præterit, sed ibi cuncta in præsentibus consistunt: utpote quæ sunt semper eadem, tanquam quæ præ-

senti habitu sunt contenta: proinde quodlibet illorum est intellectus atque ens. Et universum omnis est intellectus, ensque omne: intellectus quidem, propterea quod intelligit, atque ita ens sibi vindicat: ens autem, propterea quod intelligitur, atque hoc ipsum, quod intelligitur, intelligere et esse exhibet intellectui. Intelligendi vero causa aliud est: quod quidem enti quoque causa est essendi: amborum igitur simul aliud causa est. Ipsa enim et simul existunt, et nunquam se mutuo deserunt. Sed cum duo sint, hoc ipsum unum simul est intellectus, et ens, et intelligens simul et intellectum. Intellectus quidem quatenus intelligit, ens autem quatenus intelligitur. Non enim esse posset actus intelligendi, nisi esset (ut ita loquar) alteritas, atque identitas. Sunt ergo prima intellectus, ens, alteritas, et identitas. Oportet autem motum quoque sta-

λαβεῖν καὶ στάσιν· καὶ κίνησιν μὲν, εἰ νοεῖ, στάσιν δὲ, ἵνα τὸ αὐτό· τὴν δὲ ἑτερότητα, ἵν' ἦ νοῦν καὶ νοούμενον· ἢ εἰν ἀφέλης τὴν ἑτερότητα, ἐν γενόμενον σιωπήσεται. Δεῖ δὲ καὶ τοῖς νοηθεῖσιν ἑτέροις πρὸς ἄλληλα εἶναι· ταῦτόν δὲ, ἐπεὶ ἐν ἑαυτῷ, καὶ κοινὸν 5 δέ τι ἐν πᾶσι, καὶ ἡ διαφορὰ, ἑτερότης. Ταῦτα δὲ πλείω γενόμενα F ἀριθμὸν καὶ τὸ ποσὸν ποιεῖ· καὶ τὸ ποιὸν δὲ, ἡ ἐκάστου τούτων ιδιότης, ἐξ ὧν ὡς ἀρχῶν τᾶλλα.

Πολὺς οὖν οὗτος ὁ θεὸς ἐπὶ τῇ ψυχῇ τῆδε ὑπάρχει, ἐν τούτοις 486 εἶναι συναφθείση, εἰ μὴ ἀποστατεῖν ἐθέλοι. Πελάσασα οὖν αὐτῷ, A 10 καὶ οἶον ἐν γενομένη, ζητεῖ· τίς οὖν ὁ τοῦτον γεννήσας; ὁ ἀπλοῦς, καὶ ὁ πρὸ τοιούτου πλήθους, ὁ αἴτιος τοῦ καὶ εἶναι, καὶ πολλὸν εἶναι τοῦτον, ὁ τὸν ἀριθμὸν ποιῶν. Ὁ γὰρ ἀριθμὸς οὐ πρῶτος· καὶ γὰρ πρὸ δυάδος τὸ ἐν, δεύτερον δὲ δυάς· καὶ παρὰ τοῦ ἐνὸς γεγενημένη B ἐκεῖνο ὀριστὴν ἔχει, αὕτη δὲ ἀόριστον παρ' αὐτῆς. Ὅταν δὲ ὀρισθῆ, 15 ἀριθμὸς ἦδη· ἀριθμὸς δὲ ὡς οὐσία· ἀριθμὸς δὲ καὶ ἡ ψυχῆ. Οὐ γὰρ

4. ἰσι ib.] Codd. Vat. Marc. A. ἰσι ἴν. Quod recepi.

11. πρὸ τοιούτου] Euseb. πρὸ τῶν τοιούτου, omisso πλήθους. Idem omittit καὶ ante ἵνα. Ante δυάδος addit τῆς.

13. γιγνημένῃ] Ita Codd., excepto Vind. A., omnes. Ed. γινημένη. Vind. A. γινε- μιν.

14. ἔχει.] Cod. Ciz. ἵνα.

ib. παρ' αὐτῆς] Codd. Mon. C. Marc.

A. παρ' αὐτῆς, ut correxi. In eadem sententia αὐτῆ pro αὐτῆ δι ἀόριστον legendum videtur cum Ficino.

15. Οὐ γὰρ—μυρίων] Cod. Ciz. hæc habet post ὑστισα.

tumque adungere: Et motum quidem, si intelligit, statum vero, ut idem: sed alteritatem, ut sit intelligens atque intellectum: alioquin, si diversitatem hanc abstuleris, unum jam prorsus evadens silebit omnino. Oportet autem, quæ intelligunt et quæ intelliguntur, inter se sic esse diversa, esse quoque idem, quatenus [in eodem,] unum sibi met ipsi et commune unum aliquod omnibus. Atqui differentia ipsa alteritas est. Hæc autem, dum plura fiunt, numerum quantitatemque faciunt, ac denique tale aliquid uniuscujusque horum proprietas efficit, ex quibus velut principiis cætera quoque proficiscuntur.

V. Pythagorici fingunt in quadam quasi processione ipsius unius oriri binarium, in quodam binarii termino ternarium suboriri, similiterque deinceps: Platonici similiter de prima essentia judicant.

Hæc enim cum perfectissime sit, ideoque similiter vivat vitali quodam quasi motu progreditur intus. Cam vero progressio sit opposita regressioni vel termino, nimirum aliunde, et id quidem desuper habet ut regrediatur, vel terminetur: sicut cælum, ut movetur, habet ab anima; ut in orbem, habet ab intellectu, vel anima jam intellectuali. Terminatur autem vitalis ille actus in intellectum, et hunc clarissimum omniformemque, vigore scilicet interim accepto

divinitus, sicut et oculus nativo quodam nixu aspicit, sed virtute luminis fit actu videns atque formatus. Denique cum in ipso intellectu primo se ipsum intelligente ratio quidem formalis ipsius intelligentis sit quasi procedentis atque formabilis, ratio autem intellectui sit quasi terminantis atque formantis: ideoque inter se opponantur, merito ibi est numerus aliquis, non accidentaliter ille quidem, sed prorsus essentialis. Est et illic numerus idearum ratione formali inter se differentium, si modo per eas intelliguntur et fiunt formæ rerum re ipsa invicem discrepantium. ideo intellectus adeo multiplex a principio dependet penitus simplicissimo. (Obloquitur in his Plotino Tiedemannus in libro *Geist der Speculativen Philosophie*, III. p. 388. sqq.)

Hic itaque Deus plurimus in anima hac existit rebus ejusmodi copulata, nisi forte hinc velit abire. Propinquans ergo ipsi et quasi unum effecta ita perquirat: Quisnam igitur ille est, qui hunc genuit? qui simplex et ante ejusmodi multitudinem: qui auctor huic est, ut et sit, sitque multiplex: qui procreat numerum. Numerus enim non est primus. Nam ante dicitatem est ipsum unum: secundum vero dicitas, quæ ab uno facta, ipsum habet definitorem: ipsa vero suapte natura est quiddam indefinitum. Quando

486

ὄγκοι τὰ πρῶτα, οὐδὲ μεγέθη· τὰ γὰρ παχέα ταῦτα, ὕστερα· ἂ ὄντα ἢ αἴσθησις οἶεται· οὐδὲ ἐν σπέρμασι δὲ τὸ ὑγρὸν τὸ τίμιον, ἀλλὰ τὸ μὴ ὀρώμενον, τοῦτο δὲ ἀριθμὸς καὶ λόγος. Ὁ οὖν ἐκεῖ λεγόμενος ἀριθμὸς καὶ ἡ δυὰς, λόγοι καὶ νοῦς· ἀλλὰ ἀόριστος μὲν ἡ δυὰς, τῷ οἷον ὑποκειμένῳ λαμβανομένη· ὁ δὲ ἀριθμὸς ὁ ἐξ αὐτῆς καὶ τοῦ ἐνὸς, εἶδος ἕκαστος, οἷον μορφωθέντος τοῖς γενομένοις εἶδεσιν ἐν αὐτῷ. Μορφοῦται δὲ ἄλλον μὲν τρόπον παρὰ τοῦ ἐνὸς, ἄλλον δὲ παρ' αὐτοῦ, οἷον ὄψις ἢ κατ' ἐνέργειαν. Ἔστι γὰρ ἡ νόησις ὄρασις ὀρώσα ἄμφω τὸ ἐν.

A Πῶς οὖν ὄρα, καὶ τίνα, καὶ πῶς ὅλως ὑπέστη καὶ ἐξ ἐκείνου γέγο- 10
νευ, ἵνα καὶ ὄρα; νῦν μὲν γὰρ τὴν ἀνάγκην τοῦ εἶναι ταῦτα ἢ ψυχὴ ἔχει. Ἐπιποθεῖ δὲ τὸ θρυλλούμενον δὴ τοῦτο καὶ παρὰ τοῖς πάλαι σοφοῖς, πῶς ἐξ ἐνὸς τοιούτου ὄντος, οἷον λέγομεν τὸ ἐν εἶναι, ὑπό-
στασιν ἔσχεν ὀτιοῦν, εἴτε πλήθος, εἴτε δυὰς, εἴτε ἀριθμὸς, ἀλλ' οὐκ
B ἔμεινεν ἐκεῖνο ἐφ' ἑαυτοῦ, τοσοῦτον δὲ πλήθος ἐξερρύη, ὃ ὄραται μὲν 15

4. ἡ δυὰς] Codd. Ciz. et Vat. omittunt

παρ' αὐτοῦ, et sic rescripsi.

B. θρυλλούμενον.

5. ὁ ἐξ] Cod. Ciz. omittit ὁ.

10. καὶ τίνα] Codd. Ciz. et Vat. addunt

14. ἀλλ' οὐκ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt οὐκ.

8. παρ' αὐτοῦ] Cod. Mon. C. Marc. A.

ἔστι γὰρ ἡ νόησις.

12. θρυλλούμενον] Codd. Mon. C. et Med.

vero definita est, jam est numerus: numerus autem ut essentia: nam et anima quoque numerus est. Non enim moles sunt prima naturæ, neque magnitudines ullæ. Crassa enim hæc posteriora sunt, quæ sensus existimat entia. Jam vero nec in seminibus hoc ipsum humidum est, quod dignum æstimatione censetur, sed quod sensibus non apparet: id autem numerus est atque ratio. Qui ergo numerus illie dicitur atque etiam duitas, intellectus est et rationes quædam: sed indefinita quidem duitas est, quatenus subjecto consideratur: numerus autem, qui ex ipsa est atque uno, jam est species unusquisque, quasi sic intellectus ipsius essentia per species in eo factas formata jam fuerit. Formatur autem alio quidem modo ab ipso uno, alio autem a se ipso, velut visio, quæ est jam actu videns. Est enim intelligentia visio videns, et ambo unum.

VI. *Deus summus absque ullo voluntatis vel natura motu divinum generat intellectum tanquam verbum suum, sola alteritate quadam a patre differens: Intellectus similiter immobilis verbum suum generat ipsam scilicet mundi animam.*

Si primum principium esset ullo modo mutabile, omnino nutarent omnia. Item si fingatur per motum quasi medium generare mentis substantiam, motum tandem generabit sine motu accidens tam imperfec-

*tum, ut sit accidentium omnium imperfectissimum, cum partes in se suas simul possidere nunquam possit. Itaque ratio dictat, sine ejusmodi accidente perfectissimam illam a Deo substantiam generari, cum agentia partim natura, partim voluntate faciant, et in primo agente omnis agendi facultas contineatur, et quæ in sequentibus sunt divisa, in primo sint unita: nimirum Deus voluntate res facit pariter atque natura: idemque in eo natura est atque voluntas. Ab illo igitur nec per voluntatem nec per naturam mutato emicat intellectus quasi lumen, et cum primum emicat naturali quodam instinctu vergens ad patrem, idearum splendore repletur. Evadit igitur intellectus hinc absolute formatus: similiter ad intellectum divinum anima mundi se habet. Notabis, orationem tunc efficacissimam fore, quando animus, ad intellectum suum omnino se revocans, solum se offert soti Deo, ad solum videlicet illum amore flagrans. (Excerpsit hæc et sequentia atque in certo pronuntiatorum numero inclusit Tennemann. in *Hist. Philos.* VI. p. 89. sqq. p. 106.)*

Quomodo igitur videt? quidve videt? Et quomodo prorsus extitit et processit ab illo, ut et videat? Nunc enim necessitatem ipsam, per quam hæc fiant, animus tenet. Affectat autem iterum intelligere, quod etiam inter antiquos sapientes est divulgatum, quonam pacto ex uno existente tali, quale dicimus unum ipsum existere, haberit unumquodque substantiam, sive multitudo,

ἐν τοῖς οὖσιν, ἀνάγειν δὲ αὐτὸ πρὸς ἐκεῖνο ἀξιούμεν; ᾧδε οὖν λέγε-⁴⁸⁷
 σθω θεὸν αὐτὸν ἐπικαλεσαμένοις, οὐ λόγῳ γεγωνότι, ἀλλὰ τῇ ψυχῇ
 ἐκτείνασιν ἑαυτοὺς εἰς εὐχὴν πρὸς ἐκεῖνον, εὐχεσθαι τὸν τρόπον τοῦ-
 του δυναμένους, μόνους πρὸς μόνον. Δεῖ τοίνυν θεατὴν ἐκείνου ἐν
 5 τῷ εἶσω οἷον νεῶ ἐφ' ἑαυτοῦ ὄντος, μένοντος ἡσύχου ἐπέκεινα ἀπάν-
 των, τὰ οἷον πρὸς τὰ ἔξω ἤδη ἀγάλματα ἐστῶτα, μᾶλλον δὲ ἄγαλμα^B
 τὸ πρῶτον ἐκφανὲν θεᾶσθαι πεφηνὸς τοῦτου τὸν τρόπον. Παντὶ
 τῷ κινουμένῳ δεῖ τι εἶναι, πρὸς ὃ κινεῖται· μὴ ὄντος δὲ ἐκείνω μηδε-
 νός, μὴ τιθώμεθα αὐτὸ κινεῖσθαι· ἀλλ' εἴτι μετ' αὐτὸ γίγνεται, ἐπι-
 10 στραφέντος ἀεὶ ἐκείνου πρὸς αὐτὸ, ἀναγκαῖόν ἐστι γεγυμέναι. Ἐκ-
 ποδῶν δὲ ἡμῖν ἔστω γένεσις ἢ ἐν χρόνῳ, τὸν λόγον περὶ τῶν ἀεὶ ὄν-
 των ποιουμένοις· τῷ δὲ λόγῳ τὴν γένεσιν προσάπτουτας αὐτοῖς,^C
 αἰτίας καὶ τάξεως αὐτοῖς ἀποδώσει. Τὸ οὖν γιγνόμενον ἐκείθεν οὐ
 κινηθέντος φατέον γίγνεσθαι· εἰ γὰρ κινηθέντος αὐτοῦ τι γίγνοιτο,
 15 τρίτου ἀπ' ἐκείνου τὸ γιγνόμενον μετὰ τὴν κίνησιν ἂν γίγνοιτο, καὶ
 οὐ δεύτερον. Δεῖ οὖν ἀκινήτου ὄντος, εἴτι δεύτερον μετ' αὐτὸ, οὐ
 προσνεύσαντος οὐδὲ βουληθέντος, οὐδὲ ὅλως κινηθέντος ὑποστῆναι
 αὐτό. Πῶς οὖν καὶ τί δεῖ νοῆσαι περὶ ἐκεῖνο μένον; περίλαμψιν^D

1. ᾧδε οὖν] Codd. Ciz. et Vat. inter-
 ponunt μίν.
 2. γεγωνότι] Cod. Mon. C. λς γωνῶ (sic).
 Vind. A. λς Γωνῶ καὶ (sic). Marc. A. οὐ
 λόγῳ λέγων νῶ.
 3. εἰς εὐχὴν] Cod. Ciz. εἰς ψυχὴν. Vat.
 εἰς τὴν εὐχὴν.
 ib. τὸν πρῶτον τοῦτου] Codd. Ciz. et Med.

B. δι τούτου τὸν τρόπον. Mon. C. Marc. A.
 et Vat. τούτου τὸν τρόπον.
 4. μόνους] Abest a Cod. Vat.
 5. εἶσω] Codd. Med. B. Vat. ἴσω.
 7. ἐκφανῖν] Codd. Ciz. Med. A. B. Vat.
 Marc. B. ἐκφανῖν. Darni. ἐκφανῖν. Illud
 recepi.
 ib. Πάντα σῶ] Codd. omnes παντὶ σῶ.

Unde correxi.

9. μὴ τιθώμεθα] Cod. Vind. A. μηδὲ τι-
 θώμεθα.
 10. ἀναγκαῖόν] Cod. Ciz. καὶ ἀναγκαῖον.
 Mox Marc. A. ἡμῶν pro ἡμῖν.
 13. ἀποδώσει] Cod. Vat. ἀποδίσει.
 14. αὐτοῦ τι] Codd. Ciz. et Vat. omit-
 tunt τι.

sive duitas, sive numerus: neque illud in se ipso
 quieverit, sed tanta illinc effluerit multitudo,
 quanta conspicietur quidem in ordine rerum, re-
 ducendam vero censemus ad illud. Sic itaque
 dicendum nobis est, Deum ipsum invocantibus,
 non oratione quidem ad aures pertinente, sed
 animo se ipsum ad Deum voti gratia impensis-
 sime revocante: quippe cum hac tantum condi-
 tione vovere precarique possimus, si soli acceda-
 mus ad solum. Oportet igitur Dei contempla-
 torem in ipso penetrari, velut templo quodam,
 intra se ipsum, inquam, tranquille quiescere su-
 per omnia prorsus extantem, ibique velut statuas
 extra universum constitutas, imo vero statuatam
 primo effulgentem, hoc modo, quo naturaliter
 inspicitur potest, inspicere. Circa omne, quod mo-
 vetur, oportet aliquid esse ad quod moveatur:
 nam, si (illi) nihil ejusmodi fuerit, moveri unquam
 affirmabimus: sed siquid post efficiens ipsum fiat,

id omne ipso semper ad se converso effici neces-
 sarium est. Procul esto nunc a nobis generatio
 temporalis, verba de sempiternis in praesentia fa-
 cientibus: et si quando inter loquendum genera-
 tionem eis attribuiamus, ratione causae ordinisque
 cujusdam generationem in medium adducen-
 tibus. Quod igitur inde gignitur, dicendum est
 superiore non agitato gigni: alioquin si moto illo
 aliquid generetur, certe id, quod gignitur, non
 secundum, sed tertium erit ab illo post motum.
 Quam ob rem necessarium est, cum illud sit pro-
 sus immobile, si quid secundum post ipsum nas-
 citur, id profecto illo neque annuente, neque vo-
 luntate decernente, neque ullo pacto commoto
 subsistere. Quoniam igitur pacto quidve nobis
 est circa illud stabile cogitandum? Lumen undi-
 que circumfusum ex ipso dependens, ex ipso, in-
 quam, penitus quiescente, ceu fulgorem circa so-
 lem, quasi circumcurrentem, ex ipso semper ma-

487 ἐξ αὐτοῦ μὲν, ἐξ αὐτοῦ δὲ μένοντος, οἶον ἡλίου τὸ περὶ αὐτὸ λαμ-
 πρὸν, ὡσπερ περιθέον, ἐξ αὐτοῦ αἰεὶ γεννώμενον μένοντος. Καὶ
 πάντα τὰ ὄντα ἕως μένει, ἐκ τῆς αὐτῶν οὐσίας ἀναγκαίαν τὴν περι-
 αὐτὰ πρὸς τὸ ἔξω αὐτῶν ἐκ τῆς παρούσης δυνάμεως δίδωσιν αὐτῶν
 Εἰξηρητημένην ὑπόστασιν, εἰκόνα οὖσαν οἶον ἀρχετύπων ὧν ἐξέφυ· 5
 πῦρ μὲν τὴν παρ' αὐτοῦ θερμότητα, καὶ χιῶν οὐκ εἶσω μόνον τὸ
 ψυχρὸν κατέχει· μάλιστα δὲ ὅσα εὐόδη μαρτυρεῖ τούτο. Ἔως γάρ
 ἔστι, πρόεισί τι ἐξ αὐτῶν, περὶ αὐτὰ, ὧν ἀπολαύει ὑποστάντων ὁ
 πλησίον· καὶ πάντα δὲ ὅσα ἤδη τέλεια γεννᾶ, τὸ δὲ αἰεὶ τέλειον, αἰεὶ
 καὶ αἰδιδιον γεννᾶ, καὶ ἔλαττον δὲ ἑαυτοῦ γεννᾶ. Τί οὖν χρῆ περὶ 10
 τοῦ τελειοτάτου λέγειν; μηδὲν ἀπ' αὐτοῦ· ἢ τὰ μέγιστα μετ' αὐτόν·
 μέγιστον δὲ μετ' αὐτὸν νοῦς, καὶ δεύτερον· καὶ γὰρ ὄρα ὁ νοῦς ἐκεῖ-
 νον, καὶ δεῖται αὐτοῦ μόνου, ἐκείνος δὲ τούτου οὐδέν· καὶ τὸ γεννώ-
 μενον ἀπὸ κρείττους νοῦ, νοῦν εἶναι, καὶ κρείττων ἀπάντων ὁ νοῦς,
 ὅτι τὰλλα μετ' αὐτόν· οἶον καὶ ἡ ψυχὴ, λόγος νοῦ· καὶ ἐνέργειά τις, 15
 ὡσπερ αὐτὸς ἐκείνου. Ἀλλὰ ψυχῆς μὲν ἀμυδρὸς ὁ λόγος· ὡς γὰρ
 Γεῖδωλον νοῦ, ταύτη καὶ εἰς νοῦν βλέπειν δεῖ· νοῦς δὲ ὡσαύτως πρὸς
 488 ἐκείνου, ἵνα ἡ νοῦς· ὄρα δὲ αὐτὸν οὐ χωρισθεὶς, ἀλλ' ὅτι μετ' αὐτόν·

1. δὲ μένοντος] Cod. Vat. δὲ μὲν ὄντος. Mox Enseb. περὶ αὐτόν λαμπρὸν φῶς περιθέον. Quod recipi vult Viger. ad Eusebium. Recte.

2. περιθέον] Codd. Med. A.B. Vat. περιθέον, ut legit Fic. Ed. περιθέον.

ib. αἰεὶ γεννώμενον] Ita Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. Vind. A. In Ed. est αἰεὶ γεννόμενον, in Darm. γεννωμένου αἰεὶ. Enseb. ἕξ αὐτοῦ τὸ αἰεὶ γενν. μένοντος δὲ. Quod placet Vigerō ad Eusebium.

3. τῆς αὐτῶν] Cod. Vat. τῆς αὐτῆς. Enseb. τῆς αὐτοῦ. Correxī αὐτῶν.

ib. ἀναγκαίαν] Cod. Vat. ἀναγκαῖαν.

6. τὴν παρ' αὐτοῦ] Enseb. τὴν παρ' αὐτῶν.

7. μαρτυρεῖ τούτο] Enseb. μαρτυρεῖ τούτο.

9. πλησίον] Codd. Darm. Marc. A.B.

Mon. C. Vat. πλησίον. Ed. πλησίον. Enseb. ὅστις πλησίον. Mox id. τὸ δὲ αἰεὶ. Viger. ad Enseb. volebat οὐ pro ὧν, et ὑποστάντος, cum præcesseret πρόεισί τι. Idem in præcedd. præfert δὴ.

10. καὶ ἔλαττον] Cod. Ciz. τὸ ἔλαττον.

Mox Cyrill. τελειοτάτου.

11. μέγιστα μετ' αὐτόν] Enseb. μ. μετ' αὐτό.

Theodoretus etiam bis μετ' αὐτό.

Improbat Viger. ad Enseb. quia sequitur ἐκείνου, ἐκείνος. Alioquin, αἰεὶ, τὸ τέλειον,

quod antecessit, αὐτὸ et ἐκείνο postulare.

12. καὶ γὰρ] Cod. Vat. omittit γὰρ.

14. ἀπὸ κρείττους] Codd. Ciz. et Vat.

ὑπὸ pro ἀπὸ.

ib. εἶναι] Cod. Vat. ἔχει. Subaudi, αἰεὶ

Viger. ad Enseb., χρῆ λέγειν, ἀπὸ κοινοῦ,

quod Plotino frequentissimum est.

ib. κρείττων] Cod. Ciz. κρείττον.

ib. ὁ νοῦς] Abest ὁ a Codd. Darm. Mon.

C. Med. A.B. Vat. Vind. Marcc. Eus.

Cyrill. qui item omittit articulum ante

ψυχῆ. Idem non habet γὰρ post ὡς.

15. λόγος νοῦ] Cod. Vat. λόγος νοῦς.

nente progenitum. Jam vero res omnes, quatenus naturaliter perseverant, ex ipsa sui essentia presentique virtute necessariam circa se foras naturam producant ab ipsis dependentem, quæ quidem imago sit velut exemplaris, scilicet virtutis illius, unde manavit. Ignis quidem ex se foras emittit calorem, nix quoque frigus non intrinsecus tantum cohibet, sed et aliis exhibet: præcipue vero id res odoratæ testantur. Quamdiu enim sunt, nonnihil ab eis circum effunditur: ejus inde sit particeps, quod est propinquum. Atqui quæcunque perfecta jam sunt, aliquid generant. Quod autem semper est perfectum, semper gignit et sempiternum, minus autem genitum genitore. Quidnam igitur de perfectissimo est

dicendum? Numquid nihil prodit ab eo, an potius ab eo prodeunt, quæ omnium maxima sunt post ipsum? Maximum vero post ipsum est intellectus, atque secundum. Inspicit enim intellectus illud, soloque illo indiget: illud vero primum hoc minime indiget. Oportet profecto, quod fit ab eo, quod est mente melius, esse mentem: melius vero omnium, quæ fiunt, est intellectus, quoniam alia sunt post ipsum. Jam vero et anima mentis est verbum et actus quidam, sicut mens est Dei verbum. Verum obscurum est animæ verbum. Quatenus enim est imago mentis, hoc ipso ei aspicendum est in mentem: eadem ratione Deum suspicit mens imago Dei, ut ita sit intellectus: videt vero Deum minime inde

καὶ μεταξὺ οὐδέν, ὡς οὐδὲ ψυχῆς καὶ νοῦ. Ποθεῖ δὲ πᾶν τὸ γεννη-
σαν τὸ γεννηθὲν, καὶ τοῦτο ἀγαπᾷ, καὶ μάλιστα ὅταν ὦσι μόνοι τὸ
γεννησαν καὶ τὸ γεγεννημένον. Ὅταν δὲ καὶ τὸ ἄριστον ἢ τὸ γεν-
νησαν, ἐξ ἀνάγκης συνέστιν αὐτῶ, ὡς τῇ ἐτερότητι μόνου κεχωρί-
5 σθαι.

Εἰκόνα δὲ ἐκείνου λέγομεν εἶναι τὸν νοῦν. Δεῖ γὰρ σαφέστερον ἅ
λέγειν. Πρῶτον μὲν, ὅτι δεῖ πως εἶναι ἐκεῖνο τὸ γεννώμενον, καὶ
ἀποσώζειν πολλὰ αὐτοῦ, καὶ εἶναι ὁμοιότητα πρὸς αὐτὸ, ὥσπερ καὶ
τὸ φῶς τοῦ ἡλίου· ἀλλ' οὐ νοῦς ἐκεῖνο. Πῶς οὖν νοῦν γεννᾷ; ἢ
10 ὅτι τῇ ἐπιστροφῇ πρὸς αὐτὸ εἴρα· ἢ δὲ ὄρασις αὕτη, νοῦς. Τὸ γὰρ
καταλαμβάνον ἄλλο, ἢ αἴσθησις ἢ νοῦς· αἴσθησιν γραμμὴν καὶ τὰ Β
ἄλλα· ἀλλ' ὁ κύκλος τοιοῦτος, οἷος μερίζεσθαι, τοῦτο δὲ οὐχ οὕτως·

1. γεννησαν] Pergit Euseb. καὶ τὸ γε-
γεννημένον καὶ τ. α. Addidi τὸ γεννηθὲν ex
uno Theodoretī Codicē. In seqq. post ἢ
τὸ γεννησαν Theodoretus addit τὸ γεγεννη-
μένον.

2. ἀγαπᾷ] Cod. Darm. ἀγαπᾶν (sic).
Quod sequitur ὅταν omittit Cod. Vind. A.
ib. ὅταν ὦσι] Cyrill. ὅταν ἰν ὦσι. quod
veror ut Platonici istis aut Plotinici in
mentem venerit. Nec quenquam movet
istuc μόνοι cum τὸ γεννησαν καὶ τὸ γεγεννη-
μένον. Græcorum hic idiotismus est, qui
rei significatē potius, quam vocum ipsa-

rum rationem saepe habent, ut, cum μι-
ρακία ἰσχυρίαι dicuntur a Synesio, et al.
id genus. Viger. ad Euseb.

3. γεγεννημένον] Cod. Vat. γεγεννημένον.
Male. Cyrill. mox ἄριστον. Judice Vi-
gero ad Euseb.

4. ὡς τῇ] Euseb. ὡσι. Ego, ait Vi-
ger. ad Euseb., illud prætulērīm, quod est
etiam in reliquis. Porro Cyrillus ista bre-
viter et eruditē sic explicat: τὸ διὰ μίση
κείσθαι μὴδὲν, κεχωρίσθαι δὲ μόνῃ τῇ ἰστέ-
τητι· καὶ οὕτω σου πάχα τῇ κατὰ τὴν φύσιν
ἄλλ' ὅτι τὸ γεννησαν πρὸς τὸ γεννώμενον, μίση

ποι· ἔχει διαφορὰν τὴν τοῦ ὅτι τὸ μὴ γενί-
νκει, τὸ δὲ γενίνηται.

6. Εἰκόνα] Cod. Vind. A. εἰκότως. Mox
Euseb. ἰσὶν λέγουσιν, et ita Theodoret.

ib. ἐκείνου] Cod. Vat. ἐκείνου.

ib. Διὸ τῶς] Ita Cod. Ciz. Reliqui
cum Ed. διὸ πᾶσι.

7. γεννώμενον] Codd. Ciz. Mon. C. Marc.

A. Med. B. Vat. γενόμενον.

9. νοῦν γεννᾷ] Cod. Ciz. omittit νοῦν.

12. ἀλλ' ὁ κύκλος] Codd. Darm. et Med.
A. (hic in marg.) ὡς κύκλος ἀλλ' ὁ κύκλος.

separata: sed quoniam est post ipsum, nihilque
est medium, quemadmodum nihil medium est
inter animam atque mentem. Omne vero geni-
tum appetit genitorem, in cujus consecutione sit
contentum, præcipue autem quando soli sunt ge-
nitor atque genitus. At ubi, quod genuit, est
omnium optimum, necessario genitum ipsi cohae-
ret usque adeo, ut alteritate (ut ita dixerim)
quadam solum videatur inde secretum.

VII. Quemadmodum intellectualis anima dependet ab
intellectu puro, qui non est anima: ita et hic intel-
lectus emanat ab ipso bono, quod non est intellectus,
sed supereminet intellectum.

Intellectus hic primo quidem a patre manat, tanquam
essentia vivens, mox vero naturaliter illuc aspiciens
intellectus evadit. Intellectus enim est ipsa substan-
tialis visio ex aspectu sive affectu naturali resultans:
hujus quidem pater est ipsum simpliciter unum.
Hic autem unum essenziale sive ritale, ubi videtur
esse binarius, sed aspectu addito jam ternarius. In
ternario est par et impar omnisque numerus. Simi-
liter hic per aspectum sive affectum naturalem jam
ternarius, simul numerus omnis efficitur. Aspiciendo
enim sive naturaliter asciscendo corroboratur a patre:
confirmatus viventem essentiam suam jam compre-
hendit, in qua fecunda viget virtus essentialium om-

nium genitrix. Sic igitur in se ipso in formas om-
nium se derivat, dum suam hanc intelligendo in se
explicat potestatem. Effectus est igitur omniformis,
et omnia fomēto patris: qui, cum nulla rerum
forma definiatur, merito vel nihil agit, quod dictu
nefas, aut pariter omnia, dum ex se uno super omnia
existente unum generat omniforme. Hic Cælo ge-
nitus, Saturnus est appellatus, conceptus suos ipse
deglutiens a Rhea, id est natura et materia segre-
gatos. Hujus filius Jupiter mundi anima filios, id
est formas generat in natura, atque per hanc ad ma-
teriam postremo producit.

Imaginem vero illius esse dicimus intellectum.
Oportet enim apertius explicare. Primo quidem
oportere id genitum esse, servareque multa in se
genitoris, similitudinemque talem ferre ad ip-
sum habere, qualem lumen habet ad solem: ge-
nitorem vero illum non esse mentem. Quomodo
igitur gignit mentem? Quia videlicet genitum
conversione quadam ad genitorem inspicit: hæc
autem ipsa visio est intellectus. Quod enim per-
cipit aliud vel sensus est, vel intellectus. Com-
parari vero solet sensus quidem lineæ, quod vero
reliquum est in cognoscendo circulo. Verum
ejusmodi circulus est quasi partibilis, ipsum vero
non ita se habet. Forte vero hic quoque est

488

ἢ καὶ ἐνταῦθα ἐν μὲν, ἀλλὰ τὸ ἐν δύναμις πάντων. Ὡν οὖν ἔστι δύναμις, ταῦτα ἀπὸ τῆς δυνάμεως οἷον σχιζομένη ἢ νόησις καθορᾶ· ἢ οὐκ ἂν ἦν νοῦς· ἐπεὶ καὶ παρ' αὐτοῦ ἔχει ἤδη οἷον συναίσθησιν τῆς δυνάμεως, ὅτι δύναται, οὐσίαν. Αὐτὸς γ' οὖν δι' αὐτὸν καὶ ὀρίζεται τὸ εἶναι αὐτῷ, τῇ παρ' ἐκείνου δυνάμει, καὶ ὅτι οἷον μέρος ἐν τῶν ἐκείνου καὶ ἐξ ἐκείνου ἢ οὐσία, καὶ ῥώννυται παρ' ἐκείνου, καὶ τελειοῦται εἰς οὐσίαν παρ' ἐκείνου καὶ ἐξ ἐκείνου. Ὅρα δὲ αὐτῷ ἐκείθεν, οἷον μεριστῷ ἐξ ἀμερίστου, καὶ τὸ ζῆν καὶ τὸ νοεῖν, καὶ πάντα, ὅτι ἐκείνος μηδὲν τῶν πάντων. Ταύτη γὰρ πάντα ἐξ ἐκείνου, ὅτι μή τιμι μορφῇ κατείχετο ἐκείνος· μόνον γὰρ ἐν ἐκείνο, καὶ 10
 Δὲ μὲν πάντα ἐν τοῖς οὐσιν ἂν ἦν. Διὰ τοῦτο ἐκείνο οὐδὲν μὲν τῶν ἐν τῷ νῷ· ἐξ αὐτοῦ δὲ πάντα ἐν τοῖς οὐσιν ἂν ἦν· διὸ καὶ οὐσίαι ταῦτα. Ὁρισται γὰρ ἤδη, καὶ οἷον μορφὴν ἕκαστον ἔχει· τὸ δὲ οὐ
 489 δεῖ οὐκ ἐν ἀορίστῳ οἷον θεωρεῖσθαι, ἀλλ' ὄρω πεπηῆχθαι καὶ στάσει·
 A στασίς δὲ τοῖς νοητοῖς ὀρισμὸς καὶ μορφῇ, οἷς καὶ τὴν ὑπόστασιν 15
 λαμβάνει. Ταύτης τοι γενεᾶς ὁ νοῦς οὗτος ἄξιος νοῦ τοῦ καθαρωτάτου, μὴ ἄλλοθεν ἢ ἐκ τῆς πρώτης ἀρχῆς φῦναι· γενόμενον δὲ ἤδη τὰ ὄντα πάντα σὺν αὐτῷ γεννηῆσαι· πᾶν μὲν τὸ τῶν ἰδεῶν κάλλος, πάν-
 B τας δὲ θεοὺς νοητοῦς, πλήρη δὲ ὄντα ὧν ἐγέννησε, καὶ ὡσπερ κατα-

5. τῶν ἐκείνου] Cod. Vat. τῶν ἐκείνου.

6. καὶ ἐξ—ῥ. παρ' ἐκείνου] Codd. Ciz. et Vat. omittunt hæc.

ib. καὶ τελειοῦται—οὐσίαν παρ' ἐκείνου] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A. et Vind. A.

7. καὶ ἐξ ἐκείνου] Cod. Ciz. omittit hæc.

ib. δι' αὐτὸ] Cod. Med. A. δι' αὐτὸ (sic).

Mon. C. Vat. δι' αὐτῷ. Correxī αὐτῷ.

8. μεριστῷ] Cod. Vind. A. μεριστόν.

10. μορφῇ] Hanc vocem Cod. Ciz. non nisi in marg. habet.

ib. ἐκείνου] Cod. Vat. ἐκείνου. In Ciz. sequitur μηδὲν pro οὐδέν.

12. ἐξ αὐτοῦ] Cod. Vat. ἐξ αὐτοῦ. ἐξ αὐτοῦ.

ib. δι' πάντα] Desunt in Cod. Ciz.

13. ἐν δεῖ] Cod. Vat. οὐ δεῖ.

17. τὰ ὄντα] Codd. Mon. C. Med. A.

B. Vat. Marc. Vind. A. τὰ ὄντα πάντα. Et ita legit Fic. Unde recepitimus.

unum, sed unum potestas omnium. Quorum igitur est potestas, hæc ab ipsa potestate velut partita intelligentia conspicit, alioquin intellectus minime foret: quandoquidem et ipse per se habet jam velut potestatis suæ consensum animadvertentem quantum valeat, in quo quidem sua consistit essentia. Ipse igitur per se ipsum et definit esse sibi in potestate quadam ab illo prorsus accepta: ubi sane animadvertitur essentiam esse velut partem quandam unam eorum, quæ sunt illius atque ex illo, et corroborari ab illo, ab eodemque et ex eodem perfici in essentiam. Videt autem inde [se ipsum] sibi ipsi velut partibili quodam ex impartibili (esse) tum vivere, tum intelligere, ac prorsus omnia: quoniam ille nihil est omnium. Ob hoc enim ab illo fiunt omnia, quoniam illud una quadam forma minime circumscribitur. Illud enim unum est duntaxat,

intellectus autem in ordine rerum est omnia. Ob hoc itaque illud nihil est eorum, quæ sunt in mente, sed ex ipso cuncta in rerum ordine manant: quam ob rem hæc essentiæ sunt. Determinata enim jam sunt, et unumquodque habet jam velut formam: ipsum vero ens non est quasi in quodam indefinito considerandum, sed termino quodam statuque firmatum. Status autem in rebus intelligibilibus determinatio est atque forma, quibus suam substantiam sortiuntur. Hic igitur hujus generis intellectus purissimæ mentis appellatione dignus, non aliunde, quam ex primo principio, nasci est judicandus: atque hunc jam genitum cuncta secum simul entia genuisse, universam pulchritudinem idearum, intelligibiles Deos omnes. Existimandum præterea, hunc esse plenum omnium, quæ progeniit, et quasi genita protinus absorbentem: propterea

πιόντα πάλιν τῷ ἐν αὐτῷ ἔχειν, μὴ δὲ ἐκπεσεῖν εἰς ὕλην· μηδὲ ⁴⁸⁹
 τραφῆναι παρὰ τῇ Ῥέᾳ, ὡς τὰ μυστήρια καὶ οἱ μῦθοι οἱ περὶ θεῶν
 αἰνίττονται, Κρόνον μὲν θεὸν σοφώτατον πρὸ τοῦ Διὸς γενέσθαι, ἃ
 γεννᾶ πάλιν ἐν ἑαυτῷ ἔχειν, ἧ καὶ πλήρης, καὶ νοῦς ἐν κόρῳ. μετὰ
 5 δὲ ταῦτα φασὶ Δία γεννᾶν κόρον ἤδη ὄντα. Ψυχὴν γὰρ γεννᾶ νοῦς,
 νοῦς ὡν τέλειος· καὶ γὰρ τέλειον ὄντα γεννᾶν ἔδει, καὶ μὴ δυνάμιν
 οὔσαν τοσαύτην ἄγονον εἶναι. Κρεῖττον δὲ οὐχ οἶόν τε ἦν εἶναι οὐδ' ^C
 ἐνταῦθα τὸ γεννώμενον, ἀλλ' ἔλαττον ὄν, εἰδῶλον εἶναι αὐτοῦ, ἀορι-
 στον μὲν ὡσαύτως· ὀριζόμενον δὲ ὑπὸ τοῦ γεννήσαντος, καὶ οἶον
 10 εἰδοποιούμενον. Νοῦ δὲ γέννημα λόγος τις καὶ ὑπόστασις τὸ διανο-
 ούμενον· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ περὶ νοῦν κινούμενον, καὶ νοῦ φῶς, καὶ
 ἴχνος ἐξηρημένον ἐκείνου, κατὰ θάτερα μὲν συνηγμένον ἐκείνω; καὶ ^D
 ταύτη ἀποπιμπλάμενον, καὶ ἀπολαῦον, καὶ μεταλαμβάνον αὐτοῦ,
 καὶ νοοῦν, κατὰ θάτερα δὲ ἐφαπτόμενον τῶν μετ' αὐτὸ, μᾶλλον δὲ
 15 γεννῶν καὶ αὐτὸ, ἃ ψυχῆς ἀνάγκη εἶναι χείρονα· περὶ ὧν ὕστερον
 λεκτέον· καὶ μέχρι τούτων τὰ θεῖα.

Καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰ Πλάτωνος τριττὰ, τὰ πάντα περὶ τὸν πάν- ^A
 των βασιλέα· φησὶ γὰρ πρῶτα, καὶ δεύτερον περὶ τὰ δεύτερα, καὶ

1. ἰκτισαῖν] Cod. Med. B. ἰκτισαῖν.
 2. τραφῆναι] Cod. Vat. ἰκτραφῆναι.
 3. Διὸς] Ita marg. Ed. Sed in con-
 textu est Δία.
 ib. ἢ καὶ] Cod. Ciz. ἢ correctum in ὅς.

Marc. A. ἢ καὶ. Correxī ἢ.
 12. ἰκίνο] Ita Ed. Sed Codd. Ciz.
 Marc. A. Mon. C. Vat. ἰκίνο, quod legit
 Fic. et nos recepimus.
 17. τριττὰ] Cod. Vat. περιττὰ. Se-

quens τὰ omittit Euseb.
 ib. περὶ τὸν] Codd. omnes, ut legit Fic.,
 περὶ τὸν πάντων. Ultimam vocem non ha-
 bet Ed. neque Eus., qui omittit etiam γὰρ,
 et pergit πρῶτον περὶ τὰ πρῶτα.

quod in se omnia complectatur, neque in mate-
 riam labi sinat, neque nutrirī apud Rheam, quem-
 admodum mysteria fabulaeque de diis fingunt,
 Saturnum quidem sapientissimum Deum ante
 Jovem genitum : quae generat in se ipso iterum
 cohibere : quatenus sit et plenus sit et purus
 eum plenitudine intellectus. Post haec tradunt
 generare Jovem puerum jam existentem, id est
 purum atque vegetum, et quasi jam saturum.
 Animam enim generat intellectus, intellectus, in-
 quam, perfectus existens. Quando enim perfec-
 tus sit, oportet et generare, potentiamque tan-
 tam non esse sterilem. Sed hic quoque, quod
 gignitur, genitore melius esse non poterat. Cum
 vero foret minus, fore et illius imaginem indefi-
 nitam quoque similiter : sed definiri a generante
 atque formari. Progenies vero mentis ratio qua-
 dam est, cujus substantia in excogitando consis-
 tit : id autem est, quod circa intellectum sese
 versat, intellectusque ipsius lumen est atque ves-
 tigiū semper inde dependens : inde quidem illi

conjunctum, atque ita repletum et fruens, et
 compos ejus atque intelligens : inde vero vicissim
 sibi subdita tangens, imo vero generans : quae qui-
 dem necessarium est anima deteriora contingere :
 de quibus in sequentibus est dicendum. Hucus-
 que tandem divina procedunt.

VIII. Ex Platonis Parmenidisque verbis probatur ip-
 sum bonum, et simpliciter unum, esse superius ipso
 ente, atque intellectu, quod est unum multa appetit-
 que bonum. Item intellectum divinum esse superio-
 rem anima mundi : quoniam haec est unum et multa
 quasi jam magis divisa, atque per participationem est
 intellectus.

Hac de causa apud Platonem omnia circa om-
 nium regem triplici ordine disponuntur, praeci-
 pue vero per prima : secunda deinde circa secun-
 dum : tertia denique circa tertium. Tum vero
 dicit esse et cause patrem : causam quidem in-
 tellectum appellans : nam mundi artifex apud
 Platonem est intellectus : hunc vero ait animam

489

περὶ τὰ τρίτα τρίτον. Λέγει δὲ καὶ τοῦ αἰτίου εἶναι πατέρα, αἴτιον μὲν τὸν νοῦν λέγων· δημιουργὸς γὰρ ὁ νοῦς αὐτῷ· τοῦτον δὲ φησὶ τὴν ψυχὴν ποιεῖν ἐν τῷ κρατῆρι ἐκείνῳ. Τοῦ αἰτίου δὲ νοῦ ὄντος, πατέρα φησὶ τὰγαθὸν, καὶ τὸ ἐπέκεινα νοῦ, καὶ ἐπέκεινα οὐσίας.

B Πολλαχού δὲ τὸ ὄν καὶ τὸν νοῦν τὴν ιδέαν λέγει· ὥστε Πλάτωνα εἰδέναί ἐκ μὲν τὰγαθοῦ τὸν νοῦν, [τὴν ιδέαν]· ἐκ δὲ τοῦ νοῦ, τὴν ψυχὴν, καὶ εἶναι τοὺς λόγους τούσδε μὴ καινοὺς, μηδὲ νῦν, ἀλλὰ πάλαι μὲν εἰρησθαι μὴ ἀναπεπταμένως, τοὺς δὲ νῦν λόγους ἐξηγη-

C παλαιὰς εἶναι τοῖς αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος γράμμασιν. Ἦπτετο μὲν οὖν καὶ Παρμενίδης πρότερον τῆς τοιαύτης δόξης, καθ' ὅσον εἰς ταῦτὸ συνῆγεν ὄν καὶ νοῦν, καὶ τὸ ὄν οὐκ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἐτίθετο·

490 τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἔστι τε καὶ εἶναι λέγων, καὶ ἀκίνητον δὲ λέγει τοῦτο, καίτοι προστιθεὶς τὸ νοεῖν, σωματικὴν πᾶσαν κίνησιν ἐξαιρῶν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα μένη ὡσαύτως, καὶ ὄγκῳ σφαίρας ἀπεικάζων, ὅτι πάντα ἔχει περιειλημμένα· καὶ ὅτι τὸ νοεῖν οὐκ ἔξω, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ.

Ἐν δὲ λέγων ἐν τοῖς ἑαυτοῦ συγγράμμασιν, αἰτίαν εἶχεν ὡς τοῦ ἐνὸς B τούτου πολλὰ εὕρισκομένου. Ὁ δὲ παρὰ Πλάτωνι Παρμενίδης ἀκριβέστερον λέγων, διαιρεῖ ἀπ' ἀλλήλων τὸ πρῶτον ἐν, ὃ κυριώτερον ἐν,

1. αἰτίου] Cod. Vat. αἴτιον.

ib. πατέρα] Ita h.l. et duabus lineis interjectis Codd. omnes. Ed., errore ex scribendi compendio orto, habet utroque loco παρὰ.

2. τὸν νοῦν] Cod. Med. B. τοῦ νοῦ.

3. ποιῖν] Abest a Cod. Vat. Mox Euseb. τοῦ δὲ αἰτίου, cum Cyrillo.

5. ὥστε Πλάτωνα] Cod. Med. A. supra

lin. interponit κατὰ.

6. εἰδέναί] Cod. Vind. A. ἰδεῖναι, correctum in εἰδέναί. Eus. τοῦ Ἀγαθοῦ pro τὰγαθοῦ. Idem post τὸν νοῦν omittit τὴν ιδέαν cum Cyrillo. Ego nuncis coëreui. Mox Cyrill. τούτους pro τούσδε, et ἀναπεπταμένους.

7. λόγους τούσδε] Cod. Ciz. λόγους δέ. Vat. λόγους τούσδε. In seqq. Euseb. πι-

στωσαμένους pro πιστωσαμένους.

ib. καινοὺς] Cod. Vat. κενούς.

10. αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος] τοῦ omittit Euseb. Sed Viger. id addi vult ex Plotino.

12. ταῦτό] Cod. Vat. ταῦτόν.

15. ἀπεικάζων] Cod. Vat. ἐπεικάζων.

17. εἶχεν ὡς] Cod. Med. A. in marg. addit τοῦ ὄντος.

in illa patera procreare. Cum vero causa sit intellectus, patrem appellat ipsum bonum, et quod intellectu est essentiaque superius. Sæpe etiam ipsum ens atque intellectum appellat ideam. Quapropter apud Platonem cognoscere licet ex ipso quidem bono mentem atque ideam, ex mente vero animam. Atqui sermones ejusmodi non esse novos, neque nuper inventos, sed quondam dictos fuisse licet non explicatos: præsentibus vero sermones esse velut interpretes antiquorum, idque testimoniis comprobari, asserentibus opiniones ejusmodi esse præscas, quod ex ipsis quoque Platonis libris liceat conjectare. Parmenides igitur prior opinionem ejusmodi attingit, ubi in idem

ens intellectumque reduxit: atque ens ipsum in rebus sensibilibus minime collocavit, dicens, intelligere atque esse idem prorsus existere, idque immobile, tametsi adjungat illie intelligere. Omnem sane corpoream inde sustulit motionem, ut eodem semper modo permaneat, comparat insuper sphaeræ globo, quoniam euncta in se involuta complectitur: et quoniam intelligentia non petitur ab extrinseco, sed in se ipso perficitur. Ubi vero in libris suis unum nominat, attingit causam, quasi unum hoc deprehensum sit esse multa. Parmenides autem loquens apud Platonem, exactius inter se distinguit primum ipsum unum, quod et præcipue unum est solumque

καὶ δεύτερον ἐν, πολλὰ λέγων, καὶ τρίτου ἐν καὶ πολλά· καὶ σύμ-⁴⁹⁰
φωνος οὕτω καὶ αὐτὸς ἐστι ταῖς φύσεσι ταῖς τρισίν.

Ἀναξαγόρας δὲ νοῦν καθαρὸν καὶ ἀμιγῆ λέγων, ἀπλοῦν καὶ αὐτὸς Ἀ
τίθεται τὸ πρῶτον, καὶ χωριστὸν τὸ ἐν, τὸ δ' ἀκριβὲς δι' ἀρχαιότητα
5 παρήκε. Καὶ Ἡράκλειτος δὲ τὸ ἐν οἶδεν αἰδίου, καὶ νοητὸν, τὰ γὰρ
σώματα γίγνεται αἰεὶ καὶ ρέοντα. Ἐγὼ δὲ Ἐμπειδοκλεῖ, τὸ μὲν νεῖκος
διαίρει, ἢ δὲ φιλία ἐνοί, ἀσώματον δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο, τὰ δὲ στοιχεῖα
ὡς ὕλη. Ἀριστοτέλης δὲ ὕστερον χωριστὸν μὲν τὸ πρῶτον καὶ νοη- Β
τὸν. νοεῖν δὲ αὐτὸ ἑαυτὸ λέγων, πάλιν αὖ οὐ τὸ πρῶτον ποιεῖ.
10 Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα νοητὰ ποιῶν, καὶ τσαῦτα ὁπόσαι ἐν οὐρανῷ
σφαίραι, ἢ ἐκαστον ἐκάστην κινή, ἄλλον τρόπον λέγει τὰ ἐν τοῖς
νοητοῖς, ἢ Πλάτων, τὸ εὐλογον οὐκ ἔχων, ἀνάγκην τιθέμενος. Ἐπι-
στήσειε δ' ἂν τις εἰ καὶ εὐλόγως, εὐλογώτερον γὰρ πάσας πρὸς
μίαν σύνταξιν συντελούσας, πρὸς ἐν καὶ τὸ πρῶτον βλέπειν. Ζη- C
15 τήσειε δ' ἂν τις τὰ πολλὰ νοητὰ εἰ ἐξ ἑνός ἐστιν αὐτῷ τοῦ πρῶτου,

2. οὕτως] Cod. Vat. οὕτω. Idem mox
πρὸς pro τρισίν. Illud recepi.
5. οἶδεν] Cod. Vat. οἶδεν.
6. τῷ δὲ] Cod. Vat. τῷ δ'.
ib. τὸ νεῖκος] Ita Codd. Darm. et Vat.
Reliqui cum Ed. τὸν νεῖκος. Dedi ex Cy-
rillo τὸ μὲν νεῖκος. Ex eodem ἰνοί pro τὸ
ἦν.
7. ἀσώματον] Codd. Ciz. et Vat. ἀσώμα-

τες. Pro αὐτῷ Cyrill. ἰαυτῷ. Ed. cum
Codd. αὐτός. Ego correxi.
8. τὸ πρῶτον] Marc. A. τὸν pro τῷ.
10. ὁπόσαι] Codd. Mon. C. Marc. A.
et Vat. ὁπόσα.
11. κινή, ἄλλον] Cod. Vat. κινή ἄλλον.
12. νοητοῖς, ἢ] Cod. Vat. νοητοῖς ὁ.
ib. ἔχων] Cod. Ciz. ἔχον. Marc. A. ἔχον

(sic).

13. καὶ εὐλόγως] Codd. Ciz. Mon. C.
Med. A.B. Vat. Marcc. εἰ καὶ εὐλόγως.
Ed. om. εἰ.
14. συντιλούσας] Codd. Med. A.B. Vat.
Vind. A. συντιλούσαι. Ed. συντιλίσας.
ib. τὸ πρῶτον] Codd. Ciz. et Vat. omit-
tunt τῷ.

unum: item secundum unum multa nominat: tertium denique unum atque multa. Hic itaque sic tres dictas confirmat naturas.

IX. Anaxagoras, Heraclitus, Empedocles, Aristoteles una cum Platone consentiunt, primum omnium principium esse unum atque simplicissimum.

Quod enim omnia in mundo, quamvis diversa, in unam totius formam, unumque finem, effectumque ordine certo conspirant, inde provenit, quod omnia sunt et ducuntur ab uno, cunctaque unum imitantur et appetunt. Si posito uno quodam principio, primo omnium aequae ponatur et alterum aequae primum omnium, et superflua erit alterius hujus positio, et contingenter hoc etiam principium appellabitur, cum nulla assignari ratio possit, quare alterum etiam principium sit, vel illud primo positum. Non enim quia necessarium sit, non quia hoc sit ab illo, non quia hoc et illud sint ab uno quodam tertio. Omnino contingens, et temeraria, et divulsiva, et impossibilis est multitudo, quae non est ab uno.

Anaxagoras autem, ubi mentem puram mistionisque expertem adducit, ipse quoque simplex

ponit primum unumque separatum, exactam vero discussionem antiquitatis causa praetermisit. Heraclitus praeterea novit unum intelligibile sempiternum: corpora namque fieri semper inquit et fluere. Proinde apud Empedoclem discordia quidem dividit: [in ipsa vero concordia unum significatur] concordia vero conjungit in unum. Jam vero et ipse id posuit incorporeum: Elementa vero vicem materiae obtinent. Aristoteles autem posterius ipsum quidem primum intelligibile dicit et separatum: sed ubi intelligere se ipsum affirmat, vicissim facit esse non primum. Profecto et ubi alia quoque multa intelligibilia producit in medium, totidem numero, quot et in caelo sunt sphaerae, ut singula sphaeras singulas moveant, aliter intelligibilia quam Plato disponit, et cum probabilem non habeat rationem, adducit necessitatem. Instabit et aliquis, numquid recta sic ratione dicatur inquirens: Rationalibus esse dicens, omnes sphaeras ordinesque rerum ad coordinationem unam mutuo conferentes, ad unum simul primumque conspiciere. Interrogabit et

490 ἢ πολλὰ αἰ ἐν τοῖς νοητοῖς ἀρχαῖ, καὶ εἰ μὲν ἐξ ἑνὸς, ἀνάλογον δηλο-
νότι ἔξει, ὡς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς αἰ σφαῖραι, ἄλλης ἄλλην περιεχού-
σης, μᾶς δὲ τῆς ἔξω κρατούσης· ὥστε περιέχοι ἂν κακεῖ τὸ πρῶτον.
καὶ κόσμος νοητὸς ἔσται. Καὶ ὥσπερ ἐνταῦθα αἰ σφαῖραι οὐ κεναὶ,
D ἀλλὰ μεστὴ ἄστρον ἢ πρώτη, αἰ δὲ ἔχουσιν ἄστρα, οὕτω κακεῖ τὰ 5
κινουῦντα πολλὰ ἐν αὐτοῖς ἔξει, καὶ τὰ ἀληθέστερα ἐκεῖ· εἰ δ' ἕκα-
στον ἀρχή, κατὰ συντυχίαν αἰ ἀρχαὶ ἔσονται. Καὶ διὰ τί συνέσον-
491 ται, καὶ πρὸς ἓν ἔργον τὴν τοῦ παντὸς οὐρανοῦ συμφωνίαν ὁμονοή-
σει; Πῶς δὲ ἴσα πρὸς τὰ νοητὰ καὶ κινουῦντα τὰ ἐν οὐρανῷ αἰσθητά;
πῶς δὲ καὶ πολλὰ οὕτως ἀσώματα ὄντα, ὕλης οὐ χωριζούσης; ὥστε 10
τῶν ἀρχαίων οἱ μάλιστα συντασσόμενοι αὐτοῖς Πυθαγόρου καὶ τῶν
μετ' αὐτὸν, καὶ Φερεκίδους δὲ περὶ ταύτην μὲν ἔσχον τὴν φύσιν·
B ἀλλ' οἱ μὲν ἐξειργάσαντο ἐν αὐτοῖς αὐτῶν λόγοις, οἱ δὲ οὐκ ἐν λόγοις,
ἀλλ' ἐν ἀγράφοις ἐδείκνυον συνουσίαις, ἢ ὅλως ἀφείσαν.
A "Οτι δὲ οὕτω χρὴ νομίζειν ἔχειν, ὡς ἔστι μὲν τὸ ἐπέκεινα ὄντος τὸ 15
ἔν, οἷον ἤθελεν ὁ λόγος δεικνύναι, ὡς οἷόν τε ἦν περὶ τούτων ἐνδείκ-
νυσθαι· ἔστι δὲ ἐφεξῆς τὸ ὄν καὶ νοῦς, τρίτη δὲ ἡ τῆς ψυχῆς φύσις,

1. πολλὰ αἰ ἐν] Cod. Ciz. καὶ πολλὰ
ἐν. Vat. καὶ πολλὰ αἰ ἐν. In seqq. Marc.
A. inverso ordine ἄλλην ἄλλης.
3. κακεῖ] Cod. Darm. κακεῖνο.
6. εἰ δ' ἕκαστον] Codd. Mon. C. Marc.
A. B. Vat. εἰ δὲ ἕκαστον.
7. ἔσονται] Codd. Ciz. Mon. C. Marc.

A. Med. A. B. Vat. συνέσονται. Vind. A.
οὐν ἔσονται. Illud recepi.

9. ἴσα] Cod. Ciz. ἴσασι. Pergit Marc.
A. περὶ τὰ. Idem in seqq. omittit ὄντα.

12. Φερεκίδου] Codd. Mon. C. Med. B.
Vat. Vind. A. Marc. A. Φερεκίδους. Quod

recepi.

13. ἀλλ' οἱ] Cod. Ciz. ἄλλοι. Mox
Marc. A. Mou. C. ἐξηργάσαντο.

ib. αὐτῶν] Ita Codd. Med. A. B. Re-
liqui cum Ed. αὐτῶν.

15. ὄντος] Cod. Vat. οὕτως.

aliquis, numquid intelligibilia multa apud Aristotelem ex uno primo sint, an potius in rebus intelligibilibus multa principia sint? Ac si ex uno sunt omnia, congruenti quadam proportione comparabuntur, perinde atque in rebus sensibilibus inter se sphaerae se habent: alia scilicet aliam complectente, et una tandem extrinsecus velut dominam continente. Quam ob rem primum ibi reliqua comprehendet, mundusque intelligibilis erit. Tum vero quemadmodum hic sphaerae vacuae non sunt, sed prima quidem stellarum plena, singulae vero sequentes stellas singulas possident: sic et ibi moventia illa, multa in se ipsis habebunt, verioraque caelestibus illie omnia erunt. Sin autem unumquodque in numero intelligibilium est, aequae principium certe per contingentiam quandam principia erunt. Et quaeri poterit, quam ob causam conspirent in unum, et ad opus unum, communem scilicet totius caeli consentiant harmoniam. Item quonam pacto, quae in caelo sensibilia sunt, illis sint aequalia numero

Denique quomodo multa ita sint, cum sint incorporea, neque materia ulla discernat. Quam ob rem, quicumque veterum Pythagoram sectatoresque ejus, et Pherecydem suosque similiter secuti sunt, circa naturam ejusmodi studiose versati videntur: sed alii quidem sua in libris sensa posteris reliquerunt, alii vero non in scriptis, sed in viva vocis consuetudine tradidere, aut penitus dimiserunt.

X. Substantiam animae ratiocinantis esse a corpore separabilem apparet, quoniam ratiocinari potest etiam absque instrumento corporeo: idque deprehendimus, tum quando in consiliis concludit et eligit contra incitamenta corporea, tum etiam quando in speculando formas vel separatas attingit, vel non separatas ipsa separat.

Jam vero demonstratum est, oportere super ens esse unum, quale desiderabat ratio demonstrare, quantum scilicet de rebus talibus demonstrari possit: esse autem post ipsum unum ens

ἤδη δέδεικται. Ὡσπερ δὲ ἐν τῇ φύσει τριττὰ ταῦτά ἐστι τὰ εἰρη-
 μένα, οὕτω χρὴ νομίζειν καὶ παρ' ἡμῖν ταῦτα εἶναι. Λέγω δὲ οὐκ
 ἐν τοῖς αἰσθητοῖς· χωριστὰ γὰρ ταῦτα· ἀλλ' ἐπὶ τοῖς αἰσθητῶν ἔξω, B
 καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ ἔξω, ὥσπερ κάκεῖνα τοῦ παντὸς οὐρανοῦ
 5 ἔξω, οὕτω καὶ τὰ τοῦ ἀνθρώπου, οἷον λέγει Πλάτων τὸν εἶσω ἀνθρω-
 πον. Ἔστι τοίνυν καὶ ἡ ἡμετέρα ψυχὴ θεῖόν τι, καὶ φύσεως ἄλλης,
 ὁποῖα πᾶσα ἡ ψυχῆς φύσις· τελεία δὲ ἡ νοῦν ἔχουσα. Νοῦς δὲ ὁ
 μὲν λογιζόμενος, ὁ δὲ λογίζεσθαι παρέχων· τὸ δὲ λογίζόμενον τοῦτο
 τῆς ψυχῆς οὐδενὸς πρὸς τὸ λογίζεσθαι δεόμενον σωματικοῦ ὀργάνου, C
 10 τὴν δὲ ἐνέργειαν ἑαυτοῦ ἐν καθαρῷ ἔχον, ἵνα καὶ λογίζεσθαι καθαρῶς
 οἷον τε ἦ, χωριστὸν καὶ οὐ κεκραμένον σώματι, ἐν τῷ πρώτῳ νοητῷ
 τις τιθέμενος οὐκ ἂν σφάλλοιτο. Οὐ γὰρ τόπον ζητητέον οὐ ἰδρύσο-
 μεν, ἀλλ' ἔξω τόπου παντὸς ποιητέον· οὕτω γὰρ τὸ καθ' αὐτὸ καὶ τὸ
 ἔξω, καὶ τὸ αὔλον, ὅταν μόνου ἦ, οὐδὲν ἔχον παρὰ τῆς σώματος φύ-
 15 σεως. Διὰ τοῦτο καὶ [ἔτι] ἔξωθεν φησιν ἐπὶ τοῦ παντὸς τὴν ψυχὴν D
 περιέβαλεν, ἐνδεικνύμενος τῆς ψυχῆς τὸ ἐν τῷ νοητῷ μένον. Ἐπὶ
 δὲ ἡμῶν ἔτι κρύπτων ἐπ' ἄκρα εἶρηκε τῇ κεφαλῇ· καὶ ἡ παρακέλευ-
 σις δὲ τοῦ χωρίζειν οὐ τόπῳ λέγεται· τοῦτο γὰρ φύσει κεχωρισμέ-

1. τριττὰ] Cod. Vat. τριτὰ (sic).
 ib. ἔστι τὰ εἰρημένα] Cod. Ciz. τὰ εἰρη-
 μένα ἴσσι.
 7. ὁποῖα] Cod. Vat. ὁποῖα.
 8. τὸ δὲ] Cod. Ciz. τὸ δὲ ἔτι.
 9. δέξιμνοι—καὶ λογίζεσθαι] Desunt hæc
 in Codd. Ciz. et Vat.
 10. ἑαυτοῦ] Cod. Vind. A. αὐτοῦ, supra
 lin. ἰ.

11. κικραμένον] Cod. Med. B. κικρατ-
 μένον. Vind. A. κικρατμένον.
 ib. ἐν πρώτῳ] Cod. Ciz. ἐν τῷ πρώτῳ.
 Reliqui, excepto Vind. A., ἐν τῷ πρώτῳ.
 Quod recepi.
 ib. νοητῷ τις] Cod. Vat. omittit τις.
 12. σφάλλοιτο] Codd. Ciz. Vat. et Vind.
 A. (a pr. m.) σφάλλοιο.
 14. ἔχον] Cod. Vat. ἔχων.

15. καὶ ἔτι] Cod. Ciz. omittit ἔτι. Ibid.
 in marg. scriptum est: "In Timæo: ἴσσι
 "ὅτι ἡμῖν, in Phædro: ἡ παρακίλευσις, in
 "Phædone." Ego ἔτι uncinis inclusi.
 16. περιέβαλεν] Codd. Vat. et Vind. A.
 (a pr. m.) περιέλαβεν.
 ib. τῆς ψυχῆς] In Cod. Mon. C. hæc
 reponuntur post νοητῷ.

atque intellectum: tertio denique loco naturam animæ. Quemadmodum vero in ipsa natura tria hæc sunt, quæ diximus, sic quoque existimandum est, hæc nobis inesse. Dico autem non in rebus, quæ sensibus offeruntur: separata enim hæc sunt, de quibus in præsentia loquimur, sed de rebus, quæ sensuum vires excedunt, extraque que eos sunt, eodemque modo extra, sicut et illa in universo naturæ ordine omnino sunt extra cælum: sic itaque tria quædam sunt in homine, in homine, inquam, quem Plato interiorem nominat hominem. Est igitur nostra insuper anima divinum quiddam, alteriusque naturæ, qualis est universa natura animæ: perfecta vero est, quæ mentem habet, sed mens altera quidem in ratiocinando versatur, altera vim ratiocinandi suppeditat. Hanc utique ratiocinandi virtutem animæ nullo prorsus instrumento corporeo ad discursiōnem propriam indigentem, sed actionem suam in

puro quodam gradu servantem, ut et pure possit ratiocinari: Si quis separatam neque mistam corpori et in primo illo rerum scilicet intelligibili gradu locaverit, minime aberrabit. Non enim quaerendus nobis est locus, ubi ponamus, sed extra locum omnem vis talis constituenda. Sic enim duntaxat habere potest, quod dicitur per se existere, atque agere et extrinsecus et supra materiam, quando sola fuerit a corporea natura nihil penitus habens. Hanc ob causam Plato in Timæo Deum, inquit, mundi animam etiam extra mundum circumfudit, ostendens vim animæ in ipso intelligibili permanentem. De anima quoque nostra in Phædro ait, tum condere caput intra cælum, tum extra cælum caput atollere. Atqui cum in Phædone potissimum et Theæteto separare animam jubet a corpore, non loco præcipit segregare: quod enim ita separatum est, naturaliter est sejunctum: sed monet,

49¹ νον ἔστιν, ἀλλὰ τῇ μὴ νεύσει, καὶ ταῖς φαντασίαις, καὶ τῇ ἄλλο-
τριότητι τῇ πρὸς τὸ σῶμα· εἴ πως καὶ τὸ λοιπὸν ψυχῆς εἶδος ἀναγά-
Εγγοι τις καὶ συνενέγκαι πρὸς τὸ ἄνω, καὶ τὸ ἐνταῦθα αὐτῆς ἰδρυμένον,
ὃ μόνον ἔστι σώματος δημιουργὸν καὶ πλαστικὸν, καὶ τὴν πραγμα-
τείαν περὶ τοῦτο ἔχον. 5

49² Οὔσης οὖν ψυχῆς τῆς λογιζομένης περὶ δικαίων καὶ καλῶν, καὶ
λογισμοῦ ζητοῦντος εἰ τοῦτο δίκαιον, καὶ εἰ τοῦτο καλὸν, ἀνάγκη
εἶναι καὶ ἔστώς τι δίκαιον, ἀφ' οὗ καὶ ὁ λογισμὸς περὶ ψυχὴν γίγνε-
ται, ἢ πῶς ἂν λογίσαιτο. καὶ εἰ ὅτε μὲν λογίζεται περὶ τούτων
ψυχῆ, ὅτε δὲ μὴ, δεῖ μὴ τὸν λογιζόμενον. ἀλλ' αἰεὶ ἔχοντα τὸ δίκαιον 10
Βνοῦν ἐν ἡμῖν εἶναι, εἶναι δὲ καὶ τὴν νοῦ ἀρχὴν, καὶ αἰτίαν καὶ θεὸν,
οὐ μεριστοῦ ἐκείνου ὄντος, ἀλλὰ μένουτος ἐκείνου, καὶ οὐκ ἐν τόπῳ
μένοντος, ἐν πολλοῖς αὖ θεωρεῖσθαι, καθ' ἕκαστον τῶν δυναμένων
δέχεσθαι οἷον ἄλλον αὐτόν· ὥσπερ καὶ τὸ κέντρον ἐφ' ἑαυτοῦ ἔστιν.
Ἔχει δὲ καὶ ἕκαστον τῶν ἐν τῷ κύκλῳ σημείου ἐν αὐτῷ, καὶ αἰ 15
γραμμαὶ τὸ ἴδιον προσφέρουσι πρὸς τοῦτο. Τῷ γὰρ τοιούτῳ τῶν ἐν
C ἡμῖν καὶ ἡμεῖς ἐφαπτόμεθα καὶ σύνεσμεν, καὶ ἀνηρτήμεθα· ἐνιδρύ-
μεθα δὲ, οἱ ἂν συννεύωμεν ἐκεῖ.

1. τῇ μὴ] Cod. Vat. τῇ μὲν.

2. ψυχῆς] Codd. Mon. C. Vind. A.
τῆς ψυχῆς. Mox Marc. A. ἀνάγκη.

3. αὐτῆς] Cod. Vat. et Ciz. αὐτοῖς.

8. ἔστώς τι] Cod. Vat. ἔστώς τι. Mon.
C. Marc. A. ἔστώς τι. Ed. cum rell. ἔστώς
τι.

ib. οὐ καὶ] Cod. Vat. omittit καί.

9. ὅτι μὲν—ὅτι δὲ] Ita Cod. Vat. Re-
liqui cum Ed. ὅτι μὲν—ὅτι δὲ.

10. διὸ τὸν] Cod. Med. A. supra lin. in-
terponit μὴ. Quod addidimus.

ib. αἰ] Cod. Vat. ἀγχι.

12. καὶ οὐκ] Cod. Ciz. omittit καί.

13. δυναμένων] Cod. Vat. δυνάμεων.

15. κύκλω σημείου] Cod. Vind. A. κέντρον-
ημῶν, sed supra lin. est σ, et in m. κύκλω.

16. Τῷ γὰρ τοιούτῳ] Marg. Ed. τὸ γὰρ
τοιούτο.

18. οἱ ἂν] Cod. Ciz. οἱ corr. in ἡ. Vat.
Marc. A. οἱ ἂν.

ne corpori animus annuat, neque imaginationi consentiat, neque ob commercium corporis alienetur a mente, coneturque si quo pacto valeat subditam sibi animæ speciem una secum ad superiora perducere: Quodve ex ipsa hic est situm, quod quidem solum corporis est opifex atque formator, assidueque ad hoc ipsum incumbit.

XI. Sicut in universo ipsum unum est superius intellectu, et hic superior anima, sic in anima nostra ipsa anima unitas est eminentior ejus mente, hæc altior ratione.

Satis in Theologia et primis Plotini libris ipsum unum enti et hoc anima præposuimus. Item ostendimus in animis sicut in lineis esse suam unitatem quasi signum, quo Deum universi unitatem, quasi centrum, attingere possint. Præterea notiones rerum communes artiumque regulas stabiles mentibus nostris semper inesse, per quas de similibus pro arbitrio ratiocinari possumus.

Cum igitur animus de justis pulchrisque consultet, inquiratque, num hoc sit justum, num-

quid hoc sit pulchrum, necessarium est, stabile quiddam justum esse similiterque pulchrum, unde ratiocinatio in animo ducat exordium: alioquin discurrere nunquam posset. Ac si animus interdum circa hæc discurret, alias vero minime oportet non naturam quidem hanc discurrentem, sed mentem in nobis esse, quæ justum [pulchrumque] semper habeat. Adesse præterea mentis principium et causam atque Deum, illo quidem nullo modo partibili, sed penitus consistente, non in loco, inquam, manente, sed in se ipso atque interim in multis quoque considerari in singulis eorum, quæ capere possunt ipsum velut aliud quiddam præter ipsa, quemadmodum et centrum est in se ipso. Habent autem singula, quæ sunt in circulo, signum in centro suum, et lineæ huic punctum proprium adhibent. Tali enim quodam eorum, quæ nobis insunt, nos quoque divinum tangimus, congregimur, copulamur: catenus illic imitumur, atque figimur, quatenus nos illic intentione conferimus.

Πῶς οὖν ἔχοντες τὰ τηλικαῦτα οὐκ ἀντιλαμβανόμεθα, ἀλλ' ἀρ-⁴⁹²
 γοῦμεν ταῖς τοιαύταις ἐνεργείαις τὰ πολλά; οἱ δὲ οὐδ' ὅλως ἐνερ-
 γοῦσιν. Ἐκεῖνα μὲν ἔστιν ἐν ταῖς αὐτῶν ἐνεργείαις αἰεὶ, νοῦς καὶ
 τὸ πρὸ νοῦ αἰεὶ ἐν ἑαυτῷ, καὶ ψυχὴ δὲ τὸ ἀεικίνητον οὕτως. Οὐ γὰρ
 5 πᾶν ὃ ἐν ψυχῇ, ἤδη αἰσθητόν· ἀλλὰ ἔρχεται εἰς ἡμᾶς, ὅταν εἰς αἰ-
 σθησιμὴν ἴῃ· ὅταν δὲ ἐνεργοῦν ἕκαστον μὴ μεταδιδῶ τῷ αἰσθανομένῳ, B
 οὐπω δι' ὅλης ψυχῆς ἐλήλυθεν· οὐπω οὖν γιγνώσκομεν ἅτε μετὰ τοῦ
 αἰσθητικοῦ ὄντες, καὶ οὐ μόνον ψυχῆς, ἀλλ' ἡ ἅπασα ψυχὴ ὄντες·
 καὶ ἔτι ἕκαστον τῶν ψυχικῶν ζῶν αἰεὶ ἐνεργεῖ αἰεὶ καθ' αὐτὸ τὸ αὐτοῦ.
 10 τὸ δὲ γνωρίζειν, ὅταν μετάδοσις γένηται καὶ ἀντίληψις. Δεῖ τοίνυν
 εἰ τῶν οὕτω παρόντων ἀντίληψις ἔσται, καὶ τὸ ἀντιλαμβανόμενον εἰς
 τὸ εἶσω ἐπιστρέφειν, κακεῖ ποιεῖν τὴν προσοχὴν ἔχειν· ὥσπερ, εἴ τις C
 ἀκοῦσαι ἀναμένων ἢν ἐθέλει φωνήν, τῶν ἄλλων φωνῶν ἀποστὰς, τὸ
 οὖς ἐγείρει πρὸς τὸ ἄμεινον τῶν ἀκουστῶν, ὅποτε ἐκεῖνο προσέλθοι,
 15 οὕτω τοι καὶ ἐνταῦθα δεῖ τὰς μὲν αἰσθητὰς ἀκούσεις ἀφέντα, εἰ μὴ
 καθ' ὅσον ἀνάγκη τὴν τῆς ψυχῆς εἰς τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι δύναμιν 493
 φυλάττειν καθαρὰν καὶ ἔτοιμον, ἀκούειν φθόγγων τῶν ἄνω.

1. ἀντιλαμβανόμεθα] Cod. Vat. ἀν τι
 λαμβανόμεθα. Sed ab al. m. syllabæ ἀν τι
 lunula conjunctæ sunt.

2. ἐνεργείαις] Cod. Vat. ἐνεργείαις, et ita
 etiam paullo inferius.

3. μὴν ἔστιν] Cod. Vat. Marc. A. μὴν
 ἔστιν.

4. ἀεικίνητον] Ita Marcc. Reliqui cum
 Ed. αἰεὶ κίνητον (sic).

6. ἴ] Cod. Ciz. ἴη. Mox Vat. μὴ δὲ

pro μὴ.

9. ζῶν] Ita etiam Cod. Darm. sed su-
 pra lin. ου; ita etiam Med. A. sed in m.:
 aliter ζῶν. Quod recepi. Sequens αἰεὶ non
 habet Marc. A.

ib. αὐτὸ τὸ αὐτοῦ] Codd. Marc. Vind.
 A. αὐτὸ τὸ αὐτοῦ. Ed. αὐτὸν τὸ αὐτοῦ.

10. ὅταν] Codd. Ciz. et Vat. ὅτι.
 ib. γίνεται] Ita etiam Cod. Vind. A.

sed corr. ex γίνεται.

ib. ἡ ἀντίληψις] Codd., excepto Darm.,
 omnes omittunt ἡ. Quare delevi.

11. ἀντίληψις ἔσται] Cod. Darm. pra-
 mittit articulum ἡ.

12. σοῦ] Cum marg. Ed. habent σοῦ
 Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. (ex corr.)

B. Vat. Vind. A. Quod recepi.
 14. ἐγείρει] Cod. Vat. ἐγείρει.

XII. *Etsi intellectus noster circa divina semper agit, non tamen animadvertimus: quoniam ratio et imaginatio nobis ad opposita divinorum et varia distrahuntur.*

Cæterum curiam talia tantaque possidentes, nequaquam animadvertimus nos hæc habere, sed plurimum seorsum a talibus actionibus otium agimus? Sunt et multi, qui circa hæc nihil unquam agunt. Illa quidem in actionibus suis assidue perseverant, intellectum scilicet, et quod superius intellectu in se ipso semper: sic quoque et anima vim habet immobilem, sive perpetuo mobilem. Neque vero, quicquid est in anima, propterea jam sentitur, pervenit sane in nos, quando ad sensum usque procedit: at quando agens in nobis quodlibet actionem suam non traducit in ipsam sentiendi virtutem, nondum per totam animam se actio ejusmodi propagavit: quare nondum agnoscimus, utpote qui una cum sentiendi virtute sumus id, quod sumus, neque pars animæ

quædam solum, sed universa potius anima sumus. Jam vero unumquodque in nobis animatum quamdiu vivit, tamdiu per se ipsum munus efficit proprium: sed tunc demum id nobis contingit agnoscere, quando mutua quædam fit traductio, et inde animadvertio provenit. Oportet igitur, si quando ita presentia nobis animadverturi simus, vim ipsam animadvertoriam ad interiora convertere, operamque dare, ut ibi tota persorsus intendat: perinde ac si quis affectans vocem unam præ cæteris haurire, a cæteris se vocibus segreget, ad vocemque omnium optatissimam attentior porrigat aures, quando propinquet. Sic itaque hic oportet dimissis omnibus, quæ sensibus instrepunt, perque sensus animum interpellant, nisi quantum extrema cogat necessitas, vim ipsam animæ animadvertendis superioribus aptiorem puram penitus conservare, audiendisque supernis vocibus paratissimam.

Trinitatem hanc principiorum maxime Platoniam et Zoroastricam confirmat Trinitas Christianorum. Ipsum enim bonum includit paterna fecunditas, intellectum intellectualis ipsa filii emanatio, animam processio spiritus per voluntatis modum, et quasi motum vitalem. Præterea firmamentum refert ipsum bonum fecunditate siderum, intellectum Saturnus a generatione remotus et alienus, animam Jupiter generationi favens, mundum Mars discordem jam atque pugnacem. Rursus bonum Sol, intellectum Mercurius incessu Soli proximus, animam Venus cupida genitura, mundum hunc Luna varia in se jam atque mutabilis. Iterum bonum ignis, intellectum aër perpicuus et serenus, animam aqua humorem generationi suppeditans, mundum terra ex omnibus jam

commista. Denique singulatim fecunda cujusque essentia bonum, firma essentia virtus intellectum, inclinatio, motio, actio animam. Summatim circa animam, memoria fecunda bonum, rationis discursus intellectum, imaginatio et affectus animam. Nihil ergo certius hac trinitate principiorum, quia nihil majoribus et pluribus testimoniis confirmatum, merito universum principiorum suarum imaginem representat. (Confer Cudworthi Systema Intell. IV. 36. p. 669. sqq. qui probatum iit: "Platonem multosque ex sectatoribus ejus plurima ex prisca veraque doctrina retinuisse, proximeque ab illo abfuisse de Trinitate dogmate, quod suum Christi profitentur esse discipuli.")

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Ε,

ΛΟΓΟΣ Β.

P L O T I N I

ENNEAD. QUINTÆ.

LIBER II.

ΠΕΡΙ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ.

De generatione et ordine eorum, quæ sunt post primum.

ΤΟ ἐν πάντα, καὶ οὐδὲ ἓν. Ἀρχὴ γὰρ πάντων οὐ πάντα, ἀλλ' 493
10 ἐκείνως πάντα, ἐκεῖ γὰρ οἶον ἐνέδραμε· μᾶλλον δὲ οὐπω ἐστὶν, ἀλλ'
ἔσται. Πῶς οὖν ἐξ ἀπλοῦ ἐνός, οὐδεμιᾶς ἐν ταύτῳ φαινομένης ποι- 494

9. καὶ οὐδὲ ἓν] Cod. Vat. καὶ οὐδ' ἓν. omnes ἐκείνως, sed Darm. et Med. A. ex ib. ἐνέδραμε] Codd. Ciz. Mon. C. Vat.
10. ἐκείνως] Codd., præter Marc. B. Ciz., corr. Ego correxi. ἐνέδραμει] seq. dist. maj.

I. Sicut unitas principium numerorum non est numerus, et signum principium continui non est continuum, et lux principium caloris colorumque non est calor atque colores: sic ipsum bonum entium principium non est ens aliquod, aut entia: ergo nec vita nec intellectus.

Non enim continendo hæc omnia in se prius quasi prægnans subinde parit, sicut intellectus, anima, natura: sed simpliciter supereminendo creat, sicut unitas, signum, sive centrum, lux. Quod autem ex ipso bono proxime procreatur, quantum ex illo manente statim hoc existit, ens efficitur: quantum subito vergit naturaliter, et quasi movetur ad illud, fit vivens: quantum mox corroboratum inde, quasi circulo quodam convertitur in se ipsum, intellectus evadit. Similiter ex intellectu manente anima intellectualis existit: ex hac autem non manente, sed per potentiam discursivam ab intellectu intelligibilibusque distracta

ad imaginabilia et sensibilia, profuit in actum ejus imago, vita videlicet quædam rationis exers, sensu et vegetali potentia prædita. Inter hæc, quod sequitur, tamdiu perseverat, quamdiu quod superius extat. Anima nostra in eodem corpore eodemque tempore agit plantam, quibus in membris tantum vegetat: agit brutum, in quibus instrumentis solum sentit: agit hominem, interim ratiocinando: agit demonem, aut Deum simul, intelligendo. Idem rursus homo diversis temporibus, quamvis sub humana persona varios ejusmodi mores exercet. In specie quoque humana nonnulli quasi plantæ vitam degunt, alii ut bruta, alii ut homines, nonnulli tanquam Dii, vel demones. Quicumque igitur dixerint, nostras animas, quæ habitum hujus vel illius vitæ jam obdixerunt, reversuras mox in hominem vel ærium vel terrenum, quasi similiter victurum, probabilius opinabuntur, quam si humanam speciem licentius in

494 κιλίας, οὐ διπλόης [οὔτινος] ὄτουοῦν; ἢ ὅτι οὐδὲν ἦν ἐν αὐτῷ, διὰ τοῦτο ἐξ αὐτοῦ πάντα, καὶ ἵνα τὸ ὄν ἦ, διὰ τοῦτο αὐτὸς οὐκ ὄν, γεννητῆς δὲ αὐτοῦ, καὶ πρώτη οἴου γέννησις αὕτη. Ὁν γὰρ τέλειον τῷ μηδὲν ζητεῖν μηδὲ ἔχειν, μηδὲ δεῖσθαι, οἶον ὑπερερῖύη, καὶ τὸ ὑπερ-
 B πλῆρες αὐτοῦ πεποίηκεν ἄλλο. Τὸ δὲ γενόμενον εἰς αὐτὸ ἐπεστράφη⁵ καὶ ἐπληρώθη, καὶ ἐγένετο πρὸς αὐτὸ βλέπον, καὶ νοῦς οὔτος. Καὶ ἢ μὲν πρὸς ἐκεῖνο στάσις αὐτοῦ, τὸ ὄν ἐποίησεν, ἢ δὲ πρὸς αὐτὸ θέα, τὸν νοῦν. Ἐπεὶ οὖν ἔστη πρὸς αὐτὸ ἵνα ἴδῃ, ὁμοῦ νοῦς γίγνεται καὶ ὄν. Οὔτως οὖν ὄν οἶον ἐκεῖνος, τὰ ὅμοια ποιεῖ, δύνα-
 C μιν προχέας πολλήν· εἶδος δὲ καὶ τοῦτο αὐτοῦ, ὥσπερ αὐτὸ αὐτοῦ¹⁰ πρότερον προέχεε. Καὶ αὕτη ἐκ τῆς οὐσίας ἐνέργεια ψυχῆ, τοῦτο μένοντος ἐκείνου γενομένη· καὶ γὰρ ὁ νοῦς, μένοντος τοῦ πρὸ αὐτοῦ, ἐγένετο, ἢ δὲ οὐ μένουσα ποιεῖ, ἀλλὰ κινηθεῖσα ἐγέννα εἰδωλον. Ἐκεῖ μὲν οὖν βλέπουσα, ὅθεν ἐγένετο, πληροῦται, προελθοῦσα δὲ εἰς κίνησιν ἄλλην καὶ ἐναντίαν, γεννᾷ εἰδωλον αὐτῆς, αἴσθησιν καὶ φύ-
 D σιν τὴν ἐν τοῖς φυτοῖς· οὐδὲν δὲ τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἀπήρτηται, οὐδ' ἀπο-
 D τέτμηται. Διὸ καὶ δοκεῖ καὶ ἡ ἀνθρώπου ψυχῆ μέχρι φυτῶν φθά-

1. οὔτινος] Cod. Vat. οὔτινόσου. Marc. A. οὔτινος.
 2. γεινητῆς] Cod. Vat. γεννητῆς.
 3. Ὁν γὰρ] Cod. Vat. οὐ γὰρ.
 4. ὑπὲρ πλῆρες] Ita Ed. Sed Codd. Vat. Marc. A. ὑπερπλῆρες, quod probum est. Quare recepi.
 5. ἐπιστράφη] Cod. Vat. ἀπιστράφη.
 6. πρὸς αὐτὸ] Codd. Mon. C. Marc. A. πρὸς αὐτό. Ed. πρ. αὐτό.
 7. πρὸς ἐκεῖνο] Ita, excepto Darm.,

Codd. omnes. Ed. πρὸς ἐκεῖνο. Marc. B. πρὸ ἐκεῖνο.
 ib. πρὸς αὐτό] Codd. Med. A. B. Marc. A. πρὸς αὐτό. Quod recepi. Tum, excepto Mon. C., Codd. omnes cum marg. Ed. βίε pro θέα, quod est in Ed.
 8. οὖν ἔστη] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. οὖν ἔστη. Quod recepi.
 9. Οὔτως] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. οὔτος. Ita etiam Mon. C. qui item pro

ὄν habet ἄν.
 11. πρότερον—μένοντος] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
 ib. Ψυχῆς] Cod. Darm. Ψυχῆ. Quod recipiendum visum est.
 16. οὐδὲν δὲ—τὸ ἐν φυτοῖς] Desunt hæc in Cod. Vat.
 ib. αὐτῷ ἀποτίτμηται] Cod. Mon. C. οὐδὲ ἀποτίτμηται.
 ib. καὶ ἢ] Cod. Ciz. omittit καί.

bruta permutaverint, aut plantas. Tanta enim permutatio et apud naturam impossibilis est, et apud justitiam supervacua. (Attigerunt hæc et sequentia Tiedemannus et Tennemannus: ille in: *Geist d. Speculat. Philosophie* III. p. 415. sqq.; hic, in *Gesch. der Philosophie* VI. p. 92. sq.)

IPSUM unum est omnia, rursusque nullum est ex omnibus. Principium namque omnium non est omnia, sed illo quidem modo est universa, quod ibi quasi cuncta concurrunt: imo vero nondum quidem sunt, sed erunt. Quo igitur modo ex uno simplici, in quo varietas apparet nulla, vel eujuscunque duplicitas sive forma, multitudo procedit? Forsan, quia nihil erat in ipso, ideoque ex ipso sunt omnia: atque ut ens ipsum fiat, ob hoc ipsum unum non est ens, sed ens progenies ejus est, primaque genitura: nempe cum sit perfectum, propterea, quod nihil quaerat, neque habeat aliud, neque egeat, nimirum

exuberavit, exuberantiaque ipsius aliud procreavit. Quod vero inde factum est, in ipsum conversum est, et impletum: taleque evasit, ut respiceret in se ipsum, intellectusque prodiret. Atqui status quidem ipsius erga illud ens effecit: aspectus autem ad se ipsum fecit mentem. Quando igitur incumbit erga se ipsum, ut cognoscat, simul intellectus atque ens evadit: Sic itaque ens, quemadmodum et ille similia facit secundum potentiam profusionis quamplurimam: species autem ipsius hæc quoque est, quemadmodum ipsum ex ipso ante profudit. Atque hic ex essentia actus est anima, id utique ex illo manente facta: etenim intellectus superiore manente est effectus. Hæc autem non permanendo facit, sed simulachrum commota producit. Suspiciens itaque illuc unde manavit, impletur: progressa vero in motum alium et oppositum, suum efficit simulachrum, id est sensum in animalibus, naturam-

νειν. Τρόπον γάρ τινα φθάνει, ὅτι αὐτῆς τὸ ἐν φυτοῖς· οὐ μὴν πᾶσα⁴⁹⁴
ἐν φυτοῖς· ἀλλὰ γιγνομένη ἐν φυτοῖς οὕτως ἐστίν, ὅτι ἐπὶ τοσοῦτου
προέβη εἰς τὸ κάτω, ὑπόστασιν ἄλλην ποιησαμένη τῇ προόδῳ καὶ
προθυμία τοῦ χείρονος· ἐπεὶ καὶ τὸ πρὸ τούτου, τὸ νοῦ ἐξηρητημένου,
5 μένειν τὸν νοῦν ἐφ' ἑαυτοῦ ἑᾶ.

Πρόεισιν οὖν ἀπ' ἀρχῆς εἰς ἔσχατον, καταλειπομένου αἰεὶ ἐκάστου^Α
ἐν τῇ οἰκείᾳ ἔδρᾳ· τοῦ δὲ γεννωμένου ἄλλην τάξιν λαμβάνοντος τὴν
χείρονα, ἕκαστον μέντοι ταῦτὸν γίγνεται, ᾧ ἂν ἐπίσπῃται, ἕως ἂν
ἐφέπηται. Ὅταν οὖν ψυχὴ ἐν φυτῷ γίγνηται, ἄλλο ἐστὶν οἶον μέ-
10 ρος τὸ ἐν φυτῷ, τὸ τολμηρότατον καὶ ἀφρονέστατον, καὶ προεληλυ-
θὸς μέχρι τοσοῦτου· ὅταν δ' ἐν ἀλόγῳ, ἢ τοῦ αἰσθάνεσθαι δύναμις^Β
κρατήσασα ἤγαγεν· ὅταν δὲ εἰς ἄνθρωπον, ἢ ὅλως ἐν λογικῷ ἢ κίνη-
σις, ἢ ἀπὸ νοῦ, ὡς νοῦν οἰκείον ἐχούσης, καὶ παρ' αὐτῆς βούλησιν
τοῦ νοεῖν ἢ ὅλως κινεῖσθαι. Πάλιν δὲ ἀναστρέφωμεν, ὅταν φυτοῦ,
15 ἢ τὰ παραφυόμενα ἢ κλάδων τῶν ἄνω τις τέμῃ, ἢ ἐν τούτῳ ψυχὴ⁴⁹⁵
ποῦ ἀπελήλυθεν; ἢ ὅθεν· οὐ γὰρ ἀποστῆσα τόπῳ· ἐν οὖν τῇ ἀρχῇ.
Εἰ δὲ τὴν ρίζαν διακόψεις, ἢ καύσεις, ποῦ τὸ ἐν τῇ ρίζῃ; ἐν
ψυχῇ, οὐκ εἰς ἄλλον τόπον ἐλθοῦσα, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἢ· ἀλλ'

8. ἂν ἐπῃται] Codd. omnes ἐπίσπῃται. (ἄνοι). Mox Marc. A. ἢ ἀπὸ νοῦ pro ἢ

Quod recepi pro illo glossemate.

12. εἰς ἄνθρωπον] Ita, excepto Darm.,
Codd. omnes. Ed. ἄνοι, ortum ex compen-
dio scribeudī, quod est etiam in Vat.

a. v.
14. ἢ ἀναστρέφωμεν] Codd. Ciz. Mon.
C. Marc. A. Med. B. Vat. δι ἀναστρέφω-
μιν. Posterius recepi.

15. ψυχὴ ποῦ] Cod. Vat. ψυχῆ
σου.

16. ἐν οὖν] Marc. A. ἐν pro ἐν.

17. ἐν ψυχῇ] Marc. A. ἐν τῇ
ψυχῇ.

que in plantis: nihil autem a suo superiore se-
gregatur, atque dividitur. Quam ob rem homi-
nis quoque anima progredi ad plantas usque vi-
detur. Modo enim quodam illuc usque progre-
ditur, quoniam et ipsius est quod est in plantis:
non tamen universa est in plantis, sed illis in-
sinuata sic inest, quoniam catenus ad inferiora
processit, substantiam aliam processione cura-
que deterioris efficiens: quoniam et quod hoc
superius est ab intellectu dependens, intellectum
permittit in se ipso quiescere.

II. *Singulis hominibus intellectus proprii præsunt: ab
his manant potentiae animæ gradatim inferiores, inter
quas sequens ubique servatur in antecedente, ferme
sicut splendor in radio, radius in luce, lux in natura
Solis.*

*Atqui intellectus, unde omnes ordine animæ vires ef-
fluunt, quodammodo est, et quodammodo non est
omnes. Anima tandem omnesque vires ejus, quo-
niam certis loci limitibus nec extenduntur, neque cir-
cumscribuntur, facile sunt ubique.*

Processio itaque fit a principio ad postremum,
et interea unumquodque semper propriam sedem
retinere permittitur: quod vero fit, alium sorti-
tur ordinem, et hunc quidem deteriorem: verum-
tamen unumquodque illi demum evadit idem,
quod et sequitur quousque prosequitur. Quando
igitur anima plantæ inseritur, aliud quidem est
velut pars quædam in planta, quod videlicet tem-
erarium maxime atque demens est, et huc usque
digressum: quando vero insinuatur bruto, tunc
sentendi potestas dominata perduxit: at quando
ingreditur hominem, tunc vel omnino in natura
rationali motio prævalet, vel ab intellectu proces-
sio quædam, utpote quæ propriam habet men-
tem, voluntatenique ex se ipsa intelligendi, vel
omnino movendi. Jam vero vicissim [nobis con-
vertere licet] revertamur, quando quis in planta
vel quædam inde propagata, vel ramos quosdam
amputat, anima, quæ his inerat, quoniam alit?
Forte unde processerat. Sed unde natura?
Non enim distat loco. Unum igitur est ipsi prin-

495 ἐν ἄλλῳ εἰ ἀναδράμοι· εἰ δὲ μὴ, ἐν ἄλλῃ φυτικῇ· οὐ γὰρ στενοχω-
 Βρεῖται. Γὰρ δ' ἀναδράμοι, ἐν τῇ πρὸ αὐτῆς δυνάμει. Ἄλλ' ἐκείνη
 ποῦ ; ἐν τῇ πρὸ αὐτῆς· ἢ δὲ μέχρι νοῦ, οὐ τόπω· οὐδὲν γὰρ ἐν τόπω
 ἦν. Ὁ δὲ νοῦς πολὺ μᾶλλον οὐκ ἐν τόπω· ὥστε οὐδὲ αὐτῇ· οὐδα-
 μοῦ οὖν οὔσα, ἀλλ' ἐν τῷ, ὃ μηδαμοῦ, καὶ πανταχοῦ οὕτως ἐστίν.⁵
 Ἐὶ δὲ προελθοῦσα εἰς τὸ ἄνω, σταίῃ ἐν τῷ μεταξὺ πρὶν πάντα εἰς τὸ
 ἀνωτάτω γενέσθαι, μέσον ἔχει βίον, καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει αὐτῆς
 C ἔστηκε. Πάντα δὲ ταῦτα ἐκείνος, καὶ οὐκ ἐκείνος· ἐκείνος μὲν, ὅτι
 ἐξ ἐκείνου· οὐκ ἐκείνος δὲ, ὅτι ἐκείνος ἐφ' ἑαυτοῦ μένων ἔδωκεν.
 Ἔστιν οὖν οἶον ζωὴ μακρὰ εἰς μῆκος ἐκταθείσα, ἕτερον ἕκαστον τῶν¹⁰
 μορίων τῶν ἐφεξῆς, συνεχὲς δὲ πᾶν αὐτῷ, ἄλλο δὲ καὶ ἄλλο τῇ δια-
 φορᾷ, οὐκ ἀπολλύμενον ἐν τῷ δευτέρῳ τὸ πρότερον. Τί οὖν ἢ ἐν
 D τοῖς φυτοῖς γενομένη, οὐδὲν γεννᾷ, ἢ ἐν ᾧ ἐστι. Σκεπτέου δὲ πῶς,
 ἀρχὴν ἄλλην λαβόντας.

1. ἀναδράμοι] Cod. Vat. ἀναδράμη. Marc.
 A. ἀναδράμοι.

3. οὐδὲν γὰρ—ἐν τόπω] Desunt hæc in
 Cod. Vat.

5. οὖν οὔσα] Cod. Vat. omittit οὖν. Ante
 hæc Marc. A. αὕτη pro αὐτῇ.

7. ἐν ἐκείνῳ] Cod. Ciz. τὸ ἐκείνω.
 S. ἔστηκε.] Cod. Vat. ἔστηκεν.

9. ἐκείνος] Cod. Med. B. ἐκείνα.

12. ἐν τῷ] Cod. Vat. omittit ἐν.

13. γενομένη, οὐδὲν γεννᾷ ἢ] Cod. Vat.
 γενομένη οὐδὲν γεννᾷ, ἢ.

είπιο. Si autem radicem incideris vel combu-
 seris, ubinam erit, quod in radice vigeat? In
 anima non alium in locum abeunte: sed in eo-
 dem quoque esse potest. In alio autem dicetur
 esse, si recurrerit: sin minus, erit in alia vege-
 tali: non enim contrahitur in angustum. Quod
 si recurrerit, in superiore potentia residebit. Sed
 ubinam illa? In superiore rursus: et illa iterum
 similiter usque ad mentem, non loci conditione:
 nihil enim horum erat in loco. Intellectus deni-
 que multo minus est in loco aliquo collocan-
 dus: quapropter nec ipsa quosque animæ ipsius
 natura: nusquam igitur est locorum. Verum in
 eo, quod nusquam est, interea sic est ubique.
 Si autem progressa quandoque anima ad sub-
 lime, consistat interea priusquam omnino perve-

nerit ad supremum, mediam agit vitam, atque in
 illa sui parte quiescit. Hæc autem omnia ille
 quidem est, rursusque non ille. Ille, inquam,
 quoniam sunt ex illo: non ille iterum, quoniam
 ille singula in se ipso permanens edidit. Est igitur
 in universo tanquam vita quædam ingens
 quasi producta in longitudinem, habentem dein-
 ceeps distinctas quidem inter se partes, universam
 tamen interea sibi ipsi continuam, sed aliud at-
 que aliud propria quadam duntaxat differentia
 possidentem: ubi profecto in eo, quod sequitur,
 non destruitur antecedens. Quid ergo anima plan-
 tis inserta? Nihil ne gignit inferius? Forte in
 quo est duntaxat. At vero, qua id conditione
 fiat, considerandum nobis est, exordium aliunde
 sumentibus.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Ε,

ΛΟΓΟΣ Γ.

Π Λ Ο Τ Ι Ν Ι

ENNEAD. QUINTÆ,

LIBER III.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΓΝΩΡΙΣΤΙΚΩΝ ὙΠΟΣΤΑΣΕΩΝ, ΚΑΙ ΤΟΥ
ΕΠΕΚΕΙΝΑ.

De substantiis cognoscentibus, et de illo, quod superius est.

10 ἌΡΑ τὸ νοοῦν ἑαυτὸ ποικίλον δεῖ εἶναι, ἵνα ἐνὶ τινι τῶν ἐν αὐτῷ 496
τὰ ἄλλα θεωροῦν οὕτω δὴ λέγηται νοεῖν ἑαυτὸ, ὡς τοῦ ἀπλοῦ παντά-
πασιν ὄντος, οὐ δυναμένου εἰς ἑαυτὸ ἐπιστρέφειν, καὶ τὴν αὐτοῦ
κατανόησιν, ἢ οἷόν τε καὶ μὴ σύνθετον ὃν νόησιν ἴσχειν ἑαυτοῦ ; Τὸ μὲν Β
γὰρ διότι σύνθετον λεγόμενον νοεῖν ἑαυτὸ, ὅτι δὴ ἐνὶ τῶν ἐν αὐτῷ τὰ
15 ἄλλα νοεῖ· (ὥσπερ ἂν εἰ τῇ αἰσθήσει καταλαμβάνοιμεν αὐτῶν τὴν

10. τὸ νοοῦν] Sic Codd., præter Darm.,
omnes τὸ νοοῦν. Sed Ed. τὸν νοῦν.
ib. ἐνὶ τινι] Cod. Vat. ἐν τινι.

11. λέγηται] Codd. Ciz. et Vat. λέγι-
ται.
12. δυναμῖν] Cod. Ciz. δυναμουμῖν.

14. διότι] Cod. Vat. διὰ τί.
15. καταλαμβάνοιμεν] Cod. Darm. κατα-
λαμβάνοι μιν.

I. Quod cogniturum est se ipsum, non cogitur prop-
terea esse adeo simplex, ut nulla prorsus in eo dif-
ferentia sit, sicut est ipsum unum: sed ita simplex
esse debet, ut in quolibet sui totum penitus includa-
tur, ejusque actio expleatur tota momento. Ejus-
modi est intellectus.

Quando intellectum dicimus nosse se ipsum, non dividi-
mus in duo, quorum alterum tantum cognoscat, alte-
rum solummodo cognoscat, alioquin non aliquid
idem se ipsum, sed aliud cognosceret aliud: sed volu-
mus ipsum cognoscens una cum cognito se quoque
complecti. Ad sensum quidem pertinet solum, quæ
extra animam sunt cognoscere: ad imaginationem
vero etiam, quæ sunt in anima, id est sensuum ac-

tiones: ad rationem præterea se ipsam investigare:
ad intellectum denique se cognoscere. Atque hujus
perfecta quadam participatione etiam ad rationem
quandoque se nosse.

OPERÆ pretium est indagare, numquid,
quod se ipsum intelligit, oporteat in se varium
esse, ut uno quodam eorum, quæ sunt in ipso
reliqua contemplatum, ita demum se ipsum intel-
ligere judicetur; perinde ac si omnino sit sim-
plex, nequeat in se converti, seque cognoscere:
an fieri possit, ut etiam, quod non est composi-
tum, intelligat semet ipsum? Principio quidem
quod dicitur, aliquid propterea se intelligere

496 μορφὴν, καὶ τὴν ἄλλην τοῦ σώματος φύσιν), οὐκ ἂν ἔχοι τὸ ὡς ἀλη-
 θῶς νοεῖν αὐτό. Οὐ γὰρ τὸ πᾶν ἔσται ἐν τῷ τοιούτῳ ἐγνωσμένον,
 C μὴ κακείνου τοῦ νοήσαντος τὰ ἄλλα τὰ σὺν αὐτῷ καὶ ἑαυτὸ νενοηκό-
 τος, ἔσται τε οὐ τὸ ζητούμενον τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ, ἀλλ' ἄλλο ἄλλο. Δεῖ
 τοίνυν θέσθαι καὶ ἀπλοῦ κατανόησιν ἑαυτοῦ, καὶ τοῦτο πῶς σκοπεῖν εἰς
 δυνατὸν, ἢ ἀποστατέον τῆς δόξης, τῆς τοῦ αὐτοῦ ἑαυτὸ νοεῖν τι ὄντως.
 Ἀποστῆναι μὲν οὖν τῆς δόξης ταύτης οὐ πάνυ οἶόν τε, πολλῶν τῶν
 1) ἀτόπων συμβαινόντων· καὶ γὰρ εἰ μὴ ψυχῇ δοίημεν τοῦτο, ὡς πάνυ
 ἄτοπον ὄν, ἀλλὰ μηδὲ νοῦ τῇ φύσει διδόναι, παντάπασιν ἄτοπον· εἰ
 τῶν μὲν ἄλλων γνῶσιν ἔχει, ἑαυτοῦ δὲ μὴ ἐν γνώσει καὶ ἐπιστήμη 10
 497 καταστήσεται. Καὶ γὰρ τῶν μὲν ἔξω ἢ αἰσθησις ἀλλ' οὐ νοῦς ἀν-
 τιλήψεται, καὶ εἰ βούλει διάνοια καὶ δόξα. Ὁ δὲ νοῦς τούτων γνῶ-
 σιν ἔχει, ἢ μὴ, σκέψασθαι προσήκει. Ὅσα δὲ νοητὰ, νοῦς δηλο-
 νότι γινώσεται. Ἄρ' οὖν αὐτὰ μόνον, ἢ καὶ ἑαυτὸν, ὃς ταῦτα γνῶ-
 σεται; καὶ ἄρα οὕτω γινώσεται ἑαυτὸν, ὅτι γιγνώσκει ταῦτα μόνον; 15
 Τίς δὲ ὢν οὐ γινώσεται; ἀλλ' ἂ μὲν αὐτοῦ γινώσεται ὅτι γιγνώσκει,
 B τίς δὲ ὢν γιγνώσκει οὐκέτι, ἢ καὶ τὰ ἑαυτοῦ καὶ ἑαυτόν; καὶ τίς ὁ
 τρόπος, καὶ μέχρι τίνος, σκεπτέον.

1. ἔχοι τὸ] Cod. Vat. ἔχοιστο.

3. τὰ σὺν] Cod. Ciz. omittit τὰ.

4. ἑαυτὸ] Codd. Ciz. et Vat. ἑαυτόν.

ib. ἀλλ'] Cod. Vat. ἀλλά.

5. πᾶς] Cod. Vat. πῶς.

6. δυνατὸν, ἢ] Cod. Vat. δυνατὸν εἰ.

8. ἀτόπων] Codd., excepto Darm., omnes τῶν ἀτόπων. Unde articulum recepi.

ib. δοίημεν] Cod. Mon. C. δίοιμεν. Marc.

A. δίοιμεν.

9. ἄτοπον] Cod. Vat. ἄστονον.

11. ἀλλ' οὐ] Codd. Ciz. et Vat. ἀλλὰ,

omisso οὐ.

14. ὃς ταῦτα] Ita Cod. Ciz. sed corr. ex ὡς ταῦτα.

15. ἑαυτόν] Abest a Cod. Vat., item mox ταῦτα μόνον.

posse, quod compositum sit, atque ita uno quodam suorum cognoscat et reliqua, veluti si sensu formam nostram reliquamque naturam corporis cognoscamus, nequaquam id consequitur, ut se ipsum re vera cognoscat. In eo namque, quod ita se habet, non totum erit cognitum, nisi et illud, quod intelligit alia sibi conjuncta, intelligat etiam semet ipsum: alioquin non proveniet, quod est quæsitum, ut scilicet aliquid idem se ipsum animadvertat, sed ut aliud potius percipiat aliud. Asseverandum igitur et simplicis ipsius esse, se ipsum animadvertere: atque hoc quomodo fiat, si quidem fieri possit, investigandum: alioquin dimittenda est opinio per quam putemus se ipsum qui ipsam re vera cognoscere. Abjicere quidem opinionem ejusmodi haud admodum facile est: quippe eum multa hinc secutura videantur absurda. Et enim si forte id muneris animæ nequaquam attribuamus, quasi non admodum sit

absurdum: veruntamen neque id quidem mentis naturæ tribuere, est procul dubio absurdissimum: si, inquam, aliorum quidem notitiam habeat, sui vero ipsius notitiam scientiamque non habeat. Atqui externorum quidem perceptionem sensus, non intellectus habebit: ac insuper, si vis, cogitatio, et opinio. Utrum vero intellectus horum cognitionem habeat, nec ne, expedit indagare. Certe quæcumque intelligibilia sunt intellectus ipse cognoscat. Num igitur ea solum, an etiam se ipsum, qui hæc ipsa cognoscit? Et numquid se ipsum ita cognoscat tantum, quoniam videlicet hæc se nosse cognoscat? At quisnam existens ipse hæc interea noverit, non apprehendet? sed forte sua quædam cognoscere comprehendet. Quis vero sit ipse, dum percipit, non percipiet? an potius et sua et se ipsum noverit? Item quisnam modus, et quousque id fiat, est nobis considerandum.

Πρότερον δὲ περὶ ψυχῆς ζητητέον, εἰ δοτέον αὐτῇ γινώσιν ἑαυτῆς, καὶ τί τὸ γινώσκον ἐν αὐτῇ, καὶ ὅπως; Τὸ μὲν οὖν αἰσθητικὸν αὐτῆς αὐτόθεν ἂν φαίμεν τοῦ ἔξω εἶναι μόνον· καὶ γὰρ εἰ τῶν ἔνδον ἐν τῷ σώματι γιγνομένων συναίσθησις εἴη, ἀλλὰ τῶν ἔξω ἑαυτοῦ καὶ ἐν-
 5 ταῦθα ἢ ἀντίληψις· τῶν γὰρ ἐν τῷ σώματι παθημάτων ὑφ' ἑαυτοῦ αἰσθάνεται· τὸ δ' ἐν αὐτῇ λογιζόμενον, παρὰ τῶν ἐκ τῆς αἰσθήσεως Β φαντασμάτων παρακειμένων τὴν ἐπίκρισιν ποιούμενον, καὶ συνάγον, καὶ διαιροῦν, ἢ καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ νοῦ ἰόντων ἐφορᾷ οἷον τοὺς τύ-
 10 πους, καὶ ἔχει καὶ περὶ τούτους τὴν αὐτὴν δύναμιν· καὶ σύνεσιν ἔτι προσλαμβάνει, ὡσπερ ἐπιγινώσκον, καὶ ἐφαρμόζον τοῖς ἐν αὐτῷ ἐκ παλαιοῦ τύποις τοὺς νέους καὶ ἄρτι ἤκοντας· ὃ δὴ καὶ ἀναμνήσεις φαίμεν ἂν τῆς ψυχῆς εἶναι. Καὶ νοῦς ὁ τῆς ψυχῆς μέχρι τοῦδε C
 ἰστάμενος τῇ δυνάμει· ἢ καὶ εἰς ἑαυτὸν στρέφεται καὶ γινώσκει ἑαυτὸν, ἢ ἐπὶ τὸν νοῦν ἀνευεκτέον τοῦτο. Γινώσιν μὲν γὰρ ἑαυτοῦ
 15 τούτῳ τῷ μέρει διδόντες νοῦν αὐτὸν φήσομεν, καὶ ὅπη διοίσει τοῦ ἐπάνω, ζητήσομεν, μηδὲ διδόντες ἐπ' ἐκείνον ἤξομεν τῷ λόγῳ βαδίζοντες, καὶ τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ, ὅ, τί ποτέ ἐστι σκεψόμεθα. Εἰ δὲ καὶ

2. γινώσκον] Cod. Vat. γινώσκον, et ita inferius ἐπιγινώσκον.

3. μόνον εἶναι] Codd., exceptis Darm. et Marc. B., omnes εἶναι μόνον.

ib. τῷ σώματι] Abest τῷ a Cod. Ciz. et ita etiam paulo post ab eod. et Vat.

6. τῶν ἐκ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt has voces.

7. παρακειμένων] Cod. Vat. παρακείμενων.

8. τύτους] Cod. Vat. τόπους.

9. ἔχει καὶ] Cod. Med. B. omittit καὶ cum Marc. A.

12. φαίμεν] Cod. Vat. φαίμεν.

ib. τοῦδ'] Codd. Ciz. et Vat. τούτου.

14. ἀνευεκτίον] Cod. Vat. ἀνευεκτίον.

15. νοῦν αὐτόν] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Marc. A. Vat. νοῦν γὰρ αὐτόν.

Med. A. inter has voces lacunam habet, punctis repletam.

16. ἰκίον] Codd. Ciz. et Vat. ἰκίνο.

17. ποτὶ ἰστί] Cold. Mon. C. Marc.

A. et Vat. ποτ' ἰστί.

ib. Εἰ δὲ—σκεψόμεθα] Desunt in Cod.

Ciz. Idem mox cum Marc. A. et Vat. μηδὲμία, quod recepi. Ed. μὴ δὲ μία.

II. *Potentia rationalis, quæ semper in discurrendo versatur, media est inter imaginationem et intellectum et utrimque formas quasdam in se admittit, easque componit, et dividit, formasque nuper ab imaginatione venientes accommodat formis antiquis in mente, vel a mente existentibus, atque in hac accommodatione intellectualis efficitur.*

Hinc duo in nobis intellectus apparent, permanens scilicet et discurrens, qui et consequitur discurrendo.

Primo igitur de anima quaerendum est, an tribuenda sit ei cognitio sui, quidve in ipsa sit tale cognoscens, et qua ratione. Sensualem quidem ejus virtutem [judicamus] judicabimus ex ipsa sui conditione solum circa externa versari: atque quamvis, quæ intra corpus fiunt, persentiantur, perceptio tamen ejusmodi ad illa pertinet, quæ sunt extra sensum: tunc enim passiones quæ sub ipso fiunt in corpore sentit. Est insuper in anima virtus ratiocinandi circa imaginationes incidentes

a sensu dijudicans, easque conjungens atque etiam dividens: intuetur quoniam etiam quasi figuras eorum, quæ ab intellectu descendunt, habetque circa eas vim prorsus eandem: assumit quoque intelligentiam, utpote quod perpendat, accommodatque figuris antiquis novas nuperque venientes: qua quidem in re animæ reminisceniam consistere arbitramur. Et profecto intellectus animæ huc usque sua virtute se sistit. Quaerendum igitur, num hæc ratiocinandi virtus in se convertatur, sequere cognoscat, an potius id ad intellectum sit referendum? Si enim sui ipsius cognitionem huic animæ parti attribuamus, hanc ipsam confitebimur esse mentem: et quoniam potissimum a superiore differat mente, perquirere compellemur. Sin autem nequaquam attribuamus, ratio nos ad illam perducet mentem, quidve sit se ipsum nosse considerabimus. Quod si et hic inferiori id munus attribuerimus,

- 497 ^D ἐνταῦθα ἐν τῷ κάτω δώσομεν, τίς ἢ διαφορὰ τοῦ νοεῖν ἑαυτὸ σκεψόμεθα· εἰ γὰρ μηδεμία, ἤδη τοῦτο νοῦς ὁ ἄκρατος. Τοῦτο τοίνυν τὸ διανοητικὸν τῆς ψυχῆς ἄρα ἐπιστρέφει ἐφ' ἑαυτὸ καὶ αὐτὸ ἢ οὐ; ἀλλὰ ὧν δέχεται τύπων ἐφ' ἑκάτερα τὴν σύνεσιν ἴσχει· καὶ πῶς τὴν σύνεσιν ἴσχει, πρῶτον ζητητέον. 5
- 498 Ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις εἶδεν ἄνθρωπον, καὶ ἔδωκε τὸν τύπον τῇ διανοίᾳ· ἢ δὲ τί φησιν; ἢ οὐπω οὐδὲν ἐρεῖ, ἀλλ' ἔγνω μόνον καὶ ἔστη· εἰ μὴ ἄρα πρὸς ἑαυτὴν διαλογίζοιτο τίς οὗτος; εἰ πρότερον ἐνέτυχε τούτῳ καὶ λέγει προσχρωμένη τῇ μνήμῃ ὅτι Σωκράτης. Εἰ δὲ καὶ ^B ἐξελίττοι τὴν μορφήν, μερίζει ἂ ἢ φαντασία ἔδωκεν· εἰ δὲ εἰ ἀγαθὸς ¹⁰ λέγοι, ἐξ ὧν μὲν ἔγνω διὰ τῆς αἰσθήσεως εἶρηκεν. Ὁ δὲ εἶρηκεν ἐπ' αὐτοῖς, ἤδη παρ' αὐτῆς ἂν ἔχοι, κανόνα ἔχουσα τοῦ ἀγαθοῦ παρ' αὐτῇ. Τὸ ἀγαθὸν πῶς ἔχει παρ' αὐτῇ, ἢ ἀγαθοειδής ἐστι, καὶ ἐπερρώσθη δὲ εἰς τὴν αἴσθησιν τοῦ τοιούτου, ἐπιλάμπουτος αὐτῇ νοῦ.

2. ἄκρατος] Codd. omnes ἄκρατος, ut legit Fic. Ed. ἀρότατος.

4. ἀλλὰ ὧν] C. d. Vat. ἀλλὰ ᾧ.

6. εἶδεν] Codd. Marc. A. Mon. C. Med.

B. ἴδεν.

ib. ἄνθρωπον] Codd. Ciz. et Vat. ἄνουν.

7. οὐδὲν ἐρεῖ] Cod. Vat. οὐδ' ἐνεργεῖ.

8. αὐτῇ] Codd. Ciz. et Vat. αὐτῆν.

ib. ἐπέτυχεν] Cod. Ciz. ἐτύχων. Vat. ἐνετύχων.

9. καὶ λέγει] Codd. Ciz. Marc. A. Mon.

C. Vat. καὶ λέγει.

ib. προσχρωμένη] Ita Cod. Vat. Sed

Ed. cum rell. προσχρωμένην.

10. ἐξελίττοι τὴν] Cod. Vat. ἐξελίττει.

Ciz. omittit τὴν.

ib. ἴδων] Cod. Vat. ἴδων.

12. ἐπ' αὐτοῖς] Cod. Vat. ἐπ' αὐτῆς.

13. ἀγαθὸν πῶς] Cod. Vat. ἀγαθὸν ποῖς.

ib. αὐτῇ, ἢ] Codd. Ciz. et Vat. αὐτῆς,

ἢ.

Marc. A. ἢ.

ib. ἐπερρώσθη] Cod. Vat. ἐπερρώσθη.

rursus investigabimus, quonam differant in se cognoscendo intellectus superior et inferior. Nempe si nihil, jam hic noster intellectus est purus. Sed enim vis ipsa animæ discurrens numquid ipsa quoque se in se convertit? an potius non convertitur, sed habet formarum notitiam, quas utrimque nanciscitur? Ac sane primo quærendum est, quonam pacto notitiam ejusmodi consequatur.

III. Ratio nuntiante sensu et imaginatione judicat, obvium esse Socratem: si addit esse bonum, justum, sapientem, perpendit hæc, definitque per regulas bonitatis, justitiæ, sapientiæ: quæ primo lucent in mente, atque inde subrutillant rationi circa talia se versanti.

Cum rationis proprium sit in motu agere, et motus tendat in aliud, merito ratio communiter circa alia potius quam circa se ipsam se volutat, ideo non est ejus proprium se cognoscere. Plerique tres in celo ponunt essentias, scilicet in corpore materiam atque formam, et præter hoc ipsam cæli animam, et materiam suæ semper subesse formam, corpus animæ. Similiter tres circa animam nostram essentias: animam scilicet, irrationalem rationali subditam, rationalem vero menti perpetuo coherentem, quasi cælum animæ cælesti perpetuo copulatum. Hanc Plotinus

hic opinionem videtur attingere. Atqui et ejusmodi eopulam Theophrastus, Themistius, Averrois excogitavisse videntur. Possumus etiam Platonicæ magis more Plotinum interpretari, dicentes, ideo negare intellectum esse partem animæ, quia videlicet non fit pars, id est, potentia hujus substantiæ, qua ratione dicitur anima. Dicitur enim anima, quatenus pertinet ad discursum, sive per universalis, sive per particularia discurratur. Sed intellectus ipsa mera substantia est, cui est subnexa potentia, quæ appellatur anima. Jam vero et ipsa substantia nominatur anima secundum potentiam discurrentem: nominatur et intellectus secundum ipsam substantiæ rationem. Idem enim est esse atque intelligere, non tamen idem esse atque discurre: ideo semper intelligit æque, non tamen semper æque discurret.

Sensus quidem vidit hominem, figuramque ejus tradidit cogitandi virtuti: hæc autem quidnam dicit? Forte nondum ait quicquam, sed novit tantum, atque ita quisvit: nisi forsitan ita secum ipsa pereurrat, quisnam hic est? si quidem prius aliquando in hunc incidit, dicatque de illo nunc, memoria utens, illum scilicet esse Socratem: si autem evolvat insuper explicetque formam, dividit jam, quæ imaginatio tradidit. Quod si dicat insuper, utrum sit bonus, tunc per illa, quæ sensu noverat, tale aliquid dicit. Quod

Τὸ γὰρ καθαρὸν τῆς ψυχῆς, τοῦτο, καὶ νοῦ δέχεται ἐπικείμενα ἴχνη. 498
 Διὰ τί δὲ οὐ τοῦτο νοῦς, τὰ δὲ ἄλλα ψυχῇ ἀπὸ τοῦ αἰσθητικοῦ ἀρξά-
 μενα ; ἢ ὅτι ψυχὴν δεῖ ἐν λογισμοῖς εἶναι· ταῦτα δὲ πάντα, λογιζο-
 μένης δυνάμεως ἔργα. Ἄλλὰ διὰ τί οὐ τούτῳ τῷ μέρει δόντες τὸ
 5 νοεῖν ἑαυτὸ, ἀπαλλαξόμεθα ; ἢ ὅτι ἔδομεν αὐτῷ τὰ ἔξω σκοπεῖσθαι
 καὶ πολυπραγμονεῖν, νῶ δὲ ἀξιούμεν ὑπάρχειν, τὰ αὐτοῦ καὶ τὰ ἐν
 αὐτῷ σκοπεῖσθαι. Ἄλλ' εἴ τις φήσῃ, τί οὖν κωλύει τοῦτο ἄλλη δυ-
 νάμει σκοπεῖσθαι τὰ αὐτοῦ, οὐ τὸ διανοητικὸν, οὐ δὲ τὸ λογιστικὸν
 ἐπιζητεῖ, ἀλλὰ νοῦν καθαρὸν λαμβάνει. Τί οὖν κωλύει ἐν ψυχῇ
 10 νοῦν καθαρὸν εἶναι ; οὐδὲν φήσομεν· ἀλλ' ἔτι δεῖ λέγειν ψυχῆς
 τοῦτο. ἀλλ' οὐ ψυχῆς μὲν φήσομεν, ἡμέτερον δὲ νοῦν φήσομεν, ἄλ-
 λον μὲν ὄντα τοῦ διανοουμένου, καὶ ἐπάνω βεβηκότα, ὅμως δὲ ἡμέ-
 15 τερον, καὶ εἰ μὴ συναριθμοῖμεν τοῖς μέρεσι τῆς ψυχῆς· ἢ ἡμέτερον,
 καὶ οὐχ ἡμέτερον. Διὸ καὶ προσχρώμεθα αὐτῷ, καὶ οὐ προσχρώ-
 μεθα· διάνοια δὲ αἰεὶ, καὶ ἡμέτερον μὲν, χρωμένων, οὐ προσχρωμέ-
 νων δὲ οὐχ ἡμέτερον. Τὸ δὲ προσχρῆσθαι τί ἐστίν ; ἄρα αὐτοῦς
 ἐκεῖνο γιγνομένους καὶ φθειρομένους ὡς ἐκεῖνος, ἢ κατ' ἐκεῖνον ; οὐ

1. ἴχνη] Cod. Vat. ἴσχη.

2. ἀρξάμενα] Codd. Mon. C. Marc. A. ἀρξόμενα.

4. ἔργα] Cod. Vat. ἔργα

ib. τὰ νοεῖν] Cod. Vat. τῶ νοεῖν. Pergit Marc. A. ἀπὸ.

6. οὖν δὲ] Codd., excepto Ciz., omnes ἢ δὲ. Quod restitui.

8. τὰ αὐτοῦ] Codd. Marce. Med. A.B. τὰ αὐτοῦ, et ita etiam duabus lineis inter-

jectis iidem cum Vat. Ed. αὐτοῦ.

10. οὐδὲν φήσομεν] Ita Codd., præter Darm., omnes. Ed. φήσομεν.

ib. διὸ λέγειν ψυχῆς τοῦτο] Cod. Vat. ψυχῆς τοῦτο διὸ λέγειν.

11. οὐ ψυχῆς] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. οὐ ψυχῆς μὲν. Quod addidi.

ib. νοῦν φήσομεν] Cod. Vat. φήσομεν νοῦν.

12. ἰπ' ἄνω] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. ἰπάνω. Et sic correxi.

13. συναριθμοῖμεν] Cod. Ciz. συναριθμοῖ-
μιν.

14. καὶ οὐχ ἡμέτερον] Desunt in Codd. Mon. C. Marc. A. Mox Marce. διάνοια. Fort. leg. διάνοια.

16. τὸ δὲ] Cod. Vat. τὸ δὲ. Quod re-
cepi.17. γιγνομένους] Cod. Darm. γιγνομένου.
In seqq. Marc. A. ἢ οὐ κατ' ἐκεῖνος ;

autem super his dicit, a se ipsa jam habet : regulam sane boni penes se possidet. Bonum vero quonam modo apud se ipsam habet ? Quatenus videlicet est (ut ita dixerim) boniformis, atque corroborata jam est ad tale aliquid sentiendum, mente sibi desuper rutilante. Ipsum namque animæ purum hoc existit, accipitque impressa a mente vestigia. At curnam hoc ipsum non est intellectus : sed anima est, quod reliquum est totum a virtute sensus exorsum ? Quia scilicet animam oportet in quadam rationis discursione versari. Hæc autem omnia sunt discurrentis virtutis officia. Sed cur non parti huic sui cognoscendi munus attribuentes inquirendi finem efficiamus ? Quia videlicet munus ei concessimus in externis considerandis, dum in plura insuper sollicite distrahatur : mentis vero proprium judicamus, se ipsum sibi intima contemplari. Si quis autem dixerit, quidnam prohibet, sollicitum illud per aliam quandam animæ vim sua inter-

dum animadvertere, is certe non ipsam cogitandi ratiocinandique virtutem exigit, sed purum jam accipit intellectum. Quidnam igitur prohibet, purum esse in anima intellectum ? nihil sane prohibere dicemus. Præterea num intellectum purum esse aliquid animæ asseremus ? Profecto non animæ quidem dicemus esse, nostrum vero intellectum esse fatebimur : qui aliud quiddam sit præter ipsam cogitandi naturam, eique superimpositum, nostrum tamen, tametsi una cum animæ partibus hunc minime numeremus. Forsan vero nostrum affirmabimus, iterumque non nostrum : quapropter hoc utimur, rursus non utimur, cogitatione vero semper : itaque nostrum quidem dum utimur, non nostrum vero quando non utimur. Sed enim quidnam uti intellectu dicendum est ? An forte nos illum effectos pronuntiare jam ut ille, aut saltem secundum illum ? Non enim nos intellectus sumus : imo igitur secundum illum prima videlicet discurs-

498 F γὰρ νοὺς ἡμεῖς· κατ' ἐκεῖνο οὖν τῷ λογιστικῷ πρώτῳ δεχομένῳ. Καὶ
 γὰρ αἰσθανόμεθα δι' αἰσθήσεως, καὶ ἡμεῖς οἱ αἰσθανόμενοι. Ἄρ'
 499 οὖν καὶ διανοούμεθα οὕτω, καὶ διανοοῦμεν οὕτως, ἢ αὐτοὶ μὲν οἱ
 λογιζόμενοι, καὶ νοοῦμεν τὰ ἐν τῇ διανοίᾳ νοήματα αὐτοί; (τοῦτο
 γὰρ ἡμεῖς, τὰ δὲ τοῦ νοῦ ἐνεργήματα ἄνωθεν οὕτως, ὡς τὰ ἐκ τῆς 5
 αἰσθήσεως κάτωθεν), τοῦτο ὄντες τὸ κύριον τῆς ψυχῆς, μέσον δυνά-
 μεως διπτῆς, χείρονος καὶ βελτίονος, χείρονος μὲν τῆς αἰσθήσεως,
 βελτίονος δὲ τοῦ νοῦ. Ἄλλ' αἴσθησις μὲν ἀεὶ ἡμέτερον δοκεῖ συγκε-
 Βχωρημένον, ἀεὶ γὰρ αἰσθανόμεθα, νοὺς δὲ ἀμφισβητεῖται, καὶ ὅτι μὴ
 αὐτῷ ἀεὶ, καὶ ὅτι χωριστός· χωριστὸς δὲ τῷ μὴ προσνεύειν αὐτόν, 10
 ἀλλ' ἡμᾶς μᾶλλον πρὸς αὐτόν, εἰς τὸ ἄνω βλέποντας· αἴσθησις δὲ
 ἡμῖν ἄγγελος, βασιλεὺς δὲ πρὸς ἡμᾶς ἐκεῖνος.

Α Βασιλεύομεν δὲ καὶ ἡμεῖς, ὅταν κατ' ἐκεῖνον· κατ' ἐκεῖνον δὲ,
 διχῶς· ἢ τοῖς οἴον γράμμασιν ὡς περ νόμοις ἐν ἡμῖν γραφεῖσιν, ἢ
 οἴον πληρωθέντες αὐτοῦ, ἢ καὶ δυνηθέντες ἰδεῖν καὶ αἰσθάνεσθαι 15
 παρόντος. Καὶ γινώσκομεν δὲ ἑαυτοὺς τῷ τοιούτῳ ὀρατῷ, τὰ ἄλλα

2. Ἄρα] Codd. Med. A. B. Marc. A. Mon. C. Vat. ἄρ'. Et hoc recepimus.

3. διανοοῦμεθα οὕτως] Desunt hæc in Cod. Ciz. In Vat. est οὕτω. Quod recepi. ib. μὲν αἴ] Cod. Vat. omittit αἴ.

8. μὲν αἴ] Codd. Mon. C. et Med. B. μὲν αἴσι. Vat. μὲν αἴ εἰ.

9. καὶ ὅτι μὴ] Ita, præter Darm., Codd. omnes. Ed. ὅτε.

10. αὐτὸ αἴ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Marc. A. αὐτῷ αἴ. Quod recepi.

ib. δὲ τῷ] Cod. Vat. δὲ τῷ. ib. προσνεύειν] Cod. Med. B. προσνεύειν.

11. αὐτόν, εἰς] Codd. Ciz. et Vat. αὐτὸ εἰς.

14. ὡς περ] Cod. Vat. οἴον.

15. πληρωθέντες] Cod. Vat. πληρωθέντων.

16. δὲ ἑαυτοὺς] Codd. Ciz. et Vat. δὲ αὐτοὺς, Mon. C. Marc. A. Med. B. δὲ αὐτοὺς.

rendi virtute illum suscipiente. Jam vero et per sensum ipsi sentimus, nosque ipsi sentientes sumus. Numquid ergo sic etiam cogitamus, atque cogitamur? An forte nos ipsi ratione discurrentes sumus, intelligimusque ipsi quoque intelligentiæ notiones in ipsa cogitatione subrutilantes? Hoc enim nos ipsi sumus: actiones vero mentis ita nobis sunt desuper, sicut propria sensus nobis inferiora. Sumusque hoc ipsum animæ proprium, et quantum ad ipsum pertinet principale, duas inter vires medium, deteriorem scilicet atque meliorem, id est sensum inter et intellectum. At sensum quidem concedere videmur semper esse nostrum, semper namque sentimus: de intellectu vero id est ambiguum: et quia non semper hoc utimur, et quia est separatus. Separatus, inquam, propterea, quod ipse non annuit ad nos, sed potius nos ad ipsum superne suspicientes. Sensus denique nobis est nuntius: rex vero noster est ille.

IV. Rationalis potentia, secundum quam nos sumus, dupliciter utitur intellectu: per participationem sci-

licet atque formam: et utrobique cognoscit se ipsam.

Per participationem quidem, quatenus formas, notiones, regulas quotidie suscipit ab intellectu, ubi tanquam ab effectu per actiones suas cognoscit et suas vires: per vires agnoscit essentiam, atque hanc dependere illuminarique semper a mente: per formam vero quando post frequentem hujusmodi acceptionis usum mentem penitus induit sicut materia formam, agitque sub mentis ipsius actu, sicut materia, postquam sapius accepit ab igne calorem, subit denique flammam. Tunc demum tanquam a causa ratio se ipsam una cum mente perfecte cognoscit. Rationem Peripatetici intellectum possibilem, mentem vero intellectum agentem nominaverunt.

Regnamus præterea nos, quando agimus secundum illum. Duobus vero modis secundum illum agimus: vel quia velut literæ et quasi leges inde inscriptæ sint nobis, vel quia impleamur eo, aut quoniam eo præsentem videre ipsum, et sentire possimus. Cognoscimus sane nos ipsos tali quodam spectaculo alia per ipsum discere: aut etiam vim ipsam ejusmodi aliquid cognoscen-

μαθεῖν τῷ τοιοῦτῳ ἢ καὶ τὴν δύναμιν τὴν γιγνώσκουσαν τὸ τοιοῦτον
 μαθόντες αὐτῇ τῇ δυνάμει, ἢ καὶ ἐκείνο γιγνώμενοι, ὡς τὸν γιγνώ- B
 σκοντα ἑαυτὸν διττὸν εἶναι, τὸν μὲν γιγνώσκοντα τῆς διανοίας τῆς
 ψυχικῆς φύσιν, τὸν δὲ ὑπεράνω τούτου, τὸν γιγνώσκοντα ἑαυτὸν,
 5 κατὰ τὸν νοῦν ἐκείνου γιγνώμενον, κάκείνω ἑαυτὸν νοεῖν αὐτῷ, οὐχ' ὡς
 ἄνθρωπον ἔτι, ἀλλὰ παντελῶς ἄλλον γενόμενον· καὶ συναρπάσαντα
 ἑαυτὸν εἰς τὸ ἄνω, μόνου ἐφέλκοντα τὸ τῆς ψυχῆς ἄμεινον, ὃ καὶ
 δύναται μόνου περοῦσθαι πρὸς νόησιν, ἵνα τις ἐκεῖ παρακαταθεῖτο, C
 ἃ εἶδε. Τὸ δὲ διανοητικὸν ὅτι διανοητικὸν ἄρα οὐκ οἶδε, καὶ ὅτι
 10 σύνεσιν τῶν ἔξω λαμβάνει; καὶ ὅτι κρίνει ἃ κρίνει, καὶ ὅτι τοῖς ἐν
 ἑαυτῷ κανόσιν, οὐς παρὰ τοῦ νοῦ ἔχει· καὶ ὡς ἔστι τι βέλτιον αὐτοῦ
 ὃ οὐ ζητεῖ, ἀλλ' ἔχει πάντως δῆπου. Ἄλλ' ἄρα τί ἐστὶν αὐτὸ ὃ οὐκ
 οἶδεν ἐπιστάμενον, οἷόν ἐστι, καὶ οἷα τὰ ἔργα αὐτοῦ; εἰ οὖν λέγει
 ὅτι ἀπὸ νοῦ ἐστὶ, καὶ δεύτερον μετὰ νοῦν, καὶ εἰκὼν νοῦ· ἔχον ἐν D
 15 ἑαυτῷ τὰ πάντα οἷον γεγραμμένα, ὡς ἐκεῖ ὁ γράφων καὶ ὁ γράψας·
 ἄρ' οὖν στήσεται μέχρι τούτων ὃ οὕτως ἑαυτὸν ἐγνωκώς; ἡμεῖς δὲ

1. καὶ τὴν] Abest τὴν a Codd. Ciz. et

Vat.
 ib. τοιοῦτον] Codd. Med. B. Mon. C.
 τοιοῦτο.

2. αὐτῇ] Codd. Ciz. et Vat. αὐτῆν.

ib. ὡς τῶν] Cod. Ciz. ὡς τό.

3. τὸ μὲν] Cod. Ciz. cum marg. Ed.
 τὸν μὲν. Quod recepi. In seqq. marg.
 Ed. τὸ δὲ pro τὸν δὲ.

4. ὑπὲρ ἄνω] Codd. Vat. Marc. A. ὑπὲρ-
 ἄνω. Et sic correxi.

7. τὸ ἄνω] Cod. Ciz. τὸ ἴσως.

9. ἃ εἶδε] Codd. Marc. A. Med. B. ἃ
 ἴδεν. Mon. C. ἃ ἴδεν. Vat. ἃ οἶδε. Quod

recepi.

ib. ἄρα οὐκ ἴδεν] Cod. Vat. ἄρα οὐκ οἶδεν.
 Med. A B. Mon. C. Marc. A. ἄρα οὐκ
 ἴδεν. Mox Mon. C. σύνεστι pro σύνεσιν.

10. ἃ ἀνακρίνου] Codd., praeter Mon C.,
 omnes κρίνει. Et sic rescripsimus.

ib. ἐν αὐτῷ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon.
 C. Vat. ἐν ἑαυτῷ. Quod recepimus. Mox
 Ciz. παντελῶς. Vat. πάντων (sic).

12. ὃ ζητεῖ] Codd., excepto Marc. B.,
 omnes οὐ ζητεῖ. Quod recipiendum fuit.
 Sed Med. A. in m. ab al. m. ὃ οὐ ζητεῖ.

Paulo superius Vat. post ἴσως omittit τι.

ib. ἄρα τί] Codd. Ciz. Vat. ἄρα τί.

ib. οὐκ ἴδεν] Codd. Mon. C. Marc. A.
 Med. B. Vat. οἶδεν. Et sic correxi.

13. λίγαι] Codd. Med. B. Mon. C.
 Marc. A. Vat. λίγαι.

14. μετὰ νοῦν] Codd. Mon. C. Marc. A.
 μετὰ τοῦ.

ib. ἔχων ἐν] Codd. Mon. C. Marc. A.
 Ciz. Darin. cum marg. Ed. ἔχον. Vat.
 ἔχει. Illud recepi.

16. ἃρ' οὖν] Cod. Vat. ἃρ' οὖν.

ib. ὃ αὐτῶς] Cod. Ciz. omittit ὃ.

tem, eadem ipsi vi perdiscentes: aut illud quo-
 que nos facti: adeo ut, quod se ipsum cognoscit,
 duplex iam existat: aliud quidem se cognoscens,
 sit natura ipsius animae cogitatrix, aliud vero hac
 natura superius, ubi scilicet, qui se cognoscit,
 secundum intellectum illum jam evasit, rursus-
 que illo se conspicit, non tanquam adhuc homi-
 nem, sed omnino aliud quiddam factum, se ip-
 sumque ad supernum corripientem, solumque
 trahentem secum, quod praestantius est in anima:
 quod et solum conceptis alis volare ad intelligen-
 tiam potest, ut illic aliquis, quae novit, jam depo-
 nat. Sed numquid ipsa vis cogitandi non novit
 se esse cogitandi virtutem, externorumque intel-
 ligentiam cumulare? Item judicare quae judicat:
 judicare inquam regulis quibusdam sibi ab intel-

lectu descriptis? Esse denique praestantius ali-
 quid supra se, quod quidem nihil ultra perquir-
 rit, sed habet omnino? Verum enimvero quid-
 nam est hoc ipsum, quod se minime novit, igno-
 rans quale sit ipsum, et qualia sint ipsius officia?
 Si ergo dicit se ipsum a mente pendere, et esse a
 mente secundum, mentisque imaginem habentem
 in se omnia velut inscripta, quemadmodum illic,
 qui scribit, quive iam scripsit: numquid is, qui
 ita se ipsum novit, sistet gradum huc usque pro-
 gressus? nos autem vi alia freti, intellectum rur-
 sus se ipsum cognoscentem perspicimus? vel
 illum sane nobiscum assumentes, quandoquidem
 ille quoque est noster, vicissimque nos illius, ita
 demum intellectum nosque ipsos percipimus?
 Forte ita potius necessarium est: si quidem percep-

500 ἄλλη δυνάμει προσχρησάμενοι νοῦν αὐτὴν γινώσκοντα ἑαυτὸν κατοψόμεθα ; ἢ ἐκείνον μεταλαμβάνοντες, ἐπέειπερ καὶ ἐκεῖνος ἡμέτερος, καὶ ἡμεῖς ἐκείνου, οὕτω νοῦν καὶ αὐτοὺς γνωσόμεθα, ἢ ἀναγκαῖον οὕτως, εἴπερ γνωσόμεθα, ὅ,τι ποτέ ἐστι τὸ ἐν νῶ αὐτὸ ἑαυτό. Ἔστι δὲ νοῦς τις αὐτὸς γεγωνῶς, ὅτε τὰ ἄλλα ἀφείδαι ἑαυτοῦ τούτω καὶ τούτον βλέ- 5 πει, αὐτῷ δὲ ἑαυτὸν, ὡς δὲ οὖν νοῦς ἑαυτὸν ὁρᾷ.

Α Ἄρ' οὖν ἄλλῳ μέρει ἑαυτοῦ ἄλλο μέρος αὐτοῦ καθορᾷ ; ἀλλ' οὕτω τὸ μὲν ἔσται ὁρῶν, τὸ δὲ ὁρώμενον· τούτο δὲ, οὐκ αὐτὸ ἑαυτό. Τί οὖν ; εἰ πᾶν τοιοῦτον, οἷον ὁμοιομερὲς εἶναι, ὥστε τὸ ὁρῶν, μηδὲν διαφέρειν τοῦ ὁρωμένου· οὕτω γὰρ ἰδὼν ἐκεῖνο τὸ μέρος αὐτοῦ ὄν 10 ταυτὸν, αὐτῷ εἶδεν ἑαυτόν· διαφέρει γὰρ οὐδὲν τὸ ὁρῶν πρὸς τὸ ὁρώμενον. Ἡ πρῶτον μὲν, ἀτοπος ὁ μερισμὸς αὐτοῦ· πῶς γὰρ καὶ μεριεῖ ; οὐ γὰρ δὴ κατὰ τύχην· καὶ ὁ μερίζων δὲ τίς ; ὁ ἐν τῷ θεωρεῖν τάπτων ἑαυ- 15 τόν, ἢ ὁ ἐν τῷ θεωρεῖσθαι. Εἶτα πῶς ἑαυτὸν γνώσεται ὁ θεωρῶν, ἐν τῷ θεωρουμένῳ τάξας ἑαυτὸν κατὰ τὸ θεωρεῖν ; οὐ γὰρ ἦν ἐν τῷ 15

1. γινώσκοντα] Cod. Vat. γινώσκονται.
3. καὶ αὐτοὺς] Codd. Med. A. B. Marc.
A. καὶ αὐτοὺς. Rell. cum Ed. καὶ αὐτοὺς.
4. ὅ,τι ποτέ] Codd. Vat. Marc. A. et
Mon. C. ὅ,τι ποτέ.
ib. Ἔστι δὲ] Cod. Ciz. ἔστι δὲ.
5. τούτων—αὐτῷ] Cod. Ciz. τούτων—αὐτό.

6. οὖν νοῦς αὐτόν] Cod. Ciz. omittit οὖν
et habet νοῦν αὐτόν.
10. διαφέρειν] Cod. Ciz. διαφέρει.
11. αὐτὸ ἰδὼν] Codd. Darm. Mon. C.
Med. A. (ex corr.) B. Vat. αὐτῷ. Tum
Mon. C. et Med. B. ἰδεν. Vat. ὁἶδεν. Marc.
A. αὐτῷ ἰδεν. Correxī αὐτῷ.

12. μερισμὸς αὐτοῦ] Codd. Ciz. Mon. C.
Marc. A. Vat. μερισμὸς αὐτοῦ.
14. ἑαυτόν] Cod. Darm. omittit hanc
vocem.
15. οὐ γὰρ—θεωρεῖν] Desunt in Codd.
Mon. C. Marc. A.

turi simus, quidnam sit potissimum in intellectu, nosse se ipsum. Tunc itaque aliquis ipse intellectus evadit, quando reliqua sua dimittens, hoc ipso intuetur hunc ipsum, et ipso quoque se ipsum: quemadmodum et intellectus ipse se contemplatur.

V. In eo, quod rationali potentia, id est intelligentia mobili, superius est, idem re ipsa est intellectus, intelligentia, intelligibile: ideo se ipsum semper intelligit.

Supra sensum qui tantum spectat, externa est imaginatio interna respiciens: super hanc, quæ adventitia solum prospicit: extat ratio, quæ præterea domestica conspicit: super hanc iterum, quæ ab aliis cognitis ad se denique revertitur agnoscendam, est intellectus vicissim exordians a se ipso, ac dum se inspicit omnia contuens, non dico rerum figuras, sed res ipsas, ut verissima cognitio sit. Si se ipsum tangens contingit omnia, ipse nimirum est et omnia: eodemque prorsus actu, quo se intuetur, contuetur et omnia, eodem quoque simul agnoscit cognoscere se ipsum atque omnia. Præcipue vero primum divinusque intellectus, nec ad aliud intelligendum convertitur quam se ipsum, nec intelligentiam habet accidentalem:

imo vero essentia ejus absolute vivens intelligensque hoc ipso essentiali vitalique intelligentiæ actu fruitur semet ipsa, comprehendens interea se existentem, viventem, intelligentem, uniformem prorsus, et omniformem. (Cf. Tiedemanni libr. Geist. der Specul. Philosophie III. p. 397. qui tamen in plurimis sententiis Plotino refragari studet. Vid. etiam Tennemanni Hist. Philos. VI. p. 97. sq. ibiq. laud. Enn. VI. 2. 8.

Numquid igitur intellectus altera sui parte alteram intuetur? Verum sic quidem alterum erit videns, alterum vero visum. Hoc autem non est unum aliquid nosse se ipsum. Quid igitur? Si totum tale sit, ut consimilibus partibus sit compositum, adeo ut videns a viso non differat: sic utique videns partem illam sui sibi que candem, interea quoque se videt. Videns namque a viso ibi nihilo discrepat. Sed primo quidem absurdum foret intellectum ita dividere: nam et quomodo divisio fiet? Non enim casu quodam est et tenere dividendus. Tum vero, quisnam est, qui dividit? Num forte, qui in eo se ordine ponit, in quo est videre, an potius, qui in eo, quod est videri? [Præterea] At vero quomodo videns ille

θεωρούμενῳ τὸ θεωρεῖν. Ἡ γνοῦς ἑαυτὸν οὕτω θεωρούμενον, ἀλλ' οὐ⁵⁰⁰
θεωροῦντα νοήσει ; ὥστε οὐ πάντα, οὐδὲ ὅλον γνώσεται ἑαυτόν· ὄν
γὰρ εἶδε, θεωρούμενον ἀλλ' οὐ θεωροῦντα εἶδε καὶ οὕτως ἔσται ἄλλον, C
ἀλλ' οὐχ ἑαυτὸν, ἑωρακώς. Ἡ προσθήσει παρ' αὐτοῦ καὶ τὸν τεθεω-
5 ρηκότα, ἵνα τέλειον αὐτὸν ἦ νενοηκώς· ἀλλ' εἰ καὶ τὸν τεθεωρηκότα,
ὁμοῦ καὶ τὰ ἑωραμένα. Εἰ οὖν ἐν τῇ θεωρίᾳ ὑπάρχει τὰ τεθεωρη-
μένα, εἰ μὲν τύποι αὐτῶν, οὐκ αὐτὰ ἔχει· εἰ δ' αὐτὰ ἔχει, οὐκ ἰδὼν
αὐτὰ ἐκ τοῦ μερίσαι αὐτὸν ἔχει, ἀλλ' ἦν πρὶν μερίσαι ἑαυτὸν, καὶ D
θεωρῶν καὶ ἔχων. Εἰ τοῦτο, δεῖ τὴν θεωρίαν ταῦτόν εἶναι τῷ θεω-
10 ρητῷ, καὶ τὸν νοῦν ταῦτόν εἶναι τῷ νοητῷ· καὶ γὰρ εἰ μὴ ταῦτόν, οὐκ
ἀλήθεια ἔσται, τύπον γὰρ ἔξει ὁ ἔχων τὰ ὄντα, ἕτερον τῶν ὄντων, ὅπερ
οὐκ ἔστιν ἀλήθεια. Τὴν ἄρα ἀλήθειαν οὐχ ἑτέρου δεῖ εἶναι, ἀλλ' ὁ
λέγει, τοῦτο καὶ εἶναι. Ἐν ἄρα οὕτω νοῦς, καὶ τὸ νοητὸν, καὶ τὸ
ὄν, καὶ πρῶτον ὄν, τοῦτο, καὶ δὴ καὶ πρῶτος νοῦς, τὰ ὄντα ἔχων· E
15 μᾶλλον δὲ ὁ αὐτὸς τοῖς οὖσιν. Ἄλλ' εἰ ἡ νόησις καὶ τὸ νοητὸν ἐν, 501
πῶς διὰ τοῦτο τὸ νοοῦν νοήσει ἑαυτό ; ἡ μὲν γὰρ νόησις οἶον περι-
έξει τὸ νοητὸν, ἢ ταῦτόν τῷ νοητῷ ἔσται, οὐπω δὲ ὁ νοῦς δῆλος ἑαυ-

3. γὰρ εἶδε] Codd. Med. B., Marc. A.

Mon. C. γὰρ ἰδὲ. Vat. γὰρ οἶδῃ.

ib. εἶδῃ καὶ] Codd. Marc. A. Mon. C.

Med. B. ἴδῃ καὶ. Vat. οἶδῃν. καὶ.

ib. ἴσται] Abest a Cod. Ciz.

4. παρ' αὐτοῦ] Codd. Med. A. B. Marc.

παρ' αὐτοῦ. Ed. cum refl. π. αὐτοῦ.

5. ἵνα τέλειον—τεθειωρηκότα] Desunt in

Codd. Ciz. et Vat.

ib. αὐτόν] Cod. Med. B. αὐτόν.

ib. νιοσκοῖ] Codd. Darn. Marc. A. B.

et Mon. C. νιοσκοῖς. Quod respici.

7. εἰ μὴ] Cod. Vat. εἰ μὴν.

ib. αὐτὰ ἔχει] Cod. Vat. αὐτὰ ἔχει cum

Marc.

ib. εἰ δ' αὐτὰ ἔχει] Cod. Ciz. οὐδ' pro εἰ

δ'. Idem cum Mon. C. et Med. B. ἔχει.

8. ἀλλ' ἦν] Cod. Med. B. ἀλλ' ἦ.

11. ἀλήθεια] Cod. Vat. ἀληθεία, cum

Marc. A.

12. δεῖ εἶναι] Codd. Ciz. Marc. A. Mon.

C. Med. B. Vat. εἶναι δεῖ.

ib. ἀλλ' ἔ] Codd. Ciz. et Vat. ἀλλ' ἔστι.

15. εἰ ἦ] Cod. Vat. εἴη.

17. δεῖλος] Abest a Cod. Ciz.

cognoscet se ipsum, dum secundum ipsum videre, se in ejus gradu constituit, quod videtur? non enim in ipso viso inest videre. An cognoscens ita se ipsum potius tanquam visum, quam tanquam videntem considerabit? Ideoque neque omnem, neque totum se ipsum animadvertet. Quem enim novit, hunc quidem visum, sed non videntem novit, atque ita non se ipsum, sed alium potius intuebitur. Sed numquid per se adjunget ipsum quoque videntem, ut se ipsum perfecte comprehendat? Verum si complectitur et videntem, simul quoque visa complectitur. Si igitur in ipsa perspectione perspectæ res continentur, quaeritur, numquid rerum figuræ, an res ipsæ contineantur. Si figuræ tantum, res ipsæ non possidentur: sin autem hæc possidentur, certe, qui eas perspicit, non ex eo, quod se ipsum dividerit, habet: sed erat etiam antequam se divideret et contemplator et possidens. Si res ita se habet, oportet contemplationem idem esse cum

ipso (ut ita dixerim) contemplabili, et intellectum intelligibili similiter idem: alioquin, si non sit idem, non erit contemplatio vera. Qui enim entia dicitur possidere, figuram potius eorum habebit ab eis procul dubio differentem, quod quidem non est veritas. Veritatem enim non alterius oportet esse, sed quod dicit, hoc et existere. Sic ergo unum est intellectus, intelligibile et ens, et hoc est ens primum, primusque intellectus entia possidens: imo vero ipse atque entia idearum. At si intelligentia et intelligibile unum est, quoniam modo ob hoc intelligens intelliget semet ipsum? Intelligentia enim velut complectetur intelligibile, vel idem una cum ipso erit, nondum tamen constabit, intellectum perspicue se cognoscere. Cæterum si intelligentia et intelligibile idem est, actus enim quidam est ipsum intelligibile: si quidem non potentia quadam tantum est ipsum intelligibile, neque vita vacans, neque ibi rursus vivere adventitium est, vel intelligere

501 τὸν νοῶν. Ἄλλ' εἰ ἡ νόησις καὶ τὸ νοητὸν ταύτῳ· ἐνέργεια γάρ
 τις τὸ νοητόν· οὐ γὰρ δὴ δύναμις, οὐδέ γε νοητὸν, οὐδὲ ζώης χωρὶς,
 οὐδ' αὖ ἐπακτὸν τὸ ζῆν, οὐδὲ τὸ νοεῖν ἄλλω ὄντι, οἷον λίθῳ, ἢ ἀψύχῳ
 Βτινὶ, καὶ οὐσία ἡ πρώτη τὸ νοητόν· εἰ οὖν ἐνέργεια, καὶ ἡ πρώτη
 ἐνέργεια, καὶ καλλίστη δὴ νόησις ἂν εἴη, καὶ οὐσιώδης νόησις. Καὶ 5
 γὰρ ἀληθεστάτη νόησις δὲ τοιαύτη καὶ πρώτη οὐσα, καὶ πρώτως νοῦς
 ἂν εἴη ὁ πρώτος· οὐδὲ γὰρ ὁ νοῦς οὗτος δυνάμει, οὐδ' ἕτερος μὲν αὐ-
 τὸς, ἡ δὲ νόησις ἄλλο· οὕτω γὰρ ἂν πάλιν τὸ οὐσιώδες αὐτοῦ, δυνά-
 Cμει. Εἰ οὖν ἐνέργεια, καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ ἐνέργεια, ἐν καὶ ταύτῳ
 τῇ ἐνεργείᾳ ἂν εἴη, ἐν δὲ τῇ ἐνεργείᾳ τὸ ὄν καὶ τὸ νοητόν· ἐν ἅμα 10
 πάντα ἔσται, νοῦς, νόησις, τὸ νοητόν. Εἰ οὖν ἡ νόησις αὐτοῦ τὸ
 νοητόν, τὸ δὲ νοητὸν αὐτὸς, αὐτὸς ἄρα ἑαυτὸν νοήσει· νοήσει γὰρ τῇ
 νοήσει, ὅπερ ἦν αὐτὸς καὶ νοήσει τὸ νοητόν, ὅπερ ἦν αὐτός. Καθ'
 ἐκάτερον ἄρα ἑαυτὸν νοήσει, καθ' ὅτι καὶ ἡ νόησις αὐτὸς ἦν, καὶ
 Dκαθ' ὅτι τὸ νοητὸν αὐτός· ὅπερ ἐνόει τῇ νοήσει, ὃ ἦν αὐτός. 15
 Α Ὁ μὲν δὴ λόγος ἀπέδειξεν εἶναι τι τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ κυρίως νοεῖν.
 Νοεῖ οὖν ἄλλως μὲν ἐπὶ ψυχῆς ὄν, ἐπὶ δὲ τοῦ νοῦ κυριώτερον. Ἡ

2. οὐ γὰρ δὴ] Marc. A. omittit δὴ.
 Idem mox habet οὐδέ γε τὸ νοητόν.
 3. τὸ νοεῖν] Cod. Vat. τῷ νοεῖν.
 4. εἰ οὖν] Cod. Ciz. ἢ οὖν.

5. καὶ καλλίστη] Codd. Ciz. et Vat.
 omittunt καί. Sequitur in Ciz. δὴ.
 12. ἄρα ἑαυτὸν νοήσει.] Cod. Vat. hæc
 reponit post ὅτι ἦν αὐτός.

14. καὶ καθ' ὅτι] Codd. Ciz. et Vat.
 omittunt καί.
 16. εἶναι τι, τὸ] Cod. Vat. εἶναι τό.
 17. μὲν ἐπὶ] Cod. Ciz. μὲν τὸ ἐπὶ.

subjecto diverso velut lapidi, vel cuiquam vita earenti, et essentia prima est ipsum intelligibile. Si ergo, inquam, illic est actus, actusque primus, nimirum et actus optimus intelligentia est, et intelligentia (ut ita dicam) essentialis. Etenim verissima intelligentia est ejusmodi, et prima, primoque existens: ideoque intellectus primus hæc erit. Hic enim intellectus neque in potentia est, neque aliud quidem ipse, aliud autem intelligentia: alioquin ita rursus ipsum ejus essentialis in potentia quadam erit. Quam ob rem si actus est et essentia ejus actus, unum idemque actui esse censebitur. Cum vero sit unum actui ens ipsum atque intelligibile, unum simul erunt cuncta, intellectus, intelligentia, intelligibile. Si igitur intelligentia ejus est ipsum intelligibile, atque ipse est intelligibile ipsum, nimirum ipse intelliget semet ipsum. Intelliget enim per ipsam intelligentiam, quod quidem existit ipse, et intelliget intelligibile, quod est et ipse similiter. Utrumque igitur se prorsus intelliget, tum quatenus ipse intelligentia est, tum quatenus est ipse rursus intelligibile, quod quidem per intelligentiam hanc intelligit, quæ est ipse.

VI. *Intellectus ipse cum in se permaneat, nec actione nec affectu inclinatur ad alia, merito circa se agit intelligendo se ipsum. Anima vero cum contra sit affecta, contra se habet ad cognoscendum.*

In toto cognitionis ordine gradum infimum tenet sensus, intellectus vero summum. Cum igitur sensus rectam in cognoscendo lineam teneat, alia tantum attingendo, merito intellectus circularem agit omnino, se ipsum suaque penitus contemplando: ratio vero plurimum est obliqua. Formæ rerum, quæ sunt in mente, essentielles sunt omnino. Quæ vero illinc impressæ rationi sunt ab æro, quasi essentielles sunt: quæ autem a mente quotidie resultant in ratione, minus adhuc essentielles existunt: quæ denique in rationem ab imaginatione redundant, essentielles minime. Anima igitur tunc demum se cognoscit, quando inferiores formas superioribus formis accomodat.

Ratio igitur demonstravit, aliquid esse debere, quod se ipsum proprie præcipueque intelligat, intelligit autem se aliter, quod est in anima, aliter vero principaliusque, quod est in mente. Anima quidem cognoscit se ipsam, quod sit alterius: mens vero, quod sit ipsa, et qualis ipsa, et

μὲν γὰρ ψυχὴ ἐνόει εαυτὴν, ὅτι ἄλλου· ὁ δὲ νοῦς, ὅτι αὐτὸς, καὶ οἶος⁵⁰¹
 αὐτὸς, καὶ ὅστις, καὶ ἐκ τῆς εαυτοῦ φύσεως, καὶ ἐπιστρέφων εἰς
 εαυτόν. Τὰ γὰρ ὄντα ὀρῶν εαυτὸν ἑώρα, καὶ ὀρῶν ἐνεργεία ἦν, καὶ
 ἡ ἐνέργεια αὐτός. Νοῦς γὰρ καὶ νόησις, ἐν, καὶ ὅλος ὄλω, οὐ μέρει B
 5 ἄλλο μέρος. Ἄρ' οὖν τοιοῦτον ὁ λόγος ἔδειξεν, οἶον καὶ ἐνέργειαν
 πιστικὴν ἔχειν; ἢ ἀνάγκη μὲν οὕτως, πειθῶ δὲ οὐκ ἔχει· καὶ γὰρ ἡ
 μὲν ἀνάγκη, ἐν νῶ, ἡ δὲ πειθῶ ἐν ψυχῇ. Ζητοῦμεν δὴ, ὡς ἔοικεν,
 ἡμεῖς πεισθῆναι μᾶλλον, ἢ νῶ καθαρῶ θεᾶσθαι τὸ ἀληθές. Καὶ
 γὰρ καὶ ἕως ἡμεῖς ἄνω, ἐν νοῦ φύσει ἠρκούμεθα, καὶ ἐνοοῦμεν, καὶ
 10 εἰς ἐν πάντα συνάγοντες ἐωρῶμεν. Νοῦς γὰρ ἦν ὁ νοῶν, καὶ περὶ 502
 αὐτοῦ λέγων· ἡ δὲ ψυχὴ ἡσυχίαν ἦγε, συγχωροῦσα τῷ ἐνεργήματι
 τοῦ νοῦ. Ἐπεὶ δὲ ἐνταῦθα γεγενήμεθα, πάλιν αὖ καὶ ἐν ψυχῇ
 πειθῶ τινα γενέσθαι ζητοῦμεν, οἶον ἐν εἰκόνι τὸ ἀρχέτυπον θεωρεῖν
 ἐθέλοντες. Ἴσως οὖν χρὴ τὴν ψυχὴν ἡμῶν διδάξαι, πῶς ποτε ὁ
 15 νοῦς θεωρεῖ εαυτόν, διδάξαι δὲ τοῦτο τῆς ψυχῆς, ὃ νοερόν πως, δια- B
 νοητικὸν αὐτὸ τιθέμενοι, καὶ τῇ ὀνομασίᾳ ὑποσημαίνοντες, νοῦν τινα
 αὐτὸ εἶναι, ἢ διὰ νοῦ τὴν δύναμιν, καὶ παρὰ νοῦ αὐτὸ ἴσχειν. Τοῦτο

1. οἶος] Cod. Vat. οἶον.
 2. εἰς εαυτόν] Codd. Mon. C. Marc. A.
 εἰς αὐτόν.
 3. ἐνεργεία] Ita Codd. Vat. Marc. A.
 Reliqui cum Ed. ἐνεργεία.
 4. ὅλος ὄλω] Cod. Darm. ὅλον ὄλον. Med.
 A. a pr. m. ut Ed., supra lin. ut Darm.
 6. ἀνάγκη] Ita etiam Cod. Med. A.
 Sed supra lin. ab al. m. ἀνάγκην.

ib. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω.
 7. Ζητοῦμεν δὴ] Codd. Ciz. Marc. A.
 Mon. C. Vat. ζητούμεν δὴ.
 8. ἢ ἐν νῶ] Abest in a Codd. omnibus.
 Quare delevi.
 9. εἰ μὴ] Codd. omnes ut marg. Ed.
 ἡμῶν, excepto Marc. B. qui habet οἶμιν.
 Ego correxi.
 10. συναγόντες] Codd. Med. A.B.

Mon. C. Marc. Vat. συνάγοντις. Et sic
 correxi.
 11. ἐνεργήματι] Codd. Mon. C. Marc.
 A. ἐνεργείατι.
 12. ἐν ψυχῇ] Codd. Ciz. et Vat. ἐν τῇ
 ψυχῇ.
 15. διδάξαι] Cod. Vat. ἐνδιδάξαι.
 17. Τοῦτο] Codd. Mon. C. Ciz. Vat.
 τοῦτο.

quam sit, et id quidem suapte natura vide-
 licet in se conversa. Videns enim entia sese vi-
 det: atque videns est [in actu] actus, ipsaque
 est actus. Intellectus enim et intelligentia idem
 et toto se conspicit totum, non partem parte dis-
 cernit. Num igitur talem ratio demonstravit,
 qualis credulam habeat actionem? Profecto sic
 habet necessitatem, credulitatem vero non habet
 persuasionem deductam. Etenim necessitas quid-
 em in mente, persuasio vero versatur in animo.
 Querimus utique, ut videtur, persuasionem po-
 tius reportare, quam mente pura perspicere veri-
 tatem. Atqui quamdiu in superna exitimus re-
 gione, in ipsa mentis natura sufficienter inde nos
 habebamus, eoque statu contenti tunc intelligen-
 bamus, et in unum omnia colligentes contempla-
 bamur. Intellectus enim erat, qui tunc intelli-
 gebat, ac de se ipso dicens: anima vero quietem
 tunc agebat actioni officioque mentis rite conce-
 dens. Postquam vero huc devenimus, vicissim

animo persuasionem inducere exoptamus, tan-
 quam in imagine exemplar contemplari volentes.
 Forsan ergo oportet nostram animam edocere,
 qua potissimum ratione se ipsum intellectus in-
 tueatur: docere, inquam, hanc ipsam naturam
 animæ, quæ intellectualis est quodammodo, po-
 nentes eam cogitatricem, atque ipsa denomina-
 tione latenter significantes eam intellectum quen-
 dam esse, vel vim quandam per intellectum, ip-
 sumque munus ab intellectu sortiri. Hanc, in-
 quam, nosse decet, se quoque, quæcunque videt,
 cognoscere, et nosse, quæ dicit. Atque si ipsa
 foret illa, quæ dicit, cognituram sane ita se ipsam.
 Cum vero adsint, vel saltem fiant ei desuper
 illinc, unde pendet et ipsa, convenit nimirum huic
 quoque, cum sit ipsius ratio quedam, accipiat-
 que cognata, ut, vestigiis sibi impressis hæc ac-
 commodans, ita demum se ipsam animadvertat.
 Transferat ergo imaginem in verum intellectum,
 qui sane idem est atque illa, quæ vere intelligun-

502

τοίνυν γιγνώσκειν προσήκει, ὡς καὶ αὐτὸ, ὅσα ὀραῖ γιγνώσκει, καὶ οἶδεν, ἃ λέγει, καὶ εἰ αὐτὸς εἶη ἃ λέγει, γιγνώσκει ἂν ἑαυτὸ οὕτως. ὄντων δὲ ἢ ἄνωθεν αὐτῷ γιγνομένων ἐκεῖθεν, ὅθεν περ καὶ αὐτὸ, συμβαίνοι ἂν καὶ τούτῳ λόγῳ ὄντι, καὶ συγγενῇ λαμβάνοντι, καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ ἴχνεσιν ἐφαρμόττοντα, οὕτω τοι γιγνώσκειν ἑαυτό. 5
 Μεταθέτω τοίνυν καὶ ἐπὶ τὸν ἀληθῆ νοῦν τὴν εἰκόνα, ὃς ἦν ὁ αὐτὸς τοῖς νοουμένοις ἀληθέσι, καὶ ὄντως οὔσι καὶ πρώτοις, καὶ ὅτι μὴ οἷον τε τοῦτον τὸν τοιοῦτον ἐκτὸς ἑαυτοῦ εἶναι· ὥστε εἴπερ ἐν ἑαυτῷ ἐστι καὶ σὺν ἑαυτῷ, καὶ τοῦτο ὅπερ ἐστὶ νοῦς ἐστιν (ἀνόητος δὲ νοῦς οὐκ ἂν ποτε εἶη) ἀνάγκη συνεῖναι αὐτῷ τὴν γνῶσιν ἑαυτοῦ, καὶ ὅτι ἐν 10 αὐτῷ οὔτος, καὶ οὐκ ἄλλο αὐτῷ τὸ ἔργον καὶ ἡ οὐσία, ἢ τὸ νῶ μόνον εἶναι. Οὐ γὰρ δὴ πρακτικὸς τε οὔτος, ὡς πρὸς τὸ ἔξω βλέποντι τῷ πρακτικῷ, καὶ μὴ, ἐν αὐτῷ μένουσι, εἶη ἂν τῶν μὲν ἔξω τις γνῶσις· ἀνάγκη δὲ οὐκ ἔνεστιν, εἴπερ τὸ πᾶν πρακτικὸς εἶη, γιγνώσκειν ἑαυτόν· ὧ δὲ μὴ πράξις, (οὐδὲ γὰρ ὄρεξις τῷ καθαρῷ νῶ ἀπόντος) τούτῳ 15
 Εἰ ἐπιστροφή πρὸς αὐτὸν οὔσα οὐ μόνον εὐλογον ὑποδείκνυσι τὴν ἑαυτοῦ ἀλλὰ καὶ ἀναγκαίαν αὐτοῦ τὴν γνῶσιν. Τίς γὰρ ἂν καὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ εἶη, πράξεως ἀπηλλαγμένῳ, καὶ ἐν νῷ ὄντι ;
 Ἄλλὰ τὸν θεὸν θεωρεῖ εἴποιμεν ἄν. Ἄλλ' εἰ τὸν θεὸν γιγνώσκειν

1 γιγνώσκειν προσήκει] Codd. Mon. Marc.
 A. προσήκει γιγνώσκειν. Idem αὐτῷ pro αὐτό.
 ib. καὶ οἶδεν] Cod. Ciz. καὶ εἶδεν.
 2. οὔτοι.] Codd. Ciz. et Vat. οὔτως. Mox Marc. B. ἢ pro ἢ. Illud recepi.
 4. συμβαίνοι] Cod. Vat. συμβαίνει.
 ib. τούτῳ] Cod. Mon. C. τούτο cum Marc. A.

5. οὕτω τοι] Cod. Vat. οὕτω τοίνυν.
 11. οὔτος] Cod. Vat. ὄντος. Verba καὶ οὐκ—οὔτος absunt a Cod. Marc. C.
 ib. οὐκ ἄλλο] Ita Codd. omnes. Ed. οὐκ ἄλλω.
 ib. ἢ τῷ] Codd. Ciz. et Vat. ἢ τῷ.
 12. πρὸς τὸ] Codd. Mon. C. Marc. A. πρὸς τῷ.

ib. βλέποντι] Cod. Vat. βλέπον τι.
 13. ἐν αὐτῷ] Codd. Med. A.B. ἐν αὐτῷ Quod recepi.
 ib. εἶη ἂν] Cod. Vat. εἰ κἂν.
 14. πρακτικὸς] Cod. Vat. πρακτικόν.
 17. ἑαυτοῦ] Cod. Vat. αὐτοῦ.
 19. εἴποι μιν] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. εἴποιμεν. Quod recepimus.

tur, vereque sunt et prima: quippe cum constet, fieri non posse, ut intellectus talis sit extra se ipsum. Quapropter, si quidem in se ipso et cum se ipso est, idque ipsum, quod est, omnino intellectus existit. Merito namque esse amens nunquam potest, merito necessarium est, sui ipsius notitiam huic inesse: praesertim cum hic in se ipso permaneat, neque aliud ipsius opus atque essentia sit, quam ut solum sit intellectus. Non enim intellectus hic in actione versatur, quo quidem ex munere externa prospiciens distractusque a se ipso per illa, cognitionem habeat propriam externis rebus addictam. Neque vero necessarium est, si forte in actione usquequaque sit constitutus se ipsum animadvertere: cui vero neque actio imminet, neque enim affectus est in mente

pura, nimirum absente omni prorsus impedimento, conversio huic ad se ipsum omnino directa, ipsam sui ipsius cognitionem non tantum ostendit esse probabilem, sed etiam necessariam. Alioquin quænam ejus vita foret, quando ab actione vacet omnino, et totus in mente sit positus?

VII. *Intellectus cum ad inferiora se non vertat, sitque forma prorsus in actu, ideoque vacare ab actione non possit, merito circa se ipsum semper agit atque Deum.*

Ubi in se convertitur, se quidem cognoscit per formam, Deum vero per effectum. Ubi ad Deum vertitur, Deum quidem quasi per formam videt, se vero per causam. Cum potentia vegetalis solum agat circa inferiora, rationalis autem circa (f. citra) inferiora, superiora se ipsam merito intellectus circa se ipsum

αὐτόν τις ὁμολογήσει, καὶ ταύτη συγχωρεῖν ἀναγκασθήσεται καὶ 502
 ἑαυτὸν γινώσκειν. Καὶ γὰρ ὅσα ἔχει παρ' ἐκείνου γνώσεται, καὶ
 ἃ ἔδωκε, καὶ ἃ δύναται ἐκείνος. Ταῦτα δὲ μαθὼν καὶ γνοὺς καὶ 503
 ταύτη ἑαυτὸν γνώσεται, καὶ γὰρ ἓν τι τῶν δοθέντων αὐτός, μᾶλλον
 5 δὲ πάντα τὰ δοθέντα αὐτός. Εἰ μὲν οὖν κἀκεῖνο γνώσεται, καὶ τὰς
 δυνάμεις αὐτοῦ μαθὼν καὶ ἑαυτὸν γνώσεται ἐκείθεν γενόμενος, καὶ ἃ
 δύναται κομισάμενος. Εἰ δὲ ἀδυνατήσῃ ἰδεῖν σαφῶς ἐκείνον, ἐπειδὴ
 τὸ ἰδεῖν ἴσως αὐτό ἐστι τὸ ὁρώμενον, ταύτη μάλιστα λείποι τ' ἂν
 αὐτῷ ἰδεῖν ἑαυτὸν καὶ εἰδέναί, εἰ τὸ ἰδεῖν τοῦτό ἐστι τὸ αὐτὸ εἶναι B
 10 τὸ ὁρώμενον. Τί γὰρ ἂν καὶ δοίημεν αὐτῷ ἄλλο; ἡσυχίαν, νῆ Δία.
 Ἄλλὰ νῶ ἡσυχία οὐ νοῦ ἐστὶν ἕκστασις, ἀλλ' ἐστὶν ἡσυχία τοῦ νοῦ,
 σχολὴν ἄγουσα ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐνέργεια. ἐπεὶ καὶ τοῖς ἄλλοις, οἷς
 ἐστὶν ἡσυχία ἐτέρων, καταλείπεται ἢ αὐτῶν οἰκεία ἐνέργεια, καὶ
 μάλιστα οἷς τὸ εἶναι οὐ δυνάμει ἐστὶν, ἀλλὰ ἐνεργείᾳ. Τὸ εἶναι οὖν
 15 ἐνέργεια, καὶ οὐδὲν πρὸς ὃ ἢ ἐνέργεια, πρὸς αὐτῷ ἄρα. Ἐαυτὸν ἄρα C
 νοῶν οὕτω πρὸς αὐτῷ, καὶ εἰς ἑαυτὸν τὴν ἐνέργειαν ἴσχει. Καὶ γὰρ

1. ὁμολογήσει] Codd. Darm. et Med. A.
 ὁμολογήσει.
 3. δύναται] Cod. Ciz. ἀδύνατα.
 4. μᾶλλον δι—αὐτός] Desunt hæc in
 Cod. Ciz.

8. ταύτη] Cod. Ciz. ταύτην.
 9. εἰ τὸ ἰδεῖν] Cod. Ciz. καὶ τὸ ἰδεῖν.
 Vat. καίτοι διῖν.
 10. αὐτῷ ἄλλο] Cod. Med. B. αὐτῷ
 ἄλλον.

11. ἕκστασις] Codd. Mon. C. Marc. A.
 ἕκτασις.
 13. ἐνέργεια] Cod. Vat. h. l. et paulo
 inferiorius ἐνεργεία.
 16. νοῦν, οὕτω] Cod. Vat. νῦν οὕτω.

atque superius : quæ ab intellectu proficiscuntur, eo
 in se manente secumque agente fiunt : quæ vero ab
 anima, ea quodammodo mota. Sed hæc quoniam
 intelligentiæ divinæ progenies est, ideo vel circa int-
 elligentias divinas se convertit ubi contemplatur,
 vel circa regulas atque leges, quæ intelligentiarum
 imagines sunt, versatur, ubi gubernat, vel circa cor-
 porales formas, quæ intelligentiarum umbræ sunt, se
 versat, ubi fabricat, sensibusque vagatur.

Cæterum, intellectum in eo statu intelligere
 Deum, afferre possemus. Quod si quis intellec-
 tum tunc intelligere Deum confiteatur, hæc etiam
 conditione se ipsum quoque cognoscere statim
 concedere compelletur. Etenim quæcumque a
 Deo habet, agnosceat, et quæ ille tradidit, et quæ
 tradere potest. Hæc autem discens atque cognos-
 scens, hæc quoque ratione se ipsum noverit : nam
 et ipse unum aliquid eorum est, quæ data sunt,
 imo vero ipse omnia, quæ data sunt, existit. Si
 ergo cognoscat illum, vires quoque ipsius perci-
 piens se ipsum etiam agnosceat inde factus, et,
 quæ ille potest, illinc accipiens : sin autem illum
 clare perspicere nequeat, quoniam forte ipsum,
 quod videre dicitur, sit ipsum, quod videtur, hæc

potissimum ratione reliqua huic erit visio sui ip-
 sius atque notitia : si quidem videre hoc ipsum
 est, scilicet id ipsum existere, quod videtur. Quid
 enim huic aliud tribuamus? per Jovem, quietem.
 Sed mentis quies non est a mente alienatio, imo
 quies mentis est sua ipsius actio ab aliis undique
 vacans : quandoquidem cæteris quoque omnibus,
 quibus quies et ab aliis vacatio datur, reliqua est
 actio propria : præsertim quibus esse ipsum non
 in potentia quadam est, sed actu. Ubi ergo esse
 actus est, nihilque reliquum est, ad quod sit
 actus ejusmodi, nimirum sibimet incumbit. Se
 ipsum ergo intelligens sic utique secum habitat,
 et ad se ipsum dirigit actionem. Atqui, si quid
 præterea pendet ex ipso, propterea pendet, quod
 ad se ipsum vergit, et in se ipso quiescit. Opor-
 tet enim prius apud se consistere, deinde in aliud
 insuper agere, vel aliud inde procedere ei simile
 factum : quemadmodum et igni convenit, ut
 prius quidem in se ipso sit ignis actionemque ig-
 nis habeat, atque ita denique vestigium suum in
 aliud possit imprimere. Jam vero intellectus
 quidem actus est in se ipso : anima vero quate-
 nus ad intellectum vergit, quasi habitat intus :

503

εἴ τι ἐξ αὐτοῦ, τῷ εἰς αὐτὸν, ἐν ἑαυτῷ. Ἔδει γὰρ πρῶτον ἑαυτῷ, εἶτα καὶ εἰς ἄλλο, ἢ ἄλλο τι ἦκειν ἀπ' αὐτοῦ, ὁμοιούμενον αὐτῷ· οἶον καὶ πυρὶ ἐν αὐτῷ πρότερον ὄντι πυρὶ, καὶ τὴν ἐνέργειαν ἔχοντι πυρὸς οὕτω τοι καὶ ἴχνος αὐτοῦ δυνηθῆναι ποιῆσαι, ἐν ἄλλῳ. Καὶ γὰρ αὐτὴ καὶ ἐστὶν ὁ μὲν νοῦς ἐν αὐτῷ ἐνέργεια, ἢ δὲ ψυχὴ, τὸ μὲν ὅσον πρὸς νοῦν αὐτῆς, οἶον εἴσω, τὸ δ' ἔξω νοῦ, πρὸς τὸ ἔξω. Κατὰ θάτερα μὲν γὰρ ὁμοίωται ὅθεν ἦκει, κατὰ θάτερα δὲ, καὶ τοι ἀνομοιωθεῖσα, ὅμως ὁμοίωται καὶ ἐνταῦθα, εἴτε πράττοι, εἴτε ποιοῖ· καὶ γὰρ καὶ πράττουσα, ὅμως θεωρεῖ, καὶ ποιούσα εἶδη ποιεῖ, οἶον νοήσεις ἀπηρτισμένας, ὥστε πάντα εἶναι ἴχνη νοήσεως, καὶ νοῦ, κατὰ τὸ ἀρχέτυπον προϊόντων, καὶ μιμουμένων τῶν μὲν ἐγγύς μᾶλλον, τῶν δὲ ἐσχάτων ἀμυδρὰν ἀποσωζόντων εἰκόνα.

Α Ποιὸν δέ τι ὄρα τὸ νοητὸν ὁ νοῦς, καὶ ποιὸν τι ἑαυτὸν, ἢ τὸ μὲν νοητὸν, οὐδὲ δεῖ ζητεῖν, οἶον τὸ ἐπὶ τοῖς σώμασι χρῶμα ἢ σχῆμα. πρὶν γὰρ ταῦτα εἶναι, ἔστιν ἐκεῖνα. Καὶ ὁ λόγος δὲ ὁ ἐν τοῖς σπέρμασι τοῖς ταῦτα ποιούσιν οὐ ταῦτά· ἀόρατα γὰρ τῇ φύσει καὶ ταῦτα,

1. ἐξ αὐτοῦ] Codd. Vat. Marc. A. ἐξ αὐτοῦ. Rell. cum Ed. αὐτοῦ.

6. οἶον εἴσω] Cod. Darm. omittit οἶον.

ib. τὸ δ' ἔξω νοῦ, πρὸς] Cod. Vat. τὸ δὲ ἔξω, οὐ πρὸς.

7. δὲ, καὶ] Cod. Vat. omittit δὲ.

ib. ἀνομοιωθεῖσα] Ita Marce. et Ciz. Re-

liqui cum Ed. ἀνομοιωθεῖσα.

8. πράττοι—ποιοῖ] Codd. Mon. C. (a pr. m.) et Vat. πράττει—ποιοῖ.

9. καὶ ποιούσα] Cod. Vat. omittit καί.

ib. οἶον νοήσεις] Cod. Vat. οἶον νοήσιν.

10. ἀπηρτισμένας] Ita Codd. Mon. C.

Med. A.B. Vat. Marc. A. Reliqui ut

Ed. ἀπηρτισμένας. Mox Cod. Mon. C. ἴχνη εἶναι cum Marc. A.

ib. καὶ νοῦ, κατὰ] Cod Vat. καὶ οὐ (sic) κατὰ.

14. οὐδὲ] Codd. Marce. Ciz. Mon. C.

et Vat. cum marg. Ed. οὐτε.

quatenus autem mente egreditur, ad externa porrigitur. Abunde igitur evadit illi similis, unde venit: aliunde rursus quamvis dissimilis quodammodo prodeat, tamen ibi quoque similitudinem quandam retinere videtur, seu agat, sive faciat: nempe etiam dum agit, interea contemplatur: et cum facit, tunc species efficit, velut intelligentias quasdam a primis intelligentiis longo ordine ductas: adeo ut omnia intelligentiæ intellectusque vestigia sint secundum exemplar primum, gradibus prodeuntia, illudque pro viribus imitantia, propinquiora quidem magis, postrema vero imaginem quandam exiguam præ se ferentia.

VIII. Cum anima per vegetationem, sensum, imaginationem se porrigat foras, solum vero per intellectuales quasdam scintillas fiat compos in se reflectendi, constat intellectum ipsum esse lumen perpetuo in se ipsum per se reflexum.

Si oculi angulum leviter digito presseris, lumen intimum sibi ipsi protinus emicabit. Multo id facilius uberiusque efficeret, si tantum in oculo lumen ha-

beres, quantum animalia, quæ nocte vident: similiter ad se intellectus ipse se habet. Formæ quidem in materia adeo cum materia sunt unitæ, ut opus unum unam efficiant actionem: multo magis seminales formarum rationes in natura: multo etiam magis intelligibiles in intellectu rationes unitæ sunt intellectui: sicut radii luminis, per quos intellectus et anima perspicacius sensibilia cernit, quam per sensum. Jam vero et Avicenna, et Henricus Magnus Scoti præceptor, natura Platonice, intellectuales formas in intellectu vel anima, sive ingenitas illi, sive huic acquisitas non tam modo characterum, quam habitus ejusdem naturalis, inesse putant: quo quidem habitu animus ad hoc vel illud facile sese vertat.

Querendum est præterea, quale potissimum intellectus intelligibile videat, qualem quoque se ipsum. Forsan vero intelligibile quidem ipsum non oportet querere tale, qualis est in corpore sive color, sive figura. Priusquam enim hæc sint, existunt illa. Atqui et ratio seminibus insita hæc facientibus non est hæc ipsa: invisibilia enim sunt hæc etiam ipsa natura, multoque magis illa, eademque est natura illorum, illaque ha-

καὶ ἔτι μᾶλλον ἐκεῖνα, καὶ ἔστι φύσις ἢ αὐτὴ ἐκείνων καὶ τῶν ἐχόν-
των, οἷον ὁ λόγος ὁ ἐν τῷ σπέρματι, καὶ ἡ ἔχουσα ψυχὴ ταῦτα.
Ἄλλ' ἢ μὲν οὐχ ὄρα ἃ ἔχει, οὐδὲ γὰρ αὐτὴ ἐγέννησεν, ἀλλ' ἔστι καὶ
αὕτη εἶδωλον καὶ οἱ λόγοι. Ὄθεν δὲ ἦλθε, τὸ ἐναργὲς καὶ τὸ ἀληθι-
5 νὸν καὶ τὸ πρῶτως, ὅθεν καὶ ἑαυτοῦ ἔστι, καὶ αὐτῷ· τοῦτο δὲ, ἂν μὴ B
ἄλλου γένηται καὶ ἐν ἄλλῳ, οὐδὲ μένει· εἰκόνι γὰρ προσήκει, ἐτέρου
οὔσαν ἐν ἐτέρῳ γίγνεσθαι, εἰ μὴ εἴη ἐκείνου ἐξηρητημένη. Διὸ οὐδὲ
βλέπει, ἅτε δὴ φῶς ἰκανὸν οὐκ ἔχον, κἂν βλέπη δὲ, τελειωθὲν ἐν
ἄλλῳ, ἄλλο καὶ οὐχ αὐτὸ βλέπει. Ἄλλ' οὖν τούτων ἐκεῖ οὐδὲν,
10 ἀλλ' ὄρασις, καὶ τὸ ὄρατὸν αὐτῇ ὁμοῦ, καὶ τοιοῦτον τὸ ὄρατὸν, οἷον
ἢ ὄρασις, καὶ ἡ ὄρασις, οἷον τὸ ὄρατόν. Τίς οὖν αὐτὸ ἐρεῖ οἷον C
ἔστιν; ὁ ἰδὼν· νοῦς δὲ ὄρα· ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα ἡ ὄψις φῶς οὔσα,
μᾶλλον δὲ ἐνωθεῖσα φωτὶ φῶς ὄρα, χρώματα γὰρ ὄρα· ἐκεῖ δὲ, οὐ δι'
ἐτέρου, ἀλλὰ δι' αὐτῆς, ὅτι μῆδὲ ἔξω. Ἄλλῳ οὖν φωτὶ ἄλλο φῶς
15 ὄρα, οὐ δι' ἄλλου. Φῶς ἄρα φῶς ἄλλο ὄρα, αὐτὸ ἄρα αὐτὸ ὄρα. τὸ
δὲ φῶς τοῦτο ἐν ψυχῇ μὲν ἐλλάμψαν ἐφώτισε· τοῦτο δ' ἔστι νοερὰν
ἐποίησε· τοῦτο δ' ἔστιν ὁμοίωσεν ἑαυτῷ τῷ ἄνω φωτί. Οἷον οὖν D
ἔστι τὸ ἴχνος τὸ ἐγγενόμενον τοῦ φωτὸς ἐν ψυχῇ, τοιοῦτον καὶ ἔτι
κάλλιον καὶ μείζον αὐτὸ νομίζων καὶ ἐναργέστερον, ἐγγὺς ἂν γένοιο

3. γὰρ αὐτῇ] Codd. Mon. C. Marc. A. γὰρ αὐτῇ.

ib. ἔστι καὶ αὐτῇ] Cod. Vat. ἐστὶν αὐτῇ.

4. ἦλθε,] Cod. Mon. C. ἦλθεν. Vat. omittit distinctionem.

7. οὔσαν] Cod. Vat. οὔσα.

9. τοῦτο] Codd. Ciz. Marc. A. Mon.

C. Med. A. B. Vat. τούτων. Marc. B. τούτω. Illud recepi.

11. ἢ ὄρασις] Absunt a Cod. Vat.

13. ἐνωθεῖσα] Cod. Vat. ἐνωθεῖσα.

14. δι' αὐτῆς] Cod. Vat. δι' αὐτῆς.

15. οὐ δι' ἄλλου] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.

ib. Φῶς ἄρα φῶς ἄλλο ὄρα] Cod. Ciz. φῶς ἄρα. φῶς ὄρα ἄλλο. Vat. tribus ultimis ver-
bis puncta subscripta habet; tum pergit
τὸ αὐτὸ ἄρα αὐτῇ.

16. ἐφώτισε] Cod. Ciz. καὶ ἐφώτισε.

ib. δ' ἔστι] Cod. Vat. δ' ἔστι.

17. ὁμοίως ἐν ἑαυτῷ] Codd. Mon. C. Marc. A. ὁμοίως ἐν ἑαυτῷ. Quod recipimus. Ciz.

ὁμοίως ἐν ἑαυτῷ. Vat. ὁμοίως ἐν ἑαυτῷ: sed
ultima literæ punctum subscriptum.

ib. Οἷον οὖν] Codd. Ciz. et Vat. οἷον οὖν.

19. κάλλιον] Codd., excepto Darm.,
omnes κάλλιον καὶ μείζον, ut legit Fic. et
nos correximus. Pergit Vat. αὐτὸν νομί-
ζων. Posterioris vocabulum etiam Mon. C.
ita scriptum habet. Marc. A. νομίζον. Il-
lud recepi. Ed. νομίζω.

ib. γένοιο] Cum marg. Ed. habet γένισιο
Cod. et Med. B. In Vat. est γένισις.

bentium: quemadmodum ratio, quæ est in se-
mine, atque anima ipsa hæc habens. Sed hæc
quidem, quæ habet, nequaquam inspicit, neque
enim ipsa genuit, sed est ipsa quoque simula-
chrum, rationesque similiter seminales. Illud au-
tem unde venit, perspicuum est, et verum, pri-
moque existens: unde et sui ipsius est, et sibi
vivit. Hoc autem, nisi fiat alterius, et in altero,
neque manet quidem. Imagini namque conven-
nit, ut quoniam alterius est, et in altero fiat, nisi
forsan sit illi connexa. Quam ob rem neque aspi-
cit, utpote quod sufficiens non habeat lumen:
ac si aspiciat, quando quidem in alio quodam fac-
tum est perfectum, non se ipsum, sed aliud aspi-
cit. Cæterum nihil horum illic est, sed visio si-

mulque visibile suum. Et tale quidem est visi-
bile, qualis est et visio, vicissimque visio talis,
quale visibile. Quisnam igitur, quale ipsum sit,
affirmat? Certe qui videt. Intellectus vero vi-
det: quoniam et apud nos visio ipsa cum sit lu-
men, imo vero lumini copulata, videt lumen:
videt namque colores: illic autem non per aliud,
sed per se ipsam cernit, quoniam neque foras
aspicit. Alio ergo lumine lumen aliud intuetur,
non certe per aliud. Lumen igitur aliud aspiciat
lumen, ipsum igitur conspiciat semet ipsum. Hoc
vero lumen refulgens in anima animum illustra-
vit: hoc autem est, intellectualem efficit, hoc
vero est, similiter est in se ipso atque sublime
lumen. Si ergo, quale est vestigium luminis im-

504 φίσεως νοῦ καὶ νοητοῦ· καὶ γὰρ αὐτὸ καὶ ἐπιλαμφθὲν τοῦτο ζῶν
 ἔδωκε τῇ ψυχῇ ἐναργεστέραν, ζῶν δὲ οὐ γεννητικὴν. τοῦναντίον
 γὰρ ἐπέστρεψε πρὸς ἑαυτὴν τὴν ψυχὴν, καὶ σκίδνασθαι οὐκ εἴασεν,
 ἀλλ' ἀγαπᾶν ἐποίησε τὴν ἐν αὐτῷ ἀγλαΐαν· οὐ μὴν οὐδὲ αἰσθητικὴν,
 E αὐτὴ γὰρ ἔξω βλέπει, καὶ οὐ μᾶλλον αἰσθάνεται. Ὁ δ' ἐκείνο τὸ 5
 φῶς τῶν ἀληθῶν λαβὼν, οἷον βλέπει μᾶλλον τὰ ὄρατὰ, ἀλλὰ τοῦ-
 ναντίον. Δείπεται τοίνυν, ζῶν νοεράν προσειληφέναι ἵχνος νοῦ
 ζωῆς· ἐκεῖ γὰρ τὰ ἀληθῆ. Ἡ δὲ ἐν τῷ νῷ ζωὴ καὶ ἐνέργεια τὸ πρῶ-
 του φῶς ἑαυτῷ λάμπου πρώτως, καὶ πρὸς αὐτὸ λαμπηδῶν, λάμπου
 F ὁμοῦ, καὶ λαμπόμενον, τὸ ἀληθῶς νοητὸν, καὶ νοοῦν καὶ νοούμενον, 10
 καὶ ἑαυτῷ ὀρώμενον, καὶ οὐ δεόμενον ἄλλου, ἵνα ἴδῃ, αὐτῷ αὐτάρκες
 πρὸς τὸ ἰδεῖν, καὶ γὰρ ὁ ὄρα, αὐτὸ ἐστὶ γινγνωσκόμενον· καὶ παρ'
 ἡμῶν αὐτὸ ἐκείνο, ὡς καὶ παρ' ἡμῶν τὴν γνῶσιν αὐτοῦ δι' αὐτοῦ
 γίγνεσθαι· ἢ πόθεν ἂν ἔσχομεν λέγειν περὶ αὐτοῦ, τοιοῦτόν ἐστιν,
 οἷον σαφέστερον μὲν ἀντιλαμβάνεσθαι αὐτοῦ, ἡμᾶς δὲ δι' αὐτοῦ· διὰ 15
 G δὲ τῶν τοιούτων λογισμῶν ἀνάγεσθαι καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν εἰς αὐτὸ
 εἰκόνα θεμένην ἑαυτὴν εἶναι ἐκείνου, ὡς τὴν αὐτὴν ζῶν ἵνδαλμα καὶ

1. τούτῳ] Cum marg. Ed. habent τούτο, Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. et Vat. Quos secuti sumus.

ib. ζῶν—ἐναργεστέραν] Desunt hæc in Cod. Ciz.

3. ἐπίστρεψε] Cod. Mon. C. ἐπέστρεψε.

7. νοῦ ζωῆς] Cod. Ciz. νοῦ καὶ ζωῆς. Marc. A. νοῦς ζωῆς.

9. ἑαυτῷ] Cod. Ciz. ἑαυτό. Mox Marc. A. πρὸς αὐτό (pro αὐτῷ) ut correctioris.

ib. λάμπου ὁμοῦ] Codd. omnes λάμπου ὁμοῦ. Et sic rescripsi.

10. καὶ νοοῦν] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. A. B. καὶ νοοῦν. Ed. cum rell. νοῦν.

12. πρὸς τὸ] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Sed rell. et Ed. πρὸ τῶ.

ib. ὁ ὄρα] Cod. Vat. ὁ ὄρα.

13. αὐτὸ ἐκείνῳ] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Marc. A. αὐτῷ ἐκείνῳ.

15. δι' αὐτοῦ] Marc. A. omittit δι'.

16. εἰς αὐτὸ] Cod. Vat. εἰς ἑαυτό.

17. ὡς τὴν—ἐκείνου] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. omittunt hæc. Vat. habet ὡς πρός.

pressum animæ, tale multoque etiam pulchrius, majusque, et clarius supernum lumen existimaveris, propius jam accesseris ad ipsam intellectus intelligibilisque naturam: nam et hoc infusum vitam præstitit animo clariorem, vitam inquam non genitricem: nam e contra convertit animum in se ipsum, neque dissipari permisit, sed effecit, ut claritatem menti insitam adamaret. Neque rursus vitam attulit sensualem. Hæc enim prospicit extra, neque propterea certius apprehendit. Sed, qui lumen illud verorum [fontem] haurit, quasi videt clarius visibilia, quamvis contraria ratione. Reliquum est igitur, ut vitæ mentis vestigium intellectuale induat vitam: ibi enim ipsa vera consistunt. Atqui vita actusque in mente lumen est primum sibi et primo refulgens, splendorque ad se ipsum assidue micans, lucens simul et illuminatum. Ac re vera intelligibile intelligens intellectum, sibi quemet perspicuum, neque alio indigens quo perspiciat, sed

sibi met sufficiens ad cernendum: nempe, quod videt, id ipsum est, quod cernitur. Apud nos quoque ferme illud idem, adeo ut cognitio ipsius apud nos per ipsum efficiatur: alioquin undenam de ipso proferre possemus? quemadmodum videret illud quidem tale sit, quale possit se ipsum apprehendere perspicacius: nos autem idem per ipsum similiter valeamus. Jam vero constat per argumentationes ejusmodi, nos animum ad illud attollere, animum, inquam, asseverantem, se esse illius imaginem, vitamque suam circa illud imaginem esse, similitudinemque illius, et quando intelligit, formam se quamdam intellectus ipsius Deique subire. Constat rursus si quis optaverit nosse, qualis præcipue sit intellectus ille perfectus et omnis primoque se comprehendens, oportere in primis animum in mentem redigere, vel saltē actionem suam menti concedere, actionem, inquam, circa illa se versantem, quorum in se memoriam retinet. Animo sane hæc habenti et

ὁμοίωμα εἶναι ἐκείνου, καὶ ὅταν νοῆ, θεοειδῆ καὶ νοοειδῆ γίγνεσθαι. 505
 Καὶ εἴαν τις αὐτὸν ἀπαιτῆ ὁποῖον ὁ νοῦς ἐκείνός ἐστιν ὁ τέλος, καὶ ἅ
 πᾶς ὁ γιγνώσκων πρῶτως ἑαυτὸν, ἐν τῷ νῷ αὐτὴν πρῶτον γενομένην,
 ἢ παραχωρήσασαν τῷ νῷ τὴν ἐνέργειαν, ὧν ἔσχε τὴν μνήμην ἐπὶ
 5 αὐτῇ· ταῦτα δὲ ἔχουσα δεικνύναι ἑαυτὴν, ὡς δι' αὐτῆς εἰκόνας οὔσης
 ὄραν δύνασθαι ἀμηγέπη ἐκείνου, διὰ τῆς ἐκείνω πρὸς τὸ ἀκριβέστε-
 ρον ὁμοιουμένης, ὅσον ψυχῆς μέρος εἰς ὁμοιότητα νῷ δύναται ἐλθεῖν. B

Ψυχὴν οὖν, ὡς ἔοικε καὶ τὸ ψυχῆς θειότατον κατιδεῖν δεῖ, τὸν ἅ
 μέλλοντα νοῦν εἴσεσθαι ὅ,τι ἐστί. Γένοιτο δ' ἂν τοῦτο ἴσως καὶ
 10 ταύτη, εἰ ἀφέλοις πρῶτον τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ δῆλον ὅτι
 σαντοῦ, εἶτα καὶ τὴν πλάττουσαν τοῦτο ψυχὴν, καὶ τὴν αἴσθησιν δὲ
 εὖ μάλα, ἐπιθυμίας δὲ καὶ θυμούς, καὶ τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας
 φλυαρίας, ὡς πρὸς τὸ θνητὸν νεούσας, καὶ πάνυ. Τὸ δὲ λοιπὸν B
 αὐτῆς τοῦτο ἐστιν, ὃ εἰκόνα ἔφαμεν νοῦ, σῶζουσάν τι φῶς ἐκείνου,
 15 οἷον ἡλίου μετὰ τὴν τοῦ μεγέθους σφαῖραν τὸ περὶ αὐτὴν ἐξ αὐτῆς
 λάμπον. Ἡλίου μὲν οὖν τὸ φῶς οὐκ ἂν τις συγχωρήσειεν ἐφ' ἑαυ-
 τοῦ περὶ αὐτὸν ἡλίον εἶναι, ἐξ οὗ ὠρμημένον καὶ περὶ αὐτὸν μείναν,

1. νοοειδῆ] Codd. Ciz. et Med. B. νοιδῆ.
 2. εἴαν τις] Codd. Med. B. Mon. C.
 Marc. A. Vat. ἂν τις. Mox Marc. A.
 ὁποῖος.
 ib. ἔστιν] Cod. Vat. ἐστιν.
 3. πρῶτως] Codd. Mon. C. Vat. Marc.
 A. πρῶτως. Med. B. καὶ πρῶτως. Illud
 recepi.

ib. αὐτῆν] Supra lin. ab al. m. ψυχὴν.
 4. παραχωρήσασαν] Cod. Vat. παραχω-
 ρήσασαι.
 6 ἀμηγέπη] Codd. Mon. C. Marc. A.
 Med. B. Vat. μηγίση.
 7. ὁμοιουμένης] Codd. Marc. Mon. C.
 Med. A. B. ὁμοιουμένης.
 8. ψυχῆς] Codd. Ciz. et Vat. τῆς ψυ-

χῆς. Marc. A. ἴσασθαι pro εἴσεσθαι.
 9. ὅτι] Codd. Mon. C. Marc. A. cum
 marg. Ed. 2, 7. Quod recepi.
 ib. τοῦτο ἴσως] Cod. Vat. ἴσως τοῦτο.
 13. νεούσας] Cod. Vat. εὐνοούσας.
 14. ὃ εἰκόνα] Cod. Vat. ὃ εἰκόνας. Idem
 ante νοῦ inserit εἶναι.

sic affecto eum licet demonstrare se ipsum, qui per se velut imaginem illum quodammodo valeat intueri, quod vitam præcipue animi illud expressiori quadam similitudine referentis: quatenus videlicet pars animæ quædam se ipsam potest ad mentis similitudinem revocare.

IX. Si se junctis ab anima inferiorum virium motibus, ipsam ejus rationalem virtutem acceperis omnibus sub intellectu intellectualibus notionibus coruscantem, subito in hac velut imagine contemplaberis intellectum sicut in luna plena solem.

Est autem rationalis anima naturaliter etiam imago mentis, ut lumen existens proximum lucis insita soli a solo intellectu dependens. Quinque mundos Timæus nominat, et Plutarchus inducit. Mundus omniforme significat ornamentum. Infimus igitur mundus est, qui conspicitur in materia longe superior, qui in natura riget: aliquanto sublimior, qui in imaginatione formarum quandoque plenissima: multo præstantior, qui in ratione quasi speculo intellectus

amulo: excelsus, qui fulget in mente. In mundo sequente præcedentem gradatim velut in speculo specularere, atque vicissim ex superiore inferiorem tanquam ex specula contemplabere.

Animam igitur, ut videtur, et quod est in anima divinissimum, cogitare debet, quid intellectus sit cogniturus. Forsan vero hac quoque conditione id assequeris: si primo quidem corpus ab homine, præcipue a te ipso, se junxeris: Deinde animam id formantem: præsertim vero sensum cupiditatemque et iram, et reliquas ejusmodi nugas tanquam ad mortale nimium declinantes. Sic itique reliquum animæ est, quod præ se ferre diximus imaginem intellectus lumen ipsius aliquod reservantem instar luminis, quod post ipsum Solis globum proxime micat, circa ipsum ex ipso refulgens. Lumen profecto Solis penes se ipsum et circa ipsum nemo concesserit esse Solem. Ex quo quidem pendens permanet circa ipsum. Aliud autem ex alio deinceps ab

505 ἄλλο δὲ ἐξ ἄλλου αἰὲ προῖόν τοῦ πρὸ αὐτοῦ, ἕως ἂν εἰς ἡμᾶς καὶ ἐπὶ γῆν ἦκη, ἀλλὰ πᾶν καὶ τὸ περὶ αὐτὸν ἥλιον θήσεται ἐν ἄλλῳ, ἵνα C μὴ διάστημα διδῶ κενὸν τὸ μετὰ τὸν ἥλιον σώματος. Ἡ δὲ ψυχὴ ἐκ νοῦ φῶς τι περὶ αὐτὸν γενομένη, ἐξήρτηται τε αὐτοῦ, καὶ οὔτε ἐν ἄλλῳ, ἀλλὰ περὶ ἐκείνον, οὔτε τόπος αὐτῆ· οὐδὲ γὰρ ἐκείνω.5 Ὅθεν τὸ μὲν τοῦ ἡλίου φῶς ἐν ἀέρι, αὐτὴ δὲ ἡ ψυχὴ ἢ τοιαύτη καθαρά, ὥστε καὶ ἐφ' ἑαυτῆς ὁράσθαι, ὑπὸ τε αὐτῆς, καὶ ἄλλης τοιαύτης· καὶ αὐτῆ μὲν περὶ νοῦ συλλογιστέα, οἷος ἀφ' ἑαυτῆς σκοπου- D μὲνη, νοῦς δὲ αὐτὸς αὐτὸν, οὐ συλλογιζόμενος περὶ αὐτοῦ. Πάρεστι γὰρ αἰὲ αὐτῷ· ἡμεῖς δὲ, ὅταν εἰς αὐτόν· μεμέρισται γὰρ ἡμῖν ἡ ζωὴ, 10 καὶ πολλαὶ ζωαί· ἐκείνος δὲ οὐδὲν δεῖται ἄλλης ζωῆς, ἢ ἄλλων, ἀλλ' ἄς παρέχει, ἄλλοις παρέχει, οὐχ ἑαυτῷ· οὐδὲ γὰρ δεῖται τῶν χειρόνων, οὐδὲ αὐτῷ παρέχει τὸ ἔλαττον, ἔχων τὸ πᾶν, οὐδὲ τὰ ἴχνη ἔχων τὰ πρῶτα, μᾶλλον δὲ οὐκ ἔχων, ἀλλ' αὐτὸς ὦν ταῦτα. Eἰ δέ E τισ ἀδυνατεῖ τὴν πρώτην τὴν τοιαύτην ψυχὴν ἔχειν καθαρῶς νοοῦσαν, 15 506 δοξαστικὴν λαβέτω· εἶτα ἀπὸ ταύτης ἀναβαινέτω. Eἰ δὲ μηδὲ τοῦτο, αἴσθησιν ἐμπλατύτερα τὰ εἶδη κομιζομένην· αἴσθησιν δὲ, καὶ ἐφ' ἑαυτῆς μεθ' ὧν δύναται, καὶ ἤδη ἐν τοῖς εἶδεσιν οὔσαν. Eἰ δὲ βούλεται τις καταβαίνων, καὶ ἐπὶ τὴν γεννώσαν ἴτω, μέχρι καὶ

1. προῖόν] Cod. Vat. προῖόν.
 ib. καὶ ἐπὶ γῆς ἦκη] Cod. Vat. omittit
 καί. Idem cum rel., præter Darm., om-
 nibus habet γῆν. Tum Vat. ἦκει. Re-
 cipi γῆν.
 3. κινόν,] Cod. Vat. κενός.
 4. ἐξήρτηται] Cod. Vat. ἐξήρτηται.
 5. ἐκείνω.] Cod. Vat. ἐκείνω.
 7. ἐφ' ἑαυτῆς] Codd. Mon. C. Vat. ἐφ'

αὐτῆς.
 8. καὶ αὐτῆ] Codd. Ciz. Marc. A. et
 Mon. C. καὶ αὐτῆ μὲν. Et sic correxi.
 ib. οἷος ἀφ'] Codd. Vat. Marc. A. et
 Mon. C. cum marg. Ed. sion. Duo priores
 ἐφ' pro ἀφ'.
 9. αὐτῶν—ἡμῶς δι'] Codd. Ciz. et Vat.
 omittunt hæc.

12. παρέχει] Cod. Vat. in marg. γρ.
 παρέχει (sic).
 13. οὐδὲ αὐτῷ] Cod. Ciz. οὐδὲ αὐτῷ. Vat.
 οὐδ' ἑαυτῷ.
 16. δοξαστικὴν λαβέτω] Cod. Vat. λαμ-
 βανέτω δοξαστικὴν. Mox Marc. A. εἰ εἰ μὴ
 τοῦτο.
 18. καὶ ἤδη] Cod. Vat. καὶ εἶδη.

antecedente continue propagatur, quousque ad nos terramque descendat. Sed enim omne lumen, etiam quod est circa solem, quivis ponet in alio, ne forte spatium, quod soli subest corporis vacuum, concedere compellatur. Anima vero lumen quiddam est ex mente productum et circa mentem menti connexum: neque sedet in alio, sed extat prope mentem. Neque huic locus est ullus, neque enim locus est menti. Quam ob rem Solis quidem lumen est in aëre. Ipsa vero anima talis est adeo pura, ut in se ipsa cernatur, tum a se ipsa, tum ab alia similiter se habente. Et ipsa quidem anima de intellectu argumentari compellitur, qualis videlicet ille sit ex se ipsa perscrutans: ipse vero intellectus se contuetur, de se nequaquam argumentatus. Adest enim sibi ipsi semper: nos autem nobis illique adsu-

mus, quando conferimus nos ad mentem. Vita namque nobis divisa est, multæque sunt vitæ: ille vero neque alia quadam vitæ, neque aliis indiget, sed, quas præbet, non sibi met, sed aliis, exhibet. Non enim deterioribus indiget, neque sibi met adhibet, quod est minus, quippe cum habeat universum: neque prima rerum habet in se quasi vestigia quædam, imo vero non possidet hæc, sed est hæc ipse. Si quis autem primam animam talem habere nequeat prorsus intelligentem, saltem assumat opinatricem, et inde ad sublimiora conscendat. Quod si neque id quidem possit, saltem accipiat sensum latiores quasdam in se species afferentem: sensum, inquam, etiam in se ipso una cum his quæ valet, jamque præditum speciebus. Tum si quem juvat ad inferiora descendere, ad genitricem vim deflectat

ὧν ποιεῖ· εἶτα ἐντεῦθεν ἀναβαινέτω ἀπὸ τῶν ἐσχάτων εἰδῶν εἰς τὰ 506
ἔσχατα ἀνάπαλιν εἶδη, μᾶλλον δὲ εἰς τὰ πρῶτα.

Ταῦτα μὲν οὖν ταύτη. Εἰ δὲ τὰ ποιηθέντα μόνον, οὐ γὰρ ἂν
ἦν ἐσχατα, ἐκεῖ δὲ πρῶτα τὰ ποιούντα, ὅθεν καὶ πρῶτα. Δεῖ οὖν
5 ἅμα καὶ τὸ ποιοῦν εἶναι καὶ ἐν ἄμφω· εἰ δὲ μὴ, δεήσει πάλιν ἄλλου.
Τί οὖν; οὐ δεήσει πάλιν ἐπέκεινα τούτου; ἢ ὁ μὲν νοῦς τοῦτο. Τί
οὖν οὐχ ὄρα ἑαυτόν; ἢ οὔτος οὐδὲν δεῖται ὀράσεως. Ἄλλὰ τοῦτο
εἰς ὕστερον· νῦν δὲ πάλιν λέγωμεν· οὐ γὰρ περὶ τοῦ ἐπιτυχόντος ἢ Β
σκέψις. Λεκτέον δὲ πάλιν τοῦτον τὸν νοῦν δεηθῆναι τοῦ ὄραν ἑαυ-
10 τόν, μᾶλλον δὲ ἔχειν τὸ ὄραν ἑαυτόν· πρῶτον μὲν οὖν, τὸ πολὺν
εἶναι, εἶτα καὶ τὸ ἑτέρου εἶναι, καὶ ἐξ ἀνάγκης ὀρατικὸν εἶναι, καὶ
ὀρατικὸν ἐκείνου, καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ὄρασιν εἶναι· καὶ γὰρ ὄντος
τινὸς ἄλλου, ὄρασιν δεῖ εἶναι, μηδὲ ὄντος, μάτην ἐστί. Δεῖ τοίνυν C
πλείω ἐνὸς εἶναι, ἵνα ὄρασις ἦ, καὶ συνεκπίπτειν τὴν ὄρασιν τῷ
15 ὄρατῷ, καὶ τὸ ὀρώμενον τὸ ὑπ' αὐτοῦ πλῆθος εἶναι ἐν παντί· οὐδὲ

1. ἀπὸ ἐσχατων] Cod. Vat. interponit
τῶν. Mox Marc. A. πάλιν. Illud recepi.
3. Ταῦτα] Cod. Ciz. πρῶτα. Mox in
Marc. A. abest ἦν.
4. καὶ πρῶτα] Cod. Ciz. κατὰ πρῶτα.
6. Τί οὖν] Codd. Marc. A. Ciz. Darm.
Mon. C. Vat. τί οὖν οὐ. Quod recepi.
8. εἰς ὕστερον] Cod. Darm. ἀσύστηρον.

ib. λίγωμεν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon.
C. Vat. λίγωμεν. Quod recepinus.
10. μᾶλλον δι—ἑαυτόν] Desunt hæc in
Codd. Ciz. et Vat.
ib. πρῶτον] Cod. Vat. πρὸς τὸν.
ib. μὴν οὖν] Codd. Ciz. et Vat. μὴν τῷ.
Vocem οὖν plane omittit Mon. C. cum
Marc. A.

11. τὸ ἐπίρου] Codd. Mon. C. Marc. A.
et Vat. τῷ ἐπίρου.
13. ὄντος, μάτην] Cod. Vat. οὔτος, μά-
την.
15. τοῦ ὑπ'.] Codd. Ciz. Med. A. B.
Mon. C. Vat. Marc. A. τὸ ὑπ'. Darm. τὸ
ὑπ'. Illud recepi.

iter, et ad illa, quæ gignit, postremo deveniat :
sed vicissim hinc ascendat ab ultimis speciebus
rursus ad ultimas, inuo vero ad primas accedens.

X. In primo intellectu sunt formæ omnium : tum se-
cundum essentiam eadem, tum formali ratione dis-
tinctæ.

Formæ rerum quoniam ibi sunt primæ, ideo et perfectæ,
modoque perfectæ. Igitur essentielles existunt :
differunt tamen ab intellectu ratione quadam. Ille
enim est intellectus unus : hæc vero formæ sunt multe.
Differunt igitur inter se ratione formali : præsertim
quoniam intellectus eas tantum inspicit : atque in-
spiciendo distincte intelligit, facitque omnia longius
etiam inter se differentia, id est re ipsa, locoque et
tempore. Intelligentia sicut et visio est quasi nixus
quidam et apprehensio atque discretio : quæ quidem
tria etiam propria sunt luminis atque ignis. Intel-
lectus igitur quatenus intelligendo convertitur in se
ipsum, hæc tria erga se exercet, et omnino multi-
plicem se declarat : alioquin si nulla prorsus in eo
differentia sit, vel esse possit, non erit ibi, quod et ad
quod amittatur : nec opus applicatione, vel nixu.
Non erit, quod apprehendat, quodve comprehendat-
tur. nec opus apprehensione, vel ulla quasi partium

unionem, vel sui ipsius amplexu : non erit ullus discre-
tionis locus. Hactenus Platonicæ. Christiani vero
probant intellectum primum talem formarum multi-
tudinem non habere, quoniam per unam sui formam
univoque actu intelligens omnia, quatenus se varie par-
ticipabilem ad omnia refert, multitudinem non in se
ipso, sed extra disponat.

De his quidem ita sit dictum. Si autem non
solum species in mente factæ sunt, alioquin non
essent quidem nostræ postremæ : illæ autem
primæ species, id est efficientes, ideoque primæ :
oportet sane tum species factas illis esse, tum
pariter effectorem, amboque unum existere : sin-
minus, intellectus ille alio quodam iterum indi-
gebit. Quid ergo? nonne quod superius est rur-
sus egebit? Non certe : nam hoc ipsum quod est
egenum, est intellectus. Sed nonne supernum
illud se ipsum videt? Nequaquam : non enim in-
diget visione. Verum de hoc tractabitur in se-
quentibus. In præsentia vero eadem de re ite-
rum pertractemus. Non enim parvi faciendum
est, de quo nunc agitur. Asseverandum itaque
rursus, hunc intellectum hoc ipso scilicet, ut se

506

γὰρ ἔχει τὸ ἐν παντὶ εἰς τι ἐνεργήσει· ἀλλὰ μόνον καὶ ἔρημον ὄν
 πάντη στήσεται· ἢ γὰρ ἐνεργεῖ, ἄλλο καὶ ἄλλο. Εἰ δὲ μὴ εἶη
 ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο, τι καὶ ποιήσει; ἢ ποῦ προβήσεται; διὸ δεῖ τὸ
 D ἐνεργεῖν, ἢ περὶ ἄλλο ἐνεργεῖν, ἢ αὐτὸ πολὺ τι εἶναι, εἰ μέλλει ἐνεργεῖν ἐν αὐτῷ. Εἰ δὲ μή τι προελεύσεται ἐπ' ἄλλο, στήσεται. "Όταν 5
 δὲ πᾶσαν στάσιν, οὐ νοήσει. Δεῖ τοίνυν τὸ νοεῖν ὅταν νοῆ, ἐν
 δυσὶν εἶναι, καὶ ἢ ἔξω θάτερον, ἢ ἐν τῷ αὐτῷ ἄμφω, καὶ ἀεὶ ἐν ἑτε-
 507 ρότητι τὴν νοήσιν εἶναι, καὶ ἐν ταυτότητι δὲ ἔξ ἀνάγκης. καὶ εἶναι
 τὰ κυρίως νοούμενα πρὸς τὸν νοῦν καὶ τὰ αὐτὰ καὶ ἕτερα. Καὶ πά-
 λιν αὖ ἕκαστον τῶν νοουμένων συνεκφέρει τὴν ταυτότητα ταύτην, 10
 καὶ τὴν ἑτερότητα· ἢ τί νοήσει ὃ μὴ ἔχει ἄλλο καὶ ἄλλο; καὶ γὰρ
 εἰ ἕκαστον λόγος, πολλά ἐστι. Καταμανθάνει τοίνυν ἑαυτὸ τὸ ποι-
 κίλον ὀφθαλμὸν εἶναι, ἢ ποικίλων χρωμάτων. Εἰ γὰρ ἐνὶ καὶ ἀμε-
 B ρεῖ προσβάλλοι, ἠλογήθη. Τί γὰρ ἂν ἔχοι περὶ αὐτοῦ εἰπεῖν, ἢ τί
 συνεῖναι; καὶ γὰρ εἰ τὸ ἀμερὲς πάντη εἰπεῖν αὐτὸν δεοί, δεῖ πρότε- 15
 ρον λέγειν ἂ μὴ ἐστίν· ὥστε καὶ οὕτω πολλὰ ἂν εἶναι, ἵνα ἐν εἶη.
 Εἰθ' ὅταν λέγη, εἰμὶ τόδε, τὸ τόδε εἰ μὲν ἕτερόν τι αὐτοῦ ἐρεῖ, ψεύ-

2. ἢ γὰρ] Cod. Mon. C. ἢ γὰρ. Marc.
 A. ἢ γὰρ.
 1b. εἴη ἄλλο] Cod. Ciz. οὐκ ἄλλο.
 3. δι' τοῦ] Cod. Med. B. δὴ τοῦ.
 4. εἰ μέλλει] Codd. Mon. C. Marc. A.
 Med. B. εἰ μέλλει. Et sic correxi.
 5. προελεύσεται] Codd. Vat. Marc. A.

et Mon. C. προελεύσεται.
 9. καὶ αὐτὰ] Codd. omnes καὶ τὰ αὐτὰ.
 Quod recepi.
 12. ἕκαστον λόγος] Codd. Marc. A. Mon.
 C. ἔχει ἕκαστον λόγον (corr. ex λόγος).
 Mox Ed. in marg. ποικίλων.
 14. προσβάλλοι, ἠλογήθη] Cod. Vat. προσ-

βάλλει ἠλογήθη.
 16. μὴ ἐστίν] Marce. μὴ ἐστίν.
 1b. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτως. Mox
 abest ἂν a Cod. Vat. Illud recepi.
 17. εἰ μὴ] Codd. Marc. A. Mon. C. Med.
 B. Vat. εἰμὶ, ut edidimus, legitque Fic.
 1b. τὸ τόδε] Cod. Vat. τοιοῦς (sic).

videat, indigere, imo vero id ipsum assidue pos-
 siderere. Itaque primo quidem hinc id habet, ut
 sit multiplex: deinde ut sit alterius: tum neces-
 sario, ut sit videndi compos, illius, inquam, vi-
 dendī, cujus et esse dicitur: praeterea ut ejus
 essentia ipsa sit visio. Etenim, si aliud quiddam
 sit, oportet existere visionem: sin vero non sit
 aliud, visio erit inanis. Oportet itaque illic plura
 esse quam unum, ut ibi sit visio, et visionem ip-
 sam cum visibili congrredi: quodve a se ipso vi-
 detur, multitudinem quandam esse, neque peni-
 tus unum. Quod enim prorsus est unum, non
 habet in quid operetur, sed solum singulareque
 existens quiescit omnino. Qua enim ratione ope-
 ratur, aliud resultat et aliud. Nempe si non
 aliud ibi sit et aliud, quidnam faciet? quoque
 procedet? Quapropter oportet, quicquid agit,
 vel circa aliud quiddam agere, vel ipsum esse
 multiplex: si modo in se ipso aliquid est actu-
 rum. Quod si in aliud non processerit, conquies-
 cet. Quando vero penitus conquiescet, nihil

prorsus intelliget. Quam ob rem necesse est in-
 telligentem, dum intelligit, in duobus saltem om-
 nino versari: atque aut duorum alterum exter-
 num esse, aut utraque in eodem, semperque in-
 tellectionem in quadam (ut ita dixerim) alteri-
 tate versari, et in quadam rursus identitate.
 Item quæ proprie præcipueque intelliguntur ad
 mentem se habere tanquam eadem simul atque
 diversa. Rursusque intellectorem quodlibet iden-
 titatem alteritatemque quandam secum simul
 afferre: alioquin quidnam intelliget, nisi aliud
 in se aliudque contineat? Etenim si unumquod-
 que sit ratio quaedam, nimirum jam est multa.
 Percipit ergo se ipsum veluti varium quandam
 oculum, vel aliquid variis coloribus insignitum.
 Si enim uni prorsus impartibilique se applicet,
 sermone rationeque vacabit. Quid enim de hoc
 ipso vel dicere vel pendere poterit? Atqui
 si ipsum indivisibile oporteat se omnino indivi-
 sibile affirmare, oportebit prius, quæ ipsum non
 est, numerare. Quapropter sic quoque esse multa

σεται· εἰ δὲ συμβεβηκὸς αὐτῷ, πολλὰ ἐρεῖ· ἢ τοῦτο ἐρεῖ εἰμὶ εἰμὶ, ⁵⁰⁷
καὶ ἐγὼ ἐγώ. Τί οὖν; ἢ δύο μόνα εἶη, καὶ λέγοι ἐγὼ καὶ τοῦτο, ἢ
ἀνάγκη πολλὴ δὴ εἶναι· καὶ γὰρ ὡς ἕτερα, καὶ ὅπη ἕτερα· καὶ ἀριθ- C
μὸς ἦδη, καὶ πολλὰ ἄλλα. Δεῖ τοίνυν τὸ νοοῦν ἕτερον καὶ ἕτερον
5 λαβεῖν, καὶ τὸ νοοῦμενον, κατανοοῦμενον ὄν, ποικίλον εἶναι· ἢ οὐκ
ἔσται νόησις αὐτοῦ, ἀλλὰ θίξις, καὶ οἶον ἐπαφή μόνον, ἀρρήτος καὶ
ἀνόητος, προνοοῦσα οὐπω νοῦ γεγονότος, καὶ τοῦ θιγγάνοντος οὐ νο-
οῦντος. Δεῖ δὲ τὸ νοοῦν μηδὲ αὐτὸ μένειν ἀπλοῦν, καὶ ὅσω ἂν μά-
λιστα αὐτὸ νοῆ. Διχάσει γὰρ αὐτὸ ἑαυτὸ, καὶν σύνεσιν δῶ τὴν σιω- D
10 πῆν. Εἴτα οὐδὲ δεήσεται οἶον πολυπραγμονεῖν ἑαυτό. Τί γὰρ καὶ
μαθήσεται νοῆσαν. πρὸ γὰρ νοῦ νοῆσαι ὑπάρχει ὅπερ ἐστὶν ἑαυτῷ.
Καὶ γὰρ αὐτὸ πόθος τις καὶ ἡ γινώσις ἐστι, καὶ οἶον ζητήσαντος εὔρε-
σις. Τὸ τοίνυν ἀδιάφορον, πάντη αὐτὸ πρὸς αὐτὸ μένει, καὶ οὐδὲν
ζητεῖ περὶ αὐτοῦ· ὁ δ' ἐξελίττει ἑαυτὸ, καὶ πολλὰ ἂν εἶη. E

1. αὐτῷ, πολλὰ] Codd. Vat. Marc. A. αὐτῷ, πολλά. Ed. cum rell. αὐτῷ π.
ib. εἰμὶ εἰμὶ—ἐγὼ ἐγώ] Utraque vox in Cod. Med. A. seculi modo scripta, in marg. bis legitur.
2. λόγοι ἐγὼ] Codd. Ciz. Marc. A. B. Mon. C. et Vat. λόγοι ἐγὼ καὶ τοῦτο, ut legit Fic. quare addidimus.
3. πολλὴ δὴ] Cod. Ciz. πολλὴ ἦδη.

Idem mox omittit ἄλλα post πολλά. διχάζει. Vat. διχασαν.
Marc. A. πάλλ' ἦδη.
4. τὸ νοοῦν] Codd. Ciz. et Vat. τὸν νοῦν, et ita paullo inferius.
7. ἀνόητος] Cod. Ciz. ἀκατανόητος.
ib. οὐπω νοῦ] Cod. Vat. οὐπω οὐ.
8. μηδὲ αὐτό] Cod. Ciz. μηδὲ αὐτόν.
9. Διχάσει] Codd. Marc. A. Mon. C.

ib. σύνεσιν] Cod. Vat. σύν νοῦσι.
10. Εἴτα οὐδὲ] Codd. Ciz. Vat. εἴτα οὐ.
11. νοῆσαν] Cod. Vat. νοῆται.
13. ἀδιάφορον] Codd. Darn. et Med. A. (sed hic a m. rec.) ἀδιάφορον. Quod re-
cepi.
14. αὐτοῦ] Cod. Vat. ἑαυτοῦ.

continget, ut sit et unum. Præterea quando dicit de se, ego id sum: hoc ipsum id vel tanquam aliud quiddam præter se profert: atque ita mentitur, vel tanquam aliquid sibi accidens: et ita se multa decernit, vel forte ita dicit, sum inquam, sum ego, inquam ego. Quid ergo? Aut duo quædam hic solum erunt: itaque dicit de se ego atque hoc: aut necesse erit, esse aliquid multiforme. Jam vero hæc tanquam diversa discernet, et qua ratione diversa: itaque numerus hic jam, et alia multa contingent. Est igitur necessarium intelligentem aliud aliudque accipere: atque id, quod intellectum est, velut intelligentia ipsa discretum in se esse diversum: alioquin nulla ipsius erit intelligentia: sed tactus et velut ictus quidam solum talis, ut neque dici possit, neque dicere, et absque intellectu (ut ita dixerim) præintelligat: quippe cum nondum natus sit intellectus, et qui illic attingit, nondum intelligat. Oportet autem intelligentem neque ipsum quidem simplicem permanere, præsertim quando se prorsus intelligit. Dividit namque se ipsum, etiam si intelligentiam silentium esse quis dixerit. Præterea quod est omnino simplex, varia non indiget cura, per quam sese apprehendat. Quid enim apprehendet, si quando se intellexerit?

Prius enim, quam mente utatur ad se ipsum intelligendum, penes se ipsum omnino, quod est, existit. Denique cognitio ipsa desiderium quiddam esse videtur, et quasi inventio quædam indaginem comitans. Quod igitur nullam ad se intra se differentiam habet, undique conquiescit, neque de se aliquid investigat: quod autem se ipsum explicat et evolvit, nimirum est in se multiplex.

XI. Cum in intellectu primo sit numerus multorum absolute inter se differentium, necesse est super hunc esse principium aliud simpliciter unum, id est penitus simplicissimum.

Nisi in prima essentia, vita, intelligentia inter se aliqua ratione differrent esse, vivere, intelligere, non facile in ordine rerum tria hæc tam diversa colent, ut esse quidem maxime omnium commune sit, intelligere vero minime, vivere mediocriter. Intellectus ipse nihil aliud est, quam visus aliquis ad primum lumen suum ita directus, ut visus corporeus est ad suum: qualiumcunque perfectione corporeus visus augeatur, semper lumine inferior erit. Similiter intellectus tandem consummatissimus a lumine suo, id est veritate ipsoque bono videtur adhuc esse secundus. Essentia tanquam omnium communissima, ideoque post

508

Διὸ καὶ ὁ νοῦς οὗτος ὁ πολὺς, ὅταν τὸ ἐπέκεινα ἐθέλῃ νοεῖν. Εἰ μὲν οὖν αὐτὸ ἐκείνο, ἀλλ' ἐπιβάλλειν θέλων ὡς ἀπλωῶ, ἔξεισιν, ἄλλο αἰὲ λαμβάνων ἐν αὐτῷ πληθυνόμενον. Ὡστε ὄρμησε μὲν ἐπ' αὐτῷ, οὐχ ὡς νοῦς, ἀλλ' ὡς ὄψις οὐπω δοῦσα. Ἐξῆλθε δὲ ἔχουσα ὅπερ αὐτῇ ἐπλήθυνεν· ὥστε ἄλλου μὲν ἐπεθύμησεν ἀορίστως, ἔχουσα ἐπ' 5
 Β αὐτῇ φάντασμα τι, ἐξῆλθε δὲ ἄλλο λαβοῦσα ἐν αὐτῇ αὐτὸ πολὺ ποιήσασα. Καὶ γὰρ αὐτὴ ἔχει τύπον τοῦ ὁράματος, ἣ οὐ παρεδέξατο ἐν αὐτῇ γενέσθαι. οὗτος δὲ πολὺς ἐξ ἐνὸς ἐγένετο, καὶ οὗτος ὡς γνοῦς εἶδεν αὐτὸ, καὶ τότε ἐγένετο ἰδοῦσα ὄψις. Τοῦτο δὲ ἤδη νοῦς, ὅτε ἔχει, καὶ ὡς νοῦς ἔχει· πρὸ δὲ τούτου ἔφεσις μόνον, καὶ ἀτύπωτος 10
 Γ ὄψις. Οὗτος οὖν ὁ νοῦς ἐπέβαλε μὲν ἐκείνω· λαβὼν δὲ ἐγένετο νοῦς, αἰὲ δὲ ἐνδιαθέμενος καὶ γενόμενος, καὶ νοῦς, καὶ οὐσία, καὶ νόησις, ὅτε ἐνόησε. Πρὸ γὰρ τούτου οὐ νόησις ἦν, τὸ νοητὸν οὐκ ἔχων, οὐδὲ νοῦς, οὐπω νόησας· τὸ δὲ πρὸ τούτων, ἡ ἀρχὴ τούτων, οὐχ ὡς ἐνυπάρχουσα· τὸ γὰρ ἀφ' οὗ οὐκ ἐνυπάρχει, ἀλλ' ἐξ ὧν. Ἄφ' οὗ δὲ 15

2. ἐπιβάλλειν] Codd. Mon. C. Med. B. ἐπιβάλλειν. Sed prior supra lin. habet ω, posterior β.

ib. ἀπλωῶ] Cod. Ciz. ἀπλῶν. Med. B. ἀπλωῶς.

3. λαμβάνων] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. λαμβάνων.

ib. πληθυνόμενον] Cod. Med. B. πληθυνόμενον, ita etiam Mon. C. sed ὡ supra lin. additum est.

ib. ἐπ' αὐτῷ] Codd. Mon. Marc. A.C. et Vat. ἐπ' αὐτό.

5. ἄλλου μὲν ἐπεθύμησεν] Cod. Vat. ἄλλου μὲν ἐπεθύμησαν.

ib. ἐκείνω] Codd. omnes ἐπ' αὐτῇ. Et sic correximus. Sed fort. leg. ἐφ' αὐτῇ, vel ἐν αὐτῇ.

6. φάντασμα τι] Cod. Vat. φαντάσματι. ib. ἐν αὐτῇ] Codd. Med. A.B. ἐν αὐτῇ. Quod recepinus.

7. παρεδέξατο] Cod. Vat. παρεδόξατο.

9. εἶδεν] Cod. Med. B. ἴδεν cum Marc.

A. In seqq. pro ὅτε marg. Ed. 3, σι.

11. ἐκείνω] Cod. Vat. ἐκείνο.

12. ἐνδιαθέμενος] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. ἐνδιαθέμενος. Mox Marc. A. ἡ pro οὗ.

14. ἐνυπάρχουσα] Cod. Vat. ἐν ὑπάρχουσα. Et sic statim ἐν ὑπάρχει.

ipsam simplicitatem prima statim ex unitate procedit, ac præter ipsam essentia rationem præfert unitatis illius imaginem quodammodo ab essentia differentem. Item hujus imaginis auxilio convertitur ad ipsum unum atque bonum, non intellectuali primum instinctu, sed naturali potius et vitali. Ante hunc conversionis actum jam erat essentia pariter et imago: in ipso conversionis actu apparet vivens, post hunc intelligens, dum ita conversa suscipit ab ipso bono donum. Cumque bonum ipsum sit super omnia se ad omnia æqualiter habens, non suscipit illinc aliquid omnium, sed pariter omnia, præsertim cum sit proximum susceptaculum. Fit igitur forma hæc omniformis, ideales rerum formas habens inter se absolute distinctas: unde post se procedit distinctio longe major. In eodem momento multiformis, et intellectus efficitur. Intellectus denique cum multitudinem rerum absolute differentium secum ferat, merito a simplicissimo quodam principio superiore dependit.

Hic igitur intellectus multiplex evadit, quando supernum nititur intelligere. Tunc enim nitens ad ipsum, dum se illi tanquam simplici applicare conatur, ab ipsa protinus illius simplicitate probabitur, aliud semper accipiens in se ipso multi-

plicatum. Quapropter exorsus quidem est inde non tanquam intellectus, sed velut aspectus nondum videns. Progressus est autem inde, quod interea multiplicavit in se ipso reportans, ideoque aliud indeterminate desideravit, habens in se nonnihil ipsius imaginarium: sed tandem inde procedens reportavit aliud, quod ipse multum reddidit in se ipso. Jam vero habet in se rursus quandam spectaculi ipsius figuram, alioquin nunquam exponeretur ad hoc ipsum suscipiendum. Sic itaque ex uno multiplex jam evasit: atque ita velut jam intellectus se ipsum animadvertit, factusque tunc est aspectus denique videns. Id autem est tunc demum intellectus, quando possidet, et tanquam intellectus habet. Ante hæc vero desiderium tantum, et aspectus informis: hic igitur intellectus se ipsum intendit in illud: adeptus vero jam intellectus evasit, semper autem afficitur efficiturque essentia. Item intellectus intelligentiaque posteaquam intellexit, sed prius non erat intelligentia, quando intelligibile non haberet: neque dum intellectus, cum nondum aliquid intelligeret. Quod autem super hæc extat, horum principium est, non insitum, in-

ἕκαστον, οὐχ ἕκαστον. ἀλλ' ἕτερον ἀπάντων· οὐ τοίνυν ἔν τι τῶν⁵⁰⁸
 πάντων, ἀλλὰ πρὸ πάντων, ὥστε καὶ πρὸ νοῦ· καὶ γὰρ αὖ νοῦ ἐντὸς δ'
 τὰ πάντα, ὥστε καὶ ταύτη πρὸ νοῦ. Καὶ εἰ τὰ μετ' αὐτὸν δὲ τὴν
 τάξιν ἔχει τὴν τῶν πάντων, καὶ ταύτη πρὸ πάντων, οὐ δεῖ δὴ πρὸ
 5 ὧν ἐστι τούτων ἔν τι εἶναι· οὐδὲ νοῦν αὐτὸν προσερεῖς, οὐδὲ τάγα-
 θὸν οὔν, εἰ σημαίνει ἔν τι τῶν πάντων τάγαθὸν, οὐδὲ τοῦτο· εἰ δὲ
 τὸ πρὸ πάντων, ἔστω οὕτως ὠνομασμένον. Εἰ οὔν νοῦς, ὅτι πολὺς
 ἐστι, καὶ τὸ νοεῖν αὐτὸ οἶον παρεμπεσὸν κὰν ἐξ αὐτοῦ ἦ, πληθύνει, E
 δεῖ τὸ πάντη ἀπλοῦν καὶ πρῶτον ἀπάντων ἐπέκεινα νοῦ εἶναι. Καὶ
 10 γὰρ εἰ νοήσει, οὐκ ἐπέκεινα νοῦ, ἀλλὰ νοῦς ἔσται· ἀλλὰ εἰ νοῦς
 ἔσται, καὶ αὐτὸ τὸ πλήθος ἔσται.

Καὶ τί κωλύει οὕτω πλήθος εἶναι, ἕως ἐστὶν οὐσία μία; τὸ γὰρ⁵⁰⁹
 πλήθος, οὐ συνθέσεις, ἀλλ' αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ τὸ πλήθος. Ἄλλ' εἰ

2. καὶ γὰρ—πρὸ νοῦ] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.

4. τάξιν ἔχει] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. τάξιν ἔχει. Quod recepi.

ib. καὶ ταῦτα] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A. B. Vat. καὶ ταῦτα. Et sic correxi.

ib. δι' δὴ] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. δι' δι'.

6. σημαίνει] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. σημαίνει. Et sic rescripsi. Tum omnes ut marg. Ed. ἔν τι pro ἔν ται, quod erat in contextis.

ib. εἰ δὲ τὸ] Cod. Vat. omittit τὸ.
 8. παρεμπεσόν] Codd. Ciz. Marc. A. et

Mon. C. παραπεσόν.

ib. αὐτοῦ ἦ] Cod. Vat. αὐτοῦ ἦ.

ib. πληθύνει] Ita Codd. omnes. Ed. πληθύνει.

13. αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ] Cod. Vat. omittit αἱ et exhibet αὐτοῦ. Posteriorius est etiam in Marc. quare recepinus.

quam, his principium: ipsum namque principium, a quo hæc fiunt, his minime inest, sed elementa, ex quibus conflantur, insunt. Id autem, a quo singula fiunt, non est aliquid singulorum, sed ab omnibus alienum. Non igitur est unum aliquid omnium, sed ante omnia: igitur et ante mentem, nam intra mentem sunt omnia: ideoque hæc insuper ratione est supra mentem. Quintiam, si quæcumque sunt post ipsum, omnium habent ordinem, et sic quoque omnibus est superius, nimirum oportet nullum eorum, quibus est superius esse. Ipsum ergo mentem non appellabis, sed neque etiam ipsum bonum, si forte ipsum bonum unum aliquid significet omnium: sin autem significet super omnia, ita liceat appellare. Quam ob rem si intellectus, quatenus evadit multiplex, fit intellectus, atque ipsa intelligentia sui etiam si ex ipso procedat, tamen velut accedendo multiplicat, oportet, quod est omnino simplex omniumque primum, esse mente superius. Etenim si intelligat, nequaquam superius intellectu, sed intellectus erit. Præterea si intellectus erit, erit etiam multitudo.

XII. Agit contra illos, qui in primo rerum principio essentiam quidem unam ponunt, actus vero multos inter se absolute distinctos.

Aut enim essentia et actus inter se differunt, aut non.

Si differunt, essentia secundum se imperfecta est,

videlicet perficienda per actum: si nullo modo differunt, sicut actus est multiplex, quia videlicet absolute multiplex, sic et multiplex est essentia. Argumentatio hæc Plotini ad divinam Thomam trinitatem relationibus distinguentem nihil pertinet. Utrum vero Scotum tangat, sui viderint et respondeant: spero enim optime responsuros. Super multitudinem necessario unum est, ac super unum aliquid est ipsum simpliciter unum. Quoniam igitur essentia, vita, intelligentia est aliquid unum, id est, una essentia, una vita, una intelligentia: ideo Plotinus his anteposit ipsum absolutissime unum, quod nullo actu vel affectu medio procreet omnia, sed ipsomet simplicitatis absolutissime statu. Plotinus de Deo negat omnem cum numerum, qui naturam multiplicat compositamque declarat. Relationum vero numerus apud Christianos inventus id minime facit: negat certe omnem numerum, qui esse possit in entibus, et qui definiri. Numerus vero in divina unitate positus a Christianis non est in entibus. Neque enim in prædicamentis ullis, neque in transcendentibus reperitur. Tum vero quicumque fingatur, non est ille, neque essentialium numerus est, neque formarum vel qualitatuum vel similium: ac si dixeris personarum, divina id auctoritate dices: verumtamen, quid velis, explicare non poteris: similiter si dicas proprietatum, et qui inquit relatione distingui, ipsemet fatebitur, mysterium sic illud se non assequi: item qui dixerit absolute differre, id definire verebitur: mysterium denique divinitati credendum, quod et Nicolaus Græ-

509 μὲν αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ μὴ οὐσίαι, ἀλλ' ἐκ δυνάμεως εἰς ἐνέργειαν ἔρχεται, οὐ πλῆθος μὲν, ἀτελὲς δὲ πρὶν ἐνεργῆσαι τῇ οὐσίᾳ. Εἰ δὲ ἡ οὐσία αὐτοῦ ἐνέργεια, ἡ δὲ ἐνέργεια αὐτοῦ τὸ πλῆθος, τοσαύτη ἔσται ἡ οὐσία αὐτοῦ, ὅσον τὸ πλῆθος. Τοῦτο δὲ τῷ μὲν νῶ συγχωροῦμεν, ᾧ καὶ τὸ νοεῖν ἑαυτὸ ἀπεδίδομεν, τῇ δὲ ἀρχῇ πάντων οὐκ ἔτι. Δεῖται δὲ πρὸ τοῦ πολλοῦ τὸ ἓν εἶναι, ἀφ' οὗ καὶ τὸ πολὺ ἐπ' ἀριθμοῦ γὰρ παντός, τὸ ἓν πρῶτον. Ἄλλ' ἐπ' ἀριθμοῦ μὲν οὕτω φασι, σύνθεσις γὰρ τὰ ἐξῆς, ἐπὶ δὲ τῶν ὄντων τίς ἀνάγκη ἦδη, καὶ ἐνταῦθα ἓν τι εἶναι, ἀφ' οὗ τὰ πολλά; ἢ διεσπασμένα ἔσται ἀπ' ἀλλήλων τὰ πολλὰ, ἄλλο ἄλλοθεν ἐπὶ τὴν σύνθεσιν κατὰ τύχην ἰόν. 10 Ἄλλ' ἐξ ἑνὸς τοῦ νοῦ ἀπλοῦ ὄντος φήσουσι τὰς ἐνεργείας προελθεῖν ἦδη μὲν τι ἀπλοῦν τὸ πρὸ τῶν ἐνεργειῶν τίθενται· εἶτα τὰς ἐνεργείας μενούσας ἀεὶ, καὶ ὑποστάσεις αἰσθήσονται· ὑποστάσεις δὲ οὐσαι ἕτεραι ἐκείνου ἀφ' οὗ εἰσιν ἔσονται. Μένοντος μὲν ἐκείνου ἀπλοῦ, τοῦ δὲ ἐξ αὐτοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ πλήθους ὄντος, καὶ ἐξηρητημένου 15 ἀπ' ἐκείνου. Εἰ μὲν γὰρ ἐκείνου ποθὲν ἐνεργήσαντος αὐταὶ ὑπέστησαν, κακεῖ πλῆθος ἔσται· εἰ δ' αὐταὶ εἰσιν αἱ πρῶται ἐνέργειαι τὸ δεύτερον ποιήσασαι, ποιήσασαι δὲ, ἐκείνο δὲ πρὸ τούτων ἐνεργειῶν ὄν, ἐφ' ἑαυτοῦ μένειν τῷ δευτέρῳ τῷ ἐκ τῶν ἐνεργειῶν συστάντι τὰς

5. ἀπεδίδομεν] Cod. Vat. ἀσοδίδομεν.

ib. οὐκ ἔτι] Cod. Vat. οὐ ἔστι.

6. Δεῖται] Cod. Ciz. δεῖ. Idem mox omittit τὸ ἓν.

7. οὕτως] Cod. Vat. οὕτω. Ed. sic correxi.

9. ἓν τι εἶναι] Cod. Vat. ἦδη εἶναι.

10. ἄλλο ὄντων] Cod. Vat. ἄλλοθεν. Quod

recepit. Marg. Ed. ἄλλο.

ib. τύχην] Cod. Vat. τέχνην.

14. ἐκείνου] Cod. Ciz. ἐκείναι, Vat. ἐκείνων.

17. αὐταί] Codd. Ciz. et Vat. αὐταί.

18. πρὸ τοῦ πᾶν] Codd. Mon. C. et Ciz. πρὸ τούτων. Marc. A. τούτων (sic). Ego correxi.

cus philosophus defendit strenue contra Proculum. (Tu vid. Nicolai Methonensis Refutationem Institutionis Theologicae Procli Platonici ed. T. T. Voemel. Francof. ad Moen. 1825. p. 119. sq. et p. 148. et passim). Cæterum de his et sequentibus Plotini decretis disputat Tiedemann. in libro *Geist der specul. Philosophie*, p. 378. sqq.)

Objiciet autem sic forte aliquis, quidnam prohibet ipsum, sic multitudinem esse, modo una interim sit essentia? Multitudo enim non compositionem huic inducit. Actus enim quidam ipsius sunt multitudo. Sed huic ita respondeatur: Si actus quidem ejus non sunt essentiae, sed ex potentia quadam prodit in actum, non multitudo quidem erit, sed erit nihilo minus imperfectum, quantum ad essentiam spectat, antequam agat. Sin autem essentia ipsius est actus, actus vero est multitudo, tam multiplex ejus essentia erit, quam multiplex ejus est actus. Hoc autem menti quidem concedimus, cui sui ipsius cognitionem attribuiamus, omnium vero principio minime. Necessarium enim est, ante multitudinem

esse unum, a quo multitudo proveniat, omni namque numero prius est unum. Sed objiciant hic aliqui, in numero quidem ita se rem habere: quippe cum, quae ibi deinceps sequuntur unum, compositiones quaedam sint, in ordine vero rerum necessarium non videri unum existere, a quo multa proficiscantur. Sed his ita nos respondebimus: Si rerum ordini non praesit unum, multa inter se fore dispersa, aliudque aliunde sorte quadam in congeriem concursurum. Proinde afferent, ex uno quodam intellectu in se simplici, actus progredi multos. Verumtamen id, quod ante hos actus existit, esse simplex asseverabunt: deinde cognoscent, actus semper existentes esse substantias quasdam, sive supposita quaedam. Cum vero supposita quaedam sint, nimirum diversa erunt ab eo, a quo procedunt: manente quidem illo simplici, dum, quod procedit ab eo, multitudo quaedam in se evadit, pendetque ex illo. Quod si, illo [quodammodo] alicunde operante, actus ejusmodi inde subsistunt, illic quoque multitudo continget: sin au-

ἐνεργείας, ἃς παραχωρήσαν· ἄλλο γὰρ αὐτὸ, ἄλλο αἰ ἐνεργεῖαι αἰ⁵⁰⁹
 ἀπ' αὐτοῦ ὅτι, μὴ αὐτοῦ ἐνεργήσαντος· εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἔσται ἡ E
 πρώτη ἐνέργεια ὁ νοῦς· οὐ γὰρ οἶον προθυμηθῆ νοῦν γενέσθαι. Εἶτα
 ἐγένετο νοῦς, τῆς προθυμίας μεταξὺ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ γεννηθέντος
 5 νοῦ γενομένης· οὐδ' αὖ ὅλως προθυμηθῆ (οὕτω τε γὰρ ἦν ἀτελής, καὶ
 ἡ προθυμία οὐκ εἶχεν ὅτι προθυμηθῆ) οὐδ' αὖ τὸ μὲν εἶχε τοῦ πράγ-
 ματος, τὸ δὲ οὐκ εἶχεν· οὐδὲ γὰρ ἦν τι, πρὸς ὃ ἡ ἕκτασις. Ἄλλὰ F
 δῆλον ὅτι, εἶτι ὑπέστη μετ' αὐτὸν, μένοντος ἐκείνου ἐν τῷ αὐτῷ
 ἦθει ὑπέστη. Δεῖ οὖν ἵνα τι ἄλλο ὑποστῆ, ἡσυχίαν ἄγειν ἐφ' ἑαυ- 5 I O
 10 τοῦ πανταχοῦ ἐκείνο· εἰ δὲ μὴ, ἢ πρὸ τοῦ κινηθῆναι κινήσεται, καὶ
 πρὸ τοῦ νοῆσαι νοήσει, ἢ πρώτη ἐνέργεια αὐτοῦ ἀτελής ἔσται, ὁρμῇ
 μόνον οὔσα. Ἐπὶ τί οὖν ᾧδε τυχοῦσά του ἐφορμᾶ, εἰ κατὰ λόγον
 θησόμεθα τὴν μὲν ἀπ' αὐτοῦ οἶον ῥυεῖσαν ἐνέργειαν, ὡς ἀπὸ ἡλίου.
 φῶς τί οὖν θησόμεθα, καὶ πᾶσαν τὴν νοητὴν φύσιν, αὐτὸν δὲ ἐπ'
 15 ἄκρῳ τῷ νοητῷ ἐστηκότα βασιλεύειν ἐπ' αὐτοῦ, οὐκ ἐξώσαντα ἀπ' B
 αὐτοῦ τὸ ἐκφανέν, ἢ ἄλλο φῶς πρὸ φωτὸς ποιήσομεν, ἐπιλάμπειν δὲ
 ἀεὶ μένοντα ἐπὶ τοῦ νοητοῦ. Οὐδὲ γὰρ ἀποτέμνεται τὸ ἀπ' αὐτοῦ,
 οὐδ' αὖ ταῦτὸν αὐτῷ, οὐδὲ τοιοῦτον, οἶον μὴ οὐσία εἶναι, οὐδ' αὖ
 οἶον τυφλὸν εἶναι· ἀλλ' ὁρῶν καὶ γινώσκον ἑαυτὸ, καὶ πρῶτον γιγ-

3. προθυμηθῆ] Cod. Mon. C. προ θυμηθη, in rasura, ut scriptum fuisse videatur προθυμηθη. Marc. A. ter pro προθυμηθη habet προθυμηθη.

4. γεννηθέντος] Cod. Vat. γνηθίτος.
 5. οὕτω τε—ὅτι προθυμηθῆ] Desunt in Cod. Ciz. Cod. Vat. habet τι pro τε, quam voculam Cod. Mon. C. omittit cum Marc. A.

ib. γὰρ ἦν] Cod. Med. B. γὰρ ἄν.

6. ὅτι προθυμηθῆ—οὐκ εἶχεν] Desunt hinc in Cod. Vat.

10. ἢ τρεῖ—νοήσει] Codd. Ciz. et Vat. omittunt hanc.

12. τυχοῦσά του] Cod. Vat. τυχοῦσα τοῦ.

Marc. A. τυχοῦσα τοῦ ἐφορμᾶσαι (sic).

13. ἀπὸ ἡλίου. φῶς τί] Cod. Vat. ὑπο ἡλίου φῶς. τί.

15. ἄκρῳ τῷ νοητῷ] Cod. Vat. ἄκρῳ τῶν νοητῶν.

16. ἐπιλάμπειν] Cod. Vat. ἐπιλάμπει.

17. ἀποτίμνεται] Cod. Vat. ἀποτίμαται.

tem hi sunt actus primi secundum quiddam constituentes, nihil prohibet, illud actibus his superioribus in se ipso consistere, secundo autem ipsi, proxime inde mananti ex actibusque composito, actuum numerum assignari: aliud namque ipsum est, aliud sunt actus ab illo, quoniam illo non agente proveniunt: alioquin intellectus non erit actio prima: non enim ipsum unum exoptavit quidem primo mentem fieri, deinde facta mens est, quasi affectus ejusmodi velut medius intervenerit inter genitorem ipsum, mentemque inde nascentem: neque enim illic affectus est ullus. Sic enim et exoptans ille imperfectus foret, et studium ejus nondum, quod optat prorsus haberet: neque versus partim quidem voti compos est, partim vero non compos: quippe quum nihil sit usquam, ad quod flectat affectum. Sed profecto si quid post ipsum substituit, manente illo in habitu proprio, substituit. Oportet itaque,

ut aliud quiddam inde subsistat, illud prorsus in se ipso quiescere: alioquin ante moveri movebitur, et ante intelligere intelliget, vel saltem primus illius actus imperfectus erit: quippe quum impetus aliquis tantum sit futurus. Sed ad quiddam sic ferri potest? quidve nuper assequi? Jam vero secundum rationem potius licet asserere, actum quendam ab illo consistente profluere, sicut a sole lumen, intellectum scilicet, omnemque naturam intelligibilem, ipsum vero in summo intelligibilis mundi vertice conquiescens in eo regnare, non segregans [a se ipso] ab ipso quod inde micat: vel lumen aliud ponemus super lumen, quod quidem semper manendo intelligibili fulgeat. Quod enim ex ipso micat, neque segregatur ab illo, neque versus est idem, neque etiam tale est, ut non sit essentia, vel quasi quiddam caecum, sed videt quidem, cognoscitque se ipsum, primumque cognoscens est. Illud autem

510 νῶσκον. Τὸ δὲ ὡσπερ ἐπέκεινα νοῦ, οὔτω καὶ ἐπέκεινα γνώσεως, οὐδὲν δεόμενον, ὡσπερ οὐδενὸς, οὔτως οὐδὲ τοῦ γιγνώσκειν· ἀλλ' ἔστιν ἐν δευτέρα φύσει τὸ γιγνώσκειν. Ἐν γάρ τι καὶ τὸ γιγνώσκειν· τὸ δὲ ἔστιν ἄνευ τοῦ τι, ἔν· εἰ γάρ τι ἐν, οὐκ ἂν αὐτὸ ἔν· τὸ γὰρ αὐτὸ, πρὸ τοῦ τι.

Α Διὸ καὶ ἀρρήτον τῇ ἀληθείᾳ· ὅ,τι γὰρ ἂν εἴπῃς, τὶ ἐρείς. Ἀλλὰ τὸ ἐπέκεινα πάντων, καὶ ἐπέκεινα τοῦ σεμνοτάτου νοῦ, ἐν τοῖς πᾶσι μόνον ἀληθὲς οὐκ ὄνομα ὃν αὐτοῦ ἄλλο τι, οὔτε τι τῶν πάντων, οὔτε ὄνομα αὐτοῦ, ὅτι μῆδὲν κατ' αὐτοῦ· ἀλλ' ὡς ἐνδέχεται ἡμῖν αὐτοῖς σημαίνειν ἐπιχειροῦμεν περὶ αὐτοῦ. ἀλλ' ὅταν ἀπορῶμεν ἀναίσθητον 10 Βοῦν ἑαυτοῦ, καὶ οὐδὲ παρακολουθοῦν ἑαυτῷ, οὐδὲ οἶδεν αὐτὸ, ἐκείνο

2. ὡσπερ] Cod. Vat. ὅσπερ. Idem cum Ciz. mox οὐτω quod recepi; Ed. οὐτως.
ib. ἀλλ' ἔστιν—γιγνώσκειν] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. omittunt hæc.

4. εἰ γὰρ τι—πρὸ τοῦ τι] Omissa hæc in Cod. Ciz.
6. ὅ,τι γὰρ] Ita Marc. A. Rell. cum Ed. ὅτι γὰρ.

8. μόνον] Cod. Vat. μίνον.
11. οἶδεν αὐτῷ] Codd. Vat. Marc. A. edidit. Med. A.B. αὐτῷ, ut correxi.

quemadmodum est superius intellectu, sic est et cognitione superius: et sicut nulla re indiget, sic neque etiam eget cognitione, sed ipsa cognitio collocatur in natura secunda. Cognitio enim unum aliquid est, illud autem unum ipsum est, non aliquid unum: si enim unum aliquid esset, non amplius esset ipsum unum. Quod enim ipsum dicitur, super hoc est, quod aliquid appellatur.

XIII. *Ipsi bono non est addenda intelligentia, quæ videlicet ab ullo intellectu creato, quamvis summo, intelligi possit.*

Ratio ipsius boni atque intelligentiæ tam diversa est, sicut diximus, ut illud quidem sit communissimum, hæc minime: illud nihil appetat, hæc appetat bonum. Item intelligentiæ quidem opposita est amentia, bono malum. Non idem est penitus amentia atque malum, non idem igitur intelligentia atque bonum. Quando igitur ipsi bono addis intelligentiam, rem alteram et diversam videris et bonum hactenus egenum iudicavisse, et quasi composuisse. Hoc paradoxon, scilicet primum principium esse super essentialiam, vitam, intelligentiam, a Dionysio Areopagita frequenter assertitur: qui addit præterea ipsum modo quodam plusquam intellectuali, quem superintellectualem nominat se ipso frui: item præintelligere ineffabili quadam ratione præter et super intellectum, quasi se ipso fruatur per modum tactus potius, quam visionis. Intelligentia enim visio quædam est, neque per modum aliquid de se dicendi, sed potius per modum simpliciter id ipsum, quod est, existendi. Si qua vero conditione intelligentiæ gradibus procedendo fugi possit ipsum bonum, non fingatur intellectus aliquis, qui intelligentia eget, non intelligentia, quæ sit actus ipsius intellectus circa

bonum, sed potius ipsum bonum, ad quod intelligentia vergit, vel forsam ipsum lumen, quod intelligentia quærit, in quod desinit intelligentia consummata, lumen quidem non in hac, sed in se ipso consistens. Hæc ipsa claritas neque proprie quidem videns est, nec orbata visionis bono quasi cæca: sicut visio ipsa neque videt proprie, neque cæca est. Nempe claritas ipsa visionis omnis causa multo remotior est a privatione visus, quam ipse visus: neque claritas est ad intellectionis genus determinata. Quod enim est omnium causa super omnia, per nullum ex omnium numero definitur. Non ergo per essentialiam, vitam, intelligentiam, non per claritatem intellectualem, aut intelligibilem, sed per claritatem ipsam simpliciter per se in se existentem, omnis potentia actus claritatis causam: fingitur autem secundum potentiam efficacem potentiarium actum, actuum effectorem. Anima etsi manus pedesque non habet, tamen quia his non indiget, habetque vim horum genitricem eminentioremque, neque manca dicitur, neque clauda. Simili ratione neque ratio cæca, etsi non habet oculos, neque mens irrationalis, etsi nunquam ratiocinatur: momento enim possidet, quod ratio quærit tempore. Neque Deus amens, etsi non habet mentem: est enim id totum, quod mens habere conatur, imo fieri.

Quam ob rem re vera ineffabile est. Quicquid enim dicas, proprium aliquid dixeris. Sed enim, quod est super omnia superque mentem apprime venerandam, ab omnibus segregatum non habet verum nomen aliud, neque aliquid omnium. Et omnino nullum est nomen ejus, propterea, quod de eo nihil dicitur: sed nos, quoad possumus, nonnihil de illo nobis significare conamur. Cæterum quando sic ambigimus, dicentes videlicet, sic ergo se ipsum minime sentit, sic neque se ip-

χρῆ ἐνθυμείσθαι, ὅτι ταῦτα λέγοντες, ἑαυτοὺς περιτρέπομεν ἐπὶ τὰ ⁵¹¹
 ἐναντία. Πολὺ γὰρ αὐτὸ ποιούμεν γνωστὸν, καὶ γινώσκιν ποιούντες, **A**
 καὶ δίδόντες νοεῖν, δεῖσθαι τοῦ νοεῖν ποιούμεν· κὰν σὺν αὐτῷ τὸ νο-
 εῖν ἦ, περιττὸν ἔσται αὐτῷ τὸ νοεῖν. Κινδυνεύει γὰρ ὅλως τὸ νοεῖν,
 5 πολλῶν εἰς αὐτὸ συνελθόντων, συναίσθησις εἶναι τοῦ ὅλου, ὅταν
 αὐτό τι ἑαυτὸ νοῆ· ὃ δὴ καὶ κυρίως ἔστι νοεῖν· ἐν δὲ ἕκαστον αὐτό
 τί ἔστι, καὶ οὐδὲν ζητεῖ. Εἰ δὲ τοῦ ἔξω ἔσται ἡ νόησις, ἐνδεές τε
 ἔσται, καὶ οὐ κυρίως τὸ νοεῖν. Τὸ δὲ πάντη ἀπλοῦν καὶ αὐταρκες **B**
 ὄντως, οὐδὲν δεῖται· τὸ δὲ δευτέρως αὐταρκες, δεόμενον δὲ ἑαυτοῦ,
 10 τοῦτο δεῖται τοῦ νοεῖν ἑαυτό· καὶ τὸ ἐνδεές πρὸς αὐτὸ ὄν, τῷ ὅλῳ
 πεποίηκε τὸ αὐταρκες, ἱκανὸν ἐξ ἀπάντων γενόμενον, συνὸν ἑαυτῷ,
 καὶ εἰς αὐτὸ νοοῦν· ἐπεὶ καὶ ἡ συναίσθησις πολλοῦ τινος αἴσθησις
 ἔστι, καὶ μαρτυρεῖ καὶ τοῦνομα. Καὶ ἡ νόησις προτέρα οὔσα, εἴσω
 εἰς αὐτὸν ἐπιστρέφει δῆλον ὅτι πολὺν ὄντα· καὶ γὰρ ἐὰν αὐτὸ τοῦτο **C**
 15 μόνον εἴπη, ὃν εἰμὶ, ὡς ἐξευρὸν λέγει, καὶ εἰκότως λέγει, τὸ γὰρ ὄν
 πολὺ ἔστιν. Ἐπεὶ ὅταν εἰς ἀπλοῦν ἐπιβάλη καὶ εἴπη, ὃν εἰμὶ, οὐκ
 ἔτυχεν οὔθ' ἑαυτοῦ, οὔτε τοῦ ὄντος. Οὐ γὰρ ὡς λίθον λέγει τὸ ὄν
 ὅταν ἀληθεύη, ἀλλ' εἶρηκε μιᾷ ῥήσει πολλά. Τὸ γὰρ εἶναι τοῦτο,

1. τὰ ἐναντία] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. ἀναντία.

3. αὐτῷ τὸ νοεῖν] Cod. Vat. τῷ pro τό.

5. συναίσθησις] Cod. Med. B. συναίσθησις.

6. αὐτό τι] Codd. Marc. Med. A. B. Vat. αὐτό τι. Ut correx. Tum Vat. ianτό sed corr. ex ianτόν.

ib. ἔν δὲ—τὸ νοεῖν] Omissa haec in Cod. Ciz. Item in seqq. ὄντως—αὐταρκίς.

9. δέομενον] Codd. Darm. Marc. A. Mon. C. Med. A. B. Vat. δέομενον δὲ. Ad-didimus δὲ, quod aberat.

10. πρὸς αὐτό] Codd. Marc. A. Med. A. B. πρὸς αὐτό; et sic correx.

12. εἰς αὐτὸ νοοῦν] αὐτὸ habent Codd. Med. A. B. Marc.; rell. cum Ed. αὐτό. Tum omnes excepto Darm. νοοῦν. Ed. νοῦν.

13. προσίρα] Codd. Ciz. et Vat. ποτίρα.

14. εἰς αὐτόν] Codd. Med. A. B. Marc. εἰς αὐτόν. Sic correximus.

15. ἐξευρὸν] Codd. Mon. C. Ciz. Vat. ἐξευρών.

ib. ὄν πολὺ] Cod. Ciz. οὐ πολὺ. Tum

Mon. C. post ὅταν inserit ὡς.

16. ἐπιβάλη] Codd. Ciz. Vat. Mon. C. ἐπιβάλλη.

17. οὔθ' ἑαυτοῦ] Ed. cum Darm. Med. A. B. οὔτ' ἑαυτοῦ. Marc. A. οὔτι αὐτοῦ. Reliqui οὔτι αὐτοῦ.

18. ὅταν ἀληθεύη] Cod. Vat. οἷαν ἀληθεύει.

ib. ἀλλ' οὐκ εἶρηκε] Abest οὐκ a Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. B. Marc. A. B. Quare delevimus.

ib. ταῦτο, ὅτι] Cod. Vat. ταῦτο ὅτι.

sum animadvertit, sic neque, quid sit, novit omnino, tunc sane decet considerare, nos, quoties talia dicimus, ad opposita retorqueri. Facimus enim, quantum in nobis est, ipsum esse multum, dum ipsum inducimus cognoscendum, cognitionemque tribuimus: nam quando damus intelligentiam, ut egeat intelligentia, facimus: atque si una cum ipso intelligentia sit, supervacuum erit, sibi intelligentiam adhibere. Videtur enim omnino intelligentia esse consensus quidam totius, ubi multa concurrunt in unum, quando aliquid intelligit semetipsum, quæ quidem propria præcipuaque intelligentia est: quodlibet vero unum ipsum aliquid est, neque quicquam quaerit. Sim autem intelligentia ad externa porrigitur, indiga erit, neque intelligentia principalis. Quod autem est omnino simplex, ac re vera suf-

ficiens, nihilo indiget: quod vero secundo loco sufficiens est, sed sui ipsius egenum, hoc nimis unum indiget intelligentia sui: atqui quod est ad se ipsum indigens, ipso toto reddit se sufficiens, ex cunctis nactum sufficientiam, secum habitans, et in se ipsum vergens intelligendo: quandoquidem et ipse consensus multi alieujus est sensus, quod quidem nomen ipsum quoque testatur. Tum intelligentia cum sit prior, ipsum intelligentem, utpote multum, intus in se reflectit: etenim si hoc ipsum solum dicat, equidem sum ens, tanquam inveniens hoc ipsum dicit, dicitque convenienter: ens namque multum est. Nam et quando tanquam in aliquid simplex tendat, dicatque sum ens, non consequitur vel se ipsum, vel ens et verum. Non enim tanquam lapidem dicit ens, quando vere dicit, sed dictione una

511

ὅπερ ὄντως εἶναι, καὶ μὴ ἴχνος ἔχον τοῦ ὄντος λέγεται, ὃ οὐδὲ ὄν·
 Διὰ τοῦτο λέγοι ἂν, ὥσπερ εἰκὼν πρὸς ἀρχέτυπον πολλὰ ἔχει. Τί
 οὖν; ἕκαστον αὐτῶν οὐ νοηθήσεται, ἢ ἔρημον καὶ μόνον εἶναι ἐθελή-
 σης λαβεῖν οὐ νοήσεις, ἀλλ' αὐτὸ τὸ εἶναι ἐν αὐτῷ πολὺ ἐστὶ, καὶ
 ἄλλο τι εἴπης, ἔχει τὸ εἶναι. Εἰ δὲ τοῦτο, εἴ τί ἐστὶν ἀπλούστατον
 ἀπάντων, οὐχ ἔξει νόησιν αὐτοῦ· εἰ γὰρ ἔξει τὸ ποῦ εἶναι ἔξει οὐτ'
 οὖν αὐτὸ νοεῖν, οὔτε ἐστὶ νόησις αὐτοῦ.

Α Πῶς οὖν ἡμεῖς λέγομεν περὶ αὐτοῦ; ἢ λέγομεν μὲν τι περὶ αὐτοῦ,
 οὐ μὴν αὐτὸ λέγομεν, οὐδὲ γινώσκιν, οὐδὲ νόησιν ἔχομεν αὐτοῦ. Πῶς
 οὖν λέγομεν περὶ αὐτοῦ, εἰ μὴ αὐτὸ ἔχομεν; ἢ εἰ μὴ ἔχομεν τῇ γινώ-
 σκει, καὶ παντελῶς οὐκ ἔχομεν, ἀλλ' οὕτως ἔχομεν, ὥστε περὶ αὐτοῦ
 μὲν λέγειν, αὐτὸ δὲ μὴ λέγειν. Καὶ γὰρ λέγομεν, ὃ μὴ ἐστὶν· ὃ δὲ
 Β ἐστὶν, οὐ λέγομεν· ὥστε ἐκ τῶν ὕστερον περὶ αὐτοῦ λέγομεν· ἔχειν
 512 δὲ οὐ κωλυόμεθα, καὶ μὴ λέγωμεν. Ἄλλ' ὥσπερ οἱ ἐνθουσιῶντες καὶ
 κάτοχοι γενόμενοι ἐπὶ τοσοῦτον καὶ εἰδεῖεν ὅτι ἔχουσι μείζον ἐν ἑαυ-
 15 τοῖς, καὶ μὴ εἰδῶσιν ὅτι ἐξ ὧν δὲ κεκίνηται καὶ λέγουσι, καὶ ἐκ
 τούτων αἰσθησὶν τινα τοῦ κινήσαντος λαμβάνουσιν, ἐτέρων ὄντων

1. ἴχνος ἔχων] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. ἴχνον. Et sic correxi.
 2. λέγοι ἂν] Cod. Mon. C. λέγει ἂν; sed supra lin. οἱ.
 3. ἐθελήσης] Cod. Vat. θελήσης. Mox Marc. A. νόησις pro —σεις.
 4. τὸ εἶναι] Cod. Mon. omittit τὸ cum Marc. A.
 ib. ἐν αὐτῷ] Cod. Ciz. ἐν ἑαυτῷ. Marc. A. Med. A.B. ἐν αὐτῷ. Sic correxi.
 6. νόησιν αὐτοῦ] Cod. Ciz. νόησιν αὐτοῦ. ib. ἔξει] Omnes, præter Darm., post

h. v. addunt τῷ (Med. A. Marc. A. τὸ τοῦ εἶναι ἔξει. Quæ cum legerit etiam Fic., recipere visum est.
 7. αὐτὸ ἴστι] Cod. Vat. et Mon. C. οὐτ' ἐστὶ.
 ib. νόησις αὐτοῦ] Cod. Med. B. νόησις αὐτοῦ.
 8. Πῶς οὖν—περὶ αὐτοῦ] Desunt hæc in Cod. Vat.
 ib. λέγομέν τι] Codd. Mon. C. Med. A.B. Marc. A.B. λέγομεν μὲν τι. Quod

reperi.

11. ὡς περι] Codd., præter Darm., omnes ὥστε περι. Quare sic rescripsi.
 13. ὥστε—λέγομεν] Desunt in Cod. Vat.
 15. ἐπὶ τοσοῦτον] Cod. Mon. C. ἐπὶ τοσοῦτο. Idem mox εἰδῶσιν cum Marc. A. ib. ἐν αὐτοῖς] Codd. Ciz. et Vat. ἐν ἑαυτοῖς. Quod recepi. In Vat. sequitur καὶ —ἴτι pro καὶ—ἴτι.
 16. ἐκ τούτων] Cod. Darm. καὶ ἐκ τούτων. Et sic correxi.

multa pronuntiat. Hoc enim esse, quod re vera est esse, neque tanquam vestigium entis habens appellatur, quale neque est ens, ideoque diei debet velut imago quædam ad exemplar, procul dubio in se multa complectitur. Quid ergo? num unumquodque ipsorum nequaquam intelligitur? Profecto si semotum atque solum velis accipere, non intelliges, sed ipsum esse in se ipso multum est: atque si aliud quiddam præterea dixeris, habet esse. Quod si ita se habet, si quid est omnium simplicissimum, non habet sui ipsius intelligentiam: si enim habeat, habebit quoque quodammodo et alicubi esse. Neque igitur ipsum intelligit, neque ulla alicubi est ipsius intelligentia.

XIV. Quoniam intellectus non excludit multitudinem, quam excludit ipsum unum, ideoque unum ipsum tanquam simplicius est eminentius intellectu, conse-

quens est, ut per intellectum apprehendere et explicare ipsum minime valeamus.

Loquimur tamen de illo, ut Parmenides et Dionysius ait, per negationes atque relationes. Ipsum enim habemus quodammodo, quatenus unitatem quandam habemus mentis nostræ caput, unitatis divinæ characterem, qua tunc divinam attingimus unitatem, quando mente nostra formati sumus, perque hanc mente divina a nobis alienati factique jam vates.

Quo igitur modo de illo nos dicimus? Certe de illo quidem aliquid dicimus, ipsum tamen minime dicimus: neque cognitionem, neque intelligentiam illius habemus. Sed quonam pacto de illo loquimur, si non habemus illud? Quia etsi non habemus illud cognitione, non tamen propterea nullo modo illud habemus: sed habemus ita, ut de eo quidem loqui possimus, ipsum vero eloqui minime valeamus. Quod enim non est, pronuntiare solemus: quod autem sit nequa-

τοῦ κινήσαντος· οὕτω καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν ἔχειν πρὸς ἐκείνο, ὅταν
νοῦν καθαρὸν ἔχωμεν χρώμενοι, ὡς οὗτός ἐστιν ὁ ἔνδον νοῦς, ὁ δοῦς
οὐσίαν καὶ τὰλλα ὅσα τούτου τοῦ στίχου· αὐτὸς δὲ οἶος ἄρα, ὡς οὐ B
ταῦτα, ἀλλὰ τι κρεῖττον τούτου, ὃ λέγομεν ὄν, ἀλλὰ καὶ πλέον καὶ
5 μείζον ἢ ὃ λέγομεν ὄν, ὅτι καὶ αὐτὸς κρεῖττω λόγου καὶ νοῦ καὶ αἰ-
σθήσεως, παρασχὼν ταῦτα, οὐκ αὐτὸς ὢν ταῦτα.

Ἄλλὰ πῶς παρασχὼν; ἢ τῶ ἔχειν, ἢ τῶ μὴ ἔχειν; ἀλλ' ἂ μὴ A
ἔχει, πῶς παρέσχεν; ἀλλ' εἰ μὲν ἔχων, οὐχ ἀπλοῦς· εἰ δὲ μὴ ἔχων,
πῶς ἐξ αὐτοῦ τὸ πλήθος; ἐν μὲν γὰρ ἐξ αὐτοῦ ἀπλοῦν, τάχ' ἂν τις
10 δοιή, καίτοι καὶ τοῦτο ζητηθείη ἂν, πῶς ἐκ τοῦ πάντη ἐνός; ἀλλ'
ὅμως δὲ ἐστιν εἰπεῖν, οἶον ἐκ φωτὸς τὴν ἐξ αὐτοῦ περιλαμψιν. Πῶς
δὲ πολλά; ἢ οὐ ταῦτὸν ἐμέλλε τὸ ἐξ ἐκείνου ἐκείνω· εἰ οὖν μὴ ταῦ- B

1. αὐτῶ] Codd. Marc. A. Mon. C. σπείχου.

Med. B. οὐτως.

2. ἔχομεν] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A. B. ἔχομεν. Et sic correxi.

3. τὰλλα] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Vat. τὰ ἄλλα. Ed. cum rell. τ' ἄλλα.

ib. στίχου] Codd. Ciz. Mon. C. Vat.

4. οὗτου] Cod. Vat. τοῦτον.

ib. ἀλλὰ καὶ—ὄν] Desunt in Cod. Vat.

5. κρεῖττω] Codd. Vat. et Mon. C. (hic ex corr.) κρεῖττων.

7. ἢ μὴ ἔχων] Absunt hæc a Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Marc. A.

ib. ἀλλ' ἂ] Codd. Mon. C. Marc. A. ἀλλὰ. Vat. ἰ. ai.

10. καίτοι] Codd. Mon. C. Marc. A. Ciz. Med. A. B. Vat. καίτοι καί. Quod legit et Ficinus, et nos recepinus.

11. ἔμως δὲ] Abest δὲ a Codd. Ciz. et Vat. Posterior mox οὐδὲ γὰρ pro οὐδέ γι.

quam: quapropter ex posterioribus verba de illo
facere consuevimus: habere tamen ipsum nihil
prohibet, quamvis explicare non valeamus. Jam
vero quemadmodum hi, qui divinitus afflantur,
atque rapiuntur, animadvertunt quidem se gran-
dus aliquid in se habere, quamvis, quid illud
sit, minime noverint. Ex quibus autem concitati
sunt, etiam loquuntur, atque ex his sensum
quendam moventis accipiunt, cum ipsi ab eo di-
versi sint, qui concitavit: sic et ipsi ad illud nos
habere videmur, quo quoties mentem puram
adepti sumus, qua freti vaticinamur: hunc qui-
dem esse intimum intellectum, qui auctor est es-
sentiæ, aliorumque generis ordinisve ejusdem:
illum vero non esse hæc prorsus agnoscimus, sed
præstantius quiddam eo, quod ens appellemus,
et amplius majusque hoc ipso, quod ens nomi-
namus: quoniam superior ille præstantior est
sermone, ratione, mente, sensu: hæc quidem
præbens, non tamen hæc existens.

XV. *Ens ipsum intelligens nascitur ab ipso uno, sicut
lumen Soli proximum, a hæc Solis intima.*

*Verum sicut a natura nec oculos habente, nec pedes,
sed præstantius aliquid, oculi generantur atque pedes,
sic ab ipso uno non habente propriam essentiæ, vitæ,
mentis, intelligentiæ formam, sed aliquid eminentius,
ista fiunt. Sed quomodo statim a simplicissimo mul-
tiplex? Quoniam, quod ab ipsa unitate creatur, est
quidem aliquid, nec tamen est ipsa: unitas est igitur
multitudo quædam: est et unum aliquid, sed minus*

*unum, quam ipsa, ergo multiplex. Habet illius ali-
quid, simulque ab illa degenerans, multiplex jam
eradit. Quicquid est post primum, est aliquo modo
compositum, atque tum ipsa sigillatim unitate par-
tium, tum mutua earundem unione suum esse accipit,
et conservatur in eo. Ipsum ergo primum merito est
unitas ipsa: nec unitatis ipsius ratio atque entis est
eadem. Unitati enim opponitur multitudo, enti vero
non ens. Nec ratio entis superior est unitate, alioqui
unitas participatione entis foret multiplex. Nec rur-
sus entis ratio par est unitati: alioqui ens non fieret
unum. Est igitur unitas ente superior, imo vero est
ipsa (ut ita dixerim) supremitas, atque primitas:
siquidem ratio unitatis et simplicitatis est eadem.
Quo vero simpliciora in quovis genere sunt, eo pri-
ora, atque vicissim. Multitudo autem proxime nas-
cens ex unitate omnium æque prima est et omniformis
multitudo, et secum unita quam maxime, ideo in
qualibet ejus forma cunctæ ejusdem formæ quodam-
modo comprehenduntur. Est igitur divina mens
unum omnia: ab hac anima nascens, non tam est
unum omnia, quam unum multa. Non negat omnino
Plotinus in primo esse omnia, sed esse ibi distincta
scilicet rationibus absolutis: unde rationibus relati-
vis considerari illic distinctio potest. Sed in secundo
distinctionem formarum ponit rationibus absolutis in-
ter se differentium.*

Sed quonam modo talia præbet? Numquid
habendo hæc, an potius non habendo? Sed quæ
non habet, quonam pacto præbuit? Sin vero ha-
bet, non est simplex. Si ergo non habens hæc
tradidit, quonam modo ex ipso multitudo pro-

512 τὸν, οὐδέ γε βέλτιον. Τί γὰρ ἂν τοῦ ἐνὸς βέλτιον, ἢ ἐπέκεινα ὅλως; χεῖρον ἄρα. τοῦτο δέ ἐστιν ἐνδεέστερον· τί οὖν ἐνδεέστερον τοῦ ἐνὸς, ἢ τὸ μὴ εἶναι; πολλὰ ἄρα· ἐφιέμενον δὲ ὅμως τοῦ ἐνός· ἐν ἄρα πολλά. Πᾶν γὰρ τὸ μὴ ἐν τῷ ἐν σώζεται. καὶ ἐστὶν ὅπερ ἐστὶ τούτῳ· μὴ γὰρ ἐν γενόμενον, καὶ ἐκ πολλῶν ἦ, οὐπω ἐστὶν ὄν, εἴποι τις αὐτό· 5 καὶ τῷ αὐτῷ ἐστὶ. Τὸ δὲ ὁ μὴ πολλὰ ἔχον ἐν ἑαυτῷ ἤδη οὐ μετουσία ἐνός ἐν, ἀλλ' αὐτὸ ἐν, οὐ κατ' ἄλλον, ἀλλ' ὅτι τοῦτο, παρ' οὐ πως 513 καὶ τὰ ἄλλα, τὰ μὲν τῷ ἐγγύς, τὰ δὲ τῷ πόρρω. Ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν ταῦτο, καὶ ὅτι μετ' αὐτὸ, δῆλον ποιεῖ τῷ τὸ πλῆθος αὐτοῦ ἐν παντα-10 χου εἶναι· καὶ γὰρ πλῆθος ὄν ὅμως ἐν τῷ αὐτῷ, καὶ διακρίναι οὐκ ἂν ἔχοις, ὅτι ὁμοῦ πάντα, ἐπεὶ καὶ ἕκαστον τῶν ἐξ αὐτοῦ ἕως ζωῆς μετέχει, ἐν πολλά· ἀδυνατεῖ γὰρ δεῖξαι αὐτὸ ἐν πάντα. Αὐτὸ δὲ ἐκεῖνο ἐν πάντα, ὅτι μεγάλη ἀρχή· ἀρχὴ γὰρ ἐν ὄντως, καὶ ἀληθῶς B ἐν· τὸ δὲ μετὰ τὴν ἀρχὴν ὠδέ πως ἐπιβρίσαντος τοῦ ἐνός, πάντα, 15 μετέχον τοῦ ἐν, καὶ ὁτιοῦν αὐτοῦ, πάντα αὐ καὶ ἐν. Τίνα οὖν πάν- τα; ἢ ὧν ἀρχὴ ἐκεῖνο· ὅπως δὲ ἐκεῖνο ἀρχὴ τῶν πάντων, ἄρα ὅτι

1. Τί γὰρ ἂν τοῦ ἐνός, ἢ τὸ μὴ εἶναι] Hæc ita leguntur in Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A.B. (sed in duobus posterioribus inseruntur ea, quæ addita sunt, post ἢ τὸ μὴ εἶναι, quæ in Ciz. cum lin. seq. πολλὰ—ἐνός· ἐν desiderantur: τί γὰρ ἂν τοῦ ἐνός βέλτιον, ἢ ἐπέκεινα ὅλως, χεῖρον ἄρα· τοῦτο δὲ ἐστὶν ἐνδεέστερον· τί οὖν ἐνδεέστερον τοῦ ἐνός. In Cod. Vat. adduntur nonnisi βέλτιον—χεῖρον. Illa etiam Fic. legit: et nos recipienda duximus.

4. τὸ ἐν σώζεται] Codd. Ciz. Marc. A.

Mon. C. Vat. τῷ ἐν σώζεται. Quod recipimus.

6. λέγειν ἔχη] Codd. excepto Darm. omnes ἔχη λέγειν. Unde mutavi ordinem.

7. Τὸ δὲ μὴ] Codd. omnes τὸ δὲ ὁ μὴ. Quod recipi.

8. ἀλλ' αὐτό] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. ἀλλὰ αὐτό.

ib. κατ' ἄλλον] Codd. Vat. et Ciz. κατ' ἄλλον.

ib. ὅτι τοῦτο] Cod. Mon. C. ὅτι τοῦτο

ἐν, sed postrema vox supra lin. adpicta est.

ib. οὐ πως] Cod. Vat. οὐ πως.

10. ποιεῖ τῷ] Cod. Vat. omittit τῷ, Marc. A. sequens τό.

ib. πανταχοῦ] Cod. Ciz. πάντα.

13. δεῖξαι] Cod. Vat. δεῖξαν.

14. μεγάλη ἀρχή] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Vat. Marc. A. μεγάλην ἀρχήν. Mon. C. supra lin. additum habet ἔχη. Et ita legisse videtur Ficinus.

16. καὶ ὁτιοῦν] Cod. Ciz. omittit καὶ.

fluxit? Unum quidem ex ipso simplex effluere aliquis forte concesserit, quamvis et hoc insuper inquiratur, quomodo id etiam ex eo, quod omnino unum est, veniat. Veruntamen licet dicere sic, id ex ipso profluere, sicut ex lumine circa se emicat splendor. Sed quomodo multa sint ab eo, ultra quaeretur: sed certe, quod fit ab illo, non debuit esse idem, atque illud. Si ergo non idem, et certe non melius: quid enim melius uno, vel omnino superius? ergo deterius illo: id autem est indigentius. Verum quidnam est indigentius uno, nisi quod non unum? Hoc igitur est jam multa, desiderat tamen unum: est igitur unum multa. Ipsum namque unum servat omne, quod non est unum, idque omne est, quicquid est per unum. Nisi enim fiat unum quamvis sit ex multis, non potest aliquis id ens appellare: tametsi possit quodlibet singulatum, quod est, dicere, ex eo, quod unum sit unumquodque,

sitque in se quodammodo idem. Quod autem in se multa non habet, jam non participatione unius est unum, sed ipsum unum existit, neque de alio. Constat autem id ipsum esse, a quo habent et reliqua unitatem, partim quidem propius, partim vero remotius. Quod vero hoc quidem illi proximum maxime in se idem sit, atque sit post ipsum, patet propterea, quod multitudo hujus unum aliquid est ubique. Cum enim multitudo sit, in eodem tamen existit, neque discernere licet, quoniam cuncta simul existunt: quin etiam quodlibet eorum, quæ sunt ab ipso, quatenus vitæ participat, est unum multa: non enim potest se ipsum ostendere velut unum omnia. Ipsum vero unde hoc oritur, est unum omnia: quoniam [a magno principio ducitur] magnum principium (est). Principium namque ejus [est] ipsum re ipsa vereque unum. Quod autem ex principio sequitur, ita quodammodo prægnante exuberan-

αὐτὰ σώζει ἐν ἑκάστων αὐτῶν ποιήσασα εἶναι, ἢ καὶ ὅτι ὑπέστησεν αὐτά; πῶς δὴ, ἢ τῷ πρότερον ἔχειν αὐτά; ἀλλ' εἴρηται ὅτι πλήθος οὕτως ἔσται· ἀλλ' ἄρα οὕτως εἶχεν, ὡς μὴ διακεκριμένα· τὰ δ' ἐν τῷ δευτέρῳ διεκέκριτο τῷ λόγῳ· ἐνέργεια γὰρ ἦδη· τὸ δὲ δύναμις πάντων. Ἄλλὰ τίς ὁ τρόπος τῆς δυνάμεως; οὐ γὰρ ὡς ἡ ὕλη δυνάμει λέγεται, ὅτι δέχεται· πάσχει γάρ· ἀλλ' οὕτως ἀντιτεταγμένως τῷ ποιεῖν. Πῶς οὖν ποιεῖ, ἂ μὴ ἔχει; οὐ γὰρ ὡς ἔτυχε, μηδ' ἐνθυμηθεὶς ὁ ποιήσει, ποιήσει ὁμως. Εἴρηται μὲν οὖν, ὅτι εἴτι ἐκ τοῦ ἐνὸς, ἄλλο δὴ παρ' αὐτό· ἄλλο δὲ ὄν οὐχ ἓν· τοῦτο γὰρ ἦν ἐκεῖνο. Εἰ δὲ μὴ ἐν, δύο δὲ ἀνάγκη ἦδη, καὶ πλήθος εἶναι· καὶ γὰρ ἕτερον καὶ τὸ αὐτὸν ἦδη, καὶ ποιὸν καὶ τὰ ἄλλα. Καὶ ὅτι μὲν δὴ μὴ ἐν τὸ ἐκείνου, δεδειγμένον ἂν εἴη· ὅτι δὲ πλήθος, καὶ πλήθος τοιοῦτον, οἶον ἐν τῷ μετ' αὐτὸ θεωρεῖται, ἀπορηῆσαι ἄξιον· καὶ ἡ ἀνάγκη δὲ τοῦ μετ' αὐτὸ ἔτι ζητητέα.

15 Ὅτι μὲν οὖν δεῖ τι εἶναι τὸ μετὰ τὸ πρῶτον ἀλλαχοῦ εἴρηται, καὶ ὅλος ὅτι δύναμις ἐστὶ, καὶ ἀμήχανος δύναμις, καὶ τοῦτο ὅτι ἐκ τῶν

2. τῷ πρότερον] Cod. Vat. τὸ πρότερον.
3. ἐν δευτέρῳ] Codd. omnes ἐν τῷ δευτέρῳ.
Quod recipi.
6. δέχεται] Cod. Vat. ἰνδύχεται.
ib. οὕτως ἀντιτεταγμένως] Codd. Marc.
A. Mon. C. et Vat. οὕτως. Posterior et-

iam ἀντιτεταγμένος.
7. ἔτυχε] Codd. Marc. A. Mon. C.
ἔτυχεν.
ib. μηδ' ἐνθυμηθεὶς] Cod. Ciz. μηδὲν θυ-
μηθεὶς.
9. ἄλλο δὴ] Codd. Marc. A. Mon. C.

Med. B. Vat. ἄλλο δεῖ.
ib. γὰρ ἦν—καὶ γὰρ] Desunt hæc in
Cod. Vat.
11. μὲν δὴ] Codd. Ciz. Mon. C. Med.
B. Vat. μὲν δεῖ.
15. δεῖ τι] Marc. A. δεῖ τι.

teque uno fit omnia, sed interim particeps est unius, et quicquid est in eo, est omnia rursus et unum. Quænam igitur omnia? nempe omnia, quorum illud est principium. Quomodo autem illud omnium principium est? Numquid ex eo, quod unum ipsum illa conservat, dum videlicet efficit, ut quodlibet eorum sit unum? an etiam, quia procreavit illa? sed quomodo? numquid ex eo, quod prius habeat illa? Verum dictum jam est, illud ita multa futurum: sed profecto sic habet omnia tanquam nondum inter se discreta. Quæ vero in secundo sunt, ratione inter se discernuntur: actu enim jam cernuntur: illud autem omnium est potestas. Sed quisnam potentie modus? Non enim ita esse in potentia dicitur, ut materia, quia capiat: patitur namque, quod suscipit, atque ita opposito modo se habet potentia ad id, quod est efficiens. Quo igitur modo facit, quæ non habet? Non enim utcumque contigit, fecisse putandum, neque etiam secum animo reputans, quid facturum sit, mox ita facit. Dictum ergo jam est, si quid ex uno manat, aliud quiddam esse præter illud: aliud vero existens, non est unum: id enim erat illud. Si autem non unum, duo igitur, necessarioque jam multa:

etenim in se jam habet alterum, atque idem, et quale, et reliqua. Atqui, quod inde pendet, non esse unum ipsum, quod pertinet ad superius, demonstratum jam forte videbitur. Quod autem multitudo sit, multitudoque talis qualis in sequenti conspicitur, adhuc est dubitandum: atque necessitas, ob quam sequens ipsum inde procedat, est ulterius indaganda.

XVI. Quo præstantior causa est, eo plura facit. Prima igitur efficit omnia: item in quovis genere primum est simplicissimum: omnium itaque primum ita simplicissimum est, ut non sit certa quædam res simplex, sed ipsa simplicitas.

Item sicut natura genitrix corporis non est corpus, sic intellectus pater animæ, non est anima, sic bonum intellectus ipsius pater, non est intellectus, nec intelligibilis mundus, sed simplicius atque sublimius, similiter excelsius ente. Entis enim proprietates sunt status atque motus: moveri autem appetitur non simpliciter, sed ad bonum: stare quoque non simpliciter, sed in bono. In ipso igitur ente status, motus, vita, intelligentia, non sunt ipsum bonum, sed aliquid boniforme, quatenus ad ipsum bonum vergunt, implentur eo: et in eodem summo opere conquiescunt.

Opportere quidem aliquid esse post primum,

513 ἄλλων ἀπάντων πιστωτέον, ὅτι μηδέν ἐστι μηδὲ τῶν ἐσχάτων, ὃ μὴ
 δύναμιν εἰς τὸ γεννᾶν ἔχει. Ἐκεῖνα δὲ νῦν λεκτέον, ὡς ἐπειδὴ ἐν
 τοῖς γεννωμένοις οὐκ ἐστὶ πρὸς τὸ ἄνω ἀλλὰ πρὸς τὸ κάτω χωρεῖν,
 514 καὶ μάλλον εἰς πλῆθος ἰέναι, καὶ ἡ ἀρχὴ ἐκάστων ἀπλουστέρα ἢ
 αὐτή. Κόσμον τοίνυν τὸ ποιῆσαν αἰσθητὸν οὐκ ἂν εἴη κόσμος αἰ-5
 σθητὸς αὐτὸ, ἀλλὰ νοῦς, καὶ κόσμος νοητὸς, καὶ τὸ πρὸ τούτου τοί-
 νυν τὸ γεννῆσαν αὐτὸ, οὔτε νοῦς οὔτε κόσμος νοητὸς, ἀπλούστερον
 δὲ νοῦ, καὶ ἀπλούστερον κόσμου νοητοῦ. Οὐ γὰρ ἐκ πολλοῦ, πολὺ,
 ἀλλὰ τὸ πολὺ τοῦτο ἐξ οὐ πολλοῦ. Εἰ γὰρ καὶ αὐτὸ πολὺ, οὐκ ἀρχὴ
 Β τοῦτο, ἀλλ' ἄλλο πρὸ τούτου· συστήναι οὖν δεῖ εἰς ἐν ὄντως, παντὸς 10
 πλήθους ἔξω καὶ ἀπλότητος ἡστυνοσοῦν, εἴπερ ὄντως ἀπλοῦν. Ἀλλὰ
 πῶς τὸ γενόμενον ἐξ αὐτοῦ, λόγος πολὺς καὶ πᾶς, τὸ δὲ ἦν δῆλον
 ὅτι οὐ λόγος; εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἦν, πῶς οὖν οὐκ ἐκ λόγου λόγος; καὶ
 πῶς τὸ ἀγαθοειδὲς ἐξ ἀγαθοῦ; Τί γὰρ ἔχον ἑαυτοῦ, ἀγαθοειδὲς λέ-
 γεται; ἂρ' ἔχον τὸ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως; καὶ τί ταῦτα πρὸς 15
 C τὸ ἀγαθόν; τὸ γὰρ ὡσαύτως ζητοῦμεν ὃν τῶν ἀγαθῶν, ἢ πρότερον
 ἐκεῖνο, οὐ μὴ ἐξίστασθαι δεήσει, ὅτι ἀγαθόν, εἰ δὲ μὴ, βέλτιον ἀπο-

3. τὸ ἄνω—τὸ κάτω] Cod. Mon. C. bis
 τῶ cum Marc. A.

6. τὸ πρὸ τούτου] Cod. Vat. ὅτι πρὸσω-
 πον.

ib. καὶ τὸ πρὸ—κόσμος νοητὸς] Desunt
 hæc in Cod. Marc. A.

9. Εἰ γὰρ καὶ] Cod. Mon. C. καὶ γὰρ
 καί. Marc. A. ἢ γὰρ καί.

10. ὄντως, παντὸς] Cod. Vat. ὄντος παν-
 τός.

13. οὖν ἐκ] Codit. Mon. C. Marc. A. B.
 Med. A. B. Vat. οὖν οὐκ ἐκ. Quod rece-

rimus. Sic legisse videtur ἐξ οὐ λόγου,
 vel ἐκ μὴ λόγου.

14. Τί γὰρ] Cod. Vat. τὸ γὰρ.
 ib. λέγεται] Cod. Ciz. δι λέγεται.

15. καὶ ὡσαύτως] Abest καὶ a Codd.
 Ciz. et Vat.

alibi nobis est dictum, atque omnino potestatem esse, potestatem, inquam, inestimabilem, idque ex aliis omnibus asseverandum esse, quoniam nihil sit vel inter infima, quod non habeat potentiam generandi. In præsentia vero dicendum est, inter illa, quæ gignuntur, non patere ad superiora, sed ad inferiora processum: atque id quidem ita, ut in majorem gradatim multitudinem procedatur, ideoque principium singulorum sit ubique simplicius, idemque in se manens, dum datur in plura progressus. Quam ob rem, quod mundum sensibilem procreavit, non est sensibilis mundus, sed intellectus intelligibilisque mundus existit: ideoque similiter, quod est intelligibili mundo superius ejusque origo, neque intellectus est, neque mundus intelligendus, sed simplicius intellectu, simplicius intelligibili mundo. Non enim multum fit ex multo, sed multum hoc ex non multo procedit. Si enim illud quoque sit multum, principium profecto non erit, sed aliud quiddam superius illo. Colligenda itaque euneta sunt ad ipsum, quod vere sit unum extra omnem numerum et quamlibet simplicita-

tem: si modo re vera sit simplex, et in eo tandem sistendus nobis est gradus. Considerandum præterea, qua ratione, quod factum est ab illo, sit ratio multa jam atque omnis, illud autem ratio non existat. Quod si ratio non sit, qua conditione ex non ratione sit ratio? et quo pacto boniforme procedat ex bono, quidvis illius habens, boniforme dicatur? Numquid igitur idecirco quandam boni formam habere censetur, propterea quod habeat statum quandam secundum eadem, et similiter se habentem? Verum quidnam hæc ad bonum conferunt? quippe cum talem quandam habitum secundum eadem et similiter se habentem tunc demum cum adsunt bona exigere soleamus: [atque] vel prius exoptemus illud, a quo nunquam sit discedendum, propterea quod sit bonum: sin vero non bonum, præstat inde discedere. Num igitur id nobis velut bonum est exoptandum, scilicet eodem semper modo vivere in ipso bono sponte manendo? Si igitur hoc est menti potissimum exoptandum, scilicet ita vivere, nimirum nihil ultra requirit, et constat utique propterea expeti habitum illum

στῆναι. Ἄρ' οὖν τὸ ζῆν ὡσαύτως μένοντα ἐπὶ τούτου ἐκουσίως ; εἰ⁵¹⁴
οὖν ἀγαπητὸν τούτῳ τὸ ζῆν, δῆλον ὅτι οὐδὲν ζητεῖ· εἴκει τοίνυν διὰ
τούτο τὸ ὡσαύτως, ὅτι ἀρκεῖ τὰ παρόντα. Ἀλλὰ πάντων ἤδη παρόν-
των τούτῳ, ἀγαπητὸν τὸ ζῆν, καὶ δὴ οὕτω παρόντων, οὐχ ὡς ἄλλων D
5 ὄντων αὐτοῦ. Εἰ δ' ἡ πᾶσα ζωὴ τούτῳ, καὶ ζωὴ ἐναργῆς, καὶ τελεία
πᾶσα ἐν τούτῳ ψυχῇ καὶ πᾶς νοῦς, καὶ οὐδὲν αὐτῷ οὔτε ζωῆς, οὔτε
νοῦ ἀποστατεῖ. Αὐτάρκης οὖν ἐαυτῷ, καὶ οὐδὲν ζητεῖ· εἰ δὲ μηδὲν
ζητεῖ, ἔχει ἐν ἐαυτῷ, ὃ ἐζήτησεν ἄν, εἰ μὴ παρήν. Ἐχει οὖν ἐν
ἐαυτῷ τὸ ἀγαθόν, ἢ τοιοῦτον ὄν, ὃ δὴ ζῶν καὶ νοῦν εἴπομεν, ἢ ἄλλο
10 τι συμβεβηκὸς τούτοις. Ἀλλ' εἰ τούτο τὸ ἀγαθόν, οὐδὲν ἄν εἴη ἐπέ- E
κεινα τούτων· εἰ δὲ ἔστιν ἐκεῖνο, δηλονότι ζωὴ πρὸς ἐκεῖνο τούτῳ
ἐξημμένη ἐκείνου, καὶ τὴν ὑπόστασιν ἔχουσα ἐξ ἐκείνου, καὶ πρὸς
ἐκεῖνο ζῶσα· ἐκεῖνο γὰρ αὐτοῦ ἀρχή. Δεῖ τοίνυν ἐκεῖνο ζωῆς εἶναι
κρεῖττον καὶ νοῦ· οὕτω γὰρ ἐπιστρέφει πρὸς ἐκεῖνο καὶ τὴν ζωὴν τὴν
15 ἐν αὐτῷ μίμημά τι τοῦ ἐν ἐκείνῳ ὄντος, καθ' ὃ τούτο ζῆ, καὶ τὸν F
νοῦν τὸν ἐν τούτῳ, μίμημά τι τοῦ ἐν ἐκείνῳ ὄντος, ὅ,τι δῆποτε ἔστι
τούτο.

1. εἰ οὖν] Cod. Med. A. in marg. additum habet τούτο.

3. τὸ ὡσαύτως] Abest τὸ α Codd. Ciz. et Mon. C. Marc. A.

5. Εἰ δ' ἡ] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. εἰ δ' ἡ.

ib. ἐναργῆς] Codd. Ciz. et Vat. ἐναργῆς.

7. μηδὲν ζητεῖ, ἔχει ἐαυτῷ] Cod. Vat.

οὐδὲν ζητεῖ ἐν ἐαυτῷ. Mon. C. Med. A. B.

Ciz. Marc. A. μηδὲν ζητεῖ ἔχει ἐν ἐαυτῷ.

Quod recepi.

8. παρήν] Cod. Vat. παρ' ἄν.

9. τοιοῦτον] Cod. Med. B. τοιοῦτο.

11. δι' ἔστιν] Cod. Vat. δι' ἔστιν.

14. κρεῖττον] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. κρεῖσσον.

15. καθ' ὃ—ὄντος] Desunt hæc in Codd. Mon. C. et Vat. Marc. A. Neque ea legit Fic.

semper similiter se habentem, quoniam satis præsentia faciant. Sed omnibus jam huic præsentibus, vivere tanquam summum est expetendum: sic inquam præsentibus, ut ab ipso diversa non sint. Si igitur omnis huic adest vita, vita, inquam, vicens atque perspicua, jam perfecta omnis in hoc anima et mens universa, nihilque ipsi vel vitæ, vel intelligentiæ deest. Est ergo sibi ipsi sufficiens, nihilque ultra desiderat. Si autem nihil exigit, in se jam possidet, quod quidem, nisi inesset, prorsus appeteret. Habet igitur in se ipso bonum, bonum, inquam, vel tale, qualem diximus vitam atque mentem, vel aliud quiddam his contingens. Verum si hoc sit ipsum bonum, nihil sane his superius erit: sin vero est super hæc ipsum bonum, profecto huic erit bonum, vita vicens ad illud, et illi prorsus imitens, indeque substantiam possidens, et ad illud sese prorsus intendens: illud namque ejus principium est. Oportet itaque illud vita menteque præstantius esse: nam ita demum ad ipsum convertetur vita in mente vicens, utpote quæ imitatio quædam sit ipsius, quod extat in illo, secundum

quod vivit et sequens. Convertetur et hujus intelligentiæ tanquam imitatio quædam ejus, quod exisit in illo, quicquid hoc ipsum denique sit.

XVII. *Nec essentia perfecta est, nisi in vita, nec vita perfecta, nisi in intellectu, nec intellectus perfectus, nisi in ipsa verorum omnium multitudine dependente videlicet ab ipso bono.*

Intellectus igitur multis indiget, ut sit absolutus: et ubi est absolutus, est multiplex: igitur dependet a superiore quodam per se sufficiente, atque simplicissimo. Nec esse simpliciter appetitur, sed bene esse, nec vivere quomodocunque, sed bene: nec intelligere quomodolibet, sed bene, et ita, ut tibi sit profuturum: nec verum simpliciter exoptamus: non enim veram febrem, sed verum bonum. Ipsum ergo bonum horum omnium finis est, atque principium. Finis vitæ nostræ est ipsum bonum videre per ipsum: sed quoniam hoc est stabilissimum atque simplicissimum, nec rationis discursu attingimus, nec actione intelligentiæ componente vel discernente, sed intuitu quodam subito, atque simplici. Hujus autem fruitionis signum nobis est, quando præter solitum et nullo consueto ingenii machinamento influit nobis

515 Τὸ οὖν ἐστὶ κρείττον ζωῆς ἐμφρονεστάτου καὶ ἀπταίστου καὶ ἀνα-
μαρτήτου, καὶ νοῦ πάντα ἔχοντος, καὶ ζωῆς πάσης, καὶ νοῦ παντός;
ἐὰν οὖν λέγωμεν, τὸ ποιῆσαν ταῦτα, καὶ πῶς ποιῆσαν, καὶ μὴ φανῆ
τι κρείττον, οὐκ ἄπεισιν ὁ λογισμὸς ἐπ' ἄλλο, ἀλλὰ στήσεται αὐτοῦ.
' Ἀλλὰ δεῖ ἀναβῆναι, διὰ τε ἄλλα πολλὰ, καὶ ὅτι τούτῳ τὸ αὐτάρκες, 5
Β ἐκ πάντων ἔξω ἐστὶν. ἕκαστον δὲ αὐτῶν δηλονότι ἐνδεές, καὶ ὅτι
ἕκαστον τοῦ αὐτοῦ ἐνὸς μετείληφε, καὶ μετέχει ἐνὸς οὐκ αὐτὸ ἐν.
Τί οὖν τὸ οὐ μετέχει, ὁ ποιεῖ αὐτὸ καὶ εἶναι, καὶ ὁμοῦ τὰ πάντα;
ἀλλ' εἰ ποιεῖ ἕκαστον εἶναι, καὶ τῇ ἐνὸς παρουσίᾳ αὐτάρκες τὸ πλή-
θος αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς δηλονότι ποιητικὸν οὐσίας καὶ αὐτάρκειας, 10
ἐκεῖνο αὐτὸ οὐκ ὄν οὐσία, ἀλλ' ἐπέκεινα ταύτης, καὶ ἐπέκεινα αὐτάρ-
C κείας· ἀρκεῖ οὖν ταῦτα λέγοντας ἀπαλλαχθῆναι· ἢ ἔτι ἡ ψυχὴ ὠδί-
νει καὶ μᾶλλον; Ἴσως οὖν χρὴ αὐτὴν ἤδη γεννηῆσαι, αἰξασαν πρὸς
αὐτὸ, πληρωθεῖσαν ὠδίνων. Οὐ μὴν, ἀλλὰ πάλιν ἐπαστέον εἰποθέν
τινα πρὸς τὴν ὠδίνα ἐπῳδὴν εὔροιμεν. Τάχα δὲ καὶ ἐκ τῶν ἤδη 15
λεχθέντων, εἰ πολλάκις τις ἐπάδοι, γένοιτο. Τίς οὖν ὥσπερ καινὴ
ἐπῳδὴ ἄλλη; ἐπιθέουσα γὰρ πᾶσι τοῖς ἀληθέσι, καὶ ὧν μετέχομεν
D ἀληθῶν, ὅμως εἰσφεύγει, εἰ τις βούλοιο εἰπεῖν καὶ διανοηθῆναι·

1. κρείττον] Cod. Vat. κρείσσον.

2. καὶ ζωῆς—παντός] Codd. Mon. C. Marc. A. omittunt hæc, et lin. seq. vocem οὖν.

3. φανῆ τι] Cod. Vat. omittit τι.

4. στήσεται αὐτοῦ.] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. αὐτοῦ. Quod recepi.

5. Ἀλλὰ δεῖ] Cod. Med. B. ἀλλὰ δεῖ.
ib. διὰ γὰρ] Cod. Vat. διὰ τι. Correxī
τι.

7. μετείληφε] Codd. Mon. C. Marc. A. μετείληφεν.

8. οὐ μετέχει] Cod. Vat. οὐ μετέχει.

ib. ὁμοῦ τὰ] Cod. Ciz. omittit τὰ. Paullo

superius Marc. A. δ ποιεῖ αὐτὸ καὶ αὐτὸ εἶ-
ναι. Quod placet.

10. ποιητικόν] Marc. A. ποιητικῆς, et
mox post αὐτὸ addit ἐνός.

18. εἰσφεύγειν] Codd. Ciz. Marc. A.
Mon. C. Med. A.B. Vat. εἰσφεύγει, ut le-
git Fic. Quare recepi.

subito lumen, id est claritas lata, quæ est splendor quidam claritatis in se ipsa consistentis, quæ est ipse Deus. Influit autem, quando illi dediti ipsius gratia auferimus omnia, id est inclinationes circa omnia ab appetitu, imagines a phantasia, discursiones a ratione, intellectuales species et compositiones et discretionibus ab intellectu. De his satis et Plato et nos in magna Platonis epistola.

Quidnam igitur melius est vita sapientissima, quæ labi, quæ errare non potest? quid melius intellectu omnia complectente? et quid melius tota vita totaque mente? Si respondeamus, id melius esse, quod hæc effecit, et quomodo fecit. quodve nihilo ipso præstantius nobis occurrat, non procedet ad aliud rationis nostræ discursio, sed revolvetur ibidem. Veruntamen altius nobis progrediendum est, tum ob alia multa, tum etiam, quia sufficientia huic ex cunctis accumulata pendet extrinsecus, ubi profecto unumquodque in se est indiguum: tum etiam, quia unumquodque ejusdem unius est particeps, participat-

que unius, utpote, quod non sit ipsum unum. Quidnam igitur illud est, ejus hoc est particeps? quod quidem efficit, ut hoc sit, simulque sit cuncta. At enim si facit, ut unumquodque sit, uniusque præsentia multitudo sequentis hujus evadit sufficiens, ipsum videlicet est origo essentialis omnis atque sufficientiæ: ipsum, inquam, essentialis non existens, sed et hac sufficientia ipsa superius. Dic age, num satis hæc nobis faciant, liceatque jam quæstionibus finem imponere? An potius animus adhuc nobis quasi parturiens ultra vexetur? Et certe nunc vehementius stimuletur. Forsan igitur oportet animum jam nostrum parere ad ipsum ardentius concitatum, multisque quasi parturientis doloribus agitantum. Veruntamen nonnullis iterum quasi magorum carminibus præstat opitulari, si quem modo cantu inveniamus huic partui conferentem. Forsan vero ex his, quæ dicta sunt, si quis incantet sapius, id denique consequemur. Sed quisnam alius quasi novus est cantus? Nempe

ἐπεὶπερ δεῖ τὴν διάνοιαν, ἵνα τι εἴπῃ, ἄλλο καὶ ἄλλο λαβεῖν· οὕτω ⁵¹⁵
 γὰρ καὶ διέξοδος. Ἐν δὲ πάντῃ ἀπλῶ διέξοδος τίς ἐστιν; ἀλλ' ἀρκεῖ
 καὶ νοερῶς ἐφάψασθαι· ἐφαψάμενον δὲ ὅτε ἐφάπτεται, πάντῃ μηδὲν
 μήτε δύνασθαι μήτε σχολὴν ἄγειν λέγειν, ὕστερον δὲ, περὶ αὐτοῦ
 5 συλλογίζεσθαι. Τότε δὲ χρὴ ἑωρακεῖν πιστεύειν, ὅταν ἢ ψυχῇ E
 ἐξαίφνης φῶς λάβῃ. Τοῦτο γὰρ τοῦτο τὸ φῶς, παρ' αὐτοῦ καὶ αὐ-
 τός· καὶ τότε χρὴ νομίζειν παρεῖναι, ὅταν ὥσπερ θεὸς ἄλλος, ὅταν
 εἰς οἶκον καλοῦντός τινος ἐλθὼν φωτίσῃ, ἢ μηδ' ἐλθὼν οὐκ ἐφώ-
 τισεν. Οὕτω τοι καὶ ψυχῇ ἀφώτιστος, ἄθεος ἐκείνου· φωτισθεῖσα
 10 δὲ ἔχει ὃ ἐζήτει. Καὶ τοῦτο τὸ τέλος τὸ ἀληθινὸν ψυχῇ, ἐφάψα-
 σθαι φωτὸς ἐκείνου, καὶ αὐτῷ αὐτὸ θεάσασθαι, οὐκ ἄλλου φωτὶ, ⁵¹⁶
 ἀλλ' αὐτὸ δι' οὐ καὶ ὄρα. Δι' οὐ γὰρ ἐφωτίσθη, τοῦτο ἐστὶν ὃ δεῖ
 θεάσασθαι· οὐ δὲ γὰρ ἥλιον διὰ φωτὸς ἄλλου. Πῶς ἂν οὖν τοῦτο
 γένοιτο; — ἄφελε πάντα.

2. διέξοδος τίς ἐστιν] Cod. Vat. διέξοδος
 τίς ἐστιν.

6. Τοῦτο γὰρ τοῦτο] Cod. Vat. omittit
 γάρ.
 ib. τὸ φῶς] Cod. Ciz. omittit τό.

8. ἢ μηδ'] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat.
 ἢ μηδ'.

10. τὸ ἀληθινόν] Codd. Ciz. et Vat. τὸ
 ἀληθινόν. Quod recepi.
 11. αὐτό] Codd. Ciz. et Vat. αὐτό.

12. ἀλλ' αὐτό] Codd. Mon. C. Marc. A.
 ἀλλὰ, omisso αὐτό. Prior statim ἰζωτι-

13. Πῶς ἂν οὖν] Marc. A. omittit οὖν.

cantus ipse supergrediens omnia vera, quorum ipsi participes sumus, aufugit protinus, si quis dicere excogitareque velit: si quidem necesse est cogitationem, ut aliquid dicat, aliud interim aliudque assumere: ubi certe in quadam discursione versatur. At in eo, quod simplex est omnino, nullus potest esse discursus: sufficit autem modo quodam intellectuali illud attingere. Oportetque attingentem ipsum dum attingit, omnino neque posse quicquam loqui, neque otium habere dicendi, sed posterius de ipso ratiocinari. Credendum vero est, tunc demum nos vidisse illud, quando animus repente lumen acceperit. Hoc enim hoc, inquam, lumen ab ipso bono manat, hoc est ipsum bonum. Tunc certe putan-

dum est, id nobis adesse, quando tanquam Deus alius invocantem aliquo domum intrans prorsus illuminat: alioquin nisi intraverit, non illuminat. Sic itaque anima vacua lumine est, et vacua Deo: illuminata vero, habet jam tota, quod mente petebat. Hic certe, hic finis est animo verus, lumen scilicet illius accipere, et ipsum ipso perspicere, non alterius, inquam, lumine contueri, sed per ipsummet aspicere, (per) quod et suspicit. Per quod enim illuminatus est, id ipsum est nobis perspicendum. Neque enim Solem per lumen alienum intueri solemus. Verum si quaeras, qua id ratione consequi possis, omnia prorsus e medio tolle.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Ε,

ΛΟΓΟΣ Δ.

P L O T I N I

ENNEAD. QUINTÆ,

LIBER IV.

ΠΩΣ ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟ ΜΕΤΑ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ, ΚΑΙ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ 'ΕΝΟΣ.

Quomodo, quod est post primum, fiat a primo, atque de uno.

516 ΕΙΤΙ ἔστι μετὰ τὸ πρῶτον, ἀνάγκη ἐξ ἐκείνου εἶναι, ἢ εὐθύς, ἢ¹⁰
τὴν ἀναγωγὴν ἐπ' ἐκείνο διὰ τῶν μεταξὺ ἔχειν, καὶ τάξιν εἶναι δευ-
τέρων καὶ τρίτων, τοῦ μὲν ἐπὶ τὸ πρῶτον τοῦ δευτέρου ἀναγομένου,
Β τοῦ δὲ τρίτου ἐπὶ τὸ δεύτερον. Δεῖ μὲν γάρ τι πρὸ πάντων εἶναι
ἀπλοῦν τοῦτο, καὶ πάντων ἕτερον τῶν μετ' αὐτὸ, ἐφ' ἑαυτοῦ ὄν, οὐ
μεμιγμένον τοῖς ἀπ' αὐτοῦ, καὶ πάλιν ἕτερον τρόπον τοῖς ἄλλοις

7. ΠΩΣ] Codd. Ciz. Marc. A. et Darm.
περὶ τοῦ πῶς. Mox omittit Ciz. τὸ ante
μὲν.

10. Εἴτι ἔστι] Cod. Vat. Marc. A. εἴτι

ἔστι. Et sic edimus.

12. τοῦ μὲν] Cod. Vat. τὸ μὲν.

13. τοῦ δὲ] Cod. Ciz. omittit δὲ.

14. ἐφ' ἑαυτοῦ] Marc. A. ἀφ' pro ἐφ'.

ib. οὐ μεμιγμένον—ὄντως ἔν] Desunt hæc
in Cod. Ciz. Marc. A. pro ὄντως habet ὄν-
τως.

I. Res in universo inter se diversæ concordiam, ordi-
nem, unionem invicem non haberent, nisi omnes pro-
ficiscerentur ab uno.

Quod quidem tandem non sit unum hoc aut illud, sed
ipsum simpliciter unum. Quod rursus propter ip-
sam summam simplicitatem habet, ut sit primum
sufficientissimum potentissimum. Est autem ipsa om-
nium potestas, per quam cætera sunt potentia ad
agendum, quæ, quo potentiora, eo plura faciunt.
Unde apparet ipsam potestatem primam omnia fa-
cere, habere imperium omnium ubique latissimum,
esse omnibus omnium præsentissimam.

QUICQUID præter primum est, necessarium
est ab ipso primo pendere, atque id quidem vel
proxime, vel saltem per media quædam: esse-
que ordinem secundorum quorundam et tertio-
rum. Ubi certe, quod secundum est, reducatur
ad primum: quod vero tertium, ad secundum.
Oportet enim aliquid super omnia esse, idque
simplex omnino diversumque ab omnibus in se
ipso consistens, neque mistum sequentibus, rur-
susque alio quodam pacto, cæteris facillime præ-
sens. Quod et vere sit unum, non ita quidem

παρεῖναι δυνάμενον, ὃν ὄντως ἐν, οὐχ ἕτερον ὃν, εἶτα ἐν· καθ' οὗ⁵¹⁶
 ψεῦδος καὶ τὸ ἐν εἶναι, οὗ μὴ λόγος, μηδὲ ἐπιστήμη, ὃ δὴ καὶ ἐπέ-
 κεινα λέγεται εἶναι οὐσίας. Εἰ γὰρ μὴ ἀπλοῦν ἔσται συμβάσεως C
 ἔξω πάσης καὶ συνθέσεως, καὶ ὄντως ἐν, οὐκ ἂν ἀρχὴ εἶη, ἀνταρκέ-
 5 στατόν τε τῷ ἀπλοῦν εἶναι, καὶ πρῶτον ἀπάντων· τὸ γὰρ τὸ μὴ
 πρῶτον ἐνδεὲς τοῦ πρὸ αὐτοῦ· τό, τε μὴ ἀπλοῦν, τῶν ἐν αὐτῷ
 ἀπλῶν δεόμενον, ἵν' ἢ ἔξ ἐκείνων. Τὸ δὴ τοιοῦτον, ἐν μόνον δεῖ εἶναι·
 ἄλλο γὰρ εἰ εἶη τοιοῦτον, ἐν ἂν εἶη τὰ ἄμφω· οὐ γὰρ δὴ σώματα
 λέγομεν δύο, ἢ τὸ ἐν πρῶτον σῶμα· οὐδὲν γὰρ ἀπλοῦν σῶμα, γιγ- 5 17
 10 νόμενόν τε τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐκ ἀρχὴ, ἢ δὲ ἀρχὴ ἀγέννητος· μὴ σω-
 ματικὴ δὲ οὔσα, ἀλλ' ὄντως μία, ἐκείνο ἂν εἶη τὸ πρῶτον. Εἰ ἄρα
 ἕτερόν τι μετὰ τὸ πρῶτον εἶη, οὐκ ἂν ἔτι ἀπλοῦν εἶη· ἐν ἄρα πολλὰ
 ἔσται. Πόθεν οὖν τοῦτο; ἀπὸ τοῦ πρῶτου· οὐ γὰρ δὴ κατὰ συντυ-
 χίαν, οὐδ' ἂν ἔτι ἐκείνο πάντων ἀρχὴ. Πῶς οὖν ἀπὸ τοῦ πρῶτου· B
 15 εἰ τέλεόν ἐστι τὸ πρῶτον, καὶ πάντων τελεώτατον, καὶ δύναμις ἢ
 πρώτη, δεῖ πάντων τῶν ὄντων δυνατώτατον εἶναι, καὶ τὰς ἄλλας
 δυνάμεις καθ' ὅσον δύνανται μιμῆσθαι ἐκείνο. Ὅτι δ' ἂν τῶν ἄλ-
 λων εἰς τελείωσιν ἴη, ὀρώμεν γεννῶν καὶ οὐκ ἀνεχόμενον ἐφ' ἑαυτοῦ
 μένειν, ἀλλ' ἕτερον ποιοῦν· οὐ μόνον ὅ,τι ἂν προαίρεσιν ἔχη, ἀλλὰ
 20 καὶ ὅσα φύει ἄνευ προαιρέσεως, καὶ τὰ ἄψυχα δὲ μεταδιδόντα ἑαυ- C

4. καὶ πάσης συνίσεως] Abest πάσης a
 Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. Marc. A.
 B. Quare delevimus.
 5. τῷ ἀπλοῦν] Abest τῷ a Cod. Vat.
 In Ciz. est τό.
 ib. γὰρ τὸ μὴ] Cod. Mon. C. omittit τό

cum Marc. A. Quare nos delevimus.
 7. Τὸ δὴ] Cod. Ciz. τό μὴ.
 8. εἰ εἶη] Cod. Mon. C. omittit εἰ.
 ib. οὐ γὰρ δὴ] Codd. Marc. A. Ciz.
 Darm. et Mon. C. οὐ γὰρ δὴ. Quod re-
 cepi.

18. τελείωσιν ἴη] Codd. Med. B. Vat.
 τελείωσιν εἶη.
 19. ποιοῦν] Codd. Ciz. et Vat. ποιοῦντα.
 Mox ἔ,τι ex marg. Ed. dedi pro ὅ,τι.
 ib. ἔχη] Cod. Vat. ἔχοι.

ut alterum quiddam primo in se sit, deinde sit et unum: sic enim de hoc unum falso prædicaretur. Id ipsum præterea neque sermo sive ratio, neque scientia ulla prorsus attingit: quod etiam essentia superius iudicatur. Nisi enim omnino sit simplex ab omni prorsus concursione et compositione semotum, penitusque unum, principium esse non poterit: quippe cum ob ipsam summam duntaxat simplicitatem sufficientissimam esse queat, omniumque primum: nempe et quod non est primum, indiget eo, quod est ante ipsum: et quod non est simplex, his indiget, quæ in ipso simplicia sunt, ut ex eis constituantur. Jam vero, quod tale censetur, unum tantum esse unicuique oportet. Si enim aliud quiddam esse dicatur ejusmodi, ambo erunt penitus unum: non enim duo hæc esse duo quædam corpora dicimus, vel ipsum unum primum

esse corpus: si quidem nullum corpus est simplex. Item corpus omne fit, ideoque principium esse non potest, quippe cum principium sit ingentum: cum igitur principium corporeum esse nequeat, sed vere sit unum atque unicuique, nimirum illud ipsum existit primum. Si quid igitur aliud quiddam sit præter primum, nequaquam erit simplex: erit igitur unum multa. Undenam igitur hoc pendet? profecto pendet a primo. Non enim talia fortuita quadam sorte contingunt, atque concurrunt: neque sic quidem illud omnium esset principium. Quonam igitur pacto omne aliud fit a primo? Profecto, si primum est perfectum et omnium perfectissimum, primaque potestas, oportet esse rerum omnium potentissimum, cæterasque potentias quatenus possunt, illud pro viribus imitari. Quicquid autem ex aliis ad perfectionem suam pervenit, compertum

517 **Σ**τῶν, καθ' ὅσον δύναται. Οἶον τὸ πῦρ θερμαίνει, καὶ ψύχει ἢ χιῶν, καὶ τὰ φάρμακα δὲ εἰς ἄλλο ἐργάζεται, οἶον αὐτὰ, πάντα τὴν ἀρχὴν κατὰ δύναμιν ἀπομιμούμενα, εἰς ἀιδιότητά τε καὶ ἀγαθότητα. Πῶς οὖν τὸ τελεώτατον καὶ τὸ πρῶτον ἀγαθὸν ἐν αὐτῷ σταίη, ὥσπερ φθουήσαν ἑαυτοῦ ἢ ἀδυνατήσαν, ἢ πάντων δύνამις; πῶς δ' ἂν ἔτι5 **Δ**ἀρχὴ εἴη; δεῖ δὴ τι καὶ ἀπ' αὐτοῦ γενέσθαι, εἴπερ ἔσται τι καὶ τῶν ἄλλων παρ' αὐτοῦ γε ὑποστάντων· ὅτι μὲν γὰρ ἀπ' αὐτοῦ, ἀνάγκη. Δεῖ δὴ καὶ τιμιώτατον εἶναι τὸ γεννῶν τὰ ἐφεξῆς· δεῖ δὴ καὶ τιμιώτατον εἶναι τὸ γεννώμενον, καὶ δεύτερον ἐκείνου τῶν ἄλλων ἀμεινον εἶναι.

10

Α Εἰ μὲν οὖν αὐτὸ νοῦς ἦν τὸ γεννῶν, νοῦ ἐνδεέστερον προσεχέστερον δὲ νοῦ καὶ ὅμοιον δεῖ εἶναι. Ἐπεὶ δὲ ἐπέκεινα νοῦ τὸ γεννῶν, νοῦν εἶναι ἀνάγκη. Διὰ τί δὲ οὐ νοῦς, οὐ ἐνέργεια ἔστι νόησις; νόησις δὲ τὸ νοητὸν ὁρῶσα καὶ πρὸς τοῦτο ἐπιστραφεῖσα καὶ ἀπ' 518 ἐκείνου οἶον ἀποτελουμένη καὶ τελειουμένη, ἀόριστος μὲν αὕτη ὥσπερ 15

1. δύναται] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. δύναται. Et sic correxi. Nam Ed. habet δύνανται.

4. τὸ σφῶτον] Abest τὸ a Codd. Ciz. et Vat.

ib. ἐν αὐτῷ] Cod. Vat. ἐν αὐτῷ.

6. δεῖ δὴ τι] Codd. Marc. A. Mon. C.

Ciz. Med. A.B. Vat. δεῖ δὴ τι, ut legit Fic. et nos correximus. Ed. μή. In seqq. Δεῖ δὴ—τὰ ἐφεξῆς desunt in Marc. A.

8. τὸ γεννῶν—τιμιώτατον εἶναι] Desunt haec in Codd. Mon. C. et Vat.

11. οὖν αὐτῷ] Cod. Vat. οὖν αὐτόν.

12. Ἐπει δεῖ] Cod. Vat. ἐπει καὶ. Idem

mox omittit νοῦν.

13. Δια τί] Cod. Vat. διὰ τί.

ib. ἢ ἐνέργεια] Codd. Mon. C. Ciz. Marc. A.B. Med. A.B. Vat. omittunt ἢ. Quare delevi.

14. ἀπ' ἐκείνου] Cod. Ciz. ἐπ' ἐκείνου.

habemus, jam aliquid generare, neque posse in se ipso sterile conquiescere, sed aliud ex se quicquam facere. Neque id solum in his, quae electione quadam agunt, exploratum habemus, verum etiam quaecunque absque electione nascuntur et gignunt: et quae carent anima, ex suis nonnihil caeteris quoque tradere quoad possunt. Sic et ignis calefacit, sic et nix similiter frigefacit. Pharmacia etiam veneficiaque in aliud agunt ad naturae suae similitudinem. Sic omnia denique primum principium imitantur ad perpetuitatem bonitatemque complendam. Cum igitur sic natura comparatum sit, quam ratione credendum est, ipsum omnium perfectissimum atque primum bonum in se ipso tantum se, quasi per invidiam, detinere? Aut forte se ipsum propagare non posse, quod ipsa potestas omnium esse vera censetur? Denique si nihil procedat ab illo, non poterit esse principium. Quam ob rem oportet aliquid ab ipso fieri, si modo sit aliquid, praeter ipsum, fiatque quicquam ab eis, quae ab ipso fiunt. Quod enim quaedam ab eo proxima sint, necessitas ipsa demonstrat: tum vero necessarium est, quod reliqua gignit, esse sequentium praestantissimum. Praeterea, quod proxime inde

gignitur, secundumque obtinet locum, caeteris esse praestantius.

II. *Intellectus dependet ab intelligibili ferme, sicut visus a visibili, ideo non est primum.*

Tangit hic duplex intelligibile: unum conjugatum cum intellectu, alterum vero superius. Considera in oculo animalis, die nocteque per se videntis, substantiam oculi valde lucidam, et ab ea virtutem videndi dependentem, quae per se infirmis quidem est, formatur autem a substantia lucida conjugata sibi. Talem cogita intellectum etiam primum, etiam ubi se conspicit, perinde ac si oculus quidam lucidissimus digito quodammodo pressus se ipsum intueatur. Jam vero in intellectu primo sua ipsa substantialis unitas est ipsum intelligibile suum, unde pendet intelligendi virtus ad ipsum conversa, et inde formata. Virtus ejusmodi una cum conversione est indefinita duitas: sed definita per suum intelligibile evadit intellectus in actu et omniformis idea. Hinc quoque convertitur per suam unitatem ad ipsum simpliciter unum: quod etiam intelligibile praestantius nominatur: quod Plotinus hic non omnino privat cognitione, sed intellectuali duntaxat.

Si igitur, [qui] quod generat [ipse] ipsum intellectus esset, oporteret sane, quod inde primo

ὄψις, ὀριζομένη δὲ ὑπὸ τοῦ νοητοῦ. Διὸ καὶ εἶρηται ἐκ τῆς ἀορί-
 στοῦ δυνάδος καὶ τοῦ ἐνὸς τὰ εἶδη καὶ οἱ ἀριθμοί· τοῦτο γὰρ ὁ νοῦς.
 Διὸ οὐχ ἀπλοῦς, ἀλλὰ πολλὰ, σύνθεσιν τε ἐμφαίνων, νοητὴν μέν-
 τοι, καὶ πολλὰ ὀρῶν ἤδη. Ἔστι μὲν οὖν καὶ αὐτὸς νοητὸν, ἀλλὰ
 5 καὶ νοῶν, διὸ δύο ἤδη. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλο τὸ μετ' αὐτὸ νοητόν.
 Ἄλλὰ πῶς ἀπὸ τοῦ νοητοῦ ὁ νοῦς οὗτος; τὸ νοητὸν ἐφ' ἑαυτοῦ μέ-
 νον, καὶ οὐκ ὄν ἐνδεές, ὥσπερ τὸ ὀρῶν καὶ τὸ νοοῦν· (ἐνδεές δὲ λέγω
 τὸ νοοῦν, ὡς πρὸς ἐκείνο·) οὐκ ἔστιν οἶον ἀναίσθητον, ἀλλ' ἔστιν αὐ-
 τοῦ πάντα, ἐν αὐτῷ καὶ σὺν αὐτῷ, πάντη διακριτικὸν ἑαυτοῦ, ζωῇ
 10 ἐν αὐτῷ, καὶ πάντα ἐν αὐτῷ, καὶ ἡ κατανόησις αὐτοῦ αὐτὸ, οἶον εἰ
 σὺν αἰσθήσει οὔσα, ἐν στάσει αἰδίῳ καὶ νοήσει, ἐτέρως ἢ κατὰ τὴν
 νοῦ νόησιν. Εἴτι οὖν μένοντος αὐτοῦ ἐν αὐτῷ γίγνεται, ἀπ' αὐτοῦ
 τοῦτο γίγνεται, ὅταν ἐκείνο μάλιστα ἢ ὅ ἔστι. Μένοντος οὖν αὐ-
 τοῦ ἐν τῷ οἰκειῷ ἤθει, ἐξ αὐτοῦ μὲν τὸ γιγνόμενον γίγνεται· μένον-
 15 τος δὲ γίγνεται. Ἐπεὶ οὖν ἐκείνο μένει νοητὸν, τὸ γιγνόμενον
 γίγνεται νόησις. Νόησις δὲ οὔσα καὶ νοοῦσα ἀφ' οὗ ἐγένετο, (ἄλλο
 γὰρ οὐκ ἔχει,) νοῦς γίγνεται, ἄλλο οἶον νοητὸν, καὶ οἶον ἐκείνο, καὶ
 μίμημα, καὶ εἶδωλον ἐκείνου. Ἄλλὰ πῶς μένοντος ἐκείνου γίγνεται

1. ἐκ τῆς ἀορίστοῦ] Marc. A. τῶν pro
 τῆς.

4. Ἔστι μὲν—ἤδη] Absunt hæc a Cod.
 Ciz.

5. ἄλλο, τῷ] Codd. Vat. et Mon. C.
 Marc. A. ἄλλο. Idem cum Ciz. τῷ.
 ib. μετ' αὐτὸ] Cod. Vat. μετ' αὐτόν.

6. ἀπὸ τοῦ] Cod. Vat. ὑπὸ τοῦ.

ib. νοῦς αὐτός] In marg. Cod. Med. A.
 post αὐτός; ab ul. m. additur ἔστι.

7. οὐκ ὄν] Cod. Vat. οὐκ ἔν.

8. τὸ νοοῦν ὡς σπῆς] Cod. Vat. τὸν νοῦν
 ὡς σπῆς (sic).

9. διακριτικὸν] Codd. Marc. A. Mon.
 C. Med. B. Vat. διακριτόν.

11. σὺν αἰσθήσει] Cod. Vat. συναισθῆσει.

Pro οἶον ei est in Marc. A. B. οἶονί.

12. αὐτοῦ ἐν—οὖν αὐτοῦ] Desunt hæc in
 Cod. Vat.

14. μὲν τὸ γιγνόμενον] Cod. Ciz. μὲν λο-
 γιζόμενον.

17. νοῦς γίγνεται, ἄλλο] Cod. Vat. νοῦ
 γίνεσθαι ἄλλο seq. dist. maj.

18. μένοντος] Cod. Vat. μὲν ὄντος.

gignitur, esse inferius intellectu, propinquius tamen atque similis. At quoniam, quod primo gignit, est intellectu superius, ideoque, quod primo gignitur, necessario est intellectus. Sed curiam primus ille genitor non est intellectus? quoniam intellectus ipsius actio intelligentia est, intelligentia, inquam, spectans intelligibile ad ipsumque conversa, et ab eo velut definita atque consummata, suapte quidem natura indefinita tanquam visus, sed ab intelligibili definita. Quam ob rem, sicut traditum est, ex indefinita divitate atque uno species numerique gignuntur. Id autem est intellectus, itaque non simplex est, sed multiplex, compositionem quandam præ se ferens, quamvis intelligibilem, multaque jam conspiciens. Jam vero et ipse est rursus intelligibile, sed et intelligens: ideoque jam est duo. Est et aliud præter hoc rursus intelligibile: sed quoniam pacto ab intelligibili intellectus hic dependet? Nempe intelligibile in se ipso consistens

neque sic egenum, sicut esse solet, quod videt atque intelligit: egenum, inquam, quod intelligit, quantum ad intelligibile spectat: illud, inquam, in se quiescens non est quasi sensu vacuum, sed sunt ipsius omnia, et in eo, et una cum eo, sui ipsius omnino discernendi compos. Item vita in se ipso cunctaque in eo, atque animadversio sui ipsamet existit, tanquam cum quodam sensu sui que consensu in statu perpetuo, et intelligentia quadam aliter se habente, quam intellectus ipsius intelligentia. Si quid igitur illo in se manente gignitur, id prorsus generatur ab illo, quando illud potissimum id ipsum, quod est, existit. Manente itaque illo in habitu proprio, ex ipso quidem, quod oritur, generatur: manente, inquam, gignitur. Quoniam igitur illud intelligibile permanet, ideo quod fit, evadit intelligentia. Proinde, quum intelligentia sit, idque a quo generatur, intelligat, neque enim habet aliud, nimirum fit intellectus tanquam intelligibile aliud,

518 ἐνέργεια ; ἡ μὲν ἐστὶ τῆς οὐσίας, ἡ δ' ἐκ τῆς οὐσίας ἐκάστου· καὶ ἡ μὲν τῆς οὐσίας, αὐτὸ ἐστὶν ἐνέργεια ἐκάστου, ἡ δὲ ἀπ' ἐκείνης, ἣν δεῖ παντὶ ἔπεσθαι ἐξ ἀνάγκης, ἐτέραν οὐσαν αὐτοῦ· οἶον καὶ ἐπὶ τοῦ πυρὸς ἡ μὲν τίς ἐστὶ συμπληροῦσα τὴν οὐσίαν θερμότης, ἡ δὲ
 Ε ἀπ' ἐκείνης ἤδη γιγνομένη, ἐνεργούντος ἐκείνου τὴν σύμφυτον τῆς 5 οὐσία ἐν τῷ μένειν πῦρ, οὕτω δὴ κάκει, καὶ πολὺ πρότερον, ἐκεῖ μένοντος αὐτοῦ ἐν τῷ οἰκείῳ ἦθει, ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ τελειότητος, καὶ συνούσης ἐνεργείας, ἡ γεννηθεῖσα ἐνέργεια ὑπόστασιν λαβοῦσα, ἅτε ἐκ μεγάλης δυνάμεως μεγίστης μὲν οὖν ἀπασῶν, εἰς τὸ εἶναι καὶ οὐ-
 F σίαν ἦλθεν. Ἐκεῖνο γὰρ ἐπέκεινα οὐσίας ἦν· καὶ ἐκεῖνο μὲν δύνα- 10 μιν πάντων, τὸ δὲ ἤδη τὰ πάντα. Εἰ δὲ τοῦτο τὰ πάντα, ἐκεῖνο ἐπέκεινα τῶν πάντων· ἐπέκεινα ἄρα οὐσίας· καὶ εἰ τὰ πάντα, πρὸ δὲ πάντων τὸ ἐν, οὐ τὸ ἴσον ἔχον τοῖς πᾶσι, καὶ ταύτῃ δεῖ ἐπέκεινα εἶναι τῆς οὐσίας, τοῦτο δὲ καὶ νοῦ· ἐπέκεινα ἄρα τι νοῦ. Τὸ γὰρ ὄν οὐ νεκρὸν, οὐδὲ οὐ ζωὴ, οὐδὲ οὐ νοοῦν, νοῦς δὴ καὶ ὄν ταυτόν· οὐ 15
 G γὰρ τῶν πραγμάτων ὁ νοῦς, ὥσπερ ἡ αἴσθησις τῶν αἰσθητῶν προόντων, ἀλλ' αὐτὸς νοῦς τὰ πράγματα, εἴπερ μὴ εἶδη αὐτῶν κομίζεται.
 519 Πόθεν γὰρ ; ἀλλ' ἐνταῦθα μετὰ τῶν πραγμάτων, καὶ ταῦτόν αὐτοῖς καὶ ἐν· καὶ ἡ ἐπιστολὴ, μὴδὲ τῶν ἀνευ ὕλης τὰ πράγματα.

1. ἡ δ' ἐκ] Cod. Vat. ἡ δ' ἐκ.

2. ἐστὶν ἐνέργεια] Cod. Vat. ἐστὶν ἐν ἐνεργεία.

ib. ἡ δὴ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. ἡν δεῖ. Quod recepi.

8. λαβοῦσα] Cod. Ciz. λαμβάνουσα.

10. δύναμις] Cod. Vat. δύναμιν.

11. τὸ δι-ἐκείνο] Cod. Ciz. omittit hæc.

13. τὸ ἴσον] Cod. Vat. τὸ ἴσον. Et sic scripsimus.

14. τι νοῦ] Marc. A. τί, καὶ νοῦ.

16. προόντων] Cod. Ciz. προόντων. Vat. προόντων, ut legit Fic.

17. εἶδη] Cod. Vat. ἦδη. Mox Marc. A. κομίζεται (sic).

taleque quale illud existit, imitatio quædam et illius imago. Sed quonam modo fit illo manente? Actus sane alter quidem est essentia, alter autem ex ipsa uniuersusque essentia pendens, et qui essentia ipsius actus est, ita se habet, ut unumquodque tale ipsum ipse actus existat. Actus autem ab essentia manens ille est, quem necessarium est ex unoquoque sequi differentem ab illo, a quo effluxit: quemadmodum et in igne, altera quidem caliditas est ignis essentiam complectens, altera vero ab ipsa procedens, exercente interim igne calorem essentia insitum, quatenus permanet ignis. Sic ergo illic multoque prius, manente quidem illo in habitu proprio ex ipsa sibi insita perfectione et comitante intrinsecus actu, prodit actus genitus accipiens subsistentiam, utpote qui ex ingenti nascitur potestate: nempe ex potestate potentiarum omnium maxima, in esse essentiamque processit. Illud namque superius est, quam essentia, omniumque potestas existit: hoc autem jam est omnia.

Si autem hoc est omnia, nimirum illud est super omnia: igitur et super essentiam extat. Atqui si hoc, inquam, est omnia, ante omnia vero existit unum, non æqualem una cum omnibus admittens conditionem, hac quoque ratione necessarium est, illud essentia superius esse, id est, mente superius: aliquid igitur est antiquius intellectu. Ipsum namque ens non est quasi quiddam mortuum: neque velut vita intelligentiaque orbatur, ideoque intellectus et ens est idem: neque enim, sicut sensus se habet ad sensibilia, tanquam ad præcedentia quædam, sic se habet ad res ipsas intelligendas intellectus tanquam similiter præcedentes: imo vero ipse intellectus ipse res existit, si quidem species rerum intelligendo non haurit. Unde enim has hauriat? Sed una cum rebus ipsis prodit, idemque est una cum ipsis et unum, atque vicissim, neque res ipsæ quidem intelligibiles omnino sunt absque materia scilicet sua, id est, intellectu.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Ε,

ΛΟΓΟΣ Ε.

P L O T I N I

ENNEAD. QUINTÆ,

LIBER V.

‘ΟΤΙ ΟΥΚ ΕΞΩ ΤΟΥ ΝΟΥ ΤΑ ΝΟΗΤΑ· ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΑ-
ΓΑΘΟΥ.

Quod intelligibilia non sunt extra intellectum : item de ipso bono.

10 ΤΟΝ νοῦν τὸν ἀληθῆ νοῦν καὶ ὄντως ἄρ' ἄν τις φαίῃ ψεύσεσθαι 519
ποτε, καὶ μὴ τὰ ὄντα δοξάσειν ; οὐδαμῶς. Πῶς γὰρ ἂν ἔτι νοῦς
ἀνοηταίνων εἴῃ ; Δεῖ ἄρα αὐτὸν ἀεὶ εἰδέναι, καὶ μηδ' ἄν ἐπιλαθέ-
σθαι ποτὲ, τὴν δὲ εἶδησιν αὐτῷ μήτε εἰκάζονται εἶναι, μήτε ἀμφίβο-
λον, μηδ' αὖ παρ' ἄλλου οἶον ἀκούσαντι. Οὐ τοίνυν οὐδὲ δι' ἀπο- Β

7. ΤΑΓΑΘΟΥ] Codd. Ciz. et Vat. τοῦ τοῦ ἀγαθοῦ.
ἀγαθοῦ. Marc. A. Πλ. ἐν. τιμωπης, περι 11. οὐδαμῶς] Cod. Vat. μηδαμῶς.
τοῦ ὅτι οὐκ ἔξω τοῦ νοῦ τὰ νοήματα καὶ περι

12. ἀεὶ εἰδέναι] Cod. Vat. εἰδέναι ἀεὶ.
ib. ἐπιλαθῆσθαι] Cod. Vat. ἐπιληθῆσθαι.

I. Sicut sensus, qui est cognitio infima, prospicit solum
extima : sic intellectus, qui est cognitio summa, in-
spicit tantum intima.

Sicut ergo in sensu sunt tantum imagines rerum, que
sentiantur, sic in intellectu sunt res ipsæ, quas intel-
ligit : alioqui si a rebus intelligendis sit imagines ac-
cepturus, neque res ipsas adæquabit cognitione facta
per imagines rebus ipsis valde deteriores, neque cer-
tus erit, sincerum de rebus se habere iudicium :
quando quidem imagines in naturam suscipientis
translate non meram afferunt objecti naturam. Su-
per rationem discurrentem positus intellectus stabili-
ter agens præsentia pro arbitrio habet objecta. In-
tus itaque possidet nec solum principia quædam ar-

tium atque rerum, sed etiam in principiis, quæcun-
que necessario inde sequuntur. Neque putare debes,
ipsa intelligibilia esse propositiones, et quasi dic-
tiones quasdam, sed rationes et formas essentielles :
neque esse spectacula quædam inter se disjuncta, sed
formas in una quadam immateriali forma : quem-
admodum formæ sensibiles cunctæ in eadem informi
materia : denique formas intelligibiles multo magis
unitas esse cum intellectu, quam sensibiles cum ma-
teria : et celestes cum substantia cæli. Esse vero
rerum formas naturaliter animis nostris infusas, in
Theologia latius disputamus.

AN fore quemquam putamus, qui mentem
veram vereque existentem existimet aliquando

519 δειξέως. καὶ γὰρ εἴ τινά τις φαίη δι' ἀποδείξεως, ἀλλ' οὖν αὐτόθεν
 αὐτῷ ἐναργῆ τι εἶναι, καὶ τοι ὁ λόγος φησὶ πάντα. Πῶς γὰρ καὶ
 διοριεῖ τις τὰ τε αὐτόθεν, τὰ τε μή; ἀλλ' οὖν ἂ συγχωροῦσιν αὐτό-
 520 θεν, πόθεν φήσουσι τούτων τὸ ἐναργὲς αὐτῷ παρεῖναι; πόθεν δὲ
 αὐτῷ πίστιν, ὅτι οὕτως ἔχει, παρέξεται; ἐπεὶ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς αἰσθή-5
 σεως, ἂ δὴ δοκεῖ πίστιν ἔχειν ἐναργεστάτην, ἀπιστεῖται μή ποτε
 οὐκ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις, ἀλλ' ἐν τοῖς πάθεσιν ἔχη τὴν δοκοῦσαν
 ὑπόστασιν, καὶ νοῦ δεῖ ἢ διανοίας τῶν κρινόντων· ἐπεὶ καὶ συγκε-
 χωρημένου ἐν τοῖς ὑποκειμένοις εἶναι αἰσθητοῖς, ὧν ἀντίληψιν ἢ
 Βαῖσθησις ποιήσεται, τό γε γιγνωσκόμενον δι' αἰσθήσεως τοῦ πράγ-10
 ματος εἶδωλόν ἐστι, καὶ οὐκ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ αἰσθησις λαμβάνει·
 μένει γὰρ ἐκείνο ἔξω· ὁ δὴ νοῦς γιγνώσκων, καὶ τὰ νοητὰ γιγνώ-
 σκων, εἰ μὲν ἕτερα ὄντα γιγνώσκει, πῶς μὲν ἂν συντύχοι αὐτοῖς;
 ἐνδέχεται γὰρ μὴ, ὥστε ἐνδέχεται μὴ γινώσκειν, ἢ τό τε ὅτε συνέ-
 τυχε, καὶ οὐκ ἀεὶ ἔξει τὴν γνῶσιν. Εἰ δὲ συνεξεῦχθαι φήσουσι, τί15
 τὸ συνεξεῦχθαι τοῦτο; ἔπειτα καὶ αἱ νοήσεις τύποι ἔσονται, εἰ δὲ
 C τοῦτο, καὶ ἐπακτοὶ καὶ πληγαί. Πῶς δὲ καὶ τυπώσεται, ἢ τίς τῶν
 τοιούτων ἢ μορφή; καὶ ἢ νόσις τοῦ ἔξω, ὥσπερ καὶ ἢ αἰσθησις.

1. καὶ γὰρ—ἀποδείξεως] Absunt hæc a Cod. Vat.
 ib. αὐτόθεν αὐτῷ] Cod. Vat. αὐτόθεν αὐτό.
 Marc. A. αὐτ. αὐτῷ ἐναργῆ τι (sic).
 3. συγχωροῦσιν] Codd. Vat. et Ciz. συγ-
 χωροῦμεν.
 5. οὕτως] Cod. Vat. οὕτω.
 7. ἔχη] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. ἔχει.
 8. νοῦ δεῖ] Cod. Vat. νοῦ δεῖ.

ib. κρινόντων] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. (corr. ex κινούντων) Vat. κρινού-
 των.
 ib. συγκεχωρημένου] Cod. Vat. συγκε-
 ρημένον.
 10. τό τε] Codd. Darm. et Med. A. τό γε. Quod recepi. Marg. Ed. τὸ τό.
 13. εἰ μὲν] Cod. Ciz. εἰ μὲντι.
 ib. πῶς ἂν] Inter hæc verba Cod. Med.

A. rasuram habet. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. habent πῶς μὲν ἂν. Quod recepi.
 ib. συντύχοι] Cod. Ciz. συντύχη.
 16. νοήσις] Cod. Vat. νοήσις.
 17. καὶ πληγαί] Cod. Ciz. αἱ πληγαί.
 18. καὶ ἢ] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. Iu Mon. C. Marc. A. ommissum est καί.

mentituram, resque re vera non existentes opi-
 naturam? Certe neminem. Qua enim ratione
 mens illa foret, si quando (ut ita dixerim) de-
 mentiret? Oportet igitur eam semper cognos-
 cere, neque hanc tanquam obliuiosam aliquando
 quicquam latere: cognitionem vero huic inesse
 non tanquam imaginanti, vel amhigenti, vel rur-
 sus tanquam ab alio mutuanti. Non igitur
 quasi per demonstrationem quandam perpen-
 dere debet. Nam etsi quis nonnulla per de-
 monstrationem comparare concesserit, idem ta-
 men non negabit aliquid interea menti per se no-
 tum esse, tametsi ratio vera dietat huic omnia
 suapte natura esse perspecta. Jam vero quæ-
 rendum est, quo pacto quispiam distinguere pos-
 sit: quænam sint, quæ per se naturaliter ei nota
 sint, quæ vero quæsitæ. Item quæ concedent
 aliqui, menti per se cognita esse, undenam di-
 cent horum certitudinem adesse menti? unde-

nam mens ejusmodi perspicue hinc credere pot-
 erit, ita potissimumse habere? quoniam et circa
 illa, quæ sensibus offeruntur, quorum fides cer-
 tior esse videtur, dubitari solet, ne forte non tam
 in subjectis rebus, quam in passionibus quibus-
 dam naturam habeant apparentem: ubi certe
 mentis judicium vel saltem cogitationis exigitur.
 Nam etsi forte concedatur naturas eorum, quæ
 sentiuntur rebus subjectis inesse, quas percipit
 sensus, quod tamen cognitum est per sensum,
 imago quædam rei est, neque rem ipsam sensus
 apprehendit: foris enim res ipsa manet. Intel-
 lectus autem cognoscens, et intelligibilia ipsa cog-
 noscens, si hæc tanquam alia quædam præter ip-
 sum existentia novit, quonam pacto in hæc inci-
 dit? Fieri enim potest, ut in ea non incidat,
 ideoque ut non cognoscat accidere potest: vel
 forsan tunc demum, quando incidit, statim no-
 vit, neque sic quidem notitiam semper habebit.

Καὶ τί διοίσει; ἢ τῶ σμικροτέρων ἀντιλαμβάνεσθαι; πῶς δὲ καὶ ⁵²⁰
 γνώσεται, ὅτι ἀντελάβετο ὄντως; πῶς δὲ ὅτι ἀγαθὸν τοῦτο, ἢ ὅτι
 καλὸν, ἢ δίκαιον; ἕκαστον γὰρ τούτων ἄλλο αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐν αὐτῶ
 αἰ τῆς κρίσεως ἀρχαί, αἷς πιστεύσει, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ ἔξω, καὶ ἡ D
 5 ἀλήθεια ἐκεῖ· εἶτα κάκεινα ἀναίσθητα, καὶ ἄμοιρα ζωῆς καὶ νοῦ, ἢ
 νοῦν ἔχει. Καὶ εἰ νοῦν ἔχει, ἅμα ἐνταῦθα ἄμφω, καὶ τὸ ἀληθὲς
 ὠδὶ, καὶ ὁ πρῶτος νοῦς οὗτος· καὶ ἐπὶ τούτου ζητήσομεν, πῶς ἔχει
 ἢ ἐνταῦθα ἀλήθεια, καὶ τὸ νοητὸν καὶ ὁ νοῦς, εἰ ἐν τῶ αὐτῶ μὲν καὶ
 ἅμα, δύο δὲ καὶ ἕτερα, ἢ πῶς, εἰ δ' ἀνόητα καὶ ἄνευ ζωῆς, τί ὄντα;
 10 οὐ γὰρ δὴ προτάσεις, οὐδὲ ἀξιώματα, οὐδὲ λεκτά· ἤδη γὰρ ἂν καὶ E
 αὐτὰ περὶ ἐτέρων λέγοι, καὶ οὐκ αὐτὰ τὰ ὄντα εἶη, οἷον τὸ δίκαιον
 καλὸν, ἄλλου τοῦ δικαίου καὶ τοῦ καλοῦ ὄντος. Εἰ δ' ἀπλῶ φή-
 σουσι, δίκαιον χωρὶς καὶ καλὸν, πρῶτον μὲν, οὐχ ἔν τι οὐδ' ἐν ἐνὶ
 τὸ νοητὸν ἔσται, ἀλλὰ διεσπασμένον ἕκαστον. Καὶ ποῦ καὶ κατὰ
 15 τίνας διέσπασται τόπους; πῶς δὲ αὐτοῖς συντεύξεται ὁ νοῦς περι- F
 θέων; πῶς δὲ μενεῖ; ἢ ἐν τῶ αὐτῶ πῶς μενεῖ; τίνα δ' ὅλως μορ-
 φὴν ἢ τύπον ἔξει; εἰ μὴ ὡσπερ ἀγάλματα ἐγκείμενα χρυσᾶ, ἢ ἄλ-
 λης τινὸς ὕλης ὑπὸ τινος πλάστου, ἢ γραφέως πεποιημένα. Ἄλλ'

1. ἢ τῶν] Codd. Mon. C. Darm. Marc.
 A. Med. A.B. ἢ τῶ. Quod nobis placuit
 cum Ficino.

3. ἄλλο αὐτοῦ] Codd. Ciz. et Vat. ἄλλο
 αὐτοῦ. Et sic correxi.

4. πιστεύσει] Cod. Vat. πιστεύει.

6. εἰ νοῦν ἔχει] Codd. omnes ἔχει. De
 quo conjunctivo post εἰ, qui nostro fre-
 quens est, vid. Hermann. ad Viger. p.
 831. inf. *Mr.*—Correxi ἔχει. *Ct.*

8. τὸ νοητὸν] Cod. Vat. τὸν νοητόν.

10. καὶ αὐτὰ] Cod. Vat. καὶ τῶ.

12. ἄλλου τοῦ] Codd. Vat. Marc. A.

ἀλλ' οὐ τοῦ.

13. ἐν τι τῶ] Codd. Marc. A.B. Mon.

C. Med. A.B. Vat. ἐν τι οὐδ' ἐν ἐνὶ τῶ.

Quod legit etiam Fic. et nos recepimus.

15. διέσπασται] Cod. Vat. solus ita.

Rel. cum Ed. διεσπασθαι.

ib. τόπους] Cod. Med. B. τύπους.

16. πῶς μένει] Cod. Vat. πως μενεῖ. Et
 sic correxi verbum posterius.

17. ἐγκείμενα] Codd. Ciz. Marc. A.

Mon. C. Vat. ἐκκείμενα.

18. τινὸς ὕλης ὑπὸ τινος] Codd., excepto Darm.,

omnes τινὸς ὕλης ὑπὸ τινος. Quod recepi.

Ed. omittit ὕλης.

ib. πλάστου] Cod. Vat. πλαστόν.

ib. γραφέως] Cod. Ciz. κναφίως.

Proinde, si qui forte dixerint, intelligibilia esse
 intellectui conjugata, reliquum erit quaerere,
 quidnam id conjugium sibi velit. Præterea ipsæ
 intelligentiæ figuræ quaedam erunt: quod qui-
 dem si ita sit, erunt et adventitiæ et pulsationes
 quaedam. Quo autem modo figurabitur intellectus?
 Aut que potissimum talium erit forma?
 Intelligentia demique sicut et sensus erit percep-
 tio externorum. Quo igitur duo hæc inter se
 discrepabunt? An forte in eo, quod horum al-
 terum minora perspiciat? Item quonam modo
 intellectus agnoscat re vera se aliquid percepisse?
 quove pacto judicare poterit, hoc esse bonum, aut
 pulchrum, aut justum? Horum enim quodlibet
 erit ab ipso diversum, neque in ipso erunt ipsa
 judicandi principia, quibus credat, sed hæc quo-
 que extra erunt, et veritas erit ibidem. Rursus
 intelligibilia ipsa vel sensu, vita, intellectu ca-
 rent, vel intellectum habent. Si intellectum ha-

bent, in eis pariter erunt ambo, et ipsum verum
 hic existet, primusque erit hic intellectus. At-
 qui et de hoc ipso quæremus, quanam conditione
 hic se veritas habeat, et intelligibile ipsum, et
 intellectus. Numquid in eodem atque simul,
 duo autem atque diversa, an alio quodam pacto?
 Sin autem ipsa intelligibilia intellectu vitæque
 careant, quidnam sint, inquiremus. Neque enim
 propositiones quaedam sunt, neque regulæ, quæ
 dignitates appellantur, neque velut dictiones quæ
 proferantur: sic enim hæc de aliis quidem di-
 cent aliquid, neque ipsæ res erunt: velut si di-
 cant, quod justum est, esse pulchrum, quam
 aliud quiddam sit justum ipsum atque pulchrum.
 Sin autem simplicia hæc esse dixerint, justum
 ipsum seorsum atque pulchrum, primo quidem
 ipsum intelligibile neque unum quiddam erit,
 neque erit in uno, sed unumquodque ab aliis se-
 gregatum. Ubi certe quaerendum erit, ubinam

521 εἰ τοῦτο, ὁ θεωρῶν νοῦς αἰσθησις ἔσται. Διὰ τί δὲ τὸ μὲν ἔστι τῶν τοιούτων δικαιοσύνη, τὸ δ' ἄλλο τι; μέγιστον δὲ πάντων ἐκεῖνο. Εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα δοίη τις ταῦτα ἔξω εἶναι, καὶ τὸν νοῦν αὐτὰ οὕτως ἔχοντα θεωρεῖν, ἀναγκαῖον αὐτῷ μήτε τὸ ἀληθὲς αὐτῶν ἔχειν, διεψεῦσθαί τε ἐν ἅπασιν οἷς θεωρεῖ. Τὰ μὲν γὰρ ἀληθινὰ ἂν εἶη5 ἐκεῖνα, θεωρήσει τοίνυν αὐτὰ, οὐκ ἔχων αὐτὰ, εἶδωλα δὲ αὐτῶν ἐν Βτῆ γνώσει τῆ τοιαύτῃ λαβῶν. Τὸ τοίνυν ἀληθινὸν οὐκ ἔχων, εἶδωλα δὲ τοῦ ἀληθοῦς παρ' αὐτῷ λαβῶν, τὰ ψευδῆ ἔξει, καὶ οὐδὲν ἀληθές. Εἰ μὲν οὖν εἰδήσει ὅτι τὰ ψευδῆ ἔχει, ὁμολογήσει ἄμοιρος ἀληθείας εἶναι· εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἀγνοήσει, καὶ οἰήσεται τὸ ἀληθές 10 ἔχειν οὐκ ἔχων, διπλάσιον ἐν αὐτῷ τὸ ψεῦδος γενόμενον πολὺ τῆς C ἀληθείας αὐτὸν ἀποστήσει. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν, οἶμαι, οὐκ ἔστιν ἀλήθεια, ἀλλὰ δόξα, ὅτι παραδεχομένη, καὶ διὰ τοῦτο δόξα οὔσα, ἄλλο παραδέχεται, ἄλλου ὄντος ἐκείνου, ἐξ οὗ τοῦτο ὁ παραδέχεται ἔχει. Εἰ οὖν μὴ ἀλήθεια ἐν τῷ νῷ, οὗτος μὲν 15 ὁ τοιοῦτος νοῦς, οὔτε ἀλήθεια ἔσται, οὔτε ἀληθεία νοῦς, οὔτε ὅλως νοῦς ἔσται· ἀλλ' οὐδὲ ἄλλοθί που ἡ ἀλήθεια ἔσται.

A Οὐ τοίνυν δεῖ οὔτε ἔξω τὰ νοητὰ ζητεῖν, οὔτε τύπους ἐν τῷ νῷ

3. καὶ ὅτι] Abest καὶ a Cod. Ciz.
 ib. τὸ νοῦν] Codd. Ciz. Marc. A. et
 Vat. τὸν νοῦν. Quod recepi.
 4. αὐτως ἔχοντα] Cod. Ciz. ἔχοντα οὕτως.
 Vat. ἔχοντα οὕτως.
 6. τοίνυν] Abest a Cod. Ciz. Proxi-

mum ἔχων omittit Vat.
 8. παρ' αὐτῷ] Codd. Marcc. Med. A.B.
 παρ' αὐτῷ. Quod recepi. Ed. αὐτῷ cum
 rell.
 12. ἀποστήσει] Cod. Ciz. ἀποστατήσει.
 13. οὐκ ἔστιν] Codd. Darm. Marc. A

Mon. C. Med. A.B. οὐκ ἔνεστιν.
 14. παραδέχεται] Cod. Ciz. παράχεται.
 15. μὲν ὁ] Ita Codd. omnes. Ed. ὁ μὲν.
 16. οὔτε ἀληθεία νοῦς] Desunt hæc in
 Cod. Vat.
 18. οὔτε ἔξω] Cod. Vat. omittit ἔξω.

sint, et per quæ loca potissimum seorsum disposita sint: deinde quonam modo intellectus passim circumcurrrens, hæc reperiet, vel inveniet: et quo pacto manebit in eis: item quomodo in eodem perseverabit: præterea quam formam omnino figuramque habebunt. Nisi forte velut imagines quædam sitæ sint aureæ, vel ex alia quadam materia a fictore quodam vel pictore compositæ. Verum si hoc ita se habeat, mens talia contuens erit sensus. Proinde quam ratione inter hæc hoc quidem est justitia, illud vero potius aliud quiddam? Illud denique omnium validissimum est: nempe si quis prorsus admiserit, hæc extrinsecus esse, mentemque ea sic se habentia contemplari, necessario sequitur, mentem veritatem horum non possidere, sed in singulis contemplandum falli atque mentiri. Vere namque res erunt externæ: prospiciet ergo eas, neque ipsas habebit, sed earum imagines in cognitione ejusmodi possidebit. Cum igitur verum ipsum non habeat; sed veri quasdam imagines penes se teneat, nimirum non accumulabit vera,

sed falsa potius reportabit. Si ergo cognoscat se falsa duntaxat habere, procul dubio confitebitur, se esse veritatis expertem: sin autem et hoc ignoret, cumque particeps veri non sit, esse tamen se veri compotem opinetur, mendacio jam duplo falletur, longissimeque a veritate distabit: ob hoc enim (ut arbitror) et in sensibus non est veritas, sed opinio: quoniam conditio sensus in accipiendo versatur, [unde opinio, *doxa*, Græce ab accipiendo nomen accepit:] ideoque præter se aliud accipit, cum aliud sit et illud, a quo possidet quod accepit. Si igitur veritas in mente non sit, mens quidem hæc talis neque veritas erit, neque re vera mens, neque omnino mens erit: imo vero neque usquam alibi veritas habitabit.

II. *Objecta intellectus non sunt imagines rerum vel imaginamenta quædam, sed vere res existunt: quippe eum etiam objecta sensus sint res quædam. Quo enim intellectus præstantior et verior est, quam sensus, eo intellectus objecta præstantiora verioraque sunt, quam sensus objecta, ut Timæus ait. Sunt*

τῶν ὄντων λέγειν εἶναι, οὔτε τῆς ἀληθείας ἀποστεροῦντας αὐτὸν, ἀγνωσίαν τε τῶν νοητῶν ποιεῖν, καὶ ἀνυπαρξίαν, καὶ ἔτι αὐτὸν τὸν νοῦν ἀναιρεῖν. Ἄλλ', εἶπερ καὶ γινώσιν δεῖ καὶ ἀλήθειαν εἰσάγειν, καὶ τὰ ὄντα τηρεῖν, καὶ γινώσιν τοῦ τί ἕκαστον ἐστίν, ἀλλὰ μὴ τοῦ 5 ποῖόν τι ἕκαστον, ἅτε εἰδῶλον αὐτοῦ καὶ ἴχνος ἴσχοντας, ἀλλὰ μὴ Β αὐτὰ ἔχοντας καὶ συνόντας, καὶ συγκραθέντας αὐτοῖς, τῷ ἀληθινῷ νῷ δοτέον τὰ πάντα. οὔτω γὰρ ἂν καὶ εἰδείη, καὶ ἀληθινῶς εἰδείη, καὶ οὐδ' ἂν ἐπιλάβοιτο, οὐδ' ἂν περιέλλοι ζητῶν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐν αὐτῷ καὶ ἔδρα ἐστὶ τοῖς οὔσι, καὶ ζήσεται καὶ νοήσει. Ἄ δὴ πάντα 10 περὶ τὴν μακαριωτάτην φύσιν δεῖ ὑπάρχειν· ἢ ποῦ τὸ τίμιον καὶ σεμνὸν ἐστὶ; καὶ γὰρ αὐτῷ οὔτως οὐδ' ἀποδείξεως δεῖ, οὐδὲ πίστεως C ὅτι οὔτως· αὐτὸς γὰρ οὔτως, καὶ ἐναργῆς αὐτὸς αὐτῷ, καὶ εἴ τι πρὸ αὐτοῦ, ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ εἴ τι μετ' ἐκείνο, ὅτι αὐτὸς, καὶ οὐδεὶς 522 π-5 στότερος αὐτῷ περὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐκεῖ τοῦτο, καὶ ὄντως. Ὡστε καὶ 15 ἡ ὄντως ἀλήθεια οὐ συμφωνοῦσα ἄλλῳ, ἀλλ' ἑαυτῇ. καὶ οὐδὲν παρ' αὐτὴν ἄλλο λέγει, καὶ ἐστὶ, καὶ ὅ ἐστὶ, τοῦτο καὶ λέγει. Τίς ἂν οὖν ἐλέγξειε; καὶ πόθεν οἴσει τὸν ἔλεγχον; εἰς γὰρ ταῦτόν ὁ φερόμενος ἔλεγχος τῷ προειπόντι, κὰν κομίση ὡς ἄλλο φέρεται εἰς τὸν

2. ἔτι αὐτὸν] Cod. Vat. ἔτι αὐτῶν.

5. ἴσχοντας] Cod. Vat. ἴσχοντας. Idem mox omittit νῷ.

8. ἐπιλάβοιτο] Cod. Vat. ἐπιλάβοι.

9. Ἄ δὴ] Codd., præter Durm., omnes ἃ δὴ. Quod recepi

12. ὅτι οὔτως] Cod. Vat. ὅτι οὔτος.

Verba autem γὰρ οὔτως desunt in Marc.

A.

ib. αὐτὸς αὐτῷ] Cod. Ciz. αὐτὸς αὐτῷ.

Vat. αὐτὸς ἑαυτῷ.

14. αὐτῷ περι αὐτοῦ] Cod. Vat. αὐτῷ

περὶ αὐτοῦ.

15. παρ' αὐτῇ] Cod. Ciz. παρ' αὐτῇ.

17. ἐλέγξει;] Ita Codd. Ciz. Darm. Marc. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. ἰλέγξειεν.

18. κομίση ὡς ἄλλο] Cod. Med. B. κομίση, ἄλλο.

autem intelligibilia in ipsa intellectus essentia, siquidem non querit argumentando, neque vagatur extra, sed intro convertitur et stabiliter intuetur, quasi possidens: et ipsam uniuscujusque substantiam penetrat et definit. At vero per imagines rerum non posset aliud, quam qualitates et externa conjicere.

Igitur neque extra intellectum perquirere deest intelligenda, neque fateri, menti rerum figuras inesse, neque eam veritate privare, dum videlicet et hanc intelligibilia ipsa nescire, et ipsa, quæ offeruntur intelligenda, concedimus in rerum ordine non existere, atque ita mentem ipsam e medio tollimus. Sed necessarium est, omnia veræ menti tribuere, si modo oportet cognitionem veritatemque inducere, entiaque ipsa servare, et notitiam illam, qua, quid sit unumquodque, cognoscitur, neque illi notitiæ acquiescere, quæ quale unumquodque sit, duntaxat apprehendit, quando scilicet solum rei cognoscendæ simulachrum vestigiumque habemus, neque tememus ipsam, neque habitamus una, neque cum

ea conspiramus in unum. Nam illa quidem ratione mens cognosceret, et re vera cognosceret, neque quicquam latebit eam, neque unquam obliviscetur, neque passim indagando vagabitur: sed erit in ea veritas, sedesque rerum, vivetque atque intelliget. Quæ quidem omnia beatissimæ naturæ oportet inesse, alioquin ubinam honorandum quicquam erit et venerandum? Tum vero hac ratione neque indigebit demonstratione, neque fide sic esse persuasura. Ipse namque intellectus est, qui sic omnino se habet: ipse sibi prorsus est manifestus: et si quid ante ipsum similiter est compertum, quod ipse sit ab illo: item si quid est post illud, quod ipse sit hoc ipsum, nullusque [sibi] ipsi quam ipsemet fide sit dignior, et profecto exploratum habet, hoc ibi esse vereque existere. Re vera igitur illic ipsa veritas habitat, non alteri cuiquam, sed sibi prorsus et dicit, atque existit: et quod existit, id prorsus et dicit. Quisnam igitur redarguere poterit? et unde

5²²
B ἔξ ἀρχῆς εἰπόντα, καὶ ἓν ἐστίν· οὐ γὰρ ἄλλο ἀληθέστερον ἂν εὔροι,
τοῦ ἀληθοῦς.

A Μία τοίνυν φύσις αὕτη ἡμῖν, νοῦς, τὰ ὄντα πάντα, ἢ ἀλήθεια· ἢ
δὲ θεός τις μέγας. μᾶλλον δὲ οὐ τις, ἀλλὰ πᾶς ἀξιοῖ ταῦτα εἶναι.
Καὶ θεὸς αὕτη ἢ φύσις, καὶ θεὸς δεύτερος προφαίνων ἑαυτὸν, πρὶν 5
ὄρᾱν ἐκεῖνον· ὁ δὲ ὑπερκάθηται καὶ ὑπερίδρυται ἐπὶ καλῆς οὔτως οἶον
κρηπίδος, ἢ ἐξ αὐτοῦ ἐξήρτηται. Ἔδει γὰρ ἐκεῖνον βαίνοντα μὴ ἐπ'
B ἀψύχου τινοῦς, μηδ' αὐτὸ ἐπὶ ψυχῆς εὐθύς βεβηκέναι, ἀλλ' εἶναι αὐτῷ
κάλλος ἀμήχανον πρὸ αὐτοῦ προϊὼν, οἶον πρὸ μεγάλου βασιλέως.
Πρόσεισι μὲν πρῶτα ἐν ταῖς προόδοις τὰ ἐλάττω, ἀεὶ δὲ τὰ μείζω καὶ 10
τὰ σεμνότερα ἐπ' αὐτοῖς, καὶ τὰ περὶ βασιλέα ἤδη μᾶλλον βασιλι-
κώτερα, εἶτα τὰ μετ' αὐτὸν τίμια. Ἐφ' ἅπασιν δὲ τούτοις, βασιλεὺς
προφαίνεται ἐξαίφνης αὐτὸς ὁ μέγας, οἱ δ' εὐχονται καὶ προσκυνού-
C σιν, ὅσοι μὴ προαπῆλθον, ἀρκεσθέντες τοῖς πρὸ τοῦ βασιλέως ὀφθει-
σιν. Ἐκεῖ μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ἄλλος, οἷτε πρὸ αὐτοῦ προϊόντες, 15
ἄλλοι αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἐκεῖ βασιλεὺς οὐκ ἀλλοτρίων ἀρχῶν, ἀλλ' ἔχων

1. γὰρ ἄλλο] Cod. Ciz. omittit ἄλλο.
ib. εὐθύς] Codd. Marc. A. Mon. C.
Med. B. Vat. εὐροῖς. Et sic correxi.

6. ἐκεῖνον] Cod. Ciz. ἐκεῖνο.
ib. ὑπερίδρυται] Cod. Vat. περιδουται.
ib. οὔτως] Codd. Med. B. et Mon. C.
οὔτω. Marc. A. οὔτω καὶ οἶον.

cum rell. κρηπίδος.
ib. βαίνοντα] Cod. Vat. μένοντα.
11. καὶ τὰ] Cod. Vat. omittit τὰ.
14. προαπῆλθον] Ita Codd. Ciz. et Vat.
Reliqui cum Ed. πρὸ ἀπῆλθον.
15. ὁ βασιλεὺς] Cod. Vat. omittit ὁ.

nam redargutionem inferet? Nempe argumen-
tum, quod adducetur, revolvetur eodem, quo et
prior argumentator. Et quamvis inferatur velut
diversum, referetur tamen ad argumentatoris
primi propositum, unumque erit omnino: nihil
enim potest veritate verius inveniri.

III. Sicut lux intima soli effundit circa se lumen, ra-
diis innumeris virtutibusque refertum, ita principium
omnium omniformem penes se procreat intellectum,
hic animam similiter omniformem.

Illud antiqui Caelium nominaverunt, hunc vero Satur-
num, hunc denique Jovem. Omnes intellectuales
animæ per intellectum suum ad intellectum divinum
ascendere quandoque possunt. Possunt quin etiam
atque debent, tum per unitatem suam, tum etiam
per divinum intellectum ad principium omnium quan-
doque progredi.

Una igitur hæc natura intellectus est entia
eumeta: est et veritas: est et magnus quidam
Deus, imo vero non aliquis Deus, sed omnis:
nec indigne existimat se hæc omnia esse. Natura
igitur hæc est Deus: Deus, inquam, secundus,
se ipsum præferens indagantibus, antequam su-

periorum illum intueantur: nempe superior ille
eminentius sedet in præclaro hoc ejus solio ab
ipso pendente. Decebat enim illum non in curru
quodam inanimato, neque rursus in anima statim
incedentem nobis occurrere, sed pulchritudinem
quandam inæstimabilem ante conspectum ejus
mirabiliter præfulgere, quemadmodum ante mag-
ni regis aspectum. Sic enim natura comparatum
est, ut ad illum progredientibus minora prius oc-
currant, et majora deinceps præstantioraque gra-
datim se ultra procedentibus offerant, et quæ
circa regem adstant, magis regia sint, deinceps-
que simili quodam ordine reliqua (honorata).
Post hæc autem omnia magnus ille rex subito
fulget: reliqui vero regem ipsum supplices vene-
rantur, quotecumque videlicet non prius inde re-
trogressi sunt, quam ad ultimum usque progressi,
sicut illi solent, quibus, quæ coram rege præful-
gent, satisfactura putantur. Illic igitur rex alius
imperat, et, qui coram ipso deinceps occurrunt,
alii profecto sunt, quam ille. Veruntamen rex
ille supernus non tanquam alienis imperat, sed
justissimum naturaleque habet imperium, habet
et regnum verum: quippe quum ipse sit rex ve-

τὴν δικαιοσύνην καὶ φύσει ἀρχὴν καὶ τὴν ἀληθῆ βασιλείαν, ἅτε τῆς⁵²²
ἀληθείας βασιλεὺς, καὶ ὧν κατὰ φύσιν κύριος τοῦ αὐτοῦ ἀθροῦ γεν-
νήματος καὶ θείου συντάγματος. βασιλεὺς βασιλέως καὶ βασιλέων, D
καὶ πατὴρ δικαιοτέρου ἢ κληθεὶς θεῶν, ὃν ὁ Ζεὺς καὶ ταύτῃ ἐμιμή-
5 σατο, τὴν τοῦ ἑαυτοῦ πατρὸς οὐκ ἀνασχόμενος θεωρίαν, ἀλλὰ τὴν
τοῦ προπάτορος οἶον ἐνέργειαν, εἰς ὑπόστασιν οὐσίας.

Ὅτι μὲν οὖν δεῖ τὴν ἀγαγωγὴν ποιήσασθαι εἰς ἓν, καὶ ἀληθῶς ἓν, 523
ἀλλὰ μὴ ὥσπερ τὰ ἄλλα ἓν, ἀ πολλὰ ὄντα μετοχῇ ἐνὸς ἓν· δεῖ δὲ τὸ
μὴ μετοχῇ ἓν λαβεῖν, μηδὲ τὸ οὐ μᾶλλον ἓν ἢ πολλά· καὶ ὅτι ὁ μὲν
10 νοητὸς κόσμος καὶ ὁ νοῦς μᾶλλον ἓν τῶν ἄλλων, καὶ οὐδὲν ἐγγυτέρω
αὐτοῦ τοῦ ἐνός· οὐ μὴν τὸ καθαρῶς ἓν, εἴρηται. Τί δὲ τὸ καθαρῶς
ἓν καὶ ὄντως καὶ οὐ κατ' ἄλλο, νῦν θεάσασθαι ποθοῦμεν εἴπη δυνα- B
τόν. Χρὴ τοίνυν ἐνταῦθα ἄξαι πρὸς ἓν, καὶ μηδὲν αὐτῷ ἔτι προ-
σθεῖναι, ἀλλὰ στῆναι παντελῶς, δεδιότα αὐτοῦ ἀποστατήσαι μηδὲ
15 τοῦλάχιστον, μηδὲ εἰς δύο προελθεῖν. Εἰ δὲ μὴ ἔσχες δύο, οὐκ ἓν
οἷς τὸ ἓν, ἀλλ' ἄμφω, ὕστερα. Οὐ γὰρ θέλει μετ' ἄλλου, οὔτε ἐνὸς,
οὔτε ὅποσουοῦν συναριθμεῖσθαι, οὐδ' ὅλως ἀριθμεῖσθαι· μέτρον γὰρ

1. τὴν ἀληθῆ] Codd. Ciz. et Vat. omit-
tunt τὴν.

2. τοῦ αὐτοῦ] Codd. Vat. Marc. A. τοῦ
αὐτοῦ.

7. ἀγαγωγὴν] Cod. Vat. ἀνάγκην.

8. ὄντα ὄντα] Alterum ὄντα abest a

Codd., excepto Darn., omnibus. Quare
delevi.

13. ἄξαι] Codd. Vat. Marc. A. ἄξαι.
Et sic correxi.

ib. προσθεῖναι] Cod. Ciz. προσθεῖναι. Vat.
προσθεῖναι. Vox ἔτι abest a Cod. Marc. A.

Pro ἓν οἷς marg. Ed. ἐνὸς.

16. ἀλλ' ἄμφω] Cod. Mon. C. ἀλλὰ

ἀμφω.

ib. ἐνὸς, οὔτε ὅποσουοῦν συναριθμεῖσθαι]

Cod. Vat. ἐν οὔτε ὅποσουοῦν συναριθμεῖσθαι (sic).
Marc. A. ὅποσουοῦν.

ritatis, atque suapte natura sit universi simul fæ-
tus sui, divinique collegii dominus: rex certe re-
gis atque regum, atqui et pater deorum justiori
nomine nuncupatus. Quem quidem Jupiter hac
quoque ratione imitatus est, quod patris sui con-
templationi non penitus acquievit, sed ultra pro-
cessit ad avum, velut ad illius actum in ipsam
(ut ita dixerim) essentiali subsistentiam).

IV. Principium omnium, quod propter inæstimabilem
simplicitatem eminentiamque ipsum unum cognomi-
natur, neque ullum in se æstimabilem habet nume-
rum, neque eum rebus in aliquo convenit.

Si qua enim conditio sit huic cum re ulla communis,
duo sequentur absurda. Primum, quod hoc erit ex
communi conditione et sua quadam proprietate com-
positum. Secundum, quod hæc ipsa natura communis
tanquam simplicior universaliorque erit ipso superior.
Præterea nec numerum in se habet essentiali, qual-
lem Plotinus excogitat in essentia prima, videlicet
multitudinem rationum formalium absolute inter se
distinctarum etiam absque intelligentiæ actu. Nec
numerum habet in se in quantitatis genere compre-
hensum: numerum pertinentem ad quantitatem, qui

constat ex unitatibus, reducit ad ipsum unum pro-
prium principium quantitatis, numero quorvis excel-
sius. Numerum quoque formarum essentialium ad
unum similiter reducit essentiali: hoc demum ad ip-
sum simpliciter unum.

Satis jam dictum est, ascendendum esse tan-
dem ad ipsum unum, quod quidem vere sit
unum, neque sicut alia unum, quæ, cum in se
multa sint, unius tamen participatione sunt
unum. Accipiendum namque esse unum ipsum,
quod non participatione sit unum, quale solet
esse, quod non magis unum est, quam multa.
Dictum quoque mundum intelligibilem intellec-
tumque magis unum esse, quam cætera, nihilque
hoc esse propinquius uni: non tamen purum
hoc unum existere. In presentia vero contem-
plari desideramus, si quo modo possimus, quid-
nam sit purum ipsum verumque unum: quod
quidem non secundum aliud, sed secundum se
sit unum. Operæ pretium est igitur, hic ad
unum ipsum undique nos transferre: neque
quicquam illi ulterius addere, sed in eo penitus
conquiescere, caventes prorsus, ne vel minimo

5²³ C αὐτὸ, καὶ οὐ μετρούμενον, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ οὐκ ἴσον, ἵνα σὺν αὐ-
 τοῖς ἦ· εἰ δὲ μὴ, κοινόντι ἔσται ἐπ' αὐτοῦ καὶ τῶν συναριθμουμένων·
 κακείνο πρὸ αὐτοῦ· δεῖ δὲ μηδέν· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὁ οὐσιώδης ἀριθμὸς
 κατ' αὐτοῦ, οὐ δέ γε ὁ ὕστερος τούτου, ὁ τοῦ ποσοῦ· οὐσιώδης μὲν ὁ
 τῷ νοεῖν τὸ εἶναι ἀεὶ παρέχων· τοῦ δὲ ποσοῦ, ὁ τὸ ποσὸν μετ' ἄλ- 5
 λων, ἢ ὅτι μὴ μετ' ἄλλων, εἴπερ ἀριθμὸς τοῦτο. Ἐπεὶ καὶ ἡ ἐν τοῖς
 D τοῦ ποσοῦ ἀριθμοῦ πρὸς τὸ ἐν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἀπομιμουμένη τὴν
 ἐν τοῖς προτέροις ἀριθμοῖς φύσις, πρὸς τὸ ὄντως ἐν, οὐκ ἀναλίσκουσα
 τὸ ἐν οὐδὲ κερματίζουσα τὴν ὑπόστασιν ἔχει, ἀλλὰ δυάδος γενομένης
 ἔστι μονὰς ἢ πρὸ τῆς δυάδος, καὶ οὐχ ἡ ἐν τῇ δυάδι μονὰς ἑκατέρα, 10
 οὐδ' ἑτέρα ἐκείνη. Τί γὰρ μᾶλλον ὀποτεραοῦν; εἰ οὖν μηδετέρα αὐ-
 E τῶν, ἀλλ' ἐκείνη, καὶ μένουσα οὐ μένει. Πῶς οὖν ἕτεραι ἐκείναι;
 καὶ πῶς ἡ δυὰς ἐν, καὶ εἰ ταῦτ' ἐν ὅπερ ἐν ἑκατέρᾳ τῇ περιεχομένῃ,
 ἢ μετέχειν τῆς πρώτης φατέον, ἄλλας δὲ ἧς μετέχουσι, καὶ τὴν δυ-
 5²⁴ ἄδα δὲ καθ' ὃ ἐν, μετέχειν, οὐχ ὡσαύτως δὲ, ἐπεὶ οὐδὲ ὁμοίως στρα- 15

1. αὐτοῖς ἦ] Abest ἦ a Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A.

3. οὐδ' οὐσιώδης] Sic Ed. in contextis, cum marg. Ed. habent οὐσιώδης Codd. Med. A. B. In Darn. Mon. C. Marc. et Vat. est ὁ οὐσιώδης. Quod recepi.

4. ὁ τῷ νοεῖν εἶναι ἀεὶ] Codd. Ciz. et Vat. ὁ τῷ εἶναι ἀεὶ. Mon. C. et Med. B. ὁ τῷ νοεῖν ἀεὶ. Marc. A. ὁ τῷ νοεῖν ἀεὶ, in marg.

γράφεται τὸ εἶναι Et sic correxi.

5. ὁ τῷ] Cod. Vat. ὅτι. Ciz. pergit πο-
 σὸν μετ' ἀλλήλων.

6. ἢ ὅτι μὴ μετ' ἄλλων] Desunt hæc in
 Codd. Mon. C. Marc. A.

ib. εἴτις] Cod. Ciz. εἴτις ἀεὶ.

8. φύσις] Cod. Mon. C. φύσιν, cum
 Marc. A. αὐτῶν ἄλλη εκ.

10. ἡ τῷ] Codd. Ciz. et Vat. ὁ τῷ.

11. μηδετέρα] Cod. Vat. μηδ' ἑτέρα cum
 Marc. A. qui pergit.

12. ἀλλ' ἐκείνη] Cod. Mon. C. ἀλλὰ
 ἐκείνη.

13. εἰ ταῦτ' ὁ] Cod. Vat. εἰ ταῦτόν.

15. ὁμοίως] Cod. Ciz. ὁμοίως. Idem mox
 omittit verba ὡς εἶναι—κατὰ τό.

quodam spatio ab ipso digrediamur, ideoque ex uno prolabamur in duo. Sin minus caveris, duo protinus reportabis, neque in duobus unum ipsum habebis: ambo enim posteriora sunt uno. Unum namque non sustinet cum alio quopiam, sive uno quovis, sive quantocunque alio se usquam communerari, neque omnino numerari se patitur: ipsum enim mensura est minime mensuratum: neque aliis est ullis æquale, adeo ut una cum eis in aliquo congruat, alioquin commune aliquid erit in eo, atque simul in his, quæ una cum ipso communerantur; atqui commune illud uno superius erit, tametsi nihil potest esse superius. Proinde neque essentialis numerus, neque numerus hoc posterior ad quantitatem proprie pertinens de uno prædicari potest: neque essentialis, inquam, qui eo, quod dicitur intelligere semper exhibet esse: neque qui spectat ad quantitatem, qui eam cum aliis una complectitur: neque etiam si non cum aliis concurrat generibus, si quidem hic est ipse numerus. Quandoquidem et natura numero pertinente ad quantum insita imitans naturam numeris prioribus inditam, ipsumque vere unum respicientem, procul dubio similiter ipsa respiciendo unum nume-

rorum principium substantiam sibi vindicat, neque disperdens ipsum, neque alicubi dividens, imo vero binario jam exorto, extat adhuc unitas ipsa ante binarium, neque unitas utraque binario comprehensa, neque alterutra est unitas ipsa. Cur enim vel binarius sit ipsa unitas? vel altera binarii unitas potius quam altera ejusdem unitas, ipsa sit unitas? Si igitur neque utraque simul, neque alterutra est unitas ipsa, certe unitas, quæ numeri est totius origo, ab his omnibus est diversa, ac, re vera manens, quodammodo etiam non manere videtur. Quo igitur modo unitates illæ alie sunt quam ipsa? et quo pacto dualitas quodammodo unum est? et numquid idem unum est, quod in utraque comprehensa unitate servatur? Forte dicendum est, unitates utrasque primæ unitatis participes esse, sed ab illa cujus participes sunt, esse diversas: atque dualitatem, quatenus unum quiddam est, unitatis ipsius esse participem, non tamen eodem ubique modo, nempe non similiter exercitus atque domus est unum: atque hæc quidem eadem ratione ad continuum comparata, neque quoad spectat ad esse unum, neque quoad pertinet ad quantum unum. Numquid igitur aliter quidem unitates, quæ sunt

τὸς ἐν καὶ οἰκία, καὶ αὕτη πρὸς τὸ συνεχές οὔτε κατὰ τὸ ὡς εἶναι ἐν, οὔτε κατὰ τὸ ποσὸν ἐν. Ἄρ' οὖν αἱ μὲν μονάδες ἄλλως αἱ ἐν πεντάδι καὶ δεκάδι, τὸ δὲ ἐν τὸ ἐν τῇ πεντάδι, πρὸς τὸ ἐν τὸ ἐπὶ τῆς δεκάδος τὸ αὐτό; ἢ, εἰ ναῦς πᾶσα πρὸς πᾶσαν, μικρὰ πρὸς μεγάλην, καὶ πόλις πρὸς πόλιν, καὶ στρατὸς πρὸς στρατὸν, ταῦτ' ἐν καὶ ἐνταῦθα. Εἰ δὲ μῆδ' ἐκεῖ, οὐδ' ἐνταῦθα· εἰ γάρ τινες περὶ τούτων ἀπορίαι, ὕστερον.

Ἄλλ' ἐπ' ἐκείνο ἐπανιτέον λέγουσιν ὅτι μένει τὸ πρῶτον τὸ αὐτὸ, ἂν καὶ ἐξ αὐτοῦ γίγνηται ἕτερα. Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀριθμοῖς μένοντος μὲν τοῦ ἐν, ποιούντος δὲ ἄλλου, ὁ ἀριθμὸς γίγνεται κατ' αὐτὸ, ἐν δὲ τῷ ὅ ἐστι πρὸ τῶν ὄντων, μένει μὲν πολὺ μᾶλλον τὸ ἐν· μένοντος δὲ αὐτοῦ ἐνταῦθα οὐκ ἄλλο ποιεῖ [, εἰ] κατ' αὐτὸ τὰ ὄντα, ἀλλ' ἀρκεῖ αὐτὸ γεννῆσαι τὰ ὄντα. Καὶ ὡσπερ ἐκεῖ ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν ἦν τοῦ πρῶτου τῆς μονάδος ἐπὶ πᾶσιν εἶδος πρῶτως καὶ δευτέρως, καὶ οὐκ ἴσης ἐκάστου μεταλαμβάνοντος τῶν ὑστέρων αὐτῆς, οὔτω καὶ

5. πόλις] Cod. Vat. πόλιν. Idem mox omittit Εἰ δὲ—ἐνταῦθα.

8. ἐπ' ἐπικείμεν] Cod. Vat. ἐπίκεινα (sic).

9. γίγνηται] Cod. Vat. γίνηται.

ib. Ἐν μὲν] Cod. Mon. εἰ μὲν.

10. μὲν σοῦ] Cod. Vat. omittit μὲν.

ib. κατ' αὐτό] Codd. Marc. A. Mon.

C. Med. B. Vat. κατὰ ταῦτό.

12. τὸ ἐνταῦθα] Codd. Med. A. Marc.

A. τὸ ἐν ἐνταῦθα. Reliqui ἐνταῦθα τὸ ἐν.

Illud recipi: vocem ἐνταῦθα cum Vat. post αὐτοῦ rejeci.

ib. αὐτοῦ, οὐκ] Cod. Vat. ἐνταῦθα οὐκ.

Mox Marc. A. σοῦ κατὰ ταῦτό.

13. ὡσπερ] Codd. omnes ὡσπερ ἐκεί: quare hanc vocem addidi.

ib. ἦν σοῦ] Cod. Vat. ἡ σοῦ.

15. μεταλαμβάνοντος] Cod. Ciz. λαμβάνοντος.

ib. ὑστέρων] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. ὑστέρων.

in quinario, aliter vero, quæ in denario se ad unum habent? Ipsum vero unum, quod in quinario, ad unum, quod est in denario, prorsus est idem? Forsan etiam si tota quaedam navis parva ad totam alteram, sed magnam: et civitas ad civitatem, et exercitus ad exercitum comparetur, idem in his quoque erit unum. Quod si neque illic, neque hic etiam. Si quæ vero de his dubitationes reliquæ sunt, in sequentibus absolventur.

V. *Ens, essentiam, esse procedere ab ipso uno Græca etiam appellatio declarat, rei ipsius naturam sequens.*

Cogitare potest aliquis ens quasi compositum quiddam atque binarium, in quo essentia sit et esse, atque id, quod dicitur esse, ibi actum essentiae nominari. Ens ergo natum ab uno essentiam quidem habere tanquam unius umbram, esse vero velut unius imaginem. Quoniam vero ipsum unum est superius ente, ideoque latius ultra proprietatem entis suam dilatat potentiam, factum est, ut materia, etsi propter privationem extremam formarum ens non dicitur, tamen dicatur una. Non enim est propter infirmitatem minus unica in mundo materia. Factum etiam, ut privatio quælibet non minus una dicatur, quam habitus unus: ens tamen minus privatio, quam habitus, judicatur. Sed hæc alibi diximus.

Sed ad primum illud nobis regrediendum, asseverantibus, ipsum manere semper idem, quamvis ex illo cætera profluant. In numeris quidem manente uno, secundum ipsum fit numerus alio faciente: in eo autem, quod est super entia, manet multo magis ipsum unum. Illo vero (hic) manente non aliud secundum ipsum entia facit: illud namque est ad entia facienda sufficiens. Atqui quemadmodum (illic) in numeris species unitatis principii numerorum servatur in omnibus primo quodam secundoque gradu: neque singuli sequentes numeri unitatem æque participant, sic et in ordine rerum unumquodque sequentium primum habet in se illius aliquid velut speciem. Et in numeris quidem participatio unitatis quantitatem producit in numeris. Hic autem ipsius unius vestigium essentiam rebus instituit, adeo ut ipsum esse vestigium sit unius. Unde hoc ipsum *Ine*, id est esse, quæ quidem denominatio est declarans *usiam*, id est essentiam, si quis dicat derivari ab ipso *en*, id est uno, a veritate forsan non aberrabit. Jam vero quod dicitur *on*, id est ens, hoc certe primum inde micans, et quasi non longe progrediens noluit ultra procedere, sed ad interiora conversum constitit, ubi facta jam est essentia, existitque essen-

524 ἐνταῦθα ἕκαστον μὲν τῶν μετὰ τὸ πρῶτον ἔχει τι ἐκείνου οἶον εἶδος ἐν αὐτῷ. Κακεῖ μὲν ἡ μετάληψις τὸ ποσὸν ὑπέστησεν αὐτῶν· ἐνταῦθα δὲ τὸ ἴχνος τοῦ ἐνός, τὴν οὐσίαν αὐτοῖς ὑπεστήσατο, ὥστ' εἶναι τὸ εἶναι ἴχνος ἐνός. Καὶ τὸ εἶναι δὲ τοῦτο, ἡ τῆς οὐσίας δηλωτικὴ ὀνομασία, ἀπὸ τοῦ ἐν εἶ τις λέγοι γεγενέσθαι, τάχα ἂν τύχοις 5 τοῦ ἀληθοῦς. Τὸ γάρ τοι λεγόμενον ὄν, τοῦτο πρῶτον ἐκεῖθεν οἶον ὀλίγον προβεβηκὸς, οὐκ ἠθέλησεν ἔτι πρόσω ἐλθεῖν· μεταστραφὲν δὲ εἰς τὸ εἶσω ἔστη, καὶ ἐγένετο οὐσία, καὶ ἔστιν ἀπάντων, οἶον ἐναπερείσαντος ἐν φθόγγῳ αὐτὸν τοῦ φωνοῦντος, ὑφίσταται τὸ ἐν, δη- 10 λοῦν τὸ ἀπὸ τοῦ ἐνός, καὶ τὸ ὄν σημαῖνον τὸ φθεγγόμενον, ὡς δύναται. Οὕτω τοι τὸ μὲν γεγόμενον ἢ οὐσία, καὶ τὸ εἶναι μίμησιν ἔχοντα, ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ῥύνετα, ἢ δὲ ἰδοῦσα καὶ ἐπικινηθεῖσα τῷ θεάματι, μιμουμένη ὁ εἶδεν, ἔρρηξε φωνὴν τὴν ὄν καὶ τὸ εἶναι, καὶ οὐσίαν, καὶ ἐστίαν. Οὗτοι γὰρ οἱ φθόγγοι, θέλουσι σημήναι τὴν ὑπόστασιν γεννηθέντος ὠδῶνι τοῦ φθεγγομένου, ἀπομιμούμενοι ὡς 15 οἶον τε αὐτοῖς, τὴν γένεσιν τοῦ ὄντος.

525 Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ὡς τις ἐθέλει λελέχθω. Τῆς δὲ γενομένης οὐσίας εἶδους οὔσης, (οὐ γὰρ δὴ τι ἄλλο ἂν τις εἴποι τὸ ἐκεῖθεν γεγόμενον) καὶ εἶδους οὐ τινός, ἀλλὰ παντός, ὡς μὴ ἂν ὑπολιπεῖν τι ἄλλο, ἀνά-

2. ἐν αὐτῷ] Cod. Ciz. ἐν ἑαυτῷ.
 3. τοῦ ἐνός] Cod. Ciz. τοῦ ἐν.
 ib. αὐτοῖς] Cod. Med. B. αὐτῆς.
 ib. ὑπεστήσατο] Cod. Vat. ὑποστήσατο.
 4. εἶναι, ἴχνος] Cod. Vat. ἐν ἴχνος.
 5. τάχα ἂν] Codd. Mon. C. Vat. ταχ' ἂν, cum Marc. A.
 6. γὰρ τοι] Codd. Ciz. et Vat. γὰρ τι. Prior pergit λεγομένων ἐν πρώτων.
 7. ἰδέσθαι] Ita Codd. omnes; sed Ed. ἰδέσθαι.

8. ἐναπερείσαντος ἐν φθόγγῳ] Codd. Med. B. et Vat. ἐν φθόγγῳ ἐναπερείσαντος. Ciz. Marc. M. et Mon. C. ἐν φθόγγῳ ἐναπερείσαντος. Ed. ἐν ἀπερείσαντος ἐν φθόγγῳ. Med. A. ut nos scripsimus.
 10. τὸ ὄν] Cod. Mon. C. τοῦ ὄν, cum Marc. A.
 11. τὸν μὲν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. τὸ μὲν. Et sic correxi.
 13. ὄν καὶ] Cod. Vat. οὐ καί.
 15. ἀπομιμούμενοι] Cod. Vat. ἀπομιμου-

μέναι. Mox Med. B. Marc. A. αὐτοῖς.
 16. γένεσιν] Codd. omnes cum marg. Ed. γένεσιν: nisi quod Marc. B. habet γένεσιν. Quare correxi.
 17. ἰδέσθαι] Cod. Ciz. ἰδέσθαι. Idem mox omittit omnia inter οὐ γὰρ et ὑπολιπεῖν τι ἄλλο.
 18. δὴ τι ἄλλο] Cod. Vat. δὲ ἄλλο τι. Marc. A. Mon. C. Med. B. δὴ ἄλλο τι. ib. εἴποι] Codd. Darm. Marc. A. et Med. A. εἴπῃ.

tia omnium, et qui pronuntiat hæc, quasi in sono nitens se ipsum continet: natumque est *on en*, id est ens unum, ipsa prolatione declarans se ab ipso *en*, id est uno profluere: et certe ipsum *on*, id est ens, ita pronuntiatum id ipsum significat quoad potest. Sic utique quod factum est *usia*, id est essentia, atque *inc*, id est esse, imitantur pro viribus auctorem ex ejus virtute manantia. Mens vero hæc animadvertens, et spectaculo ipso perducta, et imitata quod novit, voces ejusmodi subito protulit, *on*, *inc*, *usiam*, *estian*. Hi namque soni substantiam geniti conantur exprimere, ipso pronuntiatore ad id emitente, imitantes profecto, quoad possunt, entis ipsius originem.

VI. Quoniam dicendo speciem vel essentiam, concipis et definis aliquid intellectu, scito, id non esse rerum

principium: illud enim nullo modo comprehendere potest.

Ipsum unum vel unitas nomen est a Pythagoricis adinventum, quo principii rerum simplicitatem eminentiamque pro viribus designarent, negantes quidem multitudinem compositionemque et determinationem prorsus omnem ab ipso nihil interim affirmantes, quod et Apollinis nomine confirmabant. Sicut sensibile genus cum sensu proportionem habet, ita intelligibile cum intellectu. Principium ergo rerum non habens eum intellectu proportionem, supereminet genus intelligibile: igitur est ente superius.

Sed hæc quidem, ut cuique placet, accipiantur. Quum vero essentia genita species sit, neque enim aliud quicquam, quod inde gignitur, quispiam appellaverit: sit, inquam, non species quædam, sed species omnis, adeo ut nihil aliud speciei reliquum sit, necessarium est, ipsum unum

γκη ἀνείδευον ἐκείνο εἶναι· ἀνείδευον δὲ ὄν οὐκ οὐσία· τόδε γάρ τι δεῖ⁵²⁵
 τὴν οὐσίαν εἶναι, τοῦτο δὲ, ὠρισμένον, τὸ δὲ οὐκ ἔστι λαβεῖν ὡς
 τόδε· ἤδη γὰρ οὐκ ἀρχή, ἀλλ' ἐκείνο μόνον, ὃ τόδε εἴρηκας εἶναι. B
 Εἰ οὖν τὰ πάντα ἐν τῷ γενομένῳ, τί τῶν ἐν τούτῳ ἐκείνο ἐρεῖς; οὐ-
 5 δὲν δὲ τούτων ὄν, μόνον ἂν λέγοιτο ἐπέκεινα τούτων. Ταῦτα δὲ τὰ
 ὄντα καὶ τὸ ὄν· ἐπέκεινα ἄρα ὄντος· τὸ γὰρ ἐπέκεινα ὄντος οὐ τόδε
 λέγει· οὐ γὰρ τίθησιν· οὐδὲ ὄνομα αὐτοῦ λέγει, ἀλλὰ φέρει μόνον τὸ
 οὐ τοῦτο. Τοῦτο δὲ ποιοῦν οὐδαμοῦ αὐτὸ περιλαμβάνει· γελοῖον γὰρ
 ζητεῖν ἐκείνην τὴν ἀπλετον φύσιν περιλαμβάνειν. Ὅ γὰρ τοῦτο βου- C
 10 λόμενος ποιεῖν ἀπέστησεν αὐτὸν, καὶ τοῦ ὅπως οὖν καὶ κατὰ βραχὺ
 εἰς ἵχνος αὐτοῦ ἰέναι· ἀλλ' ὥσπερ τὴν νοητὴν φύσιν βουλόμενος
 ἰδεῖν, οὐδὲ μίαν φαντασίαν αἰσθητοῦ ἔχων, θεάσεται ὃ ἔστιν ἐπέ-
 κεινα τοῦ αἰσθητοῦ, οὕτω καὶ ὃ θεάσασθαι θέλων τὸ ἐπέκεινα τοῦ
 νοητοῦ, τὸ νοητὸν πᾶν ἀφεῖς, θεάσεται, ὅτι μὲν ἔστι διὰ τούτου μα-
 15 θῶν, οἷον δέ ἔστι τοῦτο, ἀφεῖς. Ὅ δὲ οἷον σημαῖνοι ἂν τὸ οὐχ οἷον· D
 οὐ γὰρ ἐνὶ οὐδὲ τὸ οἷον, ὅτῳ μηδὲ τὸ τί. Ἀλλὰ ἡμεῖς ταῖς ἡμετέραις
 ὠδίσις ἀποροῦμεν ὅ,τι χρῆ λέγειν, καὶ λέγομεν περὶ οὐ ῥητοῦ καὶ
 ὀνομάζομεν, σημαίνειν ἑαυτοῖς θέλοντες ὡς δυνάμεθα. Τάχα δὲ καὶ
 τὸ ἐν ὄνομα τοῦτο ἄρσιν ἔχει πρὸς τὰ πολλά. ὅθεν καὶ Ἀπόλλωνα οἱ

1. ἀνείδου] Codd. Marc. A. Mon. C. (ex corr.) Vat. Marc. A. Med. B. cum et Med. B. h. l. et mox ἀνείδου.

ib. τὸδε γάρ] Cod. Vat. τὸ δὲ γάρ.

5. ἐπέκεινα πάντων] Codd., prieter Darm., omnes τούτων.

ib. δι' τα] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τὰ.

6. ὄντως] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A.

(ex corr.) Vat. Marc. A. Med. B. cum marg. Ed. ὄντος. Quod recepi.

7. αὐτῷ] Cod. Mon. C. αὐτοῦ, cum Marc. A.

10. αὐτῶν] Cod. Vat. αὐτῶν.

12. οὐδὲ μίαν] Codd. Marc. A. Ciz. et Vat. οὐδὲ μίαν.

13. τοῦ αἰσθητοῦ] Cod. Vat. τοῦ τοῦ αἰ-

σθητοῦ.

ib. τὸ ἐπέκεινα] Cod. Vat. omittit τὸ.

14. θεάσασθαι] Cod. Vat. θεάσασθαι.

15. δι' ἔστι] Codd. Mon. C. Vat. δ' ἔστι.

16. μηδὲ το] Cod. Vat. οὐδὲ τὸ.

ib. ἡμεῖς] Codd. Ciz. et Vat. καὶ ἡμεῖς.

18. ἑαυτοῖς] Cod. Vat. ἐπὶ τοῖς.

speciem non habere. Cum vero a specie sit alienum, neque etiam esse potest essentia: oportet enim essentiam hoc aliquid esse: id autem determinatum jam est, illud vero non licet tanquam hoc aliquid cogitare: alioquin jam non esset principium, sed illud duntaxat, quod hoc aliquid appellabas. Si igitur in eo, quod inde genitum est, omnia sunt, nihil eorum, quæ in hoc ipso sunt, esse re vera dices ipsum omnium auctorem. Cumque horum nihil sit omnino, solum dici potest esse, quod super hæc existit. Hæc autem sunt entia atque ens ipsum: illud igitur ente superius. Jam vero, quod est ente superius, non dicit hoc aliquid: neque enim ponit aliquid, neque nomen ipsius dicit, sed affert solum hoc ipsum, scilicet non hoc. Id autem agens nusquam comprehendit ipsum: ridiculum est enim, moliri immensam illam complecti naturam. Quisquis autem id molitur, se ipsum vel a minimo quoque

illius vestigio procul admodum amovet: profecto quemadmodum cognoscere naturam intelligibilem cupiens, tunc demum cognoscat, quod est super sensibile genus, quando nullam prorsus rei sentiendæ tenebit imaginem. Sic etiam, qui naturam intelligibili natura superiorem contemplari desiderat, si modo intelligendum omne dimiserit, contemplabitur: per hoc, inquam, discens illam existere, qualis vero sit omnino dimittens. Hoc ipsum vero, quod dicitur quale, significat re vera non quale: cui enim non inest, quod dicere *quid* consuevimus, neque convenit etiam, quod *quale* appellare solemus. At nos nostris quasi cuiusdam parturientis angustiis laborantes quid potissimum dicere deceat, ignoramus: et de illo, quod dici non potest, dicimus atque nominamus, significare aliquid nobis ipsis, quoad possumus affectantes. Forsan vero et nomen hoc, quod dicitur unum, per respectum quandam ad unulta nega-

525

Πυθαγορικοὶ συμβολικῶς πρὸς ἀλλήλους ἐσήμαινον, ἀποφάσει τῶν πολλῶν. Εἰ δὲ θέσις τις τὸ ἐν, τό, τε ὄνομα, τό, τε δηλούμενον, ἀσαφέστερον ἂν γίγνοιτο τοῦ εἰ μὴ τις ὄνομα ἔλεγεν αὐτοῦ· τάχα γὰρ τοῦτο ἐλέγετο, ἵνα ὁ ζητήσας ἀρξάμενος ἀπ' αὐτοῦ, ὃ πάντων [ἦ] μάλιστα ἀπλότητός ἐστι σημαντικόν, ἀποφήσῃ τελευτῶν καὶ 5 τοῦτο, ὡς τεθὲν μὲν ὅσον οἶόν τε καλῶς τῷ θεμένῳ· οὐκ ἄξιον μὴν οὐδὲ τοῦτο εἰς δῆλωσιν τῆς φύσεως ἐκείνης, ὅτι μηδὲ ἀκουστὸν ἐκ- 26 Α εἶνο, μηδὲ τῷ ἀκούοντι δεῖ συνετὸν εἶναι, ἀλλ' εἴπερ τι, τῷ ὁρῶντι. Ἄλλ' εἰ τὸ ὁρῶν εἶδος ζητεῖ βλέπειν, οὐδὲ τοῦτο εἴσεται.

Α Ἡ ἐπειδὴ διττὸν καὶ τὸ ἐνεργεῖα βλέπειν, οἶον ἐπὶ ὀφθαλμοῦ· τὸ 10 μὲν γὰρ ἐστὶν ὄραμα αὐτῷ τὸ εἶδος τὸ τοῦ αἰσθητοῦ, τὸ δὲ δι' οὗ ὄρα τὸ εἶδος αὐτοῦ, ὃ καὶ αὐτὸ αἰσθητόν ἐστὶν αὐτῷ, ἕτερον δὲ τοῦ εἶδους, αἴτιον δὲ τῷ εἶδει τοῦ ὁρᾶσθαι, ἐν μὲν τῷ εἶδει καὶ ἐπὶ τοῦ εἶδους συνωρόμενον· διὸ οὐκ ἐναργῆ τότε δίδωσι τὴν αἴσθησιν αὐτοῦ, Β ἄτε τοῦ ὄμματος τετραμμένου πρὸς τὸ πεφωτισμένον. Ὅταν δὲ μη- 15 δὲν ἄλλο ἢ παρ' αὐτὸ, ἀθρόα εἶδε προσβολῆ, καί τοι καὶ τότε εἶδεν ἐπερειδόμενον ἄλλῳ, μόνον δὲ αὐτὸ γενόμενον, μὴ πρὸς ἐτέρῳ, οὐ

2. εἴσις] Cod. Vat. θέσις.

3. ἀσαφέστερον] Cod. Vat. σαφίστιρον.

ib. μὴ τις] Cod. Ciz. μὴ τινος.

4. ἐλέγετο] Cod. Vat. ἔλεγεν.

5. ἡ μάλιστα] Absunt hæc a Codd. omnibus, nisi quod Med. A. supra lin. habet μάλιστα.

ib. ἀποφήσει] Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Med. A. B. ἀποφήση. Quod re-
cepi.

7. τοῦτο, εἰς] Cod. Vat. τὸ εἰς.

10. ἐνεργεῖα] Cod. Ciz. ἐνεργεια.

13. τοῦ ὁρασθῆναι] Codd. Ciz. Mon. C.

(a pr. m.) Med. B. Marc. A. Vat. τὸ ὁρασθῆναι.

16. εἶδος] Cod. Med. B. ἴδεν, et ita paulo inferiorius. Marc. A. ἴδεν.

17. ἴτερον] Codd. præter Darm., omnes ἴτερον. Quod recepi.

tionem elevationemque significat. Quapropter Pythagorici quoque Apollinem secretiori quadam significatione inter se nominabant, ipsa scilicet negatione multorum. Si autem nomen hoc unum significatione sua ponat aliquid et affirmet, tum nomen, tum etiam nominatum, erit obscurius, quam si quis nomen illius esse minime dixerit: nam forte nomen id dictum est, ut indagator exordiens ab eo, quod maxime omnium significare potest simplicitatem, eo tandem perveniat, ut hoc ipsum præterea neget, quasi quanto melius a nominante poni potuit, impositum fuerit: neque tamen et hoc dignum sit, quo natura illa significetur: nempe illud auditu attingi non potest, neque ab audiente ullo potest intelligi: sed si cui patere potest, occurrit potius intuiti. Verum si intuens ipse contendat speciem intueri, neque hoc tanquam speciem intuebitur.

VII. Sicut per ipsum lumen et oculus est perspicax, et colores sunt conspicui, in quibus oculus videt lumen, quod in se ipso non videt: sic per primum principium et mens intelligere potest, et vera fiunt intelligenda,

in quibus mens ipsius principii lumen intelligit, in se ipso vero nequaquam.

Potest tamen intentionem a singulis veris retrahere, convertereque ad principii lumen, quo et hæc vera sunt, et hic intelligens: atque ita ipso quoque modo tanquam lumine frui. Similiter si voluntatem a singulis bonis amandis revoces ad amandum ipsum bonum, quo et tu amas, et illa sunt amabilia, frueris statim ipso bono, videlicet insolito quodam gaudio.

Proinde duobus modis secundum actum videre contingit, quemadmodum accidit circa oculum. Sane aliud quidem oculo spectaculum est, ipsius scilicet rei sentiendæ species: aliud autem illud est, per quod speciem illius videt: quod quidem ipsum quoque ei sensibile est, diversum certe ab ipsa specie: causa vero, per quam species ipsa perspicitur, atque existens in specie, et mox cum ea conspectum: quapropter tunc non admodum clare perspicitur, quippe quum oculus ad illuminatum intentius sese dirigat. Quando vero nihil sit aliud, præter ipsum, subito quodam totoque simul intuitu contuebitur, quamvis et tunc ipsum adhærens alteri sentiet: sin autem solum ipsum

δύναται ἢ αἰσθησις λαβεῖν, ἐπεὶ καὶ τοῦ ἡλίου τὸ φῶς τὸ ἐν αὐτῷ⁵²⁶
 τάχ' ἂν τὴν αἰσθησιν ἐξέφυγεν, εἰ μὴ ὄγκος ἐπέκειτο αὐτῷ στερεώ-
 τερος. Εἰ δέ τις φῶς πᾶν εἶναι αὐτὸν λέγοι, τοῦτο ἂν τις λάβοι
 πρὸς δῆλωσιν τοῦ λεγομένου· ἔσται γὰρ φῶς ἐν οὐδενὶ εἶδει τῶν ἄλ- C
 5 λων ὀρωμένων, καὶ ἴσως ὀρατὸν μόνον· τὰ γὰρ ἄλλα ὀρατὰ, οὐ φῶς
 μόνον. Οὕτω τοίνυν καὶ ἡ τοῦ νοῦ ὄψις ὀραῖ μὲν καὶ αὐτὴ δι' ἄλλου
 φωτὸς τὰ πεφωτισμένα ἐκείνη τῇ πρώτῃ φύσει, καὶ ἐν ἐκείνοις ὄν-
 τως ὀραῖ, νεύουσα μέντοι πρὸς τὴν τῶν καταλαμπομένων φύσιν, ἦτ-
 τον αὐτὸ ὀραῖ. Εἰ δ' ἀφήσει τὰ ὀρώμενα, καὶ δι' οὗ εἶδεν εἰς αὐτὸ
 10 βλέπει, φῶς ἂν καὶ φωτὸς ἀρχὴν ἂν βλέποι· ἀλλ' ἐπεὶ μὴ ὡς ἔξω D
 ὄν δεῖ τὸν νοῦν τοῦτο τὸ φῶς βλέπειν, πάλιν ἐπὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἰτέον,
 ὅς ποτε καὶ αὐτὸς οὐ τὸ ἔξω φῶς οὐδὲ τὸ ἀλλότριον εἴσεται, ἀλλὰ
 πρὸ τοῦ ἔξω οἰκεῖόν τι καὶ μᾶλλον στιλπνότερον ἐν ἀκαρεῖ θεᾶται,
 ἢ νύκτωρ ἐν σκότῳ πρὸ αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ προπηδήσαντος· ἢ ὅταν μη-
 15 δὲν ἐθειλήσας τῶν ἄλλων βλέπειν, προβάλληται πρὸ αὐτοῦ τὴν τῶν E
 βλεφάρων φύσιν, τὸ φῶς ὅμως προφέρων, ἢ καὶ πιέσαντος τοῦ ἔχον-
 τος τὸ ἐν αὐτῷ φῶς ἴδοι· τότε γὰρ οὐχ ὀρώων ὀραῖ, καὶ μάλιστα τότε
 ὀραῖ, φῶς γὰρ ὀραῖ· τὰ δ' ἄλλα φωτοειδῆ μὲν ἦν, φῶς δὲ οὐκ ἦν.
 Οὕτω δὴ καὶ νοῦς αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων καλύψας, καὶ συναγαγὼν
 20 εἰς τὸ εἴσω μηδὲν ὀρώων θεάσεται οὐκ ἄλλο ἐν ἄλλῳ φῶς· ἀλλ' αὐτὸ
 καθ' ἑαυτὸ μόνον, καθαρὸν ἐφ' ἑαυτοῦ ἐξαίφνης φανέν. F

2. στεριώτερος] Codd. Ciz. et Vat. στι-
 ριώματος.

3. λάβοι] Cod. Ciz. λάβη.

4. πρὸς δῆλωσιν] Cod. Vat. προσδήλω-
 σιν.

6. αὐτὴ δι'] Codd. Vat. Marc. A. αὐτη
 δι'.

7. ὄντως] Cod. Mon. C. ὄντος, enm
 Marc. A.

9. αὐτὸ ὀραῖ] Cod. Ciz. ὀραῖ αὐτό.

10. βλέπειν] Codd. Mon. C. Med. B.
 Marc. A. βλέπει.

14. πρὸ αὐτοῦ] Marc. A. πρὸς αὐτοῦ.
 Mox idem ὅτ' ἂν.

15. προσβάλληται] Codd. Ciz. Mon. C.
 Med. B. Vat. προσβάλλοιτο. Med. A.

προσβάλλεται. Marc. A. προσβάλλει τό.
 19. νοῦς αὐτοῦ] Cod. Vat. νοῦς αὐτόν.

20. μηδὲν] Cod. Vat. οὐδὲν. Idem post
 ὀρώων nullam post βιάσεται plenam habet
 distinctionem. In Cod. Ciz. est. βιάσεται.

καὶ οὐκ.

21. ἰαντοῦ] Codd. Darm. et Med. A.
 αὐτό.

ἰβ' ἰαντοῦ] Cod. Marc. A. Mon. C.

Med. B. Vat. αὐτό.

sit nulli prorsus adjunctum, non poterit sensus accipere: quandoquidem solis lumen in sole ipso vigens forte sensum effugeret, nisi moles ipsa solis esset subjuncta solidior. Si quis autem totum solem lumen esse dicat, id aliquis forsitan pro illius, quod dicitur, declaratione suscipiet: crit namque lumen in nulla aliorum specie, quæ videntur, ac forte visibile solum atque lucidum, alia enim visibilia non solum lumen existunt. Simili ratione mentis aspectus videt quidem et ipse per lumen aliud res illuminatas prima illa natura, atque in illis re vera videt et illud: veruntamen ad naturam rerum illuminatarum impensius se convertens, minus ipsum interea cernit. At si visas quandoque res dimiserit, et lu-

men illud, per quod videt, attente respexerit, lumen jam ipsum luminisque principium pervidebit. Quoniam vero mentem oportet ejusmodi lumen non tanquam extrinsecum aliquid intueri, rursus ad illum oculum accedamus, qui ipse quoque quandoque non extrinsecum lumen, nec alienum videat, sed ante lumen externum intueatur: proprium aliquod et lucidius [in sede quadam inviolata puraque] intra momentum temporis perlucens, aut nocte in tenebris coram se ex se prosilientem quendam aspiciat radium: aut quando nihil volens aspicere aliorum, se ipsum cohibeat tegmine palpebrarum, atque interim proferat ex se lumen: vel quum premens aliquis angulos palpebrarum, lumen, quod latebat, intus

527 Ὡστε ἀπορεῖν ὅθεν ἐφάνη, ἔξωθεν ἢ ἔνδον, καὶ ἀπελθόντος εἰπεῖν, ἔνδον ἄρα ἦν, καὶ οὐκ ἔνδον αὐ· ἢ οὐ δεῖ ζητεῖν, πόθεν, οὐ γὰρ ἐστι τὸ πόθεν· οὔτε γὰρ ἔρχεται, οὔτε ἀπεισιν οὐδαμοῦ, ἀλλὰ φαίνεται τε καὶ οὐ φαίνεται· διὸ οὐ χρὴ διώκειν, ἀλλ' ἡσυχῇ μένει, ἕως ἂν φανῇ, παρασκευάσαντα ἑαυτὸν θεατὴν εἶναι, ὥσπερ ὀφθαλμὸς, ἀνα-5
 Βτολὰς ἡλίου περιμένει, ὁ δὲ ὑπερφανεὶς τοῦ ὀρίζοντος, ἐξ ὠκεανοῦ φασὶν οἱ ποιηταί, ἔδωκεν ἑαυτὸν θεάσασθαι τοῖς ὄμμασιν· οὔτοσὶ δὲ ὄν μιμεῖται ὁ ἥλιος, ὑπερσχῆσει πόθεν; καὶ τί ὑπερβαλὼν φανήσεται; ἢ αὐτὸν ὑπερσχῶν τὸν νοῦν τὸν θεώμενον· ἐστήξεται μὲν γὰρ ὁ νοῦς πρὸς τὴν θέαν, εἰς οὐδὲν ἄλλο ἢ πρὸς τὸ καλὸν βλέπων, ἐκεῖ 10
 εἶδε μὲν τὰ πρῶτα καλλίω γενόμενον ἑαυτὸν καὶ ἐπιστίλβοντα, ὡς ἐγγὺς ὄντος αὐτοῦ. Ὁ δὲ οὐκ ἦει ὡς τις προσεδόκα, ἀλλ' ἦλθεν ὡς οὐκ ἐλθὼν· ὥφθη γὰρ ὡς οὐκ ἐλθὼν, ἀλλὰ πρὸ ἀπάντων παρῶν, πρὶν καὶ τὸν νοῦν ἐλθεῖν· εἶναι δὲ τὸν νοῦν τὸν ἐλθόντα, καὶ τοῦτον εἶναι 15
 καὶ τὸν ἀπιόντα, ὅτι μὴ οἶδε, ποῦ μένει δεῖ, καὶ ποῦ ἐκεῖνος μένει, ὅτι ἐν οὐδενί· καὶ εἰ οἶόν τε ἦν καὶ αὐτῷ τῷ νῷ μένειν μηδαμοῦ, οὐχ

2. πόθεν] Omnes, præter Cod. Darm., addunt: οὐ γὰρ ἐστι τὸ πόθεν, quod legit etiam Fic. Quare recepi. Marc. B. pergit οὔτε γὰρ ἐστι.

4. καὶ οὐ φαίνεται] Absunt a Cod. Ciz. Antecedens τὴν omittit Cod. Mon. C. cum Marc. A.

6. περιμένει] Cod. Vat. περιμένει.

7. οἱ ποιηταί] Conf. *Hiad.* η, 421—423.

12. εἶδεν μὲν] Marc. A. ἴδεν μὲν.

13. ἦει ὡς τις] Codd. Vat. et Marc. A.

13. εἶη. Prior cum Ciz. ὥσπερ pro ὡς τις.

14. ὥφθη γὰρ ὡς οὐκ ἐλθὼν] Cod. Vat. omittit hæc.

15. εἶναι δὲ] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. habet δὲ.

ib. ἐλθόντα] Codd., excepto Darm., omnes τὸν ἐλθόντα. Quod recepi.

16. ποῦ μένει δεῖ] Cod. Vat. πῶ, Mon. C. ποῖ. Vat. omittit δεῖ. Mon. C. Marc. A. Med. B. et Ciz. pergit δεῖ μένειν.

inspiciat, tunc sane non videndo videt, et tunc maxime videt: videt namque lumen: cætera vero, quæ ante viderat, lucida quidem erant, lumen vero non erant. Sic itaque mens se ab aliis segregans atque cohibens ad interiora, nihilque videns cernit protinus lumen, non in alio aliud, sed ipsum secundum se ipsum solum purum ex se ipso repente coruscans.

VIII. *Expelle ab animo tria, motum, multiplicitem, determinationem, scilicet per quam certa cuiusdam rei se addicit vel cogitanda vel affectanda.*

Statim animus factus principio proximus immobili, simplici, absoluto, impletur novo ejusdem lumine, mox se ipsum animadvertit mirabiliter solito pulchriorem. Quod sane novæ pulchritudinis lumen inspicit tanquam intimum: subinde animadvertit hoc ipsum sibi ex principio provenire, ubi etiam lumen agnoscit ut extimum.

Id autem ita fit, ut dubitari contingat, undenam hoc effulgeat: utrum ab extrinseco aliquo, an potius ab intrinseco: et quum discesserit, accidat dicere, intimum erat hoc, rursusque non

intimum, sed profecto non est querendum unde contingat, nempe non datur hic unde: neque enim huc accedit, vel alio rursus hinc abit, sed vel apparet nobis, vel non apparet: quapropter non decet prosequi, sed potius requiescere, donec nobis effulgeat, ita nos ad id spectaculum præparantibus, sicut et oculus ortum solis expectat, cui sol ipse ex horizonte resurgens, et ut poëtæ aiunt, ex Oceano exhibet se spectandum. Hic autem hic inquam, quem sol imitatur, undenam superne fulgebit? quidve transcendens nobis perspicue rutilabit? Profecto mentem desuper occupans suspicientem illuminabit. Intellectus itaque in suspiciendo se sistet, nihil aliud quam pulchrum ipsum spectans, seque totum illuc convertens, eique omnino se dedicans. Itaque consistens ac velut vigore repletus, primo quidem se ipsum respicit pulchriorem jam effectum, jamque fulgentem, quippe quum jam sit summo propinquus. Deus autem non accedit, ut forsitan aliquis expectaverit, sed venit quasi non veniens. Apparet enim non veniens, sed ante superque omnia præsens, priusquam intellectus accesserit:

ὅτι ἐν τόπῳ· οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτὸς ἐν τόπῳ, ἀλλ' ὅλως οὐδαμοῦ, ἦν ⁵²⁷
 ἂν αἰεὶ ἐκείνον βλέπων· καίτοι οὐδὲ βλέπων, ἀλλ' ἐν ἐκείνῳ ὦν, καὶ
 οὐ δύο. Νῦν δὲ ὅτι ἐστὶ νοῦς, οὕτω βλέπει, ὅτε βλέπει τῷ ἑαυτοῦ
 μὴ νῷ· θαῦμα δὴ, πῶς οὐκ ἐλθὼν πάρεστι, καὶ πῶς οὐκ ὦν οὐδαμοῦ
 οὐκ ἔστιν ὅπου μὴ ἔστιν. Ἔστι μὲν οὖν οὕτως αὐτόθεν θαυμάσαι,
 τῷ δὲ γνόντι τὸ ἐναντίον εἶπερ ἦν θαυμάσαι, μᾶλλον δὲ οὐδὲ δυνατὸν ^Ε
 εἶναι, ἵνα τις καὶ θαυμάσῃ· ἔχει δὲ ὧδε.

Πᾶν τὸ γενόμενον ὑπ' ἄλλου ἢ ἐν ἐκείνῳ ἐστὶ τῷ πεποιηκότι, ἢ ^Δ
 ἐν ἄλλῳ, εἶπερ εἴη τι μετὰ τὸ ποιῆσαν αὐτό· ἅτε γὰρ γενόμενον ὑπ'
 10 ἄλλου, καὶ πρὸς τὴν γένεσιν δεηθὲν ἄλλου, ἄλλου δεῖται πανταχοῦ·
 διόπερ καὶ ἐν ἄλλῳ. Πέφυκεν οὖν τὰ μὲν ὕστατα ἐν τοῖς πρὸ αὐτῶν ⁵²⁸
 ὑστάτοις, τὰ δ' ἐν πρώτοις, ἐν τοῖς προτέροις· καὶ ἄλλο ἐν ἄλλῳ,
 ἕως εἰς τὸ πρῶτον ἀρχῆς. Ἀρχὴ δὲ ἅτε μηδὲν ἔχουσα πρὸ αὐτῆς,
 οὐκ ἔχει ἐν ὅτῳ ἄλλῳ· μὴ ἔχουσα δ' ἐν ὅτῳ αὐτῇ, τῶν ἄλλων ὄντων
 15 ἐν τοῖς πρὸ αὐτῶν, τὰ ἄλλα περιείληφε πάντα αὐτῇ περιλαβοῦσα δὲ

1. ὅλως οὐδαμοῦ] Codd. Marc. A. Mon.
 C. ὅλως. Idem cum Med. B. et Vat
 μηδαμοῦ. Mon. C. omittit proximum ἂν
 cum Marc. A.
 2. ἐκείνον] Cod. Ciz. ἐκείνο.
 ib. καίτοι] Cod. Med. B. καί.
 ib. ἀλλ' ἰ] Cod. Ciz. omittit ἰ. Idem
 mox habet ὅ, sed correctum in ὦν, et post

νῶν omittit δέ.

3. τῷ ἑαυτοῦ] Cod. Vat. τὸ pro τῷ.
 4. παρίστη] Codd. Ciz. Marc. A. Med.
 B. Vat. Mon. C. παρίστη.
 ib. οὐδαμοῦ, οὐκ] Codd. Ciz. Marc. A.
 Med. A. (a pr. m.) Mon. C. οὐδαμοῦ, οὐ-
 δαμοῦ οὐκ.

8. Πᾶν τὸ γενόμενον κ. τ. λ.] Hinc ex-

cipit pars Dissert. Villosion. Anecd. p.
 239 med. præmissis his verbis: τῶν οὖν
 ἀναλαβόντις ἄλλην ἀρχὴν λέγομεν ὧν· πᾶν
 τὸ κ. τ. λ.

11. τὰ μὲν ὕστατα] Vox μὲν deest in
 Marc. C.E.

14. ἰν ὅτῳ αὐτῇ] Desunt in Codd. Marc.
 C.E.

intellectus autem est proprie qui accedit, et qui
 discedit: discedit, inquam, quando non novit
 ubi sit permanendum, et ubi ille permaneat:
 quoniam videlicet re vera manet in nullo, ac si
 posset et intellectus esse nusquam, non in loco
 dumtaxat, inquam: nam et ipse non est in loco,
 sed omnino nusquam, procul dubio illum semper
 aspiceret: tametsi non aspiciens attingeret illum,
 sed in illo consistens: neque id quidem tanquam
 duo. Nunc vero quoniam est intellectus, ita
 videt, quando videt, eo scilicet, quod in ipso non
 est intellectus: et profecto mirum est, quoniam
 modo adsit non accedens, quove modo dum ex-
 istit nusquam ob id ipsum interim sit ubique.
 Accidit sane id [ex ipsa sui conditione] ilico te-
 mereque mirari, sed apud eum, qui rem ipsam
 cognoverit, admirationi potius foret, si quando
 contrarium diceretur: imo vero neque potest ali-
 ter se habere, adeo ut quis vehementius admire-
 tur: ita vero se habet.

IX. Quoniam omnia dependent a Deo, ipse vero a
 nullo: ideo omnia sunt in ipso, sed ipse est in nullo:
 continet omnia, non continetur.

Quia continetur a nullo, nusquam est: quia vero con-
 tinet omnia, omnibus adest. Sic mundi corpus est in

anima mundi, hæc in mente, hæc in bono, neque vi-
 cissim. Sicut igitur anima tanquam libera singulis
 corporis partibus tota simul adest, ita bonum ab om-
 nibus limitibus absolutum adest omnibus. Omnino
 vero quod ad suam existentiam non dependet a certo
 subjecto, vel loco, nec a certa natura ubique est et
 nusquam, sicut anima, et mens, et Deus.

Quicquid ab alio fit, aut in suo est auctore,
 aut in alio quopiam, si quid modo præter aucto-
 rem sit reliquum: nam cum ab alio fiat, et ad
 genituram indigeat alio, nimirum ubique alio in-
 diget, quapropter requiescit in alio. Ita igitur
 natura comparatum est, ut ultima passim sint in
 penultimis: rursusque priora his similiter in pri-
 oribus, aliudque semper in alio, quousque per-
 veniatur ad summum. Summum vero princi-
 pium, utpote cui nihil præsit ulterius, esse ne-
 quit in alio. Quum vero ipsum quidem non sit
 in alio, cætera vero superioribus insint, nimirum
 ipsum reliqua cuncta complectitur. Complectens
 autem neque dissipatur in illa, et habet omnino
 non habitum: et profecto cum habeat, nec ha-
 beatur, non datur aliquid usquam, ubi non sit et
 ipsum: nisi enim adesset, nec haberet: rursus-
 que, si non haberetur, nec utique adest. Adest
 igitur, atque non adest, nempe ex eo quidem,

528
 Β οὐτ' ἐσκεδάσθη εἰς αὐτὰ, καὶ ἔχει οὐκ ἐχομένη· ἔχουσα δὴ καὶ αὐτὴ οὐκ ἐχομένη, οὐκ ἔστιν ὅπου μὴ ἔστιν, εἰ γὰρ μὴ ἔστιν, οὐκ ἔχει, εἰ δὲ μὴ ἔχεται, οὐκ ἔστιν· ὥστε ἔστι καὶ οὐκ ἔστι, τῷ μὲν μὴ περιέχεσθαι οὐκ οὔσα, τῷ δ' εἶναι παντὸς ἐλευθέρᾳ οὐδαμοῦ κωλυομένη εἶναι· εἰ γὰρ αὐ κεκώλυται, ὠρίσται ὑπ' ἄλλου, καὶ τὰ ἐφεξῆς ἄμοιρα αὐτοῦ. Καὶ 5 μέχρι τούτου ὁ θεὸς, καὶ οὐδ' ἂν ἔτι ἐφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ δουλεύων τοῖς C μετ' αὐτόν. Τὰ μὲν οὖν ἔν τιμι ἐκεῖ ἔστιν οὐ ἔστιν· ὅσα δὲ μὴ ποῦ, οὐκ ἔστιν ὅπου μὴ. Εἰ γὰρ μὴ ἐνθαδὶ, δῆλον ὅτι ἄλλος αὐτόν κατ- ἔχει τόπος, καὶ ἐνθαδὶ, ἐν ἄλλῳ, ὥστε ψεῦδος τὸ οὐ ποῦ. Εἰ οὖν ἀληθὲς τὸ οὐ ποῦ, καὶ ψεῦδος τὸ ποῦ, ἵνα μὴ ἐν ἄλλῳ οὐδενὸς ἂν 10 ἀποστατεῖ. Εἰ δὲ μηδενὸς ἀποστατεῖ, οὐ ποῦ ὦν, πανταχοῦ ἔσται ἐφ' ἑαυτοῦ· οὐδὲ γὰρ τὸ μὲν τι αὐτοῦ ὠδὶ, τὸ δὲ ὠδὶ, οὐ μὴν οὐδ' D ὄλον ὠδὶ, ὥστε ὄλον πανταχοῦ, οὐδενὸς ἐνὸς ἔχοντος αὐτὸ, οὐδ' αὐ μὴ ἔχοντος· ἐχομένου ἄρα ὄτουοῦν. Ὅρα δὲ καὶ τὸν κόσμον, ὅτι ἐπεὶ εἰ μηδεὶς κόσμος πρὸ αὐτοῦ, οὐκ ἐν κόσμῳ αὐτὸς, οὐδ' αὐ ἐν 15 τόπῳ. Τίς γὰρ τόπος πρὶν κόσμον εἶναι; τὰ δὲ μέρη, ἀνηρημένα εἰς αὐτόν, καὶ ἐν ἐκείνῳ. Ψυχὴ δὲ οὐκ ἐν ἐκείνῳ, ἀλλ' ἐκείνος ἐν

1. οὐτ' ἐσκεδάσθη] Marc. C.E. οὐτ' ἐσκ. Semel moneo, Villoisonum male in Cod. Marc. C. margine signum, sapius obyium in Codd., ὄνη^{αι} legere σήμειν, cum sit legendum σημεῖωσαι.

2. μὴ ἔστιν—μὴ ἔστιν] Cod. Vat. bis μὴ ἔστιν, et sic Marcc. A.B.C.E. Et sic re-scripsi.

4. τῷ δ] Cod. Vat. τὸ δ'.

ib. εἰ γὰρ] Cod. Ciz. οὐ γὰρ.

6. ἐφ' ἑαυτοῦ] Codd. Mon. C. Marc. A. ἐφ' αὐτοῦ. Marc. C.E. Med. B. ἐφ' αὐτοῦ.

7. μὴ ποῦ] Cod. Ciz. μὴ που.

8. ἄλλος] Cod. Vat. ἄλλον.

10. καὶ ψεῦδος] Abest καὶ a Codd. Marc. C.E.

11. ἀποστατεῖ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. ἀποστατοῖ. Med. A.

Marc. B.C.E. ἀποστατῆ.

12. τὸ μὲν] Codd., præter Darm., omnes τὸ μὲν τι.

ib. οὐδ' ὄλον] Cod. Ciz. οὐδ' ὄλος. Mox Marc. C. omittit ἐνός.

14. ἐχομένου] Cod. Vat. ἐχόμενον. Marc. C.E. omittunt ἐχομένου ἄρα ὄτουοῦν. Ibidem post ὅτι ἐπεὶ omittunt εἰ.

quod non comprehenditur, nequaquam adest : ex eo autem, quod est a quolibet liberum, nusquam prohibetur adesse : si enim cohiberetur, certe definiretur ab alio, et quæ deinceps sequuntur, ipsius relinquerentur expertia : et huc usque Deus ipse regnaret, neque amplius quicquam esset in ipso, neque ipse in se ipso consisteret, sed reliquis jam ipse serviret. Quæcunque igitur sunt in aliquo, ibi proprie sunt, ejus et ipsa juris sunt. Quæcunque vero non proprie sunt alicubi, talia sunt, ut non sit aliquid usquam, ubi ipsa non sint. Si enim aliquid hic non est, alius sane locus id complectitur, atque (hic) in alio quodam est tanquam loco, quare falsum est, non esse id alicubi. Si igitur verum est non alicubi esse, et falsum esse alicubi, ne forte sit in alio, nimirum nusquam abest. Si autem abest a nullo, certe non existens alicubi, in se ipso erit ubique : non enim aliud quidem ipsius hic erit, aliud autem erit ibi, neque tamen totum ibi tantum, quam ob rem erit ubique to-

tum : quippe quum nullum alicubi unum habeat ipsum, neque rursus non habeat, nempe sic habet, ut re vera potius habeatur. Age jam hunc considera mundum, hic profecto si nullus alter mundus est, est ipso superior, non est in mundo, neque rursus in loco. Quis enim locus sit prius quam mundus existat? Mundi vero partes ad ipsum rediguntur, et locantur in ipso. Anima vero non est in mundo, sed mundus in anima : neque enim animæ locus est corpus, sed anima quidem est in mente, et corpus in anima. Mens denique consistit in alio, quod quidem non dependet ab alio, in quo propterea conquiescere compellatur : in nullo igitur proprie requiescit, atque hac ratione dicitur esse nusquam. Ubina igitur alia sunt? procul dubio sunt in eo. Itaque nec abest ab aliis, neque est rursus in illis, neque quicquam est, quod habeat ipsum, ipsum tamen omnia continet : quapropter et hanc ob causam id bonum omnium esse censetur : quoniam et sunt per ipsum omnia, et referuntur ad

αὐτῆ· οὐδὲ γὰρ τόπος τὸ σῶμα τῆ ψυχῆ, ἀλλὰ ψυχὴ μὲν ἐν νῶ·
 σῶμα δὲ ἐν ψυχῆ· νοῦς δὲ ἐν ἄλλῳ· ἐκεῖνο δὲ οὐκ ἐν ἄλλῳ· ἴν' ἂν ἦ
 ἐν ἄλλῳ· οὐκ ἐν ὄρωσιν ἄρα, ταύτῃ οὖν οὐδαμοῦ. Ποῦ οὖν τὰ ἄλλα; E
 ἐν αὐτῷ· οὔτε ἄρα ἀφέστηκε τῶν ἄλλων, οὔτε αὐτὸς ἐν αὐτοῖς ἐστίν,
 5 οὐδὲ ἐστίν οὐδὲν ἔχον αὐτὸ, ἀλλ' αὐτὸ ἔχει τὰ πάντα· διὸ καὶ ταύτῃ
 ἀγαθὸν τῶν πάντων, ὅτι καὶ ἐστὶ καὶ ἀνήρηται πάντα εἰς αὐτὸ,
 ἄλλο ἄλλως· διὸ καὶ ἀγαθώτερα ἕτερα ἐτέρων, ὅτι καὶ μᾶλλον ὄντα
 ἕτερα ἐτέρων.

Ἄλλὰ σὺ μή μοι δι' ἐτέρων αὐτὸ ὄρα· εἰ δὲ μὴ, ἴχνος ἂν ἴδοις οὐκ 5 29
 10 αὐτό· ἀλλ' ἐννόει τί ἂν εἴη τοῦτο, ὃ ἐστὶ λαβεῖν ἐφ' ἑαυτοῦ, ὃν καθα-
 ρὸν, οὐδεὺν μιγνύμενον, μετεχόντων ἀπάντων αὐτοῦ, μηδενοῦς ἔχοντος
 αὐτό· ἄλλο μὲν γὰρ, οὐδὲν τοιοῦτον, δεῖ δέ τι τοιοῦτον εἶναι. Τίς
 ἂν οὖν τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἔλοι ὁμοῦ πᾶσαν; εἰ γὰρ ὁμοῦ πᾶσαν, τί
 ἂν τις αὐτοῦ διαφέροι; κατὰ μέρος ἄρα. Ἄλλὰ προσβαλεῖς μὲν B
 15 ἀθρόως ὁ προσβάλλων, ὅλον δὲ οὐκ ἀπαγγελεῖς· εἰ δὲ μὴ, νοῦς νοῶν
 ἔση, καὶν τύχης. Ἐκεῖνος δὲ ἐκφεύξεται, μᾶλλον δὲ σὺ αὐτόν. Ἄλλ'
 ὅταν μὲν ὀραῖς, ὅλον βλέπε. ὅταν δὲ νοῆς, ὅτι ἂν μνημονεύσης αὐτοῦ,

1. ἐν νῶ] Codd. fere omnes ita pergunt:
 σῶμα δὲ ἐν ψυχῆ· νοῦς δὲ ἐν ἄλλῳ· τοῦτου δὲ
 οὐκίτι ἄλλο, ἴν' ἂν (Darm. ἴνα ἂν) ἐν αὐτῷ
 (Mon. C. ἴν ἐν αὐτῷ). Quæ legit etiam
 Fic. Sed quæ sequuntur οὐκ ἐν—οὐδαμοῦ
 absunt a Codd. Ciz. et Vat. In Med. B.
 et Mon. C. scribitur οὐδαμῶ. Marc. B.
 (hic in marg.) C.E.: σῶμα δὲ, ἐν ψυχῆ·
 νοῦς δὲ ἐν ἄλλῳ. ἐκεῖνο δὲ οὐκ ἐν ἄλλῳ. Nos
 ex his et reliquis eam lectionem exhibe-
 mus, quæ in contextis est. Nam Ed. post
 ἐν νῶ pergit: οὐκ ἐν ὄρωσιν ἄρα κ. τ. λ.

5. ἴχνος] Codd. Marc. A. Mon. C.
 ἴχνων. Paulo superius Marc. C.E. οὔτι
 αὐτό.

7. καὶ μᾶλλον] Abest καὶ a Cod. Marc.
 C.

9. ἴδης] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B.
 Vat. Marc. A.C.E. ἴδοις. Et sic correx-
 it.

10. ὃ ἴστι] Cod. Vat. ὃ ἴστι.

11. οὐδίν] Cod. Vat. οὐδίν.
 ib. μετεχόντων] Cod. Ciz. μετέχον. Ante
 ... ἢ
 hoc vocabulum Marc. A. μιγνύμενον (sic).

ib. μηδέν] Marc. C.E. καὶ μηδένος.
 Ibidem paulo inferius πᾶσαν ὁμοῦ.

15. προσβάλλων] Codd., exceptis Darm.
 Marc. C.A., omnes ὁ προσβάλλων, nisi quod
 in Med. A. ὁ deletum est. Ego recepi ar-
 ticulum.

16. ἔση] Cod. Vat. ἴδῃ. Mox Marc.
 C.E. ἐκεῖνο pro ἐκεῖνος, et αὐτὸ pro αὐτόν.

17. μνημονύσης] Cod. Vat. μνημονύσας.
 Marc. C.E. μνημονύση. Mox ἀγαθὸν pro
 τᾶγαθὸν ἴδεν. In seqq. αἰτίον δύναμις ὃν
 et καὶ ἀπλοῦν καὶ πρῶτον.

ipsum. Refertur, inquam, aliud alia ratione, ideoque alia sunt aliis meliora, quia et aliis alia sunt magis ad ipsum.

X. *Composita in simplicia resolvuntur: simplicia multa in unum simplicissimum: hoc in ipsam simplicitatem.*

Hanc tu si quando apprehenderis, nec partem aliquam ejus accipies: non enim habet partes, nec tota ejus ratione totam, alioquin ipsi et tu æqualis eris.

Apprehendes autem eam, etsi non sub omni, sed sub quadam ratione ejus atque virtute, tamen per univum simul actum atque simplicissimum percipies, quodcumque et quantumcumque fueris percepturus. Nam et ipse Deus momento totus simul occurrit, et tu si qua in percipiendo utaris compositione, te ipsum a simplicitate protinus separabis.

Verum tu noli, precor, Deum per alia intueri, alioquin scito, te non Deum, sed ejus vestigium inventurum: sed ipse tecum reputa, quidnam

hoc sit potissimum, quod fas est pereipere tantum in se ipso consistens, purum, nulli permixtum: ubi certe omnia quidem participant ipsum, nihil tamen id habet: profecto nihil aliud potest esse tale, et procul dubio necessarium esse tale aliquid esse. Quisnam igitur potentiam ejus omnem simul apprehendat? Si quis enim simul apprehendat omnem, quoniam ab eo differre censebitur? Num accipit ergo secundum partem? sed enim tu ipsum intuens ictu quodam toto simul et unico contuebere, neque tamen tibi totum renuntiabis, alioquin intellectus eris intelligens, si quid modo fueris consecutus: Deus autem te protinus aufugiet: imo vero tu Deum. Caterum quando inspicias, conspice totum: et cum primum hunc intellexeris, quicquid ex eo memoria conservaveris, bonum ipsum esse memento. Vitæ namque sapientis intellectualisque causa est: quippe quum sit ipsa potestas a qua vita intel-

529

νόει ὅτι τὰγαθόν· ζωῆς γὰρ ἔμφρονος καὶ νοερᾶς αἴτιος, δύναμις ὧν ἀφ' οὗ ζωὴ καὶ νοῦς ὅτι οὐσίας, καὶ τοῦ ὄντος ὅτι ἔν' ἀπλοῦν γὰρ, καὶ πρῶτον ὅτι ἀρχή. Ἀπ' αὐτοῦ γὰρ πάντα· ἀπ' αὐτοῦ κίνησις ἢ πρώτη, οὐκ ἐν αὐτῷ· ἀπ' αὐτοῦ στάσις, ὅτι αὐτὸς μὴ ἐδέϊτο· οὐ γὰρ κινεῖται, οὐδ' ἔστηκεν· οὐδὲ γὰρ εἶχεν οὔτε ἐν ᾧ στήσεται, οὔτε ἐν ᾧ κινήθησεται. Περὶ τί γὰρ, ἢ πρὸς τί, ἢ ἐν τίνι; πρῶτος γὰρ αὐτός· ἀλλ' οὐ δὲ πεπερασμένους εἶναι· ὑπὸ τίνος γάρ; ἀλλ' οὐδ' ἀπειρος ὡς μέγεθος· ποῦ γὰρ ἔδει προσελθεῖν αὐτόν; ἢ ἵνα τί γένηται αὐτῷ, οὐδενὸς δεομένῳ; τὸ δ' ἀπειρον ἢ δύναμις ἔχει· οὐ γὰρ ἄλλως ποτὲ οὐδ' ἐπιλείψει, ὅπου καὶ τὰ μὴ ἐπιλείποντα δι' αὐτόν. 10

Καὶ τὸ ἀπειρον τοῦτο, τῷ μὴ πλέον ἐνὸς εἶναι, μηδὲ ἔχειν πρὸς ὃ ὀριεῖ τι τῶν ἑαυτοῦ. Τῷ γὰρ ἐν εἶναι, οὐ μεμέτρηται, οὐδ' εἰς ἀριθμὸν ἵκει· οὔτ' οὖν πρὸς ἄλλο, οὔτε πρὸς αὐτὸ πεπέραται, ἐπεὶ οὔτως ἂν εἴη καὶ δύο· οὐδὲ σχῆμα τοίνυν, ὅτι μηδὲ μέρη οὐδὲ μορφή, μὴ τοίνυν ζήτησι θνητοῖς ὀμμασι τοῦτο, οἷον φησὶν ὁ λόγος· μηδ' ὅτι οὐ- 15
B τῶς ἔστιν ἰδεῖν, ὡς ἂν τις ἀξιώσειεν, ὃς πάντα αἰσθητὰ ὑπολαμβά-

4. αὐτὸς μὲν] Codd. Ciz. Darm. Mon. C. Vat. αὐτὸς μὴ, ut legit Fic. et ego correxi. Cod. Marc. B. habet in marg. γρ. μὴ ἰδῆτο. Marc. C.E. στάσις ὅτι αὐτὸ μὴ ἰδέιτο.

6. ἢ πρὸς τι. ἢ πρὸς τι. Cod. Ciz. ἢ πρὸς τι. Marc. A.E.

ib. ἐν τίνι] Ita Vat. ex corr. Sed a pr. m. cum rell. et Ed. ἐν τίνι. Est etiam ἐν τίνι in Marc. A.B.C.E. Duo posteriores non habent πρῶτος γὰρ αὐτός. Idem habent παπειρασμένους: mox ἀπειρον: tum προελθῆν αὐτό.

10. ἐπιλείψει] Codd. Marc. A. Mon. C. et Med. B. ἐπιλήψει. Marc. C.E. in fine cap. δι' αὐτό.

11. τοῦτο, τῷ] Codd. Mon. C. Vat. Marc. A.E. τούτω τῷ. Med. B. τούτω, τῷ.

Ciz. τούτω, τῷ. Marc. C. τούτω (sic) τῷ. Marc. C.E. in seqq. τὸ γὰρ ἐν εἶναι οὐ μετρέιται.

13. αὐτό] Codd. Ciz. et Vat. αὐτό. Sequitur in Marc. E. πισίραται, ut est in marg. Ed. Quod recepi. Ed. πισίραται.

14. μέρη] Post h. v. Codd. omnes ad-

dunt αὐτὸ μορφή, quod recepi, et legit etiam Fic. Marc. B. post μορφή signo facto in marg. addit ὅτι μὴ δὲ πόσον, μὴ δὲ ἐπιφάνεια. Postrema Marc. C. etiam in contextis habet.

16. ἀξιώσειεν] In Cod. Med. A. post h. v. supra lin. ab al. m. additur ὄς. Unde recepi. Verba οἷον φησὶν ὁ λόγος desunt in Codd. Marc. C.E.

ib. πάντα] Cod. Vat. ταῦτα. Idem cum Mon. C. et Ciz. post αἰσθητὰ addit εἶναι, quod est etiam in Marce. A.B.C. Ante ἀναρεῖ Marc. B.C. habent ὅν supra lin.

lectusque nascitur, nempe essentialis est auctor, quoniam est ipsum unum. Est enim simplex, est et primum, quoniam est principium. Ab eo namque omnia profluunt: ab eo motus primus exoritur, neque tamen est in eo: ab eo quoque status, quoniam ipse nihilo indiget: neque enim movetur, neque quiescit, cum nihil habeat in quo requiescat, in quo revolvatur. Nam circa quid, aut ad quid potissimum, aut in quo præcipue vel movebitur, vel requiescet? est enim ipse primus. Sed neque potest definitus esse, alioquin a quonam poterit definiti? neque rursus sic est infinitus, ut immensa moles solet excogitari. Tum vero quonam progredi debet? ac si dicatur progredi, numquid ut aliquid inde reportet, qui nullo penitus indiget? Ipsam vero infinitatem habet ipsa potestas: neque enim aliter est infinitus, nec aliter unquam se habet, neque deficiet unquam: quando quidem, quæcunque non deficiunt, hoc ipsum ab eo proprie habent.

XI. Principium primum ob inestimabilem simplicitatem eminentiamque, qua dicitur unum, nec extrinsecus est finitum.

Neque quiescit, neque movetur, neque figuram habet, neque formam: infinitum est potestate, non quantitate. Falluntur, qui corpora propter quantitatem, et maxime esse, et esse maxima putant: nam propter eandem infinite licet dicere, neque pars hæc, neque illa ipsum totum est: infinite quoque dicere, hæc pars in hoc est parva, et illa parva: corpus igitur infinite non est ipsum, et est infinite parvum. Denique de veritate rerum separatarum diffidimus, ob nimium commercium cum materia: anima quidem in hoc corpore somniant, extra vigilant. (Attigit hæc Brucker. Hist. Crit. Philos. II. p. 397.)

Atqui hoc infinitum ex eo dicitur infinitum, quod non sit plura quam unum, neque habeat aliquid ad quod suorum aliquid terminet. Profecto ex eo, quod unum est, neque mensuratur, neque procedit in numerum, neque igitur ad aliud quæquam, neque ad se terminatur, quod

νων τὸ μάλιστα πάντων ἀναίρει. Ἄ γὰρ ἠγεῖται τις εἶναι μάλιστα, ταῦτα μάλιστα οὐκ ἔστι· τὸ δὲ μέγα ἦττον ἐστί· τὸ δὲ πρῶτον, ἂ ἀρχὴ τοῦ εἶναι, καὶ κυριώτερον αὐτῆς οὐσίας· ὥστε ἀντιστρεπτέον τὴν δόξαν, εἰ δὲ μὴ, καταλελείψῃ ἔρημος θεοῦ, οἷον οἱ ἐν ταῖς ἐορταῖς ὑπὸ γαστριμαργίας πλήσαντες ἑαυτοὺς ὧν οὐ θέμις λαβεῖν τοὺς εἰσιόντας πρὸς τοὺς θεοὺς, νομίσαντες μᾶλλον ἐκεῖνα ἐναργέστερα εἶναι τῆς θέας τοῦ θεοῦ, ᾧ ἐορτάζειν προσήκει, οὐ μετέσχον τῶν ἐκεῖ ἱερῶν. Καὶ γὰρ ἐν τούτοις τοῖς ἱεροῖς ὁ θεὸς οὐχ ὀρώμενος ἀπιστεῖσθαι ποιεῖ ὡς οὐκ ὦν τοῖς ἐναργὲς νομίζουσι μόνον, ὁ τῆ σαρκὶ μόνον ἴδοιεν· οἷον εἴ τινες διὰ βίου κοιμώμενοι, ταῦτα μὲν πιστὰ καὶ ἐναργῆ νομίζουεν τὰ ἐν τοῖς ὀνειράσιν, εἰ δὲ τις αὐτοὺς ἐξεγείρειεν, ἀπιστήσαντες τοῖς διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἀνεωγόντων ὀφθειῖσι, πάλιν καταδαρθάνοιεν.

Χρῆ δὲ βλέπειν, ᾧ ἕκαστα δεῖ αἰσθάνεσθαι· ὀφθαλμοῖς μὲν ἄλλα, ἂ ὡς ἰδοῖεν, καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως· καὶ τῷ νῷ πιστεύειν ἄλλα ὀραῖν,

3. αὐτῆς] Codd. Ciz. et Vat. αὐτῆς. Mox Marc. A. ἀντιστρεπτέον.

4. καταλείψῃ] Marc. B. in marg. γρ. καταλείψῃ.

5. οἷον οἱ ἐν—καταδαρθάνοιεν] Hæc omnia usque ad finem capituli desunt in Codd. Marc. C.E.

6. ὑπογαστριμαργίας] Cod. Vat. ὑπὸ γαστριμαργίας cumi Marc. A.B. Sic cor- rixi.

7. θίας] Cod. Darm. θίας (sic). ib. μετίσχον] Cod. Vat. μετίχων.

9. οὐκ ὦν] Marg. Ed. οὐκ ὦν.

ib. μόνον, ὁ] Cod. Vat. μόνον ὁ.

11. ἐξιγίρειν] Ita Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. In Cod. Vat. est ἐξιγίρειν ἱατιστήσαντες. Ed. cum rell. ἐξιγίρειν. Marc. A. habet ἀπιστήσαντες. Corrigi etiam possit ἐξιγίρειν. Post πάλιν excidisse suspicaris ἂν.

15. δι' ἴτερα] Marc. C.E. δι' ἄλλα. Post ὡσαύτως Marc. C.E. addunt: ἕκαστην στοιχία, πρὸς τὸ οἰκίον σύστοιχον et post

πιστεῖν verba: νοῖν τὰ οἰκία σύστοιχα, ἦτοι τὰ νοητά: iidem omittunt ἄλλα ὀραῖν. Marc. B. post ὡσαύτως signo facto in marg. ἕκαστα στοιχία, πρὸς τὸ οἰκίον στοιχίον. Idem post πιστεῖν signo facto in marg. γρ. νοῖν τὰ οἰκία στοιχία, ἦτοι τὰ νοητά.

ib. τῷ νῷ] Cod. Vat. τῶν ὦν.

ib. ἄλλα ὀραῖν] Cod. Vat. ἴτερα ὀραῖν. Marc. C.E. ὀραῖν νομ. ἢ ἀκούειν. Marc. E. ἐπιτάττοι. Marc. C. ἐπιτάττοι.

niam sic utique foret et duo. Neque rursus figuram habet, quoniam neque partes, nec habet formam. Noli igitur id mortalibus oculis indagare, tale videlicet omnino quale ratio probat. Noli hoc, inquam, confidere ita posse cognosci, quemadmodum aliquis opinabitur, qui, quæcumque sunt, esse sensibilia opinetur: atque ita, quod maxime omnium est, e medio tollat. Quæ enim forsitan existimet aliquis esse quam maxime, hæc maxime non sunt. Quod autem est quantitate magnum, id minus existit: at vero, quod primum est, principium est essendi, essentiaque præstantius, quam ob rem in oppositum nobis est opinio commutanda, alioquin destituemur a Deo: quemadmodum, qui in festis solenniter celebrandis ingluvie quadam ventrem impleverint epulis, quas intraturos ad deos nefas est delibare: quippe qui putent alimenta ventris esse admodum certiora ipsa contemplatione Dei, cui decet solennia celebrare, ideoque abeunt sacrorum expertes: etenim in ejusmodi sacris quum non inspiciatur Deus, jam non esse putatur apud

illos, qui solum id esse certum existimant, quod solum carne gustatur et cernitur: perinde ac si qui per totam vitam forte dormierint: ideoque sola, quæ videntur in somnis, credenda tanquam certa prorsus existiment. Si quis autem eos excitet, utpote qui his, quæ per apertos oculos sentiuntur, fidem nequaquam adhibeant, subito rursus obdormiant.

XII. *Quam diversus est intellectus a sensu, tam diversa sunt intelligibilia a sensibilibus. Non negas esse voces, etsi non vides. Ne ergo neges esse separata, propterea quod nec sensu nec sensuali intelligentia comprehendas. Denique scito super intellectum atque intelligibile esse ipsum bonum.*

Bonum omnia omnino semper appetunt: pulchrum vero nec omnia, nec omnino, nec semper: quapropter naturali quodam judicio bonum ipsum ipso pulchro præstantius esse censetur, atque ita bono posterior est pulchritudo: sicut amor pulchri adventitius est, et post naturalem appetitum boni nobis inedit. Quum vero pulchritudo sit forma quadam, ibique pulchritudo prima sit, ubi summa et omniformis est

530

καὶ μὴ τὸ νοεῖν ἀκούειν νομίζεις, ἢ ὁράν, ὥσπερ ἂν εἰ τοῖς ὡσὶν ἐπι-
 τάττοιεν βλέπειν· καὶ τὰς φωνὰς οὐκ εἶναι, ὅτι μὴ ὁρῶνται. Χρῆ δὲ
 ἐννοεῖν, ὡς εἰσὶν ἐπιλελησμένοι, οὗ καὶ ἐξ ἀρχῆς εἰς νῦν ποθοῦσι,
 B καὶ ἐφίενται αὐτοῦ. Πάντα γὰρ ὀρέγεται ἐκείνου καὶ ἐφίεται αὐτοῦ
 φύσεως ἀνάγκη, ὥσπερ ἀπομεμαντευμένα, ὡς ἄνευ αὐτοῦ οὐ δύναται 5
 εἶναι. Καὶ τοῦ μὲν καλοῦ, ἥδη οἶον εἰδόσι καὶ ἐγρηγορόσιν ἢ ἀντί-
 ληψις, καὶ τὸ θάμβος, καὶ τοῦ ἔρωτος ἢ ἔγερσις. Τὸ δ' ἀγαθὸν, ἅτε
 πάλαι παρὸν εἰς ἔφεσιν σύμφυτον, καὶ κοιμωμένοις πάρεστι καὶ οὐ
 θαμβεῖ ποτε ἰδόντας, ὅτι σύνεστιν αἰεὶ· καὶ οὔποτε ἢ ἀνάμνησις· οὐ
 C μὴν ὁρῶσιν αὐτὸ ὅτι κοιμωμένοις πάρεστι. Τοῦ δὲ καλοῦ ὁ ἔρωσ ὅταν 10
 παρῆ ὀδύνας δίδωσιν ὅτι δεῖ ἰδόντας ἐφίεσθαι, δεύτερος ὢν οὗτος ὁ
 ἔρωσ, καὶ ἥδη συνιέντων, μᾶλλον δεύτερον μνηύει τὸ καλὸν εἶναι· ἢ
 δὲ ἀρχαιοτέρα τούτου καὶ ἀναίσθητος ἔφεσις, ἀρχαιότερον φησὶ καὶ
 τὰγαθὸν εἶναι, καὶ πρότερον τούτου. Καὶ οἴονται δὲ τὰγαθὸν λαβόν-
 531 τες ἀρκεῖν αὐτοῖς ἅπαντες· εἰς γὰρ τὸ τέλος ἀφίχθαι. Τὸ δὲ καλὸν 15
 οὔτε πάντες εἶδον γενόμενον· τό, τε καλὸν αὐτῷ οἴονται εἶναι, ἀλλ'
 οὐκ αὐτοῖς, οἷα καὶ τὸ τῆδε κάλλος, τοῦ γὰρ ἔχοντος τὸ κάλλος εἶναι·

1. εἰ τοῖς] Cod. Vat. εἴποις.

3. εἰς νῦν] Cod. Mon. C. εἰς νοῦν. Marc.

A. νοῦν.

6. εἰδέναι] Marc. B. in marg. γρ. εἶναι. Cod. Marc. C. hac in voce δε deletum habet et εἰ circumflexo notatum. Recepiimus εἶναι.

ib. Καὶ τοῦ μὲν—καὶ τοῦ—πῶ ἀληθεῖ]

Hæc omnia usque ad p. 531. C. desunt in Marc. C.E.

8. καὶ οὐ—πάρεστι] Desunt hæc in Cod. Ciz.

9. οὐ ποτε] Sic Ed. Sed Cod. Vat. οὐ ποτε, cum Marc. A. Quod recepi. Taylor ad h.l.: "Here it is requisite to read: "καὶ οὔποτε ἢ ἀνάμνησις ἰδία, conformably to the version of Ficinus, which is: 'Nec

"propria quadam ad hoc remiscencia indiget."

15. ἀφίχθαι] In Cod. Vat. videtur scriptum ἰφίχθαι.

16. εἶδον] Cod. Med. B. ἴδον, cum Marc. A.

ib. αὐτῷ] Cod. Vat. αὐτό. Marc. A. αὐτῷ. Quod recepi.

forma, intellectus atque intelligibile, merito ipsum bonum superius pulchritudine, similiter intellectu intelligibilique excelsius judicatur.

Operæ pretium est ad singula percipienda copiosissimum se accingere, quo singula percipi debent. Oculis namque alia, auribus alia, aliis similiter alia: credendumque est mentem præter alia comprehendere, neque putandum intelligere idem esse, quod audire atque videre: ceu si quis aures cernere jubeat, vocesque ideo esse neget, quia minime videantur. Proinde cogitandum est, eos esse illius oblitos, quod ab initio in hunc usque diem desiderant et afflectant: omnia enim illud appetunt necessitate naturæ, quasi quæ vaticinentur, se absque illo esse non posse. Præterea ipsius pulchri notitia animis jam experrectis et cognoscentibus accidit. Contingit simul et stupor, et ad amorem pertinens excitatio. Ipsum vero bonum, utpote quod jam ab initio præsens est ad ingenitum appetitum, etiam dormientibus adest, neque unquam stupore occupat intuentes,

propterea quod semper adest, nec propria quadam ad hoc remiscencia indiget: neque tamen ipsum animadvertentibus id occurrit, quoniam et dormientibus imminet. Pulchri vero ipsius amor cum primum sese offert, molestias infert, quoniam oportet pulchrum appetere cognoscendo: atqui amor ejusmodi cum sit secundus, eorumque, qui jam intelligunt, plane indicat pulchrum ipsum esse secundum: appetitio vero boni cum sit antiquior, neque sensibus egeat, testatur ipsum bonum antiquius et superius esse, quam pulchrum. Accedit ad hæc, quod omnes existimant satis quandoque sibi fore, si bonum ipsum fuerint consecuti, quasi tunc demum ad finem usque pervenerint: pulchrum vero non omnes satis sibi facturum existimant. Præterea nonnulli præsentem quoque pulchritudinem parvi faciunt: item quod pulchrum est, sibi met potius, quam ipsis, judicant esse pulchrum, quemadmodum pulchritudinem hanc nostram proprie habentis eam esse censent: tunc vero plerisque satis

καὶ καλοῖς εἶναι δοκεῖν ἀρκεῖ, κὰν μὴ ᾧσι· τὸ δ' ἀγαθὸν οὐ δόξῃ ἐθέ-⁵³¹
 λουσιν ἔχειν. Ἀντιποιοῦνται γὰρ μάλιστα τοῦ πρώτου, καὶ φιλονει-
 κοῦσι καὶ ἐρίζουσι τῷ καλῷ, ὡς καὶ αὐτῷ γεγονότι ὥσπερ αὐτοί. οἷον
 εἴ τις ὕστερος ἀπὸ βασιλέως τῷ μετὰ βασιλέα εἰς ἀξίωσιν ἴσην βού-
 5 λουτο ἰέναι, ὡς ἀφ' ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐκείνῳ γεγενημένος, ἀγνοῶν
 ὡς ἀνήρηται μὲν καὶ αὐτὸς εἰς βασιλέα, ἔστι δὲ ἐκείνος πρὸ αὐτοῦ.
 Ἄλλ' οὖν ἢ τῆς πλάνης αἰτία, τὸ μετέχειν ἀμφω τοῦ αὐτοῦ, καὶ
 πρότερον τὸ ἐν ἀμφοτέρων εἶναι, καὶ ὅτι κακεῖ τὸ μὲν ἀγαθὸν αὐτὸ
 οὐ δεῖται τοῦ καλοῦ, τὸ δὲ καλὸν ἐκείνου. Καὶ ἔστι δὲ τὸ μὲν ἡπλιον
 10 καὶ προσηνὲς καὶ ἀβρότερον, καὶ ὡς ἐθέλει τις παρὸν αὐτῷ. Τὸ δὲ C
 θάμβος ἔχει καὶ ἐκπληξιν καὶ συμμιγῇ τῷ ἀλγύνουσι τὴν ἡδονήν.
 Καὶ γὰρ αὐτὸ καὶ ἔλκει ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ τοὺς οὐκ εἰδότας, ὥσπερ ἀπὸ
 πατρὸς τὸ ἐρώμενον· νεώτερον γάρ· τὸ δὲ πρεσβύτερον, οὐ χρόνῳ,
 ἀλλὰ τῷ ἀληθεῖ. ὃ καὶ τὴν δύναμιν προτέραν ἔχει· πᾶσαν γὰρ ἔχει·
 15 τὸ γὰρ μετ' αὐτὸ, οὐ πᾶσαν, ἀλλ' ὅση μετ' αὐτὸν καὶ ἀπ' αὐτοῦ·
 ὥστε ἐκείνος καὶ ταύτης κύριος, οὐ δεηθεὶς οὗτος τῶν ἐξ αὐτοῦ γενο-
 μένων, ἀλλὰ πᾶν καὶ ὅλον ἀφείς τὸ γενόμενον, ὅτι μὴ ἐδεῖτο μηδὲν
 αὐτοῦ, ἀλλ' ἔστιν ὁ αὐτὸς, οἷος καὶ πρὶν τοῦτο γεννηῆσαι, ἐπεὶ οὐδ'
 ἂν ἐμέλησεν αὐτῷ μὴ γενομένου· ἐπεὶ οὐδ', εἰ ἄλλῳ δυνατὸν ἦν

1. δοκίμῳ ἀρκεῖ] Cod. Vat. ex corr. δοκίμῳ
 omissio ἀρκεῖ.

ib. δόξῃ] Cod. Vat. δόξῃ. Idem mox
 omittit γὰρ.

3. αὐτοί] Cod. Med. B. αὐτό.

5. ἀφ' ἐνὸς] Codd. Mon. C. Mare. A.
 ἰφ' ἐνός.

ib. ἐκείνῳ] Cod. Vat. ἐκείνῳ σι.

7. τὸ μετέχειν] Codd. Ciz. Marc. A.
 Mon. C. Vat. τῷ μετέχειν.

10. ἰβίλει] Cod. Vat. βίλει. Mox Marc.

A. αὐτῷ. Pro παρὸν marg. Ed. τερών.

11. ἐκπληξῖν] Cod. Vat. ἑμπληξῖν.

14. ὃ καὶ] Marg. Ed. ὃ καὶ.

15. ἀλλ' ὅση] Marc. C.E. ἀλλ' ὅση, et
 αὐτὸ pro αὐτόν. Idem habent ἐκείνῳ pro

ἐκείνος, et omittunt οὗτος. Post hæc ha-
 bent ἔστι τὸ αὐτὸ οἷον.

19. ἐμέλησεν—οὐδ' εἰ] Absunt hæc a
 Cod. Vat. In Ciz. est ἐμέλησεν αὐτοῦ; in
 Darm. Marc. A.C.E. et Mon. C. ut in
 marg. Ed. ἐμέλησεν, et sic in Marc. B. ex
 correctione. Quod recepi.

sibi factum videtur, si videantur pulchri, quamvis minime sint: bonum vero non opinione duntaxat, sed re vera cupiunt possidere. Omnes namque, quod primum omnium est, potissimum sibi comparare contendunt. Quid dicemus ad hæc? quod animi una cum pulchro quasi quodam victoriae studio certant? quasi et ipsum factum aliunde sit, sicut illi aliunde sunt facti. Ceu si quis a rege posterior studeat alium quendam, qui statim sequatur regem, dignitatibus adæquare: utpote qui ab uno eodemque atque ille dependeat, ignorans scilicet, se quoque a rege pendere, illum vero precedere. Causa vero erroris ea est, quod ambo ejusdem participes sunt, unumque ambobus est prius. Constat insuper, ipsum bonum pulchro minime indigere, sed bono pulchrum. Proinde bonum ipsum mansuetum est, lene, placidum, delicatum, atque, sicut optat

quisque, solet occurrere. Pulchrum vero vel stupidum reddit animum, vel concitatum voluptatemque eum dolore commisceat. Denique incantatos sæpe animos a bono deflectere consuevit, sicut amatum sæpe a patre separar amorem. Pulchrum namque junius est, bonum autem est antiquius, non quidem tempore, sed veritate, quod quidem potentiam quoque priorem habet: habet namque omnem: quod vero post ipsum est, non possidet omnem, sed tantam duntaxat, quanta post ipsum est et ab ipso. Quapropter pater ille hujus quoque potestatis est dominus, nullo modo indigens his, quæ generantur ab ipso, sed omne totumque dimittens, quod est genitum: quoniam nulla prorsus conditione hoc indiget, sed existit prorsus idem, qui et prius quam hoc ex se generaret: atqui sua quoque nihil interesset, si hoc genitum non fuisset: quan-

531 γενέσθαι ἐξ αὐτοῦ, ἐφθόνησεν αὐν. Νῦν δὲ οὐκ ἔστιν οὐδὲν γενέσθαι, Εοὐδὲν γὰρ ἔστιν, ὃ μὴ γέγονε, γενομένων τῶν πάντων. Αὐτὸς δὲ οὐκ ἦν τὰ πάντα, ἵν' αὐν ἐδεήθη αὐτῶν· ὑπερβεβηκῶς δὲ τὰ πάντα οἶός τε ἦν καὶ ποιεῖν αὐτὰ, καὶ ἐφ' ἑαυτῶν εἶσαι εἶναι, αὐτὸς ὑπὲρ αὐτῶν ὦν.

532 Ἐδει δὲ καὶ τὰγαθὸν αὐτὸν ὄντα, καὶ μὴ ἀγαθόν, μὴ ἔχειν ἐν ἑαυτῷ μηδὲν, ἐπεὶ μηδὲ ἀγαθόν. Ὁ γὰρ ἔξει, ἢ ἀγαθὸν ἔχει, ἢ οὐκ ἀγαθόν· ἀλλ' οὔτε ἐν τῷ ἀγαθῷ τῷ κυρίως καὶ πρώτως ἀγαθῷ, τὸ μὴ ἀγαθόν, οὔτε τὸ ἀγαθὸν ἔχει τὸ ἀγαθόν. Εἰ οὖν μήτε τὸ οὐκ ἀγαθὸν μήτε τὸ ἀγαθὸν ἔχει, οὐδὲν ἔχει· εἰ οὐδὲν ἔχει, μόνον καὶ ἔρημον 10 Βτῶν ἄλλων ἔστιν. Εἰ οὖν τὰ ἄλλα ἢ ἀγαθὰ ἔστι, καὶ οὐ τὰγαθὸν, ἢ οὐκ ἀγαθὰ ἔστιν, οὐδέτερα δὲ τούτων ἔχει, οὐδὲν ἔχων τῷ μηδὲν ἔχειν ἔστι τὸ ἀγαθόν. Εἰ δ' ἄρα τις ὁτιοῦν αὐτῷ προστίθησιν, ἢ οὐσία, ἢ νοῦν, ἢ καλόν, τῇ προσθήκῃ ἀφαιρεῖται αὐτοῦ τὰγαθὸν εἶναι· πάντα ἄρα ἀφελὼν, καὶ οὐδὲν περὶ αὐτοῦ εἰπῶν, οὐδέ τι ψευδάμενος 15

1. ἴστιν οὐδὲν γενέσθαι] Marc. C.E. ἴστι γενέσθαι οὐδὲν.

2. Αὐτὸς δὲ] Marc. C.E. αὐτὸ δὲ. Idem omittunt ἵν' αὐν ἐδεήθη αὐτῶν.

3. ὑπερβεβηκῶς] Codd. Ciz. Marc. A.B. Mon. C. Vat. ὑπερβεβηκῶς, ut legit Fic. et ego correxi.

ib. οἶός τε] Cum marg. Ed. habent οἶός τε Codd. Darm. Marc. A. Mon. C. Vat. Bene. Marc. E. οἶόν τε. Male inspexit locum Villosion. *Rinck.* Marc. C. οἶόν τε καὶ.

4. ἑαυτῶν] Codd. Mon. C. et Med. B. αὐτῶν.

ib. ἑἴσαι] Cod. Vat. ἑἴσαι cum Marc. C.E. qui pergunt αὐτὸ ὑπὲρ αὐτὰ εἶναι.

Marc. A. habet αὐτῶν pro ἑαυτῶν, et in marg. γρ. αὐτὰ εἶναι.

6. Ἐδει δὲ καὶ—ἴστι τὸ ἀγαθόν.] Hæc omnia (usque ad B. lin. 3.) desunt in Marc. C.E.

ib. καὶ μὴ ἀγαθόν] Absunt hæc a Cod. Ciz.

ib. ἐν ἑαυτῷ] Codd. Mon. C. Marc. A. Vat. ἐν αὐτῷ.

7. οὐκ ἀγαθόν] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Reliqui cum Ed. οὐ ἀγαθόν. Verba οὔτε τὸ—τὸ οὐκ ἀγαθόν desunt in Marc. A.

8. ἀγαθῷ] Cod. Ciz. ἀγαθόν.

9. οὐν μήτε] Cod. Ciz. οὐν οὔτε.

10. εἰ οὐδὲν] Codd. Mon. C. Marc. A. B. Vat. εἰ οὐν οὐδὲν. In seqq. marg. Ed. ἔχων pro ἔχων.

12. τὸ μηδὲν] Codd. Ciz. Darm. Marc. A.B. Mon. C. Vat. τῷ μηδὲν. Quod recepi.

13. ἢ οὔσιαν, ἢ νοῦν] Marc. C.E. interponunt ἢ ζῶν.

15. οὐδ' ἔτι] Cod. Vat. οὐδ' ἔτι cum Marc. A.B. Et sic correxi. Sed Marc. C.E. οὐδὲν τι ψ. εἴσαι τὸ ἴστιν.

doquidem etsi potuisset ex illo aliud insuper generari, non invidisset ei quoque munus essendi. Nunc vero nihil ulterius effici potest: nihil enim reliquum est, quod jam non fuerit procreatum, quum jam facta sint omnia. At ipse Deus non existit cuncta, sic enim omnibus indigeret: sed omnia supergrediens potuit omnia constituere, atque permittere sibi ipsis omnia, ipse quidem omnia supereminens.

XIII. Entia omnia minus inter se magisve bona desinunt in ens aliquod maxime bonum, hoc tandem resolvitur in ipsum bonum, id est ipsam simpliciter bonitatem, eute superiorem.

Quando hæc ipsam nominas, noli cogitare duo quædam, id est rem quandam una cum bonitate: alioquin principium rerum compositum erit, eritque non bonitas absoluta, sed bonitas quædam, et tanquam particeps boni: referetur tandem ad superius bonum, non ultra participatione bonum. De essentia, vita, mente prædicari potest aliquando malum, aut saltem

non bonum, aut certe magis minusve bonum. Talia vero de ipsa simpliciter bonitate prædicari non possunt. Ratio igitur bonitatis ipsius et alia est, et simplicior, ideoque prior quam ratio essentia, vitæ, mentis. Noli igitur fingere Deum primum contineri in communi entium ordine sub entis ratione communi, atque insuper habere propriam bonitatem, alioquin compositus erit, nec formaliter, sed participatione quadam superioris simpliciorisque boni bonus. Ipsum denique bonum quod ab omnibus essentiis, vitis, mentibus appetitur, eaque perficit atque efficit, non est dicendum habere proprie essentiam, vitam, mentem, sicut neque solem dicimus ea proprie in se habere, quorum in elementis causa est, id est calorem ejusmodi et augmentum et generationem, similesque formas atque figuras.

Quum vero Deus sit ipsum bonum, non autem bonus, oportet ipsum nihil prorsus in se habere, quando nec habet bonum. Si quid enim habeat, aut bonum habebit, aut non bonum: at neque in eo, quod proprie præcipue primo bonum est

ὡς ἔστι παρ' αὐτῷ, εἶπασε τὸ ἔστιν, οὐδὲν καταμαρτυρήσας τῶν οὐ⁵³²
 παρόντων. Οἶον, οἱ μὴ ἐπιστήμη τοὺς ἐπαίνους ποιούμενοι, οἱ ἐλατ- C
 τοῦσι τὴν τῶν ἐπαινουμένων δόξαν, προστιθέντες αὐτοῖς ἃ τῆς ἀξίας
 αὐτῶν ἔστιν ἐλάττω, ἀποροῦντες ἀληθεῖς εἰπεῖν περὶ τῶν ὑποκειμέ-
 5 νων προσώπων τοὺς λόγους. Καὶ οὖν καὶ ἡμεῖς μηδὲν τῶν ὑστέρων
 καὶ τῶν ἐλαττόνων προστιθῶμεν, ἀλλ' ὡς ὑπὲρ ταῦτα ἰὼν ἐκεῖνος
 τούτων αἴτιος ἦ, ἀλλὰ μὴ αὐτὸς ταῦτα. Καὶ γὰρ αὐτὸ φύσις ἀγαθοῦ D
 οὐ πάντα εἶναι, οὐδ' αὐτὸ ἐν τι τῶν πάντων· εἴη γὰρ ἂν ὑπὸ ἐν καὶ
 ταῦτὸν τοῖς ἄπασιν ὑπὸ δὲ ταῦτὸν ὃν τοῖς πᾶσι διαφέρει ἂν τῷ ἰδίῳ
 10 μόνον, καὶ διαφορὰ καὶ προσθήκη· ἔσται τοίνυν δύο, οὐχ ἐν, ὧν τὸ
 μὲν οὐκ ἀγαθόν, τὸ κοινόν, τὸ δὲ ἀγαθόν· μικτὸν ἄρα ἔσται ἐξ ἀγα-
 θοῦ καὶ οὐκ ἀγαθοῦ· οὐκ ἄρα καθαρῶς ἀγαθόν, οὐδὲ πρῶτως, ἀλλ'
 ἐκεῖνο ἂν εἴη πρῶτως, οὗ μετέχον παρὰ τὸ κοινὸν γεγένηται ἀγαθόν· E
 μεταλήψει μὲν δὴ αὐτὸ ἀγαθόν, οὗ δὲ μετέλαβεν, οὐδὲν τῶν πάντων·
 15 οὐδὲν ἄρα τῶν πάντων, τὸ ἀγαθόν. Ἄλλ' εἰ ἐν αὐτῷ τοῦτο τὸ ἀγα-

1. καταμαρτυρήσας] Cod. Ciz. μαρτυρή-
 σας.

2. Οἶον, οἱ μὴ] Cod. Mon. C. οἶον εἰ μὴ,
 sed supra lin. οἱ. Marc. A. vice versa.
 ib. οἱ ἐλαττοῦσι] Codd. Ciz. et Vat. ἢ
 pro οἱ. Omittunt οἱ Marc. C.E.

3. προστιθέντες] Codd. Ciz. Mon. C.
 Vat. Marc. A.B.C.E. προστίθεντες. Et
 sic correxi. Mox Marc. C.E. αὐτοῖς pro
 αὐτῶν. Verba ἀποροῦντες—τους λόγους de-
 sunt in Codd. Marc. C.E.

6. καὶ ἐλαττόνων] Codd., excepto Darm.,
 omnes καὶ τῶν ἐλαττόνων. Quod recepi.

ib. ταῦτα ἰὼν κ.τ.λ.] Marc. C.E. ταῦτα
 ὃν ἐκείνο, αἰτίον ἴσθι πάντων, ἀλλὰ μὴ αὐτὸ
 ταῦτα. Marc. A. ἴων.

9. ὑπὸ δι] Cod. Ciz. εἰ δι.

ib. διαφέρει ἂν] Cod. Vat. διαφέρει ὃν.

10. διαφορὰ καὶ προσθήκη] Cod. Mon. C.
 διαφορὰ καὶ προσθήκη.

11. τὸ κοινόν] Hæc et mox οὐκ ἄρα καθαρῶς
 ἀγαθόν desunt in Cod. Ciz. Posteriora

in Vat. ponuntur post μικτόν. Vocem εἴη
 ante πρώτως omittit Marc. C.

13. γιγένηται ἀγαθόν] Cod. Mon. C.
 omittit ἀγαθόν. Verba μεταλήψει—αὐτὸ
 ἀγαθόν desunt in Marc. C.E. Ante μετα-
 λήψει aliest ἀγαθόν a Cod. Marc. A.

14. οὐδὲν τῶν] Cod. Ciz. οὐδὲ τῶν.

15. Ἄλλ' εἰ—τὸ ἀγαθόν] Absunt a Codd.
 Mon. C. Marc. A. In Codd. Marc. C.E.
 desunt hæc omnia Ἄλλ' εἰ—οὐ μόνον ἀγα-
 θόν.

potest esse non bonum, neque ipsum bonum habet bonum. Si ergo neque non bonum neque bonum habet, nihil penitus habet: sin habet nihil, solum est, ab omnibusque secretum. Si igitur alia vel bona sunt, non tamen ipsum bonum, vel forte non bona, neutrum vero horum habet, certe nihil habens habendo nihil, est ipsum bonum. Si quis igitur huic aliquid addit vel essentialiam, vel mentem, vel pulchrum, ipsa nimirum additione demit ab eo id ipsum, quod ipsum existit bonum, euncta auferens, nihilque de hoc affirmans, neque quicquam mentiens, quasi sit aliquid apud ipsum, rite permittit tantum, quod est, dici solet: nihil eorum, quæ non adsunt, de ipso testificatus. Qua quidem in re errare plerique consueverunt, qui quum laudare quempiam nesciant, laudatorum gloriæ detrahunt, dum ea illis adiungunt, quæ dignitate illorum minoræ sunt, ignorantibus scilicet veras laudes laudatis personis accommodare. Quam ob rem et nos in primis cavere debemus, ne quid posteriorum minorumque addamus, ac penitus observare, ut

Deus ille hæc omnia supereminens, horum causa sit, neque tamen ille hæc existat. Jam vero natura boni non est esse vel omnia, vel aliquid omnium. Profecto si sit aliquid omnium, erit sub uno quodam eodemque eum ennetis. Si autem sit sub eodem una cum cæteris, differet utique ab aliis proprio quodam tantum differentiaque et additione quadam. Erit ergo duo jam non unum, quorum alterum quidem sit non bonum, scilicet quod sibi cum reliquis est commune: alterum vero bonum: erit itaque mixtum ex bono simul atque non bono, ideoque nec pure, nec primo bonum erit. At illud erit primo bonum, cuius et hoc particeps ultra communem conditionem jam evasit bonum. Hoc ergo partecipatione quadam bonum erit: illud autem cuius hoc est particeps, nullum est ex omnibus: quare nullum omnium est ipsum bonum. Verum si in ipso bonum hoc est, differentia enim est, per quam hoc compositum est bonum, necesse est, hoc ab alio dependere, quod quidem simplex omnino sit solumque bonum. Hoc itaque velut

532 θὸν, (διαφορὰ γὰρ καθ' ἣν τοῦτο τὸ σύνθετον ἦν ἀγαθὸν) δεῖ αὐτὸ παρ' ἄλλου εἶναι· ἦν δὲ αὐτὸ ἀπλοῦν καὶ μόνον ἀγαθόν· πολλῶ ἄρα τὸ ἀφ' οὗ μόνον ἀγαθόν. Τὸ ἄρα πρῶτως καὶ τὰγαθόν, ὑπὲρ τε πάντα τὰ ὄντα ἀναπέφανται ἡμῖν, καὶ μόνον ἀγαθόν, καὶ οὐδὲν ἔχον ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ ἀμιγῆς πάντων καὶ ὑπὲρ πάντα, καὶ αἴτιον τῶν πάντων.⁵ Οὐ γὰρ δὴ ἐκ κακοῦ τὸ καλόν, οὐδὲ τὰ ὄντα, οὐδ' αὖ ἐξ ἀδιαφόρων· κρείττον γὰρ τὸ ποιῶν τοῦ ποιουμένου, τελειότερον γάρ.

1. δεῖ αὐτὸ] Cod. Vat. δεῖ αὐτῶ cum τε. Mox marg. Ed. ἀναπέφεται. ὄντα. Marc. B. in marg. ut Marc. C. ap-
 Marc. A. 6. οὐδὲ τὰ ὄντα] Marc. C. οὐδὲ ἐκ τοῦ μὴ positio γε.
 3. ὑπὲρ τε πάντα] Marc. C.E. omitunt ὄντος τὰ ὄντα. Marc. E. οὐδὲ ἐκ μὴ ὄντος τὰ

multiplex ab eo pendet, quod bonum est duntaxat. Quam ob rem, quod existit primo, bonumque ipsum est, constat super omnia entia esse, solumque bonum, nihilque in se habere, sed nullis omnino permixtum, cuncta supereminere,

et causam esse cunctorum. Non enim ex malo fit pulchrum, neque entia sunt ex malo, neque rursus ex aliquibus, quæ indifferentia sint: melior enim est effector effectu: est namque perfectior.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Ε,

ΛΟΓΟΣ 5'.

P L O T I N I

ENNEAD. QUINTÆ,

LIBER VI.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΤΟ ΕΠΕΚΕΙΝΑ ΤΟΥ ΟΝΤΟΣ ΜΗ ΝΟΕΙΝ, ΚΑΙ
ΤΙ ΤΟ ΠΡΩΤΩΣ ΝΟΟΥΝ, ΚΑΙ ΤΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΩΣ.

Quod illud, quod est super ens, non intelligat : quidve sit intelligens
primo, quidve secundo intelligens.

11 **Τ**Ο μέν ἐστὶ νοεῖν ἄλλο, τὸ δὲ αὐτὸ, ὃ ἤδη φεύγει μᾶλλον τὸ δύο 533
εἶναι· τὸ δὲ πρότερον λεχθὲν βούλεται καὶ αὐτὸ, ἀλλ' ἦττον δύναται· Ἄ
παρ' αὐτῷ μέν γὰρ ἔχει ὃ ὄρα, ἕτερόν γε μὴν ἐκείνου· τὸ δὲ οὐ
κεχώρισται τῇ οὐσίᾳ, ἀλλὰ συνὸν αὐτῷ ὄρα ἑαυτό· ἄμφω οὖν γίγνε- B

7. ΤΟ 'ΕΠΕΚΕΙΝΑ] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. omittunt τὸ. Mox Marc. A.

πρῶτον—δεύτερον.

ib. 'ΟΝΤΟΣ] Cod. Ciz. ὄντως.

11. αὐτὸ] Codd. Mon. C. Marc. A.

cum marg. Ed. αὐτό. Vat. αὐτὸ ὁ sine dist.

Ed. αὐτό.

13. παρ' αὐτῷ] Codd. Mon. C. Marc.

A. B. παρ' αὐτῷ. Ed. αὐτῷ.

ib. ὄρα, ἕτερόν γε] Cod. Ciz. ὄρα ἕτερον.

ἕτερόν γε.

ib. μὴν ἐκείνου] Codd. Mon. C. Marc.

A. Med. B. Vat. μὴν καὶ ἐκείνου. Med. A. inter utrumque vocabulum lacunam habet.

14. αὐτῷ, ὄρα] Codd. Marc. A. B. Mon. C. Vat. αὐτῷ ὄρα. Correxī αὐτῷ.

1. Intellectus et unius est cum re intellecto pariter et distinctus.

Si cognoscit externa foras aspiciendo, manifesta est inter intellectum intelligibileque diversitas, et intellectus formam induit peregrinam, interea tamen per hanc formam cum intelligibili intellectus unius : sin autem intelligit se ipsum, eadem quidem est intelligentis intelligibilisque essentia. Est tamen huius atque illius opposita inter se ratio : igitur distincta formoliter. Adde, quod ratio ipsius intelligibilis ratione intelligentis est superior : sicut ratio vel luminis, vel diaphani, vel luminis purioris atque

minus puri. Ratio enim intellectus ad intelligibile, ubi se ipsum intelligit, est tanquam inchoati cuiusdam luminis annitentis ad absolutum lumen accipiendum, cui pro viribus adæquetur.

DUPLEX intelligentia est : aut enim aliquid intelligit aliud, aut se ipsum : quod quidem longius illam devitat diversitatem, per quam duo quaedam evadat intelligendo. Quod autem intelligit aliud, vult ipsum quoque diversitatem fugere, sed minus id valet : habet quidem apud se, quod videt, sed a se diversum. Verum quod se

533

ται ἐν ὄν· μᾶλλον οὖν νοεῖ ὅτι ἔχει, καὶ πρώτως νοεῖ, ὅτι τὸ νοοῦν δεῖ
 ἐν καὶ δύο εἶναι. Εἴτε γὰρ μὴ ἐν, ἄλλο τὸ νοοῦν, ἄλλο τὸ νοούμε-
 νον ἔσται· οὐκ ἂν οὖν πρώτως νοοῦν εἴη, ὅτι ἄλλου τὴν νόησιν λαμ-
 βάνουσι οὐ τὸ πρώτως νοοῦν ἔσται, ὅτι ὁ νοεῖ οὐκ ἔχει ὡς αὐτοῦ, ὥστε
 οὐδ' αὐτό· ἢ εἰ ἔχει ὡς αὐτὸ, ἵνα κυρίως νοῆ, τὰ δύο ἐν ἔσται. Δεῖ5
 ἄρα ἐν εἶναι ἄμφω, εἴτε ἐν μὲν μὴ δύο δὲ αὖ ἔσται, ὅτι νοήσει οὐχ
 ἔξει· ὥστε οὐδὲ νοοῦν ἔσται· ἀπλοῦν ἄρα καὶ οὐχ ἀπλοῦν δεῖ εἶναι.
 Μᾶλλον δ' ἂν τις αὐτὸ τοιοῦτον ὄν ἐλοι ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἀναβαίνων·
 ἐνταῦθα γὰρ διαιρεῖν ῥάδιον, καὶ ῥᾶον ἂν τις τὸ διπλοῦν ἴδοι. Εἰ
 οὖν τις διπλοῦν φῶς ποιήσεις, τὴν μὲν ψυχὴν κατὰ τὸ ἦπτον, τὸ δὲ 10
 534 νοητὸν αὐτῆς κατὰ τὸ καθαρώτερον, εἴτα ποιήσεις καὶ τὸ ὄρων ἴσον
 εἶναι φῶς τῷ ὀρωμένῳ, οὐκ ἔχων ἔτι χωρίζειν τῇ διαφορᾷ ἐν τὰ δύο
 θήσεται· νοῶν μὲν, ὅτι δύο ἦν· ὀρών δὲ, ἥδη ἐν. οὕτω νοῦν καὶ νοη-
 τὸν αἰρήσει. Ἡμεῖς μὲν οὖν τῷ λόγῳ ἐκ δύο ἐν πεποιήκαμεν, τὸ δ'
 ἀνάπαλιν ἐξ ἐνός ἐστι δύο, ὅτι νοεῖ ποιοῦν αὐτὸ δύο, μᾶλλον δὲ ὄν, 15
 ὅτι νοεῖ, δύο, καὶ ὅτι αὐτὸ ἐν.

A Εἰ δὴ τὸ μὲν πρώτως νοοῦν, τὸ δὲ ἥδη ἄλλως νοοῦν, τὸ ἐπέκεινα

3. ἄλλου] Cod. Ciz. ἄλλην.

ib. λαμβάνουσι] Cod. Ciz. λαμβάνουσι.

4. ὡς αὐτοῦ] Codd. Mon. C. Med. A. B. ὡς αὐτοῦ. Vat. ὡς αὐτοῦ. Illud re-
cepit.

5. οὐδ' αὐτό] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. οὐδ' αὐτό. Et sic correxi.

ib. εἰ ἔχει] Codd. Ciz. Marc. B. Med. A. Vat. εἰ ἔχει. Mon. C. Med. B. Marc.

A. εἰ ἔχει. Illud recepimus.

ib. ὡς αὐτό] Codd. Med. A. B. Marc.

A. ὡς αὐτό : quod recipiendum fuit.

ib. νοῆ, τὰ] Cod. Vat. νοητά.

6. δεῖ αὖ] Cod. Marc. A. Mon. C. δ'

αὖ. Idem cum Med. B. mox νοήση.

8. ἂν τις αὐτό] Cod. Vat. αὖ τις. Idem
cum Ciz. αὐτό τῷ.

ib. ὄν ἐλοι] Cod. Vat. omittit ὄν.

11. ἴσον] Cod. Vat. ἴσον.

12. διαφορᾷ, ἐν τῷ] Cod. Vat. διαφορᾷ
ἐνθα.

14. Ἡμεῖς] Cod. Vat. ἡμεῖς.

16. νοεῖ, δύο] Cod. Vat. δύο νοεῖ.

17. Εἰ δὴ] Cod. Ciz. εἰ δεῖ. Vat. ἦδη.

ib. πρώτως] Marc. A. B. πρώτως.

ipsum intelligit, non est ab eo, quod intelligitur, essentia separatum, sed coexistens secum, se ipsum et intuetur: utrumque itaque simul ens unum efficitur: imo vero magis intelligit, quoniam, quod intelligit, habet. Primoque intelligit, quia ipsum intelligens oportet unum duoque existere: sive enim non sit unum, ideoque aliud quidem sit intelligens, aliud intellectum, non erit utique primo intelligens. Aliud namque intelligendo, intelligens primo non erit, nempe, quod intelligit, non habet tanquam suum aliquid, et idcirco neque tanquam se ipsum id habet: aut certe si tanquam se ipsum habuerit, ut præcipue intelligat, duo hæc unum erunt. Oportet itaque ambo unum existere, sive unum quidem non sit, rursus vero sit duo, certe, quod intelligat, non habebit: quapropter neque erit intelligens: necessarium igitur est, quicquid intelligit esse simplex, simulatque non simplex. Proinde si quis ab anima sursum ascendat, apertius comprehendet, quod intelligit esse tale. Hic enim

dividere facile est, ideoque facilius aliquis deprehendat dupliciter. Si quis igitur lumen duplex efficiat, animam quidem secundum minus purum, intelligibile autem animæ secundum eisdem purius: deinde faciat, ut ipsum videns æquale sit lumen lumini viso, quum non habeat ultra qua differentia separet, duo hæc esse asseret unum, quod quidem ideo sit intelligens, quoniam existit duo: at idcirco sit jam videns, quoniam jam est unum: ille igitur intellectum sic intelligibileque apprehendet. Quam ob rem nos quidem ratione nostra ex duobus confecimus unum: illud autem contra ex uno existit duo, quoniam scilicet intelligit reddens se ipsum duo: imo vero quia intelligit existens duo: item quia ipsum est unum intelligere potest.

II. Intellectus se ipsum intelligens in se multipliciter habet.

Omnis intellectus est quodammodo intelligibilis, non tamen omne intelligibile necessario est intellectus. Ra-

τοῦ πρώτος νοοῦντος, οὐκ ἂν ἔτι νοοῖ· νοῦν γὰρ δεῖ γενέσθαι, ἵνα
 νοῆ, ὄντα δὲ νοῦν, καὶ νοητὸν ἔχειν, καὶ πρώτως νοοῦντα, ἔχειν τὸ
 νοητὸν ἐν αὐτῷ· νοητὸν δὲ ὃν οὐκ ἀνάγκη πᾶν καὶ νοοῦν ἐν αὐτῷ
 ἔχειν, καὶ νοεῖν· ἔσται γὰρ οὐ μόνον νοητὸν, ἀλλὰ καὶ νοοῦν· πρῶ-
 5 τόν τε οὐκ ἔσται δύο ὃν, ὅ, τε νοῦς ὁ τὸ νοητὸν ἔχων, οὐκ ἂν συσταίῃ Β
 μὴ οὔσης οὐσίας καθαρῶς νοητοῦ, ὃ πρὸς μὲν τὸν νοῦν νοητὸν ἔσται,
 καθ' ἑαυτὸ δὲ οὔτε νοοῦν οὔτε νοητὸν κυρίως ἔσται· τό, τε γὰρ νοη-
 τὸν, ἐτέρω· ὅ, τε νοῦς τὸ ἐπιβάλλον τῇ νοήσει κενὸν ἔχει, ἄνευ τοῦ
 λαβεῖν καὶ ἐλεῖν τὸ νοητὸν, ὃ νοεῖ· οὐ γὰρ ἔχει τὸ νοεῖν ἄνευ τοῦ
 10 νοητοῦ· τό, τε οὔν τέλεον, ὅταν ἔχη. Ἔδει δὲ πρὸ τοῦ νοεῖν τέλεον
 εἶναι παρ' αὐτοῦ τῆς οὐσίας· ᾧ ἄρα τὸ τέλεον ὑπάρξει, πρὸ τοῦ
 νοεῖν τοῦτο ἔσται· οὐδὲν ἄρα δεῖ αὐτῷ τοῦ νοεῖν, αὐταρκες γὰρ πρὸς
 τούτου· οὐκ ἄρα νοήσει. Ἦ μὲν ἄρα οὐ νοεῖ, τὸ δὲ πρώτως νοεῖ, τὸ
 δὲ νοήσει δευτέρως. Ἔτι εἰ νοήσει τὸ πρῶτον, ὑπάρξει τι αὐτῷ·
 15 οὐκ ἄρα πρῶτον, ἀλλὰ καὶ δεύτερον, καὶ οὐχ ἓν, ἀλλὰ πολλὰ ἤδη,
 καὶ πάντα ὅσα νοήσει· καὶ γὰρ εἰ μόνον ἑαυτὸ, πολλὰ ἔσται.

1. νοοῖ] Cod. Ciz. νοῆ.
 2. δε νοῦν] Codd. Ciz. et Vat. δι νοῦν.
 ib. τὸ νοητὸν] Cod. Vat. τὸν νοητόν.
 3. ἐν αὐτῷ] Cod. Ciz. ἐν ἑαυτῷ (sic).
 Med. A.B. Marc. A.B. ἐν αὐτῷ. Quod
 recepi. Proximum οὐκ abest a Cod. Vat.
 4. καὶ νοοῦν] Cod. Vat. καὶ νοῦν.
 ib. πρῶτον τε] Cod. Ciz. καὶ πρῶτον τε.

6. καθαρῶς] Cod. Darm. θαρῶς (sic).
 8. καινον] Codd. Mon. C. Marc. A.
 Med. B. Vat. κινόν, ut legit Fic. et ego
 correxi.
 11. παρ' αὐτοῦ] Codd. Marc. A. Med.
 A.B. παρ' αὐτοῦ.
 12. αὐταρκής] Codd. Marc. A. Mon. C.

Vat. αὐτάρκης.
 13. οὐ νοεῖ] Cod. Vat. omittit οὐ.
 15. ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἔδη] Codd. Ciz.
 Marc. A.B. Mon. C. Med. B. Vat. omit-
 tunt καὶ. Marc. A. Mon. C. et Vat. ha-
 bent ἔδη pro ἔδη. Unde correxi, sicut lin.
 seq. ex marg. ἑαυτὸ pro ἑαυτόν.

tio igitur ipsius intelligibilis alia et communior et prior est, quam ratio intellectus. Intellectus igitur se intelligens diversus in se rationes habet. Præterea cum ipso entium ordine essentia sit etiam tempore prior, quam intelligentia, merito in primo ente est saltem origine prior. Ipsa igitur essentia in primo originis signo, secundum se ipsam, nec dum est intelligens, nec intelligibilis actu, nisi suboriatur ei facultas intelligendi, quæ sane facultas non fit intelligens actu, nisi cum intelligibili copuletur. Conclude, si ipsa entis essentia ad ipsam existendi perfectionem non indiget intelligentia, hanc enim præcedit, multo minus, quod est superius ente. Superius autem est illud, in quo non est prius aliquid et posterius: nec absolutarum duplicitas rationum, sicut in ente et intellectu esse comperimus.

Si igitur aliud quidem est primo intelligens, aliud autem est intelligens aliter, certe, quod est primo intelligente superius, non intelligit: intellectum namque oporteret esse, ut intelligeret: si autem intellectus foret, intelligibile oporteret habere, ac si primo intelligeret habere intelligibile in se ipso: non tamen necessarium est, quicquid intelligibile est, habere in se intellectum et intel-

ligere: esset enim non intelligibile tantum, sed et intelligens. Quumque duo jam sit, non esset utique primum. Jam vero intellectus, qui intelligibile possidet, nunquam consistere posset, si non esset essentia ejus, quod est intelligibile purum, quod ad intellectum quidem intelligibile erit. Secundum vero se ipsum neque intelligens, neque intelligibile proprie erit: nempe quod intelligibile dicitur, alteri intelligibile judicatur: atqui et intellectus suam illam vim per quam intelligentia nititur, habet vacuum, nisi acceperit comprehenderitque ipsum intelligibile, quod intelligit: non enim absque intelligibili habet intelligentiam: tunc itaque perfectus est, quando jam habet. Oportet autem, antequam intelligat, perfectam penes se habere essentiam. Illud ergo, ex quo secundum essentiam perfectus existit, id ipsum est ante intelligentiam: quam ob rem nihil huic opus est intelligentia, quum ante hanc sufficienter existat, itaque non intelligit. Est igitur supremum aliquid, quod non intelligit: est insuper, quod intelligit primo: est denique quod secundam quandam intelligentiam habet. Præterea, si primum illud omnium principium

535
 A Εἰ δὲ πολλὰ τὸ αὐτὸ οὐδὲν κωλύειν φήσουσιν, ἐν τούτοις ὑποκείμενον ἔσται· οὐ δύναται γὰρ πολλὰ, μὴ ἐνὸς ὄντος, ἀφ' οὗ, ἢ ἐν ᾧ, ἢ ὅλως ἐνὸς, καὶ τούτου πρώτου τῶν ἄλλων ἀριθμουμένου, ὃ αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ δεῖ λαβεῖν μόνον. Εἰ δὲ ὁμοῦ εἶη μετὰ τῶν ἄλλων, δεῖ τοῦτο συλλαβόντα αὐτὸ μετὰ τῶν ἄλλων, ὅμως δὲ ἕτερον τῶν ἄλλων
 B ὄν, ἑᾶν ὡς μετ' ἄλλων, ζητεῖν δὲ τοῦτο τὸ ὑποκείμενον τοῖς ἄλλοις, μηκέτι μετὰ τῶν ἄλλων, ἀλλ' αὐτὸ καθ' ἑαυτό. Τὸ γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις αὐτὸ, ὅμοιον μὲν ἂν εἶη τούτῳ, οὐκ ἂν δὲ εἶη τοῦτο, ἀλλὰ δεῖ αὐτὸ μόνον εἶναι, εἰ μέλλοι καὶ ἐν ἄλλοις ὁραῖσθαι, εἰ μὴ τις αὐτοῦ λέγοι τὸ εἶναι σὺν τοῖς ἄλλοις τὴν ὑπόστασιν ἔχειν· οὐκ ἄρα ἀπ-
 10 λούν αὐτὸ ἔσται, οὐδὲ τὸ συγκεῖμενον ἐκ πολλῶν ἔσται. τό, τε γὰρ

1. ἐν τούτοις] Codd. Darm. Marc. A. Mon. C. Vat. ἐν τούτοις. Quod recepi.
 2. ἐν ᾧ] Cod. Ciz. ἐν ᾧ.
 3. ὃ αὐτό] Codd. Ciz. et Vat. ὃ αὐτός.
 4. δεῖ τούτο—ἄλλων] Codd. Ciz. et Vat. omittunt hæc.

7. ἀλλ' αὐτό] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Vat. ἀλλὰ αὐτό. Marc. B. ἀλλ' αὐτό. Quod recepinus.

8. εἶη τούτο] Cod. Vat. εἶη τούτο.

11. ἐκ πολλῶν] In Codd. Darm. Marc.

A. Mon. C. Med. A. B. adduntur hæc: ἔσται τό, τε γὰρ οὐκ ἰσχυρὸν εἶναι ὑπόστασιν οὐκ ἔξει, τό, τε συγκεῖμενον ἐκ πολλῶν—Quæ vertendo etiam expressit Fic. et ego addidi.

intelligat, aliquid jam illi aderit: non erit itaque primum, sed secundum: neque unum, sed jam multa, et profecto totidem quot et intelliget: quin imo, si solum intelligat semet ipsum, multa rursus evadet.

III. Quousque fingis intellectum, ob id ipsum quod intelligat, vel se vel alia ita multiformem evadere, ut sint in eo multe formæ inter se ex ipsa natura rei formaliterque distinctæ, etiam si nulla illic relatio illis accesserit, nondum principii simplicitatem adinvenisti.

Rursus ubicunque multa invicem componuntur, atque ex multis conficitur unum, ejusmodi multitudo est post ipsum unum. Denique omnis multitudo, quæ aliud quiddam est, quam ipsa vanitas, [Ed. pr. unitas] et quodammodo opponitur unitati, necessario est post ipsum unum, et particeps est unius. Platonica hæc Christianis Theologis non adversantur, apud quos primum principium non habet formas plures, intelligendo plura, quomodocunque intelligat, sed per unam sui formam actu unico se inspiciens, omnia conspicit, videlicet simplicissimam formam suam considerans aliter ab aliis atque aliter imitandam. Præterea divina Trinitas (ut Dionysius Areopagita confirmat, et Gregorius Nazianzenus asserit) idem ibi est, quod et ipsa unitas: sane sicut lux et calor sub celo quidem distincta duoque sunt, in celo sunt unum. Quin etiam progressio et quies hic quidem diversa sunt: ibi autem quies in progressionem versatur, et progressio in quiete: ita in divina natura, qua ratione infinita est, motus cum statu concurrat: nam si fingas infinitum motus velocitatem, resolvit in statum, imo et tarditas atque velocitas infinita dum in statu desinant, in unum etiam inter se conveniunt. Virtus enim infinita omnia sibi subito

unicus, in se unit et invicem, ut non mirum sit apud Dionysium et Nazianzenum, in natura divina id ipsum, quod est unitas, ipsam quoque Trinitatem existere, atque vicissim. Infinitudo enim virtutis illic et propaginem agit intimam, æqualemque usque in Trinitatem, ut aiunt, et servat interim unitatem. Non est igitur ibi Trinitas tanquam multitudo quædam particeps unitatis, in superiorem videlicet unitatem referenda: est enim hæc unitas ipsa. Si qua vero in divinis distinctio est, per relationem quandam agitur, ut placet plurimis Christianorum, propterea quod relatio soleat differentiam afferre quam minimam, nihilque componere. Addunt sectatores Scoti, solam multitudinem illam Deo indignam esse, quæ per potentiam et actum compositionis alicujus est causa. Illic autem multitudinem sive personarum, sive idearum non ita considerari, sed omnia velut actus quosdam componentes nihil, neque ex potentia exeuntes, imo tanquam radios quosdam lucis ipsi luci penitus intimos atque perpetuos, in quos lux ipsa simpliciter se propagat.

Cæterum si quis objecerit, nihil ob stare, quominus primum hoc idem sit et multa, respondebimus, oportere his multis unum convenire subjectum: nequeunt enim multa vel esse, vel unum conficere, nisi sit unum a quo vel in quo sint: aut certe nisi unum sit omnino, idque primum præter numerum reliquis inter se numeratis: quod quidem in se ipso solum accipiendum est. Si autem una cum aliis ipsum sit, oportebit hoc quidem acceptum una cum aliis, differens tamen a reliquis, jam cæterorum congregationi permittere: ipsum vero subjectum cunctis, non ulterius una cum cæteris, sed secundum se ipsum

οὐ δυνάμενον ἀπλοῦν εἶναι ὑπόστασιν οὐχ ἔξει, τό, τε συγκείμενον ἐκ πολλῶν, ἀπλοῦ οὐκ ὄντος, οὐδ' αὐτὸ ἔσται· ἐκάστου γὰρ ἀπλοῦ οὐ δυναμένου εἶναι, οὐδ' ὑφεστηκός τινος ἐνός ἀπλοῦ ὑφ' ἑαυτοῦ τὸ συγκείμενον ἐκ πολλῶν, οὐδενὸς αὐτῶν ὑπόστασιν ἔχειν καθ' ἑαυτὸ 5 οὐ δυναμένου, οὐδὲ παρέχειν αὐτὸ μετ' ἄλλου εἶναι τῷ ὅλως μὴ εἶναι, πῶς ἂν τὸ ἐκ πάντων εἴη σύνθετον, ἐκ μὴ ὄντων γεγεννημένον, οὐ τι μὴ ὄντων, ἀλλ' ὅλως μὴ ὄντων; εἰ ἄρα πολλὰ τί ἐστι, δεῖ πρὸ τῶν πολλῶν ἐν εἶναι. Εἰ οὖν τὸ νοοῦν τι πλήθος, δεῖ ἐν τῷ μὴ πλήθει τὸ νοεῖν μὴ εἶναι. ἦν δὲ τοῦτο τὸ πρῶτον· ἐν τοῖς ὑστέροις ἄρα D 10 αὐτοῦ τὸ νοεῖν καὶ νοῦς ἔσται.

Ἔτι εἰ τὸ ἀγαθὸν ἀπλοῦν καὶ ἀνευδεῆς δεῖ εἶναι, οὐδ' ἂν τοῦ νοεῖν 536 δέοιτο· οὐ δὲ μὴ δεῖ αὐτῷ, οὐ παρέσται αὐτῷ, ἐπεὶ καὶ ὅλως οὐδὲν^A πάρεστιν αὐτῷ. οὐκ ἄρα πάρεστιν αὐτῷ τὸ νοεῖν, καὶ εἰ οὐδὲν ὅτι μῆδὲ ἄλλο· ἔτι, ἄλλο νοῦς, τοῦ ἀγαθοῦ. Ἀγαθοειδῆς γὰρ τῷ τὸ ἀγαθὸν νοεῖν. Ἔτι ὡς ἐν τοῖς δυσὶν ὄντος ἐνός καὶ ἄλλου οὐχ οἴον

3. τινος ἐνός ἀπλοῦ ἔξ'] Codd. Vat. ἐνός τινος ἀπλοῦ ἔξ'.

5. αὐτὸ μισ'] Codd. Marc. A. Med. A. B. αὐτὸ μισ', quod recepi.

ib. ὄμως] Codd. Mon. C. Marc. A. B. Med. A. B. Vat. ὄλως. Et sic correxi.

7. τί ἴσται] Cod. Vat. τί ἴσται.

8. πολλῶν] Cod. Ciz. ἄλλων.

ib. τὸ νοοῦν τι] Codd. Marc. A. Mon. C. Ciz. Vat. τῷ νοοῦντι. Marc. B. τὸ νοοῦντι.

12. παρέσται αὐτῷ] Cod. Mon. C. παρέσται αὐτῶν.

13. πάρεστιν αὐτῷ] Codd. Marc. A. B. Darn. Mon. C. Med. A. B. post hæc ad-

dunt, οἷα ἄρα πάρεστιν αὐτῷ, quæ legit etiam Fic. et ego addidi.

ib. τὸ νοεῖν] Cod. Vat. omittit τό.

ib. καὶ εἰ] Cod. Ciz. omittit εἰ et mox τῷ post ἵν, Vat. τὸ post ἵν. Verba ἄλλ' ἴδιι usque ad ἄλλου εἶναι desunt in Marc. A.

potius indagare. Quod enim in aliis idem est, simile quidem erit huic, neque tamen hoc erit, verum oportet ipsum esse solum, si modo sit in aliis etiam deprehendendum, nisi forte quis dixerit, esse ipsius nihil aliud existere, quam una cum aliis habere substantiam. Quod si ita sit, non erit usquam ipsum simplex, ideoque nec erit alicubi aliquid ex multis compositum: nempe tum, quod nequit esse simplex, substantiam non habebit, tum quod compositum censetur ex multis, quum nusquam sit aliquid simplex, ipsum quoque non erit: nam quum unumquodque simplex esse nequeat, neque unum aliquid simplex suo quodam fundamento sustineat, quod ex multis dicitur constitutum, ubi sane nullum eorum substantiam habere secundum se queat, neque etiam possit se ipsum alicujus commercio adhibere, propterea quod omnino non sit: quum igitur hæc ita se habeant, quoniam modo poterit aliquid ex eunctis esse compositum? quod quidem ex his, quæ non sunt, confectum fuerit: non dico, quæ non sint aliquid, sed quæ omnino non sint. Quam ob rem si quid multa est, oportet ante multa unum esse. Si igitur, quod est intelligens, multitudo quædam est, necessarium

est, ubi nulla est multitudo intelligentiam quoque non esse: id autem est ipsum primum. In his igitur, quæ sequuntur illud, intelligentia erit et intellectus.

IV. Quando bonitatem ipsam dicis, summam sufficientiam prorsus intellige: igitur neque partibus eam componentibus, neque ullo prorsus eget additamento. Est igitur et simplex in se ipsa penitus, et nihil habet additum, quod non sit ipsa bonitas. Noli igitur vel multitudinem ibi talem fingere, quæ conficiat ibi compositum, vel intelligentiam addere bonitati, sic ibi distinctam, ut non sit ipsa bonitas. Quamdiu igitur intellectum consideras, ut Plotinus, tanquam Solem, in quo intelligentia se habeat ad naturam suam, sicut lux ad substantiam Solis luce priorem longeque differentem, tamdiu Deum summum intellectum esse nega. Cogita potius Deum tanquam lucem solam non in aliqua præter se natura, sed in se ipsa manentem, quam nihil usquam lateat, quandoquidem per ipsam ubique sunt, patentque omnia, quamvis intellectum nullum abs te intellectum, esse Deum summum debeas affirmare.

Proinde si ipsum bonum oportet esse simplex, nulliusque egenum, nullo modo intelligentia indigebit. Illud autem, quod ei necessarium non

536

τε τοῦτο τὸ ἐν τὸ μετ' ἄλλου τὸ ἐν εἶναι, ἀλλ' ἔδει ἐν ἐφ' ἑαυτοῦ
 B πρὸ τοῦ μετ' ἄλλου εἶναι· οὕτω δεῖ καὶ ἐν ᾧ μετ' ἄλλου τὸ ἐν ὑπάρ-
 χον, ἀπλοῦν καθ' αὐτὸ τοῦτο ἀπλοῦν εἶναι, οὐκ ἔχον οὐδὲν ἐν ἑαυτῶ
 τῶν ὅσα ἐν τῷ μετ' ἄλλων. Πόθεν γὰρ ἐν ἄλλῳ ἄλλο, μὴ πρότερον
 χωρὶς ὄντος, ἀφ' οὗ τὸ ἄλλο; τὸ μὲν γὰρ ἀπλοῦν, οὐκ ἂν παρ' ἄλ-
 λου εἴη· ὁ δ' ἂν πολὺ ἦ ἢ δύο, δεῖ αὐτὸ ἀνηρηθῆσθαι εἰς ἄλλο. Καὶ
 οὖν ἀπεικαστέον τὸ μὲν φωτὶ, τὸ δὲ ἐφεξῆς, ἡλίῳ, τὸ δὲ τρίτον τῷ
 C σελήνης ἄστρῳ, κομιζομένῳ τὸ φῶς παρ' ἡλίου. Ψυχὴ μὲν γὰρ
 ἐπακτὸν νοῦν ἔχει, ἐπιχρωννύντα αὐτὴν νοεράν οὔσαν· νοῦς δ' ἐν
 αὐτῷ οἰκείον ἔχει, οὐ φῶς ὡν μόνον, ἀλλ' ὅ ἐστι πεφωτισμένον ἐν 10
 τῇ αὐτοῦ οὐσίᾳ. Τὸ δὲ παρέχον τοῦτο τὸ φῶς, οὐκ ἄλλο ὄν, φῶς
 ἐστὶν ἀπλοῦν, παρέχον τὴν δύναμιν ἐκείνῳ, τοῦ εἶναι ὅ ἐστι. Τί
 ἂν οὖν αὐτὸ δέοι τό τινος· οὐ γὰρ αὐτὸ τὸ αὐτὸ τῷ ἐν ἄλλῳ· ἄλλο
 γὰρ τὸ ἐν ἄλλῳ ἐστὶ τοῦ αὐτοῦ καθ' αὐτὸ ὄντος.

A Ἐπι τὸ πολὺ ζητοῖ ἂν ἑαυτὸ, καὶ ἐθέλοι ἂν συννεύειν καὶ συναισ- 15

1. μετ' ἄλλων] Codd. Ciz. et Vat. μετ'
 ἄλλον.
 3. αὐτὸ] Cod. Vat. αὐτό.
 ib. οὐδὲν] Cod. Vat. οὐδέ.
 5. χωρὶς ὄντος] Marc. A. interponit τοῦ.
 7. τὸ μὲν] Cod. Vat. τῷ μὲν.
 9. αὐτὴν] Cod. Vat. αὐτῶν.
 ib. δ' ἐν αὐτῷ] Cod. Vat. δὲ ἐν, Med. B.

Marc. A. αὐτῶ. Mox Vat. οὐ pro οὐ.
 10. ἔχει, — τῇ αὐτοῦ] Absint a Cod. Ciz.
 ib. ἄλλ' ὅ ἐστι] Cod. Vat. ἄλλο ἐστὶ.
 11. τῇ αὐτοῦ] Codd. Med. A. Marc. A.
 τῇ αὐτοῦ.
 ib. τοῦτο] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon.
 C. τοῦτο.
 13. τὸ αὐτὸ ἐν] Cod. Vat. τῷ αὐτῷ, tum

idem cum Mon. C. Marc. A. B. Med. A.
 B. τῷ ἐν. Ciz. φ' ἐν. Marc. A. voci τῷ
 puncta superscripta habet. Addidi illud
 τῷ.
 14. αὐτὸ] Cod. Vat. ἑαυτό. Marc. B.
 habet ante hæc τοῦ αὐτό.
 15. ζητοῖ] Cod. Vat. ζητοῖ. Idem mox
 συννεύειν.

est, ipsi certe non aderit, quando quidem ipsi omnino nihil adest. Non igitur huic intelligentia prorsus inest ulla, quando nec aliud quicquam. Præterea aliud intellectus est, aliud ipsum bonum. Intellectus enim boniformis evadit, ex eo, quod intelligat bonum. Item quemadmodum in duobus, ubi unum est et aliud, impossibile est, hoc unum, quod est cum alio, unum esse præcipuum, sed oportet ipsum in se unum esse super illud unum, quod cum alio copulatur: ita necessarium est, ubi una cum alio aliquid unum conjungitur, quodammodo accedens ad simplex, super hoc extare ipsum simplex, nihil in se habens eorum, quæ sunt in eo, quod cum aliis copulatur. Unde enim aliud fit in alio, nisi prius existat seorsum illud, a quo fit aliud? Quod enim est simplex, fieri non potest ab alio: quod autem multiplex, aut saltem duo necessario est ad aliud referendum. Jam vero comparare licet primum quidem ipsum lumini, secundum vero Soli, tertium denique Lunæ lumen a Sole trahenti. Anima enim adventitium intellectum habet, qui eam eum intellectualis sit, eolorat: intellectus autem in se ipso intellectuale lumen

habet proprium, neque solum lumen est, sed hoc ipsum, quod est, existit in sua essentia lucidum. Quod autem lumen hoc infundit, non aliud quidem in se existens est et lumen, sed simplex lumen existit, præbens illi potentiam, ut hoc ipsum, quod est, existat. Cur nam igitur hoc indigeat aliquo? non enim idem est cum eo, quod est in alio. Aliud namque est, quod jacet in alio, quam illud, quod est penitus per se ipsum ab omnibus expeditum.

V. Si intelligere se ipsum excogitas esse tanquam ad se reverti, multitudinemque sibi innatam colligere secum, cito actionem ejusmodi simplicissimo rerum principio minime convenire.

Si quomodocunque intelligere putas esse studium quoddam appetens ipsum bonum, vel tanquam visionem quærentem lumen, ne putes ejusmodi intelligentiam competere illi, quod ipsum bonum et lux ipsa infinita censetur: nec enim ipsi bono appetitus inest boni, nec luci necessaria visio lucis cupida. Sicut numeri ad unitatem suam numeris priorem, et continua ad suam continuitate superiorem, sic essentia ad unitatem substantialem superiorem essentia referuntur. Quæ si eminentior est quam essentia, nimirum intel-

θάνεσθαι αὐτοῦ. Ὁ δ' ἔστι πάντη ἐν, ποῦ χωρήσεται πρὸς αὐτό; 536
 ποῦ δ' ἂν δέοιτο συναισθήσεως; ἀλλ' ἔστι τὸ αὐτὸ καὶ συναισθή-
 σεως καὶ πάσης κρείττον νοήσεως. Τὸ γὰρ νοεῖν οὐ πρῶτον, οὔτε
 τῷ εἶναι, οὔτε τῷ τίμιον εἶναι, ἀλλὰ δεύτερον, καὶ γενόμενον, ἐπειδὴ 537
 5 ὑπέστη τὸ ἀγαθόν. καὶ γενόμενον ἐκίνησε πρὸς αὐτό. Τὸ δ' ἐκινήθη
 τὲ καὶ εἶδε, καὶ τοῦτ' ἔστι νοεῖν, κίνησις πρὸς ἀγαθόν, ἐφίεμενον
 ἐκείνου· ἢ γὰρ ἔφεσις τὴν νόησιν ἐγέννησε, καὶ συνυπέστησεν
 αὐτῇ. Ἐφεσις γὰρ ὄψεως ὄρασις. Οὐδὲν οὖν δεῖ αὐτὸ τὸ ἀγαθόν
 νοεῖν, οὐ γὰρ ἐστὶν ἄλλο αὐτοῦ τὸ ἀγαθόν· ἐπεὶ καὶ ὅταν τὸ ἕτερον
 10 παρὰ τὸ ἀγαθόν αὐτὸ νοῆ, τῷ ἀγαθοειδὲς εἶναι νοεῖ, καὶ ὁμοίωμα B
 ἔχειν πρὸς τὸ ἀγαθόν, καὶ ὡς ἀγαθόν καὶ ἐφετὸν αὐτῷ γενόμενον
 νοεῖ, καὶ οἷον φαντασίαν τοῦ ἀγαθοῦ λαμβάνον. Εἰ δ' ἀεὶ οὕτως,
 ἀεὶ τοῦτο· καὶ γὰρ αὐτὸ ἐν τῇ νόησει αὐτοῦ κατὰ συμβεβηκὸς αὐτὸ
 νοεῖ· πρὸς γὰρ τὸ ἀγαθὸν βλέπων αὐτὸ νοεῖ· ἐνεργοῦντα γὰρ αὐ
 15 ἑαυτὸν νοεῖ, ἢ δ' ἐνέργεια ἀπάντων πρὸς τὸ ἀγαθόν.

Εἰ δὴ ταῦτα ὀρθῶς λέγεται, οὐκ ἂν ἔχοι χώραν νοήσεως ἠντινοῦν A

1. αὐτοῦ] Codd. Ciz. et Vat. αὐτοῦ.
 ἰβ. πρὸς αὐτό] Codd. Med. A. B. πρὸς
 αὐτό.
 5. πρὸς αὐτό] Marc. A. πρὸς αὐτό.
 6. εἶδεν] Cod. Med. B. ἴδεν. Marc. A.
 ἴδεν.
 8. αὐτῇ] Cod. Med. A. αὐτῇ.
 ἰβ. οὖν] Cod. Ciz. οὖν.
 9. αὐτοῦ τὸ ἀγαθόν] Cod. Vat. αὐτοῦ τοῦ

- ἀγαθοῦ. Correxī αὐτοῦ.
 10. αὐτὸ νοῆ] Codd. Marc. A. Med. B.
 αὐτὸ νοῆ. Cod. Vat. αὐτῷ νοῆ. Idem statim
 τὸ pro τῷ.
 ἰβ. εἶναι νοεῖ] Cod. Vat. εἰ καὶ νοεῖ.
 11. ἀφεσις] Codd. Mon. C. Vat. Med.
 A. B. Marc. A. B. cum marg. Ed. ἰφεσις.
 Quod recepi.
 12. τοῦ ἀγαθοῦ—ἐν τῇ] Desunt hæc in

- Cod. Ciz.
 13. νοήσιν αὐτοῦ] Codd. Med. A. B. Marc.
 A. B. νοήσιν αὐτοῦ. Et sic correxi.
 ἰβ. αὐτῷ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon.
 C. Med. A. (ex corr.) Vat. αὐτό. Quod
 recepi.
 15. ἀπάντων] Cod. Vat. ἀπάντων.
 16. Εἰ δὴ] ἰβ. δι.

*l*igentiam superat illam, quæ est actus essentia: sin autem ipsam boni et infinita lucis existentiam intelligentiam appelles intelligentiam quasi causam intelligentiæ in se existentem, quicquid ab intelligentibus exoptatur, sic appellando forsitan non aberabis.

Præterea, quod est in se multiplex, merito se ipsum quæret, optabitque conspirare secum, seque mutuo undique persentire. Quod autem est penitus unum, quoniam se conferet ad se ipsum, seque excipiet? Ubiam sensu sui ipsius intimo indigebit? Est enim idem ipsum omni conspiratione sensus omnique intelligentia melius: si quidem intelligentia non est primum. Neque enim primum obtinet gradum, sive quantum ad simpliciter esse spectat, sive quantum ad esse pertinet venerandum: imo vero secundum occupat locum, nataque est postquam ipsum bonum exitit, ortaque in essentia statim eam provocavit ad bonum. Hæc autem provocata jam processit ad illud, atque novit: idque ipsum est intelligere, moveri scilicet ad bonum, ipsius desiderio

boni: nempe desiderium intelligentiam procreavit, eamque sedulo comitatur. Visio namque in appetitu quodam visus ipsius consistit ad videndum alliciente. Quam ob rem ipsum bonum intelligere neque se neque quicquam oportet: neque enim præter se est aliud quicquam ipsi bonum: si quidem et quando aliud quicquam præter ipsum bonum intelligit [se] ipsum, ex eo prorsus intelligit, quod est (ut ita dixerim) boniforme, et similitudinem quandam habet ad bonum, et tanquam bonum sibi que evadens appetendum intelligit, et quasi imaginationem boni jam nactum. Quod si ita se semper habeat, semper idem efficiet: quin etiam in sui ipsius cognitione sorte quadam cognoscit et illud. Cognoscit namque se ipsum interim ad bonum suspiciendo: nam rursus se intelligit jam [agens] agentem, actio vero omnium refertur ad bonum.

VI. Quum omnes potentia appetant actus primos, id est formas tanquam bonum aliquid, et actus primi secundos, id est actiones similiter tanquam bonum,

537 τὸ ἀγαθόν· ἄλλο γὰρ δεῖ τῷ νοοῦντι τὸ ἀγαθὸν εἶναι· ἀνενέργητον οὖν. Καὶ τί δεῖ ἐνεργεῖν τὴν ἐνέργειαν; ὅλως μὲν γὰρ οὐδεμία ἐνέργεια, ἔχει αὖ πάλιν ἐνέργειαν. Εἰ δέ γε ταῖς ἄλλαις ταῖς εἰς ἄλλο ἔχουσιν ἐπαυεγεκείν, τὴν γε πρώτην ἀπασῶν εἰς ἣν αἱ ἄλλαι ἀνήρ-
 Βτηνται, αὐτὸ εἶναι δεῖ τοῦτο ὃ ἐστίν, οὐδὲν ἔτι αὐτῇ προστιθέντας. 5
 Ἡ οὖν τοιαύτη ἐνέργεια οὐ νόησις· οὐ γὰρ ἔχει ὃ νοήσει, αὐτὸ γὰρ πρῶτον. Ἐπειτα οὐδ' ἡ νόησις νοεῖ, ἀλλὰ τὸ ἔχον τὴν νόησιν. Δύο οὖν πάλιν αὖ ἐν τῷ νοοῦντι γίγνεται· τοῦτο δὲ, οὐδαμῇ δύο. Ἐπι δὲ μᾶλλον ἴδοι ἂν τις τοῦτο, εἰ λάβοι πῶς ἐν παντὶ τὸ νοοῦν σαφέστερον ὑπάρχει ἢ διπλῆ φύσις αὕτη. Λέγομεν τὰ ὄντα ὡς 10
 C ὄντα, καὶ αὐτὸ ἕκαστον, καὶ τὰ ἀληθῶς ὄντα ἐν τῷ νοητῷ τόπῳ εἶ-
 ναι, οὐ μόνον ὅτι τὰ μὲν μένει ὡσαύτως τῇ οὐσίᾳ, τὰ δὲ ρεῖ καὶ
 νεύει ὅσα ἐν αἰσθήσει· τάχα γὰρ καὶ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἐστὶ τὰ μέ-
 νοντα, ἀλλὰ μᾶλλον, ὅτι τὸ τέλεον τοῦ εἶναι παρ' αὐτῶν ἔχει. Δεῖ

1. τὸ νοοῦν τι] Codd. Marc. A. Cizi Mon.
 C. Vat. τῷ νοοῦντι. Quod recepi. Marc.
 B. τὸ νοοῦντι.
 2. οὐδὲ μία] Codd. Marc. A. Ciz. et
 Vat. οὐδεμία.
 4. πρώτην] Codd. Ciz. Mon. C. Med.
 A. B. Vat. Marc. A. B. addunt ἀπασῶν, ut

legit Fic. et nos rescripsimus.
 5. ἐτι αὐτῇ] Codd. Ciz. et Vat. habent
 αὐτῇ sine ἐτι, Mon. C. Marc. A. Med. B.
 αὐτῇ ἔτι.
 6. ὃ νοήσει] Cod. Vat. ἢν νοήσει.
 10. σαφίστηρον] Cod. Med. B. omittit
 hanc vocem. Mox marg. Ed. λέγω μὲν

pro λέγομεν.
 11. τόπων] Cod. Ciz. πρόπων.
 13. οὐ νεύει] Cod. Vat. omittit οὐ. Quare
 delevimus.
 ib. ἔστι] Cod. Vat. ἐστὶ. Idem mox
 omittit τὸ post ἔτι.

merito principium rerum summopere ab omnibus exoptatum actus cognominatur, forma qualibet et actione superior.

Infinitus hic actus etsi non proprie dicitur agere, vel actionem rursus habere, tamen hinc aguntur, huc agunt omnia. Hunc actum ne appelles intellectum vel intelligentiam, qualem Plotinus ubique definit: nam apud eum in intellectu vel primo aliud est natura intelligens, aliud actus intelligendi: item essentia, vita, intelligentia sunt ibi distincta. Rursus differentes rerum ideae inter se formaliter absolutaque ratione: differentes similiter ab intelligentia, per quam eas ipsa mens intelligit. Ejusmodi differentias nec Platonici, nec Christiani summo competere putant: denique summus ille non ideo se intelligit, ut sibimet se copulet quasi disjunctum: nec ideo rursus alia, ut sic inde intelligendo proficiat: nam et melius aliquid rebus cognitione largitur, id est fruitionem sui, et meliori modo, quam cognoscendo se fruatur: et qui Deo fruuntur, per unitatem intellectus superiores fruuntur Deo. quod et Areopagita Dionysius asserit.

Si hæc recte dicuntur, intelligentia nullum in ipso bono locum habet: aliud namque oportet intelligenti bonum esse. Ipsum itaque bonum ab actione penitus est expeditum. Quid enim oportet actum agere? Nam omnino nullus actus iterum habet actum. Quod si cæteris actibus,

qui referuntur in aliud, aliquid insuper adhibemus, primo certe omnium actui, in quem actus reliqui referuntur, nihil ultra fas est adjungi, sed ipsum id, quod est, diutaxat existere. Talis itaque actus esse non potest intelligentia: non enim habet, quod intelligat. Est enim primum. Rursus intelligentia non intelligit, sed quod intelligentiam habet. Duo itaque rursus in intelligente fiunt: illud autem nullo modo est duo. Præterea magis adhuc aliquis id cognoscet, si consideraverit, quomodo in universo ipsum intelligens certius naturam hanc geminam complectatur. Dicimus itaque entia ipsa ut entia, et ipsum unumquodque et quæ vere existunt, in mundo intelligibili esse: non solum, quia illa quidem essentia sua semper eodem modo se habent: quæ vero sensibus offeruntur continue fluunt. Forsan enim in genere quoque sensibili nonnulla sunt, quæ maneat, sed potius quoniam esse ipsius perfectionem penes se habent. Oportet enim illam, quæ primo essentia nuncupatur, non esse quandam esse ipsius umbram, sed esse plenum habere. Esse autem tunc plenum est, quando intelligendi vivendique speciem accipit. Simul igitur in ipso ente sunt hæc, intelligere, vivere, esse. Si ergo ens est, consequenter est intellectus, vicissimque si intellectus est, ens quo-

γὰρ τὴν πρῶτως λεγομένην οὐσίαν οὐκ εἶναι τοῦ εἶναι σκιάν, ἀλλ' 537
 ἔχειν πλήρες τὸ εἶναι. Πλήρες δέ ἐστι τὸ εἶναι, ὅταν εἶδος τοῦ
 νοεῖν καὶ ζῆν λάβῃ. Ὅμοῦ ἄρα τὸ νοεῖν, τὸ ζῆν, τὸ εἶναι ἐν τῷ 538
 ὄντι. Εἰ ἄρα ὄν, καὶ νοῦς, καὶ εἰ νοῦς, καὶ ὄν, καὶ τὸ νοεῖν ὁμοῦ
 5 μετὰ τοῦ εἶναι. Πολλὰ ἄρα καὶ οὐχ ἐν τὸ νοεῖν. Ἀνάγκη τοίνυν
 τῷ μὴ τοιούτῳ μηδὲ τὸ νοεῖν εἶναι· καὶ καθ' ἕκαστα δὲ ἐπιούσιν, ἀν-
 θρωπος, καὶ νόησις ἵππου, καὶ ἵππος, καὶ δικαίου νόησις, καὶ δί-
 καιον. Διπλᾶ τοίνυν ἅπαντα, καὶ τὸ ἐν δύο, καὶ αὐτὰ δύο εἰς ἐν
 ἔρχεται· ὁ δὲ οὐκ ἐστι τούτων, οὔθ' ἐν ἕκαστον, οὔδ' ἐκ πάντων τῶν B
 10 δύο, οὐδ' ὅλως δύο. Ὅπως δὲ τὰ δύο ἐκ τοῦ ἐνός, ἐν ἄλλοις. Ἄλλ'
 ἐπέκεινα οὐσίας ὄντι, [ὄν τί,] καὶ τοῦ νοεῖν ἐπέκεινα εἶναι. Οὐ τοίνυν
 οὐδ' ἐκείνο ἀτοπον, εἰ μὴ οἶδεν ἑαυτὸν, οὐ γὰρ ἔχει παρ' ἑαυτῷ ὁ
 μάθῃ εἰς ὧν· ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἄλλα δεῖ αὐτὸν εἰδέναι. Κρεῖττον γάρ τι
 καὶ μεῖζον δίδωσιν αὐτοῖς τοῦ εἰδέναι αὐτὰ, (ἦν τὸ ἀγαθὸν τῶν ἄλ-
 15 λων) ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῷ αὐτῷ, καθ' ὅσον δύναται, ἐφάπτεσθαι ἐκεί- C
 νου.

1. πρῶτως] Cod. Ciz. πρώτην. In seqq.
 Marc. A. πλήρεις τοῦ εἶναι.
 3. λάβῃ. Ὅμοῦ] Cod. Vat. λάβοι ὁμοῦ.
 4. εἰ νοῦς, καὶ] Desunt hæc in Cod.
 Ciz. Idem pro ὄν habet ἐν.
 6. ἐπὶ οὐσίαν] Codd. Ciz. Mon. C. Vat.

Marc. A. ἐπιούσιν. Quod recepi.
 9. ὁ δὲ] Cod. Ciz. οὐ δὲ.
 ib. οὐβίν] Marc. A. οὐβίν. Correxī οὐβ' ἴν.
 11. ὄντι] Marc. A. ὄν τι, cum marg. Ed.
 ib. τοῦ νοεῖν] Cod. Mon. C. τὸ νοεῖν cum
 Marc. A.

12. οἶδιν] Cod. Vat. εἶδιν. Pro εἰ μὴ.
 Mon. C. habet εἰ μὴ, cum Marc. A.
 ib. ἑαυτῷ ὁ μάθῃ] Cod. Vat. αὐτῷ ὁ
 μάθοι.
 14. τὸ ἀγαθὸν τῶν ἄλλων] Cod. Vat. τῶν
 ἄλλων τὸ ἀγαθόν.

que existit: ibique intelligere simul est una cum esse. Ex quo fit, ut intelligentia jam multa sit, non unum. Necessarium igitur est apud ipsum, quod non est tale, neque etiam intelligentiam esse. Jam vero per singula in mundo intelligibili discurrendo, ibi quidem occurrit ubique notio gemina, scilicet hominis intelligentia, atque homo: item intelligentia equi et equus: rursus intelligentia justī atque justum. Omnia igitur duplicia sunt. Illic unum duo: illic vicissim duo regrediuntur in unum: ipsum vero primum nec est singulatim horum aliquid, neque ex om-

nibus, quæ duo sunt: neque omnino duo. Quo autem modo ex uno duo fiant, alibi disputatur. Verum quum illud super essentiam sit, haud ab re super intelligentiam esse censetur. Nec illud igitur absurde dicitur, si dicatur primum illud se ipsum minime nosse. Quum enim omnino sit unum, nihil prorsus habet in se, quod discat: sed neque etiam alia oportet ipsum nosse. Melius enim quiddam atque majus tradit illis, quam sit ipsa cognoscere, quod bonum est [aliorum] reliquorum. Potius enim tribuit, ut in eodem, quoad possent, illud attingerent.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Ε,

ΛΟΓΟΣ Ζ.

P L O T I N I

ENNEAD. QUINTÆ,

LIBER VII.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΕΙ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΑ ΕΣΤΙΝ ΕΙΔΗ.

Utrum singulorum etiam sint Ideæ.

539 ΕΙ καὶ τοῦ καθ' ἕκαστον ἔστιν ἰδέα; ἢ εἰ ἐγὼ καὶ ἕκαστος τὴν ἀναγωγὴν ἐπὶ τὸ νοητὸν ἔχει, καὶ ἕκαστου ἢ ἀρχὴ ἐκεῖ· ἢ εἰ μὲν αἰεὶ 10 Σωκράτης, καὶ ψυχὴ Σωκράτους ἔσται αὐτὸ Σωκράτης, καθ' ὃ ἢ

7. ΠΕΡΙ ΤΟΥ] Vocem τοῦ omittit Marc.
Α. ἢ. ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΑ ΕΣΤΙΝ ΕΙΔΗ.]
Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. καθ' ἕκα-
στα εἰσὶν ἰδέαι. Ciz. καθ' ἕκαστον εἰσὶν ἰδέαι,

quam lectionem initio capituli melius con-
venire ait Müllerus in Progr. p. 10.
9. ΕΙ ΚΑΙ] Cod. Vat. omittit καὶ.
ἢ. ἢ εἰ] Cod. Ciz. omittit εἰ. Mox Vat.
omittit τὴν.

10. νοητὸν ἔχει] Codd., excepto Darm.,
omnes ἔχει. Quod restitui.
11. αὐτὸ Σωκράτης] Cod. Vat. αὐτοσω-
κράτης cum Marc. A.

I. Quot numero homines nascentur in anno mundi magno, totidem seminales hominum rationes sunt in natura universali, totidem ferme ideæ hominum in mente divina.

Unaquæque etiam rationalis anima numeratas in se naturaliter habet, quod [Ed. pr. quot] ex se vitas varias productura est. Verum sicut, quando dicimus, omnia cælestia esse in terra, vicissimque omnia id est, in cælo quidem ratione cælesti, in terra rursum qualitate terrena: sic quando audimus animam nostram esse omnia, accipere debemus secundum humanæ rationalisque animæ proprietatem. Nunquam igitur anima tua producet vitas ipsas figurasque brutis animalibus proprias, sed humanas semper: quamvis similes quodammodo brutis, et quandoque demonibus. Pauca ergo vitarum mutationes in anno mundi magno edere anima tua potest: præsertim cum vitam in terris quidem brevissimam, super ter-

ram vero longissimam agat. In anno autem mundi sequente non fit vitarum mutatio, sed eorundem omnino hominum resurrectio. Interim homines inter se differunt, non per materias tantum, sed per proprias etiam formas atque figuras, modosque varios genituræ. Differentia vero formalis et ordinata quum nec a materia neque casu fiat, dependet ex formalibus quibusdam rationibus, quæ et in natura et in mente universali consistunt, neque sunt infinitæ numero. Finitæ enim formæ in anno mundi magno gignuntur, in sequente vero eadem revertuntur, causis eisdem videlicet revertentibus. Verum quonam modo sunt res in materia plures quam in anima, et in anima rursum plures quam in mente? Ita profecto quia res quedam in materia inter se numero differunt, vel per defectum formæ ex materia alicubi contingentem, quæ forma alibi est perfectior: vel per quantitatis divisionem. Differentiæ vero simpliciter formales rationibus seminalibus adæquantur.

ψυχὴ καθ' ἕκαστα καὶ ἐκεῖ, ὡς λέγεται ἐκεῖ, εἰ δ' οὐκ ἀεὶ, ἀλλὰ ἄλλο τε ἄλλη γίνεταί ὁ πρότερον Σωκράτης, οἶον Πυθαγόρας ἢ τις ἄλλος, οὐκέτι ὁ καθ' ἕκαστα, οὗτος κάκεῖ. Ἄλλ' εἰ ἡ ψυχὴ ἐκάστου ὧν διεξέρχεται τοὺς λόγους ἔχει πάντων, πάντες αὖ ἐκεῖ· ἐπεὶ καὶ 5 λέγομεν ὅσους ὁ κόσμος ἔχει λόγους, καὶ ἐκάστην ψυχὴν ἔχειν. Εἰ οὖν καὶ ὁ κόσμος μὴ ἀνθρώπου μόνου, ἀλλὰ καὶ τῶν καθ' ἕκαστα ζώων, καὶ ἡ ψυχὴ, ἀπειρον οὖν τὸ τῶν λόγων ἔσται, εἰ μὴ ἀνακάμ- C πτει περιόδοις. Καὶ οὕτως ἡ ἀπειρία ἔσται πεπερασμένη, ὅταν ταῦτα ἀποδιδῶται. Εἰ οὖν ὅλως πλείω τὰ γιγνόμενα τοῦ παραδείγ- 10 ματος, τί δεῖ εἶναι τῶν ἐν μιᾷ περιόδῳ πάντων γιγνομένων λόγους καὶ παραδείγματα; ἀρκεῖν γὰρ ἓνα ἄνθρωπον εἰς πάντας ἀνθρώπους. ὥσπερ καὶ ψυχὰς ὀρισμένας ἀνθρώπους ποιούσας ἀπίρους· ἢ τῶν D διαφόρων οὐκ ἔστιν εἶναι τὸν αὐτὸν λόγον· οὐδὲ ἀρκεῖ ἄνθρωπος πρὸς παράδειγμα τῶν τιῶν ἀνθρώπων διαφερόντων ἀλλήλων, οὐ τῇ ὕλη 15 μόνου, ἀλλὰ καὶ εἰ δικαῖς διαφοραῖς μυρίαίς. Οὐ γὰρ ὡς αἱ εἰκόνες

2. οἶον] Cod. Mon. C. post h. v. supra lin. habere videtur εἰ. Marc. A. supra lin. ἡ.

3. εἰ ἢ] Cod. Vat. omittit ἢ.
ib. ἐκάστου ὧν διεξέρχεται] Cod. Vat. ἐκά-
στου, ὡδὲ ἐξέρχεται.

4. ἔχει] Cod. Vat. ἔχει.

6. καὶ ὁ κόσμος] Marc. A. omittit καὶ.

ib. μόνου] Cod. Vat. μόνου cum Marc. A.
7. ἀνακάμπτει] Cod. Ciz. ἀνακάμπτου.
Vat. ἀνακάμπτει.

9. ταῦτα] Cod. Mon. C. ταῦτά cum
Marc. A. B.

12. καὶ ψυχὰς ὀρισμένας] Cod. Ciz.
ψυχὴ ὀρισμένας ψυχὰς. Vat. ἢ ψυχὴ ὀρι-
σμένας.

13. οὐδὲ γὰρ] Codd., exceptis Darm. et
Marc. B., omnes omittunt γὰρ. Quare
delevi.

14. ἀλλήλων, οὐ] Cod. Vat. ἀλλήλων ἐν.
Priorem vocem omittit Mon. C. cum Marc.
A.

15. δικαῖς] Codd. Ciz. et Vat. εἰ δικαῖς;
et sic correxi.

Rationes autem ejusmodi sunt in anima plures, quam in mente idea: quoniam in natura animæ semper est absoluta distinctio rationum: mens autem minorem habet numerum idearum absolute inter se differentium. Potest enim mens eandem ideam ad diversa referre per actum intelligentiæ simul et voluntatis, referens, inquam, foras aliter et aliter imitabilem. Ex qua quidem relatione plura proficiscuntur, idea interim non divisa.

NUMQUID etiam uniuscujusque est idea?

Forsitan si ego et unusquisque ad intelligibilem reducimur ordinem, ibi quoque est uniuscujusque principium. Forsan, etiam si semper est Socrates, et Socratis anima ipse Socrates erit, quatenus anima singularium, sic ibi Socrates et quilibet singularium: sin autem non semper est Socrates, sed alias alia quodammodo evadit anima, adeo ut animus, qui nunc est Socrates, prius Pythagoras aliusve fuerit, futurusque sit alius, non amplius unusquisque eorum, qui hic sunt, est et ibi. Verumtamen si uniuscujusque anima seminarias rationes habet omnium, quæ exsequitur atque explet, rursus ibi sunt omnes. Nam fatemur, quot mundus rationes habet, totidem quoque singulas animas possidere. Quare si mundus non

hominis tantum, sed singulorum etiam animalium complectitur rationes, anima quoque rationes continet singulorum. Quam ob rem infinitus sequetur numerus rationum, nisi certis temporum cursibus in idem restitutio fiat. Ita profecto infinitas ipsa finita demum erit, quando eadem mundo reddentur. Cæterum, si quæ fiunt, omnino plura sunt quam exemplar, curram oportet omnium, quæ in una mundi revolutione fiunt, rationes exemplariæque extare? Videtur enim sufficere homo unus ad omnes homines, quemadmodum et animæ numeratæ ad innumerabiles homines effingendos: sed enim non potest una esse ratio differentium, neque sufficit homo ad exemplar multorum hominum inter se differentium, non materia tantum inquam, sed quamplurimis insuper propriis differentibus discrepantium. Non enim hæc ita se habent, ut imagines Socratis ad exemplar, sed differentem effectiorem necessarium est ex differentibus rationibus proficisci. Universa vero revolutio omnes complectitur rationes: eademque rursus per easdem rationes regenerantur. Neque vero suspiciandum est, ne hinc in mundo intelligibili infinita multitudo sequatur: tota enim illic multitudo in quodam

539 Σωκράτους πρὸς τὸ ἀρχέτυπον, ἀλλὰ δεῖ τὴν διάφορον ποίησιν ἐκ διαφόρων λόγων. Ἡ δὲ πᾶσα περίοδος πάντας ἔχει τοὺς λόγους· Εαὐθις δὲ τὰ αὐτὰ πάλιν, κατὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους. Τὴν δὲ ἐν τῷ νοητῷ ἀπειρίαν, οὐ δεῖ δεδιέναι. Πᾶσα γὰρ ἐν ἀμερεῖ, καὶ οἶον πρό-
εισιν, ὅταν ἐνεργῇ. 5

Α Ἄλλ' εἰ αἱ μίξεις τῶν λόγων ἄρρενος καὶ θήλεος διαφοροὺς ποιού-
σιν, οὐκέτι τοῦ γιγνομένου ἐκάστου λόγος τις ἔσται, ὅ, τε ἐκάτερος
γεννῶν οἶον ὁ ἄρρην οὐ κατὰ διαφοροὺς λόγους ποιήσῃ, ἀλλὰ καθ'
540 ἓνα τὸν αὐτοῦ, ἢ πατρὸς αὐτοῦ. Ἡ οὐδὲν κωλύει καὶ κατὰ διαφό-
ρους, τῷ τοὺς πάντας ἔχειν αὐτοὺς, ἄλλους δὲ ἀεὶ προσχείρους. 10
Ἵσταν δὲ ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων διάφοροι; ἢ διὰ τὴν οὐκ ἴσην ἐπικρά-
τησιν· ἀλλ' ἐκεῖνο ὅτι οὐκ εἰ ἐν τῷ φαίνεσθαι ὅτε μὲν κατὰ τὸ ἄρρην
τὸ πλείστον, ὅτε δὲ κατὰ τὸ θήλυ, ἢ κατὰ τὸ ἴσον μέρος ἔδωκεν ἐκά-
τερος, ἀλλ' ὅλον μὲν ἔδωκε καὶ ἔγκειται, κρατεῖ δὲ τῆς ὕλης μέρους
Β ἐκατέρου, ἢ θάτερον. Οἱ δὲ ἐν ἄλλῃ χώρᾳ πῶς διάφοροι; ἂρ' οὖν ἢ 15
ὕλη τὸ διάφορον οὐχ ὁμοίως κρατουμένη; πάντες ἄρα χωρὶς ἐνὸς παρὰ
φύσιν. Εἰ δὲ τὸ διάφορον πολλαχοῦ καλὸν, οὐχ ἐν τῷ εἶδος. ἀλλὰ
τῷ αἴσχει μόνῳ ἀποδοτέον, τὸ παρὰ τὴν ὕλην, κακεῖ τῶν τελείων

1. δεῖ] Cod. Med. B. δέ.
3. αὐθις—λόγους] Omissa sunt hæc in
Codd. Ciz. et Vat.
6. ἄρρην] Cod. Vat. ἄρρενος.
7. λόγος τις] Cod. Mon. C. τι προ τις
cum Marc. A.
9. αὐτοῦ] Codd. Med. A.B. et Marc.

A.B. αὐτοῦ. Vat. αὐτόν.
ib. πατρὸς αὐτοῦ] Codd. Ciz. Marc. A.
Mon. C. Med. B. Vat. αὐτοῦ. Unde cor-
rexi.
12. ὅτι—ὅτι] Cod. Vat. ὅτι—ὅτι, cum
Marc. A.
13. πλείστον] Codd., excepto Darin.,

omnes τὸ πλείστον. Unde articulum, qui
deerat, addidi.
ib. μέρους] Codd. Marc. A. Mon. C.
Med. B. Vat. μέρος. In Med. B. sequi-
tur ἐκατέρου.
18. τὸ παρὰ] Marc. A. τὸ παρὰ (sic).

indivisibili continetur, et quasi illinc singula pro-
deunt, quando agit.

II. Quælibet anima naturaque particularis seminales in
se rationes continet omnium, quæ inde generanda
sunt, formalibus differentiis inter se distincta.

Possunt autem hæc ita distingui, etiam si in eodem
communiter specie computentur. Ejusmodi vero prop-
ria formarum distinctio in ipsa etiam natura uni-
versalis intentione præscripta est: quoniam in ejus-
modi etiam distinctione ordo, decus, bonum universi
consistit. Materia vero nullam affert propriam for-
marum varietatem, sed formæ defectum. Quantitas
quæ etiam divisione sua in rebus homogeneis facit
alicubi numerum, nusquam vero varietatem. Deni-
que in anno mundi uno quæcumque naturali ordine
heterogenea generantur, inter se formaliter dissimi-
lia sunt, ideo per differentes rationes efficiuntur: in
sequente vero eadem omnia per easdem rationes sub
eisdem causis recreantur.

Verum si rationum masculi et feminae mix-

tiones fetus differentes efficiunt, non amplius
uniusejusque geniti ratio quædam erit. Et al-
teruter generantium velut masculus non per dif-
ferentes faciet rationes, sed per unam duntaxat
sui ipsius videlicet, aut patris (ipsius). Sed forte
nihil prohibet etiam per differentes efficere, prop-
terea, quod omnes ipsi possideant, quamvis alias
temporibus aliis promptiores. Quid vero, quando
ex eisdem genitoribus diversi nascuntur? Forte
quia non æqualis semper fit excessus, atque do-
minatio: sed enim illud ita se habeat, si modo
non tantum in apparendo differentia sit, imo ali-
quando quidem secundum masculinum fiat exces-
sus, aliquando vero secundum feminam: aut
forte secundum æqualem partem tradat uterque,
totum tamen tradatur, sitque naturaliter insitum,
dominetur autem utrique materiae parti aut al-
teri. Verum quoniam pacto differentes fore ju-
dicantur, qui in alia parte concipiuntur? Num-
quid igitur ipsa materia differentiam affert, dis-

λόγων κεκρυμμένων μὲν, δοθέντων δὲ ὅλων. Ἄλλ' ἔστωσαν διάφο-⁵⁴⁰
ροι οἱ λόγοι, τί δεῖ τοσούτους, ὅσοι οἱ γιγνόμενοι ἐν μιᾷ περιόδῳ; εἴ-
περ ἐνὶ τῶν αὐτῶν διδομένων διαφόρους ἕξωθεν φαίνεσθαι· ἢ συγκε-
χώρηται τῶν ὅλων διδομένων. Ζητεῖται δὲ, εἰ τῶν αὐτῶν κρατούν-
5 των. Ἄρ' οὖν ὅτι τὸ ταῦτὸν πάντη ἐν τῇ ἑτέρᾳ περιόδῳ, ἐν ταύτῃ
δὲ οὐδὲν πάντη ταῦτόν;

Πῶς οὖν ἐπὶ πολλῶν διδύμων διαφόρους φήσομεν τοὺς λόγους; εἰ Ἀ
δὲ καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα ζῶά τις ἴοι, καὶ τὰ πολυτόκα μάλιστα, ἢ ἐφ' ὧν
ἀπαράλλακτα, εἰς λόγος. Ἄλλ' εἰ τοῦτο, οὐχ ὅσα τὰ καθ' ἕκαστα,
10 τοσοῦτοι καὶ οἱ λόγοι· ἢ ὅσα διάφορα τὰ καθ' ἕκαστα, καὶ διάφορα
οὐ τῷ ἑλλείπειν κατὰ τὸ εἶδος. Ἡ τί κωλύει, καὶ ἐν οἷς ἀδιάφορα,
εἴπερ τινὰ ὅλως ἐστὶ πάντη ἀδιάφορα. Ὡς γὰρ ὁ τεχνίτης κὰν Β
ἀδιάφορα ποιῇ, δεῖ ὅμως τὸ ταῦτὸν διαφορᾷ λαμβάνειν λογικῇ καθ'
ἣν ἄλλο ποιήσει προσφέρων διάφορον τὶ τῷ αὐτῷ· ἐν δὲ τῇ φύσει μὴ
15 λογισμῷ γιγνομένου τοῦ ἑτέρου, ἀλλὰ λόγοις μόνον συνεζεύχθαι δεῖ
τῷ εἶδει τὸ διάφορον. Ἡμεῖς δὲ λαμβάνειν τὴν διαφορὰν ἀδυνατοῦ-

2. οἱ λόγοι] Cod. Vat. omittit οἱ.
3. τῶν αὐτῶν] Cod. Vat. omittit τῶν.
5. ἐν τῇ ἰτέρᾳ—πάντη] Desunt hæc in
Codd. Mon. C. Marc. A.
8. ζῶά τις ἴοι] Cod. Vat. ζῶα ἴοι.
10 τοσοῦτοι—καθ' ἕκαστα] Desunt hæc

in Cod. Ciz.

12. εἴπερ τινὰ ὅλως ἐστὶ] Cod. Vat. εἰ
πτίρηνα ὅλων ἐστὶ.
ib. ἀδιάφορα] Codd. Ciz. et Vat. διάφορα.
14. ποιήσαι] Abest a Cod. Ciz.

ib. προσφέρειν] Codd. Ciz. Marc. A. et
Mon. C. προσφέρων. Unde correxi vulga-
tam.

16. τὸ εἶδει] Codd. Marc. A. Mon. C.
Vat. τῷ εἶδει. Quod pro τὸ recepinus.

similiter scilicet superata? Quod si ita sit, proles omnes una excepta præter naturam erunt: si autem ipsa varietas ubique pulehrum quiddam est, merito non una ubique species extat. Atqui, quod secundum materiam est, deformitati soli attribuendum est: nempe in causa ipsa artificis perfectæ rationes occultæ quidem sunt, totæ vero traduntur. Sed esto quidem rationes sint differentes, quid præterea oportet esse totidem, quot sunt, quæ in una mundi revolutione gignuntur? Si quidem fieri possit, ut eisdem adhibitis rationibus, differentes tamen extrinsecus eventus appareant. Sed profecto concessum est ita fieri, etiam ubi rationes totæ traduntur. Quæritur autem, utrum ita etiam fiat, ubi rationes eadem dominantur: An igitur totidem rationes esse necessarium est? Quoniam effectus omnino idem in altera duntaxat mundi revolutione reddi potest: in hac autem revolutione nihil omnino fit idem.

III. *Natura quoniam non per aliquid additum essentia sicut ars, sed per essentiam agit, ideo in essentialibus rationibus varietatem generandorum merito continet. Tota igitur singularum rerum dispositio in anno mundi transigenda designata est ab initio in*

mente opifrice mundi, et in mente animæ mundanæ ejusdemque natura.

Annum vero mundi magnum expleri plerique putant, quando caelestia omnia uel eandem prorsus, et in se ipsis et invicem dispositionem, quam habent hodie, revertentur. Hoc spatium alii triginta sex, alii triginta novem annorum solarium numero: alii aliter metiantur, aliterve putant.

At quonam pacto in multis geminis rationes differentes esse dicemus? Quod si per alia insuper animalia quis discurrat, præsertim quæ multos fœtus coitu uno concipiunt, quidnam dicemus? An forte unam illic esse judicabimus rationem, ubi fœtus inter se minime differunt? At si ita sit, non ulterius, quot singula fiunt, totidem et rationes erunt. Numquid quot differentia fiunt singula? differentia, inquam, non ex eo, quod secundum speciem ipsam deficiant, totidem rationes esse censebimus. Verum quidnam prohibet, quo minus fœtibus quoque minime discrepantibus, differentes tamen rationes exhibeamus, si qua modo fiant prorsus indifferentia? nempe artifex, quamvis indifferentia faciat, interea tamen ipsum, quod dicitur idem, differentia quadam accipit rationali secundum quam diver-

54^I μεν. Καὶ εἰ μὲν ἡ ποιήσις ἔχει τὸ εἰκῆ τοῦ ὀποσαοῦν, ἄλλος
 Α λόγος. Εἰ δὲ μεμέτρηται ὀπόσα τινὰ εἶη τὸ ποσὸν ὠρισμένον ἔσται,
 τῆ τῶν λόγων ἀπάντων ἐξελίξει καὶ ἀναπλώσει, ὥστε ὅταν παύση-
 ται πάντα, ἀρχὴ ἄλλη. Ὅπόσον γὰρ δεῖ τὸν κόσμον εἶναι, καὶ
 ὀπόσα ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ διεξελεύσεται, κεῖται ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ ἔχοντι 5
 τοὺς λόγους. Ἄρ' οὖν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων ἐφ' ὧν πλήθος ἐκ
 μιᾶς γενέσεως, τοσοῦτους τοὺς λόγους; ἢ οὐ φοβητέον τὸ ἐν τοῖς
 Β σπέρμασι καὶ τοῖς λόγοις ἀπειρον, ψυχῆς τὰ πάντα ἐχούσης· ἢ καὶ
 ἐν νῶ ἢ ἐν ψυχῇ τὸ ἀπειρον τούτων, ἀνάπαλιν τῶν ἐκεῖ προχείρων.

1. ὀποσαοῦν] Ita Ed. Sed Codd. Ciz
 Mon. C. Marc. A. Med. B. ὀποσαοῦν.
 Quod recepi.

2. ἔσται] Cod. Vat. εἶη.
 3. τῆ τῶν] Cod. Ciz. τι τῶν.
 ib. ἀναπλώσει] Cod. Vat. ἀναδιπλώσει.

5. ἑαυτοῦ] Cod. Mon. C. ἀτῶ cum Marc.
 A. In Marc. B. ἑαυτοῦ est ex corr.

sum facit, adhibens scilicet ei, quod est idem ali-
 quid differens. Sed penes naturam ubi rerum
 diversitas non ratiocinatione varia, sed variis tan-
 tum provenit rationibus, oportet speciei connexam
 esse diversitatem. Nos autem differentiam dis-
 cernere non valemus. Profecto si quid temerita-
 tis in generatione rerum (quantitatem quod at-
 tinet) admitteretur, ratio alia foret: sin autem
 mensura definitum est, quot quæque proveniant,
 certe quantitas et multitudo determinata erit ipsa
 rationum omnium evolutione atque explicatione,
 adeo ut, quando finem acceperint omnia, aliud
 jam exordium retexatur. Quantum enim oportet

esse mundum, quotve in ejus vita transigi
 debeant, constitutum est ab initio in eo, qui om-
 nium continet rationes. Numquid igitur et in
 cæteris animalibus, in quibus unico partu plu-
 rima procreantur, rationes totidem asseremus?
 Forte non est timendum, ne propterea in semini-
 bus rationibusque infinita multitudo contingat,
 quum anima omnia complectatur. Neque etiam
 in intellectu vel anima turba continget innume-
 rabilis: quippe quum rationes horum illic omnes
 vicissitudine quadam expedite quandoque in
 promptum eadem statutis temporibus revertantur.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Ε.

ΛΟΓΟΣ Η.

P L O T I N I

ENNEAD. QUINTÆ,

LIBER VIII.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΟΗΤΟΥ ΚΑΛΛΟΥΣ.

De intelligibili pulchritudine.

ΕΠΕΙΔΗ φαμεν τὸν ἐν θεᾷ τοῦ νοητοῦ κόσμου γεγενημένον, καὶ 541
10 τὸ τοῦ ἀληθινοῦ νοῦ κατανοήσαντα κάλλος, τοῦτον δυνήσεσθαι καὶ
τὸν τούτου πατέρα, καὶ τὸν ἐπέκεινα νοῦ εἰς ἔννοιαν βαλέσθαι πει-
ραθῶμεν ἰδεῖν καὶ εἰπεῖν ἡμῖν αὐτοῖς, ὡς οἶόν τε τὰ τοιαῦτα εἰπεῖν, B
πῶς ἂν τις τὸ κάλλος τοῦ νοῦ καὶ τοῦ κόσμου ἐκείνου θεάσαιοτο.
Κειμένων τοίνυν ἀλλήλων ἐγγύς, ἔστω δὲ εἰ βούλει, λίθων ἐν ὄγκῳ,
15 τοῦ μὲν ἀρρυθμίστου καὶ τέχνης ἀμοίρου, τοῦ δὲ ἤδη τέχνη κεκρατη-

9. κόσμου] Codd. Darm. Mon. B. Med.
A. (a pr. m.) Par. A. Par. B. (hic in
marg.) κάλλους.
10. νοῦ] Omittitur in Cod. Vat.
ib. τοῦτον] Cod. Vat. τοῦτο.

11. βαλίσθαι] Codd. Darm. Marc. C.E.
Mon. B.C. Par. A.B. βάλλισθαι. Ciz.
Mon. A. Vat. λαβίσθαι. Marc. A. βαλλί-
σθαι.
15. ἀρρυθμίστου] Sic Ed. Sed Codd. Ciz.

Marc. E. Mon. A. Vat. ἀρρυθμίστου. Et
sic correxi.
ib. κεκρατημῖνον] Codd. Marc. A.B.C.
E. Mon. A. Med. A.B. Par. A.B. Vat.
κεκρατημῖνον.

I. Pulchritudinem esse naturalem in intellectu etiam humano apparet, quia materiam rudem reddit pulchram.

Neque solum imitatus foris opera naturalia id efficit, sed etiam usus rationibus intimis, quando videlicet emendat quosdam naturæ defectus. Hinc concludimus, formam pulchritudinemque in mente præstantiorem esse, quam in nullo artis opere. Adde potentiorem, quoniam in opere quidem distracta est, in mente vero prorsus unita.

QUUM fateamur, animum, qui mundum in-

telligibilem contemplatur, verique intellectus pulchritudinem intuetur, posse quandoque hujus quoque patrem mente superiore animadvertere: agite jam, conemur pro viribus cernere, nobisque ipsis exprimere quantum talia explicari possunt, qua potissimum ratione pulchritudinem mentis mundique illius perspicere valeamus. Finge itaque moles duas lapideas prope se positas, quarum altera quidem incomposita sit et artificiosi muneris expers: altera vero per artem in statuum jam exulta, sive divinam sive humanam:

542

μένον εἰς ἄγαλμα θεοῦ ἢ καὶ τινος ἀνθρώπου, θεοῦ μὲν, Χάριτος ἢ τινος Μούσης ἀνθρώπου δὲ, μὴ τινος, ἀλλ' ὄν ἐκ πάντων καλῶν ἄπεποιήκεν ἢ τέχνη. φανείη μὲν ἂν ὁ ὑπὸ τῆς τέχνης γεγενημένος εἰς εἶδους κάλλος καλὸς οὐ παρὰ τὸ εἶναι λίθος· ἦν γὰρ ἂν καὶ ὁ ἕτερος ὁμοίως καλός· ἀλλὰ παρὰ τοῦ εἶδους, ὃ ἐνῆκεν ἢ τέχνη. Τοῦτο μὲν 5 τοίνυν τὸ εἶδος οὐκ εἶχεν ἢ ὕλη, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ ἐννοήσαντι, καὶ πρὶν ἐλθεῖν εἰς τὸν λίθον. Ἦν δ' ἐν τῷ δημιουργῷ, οὐ καθ' ὅσον ὀφθαλμοῖ ἢ χεῖρες ἦσαν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι μετέιχε τῆς τέχνης. Ἦν ἄρα ἐν τῇ τέχνη τὸ κάλλος τοῦτο, ἄμεινον πολλῷ· οὐ γὰρ ἐκεῖνο ἦλθεν εἰς τὸν λίθον τὸ ἐν τῇ τέχνη· ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν μένει, ἄλλο δὲ ἀπ' ἐκείνης 10 ἔλαττον ἐκείνου· καὶ οὐδὲ τοῦτο ἔμεινε καθαρὸν ἐν αὐτῷ, οὐδὲ οἷον ἐβούλετο, ἀλλ' ὅσον εἶξεν ὁ λίθος τῇ τέχνη. εἰ δ' ἢ τέχνη ὃ ἐστὶ καὶ ἔχει, τοιοῦτον ποιεῖ· (καλὸν δὲ ποιεῖ κατὰ λόγον ὧ ποιεῖ) μειζώως καὶ ἀληθεστέρως καλή ἐστὶ τὸ κάλλος ἔχουσα τὸ τέχνης, μείζον μέντοι καὶ κάλλιον, ἢ ὅσον ἐστὶν ἐν τῷ ἔξω. Καὶ γὰρ ὅσῳ ἰὸν εἰς τὴν 15 ὕλην ἐκτέταται, τόσῳ ἀσθενέστερον τοῦ ἐν ἐνὶ μένοντος. Ἀφίσταται γὰρ ἑαυτοῦ πᾶν διϋστάμενον, εἰ ἰσχύς ἐν ἰσχύϊ, εἰ θερμότης ἐν

2. „καλῶν] Cod. Vat. καλόν. Marc. A. καλόν (sic).
 5. καλὸς ὁμοίως] Codd. exceptis Par. A. et Marc. C., omnes ὁμοίως καλός. Quare ordinem correxi.
 ib. ἐνῆκεν ἢ] Ita Codd. Par. A. B. In Cod. Ciz. est ἐνῆ κενῆ, in rell. cum Ed. ἐνῆ κεν ἢ.
 6. ἢ ὕλη] Cod. Ciz. omittit ἢ.
 ib. νοήσαντι] Codd. exceptis Ciz. Marc. B. et Vat. omnes ἐννοήσαντι, sed Par. B.

ex corr. Ex illis correxi vulgatum.
 7. δι ἐν] Codd. Darm. Marc. Mon. A. C. Vat. δ' ἐν. Et sic rescripsi.
 8. καὶ χεῖρες] Codd. omnes ut marg. Ed. ἢ χεῖρες. Quare vulgatum abiecerimus.
 11. ἔμεινε] Cod. Mon. C. ἔμεινε.
 12. ἐβούλετο] Cod. Par. B. ἐβούλετο (sic).
 ib. ἢ δι] Codd. omnes εἰ δ' ἢ; nullus εἰ δὲ, ut marg. Ed., neque ut Ed. ἢ δι. Quare correxi.

13. τοιοῦτον] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. τοιοῦτο. Vat. τοῦτο.
 ib. οὐ ποιεῖ] Cod. Par. B. οὐ ποιεῖ, sed pro οὐ in n. φ. Et hoc recepinus.
 ib. μειζώως καὶ ἀληθεστέρως] Cod. Vat. μειζόνων καὶ ἀληθεστέρων. Idem mox τὸ τῆς τέχνης.
 15. ὅσον ἰὸν] Codd. omnes ὅσῳ ἰὸν. Quare abieci vulgatum.
 16. Ἀφίσταται] Codd. Mon. C. Marc. A. ἀφίστασθαι.

ac si divinam, alicujus Gratiae statua sit, vel Musae: siu humanam, non sit hominis alicujus, sed cujusdam potius, quem ars ex pulchris omnibus congregaverit. Lapis igitur, ab arte in pulchritudinem speciei dispositus, pulcher protinus apparebit, sed non propterea, quod sit lapis: alioquin altera quoque moles similiter formosa foret: ex eo igitur, quod speciem habeat, quam ars adhibuit. Haec itaque speciem materia non habebat, sed erat haec in excogitante, prius quam in lapidem deveniret: Erat autem in artifice, non qua ratione ille oculos et manus habebat, sed quoniam arte praeditus erat. Erat igitur in arte pulchritudo haec multo praestantior. Non enim species ipsa in arte consistens venit in lapidem, sed manet illa quidem, alia vero ab illa interim prodit ea minor, neque pura permanet in se ipsa, neque qualis optabat artifex, sed quatenus arti materia paruit. Si autem ars, quod est et habet

tale quoque facit; facit autem pulchrum secundum rationem qua et agit: profecto magis veriusque pulchra est artis pulchritudinem possidens, majorem excellentioremque omni eo, quod prodit exterius. Quatenus enim forma procedens in materiam jam extenditur, eatenus debiliior ea fit quae manet in uno. Quicquid enim in se distantiam patitur, a se ipso discedit: si robur, in robore: si caliditas, in calore: si omnino potentia, in potentia: si pulchritudo, prorsus in pulchritudine. Jam vero primum omne efficiens secundum se ipsum oportet praestantius esse facto: non enim immusica musicum, sed musica facit, et musicum in sono sensibili procreat musica super sensum. Si quis autem artes contempserit, quoniam naturam imitantes faciunt, respondendum erit, primo quidem naturas quoque alia imitari: deinde artes non simpliciter, quod cernitur oculis, imitari, sed ad ipsas recurrere ra-

θερμότητι, εἰ ὅλως δύναμις ἐν δυνάμει, καὶ κάλλος ἐν κάλλει. Καὶ ⁵⁴³
 τὸ πρῶτον ποιοῦν πᾶν καθ' αὐτὸ κρεῖττον εἶναι δεῖ τοῦ ποιουμένου.
 οὐ γὰρ ἡ ἀμουσία μουσικὸν, ἀλλ' ἡ μουσικὴ, καὶ τὴν ἐν αἰσθητῶ, ἢ D
 πρὸ τούτου. Εἰ δέ τις τὰς τέχνας ἀτιμάζει, ὅτι μιμούμεναι τὴν φύσιν
 5 ποιούσι, πρῶτον μὲν φατέον καὶ τὰς φύσεις μιμῆσθαι ἄλλα· ἔπειτα
 δεῖ εἰδέναί, ὡς οὐχ ἀπλῶς τὸ ὁρώμενον μιμοῦνται, ἀλλ' ἀνατρέχουσιν
 ἐπὶ τοὺς λόγους, ἐξ ὧν ἡ φύσις· εἶτα καὶ ὅτι πολλὰ παρ' αὐτῶν ποι-
 οῦσι, καὶ προστιθέασιν δὲ, ὅτῳ τι ἐλλείπει, ὡς ἔχουσαι τὸ κάλλος· E
 ἔπειτα ὁ Φειδίας τὸν Δία πρὸς οὐδὲν αἰσθητὸν ποιήσας, ἀλλὰ λαβὼν
 10 οἶος ἂν γένοιτο, εἰ ἡμῖν ὁ Ζεὺς δι' ὀμμάτων ἐθέλοι φανῆναι.

Ἄλλ' ἡμῖν ἀφείσθωσαν αἱ τέχναι, ὧν δὲ λέγονται τὰ ἔργα μιμῆ- A
 σθαι, τὰ φύσει κάλλη γιγνόμενα καὶ λεγόμενα, θεωρῶμεν, λογικά τε
 ζῶα καὶ ἄλογα πάντα, καὶ μάλιστα ὅσα κατώρθωται αὐτῶν, τοῦ
 πλάσαντος αὐτὰ καὶ δημιουργήσαντος ἐπικρατήσαντος τῆς ὕλης, καὶ
 15 εἶδος ὃ ἐβούλετο παρασχόντος. Ἴτι οὖν τὸ κάλλος ἐστὶν ἐν τούτοις;
 οὐ γὰρ δὴ τὸ αἶμα καὶ τὰ καταμήνια, ἀλλὰ καὶ χροῶ ἀλλῇ τούτων,

2. κρεῖττον] Marc. A. τὸ κρεῖττον.

4. Εἰ δὲ—ποιούσι] Desunt hæc in Cod. Ciz. Pro μιμούμεναι est—ος in Codd. Darm. et Mon. B.

ib. πύχνη] Codd. Mon. B.C. Med. A. B. Par. A.B. Vat. Marc. A.B. φύσις, ut marg. Ed. quod recepi.

5. ποιούσι] Codd. Mon. B.C. Marc. A. Med. A. (ex corr.) B. ποιούσαι. Vocem μὲν omittunt Marc. C.E. Sed Marc. B.

si
 habet ποιούσαι (sic): in marg. γρ. τὴν σιχρην.

7. παρ' αὐτῶν] Codd. Mon. A. Med. A. B. Marc. A. παρ' αὐτῶν. Vat. παρ' ἑαυτῶν.

8. γὰρ, ὅσα] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. et Vat. δι' pro γὰρ, Codd. Mon. A.B. δι' γὰρ ὅσα Med. A. δι' supra lin. ab al. in. Pro γὰρ igitur recepinus δι'.

ib. ἐλλείπει] Codd. omnes ἐλλείπει ex-

ceptis Marc. C.E. Nos illos sequimur.

10. ἐπίλοι] Cod. Mon. A. ἐπίλοι.

11. ἀφείσθωσαν] Ita Codd. præter Darm. et Par. B. omnes; illi cum Ed. ἀφείσθωσαν. ib. ἂν δι'] Cod. Vat. ὡς δι'. Vocem κάλλη omittit Marc. A.

13. κατώρθωται] Ita Codd. Marc. B.C. E. Mon. A.C. Par. B. Vat. Reliqui cum Ed. κατώρθωται, sed Marc. A. κατώρθωται.

tiones, ex quibus constat agitque natura: præterea multa ex se ipsis facere, et adjungere insuper aliquid, ubi quicquam perfectioni deest, utpote quæ in se habeant pulchritudinem. Denique Phidias ipse Jovem finxisse potest, nullum spectaculum proprie sensibus imitatus, sed imaginatus talem, qualis ipse Jupiter appareret, si quando nostris oculis occurrere vellet.

II. *Pulchritudo in opere naturali est forma quædam, non quomodolibet impressa materiæ, sed tunc impressa ab ipsa natura, quando natura excellentius materiæ dominatur.*

Non enim hoc opus est pulchrum per materiam vel quantitatem: alioquin, quod materialius aut grandius, idem foret et pulchrius, sed ratione excellentioris ejusdem formæ quasi jam immaterialis effectæ. Hinc ergo fit, ut species tunc primum quasi pulchra te rapiat, quando visum ingressa jam est ibi spiritalis effecta: et tunc maxime quando vehementius cogitatur. Denique species in moribus atque disciplinis, quæ immaterialis est omnino, tanquam pulchra nos capit amore. Est autem immaterialis in natura

formositas naturali admodum mirabilior. Natura enim nec adventitio quodam habitu, nec extrinsecus elaborans sicut ars, sed essentia sua intrinsecusque dominans facilitate mira exhibet materiæ pulchritudinem.

Sed in præsentia missas faciamus artes. Quorum vero opera imitari dicuntur, pulchra naturaliter effecta consideremus, rationalia scilicet animalia et irrationalia cuncta, præsertim quæcunque inter hæc exactius sunt absoluta: ubi scilicet fictor ipsorum atque faber materiæ dominatus, speciem quam optabat adhibuit. Quidnam igitur in his est pulchritudo? Non enim sanguis et menstrua, sed color atque figura ab his diversa, aut nihil, vel [aliquid sine figura et inconcinnum, aut velut] quid deforme nisi (tale) quale quod continet simplex aliquid, ceu materia? Undenam orta est pulchritudo Helenæ, pro qua tam ingens certamen est suscitatum? unde cæteræ formæ Veneri similes illuxerunt? Atqui et ipsa Veneris forma unde surrexit? Aut si quis hominum ex integro pulcher, vel Deus, sive eorum,

543 καὶ σχῆμα, ἢ οὐδὲν, ἢ τι ἄσχημον, ἢ οἶον τὸ περιέχον ἀπλοῦν τι οἶα
 Α ὕλη; Πόθεν δὴ ἐξέλαμψε τὸ τῆς Ἑλένης τῆς περιμαχήτου κάλλος;
 ἢ ὅσαι γυναικῶν Ἀφροδίτης ὅμοιαι κάλλει; ἐπεὶ καὶ τὸ τῆς Ἀφροδί-
 της αὐτῆς πόθεν; ἢ εἴ τις ὅλως καλὸς ἄνθρωπος, ἢ θεὸς, τῶν ἂν εἰς
 ὄψιν ἐλθόντων, ἢ καὶ μὴ ἰόντων, ἐχόντων δὲ ἐπ' αὐτοῖς ὄραθεν ἂν
 κάλλος. Ἄρ' οὐκ εἶδος μὲν πανταχοῦ τοῦτο, ἦκου δὲ ἐπὶ τὸ γενόμε-
 Β νον ἐκ τοῦ ποιήσαντος, ὥσπερ ἐν ταῖς τέχναις ἐλέγετο, ἐπὶ τὰ τεχ-
 νητὰ ἰέναι παρὰ τῶν τεχνῶν; τί οὖν καλὰ μὲν τὰ ποιήματα καὶ ὁ
 ἐπὶ τῆς ὕλης λόγος, ὁ δὲ μὴ ἐν ὕλῃ, ἀλλ' ἐν τῷ ποιοῦντι λόγος οὐ
 κάλλος, ὁ πρῶτος καὶ αὔλος, ἀλλ' εἰς ἐν οὗτος; ἀλλ' εἰ μὲν ὁ ὄγκος 10
 ἦν καλὸς, καθ' ὅσον ὄγκος ἦν, ἐχρῆν τὸν λόγον ὅτι μὴ ἦν ὄγκος, τὸν
 ποιήσαντα μὴ καλὸν εἶναι· εἰ δὲ ἐάν τε ἐν σμικρῷ ἐάν τε ἐν μεγάλῳ
 C τὸ αὐτὸ εἶδος ἦ, ὁμοίως κινεῖ καὶ διατίθησι τὴν ψυχὴν τὴν τοῦ ὄρων-
 τος τῇ αὐτοῦ δυνάμει, τὸ κάλλος οὐ τῷ τοῦ ὄγκου μεγέθει ἀποδοτέον.
 Τεκμήριον δὲ καὶ τόδε, ὅτι, ἕξω μὲν ἕως ἐστίν, οὐπω εἶδομεν, ὅταν 15
 δὲ εἴσω γένηται, διέθηκεν. Εἴσεισι δὲ δι' ὀμμάτων εἶδος ὃν μόνον,
 (ἢ πῶς διὰ μικροῦ;) Συνεφέλκεται δὲ καὶ τὸ μέγεθος, οὐ μέγα ἐν

1. ἢ τι] Cod. Ciz. omittit τι. Vat. ha-
 bet ἢ τί.

ib. περιέχον] Ita, præter Darm. et Med.
 A.B., Codd. omnes. Illi cum Ed. περι-
 ἔχον.

2. Πόθεν δι] Codd. Marc. A.B. Mon.
 A.B. Med. A.B. Par. B. Vat. δὲ pro δι.
 Unde vulgatam correxī.

ib. τὸ τῆς] Ita Codd. Ciz. Marc. A.B.
 C.E. Mon. A. Med. A.B. Par. B. Vat.
 Sed Ed. cum rell. ὁ τῆς, nisi quod prior
 vox a Cod. Par. A. plane abest.

4. εἴ τις] Codd. Marc. A. Mon. C. εἴ
 τι. Idem omittit ὅλως, quod in Cod. Par.
 B. scribitur ὅλως.

5. ἐπ' αὐτοῖς] Cod. Vat. ἐπ' αὐτῆς.

6. Ἄρα οὐκ] Codd. Mon. A.C. Par. B.

Vat. Marc. ἀρ' οὐκ. Quod recepi.

ib. γινόμενον] Codd. omnes, excepto
 Ciz., γινόμενον. Et sic correxī.

7. τεχνικὰ] Codd., præter Ciz. Marc.

B. et Mon. A. omnes τεχνητά. In Marc.
 B. est τέχνη τά. Correxī vulgatam.

8. μὲν τῆ] Cod. Ciz. omittit τά.

9. οὐ καλὸς] Codd. Mon. A.B.C. Med.

A.B. Par. A.B. Vat. Marc. A.B. οὐ κάλ-
 λος, ut legit Fic. et ego restitui.

12. ἐάν τε] Cod. Vat., ut videtur, ἐάν γε.

13. κινεῖ] Cod. Mon. A. κινῆ.

ib. τῆν τοῦ] Cod. Ciz. omittit τῆν.

14. τῆ αὐτοῦ] Cod. Mon. B. τῆ αὐτοῦ.
 Quod recepi.

ib. οὐ τῆ] Codd. Ciz. et Vat. ἐν τῆ.

Sequens τοῦ omittit Cod. Mon. B.

15. ἕως ἐστίν] Cod. Ciz. omittit ἕως. In
 Cod. Med. A. est ἐστὶν, supra lin. iv.

ib. οὐπω] Ita Cod. Ciz., in Vat. est
 οὐτω. Rell. enim Ed. οὐτω.

ib. εἶδομεν] Codd. Ciz. Mon. A. Marc.

A.E. Med. B. ἴδομεν. Par. A. ἴδομιν.

17. ἢ τῆς] Cod. Vat. ἢ τῆς.

ib. σμικροῦ] Codd., exceptis Ciz. Mon.

C. Med. B. Marc. A.C.E., omnes μικροῦ.

Quare delevi σ.

qui nobis veniunt in aspectum, sive eorum, qui non veniunt quidem, habent tamen in se conspicuam pulchritudinem. Nonne igitur species ubique hæc est, descendens in id, quod nascitur ex ipso, quod generat, sicut in artibus dictum est, pulchritudinem in artificia ab artibus proficisci. Quid ergo? pulchrae opera quidem sunt, ratioque in ipsa materia? Ratio vero, quæ non est in materia, sed in agente, prima et a materia libera non est pulchritudo, sed in unum hæc ipsa redigitur. Cæterum si moles qua ratione moles est, pulchra foret, sequeretur certe rationem ipsam agentem, quoniam non est moles, non esse pulchram: sin autem sive in parva, sive in magna quadam mole sit species eadem similiter movet, afficitque vi sua animum intuentis, certe pulchritudo non est magnitudini molis attribuenda.

Hinc rursus ad idem sumitur argumentum: quoniam quatenus forma est extra animum, non percipimus, neque inde movemur: quum vero animo jam concipitur, afficit. At vero per oculos ipsa rerum species tantum influunt, alioquin non posset per angustissimum amplissima penetrare. Contrahitur vero etiam magnitudo, non magna quidem in mole, sed specie potius magna. Præterea, ipsam effectus pulchri causam oportet aut esse deformem, aut indifferentem, aut pulchram. Si deformis esset, certe contrarium non efficeret: si indifferentem, curnam pulchrum aliquid potius faceret, quam deformem? Sed profecto natura rerum artifex tam pulchrarum, multo prius magisque est pulchra. Nos autem quum nihil intimum inspicere soleamus, et intima penitus ignoramus, nimirum extrinseca sequimur, ignorantes

ὄγκῳ, ἀλλ' εἶδει γενόμενον μέγα. Ἐπειτα ἢ αἰσχροὺν δεῖ τὸ ποιοῦν, 543
 ἢ ἀδιάφορον, ἢ καλὸν εἶναι. Αἰσχροὺν μὲν οὖν ὄν οὐκ ἂν τὸ ἐναν-
 τίου ποιήσειεν, ἀδιάφορον δὲ, τί μᾶλλον καλὸν ἢ αἰσχροὺν; ἀλλὰ γάρ D
 ἐστὶ καὶ ἡ φύσις ἢ τὰ οὕτω καλὰ δημιουργοῦσα πολὺ πρότερον καλῆ,
 5 ἡμεῖς δὲ τῶν ἔνδον οὐδὲν ὄραν εἰθισμένοι οὐδ' εἰδότες τὸ ἔξω διώκο-
 μεν, ἀγνοοῦντες, ὅτι τὸ ἔνδον κινεῖ· ὥσπερ ἂν εἴ τις τὸ εἶδωλον αὐ-
 τοῦ βλέπων, ἀγνοῶν ὅθεν ἤκει, ἐκεῖνο διώκοι. Δηλοῖ δὲ ὅτι τὸ διω-
 κόμενον ἄλλο, καὶ οὐκ ἐν μεγέθει τὸ κάλλος, καὶ τὸ ἐν τοῖς μαθή- E
 μασι κάλλος καὶ τὸ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι, καὶ ὅλως τὸ ἐν ταῖς ψυ-
 10 χαῖς, οὗ δὴ καὶ ἀληθεία μᾶλλον κάλλος, ὅταν τῷ φρόνησιν ἐνίδῃς καὶ
 ἀγασθῆς, οὐκ εἰς τὸ πρόσωπον ἀφορῶν (εἴη γὰρ ἂν τοῦτο αἰσχος)
 ἀλλὰ πᾶσαν μορφὴν ἀφείς, διώκῃς τὸ εἶσω κάλλος αὐτοῦ. εἰ δὲ
 μήπω σε κινεῖ, ὡς καλὸν εἰπεῖν τὸν τοιοῦτον, οὐδὲ σαυτὸν εἰς τὸ
 εἶσω βλέψας ἠσθήσῃ ὡς καλῶ. Ὡστε μάτην ἂν οὕτως ἔχων ζητοῖς F
 15 ἐκεῖνο. αἰσχροῦ γὰρ καὶ οὐ καθαρῶ ζήτησεις· διὸ οὐδὲ πρὸς πάντας
 οἱ περὶ τῶν τοιούτων λόγοι. Εἰ δὲ καὶ σὺ εἶδες σαυτὸν καλὸν, ἀνα-
 μνήσθητι.

Ἔστιν οὖν καὶ ἐν τῇ φύσει λόγος κάλλους ἀρχέτυπος τοῦ ἐν σώ- 544

1. ἀλλ' ἢ] Codd. Darm. Marc. Mon. A.B.C. Med. A.B. Vat. ἀλλ' εἶδει. Quod recepi. Ciz. εἶδῃ.
 δεῖ τὸ] Ita Codd. Ciz. Marc. A.B. Mon. A.B.C. Med. A.B. Par. B. Vat.; sed Ed. cum rell. δεῖ τὸ.
 2. οὖν ὄν, οὐκ ἂν] Cod. Mon. A. οὖν οὐκ ὄν.
 5. εἰδότες] Cod. Mon. B. εἰδόντες.
 6. εἶδωλον αὐτοῦ] Cod. Mon. A. Marc. A. εἶδωλον αὐτοῦ.
 7. ὅθεν ἤκει] Codd. Ciz. et Mon. A. ὅθεν ἤκει.
 ἢ κη].
 ἢ. διώκοι] Codd. Par. B. Vat. διώκει.

οἰ
 Marc. A. διώκει (sic).
 9. ἐπιτηδεύμασι] Ita Codd. Marc. B. C.E. Ciz. et Mon. A. Sed Ed. cum rell. ἐπιτηδεύμασιν.
 10. οὗ δὴ] Cod. Vat. οὐ δὴ.
 ἢ. ὅταν τῷ] Ita Codd. Mon. B. Marc. B.C.E. Par. A.B. Reliqui cum Ed. ὅταν τῷ, nisi quod in Ciz. est, ὅταν τῆ, et in Marc. A. ὅτ' ἂν τῷ. Mox idem τὸ προ τούτου.
 12. διώκοις] Codd. Ciz. Marc. A.B. Mon. A.B.C. Med. A.B. Par. B. διώκῃς. Vat.

διώκει. Correxī vulgatam.

13. μήπω σε] Cod. Med. B. μήπως.
 ἢ. σαυτὸν] Cum marg. Ed. habent αὐ-
 τὸν Codd. Darm. Mon. A. Med. A. Par. A. et Par. B. a pr. m. Marc. B. αὐτὸν, in marg. γρ. σαυτὸν. Mox Marc. A. ὡς κα-
 λόν.
 14. ζητοῖς] Cod. Par. A. ζητῆς.
 16. εἶδες] Ita cum Fic. Codd. Ciz. Marc. C.E. Mon. A.C. Vat. In Darm. et Mon. B. est οἶδες, in Marc. B. Med. A. οἶδας, superscripto εἶδες, in Marc. A. Med. B. ἴδες, in Par. B. οἶδες, in Ed. εἶδας.

interea intrinsecus latere, quod movet, perinde ac si quis suam videns imaginem, et ignorans unde venerit, eam ipsam sequatur. Esse vero aliud quiddam, quod ad se attrahit prosequentes, neque in magnitudine consistere pulchritudinem, testimonio nobis est pulchritudo, quæ disciplinis inest et officiis, et prorsus in animo: ubi certe re vera magis pulchritudo viget, quando scilicet in animo quodam sapientiam contemplaris, et contemplatus delectaris, et amas, faciem tunc corporis non aspiciens, quæ forte non sit formosa, sed tota corporis forma posthabita, intimam pulchritudinem sequens. Sin autem nondum animus ille te movet, ut appelles pulchrum, neque etiam interiorum te intuitus, te ipso delectaberis velut pulchro. Quapropter frustra sic

affectus, veram intimamque pulchritudinem indagabis: sic enim non puro quodam, sed turpi perquires: ideoque verba de rebus ejusmodi non ad omnes habentur. Quod si et tu te ipsum inspexeris pulchrum, hinc jam ipsius pulchritudinis reminiscere.

III. Pulchritudo apparens in materia est imago quædam pulchritudinis, quæ præstantior in natura viget. Hæc autem ejus imago, quæ est in anima intellectuali major. Hæc tandem illius, quæ prima est in mente divina.

Fulget autem pulchritudinis splendor ex intellectu divino in intellectum animæ caput, quemadmodum lumen a Sole semper in stellam, subinde in virtutem animæ rationalem sicut in Lunam, quatenus ad superiora convertitur. Frustra vero, quid ipsa pul-

544 ματι, τοῦ δ' ἐν τῇ φύσει ὁ ἐν τῇ ψυχῇ κάλλιον, παρ' οὗ καὶ ὁ ἐν τῇ φύσει ἐναργέστατος γε μὴν ὁ ἐν σπουδαία ψυχῇ, καὶ ἤδη προῖον κάλλει· κοσμήσας γὰρ τὴν ψυχὴν καὶ φῶς παρασχὼν ἀπὸ φωτὸς μείζονος πρώτως κάλλους ὄντος συλλογίζεσθαι ποιεῖ, αὐτὸς ἐν ψυχῇ ὢν, Βοῖός ἐστιν ὁ πρὸ αὐτοῦ, ὁ οὐκ ἔτι ἐγγιγνόμενος, οὐδ' ἐν ἄλλῳ, ἀλλ' ἐν αὐτῷ. Διὸ οὐδὲ λόγος ἐστίν, ἀλλὰ ποιητῆς τοῦ πρώτου λόγου, κάλλους ἐν ὕλῃ ψυχικῇ ὄντος· νοῦς δὲ οὗτος, ὁ αἰὲ νοῦς, καὶ οὐ ποτὲ νοῦς, ὅτι μὴ ἐπακτὸς αὐτῷ· τίνα ἂν οὖν εἰκόνα τις αὐτοῦ λάβοι; πᾶσα γὰρ ἔσται ἐκ χείρονος. Ἄλλὰ γὰρ δεῖ τὴν εἰκόνα ἐκ νοῦ γενέσθαι, ὥστε μὴ δι' εἰκόνας, ἀλλ' οἷον χρυσοῦ παντὸς χρυσὸν τινα 10 δεῖγμα λαβεῖν. Καὶ εἰ μὴ καθαρὸς εἶη ὁ ληφθεὶς, καθαίρειν αὐτὸν, ἢ ἔργῳ, ἢ λόγῳ, δεικνύοντας, ὡς οὐ πᾶν τοῦτό ἐστι χρυσὸς, ἀλλὰ τουτὶ, τὸ ἐν τῷ ὄγκῳ μόνον· οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἀπὸ νοῦ τοῦ ἐν ἡμῖν κεκαθαυμένου, εἰ δὲ βούλει ἀπὸ τῶν θεῶν, οἷός ἐστιν ὁ ἐν αὐτοῖς νοῦς. Σεμνοὶ μὲν γὰρ πάντες θεοὶ καὶ καλοὶ, καὶ τὸ κάλλος αὐτῶν 15 ἀμήχανον. Ἄλλὰ τί ἐστι δι' ὃ τοιοῦτοι εἰσίν, ἢ νοῦς; καὶ ὅτι

1. τοῦ δὲ] Cod. Ciz. τοῦτου δὲ. Mon. A. C. Vat. Marc. A.B.C.E. τοῦ δ'. Quod recepi.

2. ψυχῇ] Cod. Mon. B. ψυχῆς.
ib. προῖον] Cod. Ciz. προῖον. Tum Codd. omnes cum marg. Ed. κάλλει, nisi quod Par. A. habet κάλλος, et Marc. C.E., cum Ed. κάλλος. Ego κάλλει recepi.

3. κοσμήσας] Cod. Vat. κοσμήσαν.

4. πρώτως] Codd. Darm. Mon. A.B.C.

Marc. A.B. Par. B. Vat. πρώτως. Et sic correxi.

5. οὐκ ἔτι] Cod. Mon. C. οὐκέτι.
ib. ἐν αὐτῷ] Cod. Med. B. ἐν αὐτῷ, sic et Marc. A.C.E. a pr. et Marc. B. a sec. m.

6. κάλλους] Cod. Ciz. κάλλος.

7. ψυχικῇ] Cod. Vat. ψυχῆ. Idem mox ὅσποτε pro οὐ ποτέ.

8. αὐτῷ] Codd. Ciz. Mon. A.C. Vat.

αὐτῷ cum Marc. C.E.

11. αὐτὸν] Cod. Mon. A. αὐτόν.

13. ἀπὸ νοῦ—τῶν θεῶν] Desunt hæc in Codd. Ciz. Mon. A. (ubi etiam ommissa sunt seqq. οἷός ἐστιν) et Vat.

14. οἷός ἐστιν—ἀμήχανον] Marc. B. in contextis hæc non habet; sed in marg. οἷός ἐστιν κ. τ. λ.

16. δι' ὃ] Cod. Med. B. διό cum Marc. A.

chritudo sit, quærit animus, qui se per ejusmodi conversionem pulcherrimum non reddiderit. Si vero reddiderit, quandoque suam inspiciens pulchritudinem, suspiciet inde superiorem: ac per suum intellectum jam purgatum velut per aurum quoddam, quod erat in mole, divinum intellectum velut aurum universon, sincerumque contemplabitur, aliter non quærendum. Denique prima pulchritudo est prima intelligentiæ plenitudo. Dii simpliciter intellectuales per illius participationem pulchri diique sunt: per eandem dii quoque cælestes, id est mundani omnes, qui sane cælestes dii directo quodam intuitu divina cognoscunt, humana vero deflexo prospiciunt atque gubernant. Dii tandem simpliciter intellectuales, qui in intellectuali celo sunt, non gubernare saltem, qua ratione ibi sunt, sed contemplari dicuntur. Quicquid est in celo intellectuali, est similiter intelligibile cælum, ibi vero sunt omnia.

Est igitur pulchritudinis ratio in natura exemplar pulchritudinis hujus, quæ apparet in corpore: exemplar autem pulchritudinis naturalis est ratio quædam in anima pulchrior, a qua pro-

fluit pulchritudo naturæ. Clarior autem hæc est in anima proba et pulchritudine jam ipsa progrediens: nempe exornans animum, lumenque præbens a majori lumine, quod prima etiam est pulchritudo. Sic, inquam, existens in anima ad ratiocinandum inducit, qualisnam sit ratio superior pulchritudinis, quæ in nullo fit amplius, nec in alio jacet, sed in se permanet. Itaque nec ratio quidem est, sed primæ rationis auctor: quippe quum ratio prima sit pulchritudo quædam in anima ceu materia. Ipse vero auctor intellectus est, qui et semper est intellectus, nec intellectus aliquando, quoniam ipsi non aliunde advenit intellectus. Sed quam potissimum imaginem intellectus ipsius accipiemus? Quæcunque enim aliunde quæretur, a deteriori quodam procul dubio requiretur. Imago igitur intellectus est ab intellectu quærenda, adeo ut non per imaginem de ipso loquamur, sed tanquam de auro universo aurum quoddam accipiamus indicium. Ac nisi acceptum aurum adhuc sit purum, aut re ipsa,

μάλλον νοῦς ἐνεργῶν ἐν αὐτοῖς ὥστε ὀραῖσθαι. Οὐ γὰρ δὴ ὅτι αὐτῶν⁵⁴⁴
καλὰ τὰ σώματα· καὶ γὰρ οἷς ἐστι σώματα, οὐ τοῦτό ἐστιν αὐτοῖς D
τὸ εἶναι θεοῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν νοῦν καὶ οὗτοι θεοί· καλοὶ δὴ οἱ θεοί·
οὐ γὰρ δὴ ποτὲ μὲν φρονοῦσι, ποτὲ δὲ ἀφραίνουσιν, ἀλλ' αἰὲ φρο-
5 νοῦσιν ἐν ἀπαθεί τῷ νῷ καὶ στασίμῳ καὶ καθαρῷ, καὶ ἴσασι πάντα,
καὶ γιγνώσκουσιν οὐ τὰ ἀνθρώπεια, ἀλλὰ τὰ ἑαυτῶν τὰ θεία, καὶ ὅσα
νοῦς ὀραῖ. Τῶν δὲ θεῶν οἱ μὲν ἐν οὐρανῷ ὄντες, (σχολῆ γὰρ αὐ- E
τοῖς,) θεῶνται αἰεὶ· οἷον δὲ πόρρωθεν τὰ ἐν ἐκείνῳ αὐτῷ οὐρανῷ,
ὑπεροχῇ τῇ ἑαυτῶν κεφαλῇ· οἱ δὲ ἐν ἐκείνῳ ὄντες, ὅσοις ἢ οἰκησις
10 ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ οἰκοῦντες τῷ ἐκεῖ οὐρανῷ. Πάντα
γὰρ ἐκεῖ οὐρανός, καὶ ἡ γῆ οὐρανός, καὶ θάλασσα, καὶ ζῶα, καὶ
φυτὰ, καὶ ἄνθρωποι, πᾶν οὐράνιον ἐκείνου τοῦ οὐρανοῦ. Οἱ δὲ θεοὶ
οἱ ἐν αὐτῷ οὐκ ἀπαξιούντες ἀνθρώπους οὐδ' ἄλλο τι τῶν ἐκεῖ, ὅτι τῶν
ἐκεῖ, πᾶσαν μὲν διεξίασι τὴν ἐκεῖ χώραν, καὶ τὸν τόπον, ἀναπαυ- F
15 ὀμενοι.

Καὶ γὰρ τὸ ρεῖα ζῶειν ἐκεῖ, καὶ ἀλήθεια δὲ αὐτοῖς καὶ γενέτειρα, 545

1. ἐν αὐτοῖς] Cod. Ciz. omittit *iv*. Marc. B. habet *ἐν αὐτοῖς*. Mox Marc. C.E. omittunt γὰρ.

ib. αὐτῶν καλὰ] Cod. Vat. αὐτῶ, ἄλλα.
3. εἶναι—οἱ θεοί] Desunt hæc in Cod. Ciz.

ib. καλὸν δὴ] Cum marg. Ed. habent καλοὶ δὴ Codd. Darm. Mon. B.C. Med. A. Marce. B. Par. B. In Mon. A. et Vat. est καλοὶ δὴ, in Par. A. καλὸν δὴ. Ex prioribus correxi.

4. ποτὶ μὲν] Cod. Ciz. omittit μὲν.

ib. ἀφρονοῦσιν] Codd. omnes ut marg.

Ed. ἀφραίνουσιν, exceptis Marc. C.E. Quare correxi.

5. πάντα, καί] Cod. Ciz. omittit καί.

6. ἀνθρώπεια] Codd., excepto Darm., omnes cum marg. Ed. ἀνθρώπεια. Quod recepi.

7. σχολῆ] Codd. Marce. Par. A.B. Vat. σχολῆ, recte, ut videtur. Quare recepinus.

9. τῇ ἑαυτῶν] Cod. Vat. omittit τῇ.

ib. οἰκησις] Codd. Ciz. Marc. A.C.E. Mon. A. Med. B. Vat. ἢ οἰκησις. Quare addidi articulum. Mox Vat. ἀπ' pro ἰπ'.

10. ἐν αὐτῷ] Codd. Darm. Marc. A. B. Mon. A.B.C. Med. A.B. Vat. οἱ ἐν αὐτῷ Recepi articulum.

13. ἀπαξιούντες] Cod. Par. A. ἀξιούντες. ib. ὅτι τῶν ἰκί] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.

14. τόπον] Sic ed. Sed Codd., excepto Darm., omnes cum marg. Ed. τόπον, ut legit Fic. et nos exhibemus.

16. ρεῖα ζῶειν] Homericum hoc est, ex Iliad. Z. 138. Marc. E. omittit γὰρ et in seqq. τὰ.

aut saltem oratione purgemus, demonstrantes, hoc a nobis acceptum non esse aurum universum, sed aurum quiddam dumtaxat in mole. Sic itaque ab hoc, qui in nobis est, intellectu jam purgato ad intellectum ipsum altius ascendamus: ac, si placet, a diis ipsis progrediamur, inspicientes videlicet, qualis in eis sit intellectus. Dii namque omnes pulchri, venusti, venerandi, inæstimabili decore pollentes. Verum quidnam est, quo dii sunt tales? Est utique intellectus: intellectus, inquam, potissimum in eis agens, ut videantur. Non enim ex eo, quod eorum pulchra sunt corpora: nam et quibus corpora sunt, non hoc ipsum est esse deos, sed secundum mentem hi quoque dii sunt, non, inquam, ex eo, quod pulchra illis adsunt corpora, dii pulchri censentur. Non enim alias quidem sapientes sunt, alias vero nequaquam, sed perpetuo sapiunt mente tranquilla stabilique et pura, intelliguntque omnia,

et cognoscunt non humana proprie, sed sua, id est divina, et quotcumque intellectus ipse cernit. Deorum vero hi quidem, qui cælum habitant, (otio namque abundant) assidue contemplantur, sed quasi eminus, quæ in primo ipso sunt cælo, supereminenti cervice: hi vero, qui in illo sunt, quotcumque habitationem illic sortiti sunt, contemplantur, totum illic cælum habitantes. Omnia enim ibi sunt cælum, illic terra cælum est: illic mare, animalia, plantæ, homines cælum sunt: quicquid demique est illius cæli, cæleste. Dii vero illic habitantes non dedignantur homines, neque aliud quicquam eorum, quæ ibi sunt, ob hoc ipsum, quod ex divinorum numero sunt: omnem namque regionem illam discurrunt, locumque comprehendunt conquiescentes.

IV. *Supra cælum corporeum in cælo incorporeo sunt dii duplices, scilicet intelligibiles atque intellectuales.*

545 καὶ τροφὸς, καὶ οὐσία, καὶ τροφή, καὶ ὀρώσι τὰ πάντα, οὐχ οἷς γένεσις πρόσεστιν, ἀλλ' οἷς οὐσία, καὶ ἑαυτοὺς ἐν ἄλλοις· διαφανῆ γὰρ πάντα, καὶ σκοτεινὸν οὐδὲ ἀντίτυπον οὐδὲν, ἀλλὰ πᾶς παντὶ φανερός εἰς τὸ εἶσω καὶ πάντα· φῶς γὰρ φωτί· καὶ γὰρ ἔχει πᾶς πάντα ἐν αὐτῷ, καὶ αὐτὸ ὄρα ἐν ἄλλῳ πάντα, ὥστε πανταχοῦ πάντα, καὶ πᾶν 5
 B πᾶν, καὶ ἕκαστον πᾶν, καὶ ἄπειρος ἢ αἴγλη· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν μέγα, ἐπεὶ καὶ τὸ μικρὸν μέγα· καὶ ἥλιος ἐκεῖ, καὶ πάντα ἄστρα· καὶ ἕκαστον ἥλιος αὐτῶν, καὶ πάντα. Ἐξέχει δ' ἐν ἐκάστῳ, ἄλλο, ἐμφαίνει δὲ καὶ πάντα. Ἔστι δὲ καὶ κίνησις καθαρὰ, οὐ γὰρ συγχεῖ αὐτὴν ἰοῦσαν ὃ κινεῖ, ἕτερον αὐτῆς ὑπάρχον· καὶ ἡ στάσις οὐ πα- 10
 C ὅτι μὴ ἐν τῷ καλῷ. Βέβηκε δὲ ἕκαστος οὐκ ἐπ' ἀλλοτριίας οἶον γῆς, ἀλλ' ἔστιν ἐκάστῳ ἐν ᾧ ἔστιν αὐτὸ ὃ ἔστι, καὶ συνθεῖ αὐτῷ, οἶον πρὸς τὸ ἄνω ἰόντι, τὸ ὅθεν ἔστι, καὶ οὐκ αὐτὸς μὲν ἄλλο, ἢ χώρα δὲ αὐτοῦ ἄλλο· καὶ γὰρ τὸ ὑποκείμενον νοῦς, καὶ αὐτὸς νοῦς· οἶον εἴ τις 15
 καὶ τοῦτον τὸν οὐρανὸν τὸν ὀρώμενον φωτοειδῆ ὄντα τοῦτο τὸ φῶς τὸ ἐξ αὐτοῦ φῦναι νοήσειε τὰ ἄστρα. Ἐνταῦθα μὲν οὖν οὐκ ἐκ μέρους

2. ἀλλ' οἷς] Cod. Vat. ἀλλ' οἷς ἴστιν. Idem mox ἀλλήλοις pro ἄλλοις.

4. φῶς γὰρ—ἄλλο πάντα] Desunt hæc in Codd. Ciz. Mon. C. Vat. ib. ἐν αὐτῷ] Codd. Marc. Med. A.B. in αὐτῷ. Quod recepi. Pro πᾶς est πᾶς in Marc. C.E.

6. ἄπειρος] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. ἄπειρον. Mox Mon. A. ἕκαστος pro ἕκαστον.

ib. αὐτῶν μέγα] Codd. Mon. A. Vat. αὐ-

τῶν μένει. Mox redenente μέγα Mon. C. iterum μένει.

7. πάντα ἄστρα] Codd. Par. A.B. Marc. C.E. καὶ πάντα ἄστρα. Recepi conjunctionem.

8. καὶ πάντα] Cod. Darm. omittit καί. ib. Ἐξέχει δὲ—καὶ πάντα] Cod. Ciz. omittit hæc. Pro δὲ ἐν. Codd. Mon. C. Marc. A.C.E. Par. B. Vat. δ' ἐν. Marc. A. habet ἄλλος pro ἄλλο. Illud recepi.

10. αὐτῆς] Cod. Med. A. a pr. m. ut

marg. Ed. αὐτοῦ, idem Par. B. a sec. m. et Marc. B.

11. μὴ μέμικται] Cod. Mon. C. omittit μὴ cum Marc. A.

13. ἴστι] Cod. Vat. ἴστι.

14. τὸ ἄνω] Cod. Mon. C. a pr. m. τῷ. Ciz. omittit τὸ.

17. νοήσεις] Codd. Mon. C. Ciz. νοήσεων. Par. A. νοήσια.

ib. τὰ ἄστρα] Ita Codd. ad unum omnes. Ed. τὰ ἄστρα. Vocem οὖν omittit Marc. E.

Illi quidem sunt ideae, hi vero intellectus omnes aeterna idearum contemplatione beati. (Adhibuit hæc Brucker. in Hist. Crit. Philos. II. p. 405. laudans Cudworthum in Syst. intell. IV. 36. qui dicat incerte et ambigue de Deorum generibus loqui Plotinum.)

Intellectus divinus sic in ideas se derivat, ut totus conservetur in singulis, sed sub alia in aliis proprietate. Nec tam dicendum est ideas esse in intellectu, quam intellectum ipsum ipsas ideas existere, omniformem videlicet ex uniformi se ipso mirabiliter prodeuntem. Si caelum similiter se derivat in stellas, in qualibet stella et caelum est totum, et stellas omnes, sed proprietate diversa. Quod igitur Anaxagoras ait, quodlibet est in quolibet, non tam in mundo subcaelesti verum etiam ubi unio minima quam in mundo supercaelesti, ubi unio maxima: quodammodo etiam in caelesti, ubi mediocris est unio. Ubi vero Plotinus probat, divinarum contemplatores inde nunquam discessuros. Accipe, quod Porphyrius et Iamblichus attigerunt: animos etiam nostros ad similem posse

beatitudinem pervenire. Non commovebitur in aeternum, qui habitat in Hierusalem. Beati, qui habitant in domo tua domine, in saeculum saeculi laudabunt te.

Huc tendunt, quæ a Platone in Phædro traduntur, facilem scilicet illic superos vitam agere, veritatemque ipsam eorum genitricem esse atque nutricem, et essentiam et nutrimentum: item illos omnia cernere, non illa quidem, quæ generationi subjecta sint, sed quæ sint in essentia: videre quoque se ipsos in aliis. Omnia enim illic undique perspicua sunt. Nihil ibi tenebrosum, nihil obsistens, sed omnis illic omnibus est conspicuus, intrinsecus atque per omnia. Lumen namque lumini occurrit ubique. Quilibet in se habet omnia, et omnia rursus in alio conspicit. Cuncta igitur ubique sunt. Omne illic est omne. Illic quodlibet est universum. Splendor ibi micat immensus. Quodlibet enim ibi magnum est, quando quidem et parvum illic est

ἄλλο ἄλλου γένοιτ' ἂν, καὶ εἴη ἂν μόνον ἕκαστον μέρος, ἐκεῖ δὲ ἐξ⁵⁴⁵
 ὄλου ἀεὶ ἕκαστον, καὶ ἅμα ἕκαστον καὶ ὄλον. Φαντάζεται μὲν γὰρ
 μέρος, ἐνορᾶται δὲ τῷ ὄξει τὴν ὄψιν, ὄλον, οἶον εἴ τις γένοιτο τὴν
 ὄψιν τοιοῦτος, οἶος ὁ Λυγγεὺς ἐλέγετο, καὶ τὰ εἶσω τῆς γῆς ὄραν,
 5 τοῦ μύθου τοὺς ἐκεῖ αἰνιττομένου ὀφθαλμούς. Τῆς δὲ ἐκεῖ θεάς οὔτε
 κάματός ἐστιν, οὔτ' ἐστι πλήρωσις εἰς τὸ παύσασθαι θεωμένῳ· οὔτε
 γὰρ κένωσις ἦν, ἵνα ἤκων εἰς πλήρωσιν καὶ τέλος ἀρκεσθῆ, οὔτε τὸ Ε
 μὲν ἄλλο, τὸ δ' ἄλλο, ἵνα ἐτέρῳ τῶν ἐν αὐτῷ τὰ τοῦ ἐτέρου μὴ ἀρέ-
 σκοντα ᾗ. Ἄτρυτά τε τὰ ἐκεῖ. Ἄλλ' ἐστι τὸ ἀπλήρωτον, τὸ μὴ
 10 τὴν πλήρωσιν καταφρονεῖν ποιεῖν τοῦ πεπληρωκότος· ὄρων γὰρ μᾶλ-
 λον ὄρα. καὶ καθορῶν ἄπειρον αὐτὸν καὶ τὰ ὀρώμενα τῇ ἑαυτοῦ συν- 546
 ἔπεται φύσει. Καὶ ἡ ζωὴ μὲν οὐδενὶ κάματος ἔχει, ὅταν ᾗ καθαρὰ·
 τὸ δ' ἄριστα ζῶν τί ἂν κάμοι; ἡ δὲ ζωὴ, σοφία· σοφία δὲ οὐ πορι-
 σθεῖσα λογισμοῖς, ὅτι ἀεὶ ἦν πᾶσα, καὶ ἐλλείπουσα οὐδενὶ, ἵνα ζητ-
 15 ἦσεως δεηθῆ· ἀλλ' ἐστιν ἡ πρώτη, καὶ οὐκ ἀπ' ἄλλης· καὶ ἡ οὐσία

1. ἄλλο ἄλλο] Codd. Ciz. Marcc. Mon. A.B.C. Med. A.B. Par. B. Vat. ἄλλο ἄλλο. Et sic correximus.

ib. γένοιτ'] Codd. Marc. A.B. Mon. B. C. Vat. γένοιτο. Mon. A. γένοιτο cum Marc. C.E.

ib. Ἐκεῖ] Cod. Vat. ἐπί.

2. φαντάζεται] Cod. Mon. C. φαντά-
 ζισθαι cum Marc. A.

3. τὸ ὄξει] Codd. Mon. Marcc. A.B. Vat. τῷ pro τῷ, Mon. A. ὄξει. Illud re-
 cepi.

4. οἶον ὁ] Abest οἶον a Cod. Mon. B. In Marcc. Mon. C. et Vat. est οἶος ὁ.

ib. ἰγίνετο] Codd. omnes cum marg. Ed. ἰγίνετο exceptis Marc. C.E. Ergo correxi.

6. εἰς τῷ] Codd. Ciz. Marcc. Mon. B. C. Par. B. Vat. εἰς τῷ. Marc. A. Mon. C. paulo superius οὔτε πλήρωσις. Recepi cum τῷ.

8. ἰτέρῳ τῷ] Cod. Ciz. ἰκατέρῳ τῶν. Est etiam τῶν in Codd. Mon. A.B.C. Med. A.B. Vat. Marcc. Quare correxi.

9. τὸ μὴ] Codd. Mon. A.B.C. Med. A.B. Par. B. Marcc. τῷ μὴ. Priorem vocem omittit Vat.

10. ποίησιν] Codd. præter Darm. omnes cum marg. Ed. πλήρωσιν. Et sic correxi.

11. αὐτόν] Codd. Marc. C.E. Par. A. et Vat. αὐτόν.

ib. τῇ ἑαυτοῦ συνίπεται] Codd. Mon. B. Med. A. Par. B. Marcc. B. συνίπεται τῇ ἑαυτοῦ.

13. ζῶν, τί] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. ζῶντι, τί.

ib. σοφία δὲ—ἦν πᾶσα] Cod. Ciz. omit-
 tit hæc.

14. ζητήσεως] Cod. Ciz. ἐκζητήσεως.

15. οὐκ ἀπ'] Cod. Vat. οὐ κατ'.

magnum. Ibi sol stellæque omnes. Unaquæque stella sol est, et stellæ similiter omnes. Præcellit autem in quolibet aliud, sed interim in quovis cuncta conspiciuntur. Est ibi motus procul dubio purus: non enim procedentem confundit motum motor alienus a motu. Status etiam illic nulla mutatione turbatur: non enim instabili naturæ miscetur. Pulchrum præterea ipsum pulchrum est, quoniam non jacet in pulchro. Permanet vero quilibet non quasi in alieno pavimento quodam, sed uniuscujusque fundamentum est id ipsum quod unumquodque est: cumque ipso concurret quasi surgenti id ipsum, unde extat: neque ipsum quidem aliud est, sedes vero ejus est aliud: nam et subjectum intellectus est, et ipsum est intellectus: velut si quis cogitet, cælum hoc oculis manifestum atque lucidum per lumen hoc suum germinare coalescereque in stellas. In rebus quidem corporeis non prodit ex alia parte ubique pars alia, sed unaquæque pars

sola ipsa est. Illic autem ex toto quodlibet ubique prodit, simulque extat quodlibet atque totum. Apparet quidem pars: inspicitur quoque ab eo, qui acute cernat et totum, ceu si quis talis sit visu, qualis fertur fuisse Lynceus, qui intima terræ traditur radiis oculorum penetrare consuevisse. Hanc equidem fabulam supernorum oculorum perspicaciam significasse arbitror. Existimandum præterea, eos, qui illa vident, nunquam in videndo defatigari, neque satietate ulla unquam adduci, ut videre desistant. Neque enim vacuitas erat in aliquo, ut deinde impletus et satur finem faciat intuenti: neque hoc quidem aliud est, illud vero sic aliud, ut alteri eorum, quæ sunt in eo, illa, quæ sunt alterius, minime placeant. Præterea indomita illic et indefessa sunt omnia. Quodve ibi dicitur inexplebile, propterea tale dicitur, quod plenitudo ejus nunquam efficit, ut spernat impletum: videndo namque magis assidue cernit, atque perspicens

546
 Β αὐτὴ σοφία, ἀλλ' οὐκ αὐτὸς, εἶτα σοφός. Διὰ τοῦτο δὲ οὐδεμία
 μείζων, καὶ ἡ αὐτοεπιστήμη ἐνταῦθα πάρεδρος τῷ νῶ, τῷ συμπρο-
 φαίνεσθαι, οἷον λέγουσι κατὰ μίμησιν, καὶ τῷ Διὶ τὴν Δίκην.
 Πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐκεῖ, οἷον ἀγάλματα παρ' αὐτῶν ἐνορώμενα,
 ὥστε θέαμα εἶναι ὑπερευδαιμόνων θεατῶν. Τῆς μὲν οὖν σοφίας τὸ 5
 μέγεθος, καὶ τὴν δύναμιν ἄν τις κατίδοι, ὅτι μετ' αὐτῆς ἔχει, καὶ
 C πεποίηκε τὰ ὄντα· καὶ πάντα ἠκολούθησε, καὶ ἔστιν αὐτῇ τὰ ὄντα,
 καὶ συνεγένετο αὐτῇ, καὶ ἐν ἄμφω, καὶ ἡ οὐσία ἡ ἐκεῖ σοφία. Ἄλλ'
 ἡμεῖς εἰς σύνεσιν οὐκ ἤλθομεν, ὅτι καὶ τὰς ἐπιστήμας θεωρήματα
 καὶ συμφόρησιν νενομίκαμεν προτάσεων εἶναι· τὸ δὲ οὐδ' ἐν ταῖς ἐν- 10
 ταῦθα ἐπιστήμας. Εἰ δέ τις περὶ τούτων ἀμφισβητεῖ, ἐατέον ταύ-
 τας ἐν τῷ παρόντι· περὶ δὲ τῆς ἐκεῖ ἐπιστήμης, ἣν δὴ καὶ ὁ Πλάτων
 D κατιδὼν φησὶν· οὐδ' ἦτις ἔστιν ἄλλη ἐν ἄλλῳ· ὅπως δὲ, εἴασε ζητεῖν
 καὶ ἀνευρίσκειν, εἴπερ ἄξιοι τῆς προσηγορίας φαμὲν εἶναι, ἴσως οὖν
 βέλτιον ἐντεῦθεν τὴν ἀρχὴν ποιήσασθαι. 15
 Α Πάντα δὴ τὰ γιγνόμενα, εἴτε τεχνητὰ, εἴτε φυσικὰ εἶη, σοφία

1. αὐτῆς] Codd. Ciz. Mon. A.B. Par.
 A B. Med. A. Marc. B.C.E. Vat. ut
 marg. Ed. αὐτῆ. Quod recepi. Mon. C.
 αὐτό. Med. B. αὐτή. Marc. A. habet αὐ-
 τοσοφία.

2. μείζων] Abest a Cod. Mon. B.
 ib. αὐτοεπιστήμη] Cod. Vat. αὐτὸ ἐπι-
 στήμη.

ib. τῷ νῶ] Cod. Vat. τῶν ὄς.
 ib. συμπροφαίνεσθαι] Cod. Ciz. συμπρο-

βαίνεσθαι.

3. καὶ τῷ] Cod. Vat. omittit καί.

4. αὐτῶν] Codd. Marc. A.C.E. Mon.
 A. Vat. αὐτῶν. In Vat. sequitur θεωρού-
 μενα.

5. ὑπὲρ εὐδαιμόνων] Codd. Par. B. Marc.
 A.B. ὑπερευδαιμόνων, ut legisse videtur Fic.
 et ego correxi.

7. καὶ πάντα, καὶ πάντα] Repetitum

καὶ πάντα abest a Codd. Ciz. Mon. A.C.
 Vat. Marc. Quare deleui.

ib. ἴσως αὐτῇ] Cum marg. Ed. habent
 αὐτῇ Codd. Ciz. Mon. A.B.C. Par. A.B.
 Marc. Quod restitui.

13. κατιδὼν] Ita Codd. Ciz. Mon. A.
 C. Par. A.B. Vat. Reliqui cum Ed. κατ'
 ιδῶν.

14. ἄξιοι] Codd. Mon. A. Vat. ἄξιον.

infinitem se ipsum et quæ videntur, naturam suam ducem sequitur. Jam vero nullius vita laboriosa est, quando est vita pura, quodve optime vivit, curam laboret? Vita vero illic est sapientia, sapientia vero nullis argumentationibus comparata, quoniam semper tota fuit, nec ulla parte deficiens, ex quo indagare indigeret: sed est sapientia prima, neque ab alia sapientia pendens, atque ipsa ibi essentia sapientia est: neque prius quidem intellectus ipse est, deinde sapiens. Hanc igitur ob causam nulla est sapientia major, atqui illic ipsa scientia mentis ipsius collega est, propterea quod simul pullulant: quemadmodum imitatione quadam tradunt, iudicium justitiamque Jovis ipsius esse collegam. Omnia enim hujus generis ibi velut simulachra, imo exemplaria quedam extant ex se et in se ipsis ubique perspicua, adeo ut horum spectaculum proprium sit plusquam felicium spectaculum. Ipsius igitur sapientiae magnitudinem et potentiam ex hoc potissimum considerare licet, quoniam una secum habet, fecitque entia: nam

quæ vere sunt omnia, secuta sunt sapientiam, perque ipsam emecta consistunt, unaque cum ipsa sunt exorta, unumque sunt ambo: essentia denique illic est sapientia. Nos autem ad hanc ipsam cognitionem nondum accedimus, quoniam scientias esse putamus speculationes quasdam, atque regulas, propositionumque confluum: quod quidem neque scientiis quidem nostris est tribuendum. Si quis autem de nostris scientiis ambigat, missas in præsentia faciamus, sed operæ pretium fore videtur, exordio hinc iterum sumpto, de illa scientia disputare, quam illic regnantem Plato suspiciens inquit: Scientia quidem illa non alia est in alio. Quomodo vero se habeat, perquirere atque invenire nobis reliquisse videtur, si modo appellatione ejusmodi nos dignos profitemur.

V. Quam ars naturam imitetur, et natura Deum, atque ars quidem per sapientiam quandam agat, Deus autem per ipsam simpliciter sapientiam, consequens est, ut natura per suam quandam agat sibi insitam sapientiam.

τις ποιεί, καὶ ἡγεῖται τῆς ποιήσεως πανταχοῦ, σοφία. Ἄλλ' εἰ δὴ⁵⁴⁶
 τις καὶ αὐτὴν τὴν σοφίαν ποιεί, ἔστωσαν μὲν αἱ τέχνηαι τοιαῦται.
 Ἄλλ' ὁ τεχνίτης πάλιν αὖ εἰς σοφίαν φυσικὴν ἔρχεται, καθ' ἣν
 γεγένηται, οὐκέτι συντεθεῖσαν ἐκ θεωρημάτων, ἀλλ' ὅλην ἔν τι, οὐ
 5 τὴν συγκεκλιμένην ἐκ πολλῶν εἰς ἓν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀναλυομένην εἰς B
 πλῆθος ἐξ ἑνός. Εἰ μὲν οὖν ταύτην τις πρώτην θήσειται, ἀρκεῖ· οὐκ
 ἔτι γὰρ ἐξ ἄλλου οὔσα, οὐδ' ἐν ἄλλῳ. Εἰ δὲ τὸν μὲν λόγον ἐν τῇ
 φύσει, τούτου δὲ ἀρχὴν φήσουσι τὴν φύσιν, πόθεν ἔξει φήσομεν.
 Καὶ εἰ ἐξ ἄλλου, ἐκείνου· εἰ μὲν ἐξ αὐτοῦ, στησόμεθα· εἰ δὲ εἰς νοῦν⁵⁴⁷
 10 ἥξουσιν, ἐνταῦθα ὀπτέον, εἰ ὁ νοῦς ἐγέννησε τὴν σοφίαν· καὶ εἰ φή-
 σουσι, πόθεν; εἰ δὲ ἐξ αὐτοῦ, ἀδύνατον ἄλλως, ἢ αὐτὸν ὄντα σοφίαν.
 Ἡ ἄρα ἀληθινὴ σοφία, οὐσία. καὶ ἡ ἀληθινὴ οὐσία, σοφία, καὶ ἡ
 ἀξία καὶ τῇ οὐσίᾳ παρὰ τῆς σοφίας, καὶ ὅτι παρὰ τῆς σοφίας, οὐσία
 ἀληθῆς. Διὸ καὶ ὅσαι οὐσίαι σοφίαν οὐκ ἔχουσι, τῷ μὲν διὰ σοφίαν B
 15 τινὰ γεγονέναι, οὐσίαι, τῷ δὲ μὴ ἔχειν ἐν αὐταῖς σοφίαν, οὐκ ἀλη-
 θινὰ οὐσίαι. Οὐ τοίνυν δεῖ νομίζειν ἐκεῖ ἀξιώματα ὄραν τοὺς θεοὺς,

1. ποιῶ] Sic Ed. Sed Codd. Marcc. Mon. A.C. (a sec. m.) Med. A.B. ποιῶ.
 Quod recepi.
 4. οὐκ ἔστι] Cod. Par. B. οὐκίτι; et sic rescripsi.
 ib. συντεθείσαν] Cod. Ciz. συντίσαν.
 6. πρώτην] Cod. Ciz. πρώτη. Mon. A. τὴν πρώτην.
 7. οὔσαν] Codd., exceptis Darm. et Marc. C.E. omnes ut marg. Ed. οὔσα.

Quod recepimus.
 9. ἐκείνου] Codd. Med. A. Par. B, uterque a sec. m. ἐκείν.
 ib. ἰξ αὐτοῦ] Codd. Vat. Marc. A. ἰξ αὐτοῦ. Prior mox ὁ πλέον pro ὅστιον.
 11. δι ἰξ αὐτοῦ] Cod. Vat. δι ἰξ αὐτοῦ.
 12. σοφία οὐσία] Codd. omnes excepto Darm., qui cum Ed. facit, omittunt σοφία.
 Quare deleui, et correxi οὐσίαι.
 14. σοφίαι οὐσίαι] Codd. omnes, exceptis

Mon. A.C. habent οὐσίαι σοφίαν. Quod recepi.
 ib. διὰ σοφίας] Codd., exceptis Darm. Mon. C. Par. B., omnes διὰ σοφίαν. Et sic correxi.
 15. οὐσίαι] Codd. Mon. C. Par. A. Vat. οὐσία.
 ib. ἐν αὐταῖς] Codd. Mon. A. Marc. A.E. ἐν αὐταῖς. Quod recepimus.
 16. ἐκί] Abest a Cod. Ciz.

Si omnia per sapientiam suam reperiunt essentiam, sequitur ut sapientia prima sit essentia prima. Sapientia per industriam comparata, quæ est ars humana, dependet a sapientia nobis innata, et naturæ sapientiam imitatur. Hæc vero tres sapientia, quia sunt in alio, referendæ sunt ad sapientiam primam, quæ in se ipsa sit, ubi videlicet sapientia ipsa est essentia. Sapientia quidem artis humanæ coæcervata est ex multis actibus meditationum atque sermonum: sapientia vero naturaliter nobis insita, et sapientia ipsius naturæ atque Dei, est una quædam forma se præferens omniformem cui cultus unus, non sicut oratio vel disputatio una: nam ante unum ex multis coæcervatum est unum, quod se ipsum evolvit in multa, et ante hoc ipsum simpliciter unum.

Quæcumque vel arte vel natura fiunt, sapientia quædam facit, et ubique actionem sapientia ducit. Sicubi vero sapientia quædam fiat, sicut sane artes ejusmodi. At artifex ipse rursus in naturalem sapientiam revocatur, secundum quam ars et quodlibet opus agitur: secundum quam, inquam, non amplius ex speculationibus congregatam, sed totam unum quiddam: neque compositam ex

multis in unum, sed ab uno potius in multa se resolventem. Si quis igitur sapientiam hanc primam esse posuerit, jam sufficere, quum enim non sit ex alio, neque etiam erit in alio. Sin autem rationem quidem in natura, hujus vero principium naturam esse dixerit, interrogabimus, undenam natura habeat rationem. Quod si habere dicatur ab alio, de alio rursus illo quaeremus: ac si ex se ipso habeat, jam ibi conquiescemus. Proinde si in mentem ipsam confugiant, ibi rursus investigandum, numquid mens genuerit sapientiam. Quod si fateantur, undenam quaeremus? Si autem ex (se) ipsa conceperit, non potest id fecisse, nisi mens ipsa sapientia sit. Vera igitur sapientia est essentia: ac vera vicissim essentia sapientia est, ipsaque essentiæ dignitas a sapientia vindicatur. Constat enim essentiam veram a sapientia esse. Quam ob rem quæcumque essentiæ sapientiam non habent, ex eo quidem, quod per sapientiam quandam factæ sunt, essentiæ sunt: ex eo autem, quod in se ipsis nullam possident sapientiam, non sunt essentiæ veræ.

547

οὐδὲ τοὺς ἐκεῖ ὑπερευδαίμονας, ἀλλ' ἕκαστα τῶν λεγομένων ἐκεῖ καλὰ ἀγάλματα, οἷα ἐφαντάζετο τις ἐν τῇ σοφοῦ ἀνδρὸς ψυχῇ εἶναι, ἀγάλματα δὲ οὐ γεγραμμένα, ἀλλὰ ὄντα. Διὸ καὶ τὰς ιδέας ὄντα ἔλεγον εἶναι οἱ παλαιοὶ, καὶ οὐσίας.

A Δοκοῦσι δέ μοι καὶ οἱ Αἰγυπτίων σοφοὶ εἶτε ἀκριβεῖ ἐπιστήμη5
λαβόντες, εἶτε καὶ συμφύτῳ, περὶ ὧν ἐβούλοντο διὰ σοφίας δεικνύ-
ναι, μὴ τύποις γραμμάτων διεξοδεύουσι λόγους καὶ προτάσεις, μηδὲ
μιμουμένοις φωνὰς καὶ προφορὰς ἀξιωματῶν κεχρησθαι· ἀγάλματα
δὲ γράψαντες, καὶ ἐν ἕκαστον ἐκάστου πράγματος ἄγαλμα ἐντυπώ-
B σαυτες ἐν τοῖς ἱεροῖς, τὴν ἐκείνου διεξοδὸν ἐμφῆναι· ὡς ἄρα τις καὶ 10
ἐπιστήμη καὶ σοφία ἕκαστόν ἐστιν ἄγαλμα, καὶ ὑποκείμενον, καὶ
ἀθρόον, καὶ οὐ διανόησις, οὐδὲ βούλευσις. Ὑστερον δὲ ἀπ' αὐτῆς
ἀθρόας οὔσης εἰδῶλον ἐν ἄλλῳ ἐξειλιγμένον ἤδη, καὶ λέγουσιν αὐτὸ ἐν
διεξόδῳ, καὶ τὰς αἰτίας, δι' ἃς οὕτως ἐξεύρισκον, ὡς τὸ καλῶς οὕτως
C ἔχοντος τοῦ γεγενημένου, θαυμάσαι· εἴ τις οἶδε θαυμάσαι, ἔφη, τὴν 15
σοφίαν, πῶς αὕτη αἰτίας οὐκ ἔχουσα τῆς οὐσίας, δι' ἃς οὕτω παρέχει

1. ὑπερευδαίμονας] Cod. Vat. ὑπὲρ εὐδαί-
μονας.

5. Δοκοῦσι δέ μοι] Absunt hæc a Cod.
Vat.

ib. οἱ τε ἀκριβεῖ] Codd., excepto Par. A.,
omnes εἴ τι ἀκριβεῖ. Quod recepi.

8. καὶ προφορᾶς] Codd. Mon. A. et Vat.
omittunt hæc.

9. καὶ ἐν — ἐκτυπώσαντες] Cod. Ciz.
hæc omittit. Postrema vox in Codd.,
præter Darm. et Marc. C.E., omnibus
scribitur ἐντυπώσαντες. Quod restitui.

10. ἐμφῆναι] Sic Ed. Sed Codd. Ciz.
Marc. Med. A.B. Par. A. Vat. ἐμφῆναι.

Et sic correximus.

13. ἐξειλιγμένον ἐν ἄλλῳ] Codd., excepto

Par. A., omnes ἐν ἄλλῳ ἐξειλιγμένον. Et
hunc ordinem restitui.

ib. λέγων] Codd. Mon. A.C. Med. A.
B. Par. A. Vat. λέγον. Quod recepi.

14. ἃς οὕτως] Codd. Ciz. Mon. A.C.
Vat. οὕτως. Med. A.B. Par. A.B. Marc.

A.B. οὕτως. Illud recepinus.
15. οἶδε] Cod. Mon. A. εἶδε.

Nemo igitur existimare debet in mundo intelligibili vel deos ipsos, vel habitatores illic alios pluraquam felices ibi quasdam propositionum regulas contemplari, sed singula, quæ illic esse dicuntur, velut exemplaria quædam et spectacula pulchra intuentibus se offerre, qualia forsitan imaginetur aliquis in animo sapientis existere. Dico autem non simulacra depicta, sed existentia: quapropter ideas antiqui enia et essentias appellabant.

VI. Sacerdotes Ægyptii ad significanda divina mysteria non utebantur nimis literarum characteribus, sed figuris integris herbarum, arborum, animalium: quoniam videlicet Deus scientiam rerum habet non tanquam excogitationem de re multiplicem, sed tanquam simplicem firmamque rei formam.

Excogitatio temporis apud te multiplex est et mobilis, dicens videlicet, tempus quidem est velox, et revolutione quadam principium rursus eum fine conjungit: prudentiam docet, profert res, et aufert. Totam vero discursionem ejusmodi una quadam firmaque figura comprehendit Ægyptius, alatum serpentem pingens, caudam ore prensantem: cæteraque figuris similibus, quas describit Horus.

Videntur vero mihi sapientes Ægyptiorum, sive consummata quadam sapientia sive naturali etiam mentis instinctu, ubi consuetuerunt sapientia mysteria nobis significare non uti fuisse figuris literarum significaturis sermonis discursiones et propositiones quasdam, et imitaturis voces pronuntiationesque regularum, sed potius describentes imagines rerum singulas singularum, easque depingentes, in sacris etiam rei ipsius discursionibus significasse: quod videlicet scientia et sapientia quædam sit unaquæque imago sive exemplar et subjectum illud spectaculum totum una collectum, neque sit excogitatio quædam, neque consilium. Postea vero ab ipsa imagine exemplari sive sapientia simul tota, simulacrum in alio quodam fiat jam evolutum, atque loquens in discursione quadam et causas, propter quas ita res institutæ sint inveniens, dum videlicet dispositio rerum, quod ita bene se habeat, movet admirationem. Hinc ait cum admiraturum sapientiam, qui consideraverit, quomodo ipsa non habens essentia suæ causas, propter quas ita se habeat, sive agat, sic se habere præbeat, ut se

τοῖς ποιουμένοις κατ' αὐτήν. Τὸ καλῶς ἄρα οὕτως καὶ τὸ ἐκ ζητή-
σεως ἂν μόλις· ἢ οὐδ' ὄλως φανέν, ὅτι δεῖ οὕτως, εἴπερ τις ἐξεύροι,
πρὸ ζητήσεως καὶ πρὸ λογισμοῦ ὑπάρχειν οὕτως· οἶον, λάβωμεν γὰρ
ἐφ' ἐνὸς μεγάλου, ὃ λέγω, ὅπερ ἀρμόσει καὶ ἐπὶ πάντων.

5 Τοῦτο δὴ τὸ πᾶν ἐπέειπερ συγχωροῦμεν παρ' ἄλλου αὐτὸ εἶναι, 548
καὶ τοιοῦτον εἶναι, ἄρα οἰώμεθα τὸν ποιητὴν αὐτοῦ ἐπινοῆσαι παρ'
αὐτῷ γῆν, καὶ ταύτην ἐν μέσῳ δεῖν στήναι, εἶτα ὕδωρ, καὶ ἐπὶ τῇ
γῆ τοῦτο, καὶ τὰ ἄλλα ἐν τάξει, μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, εἶτα ζῶα πάντα,
καὶ τούτοις μορφὰς τοιαύτας ἐκάστῳ, ὅσαι νῦν εἰσι, καὶ τὰ ἔνδον
10 ἐκάστοις σπλάγχνα, καὶ τὰ ἔξω μέρη, εἶτα διατιθέντα ἕκαστα παρ' B
αὐτῷ, οὕτως ἐπιχειρεῖν τῷ ἔργῳ; ἀλλ' οὔτε ἡ ἐπίνοια δυνατὴ ἢ τοι-
αύτη· πόθεν γὰρ ἐπήλθεν οὐ πρόποτε ἐωρακότι; οὔτε ἐξ ἄλλου λα-
βόντι δυνατὸν ἦν ἐργάσασθαι, ὅπως νῦν οἱ δημιουργοὶ ποιοῦσι, χερσὶ
καὶ ὀργάνοις χρώμενοι· ὕστερον γὰρ καὶ χεῖρες καὶ πόδες. Λείπεται
15 τοίνυν εἶναι μὲν πάντα ἐν ἄλλῳ· οὐδενὸς δὲ μεταξὺ ὄντος, τῇ ἐν τῷ

1. ἐκζητήσεως] Cod. Vat. ἐκ ζητήσεως.
Quare separavi voces.

2. οὐδ' ὄλως] Ita noumisi Codd. Mon.
C. et Par. B. Reliqui cum Ed. οὐ ὄλως.
ib. φάμεν] Codd. Mon. C. Med. A.B.
Par. B. Marcc. cum marg. Ed. φανέν, ut
legit Fic. et ego restitui.

3. προζητήσεως καὶ προλογισμοῦ] Codd.
Marcc. Par. A.B. Vat. πρὸ ζητήσεως καὶ
πρὸ λογισμοῦ, ut legit Fic. et nos restitu-

endum duximus.

ib. οὕτως] Abest a Cod. Ciz.

4. ὃ λέγω] Cod. Vat. ὅσον ὃ λέγω.

6. ἄρα] Cod. Ciz. ἄρα.

ib. οἰώμεθα] Codd. Ciz. Marcc. A.B.

Mon. A. Par. A. Vat. οἰοίμεθα.

ib. παρ' αὐτῷ] Codd. Mon. A. Marcc.

A. Med. A.B. Par. A. παρ' αὐτῶ.

7. ὅτι στήναι] Codd. Marcc. Mon. A.C.

Med. A.B. Par. A. Vat. cum marg. Ed.
δέν στήναι. Ciz. διασπῆναι. Illud recepi.

9. μορφὰς] Cod. Par. A. omittit hanc
vocem.

10. διατιθέντα] Codd. Marcc. Mon. C.
Med. A.B. Par. A. Vat. διατιθέντα.

ib. παρ' αὐτῷ] Codd. Ciz. Marcc. C.E.
et Vat. παρ' αὐτῶ.

14. γὰρ καὶ] Cod. Mon. A. δι καί.

habent, his quae secundum ipsam efficiuntur.
Hoc ipsum igitur, quod dici potest, dispositio-
nem rerum, ita ut est, bene se habere, quod quid-
dem ex inquisitione vix tandem aut nullo modo
fit manifestum, quod videlicet sic habere se res
oporteat, si quis modo inueniat, hoc ipsum, in-
quam, oportet in mundo intelligibili ante omnem
inquisitionem et argumentationem ita se habere
atque constare: sed accipiamus jam in uno, quod
loquor, magno, quod omnibus quoque sit con-
sentaneum.

VII. *Scientia Dei non est argumentationi vel consilio
similis, sed dispositioni potius naturali.*

*Non enim vel posito principio deinceps per media con-
clusionem colligit, vel constituto fine consequenter
vias modosque ad finem consequendum eligit, deinde
agit sicut deliberavit: sed quoniam ipse est suapte
natura omnifuriam ita dispositus, ideo naturaliter
sic et agit: quemadmodum semen multiformiter sic
affectum, prolem ita generat multiformem. Sed om-
niformis illa natura Dei ipsa ejus intelligentia est
ideis omnibus insignita, non sicut tabella figuris, sed
sicut caelum stellis, quae et ipsae sunt caelum. Facit
line vero facit, quoniam suapte natura facit, atque*

*ipsa est uniuersum. Ferme similiter agit anima no-
stra, quando ad habitum se revocat omniformem.*

Numquid putamus hoc uniuersum, quod ab
alio confitemur esse, taleque existere, eo pacto a
fabro suo fuisse compositum, ut ille exegitauerit
apud se terram, eamque in medio quiescere oport-
ere? deinde aquam terrae continuam caeteraque
deinceps usque ad caelum ordinate disposita?
tum vero animalia omnia talesque et tot singulo-
rum viventium formas, quales et quot nunc ha-
bent singula, dispositionemque tum viscerum
tum exteriorum partium atque membrorum? de-
inde sicut apud se singula disposuerat, sic ag-
gressum fuisse opere jam ipso disponere? Sed
profecto consideratio apud illum talis esse non
potuit. Unde enim incidisset in eum, qui non-
dum talia viderat? neque vero fieri poterat, ut
ille ab alio quodam accipiens fabricaret, quem-
admodum nunc artifices nostri fabricant, mani-
bus et instrumentis utentes: posterius enim ma-
nus et pedes accedunt. Reliquum est igitur,
omnia in alio esse, et quum nihil se medium in-
terponat, ipsa propinquitate ipsius entis ad aliud,
velut subito illius imaginem et similitudinem

548 ὄντι πρὸς ἄλλο γειτονία, οἶον ἐξαίφνης ἀναφανῆναι ἰνδαλμα, καὶ εἰκόνα ἐκείνου, εἴτε αὐτόθεν, εἴτε ψυχῆς διακονησαμένης, (διαφέρει γὰρ οὐδὲν ἐν τῷ παρόντι,) ἢ ψυχῆς τινός· ἀλλ' οὖν ἐκείθεν ἦν σύμπαντα ταῦτα, καὶ κάλλιον ὡς ἐκεῖ· τὰ γὰρ τῆδε καὶ μέμικται, καὶ οὐκ ἐκεῖνα μέμικται, ἀλλ' οὖν εἶδεσι κατέσχηται ἐξ ἀρχῆς εἰς τέλος. 5 Πρῶτον μὲν ἡ ὕλη τοῖς τῶν στοιχείων εἶδεσιν, εἶτα ἐπὶ εἶδεσιν εἶδη Ἄλλα, εἶτα πάλιν ἕτερα· ὅθεν καὶ χαλεπὸν εὐρεῖν τὴν ὕλην, ὑπὸ πολλοῖς εἶδεσι κρυφθεῖσαν. Ἐπεὶ δὲ καὶ αὕτη εἶδος τι ἔσχατον, πᾶν εἶδος τὸ δὲ καὶ πάντα εἶδη, (τὸ γὰρ παράδειγμα εἶδος ἦν,) ἐποίει, τὸδε ἀψοφητὶ, ὅτι πᾶν τὸ ποιῆσαν, καὶ οὐσία καὶ εἶδος· διὸ καὶ ἄπ- 10 ονος, καὶ οὕτως ἡ δημιουργία, καὶ παντὸς δὲ ἦν, ὡς ἂν πᾶν· οὐ τοῖνυν ἦν τὸ ἐμποδίζον, καὶ νῦν δὲ ἐπικρατεῖ, καίτοι ἄλλων ἄλλοις ἐμ- Εποδιῶν γινομένων, ἀλλ' οὐκ αὐτῇ οὐδὲ νῦν· μένει γὰρ ὡς πᾶν. Ἐδόκει δέ μοι ὅτι καὶ εἰ ἡμεῖς ἀρχέτυπα καὶ οὐσία καὶ εἶδη ἅμα, καὶ τὸ εἶδος τὸ ποιοῦν ἐνταῦθα, ἦν ἡμῶν οὐσία, ἐκράτησεν ἂν ἄνευ πόνων 15 ἡ ἡμετέρα δημιουργία, καίτοι καὶ ἄνθρωπος δημιουργεῖ εἶδος αὐτοῦ

1. κοινανία] Codd. Darm. Marc. B.C.E. cum marg. Ed. γειτονία. Vat. Marc. A. et Mon. C. γειτονία. Ciz. Med. A. Par. A. γειτονία. Mon. A. Med. B. γειτονία. Par. B. γειτονίαν. Marc. B. in marg. γη. κοινανία. Scripsi γειτονία.

ib. ἀναφανῆναι] Cod. Ciz. ἀναφῆναι.

2. διακονησαμένης] Codd. Ciz. et Vat. διανοησαμένης. Mox Mon. A. δὲ pro γὰρ.

4. καλλίονος] Codd., præter Darm. Marc. C.E., omnes cum marg. Ed. κάλλιον ὡς. Quod recepi.

ib. καὶ οὐκ—μέμικται] Desunt hæc in Cod. Ciz.

6. εἶτα ἐπι] Codd. Mon. A.C. Vat.

Marc. A.C.E. ἐπ' ἐπί.

8. καὶ αὐτῇ] Codd. Marc. B. Par. A.B. καὶ αὐτῆ. Vat. καὶ αὐτῆ (sic).

9. τὸδε καὶ—καὶ εἶδος] Cod. Ciz. omittit hæc. Scribitur ut in marg. Ed. τὸ δὲ in Codd. Mon. A.C. Par. B. Vat. pro τὸδε. Quare correxi.

ib. εἶδος ἂν] Codd. Mon. A.C. Med. A.B. Par. A.B. Vat. εἶδος ἦν ut marg. Ed. Marc. C.E. ὄν Marc. A.B. ἦν. Marc. B. supra lin. ἂν. Correxī vulgatam.

10. τὸδε ἀψοφητῇ] Codd. Marcc. Par. A. τὸ δὲ ἀψοφητῇ.

ib. οὐσίαν] Codd. præter Ciz. omnes ut marg. Ed. οὐσία. Quod recepi.

11. πῶς ἂν] Codd. præter Darm. omnes ut marg. Ed. ὡς ἂν. Et sic rescripsi.

13. αὐτῇ, οὐδὲ νῦν] Cod. Mon. C. Marcc. Par. A.B. Vat. habent αὐτῆ. Pergit Par. A. οὐ νῦν. Vat. οὐδενί.

14. ὅτι καὶ] Cod. Ciz. omittit καί. Sequens ei abest a Codd. Mon. A. et Vat.

ib. καὶ οὐσία] Cod. Par. B. καὶ οὐσίαι. Mox Marc. A. ἡμῶν ἡ οὐσία.

16. ἡμετέρα] Cod. Mon. A. ἡμέρα.

ib. καίτοι—γενόμενος] Desunt hæc in Cod. Ciz.; καὶ post καίτοι abest a Cod. Par. B.

ib. εἶδος αὐτοῦ] Codd. Marc. A. Med. A.B. εἶδος αὐτοῦ. Quod recepimus.

emicare, sive ex ipso per se duntaxat, sive per animam ministrantem. Nihil enim in præsentia interest, sive per animam proprie quandam, sed enim euncta hæc omnino inde manarunt, et [pulchriora sunt ibi] pulchrius utpote ibi (se habent). Hic enim permixta sunt, ibi vero sunt pura. Universum vero hoc inde profectum a principio ad finem comprehendit speciebus. Primo quidem materia formis elementorum, quibus et aliæ accedunt formæ, formisque aliis similiter aliæ, adeo ut difficile sit invenire materiam multis sub formis occultam. Quoniam vero et ipsa speciem quandam habet ultimam, omnem speciem subire facile potest. Ille vero faber, penes quem exemplar operis species est, omnes efficit species, et has quidem absque difficultate et violentia ulla, quoniam agens ibi est universum essentiaque et species. Quam ob rem hac quoque ratione facilis

et sine labore fabricatio fuit, et fabrica totius existit, sicut et ipse faber est universum: nihil igitur erat impeditenti, et nunc etiam in fabricando libere dominatur. Et quamvis alia passim aliis impedito sint, ipsi tamen universi fabricæ nunc quidem obstare quicquam potest: nam tanquam universum constat. Arbitror equidem, si nos essemus prima ipsa exemplaria rerum essentiaque simul et species, atque species ipsa, quæ hic facit, nostra esset essentia, fabricationem nostram absque labore dominaturam: tametsi homo, utpote quod nunc est effectus, speciem fabricat a se ipso diversam. Nunc enim factus homo, esse destitit universum: at quando desinit esse homo, ut Plato inquit, ad sublimia se attollit, totumque gubernat mundum. Factus enim totius, facit et totum. Verum ut ad institutum nostrum regrediamur, potes tu quidem afferre causam ob quam

ἄλλο, ὃ ἐστὶ γενόμενος. Ἀπέστη γὰρ τοῦ εἶναι τὸ πᾶν νῦν ἄνθρωπος
γενόμενος· παυσάμενος δὲ τοῦ ἄνθρωπος εἶναι μετεωροπορεῖ, φησὶ, F
καὶ πάντα τὸν κόσμον διοικεῖ· γενόμενος γὰρ τοῦ ὅλου τὸ ὅλον ποιεῖ.
Ἄλλ' οὗ χάριν ὁ λόγος, ὅτι ἔχεις μὲν σὺ αἰτίαν εἰπεῖν, δι' ἣν ἐν 549
5 μέσῳ ἢ γῆ; καὶ διὰ τί στρογγύλη, καὶ ὁ λοξὸς διὰ τί ὠδί; ἐκεῖ δὲ
οὐ διότι οὕτως ἐχρήην, διὰ τοῦτο οὕτω βεβούλευται, ἀλλ' ὅτι οὕτως
ἔχει ὡς ἐστὶ, διὰ τοῦτο καὶ ταῦτα ἔχει καλῶς· οἶον εἰ πρὸ τοῦ συλ-
λογισμοῦ τῆς αἰτίας τὸ συμπέρασμα, οὐ παρὰ τῶν προτάσεων· οὐδὲ
γὰρ ἐξ ἀκολουθίας, οὐδ' ἐξ ἐπινοίας, ἀλλὰ πρὸ ἀκολουθίας, καὶ πρὸ
10 ἐπινοίας· ὕστερα γὰρ ταῦτα πάντα καὶ λόγος καὶ ἀπόδειξις καὶ πί- B
στις. Ἐπεὶ γὰρ ἀρχὴ αὐτόθεν, πάντα ταῦτα καὶ ὧδε, καὶ τὸ μὴ ζη-
τεῖν αἰτίας ἀρχῆς οὕτω καλῶς λέγεται, καὶ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς τῆς
τελείας, ἥτις ταυτὸν τῷ τέλει. ἥτις δὲ ἀρχὴ καὶ τέλος, αὕτη τὸ πᾶν
ὁμοῦ, καὶ ἀνελλιπής.
15 Καλὸν οὖν πρῶτως, καὶ ὅλον δὲ, καὶ πανταχοῦ ὅλον, ἵνα μηδὲ A
μέρει ἀπολείπηται τῷ καλῷ ἐλλείπειν. Τίς οὖν οὐ φήσει καλόν; οὐ

1. Ἀπίστη] Ita Codd., excepto Mon. C., omnes Ed. ἐπίστη. Mox Marc. A. ἦν pro νῦν.

2. παυσάμενος δι' καί] Desunt haec in Cod. Mon. C. καὶ abest a Codic. Ciz. Med. A. B. Par. B. Vat. In Codd. Marce. Mon. A. Par. A. Vat. scribitur παυσάμενος. Mox Marc. E. omittit καί. In utroque eis obsecutus sum.

3. σὺν ὅλον] Codd. Ciz. Marc. A. E. Mon. A. C. Med. B. Vat. τὸ ὅλον. Quod recepi.

4. Ἄλλ' οὐ] Cod. Mon. C. ἀλλ' οὐ (sic). Marc. A. ἀλλ' οὐ.

5. λοξὸς διότι] Cod. Ciz. διατί. Vat. διάτι. Idem omittit ὠδί. Scripsi διὰ τί.

6. οὕτω] Cod. Vat. οὕτως.

7. ὡς ἐστὶ] Cod. Ciz. ὡς ἔχει.

8. οὐδὲ γὰρ] Codd. Marc. A. C. E. Mon. A. C. Med. B. Vat. οὐ γὰρ.

9. οὐδ' ἔξ] Cod. Mon. A. οὐδὲ ἔξ, et sic etiam Marc. C. E.

10. ταῦτα πάντα] Cod. Mon. C. cum Marc. A. omittit ταῦτα. Scribitur πάντα ταῦτα in Codd. Ciz. Mon. A. Marc. C. E. Med. B. Vat. Pro ὕστερα Cod. Mon. C. habet ὕστερον.

12. καλῶς] Cod. Vat. καὶ ὡς.

13. δι' ἀρχῆ] Codd. Mon. A. C. Marce. Par. B. Vat. δ' ἀρχῆ.

14. ἀνελλιπής] Codd. Mon. A. Marc. B. Med. A. B. Par. A. Vat. ἀνελλιπής. Quod recepi.

16. μίση] Cod. Par. B. μίση cum Marc. B. Quod recepinus.

ib. ἀπολείπηται] Codd. Ciz. Marc. C. E. Mon. A. Vat. ἀπολείπηται. Mox Vat. ἐλλιπείν.

ib. Τίς οὖν οὐ φήσει] Codd. Ciz. et Par. B. (a sec. m., τί pro τίς. Posterior a p. manu οὐ habet noemisi supra lin., in marg. est τί οὖν φήσει.

terra sit in medio posita, et cur rotunda: curve obliquus circulus in certa plaga sit institutus: in mente vero divina non, quia sic oportebat, idcirco sic deliberatum fuit, imo vero quia sic se habet sicut existit, propterea et haec ita bene se habent: veluti si ante argumentationem per causas discurrerentem conclusio ipsa absque ullis propositionibus certa consisteret. Nihil enim illic ex consequentia pendet, nihil ex consideratione fit certum, sed ante consequentiam, ante considerationem totum constat. Haec namque omnia posteriora sunt, ratio, demonstratio, fides. Eo enim ipso, quod existit principium, inde suapte natura haec omnia sunt, atque ita disposita. Jam vero, quod dicitur, non esse quaerendas principii causas, sic recte dicitur, praecipue de tali quodam principio, quod est perfectum, quod idem est atque finis: nempe quod principium simul

est et finis, hoc universum simul est, nulla parte deficiens.

VIII. Quum ipsa pulchritudo sit forma quaedam multiformis, aspectui accommodata, merito principium primum pulchritudine superius est.

Mens divina est primum totum, ergo in qualibet sui parte totum: est et pulchritudo prima, igitur in quavis sui parte pulchritudo tota. Tria sunt sub ipso bono pulcherrima: mens divina, anima mundi, mundi corpus: quemadmodum in caelo Sol, Jupiter, Venus. Venere capti nesciunt quid patientur, quoniam non advertunt pulchritudinem inferiorem propter superiorem se admirari.

Hoc igitur primo pulchrum est: est totum: est ubique totum, ne vel in parte quidem ulla sit pulchri defectus. [Quid ergo pulchrum ipsum est dicendum?] Quis ergo dicet (definiat) pul-

549

γὰρ δὴ ὁ μὴ ὅλον αὐτὸ, ἀλλ' ὁ μέρος ἔχων, ἢ μηδέ τι αὐτοῦ ἔχων· ἢ εἰ μὴ ἐκεῖνο καλὸν, τί ἂν ἄλλο; τὸ γὰρ πρὸ αὐτοῦ οὐδὲ καλὸν ἐθέλει εἶναι· τὸ γὰρ πρώτως εἰς θέαν παρελθὼν, τῷ εἶδος εἶναι καὶ θέαμα Β νουῦ, τοῦτο καὶ ἀγαστὸν ὀφθῆναι, διὸ καὶ Πλάτων τοῦτο σημῆναι θέλων εἰς τι τῶν ἐνεργεστέρων ὡς πρὸς ἡμᾶς ἀποδεξάμενον ποιεῖ τὸν 5 δημιουργὸν τὸ ἀποτελεσθὲν, διὰ τούτου ἐνδείξασθαι θέλων τὸ τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς ιδέας κάλλος ὡς ἀγαστόν. Πᾶν γὰρ τὸ κατ' ἄλλο ποιηθὲν ὅταν τις θαυμάσῃ, ἐπ' ἐκεῖνο ἔχει τὸ θαῦμα, καθ' ὃ ἐστὶ πεποιημένον· εἰ δ' ἀγνοεῖ ὁ πάσχει, θαῦμα οὐδὲν, ἐπεὶ καὶ οἱ C ἐρῶντες, καὶ ὅλως οἱ τὸ τῆδε κάλλος τεθαυμακότες ἀγνοοῦσιν ὅτι δι' 10 ἐκεῖνο· δι' ἐκεῖνο γάρ· ὅτι δὲ εἰς τὸ παράδειγμα ἀνάγει, τὸ ἡγάσθη δῆλον ποιεῖ, ἐπίτηδες τὸ ἐξῆς τῆς λέξεως λαβών· εἶπε γὰρ ἡγάσθη τε καὶ ἔτι μᾶλλον πρὸς τὸ παράδειγμα αὐτὸ ἐβουλήθη ἀφομοιωῶσαι, τὸ κάλλος τοῦ παραδείγματος οἷόν ἐστιν ἐνδεικνύμενος, διὰ τὸ ἐκ τούτου τὸ γενόμενον καλὸν καὶ αὐτὸ ὡς εἰκόνα ἐκείνου εἰπεῖν· ἐπεὶ 15 D καὶ εἰ μὴ ἐκεῖνο ἦν τὸ ὑπέρκαλον κάλλει ἀμηχάνω, τί ἂν τούτου τοῦ ὀρωμένου ἦν κάλλιον; ὅθεν οὐκ ὀρθῶς οἱ μεμφόμενοι τούτῳ, εἰ μὴ ἄρα καθ' ὅσον, μὴ ἐκεῖνό ἐστι.

1. μηδέ τι] Codd. Ciz. et Vat. μηδὲν τι.
2. ἐκεῖνον] Codd. Mon. A.C. Par. A.B. Vat. Marc. ἐκεῖνο. Et sic correxi. Sequitur in Vat. καλόν τι.
4. συμφάναι] Codd. omnes ut marg. Eil. σημῆναι, (quod recepimus) excerptis Marc. C.E. qui habent σημῆναι.
5. εἰ τις] Codd. Ciz. Marc. A.B.E. Mon. A.C. Med. A.B. Par. B. Vat. εἰς τι. Et sic rescripsi.
- ib. πρὸς ἡμᾶς] Ita Codd. Ciz. Marc.

- Mon. C. Med. A.B. Par. B. Vat. Rell. cum Ed. πρὸς ἡμᾶς.
7. καὶ τῆς] Cod. Vat. omittit καί.
- ib. ἀγαστόν] Cod. Mon. A. ἀγαθόν.
- ib. κατ' ἄλλο] Cod. Mon. A. κατὰ ἄλλο cum Marc.
8. καθ' ὃ ἐστὶ] Codd. Med. A. Vat. καθ' ὃ ἐστὶ. Med. B. καθ' ὅ ἐστι. In seqq. Marc. E. ἐρωτῶντες pro ἐρῶντες.
12. εἶπε γὰρ] Codd. Med. A.B. Par. B. post γὰρ distinguunt.

15. γενόμενον] Cod. Vat. γενόμενον.
- ib. καὶ αὐτὸ—καὶ εἰ] Prima et ultima vox abest a Cod. Ciz. Posterior etiam abest a Codd. Mon. A. et Vat. Marc. A. habet ἐκεῖνου εἰκόνα.
16. ὑπέρκαλον] Codd. Marc. A. Mon. A. Par. A. Vat. ὑπέρκαλλον.
17. οὐτότω] Codd. Med. A. (a pr. m.) et Par. A. οὐτότω. Quod sequitur εἰ habent Codd. omnes præter Marc. C.E.: sed Ed. οἱ.

chrum? Non certe [quicquam, quod non sit] quisquam, qui non habeat ipsum totum, sed vel partem habeat tantum, vel nihil ipsius habeat. Profecto nisi illud sit ipsum pulchrum, quidnam aliud id esse potest? Quod enim est ante ipsum, pulchrum esse non vult: nam quod primo in aspectum venit, propterea quod species sit, mentisque spectaculum, hoc aspectu amabile est atque jucundum. Quam ob rem Plato id nobis significare volens, inducit architectum mundi perfectum suum opus approbantem ad quiddam aliquanto nostris ingeniis manifestius, per hoc ostendere volens ipsam exemplaris ideæque pulchritudinem velut amabilem. Quoties enim aliquis admiratur opus ad exemplar aliud fabricatum, exemplar ipsum potissimum admiratur. Neque mirum videri debet, si interim, quid patiat, ignoret: quandoquidem et amatores, et omnino quicumque hanc nostram pulchritudinem admi-

rantur, ignorant se propter supernam pulchritudinem sic affectos esse: et profecto propter illam ita sunt affecti. Quod autem ad divinum exemplar Plato referat, quod dicit architectum mundi opus suum amavisse, ipso spectaculo delectatum declarat, ubi dedita opera ita subjungit: Ait enim, delectatus quidem est officio suo, atque etiam magis ad exemplar ipsum reddere simile voluit: hoc ipso demonstrans, qualis pulchritudo sit exemplaris, propterea quod inquit, opus hoc ex illo pulchrum esse, quia sit illius imago: nempe nisi illud esset mirifice pulchrum, inastimabili pulchritudine pollens, quidnam universo hoc oculis manifesto pulchrius esse posset? Quam ob rem non recte sentiunt, qui mundi hujus pulchritudini detrahunt, nisi forte in detrahendo id sentiant, videlicet mundum hunc non esse supernum.

Τούτου τοίνυν τὸν κόσμον, ἐκάστου τῶν μερῶν μένοντος ὃ ἐστὶ καὶ συγχεομένου, λάβωμεν τῇ διανοίᾳ, εἰς ἓν ὁμοῦ πάντα ὡς οἶόν τε, ὥστε ἐνὸς ὁπουοῦν προφαινομένου, οἶον τῆς ἔξω σφαίρας οὔσης, ἀκολουθεῖν εὐθὺς καὶ τὴν ἡλίου, καὶ ὁμοῦ τῶν ἄλλων ἀστρῶν τὴν φαντασίαν, καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ζῶα ὀραῖσθαι, οἶον ἐπὶ σφαίρας διαφανοῦς, καὶ ἔργῳ ἂν γένοιτο πάντα ἐνοραῖσθαι. Ἔστω οὖν ἐν τῇ ψυχῇ φωτεινὴ τις φαντασία σφαίρας, ἔχουσα πάντα ἐν αὐτῇ, εἴτε κινούμενα, εἴτε ἐστηκότα, ἢ τὰ μὲν κινούμενα, τὰ δὲ ἐστηκότα. Φυλάττων δὲ ταύτην, ἄλλην παρὰ σαυτῷ ἀφελὼν τὸν ὄγκον, λαβέ· ἀφελε δὲ καὶ τοὺς τόπους, καὶ τὸ τῆς ὕλης ἐν σοὶ φάντασμα, καὶ μὴ πειρῶ αὐτῆς ἄλλην σμικροτέραν λαβεῖν τῷ ὄγκῳ, θεὸν δὲ καλέσας τὸν πεποιηκότα ἧς ἔχεις τὸ φάντασμα, εὐξαι ἐλθεῖν. Ὁ δὲ ἦκοι τὸν αὐτοῦ κόσμον φέρων, μετὰ πάντων τῶν ἐν αὐτῷ θεῶν, εἰς ὧν καὶ πάντες, καὶ ἕκαστος πάντες, συνόντες εἰς ἓν, καὶ ταῖς μὲν δυνάμεσιν ἄλλοι, τῇ δὲ μιᾷ ἐκείνῃ τῇ πολλῇ πάντες εἰς· μᾶλλον δὲ ὁ εἰς πάντες, οὐ γὰρ ἐπιλείπει αὐτὸς, ἦν πάντες ἐκείνοι γένωνται,

1. μένοντος] Ita Codd. Par. A.B. Vat. Reliqui cum Ed. μερόντος. Mox Marc. A. συγχεομένου.
ib. ἴστι καὶ] Codd. Mon. A.C. Med. B. Vat. ἴστι καὶ μή.
2. εἰς ἓν] Cod. Mon. C. ὡς ἓν cum Marc. A.
4. τὴν ἡλίου] Codd. Mon. A. Ciz. Vat. τὴν τοῦ ἡλίου.
5. τὰ ζῶα] Codd. Ciz. Marc. A. Mon.

A.C. Med. B. Vat. omittunt τὰ.
7. φωτεινῇ] Codd. Vat. Marc. A. φωτεινῇ.
8. ἢ τὰ μὲν—ἐστηκότα] Desunt haec in Cod. Ciz. Pro τὰ δὲ Codd. Vat. Marc. A. habent τὰ δὲ.
11. τὸ φάντασμα] Cod. Med. B. omittit τὸ. Pro ἔχεις est ἔχει in Codd. Marc. A.C.

13. ἦκοι] Cod. Vat. ἦκει. Mon. C. οἶκοι cum Marc. A.
ib. τὸν αὐτοῦ] Codd. Ciz. et Par. B. τὸν αὐτόν. Med. A.B. τὸν αὐτοῦ. Quod recepi.
16. οἱ εἰς] Codd. Marc. A.C.E. Mon. A.C. Med. A.B. Par. A. Vat. οἱ ὁ εἰς. Marc. C.E. habent ἐπιλείπει. Recepi ὁ.
ib. ἦν πάντες] Cod. Vat. ἦ πάντες.

IX. Quum acceperis totam hanc simul formarum mundanarum varietatem, statim conservatis formis earumque motibus dimensionem localem deme. Habes ergo mundi animam, penes quam in qualibet forma sunt cuncta: deme deinde motus formis in statu servatis, mentem jam divinam habes, ubi quævis idea omnes continet. Denique idearum diversitate in lucem unicam resoluta, primum es principium consecutus.

Corporeus mundus non est re vera magnus, quoniam ubique dependet ex parvis. Incorporatus mundus est infinitus. Infinite enim licet dicere, in hac idea sunt omnes. Atque his omnibus computatis in qualibet rursus omnes, similiterque deinceps. Quum essentia et pulchritudo prima sit idem merito, quatenus aliquid est particeps pulchritudinis, eatenus et essentia, atque vicissim: item cum prima essentia sit ipsa simpliciter species, nimirum speciei participatione essentiam habent omnia.

Accipiamus igitur nostrum hunc mundum cogitatione sic se habentem, ut pars unaquæque maneat quidem, quod est, sed singulæ sibi invicem insint. Fingamus, inquam, in unum cuncta

simul pro viribus congregata, adeo ut, quodcumque singulorum prius sese oculis offert, velut si sphaera sit exterior, continuo sequatur Solis quoque spectaculum, simulque reliquarum stellarum imago, intusque videantur terra, mare, animalia omnia velut in sphaera quadam ubique perspicua: et denique re ipsa contingat cuncta in unoquoque conspiceri. Esto igitur in animo lucida quaedam imaginatio sphaerae in se habens omnia, sive agitata, sive manentia, aut partim quidem mobilia, partim vero stabilia. Tu vero hanc animo servans alteram praeterea finge, hinc auferendo molem: detrahe quoque locum, simulque prorsus omnem imaginationem materiae abs te procul expelle: neque tamen interea alteram finge altera in mole minorem: tum vero Deum ipsum invocans, qui eam fecit, cuius nunc habes imaginem, suppliciter, ut veniat, obsecra. Veniet ille subito, mundum ornatumque suum secum ferens una cum diis omnibus, qui in eo sunt omnes: veniet unus existens simul atque omnes: occurret unusquisque omnes una secum ferens congregantes

550

ὁμοῦ δέ εἰσι, καὶ ἕκαστος χωρὶς αὐτῶν ἐν στάσει ἀδιαστάτῳ, οὐ μορφὴν
 Δαίσητην οὐδεμίαν ἔχων· ἤδη γὰρ ἂν ὁ μὲν ἄλλοθι, ὁ δὲ πού ἄλλα-
 χόθι ἦν, καὶ ἕκαστος δὲ, οὐ πᾶς ἐν αὐτῷ, οὐδὲ μέρη ἄλλα ἔχων
 ἄλλοις, ἢ αὐτῷ, οὐ δὲ ἕκαστον ὅλον δύναμις κερματισθεῖσα καὶ το-
 σαύτη οὖσα, ὅσα τὰ μέρη μετρούμενα. Τόδε ἐστὶ τὸ πᾶν δύναμις 5
 πᾶσα, εἰς ἄπειρον μὲν ἰοῦσα, εἰς ἄπειρον δὲ δυναμένη· καὶ οὕτως
 ἐστὶν ἐκεῖνος μέγας, ὡς καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ ἄπειρα γεγυμένα. Πού
 Εγὰρ τί ἐστὶν εἰπεῖν, ὅπου μὴ φθάνει; μέγα μὲν οὖν καὶ ὅδε ὁ οὐρα-
 νός, καὶ αἱ ἐν αὐτῷ πᾶσαι δυνάμεις ὁμοῦ, ἀλλὰ μείζων ἂν ἦν, καὶ
 ὀπόσος οὐδ' ἂν ἦν εἰπεῖν, εἰ μὴ τις αὐτῷ συνῆν σώματος δύναμις 10
 μικρά· καίτοι μεγάλας ἂν τις φήσειε πυρὸς καὶ τῶν ἄλλων σωμάτων
 τὰς δυνάμεις· ἀλλὰ ἤδη ἀπειρία δυνάμεως ἀληθινῆς φαντάζονται
 F καίουσαι, καὶ φθείρουσαι, καὶ θλίβουσαι, καὶ πρὸς γένεσιν τῶν ζώων
 55 I ὑπουργοῦσαι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν φθείρει, ὅτι καὶ φθείρεται, καὶ συγ-
 γεννᾷ, ὅτι καὶ αὐτὰ γίγνεται. Ἡ δὲ δύναμις ἢ ἐκεῖ μόνον τὸ εἶναι 15
 ἔχει, καὶ μόνον τὸ καλὸν εἶναι. Πού γὰρ ἂν εἶη τὸ καλὸν ἀποστερηθὲν
 τοῦ εἶναι; πού δ' ἂν ἢ οὐσία τοῦ καλοῦ εἶναι ἐστερημένη; ἐν τῷ γὰρ
 ἀπολειφθῆναι τοῦ καλοῦ ἐλλείπει καὶ τῆ οὐσία. Διὸ καὶ τὸ εἶναι

1. δι εἰσι] Cod. Vat. δι εἰσι cum Marc.
 A.

2. οὐδεμίαν] Cod. Mon. A. οὐδὲ μίαν.

ib. ἄλλοθι ἦν] Codd. Ciz. Mon. A.C.
 Med. B. Marc. A.C.E. ἀλλοχόθι ἦν. Vat.
 ἀλλαχόθεν ἦν. Illud recepi.

3. ἄλλα] Cod. Vat. ἀλλά.

4. ἢ αὐτῷ] Codd. Mon. A. Marc. A.
 C.E. Vat. ἢ αὐτῷ.

ib. σοσαύτη] Cod. Vat. σοσαύτης.

5. Τόδε] Codd. Mon. C. Par. A.B.
 Vat. τὸ δέ.

6. ἰοῦσα] Cod. Vat. οὔσα.

ib. οὕτως ἐστίν] Cod. Vat. οὕτως ἐστίν.

8. γὰρ τί ἐστίν] Cod. Mon. C. γὰρ τί
 ἐστίν. Vat. γὰρ τί ἐστίν.

ib. φθάνει] Cod. Par. A. φθάνη. Sequi-
 tur in Codd. Marc. A.B. Mon. A.C. et
 Vat. μέγας pro μέγα.

9. μείζων] Cod. Ciz. μῆζον.

10. ὀπόσος] Cod. Mon. C. ὀπόσον cum
 Marc. A.

ib. ἂν ἦν] Cod. Med. B. omittit ἦν.

11. μικρά] Codd. Darm. Mon. A.C.
 Marc. A.B. Par. A. Vat. μικρά. Quod
 restitui.

ib. καίτοι] Codd. Darm. et Med. A.
 καίτοι γε.

ib. φήσει] Codd. Mon. A. Vat. φήσει.

12. εἶδη] Codd., exceptis Med. A.B.,
 omnes ut marg. Ed. ἦδον. Quod recepi.

Mox Marc. C.E. καίουσαι pro και οὔσαι.
 Et hoc quoque recipiendum fuit.

14. ὑπουργοῦσαι] Cod. Vat. ὑποεργοῦσαι.
 Quod praevidit γένεσιν ex Cod. Mon. C.
 restitui. Ed. cum rell. habet γένεσιν.

ib. συγγενᾷ] Cod. Vat. συγγενᾶ cum
 Marc. A.E.

17. πού δ' ἂν] Cod. Ciz. πού ἂν. Vat.
 πού δ' αὐ.

ib. πῶ γὰρ] Codd. Med. A. Marc. B.
 γὰρ πῶ. Sequitur in Cod. Ciz. ἀποληφθῆ-
 ναι.

18. ἐκλείπει] Codd. Darm. Marc. A.
 Mon. A.C. Med. A. (a sec. m.) B. Vat.
 ἐλλείπει. Quod recepi.

in unum. Ibi sane dii omnes viribus quidem
 inter se varii sunt, sed una illa potestate complu-
 rima omnes sunt Deus unus, imo vero Deus
 unus est omnes: neque enim unus ipse deficit,
 [ut] si omnes illi nascantur. Simul vero sunt
 cuncti, et unusquisque rursus seorsum est ab alio
 in statu quodam nullo modo distante, nullam
 subjectam sensibus formam praefereus: alioquin
 alius quidem alibi, alius autem alibi foret, nec
 unusquisque in se existeret omnis: neque rursus
 illorum aliquis partes alias habet aliis vel sibi
 ipsi: neque iterum unumquodque illic totum est
 potestas divisa tantaque dumtaxat existens, quot
 partes sunt mensurae: imo vero est universum
 una potestas, procedens quidem in infinitum,

in infinitum vero virtute. Atqui mundus ille
 usque adeo ingens est, ut et partes ejus infinitae
 rursus evadant. Ubi enim esse quicquam dici
 potest, quo non ille praecurrerit? Magnus hic
 quoque mundus est, omnesque in eo simul po-
 tentiae sunt: sed major insuper foret, et quantus
 explicari non possit, si nulla in eo corporis foret
 potentia parva. Et si magnas quispiam dixerit
 ignis reliquorumque corporum vires, tamen verae
 potentiae [infinitate constant, ejusdemque] igno-
 ratione videntur [esse aliquid atque] agere urendo,
 interimendo, confringendoque, et ad genituram
 animalium ministrando. Sed haec quidem inter-
 munt, quoniam ipsa quoque interimuntur, et vi-
 cissim generant, quoniam generantur. Potentia

ποθεινόν ἐστιν, ὅτι ταῦτόν τῷ καλῷ, καὶ τὸ καλὸν ἐράσμιον, ὅτι τὸ εἶναι. Πότερον δὲ ποτέρου αἷτιον, τί χρὴ ζητεῖν, οὔσης τῆς φύσεως μιᾶς; ἤδε μὲν γὰρ ἡ ψευδῆς οὐσία δεῖται ἐπακτοῦ εἰδώλου καλοῦ, ἵνα καὶ καλὸν φαίνηται, καὶ ὅλως ἢ καὶ κατὰ τοσοῦτον ἐστι, καθ' ὅσον μετείληφε κάλλους, τοῦ κατὰ τὸ εἶδος, καὶ λαβοῦσα ὅσω ἂν λάβη μᾶλλον τελειότερα· μᾶλλον γὰρ οἰκεία ἢ καλή.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ζεὺς, καίπερ ὢν πρεσβύτατος τῶν ἄλλων θεῶν ὧν αὐτὸς ἡγείται, πρῶτος πορεύεται ἐπὶ τὴν τούτου θέαν· οἱ δὲ ἔπονται θεοὶ ἄλλοι, καὶ δαίμονες, καὶ ψυχαὶ αἰ ταῦτα ὁρᾶν δύνανται.

10 Ὁ δὲ ἐκφαίνεται αὐτοῖς ἕκ τινος ἀοράτου τόπου, καὶ ἀνατείλας ὑψοῦ ἐπ' αὐτῶν κατέλαμψε μὲν πάντα, καὶ ἔπλησεν αὐγῆς, καὶ ἐξέπληξε μὲν τοὺς κάτω, καὶ ἐστράφησαν ἰδεῖν οὐ δεδυνημένοι, οἷα ἢ ἡλιον· οἱ μὲν ὑπ' αὐτοῦ ἀνέχονται τε καὶ βλέπουσιν, οἱ δὲ παραττονται ὅσω ἂν ἀφεστήκωσιν αὐτοῦ. Ὁρῶντες δὲ οἱ δυνηθέντες ἰδεῖν 15 εἰς αὐτὸν μὲν πάντες βλέπουσι καὶ εἰς τὸ αὐτοῦ. οὐ ταῦτόν δὲ ἕκαστος ἀεὶ θέαμα κομίζεται, ἀλλ' ὁ μὲν ἀτενὲς ἰδὼν, ἐκλάμπουσιν εἶδε

1. ποθεινόν] Codd. Darm. Marce. Mon. A. Med. A.B. Par. A.B. Vat. ποθεινόν. Ed. cum rel. ποθεινόν. In seqq. Marc. E. ὅτι τῷ εἶναι. Mox idem cum Marc. C. ἢδὲ pro ἢδε.

3. εἰδῶλου] Cod. Vat. τοῦ εἰδῶλου.

4. καὶ κατὰ] Cod. Vat. omittit καί.

6. ἢ καλή] Cod. Par. B. in marg. καλλωνὴ ἢ καλή.

7. πρεσβύτατος] Codd. Ciz. Mnn. A. Vat. πρεσβύτατος. Ad rem conf. II. a. 423. sq.

8. ὢν αὐτός] Cod. Vat. omittit ὢν. Mox Mon. C. omittit τὴν cum Marc. A.

10. ἐκφαίνεται] Cod. Vat. ἐμφαίνεται. Sequitur in Marc. E. ἀποῦ.

11. ἐψοῦ ἐπ'] Cod. Vat. ἐψοῦ, id. cum Marc. Mon. A. Med. A.B. Par. A. ἐπ'. Quod recepi.

ib. αὐτῆς] Codd. Ciz. Marce. Mon. A. Med. A.B. Vat. αὐγῆς, ut legit Fic. et nos restituimus.

ib. ἐξέπληξε] Cod. Mon. A. ἐξέπλησι.

12. ἐστράφησαν] Ita Codd. Mon. C. Darm. Med. A.B. Par. B. Vat. Marce. Reliqui cum Ed. ἀστράφησαν.

ib. οὐ διδουνημένοι] Ita Codd. Mon. C. Darm. Marce. Med. A.B. Par. A.B.

Vat. Reliqui cum Ed. οὐδὲ δυνημένοι.

13. ἀπ' αὐτοῦ] Codd. Mon. A. Vat. ἀπ' αὐτοῦ. Quod recepi.

ib. παραττονται] Cod. Mon. A. παραττονται.

14. ἀφιστήκωσιν] Codd. Ciz. Darm. Marc. C.E. Mon. A. Med. A.B. Vat. ἀφιστήκωσιν. Et sic correxi.

15. τὸ αὐτοῦ] Cod. Vat. τὸ αὐτοῦ. ib. οὐ δυνατὸν] Cum marg. Ed. Codd. omnes habent ταῦτόν. Quod recepinus.

16. ἢδε] Cod. Med. B. ἢδε cum Marc. A. Mox Marc. E. omittit τοῦ.

vero, quae viget illic, esse solum habet, solumque esse pulchrum. Ubi enim pulchrum esset quicquam, quod ipso esse privatum foret? Ubi rursus esse potest essentia, si pulchritudinis praesentia careat? Dum enim tollitur pulchritudo, aufertur essentia. Quapropter esse ipsum desiderabile est, quoniam idem est esse atque pulchrum: ac vicissim pulchrum est amabile, quoniam est et esse. Utrum vero utrius causa sit, non expedit indagare, quum una sit utriusque natura. Haec igitur falsa essentia corporum indiget quadam imagine pulchri extrinsecus accedente, ut et pulchra videatur, et omnino sit aliquid. Et eatenus est, quatenus particeps facta est pulchritudinis specie ipsa constantis: et quo plus speciosae accipit pulchritudinis, eo perfectior: sic enim magis ei propria fit essentia pulchra et ipsa denique pulchritudo.

X. Una cum Jove, id est anima mundi, omnes animae caelestes daemonicaeque et humanae jam purgatae toto fruuntur mundo divino.

Et si ibi singuli cunctas contemplantur ideas, alii tamen alias attentius et avidius, ad quas praecipue ceteras quodammodo referunt. Ipsa pulchritudo ibi potissimum est universus ille splendor ex cuncta idearum quasi stellarum serie micans. Tota intelligentiae potestas nisi ardentissimus amor accesserit, lucusque fortasse pervenit, ut pulchritudinem illam prospiciat, ut externam. Accedens amor contemplantem in eam transfert, ac vicissim: usque adeo, ut contemplator amator jam se ipsum inspicat pulchrum, imo pulchritudinem evasisse. Annuit Plotinus, quod ait Plato, philosophos cum Jove solos incedere, ab Jove missos. Ceteri enim homines singulis proprie sunt addicti: solus philosophus universum ambit, universi vero anima Jupiter.

Superioribus de causis Jupiter ipse, etsi alio-

55¹ τὴν τοῦ δικαίου πηγὴν καὶ φύσιν, ἄλλος δὲ, τῆς σωφροσύνης ἐπλή-
 C σθη τοῦ θεάματος. οὐχ οἶαν ἄνθρωποι παρ' αὐτοῖς, ὅταν ἔχωσι. Μι-
 μεῖται γὰρ αὕτη ἀμυγέπη ἐκείνην, ἢ δὲ, ἐπὶ πᾶσι περὶ πᾶν τὸ οἶον
 μέγεθος αὐτοῦ ἐπιθέουσα, τελευταία ὁράται οἷς πολλὰ ἤδη ὄφθη ἐν-
 αργῇ θεάματα, οἱ θεοὶ καθ' ἓνα, καὶ πᾶς ὁμοῦ, αἱ ψυχαὶ αἱ πάντα 5
 ἐκεῖ ὀρώσαι, καὶ ἐκ τῶν πάντων γενόμεναι, ὥστε πάντα περιέχειν
 καὶ αὐταὶ ἐξ ἀρχῆς εἰς τέλος, καὶ εἰσὶν ἐκεῖ, καὶ ὅσον ἂν αὐτῶν πε-
 D φύκει εἶναι ἐκεῖ, πολλάκις δὲ αὐτῶν καὶ τὸ πᾶν ἐκεῖ, ὅταν μὴ ὡσι
 55² διειλημμένοι. Ταῦτα οὖν ὀρών ὁ Ζεὺς, καὶ εἴτις ἡμῶν αὐτῷ συναρα-
 στής, τὸ τελευταῖον ὀρώμενον ἐπὶ πᾶσιν ὄλον τὸ κάλλος, καὶ κάλλους 10
 μετασχὼν τοῦ ἐκεῖ. Ἀποστίλβει γὰρ πάντα, καὶ πληροῖ τοὺς ἐκεῖ
 γενομένους, ὡς καλοὺς καὶ αὐτοὺς γενέσθαι, ὅποια πολλάκις ἄνθρω-
 ποι, εἰς ὑψηλοὺς ἀναβαίνοντες τόπους, τὸ ξανθὸν χρῶμα ἐχούσης
 τῆς γῆς τῆς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν ἐκείνης τῆς χροᾶς, ὁμοιωθέντες, τῇ
 B ἐφ' ἧς ἐβεβήκεσαν. Ἐκεῖ δὲ χροᾶ ἢ ἐπανθοῦσα κάλλος ἐστὶ, μᾶλλον 15
 δὲ πᾶν χροᾶ καὶ κάλλος ἐκ βάθους· οὐ γὰρ ἄλλο τὸ καλὸν ὡς ἐπαν-
 θοῦν· ἀλλὰ τοῖς μὴ ὄλον ὀρώσιν ἢ προσβολὴ μόνῃ ἐνομίσθη· τοῖς δὲ

1. ἐπλήθη] Codd. Darm. Med. A.B. Par. A.B. Marcc. Vat. ἐπλήθη. Quod restitui.

2. οὐχ οἶον] Codd., exceptis Mon. A. Marc. E., omnes cum marg. Ed. οὐχ οἶαν.

Sed Marc. C. sic: ^{ον} οἶον. Illud recepi.
 ib. ὅταν] Abest a Cod. Darm.

3. αὐτῷ] Cod. Vat. αὐτῇ.

4. τελευταία] Codd. Ciz. Mon. C.

Marcc. Par. A.B. Vat. τελευταία. Ed cum rell. -αία. Mox Marc. E. πῶς pro πῶς.

6. ἐκ πῶς] Cod. Ciz. omittit τῶν.
 ib. ὥστε] Cod. Med. B. ὡς.

7. πειφύκοι] Codd. Ciz. Med. B. Marc. A. Mon. C. πειφυκῶ. Mon. A. Vat. Marc. C.E. πειφύκει.

8. μὴ ὡσι] Desunt hæc in Cod. Vat. Idem mox omittit αὐτῶν.

12. ὄσπια] Codd. Mon. A. Med. B. Vat. ὄσπια. Codd. Mon. C. Marc. A. ὄσπιαον.

14. ἐκείνης· τῆς] Cod. Mon. A. τῆς· ἐκεί-
 νης.

15. ἐφ' ἧς] Marc. A. ἐφ' ἧς.
 ib. ἐπανθοῦσα] Codd. Mon. C. Marc. A. ἐπανθούσα.

16. ἐπανθῶν] Marc. E. ἐπανθῶν (sic).

rum antiquissimus deorum, quos ipse ducit, pri-
 mus incedit ad mundum intelligibilem contem-
 plandum. Hunc deinde sequuntur cæteri dii,
 daemones, animi, quicunque hæc cernere possunt.
 Divinus autem ille mundus desuper illis effulget
 ex occulto quodam et ab excelso illis exoriens,
 illustrat omnia numina implens singula lumine:
 tum vero ad se inferiores animos excitat, qui de-
 inceps convertuntur ad ipsum cernere non valen-
 tes cum Solem. Sed alii quidem perspiciunt erecti
 ab ipso, ejusque intuitum facile perferentes, alii
 vero turbantur, quocumque longius ab ipsius
 natura distant. Quum vero, quicunque possunt,
 singuli videant, omnes quidem ipsum, et quod
 ipsius est, suspiciunt, neque tamen speciem
 semper idem unusquisque reportat: sed dum at-
 tenti conspiciunt, alius quidem splendentem cer-
 nit ipsius justī fontem atque naturam, alius au-
 tem abunde temperantiam intuetur, non qualem
 penes se homines quando habent. Imitatur enim

hæc nostra quodammodo illam: illa vero in om-
 nibus circa omnem quasi magnitudinem ipsius se
 diffundens postrema discernitur, et quidem ab
 illis, qui spectacula jam multa perspicua pervide-
 runt. Proinde dii tum unusquisque seorsum,
 tum simul cuncti conspiciunt: conspiciunt et
 animæ, quæ illic omnia vident, ex omnibusque
 tales evadunt, ut ipse quoque euncta a principio
 ad finem usque contineant. Hæc quidem illic
 habitant, et quantum inest eis, quod illic natura-
 liter valeat habitare, et sæpe totum, quod est in
 eis, ibidem habitat, quotiens inde minime segre-
 gantur. Hæc igitur et ipse Jupiter, et quicum-
 que nostrum una cum Jove hæc amat, feliciter
 contemplatur, postremamque omnium pulchritu-
 dinem universam ex omnibus effulgentem, et
 [quod] qui pulchritudinis illius est particeps.
 Rutilant enim illic omnia, spectatoresque illos
 splendore collustrant, adeo ut ipsi quoque pul-
 chri prorsus efficiantur: quemadmodum sæpe ac-

διὰ παντὸς οἶον οἴνωθείσι καὶ πληρωθείσι τοῦ νέκταρος, ἅ τε δι' ὅλης τῆς ψυχῆς τοῦ κάλλους ἐλθόντος, οὐ θεαταῖς μόνον ὑπάρχει γενέσθαι. Οὐ γὰρ ἔτι τὸ μὲν ἔξω, τὸ δ' αὐτὸ θεώμενον ἔξω, ἀλλ' ἔχει τὸ ὀξέως ὀρῶν ἐν αὐτῷ τὸ ὀρώμενον, καὶ ἔχων τὰ πολλὰ ἀγνοεῖ ὅτι ἔχει, καὶ ὡς ἔξω ὄν βλέπει, ὅτι ὡς ὀρώμενον βλέπει, καὶ ὅτι θέλει βλέπειν. Πᾶν δὲ ὅ τις ὡς θεατὸν βλέπει, ἔξω βλέπει, ἀλλὰ χρὴ εἰς αὐτὸν ἡδη μεταφέρειν, καὶ βλέπειν ὡς ἐν, καὶ βλέπειν ὡς αὐτὸν, ὥσπερ εἴ τις ὑπὸ θεοῦ κατασχεθεὶς Φοιβόληπτος, ἢ ὑπὸ τινος Μούσης, ἐν αὐτῷ ἂν ποιοίτο τοῦ θεοῦ τὴν θέαν, εἰ δύνανται ἔχει ἐν αὐτῷ θεὸν βλέπειν.

10 Εἰ δέ τις ἡμῶν ἀδυνατῶν ἑαυτὸν ὀραῖν, ὑπ' ἐκείνου τοῦ θεοῦ ἐπ' αὐτὸν καταληφθεὶς εἰς τὸ ἰδεῖν προφέρει τὸ θέαμα, ἑαυτὸν προφέρει, καὶ εἰκόνα αὐτοῦ καλλωπισθεῖσαν βλέπει. Ἄφεις δὲ τὴν εἰκόνα καίπερ καλὴν οὔσαν, εἰς ἐν αὐτῷ ἐλθὼν, καὶ μηκέτι σχίσας, ἐν ὁμοῦ πάντα ἐστὶ μετ' ἐκείνου τοῦ θεοῦ, ἀψοφητὶ παρόντος, καὶ ἐστὶ μετ' αὐτοῦ,

2. ἰν βιαταῖς] Codd., exceptis Darm. et Marc. C., omnes cum marg. Ed. οὐ βιαταῖς. Quod recepinus.

3. τὸ ὀξέως] Cod. Vat. omittit τὸ.

5. ἂν βλέπει] Codd. Darmst. Mon. A. C. Marc. A. B. Par. A. B. ὄν pro ἂν. Et sic correxi. In Codd. Mon. C. Marc. A. desunt verba ὅτι ὡς—ἔξω βλέπει. Mox Marc. C. E. βλέπει pro βλέπειν.

6. ὁ τις] Codd. Mon. A. et Vat. ὁ τις. ἰβ. αὐτόν] Codd. Marc. A. B. C. Par. B. αὐτόν. Ed. αὐτόν.

8. ἰν αὐτῷ ἂν] Codd. Mon. A. Marc. A. B. Med. A. B. ἰν αὐτῷ ἂν. Ed. αὐτῷ.

10. ἀδυνατῶν] Cod. Vat. ἀδυνατόν. ἰβ. ἰπῶν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. A. C. ἰπ' ἂν.

11. προσφέρει τὸ] Codd. omnes προσφέρει

τὸ, nisi quod Marcc. habent προσφέρει. Quod recepi.

13. καλὴν οὔσαν] Ita Marcc. et Vat. In Cod. Ciz. est καλοῦσαν; in Ed. cum rell. καλὴν οὔσαν.

ἰβ. αὐτῷ] Cod. Vat. αὐτῷ.

ἰβ. σχίσας] Codd. Med. A. (a pr. m.) Par. A. σχίσας.

cidit his, qui altissimos montes ascendunt, ubi flavum terra colorem habeat: colore namque illo statim inficiuntur, facti similes terrae, ad quam ascenderant. In mundo vero divino florens ille color ipsa est pulchritudo, imo vero quicquid ibi est, totum color est et funditus pulchritudo. Non enim aliud quiddam pulchritudo illic extat, quasi superficie florens: verum apud illos, qui non inspiciunt totum, solum quod in superficie micat aspectui, censetur nominaturque pulchritudo. Qui vero per totum quasi mero perfusi nectare prorsus implentur, quum per totam animam se infuderit pulchritudo, non solum spectatores evadunt. Non enim ulterius hic quidem spectator extra est, ibi vero spectaculum similiter extra: sed qui acute perspicit, rem habet in se ipso perspectam: atqui et habens saepe habere se nescit: nam qui tanquam externum aliquid aspicit, idcirco velut externum, quia tanquam visibile respicit, et quia sic videre constituit. Quicquid autem aliquis intuetur ut spectandum, extra videt: verum operae pretium est in se ipsum jam spectaculum transferre divinum ac velut unum prorsus inspicere, et tanquam se ipsum penitus intueri: ceu si quis occupatus a Deo, seu Phaebo, sive Musa potissimum aliqua raptus, in se ipso

Dei ipsius intuitum jam efficiat, siquidem in se ipso Deum valeat intueri.

XI. Tres gradus in contemplatione divina, ac tres ad eam preparationes.

Deo fruiturus debet per commune Deum notionem atque fidem se ipsum in primis divina quadam similitudine conformare: deinde tota ad Deum cogitationis intentione contendere: tertio tota Deum solum voluntate ardentem amare. Huic igitur sic affecto Deus influit, ut perspicuo statim facto lumen ubique praesens. Tum vero animus occupatus Deo, quamdiu adhuc Deo minus est copulatus desuper afflari et impleri se persentit et cogitat. Quando vero arctius copulatur, Deum ipsum inspirantem suspicit, et qua ratione affluat jam excogitat. Denique quando Deo penitus est unitus, non ultra occupatum occupantem discretam conditionem considerat: sed actu potius simplici unum aliquid intuetur. Nec intuetur proprie, aut audit, vel simili cogitatione cognoscit: imo per sensum quandam universum intimum occultum fruitur se ipso pariter atque Deo tanquam uno, consciusque sibi est, tunc demum se valere quam optime. Quae quidem conscientia sui non discretam quandam perceptio est, sed ferme idem est atque haec ipsa validio quam optima.

Si quis vero nostrum non potens videre se ip-

552 ὅσον δύναται καὶ θέλει. Εἰ δὲ ἐπιστραφείη εἰς δύο, καθαρὸς μὲν ὢν, Β ἐφεξῆς ἔστιν αὐτῷ, ὥστε αὐτῷ παρεῖναι ἐκείνως πάλιν, εἰ πάλιν ἐπ' αὐτὸν στρέφοι. Ἐν δὲ τῇ ἐπιστροφῇ κέρδος τοῦτ' ἔχει· ἀρχόμενος αἰσθάνεται αὐτοῦ, ἕως ἕτερός ἐστι, δραμῶν δὲ εἰς τὸ εἶσω, ἔχει πᾶν καὶ ἀφείς τὴν αἰσθησιν εἰς τοῦπίσω, τοῦ ἕτερος εἶναι φόβω, εἰς ἔστιν 5
553 ἐκεῖ· κὰν ἐπιθυμήσῃ ὡς ἕτερον ὃν ἰδεῖν, ἔξω αὐτὸν ποιεῖ. Δεῖ δὲ καταμανθάνοντα μὲν ἐν τίνι τύπῳ αὐτοῦ μένοντα μετὰ τοῦ ζητεῖν γνωματεύειν αὐτόν· εἰς οἶον δὲ εἰσεῖσιν οὕτω μαθόντα καὶ πίστιν ὡς ἐπὶ χρῆμα μακάριστον εἰσεῖσιν, ἤδη αὐτὸν δοῦναι εἰς τὸ εἶσω, καὶ γενέσθαι ἀντὶ ὀρώντος ἤδη θέαμα ἐτέρου θεωμένου, οἷς ἐκεῖθεν ἤκει 10
Β αὐτό; ἢ ὀρῶν αὐτὸ ὡς ἕτερον οὐδέπω ἐν καλῷ, γενόμενος δὲ αὐτὸ οὕτω μάλιστα ἐν καλῷ. Εἰ οὖν ὄρασις τοῦ ἔξω, ὄρασιν μὲν οὐ δεῖ εἶναι, ἢ οὕτως, ὡς ταῦτὸν τῷ ὀρατῷ· τοῦτο δὲ οἶον σύνεσις καὶ συν-

1. Εἰ δὲ] Cod. Mon. C. εἰ δ' cum Marc.

ib. καθαρὸς] Codd. Mon. A. Vat. καθαρῶς. Mox Vat. ἔστιν προ ἔστιν.

ib. μὲν ὢν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. A.C. Med. B. Vat. μίνων.

2. ἐκείνως] Codd., exceptis Mon. C. Marc. A.C.E., omnes ut marg. Ed. ἐκείνως

3. στρέφοι] Cod. Vat. στρίφει.

4. αἰσθάνεσθαι] Cod. Mon. A. αἰσθάνεσθαι. Med. A. (a sec. m.) B. Mon. C. Marc. A.B. αἰσθάνεσαι. Sequitur αὐτοῦ in Codd. Med. A.B. Par. B. Illud recepti.

6. αὐτόν] Codd. Par. A. Vat. αὐτόν. Mox Codd. Mon. C. Med. A. Par. A. (in marg.) τότῳ pro τῷ. Sed Med. A.

supra lin. v.

ib. Δεῖ δὲ—μιστῶ] Desunt hæc in Cod. Ciz. Pro δὲ Cod. Mon. A. habet δέ. Idem cum Med. A.B. Par. A. Vat. omittit post δὲ sequens καί, et sic etiam Marc. A.C.E. Quare delevimus.

7. ἐν τίνι] Codd. Par. A. et Vat. ἐν τινι cum Marc. A.E.

8. γνωματεύειν] Codd. Med. A. Marc. B.C. habent in marg. Scholion: διακρίνειν, διαγιγνώσκειν ἀκριβῶς. In Vat. scriptum est γνωμαντεύειν.

ib. εἰσεῖσιν] Cod. Vat. εἰσεῖσιν.

9. αὐτόν] Codd. Ciz. Mon. C.A. Vat. αὐτόν.

10. αὐτὸ ὀρώντος] Cod. Mon. C. ἀντιορώντος. Codd. Marc. Mon. A. Med. A.

B. Par. A. Vat. ἀντὶ ὀρώντος, ut legit Fic. et nos exhibemus. Mox Marc. B. θεωρουμένου.

ib. ἐπίσω] Cod. Vat. ἐπίρον (sic). Ciz. mox οἷς pro οἴος, ante ἐκεῖθεν. Unde correxi.

11. νοήμασι] Codd. Marc. A. Mon. C. νοήμασιν.

12. καλῷ, γενόμενος δὲ] Cod. Ciz. καλῷ δὲ, γνόμενος.

14. τοῦτο δὲ] Codd. Med. A.B. τοῦτον δέ. Ad verba Δεῖ δὲ κ. τ. λ. Marc. B. in marg. sic: σημείωσαι, ὅτι αἱ τῶν κακῶν αἰσθήσεις πληκτικώτεραι τῶν ἀγαθῶν. ἥσσονες δὲ σύνεσις ἐχρυσσαι. αἱ δὲ τῶν ἐναντίων ἀνάσταλιν.

sum, ab illo Deo penitus comprehensus, in aspectum spectamen sive spectaculum proferat, profert sane se ipsum, atque imaginem ipsius videt factam jam pulchriorem. Dimittens vero imaginem quamvis pulchram, et una secum conspirans in unum, nihilque ultra discernens, unum simul existit euncta una cum illo Deo, qui tacitus influit et quietus: præterea cum ipso est quoad potest atque vult. Si autem revertatur in duo, et interea purus sit, deinceps ipsi proximus habitat, adeo ut illo rursus modo adesse quandoque possit, si quando rursus convertatur ad ipsum. In ipsa vero conversione id lucri reportat: Nempe quum primum id aggreditur, sentit se ipsum quamdiu est alter: quum vero ad intima penetraverit, possidet universum, sensuque retro dimisso, metuens videlicet, ne fiat alter, ibi unus existit: ac si cupiat ut alterum quicquam cernere, se ipsum extra ponit. Oportet autem animum numen ejusmodi percepturum figuram quandam

illius habere, atque ita perseverare, dum perspicue ipsum nosse molitur, atque ita eognoscens qualem quantamque rem ingrediatur, certoque confidens se rem beatissimam intraturum, sic denique sese prorsus immergere usque adeo, ut evadat pro spectatore jam specimen [alterius ab eo perspecti, qualis inde venit] alterius spectantis, his quæ inde veniunt notionibus abunde refulgens. Sed quonam pacto erit quispiam in ipso pulchro, nisi videat ipsum? Profecto si videat ipsum tanquam alterum, nondum erit in pulchro: verum si pulchrum ipsum sit effectus, ita erit in pulchro potissimum. Si igitur visio ad rem spectat externam, non expedit visionem illic esse, vel ita esse, ut idem cum eo, quod videtur, existat. Id autem est velut conscientia quedam sui que consensus, caventis, ne forte si magis persentire velit, a se ipso discedat. Neque latere nos debet malorum quidem sensus pulsationes habere majores, cognitiones vero minores, utpote

αἰσθησις αὐτοῦ εὐλαβουμένου, μὴ τῷ μᾶλλον αἰσθάνεσθαι θέλειν
 ἑαυτοῦ ἀποστῆναι. Δεῖ δὲ κακίνο ἐνθυμείσθαι, ὡς τῶν μὲν κακῶν
 αἰ αἰσθήσεις τὰς πληγὰς ἔχουσι μείζους, ἤττους δὲ τὰς γνώσεις, τῇ
 πληγῇ ἐκκρουομένας. Νόσος γὰρ μᾶλλον ἐκπληξιν, ὑγίεια δὲ ἡρέμα C
 5 συνουσα, μᾶλλον ἂν σύνεσιν δοίη αὐτῆς· προῖζει γὰρ ἅτε οἰκείον καὶ
 ἐνούται, ἢ δ' ἔστιν ἀλλότριον καὶ οὐκ οἰκείον, καὶ ταύτη διάδηλος
 τῷ σφόδρα ἕτερον ἡμῶν εἶναι δοκεῖν, τὰ δὲ ἡμῶν καὶ ἡμεῖς, ἀναί-
 σθητοι. Οὕτω δ' ὄντες μάλιστα πάντων ἐσμέν αὐτοῖς συνετοὶ, τὴν
 ἐπιστήμην ἡμῶν καὶ ἡμᾶς ἐν πεποιηκότες κακεὶ τοίνυν, ὅτε μάλιστα
 10 ἴσμεν κατὰ νοῦν, ἀγνοεῖν δοκοῦμεν, τῆς αἰσθήσεως ἀναμένοντες τὸ D
 πάθος, ἢ φησὶ μὴ ἑωρακέναί· οὐ γὰρ εἶδεν, οὐδ' ἂν τὰ τοιαῦτα ποτὲ
 ἴδοι. Τὸ οὖν ἀπιστοῦν ἢ αἰσθησίς ἐστιν, ὁ δὲ ἄλλος ἐστὶν ὁ ἰδῶν· ἢ
 εἰ ἀπιστοῖ, κακίνοσ οὐδ' ἂν αὐτὸν πιστεύσειεν εἶναι· οὐδὲ γὰρ οὐδ'
 αὐτὸς δύναται ἔξω θεῖς ἑαυτὸν, ὡς αἰσθητὸν ὄντα, ὀφθαλμοῖς τοῖς
 15 τοῦ σώματος βλέπειν.

Ἄλλὰ εἴρηται πῶς ὡς ἕτερος δύναται τοῦτο ποιεῖν, καὶ πῶς ὡς A
 αὐτὸς, πλὴν τοῦ ἰδῶν· ἰδῶν δὴ, εἴτε ὡς ἕτερος εἴτε ὡς μείνας αὐτὸς,

4. ἐκκρουομένας] Codd. ad unum omnes
 ut nos rescripsimus. Sed Ed. ἐκκρουομένη.
 ib. ἐκπληξίς] Codd., praeter Darm., om-
 nes ἐκπληξιν. Quod recepimus.
 ib. ὑγίεια] Codd. Ciz. Mon. A. Vat.
 ὑγία.
 5. αὐτῆς] Codd. Mon. A. Par. A. Vat.
 αὐτῆς.
 ib. προῖζει] Cum marg. Ed. habent
 προῖζει, Codd., excepto Darm., omnes. Hic
 cum Ed. προῖάζει.
 6. ἢ δ' ἔστιν] Codd. Vat. Marcc. ἢ δ'
 ἔστιν. Rell. δ' ἔστιν.
 ib. καὶ οὐκ] Cod. Ciz. omittit οὐκ.
 ib. διάδηλος] Cod. Med. B. διάβολος.

ον
 Mox Marc. C. ἕτερα (sic).
 7. τὰ δὲ] Cod. Mon. A. omittit δὲ.
 8. οὕτω] Codd. Marc. A. B. Med. A.
 B. οὕτως. Sequitur in Cod. Par. A. δύνει.
 ib. αὐτοῖς] Codd. Mon. A. Vat. αὐτοῖς.
 11. ἢ φησὶ] Codd. Ciz. Marc. C. Par.
 A. Vat. ἢ φησὶ.
 ib. εἶδεν] Codd. Med. B. Par. A.
 Marc. A. ἴδεν. Vat. εἶδεν.
 ib. ἂν τὰ τοιαῦτα ποτὶ] Cod. Ciz. αὐτὰ
 ποτὶ τοιαῦτα ποτὶ. Vat. αὐτὰ τοιαῦτα
 ποτὶ.
 12. ὁ ἰδῶν] Ita Codd. Ciz. Marcc. Mon.
 A. C. Med. A. B. Par. A. B. Vat. Solus

Darm. cum Ed. ὁ ἰδῶν.
 13. ἀπιστοῖ] Codd. Mon. A. C. Marc.
 A. B. Par. A. B. ἀπιστοῖ. Et sic correxi.
 14. ἔξω θεῖς] Ita Marcc. Rell. cum Ed.
 ἔξωθίς.
 16. ὡς αὐτὸς] Codd. Marc. C. Par. A.
 ὡς αὐτὸν omittis, quae sequuntur, verbis
 πλὴν τοῦ. Eadem verba cum seq. ἰδῶν ab-
 sunt a Codd. Marc. A. B. Mon. A. C.
 Ciz. Med. A. B. (a sec. m., a prima est
 ut in Par. A.) Par. B. (qui in marg. ha-
 bet a sec. m. additum ἰδῶν) Vat.
 17. ἰδῶν δὲ] Codd. Darm. Mon. A. C.
 Med. A. B. Par. A. Vat. δὲ pro δὲ. Quod
 recepi.

quæ vi quadam pulsationum excutiantur. Mor-
 bus enim vehementius pulsat et excitat: sanitas
 autem quietior nobiscum habitans, notitiam sui
 exhibet planiorem, silens profecto [insidet] præ-
 sidet et tranquilla tanquam familiaris nobisque
 conspirat in unum. At morbus nihil habet do-
 mesticum, sed est penitus alienus, propterea ma-
 nifestior incidit, quia maxime diversus nobis oc-
 currit: quæ vero nostra nos quæ ipsi sunt, vel
 absque manifesto sensu nobis insunt. Sic vero
 nos habentes maxime omnium nobismet noti su-
 mus: quippe quum scientiam nostrum atque nos
 unum sic effecerimus. Igitur in mundo divino
 quando mente scientes summopere utimur, quo-
 clammodo ignorare videmur, sustinentes videlicet
 sensus passionem: qui profecto ait nequaquam
 vidisse: neque enim vidit: neque enim talia vi-

dere unquam potest. Quod ergo vidisse diffidit,
 sensus est: alter vero est qui vidit. Aut si ille
 quoque diffidat, neque etiam se ipsum esse est
 crediturus. Neque enim et ipse potest, quando
 se ipsum extra posuerit, velut sensibilem oculis
 corporis intueri.

XII. Quicumque intellectum suum totus ingreditur, per
 hunc ingreditur et divinum: qui boni quidem ipsius
 filius est, pater autem anima mundi.
 Generatur vero intellectus a bono, et anima mundusque
 simul ab intellectu, non consilio deliberante, sed na-
 tura fecunda: natura vero tum in bono voluntas
 est, sive voluptas, tum in intellectu primo ipsa ejus
 intelligentia. De voluntaria creatione mundi alibi.

Dictum est autem quomodo tanquam alter id
 agere possit, et quomodo tanquam idem ipse

553

τί ἀπαγγέλλει; ἢ θεὸν ἑωρακεῖναι τόκον ὠδίνοντα καλὸν, καὶ πάντα δὴ ἐν αὐτῷ γεγεννηκότα, καὶ ἄλυπον ἔχοντα τὴν ὠδίνα ἐν αὐτῷ· ἡσθεῖς γὰρ οἷς ἐγέννα, καὶ ἀγασθεῖς τῶν τόκων, κατέσχε πάντα Βπαρ' αὐτῷ, τὴν αὐτοῦ καὶ τὴν αὐτῶν ἀγλαΐαν ἀσμενίσας· ὁ δὲ, καλῶν ὄντων, καὶ καλλιόνων τῶν εἰς τὸ εἶσω μεμενηκότων, μόνος ἐκ 5 τῶν ἄλλων Ζεὺς παῖς ἐξεφάνη εἰς τὸ ἔξω. Ἄφ' οὗ καὶ ὑστάτου παιδὸς ὄντος ἔστιν ἰδεῖν οἶον ἐξ εἰκόνας τινὸς αὐτοῦ, ὅσος ὁ πατὴρ ἐκεῖ- 554 νος, καὶ οἱ μείναντες παρὰ τῷ πατρὶ ἀδελφοί. Ὁ δὲ οὐ φησι μάτην ἐλθεῖν παρὰ τοῦ πατρός· εἶναι γὰρ δὴ αὐτοῦ ἄλλον κόσμον γεγονότα καλὸν, ὡς εἰκόνα καλοῦ· μηδὲ γὰρ εἶναι θεμιτὸν, εἰκόνα καλὴν μὴ 10 εἶναι μήτε καλοῦ μήτε οὐσίας· μιμείται δὴ τὸ ἀρχέτυπον πανταχῆ. Καὶ γὰρ ζωὴν ἔχει, καὶ τὸ τῆς οὐσίας, ὡς μίμημα, καὶ τὸ κάλλος Βεῖναι ὡς ἐκεῖθεν· ἔχει δὲ καὶ τὸ αἰεὶ αὐτοῦ, ὡς εἰκῶν· ἢ ποτὲ μὲν ἔξει εἰκόνα, ποτὲ δὲ οὐ, οὐ τέχνη γενομένης τῆς εἰκόνας. Πᾶσα δὲ φύσει εἰκῶν ἔστιν, ὅσον ἂν τὸ ἀρχέτυπον μένη. Διὸ οὐκ ὀρθῶς οὐ φθείρουσι, 15 τοῦ νοητοῦ μένοντος, καὶ γεννῶσιν οὕτως, ὡς ποτὲ βουλευσαμένου τοῦ ποιούντος ποιεῖν. Ὅστις γὰρ τρόπος ποιήσεως τοιαύτης, οὐκ ἐθέλουσι συνιέναι, οὐδ' ἴσασιν ὅτι ὅσον ἐκεῖνο ἐλλάμπει, οὐ μήποτε C τὰ ἄλλα ἐλλείπη, ἀλλ' ἐξ οὗ ἔστι, καὶ ταῦτά ἐστιν· ἦν δ' αἰεὶ καὶ

2. γεγεννηκότα] Cod. Vat. γεγεννηκότα. ib. ἐν αὐτῷ] Codd. Ciz. Marc. A.B.C. et Mon. A. ἐν αὐτῷ. Quare scripsi αὐτῷ.
4. παρ' αὐτῷ] Cod. Vat. παρ' αὐτῷ. Idem mox αὐτοῦ pro αὐτοῦ.
5. μεμενηκότων] Cod. Ciz. μεμαθηκότων.
6. ἔξω] Cod. Vat. εἶσω.
7. ἐξ εἰκόνας] Cum marg. Ed. Codd. omnes habent ἐξ εἰκόνας, ut legit etiam

Fic. Ed. εἰκότος.

8. Ὁ δὲ] Cod. Vat. ὅδε.
9. γὰρ δὲ] Codd. Med. A. Marc. B. Par. B. Vat. γὰρ δὲ. Et sic correxi.
11. πανταχῆ] Cod. Ciz. πανταχῶ.
Idem mox omittit ὡς ante ἐκεῖθεν.
15. μίμη] Cod. Vat. μίμη.
ib. οἱ φείρουσι] Cod. Vat. οἱ pro οἱ.
17. πρώτοις] Cod. Ciz. πρώτοις.

18. ἐκεῖνο] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. ἐκεῖνος. In Cod. Mon. A. sequitur ἐλάμπει.

19. ἐλλείπει] Codd. Darm. Marc. B. Med. A. (in marg.) B. Par. B. (in marg.) ἐλλείπη. Mon. A. ἐλλίπη. Med. A. (a pr. m.) Par. A.B. (a pr. m.) ἐλλάμπη. Marc. A.C.E. ἐλλείπει. Correxi ἐλλείπη. ib. δ' αἰεὶ] Cod. Mon. A. δὲ αἰεὶ.

(præterquam videns) videns. Ipse vero igitur videns sive tanquam alter, sive tanquam ipse idem manens, quidnam potissimum nuntiât? nempe se Deum vidisse pulchrum filium et omnia in filio generantem, conceptumque absque labore in se habentem. Deus enim delectatus his, quæ genuit, suosque partus amans, penes se ipsum euneta continuit, tum sui ipsius, tum suorum splendore congratulans. Quomodo vero hæc omnia pulchra sint, et quæ intus permanent pulchriora, solus omnium Jupiter filius foras emicuit. Ex quo etiam ultimo filio videre licet tanquam ex quadam illius imagine, quantus sit ille pater, quantæ Jovis fratres apud patrem perseverantes. Hic autem non frustra dixerit se a patre venisse. Esse namque se alterum ab eo mundum, qui pulcher sit effectus, velut pulchri ip-

sius imago: nefas enim esse imaginem pulchri ipsius atque essentiae non esse pulchram. Imitatur itaque exemplar ubique. Vitam namque habet et essentiae donum tanquam imitatio quædam: habet et pulchritudinem quatenus inde prodit: habet etiam, ut sit semper tanquam æternitatis illius imago: alioquin quonam pacto alias quidem illius imaginem præferet, alias vero nequaquam? quippe quum imago ejusmodi facta non sit per artem. Imago vero omnis natura constans tam diu est, quam diu manet exemplar. Quam ob rem non recte sentiunt, qui mundum hunc interiturum putant manente divino, atque ita genitum opinantur, ut ejus auctor quandoque de mundi fabrica consultaverit. Hi sane quisnam effectiois hujusmodi modus sit, neque intelligere volunt, neque sciunt, quatenus divinus ille

ἔσται· χρηστέον γὰρ τούτοις τοῖς ὀνόμασι τῇ τοῦ σημαίνειν ἐθέλειν ἀνάγκη.

Ὁ οὖν θεὸς ὁ εἰς τὸ μένειν ὡσαύτως δεδεμένος, καὶ συγχωρήσας Ἀ τῷ παιδὶ τοῦδε τοῦ παντὸς ἄρχειν· οὐ γὰρ ἦν αὐτῷ πρὸς τρόπον, 5 τὴν ἐκεῖ ἀρχὴν ἀφέντι, νεωτέραν αὐτοῦ καὶ ὑστέραν μεθέπειν, κόρον ἔχοντι τῶν καλῶν· ταῦτ' ἀφείς, ἔστησέ τε τὸν αὐτοῦ πατέρα εἰς ἑαυτὸν, καὶ μέχρις αὐτοῦ πρὸς τὸ ἄνω, ἔστησε δ' αὖ καὶ τὰ εἰς θά- 10 τερα ἀπὸ τοῦ παιδὸς ἀρξάμενα εἶναι μετ' αὐτὸν, ὥστε μεταξὺ ἀμφοῖν Β γενέσθαι τῇ τε ἐτερότητι τῆς πρὸς τὸ ἄνω ἀποτομῆς καὶ τῷ ἀνέχοντι 10 ἀπὸ τοῦ μετ' αὐτὸν, πρὸς τὸ κάτω δεσμῷ, μεταξὺ ὧν πατρός τε ἀμείνουσ καὶ ἥττονος υἱέος. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ πατὴρ αὐτῷ μείζων, ἢ κατὰ κάλλος ἦν, πρῶτως αὐτὸς ἔμεινε καλὸς, καίτοι καλῆς καὶ τῆς ψυχῆς οὐσης· ἀλλ' ἔστι καλλίων καὶ ταύτης, ὅτι ἴχνος αὐτῆ αὐτοῦ, καὶ τούτῳ ἐστὶ καλὴ μὲν τὴν φύσιν, καλλίων δὲ ὅταν ἐκεῖ βλέπη. C 15 Εἰ οὖν ἡ ψυχὴ ἡ τοῦ παντὸς, ἵνα γνωριμώτερον λέγωμεν, καὶ ἡ

4. τοῦ παντός] Cod. Par. A. τοῦ πασός. Par. B. τοῦ πρῶς, quod compendium item significat πασός. Marc. B. τοῦδε τοῦ πασός, παντός.
ib. αὐτῷ] Codd. Med. A.B. Par. B. αὐτῷ.
ib. πρὸς τρόπον] Cum marg. Ed. habent πρὸς Codd. Darm. Mon. A.C. Med. A.B. Par. A.B. Vat. Marce. Quod recepimus.
5. αὐτοῦ καὶ] Codd. Par. B. Marc. A. B. αὐτοῦ καὶ. Mox Mon. C. et Marce. ταῦτ' pro ταῦτα ante ἀφείς. Et sic scrip-

simus.

7. μίχρη] Codd. Ciz. Mon. A. Par. B. Vat. Marc. B.C.E. μέχρις: ut correxī.
9. τῆς πρὸς] Marc. A. omittit τῆς.
10. τὸ κάτω] Codd. Darm. (a pr. m.) Mon. A. Marc. C.E. Med. A. (a pr. m.) Vat. τῷ κάτω. Marc. A. τὸ (sic).
11. ἀμείνουσ] Cod. Vat. ἀμεινον correctum in ἀμείνουσ.
12. κάλλος] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. ἄλλον.
13. τὸ ἴχνος] Codd. Ciz. Mon. A.C.

Med. A.B. Par. B. Marce. Vat. ὅτι ἴχνος. Quod recepī. Sequitur in Par. B. et Mon. C. αὐτῷ pro αὐτῆ.
14. καὶ τοῦτο] Codd. exceptis Par. A. Marc. B.C.E. omnes (sed. Med. A. et Par. B. nonnisi ex corr.) καὶ τοῦτο, ut legit Fic. et ego correxī. In Vat. sequitur ἴσται. Tum Marc. A. καλῆν.
ib. καλλίων] Cod. Ciz. καλλίω. Marc. C.E. καλῆ.
15. ἡ ψυχῆ] Codd. Mon. A. et Vat. omittunt ἡ.

lucet mundus, eatenus inde mundum hunc emicare, neque defecturum unquam, sed ex quo ille est, et reliqua insuper esse. Erat autem mundus ille semper, et erit. His utique nobis interea nominibus uti licet significandi nonnihil voluntate compulsi.

XIII. *Intellectus divinus, qui et Saturnus cognominatur, castrat Caelium, id est ipsum bonum.*

Dividit enim penes se in plures formas uniforme patris donum: permanet vero in se absque motu, et a commercio corporis segregatus: nam mundanam dispensationem motus (f. molitus) generationes Jovi, id est animæ mundi, concessit, cujus natura genitilis appellatur Venus. Pulchritudo mundi corporei umbra quædam est ad ipsam mundi incorporei pulchritudinem. Illic rursus mundanæ animæ pulchritudo imago quædam est ad miram primæ intelligentiæ pulchritudinem. Hæc tandem est primæ lucis splendor foras exuberans.

Deus igitur ille Saturnus, qui ligatus fingitur, propterea quod penes se ipsum eodem semper

habitu perseveret: qui et traditur mundi hujus imperium Jovi filio concessisse, neque ei consentaneum erat illud imperium dimittenti, juniorem posterioremque se prosequi principatum: quippe quum pulchrorum omnium plenitudinem complectatur. Saturnus, inquam, his omissis, patrem suum Caelium in se ipso firmavit, et illic usque se erexit in altum. Firmavit rursus, quæ deinceps inde sequuntur a filio jam exordium nacta post ipsum. Sic itaque tenet inter utrumque medium, tum quia alteritate quadam paterna secat, tum quia ab inferioribus abstinet in sublime consurgens, dum fingitur ab inferiori cura vinculis cohiberi, medium certe gradum obtinens inter majorem patrem filiumque minorem. Quoniam vero Cælius Saturni Jovisque progenitor major admodum est, quam ut esse pulchritudo dicatur, idcirco Saturnus, id est intellectus, primo pulcher extat, quamvis anima quoque sit pulchra: ille tamen hæc est pulchrior, quoniam hæc vestigium est illius, atque hoc ipso naturaliter existit pulchra, pulchrior autem quando illuc intuetur.

554, Ἀφροδίτη αὐτὴ καλὴ, τίς ἐκεῖνος; εἰ μὲν γὰρ παρ' αὐτῆς, πόσον ἂν
 εἶη ἐκεῖνο; εἰ δὲ παρ' ἄλλου, παρὰ τίνος ψυχὴ καὶ τὸ ἐπακτὸν καὶ
 555 τὸ συμφυρὲς τῇ οὐσίᾳ αὐτῆς κάλλος ἔχει; ἐπεὶ καὶ ὅταν καὶ αὐτοὶ
 καλοὶ, τῷ αὐτῶν εἶναι, αἰσχροὶ δὲ, ἐπ' ἄλλην μεταβαίνοντες φύσιν.
 καὶ γιγνώσκοντες μὲν ἑαυτοὺς, καλοὶ, αἰσχροὶ δὲ, ἀγνοοῦντες. Ἐκεῖ
 οὖν κάκειθεν τὸ καλόν. Ἄρ' οὖν ἀρκεῖ τὰ εἰρημένα εἰς ἐναργῆ σύνε-
 σιν ἀγαγεῖν τοῦ νοητοῦ τόπου, ἢ κατ' ἄλλην ὁδὸν πάλιν αὖ δεῖ ἐπελ-
 θεῖν ὧδε;

1. παρ' αὐτῆς] Cod. Vat. omittit παρ',
 idem cum Ciz. Marc. C.E. Mon. A. Par.
 A. habet αὐτῆς. Mox Marc. E. ἡ ψυχῆ,
 sed ἡ puncto notatur.

2. ἐκεῖνο] Cod. Vat. ἐκεῖνος.

3. οὐσία αὐτῆς] Codd. Mon. A. Par. A.
 Vat. οὐσία αὐτῆς.

4. καλοὶ] Codd., exceptis Darm. et

Par. A., omnes ut nos scripsimus; sed
 illi cum Ed. καλόν.

ib. τῷ αὐτῶν] Codd. Ciz. et Vat. τῷ
 αὐτῶν. Mon. A. τὰ αὐτῶν. Par. B. τῶν
 (sed supra lin. τῷ) αὐτῶν.

5. αἰσχροὶ] Cod. Vat. αἰσχρόν.

7. τοῦ νοητοῦ] Cod. Vat. τὸ τοῦ νοητοῦ.

ib. τόπου] Cod. Ciz. σκόπου.

ib. κατὰ ἄλλην] Codd. Mon. A. Marc.
 A.B.E. et Vat. κατ' ἄλλην. Et sic cor-
 rexī.

ib. αὖ] Codd. Ciz. Marc. A.B.E. Med.
 A.B. Par. B. πάλιν αὖ. Unde recepi
 πάλιν, quod deerat.

ib. ἐπιθεῖν] Cod. Vat. ἐπανελθεῖν.

Si anima igitur universi (ut notioribus aliquando
 verbis utamur) et ipsa Venus pulchra est, qua-
 lisnam est intellectus? Si enim anima Venusque
 a se ipsa id habet, quantusnam est ille? Sin ab
 alio, a quonam potissimum anima tum acceden-
 tem, tum essentiae naturaliter insitam pulchritu-
 dinem habet? Jam vero quotiens nos pulchri
 sumus, propterea quod nostri juris facti simus,

sumus et pulchri: turpes vero, quando in natu-
 ram inferiorem praecipitamus. Atqui quum nos
 ipsos agnoscimus, pulchri sumus: turpes vero,
 eum ignoramus. Illic ergo pulchritudo lucet,
 illinc emicat pulchritudo. Sed numquid haec
 ista sufficiunt ad divinum mundum perspicue
 cognoscendum? An potius altera rursus ad idem
 via nobis sic est incedendum?

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Ε,

ΛΟΓΟΣ Θ.

P L O T I N I

ENNEAD. QUINTÆ,

LIBER IX.

ΠΕΡΙ ΝΟΥ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ, ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΝΤΟΣ.

De intellectu et ideis et ente.

ΠΑΝΤΕΣ ἄνθρωποι ἐξ ἀρχῆς γενόμενοι αἰσθήσει πρὸ νοῦ χρησά- 555
10 μνοι, καὶ τοῖς αἰσθητοῖς προσβαλόντες πρώτοις ἐξ ἀνάγκης, οἱ μὲν
ἐνταυθοῖ καταμείναντες, διέζησαν ταῦτα πρῶτα καὶ ἔσχατα νομί-
σαντες, καὶ τὸ ἐν αὐτοῖς λυπηρόν τε καὶ ἡδὺν, τὸ μὲν κακὸν, τὸ δὲ Β
ἀγαθὸν ὑπολαβόντες, ἀρκεῖν ἐνόμισαν, καὶ τὸ μὲν διώκοντες, τὸ δ'
ἀποικονομούμενοι διεγέροντο. Καὶ σοφίαν ταύτην οἶγε λόγου μετα-
15 ποιούμενοι αὐτῶν ἔθεντο, οἷα οἱ βαρεῖς τῶν ὀρνίθων, οἱ πολλὰ ἐκ

7. ΠΕΡΙ ΝΟΥ] Codd. Ciz. Marc. A. Darm. et Mon. C. περὶ τοῦ νοῦ. Codd. Marc. C.E. hunc librum sine titulo, neque interposito intervallo cum antecedente coniungunt: in marg. tamen Cod. C. secunda manus lineæ ductu initium significavit.

9. ἐξ ἀρχῆς] Cod. Ciz. ἐξ ἀρχῆς.
10. προσβαλόντες] Marc. A. προσβαλόν-
τες.
ib. πρώτοις] Cod. Vat. πρώτη.
11. ἐνταυθῖ] Codd., exceptis Mon. C. et Marc. A., omnes ἐνταυθοῖ. Quod re-
cepi.

ib. διέζησαν] Cod. Med. B. διέζησαν.
Mon. C. διέζησαν.
12. λυπηρόν τε] Cod. Vat. λαμπρόν τε.
14. ἀποικονομούμενοι] Codd. Med. A.B.
Marc. C. in marg. habent: οἶμαι ἀπο-
σκυαζόμενοι.
ib. διεγέροντο] Cod. Ciz. διελίγοντο.

I. *Animus divinatorum contemplator jam est in patria. Activi homines et voluptuosi sunt exules: sed activi facilius, quam voluptuosi, in patriam revertuntur.*

QUUM omnes homines statim nati sensu prius, quam mente, utantur, rebusque ad sensum spectantibus necessario prius incidant, affectumque applicent, alii quidem eodem in habitu perseverantes ita vitam transigunt: hæc et prima existimantes et ultima, et quod in eis molestum

est, malum: quod vero jucundum, bonum esse censentes. Atque ita demum satis sibi factum arbitrantur, si per omnem vitam jucunda prosequantur, et contraria respuant. Proinde quicunque inter eos rationem sibi aliquam vindicant, hanc esse judicant sapientiam: ita prorsus affecti, quemadmodum graviore aves, quæ quum e terra multa rapuerint, quorum pondere prægraventur, per sublimia ultra volare non possunt,

555 γῆς λαβόντες καὶ βαρυνθέντες ὑψοῦ πτῆναι ἀδυνατοῦσι, καίπερ
 πτερὰ παρὰ τῆς φύσεως λαβόντες. Οἱ δὲ ἤρθησαν μὲν ὀλίγον ἐκ
 C τῶν κάτω, κινουῦντος αὐτοὺς πρὸς τὸ κάλλιον ἀπὸ τοῦ ἡδέος τοῦ τῆς
 ψυχῆς κρείττονος. Ἀδυνατήσαντες δὲ ἰδεῖν τὸ ἄνω, ὡς οὐκ ἔχοντες
 ἄλλο ὅπου στήσονται, κατηνέχθησαν σὺν τῷ τῆς ἀρετῆς ὀνόματι,⁵
 ἐπὶ πράξεις καὶ ἐκλογὰς τῶν κάτω, ἀφ' ὧν ἐπεχείρησαν τὸ πρῶτον
 αἰρεσθαι. Τρίτου δὲ γένος θείων ἀνθρώπων, δυνάμει τε κρείττουι
 D καὶ ἤρθη τε ἐκεῖ, οἶον ὑπὲρ νεφῶν, καὶ τῆς ἐνταῦθα ἀχλύος, καὶ
 ἔμεινεν ἐκεῖ, τὰ τῆδε ὑπεριδὸν πάντα, ἦσθὲν τῷ τόπῳ, ἀληθινῶ καὶ¹⁰
 οἰκείῳ ὄντι, ὡσπερ ἐκ πολλῆς τινος πλάνης εἰς πατρίδα εὖνομον ἀφι-
 κόμενος ἄνθρωπος.

556 Τίς οὖν οὗτος ὁ τόπος ; καὶ πῶς ἂν τις εἰς αὐτὸν ἀφίκοιτο ; ἀφί-
 κοιτο μὲν ἂν ὁ φύσει ἐρωτικὸς, καὶ ὄντως τὴν διάθεσιν ἐξ ἀρχῆς φι-
 λόσοφος. Ὠδίνων μὲν ἄτε ἐρωτικὸς περὶ τὸ καλὸν, οὐκ ἀνασχόμενος¹⁵
 δὲ τοῦ ἐν σώματι κάλλους, ἀλλ' ἐνθεν ἀναφυγῶν ἐπὶ τὰ τῆς ψυχῆς
 κάλλη, ἀρετὰς καὶ ἐπιστήμας καὶ ἐπιτηδεύματα καὶ νόμους, πάλιν

1. βαρυνθέντες] Cod. Med. A. a pr. m. βαρυνθέντες.

6. ἐπὶ πράξεις καὶ ἐκλογὰς] Marc. E. ἐπισπράξεις καὶ ἐκλογαί.

7. αἰρεσθαι] Cod. Vat. αἰρεσθαι. Mox idem post δυνάμει habet τῆ προ τε.

8. εἰδῆ] Cod. Med. B. ἴδιν. Marc. A. ἴδει.

ib. ὑπὸ] Cod. Med. A. a pr. m. ἀπὸ, supra lin. ὑ.

ib. ὄξυδορκίας] Cod. Vat. ὄξυδορκίας cum Marc. C.E.

11. τινος] Abest a Codd. Marc. A. Med. B. et Vat.

ib. πλάνης] Cod. Mon. C. a pr. m. σπλάνης, supra lin. π.

15. ἄτε] Cod. Med. B. ἄπειρ. ib. ἀνασχόμενος] Marc. C. ἀνεχόμενος.

quamvis a natura pennas acceperint. Alii vero aliquantum ab inferioribus eleuantur, quos ipsa animi natura melior a voluptate revocat ad honestum. Cum vero non possint intueri supernum, ideoque nihil aliud habeant ubi quiescant, transferuntur una cum ipso virtutis nomine ad actiones inferiorumque delectus, a quibus attollere se ab initio conabantur. Tertium denique genus hominum est divinum, in quo quidem illi sunt, qui et majore potentia et perspicacia oculorum freti, supernam lucem acute suspiciunt, ad eamque perspectam se prorsus attollunt, inferiores nebulas et caliginem transcendentis, et cum transcenderint ibi permanent, hæc omnia prorsus despicientes, nec aliter regione superna tanquam vera et propria delectantur, quam peregrinus post longos errores legitimæ tandem patriæ restitutus.

II. Quod est primo pulchrum, id pulchrum est se ipso, se toto, semper.

Non est igitur prima in corpore pulchritudo. Hoc enim non per se totum, sed per formam pulchrum, atque

mutabiliter, nec rursus in anima. Nam hæc intellectuali participatione mutabiliterque fit pulchra : sed prima in intellectu primo pulchritudo est splendor quidam et figura boni. Plotinus Apostoli Joannis et Pauli mysteria sæpe tangit, mysterium tamen Trinitatis non tam assecutus videtur, quam persecutus, et pro viribus imitatus.

Quænam igitur hæc regio est? Et quo pacto ad eam quis ascendere potest? Profecto huc ille potest ascendere, qui natura potissimum ad amandam trahitur pulchritudinem, et natus est re vera philosophus. Qui sane velut amator circa pulchrum ipsum quodam quasi partus labore vexatur, neque tamen pulchritudine corporis est contentus, sed ab hac confugit ad animi pulchritudinem, virtutes videlicet, scientias, officia, leges. Atque inde rursus ad causam ascendit eorum, quæ in anima sunt pulchrorum : et siquid adhuc superius extat, quousque tandem ad primum usque pervenerit, quod a se ipso sit pulchrum. Quo sane pervenienti vexari jam desinit, prius vero nequaquam. Verum quoniam pacto illuc ascendet, et unde facultas ejusmodi dabi-

αὐτὴ ἐπαναβαίνει ἐπὶ τὴν τῶν ἐν ψυχῇ καλῶν αἰτίαν, καὶ εἶτι ἀν πά-⁵⁵⁶
 λιν αὐτὴ πρὸ τούτου, ἕως ἐπ' ἔσχατον ἤκη τὸ πρῶτον, ὃ παρ' αὐτοῦ
 καλόν. Ἐνθα καὶ ἐλθὼν, ὠδίνος παύσεται, πρότερον δὲ οὐ. Ἀλλὰ
 πῶς ἀναβήσεται, καὶ πόθεν ἡ δύναμις αὐτῷ, καὶ τίς λόγος τούτου
 5 τὸν ἔρωτα παιδαγωγήσεται; ἢ ὧδε. τοῦτο τὸ κάλλος τὸ ἐπὶ τοῖς
 σώμασιν, ἐπακτόν ἐστι τοῖς σώμασι· μορφαὶ γὰρ αὐταὶ σωμάτων,
 ὡς ἐπὶ ὕλη αὐτοῖς. Μεταβάλλει γοῦν τὸ ὑποκείμενον, καὶ ἐκ καλοῦ C
 αἰσχροῦν γίγνεται· μεθέξει ἄρα φησὶν ὁ λόγος. Τί οὖν τὸ ποιήσαν
 σῶμα καλόν; ἄλλως μὲν κάλλους παρουσία, ἄλλως δὲ ψυχῆ, ἢ
 10 ἔπλασέ τε, καὶ μορφήν τοιάνδε ἐνήκε. Τί οὖν; ψυχὴ παρ' αὐτῆς
 καλὸν ἢ οὐ; οὐ γὰρ ἡ μὲν ἦν φρόνιμός τε καὶ καλὴ, ἡ δὲ ἀφρων τε
 καὶ αἰσχρά. Φρονήσει ἄρα τὸ καλὸν περὶ ψυχῆν. Καὶ τίς οὖν ὁ
 φρόνησιν δοὺς ψυχῇ; ἢ νοῦς ἐξ ἀνάγκης· νοῦς δὲ, οὐ ποτὲ μὲν νοῦς, D
 ποτὲ δὲ ἄνους, ὅγε ἀληθινὸς, παρ' αὐτοῦ ἄρα καλός. Καὶ πρότερον
 15 δὴ ἐνταῦθα δεῖ στήναι ὡς πρῶτον, ἢ καὶ νοῦ ἐπέκεινα δεῖ ἰέναι; νοῦς
 δὲ προέστηκε μὲν ἀρχῆς τῆς πρώτης ὡς πρὸς ἡμᾶς, ὡς περ ἐν προ-
 θύροις τὰ γαθοῦ ἀπαγγέλλων, ἐν αὐτῷ τὰ πάντα, ὡς περ ἐκείνου τύ-
 πος μᾶλλον ἐν πλήθει, ἐκείνου πάντη μένοντος ἐν ἐνί.

1. εἶτι αὐτῷ] Abest αὐτῷ a Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. In Ciz. abest etiam proximum ἐστ'.

2. ἤκη] Cod. Mon. C. ἤκει, sed literæ ο lineola perpendicularis subscripta. Habent etiam ἤκει Marc. A.C.E.

5. τὸ ἐπὶ] Cod. Med. B. omittit ἐπὶ. Ante hæc Marc. C.E. habent ἢ ὧδε. Quod recepinus pro ἢ ὧδε, quod est in Ed. et rell.

6. αὐτῶν] Cod. Vat. αὐταί.

7. ὕλης] Sic Ed. Sed Codd., exceptis Med. A. et Marc. B., omnes ὕλη. Quod

recepit.

8. μεθέξει] Cod. Vat. καὶ μεθέξει. Idem mox οὖν ὅτι pro οὖν τό.

9. ἢ ἔπλασε] Ita Marc. A.C.E. Vat. Reliqui omnes ἢ pro ἢ.

10. παρ' αὐτῆς] Sic Ed. Sed Codd. Marc. A.B.E. Med. A.B. αὐτῆς. Quod recepinus.

11. μὲν ἦν] Cod. Ciz. omittit ἦν.

12. καὶ αἰσχρά] Cod. Mon. C. Med. B. Marc. A.C.E. Vat. τε καὶ αἰσχρά. Unde recepi τε.

13. ψυχῇ] Ita flagitante sensu ex Codd.

Marc. scribendum fuit. Ed. cum rell. ψυχῆ.

14. αὐτοῦ] Cod. Vat. αὐτοῦ.

ib. πρότερον δὲ] Codd. Darm. et Med. A. uterque a pr. m. et Marc. C.E. δὲ pro δὲ. Vat. δὲ.

15. δεῖ στήναι ὡς πρῶτον] Cod. Vat. δὲ ἵνα ὡς πρῶτον καὶ πρῶτον.

16. πρὸς ἡμᾶς] Ita Codd. Ciz. Med. A. B. Vat. Marc. Reliqui cum Ed. πρὸς ἡμᾶς.

17. ἐν αὐτῷ] Codd. Med. A.B. Marc. A.B. ἐν αὐτῷ. Rell. cum Ed. αὐτῷ.

tur? Et quænam potissimum ratio amorem hunc quasi manu perducet ad finem? Forsan ejusmodi ratio pulchritudo hæc corporibus indita corporibus adventitia est. hæc namque formæ corporum in eis sunt ceu (in) materia. Subjectum igitur permutatur, et ex pulchro fit turpe: unde ratio corpus participatione quadam pulchrum esse convincit. Quidnam igitur illud est, quod corpus efficit pulchrum? aliter quidem id pulchrum facit præsentia pulchritudinis, aliter autem anima, quæ finxit, talemque fingendo corpori formam adhibuit. Quid ergo? Numquid anima suapte natura pulchrum ipsum est? minime: alioquin non alia quidem sapiens foret et pulchra, alia vero insipiens atque turpis. Per sapientiam igitur

animo pulchritudo contingit. Sed quisnam est potissimum, qui tradit animo sapientiam? Hic profecto necessario est intellectus: intellectus, inquam, qui non alias quidem intellectus sit, alias vero expers intelligentiæ, sed verus potius intellectus, qui hanc ob causam ex se ipso sit pulcher. Sed numquid in hoc velut primo nobis est quiescendum? An potius super mentem quoque progrediendum? Nempe mens ipsa nobis in altum progredientibus prior occurrit quam principium primum, quasi in ipsius boni vestibulo constituta omnia in se ipsa nuntians et significans, velut quædam ipsius boni figura in multitudinem potius distributa, quum illud prorsus in unitate consistat.

556

Ἐπισκεπτέου δὲ ταύτην τὴν νοῦ φύσιν, ἣν ἐπαγγέλλεται ὁ λόγος εἶναι τὸ ὄν ὄντως καὶ τὴν ἀληθῆ οὐσίαν, πρότερον βεβαιωσαμένους, κατ' ἄλλην ὁδὸν ἰόντας, ὅτι δεῖ εἶναι τινὰ τοιαύτην. Ἴσως μὲν οὖν γελοῖον ζητεῖν, εἰ νοῦς ἐστὶν ἐν τοῖς οὐσι; τάχα δ' ἂν τινες καὶ

557

περὶ τούτου διαμφισβητοῖεν, μᾶλλον δὲ εἰ τοιοῦτος οἶον φαμέν, καὶ εἰ χωριστός τις, καὶ εἰ οὗτος τὰ ὄντα, καὶ εἰ ἡ τῶν εἰδῶν φύσις ἐνταῦθα, περὶ οὗ καὶ τὰ νῦν εἰπεῖν πρόκειται. Ὅρωμεν δὴ τὰ λεγόμενα εἶναι πάντα σύνθετα, καὶ ἀπλοῦν αὐτῶν οὐδὲ ἐν, ἅτε τέχνη ἐργάζεται ἕκαστα, ἅτε συνέστηκε φύσει· τάτε γὰρ τεχνητὰ ἔχει Βχαλκὸν ἢ ξύλον ἢ λίθον, καὶ παρὰ τούτων οὐπω τετέλεσται, πρὶν ἂν ἢ ἡ τέχνη ἐκάστη, ἢ μὲν ἀνδριάντα, ἢ δὲ κλίνην, ἢ δὲ οἰκίαν ἐργάσονται, εἶδους τοῦ παρ' αὐτῇ ἐνθέσει. Καὶ μὴν καὶ τὰ φύσει συνεστῶτα, τὰ μὲν πολυσύνθετα αὐτῶν καὶ συγκρίματα καλούμενα, ἀναλύσεις εἰς τὸ ἐπὶ πάσι τοῖς συγκριθεῖσιν εἶδος, οἶον, ἄνθρωπον, εἰς ψυχὴν καὶ σῶμα, καὶ τὸ σῶμα εἰς τὰ τέσσαρα. Ἐκαστον δὲ τούτων σύνθετον εὐρὼν ἐξ ὕλης καὶ τοῦ μορφοῦντος, (ὕλη γὰρ παρ' αὐτῆς ἢ τῶν

1. Ἐπισκεπτέου] Cod. Vat. ἔτι σκεπτέου. Idem mox omittit νοῦ. Marc. E. habet τὴν τοῦ νοῦ.

3. κατ' ἄλλην] Marc. C.E. καὶ ἄλλην.

4. εἰ νοῦς ἐστὶν] Cod. Vat. ἀνοῦς ἐστὶ (sic).

5. διαμφισβητοῖεν] Cod. Vat. ἀμφισβητοῖεν.

6. ἀχωριστός τις] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. εἰ χωριστός τις, ut legit Fic. et ego correxi.

ib. καὶ εἰ ἡ] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. omittunt εἰ. In Cod. Med. A. ἡ omissum supra lin. additum est. Marc. A.C.E. omittunt ἡ. Marc. B. habet καὶ εἰ ἡ.

8. οὐδὲ ἐν] Cod. Ciz. οὐδὲν. Vat. οὐδέεν cum Marc. C.E.

9. τεχνητὰ] Cod. Vat. τεχνιτά.

11. οἰκίαν] Cod. Vat. οἰκίαν.

12. παρ' αὐτῆς] Codd. Med. A.B. Marcc.

παρ' αὐτῆς. Quod recepi.

13. πολυσύνθετα] Cod. Vat. πολὺ σύνθετα.

14. συγκριθεῖσιν] Cod. Vat. συγκριθεῖσι.

15. τὸ σῶμα] Cod. Vat. ὅτι σῶμα.

16. ἐξ ὕλης] Cod. Vat. ἐξ ἄλης.

ib. ὕλης γὰρ] In Cod. Mon. C. prioris vocis litera ultima deleta est. Marc. A. habet ὕλης (sic). Correxī inde ὕλη.

ib. παρ' αὐτῆς] Cod. Vat. παρ' αὐτῆς. Pro seq. ἡ Ciz. habet ἐκ.

III. Formæ, quæ sunt in materia tanquam subjecto, dependent a formis, quæ sunt in anima mundi velut earum fonte: atque hæc rursus a formis, quæ sunt in mente prima tanquam fonte formarum animæ.

Si anima suapte natura intellectualis foret, animæ tum omnes, tum pariter intellectuales forent: quum vero non sint ita, merito anima vel prima intellectualis evadit participatione quadam intellectus excelsioris.

Considerare vero debemus de hac ipsa mentis natura, quam ratio esse significat ens ipsum verum veramque essentiam, in primis asseverantes, licet alia procedentes via, oportere talem quandam esse essentiam atque mentem. Sed forte ridiculum videri potest, utrum intellectus in rerum ordine sit, indagare. Forte etiam nonnulli de hoc ambigerent, ac de ipso potius, num talis sit intellectus, qualem ipsi describimus. Et numquid sit aliquis separatus, et ille quidem entia sit, atque in eo specierum sit natura: qua de re statuimus in præsentia disputare. Cernimus itaque omnia, quæ esse dicuntur, esse composita,

nihilque eorum esse simplex, tum singula, quæ arte fiunt, tum etiam, quæ natura constituuntur: siquidem artificia æs habent, lignumque et lapidem, neque dum tamen ex his perfecta proveniunt, antequam ars unaquæque agat, hæc quidem statuat, ista vero lecticam, illa demique domum: agat, inquam, suam materiæ speciem adhibendo. Quinetiam, quæ sunt naturaliter constituta, præcipue quæ ex multis composita sunt et congesta commixtaque dicuntur, resolvere licet in speciem eunetis compositis iudicatam, velut hominem in animam atque corpus, et corpus in quatuor humores et elementa. Quum vero horum quodlibet invenias esse compositum ex materia simul atque formante, materia enim elementorum ex se ipsa est informis, inquires, undenam species materiæ adsit, quæres quoque de anima, utrum ipsa sit jam simplex, an potius sit aliquid et in ea, partim quidem ceu materia, partim vero velut forma, intellectus scilicet, qui sit in ea: alter quidem sicut in ære forma, alter autem velut qui formam

στοιχείων ἄμορφος·) ζητήσεις τὸ εἶδος, ὅθεν τῇ ὕλη· ζητήσεις δ' αὐ⁵⁵⁷
καὶ τὴν ψυχὴν, πότερα τῶν ἀπλῶν ἤδη, ἢ ἐνι τι ἐν αὐτῇ, τὸ μὲν ὡς
ὕλη· τὸ δὲ ὡς εἶδος ὁ νοῦς ὁ ἐν αὐτῇ, ὁ μὲν, ὡς ἢ ἐπὶ τῷ χαλκῷ
μορφῇ, ὁ δὲ, οἷος ὁ τὴν μορφὴν ἐν τῷ χαλκῷ ποιήσας. Τὰ αὐτὰ δὲ
5 ταῦτα καὶ ἐπὶ τοῦ παντὸς μεταφέρων τις ἀναβήσεται καὶ ἐνταῦθα
ἐπὶ νοῦν, ποιητὴν ὄντως καὶ δημιουργὸν τιθέμενος, καὶ φήσει τὸ
ὑποκείμενον δεξάμενον μορφὰς, τὸ μὲν πῦρ, τὸ δὲ ὕδωρ, τὸ δὲ ἀέρα D
καὶ γῆν γενέσθαι, τὰς δὲ μορφὰς ταύτας, παρ' ἄλλου ἤκειν, τοῦτο
δὲ εἶναι ψυχὴν, ψυχὴν δ' αὐ καὶ ἐπὶ τοῖς τέτρασι τὴν κόσμου μορφὴν
10 δοῦναι, ταύτῃ δὲ νοῦν χορηγὸν τῶν λόγων γεγονέναι, ὥσπερ καὶ ταῖς
τῶν τεχνιτῶν ψυχαῖς παρὰ τῶν τεχνῶν, τοὺς εἰς τὸ ἐνεργεῖν λόγους,
νοῦν δὲ τὸν μὲν ὡς εἶδος τῆς ψυχῆς τὸν κατὰ τὴν μορφὴν, τὸν δὲ E
τὸν τὴν μορφὴν παρέχοντα, ὡς τὸν ποιητὴν τοῦ ἀνδριάντος, ᾧ πάντα
ἐνυπάρχει, ἃ δίδωσιν. Ἐγγὺς μὲν ἀληθείας, ἃ δίδωσι ψυχῇ, ἃ δὲ
15 τὸ σῶμα δέχεται, εἰδῶλα ἤδη καὶ μιμήματα.

Διὰ τί οὖν δεῖ ἐπὶ ψυχῇ ἀνιέναι, ἀλλ' οὐκ αὐτὴν εἶναι τίθεσθαι A
τὸ πρῶτον; ἢ πρῶτον μὲν νοῦς ψυχῆς ἕτερον καὶ κρείττον, τὸ δὲ
κρείττον φύσει πρῶτον. Οὐ γὰρ δὴ, ὡς οἴονται, ψυχῇ νοῦν τελειω-

1. ἄμορφος, ζητήσεις] Codd., excepto Darm., omnes: ἄμορφος· ζητήσεις τὸ εἶδος, ὅθεν τῇ ὕλη· ζητήσεις—, ut legit etiam Fic. Sed Marc. A.C. primo loco habent ζητήσεις. Recepti verba, quæ aberant: ζ. τ. ι. ὁ. σ. ὑ.
3. δὲ εἶδος] Codd. Ciz. et Vat. δὲ ὡς εἶδος. Unde addidimus ὡς.
ib. ὡς ἰστί] Codd. Marc. A.B.E. Mon. C. Ciz. Vat. ὡς ἢ ἰστί. Quare recepi ἢ, quod deerat.
6. φήσει] Cod. Vat. φησι ex correctione.
7. δεξάμενον] Abest a Codd. Mon. C.

Marc. A.
9. εἶναι ψυχῇ] Cod. Ciz. εἶναι τὴν ψυχῇ.
ib. ὁ αὐ] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. δὲ αὐ.
ib. τέτρασι] Cod. Marc. C.E. et Med. A. (a pr. m.) τέτρασι.
10. ταύτῃ δὲ] Cod. Vat. ταῦτα δὲ.
11. τεχνιτῶν] Codd. Mon. C. et Vat. τεχνιτῶν.
12. τὸν μὲν] Cod. Med. B. τὸ μὲν.
13. τὸν τὴν] Cod. Ciz. omittit τὸν.
14. ἐνυπάρχει] Ita Cod. Vat. ex corr.

Reliqui cum Ed. ἐν ὑπάρχει.
ib. ψυχῇ] Cod. Vat. ψυχῇ. Marc. A. ψυχῇ (sic). Marc. C.E. εἶδη pro ἤδη.
15. δέχεται] Cod. Vat. παρίχεται.
17. τὸ πρῶτον] Cod. Ciz. εἶναι τὸ πρῶτον.
ib. νοῦς] Cod. Darm. νοῦν.
ib. τὸ δὲ κρείττον] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A. In Marc. E. pro οἴονται est οἶον τε.
18. τελειωθείσα] Codd. Ciz. Med. A. (ex corr.) B. Marc. B. τελειωθείσα. Mox Marc. C.E. inserunt καὶ ante κατὰ. Sed eam vocem in C. secunda manus delevit.

fecit in ære. Eadem quoque quispiam transferens ad universum, in eo similiter perveniet tandem ad intellectum, cognoscens eum effectorem re vera totiusque artificem: affirmabitque subjectam huic materiam inde formas accipientem, partim quidem ignem, partim vero aquam aut aërem evasisse vel terram, has utique formas ab alio proficisci: id vero existere animam: rursusque animam quatuor membris universi formam tradere: Jam vero mentem ipsam animæ rationes infundere, quemadmodum et artificum animis artes ipsæ rationes exhibent ad agendum. Proinde mentem alteram quidem velut animæ speciem, mentem videlicet secundum formam, alteram vero, quæ ita formam animæ præbeat, sicut artifex statuæ formam, cui quidem menti insunt omnia, quæ largitur. Et quæ largitur

animæ, veritati proxima sunt: quæ vero corpus accipit, imagines jam sunt et imitationes quædam.

IV. Super animas, quæ ex potentia in actum intelligendi procedunt, et passionem aliquam subeunt, et habent cum deteriori commercium, est ipse intellectus actu semper intelligens, passionis expertus, a corporis contubernio segregatus.

Quum ex materia rebus mutabilitas accidat, profecto nisi essent res quædam a materia segregatæ, ordo consequens perpetuæque successio similium in transmutatione rerum conservari non posset.

Cæterum curram, postquam ad animam usque perveneris, non potes in ea tanquam primo quiescere, sed ulterius procedere cogeris? quoniam primo quidem intellectus ipse aliud quid-

558

θείσα γεννᾶ. Πόθεν γὰρ τὸ δυνάμει ἐνεργεία ἔσται, μὴ τοῦ εἰς ἐν-
 ἔργειαν ἄγοντος αἰτίου ὄντος; εἰ γὰρ κατὰ τύχην, ἐνδέχεται μὴ ἐλ-
 θεῖν εἰς ἐνέργειαν. Διὸ δεῖ τὰ πρῶτα ἐνεργεία τίθεσθαι, καὶ ἀπροσ-
 δεᾶ, καὶ τέλεια, τὰ δὲ ἀτελῆ ὕστερα ἀπ' ἐκείνων· τελειούμενα δὲ
 παρ' αὐτῶν τῶν γεγεννηκότων, δίκην πατέρων τελειούντων, ἃ κατ' 5
 ἀρχὰς ἀτελῆ ἐγέννησαν· καὶ εἶναι μὲν ὕλην πρὸς τὸ ποιῆσαν τὸ
 πρῶτον, εἶτ' αὐτὴν ἔμμορφον ἀποτελεῖσθαι. Εἰ δὲ δὴ καὶ ἐμπαθὲς
 B ψυχῇ, δεῖ δέ τι ἀπαθὲς εἶναι, (ἢ πάντα τῷ χρόνῳ ἀπολείται·) δεῖ τι
 πρὸ ψυχῆς εἶναι. Καὶ εἰ ἐν κόσμῳ ψυχῇ, ἐκτὸς δὲ δεῖ τι κόσμου
 εἶναι, καὶ ταύτη πρὸ ψυχῆς δεῖ τι εἶναι. Εἰ γὰρ τὸ ἐν κόσμῳ τὸ ἐν 10
 σώματι καὶ ὕλη, οὐδὲν ταυτόν μένει, ὥστε ἄνθρωπος καὶ πάντες λόγοι
 οὐκ αἰδιοὶ, οὐδὲ οἱ αὐτοί. Καὶ ὅτι μὲν νοῦν πρὸ ψυχῆς εἶναι δεῖ, ἐκ
 C τούτων καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν ἂν τις θεωρήσειε.

A Δεῖ δὲ νοῦν λαμβάνειν, (εἵπερ ἐπαληθεύσομεν τῷ ὀνόματι,) μὴ
 τὸν δυνάμει, μηδὲ τὸν ἐξ ἀφροσύνης εἰς νοῦν ἐλθόντα· (εἰ δὲ μὴ, ἄλ- 15

3. Διὸ δεῖ] Codd. Mon. C. Marc. A.
 διὸ δὲ.

4. ὕστερα—γεγεννηκότων] Desunt hæc in
 Codd.

ih. ὑπ' ἐκείνων] Codd. Mon. C. Med. B.
 Marc. A. E. ἀπ' ἐκείνων. Quod recepi.
 Med. B. ante ὕστερα addit καὶ. Marc. C.

habet ἀπ' (sic). Vocem δὲ ante παρ' omit-
 tunt Marc. C. E.

5. γεγεννηκότων] Ita Codd. omnes. Ed.

γεγεννηκότων. Mox Marc. C. ἀτελῆ (sic).
 Tum καὶ ὕλην μὲν εἶναι.

6. τὸ πρῶτον] Cod. Ciz. omittit τό. Pro
 εἶτ' αὐτὴν Marc. C. E. ἢ ταύτην.

7. διὸ δεῖ] Codd. Mon. C. Marc. Med.
 A. Vat. διὸ δεῖ. Et sic correxi. Mox post
 δεῖ δὲ Marc. B. C. E. pergunt: ἐμπαθὲς τι
 ἀπαθὲς εἶναι. Sed in Cod. B. ἐμπαθὲς punc-
 tis notatum est.

8. ἀπολείται] Codd. Marc. C. E. Med.

εἰ B. Vat. ἀποτελεῖται. Mox in Ciz. deest ei.
 Ejus loco Marc. C. E. habent ἢ.

9. δεῖ τι κόσμου] Codd. Marc. A. Mon.
 C. et Vat. δὴ τι. Posterior κόσμον.

12. οὐκ αἰδιοὶ] Cod. Ciz. οὐ δίκαιοι. In
 seqq. Marc. C. inverso ordine δεῖ εἶναι.

13. πολλῶν] Abest a Cod. Vat. Idem
 habet θεωρήσειεν.

14. λαμβάνειν, εἵπερ] Cod. Vat. λαμβά-
 νειν ὑπέρ.

dam est meliusque quam anima. Quod vero
 melius est, natura prius existit. Neque enim,
 sicut multi putant, anima, cum jam perfecta est,
 generat intellectum. Quod enim aliquid in po-
 tentia est, undenam quandoque erit in actu, nisi
 causa quædam præsit, quæ perducatur in actum?
 Si enim casu quodam prodiret in actum, contingere
 posset, ne in actum quandoque progredere-
 tur. Quam ob rem necessarium est prima in
 actu consistere, neque indiga, sed perfecta. Quæ
 vero imperfecta sunt, posteriora esse perfectis,
 perficique ab illis quæ genuerunt, ritu quodam
 jureque paterno quandoque perficientibus, quæ
 imperfecta ab initio genuerunt. Jam vero, quod
 genitum est, oportet ad effectorem habere primo
 quidem se velut materiam, deinde vero formari.
 Proinde si anima passionem quandam in se ad-
 mittit, oportet autem extare aliquid procul ab
 omni passione semotim: alioquin omnia tempore
 dilabentur: oportet aliquid anima superius esse.
 Præterea si anima est in mundo, atque esse
 oportet aliquid extra mundum, hac quoque ra-
 tione necessarium est super animam aliquid esse.

VOL. II.

Si enim, quod in mundo est, id ipsum est, quod
 in corpore atque materia, nimirum nihil idem
 permanet, si tale quiddam duntaxat extiterit:
 quapropter homo et reliqua non semper erunt.
 Seminariæ quoque rationes neque sempiternæ
 neque semper eadem permanebunt. Oportere
 igitur super animam esse mentem, ex his quæ
 diximus aliisque permultis intelligere licet.

V. *Intellectus natura perfectus per se semper intelligit, quoniam ex se ipso intelligit, videlicet, in se conversus. Est rursus talis, quoniam per essentiam ipse est hæc ipsa entia, quæ intelligit.*

Intellectus perfectus, cum sit essentia perfecta, pro objectis habet entia quoque perfecta. Horum vero multitudo talis nec est in principio rerum primo, neque rursus in mundo. Ubi et materia infimum est, et forma non est prima forma. Quoniam cum sit in alio, dependet ab alio. Est igitur perfectorum entium multitudo in intellectu eam intelligente: præsertim quia omnis multitudo rerum extra ipsum ab eis [Ed. pr. ejus] intelligentia proficiscitur. Nec igitur antecedit nec comitatur eam, sed subsequitur, sicut verba loquentem, sicut proles generantem. Vir-

3 B

λον πάλιν αὖ πρὸ αὐτοῦ ζητήσομεν·) ἀλλὰ τὸν ἐνεργεία καὶ ἀεὶ νοῦν ⁵⁵⁸
 ὄντα· εἰ δὲ μὴ ἐπακτὸν τὸ φρονεῖν ἔχει, εἴτι νοεῖ, παρ' αὐτοῦ νοεῖ,
 καὶ εἴτι ἔχει, παρ' αὐτοῦ ἔχει· εἰ δὲ παρ' αὐτοῦ καὶ ἐξ αὐτοῦ νοεῖ,
 αὐτός ἐστιν ἂν νοεῖ. Εἰ γὰρ ἡ μὲν οὐσία αὐτοῦ ἄλλη, ἂν δὲ νοεῖ ἕτερα ^B
 5 αὐτοῦ, αὐτὴ ἡ οὐσία αὐτοῦ ἀνόητος ἐστίν, καὶ δυνάμει οὐκ ἐνεργεία
 αὖ. Οὐ χωριστέον οὖν οὐδέτερον ἀπὸ θατέρου· ἔθος δὲ ἡμῖν, ἀπὸ
 τῶν παρ' ἡμῖν κακείνα ταῖς ἐπινοοίαις χωρίζειν. Τί οὖν ἐνεργεῖ καὶ
 τί νοεῖ, ἵνα ἐκεῖνα αὐτὸν ἂν νοεῖ θώμεθα; ἡ δὴ δῆλον ὅτι νοῦς ὢν ὄντως
 νοεῖ τὰ ὄντα, καὶ ὑφίστησιν· ἐστίν ἄρα τὰ ὄντα· ἡ γὰρ ἐτέρωθι ὄντα
 10 αὐτὰ νοήσει, ἡ ἐν αὐτῷ ὡς αὐτὸν ὄντα. Ἐτέρωθι μὲν οὖν, ἀδύνατον· C
 ποῦ γάρ; αὐτὸν ἄρα καὶ ἐν αὐτῷ. Οὐ γὰρ δὴ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς,
 ὥσπερ οἴονται. τὸ γὰρ πρῶτον ἕκαστον οὐ τὸ αἰσθητόν· τὸ γὰρ ἐν
 αὐτοῖς εἶδος ἐπὶ ὕλη εἰδῶλον ὄντος, πᾶν τε εἶδος ἐν ἄλλῳ παρ' ἄλλου ⁵⁵⁹
 εἰς ἐκεῖνο ἔρχεται, καὶ ἐστίν εἰκὼν ἐκεῖνου. Εἰ δὲ καὶ ποιητὴν δεῖ
 15 εἶναι τοῦδε τοῦ παντός, οὐ τὰ ἐν τῷ μήπω ὄντι οὗτος νοήσει, ἵνα

1. πάλιν αὖ] Cod. Vat. αὖ πάλιν.
 2. εἴτι—αὐτοῦ] Cod. Vat. ὅτι—αὐτοῦ.
 3. αὐτοῦ—εἰ δὲ] Cod. Vat. αὐτοῦ—εἴ τι,
 et statim rursus his αὐτοῦ pro αὐτοῦ.
 5. αὐτῆ ἢ] Cod. Vat. αὐτῆ, et sic etiam
 Marc. A. Unde correximus.
 6. αὖ] Cod. Vat. ἦν.
 8. θώμεθα] Cod. Vat. θιάμεθα.

ib. αὐτὸν ἂν] Marc. C.E. αὐτὸ ἄ.
 10. αὐτῷ] Cod. Vat. αὐτοῦ. Marc. A.
 αὐτῷ. Pergit Med. B. ὡς αὐτόν.
 11. αὐτόν ἄρα—ἐν αὐτῷ] Cod. Vat. αὐ-
 τὸν ἄρα—ἐν αὐτῷ.
 12. ἕκαστον, οὐ τὸ] Cod. Vat. ἕκαστον
 αὐτό.

13. ὄντως] Ita Ed. Sed Codd. Darm.
 (ex corr.) Mon. C. Med. A. (ex corr.) B.
 ὄντως. Quod recepi.
 15. τοῦδε τοῦ παντός] Cod. Mon. C. τοῦ
 β. α.
 παντός τοῦδε (sic).
 ib. μήπω] Codd. Ciz. et Vat. μή.

tus quidem generandi atque intelligendi, quæ diversa sunt in anima, eadem sunt in mente: intelligendo igitur generat, imo et naturaliter existendo: sicut ignis calendo, sed luendo, anima vivendo. Denique rationes rerum, quæ sunt in anima naturaliter mobili, non sunt per se ab omni mutatione tutæ, nisi redeantur ad firmas intellectus Ideas.

Intellectum vero debemus accipere (si modo vera ipsius appellatione simus usuri) non in potentia intellectum, neque ex amentia in mentem progredientem: alioquin alterum rursus superiorem investigare cogemur: sed intellectum accipere decet existentem in actu perpetuo, qui et ita semper intellectus existat. Si vero intellectus ejusmodi adventitiam non habet intelligentiam, quicquid intelligit a se ipso, prorsus intelligit, et, si quid habet, possidet a se ipso: quod si a se et ex se intelligit, ipse profecto existit hæc ipsa, quæ et intelligit. Si enim essentia quidem ejus est altera, quæ vero intelligit rursus et altera, ipsa certe hujus essentia erit muneris intellectua-
 lis expers: neque amplius in actu, sed in potentia, intellectus. Non decet igitur horum alterum ab altero separare, tametsi consuevimus rebus nostris adducti, illa quoque inter se nostris cogi-

tationibus separare. Quidnam igitur agit, quidve intelligit? Ut illa illum, quæ intelligit, esse ponamus. Profecto cum sit intellectus atque ens, per verum essendi modum entia intelligit et inducit: est igitur entia. Aut enim illa alibi existentia intelligit, aut in se ipso tanquam existentia ipsum: alibi quidem impossibile est. Nam ubi potissimum? Se ipsum igitur et penitus in se ipso. Non enim intelligit hæc in rebus (ut multi putant), quæ sensibus offeruntur. Nam unumquodque primum non est ex eorum genere quæ sensibus attinguntur. Quod enim in his est, tanquam forma in materia est, et entis ipsius imago: speciesque omnis, quæ in alio jacet, etiam dependet ab alio, referturque ad illud, atque est illius imago. Præterea si necesse est, intellectum esse universi hujus artificem, hic certe non intelliget ea, quæ in eo, quod nondum est, existant, ut ipsum efficiat. Igitur ante mundum illa oportet existere non tanquam figuras impressas ab aliis, sed præcipua quædam exemplaria, primaque et mentis essentiam. Si qui vero dicant, seminales ad id sufficere rationes, procul dubio asserent sempiternas: ac si sempiternæ sunt et procul ab omni passione semote, esse eas oportet

559 αὐτὸ ποιῆ. Πρὸ τοῦ κόσμου ἄρα δεῖ εἶναι ἐκεῖνα, οὐ τύπους ἀφ' ἑτέρων, ἀλλὰ καὶ ἀρχέτυπα καὶ πρῶτα καὶ νοῦ οὐσίαν. Εἰ δὲ λόγους φήσουσιν ἀρκεῖν αἰδίους δῆλον· εἰ δὲ αἰδίους καὶ ἀπαθείς, ἐν νῶ δεῖ βεῖναι, καὶ τοιούτω, καὶ προτέρω ἕξως, καὶ φύσεως, καὶ ψυχῆς· δυνάμει γὰρ ταῦτα. Ὁ νοῦς ἄρα τὰ ὄντα ὄντως, οὐχ οἷά ἐστιν ἀλλοθι νοῶν· οὐ γάρ ἐστιν οὔτε πρὸ αὐτοῦ, οὔτε μετ' αὐτὸν, ἀλλὰ οἶον νομοθέτης πρῶτος, μᾶλλον δὲ νόμος αὐτὸς τοῦ εἶναι. ὀρθῶς ἄρα. τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστὶ τε καὶ εἶναι. Καὶ ἡ τῶν ἀνευ ὕλης ἐπιστήμη, ταῦτὸν τῶ πράγματι· καὶ τὸ ἑμαυτὸν ἐδιζησάμην ὡς ἐν τῶν ὄντων· Cκαὶ αἱ ἀναμνήσεις δέ· οὐδὲν γὰρ ἕξω τῶν ὄντων, οὐδ' ἐν τόπῳ, μένει 10 δὲ αἰεὶ ἐν αὐτοῖς, μεταβολὴν οὐδὲ φθορὰν δεχόμενα, διὸ καὶ ὄντως ὄντα, ἢ γιγνώμενα, καὶ ἀπολλύμενα ἐπακτῶ χρήσεται τῶ ὄντι, καὶ οὐκέτ' ἐκεῖνα, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὄν ἐσται. Τὰ μὲν δὲ αἰσθητὰ μεθέξει ἐστὶν ἃ λέγεται, τῆς ὑποκειμένης φύσεως μορφήν ἰσχύουσης ἄλλοθεν, Dοἶον χαλκὸς, παρὰ ἀνδριαντοποιικῆς, καὶ ξύλον, παρὰ τεκτονικῆς, 15 διὰ εἰδώλου τῆς τέχνης εἰς αὐτὰ ἰούσης, τῆς δὲ τέχνης αὐτῆς ἕξω ὕλης ἐν ταυτότητι μενούσης, καὶ τὸν ἀληθῆ ἀνδριάντα καὶ κλίην ἐχούσης. Οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν σωματῶν καὶ τόδε πᾶν ἰνδαλμάτων μετέχον ἕτερα αὐτῶν δείκνυσι τὰ ὄντα, ἄτρεπτα μὲν ὄντα ἐκεῖνα,

5. ἀλλοθι νοῶν] Cod. Ciz. ἀληθινῶν. Mox Marc. A. πρὸς αὐτοῦ.

6. ἀλλὰ] Cod. Vat. ἀλλ'. Idem mox αὐτὰ pro αὐτοῖς.

7. ἀπαθείς—εἶναι.] Cod. Ciz. omittit hæc.

9. ἐδιζησάμην] Cod. Ciz. ἐδιεζησάμην.

Sequitur in Vat. εἰς pro ὡς.

ib. ὄντων] Cod. Vat. τόπων. Sequitur

in Marc. E. καὶ ἀναμνήσεις.

11. ἐν αὐτοῖς] Cod. Med. B. ἐν αὐτοῖς

cum Marc. A.

12. ἐπακτῶ] Cod. Ciz. ἐπακτῶς.

14. ἔστιν] Cod. Vat. ἔστιν.

ib. ἰσχύουσης] Cod. Med. B. ἰσχύουσης.

15. ἀνδριαντοποιικῆς] Ita Codd. Marc.

A. Mon. C. Med. A.B. Vat. Sed Ed.

cum Ciz. ἀνδριαντοποιικῆς, unde suspicaris scriptum fuisse ἀνδριαντοποιητικῆς, ut re vera habent Codd. Marc. C.E. Quamquam hæc etiam potest esse glossa.

17. καὶ κλίην] Codd. Ciz. et Vat. omittunt καί.

18. πᾶν] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon.

C. τὸ πᾶν.

in mente, et illa quidem tali, quæ habitu, et natura, et anima prior existat. Sunt enim hæc in potentia quadam, et in illius potestate consistunt. Mens itaque entia ipsa est, secundum verum essendi modum non ea, quæ alibi sint intelligens: hæc enim neque sunt ante ipsam, neque post ipsam: sed mens est tanquam legislator primus, imo vero ipsa lex ipsius esse. Recte igitur dictum est: idem sane intelligere est, atque esse: item scientia eorum, quæ sunt absque materia idem est, atque res ipsa. Rursus investigavi equidem me ipsum tanquam unum aliquid entium: testantur idem reminiscentiæ. Nullum namque entium est extra mentem neque rursus in loco: manent vero perpetuo in se ipsis, neque mutationem neque interitum subitura, ideoque per verum essendi modum entia esse censentur: alioquin, si orientur et occidant, esse adventitium

sorientur: neque hæc ulterius entia ipsa erunt, sed illud potius ens ipsum erit, nempe quæ sentiuntur, participatione quadam sunt id ipsum quod esse dicuntur: quippe quum subjecta natura formam accipiat aliunde, sicut æs accipit ab arte statuaria formam, et lignum ab arte fabrilī, dum videlicet ars in materias tales progreditur per imaginem: ipsa vero ars interim extra materiam in eodem habitu perseverat, habetque veram in se statuum atque lecticam. Sic ergo universum hoc in genere corporum particeps duntaxat imaginum manifeste testatur, entia ipsa a corporibus esse diversa: illa enim immutabilia sunt, hæc vero mutantur: illa in se ipsis firma consistunt, loci nullius egena: illa enim nulla magnitudine protenduntur, sed intellectualem substantiam habent sibi sufficientem: corporum namque natura alio quodam semper indiget ser-

αὐτὰ δὲ τρεπόμενα, ἰδρύμενά τε ἐφ' ἑαυτῶν, οὐ τόπου δεόμενα· οὐ⁵⁵⁹
 γὰρ μεγέθη· νοερὰν δὲ καὶ αὐτάρκη ἑαυτοῖς ὑπόστασιν ἔχοντα· σω-
 μάτων γὰρ φύσις σῶζεσθαι παρ' ἄλλου θέλει, νοῦς δὲ ἀνέχων θαν-
 μαστῆ φύσει τὰ παρ' αὐτῶν πίπτουτα, ὅπου ἰδρυθῆ αὐτὸς οὐ ζητεῖ.
 5 Νοῦς μὲν δὴ ἔστω τὰ ὄντα, καὶ πάντα ἐν αὐτῷ οὐχ ὡς ἐν τόπῳ⁵⁶⁰
 ἔχων, ἀλλ' ὡς αὐτὸν ἔχων, καὶ ἐν ὧν αὐτοῖς. Πάντα δὲ ὁμοῦ ἐκεῖ,
 καὶ οὐδὲν ἠττον διακεκριμένα, ἐπεὶ καὶ ψυχὴ ὁμοῦ ἔχουσα πολλὰς
 ἐπιστήμας ἐν ἑαυτῇ οὐδὲν ἔχει συγκεχυμένον, καὶ ἐκάστη πράττει
 τὸ αὐτῆς ὅταν δέη, οὐ συνεφέλκουσα τὰς ἄλλας. Νόημα δὲ ἕκαστου
 10 καθαρὸν ἐνεργεῖ ἐκ τῶν ἔνδον αὐ νοημάτων κειμένων· οὕτως οὖν καὶ B
 πολὺ μᾶλλον ὁ νοῦς ἐστὶν ὁμοῦ πάντα, καὶ αὐ οὐχ ὁμοῦ, ὅτι ἕκαστου
 δύναμις ἰδία· ὁ δὲ πᾶς νοῦς περιέχει ὡσπερ γένος εἶδη, καὶ ὡσπερ
 ὅλον μέρη, καὶ αἱ τῶν σπερμάτων δὲ δυνάμεις εἰκόνα φέρουσι τοῦ
 λεγομένου. Ἐν γὰρ τῷ ὅλῳ ἀδιάκριτα πάντα, καὶ οἱ λόγοι ὡσπερ ἐν
 15 ἐνὶ κέντρῳ. καὶ ὡσπερ ἐστὶν ἄλλος ὀφθαλμοῦ, ἄλλος δὲ χειρῶν λό-
 γος, τὸ ἕτερος εἶναι παρὰ τοῦ γενομένου ὑπ' αὐτοῦ αἰσθητοῦ γνω-
 σθεῖς. Αἱ μὲν οὖν ἐν τοῖς σπέρμασι δυνάμεις ἐκάστη αὐτῶν λόγος
 εἰς ὅλος μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἐμπεριεχομένων μερῶν· τὸ μὲν σωματικὸν
 ὕλην ἔχει, ὅσον οἴου ὑγρὸν, αὐτὸς δὲ εἰδός ἐστι τὸ ὅλον, καὶ λόγος ὁ

1. ἰδρύμενά τε] Codd. Vat. et Marc.
 ἰδρύνενα τε.

4. παρ' αὐτῶν] Codd. Vat. Marc. C.E.
 παρ' αὐτῶν. Pro φύσει est φύσις in Marc.
 A.

5. ἐν αὐτῷ] Cod. Vat. ἐν αὐτῷ.

9. τὸ αὐτῆς] Cod. Vat. τὸ αὐτῆς.

11. νοῦς ἴστω] Ita Codd. Vat. Marc.

A.E. Rell. cum Ed. νοῦς ἐστὶν. Mox
 Marc. C.E. habent τὰ πάντα.

12. ἰδία] Cod. Vat. ἰδία.

13. μέρη] Marc. E. μίλη.

16. γενομένου] Cod. Mon. C. γινομένου.

17. ἐκάστη αὐτῶν] Ita Codd. Vat.
 Marc. A.C.E. Rell. cum Ed. ἐκάστη αὐ-
 τῶν.

19. ὅσον οἴον] Excerptis Codd. Med. A.
 Marc. B.C.E. omnes οἴον ὅσον.

vatore. Mens vero quum mira quadam natura sustineat, et conservet ea, quæ suapte natura cadunt, merito ubi ipsa fundetur, desiderare non cogitur.

VI. *Idea in intellectu sunt proprie quadam potestales ejus, per quas ipse est aliter aliterve definitus.*

Quoniam vero eadem ibi est intelligendi et generandi facultas, ideo illie ideae non solum ita se habent, ut variae notiones, sed etiam ut multae vires seminales in anima: inde quidem dicuntur exemplaria, hinc vero principia rerum, rationes et species utrobique. Proinde qualitates omnino materiales, calor, frigus, et similes nequeunt unionem habere mutuam sine confusione: aut enim sejuneta manent, aut si commiscuntur, vel una confundit alias, vel cunctae a se invicem confunduntur, adeo ut alia quaedam resultet ex cunctis. Qualitates minus materiales, ut sapes, uniri possunt, ut illae cum confusione quidem, sed non tanta. Odores autem quasi adhuc minus materiales univultur in eodem medio differentes, et ali-

quanto minus alter confundit alterum: confundit tamen. Voces diversae magis adhuc univultur in medio, minusque confunduntur, quia materiales minus. Species vero colorum etiam contrariorum, quia imateriales sunt in eodem puncto univultur, et sine ulla mutua confusione distinctissime illie extant, unde concluditur unionem formarum sine confusione, id est conjunctarum quidem et interea distinctarum esse in anima posse tanquam essentia quadam immateriali, et multo magis in mente adhuc magis a materia separata: quum enim per discessum a materia gradatim crescat unio formarum, pariterque distinctio, consequens est in mente unitissimas esse simul atque pariter distinctissimas.

Intellectus igitur ipsa essentia sit, habeatque omnia in se ipso non tanquam loco, sed tanquam se ipsum habens, unumque cum ipsis existens. Sunt autem illie omnia simul, sed nihilo minus inter se distinguuntur, quando et anima multas simul scientias habens, nihil tamen habet in se confusum, sed unaquaque scientia, quando res

560

αὐτὸς ὢν, ψυχῆς εἶδει τῷ γεννῶντι, ἣ ἔστιν Ἰνδαλμα ψυχῆς ἄλλης κρείττονος. Φύσιν δὲ τινες αὐτὴν ὀνομάζουσι, τὴν ἐν τοῖς σπέρμασιν, Δὴ ἐκεῖθεν ὀρμηθεῖσα ἀπὸ τῶν πρὸ αὐτῆς, ὥσπερ ἐκ πυρὸς φῶς, ἔτρεψέ τε καὶ ἐμόρφωσε τὴν ὕλην, οὐκ ὠθοῦσα, οὐδὲ ταῖς πολυθρυλλήτοις μοχλείαις χρωμένῃ, δοῦσα δὲ τὸν λόγον. 5

Α Αἰ δὲ ἐπιστῆμαι ἐν ψυχῇ λογικῇ οὔσαι, αἰ μὲν τῶν αἰσθητῶν· (εἰ δεῖ ἐπιστήμας τούτων λέγειν· πρέπει δὲ αὐταῖς τὸ τῆς δόξης ὄνομα·) ὕστεραι τῶν πραγμάτων οὔσαι εἰκόνες εἰσὶ τούτων, τῶν δὲ νοητῶν αἰ δὴ καὶ ὄντως ἐπιστῆμαι παρὰ νοῦ εἰς λογικὴν ψυχὴν ἐλθοῦσαι, αἰσθητὸν μὲν οὐδὲν νοοῦσι. Καθ' ὅσον δὲ εἰσιν ἐπιστῆμαι, εἰσὶν 10

Β αὐτὰ ἕκαστα ἃ νοοῦσι, καὶ ἔνδοθεν τὸ τὲ νοητὸν τὴν τε νόησιν ἔχου-
σιν, ὅτι ὁ νοῦς ἔνδον, ὃ ἔστιν αὐτὰ τὰ πρῶτα, συνὼν αὐτῷ ἀεὶ καὶ ἐνέργεια ὑπάρχων, καὶ οὐκ ἐπιβάλλον ὡς οὐκ ἔχων, ἢ ἐπικτώμενος,

561 ἢ διεξοδεύων οὐ προκεχειρισμένα, (ψυχῆς γὰρ ταῦτα πάθη.) ἀλλ' ἔστηκεν ἐν αὐτῷ ὁμοῦ πάντα ὢν, οὐ νοήσας ἰν' ὑποστήσῃ ἕκαστα· 15

1. γεννῶν τι] Codd. Ciz. Med. A. B. Marcc. Mon. C. Vat. τῷ γεννῶντι. Unde correxi. Sed in Vat. a pr. m. videtur scriptum fuisse τῷ γενεῶντι. In Ciz. sequitur ἢ pro ἢ.

2. λέγουσιν αὐτὴν] Codd., præter Darm. et Marc. B., omnes αὐτὴν ὀνομάζουσι. Quod recepi.

3. ἢ ἐκεῖθεν] Cod. Ciz. ἢ ἐκεῖθεν et sic Marc. A. B.

4. ταῖς πολυθρυλλήτοις] Cod. Mon. C. ταῖς πολυθρ.

5. τῶν λόγων] Marc. B. in marg. τὸν λόγον, quod habent Marc. C. E. in textu, et nos recepinus.

6. αἰσθητῶν· εἰ δεῖ] Cod. Vat. αἰσθητῶν εἶδει.

10. δεῖ εἶσιν] Cod. Vat. δεῖ εἶσιν.

11. ἕκαστα] Codd., exceptis Darm. et Marc. B., omnes αὐτὰ ἕκαστα. Unde pri-

orem vocem addidi.

12. ὃ ἔστιν] Cod. Vat. ὃ ἔστιν.

ib. αὐτῷ ἀεὶ] Codd. Ciz. et Vat. αὐτῷ ἀεὶ.

14. προκεχειρισμένα] Marc. C. προκεχειρισμένας (sic).

15. ἐν αὐτῷ] Cod. Ciz. μὲν ἐν αὐτῷ. Marc. E. αὐτῷ.

ib. οὐ νοήσας] Ita, præter Darm., Codd. omnes. Ed. οὐ νοήσας.

postulat, suum munus exsequitur, neque interim secum alias contrahit. Unaquæque vero notio agit pura ab aliis intimis notionibus expedita. Sic igitur multoque magis intellectus est simul omnia, rursusque non simul: quoniam illic unumquodque potestas quædam propria est. Universus vero intellectus omnia sicut genus species continet, et sicut totum partes. Quin etiam vires ipsæ seminum hujus, quod modo dicebam, imaginem referunt. In toto enim semine indivisa sunt omnia, ibique rationes insunt, velut in uno quodam centro collectæ, sed alia illic oculi, alia manuum seminalis ratio est, quodve diversæ sint ex diversis inde genitis patefaciunt. Vires igitur seminibus insitæ id certe habent, ut earum unaquæque una tota sit ratio, una cum partibus in se necessario comprehensis. Jam vero, quod ibi corporeum est, materiam habet quantum illic est, velut humidum. Ipsa vero ratio species quædam est undique, et ratio quidem ipsa eadem est cum specie animæ generante: quæ quidem anima imago est animæ melioris. Hanc nonnulli naturam vocant seminibus insitam, quæ quidem inde exordians ab his, quæ superiora sunt, quemadmodum ex igne lumen

permutat materiam atque format, non quidem per violentiam impellendo: neque tanquam quibusdam jam divulgatis vectibus agitando, sed rationem seminariam adhibendo.

VII. *Notiones sensibilium in anima nuper acquisitæ vel editæ, non sunt ipsa sensibilium. Absolutæ vero intelligibilium notiones in potentiam rationalem venientes ab intellectu, quodammodo ipsa intelligibilia sunt.*

Quoniam videlicet intellectus est intimus animæ tum proprius tum communis: in proprio quidem notiones et intelligibilia idem magis sunt, in communi sunt maxime idem. Intellectus proprius (ut sæpe Plotinus ait) animæ inest ut forma: communis autem tanquam agens adest animæ. Quum vero ipsum intelligibile se habeat ad intelligentiam ferme velut motor, ideoque quodammodo antecedit, non debemus dicere intellectum fieri intelligibilia postquam intellexerit ea, sed potius e converso: præsertim quoniam alioquin intelligentiæ casu quodam exorirentur, et quasi quædam figmenta forent.

Proinde scientiæ, quæ in rationali anima sunt, quæ quidem ad sensibilium pertinent, si modo horum notitiæ nobis sunt scientiæ nominandæ, quippe cum opiniones potius deceat nominare:

οὐ γὰρ ὅτε ἐνόησε θεὸν, θεὸς ἐγένετο, οὐδὲ ὅτε ἐνόησε κίνησιν, κίνησις ἐγένετο. Ὅθεν καὶ τὸ λέγειν νοήσεις τὰ εἶδη, εἰ οὕτω λέγεται, ὡς ἐπειδὴ ἐνόησε τὸδε ἐγένετο, ἢ ἔστι τὸδε, οὐκ ὀρθῶς· ταύτης γὰρ τῆς νοήσεως πρότερον δεῖ τὸ νοούμενον εἶναι. Ἡ πῶς ἂν ἔλθοι ἐπὶ τὸ νοεῖν αὐτό· οὐ γὰρ δὴ κατὰ συντυχίαν, οὐδὲ ἐπέβαλεν εἰκῆ. B

Εἰ οὖν ἡ νόησις ἐν ὄντως, ἐκείνο τὸ εἶδος τὸ ἐν ὄν καὶ ἡ ἰδέα αὕτη. A
 Τί οὖν τοῦτο; νοῦς καὶ ἡ νοερά οὐσία, οὐχ ἑτέρα τοῦ νοῦ ἐκάστη ἰδέα, ἀλλ' ἐκάστη νοῦς, καὶ ὅλος μὲν ὁ νοῦς τὰ πάντα εἶδη· ἕκαστον δὲ εἶδος νοῦς ἕκαστος· ὡς ἡ ὅλη ἐπιστήμη τὰ πάντα θεωρήματα·
 10 ἕκαστον δὲ μέρος τῆς ὅλης, οὐχ ὡς διακεκριμένον τόπω, ἔχον δὲ δύναμιν ἕκαστον ἐν τῷ ὅλῳ. Ἔστι μὲν οὖν οὗτος ὁ νοῦς ἐν αὐτῷ, B
 καὶ ἔχων ἑαυτὸν ἐν ἡσυχίᾳ κόρος αἰεί. Εἰ μὲν οὖν προεπενοεῖτο ὁ

1. γὰρ ὅτε] Cod. Vat. γὰρ ὅτ', et ita etiam Marc. A. Mon. C. bis ὅτ' pro ὅτε.
 3. σῶδε] Cod. Vat. τὸ δέ.
 5. ἐπίβαλεν] Marc. A. ἐπίβαλλεν.
 6. ἡ νόησις] Abest ἢ a Codd. Ciz. et Vat. Pergit. Marc. A. ἰνότος, ut voluisse

videatur, quod est in marg. Ed. ἐν ὄντως. Quod pro ἰνότος recepi. Post εἶδος Marc. C.E. omittunt τὸ.
 S. ὅλος μὲν] Codd. Mon. C. Marc. A. C.E. ὅλος μὲν. Et sic correxi. In seqq. Marc. C.E. νοῦς ἕκαστον pro ἕκαστος. Tum

Marc. E. habet αὐτῆς pro τῆς, Marc. C. omittit ὅλος.
 11. Ἔστι μὲν οὖν] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. ἔστιν οὖν, et sic etiam Marc. A. ib. ἐν αὐτῷ] Cod. Vat. ἐν αὐτῷ.

ipsa, inquam, cum rebus posteriores sint, earumdem sunt et imagines: quæ vero spectant intelligenda, quæ et re vera scientiæ sunt, ab intellectu in animam rationalem pervenientes, sensibile quidem nihil intelligunt. Quatenus vero scientiæ sunt, singula ipsa sunt, quæ et intelligunt, ipsumque ab intimo intelligibile et intelligentiam habent: quoniam intellectus est intimus, qui est ipsa prima perpetuo secum habitans, actusque existens: neque aciem intendens, quasi non habeat: neque acquirens aliquid, sive discurrens per ea, quæ in promptu antea non habuerit: nam conditiones ejusmodi animæ potius esse videntur, sed in se ipso penitus conquiescit, cuncta simul existens, neque ad id utens intelligentia, ut singula in se inesse perdueat. Non enim quando intellexit Deum, factus est Deus: neque postquam intellexit motum, factus est motus. Quapropter, quod dici solet, species intelligentias esse, si ita dicatur, ut, postquam intellexit, hoc ipsum factus sit, vel existat hoc ipsum, non recte dicitur: oportet enim hac intellectione prius esse, quod intelligitur. Alioquin quoniam pacto ad ipsum procedet intelligendum? neque enim sorte quadam in ipsum incidit, neque temere vel frustra contendit.

VIII. *Intellectus quidem absolute sumptus est omnes idea. Idea vero quælibet non est intellectus absolute sumptus, sed intellectus ejusmodi. Item idea quælibet differt ab intellectu ratione quadam intellectuali tantum. Idea vero inter se differunt ex natura rei et ratione formali.*

Potius enim licet dicere: *Idea hominis est intellectus, et idea equi est intellectus, quam ideam hominis esse ideam equi: quamvis sub uniuscujusque idea actu cætera sint virtute vel consequentia quadam, quemadmodum propositiones in geometria deinceps disposita se ad geometriam habent, atque invicem. Præterea quum ens naturali quodam ordine antecedit intellectum, merito necessaria distinctio entis in suos essendi modos atque in entia quodammodo præcedit usum intelligentiæ: qualem sane distinctionem neque Platonicæ, neque Christiani in primo rerum principio libenter admittunt. Sicut consideramus ibi naturam entis intelligentiamque communem, ita in quavis idea propriam quandam entis naturam intelligentiamque propriam, quæ sunt quasi duo quædam, non ut materia et calor, ut diaphanum atque lux, sed ut calor atque calere, ut lux atque lucere, quorum utrumque est actus, ideoque re ipsa sunt unum: quamvis igitur intelligentia sit intimus entis actus, tamen est actus utrumque. (Attigit hæc et sequentia Brucker. in Hist. Crit. Philos. II. p. 401. sqq. disputans suo more non solum adversus Plotinum reliquosque hujus familiæ philosophos, verum etiam adversus Cudworthum in System. intell. c. IV. §. 36. cf. etiam Tennemannii Histor. Philos. VI. p. 101. sqq.)*

Quum igitur, quod intelligitur, [intimum] re vera unum sit, hoc ipsum [intimum] unum quiddam est et species et idea. Quidnam igitur hoc est? Sane est intellectus intellectualisque essentia, et idea quælibet ab intellectu non differens, sed unaquæque est intellectus, atque totus [omnino] intellectus quidem ipse [communis] est species omnes: unaquæque vero species unusquisque est intellectus. Quemadmodum tota quædam

561

νοῦς πρότερος τοῦ ὄντος, ἔδει τὸν νοῦν λέγειν ἐνεργήσαντα καὶ νοή-
σαντα ἀποτελέσαι καὶ γεννῆσαι τὰ ὄντα. ἐπεὶ δὲ τὸ ὄν τοῦ νοῦ προ-
επινοεῖν ἀνάγκη, ἐγκείσθαι δεῖ τίθεσθαι ἐν τῷ νοοῦντι τὰ ὄντα, τὴν
δὲ ἐνέργειαν καὶ τὴν νόησιν ἐπὶ τοῖς οὐσίον, οἷον ἐπὶ πῦρ ἤδη τὴν τοῦ
C πυρὸς ἐνέργειαν, ἢ ἐν ὄντα τὸν νοῦν ἐφ' ἑαυτοῖς ἔχη ἐνέργειαν αὐ- 5
τῶν. Ἔστι δὲ καὶ τὸ ὄν ἐνέργεια, μία οὖν ἀμφοῖν ἐνέργεια· μᾶλλον
δὲ τὰ ἀμφω ἔν. Μία μὲν οὖν φύσις, τό, τε ὄν, ὅ, τε νοῦς, διὸ καὶ
τὰ ὄντα καὶ ἡ τοῦ ὄντος ἐνέργεια, καὶ ὁ νοῦς ὁ τοιοῦτος, καὶ αἱ οὕτω
νοήσεις τὸ εἶδος καὶ ἡ μορφή τοῦ ὄντος, καὶ ἡ ἐνέργεια· ἐπινοεῖται
γε μὴν μεριζομένων ὑφ' ἡμῶν θάτερα πρὸ τῶν ἐτέρων· ἕτερος γὰρ ὁ 10
D μερίζων νοῦς· ὁ δὲ ἀμέριστος καὶ μὴ μερίζων τὸ ὄν καὶ τὰ πάντα.

562

Τίνα οὖν ἐστὶ τὰ ἐν ἐνὶ νῶ, ἀ νοοῦντες μερίζομεν ἡμεῖς; δεῖ γὰρ
αὐτὰ ἡρεμοῦντα προφέρειν, οἷον ἐξ ἐπιστήμης ἐν ἐνὶ οὔσης ἐπιθεω-
ρεῖν τὰ ἐνόντα. Κόσμου δὲ τοῦδε ὄντος ζώου περιεκτικῶ ζῶον
ἀπάντων, καὶ παρ' ἄλλου ἔχοντος τὸ εἶναι, καὶ τοιῶδε εἶναι, παρ' οὐ 15

1. πρότερον] Codd. Ciz. Marc. A.C.E. Mon. C. Med. A.B. Vat. πρότερος. Quod recipi.

2. γενῆσαι] Codd. Mon. C. Marc. A. et Med. B. γενῆσαι τὰ. Ciz. et Vat. γενῆσαι τὰ. Recipi articulum, qui derat.

5. ἔχειν] Codd., præter Darm. et Marc. B., omnes ἔχη. Quod recipiendum fuit.

6. ὄν ἐνέργεια] Codd., præter Darm., omnes addunt μία οὖν ἀμφοῖν ἐνέργεια, quæ legit etiam Fic. et ego recipi. In seqq. Marc. E. omittit μὲν post μία.

7. φύσις] Cod. Ciz. ἡ φύσις.

ib. ὅ, τε νοῦς] Cod. Med. B. ὅ, τε ὁ νοῦς.

11. τὰ πάντα] Cod. Ciz. omittit τὰ.

13. αὐτὰ] Cod. Ciz. omittit hanc vocem.

14. δὴ τοῦδε] Cod. Vat. δὲ τοῦδε. Marc. E. τοῦ δέοντος, et sic Marc. C. a pr. m.

scientia cunctæ contemplationes suæ atque notiones: et notio quælibet pars est totius, non divisa loco, sed habens unaquæque in toto virtutem. Hic igitur intellectus est in se ipso in eodem secum habitu conquiescens æterna omnium plenitudo. Si autem intellectus ipse cogitaretur ipso ente prior, oporteret inde dicere, intellectum agendo intelligendoque generare entia atque perficere. At quoniam necessarium est ens intellectu prius excogitare, fateri oportet entia ipsa intelligenti in primis inesse, actum vero intelligentiamque entibus ipsis accedere, quemadmodum igni jam ignis actum, adeo ut entia in primis sic penitus insita intellectum in se ipsis velut actum proprium habeant. Est autem ens quoque ipsum actus. Unus igitur utrisque actus est: imo vero ambo sunt unum. Una igitur natura ens ipsum est atque intellectus, quapropter entia et entis actus et intellectus talis unum sunt, atque intellectiones ejusmodi species et forma actusque sunt entis. Veruntamen a nobis talia partientibus, alia illic ante alia cogitantur: alter enim est partiens intellectus, ille vero et impartibilis, et minime partiens ens ipsum est atque omnia.

IX. Si mens formas disponit in mundo per intelligen-

tiam naturalem, eas ipsas formas in se modo quodam naturali complectitur.

Sicut animæ essentia suas vires ex ipsa fluentes, sicut natura genitalis rationes membrorum seminales: sicut species ignis lucem, calorem, siccitatem, levitatem, raritatem, atque ita ferme ideæ conveniunt invicem atque differunt. Necessè est enim, differre ideæ ratione formali, ne alioquin distinctio formarum ordoque in rebus proveniat ex materia, vel accidat ex fortuna, vel contingat ex diversis agentibus fortuito concurrentibus. Sin autem Deus extra se agit libera voluntate, quod in Theologia probamus, more architecti et geometræ, rerum habet ideæ.

Sed quænam sunt in una illic mente, quæ cogitantes ipsi partimur? Oportet enim ea quiescentia proferre, ac velut ex quadam scientia in uno manente pronuntiare, atque ita, quæ insunt, planius intueri. Quum igitur mundus hic sit animal, animalia cuncta complectens, et ab alio accipiat esse atque esse tale: illud autem, a quo est, redigatur in mentem, necessarium est et in mente universum in primis totius exemplar extare, atque hunc intellectum mundum ipsum intelligibilem esse, de quo Plato in Timæo inquit: Intellectus in eo, quod est vivens sive animal, ideæ intelligit. Sicut enim, ubi adest ratio se-

δέ ἐστιν εἰς νοῦν ἀναγομένου, ἀναγκαῖον καὶ ἐν νῶ τὸ ἀρχέτυπον⁵⁶²
 πᾶν εἶναι, καὶ κόσμον νοητὸν τοῦτον τὸν νοῦν εἶναι, ὃν φησὶν ὁ
 Πλάτων, ἐν τῷ ὅ ἐστι ζῶον. Ὡς γὰρ ὄντος λόγου ζῶου τινὸς, οὔσης B
 δὲ καὶ ὕλης τῆς τὸν λόγον τὸν σπερματικὸν δεξαμένης, ἀνάγκη ζῶον
 5 γενέσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ φύσεως νοερᾶς καὶ παντοδυνάμου
 οὔσης, καὶ οὐδενὸς διείργοντος, μηδενὸς ὄντος μεταξύ τούτου καὶ τοῦ
 δέξασθαι δυναμένου, ἀνάγκη τὸ μὲν κοσμηθῆναι, τὸ δὲ κοσμηῆσαι,
 καὶ τὸ μὲν κοσμηθὲν ἔχει τὸ εἶδος μεμερισμένον, ἀλλαχοῦ ἄνθρωπον, C
 καὶ ἀλλαχοῦ ἥλιον· τὸ δὲ ἐν ἐνὶ πάντα.

10 Ὅσα μὲν οὖν ὡς εἶδη ἐν τῷ αἰσθητῷ ἐστι, ταῦτα ἐκεῖθεν, ὅσα δὲ A
 μὴ, οὔ. Διὸ τῶν παρὰ φύσιν οὐκ ἐστὶν ἐκεῖ οὐδὲν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν
 παρὰ τέχνην ἐστὶν ἐν ταῖς τέχναις, οὐδὲ ἐν τοῖς σπέρμασι χωλεία·
 ποδῶν δὲ χωλεία ἤδη ἐν τῇ γενέσει, οὐ κρατήσαντος λόγου, ἡ δὲ ἐκ
 τύχης λύμη, τοῦ εἶδους. Καὶ ποιότητες δὴ σύμφωνοι καὶ ποσότητες
 15 ἀριθμοί τε καὶ μεγέθη, καὶ σχέσεις, ποιήσεις τε καὶ πείσεις, αἱ κατὰ B
 φύσιν, κινήσεις τε καὶ στάσεις, καθ' ὅλου τε καὶ ἐν μέρει τῶν ἐκεῖ·
 ἀντὶ δὲ χρόνου αἰῶν, ὁ δὲ τόπος ἐκεῖ νοερῶς τὸ ἄλλο ἐν ἄλλῳ. Ἐκεῖ
 μὲν οὖν ὁμοῦ πάντων ὄντων, ὅ,τι ἂν λάβῃς αὐτῶν, οὐσία καὶ νοερὰ
 καὶ ζωῆς ἕκαστον μετέχον, καὶ ταῦτόν, καὶ θάτερον, καὶ κίνησις, καὶ

1. νοῦν ἀναγ.—πᾶν εἶναι] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.

ib. τὸ ἀρχέτυπον πᾶν εἶναι] Marc. E. πᾶν τὸ ἀρχέτυπον εἶναι.

2. ὁ Πλάτων] Marc. A. ὁ θεὸς Πλάτων.

5. παντοδυνάμου] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. πανδυνάμου.

11. οὐδὲ πᾶν] Cod. Vat. οὐδὲ οὐδὲ πᾶν.

13. ἐκ τύχης] Cod. Vat. τῆς τύχης.

15. καὶ γνήσιος] Codd. Ciz. Mon. C.

Med. A. (in marg. cum signo γε.) B. Vat.

Marc. A.C.E.B. (sed postremus nominis in marg.) μεγίστη, ut legit Fic. et ego re-

stitui.

17. ἀντὶ δὲ] Codd. Ciz. et Vat. omit-

tunt δὲ. In seqq. Marc. Ἀνοερῶς (sic).

18. οὐν ὁμοῦ] Cod. Mon. C. omittit ὁμοῦ

cum Marc. A.C.E.

minaria, quæ animal quoddam est, simulque subest materia rationem seminariam susceptura, necessarium est animal generari: ita quum adsit natura intellectualis omnipotentia pollens, nihilque impediatur, quippe quum nihil inter hanc et susceptaculum se medium interponat, necessarium est, hoc quidem ornari, illud autem hoc exornare: sed enim, quod exornatum est, speciem jam divisam habet, alibi quidem hominem, alibi vero solem: exornator ille contra in uno quodam omnia possidet.

X. Qualibet idea communiter et similiter est essentia viva intellectualis, species, actus. Cateris autem inter se proprietatibus differunt.

Formalia in mundo omnia et motus actionesque et effectus eorum naturali et speciali quodam ordine procedentes, proprias illic habent ideas. Defectus vero formarum progressionumque naturalium nequaquam, sed aliunde contingunt, et per ideas formalium cognoscuntur.

Quæcunque igitur in mundo sensibili sunt, tanquam species inde procedunt, alia vero nequaquam. Quam ob rem nihil eorum ibi est, quæ præter naturam sunt: quemadmodum neque quicquam præter artem artibus inest, neque est in seminibus claudicatio: clauda namque conditio pedum in generatione contingit, ubi ratio seminaria minime superat, nempe speciei jactura casu accidit et fortuna. Qualitates autem ipsi naturæ consentaneæ, quantitates, numeri, magnitudines, habitus, profectus, actiones, passionisque videlicet naturales, et motus, et status tum universali tum particulari conditione eorum numero sunt, quæ sunt ibi, et inde proveniunt. Pro tempore autem illic regnat æternitas, sed pro loco illic ratione quadam intellectuali aliud reperitur in alio. Cum igitur illic simul omnia sint, quicquid potissimum ex illis acceperis, essentia est, intellectualisque natura et vitæ compos existit. Sic utique ibi est idem et alterum

562

στάσις, καὶ κινούμενον, καὶ ἐστὼς, καὶ οὐσία, καὶ ποιὸν, καὶ πάντα
 οὐσία· καὶ γὰρ ἐνεργεία οὐ δυνάμει τὸ ὄν ἕκαστον, ὥστε οὐ κεχώρι-
 σται τὸ ποιὸν ἐκάστης οὐσίας. Ἄρ' οὖν μόνα τὰ ἐν τῷ αἰσθητῷ
 ἐκεῖ, ἢ καὶ ἄλλα πλείω; ἀλλὰ πρότερον περὶ τῶν κατὰ τέχνην σκε-

563

πτέον· κακοῦ γὰρ οὐδενός· τὸ γὰρ κακὸν ἐνταῦθα ἐξ ἐνδείας καὶ
 στερήσεως καὶ ἐλλείψεως, καὶ ὕλης ἀτυχούσης πάθος, καὶ τοῦ ὕλη
 ὁμοιωμένου.

A Τὰ οὖν κατὰ τέχνην καὶ αἱ τέχναι. Τῶν δὲ τεχνῶν ὅσαι μιμη-
 τικαὶ, γραφικὴ μὲν καὶ ἀνδριαντοποιία, ὄρχησις τε καὶ χειρονομία
 ἐνταῦθά που τὴν σύστασιν λαβοῦσαι, καὶ αἰσθητῷ προσχρῶμεναι 10
 παραδείγματι, καὶ μιμούμεναι εἶδη τε καὶ κινήσεις, τὰς τε συμμε-
 τρίας ἃς ὁρῶσι μετατιθεῖσαι, οὐκ ἂν εἰκότως ἐκεῖ ἀνάγοιντο, εἰ μὴ
 B τῷ ἀνθρώπου λόγῳ. Εἰ δέ τις ἕξις ἐκ τῆς περὶ τὰ ζῶα συμμετρίας
 ὄλων ζώων ἐπισκοποῖτο, μόριον ἂν εἴη δυνάμεως, τῆς κακεῖ ἐπισκο-
 πούσης καὶ θεωρούσης τὴν ἐν τῷ νοητῷ περὶ πάντα συμμετρίαν. 15
 Καὶ μὴν καὶ μουσικὴ πᾶσα περὶ ἀρμονίαν ἔχουσα καὶ ῥυθμὸν, ἢ μὲν
 περὶ ῥυθμὸν καὶ ἀρμονίαν ἔχουσα τὰ νοήματα, τὸν αὐτὸν τρόπον ἂν

1. ἰστώς] Codd. Mon. C. Marc. C.E.
 ἰστός. Marc. A. ἰστός.

2. τὸ ὄν] Codd. Vat. Marce. et Mon. C.
 τὸ ὄν.

5. καὶ στερήσεως καὶ ἐλλείψεως] Marc.
 A. καὶ ἑλλ. κ. στερ.

6. καὶ τοῦ] Cod. Mon. C. omittit καί.
 Quod sequitur ὕλη rescripsimus ex Codd.
 Vat. et Mon. C. Rell. cum Ed. habent
 ὕλη. Ex Codd. Darm. et Mon. C. Marce.
 dedimus ὁμοιωμένου pro eo quod est in Ed.
 et rell. ὁμοιωμένου.

9. χειρονομία] Codd. Marc. A. Ciz. et
 Med. B. χειροτομία.

10. λαβοῦσαι] Cod. Vat. λαβοῦσα.

17. ἀρμονίαν] Codd. Ciz. et Vat. ἀρμο-
 νίας.

motus et status, mobile et consistens essentia, qualitas, et omnia prorsus essentia. Non enim in potentia, sed in actu eius est unumquodque: quam ob rem qualitas ab unaquaque essentia non secernitur. Sed numquid hæc sola illic sunt, quæ mundo sensibili continentur, an potius et alia multa? Verum prius de his, quæ artibus pertractantur, videtur considerandum: nam malum quidem ibi vel inde nihil: malum enim hic accidit ex indigentia, privatione, defectu. Malum sane est passio quædam infortunatæ materiæ formam minime consequentis: itemque ejus, quod materiæ simile videtur evadere.

XI. *Artificia, quæ vel solum imitatione quadam rerum motionumque naturalium fiunt, vel etiam ab ingenio naturaliter artificioso proveniunt, non habent proprias illic ideas.*

Sed partim rediguntur ad ipsas naturalium ideas, partim ad rationes rerum, numerorum, mensurarum, modorum, animo rationali ingenitas, et ab ideis similibus dependentes. Contemplatio rerum philosophica divinam sapientiam habet ideam, providentiam

privatim vel publice gubernans divinam providentiam suspicit pro idea tempus, æternitatem.

Sed ut ad artes jam et artificia veniamus: artes, quæ sic imitatoriae sunt, quemadmodum pictura, statuaria, tripudium, gesticulatio manuum, quum hic quodammodo comparentur atque consistant, et sensibili utantur exemplo, speciesque imitentur et motus: item concinnitates, quas aspiciunt, ad propria transferant, non recte illic reduci posse videntur, nisi ipsa hominis ratione. Si quis autem habitus ex ipsa concinnitate, quæ animalibus inest, generatim decorum in cunctis consideret animalibus, pars utique facultatis illius erit, quæ illic quoque considerat in mundo divino, concordiamque omnium contemplatur. Quin etiam musica omnis circa consonantiam et modulorum numeros occupata, quatenus numerorum concentusque rationes [quasdam intelligibiles] contemplatur, eodem se modo habet, quo et ratio illa, [quæ numerum ipsum et concentum in se ipsa habet intelligibilem] quæ circa intelligibilem numerum et harmoniam versatur. Quæcumque vero artes res sensibiles fabricant, sicut

εἶη, ὡσπερ καὶ ἡ περὶ τὸν νοητὸν ῥυθμὸν ἔχουσα. Ὅσαι δὲ ποιητι-
καὶ αἰσθητῶν, τῶν κατὰ τέχνην, οἶον, οἰκοδομικῆ, καὶ τεκτονικῆ, C
καθ' ὅσον συμμετρίαις προσχρῶνται, ἀρχὰς ἂν ἐκείθεν ἔχοιεν, καὶ
τῶν ἐκεῖ φρονήσεων. Τῷ δὲ αἰσθητῷ ταῦτα συγκερασάμεναι, τὸ
5 ὅλον οὐκ ἂν εἶεν ἐκεῖ ἢ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· οὐ μὴν οὐδὲ γεωργία συλ-
λαμβάνουσα αἰσθητῷ φυτῷ, ἰατρικὴ τε τὴν ἐνταῦθα ὑγίειαν θεω-
ροῦσα, ἢ τε περὶ ἰσχὺν τήνδε καὶ εὐεξίαν. Ἄλλη γὰρ ἐκεῖ δύναμις
καὶ ὑγίεια, καθ' ἣν ἀτρεμῆ πάντα, καὶ ἰκανὰ ὅσα ζῶα. Ῥητορεία δὲ D
καὶ στρατηγία, οἰκονομία τε καὶ βασιλική, εἴ τινες αὐτῶν τὸ καλὸν
10 κοινωνοῦσι ταῖς πράξεσιν, εἰ ἐκείνο θεωροῖεν, μοῖραν ἐκείθεν εἰς ἐπι-
στήμην ἔχουσιν ἐκ τῆς ἐπιστήμης τῆς ἐκεῖ. Γεωμετρία δὲ τῶν νοη-
τῶν οὔσα τακτέα ἐκεῖ· σοφία τε ἀνωτάτω, περὶ τὸ οὐ οὔσα. Καὶ
περὶ μὲν τεχνῶν καὶ τῶν κατὰ τέχνας ταῦτα.

Εἰ δὲ ἀνθρώπου ἐκεῖ, καὶ λογικοῦ ἐκεῖ, καὶ τεχνικοῦ, καὶ αἱ τέχναι A
15 νοῦ γεννήματα οὔσαι, χρῆ δὲ καὶ τῶν καθ' ὅλου λέγειν τὰ εἶδη εἶναι,
οὐ Σωκράτους, ἀλλ' ἀνθρώπου. Ἐπισκεπτέου δὲ περὶ ἀνθρώπου, εἰ
καὶ ὁ καθ' ἕκαστα. τὸ δὲ καθ' ἕκαστον, ὅτι μὴ τὸ αὐτὸ ἄλλο ἄλλῳ. 564

1. καὶ ῥυθμῶν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. ἀριθμῶν. Idem habet Marc. C. in marg.

2. τῶν κατὰ] Cod. Vat. τῶν τῶν κατὰ.

6. ὑγίειαν] Codd. Ciz. et Vat. ὑγιάν.

7. τῆς] Cod. Vat. τὴν δέ. In seqq. Marc. C.E. ἀτρεμῆ pro ἀτρεμῆ.

8. δὲ καὶ] Cod. Med. B. a pr. m. τὴ καί.

9. στρατηγία] Codd. Darm. Marc. Mon. C. Vat. στρατηγία. Et sic correxi. Mox Marc. C.E. οἰκονομία δέ: idem τῷ καλῷ pro τὸ καλόν.

11. τῶν νοητῶν] Abest τῶν a Codd. Marc. A.C.E. Mon. C. Med. B. Vat. In Cod. Med. A. est τὸν νοητῶν, supra lin. ut Ed. Est etiam νοητῶν in Codd. Marc. C.E.

14. καὶ αἱ] Cod. Ciz. omittit αἱ.

16. ἀλλὰ ἀνθρώπου] Codd. Marc. A C.E. Mon. C. Ciz. ἀλλ' ἀνθρώπου. Vat. ἀλλὰ αὐτό. Illud recepimus.

ib. πρὸς ἀνθρώπου] Cod. Vat. πρὸς ἀνθρώπου.

17. μὴ τὸ αὐτό] Marc. C. μὴ καὶ τὸ αὐτό.

architectus et faber, quatenus utuntur proportio-
nibus mensurarum, initium inde et nonnihil sapientiae illius habere videntur. Quum vero regulas mensurarum cum materia sensibili misceant, non omnino inde dependent: nisi forte quantum in homine sunt: quin etiam neque agricultura corporeis plantis afferens auxilium: item medicina sanitatem curans humanam, rursus quae robor firmumque corporis habitum praestat hominibus. Alia enim potestas illic viget et sanitas, per quam animalia omnia firmitatem habent sufficientem. Proinde ars oratoria, et exercitum praefectura, disciplinaque rei familiaris et publicae, si quando in actionibus honestum ipsum observant, supernamque considerant honestatem, sortem sane inde ad scientiam habent, ex illa, quae ibi viget, scientia. Tum vero geometria ad intelligibilia pertinens illic est collocanda: Sapientia quoque similiter quae circa ens ipsum per excelsa versatur. Ac de artibus quidem artiumque muneribus hactenus.

XII. In ipsa hominis rationalis intellectualisque idea summam continetur omnis artificiosa facultas et ingenio processura.

Omnes formales inter individua differentiae non contingentes ex diversitate materialium vel locorum, illic ideas habent, sed virtute quadam potius, quam actu proprio, scilicet quatenus in speciebus ipsis, quarum proprie et praecipue sunt ideae, continentur varii quidam singularesque formarum modi, inde quandoque pullulaturi.

Jam vero si hominis illic est idea, est et rationalis, est artificiosi similiter. Sunt illic praeterea artes, quae mente concipiuntur, et parantur ut proles. Dicendum quoque est, universalium species illic existere non Socratis videlicet, sed potius hominis: tametsi de homine praecipue considerandum est, numquid ibi singularis etiam sit idea. Singularis, inquam, propterea, quod non idem est vel habet aliud atque aliud singulare. Hic quidem simus est, ille vero est aquilinus. Ejusmodi vero proprietates ponendae in hominis

564

οἶον ὅτι ὁ μὲν σιμόδς, ὁ δὲ γρυπός· γρυπότητα μὲν καὶ σιμότητα δια-
φορὰς ἐν εἴδει θετέου ἀνθρώπου, ὡσπερ ζώου διαφοραὶ εἰσιν· ἤκειν
δὲ καὶ παρὰ τῆς ὕλης, τὸ τὸν μὲν τοιάνδε γρυπότητα, τὸν δὲ τοιάνδε,
καὶ χρωμάτων διαφορὰς, τὰς μὲν ἐν λόγῳ οὔσας, τὰς δὲ καὶ ὕλην
καὶ τόπον διάφορον ὄντα ποιεῖν.

5

A Λοιπὸν δὲ εἰπεῖν, εἰ μόνᾳ τὰ ἐν αἰσθητῷ ἐκεῖ, ἢ καὶ ὡσπερ ἀν-
θρώπου ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος ἕτερος, οὕτω καὶ ψυχῆς αὐτοψυχῆ ἕτέρα
ἐκεῖ, καὶ νοῦ αὐτουοῦς. Λεκτέου δὲ πρῶτον μὲν, ὅτι οὐ πάντα δεῖ,
ὅσα ἐνταῦθα, εἰδῶλα νομίζειν ἀρχετύπων, οὐδὲ ψυχῆν, εἰδῶλον εἶναι
αὐτοψυχῆς, τιμιότητι δὲ ἄλλην ἄλλης διαφέρειν, καὶ εἶναι καὶ ἐν-10
B ταῦθα, ἴσως δὲ οὐχ ὡς ἐνταῦθα αὐτοψυχῆν· εἶναι δὲ ψυχῆς ὄντως
οὔσης ἐκάστης καὶ δικαιοσύνην δὴ τινα καὶ σωφροσύνην, καὶ ἐν ταῖς
παρ' ἡμῖν ψυχαῖς ἐπιστήμην ἀληθινήν, οὐκ εἰδῶλα, οὐδὲ εἰκόνας ἐκ-
είνων, ὡς ἐν αἰσθητῷ, ἀλλὰ ταῦτὰ ἐκεῖνα, ἄλλον τρόπον ὄντα ἐν-
C ταῦθα· οὐ γὰρ ἐν τινι τόπῳ ἀφωρισμένα ἐκεῖνα· ὥστε, ὅπου ψυχῆ 15
D σώματος ἐξανέδν, ἐκεῖ κακέῖνα· ὁ μὲν γὰρ αἰσθητὸς κόσμος, μονα-
χοῦ, ὁ δὲ νοητὸς, πανταχοῦ. Ὅσα μὲν οὖν ψυχῆ ἢ τοιαύτη ἐνταῦθα,

3. δὲ καὶ] Codd. omnes μὲν καὶ. Quod
recepti.

4. διαφορὰς] Cod. Vat. διαφορᾶς.

7. οὕτω καὶ] Ita cum Ed. non nisi Darm.
Marc. B. et Med. A. (ex corr.) Reliqui
omnes εἰ καὶ.

ib. ἐτέρα ἐκεῖ] Codd. Ciz. Marc. A.E.
Mon. C. Med. B. Vat. ἐκεῖ ἐτέρα.

10. εἶναι καὶ] Cod. Vat. εἶναι μὲν. Proxi-
mum ψυχῆς abest a Codd. Mon. C. Marc.
A. scribitur ψυχῆν in Marc. C.

12. δικαιοσύνην] Post hanc vocem Codd.
Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. addunt
δεῖ τινα, Darm. Marc. B. Med. A. Vat.
δεῖ τινα. Marc. C.E. εἶναι δεῖ τινα. Illud
recepti.

13. εἰδῶλα] Cod. Ciz. εἰδῶλον. Mox
Med. B. εἰκόνας pro εἰκόνας.

14. ταῦτὰ] Cod. Vat. ταῦτα cum Marc.
A.C.E.

15. ἐν τινι] Marc. A. ἐν τινι.

17. ἢ τοιαύτη] Codd. Ciz. Marc. A.C.E.
Med. B. Vat. ἐκεῖ ἢ τοιαύτη.

forma sunt, tanquam formarum differentiae quæ-
dam, sicut et animalis suæ differentiae sunt. Sed
a materia proficisci, quod hic quidem hac condi-
tione, ille vero illa potius sit aquilinus: et colo-
rum similiter differentias alias quidem existimare
debemus in ratione et forma consistere, alias au-
tem ex materia locique diversitate contingere.

XIII. *Res qualibet materialis ad suam ideam se habet,
ut imago picturaque ad substantiam vivam.*

*Animæ vero mentesque et consummata virtutes earum
extra ideam veræ res existunt, quemadmodum in
idea: nec tam æquivoca, quam univoca denomina-
tione sunt eadem: nec differunt ut homo pictus a
vivo, sed potius sicut puer a viro.*

Reliquum est indagare, num sola illic sint,
quæ sensibili ordine continentur: an etiam, sicut
aliud quiddam est noster hic homo, aliud ipse
homo, sic aliud ibi sit ipsa anima, quam hæc
anima: similiter hæc mens, et ipsa mens aliud.
Dicendum igitur primo quidem, non omnia, quæ

hic sunt, existimanda esse exemplarium simula-
chra, neque animam esse ipsius animæ simula-
chrum, veruntamen alteram alteri dignitate præ-
stare: atque hic quoque esse: forsan vero non,
quatenus hic est, animam ipsam esse. Cum vero
anima quælibet re vera sit, esse quoque justitiam
quandam et temperantiam in animabus quoque
hic habitantibus et scientiam præterea veram,
neque imagines duntaxat neque similitudines il-
lorum tanquam in sensibili loco versantes, sed
eadem illa alio quodam pacto hic existentia: non
enim in loco quodam determinata sunt illa. Qua-
propter, ubi anima emergit e corpore, ibidem
sunt et illa: mundus namque sensibilis uno tan-
tum loco determinatur: mundus autem intelli-
gibilis est ubique. Quotcumque igitur anima talis
hic habet, eadem rursus et ibi. Quam ob rem si
ea, quæ in loco sensibili esse dicuntur, intelligen-
tur esse, quæ in genere visibilium numerantur,
non solum, quæ sunt in mundo sensibili, sunt et
ibi, sed plura illic existunt. Si autem sic in

ταῦτα ἐκεῖ ὥστε εἰ τὰ ἐν τῷ αἰσθητῷ τὰ ἐν τοῖς ὀρωμένοις λαμβάνοιτο, οὐ μόνον ὄντα ἐν τῷ αἰσθητῷ ἐκεῖ, ἀλλὰ καὶ πλείω· εἰ δὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ λέγοιτο, συμπεριλαμβανομένων καὶ ψυχῆς καὶ τῶν ἐν ψυχῇ, πάντα ἐνταῦθα, ὅσα κακεῖ.

5 Τὴν οὖν τὰ πάντα περιλαβοῦσαν ἐν τῷ νοητῷ φύσιν ταύτην ἀρχὴν θετέον. Καὶ πῶς τῆς μὲν ἀρχῆς τῆς ὄντως ἐνὸς καὶ ἀπλοῦ πάντη οὔσης, πλήθους δὲ ἐν τοῖς οὔσιν ὄντος; πῶς παρὰ τὸ ἐν, καὶ πῶς πλήθος; καὶ πῶς τὰ πάντα ταῦτα; καὶ διὰ τί νοῦς ταῦτα καὶ πόθεν, λεκτέον ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς ἀρχομένοις. Περὶ δὲ τῶν ἐκ σήψεως 565
10 καὶ τῶν χαλεπῶν, εἰ κακεῖ εἶδος, καὶ εἰ ῥύπου καὶ πηλοῦ λεκτέον, ὡς ὅσα κομίζεται νοῦς ἀπὸ τοῦ πρώτου, πάντα ἄριστα, ἐν οἷς εἶδεις οὐ ταῦτα, οὐδ' ἐκ τούτων νοῦς, ἀλλὰ ψυχὴ παρὰ νοῦ λαβοῦσα παρὰ ὕλης ἄλλα, ἐν οἷς ταῦτα. Περὶ δὲ τούτων σαφέστερον λεχθήσεται ἐπαυελθοῦσιν ἐπὶ τὴν ἀπορίαν, πῶς ἐξ ἐνὸς πλήθος· ὅτι δὲ τὰ σύν-
15 θετα εἰκῆ ὄντα, οὐ νῶ, ἀλλ' ἐφ' ἑαυτῶν αἰσθητὰ συνελθόντα, οὐκ ἐν Β εἶδεις, τὰ τε ἐκ σήψεως ψυχῆς, ἄλλο τι ἴσως ἀδυνατούσης· εἰ δὲ μὴ, ἐποίησεν ἄν τι τῶν φύσει· ποιεῖ γοῦν ὅπου δύναται· περὶ δὲ τῶν

1. εἰ τὰ ἐν] Codd. Ciz. et Vat. εἰ καὶ τὰ ἐν. Verba τὰ ἐν τοῖς—αἰσθητῷ desunt in Cod. Marc. A.

2. τὰ ὄντα] Omittitur τὰ ἐν Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. (a pr. m.) B. Vat. Marc. C.E. Quare delevi.

5. τὰ πάντα] τὰ οmissum in Marc. A. ib. περιλαβοῦσαν] Cod. Vat. περιλαμβα-

νοῦσαν (sic).

7. καὶ πῶς πλήθος] Desunt hæc in Cod. Vat.

9. ἀρχομένοις] Cod. Vat. ἀρχομένους. Vocem ἀρχῆς omittit Marc. A.

11. εἶδεις] Cod. Vat. δὲ εἶδεις.

13. ὕλης, ἀλλὰ ἐν] Marc. A.C.E. ὕλης

ἄλλα, ἐν. Et sic correxi.

15. αἰσθητὰ συνελθόντα, οὐκ] Cod. Vat. αἰσθητὰ, συνελθόντα δὲ οὐκ—

16. ἄλλο τι] Cod. Vat. ἀλλ' ὅτι.

ib. μὴ, ἐποίησεν ἄν τι] Cod. Vat. μὴ ἐκ ποιήσεως ἀντί.

17. δὲ τῶν] Cod. Vat. omittit τῶν.

mundo esse dicantur, ut simul et anima, et quæ insunt animæ, comprehendantur, nimirum hæc sunt omnia, quæ sunt et ibi.

XIV. *Multa putrefactione casu quodam præter ideas accidunt et deformia: quoniam vegetalis animæ pars, quæ est ultimum divinum, non potest omnino materiam superare.*

Nec etiam ideas habent, quæ absque ordine certo ad finem directo nonnunquam in unum conflunt. In ipsa hominis idea continentur artes ingeniosæ atque necessariae. Ipsa anima est idea animæ: huic proxima est anima penitus intellectu formata. Longius vero distat anima eadem universalem quandoque mundi providentiam in se fugens, longissime tandem eadem anima particulari providentiæ jam addicta.

Numquid igitur hanc naturam in genere intelligibili omnia continentem, esse principium ipsum existimare debemus? Sed quonam pacto? quippe cum ipsum re vera principium omnino unum sit, atque simplex, in ipsa vero entium

plenitudine sit necessario multitudo. Sed iterum quonam modo natura plenitudoque talis præter ipsum unum est ab uno? et quomodo hæc inde profluit multitudo? quæ conditione hæc omnia? Item cur intellectus hæc, et unde? De his sane alibi, alio quodam exordio est dicendum. Ubi vero quaeritur, numquid ibi sit species eorum etiam, quæ ex putrefactione fiunt, difficiliumque et admodum molestorum: item sordium atque cæni, dicendum est: quotenusque mens ducit a primo, omnia esse optima, in quibus utique speciebus hæc non insunt: neque ex his mentem accipere, sed animam a mente quidem accipere multa, admittere insuper a materia [plurima], alia in quibus hæc accidunt. Verum de his apertius explanabitur, si ad dubitationem illam regrediamur, qua quaeritur, quomodo ex uno profluat multitudo. Jam vero constat, illa composita, quæ temere frustra que fiunt, nec mente, sed suo quodam impetu in hoc sensibilem genere conflunt, speciebus ipsis minime contineri.

565 τεχνῶν ὅτι ἐν αὐτοανθρώπῳ περιέχονται, ὅσαι τέχναι ἀναφέρονται
 πρὸς τὰ κατὰ φύσιν ἀνθρώπῳ, πρότερον δὲ ἄλλην καθ' ὅλου, καὶ τῆς
 καθ' ὅλου αὐτοψυχῆν, ἥτοι τὴν ζωὴν τὴν ἐν νῶ, πρὶν γενέσθαι ψυ-
 χῆν, ἵνα καὶ γένηται αὐτοψυχῆν ἐκείνην λέγειν.

1. τῶ ἀνθρώπῳ] Codd. Mon. C. Med. θρώπῳ.
 A.B. Vat. Marc. A. αὐτοανθρώπῳ. Quod
 recepi. Sed Med. A. a pr. m. habet αὐ-
 τοανθρώπῳ. Darm. Marc. B.C.E. αὐτῶ ἀν-

3. αὐτοψυχῆν] Cod. Vat. αὐτοψυχία.
 ib. ζωὴν τὴν ἐν] Codd. Marc. A.C.E.
 Mon. C. et Vat. ζωὴν ἢ ἐν. Ciz. ζωὴν ἢ

τὴν ἐν. In Cod. Marc. C. paginæ inter-
 vallo interposito Enn. VI. lib. IV. in-
 cipit.

Præterea, quæ putrefactione fiunt, ex quadam
 animæ sorte contingere, tunc forsân aliud non
 potentis: alioquin fecisset procul dubio aliquid
 naturæ potius consentaneum. Facit igitur ubi
 et quomodo potest. Patet quin etiam, eas artes
 in superna ipsa natura hominis contineri, quæ-

cunque referuntur ad illa, quæ sunt generi ho-
 minum naturalia: priorem vero cæteris univer-
 saliore esse, et universali priorem ipsam ani-
 mam, aut vitam in mente priusquam evaderet
 anima, ut et fiat inde hæc anima, et contingat
 illam præcipue ipsam animam appellare.

LIBRORUM SEXTÆ ENNEADIS PLOTINI PHILOSOPHI SERIES,

MARSILIO FICINO INTERPRETE.

I. <i>Primus liber de Generi- bus entis.</i>	<i>idemque existens, simul sit ubique totum.</i>	<i>titulo idearum extat : atque de Ipso bono.</i>
II. <i>Secundus quoque de Ge- neribus entis.</i>	V. <i>Quintus iterum, Quod ens unum idemque existens simul ubique sit totum.</i>	VIII. <i>Octavus, de Libertate, et voluntate ipsius unius.</i>
III. <i>Tertius etiam de Generi- bus entis.</i>	VI. <i>Sextus, de Numeris.</i>	IX. <i>Nonus, de Ipso bono vel uno.</i>
IV. <i>Quartus, Quod ens unum</i>	VII. <i>Septimus, Quomodo mul-</i>	

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ 5,

ΛΟΓΟΣ Α.

P L O T I N I

ENNEAD. SEXTÆ,

LIBER I.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΓΕΝΩΝ ΤΟΥ ΟΝΤΟΣ.

De generibus entis.

ΠΕΡΙ τῶν ὄντων, πόσα καὶ τίνα, ἐζήτησαν μὲν καὶ οἱ πάνυ πα- 566
10 λαιοί. οἱ μὲν ἐν, οἱ δὲ ὠρισμένα, οἱ δὲ ἄπειρα εἰπόντες, καὶ τούτων
ἕκαστοι οἱ μὲν ἄλλο, οἱ δὲ ἄλλο εἰπόντες τὸ ἐν, οἱ δὲ τὰ πεπερασ- Β
μένα καὶ αὐτὰ ἄπειρα εἰπόντες, καὶ τοῖς μετ' αὐτοὺς ἐξετασθεῖσαι
αὐται αἰ δόξαι ἰκανῶς, ἀφετέαι ἡμῖν. Ὅσα δὲ ἐξετάσαντες τὰ ἐκεί-
νων ἔθεντο ἐν γένεσιν ὠρισμένοις αὐτοῖς, περὶ τούτων ἐπισκεπτέον,
15 οἳ οὔτε ἐν θέμενοι, ὅτι πολλὰ καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς ἐώρων, οὔτε ἄπειρα,

7. ΤΟΥ ΟΝΤΟΣ] Codd. Marc. A. Ciz. et Mon. C. addunt πρῶτον. Vat. βιβλίον. A. Marc. B. λόγος α'.

9. παλαιοί, ἐν. οἱ δὲ] Cod. Med. A. (ex corr.) παλαιοί. οἱ μὲν ἐν, οἱ δὲ. Med. B. πάλαι pro παλαιοί. Illud recepi.

11. οἱ μὲν ἄλλο] Codd. Ciz. et Vat. οἱ μὲν ἄλλο τὸ ἐν. Darm. οἱ μὲν ἐν. Marc. A. habet οἱ μὲν, ἄλλοι, οἱ δὲ ἄλλο τὸ ἐν.

ib. εἰπόντες τὸ ἐν, οἱ δὲ] Desunt hæc verba in Cod. Ciz. In Codd. Mon. C. Med. B. deest εἰπόντες; a Cod. Vat. abest εἰπόντες τὸ ἐν. In Cod. Med. B. post εἰπόντες supra lin. additur οἱ μὲν.

ib. τὰ πεπερασμένα] Cod. Ciz. τὰ τε pro τὰ.

12. καὶ αὐτὰ] Codd. Ciz. Vat. Mon. C.

Marc. A. καὶ αὐτὰ.

ib. καὶ τοῖς] Cod. Ciz. καὶ τοῖς.

13. Ὅσα δὲ] Codd. Mon. C. et Vat. ὅ pro δέ.

14. καὶ αὐτοί] Abest καὶ a Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Quare delevi.

15. οἳ οὔτε ἐν] Cod. Darm. οἱ μὲν τὸ ἐν.

I. *Multas de rerum generibus quaestiones tangit: nihil vero in hoc capite definire videtur.*

VETUS admodum quaestio est, quotnam et quæ sint, quæ esse dicuntur. Alii quidem ens unum tantum, alii vero plura, sed definita: alii denique infinita dixerunt, horumque singuli, alii

aliud in medium attulerunt, sive unum, sive finita, sive infinita posuerint. Cum vero opiniones ejusmodi a posterioribus satis jam examinatæ fuerint, nobis sunt in præsentia dimittendæ: eorumque duntaxat opinio consideranda est, qui discussis antiquioribus determinata quædam re-

566 ὅτι μήτε οἶόν τε μήτ' ἐπιστήμη ἂν γένοιτο, τά τε πεπερασμένα εἰς
 C ἄριθμὸν αὐτῶν, ὅτι τὰ ὑποκείμενα οὐκ ὀρθῶς, οἶον στοιχεῖα· γένη δέ
 τινα οὗτοί εἰρήκασιν, οἱ μὲν δέκα, οἱ δὲ ἐλάττω· εἶεν δ' ἂν τινες οἱ
 πλείω τούτων. Ἔστι δὲ καὶ ἐν τοῖς γένεσι διαφορά· οἱ μὲν γὰρ τὰ
 γένη ἀρχὰς, οἱ δὲ αὐτὰ τὰ ὄντα τῷ γένει τοσαῦτα. Πρῶτον τοίνυν 5
 τὴν διαιρουμένην εἰς δέκα τὰ ὄντα ληπτέον, ἀνασκοποῦντας πότερα
 δέκα γένη δεῖ νομίζειν αὐτοὺς λέγειν, κοινοῦ ὀνόματος τυχόντα τοῦ
 D ὄντος, ἢ κατηγορίας δέκα. Ὅτι γὰρ οὐ συνώνυμον τὸ ὄν ἐν ἅπασι
 λέγουσι, καὶ ὀρθῶς λέγουσι· μᾶλλον δὲ ἐκεῖνο πρῶτον ἐρωτητέον,
 πότερα ὁμοίως ἔν τε τοῖς νοητοῖς, ἔν τε τοῖς αἰσθητοῖς τὰ δέκα, ἢ ἐν 10
 μὲν τοῖς αἰσθητοῖς ἅπαντα, ἐν δὲ τοῖς νοητοῖς, τὰ μὲν εἶναι, τὰ δὲ
 μὴ εἶναι· οὐ γὰρ δὴ ἀνάπαλιν. Οὗ δὴ ἐξεταστέον τίνα κάκεῖ τῶν
 567 δέκα, καὶ εἰ τὰ ἐκεῖ ὄντα ὑφ' ἐν γένος ὑπακτέον τοῖς ἐνταῦθα, ἢ
 ὁμωνύμως ἦτε ἐκεῖ οὐσία ἦτε ἐνταῦθα. Ἄλλ' εἰ τοῦτο, πλείω τὰ
 γένη, εἰ δὲ συνωνύμως, ἄτοπον τὸ αὐτὸ σημαίνειν τὴν οὐσίαν, ἐπί 15
 τε τῶν πρώτως ὄντων καὶ τῶν ὑστέρων, οὐκ ὄντος γένους κοινοῦ, ἐν
 οἷς τὸ πρότερον καὶ ὕστερον. Ἄλλὰ περὶ τῶν νοητῶν, κατὰ τὴν δι-
 αίρεσιν οὐ λέγουσιν· οὐ πάντα ἄρα τὰ ὄντα διαιρεῖσθαι ἐβουλήθησαν,
 Β ἀλλὰ τὰ μάλιστα ὄντα παραλελοίπασιν.

1. ὅτι μήτ' Codd. omnes ὅτι μήτε οἶόν τε, μήτ', excepto Marc. B. In seqq. pro τὰ τε est τὰ in Marc. A. Illa μήτε οἶόν τε recipimus.

4. οἱ μὲν γὰρ] Cod. Vat. ἢ μὲν γὰρ.

6. δέκα τὰ ὄντα] Marc. A. δεκάδα τὰ

ὄντα.

ib. πότερα] Cod. Vat. πότερον.

7. γένη δεῖ] Cod. Ciz. γένη δεῖν.

8. κατηγορίας δέκα] Marc. A. δέκα κατ-
 ηγορίας.

9. ἐκεῖνο] Cod. Vat. ἐκεῖθεν.

10. τὰ δέκα—αἰσθητοῖς] Cod. Vat. omit-
 tit hæc.

12. Οὗ δὴ] Cod. Med. A. οὗ δὲ, supra
 lin. δὴ.

19. παραλελοίπασιν] Marc. A. παραλι-
 λοίπασιν. Et sic correxi.

rum genera posuerunt : qui sane neque suscep-
 erunt unum, quoniam multa etiam in rebus intel-
 ligendis esse viderunt, neque rursus infinita ad-
 mittere voluerunt, quoniam neque id fieri posset,
 neque ulla prorsus scientia foret. Finita vero in
 ipsorum numerum redigentes, cum non recte
 possent hæc elementa dicere, quoniam subjecta
 sibi multa comprehenderent, nimirum hæc ge-
 nera quædam potius appellarunt : alii quidem
 decem, alii vero pauciora. Forsan etiam non de-
 essent, qui plura insuper nobis adducerent. Est
 autem in generibus etiam differentia : nam alii
 genera esse principia voluerunt : alii res ipsas
 totidem esse genere. Principio igitur eorum sen-
 tentia, qui res omnes partiti sunt in decem, nobis
 accipienda videtur, investigaturis, numquid decem
 genera esse velint, commune nomen entis
 habentia, sive prædicamenta decem. Nam et ipsi
 fatentur, ens ipsum non esse in cunctis univo-
 cum, et recte fatentur : imo vero illud prius in-

terrogandum, num illa decem tam rebus intelli-
 gendis quam sentiendis similiter insint, an potius
 in sentiendis omnia? In his vero, quæ ad intelli-
 gentiam pertinent, alia quidem sint, alia vero ne-
 quaquam? Vicissim autem hæc se habere nemo
 utique dixerit. Ubi certe videtur investigandum,
 quæ potissimum e numero decem intelligibili na-
 turæ conveniant. Et numquid, quæ illic sunt,
 sub eodem genere, sub quo hæc nostra, sint col-
 ligenda, an potius, quæ illic est, et quæ hic,
 equivoce dicatur essentia? Verum si æquivoce,
 plura sunt genera : si autem univoce, statim ab-
 surdum est essentiam idem significare, tum in
 his, quæ primo sunt, tum in his, quæ posterius :
 quippe cum non unum in eis commune sit genus,
 in quibus aliud quidem prius est, aliud vero pos-
 terius : sed de rebus ad intelligentiam pertinen-
 tibus secundum divisionem non loquantur. Non
 igitur omnia omnino, quæ sunt, dividere volue-
 runt, sed, quæ maxime sunt, potius dimisere.

Πάλιν οὖν ἄρα γένη νομιστέον εἶναι; καὶ πῶς ἐν γένος ἢ οὐσία; ⁵⁶⁷
 ἀπὸ γὰρ ταύτης πάντως ἀρκτέον. Ὅτι μὲν ἐν, ἐπὶ τε τῆς νοητῆς,
 ἐπὶ τε τῆς αἰσθητῆς κοινὸν εἶναι, ἀδύνατον τὸ τῆς οὐσίας, εἴρηται.
 Καὶ προσέτι ἄλλο τι ἔσται πρότε τῆς νοητῆς καὶ πρὸ τῆς αἰσθητῆς,
 5 ἄλλο τι ὃν κατηγοροῦμενον κατ' ἀμφοῖν, ὃ οὔτε σῶμα οὔτε ἀσώματον
 ἂν εἴη· ἔσται γὰρ ἢ τὸ σῶμα ἀσώματον, ἢ τὸ ἀσώματον σῶμα. Οὐ
 μὴν ἀλλὰ ἐπ' αὐτῶν τῶν τῆδε οὐσιῶν ζητητέον, τί κοινὸν ἐπὶ τῆς B
 ὕλης καὶ τοῦ εἶδους καὶ τοῦ ἐξ ἀμφοῖν. Πάντα γὰρ ταῦτα οὐσίας
 λέγουσιν εἶναι, καὶ οὐ τὸ ἴσον εἰς οὐσίαν ἔχειν, ὅταν μᾶλλον λέγηται
 10 τὸ εἶδος οὐσία ἢ ἡ ὕλη· καὶ ὀρθῶς· οἱ οὐδ' ἂν εἴποιεν τὴν ὕλην μάλ-
 λον. Αἱ δὲ πρῶται λεγόμεναι οὐσίαι, πρὸς τὰς δευτέρας τί ἂν ἔχοιεν
 κοινόν; ὅποτε παρὰ τῶν προτέρων ἔχουσιν αἱ δευτέραι τὸ οὐσία λέ-
 γεσθαι. ὅλως δὲ τί ἐστὶν ἡ οὐσία εἰπεῖν οὐκ ἔστιν. οὐδὲ γὰρ, εἰ τὸ C
 ἰδίον τις ἀποδοίη, ἥδη ἔχει τὸ τί ἐστὶ, καὶ ἴσως οὐδὲ τὸ ἐν καὶ ταύ-
 15 τὸν ἀριθμῶ δεκτικὸν τῶν ἐναντίων ἐπὶ πάντων ἀρμόσει.

Ἄλλ' ἄρα μίαν τινὰ κατηγορίαν λεκτέον, ὁμοῦ συλλαβοῦσι τὴν A
 νοητὴν οὐσίαν, τὴν ὕλην, τὸ εἶδος, τὸ ἐξ ἀμφοῖν; οἷον εἴ τις τὸ τῶν

1. ἄρα] Cod. Ciz. ἄρα. In marg. Cod. Marc. A. ad h. l. scriptum est: πειρὶ τῆς οὐσίας.

ib. ἢ οὐσία] Codd. Ciz. et Vat. omittunt ἢ.

4. καὶ πρὸ τῆς] Marc. A. καὶ πρὸς τῆς.

7. τῶν τῆδε] Codd. Marc. A. Mon. C. omittunt τῶν.

ib. τὸ κοινόν] Codd., præter Mon. C., omnes τὸ κοινόν. Quare correximus.

ib. τῆς ὕλης] Cod. Vat. omittit τῆς.

9. ἴσον] Codd. Mon. C. Marc. A. B. et Ciz. ἴσον.

10. ὀρθῶς· οἱ οὐδ'] Codd. Mon. C. Marc.

A. Med. B. ὀρθῶς· οἱ δ'. Med. A. et Vat. omittunt οἱ, sed in Med. A. supra lin. ad-

ditum est.

12. δευτεραι] Codd. Marc. A. B. Mon.

C. Ciz. Med. A. B. post h. v. addunt τό.

Unde recepi.

14. οὐδὲ τὸ] Cod. Darm. οὐδ' ἂν τό.

15. δεκτικόν] Cod. Ciz. δεκτικῶν.

16. συλλαβοῦσι] Sc. ἡμῖν. Marg. Ed. συλλαβοῦσαν.

II. *Non facile concedendum est, res incorporeas simul atque corporeas, item formam atque materiam, et compositum et singulare atque universale in uno substantiæ genere convenire.*

Quærendum est iterum, numquid hæc existimanda sint genera: et quomodo substantia unum genus sit. Ab hac enim omnino videtur incipiendum: Dictum quidem est, non posse genus unum substantiæ esse commune intelligibili sensibili que naturæ. Nam sic etiam aliud quiddam erit super intelligibilem sensibilemque substantiam de utrisque communiter prædicatum, quod quidem neque corpus, nec incorporeum erit: alioquin sive genus illud corpus sit, sequetur, quod sub eo incorporeum dicitur, esse corpus: sive sit incorporeum, sequetur iterum, quod sub eo corpus dicitur, incorporeum esse. Quin etiam in his, quæ hic a nobis substantiæ appellantur, quærendum est, quidnam commune sit materiæ et formæ atque composito. Hæc enim omnia substantias esse aiunt, neque tamen æque sub-

stantias esse: quandoquidem forma magis, quam materia, substantia dicitur, et recte quidem: quanquam alii forte dicerent, materiam magis esse substantiam. Præterea substantiæ, quæ primæ dicuntur, quidnam commune cum substantiis secundis habebunt? quandoquidem secundæ substantiæ a primis id ipsum habent, ut substantiæ appellentur. Omnino vero apud eos, quidnam sit substantia, explicare non datur. Neque enim, si quis etiam proprium substantiæ nobis assignet, jam, quid ipsa sit, assecutus erit: ac forte, quod tanquam proprium substantiæ assignatur, scilicet quod unum atque idem numero contraria vicissim suscipere possit, substantiis omnibus convenire videtur.

III. *Quas Peripatetici substantias nominant, probabilius est in una serie deinceps ab uno dependente dispositas esse, quam in eadem natura congruere.*

Verum numquid unum quiddam prædicamentum esse dicendum est, sub quo communiter

567 Ἡρακλειδῶν γένος ἔν τι λέγοι, οὐχ ὡς κοινὸν κατὰ πάντων, ἀλλ' ὡς ἀφ' ἐνός. Πρώτως γὰρ ἡ οὐσία ἐκείνη, δευτέρως δὲ καὶ ἦττον καὶ τὰ ἄλλα. Ἄλλὰ τί κωλύει μίαν κατηγορίαν τὰ πάντα εἶναι; καὶ Β γὰρ τὰ ἄλλα πάντα ἀπὸ τῆς οὐσίας τὰ λεγόμενα εἶναι, ἢ ἐκείνα μὲν 568 πάθη, αἱ δ' οὐσῖαι ἐφεξῆς ἄλλως. Ἄλλὰ γὰρ καὶ οὕτως οὕτω ἔχομεν 5 ἐπερείσασθαι τῇ οὐσίᾳ, οὐδὲ τὸ κυριώτατον λαβεῖν, ἴν' ἀπὸ τούτου καὶ τὰς ἄλλας. Συγγενεῖς μὲν δὴ οὕτως ἔστωσαν πᾶσαι αἱ λεγόμεναι οὐσῖαι, ἔχουσαι τι παρὰ τὰ ἄλλα γένη. Τί ἄρα γε αὐτὸ τοῦτο τὸ τί, καὶ τὸ τόδε, καὶ τὸ ὑποκείμενον, καὶ μὴ ὑποκείμενον, μὴδ' ἐν ἄλλῳ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ, μὴδ' ὃ ἐστὶν ἄλλου ὄν, οἶον λευκὸν, ποιότης 10 Β σώματος, καὶ ποσὸν, οὐσίας, καὶ χρόνος κινήσεώς τι, καὶ κίνησις τοῦ κινουμένου; ἀλλ' ἡ δευτέρα οὐσία, κατ' ἄλλου, ἢ ἄλλον τρόπον τὸ κατ' ἄλλου ἐνταῦθα, ὡς γένος ἐνυπάρχον, καὶ ἐνυπάρχον ὡς μέρος, καὶ τὸ τί ἐκείνου, τὸ δὲ λευκὸν κατ' ἄλλου, ὅτι ἐν ἄλλῳ. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἴδια ἂν τις λέγοι πρὸς τὰ ἄλλα, καὶ διὰ τοῦτο εἰς ἐν οὕτω 15 C πως τὴν ἐννοιαν τῆς οὐσίας καὶ τὴν φύσιν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐνταῦθα κείσθω· ἐπὶ τὴν τοῦ ποσοῦ δὲ ἴωμεν φύσιν.

1. κατὰ πάντων] Marc. A. καὶ πάντων.

2. Πρώτως γὰρ καὶ] Ita Ed. Sed Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Vat. πρώτως. Pro καὶ habent ἢ Codd. Mon. C. Marc. A. Darm. (a sec. m.) Med. A. (a sec. m.) B. Vat. Utrumque recepi.

3. τὰ ἄλλα] Codd. Marc. A. B. Ciz. et Vat. καὶ τὰ ἄλλα. Quod recepi.

4. ἐπερείσασθαι] Marc. A. ἀπερείσασθαι.

ib. ἴν' ἀπὸ] Cod. Vat. ἴνα ἀπὸ.

7. μὴ δὴ] Codd. omnes addunt post δὴ vocem οὕτως, excepto Marc. A., qui habet

δεῖ (sic). Addidi οὕτως, quod legit etiam Ficinus.

8. αὐτὸ τοῦτο] Priorem vocem omittit Ciz. posteriorem Vat. In hoc sequitur τό τι.

9. μὴ ὑποκείμενον] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. μὴ ἐπικείμενον. In Cod. Vat. sequitur μὴδὲ, sed quod mox in Ed. scribitur μὴδὲ, ante δ' in Vat. est μὴδ', et sic etiam in Marce. Quare correxi.

10. ἄλλου ὄν] Cod. Vat. ἄλλο ὄν.

13. γένος ἐνυπάρχον] Cod. Vat. ἐνυπάρχον γένος. Idem omittit verba καὶ ἐνυπάρχον.

16 συνάγοι] Cod. Vat. συνάγει.

ib. δεῖ τὸ γένος] Codd. excepto Vat omnes δεῖ τι γένος. Et sic correxi cum Marsilio.

ib. δηλοῖ πως] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. A. (ex corr.) B. δηλοῖ πω.

18. κείσθω] Cod. Ciz. pergit: ἀριθμὸν δὴ πρώτων ποσὸν λέγουσιν. ἐπὶ δὲ τὴν τοῦ ποσοῦ ἴωμεν φύσιν. καὶ τὸ συνεχῆς κ.τ.λ. In Codd. Mon. C. Med. A. B. Darm. Marc. A. Vat. scribitur ἐπὶ δὲ τὴν, in Darm. deest δὲ post ποσοῦ; post ideum vocabulum δὲ in marg. Marc. B. ponitur.

comprehendamus intelligibilem substantiam, et formam et materiam, atque compositum? Perinde ac si quis Herculidum genus unum aliquid dixerit, non tanquam commune quiddam sit cunctis, sed tanquam ab uno descendat. Primo namque substantia est illa: secundo vero gradu, atque minus reliqua. Verum quidnam prohibet omnia prorsus esse unum prædicamentum? Et enim et reliqua omnia, quæ esse dicuntur, a substantia esse quid prohibet? An forte reliqua quidem passiones quædam ipsius substantiæ sunt, ipsæ vero substantiæ alio quodam pacto deinceps dispositæ sunt? Sed enim neque dum hoc pacto in substantia gradum sistere possumus, neque, quod ejus potissimum sit, accipere, adeo ut ab illo substantias quoque alias capiamus. Proinde

cognatæ jam quidem ita sint inter se omnes, quæ substantiæ nominantur, habentes aliquid præter reliqua genera. Quidnam igitur sibi vult hoc ipsum, quod dicitur quid atque quod, et subjectum, et non subjectum, neque esse in alio velut subjecto, neque id ipsum, quod est, alicujus alterius ita esse, sicut albedo est corporis qualitas, et quantitas essentiæ aliquid? Item motionis tempus, et motio ipsius mobilis aliquid? At vero substantia secunda de alio prædicatur. Sed forsitan alio modo hæc de alio dicitur, quam reliqua soleant, videlicet tanquam genus, quod velut pars quædam insit, sitque ad illius, in quo est, substantiam atinens: albedo vero sic de alio prædicatur, ut in alio jaceat. Cæterum hæc quidem propria dicit quis ad alia, ideoque ita con-

Ἄριθμὸν δὴ πρῶτον ποσὸν λέγουσι, καὶ τὸ συνεχὲς ἅπαν μέγεθος, καὶ τόπον, καὶ χρόνον, τὰ δ' ἄλλα εἰς ταῦτα ἀναφέρουσιν, ὅσα ποσὰ λέγουσι, καὶ τὴν κίνησιν ποσὸν τῷ τὸν χρόνον, καίτοι ἴσως ἀνάπαλιν τοῦ χρόνου τὸ συνεχὲς παρὰ τῆς κινήσεως λαβόντος. Εἰ μὲν δὴ τὸ 5 συνεχὲς ἢ συνεχὲς ποσὸν φήσουσιν εἶναι, τὸ διωρισμένον οὐκ ἂν εἴη ποσόν· εἰ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς τὸ συνεχὲς, τί κοινὸν ἀμφοτέροις ἔσται τῷ ποσοῖς εἶναι; τοῖς μὲν γὰρ ἀριθμοῖς τὸ ποσοῖς εἶναι ὑπαρχέτω· καίτοι τοῦτο τὸ λέγεσθαι ποσοῖς ὑπάρχει· οὐπω δὲ τίς ἢ φύσις, καθ' ὃ λέγεται, δηλοῦται. Ἄλλὰ γραμμὴ γε καὶ ἐπίπεδον καὶ 10 σῶμα οὐδὲ λέγεται, ἀλλὰ μεγέθη μὲν λέγεται, ποσὰ δὲ οὐ λέγεται, εἴπερ τότε προσλαμβάνει τὸ ποσὸν λέγεσθαι, ὅταν εἰς ἀριθμὸν ἀχθῆ διήχη ἢ τρίπηχυ· ἐπεὶ καὶ τὸ σῶμα τὸ φυσικὸν μετρηθὲν γίγνεται ποσόν τι, καὶ ὁ τόπος κατὰ συμβεβηκὸς, οὐχ ἢ τόπος. Δεῖ δὲ μὴ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ποσὸν λαμβάνειν, ἀλλὰ τὸ καθ' αὐτὸ οἶον ποσό- 15 τητα. Ἐπεὶ οὐδὲ τοὺς τρεῖς βόους ποσὸν, ἀλλὰ τὸν ἐπ' αὐτοῖς ἀριθμόν. Βόες γὰρ τρεῖς δύο κατηγορίαι ἦδη. Οὕτως οὖν καὶ γραμμὴ τοσήδε δύο κατηγορίαι, καὶ ἐπιφάνεια τοσήδε δύο, καὶ ἡ ποσότης

1. Ἄριθμὸν] In marg. Marc. A. adscriptum est: περὶ τοῦ ποσοῦ.

3. καὶ τὸ ἴσως] Codd. Marc. A. B. Mon. C. Med. A. B. Vat. καίτοι ἴσως. Et sic correxi.

5. ἢ συνεχῆς] Cod. Vat. ἢ συνεχῆς.

6. συμβεβηκός] Post h. v. Codd. Mon. C. Med. A. B. addunt τὸ συνεχῆς. Eadem

habent Codd. Ciz. et Vat. sed omissio συμβεβηκός. Recepi eas voces.

7. τῷ ποσοῖς] Codd. Marc. A. Med. A. (a pr. m.) B. Vat. το pro τῷ.

ib. τοῖς μὲν—τὸ ποσοῖς εἶναι] Cod. Ciz. omittit hæc.

10. ἀλλὰ μεγέθη—οὐ λέγεται] Desunt

hæc in Codd. Mon. C. et Marc. A.

11. προσλαμβάνει] Codd. Mon. C. Marc. A. λαμβάνει.

13. τόπος κατὰ] Codd. Ciz. et Vat. post κατὰ addunt τό. Marc. A. omittit ποσόν.

15. Ἐπί] Cod. Vat. ἐπι δι.

gregabit in unum, et substantias appellabit. Unum vero quoddam genus non rite dicet, neque notionem et naturam substantiæ declarabit: sed hæc quidem hic jam finem habeant: ad quantitatis naturam proficiscamur.

IV. Numerus, continuum, locus, tempus, quæ Peripatetici in uno quantitatis genere collocant, non videntur habere unam naturam cunctis æque communem, sed potius in communi quadam serie deinceps disponi per gradus reductos ad quantitatem primam.

Numerus quidem solus videtur esse per se quantus, ipsaque quantitas, in hoc ipsa unitas unitatem deinceps unamquamque definit: ad hunc comparata dimensio, quanta sit perpenditur: ad dimensionem locus atque corpus.

Numerum profecto primum quantum dicunt, et omnem continuam magnitudinem, locumque et tempus: reliqua vero, quæcumque quanta dicunt, ad hæc omnia referunt. Sic motum quantum esse aiunt, quantum et tempus, quo transigitur: quamvis forte vicissim videatur agendum:

quippe eum tempus continuitatem a motu suscipiat. Jam vero, si continuum, qua ratione continuum est, quantum esse dixerint, sequetur, quod discretum est, non esse quantum: si autem secundum accidens continuum quantum sit, quid commune ambobus erit in hoc ipso, quod sint quanta? Numeris quidem ipsis id communiter insit, ut quanti sint: tametsi hoc ipsum, quod quanti dicantur, satis constat, nondum tamen constat, quæ potissimum sit ipsa natura per quam quanti dicuntur: verum linea et superficies et corpus non ita dicuntur, sed magnitudines dicuntur quidem, quanta vero nequaquam. Siquidem tunc demum assequuntur, ut quanta dicantur, quando ad numerum rediguntur, per quem bicubitum tricubitumve perpenditur: quoniam et corpus naturale eum redigitur ad mensuram, quantum quiddam jam evadit, atque locus per accidens, non qua locus est quantus. Oportet autem non secundum accidens quantum accipere, sed quod quantum sit per se ipsum, ipsam scilicet quantitatem. Quoniam neque tres boves

569 μὲν αὐτῆς ποσὸν, αὐτὴ δὲ ἢ ἐπιφάνεια διὰ τί ποσόν; περατωθεῖσα γοῦν οἶον τρισὶ γραμμαῖς ἢ τέσσαρσι λέγεται εἶναι ποσόν. Τί οὖν, μόνον τοὺς ἀριθμοὺς φήσομεν ποσόν; ἀλλ' εἰ μὲν τοὺς καθ' αὐτοὺς ἀριθμοὺς, οὐσίαι λέγονται οὗτοι, καὶ μάλιστα τῶ καθ' αὐτοὺς εἶναι. Εἰ δὲ τοὺς ἐν τοῖς μετέχουσιν αὐτῶν, καθ' οὓς ἀριθμοῦμεν, οὐ μονά-5
 Βδασ, ἀλλὰ ἵππους δέκα καὶ βοῦς δέκα, πρῶτον μὲν ἄτοπον δόξει εἶναι, εἰ ἐκεῖνοι οὐσίαι, μὴ καὶ τούτους· ἔπειτα δὲ, εἰ μετροῦντες τὰ ὑποκείμενα ἐννύπάρχουσιν ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ μὴ ἔξω ὄντες, ὥσπερ οἱ κανόνες καὶ τὰ μέτρα μετροῦσιν. Ἄλλ' εἰ ἐφ' ἑαυτῶν ὄντες λαμβά-
 νονται εἰς τὸ μετρεῖν, καὶ μὴ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις, οὔτε ἐκεῖνα ποσὰ 10
 τὰ ὑποκείμενα, μὴ μετέχοντα ποσότητος. Αὐτοὶ τε διὰ τί ποσόν;
 Cμέτρα γάρ. Τὰ δὲ μέτρα διὰ τί ποσὰ ἢ ποσότης; ἢ ὅτι ἐν τοῖς οὐ-
 σιν ὄντες, εἰ μηδεμιᾶ τῶν ἄλλων ἀρμόττουσι, τοῦτο ὁ λέγονται ἔσου-
 νται, καὶ ἐν τῇ λεγομένῃ ποσότητι κείσονται. Καὶ γὰρ ἢ μονὰς αὐ-
 τῶν ὀρίζει ἐν, εἴτ' ἔπεισι καὶ ἐπ' ἄλλο, καὶ ὁ ἀριθμὸς ὅσα μηνύει, 15
 καὶ μετρεῖ τὸ πλήθος ἢ ψυχὴ προσχρωμένη. Μετροῦσα οὖν οὐ τὸ τί
 ἐστι μετρεῖ, ἐν γὰρ λέγει καὶ δύο, καὶ ὅποιαοῦν καὶ ἐναντία ἦ, ἀλλ'
 Dοὐδὲ ἦν τινα διάθεσιν ἔχει, οἶον θερμὸν, ἢ καλὸν, ἀλλ' ὅσα τοῦ πο-
 σοῦ. Ἄρα εἴτε καθ' αὐτὸ, εἴτ' ἐν τοῖς μετέχουσι θεωροῖτο αὐτὸς, οὐ

2. οἶον τρισὶ] εἰς τρισὶ Cod. Marc. A. sed in marg. γρ. ἢ τέσσασι, λίγ. ποσὸν εἶναι.
 ib. τέσσαρσι] Codd. Mon. C. Ciz. Med. B. Vat. τίττασι.
 3. καθ' αὐτοῖς] Desunt hæc in Cod. Ciz.
 4. τῶ καθ' αὐτοῖς] Cod. Ciz. τῶν καθ' αὐτοῖς.
 5. οὐ μονάδας] Cod. Ciz. omittit οὐ.

7. εἰ μετροῦντες] Marc. A. οἱ μετροῦντες.
 8. ὥσπερ] Ita Codd. Ciz. Marcc. et Vat. Rell. cum Ed. ὥσπερ.
 9. ἐφ' ἑαυτῶν] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. ἐφ' αὐτῶν.
 12. τοῖς οὐσίαι] Cod. Vat. τοῖς οὐσίαι.
 13. μηδὲ μιᾶ] Cod. Ciz. μηδεμίαι. Marc. B. μηδεμιᾶ. Marc. A. μὴ δὲ μιᾶ. Ibid

recepti.
 ib. λέγονται] Cod. Ciz. λέγεται.
 17. ὅποιαοῦν] Codd. Med. B. ὅποιαοῦν.
 18. ἔχει] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A. B. Vat. ἔχει. Quod restitui. Sequitur in Ciz. et Vat. ἢ pro οἶον.
 19. καθ' αὐτῶ] Codd. omnes καθ' αὐτῶν, excepto Marc. B.

velut quantum admittere decet, sed ipsum, qui in eis est, numerum. Boves enim tres duo prædicamenta jam sunt. Sic et linea tanta prædicamenta duo. Tanta quim etiam superficies similiter duo quædam prædicamenta, et quantitas quidem superficiæ, ipsum quantum est: ipsa vero superficies curvam sit quantum? Quam ob rem, cum jam determinata est velut tribus lineis aut quatuor, quantum esse censetur. Quid ergo? solosse numeros esse quantum ipsum asseverabimus? Verum si numeros seorsum per se existentes ad id admittimus, hi certe substantiæ judicantur: præsertim quia secundum se ipsos existant. Si autem numeros acceperimus, qui suis participantibus insunt, secundum quos numeramus, non quidem unitates: sed decem equos, decemque boves: primo quidem absurdum esse videbitur, si illi substantiæ sunt, non hos quoque

substantias esse: deinde rursus absurdum, si metientes subjecta, eis insint, neque extra sic existant dum metiuntur, quemadmodum regulæ quædam atque mensuræ, quando metiri videntur. At si, in se ipsis interim existentes, ad metiendum accipiuntur, neque tanquam subjectis alicubi inhærentes, nimirum neque illa sunt quanta, quæ subjecta sunt, cum per se non participant quantitatem. Ipsi vero curvam quantum esse censetur? mensuræ enim sunt. Mensuræ vero cur quanta sunt, vel quantitas? An forsitan, quia in rerum ordine existentes etiamsi nulli aliorum naturæ accommodentur, hoc ipsum tamen, quod dicuntur, erunt? atque in ea, quæ quantitas dicitur, locabuntur? Etenim unitas ipsa eorum determinat unum: deinde se confert ad aliud, et numeros, quanta sint, ibi designat, et anima utens numero multitudinem ipsa meti-

τὰ μετέχοντα, οὐ τὸ τρίπηχυν τοίνυν, ἀλλὰ τὰ τρία. Διὰ τί οὖν καὶ 569
τὰ μεγέθη; ἄρα ὅτι ἐγγὺς τοῦ ποσοῦ, καὶ οἷς ἂν ἐγγίγνηται, ποσὰ
αὐτὰ λέγομεν οὐ τῷ κυρίως ποσῷ, ἀλλὰ μέγα λέγομεν, ὡσπερ πολ-
λοῦ μετέχον ἀριθμοῦ, καὶ μικρὸν ὅτι ὀλίγον; Ἀλλὰ τὸ μέγα αὐτὸ
5 καὶ τὸ μικρὸν οὐκ ἀξιούται ποσὰ εἶναι, ἀλλὰ πρὸς τι· ἀλλ' ὅμως E
πρὸς τι λέγουσι, καθ' ὅσον ποσὰ δοκεῖ εἶναι. Σκεπτέον δὲ ἀκριβέ-
στερον. Ἔσται τοίνυν οὐχ ἓν τι γένος ἄλλο ἀριθμὸς μόνος, τὰ δὲ
δευτέρως· οὐ κυρίως τοίνυν ἓν γένος, ἀλλὰ κατηγορία μία συνάγουσα,
καὶ τὰ ἐγγὺς πρὸς τὰ πρότως καὶ δευτέρως. Ἡμῖν δὲ ζητητέον, πῶς
10 οἱ καθ' αὐτοὺς ἀριθμοὶ οὐσίαι, ἧ καὶ αὐτοὶ ποσόν τι; ὁποτέρως δ'
ἂν ἔχωσιν, οὐκ ἂν κοινόν τι ἔχοιεν πρὸς τούτους ἐκείνοι, ἀλλ' ἧ F
ὄνομα μόνου.

Ὁ δὲ λόγος καὶ ὁ χρόνος καὶ ἡ κίνησις, πῶς; πρῶτον δὲ περὶ τοῦ A
λόγου, εἰ βούλει, μετρεῖται μὲν γάρ. Ἀλλὰ λόγος ὢν τοσόσδε ἐστίν· 570
15 ἧ δὲ λόγος, οὐ ποσόν· σημαντικὸν γάρ, ὡσπερ τὸ ὄνομα καὶ τὸ ῥῆμα·
ῦλη δ' αὐτοῦ ὁ ἀήρ, ὡσπερ καὶ τούτων, καὶ γὰρ σύγκειται ἐξ αὐτῶν.

2. ἄρα] Cod. Vat. cum marg. Ed. ἄρα.
4. μεσίχον] Cod. Ciz. μεσίχοντος.
ib. ὀλίγον] Cod. Vat. ὀλίγον.
5. ἀλλ' ὅμως] Codd. Darm. Marc.
Mon. C. Vat. ἀλλὰ ὅμως. Pro δοκεῖ εἶναι
Ed. δοκίμια.
7. γίνος ἄλλο] Cod. Vat. γένος. ἀλλά.

9. ἐγγὺς ποσῷ] Codd. omnes ἐγγὺς ποσῷ,
sed Darm. et Med. A. nonnisi ex corr.
11. ἔχωσιν] Codd. Mon. C. Marc. A.
ἔχουσιν.
ib. τούτοις] Codd. Mon. C. Marc. A.
Vat. τούτους. Et sic correxi.

14. Ἀλλὰ—γάρ] Desunt hæc in Cod.
Ciz.
15. ἧ δὲ] Cod. Vat. ἧ δὲ cum Marc. A.
Et sic correxi.
ib. σημαντικόν] Codd. Mon. C. Med. A.
(a pr. m.) B. Vat. Marc. A. σωματικόν.

tur. Dum ergo metitur, non quid sit unum-
quodque, mensurat: unum namque dicit et duo,
qualiacunque sint illa, etiam si contraria sint.
Neque rursus qualem res quaque affectionem
habeat: velut num calida pulchrave sit, sed
quoad quantum proprie spectat. Quam ob rem
sive secundum se ipsum, sive in participantibus
numerus assumatur, non participantia quantum
sunt, sed ipse. Neque igitur tricubitum erit
quantum, sed tria potius hoc ipsum erunt. Si
ita est, curiam magnitudines quoque quantæ
dicuntur? An forte quia ipsi quanto sunt proxi-
ma, et quibuscunque adsunt, ea quanta dicimus?
tametsi non ipso principali quanto sic illa per-
pendimus. Sed magnum quidem dicimus, tan-
quam multi numeri particeps: parvum vero, quo-
niam pauci sit particeps numeri. Veruntamen
magnum ipsum atque parvum non censentur
esse quanta proprie, sed ad aliquid: sed etiam
ad aliquid aiunt quatenus quanta esse videntur.
Considerandum tamen est de his insuper diligen-
tius. Non igitur erit unum aliquod genus aliud
solus numerus: hæc autem secundo loco. Non
ergo principaliter genus unum, sed unum prædi-

camentum congregans quoque propinqua inter
se quodammodo, et quæ primo et quæ secundo
loco se habent. Nobis autem investigandum est,
quomodo numeri qui secundum se ipsos existunt,
substantiæ sint: an forte et ipsi quantum quid-
dam sint. Utro autem modo se habeant, non
unum aliquid commune illi cum his habebunt,
nisi forte duntaxat nomen.

V. *Ipsa quantitas est, quæ non per aliud quanta fit,
sed per quam cætera fiunt quanta. Sermo igitur et
motus et tempus cum id muneris non habeant, non
sunt quantitas, nec etiam in sua formali ratione
quantitatem includunt, quamvis quantitatis participia
fiant.*

Proinde sermo, et tempus, et motus quomodo
se habent ad quantum? Primum vero de ser-
mone, si placet, interrogemus. mensuratur enim.
At sermo quidem existens tantus est: sed qua
ratione sermo est, non est quantum: vim nam-
que significandi habet sicut nomen atque ver-
bum. Materia vero ejus est ær, sicut nominis
atque verbi, ex quibus sermo componitur. At
verberatio ipsa potius sermo est, neque simplici-

570 ἡ δὲ πληγὴ μᾶλλον ὁ λόγος, καὶ οὐχ ἡ πληγὴ ἀπλῶς, ἀλλ' ἡ τύπω-
 σις ἢ γιγνομένη, ὥσπερ μορφοῦσα, μᾶλλον οὖν ποιήσις, καὶ ποιήσις
 Βσημαντικῆ. Τὴν δὲ κίνησιν ταύτην καὶ τὴν πληγὴν ποιήσιν μᾶλλον
 ἂν εὐλόγως τις θείτο, τὴν δὲ ἀντικειμένως, πάθος, ἢ ἐκάστην ἄλλου
 μὲν ποιήσιν, ἄλλου δὲ πάθος, ἢ ποιήσιν εἰς τὸ ὑποκείμενον, πάθημα 5
 δ' ἐν τῷ ὑποκειμένῳ. Εἰ δὲ μὴ κατὰ τὴν πληγὴν ἢ φωνὴν, ἀλλὰ κατὰ
 τὸν ἀέρα, δύο ἂν εἶη καὶ οὐ μία ἡ κατηγορία, ἐκ τῆς σημαντικῆς εἰς
 συσσημαντικὸν ἐκείνης τῆς κατηγορίας. Ὁ δὲ χρόνος εἰ μὲν κατὰ τὸ
 Cμετροῦν λαμβάνοιτο, τί ποτε τὸ μετροῦν ληπτέον; ἢ γὰρ ψυχὴ ἢ τὸ
 νῦν. Εἰ δὲ κατὰ τὸ μετρούμενον, κατὰ μὲν τὸ τοσόσδε εἶναι, οἶον 10
 ἐνιαύσιος, ἔστω ποσόν, κατὰ μέντοι τὸ χρόνος εἶναι, φύσις τις
 ἄλλη. Τὸ γὰρ τοσόσδε ἄλλο ὄν τοσόσδε ἐστίν· οὐ γὰρ δὴ ποσότης ὁ
 χρόνος, ἢ δὲ ποσότης οὐκ ἐφαπτομένη ἄλλου· αὐτὸ τοῦτο ἂν εἶη τὸ
 κυρίως ποσόν. Εἰ δὲ τὰ μετέχοντα πάντα τοῦ ποσοῦ ποσὰ θείτο,
 Dκαὶ ἡ οὐσία ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ ποσόν. Τὸ δὲ ἴσον καὶ ἀνισον ἴδιον 15
 εἶναι τοῦ ποσοῦ ἐπ' αὐτοῦ ληπτέον, οὐ τῶν μετεχόντων, ἀλλ' ἢ κατὰ
 συμβεβηκὸς, οὐχ ἢ αὐτὰ ἐκεῖνα, ὥσπερ ὁ τρίπηχυς ποσὸς, συνηρη-
 μένος καὶ οὗτος οὐκ εἰς γένος ἐν, ἀλλ' ὑφ' ἐν καὶ μίαν κατηγορίαν.

1. Εἰ δὲ] Codd. Darm. Marc. A. et Vat. ἢ δὲ. Quod recepi.

2. δὲ οὖν] Abest δὲ a Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. Quare deletivimus δὲ.

3. σημαντικῆ] Cod. Vat. σωματικῆ.
 ib. Τὴν δὲ] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. A. τὴν δὲ. Quod recepi, et legit etiam Ficinus.

4. εὐλόγως τις] Cod. Vat. εὐλόγῳ τις.
 ib. ἀντικειμένως] Cod. Vat. ἀντικειμένην.

ib. ἢ—πάθος] Desunt hæc in Cod. Ciz.

6. ἀλλὰ κατὰ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. ἀλλὰ καὶ κατὰ. Vat. ἀλλὰ καὶ οὐ κατὰ.

7. εἰς σημαντικόν] Codd. Mon. C. et Med. A. (ex corr.) εἰς συσσημαντικόν. Med. B. Marc. A. εἰ συσσημαντικόν. Ciz. et Vat. εἰ οὐ σημαντικόν. Nos optimos illos sequimur.

8. τὸ μετροῦν] Cod. Vat. καὶ τὸ μετροῦν.

Idem mox ἢ γὰρ pro ἢ γὰρ.

11. ἐνιαυτοῦ] Codd. excepto Darm. omnes ἐνιαύσιος. Quare hoc recepi.

14. τοῦ ποσοῦ] Codd. omnes πάντα τοῦ ποσοῦ. Unde vocem, quæ deerat, recepi.

15. αὐτὸ, καὶ] Cod. Ciz. αὐτὸ καὶ. Idem cum Marc. mox ἴσον pro ἴσον.

16. ποσοῦ] Cod. Vat. σπα (sic).

ib. ἢ κατὰ] Cod. Vat. ἢ κατὰ.

18. οὗτος οὐκ] Vocem οὐκ omittit Marc. A.

ter verberatio, sed figuratio quædam facta velut formans. Actio itaque potius, actio, inquam, significatrix. Motionem utique verberationemque hujusmodi rectius aliquis actionem asseverabit: opposito vero se modo habentem esse asseret passionem, vel unamquamque dicet alterius quidem actionem, alterius vero potius passionem: aut actionem in subjectum, passionem denique in subjecto. Si autem non secundum verberationem vox, sed secundum aërem videatur accipienda, duo jam erunt, neque unum prædicamentum, aliquid scilicet ex significante verberatione collectum consignificans illud prædicamentum. Post hæc tempus si secundum ipsum mensurans accipiatur, quærendum erit, quid putandum sit esse mensurans: aut enim animus, aut momentum hic metiri videtur. Si autem tempus secundum ipsum mensuratum accipiatur, esto quan-

tum ipsum, qua ratione proprie tantum est, velut annum: sed qua tempus est, natura quadam est diversa. Quod enim tantum est, aliud quidem existens, est interea tantum: non enim tempus est quantitas. Quantitas autem, etiamsi non attingat aliud, hoc tamen ipso, quod est simpliciter, est præcipue quantum. Si quis autem quæcumque quanti participia sunt, quanta proprie asserat, sequetur statim, substantiam et quantum idem prorsus existere. Præterea quod dicitur æquale et inæquale proprium esse quanti, in hoc ipso proprie accipiendum est, non tamen in his, quæ participant, nisi forte per accidens quispiam id assumpserit, videlicet non qua ratione illa ipsa sunt: quemadmodum tricubitum quantum dicitur quasi collectum, neque tamen in genus unum, sed in aliud quiddam unum, atque unum quoddam prædicamentum.

Τὸ δὲ πρὸς τι οὕτως ἐπισκεπτέον. εἴ τις κοινότης γενικὴ ἐν αὐτῷ⁵⁷⁰
 ὑπάρχει, ἢ ἄλλον τρόπον εἰς ἐν, καὶ μάλιστα ἐπὶ τούτου, εἰ ὑπό-
 στασίς τις ἢ σχέσις ἐστὶν αὕτη, ὥσπερ ὁ δεξιὸς καὶ ὁ ἀριστερὸς καὶ
 τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ, ἢ ἐπὶ μὲν τῶν, ἔστιν ὥσπερ ἐπὶ τοῦ
 5 ὕστερον λεχθέντος, ἐπὶ δὲ τοῦ πρότερον λεχθέντος, οὐδὲ μία, ἢ οὐ-
 δαμοῦ τοῦτο. Τί δὲ ἐπὶ διπλασίου καὶ ἡμίσεος, καὶ ὅλως ὑπερέχον- B
 τος καὶ ὑπερεχομένου, καὶ αὐτὸ ἕξεως καὶ διαθέσεως, ἀνακλίσεως,
 καθίσεως, στάσεως, καὶ αὐτὸ πατρὸς, υἱέος, δεσπότης, δούλου, καὶ
 πάλιν ὁμοίου, ἀνομοίου, ἴσου, ἀνίσου, ποιητικοῦ τε αὐτὸ, καὶ παθητι- 571
 10 κοῦ, καὶ μέτρου, καὶ μετρομένου, καὶ ἐπιστήμη, καὶ αἴσθησις, ἢ
 μὲν πρὸς ἐπιστητὸν, ἢ δὲ πρὸς αἰσθητὸν. Ἡ μὲν γὰρ ἐπιστήμη ἔχει
 ἂν πρὸς ἐπιστητὸν μίαν τιὰ κατ' ἐνέργειαν ὑπόστασιν πρὸς τὸ τοῦ
 ἐπιστητοῦ εἶδος, καὶ ἢ αἴσθησις πρὸς αἰσθητὸν ὡσαύτως, τό τε ποι-
 ητικὸν πρὸς τὸ παθητικὸν, κἂν ἔργον ἐν ἀπεργάσαιτο, καὶ τὸ μέτρον B
 15 πρὸς τὸ μετρούμενον τὴν μέτρησιν. Ὅμοιον δὲ πρὸς ὅμοιον τί ἂν

1. Τὸ δὲ] In marg. Marc. A. scriptum est: πρὸς τοῦ πρὸς τι.

2. εἰ ὑπόστασις] Cod. Ciz. ἢ ὑπόστασις.

3. αὕτη] Cod. Vat. αὐτή. Mon. C. Marc. A. B. ἢ σχέσις pro ἢ σχήσις. Unde correxi. Idem eum Ciz. Med. B. et Vat. omitunt ὁ ante ἀριστερός.

4. τῶν, ἴστιν] Cod. Vat. τῶν ἴστιν.

5. οὐδὲ μία] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. οὐδὲμία.

6. ἡμίσεος] Ed. ἡμίσεως. Sed Cod. Darm. a pr. m. ἡμισιός et sic etiam Marc. uti corrigendum fuit. Ceterum de hac et illa forma vid. Lobeck. ad Phrynich. p. 247. Buttman. Ausf. Grch. Gramm. I. p. 252.

Fischer. ad Well. I. p. 122. sq.

9. ποιητικοῦ—μετρομένου] Desunt hæc in Cod. Ciz.

12. ἂν πρὸς ἐπιστητὸν] Post hæc in Cod. Vat. repetuntur verba ἢ δὲ πρὸς αἰσθητὸν.

13. ὡσαύτως] Cod. Vat. ὁμοίως.

15. ὅμοιον τί] Cod. Vat. ὁμοίον τι.

VI. *Ambigit contra Peripateticas: utrum omnia, quæ ipsi collocant in prædicamento relationis, in una natura generica univocaque conveniant.*

Ait in nonnullis, quæ invicem relative dicuntur, præter ipsa subjecta fieri inter se aliquid aliud, scilicet actum motumque aliquem, ut inter scientem et scitum, agens et patiens. In plerisque vero videri nihil ultra subjecta aliud fieri vel extare præter cogitationem nostram, illa invicem comparantem, ut simile ad simile, æquale ad æquale. Denique non putat, relativa hæc et illa, atque ipsa simpliciter relativa in eadem natura congruere.

Post hæc autem de prædicamento relationis videtur considerandum: Si qua videlicet communio generica sit in ipso, vel alio quodam pacto ad unum quiddam communio redigens. Et de hoc ipso in primis, utrum hæc ipsa proprie sit subsistentia sive habitudo quædam, quemadmodum dexter atque sinister, et duplum atque dimidium: vel in quibusdam quidem hæc ipsa sit, sicut in eo, quod posterius modo dicebam: in eo autem, quod dicebam prius nulla prorsus existat, vel potius existat nusquam. Quid enim existit in duplo atque dimidio? item in superante atque

superato? Rursus in habitu, dispositione, acubitu, sessione, statione, patre quoque et filio, domino, servo: simili rursus atque dissimili, æquali inæquali, agente patiente, mensura mensurato, scientia denique atque sensu? Scientia enim ad ipsum, quod sciendum est, dicitur, similiter sensus ad sentiendum: nempe scientia quidem habere potest ad ipsum, quod scibile dicitur, unam quandam subsistentiam secundum actum erga ipsam rei sciendæ speciem, sensus quoque similiter ad sensibile. Præterea quod activum dicitur ad passivum, sic ferme se habet, et opus unum efficere potest, et mensura ad mensuratum mensurationem agit. Simile vero adversus simile quidnam habet tunc effectum? An forte non habet, quod tunc fiat, sed quod jam existat, ipsam videlicet in qualitate identitatem? Veruntamen præter qualitatem in utroque jacentem nihil adhibet: similiter nec æqualia. Identitas enim in ipso quanto mutuum habitudinem antecedit: habitudo vero quidnam aliud est, præter animi nostri iudicium? dum videlicet comparamus, quæ in se ipsis existunt id, quod sunt, dicimusque hoc atque hoc magnitudinem eandem habent,

57¹ ἔχοι ἀπογεννώμενον; ἢ οὐκ ἀπογεννώμενον, ἀλλὰ ὑπάρχον, τὴν ταυ-
 τότητα τὴν ἐν τῷ ποιῶ. Ἀλλὰ παρὰ τὸ ἐν ἑκατέρῳ ποιὸν οὐδὲν,
 οὐδὲ τὰ ἴσα· τὸ γὰρ ταῦτὸν ἐν τῷ ποσῶ προϋπάρχει πρὸ τῆς σχέ-
 σεως· ἢ δὲ σχέσις τί ἄλλο, ἢ ἡμετέρα κρίσις, παραβαλλόντων τὰ
 ἐφ' ἑαυτῶν ὄντα ἅ ἔστι, καὶ λεγόντων τοῦτο καὶ τοῦτο, τὸ αὐτὸ μέ-
 5 γεθος ἔχει καὶ τὴν αὐτὴν ποιότητα, καὶ οὗτος πεποίηκε τοῦτον, καὶ
 οὗτος κρατεῖ τούτου. Κάθισίς τε καὶ στάσις παρὰ τὸ καθήμενον καὶ
 ἐστηκὸς τί ἂν εἴη; ἢ δὲ ἕξις καὶ διάθεσις, ἢ μὲν κατὰ τὸ ἔχον λεγο-
 μένη, ἔχειν ἂν μᾶλλον σημαῖνοι, ἢ δὲ κατὰ τὸ ἐχόμενον ποιὸν ἂν
 εἴη; καὶ ἐπὶ διαθέσεως ὡσαύτως. τί οὖν ἂν εἴη παρὰ ταῦτα τὰ πρὸς 10
 ἀλληλα, ἢ ἡμῶν τὴν παράθεσιν νοούντων; τὸ δ' ὑπερέχον τὸ μὲν
 15 Δοσούνδε μέγεθος, τὸ δὲ τοσούνδε· ἄλλο δὲ τόδε, τὸ δὲ ἄλλο· ἢ δὲ
 παραβολὴ παρ' ἡμῶν οὐκ ἐν αὐτοῖς· ὁ δὲ δεξιὸς πρὸς ἀριστερὸν, καὶ
 ἔμπροσθεν, καὶ ὀπισθεν, μᾶλλον ἂν ἴσως ἐν τῷ κεῖσθαι, ὁ μὲν ὠδί,
 ὁ δὲ ὠδί. Ἡμεῖς δὲ τὸ δεξιὸν καὶ τὸ ἀριστερὸν ἐνόησαμεν, ἐν δὲ αὐ-
 15 τοῖς οὐδέν. Τό, τε πρότερον καὶ ὕστερον χρόνοι δύο· τὸ δὲ πρότερον
 καὶ ὕστερον ἡμεῖς ὡσαύτως.

Α Εἰ μὲν οὖν οὐδὲν λέγομεν, ἀλλὰ λέγοντες ψευδόμεθα, οὐδὲν ἂν εἴη

2. παρὰ τὸ] Voci τὸ Cod. Mon. C. superscriptum habet τῶ; idque Marc. A. in contextis habet.

4. παραβαλλόντων] Cod. Vat. παραλαβόντων.

6. αὐτῶν, καὶ] Cod. Vat. τοῦτο καί.

8. δι' ἕξις] Cod. Vat. δ' ἕξις cum Marc. A. B.

9. ἕξις] Cod. Vat. ἔχοι.

ib. σημαῖνοι] Cod. Med. A. σημαίνη, sed supra lin. οι.

10. τί ἂν] Codd. omnes τί ἂν οὖν.

ib. ταῦτα; τὸ μὲν] Codd., exceptis Darm. et Marc. B., omnes post ταῦτα addunt hæc: τὰ πρὸς ἀλληλα· ἢ ἡμῶν τὴν παράθεσιν νοούντων, τὸ δ' ὑπερέχον. Quæ recipimus.

13. δ' ὠδίς] Codd. Marc. Ciz. Mon. C.

Vat. δ' δι' δεξιός. Et sic correxi.

15. δ' δι' ὠδί] Desunt hæc in Cod. Vat. ib. κατὰ τὸ] Codd. omnes καὶ τό.

Quod restitui.

16. τὸ δὲ] Cod. Vat. τό τε.

18. λέγομεν, ἀλλὰ] Cod. Vat. λέγομεν ἀλλα. Sequitur in Ciz. καὶ ante λέγοντες.

ib. εἴη τούτων] Codd., exceptis Darm. et Marc. B., omnes τούτων εἴη.

eandemque qualitatem: item hic progenuit illum, hic superat illum. Sessio quoque et status præter ipsum sedentem, atque stantem quiddam aliud habet? Habitus autem, qui secundum id, quod habet, dicitur, habere ipsum potius videtur significare: qui autem secundum id, quod habetur, quale quiddam potius est dicendum. Eadem de dispositione ratio est. Quidnam igitur præter hæc erunt, quæ invicem referuntur? Quid ultra comparationem quandam nostra intelligentia factam? Præterea, quando superans refertur ad superatum, hæc quidem tanta magnitudo est, illa vero tanta. At hoc aliud, illud vero aliud: sed comparatio apud nos est, nec est in cis. Item ubi dexter ad sinistrum, et anterior ad posteriorem, præstat forsitan hæc in situ quodam consistere, prout ille quidem hic est, ille vero ibi. Nos autem dextrum et sinistrum excogitavimus: at in illis est nihil. Item quod prius dicitur et pos-

terius, re vera duo sunt tempora: sed, quod prius et posterius nominatur, in nostro est iudicio positum.

VII. *Concedit tandem in omnibus, quæ invicem relative dicuntur, esse veram aliquam et mutuam habitudinem, et præter nostræ comparationis effectum, quamvis alicubi sit firmior, infirmior alibi. Sed vulbe obscurum esse dicit, quiddam sit hæc habitudo communis, et naturam univoecam esse diffidit.*

Concedit relationem esse proprie nomihil, cujus existentia, si qua est, in ipsa mutua rerum habitudine consistat, ut in habitudine bicubiti ad cubitale consistit relatio dupli ad dimidium, et vicissim.

Si igitur nihil dicimus, sed dicendo mentimur, nihil utique horum erit, sed habitudo vanum quiddam: sin autem vere loquimur, quando dicimus, hic prior est illo, ille vero posterior, duo inter se tempora comparantes, aliud quiddam,

τούτων, ἀλλὰ κενὸν ἢ σχέσις· εἰ δ' ἀληθεύομεν λέγοντες πρότερος 571
 ὄδε τοῦδε, ὁ δ' ὕστερος, χρόνους δύο παραβάλλοντες, ἕτερα παρὰ τὰ
 ὑποκείμενα αὐτῶν λέγοντες τὸ πρότερον, καὶ ἐπὶ δεξιῶν καὶ ἐπὶ ἀρι-
 στεροῦ ὡσαύτως, καὶ ἐπὶ μεγεθῶν παρὰ τὸ ποσὸν αὐτῶν τὴν σχέσιν,
 5 καθὸ τὸ μὲν ὑπερβάλλει, τὸ δ' ὑπερβάλλεται. Εἰ δὲ καὶ μὴ λεγόν- B
 των ἡμῶν μὴ δὲ νοούντων ἔστιν οὕτως, ὥστε διπλάσιον εἶναι τόδε
 τοῦδε, καὶ ἔχει, τὸ δ' ἔχεται, καὶ πρὶν ἡμᾶς ἐπιστῆσαι, καὶ ἴσα πρὸ
 ἡμῶν πρὸς ἄλληλα, καὶ ἐπὶ τοῦ ποιὰ εἶναι ἔστιν ἐν ταυτότητι τῇ 572
 πρὸς ἄλληλα, καὶ ἐπὶ πάντων ὧν λέγομεν πρὸς τι μετὰ τὰ ὑποκει-
 10 μενα, ἔστι πρὸς ἄλληλα ἢ σχέσις· ἡμεῖς δὲ οὖσαν θεωροῦμεν, καὶ ἢ
 γνῶσις, πρὸς τὸ γινωσκόμενον, οὗ δὴ καὶ φανερώτερον τὸ τῆς ὑπο-
 στάσεως, τὸ ἐκ τῆς σχέσεως· παυστέον μὲν τὸ ζητεῖν εἰ ἔστι σχέ-
 σις· ἐπισημηναμένους δὲ, ὅτι τῶν τοιούτων ἐπὶ μὲν τῶν, ἕως μένει
 τὰ ὑποκείμενα, ὅπως εἶχε, καὶ χωρὶς γένηται, ὑπάρχει ἢ σχέσις· B
 15 ἐπὶ δὲ τῶν, ὅταν συνέλθῃ, γίγνεται· ἐπὶ δὲ τῶν καὶ μενόντων παύε-
 ται ἢ σχέσις, ἢ ὅλως ἢ ἄλλη γίγνεται, οἷον ἐπὶ δεξιῶν καὶ πλησίον,
 ἐξ ὧν καὶ μάλιστα ἢ ὑπόνοια τοῦ μηδὲν εἶναι ἐν τοῖς τοιούτοις. Τοῦτο
 οὖν ἐπισημηναμένους χρὴ ζητεῖν τί ταῦτὸν ἐν πάσι, καὶ εἰ ὡς γένος,

1. ἀλλὰ κενὸν ἢ σχέσις] Desunt haec in Cod. Med. B.: in cod. et Marc. B. est τί δὲ pro τί δ'.

ib. ἀληθεύομεν λέγοντες] Cod. Ciz. ἀληθεύοντες λέγομεν. Vat. ἀληθῆς μιν λέγοντες. Idem mox omittit ὄδε τοῦδε et eum Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. quae sunt in Ed. verba ὕστερος καὶ ὕστερος, quorum duo priora sane sunt nihili: quare ea delevimus. In Darm. et Marc. A. omittuntur ὁ δὲ ὕστερος. Voces ὁ δὲ ὕστερος aberant etiam

a Cod. Med. A. a pr. m., qui item habebat καὶ ut Darm. Sed in marg. correctum est ὁ δὲ ὕστερος, ut habet Marc. B.

2. ἕτερα] Cod. Marc. A. Ciz. ἕτερον. Ita etiam Mon. C. precedente, ut est in Marc. A. παραλαμβάνεις. Prior mox omittit ἰτί ante ἀριστιροῦ.

5. καὶ μὴ] Cod. Ciz. et Vat. καὶ μὴ δὲ. Mon. C. cum Marc. A. omittit εἶναι post διπλάσιον.

8. ἐπὶ—ἀλληλα] Desunt haec in Cod.

Ciz.

9. ὑποκείμενα, ἔστι] Marc. A. ὑποκείμενά ἴστί.

11. φανερώτερον] Codd. Mon. C. Marc. A. φανερώτερον.

12. τὸ ζητεῖν] Cod. Ciz. omittit τό.

13. μιν τῶν] Codd. praeter Darm. et Marc. B. omnes μιν ὧν.

14. εἶχε] Cod. Vat. ἔχει.

17. Τοῦτο οὖν] Codd. Mon. C. Marc. B. τοῦτ' οὖν.

praeter subjecta, intelligimus esse ipsum prius ac posterius. Similiter de dextro atque sinistro, et circa magnitudines praeter ipsum earum quantum habitudinem quandam esse volumus, quatenus hoc quidem superat, superatur illud. Jam vero si nobis etiam nihil dicentibus, nihil intelligentibus, ita se res habet, ut hoc duplum sit ad illud, hoc habeat, illud habeatur, antequam nos id advertamus, et aequalia inter se sint ante cognitionem nostram, et quantum ad qualitatem speetat, mutuam unionem habeant, et in omnibus, quae ad aliquid referri dicimus, praeter subjecta mutua quaedam habitudo consistat, qua nos jam existentem animadvertimus, similiterque se habeat cognitio ad rem cognoscendam: qua quidem in re etiam manifestus est, esse quandam ex habitudine subsistentiam: si haec, inquam, ita se habent, non est ulterius inquirendum, utrum

in his habitudo quaedam existat nec ne: sed concedendum ex talium numero, in aliis quidem, quamdiu manent subjecta, in se ipsis quomodo se habebant, quamvis inter se interim separantur, habitudinem ipsam perseverare: in aliis autem, quando congregiuntur, habitudinem fieri: in aliis iterum etiam manentibus desinere habitudinem vel omnino, vel alia fieri: quemadmodum in dextro accidit et sinistro, atque propinquo: ex quibus potissimum orta suspicio est, in talibus nihil existere. Hoc itaque concessio perscrutandum est, quidnam sit in omnibus idem, et numquid sit ibi commune ipsum tanquam genus, non autem accidens. Deinde postquam in his idem aliquid inventum fuerit, indagandum est, quam habeat subsistentiam. Jam vero dicendum est aliquid relativum, quod et ad aliquid nominatur, non si simpliciter dicatur alterius, velut aliquis

57² ἀλλὰ μὴ συμβεβηκός· εἶτα εὐρεθὲν τὸ ταῦτὸν ποίαν ὑπόστασιν ἔχει.
 C Δεκτέον δὴ τὸ πρὸς τι, οὐκ εἶτι ἀπλῶς ἑτέρου λέγεται. οἶον ἕξις ψυ-
 χῆς ἢ σώματος, οὐδ' ὅτι ψυχὴ τοῦδε ἐστίν, ἢ ἐν ἑτέρῳ, ἀλλ' οἷς ἢ
 ὑπόστασις οὐδαμόθεν ἢ ἐκ τῆς σχέσεως παραγίνεται· ὑπόστασις δὲ
 οὐχ ἢ τῶν ὑποκειμένων, ἀλλ' ἢ πρὸς τι λέγεται, οἶον τὸ διπλάσιον 5
 πρὸς ἡμισυ τὴν ὑπόστασιν δίδωσιν, οὔτε τῷ διπλήχει, ἢ ὅλως δυσίν,
 οὔτε τῷ πηχναίῳ, ἢ ὅλως ἐνί. Ἀλλὰ τούτων ὄντων κατὰ τὴν σχέσιν
 D αὐτῶν πρὸς τὸ δύο, τὸ δὲ ἐν εἶναι, ἔσχε τὸ μὲν διπλάσιον λέγεσθαί
 τε καὶ εἶναι, τὸ δὲ ἐν ἡμισυ ἔσχεν αὐτό· συνεγέννησεν οὖν ἄμφω ἐξ
 αὐτῶν ἄλλο εἶναι διπλάσιον καὶ ἡμισυ, ἃ πρὸς ἀλληλα ἐγεννήθη, καὶ 10
 τὸ εἶναι οὐκ ἄλλο τι, ἢ τὸ ἀλλήλοισ εἶναι· τῷ μὲν διπλασίῳ παρὰ
 τοῦ ὑπερέχειν τὸ ἡμισυ, τῷ δὲ ἡμίσει παρὰ τοῦ ὑπερέχεσθαι. Ὡστε
 οὐκ ἔστι τὸ μὲν αὐτῶν πρότερον, τὸ δὲ ὕστερον, ἀλλ' ἅμα ὑφίσταται,
 E εἰ δὲ καὶ ἅμα μένει, ἢ ἐπὶ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ τῶν παραπλησίων
 πατρὸς ἀπελθόντος υἱός ἐστι, καὶ ἀδελφοῦ, ἀδελφός, ἐπεὶ καὶ τὸ 15
 ὅμοιος οὗτος τῷ τεθνηκότι λέγομεν.
 A Ἀλλὰ ταῦτα μὲν παρεξέβημεν· ἐκεῖθεν δὲ ζητητέον τὸ διὰ τί ἐπὶ
 τούτων οὐχ ὁμοίως; ἀλλὰ τὸ εἶναι τοῦτο τὸ παρ' ἀλλήλων τίνα ἔχει
 κοινὴν τὴν ὑπόστασιν εἰπάτωσαν; σῶμα μὲν οὖν τι τοῦτο τὸ κοινὸν

2. ἑτέρου] Cod. Vat. ἕτερον.

3. τοῦδε ἴστιν] Cod. Vat. τοῦδὶ ἴστιν.

5. ἢ πρὸς] Cod. Vat. ἢ πρὸς.

6. πρὸς ἡμισυ] Cod. Vat. interponit τὸ.

7. πηχναίῳ] Codd. Ciz. et Vat. διπλη-

χναίῳ.

8. ἐν εἶναι] Cod. Ciz. omittit εἶναι.

ib. λέγεσθαί τι] Marc. A. λέγεσθαί τι.

12. ὑπερέχειν] Codd. Ciz. Med. A. (a

pr. m.) B. Vat. ὑπάρχειν.

ib. ἡμίσει] Cod. Ciz. ἡμισυ.

14. καὶ υἱοῦ] Cod. Ciz. omittit καί.

16. ὅμοιος] Cod. Vat. ὅμοιον.

18. εἶναι τοῦτο] Τοῦτο deest in Cod. Marc. A.

animæ vel corporis habitus, neque perinde atque ex eo, quod anima alicujus sit, vel in aliquo: sed illa proprie dicenda sunt talia, quibus existentia sua non aliunde, quam ex habitudine, nascitur. Existentiam vero hanc dico, non quæ subjectorum sit, sed quæ ad aliquid proprie dicitur: quemadmodum duplum ad dimidium existentiam tradit, neque bicubito vel omnino duobus, neque cubitali, vel prorsus uni: sed his existentibus, illico secundum eorum habitudinem, præter id, quod hoc quidem est duo, illud autem unum, ipsum quidem duo, consequitur, ut duplum dicatur et sit, ipsum vero unum assequitur, ut dimidium sit vicissim, atque dicatur. Ambo igitur una conficiunt, ex se ipsa aliud esse duplum atque dimidium: quæ quidem ad se invicem facta sunt, eorumque esse nihil aliud est, quam ad se invicem esse. Duplo quidem esse mest, ex eo, quod excedat dimidium: dimidio autem, ex eo, quod excedatur. Quapropter non est aliud quidem illorum prius, aliud vero posterius, sed

ambo simul existunt. Quæri præterea posset, numquid et reliqua simul existant, an quedam potius non simul sint, sicut de patre filioque accidit, atque similibus. Nam postquam decessit pater, filius superest: et obeunte fratre, restat frater: quandoquidem etiam solemus dicere, hunc aut illum similem esse defuncto.

VIII. *Communis descriptio relationis est mutua duorum habitudo. Sed hæc in differentibus relativis tam diversa est, ut non sit univoca. Inter aliqua relativa una cum habitudine est actio quadam, ut inter generantem atque genitum: alicubi nulla, ut inter similia et æqualia.*

Cæterum ad hæc quodammodo digressi sumus: inde vero in primis quaerendum est, quam ob causam hæc se dissimiliter habeant. Sed jam igitur hoc ipsum, quod dicitur ad se invicem esse, declarare debent, quam communem habeat existentiam. Profecto id ipsum commune non potest esse corpus. Consequens est igitur, si

οὐκ ἂν εἶη; λείπεται δὲ, εἴπερ ἐστὶν, ἀσώματον, καὶ ἢ ἐν αὐτοῖς ἢ ⁵⁷³
 ἔξωθεν· καὶ εἰ μὲν ἢ αὐτὴ σχέσις, συνώνυμος, εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' ἄλλη
 ἄλλων, ὁμώνυμος· οὐ γὰρ δὴ ὅτι σχέσις λέγεται καὶ τὴν οὐσίαν τὴν
 αὐτὴν ἂν ἔχοι. Ἄρ' οὖν τὰς σχέσεις ταύτη διαιρετέον, ἢ τὰ μὲν
 5 ἔχει ἀργὸν τὴν σχέσιν, οἷον κειμένην θεωρεῖν, καὶ ἅμα πάντῃ ἢ
 ὑπόστασις, τὰ δὲ μετὰ δυνάμεως καὶ ἔργου, ἢ αἰεί πως τὴν σχέσιν,
 καὶ εἶχε καὶ πρὸ τοῦ τὴν ἐτοιμότητα, ἐν δὲ τῇ συνόδῳ καὶ ἐνεργείᾳ B
 ὑπέστη. Ἡ καὶ ὅλως τὰ μὲν πεποίηκε, τὰ δ' ὑπέστη, καὶ τὸ ὑπο-
 στὰν ὄνομα μόνον, παρέσχε τῷ ἐτέρῳ, τὸ δὲ τὴν ὑπόστασιν· τοιοῦ-
 10 του γὰρ καὶ ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱός· καὶ τὸ ποιητικὸν δὲ καὶ τὸ παθητι-
 κὸν ἔχει τινὰ οἷον ζωὴν καὶ ἐνέργειαν. Ἄρ' οὖν ταύτη διαιρετέον
 τὴν σχέσιν, καὶ διαιρετέον οὐχ ὡς ταυτόν τι καὶ κοινὸν ἐν διαφοραῖς,
 ἀλλ' ὅλως ὡς ἐτέραν φύσιν τὴν σχέσιν ἐν ἐκατέρῳ, καὶ λεκτέον ὁμό- C
 νυμον τὴν μὲν ποιουσαν ποιήσιν καὶ πάθησιν, ὡς μίαν ἄμφω, τὴν δὲ
 15 οὐ ποιουσαν. ἀλλ' ἐπ' ἀμφοῖν τὸ ποιῶν, ἄλλο, οἷον ἰσότητα, τὴν τὰ
 ἴσα, ἰσότητι γὰρ ἴσα, καὶ ὅλως ταυτότητί τινα ταῦτά· τὸ δὲ μέγα
 καὶ μικρὸν, τὸ μὲν μεγέθους παρουσία, τὸ δὲ μικρότητος· ὅταν δὲ τὸ
 μὲν μείζον, τὸ δὲ μικρότερον, οἱ μὲν μεταλαμβάνοντες ὁ μὲν μείζον, ἐν-
 ενεργείᾳ φανέντος τοῦ ἐν αὐτῷ μεγέθους, ὁ δὲ μικρὸς, τῆς σμικρότητος. D

2. εἰ μὲν] ἢ μὲν est in Cod. Vat.
 ib. ἀλλ' ἄλλῃ] Codd. Mon. C. Marc. A.
 omittunt ἀλλ'. In Vat. scribitur ἀλλ' ἄλλῃ.
 3. ὅτι] Cod. Med. B. ὅτι. Mox Vat.
 ἔχει pro ἔχοι.
 4. ἢ τὰ] Cod. Vat. ἢ τὰ. Mon. C. ἢ τὰ.
 Plud recepi.
 6. εἰ πρὸς τὴν] Codd. Darm. et Med.

- A., uterque a sec. m. αἰεί πως τὴν. Et sic
 correxi.
 7. καὶ πρὸς τὴν] Codd., exceptis Mon.
 C. et Marc. B., omnes καὶ πρὸ τοῦ τὴν.
 Mon. C. καὶ πρὸ τοῦτον.
 8. καὶ ὅλως] Cod. Ciz. omittit καί. Pro
 τὸ δὲ τὴν marg. Ed. τῷ δὲ τὴν.
 9. τοιοῦτον] Cod. Vat. τοιοῦτο.

10. τὸ παθητικὸν] Codd. Darm. et Med.
 A. omittunt τὸ.
 12. ἐν διαφοραῖς] Cod. Vat. οὐ pro ἐν.
 16. ἰσότητι γὰρ ἴσα] Desunt hæc in
 Codd. Ciz. et Vat.
 ib. ταῦτά] Cod. Vat. a pr. m. ταῦτα.
 19. σμικρότητος] Codd. Marc. A. Med.
 B. Mon. C. Vat. μικρότητος.

modo est, incorporeum esse: et id quidem vel
 in ipsis esse subjectis vel extra: ac si eadem sit
 habitudo, univocam esse: sin minus, sed alia
 aliorum esse æquivocam judicandam. Non enim
 ex eo, quod dicitur habitudo, statim eandem
 habet essentiam. Num igitur habitudines ita
 partiri debemus? dicentes videlicet, alia quidem
 habere habitudinem otiosam, quasi jacentem, (si
 contempleris) atque simul omnino subsistentiam
 inter se habere: alia vero una cum potentia simul
 et opere semper quodammodo habitudinem pos-
 sidere, et antea quidem paratam potentiam ha-
 buisse, deinde in congressu etiam actu subsis-
 tere? An vero summatio ita dicendum, alia
 quidem efficere, alia vero subsistere? atque, quod
 subsistit, nomen solum alteri exhibere? at illud,
 quod efficit, etiam subsistentiam alteri tradere?
 Tale utique est pater et filius, agens et patiens.
 Habent enim quandam velut vitam et actionem.

Num igitur ita habitudinem distinguere decet:
 dividere, inquam, non tanquam idem in differen-
 tiis aliquid et commune, sed omnino tanquam
 habitudo in utroque altera sit natura, quam di-
 cere æquivocam debeamus: et illam quidem,
 quæ efficit, nominare actionem et passionem,
 quasi utraque una sit motio? aliam vero ponere,
 quæ non faciat ipsa, sed aliud quiddam sit in
 ambobus efficiens velut æqualitas, quæ æqualia
 faciat? Æqualitate enim æqualia fiunt, et om-
 nino identitate quadam fiunt eadem. Ubi autem
 magnum dicitur atque parvum, illud præsentia
 magnitudinis, hoc vicissim parvitatibus præsentia
 sic appellatur. Sed ubi hoc majus perpenditur
 illud minus, quantum ad illos, qui participant,
 ita censetur: major quidem actu jam apparente,
 quæ in ipso est magnitudine, minor autem parvi-
 tate sic apparente.

573
A

Χρῆ οὖν ἐπὶ μὲν τῶν πρόσθεν εἰρημένων, οἷον ποιούντος καὶ ἐπι-
στήμης, ἐνεργῆ τὴν σχέσιν καὶ τὴν ἐνέργειαν καὶ τὸν ἐπὶ τῇ ἐνερ-
γείᾳ λόγον τίθεσθαι, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων εἴδους καὶ λόγου μετάληψιν
εἶναι. Καὶ γὰρ εἰ μὲν σώματα ἔδει τὰ ὄντα εἶναι, οὐδὲν ἔδει λέγειν
εἶναι ταύτας τὰς τοῦ πρὸς τι λεγομένας σχέσεις. Εἰ δὲ καὶ ἀσωμά-
5 Β τοῖς δίδομεν τὴν κυρίαν χώραν καὶ τοῖς λόγοις, λόγους λέγοντες τὰς
σχέσεις καὶ εἰδῶν μεταλήψεις αἰτίας· τοῦ γὰρ διπλάσιον εἶναι, τὸ
διπλάσιον αὐτὸ αἴτιον, τῷ δὲ, τὸ ἥμισυ, καὶ τὰ μὲν τῷ αὐτῷ εἶδει,
τὰ δὲ τοῖς ἀντικειμένοις εἶναι ἃ λέγεται· ἅμα οὖν τῷδε μὲν προσῆλθε
τὸ διπλάσιον, ἄλλῳ δὲ τὸ ἥμισυ, καὶ τῷδε μὲν τὸ μέγεθος, τῷδε δὲ 10
ἢ σμικρότης, ἢ ἀμφοτέρᾳ ἐστὶν ἐν ἐκάστω, καὶ ὁμοιότης, καὶ ἀνο-
μοιότης, καὶ ὅλως ταῦτὸν καὶ θάτερον, διὸ καὶ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον
574 τὸ αὐτὸ καὶ ταῦτὸν καὶ θάτερον. Τί οὖν, εἰ ὁ μὲν αἰσχροῦς, ὁ δὲ
αἰσχιῶν; εἴδους τοῦ αὐτοῦ μετουσία. ἢ εἰ μὲν παντάπασιν αἰσχροὶ,
ἴσοι εἴδους ἀπουσία. εἰ δ' ἐν τῷ μὲν τὸ μᾶλλον, τῷ δὲ τὸ ἥττον, 15
μεταλήψει εἴδους τοῦ οὐ κρατοῦντος, ὁ ἥττον αἰσχροῦς, ὁ δὲ μᾶλλον,
ἔτι μᾶλλον οὐ κρατοῦντος· ἢ τῇ στερήσει εἴ τις βούλοιτο τὴν παρα-

1. πρόσθεν] Cod. Vat. ἔμπροσθεν.
ib. ἐπιστήμης] Cod. Darm. καὶ ἐπιστή-
μης. Vocem καὶ addit Cod. Ciz. post ἐ-
νεργῆ: unde nos eam particulam cum Fic.
recepimus.
2. τὴν σχίσιν] Cod. Vat. τὴν σχίσιν καὶ
τὴν σχίσιν.
4. ὄντα εἶναι] Cod. Med. B. ὄντα τινά.
Proximum λέγειν abest a Codd. Ciz. et
Vat.
6. δίδομεν] Codd. Mon. C. Marc. A.
δίδωμεν.

7. σχέσεις] Cod. Vat. σχέσις.
8. αὐτὸ αἴτιον] Cod. Med. B. αὐτὸ εἶναι,
sed posterior vox deleta est.
ib. τῷ δὲ, τῷ] Codd. Ciz. et Vat. τὸ δὲ
τῷ.
10. τὸ διπλάσιον] Cod. Vat. τῷδε πλάσιον.
Sequitur in Cod. Ciz. ἄλλο.
ib. τῷδε δὲ] Cod. Vat. ἄλλῳ δὲ.
11. σμικρότης] Codd. Mon. C. Med. B.
Vat. Marc. A. μικρότης.
ib. ἀμφοτέρᾳ ἐστὶν] Codd. Vat. Marc.
B. ἀμφοτέρω ἐστίν. Mox Marc. B. pro

ὅλως habet ὅλος.

12. διὸ καὶ—θάτερον] Desunt hæc in
Cod. Ciz.

14. μετουσία] Cod. Mon. C. μεπουσία
et mox ἀπουσία. Quos dativos pro nomi-
nativis recipiendos duxi. Post μᾶλλον vi-
detur excidisse ἐν.

16. τοῦ οὐ] Codd. Ciz. Mon. C. Marc.
A. Med. B. Vat. omittunt τοῦ. Med. A.
a pr. m. non habet οὐ. Et sic paucis ver-
bis interjectis post ἔτι μᾶλλον libri omnes
sine articulo οὐ κρατοῦντος.

IX. Relatio est nonnihil incorporeum et ratio quadam, quæ consistit vel in actione, ut inter movens ac motum, vel in specie, ut hic pulchrior illo, vel in privatione speciei, ut turpior illo.

Aliquando in specie eadem, ut similia et æqualia: aliquando in oppositis speciebus, ut dissimilia et inæqualia. Difficile est in eodem genere collocare rationes adeo diversas, item habitus et privationes eorum, item abstracta et conereta.

Igitur operæ pretium est in illis quidem quæ prius narrabamus, velut in efficiente atque scientia, habitudinem ponere certam et efficacem, atque actum, in actuque rationem, in reliquis autem participationem quandam speciei rationisque asserere. Etenim, si oporteret res omnes esse tantum corpora, deceret dicere, habitudines ejusmodi, quæ invicem relative dicuntur, nihil esse. Si autem rebus incorporeis rationibusque

principalem tribuimus essendi provinciam, atque habitudines esse rationes quasdam specierumque participationes asseveramus: nimirum causas sic assignare consentaneum est: hujus videlicet, quod duplum est, ipsum duplum causa est, ut sit duplum: atque vicissim, quod aliquid sit dimidium, causa est dimidium. Jam vero alia eadem specie, alia speciebus oppositis esse hæc ipsa, quæ dicuntur. Simul igitur huic quidem contigit duplum ipsum, illi vero dimidium: huic magnitudo, illi parvitas: vel utraque sunt in quolibet, similitudo scilicet, atque dissimilitudo, rursus idem et alterum: quapropter idem aliquid passim est simile simul atque dissimile, idemque et alterum. Quid igitur, si hic quidem turpis est, sed ille turpior? Numquid participatione speciei ejusdem sic appellantur? Forte vero dicendum, si turpes sint, omnino æquales esse inter se ab-

βολὴν ἔχειν, οἷον εἶδους αὐτοῖς ὄντος. Αἴσθησις δὲ εἶδος τι ἐξ ἀμ-⁵⁷⁴
φοῖν, καὶ γνῶσις ὡσαύτως ἐξ ἀμφοῖν τι εἶδος, ἢ δὲ ἕξις πρὸς τὸ ἐχό-
μενον ἐνέργειά τις, οἷον συνέχουσα, ὥσπερ ποιήσῃς τις· ἢ δὲ μέτρη-
σις τοῦ μετρούντος ἐνέργεια πρὸς τὸ μετρούμενον λόγος τις. Εἰ μὲν
5 οὖν ὡς εἶδος γενικῶς τὴν τοῦ πρὸς τι σχέσιν ὡς ἓν τις θήσεται, γένος
ἐν καὶ ὑπόστασις ὡς λόγος τις πανταχοῦ· εἰ δὲ οἱ λόγοι καὶ ἀντικεί-
μενοι καὶ διαφορὰς ἔχοντες τὰς εἰρημένας, τάχα οὐκ ἂν ἐν γένος εἶη, C
ἀλλ' εἰς ὁμοιότητά τινα πάντα ἀνάγεται καὶ κατηγορίαν μίαν. Ἄλλ'
εἰ καὶ εἰς ἓν δύναιτο ἀνάγεσθαι τὰ εἰρημένα, ἀλλ' εἰς γένος ἐν ἀδύ-
10 νατον, τὰ ὑπὸ τὴν αὐτὴν κατηγορίαν αὐτοῖς τεθέντα. Καὶ γὰρ τὰς
ἀποφάσεις αὐτῶν εἰς ἓν ἀνάγουσι, καὶ τὰ παρονομαζόμενα ἀπ' αὐ-
τῶν, οἷον καὶ τὸ διπλάσιον καὶ ὁ διπλάσιος. Πῶς ἂν οὖν ὑφ' ἓν γέ-
νος αὐτό τι καὶ ἢ ἀπόφασις; διπλάσιον καὶ οὐ διπλάσιον, καὶ πρὸς D
τι καὶ οὐ πρὸς τι; ὥσπερ ἂν εἰ ζῶν τις γένος θεὸς καὶ τὸ οὐ ζῶον
15 γένος ἐκεῖ τιθείη, καὶ τὸ διπλάσιον καὶ ὁ διπλάσιος, ὥσπερ ἢ λευκό-
της καὶ ὁ λευκός, οὐχ ὅπερ ταῦτόν.

Τὴν δὲ ποιότητα, ἀφ' ἧς ὁ λεγόμενος ποιὸς, δεῖ λαμβάνειν πρῶτον A

1. αὐτοῖς ὄντος] Marg. Ed. αὐτῆς ὄν-
τος.

6. εἰ δὲ οἱ] Cod. Med. B. οἱ δὲ οἱ.

12. ὑφ' ἓν] Cod. Vat. ex corr. ἰφ' ἓν.

14. καὶ το] Cod. Ciz. omittit το.

15. γένος ἐκτῶ] Codd. Ciz. Mon. C.

Med. B. Marc. A. Vat. omittunt γένος.

Med. A. a pr. m. non habet antecedens

ζῶον.

17. Τὴν δὲ κ. σ. λ.] Marc. A. in marg.

περὶ τῆς ποιότητος.

ib. ποιός, δι] Cod. Vat. τοῖον δι.

ib. πρώτα] Codd. Ciz. Darm. Med.

A. B. Vat. Marcc. πρώτον. Et sic cor-
rexi.

sentia speciei: si autem in hoc quidem magis sit, in illo vero minus, dicendum, sic se habere, ut participatione speciei materiam parum superantis hic minus sit turpis: ille vero magis turpis, ubi species etiam minus materiam superat: vel etiam privatione quadam, ita sunt iudicandi, si quis velit eos invicem comparare, perinde ac si species illis inesset. Proinde sensus species quaedam est ex ambobus, et cognitio similiter species ex utrisque resultans: tum vero habitus erga id, quod habetur, est actus quidam quasi continens, tanquam effectio quaedam. Præterea mensuratio, quæ est actio metientis ad mensuratum, ratio quaedam est. Si quis igitur habitudinem ipsam relativorum velut formam quandam ratione generica tanquam unum quiddam ponat, haud ab re in his unum genus erit, et ubique subsistentia erit velut ratio quaedam: sin autem rationes oppositæ sunt, differentiasque habent, quas diximus, forte genus unum esse non poterit, sed ad quandam similitudinem, unumque prædicamentum omnia redigentur. Verum si quo modo, quæ dicta sunt, in unum redigi possint, non tamen in genus unum colligi possunt cuncta, quæ

ab illis sub eodem prædicamento ponuntur. Et enim negationes quoque ipsorum in unum una cum ipsis congregant, et quæ ab eis ita denominantur ut ab ipso duplo hic ille duplus. Sed quonam pacto in unum idemque genus tum uniuscujusque natura, tum ejusdem negatio colligi potest? Duplum et non duplum, ad aliquid et non ad aliquid, perinde ac si quis cum animal genus posuerit, ibidem quoque non animal audeat collocare. Item quomodo ipsum duplum, et hic duplus eodem in genere numerantur, similiterque albedo simul et albus, cum hoc et illud idem sic esse non possit?

X. Posita descriptione qualitatis apud Peripateticos scilicet, qualitas est id, quo quale aliquid nominatur, non possunt, quæcunque qualitates dicentur, sub uno quodam generatione [Ed. pr. genere ratione recte] univoca contineri.

Nec facile possumus explicare, quidnam id secundum se sit, per quod alia denominantur qualia. Nam per potentiam pariter atque impotentiam: item per habitum æqualiter privationemque, quale aliquid appellatur, ac passim similiter per opposita.

574 τίς οὐσα τοὺς λεγομένους ποιοὺς παρέχεται, καὶ εἰ μία καὶ ἡ αὐτὴ
κατὰ τὸ κοινόν, ταῖς διαφοραῖς τὰ εἶδη παρέχεται, ἢ εἰ πολλαχῶς αἰ
ποιότητες, οὐχ ἔν ἂν εἶη γένος. Τί οὖν τὸ κοινὸν ἐπὶ τε ἕξεως καὶ
διαθέσεως, καὶ παθητικῆς ποιότητος, καὶ σχήματος, καὶ μορφῆς, καὶ
B λεπτὸν, παχὺ, ἰσχυρόν. Εἰ μὲν γὰρ τὸ κοινὸν δύναμιν ἐροῦμεν, ἢ 5
ἐφαρμόττει καὶ ταῖς ἕξεσι καὶ ταῖς διαθέσεσι καὶ ταῖς φυσικαῖς δυνά-
μεσιν, ἀφ' ἧς τὸ ἔχον δύναται ἂ δύναται, οὐκέτι αἰ ἀδυναμία ἀρμό-
σουσιν. Ἐπειτα τὸ σχῆμα καὶ ἡ μορφή ἢ περὶ ἕκαστον, πῶς δύνα-
μις; εἶτα καὶ τὸ ὄν, ἢ ὄν, δύναμιν οὐδεμίαν ἕξει, ἀλλ' ὅταν αὐτῷ
575 προσέλθῃ τὸ ποιόν, αἰ δὲ ἐνέργειαι τῶν οὐσιῶν, ὅσαι μάλιστα εἰσιν 10
ἐνέργειαι τοῦ ποιοῦ καθ' ἑαυτὰς ἐνεργεῖν, καὶ τῶν οἰκείων δυνά-
μεων ὅ εἰσιν. Ἄλλ' ἄρα κατὰ τὰς ἐπ' αὐτὰς τὰς οὐσίας δυνάμεις,
οἶον ἢ πυκτικὴ δύναμις, οὐ τοῦ ἀνθρώπου ἢ ἄνθρωπος, ἀλλὰ τὸ λογι-
κόν, ὥστε οὐ ποιότης τὸ οὕτω λογικόν, ἀλλὰ μᾶλλον ὃ ἐξ ἀρετῆς
κτῆσαιτο ἂν τις, ὥστε ὁμώνυμον τὸ λογικόν· ὥστε εἶη ἂν ἡ ποιότης 15
B δύναμις προστιθεῖσα ταῖς οὐσίαις μεθ' ἑαυτὰς τὸ ποιαῖς εἶναι· αἰ δὲ
διαφοραὶ αἰ πρὸς ἀλλήλας τὰς οὐσίας διῦστασαι ὁμωνύμως ποιότητες,
ἐνέργειαι οὐσαι μᾶλλον καὶ λόγοι, ἢ μέρη λόγων, τὸ τί, οὐδὲν ἦττον

1. παρίχεται] Cod. Vat. παρίχεται, et sic paulo inferiorius.

ib. καὶ εἶ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. omittunt ei.

4. καὶ μορφῆς] Desunt hæc in Cod. Vat.

6. ἢ ἐφαρμόττει] Marc. B. ἢ pro ἢ.

7. τὸ ἔχον] Cod. omnes τὸ ἔχον.

9. οὐδὲ μίαν] Codd. Marc. Ciz. et Vat. οὐδεμίαν. Mox Marc. A. αὐτῷ.

10. ἐνέργειαι] Ita Codd. Marc. et Mon. C. Rell. cum Ed. ἐνέργεια.

11. τοῦ ποιῶ] Codd. Ciz. et Vat. τὸ ποιῶν. Mon. C. τὸ ποιῶν. Marc. A. τὸ ποιῶν, in marg. .:

ib. ἐαυτὰς] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. αὐτὰς.

12. ἄρα] Codd. Ciz. et Mon. C. ἄρα.

ib. ἐπ' αὐτὰς] Codd. Ciz. et Vat. ἐπακτάς. Med. A. in marg. μετ' pro ἐπ'.

14. ὥστε οἶ—τὸ λογικόν] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.

15. εἶη ἂν] Cod. Vat. ἂν εἶη.

16. προστιθεῖσα] Cod. Vat. προστιθεῖσα. ib. μεθ' ἑαυτὰς] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. μεθ' αὐτὰς. Med. A.

a pr. m. καθ' pro μεθ'. Ad. v. ἢ ποιότης Codd. Marc. in marg. ὅρος ποιότητος i. e. definitio qualitatis.

ib. αἰ δὲ] Cod. Vat. omittit δὲ.

17. διῦστασαι] Cod. Vat. διατάσαι.

18. οὐσαι] Codd. Vat. et Ciz. οὐν οὐσαι. ib. τὸ τί, οὐδὲν] Cod. Vat. ὅτι οὐδὲν.

Ante hæc Marc. A. μέρη λόγων.

Posthac autem considerare decet qualitatem, a qua rite qualis aliquis nominatur. Et in primis investigandum, quidnam existens ipsa alia reddat qualia: et numquid una eadem existens ratione communi, species exhibeat differentiis, an potius adeo inter se diversæ qualitates sint, ut unum earum genus esse non possit? Verum quidnam commune esse potest in habitu, et dispositione activaque qualitate, figuraque et forma? Quid dicam de crasso ac tenui, de pingui et macilentis? Si enim ipsum commune dicamus potentiam, quæ conveniat habitibus et dispositionibus potentiisque naturalibus, a qua id ipsum, quod habet eam, potest quæcunque potest, non amplius impotentia cum his genere congruent. Deinde figura et quæ circa quodlibet forma est, quoniam modo potentia est? Præterea si ita sit, ens, qua ens est, potentiam nullam habebit, sed quando ei

quale accesserit: ipsi vero actus essentialium, qui potissimum actus sunt, secundum se ipsos agentes, et actus virium propriarum, quatenus sunt id, quod sunt, ad quale sic pertinebunt. Verum secundum potentias illas, quæ post essentialia sunt, qualitas censenda dicetur, seu facultas pugilis, non hominis judicatur ut homo, sed vis ipsa rationalis: quæ facultas idcirco non est qualitas, sed illa potius, quam aliquis industria comparaverit. Quam ob rem rationalis potentia æquivoce qualitas appellatur. Erit itaque qualitas vis quædam essentialis addita post ipsam essentialiam rationem, per quam deinde quales cognominantur. Differentiæ vero, per quas inter se invicem essentialia discrepant, qualitates æquivoce nuncupantur: quæ quidem sunt actus potius rationesque, vel partes aliquæ rationum, nihilo minus ipsam rei substantiam declarantes, tametsi

δηλοῦσαι, κὰν δοκῶσι τὴν ποιὰν οὐσίαν λέγειν. Αἱ δὲ ποιότητες αἰ⁵⁷⁵
 κυρίως, καθ' ἃς ποιοὶ, ἃς δὴ λέγομεν δυνάμεις εἶναι, τὸ κοινὸν εἶεν
 ἂν λόγοι τινές, καὶ οἷον μορφαὶ, περί τε ψυχὴν κάλλη καὶ αἴσχη, C
 καὶ περὶ σῶμα ὡσαύτως. Ἄλλὰ πῶς δυνάμεις πᾶσαι, κάλλος μὲν
 5 γὰρ ἔστω καὶ ὑγίεια ἑκατέρα, αἴσχος δὲ καὶ νόσος, καὶ ἀσθένεια,
 καὶ ἀδυναμία ὅλως; ἢ ὅτι καὶ κατὰ ταύτας ποιοὶ λέγονται; ἀλλὰ τί
 κωλύει λεγομένους ποιοὺς ὁμωνύμως λέγεσθαι, καὶ μὴ καθ' ἓνα λό-
 γον, καὶ μὴ μόνον τετραχῶς, ἀλλὰ καὶ καθ' ἕκαστον τῶν τεττάρων,
 τοῦλάχιστον διχῶς. Ἡ πρῶτον μὲν οὐ κατὰ τὸ ποιῆσαι, ἢ παθεῖν ἢ D
 10 ποιότης, ὥστε, ἄλλως μὲν τὸ δυνάμενον ποιεῖν, ἄλλως δὲ τὸ πάσχον,
 ἀλλὰ καὶ τὴν ὑγίειαν καὶ τὴν διάθεσιν καὶ τὴν ἕξιν ποιὸν, καὶ τὴν
 νόσον ὡσαύτως καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν ἀσθένειαν. Ἄλλ' εἰ τοῦτο,
 οὐκέτι κοινὸν ἢ δύναμις, ἀλλὰ ἄλλο τι δεῖ τὸ κοινὸν ζητεῖν, οὐδ' αὖ
 λόγους πάσας. Πῶς γὰρ ἢ νόσος ἢ ἐν ἕξει λόγος; ἀλλ' ἄρα τὰς μὲν
 15 ἐν εἶδεσι καὶ δυνάμεσι ποιότητας, ταύτας δὲ στερήσεις; ὥστε μὴ ἐν E
 γένος, ἀλλὰ εἰς ἐν, ὡς μίαν κατηγορίαν, οἷον ἐπιστήμην μὲν, εἶδος
 καὶ δύναμιν, ἀνεπιστημοσύνην δὲ, στέρησιν καὶ ἀδυναμίαν. Ἡ
 μορφή τις καὶ ἢ ἀδυναμία καὶ ἢ νόσος; καὶ δύναται δὲ καὶ ποιεῖ
 πολλὰ, ἀλλὰ φαύλως, καὶ ἢ νόσος καὶ ἢ κακία· ἢ ἔκπτωσις τοῦ σκο-

2. ποιῶ] Cod. Vat. ποιῶ.

5. ἑκατέρα] Cod. Vat. ἑκάτερα.

8. τιστάρων] Marc. A. τισσάρων.

9. τοῦλάχιστον] Cod. Vat. τοῦλάχιστον

(sic).

14. τὰς μὲν ἐν] Cod. Ciz. τὰ μὲν ἐν.

18. ποιῶ πολλὰ] Cod. Ciz. πολλά

ποιῶ.

19. σκοποῦ] Cod. Vat. καλοῦ.

essentiam qualem dicere videantur. At illae, quae qualitates praecipue iudicantur, per quas quales efficiuntur, quas et notione communi potentias appellamus, forsan erunt rationes quaedam, et tanquam formae, tum circa animam, tum circa corpus pulchritudo quaedam, vel turpitudine. Sed quoniam pacto qualitates omnes erunt potentiae? Esto sane pulchritudo et sanitas proprie qualitates: at vero turpitudine, morbus, infirmitas, impotentia, quomodo qualitas? An quia secundum haec quoque quales aliqui nominantur? Sed quidnam prohibet, quo minus, qui appellantur quales, non unica ratione, sed aequivoce nuncupentur? Neque solum modis quatuor appellentur aliqui quales, sed quolibet etiam quatuor modorum, saltem dupliciter appellentur. Forsan vero non secundum ipsum agendi vel patiendi motum qualitas iudicatur. Quapropter aliter quidem id, quod potest facere, censetur et dicitur, aliter vero patiens: tum vero sanitatem, dispositionem, habitum, similiterque morbum: item robur pariterque debilitatem appellare qualitatem consue-

verunt. Verum si ita sit, non amplius commune ipsum in eiusmodi rebus erit ipsa potentia, sed oportebit commune quiddam aliud indagare: neque rursus sic qualitates omnes aequae rationes nominare licebit. Quo enim pacto morbus, qui est habitu confirmatus, ratio ulla erit? Num igitur affectiones, quae in speciebus viribusque consistunt, qualitates cognominabimus? Oppositas vero privationes ideoque non unum genus, sed unum aliquid dicemus semper, velut unum praedicamentum: velut scientiam quidem speciem quandam atque potentiam, inscientiam vero privationem et impotentiam appellamus. An forte impotentia insuper et infirmitas forma quaedam est? atque ita et morbus et pravitas potest, facitque multa, sed male. Sed enim eum nihil aliud haec sint, quam ab intentione finis excedere, quoniam modo potentiae rite cognominantur? Forte quoniam unumquodque eorum suum quiddam agit, non ad rectum ipsum spectans: nec profecto quiequam faceret, quod minime potuisset. Pulchritudo certe alicuius vim habet, num igitur et

575 **Φ**ποῦ οὔσα πῶς δύναμις ; ἢ τὸ αὐτῆς ἐκάστη πράττει, οὐ πρὸς τὸ ὀρθὸν βλέπουσα· οὐ γὰρ ἂν ἐποίησέ τι, ὃ μὴ δύναται. Καὶ τὸ κάλλος δὲ δύναμιν ἔχει τινός· ἂρ' οὖν καὶ τὸ τρίγωνον, ἢ ὅλως οὐδὲ πρὸς δύναμιν δεῖ βλέπειν, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς ὃ διάκειται ; ὥστε κατὰ τὰς
 576 οἶον μορφὰς καὶ χαρακτῆρας καὶ κοινὸν ἢ μορφῇ, καὶ τὸ εἶδος τὸ ἐπὶ 5 τῇ οὐσίᾳ μετὰ τὴν οὐσίαν. Ἄλλὰ πάλιν πῶς αἱ δυνάμεις ; ἢ καὶ ὁ φύσει πυκτικὸς τῷ διακεῖσθαι πῶς ἔχει τοῦτο, καὶ ὁ ἀδύνατος πρὸς τι, καὶ ὅλως χαρακτήρ τις ἢ ποιότης οὐκ οὐσιώδης. Ὁ δ' ἂν τὸ αὐτὸ δοκῇ καὶ εἰς οὐσίαν συμβάλλεσθαι, καὶ εἰς μὴ οὐσίαν, οἶον θερμότης καὶ λευκότης καὶ ὅλως χροῖα, τὸ μὲν τῆς οὐσίας ἄλλο, οἶον ἐνέργεια 10 Βαὐτῆς, τὸ δὲ δευτέρως καὶ ἀπ' ἐκείνου, καὶ ἄλλο ἐν ἄλλῳ, εἶδωλον αὐτοῦ καὶ ὅμοιον. Ἄλλ' εἰ κατὰ τὴν μόρφωσιν καὶ χαρακτῆρα καὶ λόγον, πῶς τὰ κατὰ ἀδυναμίαν καὶ αἴσχη, ἢ λόγους ἀτελεῖς λεκτέον· οἶον ἐν τῷ αἰσχωρῷ καὶ ἐν τῇ νόσῳ πῶς ὁ λόγος ; ἢ καὶ ἐνταῦθα λόγον κινούμενον τὸν τῆς ὑγείας· ἢ οὐκ ἐν λόγῳ πάντα, ἀλλὰ ἀρκεῖ τὸ 15 κοινὸν παρὰ τὸ πῶς διακεῖσθαι, εἶναι ἔξωθεν τῆς οὐσίας, καὶ τὸ ἐπι- C γιγνόμενον μετὰ τὴν οὐσίαν ποιότης τοῦ ὑποκειμένου, τὸ δὲ τρίγωνον ποιότης τοῦ ἐν ᾧ οὐχ ἀπλῶς τρίγωνον, ἀλλὰ τὸ ἐν τούτῳ, καὶ καθ' ὅσον ἐμόρφωσεν. Ἄλλὰ καὶ ἢ ἀνθρωπότης ἐμόρφωσεν ἢ οὐσιώσεν.

1. αὐτῆς] Codd. Med. B. et Marce.

αὐτῆς.

3. ἂρ' οὖν] Ita Codd. Marce. Mon. C. A. et Vat. Rell. cum Ed. ἀρ' οὖν.

7. διακεῖσθαι πῶς] Codd. Ciz. et Vat. διακεῖσθαι πῶς.

8. ἢ ποιότης] Cod. Vat. ἢ ποιότης.

9. εἰς οὐσίαν] Vocem εἰς omittit Marc.

A.

13. τὰ κατὰ] Codd. Ciz. et Vat. omit- tunt τὰ.

15. ὑγείας] Codd. Marc. A. Ciz. et Vat. ὑγείας.

16. καὶ τὸ] Cod. Ciz. omittit τό.

19. ἀνθρωπότης] Cod. Med. A. a pr. m. ἀμορφότης, in m. ut Ed.

triangulus? An forte neque ad potentiam quidem in judicanda qualitate decet aspicere, sed potius ad id, quod aliquo modo disponitur, vel afficitur? Quam ob rem secundum quasdam quasi formas et characteres nobis est qualitas perpendenda: atque in ejus ordine ipsum commune omnium forma quaedam est, et species in essentia quidem jacens, sed veniens post essentiam. Sed rursus quomodo ad id se habent potentiae, perquirendum. Forte et qui natura est pugil, ex eo, quod afficiatur quodammodo, id ipsum habet: similiterque qui nascitur ad aliquid impotens: et omnino character quidam qualitas est, sive signaculum, atque nota, ad essentiam minime pertinens. Quod autem videtur idem tum conferre ad essentiam, tum accedere praeter essentiam, sicut calor et albedo omnisque color, ita se habet, ut, quod ad essentiam confert, aliud sit velut actus essentiae: quod vero non conducit, secundo loco se habeat, sitque ab illo, aliudque

in alio, imago similitudoque illius. Caeterum si qualitas secundum formationem et notam rationemque judicatur, quoniam pacto ad qualitatem attinent, quae impotentiam turpitudinemque significant? Forte respondendum est, talia quaedam rationes imperfectas esse, sicut patet in turpi. Sed in morbo quomodo ratio? Forte in hoc etiam rationem ponimus sanitatis, quodammodo e suo statu permotam: forte vero non omnia haec in ratione ponenda sunt. Sufficit autem communis quaedam conditio secundum affectionem et dispositionem extra essentiam sic quodammodo se habentem, et post essentiam accedentem, adeo ut qualitas quaedam sit subjecti. Triangulus vero ejus, in quo est, qualitas judicatur, non quidem triangulus ipse simpliciter, sed et qui in hoc est, et quatenus format. Sed et humanitas forsitan format, imo vero praestat essentiam.

Ἄλλ' εἰ ταῦτα οὕτως, διὰ τί πλείω εἶδη ποιότητος, καὶ ἕξεις καὶ ⁵⁷⁶
 διαθέσεις ἄλλο; οὐ γὰρ διαφορὰ ποιότητος τὸ μόνιμον καὶ τὸ μὴ,
 ἀλλ' ἀρκεῖ ἢ διάθεσις ὅπως οὖν ἔχουσα πρὸς τὸ παρασχέσθαι ποιόν·
 προσθήκη δ' ἕξωθεν τὸ μένειν, εἰ μὴ τις λέγοι τὰς μὲν διαθέσεις μό-
 5 νον ἀτελείς, οἷον μορφὰς, τὰς δὲ ἕξεις τελείας. Ἄλλ' εἰ ἀτελείς,
 οὐπω ποιότητες· εἰ δ' ἤδη ποιότητες, προσθήκη τὸ μόνιμον. Αἱ δὲ B
 φυσικαὶ δυνάμεις πῶς ἕτερον εἶδος; εἰ μὲν γὰρ κατὰ τὰς δυνάμεις
 ποιότητες, οὐκ ἐφαρμόττει πάσαις τὸ τῆς δυνάμεως ὡς εἴρηται. Εἰ
 δὲ τῷ διακεῖσθαι τὸν φύσει πυκτικὸν ποιὸν λέγομεν, οὐδὲν ἢ δύναμις
 10 προστεθεῖσα ποιεῖ, ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς ἕξεσι δύναμις. Ἐπειτα διὰ τί
 ὁ κατὰ δύναμιν τοῦ κατὰ ἐπιστήμην διοίσει; ἢ εἰ ποιὸν, οὐδὲ διαφο-
 ραὶ ποιότητος αὐται, εἰ ὁ μὲν μελετήσας ἔχοι, ὁ δὲ φύσει, ἀλλ' ἕξ- C
 ωθεν ἢ διαφορὰ. Κατ' αὐτὸ δὲ τὸ εἶδος τῆς πυκτικῆς πῶς; καὶ εἰ
 αἱ μὲν ἐκ πάθους, αἱ δὲ οὐ; οὐ γὰρ διαφέρει ὀπόθεν ἢ ποιότητος· λέγω ⁵⁷⁷
 15 δὲ ποιότητος παραλλαγαῖς καὶ διαφοραῖς. Ἐχοι δ' ἂν ζήτησιν καὶ εἰ
 ἐκ πάθους αἱ δε, αἱ μὲν οὕτως, αἱ δὲ μὴ τῶν αὐτῶν, πῶς ἐν εἴδει τῷ
 αὐτῷ καὶ εἰ αἱ μὲν τῷ γεγονέναι, αἱ δὲ τῷ ποιεῖν, ὁμωνύμως ἂν εἶεν.
 Τί δὲ ἢ περὶ ἕκαστον μορφῆ; εἰ μὲν γὰρ καθ' ὃ εἶδος ἐστὶν ἕκαστον,
 οὐ ποιόν· εἰ δὲ καθ' ὃ καλὸν, μετὰ τὸ τοῦ ὑποκειμένου εἶδος ἢ αἰσχροῦ,

3. ἀλλ' ἀρκεῖ] Cod. Vat. ἀλλὰ ἀρκεῖ.
 ib. παρασχίσθαι] Cod. Ciz. παραδισχίσθαι.
 Marc. A. παρίσθαι. Sequens τὸ omit-
 tunt. Codd., excepto Ciz., omnes. Quare
 deleri.

6. οὕτω] Codd., excepto Darin., omnes
 οὕτω, ut legit Fic. Quod recepi.

8. Εἰ δὲ τῷ] Cod. Ciz. τὸ pro τῷ.

10. προστεθεῖσα] Cod. Ciz. προστιθείσα.
 ib. δυνάμεις] Codd., excepto Ciz., om-
 nes δυνάμεις. Quod recepinus.

11. εἰ ποιὸν] Cod. Med. A. εἰ, in m. ᾗ.
 Cod. Med. B. ποιῶν.

12. ἔχοι] Codd. Ciz. et Vat. ἔχει. Marc.

A. ἔχει (sic).

13. ἢ διαφορὰ] Cod. Ciz. μὲν ἢ διαφορὰ.

14. πάθους] Cod. Vat. στίβους.

ib. τὸ πάθους] Codd. Ciz. Mon. C. Med.

B. Vat. Marc. A. ὀπόθεν. Hoc recepi.

15. Ἐχοι] Cod. Med. B. ἔχει.

XI. *Admissa Peripateticorum descriptione, difficillimum est, quæ qualitates dicuntur, inter se rite dividere: et impossibile, dividendo eas sub eodem genere univoca ratione colligere.*

Cæterum si ita se habent, curnam plures sunt species qualitatis? atque habitus aliud quiddam est, et aliud dispositio? Non enim in manendo vel non manendo consistit differentia qualitatis, sed sufficit affectio quædam quomodocumque se habeat ad quale reddendum: permanendi vero munus extrinsecus additur: nisi quis forte dixerit, ipsas quidem duntaxat dispositiones quasi formas imperfectas esse, habitus vero perfectos. At si imperfectæ sunt, nondum qualitates existunt: sin autem jam sunt qualitates, permanendi munus est quædam extrinsecus adjecta conditio. Naturales vero potentia quonam pacto speciem aliam præstant? Si enim secundum id ipsum, quod potentia sunt, qualitates existunt, profecto

conditio ipsa potentia non convenit omnibus, ut est dictum: sin autem hominem natura pugilem, ex eo, quod certo modo sit dispositus vel affectus, qualem esse dicimus, nihil efficit potentia insuper addita: quando quidem et in ipsis habitibus potentia continetur. Proinde curnam ille, qui secundum naturalem potentiam pugil est, ab eo differet, qui scientia pugil evaserit? Forte qua ratione sunt quales, nimirum hæc non sunt differentia qualitatis, si hic quidem industria comparavit, ille vero est natura sortitus, sed ab extrinseco accidit differentia. At vero secundum ipsam pugilis facultatis speciem quomodo differunt? Quin etiam si alia quidem ex quadam passione proveniunt, alia vero nequaquam, quam ex hoc differentiam habent? Neque enim interest, unde qualitas oriatur: quantum, inquam, ad permutationem qualitatis et discrepantiam pertinet. Quærere præterea licet, etiam si, quæ ex

577
 B λόγον ἂν ἔχοι. Τὸ δὲ τραχὺ καὶ τὸ λείον καὶ τὸ ἀραιὸν καὶ τὸ πυκ-
 νὸν οὐκ ὀρθῶς ἂν λέγοιτο ποιὰ, οὐ γὰρ δὴ ταῖς διαστάσεσι ταῖς ἀπ'
 ἀλλήλων, καὶ ἐγγὺς τὸ μανὸν καὶ τὸ πυκνὸν καὶ τραχύτης, καὶ οὐ
 πανταχοῦ ἐξ ἀνωμαλίας θέσεως καὶ ὀμαλότητος. Εἰ δὲ καὶ ἐκ τού-
 των, οὐδὲν κωλύει καὶ ὡς ποιὰ εἶναι. Τὸ δὲ κοῦφον καὶ βαρὺ γνω-
 σθὲν δηλώσει ὅπου δεῖ αὐτὰ θεῖναι. Εἴη δ' ἂν καὶ ὁμωνυμία περὶ τὸ
 C κοῦφον, εἰ μὴ τῷ σταθμῷ λέγοιτο τοῦ πλείονος καὶ ἐλάττονος, ἐν ᾧ
 καὶ τὸ ἰσχνὸν καὶ τὸ λεπτὸν, ὃ ἐν ἄλλῳ εἶδει παρὰ τὰ τέτταρα.
 A Ἄλλ' εἰ μὴ οὕτω τις ἀξιώσει τὸ ποιὸν διαιρεῖν, τίνι ἂν διέλοι ;
 ἐπισκεπτέον οὖν, εἰ δεῖ τὰς μὲν σώματος λέγοντα, τὰς δὲ ψυχῆς, 10
 τοῦ δὲ σώματος μερίζειν κατὰ τὰς αἰσθήσεις, τὰς μὲν ὄψει λέγοντα,
 τὰς δ' ἀκοῇ ἢ γεύσει, ἄλλας ὀσφρήσει ἢ ἀφῆ. Τὰς δὲ τῆς ψυχῆς,
 πῶς ; ἐπιθυμητικῷ, θυμοειδοῦς, λογιστικῷ ; ἢ ταῖς διαφοραῖς τῶν
 B ἐνεργειῶν, αἷ γίνονται κατ' αὐτὰς, ὅτι γεννητικαὶ αὐταὶ τούτων ; ἢ
 τῷ ὀφελίμῳ καὶ βλαβερῷ ; καὶ πάλιν διαιρετέον τὰς ὀφελείας καὶ 15
 τὰς βλάβας, τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν σωματικῶν τῷ ποιεῖν διάφορα,
 ἢ τῷ ὀφελίμῳ καὶ βλαβερῷ ; οἰκεῖαι γὰρ διαφοραὶ ποιότητος. Ἡ

3. τὸ πυκνόν] Cod. Vat. omittit τὸ.
 ib. τραχύτης] Ita, præter Darm. et
 Marc. B., Codd. omnes: sed Ed. τραχύ
 τας.
 7. τῷ σταθμῷ] Codd. Ciz. et Vat. omit-
 tunt τῷ.

8. τὸ λεπτόν] Codd. Marc. A. Mon. C.
 Med. B. Vat. omittunt τὸ.
 10. τὰς δὲ ψυχῆς] Cod. Ciz. τὰς δὲ ψυ-
 χῆς. τοῦ δὲ σώματος λέγοντα, τὰς δὲ ψυχῆς.
 14. αἷ γίνονται] Cod. ai pro αἷ.
 ib. κατ' αὐτὰς] Cod. Mon. C. κατ'

αὐτό.
 15. καὶ πάλιν—καὶ βλαβερῷ] Cod. Ciz.
 omittit hæc.
 ib. τὰς ὀφελείας—καὶ βλαβερῷ] Hæc
 omissa sunt in Cod. Vat.
 17. ἢ γὰρ] Cod. Vat. ἢ γὰρ.

passione fiunt, partim quidem sic, partim vero aliter aliorumque fiant, quomodo possint in eadem specie collocari. Ac si dicatur alias quidem ex passione fieri, alias vero facere passionem, æquivoce simul qualitates appellabuntur. Præterea quidnam sibi vult, quod dicitur circa unumquodque forma? Si enim qua ratione species est unumquodque ita dicitur, id ad qualitatem minime pertinet: sin autem qua unumquodque post ipsam subjecti speciem, pulchrum vel turpe dicitur, quale dictum intelligatur, rationem aliquam habere potest. Tum vero asperum et lene, rarum atque densum, non recte qualia nuncupantur. Non enim ob quasdam inter se distantias, vel propinquitatem quandam, rarum, densum, lenitas, asperitas iudicatur: nec ubique hæc ex inæqualitate positionis vel æqualitate proveniunt. Quod si ex his quoque proveniant, nihil prohibebit, quo minus qualia iudicentur. Si denique levis ipsius et gravis conditio cognoscatur, patebit jam nobis, ubi hæc sint potissimum collocanda. Licet præterea circa leve naturam æquivoecam invenire: nisi forte liberatione

quadam et ipsa pluris pauciorisve pensatione leve aliquid perpendatur: in quo quidem ordine macilentum quoque et tenue reperitur, quod sane in alia quadam specie præter quatuor numeratur.

XII. Non licet qualitates Peripatetico ritu parti: neque fas est qualitates corporis, animæ, mentis sub eodem genere collocare.

Verum si quis non ita qualitatem existimet dividendam, quam ratione dividere poterit? Considerandum igitur, num deceat alias quidem corporis, alias autem animæ qualitates asserere: deinde corporis qualitates pro sensuum distributione dividere, ut aliæ ad visum pertineant, ad auditum aliæ, vel ad gustum: aliæ ad olfactum, aut tactum. Qualitates autem animæ quomodo partiemur? numquid per concupiscendi, irascendi, consultandi virtutes? Aut per differentias actionum, quæ secundum eas aguntur, quoniam hæ harum sint effectrices? An secundum utile noxiumque dividemus? rursusque utilitates et danna? Similiter qualitates corporeas dividemus

γὰρ δοκεῖ ἢ ὠφέλεια καὶ τὸ βλάβος ἀπὸ τῆς ποιότητος καὶ ποιού, ἢ ⁵⁷⁷
 ζητητέον τρόπον ἄλλον. Ἐπισκεπτέον δὲ, πῶς καὶ ὁ ποιὸς ὁ κατὰ
 τὴν ποιότητα, ἐν τῇ αὐτῇ ἔσται· οὐ γὰρ δὴ ἐν γένος ἀμφοῖν· καὶ εἰ C
 ὁ πυκτικὸς ἐν ποιότητι, πῶς οὐ καὶ ὁ ποιητικὸς; καὶ εἰ τοῦτο, καὶ
 5 τὸ ποιητικόν; ὥστε οὐδὲν δεῖ εἰς τὸ πρὸς τι τὸ ποιητικόν, οὐδ' αὖ
 τὸ παθητικόν, εἰ ὁ παθητικὸς ποιός. Καὶ ἴσως βέλτιον ἐνταῦθα ὁ
 ποιητικὸς, εἰ κατὰ δύναμιν λέγεται. ἢ δὲ δύναμις ποιότης· εἰ δὲ κατ'
 οὐσίαν ἢ δύναμις, ἢ τις δύναμις, οὐδ' οὕτω πρὸς τι, οὐδὲ ποιὸν ἔτι. ⁵⁷⁸
 Οὐδὲ γὰρ ὡς τὸ μείζον τὸ ποιητικόν. Τὸ γὰρ μείζον τὴν ὑπόστασιν,
 10 καθ' ὃ μείζον πρὸς τὸ ἔλαττον· τὸ δὲ ποιητικόν τῷ τοιούδε εἶναι ἦδη.
 Ἄλλ' ἴσως κατὰ μὲν τὸ τοιούδε ποιὸν, ἢ δὲ δύναται εἰς ἄλλο ποιητι-
 κὸν λεγόμενον, πρὸς τι. Διὰ τί οὖν οὐ καὶ ὁ πυκτικὸς πρὸς τι καὶ
 ἢ πυκτικὴ αὐτή; πρὸς ἄλλην γὰρ ὅλως ἢ πυκτικὴ· καὶ γὰρ οὐδὲν
 αὐτῆς θεώρημα, ὃ μὴ πρὸς ἄλλο. Καὶ περὶ τῶν ἄλλων δὲ τεχνῶν ἢ B
 15 τῶν πλείστων ἐπισκεπτέον, καὶ λεκτέον ἴσως ἢ μὲν διατιθείσι τὴν
 ψυχὴν ποιότητες, ἢ δὲ ποιούσι, ποιητικαί, καὶ κατὰ τοῦτο πρὸς ἄλ-
 λον, καὶ πρὸς τι· ἐπεὶ καὶ ἄλλον τρόπον πρὸς τι, καθ' ὃ ἕξεις λέ-
 γονται. Ἄρ' οὖν ἄλλη τις ὑπόστασις κατὰ τὸ ποιητικόν, τοῦ ποιη-
 τικοῦ οὐκ ἄλλου τινὸς ὄντος, ἢ καθ' ὅσον ποιὸν; τάχα μὲν γὰρ ἄν C

5. ὥστε οὐδὲν—τὸ ποιητικόν] Desunt haec
 in Cod. Ciz.

6. παθητικόν, εἰ ὁ] Cod. Darm. omittit
 haec.

8. ἢ τις] Cod. Vat. ἢ τίς.

10. τῷ τοιούδε] Cod. Ciz. τό. Vat. ποιούδι.

11. κατὰ μὲν τὸ] Codd. Ciz. et Vat.
 omittunt μὲν. Posterior habet τον pro τό.

12. πυκτικὸς] Cod. Med. B. πυκτός.

13. ἄλλην] Codd. Med. A. (ex corr.)

B. Marc. A. Vat. ἄλλον.

18. ὑπόστασις] Cod. Vat. ὑπόστασιν.

per id ipsum, quod differentia faciant, vel secundum utilitatem aut damnum? propriae namque sunt ejusmodi differentiae qualitatis. Aut enim utilitas et damnum a qualitate et quali videntur accidere, vel modum adhuc alium et aliter indagare debemus. Investigandum vero, quo pacto fieri possit, ut, qui secundum qualitatem qualis est, in ea ipsa proprie sit qualitate: non enim genus unum est utriusque. Item, si pugil in qualitatis est ordine, quomodo non etiam in eodem sit et effector? Atque si ita sit, quomodo non rursus et ipsum efficiens? Quapropter nequaquam oportet ipsum efficiens ad ordinem relationis traducere, neque rursus ipsum patiens, si hic aut ille patiens in qualitatis ordine continetur. Ac forsitan praestat effectorem hic collocare, si secundum potentiam existimatur effector. Est autem potentia qualitas: sin autem secundum essentiam ipsa potentia est, quaecumque potentia sit, neque sic quidem refertur ad aliquid, neque etiam ad ordinem redigitur qualitatis.

Non enim efficiens ipsum ita se habet sicut majus. Ipsum namque majus, subsistentiam, quatenus majus est, habet ad id, quod minus esse perpenditur: efficiens autem ex eo, quod jam tale est, judicatur efficiens: sed forsitan, quatenus quidem tale est, in qualitatis ordine collocatur: quatenus vero potest in aliud, ideoque dicitur effectivum, inter relativa merito numeratur. Cur igitur non etiam pugil inter relativa censetur? similiterque peritia pugilis? Facultas namque pugilis omnino refertur ad aliud. Neque enim ulla ejus consideratio est, quae non ad aliud refertur. Jam vero et de ceteris artibus, aut certe plurimis cogitandum est, atque forte dicendum: quatenus quidem disponunt et afficiunt animam, qualitates existere: quatenus autem nonnihil efficiunt, effectrices existimari, atque ex hoc ipso referri ad aliud, et in relativorum ordine collocari: quandoquidem alio quoque modo ad aliud referuntur, prout habitus appellantur. Sed numquid alia quaedam subsistentia est secundum

578

τις ἐπὶ τῶν ἐμφύχων, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τῶν προαίρεσιν ἐχόντων, τῷ νευεκένοι πρὸς τὸ ποιῶν, ὑπόστασιν εἶναι καὶ κατὰ τὸ ποιητικόν· ἐπὶ δὲ τῶν ἀψύχων δυνάμεων ἄς ποιότητος εἶπομεν, τί τὸ ποιητικόν; ἢ ὅταν συντύχη αὐτῷ ἄλλο, ἀπέλαυσε καὶ μετέλαβε παρ' ἐκείνου οὐ ἔχει. Εἰ δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ποιεῖ εἰς ἄλλο καὶ πάσχει, πῶς ἔτι τὸ ποιη-5
 Δτικόν; ἐπεὶ καὶ τὸ μείζον τρίπηχον ὄν καθ' αὐτὸ, καὶ μείζον καὶ ἔλατ-
 τον ἐν τῇ συντυχίᾳ τῇ πρὸς ἄλλο. Ἄλλ' ἐρεῖ τις, τὸ μείζον καὶ ἔλατ-
 τον μεταλήψει μεγέθους καὶ σμικρότητος· ἢ καὶ τοῦτο μεταλήψει
 ποιητικοῦ καὶ παθητικοῦ. Ζητητέον δὲ καὶ ἐνταῦθα καὶ εἰ αἱ τῆδε
 ποιότητες καὶ αἱ ἐκεῖ ὑφ' ἓν. Τοῦτο δὲ πρὸς τοὺς τιθεμένους κάκει. 10
 Ἡ κἂν μὴ εἶδη τις διδῶ, ἀλλὰ νοῦν λέγων εἰ ἔξιν λέγοι, ἢ κοινὸν τι
 Εἰ ἐπ' ἐκείνης καὶ ταύτης τῆς ἔξεως; καὶ σοφία δὲ συγχωρεῖται. Ἡ εἰ
 ὁμώνυμος πρὸς τὴν ἐνταῦθα, οὐκ ἠρίθμηται δηλονότι ἐν τούτοις· εἰ
 δὲ συνωνύμως, ἔσται τὸ ποιῶν κοινὸν ἐνταῦθα κάκει, εἰ μὴ τις τὰ
 ἐκεῖ λέγοι πάντα οὐσίας, καὶ τὸ νοεῖν τοίνυν. Ἄλλὰ τοῦτο κοινὸν, 15
 καὶ πρὸς τὰς ἄλλας κατηγορίας, ἢ εἰ τὸ διττὸν ὧδε κάκει, ἢ ὑφ' ἓν
 ἄμφω.

4. ἀπίλαυσι] Ita Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. In Ciz. est ἀπίλασι, in rell. et Ed. ἀπήλαυσε. Tum Vat. μετίλαβι pro μετίβαλι. Quod correxi.

5. εἰς ἄλλο] Cod. Vat. πρὸς ἄλλο. ib. ἐπὶ τῷ] Cod. Ciz. ἐστὶ τῷ.

6. καὶ ἔλαττον] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. et Med. B. καὶ τὸ ἔλαττον.

8. σμικρότητος] Codd. Mon. C. Med.

B. Vat. Marc. A. μικρότητος.

9. τῆδε] Abest a Cod. Ciz.

11. εἶδη] Cod. Vat. εἶδῃ. Marc. A. εἰ δῆ.

ib. εἰς ἔξιν] Codd. Mon. C. Ciz. Marc.

A. Med. A.B. Vat. εἰ ἔξιν. Hoc recepi. In Vat. sequitur λέγει. Mox Marc. A. ἀπ' ἐκείνης.

12. Ἡ εἰ] Cod. Vat. ἢ εἰ. Marc. A. ἢ

sine εἰ.

13. οὐκ ἠρίθμηται—ἐνταῦθα] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.

ib. δηλονότι] Cod. Med. B. δῆλον ὅτι.

14. τὰ ἐκεῖ] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. τάκει.

15. κοινόν] Cod. Ciz. τὸ κοινόν.

16. πρὸς τὰς ἄλλας] Ita Codd. excepto Ciz. omnes. Ed. πρὸ ἄλλας.

ipsum, quod dicitur effectivum, cum effectivum non ob aliud, quam quia quale est, sit effectivum? Forte enim aliquis in rebus animatis, præsertim consilio quodam utentibus, ex eo, quod declinent ad faciendum subsistentiam esse, concedet etiam secundum effectivæ virtutis conditionem: in viribus autem inanimatis, quas diximus qualitates, quidnam est ipsum effectivum? Forte quando tali cuidam occurrit aliud, accipit ab eo, evaditque sui muneris particeps. At si idem agit in aliud, atque patitur, quomodo amplius effectivum proprie ipsum subsistit? Quandoquidem et majus ipsum, quod forte secundum se est tributum, majus et minus in concursu ad aliud evadere consuevit. Sed dicit aliquis, majus ac minus participatione quadam magnitudinis parvitasque fieri. Forte etiam hoc, quod patitur simul et agit, participationem quandam habet effectivi simul atque passivi. Querendum hic quoque videtur, numquid qualitates, quæ in hoc

mundo sunt una cum illis, quæ sunt in mundo divino, sub eodem genere numerentur. Id autem erga eos dicatur, qui et ibi talia quædam ponunt. An forte similiter quærendum est etiam si quis species non admiserit? nempe si interim intellectum admiserit, habitumque in eo aliquem esse concesserit, interrogabitur, numquid commune aliquid huic habitui sit simul et illi? conceditur saltem sapientiam illic existere. Atqui si illa æquivoce se habet ad nostram, merito inter ejusmodi qualitates non numeratur: si autem se habet univoce, ipsa certe notio qualitatis nostris erit illisque communis: nisi quispiam omnia, quæ illic sunt, esse affirmet essentias: ideoque intelligentiam ipsam similiter esse concedat essentiam. Verum ejusmodi quæstio de cæteris quoque prædicamentis agi potest: numquid quod hic, et quod ibi est, diversa sint genere, an potius ambo sub eodem genere collocentur.

Περὶ δὲ τοῦ ποτὲ ὧδε ἐπισκεπτέον· εἰ τὸ χθὲς καὶ αὔριον καὶ
 πέρυσι καὶ τὰ τοιαῦτα μέρη χρόνου, διὰ τί οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ ἔσται,
 καὶ ταῦτα ἐν ὧπερ καὶ ὁ χρόνος; ἐπεὶ καὶ τὸ ἦν, καὶ τὸ ἔστι, καὶ
 τὸ ἔσται· εἶδη ὄντα χρόνου, δίκαιον δῆπου ἐν ᾧ ὁ χρόνος τετάχθαι·
 5 λέγεται δὲ τοῦ ποσοῦ ὁ χρόνος· ὥστε τί δεῖ κατηγορίας ἄλλης; εἰ δὲ
 λέγοιεν ὡς οὐ μόνον χρόνος τὸ ἦν καὶ ἔσται, καὶ τὸ χθὲς καὶ τὸ Β
 πέρυσι τὰ ὑπὸ τὸ ἦν, ὑποβεβλήσθαι γὰρ δεῖ ταῦτα τῷ ἦν, ἀλλ' οὐ
 νῦν μόνον χρόνος, ἀλλὰ ποτὲ χρόνος. Πρῶτον μὲν ἔσται, εἰ τὸ ποτὲ
 χρόνος, χρόνος· ἔπειτα, εἰ χρόνος παρεληλυθὸς τὸ χθὲς, σύνθετόν τι
 10 ἔσται, εἰ ἕτερον τὸ παρεληλυθὸς, καὶ ἕτερον ὁ χρόνος· δύο οὖν κατη-
 γορίαι, καὶ οὐχ ἀπλοῦν. Εἰ δὲ τὸ ἐν χρόνῳ φήσουσι τὸ ποτὲ εἶναι,
 ἀλλ' οὐ χρόνον, τοῦτο τὸ ἐν χρόνῳ, εἰ μὲν τὸ πρᾶγμα λέγουσιν, οἶον C
 Σωκράτης ὅτι πέρυσιν ἦν, ὁ μὲν Σωκράτης ἔξωθεν ἂν εἴη, καὶ οὐχ
 ἐν τι λέγουσιν. Ἄλλὰ Σωκράτης ἢ ἡ πρᾶξις ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ τί
 15 ἂν εἴη; ἢ ἐν μέρει τοῦ χρόνου; εἰ δ' ὅτι μέρος χρόνου λέγουσι, καὶ

1. Περὶ τοῦ] Codd. Mon. C. Vat. περι
 διὰ τοῦ, ut legit Fic. Marc. A. in marg. ad
 h. l.: περι τοῦ ποτί: ut argumentum in-
 dicitur. In contextis habet περι διὰ τοῦ
 ποτί. Quod recepi.

2. πέρυσι] Codd. Mon. C. Marc. A.
 πέρυσιν, et sic infra.

ib. οὐ καὶ] Codd. Mon. C. Med. B.
 Vat. οὐκ. Marc. A. οὐκ in, sine καὶ. Quare
 correxi.

3. καὶ ταῦτα—ἔσται] Desunt hæc in

Codd. Ciz. et Vat.

4. εἰ δεῖ] Codd. Darm. et Mon. C. εἰ δῆ.
 Marc. Med. A. B. Vat. εἶδῃ. Ciz. ἦδῃ.
 Illud recepi.

5. ὥστε τί—χρόνος] Desunt hæc in
 Codd. Ciz. et Vat.

6. τὸ πέρυσι] Abest το a Codd. Mon. C.
 Med. B. Vat. In Mon. C. scribitur πέρ-
 υσιν. Vat. pergit καὶ τὰ.

7. δὴ ταῦτα] Codd. excepto Ciz. omnes
 δι᾽ pro δῆ, cum Fic. In Vat. est πάντα

pro ταῦτα. Illud recepi.

ib. ἀλλ' οὐ] Cod. Ciz. ἄλλου.

8. εἰ πο] Codd. Marc. A. Mon. C.
 Vat. εἰς τί.

9. παρεληλυθὸς] Cod. Ciz. παρεληλυθός.

10. εἰ ἕτερον] Codd. Ciz. et Vat. εἰς
 ἕτερον.

ib. καὶ ἕτερον] Cod. Vat. καὶ ἕτερος.
 Mox Marc. A. Εἰ δὲ τῷ in.

14. Ἄλλὰ Σωκράτης] Cod. Ciz. ἀλλὰ
 καὶ Σωκράτης.

XIII. Quod apud Peripateticos nominatur prædicamentum quando, id est, heri, eras, et similia, tempore proprie temporisve partem formali ratione comprehendendi.

Si ergo nihil aliud significat, non debent in alio prædicamento ipsum quando, in alio tempus ponere: sin autem præter tempus significat aliud, non unum hoc jam prædicamentum erit, sed et pluribus congregatum.

De illo autem prædicamento, quod ipsum aliquando, sive quando nominant, deinceps ita considerandum. Profecto si heri et eras et anno præterito, sive jam diu, et talia quædam temporis partes sunt, quidnam prohibet, quo minus hæc in eodem sint, in quo est et tempus? Si quidem ipsum erat, et est, et erit, cum species temporis sint, non injuria in eodem, in quo tempus ponitur, collocantur: tempus autem esse in quantitatis genere dicitur. Quapropter quidnam opus est novo quodam prædicamento? Si autem dixerint, hæc non solum tempus esse, scilicet erat, et erit: item heri, et jam diu, quæ sub ipso

erat, ponuntur: subjici enim talia oportet ipsi, quod dicitur erat: si, inquam, id ipsum dixerint non solum esse tempus, sed aliquando tempus, ita protinus respondebitur. Primo quidem, si est aliquando tempus, certe est et tempus: deinde si heri tempus præteritum est, compositum quiddam erit: si modo aliud quiddam sit ipsum præteritum, aliud vero tempus: duo ergo prædicamenta hæc erunt, neque simplex aliquid. Sin autem ipsum aliquando dicant non esse tempus, sed in tempore, hoc ipsum, quod dicitur in tempore, si rem ipsam significat, quasi dicat, Socrates jam diu erat, sane Socrates extrinsecus erit, neque unum aliquid dicent. Verum Socrates, vel actio in hoc ipso tempore, quidnam erit potissimum? An forsitan in parte temporis? Sin autem, quoniam partem temporis dicunt, et qua ratione pars est existimant non tempus quiddam, vel partem ejus simpliciter, sed præteritam temporis partem dicere, plura conficiunt: nempe partem quatenus pars est, ad aliquid se habentem adsumunt. Atque ipsum præteritum apud

579 καθ' ὅ τι μέρος ἀξιοῦσι μὴ χρόνον ἀπλῶς τι λέγειν, ἀλλὰ μέρος χρόνου παρεληλυθὸς, πλείω ποιοῦσι· καὶ τὸ μέρος ἢ μέρος πρὸς τι ὄν Dπροσλαμβάνουσι, καὶ τὸ παρεληλυθὸς ἐγκείμενόν τι αὐτοῖς ἔσται, ἢ τὸ αὐτὸ τῷ ἦν, ὃ ἦν εἶδος χρόνου. Ἄλλ' εἰ τῷ ἀόριστον μὲν εἶναι τὸ ἦν, τὸ δὲ χθὲς καὶ τὸ πέρυσιν ὀρίσθαι, πρῶτον μὲν τὸ ἦν ποῦ τάξο-5 μεν· ἔπειτα τὸ χθὲς, ἔσται, ἦν ὀρισμένον, ὥστε ἔσται ὀρισμένος χρόνος τὸ χθὲς. Τοῦτο δὲ ποσὸς τις χρόνος, ὥστε εἰ χρόνος ποσὸν, ποσὸν ὀρισμένον ἕκαστον τούτων ἔσται. Εἰ δὲ, ὅταν λέγωσι χθὲς, Eτοῦτο λέγομεν ὡς ἐν χρόνῳ παρεληλυθότι ὀρισμένῳ γέγονε τόδε, ἔτι πλείω καὶ μᾶλλον λέγουσιν· ἔπειτα εἰ δεῖ ἐπεισάγειν ἄλλας κατηγο-10 ρίας, τῷ ἕτερον ἐν ἐτέρῳ ποιεῖν, ὡς ἐνταῦθα τὸ ἐν χρόνῳ, ἄλλας πολλὰς ἀνευρήσομεν, ἀπὸ τοῦ ποιεῖν ἄλλο ἐν ἄλλῳ. Λεχθήσεται δὲ σαφέστερον ἐν τοῖς ἐξῆς τοῖς περὶ τοῦ ποῦ.

A Τὸ δὲ ποῦ, ἐν Λυκείῳ καὶ ἐν Ἀκαδημίᾳ· ἢ μὲν οὖν Ἀκαδημία καὶ 580 τὸ Λύκειον πάντως τόποι καὶ μέρη τόπου, ὥσπερ τὸ ἄνω καὶ τὸ 15 κάτω, καὶ τὸ ὠδὶ, εἶδη ἢ μέρη· διαφέρει δὲ, ὅτι ἀφωρισμένως μᾶλλον. Εἰ οὖν τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω καὶ τὸ μέσον τόποι, οἷον Δελφοὶ τὸ

1. μὴ χρόνον] Cod. Ciz. μὴ χρόνῳ.
 4. τῷ ἀόριστον] Cod. Vat. τὸ ἀόριστον.
 5. τὸ δὲ χθὲς—μὲν τὸ ἦν] Codd. Mon. C. Marc. A. omittunt hæc. Ex his verba καὶ τὸ omissa sunt in Cod. Ciz.
 7. ποσὸς τις χρόνος] Codd. Darm. et Med. A. ποσότης χρόνου. Sed Med. B. in m. ut Ed.
 ib. ποσόν, ποσὸν] Cod. Vat. ποσὸς ποσόν.

9. λέγομεν] Cod. Ciz. τὸ λεγόμενον.
 11. τῷ ἕτερον] Cod. Ciz. τὸ ἕτερον.
 ib. ἐνταῦθα τῷ] Cod. Vat. ἐνταῦθα τῷ.
 12. ἀν εὑρήσομεν] Codd. Marc. A. Med. B. Vat. ἀνευρήσομεν.
 ib. ἐν ἄλλῳ] Cod. Vat. omittit ἐν.
 13. τοῦ ποῦ] Cod. Vat. τοῦ ποσοῦ.
 14. τὸ δὲ ποῦ] Marc. A. in marg. περι

τοῦ ποῦ.
 ib. Λυκίῳ] Codd. Darm. Marc. A. B. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. λυκίῳ.
 15. Λύκειον] Codd. Darm. Marc. Mon. C. Med. A. B. λυκίον.
 ib. πάντως] Cod. Ciz. πάντα.
 16. διαφέρει] Cod. Mon. C. cum Marc. A. διαφέρει.

illos adjectum aliquid erit, vel idem cum ipso, quod dicitur erat, quod est temporis species. Verum si hoc interesse dicant, quod ipsum erat indefinitum sit, sed ipsum heri et anno superiori sit definitum, nos quidem primo ipsum erat constituemus alicubi: deinde heri, censebitur ipsum erat jam definitum: unde sequitur, ut heri tempus sit definitum. Hoc autem est temporis quantitas, vel quantum quiddam tempus. Quapropter si tempus est in quanti ipsius ordine constitutum, horum quodlibet erit quantum jam definitum: at si quotiens dicunt heri, id dictum intelligamus, quasi id in tempore præterito definito sit factum, multo adhuc magis multa simul adducent in medium. Denique si oportet alia inferre prædicamenta, ex eo, quod aliud sit, fiatve in alio, quemadmodum in præsentia de hoc ipso accidit, quod in tempore sit, vel fiat. Multa in super alia prædicamenta eadem conditione inveniemus, quia videlicet aliud quoquo modo existat in alio. Sed de hoc apertius in sequentibus, ubi

de hoc ipso, quod ipsum ubi dicitur, disputabimus.

XIV. *Supervacuum est, propter id, quod dicitur aliquid alicubi esse, novum inferre prædicamentum. Nam hoc ipsum ubi proprie locus est. Si quid autem huic adjectum consideratur, non novum prædicamentum affert, sed relationem aliquam vel substantiam.*

Solent de prædicamento, quod nominant ubi, tractantes dicere: Ubi profecto est, ac si dicatur, in Lyceo est vel Academia. Academia igitur Lyceumque loca sunt omnino, partesque loci, sicut sursum, deorsum, hic species sunt loci, vel partes: interest autem, quod alia aliis magis determinata sunt. Si igitur sursum, deorsum, medium sunt loca, velut Delphica regio media est, et prope medium Aetia, et Lyceum et reliquæ regiones, quidnam oportet ulterius præter locum quaerere, præsertim cum dicamus hæc singulatim locum significare? Si autem aliud in alio dici-

μέσον, καὶ τὸ παρὰ τὸ μέσον, οἶον Ἀθηναίαι καὶ Λύκειον δὴ καὶ τὰ
 ἄλλα, τί δεῖ ἔτι παρὰ τὸν τόπον ζητεῖν ἡμᾶς, καὶ ταῦτα λέγοντας
 τόπον ἐφ' ἐκάστου τούτων σημαίνειν; εἰ δὲ ἄλλο ἐν ἄλλῳ λέγομεν,
 οὐχ ἐν λέγομεν, οὐδὲ ἀπλοῦν λέγομεν. Ἐπειτα εἰ τοῦτον ἐνταῦθα B
 5 λέγομεν, σχέσιν τινὰ γεννῶμεν τοῦδε ἐν τῷδε, καὶ τοῦ δεξαμένου
 πρὸς ὃ ἐδέξατο· διὰ τί οὖν οὐ πρὸς τι, εἰ ἐκ τῆς ἐκατέρου πρὸς ἐκά-
 τερου σχέσεως ἀπεγεννήθη τι; Εἶτα διαφέρει τὸ ᾧδε τοῦ Ἀθήνησιν.
 Ἀλλὰ τὸ ᾧδε τὸ δεικτικὸν τόπον φήσουσι σημαίνειν, ὥστε καὶ τὸ
 Ἀθήνησιν ὥστε τοῦ τόπου τὸ Ἀθήνησιν. Εἶτα εἰ τὸ Ἀθήνησι τοῦτ'
 10 ἔστι τὸ ἐν Ἀθήναις ἐστὶ, πρὸς τῷ τόπῳ καὶ τὸ ἔστι προσκατηγορεῖ- C
 ται, δεῖ δὲ οὐ ὥσπερ οὐδὲ τὸ ποιότης ἐστὶν, ἀλλὰ τὸ ποιότης μόνον.
 Πρὸς δὲ τούτοις εἰ δεῖ τὸ ἐν χρόνῳ ἄλλο καὶ τὸ ἐν τόπῳ ἄλλο παρὰ
 χρόνον καὶ τόπον, διὰ τί οὐ καὶ τὸ ἐν ἀγγελίῳ ἄλλην κατηγορίαν ποι-
 ῆσει; καὶ τὸ ἐν ὕλῃ ἄλλο; καὶ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ ἄλλο; καὶ τὸ ἐν
 15 ὄλῳ μέρος καὶ τὸ ὅλον ἐν μέρεσι, καὶ γένος ἐν εἶδεσι, καὶ εἶδος ἐν
 γένει; καὶ οὕτως ἡμῖν πλείους αἱ κατηγορίαι ἔσονται.

Ἐν δὲ τῷ ποιεῖν λεγομένῳ τάδ' ἂν τις ἐπισκέψαιτο. Λέγεται γὰρ, Δ

1. Ἀθηναίαι] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Med. A. B. Vat. Ἀθηναίαι. Et sic correxi.

ib. Λύκειον] Codd. Mon. C. Darm. Marcc. Med. B. Λύκειον.
 3. ἐφ' ἐκάστου] Codd. Mon. C. Marc. A. ἐφ' ἐκάστου.

ib. δεῖ ἄλλο] Cod. Ciz. δεῖ τὸ ἄλλο.

4. οὐχ ἐν—ἐνταῦθα λέγομεν] Desunt hæc in Cod. Ciz.

ib. εἰ τοῦτοι] In Cod. Med. A. in marg. his vocibus interponitur ὅταν.

5. σχέσιν] Cod. Ciz. σύγχρησιν. Vat. σύγχρυσιν.

6. ἐκατέρου] Cod. Med. A. a pr. m. ἰκατίρας.

7. Εἶτα] In Cod. Med. A. in marg. additur τοῦ.

9. ὥστε τοῦ τόπου τὸ Ἀθήνησιν] Desunt hæc in Cod. Ciz.

11. δεῖ δὲ οὐ] Abest οὐ a Cod. Med. B.

12. χρόνον ἄλλο] Post hæc addunt Codd. Ciz. Vat. Marc. A. καὶ τὸ ἐν τόπῳ ἄλλο. Mon. C. καὶ τὸ ἐν τόπῳ ἄλλο. Illud legit etiam Fic. et ego ex Codd. et Simplicio recepi.

13. ἄλλῳ] Cod. Med. A. a pr. m. ἄλλου.

17. Ἐν δεῖ] Marc. A. in marg. περι τοῦ ποιεῖν.

mus, quando dicimus ubi, non unum dicimus neque simplex. Præterea si, quotiens hunc esse hic affirmamus, non simplicem esse dicimus, habitudinem aliquam procreamus, tum hujus in hoc, tum ejus, quod suscipitur ad id, quod suscipit, cur non hoc ipsum in relativorum genere ponimus? siquidem ex utriusque habitudine ad utrumque aliquid generatur. Item nihilo differt, si Athenis habitans dicas hic sum, aut sum Athenis. Sed hoc ipsum, quod dicitur hic, cum signum demonstrativum sit, locum significare concedent, ideoque et illud, quod dictum est Athenis, designare locum confitebuntur. Quapropter Athenis ad ipsum proprie locum pertinet. Rursus si Athenis idem est atque in urbe Atheniensi esse, nimirum ultra locum, ipsum quoque esse etiam prædicatur: non tamen ita decebat, quemadmodum neque pro genere qualitatis fas est assignare, qualitas est, sed qualitas ipsa duntaxat. Accedit ad hæc, quod si oportet

quod in tempore vel loco dicitur, aliud afferre prædicamentum, præter tempus atque locum, cur non etiam, quod est in vase, aliud inducat prædicamentum: Item, quod in materia, aliud? Rursus aliud, quod est in subjecto? Item, quod ut pars in toto, vel sicut totum in partibus, genus in speciebus, speciesve in genere similiter aliud? atque ita plura adhuc nobis prædicamenta numerabuntur.

XV. Rectius fortasse pro prædicamento poneretur effectio, aut actus, aut motus, quam facere.

In eo autem prædicamento, quod facere nominant, hæc considerare licet. Traditur sane, post substantiam ponenda esse, quæ sunt circa substantiam, quemadmodum quantitas numerusque se habent: ideoque quantitas apud illos aliud genus asseritur. Item, quia qualitas circa substantiam est, idcirco ipsum quale genus aliud ponitur: sic itaque eum circa eandem sit et effec-

580 ὡς ἐπεὶ μετὰ τὴν οὐσίαν τὰ περὶ τὴν οὐσίαν ἦν ποσότης καὶ ἀριθ-
 μὸς, τὸ ποσὸν γένος ἕτερον ἦν, καὶ ποιότητος οὐσης περὶ αὐτὴν,
 ἄλλο γένος τὸ ποιὸν, οὕτω καὶ ποιήσεως οὐσης, ἄλλο γένος τὸ ποι-
 εῖν. Ἄρ' οὖν τὸ ποιεῖν, ἢ ἡ ποίησις, ἀφ' ἧς τὸ ποιεῖν; ὥσπερ καὶ
 B ποιότης, ἀφ' ἧς τὸ ποιὸν, ἢ ἐνταῦθα ποίησις, ποιεῖν, ποιῶν, ἢ ποι-5
 εῖν καὶ ποίησις, εἰς ἐν ληπτέα. Ἐμφαίνει δὲ μᾶλλον τὸ ποιεῖν καὶ
 τὸν ποιοῦντα, ἢ δὲ ποίησις, οὐ· καὶ τὸ ποιεῖν ἐν ποιήσει εἶναί τι·
 τοῦτο δὲ ἐνεργεία· ὥστε ἐνεργεῖαν μᾶλλον εἶναι τὴν κατηγορίαν, ἢ
 περὶ τὴν οὐσίαν λέγεται θεωρεῖσθαι, ὡς ἐκεῖ ποιότης, καὶ αὐτὴ περὶ
 τὴν οὐσίαν ὥσπερ κίνησις, καὶ ἐν γένος ἢ κίνησις τῶν ὄντων. Διὰ 10
 C τί γὰρ ποιότης μὲν ἐν τι περὶ τὴν οὐσίαν, καὶ ποσότης ἐν τι, καὶ
 πρὸς τι διὰ τὴν σχέσιν ἄλλου πρὸς ἄλλο; κινήσεως δὲ περὶ τὴν οὐ-
 σίαν οὐσης οὐκ ἔσται τι καὶ κίνησις ἐν γένος.

581 Εἰ δέ τις λέγοι τὴν κίνησιν ἀτελῆ ἐνεργεῖαν εἶναι, οὐδὲν ἐκόλυε
 τὴν μὲν ἐνεργεῖαν προτάττειν, εἶδος δὲ τὴν κίνησιν ὡς ἀτελῆ οὐσαν 15
 ὑποβάλλειν, κατηγοροῦντά γε αὐτῆς τὴν ἐνεργεῖαν, προστιθέντα δὲ
 τὸ ἀτελές. Τὸ γὰρ ἀτελές λέγεται περὶ αὐτῆς, οὐχ ὅτι οὐδὲ ἐνεργ-
 γεια, ἀλλὰ ἐνεργεῖα μὲν πάντως, ἔχει δὲ καὶ τὸ πάλιν· καὶ τὸ πά-
 B λιν, οὐχ ἵνα ἀφίκηται εἰς ἐνεργεῖαν (ἔστι γὰρ ἡδη) ἀλλ' ἵνα ἐργά-

1. ἐπεὶ μετὰ] Cod. Vat. ἐπὶ τὴν μετὰ.
 ib. ἦν ποσότης] In marg. Cod. Med. A.
 ab al. m. interponitur his vocibus οἶον.
 4. Ἄρ' οὖν π. π. ἢ ἡ π. ἀφ' ἧς π. π.] De-
 sunt hæc in Codd. Ciz. Marc. A. et Mon.
 C.
 5. ποιῶν] Marg. Ed. ποιόν.

7. οὐ· καὶ τὸ] Cod. Med. B. omittit τὸ.
 In seqq. Marc. A. εἶναι μᾶλλον.
 8. ἢ περὶ] Cod. Mon. C. ἢ περὶ cum
 Marc. A. Quod recepi.
 9. λέγεται] Cod. Ciz. λέγισθαι.
 11. ἐν τι] Ita Codd. Mon. C. Med. A.

B. Vat. Sed Ciz. ἐν τι, Ed. cum Darm.
 ἐν τη (sic). Vocem καὶ ante κίνησις omittit
 Marc. A.
 18. μὲν πάντως] Cod. Ciz. μὲν πρώτως.
 ib. τὸ πάλιν καὶ τὸ] Cod. Darm. omit-
 tit hæc.

tio, aliud quoque genus esse hoc ipsum facere
 arbitrantur. Num igitur ipsum facere ponend-
 dum est, an factio potius, a qua facere proficis-
 eitur? Quemadmodum et qualitas ponenda est,
 a qua fit quale similiter. An potius hic factio,
 facere, faciens, vel facere atque factio in unum
 accumulanda sunt? Jam vero ipsum facere mag-
 is designat efficientem, factio vero nequaquam.
 Atqui et facere plane significat in quadam effec-
 tione versari: id autem est in actu se habere.
 Ex quo efficitur, ut actus predicamentum potius
 sit. Qui sane actus considerari circa essentiam
 affirmatur, quemadmodum ibi qualitas: qui rur-
 sum actus versatur circa essentiam tanquam mo-
 tus. Et profecto motus unum aliquod rerum
 genus existit. Cur enim qualitas quidem unum
 aliquid est circa essentiam? et quantitas similiter
 unum quiddam? item relatio propter quandam
 alterius ad alterum habitudinem? Motus autem,

qui similiter circa essentiam est, non sit similiter
 unum genus?

XVI. Rectius forte pro predicamento poneretur actus:
 atque sub eo actus alter quidem perfectus, ut habitus
 atque forma: alter autem imperfectus, ut motus ad
 habitum atque formam.

Motus non ratione sui dicitur imperfectus actus: quo
 enim momento incipit, iam actus est et motus, sed
 ratione alicujus alterius post motum perficiendi.
 Sicut actus ac sæpe mutatio fit momento, ita motus
 exordiens in momento simpliciter iam est motus:
 subit vero tempus, quatenus subit et quantitatem.

Si quis autem objiciat, motum esse actum im-
 perfectum, nihil adhuc prohibere videbitur, ac-
 tum quidem primo loco ponere, motum vero tan-
 quam speciem ejus, et imperfectum quiddam illi
 subijcere: predicando quidem de motu actum,
 addendo vero pro differentia imperfectum: nam

σηταί τι, ὃ ἕτερόν ἐστι μετ' αὐτήν· καὶ οὐκ αὐτὴ τελειοῦται τότε, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα, οὗ ἐστοχάζετο, οἶον βάδισις, ἐξ ἀρχῆς βάδισις ἦν. Εἰ δὲ δεῖ στάδιον διανύσαι, οὐπω δὲ ἦν διανύσας τὸ ἐλλείπον, οὐ τῆς βαδίσεως, οὐδὲ τῆς κινήσεως ἦν, ἀλλὰ τῆς ποσῆς βαδίσεως· 5 βάδισις δὲ ἦν καὶ ὀποσηοῦν, καὶ κίνησις ἤδη. Ὁ γοῦν κινούμενος καὶ ἤδη κεκίνηται, καὶ ὁ τέμνων ἤδη ἕτεμε. Καὶ ὡς ἡ λεγομένη ἐν- C ἐργεια οὐ δεῖται χρόνου, οὕτως οὐδ' ἡ κίνησις, ἀλλ' ἡ εἰς τοσοῦτον κίνησις· καὶ εἰ ἐν ἀχρόνῳ ἢ ἐνέργεια, καὶ ἡ κίνησις ἢ ὅλως κίνησις· εἰ δ' ὅτι τὸ συνεχὲς προσλαβοῦσα πάντως ἐν χρόνῳ, καὶ ἡ ὄρασις 10 μὴ διαλείπουσα τὸ ὄραν, ἐν συνεχείᾳ ἂν εἶη καὶ ἐν χρόνῳ. Μαρτυρεῖ δὲ τούτῳ καὶ ἡ ἀναλογία, ἡ λέγουσα ἀεὶ οἶόν τε εἶναι λαμβάνειν ἡστινοσοῦν κινήσεως, καὶ μὴ εἶναι μήτε τοῦ χρόνου ἀρχὴν, ἐν ᾧ καὶ D ἀφ' οὗ ἤρξατο, μήτε αὐτῆς ἀρχὴν τῆς κινήσεως, ἀλλ' εἶναι αὐτὴν διαιρεῖν ἐπὶ τὸ ἄνω, ὥστε ἐξ ἀπείρου συμβαίνοι ἂν τοῦ χρόνου κεκι- 15 νῆσθαι τὴν ἄρτι ἀρξαμένην, καὶ αὐτὴν ἄπειρον εἰς τὸ ἀρξάμενον εἶναι. Τοῦτο γὰρ συμβαίνει διὰ τὸ χωρίζειν ἐνέργειαν κινήσεως, καὶ τὴν μὲν ἐν ἀχρόνῳ φάσκειν γενέσθαι, τὴν δὲ χρόνου δεῖσθαι λέγειν, μὴ τὴν τοσὴν μόνου, ἀλλ' ὅλως τὴν φύσιν αὐτῆς ἀναγκάζεσθαι πο- E σὴν λέγειν, καίτοι ὁμολογοῦντας καὶ αὐτοὺς, κατὰ συμβεβηκὸς τὸ

2. ἐξ ἀρχῆς βάδισις] Codd. Ciz. et Vat. omittunt hæc.

3. ἐλλείπον οὐ τῆς] Cod. Vat. ἐλλείπον ἀσπῆς.

5. Ὁ γοῦν] Cod. Vat. ὁ οὖν.

6. ἕτεμε] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. ἕτεμα.

7. ἀλλ' ἡ εἰς τοσοῦτον κίνησις] Cod. Vat. omittit hæc. Eadem cum seqq. usque ad

ὅλως κίνησις omissa sunt in Cod. Ciz.

11. διὰ τούτῳ] Codd. Marc. A. Mon. C.

Med. A. (a pr. m.) διὰ τούτο.

14. ὥστε ἐξ] Codd. Ciz. et Vat. εἴπερ ἐξ. Mox Vat. συμβαίνοι.

18. μὴ τὴν τοσὴν—ποσὴν λέγειν] Desunt

hæc in Cod. Ciz. Cod. Marc. A. habet ποσὴν (sic).

19. ἀλλ' ὅλως] Cod. Vat. καὶ ὅλως. Med. B. ἀλλ' ὅμως.

19. αὐτοὺς, κατὰ] Cod. Ciz. omittit κατὰ.

imperfectum de motu dicitur, non quia non sit actus, sed actus quidem est omnino, sortitur autem repetitam quandam successionem, non quidem, ut motus ipse ad actum quandoque perveniat: jam enim actus existit: sed ut efficiat aliquid, quod aliud quiddam est ultra motum: neque tunc motus ipse perficitur, sed res ipsa potius, ad quam motor animum intendebat: sicut incessus statim ab initio erat incessus. Si autem oporteat stadium pertransire, nec dum transactum fuerit, certe hoc ipsum quod deest, neque incessui neque motui deest, sed potius incessui tanto: incessus autem erat etiam quantuscunque fuerit, atque jam motus. Profecto, qui movetur, jam est motus, et qui dividit, jam divisit. Et sicut, qui actus dicitur, non indiget tempore, ita neque etiam motus, sed motus proprie eo usque productus: atqui si actus fit in non tempore, certe et motus, qui omnino motus est atque sim-

pliciter: sin autem motum dicant idcirco prorsus in tempore fieri, quia continuitatem sibi vindicet: respondebitur, visionem quoque non intermissam habere continuitatem, atque in tempore. Argumentum vero huic præbet facultas quoque proportionis: quæ quidem tradit, posse semper ex quocunque motu aliud aliudque accipere, neque esse initium temporis, in quo et a quo inceperit: neque rursus motionis exordium, sed licere semper altius motum dividere, adeo ut eontingat motum nuper inchoatum jam etiam ex infinito tempore processisse, ipsumque motum similiter infinitum quantum spectat ad exordium, extitisse. Id autem ideo accidit, quoniam actum a motu separant: et actum quidem fieri in non tempore dicunt, motum vero tempore indigere fatentur. Motum, inquam, non solum tantum proprie aut tantum, sed omnino motus ipsius naturam necessario esse quantam: tametsi ipsi fa-

581 ποσὸν αὐτῇ παρῆναι, εἰ ἡμερησίᾳ εἶη, ἢ ὅποσουοῦν χρόνου. Ὡσπερ οὔν ἐνέργεια ἐν ἀχρόνω, οὕτως οὐδὲν κωλύει καὶ κίνησιν ἦρχθαι ἐν ἀχρόνω, ὁ δὲ χρόνος, τῷ τοσήνδε γεγυμέναι, ἐπεὶ καὶ μεταβολαὶ ἐν F ἀχρόνω ὁμολογοῦνται γίνεσθαι, ἐν τῷ λέγεσθαι, ὥσπερ οὐ καὶ ἀθρόας γινομένης μεταβολῆς. Εἰ οὔν μεταβολή, διὰ τί οὐχὶ καὶ 5 κίνησις; εἴληπται δὲ μεταβολὴ οὐκ ἐν τῷ μεταβεβληκέναι· οὐ γὰρ τῆς ἐν τῷ μεταβεβληκέναι ἐδεῖτο.

582 Εἰ δέ τις λέγοι μήτε τὴν ἐνέργειαν, μήτε τὴν κίνησιν γένους δεῖσθαι καθ' αὐτὰ, ἀλλ' εἰς τὸ πρὸς τι ἀνάγειν, τῷ τὴν μὲν ἐνέργειαν δυνάμει εἶναι ἐνεργητικοῦ, τὴν δὲ τοῦ δυνάμει κινητικοῦ ἢ κινητικοῦ, 10 λεκτέον ὡς τὰ μὲν πρὸς τι αὐτῆ ἢ σχέσις ἐγέννα, ἀλλ' οὐ τῷ πρὸς ἕτερον μόνον λέγεσθαι· ὅταν δὲ ἢ τις ὑπόστασις, καὶν ἐτέρου ἢ, καὶν B πρὸς ἕτερον τὴν γε πρὸ τοῦ πρὸς τι εἴληχε φύσιν· αὐτῆ τοίνυν ἢ ἐν- ἐργεια καὶ ἢ κίνησις καὶ ἢ ἕξις δὲ ἐτέρου οὔσα οὐκ ἀφήρηται τοῦ πρὸ τοῦ πρὸς τι εἶναι τε καὶ νοεῖσθαι καθ' αὐτά· ἢ οὕτως πάντα 15

1. ὅποσουοῦν] Ita Codd. Darm. Med. A. B. Vat. Sed Marc. A. Mon. C. ὅποσουοῦν seq. χρόνον. Ed. ὅποσουοῦν. Mox Mon. A. omittit καὶ ante κίνησιν, cum Marc. A.

3. χρόνος, τῷ] Cod. Vat. χρόνος τό. Pergit Marc. A. τοσοῦδος.

5. ἀθρόας] Codd. ad unum omnes addunt γινομένης. Quod recepi: cum desit in Ed.

ib. διὰ τί—μεταβολῆ] Desunt hæc in Cod. Ciz. Marc. A. omittit καὶ ante ἀθρόας.

6. οὐ γὰρ—μεταβεβληκέναι] Desunt hæc in Cod. Ciz.

8. γένου,] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A. B. Vat. addunt δεῖσθαι. Quod addendum fuit, cum deesset in Ed.

9. ἀναγίμ] Cod. Med. A. ex corr. ἀνά- γίμ.

10. ἢ κινητικοῦ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. ἢ κινητοῦ. Mox Ciz. ὡς μὲν σα.

11. αὐτῆ] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. αὐτή.

ib. ἐγέννα] Cod. Vat. ἐγούνα.

ib. οὐ τῷ] Codd. Ciz. et Vat. οὐ τό.

12. ὑπόστασις] Post h. v. in Cod. Med. A. ab al. m. additur ἢ.

ib. ἐτ. ἢ] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. ἢ, Darm. ἢ. Illud recepi, et est etiam ap. Simplicium. Mox Mon. C. omittit πρὸς cum Marc. A.

13. αὐτῆ τοίνυν] Cod. Vat. αὐτῆ τοίνυν.

14. τοῦ πρὸ] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. τὸ πρὸ.

15. οὔσα] Codd. Mon. C. Ciz. Med. A. B. Marc. Vat. οὔσα.

tentur, tantum aut tantum per accidens motioni contingere: si quidem motus sit diurnus, vel quantumque sit temporis. Sicut igitur actus fit in non tempore, ita nihil prohibet motum quoque in non tempore incepisse, tempus autem ob id motui contigisse, quoniam motus tantus evaserit: quandoquidem mutationes quoque in tempore fieri conceduntur, quando diei solet, mutationem partim quidem peragi simul totam, partim vero nequaquam. Si ergo mutatio, cur non etiam motus agitur in non tempore? Assumpta vero mutatio est, non in eo, quod jam facta fuerit permutatio, non enim mutatione illa indigebat, quæ proprie in esse quodam permutato consisteret.

XVII. Probabilius sub motu tanquam genere ponentur actionem et passionem, quam duo hæc tanquam prædicamenta duo. Esse relativum non est simpliciter esse alicujus, vel ad aliquid vergere, sed hoc ipsum, quod est, ex mutua duorum habitudine confici.

Si quis autem attulerit, neque actum neque motum esse per se genera, sed in relativorum genere computari, propterea quod actus quidem sit alicujus potentia quadam activi, motus autem sit alicujus potentia motivi, qua ratione sit motivum, dicendum est. Relativa semper ipsa habitudine generari, non autem ex eo duntaxat, quod dicantur ad aliud. Quando vero sit subsistentia quadam, quæ sive alterius, sive ad alterum sit, naturam tamen ipsam sortitur ante relationem: hic utique actus et motus et habitus insuper existens alterius, non caret interea ea facultate, per quam ante relationem sit re ipsa, atque intelligatur: alioquin sic omnia pariter ad aliud referentur. Quodlibet enim habitudinem quadam ad aliquid habet, quod quidem animæ quoque contingit. Jam vero hæc ipsa factio, et hoc ipsum facere, cur non in relativorum numerum referantur? Aut enim motus, aut actus quidam erit omnino: sin autem effectioem quidem in relativorum ordine collocent, ipsum vero facere genus

ἔσται πρὸς τι. Πάντως γὰρ ἔχει ὁτιοῦν σχέσιν πρὸς ὁτιοῦν, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς. Αὐτὴ τε ἢ ποιήσεις καὶ τὸ ποιεῖν, διὰ τί εἰς τὸ πρὸς τι οὐκ ἀναχθήσεται; ἢ γὰρ κίνησις, ἢ ἐνέργεια πάντως ἔσται. Εἰ δὲ τὴν μὲν ποιήσιν εἰς τὸ πρὸς τι ἀνάξουσι, τὸ δὲ ποιεῖν ἐν γένος C θήσονται, διὰ τί οὐ καὶ τὴν μὲν κίνησιν, εἰς τὸ πρὸς τι, τὸ δὲ κινεῖσθαι ἐν τι γένος θήσονται; καὶ διαιρήσονται τὸ κινεῖσθαι ὡς ἐν διχῆ, ἐν εἶδεσι τοῦ ποιεῖν καὶ τοῦ πάσχειν· ἀλλ' οὐχ ὡς νῦν τὸ μὲν ποιεῖν λέγουσι, τὸ δὲ πάσχειν.

Ἐπισκεπτέον δὲ, εἰ ἐν τῷ ποιεῖν τὰς μὲν ἐνεργείας φήσουσι, τὰς A δὲ κινήσεις, τὰς μὲν ἐνεργείας λέγοντες εἶναι τὰς ἀθρόας, τὰς δὲ κινήσεις, οἷον τὸ τέμνειν· ἐν χρόνῳ γὰρ τὸ τέμνειν· ἢ πάσας κινήσεις, ἢ μετὰ κινήσεως; καὶ εἰ πάσας πρὸς τὸ πάσχειν τὰς ποιήσεις, ἢ τινὰς καὶ ἀπολύτους, οἷον τὸ βαδίζειν, καὶ τὸ λέγειν; καὶ εἰ τὰς πρὸς τὸ πάσχειν πάσας κινήσεις, τὰς δὲ ἀπολύτους ἐνεργείας, ἢ ἐν B 15 ἐκατέροις ἐκάτερον; τὸ γοῦν βαδίζειν ἀπολελυμένον ὄν, κίνησιν ἂν εἴποιεν· τὸ δὲ νοεῖν οὐκ ἔχον τὸ πάσχον καὶ αὐτὸ ἐνέργειαν οἶμαι, ἢ οὐδὲ ποιεῖν φατέον τὸ νοεῖν καὶ τὸ βαδίζειν. Ἄλλ' εἰ μὴ ἐν τῷ ποιεῖν ταῦτα, ποῦ λεκτέον; τάχα δὲ τὸ νοεῖν πρὸς τὸ νοητὸν, ὡσπερ

1. σχίσιν] Ita Codd., excepto Darm., omnes. Ed. χρεῖσιν.

4. ἀνάξουσι] Ita Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. Sed Ed. ἀνάξουσιν. Med. A. ἀξιούσι.

5. τὴν κίνησιν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. τὴν μὲν κίνησιν. Unde auxi-

mus contextum.

7. τοῦ ποιεῖν] Cod. Vat. δι τοῦ ποιεῖν.

1b. ἀλλ' οὐχ] Cod. Vat. καὶ οὐχ.

9. εἰ ἐν] Cod. Darm. omittit εἰ.

1b. φήσουσι] Marc. A. λέγουσι.

12. πάσας πρὸς] Ita Codd., excepto

Darm., omnes. Ed. πάσας πρὸς. Ficinus nobiscum facit, et Simplecius.

14. δι ἀπολύτους] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. δ' pro δι.

18. ὡσπερ τὴν] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τὴν.

unum constituent, quidam prohibet, quo minus et motum ad aliquid referant, ipsum vero moveri unum esse genus affirmant? Atqui moveri eis dividere licet tanquam unum, in species præcipue duas: in ipsum scilicet facere atque pati, non tamen sicut nunc efficiunt, dicentes videlicet, hoc quidem genus esse facere, illud autem genus esse pati.

XVIII. *Motus ipse non tam, ut simpliciter sit, quam ut sit longus, indiget tempore. Item non omnis actio refertur ad passionem, qualis incessus et intelligentia est. Præterea motus, actio, passio, sensus, intelligentia, præter id, quod sunt alicujus actus, et diriguntur ad aliquid, existunt absolute aliquid in se ipsis.*

Considerandum est præterea, num rite dicturi sint, in ipso facere alios quidem esse actus, alios autem esse motus: et actus simul totos expleri, motus autem tales esse, quale sit et dividere. Dividere namque versatur in tempore: an forte

actus omnes dicturi sint esse motus, vel certe cum motu? Item numquid effectiones omnes ad ipsum pati sint relaturi, an potius quasdam absolutas affirmaturi, sicut incedere atque loqui? Rursus num omnes impetus ad passionem relatos motus nominaturi sint, absolutos autem simpliciter actus, vel forsitan in utrisque pariter utrunque collocaturi? Jam vero incedere quidem ipsum, quod et absolutum quiddam est, motum facile appellabunt: intelligere vero, cui patiens non respondet, actum vel actionem (ut arbitror) nuncupabunt: alioquin intelligere atque incedere non erit aliquid facere. Verum si hæc in genere faciendi non sint, ubi dicendum? Forsitan vero intelligere ad intelligibile sicut et intelligentiam referent: nam et sensum ad sensibile dirigunt. Quod si et sensum dirigunt ad sensibile, cur non ipsum quoque sentire ad sensibile referant? Atqui sensus, qui et refertur ad alterum, habitudinem quidem habet ad illud: sed habet interea nihilominus præter habitudinem aliquid, hoc ip-

582 τὴν νόησιν· καὶ γὰρ τὴν αἰσθησιν πρὸς τὸ αἰσθητόν. Ἄλλ' εἰ κακῆ
 C τὴν αἰσθησιν πρὸς τὸ αἰσθητόν, διὰ τί αὐτὸ τὸ αἰσθάνεσθαι οὐκέτι
 πρὸς τὸ αἰσθητόν; καὶ ἡ αἰσθησις δὲ ἢ πρὸς ἕτερον σχέσιν μὲν ἔχει
 πρὸς ἐκείνο· ἔχει δέ τι παρὰ τὴν σχέσιν, τὸ ἢ ἐνέργεια, ἢ πάθος
 εἶναι. Εἰ οὖν τὸ πάθος παρὰ τὸ τινὸς εἶναι καὶ ὑπό τινος, ἔστι τι 5
 583 ἕτερον καὶ ἢ ἐνέργεια· ἢ δὲ δὴ βάδισις ἔχουσα καὶ αὐτὴ τὸ τινὸς
 εἶναι καὶ ποδῶν εἶναι καὶ ὑπό τινος, ἔχει τὸ κίνησις εἶναι. Ἐχοι ἂν
 οὖν καὶ ἡ νόησις παρὰ τὸ πρὸς τι τὸ ἢ κίνησις εἶναι ἢ ἐνέργεια.
 A Ἐπισκεπτέον δὲ, εἰ καὶ τινες ἐνέργειαι δόξουσιν ἀτελεῖς εἶναι, μὴ
 προσλαβοῦσαι χρόνον, ὥστε εἰς ταῦτόν ταῖς κινήσεσιν ἐλθεῖν, οἷον 10
 τὸ ζῆν, καὶ ἡ ζῶῃ. Ἐν χρόνῳ γὰρ τελείῳ τὸ ζῆν ἐκάστου καὶ ἡ εὐ-
 δαιμονία ἐνέργεια οὐκ ἐν ἀμερεῖ, ἀλλὰ οἷον ἀξιούσι καὶ τὴν κίνησιν
 εἶναι, ὥστε κινήσεις ἀμφω λεκτέον, καὶ ἔν τι τὴν κίνησιν, καὶ γένος
 ἐν θεωροῦντας παρὰ τὸ ποσὸν τὸ ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ τὸ ποιόν, καὶ κίνη-
 B σιν οὔσαν περὶ αὐτὴν, καὶ εἰ βούλει τὰς μὲν σωματικὰς, τὰς δὲ ψυ- 15
 χικὰς, ἢ τὰς μὲν παρ' αὐτῶν, τὰς δὲ ὑπ' ἄλλων εἰς αὐτὰ, ἢ τὰς μὲν
 ἐξ αὐτῶν, τὰς δὲ ἐξ ἄλλων, καὶ τὰς μὲν ἐξ αὐτῶν ποιήσεις, εἴτε εἰς
 ἄλλα, εἴτε ἀπολελυμένας, τὰς δὲ ἐξ ἄλλων πείσεις. Καί τοι καὶ αἰ
 εἰς ἄλλα κινήσεις αἰ αὐτὰ ταῖς ἐξ ἄλλων. Ἡ γὰρ τμησις, ἢ τε παρὰ

1. Ἄλλ' εἰ—αἰσθησιν πρὸς τὸ αἰσθητόν] Codd. Ciz. et Vat. omittunt hæc.
 3. δι' ἡ] Codd. Mon. C. et Med. B. δὲ
 ii. Vat. εἰ omisso δι.
 9. δόξουσιν] Cod. Mon. C. δόξάζουσιν

cum Marc. A.
 16. παρ' αὐτῶν] Ita Cod. Med. B. et
 mox bis ἐξ αὐτῶν. Ed. αὐτῶν. Marc. A.
 αὐτῶν ποιήσεις.
 17. εἰς ἄλλα] Codd. Ciz. Marc. B.

Mon. C. Med. A. (a pr. m.) B. Vat. εἰς
 ἄλλας. Marc. A. habet εἰς ἄλλας.
 18. αἰ εἰς ἄλλα] Cod. Vat. αἰ ἐξ ἄλ-
 λων.

sum scilicet actum quendam esse, vel passionem. Si igitur passio præter id, quod alicujus vel sub aliquo sit, est et aliquid aliud, nimirum sic et actus atque actio: tum vero incessus cum ipse quoque alicujus sit, sitque pedum, atque sub aliquo, habet tamen in se ipso interim, ut sit motus. Quod si ita est, intelligentia quoque præter id, quod spectat ad aliquid, id in se muneris habet, ut motus quidam sit aut actus.

XIX. Probabiliter motum ponemus pro genere: quem dividemus in motum exorientem intrinsecus atque in motum extrinsecus inincidentem.

Primum quidem nominabimus actionem, sive maneat intus, sive etiam in aliud exeat. Secundum vero passionem: sive quis putet hos inter se motus actionemque et passionem re ipsa discrepare, sive tantum ratione differre.

Post hæc autem considerandum est, numquid actus aliqui videantur imperfecti fore, nisi tem-

pus assumpserint, adeo ut cum motibus una conspirent, velut vivere atque vita. In tempore namque perfecto consistere videtur suum cujusque vivere: ipsa quin etiam beatitudo actus quidam esse, non in aliquo indivisibili consistens; sed tanquam motum quendam esse putant. Ex quo dicendum sit, utraque motus esse, atque motum ipsum genus unum existere: quod quidem perspicere liceat unum secundum se genus ultra quantitatem, quæ in substantia est, et ultra qualitatem: adeo ut motus similiter sit unum quiddam circa substantiam: quem quidem communem motum, si placet, in duas dividam motiones, quarum aliæ quidem ad corpus, aliæ vero pertinere ad animam videantur: aut aliæ penes ipsa moventia sint, aliæ sub aliis aliunde in ipsa perveniant: vel aliæ ex ipsis proprie, aliæ autem ex alienis. Tum vero, quæ sunt ex ipsis, actiones sint, sive in alia transeant, sive sint absolutæ. Quæ vero pendent ex aliis, passiones, quamvis

τοῦ τέμνοντος, ἥτε ἐν τῷ τεμνομένῳ, μία, ἀλλὰ τὸ τέμνειν ἕτερον⁵⁸³
καὶ τὸ τέμνεσθαι. Τάχα δὲ οὐδὲ μία ἢ τμησις, ἢ ἀπὸ τοῦ τέμνοντος
καὶ ἢ ἐν τῷ τεμνομένῳ· ἀλλ' ἔστι τὸ τέμνειν τὸ ἐκ τῆς τοιαύτου ἐνε-
ργείας καὶ κινήσεως, ἑτέραν ἐν τῷ τεμνομένῳ διάδοχον κίνησιν γίγνε-
5 σθαι· ἢ ἴσως οὐ κατ' αὐτὸ τὸ τέμνεσθαι τὸ διάφορον, ἀλλὰ κατ'
ἄλλο τὸ ἐπιγιγνόμενον κίνημα, οἷον τὸ ἀλγεῖν. καὶ γὰρ τὸ πάσχειν
ἐν τούτῳ. Τί οὖν εἰ μή τι ἀλγεῖ; τί ἄλλο ἢ ἡ ἐνέργεια τοῦ ποιού-
10 τος ἐν τῷδε οὔσα; οὕτω γὰρ καὶ τὸ οὕτω λεγόμενον ποιεῖν, καὶ δι-
τὸν οὕτως εἶναι τὸ ποιεῖν, τὸ μὲν μὴ ἐν ἄλλῳ, τὸ δὲ ἐν ἄλλῳ συ-
10 στάμενον· καὶ οὐκέτι τὸ μὲν ποιεῖν, τὸ δὲ πάσχειν, ἀλλὰ τὸ ποιεῖν
ἐν ἄλλῳ πεποίηκε δύο νομίζειν εἶναι, τὸ μὲν ποιεῖν, τὸ δὲ πάσχειν·
οἷον καὶ τὸ γράφειν, καίτοι ὄν ἐν ἄλλῳ, οὐκ ἐπιζητεῖ τὸ πάσχειν,
ὅτι μὴ ἄλλο τι ἐν τῷ γραμματεῖῳ ποιεῖ, παρὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ
15 γράφοντος, οἷον τὸ ἀλγεῖν. Εἰ δέ τις λέγοι γεγράφθαι, οὐ τὸ πά-
15 σχειν λέγει. Καὶ ἐπὶ τοῦ βαδίζειν, καίτοι οὔσης γῆς, ἐφ' ἧς οὐ⁵⁸⁴
προσποιεῖται τὸ πεπονθέναι. Ἄλλ' ὅταν ἐπὶ σώματος ζώου βαίῃ,
τὸ πάσχειν ἐπινοεῖ, ὃ ἐπιγίγνεται ἄλλαγμα συλλογιζόμενος, οὐ τὸ
βαδίζειν, ἢ ἐπενόησεν ἂν καὶ πρότερον. Οὕτω καὶ ἐπὶ πάντων κατὰ
μὲν τὸ ποιεῖν ἐν λεκτέον μετὰ τοῦ λεγομένου πάσχειν, τοῦ ἀντιθέτου.

2. οὐδὲ μία] Codd. Marc. A. Ciz. et
Vat. οὐδεμία.
4. ἐτίραν] Cod. Vat. ἐτίρα. Eam vo-
cem omittit Marc. A.
5. οὐ κατ'] Codd. Marc. A. Mon. C.
et Ciz. οὐκ.
7. ἀλγεῖ] Codd. Marc. A. Mon. C.

Med. B. ἀλγοῖ.
ib. ἢ ἢ] Codd. Ciz. et Vat. ἢ καὶ ἢ.
8. οὕτω λεγόμενον ποιεῖν] Cod. Ciz. ποι-
εῖν οὕτω λεγόμενον.
9. τὸ μί] Cod. Vat. τὸ μίον.
ib. τὸ δὲ ἐν] Codd. Marc. A. Mon. C.
et Vat. τὸ δ' ἐν.

10. ἀλλὰ τὸ—τὸ δὲ πάσχειν] Desunt
hæc in Codd. Ciz. et Vat.
13. ἄλλο τι] Cod. Vat. ἐν ἄλλῳ τι.
14. λίγοι] Cod. Ciz. omittit h. v.
15. λίγει] Cod. Ciz. λίγοι.
ib. οὔσης γῆς] Cod. Ciz. γῆς οὔσης.
18. ἂν καὶ] Cod. Vat. ἂν τὸ.

motus etiam in alia transeuntis, iidem esse vide-
antur, atque motus, qui ex aliis pendere dicuntur.
Divisio namque sive penes dividendum, sive in re
divisa, consideretur, est una: sed dividere aliud
est, quam dividi. Forsan vero neque una qui-
dem est ipsa divisio, quæ infertur a dividente, et
quæ in diviso suscipitur: sed dividere ipsum at-
que dividi nihil aliud est, quam ex tali quadam
actione et motione, alteram in re divisa succe-
dentem fieri motionem: aut forte non secundum
hoc ipsum, quod dividi dicitur, differentia ipsa
perpenditur, sed secundum aliud ex motione re-
sultans, velut dolere: in hoc enim consistit pati.
Quid ergo dicendum, ubi nihil doleat? Quidnam
aliud, nisi quod actus efficientis in hoc existens
sit loco doloris vel passionis? Sic enim accidit et
tale quiddam est, quod dicitur aliquid facere:
atque ita duplex videtur esse, quod facere nomi-
natur: aliud quidem non in alio, aliud autem in

alio collocatum. Neque sic ulterius dividetur, ut
aliud quidem facere sit, aliud vero pati: sed ip-
sum, quod est in alio facere, occasionem præsti-
tit, ut duo quædam esse hic apparent, quorum
aliud sit facere, aliud contra sit pati. Jam vero
scribendi munus, quamvis admittatur in alio,
non affert præterea passionem sibi e contrario
respondentem, quoniam nihil aliud efficit in scri-
bendo, præter scribentis ipsius actum, quod qui-
dem perinde se habeat atque dolere. Si quis au-
tem dixerit tale quiddam afferre præterea, quale
sit, quod fuisse scriptum dicatur, non propterea
passionem aliquam in medium introducit. Atqui
et in ipso incessu, quamvis terra subsit, quæ in-
cessu calcatur, non tamen hic addi debet, terram
aliquid inde fuisse perpassam. Sed quando quis
super corpus animalis progreditur, passio jam
perpenditur, dum videlicet quisvis excogitat do-
lorem insuper inde proveniente, dolorem, in-

584^a Ο δὲ πάσχειν λέγεται, τὸ γενόμενον ὕστερον, οὐ τὸ ἀντίθετον, οἷον
 Β τῷ καίειν τὸ καίεσθαι· ἀλλὰ τὸ ἐκ τοῦ καίειν καὶ καίεσθαι ἐνὸς ὄν-
 τος, τὸ ἐπ' αὐτῷ γιγνόμενον, ἢ ἀλγῆμα ἢ τι ἄλλο, οἷον μαραίνεσθαι.
 Τί οὖν εἴ τις αὐτὸ τοῦτο ἐργάζοιτο ὥστε λυπεῖν; οὐχ ὁ μὲν ποιεῖ, ὁ
 δὲ πάσχει; καὶ ἐκ μιᾶς ἐνεργείας τὰ δύο, καὶ ὁ μὲν ποιεῖ, ὁ δὲ πά- 5
 σχει. Ἡ ἐν τῇ ἐνεργείᾳ οὐκέτι τὸ τῆς βουλήσεως τοῦ λυπεῖν, ἀλλὰ
 C ποιεῖ τι ἕτερον, δι' οὗ λυπεῖ, ὁ ἐν τῷ λυπησομένῳ γενόμενον ἐν ὄν
 καὶ ταῦτόν πεποίηκεν ἄλλο τὸ λυπεῖσθαι. Τί οὖν αὐτὸ τὸ ἐν γενό-
 μενον πρὶν καὶ λύπην ποιῆσαι· ἢ ὅλως λύπην οὐκ ἐμποιοῦν οὐ πάθος
 ἐστὶ τοῦ εἰς ὄν, οἷον τὸ ἀκοῦσαι; ἢ οὐ πάθος τὸ ἀκοῦσαι, οὐδ' ὅλως 10
 τὸ αἰσθάνεσθαι, ἀλλὰ τὸ λυπηθῆναι ἐστὶ γενέσθαι ἐν πάθει, ὁ μὴ
 ἀντίθετον τῷ ποιῆσαι.

A Ἄλλ' ἔστω μὴ ἀντίθετον· ὅμως δὲ ἕτερον ὄν τοῦ ποιεῖν, οὐκ ἐν
 τῷ αὐτῷ γένει τῇ ποιήσει, εἰ ἢ κίνησις ἀμφῷ, ἐν τῷ αὐτῷ, οἷον ἀλ-
 λοιώσις, κίνησις κατὰ τὸ ποιόν. ἀρ' οὖν ὅταν μὲν ἀπὸ τοῦ ποιοῦ ἴη 15
 ἢ ἀλλοιώσις, ποιήσις, καὶ τὸ ποιεῖν ἀπαθοῦς αὐτοῦ ὄντος, ἢ ἐὰν μὲν

2. τῷ καίειν] Cod. Vat. τὸ καίειν.

3. ἐπ' αὐτῷ] Cod. Mon. C. ἐπ' αὐτὸ
 cum Marc. A.

4. ὁ μὲν ποιεῖ] Cod. Vat. a pr. m. ὁ
 μῖνον (quod correctum est) et ποιεῖν pro
 ποιεῖ.

5. δύο, καί] Cod. Mon. C. cum Marc.
 A. omittit καί. Pergit Vat. ὁ μῖνον—ὁ δὲ et
 ut hic Marc. A.

6. οὐκέτι] Cod. Vat. οὐκ ἐστὶ.

7. ποιεῖ τι] Codd. Ciz. et Vat. omittunt
 τι; posterior exhibet ποιεῖν.

ib. ὁ ἐν] Cod. Vat. ὁ ἐν.

8. πεποίηκεν] Cod. Vat. πεποίηκε.

10. ἐστὶ—ὄν] Cod. Vat. ἐστὶ, Ciz. ὄν.

12. τὸ ποιῆσαι] Codd. excepto Marc. B.
 omnes τῷ pro τὸ, nisi quod Med. A. a pr.
 m. habet ut Ed. In Vat. est ποιῆσθαι.
 Illud recepimus.

14. ἢ ἔ] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon.

C. ἢ εἰ. Vat. εἴη. Illud recepi.

15. κίνησις κατὰ—ἢ ἀλλοιώσις] Desunt
 hæc in Codd. Ciz. et Vat. In Cod. Durm.
 est supra lin. κινήσις.

ib. τὸ ποιόν] Cod. Mon. C. τοῦ ποιῶν
 cum Marc. A.

16. ποιήσις] Cod. Ciz. ποιήσιν.

ib. ὄντος] Codd. Ciz. Mon. C. Vat.
 Med. A. Marc. A. αὐτοῦ ὄντος.

quam reputans non incessum; alioquin id ipsum prius etiam perpenderit. Sic et in omnibus secundum ipsum facere, unum quiddam genus, dicendum est una eum eo, quod pati dicitur et oppositum. Quod autem pati dicitur, id ipsum est, quod factum est posterius, non quidem, quod sit oppositum perinde atque ei, quod est comburere, ipsum, quod est comburi: sed passio potius dicitur atque pati, id ipsum, quod ex comburere comburique, velut uno quodam existente, in re ipsa resiliat, sive dolor id sit, sive aliud quiddam, quasi consumptio quædam. Quid ergo? si quis hoc ipsum sic agat, ut dolorem inferat, nonne hic quidem agit, ille vero patitur? atque ex uno quodam actu duo conficiuntur, ubi hic facit, ille patitur. Forsan vero in ipsa actione non amplius computatur doloris inferendi propositum: sed facit aliud quiddam, per quod afficit dolore. Quod quidem in ipso doluturo factum, unumque et idem existens efficit, ut aliud præterea sit dolore quodam affici. Quid igitur de illo dicendum? quod unum quiddam sit prius,

quam etiam dolore afficiat? vel etiam ubi dolor nullus infertur, nonne passio est, illius ipsius, in quod infertur? velut audire. Sed forte ipsum audire non est passio, neque omnino sentire ulla passio est: at dolore premi, est in passione constitui, quod quidem effectio non est oppositum iudicandum.

XX. Aliquam actionem passio non comitatur, ut intelligentiam atque sensum: aliquam comitatur intus, ut conterere conterentem vicissim, et calefacere mutuo frigefacientem: aliquam comitatur extrinsecus. Et hoc quidem dupliciter. Aut enim actionem manifesta passio comitatur foris, ut secantem, aut occultata, ut incedentem: imo et occultissima, ut augeri, et formari corpus ab anima.

Sed esto, si placet, non sit oppositum: veruntamen eum aliud quiddam sit, quam facere, non in eodem genere una eum effectio locatur: vel forte, si ambo sunt motus, sunt in eodem, velut alteratio ipsa secundum qualitatem motio. Num igitur, quando ab ipso quali progreditur altera-

ἀπαθῆς ἦ, ἐν τῷ ποιεῖν ἔσται. Ἐὰν δὲ ἐνεργοῦν εἰς ἄλλον οἶον τύπ-
 τον, καὶ πάσχη, οὐκέτι ποιεῖ· ἢ οὐδὲν κωλύει ποιοῦντα καὶ πά-
 σχειν. Εἰ οὖν κατ' αὐτὸ τὸ πάσχειν, οἶον τὸ τρίβειν, διὰ τί ποιεῖν B
 μᾶλλον ἢ πάσχειν; ἢ ὅτι ἀντιτρίβεται καὶ πάσχει; ἄρ' οὖν ὅτι ἀν-
 5 τικινεῖται, καὶ δύο κινήσεις φήσομεν περὶ αὐτόν; καὶ πῶς δύο; ἀλλὰ
 μία; καὶ πῶς ἢ αὐτὴ καὶ ποιήσεις καὶ πείσεις; καὶ οὕτω μὲν ποιήσεις
 τῷ ἀπ' ἄλλου, εἰς ἄλλον δὲ πείσεις ἢ αὐτὴ οὔσα. Ἀλλὰ ἄλλην φή-
 10 σομεν; καὶ πῶς ἄλλο τι διατίθησι τὸν πάσχοντα ἀλλοιοῦσα, καὶ ὁ C
 ποιῶν ἀπαθῆς ἐκείνου. Πῶς γὰρ ἂν πάθοι, ὁ ποιεῖ ἐν ἄλλῳ; ἄρ' 585
 οὖν τὸ ἐν ἄλλῳ τὴν κίνησιν εἶναι ποιεῖ τὸ πάσχειν; ὁ ἦν οὐ πάσχειν
 κατὰ τὸν ποιοῦντα. Ἄλλ' εἰ τὸ μὲν λευκαίνει ὁ λόγος ὁ τοῦ κύκνου,
 τὸ δὲ λευκαίνεται ὁ γιγνώμενος κύκνος, πάσχειν φήσομεν ἴοντα εἰς
 οὐσίαν; εἰ δὲ καὶ ὕστερον λευκαίνοιο γενόμενος, καὶ εἰ τὸ μὲν αὔξει,
 τὸ δὲ αὔξειτο, τὸ αὔξόμενον πάσχειν, ἢ μόνον ἐν τῷ ποιῶ τὴν πείσιν; B
 15 ἄλλ' εἰ τὸ μὲν καλὸν ποιοῖ, τὸ δὲ καλλύνοιο, τὸ καλλυνόμενον πάσχειν;
 εἰ οὖν τὸ καλλύνον χεῖρον γίγνοιο, ἢ καὶ ἀφανίζοιο, οἶον ὁ καττίτε-

1. εἰς ἄλλο] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A. Vat. εἰς ἄλλον. Quod recepi.

2. πάσχει] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A. Vat. πάσχη. Quod restitui Plotino.

3. Εἰ οὖν] Cod. Vat. οἶον οὖν.

5. φήσομεν] Cod. Vat. φύσομεν.

6. αὐτὴ ποίσεις] Codd. Med. A. Marc. A. B. et Vat. αὐτὴ καὶ ποίσεις. Unde explevi orationem.

ib. πείσεις] Cod. Vat. πείσεις et ita etiam paulo inferius. Post h. v. delevi καί.

7. τὸ ἀπ'] Codd. Ciz. Darm. Marc. A. Med. A. (ex corr.) B. Vat. τῷ ἀπ'. Quod recepi.

ib. εἰς ἄλλον] Cod. Ciz. εἰς ἄλλο.

ib. δι πείσεις] Codd. Ciz. Med. A. (ex corr.) B. Marc. A. et Vat. omitunt sequens καί. Quare delevi.

12. τὸ δὲ λευκαίνοιο] Ita scripsi cum Ficino. Ed. habet ὁ, Cod. Marc. A. ὁ.

13. γιγνώμενος, καί] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. γινόμενος, καί. Quod recepi.

14. αὔξόμενον] Codd. Ciz. Marc. A.

Mon. C. Med. B. Vat. αὔξομενον. Et sic correxi.

ib. ἢ μόνον] Cod. Vat. οὐ μόνον. Idem mox πείσιν.

15. ποιοῖ] Codd. Ciz. et Vat. ποιεῖ. ib. τὸ καλλυνόμενον] Codd. Ciz. et Vat. καὶ πρὸ τῆ.

16. καλλύνον] Codd. Ciz. Darm. Med. A. (a pr. m.) καλλυνόμενον. Marc. A. Vat. καλλύνον.

ib. καττίτερος] Codd. Ciz. et Vat. καττίτερος.

tio, est ibi factio atque facere, cum ipsum quale sit passionis expertus? aut forte, si sit a passione remotum, in faciendo versatur. Sin autem in aliud agens veluti verberando mutuo patitur, non amplius facit: an potius nihil prohibet faciendo pati? Si igitur secundum ipsum pati velut atterere id habet, eurnam facere magis, quam pati censetur? An quia vicissim atterendo conteritur, atque patitur? Numquid ergo quoniam mutuo agitur, geminos circa ipsum motus esse dicemus? At quomodo duos? Num igitur unum? Sed quoniam pacto motio eadem actio simul est atque passio? et ita quidem actio dicitur, quatenus ab alio manat, passio vero quatenus inde fluit in aliud, dum tamen una motio est. An igitur motionem aliam esse dicemus? Et quoniam pacto aliud quiddam disponet, aut afficiet patientem alterans ipsa motio? atqui ipsum agens non patitur ab illo secundum idem. Quo enim

pacto patitur hoc ipsum, quod in alio facit? Num ergo hoc ipsum scilicet in alio motum esse, in causa nobis est, ut passio sit? quae quidem penes effectorem passio minime fuerat. Verum si hoc quidem album efficit ecu seminaria Cygni ratio: hoc autem efficitur album, nascens videlicet Cygnus, an pati dicemus Cygnum in essentiam interim procedentem? Sin autem deinde etiam natus efficiatur albus: item, si hoc quidem augeat, illud autem augeatur, auctum ipsum pati asseverabimus? an potius in ipso quali quodam locabimus passionem? Præterea, si hoc quidem pulchrum facit, hoc vero fit pulchrum, an quod pulchrum efficitur, pati interea confitebimur? Si igitur quod pulchrum reddit, interea fit deterius, vel obscuratur, velut stannum, aliud autem evadit melius, velut æs, numquid æs pati dicemus, stannum vero facere? Denique discentem quomodo dicemus pati? videlicet ipso efficientis actu

585

ρος, τὸ δὲ βέλτιον γίγνοιτο ὁ χαλκὸς, πάσχειν τὸν χαλκὸν φήσομεν, τὸν δὲ ποιεῖν; τὸν δὲ μαυθάνοντα πῶς πάσχειν, τῆς τοῦ ποιούντος ἐνεργείας εἰς αὐτὸν ἰούσης; ἢ πάθησις πῶς ἂν εἶη, μία γε οὔσα; ἄλλ' αὐτὴ μὲν οὐ πάθησις, ὁ δὲ ἔχων πάσχων ἔσται, τοῦ πάσχειν τινὸς λαμβανομένου· οὐδὲ γὰρ τῷ μὴ ἐνηργηκέσθαι αὐτόν· οὐ γὰρ τὸ μαυθάνειν, ὡσπερ τὸ πληγήηαι ἐν ἀντιλήψει ὄν καὶ γνωρίσει, ὡσπερ οὐδὲ τὸ ὄραϊν.

A Τίνι οὖν γνωριούμεν τὸ πάσχειν; οὐ γὰρ δὴ τῇ ἐνεργείᾳ τῇ παρ' ἄλλου, εἰ ὁ τὴν ἐνέργειαν παραδεξάμενος αὐτοῦ ἐποιήσατο διαδεξάμενος· ἀλλ' ἄρα ὅπου μὴ ἐνέργεια, πείσις δὲ μόνον. Τί οὖν, εἰ κάλιον γίγνοιτο, ἢ δὲ ἐνέργεια τὸ χεῖρον ἔχει; ἢ εἰ κατὰ κακίαν ἐνεργοῖ τις καὶ ἄρχοι εἰς ἄλλον ἀκολάστως; ἢ οὐδὲν κωλύει ἐνέργειαν εἶναι B φαύλην, καὶ πείσιν καλήν; τίνι οὖν διοριούμεν; ἄρα τῷ τὸ μὲν εἰς ἄλλον παρ' αὐτοῦ, τὸ δὲ ἐφ' ἐτέρου ἐν ἄλλῳ τὸ πάσχειν; τί οὖν εἰ ἐξ αὐτοῦ μὲν, μὴ εἰς ἄλλον δὲ, οἶον τὸ νοεῖν, τὸ δοξάζειν; τὸ δὲ C θερμαυθῆναι παρ' αὐτοῦ διανοηθέντος ἢ θυμωθέντος ἐκ δόξης, μηδενὸς ἔξωθεν προσελθόντος, ἢ τὸ μὲν ποιεῖν, εἴτε ἐν αὐτῷ, εἴτε εἰς

3. ἂν εἶη] Codd. Ciz. et Vat. ἂν εἶη τι.

Ante hæc Marc. A. ταῦτόν pro αὐτόν.

4. αὐτῆ] Codd. Ciz. et Vat. αὐτῆ, Med.

B. αὐτῆ cum Marc. A.

5. τινός] Codd. Med. B. Vat. τίνος.

8. Τίνι] Cod. Ciz. τίνυν.

ib. γὰρ δὲ] Cod. Vat. γὰρ δέ.

9. αὐτοῦ] Codd. Marc. A. Med. B. αὐτοῦ. Quod recepi.

10. ἄρα] Codd. Darm. et Med. A. (in marg. ab al. m.) ἄρα. Scripsi ἄρα cum Fic. Proxime tenenda est constructio: καὶ ἄρχοι εἰς ἄλλον ἀκολάστως.

11. ἔχει;] Codd. Ciz. et Vat. ἔχει.

ib. ἢ εἰ] Cod. Ciz. ἢ καί. Vat. a pr. m. ἢ εἶν.

13. τῷ τὸ μὲν] Cod. Med. B. omittit τό.

14. παρ' αὐτοῦ] Cod. Med. A. παρ' αὐτοῦ τὸ et in marg. ab al. m. τὸ ποιεῖν. Med. B. παρ' αὐτοῦ.

in ipsum jam prodeunte. At vero quomodo hæc erit passio, cum unus sit actus? Forte ipsa quidem non est passio: qui autem habet, est patiens: quippe cum ipsum pati perinde tanquam sit alicujus accipiatur. Neque enim ex eo, quod, qui addiscit, nihil ipse egerit, pati dicitur. Nam discere non est tanquam pulsari vel percuti: quippe cum in quadam apprehensione discretio- neque consistat: sicut neque videre perinde se habet atque pulsari.

XXI. *Tam actionem, quam passionem per motum quendam vel actum definire possumus. Sed illud quidem agere dicitur, cujus motus ex ipso sumit exordium, sive hinc aliquid in alio fiat, sive nihil. Illud vero pati, cujus motus solum incidit aliunde, sive ad deterius cat, sive ad melius. Item seu ab agente separato incidat, ut verberatio, sive a conjuncto, ut alteratio in corpore ab opinione affectuque animæ suæ, et affectus ipsi extrinsecus incitat.*

Quanam igitur notione ipsum pati proprie designabimus? Non certe discernemus actu quodam, quia ab alio pendeat: siquidem qui actum

susceperit, sibimet ipsum velut proprium vindicaverit: sed numquid ubi non actus quidem sit, sed tantum passio? Quid ergo, si id, quod pati dicitur, melius fiat, actus autem se deterius habeat? aut si per pravitatem agat quispiam, et intemperate alteri dominetur? an forte nihil prohibet, actionem quidem esse pravam, passionem vero honestam? Quonam ergo potissimum distinguemus? Numquid definiemus ipsum facere per actum quendam ab ipso quolibet in aliud transeuntem? pati vero per effectum aliunde in alio resultantem? Quid ergo dicemus? si ab ipso quovis extet quidem, in aliud autem minime transeat? qualis certe est actus intelligendi atque opinandi. Quid item? quando quis ex se ipso protinus incalescit? sive ex cogitatione vehementi id accidat, sive ira potius, quam nullo prorsus alicubi lacessente opinio propria suscitaverit. Forte vero ipsum facere est, sive in se ipso maneat, sive in aliud agat impetus quidam ex se ipso quovis erumpens. Cupiditas ergo et appetitus omnis quidnam est? Forte si appetitus incitatur ab appetibili, passio quædam est,

ἄλλο τι ὄν, κίνημα ἐξ αὐτοῦ. Ἡ οὖν ἐπιθυμία τί, καὶ πάντα ὄρεξις; 585
 εἰ ἢ ὄρεξις κινεῖται ἀπὸ τοῦ ὀρεκτικοῦ, εἰ μή τις μὴ προσποιῶι τὸ, C
 ἀφ' οὗ κεκίνηται, ὅτι δὲ μετ' ἐκείνο ἐγήγερται. Τί οὖν διαφέρει τοῦ
 πεπλήχθαι ἢ ὠσθέντα κατενεχθῆναι; ἀλλ' ἄρα διαιρετέον τὰς ὀρέξ-
 5 εἰς λέγοντα, τὰς μὲν ποιήσεις, ὅσαι νῶ ἐπόμεναι, τὰς δὲ ὀλκὰς οὐ- 586
 σας, πείσεις, τὸ δὲ πάσχειν οὐ τῷ παρ' ἑτέρου ἢ παρ' ἑαυτοῦ. καὶ
 ποιῶι γὰρ ἄν τι ἐν ἑαυτῷ· ἀλλ' ὅταν μηδὲν συμβαλλόμενον αὐτὸ
 ὑπομείνη ἀλλοίωσιν τὴν μὴ εἰς οὐσίαν ἄγουσαν, ἢ τις ἐξίστησι πρὸς
 τὸ χεῖρον, ἢ μὴ πρὸς τὸ βέλτιον, τὴν τοιαύτην ἀλλοίωσιν πείσιν καὶ
 10 τὸ πάσχειν ἔχειν. Ἄλλ' εἰ τὸ θερμαίνεσθαι θερμότητά ἐστιν ἴσχειν,
 εἷη δὲ τὸ μὲν εἰς οὐσίαν συντελοῦν, τὸ δὲ μὴ, τὸ αὐτὸ πάσχειν καὶ B
 οὐ πάσχειν ἔσται. καὶ πῶς οὐ τὸ θερμαίνεσθαι διττόν; ἢ τὸ θερ-
 μαίνεσθαι ὅταν εἰς οὐσίαν συντελῆ, καὶ τότε ἄλλου πάσχοντος εἰς
 οὐσίαν συντελέσει, οἷον θερμαινομένου τοῦ χαλκοῦ καὶ πάσχοντος,
 15 ἢ δὲ οὐσία ὁ ἀνδριάς, ὃς οὐκ αὐτὸς ἐθερμαίνετο, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβε-
 βηκός. Εἰ οὖν καλλίων ὁ χαλκὸς ἀπὸ τοῦ θερμαίνεσθαι ἢ κατὰ τὸ C
 θερμαίνεσθαι, οὐδὲν κωλύει πάσχειν λέγειν· διττὸν γὰρ εἶναι τὸ πά-
 σχειν· τὸ μὲν ἐν τῷ χεῖρον γίγνεσθαι, τὸ δ' ἐν τῷ βέλτιον ἢ οὐδέ-
 τερον.

1. ἄλλο τι] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. ἄλλον τι. Ciz. et Vat. ἄλλον τινα.
 ib. εἰ οὐ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A. (ex corr. ab al. n.) B. ἢ οὐν, ut rescribendum fuit cum Ficino.
 2. εἰ ἢ] Cod. Med. A. supra lin. ab al. m. ἢ εἰ ἢ.
 ib. ὀρεκτικῶ] Codd. Ciz. et Vat. ὀρεκτικῶ. Quod recepinus.
 ib. προσποιῶι] Cod. Ciz. προσποιῶι τό. Ego cum Fic. correxi προσποιῶι τό.
 5. ὅσαι νῶ] Codd. Ciz. et Vat. ὅσαι τῶ νῶ.

6. οὐ τῶ] Codd. prater Marc. B. omnes οὐ τῶ, sed Med. A. nonnisi ex corr. Unde correxi; ut legit etiam Fic.
 ib. ἢ παρ'] Cod. Vat. ἢ τῶ παρ'.
 ib. ἑαυτοῦ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. ἑαυτοῦ.
 ib. ἀτίη] Cod. Darm. ad h. v. in marg. habet καὶ ποιῶ, Med. A. item in marg. καὶ ποιῶ. Marc. A. ἀπίη (sic). Illud recepi, cum Ficino.
 7. συμβαλλόμενον] Cod. Vat. συλλαμβανόμενον.

8. ἄγουσαν] Cod. Ciz. ἀνάγουσαν.
 9. ἀλλοίωσιν, πείσιν] Cod. Vat. ἀλλοίωσιν πείσιν.
 11. τὸ μὲν] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. τῶ μὲν. Mox Ciz. Mon. C. Vat. τῶ δέ.
 ib. καὶ οὐ πάσχειν] Desunt hæc in Cod. Ciz.
 17. κωλύει πάσχειν] Codd., prater Darm., omnes addunt λέγειν, ut legit Fic. Unde supplevi, quod deerat in Ed.
 18. τὸ δ' ἐν] Cod. Vat. τὸ δ' ἐν.

etiam si nullus adjecerit, a quonam incitetur, sed id ipsum duntaxat, quod post illud fuerit excitatus. Hæc igitur appetitio non aliter se habet, quam si quis impulsus fuerit, vel etiam impulsu quasi præcipitatus. An igitur appetitus dividere debemus, dicentes, illos quidem actiones esse, quicumque menti parent: alios autem passiones, videlicet quod in illis rapiatur animus, atque trahatur? ipsum vero pati non ex eo, quod ab alio inferatur potius, quam ex se ipso. Agere namque posset non nihil etiam in se ipso: sed quando nihil ipsum conferens alterationem substineat, quæ quidem ad essentiam non perducatur, sed deducatur potius ad deterium, vel saltem ad melius non conducatur: ejusmodi, inquam, alterationem in se passionem et pati habere dicemus. Verum

si calefieri nihil aliud est, quam accipere calorem atque habere: est autem calefactio partim ad essentiam conferens, partim contra, nimirum idem pati erit atque non pati. Et quidnam prohibet calefactionem esse geminam? Forte vero ipsum calefieri, quando ad essentiam confert, tunc etiam alio quodam patiente ad essentiam confert, velut quando ære calefacto atque patiente, essentia quædam fit, quam statuum nominant, quæ quidem ipsa non est calefacta, nisi forte per accidens. Si ergo æs evadat pulchrius ex eo, quod ipsum calefiat, vel secundum ipsam calefactionem, nihil prohibet, quo minus pati confiteamur. Duobus enim modis passionem accipere solent, dicentes aut ad deterium, aut ad melius ducere, vel ad neutrum.

586

Οὐκοῦν γίγνεται τὸ πάσχειν τῷ ἔχειν ἐν αὐτῷ κίνησιν τὴν ἀλλοίωσιν, τὴν κατὰ τὸ ἀλλοιοῦσθαι ὅπως οὖν, καὶ τὸ ποιεῖν ἢ ἔχειν ἐν αὐτῷ κίνησιν τὴν ἀπόλυτον παρ' αὐτοῦ, ἢ τὴν τελευτῶσαν εἰς ἄλλο ἀπ' αὐτοῦ, ὀρμωμένην ἀπὸ τοῦ λεγομένου ποιεῖν. Καὶ κινήσεις μὲν ἐπ' ἀμφοῖν, ἢ δὲ διαφορὰ ἢ διαιρούσα τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν, τὸ 5 μὲν ποιεῖν καθ' ὅσον ποιεῖν, ἀπαθὲς τηρούσα, τὸ δὲ πάσχειν ἐν τῷ διατίθεσθαι ἐτέρως ἢ πρότερον εἶχε, τῆς τοῦ πάσχοντος οὐσίας οὐδὲν εἰς οὐσίαν προσλαμβάνουσης, ἀλλὰ ἄλλου ὄντος τοῦ πάσχοντος, ὅταν τις οὐσία γίγνηται. Γίγνεται τοίνυν τὸ αὐτὸ ἐν σχέσει τινὲ ποιεῖν, ἐν ἄλλῃ δὲ πάσχειν. Παρὰ μὲν γὰρ τῷδε θεωρούμενον ποιεῖν ἔσται, 10 κινήσεις οὔσα ἢ αὐτῆ· παρὰ δὲ τῷδε πάσχειν, ὅτι τάδε οὕτως διατίθεται, ὥστε κινδυνεύειν ἄμφω πρὸς τι εἶναι, ὅσα τοῦ ποιεῖν πρὸς τὸ πάσχειν· εἰ μὲν παρὰ τούτῳ τὸ αὐτὸ ποιεῖν, εἰ δὲ παρὰ τῷδε πάσχειν, καὶ θεωρούμενον ἐκάτερον οὐ καθ' αὐτὸ, ἀλλὰ μετὰ τοῦ ποιούντος καὶ πάσχοντος, οὗτος κινεῖ καὶ οὗτος κινεῖται, καὶ δύο κατη- 15 γορίαι ἐκάτερον· καὶ οὗτος δίδωσι τῷδε κίνησιν, οὗτος δὲ λαμβάνει, ὥστε λήψις καὶ δόσις, καὶ πρὸς τι ἢ εἰ ἔχοι ὁ λαβὼν, ὥσπερ λέγεται ἔχειν χρῶμα, διὰ τί οὐ καὶ ἔχει κίνησιν; καὶ ἢ ἀπόλυτος κινήσις, οἶον ἢ τοῦ βαδίζειν, ἔχει βάδισιν καὶ ἔχει δὲ νόησιν. Ἐπισκεπτέου

1. τὸ πάσχειν] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. A. B. Vat. addunt τῷ ἔχειν. Sed in Med. B. τῷ correctum videtur in τῷ. Illud recepi, cum deesset in Ed.
2. οὖν ἢ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C.

Med. B. Vat. omittunt οὖν. Quare delevi.

3. παρ' αὐτοῦ] Marc. A. παρὰ τοῦ.

7. ἐτέρως] Cod. Vat. ἐτέρων.

ib. πάσχοντος] Abest a Cod. Ciz.

11. οὗτος διατίθεται] Ita marg. Ed. Sed in contextis est οὗτος.

17. εἰ ἔχοι] Codd. Ciz. Marc. A. Mon.

C. Med. B. εἰ ἔχει. Vat. εἰ ἔχει.

19. οἶον ἢ] Marc. A. εἰ pro ἢ.

XXII. *Motus idem potest, si referatur ad agens, dici actio: si ad patiens, passio nominari. Ubi proprie loquimur, actionem ab effectione distinguimus: dicentes post actionem opus inde procreatum aliud non extare quale per effectionem fieri extareque consuevit.*

Forte igitur pati quidem accidit ex eo, quod aliquid in se motum habeat, motum, inquam, alterationis, per quam quoquo modo alteretur, agere vero est vel habere in se et a se ipso motum absolutum, vel edere motum a se in aliud transeuntem: qui et incipiat ab eo ipso, quod agere dicitur. Atqui motus quidem est in utrisque: differentia vero distinguens agere inter se et pati, talis est, ut agere ipsum servet, qua agere est passionis expertus: pati vero in eo, quod aliquid aliter, quam prius afficiatur, dum ipsa patientis essentia nihil ad essentiam pertinens adipsiscitur, sed aliud quiddam interea patitur, quando aliqua essentia generatur. Quam ob rem

idem aliquid in habitudine quadam facere est, in alia vero habitudine pati. Nam penes quidem hoc consideratum erit facere, cum idem sit motus: penes autem illud erit pati, quoniam ille jam sic afficitur. Utraque igitur ad aliquid referri videntur, quatenus ipsa faciendi conditio se habet ad ipsam patiendi proprietatem: nempe aliquid idem penes hoc quidem est facere, sed penes illud pati, et utrumque sane consideratur, non tam secundum se ipsum, quam una eum ipso faciente atque patiente, ubi hic quidem movet, ille vero movetur, et utrumque est duo quædam prædicamenta. Atqui et hic illi tradit motum, ille vicissim motum recipit: quapropter traditio et acceptio relatioque ibi contingit. Aut certe, si ille, qui accipit, habet, ut dicitur colorem habere, cur non dicatur et habere motum? Jam vero et absolutus motus, velut incedere, habet incessum, et intelligere habet intelligentiam. Proinde considerare operæ pretium est, utrum

δὲ, εἰ τὸ προνοεῖν ποιεῖν, εἰ καὶ τὸ προνοίας τυγχάνειν πάσχειν· εἰς ἄλλο γὰρ καὶ περὶ ἄλλου ἢ πρόνοια· ἢ οὐδὲ τὸ προνοεῖν ποιεῖν, καὶ ἂν εἰ περὶ ἄλλου τὸ νοεῖν ἢ ἐκείνο πάσχειν· ἢ οὐδὲ τὸ νοεῖν ποιεῖν· οὐ γὰρ εἰς αὐτὸ τὸ νοούμενον, ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ· οὐδὲ ποιήσεις ὅλως, 5 οὐδὲ δεῖ πάσας ἐνεργείας ποιήσεις λέγειν, οὐδὲ ποιεῖν τι· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἢ ποιήσεις. Τί οὖν, εἰ βαδίζων ἔχνη εἰργάσατο, οὐ λέγομεν πεποιηκέναι, ἀλλ' ἐκ τοῦ εἶναι αὐτὸν ἄλλο τι ἢ ποιεῖν κατὰ 10 συμβεβηκὸς καὶ τὴν ἐνέργειαν κατὰ συμβεβηκὸς, ὅτι μὴ πρὸς τοῦτο Β εἴωρα· ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων ποιεῖν λέγομεν, οἷον τὸ πῦρ θερμαίνειν καὶ ἐνήργησε τὸ φάρμακον. Ἄλλα περὶ μὲν τούτων ἄλλως.

Περὶ δὲ τοῦ ἔχειν, εἰ τὸ ἔχειν πολλαχῶς, διὰ τί οὐ πάντες οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἔχειν εἰς ταύτην τὴν κατηγορίαν ἀναχθήσονται, ὥστε καὶ τὸ ποσὸν ὅτι ἔχει μέγεθος, καὶ τὸ ποῖον ὅτι ἔχει χρῶμα, καὶ ὁ πατήρ καὶ τὰ τοιαῦτα, ὅτι ἔχει υἱὸν καὶ υἱὸς πατέρα, καὶ ὅλως κτή- 15 ματα. Εἰ δὲ τὰ μὲν ἄλλα ἐν ἐκείναις, ὅπλα δὲ καὶ ὑποδήματα, καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα, πρῶτον μὲν ζητήσκειν ἂν τις διὰ τί, καὶ διὰ τί Β ἔχων μὲν αὐτὰ μίαν ἄλλην κατηγορίαν ποιεῖ, καίων δὲ ἢ τέμνων ἢ κατορύττων ἢ ἀποβάλλων, οὐκ ἄλλην ἢ ἄλλας; εἰ δ' ὅτι περίκειται, καὶ ἰμάτιον κέηται ἐπὶ κλίνης, ἄλλη κατηγορία ἔσται. καὶ κεκαλυμ-

1. εἰ τὸ] Codd. Marc. A. Med. B. εἰς τό.
2. ἄλλου] Cod. Vat. ἄλλον.
6. οὐν εἰ] Cod. Ciz. omittit εἰ.
1b. λέγομεν] Cod. Vat. λεγόμενον.
7. ἐκ τοῦ] Cod. Vat. αὐτοῦ.

11. Περὶ δὲ] Marc. A. in marg. περὶ τοῦ ἔχειν.

14. ἔχει πατέρα] Ita Ed. Sed Codd. Darm. et Med. A. (in marg.) ἔχει υἱὸν καὶ υἱὸς πατέρα. Unde explēvi, quod deerat.

18. οὐκ ἄλλην] Cod. Ciz. οὐκ ἄλλων, οὐκ ἄλλην.

19. κίηται] Ita Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Med. A. Sed Med. B. Vat. καίηται, Ed. κίηται.

providere sit facere, ac vicissim providentia gubernari sit pati: in aliud enim atque de alio quodam providentia esse videtur. Forte vero providere non est facere, tametsi de alio quodam sit intelligere: neque regi providentia pati est. For- san etiam nec intelligere quidem est facere. Non enim in ipsum, quod intelligitur, sese transfert: sed potius est de ipso: neque prorsus est effectio: neque oportet actiones omnes esse effectiones asserere, aut quicquam facere: potest autem ibi secundum accidens esse factio. Quid ergo dicendum? Si quis incedens vestigia signet, nonne fecisse aliquid confitebimur? Sed enim ex eo, quod ille [aliquid] aliud quid sit, vel agat, aut decernat, sequi inde ex contingenti quodam facere, actionemque per accidens: quoniam ad hoc ipsum animum minime advertēbat: quando quidem et in rebus inanimatis etiam facere dicimus, velut ignem calefacere, et fecisse aliquid medicinam. Sed de his hactenus.

XXIII. Peripatetici rationem sufficientem assignare non possunt, cur habere quidem vestes novum prædicamentum faciat: habere vero qualitates in se, et habere pecunias, non faciat prædicamentum novum. Item habere vestes, armarique, non unum, sed duo prædicamenta significat.

Reliquum est de prædicamento, quod habere nominant, disputare. Profecto si habere multipliciter aiunt, quidam prohibet, quo minus omnes habendi modi in hoc prædicamentum pariter redigantur? Quapropter et quantum ipsum huc facile reducetur, quoniam habeat magnitudinem: item quale eodem pariter referetur: quia colorem habeat. Rursus pater atque similia: quia et pater habet filium, et filius habet patrem: atque summam possessiones omnes, et suppellectilia, quæ habentur. Si dixerint, alia quidem, quæ- enque habentur, in suis illis prædicamentis esse: arma vero et calceos atque vestes in proprio hoc habendi prædicamento, primo quidem

587 μένος ἢ τις. Εἰ δὲ κατὰ τὴν κάθεξιν αὐτὴν καὶ τὴν ἕξιν, δηλονότι καὶ τὰ ἄλλα πάντα κατὰ τὸ ἔχειν λεγόμενα, καὶ εἰς ἕξιν αὐτὰ, ὅπου σποτὲ ἢ ἕξις, ἀνακτέον, οὐ γὰρ διοίσει κατὰ τὸ ἐχόμενον. Εἰ μὲν τοι ποιότητα ἔχειν οὐ δεῖ λέγειν, ὅτι ἤδη ποιότης εἴρηται, οὐδὲ ποσότητα ἔχειν, ὅτι ποσότης, οὐδὲ μέρη ἔχειν, ὅτι οὐσία εἴρηται· διὰ τίς δὲ ὅπλα ἔχειν εἰρημένης οὐσίας ἐν ἢ ταῦτα; οὐσία γὰρ ὑπόδημα καὶ ὅπλα. Πῶς δ' ὅλως ἀπλοῦν καὶ μιᾶς κατηγορίας ὅδε ὅπλα ἔχει; 588 τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ὀπλίσθαι. Ἐπειτα πότερον ἐπὶ ζῶντος μόνον, ἢ καὶ ἀνδριάς ἢ, ὅτω ταῦτα; ἄλλως γὰρ ἐκάτερον ἔχειν δοκεῖ, καὶ ἴσως ὁμωνύμως, ἐπεὶ καὶ τὸ ἔστηκεν ἐπ' ἀμφοῖν οὐ ταυτόν. Ἐπι καὶ 10 τὸ ἐν ὀλίγοις πῶς εὐλογον ἔχειν κατηγορίαν γενικὴν ἄλλην;

Α Ἐπὶ δὲ τοῦ κείσθαι, ἐν ὀλίγοις καὶ αὐτὸ ὄν, ἀνακεῖσθαι, καθῆσθαι· καίτοι οὐ κείσθαι ἀπλῶς λεγομένων, ἀλλὰ πῶς κείνται, καὶ κείται ἐν σχήματι τοιῶδε, καὶ τὸ μὲν σχῆμα ἄλλο, τοῦ δὲ κείσθαι ἄλλο τι σημαίνοντος, ἢ ἐν τόπῳ ἐστίν· εἰρημένου τοῦ σχήματος καὶ 15

1. καθέξιν] Cod. Ciz. μέθξιν. Vat. καθέξιν.
 ib. δηλονότι] Codd. Marc. A. Ciz. et Vat. δῆλον ὅτι.
 5. οὐσία] Cod. Ciz. οὐσίας.
 7. ὅδε] Cod. Vat. ὁ δέ.
 8. ὀπλίσθαι] Cod. Vat. ὀπλίσθαι.

9. κ' ἀνδριάς, ἢ] Cod. Ciz. καὶ ἀνδριάς, ἢ. Vat. καὶ ἀνδριάς ἢ. Marc. A. κ' ἀνδριάς ἢ. Illud recepi.
 12. Ἐπι δὲ] Marc. A. in marg. περι τοῦ κείσθαι.
 14. σχήματι] Cod. Vat. σώματι.

15. ἄλλο τι] Codd. Darm. Med. A. B. Vat. τί ἄλλο. Ciz. τὶ ἄλλο. Mon. C. τι ἄλλο.
 ib. ἐν τόπῳ] Codd. Darm. et Med. A. (in marg.) ἐν σχήματι καὶ ἐν τόπῳ ἐστίν. ἀλλὰ εἰρ. κ. τ. λ.

quaeret aliquis, quam ob causam ita fiat: deinde curiam habens quidem ipsa aliud quoddam unum praedicamentum efficiat. Comburens vero illa, vel dividens, vel abscondens, aut abiciens, non aliud rursus praedicamentum, aut alia faciat. Si respondeant idcirco praedicamentum fieri, quoniam corpori circumdantur, sequetur, si quando vestis in lectica ponatur, praedicamentum inde aliud fieri, aliudque rursus, si veste quispiam prorsus fuerit adoptus. Quod si praedicamentum ipsum fieri asserant secundum ipsum proprie continendi et habendi actum, profecto sic caetera omnia, quae secundum hoc ipsum habere cognominantur, huc eadem referri conditione necessarium erit, atque ad ipsum habitum illa omnia, ubicunque sit ipse habitus redigenda erunt: nihil enim intererit, quidnam id sit, quod habeatur. Proinde si in praedicamento ejusmodi describendo, non est dicendum habere qualitatem, quoniam qualitas ipsa jam suo loco sit dicta: rursus nec habere quantitatem, quoniam quantitas locum suum antea obtinuerit: item nec habere partes, quia jam substantia descripta proprie fuerit. Cur igitur dicere licet, habere arma, cum jam definita substantia fuerit, cujus in genere arma proprie continentur? Nam calcei, vestes, arma substantiae sunt. Praeterea quoniam

pacto simplex aliquid est hoc ipsum, uniusque duntaxat praedicamenti, quando videlicet dicimus, hic habet arma? Id namque significat, quod dicitur armari, vel armatum esse. Deinde numquid in vivente solum id habendi praedicamentum habet locum, an etiam si statua quaedam habeat eadem? Aliter enim vivens quam statua videtur habere, ac forte aequivoca quadam conditione: quoniam et quando dicimus de utrisque, stat ille vivens, stat et viventis statua, non eadem ratione stare utrumque volumus. Denique quod consistit in paucis et differentia minima, quoniam admittit ratio generale aliud praedicamentum efficere?

XXIV. Poni sic aut aliter in tali quadam figura vel loco non videtur novum afferre praedicamentum praeter figuram, locum, actionem, passionem, relationem.

Sequitur postremo praedicamentum illud, quod poni vel in situ quodam esse nominant, quod quidem in paucis quoque consistit et differentia minima, ubi solent dicere, accumbere, discumbere, sedere: tametsi non simpliciter, sed modo quodam poni vel obtinere situm praedicamentum esse novum velint: velut quando dicitur, in tali quadam figura positus est, ubi aliud quidem est figura, positio vero ipsa vel poni significat aliud.

τοῦ τόπου, τί δεῖ εἰς ἐν δύο κατηγορίας συνάπτειν; ἔπειτα, εἰ μὲν τὸ κάθηται ἐνέργειαν σημαίνει, ἐν ταῖς ἐνεργείαις τακτέον, εἰ δὲ πάθος, ἐν τῷ πεπονθέναι ἢ πάσχειν. Τὸ δὲ ἀνάκειται, τί ἄλλο ἢ ἄνω κείται; ὡσπερ καὶ τὸ κάτω κείται ἢ μεταξὺ κείται. Διὰ τί δὲ ἀνακλίσεως οὔσης ἐν τῷ πρὸς τι οὐχὶ καὶ ὁ ἀνακείμενος ἐκεῖ; ἐπεὶ καὶ τοῦ δεξιοῦ ὄντος ἐκεῖ, καὶ ὁ δεξιὸς ἐκεῖ καὶ ὁ ἀριστερός. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τούτων.

Πρὸς δὲ τοὺς τέτταρας τιθέντας, καὶ τετραχῶς διαιροῦντας εἰς ἄ ὑποκείμενα, καὶ ποιὰ, καὶ πῶς ἔχοντα, καὶ πρὸς τι πῶς ἔχοντα, καὶ κοινόν τι ἐπ' αὐτῶν τιθέντας, καὶ ἐνὶ γένει περιλαμβάνοντας τὰ πάντα, ὅτι μὲν κοινόν τι καὶ ἐπὶ πάντων ἐν γένος λαμβάνουσι, πολλὰ ἄν τις λέγοι. Καὶ γὰρ ὡς ἀσύνητον αὐτοῖς καὶ ἄλογον τὸ τὶ τοῦτο, καὶ οὐκ ἐφαρμόττον ἀσωμάτοις καὶ σώμασι, καὶ διαφορὰς οὐβ καταλελοιπάσιν, αἷς τὸ τὶ διαιρήσουσι· καὶ τὸ τὶ τοῦτο, ἢ ὄν ἢ μὴ ὄν ἐστίν· εἰ μὲν οὖν ὄν, ἐν τι τῶν εἰδῶν ἐστίν· εἰ δὲ μὴ ὄν, ἐστὶ τὸ ὄν μὴ ὄν, καὶ μυρία ἕτερα. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τῷ παρόντι ἐατέον, αὐτὴν δὲ τὴν διαίρεσιν ἐπισκεπτέον· ὑποκείμενα μὲν γὰρ πρῶτα τάξαντες, καὶ τὴν ὕλην ἐνταῦθα τῶν ἄλλων προτάξαντες, τὴν πρῶ- C

1. εἰ τὸ μὲν] Codd. omnes εἰ μὲν τὸ.
Quem verborum ordinem restitui.
2. ἐνεργείαις] Cod. Vat. ἐνεργείαις.
4. ὡσπερ—κείται] Desunt hæc in Cod. Ciz.
5. ἐν τῷ] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. A.B. Vat. οὔσης ἐν τῷ.
6. ὄντος ἐκεῖ] Cod. Ciz. omittit ἐκεῖ.

8. τίτταρας] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. τετταρα.
9. πρὸς τι πῶς] Cod. Mon. C. πρὸς τί πως.
10. ἐπ' αὐτῶν] Marc. A. ἀπ' pro ἐπ'.
12. τὸ τὶ] Cod. Vat. τὸ τί.
13. οὐκ ἐφαρμόττον] In Cod. Vat. deest οὐκ et scribitur ἐπ' ἀσώματων.

ib. διαφορὰς] Ita Codd. Mon. C. Marc. A.B. et Vat. Rell. cum Ed. διαφορὰς.
14. τὸ τὶ] Cod. Vat. τὰ τί.
17. μὲν γὰρ] Marc. A. omittit μὲν.
ib. πρῶτα τάξαντες] Codd. Ciz. et Vat. προστάξαντες. Idem omittunt verba seqq. καὶ τὴν—προτάξαντες.

Et profecto cum id significet in figura quadam esse vel loco, atque figura alibi descripta jam sit et locus, quidnam oportet ulterius prædicamenta duo in unum accumulare? Præterea si, quod dicitur sedet, actum actionemve significat in actionum genere collocandum: sin vero passionem, in genere passionum. Deinde, quod dicitur suspendi, quidnam aliud significat, quam poni sursum? quemadmodum et oppositum significat positum esse deorsum, et aliud in medio positum. Præterea cum acubitus fuerit in relationum genere collocatus, cur non ibidem sit et qui dicitur sursum positus? quandoquidem cum ibi sit ipsum dextrum, ibidem est hic dexter atque sinister. Sed de his jam satis fuerit disputatum.

XXV. Non sunt ponenda prædicamenta quatuor sub uno genere, quemadmodum plerique Stoicorum Cynicorumque posuerunt. Lusit hactenus contra decem

Aristotelis et Archyte prædicamenta exercitandi forsitan ingenii gratia. Deinceps vero severius agit adversus illos, qui materiam loco principii posuerunt: deinde una cum sequentibus sub eodem genere collocarunt.

Post hæc autem adversus eos, qui prædicamenta quatuor introducunt, res videlicet ipsas quadrupliciter dividentes in subjecta, et qualia, et quodammodo se habentia, et ad aliquid quodammodo se habentia: atque unum quiddam commune cunctis attribuentes, dum videlicet eumeta uno quodam genere complectuntur: adversus eos, inquam, multa licet afferre, contra id præsertim, quod aiunt commune genus unum omnibus convenire. Etenim inconsiderate admodum et absque ratione introductum est apud eos, quod solent hoc aliquid appellare: neque incorporeis corporibusque simul accommodari potest: sed neque differentias reliquerunt, quibus hoc aliquid distinguere valeant. Atqui id

589

την αὐτοῖς δοκοῦσαν ἀρχὴν συντάττουσι τοῖς μετὰ τὴν ἀρχὴν αὐτῶν.
 Α Καὶ πρῶτον μὲν τὰ πρότερα τοῖς ὑστέροις εἰς ἐν ἄγουσιν, οὐχ οἷόν
 τε ὄν ἐν γένει τῷ αὐτῷ τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ ὕστερον εἶναι. Ἐν
 μὲν γὰρ τοῖς, ἐν οἷς τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον, τὸ ὕστερον παρὰ
 τοῦ προτέρου λαμβάνει τὸ εἶναι· ἐν δὲ τοῖς ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος, τὸ 5
 ἴσον εἰς τὸ εἶναι ἕκαστον ἔχει παρὰ τοῦ γένους, εἶπερ τοῦτο δεῖ γένος
 εἶναι, τὸ ἐν τῷ τί ἐστὶ τῶν εἰδῶν κατηγορούμενον· ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ
 Β φήσουσι παρὰ τῆς ὕλης, οἶμαι, τοῖς ἄλλοις τὸ εἶναι ὑπάρχειν. Ἐπ-
 εῖτα τὸ ὑποκείμενον ἐν ἀριθμοῦντες οὐ τὰ ὄντα ἐξαριθμοῦνται, ἀλλ'
 ἀρχὰς τῶν ὄντων ζητοῦσι. Διαφέρει δὲ ἀρχὰς λέγειν καὶ αὐτά. Εἰ 10
 δὲ ὄν μὲν μόνον τὴν ὕλην φήσουσι, τὰ δ' ἄλλα πάθη τῆς ὕλης, οὐκ
 ἐχρῆν τοῦ ὄντος καὶ τῶν ἄλλων ἐν τι γένος προτάττειν· μάλλον δ' ἂν
 βέλτιον αὐτοῖς ἐλέγετο, εἰ τὸ μὲν οὐσίαν, τὰ δ' ἄλλα πάθη, καὶ διη-
 Γ ροῦντο ταῦτα. Τὸ δὲ καὶ λέγειν τὰ μὲν ὑποκείμενα, τὰ δὲ τὰ ἄλλα,
 ἐνὸς ὄντος τοῦ ὑποκειμένου καὶ διαφορὰν οὐκ ἔχοντος, ἀλλ' ἢ τῷ 15
 μεμερίσθαι ὡσπερ ὄγκον εἰς μέρη, καίτοι οὐδὲ μεμερίσθαι τῷ συνεχῆ
 λέγειν τὴν οὐσίαν· βέλτιον λέγειν ἦν τὸ μὲν ὑποκείμενον.

2. πρῶτον μὲν] Cod. Ciz. omittit μὲν.
 ib. ὑστέροις] Codd. Marc. A. Mon. C.
 Med. B. ὕστερον.

3. τὸ δεῖ] Cod. Darm. omittit τὸ.

5. τὸ ἴσον] Cod. Vat. τὸ ἴσον.

6. τοῦτο δεῖ] Codd. Marc. A. Mon. C.

τοῦτο δεῖ. Mox Marc. B. τῷ (sic) ἐν.

9. ἀριθμοῦντες] Codd., exceptis Darm.
 et Marc. B., omnes ἐν ἀριθμοῦντες, ut legit
 Fic. In Marc. B. est ἐν. Hlud addidi.

11. ὄν μὲν] Cod. Vat. ὄν μὲν.

13. τὰ δ' ἄλλα] Cod. Ciz. τὰ ἄλλα.

14. καὶ λέγειν] Cod. Vat. τὸ λέγειν.

15. ἀλλ' ἢ τῷ] Codd. Marc. A. B. Mon.
 C. Ciz. Vat. τῷ pro τὸ. Unde correxi

vulgatam. Quod sequitur μεμερίσθαι ex-
 hibuerunt Codd. Mon. C. Marc. A. Med.
 A. B. Rel. cum Ed. μερίσθαι.

16. καίτοι οὐδεῖ] Cod. Vat. καὶ τοῖον
 δεῖ.

ib. συνεχῆ] Ita Codd. Marce. Mon. C.
 Med. A. B. Vat. Rel. cum Ed. συν-
 εχει.

ipsum hoc aliquid aut ens est, aut non est: si
 ens esse dicitur, una quaedam est e numero spe-
 cierum: sin vero non ens, sequitur ens fore non
 ens, et quamplurima generis ejusdem. Hæc ergo
 missa in præsentia faciamus: ipsam vero divisio-
 nem consideremus. Principio subjecta in primo
 gradu ponentes, ibidemque materiam anteponen-
 tes aliis, absurde admodum id ipsum quod pri-
 mum putant esse principium, in uno quodam
 ordine cum his connumerant, quæ post sum-
 principium collocantur. Et in primis quidem
 priora una cum posterioribus in unum aliquid
 congregant, cum alioquin fieri nequeat, ut in eod-
 em genere aliud quidem prius sit, aliud vero
 posterius. In illis enim, in quibus prius est at-
 que posterius, id certe, quod posterius est, a pri-
 ore habet essentiam: at in eis, quæ sub eodem
 genere sunt, quodlibet penes idem genus æqua-
 litatem habet essendi: siquidem hoc esse genus
 oportet, quod in eo, quod quid est prædicatur
 de speciebus: quandoquidem et ipsi cætera om-

nia habere essentiam a materia, ut arbitror, fate-
 buntur. Deinde, ubi subjectum in numerando
 unicum introducunt, non res quidem ipsas enu-
 merant, sed rerum principia quærunt: interest
 autem rerum principia, atque res dicere. Sin
 autem materiam quidem solam ens esse velint,
 cætera vero quasdam materiæ passiones, certe
 non oportebat entis ipsius et aliorum genus unum
 præponere: sed melius forte dixissent, si hoc
 quidem velut essentiam posuissent, reliqua vero
 tanquam passiones illius aliquas posuissent ea in
 posterum partituri. Denique absurdum est, quod
 aiunt, alia quidem esse subjecta, et alia reliqua:
 quippe cum unicum sit subjectum, neque ullam
 in se differentiam habeat, nisi forte ita dividi
 possit, sicut aliqua moles in partes: quamvis ne-
 que dividere quidem liceat, propterea quod con-
 tinuam esse substantiam arbitrantur. Melius ita-
 que dixissent, si non subjecta nobis, sed subject-
 um introduxissent.

Ἔως δὲ τὸ προτάττειν ἀπάντων τὴν ὕλην, ὃ δυνάμει ἐστὶν, ἀλλὰ ⁵⁸⁹ μὴ ἐνέργειαν πρὸ δυνάμεως τάττειν παντάπασιν ἀτοπώτατον. Οὐδὲ γὰρ ἐστὶ τὸ δυνάμει εἰς ἐνέργειαν ἐλθεῖν ποτε, τάξεως ἀρχὴν ἔχοντος ἐν τοῖς οὖσι τοῦ δυνάμει· οὐ γὰρ δὴ αὐτὸ ἑαυτὸ αὖξει, ἀλλὰ δεῖ ⁵ ἢ πρὸ αὐτοῦ εἶναι τὸ ἐνεργεῖα, καὶ οὐκέτι τοῦτο ἀρχή, ἢ εἰ ἅμα λέγοιεν, ἐν τύχαις θήσονται τὰς ἀρχάς· ἔπειτα εἰ ἅμα, διὰ τί οὐκ ἔκεινο προτάττουσι; καὶ διὰ τί τοῦτο μᾶλλον ὄν, ἢ ὕλη, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο; εἰ δὲ ὕστερον ἐκεῖνο, πῶς; οὐ γὰρ δὴ ἢ ὕλη τὸ εἶδος γεννᾷ ἢ ἄποιος τὸ ποῖον, οὐδ' ἐκ τοῦ δυνάμει ἐνέργεια· ἐνυπῆρχε γὰρ ἂν ¹⁰ τὸ ἐνεργεῖα· καὶ οὐχ ἀπλοῦν ἔτι, καὶ ὁ θεὸς δεύτερος αὐτοῖς τῆς ὕλης· καὶ γὰρ σῶμα ἐξ ὕλης ὄν καὶ εἶδους, καὶ πόθεν αὐτῷ τὸ εἶδος; εἰ δὲ καὶ ἄνευ τοῦ ὕλην ἔχειν ἀρχοειδῆς ὄν καὶ λόγος, ἀσώματος ἂν ⁵⁹⁰ εἶη ὁ θεὸς, καὶ τὸ ποιητικὸν ἀσώματος. Εἰ δὲ καὶ ἄνευ τῆς ὕλης ἐστὶ τὴν οὐσίαν σύνθετος, ἅτε σῶμα ὄν, ἄλλην ὕλην, τὴν τοῦ θεοῦ, ¹⁵ εἰσάξουσιν. Ἐπειτα πῶς ἀρχὴ ἢ ὕλη σῶμα οὔσα; οὐ γὰρ ἐστὶ σῶμα μὴ οὐ πολλὰ εἶναι· καὶ πᾶν σῶμα ἐξ ὕλης καὶ ποιότητος. Εἰ δὲ ἄλλως τοῦτο τὸ σῶμα, ὁμωνύμως λέγουσι σῶμα τὴν ὕλην· εἰ δὲ κοι-

4. αὖξει] Cod. Vat. αἶξι.
5. ἢ πρὸ] Vat. omittit ἢ, quod in m. additum est.
ib. ἐνεργεῖα] Ita solus Cod. Vat. Rell. cum Ed. ἐνεργεῖα.
7. οὐκ ἐκεῖνο;] Codd., præter Darm. omnes οὐκ ἐκεῖνο. Mox Vat. γένος pro εἶδος. Illud recepi.

9. ἢ ἄποιος] Cod. Vat. ἢ pro ἢ et sic etiam Marc. A. Unde correxi.
10. τῆ ἐνεργεῖα] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. τὸ pro τῆ. Ciz. a pr. m. τῶ. Illud recepinus.
11. ὄν καὶ ὕλης] Codd. Mon. C. Marc. A. ὄν pro ὄν. Codd. Med. A. (ex corr.) et Vat. εἶδους pro ὕλης. In Marc. A. scrip-

tum est ὕλης; (sic). Illud restitui.
ib. αὐτῷ] Codd. Ciz. et Vat. (ex corr.) αὐτό.
14. ἐστὶ τὴν] Cod. Vat. ἐστὶ τὴν cum Marc. A. Rell. cum Ed. ἐστὶ.
ib. σῶμα ὄν] Cod. Vat. σῶμα ὄν.
17. τὸ σῶμα] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. omittunt τὸ.

XXVI. *Materiam per se informem aliunde formabilem nefas est pro rerum principio ponere.*

Præsertim quia omnia actum appetunt tanquam bonum: actum dico formam et actionem. Actus igitur ipse summus et simplicissimus, cui nihil potentia materialis insit, est finis ultimus et principium. Actum dico etiam forma superiorem. Omnia enim actum aliquem appetunt ultra formam. Ridiculum est, postquam simplicem materiam loco principii posuerunt, addere materiam in quam [Ed. pr. inquam] continuam et extensam. Hæc enim non jam foret simplex, sed cum quantitate et qualitate permixta. Denique quicquid constat ex multis, cum fiat participatione unum, dependet ab aliquo per se ipsum uno, illeque penitus individuus.

Præ cæteris autem absurdissimum esse videtur, materiam, quæ in potentia est, omnibus anteponere, neque actum ipsum potius potentia anteferre. Neque enim fieri potest, ut, quod est in potentia, ad actum aliquando prodeat, si modo id, quod est in potentia, ordinem in rebus prin-

cipii teneat. Non enim ipsum, quod in potentia tantum est, se ipsum unquam perducet in melius, sed oportet vel ante ipsum esse, quod est in actu, atque ita non amplius id ipsum erit principium, aut certe simul esse dixerint, infortuita quadam sorte rerum principia collocabunt. Item si simul ponant, cur non et illud præferunt? Curve hoc, id est materia, potius, quam illud, esse ens iudicatur? At si illud esse posterius asserant, quærendum erit, qua conditione id fieri possit. Nempe materia speciem minime generat, quia nec informe formosum, neque ex eo, quod in potentia solum est, id, quod est actu, vel actus quandoque procedit, alioquin prius etiam tanquam actu quodam illic extitisset, neque amplius subjectum apud eos illud atque materia foret simplex: atqui et Deus apud illos materia posterior est. Corpus enim est apud eos ex materia et specie constans. Ubi certe quærendum est, undenam ei species adsit: sin autem etiam absque materia Deus existit, quippe cum ratio quæ-

590

Βὺνὸν ἐπὶ σώματος τὸ τριχῆ διάστατον, μαθηματικὸν λέγουσιν· εἰ δὲ μετὰ ἀντιτυπίας τὸ τριχῆ, οὐχ ἔν λέγουσιν. Ἐπειτα ἡ ἀντιτυπία ποιὸν, ἢ παρὰ ποιότητος· καὶ πόθεν ἡ ἀντιτυπία; πόθεν δὲ τὸ τριχῆ διάστατον; ἢ τίς διέστησεν; οὐ γὰρ ἐν τῷ λόγῳ τοῦ τριχῆ διαστάτου ἡ ὕλη, οὐδ' ἐν τῷ τῆς ὕλης, τὸ τριχῆ διάστατον. Μετασχούσα 5 τοίνυν μεγέθους οὐκέτ' ἀν ἀπλοῦν εἶη. Ἐπειτα πόθεν ἡ ἔνωσις; οὐ γὰρ δὴ αὐτὸ ἔνωσις, ἀλλὰ μετοχὴ ἐνότητος. Ἐχρήν δὴ λογίσασθαι, ὡς οὐκ ἔστι δυνατὸν προτάττειν ἀπάντων ὄγκου, ἀλλὰ τὸ ἄογκον καὶ τὸ ἐν καὶ ἐκ τοῦ ἐνὸς ἀρξαμένους εἰς τὰ πολλὰ τελευτᾶν, καὶ ἐξ ἀμεγέθους εἰς μεγέθη, εἶγε οὐκ ἔστι πολλὰ εἶναι, μὴ ἐνὸς ὄντος, 10 οὐδὲ μέγεθος, μὴ ἀμεγέθους· εἶ γε τὸ μέγεθος ἐν οὐ τῷ αὐτὸ ἐν, ἀλλὰ τῷ μετέχειν τοῦ ἐν καὶ κατὰ σύμβασιν. Δεῖ τοίνυν εἶναι τὸ D πρῶτως καὶ κυρίως πρὸ τοῦ κατὰ σύμβασιν· ἢ πῶς ἡ σύμβασις; καὶ ζητεῖν τίς ὁ τρόπος τῆς συμβάσεως, τάχα γὰρ ἀνεύρου τὸ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ἐν. Λέγω δὲ κατὰ συμβεβηκὸς, ὅτῳ μὴ αὐτὸ ἐν, ἀλλὰ 15 παρ' ἄλλου.

1. μαθηματικὸν] Codd. Marc. A. Mon. C. et Med. B. μαθητικόν.

2. ἐν λέγουσιν] Marc. A. ἐν λέγουσι.

4. ἢ τίς] Cod. Vat. ἢ τις. Sequitur in Cod. Ciz. διέστηκεν.

5. τῆς ὕλης] Cod. Vat. ὕλης in contextu omissum, in marg. additum habet.

6. μεγέθους] Ita Codd., excepto Darm., omnes. Ed. μεγέθη.

7. ἐνότητος] Cod. Vat. ἐνότητα.

ib. Ἐχρήν δὴ] Cod. Med. A. a pr. m. ἐχρήν δὲ.

9. τελευτᾶν] Cod. Vat. τελευτῶν.

10. πολλά] Codd. Ciz. et Vat. τὸ

πολλά.

11. οὐ, τῷ αὐτὸ ἐν] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. Pro τῷ Marc. A. τὸ et αὐτοῖν.

12. τῷ μετέχειν] Cod. Ciz. omittit τῷ. Vat. habet τὸ μετέχειν.

15. αὐτὸ ἐν] Marc. A. αὐτοῖν.

dam sit, principii obtinens proprietatem, nimirum est incorporeus, atque principium efficax est incorporeum. Quod si etiam sine materia compositam habet essentiam, utpote qui corpus sit, consequens est, ut aliam materiam, quæ Deo conveniat, introducant. Præterea quonam pacto materia principium est, cum ipsa sit corpus? Fieri namque non potest, quin corpus sit multa. Atqui omne corpus ex materia et qualitate componitur. Si autem corpus hoc se aliter habet, æquivoce materiam corpus appellant: at si communem corporis proprietatem trinam esse dicant dimensionem, certe corpus afferent mathematicum. Verum si dimensionem triplicem cum resistantia quam conjungant ad ipsam corporis plenitudinem, non unum aliquid dicent. Præterea resistendi proprietates quales quiddam est, vel a qualitate proveniens: jam vero querendum est, unde sit resistantia: unde distantia triplex: quis distare compulerit? Non enim in ipsa ratione trinæ dimensionis materia continetur, neque vicissim in ratione materiae dimensio trina. Quapropter cum ita materia magnitudinis sit particeps, haud amplius erit simplex. Præterea unde-

nam unitas? Non enim subjectum hoc est ipsa unitas, sed unitatis participatione consistit. Operæ pretium erat considerare, non posse molem omnibus anteponi, sed anteponendum aliquid a mole secretum, ipsumque unum. Atque decre ab uno exordientes in multa descendere, et ab eo incipientes, quod est a magnitudine segregatum, in magnitudines devenire: siquidem neque multa esse possunt, nisi sit unum: neque magnitudo potest esse, nisi sit aliquid a magnitudine liberum: quippe cum magnitudo ita sit unum, non ex eo, quod sit ipsum unum, sed propterea, quod unius sit particeps, et secundum quandam congressionem. Est itaque necessarium, esse ipsum, quod primo præcipueque tale est, ante illud, quod fit tale secundum quandam congressionem forte etiam contingentem: alioquin quonam pacto conventus effici potest? Tum vero querendum est, quænam conveniendi conditio sit. Quod quidem si quæsivissent, forte unum ipsum, quod non secundum contingentiam unum est, invenissent. Dico autem secundum contingentiam illud, cui non per se inest, ut sit unum, sed ab alio quodam unum esse contingit.

Ἐχρῆν δὲ καὶ ἄλλως τηροῦντας τὴν ἀρχὴν τῶν πάντων ἐν τῷ τι-⁵⁹⁰
 μίῳ, μὴ τὸ ἄμορφον, μηδὲ τὸ παθητὸν, μηδὲ τὸ ζωῆς ἄμοιρον καὶ
 ἀνόητον καὶ σκοτεινὸν καὶ τὸ ἀόριστον τίθεσθαι ἀρχὴν, καὶ τούτῳ
 ἀναφέρειν καὶ τὴν οὐσίαν. Ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς εὐπρεπείας ἔνεκεν
 5 ἐπεισάγεται, παρά τε τῆς ὕλης ἔχων τὸ εἶναι, καὶ σύνθετος καὶ 391
 ὕστερος, μᾶλλον δὲ ὕλη πῶς ἔχουσα, ἔπειτα εἰ ὑποκείμενον, ἀνάγκη
 ἄλλο εἶναι, ὃ ποιοῦν εἰς αὐτὴν, ἔξω ὃν αὐτῆς, παρέχει αὐτὴν ὑπο-
 κείσθαι τοῖς παρ' αὐτοῦ πεμπομένοις εἰς αὐτήν. Εἰ δ' ἐν τῇ ὕλῃ καὶ
 10 αὐτὸς εἶη ὑποκείμενος καὶ αὐτὸς σὺν αὐτῇ γενόμενος, οὐκέτι ὑποκεί-
 μενον τὴν ὕλην παρέξεται, οὐδὲ μετὰ τῆς ὕλης αὐτὸς ὑποκείμενον· B
 τίμη γὰρ ὑποκείμενα ἔσται, οὐκέτι ὄντος τοῦ παρέξοντος ὑποκείμενα
 αὐτὰ, ἀπάντων καταναλωθέντων εἰς τὸ λεγόμενον ὑποκείμενον; πρὸς
 τι γὰρ τὸ ὑποκείμενον, οὐ πρὸς τὸ ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ πρὸς τὸ ποιοῦν εἰς
 αὐτὸ κείμενον. Καὶ τὸ ὑποκείμενον ὑπόκειται πρὸς τὸ οὐχ ὑποκεί-
 15 μενον, εἰ τοῦτο πρὸς τὸ ἔξω, ὥστε παραλελειμμένον ἂν εἶη τοῦτο.
 Εἰ δὲ οὐδὲν δέονται ἄλλου ἔξωθεν, αὐτὸ δὲ πάντα δύναται γίγνεσθαι C

1. τιμίῳ] Cod. Med. A. a pr. m. τι-
 μίῳ.

2. παθητικόν] Codd. Marc. A. Mon. C.
 Med. A. B. Vat. παθητόν. Quod recepi.

ib. ἄμοιρον] Cod. Vat. ἄμιτρον.

4. Ὁ γὰρ] Cod. Vat. εἰ γὰρ.

5. παρά τι] Cod. Vat. παρά δι. Post
 ὕλη correxi τῶς pro τῶς cum Ficino.

6. ἔπειτα] Codd., excepto Mon. C., omnes
 ἔπειτα εἰ (ut legit Fic.), nisi quod in
 Ciz. pro εἰ scriptum est εἰς. Illud recepi.

7. ἄλλο] Codd. Ciz. et Vat. ἄλλον.

12. πρὸς τι γὰρ τὸ ὑποκείμενον] Desunt
 hæc in Cod. Mon. C. Idem pergit ὡς
 πρὸς τῷ, cum Marc. A.

15. παραλελειμμένον] Cod. Vat. παρα-
 λειμμένον.

XXVII. *Materia prima, si omnibus tam moventibus, quam formis, subjecta est, non potest esse rerum principium.*

Nec materia per se informis parit formas, nec ulla forma in materia jacens potest ex se existere, quando in se ipsa consistere nunquam potest: nec earum principium est forma quædam materiæ mista, alioquin non poterit dominari materiæ. Oportet vero motorem tandem efficacissimum esse ab impedimentis materialibus expeditum. Si quis vero fingat, materiam esse formarum principium, negaturus est eam esse subjectam, affirmaturusque, hanc per essentiam suam formas omnes existere. At tandem, quicquid re vera est in mundo, esse materiam, formas vero imaginamenta quædam. Sed re vera cum ex materia naturaliter informi effici forma non possit, multo minus vita, quæ est forma præstantior: minime vero mens, præstantissima forma. Denique principium materialis formæ vita quædam est non pullulans ex materia, quamvis sit infusa materiæ. Atque hujus vitæ principium ipsa vita est, materiam longius supereminens.

Fas autem erat ipsum omnium principium in sede admodum veneranda aliter observantes, nullo modo principium affirmare, quod informe sit, quod obnoxium passioni, quod vita carens,

mente captum, tenebrosum, indefinitum, atque huic ipsius essentiæ munus adscribere. Nempe Deus ipse apud illos honesti et decori cujusdam gratia est introductus, habens essentiam a materia, et compositus et posterior, imo vero existens materia ipsa quodammodo sese habens. Proinde si materia subjectum est, necessarium est aliud quiddam esse extra ipsam, quod quidem in eam agens adhibet eam muneribus ab ipso traditis subditam. Sin autem et ipse, qui materiæ dicitur agitator, in ipsa materia sit velut subjectus una cum ipsa, haud amplius materiam subditam adhibebit: sed certe non potest ipse una cum materia esse subjectum: alioquin eunam subjecta hæc erunt, cum non ulterius adsit aliquis, qui ea faciat esse subjecta? Quippe cum omnia in hoc ipsum, quod subjectum dicitur, absumpta jam fuerint. Nempe subjectum ad aliquid necessario pertinet, non quidem ad illud, quod sit in ipso, sed ad illud potius, quod in ipsum agat expositum. Sane subjectum exponitur ad illud, quod non est subjectum: si hoc, igitur ad externum. Quapropter prætermissum hoc fuisse videtur. Cæterum si nihilo illi egent externo quodam, sed subjectum ipsum per se potest omnia fieri, quasi

59^I σχηματιζόμενον, ὡςπερ ὁ τῆ ὀρχήσει πάντα αὐτὸν ποιῶν, οὐκέτ' ἂν ὑποκείμενον εἶη, ἀλλ' αὐτὸ τὰ πάντα. Ὡς γὰρ ὁ ὀρχηστής οὐχ ὑποκείμενον τοῖς σχήμασιν, (ἐνέργεια γὰρ αὐτοῦ τὰ ἄλλα,) οὕτως οὐδὲ ἦν λέγουσιν ὕλην εἶναι τοῖς πᾶσιν ὑποκείμενον, εἰ τὰ ἄλλα παρ' αὐτῆς εἶη, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τὰ ἄλλα ὅλως εἶναι, εἴ γέ πως ἔχουσα 5
 D ὕλη τὰ ἄλλα, ὡς πως ἔχων ὁ ὀρχούμενος τὰ σχήματα. Εἰ δὲ τὰ ἄλλα οὐκ εἶναι, οὐδὲ ὅλως ὑποκείμενον αὐτῇ, οὐδὲ τῶν ὄντων ἢ ὕλη, ἀλλὰ ὕλη μόνον οὐσα, τούτῳ αὐτῷ οὐδὲ ὕλη· πρὸς τι γὰρ ἢ ὕλη· τὸ γὰρ πρὸς τι πρὸς ἄλλο, καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους οἶον διπλάσιον πρὸς ἡμισυ, οὐκ οὐσία πρὸς διπλάσιον· ὄν δὲ πρὸς μὴ ὄν, πῶς πρὸς τι, εἰ 10
 E γὰρ δύναμις ἐστὶν ὃ μέλλει εἶσεσθαι, ἐκεῖνο δὲ μὴ οὐσία, οὐδ' ἂν αὐτῇ οὐσία. Ὡστε συμβαίνει αὐτοῖς, αἰτιωμένοις τοὺς ἐκ μὴ οὐσιῶν οὐσίας ποιοῦντας, αὐτοὺς ποιεῖν ἐξ οὐσίας μὴ οὐσίαν. Ὁ γὰρ κόσμος καθ' ὅσον κόσμος οὐκ οὐσία. Ἄτοπον δὲ τὴν μὲν ὕλην τὸ ὑπο- 15
 F σίαν· καὶ τὸ ζῶον μὴ παρὰ τῆς ψυχῆς ἔχειν τὴν οὐσίαν, παρὰ δὲ

1. ὁ σῆ] Cod. Vat. omittit ὁ. Mox exhibet αὐτοῖς pro αὐτόν.
 ib. ποιῶν] Cod. Ciz. ποιήσας.
 5. οὐδὲ τὰ] Marc. A. οὐ τὰ, et mox ἤγες pro εἶγες.
 6. ὡς πως—οὐκ εἶσται] Desunt hæc in Cod. Ciz. In Vat. est ὃ pro ὡς.
 7. αὐτῆ] Cod. Vat. αὐτή. Paullo su-

perius Marc. A. οὐδ' ὅλως. Verba ἄλλα ὕλη—γὰρ ἢ ὕλη desunt in Marc. A.
 8. πρὸς τι γὰρ ἢ ὕλη] Hæc bis scripta sunt in Cod. Darm.
 9. πρὸς ἄλλο] Cod. Vat. πρὸς ἄλλον.
 10. μὴ πρὸς ὄν] Ita Ed. Sed Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. πρὸς μὴ ὄν. Med. A. μὴ πρὸς ὄν. Ego me-

liores libros et Ficinum secutus sum.

11. τὸ δὲ καθ'] Cod. Vat. τὸ γὰρ καθ'.
 ib. εἰ γὰρ] Cod. Vat. οὐ γὰρ.
 13. αὐτῇ οὐσία] Cod. Ciz. αὐτῇ ἢ οὐσία.
 ib. αἰτιωμένοις, τοῖς] Cod. Vat. αἰτιω-
 μένοις αὐτοῖς.
 16. οὐσίας, καὶ τούτων μᾶλλον] Desunt hæc in Cod. Ciz.

varie figuratum illius more, qui tripudio se ferme in omnia transfiguratur, certe non amplius subjectum erit, sed hoc ipsum potius omnia. Sicut enim tripudiator ipse non figuris subjectus est, nam gestus quidam ipsius figuræ sunt: ita neque quam materiam nominant, subjectum omnibus erit, si ab ipsa omnia fuerint: imo vero neque omnino quidem erunt alia: siquidem reliqua nihil aliud sunt præter materiam ipsam quodammodo se habentem, quemadmodum et saltator in ipso tripudio certo se ipsum modo habens figuræ ipse omnes existit. Sin autem alia non sint, nec omnino ipsa materia subjectum erit: neque erit materia rerum, sed materia tantum: ideoque nec etiam ipsa materia: Ad aliquid enim materia referri videtur: et quod refertur ad aliquid, spectat ad aliud, atque ex eodem genere ducitur velut duplum ad dimidium, nec substantia quidem ad duplum. Ens autem ad non ens quoniam modo refertur, nisi forte per accidens? Quod autem

secundum se ens existit, atque ipsa materia tanquam ens referetur ad ens. Si enim potentia quedam est, quod est futurum, illud autem non est essentia, neque ipsa etiam essentia est. Quam ob rem illis accidit, ut, dum illos vituperant, qui ex non essentiis essentias procreant, ipsi interim ex essentia faciunt non essentiam. Mundus enim, quantum mundus est, apud eos non erit essentia. Nefas autem dictu est, materiam quidem, quæ subjectum est, essentiam esse, corpora vero non esse magis essentias: multoque magis absurdum est, mundum ipsum essentiam non existere, sed aliquid solum, quod pars ejus est, essentiam esse: tum vero animal non ab anima habere substantiam, sed a materia tantum, atque ipsam animam passionem quandam esse materiæ, posterioremque materia. A quoniam igitur materia, ut animaretur, accepit? Et omnino animæ ipsius substantia undenam est? Item quomodo materia subsistit atque formatur? Nempe quando hæc

τῆς ὕλης μόνον· καὶ τὴν ψυχὴν πάθημα ὕλης, καὶ ὕστερον. Παρὰ τίνος οὖν ἔσχευ ἡ ὕλη τὸ ἐψυχῶσθαι, καὶ ὅλως τῆς ψυχῆς ἡ ὑπόστασις; πῶς δὲ ἡ ὕλη; ὅτε μὲν σώματα γίνεταί, ἄλλο δὲ αὐτῆς ψυχῆ. Καὶ γὰρ εἰ ἄλλοθεν προσίοι τὸ εἶδος, οὐδαμῆ ψυχῆ ἂν γένοιτο ποιότητος προσελεύσεως τῇ ὕλη, ἀλλὰ σώματα ἄψυχα. Εἰ δέ τι αὐτὴν ὅπλαττοι καὶ ψυχὴν ποιοῖ, πρὸ τῆς γιγνομένης ψυχῆς ἔσται ἡ ποιούσα ψυχῆ.

Ἄλλα γὰρ πολλῶν ὄντων τῶν λεγομένων πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, τούτων μὲν παυστέον, μὴ καὶ ἄτοπον ἢ τὸ πρὸς οὕτω φανεράν ἄτοπίαν φιλονεικεῖν, δεικνύντα, οἷ τὸ μὴ ὄν ὡς τὸ μάλιστα ὄν προτάττουσι, καὶ τὸ ὕστατον πρῶτον, αἴτιον δὲ ἡ αἴσθησις αὐτοῖς ἡγεμῶν γενομένη καὶ πιστὴ εἰς ἀρχῶν καὶ τῶν ἄλλων θέσιν. Τὰ γὰρ σώματα νομίσαντες εἶναι τὰ ὄντα, εἶτα αὐτῶν τὴν μεταβολὴν εἰς ἄλληλα φοβηθέντες, τὸ μένον ὑπὲρ αὐτὰ τοῦτο ᾠήθησαν τὸ ὄν εἶναι, ὥσπερ ἂν εἴ τις μᾶλλον τὸν τόπον ἢ τὰ σώματα νομίσειεν εἶναι τὸ ὄν, ὅτι οὐ φθείρεται ὁ τόπος νομίσας. Καίτοι καὶ οὗτος αὐτοῖς μένει, ἔδει δὲ οὐ τὸ ὀπωσοῦν μένον νομίσει τὸ ὄν, ἀλλὰ ἰδεῖν πρότερον, τίνα δεῖ προσεῖναι τῷ ἀληθῶς ὄντι, οἷς οὖσιν ὑπάρχειν καὶ τὸ αἰεὶ μένειν. Οὐδὲ γὰρ εἰ σκιὰ αἰεὶ μένοι παρακολουθοῦσα ἀλλοιουμένω, ε

1. ὕλης, καὶ ὕστερον] Cod. Vat. ὕλης. καὶ ὕλης καὶ ὕστερον.

2. [Ἐψυχῶσθαι] Ita Codd. Darm. Med. A. B. Vat. Sed Ed. cum rell. ἐψυχῶσθαι, quod videtur etiam fuisse a pr. m. in Cod. Med. A.

3. ὅτε μὲν] Ita Cod. Vat. Rell. cum Ed. ὅ, τι.

4. οὐδαμῆ] Cod. Vat. οὐδαμῆ. ib. ψυχῆ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon.

C. Med. A. B. Vat. ut marg. Ed. ψυχῆ. Quod recepti.

5. αὐτῆ] Cod. Mon. C. αὐτόν.

6. ποιεῖ, πρὸ τῆς γιγνομένης] Cod. Vat. ποιεῖ πρὸ τῆς γιγνομένης. Marc. A. πρὸς τῆς.

10. φιλονεικεῖν] Ita Codd. omnes; sed Ed. φιλονεικῶν. Mox Marc. B. μὴ ὄν.

ib. προστάττουσι] Codd. Mon. C. et Ciz. προστάττουσι. Marc. A. πρᾶττουσι. Illud receptimus.

14. τὸ μένον] Cod. Vat. τὸ μίν.

16. οὗτος αὐτοῖς] Cod. Vat. οὗτος αὐτοῖς.

17. μένον] Cod. Vat. λεγομένον.

18. ἀληθῶς] ἀληθῆ ὡς.

ib. ὑπάρχειν] Cod. Ciz. ὑπάρχειν.

19. μένοι] Cod. Vat. μένει, cum Marc.

A.

ib. ἀλλοιουμένω, ἄλλο] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Marc. A. ἀλλοιουμένω ἄλλο. Et sic correcti.

ipsa fit corpora, anima aliud quiddam est, quam ipsa. Etenim si aliunde, quam ab anima, species proveniret, nullo modo anima fieret accedente materiae qualitate, sed corpora prorsus inanimata. Si quid autem materiam format, et procreat animam, consequens est, ut ante animam procreatam sit et anima procreans.

XXVIII. *Materia, quanto magis sub formarum mutationibus permanet, tanto magis patitur. Et idcirco est omnium infima. Mens si posterior esset, quam materia, nec materiam posset transcendere, nec materialia etiam perfecte comprehendere.*

Verum cum multa sint opinioni huic palam repugnantia, quae afferri in medium facile possint, jam dictis contenti esse debemus: ne forte nobis etiam turpe sit contra tam apertos errores

obnixius decertare. Satis vero fuerit ostendisse, quinam et quemadmodum non ens tanquam maxime ens affirmant atque constituent, et, quod infirmum est, tanquam primum collocare non dubitent. Causa vero tanti erroris haec extitit, quoniam illi sensum velut duces secuti sunt, cui fidem in principii et reliquis statuendis nimiam adhiberent. Nempe cum corpora duntaxat esse res veras existimarent, ac deinde corporum commutationem mutuam in se invicem formidarent, nimirum, quod sub eis manet, id ipsum esse ens putaverunt: perinde ac si quis locum magis, quam corpora, ens esse putaret, existimans videlicet, locum minime destrui. Et quamvis hic apud eos maneat, oportebat tamen non quomodocumque manens esse ipsum ens arbitrari, sed considerare prius, quoniam entis veri sint dotes,

592 ἄλλω μαλλόν ἐστὶν ἢ ἐκείνο· τό, τε αἰσθητὸν μετ' ἐκείνου καὶ ἄλλων
 πολλῶν τῷ πλήθει, μαλλον ἂν τὸ ὅλον ὄν εἴη, ἢ ἓν τι τῶν ἐν ἐκείνῳ.
 Εἰ δὲ δὴ καὶ τὸ ὅλον ὑποβάθρα ἐκείνο, μὴ ὄν, πῶς ἂν ἐκείνο; πάν-
 των τε θαυμαστότατον τὸ τῆ αἰσθήσει πιστουμένους ἕκαστα, τὸ μὴ
 τῆ αἰσθήσει ἀλωτὸν τίθεσθαι ὄν· οὐδὲ γὰρ ὀρθῶς τὸ ἀντιτυπὲς αὐτῆς
 D διδόασι· ποιότης γὰρ τοῦτο. Εἰ δὲ τῷ νῶ λέγουσι λαβεῖν, ἄτοπος ὁ
 νοῦς οὗτος ὁ τὴν ὕλην αὐτοῦ προτάξας καὶ τὸ ὄν αὐτῆ δεδωκώς, ἀλλ'
 οὐχ αὐτῷ. Οὐκ ὦν οὖν ὁ νοῦς αὐτοῖς πῶς ἂν πιστὸς εἴη περὶ τῶν
 κυριωτέρων αὐτοῦ λέγων, καὶ οὐδαμῆ αὐτοῖς συγγενῆς ὢν; ἀλλὰ
 περὶ μὲν ταύτης τῆς φύσεως καὶ τῶν ὑποκειμένων ἰκανῶς καὶ ἐν 10
 ἄλλοις.

A Τὰ δὲ ποιὰ αὐτοῖς ἕτερα μὲν δεῖ εἶναι τῶν ὑποκειμένων καὶ λέγου-
 σιν· οὐ γὰρ ἂν αὐτὰ δεύτερα κατηγοροῦν. Εἰ τοίνυν ἕτερα, δεῖ
 αὐτὰ καὶ ἀπλᾶ εἶναι· εἰ τοῦτο, μὴ σύνθετα· εἰ τοῦτο, μηδ' ὕλην
 593 ἔχειν, ἢ ποιὰ· εἰ τοῦτο, ἀσώματα εἶναι καὶ δραστήρια· ἢ γὰρ ὕλη 15
 πρὸς τὸ πάσχειν αὐτοῖς ὑπόκειται· εἰ δὲ σύνθετα, πρῶτον μὲν ἄτο-

2. ὄν εἴη] Cod. Vat. ἓν εἴη.
 3. δεῖ δὴ] Cod. Vat. δεῖ δεῖ.
 ib. πάντων τε] Marc. A. pro τε habet
 δεῖ.
 4. πιστουμένους] Cod. Vat. ἀπιστουμέ-
 νους.
 ib. τῷ μὴ] Cum marg. Ed. habent τὸ

μὴ Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc.
 A. Unde correxī vulgatum.
 5. ἀλωτὸν] Cod. Ciz. ἄλλω τό.
 7. νοῦς οὗτος] Cod. Vat. omittit οὗτος.
 ib. δεδωκώς] Cod. Vat. δεδωκώς cum
 Marce. Quod recepi.
 9. λέγων] Cod. Vat. λόγων.

12. μὲν δεῖ] Cod. Vat. μέντοι.
 13. δεῖ καὶ] Codd. Marc. A. Mon. C.
 Med. A. B. Vat. δεῖ αὐτὰ καὶ. Ciz. δεῖ καὶ
 αὐτὰ. Ego pleniores et meliores Codd. se-
 cutus sum.
 15. ἢ ποιὰ] Sic Codd. Ciz. Marc. A.
 Mon. C. Vat. Reliqui cum Ed. ἢ ποιὰ.

quibus jam præsentibus adsit simul semper manendi facultas. Jam vero et si umbra quædam maneat, semper aliud quiddam comitans continue permutatum, non tamen magis erit umbra quam illud. Atqui et ipsum sensibile una cum illo aliisque numero multis, magis utique ens cum et totum sit videbitur judicandum, quam unum aliquid eorum, quæ continentur in ipso. Sin autem et totum subjectum illud non ens, quoniam modo illud? Omnium vero maxime mirandum esse videtur, illos, qui sensui de omnibus præstabant fidem, non etiam affirmavisse, ens ipsum sensu posse comprehendi. Sed neque etiam recte soliditatem vel resistantiam illi tribuunt: id enim qualitas quædam est. Sin autem mente id se percipere dicant, absurda mens hæc erit, quæ materiam sibi præfecerit, verumque essendi munus non sibi, sed materiæ dederit. Cum igitur mens apud illos non sit ens, quam conditione ullam habeat fidem, cum ubique de his, quæ præstantiora sunt, quam ipsa loquatur et judicet, neque ullam cum eis cognitionem habeat? Sed de hac ipsa natura subjectisque satis etiam alibi disputatum.

XXIX. Posuerant prædicamenta quatuor, scilicet subjectum primo, deinde quale, tertio quodammodo se habens, quarto quodammodo se ad aliquid habens.

Hoc ipsum, quod additur, quale, si simplex quiddam est, sicut esse debet, si seorsum facit prædicamentum, certe est incorporeum, quod quidem ipsi voluit: sin autem compositum significat, vana est divisio, dividens videlicet res in subjectum, atque iterum in subjectum quale. Et omnino, quando dicunt quale et quodammodo se habens, aut rem nullam addunt, præter materiam sic se habentem, aut addunt: si nullam, unicuique vera prædicamentum erit: si aliquam, quidnam hæc ipsa sit interrogati nunquam explicant: nec discernunt unquam inter materiam qualem, atque materiam quodammodo se habentem, hæc videlicet discretionem plura prædicamenta facturi. Denique si nihil in natura sit præter materiam sic se habentem, mens ipsa materialis erit, neque de materia, neque de separatim expedite poterit judicare.

Quæ vero qualia dicuntur apud illos, alia quædam oportet esse præter ipsa subjecta, quod quidem et ipsi fatentur, alioquin nunquam ipsa velut secunda numeravissent. Si igitur alia sunt, necesse est insuper ea esse simplicia: si hoc, nequaquam composita: si et hoc, nec habere materiam,

πος ἢ διαίρεσις, ἀπλᾶ καὶ σύνθετα ἀντιδιαστέλλουσα, καὶ ταῦτα ὑφ' ἐν γένος, ἔπειτα ἐν θατέρῳ τῶν εἰδῶν τὸ ἕτερον τιθεῖσα, ὡσπερ ἂν τις διαιρῶν τὴν ἐπιστήμην τὴν μὲν γραμματικὴν λέγοι, τὴν δὲ γραμματικὴν καὶ ἄλλο τι. Εἰ δὲ τὰ ποια ὕλην ποιαν λέγοιεν, πρῶ-
 5 του μὲν οἱ λόγοι αὐτοῖς ἔνυλοι, ἀλλ' οὐκ ἐν ὕλῃ γενόμενοι, σύνθετόν B
 τι ποιήσουσιν, ἀλλὰ πρὸ τοῦ συνθέτου, ὃ ποιούσιν, ἐξ ὕλης καὶ εἶ-
 δους ἔσονται· οὐκ ἄρα αὐτοὶ εἶδη οὐδὲ λόγοι. Εἰ δὲ λέγοιεν μηδὲν
 εἶναι τοὺς λόγους, ἢ ὕλην πως ἔχουσαν, τὰ ποια δηλονότι πως ἔχοντα
 ἐροῦσι, καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ γένει τακτέον. Εἰ δὲ ἦδε ἢ σχέσις ἄλλη
 10 τις ἢ διαφορὰ, ἢ δηλονότι τό πως ἔχειν ἐνταῦθα ὑπόστασις μᾶλλον·
 καίτοι εἰ μὴ κάκεῖ ὑπόστασις, τί καταριθμοῦσιν ὡς ἐν γένος ἢ εἶδος; C
 οὐ γὰρ δὴ ὑπὸ τὸ αὐτὸ τὸ μὲν ὄν τὸ δὲ οὐκ ὄν δύναται εἶναι. Ἀλλὰ
 τί τοῦτο τὸ ἐπὶ τῇ ὕλῃ πως ἔχον; ἢ γὰρ ὄν ἢ οὐκ ὄν. Καὶ εἰ ὄν,
 πάντως ἀσώματον· εἰ δὲ οὐκ ὄν, μάτην λέγεται καὶ ὕλη μόνον. Τὸ
 15 δὲ ποιὸν οὐδὲν, ἀλλ' οὐδὲ τό πως ἔχον· ἔτι γὰρ μᾶλλον οὐκ ὄν. Τὸ
 δὲ τέταρτον λεχθὲν καὶ πολλῶ μᾶλλον· μόνον ὄν ἄρα ὕλη. Τίς οὖν D
 τοῦτο φησίν; οὐ γὰρ δὴ αὐτὴ ἢ ὕλη, εἰ μὴ ἄρα αὐτὴ πως γὰρ ἔχουσα
 ὁ νοῦς· καίτοι τό πως ἔχουσα προσθήκη κενή· ἢ ὕλη ἄρα λέγει ταῦτα,
 καὶ καταλαμβάνει. Καὶ εἰ μὲν ἔλεγεν ἔμφρονα, θαῦμα ἂν ἦν, πῶς

4. λέγοιεν] Cod. Vat. λέγουεν.

5. σύνθετόν τι] Codd. Ciz. et Vat. omit-
tunt τι.

6. πρὸ τοῦ] Cod. Ciz. πρὸς τοῦ.

8. δηλονότι] Cod. Ciz. δῆλον ὅτι. Vocu-
lam πῶς post h. v. et post ὕλην mutavi in
πως, idem feci in seqq. ante ἔχιν et post

ὕλη et post οὐδὲ τὸ, et in seqq. sæpius.

9. ἐν τῷ] Codd. Med. A.B. γὰρ ἐν τῷ.
Vat. omittit τῷ.11. ὑπόστασις, τί] Cod. Vat. ὑπόστασις
τι.

ib. ἢ εἶδος] Abest ἢ a Cod. Ciz.

13. ἢ οὐκ ὄν.] Cod. Ciz. omittit ἢ.

14. καὶ ὕλη] Cod. Med. B. καὶ ἢ ὕλη.

15. ποιὸν οὐδὲν] Cod. Vat. ποιῶν οὐδὲν.

19. ἔμφρονα] Ita Codd. Marce. Ciz.
Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. ἔμφρονα.
Vitiose.

qua ratione sunt qualia: si denique hoc, incorporea efficacique existere. Materia namque apud illos ad passiones suscipiendas exposita est. Sin autem qualia ipsa dicant esse composita, primo quidem divisio erit absurda, quæ simplicia et composita ex opposito dividit, eaque in unum genus accumulatur: deinde ob hoc ipsum quoque non recta, quoniam in altera specierum collocat alterum: quemadmodum si quis scientiam dividens, alteram quidem asserat esse grammaticam, alteram vero grammaticam quoque et aliquid insuper. Verum si qualia ipsa dicant materiam esse qualem, primo seminales rationes apud illos materiales quidem, neque duntaxat in materia positæ compositum quiddam efficient, sed ante compositum ab eis factum, ex materia specieque constabunt: neque igitur ipsæ species erunt, neque etiam rationes. Quod si objecerint rationes nihil aliud esse præter materiam ipsam quodammodo se habentem, ipsa videlicet qualia esse quo-

dammodo se habentia fatebuntur, atque erunt in quarto genere collocanda. Sin autem aliam quandam habitudinem introducant, interrogandum erit, quænam sit differentia: an videlicet ipsum, quod dicitur quodammodo se habere, in hoc gradu potius est subsistentia quædam: quamquam nisi et ibi subsistentia sit, quidnam enumerant tanquam unum genus, vel speciem? Non enim sub eodem aliud quiddam ens, aliud vero non ens numerari potest. Cæterum quidnam est hoc, quod in materia dicitur quodammodo sese habens? Aut enim ens, aut non ens judicatur. Atqui si ens, est penitus incorporeum: sin vero non ens, frustra dicitur, solumque materia est: ipsum vero quale nihil prorsus existit: sed neque etiam quod dici solet quoquo modo se habens. Id namque multo magis non ens videri alicui potest. Quod denique numeratur quartum, multo minus ens esse videtur: sola igitur materia ens. Quisnam igitur hoc ipsum ait? Non enim ipsa mate-

593 καὶ νοεῖ καὶ ψυχῆς ἔργα ποιεῖ, οὔτε νοῦν οὔτε ψυχὴν ἔχουσα· εἰ δ' ἀφρόνως λέγοι αὐτὴν, τιθείσα ὃ μὴ ἔστι μηδὲ δύναται, τίνι ταύτην Εδεῖ ἀνατιθέσθαι τὴν ἀφροσύνην; ἢ εἰ ἔλεγεν αὐτή· νῦν δὲ οὔτε λέγει ἐκείνη, ὅ, τε λέγων πολὺ τὸ παρ' ἐκείνης ἔχων λέγει, ὅλος μὲν ὢν ἐκείνης, εἰ καὶ μόνον ψυχὴν ἔχει, ἀγνοία δὲ αὐτοῦ καὶ δυνάμεως τῆς 5 λέγειν τάληθῆ περὶ τῶν τοιούτων δυναμένης.

Α Ἐν δὲ τοῖς πως ἔχουσιν ἄτοπον μὲν ἴσως, τά πως ἔχοντα τρίτα τίθεσθαι, ἢ ὀπωσοῦν τάξεως ἔχει, ἐπειδὴ περὶ τὴν ὕλην πως ἔχοντα πάντα. Ἀλλὰ διαφορὰν τῶν πως ἐχόντων φήσουσιν εἶναι, καὶ ἄλλως 594 πως ἔχειν τὴν ὕλην ὡδὶ καὶ οὕτως, ἄλλως δὲ ἐν τοῖς πως ἔχουσι, καὶ 10 ἔτι τὰ μὲν ποιά, περὶ τὴν ὕλην πως ἔχοντα, τὰ ἰδίως δὲ πως ἔχοντα, περὶ τὰ ποιά· ἀλλὰ τῶν ποιῶν αὐτῶν οὐδὲν, ἢ ὕλης πως ἐχούσης ὄντων, πάλιν τά πως ἔχοντα, ἐπὶ τὴν ὕλην αὐτοῖς ἀνατρέχει καὶ περὶ τὴν ὕλην ἔσται. Πῶς δὲ ἐν τό πως ἔχον πολλῆς διαφορᾶς ἐν Βαὐτοῖς οὔσης; πῶς γὰρ τὸ τρίπηχυ καὶ τὸ λευκὸν εἰς ἐν, τοῦ μὲν 15 ποσοῦ τοῦ δὲ ποιοῦ ὄντος; πῶς δὲ τὸ ποτὲ καὶ τὸ ποῦ; πῶς δὲ ὅλως πως ἔχοντα, τὸ χθὲς καὶ τὸ πέρυσι, καὶ τὸ ἐν Λυκείῳ καὶ Ἀκαδημία; καὶ ὅλως πῶς δὲ ὁ χρόνος πως ἔχων; οὔτε γὰρ αὐτὸς, οὔτε τὰ ἐν αὐτῷ τῷ χρόνῳ, οὔτε τὰ ἐν τῷ τόπῳ, οὔτε ὁ τόπος. Τὸ δὲ ποιεῖν

1. καὶ νοεῖ] Cod. Ciz. omittit καί.
2. λέγων] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. λέγει.
3. ἀπὸ τῆς] Codd. Ciz. et Mon. C. ἀπὸ τῆς.
Marc. A. ἀπὸ τῆς.
4. ὅ, τε λέγων] Cod. Vat. οὔτε λέγων.
ib. ἔχων] Cod. Vat. ἔχον. Mox Mon.

C. a pr. m. ἔχει pro ἔχει.
5. δι' αὐτοῦ] Cod. Vat. δ' ἰαντοῦ. Marc.
A. δι' αὐτοῦ.
7. τρίτα] Cod. Vat. περι τὰ.
14. δι' ἐν τῷ] Codd. Darm. Marc. Mon.
C. Vat. δι' ἐν τὰ. Et sic correxi cum Fincino.

16. πῶς δὴ] Codd., præter Darm., omnes πῶς δὲ. Quod recepi.
17. Λυκείῳ] Codd. Med. A. Marcc. Mon. C.B. Vat. (ex corr.) Λυκίῳ.
18. πῶς ἔχων;] Cod. Vat. πῶς ἔχον. Idem mox omittit τῷ ante τόπον.

ria, nisi forte ipsa sit mens, videlicet quodammodo sese habens: tametsi hoc ipsum, quod dicitur aliquo modo se habens, est inanis adjunctio: materia igitur dicit hæc, atque comprehendit. Et profecto si recta sanaque diceret, mirandum foret, quonam modo intelligat, animæque officia peragat, cum neque mentem, neque animam habeat: sin vero insipienter inquit, quando se id, quod ipsa neque est neque potest esse, asserit, quinam potissimum insipientiam hanc attribuere decet? Et profecto nulli præterquam ipsi, si modo eloqui posset. Nunc autem nec ipsa loquitur, et, qui talia loquitur, idcirco sic ait, quoniam hausit jam ex materia plurimum, ei quidem totus addictus, etiam si solam habeat animam. Ita nempe loquitur ignorantia sui atque potentia, quæ vera de hujusmodi rebus exprimere possit.

XXX. Non recte distinguunt quale et quomodo [quodammodo?] se habens. Nam et quale re vera est

materia quodammodo se habens, atque vicissim quodammodo se habens, est materia qualis. Præterea nec ipsum quodammodo se habens potest esse genus unicum, nec quicquid est præter materiam qualem, potest hoc nomine scilicet quodammodo se habens cognominari.

Ea vero, quæ quodammodo se habere dicuntur, absurdum forsitan est in loco tertio collocare, vel qualemcunque ordinem obtinere dicantur: quandoquidem circa materiam omnia sunt, quæcunque aliquo modo se habere traduntur. Verum differentiam eorum, quæ sic affecta sunt aliquam introducent, atque aliter materiam ipsam quodammodo affici hoc modo vel illo, aliter autem affici reliqua, quæ quoquo modo se habere ponuntur: quin etiam ipsa quidem qualia esse circa materiam quodammodo se habentia, sed quæ proprie quodammodo se traduntur habere circa qualia ipsa versari. Sed enim cum ipsa qualia nihil prorsus existant, nisi materia quodammodo sit affecta, rursus, quæ aliquo modo

πῶς πως ἔχον, ἐπεὶ οὐδ' ὁ ποιῶν πως ἔχον, ἀλλὰ μᾶλλον πως ποιῶν, 594
 ἢ ὅλως οὐκ ὦν, ἀλλὰ ποιῶν μόνον· καὶ ὁ πάσχων, οὐ πως ἔχων, C
 ἀλλὰ μᾶλλον πως πάσχων, ἢ ὅλως πάσχων οὕτως, ἴσως δ' ἂν μόνον
 ἀρμόσει ἐπὶ τοῦ κείσθαι, τό πως ἔχον, καὶ ἐπὶ τοῦ ἔχειν, ἐπὶ δὲ τοῦ
 5 ἔχειν, οὐ πως ἔχον, ἀλλὰ ἔχον. Τὸ δὲ πρὸς τι εἰ μὲν μὴ ὑφ' ἐν τοῖς
 ἄλλοις ἐτίθεσαν, ἕτερος λόγος ἦν ἂν ζητούντων, εἴ τινα διδόασιν
 ὑπόστασιν ταῖς τοιαύταις σχέσεσι πολλαχοῦ οὐ διδόντων. Ἔτι δ' ἐν
 γένει τῷ αὐτῷ ἐπιγενόμενον πρᾶγμα τοῖς ἤδη οὔσιν ἄτοπον συντάτ- D
 τειν τὸ ἐπιγιγνόμενον, εἰς ταυτόν γένος τοῖς πρότερον οὔσι. Δεῖ γὰρ
 10 πρότερον ἐν καὶ δύο εἶναι, ἵνα καὶ ἡμισυ καὶ διπλάσιον. Περὶ δὲ
 τῶν, ὅσοι ἄλλως τὰ ὄντα, ἢ τὰς ἀρχὰς τῶν ὄντων ἔθεντο, εἴτε ἀπ-
 εῖρα εἴτε πεπερασμένα, εἴτε σώματα εἴτε ἀσώματα, ἢ καὶ τὸ συναμ-
 φότερον, χωρὶς περὶ ἐκάστων ἔξεστι ζητεῖν, λαμβάνουσι καὶ τὰ παρὰ
 τῶν ἀρχαίων, πρὸς τὰς δόξας αὐτῶν εἰρημένα. E

1. πῶς ἔχον] Codd. Darm. Marc. A. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Vat. ut marg. Ed. πῶς πως ἔχον. Quod recipimus.

ib. ἐπεὶ οὐδ'] Cod. Ciz. ἐπεὶ καὶ οὐδ'.
 2. οὐκ ὦν] Codd. Mon. C. Ciz. Vat. οὐκ ὦν.

ib. πῶν] Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Vat. πῶν.

4. ἀρμόσει] Marc. A. ἀρμόσει.
 ib. τό πως ἔχον—οὐ πως ἔχον] Ita ex marg. Edit. correxi pro ἔχον—ἔχον.

5. ἀλλὰ ἔχον] In Cod. Vat. videtur scriptum, ut est in marg. Ed., ἀλλὰ ἔχον. Quod recipendum fuit.

7. Ἔτι δ' ἐν] Cod. Ciz. ἔτι δέ.
 8. τῶν αὐτῶν] Cod. Vat. τὸ αὐτό.

ib. ἐπιγιγνόμενον] Cod. Vat. ἐπιγιγνόμενον. Pro συντάττειν. Marc. A. συνάπτειν.

10. καὶ δύο] Cod. Ciz. omittit καί.
 11. τῶν ὄντων] Cod. Med. B. τῶν τοιούτων.

13. πρὸς ἑκάστων] Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Vat. ἐκάστων. Nos optimis libris obsequendum duximus.

se habent, apud illos in materiam revolvuntur, atque circa materiam versabuntur. Præterea quonam pacto id ipsum, quod aliquo modo dicitur se habere, unum aliquid esse potest, cum in rebus ejusmodi multa differentia sit? Quo enim modo tricubitum atque album redigentur in unum, cum illud quidem sit quantum, hoc vero sit quale? Item quo pacto, quod aliquando dicitur, et quod alicubi? Rursus qui fieri potest, ut omnino hæc sint quodammodo se habentia, scilicet quod heri dicitur, et quod jamdiu, et in Lyceo atque Academia, qui iterum potest effici, ut tempus sit ipsum quoquo modo se habens? Neque enim ipsum tempus, neque quæ in tempore sunt, neque locus, neque etiam quæ sunt in loco, id ipsum esse possunt. Proinde ipsum, quod facere dicitur, esse nequit, quod aliquo modo se habere vel affici nominatur: quando nec ipse quidem faciens est ipsum quodammodo sese habens, sed potius quodammodo faciens, aut omnino faciens tantum. Atqui et ipse patiens non proprie est quodammodo sese habens, sed potius quodammodo patiens, aut omnino ita vel ita patiens.

Forsan vero, quod dicitur aliquo modo se habens, cum eo congruet, quod poni dici solet, situmque tenere: item forte cum ex eo, quod nuncupatur habere. Veruntamen in hoc ipso, quod est habere, non proprie est ipsum se quodammodo habens, sed potius habens. Proinde nisi relationis genus una cum aliis unum constituerent, alia utique ratio esset, quærentium videlicet, si quam subsistentiam habitibus ejusmodi tradant: quippe cum passim minime tradant. Denique quidnam dicemus ad illud, quod in eodem genere ponunt rem nuper advenientem cum rebus, quæ prius extiterant? Absurdum tamen est, simul in eodem genere copulare, una cum prioribus, quod est adventitium. Oportet enim esse prius unum atque duo, ut et dimidium esse queat et duplum. De cæteris autem quicunque aliter res ipsas vel rerum principia posuerunt, sive infinita, seu finita, seu corporea, seu potius incorporea, vel forsân utraque simul, licet nobis seorsum de unoquoque perquirere, accipientibus insuper, quæ ab antiquis adversus opiniones ejusmodi tractata fuerunt.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ 6,

ΛΟΓΟΣ Β.

P L O T I N I

ENNEAD. SEXTÆ,

LIBER II.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΓΕΝΩΝ ΤΟΥ ΟΝΤΟΣ, ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

De generibus entis.

595 ΕΠΕΙΔΗ περὶ τῶν λεγομένων δέκα γενῶν ἐπέσκεπται, εἶρηται δὲ καὶ περὶ τῶν εἰς ἓν ἀγόντων γένος, τὰ πάντα τέτταρα ὑπὸ τὸ ἐν οἶον¹⁰ εἶδη τιθεμένων, ἀκόλουθον ἂν εἶη εἰπεῖν, τί ποτε ἡμῖν περὶ τούτων φαίνεται τὰ δοκοῦντα ἡμῖν, πειρωμένοις εἰς τὴν Πλάτωνος ἀνάγειν δόξαν. Εἰ μὲν οὖν ἐν ἔδει τίθεσθαι τὸ ὄν, οὐδὲν ἂν ἔδει ζητεῖν, οὔτ' εἰ γένος ἐν ἐπὶ πᾶσιν, οὔτε εἰ γένη μὴ ὑφ' ἐν, οὔτ' εἰ ἀρχὰς, οὔτε

7. ΔΕΥΤΕΡΟΝ] Cod. Vat. βιβλίον B. 12. τοῦ Πλάτωνος] Abest τοῦ a Codd. Med. A.B. Ciz. Vat. ἐπὶ πᾶσιν. Quod Darm. omittit διούτερον. Marc. B. λέ. Marce. Mon. C. Med. A.B. Vat. Quare recepi.
γος β. ib. οὔτε εἰ τὰς] Codd. Ciz. Marc. A.
11. εἰπεῖν] Cod. Vat. ἡμῖν εἰπεῖν. 14. ἐν ἅπασιν] Codd. Marce. Mon. C. Mon. C. Med. B. Vat. οὔτε εἰς τὰς.

I. *Solum esse verum ens arbitramur, cui non miscetur entis oppositum, id est essendi defectus atque privatio.*

Oportet igitur id esse in sua natura integrum, semperque manere. Non decet ens falsum una cum ente vero sub eodem genere collocare, sicut neque Socratis imaginem cum Socrate. Prosequetur quidem Plotinus deinceps entium genera Platónico more. Interpretationem vero in his, Magnanime Laurenti, brevissimam a Marsilio tuo nunc accipies. Audisti enim nonnunquam, et forte quandoque leges familiarum tuam atque meum Pierleonum, mysteria ejusmodi divino quodam, ut cætera solet, instinctu tractantem.

POSTQUAM de generibus decem consideravimus, diximusque deinde de illis, qui sub uno quodam genere cuncta velut quatuor species complectuntur: reliquum jam est, ut nostram de iis sententiam explicemus, conantes videlicet opinionem nostram ad sententiam Platonis redigere. Si igitur unum ens oportuisset ponere, nihil opus esset inquirere, numquid unum sit genus in omnibus: numquid rursus genera non reducantur in unum: et num principia sint dicenda: neque rursus utrum principia etiam genera sint ponenda: neque vicissim utrum genera ipsa eadem sint atque principia: neque utrum

εἰ τὰς ἀρχὰς καὶ γένη τὰς αὐτὰς δεῖ τίθεσθαι, οὔτε εἰ τὰ γένη καὶ 595
 ἀρχὰς τὰ αὐτὰ, ἢ τὰς μὲν ἀρχὰς ἀπάσας καὶ γένη, τὰ δὲ γένη οὐκ
 ἀρχὰς, ἢ ἀνάπαλι, ἢ ἐφ' ἑκατέρων τινὰς μὲν ἀρχὰς καὶ γένη, καί C
 τινα γένη καὶ ἀρχὰς, ἢ ἐπὶ μὲν τῶν ἐτέρων πάντα καὶ θάτερα, ἐπὶ
 5 δὲ τῶν ἐτέρων τινὰ καὶ θάτερα. Ἐπεὶ δὲ οὐχ ἔν φαμεν τὸ ὄν, διότι
 δὲ εἴρηται καὶ τῷ Πλάτῳ καὶ ἐτέροις, ἀναγκαῖον ἴσως γίγνεται,
 καὶ περὶ τούτων ἐπισκέψασθαι πρότερον, εἰς μέσον θέντας, τίνα
 ἀριθμὸν λέγομεν καὶ πῶς; ἐπεὶ οὖν περὶ τοῦ ὄντος ἢ τῶν ὄντων ζη-
 τοῦμεν, ἀναγκαῖον πρῶτον παρ' αὐτοῖς διελέσθαι τάδε. Τί τε τὸ ὄν D
 10 λέγομεν, περὶ οὗ ἢ σκέψις ὀρθῶς γίγνοιτο νυνὶ, καὶ τί δοκεῖ μὲν ἄλ-
 λοις εἶναι ὄν, γιγνόμενον δὲ αὐτὸ λέγομεν εἶναι, ὄντως δὲ οὐδέποτε
 ὄν. Δεῖ δὲ νοεῖν ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων διηρημένα, οὐχ ὡς γένους τοῦ
 τί εἰς ταῦτα διηρημένου, οὐδ' οὕτως οἶεσθαι τὸν Πλάτωνα πεποιηκέ-
 ναι. Γελοῖον γὰρ ὑφ' ἑν θέσθαι τὸ ὄν τῷ μὴ ὄντι, ὥσπερ ἂν εἴ τις 596
 15 Σωκράτη ὑπὸ τὸ αὐτὸ θεῖτο καὶ τὴν τούτου εἰκόνα. Τὸ γὰρ διελέσθαι
 ἐνταῦθα ἐστὶ τὸ ἀφορίσαι καὶ χωρὶς θεῖναι, καὶ τὸ δόξαν ὄν εἶναι,
 εἰπεῖν οὐκ εἶναι ὄν, ὑποδείξαντα αὐτοῖς ἄλλο τὸ ὡς ἀληθῶς ὄν εἶναι.
 Καὶ προστιθεὶς τῷ ὄντι τὸ ἀεὶ ὑπέδειξεν ὡς δεῖ τὸ ὄν τοιοῦτον εἶναι,
 οἷον μηδέποτε ψεύδεσθαι τὴν τοῦ ὄντος φύσιν. Περὶ δὲ τούτου τοῦ B

1. γένη τὰς] Cod. Vat. τὰ γένη τὰς.
 ib. τὰς ἀπὸς; δεῖ—εἰ τὰ γένη] Absunt
 hæc a Codd. Mon. C. Marc. A.
 ib. οὔτε εἰ τὰ] Codd. Ciz. et Vat. οὔτε
 εἰ τὰ.
 2. τὰ δὲ γένη—ἀρχὰς καὶ γένη] Cod.
 Ciz. omittit hæc.
 4. θάτερα] Cod. Med. B. καθ' ἄτερα.
 In Vat. sequitur ἐπὶ pro ἐπί.
 5. διότι—ἐτέροις] Desunt hæc in Cod.
 Ciz.

7. σέβοντας] Codd. Mon. C. Med. A. B.
 Marc. et Vat. βίντας. Quos secutus sum.
 9. παρ' αὐτοῖς] Cod. Vat. γὰρ αὐτοῖς.
 Med. A. B. Marc. παρ' αὐτοῖς. Hoc reci-
 piendum fuit.
 ib. διελίσθαι] Cod. Ciz. διαλίεσθαι.
 10. νυνὶ] Cod. Vat. νῦν. Marc. A. post
 δοκί omittit μίν.
 11. καὶ αὐτό] Codd. omnes δὲ αὐτό.
 Unde correxi mendum.
 ib. ὄντως] Cod. Ciz. οὔτω.

12. τουτί] Cod. Vat. τοῦ τί, cum Marc.
 A. Quod cum præstet vulgato, recepi.
 13. διηρημένου] Cod. Med. B. διηρημένα.
 15. Σωκράτη] Cod. Vat. σωκράτι.
 16. τὸ ἀφορίσαι] Ita Codd. Ciz. Darm.
 Marc. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. τὰ
 φορίσαι.
 17. οὐκ εἶναι ὄν] Cod. Vat. οὐ κείνται ὄν.
 ib. ὄν εἶναι] Cod. Mon. C. omittit ὄν
 cum Marc. A.
 19. τοῦ ὄντος—ὡς οὐχ] Codd. Darm.

principia quidem omnia sint et genera: genera vero non æque principia, vel vicissim: sive potius in utrisque aliqua quidem principia simul et genera, aliqua etiam genera simul atque principia: an forte in aliis quidem omnia sint simul et alia, in aliis autem quaedam simul et alia sint. Quoniam vero ens non unum ponimus, ratioque hujus sententiæ a Platone et aliis præsertim suis est assignata, forte necessarium est, de his quoque considerare, primo quidem, quem numerum, et quomodo ponamus in medium afferendo. Cum igitur de ipso ente vel entibus indagemus, necessarium est inprimis inter nos hæc ipsa distinguere. Quidam videlicet ens ipsum dicamus, de quo in præsentia rite consideramus, quidve ens esse aliis videatur, quod tamen nos non qui-

dem, quod unquam sit, sed quod fiat, potius appellamus. Est autem operæ pretium intelligere hæc inter se distincta, non quasi aliquod unum genus fuerit in ipsa divisum. Neque enim fas est putare Platonem ita distribuisse. Ridiculum namque foret, ens ipsum in unum cum non ente conjungere: velut si quis Socratem ipsum et imaginem ejus collocet sub eodem. Jam vero dividere hæc ipsa in re nihil aliud est, quam segregare, seorsumque disponere, et quod videatur ens id non ens declarare, interim demonstrando aliud re vera ens existere. Atqui et ille, qui enti ipsum semper adjunxit, tale esse ens oportere monstravit, ut nunquam in ipsa entis natura mentiatur et fallat. De hoc igitur ente loquentes, de hoc nimirum quasi non sit unum tracta-

596 ὄντος λέγοντες καὶ περὶ τούτου ὡς οὐχ ἓνὸς ὄντος σκεψόμεθα· ὕστερον δὲ εἰ δοκεῖ καὶ περὶ γενέσεως καὶ τοῦ γιγνομένου καὶ κόσμου αἰσθητοῦ τι ἐροῦμεν.

A Ἐπεὶ οὖν οὐχ ἓν φαμεν, ἄρα ἀριθμὸν τινα ἢ ἄπειρον. Πῶς γὰρ δὴ τὸ οὐχ ἓν ἢ ἓν ἅμα καὶ πολλὰ λέγομεν, καὶ τι ποικίλον ἓν τὰ 5 πολλὰ εἰς ἓν ἔχον; ἀνάγκη τοίνυν τοῦτο τὸ οὕτως ἓν ἢ τῷ γένει ἓν εἶναι, εἶδη δ' αὐτοῦ τὰ ὄντα, οἷς πολλὰ καὶ ἓν, ἢ πλείω ἓνὸς γένη, ὑφ' ἓν δὲ τὰ πάντα, ἢ πλείω μὲν γένη, μηδὲν δὲ ἄλλο ὑπ' ἄλλο, ἀλλ' ἕκαστον περιεκτικὸν τῶν ὑπ' αὐτό· εἴτε καὶ αὐτῶν γενῶν ἐλατ-
B τόνων ὄντων ἢ εἰδῶν, καὶ ὑπὸ τούτοις ἀτόμων, συντελεῖν ἅπαντα εἰς 10 μίαν φύσιν, καὶ ἐκ πάντων τῷ νοητῷ κόσμῳ, ὃν δὴ λέγομεν τὸ ὄν, τὴν σύστασιν εἶναι. Εἰ δὴ τοῦτο, οὐ μόνον γένη ταῦτα εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀρχὰς τοῦ ὄντος ἅμα ὑπάρχειν· γένη μὲν, ὅτι ὑπ' αὐτὰ ἄλλα γένη ἐλάττω· καὶ εἶδη μετὰ τοῦτο καὶ ἄτομα· ἀρχὰς δὲ εἰ τὸ ὄν οὐ-
C τως ἐκ πολλῶν καὶ ἐκ τούτων τὸ ὅλον ὑπάρχει. Εἰ μέντοι πλείω μὲν 15 ἦν ἐξ ὧν, συνελθόντα δὲ τὰ ὅλα ἐποίει τὸ πᾶν, ἀλλ' οὐκ ἔχοντα ὑπ' αὐτὰ, ἀρχαὶ μὲν ἂν ἦσαν, γένη δὲ οὐκ ἂν· οἷον εἴ τις ἐκ τῶν τεσσάρων ἐποίει τὸ αἰσθητὸν, πυρὸς καὶ τῶν τοιούτων, ταῦτα γὰρ ἀρχαὶ

Mon. C. Med. A. B. Vat. τοῦ ὄντος φύσιν· περὶ δὴ τοῦτου τοῦ ὄντος λέγοντες, καὶ περὶ τοῦτου ὡς οὐχ. Ciz. τοῦ ὄντος λέγοντες καὶ περὶ δὴ τοῦτου ὡς οὐχ. Marc. A. τ. δὴ τ. τοῦ λόγου λέγοντες, καὶ περὶ τοῦτου οὐχ ἓνὸς ὄντος. Nos optimos secuti lacunam explevimus.

4. οὐχ ἓν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon.

C. Med. B. Vat. οὖν οὐχ ἓν. Unde locum restitui.

ib. ἅμα] Codd. Med. B. Vat. ἅμα. Marc. A. ἄρ.

5. καὶ τι] Cod. Vat. καὶ τοι.

6. τοῦτο τὸ] Cod. Ciz. omittit τοῦτο.

11. νοητῷ] Vat. huic voci puncta subscripta habet.

12. Εἰ δὴ τοῦτο] Cod. Vat. εἶδη τοῦτο.

13. ἄλλα γένη] Cod. Ciz. γένη ἄλλα.

14. εἰ τὸ ὄν] Codd. Mon. C. Marc. A. εἰς τὸ ὄν.

15. ὑπάρχειν] Cod. Med. B. ὑπάρχειν.

16. πᾶν, ἀλλ' οὐκ] Cod. Vat. omittit ἀλλ'. Scripsi cum Fic. ἄλλ'.

bimus. Deinde, si videatur, de generatione insuper atque genito, mundoque sensibili aliquid afferemus.

II. *Ens primum est quidem unum, sed quodammodo constat ex multis, quæ et principia sunt, et genera. Principia quidem, quoniam ipsa natura entis quasi constat ex ipsis: genera vero, quia quodlibet eorum continet sub se species gradatim multas et singula. Neque confunduntur hæc in unum: servat enim unumquodque proprium illic actum. Neque ens ipsum appellandum est genus, neque enim dividitur, ut genus in species, neque de suis prædicatur, ut genus. (Examini hæc subjicit suo more Tiedemann, in libro: Geist der specul. Philosophie, p. 402. sqq. itemque Tennemann, in Hist. Philos. VI. p. 175. sqq.)*

Cum igitur non esse unum dicamus, consequens est, vel numerum quendam asserere, vel infinitum: nempe quoniam pacto dicimus non unum, nisi dicamus unum simul et multa, et

unum quiddam varium in uno multa comprehendens? Necessarium igitur est, hoc ipsum, quod sic est unum, aut genere unum esse, species autem ejus entia, quibus sane multa sit simul et unum: aut genera plura quam unum, sic tamen, ut sint cuncta sub uno: aut genera quidem plura, non tamen sub alio aliud, sed unumquodque, quæ sub eo sunt, continere, sive et ipsa quoque sint genera, quamvis angustiora, vel species sub eisque singula, adeo ut in naturam unam cuncta conducerent, atque ex omnibus ipsa mundi intelligibilis, quod ens appellamus, substantia constet. Quod quidem si ita se habet, sequitur, hæc non solum esse genera, verum etiam principia ipsius entis existere: genera quidem, quoniam sub eis alia quædam angustiora sunt genera, speciesque post hæc et singula: principia vero, siquidem ens sit ex multis, et ex his totum ipsum existat. Si tamen plura quidem essent, ex quibus constet, concurrentia vero tota conficerent

ἂν ἦσαν, γένη δὲ οὐ, εἰ μὴ ὁμωνύμως τὸ γένος. Λέγοντες τοίνυν
 καὶ γένη τινὰ εἶναι, τὰ δ' αὐτὰ καὶ ἀρχὰς, ἄρα τὰ μὲν γένη ἕκαστον
 μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὰ ὁμοῦ μιγνύντες ἀλλήλοις τὰ πάντα τὸ ὅλον ἀπο- D
 τελοῦμεν, καὶ σύγκρασιν ποιοῦμεν ἀπάντων, ἀλλὰ δυνάμει οὐκ ἐνε-
 5 γεία ἕκαστα οὐδὲ καθαρὸν αὐτὸ ἕκαστον ἔσται. Ἀλλὰ τὰ μὲν γένη
 εἴασομεν, τὰ δὲ καθ' ἕκαστον μίξομεν. Τίνα οὖν ἔσται ἐφ' αὐτῶν τὰ
 γένη; ἢ ἔσται κάκεῖνα ἐφ' αὐτῶν καὶ καθαρὰ; καὶ τὰ μιχθέντα οὐκ
 ἀπολεῖ αὐτὰ, καὶ πῶς; ἢ ταῦτα μὲν εἰς ὑστερον· νῦν δ' ἐπεὶ συγκε-
 χωρήκαμεν καὶ γένη εἶναι καὶ προσέτι καὶ τῆς οὐσίας ἀρχὰς, καὶ E
 10 τρόπου ἕτερον ἀρχὰς καὶ συνθέσεις, πρῶτον λεκτέου, πρὸς ἃ λέγομεν
 γένη, καὶ πῶς διίσταμεν ἀπ' ἀλλήλων αὐτὰ καὶ οὐχ ὑφ' ἐν ἄγομεν, 597
 ὥσπερ ἐκ τύχης συνελθόντα, καὶ ἐν τι πεποιηκότα, καίτοι πολλῶ
 εὐλογώτερον ὑφ' ἐν. Ἡ εἰ μὲν εἶδη οἷόν τε ἦν τοῦ ὄντος ἅπαντα εἶ-
 ναι καὶ ἐφεξῆς τούτοις τὰ άτομα καὶ μηδὲν τούτων ἔξω, ἦν ἂν ἴσως
 15 ποιεῖν οὕτως. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τοιαύτη θέσις ἀναίρεσις ἔστιν αὐτοῖς· οὐ
 δὲ γὰρ τὰ εἶδη, εἶδη ἔσται· οὐδ' ὅλως πολλὰ ὑφ' ἐν, ἀλλὰ πάντα ἐν, B
 μὴ ἐτέρου ἢ ἕτερον ἔξω ἐκείνου τοῦ ἐνὸς ὄντων. Πῶς γὰρ ἂν πολλὰ
 ἐγένετο τὸ ἐν, ὥστε καὶ εἶδη γεννηῆσαι, εἰ μὴ τι ἦν παρ' αὐτὸ ἄλλο·

2. ἄρα τὰ] Cod. Marc. A. Med. B. Vat. ἄρα τὰ. Et sic legit Fic. nosque correximus.

4. ἀπαντων] Codd. Marc. A. Mon. C. ἀπ' αὐτῶν.

5. ἕκαστα] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. ἕκαστον.

6. οὐν ἴσται] Cod. Ciz. omittit ἴσται. ib. ἐφ' αὐτῶν] Cod. Vat. ἐφ' ἰαντῶν.

9. καὶ τρόπον ἕτερον ἀρχὰς] Desunt hæc in Cod. Vat. Pro στέγον Ciz. habet στέγον.

10. συνθέσεις] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Marc. A. Vat. σύνθεσιν.

12. τῆς τύχης] Codd. Marc. A. Ciz. Med. B. Vat. omittunt τῆς. Quare deleui, ut supervacuum.

13. εὐλογώτερον] Cod. Vat. εὐλόγος.

14. τούτοις τὰ] Cod. Vat. τούτοις. καί.

15. σοῖσι] Cod. Vat. σοῖ.

ib. αὐτοῖς] Codd. Ciz. Med. B. Vat. αὐτῶν. Marc. A. αὐτῶν, οὐ γὰρ.

17. ἰτέρου ἢ] Cod. Vat. ἰτέρου ἢ. Marc. A. ἕτερον ἢ.

18. καὶ εἶδη] Cod. Ciz. μὴ εἶδη. In seqq. Marc. A. οὐ γὰρ ἑαυτῶν.

universum, nec haberent præterea sub se ipsis
 alia, principia quidem forent, genera vero nequa-
 quam: perinde ac si quis ex quatuor sensibile id
 componat, ex igne scilicet, cæterisque ejusmodi.
 Hæc enim principia forent, genera vero num-
 quam, nisi quis forte æquivoce conditione genus
 acceperit. Quam ob rem cum dicamus, principia
 quædam etiam esse genera, quærendum est,
 numquid hæc ipsa ita dicamus genera, ut unum-
 quodque eorum una cum iis, quæ sequuntur ip-
 sum, accipientes simul commisceamus omnia, to-
 tumque conficiamus, misionem cunctorum invi-
 cem facientes. Sed enim potentia quadam, non
 actu, singula illic erunt, et ipsum unumquodque
 non erit purum. Forsan vero dimittemus qui-
 dem genera, sed singula commiscebimus. Qua-
 nam igitur in se ipsis genera erunt? An et illa
 in se ipsis erunt. atque pura? Et quæ mista
 sunt, illa non disperdent, et quonam pacto? Sed

de his in sequentibus. Nunc vero postquam ad-
 misimus, nonnulla et esse genera, et insuper es-
 sentia ipsius principia, et alia quadam ratione
 principia esse, et compositiones quasdam illic ex-
 istere, primo dicendum est, erga quæ illa genera
 nuncupemus, et quomodo inter se partiamur, ne-
 que redigamus in unum, quasi sorte quadam
 congregentia unum aliquid faciant: quamvis
 multo probabilius redigerentur in unum. Pro-
 fecto si fieri posset, ut omnia entis ipsius species
 essent, et post hæc deinceps singula consequen-
 rentur, nihilque foret extra, ita forte liceret effi-
 cere. Postquam vero positio talis funditus hæc
 ipsa tollit, neque enim species ulterius erunt spe-
 cies, neque prorsus multa congregabuntur in
 unum, sed omnia penitus unum erunt, ne aliud
 sit extra aliud, ubi illius omnia sint unius. Quo
 enim pacto unum evasisset multa adeo ut species
 generaret, nisi esset aliquid aliud præter ipsum?

597

οὐ γὰρ ἑαυτὸ πολλὰ, εἰ μὴ τις ὡς μέγεθος κερματίσει, ἀλλὰ καὶ οὐ-
τως ἕτερον τὸ κερματίζον. Εἰ δ' αὐτὸ κερματιεῖ ἢ ὅλως διαιρήσει,
πρὸ τοῦ διαιρεθῆναι ἔσται διηρημένον. Ταύτη μὲν οὖν καὶ δι' ἄλλα
πολλὰ ὑποστατέον τοῦ γένος ἓν, καὶ ὅτι οὐχ οἶόν τε ἕκαστον ὅτιοῦν
C ληφθῆν ἢ ὄν ἢ οὐσίαν λέγειν. Εἰ δέ τις λέγοι ὄν, τῷ συμβεβηκέναι 5
φήσει· οἶον εἰ λευκὸν λέγοι τὴν οὐσίαν, οὐ γὰρ ὅπερ λευκὸν λέγει.

A Πλείω μὲν δὴ λέγομεν εἶναι καὶ οὐ κατὰ τύχην πλείω· οὐκοῦν ἀφ'
ένος; ἢ εἰ καὶ ἀφ' ἐνός, οὐ κατηγορούμενον δὲ κατ' αὐτῶν ἐν τῷ εἶ-
ναι, οὐδὲν κωλύει ἕκαστον οὐχ ὁμοειδῆς ὄν ἄλλω, χωρὶς αὐτὸ εἶναι
γένος. Ἄρ' οὖν ἔξωθεν τοῦτο τῶν γενομένων γενῶν τὸ αἴτιον μὲν, 10
μὴ κατηγορούμενον δὲ τῶν ἄλλων ἐν τῷ τί ἐστίν; ἢ τὸ μὲν ἔξω.
Ἐπέκεινα γὰρ τὸ ἐν, ὡς ἂν μὴ συναριθμούμενον τοῖς γένεσιν, εἰ δι'
B αὐτὸ τὰ ἄλλα ἂ ἐπ' ἴσης ἀλλήλοις εἰς τὸ γένη εἶναι. Καὶ πῶς ἐκεῖνο
οὐ συνηρίθμηται; ἢ τὰ ὄντα ζητοῦμεν οὐ τὸ ἐπέκεινα. Τοῦτο μὲν
οὖν οὕτως· τί δὲ τὸ συναριθμούμενον; ἐφ' οὗ καὶ θαυμάσειεν ἂν τις, 15
πῶς συναριθμούμενον τοῖς αἰτιατοῖς; ἢ εἰ μὲν ὑφ' ἐν γένος αὐτὰ καὶ
τὰ ἄλλα, ἄτοπον· εἰ δὲ οἷς αἴτιον, συναριθμεῖται ὡς αὐτὸ τὸ γένος

1. κερματίσει] Cod. Med. B. κερματίση
cum Mare. A.

2. ὃ αὐτὸ] Cod. Med. B. ὃ αὐτὸ ut
Mare. A.

ib. διαιρήσει, πρὸ] Cod. Vat. διαιρέσει
πρὸ.

4. τοῦ γένος] Cod. Mon. C. τοῦ γένους
cum Mare. A.

5. ἢ ὄν ἢ] Abest repetitum ἢ a Cod.
Vat.

6. λευκὸν λέγει] Codd. Ciz. Med. A.B.
Mon. C. Vat. Mare. A. λέγει. Quod re-
stitui.

9. ἐν ἄλλω] Codd., præter Ciz., omnes
omittunt ἐν. Sed variant Marciani. In
Mare. A. est ὄν ἄλλω, in Mare. B. ὄν ἄλλ-

λο. Quare delevimus ἐν.

10. τὸ αἴτιον] Cod. Ciz. καὶ αἴτιον.

11. τί ἐστίν] Cod. Vat. τί ἐστίν.

13. ἐπίσης] Cod. Vat. ἐπ' ἴσης. Et sic
scripsi.

15. ἐφ' οὗ—συναριθμούμενον] Desunt hæc
in Cod. Vat. Quæ sequuntur τοῖς αἰτια-
τοῖς in Cod. Ciz. ponuntur ante ἐφ' οὗ.

Non enim ipsummet existit multa, nisi quis illud tanquam magnitudinem partiatur: verum ita quoque aliud erit, quod ipsum dividat. Si autem vel a se, vel ab alio dividatur, etiam antequam dividatur, divisum jam erit, vel indivisibile. Hac igitur ratione aliisque de causis cavendum est, ne genus unum constituamus, præsertim quia fieri nequit, ut quodecumque perceperis, vel ens, vel essentiam nuncupes. Nam et occurrit passim, quod non possit ens vel essentia nisi per accidens appellari, ceu si quis substantiam appellet albam. Non enim sic ipsum, quod per se album, quodve sit album, pronunciat.

III. *Multa, quæ sunt in primo ente, quoniam ibi non casu concurrunt, necessario sunt ab uno. Rursus cum ibi sint genera rerum prima inter se diversa, non possunt intus reduci ad unum genus, quod de ipsis more generis prædicatur: sed ad unam non tam causam, quam naturam, quæ non tam constituatur ex illis, quam constet ipsis, sequæ ipsam in ipsa pro-*

paget, totamque in singulis differentibus se conservet. Hanc vero naturam unam, quoniam est unum non simpliciter, sed unum ens, redigimus ad ipsum foras simpliciter unum velut causam.

Plura itaque dicimus esse, neque sorte quadam fortuita plura. Nonne igitur ab uno? Profecto et si ab uno dependent, non tamen ab aliquo uno, quod de illis in ipso esse prædicetur, ideoque nihil prohibet unumquodque, cum non sit conforme cum alio, ipsum seorsum genus existere. Num igitur hoc unum extra nascentia genera causa quidem existens, non tamen in eo, quod quid est, de aliis prædicatur? Forsan vero extra quidem est. Ipsum namque unum desuper extat, utpote quod cum generibus minime numeratur: siquidem per ipsum alia sunt, quæ ex æquo inter se ad hoc ipsum, ut sint genera, connumerantur, atque discernuntur. Et quoniam pacto illud non est una cum eis connumeratum? sed profecto nunc entia quærimus, non quod superius extat. Hoc igitur ita se habeat. Quid

καὶ τὰ ἄλλα ἐφεξῆς καὶ ἔστι διάφορα τὰ ἐφεξῆς πρὸς αὐτὸ, καὶ οὐ⁵⁹⁷
κατηγορεῖται αὐτῶν ὡς γένος, οὐδ' ἄλλο τι κατ' αὐτῶν, ἀνάγκη καὶ C
αὐτὰ γένη εἶναι ἔχοντα ὑφ' αὐτά· οὐδὲ γὰρ εἰ σὺ τὸ βαδίζειν ἐγέν-
νας, ὑπὸ σὲ ὡς γένος τὸ βαδίζειν ἦν ἄν· καὶ εἰ μηδὲν ἦν πρὸ αὐτοῦ
5 ἄλλο ὡς γένος αὐτοῦ, ἦν δὲ τὰ μετ' αὐτὸ, γένος ἂν ἦν τὸ βαδίζειν
ἐν τοῖς οὖσιν. Ὅλως δὲ ἴσως οὐδὲ τὸ ἐν φατέον αἴτιον τοῖς ἄλλοις
εἶναι, ἀλλ' οἶον μέρη αὐτοῦ, καὶ οἶον στοιχεῖα αὐτοῦ, καὶ πάντα⁵⁹⁸
μίαν φύσιν μεριζομένην ταῖς ἡμῶν ἐπινοίαις, αὐτὸ δὲ τὸ εἶναι ὑπὸ
δυνάμεως θαυμαστῆς ἐν εἰς πάντα, καὶ φαινόμενον πολλὰ, καὶ γιγ-
10 νόμενον πολλὰ, οἶον ὅταν κινηθῆ, καὶ τὸ πολύχουν τῆς φύσεως ποι-
εῖν τὸ ἐν μὴ ἐν εἶναι, ἡμᾶς τε οἶον μοίρας αὐτοῦ προφέροντας, ταύ- B
τας ἐν ἕκαστον τίθεσθαι καὶ γένος λέγειν, ἀγνοοῦντας ὅτι μὴ ὅλον
ἅμα εἶδομεν, ἀλλὰ κατὰ μέρος προφέροντες πάλιν αὐτὰ συνάπτομεν,
οὐ δυνάμενοι ἐπὶ πολλὸν χρόνον αὐτὰ κατέχειν σπεύδοντα πρὸς αὐτά.
15 Διὸ πάλιν μεθίεμεν εἰς τὸ ὅλον, καὶ ἐῶμεν ἐν γενέσθαι, μᾶλλον δὲ
ἐν εἶναι. Ἀλλὰ ἴσως σαφέστερα ταῦτα ἔσται κἀκεῖνων ἐγνωσμένων,
ἦν τὰ γένη λάβωμεν ὁπόσα· οὕτω γὰρ καὶ τὸ πῶς. Ἀλλ' ἐπεὶ δεῖ C

1. ἐφεξῆς πρὸς αὐτὸ] Codd. Ciz. et Mon.
C. ἐφεξῆς, καὶ ἔστι διαφορά τὰ ἐφεξῆς πρὸς
αὐτὸ. Eadem habent Codd. Med. A.
Marc. et Vat. sed ibi scribitur διάφορα.
Unde locum expleni.

3. ἐγένου] Ita Ed. Sed Codd. omnes
ἐγέννας, nisi quod Marc. B. habet ἐγέναι.
Illud recepi.

5. ἦν τὸ βαδίζειν] Cod. Med. B. τοῦ pro
τῷ.

8. μεριζομένην] Cod. Med. B. μεριζο-
μένης.

ib. αὐτὸ δὲ τὸ εἶναι] Cod. Vat. ἀπὸ εἶναι.
Vocem τὸ omitunt Mon. C. Med. A. B.
Marc. A.

9. ἐν εἰς πάντα] Cod. Ciz. εἰς ἐν πάντα.
Mon. C. ἐν εἰ πάντα cum Marc. A.

10. κινηθῆ] Cod. Darm. κινηθῆσαι.
ib. πολύχουν] Codd. Mon. C. Med. B.
Vat. Marc. A. πολύχουν. Med. A. literæ

χ duo puncta superscripta habet.

13. εἶδομεν] Cod. Med. B. ἴδομεν cum
Marc. A.

14. πρὸς αὐτὰ] Codd. Med. B. Marc.
A. πρὸς αὐτά. Et hoc restitui.

15. μεθίεμεν] Cod. Med. A. syllaba
penultima tria puncta superscripta habet.

16. ἐγνωσμένων] Cod. Vat. ἐγνωμένων.

17. οὕτω γὰρ] Codd. Mon. C. Med. B.
οὕτως γάρ.

vero dicemus de illo, quod connumeratur? De quo nimirum aliquis admirabitur, qua conditione una cum suis effectibus numeretur. Sed enim, si superiora illa simul et alia sub uno quodam genere numerentur, prorsus errabitur: sin autem simul cum his, quorum causa est, numeretur, tanquam ipsum quidem sit genus, reliqua deinceps inde sequantur, et, quæ sequuntur, ab illo diversa sint, neque de illis prædicetur ut genus, neque de illis alio quodam pacto dicatur, necessarium est ipsa quoque genera esse habentia, videlicet, et alia sub se ipsis. Neque enim si tu incedendo producis incessum, ob hoc incessus ipse sub te est quasi sub genere: ac nisi aliquid foret incessu superius, velut genus ipsius incessus, essent tamen nonnulla sub ipso, genus utique in ordine rerum ipse incessus existeret. Fortassis autem neque dicendum est omnino unum, illud esse causam reliquorum, sed reliqua potius esse

velut partes elementaque illius, et cuncta simul unam esse naturam, nostris cogitationibus distributam: illud autem esse ob mirabilem potestatem in omnia unum, apparens multa, factumque multa: velut si moveatur, et amplificabilis multiplicabilisque naturæ facultas efficiat, ut unum jam non sit unum. Nos autem quasi portiones illius aliquas proferentes, eas singulatim velut unumquodque ponimus, genus cognominantes. ignorantes videlicet, non totum simul nos conspexisse: verum secundum partes singulatimque proferentes rursus illa congerimus, videlicet, non potentes illa sic diutius definire, tanquam ad se ipsa interim festinantia. Quapropter rursus in totum ea dimittimus, et unum jam fieri, imo vero unum esse permittimus. Sed forsitan tunc demum hæc planiora fient, quando illa ipsa præcognita fuerint, quotque genera sint, acceperimus. Sic enim et quo se modo habeant, planius declarabi-

598

λέγοντα μὴ ἀποφάσεις λέγειν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἔννοιαν καὶ νόησιν ἰέναι τῶν λεγομένων, ὡδὶ ποιητέον.

Α Εἰ τὴν σώματος φύσιν ἰδεῖν ἐβουλόμεθα, οἷόν τι ἐστὶν ἐν τῷδε τῷ ὄλῳ ἢ τοῦ σώματος αὐτοῦ φύσις, ἅρ' οὐ καταμαθόντες ἐπὶ τινος τῶν μερῶν αὐτοῦ, ὡς ἐστὶ τὸ μὲν ὡς ὑποκείμενον αὐτοῦ; οἷον ἐπὶ λίθου 5 τὸ δὲ ὀπόσον αὐτοῦ, τὸ μέγεθος, τὸ δὲ ὀπόϊον οἷον τὸ χρῶμα, καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου σώματος εἴπομεν ἂν, ὡς ἐν τῇ σώματος φύσει τὸ Β μὲν ἐστὶν οἷον οὐσία, τὸ δὲ ἐστὶ ποσόν, τὸ δὲ ποιόν, ὁμοῦ μὲν πάντα, τῷ δὲ λόγῳ διαιρεθέντα εἰς τρία; καὶ σῶμα ἂν ἦν ἐν τὰ τρία. Εἰ δὲ καὶ κίνησις αὐτοῦ παρῆν σύμφυτος τῇ συστάσει, καὶ τοῦτο ἂν 10 συνηριθμήσαμεν· καὶ τὰ τέτταρα ἦν ἂν ἐν, καὶ τὸ σῶμα τὸ ἐν ἀπήρτιστο πρὸς τὸ ἐν, καὶ τὴν αὐτοῦ φύσιν τοῖς ἅπασιν. Τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον, ἐπειδὴ περὶ οὐσίας νοητῆς καὶ τῶν ἐκεῖ γενῶν καὶ ἀρχῶν ὁ C λόγος ἐστὶν, ἀφελόντας χρῆ τὴν ἐν τοῖς σώμασι γένεσιν, καὶ τὴν δι' αἰσθήσεως κατανόησιν, καὶ τὰ μεγέθη. Οὕτω γὰρ καὶ τὸ χωρὶς, καὶ 15 τὸ διεστηκότα ἀπ' ἀλλήλων εἶναι, λαβεῖν τινα νοητὴν ὑπόστασιν, καὶ ὡς ἀληθῶς ὄν, καὶ μᾶλλον ἔν. Ἐν ᾧ καὶ τὸ θαῦμα πῶς πολλὰ

3. ἰδεῖν] Cod. Vat. omittit ἰδεῖν.

ib. οἷόν τι ἐστὶν] Cod. Mon. C. οἷον τί ἐστιν. Vat. οἷον τί ἐστίν.

4. σώματος] Codd. Marc. A. B. Mon. C. Med. A. B. Vat. addunt αὐτοῦ. Quod, cum desit in Ed., addidi.

ib. ἅρ' οὐ] Cod. Ciz. ἅρ' οὐ.

5. ἐστὶ τὸ μὲν] Codd. Mon. C. Med.

A. B. Vat. Marce. ἐστὶ τὸ μὲν ὡς. Ciz. ἐστὶ τὸ μὲν ὡς τό. Illos sequimur recipientes ὡς post μὲν quod abest ab Ed.

6. τὸ δὲ—τὸ δὲ] Cod. Vat. τῶδε—τῶδε.

8. ἐστὶν οἷον] Cod. Vat. ἐστὶν οἷον.

ib. ποσόν, τὸ δὲ] Cod. Vat. ποσόν. τῶδε.

9. ἂν ἦν ἐν τὰ τρία] Codd. Marc. A. Mon. C. ἂν ἦν τρία. Vat. ἂν ἦν ἂν τὰ τρία.

10. τῇ συστάσει] Codd. Ciz. Med. A. B. Vat. συστάσει. Quod recipi. Mox Marc. A. αὐτοῦ φύσιν.

12. ἅπασιν.] Cod. Vat. ἅπασιν.

13. ἐπειδὴ] Cod. Vat. ἐπειδὴ.

15. καὶ τῷ] Cod. Med. A. in marg. ab ead., ut videtur, manu καὶ τῷ.

tur. Quoniam vero de rebus ejusmodi pertractantes oportet non negationes tantum in medium introducere, verum etiam in ipsam eorum, de quibus agitur, notionem et intelligentiam penetrare: age jam sic agamus.

IV. Cum mens et anima separatae sint a materia et quantitate, et idcirco simplices individuæque sint, difficile inventu est, quomodo ibi unitas in se distinctam habeat multitudinem.

Unio quidem sive unitas in corporibus, post ipsam multorum compositionem sequitur, atque est quasi quidam generationis finis: itaque merito dependet ab unitate quadam, quæ sit ante multitudinem, sitque generationis principium. Talis quidem est in anima atque mente unitas, cum multitudine non facta ex multis, sed fons multorum. Hæc denique procedit ab unitate, quæ multitudinem talem in se permixtam nullam habet. (Cf. Procli Inst. Theol. XXII. p. 42. et Porphyrii Sentent. §. 39. p. 247.)

Si cognoscere studeremus, quidnam et quale potissimum esset ipsa natura corporis in toto hoc

rerum ordine, nonne id primo in quadam partium suarum considerarem? velut in lapide, cogitantes, aliud quidem illic esse subjectum, aliud autem magnitudo, aliud denique qualitas, velut color, similiterque in quovis alio corpore? Atque inde protinus diceremus in ipsa natura corporis, aliud tanquam substantiam esse, aliud velut quantum, aliud autem quale. Simul quidem omnia, sed ratione quadam in numerum ternarium distributa, triaque hæc corpus unum esse constaret. Quod si motus etiam inesset substantiæ insitus, hunc quoque cum aliis numerarem: quæ quidem quatuor unum corpus existerent, adeo ut corpus quod est unum, ad ipsum unum sui que naturam ex eunctis conficiatur et pendeat. Eadem ferme ratione quoniam de substantia intelligibili, deque generibus principiisque suis habetur oratio, considerare talia decet generationem, quæ corporibus inest, auferendo, tollendo quin etiam cogitationem, quæ sensu procedit, ac moles insuper segregando. Sic enim, quod seorsum dicitur, et quæ inter se distincta

καὶ ἐν τὸ οὕτως ἔν. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν σωμάτων συγκεχώρηται τὸ 598
 αὐτὸ ἐν καὶ πολλὰ εἶναι· καὶ γὰρ εἰς ἄπειρα τὸ αὐτὸ, καὶ ἕτερον τὸ
 χρῶμα, καὶ τὸ σχῆμα ἕτερον, καὶ γὰρ χωρίζεται. Εἰ δέ τις λάβοι 599
 ψυχὴν μίαν, ἀδιάστατον, ἀμεγέθη, ἀπλούστατον ὡς δόξει τῇ πρώτῃ
 5 τῆς διανοίας ἐπιβολῇ, πῶς ἂν τις ἐλπίσειε πολλὰ εὐρήσειν πάλιν
 αὐτῷ; καίτοι νομίσας εἰς τοῦτο τελευτᾶν, ὅτε διηρείτο τὸ ζῶον εἰς
 σῶμα καὶ ψυχὴν, καὶ σῶμα μὲν πολυειδές, καὶ σύνθετον, καὶ ποικί-
 λον, τὴν δὲ ψυχὴν ἐθάρρει ὡς ἀπλοῦν εὐρῶν, καὶ ἀναπαύσασθαι τῆς
 πορείας, ἐλθὼν ἐπ' ἀρχήν. Ταύτην τοίνυν τὴν ψυχὴν, ἐπειδήπερ ἐκ Β
 10 τοῦ νοητοῦ τόπου προεχειρίσθη ἡμῖν, ὡς ἐκεῖ τὸ σῶμα ἐκ τοῦ αἰσθη-
 τοῦ, λάβωμεν πῶς τὸ ἐν τοῦτο πολλά ἐστι, καὶ πῶς τὰ πολλὰ ἐν
 ἐστίν, οὐ σύνθετον ἐν ἐκ πολλῶν, ἀλλὰ μία φύσις πολλά· διὰ γὰρ
 τούτου ληφθέντος καὶ φανεροῦ γενομένου, καὶ τὴν περὶ τῶν γενῶν
 τὴν ἐν τῷ ὄντι ἔφαμεν ἀλήθειαν φανερὰν ἔσεσθαι. C
 15 Πρῶτον δὲ τοῦτο ἐνθυμητέον, ὡς ἐπειδὴ τὰ σώματα, οἷον τῶν Ἀ
 ζῶων καὶ τῶν φυτῶν, ἕκαστον αὐτῶν πολλά ἐστι, καὶ χρώμασι, καὶ
 σχήμασι, καὶ μεγέθεσι, καὶ εἶδεσι μερῶν, καὶ ἄλλο ἄλλοι, ἔρχεται

2. εἰς ἄπειρον] Ita Ed. Sed Codd. Marc.
 A. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. εἰς ἄπειρα.
 Quos sequimur.
 3. λάβοι] Codd. Ciz. et Vat. λάβω.
 6. περιουτῶν] In Cod. Vat. litera υ̅ runc-

tis circumdata est.

7. καὶ σῶμα—δι' ψυχῆν] Desunt hæc in
 Cod. Vat. Idem pergit ἰσάρεσι.
 11. τὰ πολλὰ] Cod. Ciz. omittit τὰ.
 12. διὰ γὰρ] Cod. Ciz. καὶ γὰρ.

14. τὸν ἐν] Cod. Med. A. in marg. ab
 al. m. τῶν ἐν.
 15. ὡς ἰσχυρῶν] Cod. Mon. C. omittit ὡς
 cum Marc. A.

sint, licebit accipere tanquam substantiam quan-
 dam intelligibilem, atque ens re vera magisque
 unum. In quo quidem oritur admiratio, quo-
 nam pacto, quod sic est unum, esse queat unum
 simul et multa. In corporibus quidem absque
 controversia concessum est, idem esse unum sim-
 ul et multa. Nam idem quoque infinite divi-
 ditur, et aliud ibi color est, aliud vero figura:
 nam ibi hæc separantur. Si quis autem animam
 acceperit unam indistantem a magnitudine segre-
 gatam, item simplicissimam, quantum apparebit
 primo cogitationis intuitu, quonam pacto sperabit
 aliquis, animam ipsam iterum se tanquam multi-
 plicem inventurum? præsertim cum existimave-
 rit, ad hoc ipsum se velut simplicissimum deni-
 que perventurum, quando animal in corpus divi-
 deretur et animam, et corpus quidem facile con-
 staret multiforme et compositum variumque ex-
 istere? Sed animam interea quis sperabat sim-
 plicissimam invenire, atque ibi denique conqui-
 escere, quasi ad quandam processionis terminum
 jam pervenerit. Cum igitur hanc ipsam animam
 tanquam aliquid ex intelligibili mundo deprompt-
 um in medium produxerimus, sicut et corpus

ante ex mundo sensibili introduxeramus in me-
 dium, age consideremus jam quonam pacto id
 unum sit multa, et quomodo multa unum. Non
 unum, inquam, velut ex multis compositum, sed
 velut natura quedam una, quæ ipsamet sit et
 multa. Diximus enim, si hoc ipsum perceptum
 fuerit ac plane perspectum, claram fore nobis in-
 super veritatem generum in ipso ente regnan-
 tium.

V. *Cum multitudo et diversitas in corpore animato sit
 quam plurima, atque hæc proxime fiat ab anima
 genitæ, merito anima, et si magis est unum atque
 ens, quam corpus, non tamen est unum multitudinis
 experts. Est igitur genitæ anima una quedam na-
 tura, rationumque seminalium plenitudo, quæ ratio-
 nes ita sunt actus ejus essentielles, sicut radii lucis
 intimi. Est etiam in ipsa animæ essentia multitudo:
 non enim habet ipsum esse simpliciter, sed una cum
 animali quodum proprietate rursus essentiali.*

In primis vero considerandum est, eum cor-
 pora præsertim animalium et plantarum ita se
 habeant, ut unumquodque eorum multa sit, tum
 coloribus, tum figuris, tum quantitatis diversi-

599 δὲ τὰ πάντα ἐξ ἐνός, ἢ παντάπασιν ἐξ ἐνός, ἢ ἕξει πάντα παντὸς ἐνός, ἢ μᾶλλον μὲν ἐνός, ἢ οἶον τὸ ἐξ αὐτοῦ, ὥστε καὶ μᾶλλον ὄντος, ἢ τὸ γενόμενον· ὅσῳ γὰρ πρὸς ἐν ἢ ἀπόστασις, τόσῳ καὶ πρὸς ὄν.
 B' Ἐπεὶ οὖν ἐξ ἐνός μὲν, οὐχ οὕτω δὲ ἐνός ὡς πάντη ἐν ἢ αὐτοῦν, (οὐ γὰρ ἂν διεστηκὸς πλῆθος ἐποίει) λείπεται εἶναι ἐκ πλῆθους ἐνός. Τὸ 5 δὲ ποιοῦν ἦν ψυχῇ, τοῦτο ἄρα πλῆθος ἐν. Τί οὖν τὸ πλῆθος οἱ λόγοι τῶν γιγνομένων; ἄρ' οὖν αὐτὸ μὲν ἄλλο, οἱ λόγοι δὲ ἄλλοι, ἢ καὶ αὐτὴ λόγος καὶ κεφάλαιον τῶν λόγων, καὶ ἐνέργεια αὐτῆς κατ' οὐσίαν ἐνεργούσης οἱ λόγοι. Ἡ δὲ οὐσία δύναμις τῶν λόγων. Πολλὰ C μὲν δὴ οὕτω τοῦτο τὸ ἐν, ἐξ ὧν εἰς ἄλλα ποιεῖ δεδειγμένον. Τί δ' εἰ 10 μὴ ποιεῖ, ἀλλά τις αὐτὴν μὴ ποιοῦσαν λαμβάνει, ἀναβαίνων αὐτῆς εἰς τὸ μὴ ποιοῦν; οὐ πολλὰς καὶ ἐνταῦθα εὐρήσει δυνάμεις; εἶναι μὲν γὰρ αὐτὴν πᾶς ἂν τις συγχωρήσειεν. Ἄρα δὲ ταῦτόν ὡς εἰ καὶ 600 λίθον ἔλεγεν εἶναι, ἢ οὐ ταῦτόν, ἀλλ' ὅμως κάκει ἐπὶ τοῦ λίθου τὸ εἶναι τῷ λίθῳ ἦν οὐ τὸ εἶναι, ἀλλὰ τὸ λίθῳ εἶναι· οὕτω καὶ ἐνταῦθα 15 τὸ εἶναι ψυχῇ, μετὰ τοῦ εἶναι ἔχει τὸ ψυχῇ εἶναι. Ἄρ' οὖν ἄλλο τὸ εἶναι, ἄλλο δὲ τὸ λοιπὸν ὃ συμπληροῖ τὴν τῆς ψυχῆς οὐσίαν; καὶ τὸ μὲν ὄν, διαφορὰ δὲ ποιεῖ τὴν ψυχῆν; ἢ τι ὄν μὲν ἢ ψυχῇ, οὐ μέντοι

1. ἐξ ἐνός, ἢ ἕξει] Codd. Marc. Mon. C. Med. A. B. Vat. ἐξ ἐνός, ἢ παντάπασιν ἐξ ἐνός, ἢ ἕξει, ut legit Fic. Cum quo nos facimus. Mox Mon. C. πάντως ἐνός cum Marc. A.

2. ἢ μᾶλλον μὲν ἐνός ἢ] Desunt hæc in Cod. Ciz.

4. αὐτὸ ἐν] Codd. Marc. Darm. et Vat. αὐτοῦν. Quos sequor.

5. ἂν πλῆθος] Nonnisi Codd. Med. A. Marc. A. habent ἂν, sed prior punctis

superscriptis. Reliqui omnes eam vocem omittunt. Quare eam delevi. Marg. Ed. ἂν.

8. καὶ ἐνέργεια] Codd. Mon. C. Marc. A. καὶ ἐνέργειαν.

10. οὕτω, τοῦτο] Cod. Med. B. omittit τοῦτο.

11. μὴ ποιεῖ] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. μὴ ποιεῖ.

ib. λαμβάνει] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. λαμβάνου.

13. μὲν γὰρ] Cod. Vat. μὲν γὰρ ἂν.

14. ἢ οὐ] Cod. Ciz. omittit ἢ.

15. τὸ εἶναι—τῷ λίθῳ] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. bis τὸ pro τῷ. Cod. Vat. τὸ εἶναι—τῷ λίθῳ.

16. εἶναι ψυχῇ] Cod. Mon. εἶναι ψυχῇ. Quod recepi.

ib. ψυχῇ εἶναι] Cod. Vat. ψυχῇ εἶναι. Quem sequor.

ib. ἄλλο εἶναι] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. ἄλλο τὸ εἶναι.

tate, tum parium speciebus, tum quoniam alibi aliud est, ab uno hæc omnia provenire, sive ab eo, quod omnino sit unum, sive habitudine quadam omnino universi unius, sive ab aliquo, quod magis unum sit, quam quod procedit ab eo, adeo ut ens quoque magis existat, quam quod inde procedit. Quo enim longius ab uno disceditur, eo longius et ab ente. Quoniam igitur ab uno quidem fit corporum constitutio, non tamen ab eo proxime, quod omnino unum sit, vel ipsum unum, (alioquin non adeo distantem faceret multitudinem) reliquum est, ut hæc ipsa corporum compositio a multitudine quadam una conficiatur. Quod autem corpora facit, est anima: hæc igitur una quædam est multitudo. Verum quidnam potissimum est in anima multitudo? Profecto eorum quæ inde fiunt seminariæ rationes. Num igitur aliud quidem est ipsa anima, aliæ

vero sunt rationes? Imo vero et anima ipsa ratio est, caputque rationum: actusque ipsius secundum essentiam agentis, ipse sunt rationes: Essentia vero est vis ipsa seminalium rationum. Quam ob rem unum hoc ita multa est, et sic se habere per ea compertum, ex quibus agit in alia. Quid vero, si nihil efficiat, sed eam quispiam accipiat nihil prorsus efficientem, progressus videlicet in id ipsum, quod in anima nihil facit? Sed nunc hic quoque vires multas inveniet? Esse namque ipsam facile quisvis admiserit: num igitur ita prorsus esse hanc affirmabit, ac si lapidem esse dixisset? Certe non ita. Jam vero et circa ipsum lapidem esse quidem lapidis non est esse simpliciter, sed potius esse lapidem. Ita et hic esse animæ una cum esse habet et esse animam. Sed numquid aliud quidem est esse, aliud vero reliquum, quod animæ ipsius complet essentiam?

οὕτως ὡς ἄνθρωπος λευκὸς, ἀλλ' ὡς τις οὐσία μόνον· τοῦτο δὲ ταῦτον τῷ μὴ ἐξῶθεν τῆς οὐσίας ἔχειν, ὃ ἔχει.

Ἄλλ' ἄρα οὐκ ἐξῶθεν μὲν ἔχει τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας, ἵνα ἢ μὲν κατὰ Α τὸ εἶναι ἦ, ἢ δὲ κατὰ τὸ τοιούδε εἶναι. Ἄλλ' εἰ κατὰ τὸ τοιούδε εἶναι, καὶ ἐξῶθεν τὸ τοιούδε, οὐ τὸ ὅλον καθ' ὃ ψυχὴ ἔσται οὐσία, ἀλλὰ κατὰ τι καὶ μέρος αὐτῆς οὐσία, ἀλλ' οὐ τὸ ὅλον οὐσία. Ἐπειτα τὸ εἶναι αὐτῇ τί ἔσται ἄνευ τῶν ἄλλων; ἢ λίθος; ἢ δεῖ τοῦτο εἶναι αὐτῆς ἐν τῷ εἶναι οἶον πηγὴν καὶ ἀρχὴν; μᾶλλον δὲ πάντα, ὅσα αὐτῇ, καὶ ζωὴν τοίνυν, καὶ συνάμφω ἐν, τὸ εἶναι καὶ τὴν ζωὴν. Ἄρ' Β οὖν οὕτως ἐν ὡς ἓνα λόγον, ἢ τὸ ὑποκείμενον ἐν; οὕτω δὲ ἐν, ὡς αὐτὸ δύο ἢ καὶ πλείω, ὅσα ἐστὶν ἢ ψυχὴ τὰ πρῶτα. Ἡ οὖν οὐσία καὶ ζωὴ, ἢ ἔχει ζωὴν. Ἄλλ' εἰ ἔχει, τὸ ἔχον καθ' αὐτὸ οὐκ ἐν ζωῇ, ἢ τε ζωὴ οὐκ ἐν οὐσίᾳ. Ἄλλ' εἰ μὴ ἔχει θάτερον τὸ ἕτερον, λεκτέον ἐν ἄμφω, ἢ ἐν καὶ πολλὰ, καὶ τοσαῦτα, ὅσα ἐμφαίνεται ἐν τῷ ἐνὶ, καὶ 15 ἐν ἑαυτῷ, πρὸς δὲ τὰ ἄλλα πολλὰ, καὶ ἐν μὲν ὄν, ποιοῦν δὲ ἑαυτὸ ἐν C τῇ οἶον κινήσει πολλὰ, καὶ ὅλον ἐν, οἶον δὲ θεωρεῖν ἐπιχειροῦν ἑαυτὸ, πολλὰ· ὥσπερ γὰρ οὐκ ἀνέχεται ἑαυτοῦ τὸ ὄν ἐν εἶναι, πάντα δυνά-

1. ἀλλ' ὡς τις] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. ἀλλ' ὡς τις.

2. τῷ μὴ] Cod. Vat. τὸ μὴ.

3. ἀρα] Codd. Vat. Marc. A. et Mon. C. cum marg. Ed. ἀρα.

ib. τῆς ἑαυτοῦ] Codd. Darm. et Med. A., uterque a pr. m. τῆς ἑαυτῆς.

4. δὲ κατὰ] Cod. Mon. C. δὲ καὶ κατὰ cum Marc. A.

5. τὸ τοιούδε] Codd. Med. A. B. omitunt τὸ. Vat. habet τὸ τοιούδε.

6. κατὰ τι] Cod. Vat. κατὰ τι. Post οὐσία Marc. A. omittit ἀλλ'.

7. το εἶναι] Cod. Vat. τῷ εἶναι.

ib. τί ἔσται] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. τί, ἔσται.

ib. ἀνεῖ] Cod. Ciz. καὶ ἀνεῖ. Mox Mon. C. τοῦτο τὸ εἶναι cum Marc. A.

8. ὅσα αὐτῇ] Cod. Ciz. ὅσα αὐτῇ. Idem mox ζωῇ pro ζωῆν.

10. αὐτὸ δύο] Cod. Vat. αὐτὸ (sic) δύο;

11. ὅσα ἐστίν] Cod. Vat. ὅσα ἐστίν.

12. ζωῇ, ἢ] Cod. Vat. ζωῇ ἢ.

15. ἐν ἑαυτῷ] Cod. Med. A. in marg.

ab al. m. ἐν ἑαυτῷ. Quod recepi.

ib. καὶ ἐν μὲν — ἑαυτὸ πολλὰ] Desunt hæc in Cod. Ciz.

et hoc quidem est ens, differentia vero animam efficit. Forsan vero anima est quidem ens aliquod, non tamen ita sicut homo albus, sed ita sicut homo ipse essentia sua tantum. Hoc autem idem est, ac si dicatur non extra essentiam habere quod habet.

VI. *Essentia et vita in anima re quidem ipsa sunt unum, sed differunt ratione: nam anima per essentiam cum multis convenit, a quibus per vitam differt. Vita illic scilicet animalis non accedit extrinsecus ad essentiam, sed enicat ab essentia: igitur et in ipsa essentia virtute latens vita viget, et in ipso vitæ actu manifestior explicatur essentia.*

Sed numquid extra quidem essentiam suam non habet illud, ita ut partim quidem secundum esse sit, partim vero secundum esse tale? Verum si secundum tale esse, et hoc ipsum tale provenit ab extrinseco, certe non totum qua ratione est anima, erit essentia: imo secundum aliquid, ideoque pars ejus erit essentia, sed non essentia

totum. Præterea ipsius esse quidnam absque aliis erit? an lapis? An potius oportet hoc esse ejus in ipso esse, velut fontem principiumque existere? imo vero existere omnia quotecumque existit ipsa, ideoque et vitam existere, et ambo simul unum scilicet esse atque vitam. Num igitur sic est unum, ut ratio quædam una? Profecto unum est subjectum, et ita unum, ut duo rursus, aut etiam plura, quotecumque ipsa in primis est anima. Aut igitur essentia est et vita, aut habet vitam. Verum si vitam habeat, sequitur, ut id, quod eam habet, non sit secundum se in vita, ac vicissim, ut vita non sit in essentia. At si alterum non habet alterum, dicendum est ambo unum esse, aut unum atque multa, et totidem quot in uno intus apparent. Atqui et sibimet unum, et multa rursus ad alia: tum vero unum quidem in se existere, interea tamen velut suo quodam motu, multa se reddere, atqui totum esse unum, sed tanquam studens intueri se ipsum effici multa, non secus atque ipsum ens vi-

600

μενον ὅσα ἐστίν. Ἡ δὲ θεωρία αἰτία τοῦ φανῆναι αὐτὸ πολλὰ, ἵνα νοήσῃ· εἴν γὰρ ἐν φανῇ, οὐκ ἐνόησεν, ἀλλ' ἐστίν ἤδη ἐκεῖνο.

Α Τίνα οὖν ἐστίν καὶ πόσα τὰ ἐνορώμενα; ἐπειδὴ ἐν ψυχῇ εὔρομεν οὐσίαν ἅμα καὶ ζωὴν, καὶ τοῦτο κοινὸν ἢ οὐσία ἐπὶ πάσης ψυχῆς, κοινὸν δὲ, καὶ ἢ ζωῇ, ζωῇ δὲ καὶ ἐν νῶ, ἐπεισαγαγόντες καὶ τὸν 5 νοῦν καὶ τὴν τούτου ζωὴν, κοινὸν τὸ ἐπὶ πάσῃ ζωῇ, τὴν κίνησιν ἐν

601 τι γένος θησόμεθα, οὐσίαν δὲ καὶ κίνησιν, τὴν πρώτην ζωὴν οἶσαν, δύο γένη θησόμεθα. Καὶ γὰρ εἰ ἐν, χωρίζει αὐτὰ τῇ νοήσει, τὸ ἐν οὐχ ἐν εὐρών, ἢ οὐκ ἂν δυνηθῇ χωρίσαι. Ὅρα δὲ καὶ ἐν ἄλλοις σαφῶς τοῦ εἶναι τὴν κίνησιν ἢ τὴν ζωὴν χωριζομένην, εἰ καὶ μὴ ἐν τῶ 10 ἀληθινῶ εἶναι, ἀλλὰ τῇ σκιᾷ καὶ τῶ ὁμωνύμῳ τοῦ εἶναι. Ὡς γὰρ ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ ἐλλείπει, καὶ μάλιστα τὸ κύριον ἢ Β ζωῇ, οὕτω καὶ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς τὸ εἶναι, σκιὰ τοῦ εἶναι, ἀφηρημένου τοῦ μάλιστα εἶναι, ὃ ἐν τῶ ἀρχετύπῳ ἦν ζωῇ. Ἄλλ' οὖν ἐσχομεν ἐντεῦθεν χωρίσαι τοῦ ζῆν τὸ εἶναι, καὶ τοῦ εἶναι τὸ ζῆν; ὄντος μὲν 15 δὴ εἶδη πολλὰ, καὶ γένος· κίνησις δὲ οὔτε ὑπὸ τὸ ὄν τακτέα, οὔτ' ἐπὶ τῶ ὄντι, ἀλλὰ μετὰ τοῦ ὄντος, εὔρεθείσα ἐν αὐτῶ, οὐχ ὡς ἐν

4. καὶ τοῦτο] Cod. Vat. καὶ τοῦ τοῦτο.

6. ζωῆν] Cod. Ciz. τὴν ζωὴν.

8. εἰ ἐν] Marc. A. εἰς ἐν.

12. ἢ ζωῇ] Cod. Darm. ἢ ζωῇ.

14. τοῦ μάλιστα] Cod. Vat. τὸ μάλιστα.

15. καὶ τοῦ εἶναι] Cod. Darm. καὶ τὸ εἶναι. Quod recepi.

εἶναι.

ib. ὄντως] Codd. Mon. C. Marc. A.

Med. A. (ex corr. ab al. m.) B. Vat. ὄν-

an v. v.

16. εἶδη] In Cod. Vat. ita scriptum est, ut nescias utrum εἶδη correctum sit in ἦδη,

deatur non substinere, se micum permanere, utpote quod omnia possit, quouteunque est et ipsum. Jam vero contemplatio ipsa causa est, ut ipsum multa jam appareat, ut intelligat. Si enim unum apparuerit, nondum videtur intellexisse, sed adhuc illud ipsum existere.

VII. *In primo intellectu est ens, motus, status, tanquam tria rerum genera. Illic ipsa natura unum, ratione vero formali inter se differentia.*

Sicut maxima diversitas membrorum in animali declarat, esse aliquam differentiam rationum seminalium in semine, sic in exemplari mundi differre quodammodo inter se ens et vitam, id est motionem atque statum, argumento nobis est, quod in mundo corporeo hæc tria maxime separata sunt. Est autem ibi vita motio quædam essentialis intima, perpetua ipsius entis, entis actus, ens prorsus adultum. Atqui ipsum ens essentialiter vita est, vitaque vicissim vitaliter est ens. Denique cum status motui opponatur, conijcimus, illic neque statum esse motum, nec alterutrum esse idem penitus cum ente.

Quænam igitur sunt et quot, quæ intus inspicuntur? Profecto cum in anima essentiam invenimus simul ac vitam, atque ipsa essentia in

omni anima sit communis, communis etiam sit et vita, vita autem rursus in mente, nimirum introducentes mentem insuper ejusque vitam, ponemus unum quoddam genus, ipsum scilicet motum in omni vita communem: atqui essentiam ac motum primum, qui et vita prima est, tanquam genera duo constituemus. Etenim si unum sint, separare tamen ea licebit intelligentia, quod unum est inveniendū non unum, alioquin neque separare licebit. Aspice et in aliis manifestius motionem, aut vitam ab ipso esse secretam: ac si minus in ipso vero esse, saltem in umbra ipsius esse, atque in eo, quod esse æquivoce dicitur. Sicut enim in hominis imagine multa desunt, præsertim quod est potissimum, id est vita: sic et in rebus, quæ sentiuntur, esse ipsius esse est umbra: utpote quod eo careat, quod est in esse potissimum, quod quidem est in principali rerum forma exemplarique vita. Nonne igitur hinc compertum habemus, quemadmodum separare liceat esse ab eo, quod est vivere, vicissimque, quod vivere est, ab ipso esse similiter? Entis ipsius quidem multæ sunt species: est et genus: motus autem neque sub ente neque in ente,

ὑποκειμένῳ· ἐνέργεια γὰρ αὐτοῦ, καὶ οὐδέτερον ἄνευ τοῦ ἐτέρου, ἢ ἐπινοία· καὶ αἱ δύο φύσεις μία, καὶ γὰρ ἐνεργεία τὸ ὄν, οὐ δύναμις. C
 Καὶ εἰ χωρὶς μέντοι ἐκάτερον λάβοις, καὶ ἐν τῷ ὄντι κινήσεις φανή-
 σεται, καὶ ἐν τῇ κινήσει τὸ ὄν, οἶον καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ὄντος ἐκάτερον
 5 χωρὶς εἶχε θάτερον· ἀλλ' ὅμως ἢ διάνοια δύο φησὶ, καὶ εἶδος ἐκάτε-
 ρον διπλοῦν ἔν. Κινήσεως δὲ περὶ τὸ ὄν φανείσης, οὐκ ἐξιστάσης
 τὴν ἐκείνου φύσιν, μᾶλλον δ' ἐν τῷ εἶναι οἶον τέλειόν που οὔσης,
 αἰετὲ τῆς τοιαύτης φύσεως ἐν τῷ οὕτω κινεῖσθαι μενούσης, εἴ τις
 μὴ στάσιν ἐπεισάγοι, ἀτοπώτερος ἂν εἴη τοῦ μὴ κίνησιν διδόντος. D
 10 Προχειροτέρα γὰρ ἢ τῆς στάσεως περὶ τὸ ὄν ἔννοια καὶ νόησις τῆς
 περὶ τὴν κίνησιν οὔσης. Τὸ γὰρ κατὰ ταῦτά καὶ ὡσαύτως καὶ ἕνα
 λόγον ἔχον, ἐκεῖ. Ἐστω δὴ καὶ στάσις ἐν γένος, ἕτερον ὄν κινή-
 σεως, ὅπου καὶ ἐναντίον ἂν φανείη. Τοῦ δὲ ὄντος ὡς ἕτερον πολ-
 λαχῆ δῆλον ἂν εἴη, καὶ διότι εἰ τῷ ὄντι ταῦτόν εἴη, οὐ μᾶλλον τῆς
 15 κινήσεως ταῦτόν τῷ ὄντι. Διὰ τί γὰρ ἢ μὲν στάσις τῷ ὄντι ταῦτόν, E
 ἢ δὲ κινήσεις οὔ; ζωὴ τις αὐτοῦ καὶ ἐνέργεια, καὶ τῆς οὐσίας καὶ αὐ-
 τοῦ τοῦ εἶναι. Ἄλλ' ὡσπερ ἐχωρίζομεν τὴν κίνησιν αὐτοῦ, ὡς ταῦ-
 τόν τε καὶ οὐ ταῦτόν αὐτῷ, καὶ ὡς δύο ἄμφω ἐλέγομεν καὶ αὐτὸ ἐν,
 τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὴν στάσιν χωριοῦμεν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸ οὐ χωρι-

1. οὐδὲτερον] Cod. Vat. οὐχ ἕτερον. Mox
 idem ἢ pro ἢ. Mox Marcc. A. B. ἐπινοία
 pro ἐπινοία. Quare correxi.
 2. ἐνεργεία] Cod. Vat. ἐνεργεία.
 7. τέλειόν που οὔσης] Codd. Ciz. Med.
 B. Vat. τέλειον ποιούσης.

9. ἐπεισάγοι] Cod. Vat. ἐπεισάγγ.
 ib. ὄντος] Codd. Ciz. Mon. C. Med.
 B. Vat. Marc. A. διδόντος.
 11. ταῦτά] Cod. Vat. ταῦτα.
 14. ταῦτόν] Codd. Ciz. Med. B. Vat.

ταῦτό.
 18. ὡς δύο] Marc. A. οὐ δύο.
 19. οὐστιασιν] Sic Ed. Sed Codd., præ-
 ter Darm., omnes στάσιν. Quod recipien-
 dum fuit.

sed una cum ente ponendus: quippe cum in eo compertus sit, nec tanquam in subjecto jacere: est enim actus ipsius, neque alterum est absque altero, nisi forte cogitatione quadam. Atqui duæ naturæ sunt hic una: etenim ens ipsum non in potentia est, sed in actu. Ac, si utrumque seorsum acceperis, adhuc et in ente motus, et in motu ens inesse videbitur: velut et in uno ente utrumque seorsum acceptum possidet alterum: veruntamen cogitatio duo quædam esse dictat, et utrumque velut speciem esse unumque duplex. Cum vero motus circa ens appareat, neque illius naturam distrahat: imo vero ex eo potius, quod illud sit perfectum, ibi adsit, semperque natura talis in hoc ipso motionis ejusmodi ordine perseveret, certe, si quis hue statum non introducat, absurdior crit illo, qui motum minime adhibuerit. Notio enim intelligentiæ status ipsius enti magis accommodata videtur, quam notio motionis. Ibi namque viget, quod dici solet, secundum ea-

dem eodemque modo et una ratione se semper habere. Esto jam et status genus unum quodammodo a motione diversum: quandoquidem contrarium quoque videri potest. Quod vero ab ente quoque diversum sit, ex multis quidem patere potest: ac præsertim, quod si una cum ente sit idem, non magis, quam motus, eum ente poterit esse idem. Cur enim status quidem sit idem enti, motus vero nequaquam? quippe cum motio vita quædam sit ipsius, actusque et essentiæ et ipsius esse. Sed profecto quemadmodum ab eo motum separabamus, tanquam idem eum ipso, rursusque non idem, et velut duo dicebamus ambo, rursusque ut unum, eadem conditione statum quoque segregare licet ab eo, rursusque minime segregare: eatenus videlicet intelligentia secernendo, quatenus velut genus aliud in rerum ordine disponatur: alioquin si statum atque ens in unum prorsus copularem, nullo prorsus modo differre dicentes: similiterque ens una cum

601

οὐμεν, τοσοῦτον χωρίζοντες τῷ νῶ, ὅσον ἄλλο γένος θέσθαι ἐν τοῖς
 Φοῦσιν· ἢ εἰ συνάγοιμεν πάντη εἰς ἐν τὴν στάσιν καὶ τὸ ὄν, μηδὲν
 μηδαμῆ διαφέρειν λέγοντες, τό, τε ὄν τῆ κινήσει, ὡσαύτως τὴν στά-
 σιν καὶ τὴν κίνησιν, διὰ μέσου τοῦ ὄντος εἰς ταυτόν συνάξομεν, καὶ
 ἔσται ἡμῖν ἡ κίνησις καὶ ἡ στάσις ἓν. 5

602

Ἄλλὰ χρὴ τρία ταῦτα τίθεσθαι, εἴπερ ὁ νοῦς χωρὶς ἕκαστον νοεῖ,
 ἅμα δὲ νοεῖ καὶ τίθησιν εἴπερ νοεῖ, καὶ ἔστιν, εἴπερ νενόηται. Οἷς
 μὲν γὰρ τὸ εἶναι μετὰ ὑλης ἐστὶ, τούτων οὐκ ἐν τῷ νῶ τὸ εἶναι,
 ἀλλ' ἔστιν ἄῦλα· ἃ δὲ ἐστὶν ἄῦλα εἰ νενόηται, τοῦτ' ἔστιν αὐτοῖς τὸ
 εἶναι. Ἰδε δὲ νοῦν καὶ καθαρὸν καὶ βλέψον εἰς αὐτὸν ἀτενίσας, μὴ 10
 Βόμμασι τούτοις δεδορκώς. Ὁρᾶς δὴ οὐσίας ἐστῖαν, καὶ φῶς ἐν αὐτῷ
 αὔπνον, καὶ ὡς ἔστηκεν ἐν αὐτῷ, καὶ ὡς διέστηκεν ὁμοῦ ὄντα, καὶ
 ζῶην μένουσαν, καὶ νόησιν οὐκ ἐνεργούσαν εἰς τὸ μέλλον, ἀλλ' εἰς
 τὸ ἦδη, μᾶλλον δὲ ἦδη, καὶ ἀεὶ ἦδη, καὶ τὸ παρὸν ἀεὶ, καὶ ὡς νοῶν
 ἐν ἑαυτῷ, καὶ οὐκ ἔξω. Ἐν μὲν οὖν τῷ νοεῖν ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ κίνη- 15

1. ἐν τοῖς] Codd. Ciz. et Vat. αὐτοῖς.

7. πύθισιν] Pergunt Codd. Marc. A. Mon. C. Ciz. Med. B. Vat. ἔπερ νοεῖ, καὶ ἔστιν ἔπερ νενόηται. Ab Ed. absunt verba ἔπερ νοεῖ, καὶ ἔστιν: quae nos receperimus.

8. τούτων] Cod. Ciz. τούτω. Quod sequitur οὐκ abest a Cod. Marc. A.

9. ἀλλ' ἔστιν] In Cod. Med. A. voci ἀλλ' superscriptum est ab al. m. ἦ. ib. ἃ δὲ ἐστὶν ἄῦλα] Desunt haec in

Codd. Mon. C. Marc. A. Ciz. et Vat. In Darm. et Marc. B. scribitur ὄ pro δι.

11. φῶς ἐν αὐτῷ] Codd. Mon. C. Marc. A. φῶς ἐν αὐτῷ. 12. ὁμοῦ ὄντα] Cod. Med. B. ὁμοῦ πάντα.

motu in unum penitus conflaremus, eadem nimirum ratione statum atque motum per ipsum ens velut medium omnino in idem conjungeremus: ex quo contingeret, ut motus et status unum penitus essent.

VIII. *Formae a materia separatae vel intellectus sunt, vel in intellectu, et ibi quidem non secundum accedens, sed secundum essentiam intellectualem pariter atque intelligibilem.*

Sic intellectus primus quinque in se concepit rerum genera, scilicet ens, motum, statum, idem, alterum. In hoc intellectu essentia ejus atque intelligentia quodammodo differunt: alioquin in ordine rerum inde nascentium, quatenus procedit essentia, eatenus intelligentia quoque procederet. Illic igitur actus intelligendi tanquam motus quidam intimus immititur essentiae sive enti velut cardini: immititur, inquam, duobus modis: nam et inde prosilit, et illic assidue resilit. Ens ibi essentialiter est intelligentia, et vicissim intelligentia intellectualiter ens existit. Praeterea intelligentia et a statu quodam exorditur, id est firmo rigore mentis, et tendit in statum, id est ideam intelligentiae terminum. Proinde praeter ens, motum, statum, illic est et alteritas, quatenus haec ibi inter se ratione aliqua distinguuntur, et rursus identitas, quatenus in eadem natura sunt omnia. Tum vero quatuor illic sequentia non appellantur entis species, sed actus quidam entis ipsius comites.

Denique quinque illa ibi dicuntur genera entium, quoniam et, quaecunque sunt, ad illorum aliquod rediguntur, et illa simul cuncta in re qualibet includuntur, hac tamen ex parte principia rerum etiam appellari possunt. (Τὰ γένη αὐτῶν τοῦ ὄντος, sive genera ista, quae in sequentibus explicare et confirmare aggreditur Plotinus, fluxerunt ex Platonis Sophista p. 255. e. seqq. Sunt autem quinque numero: ὄν, κίνησις, στάσις, ταυτότης, ἑτερότης [ens, motus, status, identitas, diversitas]. Quibus quinque principibus ut Aristotelis decem categorias refutare instituit Plotinus, ita postea Plotiniana haec decerta excusserunt philosophi ad nostram usque aetatem, quorum disputationes in utramque partem suis locis in annotatione in hos libros indicavimus. Ceterum cf. supra p. 485. D-F.)

Caterum oportet tria haec ponere, siquidem intellectus unumquodque eorum seorsum intelligit: simul autem intelligit atque ponit, (si modo intelligit, et sunt,) si modo fuerint intellecta. Quorum enim esse una cum materia est, horum esse non est in intellectu esse, alioquin forent a materia segregata: quae vero sejuncta sunt a materia, si intellecta sunt, id ipsum eis est ipsum esse. Age itaque, contemplare intellectum purum, in eumque penitus inspicere, non externum, sed intimum prorsus affigens intuitum. Ecce jam intueris illic essentiam tanquam Vestale numen, atque fundamentum, cernis et ibi pervigil

σις· ἐν δὲ τῷ ἑαυτὸν ἢ οὐσία καὶ τὸ ὄν· ὦν γὰρ νοεῖ καὶ ὄντα ἑαυτὸν
καὶ εἰς ὃ οἶον ἐπερείδεται ὄν. Ἡ μὲν γὰρ ἐνέργεια ἢ εἰς αὐτὸν οὐκ
οὐσία, εἰς ὃ δὲ καὶ ἀφ' οὗ τὸ ὄν· τὸ γὰρ βλεπόμενον τὸ ὄν, οὐχ ἢ C
βλέψις. Ἐχει δὲ καὶ αὕτη τὸ εἶναι, ὅτι ἀφ' οὗ καὶ εἰς ὄν ὄν. Ἐνερ-
5 γεία δὲ ὄν οὐ δυνάμει συνάπτει πάλιν αὐτὰ δύο καὶ οὐ χωρίζει, ἀλλὰ
ποιεῖ ἑαυτὸν ἐκείνο κακεῖνο ἑαυτόν. Ὄν δὲ τὸ πάντων ἐδραιότατον,
καὶ περὶ ὃ τὰ ἄλλα τὴν στάσιν ὑπεστήσατο, καὶ ἔχει οὐκ ἐπακτόν,
ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ. Ἔστι δὲ καὶ εἰς ὃ λήγει ἢ νόησις, οὐκ
ἀρξαμένη στάσις, καὶ ἀφ' οὗ ὥρμηται, οὐχ ὀρμήσασα στάσις· οὐ D
10 γὰρ ἐκ κινήσεως κίνησις οὐδ' εἰς κίνησιν. Ἔτι δὲ ἢ μὲν ἰδέα ἐν στά-
σει, πέρασ οὐσα νοῦ, ὃ δὲ νοῦς αὐτῆς ἢ κίνησις, ὥστε ἐν πάντα καὶ
κίνησις καὶ στάσις, καὶ δι' ὅλων ὄντα, γένη, καὶ ἕκαστου τῶν ὑστερον
τὸ ὄν καὶ τὶς στάσις καὶ τὶς κίνησις. Τρία δὲ ταῦτα ἰδὼν τις ἐν προσ-
βολῇ τῆς τοῦ ὄντος φύσεως γεγεννημένος, καὶ τῷ παρ' αὐτῷ ὄντι καὶ
15 τὸ ὄν καὶ τοῖς ἄλλοις ἰδὼν τὰ ἄλλα, τὴν κίνησιν τὴν ἐν αὐτῷ, τῇ ἐν E
ἑαυτῷ κινήσει, καὶ τῇ στάσει τὴν στάσιν καὶ ταῦτα ἐκείνοις ἐφαρ-
μόσας, ὁμοῦ μὲν γενομένοις, καὶ οἶον συγκεχυμένοις συμμίζας, οὐ
διακρίνων, οἶον δ' ὀλίγον διαστήσας καὶ ἐπισχῶν καὶ διακρίνας, εἰς-

2. ἐπειρίδεται] Cod. Ciz. ἐπειρίδει τό. Vat.

6. ἑαυτὸν] Cod. Vat. ἑαυτό.

7. τὴν στάσιν] Codd. Marc. A. Mon. C. τὴν σύστασιν.

8. ἐξ αὐτοῦ] Codd. Med. A. Vat. ἐξ αὐτοῦ.

ib. ἐν αὐτῷ] Codd. Med. A. B. Vat. ἐν αὐτῷ.

9. καὶ ἀφ' οὗ—στάσις] Desunt hæc in Cod. Ciz.

12. ὑστερον] Cod. Vat. ὑστέρων. Tum

τί—τίς—τίς κίνησις.

13. Τρία δὲ ταῦτα] Codd. Darm. (ex corr.) Mon. C. Marc. A. Med. A. (ex corr.) B. Vat. τρία δὲ ταῦτα. Quod recepi.

14. γιγεννημένος] Ita Codd. Marc. A. Mon. C. Med. A. B. Vat. In Ciz. est γιγεννημένος, in Darm. et Ed. γιννημένος.

ib. παρ' αὐτῷ] Cod. Ciz. παρ' αὐτῶν. Med. A. B. παρ' αὐτῶ. Sic correxi.

ib. ὄντι, καὶ] Cod. Vat. ὄντι τό, idem cum Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B.

omittit καί.

15. τὴν ἐν αὐτῷ] Cod. Darm. ἐν αὐτῷ. Quod prætulī.

ib. τῇ ἐν αὐτῷ] Codd. Marc. A. Mon. C. ἐν αὐτῷ. Et sic rescribendum fuit.

16. τὴν στάσιν τῇ στάσι] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A. B. Vat. τῇ στάσι τὴν στάσιν. Quem verborum ordinem prætulimus.

18. ὀλίγον] Codd. Med. B. Vat. δι' ὀλίγον.

et inextinguibile lumen: animadvertis insuper, qua ratione intellectus et in se ipso quiescit, et, quæ sunt, simul rite discernit, atque distinguit: specularis vitam præterea permanentem: cognoscis intelligentiam non agentem circa futurum, sed in præsens se potius intendentem, imo vero habentem, semperque jam possidentem. Ibi certe præsens ipsum est et semper: ibi et intelligens non externum quicquam prospicit, sed inspicit penes se ipsum. Qua igitur ratione intelligit, actus ibi est atque motus: qua vero se ipsum animadvertit, essentia et ens ibi viget: existens enim intelligit, ac se intelligit existentem: atque id ipsum, quo vel in quod nititur, ens existit. Actus sane in ipsum directus non est essentia: id autem, in quod annititur, et a quo dependet, ens iudicatur: neque ipsa perspectio, sed perspectum potius ens est dicendum. Habet hæc

insuper esse, quoniam, et a quo pendet, et in quod tendit, est ens. Cum vero non in potentia sit duntaxat, sed existat in actu, duo illa rursus conjungit in unum, neque disjungit, sed facit et se ipsum illud, et vicissim illud quoque se ipsum. Jam vero ens ipsum omnium est firmissimum, in quo et reliqua euneta fundantur, atque quod habet, non peregrinum, sed ex se ipso possidet in se ipso. Est etiam in quod intelligentia desinit, non exordiens status, et a quo erumpit, non erumpens status: non enim ex motu, nec in motum motus. Præterea idea quidem consistit in statu, cum sit terminus intellectus: intellectus autem ipsius est motus: quapropter unum omnia esse videntur, et motus, et status, et quæ per tota communiter existunt, genera sunt. Unumquodque vero sequentium ens aliquod est, et quidam status, et motus quidam. Hæc utique

603 ἰδῶν ὄν, καὶ στάσιν, καὶ κίνησιν, τρία ταῦτα καὶ ἕκαστον ἔν. Ἄρ' οὐχ ἕτερα ἀλλήλων εἴρηκε, καὶ διέστησεν ἐν ἑτερότητι, καὶ εἶδε τὴν ἐν τῷ ὄντι ἑτερότητα, τρία τιθεὶς καὶ ἐν ἕκαστον; πάλιν δὲ ταῦτα εἰς ἐν καὶ ἐν ἐνὶ, καὶ πάντα εἰς ἐν, εἰς ταυτόν αὐτὸν συνάγων καὶ βλέπων, ταυτότητα εἶδε γενομένην καὶ οὔσαν. Οὐκοῦν πρὸς τρισὶν 5
B ἑκείνοις ἀνάγκη δύο ταῦτα προστιθέσθαι, ταυτόν θάτερον, ὥστε τὰ πάντα γένη γίγνεσθαι πέντε πᾶσι, καὶ ταῦτα διδόντα τοῖς μετὰ ταῦτα τὸ ἑτέροις καὶ ταυτοῖς εἶναι. καὶ τὶ γὰρ ταυτόν καὶ τὶ ἕτερον ἕκαστον. Ἀπλῶς γὰρ ταυτόν, καὶ ἕτερον ἄνευ τοῦ τὶ, ἐν γένει ἂν εἴη· καὶ πρῶτα δὲ γένη, ὅτι μηδὲν αὐτῶν κατηγορήσεις ἐν τῷ τί 10
ἐστι. Τὸ γὰρ ὄν κατηγορήσεις αὐτῶν, ὄντα γάρ· ἀλλ' οὐχ ὡς γένος· οὐ γὰρ ὅπερ ὄν τι· οὐδ' αὐτῆς κινήσεως οὐδὲ τῆς στάσεως· οὐ γὰρ C εἶδη τοῦ ὄντος· ὄντα γὰρ τὰ μὲν ὡς εἶδη αὐτοῦ, τὰ δὲ μετέχοντα αὐτοῦ· οὐδ' αὐτὸ τὸ ὄν μετέχον τούτων ὡς γενῶν αὐτοῦ· οὐδὲ γὰρ ἔπαναβέβηκεν αὐτῷ, οὐδὲ πρότερα τοῦ ὄντος. 15
A Ἄλλ' ὅτι μὲν ταῦτα γένη πρῶτα, ἐκ τούτων ἄν τις, ἴσως δὲ καὶ

1. καὶ κίνησιν] Absunt hæc a Cod. Ciz. ib. Ἄρ' οὐχ ἕτερα] Ita Marcc. A. B. et Vat. pro ἄρ' οὐχ ἕ.
2. εἶδη] Codd. Marc. A. Mon. C. ἴδιν. Med. B. ἴδιν, et ita paucis interjectis iterum.
4. πάντα εἰς ἐν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. omittunt εἰς.

8. καὶ τὶ γὰρ] Cod. Vat. καὶ τὶ γὰρ.
9. καὶ τὶ ἕτερον ἄνευ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Marc. B. Vat. καὶ ἕτερον. Quare deleui τὶ.
ib. τοῦ τί, ἐν] Cod. Vat. τοῦ τί ἐν.
11. ἀλλ' οὐχ] Cod. Vat. ἄλλον οὐχ.
12. ὅπερ ὄντι] Cod. Ciz. ut marg. Ed. ὄν τι, Mon. C. ὄν τι. Marc. A. ὄν, τί. Illud recepi.

ib. οὐδ' αὐτῆς] Codd. Med. A. B. Marcc. Vat. οὐδ' αὐτῆς. Quod restitui.
ib. γὰρ εἶδη] Cod. Vat. γὰρ ἴδιν.
13. μετέχοντα] Ita Codd. Ciz. Med. A. B. Marc. A. Vat. Sed Ed. eum rel. μετέχον τὰ.
14. αὐτὸ ὄν] Codd. Ciz. Marc. A. Med. A. B. Vat. αὐτὸ ὄν. Et sic correximus.

tria contemplatus aliquis, dum videlicet entis naturam inspicit, coque quod penes se ipsum est ente, ens intuetur, et aliis similiter cernit alia, velut motum in illo, motu quodam suo, statumque statu, hæc illis accommodans, ac velut una confusis hæc ipsa commiscens, neque disjungens, sed post aliquantam distinctionem sistens illico gradum, unde rite discernit intuitus ens, statum, motum, tria hæc, et quodlibet unum: Hæc, inquam, sic aliquis contemplatus, nonne diversa quodammodo inter se existimat, atque alteritate discernit? ipsamque in ente alteritatem animadvertit? tria videlicet ponens, et quodlibet unum. Hæc rursus in unum atque in uno, et ad unum, omnia, ideoque in idem colligens atque conspiciens, identitatem agnoscit jam factam, imo jam existentem. Nonne igitur præter illa tria necessarium est, duo hæc adjungere, idem scilicet atque alterum? Quam ob rem omnia omnibus quinque genera esse consequens est: quæ et sequentibus deinde sua quedam tradant, unde et eadem et diversa proveniant: nempe unumquodque sequentium aliquid idem est et diversum ali-

quid. Nam ipsum simpliciter idem vel diversum absque adjunctione, quæ per aliquid et quiddam fieri solet, in ordine generum collocant. Atqui et genera prima sunt, quoniam nihil de illis in eo, quod quid est, possumus prædicare. Licet quidem ens prædicare de illis: entia namque sunt: sed non prædicatur ut genus. Non enim sic de essentia prædicatur, ut ipsa ens aliquid esse dicatur. Neque rursus ita de motu, neque de statu: non enim hæc entis species sunt: nam entia alia quidem sunt tanquam ipsius species, alia vero tanquam participantia. Neque rursus ens horum tanquam sui ipsius generum particeps dici debet: non enim ens ipsa transgrediuntur, neque sunt ipso priora.

IX. *Ipsum simpliciter unum, quod est ente superius, de nullo vel generum vel entium prædicatur, ut genus.*

Quoniam propter individuum prorsus simplicitatem suam differentias sui nullas admittit, nullas divisiones, adjunctiones, compositiones excipit, per quas solet genus in species derivari. Item nec unum, quod

ἄλλων, βεβαιώσαιτο, ὅτι δὲ μόνα ταῦτα καὶ οὐκ ἄλλα πρὸς τούτοις, πῶς ἂν τις πιστεύσειε; διὰ τί γὰρ οὐ καὶ τὸ ἓν; διὰ τί δ' οὐ τὸ ποσόν; καὶ τὸ ποιὸν δέ; τὸ δὲ πρὸς τι καὶ τὰ ἄλλα, ἄπερ ἤδη ἕτεροι κατηρίθμηνται; τὸ μὲν οὖν ἓν, εἰ μὲν τὸ πάντως ἓν, ἐν ᾧ μηδὲν ἄλλο 5 πρόσεστι, μὴ ψυχῇ, μὴ νοῦς, μὴ ὀτιοῦν, οὐδενὸς ἂν κατηγοροῖτο Β τοῦτο, ὥστε οὐδὲ γένος. Εἰ δὲ τὸ προσὸν τῷ ὄντι ἐφ' οὗ τὸ ἓν ὄν λέγομεν, οὐ πρώτως ἓν τοῦτο. Ἐπι ἀδιάφορον ὄν αὐτοῦ, πῶς ἂν ποιήσειεν εἶδη; εἰ δὲ τοῦτο μὴ, οὐ γένος. Πῶς γὰρ καὶ διαιρήσεις; διαιρῶν γὰρ πολλὰ ποιήσεις, ὥστε αὐτὸ τὸ ἓν πολλὰ ἔσται, καὶ 10 ἀπολεῖ ἑαυτὸ, εἰ ἐθέλοι γένος εἶναι. Ἐπειτα τί προσθήσεις διαιρῶν εἰς εἶδη; οὐ γὰρ ἂν εἶεν διαφοραὶ ἐν τῷ ἓν, ὥσπερ εἰσὶ τῆς οὐσίας. C Ὀντος μὲν γὰρ δέχεται ὁ νοῦς εἶναι διαφοράς· ἐνὸς δὲ πῶς; εἶτα ἐκάστοτε μετὰ τῆς διαφορᾶς δύο τιθεῖς ἀναιρεῖς τὸ ἓν, ἐπεὶ περ παν- 604 ταχοῦ ἢ μονάδος προσθήκη τὸ πρότερον ποσὸν ἀφανίζει. Εἰ δέ τις 15 λέγοι τὸ ἐπὶ τῷ ὄντι ἓν καὶ τὸ ἐπὶ κινήσει ἓν καὶ τοῖς ἄλλοις κοινὸν εἶναι, εἰς μὲν ταύτῳ ἄγων τὸ ὄν καὶ τὸ ἓν, ἐν ᾧ λόγος τὸ ὄν οὐκ

3. ποιὸν δέ] Marc. B. ποιόνδε.
ib. ἄπερ ἤδη] Codd. Mon. C. Marc. A.
ἄπερ ἤδη.
4. τὸ πάντως] Marc. A. omittit τό.
6. Εἰ δὲ τὸ προσὸν] Cod. Ciz. οὐ δὲ ποσόν.
Marc. A. τῷ pro τό.

ib. ὄν λέγομεν] Ita Codd. omnes; sed
Ed. οὐ λέγομεν. Fic. nobiscum facit.
11. ἐν, ὥσπερ] Cod. Vat. ἐνὶ ὥσπερ.
12. Ὀντος] Cod. Med. A. a pr. m. ὄ-
ντος.
ib. διαφορᾶς] Cod. Vat. διαφορᾶς.

16. ᾧ λόγῳ] Marc. A. ᾧ λόγος. Quod
recepti.
ib. τὸ ἐν οὐκ] Codd. Ciz. Med. A. (in
marg. ab al. m.) B. Vat. Marc. A. ὄν pro
ἐν. Et sic correxi.

est in ente, de generibus aut entibus tanquam Peripateticum genus univoce predicari potest. Nam in horum ordine aliud deinceps alio aliter atque aliter, ac magis minusve, et prius atque posterius, et ens et unum esse censetur. Denique quemadmodum in Luna, quod sursum spectat, lucidum est simpliciter: quod vero deorsum, lucidum pariter, atque non lucidum: sic et ens ab ipso simpliciter uno dependens, quatenus naturaliter vergit ad unum, merito ens est penitus unum vel unitum. Quod autem post hoc in ipso sequitur, est ens unum pariter atque multa. Illud quidem sui prorsus unum, vel unitum, cum sit indivisibile, non est genus: hoc vero, quod in eo sequitur, non notum præter genera superius dicta genus affert.

Esse quidem hæc genera prima, per hæc aliquis ac forte per alia potest asseverare: esse vero hæc sola, nec alia præterea, quam ratione probabile fiet? Cur enim non et unum? Cur non quantum? Cur non quale insuper genera sint? Item relatio et reliqua, quæ alii quidam numeraverunt? Sed quantum spectat ad unum, si accipiat ipsum, quod est penitus unum, cui nihil aliud adhibetur, non anima, non intellectus, non aliud quicquam, de nullo id prædicabitur: ita-

que nec erit genus. Sin autem accipiat unum, quod adsit enti, in quo ipsum unum ens appellamus, non erit hoc ipsum primo unum. Præterea cum nullas in se ad se differentias unquam admittat, quonam modo species poterit procreare? Quas nisi genuerit, genus esse non poterit. Jam vero quonam pacto dividere poteris? Multa enim facies dividendo. Quapropter ipsum unum multa jam evadet, ac si genus esse voluerit, se ipsum perdet. Accedit ad hæc, quod, si partiaris in species, interim aliquid adhibebis: alioquin non essent in uno differentia, quemadmodum ipsius essentia differentia sunt. Mens utique differentias entis admittit, unitus autem quonam modo possit admittere? Item ubique cum differentia duo quædam ponens, destrues unum: si quidem ubique unitatis adjunctio quantum prius obscurat. Si quis autem dixerit unum, quod est in ente, et unum, quod est in motu atque cæteris, esse commune, idque unum una cum ente in idem redegerit, sicut ens non concessit aliorum genus existere, propterea quod non id ipsum, quod ens est, existerent, sed alio modo entia dicerentur: ita neque ipsum unum commune erit

604 ἐποίει τῶν ἄλλων γένος, ὅτι μὴ ὅπερ ὄντα, ἀλλ' ἕτερον τρόπον ὄντα, Βούτως οὐδὲ τὸ ἐν κοινὸν ἐπ' αὐτῶν ἔσται, ἀλλὰ τὸ μὲν πρώτως, τὸ δὲ ἄλλως. Εἰ δὲ μὴ πάντων λέγοι ποιεῖν, ἀλλὰ ἐν τι ἐφ' ἑαυτοῦ, ὡσπερ τὰ ἄλλα, εἰ μὲν ταῦτ' αὐτῶ τὸ ὄν καὶ τὸ ἐν, ἤδη τοῦ ὄντος ἠριθμημένου ἐν τοῖς γένεσιν, ὄνομα εἰσάγει. Εἰ δὲ ἐν ἐκάτερόν τινα 5 φύσιν λέγει, καὶ εἰ μὲν προστίθησί τι, ἐν λέγει, εἰ δὲ μηδὲν, ἐκείνο δ' οὐδενὸς κατηγορεῖται, πάλιν αὐτὸ λέγει. Εἰ δὲ τὸ τῶ ὄντι συνὸν, εἴπομεν μὲν, ὅτι οὐ πρώτως ἐν λέγει. Ἀλλὰ τί κωλύει πρώτως εἶναι τοῦτο, ἐξηρημένου ἐκείνου τοῦ παντελῶς ἐν; καὶ γὰρ τὸ ὄν, μετ' ἐκ- εῖνο λέγομεν ὄν, καὶ ὄν πρώτως ὄν. Ἡ ὅτι οὐκ ἦν τὸ πρὸ αὐτοῦ ὄν, 10 ἢ εἴπερ ἦν, οὐκ ἂν ἦν πρώτως· τούτου δὲ τὸ πρὸ αὐτοῦ, ἐν, ἔπειτα χωρισθὲν τῇ νοήσει τοῦ ὄντος, διαφορὰς οὐκ ἔχει· ἔπειτα ἐν τῶ ὄντι, εἰ μὲν ἐπακολούθημα αὐτοῦ, καὶ πάντων, καὶ ὕστερον, πρότερον δὲ τὸ γένος· εἰ δὲ ἅμα, καὶ πάντων· τὸ δὲ γένος οὐχ ἅμα· εἰ δὲ πρό- 15 τερον, ἀρχὴ τις καὶ αὐτοῦ μόνον· εἰ δὲ ἀρχὴ αὐτοῦ, οὐ γένος αὐτοῦ· εἰ δὲ μὴ αὐτοῦ, οὐδὲ τῶν ἄλλων, ἢ δέοι ἂν καὶ τὸ ὄν, καὶ τῶν ἄλλων πάντων. Ὅλως γὰρ ἔοικε τὸ ἐν ἐν τῶ ὄντι, πλησιάζον τῶ ἐνὶ, καὶ οἶον συνεκπίπτου τῶ ὄντι, τοῦ ὄντος τὸ μὲν πρὸς ἐκείνο ἐν ὄντος, τὸ

1. ἕτερ] Cod. Med. A. in marg. ἄτερ. ib. ἀλλ' ἕτερον τρόπον ὄντα] Desunt haec in Cod. Vat.

2. τὸ δὲ] Cod. Med. B. τὰ δὲ cum Marc. A.

3. ἐφ' ἑαυτοῦ] Codd. Mon. C. Marcc. et Vat. ἐφ' αὐτοῦ.

4. αὐτῶ τὸ] Cod. Vat. αὐτῶ τὸ. Marc. A. ταῦτ' αὐτῶ.

5. ἐν ἐκάτερον] In marg. Cod. Med. A.

inter haec vocabula inseritur ἕτερον.

6. λέγοι] Codd. Ciz. Mon. C. Darm. Marc. A. Vat. λέγει. Quod restitui.

7. οὐδενός] Cod. Vat. μηδενός. ib. Εἰ δὲ τῶ] Cod. Vat. εἰ δὲ τῶ.

8. εἶναι] Codd. Med. A. B. ἐν εἶναι.

10. λέγομεν ὄν] Codd. Marc. A. Mon.

C. et Vat. λεγόμενον. In Med. B. deest ὄν.

ib. τὸ πρὸ αὐτοῦ] Cod. Mon. C. τὰ pro

τὸ cum Marc. A.

13. πάντων, καὶ ὕστερον] Cod. Vat. ὕστερον καὶ πάντων.

16. οὐδὲ τῶν] Codd. Ciz. et Vat. μηδὲ. ib. ἢ δέοι] Cod. Vat. ἢ δέοι. Ciz. ἰδίον.

ib. καὶ τῶν] Cod. Ciz. omittit καὶ. Mox Vat. habet ἀπάντων.

18. τὸ μὲν πρὸς] Marc. A. τοῦ pro τὸ. ib. ἐκείνο] Codd. Mon. C. et Marc. ἐκείνο. Mox ἴδμεν ἢ δύναται.

in illis, sed aliud quidem primo erit tale, aliud vero aliter. Si autem dixerit, non omnium genus esse, sed unum aliquid in se ipso sicut et alia, ac si idem esse voluerit ens atque unum, nimirum cum jam ens inter genera sit numeratum, nunc nomen duntaxat adducit. Quod si unum ipsum esse alterum dicat, utrumque certe naturam quandam dicit, ac si quid addat, unum aliquid affert: sin autem nihil addiderit, rursus illud affert, quod de nullo penitus praedicatur. Si rursus unum cum ente congregiens introduxerit, respondebimus, jam nos praedixisse, id non primo unum existere. Verum quidnam prohibet hoc esse primo, exempto videlicet illo, quod est prorsus unum? Etenim ens post illud ens appellamus, atque ens, primo ens affirmamus. Forsan prohibere videtur, quoniam quod super ens existit, non est ens dicendum: alioquin non esset

hoc primo ens judicandum: at vero quod super hoc unum ponitur, existit unum. Praeterea si unum ab ente intelligentia separaretur, differentias nullas admittit. Proinde unum, quod in ente ponitur, sive consequens illius aliquid sit, et similiter omnium, certe posterius erit: genus autem prius esse debet, sive simul cum ente concurrat, similiterque cum aliis respondebitur, genus non simul esse debere, sive forte sit prius, certe principium quoddam illius tantum erit: sin autem illius principium, non etiam genus illius. Quod si non illius, nec etiam aliorum, alioquin oporteret et ens similiter esse genus omnium reliquorum. Omnino vero unum in ente videtur propinquare quidem uni, et quasi cum ente concurrere: quippe cum ipsius entis, quod quidem vergit ad unum, sit ens unum: quod autem est post illud, sit ens, quod quidem esse potest et

δὲ μετ' ἐκείνο ὄντος, ὃ δύναται καὶ πολλὰ εἶναι μένον αὐτὸ ἐν, καὶ οὐ θέλον μερίζεσθαι, οὐδὲ γένος εἶναι βούλεσθαι.

Πῶς οὖν ἕκαστον τοῦ ὄντος ἐν; ἢ τῷ τι ἐν οὐχ ἐν. Πολλὰ γὰρ ἤδη τὸ τι ἐν, ἀλλ' ὁμωνύμως ἐν ἕκαστον τῶν εἰδῶν· τὸ γὰρ εἶδος 5 πλῆθος, ὥστε ἐν ἐνταῦθα ὡς στρατὸς ἢ χορός· οὐ τοίνυν τὸ ἐκεῖ ἐν ἐν τούτοις, ὥστε οὐ κοινὸν τὸ ἐν, οὐδὲ θεωροῖ τὸ ἐν τῷ ὄντι, καὶ τοῖς τι οὖσι τὸ αὐτὸ, ὥστε οὐ γένος τὸ ἐν, ἐπεὶ πᾶν γένος, καθ' οὗ ἀλη- 605 θεύεται, οὐκέτι καὶ τὰ ἀντικείμενα. Καθ' οὗ δὲ παντὸς ὄντος ἀληθεύεται τὸ ἐν, καὶ τὰ ἀντικείμενα, καθ' οὗ ἀληθεύεται τὸ ἐν ὡς 10 γένος, κατὰ τούτου ἔσται οὐχ ὡς γένος, ὥστε οὔτε τῶν πρώτων γενῶν ἀληθεύεται ὡς γένος, ἐπεὶ περ καὶ τὸ ἐν ὄν, οὐ μᾶλλον ἐν ἢ πολλά· οὔτε τι τῶν ἄλλων γενῶν οὕτως ἐν ὡς μὴ πολλὰ, οὔτε κατὰ Β τῶν ἄλλων τῶν ὑστέρων, ἀ πάντως πολλὰ, τὸ δ' ὅλον γένος, οὐδὲν ἐν, ὥστε εἰ τὸ ἐν γένος, ἀπολεῖ τὸ εἶναι ἐν· οὐ γὰρ ἀριθμὸς τὸ ἐν· 15 ἀριθμὸς δ' ἔσται γενόμενον γένος. Ἐπι τὸ ἐν ἀριθμῷ ἐν, εἰ γὰρ γένει ἐν, οὐ κυρίως ἐν. Ἐπι ὡσπερ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τὸ ἐν οὐχ ὡς γένος

2. ἕίλω] Cod. Vat. ἕίλων.
4. ἢ τῷ τὸ τι ἐν] Codd. Mon. C. Marc.
A. Ciz. et Vat. τῷ τι ἐν.
ib. ἐν ἕκαστον] Cod. Vat. omittit ἐν.
8. οὐκίτι—ὄντος ἀληθεύεται] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. Καθ' οὗ] Cod. Med. A. in marg. ab
nl. m. ὡσπερ καθ' οὗ.
9. καὶ τὰ ἀντικείμενα] Desunt hæc in

Cod. Ciz.
ib. οὐ ἀληθεύεται] Codd. Mon. C. Marce.
οὐ ἀληθεύεται. Quod recepi.
10. κατὰ τούτου—ἀληθεύεται ὡς γένος]
Desunt hæc in Codd. Marc. A. Vat.
11. ἀληθεύεται] Cod. Mon. C. ἀλη-
θεύεται.
13. ὑστέρων] Codd. Ciz. Marc. A. Mon.
C. Med. B. Vat. τῶν ὑστέρων. Unde ar-

ticulum recepi.
ib. ἕλω] Cod. Vat. ἕλωσ πολλὰ. Idem
mox ἐν γένος.
14. εἶναι ἐν] Codd. Ciz. Marc. A. et
Med. B. ἐν εἶναι.
15. γενόμενον] Cod. Ciz. γινόμενος.
ib. ἐν ἀριθμῷ] Codd. Mon. C. Marc. A.
Vat. ἐν ἀριθμῷ.

multa. Ubi quidem illud, cum permaneat unum, neque dividi velit, certe nec fieri genus admittit.

X. *Ipsum simpliciter unum non predicatur ut genus de aliquo, sicut generum, aut de ideis ullis.*

Nam quodvis genus, et quævis idea est in se unum aliquid multitudinis necessario particeps. Æquivoce igitur rationeque longe diversa illud primum et hæc nominantur unum; neque minus multitudo, quam unum de his generibus ideisque predicatur. Præterea genus varietatem in se prorsus admittit, quam non admittit ipsum unum, quod quidem eum sit simpliciter unum, non est unum genus: tum vero unum omnibus entibus communiter inest, nec propterea eorum genus existit, sicut neque unitas numerorum, neque punctum linearum, neque simplex compositorum. Denique si unum, quod eum essentia congregitur, si absque ente consideretur, non dividitur per differentias ulla in unum hoc et illud, divisio vero ratione entis accidit in ente. Hoc igitur restat genus, qualecunque sit genus.

Quo igitur pacto unumquodque eorum, quæ entis ipsius propria sunt, est unum? Forte ex

eo, quod est quiddam unum, non unum ipsum. Multa enim jam est, quod est aliquid unum, sed æquivoce unum est species unaquæque, species enim multitudo est: quapropter unum hoc in loco se habet, sicut exercitus aut chorus: non igitur unum illud his inest, itaque unum non est commune. Neque considerari potest unum ipsum, ipso ente, neque his, quæ aliquid proprie sunt, illud, quod est simpliciter ipsum, unum igitur non est genus: quoniam omne genus ita se habet, ut, de quo predicatur, non etiam predicentur opposita. At vero de quocunque entis universi affirmatur unum, opposita etiam affirmantur: ideoque de quocunque affirmabitur unum velut genus, de eodem judicandum erit non tanquam genus: quare neque de generibus primis tanquam genus re vera dicitur. Quandoquidem et unum ens, non magis unum est, quam multa, neque quicquam generum aliorum sic est unum, ut etiam non sit multa, neque etiam sic de aliis posterioribus predicabitur, quæ omnino sunt multa. Summatim vero nullum genus to-

605 κατ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐνυπάρχειν μὲν λέγεται, οὐ γένος δὲ λέγεται, οὐ-
 C τως οὐδ' εἰ ἐν τοῖς οὖσι τὸ ἐν, γένος ἂν εἶη, οὔτε τοῦ ὄντος, οὔτε
 τῶν ἄλλων, οὔτε τῶν πάντων. Ἐπι ὥσπερ τὸ ἀπλοῦν ἀρχὴ μὲν ἂν
 εἶη τοῦ οὐχ ἀπλοῦ, οὐ μὴν τούτου καὶ γένος, ἀπλοῦν γὰρ ἂν εἶη καὶ
 τὸ μὴ ἀπλοῦν· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνός, εἰ τὸ ἐν ἀρχῇ οὐκ ἔσται τῶν
 μετ' αὐτὸ γένος, ἔσται οὖν οὔτε τοῦ ὄντος, οὔτε τῶν ἄλλων. Ἀλλ'
 D εἶπερ ἔσται τῶν ἐν ἐκάστων, οἷον εἴ τις ἀξιόσπειε χωρίσαι ἀπὸ τῆς
 οὐσίας τὸ ἐν, τινῶν οὖν ἔσται. Ὡσπερ γὰρ τὸ ὄν οὐ πάντων γένος,
 ἀλλὰ τῶν ὄν εἰδῶν, οὕτω καὶ τὸ ἐν τῶν ἐν ἐκάστων εἰδῶν. Τίς οὖν
 διαφορὰ ἄλλου πρὸς ἄλλο καθ' ὃ ἐν, ὥσπερ ἄλλου πρὸς ἄλλο ὄντος
 10 διαφορὰ; ἀλλ' εἰ συμμερίζεται τῷ ὄντι καὶ τῇ οὐσίᾳ, καὶ τὸ ὄν τῷ
 μερισμῷ, καὶ τῷ ἐν πολλοῖς θεωρεῖσθαι τὸ αὐτὸ γένος, διὰ τί οὐ καὶ
 E τὸ ἐν τοσαῦτα φαινόμενον, ὅσα ἢ οὐσία, καὶ ἐπὶ τὰ ἴσα μεριζόμενον,
 οὐκ ἂν εἶη γένος; ἢ πρῶτον οὐκ ἀνάγκη εἶ τι ἐνυπάρχει πολλοῖς γέ-
 νος εἶναι, οὔτε αὐτῶν οἷς ἐνυπάρχει, οὔτε ἄλλων οὐδ' ὅλως, εἴ τι
 15 κοινὸν πάντως γένος. Τὸ γοῦν σημεῖον ἐνυπάρχον ταῖς γραμμαῖς,
 οὐ γένος, οὔτε αὐτῶν, οὔτε ὅλως, οὐδέ γε ὥσπερ ἐλέγετο τὸ ἐν τοῖς
 F ἀριθμοῖς ἐν, οὔτε τῶν ἀριθμῶν, οὔτε τῶν ἄλλων. Δεῖ γὰρ τὸ κοινὸν
 καὶ ἐν πολλοῖς καὶ διαφοραῖς οἰκείαις χρῆσθαι, καὶ εἶδη ποιεῖν, καὶ

2. ὄντος, οὔτε] Cod. Ciz. ὄντος ῥύεται.

4. γὰρ ἂν] Cod. Med. B. μὲν γὰρ ἂν.

5. ἐν ἀρχῇ] Cod. Vat. ἐν ἀρχῇ cum
 Marc. A.

10. διαφορὰ] Codd. Mon. C. Marc. A.
 διαφορὰ.

12. καὶ τὸ ἐν] Codd. Marc. A. Mon. C.
 Vat. τῷ pro τῷ. Quod recepi.

13. ἴσα] Cod. Vat. ἴσα. Quod sequitur
 in Ed. μίση abest ab omnibus Codd.

Quare abieci.

16. πάντων γένος] Codd. Ciz. Marc.
 Mon. C. Med. A.B. Vat. πάντως, sed

Vat. punctis subscriptis. Quare correxi.

19. ἐν πολλοῖς] Codd. Marc. A. Mon.
 C. Vat. ἐν πολλοῖς.

tum est unum: idcirco si unum ipsum sit genus, desinet protinus esse unum: ipsum namque unum non est numerus: erit autem numerus, si genus fuerit. Erit præterea unum quiddam in numero: nempe si genere unum fuerit, non erit principaliter unum. Præterea sicut in numeris unum de illis non ut genus dicitur, sed inesse quidem asseritur, non tamen esse genus: ita neque si unum entibus insit, propterea genus erit vel entis ipsius, vel aliorum, vel omnium. Proinde sicut, quod est simplex, principium quidem esse potest rei minime simplicis, non tamen est genus ejusdem: alioquin simplex quoque erit, quod non simplex: sic et in uno dicendum, nempe si locum principii teneat, sequentium genus esse non poterit. Nec igitur entis genus erit, nec aliorum: sed si modo genus fuerit, eorum erit duntaxat, quæ singulatim dicuntur unum, velut si quis unum ab essentia existimaverit separandum: erit igitur aliquorum. Sicut enim ens non

omnium genus est, sed specierum, quæ singulatim ens nominantur: sic et unum genus erit similiter specierum, quæ singulatim unum appellabuntur. Quænam igitur differentia erit aliud inter et aliud, quatenus unum erunt, quemadmodum est et entis alterius ad alterum differentia? Verum si unum simul dividitur cum ente atque essentia, et ipsum ens, tum quia dividitur, tum quia idem consideratur in multis, idcirco genus existit: cur non et ipsum unum, cum totidem videatur esse, quot et essentia æqualiterque divisum, similiter genus existat? Sed profecto non est necessarium, si quid multis insit, esse genus, vel eorum, quibus inest, vel aliorum: nec oportet omnino, si quid commune sit, etiam genus esse. Jam vero punctum, quod lineis inest, non est genus, aut earum, aut omnino: quin etiam, ut diximus, nec ipsum in numeris unum, genus est numerorum vel etiam aliorum. Oportet enim, quod est commune unumque in multis, si

ἐν τῷ τί ἐστὶ τοῦ δὲ ἐνὸς τίνες ἂν εἶεν διαφοραί; ἢ ποῖα γεννᾶ
εἶδη; εἰ δὲ τὰ αὐτὰ εἶδη ποιεῖ, ἀ περὶ τὸ ὄν, καὶ τὸ αὐτὸ ἂν εἴη τῷ
ὄντι, καὶ ὄνομα μόνον θάτερον, καὶ ἀρκεῖ τὸ ὄν.

Ἐπισκεπτέον δὲ, πῶς ἐν τῷ ὄντι τὸ ἐν, καὶ πῶς ὁ λεγόμενος με- 606
5 ρισμὸς καὶ ὅλως ὁ τῶν γενῶν, καὶ εἰ ὁ αὐτὸς ἢ ἄλλος ἐκάτερος.
Πρῶτον οὖν πῶς ὅλως ἐν ἑκάστων ὀτιοῦν λέγεται καὶ ἔστιν· εἶτα εἰ
ὁμοίως καὶ ἐν τῷ ἐνὶ ὄντι λέγομεν, καὶ ὡς ἐκεῖ λέγεται. Τὸ μὲν οὖν
ἐπὶ πάντων ἐν οὐ ταῦτόν, οὔτε γὰρ ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν ὁμοίως καὶ
τῶν νοητῶν· ἀλλὰ γὰρ οὐδὲ τὸ ὄν, οὔτε ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν πρὸς ἄλ- B
10 ληλα ὁμοίως· οὐ γὰρ ταῦτόν ἐν χορῶ καὶ στρατοπέδῳ καὶ νηὶ καὶ οἰ-
κίᾳ, οὐδὲ αὖ ἐν τούτοις καὶ ἐν τῷ συνεχεῖ. Ἄλλ' ὁμως πάντα τὸ
αὐτὸ μιμεῖται, τυγχάνει δὲ τὰ μὲν πόρρωθεν, τὰ δὲ μᾶλλον, ἤδη δὲ
καὶ ἀληθέστερον ἐν τῷ νῷ. Ψυχὴ γὰρ μία, καὶ ἔτι μᾶλλον νοῦς εἰς
καὶ τὸ ὄν ἔν. Ἄρ' οὖν ἐν ἑκάστῳ τὸ ὄν αὐτοῦ λέγοντες ἐν λέγομεν,
15 καὶ ὡς ἔχει ὄντος, οὕτω καὶ τοῦ ἐνὸς, ἢ συμβέβηκε μὲν τοῦτο, οὐ C
μέντοι καθ' ὃ ὄν καὶ ἔν; ἀλλ' ἔστι μὴ ἦττον ὄν ὑπάρχον, ἦττον εἶ-

2. καὶ αὐτὸ] Codd. omnes καὶ τὸ αὐτὸ,
ut legit Fic. Unde recepi.

5. ὅλως ὁ] Cod. Ciz. omittit ὁ, et mox
in ante ἑκάστον.

6. εἶτα εἰ] Cod. Mon. C. omittit εἰ cum
Marc. A.

9. τὸ ὄν, αὐτῆ] Cod. Vat. τὸν οὐτ'. Marc.
A. Mon. C. τὸ ὄν αὐτ'.

11. οὐδὲ αὖ] Codd. Mon. C. et Vat.
οὐδ' αὖ.

12. ἤδη γὰρ] Ita Ed. Sed Codd. Ciz.

Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. ἤδη δι.
Quos sequimur.

14. ἑκάστον] Codd., exceptis Darm. et
Marc. B., omnes in ἑκάστον. Quare vocu-
lam in, quæ deerat, addidi.

modo genus futurum sit, proprias admittere dif-
ferentias, ac species ita conficere, et in eo, quod
quid est, predicari: ipsius autem unius quanam
differentiæ sunt? Qualesnam species efficit? Quod
si dicatur eandem species constituere, quæ entī
quodque conveniunt, certe idem cum ente erit,
ideoque solum hic nomen erit differens, et ens
ipsum sufficere judicandum.

XI. *Nec ens, nec unum eadem ubique ratione rebus in-
sunt, sed ratione diversa magisque et minus gradatim,
et prius atque posterius.*

*Rursus non est eadem omnino inter se ratio unius atque
ratio entis: nam exercitus non est minus ens, quam
domus, nec domus, quam continuum: est tamen mi-
nus unum. Est autem ratio eadem unius atque boni,
et quatenus quodlibet particeps fit unius, eatenus et
boni, atque vicissim. Alibi dictum est, unum esse
aliud superiusque, quam ens, propterea ultra esse a
rebus expeti bene esse. Id vero bonum uniuscujusque
rei in unione consistit, id est, ut partes suæ invicem
sint unitæ, et totum unitum sit principio atque fini.
Atque ut res omnes, tum quæ magis invicem sunt
cognatæ, coeant, tum quæ minus cognatæ concili-
entur.*

Operæ pretium est considerare, quomodo sit

unum in ente, et quo pacto, quæ dicitur partitio,
fiat: et omnino, qualis sit partitio generum. Item
numquid eadem, vel alia sit utraque. In primis
igitur cogitandum, quomodo omnino unumquod-
libet dicatur, atque existat: deinde utrum simi-
liter et in uno ente dicamus, et quomodo ibi di-
catur. Jam vero unum, quod omnibus attribui-
tur, non est idem: neque enim in rebus, quæ
sentiantur, similiter se habet, atque in his, quæ
intelligentiā tantum percipiuntur: sed neque
etiam ens in eis se similiter habet, nec etiam in
rebus sentiendis inter se similiter inest. Non
enim idem unum est in choro atque exercitu,
naveque et domo: nec rursus idem in his atque
in continuo. Veruntamen idem omnia imitantur,
sed alia quidem remotius, alia vero propinquius:
atque in mente procul dubio verius. Anima enim
una est: ac multo magis mens est una, et ens est
unum. Num igitur dicentes in quolibet ens ip-
sius, pariter et unum dicimus? Atque sicut habet
entis, sic et unius habet? An potius id quidem
accidit? non tamen quatenus ens est, existit et
unum: sed fieri potest, ut, quod non minus est
ens, minus tamen sit unum. Non enim minus
ens est exercitus aut chorus, quam sit domus:

606 ναι ἔν. Οὐ γὰρ ἦπτον στρατὸς ἢ χορὸς οἰκίας, ἀλλ' ὅμως ἦπτον ἔν. Ἔοικεν οὖν τὸ ἐν ἐκάστῳ ἐν πρὸς ἀγαθὸν μᾶλλον ἐν βλέπειν, καὶ καθ' ὅσον τυγχάνει ἀγαθοῦ, κατὰ τοσοῦτον καὶ ἐν, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἦπτον τοῦ ἐν ἐν τούτῳ. εἶναι γὰρ θέλει ἕκαστον οὐχ ἀπλῶς, Δ ἀλλὰ μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ μὴ ἐν, ὡς δύναται, σπεύδει ἐν γενέσθαι, τὰ μὲν φύσει, αὐτῇ τῇ φύσει συνιόντα εἰς ταῦτόν ἐνοῦσθαι αὐτοῖς θέλοντα. Οὐ γὰρ ἀπ' ἀλλήλων σπεύδει ἕκαστα, ἀλλ' εἰς ἀλληλα καὶ εἰς αὐτά. Καὶ ψυχαὶ πᾶσαι εἰς ἐν ἂν βούλοιντο εἶναι, μετὰ τὴν αὐτῶν οὐσίαν· καὶ ἀμφοτέρωθεν δὲ τὸ ἔν· καὶ γὰρ τὸ ἀφ' οὔ, καὶ τὸ εἰς ὄ· καὶ γὰρ ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ἐν, καὶ σπεύδει 10 εἰς τὸ ἔν· οὕτω γὰρ καὶ τὸ ἀγαθόν· οὕτω γὰρ ὑπέστη ἐν τοῖς οὔσιν Εὐδοκίῳ, ὑποστάν τε οὐκ ἂν ἀνέχοιτο μὴ πρὸς τὸ ἐν τὴν σπουδὴν ἔχον. Τὰ μὲν δὲ φύσει οὕτω· τὰ δὲ ἐν ταῖς τέχναις, αὐτῇ ἐκάστη ἕκαστον πρὸς τοῦτο, καθ' ὅσον δύναται καὶ ὡς δύναται ἐκεῖνα, οὕτω λέγει, τὸ δὲ ὄν μάλιστα πάντων τούτου τυγχάνει, ἐγγὺς γάρ· ὅθεν 15 τὰ μὲν ἄλλα λέγεται, ὃ λέγεται μόνον, οἶον ἄνθρωπος· καὶ γὰρ εἴποτε λέγομεν εἰς, πρὸς δύο λέγομεν· εἰ δὲ καὶ ἄλλως τὸ ἐν λέγομεν, F ἀπ' αὐτοῦ προστιθέντες λέγομεν. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὄντος λέγομεν τὸ ὅλον

1. Οὐ γὰρ—ἦπτον ἔν.] Desunt hæc in Cod. Ciz. h. l. sed postea posita sunt post κατὰ τοσοῦτον καὶ ἐν et verba εἰκέν—μᾶλλον βλέπειν repetita, deinde pergit cum Ed. καὶ τὸ μᾶλλον ἦπτον, omisso καί. ib. οἰκίας] Cod. Vat. οἰκίαι.
2. ἐν βλέπειν] Abest ἐν a Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat.
3. ἀγαθοῦ] Cod. Vat. ἀγαθόν. Mon. C. post h. v. inserit καὶ cum Marc. A.
4. τοῦ εἶναι γὰρ] Abest τοῦ a Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. Cod.

Med. B. eandem vocem ante ἐν a pr. m. omisam, in m. additam habet. Ego delevi illud τοῦ, quod nec Fic. legisse videtur.
6. συνιόντα] Cod. Mon. C. συνόντα.
8. εἰς αὐτά] Cod. Med. B. εἰς αὐτὰ cum Marc. A. Et sic correxi.
ib. ἐν ὄν] Cod. Vat. omittit ἂν.
9. τὴν αὐτῶν] Cod. Med. B. τὴν αὐτῶν.
Cod. Vat. spiritum asperum et lenem juxta se positos habet. Recepti reflexivum.
11. οὔτε γὰρ] Codd. Darm. et Med. A.

uterque ab al. m. in marg. οὕτω γὰρ. Quod recepi cum Fic.
12. σπουδὴν ἔχον.] Cod. Vat. σπουδὴν ἔχων.
13. οὕτω] Cod. Ciz. οὐτως.
ib. τέχναις, αὐτῇ] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. τέχναις αὐτῇ. Quod recepi.
14. οὕτως λέγει] Codd. Ciz. et Vat. habent οὕτως, iidem cum Marc. A. Mon. C. et Med. B. λέγει. Utrumque recepinus.
17. εἰ δὲ καὶ] Cod. Vat. omittit δέ.

veruntamen est minus unum. Videtur igitur, quod in quolibet unum est, id ipsum bonum magis unum aspicere, et quantum boni consequitur, tantum et unum esse, atque ipsum magis minusve secundum unum in hoc ipso consistere. Nam unumquodque non simpliciter esse vult, sed esse cum bono. Ob hoc et quæ non sunt unum, student, quoad possunt, unum fieri: et quæ natura constant, id affectant ipsa natura in idem con-gredientia, dum videlicet sibimet uniri desiderant. Non enim seorsum a se invicem fieri singula properant, sed in se invicem et ad se ipsa festinant. Atqui animæ omnes in unum quidem optarent evadere, propria videlicet essentia interim conservata. Et profecto in universo utrimque regnat unum. Est enim unum et a quo pendent, et in quod omnia tendunt. Exordiuntur enim ab uno, properantque ad unum: in hoc

enim ipso omnium consistit bonum: atque ita in ordine rerum extitit unumquodque. Et postquam extitit, neque consisteret nisi festinaret ad unum, neque quo minus huc properet, continere se potest. Quæ igitur natura ducuntur, ita se habent: quæ vero arte tractantur ita. Ars unaquæque unumquodque ad hoc ipsum, et quantum ipsa potest, et quantum singula possunt, rite disponit: ipsum vero ens maxime omnium id assequitur: uni namque proximum est. Quam ob rem alia quidem dicuntur tantum, quod et dicuntur, velut homo: etenim si quando dicamus, homo ille unus est, ad duo respicientes id dicimus. Quod si et aliter unum aliquid dicamus, adjungentes videlicet aliquid ita loquimur. In ipso autem ente, dicimus totum hoc, ens unum, ac velut unum, censemus: ostendentes videlicet maximam quandam ejus cum bono propinquita-

τοῦτο ἐν ὄν, καὶ ἀξιοῦμεν ὡς ἐν, ἐνδεικνύμενοι τὴν σφόδρα αὐτοῦ
 πρὸς τὸ ἀγαθὸν συνουσίαν. Γίγνεται οὖν τὸ ἐν, καὶ ἐν αὐτῷ ὡς Α
 ἀρχὴ καὶ τέλος, οὐχ ὡσαύτως δὲ, ἀλλὰ ἄλλως, ὥστε καὶ τὸ πρότερον
 καὶ τὸ ὕστερον, καὶ ἐν τῷ ἐν. Τί οὖν τὸ ἐν αὐτῷ ἐν; οὐχὶ ὁμοίως
 5 ἐν ἅπασιν τοῖς μέρεσι καὶ κοινὸν θεωρούμενον; ἢ πρῶτον μὲν καὶ ἐν
 ταῖς γραμμαῖς κοινὸν τὸ σημεῖον, καὶ οὐ γένος τῶν γραμμῶν, καὶ ἐν
 τοῖς ἀριθμοῖς κοινὸν τὸ ἐν δὴ ἴσως τοῦτο καὶ οὐ γένος, οὐδὲ γὰρ ταυ-
 τὸν τὸ ἐν τὸ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἐν, τοῦ ἐπὶ μονάδος καὶ δυάδος καὶ τῶν Β
 ἄλλων ἀριθμῶν. Ἐπειτα καὶ ἐν τῷ ὄντι οὐδὲν κωλύει τὰ μὲν πρῶτα
 10 τὰ δὲ ὕστερα εἶναι, καὶ τὰ μὲν ἀπλᾶ τὰ δὲ σύνθετα εἶναι. Καὶ εἰ
 ταυτὸν δὲ ἐν πᾶσι τὸ ἐν τοῖς τοῦ ὄντος, διαφορὰ οὐκ οὔσα αὐτοῦ,
 οὐδὲ εἶδη ποιεῖ· εἰ δὲ μὴ εἶδη, οὐδὲ γένος αὐτὸ δύναται εἶναι.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω. Πῶς δὲ τοῖς ἀριθμοῖς τὸ ἀγαθὸν ἐν τῷ ἐν Α
 εἶναι ἕκαστον, ἀψύχοις οὖσιν; ἢ κοινὸν τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
 15 ἀψύχων. Εἰ δὲ τις λέγοι μὴ εἶναι ὅλως αὐτοῦς, ἡμεῖς περὶ ὄντων
 εἶπομεν καθ' ὃ ἐν ἕκαστον. Εἰ δὲ τὸ σημεῖον ζητοῖεν πῶς ἀγαθοῦ
 μετέχει, εἰ μὲν καθ' αὐτὸ φήσουσιν εἶναι, εἰ μὲν ἀψυχον φήσουσι,
 τὸ αὐτὸ ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ζητοῦσιν· εἰ δ' ἐν ἄλ- Β
 λοις οἶον ἐν κύκλῳ, τὸ ἀγαθὸν τὸ ἐκείνου, τοῦτο καὶ ἡ ὄρεξις πρὸς
 20 τοῦτο, καὶ σπεύδει ὡς δύναται διὰ τούτου ἐκεῖ. Ἀλλὰ πῶς τὰ γένη

5. τοῖς μέρεσι] Absunt hæc a Cod. Med.
 B. 7. τὸ ἐν ὄν] Cod. Vat. ἡδῆ.
 8. τὸ ἐν τῷ] Cod. Vat. τὸ ἐν τοῦ.
 10. δι' ὕστερον] Codd. Marcc. Mon. C.

Vat. δ' ὕστερον.
 12. μὴ εἶδη] Cod. Vat. omittit μὴ.
 15. λέγει μὴ] Codd. Mon. C. Vat. λέ-
 γει μὴ.
 16. ζητοῖεν] Cod. Vat. ζητοῖν.

17. μετέχει] Codd. Ciz. Med. B. Vat.
 μετέχει. Hoc recepi.
 20. τοῦτο, καὶ] In Cod. Med. A. in
 marg. ab al. m. interponitur ὕ.

tem. Fit itaque unum et in ipso tanquam prin-
 cipium atque finis, non tamen eodem modo, sed
 potius aliter: quapropter in hoc ipso etiam uno
 prius est atque posterius. Quid ergo hoc ipsum
 in eo unum, nonne similiter cunctis in partibus
 atque commune consideratur? Forsan vero in
 lineis quoque punctum est commune, neque tamen
 genus est linearum. Et in numeris com-
 mune unum hoc forsan est, neque tamen est ge-
 nus. Non enim idem est unum, quod in se ipso
 est, atque unum, quod in unitate est, atque dui-
 tate cæterisque numeris inest. Proinde etiam in
 ente nihil prohibet alia quidem prima esse, alia
 vero sequentia: et alia simplicia, alia vero com-
 posita. Atqui si idem sit unum in his, quæ ad
 ens proprie pertinent, quia tamen non adest ei
 differentia ulla, et idcirco neque species efficit,
 merito neque genus esse potest.

XII. Bonum etiam inanimatorum, discretorum, nume-
 rorum, in quadam unione consistit: item quodlibet
 quinque generum est et in se ipso unum, et in parti-
 cipantibus non discreptum.

Hæc quidem ita se habeant, sed quonam modo
 in numeris bonum est, in eo, quod unusquisque
 sit unum, cum inanimati sint? Forsan vero com-
 mune hoc est in aliis etiam, quæ anima carent.
 Si quis autem objiciat, omnino illos non esse, re-
 spondebimus, nos de entibus loqui instituisse,
 qua unumquodque est unum. Sin autem inter-
 roget, quomodo punctum boni sit particeps, quæ-
 remus et nos, numquid punctum secundum se
 ipsum accipiat nec ne. Ac si accipiat ita, conce-
 datque inanimatum esse, dicemus illum idem,
 quod et in aliis ejusmodi, querere: sin autem in
 aliis punctum accipiat, velut in circulo: respon-
 debimus, id, quod circuli bonum est, huic quo-

607

ταῦτα; ἄρα καὶ τὰ κερματιζόμενα ἕκαστα, ἢ ὅλον ἐν ἐκάστῳ ὧν γένος, καὶ πῶς ἔτι ἓν; ἢ τὸ γένει ἐν, ὡς ἐν πολλοῖς ὅλον; ἄρ' οὖν μόνον ἐν τοῖς μετέχουσιν, ἢ οὐ; ἀλλὰ καὶ καθ' αὐτὸ καὶ ἐν τοῖς μετέχουσιν. Ἄλλ' ἴσως σαφέστερον ἔσται ὕστερον.

A Νῦν δὲ πῶς τὸ ποσὸν οὐκ ἐν τοῖς γένεσι τοῖς πρώτοις, καὶ αὐτὸ τὸ ποιόν; ἢ ποσὸν μὲν, οὐ πρῶτον μετὰ τῶν ἄλλων, ὅτι ἐκεῖνα μὲν ἅμα μετὰ τοῦ ὄντος. Κίνησις γὰρ μετὰ τοῦ ὄντος, ἐνεργεῖα ὄντος, ζῶν αὐτοῦ οὐσα· καὶ στάσις ἐν αὐτῇ τῇ οὐσίᾳ συνεισῆει, μᾶλλον δὲ συνῆν τὸ εἶναι τούτοις ἐτέροις καὶ τοῖς αὐτοῖς, ὥστε συνοράσθαι καὶ B ταῦτα. Ἀριθμὸς δὲ ὕστερός τε ἐκείνων καὶ ἑαυτοῦ, καὶ τὸ ὕστερος 10

608 ἐν τοῖς προτέροις, ὥστε ἐν μὲν τοῖς πρώτοις οὐκ ἂν καταριθμοῖτο. Ζητητέον δὲ, εἰ ὅλως γένος; Τὸ μέντοι μέγεθος ἔτι μᾶλλον ὕστερον καὶ σύνθετον, ἀριθμὸς γὰρ ἐν τῷδε καὶ γραμμῇ δύο τινὰ, καὶ ἐπίπεδον τρία. Εἰ μὲν οὖν παρὰ τοῦ ἀριθμοῦ ἔχει καὶ τὸ συνεχές μέγεθος 15 τὸ ποσὸν, τοῦ ἀριθμοῦ οὐκ ὄντος γένους, πῶς ἂν τοῦτο ἔχοι; ἐνὶ δὲ B καὶ ἐν τοῖς μεγέθεσι τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον. Εἰ δὲ κοινὸν ἐπὶ ἀμφοῖν τὸ ποσοῖς, τί τοῦτό ἐστι ληπτέον; καὶ εὐρόντας θετέον γένος

1. καὶ τὰ κερμ.—ὧν γένος] Desunt hæc in Cod. Ciz. In Vat. scribitur ἄρα κατακερματιζόμενα.

2. ἔτι ἓν, ὡς ἓν] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. B. Marc. A. Vat. ἔτι ἓν; ἢ τῶν γένει (Mon. C. τὸ γένος) ἐν, ὡς ἐν, ut legit Fic. Cod. Vat. post ὅλον plene distinguit. In seqq. Marc. A. omittit καὶ ante καθ'. Illas quatuor voculas, quæ desunt in Ed., recepi: correxi tamen τῶ.

5. καὶ αὐτὸ τὸ] Cod. Ciz. καὶ αὐτό.

7. Κίνησις γὰρ—ὄντος] Desunt hæc in Cod. Ciz. et Vat.

10. ἐκείνων] Cod. Ciz. ἐκείνω. Mon. C. a pr. m. ἐκείνον.

16. τὸ ὕστερον] Codd. Ciz. Marc. A. Med. A. B. Vat. τὸ ὕστερος. Quod recepi.

11. τὰ ὕστερα] Cod. Vat. omittit τὰ.

12. τοῖς πρώτοις] Cod. Mon. C. Med. B. Vat. omisso τοῖς habent προτέρους. Ciz.

Marc. A. τοῖς προτέρους. Med. A. πρώτοις sine τοῖς. Marc. B. ἐν πρώτοις (sic). Recepi προτέρους.

14. ἐν τῷδε] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. Rel. cum Ed. τῶ δε.

15. καὶ τὸ συνεχές] Marc. A. omittit καί.

16. τὸ ποσὸν] Cod. Vat. καὶ ποσόν.

17. ἐπὶ ἀμφοῖν] Codd. Mon. C. Marc. A. Vat. ἐπ' ἀμφοῖν.

que bonum esse, atque hoc ipsum appetere, ac per circuitum illuc tendere. Sed quoniam pacto hæc genera sunt? numquid etiam divisa singula? an totum in unoquoque existens eorum, quorum est et genus? Et quomodo adhuc est unum? Forte genere unum, tanquam in multis totum. An igitur in his tantum, quæ participant? Forte non in eis tantum, verum etiam et secundum se ipsum, et in his, quæ participant. Sed forsitan hoc in sequentibus manifestius erit.

XIII. *Motus, status, identitas, alteritas sunt prima rerum genera una cum ente, quoniam actus quidam primi et intimi ipsius entis existunt: numerus autem posterior inde resultans, atque etiam posterior magnitudo, ideo duo hæc non sunt genera prima.*

Perquirendum est in præsentia, cur non etiam quantitas inter prima genera numeretur, rursusque qualitas. Sed profecto quantitas quidem non

est primum una cum cæteris, quoniam illa simul una sunt cum ente. Motus enim una cum ente, cum ente, inquam, actu existente, ipseque est actus ejus, eum et ipsius sit vita. Status quoque simul in essentia ipsa conspirat: imo vero simul his adest ipsum esse, his, dico, tum alteris, tum eisdem, adeo, ut hæc etiam simul conspiciantur. Numerus autem posterior est illis, atque se ipso: et hoc ipsum, quod posterius aliquid est, habet a priore, ac deinceps sunt in se invicem, atque posteriora primis insunt: quapropter inter prima nequaquam numerabuntur. Querendum vero, numquid omnino numerus ipse sit genus. Nam magnitudo quidem magis etiam quam numerus posterior est atque composita. In hac enim est numerus atque linea, quæ duo quædam sunt: inest et planum, ideoque sunt tria. Si igitur continua magnitudo a numero hoc ipsum habet, quod sit aliquid quantum, eum numerus ipse

ὑστερον, οὐκ ἐν τοῖς πρώτοις. Καὶ εἰ γένος μὴ ἐν τοῖς πρώτοις, εἰς τί ἀνακτέον τῶν πρώτων, ἢ τῶν εἰς τὰ πρῶτα; Δῆλον τοίνυν ἴσως, ὅτι ὅσον τι δηλοῖ ἢ τοῦ ποσοῦ φύσις, καὶ μετρεῖ τὸ ὅσον ἐκάστου, αὕτη τε ὅσον τι. Ἄλλ' εἰ κοινὸν ἐπ' ἀριθμοῦ καὶ μεγέθους τὸ ὅσον, 5 ἢ ὁ ἀριθμὸς πρῶτος, τὸ δὲ μέγεθος ἀπ' ἐκείνου, ἢ ὅλως ὁ μὲν ἀριθμὸς ἐν μίξει κινήσεως καὶ στάσεως, τὸ δὲ μέγεθος κίνησις τις, ἢ ἐκ κινήσεως, τῆς μὲν κινήσεως εἰς ἀόριστον προϊούσης, τῆς δὲ στάσεως ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ προϊόντος μονάδα ποιούσης. Ἄλλὰ περὶ γενέσεως ἀριθμοῦ καὶ μεγέθους, μᾶλλον δὲ ὑποστάσεως, ὑστερον καὶ ἐπινοίας 10 θεωρητέον. Τάχα γὰρ ὁ μὲν ἀριθμὸς ἐν τοῖς πρώτοις γένεσι· τὸ δὲ μέγεθος ὑστερον ἐν συνθέσει· καὶ ὁ μὲν ἀριθμὸς ἐστῶτων· τὸ δὲ μέγεθος ἐν κινήσει. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ὑστερον, ὡς φαμεν.

Περὶ δὲ τοῦ ποιοῦ διὰ τί οὐκ ἐν τοῖς πρώτοις; ἢ ὅτι καὶ τοῦτο ἄ ὑστερον καὶ μετὰ τὴν οὐσίαν. Δεῖ δὲ τὴν οὐσίαν παρακολουθοῦντα 15 ταῦτα ἔχειν τὴν πρώτην, μὴ ἐκ τούτων δὲ τὴν σύστασιν ἔχειν, μηδὲ διὰ τούτων συμπληροῦσθαι, ἢ εἴη ἂν ὑστέρα ποιότητος καὶ ποσότητος. Ἐν μὲν οὖν ταῖς συνθέτοις οὐσίαις, καὶ ἐκ πολλῶν, ἐν

1. εἰς τι] Cod. Mon. C. εἰς τι cum Marc. A.
3. ὅσον τι] Abest τι a Cod. Ciz.
ib. τὸ ὅσον] Cod. Mon. C. τὸ ὅσον. Quod recepimus.
7. τῆς δὲ στάσεως] Cod. Ciz. ἀλλὰ τι

γινίσις (sic).
9. ἀριθμοῦ—ὑποστάσεως] Hæc omnia in Cod. Ciz. repetuntur post θιωρητέον.
ib. ὑστερον καὶ ἐπινοίας θεωρητέον] Desunt hæc in Cod. Vat.
10. ἐν πρώτοις] Codd. Ciz. Med. A.B.

Vat. Marc. A. interponunt τοῖς. Quod recepi.
14. καὶ μετὰ] Cod. Ciz. omittit καί.
15. στάσιν] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. σύστασιν. Quod recepimus.
17. οὖν ταῖς] Cod. Vat. οὖν ταῖς ταῖς.

non sit genus, quoniam modo magnitudo genus erit? Est autem inter magnitudines quoque prius atque posterius. Si autem commune ambobus est hoc ipsum, quod sint quanta, considerandum est, quidnam hoc ipsum sit: et cum invenerimus, genus posterius ponendum est, inter genera vero prima nequaquam. Atque si genus sit nec inter prima, indagandum est, in quidnam potissimum primorum sit reducendum, vel in quæ potius ex illorum numero, quæ referuntur ad prima. Compertum est fortasse, ipsam quanti naturam quantum aliquid designare, et quantitatem uniuscujusque metiri, atque ipsam quantum aliquid esse. Verum si commune numero atque magnitudini est ipsum quantum, aut numerus quidem est primus, magnitudo autem est ab illo: aut omnino numerus quidem in quadam motus statusque mixtione versatur: magnitudo autem motus quidam est, vel saltem pendet ex motu, dum videlicet motus in quiddam procedit indefinitum, status autem sistens, quod procedit, procreat unitatem. Sed de generatione numeri atque magnitudinis, imo vero de substantia utriusque, eorum-

que notione in sequentibus potius videtur considerandum. Forte enim numerus quidem in primis generibus collocatur, magnitudo vero in compositione posterius. Et numerus quidem stabilium est, magnitudo autem versatur in motu. Sed de his in sequentibus, ut dicebamus.

XIV. *Qualitas non est inter prima rerum: quoniam qualitas essentia ipsa posterior est, ei accidens absolute jam existenti: prima vero genera essentiam illam tanquam actus ejus intimi pariter comitantur. Essentia rerum naturalium insunt naturales et intimæ proprietates quædam quasi similes qualitatibus, ut ignis essentia calor, hominis facultas rationalis, quæ quidem re vera actus quidam essentielles sunt potius, quam qualitates. Quæ vero non ab essentia speciali nascuntur, sed aliunde contingunt, ut albedo homini, veræ sunt qualitates atque passionēs.*

Qualitas autem cur non sit in primis? profecto quoniam hæc quoque posterior est, et post essentiam nascitur. Oportet autem essentiam primam hæc ipsa genera sibi consequentia possidere, neque tamen ex his constitui, neque per hæc rur-

608

Βαῖς καὶ ἀριθμοὶ καὶ ποιότητες, διαλλαγὴν ἐποίησαν αὐτῶν, καὶ ποιότητες εἶεν αὐτῶν, καὶ κοινότης τις ἐν αὐταῖς θεωρηθήσεται. Ἐν δὲ τοῖς πρώτοις γένεσι τὴν διαίρεσιν οὐχ ἀπλῶν καὶ συνθέτων δεῖ ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἀπλῶν καὶ τῶν τὴν οὐσίαν συμπληρούντων, οὐ τὴν τινὰ οὐσίαν. Τὴν μὲν γὰρ τινὰ οὐσίαν συμπληροῦσθαι καὶ ἐκ ποιότητος, 5 οὐδὲν ἴσως ἀτοπον ἐχούσης ἤδη τὴν οὐσίαν πρὸ τῆς ποιότητος, τὸ δὲ τοιούδε, ἔξωθεν, αὐτὴν δὲ τὴν οὐσίαν, ἃ ἔχει, οὐσιώδη ἔχειν.

Καίτοι ἐν ἄλλοις ἠξιούμεν, τὰ μὲν τῆς οὐσίας συμπληρωτικὰ, ὁμω- 609 νύμως ποιά εἶναι, τὰ δ' ἔξωθεν μετὰ τὴν οὐσίαν ὑπάρχοντα ποιά, καὶ τὰ μὲν ἐν ταῖς οὐσίαις ἐνεργείας αὐτῶν, τὰ δὲ μετ' αὐτὰς ἤδη 10 πάθη. Νῦν δὲ λέγομεν οὐκ οὐσίας ὅλως εἶναι συμπληρωτικὰ τὰ τῆς τινὸς οὐσίας· οὐ γὰρ οὐσίας προσθήκη γίνεται τῷ ἀνθρώπῳ, καθ' ὃ ἀνθρωπος, εἰς οὐσίαν· ἀλλ' ἔστιν οὐσία ἄνωθεν, πρὶν ἐπὶ τὴν δια- 15 Βφορὰν ἐλθεῖν· ὥσπερ καὶ ζῶον ἤδη, πρὶν ἐπὶ τὸ λογικὸν ἔκειν.

Α Πῶς οὖν τὰ τέτταρα γένη συμπληροῖ τὴν οὐσίαν οὐπω ποιάν οὐ- 15 σίαν ποιοῦντα; οὐδὲ γὰρ τινά. Ὅτι μὲν οὖν τὸ ὄν πρῶτον, εἴρηται, καὶ ὡς ἡ κίνησις οὐκ αὐτὴ εἶναι ἄλλο, οὐδ' ἡ στάσις, οὐδὲ θάτερον, οὐδὲ ταῦτόν, δῆλον· καὶ ὅτι οὐ ποιότητα ἐνεργάζεται ἡ κίνησις αὕτη, ἴσως

1. καὶ ἀριθμοὶ] Cod. Vat. omittit καί.
4. τῶν τὴν οὐσίαν] Marc. A. omittit τῶν.
6. οὐδὲν ἴσως—ποιότητος] Cod. Vat. omittit hæc.
7. οὐσιώδη ἔχειν.] Ita Ed. Sed Codd.

omnes οὐσιώδη ἔχειν. Quod repositi.
10. καὶ τὰ μὲν] Codd. Mon. C. Marc.
A. καὶ τὰς μὲν.
ib. ἤδη πάθη] Desunt hæc in Cod. Med. B.

11. οὐκ οὐσίας] Cod. Ciz. omittit οὐκ.
16. γὰρ τινά] Codd. Ciz. et Vat. γὰρ ἀργά τινα.
18. ἐνεργάζεται] Codd. Ciz. et Vat. ἐργάζεται.

sus compleri, alioquin foret qualitate et quantitate posterior. In essentiis quidem compositis, constantibusque ex multis, in quibus et numeri qualitatesque sunt, diversitatem ipsarum hæc efficiunt, qualitatesque earum esse contingit, atque communitatem quandam in eis licet inspicere. In primis vero generibus non decet divisionem rerum non simplicium compositarumque efficere, sed simplicium eorumque, quæ complent essentiam, non essentiam dico quandam. Nam essentiam quandam ex qualitate compleri forte nihil est absurdum, ubi certe ante qualitatem essentia sit: ipsum vero tale aut tale extrinsecus accidat. Essentia vero ipsam oportet, quæcunque habet, tanquam essentialia possidere. Tamen in aliis iudicavimus, ea quidem, quæ complent essentiam, æquivoce qualia nuncupari: quæ vero extrinsecus post essentiam veniunt, esse qualia: et quæ insunt essentiis, earundem actus existere: quæ vero post illas, illas esse passionibus. Nunc vero dicimus, illa non omnino essentiam ipsam complere, quæ ad quandam spectant es-

sentiam. Non enim una cum essentiæ adjunctione fiunt homini, in quantum homo est, ad essentiam: sed est essentia desuper priusquam ad differentiam veniatur, quemadmodum jam est animal, antequam ad rationalem descendatur proprietatem.

XV. Sicut non est prius ignis, deinde lux ejus, et calor, et siccitas, atque levitas: sed quatuor hæc simul cum ignis essentia sunt tanquam et proprietates et actus comites ejus etiam existentis in actu, ita ad ipsum ens se habent motus ejus intimus, atque status, et identitas pariter et alteritas.

Quo igitur modo genera quatuor essentiam complent, nondum qualem essentiam facientia: nam neque dum essentiam quandam faciunt. Quod igitur ens ipsum primum, jam est dictum, quodve motus non sit ens aliud, nec etiam status, neque rursus alterum, neque idem, satis constat. Præterea motum hunc non afferre illi qualitatem, forsitan est manifestum: si tamen dicatur, fiet etiam manifestius. Si enim motus est actus

μὲν φανερόν· λεχθὲν δὲ μᾶλλον ποιήσει σαφέστερον. Εἰ γὰρ ἡ κίνησις ἐνέργειά ἐστὶν αὐτῆς, ἐνέργεια δὲ τὸ ὄν, καὶ ὅλως τὰ πρῶτα, Β οὐκ ἂν συμβεβηκὸς εἶη ἡ κίνησις· ἀλλ' ἐνέργεια οὐσα, ἐνέργεια ὄντως· οὐδ' ἂν συμπληρωτικὸν ἔτι λέγοιτο, ἀλλ' αὐτῆ· ὥστε οὐκ ἐμ- 5 βέβηκεν εἰς ὕστερόν τι, οὐδ' εἰς ποιότητα, ἀλλ' εἰς τὸ ἅμα τέτακται. Οὐ γὰρ ἔστιν ὄν, εἶτα κεκίνηται, οὐδὲ ἔστιν ὄν, εἶτα ἔστη· οὐδὲ πάθος ἢ στάσις· καὶ ταῦτόν δὲ καὶ θάτερον οὐχ ὕστερα, ὅτι μὴ ὕστερον ἐγένετο πολλὰ, ἀλλ' ἦν ὅπερ ἦν ἐν, πολλὰ· εἰ δὲ πολλὰ, C καὶ ἐτερότης, καὶ εἰ ἐν πολλὰ, καὶ ταυτότης· καὶ ταῦτα εἰς τὴν οὐ- 10 σίαν ἀρκεῖ· ὅταν δὲ μέλλῃ πρὸς τὰ κάτω προιέναι, τότε ἄλλα ἢ οὐκ ἔτι οὐσίαν ποιεῖ, ἀλλὰ ποιὰν οὐσίαν, καὶ ποσὴν οὐσίαν, καὶ γιγνέσθω γένη, οὐ πρῶτα.

Τὸ δὲ πρὸς τι παραφυάδι εἰκότως πῶς ἂν ἐν πρώτοις; ἐτέρου γὰρ A πρὸς ἕτερον, καὶ οὐ πρὸς αὐτὸ ἢ σχέσις καὶ πρὸς ἄλλο. Πουὶ δὲ καὶ 15 πότε ἔτι πόρρω· τό, τε γὰρ πουὶ ἄλλο ἐν ἄλλῳ, ὥστε δύο. Τὸ δὲ γένος ἐν δεῖ εἶναι οὐ σύνθεσις, καὶ οὐδὲ τόπος ἐκεῖ. Νῦν δὲ ὁ λόγος περὶ τῶν ὄντων κατὰ ἀλήθειαν· ὅ, τε χρόνος εἰ ἐκεῖ, σκεπτέον, μᾶλλον δὲ ἴσως οὐ. Εἰ δὲ καὶ μέτρον, καὶ οὐχ ἀπλῶς μέτρον, ἀλλὰ κι- B

1. Εἰ γὰρ] Cod. Vat. ex corr. ἢ γὰρ.	C. et Vat. Rell. cum Ed. ὄν, εἰ πᾶ.	ἴστι.
2. ἴστιν αὐτῆς] Cod. Vat. ἴστιν αὐτῆς.	ib. εἶτα ἴστιν] Ita Codd. Ciz. (ex corr.)	15. ἴτι πόρρω] Cod. Ciz. ὅτι πόρρω.
3. ὄντως] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon.	Med. B. Marc. A. et Vat. Rell. cum	ib. τό, τε γὰρ] Cod. Vat. τὸ γὰρ.
C. ὄντος.	Ed. ἴστιν.	17. κατὰ ἀλήθειαν] Codd. Ciz. Mon. C.
4. οὐκ ἐμβέβηκεν] Cod. Ciz. οὐ συμβέβηκεν.	7. ἢ στάσις] Cod. Mon. C. ἢ στάσις.	Vat. Marc. A. κατ' ἀλήθειαν.
Vat. οὐκ ἐμβέβηκε.	ib. ὅτι μὴ—ὅστις ἦν,] Desunt hac in	18. ἴσως οὐ.] Cod. Vat. ἴσως ὄν.
5. τίτακται] In Cod. Vat. videtur a	Cod. Ciz.	ib. καὶ μέτρον] Cod. Ciz. omittit καὶ et
pr. m. fuisse τισαχθαι.	10. τὰ κάτω] Cod. Vat. τὸ κάτω.	paulo inferiori ὕστερον.
6. ὄν, εἶτα] Ita Codd. Marc. A. Mon.	ib. οὐκ ἴτι] Cod. Ciz. οὐκίτι. Vat. οὐκ	

essentia, atque ens est actus, et omnino, quae sunt prima sunt actus, merito motus non est illic accidens, sed cum sit actus potius entis re vera existentis in actu, nimirum neque complere essentiam dici debet, sed ipsa prorsus essentia. Quapropter non accessit in posterioris alicujus locum, nec in qualitatis vicem, sed ad ordinem cujusdam simul comitantis est institutus. Non enim prius quidem est ens, deinde vero movetur. Neque dicendum est, ens prius esse, postea vero stare. Status enim non est ibi passio. Quin etiam ipsum idem atque alterum posteriora non sunt, quoniam non posterius evasit ens illud multa, sed erat jam hoc ipsum, quod erat unum, multa. Quod si multa, ergo illic erat alteritas. Quin etiam si ab initio multa sunt unum, simul ibi est et identitas: atque haec quidem sufficiunt ad essentiam. Quando vero futurus est illine ad inferiora progressus, tunc alia oriuntur, quae non

amplius essentiam faciunt, sed essentiam qualem et essentiam quantam, atque ejusmodi quaedam genera quidem fiant, sed non prima.

XVI. Relatio, locus, ubi, quando, tempus, positio, habitus, aetio simul cum passione nec prima genera sunt, nec penes illa. Adventitia enim sunt, et compositionem defectumque significant.

Proinde relatio accedenti cuidam propagini similis, quoniam modo inter prima constituetur? Alterius enim ad alterum relatio est, nec ad se ipsum habitudo est, sed semper ad aliud. Praeterea, quod inter praedicamenta ipsum ubi et quando numerari solet, etiam inde remotum est: nam ipsum ubi aliud in alio significare videtur, et idcirco duo. Genus autem esse oportet non compositionem quandam, sed aliquid unum: nec ibi locus est. Nunc vero de iis, quae entia re vera sunt, sermo nobis habetur. Considerandum

610

νήσεως, δύο, καὶ σύνθετον τὸ ὅλον, καὶ κινήσεως ὕστερον, ὥστε οὐχ
 Α ὀππου κίνησις ἐν ἴσῃ διαιρέσει. Τὸ δὲ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ἐν κινή-
 σει. Εἰ ἄρα ἐκεῖ τὸ πάσχειν καὶ τὸ ποιεῖν δὲ δύο, ὁμοίως καὶ τὸ
 πάσχειν, οὐδέτερον οὖν ἀπλοῦν· καὶ τὸ ἔχειν δύο, καὶ τὸ κείσθαι
 ἄλλο ἐν ἄλλῳ οὕτως, ὥστε τρία. 5

Α Ἄλλὰ τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ αἱ ἀρεταὶ, διὰ τί οὐκ ἐν τοῖς
 πρώτοις ἐπιστήμη, νοῦς; ἢ τὸ μὲν ἀγαθὸν εἰ τὸ πρῶτον, ἦν δὴ λέ-
 γομεν τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν, καθ' ἣς οὐδὲν κατηγορεῖται, ἀλλ' ἡμεῖς
 μὴ ἔχοντες ἄλλως σημήναι, οὕτω λέγομεν, γένος οὐδενὸς ἂν εἶη. Οὐ
 γὰρ κατ' ἄλλων λέγεται, ἢ ἦν ἂν καθ' ὧν λέγεται, ἕκαστον ἐκεῖνο 10
 Β λεγόμενον, καὶ πρὸ οὐσίας δὲ ἐκεῖνο, οὐκ ἐν οὐσία. Εἰ δ' ὡς ποιὸν
 τὸ ἀγαθὸν, ὅλως τὸ ποιὸν οὐκ ἐν τοῖς πρώτοις. Τί οὖν ἢ τοῦ ὄντος
 φύσις οὐκ ἀγαθόν; ἢ πρῶτον μὲν ἄλλως καὶ οὐκ ἐκείνως, ὡς τὸ πρῶ-
 τον· καὶ ὡς ἔστιν ἀγαθὸν οὐχ ὡς ποιὸν, ἀλλ' ἐν αὐτῷ. Ἄλλὰ καὶ
 τὰ ἄλλα ἔφαμεν γένῃ ἐν αὐτῷ, καὶ διότι κοινόν τι ἦν ἕκαστον, καὶ 15
 ἐν πολλοῖς ἐωρᾶτο γένος. Εἰ οὖν καὶ τὸ ἀγαθὸν ὁράται ἐφ' ἑκάστῳ
 C μέρει τῆς οὐσίας, ἢ τοῦ ὄντος, ἢ ἐπὶ τοῖς πλείστοις, διὰ τί οὐ γένος

3. *Εἰ ἕρα]* In Cod. Ciz. deest *ἰ.*
ἰβ. ποιεῖν δὲ] In Cod. Med. A. in marg.
 inter hæc verba interponitur τὸ ποιεῖν.
 Quæ est Ficini correctio, ut videt ex ejus
 versione: et placet. Post δύο repetit Cod.
 B. eadem verba, quæ pag. antecedente B.

inde a καὶ σύνθετον leguntur usque ad h. l.
 δὲ δύο.
 5. ὥστε τρία] Marc. A. ὥστε οὐδὲ τρία.
 7. ἦν δὲ] Codd. Marc. A. Mon. C. et
 Vat. ἦν δὲ. Quod recepi.
 10. ἢ ἦν] Codd. Ciz. Darm. Mon. C.

Vat. ἢ ἂν. Marc. A. ἢ ἦν ἂν. Et hoc re-
 cepi.
 14. ἐν αὐτῷ] Marc. A. ἐν ταύτῳ.
 15. τὰ ἄλλα] Codd. Ciz. et Vat. omit-
 tunt τὰ.
 ἰβ. κοινόν τι] Abest a Cod. Vat.

vero est, numquid ibi sit tempus; imo vero non est tempus ibi. Si autem tempus mensura sit, neque mensura simpliciter, sed motionis duo quedam et compositum est id totum, motuque posterius: ideoque non ibidem est æquali distributione, ubi motus. Quod præterea facere dicitur atque pati, versatur in motu. Si ergo ibi sit pati atque agere, cum agere similiter atque pati duo quedam sint, merito neutrum erit simplex, neutrum igitur erit genus: quinetiam ipsum, quod habere nominant, in se duo complectitur. Item, quod poni vel jacere certo modo aliud in alio dicunt, tria comprehendit.

XVII. *Bonum non est inter genera prima. Nam sive significet primum bonum, est generibus eminentius, sive qualitatem, posterius est generibus. Qualibet vero dicuntur bona non per unam genericam in se naturam, sed quia a primo bono sunt, verguntque ad ipsum: et bonum in primo ente est vita motusque ipsius ad primum bonum.*

Cæterum pulchrum, bonum, virtutes, scientia, intellectus, cur non etiam inter prima similiter

numerentur? Profecto bonum si primum ipsum accipiatur, quod dicere solemus ipsam boni naturam, de qua certe nihil rite prædicari potest, quamvis nos, non potentes aliter explicare, utcumque possumus, de hac ipsa natura loquamur, nullius certe genus est dicendum. De nullis enim aliis prædicatur, alioquin unumquodque eorum, de quibus prædicatur, illud ipsum esset, quod ibi prædicaretur: atqui bonum illud non in essentia est, sed super essentiam. Sin autem bonum hic accipiatur velut quale, dicendum est, quale omnino inter prima non esse. Quid ergo? ipsa entis natura nonne bonum est? sed certe aliter bonum est, nec eo modo quo primum. Atque sic bonum est, neque velut quale, sed habens in se bonum. Verum et alia (reliqua) diximus genera in ipsa entis natura consistere, et ob hoc ipsum, quia unumquodque eorum commune aliquid est, in multisque conspicitur, genus esse jam constitit. Si ergo et bonum in qualibet essentia vel entis parte, aut saltem in plurimis partibus illie inspicitur, quidnam prohibet, quo minus sit genus, atque in primorum ordine col-

καὶ ἐν τοῖς πρώτοις ἢ ἐν ἅπασιν τοῖς μέρεσιν οὐ ταῦτόν, ἀλλὰ πρώ-
 τως καὶ δευτέρως καὶ ὑστέρως· ἢ γὰρ ὅτι θάτερον παρὰ θατέρου, τὸ
 ὑστερον παρὰ τοῦ προτέρου, ἢ ὅτι παρ' ἐνὸς πάντα, τοῦ ἐπέκεινα,
 ἀλλὰ δ' ἄλλως κατὰ φύσιν τὴν αὐτῶν μεταλαμβάνει. Εἰ δὲ δὴ καὶ
 5 γένος ἐθέλοι τις θέσθαι, ὑστερον· ὑστερον γὰρ τῆς οὐσίας, καὶ τοῦ
 τί ἐστι τὸ εἶναι αὐτὸ ἀγαθόν, κὰν αἰὲ συνῆ, ἐκεῖνα δὲ ἦν τοῦ ὄντος D
 ἢ ὄν, καὶ εἰς τὴν οὐσίαν. Ἐντεῦθεν γὰρ καὶ τὸ ἐπέκεινα τοῦ ὄντος,
 ἐπειδὴ τὸ ὄν καὶ ἡ οὐσία οὐ δύναται μὴ πολλὰ εἶναι, ἀλλὰ ἀνάγκη
 αὐτὸ ἔχειν ταῦτα, ἡριθμημένα γένη, καὶ εἶναι ἐν πολλά. Εἰ μέντοι
 10 τὸ ἀγαθὸν τὸ ἐν τὸ ἐν τῷ ὄντι μὴ ὀκνοῖμεν λέγειν τὴν ἐνέργειαν αὐ-
 τοῦ τὴν κατὰ φύσιν πρὸς τὸ ἐν, τοῦτο εἶναι τὸ ἀγαθὸν αὐτοῦ, ἵν'
 ἐκεῖθεν ἀγαθοειδὲς ἦ, ἔσται τὸ ἀγαθὸν τοῦτο, ἐνέργεια πρὸς τὸ ἀγα- E
 θόν· τοῦτο δὲ ἡ ζωὴ αὐτοῦ· τοῦτο δὲ ἡ κίνησις, ἢ ἤδη ἐστὶν ἐν τι
 τῶν γενῶν.

15 Περὶ δὲ τοῦ καλοῦ, εἰ μὲν ἐκεῖνο ἢ πρώτη καλλονή, τὰ αὐτὰ ἂν
 καὶ παραπλήσια λέγοιτο τοῖς ἐπὶ τοῦ ἀγαθοῦ λόγοις. καὶ εἰ τὸ ἐπὶ 611
 τῇ ιδεᾷ οἶον ἀποστίλβον, ὅτι μὴ τὸ αὐτὸ ἐν πᾶσι, καὶ ὅτι ὑστερον

1. ἅπασιν] Cod. Med. B. πᾶσι.
 2. ἢ γὰρ ὅτι] Codd. Ciz. et Vat. omit-
 tunt γὰρ.
 3. τοῦ ὑπέρου] Codd. Mon. C. Marc.
 A. Vat. Med. B. προτέρου. Quod re-
 ceperi.
 4. τὴν αὐτῶν] Codd. Med. B. Marc. A.
 Vat. τὴν αὐτῶν.
 5. εἰδῶν τις] Codd. Ciz. Marc. A. et

Vat. τις εἰδῶν. Quod recepi cum Fi-
 cino.
 9. αὐτὸ ἔχειν] Codd. Marc. A. Mon. C.
 Vat. αὐτῶν ἔχειν.
 10. τὸ ἐν τῷ] Cod. Vat. τὸ ἐν τῷ.
 ib. μὴ ὀκνοῖμεν] Cod. Vat. κὰν ὀκνοῖμεν.
 Syllaba ὄν puncta sunt subscripta.
 11. τὸ ἀγαθόν] Codd., excepto Darm.,
 omnes τοῦτο εἶναι τὸ ἀγαθόν. Quae sequun-

tur τοῦ εἶναι τὸ absunt a Codd. Ciz. Mon.
 C. Vat. Unde correxi locum.
 12. ἀγαθὸν τοῦτο] Codd. Ciz. Marc. A.
 Mon. C. Med. B. Vat. ἀγαθὸν τοῦτο.
 13. ἢ ἢδῃ] Marc. A. ἢ pro ἢ. Correxī
 ἢ cum Ficino.
 16. τὸ ἐπὶ] Ita Codd. excepto Darm.
 omnes. Ed. τὸ ἐπὶ. Mox Mon. C. cum
 Marc. A. omittit οἶον.

locetur? Sed id prohibere videtur, quoniam in
 cunctis partibus non sit idem, sed primo atque
 secundo, rursumque tertio, posteriorique ordine
 disponatur. Nam ita profecto bonum quodlibet
 illic appellatur, vel quoniam aliud sit ab alio, et
 a priori posterius, rursumque inde posterius: aut
 quoniam omnia ab uno superiore dependeant,
 alia vero aliter pro sua unumquodque natura
 participant. Si quis autem etiam tanquam genus
 ponere velit, posterius erit: posterius enim, quam
 essentia. Atqui hoc aliquid est illud esse bonum,
 etiam si cum eo sit semper: illa vero esse dice-
 bantur entis ipsius, qua ratione ens est, atqui ad
 essentiam conferentia. Hinc nempe ad illud as-
 cenditur, quod est eute superius, quando quidem
 ens et essentia nequit esse non multa, sed neces-
 sarium est habere hæc in se genera numerata,
 esseque unum multa. Veruntamen si, quod hic
 bonum, id est unum, in ente dicere volebamus,
 non vereamur asserere aetum ejus ad unum ip-

sum natura tendentem, idque esse bonum ejus
 asseverare, ut videlicet inde sit boniforme, erit
 certe id bonum actus ad ipsum bonum: id autem
 est ejus vita: id vero motus, qui sane jam unum
 quiddam inter genera numeratur.

XVIII. *Pulchritudo, scientia, intellectus, virtus non
 afferunt nova illic genera, sed ad quinque illa jam
 numerata quodammodo rediguntur.*

Ubi vero de pulchro dicebatur, si accipiatur
 prima ipsa supereminens pulchritudo, eadem vel
 saltem simillima respondebimus illorum, quæ jam
 de bono respondimus: sin autem pulchrum in-
 telligatur decus aliquod in idea refulgens, obji-
 cietur non esse id in omnibus idem: item ejus-
 modi fulgorem esse posteriorem. At si non aliud,
 quam ipsa essentia pulchrum asseveretur, jam id
 est in ipsa essentia computatum. Verum si pul-
 chrum, quantum ad nos intuentes pertinet, assu-
 matur, propterea quod certa quadam nos condi-

611 τὸ ἐπιστίλβειν. Εἰ δὲ οὐκ ἄλλο τι τὸ καλὸν ἢ ἡ οὐσία αὐτῆ, ἐν τῇ οὐσία εἴρηται. Εἰ δὲ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ὀρώντας, τῷ τοιόνδε πάθος ποιεῖν ἐστι, τοῦτο τὸ ἐνεργεῖν κινήσεις, καὶ εἰ πρὸς ἐκείνο ἢ ἐνέργεια, κινήσεις. Ἔστι δὲ καὶ ἡ ἐπιστήμη αὐτοκινήσεις, ὅψις οὐσα τοῦ ὄντος καὶ ἐνέργεια, ἀλλ' οὐχ ἕξις· ὥστε καὶ αὐτῆ ὑπὸ τὴν κινήσιν· εἰ δὲ 5 βούλει, ὑπὸ τὴν στάσιν, ἢ καὶ ὑπ' ἄμφω· εἰ δὲ ὑπ' ἄμφω, ὡς μικτόν, εἰ τοῦτο, ὕστερον τὸ μικτόν. Ὁ δὲ νοῦς ὃν νοοῦν, καὶ σύνθετον ἐκ πάντων, οὐχ ἔν τι τῶν γενῶν· καὶ ἔστιν ὁ ἀληθινὸς νοῦς ὃν μετὰ πάντων, καὶ ἤδη πάντα τὰ ὄντα· τὸ δὲ ὃν μόνον ψιλὸν εἰς γένος λαμβανόμενον στοιχεῖον αὐτοῦ. Δικαιοσύνη δὲ καὶ σωφροσύνη, καὶ 10 ὅλως ἀρετῆ, ἐνεργεῖαι τινες νοῦ πάσαι. ὥστε οὐκ ἐν πρώτοις καὶ ὕστερα γένος καὶ εἶδη.

A Γένη δὴ ὄντα τὰ τέτταρα ταῦτα καὶ πρῶτα ἄρα καθ' αὐτὸ ἕκαστον εἶδη ποιεῖ; οἷον τὸ ὃν διαιροῖτο ἂν ἤδη ἐφ' ἑαυτοῦ ἄνευ τῶν ἄλλων, ἢ οὐ· ἐπειδὴ ἕξωθεν τοῦ γένους λαβεῖν δεῖ τὰς διαφορὰς, καὶ εἶναι 15 μὲν τοῦ ὄντος διαφορὰς, ἢ ὃν, οὐ μέντοι τὰς διαφορὰς αὐτό. Πόθεν οὖν ἕξει; οὐ γὰρ δὴ ἐκ τῶν οὐκ ὄντων. Εἰ δὴ ἐξ ὄντων, ἦν δὲ τὰ B γένη τὰ τρία τὰ λοιπὰ, δηλονότι ἐκ τούτων, καὶ μετὰ τούτων, προστιθεμένων καὶ συνδυαζομένων, καὶ ἅμα γιγνομένων. Ἄλλὰ ἅμα γιγ-

1. ἐπιστίλβειν] Cod. Vat. ἀποστίλβειν.
2. τῷ τοιόνδε] Codd. Ciz. et Vat. τὸ pro τῷ.
4. αὐτοκινήσεις] Cod. Mon. C. αὐτὸ κινήσεις; eum Marc. A. B. Prior horum comma interpositum habet.
7. ἐν νοῦν] Cum marg. Ed. habet ἂν pro ὃν Cod. Vat. In Codd. Mon. C. Marc. A. est ὄν.

8. μετὰ πάντα] Ita Ed. Sed Codd. Marc. A. Mon. C. Med. A. B. Vat. μετὰ πάντων. Quod recepi cum Ficino.
11. νοῦ πάσαι. ὥστε οὐκ] Codd. Ciz. et Vat. οὐσαι πάσαι τοῦ νοῦ. ὥστε οὐκ.
12. γίνου] Cod. Med. A. supra lin. ab al. m. γένους.
13. δὴ ὄντα] Codd. Ciz. et Vat. δὲ ὄντα.

14. ἑαυτοῦ] Cod. Vat. ἑαυτά.
15. διαφορὰς] Cod. Ciz. διαφορὰς αὐτό.
17. ἐξ ὄντων] Cod. Vat. ἐξ ὄντων ὄντων.
18. δηλονότι] Codd. Ciz. et Vat. δηλονότι.
19. συνδυαζομένων] Codd. Ciz. Marc. A. συνδισσοζομένων. Med. A. συνδισσοζομένων, ut legisse videtur Fic. Mox Marc. A. τούτο δέ.

tione afficiat, hunc ipsum afficiendi actum motum esse constabit. Atqui, et si ad illud dirigatur actus, similiter motus erit. Est et scientia ipse motus: quippe eum ipse sit entis aspectus, neque habitus sit, sed actus. Quapropter et ipsa sub motu similiter continebitur: ac, si vis, sub statu contineatur, vel etiam sub utrisque; sin autem sub utrisque, mistum aliquid erit: mistum vero posterius advenit. Intellectus autem est ens ipsum intelligens, ipsuniquē ex cunctis compositum, nec quiddam ex generibus unum. Nempe verus intellectus ens est una eum omnibus, jamque entia cuncta: ens autem si solum nudumque accipiatur, velut genus assumitur, intellectusque ipsius est elementum. Justitia vero et temperantia virtusque omnino, actus quidam intellectus omnes sunt. Quapropter non collocantur in pri-

mis, sed posteriora sunt genere, et tanquam species designantur.

XIX. *Ambigit hic multa: nihil ferme definit.*

Reliquum est inquirere, cum genera sint hæc quatuor atque prima, numquid quodlibet horum generum species procreet, velut si ens in se ipso seorsum ab aliis dividatur. Forte non ita, quoniam extra genus differentias oportet accipere, atque esse illas entis quidem, qua ens est, differentias, non tamen differentias id ipsum esse. Undenam igitur habebit? neque enim ex his, quæ non sunt entia. Quod si ex entibus, sunt autem reliqua genera duntaxat tria videlicet ab his accipiet, atque eum his adjunctis [simulque conservatis] societate inter se junctis et simul effectis. Verum hæc simul constituta, hoc utique,

νόμενα τούτο δὴ ἐποίει τὸ ἐκ πάντων. Πῶς οὖν τὰ ἄλλα ἐστὶ μετὰ τὸ ἐκ πάντων; καὶ πῶς γένη πάντα ὄντα εἶδη ποιεῖ; πῶς δὲ ἡ κίνησις εἶδη κινήσεως; καὶ ἡ στάσις καὶ τὰ ἄλλα; ἐπεὶ κάκεινο δεῖ παραφυλάττειν, ὅπως μὴ ἀφανίζοιτο ἕκαστον ἐν τοῖς εἶδεσι, μηδ' αὖ τὸ γένος C
5 κατηγορούμενον ἢ μόνον, ὡς ἐν ἐκείνοις θεωρούμενον, ἀλλ' ἢ ἐκείνοις ἅμα καὶ ἐν αὐτῷ, καὶ μιγνύμενον αὖ καθαρὸν, καὶ μὴ μιγνύμενον ὑπάρχει, μηδ' ἄλλως συντελοῦν εἰς οὐσίαν αὐτὸ ἀπολλύη. Περὶ μὲν δὴ τούτων σκεπτέον. Ἐπεὶ δὲ ἔφαμεν τὸ ἐκ πάντων τῶν ὄντων νοῦν εἶναι ἕκαστον, πρὸ δὲ πάντων ὡς εἰδῶν καὶ μερῶν τὸ ὄν, καὶ τὴν οὐ-
10 σίαν τιθέμεθα μήπω νοῦν εἶναι, τὸν ἤδη νοῦν ὑστερον λέγομεν εἶναι. D καὶ δὴ ταύτην τὴν ἀπορίαν χρήσιμον πρὸς τὸ ζητούμενον ποιησώμεθα, καὶ οἶον παραδείγματι χρῆσάμενοι εἰς γνῶσιν τῶν λεγομένων αὐτοὺς ἐμβιβάζωμεν.

Λάβωμεν οὖν τὸν μὲν εἶναι νοῦν, οὐδὲν ἐφαπτόμενον τῶν ἐν μέρει, 612
15 οὐδ' ἐνεργοῦντα περὶ ὅτι οὖν, ἵνα μή τις νοῦς γίγνοιτο, ὥσπερ ἐπι-

1. ἔστι μετὰ] Cod. Vat. ἐστὶ μετὰ cum Marc. et sic correxi.

3. κακίνο δι] Cod. Med. B. κακίνο δῖ.

4. εἶδισι] Ita Codd. Darm. Marc. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. εἶδισιν.

5. ὡς ἐκείνοις] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. ὡς ἐν ἐκείνοις. Quod recepi cum Ficino.

ib. ἢ ἐκείνοις] Cod. Vat. ἢ ἐκείνοις cum Marc. A. Correxi ἢ.

6. ἐν αὐτῷ] Codd. Marc. A. Med. B. ἐν αὐτῷ. Quod recepimus.

7. ὑπάρχει] Codd. Mon. C. Marc. A. Vat. ὑπάρχει. Et sic correxi.

ib. αὐτὸ ἀπολλύη] Codd. Marc. A. Med. B. αὐτὸ, (ut emendavimus) iidem cum Mon. C. Ciz. Vat. ἀπολλύη. Cod. Med. A. ἀπολλύη, supra lin. ab al. m. ut Ed. Correxi cum Fic. ἀπολλύη.

8. νοῦν εἶναι] Codd. Darm. et Med. A. (hic in marg. ab al. m.) μήπω νοῦν εἶναι. Ego cum Fic. addidi μήπω.

11. ταῦτα τὴν] Codd., exceptis Darm. et Marc. B., omnes ταῦτην τὴν. Quos cum Fic. sequor.

ib. ποιησώμεθα] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. ποιησώμεθα. Et sic correxi.

12. παραδείγματι] Ita Codd. omnes. Ed. παραδείγματα.

13. ἐμβιβάζομεν] Codd. Mon. C. Marc. A. ἐμβιβάζομεν. Vat. ἐμβιβάζωμεν. Et hoc recipiendum fuit.

14. λαβῶμεν] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. λάβωμεν.

ib. ἐφαπτόμενον] Cod. Vat. ἐφαπτόμενοι (sic).

15. οὐδ' ἐνεργοῦντα] Cod. Vat. οὐδὲν ἐργούντα.

quod ex omnibus jam confeceris videntur. Quomodo igitur restant alia post illud, quod est ex cunctis? Et quomodo genera, cum omnia entia sint species, faciunt? Item quomodo motus species efficit motionis? atque status ipse aliaque similiter? Illud sane in primis est observandum, ne unumquodque confundatur in speciebus, neque rursus genus tantum sit prædicatum, tanquam in illis duntaxat consideratum: imo sit et in illis simul et in se ipso, et mistum rursus purum neque permistum, ne, si forte aliter conferat ad essentiam, se ipsum perdat. De his ergo considerare decet. Quoniam vero, quod ex omnibus constat entibus, intellectum esse diximus, et quemlibet intellectum, sed super species omnes et velut partes ens ipsum essentiamque posuimus, nondum tamen intellectum, merito eum, qui iam intellectus existit, posteriori esse putamus. Atqui dubitationem ejusmodi tanquam ad quæsitum utilem adduxerimus: sic enim hoc ipso

utentes velut exemplari quodam in cognitione eorum, quæ tractamus, efficacius penetraemus.

XX. *Intellectus divinus ad ideas se habet quemadmodum ad propositiones suas geometria. Ille enim intellectus et existit hoc ipsum, quod in se est in actu, et dupliciter habet ideas, tum in actu simul cunctas ibi jam consistentes, tum in potentia singulas, ibi mox inter se distinguendas. Idea vicissim singule quidem hoc ipsum, quod in sua proprietate sunt, in actu sunt: in potentia vero sunt ipsum totum. Tum vero quod est ibi superius ad sequentia, quasi et genus est et causa. Qua igitur ratione genus est, illa est in potentia: qua vero est causa, illa rursus est in actu.*

Accipiamus igitur intellectum ipsum ita se habentem, ut nihil eorum, quæ in parte sunt, attingat, neque proprie circa aliquid agat, ne quidam intellectus evadat, sed ita se habeat, quemadmodum scientia ante species, quæ sunt

612

στήμη πρὸ τῶν ἐν μέρει εἰδῶν, καὶ ἡ ἐν εἴδει δὲ ἐπιστήμη πρὸ τῶν ἐν αὐτῇ μερῶν. Πᾶσα μὲν οὐδὲν τῶν ἐν μέρει δύναμις πάντων, ἕκαστον δὲ ἐνεργεία ἐκείνο, καὶ δυνάμει δὲ πάντα· καὶ ἐπὶ τῆς καθ' ὅλου βῶσάυτως· αἱ μὲν ἐν εἴδει, αἱ ἐν τῇ ὅλῃ δυνάμει κεῖνται, αἱ δὴ τὸ ἐν εἴδει λαβοῦσαι δυνάμει εἰσὶν ἢ ὅλῃ. Κατηγορεῖται γὰρ ἡ πᾶσα, οὐ μόριον τῆς πάσης, αὐτὴν γε μὴν δεῖ ἀκέραιον ἐφ' ἑαυτῆς εἶναι. Οὕτω δὴ ἄλλως μὲν νοῦν τὸν ζύμπαντα εἰπεῖν εἶναι τῶν πρὸ τῶν καθ' ἕκαστον ἐνεργεία ὄντων, ἄλλως δὲ ἐκάστους, ἐκάστους δὲ τοὺς μὲν ἐν μέρει ἐκ πάντων πληρωθέντας, τὸν δὲ ἐπὶ πᾶσι νοῦν χορηγὸν μὲν C τοῖς καθ' ἕκαστα, δύναμιν δὲ αὐτῶν εἶναι, καὶ ἔχειν ἐν τοῖς καθ' ὅλου ἐκείνους, ἐκείνους τε αὖ, ἐν αὐτοῖς ἐν μέρει οὔσιν, ἔχειν τὸν καθ' ὅλου, ὡς ἢ τις ἐπιστήμη τὴν ἐπιστήμην· καὶ εἶναι καὶ καθ' αὐτὸν τὸν μέγαν νοῦν, καὶ ἐκάστους αὖ ἐν αὐτοῖς ὄντας, καὶ ἐμπεριέχεσθαι αὐτοὺς ἐν μέρει τῷ ὅλῳ, καὶ τὸν ὅλον τοῖς ἐν μέρει, ἐκάστους δὲ ἐφ' ἑαυτῶν καὶ ἐν ἄλλῳ, καὶ ἐφ' ἑαυτοῦ ἐκείνον καὶ ἐν ἐκείνοις, D καὶ ἐν ἐκείνῳ μὲν πάντας ἐφ' ἑαυτοῦ ὄντι δυνάμει, ἐνεργεία ὄντι τὰ πάντα ἅμα, δυνάμει δὲ ἕκαστον χωρὶς, τοὺς δ' αὖ ἐνεργεία μὲν ὅ εἰσι,

1. καὶ εἰ ἐν] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A. B. Vat. ἢ pro εἰ. Sed Vat. literæ η punctum subscriptum habet. Verba ἐν εἴδει—πρὸ τῶν in Ciz. ommissa sunt. Recepi ἢ pro εἰ.

4. ἐν τῇ ὅλῃ] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. ἐν τῇ ὅλῃ.

ib. αἱ δὲ τῷ] Cod. Ciz. εἰ pro αἱ, Marc. A. B. Mon. C. et Vat. δὴ pro δὲ. Et sic cum Fic. scripsi. Marc. B. αἱ.

5. εἰσὶν ἢ ὅλῃ] Cod. Vat. εἰσὶν. ἢ ὅλῃ.

6. ἐφ' ἑαυτῆς] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. A. B. Vat. ἐφ' αὐτῆς.

7. τῶν πρὸ] Cod. Mon. C. τὸν πρὸ cum Marc. A.

8. ἄλλως δὲ] Cod. Vat. ἄλλων δὲ. In Med. A. ad h. v. in marg. ab al. m. notatum est: *aliter ἐκάστου, ἐκάστους δὲ*. Vid. Annot.

9. δὲ ἐπὶ] Codd. Mon. Marc. A. C. Vat. δ' ἐπὶ. Posterior mox *χωρηστῶν* (sic).

10. ἐν τοῖς] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. (omisso αὖ) Vat. ἐν αὐτοῖς. Med. B. ἐν αὐτοῖς. Et sic correxi cum Fic.

12. ἢ τις] Cod. Vat. ἢ τις.

13. μίγαν] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. ita exhibent, sed Ed. cum rell. *μίγα*.

ib. ὄντας] Cod. Vat. ὄντα.

14. ἐκάστους δὲ] Abest δὲ a Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat.

15. ἑαυτῶν] Cod. Darm. ἑαυτῶ.

ib. καὶ ἐν ἐκείνοις] Cod. Ciz. καὶ ἐν κει-
μένοις. Vat. καὶ ἐκεί-
μένοις (sic).

17. τοῖς δ'] Cod. Vat. τοῖς δ'.

ib. ἐνεργεία] Codd. Med. A. et Vat. ἐνεργεία, sed prior in marg. additum habet *εἶναι*.

in parte, atque etiam sicut scientia, quæ est in specie, super partes, quæ sunt in ea. Universæ quidem scientiæ nihil est eorum, quæ sunt in parte, sed omnium est potestas: unumquodque vero suum quiddam est in actu, et potentia in super omnia. atque in ipsa scientia, quæ universaliter se habet, similis conditio est. Jam vero hæc quidem in specie sunt, quæ in ipsa tota secundum potentiam collocantur: quæ quidem ipsum, quod est in specie, nactæ, secundum potentiam sunt ipsa tota. Prædicatur enim universæ illa, neque universæ particula: ipsam tamen in se ipsa oportet integram simplicemque consistere. Sic itaque aliter quidem intellectum universum fas est dicere ipsum esse super omnia, quæ singulariter sunt in actu, et super intellectus ejusmodi, aliter autem singulos se habere: Singulos vero illos, qui sunt in parte cunctis impletos, in-

tellectum vero in omnibus existentem suppeditare quidem singulis, eorumque esse potentiam, atque illos in suis universalibus continere, et illos vicissim in particularibus suis intellectum habere communem: quemadmodum scientia quædam scientiam ipsam habet. Tum vero magnum intellectum secundum se consistere, rursusque singulos in se ipsis existere, ipsosque, qui sunt in parte, in toto illo comprehendi, atque totum ipsum particularibus vicissim inesse, atque singulos tum in se ipsis, tum rursus in alio, et illum in se ipso rursusque in illis. Item in illo quidem omnes, in illo, inquam, in se existente, illos quidem ibi esse potentia, in illo videlicet, qui omnia simul sit in actu: potentia vero sit et unumquodque seorsum. Rursus illos actu quidem esse, quod sunt, esse vero et potentia totum. Quatenus enim hoc ipsum, quod dicuntur, existunt, actu sunt

δυνάμει δὲ τὸ ὅλον. Καθ' ὅσον μὲν γὰρ τοῦτο, ὃ λέγονται, εἰσὶν, ἐνεργεῖα εἰσὶν ἐκείνο, ὃ λέγονται. ἢ δ' ἐν γένει ἐκείνω, δυνάμει ἐκείνο· ὃ δ' αὖ ἢ μὲν γένος δύναμις πάντων τῶν ὑπ' αὐτὸ εἰδῶν, καὶ οὐδὲν ἐνεργεῖα ἐκείνων, ἀλλὰ πάντα ἐν αὐτῷ ἤσυχα· ἢ δὲ ὅ ἐστι 5 πρὸ τῶν εἰδῶν ἐνεργεῖα τῶν οὐ καθ' ἕκαστα. Δεῖ δὴ εἶπερ ἐνεργεῖα εἴσονται, οἷον ἐν εἶδει τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἐνέργειαν αἰτίαν γίγνεσθαι.

Πῶς οὖν μένων αὐτὸς ἐν τῷ λόγῳ τὰ ἐν μέρει ποιεῖ; τοῦτο δὲ 613 ταῦτόν, πῶς ἐκ τῶν τεττάρων ἐκείνων τὰ λεγόμενα ἐφεξῆς; ὅρα τοίνυν ἐν τούτῳ μεγάλῳ νῶ καὶ ἀμηχάνῳ, οὐ πολυλάλῳ, ἀλλὰ πολύνῳ 10 νῶ, τῷ πάντα νῶ καὶ ὄλῳ, καὶ οὐ μέρει, οὐδέ τιμι νῶ, ὅπως ἐνὶ τὰ πάντα ἐξ αὐτοῦ. Ἀριθμὸν δὲ πάντως ἔχει, ἐν τούτοις οἷς ὄρα καὶ ἔστι δὲ ἐν καὶ πολλὰ, καὶ ταῦτα δὲ δυνάμεις, καὶ θαυμασταὶ δυνά- 15 μεις, οὐκ ἀσθενεῖς, ἀλλ' ἄτε καθαραὶ οὐσαι, μέγισταί εἰσι, καὶ οἷον σφριγῶσαι καὶ ἀληθῶς δυνάμεις, οὐ τὸ μέχρι τινὸς ἔχουσαι, ἀπειροί 15 τοίνυν καὶ ἀπειρία καὶ τὸ μέγα. Τοῦτο τοίνυν τὸ μέγα σὺν τῷ ἐν αὐτῷ καλῷ τῆς οὐσίας, καὶ τῇ περὶ αὐτὸ ἀγλαΐα, καὶ τῷ φωτὶ, ὡς

1. τοῦτο ὅ] Cod. Vat. omittit ὅ.

2. ἢ δ' ἐν] Cod. Ciz. ἢ δ' ἐν.

ib. ἐκείνω] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Vat. ἐκείνω.

4. ἐνεργεῖα ἐκείνων] Cod. Med. B. ἐνεργεῖαι ἐκείνων.

5. ἐνεργεῖα τῶν] Cod. Med. A. in marg. ab al. m.: aliter ἐνεργεῖαι.

6. ὅσον ἐν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. οἷον ἐν.

7. τὸ ἐν] Cod. Med. B. τὸ ἐν. S. ἐκείνων] Abest a Cod. Vat.

9. καὶ ἀμηχάνῳ—πολύνῳ νῶ] Desunt hæc in Cod. Ciz.

11. πάντως] Cod. Ciz. πάντων.

15. καὶ ἀπειρία] Cod. Ciz. καὶ ἡ ἀπειρία.

16. περὶ αὐτῷ] Cod. Vat. ἐν αὐτῷ.

illud, quod et dicuntur: quatenus autem in genere illo sunt, potentia illud esse constat. Illud autem, qua ratione genus est, potentiam esse omnium, quæ sub ipsa sunt, specierum, neque quicquam actu illorum, sed omnia in eo velut clam atque quiete. Qua vero ratione est id, quod est in actu ante species, esse actum eorum, quæ non singulatim duntaxat se habent. Oportet utique, si modo in actu futura sint velut in specie, actum ipsum ab illo pendentem hujus ipsius causam esse.

XXI. *Intellectus primus dum se intelligendo omnia inter se discernit, ibidem numerum patefacit, per virtutem immensam declarat magnitudinem, per intelligentiæ claritatem aperit qualitatem.*

Patent igitur ibidem qualitates atque figuræ, ac per ipsam alteritatem differentiæ qualitatum figurarumque et omnium, per identitatem quoque communio. Cum vero contineat omnia per modum naturæ suæ, hæc vero sit prima essentia viva intellectualisque, merito, quæ intus intelliguntur, non sunt figmenta, sed existentia prorsus viva, intellectualia singulatim. Denique sicut se habet generationis motus ad natu-

ram genitalem, ita ratio argumentatrix ad intellectum. Motus enim generationis contendit ad membra paulatim generanda, quæ simul et seminaria virtute sunt cuncta: similiter ratio argumentando quærit entia, quæ simul omnia semper sunt in mente nunquam argumentante. Sicut autem apud rationem perpetua inquisitio non habentis signum est, sic penes mentem, nihil inquirere argumentum etiam omnia possidentis.

Quo igitur modo intellectus ipse, dum permanet unum, ipsa ratione efficit, quæ sunt in parte? Id vero idem est, periunde ac si, quæretur, quomodo ex quatuor illis ea, quæ dicuntur deinceps, efficiantur. Age jam contemplare in mente hac magna et prorsus inestimabili, non multiloqua quidem mente, sed multimente, multaque intelligente: quæ quidem per omnia sit mens, mensque tota. Nec sane ex parte, nec mens quædam. Contemplare, inquam, quo pacto illic ex ipsa omnia insunt. Numerum quidem prorsus habet in illis, quæ contuetur, unumque est et multa: multa, inquam, id est, vires plurimæ, viresque mirabiles, nulla ex parte debiles, sed, utpote quæ puræ sint, maximæ sunt, vigen-

613 ἐν νῶ ὄντα ἰδὼν, ὁρᾶς καὶ τὸ ποιὸν ἤδη ἐπανθοῦν. Μετὰ δὲ τοῦ
 C συνεχοῦς τῆς ἐνεργείας μέγεθος προφαινόμενον τῇ σῆ προσβολῇ, ἐν
 ἡσύχῳ κείμενον. Ἐνὸς δὲ καὶ δύο ὄντων καὶ τριῶν, καὶ τὸ μέγεθος
 τρίτου ὄν, καὶ τὸ ποσὸν πάν. Τοῦ δὲ ποσοῦ ἐνορωμένου καὶ τοῦ
 ποιου, καὶ ἄμφω εἰς ἐν ἰόντων καὶ οἶον γινομένων, καὶ σχῆμα ὅρα, 5
 D εἰσπίπτουτος δὲ τοῦ θατέρου, καὶ διαιρούντος καὶ τὸ ποσὸν καὶ τὸ
 ποιὸν, σχημάτων τε διαφοραὶ, καὶ ποιότητες ἄλλαι· καὶ ταυτότης
 μὲν συννοῦσα ἰσότητα ποιεῖ εἶναι, ἐτερότης δὲ ἀνισότητα ἐν ποσῶ, ἐν
 τε ἀριθμῶ, ἐν τε μεγέθει, ἐξ ὧν καὶ κύκλος καὶ τετράγωνα, καὶ τὰ
 ἐξ ἀνίσων σχήματα, ἀριθμούς τε ὁμοίους καὶ ἀνομοίους, περιπτούς 10
 τε καὶ ἀρτίους· οὔσα γὰρ ἔννοους ζωῆ καὶ ἐνέργεια οὐκ ἀτελής, οὐδὲν
 E παραλείπει ὧν εὐρίσκομεν νῦν, νοερὸν ἔργον ὄν, ἀλλὰ πάντα ἔχει ἐν
 τῇ αὐτῆς δυνάμει, ὄντα αὐτὰ ἔχουσα καὶ ὡς ἂν νοῦς ἔχοι. Ἐχει δὲ
 νοῦς ὡς ἐν νοήσει· νοήσει δὲ, οὐ τῇ ἐν διεξόδῳ· παραλέλειπται δὲ
 οὐδὲν τῶν ὅσα λόγοι, ἀλλ' ἔστιν εἰς οἶον λόγος, μέγας, τέλειος, 15
 πάντας περιέχων, ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτοῦ ἐπεξιῶν, μᾶλλον δὲ ἀεὶ
 F ἐπεξελλθὼν, ὥστε μηδέποτε τὸ ἐπεξιέναι ἀληθές εἶναι· ὅλως γὰρ παν-
 ταχοῦ ὅσα ἂν τις ἐκ λογισμοῦ λάβοι ἐν τῇ φύσει ὄντα, ταῦτα εὐρή-

4. τρίτον] Ita Cod. Vat. In Darm. Marc. A. B. est τριπτόν, in Ed. et rell. τριπτόν.

5. ὁρᾶ] Codd. Med. A. (ex corr. ab al. m.) B. Marc. A. Vat. ὁρα: i. e. *adspice*, *vide*. Quod recipimus.

6. θατέρου] Cod. Vat. ἐτέρου.

7. ποιότητες] Cod. Mon. C. ποιότητος.

8. ἐν τε ἀριθμῶ] Codd. Mon. C. Marc.

A. ἄτε ἀριθμῶ.

11. τὸ καὶ ἀρτίους] καὶ, quod omissum est in Ed., habent, excepto Darm., Codd. omnes.

ib. ἔννοους] Cod. Vat. ἔννοους. In seqq. Marc. A. omittit νῦν.

13. τῇ αὐτῆς] Codd. Marc. A. Med. B.

Vat. τῇ αὐτῆς.

ib. ὄντα αὐτὰ] Cod. Med. B. omittit

αὐτά.

ib. καὶ ὡς] Abest καὶ a Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat.

ib. ἔχοι.] Cod. Vat. ἔχη.

ib. ἔχει] Cod. Ciz. ἔχοι.

14. ἐν διεξόδῳ] Cod. Vat. ἐξόδῳ, omisso

ἐν. Marc. A. item omittit ἐν.

15. εἰς οἶον] Codd., præter Darm., omnes εἰς οἶον. Quod recipiendum fuit.

tesque ad summum, et re vera potentiae, nec ad certum usque terminum dumtaxat potentes: igitur infinite, atque ipsa infinitas, et ipsa penitus magnitudo. Hoc itaque magnum una cum essentiae pulchritudine, suoque splendore ac lumine, quae sunt in mente conspiciens, perspicis et ipsum quale jam ibi florens. Praeterea, una cum actionis continuitate, intueris et magnitudinem tuo conspectui emicantem, et in sede quietissima sitam. Cum vero ibi sit unum ac duo, itemque tria, magnitudo occurrit ut tertium similiterque omne quantum. Item, cum quantum illic et quale inspiciatur, et ambo in unum conflant, et quasi fiant, merito figuram illic intueris rursus, quia ipsum alterum intrinsecus incidit, dividitque et quantum et quale, indecirco differentiae figurarum et aliae qualitates exoriuntur. Tum vero identitas quidem ibi conspirans introducitur aequalitatem, alteritas autem inaequalitatem in

quanto, et in numero, ac prorsus in magnitudine, ex quibus circulos et quadrangulos et figuras ex inaequalibus constitutas: numeros item similes dissimilesque et impares atque pares. Cum enim intellectualis ibi sit vita et actus nunquam ulla ex parte deficiens, merito nihil extra se relinquit eorum, quae nunc invenimus, nullum, inquam, quod sit opus intellectuale, relinquit, sed omnia sua potentia continet, haec ipsa videlicet tanquam essentia possidens, eoque pacto, quo possideat intellectus. Intellectus autem intelligentia possidet, intelligentia, inquam, non discurrere. Jam vero nihil praetermissum est eorum, quae sunt rationes, sed est velut ratio una, ingens, perfecta, omnes continens rationes, a primis utique suis ordine proficiens, imo vero perfecta iam semper, adeo ut nunquam ibi verum sit, mentem discurrere. Nempe quotcumque passim aliquis in natura existentia argumenta-

σει ἐν νῶ ἄνευ λογισμοῦ ὄντα, ὥστε νομίζειν τὸ ὄν νοῦν λελογισμέ-
 νον οὕτω ποιῆσαι, οἷον καὶ ἐπὶ τῶν λόγων τῶν τὰ ζῶα ποιούντων.
 Ὡς γὰρ ἂν ὁ ἀκριβέστατος νοῦς λογίσαιτο ὡς ἄριστα, οὕτως ἔχει
 πάντα ἐν τοῖς λόγοις πρὸ λογισμοῦ οὔσι. Τί χρῆ προσδοκᾶν ἐν τοῖς G
 5 πρὸ φύσεως καὶ τῶν λόγων τῶν ἐν αὐτῇ ἐν τοῖς ἀνωτέρω εἶναι; ἐν
 οἷς γὰρ ἡ οὐσία οὐκ ἄλλο τι ἢ νοῦς, καὶ οὐκ ἐπακτὸν οὔτε τὸ ὄν,
 αὐτοῖς οὔτε ὁ νοῦς, ἀμογητὶ ἂν εἴη ἄριστα ἔχον, εἴπερ κατὰ νοῦν
 κείσεται. Καὶ τοῦτο ὄν, ὃ θέλει νοῦς καὶ ἔστι, διὸ καὶ ἀληθινὸν καὶ B14
 πρῶτον. Εἰ γὰρ παρ' ἄλλου, ἐκείνο νοῦς· σχημάτων δὲ πάντων ὀφ-
 10 θέντων ἐν τῷ ὄντι, καὶ ποιότητος ἀπάσης, ἦν γὰρ οὐ τις, οὐδὲ γὰρ
 ἦν εἶναι μίαν τῆς θατέρου φύσεως ἐνούσης, ἀλλὰ μία καὶ πολλαί·
 καὶ γὰρ ταυτότης ἦν, ἐν δὲ καὶ πολλὰ, καὶ ἐξ ἀρχῆς τὸ τοιοῦτον ὄν,
 ὥστε ἐν πᾶσιν εἶδεσι τὸ ἐν καὶ πολλὰ μεγέθη διάφορα καὶ σχήματα
 διάφορα καὶ ποιότητες διάφοροι. Οὐ γὰρ ἦν, οὐδὲ θεμιτὸν ἦν παρα- B
 15 λελεῖφθαι οὐδέν· τέλειον γὰρ ἐκεῖ τὸ πᾶν, ἢ οὐκ ἂν ἦν πᾶν. Καὶ
 ζῶης ἐπιθεούσης, μᾶλλον δὲ συνούσης πανταχοῦ, πάντα ἐξ ἀνάγκης
 ζῶα ἐγίγνετο, καὶ ἦν καὶ σώματα, ὕλης καὶ ποιότητος ὄντων· γενο-
 μένων δὲ πάντων ἀεὶ καὶ μενόντων, καὶ ἐν τῷ εἶναι αἰῶνι περιλη-
 φθέντων, χωρὶς μὲν ἕκαστον ὃ ἔστιν ὄντων, ὁμοῦ δ' αὖ ἐν ἐνὶ ὄντων, C

1. ἐν ᾧ] Codd. Mon. C. Marc. A. Ciz.
 et Vat. ἐν νῶ. Marc. B. ἐνζ. Illud recepi.
 ib. λελογισμένον] Cod. Vat. λεγόμενον.
 3. ἀκριβέστατος] Cod. Med. A. ἀκ . . .
 (sic).
 ib. νοῦς λογίσαιτο] Codd. Ciz. Marc. A.
 Mon. C. Med. B. Vat. λογισμὸς λογι-

σαιτο.

4. λογισμοῦ] Cod. Vat. συλλογισμοῦ.
 ib. τί χρῆ] Ita Codd. Vat. et Mon. C.
 Sed Ed. cum rell. τὸ χρῆ. Nos cum Fic.
 ex Codd. illis locum correximus.
 6. το ὄν] Codd. Ciz. Vat. περὶ τὸ ὄν.
 7. ἔχον] Cod. Vat. ἔχων.

8. ὄν, ὃ θέλει νοῦς] Ita Cod. Vat. Rell.
 cum Ed. ὄν ὃ θέλει, νοῦς.

11. μία καὶ πολλαί] Cod. Vat. μία, καὶ
 πολλά.

13. μεγίστη] Codd. Marc. A. Ciz. et
 Vat. μεγίστη δὴ.

18. αἰ καὶ] Cod. Ciz. καὶ αἰ.

tione perciperit, inveniet eadem in mente absque
 argumentatione consistere, adeo ut existimare li-
 ceat ens ipsam, mentem sic argumentantem fa-
 cere: velut et in rationibus evenit, quæ animalia
 procreant. Quemadmodum enim acerrimus in-
 tellectus quam optime argumentabitur, ita se ha-
 bent omnia in rationibus argumentationem om-
 nem antecedentibus. Quidnam igitur in formis
 illis superioribus esse putandum est, quæ et natu-
 ram ipsam et rationes omnes naturæ insitas an-
 tecedunt? In quibus enim essentia nihil aliud est,
 quam intellectus, neque adventitium eis est, vel
 ens, vel intellectus facile admodum res ipsa op-
 time sese habet, siquidem secundum mentem ad
 votum ibi sunt omnia: idque ens quod et vult
 intellectus atque existit, ideoque verum atque
 primum. Si enim ab alio ente dependeat, illud
 erit potius intellectus. Cum igitur in ipso ente
 figuræ omnes appareant, et qualitas universa:

non enim qualitas ibi duntaxat quædam est:
 nam neque fieri poterat, ut esset unica: ubi in-
 esset alteritas, sed enim multe sunt, atque una,
 nam illic etiam est identitas, cum, inquam, ens
 ipsum sit unum atque multa, idque tale protinus
 ab initio, adeo ut in omnibus speciebus unum
 similiter sit et multa, magnitudines differentes,
 differentes figuræ, differentes et qualitates. Ne-
 que enim possibile, neque fas erat, esse illic ali-
 quid prætermisum: perfectum namque ibi est
 universum, alioquin universum minime foret.
 Cum, inquam, vita undique illic concurrat, imo
 vero simul existat ubique, nimirum omnia ex ne-
 cessitate viventia et quodammodo animalia pro-
 venerunt. Nam neque deerant corpora, eum et
 materia et qualitas non deessent: atqui cum facta
 jam sint omnia semper, atque permaneant, ipso-
 que suo esse in æternitate comprehendatur, sit-
 que unumquodque hoc ipsum quod est, seorsum,

614

ἡ πάντων ἐν ἐνὶ ὄντων οἶον συμπλοκή καὶ σύνθεσις νοῦς ἐστι· καὶ ἔχων μὲν τὰ ὄντα ἐν αὐτῷ ζῶον ἐστὶ παντελές, καὶ ὅ ἐστι ζῶον· τῷ δ' ἐξ αὐτοῦ ὄντι παρέχων ἑαυτὸν ὀράσθαι, νοητὸν γενόμενος ἐκείνῳ, δίδωσιν ὀρθῶς λέγεσθαι.

Α Καὶ ἡνιγμένον Πλάτωνι, τὸ ἥπερ οὖν νοῦς ἐνούσας ιδέας ἐν τῷ⁵ παντελεῖ ζῳῳ, οἷαί τε ἐνεῖσι καὶ ὅσαι, καθορᾶ· ἐπεὶ καὶ ψυχὴ μετὰ νοῦν, καθ' ὅσον ψυχὴ ἔχουσα ἐν αὐτῇ, ἐν τῷ πρὸ αὐτῆς βέλτιον καθορᾶ. Καὶ ὁ νοῦς ἡμῶν ἔχων ἐν τῷ πρὸ αὐτοῦ βέλτιον καθορᾶ. Ἐν μὲν γὰρ αὐτῷ καθορᾶ μόνον· ἐν δὲ τῷ πρὸ αὐτοῦ καὶ καθορᾶ ὅτι καθορᾶ. Ὁ δὴ νοῦς οὗτος, ὃν φαμεν καθορᾶν, οὐκ ἀπαλλαγεῖς τοῦ¹⁰ πρὸ αὐτοῦ, ἐξ αὐτοῦ ὦν, ἅτε ὦν ἐξ ἐνὸς πολλὰ, καὶ τὴν τοῦ θατέρου φύσιν συννοῦσαν ἔχων εἰς πολλὰ γίνεταί. Εἰς δὲ νοῦς καὶ πολλὰ ὦν καὶ τὰ πολλὰ νοῦς ποιεῖ ἐξ ἀνάγκης τῆς τοιαύτης. Ὅλως δὲ οὐκ ἐστὶ τὸ ἐν ἀριθμῷ λαβεῖν καὶ ἄτομον· ὅτι γὰρ ἂν λάβῃς, εἶδος, ἀνευ γὰρ ὕλης. Διὸ καὶ τοῦτο αἰνιττόμενος ὁ Πλάτων εἰς ἄπειρά φησι¹⁵

1. ἡ πάντων] Marc. A. B. ἡ pro ἡ. Et sic correxi.

2. ἐν αὐτῷ] Codd. Med. A. B. ἐν αὐτῷ. Quod recipimus.

3. ἐκείνων] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. ἐκείνων, ut legit Fic. et nos restituimus.

5. ἡνιγμένους] Codd. Marc. A. Ciz. et Vat. ἡνιγμένους. Mon. C. ἡνιγμένους. Med. B. ἡνιγμένους. Correxī ἡνιγμένους, ut supra IV. 3. 12. p. 381. F.

ib. ἡπερ] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. ἡπερ. Quod recepi. Marg. Ed. ἡπερ.

7. ἐν αὐτῇ] Codd. Med. A. B. Marc. A. ἐν αὐτῇ. Quod recipimus.

8. Καὶ βέλτιον καθορᾶ] Desunt hæc in Cod. Ciz.

ib. ἔχων ἐν] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. post ἔχων habet ἐν ἑαυτῷ.

ib. πρὸ αὐτοῦ] Codd. Med. A. (a pr. m.) Vat. πρὸ αὐτῆς. Scripsi αὐτοῦ.

9. γὰρ αὐτῷ] Codd. Med. A. B. Vat. Marc. A. γὰρ αὐτῷ. Et sic correxi.

10. ὃν φαμεν] Ita Codd. Mon. C. et

Vat. Rell. cum Ed. ὃν φαμέν.

11. βασιρῶν] Codd. Ciz. et Vat. ἐτέρων.

12. εἰς πολλὰ] Ita Codd. Ciz. Med. A. (ex corr.) B. Marc. A. Vat. Rell. cum Ed. εἰς πολλά.

13. τὰ πολλὰ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. τοὺς πολλοὺς.

14. ἐν ἀριθμῷ] Ita Ed. Sed cum marg. Ed. habent ἐν pro ἐν Codd., prater Darm., omnes. Quare correxi.

ib. λάβῃς] Codd. Ciz. et Vat. λάβεις.

rursumque simul sint in uno, certe ipsa omnium in uno existentium velut conspiratio atque constitutio ipse est intellectus, qui, habens quidem entia in se ipso, vivens est, et animal per omnia penitus absolutum, atque hoc ipsum, quod est vivens: exhibens vero ei, quod est ex ipso, se videndum, ideoque illi factum intelligibile, dat interim, ut et tale recte dicatur.

XXII. Prima essentia ex se viva nominatur ipsum vivens ipsumque animal: hujus actus in se reflexus appellatur intellectus, qui in hac ipsa substantia sui viva tot ideas inspicit, quot species fabricaturus est in mundo.

Sensus in se quidem sentit tantum, in imaginatione vero persentit insuper se sentire. Similiter imaginatio imaginatur in se: in ratione imaginari se percipit. Ratio in se argumentatur: in intellectu animadvertit argumentari. Intellectus noster in se intelligit, in divino intelligentiam suam animadvertit: divinus in sua essentia viva possidet et invenit omnia. Est autem vivens hæc essentia uniformis simul et omniformis: ideoque mundus hic inde talis intelli-

tur, atque generatur. Sunt vero ibi formæ rerum usque ad species ultimas tantum multiplicata: in anima vero mundi inde nata multiplicata magis, maxime vero in natura genitali, quæ hujus animæ postremum est. Omnes quidem ideas appellat hic intellectus, generalem vera animarum ideam nominat, tum intellectum, tum etiam animam: quatenus sursum aspicit vel deorsum, similiterque animam nostram triplici ratione dignam censet triplici cognomento. (Platonem æque ac Plotinum in his placitis amplectendis errasse, docere studet Tiedemann, in libro: Geist der spekulativen Philosophie III. p. 420. sq.)

Plato igitur hoc his verbis, quamvis obscuris, significavit: intellectus ideas in ipso vivente universo existentes videns, et quales et quot sint, intuetur: quando quidem anima etiam post intellectum, quantum anima est in se ipsa possidens, in eo tamen, quod est super ipsam, melius suspicit. Atqui et intellectus noster in se similiter habens, in superiore interim perfectius contemplatur: nam in se quidem inspicit solum: at in superiore respicit insuper se inspicere. Pro-

κατακερματίζεσθαι τὴν οὐσίαν. Ἔως μὲν γὰρ εἰς ἄλλο εἶδος οἶον ἐκ
γένους, οὐπω ἄπειρον. Περαιτοῦται γὰρ τοῖς γεννηθεῖσιν εἶδεσι, τὸ
δ' ἔσχατον εἶδος, ὃ μὴ διαιρεῖται εἰς εἶδη, μᾶλλον ἄπειρον. Καὶ
τούτῳ ἐστὶ τὸ τότε δὲ ἤδη εἰς τὸ ἄπειρον μεθέντα ἐᾶν χαίρειν. Ἄλλ'
5 ὅσον μὲν ἐπ' αὐτοῖς ἄπειρα· τῷ δὲ ἐνὶ περιληφθέντα εἰς ἀριθμὸν ἔρ-
χεται ἤδη. Νοῦς μὲν οὖν ἔχει τὸ μεθ' ἑαυτὸν, ψυχὴν, ὥστε ἐν
ἀριθμῷ εἶναι καὶ ψυχὴν, μέχρι τοῦ ἐσχάτου αὐτῆς, τὸ δὲ ἔσχατον
αὐτῆς ἤδη ἄπειρον παντάπασιν. Καὶ ἐστὶ νοῦς μὲν ὁ τοιοῦτος μέρος,
καίπερ τὰ πάντα ἔχων, καὶ ὁ πᾶς, καὶ οἱ αὐτοῦ μέρη ἐνεργεῖα ὄντος
10 αὐτοῦ ὄντες μέρος· ψυχὴ δὲ μέρος μέρους, ἀλλ' ὡς ἐνεργεῖα ἐξ αὐ-
τοῦ. Ὅτε μὲν γὰρ ἐν αὐτῷ ἐνεργεῖ τὰ ἐνεργούμενα, οἱ ἄλλοι νοῖ,
ὅτε δὲ ἐξ αὐτοῦ, ψυχὴ· ψυχῆς δὲ ἐνεργούσης ὡς γένους ἢ εἶδους αἱ
ἄλλαι ψυχαὶ ὡς εἶδη, καὶ τούτων αἱ ἐνεργεῖαι διτταί. Ἡ μὲν γὰρ
πρὸς τὸ ἄνω νοῦς· ἡ δὲ πρὸς τὸ κάτω αἱ ἄλλαι δυνάμεις κατὰ λόγον,
15 ἡ δὲ ἐσχάτη, ὕλης ἤδη ἐφαπτομένη καὶ μορφοῦσα, καὶ τὸ κάτω αὐ-
τῆς τὸ ἄλλο πᾶν οὐ κωλύει εἶναι ἄνω· ἡ καὶ τὸ κάτω λεγόμενον αὐ-
τῆς ἰνδαλμά ἐστὶν αὐτῆς, οὐκ ἀποτετμημένον δὲ, ἀλλ' ὡς τὰ ἐν τοῖς

1. Ἔως] Codd. Darm. et Med. A.,
uterque a pr. m., ἴσως.

2. οὐπω] Cod. Med. B. οὐτω.

4. οἱ ἤδη] Cod. Vat. δύο ἤδη. Idem
ταμνήντα pro μεθίντα.

ib. ἐᾶν—περιληφθέντα] Codd. Ciz. et
Vat. omittunt hæc.

5. ἔρχεται ἤδη] Codd. Med. A. B. ἴλε
a pr. m.) ἔρχεται εἶδεσι. Proximum οὖν

omittit Marc. A.

6. ὥστε ἐν] Cod. Ciz. τὸ ἐν. Marg. Ed.
ὥστε ἐν.

9. ὄντος] Cod. Vat. ὄντις.

10. ἀλλ' ὡς ἐνεργεῖα] Cod. Vat. ἄλλως.

Idem cum Ciz. Marc. A. ἐνεργεῖα.

11. μὲν γὰρ] Codd. Ciz. Marc. A. et

Mon. C. omittunt γὰρ. Paulo ante Med.
A. a pr. m. ἰξ αὐτῆς.

12. ὡς γένος] Ita Ed. Sed Codd., præ-
ter Darm., omnes ὡς γένους. Et sic cor-
recti.

13. ὡς εἶδη] Codd. Ciz. et Vat. εἰς εἶδη.
ib. μὲν γὰρ] Abest γὰρ a Codd. Mon.
C. Marc. A. Med. A. (ex corr.) B. Vat.

15. ὕλης ἤδη] Cod. Vat. ὕλης εἶδη.

16. τὸ ἄλλο—λεγόμενον αὐτῆς] Desunt
hæc in Cod. Ciz.

fecto intellectus hic, quem ideas dicimus contem-
plari, a suo quodam superiore minime segrega-
tus, ex ipso quidem existens, utpote qui ex uno
sit multa, alteritatis naturam comitem habens,
unus evadit multa. Cum igitur unus intellectus
sit et multa, nimirum ex huiusmodi quadam ne-
cessitate multa, similiter et intellectus facit, at-
que vicissim. Omnino vero non licet illic inve-
nire unum aliquid numero, quale dicitur indivi-
duum. Quicquid enim illic acceperis, occurret,
ut species: est enim absque materia. Quapropter
id Plato obscuris involvens ait: essentiam dis-
cerni per infinita deductam. Quatenus enim velut
ex genere in aliam proceditur speciem nondum
accidit infinitum. Quod enim ita procedit, spe-
ciebus genitis terminatur: species vero postrema,
quæ in species non dividitur, magis est infinita.
Atque hoc illud est, quod dicitur a Platone: o-
portet eum, qui jam prope venit ad singula, ea
infinitati concedere atque dimittere. Sed hæc
quidem singula quantum in se sunt, nimirum

sunt infinita: quantum vero uno quodam com-
prehenduntur, in numerum quendam conveniunt
speciebus. Intellectus igitur habet, quod post se
ipsum, animam: quo fit, ut anima etiam in quo-
dam numero sit, usque ad id, quod ipsius est ul-
timum. Hoc autem ipsius ultimum jam est pen-
nitus infinitum: jam vero ejusmodi intellectus
pars existit, quamvis habeat omnia, ipseque sit
omnis, et qui ipsius sunt partes, ipsius videlicet
existentis actu partes existunt: anima vero pars
est partis, sed tanquam actu ex ipso dependens.
Quando enim ille in se ipso agit, hæc ipsa ejus
acta alii sunt intellectus: quando vero ex se ipso
quasi exterius agit, extat anima. Proinde quando
anima tanquam genus aut species agit, alia ex-
tant animæ tanquam species, atque harum duo
sunt actus. Nempe actus ad id, quod superius
est, directus est intellectus: actus autem ad in-
ferius inclinatus, alias declarat vires secundum
rationem se habentes: vigor denique ultimus,
materiam jam attrahat atque format. Atqui

615
 D κατόπτροις, ἕως ἂν τὸ ἀρχέτυπον παρῆ ἔξω. Δεῖ δὲ λαβεῖν, πῶς τὸ
 ἔξω, καὶ μέχρι τοῦ πρὸ τοῦ εἰδώλου, ὁ νοητὸς κόσμος ἅπας τέλος ἐκ
 πάντων νοητῶν, ὡσπερ ὅδε μίμημα ὦν ἐκείνου, καθ' ὅσον οἶόν τε
 ἀποσώζειν εἰκόνα ζώου ζῶον αὐτό· ὡς τὸ γεγραμμένον ἢ τὸ ἐν ὕδατι
 φάντασμα, τοῦ πρὸ ὕδατος καὶ γραφῆς δοκοῦντος εἶναι, τὸ δὲ μίμημα 5
 τὸ ἐν γραφῇ καὶ ὕδατι, οὐ τοῦ συναμφοτέρου, ἀλλὰ τοῦ ἐτέρου τοῦ
 Εμορφωθέντος ὑπὸ θατέρου. νοητοῦ τοίνυν εἰκὼν ἔχουσα ἰνδάλματα,
 οὐ τοῦ πεποιηκότος, ἀλλὰ τῶν περιεχομένων ἐν τῷ πεποιηκῶτι, ὦν
 καὶ ἄνθρωπος, καὶ ἄλλο πᾶν ζῶον· ζῶον δὲ καὶ τοῦτο καὶ τὸ πεποιη-
 κὸς, ἄλλως ἐκάτερον, καὶ ἄμφω ἐν νοητῷ.

10

1. Δεῖ δὲ—ἔξω] Desunt hæc in Cod. C. Vat. ita; sed rell. cum Ed. τοῦ πρό- Ciz. Mon. C. Vat. τὸ pro τε. Quod re-
 Vat. πρου. cepi.
 2. τοῦ πρὸ τοῦ] Codd. Marcc. Ciz. Mon. 4. ὡστε γεγραμμένον] Codd. Marc. A. 10. ἄλλως] Cod. Ciz. ἀλλ' ὡς.

quod animæ postremum est, reliquum universum non prohibet in gradu superno consistere. For- san vero et quod animæ infimum appellatur, est ipsius imago, neque inde sejuncta: sed quemadmodum imagines in speculis apparentes, quamdiu principale exemplar adstat extrinsecus. Sed operæ pretium est considerare, quomodo tale quiddam extrinsecus esse dicatur. Profecto usque ad illud, quod proxime est super animæ simulachrum, intelligibilis mundus est totus omnino perfectus, ex eunctis intelligibilibus constitutus, quemadmodum ferme se habet hic mundus imitatio quædam illius, quoad servare potest imagi-

nem viventis illius vivens. Sicut similitudo quædam apparens vel in pictura vel aqua, illius videlicet, quod super aquam picturamque esse videtur. Proinde imitatio in pictura vel aqua, non utriusque simul imitatio est, sed alterius duntaxat, quod formatum est ab altero. Intelligibilis itaque mundi imago similitudines quasdam habet, non quidem effectoris illius, sed eorum potius, quæ in effectu comprehenduntur, ex quorum numero est et homo, et quodvis aliud animal: vivens quidem animalque est et hoc et effector, sed aliter atque aliter: et ambo in intelligibili mundo consistunt.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ 5,

ΛΟΓΟΣ Γ.

P L O T I N I

ENNEAD. SEXTÆ,

LIBER III.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΓΕΝΩΝ ΤΟΥ ΟΝΤΟΣ, ΤΡΙΤΟΝ.

De generibus entis.

ΠΕΡΙ μὲν τῆς οὐσίας ὅπη δοκεῖ καὶ ὡς συμφώνως ἂν ἔχοι πρὸς τὴν 616
10 τοῦ Πλάτωνος δόξαν, εἴρηται. Δεῖ δὲ καὶ περὶ τῆς ἐτέρας φύσεως
ἐπισκέψασθαι, πότερα τὰ αὐτὰ γένη θετέον ἄπερ κακεῖ ἐθέμεθα, ἢ
πλείω ἐνταῦθα πρὸς ἐκείνοις ἄλλα τιθέντας, ἢ ὅλως ἕτερα; ἢ τὰ μὲν Β
ὡς ἐκεῖ, τὰ δ' ἄλλως; δεῖ μέντοι τὸ ταῦτὰ ἀναλογία καὶ ὁμωνυμία
λαμβάνειν. Τοῦτο δὲ φανήσεται γνωσθέντων. Ἀρχὴ δὲ ἡμῖν ἦδε·
15 ἐπειδὴ περὶ τῶν αἰσθητῶν ὁ λόγος ἡμῖν, πᾶν δὲ τὸ αἰσθητὸν τῷδε
τῷ κόσμῳ περιείληπται, περὶ τοῦ κόσμου ἀναγκαῖον ἂν εἴη ζητεῖν,

7. γενῶν] Cod. Vat. γενῶν γενῶν.
ib. τρίτον] Cod. Darm. omittit τρίτον.
Vat. habet τρίτον βιβλίον. Marc. A. in-

scriptione caret.
13. τὸ ταῦτὰ] Cod. Vat. τὸ ταῦτα et
versa pagina τὸ ταῦτά.

16. ὡς κόσμῳ] Ita Ed. Sed Codd. Ciz.
Marc. A. B. Mon. C. Med. A. B. τῷ
κόσμῳ. Et sic correxi cum Fic.

I. Sicut in mundo intelligibili, ita in hoc sensibili ponenda sunt genera rerum quinque, nec tamen sub uno genere componenda. Nec putandum genera hæc una cum superioribus illis in eadem natura congruere, quævis quadam proportione conveniant. Nec animæ intellectualis substantia est sub inferioribus generibus collocanda.

DICTUM jam est de essentia, et quid nobis potissimum videatur, et quomodo sententiæ Platonice sit consentaneum: oportet vero deinceps

de altera natura considerare: numquid eadem hic genera, quæ et ibi ponere debeamus, an hic plura ultra illa insuper alia quædam asseverantes? An omnino hic atque ibi diversa? An forte alia quidem hic, sicut et ibi, alia vero aliter sint ponenda? Oportet tamen quando eadem hic et ibi ponimus, sic accipere, ac si æquivoce et per analogiam, id est proportionalem quandam similitudinem, ita dicamus. Id autem tunc demum clarius apparebit, quando hæc ipsa singulatim

616 *διαιροῦντας τὴν φύσιν αὐτοῦ, καὶ ἐξ ὧν ἐστι διαιροῦντας κατὰ γένη
 C θεῖναι ὡσπερ ἂν εἰ τὴν φωνὴν διηρούμεθα ἄπειρον οὔσαν, εἰς ὠρι-
 μένα ἀνάγοντες, τὸ ἐν πολλοῖς ταῦτόν εἰς ἓν, εἶτα πάλιν ἄλλο, καὶ
 ἕτερον αὖ, ἕως εἰς ἀριθμὸν τινα θέντες ἕκαστον αὐτῶν, τὸ μὲν ἐπὶ
 τοῖς ἀτόμοις εἶδος λέγοντες, τὸ δ' ἐπὶ τοῖς εἶδεσι γένος. Τὸ μὲν οὖν 5
 ἐπὶ τῆς φωνῆς ἕκαστον εἶδος καὶ ὁμοῦ πάντα τὰ φανέντα εἰς ἓν ἦν
 D ἀνάγειν, καὶ κατηγορεῖν πάντων στοιχείου ἢ φωνῆν. Ἐπὶ δὲ ὧν
 ζητοῦμεν οὐχ οἶόν τε, ὡς δέδεικται. Διὸ δεῖ πλείω γένη ζητεῖν, καὶ
 ἐν τῷδε τῷ παντὶ ἕτερα ἐκείνων, ἐπειδὴ καὶ ἕτερον τοῦτο ἐκείνου,
 καὶ οὐ συνώνυμον, ὁμώνυμον δὲ καὶ εἰκῶν. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐνταῦθα 10
 ἐν τῷ μίγματι καὶ ἐν τῇ συνθέσει τὸ μὲν ἐστι σῶμα, τὸ δὲ ψυχὴ,
 617 ὧν γὰρ τὸ πᾶν, ἢ δὲ ψυχῆς φύσις ἐν ἐκείνῳ τῷ νοητῷ, καὶ οὐδ'
 A ἀρμόσει, οὐδ' εἰς οὐσίας τῆς ἐνταῦθα λεγομένης σύνταξιν, ἀφορι-
 στέον, εἰ καὶ χαλεπῶς, ὅμως μὴν τῆς ἐνταῦθα πραγματείας, ὡσπερ
 ἂν εἴ τις βουλόμενος τοὺς πολίτας συντάξαι πόλεώς τινος, οἶον κατὰ 15
 τιμήσεις, ἢ τέχνας, τοὺς ἐπιδημοῦντας ξένους παραλίποι χωρίς.
 Περὶ δὲ τῶν παθημάτων, ὅσα μετὰ τοῦ σώματος ἢ διὰ τὸ σῶμα περὶ
 ψυχὴν συμβαίνει, περὶ τούτων ἐπισκεπτέον ὕστερον, ὅπως τακτέον,
 ὅταν περὶ τῶν ἐνταῦθα ζητῶμεν.*

1. κατὰ γένη θείναι] Cod. Vat. κατὰ γεν-
 ηθῆναι (sic).

2. διηρούμεθα] Cod. Vat. διαιρούμεθα.

3. ἄλλο] Codd. Ciz. et Vat. ἄλλη.

6. τὰ φανέντα] Cod. Ciz. omittit τὰ.

7. ἀνάγειν] Cod. Vat. ἀγαγεῖν.

ib. φωνῆν] Cod. Ciz. φωνή.

8. Διὸ δεῖ] Cod. Mon. C. διὸ δὴ cum
 Marc. A.

9. τῶδε] Codd. Mon. C. Med. B. Vat.
 ἐν τῶδε. Ciz. et Marc. ἐν absque τῶδε. Il-
 lud recepi.

10. καὶ εἰκῶν] Cod. Mon. C. omittit
 καὶ cum Marc. A.

ib. ἐπειδὴ] Codd. Ciz. Mon. C. Med.
 B. Vat. ἐπέι.

15. κατὰ τιμήσεις] Ita Codd. Ciz. Marc.
 A. Rell. cum Ed. κατατιμήσεις, præter
 Vat., qui habet κατατιμήσιν.

18. διὰ τούτων] Codd., excepto Darm.,
 omnes præ τούτων. Et sic correxi.

cognita fuerint. Principium itaque nobis erit hujusmodi: Cum sermo nobis de sensibilibus habeatur, omne vero sensibile hoc mundo comprehendatur, necessarium nobis est de mundo in primis inquirere, dividendibus hujus mundi naturam, atque dividendo ea, ex quibus est constitutus, secundum genera rite disponere: perinde ac si vocem, quæ infinita est, partiremur in quendam certum numerum redigentes: dum videlicet, quod illic in multis idem est, reduceremus in unum: deinde rursus aliud, rursusque similiter aliud, quousque in quodam numero illorum quodlibet poneremus, quod est in singulis, speciem appellantes. Quod vero in speciebus genus esse dicentes, in voce quidem speciem quamlibet, simulque cunctas nobis illic occurrentes in unum colligere plane liceret, ac de omnibus elementum vocale sive literale, vel vocem pariter prædicare. At vero in his, quæ nunc indagamus, impossibile est similiter prædicare, quemadmodum in superioribus demonstravimus. Quapropter plura ge-

nera cogimur indagare, atque huic universo alia, quam illic assignare: quandoquidem et univocum hoc est ab illo diversum, neque cum illo univoca convenit ratione, sed est æquivocum et imago. Quoniam vero et hic in mixtione atque compositione diversa sunt, et aliud quidem corpus est, aliud anima: universum namque est animal, ipsa vero natura animæ in illo intelligibili mundo consistens, non congruit in eodem ordine cum illa, quæ hic essentia nominatur: ideo segreganda est ipsa quidem, quamvis sit arduum, segreganda tamen a præsentis naturæ hujus conditione, quam in præsentia pertractamus: ceu si quis volens civitatis alicujus cives disponere per census, et honores, et artes, peregrinos et advenas relinquat a civibus segregatos. De passionibus autem quotcumque una cum corpore vel propter corpus animæ accidunt, tunc demum, quomodo sint disponendæ, tractabimus, postquam de his, quæ hoc mundo proprie continentur, disputaverimus.

Καὶ πρῶτον περὶ τῆς λεγομένης οὐσίας θεωρητέον, συγχωροῦντας Ἀ
 τὴν περὶ τὰ σώματα φύσιν ὁμωνύμως ἢ οὐδὲ ὅλως οὐσίαν, διὰ τὸ
 ἐφαρμόττειν τὴν ἔννοιαν ῥεόντων, ἀλλὰ γένεσιν οἰκείως λέγεσθαι.
 Εἶτα τῆς γενέσεως τὰ μὲν τοιαῦτα, τὰ δὲ τοιαῦτα, καὶ τὰ μὲν σώματα εἰς ἓν,
 5 τὰ τε ἀπλά, τὰ τε σύνθετα, τὰ τε συμβεβηκότα, ἢ παρακολουθοῦντα,
 διαιροῦντας ἀπ' ἀλλήλων καὶ ταῦτα· ἢ τὸ μὲν ὕλην, τὸ δὲ εἶδος ἐπ' Β
 αὐτῇ, καὶ χωρὶς ἐκάτερον ὡς γένος, ἢ ὑφ' ἓν ἄμφω ὡς οὐσίαν ἐκά-
 τερον ὁμωνύμως, ἢ γένεσιν. Ἀλλὰ τί τὸ κοινὸν ἐπὶ ὕλης καὶ εἶδους;
 Πῶς δὲ γένος ἢ ὕλη, καὶ τίνων; τίς γὰρ διαφορὰ ὕλης; ἐν τίνι δὲ
 10 τὸ ἐξ ἀμφοῖν τακτέον; εἰ δὲ τὸ ἐξ ἀμφοῖν εἶη αὐτὸ ἢ σωματικὴ οὐ-
 σία, ἐκείνων δὲ ἐκάτερον οὐ σῶμα, πῶς ἂν ἐν ἐνὶ τάττοιτο καὶ τῷ
 αὐτῷ μετὰ τοῦ συνθέτου; πῶς δ' ἂν τὰ στοιχεῖά τινος μετ' αὐτοῦ; C
 εἰ δ' ἀπὸ τῶν σωματίων ἀρχοίμεθα, ἀρχοίμεθ' ἂν ἀπὸ συλλαβῶν. Διὰ
 τί δὲ οὐκ ἀνάλογον, εἰ καὶ μὴ κατὰ ταῦτα ἢ διαίρεσις, λέγοιμεν ἂν
 15 ἀντὶ μὲν τοῦ ἐκεῖ ὄντος, ἐνταῦθα τὴν ὕλην, ἀντὶ δὲ τῆς ἐκεῖ κινή-
 σεως, ἐνταῦθα τὸ εἶδος, οἷον ζωὴν τινα καὶ τελείωσιν τῆς ὕλης, τῆς
 δὲ ὕλης τὴν οὐκ ἔκστασιν κατὰ τὴν στάσιν. Καὶ τὸ ταῦτόν, καὶ
 θάτερον, οὔσης καὶ ἐνταῦθα ἐτερότητος πολλῆς, καὶ ἀνομοιότητος D
 μᾶλλον· ἢ πρῶτον μὲν ἢ ὕλη, οὐχ οὕτως ἔχει, καὶ λαμβάνει τὸ εἶδος

2. ἢ οὐδὲ] Codd. Ciz. et Med. B. ἢ οὐδὲν.
 4. γενέσεως] Cod. Ciz. φύσεως.
 ib. καὶ τὰ μιν—σύνθετα] Cod. Ciz. omit-
 tit hæc.
 9. καὶ τίνων] Cod. Ciz. καὶ τίνων.

11. πῶς ἂν—συνίπτει] Desunt hæc in
 Cod. Ciz.
 13. ἀρχοίμεθ'] Cod. Vat. ἀρχοίμεθα.
 14. καὶ μὴ κατ' αὐτὰ] Ciz. omittit καὶ.
 Idem cum Marc. A. Med. A.B. et Vat.

habet μὴ κατὰ ταῦτα. Correxī κατὰ
 ταῦτα.
 ib. ἂν ἀντὶ] Codd. Ciz. et Vat. ἂν,
 καὶ τι.
 17. στάσιν] Codd. Ciz. et Vat. οὐστάσιν.

II. *In mundo quidem intelligibili essentiam veram ponit: in hoc autem apparentem, ac pro essentia fluentiam. Item confutat eos, qui genera hic non recte disponunt, nondum tamen ipse disponit.*

Principio de illa, quæ nominatur essentia, videtur agendum, concedendumque in primis corpoream hanc naturam æquivoce essentiam nominari, vel nullo modo essentiam nominandam, quia fluentium notio congruat, sed proprie generationem esse dicendam. Præterea generationis alia quidem ejusmodi esse, alia vero illiusmodi, dicendum videtur. Et corpora quidem in unum accumulanda, tum simplicia, tum composita, et accidentia illorum atque consequentia, hæc quoque interim inter se dividendo: aut dicendum alieni videri potest, hoc quidem esse materiam, illud autem speciem in materia, et seorsum utrumque tanquam genus, aut ambo in unum concilianda, tanquam utrumque æquivoce nominetur essentia sive substantia, aut proprie generatio. Verum quidnam commune materiæ simul est atque for-

ma? Et quomodo materia potest esse genus? quorumve genus? Quoniam et mirandum est, quænam differentia materiæ sit. Præterea in quonam potissimum, quod est ex utrisque compositum, collocare debemus? Quod si quod ex utrisque constat substantia corporea sit, neutrum vero duorum sit corpus, quonam pacto in uno eodemque duo hæc una cum composito poni debent? Et quonam pacto, quæ alienius elementa sunt, cum illo simul in eodem constitui possunt? Si quis autem dixerit, a corporibus incipere nos debere, perinde monebit, ac si præceperit in dictionibus pertractandis a syllabis inchoandum. Quid vero prohibet, si non licet secundum naturam eandem partiri, saltem secundum analogiam et proportionem quandam hæc ita dividere, ut loco entis ipsius illic existentis ponamus hic materiam? pro motu autem entis illius hic formam velut vitam quandam perfectionemque materiæ? Tum pro eo, quod illic est ipsum idem atque status, hic materiæ conditionem quandam a se

617 ὡς ζῶν αὐτῆς, οὐδὲ ἐνέργειαν αὐτῆς, ἀλλ' ἐπεισιν ἀλλαχόθεν, οὐκ
 ὄν τι ἐκείνης. Εἶτα ἐκεῖ τὸ εἶδος ἐνέργεια καὶ κίνησις, ἐνταῦθα δὲ ἡ
 κίνησις ἄλλο, καὶ συμβεβηκὸς, τὸ δὲ εἶδος στάσις αὐτῆς μᾶλλον,
 καὶ οἶον ἡσυχία. Ὅριζι γὰρ ἀόριστον οὖσαν, τό, τε ταῦτὸν ἐκεῖ, καὶ
 ΕΤὸ ἕτερον, ἐνὸς τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑτέρου ὄντος· ἐνταῦθα δὲ ἕτερον μετα-5
 λήψει, καὶ πρὸς ἄλλο, καὶ τὶ ταῦτὸν καὶ ἕτερον, οὐδ' ὡς ἐκεῖ εἴη ἄν
 618 τι ἐν τοῖς ὑστέροις, τὶ ταῦτὸν καὶ τὶ ἕτερον· στάσις δὲ τῆς ὕλης
 Α πῶς, ἐπὶ πάντα ἐλκομένης μεγέθη, καὶ ἕξωθεν τὰς μορφὰς, καὶ οὐκ
 αὐτάρκους ἑαυτῇ μετὰ τούτων τὰ ἄλλα γεννᾶν; ταύτην μὲν οὖν τὴν
 διαίρεισιν ἀφετέον.

10

Α Πῶς δὲ λέγομεν; ἔστι δὴ πρῶτον οὕτως, τὸ μὲν ὕλην εἶναι, τὸ δ'
 εἶδος, τὸ δὲ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν, τὰ δὲ περὶ ταῦτα, τῶν δὲ περὶ ταῦτα
 τὰ μὲν κατηγορούμενα μόνον, τὰ δὲ καὶ συμβεβηκότα, τῶν δὲ συμ-
 βεβηκότων τὰ μὲν ἐν αὐτοῖς, τὰ δὲ αὐτὰ ἐν ἐκείνοις, τὰ δὲ ἐνεργή-
 ματα αὐτῶν, τὰ δὲ πάθη, τὰ δὲ παρακολουθήματα, καὶ τὴν μὲν 15
 Β ὕλην, κοινὸν μὲν καὶ ἐν πάσαις ταῖς οὐσίαις, οὐ μὴν γένος, ὅτι μηδὲ
 διαφορὰς ἔχει, εἰ μὴ τις τὰς διαφορὰς κατὰ τὸ τὴν μὲν πυρίνην, τὴν
 δὲ τὴν ἀέρος μορφήν ἔχειν. Εἰ δέ τις ἀρκούτο τῷ κοινῷ τῷ ἐν πᾶσιν

1. ζῶν] Cod. Med. B. ζωῆς.
 ib. ἀλλαχόθεν] Codd. Ciz. Mon. C. Med.
 B. Vat. Marc. A. ἀλλαχόθεν. Et ita
 scripsi cum Fic.
 3. ἄλλο, καὶ] Cod. Vat. ἄλλο κατὰ.
 5. ἐνὸς τοῦ—ἑτέρου] Cod. Ciz. omittit hæc.
 ib. τοῦ αὐτοῦ] Ita Codd. Marc. A. Med.
 A. et Vat. Rell. cum Ed. τοῦ αὐτοῦ.
 6. καὶ τῷ] Codd. Marc. A. Mon. C. et

Vat. καὶ σοι cum marg. Ed. Male.
 ib. ἄν τῷ] Cod. Med. A. ex corr. ab al.
 m. ἄν τό.
 11. λέγομεν;] Codd. Ciz. Mon. C. Marc.
 A. et, ut videtur, a pr. m. Vat. λέγομεν.
 Quod recepi.
 ib. ἔστι δὲ] Cod. Ciz. ἔστι δέ.
 ib. δ' εἶδος] Codd. Mon. C. Marc. A.
 et Vat. δὲ εἶδος.

12. δὲ περι] Cod. Vat. δ' ἐστὶ.
 14. δὲ ἐν] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A.
 B. Marc. A. Vat. δὲ αὐτὰ ἐν. Recepi inde
 αὐτὰ, quod deerat.
 15. τὰ δὲ πάθη—ὡς κινήσεις] Viginti hæc
 lineæ absunt a Cod. Vat.
 18. τὴν ἀέρος] Cod. Ciz. omittit τὴν.
 Mon. C. et Marc. A. pro τὴν δὲ habent
 τὸ δέ.

minime discedentem: quin etiam alteritatis ipsius vice rerum harum diversitatem dissimilitudinemque quam plurimam opposita superantem. Sed profecto materia non sic habet et accipit formam tauquam ipsius vitam aut actum, sed ingreditur aliunde forma, nec aliquid est materiæ. Præterea species quidem illic actus est atque motus. Hic vero motus est aliud atque contingens: species autem status ipsius magis et quasi quies: definit namque illam secundum se infinitam. Quin etiam ipsum idem et ipsum alterum illic ideo sunt, quia unum illic existit ipsum idem et unum ipsum alterum: hic autem alterum participatione dicitur, et ad aliud, et aliquid idem et aliquid alterum, nec sicut ibi ita in posterioribus ipsum dicitur, sed idem aliquid et alterum similiter aliquid. Status autem quomodo assignari materiæ poterit, quæ ad omnes distrahitur magnitudines, et formas accipit ab externis, neque per se sufficit una

cum his alia generare? Hanc ergo divisionem prætermittere decet.

III. Quæcunque proprie sunt in mundo sensibili probabiliter ad quinque genera referri posse videntur. Primum genus sit substantia; secundum accidens, quod in substantia; tertium accidens, in quo substantia; quartum motus; quintum relatio. In primo genere quodammodo colliguntur materia, forma, compositum: in secundo quantitas, qualitas, figura: in tertio locus, tempus: in quarto actio, passio: in quinto quam plurima quomodocunque relationem significantia.

Quomodo igitur distinguemus? Primo quidem ita licet: profecto hoc esse materiam, illud vero formam, aliud autem ex utrisque permistum: tum reliqua circa hæc esse: atque eorum, quæ circa hæc versantur, alia quidem tantum esse de his prædicata, alia vero esse insuper contingentia,

οἷς ἐστὶν ὕλην εἶναι, ἢ ὡς ὅλον πρὸς μέρη, ἄλλως γένος ἂν εἶη· καὶ
στοιχείου δὲ ἐν τούτῳ, δυναμένου καὶ τοῦ στοιχείου γένους εἶναι· τὸ
δὲ εἶδος, προσκειμένου τοῦ περὶ τὴν ὕλην ἢ ἐν ὕλῃ, τῶν μὲν ἄλλων C
εἰδῶν χωρίζει, οὐ μὴν περιλαμβάνει πᾶν εἶδος οὐσιώδες. Εἰ δὲ εἶδος
5 λέγομεν τὸ ποιητικὸν οὐσίας, καὶ λόγον τὸν οὐσιώδη κατὰ τὸ εἶδος,
οὐπω τὴν οὐσίαν εἶπομεν πῶς δεῖ λαμβάνειν. Τὸ δὲ ἐξ ἀμφοῖν εἰ
τοῦτο μόνον οὐσίαν, ἐκείνα οὐκ οὐσίας. Εἰ δὲ κακείνα καὶ τοῦτο, τί
τὸ κοινὸν σκεπτέον. Γὰρ δὲ κατηγορούμενα μόνον, ἐν τῷ πρὸς τι ἂν
εἶη, οἷον αἴτιον εἶναι, στοιχείου εἶναι. Τῶν δὲ ἐν αὐτοῖς συμβεβη- D
10 κότων τὸ μὲν ποσὸν εἶναι, τὸ δὲ ποιὸν εἶναι, ἃ ἐν αὐτοῖς· τὰ δ' αὐτὰ
ἐν ἐκείνοις, ὡς τόπος καὶ χρόνος, τὰ δὲ ἐνεργήματα αὐτῶν καὶ πάθη,
ὡς κινήσεις, τὰ δὲ παρακολουθήματα, ὡς τόπος καὶ χρόνος, ὁ μὲν
τῶν συνθέτων, ὁ δὲ τῆς κινήσεως, ὁ χρόνος. Καὶ τὰ μὲν τρία εἰς ἐν
εὔροισιν κοινόν τι τὴν ἐνταῦθα ὁμόνυμον οὐσίαν· εἶτα τὰ ἄλλα ἐφε- E
15 ξῆς, πρόστι, ποσὸν, ποιὸν, ἐν χρόνῳ, ἐν τόπῳ, κινήσεις, τόπος, χρό-
νος, ἢ ληφθέντος τόπου καὶ χρόνου, περιττὸν τὸ ἐν χρόνῳ καὶ τόπῳ·
ὥστε εἶναι πέντε, ὡς ἐν τῶν πρώτων τριῶν· εἰ δὲ μὴ, εἰς ἐν τὰ τρία

2. τοῦ στοιχείου] Cod. Ciz. omittit τοῦ.

3. τὴν ὕλην] Codd. Marc. A. Ciz. et
Mon. C. omittunt τὴν.

12. ὁ μὲν τῶν—ὁ χρόνος] Desunt haec in
Marc. A.

13. μὲν τρία] Cod. Vat. μέτρα.

14. τὰ ἰνταῦθα] Codd. Ciz. Marc. A.
Med. B. Vat. τὴν pro τα. Et sic correxi
cum Fic.

ib. τὰ ἄλλα] Codd. Ciz. et Vat. καὶ
ἄλλα.

15. ποιὸν] Abest a Cod. Ciz.

ib. ἐν χρόνῳ, ἐν τόπῳ] Codd. Ciz. Mon.
C. Marc. A. Med. B. Vat. ἐν τόπῳ, ἐν
χρόνῳ, sed Med. B. habet χρόνον.

17. πρώτων] Cod. Ciz. πρὸ τῶν.

quin etiam contingentium sive accidentium, alia
his inesse, in aliis vicissim haec existere. Praeterea
alia horum actiones, alia passiones, alia denique
consequentia. Dicere quoque licet, materiam esse
commune quiddam, in omnibusque substantiis,
neque tamen esse genus, quoniam nullas differ-
entias habet, nisi quis forte differentias ejus acci-
piat, ex eo quod materia haec igneam, illa vero
aëriam subeat formam. Si quis autem ad hoc,
ut materia genus sit, sufficere putet, quod com-
mune quiddam sit omnibus, quibus licet subesse
materiam, aut forte ex eo, quod ipsa materia
erga materias quodammodo multas se habeat,
sicut totum ad partes, aliter quam proprie dici
soleat, genus foret. Atque elementum erit hoc
unum, siquidem possit et elementum esse genus.
Species autem si additum ei fuerit, ut circa ma-
teriam sit, vel in materia, per hujusmodi condi-
tionem a speciebus aliis separabitur, non tamen
essentialem omnem speciem amplectetur. Sin
autem speciem appellamus id ipsum, quod essen-
tia sit effectivum, essentialisque rationem secun-
dum speciem, adhuc in ambiguitate versabimur.

Nondum enim quomodo accipienda sit essentia
sive substantia, declarabimus. Proinde si solum,
quod est utrisque compositum, affirmetur esse
substantia, duo illa substantiae minime erunt.
Quod si et hoc simul et illa, reliquum erit, quid-
nam his omnibus commune sit, indagare. Quae
vero solum praedicata dicuntur, forsan in ordine
relationis erunt, velut esse causam, et elementum
esse. Sed eorum, quae accidentia sunt in illis,
aliud est, ut esse quantum, aliud rursus, ut qua-
le, quae proprie sunt in ipsis. Sunt et quaedam,
in quibus illa ipsa sunt, quemadmodum locus at-
que tempus: quin etiam actiones eorum et pas-
siones se habent velut motus: tum vero conse-
quentia, ceu locus et tempus. Locus quidem
compositorum, tempus autem motionis. Proinde
tria quidem prima forsan inveniemus in unum
commune concurrere, scilicet in substantiam hic
aequivoce dictam. Post haec alia deinceps, rela-
tio, quantitas, qualitas, in tempore, in loco, mo-
tus, locus, tempus, quamvis accepto semel loco
atque tempore, supervacuum sit alferre rursus,
quod in tempore, quod in loco. Quapropter li-

619 ἔσται, ὕλη, εἶδος, συναμφότερον, πρὸς τι, ποσὸν, ποιὸν, κίνησις, ἢ καὶ ταῦτα εἰς τὰ πρὸς τι περιεκτικὸν γὰρ μάλλον.

Α Τί οὖν ταῦτὸν ἐν τοῖς τρισὶ, καὶ τί ἔσται ὃ ταῦτα ποιεῖ οὐσίαν τὴν ἐν τούτοις; ἄρα ὑποβάθραν τινὰ τοῖς ἄλλοις; ἄλλ' ἢ μὲν ὕλη ὑποβάθρα καὶ ἔδρα δοκεῖ τῷ εἶδει εἶναι. ὥστε τὸ εἶδος οὐκ ἔσται ἐν 5 οὐσία, τό, τε σύνθετον ἄλλοις ὑποβάθρα καὶ ἔδρα ὥστε καὶ τὸ εἶδος μετὰ τῆς ὕλης ὑποβεβλήσεται τοῖς συνθέτοις· ἢ πᾶσι γε, τοῖς μετὰ τὸ σύνθετον, οἶον ποσῶ, ποιῶ, κινήσει. Ἄλλ' ἄρα τὸ μὴ ἐτέρου ὃ λέγεται; λευκὸν μὲν γὰρ καὶ μέλαν, ἄλλου τοῦ λελευκωμένου, καὶ 10 Β τὸ διπλάσιον δὲ ἐτέρου· λέγω δὲ οὐ τοῦ ἡμίσεος εἶναι, ἀλλὰ ξύλον διπλάσιον, καὶ πατήρ ἄλλου, ἢ πατήρ ἐστι, καὶ ἐπιστήμη δὲ ἄλλου, τοῦ ἐν ᾧ, καὶ τόπος δὲ πέρας ἄλλου, καὶ χρόνος μέτρον ἄλλου, πῦρ δὲ οὐκ ἄλλου, οὐ δὲ ξύλον, καθ' ὃ ξύλον, ἄλλου, οὐδ' ἄνθρωπος ἄλλου, οὐδὲ Σωκράτης, οὐδ' ὅλως ἢ σύνθετος οὐσία, οὐδὲ τὸ κατὰ τὴν οὐσίαν εἶδος, ἄλλου, ὅτι οὐκ ἄλλου πάθος ἦν· οὐ γὰρ τῆς ὕλης εἶδος, 15 C τοῦ δὲ συναμφοτέρου μέρος· τὸ δὲ τοῦ ἀνθρώπου εἶδος καὶ ὁ ἀνθρωπος ταῦτὸν, καὶ ἡ ὕλη μέρος ὅλου, καὶ ἄλλου ὡς τοῦ ὅλου, οὐχ ὡς ἐτέρου ὄντος ἐκείνου οὗ λέγεται· λευκὸν δὲ ὃ λέγεται εἶναι, ἐτέρου

1. συναμφότερον] Cod. Med. A. a pr. m. συναμφότερα.

2. πρὸς τι] Ita Codd. Ciz. Med. A. B. Vat. Sed πρὸς τις habet Ed. cum rell.

3. ταῦτὸν] Cod. Ciz. ταῦτό.

6. ἔδρα ὥστε] Codd. omnes excepto Marc. B. inter hæc duo vocabula addunt verba δοκεῖ τῷ εἶδει εἶναι, ὥστε τὸ εἶδος οὐκ ἔσται ἐν οὐσίᾳ, τό, τε σύνθετον ἄλλοις ὑποβάθρα

καὶ ἔδρα: quæ legit etiam Fic. et ego recepi.

8. μὴ ἐτέρου] Cod. Vat. μὴ ἕτερον (sic).

9. ἄλλου τοῦ] Cod. Vat. ἀλλ' οὐ τοῦ.

ib. λελευκωμένου] Ita Codd. Darm. Mon. C. et Vat. Sed Ciz. λευκωμένου. Ed. et rell. λελευκωμένου.

10. δὲ ἐτέρου—διπλάσιον] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.

ib. τὸ ἡμίσεως] Codd. Darm. Mon. C.

Marc. A. B. Med. A. B. τοῦ ἡμίσεος. Quod recepi.

11. ἐπιστήμη] Codd., excepto Darm., omnes ἢ ἐπιστήμη.

13. ἄλλου, οὐδ'] Cod. Vat. ἄλλου, οὐδέ.

15. ὅτι οὐκ ἄλλου] Ita Cod. Mon. C. Rell. cum Ed. ὅτι, οὐκ ἄλλου.

17. μέρος ὅλου] Cod. Ciz. καὶ μέρος ὅλου. Vat. μέρος ὅλου.

cebit quinque numerare, siquidem tria prima computentur ut unum. Sin autem tria illa non computentur in unum, sic utique disponentur, materia, species, compositum, relatio, quantitas, qualitas, motus. Vel hæc fortasse relatione comprehenduntur: nam relatio latius comprehendit.

IV. *Substantiæ corporeæ proprium est, ut accidentium sustentaculum sit: ipsa vero nulli tanquam accidens innitatur, sed sui juris existat. Id autem solius substantiæ proprium tribus substantiis est commune, scilicet materiæ, formæ, composito.*

Quidnam igitur in tribus illis commune est? quidve est, quod efficit, ut hæc essentia sive substantia sint? Substantia, inquam, qualis in rebus inferioribus esse potest. Numquid horum quodlibet propterea substantia est, quia sit fundamentum quoddam, et susceptaculum aliorum? At vero materia quidem susceptaculum sedesque

speciei videtur esse, species autem non adeo videtur esse sedes: quapropter species non erit in substantiæ genere. Compositum quoque reliquius profecto multis fundamentum est, atque sedes: itaque et species una videlicet cum materia subicietur compositis, vel potius omnibus, quæ sequuntur compositum, velut quantitati, qualitati, motui. Num forte, quod substantia est, ideo est hoc ipsum, quoniam hoc ipsum, quod dicitur, non est alterius? Albedo enim atque nigredo alterius est, dealbati videlicet, vel denigrati. Duplum quoque alterius est: non dico in præsentia dimidii duplum, sed lignum duplum: et pater, qua pater alterius est. Item scientia est illius, in quo existit. Rursum locus terminus est alterius. Et tempus alterius est mensura. Ignis autem non est alterius, neque lignum, qua lignum, alterius est. Similiter neque homo, neque Socrates, neque omnino composita ulla substantia. Atqui

ἐστίν. Ὁ οὖν ἄλλου ὄν ἐκείνου λέγεται, οὐκ οὐσία· οὐσία τοίνυν, ὃ
 ὅπερ ἐστίν αὐτοῦ ἐστίν· ἢ μέρος ὄν τοιούτου συμπληρωτικόν ἐστι
 συνθέτου, ὄντος μὲν αὐτοῦ, ἕκαστον μὲν ἢ ἐκάτερον αὐτοῦ, πρὸς δὲ
 τὸ σύνθετον ἄλλου τρόπον ἐκείνου λεγόμενον. Ἡ εἰ μὲν μέρος, πρὸς D
 5 ἄλλο λεγόμενον, ὄν καθ' αὐτὸ δὲ φύσει, ἐν τῷ εἶναι ὃ ἐστίν οὐχ ἐτέ-
 ρου λεγόμενον. Κοινὸν δὲ καὶ τὸ ὑποκείμενον ἐπὶ τε τῆς ὕλης καὶ
 τοῦ εἶδους καὶ τοῦ συναμφοτέρου, ἀλλὰ ἄλλως μὲν ἢ ὕλη τῷ εἶδει,
 ἄλλως δὲ τὸ εἶδος τοῖς πάθεσι, καὶ τὸ συναμφότερον· ἢ οὔτε ἢ ὕλη
 ὑποκείμενον τῷ εἶδει, τελείωσις γὰρ τὸ εἶδος αὐτῆς καθ' ὅσον ὕλη
 10 καὶ καθ' ὅσον δυνάμει, οὐδ' αὖ τὸ εἶδος ἐν ταύτῃ· μεθ' οὗ γάρ τι E
 ἀπαρτίζει ἐν τι, οὐκ ἔσται θάτερον ἐν θατέρῳ, ἀλλ' ἄμφω ἢ ὕλη καὶ
 τὸ εἶδος ὁμοῦ ὑποκείμενα ἄλλῳ, οἷον ἄνθρωπος καὶ τὶς ἄνθρωπος
 ὑπόκεινται τοῖς πάθεσι, καὶ προϋπάρχουσι τῶν ἐνεργειῶν καὶ τῶν
 παρακολουθούντων, καὶ ἀφ' ἧς δὲ τὰ ἄλλα, καὶ δι' ἧν τὰ ἄλλα, καὶ
 15 περὶ ὃ τὸ πάσχειν, καὶ ἀφ' ἧς τὸ ποιεῖν.

Ἀκουστέον δὲ ταῦτα περὶ τῆς ἐνθάδε οὐσίας λεγομένης. Εἰ δέ πη 620
 ταῦτα καὶ ἐπ' ἐκείνης συμβαίνει, ἴσως μὲν κατ' ἀναλογίαν καὶ ὁμο-

1. Ὁ οὖν] Codd. Med. A. B. ὁ οὖν.
 ib. ἄλλο ὄν] Codd. Ciz. Darm. Med. A.
 (ex corr.) B. Vat. Marc. A. ἄλλου ὄν.
 Mon. C. ἄλλον ὄν. Marg. Ed. ἄλλῳ. Re-
 cepti Genitivum.

2. αὐτοῦ ἐστίν] Cod. Med. A. (ex corr.)
 αὐτοῦ ἐστίν. Quod recipimus.

3. συνθέτου] Codd. Ciz. et Vat. σύνθετον.
 ib. αὐτοῦ—αὐτοῦ] Cod. Med. A. utro-

bique ex corr. αὐτοῦ. Et sic correxi.

4. λέγεται. Ἡ] Codd. Marc. Ciz. et
 Vat. λεγόμενον. Ἡ. Pro voce posteriore
 Cod. Med. A. in marg. ab al. m. habet ζ;
 tum sequitur in Cod. Ciz. εις pro εἰ.

10. οὐδ' αὐτὸ] Codd. Marc. A. Mon. C.
 Ciz. et Vat. οὐδ' αὐτὸ. Et sic reposui.

11. θάτερον ἐν] Cod. Vat. θατέρου absque
 ἐν.

12. τὶς ἄνθρωπος, ὑπόκεινται] Cod. Vat.
 τὶς ἄνθρωπος ὑπόκεινται.

14. τὰ ἄλλα] Cod. Vat. omittit τὰ.

15. καὶ ἀφ'] Cod. Vat. καὶ τὸ ἀφ'.

17. ἐκείνης] Codd. Marc. A. Mon. C.
 ἐκείνης.

ib. συμβαίνει] Cod. Ciz. ἀναβαίνειν, Vat.
 ἀναβαίνειν.

neque etiam species, quæ secundum essentiam est, alterius est, quoniam nullius est passio. Non enim materia species est: est tamen pars compositi: hominis vero species atque homo idem est. Materia quoque pars est totius, atque alterius est, quatenus est totius: non tanquam alterum illud existat, cuius ipsa dicitur: albedo vero hoc ipsum, quod dicitur, est alterius. Quod igitur alterius existens, illius et dicitur, non est substantia. Substantia igitur est id quidem, quod certe hoc ipsum, quod est, sui ipsius existit. Aut certe si alicujus pars esse dicatur, compositum ipsum complet. dum profecto quodlibet vel utrumque sui ipsius existit, sed erga compositum alio quodam pacto illius esse dicitur. Aut certe, qua ratione pars est, ad aliud quidem dicitur: qua vero secundum naturam suam est, in eo, quod sit, id quod est, dicitur esse nullius. Esse vero subjectum, videtur esse commune tum materiae, tum speciei, tum composito: sed aliter quidem materia speciei subjecta est, aliter autem species passionibus, aliter vero compositum: vel

potius neque materia speciei subjectum est. Species namque perfectio est illius, et qua materia est, et qua est in potentia. Neque rursus species in hac existit: ubi enim aliquid una cum aliquo unum aliquid conficit, non erit alterum illic in altero: sed ambo materia speciesque simul subjecta sunt alteri, velut homo, atque aliquis homo passionibus quidem subijciuntur, præceduntque actiones et consequentia. Videbitur itaque substantia esse, a qua sunt alia, et propter quam alia, idque esse circa quod sit pati, et a quo sit agere.

V. Solius substantiæ proprium est, ut nec usquam velut in subjecto insit, nec de subjecto aliquo tanquam extraneum aliquid prædicetur. Item quando aliqua, quæ corporeis generibus propria sunt, in mundo incorporeo nominamus, non secundum rationem naturamque eandem, sed per comparationem et similitudinem illis hæc attribuimus.

Accipienda vero sunt hæc de ea substantia, quæ hic esse dicitur. Si quo vero pacto sub-

620 νύμωσ. Καὶ γὰρ τὸ πρῶτον, ὡς πρὸς τὰ μετ' αὐτὸ λέγεται· οὐ γὰρ ἀπλῶσ πρῶτον, ἀλλ' ἔστιν ὡς πρὸς ἐκείνα ἔσχατα, ἄλλα πρῶτα μετ' ἐκείνα· καὶ τὸ ὑποκειμένον ἄλλωσ, καὶ τὸ πάσχειν, εἰ ἐκεῖ ἀμφισ-
 Β βητεῖται, καὶ εἰ κἀκεῖ, ἄλλο τὸ ἐκεῖ πάσχειν· καὶ τὸ μὴ ἐν ὑποκει-
 μένω εἶναι, κατὰ πάσης οὐσίας, εἰ τὸ ἐν ὑποκειμένω εἶναι δεῖ μὴ ὡσ 5
 μέρος ὑπάρχειν τοῦ ἐν ᾧ ἔστι, μῆδ' οὕτωσ, ὥσπε μῆδὲ συντελεῖν μετ'
 ἐκείνου εἰσ ἔν τι. Μεθ' οὗ γὰρ συντελεῖ εἰσ σύνθετον οὐσίαν, ἐν
 ἐκείνω ὡσ ἐν ὑποκειμένω οὐκ ἂν εἶη. ὥσπε μῆτε τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλη
 εἶναι ὡσ ἐν ὑποκειμένω, μῆτε τὸν ἄνθρωπον ἐν τῷ Σωκράτει, μέρος
 C ὄντα Σωκράτους. Ὁ οὖν μὴ ἐν ὑποκειμένω, οὐσία· εἰ δὲ λέγομεν 10
 μῆτε ἐν ὑποκειμένω μῆτε καθ' ὑποκειμένου, προσθετέον ὡσ ἄλλου,
 ἵνα καὶ ὁ ἄνθρωπος λεγόμενος κατὰ τοῦ τινὸσ ἀνθρώπου περιλαμβά-
 νηται τῷ λόγῳ ἐν τῇ προσθήκῃ τῇ μὴ κατ' ἄλλου. Ὅταν γὰρ τὸν
 D ἄνθρωπον κατηγορῶ τοῦ Σωκράτους, οὕτωσ λέγω, οὐχ ὡσ τὸ ξύλον
 λευκὸν, ἀλλ' ὡσ τὸ λευκὸν λευκόν· τὸν γὰρ Σωκράτη λέγων ἄνθρω- 15
 πον, τὸν τινὰ ἄνθρωπον λέγω ἄνθρωπον, καὶ τοῦ ἐν τῷ Σωκράτει
 ἀνθρώπου τὸν ἄνθρωπον· τοῦτο δὲ ταῦτόν, τῷ τὸν Σωκράτην Σωκρά-
 την λέγειν, καὶ ἔτι τῷ κατὰ ζώου λογικοῦ τοιοῦδε τὸ ζῶον κατηγο-
 Ε ρεῖν. Εἰ δὲ τις λέγοι μὴ ἴδιον εἶναι τῆσ οὐσίας τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένω

1. ὡσ πρὸσ τὰ] Cod. Ciz. omittit πρὸσ.
 Mon. C. habet τὸ pro τὰ cum Marc. A.
 3. ἐκεῖ] Codd. Med. B. Vat. εἰ ἐκεῖ.
 Recepi inde εἰ, quod deerat.
 4. καὶ εἰ] Cod. Ciz. καὶ οὐ.
 5. εἰ τὸ ἐν] Codd. Mon. C. Marc. A.
 et Vat. εἰσ τὸ ἐν. Ciz. εἰσ τὸ sine ἐν.
 8. ἐκεῖνω ὡσ] Codd. Ciz. Med. B. Vat.
 ἐκεῖνω ὡσ ἐν.
 9. εἶναι ὡσ] Col. Ciz. omittit εἶναι et

habet ὡσ ἐν. Posterius etiam Marc. A.
 Utrumque ἐν ante ὑποκειμένω, quod aberat,
 recepi.
 10. μὴ ἐν] Cod. Ciz. omittit μὴ.
 13. τῇ μὴ] Cod. Ciz. τοῦ μὴ.
 14. οὕτωσ] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω.
 15. τὸν γὰρ Σωκράτη] Codd. Marc. A.
 Med. A. τὸν γὰρ Σωκράτην.
 16. ἐν τῷ Σωκράτει] Codd. Med. B.
 Marc. A. ἐν τῷ Σωκράτη. Col. Mon. C.

ἐν τῷ Σωκράτην.
 17. τὸ τὸν] Codd. Ciz. Mon. C. Med.
 B. Vat. cum marg. Ed. τῷ τόν. Quod
 recepi.
 ib. Σωκράτην Σωκράτην] Codd. Marc.
 A. Mon. C. Ciz. Med. B. Vat. σωκράτη
 σωκράτη.
 18. τῷ κατὰ] Codd. Ciz. Marc. A. τὸ
 κατὰ.
 ib. ζώου λογικοῦ] Cod. Vat. λογικοῦ ζώου.

stantiæ quoque superiori convenient, forte congruent per analogiam quandam appellationemque æquivocam. Jam vero et quod appellatur primum, comparatione quadam ad illa, quæ sequuntur, sic appellatur. Non enim simpliciter cognominatur primum, sed ad illa potius, quæ sunt infima: quin etiam, quæ mox sequuntur, erga illa similiter appellantur prima, quæ perinde sequuntur. Præterea quod subjectum dicitur, hic et ibi se aliter habet: quin etiam dubitatur, utrum sit ibi passio, ac si ibi sit, aliud certe ibi atque hic est pati. Videtur item omni substantiæ convenire in subjecto non esse: si modo hoc ipsum, quod est in subjecto, oportet non esse partem ejus, in quo est, neque oportet etiam una cum eo concurrere ad aliquid unum simul conficiendum. Quod enim cum aliquo conducit ad substantiam componendam, in eo tanquam in

subjecto esse non potest: quapropter neque forma videtur in materia esse tanquam subjecto, neque homo in Socrate, quippe cum sit pars Socratis. Quod ergo non est insubjecto, substantia judicatur: si autem dicamus, id ipsum esse substantiam, quod neque in subjecto est, neque dicitur de subjecto, adjungendum est de subjecto, inquam, tanquam de alio quodam, ut in ea descriptione substantiæ, qua adjungendo dicimus substantiam non prædicari de alio, homo etiam comprehendatur de quodam homine prædicatus. Quando enim hominem de Socrate prædico, ita dico non tanquam lignum album, sed tanquam album esse album. Nam quando Socratem esse hominem dico, tunc hominem aliquem esse fateor hominem, atque de ipso homine, qui est in Socrate, hominem prædico: hoc autem idem est, ac si dicamus Socratem esse Socratem, atque etiam

εἶναι, τὴν γὰρ διαφορὰν μηδ' αὐτὴν εἶναι τῶν ἐν ὑποκειμένῳ, μέρος οὐσίας λαμβάνων τὸ δίπουν, τοῦτο οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ φησὶν εἶναι, ἐπεὶ εἰ μὴ τὸ δίπουν λαμβάνοι ὃ ἐστὶ τοιαύδε οὐσία, ἀλλὰ τὸ διποδῖαν, μὴ οὐσίαν λέγων, ἀλλὰ ποιότητα, ἐν ὑποκειμένῳ ἔσται τὸ δίπουν. Ἄλλ' οὐδὲ ὁ χρόνος ἐν ὑποκειμένῳ, οὐδ' ὁ τόπος· ἀλλ' εἰ μὲν τὸ μέτρον λαμβάνεται κινήσεως κατὰ τὸ μεμετρημένον, τὸ μέτρον ἐν τῇ κινήσει ὑπάρξει, ὡς ἐν ὑποκειμένῳ, ἢ τε κίνησις, ἐν τῷ κινουμένῳ· εἰ δὲ τὸ κατὰ τὸ μετροῦν λαμβάνεται, ἐν τῷ μετροῦντι ἔσται τὸ μέτρον· ὁ δὲ τόπος, πέρασ τοῦ περιέχοντος ὧν, ἐν ἐκείνῳ· καὶ τὸ 621
10 περὶ ταύτην τὴν οὐσίαν, περὶ ἧς ὁ λόγος γίγνεται ἐναντίως, ἢ κατὰ Ἀ
ἐν τούτων, ἢ κατὰ πλείω, ἢ κατὰ πάντα τὰ εἰρημένα λαμβάνεσθαι τὴν οὐσίαν τὴν τοιαύτην, ἐφαρμοστόντων καὶ τῇ ὕλη καὶ τῷ εἶδει, καὶ τῷ συναμφοτέρῳ τῶν εἰρημένων.

Εἰ δέ τις λέγοι, ὡς ταῦτα μὲν ἔστω τεθεωρημένα περὶ τὴν οὐσίαν, Ἀ
15 ὃ δ' ἔστιν, οὐκ εἴρηται, αἰτεῖ ἔτι ἴσως αἰσθητὸν ἰδεῖν τοῦτο. Τὸ δ'
ἔστι τοῦτο καὶ τὸ εἶναι, οὐκ ἂν ὀρθοῦτο. Τί οὖν τὸ πῦρ οὐκ οὐσία καὶ

2. λαμβάνων] Cod. Vat. λαμβάνων.
ib. δίπουν] Cod. Ciz. δίπλου.

3. λαμβάνοι] Cod. Darm. λαμβάνων.
Med. A. λαμβάνων, supra lin. oi. Vat. λαμβάνων. Mox Marc. A. ἀλλὰ τὸ διποδῖαν. Unde Articulum recipi.

4. οὐσίαν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A. (ab al. m.) B. Vat. μὴ οὐσίαν. Quod recipiendum fuit.

7. ἢ τε] Cod. Vat. ἢ δι.

8. καταμετροῦν] Codd. Ciz. et Vat. κατὰ τὸ μετροῦν. Mon. C. Marc. A. κατὰ με-

τροῦν. Mox Med. B. μέτρον pro μέτρον. Illud recipi.

ib. λαμβάνεται] Cod. Vat. plene post h. v. distinguit.

ib. μετροῦντι] Ita Codd. Marc. Ciz. et Vat. Rell. cum Ed. μετροῦν τι.

9. πέρασ] Ita Codd., praeter Darm., omnes. Ed. cum Darm. πείρας. In seqq. Marc. A. ὧν pro ὧν.

ib. καὶ τὸ εἶδος] Cod. Ciz. omittit τό.

11. ἐν τούτων] Cod. Med. B. τὸ ἐν τούτων cum Marc. A.

12. ἐφαρμοστόντων] Cod. Vat. habet ἰφαρμοστόντων et pergīt καὶ τὴν ὕλην καὶ τῇ ὕλη.

14. περὶ τῆς] Cod. Med. B. a pr. m. παρά.

15. ἴσως] Codd. omnes ἔτι ἴσως; nisi quod Marc. B. habet ἴσως ἔτι. Recipi vocem, quæ deerat.

16. οὐκ οὐσία] Cod. Vat. οὐκ ἂν οὐσία ib. καὶ τὸ ἕδος; οὐσία] Desunt hæc in Cod. Ciz.

perinde, ac si de animali rationali, ejusmodi animal prædicemus. Verum si quis objecerit, non esse id substantiæ proprium, quod dici solet in subjecto non esse, differentiam enim ex eorum esse numero, quæ in subjecto non sint: ille certe, si tanquam essentiæ partem acceperit, quod bipes dicitur, hoc utique in subjecto non esse fatebitur: quando quidem, nisi hoc ipsum bipes sic acceperit, tanquam sit essentiæ talis, sed intellexerit bipedalitatem, nimirum nullam dicit substantiam, sed qualitatem, ideoque, quod bipes dicitur, in subjecto jam erit. Sed neque tempus esse in subjecto videtur, neque locus: verum si mensura motionis de tempore accipiatur secundum ipsum mensuratum, certe et mensura erit in motu eum subjecto, et motus in eo similiter quod movebitur. Sim autem secundum mensurantem intelligatur, mensura erit in mensurante: locus autem cum sit terminus continentis, in eodem erit similiter continente. Contra vero se res habet circa hanc essentiæ, de qua in præsentia disputamus, circa quam probabile videtur vel secundum unum

aliquid eorum quæ dicta sunt, vel plura, vel omnia, substantiam talem accipere: dum videlicet ea, quæ dicta sunt, materiæ et formæ et composito congruunt.

VI. *Ens non secundum eandem rationem, sed diversam quidem, quamvis per quandam similitudinem, prædicatur de substantia incorporea et corporea, atque de accidente.*

Substantia corporea comparata quidem ad incorpoream non habet esse ex se, sed ex illa: comparata vero ad accidentia sua obtinet esse secundum se, et prius atque simpliciter: Accidentia vera sortiuntur esse per illam, posteriusque et esse quodammodo. Fit autem hic quasi vicissitudo quædam: nam et accidens per substantiam habet simpliciter esse, et substantiam per accidentia nanciscitur esse tale, vel tali quodam pacto.

Si quis autem dixerit, hæc quidem considerata fuisse circa essentiæ sive substantiam: quid vero ipsa sit, non fuisse dictum, forsitan ulterius exigit sensibile hoc inspicere. At vero hoc ipsum est

621

τὸ ὕδωρ; οὐσία οὖν ἐκάτερον ὅτι ὁράται; οὐ· ἀλλὰ τῷ ὕλην ἔχειν; οὐ· ἀλλὰ τῷ εἶδος; οὐδὲ τοῦτο, ἀλλ' οὐδὲ τῷ συναμφότερον. Ἀλλὰ τίνι δῆ; τῷ εἶναι. Ἀλλὰ καὶ τὸ ποσὸν ἔστι, καὶ τὸ ποιὸν ἔστιν.

B Ἡμεῖς δὲ φήσομεν ἄρα ὅτι ὁμωνύμως· ἀλλὰ τί τὸ ἐπὶ πυρὸς καὶ γῆς καὶ τῶν τοιούτων, τὸ ἔστι; καὶ τίς ἢ διαφορὰ τούτου τοῦ ἔστι, καὶ 5 τοῦ ἐπὶ τῶν ἄλλων; ἢ ὅτι τὸ μὲν ἀπλῶς εἶναι λέγει καὶ ἀπλῶς ὄν, τὸ δὲ λευκὸν εἶναι. Τί οὖν; τὸ εἶναι τὸ προσκείμενον τῷ λευκῷ ταῦτον τῷ ἄνευ προσθήκης; οὐχί, ἀλλὰ τὸ μὲν πρώτως ὄν, τὸ δὲ κατὰ 10 μετάληψιν καὶ δευτέρως· τό, τε γὰρ λευκὸν προστεθὲν τῷ ὄντι πεποιήκε λευκὸν τὸ ὄν· τό, τε ὄν τῷ λευκῷ προστεθὲν πεποιήκε τὸ ὄν λευ- 10 κὸν, ὥστε ἐκατέρω, τῷ μὲν ὄντι συμβεβηκὸς τὸ λευκὸν, τῷ δὲ λευκῷ συμβεβηκὸς τὸ ὄν. Καὶ οὐχ οὕτω λέγομεν, ὡς ἂν εἴποι τις τὸν Σωκράτην λευκὸν, καὶ τὸ λευκὸν Σωκράτην, ἐν γὰρ ἀμφοτέροις ὁ Σωκράτης ὁ αὐτός. Ἀλλ' ἴσως τὸ λευκὸν οὐ ταῦτόν· ἐπεὶ γὰρ τοῦτο 15 λευκὸν Σωκράτης ἐμπεριείληπται ὁ Σωκράτης τῷ λευκῷ· ἐν δὲ τῷ 15 D Σωκράτης λευκὸς καθαρῶς συμβεβηκὸς τὸ λευκόν· καὶ ἐνταῦθα τὸ ὄν

2. τὸ εἶδος] Codd. Ciz. Med. A. B. Mon. C. Marc. A. τῷ εἶδος. Quod recepi. ib. οὐδὲ τῷ] Codd. Ciz. et Vat. cum marg. Ed. οὐδὲ τό. Male. Mox Marc. A. τῷ ποσόν.

4. ἄρα ὄντι] Cod. Med. B. omittit ὄντι. Scripsi ex Vat. cum Fic. ἄρα.

5. τοῦ ἔστι] Cod. Vat. τοῦ ἔστι.

8. καὶ ἐπὶ] Codd. omnes καὶ τοῦ ἐπὶ. Unde recepi voculam, quæ aberat.

6. ὅτι τῷ] Cod. Vat. ὅτι τῷ.

8. προσθήκης; οὐ] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. οὐχὶ pro οὐ. Quod recepinus.

ib. διὸ κατὰ] Cod. Vat. διὸ κατὰ τῆν.

9. τό, τε γὰρ] Cod. Med. B. τό, τε ὄν, τῷ. ib. τῷ ὄντι—προστίθεν] Desunt hæc in Codd. Ciz. Med. A. B. In Mon. C. Marc. A. et Vat. desunt nonnisi verba τῷ ὄντι. Cod. Vat. habet προστίθηκε τὸ ὄν λευκόν, ut Codd. Mon. C. Marc. A. Et sic correxi. Ed. τιτ. λευκόν ὄν.

10. τῷ λευκῷ] Codd. Darm. Marc. A. B. et Mon. C. τῷ λευκόν.

ib. λευκὸν ὄν] Post hæc verba in marg. ab al. m. adduntur hæc: τότε ὄν τῷ λευκόν προστίθεν τεσσίηκε λευκόν ὄν ὥστε κ. σ. λ.

11. μὲν ὄντι] Codd. Ciz. et Vat. interponunt τῷ.

ib. τὸ λευκὸν τ. δ. λ. συμβεβηκός] Desunt

hæc in Cod. Ciz.

12. συμβεβηκός] Cod. Vat. κατὰ συμβεβηκός.

ib. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω. Quod restitui.

ib. ὡς εἴποι] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Marc. A. Vat. ὡς ἂν εἴποι. Unde addidimus voculam.

13. Σωκράτην] Codd. Med. B. Mon. C. Ciz. et Vat. Marc. A. h. l. et paulo post σωκράτην.

ib. ἐν γὰρ] Cod. Vat. omittit γὰρ. Mox Marc. C. post ἀμφοτέροις omittit ὁ.

16. Σωκράτης λευκός] Cod. Vat. σωκράτη λευκός.

atque esse inspicere nequit. Quid ergo? nonne ignis et aqua est essentia? essentia sit utrumque: numquid ex eo, quod videantur? nequaquam. An forsitan ex eo quod materiam habeant? Neque etiam ob hoc ipsum. Sed num, quoniam habeant speciem? Neque hanc ob causam: sed neque etiam propterea, quod ibi sit compositum. Quoniam igitur dicuntur essentia? ipso nimirum esse. Verum etiam quantitas est, et qualitas est. Nos vero forte dicemus hoc ipsum est, de illis atque his aequivoce dici. Sed deinde quaeretur, quidnam sit hoc ipsum est in igne et terra caeterisque ejusmodi? et quaenam differentia sit hujus ipsius est, atque illius est, quod convenit aliis? Respondebitur forsitan, hoc differre, quod hoc quidem est, simpliciter esse significat, ensque simpliciter, illud vero significat album esse. Quid ergo? numquid ipsum esse, quod albo est adhibitum, idem est atque illud, cui nihil adjungitur?

Nequaquam. Sed hoc quidem primo ens existit, illud autem secundum participationem, graduque secundo: nam et album enti adjunctum, ens reddidit album, et ens adjunctum albo, album ens effecit: quapropter accidens est enti quidem album, albo vero ens quoque vicissim. Neque ita loquimur, ut aliquis fortasse diceret: Socratem videlicet album, et album Socratem: nam in utrisque Socrates ipse idem est: forte vero album non similiter idem. Ubi enim dicitur, album est Socrates, in albo Socrates est inclusus: ubi vero dicitur, Socrates est albus, album est pure contingens. Atqui et in his, de quibus agimus, ens album, accidens habet album. Sed ubi dicitur, album est ens, ipsum album quodammodo ens habet inclusum: et omnino album quidem habet esse, quoniam circa ens, et in ente versatur: ab illo igitur accipit esse. Ens autem a se ipso quidem ens existit: ab albo vero fit album, non quia

λευκὸν συμβεβηκὸς ἔχει τὸ λευκὸν, ἐν δὲ τῷ τὸ λευκὸν ὄν, τὸ λευκὸν
 συνειλημμένον τῷ ὄν καὶ ὅλως τὸ μὲν λευκὸν ἔχει τὸ εἶναι, ὅτι περὶ
 τὸ ὄν καὶ ἐν ὄντι· παρ' ἐκείνου οὖν τὸ εἶναι· τὸ δὲ ὄν παρ' αὐτοῦ τὸ
 ὄν, παρὰ δὲ τοῦ λευκοῦ τὸ λευκὸν, οὐχ ὅτι αὐτὸ ἐν τῷ λευκῷ, ἀλλ'
 5 ὅτι τὸ λευκὸν ἐν αὐτῷ. Ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τοῦτο τὸ ὄν τὸ ἐν τῷ αἰσθητῷ E
 οὐ παρ' αὐτοῦ ον, λεκτέον ὅτι παρὰ τοῦ ὄντως ὄντος ἔχει τὸ ὄν, παρὰ
 δὲ τοῦ ὄντως λευκοῦ ἔχει τὸ λευκὸν εἶναι, κακείνου τὸ λευκὸν ἔχοντος
 κατὰ μετάληψιν τοῦ ἐκεῖ ὄντος ἔχοντος τὸ εἶναι. 622

Εἰ δέ τις λέγοι παρὰ τῆς ὕλης ἔχειν τὰ τῆδε ὅσα ἐπ' αὐτῆς τὸ εἶ- A
 10 ναι, πόθεν ἔξει ἡ ὕλη τὸ εἶναι καὶ τὸ ὄν, ἀπαιτήσομεν. Ὅτι δὲ μὴ
 πρῶτον ἡ ὕλη, εἴρηται ἐν ἄλλοις· εἰ δὲ, ὅτι τὰ ἄλλα οὐκ ἂν συσταίη
 μὴ ἐπὶ τῆς ὕλης, τὰ αἰσθητὰ φήσομεν· πρὸ τούτων δὲ οὔσαν, ὕστε-
 ρον πολλῶν εἶναι, καὶ τῶν ἐκεῖ πάντων, οὐδὲν κωλύει ἀμυδρὸν τὸ εἶ- B
 ναι ἔχουσαν καὶ ἦττον, ἢ τὰ ἐφ' αὐτῆς, ὅσῳ τὰ μὲν λόγοι, καὶ μᾶλ-
 15 λον ἐκ τοῦ ὄντος, ἢ δ' ἄλογος παντελῶς, σκιὰ λόγου καὶ ἔκπτωσις
 λόγου. Εἰ δέ τις λέγοι, ὅτι τὸ εἶναι αὕτη δίδωσι τοῖς ἐπ' αὐτῆς,
 ὥσπερ ὁ Σωκράτης τῷ ἐπ' αὐτοῦ λευκῷ, λεκτέον ὅτι τὸ μὲν μᾶλλον
 ὄν δοίη ἂν τῷ ἦττον ὄντι τὸ εἶναι ἦττον, τὸ δὲ ἦττον ὄν οὐκ ἂν δοίη

1. ἔχει—ὄν, τὸ] Desunt hæc in Cod. Ciz. Duo postrema verba et sequens λευκὸν absunt a Cod. Vat., qui pergit συμμείνον.

2. τὸ καὶ] Codd. Ciz. Darm. (ex corr.) Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. omitunt τὸ. Quos sequor. Ante ὄν ex marg. Ed. recepi τῷ pro τὸ.

3. καὶ ἐν ὄντι] Cod. Ciz. ἴν pro ἴν. ib. περι αὐτοῦ] Codd. Ciz. Med. A. Vat.

παρ' αὐτοῦ, Med. B. Mon. C. παρ' αὐτοῦ. Ex marg. ubi est αὐτοῦ et bonis libris restitui παρ' αὐτοῦ.

6. παρ' αὐτοῦ] Cod. Med. B. παρ' αὐτοῦ cum Marc. A. Ed. cum rel. αὐτοῦ.

ib. ὄντως ὄντος] Cod. Ciz. omittit ὄντος, Vat. omittit ὄντως.

9. λόγοι] Codd. Darm. et Med. A. λιγυ.

12. τὰ αἰσθητὰ] Cod. Vat. omittit τὰ.

16. εἶναι αὐτῆ] Cod. Vat. a pr. m. εἶναι αὐτῆ.

18. δοίη ἂν τῷ ἦττον ὄν] Cod. Vat. ita: δοίη ἂν τῷ ἦττον ὄντι (in marg. add. τὸ)

ἦττον ὄν, τὸ δὲ ἦττον ὄν. Ciz. post ἂν habet τὸ, Darm. ὄντι pro ὄντι, Mon. C. Marc. A. Ciz. et Med. B. ἦττον εἶναι pro εἶναι ἦττον.

ib. δοίη τῷ] Cod. Ciz. δοίη τὸ.

sit ipsi in albo, sed e converso, quoniam in ipso sit album. At vero cum et hoc ens, quod in sensibili natura est, non a se ipso sit ens, idcirco dicendum est, ab ipso quidem ente vero ens habere, sed ab ipso vere albo, esse album accipere: quippe cum et ens illud habeat esse album secundum participationem quandam ipsius illic existentis albi: et vicissim album ipsum habeat esse participatione entis, ibi regnantis.

VII. *Et materia et forma materialis a causa separata dependet, cui forma est similior, quam materia. Ideo forma magis est ens, et essentia, et substantia, quam materia.*

Idcirco nec ens, nec essentia, vel substantia prædicatur de materia simul et forma tanquam genus univoecum, sed tanquam analogum, id est proportionale genus, atque comparabile. Præterea essentia minus adhuc convenit accidentibus, quam substantiis. Nam sub-

stantia scilicet materia, forma, compositum, communi quadam conditione sui juris existunt. Accidentia vero sunt mancipata substantiis. Denique materia superne dependet ex eo, quod minime ideale: forma vero ex eo, quod ideale quam maxime cogitatur.

Si quis vero dixerit, quæcumque hic sunt in materia, esse ab eadem habere, quæremus undenam materia esse, atque ens habeat. Materiam quidem non esse in rerum ordine primum, alibi diximus: sin autem dicatur, alia non posse consistere, nisi in materia sint, nos ejusmodi esse sensibilia confitebimur. Ipsam vero materiam, quæ ante hæc est, posteriorem esse multis: et iis, quæ ibi sunt, omnibus nihil prohibet: quippe quum obscurum esse habeat, minusque esse, quam illa, quæ sunt in ea: quatenus hæc quidem rationes quædam sunt, magisque sunt ex ente ejusque natura: materia vero rationis om-

622

C τῷ μᾶλλον ὄντι. Ἄλλ' εἰ μᾶλλον ὄν τὸ εἶδος τῆς ὕλης, οὐκέτι κοινόν
 τι τὸ ὄν κατ' ἀμφοῖν, οὐδ' ἢ οὐσία γένος ἔχον τὴν ὕλην, τὸ εἶδος, τὸ
 συναμφοτέρων, ἀλλὰ κοινὰ μὲν πολλὰ αὐτοῖς ἔσται, ἄπερ λέγομεν,
 διάφορον δὲ ὅμως τὸ εἶναι. Περὶ γὰρ ἐλάττωνος ὄν, μᾶλλον ὄν προσ-
 ελθόν, τάξει μὲν πρῶτον ἂν εἴη, οὐσία δὲ ὕστερον, ὥστε, εἰ μὴ ἐπ' 5
 ἴσης τὸ εἶδος τῆ ὕλη καὶ τῷ εἶδει καὶ τῷ συναμφοτέρῳ, κοινὸν μὲν
 D οὐκ ἂν εἴη εἴη ἢ οὐσία, ὡς γένος· ἄλλως μέντοι ἔξει πρὸς τὰ μετὰ
 ταῦτα, ὡς κοινόν τι πρὸς ἐκεῖνα ἔχουσα τῷ αὐτῶν εἶναι. ὡς ζωῆς ἢ
 μὲν τις ἀμυδρὰ, ἢ δ' ἐναργεστέρα. καὶ εἰκόνων ἢ μὲν τις ὑποτύπω-
 σις, ἢ δὲ ἐξεργασία μᾶλλον. Εἰ δὲ τῷ ἀμυδρῷ τοῦ εἶναι μετροῖ τις 10
 τὸ εἶναι, τὸ δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις πλέον ἐώη, τοῦτο πάλιν αὐ κοινὸν
 ἔσται τὸ εἶναι. Ἄλλὰ μή ποτε οὐχ οὕτω δεῖ ποιεῖν. Ἄλλο γὰρ
 E ἕκαστον ὄλον, ἀλλ' οὐ κοινόν τι τὸ ἀμυδρὸν, ὥσπερ ἐπι τῆς ζωῆς,
 οὐκ ἂν εἴη κοινόν τι, ἐπὶ θρεπτικῆς καὶ αἰσθητικῆς καὶ νοεράς, καὶ
 ἐνταῦθα τοίνυν τὸ εἶναι, ἄλλο τὸ ἐπὶ τῆς ὕλης καὶ εἶδους, καὶ συν- 15
 ἀμφω, ἀφ' ἐνὸς ἄλλως καὶ ἄλλως ρεύεντος. Οὐ γὰρ μόνον δεῖ, εἰ τὸ
 δεύτερον ἀπὸ τοῦ πρώτου, τὸ δὲ τρίτον ἀπὸ τοῦ δευτέρου, τὸ μὲν
 F μᾶλλον, τὸ δὲ ἐφεξῆς χεῖρον καὶ ἔλαττον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ
 ἀμφω οἶδε τὸ μὲν μᾶλλον μετασχὸν πυρὸς, οἶον κέραμος, τὸ δὲ ἦτ-

2. οὐδ' ἢ] Cod. Vat. οὐδ' ἢ.

4. διάφορον] Cod. Med. A. a pr. m. διά-
 φορα. In Vat. Marc. A. et Mon. C. se-
 quitur ὄ pro ἔ. Mox Marc. B. ἐλαττώνας.
 Dedi ἐλάττωνος pro ἐλάττωνος.
 ib. προσελθόν] Codd. Ciz. Mon. C. Med.
 A. (ex corr.) B. Vat. Marc. A. προσελθόν.
 Quod recipi.

8. τῶν αὐτῶν] Codd. Ciz. Mon. C. Med.
 A. B. Marc. A. Vat. τῶ αὐτῶν. Correxī

cum Ficino τῶ αὐτῶν.

9. ἢ δὲ] Cod. Vat. ἢ δ'. Mox Marc. A.
 post εἰκόνων habet εἰ pro ἢ. Ex marg. Ed.
 recipi ἐναργεστέρα pro ἐνεργεστέρα.

10. ἐξεργασία] Cod. Vat. ἐνεργεστέρα.
 ib. μετροῖ τις] Codd. Ciz. Mon. C.
 Med. B. Vat. Marc. A. μετροῖ τις. Quos
 sequor.

11. τοῦτο] Cod. Ciz. Med. B. Vat.
 τοῦτο.

14. ἐπιθρεπτικῆς] Ita Ed. Sed Codd. Vat.
 Marc. A. ἐπι θρεπτικῆς. Prior omittit καὶ
 αἰσθητικῆς. Illos sequimur.

15. ἄλλο ἐπὶ] Codd. præter Darm. omnes
 interponunt τό. Quod Plotino red-
 didi.

19. οἶδε] Codd. Ciz. et Vat. εἰ δέ. Med.
 B. Marc. A. et Mon. C. ἢ δέ.

ib. οἶδε] Cod. Vat. τό δέ cum Marce.
 Quod exhibemus.

nino sit expers, et quædam rationis umbra, ca-
 susque rationis. At si quis adduxerit eam ita
 esse tradere iis, quæ sunt in ea, quemadmodum
 Socrates albedini, quæ est in Socrate, dicendum
 est, quod magis quidem ens est, tradere posse ei,
 quod est minus ens, esse minus: quod vero mi-
 nus est ens, nunquam magis enti tribuere. At
 vero si species magis ens, quam materia, est, non
 amplius ipsum ens de utrisque, velut commune
 aliquid, prædicabitur, neque essentia genus erit
 habens sub se materiam, et speciem et composi-
 tum: verum communia quidem multa iis erunt,
 quæ iamdiu dicimus: verumtamen ipsum esse
 differens erit. Quando enim magis ens circa mi-
 nus ens accedit, hoc ordine quidem prius est,
 essentia vero gradu posterius. Quam ob rem
 nisi æque essentia sit species atque materia, rur-

susque materia atque species et compositum,
 nunquam essentia commune aliquid iis erit velut
 genus: aliter tamen se habebit erga illa, quæ
 sunt post ipsa, tanquam commune quiddam id
 habens ad ipsa, quod sui ipsorum proprie sint:
 quemadmodum in ordine vitæ, alia quidem de-
 bilis est, alia efficacior: similiterque imaginum
 hæc levis quædam subfiguratio est, illa vero ex-
 pressio absolutior. Si quis autem gradu quodam
 ipsius esse exiguo metiatur esse, quod vero in
 aliis plus est, obmittat, hoc rursus esse commune
 erit. Sed enim advertendum est, ne forte non
 ita sit faciendum. Aliud enim unumquodque
 totum; sed non est commune aliquid hoc, quod
 est exiguum et obscurum, sicut in vita non est
 commune quiddam vegetali, sensuali, intellectu-
 ali: itaque et hic ipsum esse, aliud quidem est

τον, ὅστε μὴ κέραμος γενέσθαι. Τάχα δὲ οὐδ' ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἢ ὕλη καὶ τὸ εἶδος· διαφορὰ γὰρ καὶ ἐν ἐκείνοις.

Ἄλλ' ἄρα τὸ μὲν διαιρεῖν εἰς στοιχεῖα εἶναι δεῖ, καὶ μάλιστα περὶ τῆς αἰσθητῆς οὐσίας λέγοντα, ἣν δεῖ αἰσθήσει μᾶλλον ἢ λόγῳ λαμβάνειν, καὶ τὸ ἐξ ὧν σύγκειται μὴ προσποιεῖσθαι· οὐ γὰρ οὐσία ἐκείνα, ἣ οὐκ ἂν αἰσθηταί γε οὐσίαι· ἐνὶ δὲ γένει περιλαμβάνοντα τὸ κοινὸν, ἐπὶ λίθου, καὶ γῆς, καὶ ὕδατος, καὶ τῶν ἐκ τούτων φυτῶν, ἣ αἰσθητὰ, καὶ ζώων ὡσαύτως· οὐ γὰρ παραλελείψεται ἢ ὕλη, οὐδὲ τὸ εἶδος· ἢ γὰρ αἰσθητὴ οὐσία ἔχει ταῦτα· ὕλη γὰρ καὶ εἶδος, πῦρ καὶ γῆ καὶ τὰ μεταξὺ, τὰ δὲ σύνθετα ἤδη πολλὰ οὐσία εἰς ἓν· καὶ τὸ κοινὸν πᾶσι τούτοις, ἣ τῶν ἄλλων κεχώρισται· ὑποκείμενα γὰρ ταῦτα τοῖς ἄλλοις, καὶ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, οὐδὲ ἄλλου· καὶ ὅσα εἴρηται, ὑπάρχει ταύτη. Ἄλλ' εἰ ἢ αἰσθητὴ οὐσία οὐκ ἄνευ μεγέθους, οὐδ' ἄνευ ποιότητος, πῶς ἔτι τὰ συμβεβηκότα χωριοῦμεν; χωρίζοντες γὰρ ταῦτα, τὸ μέγεθος, τὸ σχῆμα, τὸ χρῶμα, ξηρότητα, ὑγρότητα, τὴν οὐσίαν αὐτὴν θησόμεθα; ποιαὶ γὰρ οὐσίαι αὗται. Ἄλλὰ τί ἐστι περὶ ὃ συμβαίνει τὰ ποιῶντα ἐκ τοῦ μόνου οὐσίαν εἶναι, ποιὰν οὐσίαν εἶναι, καὶ ἔσται τὸ πῦρ οὐχ ὅλον οὐσία, ἀλλά τι αὐτοῦ, οἷον μέρος· τοῦτο δὲ τί ἂν εἴη; ἢ ὕλη. Ἄλλὰ ἄρα γε ἢ αἰσθητὴ οὐσία συμφό-

3. ἀρα] Codd. Mon. C. Marc. A. et Med. B. ἀρα.

ib. διαιρεῖν] Cod. Vat. διαιρεῖ.

4. λέγοντα] Codd. Ciz. et Vat. λέγοντας.

8. ἢ αἰσθητὰ] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. cum marg. Ed. ἢ αἰσθητά. Quod recepi, cum Picino.

10. ἤδη] Cod. Vat. εἶδη.

13. Ἄλλ' εἰ] Codd. Ciz. et Vat. omitunt εἰ.

ib. ἄνευ μεγέθους—ἄνευ ποιότητος] Ita Codd. Ciz. Marc. A. B. Mon. C. Med. A. B. Vat. Sed Darm. cum Ed. ἄν ἰμέγείθους—ἄν ἰποιότητους.

15. ὑγρότητα] Post h. v. addit Cod. Vat. χωρίζοντες γὰρ ταῦτα, quæ paulo ante suo loco posita erant.

19. τοῦτο δὲ—οὐσία] Desunt hæc in Cod. Ciz.

ib. Ἄλλὰ] Cod. Vat. ἀλλ'.

in materia, aliudque in forma: atque hæc ambo ab uno quodam dependent, aliter eis, et aliter affluente. Non solum enim, ubi secundum a primo est, et tertium a secundo, ibi prius quidem illud magis est tale, posterius autem deterius est et minus: verum etiam, si ab eodem ambo dependeant, similem quandam successivam licet inspicere: ceu lutum figuli magis quidem igne concoctum, vas efficitur sive tegula: sed erit ibidem et minus concoctum, adeo ut vas vel tegula minime fiat. Forsan vero non ab eodem materia est et species: differentia enim est et in illis.

VIII. Ubi de substantia sensibili loquimur, præstat accipere compositum, quam materiam aut formam.

Compositarum vero substantiarum generaliter proprium est, ut subjecta quidem sint, neque sit in subjectis.

Substantia incorporea pura substantia est, quoniam ab

accidentibus non dependet: corporea vero non est substantia pura, quoniam ex accidentibus quibusdam saltem intimis propriisque conficitur, alioquin non erit substantia corporea sensibilisque, quam in præsentia quarimus.

Sed forsan decet obmittere nunc in elementa dividere, præsertim ubi de sensibili substantia disputamus, quam sensu potius, quam ratione decet accipere, neque, ex quibus componatur, adjungere. Non enim illa substantiæ sunt, aut certe substantiæ non sensibiles. Operæ pretium vero videtur, uno quodam genere comprehendere, quod commune est lapidi, terræque, et aquæ, et iis insuper, quæ ex his componuntur, plantis scilicet, animalibusque quatenus sensibilia sunt: sic enim neque materia, neque forma interim nobis prætermittetur: substantia namque sensibilis hæc in se habet. Nam ignis et terra horumque media, et materia sunt, et forma: composita vero jam sunt substantiæ multe in

623 ρησίς τις ποιότητων καὶ ὕλης, καὶ ὁμοῦ μὲν πάντα ταῦτα συμπα-
 γέντα ἐπὶ ὕλης μιᾶς, οὐσία· χωρὶς δὲ ἕκαστον λαμβανόμενον, τὸ μὲν
 ποιὸν, τὸ δὲ ποσὸν ἔσται, ἢ ποιὰ πολλά· καὶ ὁ μὲν ἂν ἐλλείπον μὴ
 πως ἀπηρτισμένην ἐᾷ γίγνεσθαι τὴν ὑπόστασιν, μέρος τῆσδε τῆς
 οὐσίας· ὁ δ' ἂν γενομένη τῇ οὐσίᾳ ἐπισυμβῆ τὴν οἰκείαν ἔχει τάξιν, 5
 οὐ κρυπτόμενον ἐν τῷ μίγματι, τῷ ποιοῦντι τὴν λεγομένην οὐσίαν.
 E Καὶ οὐ τοῦτό φημι, ὡς ἐκεῖ μετὰ τῶν ἄλλων ὄν ἐστὶν οὐσία, συμ-
 πληροῦν ἓνα ὄγκον τοσόνδε καὶ τοιόνδε, ἀλλαχοῦ δὲ μὴ συμπληροῦν,
 ποιὸν, ἄλλα μηδὲ ἐκεῖ ἕκαστον οὐσίαν, τὸ δ' ὅλον τὸ ἐκ πάντων οὐ-
 σίαν. Καὶ οὐ δυσχεραντέον, εἰ τὴν οὐσίαν τὴν αἰσθητὴν ἐξ οὐκ οὐ- 10
 F σιῶν ποιούμεν· οὐ δὲ γὰρ τὸ ὅλον ἀληθῆς οὐσία, ἀλλὰ μιμούμενον
 624 τὴν ἀληθῆ, ἥτις, ἄνευ τῶν ἄλλων τῶν περὶ αὐτὴν, ἔχει τὸ ὄν, καὶ
 τῶν ἄλλων ἐξ αὐτῆς γιγνομένων, ὅτι ἀληθῶς ἦν, ὡδὲ δὲ καὶ τὸ ὑπο-
 βεβλημένον ἄγονον, καὶ οὐχ' ἱκανὸν εἶναι ὄν, ὅτι μηδὲ ἐξ αὐτοῦ τὰ
 ἄλλα, σκιὰ δὲ, καὶ ἐπὶ σκιᾷ αὐτῇ οὕση ζωγραφία καὶ τὸ φαί- 15
 νεσθαι.

1. ποιότητων] Cod. Vat. πῶν ποιότητων.
 ib. πάντα ταῦτα] Cod. Ciz. omittit
 ταῦτα.
 3. ἂν ἐλλείπον] Codd. Vat. et Marce.
 ἂν ἐλλείπον, Ed. cum rell. αὐ.
 ib. μὴ πως] Codd. Marc. A. Mon. C.
 Med. B. Vat. μήπω.

4. ὑπόστασιν] Cod. Vat. ἀπόστασιν.
 5. γιγνομένη] Cod. Vat. γινομένη.
 ib. ἐπισυμβῆ] Ita Codd. Vat. et Marce.
 Rell. cum Ed. ἐπὶ συμβῆ.
 8. τοσόνδε] Ita Codd. Mon. C. Med.
 A. B. Vat. Rell. cum Ed. τοσόνδε.
 9. δ' ὅλον] Cod. Vat. δι' ὅλον.

10. εἰ τὴν] Cod. Ciz. εἰς τὴν.
 ib. ἐξ οὐκ] Codd. Ciz. et Vat. οὐκ ἐξ.
 Vocem οὐκ omittit οὐκ.
 11. ἀληθῶς] Cod. Vat. ἀληθῆς.
 15. αὐτῇ οὕση] Ita Ed. Sed Codd. Vat.
 et Mon. C. αὐτῇ οὕση. Quos sequimur.

unum conciliatæ: atqui omnibus iis commune est hoc ipsum, quo ab aliis separantur. Hæc enim reliquis subjecta sunt, neque sunt in sub-
 jecto, neque alieni juris esse censentur. Et omni-
 nino, quæcumque narravimus tanquam substan-
 tiæ propria, huic rite conveniunt. Ceterum si
 substantia sensibilis absque magnitudine et qua-
 litate non est, quoniam pacto ab hac accidentia
 segregabimus? Separantes enim hæc, magnitudi-
 nem, figuram, colorem, siccitatem, humidita-
 tem, quidnam ulterius eam esse ponemus? hæ
 namque substantiæ quales quædam substantiæ
 sunt. Verum aliquid certe est, circa quod hæc
 ipsa concurrunt, quæ simul efficiunt, ut, quæ so-
 lum substantia erat, substantia talis evadat: at-
 que ita ignis non totus substantia erit, sed ali-
 quid ejus velut pars esse substantia judicabitur.
 Hoc autem quidnam erit? Forsan vero materia.
 Num igitur sensibilis substantia congeries quæ-
 dam est qualitatum atque materiæ? atque hæc
 omnia commista simul in una materia substantia
 sunt. Unumquodque vero seorsum inde accep-
 tum, aliud quale erit, aliud vero quantum, vel
 qualia multa. Tum vero, quod inter hæc ita se
 habet, ut siquando defuerit, imperfectam relin-

quat essentiam, hujus essentia pars existit. Quod
 autem essentia jam absolutæ contingit, alium
 quendam proprium obtinet ordinem, neque in ea
 includitur mistione, quæ dictam hanc essentiam
 conficit. Nec equidem in præsentia dico tale ali-
 quid, dum ibi est una cum reliquis, essentiam
 sive substantiam esse, dum videlicet molem unam
 complet tantam proprie atque talem. Ubi vero
 non complet ejusmodi aliquid, esse potius quali-
 tatem. Sed dico nec ibi quidem, quicquid est,
 esse substantiam: totum vero ex omnibus con-
 gregatum, substantiam esse. Neque graviter fe-
 rendum est, si substantiam sensibilem ex non
 substantiis componamus: neque enim id totum
 vera substantia est et essentia, sed veram potius
 essentiam imitatur. Quæ quidem absque reliquis
 circa eam positæ, ens in se possidet, atque ita ut
 alia ex ipsa fiant, propterea quod ipsa re vera
 prorsus existat. Hic autem etiam, quod pro fun-
 damento subjicitur, sterile est, neque sufficiens
 ad hoc saltem, ut sit ens, nedum ex eo reliqua
 esse reportent: sed umbra quædam est, atque in
 ipsa velut umbra pictura quædam fit, nec verum
 ens, sed prorsus apparens.

Καὶ περὶ μὲν τῆς λεγομένης οὐσίας αἰσθητῆς καὶ γένους ἐνὸς, ^A
 ταύτη· εἶδη δ' αὐτοῦ τίνα ἂν τις θεῖτο; καὶ πῶς διέλοι; σῶμα μὲν
 οὖν τὸ σύμπαν θετέον εἶναι, τούτων δὲ τὰ μὲν ὑλικώτερα, τὰ δὲ ὀρ-
 γανικά· ὑλικώτερα μὲν, πῦρ, γῆ, ὕδωρ, ἀήρ· ὀργανικά δὲ, τὰ τῶν
 5 φυτῶν, καὶ τὰ τῶν ζώων σώματα, κατὰ τὰς μορφὰς τὰς παραλλαγὰς
 σχόντα· εἶτα εἶδη γῆς λαμβάνειν, καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων, καὶ ἐπὶ B
 τῶν σωμάτων τῶν ὀργανικῶν, τά, τε φυτὰ κατὰ τὰς μορφὰς διαι-
 ροῦντα, καὶ τὰ τῶν ζώων σώματα, ἢ τῶ τὰ μὲν ἐπίγεια καὶ ἔγγεια,
 καὶ καθ' ἕκαστον στοιχείου τὰ ἐν αὐτῶ· ἢ τῶν σωμάτων τὰ μὲν
 10 κοῦφα, τὰ δὲ βαρέα, τὰ δὲ μεταξύ· καὶ τὰ μὲν ἐστάναι ἐν μέσῳ,
 τὰ δὲ περιέχειν ἄνωθεν, τὰ δὲ μεταξύ· καὶ ἐν ἑκάστῳ τούτων σώ-
 ματα ἤδη σχήμασι διειλημμένα, ὡς εἶναι σώματα τὰ μὲν ζώων οὐ- C
 ρανίων, τὰ δὲ κατὰ ἄλλα στοιχεῖα· ἢ κατ' εἶδη διαστησάμενον τὰ
 τέσσαρα, τὸ μετὰ τοῦτο ἄλλον τρόπον ἤδη συμπλέκειν, καὶ μιγνύντα
 15 τὰς διαφορὰς αὐτῶν κατὰ τοὺς τόπους, καὶ τὰς μορφὰς, καὶ τὰς
 μίξεις, οἶον πύρινα, ἢ γῆϊνα, τῶ πλείονι καὶ ἐπικρατοῦντι λεγόμενα·
 τὸ δὲ πρῶτας καὶ δευτέρας λέγειν, τότε τὸ πῦρ, καὶ πῦρ ἄλλως μὲν D

1. Καί] Abest a Cod. Vat.
 2. εἶδη] Codd. Ciz. et Mon. C. (a pr. m.) θοῖτο.
 3. σύμπαν] Cod. Mon. C. ζύμπαν cum Marc. A.
 7. καὶ τὰς] Ita Ed. Sed Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Vat. κατὰ τὰς. Quod recepi.

8. ἢ τὰ—ἐν αὐτῶ] Desunt hæc in Cod. Ciz.
 ib. καὶ ἔγγεια] Cod. Vat. omittit καί.
 10. καὶ τὰ—διε μεταξύ] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
 11. ἐκάστῳ τούτων] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. τούτων ἐκάστῳ.
 12. ζώων ὀργανίων] Sic Ed. Sed Codd.

omnes ὀργανίων ut legit Fic. et nos correxi-
 mus.

13. δι κατὰ] Cod. Ciz. δι καὶ τὰ.
 ib. διαστησάμενον] Cod. Vat. διαστησά-
 μιναι, sed in marg. hoc signum (·) est.
 14. μιγνύντα] Cod. Ciz. μιγνύντας.
 17. τότε τὸ πῦρ] Cod. Vat. τότε πῦρ.

IX. *Species sub genere substantiæ numerandæ sunt vel per distinctionem corporum inter se, seu simplicium, mistorum, animatorum. Non autem dicendum substantiam primam esse hunc hominem, secundam vero ipsum communiter hominem.*

Species est universalior individuo, ergo simplicior: igitur et natura prior: quare essentia quoque perfectior. Hic enim homo, id est homo talis et in tali materia, fit posterius participatione quadam specialis ipsius rationis humanæ, prius quidem perfectiusque in se existentis, deinde alius se ipsam impartientis.

Haecenus de illa, quæ sensibilis substantia dicitur, et uno ejus genere ita sit dictum: Species autem ejus quas potissimum afferre quis potest? et quomodo dividet? Profecto universum hoc ponendum est esse corpus: in quo quidem alia magis materialia sunt, alia vero organica, id est, variis prædita instrumentis. Et materialia quidem illa, velut ignis, terra, aqua, et aër: organica vero plantarum animaliumque corpora distincta inter se per formas: deinde species terræ licet accipere elementorumque aliorum: atque in corporibus organicis plantarum et animalium

corpora per formas rite dividere, vel etiam distinguere ex eo, quod hæc quidem terram habitantia terrenaque sunt, illa vero ad elementum quodvis aliud similiter pertinentia. Aut forte corporum alia levia, alia gravia, alia media: et hæc quidem in medio mundi consistere: illa vero desuper circumfundi: illa denique regionem mediam occupare. Atque in unoquoque horum corpora jam figuris inter se distincta, adeo ut corpora sint partim cælestium animalium, partim per reliqua elementa: aut primo quidem in elementa quatuor tanquam species: deinde alio modo invicem commiscere, atque ita eorum differentias procreare secundum loca, et formas et misiones, velut quæ ignea vel terrena dici solent: propterea quod elementum ibi tale exuberet et excedat. Quod autem fertur, alias esse substantias primas, alias vero secundas, seu hic ignis, et ipse ignis, putandum est, aliter quidem differentiam inter se habere, ex eo, quod hoc quidem singulare est, illud autem universale, non tamen substantiæ differentiam ullam admittit: nam et in genere qualitatis aliquid album est et

624 ἔχειν διαφορὰν, ὅτι τὸ μὲν καθ' ἕκαστον· τὸ δὲ καθ' ὅλου οὐ μέντοι οὐσίας διαφορὰν, καὶ γὰρ καὶ ἐν ποιῶ τὸ λευκὸν, καὶ λευκὸν, καὶ γραμματικὴ τις, καὶ γραμματικὴ. Ἐπειτα τι ἔλαττον ἔχει ἢ γραμματικὴ, πρὸς τινὰ γραμματικὴν, καὶ ὅλως ἐπιστήμη, πρὸς τινὰ ἐπιστήμην; οὐ γὰρ ἢ γραμματικὴ ὕστερον τῆς τινὸς γραμματικῆς, ἀλλὰ 5
 Εὐμᾶλλον οὐσης γραμματικῆς, καὶ ἢ ἐν σοὶ, ἐπεὶ καὶ ἢ ἐν σοὶ, τίς ἐστι τῷ ἐν σοί· αὕτη δὲ ταῦτόν τῇ καθ' ὅλου· καὶ ὁ Σωκράτης οὐκ αὐτὸς ἔδωκε τῷ μὴ ἀνθρώπῳ τὸ εἶναι ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ὁ ἀνθρωπος τῷ Σωκράτει· μεταλήψει γὰρ ἀνθρώπου ὁ τις ἀνθρωπος. Ἐπειτα ὁ Σωκρά-
 625 τῆς τί ἂν εἴη, ἢ ἀνθρωπος τοιοῦσδε, τὸ δὲ τοιοῦσδε, τί ἂν ἐργάζοιτο 10
 πρὸς τὸ μᾶλλον οὐσίαν εἶναι; εἰ δ' ὅτι τὸ μὲν εἶδος μόνον ὁ ἀνθρωπος, τὸ δὲ εἶδος ἐν ὕλῃ, ἦττον ἀνθρωπος κατὰ τοῦτο ἂν εἴη· ἐν ὕλῃ γὰρ ὁ λόγος χείρων. Εἰ δὲ καὶ ὁ ἀνθρωπος οὐ κατ' αὐτὸ εἶδος, ἀλλ' ἐν ὕλῃ, τί ἔλαττον ἔξει τοῦ ἐν ὕλῃ, καὶ αὐτὸς λόγος τοῦ ἐν τινι ὕλῃ;
 Βἔτι πρότερον τῇ φύσει τὸ γενικώτερον, ὡς τε καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἀτόμου, 15
 τὸ δὲ πρότερον τῇ φύσει καὶ ἀπλῶς πρότερον. Πῶς ἂν οὖν ἦττον εἴη; ἀλλὰ τὸ καθ' ἕκαστον πρὸς ἡμᾶς γνωριμώτερον ὄν, πρότερον· τοῦτο δ' οὐκ ἐν τοῖς πράγμασι τὴν διαφορὰν ἔχει. Ἐπειτα οὕτως οὐχ εἰς λόγος τῆς οὐσίας· οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς τοῦ πρώτως καὶ τοῦ δευτέρως οὐδ' ὑφ' ἐν γένος.

20

2. καὶ γὰρ καὶ] Abest repetitum καὶ. ib. ποιῶ τι] Cod. Vat. τῷ ποιῶ τι.
 3. γραμματικὴ τις] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Marc. A. Vat. τίς γραμματικὴ.
 4. ἐπιστήμη πρὸς τινὰ] Desunt hæc in Cod. Ciz.
 8. Σωκράτη] Sic Ed. Sed Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Med. A. B. Vat. σωκρά-

τι. Quod exhibemus.
 10. τί ἂν εἴη] Codd. Ciz. et Vat. τίς ἂν εἴη. Ed. τί ἂν εἴη.
 11. δ' ἔτι] Cod. Vat. δ' ἔτι.
 13. χείρων] Cod. Vat. χείρον.
 14. τί ἔλαττον—τινι ὕλῃ] Marc. A. omittit hæc.
 15. ἔτι πρότερον] Hæc verba in Cod.

Vat. punctis subscriptis notata sunt. Idem Cod. mox habet γενικώτατον.
 16. οὖν ἂν] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. ἂν οὖν.
 17. γνωριμώτερον ὄν] Codd. Mon. C. et Med. B. Marc. A. omittunt ὄν.
 19. καὶ δευτέρως] Cod. Vat. interponit τοῦ. Quod recepi. Idem mox ἐξ' pro ὑφ'.

album: item grammatica quædam atque grammatica. Præterea quidnam minus habet grammatica ad grammaticam aliquam comparata, et omnino scientia cum scientia quadam collata? Non enim grammatica posterius est grammatica quadam: sed potius cum sit grammatica ipsa, est et hæc in te grammatica, quandoquidem et quæ in te est, ideo aliqua est, quia in te sit: ipsa vero eadem est, atque universalis grammatica. Item Socrates non dedit ei, qui non erat homo, ut esset homo, sed homo potius id Socrati dedit nam homo aliquis participatione hominis est aliquis homo. Proinde Socrates quidnam aliud est, quam talis homo? Hoc ipsum vero, quod talis dicitur, quidnam confert ad id, ut magis substantia sit? Si autem dicatur ob id conferre, quod homo species tantum sit, homo vero aliquis

species in materia, sequetur, ut hic propterea minus homo sit: ratio enim ipsa in materia fit deterior. Sin autem et homo non secundum ipsam speciem tantum sit, sed sit etiam in materia, quidnam minus habebit, quam hominis species in materia quadam existens, cum illa ipsa ratio sit huius existentis in materia quadam? Item prius natura est, quod est generalius, ideoque et species est individuo prior. Quod vero natura prius est, simpliciter quoque prius. Quo igitur modo id minus erit? Veruntamen singulare nobis notius est, ideoque nobis et prius: hoc autem nullam in rebus differentiam efficit. Denique si ita res se habeat, non una erit substantiæ ratio: non enim eadem ratio est ejus, quod primo tale est, atque ejus, quod secundo tale: neque talia sub uno genere congregantur.

Ἔστι δὲ καὶ οὕτως διαιρεῖν, θερμῶ καὶ ξηρῶ, καὶ ξηρῶ καὶ ψυχρῶ, ^A καὶ ψυχρῶ καὶ ὑγρῶ. ἢ ὅπως βούλεται τὸν συνδυασμὸν εἶναι. Εἶτα ἐκ τούτων σύνθεσιν, καὶ μίξιν, καὶ ἢ μένειν ἐνταῦθα στάντα ἐπὶ τοῦ συνθέτου, ἢ κατὰ τὸ ἔγγειον καὶ ἐπίγειον, ἢ κατὰ τὰς μορφὰς, καὶ ⁵ κατὰ τὰς τῶν ζώων διαφορὰς, οὐ τὰ ζῶα διαιροῦντα, ἀλλὰ κατὰ τὰ σώματα αὐτῶν ὡσπερ ὄργανα διαιροῦντα. Οὐκ ἄτοπος δὲ ἢ κατὰ ^B τὰς μορφὰς διαφορὰ, εἴπερ οὐδ' ἢ κατὰ τὰς ποιότητας αὐτῶν διαίρεσις, θερμότης, ψυχρότης, καὶ τὰ τοιαῦτα. Εἰ δέ τις λέγοι, ἀλλὰ κατὰ ταύτας ποιεῖ τὰ σώματα, καὶ κατὰ τὰς μίξεις φήσομεν ποιεῖν ¹⁰ καὶ κατὰ τὰ χρώματα καὶ τὰ σχήματα. Ἐπεὶ γὰρ περὶ αἰσθητῆς οὐσίας ὁ λόγος, οὐκ ἄτοπον ἂν εἴη διαφοραῖς εἰ λαμβάνοιτο ταῖς πρὸς τὴν αἴσθησιν· οὐδὲ γὰρ ὄν ἀπλῶς αὕτη, ἀλλ' αἰσθητὸν ὄν τὸ ^C ὅλον τοῦτο, ἐπεὶ καὶ τὴν δοκοῦσαν ὑπόστασιν αὐτῆς σύνοδον τῶν πρὸς αἴσθησιν ἔφαμεν εἶναι, καὶ ἢ πίστις τοῦ εἶναι παρὰ τῆς αἰσθή- ¹⁵ σεως αὐτοῖς. Εἰ δὲ ἄπειρος ἢ σύνθεσις, κατ' εἶδη τῶν ζώων διαιρεῖν, οἷον ἀνθρώπου εἶδος τὸ ἐπὶ σώματι· ποιότης γὰρ αὕτη σώματος ^D τὸ τοιοῦτον εἶδος, ποιότησι δ' οὐκ ἄτοπον διαιρεῖν. Εἰ δ' ὅτι τὰ μὲν ἀπλᾶ, τὰ δὲ σύνθετα εἴπομεν, ἀντιδιαιροῦντες τὸ σύνθετον τῶ ἀπλῶ, ὑλικώτερα εἴπομεν καὶ ὀργανικὰ, οὐ προσποιούμενοι τὸ σύνθετον.

1. Ἔστι] Codd. Ciz. et Vat. ἔτι. Mox Ciz. οὕτω pro οὕτως.
ib. καὶ ψυχρῶ καὶ ὑγρῶ] Desunt hæc in Cod. Vat. In Codd. Ciz. Marce. Mon. C. et Med. B. est καὶ ὑγρῶ καὶ ψυχρῶ: sed Marc. B. supra lin. habet ordinem Ed.
3. ἐπὶ συνθέτου] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A.B. interponunt τοῦ.

Quos sequor. Vat. habet ἐκ τοῦ συνθέτου.
5. τῶν ζώων] Codd. Mon. C. et Med. B. Marc. A. omittunt τῶν.
6. δι κατὰ] Cod. Ciz. ἢ κατὰ, Med. A. Marc. A.B. Vat. δι ἢ κατὰ. Unde addidi Articulum.
7. οὐδ'] Cod. Vat. οὐ.
8. καὶ τὰ] Cod. Ciz. omittit τὰ.

11. ἄτοπος] Cod. Med. B. ἄτοπον. Quod recepi cum Ficino.
12. ὄν ἀπλῶς] Cod. Vat. ἢ ἀπλῶς.
15. αὐτοῖς.] Cod. Med. B. αὐτῶν. In Codd. Marc. A. Mon. C. sequitur ἢ δι ἀπειρος.
17. Εἰ δ' ὅτι] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Rell. cum Ed. ὅτι.

X. Genus substantiæ sensibilis in species divisuri, rite per illa, quæ ad sensum pertinent, distinguere possumus, scilicet per qualitates sive simplices sive mistas, item per formas et figuras, atque loca.

Possumus etiam hoc modo dividere, videlicet per calidum simul atque siccum: item per siccum simul et frigidum: rursus per frigidum humidumque simul, vel quomodocumque conjugium conficere libeat. Deinde ex his compositionem misionemque efficere, atque vel hic permanere in composito quiescendo: aut secundum terrenum atque terram habitans, vel secundum formas et differentias animalium, non quidem animalia dividendo, sed secundum eorum corpora tanquam instrumenta quædam partiendo. Neque vero indecens est differentia secundum formas adducta: siquidem neque secundum qualitates eorum est divisio absurda: velut si dicatur calidi-

tas, frigiditas et talia quædam. Verum si quis objecerit, secundum has potius corpora fieri, nos utique respondebimus, effici etiam secundum misiones, et colores, atque figuras. Cum enim de sensibili substantia disputetur, non absurda distinctio erit, si per differentias ad sensum pertinentes ejusmodi substantia distinguatur. Non enim hæc simpliciter ens existit, sed sensibile ens est id totum: nempe etiam ipsius subsistentiam apparentem esse confluum quendam ad sensum pertinentium diximus. Atqui et de hujusmodi rebus, quod sint, a sensibus fidem homines acceperunt. Sin autem infinita compositio nobis occurrat, secundum species animalium distinguere licet: velut hominis speciem in corpore existentem: nam ejusmodi species est hæc ipsa corporis qualitas: neque vero absurdum est partiri per qualitates. Verum si hic nobis objicia-

626, Ἔστι δ' οὐκ ἀντιδιαίρεσις τὸ σύνθετον πρὸς τὸ ἀπλοῦν εἶναι, ἀλλὰ
 E κατὰ πρώτην διαίρεσιν τὰ ἀπλᾶ τῶν σωμάτων θέντα, μίξαντα αὐτὰ,
 ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς ὑποβεβληκυίας διαφορὰν συνθέτων, ἢ τόποις ἢ μορ-
 φαῖς ποιεῖσθαι, οἷον τὰ μὲν οὐράνια, τὰ δὲ γήινα. Καὶ περὶ μὲν
 τῆς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς οὐσίας ἢ γενέσεως ταῦτα. 5
 A Περὶ δὲ ποσοῦ καὶ ποσότητος, ὡς ἐν ἀριθμῶ δεῖ τίθεσθαι καὶ
 μεγέθει, καθ' ὅσον τοσοῦτον ἕκαστον, ὃ ἐστὶν ἐν ἀριθμῶ τῶν ἐνύ-
 λων, καὶ διαστήματι τοῦ ὑποκειμένου. Οὐ γὰρ περὶ χωριστοῦ πο-
 σοῦ ὁ λόγος, ἀλλ' ὃ ποιεῖ τρίπηχυ εἶναι τὸ ξύλον, καὶ ἢ πεμπὰς ἢ
 ἐπὶ τοῖς ἵπποις, εἴρηται πολλάκις, ὅτι ταῦτα ποσὰ μόνον λεκτέον· 10
 B χρόνον τῶ μέτρον κινήσεως εἶναι, καὶ τῶ πρὸς τι δοτέον αὐτὸν, τὸν
 δὲ τόπον, σώματος περιεκτικόν, ὡς καὶ τοῦτον ἐν σχέσει, καὶ τῶ
 πρὸς τι κείσθαι· ἐπεὶ καὶ ἡ κίνησις συνεχῆς, καὶ οὐκ ἐν ποσῶ ἐτέθη.
 Μέγα δὲ καὶ μικρὸν διὰ τί οὐκ ἐν ποσῶ; ποσότητι γάρ τιμι μέγα 15
 τὸ μέγα, καὶ τὸ μέγεθος δὲ οὐ τῶν πρὸς τι, ἀλλὰ τὸ μεῖζον καὶ τὸ

5. τῆς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς] Cod. Vat. τῆς
 αἰσθητῆς.

7. ποσοῦτον] Cod. Vat. τοῦτον.

ib. ὃ ἐστὶν ἐν ἀριθμῶ τῶν ἐνύλων] Cod. Vat.

8 ἐν ἀριθμῶ ἴσται τῶν ἐν ὕλων.

10. ποσὰ] Cod. Vat. πόσα.

11. τὸ ποσὸν] Cod. Vat. omittit τό.

12. τῶ μέτρον] Codd. Ciz. et Vat. τὸ

μέτρον.

ib. δοτέον αὐτὸν] Cod. Vat. δοτέον αὐτῶν.

13. καὶ τῶ] Cod. Ciz. καὶ τό.

15. Μέγα—ποσῶ;] Desunt hæc in Cod.
 Ciz.

ib. γὰρ τιμι] Codd. Ciz. et Vat. γὰρ τιμι

cum Marc. A. Et sic correxi.

16. τὸ μεῖζον] Abest a Cod. Vat.

tur, in superioribus nos alia quidem simplicia, alia vero composita posuisse, quasi compositum pariter atque simplex ex opposito partiremur: admonebimus, nos ibi dixisse, alia materialia magis esse, alia vero organica potius, compositum non adhibentes in medium. Licet quoniam etiam afferre diversitatem inter simplex atque compositum, nec id quidem tanquam pariter oppositorum partitione, sed secundum primam divisionem, ab ipso prorsus initio corpora simplicia ponere, eaque deinde ab alio quodam principio supposito commiscere, compositorum differentiam vel locis, vel formis fieri substinente: velut si dicatur, alia quidem esse cœlestia, alia vero terrena. Sed de sensibili substantia vel generatione hæc dicta sufficiant.

XI. In genere quantitatis est proprie numerus atque continuitas, vel dimensio: reliqua sunt in alio genere.

Tempus quidem, qua ratione mensura est atque mensurans, locus quoque, qua continens est, in relatione sunt: magnum et parvum in quantitate, pulchrum

in qualitate, majus vero et minus et pulchrius in relatione censentur.

Quod vero pertinet ad quantitatem atque quantum, sæpe dictum est in numero et magnitudine ponendum esse, quatenus unumquodque est proprie tantum, quod quidem consistit in rerum corporearum numero, et in quodam subjecti spatio. Non enim de quantitate hinc separata in præsentia disputatur, sed de hac ipsa, quæ facit, ut lignum sit tricubitum: similiter de quinario numero, qui est in equis quinque. Numerum ergo et magnitudinem solum esse proprie quanta prædiximus: locum vero ac tempus in ratione quantitatis minime computari, sed tempus quidem ex eo, quod mensura motionis existimetur, in relationis ordine collocari: locum quoque, quoniam id habeat proprie, ut corporis sit comprehensor, in habitudine quadam et relatione censeretur. Quando et motus continuus quidem est, neque tamen est in quantitatis genere constitutus. Magnum vero et parvum cur non in quantitate ponantur? Quod enim magnum est, quantitate quadam est magnum: atqui hæc ipsa

ἐλαττον, τῶν πρὸς τι. Πρὸς γὰρ ἕτερον, ὥσπερ καὶ τὸ διπλάσιον. Διὰ τί οὖν ὄρος μικρὸν, κέγχρος δὲ μεγάλη; ἢ πρῶτον μὲν ἀντὶ τοῦ C μικρότερον λέγεται. Εἰ γὰρ πρὸς τὰ ὁμογενῆ ὁμολογεῖται καὶ παρ' αὐτῶν εἰρηῆσθαι, ὁμολογεῖται ὅτι ἀντὶ τοῦ μικρότερον λέγεται. καὶ 5 μεγάλη κέγχρος, οὐχ ἀπλῶς λεγομένη μεγάλη, ἀλλὰ κέγχρος μεγάλη. Τοῦτο δὲ ταῦτόν τῶν ὁμογενῶν· τῶν δὲ ὁμογενῶν κατὰ φύσιν ἂν λέγοιτο μείζων. Ἐπειτα διὰ τί οὐ καὶ τὸ καλὸν λέγοιτο ἂν τῶν πρὸς τι; ἀλλὰ φαμέν, καλὸν μὲν καθ' ἑαυτὸ καὶ ποιὸν, κάλλιον δὲ D τῶν πρὸς τι, καίτοι καὶ καλὸν λεγόμενον, φανείη ἂν πρὸς ἄλλο 10 αἰσχροῦν, οἷον ἀνθρώπου κάλλος πρὸς θεῶν· πιθήκων φησὶν ὁ κάλλιστος αἰσχροῦς συμβάλλειν ἐτέρῳ γένει. ἀλλ' ἐφ' ἑαυτοῦ μὲν καλὸν, πρὸς ἄλλο δὲ ἢ κάλλιον, ἢ τουναντίον. Καὶ ἐνταῦθα τοίνυν ἐφ' ἑαυτοῦ μὲν μέγα μετὰ μεγέθους· πρὸς ἄλλο δὲ, οὐ τοιοῦτον· ἢ ἀναιρετέον τὸ καλὸν, ὅτι ἄλλο κάλλιον αὐτοῦ· οὕτω τοίνυν οὐδ' ἀναιρετέον 627 15 τὸ μέγα, ὅτι ἔστι τι μείζων αὐτοῦ, ἐπεὶ οὐδὲ τὸ μείζων ὅλως ἂν εἴη, Ἄ μὴ μεγάλου ὄντος, ὥσπερ οὐδὲ κάλλιον, μὴ καλοῦ.

3. μικρότερον] Ita Ed. Sed Codd. Darm. (ex corr.) Marc. A. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Vat. μικρότερον. Quos sequimur.

ib. Εἰ γὰρ—λίγισται] Desunt hæc in Cod. Vat.

5. τὸ μεγάλη] Sic Ed. Sed Codd., excepto Darm., omnes omittunt τὸ. Quare

delevi voculam plane supervacaneam.

6. τῶν δὲ ὁμογενῶν] Desunt hæc in Cod. Marc. A.

8. ἀλλὰ—πρὸς τι] Desunt hæc in Cod. Ciz.

ib. κάλλιστος] Cod. Vat. καλλίων.

10. πρὸς θεῶν] Codd. Ciz. Mon. C. Vat.

πρὸς θεῶν.

11. συμβάλλειν] Cod. Vat. συμβαίνω.

ib. ἐφ' αὐτοῦ] Cod. Ciz. ἀφ': idem cum Mon. C. Marcc. Darm. Med. A. B. Vat. αὐτοῦ. Et ita scripsi.

13. ἢ ἀναιρετέον] Cod. Ciz. ἢ ἀφαιρετέον. Marc. A. Mon. C. οἷον ἀναιρετέον.

magnitudo in relatione non ponitur, sed majus atque minus ad relationem merito spectare putantur. Ad aliud enim hoc ipsum, quod sunt, dicuntur, sicut et duplum atque dimidium. Cur nam igitur mons quidem sæpe parvus dicitur, granum vero mihi sæpe magnum? Forsan quando parvum montem dicimus, parvum ibi quasi minorem intelligi volumus. Si enim etiam apud illos, qui hæc tractant, conceditur montem appellari parvum, quatenus cum rebus ejusdem generis, id est, cum montibus comparatur, merito etiam est concessum parvum ibi accipi pro minore. Jam vero et magnum milium non simpliciter judicatur magnum, sed magnum proprie mihi granum. Hoc autem perinde est, ac si tantum dicatur cum rebus ejusdem generis comparatum, quibus profecto naturali ratione majus appellari potest. Deinde cur non et pulchrum in relatione ponatur? Verum id minime fieri respondebitur, quia pulchrum quidem secundum se ipsum accipiatur, sitque quale: pulchrius au-

tem in eorum esse numero, quæ ad aliud referuntur: tametsi etiam, quod appellatur pulchrum, videri potest turpe aliquando, si cum alio conferatur, qualis humana pulchritudo cum Deorum pulchritudine comparata. Hinc utique illud dictum est, pulcherrima inter simias turpis erit, si cum alio quodam genere conferatur. Sed profecto dicetur, id quidem perpulchrum secundum se ipsum considerari: sed adversus aliud, aut pulchrius, aut turpius judicari. Ergo et in hoc genere magnum quidem aliquid est in se ipso, ipsa magnitudine præditum, ad aliud vero non magnum: alioquin si minus deceat ita loqui, negare cogemur, aliquid esse pulchrum, propterea quod aliud quiddam eo pulchrius nobis occurrat: sed neque id negare debemus. Neque igitur negandum est, aliquid esse magnum, quoniam aliud quiddam ipso sit majus: quandoquidem neque majus quicquam esset omnino, nisi esset et magnum: quemadmodum neque pulchrius, nisi foret et pulchrum.

627

A Ἀπολειπτέον τοίνυν καὶ ἐναντιότητα εἶναι περὶ τὸ ποσόν· αἱ γὰρ ἐννοιαὶ τὴν ἐναντιότητα συγχωροῦσιν, ὅταν μέγα λέγωμεν, καὶ ὅταν μικρὸν, ἐναντίας τὰς φαντασίας ποιοῦσαι, ὥσπερ ὅταν πολλὰ καὶ ὀλίγα, καὶ γὰρ τὰ παραπλήσια περὶ τοῦ ὀλίγα καὶ πολλὰ λεκτέον. Πολλοὶ γὰρ οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀντὶ τοῦ πλείους· τοῦτο δὲ πρὸς ἄλλο· 5 καὶ ὀλίγοι ἐν τῷ θεάτρῳ, ἀντὶ τοῦ ἐλάττους. Καὶ δεῖ ὅλως τὰ πολλὰ B πολὺ λέγειν πλήθος ἐν ἀριθμῷ. Πλήθος δὲ πῶς τῶν πρὸς τι; τοῦτο δὲ ταῦτόν τῷ ἐπέκτασις ἀριθμοῦ, τὸ δὲ ἐναντίον συστολή. Τὸ δ' αὐτὸ, καὶ ἐπὶ τοῦ συνεχοῦς τῆς ἐννοίας, τὸ συνεχὲς προσαγοῦσης εἰς τὸ πόρρω. Ποσὸν μὲν οὖν, ὅταν τὸ ἐν προσέλθῃ καὶ τὸ σημεῖον. Ἄλλ' 10 εἰ μὲν ταχὺ στή ἐκάτερον, τὸ μὲν ὀλίγον, τὸ δὲ μικρόν· εἰ δ' ἢ C πρόοδος προϊοῦσα μὴ παύσῃται ταχὺ, τὸ μὲν πολὺ, τὸ δὲ μέγα. Τίς οὖν ὄρος; τίς δὲ καλοῦ; θερμοῦ δὲ καὶ ἐνι θερμότερον καὶ ἐνταῦθα. Ἄλλὰ λέγεται τὸ μὲν θερμότερον πρὸς τι· τὸ δὲ θερμόν, ἀπλῶς ποιόν. Ὅλως δὲ λόγον τινὰ ὥσπερ καλοῦ, οὕτω καὶ μεγάλου 15 εἶναι, ὃς μεταληφθεὶς μέγα ποιεῖ, ὥσπερ καλὸν ὁ τοῦ καλοῦ. Ἐναν- D τιότης τοίνυν κατὰ ταῦτα περὶ τὸ ποσόν· κατὰ γὰρ τὸν τόπον οὐκ ἔτι ὅτι μὴ τοῦ ποσοῦ, ἐπεὶ καὶ, εἰ τοῦ ποσοῦ ἦν ὁ τόπος, οὐκ ἦν

1. Ἀπολειπτέον] Cod. Vat. ἀποληπτέον.

2. λέγωμεν] Ita Codd. omnes: sed Ed. λίγωμεν.

3. ποιοῦσαι] Cod. Ciz. ποιῶσα.

4. καὶ γὰρ] Cod. Vat. omittit γὰρ.

5. περὶ τοῦ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt περι.

6. ἐν θεάτρῳ] Ita Ed. Sed Codd., excepto Darm., omnes interponunt τῷ. In Mon. C. et Vat. scriptum est θεάτρῳ. Utrumque recipiendum fuit.

ib. Καὶ δεῖ] Cod. Ciz. καὶ δεῖ.

8. ταυτὸν] Cod. Vat. ταυτό.

ib. ἐπέκτασις] Cod. Med. B. ἐπέκτασις.

9. τῆς συνεχοῦς] Codd. omnes, excepto Mare. B. sed Darm. et Med. A. nonnisi ex corr., τοῦ συνεχοῦς. Quod recepi.

12. πρόοδος προϊοῦσα] Codd., excepto Darm., omnes προϊοῦσα. Quos sequor.

18. καὶ εἰ τοῦ] Codd. Mon. C. Mare. A. καὶ ἢ τοῦ.

XII. *Productio et contractio contraria sunt. Si producitur numerus, fit multus: si contrahitur, evadit paucus. Similiter dimensio contractione quidem parva, productione vero fit magna. Paucum igitur atque multum contraria sunt, similiter parvum atque magnum.*

Sicut determinata est ratio quadam pulchri, ita calidi atque magni. Tum vero in loco est oppositio proprie relativa, ut inter superius et inferius. Denique oratio per accidens est in genere quantitatis, per se vero est in motu.

Permittendum igitur etiam, contrarietatem existere circa quantum. Cogitationes enim ipsæ contrarietatem hic admittunt, quando magnum dicimus, et quando parvum, imaginationes contrarias afferentes: sicut quando multa et pauca dicimus: similia namque illis etiam circa pauca et multa contingunt. Multi enim domi esse plures intelliguntur. Id ipsum vero, quod appellatur plures, refertur ad aliud: sæpe etiam

ferunt esse paucos in theatro, intelligentes, ibi esse pauciores. Operæ pretium est omnino, quando dicimus multa, intelligere multitudinem in numero plurimam. Multitudo vero quoniam pacto inter relativa connumerabitur? Hoc autem idem est, ac si dicatur, multitudinem esse productionem propagationemque numeri: hujus vero contrarium est contractio. Idem vero evenit et in ipsa notione continui in longum quodammodo continuum protrahente. Quantitas enim oriri videtur, quando unum et signum progrediuntur. Verum si cito utrumque sistat gradum, illud quidem evadit paucum, hoc vero fit parvum: sin autem processio in progrediendo non cito desinat, illud certe evadit multum, hoc vero fit magnum. Quisnam igitur terminus est vel definitio? Sed quis pulchri terminus? quis vero calidi? Atqui et in ordine calidi est calidius: sed enim calidius quidem ad aliud refertur: calidum vero simpliciter existit quale. Omnino autem rationem quandam sicut pulchri, sic

ἐναντίον τὸ ἄνω τινὶ, μὴ ὄντος τοῦ κάτω ἐν τῷ παντί. Ἐν δὲ τοῖς
μέρεσι τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω λεγόμενον, ἄλλο οὐδὲν ἂν σημαῖνοι, ἢ
ἀνωτέρω καὶ κατωτέρω· καὶ ὅμοιον τῷ δεξιὸν καὶ τῷ ἀριστερόν· ταῦτα
δὲ τῶν πρὸς τι. Συλλαβῇ δὲ καὶ λόγῳ συμβαίνει ποσοῖς εἶναι καὶ
5 ὑποκεῖσθαι τῷ ποσῷ· φωνὴ γὰρ ποσῆ· αὕτη δὲ κίνησις τις· εἰς
κίνησιν οὖν ὅλως ἀνακτέον, ὥσπερ καὶ τὴν πρᾶξιν. E

Τὸ μὲν οὖν συνεχὲς ἀπὸ τοῦ διωρισμένου κεχωρίσθαι καλῶς τῷ 628
κοινῷ καὶ τῷ ἰδίῳ ὄρω εἴρηται. Τὸ δ' ἐντεῦθεν ἤδη ἐπὶ μὲν ἀριθμοῦ A
περιπτῶ ἀρτίῳ· καὶ πάλιν εἴ τινες διαφοραὶ τούτων ἑκατέρου· ἢ παρα-
10 λειπτέον τοῖς περὶ ἀριθμὸν ἔχουσιν ἤδη· ἢ δεῖ ταύτας μὲν διαφορὰς
τῶν μοναδικῶν ἀριθμῶν τίθεσθαι, τῶν δ' ἐν τοῖς αἰσθητοῖς οὐκέτι.
Εἰ δὲ τοὺς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἀριθμοὺς χωρίζει ὁ λόγος, οὐδὲν κωλύει B
καὶ τούτων τὰς αὐτὰς νοεῖν διαφορὰς. Τὸ δὲ συνεχὲς πῶς; εἰ τὸ
μὲν γραμμῇ, τὸ δ' ἐπίπεδον, τὸ δὲ στερεόν, ἢ τὸ μὲν ἐφ' ἐν, τὸ δ'
15 ἐπὶ δύο, τὸ δ' ἐπὶ τρία, οὐκ εἰς εἶδη διαιρουμένου δόξει, ἀλλὰ κατα-
ρίθμησιν μόνου ποιουμένου. Ἄει γὰρ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς οὕτω λαμβαν-
ομένοις κατὰ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον, κοινόν τι ἐπ' αὐτῶν οὐκ C

1. μὴ ὄντος] Cod. Ciz. μηδὲ ὄντος.
2. καὶ κάτω] Codd. Ciz. et Vat. καὶ τὸ
κάτω. Pergit Vat. λέγομεν. Illud recepi.
3. δεξιὸν καὶ ἀριστερόν] Cod. Vat. δεξιῶν
τὸ ἀριστερόν. Correxī τῷ δεξιὸν καὶ τῷ ἀρι-
στερόν.
5. αὕτη δὲ κίνησις] Fic. legit αὐτή.

9. ἑκατέρω] Codd. Darm. et Med. A.,
uterque a pr. m., ἑκατέρω.
ib. παραλειπτέον] Codd. Darm. Marc. A.
Mon. C. Med. A. B. παραλειπτέον. Quos
sequimur. In proximis marg. Ed. habet
εἶδη pro ἤδη.

14. ἐφ' ἐν] Ita Ed. Sed Codd., ex-
cepto Darm., omnes ἐφ' ἐν. Quod recipi-
endum fuit.

15. διαιρουμένου] Cod. Vat. διαρρομένου.
17. τὸ ὕστερον] Cod. Vat. omittit τὸ.
Idem mox habet ἐπ' αὐτόν.

et magni esse decet: quæ quidem percepta red-
dit magnum, quemadmodum pulchrum reddit
ipsa ratio pulchri. Contrarietas igitur est secun-
dum hæc circa quantum. Nam secundum locum
quidem non est amplius contrarietas ulla, quon-
iam non proprie est in genere quantitatis:
quandoquidem, et si locus esset in genere quan-
tutatis, nondum contrarium foret alieni, quod
sursum dici solet, nisi esset id, quod deorsum in
universo. In partibus autem, quod sursum de-
orsumve dicitur, nihil significat aliud, quam su-
perius atque inferius: idque simile est ei, quod
dicitur dextrum atque sinistrum. Hæc autem
in relationis genere numerantur. Syllabæ vero
orationique contingit esse quanta, et subjici quan-
titati. Vox enim quanta censetur: ipsa vero
motio quædam est. Ad motum igitur, sicut et
actio, omnino reducenda videtur.

XIII. *Unum quantitatis genus commune est numeris
et continuis: item unus genere numerus omnibus nu-
meris: una quoque continuitas generalis omnibus*

*continuis. Species numerorum accipiuntur per paris
et imparis differentiam: species continuorum per dif-
ferentias inter lineam, superficiem, solidum: simi-
literque deinceps.*

Continuum profecto ab ipso discreto recte dis-
cerni per communem propriamque terminum de-
finitivum, jam est dictum. Deinceps vero dicen-
dum est, in numero quidem discretionem fieri per
imparem proprietatem atque parem: ac similiter
si sunt rursus utriusque horum differentiarum qua-
dam: aut forte concedenda ejusmodi discretio est
rebus jam numerum possidentibus: vel oportet
has quidem differentias numerorum ex unitati-
bus compositorum asseverare, numerorum vero
in sensibilibus existentium minime. Si qua vero
ratio numeros in sensibilibus existentes separet,
nihil prohibebit, eorum quoque easdem differen-
tias intelligere. Continuum vero quonam modo
distinguitur? Profecto si dixerimus, hoc quidem
esse lineam, istud vero planum, illud denique
solidum: vel si hoc ad unum, istud ad duo, illud
ad tria potissimum pertinere, non in species di-

628

ἔστι γένος, οὐδ' ἐπὶ πρώτης καὶ δευτέρας καὶ τρίτης αὐξῆς κοινόν τι ἔσται, ἀλλὰ ἴσως καθ' ὅσον ποσὸν, τὸ ἴσον ἐπ' αὐτοῖς, καὶ οὐ τὰ μὲν μᾶλλον ποσὰ, τὰ δὲ ἦπτον, κἂν τὰ μὲν ἐπὶ πλείω τὰς διαστάσεις ἔχη, τὰ δὲ ἐπ' ἔλαττον· ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν τοίνυν, καθ' ὅσον ὅσους ἀριθμοὶ, τὸ κοινὸν ἂν εἴη· ἴσως γὰρ οὐχ ἡ μὴ μὴ μὴ δυνάδα, 5 οὐδ' ἡ δυνὰς τὴν τριάδα, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ τὰ πάντα. Εἰ δὲ μὴ γίγνεται, ἀλλ' ἔστιν, ἡμεῖς δ' ἐπινοοῦμεν γιγνόμενα, ἔστω ὁ μὲν ἐλάττων πρότερος· ὁ δὲ ὕστερος ὁ μείζων, ἀλλὰ καθ' ὅσον ἀριθμοὶ, πάντες ὑφ' ἑν. Καὶ ἐπὶ μεγεθῶν τοίνυν τὸ ἐπ' ἀριθμῶν μετενεκτέον, χωριστοῦμεν δὲ ἀπ' ἀλλήλων γραμμῆν, ἐπίπεδον, στερεὸν, ὃ δὴ κέκληκε 10 Ἐσῶμα, τῷ διάφορα τῷ εἶδει μεγέθη ὄντα εἶναι. Εἰ δὲ δεῖ ἕκαστον τούτων διαιρεῖν, γραμμῆν μὲν εἰς εὐθὺ, περιφερὲς, ἐλικοειδὲς, ἐπίπεδον δὲ, εὐθύγραμμον καὶ περιφερὲς σχῆμα· στερεὸν δὲ εἰς στερεὰ σχήματα· σφαιρα εἰς εὐθυγράμμους πλευράς· καὶ ταῦτα πάλιν οἷα οἱ γεωμέτραι ποιούσι, τρίγωνα, τετράπλευρα· καὶ πάλιν ταῦτα εἰς 15 ἄλλα ἐπισκεπτέον.

Τί γὰρ ἂν φαίμεν εὐθείαν οὐ μέγεθος εἶναι; ἢ ποιὸν μέγεθος τὸ 629 εὐθὺ φαίη τις ἄν. Τί οὖν κωλύει διαφορὰν εἶναι ἢ γραμμῆ; οὐ γὰρ

2. ἴσον] Codd. Marcc. Ciz. et Vat. ἴσον.
Vat. pergīt ἐπ' αὐτῆς.

4. δι' ἔλαττον ἐπὶ] Codd. Ciz. Marc.
A. Mon. C. Med. B. Vat. δι' ἐπ' ἔλαττον
καὶ ἐπὶ.

6. τὰ πάντα] Codd. Marc. A. Mon. C.

Med. B. Vat. omittunt τὰ.

9. ὑφ' ἑν.] Cod. Vat. ἐφ' ἑν, sine dist.

ib. μετενεκτέον] Cod. Vat. μετενεκτίων.

14. σχήματα] Cod. Vat. σώματα.

15. τετράπλευρα] Codd. Ciz. et Vat.
τετράγωνα.

ib. εἰς ἄλλα] Marc. A. εἰς ἄλλαλα.

17. ποιόν] Codd. Marc. A. Mon. C.

πείον.

18. εἶναι ἢ] Ita, excepto Cod. Darm.,

omnes: sed Ed. εἶ ἢ.

videre, sed dinumerare solum ita videbimur. Semper enim in numeris sic acceptis secundum prius ac posterius commune aliquid tanquam genus non reperitur: neque in primo et secundo atque tertio augmento commune quicquam erit: sed forte, qua ratione quantum illis est, est in eis æqualitas: neque alia quidem magis quanta, alia vero minus, quamvis alia dimensiones in plura possideant, alia vero in pauciora: in numeris igitur, qua omnes numeri sunt, commune aliquid esse poterit. Forte enim non unitas dicitatem, neque duitas trinitatem, sed aliquid idem hæc omnia procreat. Sin autem non fiunt hæc, sed sunt quidem, nos autem, tanquam fiunt, excogitamus: esto sane numerus minor ille prior, alius vero posterior, scilicet qui est maior: verumtamen, qua numeri sunt, omnes redigantur in unum. Quam ob rem et in ordinem magnitudinum numerorum conditionem traducere decet: separare vero licebit inter se lineam et planum atque solidum, quod et appellatur corpus, ex eo, quod, cum magnitudines sint, specie differant.

VOL. II.

Quod si oportet horum unumquodque dividere, partiemur lineam in rectam, circularem, atque obliquam: planum vero in figuram rectilineam et circularem: solidum denique in figuras solidas, in sphaeram scilicet, et figuras habentes rectas pro lateribus lineas: atque hæc rursus geometrarum more in triangulos et quadrangulos, rursusque hæc in alia, et qua hæc conditione fiant considerabimus.

XIV. *Rectitudo vel curvitas adhibita lineæ proprietatem ejus significat, neque compositionem affert: item figuræ non in genere qualitatis, sed quantitatis sunt ponendæ.*

Quando dicis, triangulum esse quidem tres lineas, sed tali quodam pacto invicem se habentes, significas hoc quodam termino invicem terminatas, terminus vero atque determinatio ejusmodi ad genus quantitatis potius, quam qualitatis, pertinere videntur.

Proinde quidnam rectam lineam esse dicemus? nonne magnitudinem? Forsan vero aliquis ipsum rectum appellet qualem aliquam magnitudi-

3 R

ἄλλον τινὸς τὸ εὐθὺν, ἢ γραμμῆς· ἐπεὶ καὶ οὐσίας διαφορὰς κομίζομεν, παρὰ τοῦ ποιοῦ. Εἰ οὖν γραμμὴ εὐθεία ποσὸν μετὰ διαφορᾶς, καὶ οὐ σύνθετον διὰ τοῦτο ἢ εὐθεία ἐξ εὐθύτητος καὶ γραμμῆς· εἰ δὲ σύνθετον, ὡς μετὰ οἰκείας διαφορᾶς. Τὸ δ' ἐκ τριῶν γραμμῶν, τὸ 5 τρίγωνον, διὰ τί οὐκ ἐν τῷ ποσῷ; ἢ οὐχ ἀπλῶς τρεῖς γραμμαὶ τὸ τρίγωνον, ἀλλὰ οὕτως ἔχουσῶν. Καὶ τὸ τετράπλευρον τέσσαρες B οὕτως, καὶ γὰρ ἢ γραμμὴ ἢ εὐθεία οὕτως καὶ ποσόν· εἰ γὰρ τὴν εὐθείαν οὐ ποσὸν μόνον, τί κωλύει καὶ τὴν πεπερασμένην μὴ ποσὸν μόνον λέγειν; ἀλλὰ πέρας τῆς γραμμῆς στιγμῆ, καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ. 10 Καὶ τὸ πεπερασμένον τοίνυν ἐπίπεδον ποσὸν, ἐπεὶ περ γραμμαὶ περατοῦσιν, αἱ πολὺ μᾶλλον ἐν τῷ ποσῷ. Εἰ οὖν τὸ πεπερασμένον ἐπίπεδον ἐν τῷ ποσῷ, τοῦτο δὲ ἢ τετράγωνον, ἢ πολὺπλευρον, ἢ ἐξάπλευρον, καὶ τὰ σχήματα πάντα, ἐν τῷ ποσῷ. Εἰ δ' ὅτι τὸ τρίγωνον λέγομεν ποιὸν, καὶ τὸ τετράγωνον ἐν ποιῷ θησόμεθα, οὐδὲν 15 κωλύει ἐν πλείοσι κατηγορίαις θέσθαι τὸ αὐτό. Καθ' ὃ μὲν μέγεθος, καὶ τοιόνδε μέγεθος, ἐν τῷ ποσῷ, καθ' ὃ δὲ τοιάνδε μορφὴν παρέχεται ἐν ποιῷ· ἢ καὶ αὐτὸ τοιάδε μορφὴ τὸ τρίγωνον. Τί οὖν κωλύει καὶ D τὴν σφαῖραν ποιὸν λέγειν; εἰ οὖν τις ὁμόσε χωροῖ, τὴν γεωμετρίαν τοίνυν οὐ περὶ μεγέθη, ἀλλὰ περὶ ποιότητα καταγίνεσθαι. Ἄλλ' οὐ

2. μετὰ διαφορᾶς] Marc. A. μεταφορᾶς.
Marc. B. μετὰ διαφορᾶς.

7. ἢ γραμμῆ ἢ εὐθεία] Alterum ἢ omittit Marc. A.

ib. καὶ ποσόν] Cod. Ciz. καὶ τὸ ποσόν.

9. ἀλλὰ πέρας] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. ἀλλὰ τὸ πέρας.

11. ἐν τῷ ποσῷ] Cod. Vat. ἐν ποσῷ.

14. ἐν ποιῷ] Marc. A. ποιόν, omisso ἐν.

17. καὶ αὐτό] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. et Vat. ἢ καὶ αὐτό.

ib. οὐ κωλύει] Cod. Mon. C. οὐ κωλύει.

18. οὐν τις] Codd. Ciz. et Vat. omitunt τις.

ib. χωροῖ] Cod. Ciz. χοροῖ. Med. B. et Vat. χωροῖ. Et hos sequendos duximus.

19. περὶ ποιότητα] Cod. Mon. C. ποιότητα.

nem. Quid ergo prohibet ejusmodi differentiam esse, qua ratione linea est? Non enim alterius ejusdem esse dicitur rectitudo, quam lineæ: quandoquidem et substantiæ differentias a qualitate sæpenumero ducimus. Si igitur linea recta est quantitas quædam cum differentia simul, non est composita propter hoc recta linea ex rectitudine, atque lineæ: sin autem aliquid compositum est, id certe est tanquam cum propria differentia. Triangulus præterea ex tribus lineis proprie constitutus, cur non sit in genere quantitatis? An forte quia triangulus non simpliciter est tres lineæ, sed lineæ tres sic proprie se habentes? Atqui et quadratum quatuor lineæ sic se habentes esse dicitur, quin etiam linea recta in se et quantitatem habet, et talem quendam quantitatis modum: nempe si rectam lineam non solum quantum aliquid esse dicamus, quidnam prohibet et terminatam lineam non solum quantum

cognominare? At vero lineæ terminus est punctum, id vero in genere alio non existit. Quam ob rem planum quoque terminatum est proprie quantum: quandoquidem lineæ terminant, quæ multo magis in genere quantitatis existunt. Si igitur terminatum planum est in genere quantitatis, id autem est triangulus, vel quadrangulus, vel etiam figura ex pluribus angulis constituta, nimirum figuræ omnes in quantitatis genere numerantur. Sin autem, quia triangulum dicimus qualem, et quadrangulum qualem, idcirco in qualitatis genere collocemus, nihil obstat, quominus in pluribus prædicamentis idem constituamus. Qua enim magnitudo est, et ejusmodi magnitudo, in genere quantitatis: qua vero talem exhibet formam, in genere qualitatis. Forte etiam triangulus ipse est ejusmodi quædam forma. Quid ergo vetabit sphaeram quoque quale aliquid appellare? Si quis igitur eodem tenore procedat,

629 δοκεῖ τοῦτο· ἀλλ' ἡ πραγματεία αὕτη περὶ μεγέθη. Αἱ δὲ διαφοραὶ
 Ετῶν μεγεθῶν οὐκ ἀναιροῦσι τὸ μεγέθη αὐτὰ εἶναι, ὥσπερ οὐδ' αἱ τῶν
 οὐσιῶν οὐκ οὐσίας τὰς οὐσίας εἶναι· ἔτι πᾶν ἐπίπεδον, πεπερασμέ-
 νον· οὐ γὰρ οἶόν τε ἄπειρον εἶναί τι ἐπίπεδον· ἔτι ὥσπερ ὅταν περὶ
 οὐσίαν ποιότητα λαμβάνω, οὐσιώδη ποιότητα λέγω, οὕτω καὶ πολὺς
 μᾶλλον ὅταν τὰ σχήματα λαμβάνω, ποσότητος διαφορὰν λαμβάνω.
 Ἐπειτα εἰ μὴ ταύτας διαφορὰς μεγεθῶν ληψόμεθα, τίνων θησόμεθα;
 εἰ δὲ μεγεθῶν εἰσι διαφοραὶ, τὰ γενόμενα ἐκ τῶν διαφορῶν μεγέθη
 διάφορα ἐν εἶδεσιν αὐτῶν τακτέον.

630 Ἄλλὰ πῶς ἴδιον τοῦ ποσοῦ τὸ ἴσον καὶ ἄνισον; ὅμοια γὰρ τρί-
 γωνα λέγεται· ἢ καὶ ὅμοια λέγεται μεγέθη; καὶ ἡ ὁμοιότης λεγο-
 μένη οὐκ ἀναιρεῖ τὸ ὅμοιον καὶ τὸ ἀνόμοιον εἶναι ἐν τῷ ποιῶ. Ἴσως
 γὰρ ἐνταῦθα ἐν τοῖς μεγέθεσι τὸ ὅμοιον ἄλλως, καὶ οὐχ ὡς ἐν τῷ
 ποιῶ. Ἐπειτα οὐκ, εἰ ἴδιον εἶπε τὸ ἴσον καὶ ἄνισον, ἀνεῖλε καὶ τὸ
 Β ὅμοιον κατηγορεῖν τινῶν· ἀλλ' εἰ εἶπε τὸ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον τοῦ
 ποιοῦ, ἄλλως λεκτέον ὡς ἔφαμεν τὸ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ. Εἰ δὲ ταῦτόν
 τὸ ὅμοιον καὶ ἐπὶ τούτων, ἐπισκέψασθαι δεῖ ἰδιότητος ἄλλας ἑκατέ-

2. οὐδ' αἱ τῶν] Cod. Med. B. οὐδὲ τῶν.
 6. διαφορᾶν] Codd. Ciz. Mon. C. Marc.
 A. Med. B. Vat. διαφορὰς.
 8. ἐκ τῶν] Cod. Ciz. omittit ἐκ. Vat.
 habet αὐ τῶν.

9. διάφορα] Cod. Vat. διαφορὰ.
 10. τὸ ἴσον] Codd. omnes τὸ ἴσον ut fere
 semper. Mox item omnes ἄνισον, sed Ed.
 ἄνισοι.
 13. καὶ οὐχ] Cod. Ciz. omittit καί.

14. καὶ ἄνισον] Cod. Med. A. τὸ ἄνισον.
 15. ἀνόμοιον] Codd. Ciz. et Vat. τὸ ἀνό-
 μοιον.
 16. τοῦ ποσοῦ] Cod. Ciz. omittit τοῦ.
 17. ἄλλας] Cod. Vat. ἀλλ'.

geometriam non circa magnitudines, sed circa
 qualitates, versari concedet. Sed non videtur
 id admittendum: nam hæc ipsa doctrina versari
 circa magnitudines judicatur. Differentiæ vero
 magnitudinum non id ipsum, quod sunt magni-
 tudines auferunt: quemadmodum neque differ-
 entiæ ullæ substantiarum efficiunt, ut substantiæ
 ulterius no substantiæ sint. Præterea omne
 planum est terminatum: non enim possibile est,
 esse planum aliquod infinitum: item quemadmo-
 dum, quando circa substantiam accipio qualita-
 tem, essentialem qualitatem dico: sic et multo
 magis quando figuras assumo, differentiam quan-
 titatis accipio: denique nisi has tanquam magni-
 tudinum differentias capiamus, quorumnam po-
 tissimum esse differentias arbitrabimur? Quod
 si magnitudinum differentiæ sunt, nimirum mag-
 nitudo differentes ex differentiis constitutæ in
 speciebus ipsarum collocandæ videntur.

Quodammodo etiam dicimus figuras inter se similes
 non tam qualitate, quam alia quadam conditione.
 Substantia, qua ratione corporea et sensibilis cogita-
 tur, congregatum quiddam est ex substantia, simul
 et accidentibus. Considera hominem quatuor gra-
 dibus: primo quidem in idea mentis: secundo in
 seminali animæ ratione: tertio in hoc nostro cor-
 pore: quarto denique in pictura. Quanto deterior
 est quartus tertio, tanto tertius secundo, tanto rursus
 secundus primo.

Cæterum quoniam pacto quantitatis proprium
 est, quod æquale et inæquale dici solet? Jam
 vero trianguli similes esse dicuntur. An forte
 magnitudines quoque rite similes appellantur?
 Et quæ similitudo dicitur, non tollit, quin simile
 atque dissimile in genere quantitatis inveniatur.
 Forte enim hic in ordine magnitudinum, quod
 simile nominatur, aliter sese habet: neque per-
 inde ac in genere qualitatis. Præterea non, si
 proprium dixit æquale et inæquale, propterea
 vetuit de aliquibus simile prædicari: verum si
 dixerit, simile atque dissimile duntaxat proprium
 esse qualis aliter dicendum est, ut prædiximus,

XV. Æquale et inæquale solum sunt in genere quan-
 titatis: simile vero atque dissimile proprie in genere
 qualitatis.

ρου τοῦ γένους, τοῦ τε ποσοῦ καὶ τοῦ ποιοῦ. Ἡ λεκτέον τὸ ὅμοιον καὶ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ λέγεσθαι, καθ' ὅσον αἱ διαφοραὶ ἐν αὐτῇ, καθ' ὅλου δὲ, ὅτι συντάττειν δεῖ τὰς συμπληρούσας διαφορὰς, τοῦ οὗ διαφοραὶ, καὶ μάλιστα, ὅταν μόνου ἐκείνου ἢ διαφορὰ ἢ διαφορὰ. 5 Εἰ δ' ἐν ἄλλῳ μὲν συμπληροῖ τὴν οὐσίαν, ἐν ἄλλῳ δὲ μὴ, οὗ μὲν C συμπληροῖ, συντακτέον, οὗ δὲ μὴ συμπληροῖ, μόνον ἐφ' ἑαυτοῦ ληπτέον· συμπληροῦν δὲ λέγω τὴν οὐσίαν, οὐ τὴν ἀπλῶς, ἀλλὰ τὴν τοιάνδε, τοῦ τοιάνδε προσθήκην οὐκ οὐσιώδη δεχομένου. Κάκεινο δὲ ἐπισημαντέον, ὅτι ἴσα μὲν λέγομεν καὶ τρίγωνα καὶ τετράγωνα, καὶ 10 ἐπὶ πάντων σχημάτων, ἐπιπέδων τε καὶ στερεῶν, ὥστε ἴσον τε καὶ D ἄνισον κείσθω ἐπὶ ποσοῦ ἴδιον· ὅμοιον δὲ καὶ ἀνόμοιον, εἰ ἐπὶ ποιοῦ, ἐπισκεπτέον. Περὶ δὲ τοῦ ποιοῦ ἐλέχθη, ὡς σὺν ἄλλοις μὲν ὕλη καὶ ποσῶ συμμιχθὲν, συμπλήρῳσιν ἐργάζεται αἰσθητῆς οὐσίας, καὶ ὅτι κινδυνεύει ἢ λεγομένη αὐτὴ οὐσία εἶναι τοῦτο τὸ ἐκ πολλῶν, οὐ 15 τί, ἀλλὰ ποιὸν μᾶλλον, καὶ ὁ μὲν λόγος εἶναι οἶον πυρὸς, τὸ τί σημαίνων μᾶλλον, ἣν δὲ μορφὴν ἐργάζεται, ποιὸν μᾶλλον· καὶ ὁ E λόγος ὁ τοῦ ἀνθρώπου, τὸ τί εἶναι, τὸ δ' ἀποτελεσθὲν ἐν σώματος φύσει, εἶδωλον ὄν τοῦ λόγου, ποιόν τι μᾶλλον εἶναι· οἶον εἰ ἀνθρώ-

3. οὐ διαφοραὶ] Cod. Darm. οὐ διαφράς.

4. ἢ διαφορὰ] Distinctionem sustulimus ante seq. ἢ iubente Cod. Vat. Idem pro ἢ δ' ἐν habet οὐδὲν.

6. συντακ-ῖον—συμπληροῖ] Desunt hæc in Cod. Vat.

8. οὐκ οὐσιώδη] Codd. Ciz. et Vat. omitunt οὐκ.

ib. Κακίνο δὲ] Codd. Marc. A. Mon.

C. μὲν pro δι. Tum conjunctim scripsimus ex Cod. Vat. ἐπισημαντίον, cum in Ed. et rell. Codd. sit ἐπὶ σημαντίον.

10. τι καὶ σιριῶν] Cod. Vat. omittit τι. Pro seq. τὸ Mon. C. cum Marc. A. habet δι.

11. ἐπὶ ποσοῦ] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. ἐπὶ τοῦ ποσοῦ.

ib. ἐπὶ ποιῶ] Cod. Mon. C. ἐπὶ τοῦ ποιῶ.

13. καὶ ποσῶ] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. καὶ ποσῶ. Quos secuti sumus.

ib. ἐργάζεται] Cod. Ciz. ἐργάζονται.

15. καὶ ὁ μὲν—σμι. μᾶλλον] Absunt hæc a Cod. Ciz.

17. τὸ τί εἶναι] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A.

hoc ipsum in quantitate. Sin autem idem est id, quod simile dicitur, in hoc etiam genere considerare nobis expedit alias utriusque generis proprietates, tum quantitatis tum etiam qualitatis. Aut forte dicendum ipsum simile etiam in quantitatis genere dici, quatenus in ipso differentie sunt, [in quantitatis genere dici]: communiter autem simul ordinare decet, atque conjungere differentias complementes essentiam, cum eo ipso, cujus et differentie sunt: præsertim quando solius illius differentia est. Sin autem in alio quidem complet essentiam, sive substantiam, in alio vero nequaquam, cum eo copulanda est, cujus complet naturam. Illud autem, cujus hæc substantiam minime complet, in se ipso tantum est assumendum: implere autem substantiam dico non simpliciter substantiam, sed ejusmodi. Ubi profecto hoc ipsum, quod ejusmodi dicitur, non substantialem admittit adjunctionem. Operæ

pretium vero est animadvertere, æquales quidem nos rite dicere triangulos et quadrangulos; figurasque in quavis specie, tam planas, quam etiam solidas. Quapropter æquale et inæquale in genere quantitatis tanquam proprium absque controversia est ponendum. Simile vero atque dissimile numquid duntaxat in genere qualitatis sit, cogitandum est. De ipso vero quali in superioribus dictum est, materiam quidem una cum aliis, et aliquid commistum quali, efficere sensibilis substantie complementum, viderique substantiam illam, quæ apud nos substantia dicitur, esse hoc, quod ex multis est congregatum: non hoc aliquid proprie, sed potius quale. Videtur etiam ratio quidem ipsa velut ipsius ignis, hoc aliquid magis significare: forma vero hæc, quam ipsa gignit, magis significare quale: atque hominis ratio hoc aliquid esse. Quod autem inde in natura corporis effectum est, cum rationis si-

630

που ὄντος τοῦ Σωκράτους τοῦ ὀρωμένου ἢ εἰκῶν αὐτοῦ ἢ ἐν γραφῇ χρώματα καὶ φάρμακα ὄντα, Σωκράτης λέγοιτο. Οὕτως οὖν καὶ λόγου ὄντος, καθ' ὃν Σωκράτης τὸν αἰσθητὸν Σωκράτη, ἀλλὰ χρώματα καὶ σχήματα, ἐκείνων τῶν ἐν τῷ λόγῳ μιμήματα εἶναι καὶ τὸν Ἔλογον δὲ τοῦτον πρὸς τὸν ἀληθέστατον ἤδη λόγον τὸν ἀνθρώπου τὸ 5 αὐτὸ πεπονητότα εἶναι. Ταῦτα μὲν οὖν οὕτως.

631

Ἐκαστον δὲ λαμβανόμενον χωρὶς τῶν ἄλλων τῶν περὶ τὴν λεγομένην οὐσίαν ποιότητα τὴν ἐν τούτοις εἶναι, οὐ τὸ τί, οὐδὲ τὸ ποσόν, οὐδὲ κίνησιν σημαίνοντα, χαρακτηῖρα δὲ καὶ τὸ τοιόνδε, καὶ τὸ οἶον, καὶ τὸ ὁποῖον δηλοῦντα, καλὸν, αἰσχροῦν, τὸ ἐπὶ σώματι ὁμώνυμον 10 γὰρ τὸ καλὸν, τὸ τῆδε κάκει, ὥστε καὶ τὸ ποιὸν, ἐπεὶ καὶ τὸ μέλαν B καὶ τὸ λευκὸν, ἄλλο. Ἄλλὰ τὸ ἐν τῷ σπέρματι καὶ τῷ τοιούτῳ λόγῳ, πότερα τὸ αὐτὸ ἢ ὁμώνυμον τῷ φαινομένῳ; καὶ τοῖς ἐκεῖ προσνεμητέον ἢ τοῖς τῆδε; καὶ τὸ αἰσχροῦν τὸ περὶ τὴν ψυχὴν; τὸ μὲν γὰρ καλὸν, ὅτι ἄλλα ἤδη δῆλον. Ἄλλ' εἰ ἐν τούτῳ τῷ ποιῶ καὶ 15 ἢ ἀρετῇ, ἢ ἐν τοῖς τῆδε ποιοῖς, ἢ τὰς μὲν ἐν τοῖς τῆδε ποιοῖς, τὰς

1. ὀρωμένου] Cod. Vat. λιγομένου, in marg. puncta adposita.

3. ὃν Σωκράτης] Cod. Vat. οὐ pro ὃν. ib. Σωκράτην] Codd. omnes, exceptis Darm. et Marc. B., Σωκράτη. Quod restitui.

5. τοῦ ἀνθρώπου] Cod. Marc. A. Ciz. Med. A. B. Vat. τὸν ἀνθρώπου.

6. μὲν οὖν οὕτως] Cod. Vat. μὲν οὕτως ἕκαστον (init. cap. seq.) sine distinctione.

7. χωρὶς τῶν] Codd. Vat. Marc. A. χωριστῶν.

9. τοιόνδε, καὶ τὸ οἶον] Cod. Vat. σιὸν δὲ καὶ οἶον.

11. τὸ καλὸν, τὸ] Cod. Vat. τὸ καλὸν καὶ. Prius τὸ omittit Cod. Mon. C. cum Marc. A.

13. ταῦτον, ἢ] Ita Ed. Sed Codd. Vat. Ciz. Med. B. τὸ αὐτὸ ἢ (Med. B. ἢ) Marc. A. Mon. C. τῶ αὐτῶ ἢ. Correxī τὸ

αὐτό.

14. προσνεμητέον] Cod. Vat. προσνεμητέον.

15. ὅτι ἄλλα] Cod. Ciz. Marc. A. Med. B. Mon. C. Vat. ὅτι ἄλλο.

16. ἢ ἐν] Codd. excepto Mon. C., omnes εἰ ἐν: nisi quod Marc. A. habet ἢ ἐν.

ib. ἢ τὰς—ποιοῖς] Desunt hæc in Cod. Ciz.

mulachrum sit, quale quiddam potius esse: perinde ac si Socrates hic, qui videtur a nobis, ipse sit homo, sed nihilo minus imago ejus, in pictura ex coloribus pigmentisque tantum constans, Socrates appelletur. Sic utique cum ipsa ratio sit secundum quam est Socrates, nos tamen hunc, qui videtur, Socratem appellamus: verumtamen colores et figuras hujus Socratis apparentis, eorum, quæ in ipsa ratione consistunt, imitationes quasdam appellare debemus: atque hanc insuper rationem erga verissimam hominis rationem idem perpeti judicare. Et de his quidem ita sit dictum.

XVI. *Substantia incorporea re vera hoc aliquid appellatur: substantia vero corporea tale aliquid. Accidens autem dicitur tale, quale ejusmodi, item qualitates animæ, quatenus versantur circa materiam et affectandam et tractandam, computantur in genere qualitatum corpora [Ed. pr. corpori] conjunctarum, eminentiores vero in genere qualitatum separatarum. Item qualitates in virtute animæ seminaria in genere conjuncto numerantur, quamvis non sint in materia;*

sed in anima separabili. Ipsam vero substantiam animæ non in hoc quidem, sed in genere separatae essentiali collocamus.

Ubi vero unumquodque eorum, quæ circa dictam versantur essentiali, seorsum consideramus, qualitatem in his existentem, non debemus significare, hoc aliquid dicere, neque etiam quantitatem hoc aliquid, neque motum: sed characterem quendam, et quod dici solet ejusmodi, et quale: et quale quiddam hæc nobis significare putandum, veluti pulchrum et turpe, videlicet, quod est in corpore. Æquivocum namque est pulchrum apud nos, atque in rebus a materia separatis. Quapropter et quale etiam est æquivocum, quando et nigrum albumque diversum est. Verum quod in semine et ejusmodi ratione consistit; numquid idem est? an potius æquivocum ad hoc, quod apud nos apparet? et numquid separatis annumerandum est? an potius rebus inferioribus? Atqui turpe, quod est in anima, num forte iis attribuendum est? Jam vero constat, pulchrum esse diversum. Sed ite-

δὲ ἐν τοῖς ἐκεῖ, ἐπεὶ καὶ τὰς τέχνας λόγους οὔσας ἀπορήσειεν ἂν τις εἰ ἐν τοῖς τῆδε. Καὶ γὰρ εἰ ἐν ὕλῃ λόγοι, ἀλλὰ ὕλη αὐτοῖς ἢ ψυχῆ· ἀλλ' ὅταν καὶ μετὰ ὕλης πως ἐνταῦθα; οἶον, κιθαρῳδία· καὶ γὰρ περὶ χορδὰς, καὶ μέρος πως τῆς τέχνης ἢ ᾠδῆ, φωνὴ αἰσθητῆ, εἰ μὴ ἄρα ἐνεργείας ταύτας τις, ἀλλ' οὐ μέρη θείτο. Ἄλλ' οὖν ἐνεργεῖαι αἰσθηταί, ἐπεὶ καὶ τὸ καλὸν τὸ ἐν σώματι ἀσώματον· ἀλλ' ἀπέδομεν αὐτὸ αἰσθητὸν ὄν τοῖς περὶ σῶμα καὶ σώματος. Γεωμετρίαν δὲ καὶ Δ ἀριθμητικὴν διττὴν θεμένους, τὰς μὲν ᾠδὴ, ἐν τῷδε τῷ ποιῶ τακτέον, τὰς δὲ αὐτῆς τῆς ψυχῆς πραγματείας πρὸς τὸ νοητὸν τὸ ἐκεῖ 10 τακτέον. Καὶ δὴ καὶ μουσικὴν φησιν ὁ Πλάτων καὶ ἀστρονομίαν ὡσαύτως· τὰς τοίνυν τέχνας περὶ σῶματα ἐχούσας καὶ ὄργανοις αἰσθητοῖς καὶ αἰσθήσει χρωμένας, εἰ καὶ ψυχῆς εἰσι διαθέσεις, ἐπειδὴ κάτω νεουούσης εἰσιν, ἐν τῷδε τῷ ποιῶ τακτέον. Καὶ δὴ καὶ Ε τὰς πρακτικὰς ἀρετὰς οὐδὲν κωλύει ἐνταῦθα τὰς οὕτω πραττούσας 15 ὡς πολιτικῶς τὸ πράττειν ἔχειν, ὅσαι μὴ χωρίζουσι τὴν ψυχὴν πρὸς τὰ ἐκεῖ ἄγουσαι, ἀλλ' ἐνταῦθα τὸ καλῶς ἐνεργοῦσι, προηγούμενον τοῦτο, ἀλλ' οὐχ ὡς ἀναγκαῖον τιθέμεναι· καὶ τὸ ἐν τῷ σπέρματι τοίνυν καλὸν, καὶ πολὺ μᾶλλον τὸ μέλαν καὶ τὸ λευκὸν, ἐν τούτοις.

2. εἰ ἐν ὕλῃ] Marc. A. οἴ pro εἰ.

4. μέρος πως] Ita Cod. Vat. Rell. cum Ed. μέρος πᾶς.

ib. ἢ ᾠδῆ] Ita Codd. Darm. Marce. Med. A. B. Vat. Rell. cum Ed. ἢ ᾠδῆ.

ib. εἰ μὴ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt μὴ.

5. μίση θείτο] Codd. Mon. C. Marc. A.

μίση θείτο Darm. et Med. A. (uterque a pr. m.) μέρος θείτο.

7. τὸ σῶμα] Codd. omnes omittunt τὸ. Quare delevi.

9. ἐκεῖ] Cod. Vat. τὸ ἐκεῖ. Unde articulum repetitum recepi.

12. καὶ ψυχῆς] Cod. Vat. omittit καί.

13. ἐπι δὴ] Cod. Vat. ἐπιδὴ cum Marce. Quos sequimur.

14. ἢ πᾶς] Codd. Vat. Marc. A. Ciz. Mon. C. δὴ καὶ πᾶς. Unde recepi repetitum καί.

ib. πραττούσας] Cod. Vat. πλάττουσας.

17. οὐχ ὡς] Cod. Vat. οὐκ sine ὡς.

rum dubitatur, num virtus in ipso penes rationem quali consistat, an potius inter qualia hæc nostra sit computanda. Sed profecto alias quidem virtutes in qualitate hac inferiori, alias autem in ipsa superiori qualitate collocare debemus: quando et de artibus, quæ rationes quædam sunt, dubitare posset quispiam, numquid in qualitatibus nostrarum genere poni deceat. Nam etsi rationes in materia esse dicuntur, pro materia tamen illis est anima: sed quando etiam cum materia sunt, quodammodo hic collocandæ videntur, quemadmodum quæ fit ad citharam cantilena. Est enim circa chordas, atque pars quodammodo artis est cantilena, utpote quæ vox est sensibilis, nisi forte quis eas actus quosdam potius, quam partes, esse dixerit: attamen actus sensibiles sunt, quoniam et pulchrum, quod est in corpore, est incorporeum: verum tamen, cum sensibile sit, iis hoc attribuimus, quæ sunt circa corpus, corporisque sunt. Geometriam vero et

arithmetica duplicem ponere decet. Et alias quidem hæc se deflectentes in hoc qualitatis genere constituere: alias autem, quæ animæ ipsius meditationes sunt, ad intelligibile illud reducere. Atqui et musicam, inquit Plato, astronomiamque similiter se habere. Artes igitur, quæ circa corpora versantur, et sensibilibus instrumentis sensibusque utuntur, quamvis affectiones quædam animæ sint, quia tamen sunt animæ jam inferius declinantis, merito in hoc nostro qualitatis genere numeramus. Quin etiam nihil vetat ibidem ponere virtutes activas, quæ quidem sic agant, ut duntaxat civiliter agant, neque hinc ad sublimia unquam animum segregant, sed officii sui in rebus humanis perfectionem ponunt, ejusmodique honesta negotia non tanquam necessaria eligunt, sed sibi ea velut præcipua statuunt. Quam ob rem pulchrum quoque, quod est in seminali virtute, multoque magis nigrum et album, quod est ibidem, inter qualitates inferiores connumeranda

632 Τί οὖν καὶ τὴν ψυχὴν τὴν τοιαύτην, ἐν ἣ οὔτοι οἱ λόγοι, ἐν οὐσία
 Α τῇ τῆδε τάξομεν; ἢ οὐδὲ ταῦτα σώματα εἴπομεν, ἀλλ', ἐπεὶ περὶ
 σῶμα καὶ σωμάτων ποιήσεις οἱ λόγοι, ἐν ποιότητι ἐθέμεθα τῇ τῆδε·
 οὐσίαν δὲ αἰσθητὴν τὸ ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων θέμενοι οὐδαμῶς
 ἀσώματος οὐσίαν ἐν αὐτῇ τάξομεν. Ποιότητος δὲ ἀσωμάτων ἀπά- 5
 σας λέγοντες ἐν αὐτῇ πάθη ὄντα νενευκότα τῇ δὲ ἐνηριθμήσαμεν,
 καὶ λόγους ψυχῆς τινος. Τὸ γὰρ πάθος μεμερισμένον εἰς δύο, εἰς
 Β τε τὸ περὶ ὃ ἐστὶ, καὶ ἐν ᾧ ἐστὶ, τῇ ψυχῇ ἐδίδομεν, ποιότητι οὐ
 σωματικῇ οὔσῃ, περὶ σῶμα δὲ οὔσῃ· οὐκέτι δὲ τὴν ψυχὴν τῆδε τῇ
 οὐσίᾳ, ὅτι τὸ πρὸς σῶμα αὐτῆς πάθος ἤδη δεδωκότες ἡμεν ποιῶ· 10
 ἄνευ δὲ τοῦ πάθους καὶ τοῦ λόγου νοουμένην τῷ ὅθεν ἐστὶν ἀποδε-
 δώκαμεν, οὐδεμίαν οὐσίαν ὀπωσοῦν νοητὴν ἐνταῦθα καταλιπόντες.

Α Εἰ μὲν οὖν οὕτω δοκεῖ, διαιρετέον τὰς μὲν ψυχικὰς, τὰς δὲ σωμα-
 τικὰς, ὡς σώματος οὔσας ποιότητος. Εἰ δὲ τὰς ψυχὰς ἀπάσας
 ἐκεῖ τις βούλεται, ταῖς αἰσθήσεσι τὰς τῆδε ποιότητάς ἐστὶ διαρεῖν, 15
 τὰς μὲν δι' ὀμμάτων, τὰς δὲ δι' ὠτων, τὰς δὲ δι' ἀφῆς, γεύσεως,
 ὀσφρήσεως, καὶ τούτων εἰ τινες διαφοραὶ, ὅψεσι μὲν χρώματα,
 Β ἀκοαῖς δὲ φωνὰς, καὶ ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι· φωνὰς δὲ, ἢ ποιαι,

2. εἴπομεν] Ita Codd. Marc. A. Mon.
 C. et Vat. Rell. cum Ed. εἴπωμεν.
 3. ἐθέμεθα] Cod. Ciz. ἐθέμεθα.
 4. τὸ ἐκ] Cod. Mon. C. τῶν ἐκ cum
 Marc. A.
 5. δὲ ἀσωμάτων] Cod. Med. A. inter-
 ponit καὶ, sed punctis superscriptis.
 6. ὄντα] Cod. Ciz. ὄντα καὶ. Idem

mox ἐνηριθμήσαμεν.
 7. μεμερισμένον] Cod. Ciz. μεμερισμένους.
 9. τὴν ψυχὴν] Cod. Ciz. omittit τὴν.
 Mox Marc. A. ὅτι πρὸς τὸ σῶμα.
 10. δεδωκότες] Cod. Vat. a pr. m. δεδο-
 κότες.
 11. τῷ ὅθεν] Cod. Ciz. τὸ ὅθεν.
 12. καταλιπόντες] Cod. Mon. C. κατα-

λιπόντων cum Marc. A.
 13. μὲν οὖν] Codd. Mon. C. Marc. A.
 omittunt οὖν. Idem mox habent οὐ pro ὡς.
 17. καὶ τούτων] Cod. Ciz. καὶ τῶν τοιού-
 των.
 ib. ὅψεσι—αἰσθήσεσι] Codd. Ciz. et Vat.
 omittunt hæc. Mox Marc. A. Mon. C.
 ἢ προ ἢ. Correxī ἢ ποιαι.

videntur. Quid ergo? animamne talem, in qua sunt ejusmodi rationes in ordine essentiae, quae apud nos est, esse censebimus? At vero neque hæc quidem esse corpora diximus: sed quoniam rationes circa corpus corporumque affectiones [effectiones?] versantur, ideo in nostra hac qualitate posuimus. Cum vero sensibilem substantiam quiddam ex supradictis omnibus congregatum affirmaverimus, nullo modo in ea substantiam incorpoream statuimus. Qualitates autem animae quamvis omnes incorporeae sint, quia tamen in ea passiones quaedam sunt ad inferiora quodammodo declinantes, iis nimirum annumeravimus, atque etiam rationes, quae animae alienius existunt. Passionem namque in duo divisam, tum in id, circa quod versatur, tum in id etiam, in quo est, attribuimus animae: quae quidem non corporea qualitas est, sed tamen circa corpus existit. Neque tamen animam huic accommodamus essentiae, quoniam passionem ejus

affectionemque ad corpus qualitatis generi jam concessimus: ipsam vero animam absque tali quadam affectione, seminariaque ratione consideratam eidem ipsi, unde est, attribuimus, nullam prorsus essentiam quomocumque intelligibilem, in hoc inferiorum genere relinquentes.

XVII. *Ambigit, qua ratione qualitatis genus rite per differentias in suas species dividatur, sed in hoc capite nihil ferme definit.*

Si igitur ita videtur, dividendum est qualitatis genus in qualitates animae atque corporis. Si quis autem animas omnes in supernis velit existere, similiterque earum proprias qualitates, licet saltem qualitates inferiores pro sensuum distributione dividere, assignando videlicet alias quidem per oculos, alias vero per aures: item per tactum, et gustum, atque olfactum: similiterque si quae in his etiam differentiae sint: visui quidem colores, auditui voces, et aliis sensibus alia

ἡδὺν, τραχὺν, λεῖον. Ἐπεὶ δὲ τὰς διαφορὰς τὰς περὶ τὴν οὐσίαν ποιότησι διαιρούμεθα, καὶ τὰς ἐνεργείας, καὶ τὰς πράξεις καλὰς ἢ αἰσχροῦς, καὶ ὅλως τοιάσδε· τὸ γὰρ ποσὸν ἢ ὀλιγάκις εἰς τὰς διαφορὰς τὰς εἶδη ποιούσας, ἢ οὐδαμοῦ, καὶ τὸ ποσὸν δὲ ποιότησι ταῖς 5 αὐτῶν οἰκείαις, πῶς ἂν τις καὶ τὸ ποιὸν διέλοι κατ' εἶδη, ἀπορήσειεν ἂν τις, ποίαις χρώμενος διαφοραῖς καὶ ἐκ ποίου γένους; ἄτοπον γὰρ C εἰ αὐτῷ καὶ ὅμοιον, ὥσπερ ἂν εἴ τις διαφορὰς οὐσίας, οὐσίας πάλιν αὐτῷ λέγοι. Τίνι οὖν τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν; τίνι δὲ τὰ χρώματα; ὅλως ἀπὸ χυμῶν, καὶ τῶν ἀπτικῶν ποιότητων; εἰ δὲ τοῖς διαφόροις 10 αἰσθητηρίοις ταῦτα, οὐκ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις ἢ διαφορὰ, ἀλλὰ τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν αἴσθησιν πῶς; εἰ δ' ὅτι τὸ μὲν συγκριτικὸν, τὸ δὲ D διακριτικὸν ὀμμάτων, τὸ δὲ διακριτικὸν γλώττης καὶ συγκριτικὸν, πρῶτον μὲν ἀμφισβητεῖται καὶ περὶ αὐτῶν τῶν παθῶν, εἰ διακρίσεις τινὲς καὶ συγκρίσεις ταῦτα· ἔπειτα οὐκ αὐτὰ οἷς διαφέρει εἴρηκεν. 15 Εἰ δέ τις λέγοι οἷς δύνανται, καὶ οὐκ ἄλογον δὲ οἷς δύνανται, ἐκείνο ἴσως λεκτέον, ὡς οἷς δύνανται διαιρετέον τὰ μὴ ὀρώμενα, οἷον τὰς 633 ἐπιστήμας· αἰσθητὰ δὲ ταῦτα ὄντα διὰ τί ἐξ ὧν ποιεῖ; καὶ ἐν ταῖς ἐπιστήμασι δὲ διαιροῦντες οἷς δύνανται, καὶ ὅλως ταῖς τῆς ψυχῆς

1. Ἐπι] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A. B. Vat. ἰπι δι. Marc. B. ἰπι δι. Recepi δι, quod deerat.

2. ἢ αἰσχροῦς] Cod. Ciz. interponit καί.
3. τοιάσδε] Cod. Vat. τοιάσδι. Mox Mon. C. Marc. A. ᾗδη pro εἶδη.

5. τὸ ποσὸν] Cod. Vat. τὸ ποιόν.

6. ποίαι] Codd. Vat. et Mon. C. ποίαις.
8. λέγοι] Cod. Vat. λέγου.

11. κατὰ τὴν] Codd. Mon. C. Marc. A. et Med. B. τὰ κατὰ τὴν. Unde recepi Articulum.

12. ὀμμάτων, το δὲ διακριτικόν] Desunt hæc in Cod. Ciz.

ib. γλώττης] Cod. Vat. γλώσσης.

15. δύνανται—δύνανται] Codd. Marc. A. Ciz. et Mon. C. his δύναται.

17. εἴδ' ἂν—δύνανται] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. Posterior etiam omittit sequens καί.

distribuendo: voces autem, quatenus quales sunt, per dulce, asperum, lene dividere possumus. Quoniam vero differentias, quæ circa substantiam sunt, dividimus qualitibus, eisdemque partimur et actus, et actiones pulchras aut turpes, et omnino tales existentes: quantitatem namque vel raro vel nunquam partimur per differentias, quæ constituent species, imo et quantitatem qualitibus sibi propriis partiri solemus, dubitari potest, quonam modo quispiam ipsam dividat qualitatem. Nam qualibus potissimum differentiis utitur in dividendo, et ex quali genere has deducet? Absurdum namque videtur, qualitatem ipsam qualitate dividere: atque perinde se habere, ac si quis substantiæ differentias rursus dicat esse substantias. Quonam igitur album et nigrum dividet? quonam omnino colores a saporibus et qualitibus, quæ tanguntur? Quod si per diversa sensuum instrumenta harum qualitatum differentias assignemus, non erit in ipsis subjectis ejusmodi differentia. Atqui etiam querendum est

quomodo per eundem sensum differentiam qualitatum ad eundem pertinentium discernamus: sin autem ex eo diversitas assignetur, quod hoc quidem visum congregat, illud autem disgregat: atqui et aliud disgregat linguam, aliud vero congregat. Primo quidem et de ipsis passionibus dubitabitur, numquid congregationes quedam disgregationesque sint: deinde non ea quibus hæc differunt, sic aliquis assignaverit. Si quis autem afferat, se ita in medium adduxisse illa, quæ proprie possint, neque esse ab re per illa, quæ facere possunt, partiri: illud forsitan erit objiciendum, ea quidem, quæ non videntur, esse dividenda per illa, quæ proprie facere possint, velut scientias: hæc autem, quæ sensui patent, curram per illa, quæ faciunt, dividantur? Nempe cum scientias per ea, quæ possunt facere, distribuimus, atque omnino per varias animæ vires disponimus, tanquam ex his, quæ faciunt, eas constet esse diversas, possumus interea differentias earum sumere ratione, non solum, circa quæ

633 δυνάμεσι διαστησάμενοι ὡς ἕτεροι ἐξ ὧν ποιούσιν, ἔχομεν λόγῳ διαφορὰς αὐτῶν λαμβάνειν, οὐ μόνον περὶ ἀ ἀλλὰ καὶ λόγους αὐτῶν Β ὁρῶντες· ἢ τὰς μὲν τέχνας ἔχομεν τοῖς λόγοις αὐτῶν καὶ τοῖς θεωρήμασι, τὰς δὲ ἐπὶ σώμασι ποιότητος πῶς; ἢ κακεῖ ἐπὶ τῶν λόγων τῶν διαφόρων πῶς ἕτεροι, ζητήσειεν ἂν τις· καὶ γὰρ φαίνεται τὸ 5 λευκὸν τοῦ μέλανος διαφέρειν· ἀλλὰ τίνι ζητοῦμεν.

Α Ἄλλὰ γὰρ ταῦτα ἅπαντα τὰ ἀπορηθέντα δεικνύει, ὡς τῶν ἄλλων δεῖ διαφορὰς ζητεῖν, αἷς χωριούμεν ἀπ' ἀλλήλων ἕκαστα. Τῶν δὲ διαφορῶν διαφορὰς, καὶ ἀδύνατον καὶ ἄλογον· οὔτε γὰρ οὐσίας οὐσιῶν, οὔτε ποσοῦ ποσότητος, οὔτε ποιότητος ποιότητων, οὔτε 10 διαφορὰς διαφορῶν οἷόν τε· ἀλλ' ἀνάγκη οὐ ἐγχωρεῖ, τοῖς ἔξωθεν ἢ Β τοῖς ποιητικοῖς, ἢ τοῖς τοιούτοις· οὐ δὲ μηδὲ ταῦτα, οἷον πράσινον ὠχροῦ· ἐπεὶ δὲ λευκοῦ καὶ μέλανος λέγουσι, τί ἂν τις εἴποι; ἀλλὰ γὰρ ὅτι ἕτερα ἢ αἴσθησις ἢ ὁ νοῦς ἐρεῖ, καὶ οὐ δώσουσι λόγον. Ἡ μὲν αἴσθησις, ὅτι μηδ' αὐτῆς ὁ λόγος, ἀλλὰ μόνον μὴνύσεις διαφό- 15 ρους ποιήσασθαι, ὁ δὲ νοῦς ἐν ταῖς αὐτοῦ ἐπιβολαῖς ἀπλαῖς, καὶ οὐ λόγοις χρῆται πανταχοῦ, ὡς λέγειν ἕκαστον τόδε, τόδε. καὶ ἔστιν C ἑτερότης ἐν ταῖς κινήσειν αὐτοῦ, διαιρούσα θάτερον ἀπὸ θατέρου,

1. λόγῳ] Abest a Cod. Ciz.

2. ἀλλὰ] Cod. Vat. ἄλλα.

3. τὰς τέχνας] Codd., exceptis Medd., omnes interponunt μὲν. Quod addendum fuit.

ib. ἔχομεν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A. (ex corr. ab al. m.) B. Vat. ἔχομεν. Quos sequor.

4. σώματι] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A. (ex corr. ab al. m.) B. Vat.

σώμασι. Et sic correxi.

5. ἔτεροι] Codd. Ciz. et Vat. ἔτερον.

12. πράσινον] Codd. Mon. C. et Vat. πράσινον. Med. B. πρασινοῦ χροῦ. Pro ἐπὶ δὲ Codd. Marc. A. Vat. et Mon. C. habent ἰσαί δὲ. Quod recepi.

14. καὶ ἕτερα] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. omittunt καί. Pergunt Marc. A. B. ἢ αἴσθ. Utrosque sequor, delenda vocula καί, et corrigenda ἢ pro ἢ.

ib. ἰσαί] Cod. Ciz. αἰσαί. Vat. αἰσαί. Pro καί, quod sequitur, Fic. legisse videtur καὶ v. καίσε.

15. αὐτῆς] Cod. Vat. αὐτοῖς.

16. αὐτοῦ] Cod. Med. B. αὐτοῦ.

17. ἕκαστον τόδε· καί] Codd. Mon. C. Marc. A. et Med. B. ἕκαστον τόδε, τόδε, τόδε, τόδε, καί. Ciz. et Vat. τόδε, τόδε. καί. Med. A. τόδε ἕκαστον τόδε καί. Medios sequimur.

versentur, prospicientes, sed rationes ipsarum inspicientes. An forte artes quidem facile possumus rationibus quibusdam suis, notionibusque distinguere? Qualitates autem corporibus insitas quoniam modo similiter partiri valemus? Atqui et in superiori natura interrogare licet, quomodo rationes ipsæ variæ inter se distinguantur: patet enim, album a nigro differre, sed quoniam differat, percontamur.

XVIII. Sensibiles rerum species per differentias inter se distinguuntur, internas quidem præcipue, quodammodo etiam per externas: ipsæ vero differentia non per differentias alias, sed per se ipsas invicem distinguuntur.

Qualitates discernuntur inter se non per alias qualitates, sed vel penitus per se ipsas, vel per quosdam suos existendi modos.

Hæc autem omnia, quæ modo nobis in du-

bium veniebant, plane declarant aliorum quidem differentias esse quærendas, quibus inter se singula discernamus. Differentiarum vero exigere differentias neque posse nos neque ulla ratione debere. Fieri namque non potest, ut substantiarum substantias, quantitatis quantitates, qualitatum qualitates, differentias differentiarum investigemus: sed necessarium est, ubicumque fieri potest, dividere per illa, quæ sunt extrinsecus, vel per efficacem conditionem, vel per talia quadam. Ubi vero hæc non suppetunt, discretio fiat tanquam viridis a pallido. Sed quoniam ab albo etiam et nigro discerni dicunt, quidnam dicemus? At vero hæc inter se differentia sensus vel intellectus nobis enunciat, etiam si non afferant rationem. Sensus quidem, quoniam non est ejus officium adducere rationem, sed indicia nobis differentia duntaxat afferre: intellectus autem simpliciter suo quodam intuitu discernere pot-

οὐχ ἑτερότητος αὐτὴ δεομένη. Αἱ τοίνυν ποιότητες πότερα διαφοραὶ
 πᾶσαι γίνονται ἂν, ἢ οὐ; λευκότης μὲν γὰρ καὶ ὄλως αἱ χροαὶ καὶ
 περὶ ἀφὴν καὶ χυμοὺς γένοιντο ἂν διαφοραὶ ἑτέρων καὶ εἶδη ὄντα.
 Γραμματικὴ δὲ καὶ μουσικὴ πῶς; ἢ τῶ τὴν μὲν γραμματικὴν ψυχὴν,
 5 τὴν δὲ μουσικὴν, καὶ μάλιστα εἰ φύσει εἶεν, ὥστε καὶ εἰδοποιοὺς
 διαφορὰς γίνεσθαι· καὶ εἰ εἴη τις διαφορὰ ἐκ τούτου τοῦ γένους, ἢ D
 καὶ ἐξ ἄλλου· καὶ εἰ ἐκ τούτου τοῦ γένους, τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους,
 οἶον ποιότητων ποιότητας· ἀρετὴ γὰρ καὶ κακία· ἢ μὲν γὰρ ἕξις
 τοιάδε, ἢ δὲ τοιάδε, ὥστε ποιότητων οὐσῶν τῶν ἕξεων, αἱ διαφοραὶ
 10 ποιότητες· εἰ μὴ τις φαίη τὴν μὲν ἕξιν, ἄνευ τῆς διαφορᾶς μὴ ποιό- 634
 τητα εἶναι, τὴν δὲ διαφορὰν τὴν ποιότητα ποιεῖν. Ἄλλ' εἰ τὸ γλυκὺ
 ὠφέλιμον, βλαβερὸν δὲ τὸ πικρὸν, σχέσει οὐ ποιότητι διαιρεῖ. Τί δ'
 εἰ τὸ γλυκὺ παχὺ, τὸ δὲ αὐστηρὸν λεπτόν; οὐ τί ἦν γλυκὺ ἴσως
 λέγει παχὺ, ἀλλ' ὧ ἢ γλυκύτης· καὶ ἐπὶ τοῦ αὐστηροῦ ὁ αὐτὸς λόγος,
 15 ὥστε εἰ πανταχοῦ μὴ ποιότητος ποιότης διαφορὰ, σκεπτέον, ὥσπερ B
 οὐδὲ οὐσίας οὐσία, οὐδὲ ποσοῦ ποσότης. Ἡ τὰ πέντε τῶν τριῶν
 διαφέρει δυσὶν, ἢ ὑπερέχει δυσὶ, διαφέρειν δ' οὐ λέγεται. Πῶς γὰρ
 ἂν καὶ διαφέρει δυσὶν ἐν τοῖς τρισίν; ἀλλ' οὐδὲ κίνησις κινήσεως

2. γίνονται] Codd. Marc. A. Mon. C.
 Med. B. Vat. γίνονται.
 ib. αἱ χροαὶ] Cod. Vat. αἰσχροαί.
 3. χυμοῦς] Cod. Mon. C. χυμοῦς cum
 Marc. A.
 ib. καὶ εἶδη] Cod. Vat. καὶ εἶδη.
 5. εἰ φύσει] Cod. Vat. omittit it.
 6. τις διαφορὰ] Codd. Mon. C. Med. B.
 Marc. A.; τις οὐ διαφορὰ. Ciz. οὐν τις. Vat.

ἡπισοῦν.
 ib. ἢ καὶ—γίνου] Desunt hæc in Cod.
 Ciz.
 7. τούτου τοῦ] Codd. Mon. C. Marc.
 A. Med. B. Vat. αὐτοῦ.
 9. ὥσπερ] Cod. Ciz. ὥσπερ.
 15. ποιότης διαφορὰ] Codd. Marc. A.
 Mon. C. et Vat. διαφορὰ. Quos sequimur.
 17. ὑπερέχει] Cod. Darm. ὑπερέχει.

ib. διαφέρει δ' οὐ] Codd. Ciz. et Mon.
 C. (hic ex corr.) διαφέρειν δ' οὐ λ. Quod
 recipi.
 18. διαφέρει δυσὶν] Codd. Darm. Marc.
 A. Med. A. B. Mon. C. διαφέρει δυσὶν. Et
 sic correxi.
 ib. ἐν τῶ τρισίν] Codd. Mon. C. Marc.
 A. Med. A. B. Vat. τοῖς τρισίν. Quod re-
 recipi.

est. Non enim ubique rationibus utitur, adeo ut de unoquoque dicat, hoc est hoc. Est sane in ipsis intelligentiæ motibus alteritas quædam, alterum ab altero dividens, nec ipsa egens alteritate. Qualitates igitur omnes utrum differentie sint, nec ne, queri potest, neque tamen ita videtur. Albedo enim et colores omnino, et quæ ad tactum gustumve pertinent, fieri possunt differentie aliorum, quamvis species per se existant. Grammatica vero, et musica quonam modo? Forsan vero possunt ex eo, quod hæc quidem animum reddit grammaticum, hæc vero musicum, præcipue si naturaliter insint, adeo ut differentie specificæ fiant. Considerandum præterea, si qua differentia sit ex eodem genere ducta, aut ex alio: ac si ex eodem genere, dicendum est, eorum, quæ ex eodem genere sunt, ejusmodi differentiam esse, velut qualitates differentias qualitatum. Virtus enim et pravitas ita forte se habent. Hæc sane talis quidam habitus est: illa

vero talis. Quapropter, quum habitus qualitates quædam sint, differentie hic qualitates erunt: nisi forte quis dicat, habitum quidem absque differentia non esse qualitatem, differentiam vero proprie facere qualitatem. Verum si dulce nobis est utile, amarum vero noxium, atque ita commode discernantur, habitudine quadam potius, quam qualitate distribuentur. Quid vero, si dulce quidem crassum esse dicatur, austereum contra subtile? forte hoc ipsum crassum, quid dulce sit, non explicat, sed significat aliquid, quo sit dulcedo: atque eadem de austero ratio est. Itaque considerandum est, nunquid ubique non sit qualitas differentia qualitatis, sicut neque substantiæ substantia, neque quantitas quantitatis. Dic age, num quinque a tribus per duo differant? imo vero superant quinque tria duobus, differunt vero per duo nequaquam. Quo enim pacto per duo segregantur a tribus, quum et in tribus duo contineantur? Jam vero neque motus

634

κινήσει διαφέροι ἂν, οὐδ' ἐπὶ τῶν ἄλλων ἂν τις εὔροι. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀρετῆς καὶ κακίας τὸ ὅλον πρὸς τὸ ὅλον ληπτέον, καὶ οὕτως αὐτῆς Cδιοίσει. Τὸ δὲ ἐκ ταύτου γένους τοῦ ποιοῦ καὶ μὴ ἐξ ἄλλου εἴ τις διαιροῖ τῷ τὴν μὲν περὶ ἡδονᾶς, τὴν δὲ περὶ ὀργᾶς, καὶ τὴν μὲν περὶ καρποῦ κομιδῆν, καὶ οὕτω παραδέξαιτο καλῶς ὠρίσθαι, δῆλον ὅτι ἐστὶς 5 διαφορὰς εἶναι καὶ μὴ ποιότητας.

A Τῇ δὲ ποιότητι συντακτέον ὡσπερ ἐδόκει καὶ τοὺς κατ' αὐτὰς ποιούσ, καθ' ὅσον ποιότης περὶ αὐτούς· οὐ προσποιουμένους αὐτούς, ἵνα μὴ κατηγορίαι δύο, ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀνιόντας ἀπ' αὐτῶν, ἀφ' οὗ λέγονται. Τὸ δὲ οὐ λευκὸν, εἰ μὲν σημαίνει ἄλλο χρῶμα, ποιότης· 10 εἰ δὲ ἀπόφασις μόνον εἴη πραγμάτων ἢ ἐξαρίθμησις, οὐδὲν ἂν εἴη, εἰ μὴ φωνή, ἢ ὄνομα, ἢ λόγος, γιγνομένου καὶ αὐτοῦ πράγματος.

B Καὶ εἰ μὲν φωνὴ κίνησις τις, εἰ δ' ὄνομα ἢ λόγος, πρὸς τι, καθ' ὃ σημαντικά· εἰ δὲ μὴ μόνον πραγμάτων ἢ ἐξαρίθμησις κατὰ γένος, 15 ἀλλὰ δεῖ καὶ τὰ λεγόμενα καὶ τὰ σημαίνοντα, τίνος ἕκαστου γένους σημαντικὸν ἐροῦμεν, τὰ μὲν τίθεσθαι αὐτὰ μόνον δηλοῦντα, τὰ δὲ ἀναιρεῖν αὐτὰ, καίτοι βέλτιον ἴσως τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν μὴ συναριθμεῖν, τὰς τε καταφάσεις μὴ συναριθμοῦντας διὰ τὸ σύνθετον. Τὰς δὲ στερήσεις πῶς ; [τὰς δὲ στερήσεις] εἰ ὦν αἱ στερήσεις ποιό-

2. οὕτως αὐτοῖς] Cod. Vat. αὐτῆς. Mox idem ταύτου. Illud in αὐτῆς mutandum fuit.

3. τις διαιροῖ] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. Mon. C. διαιροῖ. Quos sequor.

5. δηλονότι ἐστὶ] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. δηλονότι. Mon. C. ἐστι pro ἐστὶ. Illud correxi.

10. εἰ μὲν σημαίνει] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. et Vat. σημαίνει. Quos sequor.

12. γιγνομένου] Cod. Vat. γιγνομένου.

ib. ἢ λόγος] Cod. Vat. ἢ λόγος.

15. ἀλλὰ δεῖ] Ed. in marg. δεῖ, nullo libro assentiente.

ib. σημαίνοντα] Cod. Vat. σημαίνοντα.

17. ἀναιρεῖν αὐτὰ] Cod. Vat. ἀναιρεῖν

ταῦτα.

18. τὰς τις—τὰς δι] Cod. Ciz. omittit hæc. Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. verba διὰ τὸ σύνθετον ponunt ante μὴ συναριθμοῦντας. Vat. post καταφάσεις inserit αὐτῶν. Verba perperam repetita τὰς δι στερήσεις, quamquam sunt in libris, unicinis coercenda duxi.

a motu differt motu, neque aliquid aliorum ab alio ita discernitur. Quantum vero ad virtutem spectat et pravitatem, totum sane alterutrum ad totum velut diversum est opponendum, atque ita se ipsis inter se distinguuntur. Si quis autem ex eodem genere videlicet ex quali, nec ex alio dividat, ex eo profecto, quod hanc quidem circa voluptates, istam vero circa iras, et illam circa fructus curam versari concedat: atque ita recte distingui prorsus admittat, consequens erit, differentias esse etiam, quæ non sint qualitates.

XIX. In genere qualitatis præcipue quidem ponitur ipsa qualitas ut pulchritudo: deinde vero, qui qualitate præditus est, qua videlicet ratione sic est affectus, ut pulcher. Tertio qualitatis, ejusmodi motus, ut quod adverbio pulchre dicitur. Negationes vero qualitatum vel motus ad illas in hoc genere non ponuntur.

Accommodandi præterea sunt qualitatis ge-

neri, quemadmodum visum est, qui per qualitates quales denominantur, quatenus circa illos est qualitas. Neque tamen eos proprie adhibere debemus, ne duo propterea videantur prædicamenta, sed ab eis ad hoc ipsum nos sevocare debemus, a quo tales cognominantur. Quod vero dici solet non album, si colorem significet alium, est in genere qualitatis: sin autem negatio est duntaxat res ipsas negans, vel enumeratio quædam, nihil aliud est, nisi vox, aut nomen, aut oratio, que etiam res quædam esse videtur, ipsumque similiter. Ac si vox quidem est, motus aliquis erit: sin autem nomen aut oratio, ad relationem verget, quatenus hæc significandi vim habent: at si ejusmodi enumeratio non solum rerum est secundum genus, verum etiam oportet, et quæ dicuntur, et quæ significant, singulatum genus quiddam significare: dicemus profecto, alia quidem res ipsas ponere solum has declarando, alia vero res e medio tollere, tametsi forte

τητες, καὶ αὐταὶ ποιότητες, οἷον νωδὸς ἢ τυφλός· ὁ δὲ γυμνὸς καὶ ἡμφιεσμένος, οὐδέτερος ποιὸς, ἀλλὰ μᾶλλον πῶς ἔχων· ἐν σχέσει Ἀ οὖν τῇ πρὸς ἄλλο. Πάθος δὲ τὸ μὲν ἐν τῷ πάσχειν ἔτι οὐ ποιότης, ἀλλὰ τις κίνησις· τὸ δὲ ἐν τῷ πεπονθέναι καὶ ἔχειν μένον ἤδη τὸ 5 πάθος, ποιότης· εἰ δὲ μὴ ἔχοι ἔτι τὸ πάθος, λέγοιτο δὲ πεπονθέναι, κекινῆσθαι. Τοῦτο δὲ ταῦτόν τῷ ἦν ἐν κινήσει· δεῖ δὲ μόνον κίνη- σιν νοεῖν, ἀφαιροῦντα τὸν χρόνον, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸ νῦν προσλαμβά- νειν προσήκει. Τὸ δὲ καλῶς καὶ τὰ τοιαῦτα εἰς μίαν νόησιν τὴν τοῦ Β γένους ἀνακτέον. Εἰ δὲ τὸ μὲν ἐρυθρίαν εἰς τὸ ποιὸν ἀνακτέον, τὸν 10 δὲ ἐρυθρὸν μηκέτι, ἐπισκεπτέον, τὸ μὲν γὰρ ἐρυθθαίνεσθαι, ὀρθῶς οὐκ ἀνακτέον. Πάσχει γὰρ ἢ ὅλως κινεῖται· εἰ δὲ μηκέτι ἐρυθθαίνεται, ἀλλ' ἤδη ἐστὶ, διὰ τί οὐ ποιός; οὐ γὰρ χρόνῳ ὁ ποιὸς ἢ τιμι ὀρι- στέον· ἀλλὰ τῷ τοιῶδε καὶ ἐρυθρὸν λέγοντες ποιὸν λέγομεν, ἢ οὕτω C τὰς ἕξεις μόνας ποιότητος ἐροῦμεν, τὰς δὲ διαθέσεις οὐκ ἔτι· καὶ θερ- 15 μὸς τοίνυν οὐχ ὁ θερμαινόμενος, καὶ νοσῶν οὐχ ὁ ἀγόμενος εἰς νόσον.

Ὅραν δὲ δεῖ, εἰ μὴ πάση ποιότητι ἐστὶ τις ἄλλη ἐναντία. Ἐπεὶ Ἀ

1. καὶ αὐτὰ] Ita Ed. Sed Codd. omnes καὶ αὐταί. Quod recepi.
4. ἔχειν μένον] Cod. Vat. ἔχειν. μόνον.
5. ἔχει ἔτι] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. ἔχει ἔτι. Quod recepi.

7. οὐδὲ τῷ] Cod. Ciz. οὐδὲν τῷ.
ib. προσλαμβάνειν] Cod. Vat. προσλαμβά- νειν. Marc. A. omittit τὴν ante τοῦ γένους.
9. ἀνακτέον] Cod. Ciz. ἀκτίον.
ib. το μὲν—ἀνακτίον] Desunt hæc in

Cod. Vat.
11. ἐρυθθαίνεται] Codd. Med. B. et Vat. ἐρυθθαίνεται.
13. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω. Et sic correxi.

præstat negationes rerum in eodem cum rebus genere non numerare, præsertim cum affirmatio- nes quoque aliquas nequaquam commune- remus, ut compositionem ex pluribus generibus devitemus. De privationibus autem quidnam dicemus? Profecto si illa, quorum privationes dicuntur, sunt qualitates, ipsæ etiam qualitates sunt, velut edentulus, aut cæcus: at vero nudus atque vestitus neuter est proprie qualis, sed dicitur potius quodammodo sese habens: itaque in habitu- dine quadam ad aliud respiciente locatur. Proinde passio, quæ adhuc in patiendi versatur, non est qualitas, sed motio quædam: quæ vero ex eo dicitur, quod aliquis jam passus fuerit, passionemque jam habeat permanentem, qualitas merito iudicatur: sin autem non habeat amplius passionem, dicatur tamen fuisse perpessus, cen- sebitur proprie commotus fuisse. Id vero idem est, ac si dicatur, hic erat in motu: oportet au- tem motum duntaxat excogitare tempore inde sublato: nam neque etiam momentum præsens ad hoc est assumendum. Præterea quod dici solet, pulchre vel bene, cæteraque ejusmodi, in unam ipsam generis notionem redigere decet. Est autem consideratione dignum, numquid ad qualitatis genus referre deceat, quod dici solet, rubere: rubeum vero, sive rubescentem nequa-

quam: nam rubefieri quidem ad id genus merito non reducitur. Qui enim rubefit, patitur, vel omnino movetur: sin autem non amplius rubefit, sive rubescit, sed jam est rubeus, cur non sit qualis? Non enim tempore quodam determinandus est ipse qualis, sed tali quodam potius perpendendus: itaque, rubeum sive rubescentem di- centes, qualem dicimus: alioquin sic solos habi- tus esse putabimus qualitates, dispositiones vero nequaquam: ideoque calidus quidem ita qualis erit, non qui calescit: similiterque languidus pro- prie erit qualis, non qui labitur in languorem.

XX. Non debemus qualitates illas duntaxat contrarias definire, quæ plurimo inter se qualitatum mediarum spatio distent: sed illas simpliciter, quæ, cum in eodem qualitatis genere sint, in eo nullam in specie similitudinem mutuam habent, effectusque nobis op- positos afferunt,

Hoc ratione sanitas et morbus, inter quæ nihil est me- dium, contraria sunt. Ubi media qualitas componi- tur ex extremis, non potest extremis esse contraria, ut riredo: ubi vero non componitur, potest, ut mo- ralis virtus: ubi qualitas in proportionem quadam certa individuaque consistit, non suscipit magis atque minus, ut harmonia, temperantia, justitia, sanitas: ubi latum habet gradum, suscipit, ut calor atque frigus.

Animadvertendum est, ne forte non omni qua-

635

καὶ τὸ μέσον τοῖς ἄκροις δοκεῖ ἐπ' ἀρετῆς καὶ κακίας ἐναντίον εἶναι. Ἄλλ' ἐπὶ τῶν χρωμάτων τὰ μεταξὺ οὐχ οὕτως. Εἰ μὲν οὖν, ὅτι μίξεις τῶν ἄκρων τὰ μεταξὺ, ἔδει μὴ ἀντιδιαίρειν, ἀλλὰ λευκῶ καὶ μέλανι, τὰ δ' ἄλλα συνθέσεις, ἢ τῷ μίαν τινὰ ἄλλην ἐπὶ τῶν μεταξὺ Β καὶ ἐκ συνθέσεως ἢ θεωρεῖσθαι, ἀντιτίθεμεν, ἢ ὅτι δὲ τὰ ἐναντία οὐ 5 μόνον διαφέρει, ἀλλὰ καὶ πλείστον· ἀλλὰ κινδυνεύει τὸ πλείστον διαφέρειν λαμβάνεσθαι, ἐν τῷ θέσθαι ἤδη ταῦτα τὰ μεταξὺ. Ἐπεὶ εἴ τις ταύτην τὴν διάταξιν ἀφέλοι, τίμη τὸ πλείστον ὀριεῖ; ἢ ὅτι τὸ φαιδὸν ἐγγυτέρω τοῦ λευκοῦ μᾶλλον, ἢ τὸ μέλαν, καὶ τοῦτο παρὰ τῆς ὄψεως μηνύεται, καὶ ἐπὶ τῶν χυμῶν ὡσαύτως, θερμὸν, ψυχρὸν, 10 C τὸ μηδέτερον μεταξὺ. Ἄλλ' ὅτι μὲν οὕτως ὑπολαμβάνειν εἰθίσμεθα, δῆλον· τάχα δ' ἂν τις ἡμῖν συγχωροῖ ταῦτα· τὸ δὲ λευκὸν καὶ τὸ 636 ξανθὸν, καὶ ὀτιοῦν πρὸς ὀτιοῦν, ὁμοίως πάντη ἕτερα ἀλλήλων εἶναι, καὶ ἕτερα ὄντα, ποῖα ἐναντία εἶναι· οὐδὲ γὰρ τῷ εἶναι μεταξὺ αὐτῶν, ἀλλὰ τούτων ἢ ἐναντιότης. Ὑγεία γοῦν καὶ νόσῳ οὐδέν παρεμ- 15 πέπτωκε μεταξὺ, καὶ ἐναντία. Ἡ ὅτι τὰ γινόμενα ἐξ ἑκατέρου πλείστην παραλλαγὴν ἔχει; καὶ πῶς πλείστην ἔστιν εἰπεῖν, μὴ οὐ- σῶν ἐν τοῖς μέσοις ἐλαττόνων; οὐκ ἔστιν οὖν ἐπὶ ὑγείας καὶ νόσου

5. ὅτι δι] Cod. Ciz. ὅτι δῆ. Vat. ὅτι δι.
7. τὰ μεταξὺ] Cod. Vat. τῷ μεταξὺ.

Pro ἥδη marg. Ed. εἶδη.

9. καὶ τοῦτο] Cod. Vat. καὶ τοῦ.

10. θερμὸν] Cod. Ciz. καὶ θερμὸν.

12. δῆλον] Cod. Vat. δῆλα.

ib. συγχωροῖ] Codd. Ciz. Mon. C.

Med. B. Vat. Marc. A. anteponunt οὐ.
In Vat. scribitur συγχωροῖ.

15. τούτων, ἢ] Codd. Vat. et Mon. C.
ταύτων ἢ.

ib. Ὑγεία] Codd. Ciz. Marc. A. et
Mon. C. ὕγεια. Quos sequor. Med. B.

Vat. ὕγεια. Darm. ὕγια. Mox Marc. A.

παραπίπτωκε. Pro καὶ ante ἐναντία Fic.
videtur legisse καίτερ.

16. ἑκατέρου] Cod. Vat. ἑκατέρα. Idem
mox ἐναλλαγῆν.

18. ὑγείας] Codd. Ciz. Marc. A. Mon.
C. Vat. ὕγεια.

litati alia sit contraria qualitas. Profecto circa virtutem et vitia media qualitas extremis contraria esse videtur: circa colores autem medii non videntur ita esse contrarii. Si ergo dicatur, hoc inde contingere, quia colores medii mistiones quaedam sint ex extremis, sane non oportebat media et extrema e contra dividere, sed dividere potius coloris genus per album atque nigrum, cæteros vero compositiones ex his quasdam esse putare, aut ita distinguere, ut unam quandam aliam qualitatem in mediis, siquidem ex compositione talem esse constet opponeremus: sin autem media idcirco extremis non esse contraria dicant, quia, quæ contraria sunt, non solum inter se discrepant, sed quamplurimum. Objiciemus hoc ipsum, quod est plurimum discrepare, inde assumptum esse, quod ejusmodi quaedam media jam interposita tollant. Nam si quis dispositionem ejusmodi tollat, nescio quonam potissimum plurimam definiat discrepantiam: at si in causa esse

dicant, quod fuscum propinquius sit albo, quam nigrum, id profecto nobis sensus ipse nuntiat, atque in humoribus eodem pacto, velut calidum et frigidum, et quod neutrum est medium utriusque. Verum nos sic existimare consuevisse plane compertum habemus: et talia nobis quivis forte concesserit: at vero album atque flavum et quodcunque adversus quodlibet similiter omnino inter se differre videntur: cumque differentia sint, qualia esse contraria. Non enim ex eo proprie, quod aliquid inter hæc sit medium, contraria sunt, sed horum propria inter se contrarietas est judicanda. Jam vero inter sanitatem atque morbum nihil intervenit medium, attamen inter se contraria sunt. An forte idcirco contraria judicantur, quoniam, quæ ex alterutro fiunt maxime differant? At quonam modo distantiam plurimam ibi licet asserere, ubi nulla usquam minora sint media? Non datur igitur circa sanitatem atque morbum distantiam plurimam affirmare. Ex

πλείστον εἰπεῖν. Ἄλλω τοίνυν τὸ ἐναντίον, οὐ τῷ πλείστον, ὀριστέον. B
 Εἰ δὲ τῷ πολλῷ, εἰ μὲν τὸ πολὺ ἀντὶ τοῦ πλέον πρὸς ἔλαττον, πάλιν
 τὰ ἄμεσα ἐκφεύξεται· εἰ δ' ἀπλῶς πολὺ, ἐκάστη φύσει πολὺ ἀφε-
 στάναι συγχωρηθέντος, μὴ τῷ πλείονι μετρεῖν τὴν ἀπόστασιν, ἀλλ'
 5 ἐπισκεπτέον, πῶς τὸ ἐναντίον. Ἄρ' οὖν τὰ μὲν ἔχοντά τινα ὁμοιό-
 τητα, λέγω δὲ οὐ κατὰ τὸ γένος, οὐδὲ πάντως τῷ μεμίχθαι ἄλλαις,
 οἷον μορφαῖς αὐτῶν, ἢ πλείονα ἢ ἐλάττονα, οὐκ ἐναντία, ἀλλ' οἷς C
 μηδὲν ταῦτόν κατὰ τὸ εἶδος ἐναντία, καὶ προσθετέον δὲ ἐν γένει, τῷ
 ποιῶ. Ἐντεῦθεν γὰρ καὶ τὰ μὲν ἄμεσα τῶν ἐναντίων, οἷς μηδὲν εἰς
 10 ὁμοιώσιν, οὐκ ὄντων ἄλλων, τῶν οἷον ἐπαμφοτεριζόντων καὶ ὁμοιό-
 τητα πρὸς ἀλληλα ἔχόντων, τῶν δὲ τινων μόνων μὴ ἔχόντων. Εἰ
 τοῦτο, οἷς μὲν ἐστι κοινότης ἐν τοῖς χρώμασιν, οὐκ ἂν εἴη ἐναντία.
 Ἄλλ' οὐδὲν κωλύσει μὴ πᾶν μὲν παντὶ, ἄλλο δὲ ἄλλω οὕτως εἶναι D
 ἐναντίον, καὶ ἐπὶ χυμῶν ὡσαύτως. Ταῦτα μὲν οὕτω διηπορήσθω.
 15 Περὶ δὲ τοῦ μᾶλλον ἐν μὲν τοῖς μετέχουσιν, ὅτι ἐστὶν ἐδόκει, ὑγίεια
 δὲ αὐτῇ καὶ δικαιοσύνη, ἠπορείτο· εἰ δὴ πλάτος ἔχει τούτων ἐκάστη

1. ἄλλω] Cod. Ciz. ἄλλο.

ib. οὐ τῷ] Cod. Ciz. οὐ τῷ. Cod. Vat. οὐ τῷ.

3. ἔκαστον] Codd. Mon. C. Marc. A. Vat. ἔκαστη. Correxī cum Fic. ex his vestigiis ἔκαστη.

4. ἀλλ'] Cod. Vat. ἀλλά.

5. ὁμοιώσιν] Abest a Codd. Ciz. et Vat. Posterior omittit etiam τὸ ante γίνεσι. Mox ἄλλαις abest a Cod. Marc. A.

7. ἀλλ' οἷς—ἰνεντία] Desunt hæc in Cod. Ciz.

8. τὸ, ποιῶ] Cod. Vat. τῷ ποιῶ. Marc.

A. τὸ ποιῶ (sic). Illud recepinus: quamquam necdum sanus videtur locus.

11. Εἰ τοῦτο] Cod. Vat. εἰς τοῦτο.

13. παντὶ] Cod. Vat. τι.

14. ἐπὶ χυμῶν] Codd. Med. A. B. ἐπι-
 χυμῶν. Sequens δὲ abest a Codd. Med. A. B., Marc. A. Mon. C. Vat. Unde delevi δὲ.

ib. διηπορήσθω] Ita Codd. Mon. C. Marc.

A. Med. A. B. Sed Ed. cum rell. διηπο-
 ρήσθω.

16. ἠπορείτο—δοτίον] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. In Mon. C. et Med. B. est ἠπορείτο. Post δοτίον in marg. Cod. Med. A. ab al. m. scriptum est: "forte hic desunt multa et saltem hoc scilicet εἰ δὲ μὴ ἔχῃ πλάτος." Et hæc expressit Ficinus. Mox Mon. C. δ' ἔκαστον cum Marc. A.

quo patet, id ipsum, quod contrarium appellatur, alio quodam potius quam plurimo spatio esse definiendum. Proinde, si per multum determinetur, quaeremus utrum hoc ipsum, quod multum dicitur, accipiatur loco pluris pauciori oppositi, an potius pro eo, quod simpliciter multum. Si primo accipiatur modo, rursus, quæ medio carent, contrarietatem protinus subierfugient: sin autem secundo modo, cum facile concedatur cuius naturæ multum distare, neque tamen detur pluri quodam metiri distantiam, considerandum est omnino, quomodo contrarium aliquid perpendatur. Num igitur, quæ similitudinem quandam habent, non dico duntaxat secundum genus, neque etiam omnino, quod aliis miscantur velut formis ipsorum plura vel pauciora, quæ, inquam, ita se habent, nonne contraria esse neganda sunt? nempe illa, quibus nihil idem secundum speciem adest, rite contraria iudicantur: sed adiungendum est, ut in eodem scilicet quali-

tatis genere sint. Hinc utique asseverare licet et quæ sine medio ullo contraria nobis occurrunt, quibus profecto nihil adesse videtur ad similitudinem conferens: quippe cum nulla illic alia sint, quæ ad utranque vergentia mutuam similitudinem habeant, vel concilient: sed quædam duntaxat sint, quæ non habeant. Quod si ita sit, quibus in coloribus communio quædam inest, contrarii nequaquam erunt. At vero nihil prohibebit, non omne quidem omni, aliud autem alii sic esse contrarium: atque in humoribus saporibusque similiter. Sed de his hactenus ita sit dubitatum. Quæri solet præterea, utrum qualitas magis minusve admittat, neque. Et profecto concessum est, ea, quæ qualitates participant, magis et minus participare. Utrum vero sanitas ipsa et iustitia hos gradus capiant, hactenus dubitatur. Si ergo harum quælibet suam quandam latitudinem habet, concedendum est, ipsos quoque habitus ejusmodi gradus admittere:

636

αὐτῶν, καὶ τὰς ἕξεις αὐτὰς δοτέον· ἐκεῖ δὲ ἕκαστον τὸ ὅλον, καὶ οὐκ ἔχει τὸ μάλλον.

637

Α Περὶ δὲ κινήσεως εἰ δεῖ γένος θέσθαι, ᾧδ' ἂν τις θεωρήσειε. Πρῶτον μὲν, εἰ μὴ εἰς ἄλλο γένος ἀνάγειν προσῆκεν· ἔπειτα, εἰ μηδὲν ἀνωθεν αὐτῆς ἐν τῷ τί ἐστι κατηγοροῖτο· εἶτα εἰ πολλὰς διαφορὰς λαβοῦσα, εἶδη ποιήσει, εἰς ποῖον τις γένος αὐτὴν ἀνάξει; οὔτε γὰρ οὐσία οὔτε ποιότης τῶν ἐχόντων αὐτὴν, οὐ μὴν οὐδ' εἰς τὸ ποιεῖν, καὶ γὰρ ἐν τῷ πάσχειν πολλὰ κινήσεις, οὐδ' αὖ εἰς τὸ πάσχειν, ὅτι πολλὰ κινήσεις ποιήσεις· ποιήσεις δὲ καὶ πείσεις εἰς ταύτην, οὐδ' αὖ εἰς τὸ πρὸς τι ὀρθῶς, ὅτι τινὸς ἢ κινήσεις, καὶ οὐκ ἐφ' αὐτῆς· οὕτω γὰρ ἂν καὶ τὸ ποῖον, ἐν τῷ πρὸς τι. Τινὸς γὰρ ἢ ποιότης καὶ ἐν τινι, καὶ τὸ ποσὸν ὡσαύτως. Εἰ δ' ὅτι ὄντα ἐκεῖνά τινα, κἂν τινος Β ἦ, καθ' ὃ ἐστι τὸ μὲν ποιότης, τὸ δὲ ποσότης, εἴρηται· τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπειδὴ κἂν τινος ἢ κινήσεις ἦ, ἐστὶ τὸ πρὸ τοῦ τινὸς εἶναι, ὃ ἐστὶν ἐφ' αὐτοῦ, ληπτέον ἂν εἴη. Ὅλως γὰρ πρὸς τι δεῖ τίθεσθαι, οὐχ ὃ ἐστὶν, εἴτ' ἄλλου ἐστὶν, ἀλλ' ὃ ἢ σχέσις ἀπογενναῖα, οὐδενὸς ὄντος ἄλλου παρὰ τὴν σχέσιν καθ' ὃ λέγεται, οἷον τὸ διπλάσιον καθ' ὃ λέγεται διπλάσιον, ἐν τῇ πρὸς τὸ πηχναῖον παραβολῇ τὴν γένεσιν

1. καὶ οὐκ] In Cod. Med. A. vox καὶ puncta habet subscripta.

4. εἰ μὴ ἄλλο] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A. (a rec. m.) B. Vat. εἰ μὴ εἰς ἄλλο. Unde Præpositionem addidimus.

6. ποιήσεις] In marg. Cod. Med. A. ab al. m. additum est ἄλλ' οὐ.

8. οὐδ' αὖ—κινήσεις] Desunt hæc in Codd. Vat. Marc. A. et Mon. C.

10. αὖ ἐν τῷ] Codd. Darm. et Med. A. (ex corr.) εἰς τὸ. Quod recepi cum Fic.

ib. ἐφ' αὐτῆς] Codd. Med. B. A. Vat. Mon. C. Marc. A. αὐτῆς. Quos sequor.

11. ἐν τῷ] Ita Codd., præter Darm., omnes. Ed. ἐν τῷ.

16. εἴτ' ἄλλου ἐστὶν] In Cod. Vat. his verbis puncta sunt subscripta. Idem pergit ἄλλο δ. Marc. A. habet εἴτ' et tum ἀλλ' ὃ ἢ σχέσις. Quem sequor.

ib. ὄντος ἄλλου] Codd. Mon. C. Med. A. (supra lin. ab al. m.) B. Vat. ἢ σχέσις. Mox Vat. omittit ὄντος. Illos secutus sum, et Marcianum A.

sin autem latitudinem nullam habet, sed in quodam certo unaquæque totum possidet, nimirum nec magis nec minus admittit.

XXI. Probabilius pro genere motum ponimus, quam transmutationem; quia transmutatio, naturam rei mutans, aliud pro alio in medium affert. Motus autem et hoc quidem significat, et præter hoc significat etiam progressionem quamlibet priore interim natura servata.

Utrum vero motum esse genus asserere debeamus, neene, hunc in modum possumus contemplari: profecto hæc conditione genus esse potest. Primo quidem, si motum in genus aliud reducere non conveniat: deinde, si superius nihil de motu in eo, quod quid est prædicetur: præterea si multas accipiens differentias inde species pariat. Dic age, in quodnam genus potissimum motum redigere valeas? Neque enim substantia est, neque qualitas eorum, quæ motum habent, neque etiam ad actionem reducere potes: nam

et in passione multi sunt motus: neque rursus ad passionem, quoniam multi motus sunt actiones. Probabilius autem actiones et passiones revocantur ad motum, sed neque ad relationem rite redigitur, propterea quod motus non sui ipsius sit, nec in se ipso, sed alicujus potius et in aliquo. Sic enim et qualitas in relatione collocaretur: nam qualitas alicujus est et in aliquo, et quantitas eodem modo. Si ad hæc respondeatur, illa quidem entia quædam proprie esse, etiam si sint alicujus, quatenus hoc quidem qualitas est, illud vero quantitas: eadem ratione cum motus, etsi alicujus est, sit aliquid antequam sit alicujus, merito hoc ipsum, quod est, quodammodo in se ipso proprie nobis est assumendum. Omnino vero relativum proprie hoc est ponendum, non quod primo quidem est id, quod est, deinde est et alterius, sed quod in ipsa habitudine generatur nullo prorsus illic alio existente præter habitudinem, quatenus dicitur, velut du-

λαβὸν καὶ τὴν ὑπόστασιν, οὐδὲν νοοῦμενον πρὸ τούτου ἐν τῷ πρὸς ἕτερον παραβεβλήσθαι, ἔσχε τοῦτο λέγεσθαι τε καὶ εἶναι. Τί οὖν ἔστι τοῦτο, ὃ ἑτέρου ὄν ἔστι τι, ἵνα καὶ ἑτέρου ἢ, ὡς τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσὸν καὶ ἡ οὐσία. Ἡ πρότερον, ὅτι μηδὲν πρὸ αὐτοῦ ὡς γένος 5 κατηγορεῖται, ληπτέον· ἀλλ' εἰ τὴν μεταβολὴν λέγοι τις πρὸ κινήσεως εἶναι, πρῶτον μὲν ἢ ταῦτόν λέγει ἢ γένος λέγων, ἐκείνο ποιήσει ἕτερον παρὰ τὰ πρόσθεν εἰρημένα, εἶτα δὴλον, ὅτι ἐν εἶδει τὴν Δ κίνησιν θήσεται, καὶ τι ἕτερον ἀντιθήσει τῇ κινήσει, τὴν γένεσιν ἴσως μεταβολὴν τινα κἀκείνην λέγων, κίνησιν δὲ οὐ. Διὰ τί οὖν οὐ 10 κίνησις ἢ γένεσις; εἰ μὲν γὰρ ὅτι μήπω ἔστι τὸ γιγνόμενον, κίνησις δὲ οὐ περὶ τὸ μὴ ὄν, οὐδ' ἂν μεταβολὴ δηλονότι ἂν εἴη ἢ γένεσις, εἰ δ' ὅτι ἢ γένεσις ἔστιν, οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀλλοιώσις τις καὶ αὔξη, τῷ ἀλλοιουμένων τινῶν καὶ αὐξομένων τὴν γένεσιν εἶναι, τὰ πρὸ τῆς E γενέσεως λαμβάνει. Δεῖ δὲ τὴν γένεσιν ἐν τούτοις ἕτερόν τι εἶδος 15 λαβεῖν· οὐ γὰρ ἐν τῷ ἀλλοιούσθαι παθητικῶς τὸ γίγνεσθαι καὶ ἢ γένεσις. οἶον, θερμαίνεσθαι ἢ λευκαίνεσθαι. Ἔστι γὰρ τούτων γενομένων μήπω τὴν ἀπλῶς γένεσιν γεγενῆσθαι· ἀλλὰ τί γίγνεσθαι; αὐτὸ τοῦτο τὸ ἡλλοιωθῆσαι. Ἄλλ' ὅταν ζῶον ἢ φυτὸν, ὅταν εἶδος τι

1. πρὸς τοῦτου] Cod. Vat. ut marg. Ed. πρὸς. Marc. πρὸς τοῦτο.
2. ἔσχε] Cod. Vat. ἔσται.
3. ἔστι τοῦτο] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A. B. In Vat. prior vox omitta. Ed. habet cum Darm. ἔσται τοῦτο —(sic.) Vat. pergit ἕτερον omisso ἢ. Mox idem habet ἵνα μὴ ἕτερον.
4. πρὸ αὐτοῦ] Cod. Vat. πρὸ αὐτοῦ.
5. κατηγορεῖται] Ita Codd., excepto Darm., omnes. Ed. κατηγορεῖσθαι.
ib. λέγει τις] Codd. Ciz. Mon. C. Vat.

τις λέγει. Marc. Med. B. τις λέγει.
6. ταῦτόν λέγει] Ita Codd. omnes. Ed. ταυτόν λέγει. Ciz. pergit ἢ ὡς γένος, omisso λέγων. Idem mox habet παρὰ τοῦ τὰ.
8. καὶ ἕτερον] Codd. Marc. A. B. Mon. C. Ciz. Med. A. B. καὶ τὸ ἕτερον. Vat. καί-τοι ἕτερον. Marc. A. verba ἐν ἑδίω habet post θήσεται. Ex illis τι adjecti.
9. οὐ κίνησις] Codd. Ciz. et Vat. omit-unt οὐ.
10. γὰρ ὅτι] Cod. Vat. γὰρ τι.
11. τιμι τὸ τοῦ] Codd. Ciz. Mon. C.

Marc. A. Med. A. (ex corr. ab al. m.) B. Vat. τὸ μὴ ὄν. Quos sequor.
12. οὐδὲν ἄλλο] Cod. Vat. ἄλλο οὐδὲν.
ib. τις καὶ] Cod. Vat. omittit τις. Idem habet αὔξησις pro αὔξη, et mox ἀλλοιου-μένων.
15. παθητικῶς] Cod. Ciz. παθητικός. Mox marg. Ed. ἄλλο τὸ πρὸ ἀλλὰ τί.
18. ἡλλοιωθῆσαι] Ita Codd. omnes. Sed Ed. ἡλλοιούσθαι. In Vat. praecedit πρὸ pro τὸ.

plum quadruplum dicitur, in ipsa ad dimidium comparatione generationem subsistentiamque accipiens, et ante hoc nihil prorsus excogitatum in comparatione dumtaxat ad alterum, ut id dicatur sitque, nanciscitur. Quid igitur hoc est? quod alterius existens, ipsum tamen est aliquid, ut sit et alterius: quemadmodum qualitas, et quantitas, et essentia. Sed praestat forsan prius asserere, nihil ante ipsum tanquam genus praedicari de ipso. Verum si quis objiciat transmutationem ante motum existere, primo quidem aut idem dicet omnino, aut genus illud appellans efficiet, ut genus quoddam aliud sit praeter decem illa praedicamenta: deinde absque controversia in specie quadam motum statuet, aliquidque aliud e contra disponens opponet motui, atque forsan generationem eam videlicet etiam trans-

mutationem esse dicens, motum vero nequaquam. Quid igitur obstat, quominus generatio motus sit? Si enim dicatur id obstare, quoniam, quod gignitur, nondum sit: motus autem circa non ens esse non possit, dicemus inde sequi, ut generatio nec etiam transmutatio sit. Si autem afferatur ad idem, generationem nihil aliud esse, quam alterationem sive permutationem quandam, et aliquid augmentum, propterea quod generatio sit aliquorum, quae permutata sive alterata, et quodammodo adancta sint: profecto, qui haec dixerit, quae generationem antecedunt, adducet in medium. Generationem vero oportet in his alteram quandam accipere speciem: non enim in eo, quod aliquid passive quodammodo alteretur generatio gignique consistit, quale est calefieri atque albefieri. Fieri namque potest, ut haec

- 637 λαμβάνη, εἴποι δ' ἄν τις τὴν μεταβολὴν μᾶλλον ἀρμόττειν ἐν εἴδει
 F τίθεσθαι, ἢ τὴν κίνησιν, ὅτι τὸ μὲν τῆς μεταβολῆς, ἄλλο ἀνθ' ἐτέ-
 ρου ἐθέλει σημαίνειν, τὸ δὲ τῆς κινήσεως ἔχει καὶ τὴν ἐκ τοῦ οἰκείου
- 638 μετάστασιν, ὡσπερ ἡ τοπικὴ κίνησις. εἰ δὲ μὴ τοῦτο βούλεται τις,
 ἀλλ' ἡ μάθησις καὶ ἡ κιθάρισις, ἢ ὅλως ἡ ἀφ' ἕξεως κίνησις, ὥστε 5
 εἶδος τι ἂν εἴη κινήσεως μᾶλλον ἢ ἀλλοιώσις, ἐκστατικὴ τις οὔσα
 κίνησις.
- A Ἄλλ' ἔστω ταῦτὸν νοούμενον τὸ τῆς ἀλλοιώσεως, κατὰ τὸ παρα-
 κολουθεῖν τῇ κινήσει τὸ ἄλλο. Τί οὖν δεῖ λέγειν τὴν κίνησιν; ἔστω
 δὴ ἡ κίνησις, ὡς τύπῳ εἰπεῖν, ἡ ἐκ δυνάμεως ὁδὸς, εἰς ἐκεῖνο ὅ 10
 λέγεται δύνασθαι. Ὅντος γὰρ τοῦ δυνάμει τοῦ μὲν, ὅτι ἦκοι ἂν εἰς
 εἶδος τι, οἶον δυνάμει ἀνδριάς, τοῦ δὲ, ὅτι ἦκοι ἂν εἰς ἐνέργειαν, οἶον
- B τὸ βαδιστικὸν, ὅταν τὸ μὲν προσίῃ εἰς ἀνδριάντα, ἢ πρόοδος κίνησις,
 τὸ δ' ἐν τῷ βαδίζειν, ἢ τὸ βαδίζειν αὐτὸ κίνησις, καὶ ὄρχησις ἐπὶ
 τοῦ δυναμένου ὀρχεῖσθαι, ὅταν ὀρχῆται. καὶ ἐπὶ μὲν τινι κινήσει τῇ 15
 εἰς ἀνδριάντα, εἶδος ἄλλο ἐπιγίγνεται ὁ εἰργάσατο ἢ κίνησις· τὸ δὲ
 ὡς ἀπλοῦν εἶδος ὂν τῆς δυνάμεως ἢ ὄρχησις, οὐδὲν ἔχει μετ' αὐτὴν
 παυσαμένης τῆς κινήσεως. Ὅστε εἴ τις λέγοι τὴν κίνησιν εἶδος

1. λαμβάνη] Ita, præter Darm., Codd. omnes. Ed. λαμβανει.

3. ἐβίλει] Cod. Vat. ἐβίλη, corr. ex ἐβί-
 λει, vel v. v.

ib. ἐκ τοῦ] Codd. Med. B. et Vat. οὐκ
 ἐκ τοῦ.

5. κιθάρισις] Cod. Vat. κιθάρησις. Idem

mox omittit εἶδος τι. Mon. C. autem omit-
 tit verba εἰ δὲ μὴ—ἕξεως κίνησις.

6. ἢ ἀλλοιώσις] Codd. Med. A. (ex corr.)
 et B. ἢ pro ἢ et sic Marc. A. Unde Ar-
 ticulum restitui.

8. παρακολουθεῖν] Marc. A. παρακολου-
 θεῖν.

14. ἢ τὸ βαδίζειν] Codd. Ciz. Marc. A.
 et Mon. C. ἢ τὸ. Vat. ἢ τὸ. Correxī ἢ.
 ib. καὶ ὄρχησις] Cod. Ciz. καὶ ἢ ὄρχη-
 σις.

17. ὂν τῆς] Cod. Vat. οὐ (sic) τῆς.

18. εἴ τις] Cod. Ciz. ἂν τις.

quidem facta jam sint, nondum tamen generatio simpliciter ibi fuerit. Ac si quaeras, quid tunc dicamus fieri, respondebimus, hoc ipsum, quod dicimus alterari, vel alteratum fuisse. At tunc demum fit generatio, quando animal fit, vel planta, vel simile, quando videlicet species quaedam ibi suscipitur. Proinde afferre quis poterit, rationi consentaneum fore, transmutationem potius, quam motum in specie ponere, quoniam ipsa transmutationis conditio aliud quiddam alterius loco sive pro alio significat fieri: motionis vero natura habet et quendam ex proprio transitum, sicut localis motus. Si quis autem id minus velit, saltem ipse discendi actus, vel citharæ pulsus, vel omnino quivis ex habitu motus erit ejusmodi. Quapropter permutatio ipsa, sive transmutatio, cum motio quaedam sit, aliquid extra se ponens, potius erit species motionis.

XXII. Communis omnibus motibus est processio quaedam ex potentia in actum, sive hic actus sit primus,

ut forma: sive secundus, ut actio aut passio quaedam. Motus procedens in habitum naturalem species quaedam dici potest: procedens vero in habitum præter naturam, casus speciei unius ad alterius adventum. Est autem motus præsertim naturalis vitæ simillimus: maxime vero propria motui est alteritas, id est aliter se habere, quam prius; propria consequenter et tempori.

Sed esto quidem notio permutationis sive alterationis, quatenus aliud motum sequitur: quid igitur motum esse dicendum est? Esto itaque motus, ut de hoc figura quaedam summatim loquamur, exitus ex potentia in illud, quod posse dicitur. Cum enim aliquid sit in potentia, per quam in speciem aliquam prodeat, velut in potentia statua, rursusque aliquid in potentia, qua evadat in actum sicut progressivum, quando illud quidem procedit in statuum, ipse processus est motus: et quando progressivum progrediendi actum exequitur, progressio ipsa est motus: item saltus similiter in eo, qui saltare potest, quando

ἐγρηγορὸς ἀντίθετον τοῖς ἄλλοις εἶδεσι τοῖς ἐστηκόσιν, ἧ τὰ μὲν C
 μένει, τὰ δὲ οὐ, καὶ αἴτιον τοῖς ἄλλοις εἶδεσιν ὅταν μετ' αὐτὴν τι
 γίνηται, οὐκ ἂν ἄτοπος εἶη. Εἰ δὲ καὶ ζώην τις λέγοι σωμαίων,
 ταύτην περὶ ἧς ὁ λόγος νῦν, τὴν γὰρ κίνησιν ταύτην ὁμώνυμον δεῖ
 5 λέγειν, ταῖς νοῦ καὶ ψυχῆς κινήσεσιν. Ὅτι δὲ γένος ἐστίν, οὐχ
 ἦπτον ἂν τις καὶ ἐκ τοῦ μὴ ῥάδιον εἶναι ὀρισμῶ ἢ καὶ ἀδύνατον εἶναι
 λαβεῖν, πιστώσαιο. Ἀλλὰ πῶς εἶδός τι, ὅταν πρὸς τὸ χεῖρον ἢ D
 κίνησις, ἢ ὅλως παθητικὴ ἢ κίνησις; ἢ ὅμοιον ὥσπερ ἂν ἡ θέρμανσις
 τὰ μὲν αὐξή ἢ παρὰ τοῦ ἡλίου, τὰ δὲ εἰς τούναντίον ἄγη, καὶ ἡ κοι-
 10 νόν τι ἢ κίνησις, καὶ ἡ αὐτὴ ἐπ' ἀμφοῖν, τοῖς δὲ ὑποκειμένοις, τὴν
 διαφορὰν τὴν δοκοῦσαν ἔχη. Ὑγίανσις οὖν καὶ νόσανσις, ταῦτόν
 ἢ καθ' ὅσον μὲν κίνησις ταῦτόν, τίνι δὲ διοίσει; πότερα τοῖς ὑποκει-
 μένοις; ἢ καὶ ἄλλω; ἀλλὰ τοῦτο ὕστερον, ὅταν περὶ ἀλλοιώσεως E
 ἐπισκοπῶμεν· νῦν δὲ, τί ταῦτόν ἐν πάσῃ κινήσει, σκεπτέον· οὕτω
 15 γὰρ ἂν καὶ γένος εἶη· ἢ πολλαχῶς ἂν λέγοιτο, καὶ οὕτως ἐσται,
 ὥσπερ ἂν εἰ τὸ ὄν. Πρὸς δὲ τὴν ἀπορίαν ὅτι ἴσως δεῖ, ὅσαι μὲν εἰς 639
 τὸ κατὰ φύσιν ἄγουσιν ἢ ἐνεργοῦσιν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν, ταύτας μὲν
 οἶον εἶδη εἶναι ὡς εἴρηται, τὰς δὲ εἰς τὰ παρὰ φύσιν ἀγωγὰς ἀνάλο-

1. ἢ τὰ] Cod. Med. A. in m. ab al. m. n.
 ἢ. Med. B. ἢ. Marc. A. ἢ. Quem se-
 quior.

2. εἶδεις ὅταν] Cod. Ciz. εἶδεις τοῖς ἐστη-
 κόσι.

ib. αὐτὴν τι] Cod. Ciz. omittit τι, item-
 que Codd. Mon. C. et Marc. A.

7. εἶδός τι] Cod. Vat. omittit εἶδος. Mox
 ex eod. et Med. A. B. scripsimus πρὸς τὸ
 eum in Ed. et rell. sit πρὸ τῶ.

8. ἢ ὅταν παθ.] Codd. Ciz. Marc. A.
 Mon. C. Med. A. (ex corr. ab al. m.) B.
 Vat. ἢ ὅλως. Quod recepimus.

9. αὐξή] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A.
 Vat. αὐξή. Quem sequor.

ib. τὰ δὲ εἰς] Cod. Mon. C. τὰ δ' εἰς
 cum Marc. A.

ib. τὸ ἰναντίον] Codd. Mon. C. Ciz.
 Med. B. Vat. τούναντίον. Et sic correxi.
 Ciz. Mon. C. et Vat. pergunt ἀγῆ, (pro

ἀγῆ) quod prætulī.

ib. ἢ κοινόν] Cod. Ciz. ἢ κοινόν. Vat. ἢ
 κοινόν. Illud recepi.

10. κίνησις, καὶ] Cod. Vat. κίνησις ὅμοιον
 ὥσπερ καὶ.

11. ἐχέ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C.
 Med. B. ἐχέ. Quod restituendum fuit.

13. ἢ καὶ ἄλλω] Marc. A. ἢ καὶ ἄλλω.

18. οἶον εἶδη εἶναι] Cod. Vat. εἶδη οἶον
 omisso εἶναι. Mox Marc. A. τὰς δὲ εἰς τὰς.

jam saltat. Atqui in aliquo motu scilicet in eo, qui perducit ad statum, species efficitur alia, quam adhibet motus: in aliquo vero velut in saltu ipsamet saltatio, simplex quaedam species est potentiae saltatoriae, neque quicquam habet post se ipsam, postquam motus ipse cessavit. Quam ob rem si quis motum appellaverit speciem vigilem excitabundamque, caeteris quasi torpentibus speciebus oppositam, quatenus alia quidem quiescunt, alia vero nequaquam: appellaveritque causam caeteris speciebus, quando post ipsam omnihil efficitur, is minime aberrabit. Si quis praeterea motionem hanc, de qua in praesentia loquimur, vitam quandam corporum nuncupaverit, nec ipse quidem a vero procul esse videbitur. Hunc enim motum ad mentis et animae motus aequivocum appellare debemus. Proinde motum esse genus non minus aliquis ob hoc ipsum sibi persuadebit, quod neque facile, neque forte

possibile sit, ipsum definitione complecti. Verum quomodo tunc motus species aliqua est, quando labitur in deterius, vel omnino passivus est motus? Forsan vero hoc ita ferme se habet, quemadmodum calefactio sub sole alia quidem auget, alia vero minuit, atque motus ipse commune aliquid est et in utrisque idem: secundum vero subjecta eam, quae apparet, differentiam accipit. Sed hinc sequi videtur, ut aegrotatio convalescentiaeque sint idem. At vero qua motus quidem sunt, idem esse videntur, sed quonam different? num subjectis? an potius alio? Verum de hoc tractabitur in sequentibus, quando de alteratione considerabimus: nunc vero animadvertendum est, quidnam sit in motibus omnibus idem: sic enim genus esse poterit. Sed forte dicitur multipliciter, atque ita se habet, quemadmodum si ens genus esse quis dixerit. Ad id vero, de quo praecipue modo dubitabatur, dicen-

639 γον τίθεσθαι τοῖς ἐφ' ἃ ἄγουσιν. Ἄλλὰ τί τὸ κοινὸν ἐπὶ τε ἀλλοιώ-
σεως καὶ αὐξήσεως καὶ γενέσεως, καὶ τῶν ἐναντίων τούτοις ; ἔτι τε
B τῆς κατὰ τόπον μεταβολῆς, καθ' ὃ κινήσεις αὗται πᾶσαι· ἢ τὸ μὴ ἐν
τῷ αὐτῷ ἕκαστου, ἐν ᾧ πρότερον ἦν εἶναι, μηδ' ἡρεμεῖν, μηδ' ἐν
ἡσυχίᾳ παντελεῖ, ἀλλὰ καθ' ὅσον κίνησις πάρεστιν, αἰὲ πρὸς ἄλλο 5
τὴν ἀγωγὴν ἔχειν, καὶ τὸ ἕτερον, οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ μένειν, ἀπόλλυ-
σθαι γὰρ τὴν κίνησιν ὅταν μὴ ἄλλο. Διὸ καὶ ἑτερότης οὐκ ἐν τῷ
γεγονέναι καὶ μείναι ἐν τῷ ἑτέρῳ, ἀλλ' αἰὲ ἑτερότης· ὅθεν καὶ ὁ χρό-
C νος ἕτερον αἰὲ, διότι κίνησις αὐτὸν ποιεῖ· μεμετρημένη γὰρ κίνησις,
οὐ μένουσα· συνθεῖ οὖν αὐτῇ ὡς ἐπὶ φερομένης ὀχούμενος, κοινὸν δὲ 10
πᾶσι τὸ ἐκ δυνάμεως καὶ τοῦ δυνατοῦ εἰς ἐνέργειαν πρόοδον καὶ ἀγω-
γὴν εἶναι. Πᾶν γὰρ τὸ κινούμενον καθ' ὅποιανοῦν κίνησιν, προῦ-
πάρχον δυνάμενον τοῦτο ποιεῖν ἢ πάσχειν, ἐν τῷ κινεῖσθαι γίγ-
νεται.

A Καὶ ἔστιν ἡ κίνησις ἢ περὶ τὰ αἰσθητὰ παρ' ἄλλου ἐνιεμένη, 15
σειούσα καὶ ἐλαύνουσα, καὶ ἐγείρουσα καὶ ὠθοῦσα τὰ μεταλαβόντα
αὐτῆς, ὥστε μὴ εὔδειν, μηδ' ἐν ταυτότητι εἶναι, ἵνα δὴ τῇ μὴ ἡσυ-
χία καὶ οἷον πολυπραγμοσύνη ταύτῃ εἰδῶλω συνέχεται ζωῆς. Δεῖ

1. ἐφ' ἃ] Cod. Ciz. et Vat. ἐφ' ἐν.

2. ἔτι τι] Cod. Mon. C. omittit τῖ, cum Marc. A.

3. ἢ τὸ μὴ] Cod. Vat. ἢ τῷ μὴ.

4. μηδ' ἐν ἡσυχίᾳ παντελεῖ] Cod. Vat. μηδὲν ἡσυχίᾳ παντελεῖ (sic).

10. οὖν αὐτῇ] Cod. Vat. οὖν αὐτῆ cum Marc. A. Mox correxi ἐπὶ φερομένης pro ἐπιφερομένης.

ib. κοινὸν δὲ] Cod. Vat. κοινὸν γὰρ.

12. κινούμενον] Codd. Mon. C. Marc. A. κινούμενον καὶ.

18. πολυπραγμοσύνη] Codd. Med. B. (a pr. m.) et Vat. πολυπραγμοσύνη Med. B. in marg. πολυπραγμότησις. Mon. C. Marc. A. πολυπραγμοσύνη. Ed. πολυπραγμοσύνη. Correxī vitiosam lectionem, scribens πολυπραγμοσύνη.

dum videtur, forsitan oportere motus omnes, qui ad rem secundum naturam ducunt, vel saltem in iis, quæ secundum naturam sunt, agunt, merito tanquam species ponere, sicut est dictum, transitus autem ad aliquid præter naturam analogica quadam proportione iis, ad quæ deducunt, accommodare. Cæterum quidnam est commune in alteratione et augumento et generatione eorumque contrariis? rursusque in mutatione per locum, quatenus videlicet hæc omnia motus sunt? Perfecto cunctis qua motus sunt, id potissimum commune videtur, ut unumquodque, quod movetur, non sit postea in eodem, in quo antea fuerat, neque quiescat, neque otium agat omnino: sed quatenus adest motus, semper ad aliud perducat, comitensque semper alteritatem habeat, propterea quod nunquam permaneat in eodem: alioquin motus protinus disperdatur, si quando desiverit aliud aliudque succedere. Quam ob rem alteritas est in motu, non ex eo, quod per actum aliquid sit, jamque quies agatur in alio, sed ita penitus, ut perpetua agatur alteritas: ex quo effi-

citur, ut tempus etiam semper sit alterum, quoniam motus ipsum procreat. Motus enim non quiescens, sed fluendo jugiter mensuratus producit tempus: quod quidem ideirco currit una cum ipso motu, quasi ab ipso corrente vehatur. Denique motibus omnibus commune est, esse processum quendam atque ductum ex potentia, et ex eo, quod possibile est in actum. Quicquid enim movetur, quocumque motu feratur, propterea quod prodit in motum, quod potentia quædam in eo præcedit ad faciendum aliquid vel patientium.

XXIII. *Motus est quasi stimulus aliquis vergens ad varios actus, modos, habitus, variasque formas, qua quidem varietate res vitæ similitudinem consequuntur. Virtus motrix sicut et vita est invisibilis. Motus quin etiam per se invisibilis ex varietate deprehenditur. Dependet vero motus ex moventi [Ed. pr. movente] et in mobile desinit, quasi moventis afflatus. Unde differentie motionum utrimque accipiendæ videntur.*

Est autem motus, qui circa sensibilia versa-

δὲ οὐ τὰ κινούμενα τὴν κίνησιν εἶναι νομίζουσιν. Οὐ γὰρ οἱ πόδες ἢ ⁶³⁹ βάδισις, ἀλλ' ἢ περὶ τοὺς πόδας ἐνέργεια ἐκ δυνάμεως ἀοράτου δὲ Β τῆς δυνάμεως ὑπαρχούσης, τοὺς ἐνεργοῦντας πόδας ὁρᾶν μόνον ἀνάγκη, οὐ πόδας ἀπλῶς, ὥσπερ ἂν εἰ ἡσύχαζον, ἀλλ' ἤδη μετ' ἄλ- 5 λου, ἀοράτου μὲν τούτου· ὅτι δὲ μετ' ἄλλου κατὰ συμβεβηκὸς ὁρω- μένου, τῷ τοὺς πόδας ὁρᾶν ἄλλον τόπον ἔχοντας καὶ ἄλλον καὶ μὴ ἡρεμεῖν· τὸ δ' ἀλλοιούμενον παρὰ τοῦ ἀλλοιούμενου, ὅτι μὴ ἢ αὐτὴ ποιότης. Ἐν τίνι οὖν ἢ κίνησις ὅταν ἄλλο κινῆ; καὶ ὅταν δὲ ἐκ τῆς C ἐνούσης δυνάμεως εἰς ἐνέργειαν ἴη, ἄρα ἐν τῷ κινοῦντι; καὶ πῶς τὸ 10 κινούμενον καὶ πάσχον μεταλήψεται; ἀλλ' ἐν τῷ κινουμένῳ; διὰ τί οὖν ἐλθοῦσα οὐ μένει, ἢ δεῖ μήτε τοῦ ποιοῦντος ἀπηλλάχθαι, μήτε ἐν αὐτῷ εἶναι, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ μὲν καὶ εἰς ἐκείνο, οὐκ ἐν ἐκείνῳ δὲ ⁶⁴⁰ ἀποτετμημένην εἶναι, ἀλλ' ἀπ' ἐκείνου εἰς ἐκείνο, οἷον πνοὴν εἰς ἄλλο. Ὅταν μὲν οὖν ἢ δύναμις τοῦ κινεῖν βαδιστικὴ ἦ, οἷον ὧσε 15 καὶ πεποιήκειν ἄλλον ἀλλάττειν αἰεὶ τόπον. Ὅταν δὲ θερμαντικὴ, ἐθέρμανε. Καὶ ὅταν ἢ δύναμις ὕλην λαβοῦσα εἰς φύσιν οἰκοδομῆ, αὔξησις· ὅταν δ' ἄλλη δύναμις ἀφαιρῆ, μείωσις τοῦ δυναμένου ἀφαι- ρεσιν παθεῖν, μειουμένου. Καὶ ὅταν ἢ γεννώσα φύσις ἐνεργῆ, γένε- B

1. κίνου] Cod. Vat. νόου.

2. ὁρατοῦ] Codd. Med. A. et Marc. A. in m. γρ. ἀοράτου, et plane ita in contextu habet Med. B.

4. ἀπλῶς] Cod. Vat. ἀπλοῖς.

ib. ἂν εἰ] Cod. Ciz. omittit ú.

9. ἴ] Cod. Ciz. ἴζ. In seqq. Marc.

A. ἢ δεῖ.

13. πνοὴν] Cod. Vat. πνοῖ.

14. βαδιστικὴ ἢ] Cod. Vat. ἢ βυδιστικῆ. ib. ὧσε] Cod. Mon. C. ὧσιν. Med. A. ὧσι et in m. ab al. m. γρ. ὧσιν. Med. B. et Vat. ὧσι. Marc. A. ὧσαν. Illos sequor

cum Fic.

16. ἰθέρμαν] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. ἰθέρμανιν. Posterior mox ἕλκ. Vox δὲ ante θερμαντικῆν abest a Marc. A.

18. παθεῖν] Cod. Vat. λαθεῖν.

ib. ἐνεργῆ] Cod. Vat. ἐνεργεῖ.

tur, stimulus quidam vel impetus ab alio in aliud vergens, et excitans, et impellens particeps motionis, ne torpeat, neque maneat in eodem, ut tali quadam inquietudine, ac velut distracta circa multa sollicitudine quandam vitæ imaginem consequatur. Neque vero putandum est, ea, quæ moventur, ipsum esse motum. Neque enim in- cessus est pedes, sed est actus quidam ex potentia circa pedes. Cum vero potentia non sit visibilis, necessarium est, solum pedes agentes a nobis videri: non pedes, inquam, simpliciter, perinde ac si quiescerent, sed pedes jam una cum alio, quod quidem invisibile sit: quia vero una cum alio est, per accidens videatur, quatenus videmus pedes alium deinceps aliumque habentes locum, neque alicubi quiescentes: alterationem præterea ex eo, quod alteratur, solemus animadvertere: quoniam qualitas ibi non eadem sentia- tur. In quonam igitur motus est, quando movet aliud, et quando ex infusa potentia prodit in actum? Numquid est in movente? Verum si ita

sit, quonam modo, quod movetur et patitur fiet particeps? Numquid ergo in eo potius, quod movetur? At si ita, cur nam, cum processerit, minime permanet? Sed oportet profecto motum neque a movente disjungi, neque in ipso esse, sed ex se ipso quidem et in aliud emanare, neque in alio quovis esse a motore disjunctum: imo vero ab hoc in illud velut spiritum afflatumque in aliud influentem. Quando igitur vis movendi progressoria est, quasi propellit, cogitque locum semper alium permutare: quando vero calefactoria virtus est, calefacit protinus, motusque ibi est alteratio. At ubi facultas ipsa nacta materiam, occupansque eam ædificat in habitum naturalem, augmentum est appellandum: sed quando vis alia quædam aufert, accidit decrementum, in eo videlicet quod minui potest. Proinde ubi virtus genitalis agit, fit generatio: at quum hæc vis minime valet, quæ vero perdere potest, exuperat, destructio sequitur: non destructionem inquam in eo, quod jam factum fuerit et perac-

640

σις· ὅταν δὲ αὕτη ἀδυνατῇ, ἢ δὲ φθείρειν δυναμένη ἐπικρατῇ, φθορὰ, οὐχ ἢ ἐν τῷ ἤδη γεγονότι, ἀλλ' ἢ ἐν τῷ πορευομένῳ· καὶ ὑγίανσις δὲ, κατὰ τὰ αὐτὰ τῆς ποιεῖν δυναμένης ὑγίειαν, ἐνεργούσης καὶ κρατούσης, ὑγίανσις, τῆς δὲ ἐναντίας δυνάμεως τὰναντία ποιούσης. Ὡστε συμβαίνει μὴ παρὰ τὰ ἐν οἷς μόνου, ἀλλὰ καὶ παρὰ 5

στὰ ἐξ ὧν καὶ δι' ὧν, καὶ τὴν τῆς κινήσεως ιδιότητα ποιᾶν τὴν κίνησιν καὶ τοιάνδε εἶναι ἐν τοῖς τοιούτοις.

A Περὶ δὲ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως, εἰ τὸ ἄνω φέρεσθαι τῷ κάτω ἐναντίου, καὶ τὸ κύκλω τοῦ ἐπ' εὐθείας διοίσει, πῶς ἢ διαφορὰ, οἷον τὸ ὑπὲρ κεφαλῆς καὶ ὑπὸ πόδας ῥίπτειν. Καὶ γὰρ ἢ δύναμις ἢ 10 ὠστικὴ μία, εἰ μὴ τις ἄλλην τὴν ἄνω ὠθοῦσαν καὶ ἄλλην λέγοι, καὶ ἄλλως τὴν κάτω πρὸς τὴν ἄνω φορὰν, καὶ μάλιστα εἰ φυσικῶς B κινοῖτο, εἰ ἢ μὲν κουφότης εἴη, ἢ δὲ βαρύτης. Ἀλλὰ κοινὸν καὶ τὸ αὐτὸ τὸ εἰς τὸν οἰκείου τόπου φέρεσθαι ὥστε ἐνταῦθα κινδυνεύειν παρὰ τὰ ἔξω τὴν διαφορὰν γίγνεσθαι. Ἐπὶ δὲ τῆς κύκλω καὶ ἐπ' 15 εὐθείας εἰ οἶόν περ ἐπ' εὐθείας καὶ κύκλω περιθρέξαιεν, πῶς ἄλλη; ἢ παρὰ τὸ τῆς πορείας σχῆμα, εἰ μὴ τις μικτὴν λέγοι τὴν κύκλω, ὡς οὐ παντελῶς οὔσαν κίνησιν, οὐδὲ πάντῃ ἐξισταμένην. Ἀλλ' εἴοικεν C ὅλως μία τις εἶναι ἢ τοπικὴ τοῖς ἔξωθεν τὰς διαφορὰς λαμβά-
νουσα.

3. τὰ αὐτῆς] Codd. Med. A.B. Marc.
A.B. Mon. C. τὰ αὐτὰ τῆς. Et sic cor-
rexī. Ciz. τὰ αὐτὰ. Vat. τὰ αὐτὰ τοῖς.
ib. δυναμένης] Cod. Vat. δυναμένοις.
4. τῆς δι'] Cod. Vat. τῆς δ', cum Marc. A.

6. καὶ δι' ὧν] Desunt in Cod. Ciz.
8. τῷ κάτω] Cod. Vat. τὸ κάτω.
11. ἄλλην λέγοι] Cod. Med. A. in marg.
ab al. m. interpositum habet τὴν κάτω.

Que etne.
15. πρὸς τὰ] Cod. Med. B. πρὸς τὰ.
ib. καὶ ἐστ'] Cod. Vat. καὶ τῆς ἐστ'.
19. τοῖς ἔξωθεν] Cod. Vat. τῆς ἔξωθεν.

tum, sed in eo, quod adhuc in progressionem ver-
satur. Similiter convalescentia fit, ubi vis quæ
potest facere sanitatem, agit atque dominatur:
ægotatio vero contingit quando contraria vis
contraria facit. Quam ob rem sequi videtur mo-
tum non solum esse perpendendum penes illa, in
quibus fit, verum etiam penes ea, ex quibus ori-
tur, et per quæ traducitur: motionisquæ ipsius
proprietas esse motum qualem, talemque in
talibus esse.

XXIV. *Locales motus differre videntur inter se, vel
per terminos oppositos, quos petunt, ut ascensus at-
que descensus, discessus, ac reditus: vel per figuram
processionis, ut rectus et circularis.*

Sed circa localem motum, quomodo sumatur
differentia, est ambiguum, si sursum ferri con-
trarium est ad illud, quod est ferri deorsum, et
circularis motui recto contraria: velut si
quid super caput vel infra pedes projiciatur.

Potentia enim impulsoria eadem est: nisi quis
aliam esse dicat potentiam, quæ pellit sursum,
aliamque rursus, quæ deorsum, et aliter se ha-
bere motum ad superius tendentem, aliterque
motum ad inferiora cadentem, præsertim si quid
ita naturaliter moveatur: siquidem hic levitas
quidem sit, ibi contra sit gravitas: verumtamen
commune in his idemque est in proprium ferri
locum. Hic itaque apparet, penes ea, quæ sunt
extrinsecus, accipi differentiam motionum: nempe
in circulari motu atque recto, si modo quis idem
tum recte, tum circulariter agitet, quoniam modo
motus differens esse potest? An forte penes pro-
cessionis ipsius figuram differentia capietur? Nisi
forte quispiam orbicularem motum mistum esse
contendat, quasi non omnino sit motus, utpote
qui rem non omnino permutet. Verum unus
denique localis motus in se esse videtur, differen-
tias dumtaxat per extrinsecas sumens.

Σύγκρισις δὲ καὶ διάκρισις ἐπισκεπτέα πῶς. Ἄρ' ἕτεραι κινήσεις^A
 τῶν εἰρημένων γενέσεως καὶ φθορᾶς, αὔξης καὶ φθίσεως, τοπικῆς
 μεταβολῆς, ἀλλοιώσεως, ἢ εἰς ταύτας αὐτὰς ἀνακτέον, ἢ τούτων
 τινὰς συγκρίσεις καὶ διακρίσεις θετέον; εἰ μὲν οὖν τοῦτ' ἔχει ἡ
 5 σύγκρισις πρόσοδον ἑτέρου πρὸς ἕτερον, καὶ τὸ πελάζειν καὶ αὐτὴ ἀπο-
 χώρησιν εἰς τοῦπίσω, τοπικὰς ἂν τις κινήσεις λέγοι, δύο κινουμένας
 λέγων πρὸς ἕν τι, ἢ ἀποχωροῦντα ἀπ' ἀλλήλων. Εἰ δὲ σύγκρασίν^B
 641 τινὰ καὶ μίξιν λαμβάνουσι καὶ κράσιν καὶ εἰς ἓν ἐξ ἑνὸς σύστασιν,
 τὴν κατὰ τὸ συνίστασθαι γιγνομένην, οὐ κατὰ τὸ συνεστάναι ἤδη,
 10 εἰς τινὰ ἂν τις ἀνάγοι τῶν εἰρημένων ταύτας. Ἄρξει μὲν γὰρ ἡ
 τοπικὴ κίνησις, ἕτερον δὲ ἐπ' αὐτῇ τὸ γιγνόμενον ἂν εἴη, ὥσπερ καὶ
 τῆς αὔξης ἂν τις εὔροι, ἄρχουσαν μὲν τὴν τοπικὴν, ἐπιγιγνομένην δὲ
 τὴν κατὰ τὸ ποσὸν κίνησιν· οὕτω δὲ καὶ ἐνταῦθα ἡγείται μὲν τὸ^B
 15 αὐτὴν διακριθῆναι, ἔπεται δὲ οὐκ ἐξ ἀνάγκης συγκριθῆναι, οὐδ'
 αὐτὴν διακριθῆναι, ἀλλὰ γενομένης μὲν συμπλοκῆς τοῖς ἀπαντήσασιν
 συνεκρίθη, σχισθέντων δὲ τῇ συντεύξει διεκρίθη· πολλαχοῦ δὲ ἂν καὶ
 διακρινομένων ἐφέποιτο ἂν ἡ τοῦ τόπου, ἢ ἅμα συμβαίνοι τοῦ πά-
 θους ἄλλου περὶ τὰ διακρινόμενα, οὐ κατὰ τὸ κινεῖσθαι τοπικῶς νοου-^C

2. φθίσεως] Cod. Ciz. φθίσεως.

3. αὐτάς] Cod. Vat. αὐταί.

5. αὐτὴ ἀποχώρησιν] In Cod. Med. A. in m. ab al. m. interponitur ἡ διάκρισις.

8. λαμβάνουσι] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. σημαίνουσι.

10. μὴ ἢ] Codd. præter Darm. et Marc. B., omnes μὴν γὰρ ἢ. Unde addidi γὰρ, quod deerat.

14. κατὰ ποσόν] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. κατὰ ποσόν. Ciz. κατὰ το ποσόν. Med. A. in m. ab al. m. κατὰ ποσόν. Illum sequor.

15. γιγνομένης μὴν] Codd. Ciz. et Vat. καὶ pro μὴν.

16. συντεύξει] Codd. Mon. C. Med. A. Vat. habent συντεύξει, Med. B. συνταξί. Rell. cum Ed. συντεύξει.

ib. πολλαχοῦ] Cod. Med. A. πολλά. In Marc. A. Mon. C. et Vat. sequitur ὁ ἀν.

17. ἢ τοῦ] Abest ἢ a Cod. Vat. Marg. Ed. ἢ τοῦτο σου.

ib. συμβαίνοι] Codd. Med. B. et Vat. συμβαίνοι. Quos sequor. Marc. A. οἱ supra lin.

XXV. *Concretio et discretio sunt motus ab omnibus aliis motibus, atque etiam a qualitatibus, differentes.*

Veruntamen circa concretionem et discretionem contingit localis motus, item alteratio: generatio quin etiam et augmentum: et condensatio, atque opposita.

Præterea considerandum est, quomodo concretio et discretio sese habeant. Numquid alii motus sint præter illos, quos supra narravimus, præter generationem, inquam, et corruptionem, augmentum et decrementum, localem motum, alterationem: an forte oporteat eas ad hos motus quoquo modo reducere? an potius asserere quædam ex his motibus concretionem quasdam discretionem existere? Si igitur concretio in eo consistit, ut aliud accedat ad aliud et propinquet, et rursus discretio in eo, ut, quæ propinquaverunt, inde recedant, locales motus ita esse dicentur, dum videlicet fit vel motus ad unum, vel recessus ab uno. Sin autem, quæ moventur, ita nancisci dicantur commistionem quandam, et contempe-

rationem constitutionemque in unum: eam, inquam, quæ in eo actu consistit, dum aliquid constituitur, non in quodam habitu, postquam jam est aliquid constitutum, ita profecto in aliquem motum eorum, qui narrati sunt, hos aliquid reducere poterit. Exordietur enim motus ibi localis: sed præter hunc motum aliud quiddam ibi fiet: quemadmodum facile quivis reperit, localem motum esse principium incrementi, sed ibi motum mox proprium [qualitatis] quantitatis accedere. Sic itaque et hic incipit quidem localis quidam motus, sequitur autem non necessario concretio sive discretio: sed quando, quæ sibi obviant, sese mutuo complectuntur, concretio accidit, contra vero discretio sequitur. Sæpe vero, ubi discretio fit, sequitur motus quoque localis, aut simul ibi contingit. Dum videlicet passio quædam intelligitur alia circa ea, quæ discernuntur, non ea ratione, qua loco mutantur: atque in concretionem alia quædam passio constitutioque

641

μένου, ἔν τε τῇ συγκρίσει ἄλλου πάθους καὶ συστάσεως, ἐπακολου-
θούντος ἐτέρου τῆς τοπικῆς κινήσεως. Ἄρ' οὖν ταύτας μὲν ἐφ' ἐαυ-
τῶν, τὴν δὲ ἀλλοίωσιν εἰς ταύτας ἀνακτέον; πυκνὸν γὰρ γενόμενον
ἡλλοίωται. Τοῦτο δὲ ταῦτὸν τῷ συγκέκριται· μανὸν δὲ αὐτὸν ἡλλοίω-
ται· τοῦτο δὲ ταῦτὸν τῷ διακέκριται· καὶ οἴνου καὶ ὕδατος μιγνυμέ-
5
Dνων ἄλλο, ἢ πρότερον ἢν ἐκάτερον, ἐγένετο. Τοῦτο δὲ σύγκρισις, ἢ
πεποίηκε τὴν ἀλλοίωσιν. Ἡ φατέον καὶ ἐνταῦθα ἡγεῖσθαι τὰς
συγκρίσεις καὶ διακρίσεις τινῶν ἀλλοιώσεων, ἐτέρας δὲ αὐτὰς εἶναι
συγκρίσεων ἢ διακρίσεων· οὔτε γὰρ τὰς ἄλλας ἀλλοιώσεις εἶναι
τοιαύτας, οὔτε τὴν ἀραίωσιν καὶ πύκνωσιν, σύγκρισιν καὶ διάκρισιν,
10
ἢ ἐκ τούτων ὅλως εἶναι, οὔτω γὰρ ἂν τις καὶ κενὸν παραδέχοιτο.
E' Ἐπὶ δὲ μελανίας ἢ λευκότητος πῶς; εἰ δὲ ἐν τούτοις ἀμφισβητεῖ,
πρῶτον μὲν τὰς χροῶς καὶ τάχα τὰς ποιότητος ἀναιρεῖ, ἢ τὰς γε
πλείστας, μᾶλλον δὲ πάσας· εἰ γὰρ πᾶσαν ἀλλοίωσιν ἢν λέγομεν
κατὰ ποιότητα μεταβολὴν, σύγκρισιν καὶ διάκρισιν λέγοι, τὸ γιγνό-
15
μενον οὐδὲν ἐστὶν ἢ ποιότητος, ἀλλὰ ἐγγὺς κείμενα καὶ διεστῶτα.
Ἐπειτα τὸ μανθάνειν καὶ τὸ διδάσκεσθαι πῶς συγκρίσεις;
A Ἐπισκεπτέον δὲ περὶ τούτων καὶ ἤδη ζητητέον, πάλιν αὐτῶν κατ'

1. ἀλλ' οὐ] Cod. Med. A. in m. ab al. m. ἄλλου. Quam Ficini emendationem recepi.

ib. ἐπακολουθούντος] Cod. Vat. ἀκολουθούντος. Mox idem cum Marc. A. Mon. C. Ἄρ' οὖν. Et statim Marc. A. ἐφ' ἑαυ-
τῆς. Recepi Ἄρ': in Ed. est ἄρα.

4. ἡλλοίωται] Cod. Darm. ἡλλοίωται.
ib. πῶ συγκέκριται—δὲ ταῦτὸν] Desunt

hæc in Codd. Ciz. et Vat.

6. ἢ πεισοίκε] Cod. Ciz. ἢ pro ἢ.

7. ἐνταῦθα] Cod. Vat. ἐνταῦτα.

9. συγκρίσεων—εἶναι] Desunt hæc in Cod. Ciz.

10. σύγκρισιν δὲ] Codd. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Marc. A. omittunt δὲ; quare expruxi eam voculam.

11. καὶ κενὸν] Cod. Ciz. omittit καί.

12. ἀμφισβητεῖ] Cod. Vat. ἀμφισβητεῖ (sic).

16. ἢ ποιότης] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. ἢ pro ἢ. Quam Ficini correctionem recepi.

18. δὴ περι] Cod. Ciz. δὲ περι.

ib. καὶ ἤδη] Codd. Mon. C. Marc. A. καὶ εἴδη.

consequitur a locali motu diversa. Num igitur hos quidem motus in se ipsis ponere decet? alterationem vero ad has rite reducere? Quod enim factum est densum, jam est alteratum. Id vero idem est, ac si dicatur fuisse concretum. Rarum quoque factum intelligitur alteratum: hoc autem perinde est, ac si discretum esse consideretur: quin etiam ubi vinum cum aqua miscetur, utrumque aliud, quam prius erat, evadit. Id autem est concretio quædam, quæ alterationem effecit: aut forte dicendum, hic quoque concreciones discretionesque præcedere alterationes quasdam, ipsas vero alterationes a concrecionibus discretionibusque differre. Neque enim alterationes alias esse tales, neque rarefactionem ipsam condensationemque vel esse concretionem quandam atque discretionem, vel ex his omnino consistere: alioquin sic protinus aliquis vacuum in natura concedet. Jam vero nigredinem et albe-

dinem quam conditione concesserit aliquis in concrecionem discretioneque consistere? Si quis autem in his ambigat, cogetur colores omnino, et forte qualitates inde plures, imo vero omnes funditus extirpare: si enim alterationem omnem, quam esse dicimus quandam in qualitate mutationem, quispiam concretionem discretionemve esse contendat, certe, quod ibi fit, nullo modo qualitas est, sed restant ibi quædam vel prope posita, vel scorsum. Præterea doceri atque discernere quonam modo potest esse concretio?

XXVI. Motuum species probabilius distinguuntur per differentias internas, quam externas. Scilicet per vires motrices, aut inanimatas, aut animatas, item sic vel aliter animatas: rursus per impulsam naturæ vel artis, vel consilii.

Considerandum igitur de iis videtur, rursusque investigandum de illis, quæ dicuntur species

εἶδη λεγομένων κινήσεων, οἶον ἐπὶ τοπικῆς, εἰ μὴ τῷ ἄνω καὶ κάτω 641
καὶ εὐθείᾳ καὶ κύκλῳ, ὡς ἠπόρηται, εἰ ἐμψύχων καὶ ἀψύχων κινήσει.
Οὐ γὰρ ὁμοία ἡ κίνησις τούτων, καὶ πάλιν ταύτας τῇ πεζῇ, καὶ τῷ
νεῖν, καὶ πτήσει. ἢ καὶ τῷ φύσει γε καὶ παρὰ φύσιν τάχ' ἂν τις 642
διέλοι καθ' ἕκαστον εἶδος. Τοῦτο δὲ οὐκ ἔξωθεν διαφορᾶς κινήσεων,
ἢ ποιητικᾶς τούτων αὐται, καὶ οὐκ ἂν ἄνευ τούτων, καὶ ἡ φύσις δὲ
ἀρχὴ δοκεῖ τούτων· ἢ τὰς μὲν φύσει, τὰς δὲ τέχνῃ, τὰς δὲ προαι-
ρέσει· φύσει μὲν αὐξήσεις, φθίσεις· τέχνῃ δὲ οἰκοδομεῖν, ναυπη-
γεῖν· προαίρεσει δὲ σκοπεῖσθαι, μαθάνειν, πολιτεύεσθαι, ὅλως
10 λέγειν, πράττειν. Περὶ αὐξήσεως, αὐτὴ καὶ ἀλλοιώσεως καὶ γενέσεως B
κατὰ φύσιν ἢ παρὰ φύσιν, ἢ ὅλως τοῖς ὑποκειμένοις.

Περὶ δὲ στάσεως, ὃ ἀντιτέτακται κινήσει, ἢ ἡρεμίας, τί ποτε χρὴ A
λέγειν; πότερα καὶ αὐτὸ ἓν τι γένος θετέον, ἢ εἰς τι γένος τῶν εἰρη-
μένων ἀνακτέον; βέλτιον δ' ἴσως στάσιν τοῖς ἐκεῖ ἀποδόντα, ἡρεμίαν
15 ἐνταῦθα ζητεῖν. Ἦν οὖν ἡρεμίαν ταύτην ζητητέον πρῶτον τί ποτε
ἐστί; καὶ εἰ μὲν ταύτῳ φανεῖν τῇ στάσει, οὐδ' ὀρθῶς ἂν ἐνταῦθα
ταύτην ζητοῖ, οὐδενὸς ἐστηκότος, ἀλλὰ τοῦ φαινομένου ἐστάναι, B

1. τὸ ἄνω] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A. B. Vat. τῷ ἄνω. Quod recepi. Pergit Ciz. καὶ τῷ κάτω.

2. ἢ ἐμψύχων] Codd. Darm. et Med. A. (in m. ab al. m.) ἢ pro ἢ. Et sic cum Fic. correxi.

3. τούτων] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A. B. Vat. τούτων. Quos sequor.

ib. ταύτας] Cod. Vat. ταῦτα.

4. πτήσει] Cod. Ciz. πτήσιν.

5. οὐκ ἔξωθεν] Cod. Vat. omittit οὐκ.

6. ποιητικᾶς καὶ] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A. B. Vat. ποιητικᾶς, Marc. B. ποιητικᾶς. Illos sequimur.

11. παρὰ φύσιν] Cod. Ciz. omittit hæc. In Darm. et Med. A. scribitur ἢ παρὰ φύσιν. Unde recepi ἢ, quod deerat.

13. εἰς τι] Cod. Ciz. εἰς ἓν τι.

ib. ἡρεμίαν] Codd. Med. A. B. Vat. εἰρημένων. Vat. post hanc demum vocem γένος ponit. Recepi ex illis εἰρημένων.

15. τι ποτε] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. τί ποτ'. Ante hæc πρῶτον omittit Marc. A.

16. οὐδ' ὀρθῶς] Cod. Vat. οὐκ ὀρθῶς.

motionis, velut in motu locali, si modo distinctio ibi non fiat per motum ad superiora vel inferiora: item per rectum et circularem, sicut in superioribus est dubitatum, numquid forte distinguendum sit per motum rerum animatarum animave carentium. Non enim similis est horum inter se motus, et rursus ejusmodi motus per motionem progrediendi, natandi, volandi. An etiam per impulsum naturalem minusve naturalem. Forte enim quis hunc in modum secundum unamquamque speciem partiatur: hic vero modus non extrinsecus acciperet differentias motionum. Forsan vero ipsæ harum effectrices sunt, neque tamen absque his existunt: sed ipsa natura harum motionum externarumque differentiarum principium esse videtur. Fortassis etiam partiri motum licet ita, ut partim natura fiat, partim vero arte, partim electione, et natura quidem incrementa et decremента, arte vero edificare sive domos sive naves: electione autem meditari, discere, publica gubernare, et omnino dicere atque agere. De-

nique circa augmentum et alterationem, et generationem distinguere licet per modum sive naturalem, sive non naturalem, vel etiam per subjec-torum varietatem.

XXVII. *Status est in rebus æternis, ubi nullus est motus: quies autem est in rebus temporalibus scilicet quædam privatio alicujus motus, vel motio quædam valde tarda.*

Cum igitur quies sit privatio quædam, non est aliquod per se genus: motus autem non est privatio simpliciter quietis, sed est actus efficax auferens aliquid atque afferens. Status in æternis non est privatio motus, neque enim vel ibi status fit cessante motu, vel illa nata sunt ad motum. Motus duo habet opposita scilicet et motum, qui diversos petit terminos et quietem, maxime si quies consideretur in termino, a quo motus jam discedit.

De statu vero, qui motui est oppositus, vel de quiete, quidnam videtur esse dicendum? numquid et hoc genus unum ponendum est? an po-

642

σχολαιοτέρα τῇ κινήσει χρωμένον. Εἰ δ' ἕτερον ἡρεμίαν στάσεως λέγοιμεν, τῷ τὴν μὲν στάσιν περὶ τὸ ἀκίνητον παντελῶς εἶναι, τὴν δ' ἡρεμίαν περὶ τὸ ἐστῶς, πεφυκὸς δὲ κινεῖσθαι ὅταν μὴ κινήται, εἰ μὲν τὸ ἡρεμίζεσθαι λέγοι τὸ ἡρεμῆν κίνησιν οὕτω παυσαμένην, ἀλλ' ἐνεστῶσαν· εἰ δὲ τὴν οὐκέτι περὶ τὸ κινούμενον οὔσαν, πρῶτον μὲν 5
C ζητητέον, εἴ τί ἐστι μὴ κινούμενον ἐνταῦθα. Εἰ δὲ μὴ πάσας οἷον τέ τι τὰς κινήσεις κινεῖσθαι, ἀλλὰ δεῖ κινήσεις τινὰς μὴ κινεῖσθαι, ἵνα καὶ ἐξῆ λέγειν τόδε τὸ κινούμενον εἶναι, τί ἄλλο χρὴ λέγειν τὸ μὴ κινούμενον κατὰ τόπον, ἀλλὰ ἡρεμοῦν ταύτην τὴν κίνησιν, ἢ ὅτι μὴ κινεῖται; ἀπόφασις ἄρα ἔσται ἢ ἡρεμία τοῦ κινεῖσθαι. Τοῦτο 10
D τὴν τοπικὴν· τὴν οὖν ἀφαίρεσιν τούτου λέγει. Εἰ δέ τις λέγοι, διὰ τί δ' οὐ τὴν κίνησιν ἀπόφασιν τῆς στάσεως φήσομεν, ὅτι φήσομεν ἢκει τι φέρουσα ἢ κινήσεις, καὶ ἔστιν ἄλλο τι ἐνεργοῦν καὶ οἷον ὠθοῦν τὸ ὑποκείμενον, καὶ μυρία ἐργαζόμενον αὐτὸ, καὶ φθεῖρον, ἢ 15
δὲ ἡρεμία ἐκάστου οὐδέν ἐστι παρ' αὐτὸ, ἀλλὰ σημαίνει μόνον, ὅτι
643 κίνησιν οὐκ ἔχει. Τί οὖν οὐ καὶ ἐπὶ τῶν νοητῶν στάσιν εἵπομεν ἀπόφασιν κινήσεως; ἢ ὅτι οὐδ' ἔστιν εἰπεῖν ἀναίρεσιν τῆς κινήσεως τὴν στάσιν, ὅτι οὐ παυσαμένης τῆς κινήσεως ἔστιν, ἀλλ' οὔσης

1. σχολαιοτέρα] Cod. Mon. C. σχολαι-
τίρα. Vat. Marc. A. σχολαιτίρα.

2. τὸ πῆν] Codd. Marc. A. Mon. C.
Ciz. Med. A. (ex corr.) Vat. πῶ πῆν. Med.
B. πῶ sine πῆν. Mox Marc. A. πῆν δι' ἐρυ-
μίαν. Recepi πῶ pro πῶ.

3. ἐστῶς] Ita Cod. Vat.; Cod. Mon. C.
ἐστῶς, cum Marc. A.; rell. cum Ed.
ἐστῶς.

4. τὸ μὲν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon.
C. Med. B. Vat. μὲν τὸ. Quem verbo-
rum ordinem prætulī.

ib. λέγοι τὸ] Codd. Ciz. et Vat. λέ-
γοισα.

ib. ἀλλ' ἐνεστῶσαν] Cod. Vat. ἀλλω
ἐστῶσαν (sic).

6. εἴ τι] Cod. Ciz. omittit τι.
ib. οἷον τι] Cod. Ciz. οἷονται.

7. δι' κινήσεις] Codd. Marc. A. Mon.
C. δὴ pro οἷον.

9. ἀλλὰ ἡρεμοῦν] Codd. Marc. A. Mon.
C. et Vat. ἀλλ' ἡρεμοῦν.

12. τῆς λέγει] Codd. Marc. A. Ciz.
Mon. C. Med. B. λέγοι. Quos sequor.

17. οὐ καὶ] Cod. Ciz. Vat. οὐκ.

18. οὐδ'] Cod. Ciz. οὐδὲν. Vat. οὐκ.

tius in aliquod genus eorum, quæ narravimus, est revocandum? Sed præstat forsitan, statum quidem ipsum divinis concedere, hic autem de quiete perquirere. De hac ergo quiete quid sit, in primis investigandum est: atque si idem omnino esse atque status inveniat, non recte hic requiri videbitur: quippe quum hic nihil penitus maneat: sed quod manere videtur, tardiore motu feratur. Sin autem quietem aliud quiddam præter statum esse dicamus, propterea, quod status quidem sit circa rem prorsus immobilem: quies autem circa rem quidem stantem, natam vero ad motum etiam quando minime moveatur: hoc ita est distinguendum. Nempe si quietum fieri hic assumatur, ipsum quiescere dicitur esse motum nondum cessantem, sed instantem: sin autem hic assumatur ea, quæ non amplius circa

id, quod moveatur, existit, profecto quærendum erit siquid apud nos sit omnino non motum. At si impossibile est, aliquid motibus simul omnibus agitari, sed oportet quibusdam motibus non moveri, ut saltem liceat dicere hoc, quod moveatur, esse, quiddam aliud dicendum est de illo, quod non movetur loco, sed quantum ad hunc motum pertinet, conquiescit, nisi ipsum non moveri? sic itaque quies erit negatio motionis. Quod autem ejusmodi est, non proprie computatur in genere. Quiescit autem non secundum alium quam localem motum. Privationem igitur hujus tantum significat. Si quis autem interrogaverit, cur non etiam motum status ipsius sive quietis privationem esse dicamus: respondebimus, quia videlicet motus aliquid secum ferens accedit, aliudque quiddam existit agens

ἐκείνης, καὶ αὕτη ἐστὶ· καὶ οὐ πεφυκὸς κινεῖσθαι, καθ' ὅσον μὴ κινεῖται ἢ στάσις ἐκεῖ, ἀλλὰ καθ' ὃ στάσις κατέληφεν, ἔστηκε, καθ' ὃ δὲ ἐστὶ κινούμενον, αἰὲν κινήσεται, διὸ καὶ στάσει ἔστηκε, καὶ κινήσει κινεῖται. Ἐνταῦθα δὲ κινήσει μὲν κινεῖται, ἀπούσης δὲ ἤρεμει, ἐστερημένον τῆς ὀφειλομένης κινήσεως. Ἐπειτα δὲ ὄραν δεῖ τί ἐστὶν ἢ στάσις αὐτή· καὶ οὕτως ὅταν ἐκ νόσου εἰς ὑγίειαν ἴη, ὑγιάζεται. Τί οὖν τῇ ὑγιάνσει ταύτῃ ἡρεμίας εἶδος ἀντιτάξομεν; εἰ μὲν γὰρ τὸ ἐξ οὗ, νόσος, ἀλλ' οὐ στάσις· εἰ δὲ τὸ εἰς ὃ, ὑγίεια· ὃ οὐ ταυτὸν τῇ στάσει. Εἰ δὲ τις λέγοι τὴν ὑγίειαν ἢ τὴν νόσον τινὰ στάσιν εἶναι, εἶδη στάσεως τὴν ὑγίειαν καὶ τὴν νόσον εἶναι φήσει, ὅπερ ἄτοπον. Εἰ δὲ συμβεβηκέναι τῇ ὑγείᾳ τὴν στάσιν, ἢ πρὸ τῆς στάσεως ἢ ὑγίεια, οὐχ ὑγίεια ἔσται. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ὅπη δοκεῖ ἐκάστω.

Εἴρηται δ' ὅτι τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν κινήσεις λεκτέον· καὶ ἔστι τὰς μὲν τῶν κινήσεων ἀπολύτους, τὰς δὲ ποιήσεις, τὰς δὲ πείσεις λέγειν. Καὶ περὶ τῶν ἄλλων γενῶν λεγομένων, ὅτι εἰς ταῦτα, καὶ περὶ τοῦ πρὸς τι, ὅτι ἄλλου πρὸς ἄλλο σχέσις, καὶ ὅτι σύνεισιν ἄμφω καὶ ἅμα, καὶ τὸ πρὸς τι δὲ, ὅταν σχέσις οὐσίας ποιῇ αὐτὸ,

3. δι' ἔστι] Cod. Med. B. δι' ἴστιν αἰεί.

4. οἱ κινήσεις] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A. B. Vat. κινήσει. Quos sequor.

ib. ἀπουσία] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A. (ab al. m.) B. Vat. ἀπούσης. Et sic correxi. [Possis etiam scribere ἀπουσίᾳ.]

6. καὶ ὅταν] Codd., præter Darm., omnes interponunt οὕτως. Quod inde adieci.

9. λίξι] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. λίξι. Mox prior καὶ pro ἔ. Illud recepi.

12. ἢ ὑγίεια οὐχ] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. In Med. A. bis scribitur

ὑγία; in Mon. C. Marc. A. et Vat. post οὐχ est ὑγίεια; in Med. B. ὑγία; in Marc. B. est ἢ ὑγίεια οὐχ ὑγίεια. Ego præstantiorem scripturam reduxi.

18. ἅμα καὶ ἀμφω] Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. ἄμφω καὶ ἅμα. Unde verborum ordinem inverti.

concutiensque subjectum, et plurima faciens atque disperdens: quies autem uniuscujusque nihil est præter ipsum, sed hoc tantum significat, motum videlicet non habere. Verum cur non in rebus ipsis ad intelligentiam pertinentibus, statum privationem motionis asserimus? Quia non licet statum motus privationem cognominare: quoniam non cessante motu ipse fit status: imo vero existente illo fit motus. Neque status illic est, quia quod natum sit ad motum, quandoque non moveatur. Sed qua ratione status ibi ipsum intelligibile comprehendit, permanet: qua vero movetur, movebitur in perpetuum: quam ob rem et statu consistit, et motu movetur. Corporea vero natura motu quidem movetur, et absente motu quiescit, orbata videlicet debita motione. Præterea videndum est, quid ipse sit status: item quando ex morbo ad sanitatem aliquis pervenit convalescit. Quam igitur huic convalescentiæ quietis speciem opponemus? Si enim

affectionem, a qua recedit, morbus ille est non status: sin autem affectionem, ad quam accedit, sanitas illa est, quæ quidem non idem atque status existit. Si quis autem dixerit, sanitatem aut morbum esse statum quendam, hic profecto sanitatem atque morbum status species esse concedet: quod quidem judicatur absurdum. At si statum sanitati contingere proprie fateatur, sanitas ante statum non erit sanitas. Sed de his quidem pro suo quisque arbitrio dicat.

EPILOGUS PRÆDICAMENTORUM.

Dictum vero nobis in superioribus est, facere atque pati motiones esse. Motiones autem alias quidem absolutas esse, alias vero partim effectiones, partim etiam passiones. Dictum præterea de cæteris, quæ dicuntur genera, ad nostra hæc referri debere: dictum quoque de relatione, eam videlicet esse alterius ad alterum habitudi-

643

οὐχ ἢ οὐσία, ἔσται πρὸς τι, ἀλλ' ἢ καθ' ὃ μέρος τινὸς, οἷον χεῖρ, ἢ κεφαλὴ, ἢ αἷτιον, ἢ ἀρχή, ἢ στοιχείον. Ἔστι δὲ καὶ τὰ πρὸς τι διαιρεῖν, ὡς περ διήρηται τοῖς ἀρχαίοις, τὰ μὲν ὡς ποιητικὰ, τὰ δὲ ὡς μέτρα, τὰ δ' ἐν ὑπεροχῇ καὶ ἐλλείψει, τὰ δ' ὅλως χωρίζοντα ὁμοιότησι καὶ διαφοραῖς. Καὶ περὶ μὲν τούτων τῶν γενῶν ταῦτα. 5

1. ἀλλ' ἢ] Codd. Marc. A. Mon. C.
ἀλλὰ ἔ.

ib. μέρος] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. deerat.

Vat. μέρος τινός. Unde recepi τινός, quod

4. ὑπεροχῇ] Cod. Vat. περιουχῇ.

nem, et simul ambo concurrere; dictum denique circa relationem, quando videlicet habitudo ipsa substantiam efficit, illud ipsum, quod refertur, non qua ratione substantia sit, relativum esse: sed qua pars aliqua, velut manus, aut caput, vel causa, vel principium, vel elementum. Licet au-

tem et relativa antiquorum more dividere, adeo ut alia quidem tanquam effectiva sint, alia vero tanquam mensurae quaedam: alia in excessu defectuque versentur, alia denique per similitudines atque differentias distinguantur. Sed haec jam de his generibus dicta sufficiant.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ ͵ϵ,

ΛΟΓΟΣ Δ.

P L O T I N I

ENNEAD. SEXTÆ,

LIBER IV.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟ ΟΝ ΕΝ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΝ ΟΝ ΑΜΑ ΠΑΝΤΑ-
ΧΟΥ ΕΙΝΑΙ ΟΛΟΝ.

Quod ens unum idemque simul totum est ubique.

10 ἌΡΑ γε ἡ ψυχὴ πανταχοῦ τῷ παντὶ πάρεστιν, ὅτι σῶμά ἐστι τοῦ 644
παντὸς τοσούδε ; περὶ τὰ σώματα φύσιν ἔχουσα μερίζεσθαι, ἢ καὶ
παρ' αὐτῆς πανταχοῦ ἐστιν ; οὐχ οὐπὲρ ἂν ὑπὸ σώματος προαχθῆ,
ἀλλὰ σώματος εὐρίσκοντος αὐτὴν πρὸ αὐτοῦ πανταχοῦ οὔσαν· ὥστε Β
ὅπου ἂν τεθῆ, ἐκεῖ εὐρίσκειν ψυχὴν οὔσαν, πρὶν αὐτὸ τεθῆναι ἐν
15 μέρει τοῦ παντὸς, καὶ τὸ ὅλον τοῦ παντὸς σῶμα τεθῆναι ἐν ψυχῇ

7. ΤΑΥΤΟΝ] Cod. Ciz. et Vat. ταυτό.
In fine inscriptionis Codd. Ciz. Mon. C.
Vat. est πρώτον. In Ciz. scribitur ὅλον.
ἴναι. In fine Pag. Cod. Marc. E. sec.
manus notavit : δοκεῖ ἐσφάλλθαι ἢ ἐπιγραφῆ
ἔστι γὰρ ὁ λόγος περὶ ψυχῆς, οὐ τοῦ ὄντος.
10. πάρεστιν] Codd. omnes τῷ παντὶ πά-

ρεστιν, ut legit Fic. Quare has duas voces
addidi.

ib. ἐστι] Cod. Vat. ἔστι. Mox Mon. C.
τοσούδε cum Marc. A.

12. αὐτῆς] Codd. Marc. A. B. E. Med.
A. et Vat. αὐτῆς.

13. πρὸ αὐτοῦ πανταχοῦ] Cod. Vat. τάν-

ταχοῦ πρὸ αὐτοῦ.

14. τεθῆναι] Cod. Vat. h. l. et paulo
inferius τεθῆναι.

15. παντὸς] Codd. Ciz. Mon. C. Med.
B. Vat. τοῦ παντός. Unde Articulum re-
cepi.

1. *Quum anima nec habeat quantitatem, nec passio sit corporis quanti, quaeritur, quomodo per plurimum quasi spatium diffundatur, sive per se ante corpus, sive una cum corpore in ipso corpore per ipsum eatenus propagetur.*

NUMQUID anima ubique universo idcirco adest, quia corpus universi sit tantum? Ipsa quidem naturam habens, qua circa corpora dividatur, an potius a se ipsa quoque est ubique? Non quidem quatenus a corpore protrahatur, sed quia

corpus reperiat illam ante ipsum ubique praesentem, adeo ut ubicunque ponatur, ibi animam reperiat jam existentem, priusquam ipsum in parte universi collocaretur, totumque universi corpus in anima jam existente ponatur. Verum si anima in tantum diffusa est, antequam corpus tantum accederet, anima, inquam, implens universum penitus intervallum, quidnam prohibet, quo minus habeat magnitudinem? Aut quisnam modus erit, quo sit in universo antequam fieret univer-

644

οὔση. Ἄλλ' εἰ ἔστιν εἰς τοσοῦτον πρὶν τὸ τοσόνδε σῶμα ἐλθεῖν, πληροῦσα τὸ διάστημα πᾶν, πῶς οὐ μέγεθος ἔξει; ἢ τίς τρόπος ἂν εἶη τοῦ εἶναι ἐν τῷ παντὶ πρὶν τὸ πᾶν γενέσθαι, τοῦ παντὸς οὐκ ὄντος; τό, τε ἀμερῆ λεγομένην καὶ ἀμεγέθη εἶναι, πανταχοῦ εἶναι, μέγεθος οὐκ ἔχουσαν, πῶς ἂν τις παραδέξαιτο; καὶ εἰ τῷ σώματι 5 λέγοιτο συνεκτείνεσθαι, μὴ σῶμα οὔσα, οὐδ' ὡς ἐκφεύγειν ποιεῖ τὴν ἀπορίαν, τῷ κατὰ συμβεβηκὸς τὸ μέγεθος αὐτῇ διδόναι· ὁμοίως γὰρ ἂν τις καὶ ἐνταῦθα ζητήσειεν εὐλόγως, ὅπως κατὰ συμβεβηκὸς μεγεθύνεται. Οὐ γὰρ δὴ ὡσπερ ἡ ποιότης οἶον γλυκύτης ἢ χροῖα κατὰ 10 πᾶν τὸ σῶμα, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ. Τὰ μὲν γὰρ πάθη τῶν σωμάτων, ὥστε πᾶν τὸ πεπουθὸς ἔχειν τὸ πάθος, καὶ μηδὲν εἶναι ἐφ' ἑαυτοῦ, σώματος ὄν τι, καὶ γιγνωσκόμενον τότε. Διὸ καὶ ἐξ ἀνάγκης τοσοῦτον· τό, τε ἄλλον μέρους λευκὸν οὐχ ὁμοπαθὲς τῷ ἄλλου, καὶ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ τὸ αὐτὸ μὲν εἶδει τὸ ἐπ' ἄλλου πρὸς τὸ ἐπ' ἄλλου μέρους, οὐ μὴν ταῦτὸν ἀριθμῶ ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς τὸ αὐτὸ ἀριθμῶ, τὸ ἐν τῷ ποδὶ 15 15 καὶ τῇ χειρὶ ὑπάρχει, ὡς δηλοῦσιν αἱ ἀντιλήψεις. Καὶ ὅμως ἐν μὲν 645 ταῖς ποιότησι τὸ αὐτὸ μεμερισμένον θεωρεῖται, ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς τὸ αὐτὸ οὐ μεμερισμένον· οὕτω δὲ μεμερίσθαι λεγόμενον, ὅτι πανταχοῦ. Λέγωμεν οὖν ἐξ ἀρχῆς περὶ τούτων, εἴ τι ἡμῖν σαφὲς καὶ

1. τοσόνδε] Codd. Mon. C. Med. A. B. Vat. τὸ τοσόνδε. Et hinc Articulum supplēvi.

5. καὶ εἰ] Cod. Ciz. omittit εἰ.

7. ἀπορίαν, τῷ] Cod. Vat. ἀπορίαν τό. 9. γλυκύτης] Codd., excepto Darm., omnes οἶον γλυκύτης. Unde addidi οἶον. Quod legebat Fic. et additum vult Taylor.

10. σῶμα] Codd. Ciz. Marce. Med. A. B. Vat. τὸ σῶμα. Unde recepimus Articulum.

11. ὥστε πᾶν τί] Cod. Ciz. omittit τᾶν. Mox Mon. C. omittit εἶναι cum Mare. A.

12. ὄντι] Mare. C.E. ὄν,τι. Inde scripsi ὄν τι.

13. ὁμοπαθῆς] Cod. Vat. ὁμοισπαθῆς. Pergit Mon. C. τοῦ ἄλλου, ut Cod. Ciz.

14. λευκοῦ] Cod. Vat. αὐτοῦ. Mare. A. halet τὸ pro τοῦ.

ib. εἶδει] Codd. Mare. A.B.C.E. Mon. C. Med. A.B. Vat. εἶδει. Quare Dativum restitui.

ib. μέρος] Codd. Mon. C. Mare. A. et Vat. μέρος. Quod recipiendum fuit.

15. ἀριθμῶ] Sic Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. ἀριθμῶ. Quos sequor.

17. δὲ τῆς] Codd. Darm. Mare. B. et Med. A. omittunt τῆς. Mox Mare. B.

μεμερίσθαι (sic).

19. λέγωμεν] Sic Ed. Sed Codd. omnes λέγομεν, ut legit Fic. Quos sequor.

sum, quando nondum hoc existeret? Contra vero, qua quispiam conditione admiserit animam ipsam, quae impartibilis et magnitudinis experta esse dicitur ubique esse, cum nullam habeat magnitudinem. Atqui etsi una cum corpore dicatur extendi, quum tamen ipsa non sit corpus, neque sic tamen dubitatio devitabitur ex eo, quod ipsi magnitudo secundum accidens tribuatur: nempe similiter aliquis hic quoque rite perquiret, quoniam modo secundum accidens magna possit evadere. Non enim sicut qualitas, velut dulcedo vel color, per totum corpus extenditur, ita prorsus et anima. Haec enim sunt quaedam corporum passiones, ut non mirum sit totum, quod patitur, corpus passionem ejusmodi possidere, atque nihil ejusmodi in se ipso consistere: quippe

cum corporis aliquid sit, et tanquam in corpore cognoscatur. Quapropter qualitas necessario tanta est, quantum est et corpus. Accedit ad haec, quod alterius partis albedo non comparatur una cum albedine partis alterius: atque in albo eadem partis hujus albedo secundum speciem est, atque albedo, quae est in altera parte, neque tamen est numero eadem. At vero penes animam idem numero in pede est atque manu. Quod quidem consensio animadversioque demonstrant. Praeterea in qualitatibus quidem idem aliquid tanquam divisum consideratur: in anima vero idem, sed non divisum. Quod tamen propterea dividi dicitur, quoniam undequaque se fundit. Dicamus igitur de his, iterum ab initio investigantes, si qua ratione nobis perspicue pateat,

εὐπαράδεκτον γένοιτο, πῶς ἀσώματος καὶ ἀμεγέθης οὐσα δύναται εἰς πλείστον ἰέναι, εἴτε πρὸ τῶν σωμάτων, εἴτ' ἐν τοῖς σώμασιν. Τάχα δὲ εἰ φανείη καὶ πρὸ τῶν σωμάτων τοῦτο δύνασθαι, ῥάδιον ἂν Β καὶ ἐπὶ τῶν σωμάτων παραδέξασθαι τὸ τοιοῦτον γένοιτο.

5 Ἔστι δὴ τὸ μὲν ἀληθινὸν πᾶν· τὸ δὲ τοῦ παντὸς μίμημα ἢ τοῦδε Α τοῦ ὁρατοῦ φύσις· τὸ μὲν οὖν ὄντως πᾶν ἐν οὐδενί ἐστίν· οὐδὲν γάρ ἐστι πρὸ αὐτοῦ. Ὁ δ' ἂν μετὰ τοῦτο ἦν, τοῦτο ἤδη ἀνάγκη ἐν τῷ παντὶ εἶναι εἴπερ ἔσται, καὶ μάλιστα ἐξ ἐκείνου ἠρτημένον, καὶ οὐ δυνάμενον ἄνευ ἐκείνου οὔτε μένειν οὔτε κινεῖσθαι. Καὶ γὰρ εἰ μὴ 10 ὡς ἐν τόπῳ τίς τι θεῖτο τὸ τοιοῦτον τὸν τόπον νοῶν, ἢ πέρας σώματος τοῦ περιέχοντος καθ' ὃ περιέχει, ἢ διάστημά τι, ὃ πρότερον ἦν τῆς φύσεως τοῦ κενοῦ, καὶ ἔτι ἐστίν, ἀλλὰ τῷ γε οἶον ἐρείδεσθαι ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἀναπαύεσθαι, πανταχοῦ ὄντος ἐκείνου, καὶ συνεχόντος, τὴν τοῦ ὀνόματος ἀφεῖς κατηγορίαν, τῇ διανοίᾳ τὸ λεγόμενον 15 λαμβανέτω· τοῦτο δὲ ἄλλου χάριν εἴρηται, ὅτι τὸ πᾶν ἐκείνο καὶ πρῶτον καὶ ὄν οὐ ζητεῖ τόπον οὐδ' ὄλως ἔντινι. Πᾶν δὴ τὸ πᾶν C

2. πρὸ τῶν σωμάτων] Cod. Vat. πρὸ σωμάτων.
ib. εἴτε ἰν] Codd. Darm. et Mon. C. εἴτ' ἰν cum Marc. A.B.C.E. Quod reperi.
ib. σώμασιν.] Codd. Vat. et Mon. C. σώμασι et sic Marce.
4. τοιοῦτον] Codd. Mon. C. et Med. B. τοιοῦτο.

5. Ἔστι δὴ] Marc. C.E. δι' pro δὴ.
6. ὄντως] Cod. Ciz. ὄντος. Mox Marc. C.E. οὐδὲ γάρ.
7. τοῦτο ἦν] Codd. Vat. Mon. C. Marce. Med. A.B. τοῦτο ἦ.
10. τίς τι] Omissum in Cod. Vat. τι in marg. additur.
ib. ἢ πηγῆς σώματος] Cod. Vat. ἢ πτερ ἀσώματις.

12. γε οἶον ἐρείδεσθαι] Codd. Marc. B. Med. A. γε ἐπιρείδεσθαι: sed posterior in marg. ut Ed.
14. κατηγορίαν] Ita Codd. Darm. Marce. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. κατηγορίαν.
16. πρῶτον καὶ ὄν] Cod. Vat. omittit καί.
ib. ἰν τινι] Cod. Vat. ἔντι.

quomodo anima, cum incorporea sit expersque magnitudinis, possit in plurimum propagari, sive ante corpora, sive in corporibus eatenus protendatur. Forte enim si constiterit, etiam ante corpora id fieri posse, facile admodum futurum est in corporibus quoque tale aliquid prorsus admittere.

II. *Mundus intelligibilis, id est ens, primum est verum, universum atque magnum, quoniam et cuncta entia est, et est in quolibet sui totum, nec est in universo. Et quum dicitur ubique esse, est ipsum, quod appellatur ubique. Mundus vero sensibilis est vere parvum, quia ubique constat ex parvis. Atque est in mundo superiore non tanquam in loco continente, nec tanquam in intervallo quodam vacuo, sed tanquam in efficiente, servante, sistente, movente, comprehendente. Mundus hic ubique per quamlibet sui partem attingit illum totum, ideo non movetur in rectum ad illum inveniendum, sed circa illum ubique reperitur revolvitur in eodem.*

Est utique verum aliquid universum: est etiam veri universi illius imago, ipsa videlicet

visibilis hujus mundi natura. Ipsum igitur, quod re vera universum est, in nullo prorsus existit: nullum enim ens est ante ipsum. Quod autem post ipsum extat, hoc jam necessarium est in universo esse, si modo aliquid sit futurum: praesertim cum ex illo dependeat, neque absque illo manere valeat vel moveri. Etenim si quis hoc in illo ponat, non tanquam in loco, intelligens videlicet locum tanquam terminum quendam corporis continentis, quatenus contineat, vel intervallum aliquid, quod prius hoc fuerit quasi de natura vacui, atque adhuc existat, sed affirmet, hoc quasi in illo fundari atque quiescere: in illo, inquam, ubique existente, atque id penitus comprehendente: quisquis, inquam, ita posuerit, nominis hujus, id est loci appellationem jam dimittent ipsa cogitatione, quod dicitur, apprehendat. Hoc autem alterius gratia dictum est, quia videlicet universum illud primumque et ens neque locum quaerit, neque omnino quiescit in aliquo. Cum enim undique penitus sit universum, fieri non potest, ut aliquo modo sibi ipsi desit, sed

645

οὐκ ἔστιν ὅπως ἀπολείπεται ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἔστι τε πεπληρωκὸς ἑαυτὸ καὶ ὃν ἴσον ἑαυτῷ, καὶ οὐ τὸ πᾶν, ἐκεῖ αὐτὸ, τὸ γὰρ πᾶν αὐτό ἔστιν· ὅλως τε εἴ τι ἐν τῷ παντὶ ἰδρῦθη, ἄλλο ὃν παρ' ἐκείνο, μεταλαμβάνει αὐτοῦ καὶ συντυγχάνει αὐτῷ, καὶ ἰσχύει παρ' αὐτοῦ οὐ μερίζον ἐκείνο, ἀλλ' εὐρίσκον αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ, αὐτὸ προσελθὸν ἐκείνῳ, 5
 D ἐκείνου οὐκ ἔξω ἑαυτοῦ γενομένου. Οὐ γὰρ οἶόν τε ἐν τῷ μὴ ὄντι τὸ ὄν εἶναι· ἀλλ' εἶπερ τὸ μὴ ὄν ἐν τῷ ὄντι, ὅλω οὖν ἐντυγχάνει τῷ ὄντι. Οὐ γὰρ ἦν ἀποσπᾶσθαι αὐτὸ ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ τὸ πανταχοῦ δὲ λέγεσθαι εἶναι αὐτὸ δηλονότι ἐν τῷ ὄντι, ὥστε ἐν ἑαυτῷ. Καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ τὸ πανταχοῦ ἐν τῷ ὄντι, καὶ ἐν αὐτῷ· ἤδη 10
 γὰρ γίγνεται τὸ πανταχοῦ ἐν ἐνί· ἡμεῖς δὲ τὸ ὄν ἐν αἰσθητῷ θέμενοι καὶ τὸ πανταχοῦ ἐκεῖ τιθέμεθα, καὶ μέγα νομίζοντες τὸ αἰσθητὸν
 E ἀποροῦμεν, πῶς ἐν μεγάλῳ καὶ τοσοῦτῳ ἐκείνη ἢ φύσις ἐκτείνεται. Τὸ δὲ ἔστι τοῦτο τὸ λεγόμενον μέγα, μικρὸν, ὃ δὲ νομίζεται μικρὸν ἐκείνο μέγα, εἴ γε ὅλον ἐπὶ πᾶν τὸ τοῦ μέρους φθάνει· μᾶλλον δὲ 15
 646 τοῦτο πανταχόθεν τοῖς αὐτοῦ μέρεσιν ἐπ' ἐκείνο ἰὸν εὐρίσκει αὐτὸ πανταχοῦ πᾶν καὶ μείζον ἑαυτοῦ. "Οθεν ὡς οὐκ ἐν τῇ ἐκτάσει

1. ἀλλ' ἔστι] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. C. E. ἀλλ' ἔστι τι. Unde recepi τι. In seqq. Marc. E. ἴσον, ut supra sapius Ed.

2. καὶ οὐ τὸ πᾶν ἐκείνο αὐτῷ] Ita ed. Sed Codd. Marc. Mon. C. Darm. et Vat. cum marg. Ed. οὐ pro οὐ. Tum Mon. C. Darm. Med. B. Marcc. et Vat. ἐκεῖ pro ἐκείνο. Denique Marc. B. Darm. et Med. A. (ab al. m.) αὐτοῦ pro αὐτὸ cum marg. Ed. Recepi οὐ et ἐκεῖ.

3. ἰδρῦθη] Cod. Vat. ἰδρῦθη. Ante hoc verbum Marc. A. ἴτι pro ἔτι.

ib. παρ' ἐκείνο] Cod. Med. A. παρ' ἐκεῖ

... (sic).

5. μερίζον] Cod. Med. B. μερίζόμενον. Mox Marc. B. αὐτὸ ἐν.

7. τὸ ὄν] Cod. Ciz. omittit ὄν.

8. ἐφ' ἑαυτοῦ] Sic Ed. Sed Codd. Mon. C. Marcc. Med. A. B. Vat. ἀφ' ἑαυτοῦ. Quos sequor.

9. εἶναι, εἶναι αὐτῷ] Codd. Darm. Marcc. et Vat. omittunt alterum εἶναι. Quod delevi.

ib. ὡς ἐν] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. ὡς ἐν.

ib. ἐν αὐτῷ] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. ἐν ἑαυτῷ. Marc. C. E.

Med. A. ἐν αὐτῷ.

11. ἡμεῖς δὲ] Ita Codd. Marc. Mon. C. Med. A. B. Vat. Reil. cum Ed. ἡμεῖς δὲ. Paulo superius Marc. E. omittit ὡς ἐν ἑαυτῷ—ἐν τῷ ὄντι.

14. τοῦτο, τῷ] Cod. Vat. τοῦτο omisso τῷ.

15. εἴτι] Ita Ed. Sed Codd. Marcc. Med. A. B. Vat. εἴτι. Quod recepi. Mox Marc. A. τὸ τοῦ μέρους.

16. αὐτοῦ] Marc. A. αὐτοῦ.

17. "Οθεν ὡς] Abest ὡς a Cod. Marc. A. Mox Marc. E. habet ἐκτάσει.

implet semet ipsum, sibi que est æquale: nec ibi illius est universum, ipsum namque universum illud prorsus existit. Omnino vero si quid in universo fundatur, aliud existens præter ipsum participat illud, et cum ipso conspirat. Item corroboratur ab eo, non dividens ipsum, sed reperiens illud in se ipso: et ipsum quidem illi propinquans, dum tamen illud non ponitur extra se ipsum: fieri namque non potest, ut ens sit in non ente: verum si non ens in ente fuerit, in ens incidit totum. Non enim a se ipso illud distrahi evellique poterat. Atqui quod dicitur universum illud ubique esse, intelligendum est, in ipso ente existere, atque ita in semet ipso. Neque mirum est, si ipsum quod ubique dicitur, est in ente atque in se ipso. Jam enim ipsum ubique fit in uno. Nos autem ens ipsum esse sensibile

hoc existimantes, consequenter ipsum quoque ubique hic esse putamus. Item putantes hoc sensibile magnum esse, haud ab re dubitamus, quomodo illa natura per magnum hoc tantumque protendatur. Sed re vera hoc, quod magnum dicitur, parvum est: quod autem parvum existimatur, est magnum: si quidem totum illud per universum partis uniuscujusque se fundit: imo vero universum hoc undique suis partibus ad universum illud accedens invenit illud ubique totum, seque procul dubio majus. Quam ob rem quasi quod ulteriori protensione nihil plus accepturum sit, sic enim forte et extra universum evadere videretur, merito penes ipsum circumcurrere voluit: cum vero non posset vel comprehendere, vel se intro prorsus insinuare, satis sibi factum putavit, si locum et ordinem sor-

πλέον τι ληψόμενον· ἕξω γὰρ ἂν καὶ τοῦ παντὸς ἐγίγνετο, περιθεῖν
 αὐτῷ ἐβουλήθη· οὔτε δὲ περιλαβεῖν δεδυνημένον οὐδ' αὐ ἐντὸς γενέ-
 σθαι, ἠγάπησε τόπον ἔχειν, καὶ τάξιν οὐ σώζοιτο γειτονοῦν αὐτῷ,
 παρόντι καὶ οὐ παρόντι αὐ. Ἔστι γὰρ ἐφ' ἑαυτοῦ ἐκείνο, κἄν τι B
 5 αὐτῷ ἐθέλη παρεῖναι· ὅπου δὴ συνιὸν τὸ σῶμα τοῦ παντὸς εὐρίσκει
 τὸ πᾶν, ὥστε μηδὲν ἔτι δεῖσθαι τοῦ πόρρω, ἀλλὰ στρέφεσθαι ἐν τῷ
 αὐτῷ, ὡς παντὸς ὄντος τούτου, οὐ κατὰ πᾶν μέρος αὐτοῦ ἀπολαύει
 ὄλου ἐκείνου. Εἰ μὲν γὰρ ἐν τόπῳ ἦν ἐκείνο αὐτὸ, προσχωρεῖν τε
 ἔδει ἐκεῖ καὶ εὐθυπορεῖν καὶ ἐν ἄλλῳ μέρει αὐτοῦ, ἄλλῳ μέρει ἐφάπ-
 10 τεσθαι ἐκείνου, καὶ εἶναι τὸ πόρρω καὶ ἐγγύθεν· εἰ δὲ μήτε τὸ πόρρω C
 μήτε τὸ ἐγγύθεν, ἀνάγκη ὅλον παρεῖναι εἴπερ πάρεστι, καὶ ὅλως
 ἐστὶν ἐκείνων ἐκάστω, οἷς μήτε πόρρωθεν ἐστι, μήτε ἐγγύθεν, δυνα-
 τοῖς δὲ δέξασθαι ἐστιν.

Ἄρ' οὖν αὐτὸ φήσομεν παρεῖναι, ἢ αὐτὸ μὲν ἐφ' ἑαυτοῦ εἶναι; A
 15 δυνάμεις δὲ ἀπ' αὐτοῦ ἰεῖναι ἐπὶ πάντα, καὶ οὕτως αὐτὸ πανταχοῦ
 λέγεσθαι εἶναι; οὕτω γὰρ τὰς ψυχὰς οἷον βολὰς εἶναι λέγουσιν,
 ὥστε αὐτὸ μὲν ἰδρῦσθαι ἐν αὐτῷ. τὰς δὲ ἐκπεμφθείσας κατ' ἄλλο

1. περιθεῖν] Codd. Mon. C. Marc. A.
 περιθεῖν.
 2. ἐντός] Cod. Vat. ἐκτός.
 4. καὶ αὐ] Cod. Vat. δι. αὐ.
 ἱβ. ἐκείνο,] Cod. Vat. ἐκείνο sine dist.
 5. τὸ σῶμα] Marc. C.E. καὶ τὸ σώμα.
 7. ὄντος τοποῦ] Codd. Marc. Ciz. Med.
 A.B. Vat. ut marg. Ed. τούτου. Quod
 recepi, abjecto τόπου.

ἱβ. ἀπολαύει] Ita Codd. Marc. Mon.
 C. Ciz. et Vat. Rell. cum Ed. ἀπολαύει.
 S. αὐτο,] Cod. Vat. αὐτοῦ.
 9. αὐτοῦ, ἄλλῳ μέρει ἐφαπτεσθαι] Cod.
 Ciz. αὐτοῦ ἀπολαύει ὄλου ἐκείνου, καὶ ἄλλῳ
 ἐφαπτεσθαι. Cod. Vat. omittit μέρει, in
 rell. ut Ed.
 10. ἐγγύθεν, ἀνάγκη] Codd. Ciz. Mon.
 C. Marc. Med. A.B. Vat. ἐγγύθεν, εἰ δὲ

μήτε τὸ πόρρω, μήτε τὸ ἐγγύθεν, ἀνάγκη,
 quæ vertendo expressit Fic. et nos addidi-
 mus, cum deessent in Ed. Taylor sine
 libris coniecit: καὶ εἶναι ἀναγκαίως τὸ πόρρω
 καὶ ἐγγύθεν· εἰ δὲ μηδὲ τὸ πόρρω μηδὲ τὸ ἐγ-
 γύθεν ἐκεῖ κ. τ. λ.
 12. οἷς μήτε] Cod. Mon. C. οἷς μήποτε
 cum Marc. A.
 16. βολὰς] Marc. A. βουλάς.

tiretur, ubi procul dubio servaretur ipsi præsentī
 propinquans, rursusque non præsentī. Est enim
 illud in semet ipso, etiam si quid ei velit adesse:
 quo sane se conferens universi corpus reperit uni-
 versum, adeo ut non sibi opus sit ulterius pro-
 gredi, sed revolvī expediat in eodem, tanquam
 hoc, in quo revolvitur, re vera sit universum: ubi
 certe secundum omnem sui partem toto illo per-
 fruitur. Si enim illud esset in loco, merito pro-
 gredi illuc, rectaque via procedere expediret, at-
 que in alia ejus parte per aliam partem illud at-
 tingere, necessarioque tum procul tum prope
 esse contingeret: sin autem neque procul neque
 prope illie potest accedere, necessarium est to-
 tum illud adesse, si modo adsit: et profecto
 illorum unicuique totum adest, quibus neque pro-
 pinquum est, neque remotum, sed proprie capere
 potentibus adest.

III. *Mundus intelligibilis excellentia potestatis vires
 suas per omnes partes mundi diffundit: et unicui-*

*que parti totus adest, interea supereminens.
 Sicut omnibus participare potentibus vires communicat,
 ita viribus suis ipse adest: atque ubi plures impartit
 vires evidentius adest: ubi omnes, evidentissime.
 Neque fit propria alicujus forma, vel loco proprio
 circumscribitur: alioquin nec ulterius universum foret,
 nec omnibus communiter esset præsens. Corpus
 non in specie, sed in quantitate dividitur: ideo facta
 divisione etsi eadem non restat quantitas, eadem ta-
 men species remanet: cum vero essentia, vita, mens
 prima, sit species quantitatis experta, si dividatur se-
 cundum speciem, divisa ipsam speciem permutabit.*

Num igitur universum illud dicemus ipsum
 adesse? an ipsum quidem in se ipso consistere?
 vires autem ab eo per cuncta diffundi atque ita
 illud ubique esse putari? sic enim animas tan-
 quam jactus quosdam inde esse tradunt, adeo ut
 illud quidem in se ipso quiescat: animas autem
 illinc emissas secundum animal aliud aliudque
 evadere. Sed profecto quibus unum aliquid illius
 conceditur, propterea quod nequeant omnem il-

646

καὶ κατ' ἄλλο ζῶον γίγνεσθαι· ἢ ἐφ' ὧν μὲν τὸ ἐν, τῷ μὴ πᾶσαν τὴν
 B φύσιν ἀποσώζειν τὴν οὖσαν ἐν αὐτῷ ἐκείνῳ, ἐνταῦθα δύναμιν αὐτοῦ,
 ᾧ πάρεστι, παρεῖναι· οὐ μὴν οὐδ' ὡς ἐκείνο μὴ ὅλως παρεῖναι, ἐπεὶ
 καὶ τότε οὐκ ἀποτέμνεται ἐκείνο τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, ἣν ἔδωκεν
 ἐκείνῳ· ἀλλ' ὁ λαβὼν, τοσοῦτον ἐδυνήθη λαβεῖν, παντὸς παρόντος. 5

Οὐ δὲ πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτὸ σαφῶς πάρεστι χωριστὸν ὅμως ὄν,
 γενόμενον μὲν γὰρ τοῦδε εἶδος ἀπέστη ἂν τοῦ τε πᾶν εἶναι, τοῦ τε
 εἶναι ἐν αὐτῷ πανταχοῦ, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ ἄλλον· μηδενὸς δὲ
 C ὄν τοῦ θέλοντος αὐτοῦ εἶναι, ᾧ ἂν αὐτῷ ἐθέλη, ὡς δύναται πελάζει,

647 οὐ γενόμενον ἐκείνου, ἀλλ' ἐκείνου ἐφιεμένου αὐτοῦ, οὐδ' αὖ ἄλλον. 10

Θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν οὕτως ἐν πᾶσιν εἶναι, ὅτι αὖ ἐν οὐδενί ἐστιν
 αὐτῶν οὕτως ὡς ἐκείνων εἶναι. διὸ καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς οὕτω
 λέγειν, συμπαραθεῖν τῷ σώματι καὶ τὴν ψυχὴν, οὐκ ἄτοπον ἴσως,
 εἰ αὐτῇ μὲν ἐφ' ἑαυτῆς λέγοιτο εἶναι οὐχ ὕλης γενομένη, οὐδὲ σώμα-
 B τος, τὸ δὲ σῶμα πᾶν κατὰ πᾶν ἑαυτοῦ οἰονεῖ ἐλλάμποιτο. Θαυμά- 15
 ζειν δὲ οὐ δεῖ, εἰ αὐτὸ μὴ ὄν ἐν τόπῳ παντὶ τῷ ἐν τόπῳ ὄντι πάρε-
 σστιν· ἣν γὰρ ἂν τούναντίον θαυμαστὸν καὶ ἀδύνατον πρὸς τῷ θαυ-
 μαστῷ, εἰ τόπον καὶ αὐτὸ ἔχον οἰκείον παρῆν ἄλλῳ τῷ ἐν τόπῳ ἢ

2. δύνανμι] Codd. Ciz. et Vat. δύναιμι.

3. ἐκείνου] Cod. Vat. ἐκίνο.

6. Οὐ δὲ] Cod. Vat. οὐ δέ.

7. μὴν γὰρ] Codd. Mon. C. Marc. A. et Med. B. omittunt μὴν.

8. ἐν αὐτῷ] Cod. Marc. A. Med. B. ἐν αὐτῷ. Quod recepi.

ib. δὲ, καὶ] Cod. Vat. omittit δέ.

9. αὐτῶν] Cum marg. Ed. habent αὐτῶν Codd. Marce. Ciz. Mon. C. Vat. Quos

sequor. Mox Marc. A.C.E. Vat. ὁ pro ᾧ.

10. ἐκείνου ἐφιεμένου] Cod. Vat. ἐφιεμένου ἐκείνου. Idem mox ἄλλον pro ἄλλου.

11. οὐδενί ἐστιν] Abest vox posterior a Cod. Darm. Mox Ciz. omittit κατὰ.

12. αὐτῷ] Cod. Darm. αὐτῶς cum Marc. B.E.

13. συμπαραθεῖν] Cod. Darm. ut marg. Ed. συμπαθεῖν et sic Marc. B. sed in marg. ut Ed.

14. γενομένης] Codd. Ciz. Darm. Marc. A.B.E. Mon. C. Med. A.B. ut marg. Ed. γενομένη. Quos sequor.

15. ἑαυτοῦ] Cod. Vat. ἑαυτῶ.

17. τούναντίον] Sic Ed. Sed Codd., excepto Mon. C., omnes τούναντίον. Quod recepi.

18. αὐτὸ ἔχον] Codd. Ciz. et Vat. αὐτὸ ἔχει. Mox Marc. C.E. ἄλλο σῶ.

lius naturam in se conservare, iis nimirum sic adesse dicitur, ut vis quaedam adsit illius. Neque tamen ita, ut illud omnino non adsit. Nam et tunc illud a sua illa potentia, quam huic tradidit, minime segregatur: sed quod accepit tantum apprehendere potuit ex toto praesente. Ubi vero vires omnes communicantur, illud ipsum est evidentissime praesens, sic tamen, ut simul sit etiam separatum: nempe si huius rei species fieret, neque universum esse posset, neque ubique esset in semet ipso consistens, sed secundum accidens, et alterius esset. Quum vero nullius sit etiam volentis ipsius esse, unicuique ipsum volenti pro illius capacitate propinquat, neque tamen illius evadit, neque rursus alterius, sed desiderio adest: neque igitur mirandum est sic in omnibus esse, quippe cum in nullo rursus eorum sic insit, ut evadat ipsorum: quam ob rem

neque forte absurdum est animam dicere secundum accidens, ita eum corpore quodammodo simul pati: siquidem ipsa in se ipsa dicatur esse neque materiae neque corporis facta: sed corpus omne per universum sui velut illustretur ab anima. Nihil vero mirandum videri debet, si universum illud divinum, eum ipsum non sit in loco, adest omni, quod est in loco: contra vero et mirabile et insuper impossibile foret, si illud habens ipsum quoque locum proprium adesset alieni, quod sit in loco, aut si adesset omnino, atque esset ita praesens, sicut nos in praesentia dicimus. Nunc autem ratio dicat necessarium esse, ut ipsum, eum non habeat locum cuiusque praesens est, adesse totum: eumque sit universo praesens, sic ad esse, ut et singulis adsit totum: alioquin aliud quidem ipsius hic, aliud autem ibi futurum, adeo ut et partibile sit et corpus. Jam

ὅλως παρῆν, καὶ παρῆν οὕτως, ὡς τοι ἡμεῖς φαμέν. Νῦν δέ φησιν ὁ λόγος, ὡς ἀνάγκη αὐτῷ τόπον οὐκ εἰληχότι, ᾧ πάρεστι, τούτῳ ὅλον παρεῖναι, παντὶ δὲ παρὸν, ὡς καὶ ἐκάστῳ ὅλον παρεῖναι, ἧς ἔσται αὐτοῦ τὸ μὲν ὡδὶ τὸ δὲ ἄλλοθι, ὥστε μεριστὸν ἔσται, καὶ σῶμα ἔσται. Πῶς γὰρ δὴ καὶ μεριεῖς; ἄρα γε τὴν ζωὴν μεριεῖς; ἀλλ' εἰ τὸ πᾶν ἦν ζωὴ, τὸ μέρος ζωὴ οὐκ ἔσται. Ἄλλὰ τὸν νοῦν, ἢ ὁ μὲν ἦ ἐν ἄλλῳ, ὁ δὲ ἐν ἄλλῳ; ἀλλ' οὐδέτερος αὐτῶν νοῦς ἔσται. Ἄλλὰ τὸ ὄν αὐτοῦ; ἀλλὰ τὸ μέρος οὐκ ὄν ἔσται, εἰ τὸ ὅλον τὸ ὄν ὑπῆρχε. Τί οὖν, εἴ τις λέγοι καὶ τὸ σῶμα μεριζόμενον, καὶ τὰ μέρη ἔχει σώματα ὄντα, ἢ ὁ μερισμὸς ἦν οὐ σώματος, ἀλλὰ τοσοῦδε σώματος, καὶ σῶμα ἕκαστον ἐλέγετο τῷ εἶδει καθ' ὃ σῶμα· τοῦτο δὲ οὐκ εἶχε τὸ τοσοῦδε τι, ἀλλ' οὐδ' ὅπως οὖν τοσοῦδε.

Πῶς οὖν τὸ ὄν καὶ τὰ ὄντα καὶ νοῦς πολλοὺς καὶ ψυχὰς πολλὰς; ἂν εἰ τὸ ὄν πανταχοῦ ἐν, καὶ μὴ ὡς ὁμοειδὲς, καὶ νοῦς εἷς, καὶ ψυχὴ ἓν μία· καίτοι ἄλλην μὲν τοῦ παντός, τὰς δὲ ἄλλας. Ταῦτά τε γὰρ ἀντιμαρτυρεῖν δοκεῖ, καὶ τὰ εἰρημένα, εἴ τινα ἀνάγκην, ἀλλ' οὐ πειθῶ γε ἔχει· ἀπίθανον νομιζούσης τῆς ψυχῆς τὸ ἐν οὕτω πανταχοῦ

1. ὡς τοι] Cod. Ciz. ὡς τί. Marc. E. ὡς. Mox Marc. A. ὡς omittit ante ἀνάγκη.

2. τοῦτο ὄλον] Cod. Ciz. τοῦτο ὄλον.

3. παντὶ δὲ—ὄλον παρεῖναι] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A.

5. δὴ καὶ μεριεῖς] Ita Codd. Darm. Mon. C. Vat. Sed Ed. δεῖ καὶ μεριεῖς. Codd. Med. A. B. item habent δεῖ. Marc. E. ζωὴν μεριεῖς.

ib. εἰ σὸ] Cod. Vat. εἴτοι. Pergunt Marc. C. E. πάν ἢ ἡ ζωὴ.

7. οὐδέτερος] Sic Ed. Sed Codd. Med. A. (ex corr.) B. Marc. A. C. E. Mon. C. Vat. οὐδέτερος. Quos sequimur. Marc. B. οὐδ' ἕτερον.

8. τὸ ὄν—καὶ το] Utroque loco abest τὸ a Codd. Ciz. et Vat.

10. ἢν οὖ] Cod. Med. B. ἢν τοῦ. Marc. A. ἢν οὐ τοῦ.

12. τοσοῦδι] Codd. Med. B. Vat. Mon. C. τὸ τοσοῦδι. Unde recepi Articulum. Mox Marc. E. Vat. ἀλλά.

13. καὶ τὰ—τὸ ὄν] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.

15. Ταῦτά τε] Marc. A. γὰ pro τε.

16. ἀνάγκην] Cod. Vat. ἀνάγκη.

17. πειθῶ γε] Cod. Ciz. πειθῶμεν. Marc. A. omittit γε.

vero interrogare licet, quomodo partiaris. Numquid vitam divides? At tibi divideris, si totum erat vita, pars vita non erit. Sed numquid divides intellectum, ut hic quidem in alio, ille autem in alio sit? Verum neuter illorum intellectus erit. An igitur ipsius ens partieris? At vero pars ita non erit ens, si totum ens extiterit. Quid ergo? si quis objecerit et corpus divisum habere partes, quæ adhuc ipsæ quoque sint corpora: sed profecto partitio non corporis fuit, sed tanti corporis potius: et corpus unumquodque specie factum est et dictum, qua corpus existit. Hoc autem præcipue, quo ad speciem pertinet, non habet proprie quantum quiddam, imo neque etiam quomodo eumque quantum.

IV. Una essentia prima, il est mens divina ubique tota est, similiter una mundi anima: nec multitudo partium mundanarum impedit, quo minus una sit ubique tota: nec unitas prime mentis et animæ prohibet,

quin multa præterea mentes sint et animæ.

Nec per multa corporis ejusdem membra anima cogitur esse multiplex et partibilis: nec per multa corpora evadunt animæ totæ: sunt enim et mentes et animæ suis proprietatibus in se ipsis inter se differentes, etiam ante corpora: suntque in se invicem naturali quadam cognatione et officii communione conjunctæ, et interea alteritate proprietatis essentiali-que distinctæ, non loco.

Cæterum quonam pacto fas est dicere ens atque entia, et multas mentes, animasque multas? Si ens ubique unum est, neque sic unum quasi dumtaxat conforme nonnihil: item si mens una, si anima una: tametsi acceperimus, aliam esse animam universi, alias autem reliquas. Hæc enim jam dictis refragari videntur: et quæ dicta sunt, si quam forte necessitatem habent, persuasionem tamen non afferunt, quippe cum animus incredibile putet, unum ita ubique totum idem esse. Forte igitur præstat, unum illud totum

647

Β ταῦτόν εἶναι. Βέλτιον γὰρ ἴσως μερίσαντα τὸ ὅλον, ὡς μηδὲν ἐλατ-
 τοῦσθαι, ἀφ' οὗ ὁ μερισμὸς γεγένηται, ἢ καὶ γεννήσαντα ἀπ' αὐτοῦ,
 ἵνα δὴ βελτίοσι χρώμεθα ὀνόμασιν, οὕτω τὸ μὲν εἶναι ἐξ ἑαυτοῦ
 εἶναι, τὰ δ' οἷον μέρη γενόμενα, ψυχὰς συμπληροῦν ἤδη τὰ πάντα.
 Ἄλλ' εἰ ἐκεῖνο μένει τὸ ὄν ἐφ' ἑαυτοῦ, ὅτι παράδοξον εἶναι δοκεῖ,
 τὸ ἅμα ὅλον τι πανταχοῦ παρεῖναι, ὁ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ψυ-
 χῶν ἔσται· ἐν οἷς γὰρ λέγονται σώμασιν ὅλαι ἐν ὅλοις εἶναι, οὐκ
 ἔσονται, ἀλλ' ἢ μερισθήσονται, ἢ μένουσαι, ὅλαι που τοῦ σώματος
 δύνάμιν αὐτῶν δώσουσιν. Ἐφ' ὧν καὶ τῶν δυνάμεων ἢ αὐτὴ ἀπο-
 ρία ἔσται, ἢ ὅλου πανταχοῦ. Καὶ ἔτι, τὸ μὲν τι ψυχὴν ἔξει τοῦ
 σώματος, τὸ δὲ δύνάμιν μόνον, ἀλλὰ πῶς ψυχαὶ πολλαὶ, καὶ νοῖ
 πολλοὶ, καὶ τὸ ὄν καὶ τὰ ὄντα; καὶ δὴ καὶ προϊόντα ἐκ τῶν προτέ-
 ρων ἀριθμοὶ ὄντα, ἀλλ' οὐ μεγέθη, ὁμοίως ἀπορίαν παρέξουσιν, πῶς
 πληροῦσι τὸ πᾶν. Οὐδὲν οὖν ἡμῖν παρὰ τοῦ πλήθους οὕτω προϊόν-
 τος, ἐξεύρηται εἰς εὐπορίαν, ἐπεὶ καὶ τὸ ὄν πολλὰ συγχωροῦμεν εἶναι
 ἑτερότητι, οὐ τόπω. Ὅμοῦ γὰρ πᾶν τὸ ὄν, καὶν πολὺ οὕτως ἢ, ἐὼν
 Β γὰρ ἐόντι πελάζει, καὶ πᾶν ὁμοῦ, καὶ νοῦς πολὺς, ἑτερότητι οὐ τόπω,
 ὁμοῦ δὲ πᾶς. Ἄρ' οὖν καὶ ψυχαί; ἢ καὶ ψυχαί, ἐπεὶ καὶ τὸ περὶ

2. γεννήσαντα] Cod. Med. B. γεννήσαν.

3. ἐξ αὐτοῦ] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. ἐξ ἑαυτοῦ. Et sic correcti.

5. ἀλλ' ἐκεῖνο] Codd. Marc. Mon. C. Med. A. B. Vat. interponunt εἰ. Quod recepi.

ib. μὲν τὸ] Sic Ed. Sed Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. μένοι. Ciz. μένον. Marc. B. C. E. Med. A. Vat. μίνι. Hoc recepinus.

ib. ἐξ αὐτοῦ] Codd. Ciz. Darm. Marc. Mon. C. et Vat. ut marg. Ed. ἐφ' ἑαυτοῦ. Quos sequor.

7. ἐν οἷς] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. (a pr. m.) ut marg. Ed. ἀλλ' οἷς. In seqq. Marc. C. E. ἐνόησι εἶναι.

10. ἢ ὅλου] Codd. Darm. Med. A. (ex corr.) εἰ ἢ ὅλον. Est etiam ὅλον in Codd. Mon. C. et Med. B.

ib. μὲν τι] Codd. Marc. A. Med. B. et

Vat. μίντοι.

15. ὄν, πολλὰ] Cod. Vat. οὐ πολλὰ.

16. τὸ ὄν, καὶ] Codd. Marc. A. B. C. Med. A. B. Vat. πᾶν τὸ ὄν καὶν. Ciz. πᾶν ὄν καὶν. Mon. C. πᾶν τὸ ὄν, καὶν. Ego illos sequor addens πᾶν et corrigens καὶν.

16. Ὅμοῦ γὰρ—οὐ τόπω] Desunt hæc in Marc. E.

18. ἢ καὶ ψυχαί] Marc. B. ψυχαί (sic). Marc. C. E. ἢ καὶ ψυχῆ.

partiri, adeo tamen, ut id ipsum, ex quo partitio fit, nihil inde comminuat: aut potius ab illo, ut rectius loquamur, aliqua generare, atque illud quidem permittere, ut in se ipso consistat: quod vero velut partes inde gignuntur, esse animas omnia jam complentes existimare. Verum si illud ens idcirco in se conquiescit, ex eo proprie, quod incredibile videatur, unum aliquod totum esse simul ubique eadem profecto ratio circa animas similiter dubitabit. Hæc namque in quibus corporibus totæ esse dicuntur in totis, jam ita non erunt: sed aut dicuntur, aut, si totæ permanent, in quadam corporis parte sic proprie conquiescent, atque inde vires suas per membra diffundent. Jamque eadem et de viribus, quæ et de anima, ambiguitas orietur, numquid vis ipsa ubique sit tota. Præterea aliud quidem corporis membrum habebit animam, aliud vero vim solam.

Sed in primis investigandum est, quonam modo concessis superioribus multe sint anime, multe mentes, multa entia præter unum. Jam vero, quæ ex prioribus profluent, sic tamen, ut non magnitudines sint, sed numeri, dubitationem similiter afferent, quonam pacto impleant univ-
 ersum: nihil itaque nobis ex multitudine sic profluente perspicue compertum est ad dubitationem conferens explicandam. Quando quidem et ipsum ens esse multa concedimus alteritate quadam, sed non loco. Simul enim est ens univ-
 ersum, quamvis ita sit multiplex: nempe, ut Parmenides ait, ens enti propinquat, ac simul est univ-
 ersum. Quin etiam intellectus est multiplex alteritate, non loco, sed simul est omnis. Numquid et animæ ita se habent? Forsan et animæ. Quoniam illud etiam, quod circa corpora parti-
 bile dicitur, impartibile rursus secundum natu-

τὰ σώματα μεριστὸν λέγεται ἀμερὲς εἶναι τὴν φύσιν, τὰ δὲ σώματα μέγεθος ἔχοντα, ταύτης τῆς ψυχῆς φύσεως αὐτοῖς παρούσης· μᾶλλον δὲ τῶν σωμάτων ἐκεῖ γενομένων, ὅσον ἐστὶ μεμερισμένα κατὰ πᾶν μέρος ἐκείνης ἐμφανταζομένης τῆς φύσεως περὶ τὰ σώματα, C
5 οὕτως ἐνομισθῆ εἶναι μεριστή· ἐπεὶ, ὅτι οὐ συνδιείληπται τοῖς μέρεσιν, ἀλλ' ὅλη πανταχοῦ, φανερόν ποιεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ ἀμέριστον ὄντως τῆς φύσεως. οὐτ' οὖν τὸ μίαν εἶναι τὰς πολλὰς ἀναιρεῖ, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ὄν τὰ ὄντα, οὔτε μάχεται τὸ πλήθος ἐκεῖ τῷ ἐνί, οὔτε τῷ πλήθει συμπληροῦν δεῖ ζωῆς τὰ σώματα, οὔτε διὰ τὸ μέγεθος τοῦ D
10 σώματος, δεῖ νομίζειν τὸ πλήθος τῶν ψυχῶν γίγνεσθαι, ἀλλὰ πρὸ τῶν σωμάτων εἶναι καὶ πολλὰς καὶ μίαν. Ἐν γὰρ τῷ ὅλῳ αἱ πολλαὶ ἤδη, οὐ δυνάμει, ἀλλ' ἐνεργείᾳ ἐκάστη· οὔτε γὰρ ἡ μία ἢ ὅλη κωλύει τὰς πολλὰς ἐν αὐτῇ εἶναι, οὔτε αἱ πολλαὶ τὴν μίαν. Διέστησαν γὰρ οὐ διεστῶσαι, καὶ πάρειςιν ἀλλήλαις, οὐκ ἀλλοτριωθεῖ-
15 σαι. οὐ γὰρ πέρασιν εἰσὶ διωρισμέναι· ὥσπερ οὐδὲ ἐπιστῆμαι, αἱ E
πολλαὶ ἐν ψυχῇ μιᾷ, καὶ ἐστὶν ἡ μία τοιαύτη, ὥστε ἔχειν ἐν ἑαυτῇ πάσας. Οὕτως ἐστὶν ἄπειρος ἡ τοιαύτη φύσις.

Καὶ τὸ μέγα αὐτῆς οὕτω ληπτέον, οὐκ ἐν ὄγκῳ· τοῦτο γὰρ μι- A

2. αὐτοῖς] Cod. Vat. αὐτῆ.

4. ἐμφανταζομένης] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. (a pr. m.) ut marg. Ed. ἰμφανίζομένης.

5. ὄντως] Cod. Vat. οὕτως. Quod sequitur τῆς abest a Cod. Marc. B.

8. οὐτ' οὖν] Sic Ed. Sed Cod. Ciz. οὐδ'. Idem cum rell. omnibus τῆς. Quod reverē.

9. οὕτω διὰ] Codd. Ciz. Marc. Mon. C. Med. A. B. Vat. οὔτε διὰ. Et sic correxi. Quod fieri etiam volebat Taylor.

10. το πλήθος] Ita Codd. Mon. C. et Med. A. B. Sed Vat. πλήθος, Ed. cum rell. ὁ πλήθος.

12. ἐν ἐνεργείᾳ] Ita Ed. Sed Codd., præter Darm., omnes omittunt ἐν. Quod delevi. Mon. C. et Vat. habent ἐνεργεία

ἐκάστη. Mox Marc. E. γὰρ μία (sic).

13. οὕτω αἱ] Sic Ed. Sed Codd omnes οὔτε αἱ. Quos sequor: et idem Taylor fieri jussit.

15. ὥσπερ οὐδ'. Codd. Marc. Mon. C. Med. A. B. Vat. ὥσπερ οὐδ'. Pergit Marc. A. αἱ ἐπιστῆμαι. Illos sequimur.

ram esse censetur: corpora vero habentia magnitudinem præsentē videlicet illis hac ipsius animæ natura: uno vero cum corpora ibi fiant, et quatenus protenduntur, secundum omnem partem natura illa animæ ipsius appareat, quæ circa corpora versatur, sic utique circa illa animam existimari contingit divisibilem. Nam non esse illam in partes una cum partibus corporis distributam, sed passim adesse totam, inde perspicue nobis patet, quod et naturam unum aliquid et impartibile re vera esse sit compertum. Neque igitur ex eo, quod anima una sit, tollitur esse multas: quemadmodum neque eius unum esse entia prohibet, neque multitudo illie uni repugnat: neque per multitudinem quandam vita implere corpora necessarium est: neque propter corporis magnitudinem existimandum est fieri multitudinem animarum, sed etiam ante corpora extare multas et unam. In ipso namque toto jam multæ consistunt, non in potentia quidem, sed in actu

jam quaelibet. Una enim illa tota nihil prohibet in se multas existere: multæque vicissim unam nihil impediunt. Distant enim inter se interim non distantes, adsuntque sibi invicem non alienæ. Non enim terminis ullis inter se separantur: quemadmodum neque scientiæ multæ in una quadam anima congregatæ: sed est una ipsa talis, ut in se contineat omnes. Ita prorsus ejusmodi natura est infinita.

V. Anima mundi sicut et mens est individua simul et univsum, ideo in mundo est ubique tota.

Anima, quam non habeat quantitatem, non est minor vel major quantitate, quam mundus, sed virtute, quam nec totam mundus capit. Eadem vero anima grandiori, quæ et minori sufficit corpori propter potentie magnitudinem.

Proinde naturæ hujus magnitudo non est secundum molem existimanda: moles enim parvum quiddam est, casurum versus nihilum, si

648

κρόν ἐστὶν εἰς τὸ μηδὲν ἰὸν, εἴ τις ἀφαιροῖ. Ἐκεῖ δὲ οὐδὲ ἀφελεῖν ἐστὶν, οὐδ' εἰ ἀφαιρεῖς, ἐπιλείψει. Εἰ δὲ οὐκ ἐπιλείψει, τί δεῖ δεδιέναι, μή τινος ἀποστατῆ; πῶς γὰρ ἀποστατεῖ οὐκ ἐπιλείπουσα, ἀλλ' ἀένναος οὐσα φύσις, οὐ ρέουσα; ρέουσα μὲν γὰρ ἐπὶ τοσοῦτον ἔρχεται, ἐφ' ὅσον ρεῖν δύναται· μὴ ρέουσα δὲ, οὐδὲ γὰρ ἂν, οὐδ' ὅπου 5
 B ρέυσειεν ἔχει. τὸ γὰρ πᾶν κατέλληφε, μᾶλλον δὲ αὕτη ἐστὶ τὸ πᾶν, καὶ μείζον τι οὐσα ἢ κατὰ σώματος φύσιν. Ὀλίγον γὰρ εἰκότως νομίζοιτο τῷ παντὶ διδόναι, ὅσον δύναται τοῦτο αὐτοῦ φέρειν. Δεῖ δὲ ἐκεῖνο μήτε ἔλαττον λέγειν, μηδὲ τιθέμενον ἔλαττον τῷ ὄγκῳ,
 649 ἀπιστεῖν ἤδη, ὡς οὐ δυνατὸν ἐπὶ τὸ μείζον αὐτοῦ ἰέναι τὸ ἔλαττον· 10
 οὔτε γὰρ τὸ ἔλαττον κατηγορητέον, οὐδὲ παραθετέον ὄγκον πρὸς ἄογκον ἐν μετρήσει. Ὅμοιον γὰρ, ὡς εἴ τις ἰατρικὴν λέγοι ἐλάττω εἶναι τοῦ σώματος τοῦ ἱατροῦ. Οὐδ' αὖ οὕτω μείζον νομιστέον τῆ ποσοῦ μετρήσει, ἐπεὶ, οὐδ' ἐπὶ τῆς ψυχῆς· οὕτω τὸ μέγα καὶ τὸ μείζον τοῦ σώματος; μαρτυρεῖ δὲ τῷ μεγάλῳ τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ μεί- 15
 B ζονος τοῦ ὄγκου γενομένου, φθάνειν ἐπὶ πᾶν αὐτοῦ τὴν αὐτὴν ψυχὴν, ἢ ἐπ' ἐλάττονος ὄγκου ἦν· γελοῖον γὰρ πολλαχῆ, εἴ τις προσθείη καὶ τῇ ψυχῇ ὄγκον.

1. ἀφαιροῖ] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ἀφαιρεῖ.

2. οὐδ' εἰ] Cod. Vat. οὐ δεῖ. Pergunt Codd. Ciz. et Vat. ἀφαιρεῖν. Mon. C. Med. B. Marc. A.E. ἀφαιροῖς. Quos sequor, cum Ed. exhibeat ἀφαιροῖς.

ib. ἐπιλείψει] Cod. Vat. ἐπὶ λείψει. Quæ sequuntur εἰ δὴ οὐκ ἐπιλείψει desunt in Marc. E.

ib. τί δεῖ] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Marc. Rell. cum Ed. τί δεῖ.

3. ἀποστατῆ] Cod. Ciz. ἀποστατῆ. Vat. οὐκ ἀποστατεῖ.

4. ἀένναος] Codd. Marc. A. Mon. C.

et Med. B. ἀένναος.

5. οὐδὲ γὰρ] Cod. Vat. οὐδὲν γὰρ.

6. ρέυσειεν] Ita Codd. omnes: Ed. ρέουσαι. Pergunt Vat. Marc. C.E. et Ciz. ἔχουσι. Tum Mon. C. Darm. Marc. Med. A.B. Vat. τὸ γὰρ. Quod recepi pro ὃ γὰρ.

11. κατηγορητέον] Ita Ed. Sed Codd. Darm. Mon. C. Med. A.B. Vat. κατηγορητέον, ut marg. Ed. Quod recepi.

ib. πρὸς ὄγκον] Ita Ed. Sed Codd. Mon. C. Marc. A.C.E. Med. B. Vat. πρὸς ἄογκον. Quod restitui.

12. λίγα] Cod. Ciz. λέγει. Tum Codd. præter Darm. omnes, ut rescripsimus, ἐλάττω, sed Ed. ἐλάττην.

14. οὔτω] Codd. Med. A.B. Mon. C. Marc. A.B.E. οὕτως.

16. γενομένου] Sic Ed. Sed Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. γενομένου. Quod recepi.

ib. αὐτῆ] Cod. Ciz. τοιαύτην.

17. ἢ ἐπὶ] Codd. Darm. Mon. C. Marc. A.C. Vat. ἢ ἐπ'. Marc. B.E. ἢ ἐπι, ut marg. Ed. Pro ἐπὶ recepi ἐπ'.

18. τῇ ψυχῇ] Cod. Vat. τὴν ψυχῆν.

quis inde detraxerit. At ex illa natura neque fas est detraxere, neque, si forte subtraxerit, ullo modo deficiet. Quod si nequaquam deficiat, non est metuendum, ne usquam absit ab ullo. Quo enim modo absit ab aliquo, cum nullum patiatur defectum, sed sempiterna natura sit non fluens? alioquin, si fluxerit, eousque procedet, quousque profluere possit. Cum vero minime fluat, neque enim, quo fluat, habet, totum jam penitus comprehendit. Imo vero ipsa est universum, majusque aliquid est, quam ut secundum corporeæ naturæ magnitudinem aestimetur. Parvum enim quiddam rite censetur huic universo tribuere: quatenus videlicet hoc illius ferre valet. Oportet autem universum illud supernum neque minus appellare, neque minus ipsum secundum molem ponere, ne forte diffi-

dere compellaris, illud tanquam minus posse per totum illud, quod eo sit majus, amplificari. Neque enim hoc ipsum quod minus dicitur, de illo prædicandum est, neque in ipsa mensura adhibenda est, vel comparanda moles [ad molem] ad non molem. Id namque perinde se haberet, ac si quis medicinæ dixerit disciplinam ipsius medicī corpore esse minorem. Neque rursus majus illud censendum est secundum mensuram aliquam quantitatis, quando neque in anima sic animæ magnitudo censetur corpore major. Magnitudinem vero animæ hinc licet potissimum conjectare, quod, quando moles ipsa fit major, anima eadem per totam illam undique se diffundit, quæ prius erat in mole minore. Ridiculum namque plurimum est futurum, si quis molem animæ etiam adhibuerit.

Τί οὖν οὐκ ἐπ' ἄλλο σῶμα ἔρχεται, ἢ ὅτι ἐκείνο δεῖ, εἰ δύναται προσελθεῖν; τὸ δὲ προσεληλυθὸς καὶ δεξάμενον ἔχει. Τί οὖν τὸ ἄλλο σῶμα τὴν αὐτὴν ψυχὴν ἔχει, ἔχον καὶ αὐτὸ, ἢν ἔχει, ψυχὴν; τί γὰρ διαφέρει; ἢ καὶ ταῖς προσθήκαις. Εἶτα πῶς ἐν ποδὶ καὶ 5 χειρὶ τὴν αὐτὴν, τὴν δὲ ἐν τῷδε τῷ μέρει τοῦ παντὸς, οὐ τὴν αὐτὴν τῇ ἐν τῷδε; εἰ δὲ αἱ αἰσθήσεις διάφοροι, καὶ τὰ πάθη τὰ συμπύπ- B τουντα διάφορα λεκτέον, εἶναι. Ἄλλα οὖν ἐστὶ τὰ κρινόμενα, οὐ τὸ κρίνον· ὁ δὲ κρίνων ὁ αὐτὸς δικαστῆς, ἐν ἄλλοις καὶ ἐν ἄλλοις πάθεσι γινόμενος, καίτοι οὐχ ὁ πάσχων αὐτός. ἀλλ' ἢ τοῦ τοιοῦδε 10 σώματος φύσις, καὶ ἐστὶν οἶον, εἰ αὐτὸς ἡμῶν καὶ ἡδονὴν κρίνει τὴν περὶ τὸν δάκτυλον, καὶ ἀλγηδόνα τὴν περὶ τὴν κεφαλὴν. Διὰ τί C οὖν οὐ συναισθάνεται ἢ ἑτέρα τὸ τῆς ἑτέρας κρίμα; ἢ ὅτι κρίσις ἐστὶν, ἀλλ' οὐ πάθος. Εἶτα οὐδ' αὐτὴ ἢ κρίνασα κέκρικα λέγει,

1. Τί οὖν οὐκ] Marc. C.E. οὐ καὶ pro οὐκ.

ib. εἰ δύναται] Sic Ed. Sed cum marg. Ed. habent εἰ δύναται Codd. Darm. Marc. A.B.E. Mon. C. Med. A.B. Sed Vat. εἰδύναται. Illos sequor.

3. ἢν ἔχει] Codd. Med. A. Marc. B. τὴν ἢν ἔχει.

6. τῆ ἢν] Cod. Vat. τῆς ἢν.

ib. τῆς ἢν] Cod. Ciz. παθήματα cum Marc. E.

7. λικτίον εἶναι] Cod. Ciz. εἶναι λικτίον.

ib. Ἄλλα] Ita Codd. Med. A.B. Marc.

Rell. cum Ed. ἀλλά.

8. κρίνον] Codd. Vat. Marc. E. κρίνον.

ib. καὶ ἢν] Abest ἢν a Codd. Mon. C.

Med. A.B. Vat. Marc. A.B.

9. γινόμενος] Ita Ed. Sed Codd. omnes

γινόμενος. Et sic correxi.

ib. ἀλλ' ἢ τοῦ τοιοῦδε σώματος] Codd.

Ciz. Marc. A. et Med. B. ἀλλ' ἢ σώματος

τοιοῦδε. Vat. ἄλλη σώματος τοιοῦδε. Abest

etiam τοῦ a Cod. Mon. C.

10. καὶ εἰ ἴστί] Codd. omnes non habent εἰ, sed Med. A. ex corr. Quare delevi.

ib. κρίσις] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. κρίσις.

12. κρίσις] Cod. Vat. κρίσις. Quod sequitur ἴστί abest a Marc. E.

13. κέκρικα] Cod. Vat. ἔκρινα. Ante hoc Marc. E. οὐδ' ἢ αὐτὴ ἢ κρ.

VI. Quaestiones de anima mundana et nostra.

Quærit ita: Si anima tantam habet magnitudinem virtutis, quantum modo dicebamus, cur non accidit etiam vivificante ad quodlibet corpus appositum. Respondet eam posse, modo corpus accedat ad eam, id est conformitate formabili. Item dubitat ita: Si anima mundi occupat totum, numquid corpus propria anima animatum habet simul suam atque communem? Et subdubitat quærendo, quomodo differant ibi hæc duæ animæ. Et respondet per adjunctiones differre, quia quamvis hæc et illa sit anima, tamen hæc est anima ejusmodi, illa illiusmodi. Deinde confirmat animam mundi posse in corporibus remotis eandem esse totam, quia et in nobis anima nostra eadem simul tota in pede est et manu. Et subjungit differentes sensus et passiones non ob stare, quo minus in homine sit una anima, et in mundo una: quia videlicet in homine quovis unus est iudex, sic et in anima mundi. Deinde interrogat, cum duæ sint in nobis animæ, altera communis, altera propria, cur anima nostra non percipit iudicium animæ mundi? Respondet: Quia ex iudicio illo non resultat in nobis compassio. Præterea neque eadem vis animæ semper, quæ iudicat, animadvertit, se iudicare, neque vis quælibet in eadem anima communicat alteri suum iudicium: ideo non est mirum, si nec vis animæ nostræ persentit iudicium communis animæ, neque illa nostræ communicat suum: sed ratio in

nobis animadvertit iudicia inferiorum in nobis virium, et ratio in anima communi animadvertit similiter suarum iudicia. Ratio quidem nostra occupata est, et distracta circa sensibilia: ratio vero communis animæ collecta circa intelligibilia: ideo cum circa opposita convertantur, non communicatur iudicium ab altera in alteram facile. Mitto nunc, quomodo per communem animam sit in nobis communicatio quædam vitæ et consensus et compassionis tum inter nos, tum ad mundana et caelestia, in qua unione consistit vis attractionis et magicæ. Tu cave, ne putes Plotinum ponere unam tantum in cunctis animam. Hoc enim illi repugnat ubique.

Quid ergo non aliud corpus accedit? Forsan vero corpus illud, si modo possit, oportet accedere: accedens autem accipit inde, et possidet quod accepit. Quid igitur? Corpus aliud animæ habet eandem, possidens videlicet interim ipsam quoque suam, quam habet, animam? Quid enim differt? Profecto adjunctionibus differt. Præterea quomodo in pede manique eandem ponimus animam, animam vero, quæ est in hac universi parte, non affirmamus eandem cum anima illa, quæ sit in alia ejusdem parte? Sin autem sensus differentes sunt, passiones etiam incidentes esse differentes existimandum. Alia igitur sunt, quæ judicantur, judicans vero non

649 ἀλλ' ἔκρινε μόνον· ἐπεὶ οὐδὲ παρ' ἡμῶν ἢ ὄψις τῇ ἀκοῇ λέγει, καίτοι ἔκριναν ἄμφω, ἀλλὰ ὁ λογισμὸς ἐπ' ἀμφοῖν· τοῦτο δὲ ἕτερον ἀμφοῖν. Πολλαχῇ δὲ καὶ ὁ λογισμὸς εἶδε τὸ ἐν ἐτέρῳ κρίμα, καὶ σύνεσιν ἔσχευ ἐτέρου πάθους. Εἴρηται δὲ περὶ τούτου καὶ ἐν ἄλλοις.

650 Ἀλλὰ πάλιν λέγωμεν, πῶς ἐπὶ πάντα ἐστὶ τὸ αὐτό· τοῦτο δὲ 5 ταυτὸν ἐστὶ, πῶς ἕκαστον τῶν πολλῶν τῶν αἰσθητῶν οὐκ ἄμοιρον τοῦ αὐτοῦ πολλαχῇ κείμενον. Οὐ γὰρ ἐκείνο ὀρθῶς ἔχει ἐκ τῶν εἰρημένων μερίζειν εἰς τὰ πολλὰ, ἀλλὰ τὰ πολλὰ μεμερισμένα εἰς τὸ ἐν μᾶλλον ἀνάγειν, κἀκεῖνο οὐκ ἐληλυθέναι πρὸς ταῦτα. Ἀλλὰ 10 Β ταῦτα, ὅτι διέρριπται, παρεσχηκέναι δόξαν ἡμῶν κατὰ ταῦτα, κἀκεῖνο διειληφθαι, οἷον εἴ τις τὸ κρατοῦν καὶ συνέχον εἰς ἴσα τῷ κρατουμένῳ διαιροῖ. Καίτοι κρατοῖη ἂν καὶ χεῖρ σῶμα ὅλον, καὶ ξύλον πολύπηχυ, καὶ ἄλλο τι· καὶ ἐπὶ πάντων μὲν τὸ κρατοῦν, οὐ διείληπται δὲ ὅμως, εἰς ἴσα τῷ κρατουμένῳ ἐν τῇ χειρὶ, καθ' ὅσον ἐφάπτεται, εἰς τοσοῦτον περιγραφομένης ὡς δοκεῖ τῆς δυνάμεως, ἀλλ' ὅμως τῆς 15 C χειρὸς ὀριζομένης τῷ αὐτῆς ποσῶ, οὐ τῷ τοῦ αἰωρουμένου καὶ

1. ἀλλ'—λέγει] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.

ib. ἀλλ' ἔκρινε] Codd. Mon. C. Med. A.

(ex corr.) B. ἔκρινε. Marc. B. ἔκρινα. Ed. ἔκρινα cum rell.

2. ἔκριναν] Cod. Vat. ἔκρινα. Idem mox ἀλλ' ὁ.

3. εἰδῆς] Cod. Med. B. ἴδῆς cum Marc. A. E.

ib. ἐτέρῳ] Cod. Ciz. ἐκατέρω.

5. λέγομεν] Ita Ed. Sed Codd. exceptis Vat. Marc. C. E. omnes λέγομεν. Quos sequimur.

8. τὰ πολλὰ] Cod. Vat. omittit τὰ.

10. παρεσχηκέναι] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ut marg. Ed. περιεσχηκέναι.

11. ἴσα] Marc. E. h. l. et paulo inferior ἴσα.

12. κρατοῖη] Sic Ed. Sed Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. B. κρατοῖ. Darm. Marc. B. C. E. Med. A. κρατοῖη. Quos sequor. Vat. κρατοῖ.

ib. ὅλον καὶ] Cod. Vat. omittit ὅλον.

14. ἴσα] Cod. Vat. τὰ ἴσα.

16. τῷ αὐτῆς] Sic Ed. Sed Codd. Med. B. Marc. A. τῷ αὐτῆς. Quod recepi.

ib. τῷ τοῦ] Cod. Vat. τῷ τοῦ.

aliud: nempe iudex idem in aliis et aliis iudicat passionibus, quamvis patiens non sit idem ipse, qui iudicat. Sed hæc potius corporis talis natura. Idque perinde se habet, velut si quis nostrum et voluptatem iudicet, quæ fit circa digitum, et dolorem, qui circa caput. Curnam igitur altera iudicium alterius non persentit? Forsan, quia iudicium illud est, non passio. Præterea neque vis ipsa, quæ iudicat, dicit, jam iudicavi, sed iudicavit tantum: quoniam neque apud nos quidem visus auditui nunciat, quamvis uterque jam iudicavit, sed præsidens utrisque ratio: hæc autem est ab utrisque diversa. Sæpe vero et ratio, quod in alio iudicium est, cognovit, alteriusque passionem animadvertit. Verum de hoc alibi quoque diximus.

VII. *Multitudo numerorum ab uno, et linearum a centro fluentium non prohibent [prohibet], quo minus vel unum illud vel centrum hoc impartibile sit et unicum. Similiter anima non cogitur divisibilis fieri, aut multiplex propter diversa membra vel corpora.*

Imo sicut virtus rectrix tota est in qualibet parte ponderis, ac lumen idem indivisibile totum in qualibet parte aëris, sic et anima.

Sed dicamus iterum, quomodo idem per omnia sit: id autem simile est, ac si quæramus qua conditione unumquodque multorum sensibilium sparsim undequaque dispositorum, ejusdem naturæ sit particeps. Profecto constat, nefas esse unum ipsum propter rerum multitudinem in multa partiri, sed decere potius multa divisa in unum rite colligere: quod quidem ad hæc non venerit. Sed hæc, quia disjecta sunt, opinari nos compulerunt, illud quoque secundum hæc quodammodo esse disjectum: velut si quis id, quod superat, atque continet, una cum eo, quod continetur, in partes æquales putaverit dividendum. Tametsi continere quidem potest manus corpus totum lignumque multicubitum, et quodvis aliud. Ubi profecto vis ipsa, quæ continet in eo, quod tenetur, ubique viget, neque tamen dividitur in partes æquales simul cum eo, quod manu tenetur: quamvis appareat quatenus manus attingit,

τουμένου σώματος. Καὶ εἰ προσθείησ δὲ τῷ κρατουμένῳ σώματι μῆκος ἄλλο καὶ δύναιτο ἢ χεὶρ φέρειν, ἢ δύναμις κάκεῖνο κρατεῖ, οὐ διαληφθεῖσα εἰς τσαῦτα μέρη, ὅσα τὸ σῶμα ἔχει. Τί οὖν εἴ τις τὸν ὄγκον τὸν σωματικὸν τῆς χειρὸς ὑποθεῖτο ἀφηρηθῆσθαι, καταλίποι 5 δὲ τὴν δύναμιν τὴν αὐτὴν τὴν ἀνέχουσαν καὶ πρότερον αὐτὸ, τὴν πρόσθεν ἐν τῇ χειρὶ οὔσαν. Ἄρ' οὐκ ἂν ἡ αὐτὴ ἀμέριστος οὔσα ἐν παντὶ, ὡσαύτως κατὰ πᾶν μέρος εἴη; εἰ δὲ δὴ φωτεινὸν μικρὸν ὄγκον οἶον κέντρον ποιησάμενος, μείζον τι περιθείησ σφαιρικὸν σῶμα διαφανές, ὥστε τὸ φῶς τοῦ ἔνδον ἐν παντὶ τῷ περιέχοντι φαίνειν, 10 οὐκ οὔσης ἄλλοθεν ἀγῆς τῷ ἔξωθεν ὄγκῳ, ἄρ' οὐκ ἐκεῖνο τὸ ἔνδον φήσομεν αὐτὸ μηδὲν παθόν, ἀλλὰ μένον ἐπὶ πάντα τὸν ἔξωθεν ὄγκον ἐλληλυθέναί, καὶ τὸ ἐκεῖ ἐνορώμενον ἐν τῷ μικρῷ ὄγκῳ φῶς κατειλη- E φέναί τὸ ἔξω; ἐπειδὴ τοίνυν οὐ παρὰ τοῦ ὄγκου τοῦ σωματικοῦ τοῦ μικροῦ ἐκείνου ἦν τὸ φῶς, οὐ γὰρ ἡ σῶμα ἦν εἶχε τὸ φῶς, ἀλλ' ἡ 15 φωτεινὸν σῶμα ἑτέρα δυνάμει, οὐ σωματικῇ οὔση. Φέρε εἴ τις τὸν ὄγκον τοῦ σώματος ὑφέλοι, τηροῖ δὲ τὴν τοῦ φωτὸς δύναμιν, ἄρ' ἂν ἔτι εἴποις που εἶναι τὸ φῶς; ἢ ἐπ' ἴσης ἂν εἴη καθ' ὅλην τε τὴν F

1. κρατουμένῳ] Codd. Mon. C. Marc. A. κρατουμένου (sic). Quod praecedit καὶ abest a Codd. Marc. C E.

2. κάκεῖνο] Cod. Ciz. οὐ κακίνο. Pergit Ed. κρατίσι. Sed κρατεῖ libent Codd. excepto Darm. omnes.

4. ὑποθεῖτο ἀφηρηθῆσθαι] Cod. Vat. ὑποθεῖτο ἀφαιρισθῆσθαι.

ib. καταλίποι] Codd. Mon. C. (ex corr.) Marc. A. Med. B. et Vat. καταλίποι. Sed Marc. B. et Med. A. καλίσι. Pergunt Codd. excepto Darm. omnes δι τῆν. Unde recepi vocem δι, quae aberat.

5. ἀνέχουσαν] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. τῆν ἀνέχουσαν. Unde recepi Articulum.

6. αὐτὴ ἀμέριστος] Cod. Vat. ἀμέριστος αὐτή.

7. φωτεινόν] Cod. Mon. C. φωτινόν. Ita et infra.

8. κέντρον] Cod. Vat. κέντρον.

9. ὅστι το] Cod. Mon. C. ὅς το.

10. ἀγῆς] Cod. Med. A. γῆς.

11. ταβίδι] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. παβόν. Mox Marc. E. omittit ὄγκον.

12. τῷ ἰκίῳ ἰσορῶμενον] Codd. Marc. Mon. C. Ciz. Vat. τὸ pro τῷ. Pergit Vat. ἰκίῳ ἰσορῶμενον.

13. ἰσιδῆ] Cod. Vat. ἰσι δῆ. Marc. E. ἰσι.

14. σῶμα ἦν] Cod. Vat. σῶμα ἦν.

ib. εἶχε το φῶς] Cod. Ciz. omittit haec.

Verba οὐ γὰρ—φῶς omittit Marc. A.

ib. ἡ φωτεινόν] Cod. Vat. ἡ pro ἡ. Marc. A. φωτινόν. Mox Marc. E. καὶ οὐ.

15. σωματικῇ] Codd. Marc. Mon. C. et Vat. σωματικῇ. Pergit Vat. οὔση pro οὔση. Utrumque recepi.

16. δι τῆς] Cod. Vat. omittit δι. Praecedit in Marc. C E. τῆσι.

ib. ἀρ' ἂν] Cod. Vat. ἀρ' αὐ.

17. ἰσι] Cum marg. Ed. habent ἰσι Codd. omnes. Quos sequor. Ciz. pergit ἰσι. Med. A B Mon. C. Marc. A C E. Vat. ἰσις σου pro ἰσις σου. Quod recepinimus.

ib. τι τῆν] Cod. Vat. omittit τι.

eatenus esse potentiam circumscriptam. At manus interim sua quadam quantitate describitur, non quantitate corporis, quod suspenditur et tenetur: atqui si adjunxeris suspensio corpori aliam longitudinem, manusque illam valeat sustinere, vis ipsa regendi illud quoque reget, non secta videlicet in partes totidem, quot habet et corpus. Quid ergo? si quis finxerit corpoream manus molem clam e medio surripi: sed relinquat interea vim illie eandem, quae pondus ante sustinebat, eratque prius in manu, nonne vis eadem impartibilis in toto similiter pondere per quamlibet erit partem? Praeterea, si exiguum quoddam lucidumque corpusculum pro centro alicubi fixeris, eique majus aliquid corpus sphaericum et perspicuum circumposueris: adeo ut intimi cor-

pusculi lumen in toto circumdante perluceat, ubi non sit aliunde [terra] lux externae molis, nonne intimum lumen illud dicemus, dum nihil patitur, sed permanet per totam molem extrinsecam processisse? atque lumen ibi in corpusculo parvo conspicuum, inde totum, quod circumstat, penitus comprehendisse. Quoniam vero non ex ipsa corporea mole illius centri lumen ipsum extabat, non enim qua corpus est possidebat lumen, sed qua corpus lucidum, per virtutem videlicet aliam incorpoream. Dic age, si quis corporis illius molem subtraxerit, vim vero luminis ibi servaverit, numquid ulterius dicturus sis alicubi proprie lumen esse? Nonne potius erit aequae et intus, et per sphaeram totam exterioriorem? neque amplius cogitationem figes ubi erat antea posi-

- 650 ἔξω σφαῖραν; οὐκ ἔτι δὲ οὐδ' ἀπερείσει τῇ διανοίᾳ, ὅπου πρότερον ἦν κείμενον, καὶ οὔτε ἔτι ἐρεῖς ὅθεν, οὔτε ὅπη· ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου ἄπορος ἔσῃ ἐν θαύματι ποιούμενος, ἅμα δὲ ὠδὶ τοῦ σφαιρικοῦ σώματος ἀτενίσας εἶσῃ τὸ φῶς καὶ ὠδὶ αὐτός· ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τοῦ ἡλίου, ἔχεις μὲν εἰπεῖν, ὅθεν τὸ φῶς ἐπιλάμπει κατὰ πάντα τὸν 5
 G ἀέρα, εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἡλίου βλέπων, τὸ δὲ αὐτὸ ὅμως ὄραῖς φῶς πανταχοῦ. Οὐ δὲ τοῦτο μεμερισμένον. Δηλοῦσι δὲ αἱ ἀποτομαὶ ἐπὶ θάτερα, ἢ ὅθεν ἐλήλυθεν, οὐ διδοῦσαι εἶναι, οὐδὲ μερίζουσαι.
- 651 Καὶ δὴ τοίνυν εἰ δύναμις μόνον ὁ ἥλιος ἦν, σώματος χωρὶς οὔσα, καὶ φῶς παρείχεν, οὐκ ἂν ἐντεῦθεν ἤρξατο, οὐδ' ἂν εἶπες ὅθεν, ἀλλ' ἦν 10
 ἂν τὸ φῶς πανταχοῦ ἐν καὶ ταῦτόν ὃν οὐκ ἀρξάμενον, οὐδ' ἀρχὴν ποθεν ἔχον.
- A Τὸ μὲν οὖν φῶς ἐπειδὴ σώματός ἐστιν, ὅθεν ἐλήλυθεν, εἰπεῖν ἔχεις, ἔχων εἰπεῖν τὸ σῶμα ὅπου ἐστίν· ἄλλου δὲ εἴ τι ἐστὶ, καὶ δεῖται οὐδὲν σώματος, πρότερον ὃν τῇ φύσει παντὸς σώματος, ἰδρυμένον 15
 αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἰδρύσεως δεόμενον οὐδὲν τῆς τοιαύτης· τοῦτο δὴ τὸ τοιαύτην ἔχον φύσιν, οὐκ ἔχον ἀρχὴν ὅθεν ὀρμη-
 B θείῃ, οὔτε ἕκ τινος τόπου, οὔτε τινὸς ὃν σώματος, πῶς αὐτοῦ τὸ μὲν

1. ἔξω] Cod. Ciz. ἔξωθεν.
 ib. ἀπερείσει] Codd. Mon. C. Med. B.
 Vat. Marc. A.C.E. ἀπερείση. Ciz. ἀπερίσει.
 6. εἰς τὸ] Codd. Mon. et Marc. A.C.
 εἰ τὸ.
 7. μεμερισμένον] Cod. Vat. μεμερισμένου.
 8. ἢ ὅθεν] Cod. Vat. omittit ἢ.
 10. ἐνταῦθα] Ita Ed. Sed Codd. ex-

cepto Darm. omnes ut marg. Ed. ἐντεῦθεν.
 Quod recepi.
 11. ταῦτόν ὃν] Ita Codd. Marce. Ciz.
 Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ταῦτόν
 τόν.
 14. ἄλλον δὲ] Cod. Vat. omittit δέ.
 15. πρότερον—σώματος] Desunt hæc in
 Cod. Ciz.

17. τοῦτο γὰρ] Ita Ed. Sed Codd. omnes τοῦτο δὲ, excepto Marc. C. Quod recepi.

18. ἕκ τινος] Codd. Med. A. Marc. B. ἕκ τινος.

ib. οὔτε τινὸς ὃν σώματος] Cod. Vat. οὔτε ἕκ τινος σώματος ὃν.

tum, neque dies ulterius vel unde, vel ubi sit lumen: sed de hoc eris ambiguus ac prorsus admirandus: simul autem et hic et ibi per globum lumen idem inspicies. Jam vero et circa solem potes dicere unde potissimum lumen totum aerem circumlustrat, quando videlicet in corpus solis aciem dirigis, simulque lumen idem ubique circumspicies neque divisum. Id vero testantur ipsæ, quæ ex lumine fiunt decisiones quædam: quæ profecto non alibi lumen reddunt, quam e regione unde lumen effluerat, neque lumen secant, neque comminuunt. Atqui, si sol ipse virtus quædam sola foret a corpore segregata, lumenque effunderet, neque hinc vel aliunde prorsus exordiretur, neque tu, unde mittatur, significares: sed esset omnino lumen ubique unum idemque existens, neque exordiens, neque habens alicunde principium.

VIII. Anima cum sit prior omni re corpora, merito a nulla dependet: nullo igitur loco indiget, nulli est

addicta, ad omnem igitur locum indifferenter et æque se habet: ideo et ubique communiter est et nusquam, nisi anima quædam per proprium affectum quandoque ad aliquid proprium sese applicet.

Item, cum sit individua, ubicunque est, existit tota. Quicquid igitur illam suscipit, accipiens non divisam suscipit quodammodo totam, quamvis non cunctis ejus viribus penitus perfruat. Anima mundi sicut in corporibus ipsa non fit corpus, vel passio, vel forma propria corporis, ita non fit multiplex, nec dividitur, neque patitur: et quoniam mancipatur nulli, expedita cunctis adest.

Profecto, quoniam lumen est corporis aliquid, unde venerit facile potes dicere: quippe cum, ubi sit corpus illud, valeas indicare: si quid autem expers materiæ sit, neque indigeat corpore, quippe cum naturaliter prius sit omni corpore fundatum in se ipso, imo vero tali quodam fundamento non indigens: hoc inquam natura ejusmodi præditum non habens principium unde exordiat, nec intra locum aliquem habitans, nec

ὠδὶ φήσεις, τὸ δὲ ὠδὶ, ἤδη γὰρ ἂν καὶ τὸ ὄθεν ὠρμήθη ἔχοι, καὶ τὸ
 τίνος εἶναι. Λείπεται τοίνυν εἰπεῖν, ὡς εἴ τι αὐτοῦ μεταλαμβάνει τῆ
 τοῦ ὄλου δυνάμει, μεταλαμβάνειν αὐτοῦ παντὸς, μηδὲν μῆτ' οὐν
 ἄλλο τι, μήτε μεμερισμένον. Τῷ μὲν γὰρ σῶμα ἔχοντι τὸ πάσχειν
 5 καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ἂν γένοιτο· καὶ ταύτη παθητὸν ἂν λέγοιτο καὶ
 μεριστὸν, ἐπειδὴ σώματός ἐστι τι, οἷον πάθος, ἢ εἶδος. Ὁ δὲ ἐστὶ C
 μηδενὸς σώματος, ἀλλὰ τὸ σῶμα ἐθέλει αὐτοῦ εἶναι, ἀνάγκη τοῦτο
 τά τε ἄλλα πάθη τοῦ σώματος μηδαμῶς αὐτὸ πάσχειν, μερίζεσθαι
 τε οὐχ οἷόν τε. Σώματος γὰρ καὶ τοῦτο καὶ πρώτως πάθος, καὶ ἡ
 10 σῶμα. Εἰ δὲ ἡ σῶμα τὸ μεριστὸν, ἡ μὴ σῶμα τὸ ἀμέριστον, πῶς
 γὰρ καὶ μερίσεις οὐκ ἔχον μέγεθος; εἰ οὐν οὐκ ἔχοντος μέγεθος, τὸ
 ἔχον τὸ μέγεθος ἀμηγέπη μεταλαμβάνει· οὐ μεριζομένου αὐτοῦ ἂν D
 μεταλαμβάνοι ἢ μέγεθος αὐτῷ ἔξει πάλιν. Ὅταν οὐν ἐν ἐν πολλοῖς
 λέγῃς, οὐκ αὐτὸ πολλὰ γενόμενον λέγεις, ἀλλὰ τῶν πολλῶν τὸ πάθος
 15 περιάπτεις τῷ ἐνὶ ἐκείνῳ, ἐν πολλοῖς αὐτὸ ἅμα ὄρων. Τὸ δὲ ἐν ἐν
 αὐτοῖς οὕτω ληπτέον, ὡς οὐκ αὐτῶν γενόμενον ἐκάστου οὐδ' αὐτοῦ

1. φήσεις] Ita Codd. omnes. Sed Ciz. et Darm. hanc vocem ponunt post το δὲ ὠδὶ.

ib. ὠρμήθη ἔχει] Codd. Ciz. Marc. A. C.E. Mon. C. Med. B. ἔχοι. Quos sequimur.

ib. τὸ τίνος] Codd. Mon. C. Marc. A. τὸ τίνος. Vat. τὸ τίνος.

2. Λείπεται] Ita Codd., excepto Darm., omnes. Ed. λέγεται.

ib. μεταλαμβάνει τῆ] Codd. Ciz. et Vat. μεταλαμβάνει τῆ.

3. μεταλαμβάνει αὐτοῦ] Codd. Mon. C. Marce. Med. A.B. Vat. μεταλαμβάνειν αὐ-

τοῦ. Quod recepitur.

4. μεμερισμένον] Cod. Vat. μεμερισμένου cum Marc. A.

6. ἴστι τι] Sic Marc. A.C.E. Ed. ἴστιν τι. Ciz. Med. B. Vat. ἴστιν τι. Marc. B. Med. A. ἴστιν omisso τι.

ib. ὁ δὲ μὴ ἴστι μηδὲν] Codd. omnes cum marg. Ed. omittunt μὴ. Quod delevi.

10. ἡ σῶμα] Vocī ἡ in Cod. Vat. puncta subscripta sunt. Marc. C.E. ante has voces δὲ pro δὲ.

ib. ἡ μὴ] Cod. Vat. et Marc. A. Mon. C. ἡ μὴ. Med. B. ἡ μὴ. In seqq. abest

τὸ ante μίγξις in Marc. A.

12. μεταλαμβάνοι] Cod. Vat. μεταλαμ-

13. ἐν πολλοῖς] Codd. Ciz. Marc. B. Med. A. (ex corr.) B. ἐν πολλοῖς. Fic. legisse videtur ἐν ἐν πολλοῖς. Et sic correximus.

15. αὐτῷ ἅμα] Codd. Med. A.B. Marce. Mon. C. αὐτὸ ἅμα. Quos sequor. Ciz. αὐτὸ ἅμα. Vat. ἂν τὸ ἅμα.

ib. ἐν αὐτοῖς] Codd., præter Darm., omnes ἐν αὐτοῖς; cum marg. Ed. Scripsi ἐν ἐν.

16. οὕτω] Cod. Med. B. οὕτω.

corporis alicujus existens, quoniam pacto dicere poteris aliquid ejus esse hic, et illic ejus aliquid esse? Sic enim et unde exordiretur haberet, et alieni juris existeret. Reliquum igitur est asserere, si quid accipit illud ipsa totius potentia, totum illud accipere, nec illud propterea vel aliud quiddam vel partibile fieri. Ei namque, quod habet corpus, quamvis sepe per accidens, rite tamen pati convenit. Et hac ipsa ratione passivum et divisibile judicari potest: quando quidem corporis aliquid est, vel tanquam passio, vel tanquam species. Quod autem nullius corporis est, sed tale prorsus existit, ut corpus esse illius affectet, necessarium est, tum cæteras corporis passiones in se nullas admittere, tum vel maxime dividi nullo modo posse. Divisio enim corporis passio est, atque primo, et qua est corpus. Si igitur, qua est corpus, divisibile est, nimirum, qua non corpus est, indivisibile prorsus existit.

Qua enim conditione divides, quod magnitudinem nullam habet? Si igitur, quod magnitudinem habet, ejus quoquo modo fit particeps, quod magnitudinem habet nullam, illud percipit non divisum: alioquin magnitudinem illud rursus haberet. Quando igitur unum esse dicis in multis, non ipsum multa factum dicis, sed multorum potius passionem circum illi uni subnectis, in multis ipsum simul inspiciens. Unum vero illud in ipsis sic accipiendum est, ut neque uniuscujusque illorum, neque cunctorum simul jam sit effectum: sed illud quidem sui juris sit, ipsumque existat. Cumque ipsummet existat, sibi nusquam deesse, defectumve nullum admittere. Neque rursus putandum est ipsum esse proprie tantum, quantum est sensibile univsum, ne dum tantum sit duntaxat, quanta pars aliqua universi: omnino enim neque est ullo modo quantum. Quo igitur modo tantum pro-

651

παντός, ἀλλ' ἐκείνο μὲν αὐτοῦ εἶναι καὶ αὐτὸ εἶναι· αὐτὸ δὲ ὃν οὐκ ἀπολείπεσθαι ἑαυτοῦ· οὐδ' αὖ τοσοῦτον ὅσον τὸ πᾶν αἰσθητόν· οὐδ' εἴ τι μέρος τοῦ παντός· ὅλως γὰρ οὐδὲ ποσόν. Πῶς ἂν οὖν τοσοῦτον; σώματι μὲν γὰρ τοσοῦτον· τῷ δὲ μὴ σώματι, ἀλλ' ἐτέρας ὄντι φύσεως οὐδαμῇ δεῖ προσάπτειν τοσοῦτον. ὅπου μὴδὲ τὸ τοιοῦτον, οὐ

652

ἂν πολλάκις που εἴη. Εἰ τοίνυν ὁ μερισμὸς τοῖς τόποις, ὅταν τὸ μὲν τι αὐτοῦ ὡδὶ, τὸ δὲ ὡδὶ, ὅτῳ τὸ ὡδὶ μὴ ὑπάρχει, πῶς ἂν τὸ μερίζεσθαι ἔχοι; ἀμεριστον ἄρα δεῖ αὐτὸ σὺν αὐτῷ εἶναι, καὶ τὰ πολλὰ αὐτοῦ ἐφιέμενα τυγχάνη. Εἰ οὖν τὰ πολλὰ ἐφίεται αὐτοῦ, 10 δηλονότι ὅλου ἐφίεται αὐτοῦ· ὥστε εἰ καὶ δύναται μεταλαβεῖν, ὅλου ἂν αὐτοῦ καθ' ὅσον δύναται μεταλαμβάνοι. Δεῖ οὖν τὰ μεταλαμβάνοντα αὐτοῦ οὕτως ἔχειν αὐτοῦ, ὡς οὐ μετέλαβε, μὴ ἰδίου αὐτῶν ὄντος· οὕτω γὰρ ἂν μένη αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ ὅλον, καὶ ἐν οἷς ὁράται ὅλον· εἰ γὰρ μὴ ὅλον, οὐκ αὐτὸ, οὐδ' αὖ οὐ ἐφίεται ἢ μετάληψις 15 ἔσται, ἀλλὰ ἄλλου, οὐ ἢ ἔφεσις οὐκ ἦν.

Α Καὶ γὰρ εἰ τὸ μέρος τὸ γενόμενον ἐν ἐκάστῳ ὅλον ἦν καὶ αὐτὸ

1. ἐκείνο] Cod. Darm. ἐκείνου cum Marc. B. et marg. Ed.

ib. αὐτοῦ εἶναι] Cod. Med. A. a pr. m. αὐτὸ εἶναι. Marc. A. Med. B. αὐτοῦ εἶναι.

Et sic correxi.

ib. αὐτὸ εἶναι] Cod. Vat. αὐτὸ εἶναι.

4. ὄντι] Codd. Ciz. et Vat. ὄν.

5. ὅπου δὲ δεῖ—οὐδὲ τόποι] Codd. omnes, præter Darm., ut marg. Ed.: ὅπου δὲ δεῖ—οὐδὲ τὸ πᾶν. Sed Darm. et Med. A. (in marg.) habent ὅταν μὴδὲ τὸ τοιοῦτον οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸ πᾶν. Et hos sequor.

7. που εἴη] Sic correxi. Ed. τῶν εἴη.

ib. τὸ μέντοι] Ita Codd. præter Darm., omnes. Ed. ὁ μέντοι. Pergunt Marc. A. B. C. Mon. C. et Vat. τι pro ται. Unde recepi τι.

8. τὸ δεῖ] Cod. Vat. τὸ δεῖ, cum Marce.

Et sic correxi. Mox Marc. C.E. ὑπάρχει: quod recepi pro ὑπάρχει.

9. ἔχει] Cod. Med. B. ἔχει.

ib. σὺν αὐτῷ] Cod. Med. B. αὐτῷ cum Marc. A. Quos sequor.

ib. κατὰ] Codd. omnes κἄν. Quod recepi cum Ficino. Taylor conjecit, sine libris, καὶ τοι.

10. τυγχάνη] Cod. Vat. τυγχάνει.

11. ὅλου] Cod. Med. A. a pr. m. ὅλον et sic etiam Marc. A. In Marc. B. est αὐ

ἄλον.

ib. καὶ εἰ] Codd. Ciz. Marc. A.C.E. Mon. C. Med. B. Vat. εἰ καὶ. Unde verborum ordinem mutavi.

12. μεταλαμβάνοι] Cod. Ciz. μεταλαμ-

βάνη. Vat. μεταλαμβάνει.

13. ἔχειν αὐτοῦ] Post hæc repetuntur in Cod. Ciz. verba superiora inde a ὥστε εἰ καὶ usque ad μεταλαμβάνοντα αὐτοῦ.

ib. ὡς οὐ] Cod. Darm. omittit οὐ.

ib. ἴδιον] Codd. Mon. C. Med. A.B. Darm. Marc. A.C.E. ἴδιον. Pergunt Ciz. Marc. A.C.E. Mon. C. Med. A.B. Vat. αὐτῶν pro αὐτοῦ. Unde correxi ἴδιον αὐτῶν.

14. οὕτως γὰρ] Cod. Darm. οὕτως γὰρ cum Marc. A.B.E.

ib. μένοι] Codd. Darm. et Med. A. μένη et sic etiam Marc. B. Quos sequimur.

15. οὐκ αὐτῷ] Cod. Vat. οὐκ ἂν τῷ. ib. ἐφίεται] Cod. Darm. Marce. Mon. C. Med. A.B. ἀφίεται.

prie erit aut tantum? tanta namque mensura corpori convenit: ei vero, quod non est corpus, sed natura alia prædeditum, nullo modo mensura tanta est adhibenda: cum neque etiam tale aliquid sit. Neque igitur alicubi est ponendum: neque ita hic et ibi, alioquin sæpe foret alicubi. Si igitur divisio secundum loca convenit, quando aliquid rei ipsius hic est, et aliquid ibi, sequitur, ut, cui non convenit alicubi esse, nullo modo partitio congruat: quam ob rem necessarium est, illud secum ipso impartibile permanere, quamvis multa illud affectent, ac etiam assequantur. Si ergo multa illud desiderant, constat totum ipsum appetere: itaque si assequi possint, totum ipsum pro viribus assequi: quam ob rem oportet, quæ

participant illud, ita illius participare, quasi non participent, quippe cum ipsum proprium nullius evaserit: sic enim manet in se ipso totum, simulque in quibus inspicitur totum, permanet et occurrit: alio quin nisi totum ibi permanserit, neque ipsum quidem erit, neque res ipse ad ipsum, quod optant, participabunt, sed aliud quiddam potius, quod minime appetebant.

IX. Anima prima dum se totam multis mundi partibus exhibet, neque multiplicatur in multas animas æque primas; hæc namque nihilo inter se differrent; neque in partes: est enim indivisibilis: et alioquin ubi rectora molem accedit, prorsus debilitata deficeret. Accommodat vero vires suas mundi membris: sed adeo

ἕκαστον, οἷον τὸ πρῶτον ἀποτετμημένον ἀεὶ ἕκαστον, πολλὰ τὰ
 πρῶτα, καὶ ἕκαστον πρῶτον. Εἴτα ταῦτα τὰ πολλὰ πρῶτα τί ἂν
 εἶη τὸ διεῖργον, ὥστε μὴ ἐν ὁμοῦ πάντα εἶναι; οὐ γὰρ δὴ τὰ σώματα
 αὐτῶν· οὐ γὰρ τῶν σωμάτων οἷόν τε ἦν εἶδη αὐτὰ εἶναι, εἴπερ ὅμοια
 5 καὶ ταῦτα ἐκείνῳ τῷ πρώτῳ ἀφ' οὗ. Εἰ δὲ δυνάμεις αὐτοῦ τὰ λεγόμενα
 μέρη τὰ ἐν τοῖς πολλοῖς, πρῶτον μὲν, οὐκ ἔτι ὅλον ἕκαστον· B
 ἔπειτα πῶς ἦλθον ἀποτμηθεῖσαι καὶ καταλείπουσαι; εἰ γὰρ δὴ καὶ
 κατέλιπον, δηλονότι κατέλιπόν που ἰοῦσαι. Εἴτα πότερα ἔτι εἰσὶν
 ἐν αὐτῷ αἱ δυνάμεις αἱ ἐνταῦθα ἐν τῷ αἰσθητῷ γεγενημένοι, ἢ οὐ;
 10 εἰ γὰρ μή εἰσιν, ἄτοπον ἐλαττωθῆναι ἐκείνο καὶ ἀδύναμον γεγυμέναι,
 ἔστερημένον ὧν πρότερον εἶχε δυνάμεων, χωρὶς τε τὰς δυνάμεις εἶναι
 τῶν οὐσιῶν ἑαυτῶν· πῶς ἂν οἷόν τε ἦ ἀποτετμημένας; εἰ δὲ ἐν C
 ἐκείνῳ τέ εἰσι καὶ ἄλλοθι, ἢ ὅλαι ἢ μέρη αὐτῶν, ἐνταῦθα ἔσονται·
 ἀλλ' εἰ μέρη, κἀκεῖ τὰ λοιπὰ μέρη· εἰ δὲ ὅλαι, ἦτοι αἴπερ ἐκεῖ, καὶ
 15 ἐνταῦθα οὐ μεμερισμένοι· καὶ πάλιν αὖ ἔσται τὸ αὐτὸ πανταχοῦ,
 οὐ μεμερισμένοι, ἢ πολλὰ γεγόμενον ὅλον ἕκαστον αἱ δυνάμεις, καὶ

1. τὰ πρῶτα] Cod. Ciz. omittit τὰ.
2. ἂν εἶη] Codd. omnes ἂν εἶη τὰ. Unde Articulum addidi.
3. ὥστε μὴ] Cod. Vat. ὥστε ἀπὸ.
- ib. τὰ πάντα] Abest τὰ a Codd. Ciz. Med. A. B. Vat. Marce. Quare abjeci τὰ.
4. εἶδη αὐτῶ] Ita Codd. omnes. Sed Ed. ἦδη αὐτῶ.
5. Εἰ δὲ εἶη] Codd., exceptis Mon. C. Mare. C. E. omnes omittunt δὲ. Quare delevimus δὲ.
7. εἰ γὰρ καὶ] Codd. Marce. Ciz. et Vat. εἰ γὰρ δὴ καὶ. Ubi δὴ addendum fuit.
8. κατέλιπον—κατέλιπον] Cod. Mon. C.

- bis κατέλιπον. Med. B. secundo loco.
- ib. πότερα εἶη] Cod. Mon. C. πότερον εἶη, et sic etiam Marce. A.
9. αἱ ἐνταῦθα] Cod. Ciz. omittit αἱ.
- ib. ἢ οὐ;] Codd. Darm. Mon. C. Med. A. B. Marce. addunt post hanc εἰ μὴ γὰρ μὴ εἰσιν. Ciz. εἰ γὰρ μὴ εἰσιν. Vat. εἰ μὴ γὰρ μὴ εἰσιν; priori μὴ puncta subscripta. Omissa ex Ciz. recepi. Expressit ea etiam Fic.
11. ἐστερημένον] Cod. Vat. ἐστερημένων.
12. οἷόν τε ἦν] Codd. omnes ἢ pro ἦν. Quare correxi. Pergit Vat. ἀποτετμημένοι.

- ib. εἰ δὲ εἶη] Codd. Mon. C. Vat. εἰ δ' εἶη, cum Marce.
13. ἄλλοθι] Cod. Vat. ἄλλο τι cum Marce.
14. κἀκεῖ] Codd. Ciz. Marce. A. C. E. Mon. C. Med. B. Vat. κακεῖ. Et hos secutus sum.
15. μεμερισμένοι—μεμερισμένον] Ita Codd. Sed Ed. μερισμένοι—μερισμένον.
- ib. αὖ ἔσται] Cod. Ciz. omittit αὖ. Pro eo Codd. Marce. B. Darm. et Med. A. habent αὖν ut marg. Ed.
- ib. τὸ αὐτῶ] Codd. Med. A. et Marce. B. a pr. m. τὸ αὐτοῦ, supra lin. ἰ.

*essentiales propriaeque sunt hae vires, ut inseparabiles sint ab ea: ipsa igitur est ubique tota. Quin etiam si imagines duntaxat virium suarum impartit mundo, ipsa toti similiter adest, suas imagines ubique re-
 turra: denique sicut in nobis sic in mundo, nisi eadem ubique vita vigeret, non esset tam mira partium inter se, et ad totum consensus passim atque compassio. Quae autem de anima mundi loquimur, de intellectu divino similiter dictum intellige.*

Proinde si unum illud commune sic in multis dividatur in partes, ut quaelibet pars sit velut ipsum totum: sequitur, ut multa sint prima, et unumquodque primum. Praeterea multa haec prima quoniam discernentur, ne cuncta sint simul unum? Non enim per corpora sua separabuntur: nam impossibile est, ea corporum species esse: siquidem haec quoque primo illi, a quo manant, similia sunt. Sin autem, quae dicuntur partes,

in multis communis illius potentiae sint, primo quidem non erit ulterius unumquodque totum: deinde, quoniam modo processerunt inde divisae illudque relinquentes? Si enim illud deserunt, constat alicubi reliquisse illud, ipsae interim alio procedentes. Item utrum adhuc sint hae in illo potentiae, quae hic in loco sensibili factae sunt, necne. Si enim ibi non sunt, absurdum est, illud comminui infirmumque evadere, privatum videlicet viribus, quas prius habuerat: absurdum impossibile rursus vires esse a suis essentiis segregatas. At si et in illo sunt et alibi, aut totae aut partes earum hic erunt: si partes, nimirum quae ibi reliqua sunt, partes erunt: sin vero totae, vel eadem, quae sunt ibi, hic quoque sunt nullo modo divisae: atque ita erit rursus ubique idem nullo modo divisum: vel hae potentiae sunt illud totum singulatim multa jam factum, quorum

652 ὁμοιαὶ ἀλλήλαις, ὥστε καὶ μετὰ τῆς οὐσίας ἐκάστης ἡ δύναμις ἡ μία
 Δμόνον ἔσται, ἡ συνοῦσα τῇ οὐσίᾳ, αἱ δ' ἄλλαι, δυνάμεις μόνον.
 Καίτοι οὐχ οἶόν τε ὥσπερ οὐσίαν ἄνευ δυνάμεως, οὕτως οὐδὲ δύνα-
 μιν ἄνευ οὐσίας. Ἡ γὰρ δύναμις ἐκεῖ ὑπόστασις καὶ οὐσία, ἡ
 μεῖζον οὐσίας. Εἰ δ' ἕτεροι, ὡς ἐλάττους καὶ ἀμυδραὶ δυνάμεις αἱ
 5 ἐξ ἐκείνου οἶον εἰ φῶς ἐκ φωτὸς, ἀμυδρὸν ἐκ φανοτέρου· καὶ δὴ
 οὐσίαι συνοῦσαι ταῖς δυνάμεσι ταύταις, ἵνα μὴ γένηται ἄνευ οὐσίας
 δύναμις. Πρῶτον μὲν καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων δυνάμεων ἀναγκαῖον
 653 συγχωρεῖν εἶναι, ἡ καὶ εἰ μὴ πανταχοῦ, ἀλλ' οὖν πανταχῇ ἅμα τὴν
 αὐτὴν ὅλην οὐ μεμερισμένην, οἶον ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ σώματι. Εἰ
 δὲ τοῦτο, διὰ τί οὐκ ἐν παντὶ τῷ ὅλῳ· εἰ δὲ μεμερίσθαι ἐκάστην εἰς
 ἀπειρον, καὶ οὐκ ἔτι οὐδ' αὐτὴ ὅλη, ἀλλὰ τῷ μερισμῷ ἔσται ἰδυ-
 ναμία. Ἐπειτα ἄλλη κατ' ἄλλο οὔσα οὐ καταλείψει συναίσθησιν.
 Ἐπειτα δὲ, εἰ καθάπερ τὸ ἵνδαλμά τινος, οἶον καὶ τὸ ἀσθενέστερον
 15 φῶς ἀποτεμνόμενον τοῦ παρ' οὗ ἔστιν, οὐκέτ' ἂν εἴη, καὶ ὅλως πᾶν
 τό παρ' ἄλλου τὴν ὑπόστασιν ἔχον, ἵνδαλμα ὃν ἐκείνου, οὐχ οἶόν τε
 ἀποτέμνοντα ἐν ὑποστάσει ποιεῖν εἶναι, οὐδ' ἂν αἱ δυνάμεις αὐταὶ
 αἱ ἀπ' ἐκείνου ἐλθοῦσαι ἀποτετμημένοι ἂν ἐκείνου εἶεν· εἰ δὲ τοῦτο
 οὗ εἰσιν αὐταὶ, κακείνο, ἀφ' οὗ ἐγένοντο, ἐκεῖ ἅμα ἔσται, ὥστε
 20 πανταχοῦ ἅμα πάλιν αὐτὸ, οὐ μεμερισμένον ὅλον ἔσται.

5. μεῖζον] Cod. Ciz. καὶ μεῖζον. Mon. C. Marcc. Med. A.B. Vat. ἢ μεῖζον. Hos sequor.

6. οἶον εἰ] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. ut marg. Ed. οἶον εἰ. Et hoc recepi.

ib. φανοτέρου] Codd. omnes φανοτέρου, nisi quod in Vat. scribitur φανοτίου. Illos

sequor. Pergunt Ciz. Marcc. Mon. C. Vat. καὶ δὴ καὶ οὐσίας.

7. μὴ γίνηται] Codd. Mon. C. Med. A.B. Marcc. A.C.E. Vat. γίνηται. Quod recepi.

9. πανταχοῦ συγχωρεῖν] Cod. Ciz. συ-χωρεῖν πανταχοῦ.

10. καὶ εἰ] Cod. Med. B. εἰ καὶ εἰ.

13. αὐτὴ ὅλη] Codd. Mon. C. Marcc. αὐτῇ ὅλη.

14. κατ' ἄλλο] Cod. Vat. κατ' ἄλλοι.

ib. καταλείψει] Cod. Vat. καταλήγει.

15. δι, εἰ] Cod. Vat. δι καὶ εἰ.

20. ἀφ' οὗ] Cod. Vat. ἐφ' οὗ.

21. ὅλον ἔσται] Marcc. A. ὅλως ἔσται.

quodlibet sit totum, suntque vires ejusmodi inter se similes. Atque ita et una cum essentia quilibet vis ipsa una solum erit: ipsa videlicet essentiam comitans: reliquæ vero potentiae tantum erunt. Tametsi impossibile est, vel essentiam esse absque potentia, vel sine essentia esse potentiam. Potentia enim illic substantia est et essentia, vel majus aliquid, quam essentia. Sin autem aliae quaedam hic potentiae sunt tanquam minores et exiles, quæ inde manant: velut, si lumen ex lumine, fuscum ex claro dependeat: atque essentiae quaedam potentiis ejusmodi conjunctæ sunt, ne forte potentia seorsim ab essentia fiat. Profecto et in ejusmodi viribus omnino inter se conformibus necessarium est, vel eadem ubique inesse, vel si non ubique simpliciter, saltem passim eandem totam non divisam tanquam

in uno quodam eodemque corpore. Si autem hoc, cur non in toto insuper universo? Sin autem contingat infinite quamlibet dividi, non amplius ipsa tota consistet, sed partitione [in potentia] impotentia quadam prorsus evadet. Deinde cum alia diversis partibus aliaque vis insit, nulla sentiendi mutua communio relinquatur. Denique si quemadmodum alterius simulachrum velut et lumen debilius ab eo, unde fit, segregatum non est amplius: atque omnino, quicquid ab alio ita dependet, ut sit ejus imago, nequit absque illo consistere: merito neque hæc vires ab illo profectæ, ubi segregantur, ab eo esse possunt: quod si ita sit, ubicunque hæc sunt, ibidem simul et illud, a quo gignuntur: quam ob rem ubique simul iterum erit illud totum nullo modo divisum.

Εἰ δέ τις λέγοι ὡς οὐκ ἀνάγκη τὸ εἶδωλον τοῦ συνηρηθῆσθαι τῷ ἄρχετύπῳ, ἔστι γὰρ καὶ εἰκόνα εἶναι ἀπόντος τοῦ ἄρχετύπου ἀφ' οὗ ἢ εἰκῶν, καὶ τοῦ πυρὸς ἀπελθόντος τὴν θερμότητα εἶναι ἐν τῷ θερμανθέντι, πρῶτον μὲν ἐπὶ τοῦ ἄρχετύπου καὶ τῆς εἰκόνας· εἰ τὴν 5 παρὰ τοῦ ζωγράφου εἰκόνα λέγοι τις, οὐ τὸ ἀρχέτυπον φήσομεν τὴν εἰκόνα πεποιηκῆναι, ἀλλὰ τὸν ζωγράφον, οὐκ οὖσαν αὐτοῦ εἰκόνα· οὐδ' εἰ αὐτόν τις γράφει, τὸ γὰρ γράφον ἦν οὐ τὸ σῶμα τοῦ ζωγρά- B φου, οὐδὲ τὸ εἶδος τὸ μεμιμημένον, καὶ οὐ τὸν ζωγράφον· ἀλλὰ τὴν θέσιν τὴν οὕτως τῶν χρωμάτων λεκτέον ποιεῖν, τὴν τοιαύτην εἰ- 10 κόνα· οὐδὲ κυρίως ἢ τῆς εἰκόνας καὶ τοῦ ἰνδάλματος ποιήσεις, οἷον ἐν ὕδασι καὶ κατόπτροις, ἢ ἐν σκιαῖς· ἐνταῦθα ὑφίσταται τε παρὰ τοῦ προτέρου κυρίως καὶ γίνεται ἀπ' αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ἀφ' ἑαυ- τοῦ ἀποτετμημένα, τὰ γενόμενα εἶναι. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον καὶ C τὰς ἀσθενεστέρας δυνάμεις, παρὰ τῶν προτέρων ἀξιώσουσι γίνε- 15 σθαι. Τὸ δ' ἐπὶ τοῦ πυρὸς λεγόμενον οὐκ εἰκόνα τὴν θερμότητα τοῦ πυρὸς λεκτέον εἶναι, εἰ μὴ τις λέγοι καὶ πῦρ ἐν τῇ θερμότητι εἶναι. Εἰ γὰρ τοῦτο, χωρὶς πυρὸς ποιήσει τὴν θερμότητα, εἶτα καὶ εἰ μὴ

3. ἀπὸ βόντος] Diest h. v. in Marc. E.
4. εἰ τὴν] Cod. Darm. οὐδ' εἰ τὴν.
5. ἀρχίτυπον φήσομεν τὴν εἰκόνα] Cod. Mon. A. a pr. m. ἀρχίτυπον τὴν εἰκόνα φήσομεν.
7. οὐδ' εἰ] Cod. Vat. οὐ δι'. Darm. et Med. A. (a pr. m.) εἰ δὲ.
ib. γράφει] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. γραφοί. Quod recepi. Tum pergunt omnes τὸ γὰρ γράφον. Unde supplevi particulam γὰρ. Præcedit his in

Marc. A.C.E. αὐτόν τις. Sed Ed. cum rell. αὐτόν τις. Minus bene.
ib. τὸν ζωγράφον] Codd. Ciz. et Vat. τοῦ ζωγράφου.
9. χρωμάτων] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. χρωμάτων. Quos sequor.
11. ἐνταῦθα] Cod. Med. A. in marg. post h. v. addit γὰρ.
12. ἀπ' αὐτοῦ] Codd. Marc. B. et Darm. (a pr. m.) ut marg. Ed. ἐπ' αὐτῷ. Med. A. a pr. m. ἐπ' αὐτῷ. Pergit Marc. A.

οἰκίτι. Tum Marc. E. ἀπότιτμ. ἀφ' ἑαυ- τοῦ.
13. γιγνημένα] Codd. Ciz. Marc. A.C. E. Mon. C. Vat. γινόμενα. Quod recepinus.
ib. Τοῦτο δὲ] Cod. Vat. τοῦτο δὲ.
15. Τὸ δ' ἐπὶ] Cod. Vat. τὸ ἐπὶ. In seqq. Marc. E. λίγαι pro λίγοι.
17. οὐκ εἶν] Codd. Marce. Mon. C. Med. A. Vat. καὶν. Quod recepinus.

X. *Omnis intellectualis anima est expressa imago et virtus quadam intellectus primi per essentiam immobilis, quoniam ab immobili solum existit essentia. Similiter radii solis firmi perseverarent, si sol ipse permanserit: ubique sunt res et vires quadam ita dependentes penitus a mente, vel anima prima, sicut specularis imago: ubique igitur mens prima est similiter et anima prima. Tu vero hic et supra et infra saepe per verba Plotini notabis, plures esse mentium animarumque substantias semper inter se distinctas, quamvis inter eas unio sit mirabilis.*

Si quis autem objiciat non esse necessarium imaginem ab exemplari continue dependere, reperiri enim imaginem absente exemplo, a quo imago extiterit: item absente igne calorem in calefacto restare: primo quidem, quantum ad exemplar et imaginem pertinet, respondemus. Si quis imaginem a pictore factam induxerit, exemplar ipsum, imaginem non fecisse, sed pictorem potius effecisse illam, neque tamen ipsius imagi-

nem: etiam si se ipsum pingere quis optaverit: non enim corpus pictoris, neque forma, quam pictura illic imitatur, proprie pingit: neque pictorem, sed talem quandam colorum positionem existimare debemus talem imaginem facere. Sed neque proprie hic introducta est imaginis similitudinisque effectio: qualis potius est in aqua, speculis, umbris. Ubi profecto similitudo quadam priori proprie subest, fitque ab illo: neque potest, eum inde proprie fiat, ab illo seorsum existere. Hoc autem modo re vera debiliores quoque vires a præstantioribus superioribusque fieri rite prorsus existimabunt. Proinde ad illud quod de igne objiciebatur, respondemus, calorem non esse ignis imaginem, nisi quis forte dixerit, in calore quoque ignem esse. Si enim id affirmaverit, ita calorem ab igne [non] segregabit: jam vero etsi non subito, tamen paulo post calefactum corpus refrigescit, igne illinc abeunte. Cæterum, si qui dixerint, has quoque vires ab intelligibili mundo

653 αὐτίκα, ἀλλ' οὖν παύεται καὶ ψύχεται τὸ σῶμα τὸ θερμανθὲν, ἀπο-
 D στάντος τοῦ πυρός. Εἰ δὲ καὶ οὗτοι ταύτας τὰς δυνάμεις σβεν-
 νύοιεν, πρῶτον μὲν ἐν μόνον ἀφθαρτον φήσουσι, τὰς δὲ ψυχὰς καὶ
 τὸν νοῦν φθαρτὰ ποιήσουσιν. Εἶτα καὶ οὐκ ἐκ ῥεούσης οὐσίας
 ῥέοντα τὰ ἐξ αὐτῆς ποιήσουσι, καίτοι εἰ μὲν ὁ ἰδρυθεὶς ἥλιος ὄπουσῶν 5
 τὸ αὐτὸ φῶς ἂν παρέχοι, τοῖς αὐτοῖς τόποις. Εἰ δὲ λέγοι τις μὴ τὸ
 αὐτὸ, τοῦτο ἂν πιστῶτο τῷ τὸ σῶμα ῥεῖν τοῦ ἡλίου. Ἄλλ' ὅτι μὲν μὴ
 φθαρτὰ τὰ παρ' ἐκείνου, ἀθάνατοι δὲ καὶ αἱ ψυχὰι καὶ νοῦς πᾶς, ἐν
 ἄλλοις διὰ πλειόνων εἴρηται.

654 Ἄλλὰ διὰ τί εἶπερ ὅλου πανταχοῦ, οὐχ ὅλου πάντα μεταλαμβά- 10
 νει τοῦ νοητοῦ; πῶς δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐκεῖ, τὸ δὲ ἔτι δεύτερον, καὶ
 μετ' ἐκεῖνο ἄλλα; ἢ τὸ παρὸν ἐπιτηδειότητι τοῦ δεξομένου εἶναι
 νομιστέον, καὶ εἶναι μὲν πανταχοῦ τοῦ ὄντος τὸ ὄν, οὐκ ἀπολειπό-
 μενον ἑαυτοῦ, παρεῖναι δὲ αὐτῷ τὸ δυνάμενον παρεῖναι· καὶ καθ'
 B ὅσον δύναται, κατὰ τοσοῦτον αὐτῷ, οὐ τόπῳ παρεῖναι, οἷον τῷ φωτὶ 15
 τὸ διαφανές, τῷ δὲ τεθολωμένῳ ἢ μετὰληψις ἄλλως· καὶ δὴ τὰ
 πρῶτα καὶ δεύτερα καὶ τρίτα τάξει καὶ δυνάμει καὶ διαφοραῖς, οὐ

1. ψύχεται] Codd. Ciz. Mon. C. Darm. Marc. Vat., ut marg. Ed., ψύχεται. Quod recepi. Quod sequitur τὸ σῶμα abest a Cod. Marc. A.

3. ἐν ἀφθαρτον] Codd. omnes interponunt μόνον, excepto Mon. C. Recepi μόνον.

ib. τὰ: δὲ—ποιήσουσιν] Codd. Ciz. et Vat. omittunt hæc.

4. εἶτα κα.] Codd. Ciz. et Vat. omittunt καί.

ib. ἐκ ῥεούσης] Cod. Vat. ἐκρυούσης, cum Marc. C E.

5. ὄπουσῶν] In m. ab al. m. in Cod. Med. A. post h. v. additur ἤ.

6. φῶς αὐτὸ παρέχοι] Codd. Med. A. B. Vat. φῶς αὐτὸ παρέχοι. Ciz. ἂν παρέχοι φῶς. Recepi ἂν.

7. τοῦτο] Cod. Ciz. τοῦτο cum Marc. A. C. E. Et sic correxi.

ib. τὸ τὸ σῶμα] Codd. Ciz. Marc. A.

Mon. C. Med. B. Vat. τῷ τὸ σῶμα.

8. ἐν ἄλλοις] Codd. Marc. Mon. C. Med. A. B. Vat. καὶ ἐν ἄλλοις.

11. δὲ ἔτι] Cod. Ciz. omittit ἔτι.

12. δι᾽ ἑαυτοῦ] Ita Ed. Sed Codd., præter Mon. C. et Marc. C. E., omnes ut marg. Ed. δι᾽ ἑαυτοῦ. Quod recepi.

13. ἀπολειπόμενον ἑαυτοῦ] Cod. Vat. ἀπολειπόμενον αὐτοῦ.

14. διὰ αὐτῶ] Marc. E. καὶ αὐτῶ.

huic universo infusas extinguī: primo quidem unum duntaxat esse immortale putabunt. Animas autem et intellectum mortalia judicabunt. Præterea quæ ex immobili fiunt essentia, fluere non recte concedent: quanquam, sicubi sol ipse fingatur, lumen idem eisdem locis infundet. At si quis objiciat, non idem prorsus infundere, ex hoc ipso sibi persuadere facile poterit, corpus solis continue fluere. Quod autem, quæ a mundo intelligibili fiunt, morti non sint obnoxia, animæque et intellectus omnis sint immortales, alibi quoque est ex pluribus confirmatum.

XI. Anima nostra tota totisque suis viribus cuilibet membro adest, quamvis alia membra vires inde alias et magis minusve accipiant: similiter ad mundi partes anima mundi atque mens divina se habet.

Res corporæ inter se distant sæpe per exteriores terminos: res vero incorporæ quamvis per externos terminos inter se non distent, intimis tamen proprie-

tatibus discernuntur: sic idea ab ideis in mente, scientiæ a scientiis in anima intellectuali, mens ab anima, mentes a mentibus, animæ ab animis: corpus quidem corpori non facile adest, facile corpus animæ, facilius anima animæ, atque menti facillime mentes. Facilior quidem est unio luminis ad lumen, quam luminis ad diaphanum: atque faciliior hæc, quam qualitatis ad qualitatem vel ad corpus: rursusque ista faciliior, quam corporum inter se commercium.

Cæterum si universum ipsum intelligibile est ubique totum, cur non et omnia intelligibile totum accipiunt? Item quomodo in ordine intelligibili hoc quidem primum est, istud vero secundum, et similiter alia consequenter? Sed profecto, quæ ad capiendum paratiora sunt, illi præsentiora censentur: quin etiam judicandum est ens ipsum ubique per naturam entis existere, nusquam sibi ipsi deficiens: præsens autem illi fieri, quicquid potest esse præsens, et quatenus

τόποις. Οὐδὲν γὰρ κωλύει ὁμοῦ εἶναι τὰ διάφορα, οἷον ψυχὴν καὶ νοῦν, καὶ πάσας ἐπιστήμας μείζους τε καὶ ὑφιεμένας ἐπεὶ καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὁ μὲν ὀφθαλμὸς εἶδε τὸ χρῶμα· ἡ δὲ ὄσφρησις τὸ εὐῶδες, ἄλλη δὲ αἴσθησις ἄλλο ὁμοῦ πάντων· ἀλλ' οὐ χωρὶς ὄντων· οὐκοῦν C
5 ἐκεῖνο ποικίλον καὶ πολὺ; ἢ τὸ ποικίλον, ἀπλοῦν αὖ, καὶ τὰ πολλὰ ἔν· λόγος γὰρ εἰς καὶ πολὺς, καὶ πᾶν τὸ ὄν, ἔν· καὶ γὰρ τὸ ἕτερον ἑαυτῷ, καὶ ἡ ἑτερότης αὐτοῦ· οὐ γὰρ δὴ τοῦ μὴ ὄντος, καὶ τὸ ὄν δὲ, τοῦ ἐνὸς οὐ κεχωρισμένου· καὶ ὅπου ἂν ᾗ τὸ ὄν, πάρεστιν αὐτῷ, καὶ τὸ αὐτοῦ ἔν, καὶ τὸ ἐν ὄν αὖ ἐφ' ἑαυτοῦ. Ἔστι γὰρ καὶ παρεί-
10 ναι χωρὶς ὄν· ἄλλως δὲ τὰ αἰσθητὰ τοῖς νοητοῖς πάρεστιν, ὅσα πάρεστιν αὐτῶν, καὶ οἷς πάρεισιν, ἄλλως τὰ νοητὰ αὐτοῖς· ἐπεὶ καὶ D
ἄλλως ψυχῇ σῶμα ἄλλως ἐπιστήμη ψυχῇ, καὶ ἐπιστήμη ἐπιστήμη, ἐν τῷ αὐτῷ ἑκατέρω οὔσα· σῶμα δὲ σώματι παρὰ ταῦτα ἐτέρως.

Ἔστι γὰρ καὶ παρεί-
10 ναι χωρὶς ὄν· ἄλλως δὲ τὰ αἰσθητὰ τοῖς νοητοῖς πάρεστιν, ὅσα πάρεστιν αὐτῶν, καὶ οἷς πάρεισιν, ἄλλως τὰ νοητὰ αὐτοῖς· ἐπεὶ καὶ D
ἄλλως ψυχῇ σῶμα ἄλλως ἐπιστήμη ψυχῇ, καὶ ἐπιστήμη ἐπιστήμη, ἐν τῷ αὐτῷ ἑκατέρω οὔσα· σῶμα δὲ σώματι παρὰ ταῦτα ἐτέρως.

Ἔστι γὰρ καὶ παρεί-
10 ναι χωρὶς ὄν· ἄλλως δὲ τὰ αἰσθητὰ τοῖς νοητοῖς πάρεστιν, ὅσα πάρεστιν αὐτῶν, καὶ οἷς πάρεισιν, ἄλλως τὰ νοητὰ αὐτοῖς· ἐπεὶ καὶ D
ἄλλως ψυχῇ σῶμα ἄλλως ἐπιστήμη ψυχῇ, καὶ ἐπιστήμη ἐπιστήμη, ἐν τῷ αὐτῷ ἑκατέρω οὔσα· σῶμα δὲ σώματι παρὰ ταῦτα ἐτέρως.

Ἔστι γὰρ καὶ παρεί-
10 ναι χωρὶς ὄν· ἄλλως δὲ τὰ αἰσθητὰ τοῖς νοητοῖς πάρεστιν, ὅσα πάρεστιν αὐτῶν, καὶ οἷς πάρεισιν, ἄλλως τὰ νοητὰ αὐτοῖς· ἐπεὶ καὶ D
ἄλλως ψυχῇ σῶμα ἄλλως ἐπιστήμη ψυχῇ, καὶ ἐπιστήμη ἐπιστήμη, ἐν τῷ αὐτῷ ἑκατέρω οὔσα· σῶμα δὲ σώματι παρὰ ταῦτα ἐτέρως.

2. πάσας μείζους] Codd. Ciz. Marc. B. C.E. Med. A.B. Vat. πάσας ἐπιστήμας μείζους. Mon. C. Marc. A. πάσας τὰς ἐπιστήμας μείζους. Unde lacunam explevi: quod et Taylor fieri vult.
ib. ὑφιεμένας] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. et Vat. ὑφιεμένας, ut marg. Ed. Sed Darm. Marc. B. et Med. A. ὑφιεμένους. Marc. C.E. ὑφιεμένας. Marc. B. in marg. γρ. καὶ ὑφιεμένας. Correxī vulgatam.
3. εἶδ'ς] Cod. Med. B. ἴδ'ς, cum Marc. A.
4. αἴσθησις, ἄλλο] Cod. Vat. ὄσφρησις ἄλλο, cum dist. maj.

5. ποικίλον καὶ] Cod. Vat. ποικίλου καί.
ib. ἀπλοῦν αὖ] Cod. Vat. ἀπλοῦν ἂν (sic).
7. ἡ ἑτερότης] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. omittunt ἡ, ut marg. Ed.
ib. ὄν δι, τοῦ] Cod. Vat. οὐδὲ τοῦ.
9. τὸ αὐτοῦ] Codd. Med. B. Marc. A. τὸ αὐτοῦ.
10. χωρὶς ὄν] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. χωρὶς ὄν. Quod recipiendum fuit.
11. αὐτοῖς] Cod. Med. A. supra lin. ab al. m. αὐτοῖς.

12. ψυχῇ σῶμα] Codd. Ciz. Marcc. et Mon. C. ψυχῇ σῶμα. Mox Mon. C. et Marcc. iterum ψυχῇ. Utrumque recepi.
ib. ἐπιστήμη, ἐ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt repetitum ἐπιστήμη, Codd. Mon. C. et Marc. A. habent ἐπιστήμη, in. Quem Dativum prætulī.
13. ἐπίστα] Codd. Ciz. Darm. Med. A. B. Marc. B.C.E. ut marg. Ed. ἐκατίστα. Marc. A. Mon. C. ἐκατίστα. Illud prætulimus.
14. κατὰ τὸν] Cod. Ciz. καὶ κατὰ τόν.

valet, eatenus illi præsens esse, non loco, sed quemadmodum perspicuum corpus lumini: nam in corpore turbido, vel opaco participationem fieri aliter arbitrandum. Præterea quando ibi prima, secunda, tertia disponuntur non loci gradibus, sed ordini, virtuti, differentiis gradatim accommodandum. Nihil enim prohibet simul esse, quæ differunt: quemadmodum animam, intellectum, scientias omnes, tum majores tum minores: quoniam et circa pomum idem, oculus quidem colorem videt, olfactus autem odoris sentit suavitatem: sensusque similiter alius ibidem aliam qualitatem, ubi tamen cunctæ sunt simul, neque re ipsa invicem sejunguntur: sed nomine igitur intelligibile illud varium prorsus erit et multiplex? Profecto varium, ita tamen, ut sit et simplex, unumque multa. Ratio enim est et una simul et plurima. Tum vero omne ens est unum: nam et quod sit alterum, ex se ipso habet, ipsaque alteritas aliquid est ipsius: non enim est non entis, ipsumque ens ita consistit, ut unum inde non sit disjunctum, nempe ubicunque est ens, ipsius quoque unum sibi adest: atque unum

ens rursus in se ipso consistit. Fieri enim potest, ut, quod aliqua ratione distinguitur, simul tamen existat et adsit: aliter autem sensibilia intelligibilibus præsentia sunt, quæcunque sunt præsentia, et quibus propinquant: aliter rursus intelligibilia mutuo sibi adsunt. Quoniam et aliter corpus propinquat animæ, aliter eidem animæ scientia hæret. Atque scientia est scientiæ præsens in eodem videlicet utraque simul existens. Corpus autem corpori præter hæc aliter appropinquat.

XII. Sicut multæ aures eandem vocem audiunt non divisam, sed totam ubique sonantem: sic multa passim corpora mundi ab eadem mundi anima simul ubique tota vitam accipiunt, et multa in nobis membra vitam similiter ab anima nostra.

Dicere vero, corpora mundi, cum primum apta sunt, suscipere vitale aliquid ex anima mundi, non prohibet hæc interim habere proprias animas, quia et has accipiunt illa præparante, et anima vicissim corpora illius virtute vivificant. Mundus vitæ hic nominatus significat congregationem communionemque mutuum omnium intellectuum intellectualiumque animarum.

655

φωνῆ· οὐς μὲν παρὸν ἐδέξατο καὶ ἤσθητο, καὶ εἰ ἕτερον θείης μεταξὺ
 τῆς ἐρημίας, ἦλθε καὶ πρὸς αὐτὸ ὁ λόγος καὶ ἡ φωνή, μᾶλλον δὲ τὸ
 Α οὐς ἦλθε πρὸς τὸν λόγον· καὶ ὀφθαλμοὶ πολλοὶ πρὸς τὸ αὐτὸ εἶδον,
 καὶ πάντες ἐπλήσθησαν τῆς θέας, καίτοι ἐν ἀφωρισμένου τοῦ θεά-
 ματος κειμένου, ὅτι ὁ μὲν ὀφθαλμὸς, ὁ δὲ οὐς ἦν, οὕτω τοι καὶ τὸ 5
 δυνάμενον ψυχὴν ἔχει, ἕξει καὶ ἄλλο αὖ, καὶ ἕτερον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ.
 Ἦν δὲ ἡ φωνὴ πανταχοῦ τοῦ ἀέρος, οὐ μία μεμερισμένη, ἀλλὰ μία
 πανταχοῦ ὅλη, καὶ τὸ τῆς ὄψεως δὲ, εἰ παθῶν ὁ ἀήρ, τὴν μορφήν
 Β ἔχει, ἔχει οὐ μεμερισμένην, οὐ γὰρ ἂν ὄψις τεθῆ, ἔχει ἐκεῖ τὴν μορ-
 φήν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ πᾶσα δόξα συγχωρεῖ. Εἰρήσθω δ' οὖν δι' 10
 ἐκείνο, ὅτι ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐνὸς ἡ μετάληψις· τὸ δὲ ἐπὶ τῆς φωνῆς
 ἐναργέστερον, ὡς ἐν παντὶ τῷ ἀέρι ὅλον τὸ εἶδός ἐστιν· οὐ γὰρ ἂν
 ἤκουσε πᾶς τὸ αὐτὸ μὴ ἕκασταχοῦ ὅλου ὄντος τοῦ φωνηθέντος
 λόγου, καὶ ἐκάστης ἀκοῆς τὸ πᾶν ὁμοίως δεδεγμένης. Εἰ δὲ μηδ'
 C ἐνταῦθα ἡ ὅλη φωνὴ καθ' ὅλον τὸν ἀέρα παρατέταται, ὡς τόδε μὲν 15
 τὸ μέρος αὐτῆς, τῷ δὲ τῷ μέρει συνεζεύχθαι, τόδε δὲ τῷδε συμμεμε-
 ρίσθαι, τί δεῖ ἀπιστεῖν, εἰ ψυχὴ μὴ μία τέταται συμμεριζομένη,
 ἀλλὰ πανταχοῦ, οὐ ἂν παρῆ, πάρεστι. καὶ ἔστι πανταχοῦ τοῦ παν-

1. οὐς μὲν] Codd. Ciz. et Vat. οὐς μὲν.
 2. τὸ οὐς] Cod. Vat. τὸ οὐς.
 3. πολλοί] Abest a Cod. Mon. C.
 ib. τὸ αὐτό] Codd. Ciz. Marc. A. Mon.
 C. et Vat. omittunt τὸ. Statim Med.
 B. habet ἴδον.
 4. ἐναφωρισμένου] Codd. Ciz. Marc. A.
 C. et Vat. ἐν ἀφωρισμένου. Quod restitui.
 Darm. ex corr. ἐναφωρισμένου.
 6. ἔχει, ἕξει καὶ ἄλλον] Cod. Ciz. ἔχειν
 ἕξει. Vat. ἔχει ἕξει. Uterque cum Mon. C.
 Marc. A.C.E. et Med. B. ἄλλο. Unde

ἄλλο Plotino reddidi.

8. μορφήν ἔχει] Codd. Ciz. Marc. C.E.
 Mon. C. Med. B. Vat. ἔχει. Quod resti-
 tui. In seqq. Marc. A. omittit ἐκεῖ.
 14. δὲ μηδ'] Cod. Vat. δὲ μή. Mox
 Marc. A. καθ' ὅλου.
 15. τὸ δὲ μὲν] Codd. Mon. C. Vat. ha-
 bebunt τὸδὲ μὲν. Quod recepi. Abest μὲν a
 Darm. et Med. B.
 16. τῷ μέρει συνεζεύχθαι] Codd. Med. A.
 Marc. B. συνεζεύχθαι τῷ μέρει. Vat. τῷ
 μέρει συνεζεύχθαι. Ita etiam Mon. C.

Marc. A.C.E., quod rectum videtur: quare recepimus.

- ib. τὸδὲ δὲ] Cod. Vat. omittit δὲ.
 ib. συμμερισθαι] Codd. Ciz. et Vat. συμ-
 μερίζεσθαι. Marce. Mon. C. συμμερισθαι.
 Alterutrum preferendum lectioni Ed.,
 quae nihil est: quare posterius recepi.
 17. εἰ ψυχῆ] Cod. Vat. ἀψυχῆ (sic).
 ib. τίταται] Cod. Ciz. τίταται.
 18. πανταχοῦ] Ita Codd. Ciz. et Vat.
 Rell. cum Ed. πανταχοῦ.

Anima qualibet intellectualis semper secundum totam substantiam ejus est, et in mundo vitæ simul et in mundo corporeo, quamvis hic non caret sui vires exerceat. Et quia semper est ibi, per hunc totum excellenter existit: et quoniam per essentiam hic existit simul, et ibi: ideo non hæc ad corpus, sed corpus ad hanc videtur accedere quadam videlicet ad illam accommodatione et proprietate formabili.

Sæpenumero vox per aërem sonat, oratioque voce comprehenditur: auris autem præsens accipit atque sentit, præsertim in regione tranquilla: ac si auris alia in alia regionis ejusdem parte adhibeatur, accedat ad ipsam vox similiter et oratio, imo vero auris ad sermonem vocemque accedet Oculi quoque multi in idem spectaculum diriguntur, unde visione omnes implentur: quamvis in proprio quodam situ sit illud spectaculum collocatum. Diversa vero perceptio fit ibidem,

quia hæc quidem auris est, ille vero est oculus. Simili quadam ratione, quicquid potest accipere animam, accipit, et aliud rursus atque aliud accipit ab eodem. Est autem vox ubique per aërem una non divisa, sed ubique tota: quinetiam, si aër tanquam patiens rei videndæ formam suscipit, habet similiter non divisam: ubicunque enim adhibetur visus, ibi accipit formam: sed hoc quidem non omnis admittit opinio. Ideo vero dictum sit, ut confirmetur ab uno eodemque participationem in multis expleri. At in voce manifestius est, quod quærimus, videlicet in toto quodam aëre, et qualibet ejus parte speciem esse totam. Non enim quilibet audiret idem, nisi ubique oratio expressa per vocem tota prorsus existeret, atque auditus omnis totam similiter hauriret. Proinde si tota vox per aërem totum non sic extenditur, ut hæc quidem ejus pars cum

τὸς οὐ μεμερισμένη; καὶ γενομένη μὲν ἐν σώμασιν, ὡς ἂν γένοιτο, ἀνάλογον ἔξει, τῇ ἤδη ἐν τῷ ἀέρι φωνηθείσῃ φωνῇ πρὸ δὲ τῶν σωμάτων, τῷ φωνοῦντι καὶ φωνήσονται καίτοι καὶ γενομένη ἐν σώματι, οὐδ' ὡς ἀπέστη, τοῦ κατὰ τὸν φωνοῦντα εἶναι ὅς τις φωνῶν, καὶ 5 ἔχει τὴν φωνήν, καὶ δίδωσι. Τὰ μὲν οὖν τῆς φωνῆς ταυτότητα μὲν οὐκ ἔχει τοῖς πρὸς ἃ εἴληπται. Ἔχει δ' οὖν ὁμοιότητα κατὰ τι· τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, ἅτε καὶ φύσεως ὄντα τῆς ἐτέρας, δεῖ λαμβάνειν, ὡς οὐκ ὄντος αὐτῆς, τοῦ μὲν ἐν σώμασι, τοῦ δὲ ἐφ' ἑαυτοῦ· ἀλλὰ ὅλου ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πολλοῖς αὐτῷ φανταζομένου. Καὶ αὐτὸ ἦλθεν ἄλλο εἰς 10 τὸ λαβεῖν ψυχὴν, καὶ ἐξ ἀφανοῦς αὐτῆς, καὶ τοῦτο ἔχει, ὅπερ ἦν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις. οὐδὲ γὰρ οὕτω προητοιμάστω, ὥστε μέρος αὐτῆς ὡδὶ κείμενον εἰς τοῦτο ἐλθεῖν· ἀλλὰ τὸ λεγόμενον ἦκειν ἦν ἐν παντὶ ἐν ἑαυτῷ· καὶ ἔστιν ἐν ἑαυτῷ· καίτοι δοκοῦν ἐνταῦθα ἐλθεῖν. Πῶς γὰρ καὶ ἦλθεν; εἰ οὖν μὴ ἦλθεν, ὥφθη δὲ νῦν παρούσα, καὶ παρούσα 15 οὐ τῷ ἀναμεῖναι τὸ μεταληψόμενον, δηλονότι οὐσα ἐφ' ἑαυτῆς πάρεστι καὶ τούτῳ· εἰ δ' οὐσα ἐφ' ἑαυτῆς τούτῳ πάρεστι, τοῦτο ἦλθε πρὸς αὐτήν· εἰ δὲ τοῦτο, ἔξω ὄν τοῦ οὕτως ὄντος, ἦλθε πρὸς τὸ οὕτως ὄν, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τῆς ζωῆς κόσμῳ· ἦν δὲ ὁ κόσμος ὁ τῆς

3. καίτοι] Codd. Marce. Ciz. Mon. C. Med. A. Vat. καίτοι καί. Unde addidi καί.

5. τὴν φωνήν] Cod. Vat. omittit τὴν. 7. καὶ φύσεως] Codd. Med. A. Vat. omittunt καί. Mox Ciz. omittit δι.

8. ἐν σώματι] Codd. Marce. Mon. C. Darm. Vat. ἐν σώμασι. Quod recepinus.

11. ὥστε μέρος] Cod. Vat. ὡς το μέρος.

14. ἢ οὖν] Codd. Marce. Mon. C. Darm. Med. A. B. Vat. ut marg. Ed. v. οὖν. Et sic correxi.

15. ἀναληψόμενον] Codd. Marce. Ciz. Med. A. B. Vat. μεταληψόμενον. Quod recepi.

ib. δηλονότι οὐσα ἐφ' ἑαυτῆς] Codd. Med. A. B. Vat. Marce. ἐφ' ἑαυτῆς. Quod re-

stitui.

16. καὶ τούτῳ] Codd. Med. A. B. omittunt καί.

ib. τούτῳ πάρεστι] Codd. Mon. C. Marce. A. τούτο πάρεστι.

17. τοῦ ὄντος ὄντος] Codd. Darm. Marce. C. E. Med. A. (ex corr.) B. Vat. οὕτως. Quod recepinus. Pergit Med. B. ὄντως.

haec parte aëris copuletur, illa vero cum alia simul distribuatur, eurnam minus credendum sit, animam unam esse rebus eumetis infusam quidem, neque tamen una cum extensione rerum extensam, neque cum rerum divisione divisam, sed ubicunque adest, adesse totam, esseque in qualibet universi parte in partes minime distributam? Jam vero quando per corpora funditur, quomodo concunquet propinquet, proportionalem quandam habet cum illa voce similitudinem, quæ jam est expressa per aërem. Dum autem extat super corpora, similitudinem quandam videtur habere cum vocante quodam atque etiam vocaturo. Tametsi insinuata corpori, neque sic quidem desinit vicem vocantis habere: qui sane vocans et vocem habet et tradit. Sed, quantum ad vocem pertinet, non idem est omnino, cum illis, ad quæ declaranda nobis est introductum, sed nonnihil similitudinis habet: quantum vero spectat ad animam, utpote quod est naturæ diversæ, sic ac-

cipiendum est ut non sit aliud quidem animæ in corporibus aliud vero potius in se ipso: sed totum et in se et in multis rursus appareat. Atqui rursus accedit aliud interim ad animam capiendam: quod quidem ipsum quoque accipit ex occulto, quod certe in aliis etiam existebat. Non enim sic preparata res est, ut pars animæ hic posita ad hoc accederet: sed hoc ipsum, quod accedere dicitur, erat in universo, videlicet in se ipso, atque in se ipso existit: quamvis huc descendere videatur: quo enim modo veniret? Si igitur non accessit, apparuit autem nunc anima præsens, neque ita præsens, ut participaturum aliquid exspectaret: constat nimirum, animam in se existentem corpori quoque adesse: si autem in se existens, huic est præsens, merito hoc accessit ad ipsam: quod si ita sit, sequitur, ut hoc cum esset extra illud, quod sic existit, ad id ipsum, quod ita existit, accesserit, in ipso vitæ mundo receptum: ipse autem vitæ mundus in se

655 ζωῆς ἐφ' ἑαυτοῦ· καὶ πᾶς δὴ ἦν ἐφ' ἑαυτοῦ, οὐ διειλημμένος εἰς τὸν ἑαυτοῦ ὄγκον. Οὐδὲ γὰρ ὄγκος ἦν. καὶ τὸ ἐληλυθὸς δὲ οὐκ εἰς ὄγκον ἦλθε. Μετέλαβεν ἄρα αὐτοῦ, οὐ μέρους, ὅλου· ἀλλὰ καὶ ἄλλο ἦκη εἰς τὸν τοιοῦτον κόσμον, ὅλου αὐτοῦ μεταλήψεται. Ὅμοίως ἄρα εἰ λέγοιτο ἐκεῖνος ἐν τούτοις ὅλος, ἐν παντὶ ἐκάστῳ ἔσται· καὶ 5 πανταχοῦ ἄρα ὁ αὐτὸς εἰς ἀριθμῶ, οὐ μεμερισμένος, ἀλλ' ὅλος ἔσται.

656 Πόθεν οὖν ἡ ἕκτασις, ἡ ἐπὶ πάντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ζῶα; ἢ οὐκ ἐξετάθη· ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις ἢ προσέχοντες ἀπιστοῦμεν τοῖς λεγομένοις, λέγει ὅτι ᾧδε καὶ ᾧδε. Ὁ δὲ λόγος τὸ ᾧδε καὶ ᾧδέ φησιν, 10 οὐκ ἐκταθείσαν ᾧδε καὶ ᾧδε γεγενέσθαι, ἀλλὰ τὸ ἐκταθὲν πᾶν αὐτοῦ μετειληφέναι ὄντος ἀδιαστάτου αὐτοῦ. Εἰ οὖν τι μεταλήψεται τινος, δῆλον ὅτι οὐχ αὐτοῦ μεταλήψεται, ἢ οὐ μετειληφὸς ἔσται· ἀλλ' αὐτὸ 15 ἔσται. Δεῖ οὖν σῶμα μεταλαμβάνον τινός, οὐ σώματος μεταλαμβάνειν· ἔχει γὰρ ἤδη· σῶμα δὴ οὐ σώματος μεταλήψεται· οὐδὲ 15 μέγεθος τοίνυν μεγέθους μεταλήψεται· ἔχει γὰρ ἤδη· οὐδὲ γὰρ εἰ προσθήκη λάβοι τὸ μέγεθος ἐκεῖνο, ὃ πρότερον ἦν, μεγέθους μεταλήψεται· οὐ γὰρ τὸ δίπηχυ τρίπηχυ γίνεται· ἀλλὰ τὸ ὑποκείμενον 20 ἄλλο ποσὸν ἔχον ἄλλο ἔσχευ, ἐπεὶ οὕτω γε αὐτὰ τὰ δύο τρία ἔσται.

1. καὶ πᾶς δὴ ἦν ἐφ' ἑαυτοῦ] Desunt hæc in Cod. Ciz.

ib. διειλημμένος] Cod. Vat. διειλημμένον. Idem pergit εἰς τὸν αὐτοῦ.

3. μετέλαβεν] Cod. Vat. μετ' ἔλαβεν.

ib. μέρος ὅλου] Codd. Marc. A.C.E. Mon. C. et Vat. μέρους ὅλου. Ciz. μέρος ὅλου.

4. ἦκει] Codd. omnes ἦκη, exceptis Marc. C.E. Unde subjunctivum restitui.

5. ὅλου] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. (a pr. m.) ὅλον cum marg. Ed.

6. ὅλος ἔσται] Codd. omnes ὅλος ἔσται. Quos sequimur.

9. ἡ μὲν] Codd., præter Ciz., omnes ἡ μὲν γὰρ. Unde addidi particulam γὰρ.

10. λίγαι] Codd., præter Darm., omnes λίγαι. Unde correxi vitium Editionis.

ib. Ὁ δὲ λόγος τὸ ᾧδε καὶ ᾧδέ] Desunt hæc in Cod. Ciz.

12. ὄντος] Cod. Vat. οὐτος.

15. γὰρ ἔδη] Marc. E. γὰρ εἶδη. Verba ἔχει γὰρ—σῶμα. μεταλήψεται omittit Marc. E.

ipso consistit, atque sic universus in semet ipso, ut non sit in molem suam aliquam distributus. Neque enim illic est moles. Jam vero, et quod illuc se contulit, non in molem se aliquam contulit. Particeps igitur ipsius evasit, non partis quidem alicujus, sed totius. Et si quid aliud ad mundum ascendat ejusmodi, particeps similiter totius evadet. Quam ob rem si dicatur ille in his esse, similiter totus in quolibet universo consistit: idem igitur unusque numero ubique non divisus, sed omnino totus est præsens.

XIII. Quod in mundo corporeo est extensio quantitatis, id in mundo vitæ est potestatis excessus. Et quando ille dicitur esse hic et ibi, nullam ibi localem conditionem suspicari debemus: sed quicquid ubicunque est, totum illum mox invenire præsentem. Nam per individuum illum vigorem, quasi glutinum, omnia

per se dispersa perpetuo connectuntur: neque vigor ejusmodi cunctis imperitans est parvum quiddam, vel quasi punctum. Non enim possideret ubique totum.

Undenam igitur extensio provenit, quæ per totum cælum et animalia fit? Sed profecto vitæ mundus ille non est extensus. Sensus enim, quo freti, quæ hic dicuntur, minime credimus, dicit nobis, hic esse et ibi. Ratio vero dicat hoc ipsum, quod dicitur hic et ibi, non significare, naturam illam esse hic ibique extensam: sed quicquid extensum est, sublime illud participare, cum tamen ipsum in se nullam distantiam patiatur. Si quid igitur participat aliquid, constat non participare se ipsum: alioquin non particeps quidem foret, sed illud ipsum existeret. Oportet ergo, corpus, quod alicujus fit particeps, non corporis effici particeps: habet enim jam naturam corpoream. Corpus itaque non corpus par-

Εἰ οὖν τὸ διειλημμένον καὶ τὸ ἐκτεταμένον εἰς τόσον ἄλλου γένους μεταλήψεται, ἢ ὅλως ἄλλου, δεῖ τὸ οὐ μεταλαμβάνει μήτε διειλημμένον εἶναι, μήτε ἐκτεταμένον, μήτε ὅλως ποσόν τι εἶναι· ὅλον ἄρα δεῖ τὸ παρεσόμενον αὐτὸ, πανταχοῦ ἀμερῆς ὄν, παρεῖναι· οὐχ οὕτω δὲ 5 ἀμερῆς, ὡς μικρόν· οὕτω γὰρ οὐδὲν ἦπτον καὶ μεριστὸν ἔσται, καὶ οὐ παντὶ αὐτῷ ἐφαρμόσει· οὐδ' αὖ ἀυξομένῳ, τὸ αὐτὸ συνέσται, D ἀλλ' οὐδ' οὕτως ὡς σημείον. Οὐ γὰρ ἐν σημείον ὁ ὄγκος, ἀλλ' ἀπειρα ἐν αὐτῷ· ὥστε καὶ τοῦτο ἀπειρα σημεία ἔσται, εἴπερ ἔσται, καὶ οὐ συνεχές· ὥστε οὐδ' ὡς ἐφαρμόσει. Εἰ οὖν ὁ ὄγκος ὁ πᾶς, 10 ἔξει αὐτὸ ὅλον, ἔξει αὐτὸ κατὰ πᾶν ἑαυτοῦ.

Ἄλλ' εἰ ἢ αὐτὴ ἐκασταχοῦ ψυχῆ, πῶς ἰδία ἐκάστου· καὶ πῶς ἢ A μὲν ἀγαθὴ, ἢ δὲ κακὴ; ἢ ἔξαρκεί καὶ ἐκάστῳ καὶ πάσας ψυχὰς ἔχει, καὶ πάντας νοῦς. Καὶ γὰρ ἐν ἔστι καὶ ἀπειρον αὐ καὶ πάντα ὁμοῦ, καὶ ἐκάστου ἔχει διακεκριμένον, καὶ αὐ οὐ διακριθὲν χωρίς· 15 πῶς γὰρ ἂν καὶ ἀπειρον· ἢ οὕτω λέγοιτο, ὅτι ὁμοῦ πάντα ἔχει

6. αὐτῷ] Codd. Marc. A. Mon. C. Ciz. Val. αὐτῷ.
ib. ἐφαρμόσει] Ita Codd. Med. A. B. Marcc. Rell. cum Ed. ἐφ' ἀρμόσει. Quod vero in Ed. paulo inferius scriptum est ὡς ἐφαρμόσει, in Vat. etiam scribitur ἐφ' ἀρμόσει.
9. ὁ πᾶς] Cod. Ciz. omittit ὁ.
10. ἑαυτοῦ] Cod. Val. ἑαυτῶν, sed punc-

tis subscriptis.
11. ἢ ἐκασταχοῦ αὐτῆ] Codd. omnes ἢ αὐτῆ ἐκασταχοῦ, excepto Marc. A. Quem verborum ordinem prætulī.
ib. ἐκάστῳ] Codd. Ciz. Marcc. Med. A. B. Vat. καὶ ἐκάστῳ. Unde recepi καὶ.
13. ἔχων] Codd. Ciz. Mon. C. Marcc. Med. A. B. Vat. ἔχων. Sed Marc. B. a sec. m. ἔχων. Indicitivum prætulī.

ib. γὰρ ἔν—καὶ ἐκάστου] Cod. Ciz. omittit hæc.
ib. ἔν ἑστῳ] Cod. Med. A. ut marg. Ed. ἔστισι; perperam: et sic Marc. B. in textu: in marg. ut Ed.
14. καὶ ἐκάστου] Cod. Darm. ἐκάστῳ, omisso καὶ.
ib. αὐ οὐ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt οὐ.

tiçipabit: neque magnitudo igitur magnitudinem: jam enim habet. Neque vero si quid prius etiam magnum adjunctionem accipiat magnitudinis, participabit propterea magnitudinem: non enim bicubitum fit tricubitum, sed subiectum potius aliam possidens quantitatem, deinde suscipit aliam: alioquin sic duo quidem ipsa tria erunt. Si igitur, quod dispersum extensumque est in quantitatis molem, aliud quiddam genus, vel omnino aliud participat, oportet illud, ejus evadit particeps, neque dispersum esse, neque extensum, neque omnino quantum aliquid esse: quam ob rem, quod ubique totum ipsum adesse debet, indivisum oportet adesse, neque sic quidem impartibile velut parvum. Sic enim nihilominus erit et divisibile: neque congruet universo: neque cum propinqua moles augetur, idem se prorsus insinuabit: neque sic etiam quasi punctum. Non enim punctum unum est ipsa moles, sed infinita in ea sunt puncta. Quapropter et hoc infinita erit puncta, si quid habeat puncti naturam, neque continuum erit. Itaque neque sic quidem congruet universo. Si igitur universa moles ipsum habeat, totum prorsus per omnes sui partes habebit.

XIV. Præter unam primamque mundi animam oportet esse proprias animas et præstantiores, atque deteriores non externis quibusdam localibusque terminis, sed intimis proprietatibus inter se distinctas.

Hæc vero quasi collegas una cum mente regina ac duce mundi anima conspirantes appellamus vitæ mundum. Sunt autem magis invicem unite desuper, ubi per intellectualem proprietatem intelligibili mundo, id est menti divinæ, velut centro cunctæ prorsus incumbunt. Magis vero disjunctæ invicem deinceps evadunt, ubi proprietatem rationalem magis explicant: atque mox per vegetalem jam regnantem, ad generandum animal se deflectunt. Ex mundo vitæ, qui totus una cum omnibus suis animis semper est ubique, alia corpora, alias atque aliter vitas animasque suscipiunt: quemadmodum et ab anima mundi quotidie varia corpora, et a qualibet anima propria similiter differentia membra, vires, actionesque alias aliterque percipiunt.

Verum si eadem ubique viget anima, quoniam modo propria uniuscujusque anima est? Et quomodo hæc quidem bona est, illa vero mala? Forsan vero et unicuique sufficit, et animas omnes habet, et intellectus omnes. Est enim ibi unum ac etiam infinitum, et omnia simul, habetque unumquodque discretum: ac rursus non discre-

657

πάσαν ζωὴν, καὶ πάσαν ψυχὴν, καὶ νοῦν ἅπαντα, ἕκαστον δὲ αὐτῶν οὐ πέρασιν ἀφώρισται, διὰ τοῦτο αὐ καὶ ἓν· οὐ γὰρ δὴ μίαν ζωὴν ἔδει αὐτὸ ἔχειν, ἀλλ' ἀπειρον, καὶ αὐ μίαν, καὶ τὴν μίαν οὕτω μίαν, ὅτι πάσας ὁμοῦ οὐ συμφορηθείσας εἰς ἓν, ἀλλ' ἀφ' ἐνὸς ἀρξαμένας καὶ μενούσας ὅθεν ἤρξαντο, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἤρξαντο, ἀλλ' οὕτως εἶχεν αἰεΐ· οὐδὲν γὰρ γινόμενον ἐκεῖ, οὐδὲ μεριζόμενον τοίνυν, ἀλλὰ δοκεῖ μερίζεσθαι τῷ λαβόντι· τὸ δὲ ἐκεῖ τὸ ἔκπαλαι καὶ ἐξ ἀρχῆς. Τὸ δὲ γινόμενον πελάζει καὶ συνάπτεσθαι δοκεῖ, καὶ ἐξήρηται ἐκείνου. Ἡμεῖς δὲ, τίνες δὲ ἡμεῖς; ἄρα ἐκείνο, ἢ τὸ πελάζον καὶ τὸ γινόμενον ἐν χρόνῳ; ἢ καὶ πρὸ τοῦ ταύτην τὴν γένεσιν γενέσθαι ἡμεν ἐκεῖ ἄνθρωποι ἄλλοι ὄντες, καὶ τινες καὶ θεοὶ, ψυχαὶ καθαραὶ, καὶ νοῦς συνημμένος τῇ ἀπάσῃ οὐσία, μέρη ὄντες τοῦ νοητοῦ, οὐκ ἀφωρισμένα, οὐδ' ἀποτετμημένα, ἀλλ' ὄντες τοῦ ὅλου. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ νῦν ἀποτετμήμεθα, ἀλλὰ γὰρ νῦν ἐκείνῳ τῷ ἀνθρώπῳ προσελήλυθεν ἄνθρωπος ἄλλος εἶναι θέλων· καὶ εὐρῶν ἡμᾶς (ἡμεν γὰρ τοῦ παντὸς οὐκ ἔξω) περιέβηκεν ἑαυτὸν ἡμῖν, καὶ προσέθηκεν ἑαυτὸν ἐκείνῳ τῷ ἀνθρώπῳ, τῷ, ὃς ἦν ἕκαστος ἡμῶν τότε· οἷον εἰ φωνῆς οὔσης μιᾶς καὶ λόγου ἐνὸς ἄλλος ἄλλοθεν παραθεῖς τὸ οὖς ἀκούσειε καὶ δέξαιτο, καὶ γένοιτο κατ' ἐνέργειαν ἀκοή τις, ἔχουσα τὸ ἐνεργεῖν εἰς αὐτὴν παρὸν, καὶ γεγενήμεθα τὸ συνάμφῳ, καὶ οὐ

1. δι' γὰρ] Cod. Vat. δὴ, idem cum Ciz. Marc. A.B.E. Mon. C. Med. A.B. omittit γὰρ. Quod delevi. Marc. C. omittit δι'. In Marc. A. deest ἰδι; post ζώην.
5. ὅθεν ἤρξαντο] Ita Codd. plerique. Sed Ed. et Darin. ἤρξαντο. Proxima quatuor verba absunt a Codd. Ciz. Marc. C.E. Tum Vat. ἀλλὰ pro ἀλλ'.

9. ἐκείνο, ἢ] Cod. Vat. ἐκείνος ἢ.
10. ἢ καὶ] Cod. Vat. omittit ἢ.
12. τῇ ἀπάσῃ] Cod. Vat. omittit τῇ.
13. αὐτὸ ἀποτετμημένα] Codd. Marc. Mon. C. et Vat. οὐδ' pro οὐδί. Quod recepitimus.
15. ἡμεν γὰρ] Cod. Vat. εἶναι γὰρ. Idem

mox omittit οὐκ.

18. ἄλλος] Cod. Med. B. ἀλλ' ἄλλος.
19. γένουτο] Cod. Ciz. γίνονται. Vat. γένος τῶ.
20. τῷ συνάμφῳ] Cod. Ciz. γὰρ τὸ συνάμφῳ. Mon. C. Marc. A.B.E. et Vat. τὸ συνάμφῳ. Hoc recepi.

tum seorsum, alioquin quomodo inesset et infinitum? Aut ita licet dicere, naturam illam omnia simul habere omnem vitam, omnem animam, mentem similiter omnem: unumquodque vero ipsorum nullis terminis inter se disjungi: atque ideirco rursus unum existere. Oportuit namque supernum illud non unam duntaxat habere vitam, sed infinitam, rursusque unam: atque unam ipsam ita unam, quoniam simul omnes: simul, inquam, non congestas in unum, sed incipientes ab uno, atque ibi, unde inceperant, permanentes: imo vero nec inceperunt, sed semper ita se habuerunt. Nihil enim, quod fiat, est ibi, neque quicquam ergo divisum: sed dividi videtur ex eo duntaxat, quod accipitur: quod autem illic existit, id ipsum est, quod ex antiquo prorsusque ab initio. Quod vero fit, propinquat, contiguumque vide-

tur evadere, et inde protinus dependere. Nos autem quid? Quinam ipsi sumus? Numquid illud? An propinquans illi potius factumque in tempore? Sed profecto, antequam hæc generatio fieret, eramus illic homines alii existentes, et alii quidam, et animæ puræ et intellectus universæ connexus essentiæ: existentes nimirum intelligibilis mundi partes non segregatæ, neque disjunctæ, sed totius tunc existentes. Nam neque nunc etiam sejuncti sumus: sed nunc ad illum hominem accessit homo alius esse volens, nosque inveniens, (non enim extra universum eramus) circumfundit se ipsum nobis, illique se adhibuit homini, qui tunc erat unusquisque nostrum: perinde ac si una quadam voce orationeque existente alius aliunde accommodans aures audiat et accipiat, fiatque secundum actum auditus quidam.

θάτερον, ὃ πρότερον ἦμεν, καὶ θάτερόν ποτε, ὃ ὕστερον προσεθέμεθα, ἀργήσαντος τοῦ προτέρου ἐκείνου, καὶ ἄλλον τρόπον οὐ παρόντος.

Ἀλλὰ πῶς προσελήλυθε τὸ προσεληλυθός; ἢ ἐπειδὴ ἐπιτηδειότης αὐτῷ παρῆν, ἔσχε πρὸς ὃ ἦν ἐπιτήδειον. Ἦν δὲ γενόμενον οὕτως, ὥς δέξασθαι ψυχὴν. Τὸ δὲ γίνεται ὡς μὴ δέξασθαι πᾶσαν, καίτοι παροῦσαν πᾶσαν, ἀλλ' οὐχ αὐτῷ, οἶον καὶ ζῶα τὰ ἄλλα καὶ τὰ φυτὰ τοσοῦτον ἔχει, ὅσον δύναται λαβεῖν. Οἶον φωνῆς λόγον σημαινούσης, τὰ μὲν, καὶ τοῦ λόγου μετέσχε μετὰ τῆς κατὰ φωνὴν ἡχῆς· τὰ δὲ τῆς φωνῆς καὶ τῆς πληγῆς μόνου· γενομένου δὴ ζώου, ὃ ἔχει ὁ μὲν παροῦσαν αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄντος ψυχὴν, καθ' ἣν δὴ ἀνήρτηται εἰς πᾶν τὸ ὄν· παρόντος δὲ, καὶ σώματος οὐ κενοῦ, οὐδὲ ψυχῆς ἀμοίρου, ὃ ἔκειτο μὲν οὐδὲ πρότερον ἐν τῷ ἀψύχῳ, ἔτι δὲ μᾶλλον οἶον ἐγγύς γενομένου τῇ ἐπιτηδειότητι, καὶ γενομένου οὐκ ἔτι σώματος μόνου, ἀλλὰ καὶ ζῶντος σώματος, καὶ τῇ οἶον γειτονείᾳ καρπωσαμένου τι 15 ἴχνος ψυχῆς, οὐκ ἐκείνης μέρους, ἀλλ' οἶον θερμασίας τινὸς, ἢ ἐλλάμψεως ἐλθούσης, γένεσις ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν καὶ ἀλγηδόνων ἐν αὐτῷ ἐξέφυ. Ἦν δὲ οὐκ ἀλλότριον τὸ σῶμα τοῦ ζώου τοῦ γεγε-

1. τότε, ὃ] Codd. Darm. Marcc. Mon. Mon. C. αὐτω.
C. Med. A.B. Vat. (ex corr.) τότε, ὅ.
Correxī ποτι.
2. προτίρου] Cod. Med. B. πρότερον.
ib. οὐ παρόντος] Cod. Vat. omittit οὐ.
4. πρὸς ὃ] Marc. C. ὄν pro ὅ.
ib. οὕτως] Codd. Darm. Marc. A.B. et

5. δέξασθαι] Codd. Marc. A. Mon. C.
δέξασσα.
8. φωνῆς ἡχῆς] Ita Ed. Sed Codd.
Marcc. Mon. C. Darm. Med. A. φωνην
ἡχῆς. Med. B. τὴν φωνὴν ἡχῆς. Unde

Accusativum restitui.
10. ἦν δὲ] Cod. Ciz. omittit δὲ.
14. γειτονείᾳ] Marc. E. γειτονία.
16. ἐλθούσης] Cod. Vat. ἰούσης.
17. τὸ σῶμα] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τὸ.

habens videlicet præsens sibi illud, quod agit in ipsum. Factique sumus simul ambo, neque alterum duntaxat illud extitimus, quod prius eramus: imo et alterum aliquando, quod deinde subjunximus, torpente videlicet illo priore, et alio quodam pacto non præsente.

XV. Si universus ille vitæ mundus, id est animarum intellectualium cætus, una cum prima mente et anima prima conspirans, semper totus et individuus est ubique, sequitur, ut nec ille usquam locali motu accedat ad corpora, sed effectu quodam, nec corpora ad illum, nisi quadam præparatione formabili. Ferme sicut ignis ad proximum sulphur, vel lumen ad contiguum diaphanum, atque vicissim.

Corpora certis quibusdam modis affecta suscipiunt vitales ab anima mundi vires. Nostrum igitur sie prius affectum, et ejusmodi vires illinc nactum ulterius expositum est mundo vitæ. Ut inde rationalis anima magisque propria huic vitam quoque propriam jam inspiret, in qua perturbationes exoriantur, quæ nec prius erant in anima rationali, nec ad eam præcipue pertinent.

Sed quonam modo accessit, quod dicitur accessisse? Nempe quum aptitudo esset in eo, merito illud accepit, ad quod erat expositum. Erat autem sic affectum, ut acciperet animam. Id vero fit ita, ut non suscipiat omnem: quamvis enim omnis sit præsens, non tamen ipsi proprie omnis: quemadmodum et animalia cætera et plantæ tantum habent, quantum accipere possunt. Sicut præsente voce orationem significante, alia quidem præter vocis sonum orationem quoque percipiunt, alia vero vocem pulsationemque duntaxat. Interea efficitur animal: quod quidem animam habet ab ipso ente sibi præsentem, per quam sane ad ens totum redigitur, dum adest et corpus neque vacuum quidem, neque expers animæ: quod certe et prius in loco jacebat anima non carente: magisque præterea velut prope factum est præparatione quadam. Cum vero factum sit corpus jam non solum, sed animatum corpus, et quadam quasi vicinitate vestigio quodam animæ fretum: ubi profecto non accipit animæ partem, sed ab anima vis aliqua provenit,

658

νημένον. Ἡ μὲν δὴ ἐκ τοῦ θείου ψυχὴ ἡσυχος ἦν κατὰ τὸ ἦθος τὸ
 ἑαυτῆς ἐφ' ἑαυτῆς βεβῶσα. Τὸ δὲ ὑπ' ἀσθενείας τὸ σῶμα θορυβοῦ-
 Β μενον, καὶ ῥέον τε αὐτὸ, καὶ πληγαῖς κρουόμενον ταῖς ἔξω πρῶτον
 αὐτὸ εἰς τὸ κοινὸν τοῦ ζώου ἐφθέγγετο, καὶ τὴν αὐτοῦ παραχῆν ἐδί-
 δου τῷ ὄλῳ· οἷον ἐκκλησία δημογερόντων καθημένων ἐφ' ἡσυχῶ 5
 συννοία, δῆμος ἄτακτος τροφῆς δεόμενος, καὶ ἄλλα ἃ δὴ πάσχει
 αἰτιώμενος, τὴν πᾶσαν ἐκκλησίαν εἰς θόρυβον ἀσχήμονα ἐμβάλλοι.
 Ὅταν μὲν οὖν ἡσυχίαν ἀγόντων τῶν τοιούτων, ἀπὸ τοῦ φρονούντος
 C ἤκη εἰς αὐτοὺς λόγος, κατέστη εἰς τάξιν μετρίαν τὸ πλῆθος, καὶ οὐ
 κεκράτηκε τὸ χεῖρον· εἰ δὲ μὴ, κρατεῖ τὸ χεῖρον, ἡσυχίαν ἀγοντος 10
 τοῦ βελτίονος, ὅτι μὴ ἠδυνήθη τὸ θορυβοῦν δέξασθαι τὸν ἄνωθεν
 λόγον· καὶ τοῦτό ἐστι πόλεως καὶ ἐκκλησίας κακία· τοῦτο δὲ καὶ
 ἀνθρώπου κακία αὐτῷ ἔχοντος δῆμον ἐν αὐτῷ ἠδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ
 D φόβων κρατησάντων· συνδόντος ἑαυτὸν τοῦ τοιούτου ἀνθρώπου δῆμῳ
 τῷ τοιούτῳ· ὡς δ' ἂν τοῦτον τὸν ὄχλον δουλώσῃται, καὶ ἀναδράμη 15
 εἰς ἐκείνον ὅς ποτε ἦν, κατ' ἐκείνόν τε ζῆ, καὶ ἔστιν ἐκεῖνος διδοὺς
 τῷ σώματι ὅσα δίδωσιν ὡς ἐτέρῳ ὄντι ἑαυτοῦ· ἄλλος δέ τις ὅτε μὲν
 οὕτως, ὅτε δὲ ἄλλως ζῆ, μικτός τις ἐξ ἀγαθοῦ ἑαυτοῦ καὶ κακοῦ ἐτέ-
 ρου γεγεννημένος.

1. κατὰ τί—βεβῶσα] Marc. B. ut marg.
 Ed. κ. τ. ἦθος τὸ ἐφ' ἑαυτῆς βεβῶσα.

3. ῥέον τί] Codd. Ciz. et Vat. ῥέον τε καί.

4. αὐτῷ] Cod. Med. A. a pr. m. et
 Marc. B. αὐτός. Med. B. habet quidem
 αὐτὸ, sed ex corr.

ib. ἐφθίγγετο] Codd. omnes ἐφθίγγετο.
 Quod recipimus.

ib. αὐτοῦ] Cod. Med. B. αὐτοῦ cum
 Marc. A. Et sic correxi.

5. τῷ λόγῳ] Codd. plerique ut marg.
 Ed. τῷ τὸ ὄλῳ. Sed Marc. A. Mou. C.
 τῷ ὄλῳ. Et sic scripsi.

ib. δημογερόντων] Cod. δημογερόντων.

6. πάσχει] Cod. Vat. πάσχειν.

7. ἐμβάλλοι] Codd. Marc. B. Med. A.
 ἐμβάλλοι. Vat. ἐμβάλλει.

9. ἤκη] Cod. Vat. ἦκει.

ib. λόγους] Codd. exceptis Med. B.
 Marc. C.E. omnes λόγους, ut marg. Ed.

12. ὄχλον] Codd. omnes λόγον ut marg. Ed.

13. ἐν αὐτῷ] Codd. Marc. A.B. Med.
 A.B. ἐν αὐτῷ. Ed. αὐτῷ cum rell.

14. ἑαυτοῦ] Codd. Darm. Marc. Mon.
 C. Vat. ἑαυτόν. Quod restituimus.

15. ὡς δ'] Codd. Marc. Mon. C. Vat.
 ὡς δ'.

ib. δουλώσῃται] Cod. Vat. δουλώσεται.
 Marc. A. δουλῶσῃται.

18. ὅτι δέ] Cod. Vat. ὅτε δέ.

quasi calefactio quaedam vel illustratio in ipso
 jam suboritur, cupiditatum et voluptatum dolo-
 rumque genitura. Erat autem corpus animalis
 jam facti, non alienum. Anima enim ex ipso
 divino quietata erat, naturæ suæ more, proque ha-
 bitu proprio in se ipsa consistens. Corpus autem
 ob debilitatem propriam perturbatum tum
 sponte fluitans, tum ictibus pulsatum externis,
 primum in ipsum animalis commune perstrepu-
 it, perturbationemque suam traduxit in totum:
 velut quando senatu quodam quietata sententia
 consultante atque sedente vulgus in certum tum
 fame concitum, tum aliis querelis impulsum, con-
 cionem totam protinus inturbat. Quotiens enim
 dum tales quietem agunt, ad illos ratio pervenit
 a prudente, populus ordine certo dispoitur, et,
 quod deterius est, in urbe non superat, alioquin,

quod deterius est, pervenit, tunc eo, quod mel-
 lius est, vacante: quippe cum populus pertur-
 batus rationem non potuerit a superiore susci-
 pere. Atque hæc est civitatis et concionis im-
 probitas: hæc iterum et pravitas hominis vide-
 licet in se habentis populum voluptatum et libi-
 dinum timorumque superantium. Quando scilicet
 tali cuidam populo hominis sic affecti conce-
 dit: alius vero in servitutem redigit ejusmodi
 turbam, refugitque ad illum, qui fuerat olim,
 vivitque secundum illum, atque ille ipse est, con-
 cedens interea corpori, quæcumque indulget tan-
 quam alieno cuidam atque diverso. Neque
 deest, et qui tum sic quidem, tum aliter vitam
 agat, ex bono quodam sui ipsius pravitate com-
 mistus.

Ἄλλ' εἰ ἐκείνη ἢ φύσις οὐκ ἂν γένοιτο κακῆ, καὶ οὗτος τρόπος ψυχῆς εἰς σῶμα ἰούσης καὶ παρούσης, τίς ἢ κάθοδος ἢ ἐν περιόδοις, καὶ ἀνοδος αὐτῆς, καὶ αἱ δίκαι, καὶ αἱ εἰς ἄλλων ζώων σώματα εἰσκρισεις; ταῦτα γὰρ παρὰ τῶν πάλαι περὶ ψυχῆς ἄριστα πεφιλοσοφη-
 5 κότων παρειλήφαμεν, οἷς πειρᾶσθαι προσήκει σύμφωνον, ἢ μὴ διά-
 φωνόν γε ἐπιδειξάμεν τὸν νῦν προκείμενον λόγον. Ἐπειδὴ τοίνυν τὸ Β
 μεταλαμβάνειν ἐκείνης τῆς φύσεως ἦν οὐ τὸ ἐλθεῖν ἐκείνην εἰς τὰ
 τῆδε, ἀποστᾶσαν ἑαυτῆς, ἀλλὰ τὸ τήνδε ἐν ἐκείνῃ γίνεσθαι καὶ
 μεταλαβεῖν, δῆλον ὅτι, ὃ λέγουσιν ἐκεῖνοι ἡκεῖν, λεκτέον εἶναι τὴν
 10 σώματος φύσιν ἐκεῖ γενέσθαι, καὶ μεταλαβεῖν ζωῆς καὶ ψυχῆς, καὶ
 ὄλως, οὐ τοπικῶς τὸ ἡκεῖν· ἀλλ' ὅστις τρόπος τῆς τοιαύτης κοινω-
 νίας, ὥστε τὸ μὲν κατελθεῖν τὸ ἐν σώματι γενέσθαι, ὡς φαμεν 659
 ψυχὴν ἐν σώματι γενέσθαι, τὸ τούτῳ δοῦναί τι παρ' αὐτῆς, οὐκ ἐκεί-
 νου γενέσθαι, τὸ δ' ἀπελθεῖν, τὸ μηδαμῆ τὸ σῶμα ἐπικοινωνεῖν
 15 αὐτῆς· τάξιν δὲ εἶναι τῆς τοιαύτης κοινωνίας τοῖς τοῦδε τοῦ παντὸς
 μέρεσι, τὴν δὲ οἶον ἐν ἐσχάτῳ τῷ νοητῷ τόπῳ πλεονάκις διδόναι

3. καὶ αἰ] Cod. Mon. C. omittit αἰ, cum Marc. A.

ib. σώματα] Cod. Ciz. σωματόν. Tum ex Vat. scripsimus εἰς κρίσεις, cum in rell. et in Ed. sit εἰς κρίσεις.

4. περὶ ψυχῆς] Cod. Vat. omissum in contextu περὶ in marg. additum habet.

6. τὸν νῦν] Codd. Marc. A.B.C. Mon. C. τὸν νῦν, ut legit Fic. Marc. E. νῦν (sic).

Correxi νῦν, quod fieri vult etiam Taylor.

7. τοῦτο] Codd. Vat. Marc. et Mon. C. οὐ τό. Taylor, sine libris, conjiciebat: οὐκ ἦν τοῦτο.

ib. ἐκείνης] Cod. Vat. ἐκείνης.

8. ἐν ἐκείνῃ] Cod. Vat. omittit ἐν.

ib. λεκτέον] Codd. omnes λεκτίον εἶναι excepto Marc. B.

11. ὅστις] Cod. Vat. ὡς τις.

13. ψυχὴν] Cod. Vat. τὴν ψυχὴν. Marc. A. omittit verba ὡς φαμὶν—γενέσθαι.

ib. παρ' αὐτῆς] Codd. Med. B. Marc. A.B. παρ' αὐτῆς. Quos sequor.

16. τὴν δὲ] Cod. Vat. τὴν δὲ.

ib. ἐσχάτῳ] Codd. omnes ἐν ἐσχάτῳ exceptis Marc. C.E. Unde addidi Propositionem.

XVI. Quando audimus, animam nostram descendere vel ascendere, non debemus intelligere proprie loca mutare, sed descendere quidem, id est, afflare vitam corpori, eique affici: ascendere vero contra scilicet, nec afflare nec affici.

Anima nostra per potentiam intellectualem semper est universum, per rationalem vero et imaginalem atque vegetalem aliquando est universum, aliquando pars universi, quemadmodum luna vel plena vel semiplena vicissim. Quando enim nondum ad particulare hoc corpus afficitur, circa universam mundi formam instat animæ mundi ratione imaginationeque, et, utcumque potest, seminalium virium amplificatione se versat, ubi anima nostra actu quidem universalis est, potentia vero particularis. Evadit autem pars universi, quando ad corpus hoc universi partem affectu proprio se deflectit: quo quidem in habitu particularis quidem est actu, universalis vero potentia. Proinde quando anima universalis evadit, non desinit esse particularis: nam et proprietates hæc in ipsa habitus universitate deprehenditur. Idolum animæ intelligi vitale spiraculum animæ circa corpus: quod in nobis est geminum: alterum quidem ab anima nostra, alterum ab anima mundi. Nostrum equidem [Ed.

pr. quidem] ab anima nostra separari non potest, sed ab effectu vacare: mundanum vero ab anima nostra segregari potest.

Verum si illa natura fieri mala non potest, atque hic est modus, quo anima venit in corpus et adest: quaeritur deinceps, quisnam descensus sit, rursusque ascensus certis temporum curricula restitutus: quænam sint iudicia justaque supplicia animarum: quæ denique infusiones in corpora animalium reliquorum? Hæc enim ab antiquis optime de anima philosophatis accepimus. Et profecto conandum est, præsentem sermonem aut illis consonum demonstrare, aut certe non dissonum. Quoniam igitur jam constitit hoc ipsum, quod dicitur naturæ illius participare, non esse quidem ad hæc illam descendere a se discedentem: sed potius naturam hanc in illa fieri, participemque illius evadere: quod videlicet illi venire animam nuncupant. Idque sane asseverandum est esse naturam corporis ibi fieri, participemque vitæ animæque evadere: atque omnino hoc ipsum venire non est secundum locum acci-

659 *ἑαυτῆς, ἄτε πλησίον τῇ δυνάμει οὔσαν, καὶ ἐν βραχυτέροις διαστή-*
Β *μασι φύσεως τῆς τοιαύτης νόμῳ· κακὸν δὲ εἶναι τὴν τοιαύτην κοινω-*
νίαν, καὶ ἀγαθὸν τὴν ἀπαλλαγὴν. Διὰ τί; ὅτι κἂν μὴ τοῦδε ἦν,
ἀλλ' οὖν ψυχὴ τοῦδε λεγομένη ὁπωσοῦν μερική πως ἐκ τοῦ παντὸς
γίνεται· ἡ γὰρ ἐνέργεια αὐτῆς οὐκ ἔτι πρὸς τὸ ὅλον, καίπερ τοῦ 5
ὄλου οὔσης· ὡσπερ ἂν εἰ ἐπιστήμης ὅλης οὔσης κατὰ τι θεώρημα ὁ
ἐπιστήμων ἐνεργῆ. Τὸ δ' ἀγαθὸν αὐτῷ ἦν τῷ ἐπιστήμονι, οὐ κατὰ
τι τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ κατὰ τὴν πᾶσαν ἦν ἔχει. Καὶ τοίνυν αὕτη
τοῦ παντὸς οὔσα κόσμου νοητοῦ, καὶ ἐν τῷ ὅλῳ τὸ μέρος ἀποκρύπ-
τουσα, οἷον ἐξέθορεν ἐκ τοῦ παντὸς εἰς μέρος, εἰς δὲ ἐνεργεῖ ἑαυτὴν 10
μέρος ὄν· οἷον εἰ πῦρ πᾶν, καίειν δυνάμενον, μικρὸν τι καίειν ἀναγ-
κάζοιτο, καίτοι πᾶσαν ἔχον τὴν δύναμιν. Ἔστι γὰρ ἡ ψυχὴ χωρὶς
ἢ πάντη οὔσα ἐκάστη, οὐχ ἐκάστη, ὅταν δὲ διακριθῆ, οὐ τόπω, ἀλλ'
ἐνεργεῖα γένηται τὸ καθ' ἑκάστον, μοῖρά τις ἐστὶν οὐ πᾶσα, καίτοι
καὶ ὡς πᾶσα, τρόπον ἄλλον· οὐδενὶ δὲ ἐπιστατοῦσα, πάντη πᾶσα, 15
οἷον δυνάμει τό τε τὸ μέρος οὔσα. Τὸ δὲ εἰς ἄδου γίνεσθαι, εἰ
μὲν ἐν τῷ αἰδεῖ, τὸ χωρὶς λέγεται. Εἰ δέ τινα χεῖρω τόπον, τί θαυ-
μαστόν; ἐπεὶ καὶ νῦν οὐ τὸ σῶμα ἡμῶν, καὶ ἐν ᾧ τόπω, κἀκεῖνη

3. μὴ τοῦδε] Cod. Med. A. Marc. B. ut marg. Ed. male μηδὲ τοῦτο, sed prior in marg. ut Ed. Sequitur in Codd. Ciz. et Vat. ἦ. Tum Ciz. pergit ἀλλ' οὐ.

5. καίτοι] Cod. Vat. καίτοι.

7. ἐνεργῆ] Cod. Vat. ἐνεργεῖ.

ib. κατὰ τι—κατὰ τὴν] Cod. Vat. omit tit τι et τὴν.

11. τι καίειν] Cod. Vat. τι καί.

12. πᾶν] Codd. Ciz. Marce. Mon. C. Med. A. Vat. πᾶσαν. Quod recepi.

15. ἄλλον] Cod. Vat. ἄλλου. Verba καίτοι—πάντη πᾶσα desunt in Marc. A.

16. τὸ μέρος] Codd. Vat. Marc. B. omit tunc τό. Mox pro τοῦ. Vat. et Marce.

habent τὸ δέ.

17. αἰδεῖ] Cod. Ciz. αἰδεῖ. Vat. αἰεῖ δεῖ. ib. τί θαυμαστόν] Cod. Med. A. a. pr. m. τό pro τί. Mox Vat. οὐ pro οὔ.

18. τῷ τόπῳ] Codd. Ciz. Marce. Mon. C. Med. A. B. Vat. ᾧ τόπῳ. Et sic cor- rexi.

piendum, sed aliter, quæcumque communionis ejusmodi conditio sit. Quam ob rem descendere quidem dicendum est animam insinuari corpori, quemadmodum infundi illam corpori diximus, id autem est, huic ex se aliquid tradere, ita tamen, ut anima corporis non evadat. Abire autem a corpore, id esse videlicet corpus illius nihil participare. Existimandum est præterea, ordinem communionis ejusmodi partibus universi hujus existere: ipsam vero animam velut in extremo intelligibilis loci gradu positam frequenter ex se aliquid elargiri: utpote quæ per potentiam est propinqua in brevioribusque intervallis, ideoque naturæ ejusmodi lege tribuere. Ejusmodi vero conjugium esse malum, divortium vero bonum. Sed curiam? Quia et si anima non erat proprie hujus, attamen quando hujus fieri quomodocumque dicitur, ex universo quodammodo particularis evadit. Actus enim ejus non amplius est ad totum, quamvis sit ipsa totius: quemadmo-

dum in illo accidit, qui, cum scientiam habeat totam, secundum quandam notionem ejus solum agit. Bonum vero scientis ipsius erat, non per aliquem ejus scientiæ partem, sed per totam, quam possidet, agere. Jam vero anima ipsa cum mundi intelligibilis totius existeret, atque in toto partem absconderet, quandoque ex universo prorupit in partem: quippe cum illud, in quod se ipsam egit, pars existeret: quemadmodum si ignis potens comburere totum, parvum quiddam adurere compellatur, quamvis vim possideat omnem. Unaquæque enim anima, quando hinc est penitus segregata, non proprie duntaxat est unaquæque: sed quando secernitur non loco, sed actu, fitque aliquid singulare, ipsa tunc portio quedam est non amplius universa, quanquam et alio quodam pacto velut universa consistit. Quando vero nulli proprie præsidet, prorsus est universa: quippe quæ tunc potentia quadam pars esse sit judicanda. Proinde quod tradunt

λέγεται ἐκεῖ. Ἄλλ' οὐκ ὄντος ἐστὶ τοῦ σώματος ; ἢ τὸ εἶδωλον εἶ
 μὴ ἀποσπασθείη, πῶς οὐκ ἐκεῖ, οὐ τὸ εἶδωλον ; εἰ δὲ παντελῶς
 λύσειε φιλοσοφία, καὶ ἀπέλθοι τὸ εἶδωλον εἰς τὸν χεῖρω τόπον μόνον,
 αὐτὴ δὲ καθαρῶς ἐν τῷ νοητῷ, οὐδενὸς ἐξηρημένου αὐτῆς. Τὸ μὲν
 5 οὖν ἐκ τοῦ τοιοῦδε εἶδωλον γενόμενον οὕτως· ὅταν δ' αὐτὴ οἷον
 ἐλλάμψη πρὸς αὐτὴν, τῇ νεύσει τῇ ἐπὶ θάτερα πρὸς τὸ ὅλον συν-
 ἔσταλται, καὶ οὐκ ἔστιν ἐνεργεία, οὐδ' αὖ ἀπόλωλεν. Ἄλλὰ περὶ
 μὲν τούτων, ταῦτα· πάλιν δὲ ἀναλαβόντες τὸν ἐξ ἀρχῆς λόγον λέγω-
 μεν.

1. λέγεται ἐκεῖ] Cod. Ciz. interponit εἶναι.
 2. οὐκ ἐκεῖ] Codd. Ciz. et Vat. οὐκ
 ἐκεῖνο.
 3. λύσει] Cod. Ciz. φύσει.
 4. ἐξηρημένου] Codd. Ciz. et Mon. C.
 (ex corr.) ἐξηρημένου. Ut legit Fic. et
 corrigi vult Taylor. Addens: "For the
 meaning of Plotinus is in English as
 follows: *But if philosophy liberates the*

soul in an all-perfect manner, the image of
it [i. e. the irrational part] alone departs
to the inferior place [Hades]: but the ra-
tional soul itself is purely established in
the intelligible world, without any thing
[of the irrational nature] being suspended
from it. Ficinus's translation of the lat-
ter part of this extract is by no means

accurate."

5. τοῦ τοιοῦδε] Cod. Ciz. τοιοῦτου. Vat.
 τοῦ τοιοῦτου.

6. αὐτῆς] Codd. Med. A. Marc. B. ἰαυ-
 τῆς. Med. B. Marc. A.C.E. αὐτῆς. Quos
 sequor.

7. οὐκ ἔστιν] Cod. Ciz. οὐκ ἔστι. Pergit
 Vat. ἐνεργεία.

animam ad inferos proficisci, si inferorum nomen
 velint occultum quiddam significare, ad inferos
 proficisci nihil aliud est, quam esse scorsum. Sin
 autem hoc nomine locum quendam designent de-
 teriorem, quid mirum? quando quidem et nunc,
 ubi corpus nostrum est, et quo in loco, ibidem
 esse anima fertur. Verum quando jam non extat
 corpus, quidnam est esse animam apud inferos?
 Forsan vero si animæ simulachrum non prorsus
 evellatur, cur non ibi esse animam cogitemus, ubi
 est animæ simulachrum? Sin autem philosophia

solvat omnino, simulachrum in locum deteriorem
 abit solum: ipsa vero anima pure admodum in
 mundo intelligibili vivit, nihilo tunc ex ipsa ex-
 cepto, sive foras educto. Atque ita quidem se
 habeat, quod ex tali quodam elicetur simula-
 chrum. Sed cum ipsa velut in se refulget, nutu
 quodam ad illa, quæ hinc sunt aliena, tunc ad
 totum jam contrahitur, neque existit actu, neque
 etiam interit. Sed de his quidem hæc dicta suf-
 ficiant: propositam vero ab initio disputationem
 iterum resumamus.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ ς,

ΛΟΓΟΣ Ε.

P L O T I N I

ENNEAD. SEXTÆ,

LIBER V.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΤΟ ΟΝ ΕΝ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΝ ΟΝ, ΑΜΑ ΠΑΝΤΑΧΟΥ ΕΙΝΑΙ ΟΛΟΝ, ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Quod ens, unum idemque existens, simul sit ubique totum.

660 ΤΟ ἐν καὶ ταὐτὸν ἀριθμῶ πανταχοῦ ἅμα ὅλον εἶναι, κοινὴ μὲν τις ἰο
ἐννοιά φησιν εἶναι, ὅταν πάντες κινούμενοι αὐτοφυῶς, λέγωσι τὸν
ἐν ἐκάστῳ ἡμῶν θεὸν, ὡς ἓνα καὶ τὸν αὐτόν. Καὶ εἴ τις αὐτοὺς τὸν
Β τρόπον μὴ ἀπαιτοῖ, μηδὲ λόγῳ ἐξετάζειν τὴν δόξαν αὐτῶν ἐθέλοι, οὕτως
ἂν καὶ θεῖντο καὶ ἐνεργοῦντες τοῦτο τῇ διανοίᾳ οὕτως ἀναπαύοιντο, εἰς

7. τὸ ὄν] Cod. Ciz. omittit τό.
ib. ταὐτὸ] Codd. Vat. Marc. A. ταὐ-
τόν. Idem omittit v. διύτρου. A Codd.
Marc. C.E. initium abest, iique priori
fibro eadem linea conjungunt, quod est in
primo hujus libri capite medio: τὸ ἐν προῖόν
μὲν ἐπὶ θάτερα. Discrimen in Cod. Marc.
C. finæ ductu secunda manus indicavit.
10. ὅλον εἶναι] Marc. A. ὄον εἶναι.

ib. κοινῇ] Codd. omnes, excepto Darm.,
κοινῇ μὲν τις. Quare has duas voculas,
quæ deerant, addidimus.
11. λέγωσι τὸν] Marc. A. τὸ pro τόν.
13. ἀπαιτῇ] Codd. Ciz. Mon. C. Med.
B. ἀπαιτοῖ. Quos sequor. Vat. ἀπαιτεῖ.
οἷ
Marc. A. ἀπαιτιῖ (sic).

ib. ἐθέλει] Codd. Mon. C. Marc. A.
Med. B. Vat. ἐθέλοι. Ciz. ἐθέλει. Illud re-
cepi.
14. θεῖντο] Ita Cod. Vat. In Marc.
A. Mon. C. est θεῖντο, in Ed. θεῖντ.
ib. τῇ διανοίᾳ τοῦτο] Codd. Ciz. Mon. C.
Med. B. Vat. τοῦτο διὰ διανοίᾳ, Marc. A.
τοῦτο τῇ διανοίᾳ.

I. *Naturale iudicium, quod falli non potest, declarat unum Deum esse ubique totum. Item naturalis omnium appetitus ad unum bonum revocans omnia testatur universam entium naturam pendere ex uno simpliciter bono, atque per ipsum unionem mutuam possidere. Primum vero susceptaculum ipsius unius boni est ipsum ens primum: quod quidem una cum ipso unum simul totum est ubique.*

UNUM quiddam idemque numero esse simul ubique totum, communis indicat mentis humanæ

conceptio: quando omnes naturali quodam instinctu clamant in unoquoque nostrum esse Deum, adeo ut unus in omnibus idemque sit Deus. Ac si quis hujus presentie modum ab eis minime sciscitetur, neque contendat opinionem illam ratione discutere, ita procul dubio confirmabunt, idque ex cogitatione propria machinati penitus conquescent. Qua quidem in re unum idemque pari studio annituntur, neque ullo pacto vellent ab hac unione divelli. Jam vero principium

ἐν πως συννερίδοντες, καὶ ταῦτόν, καὶ οὐδ' ἂν ἐθέλοιεν ταύτης τῆς ἐνό-
 τητος ἀποσχίζεσθαι. Καὶ ἔστι πάντων βεβαιοτάτη ἀρχή, ἣν ὥσπερ
 αἱ ψυχαὶ ἡμῶν φθέγγονται, ἢ ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα συγκεφαλαιω-
 θείσα, ἀλλὰ πρὸ τῶν καθ' ἕκαστα πάντων προελθοῦσα, καὶ πρὸ
 5 ἐκείνης τῆς τοῦ ἀγαθοῦ πάντα ὀρέγεσθαι τιθεμένης τε καὶ λεγούσης. C
 Οὕτω γὰρ ἂν αὕτη ἀληθῆς εἴη, εἰ τὰ πάντα εἰς ἐν σπεύδοι, καὶ ἐν
 εἴη, καὶ τούτου ἢ ὄρεξις εἴη. Τὸ γὰρ ἐν τούτο, προῖον μὲν ἐπὶ
 θάτερα ἐφ' ὅσον προελθεῖν αὐτῷ οἶόν τε, πολλὰ ἂν φανείη τε καὶ
 πως καὶ εἴη. Ἡ δ' ἀρχαία φύσις καὶ ἡ ὄρεξις τοῦ ἀγαθοῦ, ὅπερ
 10 ἔστιν αὐτοῦ, εἰς ἐν ὄντως ἄγει, καὶ ἐπὶ τούτο σπεύδει πᾶσα φύσις
 ἐφ' ἑαυτήν. Τούτο γὰρ ἔστι τὸ ἀγαθὸν τῇ μιᾷ ταύτῃ φύσει, τὸ D
 εἶναι αὐτῆς, καὶ εἶναι αὐτήν, τούτο δ' ἔστι τὸ εἶναι μίαν. Οὕτω δὲ
 καὶ τὸ ἀγαθὸν ὀρθῶς εἶναι λέγεται οἰκεῖον· διὸ οὐδὲ ἕξω ζητεῖν αὐτὸ
 δεῖ. Πού γὰρ ἂν εἴη, ἕξω τοῦ ὄντος περιπεπτωκός; ἢ πῶς ἂν τις
 15 ἐν τῷ μὴ ὄντι ἐξεύροι αὐτό; ἀλλὰ δῆλον ὅτι ἐν τῷ ὄντι, οὐκ ὄν
 αὐτὸ μὴ ὄν. Εἰ δὲ ὄν καὶ ἐν τῷ ὄντι ἐκείνο, ἐν ἑαυτῷ ἂν εἴη E
 ἐκάστῳ· οὐκ ἀπέστημεν ἄρα τοῦ ὄντος, ἀλλ' ἐσμὲν ἐν αὐτῷ, οὐδ' αὖ
 ἐκείνο ἡμῶν· ἐν ἄρα πάντα τὰ ὄντα.

Λόγος δὲ ἐπιχειρήσας ἐξέτασιν ποιεῖσθαι τοῦ λεγομένου, οὐχ ἐν 661

2. ἀρχῆ, ἦν] Cod. Vat. ἀρχῆ ἦ.
 6. ἀληθῆς] Codd. Marc. A. Mon. C.
 ἀληθῆς. Quos sequimur.
 ib. εἰ τὰ] Cod. Ciz. omittit τὰ.
 ib. σπεύδει] Codd. Ciz. Med. B. Mon.
 C. Marc. A. Vat. σπειῖν. Et sic correxi.
 7. γὰρ ἐν] Codd. Ciz. Med. A. B. Vat.
 Marc. A. ut marg. Ed. γὰρ ἐν. Marc. B.
 ἐν (sic). Unde correxi vulgatum.
 8. αὐτῷ] Cod. Vat. αὐτῶν cum dist.
 maj.

9. πᾶς εἴη] Codd. omnes πᾶς καὶ εἴη,
 exceptis Marc. C. E. Taylor vult; καὶ εἴ
 πᾶς εἴη. Fic. expressit insuper ἐν ante
 εἴη.
 ib. ἀρχαία] Cod. Vat. ἀρχαί.
 10. εἰς ἐν] Cod. Vat. εἰς ἄ. Idem mox
 τοῦτο σπειῖν pro σπειῖν, ut Cod. Mon. C.
 Marc. A. C. E. Quos sequimur.
 12. τοῦτο δ'] Cod. Vat. omittit δ'.
 13. ἂν λίγηται] Codd. Ciz. Mon. C.

Med. A. (ex corr.) B. Marc. A. C. E. Vat.
 εἶναι λίγηται. Quod recepi.
 15. ἐξεύροι—τῷ ὄντι] Codd. Ciz. et Vat.
 omittunt hæc.
 ib. οὐκ ἂν] Codd. Mon. C. Med. A.
 (ex corr.) B. Marc. A. C. E. οὐκ ἐν. Et sic
 correxi.
 18. ἐκείνο] Cod. Ciz. ἐκείνο.
 19. ἐξέτασιν] Cod. Vat. ἐξέλασιν. Idem
 mox ὄν pro ὄν.

ejusmodi omnium est firmissimum, quod animæ
 nostræ naturali spiritu sonant: quod, inquam,
 non ex singulari est conclusum, sed ante omnia
 disposita singulatim nobis venit in mentem, at-
 que ante principium illud, quo traditur, omnia
 bonum appetere. Sic enim principium hoc ve-
 rum est, si omnia ad unum naturaliter properent,
 unumque quodammodo sint, atque unum ipsum
 extet, ad ipsumque appetitio dirigatur: si qui-
 dem unum hoc procedens in partem alteram,
 quatenus possibile est procedere, nimirum multa
 et apparere potest, et quodammodo unum esse.
 Antiqua vero principalisque natura et appetitio
 boni, quod quidem existit sui, in unum re vera
 perducit: atque in hoc ad se ipsam studet uni-
 versa natura. Hoc enim huic uni naturæ bon-
 um est, videlicet sui ipsius existere, ipsamque

esse, hoc autem est esse unam. Sic vero et bonum
 recte admodum dicitur proprium atque domesti-
 cum: quam ob rem non extra quaerendum est.
 Sane ubinam esset, qui extra ens hinc vel illinc
 exciderit? Aut quonam modo in non ente repe-
 riat ipsum? Sed certe in ipso ente quaerendum
 est, neque ita, ut sit ipsum non ens. Si autem
 ens illud est atque in ente, certe in se ipso est in
 quolibet. Non igitur ab ente distamus, sed su-
 mus in ipso: neque rursus distat illud a nobis.
 Unum ergo sunt entia omnia.

II. *Mundus sensibilis tribus præcipue modis est disper-
 sus, extensione divisioneque locali: item successione
 temporali: rursus mutua qualitatuum contrarietate.
 Mundus vero intelligibilis, id est prima idearum plen-
 titudo, nullam admittit ejusmodi divisionem. Simi-*

661

τι ὦν, ἀλλά τι μεμερισμένον, παραλαμβάνων τε εἰς τὴν ζήτησιν τὴν τῶν σωμάτων φύσιν, καὶ ἐντεῦθεν τὰς ἀρχὰς λαμβάνων, ἐμέρισέ τε τὴν οὐσίαν τοιαύτην εἶναι νομίσας, καὶ τῇ ἐνότητι ἠπίστησεν αὐτῆς, ἅτε μὴ ἐξ ἀρχῶν τῶν οἰκείων τὴν ὄρμην τῆς ζητήσεως πεποιημένος.

B Ἡμῖν δὲ ληπτέον εἰς τὸν ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς καὶ πάντα ὄντος λόγου⁵ οἰκειάς εἰς πίστιν ἀρχὰς, τοῦτο δ' ἐστὶ νοητὰς νοητῶν καὶ τῆς ἀληθινῆς οὐσίας ἐχομένας. Ἐπεὶ γὰρ τὸ μὲν ἐστὶ πεφορημένον, καὶ παντοίας δεχόμενον μεταβολὰς, καὶ εἰς πάντα τόπον διειλημμένον, ὃ δὴ γένεσιν ἂν προσήκοι ὀνομάζειν, ἀλλ' οὐκ οὐσίαν, τὸ δὲ ὄν ἀεὶ διειλημμένον ὡσαύτως κατὰ ταῦτὰ ἔχον, οὔτε γινόμενον οὔτε ἀπολ-¹⁰ λύμενον, οὐδέ τινα χώραν οὐδέ τόπον, οὐδέ τινα ἔδραν ἔχον, οὐδ' ἐξιόν C ποθεν, οὐδ' αὖ εἰσιὸν εἰς ὀτιοῦν, ἀλλ' ἐν αὐτῷ μένον. Περὶ μὲν ἐκείνων λέγων ἄν τις, ἐξ ἐκείνης τῆς φύσεως καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἀξιουμένων, συλλογίζοιτο ἂν εἰκότως δι' εἰκότων, εἰκότας καὶ τοὺς συλλογισμοὺς ποιούμενος. Ὅταν δ' αὖ τοὺς περὶ τῶν νοητῶν λόγους¹⁵ τις ποιῆται, λαμβάνων τὴν τῆς οὐσίας φύσιν, περὶ ἧς πραγματεύε-

1. παραλαμβάνων τε] Cod. Vat. δὲ pro τε.
3. εἶναι νομίσας] Marc. C.E. omittunt εἶναι.
4. μὴ ἔξ] Cod. Darm. μήτε ἔξ. Pergit Marc. E. ἀρχῆς.
ib. σπειριμένους] Cod. Vat. ποιμήνους.
8. τόπον] Cod. Vat. τρέπον.

9. προσήκοι] Cod. Vat. προσήκει. Marc.
B. προσήκει.
10. ταῦτὰ] Cod. Vat. ταῦτα.
11. χώραν] Cod. Med. B. χώρον.
12. εἰσιόν] Cod. Vat. εἰσιν. Quod se-

quitur eis omittit Marc. A.
12. ἀλλ' ἐν] Codd. Mon. C. Marc. A.
ἀλλὰ ἐν. Pergit Vat. αὐτῶ cum Marc.
C.E.
15. δ' αὐτούς] Codd. Marcc. Mon. C.
Med. A.B. Vat. δ' αὐτούς. Quod recipi.

liter neque mundus vitæ ; id est, animarum intellectualium cætus cum prima mente, ejusque ideis mirabiliter copulatus.

Verum, ne propter unionem hic et supra et infra a Platino frequentius celebratam suspiceris, nec mentes, nec animas esse numero plures, attende, quid dicam. Hic enim dicit unum esse entia omnia, quæ constat non esse unum individuali essentia unitate : sed ex eo dicit unum esse, quia sunt ob uno, et ad unum unitate quadam naturalis desiderii confluent : item quia omnia separata, quæ appellat entia, sunt in se invicem nullis locorum terminis prohibentibus. Item quia inferiora inter gradus entium præcipuam actionem suam peragunt sub forma et actu superiorum. Similiter intelligit de unione animarum rationalium eum anima universa. Item in libro de Numeris dicit, entia omnia unum esse, non unum ut unitas numeralis, sed ut numerus unus, id est millenarius : sic ergo significat, quando dicit omnes animas unum. Denique de mundo vitæ mirabiliter unito cogitandum est, non per rationem ex mundo corporeo argumentantem, sed per intellectum maxime in nobis unitum exordientem ab ipsa rei substantia. Quicquid enim in illo mundo est, substantiale est judicandum.

Cum vero rationis disputationis que humanæ

conditio, quæ, quod hic propositum est, discutendum aggreditur, non unum aliquid proprie sit, sed divisum quiddam, atque ad ipsam inquisitionem corporum naturam accipiat, unde et principia sumit, nimirum rem ipsam dividit, essentiam ejusmodi esse judicans, ac de ipsius unitate diffidit : quippe cum non ex propriis principiis ejus investigationem exordiat. Nobis autem ad ipsam de uno omninoque ente disputationem propria ad fidem comparandam assumenda principia sunt : hoc autem est intelligibilem intelligibilia quoque principia, veræque essentia prorsus annexa. Hoc igitur universum quale sit in primis considerandum. Est profecto in translatione perpetua positum, modisque omnibus permutatur, perque omne loci spatium distribuitur. Ideoque non essentia quidem, sed generatio potius appellandum : ipsum vero ens semper esse divisum, eodem modo et secundum eadem se penitus habens, neque oriens neque occidens, nullum susceptaculum, nullum locum, nullam sedem habens : non egrediens alicunde, non ingrediens rursus in aliud, sed permanens in se ipso. Quam ob rem quando de natura corporea disputat ali-

ται, τὰς ἀρχὰς τῶν λόγων δικαίως ἂν ποιοῖτο, μὴ παρεκβαίνων, ὡς περ ἐπιλελησμένος, ἐπ' ἄλλην φύσιν, ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς ἐκείνης, περὶ αὐτῆς τὴν κατανόησιν ποιούμενος, ἐπειδὴ πανταχοῦ τὸ τί ἐστὶν ἀρχή, καὶ τοῖς καλῶς ὀρισαμένοις λέγεται, καὶ τῶν συμβεβηκότων 5 τὰ πολλὰ γινώσκεισθαι, οἷς δὲ καὶ πάντα ἐν τῷ τί ἐστὶν ὑπάρχει, πολλῶ μᾶλλον ἐν τούτοις ἔχεται δεῖ τούτου, καὶ εἰς τοῦτο βλέπτεον, καὶ πρὸς τοῦτο πάντα ἀνευεκτέον.

Εἰ δὴ τὸ ὄν οὕτως τοῦτο, καὶ ὡσαύτως ἔχει, καὶ οὐκ ἐξίσταται 662 αὐτὸ ἑαυτοῦ, καὶ γένεσις περὶ αὐτὸ οὐδεμία, οὐδ' ἐν τόπῳ ἐλέγετο εἶναι, ἀνάγκη αὐτὸ οὕτως ἔχον, αἰεὶ τε σὺν αὐτῷ εἶναι καὶ μὴ διίστάναι ἀφ' αὐτοῦ, μηδὲ αὐτοῦ τὸ μὲν ὡδὶ, τὸ δὲ ὡδὶ εἶναι, μηδὲ προῖέναι τι ἀπ' αὐτοῦ, ἥδη γὰρ ἂν, ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ εἶη, καὶ ὅλως ἔν τιμι εἶη, καὶ οὐκ ἐφ' ἑαυτοῦ, οὐδ' ἀπαθείς. Πάθοι γὰρ ἂν, εἰ ἐν ἄλλῳ· εἰ δ' ἐν 15 ἀπαθεί ἔσται, οὐκ ἐν ἄλλῳ. Εἰ οὖν μὴ ἀποστὰν ἑαυτοῦ, μηδὲ μερισθὲν, μηδὲ μεταβάλλον αὐτὸ, μηδὲ μίαν μεταβολὴν ἐν πολλοῖς ἅμα εἶη, ἐν ὅλον ἅμα ἑαυτῷ ὄν, τὸ αὐτὸ ὄν πανταχοῦ ἑαυτῷ, τὸ ἐν πολλοῖς εἶναι ἂν ἔχοι· τοῦτο δὲ ἐστὶν ἐφ' ἑαυτοῦ ὄν, μὴ αὖ ἐφ' ἑαυτοῦ

2. ἐπιλελησμένος] Cod. Vat. ἐκλελησμένος.

3. κατανόησιν] Codd. Marc. A. Mon. C. νόησιν. Vat. κατὰ νόησιν.

5. γινώσκεισθαι] Marc. C. et B. a sec. m. γινώσκονται.

ib. οἷς δὲ πανταχοῦ] Abest πανταχοῦ a Codd. omnibus, excepto Marc. B. Quod cum incommode ex paullo antecedentibus repetitum sit, deleuimus.

7. ἀνευεκτέον] Cod. Vat. ἀνευεκτόν.

8. Εἰ δὴ] Cod. Vat. εἰδῆ.

10. σὺν αὐτῷ] Cod. Med. B. ut marg. Ed. αὐτῷ. Quod recepi.

11. μηδὲ αὐτοῦ—ἀπ' αὐτῆς] Desunt hæc in Cod. Vat.

12. ἀπ' αὐτῆς] Codd. omnes ἀπ' αὐτοῦ, sed Darm. Marc. B. et Med. A. non nisi ex corr. Unde locum correxi.

ib. ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ] Codd. Ciz. et Vat.

καὶ ἐν ἄλλῳ.

13. οὐκ ἐφ'] Codd. Mon. C. Marc. A. C. E. Med. B. Vat. καὶ οὐκ ἐφ'. Unde καὶ addidi.

16. αὐτὸ ὄν] Ita Ed. Sed Codd. Marc. A. C. E. Mon. C. et Vat. αὐτῷ ὄν. Quos sequor: intelligendum enim sibi.

17. εἶναι, ἂν] Cod. Med. B. omittit εἶναι.

ib. ἐφ' αὐτοῦ] Cod. Ciz. ἀφ' αὐτοῦ.

quīs, merito ex hac ipsa natura et ex illis, quæ huic proprie tribuuntur, argumentabitur per convenientiam valde conuenienter argumentationes contextens conuenientes. Vicissim vero, quando aliquis de re intelligibili disputat, si essentia, qua de agitur, naturam acceperit, principia disputationis inde rite admodum fabricauit: non præuaricans quidem elam in naturam alteram, quasi instituti ipsius oblitus, sed ex ipsa potius de ipsa prorsus excogitans: ubique profecto hoc ipsum, quod dicitur, quod quid est, præcipuum iudicatur intelligendi et disputandi principium. Hinc igitur dici solet, eis, qui recte aliquid definiuerint, multa jam accidentium esse perspecta: in his itaque rebus, quarum totum ubique in eo ipso, quod quid est, consistit, multo magis huic est inuitendum, ad hoc spectandum, ad hoc omnia referenda.

III. *Mundus intelligibilis ac etiam mundus vitæ si nullam in se divisionem admittit pertinentem ad locum,*

tempus, contrarictatem: nec ab ullo subjecto locoque dependet, merito totus semper est ubique.

Totus corporeus mundus mundo vitæ ubique necessario indiget, ubique igitur illo potitur, sed ut ille huic ubique adsit non cogitur rareferi aut dividi, quæ corporis passiones sunt. Adest ergo unicuique totus ferme sicut vita vel lumen, neque cogitandus est a re ulla quasi localiter segregatus. Jam enim in locum angustum redigeretur.

Si igitur hoc ipsum intelligibile vere ens existit, eodem modo se semper habet, nunquam a se ipso discedit, nulla circa ipsum generatio cadit, nullo clauditur loco, necessarium est ipsum ita se habens semper habitare secum, nusquam a se ipso distare, non aliud ipsum quidem hic esse, aliud autem ibi: non aliquid sui ex ipso profluere, alioquin in alio jam et alio foret, ac prorsus in aliquo, nec amplius in se ipso, nec a passione securum. Pateretur enim, si jaceret in alio: sin autem in non patiente natura consistit, non quiescit in alio: si ergo a se ipso non dis-

662

εἶναι. Λείπεται τοίνυν λέγειν αὐτὸ μὲν ἐν οὐδενὶ εἶναι, τὰ δ' ἄλλα ἐκείνου μεταλαμβάνειν, ὅσα δύναται αὐτῷ παρεῖναι, καὶ καθ' ὅσον ἐστὶ δυνατὰ αὐτῷ παρεῖναι. Ἀνάγκη τοίνυν ἢ τὰς ὑποθέσεις καὶ τὰς ἀρχὰς ἐκείνας ἀναιρεῖν, μηδεμίαν εἶναι τοιαύτην φύσιν λέγοντας, ἢ εἰ τοῦτ' ἐστὶν ἀδύνατον καὶ ἐστὶν ἐξ ἀνάγκης τοιαύτη φύσις καὶ οὐσία, παραδέχεσθαι τὸ ἐξ ἀρχῆς, τὸ ἐν καὶ ταῦτὸν ἀριθμῷ, μὴ μεμερισμένον, ἀλλὰ ὅλον ὄν, τῶν ἄλλων τῶν παρ' αὐτὸ μηδενὸς ἀποστατεῖν, οὐδὲν τοῦ χεῖσθαι δεηθῆν, οὐδὲ τῷ μοίρας τινὰς ἀπ' αὐτοῦ ἐλθεῖν, μηδ' αὖ τῷ αὐτὸ μὲν μείναι ἐν αὐτῷ ὅλον, ἄλλο δέ τι ἀπ' αὐτοῦ γεγονὸς καταλελοιπὸς, αὐτὸ ἦκειν εἰς τὰ ἄλλα πολλαχῆ· ἐστὶ τε γὰρ οὕτως, τὸ μὲν ἄλλοθι, τὸ δ' ἀπ' αὐτοῦ ἄλλοθι, καὶ τόπον ἔξει διεστηκὸς ἀπὸ τῶν ἀπ' αὐτοῦ· καὶ ἐπ' ἐκείνων αὖ εἰ ἕκαστον ὅλον ἢ μέρος, καὶ εἰ μὲν μέρος, οὐ τὴν τοῦ ὅλου ἀποσώσει φύσιν, ὅπερ δὴ εἴρηται· εἰ δὲ ὅλον ἕκαστον, ἢ ἕκαστον μεριοῦμεν ἴσα μέρη τῷ ἐν ᾧ ἐστὶν, ἢ ταῦτὸν ὅλον πανταχοῦ συγχωρήσομεν δύνασθαι εἶναι· οὗτος δὴ ὁ λόγος ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος καὶ τῆς οὐσίας ἀλλότριον οὐδὲν, οὐ δ' ἐκ τῆς ἐτέρας φύσεως ἐλκύσας.

3. παρῖναι. Ἀνάγκη] Cod. Ciz. omit- tit hæc.

4. ἐκείνας] Abest a Codd. Ciz. et Vat. Mox Marc. E. post ἢ omittit εἰ. Idem vocabulum Marc. C. nonnisi supra lin. habet.

7. παρ' αὐτῷ] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. παρ' αὐτῷ.

9. ἀπ' αὐτῆς] Codd. omnes præter Marc. B. ἀπ' αὐτοῦ, sed Darm. et Med. A. nonnisi ex corr. Inde correxi locum.

ib. μηδ' αὐτῷ] Codd. Vat. Marc. et Mon. C. μηδ' αὐτῷ. Vat. mox ἐν αὐτῷ, et ἄλλο δὲ omisso τι. Ex illis recepi αὐτῷ.

11. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω.

12. ἐκείνων] Cod. Ciz. ἐκείνων.

13. ἀποσώσει] Cod. Ciz. ἀποσώσει.

15. τὸ ἐν ᾧ] Codd. Marc. A.C.E. Mon. C. et Vat. τῷ ἐν ᾧ. Præcedit in Marc. E. ἴσα. Illud recepit. De constructione vid. laudd. ap. Matth. Gr. gr. §. 419. 1. p. 767. ed. alt. et §. 385. 2. p. 706.

17. ἐκ τῆς] Marc. C.E. ἐκ τῆς.

tans, non divisum, non modo aliquo permutatum sit simul in multis: profecto unum totum simul ipsummet existens, atque idem sibimet ubique admittet hoc ipsum, quod in multis existere dicitur. Hoc autem perinde est, ac si dicatur in se ipso existens, rursus in se ipso non esse. Reliquum est igitur, ut dicamus, esse quidem illud in nullo, sed alia illius participia fore, quæcumque illi valeant propinquare, et quatenus idem valeant. Necessarium est igitur, aut suppositiones illas eaque principia tollere, nullamque talem naturam prorsus admittere, aut certe, si hoc est impossibile, extatque necessario natura talis atque essentia, omnino concedere, quod nobis est a principio positum, unum scilicet idemque numero non divisum, sed totum prorsus existens, a nullo reliquorum, quæ sunt præter ipsum, esse remotum: neque tamen ad hoc, ut omnibus adsit, diffundi passim, ullo modo cogi: neque rursus ita duntaxat adesse, ut portiones ab eo ali-

quæ profluant: neque iterum ex eo, quod ipsum quidem in se maneat totum, aliud vero quippiam ab eo factum, deserat ipsum, atque ita passim progrediatur in alia: alioquin ita certe ipsum quidem foret alibi, quod item fit ab eo, alibi quoque foret. Atque ipsum cum jam a suis effectibus sit discretum, locum jam proprium possidebit. Licet rursus circa illa, quæ ab eo manant, hunc in modum argumentari: aut quodlibet eorum totum ipsum existit, aut pars quædam solum: at si pars non servabit totius naturam, quod est utique dictum: sin autem est unumquodque totum, aut quodlibet in partes totidem partiemur, in quot et illud, in quo manet, atque ita jam est divisum: aut certe idem ubique totum esse jam posse fatebimur. Hæc itaque ratio ex ipsa re, ipsaque essentia deducta est, nec alieni quicquam admittit, nec ex diversa natura aliquid accipit.

Ἴδε δὲ, εἰ βούλει, καὶ τόνδε τὸν θεὸν οὐ πῆ μὲν εἶναι, πῆ δ' οὐκ εἶναι φαμέν. Ἔστι γὰρ ἀξιούμενόν τε παρὰ πᾶσι τοῖς ἔννοιαν ἔχουσι θεῶν, οὐ μόνον περὶ ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων λέγειν θεῶν, ὡς πανταχοῦ πάρεισι· καὶ ὁ λόγος δέ φησι δεῖν οὕτω τίθεσθαι.

5 Εἰ οὖν πανταχοῦ, οὐχ οἶόν τε μεμερισμένον, οὐ γὰρ ἂν ἔτι πανταχοῦ αὐτὸς εἴη, ἀλλ' ἕκαστον αὐτοῦ μέρος, τὸ μὲν ὠδὶ, τὸ δὲ ὠδὶ ἔσται, αὐτὸς τε οὐχ εἷς ἔτι ἔσται ὥσπερ εἰ τμηθεῖη τι μέγεθος εἰς πολλὰ, ἀπολλύμενόν τε ἔσται, καὶ τὰ μέρη πάντα οὐκέτι τὸ ὅλον ἐκείνο ἔσται. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ σῶμα ἔσται. Εἰ δὲ ταῦτα ἀδύνατα,

10 πάλιν αὖ ἀνεφάνη τὸ ἀπιστούμενον, ἐν πάσῃ φύσει ἀνθρώπου, ὁμοῦ τῷ θεῶν νομίζειν καὶ πανταχοῦ τὸ αὐτὸ ἅμα ὅλον εἶναι. Πάλιν δὲ, εἰ ἄπειρον λέγομεν ἐκείνην τὴν φύσιν, οὐ γὰρ δὴ πεπερασμένην, τί ἂν ἄλλο εἴη, ἢ ὅτι οὐκ ἐπιλείψει; εἰ δὲ μὴ ἐπιλείψει, ὅτι πάρεστιν ἐκάστῳ· εἰ γὰρ μὴ δύναιτο παρεῖναι, ἐπιλείψει τε καὶ ἔσται ὅπου

15 οὐ. Καὶ γὰρ εἰ λέγοιμεν ἄλλο μετ' αὐτὸ τὸ ἐν, ὁμοῦ αὖ αὐτῷ, καὶ τὸ μετ' αὐτὸ περὶ ἐκείνο καὶ εἰς ἐκείνο, καὶ αὐτοῦ οἶον γέννημα

3. οὐ μόνον—θεῶν] Desunt hæc in Codd. Marc. A. Ciz. et Mon. C.

4. πᾶσι] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. πάρεισι, excepto Marc. B. Quos sequor.

6. τὸ μὲν ὠδὶ] Cod. Vat. τὸ μὲν οὐτωςί.

7. αὐτὸς οὐχ] Codd. Ciz. Darn. Marc. B.C.E. Med. A.B. τι οὐχ. Marc. A. Unde recepi particulam τι. Mon. C. δι οὐχ. Vat. τι ἔχεις ἔτι.

ib. εἰ τμηθεῖη] Cod. Vat. οὐ τμηθεῖη. Marc. C.E. μέρη pro μίγξις.

8. τι ἔσται] Codd. Marc. Mon. C. Med. A.B. Vat. τι ἔσται. Quare correxi vulgatam.

11. θεῶν] Codd. omnes τῶ θεῶν. Unde recepinus articulum. Mox Marc. C. et B. a sec. m. τὸν αὐτόν.

13. οὐκ ἐπιλείψει] Cod. Vat. omittit οὐκ.

ib. εἰ δὲ μὴ ἐπιλείψει] Desunt hæc in Marc. A.

14. δύναται] Codd. Vat. Marc. A.C.E. et Mon. C. δύναιτο. Quod cum Fic. re-

cepi.

ib. ὅπου ἔν.] Codd. Marc. Mon. C. Med. A.B. et (ut videtur) Vat. ὅπου οὐ. Quos sequor. Taylor sine libris conjecit μη ἔν.

15. ὁμοῦ αὐτῷ] Codd. Marc. A.C.E. Mon. C. Med. A.B. ὁμοῦ αὐ αὐτῷ. Vat. ὁμοῦ αὐ αὐτό. Illud recepi.

16. τὸ περι] Codd. Marc. A.C.E. Med. A.B. Vat. omittunt τὸ. Quod ut super-
vacaneum delevi.

ib. γέννημα] Cod. Vat. γίνημα et sic Marc. A.E. prior ex corr.

IV. *Communis omnium sententia, atque ipsa ratio dicitur, unumquemque Deorum ubique simul existere: sed ut Deus universum simul obsideat locum, non cogitur rarefieri, aut dividi, alioquin corporeus foret, et debilitaretur, et interiret. Est igitur idem ubique totus: nullius Dei virtus defectum patitur: nusquam ergo deficit: igitur est ubique Deus. Naturalis virtus quo excellentior est, eo provinciam obsidet ampliore. Uniuscujusque Dei virtus eminentior est, quam excellentissima naturæ virtus. Primi Dei virtus est immensa. Denique quicquid post Deum sequitur, absque Dei presentia moveri et conservari non potest.*

Contemplare si placet et hunc Deum, quem nos non hic quidem esse, ibi vero non esse dicimus, sed pariter ubique fatemur. Constat sane apud omnes de diis aliquid cogitantes, non hunc tantum Deum, verum etiam deos omnes ubique esse presentes, ipsaque ratio ita esse concludit. Si igitur est ubique Deus, fieri nequit, ut sit ubi-

que divisus: alioquin non ipse foret ubique, sed unaquæque pars ejus ita disponderetur, ut hæc quidem hoc in loco, illa vero esset in illo: atqui et ipse non amplius esset unus, quemadmodum si magnitudo quædam divideretur in multa: sic enim dissiparetur, neque partes omnes alterius totum illud existerent. Accedit ad hæc, quod Deus ita se habens foret et corpus: at si hæc fieri nequeunt, rursus quod incredibile videbatur compertum habemus, in universa videlicet humana natura existimante scilicet Deum esse simul ubique unde constat unum aliquid indivisum ubique simul esse totum. Rursus si naturam illam infinitam esse dicimus, neque enim definitam esse concederemus, curram potissimum infinitam, nisi quia nusquam deficit? Quod si deficit, nusquam nimirum univique constat adesse. Si enim adesse non posset, deficeret utique, foretque aliquid, ubi ipsa non esset. Jam vero et si dicamus, aliud quiddam extare post unum, rur-

663

συναφές ἐκεῖνω, ὥστε τὸ μετέχον τοῦ μετ' αὐτὸ κάκεινου μετειλη-
C φέναι. Πολλῶν γὰρ ὄντων τῶν ἐν τῷ νοητῷ πρώτων τε καὶ δευτέ-
ρων καὶ τρίτων, καὶ οἶον σφαίρας μιᾶς, εἰς ἐν κέντρον ἀνημμένων, οὐ
διαστήμασι διειλημμένων, ἀλλ' ὄντων ὁμοῦ αὐτοῖς ἀπάντων, ὅπου
ἀν παρῆ τὰ τρίτα, καὶ τὰ δεύτερα, καὶ τὰ πρώτα πάρεστι. 5

A Καὶ σαφηνείας μὲν ἔνεκα ὁ λόγος πολλάκις, οἶον ἐκ κέντρον ἐνὸς
πολλὰς γραμμὰς ποιήσας, εἰς ἔννοιαν τοῦ πλήθους τοῦ γενομένου
ἐθέλει ἄγειν. Δεῖ δὲ τηροῦντας ὁμοῦ πάντα τὰ λεγόμενα πολλὰ
γεγονέναι λέγειν ὡς κάκεῖ ἐπὶ τοῦ κύκλου οὐκ οὔσας γραμμὰς ἀφω-
ρισμένας ἔστι λαμβάνειν· ἐπίπεδον γὰρ ἓν· οὐ δὲ οὐδὲ κατ' ἐπίπεδον 10

B ἐν διάστημά τι, ἀλλὰ ἀδιάστατοι δυνάμεις καὶ οὐσίαι, πάντα ἀν
εἰκότως κατὰ κέντρα λέγοιτο, ἐν ἐνὶ ὁμοῦ κέντρῳ ἠνωμένα, οἶον
ἀφέντα τὰς γραμμὰς, τὰ πέρατα αὐτῶν τὰ πρὸς τῷ κέντρῳ κείμενα,
ὅτε δὴ καὶ ἓν ἔστι πάντα. Πάλιν δὲ εἰ προσθείης τὰς γραμμὰς, αἱ
μὲν ἐξάψονται τῶν κέντρων αὐτῶν, ἀ κατέλιπον ἐκάστη, ἔσται γε 15

1. κακείνου] Cod. Vat. κακείνο. Tum
scripsimus ex Codd. Marcc. Ciz. Mon. C.
et Vat. μετειληφέναι, cum in Ed. et rell.
sit μετ' εἰληφέναι.

2. ὄντων ἐν] Codd. Mon. C. Marcc.
Med. A. B. Vat. ὄντων πᾶν ἐν.

3. ἀνημμένων] Cod. Vat. ἀνημμένων.
Quod sequitur οὐ abest in Mon. C. et
Marc. A.

4. διειλημμένων] Cod. Vat. διειλημμένων

(sic).

ib. ὁμοῦ αὐτοῖς] Codd. Ciz. Marc. A. αὐ-
τοῖς ὁμοῦ. Vat. ὁμοῦ αὐτῆς.

6. Καὶ σαφηνείας κ. τ. λ.] Totum caput
V. abest a Codd. Marc. C. E.

11. ἀλλὰ] Codd. Marc. A. Mon. C. et
Vat. ἀλλ'.

ib. δυνάμεις καὶ οὐσίαι] Ita Codd. Marc.
A. B. Mon. C. Ciz. Darin. Med. A. B. In

Vat. est οὐσίαι καὶ δυνάμεις. In Ed. δυνά-
μεις καὶ οὐσία. Verba οἶον—κείμενα absunt
a Marc. A.

14. ἐν ἔσται] Cod. Mon. C. ἐν ἔσται cum
Marc. A.

ib. εἰ προσθείης] Cod. Med. B. εἰσπρο-
σθείης.

15. κατέλιπον] Codd. Mon. C. Marc. A.
κατέλιπον.

sus oportet simul esse cum ipso : et quod est post
ipsum, circa illud versari, et in illud anniti, esse-
que illius progeniem illi connexam, adeo ut, quod
participat ejus, quod est post ipsum, illius quo-
que sit particeps. Proinde cum in mundo intel-
ligibili multa sint, graduque illic prima et se-
cunda, et tertia, omniaque sequentia velut ad
unius sphaerae centrum sint simul affixa, neque
intervallis ullis inter se separentur, sed ibi cuncta
sint simul merito ubicunque tertia sunt, ibidem
et secunda et prima pariter adsunt : sed rein
hanc deinceps planius explicemus.

V. Saepe accipit pro mundo intelligibile [Ed. pr. intel-
ligibili] primum ens et intellectum, cui velut com-
muni centro insunt ideae rerum, velut propria qua-
dam centra. Saepe etiam illum accipit pro eo, quod
dixi, sed adjungendo illis ideis, ut centris, formas im-
materiales inde pendentes, ut lineas, quae, ut annexuntur
ibi, sunt unum, ut producantur inde, sunt multa.
Et totus hic cumulus est mundus intelligibilis magis
unum, quam cumulus formarum materialium materi-
ae uni annexarum, qui dicitur mundus sensibilis : sed
intelligibilis ille magis est unum, quia immateriales
formae propius et firmius affiguntur ideis suis, et per

ideas intellectui, quam formae materiales inchoatio-
nibus suis, et per eas materiae. Item quia ille mun-
dus est unum unitatis [Ed. pr. recte unitate] summa
formae, hic vero est unum unitate materiae infimae :
item quia hic unionem impedit localis distantia par-
tium repugnantia qualitatum, tota transmutatio tem-
poralis : ibi vero haec impedimenta non sunt. Item
mundus intelligibilis comparatur sphaera amplissima,
sub cujus ambitu continentur ambitus, et ad cujus
centrum rediguntur centra formarum immaterialium,
quasi sphaerarum sic contentarum in prima forma,
sicut sphaerae minores in ampliori sphaera : ejusmodi
unio non prohibet essentialium distinctiones, sicut nec
unio formarum in materia, nec annexio linearum
centris et centro, nec collectio sphaerarum in sphaera.

Quod dici saepenumero solet, sicut lineae multae
ex uno quodam centro connexae procedunt, simili-
liter intelligibilia ex uno fonte procedere, intelli-
gentiam progenitae illic multitudinis commode
studet asferre. Operae pretium vero est hoc ip-
sum servantes imprimis, omnia videlicet, quae illic
multa gigni dicuntur, simul existere : subdere
rursus, et in circulo quidem licere lineas in se
non omnino distinctas, tanquam distinctas acci-
pere : unum namque est planum. Ubi autem

μὴν οὐδὲν ἦττον κέντρον ἕκαστον, οὐκ ἀποτετμημένον τοῦ ἐνὸς πρώτου κέντρον, ἀλλ' ὁμοῦ ὄντα ἐκείνω ἕκαστον αὖ εἶναι, καὶ τοσαῦτα, ὅσαι αἱ γραμμαὶ, αἷς ἔδοσαν αὐτὰ πέρατα εἶναι ἐκείνων ὥστε ὅσων μὲν ἐφάπτεται γραμμῶν, τοσαῦτα φανῆναι, ἐν δὲ ὁμοῦ πάντα ἐκείνα 664
5 εἶναι. Εἰ δ' οὖν κέντροις πολλοῖς ἀπεικάσαμεν πάντα τὰ νοητὰ εἶναι, εἰς ἐν κέντρον ἀναφερομένοις καὶ ἐνουμένοις, πολλὰ δὲ φανείσι, διὰ τὰς γραμμάς, οὐ τῶν γραμμῶν γεννησασῶν αὐτὰ, ἀλλὰ δειξασῶν, αἱ γραμμαὶ παρεχέτωσαν ἡμῖν χρεῖαν ἐν τῷ παρόντι ἀναλογον εἶναι, ὧν ἐφαπτομένη ἡ νοητὴ φύσις πολλὰ καὶ πολλαχῆ φαί- B
10 νεται παρῆναι.

Πολλὰ γὰρ ὄντα τὰ νοητὰ, ἐν ἔστι· καὶ ἐν ὄντα τῇ ἀπείρω φύσει A
πολλὰ ἔστι καὶ πολλὰ ἐν ἐνί, καὶ ἐν ἐν πολλοῖς, καὶ ὁμοῦ πάντα, καὶ ἐνεργεῖ πρὸς τὸ ὅλον μετὰ τοῦ ὅλου, καὶ ἐνεργεῖ πρὸς τὸ μέρος αὖ μετὰ τοῦ ὅλου. Δέχεται δὲ τὸ μέρος εἰς αὐτὸ, τὸ ὡς μέρους πρῶτου
15 ἐνέργημα, ἀκολουθεῖ δὲ τὸ ὅλον, οἷον εἰ ὁ ἄνθρωπος ἐλθὼν εἰς τὸν τινὰ ἄνθρωπον, τίς ἄνθρωπος γίνοιτο ὧν αὖ ἄνθρωπος. Ὁ μὲν οὖν B

1. ἀποτετμημένου] Codd. Ciz. Mon. C.
2. τοσαῦται] Codd. Mon. C. Marc. A.
3. αὐτὰ] Codd. Med. B. Marc. A. αὐτά.
5. Εἰ δ' οὖν] Cod. Vat. εἰ οὖν.
ib. ἀπεικάσασιν] Codd. Marc. A. Mon.
C. Med. A. (ex corr.) B. Vat. ἀπεικάσαι-
μιν. Quos sequimur.
8. χρεῖαν] Ita Codd. Ciz. et Vat. Rell.

9. πολλαχῶ] Codd. Mon. C. Med. B.
Vat. Marc. A. πολλαχῆ. Quod recepi-
mus.
12. ἐνί] Codd. præter Darm. et Marc.
B. omnes ἐν ἐνί. Unde præpositionem re-
cepi.
ib. ἐν ἐπὶ πολλοῖς] Cod. Vat. ἐπὶ πολλοῖς
ἐν, cum Marc. C.E. Correxī ἐν pro ἐπὶ.
ib. καὶ ἐνεργεῖ—τοῦ ὅλου] Desunt hæc in

Codd. Ciz. et Vat. Ceterum scripsimus
ἐνεργεῖ ex Codd. rell. cum in Ed. sit ἐνεργεῖ.
14. μέρος εἰς] Cod. Vat. omittit εἰς. Per-
git Marc. A. αὐτό, quod recepi pro αὐτό.
16. τινὰ ἄνθρώπου] Codd. Marc. Ciz.
Mon. C. Med. A.B. Vat. ἄνθρωπον. Quod
recipiendum fuit.
ib. τίς ἄνθρωπος] Desunt hæc in Cod.
Ciz.
ib. ὧν αὖ] Cod. Vat. ὡς αὖ.

neque secundum unum quidem planum est aliquod intervallum, sed indistantes omnino vires atque essentialia, haud ab re omnia in centrorum modum excogitantur in unum quodam centro sibi invicem conjunctorum: ubi profecto lineæ quidem ipsæ dimittantur: serventur autem duntaxat termini linearum centro contigui, ubi etiam cuncta sunt unum. Rursus autem, si lineas punctis adjunxeris, illæ quidem e centrīs, propriis suspendentur, quæ singulæ reliquerunt: erit autem nihilominus unumquodque centrum, ab uno primo centro minime separatum, ita tamen, ut, dum simul cum illo sunt, sint etiam interea singula, atque totidem, quot et lineæ quibus ipsa id concesserant, ut termini illarum existerent: quapropter, quot ibi lineas medium ipsum attingit, totidem esse puncta videntur. Unum vero illa apparet simul omnia esse. Si igitur multis centrīs similia esse intelligibilia omnia fateamur, centrīs, inquam, in unum centrum reductis, penitusque conjunctis: apparentibus vero

multa propter lineas, quæ quidem lineæ centra non generent, sed ostendant: profecto lineæ in præsentia nobis conferent ad ostendendam aliquam in se proportionem ad illa, quæ attingens natura intelligibilis, propterea multa et ubique videtur adesse.

VI. Si consideres in prima mente ideas cunctas atque singulas, mox in qualibet idea agnosces totam plenitudinem idearum: ejus tamen ideæ distincta proprietate servata. Item intellectualis quidem anima, si plura vicissim formet corpora, una est in multis: sed penes mundum intelligibilem multa potius in una sunt, vel circa unum.

Intelligibilia profecto cum entia multa sint, sunt simul et unum. Rursus cum unum sint, interea ob infinitam naturam sunt et multa: tum vero multa in uno et in multis unum, et omnia simul: atqui agunt omnia illic ad totum una cum toto: agunt ad partem rursus cum ipso toto. Admittit vero pars in se ipsa actionem primam

664 ἄνθρωπος ὁ ἐν τῇ ὕλῃ, ἀφ' ἐνὸς τοῦ ἀνθρώπου τοῦ κατὰ τὴν ιδέαν, πολλοὺς ἐποίησε τοὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἔστιν ἐν τὸ αὐτὸ ἐν πολλοῖς οὕτως, ὅτι ἔστιν ἐν τι οἶον ἐνσφραγιζόμενον ἐν πολλοῖς αὐτό. Αὐτὸ δὲ ἄνθρωπος, καὶ αὐτὸ ἕκαστον, καὶ ὅλον τὸ πᾶν οὐχ οὕτως ἐν πολλοῖς, ἀλλὰ τὰ πολλὰ ἐν αὐτῷ. Μᾶλλον δὲ περὶ αὐτό. Ἄλλον 5
 C γὰρ τρόπον τὸ λευκὸν πανταχοῦ καὶ ἡ ψυχὴ ἐκάστου ἐν παντὶ μέρει τοῦ σώματος ἢ αὐτῆ· οὕτω γὰρ καὶ τὸ ὄν πανταχοῦ.
 A Ἀνάγεται γὰρ καὶ τὸ ἡμέτερον καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ ὄν, καὶ ἀναβαίνο- μέν τε εἰς ἐκεῖνο, καὶ τὸ πρῶτον ἀπ' ἐκείνου, καὶ νοοῦμεν ἐκεῖνα, οὐκ εἶδωλα αὐτῶν, οὐδὲ τύπους ἔχοντες. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ὄντες ἐκεῖνα. 10
 Εἰ οὖν ἀληθινῆς ἐπιστήμης μετέχομεν, ἐκεῖνα ἐσμέν, οὐκ ἀπολα-
 665 βόντες αὐτὰ ἐν ἡμῖν, ἀλλ' ἡμεῖς ἐν ἐκείνοις ὄντες. ὄντων δὲ καὶ

1. μετὰ τῆν] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A.C.E. Med. B. Vat. κατὰ τῆν. Quos sequor.

3. ἐνσφραγιζόμενον] Cod. Vat. solus ita. Reil. cum Ed. ἐν σφραγιζόμενον.

ib. πολλοῖς αὐτό.] Cod. Vat. omittit αὐτό. Mox Marc. A. ἀποτίκαστον.

7. πανταχοῦ] Cod. Vat. παρ' αὐτοῦ. Idem mox μέση pro μίση.

8. καὶ τῷ] Cod. Vat. omittit τῷ.

9. ἐκεῖνα] Cod. Med. B. ἐκεῖνοι.

11. ἀπολαβόντες] Cod. Vat. ἀποβάν- λοντες.

tanquam partis, consequitur vero deinde totum, quemadmodum, si ipse homo in hominem quendam veniens, homo quidem evadat, existens rursus et homo. Homo quidem, qui est in materia, ab uno homine, qui [post ideam] secundum ideam extat, homines eosdem reddidit multos, atque est unum idem sic in multis, quia unum aliquid idem more sigilli est in multis impressum. [Ipse] Ipsum vero homo et ipsum per se unumquodque et totum ipsum universum non sic est in multis, sed in eo sunt multa, imo vero sunt circa ipsum: aliter enim albedo est ubique, aliter anima uniuscujusque est in qualibet parte corporis eadem: sic itaque et ens ipsum ubique esse est judicandum.

VII. Anima nostra intelligit plenitudinem idearum, scilicet conversa ad intellectum suum, neque tamen illic per idearum imagines: ergo ipsa per intellectum est universum. Atque ita in universali rerum forma omnes animæ sunt quodammodo unum, quamvis sua quadam singulæ proprietate distinctæ: quatenus autem ab intellectu digrediuntur, inter se disjunguntur.

Plotinus in his duobus libris non intendit probare, quod non possit esse nisi una anima, sed quod una anima possit esse ubique, non obstante magnitudine vel multitudine corporum: et quod non oportet in diversis mundi partibus animas multas ponere, quia una communis non sufficiat ubique esse et regere. Quod si ponuntur multæ, propter aliam rationem ponuntur, quam propter illius unius insufficientiam: et hæc multæ sunt unum cum illa scilicet unione spatii: item quia agunt sub communi virtute illius: item

quia ad communem rediguntur animæ ideam: item quia qualibet anima est omnia in se rerum semina, sicut anima mundi, et quando in se convertitur, explicat se in omnia, et adequatur illi, et cum illa æque gubernat, et cum mente communi æque contemplatur omnia: talisque fit unio, qualis in luminibus omnium stellarum in lumine solis, ubi omnia sunt ubique, omnia æque habent vires ad cuncta regenda, sed cætera agunt in virtute Solis. Item exemplum est in quinque sensibus, qui unum sunt, primo quia ab uno communi sensu et ad unum: secundo quia in retractione a corpore quilibet eorum sentit in communi sensu: tertio fingamus, visum in sensu communi sentire non modo visibilia, sed mox etiam cætera sensibilia. Similiter auditum sentire primo sua, deinceps alia: sic et alios. Tunc quilibet esse unum tum cum aliis, tum cum communi, et tamen adhuc essent distincti: tum quia quilibet potest se reflectere ad propria, sicut prius, tum quia, licet quilibet fundat se per omnia, tamen a proprio quodam exorditur, ac tandem redit in idem. Scito, Plotinum post hos libros, et post librum: Utrum omnes animæ sint una anima, composuisse tres libros de Dubiis animæ, ubi manifeste ostendit numerum animarum.

Nempe et nostrum ad ens ipsum reducitur, quo et nos ipsi reducimur; ad illud ascendimus, ab illo existimus ab initio: intelligimus illa non per illorum imagines, non per figuras illas, quas habeamus. Sin autem intelligimus quidem illa, neque tamen per imagines vel figuras, sequitur, ut illa intelligamus ipsi existentes illa. Si ergo sumus scientiæ vere participes, illa sumus, non accipientes quidem in nobis ea, sed nos potius existentes in illis. Quum vero non solum nos

τῶν ἄλλων, οὐ μόνον ἡμῶν ἐκεῖνα, πάντες ἐσμὲν ἐκεῖνα. Ὅμοῦ ἄρα ὄντες μετὰ πάντων, ἐσμὲν ἐκεῖνα· πάντα ἄρα ἐσμὲν ἓν. Ἐξω μὲν οὖν ὀρώντες ἢ ὄθεν ἐξήμμεθα, ἀγνοοῦμεν ἔν ὄντες, οἷον πρόσωπα πολλὰ εἰς τὸ ἔξω πολλὰ, κορυφὴν ἔχοντα εἰς τὸ εἶσω μίαν. Εἰ δέ τις ἐπιστραφῆναι δύναιτο, ἢ παρ' αὐτοῦ, ἢ τῆς Ἀθηνᾶς αὐτῆς εὐτυχίας τῆς ἔλξεως, θεόν τε καὶ αὐτὸν καὶ τὸ πᾶν ὄψεται· ὄψεται δὲ τὰ μὲν πρῶτα, οὐχ ὡς τὸ πᾶν, εἴτ' οὐκ ἔχων ὅπη αὐτὸν στήσας ὀριεῖ, καὶ μέχρι τίνος αὐτός ἐστιν ἀφείς περιγράφειν ἀπὸ τοῦ ὄντος ἅπαντος αὐτὸν, εἰς ἅπαν τὸ πᾶν ἤξει προελθὼν οὐδαμοῦ, ἀλλ' αὐτοῦ μείονας, οὗ ἴδρυται τὸ πᾶν.

Οἶμαι δὲ ἔγωγε, καὶ εἴ τις ἐπισκέψαιτο τὴν τῆς ὕλης τῶν εἰδῶν μεταλήψιν, μᾶλλον ἂν εἰς πίστιν ἐλθεῖν τοῦ λεγομένου, καὶ μὴ ἂν ἔτι ὡς ἀδυνατῶ ἀπιστεῖν, ἢ αὐ ἀπορεῖν. Εὐλογον γὰρ καὶ ἀναγκαῖον οἶμαι, μὴ κειμένων τῶν εἰδῶν χωρὶς, καὶ αὐ τῆς ὕλης πόρρωθεν, ἄνωθ' ἐν ποθεν τὴν ἔλλαμψιν εἰς αὐτὴν γεγρονέαι· μὴ γὰρ ἢ κενὸν τοῦτο

4. εἰς τὸ ἔξω πολλὰ] Cod. Vat. omittit hæc.

5. παρ' αὐτοῦ] Ita ed. Sed Cod. Marc. A.B. Med. A.B. παρ' αὐτοῦ. Quos sequor. Pergit Darm. ἢ αὐ τῆς.

ib. Ἀθηνᾶς ἀσπῆς—ἔλξεως] Marc. E. omittit ἀσπῆς. Respicit Plotinus Iliad. α. 197. sqq.

6. καὶ αὐτόν] Cod. Mon. C. omittit καὶ. Vat. habet αὐτόν.

7. εἴτ' οὐκ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt εἴτ'. Vat. habet εἴτ' pro οὐκ. Mox idem αὐτόν pro αὐτόν.

8. μέχρι τίνος] Ita Codd. Vat. Marc. A.C.E. Rell. cum Ed. μέχρι τίνος.

9. αὐτόν, εἰς] Cod. Vat. αὐτόν εἰς. Mox Marc. C. προσελθῶν.

ib. αὐτοῦ] Cod. Ciz. ἑαυτοῦ. Med. A. ex corr. ab al. m. αὐτοῦ.

11. εἴ τις] Marc. E. εἴ τι.

13. ἢ ἀπορεῖν] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. ἢ αὐ ἀπορεῖν. Unde addidi αὐ.

14. ἀνωθ' ἐν ποθεν] Cod. Vat. ἀν ποθεν.

15. ἢ κενὸν] Codd. Vat. et ut videtur Marc. C. ἢ κενόν. Fic. videtur legisse ἢ κενόν, ut est in Marc. A.E. Quod restituendum fuit.

illa simus, verum etiam alia sint et illa, nimirum omnes illa sumus. Simul igitur una cum omnibus existentes illa sumus: omnia itaque unum sumus. Quum vero foras prospiciamus, neque illuc, unde suspendimur, aciem dirigamus, merito nos esse unum nequaquam animadvertimus: perinde ac si multi vultus in orbem uno quodam vertice sive intima unaque radice connecterentur. Si quis autem ad intima reflecti posset, sive supra apte natura, sive reflectente Minerva, se ipsum jam esse Deum universumque conspiceret, inspiceret, inquam, se primo quidem non tanquam penitus universum, sed deinde non habens, ubi potissimum sistens gradum determinet semet ipsum, et quousque sit, ipse definiat: nimirum mox prætermitteret se ipsum circumscribere, atque ab ente universo secernere. Itaque ad universum ipsum undique penitus perveniret, ita tamen, ut nusquam procederet, sed permaneret ibidem, ubi consistit et totum.

VIII. *Mens divina per suas ideas in materiam agit, non extrinsecus more artis humanae, sed intrinsecus modo artificiosae naturae: nec est sejuncta secundum*

locum a materia, alioquin loco propria deputabitur: nec mixta materiae, alioquin minime dominabitur.

Ubique vero est idea ignis, ubique ignem genitura: non divisa, ne pereat: non extensa, ne corpora fiat: non multiplicata numero, ne fiat innumerabilis: una sufficit: una est ubique tota. [Brucker. in Hist. Crit. Philos. II. p. 404. hæc et proxima Plotini ita accipit: "—Cuncta eo tendunt: intellectus divini ideas non secari, nec sui quidquam præbere materiae, esse tamen potentes ad id, quod in unitate non est formandum. Quemadmodum, si obscuræ rei lucem similitudine quadam licet accendere, in architecti idea ædificii una ædes multas construit, eisque naturam quidem et constitutionem quasi confert, neque tamen earum materiae se miscet, vel inter eas dividitur."]

Arbitror equidem, quisquis consideraverit, qua conditione materia quodammodo species accipit, facilius, quod in præsentia dicitur, concessurum: neque ulterius vel tanquam impossibile negaturum, vel rursus quicquam dubitaturum. Probabile namque necessariumque existimo, non ita disponi naturam, ut species quidem hinc seorsum positæ sint: materia vero illic locata seorsum, atque desuper alicunde illustratio quædam veniat

665 λεγόμενον· τί γὰρ ἂν εἶη τὸ πόρρω ἐν τούτοις καὶ τὸ χωρὶς ; καὶ οὐκ
 Β αὐτὸ δύσφραστον, καὶ τὸ ἀπορώτατον ἦν, τὸ τῆς μεταλήψεως λεγό-
 μενον ; ἀλλ' εἶρητο ἂν προχειρότατα, γνώριμον ὃν τοῖς παραδείγμα-
 σιν. Ἀλλὰ κὰν ἔλλαμψιν λέγωμέν ποτε, οὐχ οὕτως ἐροῦμεν, ὡς ἐπὶ
 τῶν αἰσθητῶν λέγομεν εἰς αἰσθητὸν τὰς ἐλλάμψεις. Ἀλλ' ἐπεὶ εἶδωλα
 τὰ ἐν τῇ ὕλῃ, ἀρχετύπων δὲ τάξιν ἔχει τὰ εἶδη, τὸ δὲ τῆς ἐλλάμ-
 ψεως τοιοῦτον οἶον χωρὶς ἔχειν τὸ ἐλλαμπόμενον, οὕτω λέγομεν. Δεῖ
 C δὲ νῦν ἀκριβέστερον λέγοντας μὴ οὕτω τίθεσθαι, ὡς χωρὶς ὄντος
 τόπω τοῦ εἶδους, εἶθ' ὥσπερ ἐν ὕδατι ἐνοραῖσθαι τῇ ὕλῃ τὴν ἰδέαν,
 ἀλλὰ τὴν ὕλην εἶναι πανταχόθεν, οἶον ἐφαπτομένην, καὶ αὐτὴ οὐκ
 ἐφαπτομένην τῆς ἰδέας, κατὰ πᾶν ἑαυτῆς ἴσχειν παρὰ τοῦ εἶδους τῷ
 πλησιασμῷ, ὅσον δύναται λαβεῖν οὐδενὸς μεταξὺ ὄντος, οὐ τῆς ἰδέας
 D διὰ πάσης διεξεληθείσης καὶ ἐπιδραμούσης, ἀλλ' ἐν αὐτῇ μενούσης.
 Εἰ γὰρ μὴ ἐν τῇ ὕλῃ ἐστὶν οἶον πυρὸς ἡ ἰδέα, τὴν δὲ τοῖς στοιχείοις
 666 ὕλην ὑποβεβλημένην, ὁ λόγος λαμβανέτω· αὐτὸ δὲ πῦρ τὴν ὕλην οὐκ
 ἐγγενόμενον αὐτὸ τῇ ὕλῃ, μορφὴν πυρὸς κατὰ πᾶσαν τὴν πυρωθεῖσαν
 ὕλην παρέξεται. Ὅγκος δὲ πολὺς πῦρ τὸ πρῶτον ἐνυλον ὑποκείσθω
 γενόμενον. Ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν λεγομένων
 στοιχείων ἀρμόσει. Εἰ οὖν τὸ ἐν ἐκείνῳ πῦρ ἢ ἰδέα ἐν πᾶσι θεωρεῖται

4. λέγωμεν] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. λέγομεν.

5. πᾶν εἰς αἰσθητὸν] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Vat. πᾶν αἰσθητῶν λέγομεν εἰς αἰσθητὸν (Vat. εἰς αἰσθητῶν). Unde assumi duo, quæ deerant, verba media.

6. πᾶς ἐλλάμψεως] Codd. Ciz. et Vat. ix πᾶς pro πᾶς.

10. καὶ αὐτὸ οὐκ ἐφαπτομένην] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. Pergit Vat. εἶναι πᾶς.

11. κατὰ πᾶν] Cod. Ciz. καὶ πᾶν. Mox Marc. E. ἴσχει pro ἴσχειν. Idem cum Marc. C. omittit οὐ post ὄντος.

13. ἐν αὐτῇ] Codd. Med. A.B. ἐν αὐτῇ cum Marc. B. Quos sequor.

14. Εἰ δὲ μὴ] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Med. A. (supra lin. ab al. m.) B. Vat. εἰ γὰρ μὴ. Darm. εἰ γὰρ δὲ μὴ. Hos sequimur.

ib. τὴν δὲ τοῖς] Codd. Mon. C. Ciz. Marcc. Vat. τὴν γὰρ τοῖς.

15. δὲ πῦρ] Codd. Mon. C. Med. A.B.

Vat. δὲ πῦρ. Et sic correxi. Post πῦρ in marg. Med. A. additur ab al. m. κρατήσας. Marc. E. δὲ τὸ πῦρ.

16. ἐγγενόμενον] Ita Ed. Sed Codd. Marcc. A.C.E. Mon. C. Med. B. Vat. ἐγγενόμενον. Quos sequor.

18. γενόμενον.] Cod. Vat. γενόμενον.

19. ἀρμόσει] Codd. Ciz. et Vat. ἀρμόσει. ib. ἐν ἐκείνῳ] Codd. Mon. C. Ciz. Med.

B. Marcc. A. Vat. ἐν ἐκείνῳ. Cod. quoque Med. B. in marg. habet ἐκείνο. Unde emendavi locum.

in materiam. Verendum est enim, ne hoc forte sit dictum ridiculum, nempe quidnam foret in his hoc ipsum, quod dicitur procul atque seorsum? Præterea nonne tum explicatu difficile, tum ambiguitatis plenum foret, quod de participationis conditione modo tetigimus? Sed id quidem si quando dicatur, facile prompteque nimium sit adductum, quippe cum ad hujus notitiam perveniat exemplis. Verum si quando nos illustrationem quandam in medium introducimus, non ita dictum volumus, sicut in rebus sensui manifestis remota quedam a remotis illuminari videntur. Sed quoniam, quæ in materia sunt, imagines quedam sunt: ipsæ vero species exemplarium primorum obtinent ordinem, hæc ab illis emicare videntur, nosque in his illustrationis no-

mine utimur, propterea quod illustrator cum illustrato minime commiscetur. Oportet vero nunc loquentes exactius hæc non ita disponere, ut species ipsa hinc sit loco seorsum, deinde velut in aqua, sic in materia, ideæ fulgor inspiciatur: sed materiam existimandum est undique ideam velut attingere, rursusque nequaquam attingere: atque ita secundum se totam a specie reportare nonnihil, conferente ad id propinquitate, quatenus accipere potest nullo prorsus interveniente medio: neque rursus ita ut idea per totam discurrat materiam, sive superferatur, sed potius in se ipsa permaneat. Si enim ipsa ignis idea in materia minime jacet, materiam vero nunc subjectam elementis accipiamus, ipse profecto ignis idealis materiam superans, nec inherens ipse materie,

παρέχον εἰκόνα ἑαυτοῦ, καὶ τόπω χωρὶς ὄν, οὐ παρέξει ὡς ἡ ἔλλαμ-
 ψις ἡ ὄρωμένη, ἥδη γὰρ εἶη που πᾶν τοῦτο τὸ πῦρ τὸ ἐν αἰσθήσει, B
 εἰ πᾶν αὐτὸ πολλὰ ἢ ἑαυτοῦ, τῆς ιδέας αὐτῆς μενούσης ἐν ἀτόπῳ,
 αὐτὸ τόπους γεννήσαν ἐξ αὐτοῦ· ἐπέειπερ ἔδει τὸ αὐτὸ πολὺ γενό-
 5 μνον φυγεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἵν' ἢ πολὺ οὕτως, καὶ πολλακίς μεταλάβῃ
 τοῦ αὐτοῦ. Καὶ οὐκ ἔδωκε μὲν ἑαυτῆς οὐδὲν τῇ ὕλῃ ἡ ιδέα, ἀσκέδα-
 στος οὔσα· οὐ μὴν ἀδύνατος γέγονεν ἐν οὔσα, τὸ μὴ ἐν τῷ ἐνὶ αὐτῆς
 μορφῶσαι, καὶ παντὶ αὐτοῦ οὕτω τοι παρεῖναι, ὡς ἄλλῳ μὲν μέρει C
 αὐτῆς τόδε, ἄλλῳ δὲ ἄλλο μορφῶσαι, ἀλλὰ παντὶ ἕκαστον καὶ πᾶν.
 10 Γελοῖον γὰρ τὸ πολλὰς ιδέας πυρὸς ἐπεισφέρειν, ἵν' ἕκαστον πῦρ
 ὑφ' ἐκάστης ἄλλης, τὸ δὲ ἄλλης, μορφοῖτο· ἄπειροι γὰρ οὕτως ἔσου-
 νται αἱ ιδέαι. Εἶτα πῶς καὶ μεριεῖς τὰ γινόμενα συνεχοῦς πυρὸς ἐνὸς
 ὄντος; καὶ εἰ προσθείημεν τῇ ὕλῃ ταύτῃ ἄλλο πῦρ, μείζον ποιήσαν-
 τες αὐτὸ, καὶ κατ' ἐκείνο αὐτὸ τὸ μέρος τῆς ὕλης, φατέον τὴν αὐτὴν D
 15 ιδέαν τὰ αὐτὰ εἰργάσθαι· οὐ γὰρ δὴ ἄλλην.

1. παρίχων] Cod. Vat. παρίχων.
 ib. ἑαυτοῦ] Cod. Ciz. αὐτοῦ.
 ib. οὐ παρέξει] Codd. Ciz. et Vat.
 ὑπάρξει.
 2. ἥδη γάρ] Cod. Vat. εἶδη γάρ. Pergit
 idem cum Marce. Mon. C. et Ciz. εἶη γάρ,
 pro εἶη γάρ. Quod correxi.
 ib. πῦρ ἐν] Codd. Marc. A.C.E. Mon.
 C. Med. B. Vat. πῦρ το ἐν. Unde recepi
 Articulum.
 3. πολλαῖς ἢ] Cod. Vat. πολλαχῶ ἢ.

- ib. αὐτοῦ μενούσης] Codd. Ciz. Mon. C.
 Med. B. Vat. Marc. A.C.E. αὐτῆς μενού-
 σης. Et sic correxi.
 ib. ἀτόπῳ] Cod. Vat. αὐτῷ τόπῳ.
 4. ἐξ αὐτοῦ] Cod. Ciz. ἐξ ἑαυτοῦ.
 7. τῷ ἐν] Cod. Vat. τῷ ἐν.
 8. ἄλλῳ μὲν] Cod. Darm. ἄλλῳ μὲν.
 9. εἰ ἄλλο] Cod. Vat. εἰ ἄλλο.
 ib. καὶ πᾶν] Cod. Vat. καὶ παντὶ ἕκα-
 στον. καὶ πᾶν.
 10. γὰρ πολλαῖς] Codd. Ciz. Marc. A.

- C.E. Mon. C. Med. B. Vat. interponunt
 τό. Med. B. habet πολλακίς. Illud, quod
 deerat, adieci.
 11. ὑφ' ἐκάστης] Codd. Ciz. et Vat. ὑφ'
 ἐκάστης. Post h. v. in marg. Cod. Med.
 A. ab ad. m. additur ἑαυτῆς.
 12. αἱ ἰδέαι] Cod. Vat. omittit αἱ.
 ib. πυρὸς ἐν] Codd. Ciz. Marc. A.
 Med. B. Vat. ἐνὶ πυρὸς.
 14. αὐτὸ τό] Cod. Vat. αὐτὸ τό.
 15. εἰργάσθαι] Cod. Darm. εἰργάσασθαι.

formam ignis per totam ignitam materiam exhibebit. Supponatur autem, ignem primum materialem, molem multam protinus esse factum. Eadem praeterea ratio caeteris congruit elementis. Si igitur ipse ignis idealis in omnibus prorsus inspicitur imaginem sui praebens: neque sic quidem praebet quasi loco se junctus, qualis illuminatio est oculis manifesta, alioquin jam esset alibi universus hic ignis coram sensu, si modo ipse totus multae sit partes: certe quasdam sui praebet imagines, dum ipsius idea consistit non circumscripta loco, sed ipse loca generat ex se ipso: alioquin oporteret ipsum, si modo multiplex secundum partes esset factus, a se diffugere, ut ita foret multus, saepius particeps ejusdem fieret. Jam vero idea ipsa, cum secari non possit, nihil sui ipsius materiae praebuit: neque tamen, quamvis unum sit, extitit impotens ad illud, quod non est in ipsius unitate formandum: neque etiam compulsa est, adesse sic universo, ut alia quidem sui parte partem hanc universi, alia vero partem formaret illam, sed potius se tota quodlibet atque totum. Ridiculum namque foret,

multas idcirco ideas ignis inferre, ut unusquisque ignis a sua quadam idea, hic quidem ab illa, ille vero formetur ab alia: sic enim ideae innumerabiles essent. Praeterea quonam pacto, quae fiunt, commode partieris, si quidem ignis unus sit atque continuus? Tum vero, si huius materiae ignem alium adjungamus amplificantes illum: profecto secundum illam quoque materiae portionem concedendum est, eandem prorsus ideam eadem effecisse, neque enim aliam illuc ideam fore quis dixerit.

IX. Una mundi machina et fabricata est ab una mente, et vegetatur ab una anima tota simul ubique praesente.

Sicut intra unam sphaeram multae sunt, et unitae cum ea pariter et distinctae, sic penes unam animam animae multae. Anima mundi nec ut punctum est ex multis, sed eminentius, ideo non habet certum in dimensione situm: nec rursus unum est ex multis, sed unitas in se explicans multitudinem, ideo tota potest multis et partibus et corporibus simul adesse, nec est ab ullo disjuncta secundum locum, cum ipsa rebus

666

Α Καὶ τοίνυν εἰ πάντα γενόμενα ἤδη τὰ στοιχεῖα τῷ λόγῳ τις εἰς ἐν σφαιρικὸν σχῆμα ἄγοι, οὐ πολλοὺς φατέον τὴν σφαῖραν ποιεῖν, κατὰ μέρη ἄλλον ἄλλη ὑποτεμνόμενον αὐτῷ εἰς τὸ ποιεῖν μέρος· ἀλλ' ἐν εἶναι τὸ αἷτιον τῆς ποιήσεως, ὅλω ἑαυτῷ ποιοῦν, οὐ μέρους αὐτοῦ, ἄλλου ἄλλο ποιοῦντος, οὕτω γὰρ ἂν πάλιν πολλοὶ εἶεν, εἰ μὴ εἰς ἐν 5 Β ἀμερὲς ἀναφέροις τὴν ποιήσιν, μᾶλλον δ' εἰ μὴ ἐν ἀμερὲς τὸ ποιοῦν τὴν σφαῖραν εἶη, οὐκ αὐτοῦ χυθέντος εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ποιοῦντος, ἀλλὰ τῆς σφαίρας ὅλης εἰς τὸ ποιοῦν ἀνηρτημένης, καὶ ζωὴ τοίνυν μία τὴν σφαῖραν ἔχει ἢ αὐτὴ, τῆς σφαίρας αὐτῆς τεθείσης ἐν ζωῇ μιᾷ· καὶ τὰ ἐν τῇ σφαίρα τοίνυν πάντα εἰς μίαν ζωὴν, καὶ πᾶσαι αἰ 10 ψυχαὶ τοίνυν μία· οὕτω δὲ μία, ὡς ἄπειρος αὐτῆ. Διὸ καὶ οἱ μὲν ἀριθμὸν C ἔλεγον, οἱ δὲ αὐτὸν αὖξοντα τὴν φύσιν αὐτῆς, φαντασθέντες ταύτη ἴσως, ὡς οὐδενὶ ἐπιλείπει, ἀλλ' ἐπὶ πάντα ἐστίν, ὅ ἐστι μένουσα. 667 Καὶ εἰ πλείων ὁ κόσμος ἦν, οὐκ ἂν ἐπέλιπεν ἢ δύναμις, μὴ οὐκ ἐπὶ πάντα αὐτῆ ἐλθεῖν, μᾶλλον δὲ τοῦτον ἐν πάσῃ αὐτῇ εἶναι. Δεῖ δὴ 15 λαβεῖν τὸ αὖξον οὐχ ὡς τῷ ῥήματι λέγεται, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐπιλείπει εἰς τὸ πανταχοῦ, ἐν οὔσα· τοιοῦτον γὰρ αὐτῆς τὸ ἐν, ὡς μὴ τοιοῦτον εἶναι, οἷον μεμετρῆσθαι ὅσον· τοῦτο γὰρ φύσεως ἄλλης τῆς τὸ ἐν

2. ἄγει] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Marc. C.E. Mon. C. Med. B. Vat. ἄγοι. Marc. A. ἀνάγοι. Illud recepi.

ib. κατὰ μέρος] Cod. Vat. καὶ τὰ μέρος. Pergit idem cum Ciz. ἄλλου ἄλλο.

3. αὐτῷ] Cod. Med. A. supra lin. ab al. n. habet αὐτοῦ, et in marg. ab al. m. "aliter αὐτῶν." Certe αὐτῶν vix probum.

4. ὅλω] Codd. Ciz. et Vat. ὅλωσ. Vat. pergit αὐτῶν.

6. δ' εἰ ἐν] Cod. Med. A. δ' εἰ ἐν. In

marg. ab al. m. δ' εἰ μὴ ἐν. Vat. δι' ἐν. Interposui ex illo μὴ, quod deerat.

10. μιᾷ] Marc. A. μία.

ib. καὶ τῷ] Cod. Vat. κατὰ.

11. ψυχαὶ] Cod. Med. A. ψυχαὶ τῆ.

ib. ἄπειρος αὐτῆ] Cod. Vat. ἄπειρος ἦν.

12. δὲ αὐτὸν] Cod. Med. B. δὲ αὐτὸν, cum Marc. A.

13. ὡς οὐδενὶ] Cod. Ciz. ὡς ἐν οὐδενὶ. Pergunt Marc. C.E. ἐπιλείπει.

ib. πάντα ἴσιν] Cod. Ciz. omittit ἴσιν.

14. πλείων] Sic Ed. Sed Codd. Marc. Mon. C. Vat. πλείων. Quos sequor.

16. ἐπιλείπει] Marc. C.E. ἐπιλείπει.

17. τοιοῦτον] Codd. Med. B. Vat. τοιοῦτο.

18. μεμετρῆσθαι] Cod. Ciz. μεμετρῆσθαι.

Darm. μεμερῆσθαι. Vat. μία μετρήσθαι.

ib. τὸ ἐν] Codd. Ciz. Marc. A.C.E. Mon. C. Med. B. Vat. τῆς τὸ ἐν. Unde recepi, quod deerat, τῆς.

ejusmodi sit eminentior, et quantitatem procreet atque locum. Denique quum non sustineatur ab ipsa mundi machina, sed eam ipsa sustineat, merito viget ubique tota: similiterque intellectus mundi faber.

Proinde si ratione aliquis omnia elementa jam facta in unam circularem figuram ducit, certe non est dicendum, auctores multos sphaeram efficere, ita ut alius alibi distributus sit ad partem efficiendam: sed unam esse fabricae causam se tota perficientem, neque parte sui alia aliud fabricantem: alioquin multi rursus effectores forent, nisi in unum indivisibile totam fabricam referas: imo vero nisi unum impartibile sit sphaerae totius effector: neque tamen ita, ut auctor ipse diffundatur in sphaeram, sed tota sphaera suspensa penitus haereat auctori. Vita igitur una sphaeram habet eadem, atque sphaera in una vita locatur. Itaque et omnia, quae sunt in sphaera,

in vitam rediguntur unam, ideoque et omnes animae una quodammodo sunt. Una vero sic est anima, ut rursus sit infinita: quam ob rem nonnulli animam numerum esse dixerunt: alii vero numerum ipsum tradiderunt naturam animae augere. Ita forsitan excogitantes, quia videlicet nusquam anima desit, sed per omnia extet, interea hoc ipsum, quod est existens. Jam vero si major adhuc foret mundus, nusquam animae vis ipsa deficeret, quo minus per omnia rursus propagaretur, neque tamen per omnia curreret, imo vero universon hoc in universa anima foret. Tum vero hoc ipsum, quod diximus augere, non sic accipiendum est, ut verbo profertur: sed quoniam anima etsi unum est, nusquam tamen deest universo: ipsum namque, quod ejus est unum, non tale est, ut, quantum sit, metiri liceat: haec enim conditio alterius est naturae, quae falso sibi

ψευδομένης καὶ μεταλήψει ἐν φανταζομένης. Τὸ δ' ἀληθείας ἐχόμε-
νον ἐν, οἷον μήτε συγκείσθαι ἐκ πολλῶν ἐν, ἵν' ἀφαιρεθέντος τινὸς B
ἀπ' αὐτοῦ ἀπολωλὸς ἢ ἐκεῖνο τὸ ὅλον ἐν, μήτε διεληφθαι πέρασιν, ἵνα
μὴ ἐναρμοζομένων αὐτῷ τῶν ἄλλων ἢ ἐλαττοῖτο αὐτῶν μειζόνων ὄν-
5των, ἢ διασπῶτο, βουλόμενον ἐπὶ πάντα ἰέναι, παρῆ τε οὐχ ὅλον
πᾶσιν, ἀλλὰ μέρεσιν αὐτοῦ μέρεσιν ἐκείνων. Καὶ τὸ λεγόμενον δὴ
τοῦτο, ἀγνοῆ ὅπου γῆς ἐστίν, εἰς μίαν τινὰ συντέλειαν οὐ δυνάμενον C
ἰέναι, ἅτε διεσπασμένον ἑαυτοῦ. Εἴπερ οὖν ἀληθεύσει τὸ ἐν τοῦτο,
καθ' οὗ δὴ καὶ κατηγορεῖν ἐστίν ὡς οὐσίας τὸ ἐν, δεῖ αὐτὸ φανῆναι
10τρόπον τινὰ, τὴν ἐναντίαν αὐτῷ φύσιν ἔχον τὴν τοῦ πλήθους ἐν τῇ
δυνάμει, τὸ δὲ μὴ ἐξῶθεν αὐτὸ πλήθος τοῦτο ἔχειν, ἀλλὰ παρ' αὐτοῦ
καὶ ἐξ αὐτοῦ τούτῳ ἐν ὄντως εἶναι, καὶ ἐν τῷ ἐνὶ ἔχειν τὸ εἶναι,
ἄπειρόν τε καὶ πλήθος. Τοιοῦτον δὲ ὄν, πανταχοῦ ὅλον φαίνεσθαι D
ἕνα λόγον ὄντα, ἑαυτὸν περιέχοντα· καὶ τὸν περιέχοντα αὐτὸν εἶναι,
15καὶ τὸν περιέχοντα αὐτὸν οὐδαμοῦ αὐτοῦ ἀποστατοῦντα, ἀλλ' ἐν αὐ-
τῷ πανταχοῦ ὄντα· οὐ δὴ ἐστίν αὐτὸ οὕτως ἄλλου τόπῳ διελημμένον.
Πρὸ γὰρ τῶν ἐν τόπῳ ἀπάντων ἦν ὄν, καὶ οὐδὲν ἐδεῖτο αὐτὸ τούτων,

4. αὐτῷ τῶν] Cod. Ciz. αὐτῶν τῶν.

5. βουλόμενον ἰστί πάντα] Cod. Vat. ἰστί πάντα βουλόμενον.

6. δὴ τοῦτο] Cod. Ciz. δὲ τοῦτο.

7. ἀγνοεῖ] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. ἀγνοῆ. Quod recepit. Pergunt iidem cum Med. A. ἰστί γῆς. Vat. ἰστί τις.

8. διεσπασμένον] Cod. Vat. διεσπασμέ-
νου.

9. ὡς οὐσίας] Marc. A. omittit ὡς.

11. τὸ δὲ μὴ] Codd. Marc. A. C. Mon. C. et Vat. τῷ δὲ μὴ.
ib. παρ' αὐτοῦ] Codd. Med. B. Marc.

A. παρ' αὐτοῦ. Recepti h. l., et statim post, Reflexivum.

12. ἔξ αὐτοῦ] Cod. Vat. ἔξ ἑαυτοῦ.

ib. τῷ ἐνὶ] Cod. Ciz. omittit ἐνὶ. Vat. habet τῷ ἐν. Mox idem τοιοῦτον. Marc. E. omittit τὸ εἶναι.

13. ὅλον φαίνεσθαι ἕνα λόγον ἔχοντα] Cod. Vat. ὅλον ἐν ἄλλογον ὄντα. Est etiam ὄντα pro ἔχοντα in Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. C. E. Med. A. (ex corr.) B. Unde recepi ὄντα.

14. καὶ τὸν περιέχοντα, αὐτὸν εἶναι, καὶ τὸν περιέχοντα] Desunt haec in Cod. Vat. In Codd. Mon. C. Marc. A. desunt ver-

ba: εἶναι, καὶ τὸν περιέχοντα αὐτόν.

15. αὐτοῦ—αὐτῷ] Codd. Med. B. Marc. A. αὐτοῦ—αὐτῷ. Quos sequor.

16. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτως. Quod recepi.

ib. διελημμένου] Codd. Darm. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Marc. A. C. E. διελημ-
μῖνον. Unde locum correxi.

17. ἦν ὄν] Vocem ἦν Cod. Med. A. non-
nisi ab al. m. supra lin. habet. Vocem ὄν
omittunt Codd. Ciz. Mon. C. Med. B.
Vat. Marc. A. C. E. Cod. Marc. B. ἦν
supra lin.

vindicat ipsum unum, et participatione quadam dumtaxat assequitur, ut appareat unum. Quod autem veritate quadam est unum, tale prorsus existit, ut non sit unum ex multis accumulatum, ne forte quodam inde sublato, totum illud unum intereat. Tale rursus, ut nullis aliunde terminis separaretur, ne adhibitis ei quandoque caeteris vel minus evadat, ubi sint illa majora, vel cupiens dilatari per omnia dissipetur, atque ita non totum omnibus adsit, sed per partes proprie suas illorum partibus appropinquet. Itaque (sicut dici solet) ubinam gentium sit, prorsus ignoret, quippe cum in unam continuationem conspirationemque pervenire non possit, utpote quod est a se ipso divulsum. Si hoc igitur re vera ipsum sibi unum vindicat, de quo sane tanquam de essentia unum liceat praedicare: oportet ipsum vi-

deri quodammodo oppositam sibi naturam, id est multitudinem sua quadam potentia continere, neque ab externis hanc multitudinem mutuari, sed penes se ipsum, atque ex se ipso, esseque re vera unum, atque in ipso uno habere hoc ipsum, ut sit infinitum atque multitudo. Cum vero ejusmodi sit, necessarium est ubique totum esse unam in se rationem existentem, item se comprehendentem, ipsumque comprehensorem ipsummet existere, adeo ut comprehendens ipsum nullo modo distet ab ipso, sed in ipso existat ubique, ubicunque sit ipsum: quod quidem a nullo est limitibus loci disjunctum: neque certe sic ipsum est alterius loco disjuncti, siquidem ipsum est ante omnia, quae sunt in loco: neque nis ipsum indiget, sed haec illo potius egent, ut fundentur in eo. Ubi vero haec in eo fundata sunt, illud ne

667 ἀλλὰ ταῦτα ἐκείνου, ἵνα ἰδρυνθῇ. Ἰδρυνθέντα δὲ οὐκ ἀπέστησεν ἐκείνο
 Ετῆς αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἔδρας. Κινηθείσης γὰρ ἐκείνης ἀπόλωτο ἂν αὐτά·
 ἀπολομένης αὐτῶν τῆς βάσεως, καὶ τοῦ στηρίζοντος αὐτά· οὐδ' αὖ
 ἐκείνο οὕτως ἀνόητον ἦν, ὥστε ἀπαλλαγέν αὐτὸ ἑαυτοῦ διασπασθῆ-
 ναι, καὶ σωζόμενον ἐν ἑαυτῷ ἀπίστῳ δοῦναι ἑαυτὸ τόπῳ τῷ αὐτοῦ
 πρὸς τὸ σῶζεσθαι δεομένῳ.

668 Μένει οὖν ἐν ἑαυτῷ σωφρονοῦν, καὶ οὐκ ἂν ἐν ἄλλῳ γένοιτο· ἐκ-
 εἶνα δὲ τὰ ἄλλα ἀνήρτηται εἰς αὐτὸ, ὥσπερ οὐ ἔστι πόθῳ ἐξευρόντα,
 καὶ οὗτός ἐστιν ὁ θυραυλῶν ἔρωσ, παρὼν ἐξῶθεν αἰεὶ καὶ ἐφίεμενος
 τοῦ καλοῦ, καὶ ἀγαπῶν αἰεὶ οὕτως, ὡς δύναιτο μετασχεῖν. Ἐπεὶ καὶ
 ὁ ἐνταῦθα ἐραστής οὐ δεχόμενος τὸ κάλλος, ἀλλὰ παρακείμενος οὐ-
 Βτως ἔχει· τὸ δὲ ἐφ' ἑαυτοῦ μένει, καὶ οἱ ἐνὸς ἐρασταί, πολλοὶ, ὅλου
 ἐρῶντες, ὅλου ἔχουσιν οὕτως, ὅταν ἔχωσι· τὸ γὰρ ὅλου ἦν τὸ ἐρώμε-
 νον. Πῶς ἂν οὖν ἐκείνο, οὐκ ἂν πᾶσιν ἀρκοῖ μένον; ἐπεὶ καὶ διὰ
 τοῦτο ἀρκεῖ, ὅτι μένει· καὶ καλὸν, ὅτι πᾶσιν ὅλου· καὶ γὰρ καὶ τὸ
 15

2. ἐν αὐτῷ] Codd. Vat. Marc. E. ἐν αὐ-
 τῷ. Cod. Mon. C. a pr. m. ἔδρας ἐν αὐτῷ.

3. ἀπολομένης αὐτῶν] Cod. Vat. ἀπολω-
 μένης αὐτῶν. Marc. C.E. ἀπολλομ.

4. οὕτως] Cod. Vat. ὄντως.

5. ἑαυτῷ] Codd. Med. B. Marc. A.C.E.

Mon. C. ἑαυτό. Et sic correxi. Med. A.

supra lin. ab al. m. ἑαυτόν.

6. πρὸς τῷ] Codd. Ciz. Mon. C. Marc.

A.C.E. Vat. πρὸς τό. Quos sequor.

7. Μένει] Cod. Vat. μένειν.

8. εἰς αὐτῷ] Cod. Vat. omittit εἰς.

ib. ὥσπερ οὐ] Cum marg. Ed. Codd.
 Mon. C. Vat. Marc. A. et Ciz. habent
 ὥσπερ οὐ. Quos sequor. In Marc. C.E.
 deest maxima capitis pars, inde a ὥσπερ οὐ
 (A.) usque ad τοῖς ἑαυτοῦ (E.)

10. τοῦ ὄλου] Codd. Ciz. Mon. C. Med.
 A. (ex corr. ab al. m.) B. Vat. τοῦ καλοῦ,
 et sic etiam Marc. A. Quod recipi volebat

Taylor, et nos ex optimis libris recepitimus.

ib. δύναιτο] Cod. Ciz. δύναται.

11. ἐραστής] Cod. Vat. ἐραστής et mox
 ἐρασταί.

12. τὸ δὲ ἐφ'] Cod. Vat. τῶς, ἐφ'.

ib. μένει] Cod. Vat. μίν.

13. οὕτως, ὅταν] Cod. Vat. οὕτως ὅτι.

Pergit Marc. A. ἔχωσιν. τὸ ὅλου γὰρ ἦν
 ἐρωμ.

14. ἀρκοῖ] Cod. Vat. ἀρκεῖ.

quaqua e propria sede discedit, qua sane ni-
 hil aliud est, quam in se ipso sedere. Si enim
 moveatur ipsa, protinus illa perduntur: quippe
 quum eorum sublatum sit fundamentum, cui
 quidem ea sistenti prius innitebantur: atqui nec
 ipsum est adeo demens, ut a se ipso discedens
 dissolutionis discrimen aliquando subeat, et quum
 in se ipso penitus conservetur, temere tamen in-
 fido se committat loco, qui procul dubio illo po-
 tius indiget, quo servetur.

X. *Hæc tria rerum principia sunt ubique: ipsum bo-
 num: item divinus intellectus, qui ipsa pulchritudo
 est, rursus vita mundi. Hæc oculis tractibus ad se
 omnia rapiunt, colliguntque in unum appetentia bo-
 num, ei pulchritudinem, atque vitam.*

*Superna bonitas, intelligentia, vita, eadem adest ubique
 tota, sufficitque cunctis: quoniam addicta nulli per-
 manet in se ipsa. Præterea sicut oculi multi uno
 Solis lumine passim toto fruuntur: sic omnes intel-
 lectuales animæ uno intelligentiæ primæ lumine poti-
 untur, et ubique præsentē, et nusquam diviso, in quo
 et cuncta sunt unum. Uno similiter bono cuncta
 rescuntur absente nusquam, una quin etiam vita ubi-*

*que rigentem spirant. Unio vero rerum in mundo
 corporeo distantia discordiaque pleno nulla foret,
 nisi supernus ille mundus et habitatores ejus unionem
 mirabilem possiderent: quos quidem habitatores se-
 cundum essentias interim inter se differre in hoc ca-
 pite et in multis aperit.*

Permanet igitur illud in se ipso sapientia pol-
 lens, neque aliis unquam hæret: reliqua vero ex
 eo continue pendent, utpote quæ, ubi illud sit,
 ipso inveniant desiderio: atque hic est ille amor,
 quo plerique affecti ad amatæ rei fores pernoctare
 feruntur: amor, inquam, extrinsecus semper
 assistens, pulchrumque desiderans, satisque sibi
 factum existimans, si modo, quoad potest, ali-
 quando potiatur. Nam et superni illius amator
 ipsam quidem non accipit pulchritudinem, sed
 quadam propinquitate participat: illa vero in se
 ipsa consistit, multique unius sunt amatores:
 amantes totum, et quando habent pro viribus
 totum habentes: totum enim ipsum est, quod
 amatur. Quidnam igitur prohibet, quo minus
 illud sufficiat omnibus, dum permanet in se ipso?
 Quando quidem ob hoc ipsum omnibus satis fa-

φρονεῖν, πᾶσιν ὅλον, διὸ καὶ ξυνὸν τὸ φρονεῖν, οὐ τὸ μὲν ᾧδε, τὸ δὲ ᾧδὶ ὄν. Γελοῖον γὰρ καὶ τόπου δεόμενον τὸ φρονεῖν ἔσται· καὶ οὐχ οὕτω τὸ φρονεῖν, ὡς τὸ λευκὸν, οὐ γὰρ σώματος τὸ φρονεῖν· ἀλλ' ἔπειρ ὄντως μετέχομεν τοῦ φρονεῖν, ἐν δεῖ εἰς τὸ αὐτὸ πᾶν ἑαυτῶ 5 *συνόν· καὶ οὕτως ἐκείθεν, οὐ μοίρας αὐτοῦ λαβόντες, οὐδὲ ὅλον ἐγῶ, ὅλον δὲ καὶ σὺ, ἀποσπασθὲν ἑκάτερον ἑκατέρου. Μιμοῦνται δὲ καὶ ἐκκλησῖαι καὶ πᾶσα σύνοδος, ὡς εἰς ἓν τὸ φρονεῖν ἰόντων· καὶ χωρὶς ἕκαστος εἰς τὸ φρονεῖν ἀσθενῆς, συμβάλλων δὲ εἰς ἓν πᾶς ἐν τῇ συνόδῳ, καὶ τῇ ὡς ἀληθῶς συνέσει, τὸ φρονεῖν ἐγέννησε καὶ εὔρε. Τί γὰρ δὴ καὶ Δ* 10 *διειρξεί, ὡς μὴ ἐν τῷ αὐτῷ εἶναι νοῦν ἀπ' ἄλλου· ἀλλ' ὁμοῦ ὄντες ἡμῖν, οὐχ ὁμοῦ δοκοῦσιν εἶναι· οἷον εἴ τις πολλοῖς τοῖς δακτύλοις ἐφαπτόμενος τοῦ αὐτοῦ, ἄλλου καὶ ἄλλου ἐφάπτεσθαι νομίζοι, ἢ τὴν αὐτὴν χορδὴν μὴ ὀρῶν κρούοι· καί τοι καὶ ταῖς ψυχαῖς ὡς ἐφαπτόμεθα τοῦ ἀγαθοῦ ἐχρῆν ἐνθυμείσθαι. Οὐ γὰρ ἄλλου μὲν ἐγῶ, ἄλλου* 15 *δὲ σὺ ἐφάπτῃ, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ. Οὐδὲ τοῦ αὐτοῦ μὲν, προσελθόντος Ε* *δέ μοι ρεύματος ἐκείθεν ἄλλου, σοὶ δὲ ἄλλου, ὥστε τὸ μὲν εἶναι που ἄνω, τὰ δὲ παρ' αὐτοῦ, ἐνταῦθα, καὶ τὸ διδόν τοῖς λαμβάνουσιν, ἵνα ὄντως λαμβάνωσι, καὶ δίδωσι τὸ διδόν οὐ τοῖς ἀλλοτρίοις, ἀλλὰ τοῖς ἑαυτοῦ. Ἐπεὶ οὐ πόμπιος ἢ νοερά δόσις, ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς διεστηκόσι*

1. ξυνόν] Cod. Vat. *συνόν*, cum Marc. A. 4. εἴπερ ὄντως] Marc. A. *εἴπερ ὄντος*.
 ib. εἰς τῷ] Cod. Med. A. post *εἰς* in marg. ab al. m. habet *εἶναι καί*. Idem ad αὐτὸ πᾶν in m. ab al. m. *aliter εἰς ἓν δε καί*. Vat. αὐτὸ τὸ πᾶν.
 8. ἐν πᾶσι] Cod. Med. B. ἐν πᾶσι.
 10. ἀπ' ἄλλου] In Cod. Med. A. in marg. ab al. m. additum est *καὶ ἄλλου καί*.
 12. νομίζοι.] Codd. Marc. A. Mon. C.

Ciz. Vat. *νομίζοι*. Med. B. *νομίζον*. Illud recepimus.
 ib. τὴν αὐτοῦ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. (supra lin. ab al. m.) B. Vat. Marc. A. *σπν αὐτῶν*. Quod recipiendum fuit, et conjecit etiam Taylor, et legit Fic.
 13. κρούοι] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. *κρούοι*. Et sic correxi.
 15. αὐτοῦ. Οὐδε] Cod. Mon. C. αὐτοῦ αὐτοῦ. Vat. αὐτοῦ. ἀλλά.

16. σοὶ δε] Cod. Vat. *σὺ δε*. Mox Marc. A. *παρ' αὐτοῦ*.
 17. διδόν] Post l. v. in marg. Cod. Med. A. additur ab al. m. *aliter supplē δεῖ εἶναι πρὸς*.
 18. οὕτως] Codd. Marc. A. Mon. C. Ciz. Med. A. (supra lin. ab al. m.) ὄντως. Quod recepi. Volebat idem Taylor praevēnte Ficino.

cit, quoniam permanet, et propterea pulchrum est, quoniam omnibus totum adest. Jam vero et ipsa intelligentia tota omnibus adest, quapropter communis intelligentia est: neque hæc quidem intelligentia hic proprie, illa vero illic existit. Ridiculum namque aliquid erit, si loco quodam indigeat, neque profecto sic passim se habet intelligentia sicut albedo. Non enim corporis officium est intelligere: verum si modo intelligentiæ re vera participes sumus, in unum aliquid atque idem secum ipso totum simul existens necessario conspiramus. Neque sic inde accipimus, ut portiones quasdam illius percipiamus: neque rursus ita, ut totum ego habeam, et tu habeas totum divisum alterutrum ab alterutro. Id quidem conciones cœtusque investigantium imitantur, tanquam in unam concurrant intelligentiam, et

unusquisque seorsum sit ad sapientiam impotens. Quum vero in ipso cœtu veraque ad intelligentium copula omnes conjungit, conferuntque in unum, intelligentiam generant, et inveniunt. Quid enim prohibere potest, quo minus intellectus ab alio atque alio sit in eodem? Sed profecto quamvis intelligentes alii ad idem nobiscum congregiantur, non tamen simul congregi nobis apparent: perinde ac si quis rem eandem digitis simul multis attingens, aliud interim atque aliud se opinetur attingere: aut si eandem chordam in lyra quispiam pulset, se illam pulsare non videns: quanquam considerandum nobis erat, quemadmodum bonum animabus attingimus. Non enim aliud ego bonum attingo, aliud autem ipse, sed idem. Neque rursus sic attingimus idem, ut inde in me quidem aliud, in te vero aliud affluat,

668

ἀπ' ἀλλήλων τοῖς τόποις σώμασιν, ἢ δόσις ἄλλου τῇ ἄλλου συγγενῆς, καὶ εἰς αὐτὸ ἢ δόσις καὶ ἢ ποίησις, καὶ τόγε σωματικὸν τοῦ παντός, δρᾶ καὶ πάσχει ἐν αὐτῷ, καὶ οὐδὲν ἕξωθεν εἰς αὐτό. Εἰ δὲ ἐπὶ σώματος οὐδὲν, ἕξωθεν τοῦ ἐκ φύσεως, οἷον φεύγοντος ἑαυτὸ ἐπὶ πράγματος ἀδιαστάτου, πῶς τὸ ἕξωθεν; ἐν τῷ αὐτῷ ἄρα ὄντες καὶ ὀρώμενοι τάγαθον, καὶ ἐφαπτόμεθα αὐτοῦ, ὁμοῦ ὄντες τοῖς ἡμετέροις νοητοῖς.

669 Καὶ κόσμος εἰς πολὺ μᾶλλον ἐκεῖ, ἢ δύο κόσμοι αἰσθητοὶ ἔσονται, ὅμοια μεμερισμένοι, καὶ ἢ σφαῖρα ἢ νοητὴ, εἰ οὕτως ἐν ὧς αὕτη ὥστε διοίσει, ἢ γελοιοτέρα ἔσται, εἴπερ τῇ μὲν ἐξ ἀνάγκης ὄγκος ἔυλογος, ἢ δὲ μηδὲν δεομένη ἐκτενεῖ ἑαυτὴν καὶ ἑαυτῆς ἐκστήσεται. Τί δὲ καὶ ἐμπόδιον τοῦ εἰς ἕν; οὐ γὰρ δὴ τὸ ἕτερον ἀπωθεῖ θάτερον, τόπον οὐ παρέχον, ὥσπερ οὐχ ὀρώντες πᾶν μάθημα καὶ θεώρημα, καὶ ὅλως ἐπιστήμας πάσας ἐπὶ ψυχῆς οὐ στενοχωρουμένας· ἀλλ' ἐπὶ οὐσιῶν φήσει τις οὐ δυνατὸν, ἀλλ' οὐ δυνατὸν ἦν ἂν, εἴπερ ὄγκοι ἦσαν αἰ ἀληθινὰ οὐσίαι.

Α Ἄλλὰ πῶς τὸ ἀδιάστατον παρήκει παρὰ πᾶν σῶμα, μέγεθος τοσ-

1. ἄλλου ἄλλου] Codd. Darm. et Med. A. (supra lin. ab al. m.) ἄλλου πῇ ἄλλου. Marc. A. nomini semel habet ἄλλου. Ex illis addidi πῇ.

2. εἰς αὐτό] Cod. Med. B. εἰς αὐτό.

4. φεύγοντος] Cod. Vat. φεύγοντ' (sic).

ib. πράγματος] Cod. Vat. σωματος. 9 ὄγκος] Codd. Vat. et Vat. ὁ ὄγκος καὶ. Marc. A.C.E. Mon. C. ὄγκος καὶ.

12. μαθήματα] Cod. Vat. παθήματα. Mos

Marc. E. ὄλας pro ὄλοις.

14. ἦν ἂν] Codd. Marc. A. Mon. C. ἂν ἦν.

16. παρήκει] Codd. Marc. Mon. C. Med. A.B. Vat. παρήκει. Quos sequor. Vat. παρήκει (sic).

adeo ut illud alicubi superne sit situm, munera vero ejus ad hæc nostra descendant: sed oportet largitorem ipsum accipientibus prorsus adesse, ut re vera illinc accipiant: et qui largitur, non alienis, sed suis elargiatur. Intellectualis namque largitio non more transmissionis ejusdem nuntive peragitur: quandoquidem et corporibus ipsis inter se loco distantibus munus sæpe persimile aliis simul aliisque attribuitur, traditioque et effectio fertur in idem. Quin etiam universi corpus agit ac patitur in se ipso, neque quicquam ab externis accedit ad ipsum. Si igitur in corpus ipsum nihil extrinsecus incidit, quod tamen suapte natura quasi se ipsum fugit, in re certe ipsa nullam distantiam patiente, quoniam modo externum aliquid habet locum? Quam ob rem existentes in eodem, bonum ipsum et videmus et tangimus: existentes, inquam, simul, illudque nostris intelligibilibus attingentes. Et profecto mundus illic multo magis, quam hic, est unus, alioquin duo mundi sensibiles erunt, divisi similiter, ipsaque intelligibilis sphaera sensibilis erit, si modo non aliter atque hæc nostra sit unum. Quapropter admodum unitate præstabit, aut certe ridiculosior erit: siquidem necessitate quadam huic sphaere moles consentanea sit, illa

vero extensione non indigens sese protendat, et a se ipsa discedat. Denique quidnam illic impedi- menti est, quo minus in unum cuncta conspirent? Non enim alterum ibi quasi non concedens locum repellit alterum: quemadmodum neque qui doctrinam contemplationemque universam conspiciunt, et omnino scientias omnes in anima minime coartatas. Si quis autem objiciat, unionem hanc non posse in essentiis fieri, respondebo equidem, tunc demum fieri minime posse, si modo essentiae veræ moles extiterint.

XI. *Mens divina sicut per individuum aeternitatem, quæ temporis causa est, totum tempus adæquat et superat: ita per indivisibilem essentiam virtutemque infinitam totum spatium obtinet et excedit, ipsa videlicet spatium, et quæ sunt in eo, ubique procreans et conservans.*

Sicut enim se habet totum tempus ad individuum illius statum, sic tota dimensio ad excellentem substantiam indivisibilem potestatem: est enim et ibi tum perseverantia, tum virtutis immensitas, et hic imago quædam muneris utriusque.

Cæterum quoniam modo, quod nullam in se dimensionem habet, per universum corpus attingit tanta magnitudine præditum? Curve non

οὐτον ἔχον; καὶ πῶς οὐ διασπᾶται ἐν ὄν καὶ ταῦτόν, ὃ πολλάκις ἠπόρηται, παύειν τοῦ λόγου τὸ ἄπορον τῆς διανοίας, περὶ τῆ προθυμία βουλομένου. Ἀποδέδεικται μὲν οὖν ἤδη πολλαχῆ, ὅτι οὕτως· δεῖ δέ τινων καὶ παραμυθιῶν, καίτοι οὐκ ἐλάχιστον, ἀλλὰ μέγιστον εἰς 5 πειθῶ ἦν ἐκείνη ἢ φύσις, οἷα ἐστὶ διδαχθεῖσα, ὅτι οὐκ ἐστὶν οἷα λίθος, οἷον κύβος τις μέγας κείμενος, οὗ κείται τοσοῦτον ἐπέχων, ὅσος ἐστὶν, ἐκβαίνειν οὐκ ἔχων τοὺς αὐτοῦ ὅρους, μετρηθεὶς ἐπὶ τοσοῦτον καὶ τῷ ὄγκῳ καὶ τῆ συμπεριγραφείσῃ ἐν αὐτῷ τῆ τοῦ λίθου δυνάμει· ἀλλὰ οὐσα πρώτη φύσις, καὶ οὐ μετρηθεῖσα οὐδὲ ὀρισθεῖσα ὀπόσον 10 δεῖ εἶναι, ταύτη γὰρ ἑτέρα μετρηθήσεται· πᾶσά ἐστι δύναμις οὐδαμοῦ τοσήδε. Διὸ οὐδ' ἐν χρόνῳ, ἀλλὰ παντὸς χρόνου ἔξω τοῦ μὲν χρόνου σκιδναμένου ἀεὶ πρὸς διάστασιν, τοῦ δ' αἰῶνος ἐν τῷ αὐτῷ μένοντος καὶ κρατοῦντος, καὶ πλείονος ὄντος δυνάμει αἰδίῳ, τοῦ ἐπὶ πολλὰ δοκοῦντος ἰέναι χρόνου, οἷον εἰ γραμμῆς εἰς ἄπειρον ἰέναι δο- 15 κούσης, εἰς σημείου ἀνηρτημένης, καὶ περὶ αὐτὸ θεούσης, πανταχῆ οὐ ἂν δράμη, τοῦ σημείου αὐτῆ ἐμφανταζομένου, αὐτοῦ οὐ θέοντος, ἀλλὰ περὶ αὐτὸ ἐκείνης κυκλουμένης. Εἰ τοίνυν χρόνος πρὸς τὸ ἐν τῷ D

1. καὶ ταῦτόν] Codd. Mon. C. Med. B. καὶ ταῦτό.
2. παύειν] Cod. Ciz. παύει.
3. οὕτως] Cod. Vat. οὕτω. Mox Marc. A C.E. παραμυθίων.
4. εἰς πειθῶ] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. εἰς τὴν πειθῶ.
5. οἷα ἐστὶ] Cod. Vat. οἷα ἐστὶ cum Marc. C.E.

6. κύβος] Cod. Mon. C. κύβος, cum Marc. A.
ib. ἐπέχων] Cod. Vat. ἀπέχων.
7. τοὺς αὐτοῦ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. (ex corr. ab al. m.) Vat. τοὺς αὐτοῦ, "Suos limites." Med. B. τοὺς αὐτοῦ. Mox Marc. A. περιγραφείσῃ.
8. αὐτῷ τῆ] Cod. Ciz. αὐτῆ, sine τῆ, quam vocem Med. A. non nisi ab al. m.

supra lin. additam habet.

10. ταύτη γὰρ] Codd. Ciz. Marc. A.C. et Vat. ταύτη γὰρ αὐ.
11. οὐδ' ἐν] Codd. Ciz. et Vat. οὐκ ἐν.
14. οἷον εἰ—κυκλουμένης] Desunt hæc in Marc. C.E.
15. σημείον] Cod. Ciz. σημεία.
ib. πανταχῆ] Cod. Vat. πανταχῶ.
16. αὐτοῦ οὐ] Cod. Vat. ἐκ τοῦ οὐ.

dispergitur propagatione ejusmodi, quum unum idemque per omnia porrigitur? Quod quidem sæpe in dubium jam adduximus, propensius affectantes dubitationi quandoque finem imponere. Demonstratum est igitur sæpe jam sic se habere, sed operæ pretium est etiam persuasiones afferre, quanquam non minimum, imo vero plurimum ad persuasionem contulit illa ipsa natura, qualis videlicet sit ostensa: similiterque conferre videtur, si cogitemus, eam non esse velut ingens saxum alicubi situm: atque ubi situm est, quantum est, tantundem occupans, neque potens eosdem limites pertransire: quippe cum mensuram certam habeat quantitatis, mensuram etiam habeat potestatis in natura lapideæ circumscriptæ. Imo vero cum illa sit prima natura, neque mensurata, neque determinata quanta debeat esse: hac enim natura potius altera mensuratur, nimirum universa potestas existit nullo modo tanta vel tanta. Quam ob rem neque etiam est in tempore, sed extra omne tempus existit, dum videlicet tempus

quidem per intervalla continue spargitur: æternitas autem in se ipsa eodem habitu permanet, continetque et superat, ampliorque existit tempore per potentiam sempiternam, quamvis hoc ipsum in plurima videatur exerescere. Veluti si linea quædam per immensum procedere videatur, circaque ipsum currat, et quocumque currit, in ea signum conspiciatur: quod quidem minime currat, sed illa potius circa ipsum se undique volvat. Si ergo tempus ad illud, quod in eodem permanet, in essentia analogieam quandam proportionem habet, est autem illa natura non solum ob ipsam sempiternitatem, sed etiam propter excessum potentie infinitæ, oportet sane ad hanc quoque virtutis infinitatem consequenter reddere naturam quandam e contra et æque currentem: quæ quidem e contra pariter elevetur, pendeatque ex illa, dum vis altera secundum tempus æque percurrit una cum virtute manente. Et profecto virtus illa propterea est amplior, quo-

669 αὐτῷ μένον ἐν οὐσία ἔχει τὴν ἀναλογίαν, ἔστι δὲ ἐκείνη ἢ φύσις οὐ
μόνον τῷ ἀεὶ ἄπειρος, ἀλλὰ καὶ τῇ δυνάμει, χρὴ καὶ πρὸς ταύτην
670 τὴν ἀπειρίαν τῆς δυνάμεως ἀντιπαραθέουσιν ἀποδοῦναι φύσιν, ἀν-
ταιωρουμένην καὶ ἐξηρητημένην ἐκείνης, ταύτης τὰ ἴσα πῶς τῷ χρόνῳ
θεοῦσης, προσμένουσιν δύναμιν, πλείω οὔσα τῷ ποιεῖν ἐκείνη ἔστιν, 5
ὅσον παρετάθη. Τίς οὖν αὕτη ἔστιν ἢ μεταλαμβάνουσα ταύτης τῆς
φύσεως, καθ' ὅσον οἶόν τε αὐτῇ μεταλαβεῖν; πάσης μὲν παρούσης,
οὐ παντὶ δὲ πάσης ἐνορωμένης, ἀδυναμία τοῦ ὑποκειμένου. Πάρεστι
B δὲ ταυτόν πάντη, οὐχ ὡς τὸ ἔνυλον τρίγωνον ἐν πολλοῖς πλείω ὄν
ἀριθμῷ ταυτόν, ἀλλ' ὡς τὸ αὔλον αὐτὸ, ἀφ' οὗ καὶ τὰ ἐν ὕλῃ. Διὰ 10
τί οὖν οὐ πανταχοῦ τρίγωνον ἔνυλον, εἶπερ πανταχοῦ τὸ αὔλον; ὅτι
οὐ πᾶσα μετέσχευ ὕλη, ἀλλὰ ἄλλο τι ἔχει, καὶ οὐ πᾶσα πρὸς πᾶν,
ἐπεὶ οὐδὲ ἡ πρώτη πᾶσα πρὸς πᾶν, ἀλλὰ πρὸς τὰ πρῶτα τῶν γενῶν,
εἶτ' ἐπὶ τούτοις ἄλλα· παρῆν μέντοι παντί.

A Πάρεστιν οὖν πῶς; ὡς ζωὴ μία· οὐ γὰρ μέχρι τινὸς ἐν ζωῷ ἢ ζωῇ, 15
εἶτ' οὐ δύναται εἰς ἅπαν φθάσαι, ἀλλὰ πανταχοῦ. Εἰ δέ τις ζητεῖ
πάλιν πῶς, ἀναμνησθήτω τῆς δυνάμεως ὅτι μὴ ποσῇ, ἀλλ' εἰς ἄπειρον

1. μένον] Codd. Marc. A.C.E. Mon.
C. Vat. μένον. Quod restitui. Marc. C.E.
omittunt πῶ ante αὐτῷ.
ib. ἔχει] Codd. Mon. C. Marc. A.C.E.
Med. B. Vat. ἔχει. Quos sequor.
4. ἴσα πῶς] Cod. Ciz. ἴσα πῶς. Marc. E.
ἴσα πῶς. Correxī ἴσα πῶς.

5. οὔσα] Codd. Ciz. Vat. Marc. A.C.E.
Mon. C. οὔσαν.
9. τρίγωνον ἐν] Cod. Vat. τρίγωνα ἐν.
11. τρίγωνον ἐνυλον] Ita Codd., excepto
Darm., omnes. Ed. τρίγωνον αὔλον.
12. οὐ πᾶσα] Marc. C.E. omittunt οὐ.
14. εἶτ' ἐπὶ] Cod. Mon. C. εἶτ' ἐπι, cum

Marc. A.C.
ib. μέντοι] Cod. Vat. μέντοι, cum Marc.
E. Et sic correximus.
15. πῶς; ὡς] Cod. Vat. πῶς ὡς. Ed.
πῶς; ὡς, cum rell.
16. ζητεῖ] Marc. C.E. ζητοῖ.
17. ἀπειρον] Cod. Vat. ἀπερον.

niam efficit, ut ad amplitudinem suam pro viribus universum amplificetur. Quenam igitur est hæc, quæ naturæ hujus est particeps, quoad particeps esse potest? Dum profecto natura hæc adest ubique tota, neque tamen in quolibet tota perspicitur infirmitate subjecti. Adest autem illud penitus universo, non quemadmodum materialis triangulus idem quodammodo in multis numero plura, sed quemadmodum immaterialis ipse triangulus, a quo, qui in materia sunt, dependent. Sed cur materialis triangulus non est ubique, siquidem immaterialis ubique viget? Quoniam videlicet non omnis materia particeps est effecta, sed et aliud quiddam habet: neque enim omnis accommodatur ad omne: quandoquidem neque omnis illa prima ad omne se statim adhibuit, sed in primis ad genera prima, deinde per hæc ad reliqua: veruntamen natura superior æque aderat universo.

XII. Vita in mundo duplex, scilicet intellectualis et animalis: est et ab omni mole penitus expedita, et vigore vitali, efficaciaque infinita, ideo cunctas ma-

china mundanae partes ipsa tota impartibilis pariter obtinet atque vegetat.

Anima quoque tua, quamvis per vires inferiores tuo corpori sit addicta, tamen per intellectum est universum, per rationem vero media. Quando igitur ratio et se et vires inferiores convertit ad intellectum, lotus animus tuus fit universum. Tunc de vita illa universi ubique regnante non diffidis, quoniam et ipse ferme similiter es ubique. Ubique sunt et dii omnes, animarum civitatumque rectores, ad primum omnia dirigentes.

Sed quomodo adest? profecto tanquam vita una. Vita enim in animali non usque ad certum quiddam duntaxat extenditur, ultra quod per totum progredi nequeat, imo se fundit per universum. Si quis autem quaerat iterum, quoniam modo meminisse debet, vim ipsam vitæ non esse proprie tantam, imo si cogitatione partiatur in infinitum, semper occurrit vis eadem funditus infinita. Non enim ipsa vita in se materiam habet, cujus causa una eum magnitudine molis in parvum, rursusque parvum lapsa deficiat. Si igitur infinitatem in ea perpetuo vigentem acci-

διαίρων τῇ διανοίᾳ, ἀεὶ ἔχει δύναμιν τὴν αὐτὴν βυσσόθεν ἄπειρον· οὐ γὰρ ἐν ζωῇ τὴν ὕλην, ἵνα τῷ μεγέθει τοῦ ὄγκου συνεπιλείπη εἰς μικρὸν ἐλθοῦσα. Ἐὰν οὖν λάβῃς ἀένναον ἐν αὐτῇ ἀπειρίαν, φύσιν Β ἀκάματον καὶ ἄφρυτον, καὶ οὐδαμῇ ἐλλείπουσιν ἐν αὐτῇ οἶον ὑπερ-5 ζέουσιν ζωῇ, ἢ που ἐπιβαλὼν, ἢ πρὸς τι ἀτειύσας, οὐχ εὐρήσεις ἐκεῖ. Τοῦναντίου δ' ἂν σοι γένοιτο· οὐ γὰρ σύγε ὑπερβήσῃ παρελ- θὼν, οὐδὲ αὖ στήσῃ εἰς μικρὸν, ὡς οὐκέτι ἐχούσης διδόναι, ἐν τῷ κατὰ μικρὸν ἐπιλιπέιν. Ἄλλ' ἢ συνθεῖν δυνηθεῖς, μᾶλλον δὲ ἐν τῷ παντὶ γενόμενος, οὐδὲν ἔτι ζητήσεις, ἢ ἀπειπὼν, παρεκβήσῃ εἰς C 10 ἄλλο, καὶ πεσῇ παρὸν οὐκ ἰδὼν τῷ εἰς ἄλλον βλέπειν. Ἄλλ' εἰ οὐδὲν ἔτι ζητήσεις, πῶς ποτε τοῦτο πείσῃ; ἢ ὅτι παντὶ προσῆλθες, καὶ οὐκ ἔμεινας ἐν μέρει αὐτοῦ, οὐδ' εἶπας οὐδὲ σὺ, τοσοῦτος εἰμί, ἀφείς δὲ τοσοῦτον, γέγονας πᾶς, καίτοι καὶ πρότερον ἦσθα πᾶς. Ἄλλ' ὅτι καὶ ἄλλο τι προσῆν σοι μετὰ τὸ πᾶν, ἐλάττων ἐγίγνου τῇ προσθήκῃ· 67 I 15 οὐ γὰρ ἐκ τοῦ παντὸς ἦν ἡ προσθήκη· οὐδὲν γὰρ ἐκείνῳ προσθήσεις, ἀλλὰ τοῦ μὴ παντός. Γενόμενος δέ τις καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ἔστιν οὐ πᾶς· ἀλλ' ὅταν τὸ μὴ ὄν ἀφῆ, αὔξεις τοίνυν σεαυτὸν ἀφείς τὰ ἄλλα,

2. ἐν ζωῇ τὴν ὕλην] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Vat. ἐν εἰ ὕλην. Marc. C.E.B. (hic ex corr.) ἐν ἔγκω ὕλην. Med. B. ἐνι (sic) ὕλην. Med. A. ἐν . . . . . ὕλην (sic). Ab al. n. supra lin. in lacuna: ἰαντῆ ἔχει.
ib. συνεπιλείπη] Ita Codd. Darm. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. Vat. In Cod. Ciz. est συνεπιλίπτει; in Ed. συνεπιλείπτει, Marc. C.E. συνεπιλίπτει.
3. μικρὸν] Codd. Vat. et Mon. C. συμ- κρῶν.
ib. Ἐὰν οὖν] Cod. Vat. ἂν οὖν.
ib. ἀένναον] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. ἀίναον.
4. οὐδαμῇ] Cod. Ciz. οὐδενί. Marc. E.

οὐδαμῇ.

5. ζωῇ, ἢ σου] Cod. Vat. ζωῇ. ἢ σου.
6. παρελθὼν] Cod. Vat. παρελθόν.
7. στήσῃ] Cod. Vat. στήσει.
8. κατὰ μικρὸν] Codd. Med. B. Mon. C. Marc. A.C.E. κατὰ μικρῶν.
ib. Ἄλλ' ἢ] Codd. Ciz. et Med. A. (ex corr. ab al. n.) ἀλλ' εἰ. Med. B. ἀλλ' ἢ. Marc. A. ἀλλ' ἢ (sic).
ib. δυνηθεῖς] Codd. Med. B. Vat. δυνη- θῆς.
10. παρὸν] Cod. Vat. παρῶν. Verba ἢ ἀπειπὼν—ζητήσεις desunt in Marc. C.E.
ib. τῷ εἰς ἄλλον] Codd. Mon. Marc. A. C. τὸ pro τῷ. Vat. ἄλλον pro ἄλλο.
11. πείσῃ] Codd. Mon. C. Med. B.

Marc. E. πείσει. Marc. A. πείσει (sic).

12. τοσοῦτος] Cod. Med. B. τοσοῦτος. Paulo superius Marc. C.E. εἰ πᾶς pro εἰ- πα. (Correxi ἴσπας.) Prior etiam in seq- uentibus τᾶς pro πᾶς, et οἶον pro ἦσθα. Orta est varietas Marciana e sequentibus. De forma Participii vid. Schweigh. ad Herodot. l. 22. in varr. lectt. et universe consule Valckenauer. ad eundem VIII. 68. et quae posui in Commentt. Herodoti. p. 81.
13. Ἄλλ' ἢ] Cod. Ciz. ἀλλό τι (sic).
15. ἢ προσῆλθῃ] Cod. Med. B. omittit ἢ. ib. ἐκείνῳ] Cod. Mon. C. ἐκίνο cum Marc. A.
16. ὄντος, ἔστι] Codd. Vat. Marc. A. ὄντος ἔστιν.

pias, naturam indefessam prorsusque invictam, nec ullo modo, nec usquam in se ipsa deficientem, tanquam vita prorsus exuberantem, putasne quoquam intueri te posse, vel ad aliquid mentem affligere, ubi non reperias eam? Contra vero tibi continget: non enim tu procedens transgredieris, neque rursus in parvo quodam sistes gradu, quasi non habeat illa, quod tribuat ultra, propterea quod gradatim per parva deficiat. At si concurrere valeas, imo vero si in universo consistens nihil ultra requiras, ita demum illius ubique praesentiam consequeris: alioquin si id nequeas, aut renuas, in aliud quiddam protinus excides, ac praesens decides, et id quidem nequaquam advertens, propterea quod alio prospicias. Verum si nihil ultra quaesiveris, quonam pacto sic affec-

tus evades? Profecto ex eo, quod accesseris universo, neque in ejus parte restiteris, adeo ut neque tu quidem dicas, equidem tantus sum dumtaxat: nempe ubi hoc ipsum, quod tantum proprie dicitur, prorsus omiseris, factus es universus, tametsi prius quoque universus eras. Sed quoniam aliud insuper aliquid tibi praeter et post universum aderat, minor adjunctione ejusmodi evasisti. Non enim ex universo tibi erat adjunctio: nam nihil illi unquam adjunxeris, sed ex non universo potius erat. Jam vero quicumque fit aliquis, isque fit ex non ente, jam est minime universus. Sed tunc re vera universus existit, quando non ens omnino dimiserit, tunc itaque te ipsum auges, quando dimittis alia, tunc et universum tibi adest caetera dimittenti. Dum vero

671

καὶ πάρεστί σοι τὸ πᾶν ἀφέντι· μετὰ δὲ ἄλλων ὄντι οὐ φαίνεται, οὐκ ἦλθεν, ἵνα παρῆ, ἀλλὰ σὺ ἀπῆλθες, ὅτε οὐ πάρεστιν· εἰ δ' ἀπῆλθες, οὐκ ἀπ' αὐτοῦ, αὐτὸ γὰρ πάρεστιν, οὐ δὲ τότε ἀπῆλθες, ἀλλὰ Β παρῶν, ἐπὶ τὰ ἐναντία ἐστράφης· οὕτω γὰρ καὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ, πολλῶν παρόντων, ἐνὶ φαίνονται πολλάκις, ὅτι ὁ εἰς ἐκεῖνος μόνος δύνα- 5 ται βλέπειν ἄλλ' οὗτοι μὲν οἱ θεοὶ ὅτι παντοῖοι τελέθοντες ἐπιστροφῶσι τὰς πόλεις· εἰς ἐκεῖνον δὲ αἱ πόλεις ἐπιστρέφονται, καὶ πᾶσα γῆ, καὶ πᾶς οὐρανὸς, πανταχοῦ ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ μένοντα, καὶ C ἔχοντα ἐξ αὐτοῦ τὸ ὄν καὶ τὰ ἀληθῶς ὄντα, μέχρι ψυχῆς καὶ ζωῆς ἀνηρημένα, καὶ εἰς ἐν ἄπειρον ἰόντα ἀμεγέθει τῷ ἀπείρῳ. 10

1. ἀφέντι μετὰ] Codd. Marc. A.C.E. Ciz. Mon. C. Med. B. ἀφέντι, εἰ δὲ πάρεστι μὲν ἀφέντι μετὰ. Et sic etiam Marc. B. in marg.

2. ἀλλὰ σὺ] Cod. Ciz. omittit σὺ.

3. σοῦτο] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A.C.E. ut marg. Ed. τότε. Darm. et Med. A. (ex corr.) σοῦ. Taylor vult: οὐδὲ ἄλλοι τότε ἀπῆλθες. Revocavi τότε ex marg. Vertendum igitur: Neque

tunc discesseras. Fic. expressit σου, qua lectio habet, quo blandiatur.

6. ἐπιστροφῶσι] Cod. Vat. ἐπιστραφῶσι.

7. ἐκεῖνον] Cod. Ciz. ἐκεῖνο.

8. ἡ γῆ] Codd. Marc. Mon. C. Med. A. B. Vat. omittunt ἡ. Quod delevi.

ib. ἐπ' αὐτοῦ] Cod. Vat. ἀπ' αὐτοῦ.

9. μέχρι] Cod. Vat. καὶ μέχρι.

10. ἀνηρημένα] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Marc. A.C.E. ἐξηρημένα.

ib. ἰὸν παρὰ μεγέθει] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. ἀπειρον ἰόντα, ἀμεγέθει. Item Marc. C.E. sed omisso ἀπειρον. Illos sequor: et euntia in unum infinitum infinito sine magnitudine, i. e. in unum infinitum, quod sine magnitudine infinitum est; pro καὶ εἰς ἐν ἰὸν παρὰ μεγέθει τῷ ἀπείρῳ. Fortasse tamen ita praestet ordinare: καὶ εἰς ἐν ἰόντα ἀπειρον ἀμεγ. τ. π. Sed sine libris non ausus sum.

es una cum caeteris, illud tibi minime fulget: sed enim quando fulget, non accedit, ut adsit: imo vero tu inde discesseras, quando non aderat. Quod si discesseras, non ab illo quidem, illud namque passim adest, sed neque etiam alio quocumque abisti, sed dum etiam esses praesens, te ad contraria divertisti. Eadem ratione caeteri quoque dii saepe cum multis sint aequae praesentes, uni tamen apparent: quoniam ille solus omnium suspicere potest. Sed hi quidem dii prorsus omni-

geni praesentes ubique civitates ad meliora convertunt: civitates autem in supernum illum denique convertuntur, in illum tota tellus, in illum denique caelum, ubique penes ipsum et in ipso perseverantia. Ex illo quin etiam, quae vere sunt entia, ens ipsum habent, usque ad animam atque vitam illi prorsus annexa. Atqui et ipsum, quod ens modo dicebam, penes magnitudinem infinitam conspirat in unum.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ 5,

ΛΟΓΟΣ 5.

P L O T I N I

ENNEAD. SEXTÆ.

LIBER VI.

ΠΕΡΙ ΑΡΙΘΜΩΝ.

De numeris.

ΑΡ' ἔστι τὸ πλῆθος ἀπόστασις τοῦ ἐνὸς, καὶ ἡ ἀπειρία ἀπόστασις 671
10 παντελῆς τῷ πλῆθος ἀνάριθμον εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο κακὸν εἶναι ἡ
ἀπειρία, καὶ ἡμεῖς κακοὶ, ὅταν πλῆθος; Καὶ γὰρ πολὺ ἕκαστον, ὅταν
ἀδυνατοῦν εἰς αὐτὸ μένειν, χέηται καὶ ἐκτείνηται σκιδνάμενον, καὶ
πάντη μὲν στερισκόμενον ἐν τῇ χύσει τοῦ ἐνὸς, πλῆθος γίγνεσθαι. B
οὐκ ὄντος τοῦ ἄλλο πρὸς ἄλλο μέρος αὐτοῦ ἐνοῦντος. Εἰ δ' ἔτι γένοι-
15 το, [ἀεὶ γένοιτο,] ἀεὶ χεόμενον μένον μέγεθος γίνεται. Ἄλλὰ τί

7. ΠΕΡΙ ΑΡΙΘΜΩΝ.] Marc. B. omittit inscriptionem.

12. εἰς αὐτό] Cod. Med. B. εἰς αὐτό. Et sic correxi.

ib. ἐκτείνηται] Cod. Vat. ἐκτείνεται.

Marc. A. ἐκτείνηται. Paulo superius Marc. A. εἰς αὐτό.

13. χύσει] Cod. Vat. χύση.

14. τοῦ ἄλλου] Codd. Ciz. Marc. A.C. et Vat. τοῦ ἄλλο. Quos sequor.

15. [ἀεὶ γένοιτο] Codd. Med. B. Marc. A.C. et Vat. omittunt hæc verba. Eadem in Med. A. punctis notata sunt. Ego unicis inclusi. Pro εἰ δ' ἔτι Marc. A. εἰ δέ τι.

I. Si unum ipsum bonumque idem est, merito multitudo, quo longius discedit ab uno atque unione, eo fit deterior. Igitur si fingatur multitudo vel infinita, vel quomodolibet unitatis expers, erit ipsum malum.

Maxime unita secum ipsa est species qualibet separata et idea cujusque, quoniam essentia simplex et indivisa est. Minus unita secum ipsa species naturalis per corporis partes extensa, etiam quamdiu continuitatem suam servat: ergo minus bonum. Minimum unitatis habet multitudo discreta contingens dissolutione continui: ergo malum. Quod vero nullam unionem servare fugitur, appellatur maxime malum.

QUERENDUM videtur in primis, numquid multitudo sit discessus distantiaque ab uno ideoque infinitas ipsa extremus sit ab unitate discessus, propterea quod hæc sit innumerabilis multitudo, atque ob hoc ipsum infinitas malum sit, nosque mali simus, quando multitudo sumus. Tunc enim quodlibet multum fit, quando, non potens penes idem in se ipso manere, diffunditur, et extenditur jam dispersum: et quando in ipsa diffusionem prorsus uno privatur, fit multitudo, ubi deest, quod partem aliam cum alia uniat. Sin autem adsit quidam conciliator, tunc, quod

672 δεινὸν τῷ μεγέθει ; ἢ εἰ ἡσθάνετο, ἦν ἂν ἀφ' ἑαυτοῦ γὰρ γενόμενον, καὶ ἀφιστάμενον εἰς τὸ πόρρω, ἡσθάνετο. Ἐκαστον γὰρ οὐκ ἄλλο, ἀλλ' αὐτὸ ζητεῖ. Ἡ δ' ἔξω πορεία μάταιος, ἢ ἀναγκαία. Μᾶλλον δέ ἐστιν ἕκαστον, οὐχ ὅταν γένηται πολὺ ἢ μέγα, ἀλλ' ὅταν ἑαυτοῦ ἦ· ἑαυτοῦ δὲ ἐστὶ πρὸς αὐτὸ νενευκός. Ἡ δὲ ἔφεσις ἢ πρὸς τὸ οὕτω 5
 Β μέγα, ἀγνωστὸς ἐστὶ τὸ ὄντως μέγα, καὶ σπεύδοντας οὐχ οὐ δεῖ, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἔξω. Τὸ δὲ πρὸς αὐτὸ, τὸ ἔνδον ἦν· μαρτύριον δὲ τὸ γενόμενον μεγέθει εἰ μὲν ἀπηρητημένον, ὡς ἕκαστον τῶν μερῶν αὐτοῦ εἶναι, ἐκεῖνα εἶναι ἕκαστα, ἀλλ' οὐκ αὐτὸ τὸ ἐξ ἀρχῆς. Εἰ δ' ἐστὶ αὐτὸ, δεῖ τὰ πάντα μέρη πρὸς ἓν, ὥστε εἶναι αὐτὸ, ὅταν ἀμηγέπη 10
 C μεγέθει ἀπολλύμενον αὐτοῦ, ὅτι δὲ ἔχει ἓν, ἔχει ἑαυτὸ, καὶ μὴν τὸ πᾶν μέγα καὶ καλὸν, ἢ ὅτι οὐκ ἀφείθη φυγεῖν εἰς τὴν ἀπειρίαν, ἀλλὰ περιελήφθη ἐνὶ, καὶ καλὸν οὐ τῷ μέγα, ἀλλὰ τῷ καλῷ· καὶ ἐδεήθη τοῦ καλοῦ, ὅτι ἐγένετο μέγα. Ἐπεὶ ἔρημον ὄν τοῦτο, ὅσω μέγα, 15
 τόσω ἂν κατεφάνη αἰσχρόν· καὶ οὕτω τὸ μέγα ὕλη τοῦ καλοῦ, ὅτι πολὺ τὸ δεόμενον κόσμου· μᾶλλον οὖν ἄκοσμον τὸ μέγα καὶ μᾶλλον αἰσχρόν.

1. [ἑαυτοῦ] Cod. Vat. αὐτοῦ. Proximum τι post γὰρ abest a Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. Marce. quare delevi.
 ib. γενόμενον] Codd. Mon. C. Marc. A. B. γινόμενον.
 3. αὐτό] Codd. Marce. Med. A.B. αὐτό. Marc. C. αὐτόν.
 5. δεῖ ἐστὶ] Cod. Mon. C. δ' ἐστὶ. Vat. δ' ἐστὶ. Mox Med. B. αὐτό. Vat. αὐτόν.
 ib. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω. Darm. Marce. et Mon. C. ὄντως.

6. ἀγνωστὸς—μέγα] Desunt hæc in Cod. Vat.
 7. πρὸς αὐτό] Codd. Med. B. Marc. A. πρὸς αὐτό. Et sic correxi.
 ib. αὐτοῦ τὸ] Codd. omnes αὐτὸ τὸ ex-cepto Marc. C. cum marg. Ed. Quod recepimus.
 11. ἐν μὴ] Codd. Vat. et Ciz. omittunt μή.
 12. αὐτοῦ] Codd. Marc. A. Med. B. αὐτοῦ. Quos sequor. Mox Marc. A.

Mon. C. ἔχειν pro ἔχει.
 13. ἀφείθη] Cod. Ciz. ἀφείθη. Vat. ἀφειθή (sic). Posterior mox ἀπορίαν.
 14. πῶ μέγα] Cod. Ciz. τὸ μέγα.
 15. ὄν τοῦτο] Codd. Marc. A. Mon. C. ἦν τοῦτο.
 16. ποσούτω] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Ciz. Med. B. Vat. τίσω. Et hos secuti sumus.
 17. πολὺ δεῖ] Codd. omnes πολὺ τὸ. Quod restitui.

fusum est, permanendo fit magnitudo. Sed quidnam est in magnitudine mali? Profecto, si persentiret, pateret in ea malum. Sentiret enim res illa, se a se ipsa jam procul abiisse. Unumquodque sane non aliud expetit, sed se ipsum. Progressus autem ad externa factus vel vanus est, vel certe coactus. Præcipue vero est unumquodque, non quando fit multum, aut magnum, sed quando sui ipsius existit: sui vero ipsius est, quando solum sibimet annuit. Quod autem appetit sic fieri magnum, ignorat, quid re vera sit magnum, festinatque, quo non expedit, sed extra prorumpit. Ad se autem vergere, est intus assidue permanere: testatur id præcipue, quod efficitur magnitudine. Si enim extra protrahitur, adeo ut unaquæque partium ipsius existat, singulæ quidem partes erunt, sed non ipsum proprie, quod ab initio. Sin vero ipsum, oportet partes omnes ad unum verti, adeo ut illud ex-

istat, quando quoquo modo unum est, non quando magnum: quam ob rem propter ipsam magnitudinem, et quantum est in ea, a se ipso disperditur. Quatenus autem habet unum, habet quoque se ipsum, veruntamen universon magnum est et pulchrum: sed idcirco pulchrum est, quoniam non est permissum ad infinitatem prorsus effugere, sed est unitate comprehensum. Jam vero pulchrum est non magnitudine quidem ipsa, sed potius pulchritudine: atqui idcirco indignum pulchritudine, quia factum est magnum. Quandoquidem si hoc foret ab ipsa pulchritudine destitutum, quatenus magnum est, eatenus apparuisset et turpe, atque ita hoc ipsum magnum pulchritudinis materia est, quoniam multum est, quod indiget ornamento. Itaque quod magnum est, si a pulchritudine seccernatur, magis est inornatum magisque turpe.

Τί οὖν ἐπὶ τοῦ λεγομένου ἀριθμοῦ τῆς ἀπειρίας; ἀλλὰ πρῶτον, ^A πῶς ἀριθμὸς εἰ ἀπειρος· οὔτε γὰρ τὰ αἰσθητὰ ἀπειρα, ὥστε οὐδὲ ὁ ἐπ' αὐτοῖς ἀριθμὸς, οὔτε ὁ ἀριθμῶν τὴν ἀπειρίαν ἀριθμεῖ· ἀλλὰ κἂν διπλάσια ἢ πολλαπλάσια ποιῇ, ὀρίζει ταῦτα, κἂν πρὸς τὸ μέλλον ἢ 5 τὸ παρεληλυθὸς λαμβάνη, ἢ καὶ ὁμοῦ, ὀρίζει ταῦτα. Ἄρ' οὖν οὐχ ἀπλῶς ἀπειρος, οὔτω δὲ, ὥστε αἰεὶ ἐξεῖναι λαμβάνειν; ἢ οὐκ ἐπὶ τῷ ^B ἀριθμοῦντι τὸ γεννᾶν, ἀλλ' ἤδη ὄρισται καὶ ἔστηκεν, ἢ ἐν μὲν τῷ νοητῷ, ὥσπερ τὰ ὄντα, οὔτω καὶ ὁ ἀριθμὸς ὀρισμένος ὅσος τὰ ὄντα. Ἡμεῖς δὲ ὡς τὸν ἄνθρωπον πολλὰ ποιούμεν ἐφαρμόζοντες πολλάκις 10 καὶ τὸ καλὸν καὶ τὰ ἄλλα, οὔτω μετὰ τοῦ εἰδώλου ἐκάστου, καὶ εἰδῶλον ἀριθμοῦ συναπογεννώμεν, καὶ ὡς τὸ ἄστν πολλαπλασιούμεν, οὐχ ὑφεστῶς, οὔτω τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοὺς ἀριθμοὺς πολλαπλα- ^C σίους ποιούμεν, καὶ εἰ τοὺς χρόνους δὲ ἀριθμοῖμεν· ἀφ' ὧν ἔχομεν ἀριθμῶν ἐπάγομεν ἐπὶ τοὺς χρόνους, μενόντων ἐν ἡμῖν ἐκείνων.

2. εἰ ἀπειρος] Codd. Ciz. et Vat. εἴ ἀπειρος.

ib. ὥστε οὐδε] Cod. Vat. οὔτε οὐδε. Mon. C. Marc. A. ὥστε οὐδ'.

5. λαμβάνη] Abest a Cod. Ciz.

ib. Ἄρ' οὖν] Codd. Darm. Marc. A.C. Med. A.B. Vat. ut marg. Ed. ἄρ' οὖν. Ed. cum rell. ἄρ'.

7. ἀριθμοῦντι] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἀριθμοῦν τι.

8. καὶ ἀριθμὸς] Codd., prater Darm., omnes καὶ ὁ ἀριθμὸς. Unde recepi articulum.

11. ἀριθμοῦν] Codd. omnes ut marg. Ed. ἀριθμοῦ. Quos sequimur.

ib. τὸ ἄστν] Cod. Vat. τὰ ἄστν.

12. ἐξεῖναι] Ita Codd. Marc. B. Ciz. et Vat. Rell. cum Ed. ὑφεστῶς. Sequitur in iisdem οὔτω quod recepi pro οὔτως.

ib. πολλαπλασίους] Cod. Med. B. ut marg. Ed. πολλαπλασίους. Quod prætuli.

13. καὶ εἰς] Codd. Marc. Med. B. Vat. καὶ εἰ. Cum quibus faciendum fuit.

II. Si fingatur multitudo infinita, non erit proprie numerus. Numerus enim entium in mundo incorporeo definitus est, atque inde in mundo corporeo terminatus: neque animus numerans facit, augetre numeros re vera, quamvis fingat, sed in eo sunt utrinque naturaliter terminali.

Quidnam igitur dicendum est de illo, qui infinitatis dicitur numerus? Sed prius quaerendum est, quomodo sit numerus, si infinitus extiterit. Neque enim quae subjecta sunt sensibus, sunt infinita. Quapropter neque, qui in eis est numerus, est infinitus: atqui neque qui numerat, infinitatem ipsam enumerat: sed quamvis dupla et tripla, et deinceps similiter multiplicia computet, haec certe definit, ac si ad futurum aut praeteritum multiplicationem sumat, haec quoque interea definire videtur. Numquid ergo dicendum est, numerum quidem non esse quidem simpliciter infinitum, sed ita duntaxat, ut subinde semper liceat adhibere: sed profecto non est in numerante generatorum auctoritas numerorum: sed jam determinati erant numeri, ac prorsus extabant. Jam vero in mundo intelligibili sicut entia determinata sunt, sic et definitus est numerus numero entium designatus. Nos autem sicut hominem multa quaedam facimus adhibentes ei saepe et pulchrum et caetera generis ejusdem: ita

simul cum quolibet simulachro numeri quoque concipimus simulachrum: et quemadmodum urbem quandam multiplicamus non existentem, sic ferme numeros deinceps multiplicare solemus, ac si tempora numeremus, bis videlicet numeris, quos habemus, eos ipsos ad tempora jam traducimus, dum tamen in nobis numeri permanent.

III. Mundus intelligibilis quoniam ab ipsa unitate processit in multitudinem idearum, non est ipsum bonum, neque tamen est ibi multitudo malum, quoniam superatur ab uno. Est enim idearum omnium communis una individuaque natura, atque idea qualibet est unita cunctis.

Infinitas ipsa nullum actu proprium habet esse, alioquin computata esset in genere entium, ibique designata, igitur definita: quare nec actu jam esset infinitas, veruntamen latet infinitudo sub termino semper aliquid terminante. Igitur si quando formas omnes quasi terminos atque fines e medio tollas, quod reliquum fingitur, infinitudo vocatur. Si hanc apprehendis, jam terminas: sin terminas, non apprehendis infinitatem. Denique si per omnia oppositorum genera pro arbitrio curras, neutrum oppositorum seorsum dedicabis infinitati, alioquin mox eam tibi finieris: rursusque alterutrum oppositorum in ea poteris per negationem alterius appellare.

673

Ἄλλὰ τὸ ἄπειρον δὴ τοῦτο πῶς ὑφέστηκεν ὃν ἄπειρον; ὁ γὰρ ὑφέστηκε καὶ ἔστιν ἀριθμῶ κατείληπται ἤδη· ἀλλὰ πρότερον εἰ ἐν τοῖς οὖσιν ὄντως πλήθος, πῶς κακὸν τὸ πλήθος; ἢ ὅτι ἤνωται τὸ πλήθος καὶ κεκώλυται πάντη πλήθος εἶναι ἐν ὃν πλήθος· καὶ διὰ τοῦτο δὲ ἐλαττοῦται τοῦ ἐνὸς, ὅτι πλήθος ἔχει, καὶ ὅσον πρὸς τὸ ἐν, 5 χεῖρον. Καὶ οὐκ ἔχον δὲ τὴν φύσιν ἐκείνου, ἀλλὰ ἐκβεβηκὸς, ἡλάττωται, τῷ δ' ἐνὶ παρ' ἐκείνῳ, τὸ σεμνὸν ἔχει, καὶ ἀνέστρεψε δὲ τὸ πλήθος εἰς ἐν, καὶ ἔμεινεν. Ἄλλ' ἢ ἀπειρία πῶς; ἢ γὰρ οὖσα ἐν τοῖς οὖσιν ἤδη ὄρισται, ἢ εἰ μὴ ὄρισται, οὐκ ἐν τοῖς οὖσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς γινομένοις ἴσως, ὡς καὶ τῷ χρόνῳ ἢ καὶ ὀρισθῆ, τούτῳ γε ἄπειρος· 10 οὐ γὰρ τὸ πέρασ ἀλλὰ τὸ ἄπειρον ὀρίζεται· οὐ γὰρ δὴ ἄλλο τι μεταξὺ πέρατος καὶ ἀπείρου, ὃ τὴν τοῦ ὄρου δέχεται φύσιν. Τοῦτο δὴ τὸ ἄπειρον φεύγει μὲν αὐτὸ τὴν τοῦ πέρατος ἰδέαν, ἀλίσκεται δὲ περιληφθὲν ἔξωθεν· φεύγει δὲ οὐκ εἰς τόπον ἄλλον ἐξ ἑτέρου, (οὐ γὰρ οὐδ' ἔχει τόπον,) ἀλλ' ὅταν ἀλωῖ, ὑπέστη τόπος. Διὸ οὐδὲ τὴν λεγομένην 15 κίνησιν αὐτῆς τοπικὴν θετέον, οὐδέ τινα ἄλλην τῶν λεγομένων αὐτῆ παρ' αὐτῆς ὑπάρχειν· ὥστε οὐδ' ἂν κινοῖτο, ἀλλ' οὐδ' ἔστηκεν αὐτῆ. Ποῦ γάρ; τοῦ ποῦ ὕστερον γιγνομένου· ἀλλ' εἴκειν ἢ κίνησις αὐτῆς Δτῆς ἀπειρίας οὕτω λέγεσθαι, ὅτι μὴ μένει. Ἄρ' οὖν οὕτως ἔχει, ὡς

2. καὶ ἔστιν] Cod. Vat. καὶ ἔστιν. Et sic correxi.

3. ὄντως] Cod. Ciz. ὄντων.

4. πλήθος εἶναι] Cod. Ciz. τὸ πλήθος εἶναι. Med. B. πλήθος ἐν εἶναι.

6. Καὶ οὐκ] Cod. Vat. omittit καί.

ib. ἐκβεβηκὸς] Ita solus Cod. Vat. Rell. cum Ed. ἐκ βεβηκὸς.

7. ἐκείνου] Codd. Ciz. Marc. A.B. Darm.

Mon. C. Vat. ἐκείνου. Quos sequor. Mox Marc. A. ἀνίτρεψε.

10. γινομένοις] Codd. Mon. C. Marc. A. γιγνομένοις. Med. A.B. Marc. B.C. Vat. γινομένοις. Quod recepi.

ib. καὶ ὀρισθῆ] Cod. Vat. οὐκ ἂν ὀρισθῆ.

12. ὄρου] Codd. Mon. C. Marc. A. ὄλου. ib. δὴ τῷ] Cod. Ciz. δι τῷ.

14. ἄλλον ἐξ ἑτέρου] Cod. Vat. ἀλλὰ ἐξ-

ἑτέρου.

15. ὑπέστη] Cod. Vat. οὐκ ἔστι.

ib. λεγομένης] Codd. Marc. Mon. C. Med. A.B. λεγομένην. Et sic correxi.

16. ἄλλῳ] Cod. Vat. ἄλλων.

17. αὐτῆς] Codd. Marc. A.B. Med.

A.B. αὐτῆς.

18. γιγνομένου] Cod. Vat. γινομένου.

ib. εἴκειν] Codd. Ciz. et Vat. ἐν μὲν.

Sed infinitum hoc quomodo extitit, quum sit infinitum? Quod enim extitit atque est, numero jam est comprehensum: verum prius est indagandum, si multitudo re vera in verorum entium ordine collocatur, quomodo multitudo sit malum. At vero multitudo illie est unita, neque permittitur in multitudinem prorsus evadere, quippe quum ibi multitudo sit ens unum: atqui ob hoc ipsum id ab uno degenerat, eique succumbit, quoniam multitudinem habet, et quantum ad unum spectat, labitur in deterius. Quumque naturam illius non habeat, sed exciderit inde, merito subit defectum: sed unius ipsius virtute penes ipsum habet aliquid honorandum, nempe multitudo conversa est ad unum, atque constitit. Ipsa vero infinitas quoniam modo illie esse potest? Si enim habet esse, jam est in ordine entium definita: aut certe nisi fuerit definita, non

est in genere entium collocanda, sed forsitan in eorum ordine, quæ fiunt, computanda videbitur, sicut accidit et in tempore. Forte etiam et si definitur, ob hoc ipsum est etiam infinita: non enim terminus, sed infinitum determinatur: neque aliud quicquam medium inter infinitum terminumque locatur, quod naturam termini subeat. Hoc utique infinitum fugit quidem ipsum ideam termini, sed comprehenditur extrinsecus circumventum: fugit autem non in alium ex alio locum, neque enim locum habet ullum: sed quando comprehensum est, tunc primum jam locus extitit. Quam ob rem non est putandum, motionem, quæ infinitati inter loquendum tribuitur, esse localem, neque aliam quandam earum, quæ nominari solent, ex se illi contingere. Itaque movetur nunquam, sed neque rursus permanet. Ubi enim maneat, quum hoc ipsum,

μετέωρος εἶναι ἐν τῷ αὐτῷ, ἢ αἰωρεῖσθαι ἐκείσε καὶ δεῦρο; οὐδαμῶς. Ἄμφω γὰρ πρὸς τὸν αὐτὸν τόπον κρίνεται, τό, τε μετέωρον, οὐ παρεγκλίνον πρὸς τὸν αὐτὸν τόπον, καὶ τὸ παρεγκλίνον. Τί ἂν οὖν τις ἐπινοήσειεν αὐτήν; ἢ χωρίσας τὸ εἶδος τῇ διανοίᾳ. Τί οὖν νοήσει; 5 ἢ τὰ ἐναντία ἅμα, καὶ οὐ τὰ ἐναντία· καὶ γὰρ μέγα καὶ μικρὸν νοή- E
σει, γίγνεται γὰρ ἄμφω καὶ ἐστὼς καὶ κινούμενον, καὶ γὰρ ταῦτα γίγνεται, ἀλλὰ πρὸ τοῦ γίγνεσθαι, δῆλον ὅτι οὐδέτερον ὠρισμένως, εἰ δὲ μὴ, ὠρισας. Εἰ οὖν ἄπειρος, καὶ ταῦτα ἄπείρως καὶ ἀορίστως, φαντασθεῖν γ' ἂν ἐκάτερα. Καὶ προσελθὼν ἐγγύς μὴ ἐπιβάλλων τι 674
10 πέρας ὥσπερ δίκτυον ὑπεκφεύγουσαν ἕξεις, καὶ οὐδὲν ἐν εὐρήσεις, ἥδη γὰρ ὠρισας. Ἄλλ' εἴ τω προσέλθοις ὡς ἐνὶ, πολλὰ φανεῖται. Κὰν πολλὰ εἶπης, πάλιν αὖ ψεύσῃ· οὐκ ὄντος γὰρ ἐκάστου ἐνός, οὐδὲ πολλὰ τὰ πάντα, καὶ αὕτη ἢ φύσις αὐτῆς καθ' ἕτερον τῶν φαν-
τασμάτων, κίνησις, καὶ καθ' ὃ προσῆλθεν ἢ φαντασία, στάσις. Καὶ
15 τὸ μὴ δύνασθαι δι' αὐτῆς αὐτὴν ἰδεῖν, κίνησις ἀπὸ νοῦ καὶ ἀπολί- B
σθησις. Τὸ δὲ μὴ ἀποδράναι ἔχειν, εἴργεσθαι δὲ ἕξωθεν καὶ κύκλω
καὶ μὴ ἐξεῖναι προχωρεῖν, στάσις ἂν εἴη· ὥστε μὴ μόνον ἐξεῖναι κι-
νεῖσθαι λέγειν.

1. αἰωρεῖσθαι] Cod. Vat. ἰωρεῖσθαι.

2. τρέπον] Codd., exceptis Darm. Marc. C., omnes τόπον. Quos sequor. In seqq. Marc. A. τὸν αὐτ. τρέπον.

5. γὰρ μέγα] Cod. Vat. omittit μέγα. Idem cum Codd. Mon. C. Marc. Med. A. B. exhibet μικρόν. Paulo inferius Marc. A. Mon. C. γινέσθαι pro γίγνεσθαι.

7. ὠρισάμενος] Cod. omnes ὠρισμένως. Quos secuti sumus.

9. γ' εἶ] Codd. Mon. C. Marc. A. γὰρ.

10. οὐ δι' ἐν] Codd. Ciz. et Vat. οὐδὲν ἐν. Quos sequimur.

11. γὰρ ἔν ὠρισας] Cod. Vat. γὰρ ἐν ὠρισας (sic).

13. οὐδὲ πολλὰ] Cod. Ciz. οὐδὲν πολλὰ.

14. προσῆλθην ἢ φαντασία] Codd. Ciz. et Vat. προσῆλθε φαντασία.

15. αὐτῆς] Cod. Med. B. Marc. A. αὐτῆς. Et sic correxi. Proximum αὐτὴν

omittit Cod. Ciz.

16. δι' μὴ] Cod. Med. A. δι' μὴ ὡς, sed ultima vox punctis notata est.

ib. εἴργεσθαι] Ita Codd. omnes, nisi quod Vat. habet ἀργεσθαι. Ed. εἴργασθαι.

17. μὴ ἐξεῖναι] Codd. Darm. et Med. A. (a pr. m.) ut marg. Ed. μὴ ἐξῆ.

ib. στάσις] Ita Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. στάσις.

quod dicitur ubi, posterius oriatur? Videtur autem idcirco infinitati motus attribui, quoniam non consistit. Num igitur ita se habet, ut in eodem sit alte suspensa, seque volutans? An potius et attollatur illuc, et huc usque se jactet? Nullo modo. Hæc enim ambo ad eundem judicantur locum, tum, quod attollitur non declinans, quo ad eundem locum pertinet, tum etiam, quod declinat. Quidnam igitur esse infinitatem aliquis cogitabit? Tunc profecto cogitabit eam, quando speciem intelligentia separaverit. Quid ergo tunc intelliget? Forte contraria simul, et non contraria: etenim magnum illic intelliget atque parvum: fit enim ambo, permanens scilicet atque motum, nam hæc ibi fiunt: sed antequam fiant, constat illam neutrum illorum esse determinate, alioquin jam illam determinaveris. Si ergo natura illa est infinita, atque hæc, quæ modo dicebam, infinite et indeterminate sunt ibi,

sic ibi nimirum utraque apparebunt. Quod si prope illuc accesseris, neque terminum aliquem adhibueris, quo eam valeas irretire, tibi protinus subterfugiet, neque quicquam (unum) illic invenies, alioquin jam definisses. Imo vero si cui occurreris veluti uni, subito occurrit ut multa. Tum vero si multa dixeris, iterum mentieris: nempe ubi quodlibet non est unum, neque etiam multa sunt omnia, atque hæc ipsa infinitatis est natura, ut secundum alteram quidem imaginationem motus sit: quatenus autem accessit imaginatio, status. Jam vero hoc ipsum, quod ipsam per se ipsam inspicere nequeas, motus quidam est casusque a mente. Quod autem aufugere nequeat, sed circum coërcetur extrinsecus, usque adeo ut limites non liceat transgredi, status quidam est judicandus: ex quo apparet, non solum licere motum illic affirmare, sed statum.

674
 A Περὶ δὲ τῶν ἀριθμῶν ὅπως ἔχουσιν ἐν τῷ νοητῷ σκεπτέον· πότερα
 ὡς ἐπιγιγνομένων τοῖς ἄλλοις εἶδесιν, ἢ καὶ παρακολουθούντων ἀεὶ,
 οἶον ἐπειδὴ τὸ ὄν τοιοῦτον, οἶον πρῶτον αὐτὸ εἶναι, ἐνοήσαμεν μονά-
 δα· εἴτ' ἐπεὶ κίνησις ἐξ αὐτοῦ καὶ στάσις, τρία ἤδη, καὶ ἐφ' ἐκάστου
 τῶν ἄλλων ἕκαστον· ἢ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ συνεγεννήθη ἕκαστω μονὰς 5
 μία, ἢ ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου ὄντος, μονάς· ἐπὶ δὲ τοῦ μετ' ἐκείνο, εἰ
 B τὰξις ἐστὶ, δυὰς, ἢ καὶ ὅσον τὸ πλήθος ἕκαστου, οἶον εἰ δέκα, δεκάς·
 ἢ οὐχ οὕτως, ἀλλ' αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ ὁ ἀριθμὸς ἐνοήθη· καὶ εἰ οὕτω,
 πότερα πρότερος τῶν ἄλλων, ἢ ὕστερος. Ὁ μὲν οὖν Πλάτων εἰς ἔν-
 νοιαν ἀριθμοῦ τοὺς ἀνθρώπους ἐληλυθέναι εἰπὼν ἡμερῶν πρὸς νύκτας 10
 τῇ παραλλαγῇ, τῇ τῶν πραγμάτων ἑτερότητι διδούς τὴν νόησιν, τάχ'
 ἂν τὰ ἀριθμητὰ πρότερον δι' ἑτερότητος ποιεῖν ἀριθμὸν λέγοι, καὶ εἰ-
 C ναι αὐτὸν συνιστάμενον ἐν μεταβάσει ψυχῆς ἐπεξιούσης ἄλλο μετ'
 ἄλλο πρᾶγμα, καὶ τότε γίνεσθαι, ὅταν ἀριθμῇ ψυχῆ· τοῦτο δ'
 ἐστὶν, ὅταν αὐτὰ διεξίη καὶ λέγη παρ' αὐτῇ ἄλλο, τὸ δ' ἄλλο, ὡς 15
 ἕως τε ταυτὸν τι καὶ μὴ ἕτερον μετ' αὐτὸ νοεῖ, ἐν λεγούσης. Ἀλλὰ
 μὴν ὅταν λέγη ἐν τῷ ἀληθινῷ ἀριθμῷ, καὶ τὸν ἀριθμὸν ἐν οὐσίᾳ, πά-
 D λιν αὖ ὑπόστασιν τινα ἂν ἐφ' ἑαυτοῦ τοῦ ἀριθμοῦ λέγοι, καὶ οὐκ ἐν

2. εἶδесιν] Cod. Vat. εἴδеси. Sequens ἢ
 abest a Codd. Mon. C. Mare. A.

3. ἐνοήσαμεν] Ita, excepto Ciz., Codd.
 omnes. Ed. ἐνοήσαμεν.

4. εἴτ' ἐπειδὴ] Codd. Mare. B. Daru.
 Med. A. B. εἴτα. Iidem cum rell. omnibus
 ἐπιεί. Quos sequor.

ib. τρία εἶδη] Cod. Ciz. ἥδη. Quod re-
 cipiendum fuit.

6. ὄντος] Cod. Vat. ὄντως.

ib. εἰ τὰξις] Cod. Vat. εἰς τὰξιν.

7. εἰ δέκα, δεκάς] Cod. Vat. εἰ δεκάς
 (sic).

8. ἀλλ' αὐτὸς] Codd. Ciz. et Vat. ἀλλ'
 αὐτό.

ib. εἰ οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. εἰ οὕτω.
 Quos secuti sumus.

9. πρῶτος] Codd. Ciz. Mare. A. C. Mon.
 C. Vat. πρότερος. Quod prætulī.

12. ἐτερότητος] Cod. Med. B. ἑτερότητα.
 Ed. ἑτερόντητος.

13. ἐν μεταβάσει] Cod. Vat. omittit ἐν.

ib. ἐπεξιούσης] Ita Marce. Vat. Rell.
 cum Ed. ἐπ' ἐξιούσης.

14. ἀριθμῇ] Codd. Ciz. et Vat. ἀριθμηθῆ.
 Mox Med. B. Mare. A. αὐτῇ pro αὐτῇ.

15. τὸ δ' ἄλλο] Codd. Mon. C. Mare.
 A. τὸ δὲ ἄλλο. Vat. τὸ δὲ ἄλλο.

16. ἐν λεγούσης.] Codd. Ciz. et Vat. λε-
 γούσης ἔν.

18. ἐφ' ἑαυτοῦ] Codd. Marce. Med. A.
 B. Vat. ἀφ' pro ἐφ'.

IV. *Queritur, utrum unitas atque numeri in mundo intelligibili rationem propriam habeant a cæteris ideis distinctam, necne? Ac si habent, utrum præcedant ideas, et quasi sui juris existant, an velut pedissequi consequantur: ab animo quidem numerante creari non est probabile.*

Qua vero conditione numeri in mundo intelligibili sint, deinceps videtur considerandum. Numquid tanquam insiti cæteris speciebus, an potius semper velut consequentes. Ceu postquam ipsum ens tale est, ut primum ibi sit, unitatem cogitaverimus: deinde quoniam motus ex ipso statusque sequitur, tria jam cognoverimus, atque per singula reliquorum quemlibet numerum: an forte non ita se res habet, sed cum quolibet unitas quaedam congenita est, aut in primo quidem ente unitas: in eo autem, quod est post ipsum, siquidem illie ordo sit, duitas: vel et

quanta est cujuslibet multitudo, velut si decem, decas, id est, ipse denarius: aut forte non ita, sed ipse in se ipso excogitatus est numerus: atque si ita perscrutandum est, utrum prius sit aliorum vel postremus. Plato igitur, quum homines dixerit ex ipsa dierum ad noctes varietate numerum cognovisse, ideoque ipsi rerum varietati numeri notitiam attribuerit, forte res numerandas primum propter diversitatem facere numerum confitebitur: ipsunquem numerum in quodam animæ discursu consistere, quando ab alio pereurrit in aliud, tuncque fieri numerum cum anima numerat: id autem est, quando per res ipsas discurrrens penes se ipsam hoc quidem aliud esse, illud vero aliud asserit, utpote quam quamdiu idem aliquid cogitat, neque quicquam aliud præter illud proprie unum asserat. Veruntamen quando Plato et in vero numero dicit essentiam,

τῆ ἀριθμούσῃ ὑφίστασθαι ψυχῇ, ἀλλὰ ἀνακινεῖσθαι ἐν ἑαυτῇ, ἐκ τῆς
περὶ τὰ αἰσθητὰ παραλλαγῆς, τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀριθμοῦ.

Τίς οὖν ἡ φύσις αὐτοῦ; ἄρα παρακολούθημα καὶ οἶον ἐπιθεωροῦ- 675
μενον ἐκάστη οὐσία; οἶον ἄνθρωπος καὶ εἰς ἄνθρωπος καὶ ὄν καὶ ἐν
5 ὄν, καὶ τὰ πάντα ἕκαστα τὰ νοητὰ, καὶ πᾶς ὁ ἀριθμός; ἀλλὰ πῶς
δυὰς καὶ τριάς, καὶ πῶς τὰ πάντα καθ' ἐν, καὶ ὁ τοιοῦτος ἀριθμὸς
εἰς ἐν ἂν συνάγοιτο; οὕτω γὰρ ἔσται πλῆθος μὲν ἐνάδων, εἰς ἐν δὲ
οὐδεὶς παρὰ τὸ ἀπλοῦν ἐν· εἰ μὴ τις λέγοι, ὡς δυὰς μὲν ἔστιν ἐκεῖνο
τὸ πρᾶγμα, μᾶλλον δὲ τὸ ἐπὶ τῷ πράγματι θεωρούμενον, ὃ δύο ἔχει B
10 δυνάμεις συνειλημμένας, οἶον σύνθετον εἰς ἐν, ἢ οἶους ἔλεγον οἱ Πυ-
θαγόρειοι, οἱ ἐδόκουν λέγειν ἀριθμοὺς ἐκ τοῦ ἀνάλογον, οἶον δικαιο-
σύνην τετράδα, καὶ ἄλλον ἄλλως· ἐκείνως δὲ μᾶλλον τῷ πλήθει τοῦ
πράγματος ἐνὸς ὄντος ὅμως καὶ τὸν ἀριθμὸν συζυγῇ, τοσοῦτον ἐν,
οἶον δεκάδα, καίτοι ἡμεῖς οὐχ οὕτω τὰ δέκα, ἀλλὰ συνάγοντες, καὶ
15 τὰ διεσπῶτα δέκα λέγομεν. Ἡ οὕτω μὲν δέκα λέγομεν, ὅταν δὲ ἐκ C

4. ἐκάστη] Cod. Vat. ἐκάστη.
ib. καὶ ἧς] Codd. Mon. C. Med. A. B.
Vat. Marcc. καὶ εἰς. Ciz. καὶ τις. Illud
recepti.
5. τὰ νοητὰ] Cod. Ciz. omittit τὰ et
mox καὶ τριάς. Marc. A. ὁ ante ἀριθμῆς.
7. οὕτω] Cod. Mon. C. οὕτω, cum
Marc. A. B.
ib. μὲν ἐνάδων] Cod. Vat. μὲν νάδων (sic);
in marg. est signum ·.
8. δυὰς] Cod. Vat. διὰς. Statim Ed.

cum Ciz. et Darm. μὲν ἴσιν. Rell. recte
ἴσιν.
9. δι' ᾧ] Codd. præter Darm. omnes δι
σὶ. Quos sequor.
10. Πυθαγόρειοι] Ita Codd. Darm. Marc.
B. C. Med. A. B. Vat. Sed Mon. C. Marc.
A. πυθαγόριοι. Ed. πυθαγοριοι. In Mon. C.
a pr. m. et Marc. A. C. sequitur ἢ pro οἱ.
Sed Marc. A. supra lin. οἱ.
11. ἀριθμῶν] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C.

Med. A. B. Vat. ἀριθμοῦς. Et sic correxi.
ib. ἀναλογον] Cod. Vat. ἀναλόγου.
ib. δικαιοσύνην] Codd. Mon. C. Marc.
A. B. δικαιοσύνη (non, ut m. Ed. δικαιο-
σύνη).
13. συζυγῇ] Codd. Darm. Med. A. B.
συζυγῆι.
14. ἡμεῖς] Cod. Vat. εἰμῆς (sic).
15. λέγομεν, ὅταν] Cod. Vat. λέγωμεν
ὅταν.

in essentia numerum: rursus subsistentiam quan-
dam numeri in se ipso recipiet: neque in animo
numerante duntaxat nasci numerum affirmabit,
imo vero ex ipsa circa sensibilia varietate atque
distractione notionem numeri in animo revocari.

V. Confutat dicentes unitatem et numerum non esse
rem aliquam, sed posita re qualibet singulatim dici
unum: iterumque unum, atque hoc iterato dici nu-
merum.

Ex hac opinione non habemus rationem ad species nu-
meri discernendas, neque ad numerum quemlibet re-
digendum in unum principium numerorum, atque
ipse numerus minus etiam, quam accidens, esse puta-
bitur. Quando de homine prædicamus unum, aliud
quidem est unum ibi, quam homo: nam unum ipsum
non homo multitudinem habet oppositam, atque de
rebus omnibus ultra hominem communiter prædica-
tur. Est ergo rebus omnibus communius et simpli-
cius atque prius: prius etiam ipso ente ratione si-
mili: præsertim quia unum ipsum prædicabile est,
non de ente solum, sed de quolibet pariter, quodcum-
que superius vel inferius ente, vel enti oppositum co-
gitaveris. Cum igitur entia quidem ad ipsum ens:

numeri vero referantur ad unum ente superius, me-
rito numeri entibus priores esse videntur. Igitur cum
dicimus decem homines, ipsa dicas nec homines ipsi
est, nec ex eis velut accidens, alioquin non possent res
alios æque metiri, sed prius in se ipsa est, quam in
rebus, quæ numerantur, ut decem. Denique, si qui
dicant, unum ipsum esse cum entibus conjugatum,
sive tanquam accidens, sive tanquam elementum eis
conjugatum fuerit: adhuc sequitur, ut prius existat
in se, quam vel cum eis communiter accidat, vel ac-
cedat ut elementum.

Quænam igitur est ipsa natura numeri? Num-
quid est quiddam consequens, ac velut in essen-
tia quavis inspectum, velut homo atque unus
homo? Item ens unumque ens? et intelligibilia
sic omnia singulatim, atque ita resultat numerus
universus? Verum si res ita se habeat, quomodo
dnitas illic est et trinitas, et quomodo secundum
unum omnia perpenduntur? Quo pacto ejus-
modi numerus in unum aliquid congregabitur?
Sic enim multitudo quidem erit aliqua unitatum:
nullus autem numerus redigetur in unum, præ-
ter ipsum videlicet simpliciter unum: nisi quis

675 πολλῶν γίγνηται ἐν, δεκάδα, ὡς κάκει οὕτως. Ἄλλ' εἰ οὕτως, ἀρ' ἐπι
 ὑπόστασις ἀριθμοῦ ἔσται, ἐπὶ τοῖς πράγμασιν αὐτοῦ θεωρουμένου;
 ἀλλὰ τί κωλύει, φαίη ἄν τις, καὶ τοῦ λευκοῦ ἐπὶ τοῖς πράγμασι θεω-
 ρουμένου, ὑπόστασιν τοῦ λευκοῦ ἐν τοῖς πράγμασιν εἶναι· ἐπεὶ καὶ
 κινήσεως ἐπὶ τῷ ὄντι θεωρουμένης ὑπόστασις ἦν κινήσεως ἐν τῷ 5
 ὄντι οὐσης. Ὁ δ' ἀριθμὸς οὐχ ὡς ἡ κίνησις, ἀλλ' ὅτι ἡ κίνησις τι
 οὕτως ἐν ἐπ' αὐτῆς ἐθεωρήθη, λέγεται· εἶτα καὶ ἡ τοιαύτη ὑπόστασις
 ἀφίστησι τὸν ἀριθμὸν τοῦ οὐσίαν εἶναι, συμβεβηκὸς δὲ μᾶλλον ποιεῖ,
 καίτοι οὐδὲ συμβεβηκὸς ὅλως· τὸ γὰρ συμβεβηκὸς δεῖ τι εἶναι, πρὸ
 τοῦ συμβεβηκέαι, κὰν ἀχώριστον ἦ, ὅμως εἶναί τι ἐφ' ἑαυτοῦ φύσιν 10
 τινὰ ὡς τὸ λευκὸν, καὶ κατηγορεῖσθαι κατ' ἄλλου, ἥδη ὄν, ὃ κατηγο-
 Ερηθήσεται· ὥστε εἰ περὶ ἕκαστον τὸ ἐν καὶ οὐ ταῦτόν τῷ ἀνθρώπῳ
 τὸ εἰς ἄνθρωπος, ἀλλ' ἕτερον τὸ ἐν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ κοινὸν τὸ ἐν,
 καὶ ἐφ' ἑκάστου τῶν ἄλλων, πρότερον ἂν εἴη τὸ ἐν τοῦ ἀνθρώπου καὶ
 ἑκάστου τῶν ἄλλων, ἵνα καὶ ὁ ἀνθρώπος καὶ ἕκαστον τῶν ἄλλων τύχη 15
 ἕκαστον τοῦ ἐν εἶναι· καὶ πρὸ κινήσεως τοίνυν εἶπερ καὶ ἡ κίνησις
 F ἐν, καὶ πρὸ τοῦ ὄντος, ἵνα καὶ αὐτὸ τοῦ ἐν εἶναι τύχη. Λέγω δὲ οὐ
 τὸ ἐν ἐκείνο, ὃ δὴ ἐπέκεινα τοῦ ὄντος φαμὲν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ ἐν,

1. Ἄλλ' εἰ—ἐπὶ τοῖς] Desunt hæc in Cod. Ciz.

2. αὐτοῦ θεωρούμενον] Codd. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Marc. A. C. θεωρουμένου.

3. ἀλλ' ἂν πρὸ—θεωρουμένου] Desunt hæc in Codd. Vat. et Marc. A.

5. ὑπόστασις ἦν] Cod. Vat. ὑπόστασιν ἦν. ib. κινήσεως] Cod. Ciz. καὶ κινήσεως.

6. Ὁ δὲ] Codd. Marc. Mon. C. Vat. ὃ δ'.

ib. ὡς κίνησις] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. Med. A. B. ὡς ἡ κίνησις. Unde recepi Articulum. Ed. ὡς κίνησις.

8. τοῦ οὐσίαν] Cod. Med. B. τὴν οὐσίαν.

9. καίτοι οὐδὲ] Cod. Vat. καὶ τοιοῦδε.

10. καὶ ἀχώριστον] Codd. Darm. Mon. C. Med. A. B. Marc. Vat. κὰν pro καί.

Vat. ἀχώριστος. Illos sequor.

ib. ἀφ' ἑαυτοῦ] Codd. Mon. C. Med. A. B. Marc. Vat. ἐφ' pro ἀφ'. Quos sequimur. In seqq. Marc. B. ut marg. E. omittit ὃ.

11. κατ' ἄλλου] Cod. Vat. κατ' ἄλλον.

14. πρότερον] Cod. Vat. πρότερον.

17. τοῦ ἐν] Cod. Vat. τὸ ἐν.

18. καὶ τοῦτο] Cod. Ciz. omittit καί.

forte dicat, duitatem quidem esse rem illam, sive potius quod consideratur in illa, quæ vires duas habet implicitas, quasi compositum quiddam in unum, aut forte quales Pythagorici numeros induxerunt: qui sane numeros secundum analogiam, id est, proportionem quandam afferre videntur, velut justitiam quaternarium, aliterque similiter alium. Illa vero conditione potius rei ipsius, quæ existit unum multitudini simul et numerum quispiam conjugabit, eatenus unum velut decadem, tametsi nos non sic ipsa decem ponimus, sed, quæ distant inter se, congregantes, decem solemus dicere. Forsan vero sic quidem decem dicimus, quando vero ex multis conficitur unum, decadem appellamus, quapropter eadem illic etiam ratione. Cæterum si ita fiat, an erit ulterius ulla numeri subsistentia, quum ipse in rebus duntaxat consideretur? Respondebit forte aliquis, nihil obstare, et albedine in rebus duntaxat considerata ipsam albedinis subsistentiam

in rebus ipsis rite perpendi, quandoquidem et motu in ente considerato constitit esse subsistentiam motus aliquam in ipso ente videlicet existentis. At vero numerus non sicut motus se habere videtur, sed quod motus sic unum aliquid in se ipso consideratum sit dicitur. Præterea ejusmodi subsistentia efficit, ut numerus non sit essentia, ac potius ut sit contingens, quamvis neque sic quidem omnino contingens, nempe contingens oportet antequam contingat aliquid esse, et quamvis inseparabile sit, esse tamen aliquid, ac de alio prædicari hoc ipsum jam in se existens, quod subinde sit de alio prædicandum. Quam ob rem si circa quodlibet est unum, neque idem est homo, atque unus homo, sed aliud unum est, quam homo, et commune est ad omnia unum, et in quolibet reliquorum ita se habet, certe prius erit unum homine, et quodlibet reliquorum, ut sic et homo et quodvis aliorum, ut

ὁ κατηγορεῖται τῶν εἰδῶν ἐκάστου. Καὶ δεκάς τοίνυν πρὸ τοῦ, καθ' 675
 οὗ κατηγορεῖται δεκάς· καὶ τοῦτο ἔσται αὐτοδεκάς· οὐ γὰρ δὴ ᾧ
 πράγματι ἐπιθεωρεῖται δεκάς αὐτοδεκάς ἔσται. Ἄλλ' ἄρα συνεγένετο
 καὶ συνέστη τοῖς οὖσιν, ἀλλ' εἰ συνεγεννήθη, ὡς μὲν συμβεβηκὸς 676
 5 οἶον τῷ ἀνθρώπῳ ὑγεία, δεῖ καὶ καθ' αὐτὸ ὑγείαν εἶναι, καὶ εἰ ὡς
 στοιχείου δὲ συνθέτου τὸ ἐν, δεῖ πρότερον εἶναι ἐν, [καὶ] αὐτὸ τὸ ἐν,
 ἵνα σὺν ἄλλῳ· εἴτα εἰ πρότερον εἶναι συμμιχθὲν ἄλλῳ τῷ γενομένῳ
 δι' αὐτὸ ἐν ἐκείνῳ ποιήσῃ, ψευδῶς ἐν, δύο ποιοῦν αὐτό· ἐπὶ δὲ τῆς
 δεκάδος πῶς; τί γὰρ δεῖ ἐκείνῳ τῆς δεκάδος, ὃ ἔσται διὰ τὴν τοσαύ-
 10 τὴν δύναμιν δεκάς; ἀλλ' εἰ εἰδοποιήσῃ αὐτὸ ὡς περ ὕλην, καὶ ἔσται B
 παρουσία δεκάδος δέκα καὶ δεκάς, δεῖ πρότερον ἐφ' ἑαυτῆς τὴν δεκάδα
 οὐκ ἄλλο τι οὔσαν ἢ δεκάδα μόνον εἶναι.

Ἄλλ' εἰ ἄνευ τῶν πραγμάτων τὸ ἐν αὐτὸ καὶ ἡ δεκάς αὐτῆ, εἴτα Δ
 τὰ πράγματα τὰ νοητὰ μετὰ τὸ εἶναι ὅπερ ἔστι, τὰ μὲν ἐνάδες ἔσου-
 15 ται τὰ δὲ καὶ δυάδες, καὶ τριάδες, τίς ἂν εἴη ἡ φύσις αὐτῶν; καὶ

1. ἡ δεκάς] Codd. omnes cum marg. Ed. omittunt ἡ.

3. ἄρα] Codd. Ciz. Marce. et Mon. C. ut marg. Ed. ἄρα. Ed. cum rell. ἄρα.

4. εἰ συνεγεννήθη] Ita Ed. Sed Cod. Ciz. ἢ pro εἰ. Idem cum Marc. B. A. Med. A. B. et Vat. συνεγεννήθη. Marc. A. habet ἀλλ᾽ ἔσται ἢ. Nos correximus συνεγεν-

νήθη.

5. δεκάς] Codd. omnes ut marg. Ed. δεῖ; quod receperimus: sed Marc. A. omittit sequens καί. Idem in seqq. habet στοι-

χίου.

6. ἐν [καὶ] αὐτὸ τὸ] Codd. Mon. C. Marc. A. B. Med. B. Vat. omittunt καί. Quare uncinis inclusi. Med. A. habet ἢ

αὐτό τῆς τῶ. Sed vox τῆς punctis notata est. Idem habet etiam Marc. B.

9. ἐκείνῳ] Codd. omnes ut marg. Ed. ἐκείνῳ, excepto Marc. C. Unde correxi vulgatam.

11. δέκα καὶ] Cod. Ciz. δὲ καί.

14. ἐνάδες] Cod. Vat. ἐνάδες.

unum sit, singulatim assequi possit: igitur et ante motum, siquidem motus sit unum, et ante ens similiter, ut ipsum quoque valeat esse unum. Dico autem non unum illud, quod ente superius esse censemus, sed hoc unum, quod de qualibet specie prædicatur. Itaque ipsa decas ante illud extat, de quo prædicatur decas, atque hoc ipsum est ipsa decas: non enim res illa, [vel in illa,] in qua decas inspicitur, decas ipsa erit. Num igitur congenitum est cum entibus, simulque omnino cum illis est hoc ipsum unum? Verum si congenitum est, si modo tanquam accidens, sicut cum homine sanitas, oportet secundum quoque se ipsam esse aliquid sanitatem, similiterque et illud: ac si unum tanquam alicujus compositi elementum esse quis dicat, oportet prius esse unum ipsum secundum se unum, ut esse et cum alio possit. Deinde si prius esse commixtum cum alio, quod per ipsum jam factum sit unum, sequetur, ut falso sit unum, utpote quod duo sit inde factum: in decade vero quomodo id fiat? Quid enim illi opus est decade, quod sit per tantam potentiam decas? Quod si formabit ipsum ceu materiam, atque erit decadis ipsius præsentia et decem et decas: oportet prius decadem in se ipsa

non aliud aliquid existentem præter decadem pure singulariterque consistere.

VI. Rerum species in prima essentia ordine quodam earum intelligentiam antecedunt. Sicut objecta præcedunt actus circa objecta versantes. Si quis ergo dixerit species illic ab intelligentia procreari, concedet etiam posterioris fore: quod est absurdum.

Intelligere ibi speciem aliquam, scilicet justitiam, statum, motum et reliqua, nihil est aliud, quam ejusmodi speciem declarare vel definire, nisi definitio hæc sit circa rem aliquam a definitione quoquo modo distinctam, vacua quædam definitio est, imo vero definitio nulla. Denique unaquæque species ibi est proprietas actusque essentialis vigore quodam proprio existens atque micans. Emicatio ejusmodi inde pendens, et penes ipsam quidem extans, atque ratione quadam differens, ipsa ejus intelligentia est.

At vero si ultra res ipsas unum ipsum et ipsa decas existit, deinde res intelligibiles præter hoc ipsum, quod existunt id quod sunt, aliæ quidem sunt unitates, aliæ vero et duitates, et trinitates, quænam erit illorum natura? et quomodo constituta? Existimandum est autem generationem eorum ratione quadam expleri. Primo igitur ge-

676

πῶς συστᾶσα ; λόγῳ δὲ δεῖ νομίζειν τὴν γένεσιν αὐτῶν ποιεῖσθαι·
 πρῶτον τοίνυν δεῖ λαβεῖν τὴν οὐσίαν καθ' ὅλου τῶν εἰδῶν, ὅτι ἐστὶν
 Βοῦχλι νοήσαντος ἕκαστον τοῦ νενοηκότος, εἴτ' αὐτῇ τῇ νοήσει τὴν
 ὑπόστασιν αὐτῶν παρασχομένου. Οὐ γὰρ, ὅτι ἐνόησε, τί ποτ' ἐστὶ
 δικαιοσύνη, δικαιοσύνη ἐγένετο, οὐδ' ὅτι ἐνόησε τί ποτ' ἐστὶ κίνησις, 5
 κίνησις ὑπέστη· οὕτω γὰρ ἔμελλε τοῦτο τὸ νόημα καὶ ὕστερον εἶναι
 τοῦ πράγματος αὐτοῦ, τοῦ νοηθέντος, δικαιοσύνης αὐτῆς ἢ νόησις
 αὐτῆς. καὶ πάλιν αὖ ἢ νόησις, προτέρα τοῦ ἐκ τῆς νοήσεως ὑπο-
 στάντος, εἰ τῷ νενοηκέει ὑπέστη. εἰ δὲ τῇ νοήσει τῇ τοιαύτῃ ταύ-
 D τὸν ἢ δικαιοσύνη, πρῶτον μὲν ἄτοπον, μηδὲν εἶναι δικαιοσύνην, ἢ 10
 τὸν οἶον ὀρισμὸν αὐτῆς. Τί γὰρ ἐστὶ τὸ νενοηκέει δικαιοσύνην ἢ
 κίνησιν ἢ τὸ τί ἐστὶν αὐτῶν λαβόντα· τοῦτο δὲ ταῦτὸν τῷ μὴ ὑφε-
 στῶτος πράγματος λόγον λαβεῖν, ὅπερ ἀδύνατον. Εἰ δέ τις λέγοι ὡς
 ἐπὶ τῶν ἄνευ ὕλης τὸ αὐτὸ ἐστὶν ἢ ἐπιστήμη τῷ πράγματι, ἐκείνως
 χρῆ νοεῖν τὸ λεγόμενον, ὡς οὐ τὴν ἐπιστήμην τὸ πρᾶγμα λέγει εἶναι, 15
 οὐ δὲ τὸν λόγον τὸν θεωροῦντα τὸ πρᾶγμα αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ
 E ἀνάπαλιν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἄνευ ὕλης ὄν, νοητὸν τε καὶ νόησιν εἶναι,
 οὐχ οἶαν λόγον εἶναι τοῦ πράγματος, οὐδ' ἐπιβολὴν πρὸς αὐτὸ, ἀλλ'
 αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐν τῷ νοητῷ ὄν, τί ἄλλο, ἢ νοῦν καὶ ἐπιστήμην εἶ-

2. ἕκαστον εἰδῶν] Codd., præter Darm., omnes omittunt ἕκαστον. Quare deleti.

3. ἐκάστου] Codd. omnes ut marg. Ed ἕκαστον.

ib. αὐτῇ τῇ] Cod. Vat. αὐτῇ τῇ.

4. γὰρ, ὅτι] Codd. Ciz. et Vat. γὰρ ὅτι.

ib. τί ποτ'—ἐνόησε] Desunt hæc in Cod.

Ciz.
 5. δικαιοσύνη] Codd. Med. A.B. Vat. Marc. δικαιοσύνη, δικαιοσύνη. Unde alterum addidi.

ib. ἐστὶ κίνησις] Cod. Ciz. omittit κί-
 νησις.

6. ὑπίστη] Cod. Vat. ὑπίστη (sic). Idem
 mox ἔμειλε.

8. αὐ ἢ νόησις] Codd. omnes, excepto
 Darm., αὐ ἢ νόησις. Quod recepi.

11. ἢ κίνησιν] Cod. Vat. ἢ κινήσις. Verba
 ἢ τὸν οἶον—νενοηκ. δικαιοσ. desunt in Marc.

C.
 12. αὐτῇ] Codd., præter Darm., omnes
 αὐτῶν.

13. λέγει ὡς] Codd. Marc. Mon. C.
 Med. A.B. Vat. λέγοι. Unde recepi optati-
 vum.

14. τὸ αὐτὸ] Ita, præter Darm., Codd.
 omnes. Ed. τὸ αὐτόν.

15. οὐ τῇ] Cod. Vat. αὐτῇ.

ib. λέγειν] Codd., exceptis Mon. C. et
 Marc. C., omnes λέγει. Quod restitui.

18. οὐχ οἶον] Ita Ed. Sed Codd. Marc.
 Mon. C. Med. A.B. Vat. οὐχ οἶαν. Ciz.
 οὐχ οἶαν. Illos sequimur.

neratim existimandum est, essentiam specierum non sic prodire ad existendum, ut intelligens ipse primo quidem singula intellexerit: deinde ipsa intelligentia illorum substantiam exhibuerit. Non enim, quia cognoverit, quid justitia sit, exorta justitia est. Neque quoniam, quid motus sit, cogitaverit, subortus est motus. Sic enim oportebat hanc ipsam intelligentiam et posteriore intellecta re esse, [velut] intelligentiam justitiæ justitia ipsa posteriorem, Atqui et vicissim intelligentia prior est eo, quod procreatur intelligendo, si modo ob id ipsum extitit, quod fuerit intellectum. Sin autem justitia idem est omnino, quod et talis intelligentia, absurdum erit, nihil aliud esse justitiam præter quandam ipsius descriptionem. Quid enim aliud est, justitiam vel

motum intellexisse, quam descriptione quadam, quid utrumque sit, accepisse? hoc autem perinde se habet, ac si rei non existentis accipias rationem; quod quidem fieri re vera non potest. Proinde si quis adduxerit, in rebus a materia separatis idem esse scientiam atque rem scitam, ea id conditione dictum accipiendum, non quidem, ut scientiam asserat esse rem ipsam, neque rationem aliquid contemplantem esse rem ipsam contemplatione perspectam. Sed vicissim rem ipsam a materia segregatam esse intelligibile quiddam, intelligentiamque existere, non eam inquam, intelligentiam, quæ rei ipsius sit ratio quadam, vel aliquis in hanc ipsam intuitus, sed rem ipsam in mundo intelligibili consistentem nihil aliud esse, præter intellectum atque scientiam: non enim

ναι. Οὐ γὰρ ἡ ἐπιστήμη πρὸς αὐτὴν, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἐκεῖ τὴν ἐπι-
 στήμην οὐ μένουσαν, οἷα ἐστὶν ἡ τοῦ ἐν ὕλῃ πράγματος, ἐτέραν ἐπ-
 οίησεν εἶναι, τοῦτο δ' ἐστὶν, ἀληθινὴν ἐπιστήμην· τοῦτο δ' ἐστὶν
 οὐκ εἰκόνα τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα αὐτό. Ἡ νόησις τοίνυν
 5 τῆς κινήσεως οὐ πεποιήκεν αὐτοκίνησιν, ἀλλ' ἡ αὐτοκίνησις πεποιήκε
 τὴν νόησιν, ὥστε αὐτὴ ἑαυτὴν κίνησιν καὶ νόησιν· ἡ γὰρ κίνησις ἡ
 ἐκεῖ κακείνου νόησις, καὶ αὐτὸ δὲ κίνησις, ὅτι πρώτη (οὐ γὰρ ἄλλη B
 πρὸ αὐτῆς) καὶ ἡ ὄντως, ὅτι μὴ συμβέβηκεν ἄλλῳ, ἀλλὰ τοῦ κινου-
 μένου ἐνεργεία, ὄντος ἐνεργεία· ὥστε αὐτὴ καὶ οὐσία· ἐπίνοια δὲ τοῦ
 10 ὄντος ἐτέρα. Καὶ δικαιοσύνη δὲ, οὐ νόησις δικαιοσύνης, ἀλλὰ νοῦ
 οἶον διάθεσις, μᾶλλον δὲ ἐνεργεία τοιάδε, ἧς ὡς ἀληθῶς καλὸν τὸ
 πρόσωπον, καὶ οὔτε ἔσπερος, οὔθ' ὅλως τι τῶν αἰσθητῶν, ἀλλ' οἶον
 ἀγαλμά τι νοερὸν, οἶον ἐξ αὐτοῦ ἐστηκὸς, καὶ προφανὲν ἐν αὐτῷ, C
 μᾶλλον δὲ ὄν ἐν αὐτῷ.

15 Ὅλως γὰρ δεῖ νοῆσαι τὰ πράγματα ἐν μιᾷ, καὶ μίαν φύσιν πάντα A
 ἔχουσαν, καὶ οἶον περιλαβοῦσαν, οὐχ ὡς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἕκαστον
 χωρὶς, ἀλλαχοῦ ἥλιος καὶ ἄλλο ἄλλοθι, ἀλλ' ὁμοῦ ἐν ἐνὶ πάντα· αὕτη

1. πρὸς αὐτὴν] Cod. Med. A. supra lin. ab al. m. πρὸς αὐτό.

2. οἷα] Cod. Vat. οἷα cum Marcc. Et sic correxi.

3. οἱ ἐστὶν] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. δ' ἐστὶν. Et sic correxi.

5. οὐ πεποιήκειν] In Cod. Vat. vox οὐ punctis superscriptis notata est.

ib. ἀλλὰ ἡ] Codd. Darm. Marcc. Mon.

C. Vat. ἀλλ' ἡ. Quos sequimur.

8. ὄντως] Codd. Ciz. Marcc. et Mon. C. ὄντος. In Vat. sequitur ἰνεργεία. Utrumque recepi. Ed. ἰνεργεία.

10. ἴτερα] Cod. Vat. ἴτερα, cum Marcc. A. B. Quos secuti sumus.

12. οὐδ' ὅλως] Marcc. C. οὐδ' ὅλως. Unde correxi vulgatam.

13. ἀγαλμά τι] Ita Codd. Marcc. Mon.

C. et Vat. Rell. cum Ed. ἀγαλματι. Vat. pergit νοερὸν cum signo .: in marg.

ib. ἰξ αὐτοῦ] Codd. Marcc. B. Med. A. B. ἰξ αὐτοῦ. Quos sequor.

ib. ἐν αὐτῷ—ἐν αὐτῷ.] Codd. Med. A. B. Marcc. B. C. bis ἐν αὐτῷ. Utrumque recepi.

Verba μᾶλλον—ἐν αὐτῷ absunt a Codd. Marcc. A. Mon. C.

15. πάντα] Codd. Med. A. B. πανταχοῦ.

scientia illie ad rem vergit intelligendam, sed res ipsa illie efficit ut scientia illa non ita sit ab ipsa diversa, sicut rei materialis scientia esse solet: hoc autem est scientiam veram edere, id vero rursum, non imaginem rei afferre, sed rem ipsam. Intelligentia igitur motionis motionem ipsam minime fecit, sed ipsa motio potius fecit intelligentiam, quapropter et ipsa se ipsam motionem intelligentiamque concepit. Motio enim illie entis illius intelligentia est, atque est ipse motus, quoniam est et primus. Non enim est alius ante ipsum. Est et re vera motus, quoniam alteri non contingit, sed ipsius, quod illie quodammodo moveri censetur, est actus, videlicet existentis in actu, quapropter est et essentia, quæ quidem ab ipso ente excogitatione quadam differre videtur. Tum vero justitiæ intelligentia quædam, sed quasi mentis illius dispositio et affectio, imo vero quidam actus ejusmodi, ejus re vera vultus est pulcher, adeo ut neque Lucifer, aut Hesperus, neque aliud quicquam eorum, quæ sentiuntur,

ita fulgeat. Est autem velut intellectualis quædam statua ex se ipsa tanquam extans et emicans in se ipsa, imo vero in se ipsa consistens.

VII. Si mundo corporeo materiam quidem extensam subtrahas, formas vero rerum varias in una vivaque mundi forma conserves, videbis formam unam omniformem, ibique formas cunctas in singulis unitissimas pariter atque distinctissimas: omnia in uno vivente viventia.

Est igitur universum ejusmodi tum natura, tum intellectualis anima, tum etiam intellectus, in quo species, ut res veræ sint re vera distinctæ vere intellectæ ante machinationem intelligentiæ, ita distinctæ sunt actu, quantum unita natura, sicut in igne lucere, micare, calere: omnes enim species ibi sunt actus.

Contemplari vero res illas prorsus oportet in natura una, unamque naturam ubique omnia possidentem et undique complectentem. Ubi profecto non quemadmodum in regione sensibili sit unumquodque seorsum: alibi quidem sol,

- 677 γὰρ νοῦ φύσις, ἐπεὶ καὶ ψυχὴ οὕτω μιμεῖται, καὶ ἡ λεγομένη φύσις, καθ' ἣν καὶ ὑφ' ἧς ἕκαστα γεννᾶται, ἄλλο ἄλλοθι, αὐτῆς ὁμοῦ ἑαυτῆ οὔσης· ὁμοῦ δὲ πάντων ὄντων ἕκαστον αὐ χωρὶς ἐστίν· ἐνορᾷ δὲ αὐτὰ βτὰ ἐν τῷ νῶ καὶ τῆ οὐσίᾳ ὁ ἔχων νοῦς, οὐκ ἐπιβλέπων ἀλλ' ἔχων, οὐδὲ χωρίζων ἕκαστον· κεχώριστα γὰρ ἤδη ἐν αὐτῷ αἰεὶ. Πιστούμεθα δὲ πρὸς τοὺς τεθραυμακότας ἐκ τῶν μετεληφόντων· τὸ δὲ μέγεθος αὐτοῦ καὶ τὸ κάλλος, ψυχῆς ἔρωτι πρὸς αὐτὸ, καὶ τῶν ἄλλων τὸν εἰς ψυχὴν ἔρωτα, διὰ τὴν τοιαύτην φύσιν, καὶ τῷ ἔχειν ἢ κατὰ τι ὁμοιωται. Καὶ γὰρ δὴ καὶ ἄτοπον, εἶναί τι ζῶον καλὸν, αὐτοζώου μὴ θυμαστοῦ τὸ κάλλος καὶ ἀφράστου ὄντος· τὸ δὴ παντελὲς ζῶον ἐκ 10 πάντων ζῶων ὄν, μᾶλλον δὲ ἐν αὐτῷ τὰ πάντα ζῶα περιέχον καὶ ἐν ὄν τοσοῦτον, ὅσα τὰ πάντα, ὥσπερ καὶ τόδε τὸ πᾶν ἐν ὄν, καὶ πᾶν τὸ ὄρατὸν περιέχον πάντα τὰ ἐν τῷ ὄρατῷ.
- 678 Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ ζῶον πρῶτως ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο αὐτοζώου καὶ νοῦς ἐστὶ καὶ οὐσία ἢ ὄντως, καὶ φανερὸν ἔχειν καὶ ζῶα τὰ πάντα καὶ 15 ἀριθμὸν τὸν σύμπαντα, καὶ δίκαιον αὐτὸ καὶ καλὸν, καὶ ὅσα ἄλλα

1. ψυχῆς] Codd., excepto Darm., omnes ψυχῆ. Et sic corrigendum fuit.
 2. ὑφ' ἧς] Cod. Vat. ἐφ' ἧς.
 ib. ἑαυτῆ] Cod. Med. B. ἑαυτῆς.
 4. τῆ οὐσίᾳ] Marc. A. τῆ ἡσυχίᾳ.
 5. ἐν αὐτῷ] Cod. Vat. ἐν τῷ αὐτῷ.
 7. τὸν εἰς] Cod. Vat. τῶν εἰς. Marc. A. B. Mon. C. τῶν εἰς.
 8. ἢ κατὰ τι] Codd. Ciz. et Vat. ἢ πρὸ ἡ. Med. B. ἡ. Med. A. ex corr. ab al. m. ἡ.

9. καὶ ἄτοπον] Codd. Marc. A. Mon. C. omittit καί.
 ib. εἶναί τι ζῶον καλὸν] Absunt hæc a Cod. Vat.
 ib. αὐτοζώου] Cod. Vat. αὐτὸ ζῶον.
 10. ἀφράστου] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A. B. Vat. ἀφραύστου (sic). Marc. B. a sec. m. supra lin. ρα.
 ib. ζῶον] Codd., præter Med. A. B., omnes ut marg. Ed. ζῶον. Quos sequor.
 11. ἐν αὐτῷ] Codd. Marc. C. Vat. ἐν

αὐτῷ. Mox Mon. C. a pr. m. τὰ ζῶα πάντα.
 13. ὄρατὸν] Cod. Vat. ἑρατόν.
 14. πρῶτως] Cod. Ciz. πάντως.
 ib. αὐτοζώου] Cod. Mon. C. αὐτο—ζῶον (sic). Vat. αὐτὸ ζῶον. Marcc. αὐτοζῶον. Et sic correxi.
 15. καὶ ζῶα] Codd. Mon. C. Marc. A. omittunt καί. Ciz. omittit sequens τὰ.
 16. ὅσα ἄλλα] Codd. Mon. C. Marcc. ita exhibent. Rell. cum Ed. ὅσα ἄλλα.

alibi luna, alibi rursus et aliud, sed cuncta simul in uno: hæc enim ipsius est mentis natura. Quandoquidem et anima mentem sic imitatur: atque ea similiter, quæ natura dicitur, secundum quam, et sub qua singula generantur, alibi quidem aliud, dum illa simul permanet in se ipsa: quamvis autem sint omnia simul, singula tamen iterum sunt seorsum. Cernit vero intus illa, quæ in mente essentiaque sunt, idem ipse qui possidet intellectus, non aspiciens quidem, sed potius habens, neque rursus separans unumquodque. Discreta enim jam semper in ipso sunt singula. Apud illos igitur, qui hæc nimium admirantur, fidem nobis ab iis, quæ participant, comparamus: magnitudinem vero mundi illius et pulchritudinem ex amore animæ ipsius ad illum conjectare et asseverare solemus. Quin etiam illorum amore, quæ ad animam annuntur, ob quandam ejusmodi naturam atque etiam ex eo, quod per eam illius similem aliquam ad illum similitudinem consequantur. Jam vero nefas est

confiteri, extare pulchrum aliquod animal, nisi ipsum animal mirabilem quandam et inæstimabilem habeat pulchritudinem. Ipsum profecto animal universon est atque penitus absolutum, ex omnibus animalibus, imo vero cuncta in se animalia continens, unumque existens simulque totidem, quot omnia sunt: Quemadmodum et nostrum hoc universon est quidem unum, est omne visibile, cuncta, quæ sunt in visibili regione, complectens.

VIII. *Essentia vera est vis quedam extra molem materiale in se ipsa fundata, per se vivens intellectualem maxime: quod animal intellectualem vocatur, ubi numeri omnes sunt ante actum intellectualem atque vitalem.*

Quoniam igitur et animal primo est, et idcirco ipsum per se animal est intellectus, est essentia vera: habet animalia omnia, omnem possidet numerum, ipsum justum, ipsum pulchrum, et cætera generis ejusdem: aliter enim ipsum homi-

τοιαῦτα, (ἄλλως γὰρ αὐτοάνθρωπον φαρμέν, καὶ ἀριθμὸν αὐτὸ, καὶ δίκαιον αὐτὸ) σκεπτέον πῶς τούτων ἕκαστον, καὶ τὶ ὄν, εἰς ὅσον οἶόν τέ τι εὐρεῖν περὶ τούτων. Πρῶτον τοίνυν ἀφετέον πᾶσαν αἴσθησιν, B καὶ νοῦν νῶ θεωρητέον, καὶ ἐνθυμητέον, ὡς καὶ ἐν ἡμῖν ζωὴ καὶ νοῦς 5 οὐκ ἐν ὄγκῳ, ἀλλ' ἐν δυνάμει ἀόγκῳ, καὶ τὴν ἀληθινὴν οὐσίαν ἐκδεδυκέναι ταῦτα, καὶ δύναμιν εἶναι ἐφ' ἑαυτῆς βεβῶσαν, οὐκ ἀμενηνόν τι χρῆμα, ἀλλὰ πάντων ζωτικωτάτην καὶ νοερωτάτην, ἧς οὔτε ζωτικώτερον, οὔτε νοερώτερον, οὔτε οὐσιωδέστερον, οὐ τὸ ἐφαψάμενον, ἔχει ταῦτα κατὰ λόγον τῆς ἐπαφῆς· τὸ μὲν ἐγγὺς ἐγγυτέρω, τὸ δὲ C 10 πόρρω πορρώτέρω. Εἶπερ οὖν ἐφετὸν τὸ εἶναι, τὸ μάλιστα ὄν μᾶλλον, ὅτε μάλιστα νοῦς, εἶπερ τὸ νοεῖν ὅλως· καὶ τὸ τῆς ζωῆς ὡσαύτως. Εἰ δὴ τὸ ὄν πρῶτον, δεῖ λαβεῖν πρῶτον ὄν, εἶτα νοῦν, εἶτα τὸ ζῶον. (τοῦτο γὰρ ἤδη πάντα δοκεῖ περιέχειν, ὁ δὲ νοῦς, δεύτερον· ἐνέργεια γὰρ τῆς οὐσίας) οὔτ' ἂν κατὰ τὸ ζῶον ὁ ἀριθμὸς εἶη· ἤδη γὰρ καὶ 15 πρὸ αὐτοῦ καὶ ἐν καὶ δύο ἦν· οὔτε κατὰ τὸν νοῦν· πρὸ γὰρ αὐτοῦ ἡ D οὐσία ἐν οὔσα καὶ πολλὰ ἦν.

Λείπεται τοίνυν θεωρεῖν, πότερα ἢ οὐσία τὸν ἀριθμὸν ἐγέννησε τῶ A

1. αὐτοάνθρωπον] Ita Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. Marc. B.C. In Mon. C. Marc. A. est αὐτοάνθρωπος. In Darm. et Ed. αὐτοάνθρωπον (sic). Mox pro αὐτοάνθρωπον. Mon. C. αὐτὸς σκεπτέον. Paullo superius marg. Ed. ἀριθμὸν αὐτόν.

2. καὶ τὶ ὄν] Cod. Vat. καὶ τὶ οὐ.

ib. οἶόν τί τι] Cod. Vat. omittit τι.

4. ἐνθυμητέον] Ita Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. Ed. cum rell. ἐνθυμητέον.

5. ἀόγκῳ] Ita Codd. omnes, ut legit Fic. Sed Ed. ὄγκῳ. Taylor ἀόγκῳ con-jecit sine libris.

ib. ἐνδιδοκίνας] Codd. Mon. C. Marc. A.B. Med. A.B. Vat. ἐκδιδοκίνας. Quos sequor.

7. ζωτικωτάτην] Cod. Vat. ζωτικώσατον.

9. ἐπαφῆς] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Reil. cum Ed. ἐπ' ἀφῆς.

11. ὄσι] Cod. Med. A. a pr. m. ὄτω.

Marc. A. ὄσι. Marc. B. ὄτω (sic).

ib. ὄσι] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. Vat. ὄσι. Et sic cor-rexi.

12. νοῦν, ὄσι] Desunt hæc in Cod. Vat.

14. ἦδη γὰρ] Cod. Ciz. ἦδη.

17. ἐγγύς] Ita Ed. Sed Codd. omnes, ut marg. Ed., ἐγγύσι. Quos sequor. Per-git Marc. A. τῶ αὐτῆς.

nem ibi dicimus, aliter ipsum numerum, aliter ipsum justum: nimirum consideratione dignum est, quo modo unumquodque eorum se habeat, quidve sit, quatenus in rebus ejusmodi potest aliquid inveniri. Principio igitur omnem sensum dimittere decet, et intellectum intellectu considerare. Animadvertendum est præterea, in nobis quoque vitam et intellectum non in mole, sed in virtute quadam molis experte consistere, veramque essentiam a mole similibusque esse solutam, atque esse vim in se ipsa fundatam: nec rem quandam exilem aut debilem, sed maxime omnium intellectualem atque vitalem, qua nihil intellectualius, nihil vitalius, nihil (ut ita loquar) essentialius esse potest, adeo ut, quod hoc ipsum attingit, quodammodo eadem consequatur: et quatenus attingit gradatim, catenus assequatur: nempe, quod tangit propius, propinquiora, quod vero remotius, remotiora reportat. Proinde si esse est appetendum, merito, quod magis ens, magis est expetendum. Similiter si intelligentia

simpliciter est optanda, quod intellectus est maxime, potissimum est exoptandum, eisdemque gradibus vita quoque est affectanda. Si ergo ens ipsum primo accipiendum est, quippe quum sit et primum, secundo intellectus, tertio animal: hoc enim omnia jam complecti videtur. Intellectus autem secundum obtinet locum: est enim actus essentiae. Profecto numerus ipse secundum animal existere non censetur: jam enim et ante ipsum erat unum atque duo: neque rursus secundum intellectum est numerus statuendus: nam ante mentem essentia unum est atque multa.

IX. Sicut unum antecedit ens, ita numerus in ipso ente consistens antecedit entia, id est speciales ideas. Et merito super numerum, qui est in entibus numeratis, extat numerus in suo fonte consistens: qui sane causa est, per quam ens possit in entia specieque [Ed. pro. speciesque] derivari.

Per ipsum numerum, qui est essentialis virtus et actus

678

αὐτῆς μερισμῶ, ἢ ὁ ἀριθμὸς ἐμέρισε τὴν οὐσίαν. Καὶ δὴ καὶ ἡ οὐσία, καὶ κίνησις καὶ στάσις, καὶ ταῦτόν, καὶ ἕτερον αὐτὰ τὸν ἀριθμὸν, ἢ ὁ ἀριθμὸς ταῦτα. Ἀρχὴ δὲ τῆς σκέψεως· ἄρ' οἶόν τε ἀριθμὸν εἶναι ἐφ' ἑαυτοῦ, ἢ δεῖ καὶ τὰ δύο ἐπὶ δυσὶ πράγμασι θεωρεῖσθαι, καὶ τὰ

Βτρία ὡσαύτως; καὶ δὴ καὶ τὸ ἐν, τὸ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς; εἰ γὰρ ἐφ' ἑαυ-5 τοῦ ἄνευ τῶν ἀριθμητῶν δύναίτο εἶναι, πρὸ τῶν ὄντων δύναίτο ἂν εἶναι. Ἄρ' οὖν καὶ πρὸ τοῦ ὄντος, ἢ τοῦτο ἐατέον; καὶ πρὸ ἀριθμοῦ ἐν

679 τῷ παρόντι, καὶ δοτέον ἀριθμὸν ἐξ ὄντος γίγνεσθαι. Ἄλλ' εἰ τὸ ὄν ἐν ὄν ἐστι, καὶ τὰ δύο ὄντα δύο ὄντα ἐστὶ, προηγήσεται τοῦ τε ὄντος τὸ ἐν. καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὄντων. Ἄρ' οὖν τῇ ἐπινοίᾳ καὶ τῇ ἐπιβολῇ, 10 ἢ καὶ τῇ ὑποστάσει; σκεπτέον δὲ ᾧδε· ὅταν τις ἄνθρωπον ὄντα νοῆ, καὶ καλὸν ἐν, ὕστερον δὴπου τὸ ἐν νοεῖ, ἐφ' ἑκατέρω· καὶ δὴ καὶ ὅταν ἵππον καὶ κύνα· καὶ δὴ σαφῶς τὰ δύο ἐνταῦθα ὕστερον. Ἄλλ' Βεὶ γεννώη ἄνθρωπον, καὶ γεννώη ἵππον καὶ κύνα, ἢ ἐν αὐτῷ ὄντας προφέροι, καὶ μὴ κατὰ τὸ ἐπελθὸν μήτε γεννώη, μήτε προφέροι, ἄρ' 15 οὐκ ἐρεῖς εἰς ἐν ἰτέον καὶ μετιτέον εἰς ἄλλο ἐν, καὶ δύο ποιητέον, καὶ μετ' ἐμοῦ καὶ ἄλλο ποιητέον; καὶ μὴν οὐδὲ τὰ ὄντα ὅτε ἐγένετο ἡριθμῆθη, ἀλλ' ὅσα δεῖ γενέσθαι δῆλον ἦν ὅσα ἔδει. Πᾶς ἄρα ὁ ἀριθμὸς

3. ἀρα οἶόν τε] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. ἀρ' οἶόν τε. Quos sequimur.

5. ἐν, τὸ ἐν τοῖς] Cod. Vat. ἐν τοῖς.

6. τῶν ἀριθμητῶν] Codd. Marc. A. Mon. C. τῶν ἀριθμῶν.

9. δύο ἴστων ὄντα] Ita Ed. Sed Codd. Mon. C. Ciz. Marc. A. B. Med. A. B. δύο ὄντα ἐστὶ. Quos sequor. Vat. nil nisi ἐστὶ.

ib. τοῦτο] Codd. Ciz. Marcc. Med. A. B. Vat. τοῦ τε. Quod præfero.

10. ἐπιβολῇ] Cod. Vat. ἐπιβολῆ.

11. τῇ ὑποστάσει;] Cod. Vat. omittit τῇ et pergit καὶ σκεπτέον.

12. καλὸν ἐν] Cod. Vat. καλεῖ ἐν.

ib. ἐφ' ἑκατέρω] Ita Codd. excepto Darm. omnes. Ed. ἀφ' ἑκατέρω.

14. ἐν αὐτῷ] Cod. Mon. C. ἐν αὐτῷ, cum

Marc. A. C.

15. προφέροι] Cod. Ciz. προφέρι. Idem omittit καὶ μὴ—προφίροι.

ib. ἀρα οὐκ ἐρεῖς] Codd. Ciz. et Vat. ἀρ' οὖν οὐκ ἐρεῖ. Marc. A. C. Mon. C. ἀρ' οὐκ ἐρεῖ.

17. ὅτε ἐγένετο] Cod. Mon. ὅτ', Vat. ὅτι pro ὅτι. Hic pergit post ἐν. verbo ἀριθμῆθη.

quidam discretivus entis, destinatum est, ens non sistere in uno graduum, sed entia plura ex uno proflure: rursumque quot et quotis ordinibus distributu: sed ille numerus ante entia quidem involutus est, evolutus in entibus: hic substantialis numerus est. Numerus in genere quantitatis, numeri hujus est imago. Entia quidem fundantur in numero, numerus in ente, ens in uno, ne protinus dissipetur.

Reliquum est igitur indagare, utrum essentia sua quadam partitione numerum procreaverit: an potius numerus sit partitus essentiam. Jam vero essentia, motus, status, idem, alterum, vel ipsa numerum genuerunt, vel numerus potius ipsa progeniuit. Principium vero considerationis erit ejusmodi: Utrum possibile sit numerum in se ipso consistere: an oporteat duo ipsa in rebus duabus et tria in tribus similiter contempleri, atque eadem conditione unum numeris insertum, considerare. Si enim numerus in se ipso seorsum a rebus numerandis esse posset, nimirum ante

entia posset existere. Num igitur et ante ens numerus esse potest? Sed præstat forsitan in præsentem concedere, ens numerum antecedere, atque ex ente numerum proficisci. Verum si ens unum, ens existit, atque duo entia similiter sunt entia duo, unum quidem ens præcedet, numerus autem entia pariter antecedit. Num igitur notione quadam atque perceptione ejusmodi fit excessus? sed profecto etiam subsistentia. Ita vero considerandum, quando quispiam hominem existentem intelligit unum, et pulchrum similiter unum, tunc ipsum unum posterius quodammodo in utroque considerat. Quin etiam quando equum atque canem, tunc et ibi duo ipsa manifeste posterius animadvertit. Verum si generes hominem, et generes equum atque canem, vel in te existentes proferas, neque utcumque evenit generes atque producas, nonne diceas in unum eundem fore, et in unum aliud transcendendum, duoque faciendū, atque una tecum aliud etiam faciendū?

ἦν πρὸ αὐτῶν τῶν ὄντων, ἀλλ' εἰ πρὸ τῶν ὄντων, οὐκ ἦν ὄντα, ἢ ἦν⁶⁷⁹
 ἐν τῷ ὄντι, οὐκ ἀριθμὸς ὢν τοῦ ὄντος· ἐν γὰρ ἦν ἔτι τὸ ὄν. Ἀλλ' ἢ
 τοῦ ἀριθμοῦ δύναμις ὑποστάσα ἐμέρισε τὸ ὄν, καὶ οἶον ὠδίειν ἐποί-
 ησεν αὐτὸν τὸ πλήθος· ἢ γὰρ ἢ οὐσία αὐτοῦ, ἢ ἢ ἐνέργεια ὁ ἀριθμὸς D
 5 ἔσται, καὶ τὸ ζῶον αὐτὸ καὶ ὁ νοῦς ἀριθμὸς. Ἄρ' οὖν τὸ μὲν ὄν ἀριθ-
 μὸς ἠνωμένος, τὰ δὲ ὄντα ἐξεληλεγμένους ἀριθμὸς; νοῦς δὲ ἀριθμὸς ἐν
 ἑαυτῷ κινούμενος τὸ δὲ ζῶον ἀριθμὸς περιέχων. Ἐπεὶ καὶ ἀπὸ τοῦ
 ἐνὸς γενόμενον τὸ ὄν ὡς ἦν ἐν ἐκείνῳ, δεῖ αὐτὸ οὕτως ἀριθμὸν εἶναι·
 διὸ καὶ τὰ εἶδη ἔλεγον καὶ ἐνάδας καὶ ἀριθμούς· καὶ οὗτος ἐστὶν ὁ
 10 οὐσιώδης ἀριθμὸς. Ἄλλος δὲ ὁ μοναδικὸς λεγόμενος, εἶδωλον τούτου. E
 Ὁ δὲ οὐσιώδης, ὁ μὲν ἐπιθεωρούμενος τοῖς εἶδεσι καὶ συγγενῶν
 αὐτὰ, πρῶτως δὲ ὁ ἐν τῷ ὄντι, καὶ μετὰ τοῦ ὄντος καὶ πρὸ τῶν ὄν-
 των. Βάσιν δὲ ἔχει τὰ ὄντα ἐν αὐτῷ, καὶ πηγὴν, καὶ ρίζαν καὶ ἀρ-
 χήν· καὶ γὰρ τῷ ὄντι τὸ ἐν ἀρχῇ, καὶ ἐπὶ τούτου ἐστὶν ὄν, σκεδα-
 15 σθείη γὰρ ἄν. Ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῷ ὄντι τὸ ἐν. ἤδη γὰρ ἄν εἴη ἐν πρὶν
 τυχεῖν τοῦ ἐνὸς, καὶ ἤδη τὸ τυγχάνου τῆς δεκάδος δεκάς, πρὶν τυχεῖν F
 τῆς δεκάδος.

1. ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὄντων] Ita Edit. Du-
 sunt hæc in Cod. Vat. In Codd. Ciz.
 Mon. C. Med. A.B. est ἀλλ' εἰ πρὸ τῶν
 ὄντων. Et sic correxi.

ib. ἦν ὄντα] Cod. Med. A. ἦν τὰ ὄντα.
 Sed τὰ punctis notatum est.

2. τῷ ὄντι οὐκ] Cod. Vat. τῷ αὐτῷ τῶν
 ὄντων ὄντι οὐκ.

3. ὑποστάσα] Ita Codd., præter Darm.,
 omnes. Ed. ὑποστάσαι.

4. αὐτὸ πλήθος] Codd., præter Darm.,
 omnes αὐτὸν τὸ πλήθος. Quos sequor.

ib. ἢ γὰρ ἢ οὐσία] Cod. Ciz. omittit ἢ.
 Vat. habet ἢ γὰρ οὐσία.

ib. ἢ ἢ] Cod. Ciz. omittit ἢ.

5. τὸ μὲν ὄν] Ita Codd. Mon. C. et Vat.
 Rell. cum Ed. τὸ μὲν ὄν.

6. ἐξεληλεγμένους] Ita Ed. Sed Cod.
 Ciz. ἐξεληγμένους. Mon. C. Darm. Med.
 A.B. ἐξεληλεγμένους. Et sic correxi.

ib. νοῦς δὲ] Cod. Ciz. νοῦς δὲ ὁ. In seqq.
 dedi ἦν ἐν ἐκείνῳ, ut marg. Ed. cum Marc.
 B. pro ἐν ἐκείνῳ.

8. διτ' αὐτῶν] Codd., excepto Darm.,
 omnes διτ' αὐτῶν. Quos sequor.

9. ἐνάδας] Cod. Vat. ἐνάδας.

10. Ἄλλος δὲ] Cod. Ciz. ἄλλως δὲ.

11. συγγενῶν] Ita Codd. Darm. Mon.
 C. Med. A. Ed. cum rell. συγγενῶν.

12. πρῶτως] Cod. Ciz. πρῶτος.

13. ἐν αὐτῷ] Cod. Med. B. ἐν αὐτῷ.

14. τῷ ὄντι] Cod. Vat. τὸ ὄντι. Mox
 Ciz. τὸ ἐν.

ib. ἴσιν] Cod. Vat. ἴσιν.

15. ὄντι τὸ ἐν.] Cod. Darm. omittit
 τὸ.

ib. εἴη τὸ ἐν] Codd. omnes omittunt τὸ.
 Quod delevi, cum marg. Ed.

16. τυχεῖ ἤδη γὰρ ἄν εἴη ἐν τῷ ἐνὸς] Ita
 Ed. Sed Codd. omnes τυχεῖν. Tum per-
 gunt, exceptis Marc. C. Med. A.B. τοῦ

ἐν. καὶ ἤδη τὸ τυγχάνου κ. τ. λ. Quare de-
 levi voces supervacaneas. Marc. C. vocem
 δεκάς in fine capituli ponit.

Jam vero neque entia quidem, quando sunt facta, numerata sunt: sed quot oporteat fieri jam constabat, videlicet quot potissimum expediret. Omnis itaque numerus entia præcedebat: at si antecedebat entia, numerus sane non erat entia: sed profecto jam erat in ente, neque tamen entis ipsius numerus erat, adhuc enim ens erat unum. Sed numeri vis ipsa subsistens, ens in plura divisit, ac velut impulit ipsum ad multitudinem enitendam: nempe vel ipsius essentia, vel actus est numerus, atque ipsum animal et intellectus numerus est. Forsan vero ens quidem numerus est unitus, entia vero numerus explicatus, intellectus autem numerus in se agitatus, animal denique numerus comprehendens. Quandoquidem et ens ab uno progenitum, ut erat in eo, oportet ipsum sic esse numerum: quam ob rem species

quoque ipsas tum unitates tum numeros appellare consueverunt: atque hic essentialis est numerus. Alter vero, qui monadicus dicitur, id est, ex quibusdam unitatibus congregatus, est quaedam illius imago. Essentialis vero numerus partim quidem in speciebus inspicitur, easque concreat: partim vero priusquam in ipso ente unaque cum ente viget, entiaque præcedit. Quo quidem in numero entia firmamentum habent, et fontem et radicem atque principium: etenim entis quoque ipsius unum ipsum principium est, atque in hoc est eus, alioquin protinus dissipabitur. Non tamen in ente fundatur unum, alioquin jam unum esset priusquam assequeretur unum: atque jam quod assequitur decadem, decas evaderet antequam decadem ipsam consequeretur.

680

Ἔστω δὲ οὖν τὸ ὄν ἐν πλήθει ἀριθμὸς, ὅτε πολὺ μὲν ἠγείρετο, παρασκευὴ δὲ οἶον ἦν πρὸς τὰ ὄντα καὶ προτύπωσις· καὶ οἶον ἐνάδες τόπον ἔχουσαι τοῖς ἐπ' αὐτὰς ἰδρυθησομένοις. Καὶ γὰρ καὶ νῦν τοσοῦτον βούλομαί φησι πλήθος χρυσοῦ ἢ οἰκείων. Καὶ ἐν μὲν ὁ χρυσὸς, βούλεται δὲ οὐ τὸν ἀριθμὸν χρυσοῦ ποιῆσαι, ἀλλὰ τὸν χρυσοῦ ἀριθ-
 5 μόν· καὶ τὸν ἀριθμὸν ἤδη ἔχων ἐπιθεῖναι ζητεῖ τοῦτον τῷ χρυσῷ, ὥστε συμβῆναι τῷ χρυσῷ τοσοῦτῳ γενέσθαι. Εἰ δὲ τὰ ὄντα μὲν ἐγίγνετο πρὸ ἀριθμοῦ, ὁ δ' ἀριθμὸς ἐπ' αὐτοῖς ἐπεθεωρεῖτο, τσαῦτα κινήσεως τῆς ἀριθμούσεως φύσεως, ὅσα τὰ ἀριθμητὰ, κατὰ συντυχίαν ἦν ἂν τσαῦτα, καὶ οὐ κατὰ πρόθεσιν τσαῦτα, ὅσα ἔστιν. Εἰ
 10 οὖν μὴ εἰκῆ τσαῦτα, ὁ ἀριθμὸς αἴτιος, προὖν τοῦ τσαῦτα· τοῦτο δὲ ἔστιν ἤδη ὄντος ἀριθμοῦ, μετέσχε τὰ γενόμενα τοῦ τσαῦτα, καὶ ἕκαστον μὲν τοῦ ἐν μετέσχευ, ἵνα ἐν ἦ. Ἔστι δὲ ὄν παρὰ τοῦ ὄντος
 D Ἐπεὶ καὶ τὸ ὄν, παρ' αὐτοῦ ὄν· ἐν δὲ παρ' αὐτοῦ ἐν· ἕκαστόν τε ἐν, εἰ ὁμοῦ πολλὰ ἦν τὸ ἐν τὸ ἐπ' αὐτοῖς, ὡς τριάς ἐν καὶ τὰ πάντα ὄντα 15

4. οἰκείων] Ita Ed. Sed Cod. Vat. οἰ-
 κείων. Correxī inde οἰκείων.

9. τῆς ἀριθμούσεως] Cod. Ciz. τοῦ ἀριθμοῦ
 τῆς.

11. τοῦ τσαῦτα] Vocem τοῦ omittit
 Marc.

ib. τοῦτο δὲ—τσαῦτα] Desunt hæc in
 Codd. Ciz. et Vat.

13. μετέσχευ] Marc. A. μετέσχευ.

14. παρ' αὐτοῦ] Cod. Vat. cum Marc.

C. παρ' αὐτοῦ. Post ἐν δὲ Marc. A.B. παρ'

αὐτοῦ.

ib. ἕκαστόν τε] Cod. Vat. ἕκαστον δὲ.

15. πολλὰ ὁμοῦ] Codd. Mon. C. Marc.

A.B. Med. A.B. Vat. ὁμοῦ πολλὰ.

ib. ἐπ' αὐτοῖς] Cod. Ciz. ἐπ' αὐτοῦ.

X. *Natura primi entis quum sit post unum, necessario est prima sui origine multiplex, id est, numerosa. Per hos ergo numeros ita ferme ens se habet ad entia, id est, ideas, sicut plerique tradunt, materiam per inchoationes formarum secum genitas se ad formas habere.*

Esse vero numeros ante entia patet, quia, si numerus ad entia deinceps jam posita consequatur, casu quodam contigerit numerosa distinctio entium atque ordo. Præterea sicut omnia per aliud entia ad ipsum per se ens referuntur: sic quodlibet per aliud unum ad ipsum reducitur per se unum: ipsum vero per se unum non potest esse sub ente, alioquin esset necessario multiplex, scilicet ex natura entis et addita proprietate compositum. Non igitur ipsum foret per se simpliciter unum. Ens igitur est sub uno, similiter entia sub numero disponuntur: nam et super numerum, qui est in entibus, extat ipse per se existens ante entia numerus. Denique in ratione speciei uniuscujusque formali necessario includitur unitas atque numerus. Unitas, inquam, quoniam in primo sui signo species indistincta per unitatem est a se ipsa, et distincta pariter a quolibet alio: numerus, inquam, quoniam species communem in se naturam habet cum proprietate conjunctam. Hinc sane concipimus, unitatem atque numerum omnes præcedere rerum species, quandoquidem formales omnium rationes in unitate numeroque consistunt.

Consistens igitur ens in multitudine numerus evadit, quando tanquam multiplex excitatur et surgit, et quasi præparatio quædam et præfiguratio erat ad entia, ubi quodammodo unitates locum habere videntur illis expositum, quæ in eis fundanda sunt. Atqui et nunc tantam dicit aliquis, volo equidem auri multitudinem, vel etiam reliquarum possessionum. Aurum sane unum quiddam est: ille vero vult non numerum quidem aurum facere, sed aurum potius facere numerum: et utpote qui jam habet numerum, adhibere hunc auro studet, adeo ut auro contingat fieri tantum. Sin autem entia quidem numerum antecederent, numerus autem deinde in eis inspiceretur, dum catenus natura numerans moveatur, quatenus numeranda multiplicantur, certe secundum contingentiam quamdam tot utique, quot nunc sunt, entia forent, neque ex ullo proposito tot numero, quot existunt. Si igitur tot sunt non temere profecto numerus tanquam illa præcedens, ut tot proprie sint, est causa: id est existente jam numero, quæ facta sunt hujus ipsius, ut tot sint, conditionis evadunt: tum vero quodlibet quidem unius est particeps, ut sit unum. Est autem ens ab ente, quando et ens a se ipso ens, unum autem a se ipso similiter unum. Quod si quæ singulatim unum sunt,

680 ὅλου τοίνυν δεικτέον ὅτι πᾶν ὅ,τι περ ἂν κατ' ἄλλου κατηγορῆται, παρ' ἄλλου ἐλήλυθεν εἰς ἐκεῖνο, ἢ ἐνέργειά ἐστιν ἐκεῖνου. Καὶ εἰ τοιούτου οἶον μὴ ποτὲ μὲν παρῆναι, ποτὲ δὲ μὴ παρῆναι, ἀλλ' αἰετ' ἐκεῖνου εἶναι, εἰ οὐσία ἐκεῖνο, οὐσία καὶ αὐτὸ καὶ οὐ μᾶλλον ἐκεῖνο, ἢ αὐτὸ οὐσία· εἰ δὲ μὴ οὐσίαν διδοίη. ἀλλ' οὖν τῶν ὄντων καὶ ὄν· 5 καὶ εἰ μὲν δύναιτο τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο νοεῖσθαι ἄνευ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, ἅμα μὲν εἶναι οὐδὲν ἦττον ἐκεῖνω ὕστερον δὲ τῇ ἐπινοίᾳ τάπτεσθαι παρ' ἡμῶν. Εἰ δὲ μὴ παρεπινοεῖσθαι οἶόν τε ἄνευ ἐκεῖνου, οἶον ἀνθρώπου ἄνευ τοῦ ἐν; ἢ οὐχ ὕστερον αὐτοῦ, ἀλλὰ συνυπάρχον, ἢ 10 Βπρότερον αὐτοῦ, ἵνα αὐτὸ δι' ἐκεῖνο ὑπάρχη; ἡμεῖς δὲ φημὲν πρότερον 10 τὸ ἐν καὶ τὸν ἀριθμὸν.

Α Ἄλλ' εἰ τὴν δεκάδα μηδὲν λέγοι εἶναί τις, ἢ ἐνάδας τοσαύτας· εἰ

1. ὄσιε] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. B. Med. A. B. Vat. ὄ,τι περ. Et sic correxi.

ib. κατηγορεῖται] Codd. Darm. Marec. Mon. C. Med. A. B. κατηγορῆται. Quod praetulinus vulgate. Pergit Vat. παρ' ἄλλων.

3. ποτὲ δὲ] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. C. μὴ ποτὲ.

ib. ἀλλ' αἰετ] Cod. Vat. ἀλλὰ εἰ.

4. ἢ οὐσία] Codd. Vat. Marec. et Mon.

C. εἰ οὐσία. Quod recipiendum fuit.

7. εἶναι, οὐδὲν] Cod. Ciz. οὐδὲν εἶναι.

ib. ἐκεῖνω] Cod. Vat. ἐκεῖνου.

8. παρεπινοεῖσθαι] Ita Codd. Marec. Mon.

C. Ciz. Vat. Rel. cum Ed. παρ' ἐπινοεῖσθαι.

10. ἡμεῖς δὲ] Codd. Ciz. et Vat. ἡμεῖς δὲ.

11. καὶ τὸν] Cod. Ciz. omittit καὶ, Vat. utrumque.

12. λέγοι εἶναί τις] Cod. Ciz. εἶναι λέγοι τις. Mon. C. Marc. A. B. Med. A. B. Vat. εἶναί τις λέγοι.

ib. τοσαύτας] Ita Codd., praeter Darm., omnes. Ed. τοσαύτα.

dicat, vel ipsa esse ipsam decadem, vel certe super ipsa alteram consistere decadem, quæ profecto nihil aliud sit, quam ipsa decas. Communiter autem quicquid de alio prædicatur, ab alio venit in illud, vel est actus illius. Et quando tale est, ut non alias quidem adsit, alias vero non adsit, sed cum illo sit semper, si illud essentia est, essentia est et ipsum, neque magis illud, quam ipsum essentia est. Si quis autem esse essentiam non concesserit, saltem in quodam entium ordine et ens esse concedet. Atqui et si res illa absque actu suo possit intelligi, nihilo minus cum illo simul existit, quamvis apud nos cogitatione quadam illo posterius iudicetur. Si autem nequeat sine illo excogitari, velut homo absque eo, quod est unum, profecto vel non posterius ipso est, sed simul existens, vel etiam prius est, quam ipsum, ut ipsum per illud existat: nos autem unum prius esse fatemur, numerumque similiter.

XI. Quodcumque ens perciperis, sive sensibile, sive quomodolibet intelligibile, vel ideam, de hoc singulatim prædicatur unum. Unum ergo quum communiter sit in singulari, nulli penitus est addictum: imo et super unum, quod est in alio, id est ente, atque in eius opposito, id est multitudine entium, profecto unum extra aliud et multitudinem per se existit.

Neque vero hic de ipso uno, quod est primo ente superioris, proprie loquimur, sed de uno quod in ente primo

naturaliter vigens, ante entium idearumque multitudinem suo quodam ordine regnat: in quo quidem uno sunt unitates omnes, atque ex eis numeri certi antecedentes ideae, et de ideis pariter prædicabiles: imo vero hoc ipsum entis unum ipsæ pariter unitates existit. Natura igitur entis, unitatibus his fecunda quasi seminibus, jam ideae parit, numeris deinceps eas minoribus maioribusve componens similiter et quæ ideis inferiora nascuntur. Nisi enim certis numerorum proportionibus fecunditas entis tum penes se ipsam, tum extra progrediatur, aut nihil nascetur usquam, aut omnia temere et inordinata contingent. Ut autem intelligas, quorum auctoritate circa numeros et unitatem Plotinus utatur, audi. Pythagoras ait, numerum esse extensionem, atque actum seminalium rationum in unitate regnantium. Item numerus est, inquit, primum in divina mente consistens, a quo et ex quo omnia componuntur, et permanent ordine quodam indissolubili invicem distributa. Hip-pasus Pythagoricus ait: Numerus est exemplar fabricæ mundanæ primum, et instrumentum mundani fabri judicarium. Philolaus inquit: Numerus est imperiosa quædam et ex se progenita sempiternæ mundanorum perseverantiæ continentia. Pythagorici autem: Unitas est id ipsum, per quod entium quodlibet denominatur unum, atque est ipsa unitas numeri partiumque infimum, a qua velut seminario radiceque sempiternæ rationes proportionisque in utranque partem infinite procedunt: hic quidem multiplicando: inde iterum dividendo. Item unitas est species specierum, omnes videlicet numeros nume-

μὲν τὴν ἐνάδα συγχωροῖ εἶναι, διὰ τί μίαν μὲν συγχωρήσει ἐνάδα εἶναι, τὰς δὲ δέκα οὐκ ἔτι; ὡς γὰρ ἡ μία τὴν ὑπόστασιν ἔχει, διὰ τί οὐ καὶ αἱ ἄλλαι; οὐ γὰρ δὴ συνεζεύχθαι δεῖ ἐνί τινι τῶν ὄντων τὴν μίαν ἐνάδα· οὕτω γὰρ οὐκ ἔτι ἕκαστον τῶν ἄλλων ἐν εἴῃ. Ἄλλ' εἰ 5 δεῖ καὶ ἕκαστον τῶν ἄλλων ἐν εἶναι, κοινὸν τὸ ἐν. Τοῦτο δὲ φύσις μία κατὰ πολλῶν κατηγορουμένη, ἣν ἐλέγομεν καὶ πρὸ τοῦ ἐν πολ- B λοῖς θεωρεῖσθαι δεῖν καθ' αὐτὴν ὑπάρχειν. Οὔσης δὲ ἐνάδος ἐν τούτῳ, καὶ πάλιν ἐν ἄλλῳ θεωρουμένης, εἰ μὲν κάκεινή ὑπάρχει, οὐ μία μόνου ἐνὰς τὴν ὑπόστασιν ἔξει, καὶ οὕτω πλῆθος ἔσται ἐνάδων· εἰ δ' 10 ἐκείνην μόνην τὴν πρώτην, ἥτοι τῷ μάλιστα ὄντι συνοῦσαν, ἢ τῷ μάλιστα ἐνὶ πάντῃ· ἀλλ' εἰ μὲν τῷ μάλιστα ὄντι, ὁμωνύμως ἂν αἱ ἄλλαι ἐνάδες, καὶ οὐ συνταχθήσονται τῇ πρώτῃ, ἢ ὁ ἀριθμὸς ἐξ ἀνο- C μοίων μονάδων, καὶ διαφοραὶ τῶν μονάδων, καὶ καθ' ὅσον μονάδες· εἰ δὲ τῷ μάλιστα ἐνὶ, τί ἂν δέοιτο τὸ μάλιστα ἐν, ἵνα ἐν ἡ τῆς μονά- 15 δος ταύτης; εἰ δὴ ταῦτα ἀδύνατα, ἀνάγκη ἐν εἶναι, οὐκ ἄλλοτι ὄν, ἢ ἐν ψιλόν, ἀπηρημωμένον τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἕκαστον ἐν λε- χθῆναι καὶ νοηθῆναι. Εἰ οὖν τὸ ἐν ἄνευ τοῦ πράγματος τοῦ λεγομέ- D

1. συγχωροῖ] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A. B. συγχωροῖ. Quod recepi.

2. δι' δεκάδας] Codd. omnes δι' δέκα. Unde correxi vulgatam.

4. οὕτω γὰρ] Codd. Ciz. et Vat. οὕτως sine γὰρ.

ib. τῶν ἄλλων] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Darm. Vat. Rell. cum Ed. τῶν ἄλλων.

ib. εἰ δὲ] Ita Codd. Marcc. Ciz. Mon.

C. Med. A. B. Vat. Sed Darm. cum Ed. εἰ δὲ.

6. λέγομεν] Ita Ed. Sed Codd., præter Darm., omnes λέγουμεν. Quod recepi.

7. δεῖ] Codd. Ciz. et Vat. δεῖ. Pergunt Marcc. Mon. C. Med. A. B. κατ' αὐτὴν, quod recepi pro κατ' αὐτήν.

8. ὑπάρχει] Codd. Marcc. A. Mon. C. Ciz. Med. B. ὑπαρχει.

9. οὕτω] Cod. Mon. C. οὕτως cum Marcc. A.

10. μόνου] Abest a Codd. Ciz. et Vat.

11. πάντῃ] Cod. Vat. ex corr. πάντα.

12. συνταχθήσονται] Cod. Ciz. συνταχθή- σιται.

16. ἀπηρημωμένον] Cod. Vat. ἀπορου- μένον.

17. Εἰ οὖν] Cod. Vat. εἰ μὲν οὖν.

rorumque rationes in se continens. [Desumpsit hæc de fontibus, unde Plotinus hauserit, ex Iamblichō Commentario in Nicomachi Arithmet. p. 11. ed Tenulii, ubi cf. notas in eum p. 87. sqq. cf. item Theon. Smyrn. Math. Platon. c. III. p. 23. et Bualdi notas in eum p. 226.]

Dicet forte quispiam decadem, id est denarium, nihil aliud esse, quam tot unitates. Verum si unitatem esse concesserit, eurnam unam quidem admittet unitatem esse, ipsas vero decem negabit? Sicut enim una ipsa habere conceditur subsistentiam, cur non et aliæ? Non enim conjugari oportet uni cuidam entium unam ipsam unitatem: alioquin hoc pacto non amplius quodlibet aliorum foret unum. Imo si oportet et reliquorum quodvis unum esse, nimirum unum omnibus est commune. Id autem est natura una prædicata de multis, quam et ante illud, quod multis inest, oportere diximus existere per se ipsam. Quum vero unitas in hoc sit, et in alio rursus inspicatur, si modo existit et illa, non unica so-

lum unitas subsistere judicabitur, atque ita erit numerus aliquis unitatum. Sin autem solam illam, quæ prima ponitur, subsistere aliquis arbitretur: aut certe ei, quod maxime ens est, coexistentem, aut ei omnino, quod maxime unum. Quod si maxime enti, certe reliquæ unitates æquivoce sic appellabuntur: neque in eodem ordine cum prima constituentur: aut sane numerus ex unitatibus dissimilibus congregabitur, unitatumque ipsarum etiam, qua unitates sunt, differentiae quedam erunt. Si autem maxime uni illam copulari quis dixerit, eurnam egeat, quod maxime unum est, hæc unitate, ut sit unum? Si ergo hæc impossibilia sunt, necessarium est, esse unum: quod quidem nihil aliud sit præter nudum unum, essentia sua a quolibet segregatum, quodennque singulatim unum intelligatur atque dicatur. Si igitur unum absque re illa, quæ dicitur unum, illic existit, cur non et unum aliud ibi subsistat? atque unumquodque seorsum, unitates multæ, quæ et multa unum? Si autem na-

682

νου ἐν κἀκεῖ ἔσται, διὰ τί οὐ καὶ ἄλλο ἐν ὑποστήσεται; καὶ χωρὶς μὲν ἕκαστον πολλαὶ μονάδες, ἃ καὶ πολλὰ ἐν, εἰ δ' ἐφ' ἐξῆς οἶον γεννώη, ἢ φύσις, μᾶλλον δὲ γεννήσασα, ἢ οὐ σταῖσα καθ' ἐν ὧν ἐγέννα οἶον συνεχῆ ἓνα ποιούσα, περιγράψασα μὲν καὶ σταῖσα, θᾶπτον ἐν τῇ προόδῳ τοὺς ἐλάττους ἀριθμοὺς ἀπογεννήσαι· εἰς πλεόν δὲ 5 κινήσεισα, οὐκ ἐπ' ἄλλοις, ἀλλ' ἐν αὐταῖς ταῖς κινήσεσι, τοὺς μείζους ἀριθμοὺς ὑποστήσαι, καὶ οὕτω δὴ ἐκάστοις, ἀριθμοῖς ἐφαρμόσαι τὰ πλήθη ἕκαστα, καὶ ἕκαστον τῶν ὄντων, εἰδυῖαν, ὡς εἰ μὴ ἐφαρμοσθείη ἕκαστον, ἀριθμῶ ἐκάστω· ἢ οὐδ' ἂν εἶη, ἢ ἄλλο τι ἂν παρεκβὰν εἶη ἀνάριθμον καὶ ἄλογον γεγεννημένον. 10

Α Ἄλλ' εἰ καὶ τὸ ἐν καὶ τὴν μονάδα μὴ ὑπόστασιν λέγοι ἔχειν, οὐδὲν γὰρ ἐν, ὃ μὴ τι ἐν, πάθημα δέ τι τῆς ψυχῆς πρὸς ἕκαστον τῶν ὄντων πρῶτον μὲν τί κωλύει, καὶ ὅταν λέγῃ ὄν, πάθημα λέγειν εἶναι τῆς ψυχῆς, καὶ μηδὲν εἶναι ὄν; εἰ δ' ὅτι νύττει τοῦτο καὶ πλήττει, καὶ φαντασίαν περὶ ὄντος ποιεῖ, νυττομένην καὶ φαντασίαν λαμβά- 15 νουσιν τὴν ψυχὴν καὶ περὶ τὸ ἐν ὀρώμεν. Ἐπειτα πότερα καὶ τὸ Β πάθημα καὶ τὸ νόημα τῆς ψυχῆς ἐν ἢ πλήθος ὀρώμεν. Ἄλλ' ὅταν λέγωμεν μὴ ἐν, ἐκ μὲν τοῦ πράγματος αὐτοῦ οὐκ ἔχομεν τὸ ἐν. Φαμὲν γὰρ οὐκ εἶναι ἐν αὐτῷ τὸ ἐν· ἔχομεν ἄρα ἐν, καὶ ἔστιν ἐν ψυχῇ

3. οὐ σταῖσα] Codd. Ciz. et Vat. *σοστᾶσα*.

7. ὑποστήσαι] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Marc. Mon. C. Med. A. B. Vat. *ὑποστήσαι*. Quos sequor.

10. ἀνάριθμος] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. *ἐνάριθμος*.

ib. ἄλογον] Codd. Ciz. et Vat. *ἀνάλογον*.

Reliqui ut nos rescripsimus. Ed. *ἄλλογον*. ib. *γεγεννημένον*] Ita Codd. Ciz. et Darm.

In Med. A. B. Marc. et Vat. est *γεγεννημένον*. In Mon. C. et Ed. *γεννημένον*.

12. ὃ μὴ τι ἐν] Cod. Vat. *ὅτι μὴ ἐν*.

14. πλήττει] Ita Codd. Marc. Ciz. Med. A. B. Mon. C. Vat. Sed Ed. cum Darm. *πλήθει*.

15. ποιεῖ] Codd. Marc. Mon. C. Med. A. B. *ποιεῖ*. Quod recepi.

16. περὶ τῷ] Cod. Vat. omittit *τῷ*.

tura deinceps quodammodo generet, imo vero genuerit, aut saltem non destiterit in uno eorum, quæ genuit: ideoque unum quodammodo continuum fecerit, nimirum ubi circumscribit jam, et in progressu statim sistit gradum, minores numeros procreat. Si autem procedat longius, non in aliis quidem, sed in ipsis proprie motionibus majores instituit numeros: atque ita singulis numeris singulas multitudines et quodlibet entium prorsus accomodat, utpote quæ recte cognoscit, nisi unumquodque cum unoquoque numero congruat, vel nullo modo fore, vel exorbitans aliquid numeri rationisque expers accidere.

XII. *Ambigitur, numquid, quod dicitur unum, sit res secundum se aliqua, an potius conceptio sola mentis circa rem aliquam facta.*

Est autem substantialis unius vera notio insita menti, per quam judicamus hoc esse magis, illud minus unum, rursusque non unum.

Si quis autem ipsum quoque unum et unitatem subsistere neget, asserens, nusquam esse unum, quod non sit aliquid unum: ideoque affirmans, quod ipsum unum dici solet, esse affectionem quandam animæ erga quodlibet entium: primo quidem quidam prohibebit, etiam quando dicit ens hoc ipsum affectionem quandam animæ nuncupare, ensque ipsum nihil prorsus existere? Quod si ens affirmet existere, quoniam subrumpit, pulsatque animum, imaginationemque entis adducit: similiter et circa ipsum unum pulsari quotidie animum, imaginationemque subire videamus. Præterea quærendum est, numquid affectionem notionemque animæ tanquam unum aut multitudinem videamus. Quin etiam quando dicimus non unum, tunc ex ipsa quidem re non habemus unum. Dicimus enim non esse in illa re unum: habemus igitur ipsi apud nos unum. Quod sane in animo est absque eo, quod unum aliquid appellatur: tametsi objiciet aliquis, ha-

ἀνευ τοῦ τι ἔν· ἀλλ' ἔχομεν τὸ ἐν ἐκ τῶν ἔξωθεν λαβόντες τινὰ νόη-
 σιν καὶ τινα τύπον, οἷον ἐννόημα ἐκ τοῦ πράγματος· οἱ μὲν γὰρ τῶν
 λεγομένων παρ' αὐτοῖς ἐννοημάτων ἐν εἶδος τὸ τῶν ἀριθμῶν καὶ τοῦ C
 ἐνὸς τιθέντες, ὑποστάσεις ἀν τοιαύτας τιθεῖεν, εἴ περ τι τῶν τοιούτων
 5 ἐν ὑποστάσει, πρὸς οὓς περὶ αὐτῶν καιρίως ἀν λέγοιτο· ἀλλ' οὖν εἰ
 τοιούτου οἷον ὕστερον ἀπὸ τῶν πραγμάτων λέγοιεν γεγόναι ἐν ἡμῖν
 πάθημα ἢ νόημα, οἷον καὶ τὸ τοῦτο, καὶ τὸ τι, καὶ δὴ καὶ ὄχλον, καὶ
 ἑορτήν, καὶ στρατὸν, καὶ πλῆθος. Καὶ γὰρ ὡς περ τὸ πλῆθος παρὰ D
 τὰ πράγματα τὰ πολλὰ λεγόμενα οὐδέν ἐστιν, οὐδ' ἡ ἑορτὴ παρὰ
 10 τοὺς συναχθέντας καὶ εὐθυμουμένους ἐπὶ ἱεροῖς, οὕτως οὐδὲ τὸ ἐν
 μόνον τί καὶ ἀπηρημωμένην τῶν ἄλλων νοοῦντες, ὅταν λέγωμεν ἔν.
 Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα εἶναι οἷον καὶ δεξιὸν καὶ τὸ ἄνω, καὶ τὰ
 ἀντικείμενα τούτοις. Τί γὰρ ἀν εἴη πρὸς ὑπόστασιν ἐπὶ δεξιοῦ, ἢ ὅτι
 ὁ μὲν ὠδὶ, ὁ δ' ὠδὶ ἔστηκεν, ἢ κάθηται; καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ ἄνω
 15 ὡσαύτως, τὸ μὲν τοιαύτην θέσιν καὶ ἐν τούτῳ τοῦ παντὸς μᾶλλον, ὃ 683
 λέγομεν ἄνω, τὸ δὲ εἰς τὸ λεγόμενον κάτω. Πρὸς δὴ τὰ τοιαῦτα πρῶ-
 τον μὲν ἐκείνο λεκτέον, ὡς ὑπόστασις τις τῶν εἰρημένων ἐν ἐκάστῳ
 τούτων, οὐ μέντοι ἢ αὐτὴ ἐπὶ πάντων, οὔτε αὐτῶν πρὸς ἄλληλα,
 οὔτε πρὸς τὸ ἐν ἀπάντων. Χωρὶς μέντοι πρὸς ἕκαστον τῶν λεχθέν-
 των ἐπιστατέον.

1. τὸ ἐν] Cod. Vat. τί ἐν.

2. καὶ σιν] Cod. Ciz. omittit σιν.

4. σιθίον] Codd. Marc. A. Mon. C. τῆσιν.

5. καιρίως] Codd. Med. A.B. καιρίως. Et sic correxi.

6. οἷον ὕστερον] Cod. Ciz. ὕστερον οἷον.

ib. ἐν ἡμῖν] Cod. Vat. ἐν ἡμῖν.

7. οἷον καὶ τὸ τοιοῦτο] Ita Ed. Sed Cod.

Ciz. οἷον τοῦτο. Marc. B.C. Mon. C. Med.

A.B. οἷον καὶ τὸ τοῦτο. Vat. οἷον καὶ τοῦτο cum Marc. A. Medios sequor.

9. πολλὰ] Codd. Marc. Mon. C. Med. A.B. Vat. τὰ πολλὰ. Unde Articulum addidi.

10. ἐνθυμουμένους] Codd. Marc. Ciz. Med. A.B. Vat. εὐθυμουμένους. Quod restitui.

11. ἀπηρημωμένην] Codd., excepto Darm., omnes ἀπηρημωμένην.

ib. λέγωμεν] Ita Codd., præter Darm., omnes. Ed. λέγομεν.

13. ἐπὶ δεξιῶν] Codd. Mon. C. Vat. ἐπὶ δεξιῶν. Quare disjuncti vocabula.

14. ὁ μὲν] Ita Cod. Vat. Rell. cum Ed. omittunt ὁ.

17. ἐν ἐκάστῳ] Cod. Vat. omittit ἐν.

here nos unum tanquam ab externis intelligentiam et figuram quandam accipientes, velut aliquem mentis ex re ipsa conceptum. Qui enim ejusmodi conceptus introducentes, numerum atque unum in eorum genere collocant, tales esse asserent subsistentias, si quid talium habeat subsistentiam, adversum quos de rebus ejusmodi opportune disserere licet: siquidem talem quandam velut posteriorem a rebus ipsis passionem vel notionem in nobis fieri dicant: quale sit, quod dicitur hoc et aliquid, turba, celebritas, exercitus, multitudo. Etenim quemadmodum multitudo præter res illas, quæ multæ dicuntur, nihil existit: neque rursum celebritas præter homines congregatos sacrisque gaudentes: ita neque unum præter rem unam esse aliquid asserent, quando videlicet solum aliquid et ab aliis absolutum ex-

cogitantes, unum ipsum asseveramus. Adducunt præterea alia generis ejusdem multa, sicut dextrum ac sursum, horumque opposita. Quid enim erit, ut ex eorum sententia loquar, in eo, quod dextrum dicitur, ad subsistentiam pertinens, nisi id dumtaxat, quod hic quidem hoc in loco, ille vero in illo stat, aut sedet? Item in eo, quod sursum dicitur, idem accedere judicabunt, scilicet hoc quidem positionem talem et in hac universi parte potius, quod sursum nominare solemus, significare: illud autem habere se similiter ad deorsum. Adversum hæc igitur in primis est afferendum, in horum quolibet esse eorum, quæ dicta sunt aliquam subsistentiam: non eandem tamen in omnibus, sive eorum inter se, sive ad ipsum eunctorum unum. Seorsum tamen adversus singula, quæ dicta sunt, est insistendum.

683

Α Τὸ δὴ ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου γενέσθαι τὴν νόησιν τοῦ ἐνὸς τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ ἐν αἰσθήσει ἀνθρώπου ὄντος, ἢ ἄλλου ὁπουοῦν ζώου, ἢ καὶ λίθου, πῶς ἂν εἶη εὐλογον; ἄλλου μὲν ὄντος τοῦ φανέντος τοῦ ἀνθρώπου, ἄλλου δὲ καὶ οὐ ταύτου ὄντος τοῦ ἔν; οὐ γὰρ ἂν καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ἀνθρώπου τὸ ἐν ἢ διάνοια κατηγοροῖ. Ἐπειτα ὡσπερ ἐπὶ τοῦ δεξιού καὶ τῶν τοιούτων οὐ μάτην κινουμένη, ἀλλ' ὀρώσα θέσιν δια-
B φορον ἔλεγε τὸ ὠδὶ, οὕτωςί τι ἐνταῦθα ὀρώσα λέγει ἔν· οὐ γὰρ δὴ κενὸν πάθημα, καὶ ἐπὶ μηδεὶ τὸ ἐν λέγει. Οὐ γὰρ διότι μόνου καὶ οὐκ ἄλλο καὶ γὰρ ἐν τῷ καὶ οὐκ ἄλλο ἄλλο ἐν λέγει. Ἐπειτα τὸ ἄλλο καὶ τὸ ἕτερον ὕστερον. Μὴ γὰρ ἐρείσασα πρὸς ἐν, οὔτε ἄλλο ἐρεῖ ἢ
C διάνοια, οὔτε ἕτερον· τότε μόνου ὅταν λέγη, ἐν μόνου λέγει· ὥστε τὸ ἐν λέγει, πρὸ τοῦ μόνου. Ἐπειτα τὸ λέγον πρὶν εἰπεῖν περὶ ἄλλου, ἐν ἔστιν ἐν, καὶ περὶ οὗ λέγει πρὶν εἰπεῖν ἢ νοῆσαί τινα περὶ αὐτοῦ, ἔστιν ἔν. Ἡ γὰρ ἐν, ἢ πλείω ἐνὸς καὶ πολλά· καὶ εἰ πολλὰ, ἀνάγκη προϋπάρχειν ἐν, ἐπεὶ καὶ ὅταν πλήθος λέγη, πλείω ἐνὸς λέγει, καὶ 15

1. κίνησιν] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. νόησιν. Quos sequimur.
4. ἀλλ' οὐδὲ] Sic Ed. Sed Codd. Ciz. et Vat. ἄλλου δέ. Cum quibus facimus.
5. κατηγοροῦ] Cod. Ciz. κατηγοροῦ. Quem sequor.
6. διάφορον] Cod. Vat. ἀδιάφορον. Pergit Mon. C. ἔλεγεν.
8. τὶ ἔν] Cod. Ciz. καὶ ἔν. Vat. τὶ ἔν.

ib. ἐν λέγει] Cod. Ciz. ἐν λέγειν.
ib. Οὐ γὰρ δὴ ὅτι μόνου καὶ οὐκ ἄλλο] Ita Ed. Repetuntur hæc in Codd. Ciz. et Vat post verba ἄλλο ἐν λέγει. In Codd. Daru. Mare. B. et Med. A.B. est, ut in marg. Ed., οὐ γὰρ διότι μόνου. Et hos sequimur.
9. οὐκ ἄλλο] Cod. Vat. οὐκ ἄλλου.
10. Μὴ γὰρ] Cod. Vat. καὶ γὰρ.

11. ἐν μόνου] Cod. Vat. ἐν ἐν μόνου.
12. ἐν λέγει] Cod. Vat. ἐν μόνου λέγει.
ib. τὸ λέγων] Codd. Marc. Ciz. Mon. C. Vat. τὸ λέγων. Quod recepi.
13. καὶ περι—ἔστιν ἐν.] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Mare. A. et Ciz.
ib. νοῆσαί τινα] Cod. Ciz. τι pro τινα.
15. ἐπεὶ καὶ] Cod. Vat. καὶ ἐπεὶ καὶ.

XIII. Quando dicitur homo unus, aliud ibi est homo, aliud unum, cujus participatione fit unus homo.

Nam et unum de non homine pariter prædicatur atque de homine, et homo ita multitudo quædam est, sicut et unus. Unum ipsum de homine prædicatum non solum negativum est, perinde ac si tantum significet hunc hominem, et non alium: nam postquam percepisti, hunc hominem re vera esse unum, statim iudicas, non esse illic hominem alterum, qui etiam ipse in se sit unus. Præterea tam firma est unius ipsius natura, ut oppositum ejus, id est multitudo, nec existere possit absque uno, nec intelligi, imo et omnia quicquid sunt, unione consistunt: quasi unum ipsum maxime per se existat, omniumque supremum: sine cujus participatione nulla in nobis oritur, et permanet cogitatio: itemque cum unitatis participatione multitudo etiam discreta sit aliquid unum, et continua magis unum, resque individua maxime unum: certe unum ipsum propriam possidet existentiam. Præterea Peripatetici confirmant, unum significare aliquid ipsummet sibi ipsi indivisum penitus et indistans, atque interim affirmativum esse, non negativum. Huius enim significationi oppositum aiunt esse videlicet aliquid in se divisum: in qua divisione multitudo contingit una cum privatione: tum quia sic prior essentia desinit, tum etiam quia multitudine

contingente negative jam dicimus, neque hoc est istud, neque istud est illud. Quum igitur significatio uni opposita sit negativa, sequitur, significationem unius affirmativam esse. Denique unum adeo affirmativum est, ut et ipsum ponat multitudinem, neque vicissim: et quemadmodum Avicenna probat in *Metaphysicis*, unum ab intellectu percipiatur, atque concipiatur antequam multa, quamvis imaginationi forte aliter accidere possit.

Principio quod aiunt a subjecto fieri notionem, unius ipsius subjecti et hominis in sensu positi, vel cujusvis animalis aut lapidis, quoniam modo rationi consentaneum judicabitur? Quippe quum aliud sit, qui cernitur homo, aliud autem, neque ullo modo idem sit ipsum unum, alioquin ipsa ratio cogitandi nunquam unum de non homine prædicaret. Præterea quemadmodum circa dextrum atque talia cogitatio non temere incitata, sed differentem intuita situm, inquit hic esse vel ibi: ita et hac in re cum aliquid inspexerit, enuntiat unum: non enim vana quædam hæc passio est, neque in re nulla unum asserit. Neque putandum est, idcirco perpendere unum, quia solum hoc sit, neque aliud quicquam: nam in eo ipso quod inquit, neque aliud, interim aliud

στρατὸν, πολλοὺς ὀπλισμένους καὶ εἰς ἓν συντεταγμένους νοεῖ· καὶ
 πλήθος ὃν οὐκ ἔα πλήθος εἶναι ἢ διάνοια, δῆλόν που καὶ ἐνταῦθα
 ποιεῖ ἢ διδοῦσα τὸ ἓν, ὃ μὴ ἔχει τὸ πλήθος, ἢ ὀξέως τὸ ἓν τὸ ἐκ τῆς
 τάξεως ἰδοῦσα, τὴν τοῦ πολλοῦ φύσιν συνήγαγεν εἰς ἓν· οὐ δὲ γὰρ D
 5 οὐδ' ἐνταῦθα τὸ ἓν ψεύδεται, ὥσπερ καὶ ἐπὶ οἰκίας τὸ ἐκ πολλῶν B
 λίθων ἓν, μᾶλλον μέντοι τὸ ἓν ἐπὶ οἰκίας. Εἰ οὖν μᾶλλον ἐπὶ τοῦ
 συνεχοῦς, καὶ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ μὴ μεριστοῦ, δῆλον ὅτι ὄντος τινὸς
 φύσεως τοῦ ἐνὸς καὶ ὑφεστώσης. Οὐ γὰρ οἶόν τε ἐν τοῖς μὴ οὔσι τὸ
 μᾶλλον εἶναι· ἀλλ' ὥσπερ τὴν οὐσίαν κατηγοροῦντες καθ' ἑκάστου
 10 τῶν αἰσθητῶν, κατηγοροῦντες δὲ καὶ κατὰ τῶν νοητῶν, κυριώτερον
 κατὰ τῶν νοητῶν τὴν κατηγορίαν ποιούμεθα, ἐν τοῖς οὔσι τὸ μᾶλλον B
 καὶ κυριώτερον τιθέντες, καὶ τὸ ὃν μᾶλλον ἐν οὐσίᾳ καὶ αἰσθητῇ, ἢ
 ἐν τοῖς ἄλλοις γένεσιν· οὕτω καὶ τὸ ἓν μᾶλλον καὶ κυριώτερον ἓν τε
 τοῖς αἰσθητοῖς αὐτοῖς διάφορον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς
 15 ὀρώντες εἶναι, κατὰ πάντα τοὺς τρόπους εἰς ἀναφορὰν μέντοι ἐνὸς
 εἶναι φατέον. Ὡσπερ δὲ ἢ οὐσία καὶ τὸ εἶναι νοητὸν καὶ οὐκ αἰσθη-
 τὸν ἐστί, κἂν μετέχη τὸ αἰσθητὸν αὐτῶν, οὕτω καὶ τὸ ἓν περὶ αἰσθη- C

3. ἢ διδοῦσα] Cod. Med. A. in marg.
 ab al. m. οὐ διδοῦσα.
 ib. πλήθος, ἢ] Cod. Vat. πληθος ἢ.
 5. οὐδ' ἐνταῦθα] Cod. Mon. C. οὐδ' ἐν-
 ταῦσα. Vat. οὐδὲν ταῦθα.
 ib. ἐπὶ οἰκίας] Cod. Vat. h. l. et lin.

seq. ἐπὶ οἰκίας. Mon. C. Marcc. loco pos-
 teriore ἐπ' οἰκίας.
 7. τοῦ ὄντος ἐνὸς τινος φύσεως] Ita Ed.
 Sed Codd. excepto Darm. omnes ὄντος τι-
 νος φύσεως τοῦ ἐνός. Quos sequor.
 8. οὔσι τῶ] Cod. Ciz. οὔσι καὶ τῶ.

11. οὔσι τὸ μᾶλλον καὶ] Cod. Vat. οὔσι.
 καὶ τὸ μᾶλλον καὶ.
 14. αἰσθητοῖς αὐτοῖς] Marc. B. omittit
 αὐτοῖς cum marg. Ed. Marc. A. in seqq.
 habet ὀρώντες (sic).

unum dicit. Deinde hoc ipsum, quod dicitur aliud et diversum, posterius incidit. Nisi enim anniteretur ad unum, neque aliud, neque diversum cogitatio diceret. Item quando hoc ipsum, quod nominatur solum pronuntiat, tunc unum solum inquit. Quapropter dicit unum antequam solum. Accedit ad hæc, quod ipse (ipsum) dicens, prius quam dicat de alio, unum existit unum, atque id ipsum, de quo loquitur, prius quam dicat vel intelligat aliqua circa ipsum, est similiter unum. Aut enim unum est, aut plura quam unum atque multa. Ac si multa sit, necessarium est antecedere unum: siquidem et quando multitudinem inquit, plura uno pronuntiat: et quando exercitum multos ait, armatos in unum ordinatos intelligit. Cogitatio sane multitudinem non permittit multitudinem permanere: qua quidem in re patefacit unius subsistentiam, dum non exhibet unum, quod nullo modo habeat multitudo: unum namque quod resultat ex ordine, acute admodum celeriterque perspicuus, ipsam multi naturam redegit in unum. Jam vero neque hac quidem in re de uno mentitur et fallitur: quemadmodum et in

domo nobis occurrit quiddam ex multis lapidibus unum, magis tamen in domo unum, quam in exercitu. Si ergo unum magis est in continuo, magisque etiam in re prorsus indivisibili: constat plane sic evenire, propterea, quod ipsum unum natura quædam est, atque subsistit. Fieri enim nullo modo potest, ut in his, quæ non sunt, magis magisque sit aliquid. Sed quemadmodum de unoquoque sensibilium, ac etiam de intelligibilibus substantiam prædicantes, principalius de intelligibilibus prædicamus, in ipso entium ordine hoc ipsum quod dicitur, magis principaliusque ponentes, atque ens magis in substantia etiam sensibili quam in generibus aliis: sic et unum magis atque principalius, tum in ipsis sensibilibus differens secundum magis, tum in ipsis intelligibilibus insipientes, esse consideramus modis omnibus unum, et ad ipsum unum denique cuncta referri. Quemadmodum vero essentia atque esse non sensibile quicquam, sed intelligibile est, quamvis sensibile eorum sit particeps: sic et unum circa sensibile quidem, secundum participationem quandam consideratur: intelligibile tamen est, et cogitatio ipsum modo intelligibili per-

684

τὸν μὲν ἂν κατὰ μετοχὴν θεωροῖτο· νοητὸν μέντοι, καὶ νοητῶς ἢ διὰ-
νοια αὐτὸ λαμβάνει. ὥστε ἀπ' ἄλλου ἄλλο νοεῖ ὃ οὐχ ὄρα· προήδει
ἄρα· εἰ δὲ προήδει ἄρα ὃν τότε τι, ταῦτον τῷ ὄν, καὶ ὅταν τι ἐν, ἐν
αὐτῷ λέγει· ὥσπερ ὅταν τινὲς, δύο, καὶ ὅταν τινὰς πολλούς. Εἰ τοίνυν
μήτε τι νοῆσαι ἔστιν ἄνευ τοῦ ἐν, ἢ τοῦ δύο, ἢ τινὸς ἀριθμοῦ, πῶς 5
Dοῖόν τε, ἄνευ οὗ οὐχ οἶόν τέ τι νοῆσαι ἢ εἰπεῖν, μὴ εἶναι; οὗ γὰρ μὴ
ὄντος, μηδ' ὅτιοῦν δύνασθαι νοῆσαι ἢ εἰπεῖν, λέγειν μὴ εἶναι, ἀδύ-
νατον. Ἄλλ' οὗ χρεία πανταχοῦ πρὸς παντὸς νοήματος ἢ λόγου γέ-
νεσιν προϋπάρχειν δεῖ καὶ λόγου καὶ νοήσεως· οὕτω γὰρ ἂν πρὸς τὴν
τούτων γένεσιν παραλαμβάνοιτο. Εἰ δὲ καὶ εἰς οὐσίας ἐκάστης ὑπό- 10
στασιν, οὐδὲν γὰρ ὃν ὃ μὴ ἐν, καὶ πρὸ οὐσίας ἂν εἶη καὶ γεννῶν τὴν
Eοὐσίαν. Διὸ καὶ ἐν ὄν, ἀλλ' οὐκ ὄν εἶτα ἐν, ἐν μὲν γὰρ τῷ ὄν, καὶ
ἐν πολλὰ ἂν εἶη· ἐν δὲ τῷ ἐν οὐκ ἐνι τὸ ὄν, εἰ μὴ καὶ ποιήσειεν αὐτὸ
προσνεῦσαν αὐτοῦ τῇ γενέσει· καὶ τὸ τοῦτο δὲ, οὐ κενόν· ὑπόστασιν
γὰρ δεικνυμένην λέγει ἀντὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, καὶ παρουσίαν τινὰ, 15
οὐσίαν ἢ ἄλλο τι τῶν ὄντων, ὥστε τὸ τοῦτο σημαῖνοι ἂν οὐ κενόν τι,
οὐδ' ἔστι πάθημα τῆς διανοίας ἐπὶ μηδενὶ ὄντι, ἀλλ' ἔστι πρᾶγμα
F ὑποκείμενον, ὥσπερ εἰ καὶ τὸ ἴδιον αὐτοῦ τινὸς ὄνομα λέγοι.

1. ἂν κατὰ] Cod. Vat. γὰρ κατὰ.
2. ἐπ' ἄλλου] Ita Ed. Sed cum marg.
Ed. habent ἀπ' ἄλλου Codd. Mon. C.
Darm. Marc. B.C. Med. A.B. Vat. Sed
Ciz. Marc. A. ἐπ' ἄλλου. Illos sequor.
ib. νοεῖς—ὄρα] Codd. Mon. C. Darm.
Med. A.B. Vat. Marce. νοεῖ—ὄρα, ut legit
Fic. Ciz. νοεῖ—ὄρα. Illud secutus sum.
ib. προσήδει ἄρα] Abest ἄρα a Codd. Ciz.
Med. A. (a pr. m.) B. Alterum ἄρα ante
ὄν abest a Codd. Marc. A.C. Mon. C. et
Vat. Mox Marc. A. αὐτὸ λέγει, Marc. C.
λέγει. Indicativum recepi pro Conjunctivo

λέγει.
3. τῷ ὄν] Cod. Vat. τὸ ὄν. Idem mox
τι ἐν, ut Mon. C. Mox Marc. A.C. τινὲς.
Quod recepi pro τινὲς.
6. οὐ γὰρ] Codd. Ciz. Mon. C. Marce.
Vat. οὐ γὰρ. Quod recepi.
8. Ἄλλ' οὐ] Codd., exceptis Med. B.
Marc. C., omnes ut marg. Ed. ἀλλ' οὐ.
Marc. B. in marg. ab al. m. οὐ. Illud
recepi.
ib. πρὸ παντός] Cod. Darm. πρὸς παν-
τός. Quem sequor.
9. κινήσεως] Codd. omnes cum marg.

Ed. νοήσεως. Quos secuti sumus.

10. εἰς οὐσίας] Cod. Darm. solus cum
Ed. εἰ οὐσίας. Reliqui omnes ut nos re-
scripsimus; nisi quod Marc. A. habet καὶ
οὐσίας, ommissa vocula media.
12. καὶ ἐν] Codd. Ciz. et Vat. καὶ τὸ ἐν.
ib. ἐν μὲν—τῷ ἐν] Desunt haec in Cod. Vat.
13. οὐκ ἐν] Ita Codd. Mon. C. Marce.
Med. A.B. Rell. cum Ed. οὐκ ἐν.
14. προσνεῦσαν] Ita rescribendum fuit,
quamquam in Ed. et Codd. est πρὸς νεῦσαν.
16. τὸ ταῦτο] Abest τὸ a Codd. Ciz. et
Vat.

cipit: in eoque percipiendo ab alio intelligit aliud, quod non videt. Praescivit igitur: si vero praescivit, igitur et existens hoc aliquid, quod idem est cum eo, quod dicitur existens. Atqui et quando aliquid unum dicit, rursus dicit unum: sicut quando quosdam duos, et quando multos quosdam. Si igitur non licet intelligere quicquam absque uno vel duobus, vel alio quodam numero, non licet dicere, non existere illud absque quo intelligere vel dicere aliquid non valemus. Impossibile enim est negare, illud existere, quo non existente vel dicere vel intelligere nihil possumus: sed illud omnino, quod ubique necessarium est ad omnem intelligentiam sermonisque generationem, antecedere sermonem intelligentiamque oportet. Sic enim ad horum generationem efficiendam assumi posse videtur. Quod si et ad essentiam cujuslibet subsistentiam neces-

sario confert, nullum enim est ens, quod non sit et unum, nimirum et ante essentiam extat, et gignit essentiam. Quam ob rem et unum ens dici solet, non autem ens quidem deinde unum: nam in eo, quod ens est, existit et unum, ideoque multa: vicissim vero in eo, quod unum, non similiter ens existit, nisi forte ipsius geniturae annuens sic effecerit ipsum. Proinde quod dici solet hoc, in re aliqua demonstranda non est vanum: nempe pro rei ipsius nomine dicit subsistentiam demonstratam, et praesentiam quandam, sive essentiam, sive aliud quicquam entium praese ferat. Itaque quod dici solet hoc, non vanum aliquid nobis significat, neque est duntaxat cogitationis affectio in re nusquam existente, sed rem subjectam praefert, perinde ac si proprium alijus afferat nomen.

Πρὸς δὲ τὰ κατὰ τὸ πρὸς τι λεχθέντα ἄν τις εὐλόγως λέγοι, ὡς οὐκ ἔστι τὸ ἐν τοιοῦτον οἶον ἄλλου παθόντος, αὐτὸ μηδὲν παθόν, ἀπολωλεκέναι τὴν αὐτοῦ φύσιν, ἀλλὰ δεῖ, εἰ μέλλοι ἐκ τοῦ ἐν ἐκβῆναι, πεπονθέναι τὴν τοῦ ἐνὸς στέρησιν, εἰς δύο ἢ πλείω διαιρεθῆναι. 5 Εἰ οὖν ὁ αὐτὸς ὄγκος διαιρεθεὶς γίγνεται δύο οὐκ ἀπολόμενος ὡς ὄγκος, δῆλον ὅτι παρὰ τὸ ὑποκείμενον ἦν ἐν αὐτῷ προσὸν τὸ ἐν, ὃ ἀπ- B ἔβαλε, τῆς αἰρέσεως αὐτὸ φθειράσης. Ὁ δὲ ὅτε μὲν τὸ αὐτὸ πάρεστιν, ὅτε δὲ ἀπογίγνεται, πῶς οὐκ ἐν τοῖς οὔσι τάξομεν ὅπου ἂν ἦ, καὶ συμβεβηκέναι μὲν τούτοις, καθ' αὐτὸ δὲ εἶναι, ἔν τε τοῖς αἰσθη- 10 τοῖς ὅταν φαίνηται, ἔν τε τοῖς νοητοῖς, τοῖς μὲν ὑστέροις, συμβεβηκὸς, ἐφ' ἑαυτοῦ δὲ ἐν τοῖς νοητοῖς, τῷ πρώτῳ ὅταν ἐν, εἶτα ὄν. Εἰ δέ τις λέγοι ὡς καὶ τὸ ἐν μηδὲν παθὸν προσελθόντος ἄλλου αὐτῷ, οὐκ ἔστι ἐν, ἀλλὰ δύο ἔσται, οὐκ ὀρθῶς ἐρεῖ· οὐ γὰρ τὸ ἐν ἐγένετο δύο, C οὔτε ᾧ προσετέθη, οὔτε τὸ προστεθὲν, ἀλλ' ἑκάτερον μένει ἐν, ὥσπερ 15 ἦν. Τὰ δὲ δύο κατηγορεῖται κατ' ἀμφοῖν, χωρὶς δὲ τὸ ἐν καθ' ἑκατέ-

1. λέγοι] Cod. Vat. λέγῃ.
3. τὴν αὐτοῦ] Ita Ed. Sed Cod. Med. B. τὴν αὐτοῦ. Quod recepi.
ib. μέν] Codd., præter Darm. et Marc. C., omnes μέλλοι: nisi quod Marc. C. habet μέλλει. Illos sequor.
ib. ἐκβῆναι] Cod. Ciz. ἐκβληθῆναι.
5. γίγνεται δύο] Codd. Ciz. Med. A. B. Marc. Vat. δύο γίγνεται.
ib. ἀπολόμενος] Codd. Ciz. et Vat. ἀπο-

λύμιον. Pergit Mon. C. ὁ ὄγκος cum Marc. A.
7. τῆς αἰρέσεως] Codd. Med. A. et Mon. C., uterque ex corr. supra lin. τῆς διαρίσεως.
ib. ὅτι—ἴστι] Codd. Vat. Marc. B. ut marg. Ed. ὅτι—ἴστι. Marc. B. τὸ αὐτὸ pro τῷ αὐτῷ. Quem sequor cum Fic.
8. ταξῶμιν] Codd., excepto Darm., omnes ταξῶμιν. Quos sequimur.

10. τοῖς μὲν—τοῖς νοητοῖς] Absunt hæc a Codd. Mon. C. et Ciz.
ib. τοῖς μὲν ὄστ.—ἐν τοῖς νοητοῖς] Marc. A. omittit hæc.
11. ἐφ' ἑαυτοῦ] Cod. Vat. ἐφ' αὐτοῦ.
12. παθόν] Codd., excepto Darm., omnes παθόν. Et sic correxi.
14. μέν] Abest ἔν a Cod. Vat.
15. κατηγορεῖται] Cod. Vat. κατηγορεῖ.

XIV. Non est putandum ipsum, quod dicitur unum, relationem quandam tantum significare: non enim desinit esse unum, nisi per propriam passionem: et quoniam moles per accidentalem divisionem ex uno fit duo, desinit quidem esse unum, non tamen desinit esse moles aut calor, quasi unitas ibi aliud quiddam sit, quam moles, aut calor atque similia.

Signum, quod primum ens prius quodammodo unum existit quam ens, inde sumitur, quia singula prius amittunt unionem propriam essentialemque mox essentialiam, quasi unitas sit essentialis columnen. Est autem unitas in rebus quidem incorporeis essentialis, in rebus vero corporeis accidentalis, atque in his quoque incorporeum quiddam est potius, quam corporeum, atque ita unitatis tanquam natura cujusdam presentia quodlibet exadit unum: sicut cuiuslibet qualitatibus presentia quale. Similiter quod aliqua duo sint, non proprie causa est mutua propinquatio: nam et segregatio interdum, id est divisio, ad idem conferre videbitur: sed participatio dicitur, quæ et ipsa et quilibet numerus ita est species per se quædam, sicut qualitas atque quantitas: imo magis quam continua quantitas, quæ per numerum mensuratur. Sunt ergo sex numerorum gradus deinceps positi, primus in primo ente super ideas: Secundus ideis ingenuis:

tertius in substantiis incorporeis: quartus in ejusmodi viribus: quintus in corporibus apte connexis: sextus in corporibus quasi divulsis.

Adversus illa vero, quæ a quibusdam dicuntur unum, in quadam relatione ponentibus, probabiliter respondere quis potest, ipsum quidem unum non esse tale, ut patiente alio ipsum interea nihil passum e natura propria decidat: sed necessarium est, si ex ipso quod unum est, casurum sit, quandam unius privationem pati, in duo scilicet vel plura divisum. Si ergo moles eadem divisa fit duo, neque disperditur interim, qua ratione moles est, constat plane præter subjectum in ea fuisse unum ibi præsens, quod jam abjecit, partitione ipsum interimente. Jam vero quod alias quidem idem ipsum adest, alias autem abit: quidnam prohibet, quo minus, ubicunque sit, in quodam entium ordine computemus? Asseramus et iis accidisse: secundum vero se ipsum esse, quando tum insensibilibus, tum intelligibilibus ipsis apparet, atque posterioribus quidem advenit velut accidens: in se ipso autem in ipsis intelligibilibus esse eensetur, præcipue illorum primo, quandoquidem unum primo, deinde ens existit.

685 ρου μένοντος· οὐκοῦν τὰ δύο φύσει ἐν σχέσει, καὶ ἡ δυάς· ἀλλ' εἰ μὲν κατὰ τὴν σύνοδον καὶ τὸ συνόδῳ εἶναι ταῦτόν τῳ δύο ποιεῖν, τάχ' ἂν ἦν ἡ τοιαύτη σχέσις τὰ δύο καὶ ἡ δυάς. νῦν δὲ καὶ ἐν τῳ 1) ἐναντίῳ πάθει θεωρεῖται πάλιν αὐτὴ δυάς· σχισθέντος γὰρ ἐνός τινος γίγνεται δύο, οὐ τοίνυν οὔτε σύνοδος οὔτε σχίσις τὰ δύο, ἴν' ἂν ἦ 5 σχέσις. Ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ ἐπὶ παντὸς ἀριθμοῦ· ὅταν γὰρ σχέσις ἦ ἡ γεννώσά τι, ἀδύνατον τὴν ἐναντίαν τὸ αὐτὸ γεννᾶν, ὡς τοῦτο εἶναι τὸ πρᾶγμα τὴν σχέσιν. Τί οὖν τὸ κύριον αἴτιον; ἐν μὲν εἶναι τοῦ ἐν παρουσία, δύο δὲ, δυάδος, ὥσπερ καὶ λευκὸν λευκοῦ, καὶ κα- 10 Ελὸν καλοῦ, καὶ δικαίου δίκαιον. Ἡ οὐ δὲ ταῦτα θετέον εἶναι, ἀλλὰ 10 σχέσεις καὶ ἐν τούτοις αἰτιατέον, ὡς δίκαιον μὲν, διὰ τὴν πρὸς τάδε τοιάνδε σχέσιν· καλὸν δὲ, ὅτι οὕτω διατιθέμεθα, οὐδενὸς ὄντος ἐν αὐτῳ τῳ ὑποκειμένῳ οἴου διαθεῖναι ἡμᾶς, οὐδ' ἤκοντος ἐπακτοῦ τῳ 686 καλῳ φαινομένῳ. Ὅταν τοίνυν ἴδῃς τί ἐν ὀλέγεις, πάντως δήπου ἐστὶ καὶ μέγα καὶ καλόν· καὶ μυρία ἂν εἴη εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ. Ὡς 15 οὖν τὸ μέγα καὶ μέγεθός ἐστιν ἐν αὐτῳ, καὶ γλυκὺ καὶ πικρὸν, καὶ ἄλλαι ποιότητες, διὰ τί οὐχὶ καὶ τὸ ἐν; οὐ γὰρ δὴ ποιότης μὲν ἔσται πᾶσα ἠτισοῦν, ποσότης δ' ἐν τοῖς οὔσιν οὐκ ἔσται, οὐδὲ ποσότης μὲν τὸ συνεχές, τὸ δὲ διωρισμένον οὐκ ἔσται, καίτοι μέτρῳ τὸ συνεχές

1. φύσει] Codd. Mon. C. Marc. A.C. Φύσει.

2. τὴν σύνοδον] Cod. Vat. omittit τὴν. ἢ καὶ τῳ] Codd. Mon. C. Marc. A. B.C. καὶ τῳ. Quod recepi.

ἢ. τῳ δύο] Codd. Vat. Marce. τῳ δύο. Quod prouti.

3. ἂν ἦν] Codd. Darm. Med. A.B. omittunt ἦν.

ἢ. καὶ ἐν τῳ] Codd. Marce. Ciz. Mon. C. Vat. καὶ ἐν τῳ. Et hoc restituumus.

4. αὐτὴ δυάς] Codd. Ciz. et Vat. αὐτὴ δυάς.

5. σχίσις] Cod. Med. B. σχίσις.

ἢ. ἴνα ἂν] Cod. Vat. ἴνα ἂν cum Marce. Quos sequor.

ἢ. ἡ σχίσις] Codd. Med. A.B. Vat. ἦν σχίσις. Pergit Marce. A. ὁ αὐτὸς δὴ.

7. γεννώσ] Codd. omnes γεννῶσ. Et sic corrigo. Mox Marce. A. Τί οὖν κύριον.

10. δικαίου δίκαιον] Cod. Med. A. δικαίου καὶ δίκαιον. Verba σχίσις et αἰτιατέον absunt a Cod. A.

ἢ. ἀλλὰ σχίσις] Codd. Ciz. et Vat. ἀλλὰ σχίσις.

11. αἰτιατέον] Cod. Ciz. αἰτία ἰατέον. Vat. αἰτιατέον εἶναι. Totum hunc locum Cod. Mon. C. ita habet ἀλλὰ καὶ ἐν τού-

τοις ὡς δίκαιον.

12. διατιθέμεθα] Cod. Vat. μετατιθέμεθα.

13. οἴον] Cod. Vat. οἴον.

14. καὶ φαινομένῳ] Codd. Ciz. Marce.

Mon. C. Med. A.B. Vat. καλῳ pro καί. Quod restitui.

ἢ. τί ἐν] Cod. Ciz. τὸ ἐν.

16. καὶ ἄλλαι] Cod. Med. B. καὶ ἄλλαι.

18. δεῖ ἐν] Codd. Marce. A.C. Mon. C. Vat. δεῖ ἐν. Et sic correxi.

ἢ. οὐδὲ—οὐκ ἔσται] Desunt hæc a Cod. Ciz.

19. διωρισμένον] Marce. A. ὠρισμένον.

At si quis objecerit, ipsum quoque unum, dum nihil proprie patitur, sed accedente ad ipsum alio quopiam, non ulterius unum fore, sed duo, non recte dicet: non enim ipsum unum factum est duo: neque illud, cui aliquid est appositum, neque etiam quod est appositum, sed utrumque permanet unum, sicut erat. Duo vero ipsa de amobus prædicantur, unum autem seorsum de ntroque manente. Non igitur ipsa duo suapte natura in quadam habitudine et relatione consistunt, sinitertve dualitas. Verum si secundum congressum quendam id contingat, et hoc ipsum, quod est in congressu consistere, idem sit omnino atque facere duo, forsitan ejusmodi habitudo ipsa duo est atque dualitas. Nunc autem in contraria

insuper passione duitas rursus apparet, nempe uno quodam diviso, duo fiunt. Quam ob rem ipsa duo neque congressus, neque separatio quædam sunt, ut ita duntaxat sint habitudo. Eadem de omni numero ratio est: quando enim habitudo ipsa est, quæ generat aliquid, impossibile est, contrariam habitudinem idem prorsus efficere, adeo, ut hæc ipsa res proprie sit habitudo. Quænam igitur præcipua causa est? Profecto causa, ob quam aliquid unum est, ipsa unius presentia est, similiter ob quam duo presentia duitatis: quemadmodum et albedinis albumi, pulchritudinis pulchrum, justitiæ presentia justum. Alioquin neque hæc quidem existere dicenda erunt: sed in iis quoque habitudines quædam pro cau-

χρήται τῷ διωρισμένῳ. Ὡς οὖν μέγα μεγέθους παρουσία, οὕτω καὶ ἐν ἐνὸς, καὶ δύο δυάδος, καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως. Τὸ δὲ ζητεῖν πῶς μεταλαμβάνει, κοινὸν πρὸς πάντων τῶν εἰδῶν τὴν ζητουμένην μετάληψιν, φατέον δ' ἐν μὲν τοῖς διηρημένοις ἄλλως θεωρεῖσθαι τὴν δεκάδα ἐνοῦσαν δεκάδα, ἐν δὲ τοῖς συνεχέσιν ἄλλως· ἐν δὲ ταῖς πολ- λαῖς εἰ ἐν τοσαύταις δυνάμεσιν ἄλλως, καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς ἤδη ἀναβεβηκέναι, ἔτι δὲ ἐκεῖ μηκέτι ἐν ἄλλοις θεωρουμένους ἀλλ' αὐτοὺς ἐφ' ἑαυτῶν ὄντας τοὺς ἀληθεστάτους ἀριθμοὺς εἶναι, αὐτοδεκάδα, οὐ δεκάδα τινῶν νοητῶν.

10 Πάλιν γὰρ ἐξ ἀρχῆς τούτων ἤδη λεχθέντων λέγωμεν, τὸ μὲν ζύμ- παν ὄν τὸ ἀληθινὸν ἐκείνο καὶ ὄν εἶναι καὶ νοῦν, καὶ ζῶον τέλειον εἶναι, ὁμοῦ δὲ πάντα ζῶα εἶναι, οὐ δὲ τὸ ἐν ἐνὶ ὡς ἦν αὐτῷ δυνατὸν, μεμίμηται καὶ τότε τὸ ζῶον τὸ πᾶν· ἔφυγε γὰρ ἡ τοῦ αἰσθητοῦ φύσις

4. δ' ἐν μὲν] Codd. Ciz. Marc. C. et Vat. omittunt δ'.

ib. διηρημένοις] Ita Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. διηρημί- νις. In Cod. Ciz. sequitur ἀλλ' ὡς pro ἄλλως.

6. εἰ ἐν] Codd. Mon. C. Marcc. εἰς ἐν. Vat. εἶσιν (sic).

8. ἐφ' ἑαυτῶν] Codd. Mon. C. Marcc. ἐφ' αὐτῶν.

ib. αὐτὸ δεκάδα] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. αὐτοδεκάδα. Quos sequor.

10. λέγωμεν—ζύμπαν] Cod. Vat. λέγο- μεν—σύμπαν.

11. τίλειον] Codd. Vat. et Ciz. τίλειον. Pergit Vat. λέγωμεν εἶναι. Sed prior vox

punctis notata est.

12. οὐ δὲ] Codd. Mon. C. Ciz. Marcc. Med. A.B. Vat. οὐ δὲ, ut legit Fic. et ego correxi.

ib. τὸ ἐν] Cod. Ciz. omittit ἐν. Marc. A.C. habent ἐν.

ib. αὐτῷ] Codd. Darm. Marc. B. ut marg. Ed. αὐτό.

sis assignandæ: velut justum quidem ob talem quandam ad hæc vel illa habitudinem justum esse putandum. Pulchrum vero, quoniam sic afficimur, quum tamen nihil sit in ipso subjecto, quod suapte natura sic nos afficiat: neque etiam velut adventitium adsit ei, quod occurrit ut pulchrum. Quando igitur aliquid vides unum, quod et unum dicis, omnino et magnum quodammodo est et pulchrum, et multis sic aliis modis affectum. Sicut igitur magnum et magnitudo in eo est, dulceque et amarum, et cæteræ qualitates, cur non ibi sit et unum? Neque enim putandum est, qualitatem quidem, qualiscunque sit, re vera omnem existere: quantitatem vero in ipso entium ordine non existere. Neque rursus duntaxat continuam quantitatem, discretam vero nequaquam, præsertim quia continua quantitas discreta utitur ut mensura. Quemadmodum igitur magnum aliquid est præsentia magnitudinis, sic et unum unius ipsius, et duo præsentia dicitatis, cæteraque similiter. Si quis autem curiosius inquiret, qua potissimum conditione res unum numerumque participant, communis erit ejusmodi quæstio, eum participatione cæterarum specierum communiter inquisita. Denique judicandum est in rebus discretis aliter considerari denarium intus videbitur existentem, aliter in continuis, aliter quoque in tot tantisque viribus congregatis in unum. In ipsis tandem intelligibilibus aliter, ad quæ inde

facile perventum fuerit. Præterea ibi verissimos esse numeros, non qui inspiciantur in aliis, sed qui in se ipsis existant, velut ipsum denarium, non dico quarundam intelligibilium rerum denarium, sed simpliciter ipsum.

XV. *Mundus ille divinus ideo perfectum animal est, quia universum jam possidet numerum animalium. Talem vero animalium numerum habet, quoniam numerum ipsum simpliciter universum habet. Illic igitur ipse simpliciter numerus, tum animalia omnia, tum perfectionem illius mundi præcedit.*

Parit enim omniformes in se ideas, suo videlicet quodam motu: motu, inquam, numeroso, alioquin varia minime generaret: nempe ens ipsum in se concipit entia, se ipsum duntaxat in ea multiplicando. Quum vero non multiplicet se ipsum, nisi virtute numeri, merito illic entia numerus antecedit, sicut unum est ente superius. Denique quemadmodum Luna superne quidem uniformi lumine Solem suspicit, subter vero difformi lumine difformia generat: sic ens primum unitate sua tanquam vertice ipsum simpliciter unum aspicit, numero autem mox comitante, entia numerosa, speciesque profert.

Sed iterum ab initio post hæc jam dicta dicamus, illud simul universum verumque ens esse tum ens ipsum, tum intellectum, tum animal absolutum, simulque animalia cuncta. Cujus quidem unitatem universum hoc mundanum animal

686 τὸ ἐκεῖ ἐν, εἶπερ καὶ ἔμελλεν αἰσθητὸν εἶναι. Ἀριθμὸν δὴ δεῖ αὐτὸν
 βεῖναι σύμπαντα· εἰ γὰρ μὴ τέλος εἶη, ἐλλείποι ἂν ἀριθμῶ τινι· καὶ
 εἰ μὴ πᾶς ἀριθμὸς ζώων ἐν αὐτῷ εἶη, παντελὲς ζῶον οὐκ ἂν εἶη.
 Ἔστιν οὖν ὁ ἀριθμὸς πρὸ ζώου παντὸς καὶ τοῦ παντελοῦς ζώου. Ὁ
 μὲν δὴ ἄνθρωπος ἐν τῷ νοητῷ καὶ τὰ ἄλλα ζῶα, καθ' ὃ ἐστι. καὶ ἡ 5
 ζῶον παντελὲς ἐστὶν ἐκεῖνο. καὶ γὰρ καὶ ὁ ἐνταῦθα ἄνθρωπος ἡ ζῶον
 τὸ πᾶν μέρος αὐτοῦ, καὶ ἕκαστον ἡ ζῶον ἐκεῖ ἐν ζῷ ἐστίν. Ἐν δὲ
 687 τῷ νῷ καθ' ὅσον νοῦς ὡς μὲν μέρη οἱ νοῖ πάντες καθ' ἕκαστον· ἀριθ-
 μὸς δὲ καὶ τούτων, οὐ τοίνυν οὐδ' ἐν νῷ ἀριθμὸς πρῶτως. ὡς δὲ ἐν
 ἄλλαι ἀρεταί, καὶ ἐπιστήμη καὶ ὅσα νοῦς ἔχων νοῦς ἐστὶν ὄντως.
 Πῶς οὖν οὐκ ἐν ἄλλῳ ἢ ἐπιστήμη; ἢ ὅτι ἐστὶ ταῦτόν καὶ ὁμοῦ ὁ
 ἐπιστήμων τὸ ἐπιστητὸν ἢ ἐπιστήμη, καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως. Διὸ
 καὶ πρῶτως ἕκαστον, καὶ οὐ συμβεβηκὸς ἢ δικαιοσύνη, ψυχῇ δὲ καθ'
 ὅσον ψυχῇ συμβεβηκός. δυνάμει γὰρ μᾶλλον ταῦτα, ἐνεργείᾳ δὲ, 15

2. τέλος] Cod. Vat. τέλος.
 ib. ἐλλείποι] Ita Codd. omnes. Sed
 Mon. C. a pr. m. ἐλλείπη. Ed. ἐλλείπει.
 3. ζῶον] Codd. Vat. Marce. ut marg.
 Ed. ζῶων: sed Marc. B. a sec. m. ζῶων.
 Illud recepi.
 4. ὁ ἀριθμὸς] Abest ὁ a Cod. Vat. Idem
 cum Marc. A. B. Mon. C. pergit πρὸς
 ζῶου.
 5. ζῶα, καθ' ὃ] Cod. Vat. ζῶα κα. (sic).
 6. ἡ ζῶον] Ita ter ex Codd. Vat. Marce.
 Ciz. et Mon. C. rescipimus pro ἡ—ἡ—ζ,
 quod est in Ed.
 7. ἂν πᾶν] Codd. Marce. Mon. C. Med.

A. B. Vat. τὸ πᾶν. Quod restitui.
 8. ὡς νοῖ] Cod. Vat. οἶν (sic). Correxī
 οἱ νοῖ.
 9. καὶ τούτων] Cod. Vat. omittit καί.
 ib. οὐδ' ἐν νῷ] Cum marg. Ed. habent
 Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. οὐδὲ
 νῷ. Vat. οὐδὲν νῷ.
 ib. πρῶτως] Codd. Ciz. et Mon. C.
 Marc. A. πρώτοις.
 ib. ὡς οὐδ' ἐν νῷ] Codd. omnes ut marg.
 Ed. ὡς δὲ ἐν νῷ. Quos sequor.
 10. ἐνεργεῖαι] Cod. Vat. ἐνεργεῖαν.
 11. ἀρεταί] Marc. A. αἱ ἀρεταί.
 ib. καὶ ὅσα—ἡ ἐπιστήμη] Desunt hæc

in Cod. Ciz.

13. ἐπιστήμη, καί] In Codd. Ciz. et
 Vat. inter hæc verba repetuntur ex supe-
 rioribus ἢ ὅτι ἐστὶ ταῦτόν καὶ ὁμοῦ ὁ ἐπι-
 στήμων.

14. ἕκαστον] Codd. Ciz. et Vat. ἕκαστος.
 Mox Marc. A. B. ψυχῇ δέ: quos sequor.
 Ed. ψυχῇ.

ib. συμβεβηκός, ἢ δικαιοσύνη] Abest ἡ δι-
 καιοσύνη a Codd. præter Darm., omnibus.
 Quare deleui.

15. ἐνεργεῖαι] Cod. Ciz. ἐνεργεῖα cum
 Marc. A.

unitate sua pro viribus imitatur. Pro viribus, inquam, quoniam sensibilis hujus natura ab illo uno discessit, siquidem sensibilis fore debuit. Oportet præterea supernum illud esse numerum universum: nisi enim perfectus foret numerus, defectum alicujus numeri pati posset, atque nisi numerus universus animalium esset in eo, non esset animal penitus absolutum. Est itaque numerus ante omne animal, et ante animal universum. Homo sane in mundo intelligibili cæteraque animalia insunt, qua sunt animalia: et rursus qua illud est animal universum: nam et qui apud nos est homo, pars est universi, qua ratione animal, est universum: similiterque unumquodque, qua animal est, illic existit in animali. In intellectu autem quatenus intellectus, sunt intellectus omnes singulatim velut partes, quorum est etiam numerus: neque igitur in mente primo numerus est. Quatenus autem est in mente, ita et tot censetur, sicut quotque actus ibi sunt mentis: et tanquam mentis justitia illic est atque tempe-

rantia, cæteræque virtutes: item scientia et quodcunque intellectus possidens, re vera intellectus esse censetur. Verum si scientia est in eo, quidnam prohibet scientiam in alio potius, quam in se ipsa, consistere? Prohibet certe, quia sciens illic, scitumque, et scientia idem simul existunt, cæteraque similiter. Quam ob rem unumquodque primo illic existit: neque accidens est ibi justitia: quamvis animæ, qua ratione anima est, sit accidens: nam in potentia potius in anima hæc esse videntur: in actu denique, quando ad intellectum surgit, habitatque cum illo. Præter hoc autem ipsum jam ens existit, numerusque in eo, cum quo entia generat, agitatum videlicet secundum numerum: atque ita numeros existentia entium anteponeus, ad eamque accommodans. Quemadmodum et ipsius unum ejusdem existentia est præfectum, ens ipsum copulans ad ipsum primum: numeri vero ad primum alia non conjungunt: sufficit enim ad hoc ens ipsum ipsi uni prorsus annexum: ens autem evadeus numerus

ὅταν πρὸς νοῦν, καὶ συνῆ. Μετὰ δὲ τοῦτο, ἤδη τὸ ὄν, καὶ ἐν τούτῳ^B
 ὁ ἀριθμὸς, μεθ' οὗ τὰ ὄντα γεννᾶ, κινούμενον κατ' ἀριθμὸν, προστη-
 σάμενον τοὺς ἀριθμοὺς τῆς ὑποστάσεως αὐτῶν, ὥσπερ καὶ αὐτοῦ τὸ
 ἐν, συνάπτου αὐτὸ τὸ ὄν πρὸς τὸ πρῶτον, οἷδ' ἀριθμοὶ οὐκέτι τὰ
 5 ἄλλα πρὸς τὸ πρῶτον· ἀρκεῖ γὰρ τὸ ὄν συνημμένον, τὸ δὲ ὄν γενό-
 μενον ἀριθμὸς συνάπτει τὰ ὄντα πρὸς αὐτό· σχίζεται γὰρ οὐ καθ' ὃ
 ἐν, ἀλλὰ μένει τὸ ἐν αὐτοῦ· σχιζόμενον δὲ κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν εἰς C
 ὅσα ἠθέλησεν εἶδεν εἰς ὅσα καὶ τὸν ἀριθμὸν ἐγέννησεν ἐν αὐτῷ ἄρα
 ὄντα· ταῖς γὰρ δυνάμεσι τοῦ ἀριθμοῦ ἐσχίσθη, καὶ τοσαῦτα ἐγέννη-
 10 σεν, ὅσα ἦν ὁ ἀριθμὸς. Ἀρχὴ οὖν καὶ πηγὴ ὑποστάσεως τοῖς οὖσιν
 ὁ ἀριθμὸς ὁ πρῶτος καὶ ἀληθής. Διὸ καὶ ἐνταῦθα μετ' ἀριθμῶν ἡ
 γένεσις ἐκάστοις, καὶ ἄλλον ἀριθμὸν λάβη τι, ἢ ἄλλο γεννᾶ, ἢ γίγ-
 νεται οὐδέν. καὶ οὗτοι μὲν πρῶτοι ἀριθμοὶ, ὡς ἀριθμητοί. οἱ δ' ἐν D
 τοῖς ἄλλοις, ἤδη ἀμφότερα ἔχουσιν, ἢ μὲν παρὰ τούτων, ἀριθμητοὶ,
 15 ἢ δὲ κατὰ τούτους τὰ ἄλλα μετροῦσι, καὶ ἀριθμοῦντες τοὺς ἀριθμοὺς
 καὶ τὰ ἀριθμητά. Τίμι γὰρ δέκα ἂν λέγοιεν, ἢ τοῖς παρ' αὐτοῖς
 ἀριθμοῖς ;

Τούτους δὴ οὓς φαμὲν πρώτους ἀριθμοὺς καὶ ἀληθεῖς ποῦ ἂν τις A

1. ἢ δὴ τὸ ὄν] Cod. Vat. ἦδη τὸ ὄν, cum Marcc. Et sic correxi.

2. ὁ ἀριθμὸς] Cod. Vat. omittit ὁ. ib. προσθησάμενον] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. προσθησάμενον. Quod recepi.

3. αὐτὸ τὸ ὄν] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Vat. αὐτοῦ τὸ ὄν. Quod recepi.

6. ἀριθμοῖς] Cod. Darm. solus cum Ed. ἀριθμὸν. Rell. omnes ut nos rescripsimus.

7. τὴν αὐτοῦ] Cod. Med. B. τὴν αὐτοῦ. Quem sequor. Idem cum Marcc. A. mox ἴδεν pro ἴδεν.

8. ἐγέννησεν] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. ἐγέννησεν.

11. μετ' ἀριθμῶν] Codd. Darm. Marcc.

A. Mon. C. Vat. μετὰ ἀριθμῶν.

12. λάβη τις] Codd. Marcc. A.C. Mon. C. Med. B. Vat. λάβη τι. Et sic rescripsi.

14. ἢ μὲν—ἢ δὲ] Cod. Med. B. ἢ μὲν—ἢ δὲ.

18. ποῦ, ἂν τις] Codd. Darm. Marcc. B. et Med. A. ut marg. Ed. ποῦ τις ἂν.

secum ipso conciliat entia. Dividitur enim non quatenus existit unum, sed permanet ipsum ipsius unum. Divisum vero suapte natura in quot utique voluisset, animadvertit in quot prorsus divideretur, numerumque genuit in ipso igitur existentem: viribus namque numeri divisum est, totque genuit, quot ipse numerus erat. Principium igitur fonsque existendi entibus omnibus numerus ipse est primus et verus. Quapropter et hoc in mundo singulorum generatio certis numeris agitur, ac si alius numerus assumatur, aut gignitur aliud, aut nihil penitus generatur: atque ii quidem primi numeri sunt tanquam numerabiles. Qui vero sunt in aliis, jam utraque habent: qua enim ratione sunt ab his, numerabiles sunt: qua vero praeter eos existentes secundum eos agunt, alia metiuntur, tum numeros, tum numerabilia numerantes. Quo enim potissimum decem dicere queant, nisi numeris penes se existentibus?

XVI. Quando homines forte decurrentes numeras, numerum ipse novum penes te facis in genere quantitatis. Quando vero decem homines ad idem ordinatos in choro consideras, praeter denarium tuum et est [Ed. pr. est et] in eis denarius ordinatus in genere quantitatis, sed numerus partium in re qualibet naturalium essentialis est, et naturaliter in substantiae genere collocatus.

Essentialis quoque numerus est in anima, ex pluribus videlicet suapte natura harmonice constituta, essentialis in mente divina numerus, tum idearum inter se serie certa dispositarum, tum etiam partium in quarum idea suarum, tum denique super ideas numerus ipse simpliciter.

Percontabitur nos aliquis forte deinceps hunc in modum: Numeros istos quos primos nominatis et veros, ubinam ponitis? Et in quo potissimum rerum genere collocatis? Apud omnes sane in genere quantitatis esse videntur. Vos etiam in superioribus mentionem de quantitate fecistis,

687 φαίη, θείη τε καὶ εἰς τὶ γένος τῶν ὄντων; ἐν μὲν γὰρ τῷ ποσῷ δο-
 κούσιν εἶναι παρὰ πᾶσι, καὶ δὴ καὶ ποσοῦ μνήμην ἐν τῷ πρόσθεν
 ἐποιείσθε ἀξιοῦντες ὁμοίως ἐν τῷ συνεχεῖ καὶ τὸ διωρισμένον ἐν τοῖς
 οὔσι τιθέναι. Πάλιν τε αὖ λέγετε, ὡς πρώτων ὄντων οὔτοι εἰσὶν οἱ
 Β ἀριθμοί· ἄλλους τε αὖ ἀριθμοὺς παρ' ἐκείνους εἶναι λέγετε ἀριθμῶν-5
 τας. Πῶς οὖν ταῦτα διατάττεσθε λέγετε ἡμῖν· ἔχει γὰρ πολλήν
 ἀπορίαν, ἐπεὶ καὶ τὸ ἐν τὸ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς πότερα ποσόν τι, ἢ
 πολλάκις μὲν τὸ ἐν ποσόν, αὐτὸ δὲ μόνον ἀρχὴ ποσοῦ, καὶ οὐ ποσόν.
 688 Καὶ πότερα ἀρχὴ οὔσα συγγενὲς ἢ ἄλλο τι; ταῦτα ἡμῖν πάντα δί-
 καιοι διασαφεῖν ἐστέ. Λεκτέον οὖν ἀρξαμένοις ἐντεῦθεν περὶ τούτων 10
 ὡς ὅταν μὲν (πρῶτον δ' ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν ποιητέον τὸν λόγον) ὅταν
 τοίνυν ἄλλο μετ' ἄλλου λαβὼν εἴηης δύο, οἶον κύνα καὶ ἄνθρωπον, ἢ
 καὶ ἀνθρώπους δύο, ἢ πλείους, δέκα εἰπῶν, καὶ ἀνθρώπων δεκάδα, ὁ
 Β ἀριθμὸς οὔτος οὐκ οὐσία οὐδ' ὡς ἐν αἰσθητοῖς, ἀλλὰ καθαρῶς ποσόν,
 καὶ μερίζων καθ' ἓνα, καὶ τῆς δεκάδος ταύτης μέρη ποιῶν τὰ ἓνα, 15
 ἀρχὴν ποιεῖς καὶ τίθεσαι ποσοῦ· εἰς γὰρ τῶν δέκα οὐχ ἐν καθ' αὐτό.
 Ὅταν δὲ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ λέγῃς ἀριθμὸν τινα, οἶον

1. τῷ ποσῷ γὰρ] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Vat. γὰρ τῷ ποσῷ. Quem ordinem prætulī.

2. πᾶσιν] Codd. Darm. et Vat. πᾶσι. ib. τῷ πρόσθεν] Ita Codd. præter Darm. omnes. Ed. τῶν πρόσθεν.

3. συνεχεῖ] Solus Cod. Ciz. cum Ed. συνεχεῖ. Rell. ut nos rescripsimus.

4. ὄντων] Abest a Cod. Ciz. Verba ὡς—λίγητε absunt a Marc. A.

5. ἀριθμοί] Codd. Mon. C. Ciz. Marc. B.C. Med. A.B. Vat. οἱ ἀριθμοί. Articulum inde addidi.

ib. ἑκείνων] Codd., præter Darm. et Marc. A., omnes ἑκείνους. Et sic correxi.

6. διατάττεσθε] Cod. Vat. διατάττεσθαι.

7. ἀπειρίαν] Codd. omnes ut marg. Ed. ἀπορίαν. Quod præferendum fuit.

10. Λεκτέον] Marc. A. ῥητέον.

ib. ἐνταῦθα] Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. Marcc. ἐντεῦθεν. Et sic correxi.

12. ἄλλο μετ'] Cod. Med. A. Marc. B. ἄλλο μετ'. Marc. C. habet ἄλλο μετ' ἄλλο μετ' ἄλλο.

ib. εἴποις] Codd. omnes εἴηης. Sed Vat. literam η punctis notatam habet. Unde recepi conjunctivum.

ib. καὶ ἀνθρώπων] Cod. Vat. καὶ ἀνθρω-
 πος. Sequens καὶ omittunt Vat. et Ciz.

13. πλείους] Cod. Vat. πλοῖα.

14. πῶς ὁ ἀριθμὸς, ὁ μὲν οὐσιώδης, ὁ δὲ—
 ποσώδης] Desunt hæc in Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. Sed in Med. B. præmissa voce σημειῶσαι in marg. rubris literis sunt adscripta, ut apparet Glossam in contexta irrepisse: quam delevi: Marc. C. item habet in margine præposito σημειῶσαι.

15. μερίζων] Cod. Vat. μερίζων. Et sic correxi.

ib. μέρη ποιῶν] Cod. Med. A. ποιῶν μέρη.

16. ἐν καθ' αὐτό.] Ed. ἐν καθ' αὐτό. Eadem mox οὐχ εἰς et ἢ μὲν—ἢ δέ.

existimantes sicut continuam, ita quoque discretam quantitatem in ipso entium ordine statuendam. Sed rursus affertis numeros istos entium esse primorum, [vel etiam super illa,] aliosque iterum numeros præter illos esse dicitis, numerantes. Quoniam igitur modo talia disponatis, nobis, precor, exponite: plurima enim ex hac opinione dubitatio nascitur: quandoquidem et unum, quod rebus sensibilibus inest, in controversiam venit, utrum sit quantum aliquid: an potius, si unum sæpius assumatur, sit quantum. Sin autem excipiat solum, tunc non quantum quicquam, sed quantitatis initium. Rursus ubi est principium quantitatis, utrum cognatum sit vel alienum? Hæc itaque omnia explanare nobis jure debetis. Tractandum igitur nobis his de rebus hæc fors an exordientibus. Quando sane?

(At primum in materia hoc sensibili pertractandum.) Quando, inquam, [aliud] aliud una cum alio accipiens duo dicis, vel ut canem et hominem, vel etiam duos homines, aut plures, ceu decem computans, hominumque denarium dicens, hic numerus non est substantia, neque etiam ut rebus sensibilibus inest, sed pure quantitas. Jam vero tu partiens secundum unum, faciensque hujus denarii singulas unitates, principium efficis quantitatis: unus enim ex ipso decem numero, non est ipsum per se unum. Quando vero hominem ipsum in se ipso numerum quendam dicis ceu binarium, animal atque rationale, non unus amplius modus hic observatur: sed quatenus discurrens et numeras, quantum aliquid efficis. Quia vero ratione subjecta sunt duo, et utrumque unum, siquidem unum utrumque complet essen-

δυσάδα, ζῶον, καὶ λογικὸν, οὐχ εἰς ἔτι ὁ τρόπος ἐνταῦθα, ἀλλ' ἡ μὲν
 διεξοδεύεις καὶ ἀριθμεῖς, ποσὸν τι ποιεῖς, ἡ δὲ τὰ ὑποκείμενά ἐστι C
 δύο καὶ ἑκάτερον ἐν, εἰ τὸ ἐν ἑκάτερον συμπληροῦν τὴν οὐσίαν, καὶ
 ἡ ἐνότης ἐν ἑκατέρῳ, ἀριθμὸν ἄλλον καὶ οὐσιώδη λέγεις· καὶ ἡ δὴ δὴ
 5 αὐτὴ οὐχ ὕστερον, οὐδὲ ὅσον λέγει μόνον ἔξωθεν τοῦ πράγματος,
 ἀλλὰ τὸ ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ συνέχον τὴν τοῦ πράγματος φύσιν· οὐ γὰρ
 ποιεῖς ἀριθμὸν σὺ ἐνταῦθα, ἐν διεξόδῳ ἐπιὼν πράγματα καθ' αὐτὰ
 ὄντα, οὐδὲ συνιστάμενα ἐν τῷ ἀριθμῆσθαι. Τί γὰρ ἂν γένοιτο εἰς D
 οὐσίαν ἄλλῳ ἀνθρώπῳ μετ' ἄλλου ἀριθμουμένῳ; οὐδὲ γὰρ τις ἐνὰς
 10 ὥσπερ ἐν χορῷ, ἀλλ' ἡ δεκάς αὐτῆ τῶν ἀνθρώπων ἐν σοὶ τῷ ἀριθ-
 μούντι τὴν ὑπόστασιν ἂν ἔχοι, ἐν δὲ τοῖς δέκα οὐς ἀριθμεῖς μὴ συν-
 τεταγμένοις εἰς ἐν οὐδὲ δεκάς ἂν λέγοιτο, ἀλλὰ δέκα σὺ ποιεῖς ἀριθ-
 μῶν καὶ ποσῶν τοῦτο τὸ δέκα· ἐν δὲ τῷ χορῷ καὶ ἔστι τι ἔξω, καὶ
 ἐν τῷ στρατῷ, πῶς δ' ἐν σοὶ; ἡ ὁ μὲν πρὸ τοῦ ἀριθμεῖν ἐγκείμενος, E
 15 ἄλλως, ὁ δ' ἐκ τοῦ φανῆναι ἔξωθεν πρὸς τὸν ἐν σοὶ ἐνέργεια ἢ ἐκεί-
 νων, ἡ κατ' ἐκείνους, ἀριθμούντος ἅμα καὶ ἀριθμὸν γεννῶντος καὶ ἐν
 τῇ ἐνεργείᾳ, ὑπόστασιν ποιούντος ποσοῦ, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ βαδίζειν

2. ἀριθμεῖς] Codd. Mon. C. Marc. A. ἀριθμοῖς.

3. συμπληροῦν] Ita Codd. omnes. Ed. συμπληροῦ.

4. ἐν ἑκατέρῳ] Cod. Ciz. ἑκατέρως sine in. Marc. A. εἰς τὸ ἐν, paullo superius, pro ei.

7. ποιῆς ἀριθμῶν] Cod. Vat. ποιῆ ἀριθμοῖς.

ib. ἐν δ' ἐξόδῳ] Cod. Ciz. διεξόδῳ. Vat. ἐν διεξόδῳ. Pergunt ἴδεν ἰπῶν πράγματος φύσιν καὶ πράγματα καθ' αὐτὰ. Habent

etiam ἐν διεξόδῳ Codd. Med. A. B. Marce. Mon. C. Idem cum marg. Ed. ἰπῶν pro ποιῶν, et cum Vat. et Ciz. καθ' αὐτὰ pro καθ' ἑαυτά. Quae omnia recepimus.

9. ἄλλῳ αὐτῷ] Codd., praeter Darm. et Marc. C., omnes ἄλλῳ ἀνθρώπῳ. Marc. C. ἄλλῳ ἀνθρώπῳ. Illos sequor.

11. ἂν ἔχοι] Cod. Vat. omittit ἂν. Idem cum Marc. A. Mon. C. mox habet ἀριθμοῖς.

13. καὶ ποσὸν τοῦτο το] Cum marg. Ed.

habet Cod. Darm. καὶ ποσῶν τοῦτο, sine τί. Pro τοῦτο Cod. Med. A. in marg. ab al. m. habet τόδι. Marc. B. καὶ ποσῶντος τὸ δέκα: in marg. ut Ed. in contextis. Recepti ποσῶν.

ib. χορῷ] Cod. Vat. χορῶν. Idem pergit cum Marce. καὶ ἔστι. Post ἔξω Cod. Med. A. in marg. inserit καὶ ἐν σοὶ.

14. μίς, προ] Cod. Med. B. προ μίς, cum marg. Ed.

15. ἄλλως] Codd. Darm. et Vat. ἄλλως.

tiam, et in ambobus est unitas, numerum alium essentialiēque pronūciās: atque hic binarius non posterius incidit, neque solum quantitatem quandam significat extra rem ipsam, sed quod est in essentia, continetque ipsam rei naturam. Non tu hic efficis numerum discurrendo, dum res per se existentes prosequeris, quae quidem tuo numerandi actu non procreantur. Quid enim accedat alteri homini ad essentiam, quando cum alio quoriam numeratur? Non enim ibi est unitas aliqua qualis in choro, sed iste denarius hominum in te duntaxat enumerante existere poterit: in ipsis vero decem, quos numeras, siquidem nullo ordine conciliantur in unum: neque denarius quidem esse dicitur, sed decem ipse facis, numerans videlicet, et quantum rediens hunc ibi denarium: at in ipso choro atque exercitu est et aliquid extra te, praeter id, quod existit in te. Sed quoniam modo in te? Forsan

ipse numerus tibi ante numerandi actum insitus se aliter habet. Numerus autem resultans ex eo, quod apparet extrinsecus, ad illum, qui est in te, actus est vel illorum, vel secundum illos, dum tu videlicet simul numeras et procreas numerum, atque in hoc ipso actu existentiam efficis quantitatis: quemadmodum in gradiendo motionis eujusdam efficis existentiam. Quo igitur modo, qui nobis est insitus, se aliter habet? Est ipse profecto nostrae essentiae numerus, quam Plato inquit esse numeri harmoniaeque participem, rursusque numerum harmoniamque existere. Inquit itaque aliquis neque corpus esse, neque magnitudinem, ideoque animam esse numerum, siquidem sit essentia, corporis quidem numerus essentia est, ut corpus: numerus autem animae essentiae quaedam est, ut animae sunt. Jam vero in ipso prorsus intelligibili mundo, si ipsum ibi animal plura quaedam est, velut trinitas aliqua, haec

688

ὑπόστασιν τινὸς κινήσεως. Πῶς οὖν ἄλλως ὁ ἐν ἡμῖν; ἢ ὁ τῆς οὐσίας ἡμῶν, μετέχουσα φησὶν ἀριθμοῦ καὶ ἀρμονίας· καὶ ἀριθμὸς αὐτῆ καὶ ἄρμονία· οὔτε γὰρ σῶμα φησί τις, οὔτε μέγεθος. Ἀριθμὸς ἄρα ἢ ψυχῆ, εἶπερ οὐσία. Ὁ μὲν δὲ τοῦ σώματος ἀριθμὸς οὐσία ὡς σῶμα, ὁ δὲ τῆς ψυχῆς οὐσία ὡς ψυχαί· καὶ δὴ ὅλως ἐπὶ τῶν νοητῶν εἰ ἔστι 5 τὸ ἐκεῖ ζῶον αὐτὸ πλείω, οἷον τριάς, αὕτη ἢ τριάς οὐσιώδης ἢ ἐν τῷ ζῳῷ. Ἡ δὲ τριάς ἢ μήπω ζῶου, ἀλλ' ὅλως τριάς ἐν τῷ ὄντι, ἀρχὴ οὐσίας. Εἰ δ' ἀριθμοῖς ζῶου καὶ καλὸν, ἐκάτερον μὲν ἐν, σὺ δὲ γεν-
689 γνῆς ἀριθμὸν ἐν σοί, καὶ ἐνεργεῖς ποσὸν καὶ δυάδα. Εἰ μέντοι ἀρετὴν τέτταρα λέγοις, (καὶ τετράς ἔστι τις, οἷον τὰ μέρη αὐτῆς εἰς ἐν,) 10 καὶ ἐνάδα τετράδα, οἷον τὸ ὑποκείμενον, καὶ σὺ τετράδα ἐφαρμόττεις τὴν ἐν σοί.

Α Ὁ δὲ λεγόμενος ἄπειρος ἀριθμὸς πῶς; πέρασ γὰρ οὗτοι αὐτῷ δι-
δόασιν οἱ λόγοι, ἢ καὶ ὀρθῶς, εἶπερ ἔσται ἀριθμὸς, τὸ γὰρ ἄπειρον
μάχεται τῷ ἀριθμῷ. Διὰ τί οὖν λέγομεν ἄπειρος ὁ ἀριθμὸς; ἀρ' οὖν 15 ὡσπερ ἄπειρον λέγομεν γραμμὴν; λέγομεν δὲ γραμμὴν ἄπειρον, οὐχ

2. μετέχουσαν φύσιν] Ita Ed. Sed Codd. Darm. Marce. Mon. C. Med. A.B. Vat. μετέχουσα φησὶν. Quod recepi. Marg. Ed. μετέχουσαν φησὶν (sic).
3. φησί τις] Cod. Ciz. φησί τις.
4. οὐσία ὡς σῶμα] Cod. Vat. ὡς σῶμα οὐσία.

7. ἢ μήπω] Cod. Vat. ἢ μήπω.
8. ἀριθμοῖς] Codd. Mon. C. Marc. A. Quos sequor.
10. λέγεις] Codd. Mon. C. Med. A.B. Marce. λέγεις. Quam scriptionem prætulī.
ib. ἐστὶ τις] Cod. Vat. ἔστι τις. Quem

sequor.

11. ἐνάδα] Cod. Vat. ἐνάδα.
12. ἐν σοί] Codd. Mon. C. Vat. ἐν σοί.
13. οὗτοι] Marc. A. οὗτοι.
ib. διδάσιν] Cod. Vat. διδάσει. Idem mox ὀρθῶς.

ipsa trinitas, quæ est in animali, essentialis existit. Trinitas autem quæ nondum est animalis, sed omnino trinitas in ente, principium est essentialis. Si autem illic enumeres animal et pulchrum, utrumque sane est unum: tu vero per te concipis numerum, agisque quantitatem atque binarium. Veruntamen si virtutem dixeris quædam quatuor, certe quaternarius quidam est, velut partes virtutis conferentes ad unum: licetque dicere unitatem quaternarium, velut subjectum aliquod: tu vero illi quaternarium, qui in te est, accommodas.

XVII. Corpora quidem in dimensiones, hæ vero in numeros resolvuntur. In primo igitur exemplari numeri quidem dimensiones, hæ autem corpora antecedunt.

Profecto ante corpus naturale est ipsum simpliciter corpus: igitur et principia hujus ante illius principia sunt. Dimensiones igitur, quæ sunt termini corporis: item numeri, qui dimensionum mensuræ sunt, ante propria rerum naturalium principia cogitantur: quapropter et sine materia sensibili cognoscuntur. Corpus profecto neque per materiam, neque per qualitatem proprie corpus est, sed quantitatem: nisi

enim hæ accesserit, utraque est incorporea. Numeri igitur quum quantitatis principia sint, probabiliter a Pythagoricis initia corporum appellantur: habent enim principiorum proprietatem: siquidem primis minimisque sunt differentiis constituti, et a simplicissima mox unitate procedunt. Quæ quidem situm libere supereminens antecedit punctum situ consignatum: imo et ipsa superessentialis unitas omnem præcedit essentialiam specie designatam. Sunt in divinis certe figurarum idææ, per quas et mundi sphaeris et unicuique speciei determinatæ figuræ sunt. Illic autem dimensio vel figura non aliter, quam destinatione quadam intelligentiæ terminatur. Linea illic hac tantum ratione dicitur infinita, quoniam idealis lineæ ratio nullum habet terminum quantitatis, alioquin non æque cum lineis quibuslibet majoribus minoribusve congrueret. Essentia prima in primis consideratur viva, deinde intellectualis agnoscitur: sed quum primum intellectualis est, simul etiam vivens intellectuale, vel intellectuale animal definitur: numeri et figuræ prius illic involuta, mox cum intellectuali illic animali pariter evolvuntur.

Reliquum est explanare, qua conditione dicitur numerus infinitus. Hæ namque rationes numero terminum adhibent, et forsitan recte admo-

ὅτι ἔστι τις τοιαύτη, ἀλλ' ὅτι ἕξεστιν ἐπὶ τῇ μεγίστῃ οἶον τοῦ παντὸς ἐπινοῆσαι μείζω· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ· γνωσθέντος γὰρ ὅσος B ἔστιν, ἔστιν αὐτὸν διπλασίονα ποιῆσαι τῇ διανοίᾳ, οὐκ ἐκείνῳ συνάψαντα. Τὸ γὰρ ἐν σοὶ μόνῳ νόημα καὶ φάντασμα πῶς ἂν τοῖς οὔσι 5 προσάψαις; ἢ φήσομεν ἄπειρον ἐν τοῖς νοητοῖς εἶναι γραμμῆν· ποσὴ γὰρ ἂν εἴη ἢ ἐκεῖ γραμμῆ. Ἄλλ' εἰ μὴ ποσὴ τις, ἐν ἀριθμῷ ἄπειρος ἂν εἴη, ἢ τὸ ἄπειρον ἄλλον τρόπον, οὐχ ὡς ἀδιεξίτητον· ἀλλὰ πῶς ἄπειρος; ἢ ἐν τῷ λόγῳ τῆς αὐτογραμμῆς οὐκ ἐνὶ προσνοούμενον πέρας. C Τί οὖν ἐκεῖ γραμμῆ καὶ ποῦ; ὕστερον μὲν [γὰρ] ἀριθμοῦ, ἐνοράται 10 γὰρ ἐν αὐτῇ τὸ ἐν, καὶ γὰρ ἀφ' ἐνὸς καὶ πρὸς μίαν διάστασιν. Ποσὸν δὲ τὸ τῆς διαστάσεως μέτρον οὐκ ἔχει· ἀλλὰ ποῦ; τοῦτο ἄρα μόνον ἐν νοήσει οἶον ὀριστικῇ· ἢ καὶ πρᾶγμα, νοερὸν μέντοι. Πάντα γὰρ οὕτως ὡς καὶ νοερά, καὶ πῶς τὸ πρᾶγμα, καὶ δὴ καὶ περὶ ἐπιπέδου καὶ στερεοῦ καὶ πάντων τῶν σχημάτων ποῦ καὶ ὅπως· οὐ γὰρ D 15 δὴ ἡμεῖς τὰ σχήματα ἐπινοοῦμεν. Μαρτυρεῖ δὲ τό, τε τοῦ παντὸς σχῆμα πρὸ ἡμῶν, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα φυσικὰ σχήματα, ἐν τοῖς φύσει οὔσιν, ἃ δὴ ἀνάγκη πρὸ τῶν σωμάτων εἶναι ἀσχημάτιστα ἐκεῖ καὶ πρῶτα σχήματα. Οὐ γὰρ μορφαὶ ἐν ἄλλοις, ἀλλὰ αὐτὰ αὐτῶν ὄντα οὐκ ἐδεῖτο ἐκταθῆναι· τὰ γὰρ ἐκταθέντα ἄλλων. Πάντοτε οὖν σχῆμα

1. ἔστί τις] Cod. Vat. ἔστι τις. Quod recepi.

ib. τὴν μεγίστην] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Med. A. B. Vat. ἐν τῇ μεγίστῃ. Marce. Mon. C. ἐπὶ τῇ μεγίστῃ. Posteriores sequor.

2. γνωσθέντος] Cod. Ciz. γνωσθέντος.

3. ἔστιν] Abest a Codd. Mon. C. Marce. A.

4. μόνου] Codd. Marce. Mon. C. Med.

A. B. Vat. μόνου. Quod restitui.

6. ποσότης] Codd. Med. A. B. ποσότης. 9. γὰρ ἀριθμοῦ] Codd. Ciz. et Vat. omitunt γὰρ. Quare uicinis inclusi.

10. καὶ πρὸς ἐν] Desunt hæc in Cod. Ciz. Non nisi ἐν deest in Codd. Marce. Mon. C. Med. A. B. Vat. Delevi ἕ.

12. ὀριστικῇ] Cod. Vat. ὀριστική. Marce. A. in seqq. ὡς νοερά.

13. ἐπιπέδου] Ita Codd. Marce. Mon.

C. et Vat. Rell. cum Ed. ἐπὶ τῶν.

14. ποῦ καὶ] Cod. Vat. καὶ ποῦ καὶ.

16. ἀλλὰ ὅλα] Codd. Mon. C. Marce. Med. A. B. Vat. ἀλλὰ ὅσα. Et sic correxi.

17. σχημάτων] Codd., præter Darm., omnes σωμάτων. Quos sequor.

18. αὐτῶν] Codd. Med. B. Marce. A. Vat. αὐτῶν. Quod recepi.

19. ἐκταθῆναι] Cod. Med. B. ἐκταθῆναι.

dum, siquidem numerus sit futurus: infinitum namque numero adversatur. Curnam igitur sæpe solemus dicere numerum infinitum? an forte sicut dicimus lineam infinitam? Dicimus autem infinitam lineam, non quia sit aliqua talis, sed quia licet maxima linea ceu linea mundi majorem excogitare: sic et in numero. Postquam enim quantus sit numerus cognoverimus, licet ipsum animo duplicare, non conjuugendo quidem hunc illi numerum. Quo enim pacto notionem imaginationemque, quæ tibi soli inest, cum rebus extrinsecus existentibus copulabis? Alioquin forte dicemus infinitam in regione intelligibili lineam: erit enim quanta, quæ linea illic erat. Verum si non est ibi [ejusmodi quantitas,] quanta quædam erit in numero infinita [infinitum] sed profecto infinitum ibi alia quædam dicitur ratione, non

tanquam quod non liceat pertransire: quonam modo igitur infinitum? Forsan quia in ipsa ipsius lineæ ratione nullus per intelligentiam terminus additur. Quidnam igitur, et ubi illic est linea? Est sane numero posterius aliquid, in ea enim inspicitur unum: siquidem et ab uno incipit, et ad dimensionem producit unam. Quantitas vero dimensionis non habet terminum. Sed ubinam? Hoc igitur solum in intelligentia tanquam determinatrice consistit: aut etiam res ipsa est, intellectualis tamen. Omnia namque sic ibi sunt, ut et intellectualia sint, et quomodo res ipsa se habet. Atqui et de plano ac solido omnibusque figuris, ubi et quomodo disponantur, illic est præsignatum: non enim nos duntaxat figuras excogitando creamus. Quod sane testatur ipsa mundi figura nos antecedens, et figuræ cre-

690 ἐν ἐν τῷ ὄντι, διεκρίθη δὲ ἤτοι ἐν τῷ ζώῳ, ἢ πρὸ τοῦ ζώου. Λέγω δὲ διεκρίθη, οὐχ ὅτι ἐμεγεθύνθη, ἀλλ' ὅτι ἕκαστον ἐμερίσθη πρὸς ἕκαστον, ὡς τὸ ζῶον. Καὶ τοῖς σώμασιν ἐδόθη τοῖς ἐκεῖ, οἷον πυρὶ εἰ βούλει τῷ ἐκεῖ ἢ ἐκεῖ πυραμῖς. Διὸ καὶ τοῦτο μιμῆσθαι θέλει μὴ δυνάμενον ὕλης αἰτία. Καὶ τὰ ἄλλα ἀνάλογον ὡς λέγεται περὶ τῶν 5 τῆδε. Ἄλλ' οὖν ἐν τῷ ζώῳ καθ' ὃ ζῶον; ἢ ἐν τῷ νῷ πρότερον; ἔστι β μὲν γὰρ ἐν τῷ ζώῳ. Εἰ μὲν οὖν τὸ ζῶον περιεκτικὸν ἦν τοῦ νοῦ, ἐν τῷ ζώῳ πρώτως, εἰ δὲ νοῦς κατὰ τὴν τάξιν πρότερον ἐν νῷ. Ἄλλ' εἰ ἐν τῷ ζώῳ τῷ παντελεῖ καὶ ψυχῶν, πρότερος νοῦς. Ἄλλὰ νοῦς, φησὶν, ὅσα ὀρά, ἐν τῷ παντελεῖ ζώῳ· εἰ οὖν ὀρά, ὕστερος. ἢ δυνατὸν τὸ 10 ὀρά οὕτως εἰρησθαι, ὡς ἐν τῇ ὀράσει τῆς ὑποστάσεως γιγνομένης· οὐ γὰρ ἄλλος, ἀλλὰ πάντα ἐν, καὶ ἡ νόησις δὲ, ψιλὴν ἔχει σφαῖραν, τὸ δὲ ζῶον, ζῶον σφαῖρα.

Ἄλλὰ γὰρ ὁ ἀριθμὸς ἐκεῖ ὄρισται; ἡμεῖς δ' ἐπινοήσομεν πλείονα τοῦ προτεθέντος, καὶ τὸ ἀπειρον οὕτως ἀριθμούντων. Ἐκεῖ δὲ ἐπι- 15

3. πυρὶ] Cod. Vat. πυρ. Idem mox ἢ ἐκεῖ.

5. αἰτία.] Cod. Mon. C. αἰσία.

7. τῷ ζώῳ] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. τὸ ζῶον. Quod recepi.

9. ἐν τῷ ζώῳ] Cod. Vat. ἐν τῷ νοῦ.

ib. πρότερον] Codd. Ciz. Marc. A.C. Mon. C. Med. B. Vat. πρότερος. Mox καὶ

ante ψυχῶν abest a Marc. C. Idem vocabulum Marc. A. habet nomisi supra lineam.

ib. πρότερος] Cum marg. Ed. habent πρότερον Codd. Darm. et Med. A. cum Marc. B.

10. τὸ ὀρά] Cod. Ciz. τὸ ὀρεῖν. Pergit Vat. αὐτως. οὕτως εἰρησθαι.

12. γὰρ ἄλλος] Cod. Vat. γὰρ ἄλλος.

ib. ἡ νόησις] Cod. Vat. omittit ἡ.

ib. ψιλὴν] Cod. Vat. ut marg. Ed.

14. δὲ ἐπινοήσομεν] Codd. Vat. Marcc. et Mon. C. δ' ἐπινοήσομεν. Mox Marcc. et Mon. C. δ' ἐπινοήσαι: Vat. δ' ἐπι δ' ἐπινοήσαι.

teræ naturales rebus natura constantibus naturaliter assignatæ, quæ quidem necessario ante corpora sunt, tanquam infigurabiles ibi, primæque figuræ. Non enim formæ quædam sunt jacentes in aliis, sed ipsæ sui juris existunt, ideoque extensione non indigent: nam quæ extensa sunt, aliis sunt addicta. Una igitur undique figura est in ente, discretio vero facta est vel in ipso animali seu vivente, vel ante animal atque vivens. Dico autem fuisse unumquodque discretum, non quia protractum aliquid sit in molem, sed quia sua cuique animali sit distributa figura. Proinde corporibus illis existentibus suæ sunt accommodatæ figuræ, velut igni, si placet, illi, pyramis illa. Quapropter et hic mundus illa imitari contendit, quamvis propter materiam assequi omnino non valeat. Aliæ præterea figuræ secundum analogiam et proportionem quandam et hic pariter sunt et ibi. Sed numquid in animali sunt, quatenus animal seu vivens? An prius in intellectu figuræ sunt? Sunt certe in animali. Si igitur animal comprehenderet intellectum, animali prius inessent: si vero vicissim, prius ordine sunt in mente. Quin imo etsi in illo penitus absoluto vivente sunt et animæ [prius] prior est intellectus.

Sed quidam dicemus ad Platonicum illud? Quot, inquit, in universo vivente inspicit intellectus, et quæ ibi sequuntur. Si ergo intellectus inspicit illud, posterior esse videtur, nisi forte hoc ipsum, quod dicitur, inspicit, ita sit positum a Platone, ut in ipsa perspectione animalis ipsius, et animalium natura subsistat: non enim alius est, qui cernit et qui videtur, sed eumeta sunt unum, ipsaque intelligentia nudam habet sphaeram: ipsum vero animal sphaeram possidet animalis.

XVIII. Numerus rerum inter se formaliter differentium, determinatus est in mundo incorporeo per numerum idealem, certum in mundo divino, qui tamen illic infinitus dicitur, sicut et quævis idea: quia totam naturæ suæ virtutisque possidet plenitudinem, nec extrinsecus terminatur.

Pulehritudo primæ essentiæ suapte natura viventis est intelligentia sua, conversa semper ad se ipsam et ad ipsum bonum. Præterea omnis intellectus et animus vitam illam intellectualem re vera contemplantis, ac igitur inde homine intellectualem pariter et vitali et accedente statim amore transformatur in illam. Prima essentia nec ab ullo ente velut a contrario pati-

νοῆσαι πλέον οὐκ ἔστι τοῦ ἐπινοηθέντος, ἤδη γάρ ἐστιν· οὐδ' ἐλείφθη
 τις, οὐδὲ λειφθήσεται, ἵνα τις καὶ προστεθῆ αὐτῷ. Εἴη δ' ἂν κάκει
 ἄπειρος, ὅτι οὐκ ἔστι μεμετρημένος. Ὑπὸ τίνος γάρ; ἀλλ' ὅς ἐστι,
 πᾶς ἐστιν, ἐν ᾧ καὶ ὁμοῦ, καὶ ὅλος δὴ, καὶ οὐ περιειλημμένος πέρ- B
 5 ατί τιμι, ἀλλ' ἑαυτῷ ᾧ, ὅς ἐστι· τῶν γὰρ ὄντων ὅλως οὐδὲν ἐν πέρ-
 ατι, ἀλλ' ἔστι τὸ πεπερασμένον καὶ μεμετρημένον, τὸ εἰς ἀπειρίαν
 κωλυθὲν δραμεῖν καὶ μέτρου δεόμενον· ἐκεῖνα δὲ πάντα μέτρα, ὅθεν
 καὶ καλὰ πάντα. Καὶ γὰρ ἡ ζῶον καλὸν ἀρίστην τὴν ζῶην ἔχον, οὐ-
 δεμιᾶ ζῶῃ ἐλλείπον, οὐδ' αὖ πρὸς θάνατον συμμιγῆ ἔχον τὴν ζῶην·
 10 οὐδὲν γὰρ θνητὸν οὐδ' ἀποθνήσκον, οὐδ' αὖ ἀμενηνὴ ἢ ζῶῃ τοῦ ζώου C
 αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ πρώτη καὶ ἐναργεστάτη καὶ τὸ τρανὸν ἔχουσα τοῦ ζῆν,
 ὥσπερ τὸ πρῶτον φῶς, ἀφ' οὗ καὶ αἱ ψυχαὶ ζῳσί τε ἐκεῖ, καὶ αἱ
 δεῦρο ἰοῦσαι κομίζονται. Οἶδε δὲ καὶ ὅτου χάριν ζῆ, καὶ πρὸς ὃ ζῆ
 ἀφ' οὗ καὶ ζῆ, ἐξ οὗ γὰρ καὶ εἰς ὃ ζῆ. Ἡ δὲ πάντων φρόνησις καὶ ὁ 69 I
 15 πᾶς νοῦς ἐπὼν καὶ συνῶν καὶ ὁμοῦ ᾧ ἀγαθώτερον αὐτὸ ἐπιχρώσας

1. ἐλείφθη—λειφθήσεται] Ita lego cum Fic., Ed. habet ἐλεφθήσεται—λειφθήσεται cum Codd. errore ex Iotacismo orto.

2. προστεθῆ] Ita Ed. Sed Codd. Marcc. Ciz. Darm. Mon. C. Vat. προστεθῆ. Et sic correxi.

3. μεμετρημένος] Codd. Mon. C. Marc. A. μεμετρημένος.

4. ὅλος] Codd. Ciz. et Vat. ὅλως.

ib. πᾶσαι τιμι] Cod. Vat. πᾶσαί τιμι. Pergit Mon. C. cum Marc. A. ἀλλ' ἰν αὐτῷ.

8. ἡ ζῶον] Cod. Vat. οἶν ζῶον.

ib. καλὸν] Cum marg. Ed. habent καλὸν Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Marcc. Quos sequimur.

10. ἀμενηνὴ] Cod. Ciz. ἀμηνῆ. Vat. ἀμηνῆ.

12. ζῳσί τε] Cod. Vat. ζῳσαι τε: sed τς supra lin. Mox omittit αἱ.

13. ἰοῦσαι ἰοῦσαι] Abest posterior vox a Cod., excepto Ciz., omnibus. Quare eam delevi.

ib. Εἰ δὲ] Cod. Vat. οἶδ'. Quod restitui.

ib. ὅτου] Cod. Vat. ὅτου.

14. καὶ ἀφ' οὗ ζῆ, ἐξ οὗ γὰρ καὶ εἰς ὃ ζῆ] Desunt haec in Codd. Ciz. et Vat. Priora in Codd. Med. A. B. Marcc. et Mon. C. leguntur ἀφ' οὗ καὶ ζῆ. Quem verborum ordinem prætulī.

ib. ὁ πάντων] Ita Ed. Sed Codd. omnes ὁ πᾶς, excepto Marc. C. Quos sequor.

15. αὐτοῦ] Codd. Darm. Marc. B. C. Med. A. B. Vat. αὐτό. Quod præferendum fuit.

tur: est enim totius entis causa, et omne ens eminenter, nec a non ente pati potest. Et quoniam per se ipsam est, merito semper est, atque plenissime. Pendet autem ab ipso bono, dum vitam et intelligentiam antecedit: quam ob rem vivere et intelligere nobis esse appetendum, ut et esse plenissimum habeamus: hoc autem, ut habeamus esse bonum. Principium denique est, quod sibi sufficit. Anima quidem sibimet ad motum sufficit: ens autem ad ipsum esse sibi satis est: ipsum vera bonum ad bonum, atque omnia. Tria igitur principia videri possunt.

Proinde numerus illic omnis est definitus: nos autem numero quocunque dato majorem fingimus, atque sic infinitum in numerando contingit. Illic autem non potest semel intellecto numero major intelligi numerus: jam enim existit, neque relictus est ullus, neque in posterum relinquetur, ut ipsi alius adjungatur. Fas est itaque illic etiam appellare numerum infinitum, propterea quod non sit mensuratus. A quo enim mensurari queat? Sed qui est, universus existit, unum existens atque simul: atqui et totus nec ullo ter-

mino comprehensus, sed qui est sibimet seque ipso consistens: nullum enim omnino entium termino circumscribitur: nam terminatum mensuratumque censetur illud, quod in infinitum prolabi cohibetur, egetque termino: illa vero mensure sunt omnia, quam ob rem ibi pulchra sunt omnia: etenim qua ipsum animal est, existit et pulchrum, vita optima præditum, cui nihil omnino vitæ desit, neque vitam habeat morti permixtam. Nihil enim ibi mortale, nihil est moriens: neque rursus exilis debilisve vita est animalis ipsius, sed prima certissima, habens integrum vitæ vigorem, ceu lumen primum, a quo animæ quoque et illic vivunt, et quæ huc deveniunt, inde ducunt. Novit autem et ejus gratia vivat, et ad quod vivat, a quo videlicet vivit, nempe ex quo vivit, iterum vivit ad idem. Ipsa vero omnium sapientia intellectusque universus adstans, et coexistens, et simul existens melius ipsum reddit quasi colorans, sapientiamque commiscens venerabiliorem, venustioremq; ejus efficit pulchritudinem: quando et hic vita sapiens

691 καὶ συγκερασάμενος φρόνησιν σεμνότερον αὐτοῦ τὸ κάλλος παρέχε-
 ται· ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα φρόνιμος ζωὴ τὸ σεμνὸν καὶ τὸ καλὸν κατὰ
 ἀλήθειάν ἐστι, καίτοι ἀμυδρῶς ὁράται, ἐκεῖ δὲ καθαρῶς ὁράται. Δί-
 B δωσι γὰρ τῷ ὁρῶντι ὄρασιν καὶ δύναμιν εἰς τὸ μάλλον ζῆν, καὶ μάλ-
 λον εὐτόνως ζῶντα ὁρᾶν, καὶ γενέσθαι ὁ ὁρᾶ. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ ἡ 5
 προσβολή, καὶ πρὸς ἄψυχα ἢ πολλή, καὶ ὅταν πρὸς ζῶα, τὸ μὴ ζῶν
 αὐτῶν προβέβληται, καὶ ἡ ἔνδον ζωὴ μέμικται. Ἐκεῖ δὲ ζῶα πάντα,
 καὶ ὅλα ζῶντα, καὶ καθαρὰ, κἂν ὡς οὐ ζῶον τι λάβῃς, ἐξέλαμψεν
 αὐτοῦ εὐθέως καὶ αὐτὸ τὴν ζωὴν, τὴν δὲ οὐσίαν ἐν αὐτοῖς διαβάσαν
 C ἀκίνητον εἰς μεταβολὴν παρέχουσιν αὐτοῖς τὴν ζωὴν καὶ τὴν φρόνη- 10
 σιν καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς σοφίαν καὶ ἐπιστήμην θεασάμενος, τὴν κάτω
 φύσιν ἅπασαν γελάσει, τῆς εἰς οὐσίαν προσποιήσεως. Παρὰ γὰρ
 ταύτης μένει μὲν ζωὴ, μένει δὲ νοῦς, ἔστηκε δὲ ἐν αἰῶνι τὰ ὄντα·
 ἐξίστησι δὲ οὐδὲν. οὐδέ τι τρέπει, οὐδὲ παρακινεῖ αὐτό· οὐδὲ γὰρ
 ἔστι τι ὃν μετ' αὐτό, ὃ ἐφάψεται αὐτοῦ· εἰ δέ τι ἦν, ὑπὸ τούτου ἂν 15
 ἦν· καὶ εἰ ἐναντίον τι ἦν, ἀπαθὲς ἂν ἦν τοῦτο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἐναν-
 D τίου. Ὁν δὲ αὐτὸ οὐκ ἂν τοῦτο ἐποίησεν ὄν, ἀλλ' ἕτερον πρὸ αὐτοῦ
 κοινὸν καὶ ἦν ἐκείνο τὸ ὄν· ὥστε ταύτη Παρμενίδης ὀρθῶς ἐν εἰπῶν
 τὸ ὄν, καὶ οὐ δι' ἐρημίαν ἄλλο ἀπαθὲς, ἀλλ' ὅτι ὄν. Μόνῳ γὰρ τούτῳ

3. κατὰ] Cod. Ciz. κατὰ τήν. Mox
 idem καὶ pro καίτοι.
 ib. ἐκεῖ οἱ καθαρῶς ὁράται.] Absunt hæc
 a Cod. Ciz. Idem mox omittit ζῶντα.
 5. ὁρᾶ.] Cod. Vat. ὁρᾶς.
 6. μὴ ζῶν] Cod. Vat. μὴ ζῶον.
 8. ζῶντα] Codd. Ciz. et Vat. ζῶα. In
 iisdem deest proximum οὐ.
 9. ἔνδον] Ita Ed. Sed Codd., præter
 Darm., omnes εὐθέως. Quod restitui.
 11. καὶ τήν] Cod. Vat. καὶ ζῆν.
 12. προσποιήσεται] Sic Ed. Sed Codd.
 Mon. C. Med. A.B. Vat. Marcc. προσ-

ποιήσας. Et sic correxi.
 13. μένει δὲ νοῦς] Desunt hæc in Codd.
 Ciz. et Vat. Nominis δὲ abest a Codd.
 Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Marc.
 A.C.
 ib. αἰών.] Huius vocis in Cod. Vat. puncta
 subscripta sunt. Marc. A.B. δ' ἐν pro δὲ
 ἐν.
 15. ἔστι τι] Cod. Vat. ἔστι τι. Quod
 recepi.
 ib. ὑπὸ τούτου] Ita Ed. Sed Codd. om-
 nes ut marg. Ed. ὑπὸ τούτου. Quos se-
 quor.

16. τούτου, ὑπ'] Cod. Vat. τούτο ἐπ'.
 Idem omittit proximum τοῦ.
 17. Ὁν δὲ] Cod. Vat. ex corr. οὐδέ.
 Verba ἀλλ' ἕτερον—ἀλλ' ὅτι ὄν desunt in
 Marc. A.
 19. καὶ οὐ δὲ] Cod. Vat. omittit οὐ, sed
 in marg. additur.
 ib. ἐρημίαν] Cum marg. Ed. habent ἐρ-
 μήνισιν Codd. Marc. B. Darm. Mon. C.
 Med. A.B. Sed Ciz. Marc. C. et Vat.
 ἐρημίαν. Et hoc recepi. Ed. ἐρημίας.
 ib. ἀπαθὲς] Cod. Ciz. παθὲς. Vat. pergit
 ἄλλο τι.

re vera est, ipsum apud nos pulehrum atque ve-
 nerandum, quamvis obscure a nobis prospiciatur,
 illic autem pure discernitur: tribuit enim videnti
 visionem ipsam, vimque simul, qua magis et vi-
 vat: efficaciusque vivens cernat etiam perspicua-
 eius, ipsumque, quod videt, efficiatur. Apud nos
 enim intuitus ad inanimata sæpissime flectitur:
 et quando ad animalia vertitur, tunc, quod in eis
 est non vivens, primum nobis occurrit: et vita,
 quæ latet intus, jam est admixta. Illic autem
 animalia viventiaque sunt omnia totaque et pura
 viventia, ac si quid tanquam non animal illic ac-
 ceperis, mox illud quoque suam tibi vitam edit in
 lucem. Si quis denique essentiam in illis se diffun-
 dentem, eisque præbentem vitam prorsus immo-
 bilem, rursusque prudentiam et illis propriam sa-

pietiam et scientiam fuerit contemplatus, totam
 protinus naturam hanc deridebit inferiorem, quod
 sibi essentiam communi iudicio vindicet. Ab illa
 namque essentia penesque illam permanet vita,
 permanet intellectus: entia vero in ævo con-
 sistunt: nihil inde discedit, nihil vertit, nihil di-
 movet ipsum. Neque enim est ens ultra ipsum
 aliquid, quod illud attingat: ac si quid foret,
 sub ipso procul dubio foret: et si quid foret illi
 contrarium, illud adhuc a contrario minime pa-
 teretur. Ens autem ipsum hoc nequaquam effe-
 cisset ens, sed alterum super ipsum commune,
 essetque illud ens ipsum. Quapropter hac ratione
 Parmenides recte, cum unum dixisset ipsum ens,
 non ob [aliam conditionem] alius absentiam esse
 addidit, impassibile, sed duntaxat, quia sit ens

παρ' αὐτοῦ ἔστιν εἶναι. Πῶς ἂν οὖν τις τὸ ὄν παρ' αὐτοῦ ἀφέλοιτο, ἢ ὅτιοῦν ἄλλο, ὅσα ὄντως ἐνεργεία, καὶ ὅσα ἀπ' αὐτοῦ; ἕως γὰρ ἂν ἦ, χορηγεῖ, ἔστι δ' αἰεὶ, ὥστε κάκεῖνα· οὕτω δ' ἔστιν ἐν δυνάμει καὶ κάλλει μέγα, ὥστε θέλγειν καὶ τὰ πάντα ἀνηρηθῆσθαι αὐτοῦ, καὶ ἔχοντα ἀγαπᾶν, καὶ μετὰ τοῦτο, ἀγαθὸν ζητεῖν. Τὸ γὰρ εἶναι πρὸ ἐκείνου ὡς πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὁ πᾶς δὲ κόσμος οὗτος καὶ ζῆν καὶ φρονεῖν ἵνα ἦ θέλει, καὶ πᾶσα ψυχὴ καὶ πᾶς νοῦς, ὁ ἔστιν εἶναι· τὸ δὲ εἶναι αὐτάρκες ἑαυτῶ.

1. παρ' αὐτοῦ] Codd. Marc. A C. Med. B παρ' αὐτοῦ. Quos sequimur. In Vat. sequitur ἔστιν (ut correxi) pro ἔστιν. A Med. B. abest sequens εἶναι.
2. ὄντως] Cum marg. Ed. habent ὄντως Codd. Darm. Med. A. B. Quos sequor.

ib. ἕως] Codd. Ciz. Marc. Mon. C. Med. A. B. Vat. ἕως γὰρ. Quod recepi
3. χορηγεῖ] Ed. et Codd. plerique χορηγεῖ. Sed Marc. ut nos scripsimus.
ib. οὕτω δ'] Cod. Vat. omittit δ'.

4. θέλγειν] Ita Ed. Sed Codd. omnes cum marg. Ed. θέλγειν. Quod recepi.
Sed Marc. B. in marg. θέλγειν.
ib. καὶ πᾶς] Cod. Ciz. καὶ κατὰ πᾶ.
6. πρὸ ἐκείνου] Cod. Ciz. πρὸς ἐκείνου.

ipsum. Hoc enim solum ex se ipso possidet esse. Quo igitur modo quis ab illo ens adimat, vel aliud quicquam eorum, quæ re vera est in actu, et quotiescumque possidet ex se ipso? Quatenus enim exstat, sua sibi suggerit: est autem semper, ideo sunt semper et illa. Adeo vero potentia est et pulchritudine magnum, ut ad se alliciat rapiatque omnia penitus ex ipso pendentia, satisque

inde putantia sibi factum, si vel ejus vestigium consequantur, quæ sane post hoc quaerunt et bonum. Esse namque ipsum, quantum spectat ad nos, est ante bonum. Hic denique mundus omnis, ad hoc ipsum ut sit, vitam sapientiamque affectat: omnisque anima et intellectus omnis hoc ipsum, quod est, optat existere: ipsum vero esse sibi ipsi sufficit.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ 5,

ΛΟΓΟΣ Ζ.

P L O T I N I

ENNEAD. SEXTÆ,

LIBER VII.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ ΥΠΕΣΤΗ, ΚΑΙ
ΠΕΡΙ Τ'ΑΓΑΘΟΥ.

Quod modo Idearum extitit multitudo, atque de ipso bono.

692 ΕΙΣ γένεσιν πέμπων ὁ θεὸς ἢ θεός τις τὰς ψυχὰς φωσφόρα περὶ τὸ 10
πρόσωπον ἔθηκεν ὄμματα, καὶ τὰ ἄλλα ὄργανα ταῖς αἰσθήσεσιν ἐκά-
σταις ἔδωκε, προορώμενος, ὡς οὕτως ἂν σώζοιτο, εἰ προορώτο καὶ
B προακούοι, καὶ ἀψαμένη, τὸ μὲν φεύγοι, τὸ δὲ διώκοι. Πόθεν δὴ
προϊδὼν ταῦτα; οὐ γὰρ δὴ πρότερον γενομένων ἄλλων, εἶτα δι' ἀπου-
σίαν αἰσθήσεων φθαρέντων, ἔδωκεν ὕστερον, ἃ ἔχοντες ἔμελλον ἄν-15

7. ΠΕΡΙ ΤΟΥ] Desunt hæc in Codd.
Mon. C. et Vat.
8. Τ'ΑΓΑΘΟΥ] Cod. Ciz. τοῦ ἐνός. Darm.
Marc. B. et Vat. τοῦ ἀγαθοῦ.

11. ἔθηκεν] Cod. Med. B. in marg. li-
teris rubris ad h. v. ἐκτίνατο.
13. προακούοι] Cod. Vat. προακούει.
ib. φεύγοι] Codd. Ciz. et Vat. φεύγει.

Idem mox διώκει.
14. δι' ἀπουσίαν] Ita Codd. omnes, ex-
cepto Mon. C. in quo est δι' ἀπουσίας. Ed.
δ' ἀπουσίας. Pergit Vat. αἰσθήσεως.

1. *Deus providens animali non ita cogitavit, primo quidem animal inter contraria positum pati posse: secundo opus esse sensibus, ut caveret, tertio sensuum instrumentis: sed uno statim intelligentiæ ictu virtutisque momento cuncta in ipso penes Deum animali simul ordinate disposita sunt.*

Intelligentiæ enim virtusque perfecta motum, ac sensum, et sensibilia mirabiliter antecedens, nec a sensu vel sensibili exorditur, nec instar mobilis alicujus ab hoc in istud, ab isto in illud ordine ducitur quasi gradibus, sed in uno semel omnia possidet. Idea rei cujusque quantum libet composita motibusque distracta in deo simplex est, totaque simul præsentia possidens quæcumque, in rebus apud nos temporibus evoluntur.

CUM ipse Deus, vel saltem Deus aliquis animas in generationem demitteret, luciferos in facie oculos fabricavit, et instrumenta cætera reliquis adhibuit sensibus, prævidens videlicet, ita demum animal posse servari, si antevideat audiatque singula, et denique tangat: atque ita alia quidem fugiat, alia prosequatur. Sed undenam prævidit hæc Deus? Non enim putandum est, facta quondam ab eo animalia quædam, quæ carentia sensibus repente perierint: itaque Deum hinc admonitum, ea in posterum tribuisse, quibus instructi homines et animalia cætera æque munita perniciem devitarent. Forsan vero quispiam asseret, Deum antea cognovisse, animal in calore

θρωποι καὶ τὰ ἄλλα ζῶα, τὸ παθεῖν φυλάξασθαι. Ἡ εἶποι ἄν τις ἦδει ὅτι ἐν θερμοῖς καὶ ψυχροῖς ἔσοιτο τὸ ζῶον, καὶ τοῖς ἄλλοις σωμαίων πάθεσι· ταῦτα δὲ εἰδὼς ὅπως μὴ φθειροῖτο ραδίως τῶν ζῶων τὰ σώματα, τὸ αἰσθάνεσθαι ἔδωκε καὶ δι' ὧν ἐνεργήσουσιν αἱ αἰσθή- C
5 σεις ὀργάνων· ἀλλ' ἦτοι ἐχούσαις τὰς δυνάμεις ἔδωκε τὰ ὄργανα, ἢ ἄμφω; ἀλλ' εἰ μὲν ἔδωκε καὶ τὰς αἰσθήσεις, οὐκ ἦσαν αἰσθητικαὶ πρότερον ψυχαὶ οὔσαι. Εἰ δ' εἶχον ὅτε ἐγένοντο ψυχαὶ, καὶ ἐγένοντο ἴν' εἰς γένεσιν ἴωσι, σύμφυτον αὐταῖς τὸ εἰς γένεσιν ἰέναι. Παρὰ φύσιν ἄρα τὸ ἀπὸ γενέσεως, καὶ ἐν τῷ νοητῷ εἶναι· καὶ πεποίηνται
10 δὴ, ἵνα ἄλλου ὦσι καὶ ἵνα ἐν κακῷ εἶεν· καὶ ἡ πρόνοια, ἵνα σώζοντο D
ἐν τῷ κακῷ καὶ ὁ λογισμὸς ὁ τοῦ θεοῦ οὗτος καὶ ὅλως λογισμὸς. Ἄρχαι δὲ λογισμῶν τίνες; καὶ γὰρ εἰ ἐξ ἄλλων λογισμῶν, δεῖ ἐπὶ τι πρὸ λογισμοῦ ἢ τινά γε πάντως ἰέναι. Τίνες οὖν ἀρχαί; ἢ γὰρ αἰσθησις, ἢ νοῦς. ἀλλὰ αἰσθησις μὲν οὔπω, νοῦς ἄρα. Ἄλλ' εἰ νοῦς 693
15 αἱ προτάσεις, τὸ συμπέρασμα ἐπιστήμη, περὶ αἰσθητοῦ οὐδενὸς ἄρα· (οὐ γὰρ ἀρχὴ μὲν ἐκ τοῦ νοητοῦ, τελευτὴ δὲ εἰς τὸ μὴ νοητὸν ἀφικνεῖται,) πῶς ἐνι ταύτην τὴν ἕξιν πρὸς αἰσθητοῦ διανόησιν ἀφικνεῖσθαι; οὔτ' οὖν ζῶου πρόνοια, οὔθ' ὅλως τοῦδε τοῦ παντὸς ἐκ λογισμοῦ

3. τάβισι] Ita Codd. omnes, excepto Ciz. Ed. παβισιν.

ib. ταῦτα δὲ] Cod. Vat. omittit δὲ: mox habet ἡμας pro ὅπως.

4. δι' ὧν] Ita Cod. Mon. Rell. cum Ed. δ' ὧν.

ib. ἐνεργήσουσιν] Ita Ed. Sed Codd. Marce. Mon. C. Med. A.B. Vat. ἐνεργήσουσιν. Ciz. ἐνεργήσουσι. Illos sequor.

7. Εἰ δ'] Cod. Vat. οὐδ'.

8. ἴωσι] Cod. Mon. C. ἴωσιν.

9. πεποίηται] Cod. Ciz. πεποίηται. Vat. τιποίηται (sic). Idem pergit δὴ ἦνα.

10. ἄλλον] Codd. Ciz. Med. A.B. Marce. ἄλλου. Et hos secuti sumus.

ib. σώζοντο] Codd. Ciz. et Vat. σώζονται.

11. καλῶ] Codd. omnes cum marg. Ed. κακῶ. Sed Marce. B. in marg. ab al. m. γρ. καλῶ. Ego recepi κακῶ.

ib. ὁ τοῦ θεοῦ] Cod. Ciz. omittit ὁ.

ib. οὗτος—ὅλως] Cod. Med. A. οὔτως. Vat. ὅλος.

13. πρὸ λογισμοῦ] Cod. Ciz. πρὸς λογισμοῦ.

ib. τινά γε] Codd. omnes τινά γε. Quod recepinus.

14. μὲν εἰ οὔτω] Ita Ed. Sed Codd. Marce. A.C. Mon. C. Ciz. Vat. μὲν οὔτω. Med. A. Marce. B. μὲν ὅτου, posterior in marg. οὔτω. Med. B. μὲν οὔτω. Marce. B.

in marg. οὔτω. Quod recepi.

15. ἐπιστήμη—νοητοῦ] Desunt hæc in Cod. Vat. qui post συμπέρασμα plenam habet distinctionem.

16. οὐ γὰρ] Codd. Ciz. et Mon. C. οὐ γάρ. Fic. legit οὐ γὰρ, quod restituendum visum est.

ib. εἰς νοητὸν] Codd. Ciz. et Vat. εἰς τὸ νοητὸν. Darm. et Med. A. (ex corr. in marg.) εἰς τὸ μὴ νοητὸν.

17. πῶς ἔνι] Ita Cod. Mon. Med. A.B. Rell. cum Ed. πῶς ἐνι.

ib. πρὸς αἰσθητοῦ] Cod. Med. A. πρὸ αἰσθητοῦ. Idem pergit καὶ διανόησιν.

18. παντὸς ἐκ] Cod. Vat. παντὸς πρὸ.

et frigore, cæterisque corporum passionibus versaturum: itaque talia cognoscentem, ne facile animalium corpora perderentur, sensum attribuisse, et instrumenta, quibus sensus cominidius uterentur. Verum quærendum est deinceps, utrum animis ejusmodi jam vires habentibus adjunxerit instrumenta, an utraque dederit. Si sensus quoque tradidit, non erant antea sensuales, cum tamen animæ jam tunc existerent. Sin autem habebant jam, quando factæ sunt animæ, factæque sunt, ut in generationem veniant, certe innatum est eis, ut in generationem veniant. Ex quo sequi videbitur, ut præter naturam sit a generatione discedere, et in mundo intelligibili vivere: itaque factæ videntur, ut alieni sint juris, habitentque in malo, idque providentia machina-

tur, ut custodiantur in malo: atqui et ratiocinatio Dei sic se haberet, et omnino in Deo ratiocinatio foret. Unde quærendum erit, quænam discursionis ejusmodi principia sint. Sin enim ex discursionibus aliis, oportet tandem in aliquid, vel aliqua saltem ante discursionem extantia penitus pervenire. Quænam igitur principia sunt? aut sensus, aut potius intellectus. Verum sensus quidem nondum erat exortus, igitur intellectus. Verum si intellectus quidem est propositio-nes quædam, conclusio vero scientia, sequitur ut de nullo sensibili tunc fuerit consultum. Non enim principium quidem ex intelligibili pendet, finis autem in quiddam non intelligibile devenit. Tum vero quonam modo contigit ante sensibile talem quendam habitum excogitationemque in-

693 ἐγένετο· ἐπεὶ οὐδὲ ὅλως λογισμὸς ἐκεῖ, ἀλλὰ λέγεται λογισμὸς, εἰς
 Β ἐνδειξιν τοῦ πάντα οὕτως, ὡς ἄλλος σοφὸς ἐκ λογισμοῦ ἐν τοῖς ὕστε-
 ρον· καὶ προόρασις, ὅτι οὕτως ὡς ἂν τις σοφὸς ἐν τοῖς ὕστερον προῖ-
 δοίτο. Ἐν γὰρ τοῖς μὴ γενομένοις πρὸ λογισμοῦ, ὁ λογισμὸς χρήσι-
 μον, ἀπορία δυνάμεως τῆς πρὸ λογισμοῦ· καὶ προόρασις, ὅτι μὴ ἦν⁵
 δύναμις τῷ προορῶντι, καθ' ἣν οὐκ ἐδεήθη προοράσεως· καὶ γὰρ ἡ
 προόρασις, ἵνα μὴ τοῦτο, ἀλλὰ τοῦτο, καὶ οἶον φοβεῖται τὸ μὴ τοι-
 C οῦτον· οὐ δὲ τοῦτο μόνον, οὐ προόρασις, καὶ ὁ λογισμὸς, τοῦτο ἀντὶ
 τούτου. Μόνου δ' ὄντος θατέρου, τί καὶ λογίζεται; πῶς οὖν τὸ μόνου
 καὶ ἐν καὶ ἀπλῶς ἔχει ἀναπτυσσόμενον τὸ τοῦτο, ἵνα μὴ τοῦτο; καὶ¹⁰
 ἔμελλε γὰρ τοῦτο, εἰ μὴ τοῦτο· καὶ χρήσιμον τοῦτο ἀνεφάνη, καὶ
 σωτήριον τοῦτο γενόμενον. Προείδετο ἄρα, καὶ προελογίσατο ἄρα.
 Καὶ δὴ καὶ τὸ νῦν ἐξ ἀρχῆς λεχθὲν τὰς αἰσθήσεις διὰ τοῦτο, καὶ
 D ἔδωκε τὰς δυνάμεις, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα ἄπορος ἢ δόσις, καὶ πῶς;
 Οὐ μὴν ἀλλ' εἰ δεῖ ἐκάστην ἐνέργειαν μὴ ἀτελῆ εἶναι, μὴ δὲ θεμιτὸν¹⁵
 θεοῦ ὅτιοῦν ὄν, ἄλλο τι νομίζειν ἢ ὅλον τε καὶ πᾶν, δεῖ ἐν ὄψωῦν
 τῶν αὐτοῦ πάντα ἐνυπάρχειν. Δεῖ τοίνυν καὶ τοῦ μέλλοντος ἤδη

1. ἐγένετο] Codd. Darm. et Med. A. uterque supra lin. ἐγένετο sed a jr. m. ἐγένοντο.
 2. ὕστερον] Codd. Marc. B. Darm. et Med. A. cum marg. Ed. ὑστέρως.
 3. οὕτως] Cod. Vat. οὗτος, sed puncto subscripto.
 4. γενομένοις] Codd. omnes ut marg. Ed. μὴ γενομένοις. Quos sequor: indeque et τοῖς recepi. Mox Mon. C. ἀπορία. Et

sic correxi pro ἀπορία.
 ib. ὁ λογισμὸς—πρὸ λογισμοῦ] Hæc de-
 sunt in Cod. Vat.
 8. οὐδὲ τοῦτο] Codd. Marc. Mon. C. Ciz. Vat. οὐ δὲ τοῦτο. Et sic scripsi.
 9. θατέρου] Cod. Vat. δετέρου.
 10. ἀναπτυσσόμενον] Codd. Med. B. Mon. C. Marc. A.C. ἀναπτυσσόμενον.
 11. ἐμελλε] Cod. Vat. ἔμελλε.
 12. Προείδετο] Codd. Med. B. Vat.

προείδετο cum Marc. A.C.
 13. καὶ ἔδωκε] Cod. Med. A. ἔδωκε καὶ.
 16. ἀλλ' ἔτι] Codd. Darm. Marc. Mon. C. Vat. ἄλλο τι, ut marg. Ed. Quos sequor.
 ib. ὅτι οὖν] Cod. Vat. ὄψωῦν, cum Marc. Quod recepi.
 17. ἐνυπάρχειν] Ita Codd. Marc. Mon. C. Ciz. Vat. Rell. emm Ed. ἐνυπάρχειν.

cidere? Quam ob rem neque animalis ullius, neque omnino mundi hujus ex quadam rationis discussione providentia contigit: siquidem nec omnino ulla apud deum argumentatio est, nominatur tamen interdum rationale quoddam in Deo consilium, ut ita potissimum indicetur, sic ab eo singula constituta, ut sapiens aliquis in rebus posterioribus consilio faceret. Tum vero prævisio nuncupatur in Deo: quoniam ita disposuit, quemadmodum sapiens aliquis rebus posterioribus providisset. In his enim, quæ ante argumentationem minime fiunt, argumentatio confert ob potentiæ illius infirmitatem, quæ actum argumentandi præcedit. Confert quoque prævisio, quoniam penes eum, qui prævidet, non erat facultas, per quam non egeret prævisione. Prævisio enim huc tendit, ut non hoc quidem, sed illud eveniat: ubi quodammodo timetur, ne quid invidat alienum. Ubi autem non hoc vel illud imminet, sed hoc tantum adest, non est ulla præ-

visio: quin etiam argumentatio hoc pro illo quærere vel assumere solet. At ubi alterum adest solum, quidnam argumentatione sit opus? Quomodo igitur illud, quod est solum, et unum, et omnino se simpliciter habet, revolutionem in se admittit ejusmodi: in qua hoc aliquid statuatur, ne forsitan eveniat aliud? In qua et dicatur, nisi hoc fiat, accideret illud. In qua rursus addatur, hoc jam apparuit utile, et si hoc fiat, servabit effectum. Si enim apud Deum ita cogitaretur, igitur prævidisset: igitur et ante esset argumentatus. Atqui et quod modo ab initio dicebatur, sensus ac vires ob hoc ipsum dedisse videtur: quamvis tributio hæc utrum fiat, et quomodo fiat, dubitationem plurimam subeat. Veruntamen si oportet quamlibet illic actionem esse defectus expertem, neque fas est penes Deum esse aliquid, quod non sit totum et universum, profecto necessarium est, in unoquoque eorum, quæ dei ipsius propria sunt, omnia contineri. Quam ob rem

παρόντος εἶναι, οὐ δὴ ὕστερόν τι ἐν ἐκείνῳ, ἀλλὰ τὸ ἤδη ἐκεῖ παρὸν, ὕστερον ἐν ἄλλῳ γίνεται. Εἰ οὖν ἤδη πάρεστι τὸ μέλλον, ἀνάγκη οὕτω παρεῖναι, ὡς προνενοημένον εἰς τὸ ὕστερον· τοῦτο δέ ἐστιν, ὡς E
μηδὲν δεῖσθαι μηδενὸς τότε, τοῦτο δ' ἐστὶ, μηδὲν ἐλλείψοντος. Πάντα
5 ἄρα ἤδη ἦν, καὶ αἰεὶ ἦν, καὶ οὕτως ἦν, ὡς εἰπεῖν ὕστερον τότε μετὰ
τόδε· ἐκτεινόμενον μὲν γὰρ, καὶ οἷον ἀπλούμενον ἐκεῖ, δείκνυται τότε
μετὰ τόδε· ὁμοῦ δὲ ὄν, πᾶν τότε, τοῦτο δέ ἐστιν ἔχον ἐν ἑαυτῷ καὶ
τῆν αἰτίαν. F

Διὸ καὶ ἐντεῦθεν ἂν τις οὐχ ἤττον καταμάθοι τῆν νοῦ φύσιν, ἣν 694
10 καὶ πλέον τῶν ἄλλων ὀρώμεν, οὐδ' ὡς ὅσον ἐστὶ τὸ νοῦ χρῆμα ὀρώ-
μεν. Τὸ μὲν γὰρ ὅτι δίδομεν αὐτὸν ἔχειν, τὸ δὲ διότι οὐκέτι, ἢ, εἰ
δοίημεν, χωρὶς, καὶ ὀρώμεν ἄνθρωπον ἢ ὀφθαλμὸν εἰ τύχοι, ὥσπερ
ἄγαλμα, ἢ ἀγάλματος· τὸ δέ ἐστιν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ διὰ τί ἄν-
θρωπος; εἶπερ καὶ νοερὸν αὐτὸν δεῖ τὸν ἐκεῖ ἄνθρωπον εἶναι, καὶ B
15 ὀφθαλμὸν καὶ διὰ τί· ἢ οὐκ ἂν ὅλως εἴη, εἰ μὴ διὰ τί, ἐνταῦθα δὲ

1. πρῶτον] Codd., praeter Darn., omnes παρόντος. Quos sequor. Mox Marc. A. δὲ pro δέ.
2. ἐν ἄλλῳ] Cod. Ciz. omittit ἢ.
4. δ' ἴστι] Codd. Marc. Mon. C. et Vat. δὲ ἴστι.
ib. ἐλλείψοντος] Cod. Med. A. a pr. m. ἐλλείψαντα. Marc. B. ἐλλείψαντα (sic).

5. οὕτως ἦν] Cod. Ciz. omittit ἦν. Verba ἐκτεινόμενον—μετὰ τόδε desunt in Marc. A. ib. τόδε—τόδε] Ita Codd. Ciz. et Vat. quod etiam lin. seq. rescripsimus ex iisdem. Ed. cum rel. τόδε—τόδε.
6. ἀπλούμενον ἐκεῖ] Cod. Med. A. in marg. interponit τί.
9. ἐνταῦθα] Ita Ed. Sed Codd. Marc. A. B. Ciz. et Mon. C. ἐντιῦθεν. Quod

praetuli.
ib. καταμάθοι] Cod. Ciz. καταμάθη. Mox Marc. A. τοῦ νοῦ.
11. δίδομεν] Ita Codd. omnes, sed Ed. διδομεν.
12. χωρὶς] Cod. Med. A. supra lin. οὐ χωρὶς.
13. τὸ δὲ ἴστιν] Marc. C. τόδε ἴστιν. Marc. A. omittit καὶ διὰ τί ἄνθρωπος.

eum et ipsum futurum sit ibi jam praesens, nihil est in eo posterius: verum, quod ibi jam adest, posterius evadit in alio. Si ergo futurum jam est praesens, necesse est sic esse praesens, tanquam praecognitum in posterius: id est, ut nihil tunc indigeat aliquo: id est, ut nihil [desit] defuturum sit omnino. Omnia igitur jam erant: erantque semper, et ita erant, ut posterius liceret dicere, hoc esse post illud: nempe quando, quod illic est, explicatur et panditur, tunc hoc post illud apparet. Qua vero ratione secum simul existit, non occurrit hoc amplius atque illud, sed potius hoc universum: id est causam quoque possidens in se ipso.

II. Duo de quolibet potissima quaeri solent: quid videlicet, et propter quid res ipsa sit. Illud quidem explicatur definitione, hoc autem declaratur assignatione causae efficientis, atque finalis: et invicem conjuncta sunt ambo.

Sensus quidem neutrum quaerit: ratio vero quaerit utrumque seorsum: intellectus autem possidet utrumque simul. Atque in hoc ratio simul consequitur ambo: nempe cum primum, quid ipsa rei natura sit, defuerit, mox in ea ipsa definitione deprehendit effi-

cientem ejus causam et finem, atque vicissim cum primum ejusmodi causam apprehenderit, comprehendit ibidem ipsius rei naturam. Praeterea in animalium mandano, tum quolibet, ita membra invicem sunt contexta, totaque simul prodeunt, ut quovis inspecto, causa statim ejusdem conspiciatur, atque converso [Ed. pr. e converso]. Multo major in mundo divino est utriusque copula, ubi in quavis idea caetera sunt connexa. Atque mens ipsa quid [Ed. pr. quidem] simul, et propter quid de unoquoque tenens idea quaelibet ipsamet existit. Denique ignis quidem quod nascatur, quod ita se habeat, quod sic agat, sic patiat, sortitur causam aliunde: quod autem sit hoc ipsum, quod naturaliter est, scilicet corpus calidum, siccum, lucidum, non aliunde reportat: sed ob hoc tantum, quod est ignis, profert haec tria simul, atque vicissim. Hac igitur ratione quid in ejus natura, et propter quid minime segregantur: unde rerum species definitionesque solent a Platonicis necessariae aeternaque nuncupari.

Hinc igitur aliquis non minus naturam mentis perdiscere potest, quam magis etiam, quam alia, cernimus: neque sic tamen, ut, quanti sit mens, videamus. Jam vero mentem dicimus penes se habere, quid unumquodque sit, propter quid au-

694 ὥσπερ ἕκαστον τῶν μερῶν χωρὶς, οὕτω καὶ τὸ διὰ τί. Ἐκεῖ δ' ἐν ἐνὶ πάντα, ὥστε ταῦτὸν τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ διὰ τί τοῦ πράγματος. Πολλαχοῦ δὲ καὶ ἐνταῦθα τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ διὰ τί ταῦτὸν, οἷον τί ἐστὶν ἐκλειψις. Τί οὖν κωλύει καὶ ἕκαστον διὰ τί εἶναι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, καὶ τοῦτο εἶναι τὴν οὐσίαν ἐκάστου. Μᾶλλον δὲ ἀνάγκη, καὶ πειρω-5
C μένοις οὕτω τὸ τί ἦν εἶναι λαμβάνειν, ὀρθῶς συμβαίνει. ὃ γὰρ ἐστὶν ἕκαστον, διὰ τοῦτό ἐστι. Λέγω δὲ οὐχ ὅτι τὸ εἶδος ἐκάστῳ αἴτιον τοῦ εἶναι (τοῦτο μὲν γὰρ ἀληθές) ἀλλ' ὅτι εἰ καὶ αὐτὸ τὸ εἶδος ἕκα-
στον πρὸς αὐτὸ ἀναπτύσσει, εὐρήσεις ἐν αὐτῷ τὸ διὰ τί. Ἄργον μὲν γὰρ ὄν καὶ ζῶν ἔχον τὸ διὰ τί οὐ πάντως ἔχει. Εἶδος δὲ ὄν καὶ 10
D ρίς ἐστὶν εἴ γε καὶ αὐτό ἐστιν. Εἰ οὖν δεῖ ἔχειν ταῦτα μηδενὶ ἐλλεί-
ποντα, μηδὲ τῷ διὰ τί ἐλλείπειν. Νοῦς δὲ ἔχει τὸ διὰ τί, οὕτως ἕκα-
στον τῶν ἐν αὐτῷ· τὰ δὲ ἐν αὐτῷ αὐτὸς ἕκαστον ἂν εἴη τῶν ἐν αὐτῷ, ὥστε μηδὲν προσδεῖσθαι τοῦ διὰ τί γέγονεν, ἀλλ' ὁμοῦ γέγονε, καὶ 15
ἔχει ἐν αὐτῷ τὴν τῆς ὑποστάσεως αἰτίαν. Γεγονὸς δὲ οὐκ εἰκῆ οὐδὲν

1. Ἐκεῖ δὲ καὶ ἐνὶ] Sic Ed. Sed cum marg. Ed. habent ἐκεῖ δ' ἐν ἐνὶ Codd. Mon. C. Marc. A. B. Quos sequor. Darm. Med. A. B. Vat. Sed Ciz. habet ἐκεῖ δὲ ἐνὶ. Marc. C. δὲ ἐν.

2. ταῦτό] Codd. omnes ταῦτὸν τό. Unde Articulum addidi et scripsi ταῦτόν.

3. δὲ καὶ] Cod. Vat. omittit καί.

4. ἐκλειψις.] Ita Codd. Marce. Mon. C. Med. A. B. Vat. Rell. cum Ed. ἐκλειψις. ib. Τί οὖν] Ita Codd., excepto Darm., omnes. Ed. ἢ οὖν.

6. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω.

Quos sequor.

ib. τὸ τί εἶναι ἦν] Codd. omnes ut marg. Ed. τὸ τί ἦν εἶναι, excepto Marc. A. qui omittit ἦν. Nos illos sequimur.

ib. οὐ γὰρ] Codd. omnes cum marg.

Ed. ὃ γὰρ.

9. ἀναπτύσσει] Codd. Med. A. Marc. B. et Mon. C. ut marg. Ed. ἀναπτύσσει.

Quos sequor. Ciz. ἀναπτύσσει. Med. B. Marc. A. et Mon. C. (supra liii.) ἀναπτύσσει. Vat. ἀναπτύσει.

10. τὸ διὰ τί οὐ] Cod. Vat. omittit τό.

ib. πάντως] Cod. Darm. πάντων. Mox

Marc. A. καὶ νοῦς, sed in rasura.

12. εἴ γε] Ita, prater Ciz., Codd. omnes. Ed. εἴ (sic) γὰρ.

13. μηδὲ τῷ] Codd. Marc. A. C. Mon. C. Ciz. Med. B. Vat. μηδὲ τῷ. Quod recepi.

14. ἐν αὐτῷ] Cod. Med. B. ἐν αὐτῷ. Et sic correxi.

15. τοῦ διὰ τί, διὰ τί] Codd. Ciz. Mon. C. Marce. et Vat. omittunt repetitum διὰ τί. Quare deleui. Ante hæc in Marc. B.

scriptum est ἔχει.

tem minime. Aut si id concesserimus, non tamen alterum seorsum habebit ab altero. Videamus age hominem, aut oculum si contingat, illic existentem tanquam simulachrum aliquod et spectaculum, vel spectaculi partem. Tale profecto quiddam est homo illic, et propter quid rursus homo. Siquidem intellectualem oportet illic esse hominem atque oculum, et in eo intellectuali conditione propter quid sit contineri: alioquin illic omnino non erit, nisi hoc ipsum, quod dicitur propter quid, in se ipso continet. Apud nos autem quemadmodum partes aliæ ab aliis quodammodo separatæ sunt, sic et ipsum propter quid ab eo, quod quid est, similiter separatur. At vero illic in uno sunt omnia: quapropter idem est omnino res ipsa, et propter quid res ita se habeat. Sæpe etiam in regione corporea res ipsa, et propter quid ad rem eandem pertinentes, prorsus est idem: velut quid est Solis Lunæve defectus. Quidnam igitur prohibet, et unum-

quodque tum quid, tum propter quid esse? Atque hoc ipsum propter quid esse essentiam cuiuscunque: imo vero necessarium est. Unde illic, qui sic, quid unumquodque sit, conantur accipere, recte succedunt. Quod enim est unumquodque, propter hoc et existit. Non autem dico nunc ita, quia species unicuique causa sit essendi: id namque verum esse constat: sed quia, si quamlibet speciem penes se ipsam evolvas, statim propter quid in ea reperies. Quod enim inefficacem et vanam essentiam vitamque sortitur non omnino propter quid possidet in se ipso. Quod autem et species est, et mentis proprium, quoniam modo aliunde propter quid ita sit accipere poterit? Si quis autem accipere propter quid dicat a mente, certe non est seorsum: siquidem mens hæc ipsa species est. Si igitur oportet mentem habere hæc absque ullo defectu, necessarium est, neque ipsum quidem propter quid eis ullo modo deesse. Mens autem penes se

ἀν παραλελειμμένον ἔχοι τοῦ διὰ τί. ἀλλὰ πᾶν ἔχον ἔχει καὶ τὸ κα-
 λῶς ὁμοῦ τῆς αἰτίας. Καὶ τοῖς ἄρα μεταλαμβάνουσιν οὕτω δίδωσιν,
 ὡς τὸ διὰ τί ἔχειν. Καὶ μὴν, ὥσπερ ἐν τῷδε τῷ παντὶ ἐκ πολλῶν
 συυεστηκότι συνείρεται πρὸς ἄλληλα τὰ πάντα, καὶ ἐν τῷ πάντα εἶ-
 5 ναι ἔστι καὶ τὸ διότι ἕκαστου, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἑκάστου τὸ μέρος πρὸς
 τὸ ὅλον ἔχον ὁρᾶται, (οὐ τούτου γενομένου, εἶτα τούτου μετὰ τόδε,
 ἀλλὰ πρὸς ἄλληλα ὁμοῦ τὴν αἰτίαν, καὶ τὸ αἰτιατὸν συυιστάντων,) B
 οὕτω χρῆ πολὺ μᾶλλον ἐκεῖ τάτε πάντα πρὸς τὸ ὅλον ἕκαστα, καὶ
 ἕκαστον πρὸς αὐτό. Εἰ οὖν ἡ συυνπόστασις ὁμοῦ πάντων καὶ οὐκ
 10 εἰκῆ πάντων, καὶ δεῖ μὴ ἀπηρτηῆσθαι, ἐν αὐτοῖς ἀν ἔχοι τὰ αἰτιατὰ
 τὰς αἰτίας, καὶ τοιοῦτον ἕκαστον, οἷον ἀναιτίως τὴν αἰτίαν ἔχειν.
 Εἰ οὖν μὴ ἔχει αἰτίαν τοῦ εἶναι, αὐτάρκη δέ ἐστι, καὶ μεμονωμένα
 αἰτίας ἐστὶν, εἴη ἀν ἐν αὐτοῖς ἔχοντα σὺν αὐτοῖς τὴν αἰτίαν. Καὶ C
 γὰρ αὐ εἰ μηδέν ἐστι μάτην ἐκεῖ, πολλὰ δὲ ἐν ἐκάστῳ, ἐστὶ πάντα
 15 ὅσα ἔχει, ἔχοις ἀν εἰπεῖν διότι ἕκαστον. Προῆν ἄρα καὶ συυῆν τὸ
 διότι ἐκεῖ, οὐκ ὄν διότι, ἀλλ' ὅτι, μᾶλλον δὲ ἄμφω ἔν. Τί γὰρ ἀν καὶ
 περιττὸν εἶχε νοῦ; ὡς ἀν νοῦ νόημα μὴ τοιοῦτον ὄν, οἷον μὴ τέλεον

1. ἔχει] Cod. Vat. ἔχοι.

4. συυιστῆσαι] Codd. Mon. C. Marc. A.C. συυιρίσται. Vat. συυίριται. Illos sequor.

5. τὸ διότι] Cod. Vat. τὸ διὰ τί et marg. versa διότι.

ib. πρὸς τὸ ὅλον] Marc. A. πρὸς ὅλον.

7. συυιστῆσαι] Codd. omnes συυιστάν-
 τωv. Quos sequimur.

9. πρὸς αὐτὸ] Desunt hæc in Cod. Vat.

ib. οὖν ἢ] Codd. Mon. C. Marc. A.
 οὖν εἶ.10. πᾶν τὸ] Ita Ed. Sed Codd., præter
 Darm., omnes πάντων. Quod restitui.ib. καὶ δεῖ μὴ] Ita Codd. Marc. Mon.
 C. Darm. Med. A.B. Vat. Sed Ciz cum
 Ed. καὶ δεῖ. Sequens vocabulum in Cod.
 Vat. punctis subscriptis notatum est.ib. αὐτοῖς—ἔχοι] Cod. Vat. αὐτοῖς—ἔχοι.
 Prius habet etiam Marc. C. Mox Ciz.
 πῆς pro τᾶς.

11. καὶ τοιοῦτον] Cod. Vat. καίτοι οὐ τόν.

12. μὴ ἔχει] Ita Codd. Darm. Marc.
 Mon. C. Med. A.B. Sed Vat. μὴ ἔχοι

Ciz. cum Ed. μὴ ἔχειν.

ib. μεμονωμένα] Codd., præter Mon. C.,
 omnes μεμονωμένα. Et sic correxi. Mox
 Marc. C. ἐν αὐτοῖς.13. ἀν ἐν] Cod. Ciz. καὶ ἐν.
 ib. σὺν αὐτοῖς] Codd. Med. B. Marc. A.
 σὺν αὐτοῖς.14. μηδὲν ἐστὶ] Cod. Vat. μηδὲν ἐστὶ.
 ib. εἰ ἐν] Cod. Vat. δ' αὐ ἐν.ib. ἐπὶ πάντα] Cum marg. Ed. Codd.
 omnes habent ἐπὶ πάντα.

17. οἷον μὴ] Codd. Ciz. et Vat. εἰ μὴ.

ipsam habet propter quod potissimum singula,
 quæ in ea sunt, ita se habeant: quæ vero in ea
 sunt, eadem ipsa mens existit, tum summam,
 tum etiam singularem: adeo ut nihil eorum hoc
 ipso, quod dicitur propter quid factum sit, egeat:
 sed simul et factum est, et habet in se proprie
 substantiæ causam. Quum vero non sit temere
 genitum, nihil prætermisit omnino, quod ad rationem,
 propter quid sit, pertineat; sed possidens
 universum, habet simul et rationem, propter
 quid ita bene fiat ad causam pertinentem. Præ-
 terea et his, quæ participant, ita naturam tradit,
 ut etiam propter quid sic eam acceperint, nan-
 ciscantur. Proinde sicut in hoc mundo ex mul-
 tis composito omnia inter se connexa sunt, atque
 in eo ipso, quod in eo sunt omnia, inest insuper
 propter quid, ita sit unumquodque, quemadmo-
 dum et in quovis corpore pars ad totum se ha-
 bere videtur: ubi profecto non sit quidem hoc
 primo, deinde post hoc et illud: sed invicem

causam simul continent et effectum. Sic oportet
 multoque magis illic et omnia ad totum singula-
 rim sese habere, et quodlibet ad se ipsum. Quam
 ob rem, si ejusmodi simul omnium consistentia
 est, neque temere omnium, oportetque nullo
 modo se jungi, nimirum effectus causas in se ha-
 bent: et unumquodque tale est, ut quasi causam
 habeat sine causa. Si ergo causam essendi non
 habent, sibi ipsis vero sufficientia sunt, etiam si
 solitaria sint, quantum ad societatem causæ per-
 tineat, profecto sunt in se ipsis secum habentia
 causam. Præterea si nihil ibi temere est, multa
 vero in unoquoque sunt, et unumquodque est
 cuncta, quæ possidet, poteris utique, propter
 quid sit, quodlibet explicare. Præerat igitur, et
 simul erat propter quid ibi, non propter quid
 proprie, sed quid prorsus existens: imo vero
 ambo sunt unum. Profecto si intellectualis ipse
 mentis conceptus, qua mentis est, talis foret, qua-
 lis imperfecta quædam genitura, nonnihil etiam

695 γέννημα. Εἰ οὖν τέλειον, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὅτω ἐλλείπει, οὐδὲ διὰ τί
 τοῦτο οὐ πάρεστι. Παρὸν ἄρα ἔχους ἂν εἰπεῖν διότι πάρεστιν· ἐν
 D ἄρα τῇ ὑποστάσει τὸ διὰ τί· ἐν ἐκάστῳ τοίνυν νοήματι καὶ ἐνεργή-
 ματι, οἷον καὶ ἀνθρώπου πᾶς προεφάνη ὁ ἀνθρωπος συμφέρων ἑαυτὸν
 αὐτῷ. Καὶ πάντα ὅσα ἔχει ἐξ ἀρχῆς ὁμοῦ ἔχων ἑτοιμός ἐστιν ὅλος. 5
 Εἶτα εἰ μὴ πᾶς ἐστιν, ἀλλὰ δεῖ τι αὐτῷ προσθεῖναι, γεννήματός
 ἐστιν. Ἔστι δὲ αἰεὶ ὥστε πᾶς ἐστιν. Ἄλλ' ὁ γιγνόμενος ἀνθρωπος
 γεννητός.
 A Τί οὖν κωλύει προβουλεύσασθαι περὶ αὐτοῦ, ἢ κατ' ἐκεῖνόν ἐστιν·
 ὥστε οὔτε τι ἀφελεῖν δεῖ, οὔτε προσθεῖναι, ἀλλὰ τὸ βουλεύσασθαι 10
 καὶ λελογίσθαι διὰ τὴν ὑπόθεσιν. Ὑπέθετο γὰρ γιγνόμενα, καὶ οὔτω
 μὲν ἢ βούλησις καὶ ὁ λογισμός. Τῷ δ' αἰεὶ γιγνόμενα ἐνδείξασθαι καὶ
 ὅτι λογίζεται ἀνεῖλεν. Οὐ γὰρ ἐνὶ λογίζεσθαι ἐν τῷ αἰεὶ· καὶ γὰρ αὐ
 B ἐπιλελησμένου ἦν, ὅπως καὶ πρότερον· εἶτα εἰ μὲν ἀμείνω ὕστερον,
 696 οὐκ ἂν καλὰ πρότερον· εἰ δ' ἦν καλὰ, ἔχει τὸ ὡσαύτως. Καλὰ δ' 15
 ἐστὶ μετὰ τῆς αἰτίας, ἐπεὶ καὶ νῦν καλόν τι, ὅτι πάντα. Τοῦτο γὰρ
 καὶ εἶδος τὸ πάντα, καὶ ὅτι τὴν ὕλην κατέχει· κατέχει δὲ, εἰ μὴδὲν

1. Εἰ οὖν] Codd. Ciz. et Vat. εἰ οὖν μή.
 2. τοῦτο πάρεστι] Codd. omnes, præter
 Marc. C., ut marg. Ed. τούτο οὐ πάρεστι,
 ut legit Fic. Quem sequimur.
 4. καὶ ἀνθρώπου] Codd. Darm. et Med.
 A. (ex corr.) κατὰ ἀνθρώπον. Marc. B.
 Med. A. a pr. m. καὶ ἀνθρώπων.
 ib. ἑαυτὸν αὐτῷ] Cod. Med. A. a pr. m.
 ἑαυτῷ αὐτὸν, supra lin. ut Ed.
 5. ὅλος] Cod. Vat. ὅλος.
 6. δεῖ τι] Cod. Ciz. δεῖ siue τι, quod
 omittit etiam Vat.

ib. προσθεῖναι] Ita Codd. Marc. Mon.
 C. Med. A. B. Vat. Rell. cum Ed. προσ-
 θεῖναι.
 7. Ἔστι δὲ—ἔστιν] Desunt hæc a Cod.
 Ciz.
 ib. δεῖ αἰεὶ] Codd. Marc. Mon. C. Vat.
 δ' αἰεὶ.
 8. γεννητός] Codd. Darm. Marc. B. et
 Vat. γεννητός.
 10. προσθεῖναι] Ita Codd. Mon. C.
 Marc. et Vat. Rell. cum Ed. προσθεῖναι.
 11. λελογίσθαι] Cod. Ciz. λελόγισται.

ib. Ὑπέθετο] Cod. Ciz. ὑπόθεσις.
 12. Τῷ δ'] Cod. Vat. τὸ δ'.
 13. γὰρ ἐν] Ita Codd. Mon. C. et Vat.
 Ed. cum rell. γὰρ ἐνί.
 14. ἐπὶ λελησμένου] Ita Ed. Sed Codd.,
 exceptis Mon. C. Marc. B., omnes ut
 marg. Ed. ἐπιλελησμένου. Sed Vat. in
 marg. habet signum ·:· In Marc. B. est
 ἐπιλελησμένου.
 15. δεῖ ἐστὶ] Codd. Marc. Mon. C. et
 Vat. δ' ἐστὶ. Et sic correxi.
 17. κατέχει δὲ] Cod. Vat. κατέχει δέ.

superflui pateretur. Si ergo conceptus est per-
 fectus, in quo deficiat, assignari non potest: ne-
 que afferrī, propter quid hoc non adsit. Cum
 igitur adsit, potes propter quid sit, præsens as-
 severare: in ipsa igitur substantia ipsum, propter
 quid sit, continetur. In qualibet igitur mentis
 notione actioneque totum simul occurrit, velut in
 ea, quæ ad hominem pertinet, totus præfulget
 homo simul afferens cum ea se ipsum, atque om-
 nia, quæcumque habet a principio, simul possi-
 dens: itaque in promptu simul totus est positus.
 Jam vero nisi sit totus, sed aliquid insuper sit
 addendum, ad genituram id potius pertinebit.
 At ille semper est: quapropter est totus. Qui
 vero fit homo, est procul dubio generabilis.

III. Quoniam intellectualis forma, per quam Deus
 agit, est ipsa natura Dei, facitque eadem semper eo-
 dem modo, merito non tam consilio quodam agit,
 quam naturali quadam forma se ipsam foras quasi
 naturaliter exprimente.

In qualibet forma divinitus procreata variæ quædam
 formæ sunt, quasi totius essentiæ partes. Propter
 ejusmodi partes tota existit essentiæ, et essentiæ gra-
 tia partes sunt adhibita: et cunctæ partes ejusmodi
 ipsa sunt essentiæ. Vides igitur in formali ratione
 rei, quid ipsa sit, et propter quid pariter declarari.

Quæret hic aliquis, quidnam prohibeat, quo
 minus de illo intellectus antea consultaverit. Sed
 dicendum est, esse penitus secundum illum: id-
 eoque nihil adimendum esse, nihil addendum:
 veruntamen ob ipsam suppositionem fingitur ille
 consultare atque argumentari. Suppositum nam-
 que est, illa fieri: atque ita nimirum deliberatio
 et discursio quædam protinus adhibetur. Ex eo
 autem, quod demonstratum est fieri semper, ar-
 gumentatio tollitur. Non enim in eo, quod sem-
 per extat, argumentatio competit: namque etiam
 conditio hæc esset oblii, quomodo prius egerit:
 deinde, si melius efficit postea, opera sua prius
 pulchra non essent: sin vero pulchra erant, eo-

αὐτῆς ἀμόρφωτον καταλείπει. Καταλείπει δὲ, εἴ τις μορφή ἐλλείπει, οἶον ὀφθαλμὸς, ἢ ἄλλο τι, ὥστε αἰτιολογῶν, πάντα λέγεις. Διὰ τί οὖν ὀφθαλμοὶ, ἵνα πάντα; καὶ διὰ τί ὀφρῦες, ἵνα πάντα; καὶ γὰρ εἰ ἔνεκα σωτηρίας λέγοις, φυλακτικὸν τῆς οὐσίας λέγεις ἐν αὐτῇ ὑπάρχον· τοῦτο δὲ εἶναι συμβαλλόμενον, οὕτως ἄρα οὐσία ἦν πρὶν καὶ τοῦτο, καὶ τὸ αἴτιον ἄρα μέρος τῆς οὐσίας, καὶ ἄλλο τοίνυν τοῦτο, ὃ δ' ἐστὶ τῆς οὐσίας. πάντα τοίνυν ἀλλήλοις· καὶ ἡ ὅλη καὶ τελεία καὶ πᾶσα, καὶ τὸ καλῶς μετὰ τῆς αἰτίας, καὶ ἐν τῇ αἰτία, καὶ ἡ οὐσία, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ τὸ διότι ἔν. Εἰ τοίνυν ἐγκείται τὸ αἰσθητικὸν εἶναι, καὶ οὕτως αἰσθητικὸν, ἐν τῷ εἶδει ὑπὸ αἰδίου ἀνάγκης καὶ τελειότητος νοῦ, ἐν αὐτῷ ἔχοντος, εἴπερ τέλειος, τὰς αἰτίας ὥστε ἡμᾶς ὕστερον ἰδεῖν, ὡς ἄρα ὀρθῶς οὕτως ἔχει, (ἐκεῖ γὰρ ἐν καὶ συμπληρωτικὸν τὸ αἴτιον, καὶ οὐχὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖ μόνον νοῦς ἦν, προστεθῆ δὲ τὸ αἰσθητικὸν, ὅτε εἰς γένεσιν ἐστέλλετο,) πῶς οὐκ ἂν ἐκεῖνος ὁ νοῦς πρὸς τὰ τῆδε ῥέποι; Τί γὰρ ἂν εἴη αἰσθητικόν; ἢ ἀντιληπτικὸν αἰσθητῶν; πῶς δ' οὐκ ἄτοπον, ἐκεῖ μὲν αἰσθητικὸν ἐξ αἰδίου, ἐνταῦθα δὲ αἰσθάνεσθαι, καὶ τῆς ἐκεῖ δυνάμεως τὴν ἐνέργειαν πληροῦσθαι ἐνταῦθα, ὅτε χείρων ἢ ψυχῇ γίγνεται;

1. Καταλείπει] Codd. exceptis Darm. et Marc. C. omnes καταλείπει. Quos sequor. Marc. C. habet καταλίποι. Καταλίποι.

ib. μορφῇ ἐλλείπει] Cod. Vat. μορφῆν ἐλλείπει. Posterius habet etiam Marc. C.

2. ὀφθαλμοί] Cod. Vat. ὀφθαλμός.

4. λέγεις—τῆς οὐσίας] Desunt hæc in Cod. Vat.

6. καὶ αἴτιον—τοίνυν τοῦτο] Desunt hæc

in Cod. Ciz. Rell. omnes, excepto Marc. C., pro αἴτιον habent τὸ αἴτιον. Unde recepi Articulum.

7. καὶ πᾶσα] Cod. Ciz. omittit καὶ et lin. seq. τὶ post τό.

10. ἐν τῷ] Ita Ed. Sed Codd. Marc. Ciz. et Vat. ἐν τὸ τό. Med. A. (a pr. m.) et B. ἐν τῷ. Med. A. in marg. ἐν. Quod recepi.

11. ἐν αὐτῷ] Cod. Darm. τοῦ ἐν αὐτῷ.

13. περισσίσθη] Cod. Vat. περισσίσθη.

14. ὁ νοῦς ἐκεῖνος] Codd., exceptis Darm. et Marc. C., omnes ἐκεῖνος ὁ νοῦς. Quos sequor. Præcedit in Marc. A. ὁν pro ἄν.

15. ῥέποι;] Codd. Vat. et Marc. A. ῥέπει. Prior mox vocem αἰσθητικὸν punctis notatam habet.

16. δι' οὐκ] Codd. Marc. Mon. C. et Vat. δ' οὐκ. Et ita scripsi.

dem modo res ipsa se habet. Pulchra vero sunt, siquidem sint una cum causa: quandoquidem et nunc pulchrum aliquid est, quoniam sua possidet omnia. Hoc enim et ipsa species est, quod omnia possidet, præsertim si materiam occupet, occupat autem, si nihil ipsius reliquerit non formatum. Informe vero relinqueret, si qua forma deesset, velut oculus aut quodlibet aliud: quam ob rem ubi assignas causam, omnia dicis: cur nam igitur oculi sunt, ut videlicet adsint omnia? Iterum cur supercilia, ut omnia prorsus adsint? Jam vero si gratia salutis tibi hæc adducas, custodem essentiae quendam afferes in ipsam existentem: id autem esse aliquid conferens iudicabis. Sic igitur et ante hoc erat essentia: atque ita causa pars est essentiae. Ac si aliud sit, hoc ipsum tamen quod est essentia ipsius existit. Omnia igitur inter se conspirant, atque tota et perfecta et universa essentia est, atque hoc ipsum, ut bene se habeat, una eum causa est, et

est in causa. Atqui et essentia, et quod quid est, propter quid est, unum esse convineitur. Si igitur in ipsa specie velut humana inclusa hæc conditio est, ut sensibilis homo sit, et quomodo sensibilis, æterna quadam necessitate perfectioneque mentis: quæ si modo perfecta est, causam in se ipsa complectitur, adeo ut nos animadvertamus in posterum, sic rem reete disponi: ibi enim causa unum est eum essentia complens essentiam, atque homo illic non intellectus tantum est, cui postea, dum in generationem mittitur, sentiendi vis adjungatur: si, inquam, res ita se habeat, dubitatur, quidnam prohibeat, quo minus ille intellectus ad hæc inclinetur. Quid enim erit hoc ipsum, quod dicitur sensuale? An forte, quod apprehendere quandoque sensibilia possit? Si ita sit, quomodo non absurdum fuerit, ibi quidem esse sensitivum aliquid ab æterno, hic vero denique persentire, actumque illius potentiae hic duntaxat expleri, quando anima deterior jam evasit?

696

Α Πάλιν οὖν πρὸς ταύτην τὴν ἀπορίαν ἄνωθεν ληπτέον τὸν ἄνθρωπον ὅς τις ἐκεῖνος ἐστίν. Ἴσως δὲ πρότερον χρὴ τὸν τῆδε ἄνθρωπον, ὅστις ποτ' ἐστὶν εἰπεῖν, μὴ ποτε οὐδὲ τοῦτον ἀκριβῶς εἰδότες, ὡς ἔχοντες τοῦτον, ἐκείνον ζητοῦμεν. Φανείη δ' ἂν ἴσως τισὶν ὁ αὐτὸς οὗτός τε καὶ ἐκεῖνος εἶναι, ἀρχὴ δὲ τῆς σκέψεως ἐντεῦθεν. Ἐὰρ ὁ ἄνθρωπος 5
 Β οὗτος λόγος ἐστὶ ψυχῆς ἕτερος, τῆς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ποιούσης καὶ ζῆν αὐτὸν καὶ λογίζεσθαι παρεχομένης; ἢ ἡ ψυχὴ ἢ τοιαύτη ὁ ἄνθρωπος ἐστίν; ἢ ἡ τῷ σώματι τῷ τοιῷδε ψυχὴ προσχρωμένη; ἀλλ' εἰ μὲν ζῶον λογικὸν ὁ ἄνθρωπος, ζῶον δὲ τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, οὐκ ἂν εἴη ὁ λόγος οὗτος τῆ ψυχῆ ὁ αὐτός. Ἄλλ' εἰ τὸ ἐκ ψυχῆς λο- 10
 Γ γικῆς καὶ σώματος ὁ λόγος τοῦ ἀνθρώπου, πῶς ἂν εἴη ὑπόστασις αὐ-
 697 τῷ σώματι καὶ ψυχῆ συνέλθῃ, ἔσται γὰρ ὁ λόγος οὗτος δηλωτικὸς τοῦ ἐσομένου, οὐχ οἷος ὃν φημὲν αὐτοάνθρωπος, ἀλλὰ μάλλον, εἰκῶς ὄρω, καὶ τοιούτω, οἷω μηδὲ δηλωτικῶ τοῦ τί ἦν εἶναι. Οὐ δὲ γὰρ εἴ- 15
 δους ἐστὶ τοῦ ἐνύλου, ἀλλὰ τὸ συναμφότερον δηλῶν ὃ ἐστὶν ἤδη· εἰ

3. ποτ' ἐστίν] Codd. Marc. C. Mon. C. et Vat. ποτε ἰστίην. Marc. A. ὅστις ἐκεῖνος ποτ' ἐστίν.
 ib. οὐδὲ τοῦτον] Cod. Ciz. οὐδὲ τοῦτο.
 5. σκέψις ἦδε] Abest ἦδε a Codd. omnibus. Quare deflevi eam vocem.
 6. ἕτερος, τῆς] Cod. Vat. ἕτερον τῆς. Ad h. l. Marc. A. in marg. hæc habet :

α
 β
 γ
 δ
 ε
 ζ
 η
 θ
 ι
 κ
 λ
 μ
 ν
 ο
 π
 ρ
 σ
 τ
 θ
 λ
 ο
 γ
 ο
 ς
 ψ
 υ
 χ
 ῆ
 ς
 τῆ
 ς
 τὸ
 ν
 ἀ
 ν
 ὄ
 ρ
 ω
 π
 ο
 ν
 τ
 οὔ
 τ
 ο
 ν
 π
 ο
 ι
 οὔ
 σ
 η
 ς
 :
 ψ
 υ
 χ
 ῆ
 ἢ
 π
 ο
 ι
 οὔ
 σ
 α
 τὸ
 ν
 ἀ
 ν
 ὄ
 ρ
 ω
 π
 ο
 ν
 καὶ
 ζῆ
 ν
 καὶ
 λ
 ο
 γ
 ί
 ζ
 ε
 σ
 θ
 α
 ι
 :
 ψ
 υ
 χ
 ῆ
 ἢ
 π
 ρ
 ο
 σ
 χ
 ρ
 ω
 μ
 ῆ
 ν
 τ
 ο
 ἰ
 ὡ
 δ
 ε
 σῶ
 μ
 α
 τ
 ι
 :
 :

10. οὗτος τῆς ψυχῆς] Codd. omnes ut marg. Ed. τῆ ψυχῆ, excepto Marc. C. Ego illos secutus sum.
 13. οὗτος] Abest a Cod. Ciz.
 14. οἷος ὄν] Marc. A. οἷος ὄν.
 ib. αὐτοάνθρωπος] Ita Codd. Marc. A. C. Mon. C. Med. A. B. Sed Ed. cum rell. αὐτὸ ἄνθρωπος.
 15. ὄρω] Ita Codd. omnes. Ed. ὄρος. In seqq. Marc. A. οἷος pro οἷω. Ed. οἷω.

IV. *Unaquæque res hoc ipsum, quod est intrinsecus, a forma speciali naturaliter habet. Qui igitur hominem definit id, quod est ex anima corporeque conjunctum, nondum rationem formalem assignat, qui homo hoc ipsum, quod est, existit.*

Rursus ad dubitationem hanc enodandam : quid homo ille sit, tanquam ab initio nobis est assumendum. Ac forsitan prius quid homo sit hic vivens, satius est explicare : ne forte, nondum omnino, quid hic sit, cognoscentes, tanquam hunc jam tenemus, curiosius illum investigemus. Forte enim quibusdam videri potest homo idem esse hic noster et ille : initium vero considerandi hinc potissimum assumatur. Querendum est sane, numquid noster hic homo sit ratio quædam ab anima differens hunc hominem faciente, eique vitam rationisque discursum suppeditante ? an potius ipsa anima, talis, inquam, anima homo sit ? An denique homo sit anima tali quodam corpore utens ? Verum si homo est animal rationale, animal autem est, quod ex anima corporeque componitur, definitiva hæc hominis ratio non

eadem atque anima erit. Atqui si ipsa hominis ratio est, quod ex anima rationali constat et corpore, quomodonam erit substantia sempiterna ? Quippe cum ratio hæc talis hominis tunc denique fiat, quando anima et corpus congregiuntur : nempe ejusmodi ratio futurum significat, neque talis est, quale, quando dicimus ipse homo, sed potius definitioni cuidam similis, descriptioni, inquam, tali, qualis, quod quid sit, non explicet. Nam neque speciei cujusquam est materialis, sed designat potius compositum quiddam aliquando factum : si autem id sit, nondum inventus est homo, quem profecto secundum rationem ipsam esse constat. Si quis autem dicat, rationem quidem talium oportere conjunctum aliquid esse, quod autem hac ipsa in re inest, secundum quod est, unumquodque non existimet afferendum : quod tamen adducendum est, et si quam maxime rationes formarum materialium cum materia sint assignandæ. Veruntamen rationem ipsam, quæ facit, ut homo sit homo, oportet accipere, apud eos præsertim, qui existimant in unaquaque re

δὲ τοῦτο, οὐπω εὔρηται ὁ ἄνθρωπος· ἦν γὰρ ὁ κατὰ τὸν λόγον. Εἰ
 δέ τις λέγοι τὸν λόγον δεῖ τὸν τῶν τοιούτων εἶναι συναμφοτέρων τι,
 τὸ δὲ ἐν τῷδε καθ' ὃ ἐστὶν ἕκαστου, οὐκ ἀξιοῖ λέγειν, χρῆ δὲ, εἰ καὶ Β
 ὅτι μάλιστα τῶν ἐνύλων εἰδῶν, καὶ μετὰ ὕλης τοὺς λόγους χρῆ λέ-
 5 γειν. Ἀλλὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὸν πεποιηκότα οἶον τὸν ἄνθρωπον λαμ-
 βάνειν, καὶ μάλιστα ὅσοι τοῦ τὶ ἦν εἶναι ἀξιούσιν ἐφ' ἑκάστου ὀρί-
 ζεσθαι, ὅταν κυρίως ὀρίζονται. Τί οὖν ἐστὶ τὸ εἶναι ἄνθρωπῳ; τοῦτο
 δ' ἐστὶ, τί ἐστὶ τὸ πεποιηκὸς τοῦτον τὸν ἄνθρωπον ἐνυπάρχον οὐ
 χωριστόν. Ἄρ' οὖν αὐτὸς ὁ λόγος ζῶόν ἐστι λογικόν, ἢ τὸ συναμ-
 10 φότερον, αὐτὸς δέ τις ποιητικὸς ζῶου λογικοῦ; τίς ὦν αὐτὸς, ἢ τὸ C
 ζῶον ἀντὶ ζωῆς λογικῆς ἐν τῷ λόγῳ; ζωὴ τοίνυν λογικὴ ὁ ἄνθρωπος.
 Ἄρ' οὖν ζωὴ ἄνευ ψυχῆς; ἢ γὰρ ἡ ψυχὴ παρέξεται τὴν ζωὴν τὴν
 λογικὴν, καὶ ἐστὶ ὁ ἄνθρωπος ἐνέργεια ψυχῆς καὶ οὐκ οὐσία, ἢ ἡ
 ψυχὴ ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ. Ἀλλ' εἴ ἡ ψυχὴ ἢ λογικὴ ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ,
 15 ὅταν εἰς ἄλλο ζῶον ἢ ἡ ψυχὴ, πῶς οὐκ ἄνθρωπος; D

Λόγον τοίνυν δεῖ τὸν ἄνθρωπον ἄλλον παρὰ τὴν ψυχὴν εἶναι. Τί A
 κωλύει συναμφοτέρων τι τὸν ἄνθρωπον εἶναι ψυχὴν ἐν τοιῷδε λόγῳ;
 ὄντος τοῦ λόγου οἶον ἐνεργείας τοιαύσδε, τῆς δὲ ἐνεργείας μὴ δυναμέ-

1. οὐπω] Codd. Ciz. et Vat. οὐτοι. In Med. B. sequitur εὔρηται. Ciz. et Med. B. post δι' omittunt τόν.
 3. τὸ δὲ ἐν] Cod. Mon. C. τὸ δ' ἐν eum Marce. Mox Marc. A. ἴστιν ἕτερον, οὐκ ἀξιοῖ.
 ib. λέγειν, χρῆ] Cod. Darm. λέγειν, λή- γειν χρῆ.
 ib. καὶ εἰ] Codd. Darm. Marc. B. Med. A. B. εἰ καὶ ut marg. Ed.
 4. εἰδῶν] Codd. omnes ut marg. Ed.

ἐνύλων εἰδῶν.
 ib. τῆς ὕλης] Codd., præter Darm., omnes omittunt τῆς. Quare delevi Articulum.
 7. τῶ ἐν] Codd., præter Darm., omnes τὸ εἶναι. Quos sequor.
 8. δι' ἴστι] Codd. Marc. A. C. Mon. C. et Vat. δ' ἴστι. Marc. B. δ' ἴστι.
 ib. ἐνυπάρχον] Cod. Ciz. ἐν ὑπάρχον.
 9. αὐτὸς δ'] Cod. Vat. ὁ αὐτὸς ὁ.
 10. τῶν αὐτῶν] Codd., præter Darm.,

omnes ὦν αὐτῶν. Quos secutus sum.
 11. ζωὴ τοίνυν] Cod. Vat. ζωὴ τις.
 13. ἐνεργεία] Cod. Vat. ἐνεργία.
 14. Ἄλλ'—ἴσται] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A.
 16. εἶναι] In Cod. Vat. sequitur plena distinctio post h. v.
 18. μὴ δυναμείας] Codd. Marce. Mon. C. Med. A. B. Vat. μὴ pro μίν. Quibus obsecutus sum.

rite definienda ipsum, quod quid est, penitus explicandum. Quidnam igitur est esse ipsum homini? Id est perinde, ac si quaeramus, quid est, quod efficit hunc esse hominem, qui tamen, ut non separatum sit, sed insit. Num igitur ratio ipsa est animal rationale? an potius hoc est conjunctum? Ipsa vero ratio rationalis animalis effectrix aliquid existens ipsa, quidnam existit? An forte in ipsa definitiva hominis ratione rationale animal ponitur pro vita quadam rationali? Ideoque homo vita rationalis erit. Sed numquid vita sine anima? Aut enim anima rationalem præbebit vitam homoque ipse erit non substantia quadam, sed actus aliquis animæ: aut potius anima homo erit. Verum si anima scilicet rationalis ipse homo erit, quando in animal aliud anima transit, quidnam prohibet adhuc hominem esse?

V. Homo est anima intellectualis rationalisque simul et sensualis. Atque hæc animalis humanæ conditio ex amussim ad ideam nostræ characterem est expressa.

Quæ quidem idea primus homo est: anima vero ita, sicut dixi, se habens est homo secundus: tertius vero homo est et quasi jam non homo, animal compositum ex corpore nostro simul atque vita quadam huic infusa ab anima præcedente, in qua sensus est efficacior, in animali vero sensus obtusior, sed humana quadam affectio, quæ declarat hanc animalis vitam, non ab anima tantum sphaeræ, sed a nostra etiam dependere, sicut nostra divinitus dependet semper et agit.

Oportet igitur hominem aliam quandam rationem esse præter animam. Jam vero quidnam obstat, adhuc conjunctum aliquid hominem esse? Animam scilicet in tali quadam ratione potissimum constitutam? Ubi profecto hæc ipsa ratio

697 νης ἀνευ τοῦ ἐνεργοῦντος εἶναι. Οὕτω γὰρ καὶ οἱ ἐν τοῖς σπέρμασι
 λόγοι. Οὔτε γὰρ ἀνευ ψυχῆς, οὔτε ψυχᾶι ἀπλῶς. Οἱ γὰρ λόγοι οἱ
 ποιοῦντες οὐκ ἀψυχοι, καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, τὰς τοιαύτας οὐσίας
 βλόγους εἶναι. Οἱ οὖν μὴ ποιοῦντες ἄνθρωπον λόγοι, ποίας ψυχῆς ἐν-
 ἔργειαι; ἄρα τῆς φυτικῆς, ἢ τῆς ζῶον ποιούσης; ἐναργεστέρως τινὸς 5
 καὶ αὐτὸ τοῦτο ζωτικωτέρας; ἢ δὲ ψυχῇ ἢ τοιαύτῃ ἢ ἐγγενομένη τῇ
 τοιαύτῃ ὕλη, ἅτε οὔσα τοῦτο. οἷον οὕτω διακειμένη καὶ ἀνευ τοῦ σώ-
 ματος ἄνθρωπος, ἐν σώματι δὲ μορφώσασα κατ' αὐτὴν καὶ ἄλλο εἰ-
 Cδωλον ἀνθρώπου, ὅσον ἐδέχετο τὸ σῶμα ποιήσασα, ὥσπερ καὶ τούτου
 698 αὐ ποιήσει ὁ ζωγράφος ἔτι ἐλάττω ἄνθρωπον τινὰ, τὴν μορφήν ἔχει 10
 καὶ τοὺς λόγους, ἢ τὰ ἦθη, τὰς διαθέσεις, τὰς δυνάμεις ἀμυδρὰς
 πάντα, ὅτι μὴ οὗτος πρῶτος. Καὶ δὴ καὶ εἶδη αἰσθήσεων ἄλλων,
 αἰσθήσεις ἄλλας ἐναργεῖς δοκούσας εἶναι, ἀμυδροτέρας δὲ, ὡς πρὸς
 τὰς πρὸ αὐτῶν καὶ εἰκόνας· ὁ δὲ ἐπὶ τούτῳ ἄνθρωπος, ψυχῆς ἦδη
 θειοτέρας, ἐχούσης βελτίω ἄνθρωπον καὶ αἰσθήσεις ἐναργεστέρως. 15
 Καὶ εἶη ἂν ὁ Πλάτων τοῦτον ὀρισάμενος. Προσθεὶς δὲ τὸ χρωμένην
 Bσώματι, ὅτι ἐποχεῖται, τῇ ἦτις προσχρῆται πρῶτως σώματι, ἢ δὲ
 δευτέρως, ἢ θειοτέρα. Ἦδη γὰρ αἰσθητικοῦ ὄντος τοῦ γενομένου ἐπ-
 ηκολούθησεν αὕτη τρανοτέραν ζωὴν διδοῦσα. μᾶλλον δὲ, οὐδ' ἐπηκο-

2. ἀνευ ψυχῆς] Marc. A.C. in marg.
 Σημειῶσαι, ὅτι οἱ σπειρματικοὶ λόγοι οὐκ ἀψυ-
 χοι. Vocem καὶ ante θαυμαστὸν omittit
 Marc. A.
 4. Οἱ οὖν μὴ] Marc. A. οἱ οἷον μὴ.
 ib. ἀνθρώπων] Cod. Vat. αὐτοί.
 5. φυτικῆς] Ita Codd. omnes. Ed. φυ-

σικῆς. Vat. in m. habet signum ∴ Cod.
 Mon. C. pergit ἢ τῆς τὸ cum Marc. A.
 6. ἐγγενομένη] Cod. Vat. ἐγγενομένη.
 Mon. C. ἐγγενομένη.
 7. διακειμένη] Codd. Mon. C. et Vat.
 διακειμένη.
 8. ἄλλως] Ita Codd., præter Mon. C.,

omnes. Ed. ἄλλον.
 10. ἐλάττω] Codd. Marc. A. Mon. C.
 et Med. B. ἐλάττω.
 11. τὰ ἦθη] Cod. Vat. τὰς ἦθη.
 18. αἰσθητικοῦ] Marc. A. αἰσθητοῦ.
 19. δι, οὐδ'] Codd. Marc. Mon. C. et
 Vat. ὃ οὐδ'.

sit tanquam quidam actus, ejusmodi actus autem absque agente esse non possit. Sic enim, et quæ semimibus rationes insunt, se habere videntur: nam neque absque anima sunt, neque sunt simpliciter animæ. Efficaces enim rationes non sunt animæ prorsus expertes. Neque mirari quisquam debet, tales essentias rationes existere. Sed enim rationes illæ, quæ non faciunt hominem, qualis animæ potissimum actus sunt? num forte vegetalis animæ? an potius animal facientis clarioris profecto efficaciorisque, atque ob hoc ipsum vivacioris? Anima vero talis assistens videlicet materiæ tali, utpote quæ sit hoc ipsum tanquam sic affecta, etiam absque corpore esse judicatur homo. Quæ profecto secundum se ipsam aliquid format in corpore, et simulachrum hominis aliud, quantum capit natura corporis, efficit: quemadmodum et hujus insuper simulachrum pictor efficit solet: efficit, inquam, hominem quendam deteriore, qui tamen et formam habet, et ratio-

nes vel mores, affectionesque et vires debiles et obscuras: obscura denique omnia, quoniam hic non est homo primus. Atqui et species sensuum aliter, et sensus alios, qui etsi perspicaces apparent, obtusi tamen sunt et imagines quædam, si cum superioribus sensibus conferantur: ipse vero huic præsidens homo animæ jam diviniore existit habentis hominem meliorem, sensusque admodum clariores. Atqui hunc forte hominem Plato definit. Adjungit autem in definiendo, animam utentem corpore, quoniam anima, quæ definitur homo, incubat illi animæ, quæ proxime corpore utitur, diviniore autem anima secundo loco utitur corpore. Quando enim id, quod factum est, sensuale jam evasit, consequitur hæc vitam tradens integriorem: imo vero non consequitur, sed quasi ipsam adhibet: non enim a mundo intelligibili distat, sed contingens assidue illum velut sibi suspensam tenet inferiorem, commiscens se ipsam cum ratione ad rationem. Qua-

λούθησεν, ἀλλὰ οἶον προσέθηκεν αὐτήν· οὐ γὰρ ἐξίσταται τοῦ νοη-
τοῦ, ἀλλὰ συναψαμένη οἶον ἐκκρεμαμένην ἔχει τὴν κάτω, συμμίξασα
ἑαυτὴν λόγῳ πρὸς λόγον. ὅθεν καὶ ἀμυδρὸς οὗτος ὦν ἐγένετο φανερὸς C
τῇ ἐλλάμψει.

- 5 Πῶς οὖν ἐν τῇ κρείττονι τὸ αἰσθητικόν; ἢ τὸ αἰσθητικὸν τῶν ἐκεῖ A
ἀναισθητῶν, καὶ ὡς ἐκεῖ τὰ αἰσθητά. Διὸ καὶ οὕτως αἰσθάνεται τὴν
αἰσθητὴν ἀρμονίαν, τῇ δὲ αἰσθήσει παραδεξαμένου τοῦ αἰσθητικοῦ
ἀνθρώπου, καὶ συναρμόσαντος εἰς ἔσχατον πρὸς τὴν ἐκεῖ ἀρμονίαν,
καὶ πυρὸς ἐναρμόσαντος πρὸς τὸ ἐκεῖ πῦρ, οὗ αἴσθησις ἦν ἐκείνη τῇ
10 ψυχῇ, ἀνάλογον τοῦ πυρὸς τοῦ ἐκεῖ φύσει. Εἰ γὰρ ἦν ἐκεῖ σώματα B
ταῦτα, ἦσαν αὐτῶν τῇ ψυχῇ αἰσθήσεις καὶ ἀντιλήψεις· καὶ ὁ ἀνθρω-
πος ὁ ἐκεῖ ἢ τοιαύτη ψυχὴ ἀντιληπτικὴ τούτων, ὅθεν καὶ ὁ ὕστερος
ἀνθρώπος, τὸ μίμημα εἶχε τοὺς λόγους ἐν μιμήσει. Καὶ ὁ ἐν νῶ ἄν-
θρωπος τὸν πρὸ πάντων τῶν ἀνθρώπων ἀνθρώπον· ἐλλάμπει δ' οὗτος
15 τῷ δευτέρῳ, καὶ οὗτος τῷ τρίτῳ. ἔχει δέ πως πάντας ὁ ἔσχατος, οὐ
γιγνόμενος ἐκείνοις, ἀλλὰ παρακείμενος ἐκείνοις. Ἐνεργεῖ δὲ ὁ μὲν C
ἡμῶν, κατὰ τὸν ἔσχατον· τῷ δέ τι καὶ παρὰ τοῦ πρὸ αὐτοῦ, τῷ δὲ,

2. συναψαμένη—ἐκκρεμαμένη] Cod. Vat.
συναψομένη—ἐκκρεμαμένων.

3. ἀμυδρὸς] Codd. Mon. C. Marc. A.
ut marg. Ed. ἀμυδρῶς. Sed Marc. A. cum
spīritu aspero, quem semper habet in hac
voce.

5. ἢ τὸ αἰσθητικόν] Absunt hæc a Cod.
Vat.

6. ἀναισθητῶν] Prior h. v. pars in Cod.
Med. A. punctis subscriptis notata est.

9. αἴσθησις] Cod. Med. B. ἢ αἴσθησις.

ib. ἐκείνη] Cod. Vat. ἐκείνη.

10. Εἰ γὰρ] Ita Codd. Ciz. Darm.
Marc. Mon. C. Vat. Sed Med. A. B.

cum Ed. ἢ γὰρ.

12. ὁ ὕστερος] Cod. Vat. omittit ὁ.

14. πάντων] Codd. Ciz. Marc. A. C.
Mon. C. Med. A. B. Vat. πάντων τῶν.
Unde recipi Articulum.

15. καὶ οὗτος] Cod. Vat. καὶ οὗτος.
ib. τὰ πάντας] Codd. omnes ut vult
marg. Ed. πάντας.

17. τοῦ ἔσχατον] Codd. Ciz. et Vat. τὸ
ἔσχατον.

propter homo hic in se obscurus, fit ejusmodi
illustratione lucidior.

VI. Anima nostra sensum adeo radicatus habet, ut
sensu quodam semper utatur.

Nam et extra terrenum corpus per corpus aërium sentit
in aëre, et per caeleste corpus in cælo, hic quidem
aëria maxime, ibi vero caelestia. Quin etiam extra
cælum intimo quodam imaginationis sensu ipsus in-
telligentiæ notiones in conceptus transformat imagi-
nabiles. Unusquisque nostrum tres homines habet,
idealem, rationalem, sensualem: qui sibi deinceps
ordīne sunt connexi. Sed alii nostrum atque alias
secundum alium horum trium atque alium vitam
agunt, et quatenus formas vivendi mutant, eatenus
commutant et demones proprios præsentis vitæ duces.
Tum vero, quæ vitam intellectualem potissimum
agunt, demonem sublimiorem nactæ per eum etiam
Deum ducem adipiscuntur. Ludit post hæc Ægyptio
more Plotinus circa irrationalis animæ transmigra-
tionem atque etiam circa transitum rationalis animæ
in ipsam bruti naturam: quæ nec ipse prorsus affir-
mat, nec alii Platonici comprobant, et nos alibi con-
futavimus.

Sed quoniam modo in anima illa præstantiore
est sentiendi facultas? Perfecto sentiendi vis illa
ad ea proprie, quæ illic dicuntur sensibilia, per-
tinet: atque ita ibi sensus est, sicut et sensibilia.
Quapropter et ita sensibilem illo sensu percipit
harmoniam, dum videlicet sensualis homo sensu
continetur et percipit, atque coarpat, quod sequi-
tur ad ultimum usque, ad harmoniam ibi vigen-
tem. Quin etiam ignis hic cum illo igne con-
gruit, quem suo quodam sensu anima illa perci-
piebat, sensu, inquam, proportionem quandam
habente ignis illius naturæ convenientem. Si
enim essent hæc ibi corpora, hæc et ibi anima
sentiret atque animadverteret. Jam vero homo
illic vivens talis quædam anima est, hæc appre-
hendere potens, unde et posterior homo imitatio
quædam illius imitatione quædam habet et ratio-
nes. Atque homo, qui est in mente, hominem
præfert omnes homines præcedentem, qui sane
secundo fulget homini: secundus tertio quoque
subrutilat. Habet autem quodammodo omnes
homo postremus, non factus illis, sed potius ad-
jacens. Agit autem hic quidem noster ad ulti-

698

καὶ παρὰ τοῦ τρίτου ἢ ἐνέργεια, καὶ ἔστιν ἕκαστος καθ' ὃν ἐνεργεῖ, καίτοι πάντα ἕκαστος ἔχει καὶ αὐτὸ οὐκ ἔχει. Τοῦ δὲ σώματος χωρισθείσης τῆς τρίτης ζωῆς, καὶ τοῦ τρίτου ἀνθρώπου, εἰ συνέποιτο ἢ δευτέρα, συνέποιτο δὲ μὴ χωρισθεῖσα τῶν ἄνω, οὗ ἐκείνη καὶ αὕτη

699

λέγεται εἶναι. Μεταλαβούσης δὲ θήρειον σῶμα θαυμάζεται [δὲ], 5

πῶς λόγος οὕσα ἀνθρώπου, ἢ πάντα ἦν· ἄλλο τε δὲ ἐνεργεῖ κατ' ἄλλον. Καθαρὰ μὲν οὖν οὕσα καὶ πρὶν κακυνθῆναι ἀνθρωπον θέλει, καὶ ἀνθρωπός ἐστι. Καὶ γὰρ κάλλιον τοῦτο, καὶ τὸ κάλλιον ποιεῖ. Ποιεῖ δὲ καὶ δαίμονας προτέρους, ὁμοειδείς τῇ ἀνθρωπον, καὶ ὁ πρὸ αὐτῆς

B δαιμονιώτερος, μᾶλλον δὲ θεὸς, καὶ ἔστι μίμημα θεοῦ δαίμων εἰς θεὸν 10

ἀνηρτημένος, ὡσπερ ἀνθρωπος εἰς ἀνθρωπον. Οὐ γὰρ λέγεται θεὸς,

εἰς ὃν ὁ ἀνθρωπος. Ἔχει γὰρ διαφορὰν ἣν ἔχουσι ψυχαὶ πρὸς ἀλλή-

λας, καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὧσι στίχου. Λέγειν δὲ δεῖ δαίμονας εἶδος δαι-

μόνων, οὓς φησιν ὁ Πλάτων δαίμονας. Ὄταν δὲ συνέπηται τὴν θή-

ρειον φύσιν ἐλομένη ψυχὴ ἢ συνηρτημένη τῇ ὅτε ἀνθρωπος ἦν, τὸν 15

C ἐν αὐτῇ λόγον ἐκείνου τοῦ ζώου ἔδωκεν. Ἔχει γὰρ, καὶ ἡ ἐνέργεια

αὕτη χείρων.

A Ἄλλ' εἰ κακυνθεῖσα καὶ χείρων γενομένη πλάττει θήρειον φύσιν,

3. τῆς τριτάτης] Codd., præter Darm., omnes, ut marg. Ed., τῆς τρίτης. Quibus obsequor.

4. συνέποιτο—καὶ ἐκείνη αὕτη] Desunt hæc in Cod. Ciz. sed in marg. addita deinde rursus deleta et in Cod. reposita post οὕσα ἀνθρώπου, quia verba: καὶ ἐκείνη αὕτη—ἀνθρωπος οὕσα his posita sunt. Ceterum habet οὐ ἐκείνη καὶ αὕτη pro ἐκείνη αὕτη, ut

et Med. A. B. Mon. C. Marec. et Vat. Quos sequimur.

5. θήρειον] Cod. Ciz. θήριον.

ib. [δὲ], πῶς] Cod. Vat. omittit δέ.

Ego uncinis inclusi.

6. ἢ πάντα] Ita Codd. Mon. C. et Vat.

Rell. eum Ed. ἢ πάντα.

ib. ἄλλου] Codd. Ciz. et Vat. ἄλλου.

8. Ποιῖ] Cod. Vat. ποιῖν.

9. ὁμοειδείς τῇ ἀνθρωπον] Cod. Vat. ὁμοειδῆ τῇ ἀνθρώπου.

10. θεὸν] Cod. Vat. βεούς.

13. Λέγειν—εἶδος] λέγει δὲ δὴ δαίμονας εἶναι εἶδος.

15. Ψυχὴ ἢ] Cod. Vat. ψυχῆ. ἢ.

ib. ἀνθρωπος] Codd. Darm. et Med. A. ὁ ἀνθρωπος.

num: huic vero aliquid refulget a præcedente: illi rursus a tertio superiore subgeritur actus: atque est unusquisque secundum quem et agit, quamvis unusquisque habeat omnes, rursusque non habeat. Postquam vero tertia hæc vita separata est a corpore, similiterque tertius homo, si proxime præcedens anima consequatur, consequens videlicet a supernis minime segregata: tunc ubicumque est ultima, præcedens quoque dicitur esse. At cum in bruti corpus traducitur, mirum videri potest, quoniam pacto eodem transferatur et illa, quæ hominis ipsius est ratio: sed profecto jam omnia erat: alias autem agit secundum aliam rationem. Quatenus igitur existit pura, neque dum depravata est, hominem vult, homoque existit. Id namque melius est, quodve est melius, agit. Agit quoque dæmones priores quidem, sed conformes illi, quæ agit hominem: et qui ante ipsam est, magis est dæmonicus: imo vero est Deus. Nempe imitatio quædam Dei est

annexus Deo dæmon, quemadmodum homo hic suspensus ad hominem illum. Non enim Deus dicitur, in quem proxime homo suspensus erigitur. Differentia namque hic eadem est, quam et animæ inter se habent, si quidem ex ordine sint eodem. Oportet autem dæmones dicere speciem dæmonum, quos Plato dæmones nuncupat. Quando vero comitatur animam, quæ elegit jam bruti naturam, tunc, quæ annexa est eratque animæ superiori, etiam dum agebat hominem, insitam sibi seminale animalis illius exhibet rationem. Habet enim eam, actusque ejusmodi deterior judicatur.

VII. Quum Plotinus velit ideam hominis cum idea equi commiseri non posse: item intellectum nostrum in divinis perpetuo permanere: rationemque ab intellectu proxime regi: rursus divinam animam nostram naturam ad inferiora nequaquam præcipitari, sed vicissim anniti hæc ad illam, consequens erat dicere,

οὐκ ἦν ὁ ἐξ ἀρχῆς βουὴν ἐποίει, ἢ ἵππον, καὶ ὁ λόγος δὲ ἵππου καὶ ἵππος παρὰ φύσιν, ἢ ἔλαττον, οὐ μὴν παρὰ φύσιν, ἀλλ' ἐκεῖνό πως καὶ ἐξ ἀρχῆς ἵππος, ἢ κύων· καὶ εἰ μὲν ἔξει, ποιεῖ τὸ κάλλιον, εἰ δὲ μὴ, ὁ δύναται, ἢ γε ποιεῖν προσταχθεῖσα, οἷα καὶ οἱ πολλὰ εἶδη 5 ποιεῖν εἰδότες δημιουργοὶ, εἶτα τοῦτο ποιοῦντες, ἢ ὁ προσετάχθησαν, ἢ ὁ ἡ ὕλη ἐθέλει τῇ ἐπιτηδειότητι. Τί γὰρ κωλύει τὴν μὲν δύναμιν B τῆς τοῦ παντὸς ψυχῆς προὔπογράφειν, ἅτε λόγον πάντα οὔσαν, πρὶν καὶ παρ' αὐτῆς ἦκειν τὰς ψυχικὰς δυνάμεις, καὶ τὴν προὔπογραφὴν οἷον προδρομούς ἐλλάμψεις εἰς τὴν ὕλην εἶναι, ἥδη δὲ τοῖς τοιούτοις 10 ἴχνεσιν ἐπακολουθοῦσαν τὴν ἐξεργαζομένην ψυχὴν, κατὰ μέρη τὰ ἴχνη διαρθροῦσαν ποιῆσαι καὶ γενέσθαι ἐκάστην τοῦτο, ὧ̄ προσῆλθε σχηματίσασα ἑαυτὴν, ὥσπερ τὸν ἐν ὀρχήσει πρὸς τὸ δοθεὲν αὐτῷ C δρᾶμα. Ἀλλὰ γὰρ ἐπισπώμενοι τῷ ἐφεξῆς, εἰς τοῦτο ἤκομεν. Ἦν δὲ ἡμῖν ὁ λόγος, τὸ αἰσθητικὸν ὅπως τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πῶς οὐκ ἐκ- 15 εἶνα πρὸς γένεσιν βλέπει· καὶ ἡμῖν ἐφαίνετο καὶ ὁ λόγος ἐδείκνυεν, οὐκ ἐκεῖνα πρὸς τὰ τῆδε βλέπειν, ἀλλὰ ταῦτα εἰς ἐκεῖνα ἀνηρτηῆσθαι

1. ὁ ἐξ ἀρχῆς] Cod. Ciz. omittit ὁ, Vat. ejus loco habet ὁ.
2. ἐκεῖνό πως] Cod. Vat. ἐκείνο ὅπως.
4. ἢ ἢ γ] Cod. Vat. ηγ]. Idem cum Marec. Mon. C. Med. A.B. ποιῖν pro ποιῖ. Utrumque recepi.
5. τοῦτο ποιῖν] Codd. Med. A.B.

ποιῖν] Cod. Vat. ἐκείνο ὅπως.

6. ἰβίλι] Cod. Vat. ἰβίλη.
8. προὔπογραφῆν] Cod. Ciz. ὑπογραφῆν.
10. ἐξεργαζομένην] Cod. Vat. ἐξισταζομένην. Mox Marec. B. καὶ τὰ pro κατὰ, cum marg. Ed.
11. τοῦτο, πῶ] Cod. Vat. τοῦτο ὧ̄. Est

etiam ὧ̄ in Codd. Marec. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Quare correxi.
13. ἐπισπώμενοι] Codd. Marc. A. Mon. C. ἐπισπόμενοι. Rell. cum Ed. ἐπισπώμενοι.
15. ἰδεῖν] Cod. Vat. ἰδεῖν sine dist.

humanam speciem in equinam minime permutari. Notabis in nostro corpore ultra vitale vestigium impressum ab anima mundi, quod nimium est commune, imprimi vestigium quoque vitale propriumque ab anima nostra, atque hanc ab anima mundi diversam esse, nec ab externis, sed a se ipsa potius permutari. Unde consequens est, nulla ejusmodi mutatione speciem propriam prorsus exuere. Anima denique etiam in mundo divino sensibus uti dicitur, quoniam corporea percipit, quamvis ab excelsiore specula prospicere rideatur.

Verum si anima jam depravata factaque deterior brutam fingit naturam, non erat ab initio, quod bovem faceret aut equum, seminalisque ratio equi et equus præter naturam erunt: imo vero minus aliquid sunt, neque tamen præter naturam. At illud quodammodo etiam ab initio equus, aut canis erat, atque si facultas suppetat, quod est melius efficit: sin minus saltem quodcumque potest anima ipsa videlicet addicta jam ad agendum: quemadmodum artifices, qui, etsi sciunt species plurimas fabricare, id postea tamen agunt, ad quod vel addicti sunt, vel quod sua quadam præparatione materia postulat. Quid

enim obstat, quin virtus animæ mundi, utpote, quæ est ratio universa, materiam quodammodo præfiguret? prius etiam quam ab [anima particulari] ea animales potentie veniant, et ipsa præfiguratio sit velut illustrationes quædam in materia præcurrentes? Atque vestigia jam ejusmodi anima prosequens peragendo, singulaque vestigia membratim dearticulando proprium perficiat opus? Et quælibet anima potissimum id evadat, in quod inciderit, se ipsam videlicet figurando? quemadmodum unusquisque in tripudio atque ludo se ipsum ad mandatum sibi actum gestumque accommodat. Sed enim eo, quod deinceps sequebatur, ducti hucusque devenimus. Institutum vero nostrum erat inquirere, quomodo in ipso homine sit sentiendi facultas: et quomodo divina illa ad generationem minime inclinentur. Jam vero nobis apparuit, et ratio demonstravit, non illa quidem ad hæc adspicere, sed hæc potius ad illa prorsus anniti, inde pendere, illa pro viribus imitari, hominemque hunc ab illo habere vires ad illa. Quin etiam sensibilia hæc cum hoc homine conjugari, illa vero cum illo. Illa enim quodammodo etiam sensibilia

700

καὶ μιμῆσθαι ἐκεῖνα, καὶ τοῦτον τὸν ἄνθρωπον παρ' ἐκείνου ἔχοντα τὰς δυνάμεις πρὸς ἐκεῖνα, καὶ συνεζεύχθαι ταῦτα τὰ αἰσθητὰ τούτῳ, ἐκεῖνα δ' ἐκείνω. Ἐκεῖνα γὰρ τὰ αἰσθητὰ, ἃ οὕτως ὠνομάσαμεν, ὅτι ἀσώματα, ἄλλον δὲ τρόπον ἐν ἀντιλήψει, καὶ τήνδε τὴν αἴσθησιν ἀμυδροτέραν οἶσαν τῆς ἐκεῖ ἀντιλήψεως, ἣν ὠνομάζομεν αἴσθησιν, 5 ὅτι σωματῶν ἦν, ἐναργεστέραν εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῦτον αἰσθητικὸν, ὅτι ἐλαττόνως, καὶ ἐλαττόνων ἀντιληπτικὸν εἰκόνων ἐκείνων, ὥστε εἶναι τὰς αἰσθήσεις ταύτας ἀμυδρὰς νοήσεις, τὰς δὲ ἐκεῖ νοήσεις, ἐναργεῖς αἰσθήσεις.

A Ἄλλὰ τὸ μὲν αἰσθητικὸν οὕτως. Τὸ δὲ ἵππος ὅλος καὶ ἕκαστον 10 τῶν ζώων ἐκεῖ, πῶς οὐ πρὸς τὰ ἐνταῦθα ἐθέλει βλέπειν; ἀλλ' εἰ μὲν ἵνα ἐνταῦθα ἵππος γένοιτο ἢ ἄλλο τι ζῶον, ἐξεῦρε νόησιν ἵππου καίτοι πῶς οἶόν τε ἦν, βουλόμενον ἵππου ποιῆσαι, νοῆσαι ἵππου. Ἦδη γὰρ δῆλον ὅτι ὑπῆρχεν ἵππου νόησις, εἴπερ ἠβουλήθη ἵππου ποιῆσαι. B ὥστε οὐκ ἔστιν ἵνα ποιήσῃ νοῆσαι, ἀλλὰ πρότερον εἶναι τὸν μὴ γενό- 15 μενον ἵππου πρὸ τοῦ μετὰ ταῦτα ἐσομένου. Εἰ οὖν πρὸ τῆς γενέσεως ἦν, καὶ οὐχ ἵνα γένηται ἐνοήθη, οὐ πρὸς τὰ τῆδε βλέπων εἶχε παρ'

3. ὠνομάσαμεν] Marc. B. cum marg. Ed. ὠνόμασεν.

4. ἀσώματα] Fic. legit σώματα. Sed Codd. ut Ed.

5. ὠνομάζομεν] Codd. Mon. C. Marc. A. B. ὠνομάζομεν. Quos sequor. Cod. Mon. C. mox ex corr. ὅτι ἀσώματων.

6. καὶ τοῦτον] Cod. Ciz. καὶ τοῦτο.

7. ἐλαττόνως] Cod. Vat. ἐλάττων.

ih. ἀντιληπτικὸν] Codd. Mon. C. Marc.

A. ἀντιληπτικῶν.

10. οὕτως] Codd. Darm. et Med. A. uterque a pr. m. ὄντως ut marg. Ed. Et sic etiam Marc. B. Idem mox

ὅλος (sic). Ed. ὅλος. Marg. Ed. ὅλος: quod recepi.

11. πῶς οὐ] Cod. Vat. πῶς οὐ.

ih. ἀλλ' εἰ] Cod. Vat. ἀλλὰ, sine ei.

16. Εἰ οὖν] Cod. Vat. εἰ οὖν. εἰ οὖν.

17. πρὸς τὰ] Ita Codd. Mon. C. Marcc. Med. A. B. Vat. Rell. cum Ed. πρὸ τὰ.

sunt: quæ ita nominavimus, quia corpora sunt, sed aliter, quam hæc nostra percipiuntur. Constitit insuper hunc sensum illa perceptione obscuriorem esse, quam sensum ideo nuncupavimus, quia corpora percipit, sed longe perspicaciorem esse concessimus. Atque ob hoc hunc quoque hominem esse diximus sensualem: quoniam deteriori modo deterioraque apprehendit, scilicet illorum duntaxat imagines, ut merito dici possit, hos quidem sensus obscuras intelligentias esse: intelligentias autem illas sensus admodum percipaces.

VIII. *Intellectus primus fecunditate lucis exuberante in quam plurimos se ipsum intus naturaliter propagat radios ideales. Ex hac propagatione intellectuali simul et naturali naturales rerum formæ foras tanquam lumina profluunt.* (Laudat hæc Ficini verba, ut rem obscuram illustrantia, Brucker. in Hist. Crit. Philos. II. p. 404. addens: “*Cuncta, nisi fallimur (hæc Plotiniana) eo redeunt, esse ideam irrationalis objecti in intellectu ratiocinante, et cum eo unum, hincque consistere eum ea posse: quemadmodam idea equi in hominis intellectu est rationalis,*

licet de objecto irrationali.” *Excerpsit hæc et sequentia Tennemannus in Hist. Philosoph. VI. p. 131—137, et uti adsolet, ad Kantianæ rationis modulum exigit, non sine stomacho in eos, qui nuper per Germaniam ingeniosius super natura philosophati sunt. In alia omnia abire consultum duxit G. A. Heigl in libello, qui inseribitur: Die Plotinische Physisc (Plotini Physica). Landshut, 1815.) Illic igitur non excogitatur equus, ut hic fiat equus: alioquin et hinc illa penderent, et notus ibi foret equus antequam notus. Tum vero multitudo illic formarum eatenus enumerabilis esse videtur, quatenus, quicquid acceperis in eo, quod est post ipsam unum, semper occurrit ut multiplex. Plenitudo quin etiam prima quicquid habet, intus omnium habet æque plenum.*

Verum sentiendi quidem facultas ita se habeat. Sed quonam pacto equus ille totus, et quodlibet illic animal ad hæc nostra non respicit? siquidem ut hic generetur equus vel aliud quodvis animal, intellectus ille ipsam equi invenerit notionem, tametsi impossibile cognitu est, illum jam volendo equum, facere equum deinde cogitavisse. Jam enim procul dubio equi intellectio extitisset,

εαυτῶ ὃς εἶχε τὸν ἐκεῖ ἵππον, οὐδ' ἵνα τὰ τῆδε ποιήσῃ, εἶχε τοῦτόν ⁷⁰⁰
 τε καὶ τὰ ἄλλα· ἀλλὰ ἦν μὲν ἐκεῖνα, ταῦτα δὲ ἐπηκολούθει ἐξ ἀνάγκης
 ἐκείνοις· οὐ γὰρ ἦν στηῆναι μέχρι τῶν ἐκεῖ. Τίς γὰρ ἂν ἔστησε
 δύναμιν, μένειν τε καὶ προῖεναι δυναμένην; ἀλλὰ διὰ τί ἐκεῖ ζῶα C
 5 ταῦτα; τί γὰρ ἐν θεῷ ταῦτα; τὰ μὲν γὰρ λογικὰ ἔστω· ἀλόγων δὲ
 τοσοῦτον πλήθος τί τὸ σεμνὸν ἔχει; τί δὲ οὐ τοῦναντίον; ὅτι μὲν
 οὖν πολλὰ δεῖ τοῦτο τὸ ἐν εἶναι, ὃν μετὰ τὸ πάντῃ ἐν δῆλον, ἢ οὐκ
 ἂν ἦν μετ' ἐκείνο, ἀλλ' ἐκείνο. Μετ' ἐκείνο δὲ ὃν, ὑπὲρ μὲν ἐκείνο
 πρὸς τὸ μᾶλλον ἐν γενέσθαι, οὐκ ἦν, ἐλλείπον δὲ ἐκείνου· τοῦ δ' ἀρί-D
 10 στοῦ ὄντος ἐνός, ἔδει πλέον ἢ ἐν εἶναι· τὸ γὰρ πλήθος ἐν ἐλλείψει.
 Τί οὖν κωλύει δυάδα εἶναι; ἢ ἐκάτερον τῶν ἐν τῇ δυάδι, οὐχ οἷόν τε
 ἦν, ἐν παντελῶς εἶναι. Ἀλλὰ πάλιν αὖ δύο τοῦλάχιστου εἶναι, καὶ
 ἐκείνων αὖ ὡσαύτως, εἶτα καὶ κίνησις ἦν ἐν τῇ δυάδι τῇ πρώτῃ καὶ
 15 στάσις. Ἦν δὲ καὶ νοῦς, καὶ ζωὴ ἦν ἐν αὐτῷ. καὶ τέλος νοῦς, καὶ
 ζωὴ τελεία. Ἦν τοίνυν οὐχ ὡς νοῦς εἷς, ἀλλὰ πᾶς. καὶ πάντας τοὺς E
 καθ' ἕκαστα νοῦς ἔχων, καὶ τοσοῦτος, ὅσοι πάντες, καὶ πλείων. Καὶ ⁷⁰¹
 ἔζη οὐχ ὡς ψυχὴ μία, ἀλλ' ὡς πᾶσαι, καὶ πλείω δύναμιν εἰς τὸ ποι-

1. τοῦτόν τι] Cod. Ciz. τοῦτό τε.
 2. ἐπηκολούθει] Ita Codd. Mon. C. Med.
 A. B. Vat. Reli. cum Ed. ἐπηκολούθη.
 3. στηῆναι μέχρι τῶν ἐκεῖ] Cod. Vat. μι-
 χροὶ τῶν ἐκεῖ στήναι.
 4. ἐκεῖ ζῶα] Vocem ἐκεῖ omittit Marc. A.
 5. ἔστω] Cod. Vat. καὶ ἔστω. Mox
 Marc. A. C. τοσοῦτον πλήθος; et in seqq.
 τί σεμνόν, omisso τῷ.
 6. τι δ' οὐτ' ἵκαντίον] Ita Ed. Sed Codd.,
 præter Darm., omnes, ut marg. Ed. τι δὲ

οὐ τοῦναντίον. Quos sequimur.
 7. εἶναι, ὃν] Cod. Vat. εἶναι, οὐ.
 8. ἐκείνο ὑπὲρ μὲν ἐκείνο] In omnibus
 Codd. verba ὑπὲρ μὲν ἐκείνο omissa, ut in
 marg. Ed. Quare ea delēvi.
 9. δὲ ἐκείνου] Codd. Marce. Mon. C. et
 Vat. δ' ἐκείνου.
 10. ἐλλείψει] Cod. Ciz. ἐλλείψει.
 11. τῶν ἐν] Cod. Vat. τῶν (sic).
 ib. ὄν τι] Cod. Med. A. omittit τι,
 cum Marc. B.

12. τοῦλάχιστον] Ita sine libris rescri-
 bendum fuit. Ciz. τοῦλάχιστον, Mon. C.
 τοῦλάχιστον. Reli. cum Ed. τοῦλάχιστον.
 13. κίνησις ἦν] Ita Codd. omnes. Ed.
 κίνησιν ἦν.
 ib. καὶ πρώτῃ] Codd. omnes, ut marg.
 Ed., πῇ πρώτῃ.
 16. Καὶ ζῆ—πλείω] Desunt hæc in
 Codd. Mon. C. Marc. A.
 17. πλείω] Codd. Marc. C. Med. B.
 πλείων.

si modo equum volebat efficere. Quapropter non
 datur, ut faciat illum exeogitasse, sed prius e-
 quum ingentium extitisse patet ante futurum hic
 equum. Si ergo ante generationem erat, neque
 ut gigneretur intellectus fuit, nimirum non ad
 hæc nostra respiciens penes se ipsum habuit e-
 quum, qui ipsum ibi possidet equum: neque ut
 hæc efficeret, equum habuit atque alia: sed erant
 illa quidem, hæc autem ad illa sunt necessario
 subsecuta: non enim dabatur usque ad illa dun-
 taxat progredi, ibique desistere. Quis enim po-
 testatem illam cohibuisset manere pariter pro-
 gredique potentem? Cæterum quaeri potest, cur-
 nam ibi sint hæc animalia. Quid enim hæc in
 Deo? Rationalia quidem ibi sint: tanta vero ir-
 rationalium multitudo quidnam habet honesti?
 Quin potius turpitudinem videtur inferre. Patet
 utique ens ipsum unum oportere quin etiam esse
 multa: quippe cum sit post illud, quod est peni-
 tus unum: alioquin post illud minime foret, sed

potius illud. Cum vero sit post illud, fieri ne-
 quit, ut in eo, quod est unum esse superet ip-
 sum: sed necesse est sub illo deficere. Cum vero
 optimum omnino sit unum, oportuit hoc plus
 esse quam unum: multitudo enim in defectu ver-
 satur. Sed quid prohibet ens ipsum ad bina-
 rium usque tantum multiplicari? Nempe quia
 utrumque in binario positum tale est, ut penitus
 unum esse non possit. Sed necessarium est alte-
 rum atque alterum rursus duo quædam saltem
 existere: rursusque eorum quodlibet eodem pacto
 multiplicari, proinde in primo binario motus est
 insuper atque status. Est etiam intellectus, est
 et vita: perfectus, inquam, intellectus, et vita
 perfecta. Est igitur non tanquam intellectus
 unus, sed intellectus omnis, intellectus omnes
 continens singulatim: multiplicatus eatenus, qua-
 tenus intellectus omnes, imo rursus et amplior.
 Vivit profecto mens illa non ut anima una, sed
 ut omnes, vimque possidens ampliorem ad sin-

701

εἶν ψυχὰς ἐκάστας ἔχων, καὶ ζῶον παντελὲς ἦν, οὐκ ἄνθρωπον ἐν αὐτῷ μόνον ἔχον· μόνος γὰρ ἄνθρωπος ἐνταῦθα ἦν.

A Ἄλλ' ἔστω, φήσει τις, τὰ τίμια τῶν ζώων, πῶς αὖ τὰ εὐτελή καὶ τὰ ἄλογα ἦν; τὸ εὐτελὲς δηλονότι τῷ ἀλόγῳ ἔχοντα, εἰ τῷ λογικῷ τὸ τίμιον, καὶ εἰ τῷ νοερῷ τὸ τίμιον, τῷ ἀνοήτῳ τὸ ἐναντίον. Καίτοι 5 πῶς ἀνόητον ἢ ἄλογον ἐκείνου ὄντος ἐν ᾧ ἕκαστα, ἢ ἐξ οὗ; Πρὸ δὴ τῶν περὶ ταῦτα καὶ πρὸς ταῦτα λεχθησομένων, λάβωμεν, ὡς ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐνταῦθα οὐ τοιοῦτός ἐστιν οἶος ἐκείνος, ὥστε καὶ τὰ ἄλλα 10 B ζῶα, οὐχ οἷα τὰ ἐνταῦθα κάκει, ἀλλὰ μειζρόνως δεῖ ἐκείνα λαμβάνειν· εἶτα οὔτε τὸ λογικὸν ἐκεῖ, ᾧδε γὰρ ἴσως λογικός. Ἐκεῖ δὲ ὁ πρὸ τοῦ 10 λογίζεσθαι· διὰ τί οὖν ἐνταῦθα λογίζεται οὗτος, τὰ δ' ἄλλα οὔ; ἢ διαφόρου ὄντος ἐκεῖ τοῦ νοεῖν ἐν τε ἀνθρώπῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις, διάφορον καὶ λογίζεσθαι· ἐνὶ γάρ πως καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις πολλὰ διανοίας ἔργα. Διὰ τί οὖν οὐκ ἐπ' ἴσης λογικά; διὰ τί δὲ ἄνθρωποι C πρὸς ἀλλήλους οὐκ ἐπ' ἴσης; δεῖ δὲ ἐνθυμεῖσθαι, ὡς τὰς πολλὰς ζωὰς 15 οἶον κινήσεις οὔσας, καὶ τὰς πολλὰς νοήσεις, οὐκ ἐχρήν τὰς αὐτὰς

1. καὶ ζῶων—ἔχων] Desunt hæc in Cod. Ciz. Cod. Mon. C. habet ἐκάστης.
ib. παντελής] Ita Codd. Vat. et Marce. Rell. cum Ed. παντατελής.
2. μόνον ἔχων] Cod. Mon. C. μόνον ἔχων. Pergit Med. B. μόνον cum Codd. Vat. Marc. A.C. et Mon. C.
ib. ἐνταῦθα] In Cod. Vat. syllaba ταῦ punctis notata est.

3. φησί] Codd. Mon. C. Med. A.B. Marce. φήσει. Vat. φῶσι.
ib. αὐτὰ] Cod. Ciz. αὐτά.
7. λάβωμεν] Ita Codd. excepto Vat. omnes. Ed. λάβωμεν.
8. οὐ τοιοῦτος] Cod. Vat. ὁ τοιοῦτος.
ib. ἐκείνος] Codd. Mon. C. Marc. A. ὁ ἐκείνος.

10. πᾶσι γὰρ] Codd. Marce. Mon. C. Med. A.B. Vat. ᾧδε. Et sic correxi.
11. οὐ ἢ] Ed. οὐ. ἢ. Sed οὐ habet Vat. cum Marce.; idem et Mon. C. ἢ.
12. ἐν σί] Ita Marce. Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἐν σι.
13. λογίζεσθαι] Codd., excepto Darm., omnes το λογίζεσθαι.

gulas animas procreandas. Est et animal univ-
ersum, non hominem in se solum habens: alio-
quin solus hic homo foret.

IX. Quum in ente primo sit primus numerus origo rerum, merito illic est omnis rerum numerus. Item quum sit primu forma, jure illic res inter se formarum gradibus differunt tanquam species. Rursus in vita intelligentiaque perfecta idea qualibet rerum, hic etiam non viventium vita est et intelligentia quadam.

Similiter metallorum forma in se etiam non lucentium in planetis suis lucent omnes varietate lucis: et animalium forma deformium formosæ sunt in celo. Vita illic intelligentiaque mirabiliter efficax movetur intra se quam plurimum: ejusmodi motu se derivando quasi se dividit: nec tamen materiali quadam divisione continui: ergo formali. Plurimis interim formarum gradibus se distinguit: atque sicut divisio progressio mundana, sic illa deinceps in angustiora procedit, minorum deinceps ideæ intra se profrens. Sed quoniam omnes illic ideæ ex una, et in una individuaque vita et intelligentia sunt, nimirum omnes in qualibet continentur: sicut in quavis stella

sunt et aliarum vires, quatenus omnes in celo in eodem Solis lumine congruunt, quamvis singulæ et aspectu et effectu primo proprietatem suam præferant. Similiter profert et quævis ilea suam, reliquas interea continens.

At vero sint, ibi dicet aliquis, animalia potissimum honoranda: sed quoniam pacto viliora rursus et ratione capta? Quæ profecto propterea, quod ratione orbata sint, abjecta censentur: siquidem ob virtutem rationalem animal honorandum existimatur. Ac si ob naturam intellectualem est aliquid honorandum, merito propter ejus absentiam contemnendum. Quamquam difficile dictu est, quomodo sit ibi aliquid mente vel ratione vacans: quippe cum illud, in quo vel ex quo singula sunt, ratio ipsa et intellectus primus existat. Jam igitur ante illa, quæ circa hæc et ad hæc dicenda sunt, in ipso prorsus conveniamus, hominem videlicet hic viventem, non talem, qualis ille est, esse: similiterque nec animalia cætera qualia hic sunt, talia illic existere: sed præstantiori quodam gradu illa prorsus accipienda, præterea nec rationale quicquam proprie

εἶναι, ἀλλὰ καὶ ζωᾶς διαφόρους καὶ νοήσεις ὡσαύτως· τὰς δὲ διαφο- 701
 ράς πῶς φωτεινότερας καὶ ἐναργεστέρας, καὶ τὸ ἐγγὺς δὲ τῶν πρώ-
 των, πρῶτας καὶ δευτέρας καὶ τρίτας. Διόπερ τῶν νοήσεων αἱ μὲν
 θεοὶ, αἱ δὲ δευτερόν τι γένος, ἐν ᾧ τὸ λογικὸν ἐπίκλην ἐνταῦθα, ἐξῆς D
 5 δ' ἀπὸ τούτων τὸ ἄλογον κληθέν. Ἐκεῖ δὲ καὶ τὸ ἄλογον λεγόμενον
 λόγος ἦν, καὶ τὸ ἄνουν νοῦς ἦν, ἐπεὶ καὶ ὁ νοῶν ἵππου νοῦς ἔστι,
 καὶ ἡ νόησις ἵππου νοῦς ἦν. Ἄλλ' εἰ μὲν νόησις μόνον, ἄτοπον οὐδὲν
 τὴν νόησιν αὐτὴν νόησιν οὔσαν, ἀνοήτου εἶναι. Νῦν δ' εἰ ταῦτον ἡ
 νόησις τῷ πράγματι, πῶς ἡ μὲν, νόησις, ἀνόητον δὲ τὸ πρᾶγμα; 702
 10 οὔτω γὰρ ἂν νοῦς ἀνόητον ἑαυτὸν ποιοί. Ἡ οὐκ ἀνόητον, ἀλλὰ νοῦς
 τοιόσδε, ζωὴ γὰρ τοιάδε. Ὡς γὰρ ἤτισοῦν ζωὴ οὐκ ἀπήλλακται τοῦ
 εἶναι ζωὴ, οὔτως οὐδὲ νοῦς τοιόσδε ἀπήλλακται τοῦ εἶναι νοῦς, ἐπεὶ
 οὐδὲ ὁ νοῦς ὁ κατὰ ὀτιοῦν ζῶον ἀπήλλακται αὐ τοῦ νοῦς εἶναι πάν-
 των, οἷον καὶ ἀνθρώπου· εἶπερ ἕκαστον μέρος ὅτι ἂν λάβῃς, πάντα,
 15 ἀλλ' ἴσως ἄλλως. Ἐνέργεια μὲν γὰρ ἐκείνο, δύναται δὲ πάντα· λαμ- B
 βάνομεν δὲ καθ' ἕκαστον τὸ ἐνεργεῖα, τὸ δ' ἐνεργεῖα ἔσχατον, ὥστε

1. διαφορὰς πῶς] Ita Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. διαφορὰς πᾶς.

4. δευτερόν τι] Cod. Vat. εἰ ἕτερόν τι. ib. ἐν τῷ τῷ] Codd., præter Darm., omnes ἐν ᾧ τῷ. Quare correxi.

5. δὲ ἀπό] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. δ' ἀπό.

8. ἀνοήτου] Codd. Marcc. B. Med. A. ἀνόητον.

ib. ἡ νόησις] Codd. Mon. C. Marcc. A. omittunt ἢ.

10. ἑαυτὸ] Codd. præter Darm. omnes ἑαυτόν. Med. A. B. pergunt ποιῶ, (pro ποιῶ). Utrumque recepi.

12. τοῦ εἶναι νοῦς] Codd. excepto Darm. omnes ita: τοῦ εἶναι ζωὴ, οὔτως οὐδὲ νοῦς τοιόσδε ἀπήλλακται τοῦ εἶναι νοῦς, quæ ver- tendo expressit Fic. et nos, cum manifesto exciderint oculo typotheta aberrante, re-

cepimus.

13. οὐδὲ εἰ] Cod. Vat. omittit οὐδέ.

14. ἀνθρώπου] Cod. Vat. αὐτοῦ.

15. Ἐνέργεια] Cod. Vat. ἐνεργεῖα. Fic. legit ἐνεργεῖα.

ib. λαμβάνομεν] Ita Codd. præter Darm. omnes. Ed. λαμβάνομενον (sic).

16. ἕκαστον, ὥστε] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A. B. Vat. cum marg. Ed. ἔσχα- τον ὥστε. Quod recipiendum fuit.

illic existere. Hic enim forte aliquis ratione discurrat: illic autem actus viget rationali discur- sione superior. Sed curnam hic homo quidem ratiocinatur, cætera vero nequaquam? Profecto quia illic intelligentia in homine aliisque anima- libus differens est, ideoque et hic ratiocinatio dif- ferens: insunt enim quodammodo cæteris etiam animantibus multa cogitationis officia. Cur igitur non æque rationalia sunt? Ad id vero objicien- dum est rursus interrogando, cur nec ipsi homi- nes æque inter se rationales existant? Operæ pretium est considerare multas utique vitas, velut motiones quasdam multasque intelligentias ne- quaquam oportuisse easdem inter se existere, sed et differentes vitas et intelligentias similiter dif- ferentes, ipsasque quodammodo differentias magis minusve lucidas et perspicuas esse: atque quod primis est proximum per primas differen- tias designari: quod vero secundum, similiter per secundas: tertium quoque per tertias. Quam ob rem in ipso intelligentiarum ordine aliæ qui- dem dii sunt, aliæ vero secundum obtinent ge-

nus: in quo sane id continetur, quod rationale apud nos appellatur. Deinceps vero natura se- quitur, quæ irrationalis nuncupatur a nobis. Illic autem illud etiam ratio quædam est, quod a no- bis irrationale vocatur, et quod mente vacans illic est intellectus: quippe cum et qui intelligit e- quum, sit intellectus, et intelligentia equi sit si- militer intellectus. Proinde si intelligentia ibi sola esset, nihil foret absurdum intelligentiam [ejusmodi] (quæ intelligentia est) in quodam mentis experte versari. Nunc autem si idem est intelligentia ipsaque res intellecta, quonam pacto hæc quidem intelligentia est, res ipsa vero intel- lectu privata? alioquin sic utique mens ipsa faceret se amentem. Sed profecto ipsa res ibi non est intellectu vacans, sed intellectus ejusmodi. Est enim et ejusmodi vita. Sicut enim vita quæ- libet non eo munere caret, quo sit et vita, sic neque intellectus talis a simili abest munere quo sit intellectus. Quandoquidem neque intellectus secundum unumquodque animal illic vigens ea dote privatur, qua sit intellectus et omnium, velut

702

τοῦδε τοῦ νοῦ τὸ ἔσχατον ἵππον εἶναι, καὶ ἡ ἔληξε προῖων ἀεὶ εἰς ἐλάττω ζωὴν ἵππον εἶναι, ἄλλον δὲ κατωτέρω λήξαι. Ἐξελιπτόμεναι γὰρ αἱ δυνάμεις καταλείπουσιν ἀεὶ εἰς τὸ ἄνω. Προΐασι δέ τι ἀφειῖσαι, καὶ ἐν τῷ ἀφείναι δὲ ἄλλα, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐνδεές τοῦ ζώου τοῦ φανέντος, ἐκ τοῦ ἐλλείποντος ἕτερον ἐξευροῦσαι προσθεῖναι, οἷον ἐπεὶ 5 οὐκ ἔστιν ἔτι τὸ ἱκανὸν εἰς ζωὴν, ἀνεφάνη ὄνυξ καὶ τὸ γαμφώνυχον, ἢ τὸ καρχαρόδουν, ἢ κέρατος φύσις. Ὡστε ἡ κατηήλθεν ὁ νοῦς, ταύτη πάλιν αὐτῷ τῷ αὐτάρκει τῆς φύσεως ἀνακύψαι, καὶ εὐρεῖν ἐν αὐτῷ τοῦ ἐλλείποντος κειμένην ἴασιν.

A Ἀλλὰ πῶς ἐκεῖ ἐνέλειπε; τί γὰρ κέρατα ἐκεῖ πρὸς ἄμυναν; ἢ πρὸς 10 τὸ αὐταρκες ὡς ζώου καὶ τὸ τέλεον. Ὡς γὰρ ζῶον ἔδει τέλεον εἶναι, καὶ ὡς νοῦν δὲ τέλεον, καὶ ὡς ζωὴν δὲ τέλεον, ὥστε εἰ μὴ τοῦτο, ἀλλὰ τοῦτο. Καὶ ἡ διαφορὰ, τῷ ἄλλο ἀντὶ ἄλλου, ἵνα ἐκ πάντων μὲν τὸ τελειότατον ζῶον, καὶ ὁ τέλειος νοῦς, καὶ ἡ τελειοτάτη ζωὴ, ἕκαστον δὲ, ὡς ἕκαστον τέλειον. Καὶ μὴν εἰ ἐκ πολλῶν δεῖ εἶναι αὐτῶν 15 B ἐν, ἢ οὐχ οἷόν τε ἐκ πολλῶν μὲν εἶναι τῶν αὐτῶν δὲ πάντων, ἢ αὐταρκες ἦν ἂν ἔν. Δεῖ τοίνυν ἐξ ἐτέρων ἀεὶ κατ' εἶδος ὥσπερ καὶ πᾶν σύνθετον, καὶ σωζομένων ἐκάστων, οἶαι καὶ αἱ μορφαὶ καὶ οἱ λόγοι.

3. ἀφειῖσαι] Cod. Vat. ἀφειῖσθαι.

4. διὰ τὸ] Cod. Vat. διὰ τί τὸ.

7. καρχαρόδουν] Codd. Marc. A. Mon.

C. Med. B. Vat. καρχαρόδον. Mox Marc.

A. Ὡστε ἡ.

ib. ἡ κέρατος] Cod. Vat. ἡρατος.

ib. νοῦς—αὐ] Cod. Vat. νοῦ—αὐν.

10. ἐνέλειπε;] Cod. Vat. ἐνέλειπεν.

11. ζῶον] Cod. Med. A. ὡς ζῶον, sed ὡς

punctis notatum est.

13. τῷ ἄλλῳ] Ita Ed. Sed Codd. Marc.

A. Mon. C. τῷ ἄλλῳ, neque vero, ut m.

Ed. τὸ ἄλλο. Plud recepi.

17. ἂν ἔν.] Cod. Vat. αὐτῶν.

et hominis: siquidem quameunque acceperis partem, hæc ipsa illic est omnia, sed forte aliter, atque aliter. Actu enim pars quædam est, sed interim omnia potest: nos autem in singulis quod actu existit, accipimus. Quod vero existit actu, est ultimum: adeo ut hujus utique intellectus ultimum equus sit: et qua parte desinit intellectus, ille in minorem semper progrediens vitam, suboritur equus: ubi vero inferius desinit, et inferius animal. Vires enim illæ dum explicantur, continue desuper quidem relinquunt. Procedunt autem semper aliquid dimittentes, et in dimittendo alia semper, et alia suggerunt: ac propter indigentiam animalis jam emicantis, ex eo, quod defectum patitur, adhibere aliud machinantur: velut quoniam non est amplius ad vitam sufficientiam, apparuit unguis et rostrum, apparuerunt cornua, dentes. Quapropter quocunque mens ipsa descendit, ibidem rursus naturæ suæ sufficientia superne se recipit et emergit, reperitque in se deficientis expositam medicinam.

X. Vita et intelligentia prima, et animal perfectissimum omnes, quocunque cogitari possunt vitæ, et intelligentiæ, et animalium gradus speciesque continet.

Quum ibi prima multiplicatio sit, merito, quod melius est, multiplicatur in species: quæ et unitæ invicem magnopere sunt, pariterque distinctæ. In materia quidem tenebrosa formæ rerum et vix invicem ununtur, et mox inter se confunduntur: in prima vero forma efficacissima simul atque clarissima formæ rerum omnes una cum communi natura proprietates suas mirifice servant, universumque illic uniforme pariter occurrit et omniforme.

Sed quonam pacto defectus illic est ullus? quid cornua illic? numquid propugnaculi gratia? Profecto talia quædam ibi sunt ad ipsam per se sufficientiam perfectionemque tanquam animalis ipsius. Prout enim animal oportuit esse perfectum: ut mens, perfectum: ut vita, perfectum: quapropter nisi hoc, attamen illud. Et ipsa quidem differentia est ex eo, quod aliud sit pro alio, ut ex omnibus sit animal perfectissimum, perfec-

Αἴτε γὰρ μορφαὶ οἶον ἀνθρώπου, ἐξ ὅσων διαφορῶν, καίτοι τὸ ἐπὶ ⁷⁰²
 πᾶσιν ἐν καὶ βελτίω καὶ χεῖρω ἀλλήλων, ὀφθαλμὸς καὶ δάκτυλος,
 ἀλλ' ἐνός· καὶ χεῖρον ὡς πρὸς τὸ πᾶν. Ἄλλ' ὅτι οὕτω, βέλτιον
 καὶ ὁ λόγος δὲ ζῶον, καὶ ἄλλο τι ὃ μὴ ταυτόν τῷ ζῶον. Καὶ ἀρετῆς
 5 δὲ τὸ κοινὸν καὶ τὸ ἴδιον, καὶ τὸ ὅλον καλὸν, ἀδιαφόρου τοῦ κοινοῦ
 ὄντος.

Λέγεται δὲ οὐδ' ὁ οὐρανὸς, καὶ πολλὰ δὲ φαίνεται, οὐκ ἀτιμάσαι ⁷⁰³
 τὴν τῶν ζῶων πάντων φύσιν, ἐπεὶ καὶ τόδε τὸ πᾶν πάντα ἔχει.
 Πόθεν οὖν ἔχει; πάντα οὖν ἔχει, ὅσα ἐνταῦθα τὰ ἐκεῖ, ἢ ὅσα λόγῳ
 10 πεποιήται, καὶ κατ' εἶδος. Ἄλλ' ὅταν πῦρ ἔχη, καὶ ὕδωρ ἔχει, ἔχει
 δὲ πάντως καὶ φυτά. Πῶς οὖν τὰ φυτὰ ἐκεῖ; καὶ πῶς πῦρ ζῆ; καὶ
 πῶς γῆ; ἢ γὰρ ζῆ, ἢ οἶον νεκρὰ ἔσται ἐκεῖ, ὥστε μὴ πᾶν τὸ ἐκεῖ B

3. καὶ οὐ χεῖρον] Codd. Marc. B. Darm.
 et Med. A. (ex corr.) καὶ χεῖρον ὡς πρὸς.
 Quod recipi. Med. A. duo posteriora
 verba non nisi in marg. habet, ut in con-
 textu scriptum sit, ut in marg. Ed. καὶ
 χεῖρον τὸ πᾶν.

4. τῷ ζῶον] Codd. Ciz. Mon. C. Med.
 A. B. Vat. Marc. A. C. τῷ ζῶον.
 5. ἴδιον] Cod. Vat. αἴδιον.

ib. καὶ καλὸν] Codd. omnes omittunt
 καὶ, excepto Marc. B. Delevi καὶ.
 ib. οὐ τοῦ] Codd. omnes, ut marg. Ed.,
 omittunt οὐ, præter Marc. C. Quare de-
 levi.

7. δι, οὐδ'] Cod. Vat. οὐδον. In eodem
 deest proximum καὶ.

9. Πόθεν οὖν ἔχει;] Omissis his pergunt
 Codd. Ciz. et Vat. πάντα οὖν ὅσα ἔχει i-

τοῦτα ἐκί. (Vat. κἀκί.) Marcc. habent
 τὰ κἀκί.

ib. ὅσα λόγῳ] Codd. omnes ut marg.
 Ed. λόγῳ. Quare correxi.

10. ὕδωρ ἔχη] Codd. Marc. B. Med. A.
 Vat. ὕδωρ ἔχει. Quos sequor.

11. φυτὰ ἐκεῖ] Cod. Darm. φυτὰ τὰ ἐκεῖ.
 ib. καὶ πῶς—ἐκί] Desunt hæc in Cod.
 Ciz.

tissima mens, perfectissima vita: singula vero ut
 singula quoque perfecta. Tum vero etsi constat
 ex multis, esse rursus oportet et unum, atque
 vicissim: alioquin impossibile est ut ex multis
 quidem sit, multa vero illa inter se sint eadem:
 alioquin per se sufficiens extitisset unum. Opor-
 tet igitur constare ex rebus semper specie differ-
 rentibus, sicut et omne compositum: ita tamen
 ut singula proprie conserventur, quales sunt et
 formæ et rationes. Formæ namque velut homi-
 nis forma, ex quot differentiis constant, tot et
 præferre debent: quamvis aliquid in cunctis sit
 unum, ubi et meliora quædam et deteriora sunt
 invicem, ut oculus atque digitus: sunt tamen
 unius ejusdemque membra, quorum quodlibet
 est toto deterius. Sed ita se rem habere procul
 dubio præstat: quin etiam ratio animal est, et
 aliud quiddam insuper quod non idem est om-
 nino quod animal. Virtus quoque commune ali-
 quid in se habet et proprium, totumque pul-
 chrum est, ubi, quod est commune, est æque
 commune.

XI. Sicut corporeum cælum formas animalium inferio-
 rum etiam vilium in se continet ratione non vili: sic
 intellectuale cælum totius mundi formas modo quo-
 dam præstantiore possidet, quam cælesti.

Quicquid enim est usquam ordinis atque formæ, a mente
 et sapientia prima est impressum, expressius idem in

se habente. Expressiores autem illic earum rerum
 idææ sunt, quæ una cum ordine formali vitam mani-
 festiorem habent. Expressissimæ tandem rerum, quæ
 intelligentiam quoque possident: tametsi omnes in
 mundo species una cum formali munere motuque ri-
 tale insuper et intellectuale aliquid habent, ut non
 injuria illic omnes existere videantur. Omnes mate-
 riales formæ proximè generantur a seminariis ratio-
 nibus suis in vita mundi viventibus: hæc vero ab
 ileis earundem formarum in mente divina vitam ha-
 bentibus veriorum. In omnibus clementis videntia
 multa elemento conformia generantur, præsentè vi-
 delicet anima, quæ certe inest, et fortasse una qua-
 tuor elementis, velut globi ejusmodi humoribus insita:
 permanetque semper elementis etiam permutatis, sicut
 lumen ære volitante. Nota, intellectuales animas
 adesse corporibus, non tanquam addictas, sed tan-
 quam effectrices corporalium specierum.

Traditur præterea, cælum non renuisse ullam
 omnium animalium formam, quarum multæ sus-
 piciuntur: quoniam et hoc universum omnia pos-
 sidet. Sed undenam accipit? Num igitur, quæ-
 cunque habet, accepit ex alto? Profecto inde
 habet, quæcunque ratione facta sunt, et secun-
 dum speciem esse censentur. Sed quando habet
 ignem, habet et aquam, habet et plantas, quo-
 nam pacto plantæ sunt ibi? Et quomodo ignis
 illic vivit? Quomodo vivit et terra? Aut enim
 vivunt hæc ibi, aut velut mortua jacent: adeo

703 ζῆν· καὶ τί ὅλως ἐστὶν ἐκεῖ καὶ ταῦτα ; τὰ μὲν οὖν φυτὰ δύναιτ' ἀν
 τῷ λόγῳ συναρμόσαι, ἐπεὶ καὶ τὸ τῆδε φυτὸν λόγος ἐστὶν ἐν ζωῇ
 κείμενος. Εἰ δὴ ὁ ἔνυλος λόγος ὁ τοῦ φυτοῦ, καθ' ὃν τὸ φυτὸν ἐστι,
 ζωὴ τις ἐστὶ τοιάδε, καὶ ψυχὴ τις, καὶ ὁ λόγος ἔν τι, ἦτοι τὸ πρῶτον
 φυτὸν ἐστὶν οὗτος, ἢ οὗ, ἀλλὰ πρὸ αὐτοῦ, φυτὸν τὸ πρῶτον, ἀφ' οὗ 5
 καὶ τοῦτο. Καὶ γὰρ ἐκείνο ἐν, ταῦτα δὲ πολλὰ καὶ ἀφ' ἐνὸς ἐξ ἀν-
 C ἀγκης. Εἰ δὴ τοῦτο, δεῖ πολὺ πρότερον ἐκείνο ζῆν, καὶ αὐτὸ τοῦτο
 φυτὸν εἶναι, ἀπ' ἐκείνου δὲ ταῦτα, δευτέρως καὶ τρίτως, καὶ κατ'
 ἴχνος ἐκείνου ζῆν. Γῆ δὲ πῶς ; καὶ τί τὸ γῆ εἶναι ; καὶ τίς ἢ ἐκεῖ γῆ
 τὸ ζῆν ἔχουσα ; ἢ πρότερον, τίς αὕτη ; τοῦτο δ' ἐστὶ, τί τὸ εἶναι 10
 ταύτη. Δεῖ δὴ μορφὴν τινα εἶναι καὶ ἐνταῦθα καὶ λόγον. Ἐκεῖ μὲν
 D οὖν ἐπὶ τοῦ φυτοῦ ἔζη καὶ ὁ τῆδε αὐτοῦ λόγος. Ἄρ' οὖν καὶ ἐν τῆδε
 τῇ γῇ ; ἢ εἰ λάβοιμεν τὰ μάλιστα γῆϊνα γεννώμενα καὶ πλαττόμενα
 ἐν αὐτῇ εὔροιμεν ἀν καὶ ἐνταῦθα τὴν γῆς φύσιν, λίθων τοίνυν αὐξή-
 σεις τε καὶ πλάσεις καὶ ὀρῶν ἀναφυομένων ἔνδον μορφώσεις, πάντως 15
 που λόγου ἐμψύχου δημιουργοῦντος ἐν δοθὲν καὶ εἰδοποιούντος χρῆ
 νομίζειν γίνεσθαι· καὶ τοῦτο εἶναι τὸ εἶδος τῆς γῆς τὸ ποιοῦν, ὡς-
 E περ ἐν τοῖς δένδροις τὴν λεγομένην φύσιν. Τῷ δὲ ξύλῳ τοῦ δένδρου

1. ἐν τῷ] Cod. Vat. αὐτῷ.

7. Εἰ δὴ] Ita Ed. Sed Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. εἰ δὴ. Quibus obtempero.

ib. δεῖ πολὺ] Codd. omnes δεῖ πολὺν, sed. Ed. δὴ πολὺ.

8. ἀπ' ἐκείνου] Cod. Ciz. ἐπ' pro ἀπ'.

9. δι' πῶς ;] Cod. Vat. δι' πῶς. Idem μοκ καὶ τις ἦ.

10. πρῶτερον, τίς] Cod. Vat. πρῶτερός τις. Tum a pr. m. αὐτῇ pro αὐτῇ.

ib. δι' ἐστὶ] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. δ' ἐστὶ. Correxī δ' ἐστὶ.

13. γεννώμενα] Codd. præter Darm. omnes γεννώμενα. Quos sequor. Marg. Ed. γεννώμενα.

14. τῆς γῆς] Codd. præter Darm. omnes τὴν τῆς γῆς. Darm. Marc. A.B. τὴν γῆς. Et sic scripsi.

15. ὀρῶμεν] Codd. Marc. B. Ciz. et Vat. ὀρῶν καὶ. Marc. A.C. ὀρῶν, ut cor-

rexī. Med. A.B. Mon. C. ὀρῶν, ut marg. Ed. Pro ἀναφυομένων marg. Ed. ἀναφυομένων. In antecedd. Marc. A. omittit τε post αὐξήσεις. In marg. Marc. A.C. est : Σημείωσαι περὶ λίθων αὐξήσεως (c. αὐξ. λίθ.) καὶ ὀρῶν ἀναφυομένων.

ib. πάντως που] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. πάντως ποῦ.

16. ἐν δόξιν] Codd. præter Darm. omnes ἐνδοξιν, ut legit Fic.

ut non, quicquid illic est, vivat. Quidve omnino hæc quoque sunt ibi? Plantæ quidem ipsi rationi facile possunt accommodari: quoniam et apud nos planta ratio quædam est in vita consistens. Si utique materialis ratio plantæ, secundum quam est planta, vita quædam talis est, et anima quædam, et ipsa ratio unum aliquid, numquid hæc ipsa est prima planta? Non profecto: sed ante hanc, est planta prima, a qua et hæc nascitur. Nam illa quidem unum quiddam est: hæc autem multa necessarioque ab uno. Si igitur hoc, oportet multo prius illud vivere, atque hoc ipsam esse plantam: ab illa vero hæc esse, secundo quodam tertioque gradu pendentia, atque secundum illius vestigia vivere. Terra vero quomodo illic existit? Quidve ipsius terræ est esse? Et quenam illic est terra vitam habens? Forsan vero præstat prius investigare, quæ sit hæc infiu-

terra, id est, quid hujus sit esse. Oportet utique formam hic aliquam rationemque inesse. Certe quantum ad plantam pertinet, vivit etiam apud nos ratio plantæ. Num igitur et in hac terra, ipsa terræ ratio vivit? Forsan vero si acceperimus, quæ plurimum terrena sunt, genita fictaque in terra, invenimus in his quoque ipsius terræ naturam. Existimandum est ergo, lapidum incrementa concretionisque, et montium surgentium coalescentiumque, intus formationes procul dubio fieri, animali quadam ratione fabricante intrinsicè atque formante. Atque hanc esse terræ speciem, quæ efficit terram, quemadmodum in arboribus se habet illa, quæ natura vocatur. Ligno vero arboris proportionem quadam similem esse illam, quæ terra communiter appellatur: atqui lapidem excisum sic se habere, ceu si quid ex arbore fuerit detruncatum. Quando vero

ἀνάλογον τὴν λεγομένην εἶναι γῆν, καὶ ἀποτμηθέντα τὸν λίθου οὔτως 703
 ἔχειν, ὡς εἰ ἐκ τοῦ δένδρου τι κοπεῖη. Μὴ παθόντος δὲ τούτου, ἀλλ'
 ἔτι συνηρημένου, ὡς τὸ μὴ κοπεῖν ἐκ τοῦ ζῶντος φυτοῦ, τὴν δημι-
 ουργοῦσαν ἐγκαθημένην τῇ γῇ φύσιν ζῶν ἐν λόγῳ ἀνευρόντες, πι-
 5 στοίμεθα ἂν τὸ ἐντεῦθεν ῥαδίως τὴν ἐκεῖ γῆν, πολὺ πρότερον ζῶσαν
 εἶναι καὶ ζῶν ἔλλογον γῆς, αὐτογῆν καὶ πρώτως γῆν ἀφ' ἧς καὶ ἡ F
 ἐνταῦθα γῆ. Εἰ δὲ καὶ τὸ πῦρ λόγος τις ἐν ὕλῃ ἐστὶ, καὶ τὰ ἄλλα
 τὰ τοιαῦτα, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ αὐτομάτου πῦρ, πόθεν γὰρ, οὐ γὰρ ἐκ 704
 παρατρίψεως, ὡς ἂν τις οἰηθείη· ἤδη γὰρ ὄντος ἐν τῷ παντὶ πυρὸς ἡ
 10 παράτριψις, ἐχόντων τῶν παρατριβομένων σωμάτων· οὐ δὲ γὰρ ἡ
 ὕλη οὔτω δυνάμει, ὥστε παρ' αὐτῆς. Εἰ δὲ κατὰ λόγον δεῖ τὸ ποιοῦν
 εἶναι ὡς μορφοῦν, τί ἂν εἴη; ἢ ψυχὴ ποιεῖν πῦρ δυναμένη· τοῦτο δ'
 ἐστὶ ζῶν καὶ λόγος, ἐν καὶ ταῦτὸν ἄμφω. Διὸ καὶ Πλάτων ἐν ἐκάστῳ
 τούτων ψυχὴν φησιν εἶναι, οὐκ ἄλλως, ἢ ὡς ποιοῦσαν τοῦτο δὴ τὸ B
 15 αἰσθητὸν πῦρ. Ἔστιν οὖν καὶ τὸ ἐνταῦθα ποιοῦν πῦρ, ζῶν τις πυρ-
 ῖνη, ἀληθέστερον πῦρ. Τὸ ἄρα ἐπέκεινα πῦρ μᾶλλον ὄν πῦρ μᾶλλον
 ἂν εἴη ἐν ζῶν, ζῆ ἄρα καὶ αὐτὸ τὸ πῦρ. Ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ
 τῶν ἄλλων, ὕδατός τε καὶ ἀέρος. Ἀλλὰ διὰ τί οὐκ ἔμφυχα καὶ ταῦτα
 ὥσπερ ἡ γῆ; ὅτι μὲν οὖν καὶ ταῦτα ἐν ζῶν τῷ παντὶ, δῆλόν που, C

2. ὡς εἰ ἐκ] Cod. Vat. ὡς ἐκ.

4. πιστοίμεθα ἂν] Ita Codd. excepto Darm. omnes. Ed. πιστοίμει ἂν. Marc.

C. πιστοίμεθα (sic).

5. ἐνταῦθα] Ita Ed. Sed Codd. Mon. C. Med. A. B. Vat. Marcc. ἐντεῦθεν. Quod recepi.

6. ἄλλογον] Codd. præter Darm. omnes ἔλλογον, ut legit Fic. et nos correximus.

ib. αὐτογῆν] Ita Codd. Mon. C. Med. A. B. Vat. Ed. cum rell. αὐτὸ γῆν.

ib. ἀφ' ἧς] Ita Codd. Marcc. Ciz. Mon.

C. Vat. Rell. cum Ed. ἀφ' ἧς.

8. οὐ γὰρ ἐκ] Cod. Vat. οὐκ ἐκ.

11. οὔτως] Cod. Vat. οὔτω. Quem sequor.

ib. αὐτῆς] Cod. Med. B. αὐτῆς. Mox Marc. C. ἢ ψυχῆ pro ἢ ψυχῆ. Quem sequimur.

12. δὲ ἐστὶ] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. δ' ἐστὶ. Et sic correxi.

13. ταύτων] Codd. Marcc. Med. A. B. Vat. ταύτι.

ib. ὁ Πλάτων] Codd. Mon. C. Marcc. Vat. Med. A. B. omittunt ὁ. Quare delevi

Articulum.

14. φησιν] Abest a Codd. Med. A. Marc. B. Sed posterior habet in marg.

17. ἐν ζῶν] Cod. Vat. ὃ ζῶν.

ib. ζῆ ἄρα] Cod. Ciz. ζῶν ἄρα.

ib. οὐκ ἐπὶ] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A. B. Vat. καὶ ἐπὶ. Ciz. nil nisi ἐπὶ.

Recepi καί.

18. ταῦτα] Ita Codd. Mon. C. Med. A. B. et Vat. Rell. cum Ed. ταύτά.

19. οὖν καὶ] Cod. Ciz. οὖν καὶ οὐκ ἔμφυχα καί.

saxum non id patitur, sed adhuc est annexum, sicut ramus nondum amputatus ex arbore viva, nimirum inveniētes naturam terræ insitam fabricantem, esse vitam quandam in ratione vigentem, facilius inde credemus, supernam terram multo prius esse viventem, atque vitam terræ rationalem esse terram ipsam, primoque terram, a qua hæc quoque terra procedit, et vivit. Si autem et ignis ratio quædam est in materia, cæteraque ejusmodi, neque sponte vel casu nascitur ignis. Unde enim? nempe non ex quadam (ut aliquis putet) collisione: jam enim præsentē igne in universo fit attritio corporum, ubi profecto, quæ inter se conteruntur corpora, ignem jam possident. Neque rursus materia sic potentia

ignem habet, ut fiat ignis ab ipsa. Si, inquam, res ita se habet, oportetque secundum rationem esse, quod efficit velut formans: quidnam hoc erit? Profecto anima potens ignem efficere, id est autem vita quædam et ratio, ita tamen, ut unum idemque sint ambo. Quam ob rem Plato in uno quoque horum animam esse dicit non aliter, quam velut efficientem, sicut hunc ignem sensibus manifestum. Est igitur et quod hic ignem efficit, ignea quædam vita, profecto verior ignis. Ignis ergo superior, cum magis sit ignis, magis versatur in vita. igitur et ignis ipse vivit. Eadem quoque de cæteris, scilicet aqua et aëre ratio esse videtur. Sed cur non animata hæc quoque sunt sicut et terra? Profecto esse etiam

704 καὶ ὅτι μέρη ζώου· οὐ φαίνεται δὲ ζωὴ ἐν αὐτοῖς, ὥσπερ οὐδ' ἐπὶ τῆς γῆς. Συλλογίζεσθαι δ' ἦν κάκει καὶ ἐκ τῶν γιγνομένων ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ γίγνεται καὶ ἐν πυρὶ ζῶα καὶ ἐν ὕδατι δὲ φανερώτερον. Καὶ ἀέρινοι δὲ ζῶων συστάσεις· γιγνόμενον δὲ τὸ πῦρ ἕκαστον καὶ ταχὺ σβεννύμενον τὴν ἐν τῷ ὄλῳ ψυχὴν παρέρχεται. Εἰς τε ὄγκον οὐ γε-5 γένηται μένον, ἵν' ἔδειξε τὴν ἐν αὐτῷ ψυχὴν, ἀήρ τε καὶ ὕδωρ ὡσαύ- D τως· ἐπεὶ εἰ παγείῃ πως κατὰ φύσιν δείξειεν ἄν; ἀλλ' ὅτι ἔδει εἶναι κεχυμένα, ἣν ἔχει οὐ δείκνυσι· καὶ κινδυνεύει ὅμοιον εἶναι, οἷον τὸ ἐπὶ τῶν ὑγρῶν τῶν ἐν ἡμῖν, οἷον αἵματος· ἡ μὲν γὰρ σὰρξ, ἔχει δοκεῖ, καὶ ὅτι ἄν σὰρξ γένηται ἐκ τοῦ αἵματος τὸ δ' αἷμα αἰσθησιν 10 οὐ παρεχόμενον ἔχειν οὐ δοκεῖ· καίτοι ἀνάγκη ἐνεῖναι καὶ ἐν αὐτῷ, E ἐπεὶ καὶ οὐδέν ἐστι βίαιον γενόμενον περὶ αὐτὸ, ἀλλ' ἔτοιμόν ἐστι διεστάναι τῆς ἐνυπαρχούσης ψυχῆς, οἷον καὶ ἐπὶ τῶν στοιχείων τῶν τριῶν δεῖ νομίζειν εἶναι, ἐπεὶ καὶ ὅσα ἐξ ἀέρος συστάντος μᾶλλον ζῶα ἔχει τὸ μὴ αἰσθάνεσθαι εἰς τὸ παθεῖν. Ὡσπερ δὲ ὁ ἀήρ, τὸ φῶς 15 ἀτενὲς ὄν καὶ μένον, ἕως μένει αὐτὸς παρέρχεται, τοῦτον τὸν τρόπον πάρεστι καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ κύκλῳ, καὶ οὐ πάρεισι, καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως.

2. δ' ἦν] Codd. Mon. C. Marc. A.B. Vat. δὲ ἦν.

3. φανερώτερον] Cod. Vat. φανώτερον.

5. παρέρχεται] Codd. Ciz. et Vat. παρ- ἔχεται.

6. μένον, ἵνα] Codd. Marce. Vat. et Mon. C. μένον, ἵν'. Et sic correxi.

7. καὶ εἰ] Codd. præter Darm. omnes omittunt καὶ cum marg. Ed.; sed Med. B. ex corr. et Mon. C. ejus loco habet ἡ. Marc. A. ἡ (sic). Delevi καί.

8. κινδυνεύει] Codd. Marc. A.B. Mon.

C. Med. A.B. κεχυμένα. Vat. et Ciz. συγκεχυμένα. Illos secutus sum. Proxi- mum καὶ omittit Cod. Ciz., idem τῶν ante ἵν'.

11. ἐν εἶναι] Codd. præter Darm. omnes ἐνεῖναι ut marg. Ed. Quod recepi.

12. ἐπεὶ καὶ οὐδέν ἐστι (ἔιλ. ἐστίν) γενό- μενον ἀβίαιον] Cod. Ciz. omittit καί. Idem cum Codd. Marce. Mon. C. Med. A.B. Vat. ἐστὶ βίαιον γινόμενον. Et sic scripsi.

13. ὅτι καί] Codd. omnes οἷον καί. Qui- bus obsequimur.

14. συστάντος] Cod. Vat. σύσπαντος.

15. εἰς το] Cod. Vat. omittit εἰς.

ib. φῶς] Codd. omnes τὸ φῶς. Quod recepi.

16. ὡς μένει] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Vat. Marce. ἕως μένει. Quos se- quor.

ib. παρέρχεται] Codd. Ciz. et Vat. παρ- ἔχεται.

17. αὐτοῦ] Cod. Med. B. αὐτοῦ, cum Marc. A.C.

hæc in universo animali constat, et partes ani- malis existere: non apparet tamen in eis vita, quemadmodum nec in terra. Argumentari vero licet animatam esse terram, ex illis etiam, quæ in ea gignuntur: similiter autem conjectare licet de igne. Nam in eo etiam animalia generantur. Sed in aqua etiam manifestius: nec non aëriæ quædam concretiones sunt animalium. Singulæ vero ignis flammæ, quæ quotidie fiunt, et mox extinguuntur, prætereunt animam in toto vigen- tem. Cumque ignis hic nactus non fuerit molem aliquam permanentem, nimirum insitam animam non ostendit: similiterque aër et aqua: quoniam si in constantiorem substantiam coherescerent naturaliter, infusam animam demonstrarent: sed quoniam oportuit esse diffusam, præsentem animam minime patefaciunt. Atqui perinde elementa hæc

se habere videntur, atque corporis viventis hu- mores, velut sanguis. Caro enim habere se ani- mam patefacit: sed hæc ex sanguine concreta est. Sanguis tamen non exhibens sensum, ani- mam non videtur habere: quanquam inesse ani- mam sanguini etiam necessarium est. Id tamen ideo non apparet, quoniam nihil admodum ei ac- cidit violentum: sed paratissimum est facile ab anima infusa discedere: quemadmodum in ele- mentis tribus contingere judicandum. Quoniam et quæcunque ex aëre concreto magis animalia coalescunt, naturam habent, ut sine passione per- sentiant. Quemadmodum vero aër lumen fixum et permanens, quatenus illud permanet, catenus ipse præterit: sic adest undique globo aëris ani- ma, rursusque non adest: atque in cæteris eod- em pacto.

Ἄλλα πάλιν ὧδε λέγωμεν· ἐπεὶ γὰρ φαμὲν πρὸς οἶον παράδειγμα ⁷⁰⁴_Α ἐκείνου τόδε τὸ πᾶν εἶναι, δεῖ κάκει πρότερον τὸ πᾶν ζῶον εἶναι, καὶ, εἰ παντελὲς τὸ εἶναι αὐτῷ, πάντα εἶναι, καὶ οὐρανὸν δὲ ἐκεῖ ζῶον εἶναι, καὶ οὐκ ἔρημον τοίνυν ἀστρων τῶν ἐνταῦθα τοῦτο λεγομένων οὐρανὸν, καὶ τὸ οὐρανῷ εἶναι, τοῦτο. Ἔστι δ' ἐκεῖ δῆλον, ὅτι καὶ γῆ οὐκ ἔρημος, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐζωωμένη, καὶ ἔστιν ἐν αὐτῇ ζῶα ⁷⁰⁵ ζύμπαντα, ὅσα περὶ αὐτὴν καὶ χερσαῖα λέγεται ἐνταῦθα, καὶ φυτὰ δηλονότι ἐν τῷ ζῆν ἰδρυμένα, καὶ θάλασσα δὲ ἔστιν ἐκεῖ, καὶ πᾶν ὕδωρ, ἐν ῥοῇ καὶ ζωῇ μενούση, καὶ τὰ ἐν ὕδατι ζῶα πάντα, ἀέρος τε φύσις ₁₀ τοῦ ἐκεῖ παντὸς μοῖρα, καὶ ζῶα ἀέρια ἐν αὐτῷ, ἀνάλογον αὐτῷ τῷ ἀέρι. Τὰ γὰρ ἐν ζῶντι, πῶς ἂν οὐ ζῶντα; ὅπου δὲ καὶ ἐνταῦθα. Πῶς οὖν οὐ πᾶν ζῶον ἐξ ἀνάγκης ἐκεῖ; ὡς γὰρ ἕκαστου τῶν μεγάλων _Β μερῶν ἔστιν ἐξ ἀνάγκης, οὕτως ἔχει καὶ ἡ τῶν ζώων ἐν αὐτοῖς φύσις· ὅπως οὖν ἔχει, καὶ ἔστιν ἐκεῖ οὐρανὸς, οὕτω καὶ ἔχει καὶ ἔστιν ἐκεῖ ₁₅ τὰ ἐν οὐρανῷ ζῶα πάντα, καὶ οὐκ ἔστι μὴ εἶναι, ἢ οὐδ' ἐκεῖνα ἔσται. Ὁ οὖν ζητῶν πόθεν ζῶα, ζητεῖ πόθεν οὐρανὸς ἐκεῖ. Τοῦτο δ' ἐστὶ ζητεῖν, πόθεν ζῶον, τοῦτο δὲ ταῦτόν, πόθεν ζωὴ καὶ ζωὴ πᾶσα, καὶ ψυχὴ πᾶσα, καὶ νοῦς ὁ ξύμπας, μηδεμιᾶς ἐκεῖ πενίας, μηδ' ἀπορίας _Γ

1. λέγωμεν] Ita Codd. Ciz. Marc. A. B. Med. A. B. Mon. C. Rell. cum Ed. λέγωμεν.
2. πᾶσι τῷ] Cod. Vat. omittit τῷ.
3. παντελής] Cod. Vat. παντελής.
4. δι' ἐκείν.] Codd. Mon. C. Marc. A. Vat. δι' ἐκείν. Marc. B. Med. A. δι' ἐκείν. Reperi δὲ.
4. λεγόμενον] Codd. præter Darm. omnes ut marg. Ed. λέγομένων. Vat. pergit

οὐρανῶν. Illud recepimus.
5. καὶ τῷ] Cod. Marc. B. Med. A. καὶ τῷ.
ib. δι' ἐκείν.] Codd. Marc. Mon. C. Vat. δι' ἐκείν. Sic correxi.
7. ὅσα περὶ αὐτὴν—ζῶα πάντα] Desunt hæc in Cod. Ciz.—Vat. habet ὡς περὶ παρὰ (sic).
9. ἐν ζωῇ καὶ ῥοῇ] Codd. Marc. Mon. C. Med. A. B. Vat. ἐν ῥοῇ καὶ ζωῇ. Quod

prætulit. Ed. ῥοῇ.
11. ἀέρια] Cod. Vat. ἐν ἀέρι.
14. ὅπως οὖν] Codd. Mon. C. Marc. A. C. ὅπως οὖν.
ib. οὐρανῶν] Cod. Ciz. ὁ οὐρανός.
17. καὶ ζωὴ πᾶσα] Codd. omnes ζωὴ καὶ ζωὴ πᾶσα καὶ ψυχὴ πᾶσα, quæ legit etiam Fic. Quare voces ζωὴ—καὶ ψυχὴ πᾶσα, quæ deerant, addidi.

XII. In prima vita omnium effectrice sunt omnia viva: et eum sit prima forma ob efficaciam vitæ mirabilem in se ipsam penitus propagabilis, omnia ibi viventia formaliter distinguuntur. Est autem illa forma ferme sic omnes formæ: sicut natura Solis est omnes stellarum vires, et lux ejus radii omnes atque colores, et vita vegetalis omnes formæ membrorum inde per rationes seminarias nascitura.

Sed rursus ita dicemus: profecto cum concedamus hunc mundum velut ad illius exemplar effingi: oportet illic quoque multo prius univsum animal esse, atque si omnino perfectum esse ejus existit, esse cuncta. Jam vero cælum illic esse animal, neque his vacuum stellis, quæ in hoc cælo suspiciuntur: atque in hoc ipso ipsam cæli esse consistere. Patet quin etiam terram quoque illic non esse vacuum, sed multo magis ibi viventem, vitæque plenam. esseque in ea animalia omnia quæcunque hic gradientia, et ter-

restria nuncupantur: plantas insuper, videlicet in vita fundatas. Est ibi mare: est omnis aqua in vita et flumine non fluente: sunt aquatilia cuncta. Aëris quoque natura universi illius est portio quædam: aëria in eo sunt animalia, aëri videlicet illi prorsus accommodata. Quæ enim in ipso vivente sunt, cur non ipsa viventia sint? siquidem et hic ita se habent. Quid igitur obstat, quin omne animal ibi necessario sit? Sicut enim se habet quælibet ingentium partium, necessario sic se habet et animalium in eis natura viventium quomodocunque se habeat. Sicut est ibi cælum, sic et habet: sic ibi adsunt quæcunque in cælo sunt animalia. Neque non adesse possunt: alioquin neque forent et illa. Qui ergo quærit, undenam illic animalia, videtur quærere, unde illic sit cælum: id est autem quærere, unde sit animal: id rursus perinde est, ac si quæretur, unde vita, et vita omnis, et omnis anima, et mens uni-

705

οὔσης, ἀλλὰ πάντων ζωῆς πεπληρωμένων καὶ οἶον ζεόντων. Ἔστι δ' αὐτῶν ἡ οἶον ῥοὴ ἐκ μιᾶς πηγῆς, οὐχ οἶον ἐνός τινος πνεύματος, ἡ θερμότητος μιᾶς, ἀλλ' οἶον εἴτις ἦν ποιότης μία, πάσας ἐν αὐτῇ ἔχουσα καὶ σώζουσα τὰς ποιότητας, γλυκύτητος μετ' εὐωδίας, καὶ ὁμοῦ οἰνώδους ποιότητος, καὶ χυλῶν ἀπάντων δυνάμεις, καὶ χρωμά-5
 Δτων ὄψεις. καὶ ὅσα ἀφαί γιγνώσκουσιν. Ἔστωσαν δὲ καὶ ὅσα ἀκοαὶ ἀκούουσι, πάντα μέλη, καὶ ῥυθμὸς πᾶς.

Α Ἔστι γὰρ οὔτε νοῦς ἀπλοῦν, οὔτε ἡ ἐξ αὐτοῦ ψυχῆ, ἀλλὰ ποικίλα πάντα ὅσῳ ἀπλᾶ, τοῦτο δὲ ὅσῳ μὴ σύνθετα, καὶ ὅσῳ ἀρχαί, καὶ ὅσῳ ἐνέργειαι. Τοῦ μὲν γὰρ ἐσχάτου ἡ ἐνέργεια ὡς ἂν λήγουσα ἀπλῆ, 10 τοῦ δὲ πρώτου πᾶσαι· νοῦς τε κινούμενος κινεῖται μὲν ὡσαύτως, καὶ κατὰ ταῦτα, καὶ ὅμοια αἰεὶ· οὐ μέντοι ταῦτόν, καὶ ἔν τι ἐν μέρει, Β ἀλλὰ πάντα, ἐπεὶ καὶ τὸ ἐν μέρει αὐτὸ οὐχ ἐν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀπειρου διαιρούμενον. Ἀπό τινος δὲ φαρῆν ἂν, καὶ πάντως ἐπὶ τι, ὡς ἐσχάτου. Τὸ δὲ μεταξὺ πᾶν ἄρα ὡσπερ γραμμῆ, ἡ ὡσπερ ἕτερον σῶμα 15 ὁμοιομερές τι καὶ ἀποίικλον; ἀλλὰ τί τὸ σεμνόν; εἰ γὰρ μηδεμίαν

1. ζῶης] Cod. Mon. C. omittit h. v. cum Marc. A.

2. ἡ οἶον] Cod. Ciz. ἀνόη corr. ex ἡνόη.

3. ἀλλ'] Codd. Mon. C. et Vat. ἀλλᾶ. Ibidem mox μετὰ pro μετ'.

5. οἰνώδους] Codd. omnes u marg. Ed. οἰνώδης. Mon. C. Marc. A. B. Med. A. B. Vat. pergitur ποιότης.

7. μίλη] Ita Codd. Mon. C. Ciz. Med. A. B. Vat. Sed Darm. cum Ed. μίνη.

8. ψυχῆ] Abest a Cod. Vat. Idem habet mox σπικίλια.

9. ὅσα] Codd. Ciz. Marce. Med. A. B. Mon. C. ut marg. Ed. ὅσῳ. Quos sequor.

10. λήγουσα] Cod. Vat. λέγουσα. Ibidem

mox πρῶτον.

11. κινεῖται] Cod. Ciz. κινεῖ.

12. ταύτῃ] Cod. Vat. ταύτα.

ib. ἔν τι ἐν μέρει] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. ἔν τι ἐν μέρει. Quibus obtemperavi.

15. ἄρα] Cod. Ciz. ἄρα.

versa. Ubi profecto indigentia nulla, nullusque defectus: sed omnia vitæ plena sunt, ac velut exuberant. Est autem eorum (ut ita loquar) effluxus ex uno fonte manans, non tanquam ex uno quodam spiritu, sive flatu, aut ex una quadam caliditate: sed perinde ac si qua esset qualitas una, omnes in se qualitates possident et conservant, dulcedinem videlicet simul cum odoris suavitate, vigorem vini succorumque vires omnium, colores perspicuos, et quæcumque tactu percipiuntur. Sicut et ibi quæcumque aures haurire solent: vocalis omnis numerus, omnisque concentus.

XIII. Vita mensque prima, quoniam est omnium formarum prima, ideo simplicissima omnium, uniformisque quam maxime, tum vero, quia omnium principium est, ideo est etiam omniformis.

Est autem forma illa perfectissime forma quælibet, ideo per motum formalis actus. Est igitur omnis actus, quoniam cum sit actus motusque primus efficacissimusque, nimirum omnes in se profert actus. Item quia multitudo est unitissima, in quolibet sui sua omnia continet. Motus omnis varietatem quandam ab hoc in illud inter hoc et illud necessario insitam habet, sed præter hanc in corpore quidem motus loco

indiget atque tempore: in anima vero præter varietatem solum insuper habet tempus: in mente solam sine tempore varietatem servat, ob miram virtutis actionisque potestatem. Varietas autem in motione et vita menteque prima est varietas omniformis, sicut ibidem est vita omnis et actus. Profecto sicut radius quilibet ab amplo Solis orbe in eorum prosilit, atque in præcedente latitudine sua omnes complectitur Solis vires, in cono unam præcipue profert, et vario iectu varia perficit: sic ab intellectu primo actus quilibet intellectualis progreditur intus, et ubi exorditur omnes ideas amplectitur, desinit autem unusquisque in unam prorsus ideam quasi conum. Quælibet enim idea et ab alia diversa est, et aliis est connexa.

Ibi enim neque intellectus est omnino simplex aliquid, neque anima ex ipso pendens prorsus est simplex: sed varia longe sunt omnia, quatenus et simplicia: id est, quatenus non composita, quatenus principia sunt, quatenus actus existunt. Illius namque, quod illic iudicatur quasi postremum, actus velut jam desinens, nimirum simplex existit: illius autem, quod primum perpenditur, actus ipse omnes actus existit. Intellectus quoque motus eodem quidem modo movetur, et secundum eadem semper atque similia. Non tamen

ἔχει ἐξαλλαγήν, μὴ δέ τις ἐξεγείρει αὐτὸ εἰς τὸ ζῆν ἑτερότης, οὐδ' ἂν ἐνέργεια εἶη. Οὐδὲν γὰρ ἂν ἡ τοιαύτη κατάστασις μὴ ἐνεργείας διαφέροι. Καὶν κίνησις δὲ ἡ τοιαύτη, οὐ πανταχῶς μοναχῶς δ' ἂν εἶη ζωή. Δεῖ δὲ πάντα ζῆν, καὶ πανταχόθεν, καὶ οὐδὲν μὴ ζῆν. 5 Ἐπὶ πάντα οὖν κινεῖσθαι δεῖ, μᾶλλον δὲ κεκινήσθαι. Ἀπλοῦν δὲ εἰ κινεοῖτο, ἐκείνο μόνον ἔχει, καὶ ἡ αὐτὸ καὶ οὐ πρὸς βῆ εἰς οὐδὲν, ἢ εἰ B πρὸς βῆ ἄλλο μένου ὥστε δύο· καὶ εἰ ταῦτο τοῦτο ἐκείνω, μένει ἓν, καὶ οὐ προελλήλυθεν· εἰ δ' ἕτερον, προῆλθε μετὰ ἑτερότητος, καὶ ἐπ- οίησεν ἐκ ταύτου τινος καὶ ἑτέρου τρίτου ἓν. Γενόμενον δὲ ἐκ ταύτου 10 καὶ ἑτέρου τὸ γενόμενον φύσιν ἔχει ταῦτον καὶ ἕτερον εἶναι. Ἐτερον δὲ οὐ τί, ἀλλὰ πᾶν ἕτερον, καὶ γὰρ τὸ ταῦτον αὐτοῦ πᾶν. Πᾶν δὲ ταῦτον ὄν, καὶ πᾶν ἕτερον οὐκ ἔστιν ὅ,τι ἀπολείπει τῶν ἑτέρων. Φύ- C σιν ἄρα ἔχει ἐπὶ πᾶν ἑτεροιοῦσθαι. Εἰ μὲν οὖν ἔστι πρὸ αὐτοῦ τὰ ἕτερα πάντα, ἤδη πάσχοι ἂν ὑπ' αὐτῶν. εἰ δὲ μὴ ἔστιν, οὗτος τὰ 15 πάντα ἐγέννα, μᾶλλον δὲ τὰ πάντα ἦν. Οὐκ ἔστιν ἄρα τὰ ὄντα εἶ- ναι, μὴ νοῦ ἐνεργήσαντος· ἐνεργήσαντος δὲ ἀεὶ ἄλλο μέτ' ἄλλο, καὶ οἶον πλανηθέντος πᾶσαν πλάνην καὶ ἐν αὐτῷ πλανηθέντος, οἷα νοῦς ἐν αὐτῷ ὁ ἀληθινὸς πέφυκε πλαναῖσθαι· πέφυκε δ' ἐν οὐσίαις πλα- D

1. ἐξαλλαγήν] Cod. Vat. ἐξανάγκη.
2. γὰρ ἂν] Cod. Vat. omittit ἂν, cum Marc. A.
3. δι' ἢ] Codd. Marcc. Mon. C. δι' ἢ. Et ita corrigendum fuit vel sine libris.
ib. πανταχῶς] Codd. Mon. C. Darm. Marc. A. B. Med. A. B. Vat. ut marg. Ed. πανταχῶς. Quos sequor.
5. Ἐπὶ πάντα] Cod. Ciz. καὶ ἐπὶ πάντα. Marc. A. Mon. C. ἐπι πάντα.
ib. κινεοῖσθαι] Cum marg. Ed. habent κινεῖσθαι Codd. Darm. Marcc. Mon. C. Med. A. B. Sed Ciz. et Vat. κινεῖσθαι. Illos sequimur.

ib. δὲ εἶ] Codd. Ciz. Marc. B. Med. A. B. δι' εἶ. Quibus obsequor. Mox cum marg. Ed. dedi καὶ ἢ pro καὶ ἢ.
6. ἢ οὐ πρὸς βῆ] Codd. omnes, præter Darm. et Marc. C., ut marg. Ed. ἢ εἰ πρὸς βῆ.
7. μένου] Cod. Ciz. μόνου.
ib. ταῦτό] Codd. Mon. C. Med. A. B. Marcc. Vat. ταῦτόν. Marc. A. pergit τούτω.
ib. μένοι] Codd. omnes, præter Darm., μένου. Quos sequimur.
9. δὲ ἐκ] Cod. Vat. omittit δὲ. Mox Mon. C. habet γὰρ ταῦτόν cum Marc. A.

11. πᾶν. Πᾶν] Cod. Vat. πᾶν. πᾶν. πᾶν.
12. ἀπολείπει] Codd. Ciz. Marc. A. C. Med. B. Vat. Mon. C. ἀπολείπει. Quibus obsequor.
ib. πᾶν ἑτέρων] Ita Codd. Mon. C. Marcc. Ciz. Vat. Rell. cum Ed. πᾶν πᾶν ἑτέρων.
13. ἔχει, ἐπὶ] Cod. Vat. ἔχει καὶ.
14. μὴ ἔστιν] Cod. Vat. μὴ ἔστιν cum Marc.
15. τὰ ὄντα] Cod. Ciz. omittit τὰ et mox ἐνεργήσαντος.
18. πλαναῖσθαι] Abest a Cod. Vat.

illic aliquid idem, et unum quiddam velut in parte, sed potius omnia, quoniam id rursus, quod est in parte, non est aliquid unum, sed hoc quoque infinite divisum. Dicere vero possumus ab aliquo processum ejusmodi et omnino ad aliquid dirigi, velut ultimum. Quod autem medium est universum, numquid est velut linea quædam, vel corpus aliquod partibus consimilibus constitutum, ac minime varium? Sed quidnam ibi hoc decoris afferret? Si enim nullam habet diversitatem, neque alteritas ulla illud excitat ad vivendum, certe neque actus erit. Nihil enim ejusmodi habitus ab ipsa actus vacatione distabit. Ac etiam si motus sit talis, non omnibus quidem modis, sed uno tantum pacto vita erit. Oportet autem et omnia illic et undique vivere, neque

quicquam inesse, quod non vivat. Necessarium est igitur moveri ad omnia, imo vero fuisse jam ad omnia motum. Tum vero si omnino simplex movetur, illud solum habet: atque [vel] sit idem ipsum: et ita non processit, profecitque ad aliquid: vel si processit, atque profecit, aliud jam evasit: quapropter evasit duo: atque si idem hoc est eum illo, permanet unum, neque processit. Si alterum, certe cum alteritate processit, fecitque ex eodem simul et altero unum aliquid tertium. Cum vero ex eodem atque altero factum sit, quod est jam factum, merito naturam habet, qua idem sit simul et alterum. Alterum, inquam, non quiddam, sed omne penitus alterum: nam et quod in eo idem est, est universum idem. Cum igitur sit omne idem, et omne simpliciter

706 νᾶσθαι, συνθεουσῶν τῶν οὐσιῶν ταῖς αὐτοῦ πλάναις. Πανταχοῦ δ' αὐτός ἐστι, μένουσαν οὖν ἔχει τὴν πλάνην. Ἡ δὲ πλάνη αὐτῷ ἐν τῷ τῆς ἀληθείας πεδίῳ, οὐ οὐκ ἐκβαίνει. Ἐχει δὲ καταλαβὼν πᾶν, καὶ αὐτῷ ποιήσας εἰς τὸ κινεῖσθαι οἶον τόπον, καὶ ὁ τόπος ὁ αὐτὸς τῷ οὐ τόπος. Ποικίλον δὲ ἐστι τὸ πεδίον τοῦτο, ἵνα καὶ διεξίλοι· εἰ δὲ 5 Εμὴ κατὰ πᾶν καὶ ἀεὶ ποικίλον, καθ' ὅσον μὴ ποικίλον ἔστηκεν. Εἰ δ' ἔστηκεν, οὐ νοεῖ, ὥστε καὶ εἰ ἔστη, οὐ νενόηκεν. Εἰ δὲ τοῦτο οὐδ' ἔστιν, ἔστιν οὖν νόησις· ἡ δὲ κίνησις πᾶσα πληροῦσα οὐσίαν πᾶσαν. καὶ ἡ πᾶσα οὐσία, νόησις πᾶσα ζώην περιλαβοῦσα πᾶσαν, καὶ μετ' ἄλλο ἀεὶ ἄλλο, καὶ ὅτι αὐτοῦ ταύτων καὶ ἄλλο, καὶ διαιροῦντι ἀεὶ τὸ 10 ἄλλο ἀναφαίνεται. πᾶσα δὲ διὰ ζωῆς ἢ πορεία, καὶ διὰ ζώων πᾶσα· Ἐὼσπερ καὶ τῷ διὰ γῆς ἰόντι πάντα ἀ διεξίσει γῆ, κἂν διαφορὰς ἔχη ἢ γῆ. Καὶ ἐκεῖ ἡ μὲν ζωὴ δι' ἧς ἢ αὐτή· ὅτι δὲ ἀεὶ ἄλλη, οὐχ ἢ αὐτή, ἀεὶ δ' ἔχων τὴν αὐτήν, διὰ τῶν οὐχ αὐτῶν διεξοδον· ὅτι μὴ ἀμείβει, ἀλλὰ σύνεστι τοῖς ἄλλοις τὸ ὡσαύτως καὶ κατὰ ταυτά. 15 Ἐὰν γὰρ μὴ περὶ τὰ ἄλλα τὸ ὡσαύτως καὶ τὰ κατὰ τὰ αὐτὰ, ἀργεῖ πάντη, καὶ τὸ ἐνεργεῖα καὶ ἡ ἐνέργεια οὐδαμοῦ. Ἔστι δὲ καὶ τὰ

4. καὶ αὐτῷ] Ita Codd. Marc. A. Med. B. Rell. cum Ed. καὶ αὐτῷ.
5. διεξίσει] Cod. Ciz. ἐξίσει. Vat. διεξίσει.
7. εἰ ἔστη, οὐ] Cod. Mon. C. ἢ ἔστη, οὐ. Vat. εἰ ἔστιν οὐ.
8. νόησις] Cod. Vat. ἢ νόησις.
ib. κίνησις πᾶσα—ἢ πᾶσα] Ita Codd. omnes. Ed. bis πᾶν. Ita etiam νόησις πᾶσα scribendum fuit ex Codd. excepto

Darm. omnibus; nisi quod Verba πληροῦσα —νόησις πᾶσα a Cod. Med. B. plane absunt. Ed. et h. l. et mox, ubi ex libris rescripsimus omnibus πᾶσα δι' et ζώων πᾶσα, habet πᾶν.
10. διαιροῦντι] Cod. Vat. διαφοροῦντι.
12. τὸ διὰ γῆς] Cod. Ciz. τῷ pro τό. Quem secuti sumus.

ib. διεξίσει γῆ] Cod. Vat. διεξίσει σιγῆ.
13. ἄλλ' οὐχ] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. ἄλλη, οὐχ. Quod recipiendum fuit.
16. τὰ κατὰ ταυτά] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A. B. Vat. κατὰ τὰ αὐτά. Quibus obtemperavi.
ib. ἀργεῖ] Cod. Vat. ἀργή.

alterum, non est aliquid eorum, quæ dicuntur altera ab eo relictum. Naturam itaque habet, qua in universum alteritate prorsus distribuatur. Si ergo sunt altera omnia super ipsum, ab illis jam pati potest: sin vero non sunt, intellectus hic omnia genuit: imo vero jam existit omnia. Quam ob rem entia esse non possunt, nisi operata mens fuerit: operata, inquam, aliud assidue præter aliud, et quasi pervagata omni prorsus pervagandi conditione: pervagata, inquam, in semet ipsa, quemadmodum intellectus verus natus est in se ipso vagari: natus autem est in essentia pervagari, dum videlicet essentia cum ejus ambagibus æque concurrunt. Ubique vero ipsemet intellectus existit: pervagantiam igitur stabilem agit. Pervagatio vero mentis in ipso veritatis campo versatur, unde nunquam excidit. Occupat autem totum, quippe cum sibi met ad motum suum effecerit locum: atqui et locus idem cum ipso est, cujus est locus. Præterea varius est ejusmodi campus, ut et discurrere possit: ac nisi per universum semperque sit varium, certe

quatenus non est varium conquiescit. Qui si quiescit, etiam non intelligit: itaque si quievit, nec etiam intellexit. Si neque hoc, certe nec extat. Intelligentia igitur est. Universus vero motus illie universam implet essentiam: et essentia tota, intelligentia tota vitam complexa totam, ac præter aliud semper et aliud: præsertim cum id ipsum, quod in eo est idem, sit et aliud, adeo ut perpetuo dividenti, aliud deinceps atque aliud semper occurrat. Progressio vero illie omnis per vitam agitur, perque animalia omnis: quemadmodum et iter in terris agenti, quæcumque attinguntur, terrena passim occurrunt, quamvis diversa sint ratione terrena. Atque illic vita quidem, per quam proceditur, eadem est: quoniam vero quodammodo est semper et alia, non eadem semper occurrat: agit vero semper discursionem prorsus eandem, per illa, quæ non sunt similiter eadem. Quoniam ipse quidem discursionem minime mutat: sed una cum diversis servatur interea ipsa conditio eodem modo, et secundum eandem pervagandi. Nisi enim tenor ipse eodem

ἄλλα αὐτὸς, ὥστε πᾶς αὐτός. Καὶ εἴπερ αὐτὸς, πᾶς, εἰ δὲ μὴ, οὐκ αὐτός. Εἰ δὲ πᾶς αὐτὸς, καὶ πᾶς ὅτι, τὰ πάντα, καὶ οὐδέν ἐστιν, ὅτι μὴ συντελεῖ εἰς τὰ πάντα, οὐδέν ἐστιν αὐτοῦ, ὅτι μὴ ἄλλο, ἵνα ἄλλο ὄν καὶ τοῦτο συντελῆ. Εἰ γὰρ μὴ ἄλλο, ἀλλὰ ἄλλω ταῦτόν, 5 ἐλαττώσει αὐτοῦ τὴν οὐσίαν, ἰδίαν οὐ παρεχόμενον εἰς συντέλειαν αὐτοῦ φύσιν.

Ἔστι δὲ καὶ παραδείγμασι νοεροῖς χρώμενον εἰδέναί οἶόν ἐστι νοῦς, ὡς οὐκ ἀνέχεται οἶον κατὰ μονάδα μὴ ἄλλος εἶναι. Τίνα γὰρ καὶ βούλει εἰς παράδειγμα λαβεῖν λόγον εἴτε φυτοῦ εἴτε ζώου; εἰ γὰρ 10 ἔν τι καὶ μὴ ἔν τοῦτο ποικίλον, οὔτ' ἂν λόγος εἴη· τό, τε γενόμενον ὕλη ἂν εἴη τοῦ λόγου μὴ πάντα γενομένου, εἰς τὸ πανταχοῦ τῆς ὕλης ἐμπεσόντα μηδὲν αὐτῆς εἶναι τὸ αὐτὸ εἶναι οἶον πρόσωπον οὐκ ὄγκος Β εἶς, ἀλλὰ καὶ ῥίνες καὶ ὀφθαλμοί· καὶ ἡ ῥὶς οὐχὶ οὔσα ἔν, ἀλλ' ἔτερον τὸ δ' ἕτερον αὐτῆς πάλιν αὐτῆς εἰ ἔμελλε ῥὶς εἶναι. Ἐν γάρ τι 15 ἀπλῶς οὔσα ὄγκος ἂν ἦν μόνον καὶ τὸ ἄπειρον οὕτως ἔν νῶ, ὅτι ἂν ὡς ἔν πολλὰ, οὐχ ὡς οἶκος εἶς, ἀλλ' ὡς λόγος πολὺς ἔν αὐτῶ, ἔν ἐνὶ

1. Καὶ εἴπερ—πᾶς αὐτός] Desunt hæc in Marc. A.
2. πάντα καὶ] Cod. Ciz. et Vat. omitunt καί.
3. μὴ ἄλλο] Cod. Ciz. μὴ ἄλλου.

10. οὔτ' ἂν] Cod. Med. B. ὅταν.
13. οὐχὶ οὔσα] Marc. B. οὐχ ἢ οὔσα.
14. Ἐν γάρ τι] ἔν pro ἔν rescriptissimus ex Codd. Marc. Mon. C. et Vat. Pro τι est ται in Ed. et solo Cod. Darm.

15. ἐν τῶ νῶ] Codd. præter Darm. et Marc. C. omnes omittunt τῶ. Quare delevi.

16. οἶκος] Cod. Vat. ἰκος (sic).

modo, et secundum eadem pervagandi saltem circa varia diversetur, certe torpebit omnino. Unde sequetur, quod in actu esse dicitur, ipsumque actum esse nusquam. Sunt autem et alia diversaque ipse: quapropter omnis ipse. Et si quidem ipse nimirum et omnis: alioquin nec ipse quidem. Si autem omnis ipse, certe et omnis, quia cuncta. Neque quicquam invenitur illic, quod non ad omnia conferat: neque aliquid usquam ipsius est, quin sit et aliud: ut existens aliud, hoc ipsum quoque conducat. Nisi enim extiterit aliud, sed penitus idem cum alio comminuet ejus essentiam: quippe cum ad communem ipsam conspirationis perfectionem naturam propriam non accommodet.

XIV. Ubique in mundo partibusque ejus vel minimis ordinata distinctio est per formas. Ejusmodi formalis et ordinata varietas neque casu accidit, neque fit a materia tenebrosa, dependet autem ab uno, quoniam conducit in unum. Exprimitur igitur a simili formarum varietate vigente tum in ipsa mundi vita, tum in mente.

Sed tam mens, quam anima, in se unum quiddam est, non quidem ex multis compositum, sed præferens in se multa, non ad externa, sed ad intima, motum, ac

velut ad centrum se convolvens, ampliores deinceps formarum universaliorum orbis redigens in minores, et ad species specialissimas se denique cohibens.

Possumus præterea intellectualibus utentes exemplis, qualis sit intellectus, cognoscere: et quo pacto non ferat, esse se unitatis instar prorsus omnis diversitatis expertem. Licet sane si libet, exempli loco adducere rationem, vel plantæ, vel animalis. Si enim unum aliquid sit, nec ullo modo varium, neque ratio quidem erit. Rursus, quod inde fit, materia tantum erit: nisi videlicet ratio ipsa sit omnia, ad hoc ipsum videlicet, ut, ubique in materiam incidens, nihil materiæ idem esse permittat: quemadmodum vultus non est una duntaxat moles, sed nares habet, et oculos. Atque [nares] nasus non unicum in se quiddam [habent] habet sed aliud rursus et aliud, si modo [futuræ sicut nares] futurus est nasus. Profecto si nasus unum quiddam sit duntaxat, nihil aliud erit præter molem. Atque ita profecto in mente est infinitum, quoniam et ipsa, et quicquid est in ea, velut unum est et multa. Neque sic intellectus est unus, atque multa, ut una domus, sed tanquam ratio in se quam plurima, in una mentis figura, quasi circumscriptione quadam, habens circumscriptiones et ambitus intus, et figu-

707 σχήματι νοῦ, οἷον περιγραφῆ, ἔχων περιγραφὰς ἐντὸς καὶ σχηματισμοὺς αὐτῶν ἐντὸς, καὶ δυνάμεις, καὶ νοήσεις καὶ τὴν διαίρεσιν μὴ κατ' εὐθὺ, ἀλλ' εἰς τὸ ἐντὸς αἰεὶ, οἷον τοῦ παντὸς ζώου ἐμπεριεχομένης ζώων φύσεις, καὶ πάλιν αὐτῶν ἄλλας, ἐπὶ τὰ μικρότερα τῶν ζώων, καὶ εἰς τὰς ἐλάττους δυνάμεις, ὅπου στήσεται εἰς εἶδος ἄτομον· ἢ δὲ 5 διαίρεσις ἐγκείται οὐ συγκεχυμένων, καίτοι εἰς ἐν ὄντων, ἀλλ' ἔστιν ἢ λεγομένη ἐν τῷ παντὶ φιλία τοῦτο, οὐχ ἢ ἐν τῷδε τῷ παντί· μιδμεῖται γὰρ αὕτη ἐκ διεστηκότων οὔσα φίλη. Ἡ δὲ ἀληθὴς, πάντα ἐν εἶναι, καὶ μήποτε διακριθῆναι. Διακρίνεσθαι δέ φησι τὸ ἐν τῷδε τῷ οὐρανῷ.

708 Ταύτην οὖν τὴν ζωὴν τὴν πολλὴν καὶ πᾶσαν καὶ πρώτην καὶ μίαν τις ἰδὼν οὐκ ἐν ταύτῃ εἶναι ἀσπάζεται, τὴν ἄλλην πᾶσαν ἀτιμάσας; σκότος γὰρ αἰ ἄλλαι αἰ κάτω καὶ σμικραὶ σκιαὶ καὶ ἀμυδραὶ, καὶ εὐτελείς, καὶ οὐ καθαραὶ, καὶ τὰς καθαρὰς μολύνουσαι. Κἂν εἰς αὐτὰς ἰδῆς, οὐκ ἔτι τὰς καθαρὰς οὔτε ὄρας, οὔτε ζῆς ἐκείνας τὰς πάσας 15 ὁμοῦ, ἐν αἷς οὐδὲν ἔστιν ὅ,τι μὴ ζῆ, καὶ καθαρῶς ζῆ, κακὸν οὐδὲν Β ἔχον· τὰ γὰρ κακὰ ἐνταῦθα ὅτι ἴχνος ζωῆς, καὶ νοῦ ἴχνος. Ἐκεῖ δὲ τὸ ἀρχέτυπον τὸ ἀγαθοειδές φησιν, ὅτι ἐν τοῖς εἶδεσι τὸ ἀγαθὸν ἔχει.

4. ζώων φύσεις] Codd. excepto Ciz. omnes ζώων φύσεις. Quos sequor.
ib. μικρότερα] Cod. Med. B. μακρότερα.
9. τὸ ἐν τῷδε] Cod. Vat. τῷ ἐν τῷδε.
11. τὴν πολλὴν ζωὴν] Codd. excepto

Darm. omnes τὴν ζωὴν τὴν πολλήν. Et ita correxi.
13. σμικραὶ] Ita Codd., excepto Darm., omnes. Sequens σμικραὶ omittunt Codd. Marc. Mon. C. Med. A.B. Vat. Hic etiam omittit καὶ ἀμυδραὶ.

ib. ἀτιμίαι] Codd. Med. A. Marc. B. cum marg. Ed. εὐτελείς. Quos sequor.
16. ὅ,τι μὴ] Cod. Vat. ὅτι τι μὴ.
17. ἔχον· τὰ] Ita Cod. Vat. Rell. cum Ed. nullam habent distinctionem.
18. τὸ ἀγαθοειδές] Cod. Vat. omittit τό.

rationes intrinsecas et vires et intelligentias intus, habens sane distinctionem non productam in rectum, sed semper ad intima propagatam: quasi in universo animali naturæ animalium ingentium comprehendantur, rursusque aliæ ad minora quædam animalia derivatæ, et ad vires deductæ minores, ubi ad individuum speciem denique processio desinat: neque tamen ibi rerum discretio fit antea confusarum, quamvis in unum mirifice conspirantium. Jam vero conspiratio talis ipsa est amicitia, quæ traditur in universo consistere, non quidem talis, qualis in hoc apparet mundo. Imitatur enim hæc illam, ex distantibus discordibusque concordia confluens. Vera autem amicitia est, qua sunt omnia unum, adeo ut nunquam a se invicem disjungantur. Disjungi vero sive distare in hoc caelo res asserit.

XV. Cum intellectus primus sit vita prima, sola intellectualis vita est vera vita.

Essentia prima per actum vitalem conversa ad ipsum bonum fit boniformis, et propter formam suam multiplicabilem: unum boni donum in formas plurimas

in se derivat, ipsa videlicet potestate Dei. Imaginari licet mentem primam quasi vultus innumerabiles inter se varios ordine contextos in spheram lucentes admodum atque vivos. Quod si conservatis vultuum formis inter se variis, actuque in orbem quasi reflexo, distantiam inde localem dempseris, intellectum primum mox intelliges, præsertim si ipse talis inprimis evaseris, deinde inspexeris temet ipsum.

Si quis igitur hanc ipsam vitam, complurimam, omnem, primam, unam intueatur, supra quam existimari possit, hæc ipsa gaudebit, omnem prorsus aliam aspernatus. Aliæ namque inferiores vitæ tenebræ sunt: vitæ, inquam, exiguæ, obscuræ, viles, impuræ, purasque vitas contaminantes. In quas cum primum adspexeris, neque puras cernes ulterius, neque vires amplius secundum illas simul omnes, in quibus nihil est omnino, quin vivat: vivatque pure, mali nihil admittens. Mala enim hic tantum regnant, quoniam hic est duntaxat vitæ vestigium. Hic nihil mentis est nisi vestigium: illic autem principale viget exemplar, quod Plato nuncupat boniforme: quoniam in speciebus, id est formis, bonum pos-

Τὸ μὲν γὰρ ἔστιν ἀγαθὸν, ὁ δὲ ἀγαθὸς ἔστιν ἐν τῷ θεωρεῖν τὸ ζῆν⁷⁰⁸
 ἔχων· θεωρεῖ δὲ ἀγαθοειδῆ ὄντα τὰ θεωρούμενα καὶ αὐτὰ ἅ ἐκθήσατο,
 ὅτε ἐθεώρει τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν. Ἦλθε δὲ εἰς αὐτὸν, οὐχ ὡς ἐκεῖ
 ἦν, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ἔσχευ. Ἀρχὴ γὰρ ἐκεῖνος, καὶ ἐξ ἐκείνου ἐν τούτῳ, C
 5 καὶ οὗτος ὁ ποιήσας ταῦτα ἐξ ἐκείνου. Οὐ γὰρ ἦν θέμις βλέποντα
 εἰς ἐκείνον, μηδὲν νοεῖν, οὐδ' αὖ τὰ ἐν ἐκείνῳ· οὐ γὰρ ἂν αὐτὸς
 ἐγέννα. Δύναμιν οὖν εἰς τὸ γεννᾶν εἶχε παρ' ἐκείνου, καὶ τῶν αὐτῶν
 πληροῦσθαι γεννημάτων, διδόντος ἐκείνου ἅ μὴ εἶχεν αὐτός· ἀλλ' ἐξ
 10 συνέθραυε, καὶ πολλὰ ἐποίησε τὴν μίαν, ἵν' οὕτω δύναιτο κατὰ μέρος D
 φέρειν. Ὅ,τι οὖν ἐγέννα, ἀγαθοῦ ἐκ δυνάμεως ἦν, καὶ ἀγαθοειδὲς
 ἦν, καὶ αὐτὸς ἀγαθὸς ἐξ ἀγαθοειδῶν, ἀγαθὸν ποικίλον. Διὸ καὶ εἴτις
 αὐτὸν ἀπεικάζοι σφαῖρα ζώσῃ ποικίλῃ, εἴτε παμπρόσωπόν τι χρῆμα
 λάμπου ζῶσι προσώποις, εἴτε ψυχὰς τὰς καθαρὰς πάσας εἰς τὸ αὐτὸ
 15 συνδραμούσας φαντάζοιτο, οὐκ ἐνδεεῖς, ἀλλὰ πάντα τὰ αὐτῶν ἐχού-
 σας, καὶ νοῦν τὸν πάντα ἐπ' ἄκραις αὐταῖς ἰδρυμένον ὡς φέγγει E
 νοερῶ καταλάμπεσθαι τὸν τόπον, φανταζόμενος μὲν οὕτως ἔξω πως
 ἄλλος ὢν ὁρώη ἄλλον. Δεῖ δὲ ἑαυτὸν ἐκεῖνο γενόμενον τὴν θεάν ἑαυ-
 τὸν ποιήσασθαι.

3. εἰς αὐτόν] Cod. Ciz. εἰς ταῦτον. Vat. εἰς ταῦτό. In seqq. Marc. C. καὶ οὕτως.

5. ποιήσας ταῦτα] Ita Codd. Marce. Mon. C. et Vat. Prius habent etiam Codd. Ciz. Med. A. B. Sed Ed. ποιήσας ταύτας.

6. οὐ γὰρ ἂν] Omissum in Cod. Vat. ἂν in marg. additum est.

7. ἰγίνα] Abest a Cod. Ciz.

8. αὐτοῦ] Codd. Marc. B. Med. A. et Vat. ut marg. Ed. αὐτῶν. Quibus obtemperavi.

10. συνέθραυε] Ita Ed. Sed Codd. Marce. Mon. C. Med. A. B. Vat. συνέθραυε, quod voluisse videtur etiam marg. Ed., quamquam ibi quomodo est συνέθραυε. Igitur illud recepi.

13. σφαῖρα] Cod. Vat. σφαῖρα. ib. παμπρόσωπον] Cod. Vat. λαμπροπρόσωπον.

15. τὰ αὐτῶν] Desunt hæc in Cod. Ciz. In Med. B. Marc. A. est τὰ αὐτῶν. Mox Marc. C. ὡς φέγγειν ἐξῶ. Marg. Ed. ὡς φωσί.

18. ἄλλος] Cod. Vat. ἄλλως.

sidet. Aliud sane est ipsum bonum, hic autem bonus vitam habens in contemplando: contemplatur autem spectacula boniformia: quæ quidem tunc ipse sibimet comparavit, cum primum contemplatus est ipsam boni naturam. Influxit autem in mentem ipsum bonum, non omnino sicut ibi erat, sed sicut ipsa mens accepit. Principium namque illud ipsum est, atque in hanc bonum ex illo traducitur: et hæc ipsa horum effectrix omnium, id muneris habet ex illo. Neque enim fas erat intuentem illud, intelligere nihil, neque rursus in illo spectacula contueri: alioquin nec ipsa quidem mens spectacula genuisset. Vim igitur ad gignendum accepit ab illo, per quam ipsis genituris penitus impleretur. Tradente videlicet illo, quæ ipsum in se minime possidebat. Sed ex illo penitus uno, huic plurima contigerunt: Nempe mens cum non posset acceptam inde potentiam ipsam proprie possidere, in fragmenta distinxit, fecitque, ut una multa prorsus

evaderet, ut ita saltem per partes ferre valeret. Quicquid itaque genuit, ex ipsa boni genuit potestate, idque genitum est boniforme, ipsaque mens est bona, varium quiddam bonum ex boniformibus constitutum. Quam ob rem si quis ipsam mentem sphaeræ compararet variæ prorsus atque viventi: aut si quis fugat spectaculum quoddam vultibus omnibus undique constitutum, vultibusque viventibus ubique refulgens: aut forte cogitet puras animas omnes concurrentes in idem, nec ullo modo indigas, sed sua ad votum omnia possidentes: præterea mentem universam, illarum apicibus insidentem, adeo ut omnis illa regio splendore refulgeat, si quis, inquam, sic intellectum ipsum imaginetur, ipse profecto extra quodammodo existens alius, intellectum ut alium intuebitur. Sed operæ pretium est, omnino animum nostrum primo quidem in se intellectum ipsum spectandum fieri: deinde in se velut factum jam ipsum spectaculum contueri.

709 Χρῆ δὲ μῆδ' αἰεὶ ἐν τῷ πολλῷ τούτῳ καλῷ μένειν, μεταβαίνειν δ' ἔτι πρὸς τὸ ἄνω ἀΐξαντα ἀφέντα καὶ τοῦτο, οὐκ ἐκ τούτου τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ἐξ ἐκείνου, θαυμάσαντα τίς ὁ γεννήσας, καὶ ὅπως. Ἐκαστον μὲν οὖν εἶδος, ἕκαστον, καὶ ἴδιος οἶον τύπος· ἀγαθοειδὲς δὲ ὄν κοινὸν τὸ ἐπιθέον ἐπὶ πᾶσι πάντα ἔχει. Ἐχει μὲν οὖν καὶ τὸ ὄν ἐπὶ 5 πᾶσιν, ἔχει δὲ καὶ τὸ ζῶον ἕκαστον ζωῆς κοινῆς ἐπὶ πᾶσιν ὑπαρχούσης, τάχα δ' ἂν καὶ ἄλλα. Ἀλλὰ καθ' ὅσον ἀγαθὰ, καὶ διότι ἀγαθὰ; τί ἂν εἶη; πρὸς δὴ τὴν τοιαύτην σκέψιν, τάχ' ἂν εἶη προὔργου ἀρξασθαι ἐντεῦθεν. Ἐρα ὅτε ἑώρα πρὸς τὸ ἀγαθόν, ἐνόει ὡς πολλὰ τὸ 10 ἐν ἐκείνῳ, καὶ ἐν ὄν αὐτὸς ἐνόει αὐτὸν πολλὰ μερίζων αὐτὸν παρ' αὐτῷ τῷ νοεῖν μὴ ὅλον ὁμοῦ δύνασθαι; ἀλλ' οὔπω νοῦς ἦν ἐκείνῳ βλέπων, ἀλλ' ἔβλεπεν ἀνοήτως, ἢ φατέου ὡς οὐδ' ἑώρα πρόποτε; ἀλλ' ἔζη μὲν πρὸς αὐτὸ καὶ ἀνήρητο αὐτοῦ, καὶ ἐπέστραπτο πρὸς αὐτό· ἢ δὴ κίνησις αὕτη πληρωθεῖσα τῷ ἐκεῖ κινεῖσθαι καὶ περὶ ἐκ- 15 εῖνο ἐπλήρωσεν αὐτὸ, καὶ οὐκ ἔτι κίνησις ἦν μόνον, ἀλλὰ κίνησις 15

1. μῆδ' αἰεὶ] Codd. Marcc. Mon. C. μὴδ' αἰεὶ. Vat. μῆδὲ εἰ. Hos sequor.
ib. δ' ἔτι] Cod. Med. A. δὲ τι.
2. καὶ ἀφέντα τοῦτο] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Vat. Marc. A.C. Mon. C. Med. B. ἀφέντα καὶ τοῦτο. Quem verborum ordinem adoptavimus.
4. καὶ ἴδιος οἶον] Cod. Vat. ἴδιος ὁ.
ib. ἀγαθοειδὲς] Codd. præter Darm. omnes addunt δὲ, quod recepi.

5. κοινὸν τὸ] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. additum habet διὰ τί.
7. ἀγαθὰ, τί] Cod. Vat. ἀγαθὰ τι.
8. πρὸς δὴ] Codd. excepto Darm. omnes πρὸς δὴ. Quibus obsequor.
9. Ἐρα] Ita Codd. Ciz. Mon. C. et Vat. Reil. cum Ed. ἀρα.
10. ἐνόει αὐτὸν] Cod. Med. B. ἐνόει αὐτόν.
ib. παρ' αὐτῷ] Cod. Vat. παρ' αὐτό.

11. τὸ νοεῖν] Codd. Ciz. Marcc. Med. A.B. τῷ νοεῖν: quos sequimur.
ib. νοῦς ἦν] Cod. Vat. omittit ἦν.
12. οὐδ' ἑώρα] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. αὐτὸ ἑώρα.
13. ἔζη] Cod. Vat. ἄζη.
ib. καὶ ἀνήρητο—αὐτό] Desunt hæc in Cod. Ciz. et Marc. A.
14. ἢ δὴ] Cod. Ciz. ἢ δὲ. Darm. Marc. B. ἢ δ' ἢ. Nullus ut marg. Ed. ei δ' ἢ.

XVI. *Essentia prima eum primum existit ex ipso bono conversa est ad ipsum, non tam modo quodam intellectuali, quam instinctu vitali: quemadmodum planta vergit ad Solem vel humorem: hic enim actus ordine quodam antecedit illum.*

Sed ubi directus in bonum impletus illic radio quodam lucente pariter et calente, statim omnes rerum formas, quasi colores concipit in se ipso, reflexusque in conceptus suos percipiendos intellectus evasit. Denique sicut sol visum coloresque procreat, invicemque conciliat: neque ipse interim visus est vel color, sed superior, ita bonum et intellectum et intelligenda creat, mutuoque conjungit his ipsum interim eminentius.

Non expedit autem in hoc pulchro quamplurimum moras semper protrahere. Oportet enim hinc animum progredi ad sublimia se propensius attollentem, et cum cælum hoc dimiserit, illud quoque dimittere: neque ex hoc duntaxat, sed ex illo potius transcendentem protinus admirari, quisnam illius sit genitor, et qua ratione genuerit. Unumquodque igitur illic existens species quædam est, et quasi certa figura. Cumque illud boniforme sit propter commune quiddam in cun-

etis ubique collucens, omnia possidet boniformia. Habet igitur et ens in omnibus: habet animal unumquodque: habet communem vitam omnibus insitam: habet fortassis et alia. Verum quidnam illud est, propter quod potissimum bona sunt, quatenus bona censentur? Ad hanc vero contemplationem in primis forte conducet, hinc potissimum exordiri. Num igitur, quando aspexit in bonum, intellexit unum illud velut multa, atque cum intellectus ipse unum ens existeret, illud intellexit ut multa, illud apud se partitus, propterea quod nequiret simul intelligere totum? Verum nondum intellectus erat, dum primo suspiceret illud. Sed numquid absque intellectu prospexit? Profecto putandum est nondum etiam vidisse illud. Nam vivebat quidem ad ipsum, totusque inde pendeat, totus conversus ad ipsum. Hic itaque motus tunc impletus, eum primum ferebatur illuc, et circa illud penitus versabatur, implevit ipsum, nec amplius motus duntaxat extitit, sed motus jam satur et plenus. Mox vero ens ipsum omnia factum est, idque ipsum agnovit animadvertendo se ipsum: ac jam intellectus evasit, imbutus quidem ut, quod pos-

διακορῆς καὶ πλήρης· ἐξῆς δὲ πάντα ἐγένετο, καὶ ἔγνω τοῦτο ἐν⁷⁰⁹
 συναισθήσει αὐτοῦ, καὶ νοῦς ἤδη ἦν, πληρωθεὶς μὲν, ἴν' ἔχη ὃ ὄψε-
 ται, βλέπων δὲ αὐτὰ μετὰ φωτὸς παρὰ τοῦ δόντος ἐκείνα, καὶ τοῦτο
 κομιζόμενος· διὰ τοῦτο οὐ μόνον λέγεται τῆς οὐσίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ
 5 ὁρᾶσθαι αὐτὴν, αἴτιος ἐκείνος εἶναι. Ὡσπερ δὲ ὁ ἥλιος τοῦ ὁρᾶσθαι
 τοῖς αἰσθητοῖς καὶ τοῦ γίγνεσθαι αἴτιος ἂν, αἰτιός πως καὶ τῆς ὄψεώς D
 ἐστίν, οὐκ ὦν οὔτε ὄψις οὔτε τὰ γιγνόμενα, οὔτω καὶ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ
 φύσις αἰτία οὐσίας καὶ νοῦ, οὔσα καὶ φῶς καὶ τὸ ἀνάλογον τοῖς ἐκεῖ
 ὁρατοῖς καὶ τῷ ὁρῶντι οὔτε τὰ ὄντα οὔτε νοῦς ἐστίν, ἀλλὰ αἴτιος
 10 τούτων, καὶ νοεῖσθαι φωτὶ τῷ ἑαυτοῦ, εἰς τὰ ὄντα καὶ εἰς τὸν νοῦν
 παρέχων. Πληρούμενος μὲν οὖν ἐγίγνετο, πληρωθεὶς δὲ ἦν, καὶ ὁμοῦ
 ἀπετελέσθη καὶ ἑώρα. Ἀρχὴ δὲ αὐτοῦ, ἐκείνο τὸ πρὶν πληρωθῆναι E
 ἦν. Ἐτέρα δὲ ἀρχὴ οἶονεὶ ἔξωθεν ἡ πληροῦσα ἦν, ἀφ' ἧς οἶον ἐτυ-
 ποῦτο πληρούμενος.
 15 Ἀλλὰ πῶς ταῦτα ἐν αὐτῷ καὶ αὐτὸς, οὐκ ὄντων ἐκεῖ ἐν τῷ πλη- 710

6. αἰτιός πως] Ita Codd. Marc. C. Ciz. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. αἰτιός πῶς.

7. οὐκ ὦν] Codd. Mon. C. Ciz. Vat. οὐκ ὦν. Quibus obsequor. Sed Mon. C. supra lin. ὦν. Marc. A. οὐκὸν ὦν.

8. καὶ τὸ] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. κατὰ τὸ.

10. τῷ ἑαυτοῦ] Cod. Ciz. τὸ ἑαυτοῦ.

11. παρέχων] Codd. Mon. C. et Vat. παρέχων, cum Marce. Quibuscum faciendum fuit.

ib. ἦν, καὶ] Cod. Vat. ἦ καὶ.

12. ἀπειλιόσθην] Codd. Mon. C. Marc.

A. ἐπιτελιόσθην. Med. B. ἀπιστάσθην.

13. τληροῦσα] Cod. Vat. τληρωθῆσα.

15. ὄντων] Cod. Vat. ὄν τῶν.

set inspicere, possideret, inspicens vero ipsa eum lumine quodam ab eodem prorsus accepto, a quo suscepit et illa. Quam ob rem supernus ille Deus traditur non solum essentiae auctor, sed etiam causa, ut videatur essentia. Quemadmodum vero Sol causa est rebus, quae sentiuntur, ut sint, atque videantur, simulque est causa visionis, cum tamen interea ipse neque visio sit, neque etiam quae videnda fiunt: sic et ipsius boni natura causa procul dubio est essentiae atque mentis. Est et lumen in proportione quadam analogiae, qua visibilia haec et visus essentiam illam intellectumque referunt, neque est entia, neque etiam intellectus, sed causa utrorumque, praebetque menti rerum intelligentiam suo quodam lumine super entia mentemque diffuso. Impletus igitur jam factus est: impletus autem erat, simulque est absolutus, et vidit. Initium vero ejus illud extitit, quod ejus antecessit impletionem. Principium vero alterum ejus est velut externum, quod implevit, a quo velut formatus est, dum impleretur.

XVII. Quaecunque sunt, cum primum et quamdiu sunt, naturaliter agunt ad bonum: unde argumentamur, essentiam primam ad primum bonum naturaliter agere. Ipsum ergo bonum superius est essentia actu-

que ejus, et vita et intellectu. Non ergo proprie dicendum est esse, vivere, agere, intelligere.

Neque putandum est, eas in se proprie formas habere, quas tribuit intellectui, sicut nec unitas est plena numeris, nec signum dimensionibus, neque lux in Solis centro rigens, radios illos in se proprios habet, qui virtute ipsius innumerabiles a circumferentia Solis emicant ab orbe desinentes in angulum. Praeterea sicut neque lumen foras effusum, radiis ejusmodi plenum, qualitates rerum illas in se proprias sustinet, quas per varios radiorum ictus apud nos generat, ita neque mens quamvis in se omniformis materiales ipsa, quas procreat, formas habet. Tum vero vita quidem prima quasi indeterminatus informisque essentia actus exoritur: qui sane directus in ipsum unum, inde terminos ideales sibi vindicat, eosque quam plurimos, ob conditionem suam numero jam obnoxiam, et processioni proclivem. Eodem mox momento vita fit absoluta, quo et intellectus eradit. Denique sicut intellectus se habet ad animam, ita bonum ad intellectum. Quapropter quemadmodum intellectus rationem format in anima, atque ipse est a rationali discurssione secretus, ita bonum species imprimens intellectui, est a speciebus mirabiliter segregatum.

Sed quoniam modo haec intellectu sunt, et ipse intellectus existunt, cum in eo non sint, qui implet, nec rursus in eo fuerint, qui impletur? Quando enim nondum erat imbutus, minime

710

ρώσαντι, οὐδ' αὖ ἐν αὐτῷ τῷ πληρουμένῳ; ὅτε γὰρ μήπω ἐπληροῦτο, οὐκ εἶχεν. Ἡ οὐκ ἀνάγκη ὅ τις δίδωσι, τοῦτο ἔχειν, ἀλλὰ δεῖ ἐν τοῖς τοιούτοις τὸ μὲν διδὸν μείζον νομίζειν, τὸ δὲ διδόμενον ἔλαττον τοῦ διδόντος. Τοιαύτη γὰρ ἡ γένεσις ἐν τοῖς οὖσι. Πρώτον γὰρ δεῖ τὸ βένεργεῖα εἶναι, τὰ δ' ὕστερα εἶναι δυνάμει τὰ πρὸ αὐτῶν· καὶ τὸς πρῶτον δὲ ἐπέκεινα τῶν δευτέρων, καὶ τοῦ διδομένου τὸ διδὸν ἐπέκεινα ἦν· κρεῖττον γάρ· εἴτι τοίνυν ἐνεργείας πρότερον, ἐπέκεινα ἐνεργείας, ὥστε καὶ ἐπέκεινα ζωῆς. Εἰ οὖν ζωὴ ἐν τούτῳ, ὁ διδοὺς ἔδωκε μὲν ζωὴν, καλλίον δὲ καὶ τιμιώτερος ζωῆς. Εἶχεν οὖν ζωὴν, καὶ οὐκ ἐδεῖτο ποικίλου τοῦ διδόντος, καὶ ἦν ἡ ζωὴ ἴχνος τι ἐκείνου, 10 οὐκ ἐκείνου ζωῆ. Πρὸς ἐκεῖνο μὲν οὖν βλέπουσα, ἀόριστος ἦν, βλέψασα δ' ἐκεῖ, ὠρίζετο ἐκείνου ὅρου οὐκ ἔχοντος. Εὐθὺς γὰρ πρὸς ἐν τι ἰδοῦσα ὀρίζεται τούτῳ, καὶ ἴσχει ἐν αὐτῇ ὅρου καὶ πέρας καὶ εἶδος. Καὶ τὸ εἶδος ἐν τῷ μορφωθέντι, τὸ δὲ μορφῶσαν ἀμορφον ἦν, ὁ δὲ ὅρος οὐκ ἔξωθεν οἶον μεγέθει περιτεθεῖς, ἀλλ' ἦν πάσης ἐκείνης 15 τῆς ζωῆς ὁ ὅρος πολλῆς καὶ ἀπείρου οὔσης, ὡς ἂν παρὰ τοιαύτης D φύσεως ἐκλαμψάσης, ζωὴ τε ἦν οὐ τοῦδε· ὠριστο γὰρ ἂν ὡς ἀτόμου

1. μήπω] Cod. Vat. μήπως.
2. ἡτις] Ita Ed. Sed Codd. Darm. Marc. A.B. Med. A.B. ut marg. Ed. ὁ τις. Ciz. et Vat. ὁ τις. Et sic correxi. Mon. C. ὁ, τις.
4. γὰρ δεῖ] Cod. Vat. γὰρ δὲ, sed puncto subscripto.
5. δυνάμει εἶναι] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Med. B. Vat. εἶναι δυνάμει. Unde verborum ordinem inverti.

6. πρῶτον] Sic Ed. Sed Codd. omnes cum marg. Ed. πρότερον, excepto Marc. C. Unde correxi.

9. καλλίον—ζωὴν] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.

11. ἀόριστος] Ita Codd. omnes. Ed. ἀόριστα. Paulo superius οὖν abest a Cod. Marc. B.

12. δεῖ ἐκεῖ] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. δεῖ ἐκεῖ. Et sic correxi.

13. τούτῳ] Cod. Vat. τοῦτο. Idem mox ἴσχει.

16. ὁ ὅρος] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. omittunt ὁ.

17. ἐκλαμψάσης] In Cod. Vat. duæ syllabæ posteriores punctis notatæ sunt.

ib. ἀμορφο] Cod. Ciz. h. l. et bis paullo inferius ἀοριστον. In Codd. Darm. Med. A.B. Marc. A.B. Vat. sequitur γὰρ ἂν pro γὰρ. Unde recepi ἂν.

possidebat. Sed forte non necessarium est, quod quis tribuit, in se habere: sed oportet in rebus ejusmodi illud quidem, quod tradit, majus existimare: quod vero traditur minus esse tradente. Talis namque in ipso euntium ordine generatio est. Primum enim oportet esse, quod existit in actu: Posteriora vero in potentia esse superiora. Jam vero, quod primum est, sequentibus est superius: Et quod tradit, munere tradito, eadem ratione superius: nam præstantius est. Si quid igitur sit actu prius, id actu superius est: quapropter et vita superius. Si ergo in hoc est vita, profecto, qui dedit eam, tribuit quidem vitam, ipse vero melior et honorabilior, quam vita censetur. Habuit itaque vitam, neque indignit vario largitore: ipsaque vita vestigium quoddam extitit largitoris, non illius quidem vita. Nempe hæc cum primum ad suum suspiceret largitorem, adhuc indefinita erat: postquam vero respexit illic,

mox determinata est ab illo terminum non habente. Statim enim ad unum aliquid spectans, hoc ipso determinatur, et terminum finemque et speciem in se ipsa reportat. Quæ quidem species in formata re jacet: formator autem est prorsus informe. Veruntamen terminus ipse non sic ibi est adhibitus, ut extrinsecus adjectus fuerit, quemadmodum magnitudini undique solet apponi: sed totius omnino vitæ illius terminus, multæ quidem infinitæque existentis: utpote quæ a tali natura jam effluxerat. Atqui vita quidem erat, non tamen hujus vita: alioquin jam determinata fuisset quasi jam individui propria: attamen determinata est. Fuit ergo determinata tanquam unius alicujus multæ: determinatum quoque est unumquodque multorum. Ac propter multam vitæ conditionem multa determinata sunt: rursumque propter ipsam terminum sunt et unum. Quid igitur unum determinatum est? Sane in-

ἤδη, ἀλλ' ὄριστο μέντοι· ἦν ἄρα ὀρισθείσα, ὡς ἐνός τινος πολλοῦ. 710
 Ὀριστο δὴ καὶ ἕκαστον τῶν πολλῶν, διὰ μὲν τὸ πολὺ τῆς ζωῆς πολλὰ
 ὀρισθείσα, διὰ δὲ αὐτὸν ὅρον, ἔν. Τί οὖν τὸ ἐν ὀρίσθη; νοῦς· ὀρι-
 σθείσα γὰρ ζωὴ νοῦς· τί δὲ τὸ πολλά; νόες πολλοί. Πάντα οὖν
 5 νόες, καὶ ὁ μὲν πᾶς, νοῦς, οἱ δὲ ἕκαστοι νοῖ. Ὁ δὲ πᾶς νοῦς ἕκαστον
 περιέχων· ἄρα ταῦτὸν ἕκαστον περιέχει; ἀλλ' ἓνα ἂν περιείχεν. Εἰ
 οὖν πολλοὶ, διαφορὰν δεῖ εἶναι. Πάλιν οὖν πῶς ἕκαστος διαφορὰν Ε
 ἔσχευ; ἢ ἐν τῷ καὶ εἰς ὅλως γενέσθαι εἶχε τὴν διαφορὰν. Οὐ γὰρ
 ταῦτὸν ὅτουοῦν νοῦ, τὸ πᾶν. Ἦν οὖν ἢ μὲν ζωὴ δύναμις πᾶσα, ἢ δὲ
 10 ὄρασις ἢ ἐκείθεν δύναμις πάντων, ὁ δὲ γενόμενος νοῦς αὐτὰ ἀνεφάνη
 τὰ πάντα. Ὁ δὲ ἐπικάθηται αὐτοῖς, οὐχ ἵνα ἰδρυθῆ, ἀλλ' ἵνα ἰδρύσῃ
 εἶδος εἰδῶν τῶν πρώτων, ἀνείδεον αὐτό. Καὶ νοῦς δὲ γίγνεται πρὸς F
 ψυχῆν, οὕτω φῶς εἰς αὐτὴν, ὡς ἐκείνος εἰς νοῦν· καὶ ὅταν καὶ οὗτος
 ὀρίσῃ τὴν ψυχῆν, λογικὴν ποιεῖ, δὸς αὐτῇ, ᾧν ἔσχευ ἴχνος. Ἴχνος
 15 οὖν καὶ νοῦς ἐκείνου. Ἐπεὶ δὲ ὁ νοῦς εἶδος καὶ ἐν ἐκστάσει καὶ πλή-
 θει ἐκείνος ἀμορφος καὶ ἀνείδεος· οὕτω γὰρ εἰδοποιεῖ· εἰ δ' ἦν ἐκείνος 711
 εἶδος, ὁ νοῦς ἦν ἂν λόγος· ἔδει δὲ τὸ πρῶτον μὴ πολὺ μηδαμῶς εἶναι.
 ἀνήρητο γὰρ ἂν τὸ πολὺ αὐτοῦ εἰς ἕτερον αὐτὸ πρὸ αὐτοῦ.

3. Τί οὖν] Cod. Vat. τὸ οὖν.

4. Πάντες] Ita Ed. Sed Codd. omnes cum marg. Ed. πάντα. Marc. A. Mon. C. νοῖ pro νόες. Illud recepi.

5. ἕκαστον περιέχει· ἄρα] Sic Ed. Sed Codd. excepto Darm. omnes ἕκαστον περιέχων ἄρα. Unde correxi locum.

7. δεῖ εἶναι] Ita Codd. omnes. Ed. δεῖ εἶναι. Pergit Ciz. πάλιν αὐτὸν π. οὖν.

8. ἔσχευ] Cod. Vat. ἔσχευ (sic).

ib. ὅλως] Cod. Ciz. ὅλος.

12. εἰδῶν] Codd. Marc. A. B. Mon. C. Med. A. B. ἰδῶν. Sed Marc. B. in marg. γρ. εἰδῶν.

ib. αὐτὸν] Codd. omnes ut marg. Ed. αὐτό. Quod recepi.

13. καὶ ὅταν] Codd. prater Ciz. omnes καὶ ὅταν καί. Unde alterum καὶ addidi.

15. καὶ ἐκστάσει] Codd. Marc. A. C.

Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. καὶ ἐν ἐκστάσει. Unde præpositionem addidi.

17. λογος] Codd. prater Darm. omnes post h. v. addunt ἴδιμ δὲ τὸ πρῶτον, μὴ πολὺ μηδαμῶς εἶναι: quæ vertendo expressit Fic. et nos, cum abessent ab Ed., addidimus.

18. αὐτὸ πολὺ αὐτοῦ] Codd. omnes ut marg. Ed. αὐτὸ πρὸ αὐτοῦ. Quod recepi.

tellectus. Vita enim determinata intellectus est. Quid rursus, quod multa dicitur esse determinata? Intellectus videlicet multi. Omnia igitur intellectus sunt, et hic quidem intellectus omnis: hi autem singuli sunt intellectus. Ipse vero intellectus omnis unumquemque complexus, numquid velut eundem continet unumquemque? Nullo modo: alioquin unicum contineret. Si ergo multi sunt, differre inter se necessarium est. Rursus querendum est, quomodo differat unusquisque. Forsan vero in eo etiam, quod factus est (omnino) unus, suscipit differentiam. Non enim idem est univsum et quilibet intellectus. Est igitur vita quidem illie potentia omnis, visio vero, quæ inde micat, potentia omnium. Qui autem ibi gignitur intellectus, ipsa omnia prorsus arparet. Alius denique insidet illis, non quidem,

ut fundetur in eis, sed ut fundet primarum speciem specierum, ipse tamen a specie procul existens. Atqui sic ferme intellectus se habet ad animam, videlicet tanquam ei lumen infusum, quemadmodum ille se habet ad intellectum: nempe quando intellectus determinat animam, reddit rationalem, eorum, quæ habet ipse, vestigium exhibens. Igitur et intellectus illius vestigium est. Quoniam vero intellectus species est in differentia quadam educta multitudinēque consistens, merito ille extra formam speciemque existit, sic enim reliquum specie format. Si autem ille species esset, intellectus deinceps ratio foret. Oportuit tamen primum ipsum nullo modo multum esse: alioquin multitudo ejus ad aliquid superius referretur.

711

A Ἄλλ' ἀγαθοειδῆ κατὰ τί τὰ ἐν τῷ νῶ; ἄρα, ἢ εἶδος ἕκαστον ἢ ἢ καλά. ἢ τί; εἰ δὴ τὸ παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ ἦκον πᾶν ἴχνος καὶ τύπον ἔχει ἐκείνου, ἢ ἀπ' ἐκείνου, ὥσπερ τὸ ἀπὸ πυρὸς ἴχνος πυρὸς, καὶ τὸ ἀπὸ γλυκέος γλυκέος ἴχνος, ἦκει δὲ εἰς νοῦν καὶ ζωὴ ἀπ' ἐκείνου, (ἐκ γὰρ τῆς παρ' ἐκείνου ἐνεργείας ὑπέστη, καὶ νοῦς δὲ δι' ἐκείνου, 5 καὶ τὸ τῶν εἰδῶν κάλλος ἐκείθεν,) πάντα ἂν ἀγαθοειδῆ εἶη καὶ ζωὴ καὶ νοῦς καὶ ιδέα. Ἄλλὰ τί τὸ κοινόν; οὐ γὰρ δὴ ἀρκεῖ τὸ ἀπ' ἐκείνου πρὸς τὸ ταῦτόν, ἐν αὐτοῖς γὰρ δεῖ τὸ κοινὸν εἶναι· καὶ γὰρ ἂν γένοιτο ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ μὴ ταῦτόν, ἢ καὶ δοθὲν ὡσαύτως, ἐν τοῖς δεξομένοις ἄλλο γίγνεσθαι, ἐπεὶ καὶ ἄλλο τὸ εἰς πρώτην ἐνέργειαν, ἄλλο δὲ τὸ 10 τῇ πρώτῃ ἐνεργείᾳ δοθέν· τὸ δ' ἐπὶ τούτοις ἄλλο ἦδη. Ἡ οὐδὲν κωλύει καθ' ἕκαστον μὲν ἀγαθοειδὲς εἶναι, μᾶλλον μὴν, κατ' ἄλλο. Τί οὖν καθ' ὁ μάλιστα; ἀλλὰ πρότερον ἐκείνο ἀναγκαῖον ἰδεῖν· ἄρά γε ἀγαθὸν ἢ ζωὴ, ἢ αὐτὸ τοῦτο ζωὴ, ἢ ψιλὴ θεωρουμένη, καὶ ἀπογε- 15 γυμνωμένη; ἢ ἢ ζωὴ ἢ ἀπ' αὐτοῦ, τὸ δ' ἀπ' αὐτοῦ ἄλλο τι ἢ τοιαύτη; πάλιν οὖν, τί ἢ τοιαύτη ζωὴ; ἢ ἀγαθοῦ; ἀλλ' οὐκ αὐτοῦ ἦν,

1. Ἄλλ' Codd. Marcc. Darm. Mon. C. Vat. ἄλλ'. Quos sequor. Marc. A.C. in seqq. ἢ εἶδος.
ib. κατὰ τί] Cod. Vat. κατὰ τι.
ib. ἄρα, ἢ] Cod. Mon. C. ἄρα ἢ. Vat. ἀρ' ἢν. Illum secutus sum.
ib. ἢ ἢ] Codd. Darm. Med. A.B. omit-
tunt ἢ, ut marg. Ed. Marc. A.C. Mon.
C. et Vat. habent ἢ ἢ. Marc. B. habet ἢ

καλά. Illos sequimur.
2. ἢ δὴ] Codd. omnes ut marg. Ed. ei
δὴ. Quibus obtemperavi.
3. ὥσπερ τὸ] Cod. Vat. omittit τὸ.
4. καὶ ζωὴ] Codd. Ciz. et Vat. καὶ ἢ
ζωή. Mox Vat. πρὸ pro παρ'.
9. δεξομένοις] Cod. Vat. δεξομένοις.
10. καὶ ἄλλο] Codd. Darm. Marc. B.
Med. A.B. καὶ εἰς ἄλλο. Sed in Marc. B.

eis expunctum est.
13. ἐκείνο] Cod. Mon. C. cum Marc. A.
omittit h. v. Ed. et Cod. Darm. habent
ἐκείνον. Rell. ἐκείνο.
14. ἢ αὐτό] Cod. Ciz. ἢ αὐτό.
15. ἢ ἀπ' ἢ] Cod. Vat. omittit ἢ.
16. ἢ ἀγαθόν:] Codd. omnes ut marg.
Ed. ἢ ἀγαθοῦ. Et sic correxi. In seqq.
Marc. B.C. ἀλλὰ ἔξ.

XVIII. Quod primo procreatum est ab ipso bono, totum penitus bonum est: sed in eo essentia quidem est inchoatio quaedam ortusque operis boni. Vita vero adolescentia boni: intelligentia, speciesque idealis bonum illie est adultum.

Quodlibet horum idcirco bonum est, quoniam, cum sit ab ipso bono, non nihil ipsius quamvis adhuc ineffabile in se possidet, commune cunctis: sicut motus lingua, manus, pedum, ideo concinnus similiter appellatur, quoniam ab eadem musica ratione ordinem similem nanciscuntur: sed communis illa natura boni menti admodum interior est, quam musicus ordo membris.

Cæterum quæ sunt in mente, secundum quid potissimum boniformia sunt? Numquid qua ratione species est unumquodque? An quia pulchra sunt singula? An propter aliud quiddam? Si vero quicquid a bono provenit, vestigium figuramque habet illius, aut ab illo, quatenus inde descendit, quemadmodum ab igne genitum ignis habet vestigium, et quod a dulci similiter dulcis impressionem, provenit autem in intellectum ab illo et vita. Nam ex actu quodam ab illo pen-

dente extitit, atque intellectus extitit propter illum. Item specierum inde pulchritudo descendit; omnia profecto boniformia erunt, vita, intellectus, idea. Verum quidnam commune? Non enim sufficit hoc ipsum scilicet esse ab illo, ad hoc tandem, ut aliquid propterea sit in omnibus idem: in ipsis enim commune ipsum oportet inesse. Fieri namque potest, ut ab eodem non idem efficiatur: aut etiam quod similiter datum est in accipientibus diversum evadat: quoniam et aliud illud, in quod munus boni traducitur, primus est actus, aliud vero ipsum est, quod actui primo tribuitur. Quod autem in his resultat, aliud jam existit: aut forte nihil prohibet secundum quodlibet quidem esse boniforme, magis tamen secundum aliud. Quid igitur hoc ipsum est, secundum quod potissimum boniforme censetur? Sed forsitan prius illud expedit indagare: numquid bonum sit ipsa vita, hoc ipso videlicet, quod est vita, etiam si pura prorsus et nuda consideretur? An potius vita proprie, quæ sit a bono? Esse autem a bono nihil sit aliud, quam vitam esse talem? Rursus ergo quidnam est vita talis?

ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ. Ἄλλ' εἰ ἐν τῇ ζωῇ ἐκείνῃ ἐνίοιτο ἐξ ἐκείνου, καὶ ἔστιν ⁷¹¹
 ἢ ὄντως ζωῇ, καὶ οὐδὲν ἄτιμον παρ' ἐκείνου λεκτέον εἶναι, καὶ καθ'
 ὃ ζωῇ, ἀγαθὸν εἶναι, καὶ ἐπὶ νοῦ δὴ τοῦ ἀληθινοῦ, ἀνάγκη λέγειν, D
 τοῦ πρώτου ἐκείνου, ὅτι ἀγαθόν. καὶ δῆλον ὅτι καὶ εἶδος ἕκαστον ἀγα-
 5 θόν, καὶ ἀγαθοειδές. ἢ οὖν τι ἔχει ἀγαθόν, εἴτε κοινόν, εἴτε μᾶλλον
 ἄλλο, εἴτε τὸ μὲν πρώτως, τὸ δὲ τῷ ἐφεξῆς καὶ δευτέρως. Ἐπεὶ γὰρ
 εἰλήφραμεν ἕκαστον ὡς ἔχον ἤδη ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ ἀγαθόν τι, καὶ
 διὰ τοῦτο ἦν ἀγαθόν. Καὶ γὰρ ἡ ζωῇ ἦν ἀγαθόν, οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ'
 ὅτι ἐλέγετο ἀληθινῇ, καὶ ὅτι παρ' ἐκείνου, καὶ νοῦς ὁ ὄντως, δεῖ τι E
 10 τοῦ αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς ὁρᾶσθαι. Διαφόρων γὰρ ὄντων, ὅταν τὸ αὐτὸ
 αὐτῶν κατηγορηται, κωλύει μὲν οὐδὲν ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτῶν τοῦτο ἐνν- 712
 πάρχειν, ὅμως δ' ἔστι λαβεῖν αὐτὸ χωρὶς τῷ λόγῳ, οἶον καὶ τὸ ζῶον
 ἐπ' ἀνθρώπου καὶ ἵππου, καὶ τὸ θερμὸν ἐπὶ ὕδατος, καὶ πυρὸς, τὸ
 μὲν, ὡς γένος, τὸ δ' ὡς τὸ μὲν πρώτως, τὸ δὲ δευτέρως. Ἡ ὁμωνύ-
 15 μως ἂν ἐκάτερον ἢ ἕκαστον λέγοιτο ἀγαθόν. Ἄρ' οὖν ἐνυπάρχει τῇ
 οὐσίᾳ αὐτῶν τὸ ἀγαθόν; ἢ ὅλον ἕκαστον ἀγαθόν ἐστιν; οὐ καθ' ἐν
 τὸ ἀγαθόν. Πῶς οὖν; ἢ ὡς μέρη; ἀλλὰ ἀμερὲς τὸ ἀγαθόν. Ἡ ἐν B
 μὲν αὐτό· οὕτως δὲ τόδε· καὶ γὰρ ἡ ἐνέργεια ἢ πρώτη ἀγαθόν, καὶ

1. ἐνίοιτο] Cod. Vat. ἐνίοιτο.

2. ὄντως] Codd. Marce. Vat. ὄντως, quod verum videtur: quare recepi.

5. ἢ οὖν] Codd. Ciz. Marc. A. C. et Vat. ἢ οὖν, Darm. Marc. B. ut marg. Ed. ἢ οὖν. Pergit Vat. τι pro τί.

6. ἢ ὅλον] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἢ ὅλον.

8. ἢ ἢ ζωῇ] Codd. præter Darm. et Marc. C. omnes ἢ ζωῇ ἢν. Quem ordinem prætulī.

9. ὁ ὄντως] Cod. Ciz. omittit ὁ.

11. κατηγορηται] Codd. Marce. Mon. C. Med. A. B. κατηγορηται. Quos sequimur.

12. δεῖ ἔστι] Codd. Mon. C. Marc. A.

δ' ἔστι. Vat. δ' ἔστι. Correxī δ' ἔστι.

13. καὶ τὸ] Cod. Vat. τὸ δεῖ.

15. λέγοιτο] Cod. Ciz. λέγοι τό.

16. ἀγαθόν] Cod. Vat., ut sæpissime, habet punctum pro interrogandi signo.

17. ἢ ὡς μέρη] Marc. C. ἢ ὡς μέρη.

18. τὸ δεῖ] Ita Codd. Vat. et Mon. C. Rell. cum Ed. τὸ δεῖ.

Numquid vita boni? At vero non ipsius est proprie, sed ex ipso. Verum si in illa vita insit hoc ipsum, quod sit ex illo, atque est ipsa vera vita, nihilque ab illo profluens vile esse dicendum: profecto et qua ratione vita iudicanda est esse bonum, similiterque in intellectu vero primoque illo necessarium est concedere, illum scilicet esse bonum: et quamlibet speciem bonum esse, atque boniforme. Si igitur ita se res habet, forte unum quodque horum bonum aliquid habet, sive commune, sive potius aliud, sive hoc quidem primo bonum habet, illud autem deinceps graduque secundo. Cum enim acceperimus unumquodque, tanquam in essentia sua iam boni aliquid habens, nimirum et ob hoc ipsum est unumquodque bonum. Constitit sane vitam esse bonum, non quidem simpliciter, sed quoniam vera vita, atque ab illo, intellectusque similiter bonum: quoniam verus sit, et inde progenitus, oportet certe aliquid ipsius ejusdem in his inveniri. Quando enim de

rebus inter se differentibus idem aliquid prædicatur, nihil prohibet, in illorum quidem essentia illud inesse, simul tamen licet ipsum accipere ratione seorsum: quemadmodum et animal in homine simul et equo, calidum in aqua et igne. Sed ibi quidem tanquam genus, hic autem tanquam hoc quidem primo tale sit, illud vero posterius. Num igitur vita et intellectus et cætera singulatum univoce, an æquivoce, an potius analogia quadam dicuntur bonum? An igitur inest eorum essentiae bonum? Vel potius totum unumquodque bonum est? Non secundum unum bonum. Quomodo igitur? Numquid velut partes? At vero impartibile est ipsum bonum. Forsan vero unum quidem est ipsum: id autem hoc modo se habet. Etenim actus primus est bonum: idque, quod in eo determinatum est, existit bonum: itemque ambo. Atque id quidem idcirco bonum est, quia factum est ab eo: hoc autem quia ornamentum est ab ipso: illud vero, quoniam ambo

712 τὸ ἐπ' αὐτῇ ὀρισθὲν ἀγαθὸν, καὶ τὸ συνάμφω. Καὶ τὸ μὲν ὅτι γενόμενον ὑπ' αὐτοῦ, τὸ δ' ὅτι κόσμος ἀπ' αὐτοῦ, τὸ δ' ὅτι συνάμφω. Ἀπ' αὐτοῦ οὖν καὶ οὐδὲν ταῦτὸν, οἷον εἰ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ φωνῆ, καὶ C βιάδισις, καὶ ἄλλο τι πάντα κατορθούμενα. Ἡ ἐνταῦθα, ὅτι τάξις καὶ ῥυθμός· ἐκεῖ δὲ, τί; ἀλλ' εἴποι τις ἂν, ὡς ἐνταῦθα ὅλον εἰς τὸ 5 καλῶς ἔξωθεν, διαφόρων ὄντων τῶν περὶ ἃ ἡ τάξις, ἐκεῖ δὲ καὶ αὐτά. Ἀλλὰ διὰ τί καὶ αὐτά; οὐ γὰρ ὅτι ἐπ' ἐκείνου δεῖ πιστεύοντας ἀφείναι. Δεῖ μὲν γὰρ συγχωρεῖν ἀπ' ἐκείνου ὄντα τίμια εἶναι, ἀλλὰ ποθεῖ ὁ λόγος λαβεῖν, κατὰ τί τὸ ἀγαθὸν αὐτῶν;

A Ἀρ' οὖν τῇ ἐφέσει καὶ τῇ ψυχῇ ἐπιτρέψομεν τὴν κρίσιν; καὶ τῷ 10 ταύτης πάθει πιστεύσαντες τὸ ταύτη ἐφετὸν ἀγαθὸν φήσομεν; διότι δὲ ἐφίεται οὐ ζητήσομεν. Καὶ τί μὲν ἕκαστον, περὶ τούτου ἀποδείξεις κομιοῦμεν, τὸ δ' ἀγαθὸν τῇ ἐφέσει δώσομεν; ἀλλὰ πολλὰ ἄτοπα ἡμῖν φαίνεται. Πρῶτον μὲν ὅτι καὶ τὸ ἀγαθὸν ἐν τι τῶν πέρι· ἔπειτα ὅτι B πολλὰ τὰ ἐφιεμένα καὶ ἄλλα ἄλλων. Πῶς οὖν κρινοῦμεν τῷ ἐφιεμένῳ 15 εἰ βέλτιον; ἀλλ' ἴσως οὐδὲ τὸ βέλτιον γνωσόμεθα τὸ ἀγαθὸν ἀγνωοῦντες. Ἀλλὰ ἄρα τὸ ἀγαθὸν ὀριοῦμεθα κατὰ τὴν ἐκάστου ἀρετῆν;

2. συνάμφω] Ed. συναμφώτερον. Codd. Marce. Mon. C. Ciz. Vat. Med. A.B. συνάμφω. Quos sequor. Ciz. et Vat. omitunt, quod sequitur, καί. Verba καὶ τὸ μὲν—ὅτι συνάμφω desunt in Marc. B. sed in marg. a sec. m. ita scriptum est: κεί-
μενον καὶ τὸ συναμφώτερον, καὶ τὸ μὲν —

συνάμφω.

3. εἰ ἀπὸ] Codd. Ciz. et Vat. omitunt
εἰ.

5. δι, τί;] Cod. Vat. δέ τί.

6. τῶν περι] Cod. Vat. omittit τῶν.

7. οὐ γὰρ] Absunt hæc a Cod. Vat.

ib. ἐπ' ἐκείνου] Codd. Marce. Mon. C.

Med. A.B. Vat. ἀπ' ἐκείνου.

8. τίμια εἶναι] Codd. præter Darm.,
omnes εἶναι τίμια.

10. ἐπιτρέψομεν] Ita Ed. Sed Codd.
omnes, ut marg. Ed., ἐπιτρέψομεν. Quos
sequimur.

17. ἄρα] Codd. Ciz. et Vat. ἄρα.

censetur. Hæc igitur omnia ab ipso eodemque sunt: nihilque est idem, velut si ab eodem vox proveniat et incessus, aliudve quiddam, omnia denique recte composita. Forte vero in his dicuntur similiter omnia recte disponi, quoniam ordo numerusque omnibus inest. In illis autem quidnam est commune? Dicet forte quispiam, in his quidem totum unumquodque, ut recte se habeat, extrinsecus adipisci, cum differentia sint ea, circa quæ ordo versatur: ibi vero ipsa quoque singulatim esse bonum. Sed curiam et ipsa? Non enim hoc ipso dumtaxat confidendum est, scilicet hæc esse bona, quoniam sint ab illo, atque ita quiescere. Concedendum est profecto, hæc, cum ab illo sint, esse admodum pretiosa: sed ulterius accipere ratio desiderat, secundum quid potissimum illorum existimetur bonum.

XIX. Bonum neque definiendum est per id, quod sit appetibile, neque per id, quod sit uniuscujusque virtus. In prima enim descriptione adhibentur posteriora bona. Atque propter appetentium appetibilibumque diversitatem iudicium veri boni restat ambi-

guum. In secunda adhuc superest quærendum, quare et quomodo virtus aliqua vel virtus ipsa sit bonum.

Num igitur desiderio atque animæ iudicium tribuemus? Atque hujus affectui fidem penitus adhibentes, quod huic appetibile est, bonum esse censebimus: propter quid autem desideretur, nequaquam investigabimus. Atque quid unumquodque ipsorum sit, demonstrationibus explicabimus: ipsam vero boni rationem appetitui commitemus? Veruntamen multa sic absurda nobis occurrunt. Primum quidem, quod et bonum unum aliquid erit eorum, quæ sunt circa aliud: deinde quoniam multa sunt, quæ appetunt, aliaque ab aliis appetuntur. Quomodo igitur ipso appetentis affectu, utrum aliquid sit, melius iudicabimus? Sed forte neque ipsum quidem melius cognoscemus, ignorantibus bonum. Sed numquid bonum existimabimus secundum uniuscujusque virtutem? Sed ita certe id in speciem rationemque reducemus, recte quidem progredientes. Postquam vero illuc denique processerimus, quidnam respondebimus, si investigandum

ἀλλ' οὕτως εἰς εἶδος καὶ λόγον ἀνάξομεν ὀρθῶς μὲν πορευόμενοι. 712
 Ἄλλὰ ἐλθόντες ἐκεῖ τί ἐροῦμεν, αὐτὰ ταῦτα ζητοῦντες, πῶς ἀγαθὰ;
 ἐν μὲν γὰρ τοῖς χείροσιν ὡς ἔοικε γιννώσκοιμεν ἂν τὴν φύσιν τὴν
 τοιαύτην, καίτοι οὐκ ἔχουσιν εἰλικρινῶς. Ἐκεῖ δὲ οὐ πρῶτως τῇ πρὸς C
 5 τὰ χείρω παραθέσει. ὅπου δὲ μηδὲν ἐστὶ κακὸν, αὐτὰ δὲ ἐφ' ἑαυτῶν
 ἐστὶ τὰ ἀμείνω, ἀπορήσομεν. Ἄρ' οὖν ἐπειδὴ λόγος τὸ διότι ζητεῖ, 713
 ταῦτα δὲ ἀγαθὰ παρ' αὐτῶν, διὰ τοῦτο ἀπορεῖ, τοῦ διότι τὸ ὅτι ὄν-
 τος; ἐπεὶ κὰν ἄλλο φῶμεν αἴτιον τὸν θεὸν, λόγου μὴ φθάνοντος ἐκεῖ,
 ὁμοίως ἢ ἀπορία. οὐ μὴν ἀποστατέον εἶ πη κατ' ἄλλην ὁδὸν πορευο-
 10 μένοις τι φανείη.

Ἐπειδὴ τοίνυν ἀπιστοῦμεν ἐν τῷ παρόντι ταῖς ὀρέξεσι, πρὸς τὰ Δ
 τοῦ τί ἐστὶν ἢ ποῖόν ἐστι θέσεις, ἄρα χρὴ πρὸς τὰς κρίσεις ἰέναι,
 καὶ τὰς τῶν πραγμάτων ἐναντιώσεις, οἷον τάξιν ἀταξίαν, σύμμετρον
 ἀσύμμετρον, ὑγίαν νόσον, εἶδος ἀμορφίαν, οὐσίαν φθορὰν, ὅλως
 15 συστασίαν ἀφάνισιν; τούτων γὰρ τὰ πρῶτα καθ' ἐκάστην συζυγίαν
 τίς ἂν ἀμφισβητήσῃ μὴ οὐκ ἐν ἀγαθοῦ εἶδει εἶναι; εἰ δὲ τοῦτο, καὶ B
 τὰ ποιητικὰ αὐτῶν ἀνάγκη ἐν ἀγαθοῦ μοίρα τίθεσθαι, καὶ ἀρετὴ δὴ
 καὶ νοῦς καὶ ζωὴ καὶ ψυχὴ, ἤγε ἔμφρων, ἐν ἀγαθοῦ εἶδει, καὶ ὧν
 ἐφέιεται τοίνυν ἔμφρων ζωῆ. Τί οὖν οὐ στησόμεθα φήσῃ τις εἰς νοῦν,

5. δι' ἰφ'] Codd. Mon. C. Vat. δ' ἰφ'.

6. ἐπειδὴ] Ita Cod. Vat. Rell. cum Ed.
 ἰπει δέ.

7. παρ' αὐτῶν] Codd. Marc. A. B. Med.

A. B. παρ' αὐτῶν. Quod recepi.

ib. τὸ ὅτι ὄντος] Cod. Ciz. omittit τὸ ὅτι.

Mon. C. habet τὸ ὅτι ὄντος cum Marc. A.
 Unde recepi ὄντος.

8. λόγου] Codd. Darm. et Vat. λόγον.

ib. φθάνοντος] Cod. Vat. φανόντος. Marc.

B. φανόντος (sic), in marg. φθάνοντος. Marg.
 Ed. φάνοντος.

9. οὐ μὴν] Codd. Marc. B. Darm. et

Med. A. ut marg. Ed. καὶ μὴν.

ib. ἰφ' πρ] Ita rescribendum fuit pro
 εἴτη quod est in Ed. et Codd. Nisi quod
 Vat. habet εἴτη.

11. παρ' αὐ] Codd. Marcc. Mon. C.

Med. A. B. Vat. παρ' αὐς.

14. ἀσύμμετρον] Ita Codd. Marcc. Mon.

C. Med. A. B. Sed Vat. et Ciz. οὐ σύμ-
 μετρον. Ed. ἀσύμμετρον. Pergit Marc. A.
 ὑγίαν.

15. ἀφάνισιν] Ita, excepto Mon. C.,
 Codd. omnes. Ed. ἀφάνισιν.

17. ἀρετὴ δέ] Cod. Vat. ἀρετῆ δέ.

18. ἤγε ἔμφρων] Cod. Vat. ἤγε ἔμφρει
 νῷ (sic). Marc. ἤγε ἔμφρων.

19. οὐν οὐ] Cod. Vat. omittit οὐ, item-
 que Ciz.

fuerit, qua ratione hæc ipsa sint bona? In rebus
 quidem deterioribus, ut videtur, facile naturam
 talem cognosceremus, quamvis non sincere ad-
 modum se habentem. Illic autem non primo
 comparatione quadam ad deteriora censebimus:
 ubi autem nihil est malum, ipsa vero meliora in
 se ipsis existunt, dubitationibus implicabimur.
 An igitur, quoniam ratio præsens, propter quid
 investigat, hæc autem penes se ipsa sunt bona,
 propterea dubitat? Quippe cum ibi hoc ipsum,
 quod dicitur propter quid, idem sit, atque illud,
 quod quid est appellatur. Quoniam et si aliam
 hujus causam afferamus, videlicet ipsum Deum,
 cum tamen ratio illuc usque nequaquam perve-
 nerit, similis imminet ambiguitas. Neque tamen
 retrahere hinc pedem tentandum nobis est, co-
 nantibus, si quo pacto alia incedentibus via oc-
 currat aliquid manifestum.

XX. Quærentibus quid sit ipsum bonum, intellectus
 palam occurrit nobis ut bonum: quoniam et per ip-
 sum de bonis re vera judicamus ac malis: et ordo
 speciesque rerum et vita ab intellectu procedit. Vita
 quæ etiam adulta, quam animus optat, est intellectus.
 Neque tamen intellectus est ipsum bonum. Hoc
 enim, non illum, omnia cupiunt. Jam vero animæ
 prius et frequentius bonum, quam intelligentiam, ap-
 petunt, neque in hac quiescunt, sed in illo. Cupiunt
 quidem esse, vivere, agere, non sub ratione essendi,
 vivendi, agendi, intelligendi, sed boni: quapropter
 bonum ab his omnibus diversum est, atque superius.

Cum igitur in præsentia diffidamus affectibus,
 quantum spectat ad asseverandum, quid unum-
 quodque sit et quale: numquid forsitan operæ
 pretium est, ad alia quædam judicia pervenire,
 et ad rerum oppositiones accedere, velut ordinem
 et vacationem ordinis? Contemperatum incom-

713 καὶ τοῦτο τὸ ἀγαθὸν θησόμεθα; καὶ γὰρ ψυχὴ καὶ ζωὴ νοῦ ἴχνη· καὶ τούτου ἐφίεται ψυχὴ, καὶ κρίνει τοίνυν, καὶ ἐφίεται νοῦ· κρίνουσα μὲν δικαιοσύνην ἀντ' ἀδικίας ἄμεινον, καὶ ἕκαστον εἶδος ἀρετῆς πρὸ κακίας εἶδους, καὶ τῶν αὐτῶν ἢ προτίμησις, ὧν καὶ ἡ αἴρεσις. Ἄλλ' εἰ μὲν νοῦ μόνον ἐφίεται, τάχ' ἂν πλείονος ἐδέησε λόγου, δεικνύντων, 5 ὡς οὐ τὸ ἔσχατον ὁ νοῦς, καὶ νοῦ μὲν οὐ πάντα, ἀγαθοῦ δὲ πάντα. Καὶ τῶν μὲν μὴ ἐχόντων νοῦν οὐ πάντα νοῦν κτήσασθαι ζητεῖ· τὰ δὲ ἔχοντα νοῦν οὐχ ἴσταται ἤδη, ἀλλὰ πάλιν τὸ ἀγαθὸν ζητεῖ, καὶ νοῦν D μὲν ἐκ λογισμοῦ, τὸ δ' ἀγαθὸν καὶ πρὸ τοῦ λόγου. Εἰ δὲ καὶ ζωῆς ἐφίεται καὶ τοῦ ἀεὶ εἶναι καὶ ἐνεργεῖν, οὐχ ἦ νοῦς ἂν εἴη τὸ ἐφετὸν, 10 ἀλλ' ἦ ἀγαθόν· καὶ ἀπὸ ἀγαθοῦ καὶ εἰς ἀγαθὸν ἐπεὶ καὶ ἡ ζωὴ οὕτως.

714 Τί οὖν ἐν ὄν ἐν πᾶσι τούτοις ποιεῖ ἀγαθὸν ἕκαστος; ᾧδε τοίνυν τε-
τολμήσθω· εἶναι μὲν τὸν νοῦν, καὶ τὴν ζωὴν ἐκείνην ἀγαθοειδῆ, ἔφεσιν
δὲ εἶναι καὶ τούτων, καθ' ὅσον ἀγαθοειδῆ. Ἀγαθοειδῆ δὲ λέγω τῷ τῆν 15

1. θησόμεθα] Codd. Darm. Marc. B. Med. A.B. ut marg. Ed. σθησόμεθα. Marc. B. in marg. γρ. θησόμεθα.

4. ἡ προσημiosis] Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Vat. emi marg. Ed. ἡ προτίμησις. Quibus obsequor.

5. τάχ' ἂν] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. τάχα ἂν.

6. ἀγαθοῦ δὲ πάντα] Absunt hæc a Cod. Ciz. itemque mox μίν. In Codd. Med. A.B. pro δὲ est δὴ.

7. τὰ δὲ—ζητεῖ] Desunt hæc in Cod. Vat. In Marc. A.C. Mon. C. scribitur τὰ δ'.

10. τοῦ ἀεὶ] Cod. Ciz. omittit ἀεὶ. ib. οὐχ ἦ] Ita Codd. Mon. C. Ciz. Vat.

Rell. cum Ed. οὐχ ἦ.

ib. τὸ ἐφετὸν] Ita Codd. præter Darm. omnes. Ed. ται ἐφετὸν.

14. δὲ εἶναι—καθ' ὅσον ἀγαθοειδῆ.] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A.

15. δὲ λέγω] Cod. Med. A. δὲ εἶναι λέγω.

positum, sanitatem infirmitatem, formam infor-
mitatem, essentiam corruptionem, consistentiam
evanescentiam. Horum namque prima secun-
dum conjugationem quamlibet, quisnam dubitet,
quin in boni specie computentur? Si res ita se
habet, horum etiam effectiva necessarium est in
boni sorte connumerare: atqui et virtus, intel-
lectus, vita, anima sapiens in boni gradu versan-
tur, ideoque ibidem ponuntur et illa, quæ sapi-
ens vita desiderat. Cur non igitur dicet aliquis,
gradum in mente sistamus, eamque esse bonum
asseveremus? Etenim anima et vita mentis ves-
tigia sunt, eamque affectat anima, et secundum
illam iudicat, et iudicando se confert ad mentem,
iudicans quidem iustitiam iniustitia melius, et
quamlibet virtutis speciem speciei pravitatis pro-
cul dubio anteposit: constatque illa in honore
præferre, quæ præ cæteris iudicat eligenda. Sed
utrum intellectum solum appetat nec ne, dispu-
tationem plurimam exigit, qua demonstretur, in-
tellectum non esse supremum ultimumque finem:
item non omnia intellectum desiderare: bonum
vero omnia cupere. Præterea ex eorum numero,
quæ intellectu vacant, non omnia possessionem
mentis optare: quæ vero mentem habent, non-

dum quiescere, sed bonum ulterius affectare.
Denique intellectum quidem ex quodam rationis
discursu: bonum vero etiam ante rationem desi-
derari. Quod si vitam appetunt, et esse semper,
et agere, profecto hoc ipsum, non qua ratione in-
tellectus sit, est expetendum, sed qua bonum et
a bono pendet, ad bonumque refertur: nam et
vita quidem sic est duntaxat optanda.

XXI. *Vita, intelligentia, species, boniformia appetenda sunt: quoniam illa est actus circa bonum, ista actus jam determinatus a bono, hæc ipse terminus impressus a bono. Geminam ab ipso bono hæc omnia lucem habent. Una quidem nascenti facta est unicuique propria, in aliis alia, sicut color: altera superfertur quasi cunctis unum commune lumen, alibi tamen magis gratusve, quam alibi fulgens. Per primam bona quidem sunt, et clam ac leviter appetuntur: per secundam meliora, atque palam et ardentur amantur.*

Quidnam igitur unum in his omnibus idemque
existens efficit unumquodque bonum? Sic igitur
audeamus asserere, esse quidem intellectum, vi-
tamque illam procul dubio boniformem: expeti
vero hæc etiam qua boniformia sunt. Esse, in-

μὲν τὰγαθοῦ εἶναι ἐνέργειαν, μᾶλλον δὲ ἐκ τὰγαθοῦ ἐνέργειαν, τὸν δὲ, ἤδη ὀρισθεῖσαν ἐνέργειαν· εἶναι δ' αὐτὰ μεστὰ μὲν ἀγλαΐας καὶ διώκεσθαι ὑπὸ ψυχῆς, ὡς ἐκείθεν καὶ πρὸς ἐκεῖνα αὐτῶν, ὡς τοίνυν οἰ- B
 κεία, ἀλλ' οὐχὶ ἀγαθὰ. Ἀγαθοειδῆ δὲ ὄντα οὐδὲ ταύτη ἀπόβλητα
 5 εἶναι. Τὸ γὰρ οἰκείου, εἰ μὴ ἀγαθὸν εἶη, οἰκείου μὲν ἐστὶ, φεύγει δέ
 τις αὐτό. Ἐπεὶ καὶ ἄλλα πόρρω ὄντα καὶ κάτω κινήσειεν αὐτῶν. Γίγνε-
 ται δὲ πρὸς αὐτὰ ἔρως ὁ σύντονος, οὐχ ὅταν ἦ ἄπερ ἐστὶν, ἀλλ' ὅταν
 ἐκείθεν ἤδη ὄν ἄπερ ἐστὶν, ἄλλο προσλάβῃ. Οἶον γὰρ ἐπὶ τῶν σω-
 μάτων φωτὸς ἐμμεμιγμένου, ὅμως δεῖ φωτὸς ἄλλου, ἵνα καὶ φανείη C
 10 τὸ ἐν αὐτοῖς χρῶμα τὸ φῶς, οὕτω τοι δεῖ καὶ ἐπὶ τῶν ἐκεῖ, καίπερ
 πολὺ φῶς ἐχόντων, φωτὸς κρείττονος ἄλλου, ἵνα κακείνα καὶ ὑπ'
 αὐτῶν καὶ ὑπ' ἄλλου ὀφθῆ.

Ἵταν οὖν τὸ φῶς τοῦτο τις ἴδῃ, τότε δὴ καὶ κινεῖται ἐπ' αὐτὰ, A
 καὶ τοῦ φωτὸς τοῦ ἐπιθέοντος ἐπ' αὐτοῖς γλιχόμενος εὐφραίνεται.
 15 Ὡσπερ καὶ τῶν ἐνταῦθα σωμάτων οὐ τῶν ὑποκειμένων ἐστὶν ὁ ἔρως,
 ἀλλὰ τοῦ ἐμφανταζομένου κάλλους ἐπ' αὐτοῖς. Ἔστι γὰρ ἕκαστον ὃ
 ἐστὶν ἐφ' αὐτοῦ· ἐφετὸν δὲ γίγνεται ἐπιχρώσαντος αὐτὸ τοῦ ἀγαθοῦ,

1. τὸν δὲ] Codd. Marc. A. Mon. C. διώκεσθαι μὲν.

Med. A.B. Vat. τὸν δὲ. Et sic correxi. ib. οἰκεία] Cod. Vat. οἰκία, cum Marc A.

2. μιστὰ μὲν] Cod. Darm. μιστα τὴν.

Mon. C. et Marc. A. μιστὰ μὲν.

3. διώκεσθαι] Codd. Darm. et Med. A.

7. πρὸς αὐτὰ] Cod. Vat. πρὸς τὰ.

9. ἵνα καὶ] Cod. Vat. omittit καί.

13. ἐπ' αὐτὰ] Cod. Vat. πάντα.

15. αὐτῶν] Cod. Vat. οὐ (sic) τῶν.

17. αὐτῶν τοῦ] Ita Ed. Sed Codd. omnes præter Marc. C. αὐτὸ τοῦ; sed Mon. C. nonnisi supra lin.; in contextu αὐτοῦ τοῦ. Illos sequor.

quam, boniformia propterea, quod vita quidem ipsius boni sit actus, imo vero actus ex ipso bono dependens: intellectus vero actus jam determinatus existat. Atque hæc splendore quodam desuper circumfundi, animamque hæc ideo prosequi, quoniam inde proficiscantur: et ad illa rursus affici quodammodo velut ad propria quædam, non tamen tanquam per se bona. Cum vero boniformia sint, neque sic quidem contemnenda putantur. Quod enim familiare propriumque est, nisi sit bonum, proprium quidem est, fugere tamen hoc aliquis aliquando potest. Nempe et alia quædam longe distantia, inferiusque etiam posita appetitum ad se nonnunquam attrahunt. Incitatur autem vehemens ad hæc amor, non quando id solum, quod sunt, existunt, sed quando jam id ipsum, quod sunt existentia, aliud quiddam ex alto suscipiunt. Sicut enim in corporibus quamvis mixtum naturaliter sit intus lumen, alio tamen opus est lumine, ut palam appareat color eis infusus, id est lumen naturaliter insitum, sic supernis quoque rebus, quamvis lumen habeant plurimum, præstantiore quodam opus est lumine, ut et a se ipsis, et a quovis alio discernantur.

XXII. Absque mirifica primi boni gratia nec amanti res ulla, nec amantur.

Quod in spectandis formosis amore nos corripit, neque materia est, neque proportio, sed viridus quidam fulgor ab anima in proportione refulgens. Quod iterum in excogitandis animis eorumque virtutibus et officiis ardenti quadam benevolentia capit, intellectualis quidam splendor est ab intellectu divino subtrilans. Quod tandem dum intellectus et intelligibilia contemplamur, novo quodam nos accendit amore, radius est a primo bono micans, hinc quidem inflammans et excitans voluntatem, inde vero, quæ contemplanda nobis occurrunt gratia mirifica donans. Cum vero gradatim inde omnia pendeant, sequitur, ut nec etiam in sensibus et corporibus absque influxu primi boni proprio vel amabilis usquam gratia fulgeat, vel accendatur amor.

Quotiens igitur animus lumen hoc inspicit, totiens ad res divinas hoc circumfusas lumine incitatur, affectansque lumen in his præfulgens ocurso ejus admodum gratulatur. Quemadmodum et qui corpora hæc videntur amare, non subjecta quidem amant, sed pulebritudinem palam in corporibus effulgentem. Existit enim quodlibet hoc ipsum, quod est in se ipso: evadit autem optabile, cum hoc bonum ipsum quasi colorat, dum

714 ὡςπερ χάριτας δόντος αὐτοῖς, καὶ εἰς τὰ ἐφιέμενα ἔρωτας· καὶ τοίνυν
 Βψυχὴ λαβοῦσα εἰς αὐτὴν ἐκείθεν ἀπορροὴν κινεῖται, καὶ ἀναβακχεύε-
 ται, καὶ οἴστρον πίμπλαται, καὶ ἔρος γίγνεται. Πρὸ τοῦ δὲ οὐδὲ
 πρὸς τὸν νοῦν κινεῖται, καίπερ καλὸν ὄντα, ἀργόν τε γὰρ τὸ κάλλος
 αὐτοῦ, πρὶν τοῦ ἀγαθοῦ φῶς λάβῃ, ὑπτία τε ἀναπέπτωκεν ἡ ψυχὴ⁵
 παρ' αὐτῆς, καὶ πρὸς πᾶν ἀργῶς ἔχει, καὶ παρόντος νοῦ ἐστὶ πρὸς
 αὐτὸν νωθῆς. Ἐπειδὴν δὲ ἦκη εἰς αὐτὴν ὡςπερ θερμασία ἐκείθεν,
 ὀρώννυται τε καὶ ἐγείρεται καὶ ὄντως πτεροῦται, καὶ πρὸς τὸ παρα-
 κείμενον καὶ πλησίον, καίπερ ἐπτοημένη, ὅμως πρὸς ἄλλο οἶον τῆ
 μνήμη μείζον κουφίζεται. Καὶ ἕως τί ἐστὶν ἀνωτέρω τοῦ παρόντος,¹⁰
 715 αἴρεται φύσει ἄνω, αἰρομένη ὑπὸ τοῦ δόντος τὸν ἔρωτα, καὶ νοῦν μὲν
 ὑπεραίρει, οὐ δύναται δὲ ὑπὲρ τὸ ἀγαθὸν δραμεῖν, ὅτι μηδέν ἐστὶ τὸ
 ὑπερκείμενον. Ἐὰν δὲ μένη ἐν νῶ, καλὰ μὲν καὶ σεμνὰ θεᾶται, οὔπω
 μὴν, ὃ ζητεῖ, πάντη ἔχει. Οἶον γὰρ προσώπῳ πελάζει, καλῶ μὲν,
 οὔπω δὲ ὄψιν κινεῖν δυναμένῳ, ᾧ μὴ ἐμπρέπει χάρις ἐπιθέουσα τῷ¹⁵
 κάλλει. Διὸ καὶ ἐνταῦθα φατέον μᾶλλον τὸ κάλλος, τὸ ἐπὶ τῆ συμ-
 Βμετρία ἐπιλαμπόμενον, ἢ τὴν συμμετρίαν εἶναι, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ
 ἐράσμιον. Διὰ τί γὰρ ἐπὶ μὲν ζῶντος προσώπου μᾶλλον τὸ φέγγος

1. δόντος] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A.C. δόντας.

2. εἰς αὐτὴν] Codd. Marcc. Med. A.B. εἰς αὐτὴν τὴν. Addunt etiam τὴν Codd. Darm Mon. C. Vat.

ib. ἀναβακχεύεται] Cod. Vat. ἀποβακ-
 χεύεται.

3. πίμπλαται] Cod. Vat. σίμπλαται.
 ib. τοῦ δὲ] Cod. Vat. δὲ τοῦ.

4. γὰρ τὸ] Cod. Ciz. omittit γὰρ.

5. ὑπτία τῆ] Ita Codd. Vat. Marcc. Rell. cum Ed. ὑπτία τῆ.

6. παρ' αὐτῆς] Codd. Marc. A.C. Med. B. παρ' αὐτῆς.

ib. καὶ πρὸς] Cod. Ciz. omittit πρὸς.

7. ἦκοι] Codd. Vat. Mon. C. Marc. A.C. ἦκη. Med. B. ἴκη. Illos sequimur.

8. πτεροῦται] Cod. Med. B. πτεροῦται.

9. ὄν ἐπτοημένη] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Med. A.B. Vat. omittunt ἐπτοη-
 μένη. Sed habet Marc. B. in marg. Nos
 delevimus.

11. ἐρωμένη] Codd. omnes ut marg. Ed. αἰρομένη. Ut correximus. Sed Marc. A.

punctis superscriptis.

ib. καὶ νοῦ] Codd. Marc. B. Darm. Med. A.B. ut marg. Ed. καὶ νοῦ. Quod
 recepi.

12. ὑπὲρ τὸ ἀγαθὸν] Codd. Mon. C. Marc. A. ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ. Sed posterior

habet —θού.

13. ὑποκείμενον] Codd. praeter Ciz. omnes
 ut marg. Ed. ὑπερκείμενον. Quos se-
 quor.

ib. σεμνὰ] Cod. Vat. σεμνὰ.

videlicet rebus quidem expetendis gratias abunde largitur, appetentibus vero infundit amores. Jam vero animus cum influxum inde susceperit, movetur, debacchatur, stimulis incitatur: atque ita in hunc influunt amor. Antea vero neque ad mentem quidem movetur, quamvis pulchram: ipsius enim pulchritudo torpet priusquam boni lumen acceperit, ipseque animus ex se recidit resupinus, et ad omnia torpet, mentēque praesente ad eam dormire videtur. Postquam vero inde accensus est calor, corroboratur protinus excitaturque, alisque fulcitur. Ac dum ad id, quod proximum est, vehementer afficitur, ad aliud interim quasi reminiscencia quadam excellentis elevatur. Et quousque aliquid restat praesente superius, natura sursum attollitur, ab eo sublatus, qui infudit amorem: et intellectum quidem transcendit, nequit autem supergredi bonum: quoniam nihil

bono superius esse potest. Si autem in mentem defigat intuitum, pulchra quidem cernit atque veneranda, nondum tamen habet omnino, quod quaerit. Quasi enim propinquat vultui formoso quidem, nondum tamen aspectum ad se rapienti: quippe cum ea adhuc decora gratia careat, quae solet in pulchritudine refulgens allicere. Quam ob rem et hic pulchritudinem esse putandum est id ipsum potius, quod in proportione refulget, quam ipsam proportionem: idque esse proprie, quod est amabile. Cur enim in facie quidem viventis magis pulchritudinis splendor apparet, in facie vero defuncti necdum manifeste permutata figura, vix pulchritudinis restat vestigium? Cur iterum inter imagines, quae videntur vivaciores, etiam pulchriores occurrunt, quamvis aliae quaedam exactiori sint mensura compositae? Cur ipsa viventis forma, etiam si minus composita sit, pul-

τοῦ καλοῦ, ἴχνος δ' ἐπὶ τεθνηκότος; καὶ μήπω τοῦ προσώπου ταῖς
 σαρκὶ καὶ ταῖς συμμετρίαις μεμαρασμένου, καὶ τῶν ἀγαλμάτων δὲ
 τὰ ζωτικώτερα καλλίω, κὰν συμμετρότερα τὰ ἕτερα ἦ; καὶ αἰσχύων
 ζῶν καλλίων τοῦ ἐν ἀγάλματι καλοῦ; ἢ ὅτι τοδὶ ἐφετὸν μᾶλλον.
 5 τοῦτο δ' ὅτι ψυχὴν ἔχει· τοῦτο δ' ὅτι ἀγαθοειδέστερον· τοῦτο δ' ὅτι
 ἀγαθοῦ ἀμηγέπη φωτὶ κέχρωσται, καὶ χρωσθείσα ἐγήγερται, καὶ
 ἀνακεκούφισται, καὶ ἀνακουφίζει ὃ ἔχει καὶ ὡς οἶόν τε αὐτῷ ἀγαθο-
 ποιεῖ αὐτὸ καὶ ἐγείρει.

Ἐκεῖ δὴ ὃ ψυχὴ διώκει, καὶ ὃ νῶ φῶς παρέχει, καὶ ἔμπεσον αὐτοῦ
 10 ἴχνος κινεῖ, οὔτοι δεῖ θαυμάζειν, εἰ τοιαύτην δύναμιν ἔχει, ἔλκον
 πρὸς αὐτὸ καὶ ἀνακαλούμενον ἐκ πάσης πλάνης, ἵνα πρὸς αὐτὸν
 ἀναπαύσαιο. Εἰ γὰρ ἐκ τούτου τὰ πάντα, οὐδέν ἐστι κρείττον αὐ-
 τοῦ, ἐλάττω δὲ πάντα· τὸ δὴ ἄριστον τῶν ὄντων πῶς οὐ ἀγαθόν
 ἐστι; καὶ μὴν εἰ δεῖ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν ἀνταρκεστάτην τε εἶναι
 15 αὐτῇ, καὶ ἀνευδεᾶ ἄλλου ὄτουοῦν παντὸς, τίνα ἂν ἄλλην ἢ ταύτην
 οὔσαν εὔροι τις; ἢ πρὸ τῶν ἄλλων ἦν ὅπερ ἦν, ὅτε μὴ δὲ κακία πω
 ἦν. εἰ δὲ τὰ κακὰ ὕστερον, ἐν τοῖς μηδὲ καθ' ἐν τούτου μετεिल्φόσι,

1. δὲ ἐπὶ] Codd. Marcc. Mon. C. δ' ἐπί.
 Vat. δ' ἐπιτεθνηκότος.

2. μεμαρασμένου] Ita Ed. Sed Codd.
 præter Darm. fore omnes μεμαρασμένου.
 Marc. C. μεμαρασμένου. Marc. B. in marg.
 ut Ed. Illos sequor.

4. καλλίων] Cod. Vat. καλλίω.
 ib. τὸ δ'] Codd. Marcc. Mon. C. τοδί.
 Quos sequor.

5. τοῦτο δ' ὅτι ἀγαθοειδέστερον] Desunt
 hæc in Cod. Darm.; et Marc. B. ea non-
 nisi in marg. habet.

6. κέχρωσται] Cod. Vat. κίχρωσται.

9. Ἐκὶ δὴ] Cod. Vat. ἐπιδὴ.
 ib. νῶ φῶς] Codd. Darm. et Med. A.
 φῶς νῶ.

11. πρὸς αὐτὸ] Codd. præter Marc. A. B.
 Med. A. B. omnes enim Ed. habent πρὸς
 αὐτό.

12. ἐκ τούτου] Codd. Med. Marc. B.
 A. B. Vat. ἐκ τοῦ. Sed Marc. B. in marg.
 ut Ed.

13. πῶς οὐ] Codd. exceptis Darm. et
 Marc. C. omnes πῶς οὐ τοί. Marc. C. οὐ

τάγ.

14. τί εἶναι] Cod. Med. A. omittit τί.
 Idem mox pro αὐτῇ habet αὐτῇ cum Marc.
 A. B.

16. ἢ πρὸς] Codd. Ciz. Med. A. B. Vat.
 cum marg. Ed. ἢ πρὸ. Marcc. Mon. C.
 ἢ πρὸ. Et hos sequor.

ib. ὅτι μὴ] Cod. Vat. ὅτι μὴ.

17. μηδὲ] Cod. Vat. μὴ δὴ.
 ib. τούτων] Codd. Ciz. Vat. Mon. C.
 Marc. A. C. τούτου. Quibus obsequor.

chrior tamen occurrit quavis imaginis pulchritudine? Forsan, quia hoc re vera magis est expetendum: id vero quoniam habet animam (id vero quia magis est boniforme:) id rursus, quia hæc quodam ipsius boni lumine est insignita: inde vero colorata protinus excitatur, et quasi levior attollitur altius, elevatque, quod habet, et quatenus capere potest, bonum reddit et excitat.

XXIII. Primum rerum principium idem est atque ipsum bonum.

Nihil enim melius ipso bono: nihil similiter primo rerum principio melius. Item ipsum bonum per se sibi sufficientissimum est: sufficere vero sibi principium solum potest. Præterea, malum per discessum quidem a principio crescit, per accessum vero augetur bonum. Infimum ergo rerum est ipsum malum: primum vero similiter ipsum bonum. Denique quoniam omnia bonum appetunt, atque ejus participatione

proficiunt, plane constat, ac ipso [Ed. præ. ab ipso] euncta et esse et conservari, ejusque virtute moveri, et agere quicquid rite et naturaliter agunt. (Attigit hæc Brucker. in Hist. erit. philos. II. p. 397. addens: "Prolize et subtiliter hic de summi boni natura disputat (Plotinus)."

Neque vero mirari quisquam debet, ipsum quod anima sequitur, quod menti lumen infundit, ejus vestigium hæc passim concitat, tantam habere potentiam, dum videlicet ad se ipsum trahit animam atque mentem, et passim revocat ab errore, ut penes ipsum denique conquiescant. Si enim illud, a quo sunt omnia, nihil se melius esse patitur, minus vero bona sunt omnia, sequitur ipsum rerum omnium optimum, bonum ipsum existere. Quin etiam si oportet ipsam boni naturam per se sibi sufficientissimam esse, nec indigam alicujus: quam potissimum aliam ipsam quis esse reperiat, præter hanc, quæ ante alia est

715 καὶ ἐν τοῖς ἐσχάτοις, καὶ οὐδὲν ἐπέκεινα τῶν κακῶν πρὸς τὸ χεῖρον, ἐναντίως ἂν ἔχοι τὰ κακὰ πρὸς αὐτὸ, οὐδὲν ἔχοντα μέσον πρὸς ἐναντιώσιν. Τὸ ἄρα ἀγαθὸν τοῦτο ἂν εἴη; ἢ γὰρ οὐκ ἔστιν ὅλως ἀγαθὸν, ἢ εἰ ἀνάγκη εἶναι, τοῦτο ἂν καὶ οὐκ ἄλλο εἴη. Εἰ δέ τις λέγοι μὴ εἶναι, οὐδὲ κακὸν ἂν εἴη· ἀδιάφορα ἄρα πρὸς αἵρεσιν τῆ φύσει· τοῦτο 5 δ' ἀδύνατον. Ἄ δ' ἄλλα λέγουσιν ἀγαθὰ, εἰς τοῦτο, αὐτὸ δὲ εἰς οὐ-
716 δέν. Τί οὖν ποιεῖ τοιοῦτον οὖν; ἢ ἐποίησε νοῦν, ἐποίησε ζωὴν, ψυχὰς ἐκ τούτου, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα λόγου, ἢ νοῦ, ἢ ζωῆς μετέχει. Ὁ δὲ τούτων πηγὴ καὶ ἀρχὴ, τίς ἂν εἴποι, ὅπως ἀγαθὸν καὶ ὅσον; ἀλλὰ τί νῦν ποιεῖ, ἢ καὶ νῦν σώζει ἐκείνα, καὶ νοεῖν ποιεῖ τὰ νοοῦντα, καὶ 10 ζῆν τὰ ζῶντα, ἐμπνέον νοῦν, ἐμπνέον ζωὴν, εἰ δέ τι μὴ δύναται ζῆν, εἶναι.

A Ἡμᾶς δὲ τί ποιεῖ; ἢ πάλιν περὶ τοῦ φωτὸς λέγωμεν τί τὸ φῶς, ᾧ καταλάμπεται μὲν νοῦς, μεταλαμβάνει δὲ αὐτοῦ ψυχὴ; ἢ τοῦτο νῦν εἰς ὕστερον ἀφέντες εἰκότως ἐκείνα πρότερον ἀπορήσωμεν. Ἐραγε τὸ 15 ἀγαθὸν ὅτι ἔστιν ἄλλω ἐφετὸν, ἔστι καὶ λέγεται ἀγαθὸν, καὶ τινὲ μὲν οὖν ἐφετὸν, τινὲ δὲ ἀγαθὸν, πᾶσι δὲ οὖν τοῦτο λέγωμεν εἶναι τὸ

1. κακῶν] Codd. Ciz. et Vat. καλῶν.
2. πρὸς αὐτὸ] Cod. Med. A. πρὸς αὐτόν.
3. ἢ γὰρ—ἂν εἴη] Desunt hæc in Cod. Ciz.

4. ἢ εἰ] Cod. Vat. omittit εἰ.
ib. λέγοι] Codd. Med. B. Mon. C. λέγει.
6. εἰς τούτου] Cod. Med. B. εἰ τούτου.
7. ἐποίησε νοῦν] Codd. Marcc. Ciz. Med. A. B. Darm. ut marg. Ed. ἢ ἐποίησε νοῦν.
Mon. C. ἢ ἐποίησε νοῦν. Vat. εἰ ἐποίησε νοῦν.

11. εἰ δὲ τι μὴ δύναται ζῆν, εἶναι.] Hæc cum cap. 23. jungenda visa sunt, ut fecit Fic. in versione. In Cod. Med. B. prima verba scribuntur εἰδ' ἔστι. In Marc. B. εἰ δ' ἔστι.

13. λέγωμεν] Ita Codd. præter Darm. Marc. B. omnes. Ed. λέγομεν.
ib. τί φωτὸς] Codd. omnes, ut marg. Ed., τί τὸ φῶς. Quod recepi. Vat. omittit εἰς ante ὕστερον.

15. εἰκότως] Ita Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. εἰκότος.

ib. ἀπορήσωμεν] Codd. Ciz. et Vat. ἀπερήσωμεν. Vat. mox ὅ pro ὅτι.

16. ἄλλω] Ita Codd. omnes. Ed. ἄλλον.
ib. καὶ τινὲ—δὲ ἀγαθὸν] Absunt hæc a Cod. Vat.

17. δι' οὖν] Cod. Vat. δι' οὖ. Idem statim λεγόμενοι punctis subscriptis.

hoc ipsum, quod existit, quando nondum est malum. Si autem mala posterius sunt, in his rebus, quæ nihil (hujus sc. Boni ipsius) participant [munerum divinorum] atque postremis, neque mali quicquam est apud superos, neque aliquid ipso malo pejus, [sicut neque melius aliquid ipso bono,] profecto mala contrario modo se habent ad primum: nihil ad contrarietatem habentia medium. Ipsum itaque bonum hoc prorsus existit. Aut enim omnino nihil est bonum, aut si necessarium est, bonum esse, hoc utique duntaxat, nec aliud erit. Si quis autem objiciat, bonum omnino non esse, cogetur, non esse malum, similiter confiteri: unde sequetur, res omnes ad electionem esse secundum naturam indifferentes: id autem est impossibile. Cætera vero, quæ appellantur bona, referuntur ad primum, ipsum vero refertur ad nullum. Cum igitur ipsum bonum tale sit, quidnam agit? Profecto fecit mentem, fecit vitam, fecit ex mente animas, et reliqua prorsus, quæcunque rationis vel mentis vel

vite participia sunt. Quisnam igitur exprimere possit, quale quantumve bonum sit, quod horum fons est atque principium? Verum quid nunc operatur? nunc certe servat illa, quæ fecit. Efficit enim, ut et intelligentia passim intelligant, et viventia vivant, inspirans mentem, inspirans et vitam, inspirans esse saltem, ubi accipi vita non potest.

XXIV. *Esse appetibile non tam est ipsa natura boni, quam conditio quædam consequens ad ipsam boni naturam. Ambigitur, quidnam sit ipsa natura ratioque quæ boni, et [Ed. præc. boni, et quæ] consequuntur bonum, utrum voluptatem solam, an et aliud insuper inde reportent: quare indicio certo verum adesse bonum discernere valeamus.*

Reliquum foret inquirere, quid potissimum erga nos operetur. Sed rursus de lumine dicturi sumus: quidnam sit lumen, quo mens illustratur, cujus est et anima particeps. Verum præstat in præsentia hoc in posterum differentes, prius in-

ἀγαθὸν, ἢ μαρτύριον μὲν ἂν τις τοῦτο ποιήσαιο τοῦ εἶναι ἀγαθόν; B
 δεῖ δέ γε φύσιν αὐτὸ τὸ ἐφετὸν ἔχειν τοιαύτην, ὡς δικαίως ἂν τυχεῖν
 τῆς τοιαύτης προσηγορίας. Καὶ πότερα τῷ τι δέχεσθαι τὰ ἐφίεμενα
 ἐφίεται, ἢ τῷ χαίρειν αὐτῷ; καὶ εἰ μὲν τι δέχεται, τί τοῦτο; εἰ δὲ
 5 τῷ χαίρειν διὰ τί τούτῳ, ἀλλὰ μὴ ἄλλῳ τινί, ἐν ᾧ δὴ, καὶ πότερα
 τῷ οἰκείῳ τὸ ἀγαθόν, ἢ ἄλλῳ τινί; καὶ δὴ καὶ πότερα τὸ ἀγαθὸν C
 ὅλως ἄλλου ἐστίν, ἢ καὶ αὐτῷ τὸ ἀγαθὸν ἀγαθόν ἐστίν; ἢ ὁ ἂν ἢ
 ἀγαθόν, αὐτῷ μὲν οὐκ ἐστίν, ἄλλου δὲ ἐξ ἀνάγκης; καὶ τίνι φύσει
 ἀγαθόν ἐστίν; ἐστὶ δέ τις φύσις, ἢ μηδὲν ἀγαθόν ἐστὶ. Κάκεινο δὲ
 10 οὐκ ἀφετέον, ὃ τάχ' ἂν τις δυσχεραυτικὸς ἀνὴρ εἴποι, ὡς ὑμεῖς, ᾧ
 οὔτοι, τί δὴ ἀποσεμνύετε τοῖς ὀνόμασιν, ἄνω καὶ κάτω ζωὴν ἀγαθὸν
 λέγοντες, καὶ νοῦν ἀγαθὸν λέγοντες, καίτοι ἐπέκεινα τούτων; τί γὰρ D
 ἂν καὶ ὁ νοῦς ἀγαθὸν εἴη; ἢ τί ὁ νοῶν τὰ εἶδη αὐτὰ ἀγαθὸν ἔχοι,
 αὐτὸ ἕκαστον θεωρῶν; ἠπατημένος μὲν γὰρ ἂν καὶ ἠδόμενος ἐπὶ τού-
 15 τοις τάχ' ἂν ἀγαθὸν λέγοι, καὶ τὴν ζωὴν ἠδέϊαν οὔσαν. Στὰς δ' ἐν
 τῷ ἀνήδονος εἶναι διὰ τί ἂν φήσειεν ἀγαθὰ; ἢ τὸ αὐτὸν εἶναι; τί

2. Δικαίον] Codd. præter Darm. omnes
 δικαίως. Quos sequimur.

4. μέντοι] Codd. Marc. A.B.C. Mon.
 C. Med. A.B. Vat. μὲν τι. Quibus ob-
 sequor.

5. τὸ χαίρειν] Codd. Marcc. Mon. C.
 Med. A.B. Vat. τῷ χαίρειν. Unde cor-
 rexi.

ib. τοῦτο] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz.
 Vat. τοῦτο. Quod recepi.

ib. ἐν ᾧ δὴ] In Cod. Mon. C. hæc verba
 erasa sunt. Desunt etiam in Marc. A.
 Proximum ᾧ, abest a Codd. excepto Vat.
 omnibus. Ed. nimirum habet οἰκείῳ ᾧ.
 In Vat. videlicet ejus vocis vestigium appa-
 ret, cum scriptum sit a pr. m. οἰκείων.
 Delevi igitur. Verba ἢ ἄλλῳ—ἀγαθὸν de-
 sunt in Marc. C.

6. καὶ πρότερον] Cod. Vat. καὶ τὸ πρό-
 τερον.

7. ἄλλου] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Vat.
 Rell. cum Ed. ἀλλ' οὐ.

ib. καὶ αὐτῷ] Cod. Darm. καὶ ταύτῃ.
 Vat. a pr. m. καὶ αὐτό.

ib. ἢ ὁ ἂν ἢ] Codd. Darm. Marc. B. et
 Vat. ἢ ᾧ (ut marg. Ed.) ἂν ἢ. Codd. Mon.
 C. Marc. A. ἢ ὁ ἂν ἢ.

8. αὐτῷ μὲν] Codd. Med. B. Marc. A.C.
 αὐτῷ μὲν. Verba ἀγαθὸν ἐστίν;—ἢ μηδὲν
 desunt in Marc. C.

10. ὃ τάχ' ἂν τις] Cod. Vat. ὅτι καὶ
 (corr. ex χ' ἂν) τις.

ib. ὑμεῖς, ᾧ] Ita Codd. Marcc. Mon. C.
 et Vat. In Codd. Darm. Med. A.B. est
 ὑμεῖς ᾧ. In Ed. ἡμεῖς ᾧ.

11. σώμασιν] Ita Ed. Sed Codd. omnes

ut marg. Ed. ὀνόμασιν. Correxī ὀνόμασιν.
 Est enim apud Proclum in Platon. CratyI.
 §. 179. p. 41. Boissonad.: αὐταὶ δὲ μά-
 λιστα ἀκοῦσι τοῖς ὀνόμασιν ἀποσιμνῆσθαι
 τῶν σφιστέρων ἡγμένων.

ib. ἀγαθόν] Codd. exceptis Mon. C.
 Marc. A. omnes ut marg. Ed. ἀγαθόν.
 Quos sequor.

12. καίτοι] Codd. Med. B. et Vat.
 καί τι.

13. ἢ τί] Cod. Vat. ἢ ὄτι. Idem mox
 ἔχει.

14. μὲν γὰρ] Cod. Med. A. γὰρ μὲν.

15. τάχ' ἂν] Codd. Marc. A.C. Mon.
 C. Vat. τάχα ἂν. Mox Marc. A. σ' ἂν.
 ib. δι' ἐν] Cod. Vat. δ' ἐν, cum Marcc.
 Quos sequimur.

16. ἢ τί] Cod. Vat. ἢ τῷ.

vestigare, numquid ipsum bonum propterea, quod
 alteri sit expetendum, bonum sit atque dicatur:
 et, quod alicui est appetibile, sit et alicui bonum:
 quod autem omnibus appetendum, ipsum bonum
 asseveremus. An potius indicium hoc boni ali-
 quis judicet, oporteatque, quod est appetibile,
 eam habere naturam, qua jure sibi appellationem
 ejusmodi vindicet. Quærendum est præterea,
 numquid hoc appetentia id appetant ab eo non
 nihil accipiendo, an duntaxat ipso gaudento?
 Et si quid accipiant, quidnam sit illud? Sin tan-
 tum gaudeant, cur hoc duntaxat, nec alio quo-
 piam? Ubi sane et hoc indagandum, num bonum
 per ipsius proprii rationem, an per aliud perpen-
 dendum? Tum vero numquid bonum omnino
 alterius sit, an etiam sibimet bonum ipsum sit

bonum? An potius euique bonum sit, sibi
 quidem non sit bonum, sed alteri necessario?
 Item eui potissimum naturæ sit bonum: est enim
 nonnulla natura, cui nihil est bonum. Neque
 illud silentio prætereundum censeo, quod forsan
 aliquis pertinax et contentiosus objiciat. Quid-
 nam, o viri, dicet. sursum deorsumque spectando
 rem vestram gloriosius exornatis? Vitam bonum
 dicitis, mentem quoque bonum: quamvis super
 hæc statuatis ipsum bonum. Dicite quaeso, quid-
 nam mens ipsa sit bonum? quid species ipsas in-
 telligens habeat bonum, dum, quid unumquod-
 que sit, contemplatur? Fieri fortasse potest, ut
 horum oblectatione deceptus appellet bonum: si-
 militer quoque vitam tanquam sibi dulcem exis-
 timet bonum. Qui si forte sit in eo habitu con-

- 716 γὰρ ἂν ἐκ τοῦ εἶναι καρπώσαιο; ἢ τί ἂν διαφέροι ἐν τῷ εἶναι, ἢ ἑὸς μὴ εἶναι, εἰ μὴ τις τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν αἰτίαν τούτων θεῖτο; ὥστε διὰ ταύτην τὴν ἀπάτην φυσικὴν οὔσαν, καὶ τὸν φόβον τῆς φθορᾶς τὴν τῶν ἀγαθῶν νομισθῆναι θέσιν.
- 717 Ὁ μὲν οὖν Πλάτων ἠδουῆν τῷ τέλει μινυῖς, καὶ τὸ ἀγαθὸν οὐχ 5 ἀπλοῦν οὐδὲ ἐν νῶ μόνῳ τιθέμενος, ὡς ἐν τῷ Φιλήβῳ γέγραπται, τάχα ἂν αισθόμενος ταύτης τῆς ἀπορίας οὔτε παντάπασιν ἐπὶ τὸ ἠδὺ τίθεσθαι τὸ ἀγαθὸν ἐπάρατο, ὀρθῶς ποιῶν, οὔτε τὸν νοῦν ἀνῆδονον ὄντα ᾤθηθαι δεῖν θέσθαι ἀγαθόν, τὸ κινουῦν ἐν αὐτῷ οὐχ ὀρῶν.
- Β Τάχα δὲ οὐ ταύτη, ἀλλ' ὅτι ἠξίου τὸ ἀγαθὸν ἔχον φύσιν ἐν αὐτῷ 10 τοιαύτην δεῖν ἐξ ἀνάγκης χαρτὸν εἶναι, τότε ἐφετὸν τῷ τυγχάνοντι καὶ τυχόντι πάντως ἔχειν τὸ χαίρειν, ὥστε ᾧ μὴ τὸ χαίρειν, ἀγαθὸν μὴδὲ εἶναι, καὶ ὥστε εἰ τὸ χαίρειν τῷ ἐφιεμένῳ τῷ πρώτῳ μὴ εἶναι ὥστε μὴδὲ τὸ ἀγαθόν· καὶ οὐκ ἄτοπον τοῦτο. Αὐτὸς γὰρ οὐ τὸ πρῶτον ἀγαθὸν ἐζήτει, τὸ δὲ ἡμῶν, καὶ ὅλως ἐτέρου ὄντος ἔστιν αὐτὸ, 15 ἕτερον ὃν αὐτοῦ, ἐλλειποῦς ὄντος αὐτοῦ, καὶ ἴσως συνθέτου· ὅθεν καὶ τὸ ἔρημον καὶ μόνον μὴδὲν ἔχειν ἀγαθόν, ἀλλ' εἶναι ἐτέρως καὶ μειζόνως· ἐφετὸν μὲν οὖν δεῖ τὸ ἀγαθὸν εἶναι, οὐ μέντοι τῷ ἐφετὸν εἶναι

4. θέσιν.] Cod. Vat. φθίσιν.

5. καὶ τῷ] Cod. Vat. omittit τῷ.

9. κινουῦν] Ita Codd. Marce. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. κοινουῦν.

ib. ἐν αὐτῷ] Codd. Marce. A.B. Med.

A.B. ἐν αὐτῷ. Quod prætulit. Marce. A. δεῖν pro δειν.

11. τότε, τε—μὴδὲ εἶναι] Desunt hæc in

Cod. Ciz. A Cod. Mon. C. abest καὶ τυχαῖντι.

12. ἔχειν] Cod. Vat. ἔχει. Pergit Marce.

B. ut marg. Ed. τῷ χαίρειν.

ib. μὴ τῷ] Cod. Med. B. τὸ μὴ.

13. τῷ πρώτῳ μὴ] Cod. Vat. τὸ πρῶτον ἀγαθόν.

15. τὸ δ'] Codd. Marce. Mon. C. et Vat. τὸ δειν. Quos sequor. Mox Marce. ἔστιν. Marce. B. αὐτο pro αὐτῷ. Quod recepi.

16. ἀλλ' εἰ σοῦς] Codd. omnes ἐλλειποῦς ut marg. Ed. nisi quod Ciz. habet ἐλλειποῦς. Unde correxi locum.

stitutus, ut nulla voluptate tangatur, eurnam bona hæc affirmabit? An forte bonum esse putabit, videlicet se existere? Sed quidnam fructus ex ipso esse percipiet? Quidve apud ipsum intererit esse, aut omnino non esse, nisi quispiam quandam erga se amicitiam esse horum causam asserat? Adeo ut ob hanc deceptionem nobis naturaliter insitam, mortisque timorem, bonorum existimatio sit inducta.

XXV. Bonum materiæ quidem forma est, corpori vero anima, animæ intellectus, intellectui simul et omnibus principium omnium.

Forma materiæ actum exhibet atque ordinem tanquam bonum: anima corpori vitam atque motum, intellectus animæ virtutem, principium intellectui actum vitalem intellectualemque, et lumen inæstimabile: sicut naturam ignis id sequitur, ut distantia quædam illuminet, propinquantia vero etiam calefaciat: imo sicut centrum gravia trahit et sistit, ita naturam

boni hæc conditio comitatur, ut remota quidem trahat per appetitum, præsentia vero detineat atque delectet.

Plato igitur, cum voluptatem admisceret fini, ipsumque bonum neque simplex neque in solo intellectu poneret, sicut scribitur in Philebo, forte ambiguitatem ejusmodi sentiens, neque ausus est ipsum bonum prorsus in voluptate statuere; et recte quidem, neque intellectum voluptatis expertem existimavit bonum ipsum esse censendum: quippe cum non videret in eo, quod incitaret affectum. Forsan vero nec ita prorsus accepit: sed ita bonum idcirco composuit, quoniam judicavit bonum ipsum cum naturam in se talem habeat, necessario esse delectabile, et optabile prosequenti, et delectabile consecuto. Quapropter, cui non insit gaudium, nec adesce bonum: ideoque si primo desideranti non insit letitia, nec etiam assistere bonum: neque ab re bonum ita composuit. Non enim primum ibi bonum

ἀγαθὸν γίγνεσθαι, ἀλλὰ τῷ ἀγαθὸν εἶναι ἐφετὸν γίγνεσθαι. Ἄρ' οὖν 717
 τῷ μὲν ἐσχάτῳ ἐν τοῖς οὖσι τὸ πρὸ αὐτοῦ καὶ αἰεὶ ἡ ἀνάβασις τὸ
 ὑπὲρ ἕκαστον διδοῦσα ἀγαθὸν εἶναι τῷ ὑπ' αὐτὸ, εἰ ἡ ἀνάβασις οὐκ
 ἐξίσταται τοῦ ἀνάλογον, ἀλλὰ ἐπὶ μείζον αἰεὶ προχωροῖ. Τότε δὲ D
 5 στήσεται ἐπ' ἐσχάτῳ, μεθ' ὃ οὐδέν ἐστιν εἰς τὸ ἄνω λαβεῖν· καὶ
 τοῦτο, τὸ πρῶτον καὶ τὸ ὄντως, καὶ τὸ μάλιστα κυρίως ἔσται καὶ αἴ-
 τιον δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις. Τῇ μὲν γὰρ ὕλη, τὸ εἶδος. Εἰ γὰρ αἴσθησιν
 λάβοι, ἀσπάσαιτο ἄν. Τῷ δὲ σώματι ψυχῇ· καὶ γὰρ οὐδ' ἄν εἶη,
 οὐδ' ἄν σώζοιτο· ψυχῇ δὲ ἀρετῇ· ἥδη δὲ καὶ ἀνωτέρω νοῦς, καὶ ἐπὶ
 10 τούτῳ, ἣν δὴ φαμὲν πρῶτην φύσιν. Καὶ δὴ καὶ τούτων ἕκαστον E
 ποιεῖν τι εἰς τὰ ὦν ἀγαθὰ ἐστι, τὰ μὲν τάξιν καὶ κόσμον, τὰ δ' ἥδη
 ζῶην, τὰ δὲ φρονεῖν καὶ ζῆν εὔ, τῷ δὲ νῶ τὸ ἀγαθὸν ὃ φαμὲν καὶ
 εἰς τοῦτο ἥκειν, καὶ ὅτι ἐνέργεια ἐξ αὐτοῦ, καὶ ὅτι καὶ νῦν δίδωσι
 φῶς λεγόμενον. ὃ δὴ τί πότ' ἐστιν, ὕστερον.
 15 Καὶ δὴ τὸ πεφυκὸς αἰσθάνεσθαι παρ' αὐτὸν, εἰ ἥκει αὐτῷ, τὸ A
 ἀγαθὸν γινώσκειν, καὶ λέγειν ἔχειν. Τί οὖν εἰ ἠπάτηται; δεῖ ἄρα

1. ἀλλὰ τῷ] Codd. Vat. Marc. A.C. et Mon. C. ἀλλὰ τῷ. Quos sequimur.
 2. καὶ αἰεὶ] Codd. excepto Darm. omnes καὶ αἰεὶ ἡ: unde recepi articulum.
 3. εἶναι τῷ] Cod. Ciz. omittit εἶναι. Mox marg. Ed. ἡ ἢ ἀνάβασις.
 4. ἐξίσταται τοῦ] Ita Codd. excepto Parm. omnes. Itic cum Ed. οὐ pro τοῦ. Vat. pergit ἀναλόγου. In Marc. C. scrip-

tum est ἰξίστατο.

5. ἐπ' ἐσχάτῳ] Cod. Vat. ὑπ' ἐσχάτῳ.
 7. καὶ τοῖς] Codd. Ciz. et Vat. omittunt καὶ.
 8. ἀσπάσαιτο] Codd. Marce. Mon. C. et Vat. ἀσπασαίτ'. Posterior τῷδε pro τῷ δε. Tum Marc. A. σώματι ψυχῇ.
 9. ψυχῇ δε] Codd. Marce. Mon. C. ψυχῇ δε. Quibus obsequor.

10. καὶ πούτων] Cod. Vat. omittit καὶ.

11. τι εἰς] Cod. Vat. omittit τι.

15. ἡ ἢ καὶ] Codd. Marce. Ciz. Med. B. Mon. C. ut marg. Ed. εἰ ἢ καὶ. Darm. Marce. B. Med. A. et Vat. εἰ ἢ καὶ. Et hos sequimur.

16. δεῖ ἄρα—ἠπάτηται] Desunt hæc in Cod. Ciz.

investigabat, sed bonum duntaxat humanum : quod quidem omnino et alterius est, et ipsum est pariter alterum. cum ipsum sit deficiens, ac forte compositum. Quam ob rem, quod solitarium est atque solum, nullum habere iudicat bonum, sed alia quadam conditione excellentiorique ratione ipsum existere bonum. Necessarium est igitur, bonum ipsum expetendum esse, non tamen, quia sit appetendum, idcirco fieri bonum : sed potius, quia sit bonum, ideo appetibile fieri. An igitur ultimo quidem in ordine rerum, quod præcedit, est bonum, semperque ascensus ejusmodi facit, ut, quod superius est, sequenti deinceps acsist ut bonum, si modo ascensus a proportione analogiæ nusquam discedat, sed semper in majora procedat. Sed gradum denique sistet in eo, quod est supremum, ultra quod nihil reliquum est, quod superius accipi possit : idque primum est ac vera bonum, et bonum præcipue maximum, cæterisque causa bonitatis. Materiæ igitur bonum est ipsa forma. Si enim sensum materia nanciscatur, adventu formæ procul dubio gratulabitur. Corpori vero bonum est anima : nam absque ani-

ma neque esset, neque etiam servaretur : at animæ bonum virtus : jamque etiam superius, intellectus : intellectui denique bonum est illa, quam naturam primam appellare solemus. Existimandum est præterea, horum quælibet aliquid in ea facere, quorum sunt et bona. Hæc quidem adhibere ordinem et ornatum : illa vero jam vitam : alia sapientiam beneque vivendi dotem : intellectui denique bonum ipsum largiri munus, quod dicimus in intellectum inde venire, ac bonum evadere, quoniam est actus ex illo. Et quoniam etiam nunc, quod lumen appellatur, inde in hunc infunditur : quod sane quid sit, in sequentibus disseremus.

XXVI. Quæ sensu prædita sunt, hoc potissimum boni jam præsentis signum habere possunt, quod hoc ipso stabiliter delectantur, atque in eo libentissime conquiescunt, meliusque inde se habent.

Quemadmodum circa res sensu carentes duo hæc, scilicet inclinatio ad naturale bonum finemque suum, et quies in eo, scilicet in fine habituque naturali, aliud quiddam sunt præter naturale bonum : sunt enim

718 τινὰ εἶναι ὁμοίωσιν, καθ' ἣν ἠπάτηται. Εἰ δὲ τοῦτο, ἐκεῖνο ἀγαθὸν ἂν αὐτῷ εἴη, ἀφ' οὗ ἠπάτηται· ἐπεὶ καὶ ὅταν ἐκεῖνο ἦκη, ἀφίσταται ἀφ' οὗ ἠπάτηται. Καὶ ἡ ἔφεσις δ' αὐτοῦ ἐκάστου καὶ ἡ ὠδὶς μαρτυρεῖ ὅτι ἔστι τι ἀγαθὸν ἐκάστου· τοῖς μὲν γὰρ ἀψύχοις παρ' ἄλλου τοῦ ἀγαθοῦ αὐτοῖς ἡ δόσις, τῷ δὲ ψυχὴν ἔχοντι, ἡ ἔφεσις τὴν διώξιν ἐρ-5 γάζεται, ὥσπερ καὶ τοῖς νεκροῖς γεγεννημένοις σώμασι, παρὰ τῶν B ζώντων ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἡ κήδευσις, τοῖς δὲ ζῶσι, παρ' αὐτῶν ἡ πρό- νοια. Ὅτι δ' ἔτυχε, πιστοῦται, ὅταν βέλτιόν τι γίγνηται, καὶ ἀμε- τανόητον ἦ, καὶ πεπληρῶσθαι αὐτῷ γίγνηται, καὶ ἐπ' ἐκείνου μένη, καὶ μὴ ἄλλο ζητῆ. Διὸ καὶ ἡ ἡδονὴ οὐκ αὐτάρκες, οὐ γὰρ ἀγαπᾶ 10 ταῦτόν· οὐ γὰρ ὅτι ἡδονὴν πάλιν ταῦτόν, ἄλλο γὰρ αἰεὶ τὸ ἐφ' ᾧ ἡδέεται. Δεῖ δὴ τὸ ἀγαθὸν, ὃ αἰρεῖται τις εἶναι οὐ τὸ πάθος τὸ ἐπὶ C τῷ τυχόντι· ὅθεν καὶ κενὸς μένει ὁ τοῦτο ἀγαθὸν νομίζων, τὸ πάθος μόνον ἔχων, ὃ ἔσχευ ἂν τις ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ· διὸ οὐκ ἂν ἀνάσχοι τό- τις τοῦ πάθους, ἐφ' ᾧ οὐκ ἔχων, οἶον ἐπὶ τῷ παιδί, ὅτι πάρεστιν 15 ἡδεσθαι, οὐ παρόντος· οὐδέ γε οἶμαι οἷς ἐν τῷ πληροῦσθαι σωματι-

3. ἡ ἔφεσις] Cod. Vat. omittit ἡ, et prox-
imum καὶ Cod. Ciz.

4. μὴν ἀψύχοις] Codd. Marcc. Ciz. Mon.
C. Med. A.B. μὴν γὰρ ἀψύχοις. Vat. μὴν
γὰρ ψύχοις. Unde interpositi γὰρ.

6. νεκροῖς] Cod. Vat. νεκροῖς.

7. ζῶων] Codd. omnes ζώντων. Quod
recepti.

ib. ἐπιμέλεια] Codd. Ciz. Darm. Marcc.
Mon. C. Vat. ἐπιμέλεια, ut legit Fic. Il-

lud, ut videtur, inauditum. Quare cor-
rexi.

ib. ἡ κήδευσις] Cod. Vat. κήδεις, omisso ἡ.
ib. παρ' αὐτῶν] Codd. Med. B. Marcc.
A.C. παρ' αὐτῶν.

8. γίγνηται] Ita Codd. Marcc. Ciz. Mon.
C. Med. A.B. In Vat. est γίνηται, in
Ed. γίνται. Idem correxi lin. seq.

9. περισπληρῶσθαι] Cod. Vat. περισπληρῶ-
σθαι.

ib. ἐπ' ἐκείνου] Codd. Ciz. Marcc. A. ἀπ'
ἐκείνου. Mox Med. A. Marcc. B. μένει pro
μένη et cum Vat. ζητεῖ.

11. ὅτι ἡδονὴν] Cod. Vat. ὅτι ἡδονή.

13. τῷ τυχόντι] Codd. Marcc. B.C. Ciz.
Darm. Med. A.B. Vat. τὸ ἐπὶ τῷ τυχόντι.
Unde voces omissas addidimus. Mon. C.
Marcc. A. τῷ ἐπιτυχόντι. In seqq. Marcc.
A. ὃ ἔσχευτον (pro ἔσχευ) ἂν τις.

15. τοῦ πάθους] Cod. Vat. τοῦ πλῆθους.

quidam rei prosequenti actus ad bonum, vel circa bonum, vel in bono. Sic in rebus sensu praeditis appetitus et voluptas aliud quiddam sunt, quam bonum, nec voluptas ipsa sufficit. Optabilis enim est praesente bono, quod appetimus delectari, quam delectari similiter absque illo.

Tum vero, quod natura sentire potest, quod accedit ad ipsum, si quando accedit bonum, cognoscere potest, idque habere se dicere. Sed quidnam dicendum est, si forte decipiatur? Oportet profecto aliquam esse similitudinem, qua sit deceptum. Quod si ita sit, illud certe huic erit bonum, a quo est et deceptum: nam et quando illud advenit, ab eo, quod fefellerat jam discedit. Jam vero uniuscujusque appetitus et stimulus testatur, esse aliquod unicuique bonum. Rebus quidem inanimatis ab alio fit largitio (ipsis) boni: in eo autem, quod habet animam, appetitus ipse suum prosequitur bonum: quemadmodum corpora naturaliter vita earentia a viventibus curantur atque coluntur. Viventia vero sibi met pro viribus provident. Quod autem bonum

aliquis jam fuerit consecutus, credi procul dubio potest, quando videlicet se habet melius, nec afficitur poenitentia, sed impletur, et in eo permanet, neque aliud expetit. Quare voluptas non est per se sufficiens: nam qui voluptate afficitur, non affectat idem. Nam etiam si voluptatem ipsam affectare dicatur, nondum tamen idem expetere convincetur: aliud namque semper est illud, quo delectatur. Oportet utique bonum, quod aliquis in primis exoptet, esse non passionem affectionemve quandam, qua qui consequitur, intus afficiatur: unde et vacuus restare potest, qui affectionem ipsam esse judicat bonum, quando affectionem habet solam, quam similiter praesente bono alius possideret. Quam ob rem nullus in primis eliget, ita se affici non habendo bonum aliquod, sicut alter habendo: ceu gaudere, quasi habeat filium, cum non habeat. Neque qui ventrem implere cupiant, eligunt tanquam bonum ita delectari, non comedendo quasi comedant. Neque qui Veneri prorsus indulgent, tanquam suum eligent bonum, ita duntaxat voluptate per-

κὼς τὸ ἀγαθὸν ἠδεσθαι ὡς ἐσθίουτα μὴ ἐσθίουτα, ὡς ἀφροδισίους χρώμενον μὴ συνόντα ἢ ἐβούλετο, ἢ ὅλως μὴ δρῶντα.

Ἀλλὰ τίνος γενομένου ἐκάστῳ τὸ αὐτῷ προσήκον ἔχει; ἢ εἶδους ἅ τινος φήσομεν. Καὶ γὰρ τῇ ὕλη εἶδος, καὶ ψυχῇ ἢ ἀρετῇ εἶδος. Ἀλλὰ τὸ εἶδος τοῦτο ἄρα γε τῷ οἰκείῳ εἶναι ἀγαθόν ἐστιν ἐκείνῳ; καὶ ἢ ἔφεσις πρὸς τὸ οἰκείον ἢ οὐ; καὶ γὰρ τὸ ὅμοιον, οἰκείον, κὰν ἐθέλη αὐτὸ, καὶ χαίρη τῷ ὁμοίῳ, οὐ πῶ τὸ ἀγαθὸν ἔχει, ἀλλ' οὐκ οἰκείον φήσομεν ἀγαθὸν εἰπόντες εἶναι, ἢ φατέον τοῦ οἰκείου τῷ κρείττου κρίνειν δεῖ καὶ τῷ βελτίῳ αὐτοῦ, πρὸς ὃ δυνάμει ἐστίν. Ὀν γὰρ δυνάμει πρὸς ὃ ἐστὶν ἐνδεές ἐστὶν αὐτοῦ, οὐδὲ ἐνδεές ἐστὶ κρείττους ὄντος ἀγαθόν ἐστὶν αὐτῷ ἐκείνο. Ἡ δὲ ὕλη πάντων ἐνδεέστατον, καὶ τὸ ἔσχατον εἶδος προσεχές αὐτῇ μετ' αὐτὴν γὰρ πρὸς τὸ ἄνω. Εἰ δὲ δὴ καὶ αὐτὸ ἑαυτῷ ἀγαθόν ἐστι, πολὺ μᾶλλον ἂν εἶη ἀγαθὸν αὐτῷ ἢ τελειότης αὐτοῦ καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ κρείττον αὐτοῦ, καὶ τῇ ἑαυτοῦ φύσει ὄν τοιοῦτον καὶ αὐτῷ, ὅτι καὶ αὐτὸ ἀγαθὸν ποιεῖ. Ἀλλὰ διὰ τί αὐτῷ ἀγαθὸν ἔσται; ἄρα ὅτι οἰκειότατον αὐτῷ;

2. ἢ ἐβούλετο] Cod. Darm. ἢ ἐβούλετο, et sic etiam Marc. B; sed hic in marg. ἢ.
3. ἐκάστῳ] Cod. Vat. ἐκάστου. Pergit Marc. C. πὸ αὐτῷ.
ib. ἔχει; ἢ] Cod. Vat. ἔχει. καί.
4. ψυχῇ, ἢ] Cod. Vat. ψυχῇ ἢ.
6. τὸ οἰκείον] Codd. Marc. Mon. C. τῷ οἰκείον. Quos sequimur.

ib. κὰν ἐβίλη] Marc. B. ut marg. Ed. κὰν ἔχρη.
9. δυνάμει] Cod. Ciz. δυνάμεις.
10. οὐδὲ ἐνδεές] Codd. Marc. Ciz. Mon. C. Vat. οὐδὲ ἐνδεές.
13. ἑαυτῷ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. Vat. αὐτῷ. Med. B. αὐτῷ.
15. καὶ αὐτῷ] Codd. Marc. A. C. Med.

B. καὶ αὐτῷ.
ib. καὶ αὐτῷ] Codd. Mon. C. Marc. A. C. Vat. καὶ αὐτῷ.
16. τί αὐτῷ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. (ex corr.) Vat. τί αὐτῷ. Quos sequor. Med. B. τί αὐτῷ.
ib. ἄρα] Codd. Darm. Marc. et Mon. C. ἄρ. Mox Marc. A. αὐτοῦ pro αὐτῷ.

fundi, [re] amata non potiendo, neque (omnino) rem peragendo, perinde ac si potiantur et peragant.

XXVII. Neque appetitus neque voluptas efficit, ut aliquid bonum sit, sed ipsa natura boni eminens quidem alliecit appetitum, cominus autem voluptate demulcet. Similiter nec propria quadam familiaritas causa est, ut aliquid tibi sit bonum.

Non enim optabile salutareque tibi est quodlibet simile vel propinquum, neque satisfacit æqualitas, sed ipsam boni naturam virtutem ejusmodi comitatur, quamquam domesticum propriumque nobis occurrat, quamvis ubique sit natura superius. Bonum igitur uniuscujusque se habet ubique, vel tanquam species quadam ad subjectum, vel tanquam speciei principium ad speciem et subjectum.

Sed quidnam oportet contingere unicuique, ut, quod sibi est consentaneum, habeat? Perfecto speciem quandam dicimus: consentanea enim est materiæ species, et animæ species, id est virtus. Hæc vero species, numquid ex eo, quod propria est, familiarisque illi, est et illi bonum?

appetitioque vergit ad proprium? Forte non ita. Simile enim proprium est: atque si velit aliquis habeatque simile, eoque gaudeat, nondum tamen possidet bonum. An igitur quando concesserimus esse bonum, non etiam proprium concedemus? Dicendum est utique judicium de proprio ad ipsum præstantius ac melius referendum esse, ad quod videlicet aliquid est in potentia. Cum enim in potentia sit ad aliud, illo procul dubio indiget: illud autem, quo velut præstantiore id indiget, certe huic est bonum. Materia vero maxime omnium est cæna, cui forma ultima conveniens et proxima est. At ultra materiam gradatim ad superiora insurgitur. Proinde si idem sibi met bonum est, multo magis est ei bonum perfectio ejus et species, quodve est eo præstantius: quod sane et sua natura tale est, et ei tale provenit, quoniam et ipsi bonum affert. Sed eurnam [ipsum] ei est bonum? An quoniam [sibi] ei est maxime proprium? Non sane: sed quoniam est quadam sors et portio boni. Quam ob rem illis, qui sinceri melioresque sunt, familiaritas tum ad se, tum inter se magis propria

719 ἢ οὐ, ἀλλ' ὅτι ἐστὶ τις ἀγαθοῦ μοῖρα. Διὸ καὶ μᾶλλον οἰκείωσις πρὸς αὐτοὺς τοῖς εἰλικρινέσι καὶ τοῖς μᾶλλον ἀγαθοῖς. Ἄτοπον δὴ τὸ ζητεῖν διὰ τί ἀγαθὸν ὄν αὐτῷ ἀγαθὸν ἐστίν, ὥσπερ δέον πρὸς αὐτὸ ἐξιστάσθαι τῆς ἑαυτοῦ φύσεως, καὶ μὴ ἀγαπᾶν ἑαυτὸ ὡς ἀγαθόν. Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ ἀπλοῦ τοῦτο σκεπτόν, εἰ ὅπου μηδαμῶς ἐνὶ ἄλλο, τὸ 5 δὲ ἄλλο [ἐστίν] ἢ οἰκείωσις πρὸς αὐτὸ, ἀγαθὸν ἐστίν ἑαυτῷ. Νῦν B δὲ εἰ ταῦτα ὀρθῶς λέγεται, καὶ ἡ ἐπανάβασις ἔχει τὸ ἀγαθὸν ἐν φύσει τινὲ κείμενον, καὶ οὐχ ἡ ἔφεσις ποιεῖ τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' ἡ ἔφεσις ὅτι ἀγαθόν· καὶ γίγνεται τι τοῖς κτωμένοις, καὶ τὸ ἐπὶ τῇ κτήσει ἡδύ· ἀλλὰ τὸ μὲν εἰ μὴ ἐποιεῖτο ἡδουῆ αἰρετέον τὸ ἀγαθὸν καὶ αὐτὸ 10 ζητητέον.

A Τὸ δ' ἐκ τοῦ λόγου συμβαῖνον νῦν ὀπτέον. Εἰ γὰρ πανταχοῦ τὸ παραγιγνόμενον ὡς ἀγαθὸν εἶδος, καὶ τῇ ὕλη δὲ εἶδος ἐνὶ τὸ ἀγαθόν, πότερον ἠθέλησεν ἂν ἡ ὕλη, εἶπερ ἦν αὐτῇ τὸ θέλειν, εἶδος μόνου γενέσθαι; ἀλλ' εἰ τοῦτο, ἀπολέσθαι θελήσει. Τὸ δὲ ἀγαθὸν αὐτὸ 15 πᾶν ζητεῖ. Ἄλλ' ἴσως οὐχ ὕλη εἶναι ζητήσεται, ἀλλὰ εἶναι, τοῦτο δ'

1. ἀλλ' ὅτι ἐστίν] Cod. Vat. ἄλλο τι ἐστίν.

ib. πρὸς αὐτοὺς] Cod. Med. B. πρὸς αὐτούς. Quod proutli.

3. αὐτῷ ἀγαθόν] Codd. Marc. A C. Med. A. (ex corr.) et B. αὐτῷ ἀγαθόν. Quos sequor.

ib. δέον] Codd. Ciz. et Vat. δέοντος

ib. πρὸς αὐτῷ] Codd. Med. A. (ex corr.)

Marc. A. et B. πρὸς αὐτό. Et sic correxi.

4. τῆς ἑαυτοῦ] Codd. Ciz. Marc. C. et Vat. τῆς αὐτοῦ. Marc. A. Mon. C. τῆς αὐτοῦ.

5. τοῦτο] Cod. Ciz. τοῦ τοῦτο.

ib. ἐν] Ita Codd. Vat. et Mon. C. cum Fic. Rell. ut Ed. ἐν.

6. δὲ ἄλλο] Cod. Vat. δ' ἄλλο.

ib. αὐτὸ ἀγαθόν] In marg. Cod. Med.

A. ab al. m. interponitur καὶ.

8. ἀλλ' ἢ] Cod. Vat. omittit ἢ.

9. τῷ ἐστίν] Codd. Marc. Ciz. Mon. C.

Vat. τὸ ἐστίν. Quibus obsequor.

12. δὲ ἐκ] Codd. Marc. Mon. C. et

Vat. δ' ἐκ. Et ita scripsi.

13. ἐν τῷ] Codd. Darm. et Med. A. (in

marg. ab al. m.) ἐν τῷ. Quod recepi.

14. εἶπερ ἦν] Cod. Vat. εἶπερ ἦν.

15. θελήσει] Codd. Marc. A. Mon. C.

τῇ θελήσει.

ib. δὲ ἀγαθόν] Codd. Marc. Mon. C.

Vat. δ' ἀγαθόν.

ib. αὐτὸ πᾶν] Cod. Ciz. αὐτῷ πᾶν. Med.

B. Marc. A.C. αὐτῷ πᾶν.

16. ἢ ὕλη] Codd. omnes cum marg. Ed.

omittunt ἢ. Quare delevi. Ciz. etiam

εἶναι.

est. Jam vero perabsurdum est inquirere, eurnam aliquid, cum sit bonum, sibimet sit bonum, quasi vero oporteat ab ipsa sui natura distare, neque amare se ipsum tanquam bonum. Sed in re ipsa simplici hoc est indagandum: numquid, ubi nullo modo inest aliud atque aliud, sit propria quaedam ad se ipsum necessitudo: ideoque sibimet sit bonum. In praesentia vero si recte haec a nobis dicta sunt, atque ascensus gradatim praestat (continet) bonum in natura aliqua constitutum, nec appetitio facit bonum, sed appetitio surgit potius, quia bonum: item aliquid [in] eis fit quae (qui) nanciscuntur bonum, quodve ipsam boni comitatur adeptionem, est voluptas: profecto etiam si voluptas nulla comitaretur, adhuc tamen eligendum esset ipsum bonum, ipsumque per se querendum.

XXVIII. Materiam primam cogitamus quasi potentiam quandam informem quidem, sed naturaliter capiende formae paratam. Qua igitur ratione informis est,

malum est, neque proprie sic appetit bonum: quae vero ratione potentia parata formae, non est malum. Ae si quomodo possit appetere, sic bonum, id est formam, appetit, praesertim occulto quodam suae deformitatis odio.

Sicut ipsum bonum sibi et omnibus est amabile, ita si fingatur ipsum malum nec aliis, nec sibi erit amandum. Unicuique bonum est sua quaedam species, forma, perfectio, actus superne dependens: sed forma speciesque materiali informitati passim opponitur. Quo igitur forma est a materia separatiore, eo gradatim magis species est, magisque bonum: separatissima tandem species optimum. Ipsum vero bonum nec species ulla jam est, nec alienius bonum, sed specierum autor pariter et bonorum.

Quod autem ex superioribus sequitur, considerandum nunc arbitramur. Si ubique quod tanquam bonum adest species quaedam est, et species est ipsi materiae bonum, querendum est, numquid si materia volendi aliquid compos evaserit, velle possit solam se speciem fieri? Verum

ἔχουσα, ἀφεῖναι αὐτῆς θελήσει τὴν κάκην. Ἄλλὰ τὸ κακὸν πῶς ⁷¹⁹
 ἔφεσιν ἔξει τοῦ ἀγαθοῦ; ἢ οὐδὲ τὴν ὕλην ἐν ἐφέσει ἐτιθέμεθα, ἀλλὰ Β
 ὑπόθεσιν ἐποιεῖτο ὁ λόγος, αἴσθησιν δούς, εἶπερ οἶόν τε ἦν δοῦναι
 ὕλην τηροῦσιν. Ἄλλὰ τοῦ εἶδους ἐπελθόντος, ὥσπερ ὀνειράτος ἀγα-
 5 θοῦ, ἐν καλλίονι τάξει γεγονένοι. Εἰ μὲν οὖν τὸ κακὸν ἢ ὕλη, εἶρη-
 ται· εἰ δ' ἄλλο τι οἶον κακία, εἰ αἴσθησιν λάβοι τὸ εἶναι αὐτῆς, ἂρ'
 οὖν ἔτι τὸ οἰκείον πρὸς τὸ κρεῖττον τὸ ἀγαθὸν ἔσται; ἢ οὐχ ἢ κακία
 ἦν ἢ αἰρουμένη, ἀλλὰ τὸ κακούμενον. εἰ δὲ ταῦτόν τὸ εἶναι καὶ τὸ C
 κακὸν, πῶς τοῦτο τὸ ἀγαθὸν αἰρήσεται; ἀλλ' ἄρα γε εἰ αἴσθησιν
 10 αὐτοῦ λάβοι τὸ κακὸν, ἀγαπήσει αὐτό. Καὶ πῶς ἀγαπητὸν, τὸ μὴ
 ἀγαπητὸν ἔσται; οὐ γὰρ δὴ τῷ οἰκείῳ ἐθέμεθα τὸ ἀγαθόν. Καὶ ταῦτα
 μὲν ταύτη. Ἄλλ' εἰ εἶδος τὸ ἀγαθὸν πανταχοῦ, καὶ μᾶλλον ἐπαναβαί-
 νουσι μᾶλλον εἶδος, (μᾶλλον γὰρ ψυχῇ εἶδος, ἢ σώματος εἶδος, καὶ D
 ψυχῆς τὸ μὲν μᾶλλον, τὸ δ' ἐπὶ μᾶλλον, καὶ νοῦς ψυχῆς) τὸ ἀγαθὸν 720
 15 ἂν προσχωροῖ τῷ τῆς ψυχῆς ἐναντίῳ, καὶ οἶον καθαιρομένῳ καὶ ἀπο-
 τιθεμένῳ, κατὰ δύναμιν μὲν ἐκάστῳ, τὸ δὲ μάλιστα πᾶν ὅτι ὕλης
 ἀποτιθεμένῳ. Καὶ δὴ καὶ ἢ τοῦ ἀγαθοῦ φύσις πᾶσαν ὕλην φυγοῦσα,

1. ἀφῆναι] Codd. Marcc. Darm. Mon. C. Med. A.B. ἀφεῖναι ut marg. Ed. In Med. B. Marc. A.C. sequitur αὐτῆς. Utrumque recepi.
 ib. κάκην] Ita Codd. Marcc. Med. A.B. Rell. cum Ed. κακίην.
 2. ἔξει] Omnes Codd. cum marg. Ed. ἔξει.
 ib. ἐτιθέμεν] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Med. A.B. Vat. ἐτιθέμεθα. Quod recepi. In Mon. C. sequitur ἀλλ'.
 3. οἶόν τε ἦν] Cod. Vat. οἶον τοῖς.
 6. ἢ αἴσθησιν] Codd. omnes ut marg. Ed. εἰ pro ἢ. Quare correxi.

ib. αὐτῆς] Codd. Med. B. Marc. A.C. αὐτῆς.
 8. αἰρουμένη] Ita Cod. Vat. Rell. cum Ed. αἰρουμένη exceptis Mon. C. Marc. A. C. qui habent αἰρούμενη. Ita mox ex Vat. pro αἰρήσεται rescripsimus αἰρήσεται, quod habet etiam Mon. C.
 9. τοῦτο τε] Cod. Vat. omittit τὸ et mox ἀλλ'.
 ib. ἄρα γε] Codd. Marcc. A.C. Mon. C. ἄρα γε. Et sic correxi.
 10. αὐτοῦ] Codd. Marcc. A. Med. A. (ex corr.) et B. αὐτό.

ib. αὐτό. Codd. Marcc. A. Med. A. (ex corr.) et B. αὐτό. Vat. αὐτό;
 12. εἰ εἶδος] Ita Codd. præter Darm. omnes. Ed. omittit εἰ.
 ib. τὸ ἀγαθόν] Cod. Ciz. τι ἀγαθόν.
 14. τὸ μὲν] Cod. Ciz. μὲν τὸ.
 ib. ἐπὶ μᾶλλον] Cod. Med. A. in m. ab al. m. ἐπι pro ἐπὶ.
 15. προσχωροῖ] Codd. Marcc. A.C. Mon. C. Med. A.B. Vat. προσχωροῖ. Quod recepi.
 ib. ψυχῆς] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. ὕλης.

si hoc voluerit, interire volet? Omnia vero bonum ipsum appetunt. Sed forte non exoptabit quidem esse materia, sed esse duntaxat: id vero habens malum suum abjicere volet. At vero malum, quomodo bonum appetet? Sed profecto neque materiæ appositionem attribuimus: sed suppositionem quandam adduxit conditio disputandi, attribuens quidem sensum, si modo attribui possit servata materia. Et sane adveniente specie velut in somnio quodam boni, in meliori ordine constituit materiam collocari. Si ergo malum materia est, quomodo res se habeat jam est dictum: sin autem aliud quiddam tanquam (ut ita loquar) malitia atque ipsum ejus esse sensum accipiat, numquid adhuc ipsum proprium familiareque penes id, quod est præstantius, erit bonum? Sed profecto non erat malitia ipsa, quæ

eligebat bonum, sed potius, quod habebat in se malum. Sin autem idem ibi sit esse atque malum, quoniam pacto hoc bonum expetet? An forsitan videri poterit, si malum se ipsum sentiat, amaturum esse se ipsum? Sed profecto quoniam modo amari poterit ipsum non amabile? Non enim in eo ipso, quod proprium dicitur et domesticum, rationem boni censuimus collocandam. Et de his quidem nunc ita sit dictum. Verum si species ubique est ipsum bonum, semperque altius ascendendo species magis occurrit: magis enim species est anima, quam corporis species. Ac penes animam species magis atque magis: et demique intellectus magis species est quam anima: certe ipsum bonum opposita quadam ipsi materiæ via procedit, eique præcipue convenit, quod purgatum est, et a materia longe semotum,

720 μᾶλλον δὲ οὐδαμῆ οὐδαμῶς πλησίον γενομένη, ἀναπεφευγυῖα ἂν εἴη
Β εἰς τὴν ἀνείδεον φύσιν, ἀφ' ἧς τὸ πρῶτον εἶδος. Ἄλλὰ περὶ τούτου
ὑστερον.

Α Ἄλλ' εἰ μὴ ἔποιτο ἡδονὴ τῷ ἀγαθῷ, γίγνοιτο δὲ, πρὸ τῆς ἡδονῆς
τι, διὸ καὶ ἡ ἡδονή, διὰ τί οὐκ ἀσπαστόν; ἢ εἰπόντες ἀσπαστόν 5
ἡδονὴν ἡδὴ εἶπομεν· ἀλλ' εἰ ὑπάρξει μὲν, ὑπάρξαντος δὲ, δυνατὸν
μὴ ἀσπαστόν εἶναι· ἀλλ' εἰ τοῦτο, παρόντος τοῦ ἀγαθοῦ, αἰσθησιν
ἔχον, τὸ ἔχον, οὐ γνώσεται ὅτι· ἢ τί κωλύει καὶ γιγνώσκειν καὶ μὴ
Β κινεῖσθαι, ἀλλ' ὡς μετὰ τὸ αὐτὸ ἔχειν, ὃ μᾶλλον ἂν τῷ σωφρονε-
στέρῳ ὑπάρχοι καὶ μᾶλλον τῷ μὴ ἐνδεεῖ. Διὸ οὐ δὲ τῷ πρῶτῳ, οὐ 10
μόνον ὅτι ἀπλοῦν, ἀλλ' ὅτι ἡ κτῆσις δεηθέντος ἡδεῖα. Ἄλλὰ καὶ
τουτὶ καταφανὲς ἔσται τὰ ἄλλα ὅσα λοιπὰ προσανακαθηραμένοις,
καὶ ἐκείνου τὸν ἀντίτυπον λόγον ἀπωσαμένοις. Ἔστι δὲ οὗτος, ὃς
ἀπορεῖ, τί ἂν καρπώσαιο ὁ νοῦν ἔχων εἰς ἀγαθοῦ μοῖραν, οὐδὲν
C πληττόμενος, ὅταν ταῦτα ἀκούη, τῷ μὴ σύνεσιν αὐτῶν ἴσχειν, ἢ 15

8. ὅτι.] Cod. Med. B. ἔτι.
9. μετὰ τῷ] Codd. Darm. et Med. A.
(supra lin. ex corr.) μετὰ τῷ.
ib. ὃ μᾶλλον] Ita Codd. Mon. C. Vat.
Sed Ed. cum rell. ὃ μᾶλλον.
ib. τῷ σωφρονιστέρῳ] Cod. Vat. omittit

τῷ. Idem pergit ὑπάρχει.
10. τὸ μὴ ἐνδεεῖ] Codd. Marce. Ciz.
Mon. C. Vat. τῷ pro τῷ.
11. κτῆσις] Cod. Med. A. κτίσις.
12. προσανακαθηραμένοις] Ita Codd. Marce.

Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. πρὸς ἀνα-
καθηραμένοις.
13. οὗτος, ὃς] Cod. Vat. οὗτος ὅς.
14. ὃ νοῦν ἔχων] Ita Codd. excepto Darm.
omnes. Ed. ὃ νοῦς ἔχων.

pro puritatis quidem gradibus unicuique: maximum vero bonum ipsi congruit, a quo, quicquid materiae cogitari potest, longe sejungitur. Atqui et ipsius boni natura omnem materiam fugiens: imo vero nec usquam, nec ulla conditione propinquans, procul dubio in naturam aufugit specie omnino vacantem: a qua prima species oritur. Sed de hoc in sequentibus pertractabitur.

XXIX. Manifestiore solemus voluptate moveri, dum extra perfectum corporis vel animi habitum positi restituimur in illum, quam ubi perfectum jam sumus habitum consequuti: ex quo patet, voluptatem illam, quæ quasi motio quædam est, non esse finem perfectionemque naturæ.

Nempe in habitu naturali statuque vitæ perfecto mobilis quidem voluptas illa desinit, facta jam tranquillitas, et optima (ut ita dixerim) valetudo habitudoque naturalis mobilis voluptate constantior, verior, optabilior. Contra illos, qui opinantur, nec sine voluptate, nec præter voluptatem aliquid esse bonum, Plotinus asserit, esse, vivere, sentire, intelligere, et similia esse bona eligendaque, non eo duntaxat argumento, quod communiter cum voluptate quædam manifesta contingunt: sed quoniam eorum opposita tanquam mala naturaliter fugiantur.

Verum nisi voluptas sequatur bonum, fiat autem ante voluptatem aliquid, propter quod et

voluptas soleat comitari, cur non bonum etiam tunc gratum amabileque occurrat? Sed cum gratum lætumque dixerimus, simul jam diximus voluptatem: at si existat quidem bonum existente vero, possibile sit non esse jucundum, quidnam dicemus? Sed forsitan si ita sit, etiam presente bono, qui sensum habet bonum, non agnosceret adesse. Forte etiam nihil prohibet, aliquem cognoscere quidem bonum: neque tamen moveri aliter postquam illud habet, quod quidem maxime convenit admodum temperato, et nullius egeno. Quapropter nec primo exhilaratio convenit, non solum quia simplex est omnino, sed quoniam ipsa duntaxat adeptio, quæ indigentis est, voluptate perfunditur. Sed hoc quidem tunc demum perspicue apparebit, postquam reliqua omnia purgaverimus, sermonemque illum nobis oppositum expulerimus. Hic vero est, qui dubitat, quidnam fructus accipiat, qui mentem habet ad comparandam boni sortem, si nullo prorsus moveatur affectu, dum hæc audit, propterea quod hæc re ipsa nequaquam percipiat, sive dum audit nomen, vel aliud quodvis eorum existimat singularitim, sive aliquid sensibile querit, bonumque in divitiis vel aliis ejusmodi ponit. Adversus hunc ergo dicendum est, quando hæc despiciat, interea confiteri, positum esse aliquid apud se

ὄνομα ἀκούων, ἢ ἄλλο τι ἕκαστον αὐτῶν ὑπολαμβάνων, ἢ αἰσθητὸν ⁷²⁰
 τι ζητῶν, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἐν χρήμασιν, ἢ τισι τοιούτοις τιθέμενος.
 Πρὸς ὃν λεκτέον, ὡς ὅταν ταῦτα ἀτιμάζῃ, ὁμολογεῖ τίθεσθαι τι παρ'
 αὐτῷ ἀγαθόν, ἀπορῶν δὲ ὅπῃ, τῇ ἐννοίᾳ τῇ παρ' αὐτῷ ταῦτα ἐφαρ-
 5 μόπτει. Οὐ γὰρ ἔστι λέγειν μὴ τοῦτο πάντα ἄπειρον καὶ ἀνευνόητον
 ὄντα τούτου. Τάχα δὲ καὶ τὸ ὑπὲρ νοῦν ἀπομαντεύεται. Ἐπειτα δὲ D
 εἰ τῷ ἀγαθῷ ἢ τῷ ἐγγὺς τούτου προσβάλλον ἀγνοεῖ, ἐκ τῶν ἀντι-
 κειμένων εἰς ἐννοίαν ἴτω· ἢ οὐδὲ κακὸν τὴν ἀνοίαν θήσεται· καίτοι
 πᾶς αἰρεῖται νοεῖν, καὶ νοῶν σεμνύνεται. Μαρτυροῦσι δὲ καὶ αἱ αἰ-
 10 σθήσεις, εἰδήσεις εἶναι θέλουσαι. Εἰ δὴ νοῦς τίμιον καὶ καλὸν καὶ
 νοῦς ὁ πρῶτος μάλιστα, τί ἂν φαντασθείη τις, εἴ τις δύναιτο τὸν
 τούτου γεννητὴν καὶ πατέρα; τὸ δὲ εἶναι καὶ τὸ ζῆν ἀτιμάζων ἀντι- 721
 μαρτυρεῖ ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἑαυτοῦ πάθεσι πᾶσιν. Εἰ δέ τις δυσχεραίνει
 τὸ ζῆν ᾧ θάνατος μέμικται, τὸ τοιοῦτο δυσχεραίνει, οὐ τὸ ἀληθῶς
 15 ζῆν.

Ἄλλὰ εἰ δεῖ τῷ ἀγαθῷ τὴν ἡδονὴν μεμίχθαι, καὶ μὴ τέλεόν ἐστι Δ

2. ἐν χρήμασιν] Codd. Marc. B. Med.
 A. a pr. m. ut m. Ed. *χρήμασιν*, sed supra
 lin. 7. Vox in abest a posteriore.
 3. ταῦτα] Cod. Med. B. *ταῦτα*.
 ib. παρ' αὐτῷ] Cod. Ciz. *παρ' αὐτῶν*.
 Marc. Med. A.B. *παρ' αὐτῶν*. Hoc prae-
 tuli.
 4. δι' ὅτι] Cod. Vat. *δ' ὅτι*. Verba

ἀπορῶν—*παρ' αὐτῶν* desunt in Cod. Mon.
 C. Marc. A. omittit *ἀγαθόν*—*παρ' αὐτῶν*.
 Marc. B.C. habent *αὐτῶν*. Hoc recepi.
 5. ἀνευνόητον] Ita Codd. Marc. Darm
 Mon. C. Med. A.B. Rell. cum Ed. *ἀνε-
 νόητον*.
 6. δι' καὶ] Cod. Vat. omittit *καί*.
 8. καίτοι—*σεμνύνεται*] Desunt haec in

Cod. Ciz.

9. αἰσθήσεις] Cod. Darm. *αἰσθήσει*.

11. τῶν τούτου] Ita Codd. praeter Ciz.
 omnes. Ed. *τοῦ τούτου*.

13. δυσχεραίνει τὸ ζῆν] Marc. B. *δυσχε-
 ραίνει τὸ ζῆν*.

14. τοιοῦτον] Codd. Ciz. Med. A.B.
τοιοῦτο, cum Marc. B. Quod recepi.

bonum, cum vero dubitet, ubi potissimum, et
 qua ratione sit positum, nimirum notioni illius
 apud se insitae haec deinceps accommodare. Fieri
 namque non potest, ut qui hujus ipsius omnino
 imperitus est et ignarus, aliquando dicat: istud
 aut illud hoc ipsum esse non potest. Forte etiam
 ejusmodi sermo ipsum bonum super mentem esse
 vaticinatur. Praeterea si ad ipsum bonum vel ad
 illius proximum suspiciens non discernit, expedit
 saltem ex oppositis bonum excogitare: alioquin
 nec ignorantiam quidem malum esse fatebitur:
 quamquam omnes intelligere cupiunt, omnes in-
 telligentia gloriantur. Testantur hoc et sensus,
 qui ad notitiam ac velut intelligentiam natura
 contendunt. Si igitur intellectus pulehrum quid-
 dam est atque venerandum, maxime vero pri-
 mus: dic age, quidnam imagineris aestimaturum,
 si quis genitorem patremque mentis inspicere
 possit? Proinde qui esse et vivere verbis sper-
 nit, ipse interim contra testatur, et omnes verbis
 habet repugnantes affectus. Quod si quis gra-
 viter ferat vitam, is certe non veram vitam, sed
 illam potius, quae morti miscetur, respicere judi-
 catur.

XXX. *Finis intellectualis animae est expeditus et sum-
 mus actus intelligentiae in ipsum universi bonum pro-
 sursus intentus.*

*Actus ejusmodi beatitudo est, etiam si nulla huic vo-
 luptas exterior adjungatur, neque tamen ipse est
 voluptatis expers. Ipsa enim expedita actionis in-
 tegeritas atque summitas est voluptas. Tunc vero
 maxime et simplex unumque existit: gaudet vero se
 ipsa penitus ex superiori lumine jam formata. Pro-
 fecto sicut summitas luminis circa speculum conca-
 vum jam est calor, ita summitas essendi jam est vita.
 Similiter vivendi sensus, sentiendi imaginatio, ima-
 ginandi ratio, rationis intelligentia, intelligentiae gau-
 dum, gaudium bonum: nempe ad supremum universi
 gradum, non per divisionem, sed per unionem, ascen-
 ditur paulatim. Jam vero sicut elementa eodem na-
 turae nixu, quod sibi consentaneum est, petunt atque
 fruuntur: ita mens eodem actu, quando summus est,
 vergit in finem ultimum tanquam verum, et fruatur
 tanquam bono. Sed de fine et intelligentia et volup-
 tate in Commentariis Philebi latius disputamus.*

Post haec, utrum voluptatem bono oporteat
 esse permistam, alioquin imperfecta sit vita, etiam
 si quis divina eorumque principium speculetur,
 attingentes bonum animo investigare debemus.

721 τὸ ζῆν, εἴτις τὰ θεῖα θεῶτο, καὶ μάλιστα τὴν τούτων ἀρχὴν, νῦν
 ἰδεῖν ἐφαπτομένους τοῦ ἀγαθοῦ πάντως προσήκει. Τὸ μὲν οὖν οἴ-
 εσθαι τὸ ἀγαθὸν ἕκ τε τοῦ νοῦ ὡς ὑποκειμένου, ἕκ τε τοῦ πάθους
 τῆς ψυχῆς, ὃ γίγνεται ἕκ τοῦ φρονεῖν, οὐ τὸ τέλος οὐδ' αὐτὸ τὸ
 ἀγαθὸν τὸ συναμφοτέρον ἐστὶ τιθέντος, ἀλλὰ νοῦς ἂν εἴη τὸ ἀγαθόν, 5
 Βῆμεῖς δὲ χαίροντες τῷ τὸ ἀγαθὸν ἔχειν, καὶ εἴη ἂν αὕτη τις δόξα
 περὶ ἀγαθοῦ. Ἐτέρα δὲ εἴη ἂν παρὰ ταύτην, ἢ μίξασα τῷ νῷ τὴν
 ἡδονὴν, ὡς ἔν τι ἐξ ἀμφοῖν ὑποκείμενον τοῦτο τίθεται εἶναι, ἢν ἡμεῖς
 τὸν τοιοῦτον νοῦν κτησάμενοι ἢ καὶ ἰδόντες, τὸ ἀγαθὸν ἔχωμεν· τὸ
 γὰρ ἔρημον καὶ μόνον οὔτε γενέσθαι, οὔτε αἰρετὸν εἶναι δυνατὸν ὡς 10
 C ἀγαθόν. Πῶς ἂν οὖν μυχθείη νοῦς ἡδονῇ εἰς μίαν συντέλειαν φύ-
 σεως; ὅτι μὲν οὖν τὴν σώματος ἡδονὴν οὐκ ἂν τις οἰηθείη νῷ δυνα-
 τὴν εἶναι μίγνυσθαι παντὶ δήπου δῆλον, ἀλλ' οὐδ' ὅσαι χαραὶ ψυχῆς
 ἀνάλογοι γένοιντο. Ἄλλ' ἐπειδὴ πάσῃ ἐνεργείᾳ καὶ διαθέσει δὲ καὶ
 ζωῇ ἔπεσθαι δεῖ οἶον καὶ συνεῖναι τὸ ἐπιθέον, καθ' ὃ τῇ μὲν ἐστὶ 15
 κατὰ φύσιν ἰούση τὸ ἐμποδίζον, καὶ τι τοῦ ἐναντίου παραμεμιγμένον,
 D ὃ οὐκ ἔα τὴν ζωὴν ἑαυτῆς εἶναι· τῇ δὲ καθαρὸν καὶ εἰλικρινὲς τὸ
 ἐνέργημα, καὶ ἡ ζωὴ ἐν διαθέσει φαιδρᾷ τὴν τοιαύτην τοῦ νοῦ κατὰ-

1. νῦν ἰδεῖν] Codd. Ciz. et Vat. συνιδεῖν.
 4. ὅτι γίγνεται] Codd. præter Darm.
 omnes ἢ pro ὅτι. Quare correxi.
 ib. οὐ τὸ τέλος,] Cod. Vat. οὐ pro οἶ.
 Darm. τίλειος pro τίλειος.
 6. τῷ τῷ] Cod. Vat. omittit τῷ.
 7. περὶ ἀγαθοῦ] Cod. Vat. περὶ τοῦ ἀγα-
 θοῦ.
 ib. τῷ νῷ] Ita Codd. præter Darm.
 omnes. Ed. ᾧ νῷ.
 8. τίθεται εἶναι] Ita Codd. excepto Darm.

omnes. Ed. εἶναι τίθεται, εἶναι.
 9. καὶ ἰδόντες] Cod. Vat. omittit καί.
 10. αἰρετὸν] Cod. Ciz. αἰρεσίον.
 11. φύσιν συντέλειαν] Codd. omnes ut
 marg. Ed. συντέλειαν φύσεως. Nisi quod
 Marc. C. verborum ordinem invertit. Ego
 correxi.
 12. τὴν σώματος] Cod. Met. A. τὴν τοῦ
 σώματος.
 13. οὐδ' ὅσαι] Cod. Vat. οὐχ' ὅσαι.
 15. οἶον τὸ ἐπιθέον καὶ συνεῖναι] Codd.

præter Darm. omnes καὶ συνεῖναι οἶον τὸ
 ἐπιθέον. Et sic scripsi.
 16. οἶση] Codd. exceptis Darm. et
 Marc. C. omnes ἰούση. Quod recepi.
 ib. καίτοι] Codd. Med. B. Marc. A.C.
 καί τι. Quos sequor.
 18. σφαιδρᾷ] Codd. Marcc. Mon. C.
 Med. A.B. Vat. φαιδρᾷ, quod legit Fic.
 Vid. Ind. v. σφαιδρῶν. Nos correximus
 φαιδρᾷ.

Jam vero ubi Plato bonum componere videtur ex intellectu tanquam subiecto, atque ex affectione quadam animæ, quæ intelligentiam sequitur, ibi certe neque finem neque bonum ipsum compositum esse asserit, sed illic ipse intellectus est bonum, nos autem hujus boni possessione gaudemus: atque hæc una de bono opinio est. Altera vero opinio vel expositio est illa, quæ sic admiscet intellectui voluptatem, ut unum aliquid ex utrisque subiectum ponat, ut nos intellectum ejusmodi comparantes, sive cernentes, bonum jam habeamus: quippe cum desertum aliquid atque solum neque fieri possit, neque, si possit, tanquam bonum nobis sit exoptandum. Sed querendum est, qua conditione potissimum intellectus voluptati in unam naturæ conspirationem perfectionemque communem permisceatur. Constat procul dubio, corporis voluptatem menti per-

misceri non posse: quin etiam neque lætitiā ullam animi cum voluptate corporis congruentem. Sed profecto quamlibet actionem, affectionem, vitam sequi oportet et pariter comitari, quasi aliquid superfluum, dum videlicet alicui quidem actui naturaliter contententi obstat impedimentum, et contrarii aliquid admiscetur, quod quidem non permittit vitam sui juris existere. Alicui vero actionis ipse tenor purus sincerusque procedit, vitæque viget affectione serena. Hanc ob causam qui talem mentis habitum esse libentissimum et optatissimum arbitrantur, illum interea dicunt cum voluptate misceri: idque appellationis proprie defectu afferre videntur, quemadmodum faciunt et qui alia quoque nomina nobis amata transferunt ad divina. Quare illud est: Intellectus necitare ebrius. Item: Ad convivium itur et pabulum. Rursus apud poetas: Jupiter

στασιν ἀσμενιστὴν καὶ αἰρετωτάτην εἶναι τιθέμενοι, ἡδονῇ μεμίχθαι λέγουσιν, ἀπορία οἰκείας προσηγορίας, οἷα ποιούσι καὶ τὰ ἄλλα ὀνόματα παρ' ἡμῖν ἀγαπώμενα μεταφέροντες, τὸ μεθυσθεὶς ἐπὶ τοῦ νέκταρος, καὶ ἐπὶ δαῖτα, καὶ ἐπὶ ἐστίασιν, καὶ τὸ μείδησε δὲ πατὴρ, 5οὶ ποιηταί, καὶ ἄλλα τοιαῦτα μυρία. Ἔστι γὰρ καὶ τὸ ἀσμένον ὄντως ἐκεῖ, καὶ τὸ ἀγαπητότατον καὶ τὸ ποθεινότατον οὐ γιγνόμενον, Ε οὐδ' ἐν κινήσει, αἴτιον δὲ τὸ ἐπιχρῶσαν αὐτὰ καὶ ἐπιλάμψαν, καὶ φαιδρῦναν. Διὸ καὶ ἀλήθειαν τῷ μίγματι προστίθησι, καὶ τὸ μετρῆ- 722 σον πρὸ αὐτοῦ ποιεῖ. καὶ ἡ συμμετρία, καὶ τὸ κάλλος ἐπὶ τῷ μίγ- Α 10 ματι ἐκεῖθεν φησιν εἰς τὸ καλὸν ἐλήλυθεν· ὥστε κατὰ τοῦτο ἂν ἡμεῖς καὶ ἐν τούτῳ μοίρας. Τὸ δὲ ὄντως ὀρεκτὸν ἡμῖν, ἄλλως μὲν ἡμεῖς αὐτοῖς εἰς τὸ βέλτιστον ἑαυτῶν ἀνάγοντες ἑαυτούς· τοῦτο δὲ τὸ σύμμετρον καὶ καλὸν, καὶ εἶδος σύνθετον, καὶ ζῶην ἐναργῆ καὶ νοε- ρὰν καὶ καλήν.

15 Ἄλλ' ἐπεὶ ἐκαλλύνθη τὰ πάντα ἐκείνῳ τῷ πρὸ τούτων, καὶ φῶς Α ἔσχε, νοῦς μὲν τὸ τῆς ἐνεργείας τῆς νοεράς φέγγος, ᾧ τὴν φύσιν ἐξέλαμψε, ψυχὴ δὲ δύναμιν ἔσχεν εἰς τὸ ζῆν, ζωῆς πλείονος εἰς αὐτὴν ἐλθούσης· ἦρθη μὲν οὖν ἐκεῖ, καὶ ἔμεινεν ἀγαπήσας τὸ περὶ

4. δαῖτα] Ita Codd. præter Darm. omnes. Ed. δαῖταν.
ib. ἐπὶ ἐστίασιν] Codd. omnes, præter Darm., omittunt ἐπί. Vat. habet ἐστίασιν.
ib. μείδησε δὲ πατὴρ] Vid. Iliad. E, 426.
5. ἀσμένον ὄντως] Cod. omnes ut marg. Ed. ἄσμενον ὄντως. Quos sequor.

8. σφαιδρῦναν] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. φαιδρῦναν. Marc. B.C. φαιδρῦναν. Illud recepinus.
10. φησιν] Cod. Vat. φύσιν.
12. αὐτοῖς] Codd. Med. B. Marc. A. αὐτοῖς. Quod recepi.
ib. βέλτιστον] Codd. Mon. C. Marc. A.

Med. B. βέλτιον.
ib. ἀνάγοντες] Cod. Ciz. ἀναγαγόντες.
13. καὶ εἶδος] Cod. Vat. τὸ εἶδος.
ib. σύνθετον] Cod. Vat. σύμμετρον.
15. ἐκαλλύνθη] Marc. A. ἐκαλύθη.
18. οὖν ἐκεῖ] Cod. Med. A. omittit ibi.

ipse subrisit: similiaque permulta. Est enim illic re vera vitæ sors libentissima amabilissimaque, et maxime omnium exoptanda. Conditioque ejusmodi neque fit aliquando, neque in motu versatur: cujus quidem causa est, quod colorat ipsa et illustrat atque serenat. Quam ob rem Plato veritatem adhibet mistioni, præponitque mixturæ moderatorem. At etiam, contemperationem et pulchritudinem in mixtura in pulchrum inde procedere. Itaque secundum hoc nos in hoc ponimus portiones. Hoc autem est re vera nobis amandum, est et consequendum, quatenus ad id, quod in nobis est optimum, nosmet pro viribus revocamus. Hoc itaque contemperatum et pulchrum, et speciem ita compositam, constat esse vitam perspicuam, intellectualemque et pulchram.

XXXI. *Ipsum bonum universi principium non solum mentem animamque procreat, sed etiam radio his infuso velut amatorio quodam humo assidue revocat ut*

se ipsum: ubi radium tum in anima, tum in mente, tandem in lumen vitale gratiosumque convertit: atque hæc utrobique est ipsa felicitas.

Anima non solum per amorem divinitus insitum, verum etiam per rationem ad supernam pulchritudinem provocatur. Quando videlicet argumentatur, corpoream pulchritudinem tanquam in deformitate, distantia, mobilitate positam necessario imperfectam esse: ideoque ab incorporea proficisci. Sic anima tandem divina mente formatur: unde mox patrem divinæ mentis agnoscit.

Cum igitur omnia ex illo facta sint pulchra, quod est ante omnia, et inde cuncta refulgeant: intellectus quidem intellectualis actionis fulgorem illinc adeptus sit, quo deinceps naturam proficiens illustravit, anima vero vim inde accipiat ad vivendum, plurima videlicet vita in eam exuberante, nimirum et intellectus illuc protinus erectus est, atque permansit: satis sibi factum putans, dum illi propius adstat, et anima illuc conversa, quæcumque potest, cum primum agnovit,

7²² ἐκείνον εἶναι. Ἐπιστραφεῖσα δὲ καὶ ψυχὴ ἢ δυνηθείσα, ὡς ἔγνω καὶ
 B εἶδεν, ἦσθη τε τῇ θεᾷ, καὶ ὅσον οἶα τε ἦν ἰδεῖν, ἐξεπλάγη. Εἶδε δὲ
 οἶον πληγείσα, καὶ ἐν αὐτῇ ἔχουσα τι αὐτοῦ συνήσθητο, καὶ διατε-
 θείσα ἐγένετο ἐν πόθῳ, ὡσπερ οἱ ἐν τῷ εἰδώλῳ τοῦ ἐρασμίου κινου-
 μενοι εἰς τὸ αὐτὸ ἰδεῖν ἐθέλουν τὸ ἐρώμενον. Ὡσπερ δὲ ἐνταῦθα 5
 σχηματίζονται εἰς ὁμοιότητα τῷ ἐραστῷ οἱ ἂν ἐρώσι, καὶ τὰ σώματα
 εὐπρεπέστερα καὶ τὰς ψυχὰς ἄγοντες εἰς ὁμοιότητα, ὡς μὴ λείπεσθαι
 C κατὰ δύναμιν θέλουν τῇ τοῦ ἐρωμένου σωφροσύνῃ τε καὶ ἀρετῇ τῇ
 ἄλλῃ, ἢ ἀπόβλητοι ἂν εἶεν τοῖς ἐρωμένοις τοῖς τοιούτοις, καὶ οὗτοί
 εἰσιν οἱ συνεῖναι δυνάμενοι τοῦτον τὸν τρόπον καὶ ψυχὴ ἐρᾷ μὲν 10
 ἐκείνου, ὑπ' αὐτοῦ ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸ ἐρᾶν κινήθεισα, καὶ ἢ πρόχειρον
 ἔχουσα τὸν ἔρωτα ὑπόμνησιν οὐ περιμένει ἐκ τῶν καλῶν τῶν τῆδε,
 ἔχουσα δὲ τὸν ἔρωτα, καὶ ἂν ἀγνοῇ ὅτι ἔχει, ζητεῖ αἰεὶ, καὶ πρὸς
 ἐκείνο φέρεσθαι θέλουσα ὑπεροψίαν τῶν τῆδε ἔχει, καὶ ἰδοῦσα τὰ ἐν
 D τῷδε τῷ παντὶ καλὰ ὑποψίαν ἔχει πρὸς αὐτὰ, ὅτι ἐν σαρξὶ καὶ σώ- 15
 μασιν ὄρᾳ αὐτὰ ὄντα, καὶ μαινώμενα τῇ παρούσῃ οἰκίσει, καὶ τοῖς
 μεγέθεσι διειλημμένα, καὶ οὐκ αὐτὰ τὰ καλὰ ὄντα, (μὴ γὰρ ἂν πολ-
 μῆσαι ἐκεῖνα οἶά ἐστιν, εἰς βόρβορον σωμάτων ἐμβῆναι, καὶ ῥυπάναι
 ἑαυτὰ καὶ ἀφανίσαι) ὅταν δὲ καὶ παραρρέοντα ἴδῃ, ἥδη παντελῶς

1. ἢ δυνηθείσα] Cod. Vat. omittit ἢ.
 2. εἶδεν—Εἶδε] Cod. Med. B. ἴδεν—ἴδε, cum. Marc. A.
 ib. ὅσον οἶα τε] Marc. C. habet ὅσοι.
 Ed. cum plerisque habet οἶά τε: Marc. A.C. ut nos edimus. Mox Marc. A. καὶ ἐν αὐτῇ.
 3. ἐν αὐτῇ] Cod. Med. B. ἐν αὐτῇ.
 6. τῷ ἐραστῷ—ὁμοιότητα] Cod. Vat. omittit hæc.

ib. οἶον αὖ] Cod. Ciz. οἶ ἄν. Marc. A.C. Mon. C. Med. A.B. οἶ ἄν.
 8. ἐθέλουν] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. Vat. θέλουν. Quos sequimur.
 ib. τῇ ἄλλῃ] Cod. Vat. omittit τῇ.
 9. ἀπόβλητοι] Cod. Ciz. ἀπόβλητον. Idem mox εἶν ἐν τοῖς.
 10. μὲν ἔρῳ] Codd. excepto Darm. omnes ἔρῳ μὲν. Quos sequor. Mon. C. pergit ἐκείνους. Præcedit in Marc. C. ψυχῶν.

11. ὑπ' αὐτοῦ] Absunt hæc a Cod. Ciz.
 12. ὑπόμνησιν—ἔρωτα] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A.
 13. ὅτι ἔχει] Ita Codd. omnes. Ed. οὗτι ἔχει.
 18. οἶά ἐστιν] Cod. Vat. οἶ ἐστιν (sic).
 19. παραρρέοντα] Cod. Med. B. παραρρίοντα.

atque perspexit, admodum spectaculo gaudet: et quatenus videndi compos est, protinus obstupescit. Videt autem velut inde pulsata, atque illius alicui in se habens, velut sui conscia simul in se ipsa persentit. Atqui quodammodo jam affecta desiderare cœpit, instar eorum, qui ex quadam rei amandæ imagine incitantur ad ipsius rei spectaculum exoptandum. Quemadmodum vero apud nos amatores se ad amati similitudinem configurant, tum corpora concinniora, tum elegantiores animos pro amati similitudine studiose reddentes, ut, quoad fieri potest, amati temperantia aliisque virtutibus nihil inferioribus evadant, alioquin ab amatis virtute præditis prorsus contemnerentur, atque ii sunt ex amantium numero, qui amati familiaritate frui [quandoque] possunt. Eodem pacto et anima amat quidem ipsum bonum, sed ab ipso eodem statim ab initio

provocata est ad amandum. Et profecto, quæcumque promptum habet amorem, nequaquam exspectat, ut ex his, quæ apud nos pulchra sunt, in ipsius boni memoriam revocetur: sed amorem in se habens, etiam si, quod habet, ignoret, assidue querit, volensque ad illud accedere, nostra hæc omnia despicit: nempe considerans, qui in hoc mundo pulchra videntur, [non injuria despicit,] suspicit cum ea in carne corporeque jacentia videat, præsentique subjecto locoque polluta, dimensionibus quoque dispersa: quæ profecto etsi pulchra dicuntur, non tamen ipsa vera sunt pulchra. Nefas enim est opinari ipsa, quæ re vera pulchra sunt, se ipsa qualia sunt, in corporum lutum immergere, et fedare se ipsa, atque perdere. Jam vero quando, quæ apud nos pulchra putantur, considerat in perpetuo fluxu versari, deprehendit omnino, hæc quod in eis emicat,

γιγνώσκει, ὅτι ἄλλοθεν ἔχει ὃ ἦν αὐτοῖς ἐπιθέον. Εἶτα ἐκεῖ φέρεται ⁷²²
 δεινὴ ἀνευρεῖν, οὐπὲρ ἐρᾶ οὔσα, καὶ οὐκ ἂν πρὶν ἐλεῖν ἀποσταῖσα, εἰ
 μὴ πού τις αὐτῆς καὶ τὸν ἔρωτα ἐξέλοι· ἔνθα δὲ εἶδε μὲν καλὰ πάντα
 καὶ ἀληθῆ ὄντα, καὶ ἐπερρώσθη πλέον τῆς τοῦ ὄντος ζωῆς πληρωθεῖσα
 5 καὶ ὄντως ὄν καὶ αὐτὴ γενομένη, καὶ σύνεστιν ὄντως λαβοῦσα ἐγγὺς
 οὔσα αἰσθάνεται οὐ πάλαι ζητεῖ.

Ποῦ οὖν ὁ ποιήσας τὸ τοσοῦτον κάλλος καὶ τὴν τοσαύτην ζωὴν, ⁷²³
 καὶ γεννήσας οὐσίαν; ὁρᾶς τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἅπασιν ποικίλοις οὔσιν
 εἶδεσι κάλλος; καλὸν μὲν ὠδὶ μένεις; ἀλλ' ἐν καλῷ ὄντα δεῖ βλέπειν
 10 ὄθεν ταῦτα καὶ ὄθεν καλά. Δεῖ δ' αὐτὸν εἶναι τούτων μηδὲ ἔν· τί
 γὰρ αὐτῶν ἔσται, μέρος τε ἔσται. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τοιαύτη μορφή
 οὐδέ τις δύναμις, οὐδ' αὖ πᾶσαι αἱ γεγενημέναι καὶ οὔσαι ἐνταῦθα, B
 ἀλλὰ δεῖ ὑπὲρ πάσας εἶναι δυνάμεις, καὶ ὑπὲρ πάσας μορφάς. Ἀρχὴ
 δὲ τὸ ἀνείδεον, οὐ τὸ μορφῆς δεόμενον, ἀλλ' ἀφ' οὗ πᾶσα μορφή
 15 νοερά. Τὸ γὰρ γενόμενον εἶπερ ἐγίγνετο, ἔδει γενέσθαι τι, καὶ μορ-
 φὴν ἰδίαν ἔσχεν· ὃ δὲ μηδεὶς ἐποίησε τίς ἂν ποιήσειεν; οὐδὲν οὖν
 τοῦτο τῶν ὄντων καὶ πάντα, οὐδὲν μὲν, ὅτι ὕστερα τὰ ὄντα, πάντα
 δὲ, ὅτι ἐξ αὐτοῦ. Πάντα δὲ ποιεῖν δυνάμενον τί ἂν μέγεθος ἔχοι; ἦ C

1. ἐπίθειον] Ita Codd. excepto Darm. εἶδι.

omnes. Ed. ἐπίθειον.

2. ἀνευρεῖν] Cod. Vat. ἀνθρῖν.

ib. ἐλεῖν] Codd. omnes ut marg. Ed.

ἐλεῖν. Unde correxi.

3. ἐξέλοι] Cod. Marc. A.C. Med. B.

ἐξέλοι. Med. B. Marc. A. mox ἴδι προ

5. σύνεστιν] Marc. A. σύνεστιν.

7. ὁ ποιήσας αἰσθάνεται] Omittitur αἰ-
 σθάνεται in Codd. omnibus ut in lect.
 marg. Ed. Sed Marc. B. eam vocem ha-
 bet in marg. Quare eam deleui.

10. ὃ αὐτόν] Codd. Marc. A.C. Mon. C.

et Med. B. ὃ αὐτό. Ciz. πάντο. Vat. αὐτό.

12. αἱ γεγενημέναι] Ita Codd. omnes.

Ed. αἰγεμεν ἦμεναι.

16. ἴδιαι] Abest a Cod. Ciz. Pergit

Vat. ἔσχοι.

17. καὶ πάντα] Codd. Ciz. et Vat. καὶ

τὰ πάντα.

aliunde nascisci. Post hæc illud prorsus attol-
 litur, potens videlicet, quod amat, denique con-
 sequi, neque prius desistit, quam assequatur, nisi
 forte quis illi extirpet amorem: ubi tandem et
 omnia pulchra et vere existentia cernit, et impleta
 entis ipsius vita valde corroboratur: fitque et ipsa
 ipsum vere ens, habitatque ibidem vere compre-
 hendens, et proxime habitans, quod jam diu
 quærit, perspicue sentit.

XXXII. Quicquid est in mundo intelligibili species
 quædam est: et ipse totus est species constans ex spe-
 ciebus. Species autem unaquæque est aliquid intel-
 ligentia definitum. Unde et altera ab altera plane
 distinguitur. Universa rursus species constans ex
 definitis est denique definita. Item in multitudine
 specierum unus illic pulchritudinis splendor emicat.

Oportet igitur et super definitam illius mundi naturam
 pervenire ad ipsam incomparabilis virtutis immensi-
 tatem, et a pulchritudine, quæ splendor quidam
 est in multis, quasi stellis, ascendere ad simplicem ipsius
 boni lucem, velut Solis. Quæ quamvis species nulla

sit, est tamen ipsa pulchritudinis pulchritudo. Et
 quoniam bonitas pulchritudoque infinita est, infinitum
 propinquantibus accendit amorem. Hinc argumen-
 tari possumus animarum beatitudinem sempiternam.

Hic jam fas est quærere hunc in modum:
 Age die, anima, ubinam ille sit, qui tam ingen-
 tem pulchritudinem procreavit, qui tam excellen-
 tem progenuit vitam, qui primam fecit essen-
 tiam? Cernis, o anima, ipsam in omnibus et var-
 iis speciebus pulchritudinem coruscantem? Pul-
 chrum quidem est ibi consistere. Sed opere
 pretium est animum in pulchro jam existentem,
 unde nam hæc sint, et unde pulchra fiant, in-
 vestigare. Oportet sane ipsum pulchrorum om-
 nium autorem, eorum nullum penitus esse: alio-
 quin si quid eorum sit, pars tantum quædam
 erit. Igitur neque forma quædam talis est, ne-
 que potentia quædam. Neque rursus est cunctarum,
 quæ ibi fiunt existuntque formæ atque potentia:
 sed oportet super omnes extare potentias atque
 formas. Est ergo principium ipsum specie va-
 cans, non ita quidem, ut indigeat forma, sed

723 ἄπειρον ἂν εἶη; ἀλλ' εἰ ἄπειρος, μέγεθος ἂν ἔχοι οὐδέν· καὶ γὰρ μέγεθος ἐν τοῖς ὑστάτοις. Καὶ δεῖ εἰ καὶ τοῦτο ποιήσῃ, αὐτὸν μὴ ἔχειν; τότε τῆς οὐσίας μέγα οὐ ποσόν· ἔχοι δ' ἂν καὶ ἄλλο τι μετ' αὐτὸν τὸ μέγεθος. Τὸ δὲ μέγα αὐτοῦ, τὸ μηδὲν αὐτοῦ εἶναι δυνατώτερον, παρισούσθαι τε μηδὲν δύνασθαι. Τίμι γὰρ τῶν αὐτοῦ εἰς 5 ἴσον ἂν τι ἔλθοι μηδὲν ταῦτὸν ἔχον τό, τε εἰς ἀεὶ καὶ εἰς πάντα, οὐ μέτρον αὐτῷ δίδωσιν, οὐδ' αὖ ἀμετρίαν (πῶς γὰρ ἂν τὰ ἄλλα μετρήσειεν;) οὐ τοίνυν αὐτὸ οὐδὲ σχῆμα. Καὶ μὴν ὅπου ἂν ποθεινοῦ ὄντος, μήτε σχῆμα μήτε μορφήν ἔχοις λαβεῖν, ποθεινότατον καὶ ἐρασμιώτατον ἂν εἶη, καὶ ὁ ἔρωσ ἂν ἀμετρος εἶη· οὐ γὰρ ὄρισται ἐνταῦθα ὁ 10 ἔρωσ, ὅτι μηδὲ τὸ ἐρώμενον, ἀλλ' ἄπειρος ἂν εἶη ὁ τούτου ἔρωσ, ὥστε καὶ τὸ κάλλος αὐτοῦ ἄλλον τρόπον, καὶ κάλλος, ὑπὲρ κάλλος· οὐδὲν γὰρ ὄν τί κάλλος; ἐράσμιον δὲ ὄν τὸ γεννῶν ἂν εἶη τὸ κάλλος. Δύναμις οὖν παντὸς καλοῦ ἄνθος ἐστὶ κάλλους καλλοποιόν. καὶ γὰρ γεννᾷ αὐτὸ καὶ κάλλιον ποιεῖ τῇ παρ' αὐτοῦ περιουσία τοῦ κάλλους, ὥστε 15 ἀρχὴ κάλλους, καὶ πέρασ κάλλους. Οὐσα δὲ κάλλους ἀρχὴ, ἐκείνο

1. ἄπειρον] Codd. omnes ἄπειρος.
2. ποιήσῃ] Codd. Ciz. Marc. A.C. Mon. C. Med. B. Vat. ποιήσῃ. Et sic correxi. Pergit Ciz. αὐτό.
5. παρισούσθαι τι] Codd. Darm. Med. A.B. omittunt τι.
6. ἂν τι] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ἂν τις; sed posterior punctis superscriptis. Marg. Ed. ἂν ἧς. Mox Marc. B. ἔχων pro ἔχωσ.

ib. εἰς πάντα] Cod. Ciz. εἰς τὰ πάντα.
8. ποθεινοῦ] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ποθῆ νοῦ.
9. ἔχωσ] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Med. B. Vat. ἔχοις. Quos sequor.
10. ἔρωσ ἂν] Cod. Ciz. ἔρωσ αὐ.
14. ἄνθος ἐστὶ] Cod. Vat. ἄνθος ἐστίν.
ib. ἐστὶ κάλλος] Cod. Med. A. a pr. m. κάλλους; supra lin. o. Unde recepi. Est etiam κάλλους in Marc. B.

ib. γεννᾷ] Ita Codd. omnes. Ed. γεννᾷς.
15. οὐ ποιῖ] Codd. omnes cum marg. Ed. omittunt οὐ. Quare deleui. Sed Marc. B. habet in marg. ib. περιουσία] Ita Codd. Marc. Mon. C. Rell. cum Ed. περι οὐσία.
16. καὶ κάλλους ἀρχῇ] Codd. Marc. Ciz. Mon. C. Vat. omittunt καί.

potius, a quo omnis forma intellectualis exoritur. Quod enim factum est, si modo fiebat, oportuit aliquid effici: ideoque propriam accepit formam: quod autem a nullo factum est, nimirum neque factum est aliquid. Hoc igitur nullum entium est, et entia cuncta: nullum quidem, quoniam posteriora hoc entia sunt: cuncta vero, quoniam ex ipso nascuntur. Cum vero facere omnia possit, quam in se habeat magnitudinem? An forsitan erit immensum? Verum si immensum, magnitudinem habet nullam. Magnitudo enim in rebus solum postremis habet locum. Jam vero oportet ipsum magnitudinis effectorem non esse participem magnitudinis. Quinetiam ipsa quæ dici solet essentiae magnitudo, non est quantitas ulla. Habere procul dubio potest, quod post illud est, magnitudinem. Magnitudo vero illius est, nihil eo potentius esse, nihil æquari posse cum illo: quo enim ex suis illi æquari [quis] quid possit, cum nihil possideat idem? Præterea quod dici solet, Deum per omnia secula perque universum ubique regnare, neque significat in

Deo mensuram, neque vastam rursus immensitatem: (alioquin quoniam pacto reliqua metiretur:) Neque igitur figuram rursus in eo ullam fingere decet. Proinde res illa desiderabilis, cujus neque figuram, neque formam accipere ullam potes, summopere desideranda est et amanda, immensusque illius est amor. Neque enim hic finitus est amor, quando neque amatum quidem ipsum est finitum: sed amor hujus est infinitus. Quapropter et pulchritudo ejus alia ratione se habet. Est enim ipsa super pulchritudinem pulchritudo. Cum enim nullum sit entium, quoniam pacto esse potest aliqua pulchritudo? Cum vero amabile sit, nimirum est pulchritudinis auctor. Est itaque pulchritudinis universæ potestas ac flos ipse, pulchram efficiens pulchritudinem: eam namque generat, et genitam suæ pulchritudinis abundantia efficit pulchriorem: quam ob rem pulchritudinis principium est et finis. Cumque sit principium pulchritudinis, illud quidem cujus principium est, efficit pulchrum: pulchrum vero facit non in forma, sed ipsum quoque factum

μὲν καλὸν ποιεῖ, οὐ ἀρχῆ, καὶ καλὸν ποιεῖ οὐκ ἐν μορφῇ, ἀλλὰ καὶ ⁷²⁴
αὐτὸ τὸ γενόμενον, ἄμορφον, ἄλλον δὲ τρόπον ἐν μορφῇ. Ἡ γὰρ Δ
λεγομένη αὐτὸ τοῦτο μόνου μορφῇ ἐν ἄλλῳ· ἐφ' ἑαυτῆς δὲ οὔσα
ἄμορφον. Τὸ οὖν μετέχον κάλλους μεμόρφωται, οὐ τὸ κάλλος.

5 Διὸ καὶ ὅταν κάλλος λέγεται, φευκτέον μᾶλλον ἀπὸ μορφῆς τοι- Δ
αύτης, ἀλλ' οὐ πρὸ ὁμμάτων ποιητέον, ἵνα μὴ ἐκπέσης τοῦ καλοῦ
εἰς τὸ ἀμυδρᾶ μετοχῇ καλὸν λεγόμενον, τὸ δὲ ἄμορφον εἶδος καλὸν,
εἴπερ εἶδός ἐστι. Καὶ ὅσον ἂν ἀποσυλήσας ἴης εἰς πᾶσαν μορφῆν,
οἶον καὶ τὴν ἐν λόγῳ ἢ διαφέρειν ἄλλο ἄλλου λέγομεν, ὡς δικαιοσύ-
10 νην καὶ σωφροσύνην ἀλλήλων ἕτερα, καίτοι καλὰ ὄντα· ἐπειδὴ ὁ νοῦς
ἰδιόν τι νοεῖ, ἠλάττωται, καὶ ὁμοῦ πάντα λάβῃ ὅσα ἐν τῷ νοητῷ, B
καὶ ἕκαστον μίαν μορφῆν νοητὴν ἔχει· ὁμοῦ δὲ πάντα οἶον ποικίλην
τινὰ, ἔτι ἐν δεήσει, οἶον δεῖ θεάσασθαι ὃν ὑπὲρ ἐκεῖνο τὸ πάγκαλον
καὶ ποικίλου, καὶ οὐ ποικίλου, οὐ ὀρέγεται μὲν ψυχῇ, οὐ λέγουσα
15 διὰ τί τοιοῦτον ποθεῖ. Ὁ δὲ λόγος λέγει, ὅτι τοῦτο τὸ ὄντως, εἴπερ
ἐν τῷ πάντῃ ἀνειδέω ἢ τοῦ ἀρίστου φύσις, καὶ ἢ τοῦ ἐρασμιωτάτου, C

1. οὐ ἀρχῆ] Codd. Ciz. et Vat. οὐ ἢ
ἀρχῆ.
ib. ἀλλὰ καὶ—ἐν μορφῇ] Desunt hæc in
Cod. Ciz.
2. ἄμορφον] Codd. Marcc. Mon. C.
Med. A. B. Vat. ἀμορφῶν. Sed Med. A.
in marg. ab al. m. ον.
ib. ἐν μορφῇ] Cod. Vat. ἢ μορφῆ.

5. φευκτίον] Cod. Ciz. φατίον.
8. καὶ ὅσον] Codd. Marc. A. C. Mon. C.
Ciz. Med. B. Vat. In Marc. B. Med. A.
est ὅσον, quos sequor; in Darm. et Ed. ὅσον.
ib. εἴης] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C.
Med. B. Vat. ἴης. Med. A. ἴης εἴης. Quod
recepti.
9. λέγομεν] Ita Codd. excepto Darm.

omnes. Ed. λέγωμεν.
11. ἰδιόν τι αἴτιον] Abest αἴτιον a Codd.
præter Darm. omnibus. Quare delevi.
12. ἔχει] Cod. Mon. C. supra lin. ἔχει.
Vat. ἔχει. Est etiam ἔχει in Marc. A.
13. οἶον δὲ] Codd. omnes ut marg. Ed.
οἶον δὲ. Sed Marc. B. in marg. δὲ.
14. μὲν ψυχῇ] Cod. Ciz. μὲν ἢ ψυχῆ.

illie est non formatum, et alio quodam pacto con-
sistit in forma. Quæ enim hoc ipsum, quod est,
duntaxat existit forma, sedet in alio: quæ qui-
dem, si sedeat in se ipsa, aliquid sine forma cen-
setur. Quod igitur est pulchritudinis particeps,
formatum est: non autem ipsa pulchritudo for-
matur.

XXXIII. Pulchritudo ipsius boni specie univēsa su-
perior est: pulchritudo intelligibilis mundi est species
univēsa: itemque pura, quoniam nihil ibi est in-
formē: nihil ita formatum, quin ipsum sit et forma.
Pulchritudo mundi corporei est inferior vera specie,
quoniam ex forma simul atque informi, ac etiam de-
formitate componitur.

Omniformis illa divini mundi formositas, et si quam
plurimum admiranda, tamen definitum quiddam est:
nec amanda summopere, sed ipsa bonitas melior omni
forma. Nam et in mundo divino, quamvis unum-
quodque sit forma quædam, est tamen aliquid ibi ad
aliud comparatum quasi materia. Unde et hoc et
illud est aliquid definitum. Pulchritudo igitur in
mundo divino tanquam ipsius boni splendor animam
illie admirabundam per amorem clam roecat ad
ipsum bonum: pulchritudo similiter in anima tan-

quam splendor intelligentiæ per amorem ad aman-
dum intellectum latenter invitāt. Pulchritudo in
corpore velut pulchritudinis animalis imago ad desi-
derandam incorpoream pulchritudinem adhortatur.

Quando igitur pulchritudo dicitur, procul a
tali quadam forma nobis est fugiendum, neque
ponenda nobis est ante oculos, ne ab ipso re vera
pulchro in aliquid, quod exigua participatione
pulchrum dicitur, corruamus: nempe species non
formata re vera pulchra est: si modo sit species.
Et profecto, quatenus a materia segregando in
formam omnem progredieris, velut ad ipsam in
ratione [seminaria] formam, in qua differre aliud
ab alio dicimus: quemadmodum iustitia et tem-
perantia inter se distinguuntur, (etsi pulchra sunt)
quoniam intellectus proprium quiddam in his in-
telligit: profecto [etsi illie omnia pulchra sunt,
tamen] ex eo, quod proprium aliquid designatur,
quodammodo diminuta deprehendes, etiam si
euncta simul, quæ in mundo intelligibili sunt,
comprehenderis: nempe si unumquodque singu-
latim illie acceperis, formam unam intelligibilem
habere videbis: si euncta simul, velut formam
quandam varietate discretam. Jam vero, si huc

724 διὸ, ὅ, τι ἂν εἰς εἶδος ἀνάγων τῇ ψυχῇ δεικνύης, ἐπὶ τούτῳ ἄλλο τὸ μορφῶσαν ζητεῖ. Λέγει δὴ ὁ λόγος, ὅτι τὸ μορφὴν ἔχον, καὶ ἡ μορφὴ, καὶ τὸ εἶδος μεμετρημένου πᾶν, τοῦτο δὲ οὐ πᾶν οὐδὲ αὐτάρκες, οὐδὲ παρ' αὐτοῦ καλόν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μέμικται. Δεῖ τοίνυν ταῦτα μὲν καλὰ, τὸ δὲ ὄντως ἢ τὸ ὑπέρκαλον μὴ μεμετρηῆσθαι· εἰ δὲ 5
 725 γυνήσῃ τύπον ἐν ἀμερεῖ ψυχῇ, τότε ἔρως φύεται. Βλέπειν δὲ ζή-
 τεῖ τὸ ἐρώμενον, ἵν' ἐκείνο ἐπάρδη μαραινόμενον. Εἰ δὲ σύνεσιν λά-
 βου ὡς δεῖ μεταβαίνειν ἐπὶ τὸ ἀμορφότερον, ἐκείνου ἂν ὀρέγοιτο, καὶ γὰρ ὁ ἐξ ἀρχῆς ἔπαθεν, ἐκ σέλαος ἀμυδροῦ ἔρως φωτὸς μεγάλου. Τὸ γὰρ ἵχνος τοῦ ἀμόρφου μορφῆ· τοῦτο γοῦν γυνῆ τὴν μορφὴν, οὐχ ἡ μορφὴ τοῦτο, καὶ γυνῆ, ὅταν ὕλη προσέλθῃ. Ἡ δὲ ὕλη πορ- 15

1. διότι ἂν] Ita Ed. Sed cum marg. Ed. habent διὸ, ὅ, τι ἂν Codd. Darm. Mon. C. Marce. Med. A.B. Vat. Sed Ciz. διὸ ὅταν. Marc. A. habet ἂν bis scriptum. Plurimos sequor.

ib. ἐπὶ τούτῳ] Codd. præter Darm. omnes ἐπὶ τούτῳ. Quod recepi.

2. λέγει δὴ] Codd. Marce. Med. A.B. Vat. λέγει δὴ. Et sic correxi.

4. παρ' αὐτοῦ] Codd. Vat. Marc. C. παρ' αὐτοῦ.

ib. καὶ τοῦτο] Cod. Med. B. omittit καὶ. Verba ἄλλὰ—ὑπέρκαλον desunt in Codd. Mon. C. Marc. A.

5. ὄντως] Cod. Ciz. οὐτως.

ib. μὴ μεμετρηῆσθαι] Cod. Vat. omittit μὴ. Darm. et Med. A. habent μὴ μεμετρηῆσθαι. Med. B. μὴ μετρηῆσθαι. Marc. B. μεμετρηῆσθαι (sic).

7. καὶ πρώτων] Codd. Ciz. et Vat. καὶ τὸ πρώτων.

ib. νοητοῦ] Cod. Vat. ἐκεῖ νοη ἢ τοῦ (sic). Ed. νοητοῦ.

8. ἀρετῶν] Codd. omnes ut marg. Ed. ἔραστῶν.

ib. τὸ αἰσθητὸν] Codd. omnes cum marg. Ed. τὸν αἰσθητὸν, excepto Marc. C. Sed Marc. B. supra lin. τὸ.

9. δὲ ἀπ'] Codd. Mon. C. Marce. δ' ἀπ'.

Ciz. et Vat. δὲ ἐσ'. Illos sequor.

ib. ἐν αὐτῷ] Codd. Ciz. et Vat. ἐν ἑαυτῷ. Marc. A.C. ἐν αὐτῷ. Quos sequor.

10. γυνήσῃ] Ita Codd. Marce. Mon. C. Med. A.B. Sed Vat. γυνήσῃ. Ed. γυνήσῃ. ib. ἀμερεῖ] Cod. Vat. ἀμερεῖ.

11. ἐπαρδοῖ] Codd. Marc. B. Darm. et Med. A. ἐπάροη. Quod recepinus.

ib. σύνεσιν] Codd. omnes, ut marg. Ed., σύνεσιν. Et sic correxi.

12. ἐκείνου] Codd. omnes cum marg. Ed. ἐκείνου, præter Marc. C. Quos sequor.

15. προσέλθῃ] Ita Codd. omnes. Ed. προσέλθῃ.

usque processeris, considerare te ulterius oportebit, quale potissimum illud excogitandum sit, quod sane hoc ipso superius est undique pulchro et omniformi varietate distincto, ipsum tamen nulla varietate discretum: quod animus quidem appetit, neque tamen, cur tale quiddam appetat, unquam exprimit. Ratio vero dicat, hoc esse [re vera nobis amandum:] quod re vera est si quidem in eo gradu, qui omnem speciem supereminet, ipsius optimi maximeque amandi natura consistit. Quam ob rem quodeunque in speciem referens monstraveris animo, in hoc ipso aliud quiddam semper, quod formaverit, expetit. Docet itaque ratio, quod formam habet, ipsamque formam speciemque esse aliquid mensuratum: id vero nec universum esse, neque per se sufficiens, neque suapte natura pulchrum, sed et hoc esse permistum. Oportet igitur hæc quidem esse pulchra, sed mensurata: ipsum vero, quod re vera pulchrum, vel potius superpulchrum, nullius mensuræ limite

circumscribi: si ita se habet, certe nec esse formatum: item nec esse speciem. Quod igitur primo est amabile, primumque existit, omnem prorsus speciem supereminet, pulchritudine intelligibilis illie pulchritudo decorque extat, ipsa boni natura. Testantur hoc amantium passiones. Quamdiu enim circa figuram oculis manifestam duntaxat quis intuenso versatur, nondum amore corripitur: sed quum primum animus ab illa se revocans, figuram in se ipso concipit non ultra visibilem, [neque dividuam], (in anima non dividua) amor protinus oritur. Amatam tamen adhuc intueri desiderat, ut, quod in amante arefcit, amati jugiter irrigetur aspectu. Si autem animadvertat, transcendendum esse ad aliquid a forma remotius, illud manifestius excipiat. Etenim, quod ab initio passus est, id certe est quiddam ex tenui quodam lumine incitatus ingentis luminis amor. Forma namque rei cuiusdam (ut ita loquar) informis vestigium est:

ῥωπάτω ἐξ ἀνάγκης, ὅτι μηδὲ τῶν ὑστάτων μορφῶν παρ' αὐτῆς τινα ἔχει. Εἰ οὖν ἐράσμιον μὲν οὐχ ἡ ὕλη, ἀλλὰ τὸ εἰδοποιηθὲν διὰ τὸ Β εἶδος, τὸ δ' ἐπὶ τῇ ὕλῃ εἶδος παρὰ ψυχῆς, ψυχὴ δὲ μᾶλλον εἶδος, καὶ μᾶλλον ἐράσμιον καὶ νοῦς μᾶλλον ταύτης εἶδος, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐρασ-
5 μιώτερον, ἀνείδεον δεῖ τὴν καλοῦ τίθεσθαι φύσιν τὴν πρώτην.

Καὶ οὐκ ἔτι θαυμάσομεν τὸ τοὺς δεινοὺς πόθους παρέχον εἰ πάντῃ A ἀπήλλακται καὶ μορφῆς νοητῆς. Ἐπεὶ καὶ ψυχὴ ὅταν αὐτοῦ ἔρωτα σύντονον λάβῃ, ἀποτίθεται πᾶσαν, ἣν ἔχει μορφὴν, καὶ ἥτις ἂν καὶ νοητοῦ ἢ ἐν αὐτῇ. Οὐ γάρ ἐστιν ἔχοντά τι ἄλλο καὶ ἐνεργούντα
10 περὶ αὐτὸ οὔτε ἰδεῖν, οὔτε ἐναρμοσθῆναι, ἀλλὰ δεῖ μῆτε κακὸν μῆτε αὐτὸ ἀγαθὸν μηδὲν ἄλλο πρόχειρον ἔχειν, ἵνα δέξῃται μόνῃ μόνον. Ὅταν δὲ τούτου εὐτυχῆσῃ ἡ ψυχὴ καὶ ἦκη πρὸς αὐτὴν, μᾶλλον δὲ B παρὸν φανῇ ὅταν ἐκείνη ἐκνεύσῃ τῶν παρόντων, καὶ παρασκευάσασα αὐτὴν ὡς ὅτι μάλιστα καλὴν, καὶ εἰς ὁμοιότητα ἐλθοῦσα, (ἡ δὲ
15 παρασκευὴ καὶ ἡ κόσμησις δῆλη πού τοῖς παρασκευαζομένοις, ἴδουσα δὲ ἐν αὐτῇ ἐξαίφνης φανέντα, μεταξὺ γὰρ οὐδὲν, οὐδ' ἔτι δύο, ἀλλ'

1. παρ' αὐτῆς] Marc. A.C. παρ' αὐ-
τῆς.
3. δι' ἐπὶ] Codd. Marc. A.C. Mon. C.
Vat. δ' ἐπὶ.
5. τῆσθαι φύσιν τὴν πρώτην] Codd. Darm.
Marc. B. et Med. A. vocem τῆσθαι in
fine ponunt.
6. πόθους] Altest a Cod. Vat. Pergit
Marc. A. περιέχον.

8. ἴσθαι ἄν] Codd. Marcc. Mon. C.
Med. A.B. Vat. ἴσθαι ἄν. Quibus obse-
quor. Mox Marc. A. ἴσθαι.
10. μῆτε αὐτῷ] Codd. Marcc. Mon. C. et
Vat. μῆτε αὐτῷ. Pergit Med. A. cum Marc.
B. τὰ γὰρ.
11. οὐδὲν] Codd. Marcc. Mon. C. et
Vat. μηδὲν. Quod prætulit.
ib. ἔχον] Codd. Mon. C. Marc. A.

ἔχει. Mox Marc. A. omittit ἡ ψυχὴ.
14. αὐτῆς] Codd. Marc. A.B. Mon. C.
Med. A.B. αὐτῆς. Quos sequor. Mox
Mon. C. παρασκευαζομένοις.
16. δι' ἐπὶ αὐτῇ] Cod. Med. A. supra
lin. δι' pro δι, tm in αὐτῇ. Hoc deli.
ib. οὐδ' ἔτι] Codd. Marc. A. Mou. C.
οὐδὲ τι. Vat. οὐδ' ἔστι.

quæ quidem gignit formam, interim ipsa non forma gignit, inquam, formam, quando materia jam propinquat. Materia vero suapte natura necessario remotissima est: quippe quum ne postremarum quidem formarum ullam ex se ipsa possideat. Quam ob rem si amabile nobis est, non quidem materia, sed quod specie formatum est: species autem in materia fit ab anima, anima vero magis species est magisque amanda. Item intellectus magis est, quam anima, species, magisque amabilis: procul dubio primam ipsam pulchri naturam oportet super omnes formæ limites constituere.

XXXIV. Quum pulchritudo quælibet, a quocumque ametur, semper appetatur sub ratione boni, necessarium est ipsum bonum esse pulchritudinis principium et amoris.

Bonum igitur ipsum semper ubique præsens, cum primum illuxerit animo jam sereno, mirificum accendit amorem: quando videlicet animus formas omnes intentionesque non solum imaginabiles, sed etiam intellectuales exurcit: tunc per amorem infiniti boni in-

finiunt una cum bono mirabiliter copulatur, gaudio illinc ineffabili plenus. Quod quidem non solum post vitam præsentem, verum etiam in hac vita consequi quandoque potest.

Quum ita se res habeat, haudquaquam admirari sumus ulterius, quod acerrimos amoris stimulos incitat, procul ab omni forma etiam intelligibili esse semotum. Quandoquidem et anima cum ardenti illius flagrat amore, quameunque formam habet in se, deponit, etiam si qua intelligibilis ipsius in ea sit forma. Fieri namque non potest, ut, qui aliud quodvis habet, vel circa aliud agit, aut videt illud, aut congruat cum illo, atque copuletur: sed oportet neque mali, neque boni aliud quicquam in promptu habere, ut quandoque capiat sola solum. Postquam vero id anima feliciter consequuta fuerit, idque ad eam accesserit: imo vero jam præsens nuper illuxerit, quando videlicet illa se ipsam a cæteris præsentibus revocaverit preparans, se ipsam interea, ut pulcherrima fiat, similisque evadat; (apparatus autem ejus atque ornatus illis, qui se rite præparant, duntaxat est cognitus): post-

725 ^Ϟ ἐν ἄμφω· οὐ γὰρ ἂν διακρίναις ἔτι, ἕως πάρεστι, (μίμησις δὲ τοῦτο καὶ οἱ ἐνταῦθα ἐρασταὶ καὶ ἐρώμενοι συγκρίναι θέλοντες,) καὶ οὔτε σώματος ἔτι αἰσθάνεται, ὅτι ἐστὶν ἐν αὐτῷ, οὔτε ἑαυτὴν ἄλλο τι λέγει οὐκ ἄνθρωπον, οὐ ζῶον, οὐκ ὄν, οὐδὲ πᾶν, (ἀνόμαλος γὰρ ἢ τούτων πως θέα, καὶ οὐδὲ σχολὴν ἄγει πρὸς αὐτὰ, οὔτε θέλει, ἀλλὰ 5 καὶ αὐτὸ ζητήσασα, ἐκείνῳ παρόντι ἀπαντᾷ, κἀκείνο ἀντ' αὐτῆς βλέπει. τίς δὲ οὕσα βλέπει οὐδὲ τοῦτο σχολάζει ὀραῖν) ἐνθα δὴ Δοῦδὲν πάντων ἀντὶ τούτου ἀλλάξαιτο, οὐδ' εἴ τις αὐτῇ πάντα τὸν 726 οὐρανὸν ἐπιτρέποι, ὡς οὐκ ὄντος ἄλλου ἔτι ἀμείνουσ οὐδὲ μᾶλλον ἀγαθοῦ· οὔτε γὰρ ἀνωτέρω τρέχει, τὰ τε ἄλλα πάντα κατιούσης, 10 κἂν ἢ ἄνω· ὥστε τότε ἔχει καὶ τὸ κρίνειν καλῶς, καὶ γιγνώσκειν ὅτι τοῦτό ἐστιν, οὐ ἐφίετο, καὶ τίθεσθαι, ὅτι μηδὲν ἐστι κρεῖττον αὐτοῦ. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἀπάτη ἐκεῖ, ἢ που ἂν τοῦ ἀληθοῦς ἀληθέστερον τύχοι. Ὁ οὖν λέγει, ἐκείνο ἐστὶ, καὶ ὕστερον λέγει, καὶ σιωπῶσα δὲ λέγει, 15 καὶ εὐπαθοῦσα οὐ ψεύδεται, ὅτι εὐπαθεῖ. οὐδὲ γαργαλιζομένου λέγει 15 τοῦ σώματος, ἀλλὰ τοῦτο γενομένη, ὃ πάλαι ὅτε εὐτύχει. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα οἷς πρὶν ἦδετο, ἀρχαῖς, ἢ δυνάμεσιν, ἢ πλούτοις, ἢ

1. τοῦτο καί] Cod. Med. A. supra lin. ex corr. τοῦτου καί.

3. ἑαυτὴν] Cod. Ciz. αὐτήν.

ib. ἄλλο τι] Ita Codd. excepto Darm. omnes, ut vertit Fic.; Ed. ἀλλ' ὅτι.

4. Ἀνόμαλος] Ita Codd. omnes. Ed. ἀνόμαλον.

5. σιωπῶσα] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. πῶσα.

6. ἐκείνο] Codd. Marce. Ciz. Mon. C. et Vat. ἐκείνω. Quod exhibemus.

ib. ἀντ' αὐτῆς] Cod. Ciz. ut marg. Ed. ἂν ταύτης.

7. τί σου οὕσα βλέπει] Hæc manifesto corrupta in Codd. præter Darm. Marc. B. et Med. A. omnibus scribuntur τίς δὲ οὕσα βλέπει, quam scriptionem meliorem recepi. Marc. B. ea non exhibet, sed in marg. habet: τί γὰρ οὕσα βλέπει.

9. ἐπιτρέπει] Cod. Vat. ἐπιτρέπει.

12. ἐφίετο] Codd. omnes cum marg. Ed. ἐφίετο. Sed Marc. A. Mon. C. ὄ pro

οὐ. Illud recepi.

13. ἢ που] Cod. Mon. C. ἢ σιωπῶσα, cum Marc. A. C.

ib. τύχοι.] Codd. Ciz. et Vat. τύχη.

14. λέγει.] Codd. præter Darm. omnes λέγει. Quod recepi.

15. γαργαλιζομένου] Ita Codd. Marce. Mon. C. et Med. A. Rell. ut marg. Ed. γὰρ γαλιζομένου. Ed. γὰρ μαλιζομένου (sic).

quam, inquam, ita se animus comparaverit, cernet in se deum ipsum subito coruscantem: nihil enim intervenit medium, neque ibi duo quædam discernentur ulterius, sed ambo jam unum: neque enim, quamdiu adest, discernere licet. Id autem apud nos imitari solent amantes et amati mutuo redamantes, qui conflari nituntur in unum. Jam vero animus ita defixus in Deum corpus suum non sentit ulterius, neque se esse animadvertit in corpore, neque se ipsum aliud quiddam esse pronunciat, non hominem, non animal, non ens, non universon. Horum namque prospectus inæqualis quodammodo est, atque distractus. Neque tantum animus tunc habet otii, ut aciem ad ea convertat, neque velit habere: verum, cum ipsum studiosè quæsierit, illi præsentem se prorsus insinuat, illudque pro se ipso jam cernit, neque tantum ei vacat, ut hunc agnoscat eventum. Quo quidem in statu nullis thesauris præsentem thesaurum commutabit: neque etiam si quis cæ-

lum totum elargiatur: quippe cum cognoscat, nihil esse præstantius, nihil melius: nempe nec superius ascendere potest. Cætera vero contueri nihil aliud esset, quam descendere, quamvis et illa sint excelsa, et animus ipse sublimis. Tunc demum animus judicium omnino verum assequitur: tunc prorsus agnoscit, hoc ipsum esse, quod olim totis viribus affectabat: tunc procul dubio asserit; nihil esse præstantius. Nulla enim est ibi fallacia: alioquin in aliquid veritate verius licebit incidere. Quod igitur tunc dicit animus, ipse jam illud existit, dicitque posterius, dicitque silendo. Cumque beata jam suavitate sit affectus, quod optime sit affectus, minime fallitur. Non enim hoc ait quasi corpore titillante, sed jam illud effectus, quod et quondam, quando felix existeret. Tum vero cætera prorsus omnia quibus delectari antea consueverat, quando potentia opibus, ornamentis, formis, doctrinis oblectabatur, agnoscit jam penitus contemnenda.

κάλλεσιν, ἢ ἐπιστήμαις, ταῦτα ὑπεριδοῦσα λέγει, οὐκ ἂν εἰποῦσα, μὴ κρείττοσι συντυχοῦσα τούτων· οὐδὲ φοβεῖται μήτι πάθη μετ' ἐκείνου οὔσα, οὐδ' ὅλως ἰδοῦσα, εἰ δὲ καὶ τὰ ἄλλα τὰ περὶ αὐτὴν φθειροίτο εὖ μάλα καὶ βούλεται, ἵνα πρὸς τούτῳ ἢ μόνον εἰς τόσον 5 ἤκει εὐπαθείας.

Οὕτω δὲ διάκειται τότε, ὡς καὶ τοῦ νοεῖν καταφρονεῖν, ὃ τὸν ἄλλ-
 λον χρόνον ἡσπάζετο. ὅτι τὸ νοεῖν, κίνησις τις ἦν, αὕτη δὲ οὐ κινεῖ-
 σθαι θέλει· καὶ γὰρ οὐδ' ἐκείνόν φησιν ὃν ὄρα, καίτοι νοῦς γενόμενος,
 αὕτη θεωρεῖ, οἷον νοωθείσα καὶ ἐν τῷ τόπῳ τῷ νοητῷ γενομένη· ἀλλὰ
 10 γενομένη μὲν ἐν αὐτῷ, καὶ περὶ αὐτὸν, ἔχουσα τὸ νοητὸν νοεῖ.
 Ἐπὶ δὲ ἐκείνον ἴδη τὸν θεόν, πάντα ἤδη ἀφήσιν, οἷον εἴ τις εἰσελ-
 θὼν εἰς οἶκον ποικίλον καὶ οὕτω καλὸν θεωροῖ ἔνδον ἕκαστα τῶν ποι-
 15 κιλμάτων καὶ θαυμάζοι, πρὶν ἰδεῖν τὸν τοῦ οἴκου δεσπότην. Ἰδὼν δ'
 ἐκείνου καὶ ἀγασθεῖς οὐ κατὰ τὴν τῶν ἀγαλμάτων φύσιν ὄντα, ἀλλ'
 ἄξιον τῆς ὄντως θεάς, ἀφείς ἐκεῖνα, τοῦτον μόνον τοῦ λοιποῦ βλέπει,
 εἶτα βλέπων καὶ μὴ ἀφαιρῶν τὸ ὄμμα, μηκέτι ὄραμα βλέπει τῷ συν-

1. ὑπόστα] Ita Ed. Sed Codd. præter Darm. omnes *εἰπόσα*. Et sic corrext.

2. οὐδὲ] Cod. Darm. οὐ ὀδὲ. Med. A. ὃ δὲ ut marg. Ed. sed supra lin. ab al. m. οὐ. Est etiam ὃ δὲ in Marc. B. sed in marg. γρ. οὐδὲ.

ib. πάθη] Cod. Med. A. πάθοι, cum Marc. B.

3. περι] Codd. excepto Darm. omnes τὰ περι. Unde recepi articulum.

4. τοῦτο] Codd. Darm. Marc. A. B. Mon. C. Med. A. B. cum marg. Ed. τοῦ-
 σγ. Ciz. τούτων.

ib. τόσος] Cod. Med. B. τόσου.

6. τοῦ νοεῖν] Marc. B. cum marg. Ed. τὸ νοεῖν.

ib. ὃ τὸν] Codd. Marc. B. Med. A. et Vat. ὅταν.

8. ὃν ὄρα] Cod. Mon. C. omittit ὃν, cum Marc. A.

10. μὲν ἐν] Cod. Vat. μείνη μὲν ἐν.

ib. τὸν νοητὸν] Codd. Ciz. Marc. et Mon. C. τὸ νοητόν. Quos sequor. Sed Marc. B. supra lin. τόν. In Marc. A. sequitur νοεῖν.

11. Ἐπὶ δὲ] Codd. præter Darm. et Marc. C. omnes *εἰς*. Pergunt Marc. A. B. Mon. C. Med. A. B. ὃ.

ib. ἐκείνον ἴδη.] Vat. ὃ ἐκείνο ἴδη. Ciz. δὲ ἐκείνον ἴδη. Ed. cum rell. ἴδοι.

ib. τὸν θεόν] Ita excepto Cod. Darm. omnes. Ed. ὃν θεόν.

12. θεωροῖ] Cod. Ciz. θεωρεῖ. Rell. omnes θεωροῖ, præter Marc. C. Illos sequor.

13. θαυμάζοι] Cod. Ciz. θαυμάζει.

14. ἀλλὰ ἄξιον] Codd. Marc. Mon. C. et Vat. ἀλλ' ἄξιον. Quod prætulī.

15. βλέπει] Cod. Ciz. βλέπει.

16. ἀφαιρῶν] Cod. Darm. ἀφαιρῶντος.

ib. βλέπει τῷ] Cod. Vat. βλέπει τῷ.

Quod quidem non facile tunc deprehendere poterat, quando novum meliora fuerat consequutus. Præterea nihil timet adversi, dum vel copulatur illi, vel (omnino) aspicit illud. Demique si contigerit alia circa animum omnia destrui, hoc ipsum libentius approbabit, ut solum sit penes ipsum, eo usque jam affectionis prospere suavisque processit.

XXXV. *Ipsum bonum ita est ab omni multiplici-
 tatisque suspicione semotum, ut anima illo fru-
 ens intelligentiam exuere compellatur, quodammodo
 actioni cuiusdam multiplici mobilique consimilem.*

*In hac autem fruitione idem ipse Deus est lumen, quod
 intuetur animus, et per quod intuetur: exaditque ibi
 visio ipsa luminis ipsum lumen. Est autem in in-
 tellectu primo intuitus atque contuitus. Ille directus
 in Deum, inde formatur, fitque mox naturæ suæ sic
 jam formatae contuitus. Illo supra se ipsum Deo*

*fruitur: hoc autem se ipso potitur. In anima quo-
 que est unitas intellectu superior, per quam Deo
 fruitur visione quadam intelligentiam superante.*

Adeo vero tunc ad votum affectus est animus, ut intelligentiam quoque nihili pendat, quodve prius eam admiratus fuerit, jam minime probet: quippe cum intelligentiam esse motionem quamdam plane cognoscat, ipse vero moveri non optet. Atqui neque etiam illum esse pronuntiat intellectum, quem cernit, quamvis animus ipse intellectus jam factus intueatur: utpote intellectu penitus occupatus, in locoque intelligibili constitutus: at vero positus quidem in ipso et circa ipsum habens intelligibile nimirum intelligat. Postquam vero Deum illum vidit, omnia prorsus omittit: perinde ac si quis domum ingressus varie admodum exornatam, singula intus ornamenta consideret, et, priusquam dominum ejus viderit, admiretur. At postquam inspexerit do-

726 C εχει τῆς θεας, ἀλλὰ τὴν ὄψιν αὐτοῦ συγκεράσαιτο τῷ θεάματι, ὡς τε ἐν αὐτῷ ἤδη τὸ ὄρατὸν πρότερον ὄψιν γεγονέναι, τῶν δ' ἄλλων πάντων ἐπιλάθοιτο θεαμάτων. Καὶ τάχ' ἂν σώζοι τὸ ἀνάλογον ἢ εἰκόν, εἰ μὴ ἄνθρωπος εἶη ὁ ἐπιστὰς τῷ τὰ τοῦ οἴκου θεωμένῳ, ἀλλὰ τις θεὸς, καὶ οὗτος οὐ κατ' ὄψιν φανείς, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν ἐμπλήσας τοῦ 5
727 θεωμένου· καὶ τὸν νοῦν τοίνυν τὴν μὲν ἔχειν δύναμιν εἰς τὸ νοεῖν, ἢ τὰ ἐν αὐτῷ βλέπει, τὴν δὲ, ἢ τὰ ἐπέκεινα αὐτοῦ ἐπιβολῇ τινὶ καὶ παραδοχῇ, καθ' ἣν καὶ πρότερον ἑώρα μόνον, καὶ ὄρων, ὕστερον καὶ νοῦν ἔσχε, καὶ ἓν ἐστι· καὶ ἔστιν ἐκείνη μὲν ἢ θεὰ νοῦ ἔμφρονος, αὕτη δὲ νοῦς ἐρῶν. Ὅταν ἄφρων γένηται μεθυσθεὶς τοῦ νέκταρος, 10 τότε ἐρῶν γίγνεται, ἀπλωθεὶς εἰς εὐπάθειαν τῷ κόρῳ· καὶ ἔστιν αὐτῷ Β μεθύειν βέλτιον, ἢ σεμνοτέρῳ εἶναι τοιαύτης μέθης. Παρὰ μέρος δὲ ὁ νοῦς ἐκείνος, ἀλλὰ, τὰ δὲ ἄλλοτε ἄλλα ὄρα, ἢ οὐ. Ὁ δὲ λόγος διδάσκων γιγνόμενα ποιεῖ, τὸ δὲ ἔχει τὸ νοεῖν αἰεὶ, ἔχει δὲ καὶ τὸ μὴ νοεῖν, ἀλλὰ ἄλλως ἐκείνον βλέπειν. Καὶ γὰρ ὄρων ἐκείνον ἔσχε 15 γευνήματα καὶ συνήσθητο καὶ τούτων γενομένων καὶ ἐνόητων· καὶ ταῦτα μὲν ὄρων, λέγεται νοεῖν, ἐκείνο δὲ, ἢ δυνάμει ἔμελλε νοεῖν.

1. αὐτὴν] Codd. Marcc. Moo. C. Med. A. Vat. αὐτοῦ. Med. B. αὐτοῦ. Quem secutus sum.

3. τάχ' ἂν.] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. τάχα ἂν.

ib. εἰκόν,] Cod. Vat. ἡκόν.

4. τὰ τοῦ οἴκου] Cod. Mon. C. omittit τοῦ, cum Marc. A.

7. ἐν αὐτῷ.] Codd. Marc. A. B. Med. A. B. ἐν αὐτῷ. Quod recepi.

ib. δὲ, ἢ τὰ] Ita Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἢ pro ἢ.

9. ἐπιστῆ] Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. cum marg. Ed. ἐν ἐπιστῆ. Marc. A. pergīt καὶ ἐστι μὲν ἢ.

10. Ὅταν ἄφρων] Cod. Med. A. in marg. interponit γὰρ.

11. εὐπαθείης] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. εὐπάθειαν, quod probum videtur. Quare recepi. Pro ἀπλωθείς Marc. B.

ἀπλωθείς.

12. σεμνοτέρῳ] Codd. præter Medd. et Marc. C. omnes ut marg. Ed. σεμνοτέρῳ. Quos sequor.

13. ἐκείνης] Codd. Marc. A. B. Mon. C. Vat. ἐκείνος. Marc. C. ἐκείνης (sic). Illis obsequor.

ib. ἄλλοτε] Ita Cod. Vat. Rell. cum Ed. ἄλλο τε.

15. ἐκείνον] Cod. Ciz. ἐκείνο.

minum, imaginum illarum pulchritudinem admodum superantem: utpote qui non velut imago quædam pulchra, sed re vera pulcher occurrat, ideoque supra modum hunc admiretur; illisque demissis, solum in posterum contempletur, attentiusque oculis in eum defixis inspicens, haud ulterius ipsa videndi continuitate ipsum proprie visibile videat, sed visionem misceat eum visibili, adeo ut in ipso, quod prius erat visibile, ipsa jam visio fiat, cætera vero spectacula eum interea lateant. Forsan vero similitudo hæc analogiam proportionemque servaret, si quidem ille, qui contemplatori domus occurrit, non homo, sed Deus quidem foret: et hic quidem non aspectui patens, sed contemplantis, mentem penitus implens. Existimandum est igitur, intellectum geminam vim habere: alteram quidem ad intelligendum, per quam interna sibi conspiciat: alteram vero, qua superiora suspiciat jactu quodam intuenti et perceptione quidam: quo quidem intuitu atque acceptione prius etiam videbat so-

lum, videndoque accepit posterius intellectum, unumque existit. Atqui illa quidem sanæ mentis visio est: hæc autem ipsa mens est amans. Quando enim insanit neetare penitus ebria, tunc amore corripitur, se ipsam in affectionem suavitatemque beatam saturitate diffundens. Et profecto huic satius est ebrietate hæc occupari, quam procul ab ejusmodi potu sobrie vivere. Sed numquid mens illa vicissim alia prius, alia posterius contempletur? nequaquam: quanvis disputatio docendi gratia introducat eam quasi alternis vicibus contemplantem. Intellectus autem ipse semper exercet actum, quo et intelligit proprie: et rursus proprie non intelligit, sed alia quadam Deum inspicit ratione. Nempe dum cerneret Deum, inde factus in se ipso concepit, eosque jam genitos insitosque persensit; ac dum hos contuetur, intelligere dicitur: Deum vero ea suspexit potentia, qua deinceps intellectus erat. Proinde anima intellectum in ipsa manentem quasi confundens ac delens suspiciat Deum: imo

Ἡ δὲ ψυχὴ οἶον συγχέασα καὶ ἀφανίσασα μένοντα τὸν ἐν αὐτῇ^C
 νοῦν, μᾶλλον δὲ ὁ νοῦς αὐτῆς ὄρᾱ πρῶτος, ἔρχεται δὲ ἡ θεὰ καὶ εἰς
 αὐτὴν, καὶ τὰ δύο ἐν γίγνεται. Ἐκταθὲν δὲ τὸ ἀγαθὸν ἐπ' αὐτοῖς
 καὶ συναρμοσθὲν τῇ ἀμφοτέρων συστάσει, ἐπιδραμὸν καὶ ἐνώσαν τὰ
 5 δύο ἔπεστιν αὐτοῖς μακαρίαν διδοὺς αἴσθησιν καὶ θέαν, τοσοῦτον
 ἄρας, ὥστε μήτε ἐν τόπῳ εἶναι, μήτε ἐν τῷ ἄλλῳ, ἐν οἷς πέφυκεν
 ἄλλο ἐν ἄλλῳ εἶναι· οὐδὲ γὰρ αὐτὸς που. Ὁ δὲ νοητὸς τόπος ἐν^D
 αὐτῷ, αὐτὸς δὲ οὐκ ἐν ἄλλῳ. Διὸ οὐδὲ κινεῖται ἡ ψυχὴ τότε, ὅτι
 10 μὴδ' ἐκείνο, οὐδὲ ψυχὴ τοίνυν, ὅτι μὴδὲ ζῆ̄ ἐκείνο, ἀλλὰ ὑπὲρ τὸ
 ζῆ̄ν, οὐδὲ νοῦς, ὅτι μὴδὲ νοεῖ. Ὅμοιοῦσθαι γὰρ δεῖ· νοεῖ δὲ οὐδ' ἐκ-
 εῖνο, ὅτι οὐδὲ νοεῖ.

Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα δῆλα. Εἴρηται δέ τι καὶ περὶ τούτου· ἀλλ' ὅμως^A
 καὶ νῦν ἐπ' ὀλίγον λεκτέον ἀρχομένοις μὲν ἐκείθεν διὰ λογισμῶν δὲ
 προῖοῦσιν. Ἔστι μὲν γὰρ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ εἴτε γνῶσις εἴτε ἐπαφή, μέ-
 15 γιστον, καὶ μέγιστόν φησι τοῦτο εἶναι μάθημα, οὐ τὸ πρὸς αὐτὸ

1. συγχέασα] Cod. Vat. συγχίυσα.

2. αὐτῆς ὁ νοῦς] Codd. Marc. A. B. Ciz. Mon. C. Vat. ὁ νοῦς αὐτῆς. Quem ordinem pratuli. Vat. pergit ὄρᾱ πρῶτως.

5. ἔπεστιν] Ita Codd. omnes. Ed. ἔπεισιν.

6. ἄρας] Cod. Vat. ἄρα. Mox Marc. A. ἐν τῷ ἄλλῳ, ut legit Fic.

7. αὐτὸς που] Cod. Vat. αὐτὸς τοῦ.

8. οἱ, οὐκ] Codd. Marc. A. Mon. C. δ' ἐν οὐκ.

9. μὴδ' ἐκείνο] Codd. Mon. C. et Vat. μὴδὲ ἐκείνο.

10. οὐδὲ νοῦς] Codd. Ciz. et Vat. ὁ οἱ νοῦς.

ib. οὐδ' ἐκείνο] Codd. Marc. A. B. Mon. C. et Med. A. οὐκ ἐκείνο.

12. Εἴρηται] Cod. Vat. εἴρηται.

13. διὰ λογισμῶν] Ita Codd. Vat. et Marce. Reil. cum Ed. διαλογισμῶν.

14. Ἔστι μὲν] Codd. Ciz. Mon. C. Darm. Marc. A. B. Vat. ἔστι μὲν γὰρ ἡ τοῦ. Marc. C. addit nonnisi γὰρ. Nos illa tria vocabula, quae decerant, etiam ex marg. Ed. recepimus.

15. τοῦτο εἶναι] Codd. Marc. A. C. Mon. C. Vat. τοῦτ' εἶναι.

vero intellectus ipsius inspicit primus, sed visio in eam quoque traducitur: duoque ibi unum fiunt. Ipsum vero bonum per haec se propagans, horumque constitutioni applicans semet ipsum, supervolat eis, et duo conjungens in unum, immet ipsis, felicem sensum largiens contemplationemque beatam. Praeterea usque adeo haec attollit, ut neque amplius sint in loco, neque in quovis alio, quacumque conditione aliud esse possit in alio: neque enim est ipse Deus alicui. Locus autem intelligibilis est in eo, ipse vero in nullo prorsus existit. Quam ob rem neque tunc movetur anima, quoniam nec ille movetur: neque igitur est anima propria, cum neque propria vivat: quoniam nec ille propriae vivit, sed vivendi munus excedit: sed neque etiam est intellectus, quoniam nec intelligit. Assimilari namque oportet, intelligit autem non illum, quoniam nec intelligit quidem.

XXXVI. Scala, per quam ascenditur ad principium, septem gradus habet: primus est purgatio animi: secundus, cognitio operum divinatorum singulatim comparata: tertius, contemplatio ordinis, quo opera in-

feriora reducuntur ad superiora gradatim: quartus, comparatio quaedam proportionalis ex ordine hujusmodi ad divinum ordinem sese conferens: quintus, negatio per quam cuncta, quae concipis, separes a principio: sextus, supplex ad Deum oratio, ut ipse intellectualis mundi pater te reddat mundum intellectualem actu: ens [Ed. pre. Es] enim potentia mundus hic ab initio: septimus, ut, quum ipse intellectualis mundus evaseris, ulterius amore boni concitus ex statu intellectuali transformeris in bonum superius intellectu.

Cum bonum sit longe superius intellectu, et ideo fructus ejus non recte dicatur intelligentia, videtur neque cognitio nominanda. Est enim naturalior et optabilior, quam cognitio. Appellamus tamen, utcumque possumus, tum visionem propter lucem et puritatem, tum tactum propter maximam unionem. Appellatur et gustus propter snavitatem illic penitus infusam animo, nutrientemque salubriter et mirabiliter in melius transformantem.

Cetera quidem perspicua sunt. Dictum vero de hoc etiam est nonnihil: veruntamen nunc rursus nonnihil addendum, exordiando quidem inde, per argumentationes autem progrediendo. Est enim ipsius boni sive cognitio sive tactus aliquid

728 *ἰδεῖν μάθημα λέγων, ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ μαθεῖν τι πρότερον. Διδάσ-*
Ακουσι μὲν οὖν ἀναλογίαι τε καὶ ἀφαιρέσεις, καὶ γνώσεις τῶν ἐξ αὐ-
τοῦ, καὶ ἀναβασμοὶ τινες. Πορεύουσι δὲ καθάρσεις πρὸς αὐτὸ καὶ
ἀραί τε καὶ κοσμήσεις, καὶ τοῦ νοητοῦ ἐπιβάσεις, καὶ ἐπ' αὐτοῦ
ιδρύσεις, καὶ τῶν ἐκεῖ ἐστιάσεις, ὅς τις γένηται ὁμοῦ θεατῆς τε καὶ
θέαμα αὐτὸς αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων, καὶ γενόμενος οὐσία, καὶ νοῦς,
καὶ ζῶον παντελὲς μηκέτι ἕξωθεν αὐτὸ βλέπει· τοῦτο δὲ γενόμενος,
Β ἐγγύς ἐστι καὶ τὸ ἐφεξῆς ἐκείνο καὶ πλησίον, αὐτὸ ἤδη ἐπὶ παντὶ
τῷ νοητῷ ἐπιστίλβον. Ἐνθα δὲ ἔασας τις πᾶν μάθημα, καὶ μέχρι
τούτου παιδαγωγηθεὶς, καὶ ἐν καλῷ ἰδρυθεὶς ἐν ᾧ μὲν ἐστι μέχρι τού-
του νοεῖ. Ἐξενεχθεὶς δὲ τῷ αὐτῷ τοῦ νοῦ οἶον κύματι, καὶ ὑψοῦ ὑπ' αὐ-
τοῦ οἶον οἰδήσαντος ἀρθεὶς εἰσείδεν ἑξαίφνης, οὐκ ἰδὼν ὅπως ἀλλ' ἢ θέα
πλήσασα φωτὸς τὰ ὄμματα, οὐ δι' αὐτοῦ πεποίηκεν ἄλλο ὄρα̃ν, ἀλλ'
Γ αὐτὸ τὸ φῶς τὸ ὄραμα ἦν. Οὐ γὰρ ἦν ἐν ἐκείνῳ τὸ μὲν ὀρώμενον, τὸ
δὲ φῶς αὐτοῦ, οὐδὲ νοῦς καὶ νοούμενον, ἀλλ' αὐτῇ γεννώσα ταῦτα
15 εἰς ὕστερον, καὶ ἀφείσα εἶναι παρ' αὐτῷ. Αὐτὸς δὲ ἀγῆ μόνον γεν-
νώσα νοῦν, οὔτι σβέσασα αὐτῆς ἐν τῷ γεννήσῃ, ἀλλὰ μείναςα μὲν

1. *Διδάσκουσι μὲν οὖν*] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. *διδάσκουσιν οὖν.*

4. *ἀραιαί*] Codd. Med. A. Marc. B. ut marg. Ed. *ἀραιαί.* Sed posterior in marg. *ἀραιαί.* Conjecti inde *ἀραιαί τι.*
 ib. *ἀπ' αὐτοῦ*] Marc. *ἐπ' αὐτοῦ.* Quos sequor.

5. *ἐστιάσεις*] Ita Codd. Mon. C. Marc. Ciz. et Vat. Rell. cum Ed. *ἐστιώσεις.*

6. *γενόμενος*] Cod. Vat. *γνώμενος.* Paullo superius Marc. *αὐτὸς αὐτοῦ.* Ed. cum rell. *αὐτοῦ.*

7. *βλέπει*] Cod. Vat. *βλέπει.*

8. *ἐγγύς*] Cod. Med. B. *ἐγγύ.*

9. *μέχρι τοῦ*] Cod. Vat. *μέχρι τούτου.* Quod recipimus. Verba καὶ μέχρι desunt in Marc. A.

11. *Ἐξενεχθεὶς*] Cod. Vat. *Ἐξενεχθεὶς.*
 ib. *τῷ αὐτῷ*] Cod. Ciz. *τῶν αὐτοῦ.*

ib. *ὑπ' αὐτοῦ*] Cod. Med. A. a pr. m. *ἐπ' αὐτοῦ;* supra lin. ὡ al. m.

12. *εἰσείδεν*] Codd. Med. B. Marc. A. *εἰσίδεν.* Vat. *εἰσίδεν.*

13. *οὐ δι'*] Ita Codd. Mon. Marc. C. et Vat. Rell. cum Ed. *οὐδ'.*

ib. *ἄλλο ὄρα̃ν*] Cod. Vat. *ἄλλ' ὄρα̃ν.*

14. *ἐν ἐκείνῳ*] Cod. Vat. *ἐκείνο,* omisso *ἐν.*

ib. *ὀρώμενος*] Codd. Ciz. Marc. Mon. C. Vat. *ὀρώμενος.* Quod prætulim.

15. *ἀλλ' αὐτῇ*] Cod. Darm. *ἀλλ' αὐγῆ.* Vat. *ἀλλ' αὐτῆ.* Mon. C. et Marc. ut Darm.

ib. *ταῦτα*] Cod. Vat. *ταῦτα* (sic).

16. *δὲ αὐγῆ*] Ita Codd. præter Darm. omnes. Ed. *δὲ αὐτῆ.*

17. *οὔτι*] Codd. Darm. et Med. A. in marg. *οὔτι.* Posterior in contextu, et Marc. B., *ὄτι.*

ib. *αὐτῆς*] Codd. Med. B. Marc. A. *αὐτῆς.* Quod dedim. Mox Marc. A. Mon. C. *μὲν αὐτῆ.*

procul dubio maximum: ejus disciplinam Plato maximam appellavit, non appellans quidem disciplinam ibi boni ipsius intuitum, sed notitiam quandam hunc intuitum præcedentem. Docent itaque nos hoc analogiæ, id est proportionum convenientiæ quædam: item negationes: rursus eorum, quæ fiunt ab ipso, cognitio: demique ascensus quidam rite gradibus procedentes. Pervenimus autem ad ipsum purgationibus, precibus, cultu animum exornante, ascensu ad intelligibilem mundum, ibidem perseverantia, dum videlicet illius mundi dapibus animus vescitur, quicumque spectator simul spectaculumque evadit, tum ipse sui ipsius, tum etiam aliorum: factusque essentia et intellectus et animal universum non ulterius ipsum extrinsecus aspiciat, sed id demique factus jam summo propinquat. Quod qui-

dem summum illic est procul dubio proximum per totum prorsus intelligibilem mundum superne coruscans: ubi certe dimissis omnibus disciplinis animus hucusque perductus et collocatus in pulchro, usque ad illud, in quo est, intelligit hætenus: eductus autem inde quasi unda quadam intellectus ejusdem, altiusque ab ipso velut tumescente et exundante sublatus, nesciens quomodo subito perspicit. Sed ipse intuitus oculus lumine complens non efficit quidem, ut per illud interim aliud videatur: imo lumen ipsum idem est penitus, quod videtur. Non enim est in illo hoc quidem visibile, hoc autem ejus lumen, nec quæ intellectus et intellectum: sed viget ibi lux hæc in sequentibus generans, concedensque apud se permanere. Ipsa tamen solum lux existit generans intellectum, nec extinguitur generando:

αὐτῆ· γενομένου δ' ἐκείνου τῶ τοῦτο εἶναι. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο τοιοῦτον ἦν, οὐκ ἂν ὑπέστη ἐκείνο.

Οἱ μὲν οὖν νόησιν αὐτῶ δόντες τῶ λόγῳ τῶν μὲν ἐλαττόνων καὶ Ἀ τῶν ἐξ αὐτοῦ οὐκ ἔδωσαν· καίτοι καὶ τοῦτο ἄτοπον τὰ ἄλλα φασί 5 τινες μὴ εἰδέναι. Ἄλλ' οὖν ἐκείνοι, ἄλλο τιμιώτερον αὐτοῦ οὐχ εὐ- ρόντες, τὴν νόησιν αὐτῶ αὐτοῦ εἶναι ἔδωσαν, ὥσπερ τῇ νοήσει σεμ- νοτέρου αὐτοῦ ἔσομένου, καὶ τοῦ νοεῖν κρείττονος ἢ κατ' αὐτὸν ὃ ἐστὶν ὄντος, ἀλλ' οὐκ αὐτοῦ σεμνύνοντος τὴν νόησιν. Τίτι γὰρ τὸ τίμιον 10 ἔξει, τῇ νοήσει, ἢ αὐτῶ; εἰ μὲν οὖν τῇ νοήσει, αὐτῶ οὐ τίμιον, ἢ Β ἠῆττον. εἰ δὲ αὐτῶ, πρὸ τῆς νοήσεώς ἐστι τέλειος, καὶ οὐ τῇ νοήσει τελειούμενος. Εἰ δ', ὅτι ἐνέργειά ἐστὶν, ἀλλ' οὐ δύναμις, δεῖ νοεῖν, εἰ μὲν οὐσία ἐστὶν αἰεὶ νοοῦσα, καὶ τούτῳ ἐνέργειαν λέγουσι, δύο 729 ὅμως λέγουσι, τὴν οὐσίαν καὶ τὴν νόησιν, καὶ οὐχ ἀπλοῦν λέγουσιν, ἀλλά τι ἕτερον προστιθέασιν αὐτῶ, ὥσπερ ὀφθαλμοῖς τὸ ὄραν κατ' 15 ἐνέργειαν, κὰν αἰεὶ βλέπωσιν. Εἰ δ' ἐνέργειά λέγουσιν, ὅτι ἐνέργειά

1. τοιοῦτον] Cod. Vat. τοιοῦτο.
3. Οἱ μὲν οὖν] Marc. B. omittit οὖν.
ib. δόντες] Cod. Vat. διδόντες. Ed. δούν-
τες. Rell. ut nos exhibemus.
5. Ἄλλ' οὖν] Cod. Ciz. ἀλλ' ὃ ἦν. Vat.
ἄλλο ἦν.
ib. οὐχ] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz.
Med. A. B. Vat. αὐτοῦ οὐχ. Unde addidi
αὐτοῦ.
6. αὐτοῦ εἶναι] Cod. Med. B. αὐτοῦ εἶναι,

cum Marc. A. C. Quos sequor.
ib. σεμνοτέρου αὐτοῦ] Cod. Vat. αὐτοῦ
σεμνοτέρου.
8. οὐκ αὐτοῦ] Ita præter Darm. Codd.
omnes. Ed. οὐ αὐτοῦ.
9. ἢ αὐτῶ;—αὐτῶ οὐ—δε αὐτῶ] Ita
Codd. Med. B. Marc. A. C. Rell. cum
Ed. ἢ αὐτῶ,—αὐτῶ οὐ—δε αὐτῶ.
ib. μὲν οὖν] Abest οὖν a Codd. Ciz. Mon.
C. Marc. A. C. Med. A. (ex corr.) B.

Vat.
10. πρὸς τῆς] Codd. omnes ut marg.
Ed. πρὸ τῆς. Quos sequor.
12. τοῦτῳ] Codd. Ciz. et Vat. τοῦτο.
14. ἀλλά τι] Cod. Vat. ἀλλὰ τί.
ib. τὸ ὄραν] Ita Ed. Sed Codd. Marcc.
Med. A. B. Vat. τὸ ὄραν. Quos sequor.
15. δ' ἐνέργειαν] Codd. præter Medd. om-
nes ut marg. Ed. δ' ἐνέργεια. Quod præ-
tuli.

sed dum ipsa permanet, sequitur aliud ex eo, quod ipsa consistit. Nisi enim sic illa consisteret, inde aliud non subsisteret.

XXXVII. Cum Plotinus semel intelligentiam defini- rit, actum reflexum essentia vivæ dependentis a bono, conatuque ejusmodi quærentis se simul atque causam, unientisque tum partes secum suas, tum se ipsam causæ, merito negat principium ejusmodi intelligentia adminiculis indigere.

Videtur quidem, sicut se habet visus ad lumen, sic ad boni lucem intelligentia se habere, similiterque distinguui: veruntamen multo magis a bono differt intelligentia, quam visus a lumine: siquidem altitudine latitudinque majore bonum transgressio [Ed. præ. transgredi] videtur intelligentiam, quam lumen visum. Cum igitur boni ipsius intelligentiaque rationes adeo distinctæ sint, ideoque naturæ sint duæ, jure cum bonum primo dixeris, ut conserves ipsum simplex, sibi que sufficiens, noli intelligentiam adhibere, quæ quidem essentiam vitamque sequitur: bonum vero excedit utramque. Esse enim atque vivere ratione et gratia boni duntaxat optatur. Neque tamen demens Deus est mente præstantior: neque quicquam latet eum, per quem omnia patent.

Quicumque igitur disputationibus suis intelligentiam summo rerum principio tradiderunt, minorum quidem eorumque, quæ ab eo proficiscuntur, cognitionem penitus abstulerunt. Quamquam et hoc nonnullis videtur absurdum, Deum alia nullo modo cognoscere. Verum illi quidem, cum nihil eo præstantius invenirent, cognitionem illi sui ipsius attribuerunt: perinde ac si illud ex ipso intelligentiæ munere venerabilius sit futurum, ipsumque intelligentiæ munus præstantius sit, quam principium, dum hoc ipsum, quod est duntaxat, existit: quasi illud non dignitatem omnem præstet intelligentiæ, sed accipiat. Proinde quærendum est, quoniam potius ipse Deus suam habeat dignitatem: intelligentiane, an se ipso. Si per intelligentiam comparat dignitatem, certe se ipso aut nullo modo, aut certe minus est venerandum: sin autem se ipso suam possidet dignitatem, certe ante intelligentiam est perfectus, nec fit perfectus intelligendo. Ac si quis dixerit, quoniam Deus non potentia est, sed actus, idcirco eum intelligere oportere, ita protinus distinguemus. Aut Deus essentia est semper intelligens, aut actus tantum intelligendi. Si essentia

729 ἔστι καὶ νόησις, οὐκ ἂν οὖσα νόησις νοοῖ, ὥσπερ οὐδὲ κίνησις κινεῖτο ἄν. Τί οὖν οὐ καὶ αὐτοὶ λέγετε οὐσίαν καὶ ἐνέργειαν εἶναι ἐκεῖνα; Βάλλὰ πολλὰ ταῦτα ὁμολογοῦμεν εἶναι, καὶ ταῦτα ἕτερα, τὸ δὲ πρῶτον ἀπλοῦν, καὶ τῷ ἐξ ἄλλου δίδομεν νοεῖν καὶ οἶον ζητεῖν αὐτοῦ τὴν οὐσίαν, καὶ αὐτὸ, καὶ τὸ ποιῆσαν αὐτό· καὶ ἐπιστραφέν ἐν τῇ θεᾷ 5 καὶ γνωρίσαν νοῦν ἤδη δικαίως εἶναι. Τὸ δὲ μήτε γενόμενον μήτε ἔχον πρὸ αὐτοῦ, ἀλλ' αἰεὶ ὃ ἔστι τίς αἰτία τοῦ νοεῖν ἔξει; διόπερ νοῦν φησιν ὁ Πλάτων εἶναι ὀρθῶς. Νοῦς μὲν γὰρ μὴ νοῶν ἀνόητος· ᾧ γὰρ C ἢ φύσις ἔχει τὸ νοεῖν, εἰ μὴ τοῦτο πράττοι, ἀνόητον· ᾧ δὲ μηδὲν ἔργον ἔστι, τί ἂν τούτῳ τις ἔργον προσάγων κατὰ στέρησιν αὐτοῦ 10 κατηγορεῖ τοῦτο, ὅτι μὴ πράττει; οἶον εἰ ἀνίατρον αὐτόν τις λέγοι· μηδὲν δὲ ἔργον εἶναι αὐτῷ, ὅτι μηδὲν ἐπιβάλλει αὐτῷ ποιεῖν· ἀρκεῖ γὰρ αὐτὸς, καὶ οὐδὲν δεῖ ζητεῖν παρ' αὐτὸν ὑπὲρ τὰ πάντα ὄντα· ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ὧν αὐτὸς ὃ ἔστιν.

A Ἔστι δὲ οὐδὲ τὸ ἔστιν, οὐδὲν γὰρ οὐδὲ τούτου δεῖται, ἐπεὶ οὐδὲ τὸ 15

1. οὐκ ἄν] Cod. Vat. καὶν. Idem mox νοῖ pro νοοῖ.

2. εἰ καὶ] Codd. omnes cum marg. Ed. οὐ καὶ, excepto Marc. C.

ib. βλέπετε] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. βλέπετε. Sed Med. A. supra lin. ut Ed. Proximum εἶναι abest a Marc. B.

3. τὸ δι] Cod. Ciz. τῷ δι.

4. καὶ τὸ] Cod. Med. A. καὶ τὸ, superscripto τω. Unde correxi τῷ.

ib. αὐτοῦ τὴν] Codd. Marc. A. Med. A. (ex corr.) et B. αὐτοῦ τὴν. Et ita scripsi.

5. καὶ αὐτό] Cod. Vat. omittit καὶ. Med. A. (ex corr.) et B. habent καὶ αὐτό.

Quod placuit. Verba ἐν τῇ θεᾷ desunt in Marc. A.

7. πρὸ αὐτοῦ] Codd. Med. A. B. πρὸ αὐτοῦ. Pro μήτε Mon. C. cum Marc. A. B. habet μήτε, mox ibidem ἄλλ'.

ib. ὃ ἔστι] Cod. Med. A. in marg. addit ὄν.

8. εἶναι ὀρθῶς] Interpositum habet Cod. Med. A. in m. ab al. m. αἰεὶ νοοῦντα.

9. πράττοι] Cod. Ciz. πράττη. Vat. πράττει.

10. ἔργον] Cod. Vat. ἔργων. ib. κατὰ στέρησιν] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. καταστήρησιν.

11. κατηγορεῖ] Codd. Marc. A. B. Mon. C. Med. A. B. κατηγοροῖ.

ib. ἀνίατρον] Codd. Marc. A. Mon. C. ἀνίατρον. Vat. ἀνίατρον.

12. δι' ἔργον] Cod. Vat. δι' ἔργον.

ib. ἐπιβάλλει] Cod. Mon. C. in marg. ab al. m. ὑπερβάλλει.

13. παρ' αὐτόν] Cod. Vat. παρ' αὐτοῦ.

14. γὰρ αὐτῷ] Ita Codd. Marc. A. C. Mon. C. et Med. B. Rell. cum Ed. γὰρ αὐτῷ.

15. Ἔστι] Cod. Med. A. in m. ab al. m. ἔστι.

semper intelligens, et propterea actum nominant, duo simul afferunt, essentiam scilicet, atque intelligentiam: neque simplex ita ponunt, sed aliud quiddam illi adhibent, sicut oculis adungere solent visionem secundum actum, etiam si semper aspiciant. Sin autem in actu Deum esse dicant, propterea quod actus et intelligentia sit, sequitur, ut cum sit intelligentia non intelligat, quemadmodum neque motus ipse movetur. Sed hic aliquis ita nobis objiciet: Nonne et vos divina essentiam et actum esse dicitis? Nos profecto talia quaedam esse multa et diversa fatemur: primum vero penitus esse simplex, eique, quod pendet ex alio, intelligentiam assignamus, per quam quasi sui ipsius quærat essentiam ac se ipsum et effectorem. Idque intuendo conversum, et ita discernens, nimirum esse jam dicimus intellectum. Quod autem neque factum est, neque supra se aliud habet, sed semper id ipsum, quod est, existit, quam intelligendi occasionem habeat, non videmus. Quam ob rem Plato summum Deum

intellectui recte præfecit. Intellectus itaque nisi intelligat, demens merito judicatur. In quo enim natura intelligentiam postulat, nisi intelligat, amens jure censetur. Cui vero opus est nullum, quodnam opus aliquis huic assignans, deinde ob operis hujus absentiam, jure objicere possit, ab opere et officio id vacare? perinde ac si quis Deum medendi muneris dicat expertem. Opus autem Deo assignamus nullum, quoniam facere Deo non expedit: sufficit enim ipse, neque huic ultra se aliud est quærendum, super omnia existenti. Sufficit enim tum sibi, tum aliis: dum ipse hoc ipsum, quod est, existit.

XXXVIII. Cum ipsa essentia ratio et alia sit, et inferior, quam ratio boni, non recte predicatur esse de bono. Et si bonum ob summam simplicitatem nihil de se quasi intrinsecus loquendo componit, non tamen sibi met obscurum est et incertum. Ipsam siquidem certitudinis est origo paterque luminum.

Præterea neque verbum quidem est, de Deo

ἀγαθός ἐστι κατὰ τούτου, ἀλλὰ καθ' οὗ τὸ ἐστι, τόδε ἐστιν, οὐχ ὡς ⁷²⁹
κατ' ἄλλου ἄλλο, ἀλλ' ὡς σημαίνουν ὃ ἐστι. Λέγομεν δὲ τὰγαθόν,
περὶ αὐτοῦ, λέγοντες οὐκ αὐτῷ, οὐδὲ κατηγοροῦντες, ὅτι αὐτῷ ὑπάρ-
χει, ἀλλ' ὅτι αὐτό· εἶτα οὐδ' ἐστὶν ἀγαθὸν λέγειν ἀξιοῦντες. οὐδὲ τὸ
5 τὸ προτιθέναι αὐτοῦ, δηλοῦν δὲ οὐ δυνάμενοι, εἴτις αὐτὸ παντάπασιν B
ἀφέλοι, ἵνα μὴ ἄλλο τὸ δ' ἄλλο ποιῶμεν, ὡς μὴ δεῖσθαι τοῦ ἐστὶν
εἶτι, οὕτω λέγομεν τὰγαθόν. Ἀλλὰ τίς παραδέξεται φύσιν οὐκ οὔσαν
αἰσθήσει καὶ γνώσει αὐτῆς; τί οὖν γνώσεται; ἐγὼ εἰμί. Ἀλλ' οὐκ
ἐστὶ· διὰ τί οὖν οὐκ ἐρεῖ τὸ ἀγαθὸν εἰμί; ἢ πάλιν τὸ ἐστὶν κατηγο-
10 ρήσει αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν μόνον ἐρεῖ τί προσθεῖς; ἀγαθὸν μὲν
γὰρ νοήσειεν ἂν τις ἄνευ τοῦ ἐστὶν, εἰ μὴ κατ' ἄλλου κατηγοροῖ. ὍC
δὲ αὐτὸ νοῶν ὅτι ἀγαθόν, πάντως νοήσει τὸ ἐγὼ εἰμί τὸ ἀγαθόν, εἰ
δὲ μὴ, ἀγαθὸν μὲν νοήσει· οὐ παρέσται δὲ αὐτῷ τὸ ὅτι αὐτός ἐστι
τοῦτο νοεῖν. Δεῖ οὖν τὴν νόησιν εἶναι, ὅτι ἀγαθὸν εἰμί. Καὶ εἰ μὲν ⁷³⁰
15 νόησις αὐτῇ τὸ ἀγαθόν, οὐκ αὐτοῦ ἐστὶν νόησις, ἀλλ' ἀγαθοῦ, αὐτός
τε οὐκ ἐστὶν τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' ἡ νόησις. Εἰ δὲ ἑτέρα τοῦ ἀγαθοῦ ἡ
νόησις τοῦ ἀγαθοῦ, ἐστὶν ἡδη τὸ ἀγαθὸν πρὸ τῆς νοήσεως αὐτοῦ. Εἰ

1. ἀγαθός] Cod. Vat. ἀγαθόν.

2. Λέγομεν] Cod. Vat. λεγόμενον, sed punctis subscriptis. Idem δὲ omissum in marg. additum habet.

ib. τὸ ἀγαθόν] Codd. Mon. C. Med. A. B. Marce. Vat. τὰγαθόν. Quod prætulī.

3. οὐκ αὐτῷ] Cum marg. Ed. habent οὐκ αὐτῷ Codd. Darm. Marce. B. et Med. B. Quos sequor.

4. τὸ πᾶ] Codd. Ciz. Med. B. Vat. πᾶ. Darm. Marce. B. et Med. A. τὸ πᾶν. Idem cum Marce. A. pergunt προτιθέναι, quod magis placuit, quam quod est in Ed. προσι-

τιθέναι.

5. δυνάμενοι] Codd. Ciz. et Vat. δυνά-
μεινοι.6. ὃ ἄλλο] Codd. Marce. Mon. C. et
Vat. δὲ ἄλλο.

ib. τοῦ ἐστὶν] Cod. Ciz. αὐτοῦ ἐστὶν.

7. λέγομεν] Codd. excerpto Darm. om-
nes λέγομεν. Quibuscum facio.ib. οὔσαν αἰσθήσει] Cod. Med. A. in
marg. ab al. m. interponit ἴν.10. Ἀλλὰ πᾶ] Cod. Med. A. in marg.
ab al. m. interponit εἰ.

11. κατ' ἄλλου] Cod. Vat. κατ' ἄλλου.

12. αὐτῷ] Codd. Med. A. (supra lin.)
et B. αὐτό. Quod recepi.13. τὸ ὅτι] Cod. Ciz. omittit πᾶ. Marce.
B. habet τὸ ὅτι.14. Καὶ εἰ] Codd. Marce. B. Med. A.
a pr. m. ut marg. Ed. καὶ ἡ. Mox Marce.
C. αὐτῆ.17. νοήσεως] Codd. Darm. Marce. B. et
Med. A. (hic a pr. m.) ἀναστάσεως. Marce.
B. in marg. γρ. νοήσεως. Marg. Ed. habet:
ἀναστάσεως.ib. Εἰ δὲ ἐστὶ] Codd. Ciz. et Vat. ἐστὶ
δέ. Mon. C. Marce. εἰ δ' ἐστὶ.

prædicare debemus: neque enim hoc indiget: quoniam neque etiam de ipso prædicamus, Deus est bonus. Sed de quo prædicatur, est, de eodem modo, cum minime sit? An forsán dicet bonum sum? Sed rursus ipsum est ita de se prædicabit. At vero, si bonum duntaxat pronuntiet, quidnam adjungere judicabitur? Bonum sane cognoscere potest aliquis absque hoc verbo, quod est appellatur, nisi forte bonum de alio prædicet. Qui vero se ipsum bonum esse cognoscit, prorsus hoc ipsum intelliget, scilicet ego sum bonum: alioquin bonum quidem intelliget: non tamen id assequetur, ut scilicet se ipsum hoc esse intelligat. Oporet igitur, si illic boni intelligentia est, talem esse, ut bonum, sum, intelligat. Atqui si ipsa intelligentia bonum ipsum est, certe non ipsius, sed boni intelligentia erit, nec ipse quidem, imo intelligentia erit ipsum bonum. Sin autem intelligentia boni diversa est a bono, sequitur, ut

neque cognoscentem ullo modo se ipsam? Quid ergo? Cognoscet saltem ego sum, sed quoniam modo, cum minime sit? An forsán dicet bonum sum? Sed rursus ipsum est ita de se prædicabit. At vero, si bonum duntaxat pronuntiet, quidnam adjungere judicabitur? Bonum sane cognoscere potest aliquis absque hoc verbo, quod est appellatur, nisi forte bonum de alio prædicet. Qui vero se ipsum bonum esse cognoscit, prorsus hoc ipsum intelliget, scilicet ego sum bonum: alioquin bonum quidem intelliget: non tamen id assequetur, ut scilicet se ipsum hoc esse intelligat. Oporet igitur, si illic boni intelligentia est, talem esse, ut bonum, sum, intelligat. Atqui si ipsa intelligentia bonum ipsum est, certe non ipsius, sed boni intelligentia erit, nec ipse quidem, imo intelligentia erit ipsum bonum. Sin autem intelligentia boni diversa est a bono, sequitur, ut

730 δέ ἐστι πρὸ τῆς νοήσεως τὸ ἀγαθὸν αὐταρκες, αὐταρκες ὃν αὐτῷ εἰς ἀγαθὸν, οὐδὲν ἂν δέοιτο τῆς νοήσεως τῆς περὶ αὐτοῦ.

Α Ὡστε ἢ ἀγαθὸν οὐ νοεῖ ἑαυτὸ, ἀλλὰ ἢ τί, ἢ οὐδὲν ἄλλο πάρεστιν αὐτῷ, ἀλλὰ ἀπλῆ τις ἐπιβολὴ αὐτῷ πρὸς αὐτὸν ἔσται. Ἄλλ' οὐκ ὄντος οἷον διαστήματός τινος, οὐδὲ διαφορᾶς πρὸς αὐτὸ τὸ ἐπιβαλεῖν⁵ ἑαυτῷ, τί ἂν εἴη ἢ αὐτό; διὸ καὶ ὀρθῶς ἐτερότητα λαμβάνει, ὅπου νοῦς καὶ οὐσία. δεῖ γὰρ τὸν νοῦν αἰεὶ ἐτερότητα καὶ ταυτότητα λαμβάνειν, εἴπερ νοήσει. Ἐαυτὸν τε γὰρ οὐ διακρινεῖ ἀπὸ τοῦ νοητοῦ Β τῆ πρὸς αὐτὸ ἐτέρου σχέσει, τά τε πάντα οὐ θεωρήσει, μηδεμιᾶς ἐτερότητος γενομένης, εἰς τὸ πάντα εἶναι, οὐδὲ γὰρ ἂν οὐδὲ δύο.¹⁰ ἔπειτα εἰ νοήσει, οὐ δὴ που ἑαυτὸν μόνον νοήσει, εἴπερ ὅλως νοήσει. Διὰ τί γὰρ οὐχ ἅπαντα; ἢ ἀδυνατήσει; ὅλως δὲ οὐχ ἀπλοῦς γίνε-
ται νοῶν ἑαυτὸν, ἀλλὰ δεῖ τὴν νόησιν τὴν περὶ αὐτοῦ ἐτέρου εἶναι, εἴτι ὅλως δύναιτο νοεῖν αὐτό. Ἐλέγομεν δὲ, ὅτι οὐ νόησις τοῦτο, εἰ
C δὴ ἄλλον αὐτὸν ἐθέλοι ἰδεῖν. Νοήσας δὲ αὐτὸς πολὺς γίνεταί, νοη-¹⁵
τὸς, νοῶν, κινούμενος, καὶ ὅσα ἄλλα προσήκει νῶ. Πρὸς δὲ τούτοις

1. ὃν αὐτῷ] Cod. Med. B. ὃν αὐτῷ, cum Marc. A. Quod prætulī.
4. ἀλλὰ ἀπλῆ] Codd. Ciz. Marce. et Vat. ἀλλ' ἀπλῆ.
ib. αὐτῷ πρὸς αὐτὸν] Cod. Med. B. αὐτῷ πρὸς αὐτῷ.
ib. Ἄλλ'] Cod. Mon. C. ἀλλὰ.
5. διαφορᾶς] Ita Codd. Marce. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. διαφορᾶς.
ib. ἐπιβαλεῖν] Codd. præter Darm. om-

nes ἐπιβάλλειν.
6. ἢ αὐτό;] Cod. Vat. ἢ αὐτῷ.
8. γὰρ οὐ] In Cod. Vat. his verbis puncta subscripta sunt. Idem habet διακρίνειν, et mox omittit αὐτό.
11. οὐ δῆπου—νοήσει] Cod. Ciz. omittit hæc.
13. νοῶν] Cod. Vat. νῶν.
ib. ἀλλὰ δεῖ] Cod. Med. B. ἀλλὰ δὴ.
ib. ἐτέρου] Cod. Vat. ἕτερον.

14. δύναται] Codd. omnes, ut marg. Ed., δύναισα. Quos sequimur. Mox Marc. A. Med. B. αὐτό.
ib. οὐδ' εἰ ἄλλο ἐθέλοι ἰδεῖν] Codd. Med. A. Darm. Marc. B. ut marg. Ed. εἰ δὴ ἄλλον αὐτὸν ἐθέλοι ἰδεῖν. Quod recepi. Fic. legisse videtur εἰ μὴ ὡς ἄλλον κ. τ. λ. Ciz. Marc. A. C. et Vat. οὐδ' εἰ ἄλλον αὐτὸν ἐθέλοι εἶναι. Mon. C. et Med. A. οὐδ' εἰ ἄλλον αὐτὸν ἐθέλοι ἰδεῖν.

bonum ante ipsius intelligentiam jam existat. Quod si ante intelligentiam bonum ipsum est suapte natura sufficiens, et certe sufficiens sibi-
met ad bonum, nullo modo sui intelligentia indige-
bit: quapropter qua ratione bonum, se ipsum nequaquam intelligit.

XXXIX. In primo rerum principio nec est intelligentia sui, nec aliorum: si modo intelligentia est cognitio quædam, ejusmodi habens conditiones.

Primum quidem, ut una cum stabilitate habeat nonnihil simile motioni. Secundam, ut una cum identitate admittat et differentiam. Tertiam, ut simul componendo discernat. Quartam, ut natura, cujus actus intelligentia est, sit in se difformis, dum est intellectus, intelligibile, intellectio. Quintam, ut sit etiam omniformis, si modo per hanc intelligentia sit omnia perceptura. Perceptionem ejusmodi varietate plenam Plotinus in Deo negat, simplicem certitudinem et claritatem lucemque nan negat: similiter actionem providentiamque a bonitate differentem, forasque declinantem negat: sed interea omnia illinc effici vult, provideque disponi.

VOL. II.

Si Deus non intelligit se ipsum, qua ratione bonum, quæri potest, qua potissimum ratione. Ac respondere quis potest, nihil aliud adesse deo: sed simplicem quandam intuitum ipsi existere ad se ipsum. Veruntamen cum non sit ibi velut aliquod intervallum, nec differentia ad se ipsum prorsus ulla, merito hoc ipsum, quod dicitur intendi in se, vel intueri se ipsum, nihil aliud nisi ipsummet existit. Quam ob rem ubi intellectus est et essentia, recte diversitas accidit. Oportet enim intellectum si quando intellecturus sit, diversitatem identitatemque semper admittere. Neque enim se ipsum ab intelligibili discernet aliquando habitudine quadam diversæ rationis ad ipsum, neque reliqua intelliget omnia, si nulla diversitas insit, ad hoc, ut sint ibi omnia, conferens: quin etiam absque ratione diversitatis, neque duo quidem ibi saltem erunt. Præterea si intelliget, non se ipsum intelliget tantum, si omnino intelliget: quid enim obstat, quo minus intelligat omnia? Num forte intelligere minus poterit cætera, quam se ipsum? Omnino

-4 R

κακείνο ὄραν προσήκει, ὅπερ εἴρηται ἤδη ἐν ἄλλοις, ὡς ἐκάστη νόη-
 σις, εἴπερ νόησις ἔσται, ποικίλον τι δεῖ εἶναι, τὸ δὲ ἀπλοῦν καὶ τὸ
 αὐτὸ πᾶν οἶον κίνημα, εἰ τοιοῦτον εἴη οἶον ἐπαφή, οὐδὲν νοερὸν ἔχει.
 Τί οὖν; οὔτε τὰ ἄλλα οὔτε αὐτὸν εἰδήσει, ἀλλὰ σεμνὸν ἐστήξεται; D
 5 τὰ μὲν οὖν ἄλλα ὕστερα αὐτοῦ, καὶ ἦν πρὸ αὐτῶν ὃ ἦν, καὶ ἐπίκτη-
 τος αὐτῶν ἢ νόησις, καὶ οὐχ ἢ αὐτῇ ἀεὶ, καὶ οὐχ ἐστηκότων, κἂν τὰ
 ἐστῶτα δὲ νοῆ, πολὺς ἐστιν. Οὐ γὰρ δὴ τὰ μὲν ὕστερα μετὰ τῆς
 νοήσεως καὶ τὴν οὐσίαν ἔξει, αἱ δὲ τούτων νοήσεις θεωρίαι κεναὶ μό-
 νον ἔσονται. Ἡ δὲ πρόνοια ἀρκεῖ ἐν τῷ αὐτὸν εἶναι, παρ' οὗ τὰ
 10 πάντα. Τὸ δὲ πρὸς αὐτὸν πῶς, εἰ μὴ αὐτὸν, ἀλλὰ σεμνὸν ἐστήξεται; E
 ἔλεγε μὲν οὖν ὁ Πλάτων περὶ τῆς οὐσίας λέγων, ὅτι νοήσει, ἀλλ' οὐ 731
 σεμνὸν ἐστήξεται ὡς τῆς οὐσίας μὲν νοούσης, τοῦ δὲ μὴ νοούντος
 σεμνοῦ ἐστηξομένου, τὸ μὲν ἐστήξοιτο τῷ μὴ ἄλλως ἂν δεδυνῆσθαι
 ἐρμηνεύσαι, σεμνότερον δὲ καὶ ὄντως σεμνὸν νομίζων εἶναι τὸ ὑπερ-
 15 βεβηκὸς τὸ νοεῖν.

Καὶ ὅτι μὲν μὴ δεῖ νόησιν περὶ αὐτὸν εἶναι, εἰδεῖεν ἂν οἱ προσα- A
 ψάμενοι τοῦ τοιούτου. Δεῖ γε μὴν παραμύθια ἅττα πρὸς τοῖς εἰρημέ-

1. κακείνο] Cod. Vat. κακίον.
 3. εἰ τοιοῦτον] Cod. Vat. omittit εἰ.
 ib. οὐδὲν] Ita, præter Cod. Mon. C.,
 omnes. Ed. οὐδέ.
 4. αὐτόν] Cod. Vat. αὐτόν.
 5. ὃ ἦν] Desunt h. v. in Cod. Med.
 B.

8. πούτων] Codd. Marc. Mon. C. Med.
 A. B. Vat. πούτου.
 11. ὁ Πλάτων] Cod. Vat. omittit ὁ.
 16. μὴ δεῖ] Cod. Mon. C. omittit μὴ
 cum Marc. A.
 ib. εἰδῖεν ἂν] Codd. Mon. C. Marc. A.
 εἰδῖεν ἂν.

17. παραμύθια] Ita Codd. Ciz. Med.
 A. B. Vat. Marc. B. C. In Mon. C. et
 Marc. A. est παραμύθια. In Ed. παρα-
 μύθια.
 ib. ἅττα] Ita Codd. Mon. C. et Vat.
 Rell. cum Ed. ἅττα.

autem, qui se intelligit, evadit inde non simplex: siquidem necessarium est, ipsam sui ipsius intelligentiam alicujus differentis existere, siquid omnino se intelligere valeat. Diximus autem hoc ipsum non esse intelligentiam, nisi se contineatur ut alium. Intelligens vero se ipsum fit necessario multiplex, intelligibilis, intelligens, motus, et quæcunque accommodata sunt menti. Præterea, quod et alibi diximus, est in præsentia cogitandum, intelligentiam quamlibet, si modo futura sit intellectio, esse quiddam varium oportere, ubi vero simplex eademque omnino velut motio quædam esse uniformis, si perinde se habeat, velut tactus, intellectualem nullam habet conditionem. Quid ergo? Neque alia, neque se cognoscet? Atque ita dignitatem suam integram retinebit? Alia profecto posteriora sunt ipso, estque ipse hoc ipsum, quod est ante illa. Eorumque intellectio adventitia est, neque semper eadem, neque manentium, ac etiam si intelligat permanentia, nihilo minus evadit multiplex. Neque enim dicendum est, posteriora quidem illo una cum intellectione habere insuper et essentiam, illius au-

tem intelligentias speculationes quasdam vacuas duntaxat existere. Proinde providentiæ ratio satis ex eo servatur, quod Deus ipse est, a quo sunt omnia. Quod autem refertur ad ipsum, quoniam modo Deus intelligit, nisi se intellexerit, sed ita purum in sua majestate perstiterit? Plato igitur de essentia loquens ait, intelliget quidem essentia, sed non propterea existet ipsum maxime venerandum. Quasi essentia quidem intelligat, id vero, quod non intelligit, consistere in primis valeat venerandum. Quibus in verbis Plato ait existere, sive consistere: quoniam exprimere aliter non valebat. Augustus autem vereque augustum et venerandum existimavit, quod intelligentiam supereminet.

XL. Actionem omnem et alicujus existere et versari circa aliquid aliud arbitratur: mox intelligentiam esse vult actionem: deinde essentiam existimat actionis et intelligentiæ fundamentum. Merito igitur actionem, intelligentiam, essentiam principio negat: quod quidem neque subest actui, neque circa aliud ullo modo versatur. Si, posita semel ipsa bonitate,

73¹ νοις κομίζεις, εἶπη οἶόν τε τῷ λόγῳ σημήναι. Δεῖ δὲ τὴν πειθῶ με-
 μιγμένην ἔχειν τὴν ἀνάγκην. Δεῖ τοίνυν γιγνώσκειν, ἐπιστήσαντα
 ὡς νόησις πᾶσα, ἕκ τινός ἐστι καὶ τινος. Καὶ ἡ μὲν συνοῦσα τῷ ἐξ
 Βοῦ ἐστίν, ὑποκείμενον μὲν ἔχει τὸ οὐ ἐστὶ νόησις. οἶον δὲ ἐπικείμενον
 αὐτῇ γίγνεται ἐνέργεια αὐτοῦ οὔσα, καὶ πληροῦσα τὸ δυνάμει ἐκείνο, 5
 οὐδὲν αὐτῇ γεννώσα. Ἐκείνου γάρ ἐστίν οὐ ἐστὶ μόνον, οἶον τελείω-
 σις. Ἡ δὲ οὔσα νόησις μετὰ οὐσίας καὶ ὑποστήσασα τὴν οὐσίαν
 οὐκ ἂν δύναίτο ἐν ἐκείνῳ εἶναι, ἀφ' οὗ ἐγένετο, οὐ γὰρ ἂν ἐγέννησέ
 τι ἐν ἐκείνῳ οὔσα. Ἄλλ' οὔσα δύναμις τοῦ γεννᾶν ἐφ' ἑαυτῆς ἐγέννα,
 C καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτῆς ἐστὶν οὐσία, καὶ σύνεστιν ἐν τῇ οὐσίᾳ, καὶ 10
 ἐστὶν οὐχ ἕτερον ἢ νόησις καὶ ἡ οὐσία αὕτη, καὶ αὐτῇ ἑαυτὴν νοῆ ἢ
 φύσις, οὐχ ἕτερον, ἀλλ' ἡ λόγῳ τῷ νοούμενον καὶ τὸ νοοῦν, πλήθος
 ὄν, ὡς δέδεικται πολλαχῆ. Καὶ ἐστὶν αὕτη πρώτη ἐνέργεια ὑπόστα-
 σιν γεννήσασα εἰς οὐσίαν, καὶ ἴνδαλμα ὄν ἄλλου οὕτως ἐστὶ μέγαλου
 τινός, ὥστε ἐγένετο οὐσία. Εἰ δ' ἦν ἐκείνου καὶ μὴ ἀπ' ἐκείνου, οὐδ' 15
 ἂν ἄλλο τι, ἢ ἐκείνου ἦν, καὶ οὐκ ἂν ἐφ' ἑαυτῆς ὑπόστασις ἦν.
 D Πρώτη δὲ οὔσα αὕτη ἐνέργεια καὶ πρώτη νόησις, οὐκ ἂν ἔχοι οὔτε
 ἐνέργειαν πρὸ αὐτῆς οὔτε νόησιν. Μεταβαίνων τοίνυν τις ἀπὸ ταύ-
 τῆς τῆς οὐσίας καὶ νοήσεως οὔτε ἐπὶ τὴν οὐσίαν ἤξει οὔτε ἐπὶ νόησιν,

1. εἶπη] Ita Codd. omnes. Ed. ἕπη.
 ib. σημήναι] Codd. Marc. A. Mon. C.
 Med. B. συμβῆναι.
 5. αὐτῇ γίγνεται] Cod. Mon. C. αὐτῇ
 γίγνεται. Med. B. Marc. A. αὐτῇ γίγν.
 ib. ἐνέργεια] Codd., exceptis Medd. et
 Marc. C., omnes, ut marg. Ed., ἐνέργεια.
 Et sic correxi.
 7. μετὰ οὐσίας] Codd. Marcc. Mon. C.
 et Vat. μετ' οὐσίας.
 10. σύνεστιν] Codd. omnes cum marg.
 Ed. σύνεστι καὶ.

11. καὶ αὐτῇ] Cod. Vat. καὶ ἡ αὐτῇ.
 ib. νοῆ] Codd. Marcc. Mon. C. Med.
 A. B. Vat. νοή. Vat. omittit sequens ἢ.
 12. τῷ νοούμενον] Codd. Marcc. Ciz.
 Mon. C. Vat. τὸ pro τῷ.
 14. ἐν ἄλλου] Cod. Ciz. omittit ὄν. Vat.
 habet ἄλλου.
 15. ἀπ' ἐκείνου] Cod. Vat. ὑπ' ἐκείνου.
 16. οὐκ ἂν] Ita Cod. Vat. Rell. ut Ed.
 οὐκ ἂν. Marc. C. omittit verba καὶ οὐκ ἂν
 —ὑπόστασις ἦν.

17. Πρώτη δὲ] Codd. fere omnes πρώτη
 δὲ. Sed Med. A. a pr m. δε, et sic Marc.
 B.
 19. ἐπὶ τὴν οὐσίαν] Codd. Ciz. Mon. C.
 Med. A. B. ἐπὶ οὐσίαν.
 ib. οὔτε ἐπὶ τὴν—νοήσεως] Desunt hæc
 in Cod. Vat. Sed Marc. B. verba Μετα-
 βαίνων—ἐπὶ νόησιν habet non nisi in mar-
 gine.
 ib. οὔτε ἐπὶ νόησιν] Codd. Mon. C. Marc.
 A. οὐτ' pro οὔτε.

mor intelligentiam huic attribuis: aut nihilo differre
 putas, aut aliquo. Si nihilo, frustra intelligentiam
 ibi nominas, si aliquo cum summo bono mīsces, minus
 bonum. Sit ergo bonitas ipsa non intelligentia qui-
 dem proprie, sed intelligentiæ causa lux, certitudo,
 veritas in se consistens: in quam velut summum
 optabilissimumque desinit totus intelligentiæ nixus.
 Est denique bonitatis tanta potestas, ut intelligentia,
 quæ imago prima ejus existit, sit substantia prima.

Intelligentiam circa primum esse non oportere,
 cognoscere quidem poterunt, qui tale quiddam
 attigerint. Præstat autem persuasiones quasdam
 superioribus adhibere, si qua conditione, quod
 volumus, verbis significare possimus. Oportet
 sane necessitatem cum probabili persuasione mi-
 scere. Animadvertendum est in primis, omnem
 intelligentiam tum ex aliquo, tum alicujus exis-

tere. Et profecto, quæ cum illo, ex quo est,
 cohæret, subiectum quidem habet illud, cujus
 est intellectio, atque ipsa est velut inhærens ali-
 quid, et actus illius, ejusdemque potentiam im-
 pletus, nihil interea generans. Illius namque est,
 cujus est duntaxat tanquam ejus perfectio quæ-
 dam. Intelligentia vero, quæ cum essentia est,
 et per quam consistit essentiæ subsistentia, non
 potest in eo esse, a quo facta est: alioquin, si
 esset in eo, nihil utique genuisset. Verum, cum
 sit quædam generandi potestas, genuit in se ipsa,
 actioque ejus est essentia, coexistitque in essentia.
 Neque illic diversum est intelligentia atque hæc
 ipsa essentia: sed hæc ipsa natura se ipsam in-
 telligit, non tanquam diversum aliquid, nisi rati-
 one tantum ibi sit, quod intelligitur et quod in-
 telligit, quamvis multitudo quædam sit, ut sæpe

ἀλλ' ἐπέκεινα ἤξει οὐσίας καὶ νοήσεως, ἐπὶ τι θαυμαστὸν, ὃ μήτε ⁷³¹
 ἔχει ἐν αὐτῷ οὐσίαν μήτε νόησιν, ἀλλ' ἔστιν ἔρημον αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ,
 τῶν ἐξ αὐτοῦ οὐδὲν δεόμενον. Οὐ γὰρ ἐνεργήσας πρότερον, ἐγέννησεν
 ἐνέργειαν· ἤδη γὰρ ἂν νενοήκει, πρὶν γενέσθαι νόησιν. Ὅλως γὰρ ἡ
 5 νόησις, εἰ μὲν ἀγαθοῦ, χεῖρον αὐτοῦ, ὥστε οὐ τοῦ ἀγαθοῦ ἂν εἴη. Ε.
 Λέγω δὲ οὐ τοῦ ἀγαθοῦ, οὐχ ὅτι μὴ ἔστι τὸ ἀγαθόν· τοῦτο γὰρ ἔστω·
 ἀλλ' ὅτι ἐν αὐτῷ τῷ ἀγαθῷ οὐκ ἂν εἴη νόησις, ἢ ἐν ἔσται ὁμοῦ τὰ-
 γαθὸν, καὶ τὸ ἔλαττον αὐτοῦ ἢ νόησις αὐτοῦ. Εἰ δὲ χεῖρον ἔσται, ⁷³²
 ὁμοῦ ἢ νόησις ἔσται καὶ οὐσία. Εἰ δὲ κρείττον ἢ νόησις, τὸ νοητὸν
 10 χεῖρον ἔσται, οὐδὲ ἐν τῷ ἀγαθῷ ἢ νόησις, ἀλλὰ χεῖρον οὐσα, καὶ διὰ
 τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἀξιωθεῖσα, ἐτέρωθι ἂν εἴη αὐτοῦ καθαρὸν ἐκείνο,
 ὥσπερ τῶν ἄλλων καὶ αὐτῆς ἀφείσα. Καθαρὸν δὲ ὄν νοήσεως, εἰλι-
 κρινές ἐστιν ὃ ἐστιν, οὐ παραποδιζόμενον τῇ νοήσει παρούσῃ, ὡς μὴ
 εἰλικρινές καὶ ἐν εἶναι. Εἰ δέ τις καὶ τοῦτο ἅμα νοοῦν καὶ νοούμενον ^Β
 15 ποιεῖ καὶ οὐσίαν καὶ νόησιν συνοῦσαν τῇ οὐσίᾳ, καὶ οὕτως αὐτὸ νο-
 οῦν θέλη ποιεῖν, ἄλλου δεήσεται καὶ τούτου πρὸ αὐτοῦ· ἐπεὶπερ ἡ

2. ἔχει ἐν] Ita Codd. Ciz. Marc. A.B. Med. A.B. Vat. Pergunt Ciz. et Vat. αὐτῷ. Ed. habet ἔχειν. In seqq. Marc. A.

οι
 νουήκει (sic).

4. ἐνεργειαν ἤδη] Codd. omnes ita: ἐνεργειαν ἤδη γὰρ ἂν ἦν, πρὶν γενέσθαι οὐδὲ νοήσας ἐγέννησιν νόησιν ἤδη κ. τ. λ. Qua vertendo expressit Fic.

6. μὴ ἔσται] Codd. præter Darin. omnes μὴ ἔσται νοήσας, ut legit Fic.

7. ἐν ἔσται] Cod. Ciz. omittit ἔν.

ib. τὰγαθόν] Codd. Mon. C. Med. A.

B. Vat. τὸ ἀγαθόν.

8. ἢ νόησις] Cod. Ciz. omittit ἢ.

9. καὶ οὐσία] Codd. Marc. Mon. C. Med. A.B. Vat. καὶ ἡ οὐσία.

ib. τὸ νοητὸν] Cod. Med. A. ad v. τὸ in m. ab al. m. adscriptum habet καὶ. Pergit Marc. A. χεῖρον.

11. τοῦτο τὸ ἀγαθόν] Marc. A. omittit τὸ.

12. Καθαρὸν δὲ ὄν] Ita Codd. omnes. Ed. οὐ pro ὄν.

ib. εἰλικρινές] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. Vat. εἰλικρινώς.

13. μὴ εἰλικρινές] Cod. Ciz. μὴ εἰλικρινώς.

14. καὶ ἐν εἶναι] Ita Codd. omnes excepto Darin., qui cum Ed. habet καὶ ἐν καὶ εἶναι.

15. ποιεῖ] Cod. Mon. C. supra lin. οἷ, et s.c. etiam Marc. A.

ib. αὐτὸ νοοῦν] Cod. Ciz. αὐτὸν νοοῦν. Marc. A. αὐτό. Prior cum Med. A. Marc. B. pergit θέλει, Vat. εἰλελει, Marc. A.C. Mon. C. Med. B. θέλοι pro θέλει.

16. πρὸ αὐτοῦ] Cod. Med. B. Marc. A. πρὸ αὐτοῦ. Idem mox πρὸ αὐτῆς et paulo inferius ἐν αὐτῇ, cum Cod. Mon. C.

jam est demonstratum. Jam vero hæc ipsa est actio prima subsistentiam generans in essentiam. Cumque alterius sit imago, tam excelsi imago est, ut sit et essentia. Sin autem illius quidem foret, neque tamen ab illo nihil in se aliud esset, quam quod foret illius, neque in se ipsa substantia foret. Cum igitur actio hæc prima sit et intelligentia prima, nimirum nullam super se vel actionem vel intelligentiam habet. Quisquis ergo hæc essentiam intellectionemque transcendit, neque ad essentiam neque ad intelligentiam ultra perveniet, sed super essentiam intelligentiamque ascendet ad aliquid admirandum: quod nec essentiam, nec intellectionem in se ullam prorsus admittit: sed solum purumque in se ipso consistit, nullo eorum, quæ ab ipso sunt, indigens. Non enim prius agens genuit actionem: alioquin jam actus existeret, antequam actus exoriretur. Neque intelligens intelligentiam genuit: alioquin prius quidem intellexisset, quam intellectio nas-

ceretur. Omnino vero intelligentia siquidem boni est, aliquid est bono deterius: quapropter non est ipsius boni. Dico autem, non ipsius boni, non quia bonum intelligi nequeat, hoc enim in præsentia concedatur, sed quoniam in ipso bono nulla est intellectio: alioquin unum erit simul bonum ipsum, quodve minus est bono, id est ipsius intelligentia. Si autem aliquid deterius sit, simul intelligentia essentiaque existit. At si bonum ipsum præstantius est intelligentia, simul atque intelligibile deterius erit, nec intellectio erit in bono: sed cum hæc sit deterius aliquid, et propterea majestatem boni revereatur, nimirum habitat seorsum a bono, dimittens illud sicut ab aliis, sic et ab ipsa liberum permanere. Cum vero ab intellectione sit purum, sincere admodum hoc ipsum quod est, existit, nulla intellectionis præsentia impeditum quo minus unum sit penitus et sincerum. Si quis autem et hoc intelligens simul intellectumque confingat, et essentiam in-

73² ἐνέργεια καὶ ἡ νόησις, ἢ ἄλλου ὑποκειμένου τελείωσις ἢ συνυπόστασις οὐσα πρὸ αὐτῆς, καὶ αὐτὴ ἄλλην ἔχει φύσιν, ἢ καὶ τὸ νοεῖν εἰκότως· καὶ γὰρ ἔχει ὁ νοήσει, ὅτι ἄλλο πρὸ αὐτῆς. καὶ ὅταν αὐτὴ αὐτὴν οἶον καταμανθάνει, ἃ ἔσχευ ἐκ τῆς ἄλλου θέας ἐν αὐτῇ· ὧ δὲ μήτε τι ἄλλο πρὸ αὐτοῦ, μήτε τι σύνεστιν αὐτῷ ἐξ ἄλλου, τί καὶ⁵ νοήσει ἢ πῶς ἑαυτόν; τί γὰρ ἐζήτει; ἢ τί ἐπόθει; ἢ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ὅση; ὡς ἐκτὸς οὔσης αὐτοῦ, καθ' ὃ ἐνόει· λέγω δὲ, εἰ ἄλλη μὲν ἢ δύναμις αὐτοῦ, ἢν ἐμάνθανεν, ἄλλη δὲ ἢ ἐμάνθανεν· εἰ δὲ μία, τί ζητεῖ;

A Κινδυνεύει γὰρ βοήθεια τὸ νοεῖν δεδόσθαι ταῖς φύσεσι ταῖς θειο-¹⁰τέραις μὲν, ἐλάττοσι δὲ οὔσαις, καὶ οἶον αὐταῖς τυφλαῖς οὔσαις ὄμμα. Ὁ δ' ὀφθαλμὸς τί ἂν δέοιτο τὸ ὄν ὄραν φῶς αὐτὸς ὦν; ὁ δ' ἂν δέηται δι' ὀφθαλμοῦ, σκότου ἔχον παρ' αὐτῷ, φῶς ζητεῖ. Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ νοεῖν, τὸ δὲ φῶς φῶς οὐ ζητεῖ, οὐκ ἂν ἐκείνη ἢ αὐτὴ φῶς μὴ ζητουῦσα, ζητήσκει νοεῖν, οὐδὲ προσήκει αὐτῇ τὸ νοεῖν. Τί γὰρ καὶ¹⁵ B ποιήσει, ἢ τί προσθήσει δεόμενος καὶ αὐτὸς ὁ νοῦς, ἵνα νοῆ; οὐκ αἰ-

2. ἄλλην ἔχει] Cod. Vat. ἄλλη ἔχει.
ib. ἢ καί] Codd. Ciz. et Vat. ἢ καί.
4. αὐτῆν] Cod. Vat. αὐτήν. Idem pergit οἶον καταμανθάνειν.
ib. θέας] Cod. Vat. θεωρίας.
ib. ὧ δὲ] Cod. Vat. a pr. m. ὡς δὲ. Post πρὸ αὐτοῦ repetit Marc. B. septem líneas, inde ab ἐπιπέτρ. (B.) In marg. annot. δις γίγραται.

6. ἐζήτει] Cod. Ciz. ζητεῖ.
7. αὐτῶν] Codd. omnes ut marg. Ed. αὐτοῦ, excepto Marc. C. Illos sequimur.
11. ὄμμα] Cod. Med. B. ἄμα.
12. ὀφθαλμὸς τῷ] Ita Codd. Marc. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ὀφθαλμὸς (sic) τῷ.
13. ἔχον παρ'] Codd. Marc. Mon. C. et Vat. ἔχον παρ'. Pergit Marc. C. αὐτῶν.

ib. οὖν τῷ] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A.C. Med. A.B. (ex corr.) Vat. omittunt τό.
14. οὐ ζητεῖ] Cod. Vat. omittit οὐ.
15. ζητήσκει] Cod. Vat. ζητήσει.
ib. προσήκει] Codd. omnes ut marg. Ed. προσθήσει.
16. αὐτῷ δεόμενος] Codd. excepto Darm. omnes omittunt αὐτῷ. Quare delevi.

telligentiamque simul cum essentia conspirantem, atque illud se ipsum intelligens effingere molia-
tur, certe alio quodam et hoc quidem superiore prorsus egebit. Siquidem actus intelligentiae vel alterius subiecti perfectio quaedam est, vel si sit (ut ita dixerim) consubsistentia quaedam, adhuc ante se ipsam quoque aliam habet naturam, cuius virtute huic jure convenit intelligere. Jam vero idcirco, quod intelligat, habet, quoniam aliud est super ipsam: quin etiam quando se ipsam intelligit, tunc velut agnoscit, quæ prius ex quodam alterius intuitu reportavit. Illud autem, quo nihil superius est, cui nihil inest ex alio, quidnam intelliget? quove modo se ipsum? nempe si ad se convertatur intelligendo, quidnam quaerit? quidve desiderat? Numquid, quanta sui potentia sit, metiri contendit? quasi videlicet illa extra ipsum sit, quatenus intelligit ipsam. Dico autem, si quidem alia quidem sit ejus potentia, quam perdiscit, alia vero, quam discit. Sin autem omnino sit una, quidnam perquirat?

XLI. *Visus factus est, et nititur ad capiendum lumen: lumini igitur non est opus visu: ita nec ipsi bono*

opus est intellectu, ejus actusque, qui ad id dumtaxat natura contendit, ut accipiat boni lumen.

Si ipsum bonum dixeris intelligere, aut intelligendo nihil proficit: intelligit ergo frustra, aut proficit, nec igitur erat prius ipsum bonum. Si sui ipsius intelligentia ad hoc ipsum confert, ut intimæ partes enumerentur, totumque sibi concilietur, non est opus intelligentia simplicissimo. Ubi summum in cognitionis ordine posuisti primum, scilicet intellectum, non adjungas rationem, imaginationem, sensum, oculum, ne et adjungas temere, et inficias, quod est optimum. Similiter ubi concesseris immensam sufficientissimi boni lucem, quæ est intelligentiæ finis intelligentiam huic adhibere non debes.

Videtur autem intelligendi donum naturis quidem divinis, quamvis non primis, admiuiculi gratia fuisse tributum, ac velut oculis illis, natura sua quasi cæcis, adhibitus. Oculus autem ipse, si lumen ipsum foret, nequaquam indigeret ens velut lumen aspicere: qui autem indiget, tanquam ex se tenebrosus, per oculum quaerit lumen. Si ergo intelligentiæ nixus quaerit lumen, lumen autem non expetit lumen, certe natura prima, cum non desideret lumen, nec etiam ap-

σθάνεται οὖν ἑαυτοῦ, οὐ γὰρ δέεται, οὐδ' ἔστι δύο, μᾶλλον δὲ πλείω
 αὐτὸς ἢ νόησις, οὐ γὰρ δὴ νόησις αὐτός. Δεῖ δὲ τρίτον καὶ τὸ νοού-
 μενον εἶναι. εἰ δὲ ταῦτὸν νοῦς, νόησις, νοητὸν, πάντη ἐν γενόμενα,
 ἀφανιεῖ αὐτὰ ἐν αὐτοῖς· διακριθέντα δὲ τὸ ἄλλο πάλιν αὐτὸ οὐκ ἐκείνο
 5 ἔσται. Ἐατέον οὖν τὰ ἄλλα πάντα, ἐπὶ φύσεως ἀρίστης, οὐδεμιᾶς 733
 ἐπικουρίας δεομένης· ὁ γὰρ ἂν προσθῆς, ἠλάττωσας τῇ προσθήκῃ
 τὴν οὐδενὸς δεομένην. Ἡμῖν μὲν γὰρ ἦν ἡ νόησις καλὸν, ὅτι ψυχὴ
 δέεται νοῦν ἔχειν, καὶ νῶ, ὅτι τὸ εἶναι αὐτῷ ταῦτὸν καὶ ἡ νόησις πε-
 ποίηκεν αὐτόν. Συνεῖναι οὖν δεῖ τῇ νοήσει τούτου, καὶ σύνεσιν αὐ-
 10 τοῦ λαμβάνειν αἰεὶ, ὅτι τοῦτο τοῦτο, ὅτι τὰ δύο ἓν· εἰ δὲ ἐν ἦν μόνον,
 ἦρκεσεν ἂν αὐτῷ, καὶ οὐκ ἂν ἐδεήθη λαβεῖν. Ἐπεὶ καὶ τὸ γνώθι B
 σαυτὸν λέγεται τούτοις, οἱ διὰ τὸ πλήθος ἑαυτῶν ἔργον ἔχουσι δια-
 ριθμεῖν ἑαυτοὺς, καὶ μαθεῖν ὅσα καὶ ποῖα ὄντες, οὐ πάντα ἴσασι, ἢ
 οὐδὲν, οὐδ' ὅτι ἄρχει, οὐδὲ κατὰ τί αὐτοί. Εἰ δὲ τί ἐστὶν αὐτῷ, μει-
 15 ζῶνως ἐστὶν, ἢ κατὰ γνώσιν καὶ νόησιν καὶ συναίσθησιν αὐτοῦ, ἐπεὶ
 οὐδὲ ἑαυτῷ οὐδέν ἐστιν. Οὐδὲν γὰρ εἰσάγει εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ ἄρκεῖ

2. ἡ νόησις] Codd. Darm. et Med. A. (in marg. ab al. m.) εἰ νόησις. Vat. ἡ νόησις. Marc. A. ἡ (sic). Marg. Ed. ἡ νόησιν Fic. correxisse videtur in Med. A. εἰ νόησις : quod praestare existimo.

ib. δὴ νόησις] Codd. Marc. Mon. C. Ciz. Med. A. B. δὴ ἡ νόησις.

4. ἀφανιεῖ] Cod. Darm. ἀφανιῖ. Vat. ἀφανιῖ.

ib. ἐν αὐτῷ] Codd. Marc. A. C. Med. B. ἐν αὐτοῖς. Vat. ἑαυτοῖς.

5. ἄλλα πάντα] Hoc recepi ex marg. Ed. cum Fic. pro ἄ. παντη.

ib. οὐδὲ μίαν] Codd. Vat. Marcc. οὐδὲ μιᾶς. Et ita etiam Nicephorus : quem sequimur.

6. ὁ γὰρ ἂν προσθῆς] Cod. Darm. οὐ ὁ γὰρ ἂν προσθῆς. Marc. B. Med. A. οὐ (supra lin. ὁ) γὰρ ἂν προσθῆς (supra lin. ἦς). Marg. Ed. οὐ γὰρ ἂν προσθῆς. Niceph. προσθῆ, ἠλάττωσι.

7. γὰρ ἦν] Codd. Marc. A. C. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. omittunt ἦν. Marc. A. omittit etiam μὲν.

8. νοῦν ἔχειν] Cod. Ciz. νοῦ.

9. σύνεσιν] Codd. Marc. A. Mon. C. σύνεσιν. Pergit Med. C. αὐτοῦ cum Marc. A.

10. λαμβάνειν] Codd. Ciz. et Vat. κατα-λαμβάνειν.

ib. εἰ δὲ ἓν] Cod. Mon. C. εἰ ὃ ἓν cum Marcc.

11. ἂν αὐτῷ] Ita Codd. Marc. A. C. Mon. C. Med. B. Rell. cum Ed. ἂν αὐτῷ.

12. οἱ διὰ] Ita Codd. Marcc. Vat. Rell. cum Ed. οἱ διὰ.

ib. ἑαυτῶν] Ita Codd. Mon. C. Marcc. Ciz. et Vat. Rell. ut Ed. ἑαυτῶν.

14. Εἰ δὲ τί] Codd. Ciz. et Vat. εἰ δὲ τίς. Mox Marcc. Mon. C. et Vat. αὐτὸ pro αὐτῷ.

15. ἢ κατὰ] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. Rell. ut Ed. ἢ κατὰ.

ib. αὐτοῦ] Codd. Med. A. B. Marc. A. B. αὐτοῦ.

16. οὐδὲ] Cod. Vat. οὐδὲ.

ib. ἀλλὰ ἄρκει] Cod. Vat. ἀλλ' ἄρκει.

petit intelligere. Huic ergo intelligentiam non debes adungere : nihil enim inde proficies. Ac si vel animus vel intellectus contendat adungere, ideo quia ipse adinstituto ad intelligentiam indiget, adducitur ut intelligat. Igitur neque se ipsam sentit (non enim hoc indiget) neque duo quaedam est, imo vero, si ibi sit intellectio, plura quam duo erit : non enim ipse est intellectio. Oportet insuper adesse tertium, ipsum videlicet, quod intelligitur. Si autem idem prorsus intellectus, intelligentia, intelligibile sit, certe unum prorsus effecta se ipsis penitus confundentur : ac si discernantur, ut aliud ibi aliudque sit, rursus primum ipsum esse non poterunt. Oportet igitur in optima natura consideranda caetera omnia prorsus omittere, quippe cum nullo indigeat adjumento : quicquid enim adjunxeris, naturam nullius egenam addendo diminues. Nobis qui-

dem intelligentia pulchrum aliquid est, quoniam anima indiget intellectu : pulchrum etiam intellectui, quoniam esse huic est idem, ipsaque intelligentia fecit ipsum. Huic igitur expedit cum intelligentia copulari, sui que ipsius semper effici conscium, animadvertendo videlicet, hoc ibi esse, quod duo illic unum sint : sin autem unum duntaxat existeret, sibi certe sufficeret, neque sibi quicquam foret accipiendum. Jam vero praecipuum illud : Cognosce te ipsum, illos tantum admonet, qui propter multitudinem sibi insitam ad hoc adducuntur, ut se ipsos enumerent, discantque, quot et qualia ipsi in se habentes nondum omnia cognoverunt, vel nullum potius : neque quid teneat principatum, neque secundum quid potissimum ipsi existere iudicandi sint. Si quid autem sit hoc ipsum singulariter unum, excellentius est, quam si cognoverit et intellexerit sen-

733
 C αὐτό. Οὐ τοίνυν οὐδ' ἀγαθὸν αὐτῷ, ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις. Ταῦτα γὰρ
 καὶ δεῖται αὐτοῦ, αὐτὸ δὲ οὐκ ἂν δέοιτο ἑαυτοῦ· γελοῖον γὰρ, οὕτω
 γὰρ ἂν καὶ ἐνδεὲς ἦν αὐτοῦ, οὐδὲ βλέπει δὴ ἑαυτό· δεῖ γάρ τι εἶναι
 καὶ γίνεσθαι αὐτῷ ἐκ τοῦ βλέπειν. Τούτων γὰρ ἀπάντων παρακε-
 χώρηκε τοῖς μετ' αὐτὸ, καὶ κινδυνεύει μηδὲν τῶν προσόντων τοῖς ἄλ- 5
 λοῖς ἐκείνῳ παρεῖναι, ὥσπερ οὐδὲ οὐσία· οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸ νοεῖν, εἴ-
 περ ἐνταῦθα ἢ οὐσία, καὶ ὁμοῦ ἄμφω ἢ νόησις ἢ πρώτη καὶ κυρίως,
 D καὶ τὸ εἶναι, διὸ οὔτε λόγος, οὔτε αἴσθησις, οὔτε ἐπιστήμη, ὅτι μη-
 δέν ἐστι κατηγορεῖν αὐτοῦ ὡς παρόν.
 A Ἄλλ' ὅταν ἀπορῆς ἐν τῷ τοιούτῳ καὶ ζητῆς ὅπου δεῖ ταῦτα θέσθαι, 10
 λογισμῷ ἐπ' αὐτὰ στελλόμενος, ἀπόθου ταῦτα, ἃ νομίζεις σεμνὰ εἶ-
 ναι ἐν τοῖς δευτέροις, καὶ μήτε τὰ δεύτερα προστίθει τῷ πρώτῳ,
 μήτε τὰ τρίτα τοῖς δευτέροις, ἀλλὰ τὰ δεύτερα περὶ τὸ πρῶτον τίθει,
 καὶ τὰ τρίτα περὶ τὸ δεύτερον· οὕτω γὰρ αὐτὰ ἕκαστα ἐάσεις ὡς
 B ἔχει, καὶ τὰ ὕστερα ἐξαρτήσεις ἐκείνων, ὡς ἐκείνα περιθέοντα, ἐφ' 15
 ἑαυτῶν ὄντα. Διὸ καὶ ὀρθῶς καὶ ταύτῃ λέγεται, περὶ τὸν πάντων.
 βασιλέα πάντα ἐστὶ κάκεινου ἕνεκα πάντα, τὰ πάντα ὄντα, λέγον-

1. αὐτῷ] Cod. Med. B. αὐτῷ.
 3. ἢν αὐτοῦ] Cod. Med. B. ἢν αὐτοῦ.
 Cod. recepi cum Fic.
 ib. βλίπτω] Cod. Ciz. βίπτω πα (litera a
 punctis notata). Vat. βλίπτω πα. Idem
 statim δὴ αὐτὸ corr. ex ἑαυτῷ.
 6. οὐδὲ οὐσία] Cod. Vat. οὐδὲ ἰκεὶ νῦν

οὐσία.
 ib. οὐ τοίνυν—οὐσία] Desunt hæc in
 Cod. Ciz.
 ib. εἴπερ] Cod. Vat. ὥσπερ.
 8. μηδὲν ἴστι] Ita Codd. omnes præter
 Darm. qui cum Ed. habet μηδὲ ἴστι.
 10. ζητῆς] Ita Codd. Marcc. Darm.

Mon. C. Med. A.B. Rel. cum Ed. ζη-
 τῆς.
 12. ἐν τοῖς δευτέροις] Post hæc Cod. Ciz.
 pergit ἀλλὰ τὰ δεύτερα περὶ τὸ πρῶτον τίθει,
 καὶ μήτε κ. τ. λ.
 13. τὰ τρίτα τοῖς δευτέροις] Cod. Ciz. τὰ
 τρίτα περὶ τὸ δεύτερον.

seritque se ipsum : quoniam neque sibimet ipsum
 aliquid est. Nihil enim in se introducit, sed pro-
 cul dubio sufficit ipsum. Quam ob rem neque
 sibimet bonum est, sed cæteris. Reliqua enim eo
 semper indigent, illud autem se ipso non indiget:
 ridiculum namque id foret: sic enim foret sui ip-
 sius egenum. Neque igitur se ipsum inspicit :
 oporteret enim aliquid esse fierique illi ob actum
 ipsum respiciendi. Hæc utique omnia sequenti-
 bus facile concessisse videtur, apparetque nihil
 eorum, quæ cæteris adsunt, illi usquam adesse :
 quemadmodum neque illi adest essentia. Neque
 igitur intellectio: siquidem cum intelligentia con-
 currit essentia, simulque sunt ambo prima præ-
 cipuaque intelligentia, et ipsum esse conspirans.
 His ergo de causis inquit Plato, neque sermo-
 nem, neque sensum, neque scientiam haberi posse
 de primo: quoniam videlicet nihil de illo tan-
 quam accedens prædicari possit.

XLII. Tria sunt præcipua rerum principia, bonum,
 prima mens, anima mundi. Sicut in anima mundi
 affectionesque hæc ipsa mundi membra illinc genita

collocari non debent: ita nec mobiles animæ discursio-
 nes, affectionesque pendentes ab intellectu, sunt in
 intellectu ponendæ, ita denique nec intelligentiæ spe-
 ciesque rerum intellectui propriæ pendentesque ex
 bono attribuendæ sunt bono.

Tu vero, quando circa hæc ambigis, quæris-
 que, ubi hæc potissimum sint ponenda rationis
 discursu ad hæc denique tractus, hæc ipsa quæ
 in sequentibus existimas honoranda, rejice protin-
 us in sequentia, neque secunda primo adhibeas,
 neque tertia secundis adjungas: sed secunda qui-
 dem pone circa primum, tertia vero circa secun-
 dum: sic enim singula, sicut in se sunt, se ha-
 bere permittes, et sequentia suspendes ex illis,
 utpote circa illa se undique diffluentia, cum
 illa interim in se consistant. Quapropter hanc
 quoque ob causam recte scribitur a Platone:
 circa omnium regem omnia sunt: illius gratia
 omnia: ipse causa est pulchrorum omnium.
 Cum omnia dicit, omnia intelligit entia. Addit
 et illius gratia, nec injuria, quoniam ille causa
 est eorum, quæ quidem illum appetunt, tanquam
 qui ab omnibus sit diversus, neque quicquam eo-

τος αὐτοῦ καὶ τὸ ἐκείνου ἔνεκα, ἐπειδὴ καὶ τοῦ εἶναι αἷτιος αὐτοῖς, καὶ οἶον ὀρέγεται ἐκείνου ἑτέρου ὄντος τῶν πάντων, καὶ οὐδὲν ἔχοντας ὁ ἐκείνοις πάρεστιν, ἢ οὐκ ἂν εἴη ἔτι τὰ πάντα, εἴτι ἐκείνω τῶν ἄλ- C λων τῶν μετ' αὐτὸν παρείη. Εἰ οὖν καὶ νοῦς τῶν πάντων, οὐδὲ νοῦς 5 ἐκείνω. Αἷτιον δὲ λέγων πάντων καλῶν τὸ καλὸν ἐν τοῖς εἶδεσι φαί- 734 νεται τιθέμενος, αὐτὸ δὲ ὑπὲρ τὸ καλὸν πᾶν τοῦτο. Ταῦτα δὴ δεύ- τερα τιθεῖς εἰς τὰ τρίτα φησὶν ἀνηρητῆσθαι, τὰ μετ' αὐτὰ γενόμενα. Καὶ περὶ τὰ τρίτα δὲ τιθεῖς εἶναι, δῆλον ὅτι τὰ γενόμενα ἐκ τῶν τρί- των, κόσμον τόνδε εἰς ψυχῆν. Ἀνηρητημένης δὲ ψυχῆς εἰς νοῦν, καὶ 10 νοῦ εἰς τὸ ἀγαθόν, οὕτω πάντα εἰς ἐκεῖνο διὰ μέσων, τῶν μὲν πλη- σίου, τῶν δὲ τοῖς πλησίον γειτονοῦντων. Ἐσχάτην δ' ἀπόστασιν τῶν B αἰσθητῶν ἐχόντων, εἰς ψυχῆν ἀνηρητημένων.

1. τὸ ἐκείνου] Cod. Ciz. omittit τό.
ib. αἷτιος] Codd. Med. B. et Vat. αἷ-
τιον. Pergit Ciz. αὐτῆς.
5. καλῶν] Cod. Vat. τῶν καλῶν.
ib. φαίνεται] Cod. Darm. ταῦτα φαίνε-
ται. Cod. Med. A. supra lin. ab al. m.
ταῦτὰ φαίνεται.
6. πᾶν τοῦτο] Cod. Vat. οὐ ταῦτά.
7. εἰς τὰ τρίτα] Cod. Darm. εἰς ἀνηρητη-

μένων τὰ τρίτα. Med. A. in marg. ab al. m.
post eis addit ἀνηρητημένων.
ib. τὰ μετ' αὐτὰ] Codd. omnes ut marg.
Ed. τὰ μετὰ ταῦτα, excepto Marc. C.
9. Ἀνηρητημένης δὲ ψυχῆς] Codd. Darm.
Marc. B. et Med. A. ἀνηρητημένα ἐκ τῶν
πρίτων. Sed duo posteriores in marg. ut
Ed. In marg. Ed. est: ἀνηρητημένης ἐκ τῶν
πρίτων εἰς νοῦν. Fic. aliter legisse videtur:

nec vero ex ejus versione ausim Græca
corrige sine libris.

10. τὸ ἀγαθόν] Codd. Marc. B. A. Mon.
C. et Vat. τὰγαθόν.
ib. οὕτω] Cod. Ciz. οὕτι. Mox Marc.
A. Mon. C. εἰς ἐκεῖνον.
ib. τῶν μὲν—γειτονοῦντων] Desunt hæc
in Cod. Ciz.
11. πλησίον] Cod. Vat. πλησίον.

rum, quæ illis conveniunt, ipse habeat: alioquin haud ultra omnia forent, si quid eorum, quæ post ipsum sunt, ipsi contingeret. Si ergo et intellectus in omnium numero computatur, merito illi nec intellectus inest. Præterea ubi causam appellat Deum pulchrorum omnium, ponere videtur pulchrum in speciebus, summum vero deum super universum hoc pulchrum in speciebus proprie constitutum. Præinde cum intelligibilia hæc secundo in gradu posuerit, ad hæc deinceps subnecti tertia tradit, quæ videlicet post illa fi-

unt. Deinde circa tertia ponit illa videlicet, quæ nascuntur ex tertiis, nostrum hunc scilicet mundum ex anima dependentem. Cum vero tertia, id est, quæ ad animam pertinent subnectantur ad mentem, ac mens redigatur ad bonum, ita nimirum ad illud omnia certis gradibus redeuntur: alia quidem proxime, alia vero proximis adhærentia. Sed inter omnia longissime ab eo sensibilia distant, quæ quidem ad animam continue referuntur.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ ς,

ΛΟΓΟΣ Η.

P L O T I N I

ENNEAD. SEXTÆ,

LIBER VIII.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΚΟΤΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΛΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΝΟΣ.

De libertate et voluntate unius.

734 ΑΡ' ἔστι καὶ ἐπὶ θεῶν, εἴτι ἐστὶν ἐπ' αὐτοῖς, ζητεῖν, ἢ ἐν ἀνθρώπων
ἀδυναμίαις τε καὶ ἀμφισβητησίμοις δυνάμεσι τὸ τοιοῦτον ἂν πρέποι 10
ζητεῖν; θεοῖς δέ τε τὰ πάντα δύνασθαι ἐπιτρεπτέον, καὶ ἐπ' αὐτοῖς
οὐ μόνον τι, ἀλλὰ καὶ πάντα εἶναι. Ἡ τὴν δύναμιν δὴ πᾶσαν καὶ τὸ
Β ἐπ' αὐτῷ δὴ πάντα ἐνὶ ἐπιτρεπτέον; τοῖς δ' ἄλλοις τὰ μὲν οὕτως, τὰ
δ' ἐκείνως ἔχειν, καὶ τισιν ἐκατέρως· ἢ καὶ ταῦτα μὲν ζητητέον, τολ-
μητέον δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πρώτων καὶ τοῦ ἄνω ὑπὲρ πάντα, ζητεῖν τὸ 15
τοιοῦτον, πῶς τὸ ἐπ' αὐτῷ, καὶ πάντα συγχωρῶμεν δύνασθαι. Καί-

7. ΚΑΙ ΘΕΛΗΜΑΤΟΣ] Cod. Ciz. omit-
tit καί.

ib. ΤΟΥ ΕΝΟΣ] Cod. Vat. omittit τοῦ.

10. ἀδυναμίαις] Ita Ed. Sed Codd.
Marcc. Med. A.B. Vat. ἀδυναμίαις. Se-

quens τε omittit Marc. A. Illos sequimur
cum et alibi ita scriptum sit hoc vocabu-
lum.

11. τὰ πάντα] Codd. Marc. B.C. Mon.
C. Med. A.B. Vat. omittunt τὰ.

13. οὕτως] Cod. Ciz. οὕτω.

14. δ' ἐκείνως] Cod. Vat. δι' ἐκείνως.

16. πάντα] Cod. Ciz. τὰ πάντα. Vat.

τὰ πρώτα.

I. *Voluntarium apud nos est, quod ipsi voluntate libera
certaque facimus. Libera, id est, violentia nulla
compulsi. Certa, hoc est, nulla prorsus ignorantia
lapsi; circa idem re vera domini sumus.*

NUMQUID circa Deos etiam decet inquirere,
utrum aliquid in eorum arbitrio positum sit, nec
ne, an potius circa homines ob eorum imbecillita-
tem et dubiam facultatem tale aliquid quaerere
debet? Deos autem omnia posse concedendum
est, atque in eorum arbitrio non solum aliquid

esse situm, sed et omnia posita. An forsitan po-
tentiam quidem omnem, liberumque eunctorum
arbitrium attribuire uni tantum debemus? In
cæteris autem hæc quidem hoc modo, illa vero
illo se modo habere: atque in quibusdam utra-
que pariter ratione se habere licet asserere. An
potius et hæc quidem investiganda sunt? auden-
dum vero et in primis, et in eo, quod super om-
nia est, tale aliquid indagare. Qua videlicet con-
ditione accipiendum sit, quod dici solet, in eorum

τοι καὶ τὸ δύνασθαι τοῦτο, σκεπτέον πῶς ποτε λέγεται, μήποτε οὐ-
 τως τὸ μὲν δύναμιν, τὸ δ' ἐνέργειαν φήσομεν, καὶ ἐνέργειαν μέλλου-
 σαν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τῷ παρόντι ἀναβλητέον, πρότερον δὲ ἐφ' C
 ἡμῶν αὐτῶν, ἐφ' ὧν καὶ ζητεῖν ἔθος, εἴ τι ἐφ' ἡμῖν ὄν τυγχάνει.
 5 Πρῶτον ζητητέον τί ποτε δεῖ τὸ ἐφ' ἡμῖν εἶναι τι λέγειν. τοῦτο δέ
 ἐστὶ τίς ἐννοία τοῦ τοιούτου· οὕτω γὰρ ἂν πως γνωσθεῖη, εἰ καὶ ἐπὶ
 θεοὺς, καὶ ἔτι μᾶλλον, ἐπὶ θεὸν ἀρμόζει μεταφέρειν ἢ οὐ μετενεκτέον. 735
 ἢ μετενεκτέον μὲν, ζητητέον δὲ, πῶς τὸ ἐπ' αὐτοῖς τοῖς τε ἄλλοις
 καὶ ἐπὶ τῶν πρώτων. Τί τοίνυν νοοῦντες τὸ ἐφ' ἡμῖν λέγομεν, καὶ
 10 διὰ τί ζητοῦντες; ἐγὼ μὲν οἶμαι ἐν ταῖς ἐναντίαις κινούμενοι τύχαις
 τε καὶ ἀνάγκαις καὶ παθῶν ἰσχυραῖς προβολαῖς τὴν ψυχὴν κατεχού-
 σαις, ἅπαντα ταῦτα κύρια νομίσαντες εἶναι, καὶ δουλεύοντες αὐτοῖς
 καὶ φερόμενοι ἢ ἐκεῖνα ἄγοι, μή ποτε οὐδέν ἐσμεν οὐδέ τί ἐστὶν ἐφ' B
 ἡμῖν, ἠπορήσαμεν, ὡς τούτου ἐσομένου ἂν ἐφ' ἡμῖν, ὃ μὴ τύχαις
 15 δουλεύοντες, μηδὲ ἀνάγκαις, μηδὲ πάθεσιν ἰσχυροῖς, πράξαι μὲν ἂν
 βουληθέντες, οὐδενὸς ἐναντιουμένου ταῖς βουλήσεσιν. Εἰ δὲ τοῦτο,
 εἴη ἂν ἡ ἐννοία τοῦ ἐφ' ἡμῖν, ὃ τῇ βουλήσει δουλεύει, καὶ παρὰ τοῦ-
 του ἂν γένοιτο ἢ μὴ, παρ' ὅσον βουληθείημεν ἂν. Ἐκούσιον μὲν γὰρ C

1. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω.

4. εἴ τι ἐφ' Ita Codd. praeter Darm. omnes. Ed. ἔτι ἐφ'.

5. δὲ ἴσται] Ed. δὲ ἴσται. Codd. Marc.

Mon. C. Ciz. Med. A.B. δ' ἴσται.

6. ἂν πως] Ita Codd. Marc. Ciz. et

Mon. C. Rell. cum Ed. ἂν πως.

7. καὶ ἔτι] Cod. Ciz. καὶ ἔτι.

ib. ἀρμόζει] Ita Codd. omnes. Ed. ἀρ-

μόζειν.

8. ἢ μετενεκτέον] Cod. Vat. ἢ μετε-
νεκτέον.

13. ἐκεῖνα ἄγοι] Codd. Marc. B. Med.

A. Vat. ἐκεῖνα ἄγοι. Marc. A. ἄγοι (sic).

15. πράξαι μὲν] Ita solus Cod. Vat. In

Codd. Marc. A.C. Mon. C. est πράξαι-

μεν; in rell. cum Ed. πράξαι μὲν.

17. παρὰ τοῦτον] Codd. Marc. A. Mon.
C. παρὰ τοῦτον. Ciz. et Vat. παρὰ τοῦτο.

Sequens ἂν omittit Vat.—Marc. B. habet

τοῦτον καὶ.

18. βουληθείημεν] Ita Codd. Marc.

Mon. C. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed.

βουληθείημεν.

esse arbitrio positum, quamvis posse omnia concedamus. Quin etiam et de hoc, quod posse dicimus, quomodo dicatur rite, considerandum, ne forte ita loquentes apud Deos aliud quidem potentiam, aliud vero actum esse confiteamur: et actum quidem futurum forsitan concedamus. Sed haec quidem in posterum differenda videntur, ac prius idem in nobis investigandum, de quibus investigari solet, si quid in nostro sit arbitrio positum. In primis ergo quaerendum, quid hoc ipsum esse dicendum sit, quod fertur esse in nobis aliquid, id est in nostro arbitrio constitutum. Quaerendum, inquam, quaenam facultatis huius definitio sit: sic enim quodammodo cognoscetur, utrum et ad Deos, multoque magis ad ipsum Deum haec transferre conveniat, nec ne. An potius deceat quidem, attamen investigandum sit, quomodo sit aliquid in eorum arbitrio collocatum, cum in aliis, tum etiam in supremis. Quidnam igitur cogitamus, quando in nobis aliquid

esse dicimus? Quamve ob causam hoc inquiremus? Contrariis igitur (ut arbitror) agitati fortunis, et adversis compulsi necessitatibus, perturbationumque vehementibus incursibus raptati animum obsidentibus, nimirum haec omnia imperium in nos jam habere putavimus, eisque servientes, et quocumque trahunt praecipitati, merito in controversiam hanc incidimus, verentes ne forte nihil penes nos ipsi simus, nihilque in nostra auctoritate consistat: quasi hoc in nostro arbitrio sit futurum, quod aliquando neque fortunis, neque necessitatibus, neque perturbationibus vehementibus servientes, et agamus voluntate, et nihil voluntati interim adversetur. Si autem hoc ita se habet, ratio ejus, quod in nostro consistit arbitrio, erit ejusmodi, quod videlicet voluntati servit, ac eatenus vel fit, vel non fit, quatenus ipsi velimus. Jam vero voluntarium quidem est, quod et absque violentia, et cum cognitione peragitur: in nobis autem, id est, in nostro arbitrio

735 πᾶν, ὃ μὴ βία μετὰ τοῦ εἰδέναι, ἐφ' ἡμῖν δὲ, ὃ καὶ κύριοι πράξαι· καὶ συνθεῖ μὲν ἂν πολλαχοῦ ἄμφω, καὶ τοῦ λόγου αὐτῶν ἑτέρου ὄντος, ἔστι δ' οὐ καὶ διαφωνήσειεν ἂν, οἷον εἰ κύριος ἦν τοῦ ἀποκτείναι, ἦν ἂν οὐχ ἐκούσιον αὐτῷ πεπραχότι, εἰ τὸν πατέρα ἠγνόει τοῦτον εἶναι. Τάχα δ' ἂν κακείνω διαφωνοῖ ἔχοντι τὸ ἐφ' ἑαυτῷ. Δεῖ δὲ καὶ τὴν εἶδησιν ἐν τῷ ἐκουσίῳ, οὐκ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα μόνον εἶδναι, ἀλλὰ καὶ ὅλως. Διὰ τί γὰρ, εἰ μὲν ἀγνοεῖ ὅτι φίλιος, ἀκούσιον; εἰ δὲ ἀγνοεῖ, ὅτι μὴ δεῖ, οὐκ ἀκούσιον; εἰ δ', ὅτι ἔδει μανθάνειν, οὐχ ἐκούσιον τὸ μὴ εἰδέναι, ὅτι ἔδει μανθάνειν, ἢ τὸ ἀπάγον ἀπὸ τοῦ μανθάνειν.

Α Ἄλλ' ἐκείνο ζητητέον, τοῦτο δὲ τὸ ἀναφερόμενον εἰς ἡμᾶς ὡς ἐφ' ἡμῖν ὑπάρχον, τίμι δεῖ διδόναι; ἢ γὰρ τῇ ὀρμῇ καὶ ἠτιμιουῦν ὀρέξει, οἷον ὃ θυμῷ πράττεται, ἢ ἐπιθυμία, ἢ λογισμῷ τοῦ συμφέροντος μετ' ὀρέξεως, ἢ μὴ πράττεται. Ἄλλ' εἰ μὲν θυμῷ καὶ ἐπιθυμία, καὶ παισὶ καὶ θηρίοις τὸ ἐπ' αὐτοῖς τι εἶναι δώσομεν, καὶ 15 Ββαινομένοις καὶ ἐξεστηκόσι καὶ φαρμάκοις ἀλοῦσι καὶ ταῖς προπιπτούσαις φαντασίαις, ὧν οὐ κύριοι. Εἰ δὲ λογισμῷ μετ' ὀρέξεως, ἄρα

10

1. καὶ κύριοι] Cod. Ciz. omittit καὶ. Vat. habet καὶ κύρι.

2. συνθεῖ μίν] Codd. Ciz. et Vat. συνθεῖ μιν. Marc. A. Mon. C. συνθεῖ μίν sed oi superscriptum.

3. οὐ καὶ] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. οὐ καὶ.

5. ἂν κακείνω] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. interpositum habet οὐκ. Tum cum Med. B. et Ciz. habet κακείνω. U-

trumque legit Fic. et probum videtur.

ib. διαφωνήσῃ] Codd. fere omnes ut marg. Ed. διαφωνῶσι. Unus Marc. C. διαφωνοῖν. Illos sequimur.

ib. τῷ ἐφ'] Codd. Marcc. Mon. C. Darm. Vat. τὸ ἐφ'. Quod recepi. Mon. C. cum Marc. A. omittit proximum καὶ.

7. φίλιος ἀκούσιον;] Cod. Vat. φίλιον ἐκούσιον. Ante hac Marc. A. cum Mon. C. habet ἀγνοεῖ ὅτι.

8. οὐκ ἀκούσιον] Cod. Med. A. οὐκ ἐκούσιον. Sed in marg. ut Ed.

12. ὑπάρχον] Codd. Mon. C. Marc. A. ὡς ὑπάρχον. Marc. B. ὑπαρχοντι. ib. ἠτιμιουῦν] Ita Codd. Marcc. et Vat. Rell. ut Ed. ἢ τιμι οὖν.

16. προπιπτούσαις] Codd. Marcc. Med. A. B. Mon. C. προσιπιπτούσαις.

17. ἄρα εἰ] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. ἄρ' εἰ. Ciz. ἀρ' εἶναι. Ed. ἄρα εἰ.

est, ad quod agendum domini ipsi sumus. Atqui ambo hæc inter se sæpe concurrunt, quamvis sit eorum ratio differens: nunquam vero dissonant videntur. Perinde ac si quis dominationem auctoritatemque habeat ad hominem perimendum, neque tamen id illi postquam egerit, sit voluntarium, si quando quem interfecit, patrem esse nesciverit. Forsan vero hoc ipsum quod dicitur voluntarium, nunquam penes illum, qui verum arbitrium habeat, ab ipso arbitrio dissonabit. Oportet sane cognitionem de hoc, quod dicitur voluntarium, non circa singula tantum, sed omnino, simpliciterque haberi. Dic age, curiam, si ignorat quidem, illum esse patrem vel amicum, homicidium involuntarium iudicetur? Sin autem ignoret, patrari homicidium non decere, non etiam involuntarium censeatur? At si dicatur non existimari homicidium hoc involuntarium, quoniam discere hoc oportuerit, certe non voluntarium est ignorare, quod discere id oportuerit, vel etiam quod prohibet, ne addiscat.

II. Non agimus tanquam re vera liberi actionisve domini, quatenus agimus secundum motum animi, incitatum per sensus affectusque sensuum a corporibus externis, vel etiam a corpore nostro. Jam vero motu sic incitato ratio vel nihil agit, vel ducitur a motu, vel ducit. In primo quidem et secundo gradu servi corporis et fortunæ sumus: in tertio vero dum videmur auctoritate quadam corpus resque similes gubernare, obsequimur et virimus alienis, indulgemus necessitati, nec vivimus ea tranquillitate, qua volumus. Nec igitur omnino liberi dominique sumus.

Reliquum est indagare hoc ipsum, quod in nos refertur, tanquam sit in nobis, cui potissimum attribuere deceat. Aut enim impetu et appetitu quodam id constare dicemus, velut quod ira vel concupiscentia fieri solet: aut ratiocinationi conferentis ipsius una eum appetitu, ut aliquid fiat vel non fiat, id muneris tribuemus. Verum si iræ concupiscentiæque tribuerimus, consequenter fateri cogemur, pueros quoque et bruti, ac fures, et mente prorsus alienatos: item venefi-

εἰ καὶ πεπλανημένῳ τῷ λογισμῷ, ἢ τῷ ὀρθῷ λογισμῷ καὶ τῇ ὀρθῇ⁷³⁶
 ὀρέξει; Καίτοι καὶ ἐνταῦθα ζητήσκειν ἄν τις, πότερα ὁ λογισμὸς τὴν
 ὀρεξιν ἐκίνησεν ἢ τοῦτον ἢ ὀρεξις. Καὶ γὰρ εἰ κατὰ φύσιν αἱ ὀρέξεις,
 εἰ μὲν ὡς ζῶου καὶ τοῦ συνθέτου ἠκολούθησεν ἡ ψυχὴ τῇ τῆς φύσεως
 5 ἀνάγκῃ· εἰ δὲ ὡς ψυχῆς μόνης πολλὰ τῶν νῦν ἐφ' ἡμῖν λεγομένων, ἔξω
 ἂν τούτου γένοιτο. Εἶτα καὶ τις λογισμὸς ψιλὸς πρόεισι τῶν παθη-
 μάτων, ἢ τε φαντασία ἀναγκάζουσα, ἢ τε ὀρεξις ἐφ' ὅτι ἂν ἀνάγκῃ Β
 ἔλκουσα, πῶς ἐν τούτοις κυρίους ποιεῖ; πῶς δ' ὅλως κύριοι, οὐ ἀγό-
 μεθα; τὸ γὰρ ἐνδεὲς ἐξ ἀνάγκης πληρώσεως ὀρεγόμενον οὐκ ἔστι κύ-
 10 ριον τοῦ ἐφ' ὃ παντελῶς ἄγεται. Πῶς δ' ὅλως αὐτό τι παρ' αὐτοῦ, ὃ
 παρ' ἄλλου; Καὶ ἀρχὴν εἰς ἄλλο ἔχει κακεῖθεν γεγένηται οἶόν ἐστι·
 κατ' ἐκεῖνο γὰρ ζῆ, καὶ ὡς πέπλασται, ἢ οὕτω γε καὶ τὰ ἀψυχα ἔξει τὸ C
 ἐπ' αὐτοῖς τι εἰληφέναι. Ποιεῖ γὰρ ὡς γεγένηται καὶ τὸ πῦρ. Εἰ
 δ' ὅτι γινώσκει καὶ τὸ ζῶον καὶ ἡ ψυχὴ, ὁποιοεῖ, εἰ μὲν αἰσθήσει,
 15 τίς ἢ προσθήκη πρὸς τὸ ἐπ' αὐτοῖς εἶναι; οὐ γὰρ ἡ αἰσθησις πεποί-
 ηκε τοῦ ἔργου κύριον, ἰδοῦσα μόνον. Εἰ δὲ γνώσει, εἰ μὲν γνώσει
 τοῦ ποιουμένου, καὶ ἐνταῦθα οἶδε μόνον, ἄλλο δὲ ἐπὶ τὴν πρᾶξιν

4. ζῶου] Cod. Vat. ζῶον.

5. τῶν νῦν] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. et Vat. Rell. ut Ed. τῶν νῦν.

ib. λεγομένων] Ita Codd. omnes. Ed. λέγομεν.

6. γένοιτο] Cod. Mon. C. γίνονται.

ib. καὶ τίς] Codd. Darm. et Vat. ut marg. Ed. καὶ τίς. Quod recepi.

ib. πρόεισι] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. In Ciz. est πρόεισι, in

Darm. et Ed. πρόεισι (sic).

7. ἢ τε] Cod. Ciz. ἢ τε.

ib. ἀγῶν] Codd. Marc. A. Mon. C. ἄγῶν.

Darm. Med. A.B. Marc. B. cum marg. Ed. ἀνάγκῃ. Unde correxi locum.

8. κυρίως] Codd. omnes ut marg. Ed. κυρίους. Quos sequor.

9. κύριον] Ita Codd. omnes. Ed. κύ- ριος.

10. παρ' αὐτοῦ] Codd. Marc. A.B. Med.

A.B. παρ' αὐτοῦ.

12. ἔξει τὸ] Codd. Mon. C. Marc. A. ἔξει γι τὸ.

13. ὡς γεγένηται—γινώσκει] Hæc ita leguntur in Cod. Vat. εἰ γινώσκει τὸ πῦρ εἰ δ' ὅτι γεγένηται. Sequens καὶ omittunt Codd. Med. A.B.

15. πεποίηκε τοῦ ἔργου κύριον] Cod. Vat. τοῦ ἔργου πεποίηκε κύριον.

eiis irretitos, et incidentibus imaginationibus occupatos, id arbitrii munus habere, cum tamen eorum, quæ narravimus, domini esse non possint. Sin autem rationis discursioni una cum appetitu conjunctæ arbitrium liberum concedamus, quærendum erit, utrum aberranti etiam rationi, an potius rationi rectæ et appetitui recto. Quin etiam quæret hic aliquis, utrum ratio cinatio moveat appetitum, vel vicissim hanc appetitus. Et enim si secundum naturam sint appetitus, ita distinguere licet. Si tanquam animalis sint compositique ipsius, sic utique anima naturæ sequetur necessitatem: sin autem tanquam solius animæ, multa, quæ nunc in nobis dicuntur consistere, extra id fieri videbuntur. Præterea ratio cinatio quædam nuda affectus præcedere solet: item imaginatio ipsa compellens, et appetitus quo necessitas postulat trahens, quoniam pacto in iis nos efficit dominos? Rursus quoniam modo illius, quo ducimur, domini sumus? Quod enim indiget, impleri necessario cupiens, nimirum ei non

dominatur, ad quod prorsus adducitur. Denique quomodo penes illud aliquid est arbitrii, quod et ab alio pendet, et principium in aliud habet? atque inde qualcunque sit, effectum est. Nempe secundum illud vivit, atque ita vivit, ut est formatum: alioquin si hoc habere dicatur arbitrium, inanimata quoque idem concedentur habere. Nam et ignis sicut genitus est, sic agit. At si dicatur propterea interesse, quoniam animal et anima, quid agant, cognoscunt, ita distinguendum erit, si sensu id cognoscunt, quænam conditio huic adhibetur ad id obtinendum, ut arbitrio agant? Sensus namque percipiens tantum, non efficit dominum actionis. Sin autem cognitione alia præter sensum libere aliquid agi dicatur, quæretur insuper, utrum ipsa ejus, quod fiat, cognitione, convinceturque et hic cognoscere tantum, duci vero ab alio ad agendum. Sin autem et præter appetitum ratio vel cognitio quædam facit, atque dominatur, perscrutandum est, ad quid potissimum referat, et omnino ubi

736 ἄγει. Εἰ δὲ καὶ παρὰ τὴν ὄρεξιν ὁ λόγος, ποιεῖ ἢ ἡ γυνῶσις, καὶ
 Δικρατεῖ, εἰς τί ἀναφέρει ζητητέον, καὶ ὅλως ποῦ τοῦτο συμβαίνει;
 Καὶ εἰ μὲν αὐτὸς ἄλλην ὄρεξιν ποιεῖ, πῶς ληπτέον; εἰ δὲ τὴν ὄρεξιν
 παύεσθαι ἔστη καὶ ἐνταῦθα τὸ ἐφ' ἡμῖν, οὐκ ἐν πράξει τοῦτο ἔσται,
 ἀλλ' ἐν νῶ στήσεται τοῦτο, ἐπεὶ καὶ τὸ ἐν πράξει πᾶν, καὶ κρατῆ ὁ 5
 λόγος, μικτὸν καὶ οὐ καθαρὸν δύναται τὸ ἐφ' ἡμῖν ἔχειν.

Α Διὸ σκεπτέον περὶ τούτων. Ἦδη γὰρ ἂν καὶ ἐγγὺς γιγνώμεθα
 τοῦ λόγου τοῦ περὶ θεῶν. Ἀναγαγόντες τοίνυν τὸ ἐφ' ἡμῖν εἰς βού-
 λησιν, εἶτα ταύτην ἐν λόγῳ θέμενοι, εἶτα ἐν λόγῳ ὀρθῶ. Ἴσως δὲ
 δεῖ προσθεῖναι τῷ ὀρθῶ τὸ τῆς ἐπιστήμης. Οὐ γὰρ εἴ τις ἐδόξασεν 10
 ὀρθῶς καὶ ἔπραξεν, ἔχοι ἂν ἴσως ἀναμφισβήτητον τὸ αὐτεξούσιον,
 εἰ μὴ εἰδὼς διότι ὀρθῶς, ἀλλὰ τύχῃ ἢ φαντασίᾳ τινι πρὸς τὸ δέον
 Β ἀχθεῖς. Ἐπεὶ καὶ τὴν φαντασίαν οὐκ ἐφ' ἡμῖν εἶναι λέγοντες τοὺς
 737 κατ' αὐτὴν δρῶντας πῶς ἂν εἰς τὸ αὐτεξούσιον τάξαιμεν; ἀλλὰ γὰρ
 ἡμεῖς, τὴν μὲν φαντασίαν, ἣν ἂν τις καὶ φαντασίαν κυρίως εἴποι, 15
 τὴν ἐκ τοῦ σώματος τῶν παθημάτων ἐγειρομένην. Καὶ γὰρ κενώ-
 σεις σίτων καὶ ποτῶν φαντασίας οἶον ἀναπλάττουσι, καὶ πληρώσεις

1. ἄγει.] Cod. Vat. ἄγει. Idem in
 ἀναφέρει.

4. παύεσθαι] Codd. Marcc. Mon. C.
 Med. A. B. Vat. παύσας. Ciz. παύσας.

5. ἐν νῶ] Marc. B. cum marg. Ed. ἐν ῶ.

7. περὶ τούτου] Ita Ed. Sed Codd. om-
 nes ut marg. Ed. περὶ τούτων. Quos se-
 cutus sum.

ib. γιγνώμεθα] Codd. Mon. C. Med. A.
 Vat. γινόμεθα. Et sic legisse videtur Fic.
 Med. B. γινόμενα.

8. Ἀναγαγόντες] Cod. Ciz. ἀνάγοντες,
 cum Marc. A.

9. λόγῳ ὀρθῶς] Codd. Ciz. Darin. Mon.
 C. Vat. λόγῳ ὀρθῶ eum marg. Ed. Qui-
 bus obtemperavi.

10. προσθεῖναι] Cod. Vat. προσθεῖναι.

ib. τῷ ὀρθῶς] Codd. fere omnes, ut
 marg. Ed.; iterum ὀρθῶ. Sed Vat. τὸ pro
 τῷ, et Ciz. omittit ὀρθῶς τῷ. Ego illos se-
 quor.

15. τὴν μίαν] Cod. Ciz. omittit μίαν.

16. Καὶ γὰρ] Abest γὰρ a Cod. Ciz.
 et Vat.

et quomodo id contingat. Atque si ratio ipsa
 alium efficiat appetitum, quo hunc modo faciat
 assumendum. Sin autem appetitum sedando sic
 rationem aliquis in se consistere dicat, atque hoc
 in statu liberum arbitrium collocari, certe id non
 in actione versabitur, sed in mente consistet:
 quoniam quicquid in agendo versatur, quamvis
 ratio superet, mixtum quiddam est, neque pu-
 rum id arbitrii munus habet, per quod in nobis
 id esse iudicari possit.

III. Sicut duo servitutis gradus, ita libertatis duo:
 unus autem est inter utramque medius.

Servus enim est, qui imaginationem solam sequitur a
 corpore nostro, vel externis corporibus incitatus:
 servus item, cujus etiam ratio imaginationi huic
 prorsus indulget. Liber primo, qui mente vivit sola
 contemplatione contentus, ceteris omnino neglectis.
 Liber secundo, qui, si quid agit præterea, id solum
 legibus a contemplatione susceptis eligit, resque agen-
 das refert ad contemplandum. Ex libertate quadam
 et servitute permixtus esse videtur, qui imaginatio-

nem quidem subigit rationi rectæ, sed vitam activam,
 aliquam honestam, eligit tanquam finem.

De iis ergo diligenter considerandum. Jam
 enim prope ad illud accedimus, quod de Diis
 videbatur esse querendum: quippe cum hoc
 ipsum, quod est in nobis, id est arbitrium, in
 voluntatem principio retulerimus: deinde hanc in
 ratione collocaverimus: post hæc in ratione recta.
 Forsan vero decet adjungere in ratione, inquam,
 recta scientiam includente. Non enim si quis
 recte opinatus aliquid egerit, jam arbitrium abs-
 que controversia liberum videtur habere, nisi,
 propter quid recte sic opinetur, agnoverit, sed
 sorte vel imaginatione quadam in id, quod oportu-
 num est, incidisse videtur. Nempe cum ima-
 ginationem haud prorsus in arbitrio nostro posi-
 tam concedamus, merito eos, qui secundum eam
 agunt, in statu libero minime computamus. Ve-
 rum hic nos imaginationem illam accipimus, quam
 imaginationem proprie quis acceperit, quæ scilicet
 ex corporis passionibus excitatur. Vacuitas
 enim cibi potusque itemque saturitas imaginatio-

αὐ, καὶ μεστός τις σπέρματος ἄλλα φαντάζεται, καὶ καθ' ἑκάστας ποιότητος ὑγρῶν τῶν ἐν σώματι τοὺς κατὰ τὰς τοιαύτας φαντασίας ἐνεργούντας εἰς ἀρχὴν αὐτεξούσιον οὐ τάξομεν. Διὸ καὶ τοῖς φαύλοις Β κατὰ ταύτας πράττουσι τὰ πολλὰ οὔτε τὸ ἐπ' αὐτοῖς οὔτε τὸ ἐκού- 5 σιον δώσομεν, τῷ δὲ διὰ νοῦ τῶν ἐνεργειῶν ἐλευθέρῳ τῶν παθημάτων τοῦ σώματος τὸ αὐτεξούσιον δώσομεν, εἰς ἀρχὴν τὸ ἐφ' ἡμῖν καλλίστην ἀνάγοντες τὴν τοῦ νοῦ ἐνέργειαν καὶ τὰς ἐντεῦθεν προτάσεις ἐλευθέρας ὄντως δώσομεν, καὶ τὰς ὀρέξεις τὰς ἐκ τοῦ νοεῖν ἐγειρομέ- 10 πον, ὅσοι νῶ καὶ ὀρέξει τῇ κατὰ νοῦν ζῶσι, φήσομεν παρεῖναι.

Καίτοι ζητήσκειν ἂν τις, πῶς ποτε τὸ κατ' ὀρεξιν γιγνόμενον αὐ- Α τεξούσιον ἔσται, τῆς ὀρέξεως ἐπὶ τὸ ἔξω ἀγούσης, καίτοι ἐνδεδῆς ἐχούσης. Ἄγεται γὰρ τὸ ὀρεγόμενον, κὰν εἰ πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἄγοιτο. Καὶ δὴ καὶ περὶ τοῦ νοῦ αὐτοῦ ἀπορητέον, εἰ ὅπερ πέφυκε καὶ ὡς 15 πέφυκεν ἐνεργῶν, λέγοιτο ἂν τὸ ἐλεύθερον ἔχειν καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ, οὐκ ἔχων ἐπ' αὐτῷ τὸ μὴ ποιεῖν· ἔπειτα, εἰ ὅλως κυρίως λέγοιτο ἐπ'

1. μεστός] Cod. Ciz. μέγιστος.
2. φαντασίας ἐνεργούντας] Cod. Vat. φ-
ναπίσιν ἐργούντας (sic).
3. εἰς ἀρχὴν] Ita Codd. Mon. C. Marce.
Med. A. B. Vat. Rell. cum Ed. εἰ ἀρχὴν.
5. τῷ δὲ] Cod. Vat. τῷ τς.
ib. ἐλευθέρῳ] Abest a Cod. Med. B.
7. ἐντεῦθεν] Codd. omnes ut marg.
ἐντεῦθεν. Sed nullus πρῶξιν, ut est ibidem.

Unde recepi ἐντεῦθεν.
8. καὶ τὰς ὀρέξεις—δώσομεν] Desunt hæc
in Codd. Ciz. et Vat.
10. νοῦν ζῶσι] Codd. Mon. C. Marce. A.
νοῦν ζῶσιν.
ib. ποιεῖν] Cod. Vat. παρῆναι.
11. τὸ κατ'] Codd. Marce. A. Mon. C.
omittunt τὸ.
12. καὶ τοῖ] Codd. Marce. Mon. C.

Ciz. Med. A. B. Vat. καὶ τὸ.
14. εἰ ὅπερ] Cod. Ciz. εἴτε. Prece-
dens vox in Marce. A. scribitur ἀπορη-
σιον.
15. τὸ ἐλεύθερον—τὸ ἐπ' αὐτῷ] Absunt
hæc a Cod. Ciz.
16. ἔχων ἐπ' αὐτῷ] Cod. Vat. ἔχων ἐπ'
αὐτῷ.

nem aliter quasi aliterque effingit, et aliquis genitali plenus semine imaginatur alia et aliter, quam exhaustus: ac summatim secundum singulas humorum corporis qualitates, imaginationes variae admodum incitantur. Eos igitur qui per ejusmodi imaginationes agunt in principio agendi libero minime collocamus. Quapropter et pravus, secundum imaginationes ejusmodi plurima facientibus, neque auctoritatem agendi liberam, neque munus voluntarium tribuimus: sed illi potius, qui per mentem agit liber ab omnibus corporis passionibus, arbitrium procul dubio liberum concedemus, atque ita ipsam agendi liberam potestatem in principium quam pulcherrimum reducemus, ad actum mentis præcipue referentes. Quin etiam propositiones deliberationesque inde profectas, rursusque appetitiones ab intelligentia excitatas re vera liberas confitebimur. Deos quin etiam hæc ratione viventes, quicumque mente et appetitu quodam mentem sequente vivunt, ejusmodi libertatem habere dicemus.

IV. Cum ratio libertatis in libero quodam motu consistat, adque volendum bonumque convertantur, intellectus libero voluntarioque incedit motu, quando certus ad verum sibi bonum agendo ac etiam gubernando procedit.

Quinetiam si pro natura sua intelligit, vult, eligit, agit, non ideo cogi dicitur, quoniam hoc ipsum imprimis sibi voluntarium est: nec ab alienis ad hoc adducitur: neque dici debet intellectualis actio intellectuali naturæ servire: ibi enim actio est ipsa natura; nec ab ipso bono sibi prorsus intimo cogi. Cum enim hoc ipsum, quod dicitur sui juris existere, ratione et gratia boni sit volendum, maxime omnium sui juris est intellectus summo bono quam proximus.

Cæterum inquit hinc aliquis, quonam pacto, quod efficitur appetitu, sit liberum: cum ad externum aliquid appetitu ducat, permistamque habeat egestatem. Quod enim appetit, ducitur, quamvis ducatur ad bonum. Quin etiam de mente similiter dubitandum: numquid videlicet si et quod et quomodo naturaliter instituta est, agit, simul tamen libertatem et principium in se

737 ^B ἐκεῖνων τὸ ἐπ' αὐτοῖς, οἷς πράξις οὐ πάρεστιν, ἀλλὰ καὶ οἷς πράξις ἢ ἀνάγκη ἔξωθεν· οὐ γὰρ μάτην πράξουσιν. Ἄλλ' οὖν πῶς τὸ ἐλευθερον δουλεύοντων καὶ τούτων τῇ αὐτῶν φύσει; ἢ εἰ μὴ ἐτέρω ἔπ-
 εσθαι ἠνάγκασται, πῶς ἂν τὸ δουλεύειν λέγοιτο; πῶς δὲ πρὸς τὸ ἀγαθόν τι φερόμενον ἠναγκασμένον ἂν εἶη, ἐκουσίου τῆς ἐφέσεως 5
 οὔσης, εἰ εἰδὼς, ὅτι ἀγαθόν, ὡς ἐπ' ἀγαθὸν ἴοι; τὸ γὰρ ἀκούσιον
 C ἀπαγωγή ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ πρὸς τὸ ἠναγκασμένον, εἰ πρὸς τοῦτο
 φέροιτο, ὃ μὴ ἀγαθὸν αὐτῷ, καὶ δουλεύει τοῦτο, ὃ μὴ κύριόν ἐστιν
 ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν ἐλθεῖν, ἀλλ' ἐτέρου κρείττονος ἐφεστηκότος, ἀπάγεται
 τῶν αὐτοῦ ἀγαθῶν, δουλεύου ἐκεῖνω. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ δουλεία 10
 ψέγεται, οὐχ οὐ τις οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ἐπὶ τὸ κακὸν ἐλθεῖν, ἀλλ' οὐ
 ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν τὸ ἑαυτοῦ ἀγόμενος πρὸς τὸ ἀγαθὸν τὸ ἄλλου· τὸ δὲ
 738 καὶ δουλεύειν λέγειν τῇ αὐτοῦ φύσει δύο ποιούντος ἐστι, τό, τε δου-
 λεῦον καὶ τὸ ᾧ. Φύσις δὲ ἀπλή καὶ ἐνεργεια μία, καὶ οὐδὲ τὸ δυ-
 νάμει ἔχουσα ἄλλο, ἄλλο δὲ τὸ ἐνεργεῖα, πῶς οὐκ ἐλευθέρα; οὐδὲ 15
 γὰρ ὡς πέφυκε λέγοιτο ἂν ἐνεργεῖν, ἄλλης οὔσης τῆς οὐσίας, τῆς δὲ
 ἐνεργείας ἄλλης, εἴπερ τὸ αὐτὸ τὸ εἶναι ἐκεῖ καὶ τὸ ἐνεργεῖν. Εἰ
 οὖν οὔτε δι' ἕτερον οὔτε ἐφ' ἐτέρω, πῶς οὐκ ἐλευθέρα; καὶ εἰ μὴ τὸ

2. πῶς σὸ] Cod. Vat. omittit σὸ.
 3. τῇ αὐτῶν] Codd. Marc. A. Med. B.
 4. ἠνάγκασται] Ita Codd. Marc. et
 Vat. Rell. cum Ed. ἠνάγκασθαι.
 5. ἂν εἶη] Cod. Vat. omittit ἂν.
 6. ἴοι] Codd. Darm. et Med. A. cum
 marg. Ed. ἴη. Marc. B. ἴη. Mox Marc.
 A. ἀκούσιον pro ἀκούσιον.

8. ἀγαθὸν αὐτῷ] Cod. Vat. ἀγαθὸν αὐ-
 τοῦ.
 10. τῶν αὐτοῦ] Codd. Med. B. Marc.
 A. τῶν αὐτοῦ. Vat. τῶν αὐτῶν.
 11. τὸ κακὸν] Marc. A. τὸ καλόν.
 12. τὸ ἑαυτοῦ] Cod. Ciz. τοῦ ἑαυτοῦ.
 Mox Marc. A. τὸ (sic) ἄλλου.
 13. τῇ ἑαυτοῦ] Codd. Marc. A. B. Mon.
 C. Med. A. B. Vat. τῇ αὐτοῦ. Et sic cor-

rexī.
 ib. ποιούντες] Codd. Vat. et Marc. ποι-
 ούντος. Et sic correxi.
 15. ἐνεργεῖα] Codd. Ciz. ἐνεργεια.
 ib. οὐδὲ γὰρ—τῆς οὐσίας] Codd. Darm.
 Marc. B. et Med. A. ut marg. Ed. Sed
 Med. A. in marg. ab al. m. habet: εἰ καὶ
 μὴ...
 18. οὔτε ἐφ'] Cod. Vat. οὔτ' ἐφ'.

agendi dicatur habere, cum non sit in sua facultate non agere. Præterea dubitatione dignum est; utrum quibus non convenit actio, in eis proprie liberum censeatur arbitrium. Jam vero et quibus actio competit, necessitas infertur extrinsecus: non enim temere prorsus nullo proposito fine agunt. Atqui quonam pacto libertas his servabitur naturæ suæ penitus servientibus? Contra vero sic objici potest: Quod aliud sequi non cogitur, quonam modo servire dici potest? Quo autem modo aliquid dum ad bonum fertur, potest esse coactum, cum appetitus ipse sit voluntarius, si cognoscens esse bonum tanquam ad bonum proficiscatur? Involuntarium namque est abductio quedam ab ipso bono. Coactum vero dicitur violentiaque compulsum, quod fertur ad illud, quod non est ipsi bonum. Idque proprie servit, quod autoritatem non habet ad bonum proficiscendi: sed potentiore quodam instante a suis bonis abducitur, illi interea serviens. Ob

hanc causam servitus improbat, non quidem ubi aliquis non habeat ad malum eundi licentiam, sed ubi ad ipsum sui bonum accedere nequit, ad bonum alterius interea tractus. Ubi vero quis dicit, aliquid naturæ suæ servire, illud efficit, ut sit duo, tum videlicet, quod est serviens, tum etiam, cui servit. Simplex vero natura, et actus unus, non habens aliud quidem in potentia, aliud autem in actu positum, cur non sit et libera? Hæc utique dici non deceat proprie, sic ut nata est, operari: siquidem nec etiam hoc ipsum, quod in ipsa est, operari debet dicere, quasi aliud quidem sit essentia, aliud vero sit actio: siquidem idem illic est esse atque agere. Si ergo neque propter aliud, neque in alio est vel agit, quid obstat, quo minus et libera vivat? Et si non deceat dicere, sicut alibi dici solet, hoc ipsum, quod in se est, attamen majus hic aliquid est eo, quod dicitur in se esse. Atque ita in se esse censetur, quoniam non est in alio, neque alius ullus actio-

ἐπ' αὐτῷ ἀρμόσει, ἀλλὰ μείζον ἐνταῦθα τοῦ ἐπ' αὐτῷ, καὶ οὕτως ἐπ' αὐτῷ, ὅτι μὴ ἐφ' ἑτέρῳ, μὴδ' ἄλλο τῆς ἐνεργείας, κύριον· οὐδὲ γὰρ τῆς οὐσίας, εἶπερ ἀρχή. Καὶ εἰ ἄλλην δὲ ἀρχὴν ὁ νοῦς ἔχει, ἀλλ' οὐκ ἔξω αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν τῷ ἀγαθῷ. Καὶ εἰ κατ' ἐκείνο τὸ ἀγαθόν, 5 πολὺ μᾶλλον ἐπ' αὐτῷ, καὶ τὸ ἐλεύθερον, ἐπεὶ καὶ τὸ ἐλεύθερον καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ τις ζητεῖ τοῦ ἀγαθοῦ χάριν. Εἰ οὖν κατὰ τὸ ἀγαθὸν ἐνεργεῖ, μᾶλλον ἂν τὸ ἐπ' αὐτῷ. Ἦδη γὰρ ἔχει τὸ πρὸς αὐτὸ ἐξ αὐτοῦ ὀρώμενον καὶ ἐν αὐτῷ, εἶπερ πρὸς αὐτὸ, ὃ ἄμεινον ἂν εἴη C αὐτῷ ἐν αὐτῷ ἂν εἶναι, εἶπερ πρὸς αὐτό.

10 Ἄρ' οὖν ἐν νῷ μόνῳ νοοῦντι τὸ αὐτεξούσιον καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ καὶ A ἐν νῷ τῷ καθαρῷ; ἢ καὶ ἐν ψυχῇ κατὰ νοῦν ἐνεργούσῃ καὶ κατὰ ἀρετὴν πραττούσῃ; τὸ μὲν οὖν πραττούσῃ εἶπερ δώσομεν, πρῶτον μὲν οὐ πρὸς τὴν τευξίν ἴσως χρὴ διδόναι, οὐ γὰρ ἡμεῖς τοῦ τυχεῖν κύριοι. Εἰ δὲ πρὸς τὸ καλῶς καὶ τὸ πάντα ποιῆσαι τὰ παρ' αὐτοῦ, 15 τάχα μὲν ἂν τοῦτο ὀρθῶς λέγοιτο. Ἐκείνο δὲ πῶς ἐφ' ἡμῖν; οἶον εἰ, διότι πόλεμος, ἀνδριζοίμεθα. Λέγω δὲ τὴν τότε ἐνέργειαν πῶς B ἐφ' ἡμῖν, ὅποτε πολέμου μὴ καταλαβόντος οὐκ ἦν τὴν ἐνέργειαν ταύ-

1. ἐπ' αὐτῷ] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Marcc. τὸ ἐπ' αὐτῷ. Unde recepi Articulum.

ib. μείζον] Codd. Vatt. Marcc. μείζον. Vat. omittit verba καὶ οὕτως ἐπ' αὐτῷ, et habet post hæc ἐφ' ἑτέρῳ. Restitui μείζον.

3. ἀρχὴν ὁ νοῦς] Codd. Ciz. Marcc. Darm. Mon. C. Vat. ὁ νοῦς ἀρχήν. Vat. pergit εἰς χειρ.

5. αὐτῷ, καὶ] Cod. Vat. αὐτὸ καὶ.

ib. ἐπὶ καὶ] Ita Codd. Ciz. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἐπὶ καὶ.

ib. καὶ τὸ ἐπ'] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. καὶ τῷ ἐπ'. Mox Cod. Mon. C. οὖν καὶ τό, cum Marc. A.

7. πρὸς αὐτό] Cod. Vat. πρὸς αὐτῷ. Marc. B. ut marg. Ed. πρὸς τὸ αὐτό.

8. εἶπερ] Codd. Marc. A. C. Mon. C. et Med. B. ἤπερ. Et ita Marc. A. Mon. C. et Vat. fin. seq.

9. ἐν αὐτῷ] Codd. Marc. A. Med. A. (ex corr. ab al. m.) et B. ἐν αὐτῷ. Verba ὃ ἄμεινον—πρὸς αὐτό desunt in Marc. C.

10. νοοῦντι] Cod. Vat. νοῦντι.

12. εἶπερ δώσομεν] Cod. Vat. εἶπερ λίγο- μιν.

14. παρ' αὐτοῦ] Codd. Marc. A. B. Med. A. (ex corr. ab al. m.) et B. παρ' αὐτοῦ.

15. οἶον, εἰ—εἶφ' ἡμῖν] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. πόλεμος abest a Marc. A.

nis ejus est dominus: sed neque rursus essentiae, siquidem sit principium. Et quamvis intellectus principium aliud habeat, non tamen extra se ipsum illud habet, sed in ipso bono. Atque si secundum illud est intellectui bonum, multo magis hoc ipsum, quod est in se esse, atque libertas illinc ei convenit: quandoquidem et libertatem et in se esse quivis boni gratia quaerit. Si ergo secundum bonum agit, magis tunc habet hoc ipsum, quod in se esse dicitur et arbitrium. Jam enim habet, quod ad ipsum vergit ex ipso perspectum, ideoque in se est, quoniam est ad ipsum. Quod quidem ei satius est, scilicet ita demum in se ipso esse, siquidem sit ad ipsum.

V. Intellectus in contemplando vivit liber, liberoque decreto constituit ad contemplationem actiones omnes privatasque referre.

Scit quin etiam incommoda multa, quæ minus optaret, tum suis, tum corpori, tum etiam animo saepe ventura. Deliberevit et his opportuna remedia pro

viribus adhibere. Universa hæc in mente hactenus dispositio voluntaria est, nec aliunde dependet: actiones vero, quæ sequuntur in dies incommodis involuntariis succurrentes, non adeo sui juris existunt, sed quodammodo ex opportunitate dependent.

Num igitur in intellectu puro duntaxat atque intelligente libertas ponitur et arbitrium? an et in anima secundum intellectum operante et secundum virtutem agente? Jam vero si agenti hoc tribuamus, forte non, quantum ad consecutionem spectat, est tribuendum. Non enim conseqnendi nos domini sumus. Sin autem ad officia sua honeste componenda id designemus, recte forte dicitur. At illud quonam pacto in nobis esse potest? Ceu si dicatur, quoniam urget bellum, nos fortitudinis officium exercere. Dico autem actionem eo tempore frequentatam, quonam modo in nobis tunc esse judicare possimus, quandoquidem nisi circumveniret praelium, non daretur nobis actione ejusmodi uti: similiter in cæteris actionibus virtute compositis virtute ipsa

738 τὴν ποιήσασθαι; ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πράξεων τῶν κατὰ ἀρετὴν ἀπασῶν πρὸς τὸ προσπίπτον αἰεὶ ἀναγκαζομένης τῆς ἀρετῆς τοδὶ ἢ τοδὶ ἐργάζεσθαι. Καὶ γὰρ εἴ τις αἴρεσιν αὐτῇ δοίῃ τῇ ἀρετῇ, C πότερα βούλεται, ἵν' ἔχοι ἐνεργεῖν, εἶναι πολέμους, ἵνα ἀνδρίζοιτο, καὶ εἶναι ἀδικίαν, ἵνα τὰ δίκαια ὀρίξῃ καὶ κατακοσμηῇ, καὶ πενίαν, 5 ἵνα τὸ ἐλευθέριον ἐνδεικνύοιτο· ἢ πάντων εὖ ἐχόντων ἡσυχίαν ἄγειν ἔλοιτο ἂν τὴν ἡσυχίαν τῶν πράξεων, οὐδενὸς θεραπείας δεομένου τοῦ παρ' αὐτῆς· ὥσπερ ἂν εἴ τις ἰατρός, οἷον Ἴπποκράτης, μηδένα δεῖσθαι τῆς παρ' αὐτοῦ τέχνης. Εἰ οὖν ἐνεργοῦσα ἐν ταῖς πράξεσιν ἡ ἀρετὴ 739 ἠνάγκασται βοηθεῖν, πῶς ἂν καθαρῶς ἔχοι τὸ ἐπ' αὐτῇ; ἄρ' οὖν τὰς 10 πράξεις μὲν ἀναγκαίας, τὴν δὲ βούλησιν τὴν πρὸ τῶν πράξεων καὶ τὸν λόγον οὐκ ἠναγκασμένον φήσομεν; ἀλλ' εἰ τοῦτο, ἐν ψιλῶ τιθέμενοι τὸ πρὸ τοῦ πραττομένου, ἔξω τῆς πράξεως τὸ αὐτεξούσιον καὶ τὸ ἐπ' αὐτῇ τῇ ἀρετῇ θήσομεν. Τί δὲ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀρετῆς τῆς κατὰ τὴν ἔξιν καὶ τὴν διάθεσιν; ἄρ' οὐ κακῶς ψυχῆς ἐχούσης φήσο- 15 15 μεν αὐτὴν εἰς κατακόσμησιν ἐλθεῖν συμμετρομένην τὰ πάθη καὶ τὰς ὀρέξεις; τίνα οὖν τρόπον λέγομεν ἐφ' ἡμῖν τὸ ἀγαθοῖς εἶναι καὶ τὸ ἀδέσποτον τὴν ἀρετὴν; ἢ τοῖς γε βουλευθείσι καὶ ἐλομένοις; ἢ ὅτι

1. κατὰ ἀρετὴν] Cod. Vat. κατ' ἀρετὴν.
2. προσπίπτον] Codd. Darm. Marc. A. B. Mon. C. Med. A. ut marg. Ed. πίπτον.
4. ἵν' ἔχοι] Codd. præter Mon. C. et Marc. A. B. omnes ἵν' ἔχη. Sed mox omnes ut Ed. ἵνα ἀνδρίζοιτο.
5. κατακοσμηῇ] Cod. Vat. κοσμιῷ. Propter Optativos proximos vid. leg. κατακοσμιῷ et ὀρίξαι.
6. τὸ ἐλευθέριον] Ita Codd. Ciz. Marc. C. Med. B. Vat. Sed Marc. A. B. Darm. Mon. C. Med. A. ut marg. Ed. ἐλευθέρων.

Ed. ἐλευθέριον.
ib. εὖ ἐχόντων] Ita Codd. Marc. Darm. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. εὖ ἔχον.
9. ἐνεργοῦσα] Cod. Vat. ἐργοῦσα.
10. ἠνάγκασται] Ita Codd. Marc. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἠνάγκασται. Et ita etiam Cap. VII.
ib. βοηθεῖν] Ita Codd. exceptis Medd. omnes. Ed. βοηθεῖ.
11. πρὸ τῶν] Cod. Ciz. omittit πρὸ.
12. ἠναγκασμένον] Ita solus Cod. Vat. Rell. ut Ed. ἀναγκασμένον.

13. τὸ πρὸ τοῦ] Codd. Marc. A. C. Mon. C. Med. A. (ex corr. in m. ab al. m.) B. Vat. τῶ πρὸ τοῦ.
14. ἀρετῆς] Cod. Ciz. addit φήσομεν.
15. ἀρ' οὐ] Codd. Ciz. et Vat. ἀρ' οὐν.
16. κατακόσμησιν ἐλθεῖν] Cod. Vat. κόσμησιν διελθεῖν.
ib. τὰ πάθη] Cod. Mon. C. τὰς πράξεις, cum Marc. A.
17. ἀγαθοῖς] Cod. Med. A. ἀγαθόν, cum Marc. B.

videlicet ad id, quod incidit, semper hoc vel illud operari compulsa. Etenim si quis optionem virtuti dederit, utrum velit, ut agendi nanciscatur occasionem, adversa nobis accidere, velut prælia imminere, ut fortitudinis demonstret officia: et injurias perpetrari, ut, quid juris sit, definiat litesque dissolvat, inopiamque premere, ut munera liberalitatis ostendat. An potius eunctis rite pacatis, quietem agere, eligeret procul dubio vacationem ejusmodi actionum, nullo videlicet apud ipsam curatione aliqua indigente: quemadmodum si quis legitimus medicus, qualis Hippocrates, optet nullum suis medicinis egere. Si ergo virtus in actionibus constituta opem ferre compellitur, quoniam modo purum id munus possidet, quo in ea rem ipsam omnino consistere judicemus? Num igitur actiones quidem esse

fatebimur necessarias, voluntatem vero rationemque actiones antecedentem affirmabimus omnino non esse compulsam? Ac si ita, cum in eo duntaxat, quod agenda præcedit, arbitrium statuamus, nimirum extra actionem collocabimus libertatem, et quod in virtutis auctoritate consistere judicatur. Sed quidnam de ipsa virtute secundum habitum dispositionemque considerata dicemus? Nonne languente animo eam accedere ad curandum perturbationes appetitusque componentem? Qua igitur ratione bonum dicimus in nostra auctoritate consistere, virtutemque nulli servire? Forte vero in nobis volentibus eligentibusque id consistere judicabimus. Forte etiam quia virtus assistens libertatem munusque, quod in nobis esse dicitur, comparat, neque quibus serviebamus ante, ultra nos servire permittit. Si

ἐγγενομένη αὕτη κατασκευάζει τὸ ἐλεύθερον καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν, καὶ οὐκ ἔα ἔτι δούλους εἶναι ὧν πρότερον ἦμεν. Εἰ οὖν οἶον νοῦς τις ἄλλος ἔστιν ἀρετὴ καὶ ἕξις οἶον νοωθῆναι τὴν ψυχὴν ποιούσα πάλιν αὐτὴ ἡκεῖ οὐκ ἐν πράξει τὸ ἐφ' ἡμῖν, ἀλλ' ἐν νῶ ἡσυχῶ τῶν πράξεων.

5 Πῶς οὖν εἰς βούλησιν πρότερον ἀνήγομεν τοῦτο, λέγοντες ὁ παρὰ Α τὸ βουλευθῆναι γένοιτο ἄν; ἢ κακεῖ ἐλέγετο, ἢ μὴ γένοιτο. Εἰ οὖν τά τε νῦν ὀρθῶς λέγεται, ἐκεῖνά τε τούτοις συμφώνως ἕξει, φήσομεν τὴν μὲν ἀρετὴν καὶ τὸν νοῦν κύρια εἶναι καὶ εἰς ταῦτα χρῆναι ἀνάγειν τό ἐφ' ἡμῖν καὶ τὸ ἐλεύθερον. Ἀδέσποτα δὲ ὄντα ταῦτα, τὸν
10 μὲν ἐφ' αὐτοῦ εἶναι, τὴν δὲ ἀρετὴν βούλεσθαι μὲν ἐφ' ἑαυτῆς εἶναι ἐφεστῶσαν τῇ ψυχῇ, ὥστε εἶναι ἀγαθὴν, καὶ μέχρι τούτου, αὐτὴν Β τε ἐλευθέραν καὶ τὴν ψυχὴν ἐλευθέραν παρασχέσθαι. Προσπιπτόντων δὲ τῶν ἀναγκαίων καὶ παθημάτων τε καὶ πράξεων, ἐφεστῶσαν ταῦτα μὲν, μὴ βεβουλεῦσθαι γενέσθαι, ὅμως γε μὴν καὶ ἐν τούτοις
15 διασώσειν τὸ ἐφ' ἑαυτῇ, εἰς αὐτὴν καὶ ἐνταῦθα ἀναφέρουσιν· οὐ γὰρ τοῖς πράγμασιν ἐφέψεσθαι, οἶον σώζουσα τὸν κινδυνεύοντα, ἀλλ'

1. ἐγγενομένη αὕτη] Cod. Vat. ἐγγενομένη αὕτη (sic).

ib. τὸ ἐλεύθερον] Cod. Vat. omittit τό.

2. ἄν πρότερον] Ita Codd. Marc. Ciz. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. τῶν πρότερον.

3. ἀρετῇ] Codd. Marc. Ciz. Mon. C. et Vat. ἢ ἀρετῇ.

5. οὖν εἰς] Cod. Vat. omittit οὖν.

ib. ὁ παρὰ] Cod. Vat. ὅτι παρὰ.

7. λέγεται] Cod. Med. B. λέγεται.

8. ταῦτα χρῆναι] Cod. Ciz. αὐτὰ χρῆναι. Vat. ταῦτα χρῆναι.

9. τὸν μὲν] Cod. Ciz. τὸ μὲν.

10. ἐφ' αὐτοῦ] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. ἐφ' αὐτοῦ.

12. καὶ τὴν ψυχὴν ἐλευθέραν] Desunt hæc in Marc. C.

13. δι' τῶν ἀναγκαίων καὶ] Desunt hæc in Cod. Vat. Vocem καὶ omittit Mon. C. cum Marc. A.

14. γινίσθαι] Abest a Cod. Ciz.

15. διασώσειν] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Marc. Rell. cum Ed. διὰ σώσειν.

ib. ἐφ' αὐτῇ] Codd. Marc. Darm. et Mon. C. ἐφ' αὐτῇ. Pergit Med. B. cum Marc. A. C. εἰς αὐτῇ. Quod recepi pro αὐτῇ.

ib. ἀναφέρουσιν] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ut marg. Ed. ἀναφέρουσιν. Sed Marc. B. in marg. γρ. ἀναφ.

ergo virtus est velut intellectus quidam alter, et habitus animam quasi transformans in mentem: rursus hoc ipsum, quod in nobis consistere dicitur, non ad actiones quidem declinat, sed ad mentem se recipit actionibus expeditam.

VI. Non solum intellectus sola contemplatione contentus, putandus est tanquam liber sibi vivere, verum etiam ratio per virtutem ab intellectu conceptam libera secum habitat, quatenus videlicet pro fine non statuit rerum actionumque exitum, sed honestatem contemplationemque internam.

Intellectus primus maxime vivit liber, ubi vivere quidem intelligere est. Intelligit autem quemadmodum et vult: siquidem voluntas et intelligentia vix ibi discernitur. sunt enim actus fere idem. Qui vergens ad bonum voluntas dicitur, attingens bonum intelligentia nominatur: quemadmodum radius in cursu se habet ad splendorem in reverberatione perspectum. Si maximum bonum est maxime voluntarium sumptopere vivit, ut vult, et liber, qui in ipso bono vitam agit.

Sed quam ratione id muneris ad voluntatem supra retulimus, dicentes id in nobis esse, quod pro voluntate fieret? Profecto respondendum est, ibi quoque fuisse subiectum, vel non fieret. Quam ob rem si et hæc in præsentia recte dicuntur, et illa cum iis omnino consentiunt, mentem ac virtutem esse dominas asseremus, ad easque, quod consistit in nobis, atque libertatem referri decere. Cum vero duo hæc minime serviant, putandum est, mentem quidem in se ipsa sedere, virtutem vero velle quidem in se ipsa quiescere, animæ videlicet præsentem, ut inde sit bona: atque hucusque et ipsam liberam permanere, et animum inde fieri liberum. Quando vero necessariae passiones actionesque incidunt, his gubernandis incumbere, neque voluisse quidem hæc accidere: attamen in eis etiam ipsum, quod in se est, arbitrium conservare, dum videlicet horum quoque curam ad se ipsam refert. Non enim res ipsa sequitur quasi velit omnino servare periclitantem: imo si sibi præstare iudicet hunc, abjicit, jubetque pecunias, et filios, et patriam,

739 ^ϸεὶ δοκεῖ αὐτῇ καὶ προἰεμένην τοῦτον, καὶ τὸ ζῆν κελεύουσιν προἰέ-
σθαι, καὶ χρήματα καὶ τέκνα καὶ αὐτὴν πατρίδα σκοπὸν τὸν καλὸν
αὐτῆς ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ τὸ εἶναι τῶν ὑπ' αὐτῆν· ὥστε καὶ τὸ ἐν ταῖς
πράξεσιν αὐτεξούσιον καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν, οὐκ εἰς τὸ πράττειν ἀνάγε-
σθαι, οὐδ' εἰς τὴν ἔξω, ἀλλ' εἰς τὴν ἐντὸς ἐνέργειαν καὶ νόησιν καὶ 5
D θεωρίαν αὐτῆς τῆς ἀρετῆς. Δεῖ δὲ τὴν ἀρετὴν ταύτην νοῦν τινα
λέγειν εἶναι, οὐ συναριθμοῦντα τὰ πάθη τὰ δουλωθέντα ἢ μετρηθέντα
τῷ λόγῳ. Ταῦτα γὰρ ἔοικε φησὶν ἐγγύς τι τείνειν τοῦ σώματος
ἔθεσι καὶ ἀσκήσεσι κατορθωθέντα. Ὡστε εἶναι σαφέστερον, ὡς τὸ
740 αὔλόν ἐστι τὸ ἐλεύθερον, καὶ εἰς τοῦτο ἢ ἀναγωγὴ τοῦ ἐφ' ἡμῖν καὶ 10
αὐτῆ ἢ βούλησις ἢ κυρία καὶ ἐφ' ἑαυτῆς οὔσα· καὶ εἴ τι ἐπιτάξει
πρὸς τὰ ἔξω, ἐξ ἀνάγκης. Ὅσα οὖν ἐκ ταύτης καὶ διὰ ταύτην ἐφ'
ἡμῖν, ἔξω τε καὶ ἐφ' αὐτῆς, ὅ αὐτῇ βούλεται καὶ ἐνεργεῖ ἀνεμποδί-
στως, τοῦτο καὶ πρῶτον ἐφ' ἡμῖν. Ὁ δὲ θεωρητικὸς νοῦς καὶ πρῶ-
τος, οὕτω τὸ ἐφ' ἑαυτὸ, διότι τὸ ἔργον αὐτοῦ μηδαμῶς ἐπ' ἄλλῳ, 15
B ἀλλὰ πᾶς ἐπέστραπται πρὸς αὐτὸν, καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ αὐτὸς, καὶ
ἐν τῷ ἀγαθῷ κείμενος, ἀνευδεῆς καὶ πλήρης ὑπάρχων, καὶ οἶον κατὰ
βούλησιν ζῶν· ἢ δὲ βούλησις ἢ νόησις· βούλησις δὲ ἐλέχθη, ὅτι
κατὰ νοῦν· καὶ γὰρ λεγομένη βούλησις τὸ κατὰ νοῦν μιμεῖται. Ἡ γὰρ

1. εἰ δοκεῖ] Codd. Marcc. Mon. C. εἰ
δοκοῖ.

2. τὸν καλὸν] Codd. Marcc. Mon. C. et
Vat. τὸ καλόν. Pergit Med. B. cum Marc.
A. αὐτῆς.

8. τοῖνον] Codd. Marc. A. C. Mon. C.
Med. B. Vat. τοῖνον. Et sic correxi.

10. ἴστι τῷ] Codd. Ciz. et Vat. ἴστι
καὶ τῷ.

ib. καὶ αὐτῆ—[ἐφ' ἡμῖν,] Desunt hæc in
Cod. Vat.

13. ἐφ' αὐτῆς] Codd. Marc. A. Mon.
C. et Vat. ἐφ' αὐτῆς. Pergit Mon. C.
cum Marc. A. ὁ αὐτῆ.

ib. ἐνεργεῖ ἀνεμποδίστως] Cod. Vat. ἐν-
εργεῖαν ἐμποδίστως.

14. πρῶτος] Codd. Marc. A. Mon. C.
Med. B. Vat. πρῶτος.

15. ἑαυτὸ, δίοτι] Codd. Darm. Marc.
B. C. αὐτῷ, ὅτι. Marc. A. Mon. C. ἑαυτῷ,
ὅτι. Vat. αὐτῷ, ὅτι. Pergit Ciz. ὁ ἔργον.

ib. εἰς ἄλλο] Codd. Ciz. Darm. Marcc.
Mon. C. Vat. ut marg. Ed. ἐπ' ἄλλο.

Quod prætulit.

16. πρὸς αὐτὸν] Cod. Med. B. πρὸς αὐ-
τόν, cum Marc. A.

17. ὑπάρχων] Cod. Vat. ὑπάρχων. Per-
git Ciz. καὶ οἶα.

18. ἢ ἐλέχθη] Codd. Marcc. Mon. C.
Vat. ὃ ἐλέχθη.

19. Ἡ γὰρ] Cod. Vat. εἰ γὰρ.

vitamque projicere: statuens scilicet sibi pro fine non inferiorum salutem, sed propriam honestatem. Ex quo apparet, libertatem et quod est in nobis inter res agendas neque ad actiones effectum, neque ad exteram actionem, sed ad actum intimum et intelligentiam contemplationemque virtutis ipsius omnino referri. Hanc vero virtutem oportet mentem quandam existimare: non communerando cum ea perturbationes redactas in servitutem ratione vel temperatas. De his utique Plato loquens ait more quodam curandi corporis hæc usu exercitationeque corrigi dirigique solere. Hinc itaque constat apertius, libertatem ad rem ipsam expertem materiae pertinere: atque ad hanc reduci, quod est in nobis: atque hanc ipsam voluntatem esse dominam, et in se ipsa consistere. Jam vero, si quid ad externa præci-

pit, necessitate quadam adducta præcipere solet. Quotcunque igitur ex hac atque propter hanc aguntur, consistunt in nobis: atque extra simul et in se ipsa, illud est, quod ipsa vult peragitque minime impedita: idque etiam primum est in nobis. Intellectus autem contemplator et primus, sic habet, quod dicitur in se ipso, quod opus illius nullo modo consistit in alio, sed totus reflectitur ad se ipsum, opusque ipsius est ipse, positusque in bono, nec indigens ultra, sed plenus pro voluntate vivit ad votum: ipsa vero voluntas ipsa intelligentia est, sed est appellata voluntas, quoniam secundum intellectum videtur existere. Etenim, quæ voluntas dicitur, ipsum, quod secundum intellectum est, imitatur. Voluntas enim bonum vult. Vere autem intelligere est in bono: intellectus igitur habet, quod volun-

βούλησις θέλει τὸ ἀγαθόν· τὸ δὲ νοεῖν ἀληθῶς ἐστὶν ἐν τῷ ἀγα-⁷⁴⁰
θῷ. ἔχει οὖν ἐκεῖνος, ὅπερ ἡ βούλησις θέλει, καὶ οὐ τυχοῦσα ἀν-
ταύτη νόησις γίγνεται. Εἰ οὖν βουλήσει τοῦ ἀγαθοῦ ἐτίθεμεν τὸς
ἐφ' ἡμῖν, τὸ ἤδη ἐν ᾧ θέλει ἡ βούλησις εἶναι ἰδρυμένον, πῶς οὐ τὸ
5 ἐφ' ἑαυτῷ ἔχει; ἢ μείζον εἶναι θετέον, εἰ μὴ τις ἐθέλει εἰς τοῦτο
ἀναβαίνειν τὸ ἐφ' αὐτῷ.

Γίγνεται οὖν ψυχὴ μὲν ἐλευθέρα διὰ νοῦ πρὸς τὸ ἀγαθὸν σπεύ- A
δουσα ἀνεμποδίστως, καὶ ὁ διὰ τοῦτο ποιεῖ, ἐφ' ἑαυτῇ. Νοῦς δὲ δι'
αὐτόν· ἢ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ φύσις αὐτὸ τὸ ἐφετόν, καὶ διὸ τὰ ἄλλα ἔχει,
10 τὸ ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅταν τὸ μὲν τυγχάνειν ἀνεμποδίστως δύνηται, τὸ δὲ
ἔχειν. Πῶς δὴ αὐτὸ τὸ κύριον ἀπάντων τῶν μετ' αὐτὸ τιμίῳν καὶ
ἐν πρώτῃ ἔδρα ὄν, πρὸς ὃ τὰ ἄλλα ἀναβαίνειν θέλει καὶ ἐξήρηται
αὐτοῦ καὶ τὰς δυνάμεις ἔχει παρ' αὐτοῦ, ὥστε δύνασθαι τὸ ἐπ' αὐ- B
τοῖς ἔχειν, πῶς ἂν τις εἰς τὸ ἐπ' ἐμοὶ ἢ ἐπὶ σοι ἄγοι; ὅπου καὶ νοῦς
15 μόλις, ὅμως δὲ βία εἴλκετο, εἴ μὴ τις τολμηρὸς λόγος ἐτέρωθεν στα-
λεῖς λέγοι, ὡς τυχοῦσα οὕτως ἔχειν ὡς ἔχει, καὶ οὐκ οὔσα κυρία τοῦ
ὅ ἐστίν, οὔσα τοῦτο ὅ ἐστίν, οὐ παρ' αὐτῆς, οὔτε τὸ ἐλεύθερον ἀν-

4. θέλει] Cod. Ciz. χεῖ, al. m. add. θέλει.

5. ἐφ' ἑαυτῷ] Codd. Marcc. Mon. C. ἐφ' αὐτῷ. Vat. ἐφ' αὐτό.

ib. ἢ μείζον—ἐφ' αὐτῷ] Desunt hæc in Cod. Vat.

ib. ἐθέλει] Cod. Med. A. ἐθέλοι, cum Marc. B.

8. ἐφ' ἑαυτῇ] Codd. Darm. Marcc. et

Mon. C. ἐφ' αὐτῇ.

ib. δι' αὐτόν] Cod. Vat. δι' αὐτόν.

9. αὐτὸ τὸ] Abest αὐτὸ a Codd. Ciz. et Vat.

10. ἐφ' ἑαυτοῖς] Codd. Marcc. Mon. C. Darm. Vat. ἐφ' αὐτοῖς.

12. ἐξήρηται] Ita Codd. Marcc. Ciz. Med. A. B. Vat. Sed Mon. C. ἐξήρητο;

Darm. cum Ed. ἐξήρηται. Mox Marc. C.

παρ' αὐτοῦ.

14. καὶ νοῦς] Cod. Vat. καὶ ὁ νοῦς. Pro βία correxi βία cum Ficino.

15. ἐτίθεμεν] Cod. Vat. ἐτιθέμεν. Marc.

B. ἐτιθέμεν (sic).

17. παρ' αὐτῆς] Marc. A. B. παρ' αὐτῆς. Mox Marc. A. οὐ τὸ ἐπ'.

tas expetit, quodve consequuta jam ea ratione evadit intelligentia. Quam ob rem si boni ipsius voluntati dedimus, quod est in nobis, quod in eo jam situm est, in quo esse voluntas appetit, cur non habeat, quod dicitur in se ipso? Jam vero si quis ad hoc pertinere nolit, quod sit in se ipso, excellentius aliquid est putandum.

VII. Si anima per virtutem intellectualem fit quandoque libera, sequitur, ut intellectus primo sit liber. Item si intellectus vitam possidet summopere liberam atque voluntariam, quoniam ipsi bono sit quam proximam, merito ipsum bonum est ipsa libertas.

Si servitus et fortuna circa inferiora versantur, sed libertas et ordo ad superiora pertinent, et quo quid superius, eo est ordinatius pariter et liberius, certe principium omnium neque fortuitum est, neque coactum: quippe cum sit ordinis omnis, ac liberæ auctoritatis origo. In quo cum tanquam summo bono sit tota voluntarij ratio, tota est et ratio libertatis. Ubi si modo essentia et actio nominari possint, non potes

dicere actionem essentia suæ servire: quippe cum nulla sit ibi distinctio. Quapropter si quemadmodum existit naturaliter, ita et agit, vicissim sicut agit, ita naturaliter et existit. Sed de his in Theologia nostra satis diximus.

Evadit igitur anima per mentem libera ad bonum absque impedimento se conferens, quodve propter hoc agit, consistit in ipsa. Intellectus autem per se ipsum liber. Ipsius vero boni natura, est ipsum, quod omnibus appetendum, et propter quod habent alia, quod consistat in eis, quando hoc quidem sine impedimento consequi potest, illud autem jam possidere. Ipsum itaque omnium dominum, quæ sub eo preciosa censentur, primaque in sede consistens, ad quod cætera passim ascendere volunt, pendentque ex illo, et ab eo vires accipiunt, per quas habere munus possunt, quod consistat in ipsis, quoniam pacto poterit aliquis ad hanc ipsam conditionem redigere, in qua est proprie, quod vel in me vel in te consistere dicitur? Quandoquidem ipse intellec-

740° Ἐῤῥοι, οὔτε τὸ ἐπ' αὐτῇ ποιούσα, ἢ μὴ ποιούσα ὃ ἠνάγκασται ποιεῖν ἢ μὴ ποιεῖν· ὃς δὴ λόγος, ἀντίτυπός τε καὶ ἄπορος καὶ παντάπασι τὴν τοῦ ἔκουσίου τε καὶ αὐτεξουσίου φύσιν καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐφ' ἡμῖν εἶη ἂν ἀναιρῶν, ὡς μάτην εἶναι ταῦτα λέγεσθαι, καὶ φωνὰς πραγμάτων ἀνυποστάτων. Οὐ γὰρ μόνον μηδὲν ἐπὶ μηδενὶ εἶναι 5
741 λέγει, ἀλλ' οὐδὲ νοεῖν, οὐδὲ συνιέναι ἀναγκαῖον αὐτῷ λέγειν ταύτην τὴν φωνήν. Εἰ δὲ ὁμολογεῖ συνιέναι, ἤδη ἂν ῥαδίως ἐλέγχοιτο τῆς ἐννοίας τοῦ ἐφ' ἡμῖν ἐφαρμοζομένης, οἷς ἐφαρμόττειν οὐκ ἔφη. Ἡ γὰρ ἔννοια τὴν οὐσίαν οὐ πολυπραγμονεῖ, οὐδὲ ἐκείνην προσπαραλαμβάνει. Ἀδύνατον γὰρ ἑαυτό τι ποιεῖν καὶ εἰς ὑπόστασιν ἄγειν, 10 ἀλλὰ ἐθέλει θεωρεῖν ἢ ἐπίνοια, τί τῶν ὄντων δούλον ἐτέρων, καὶ τί
B ἔχει τὸ αὐτεξουσίον, καὶ τί μὴ ὑπ' ἄλλῳ, ἀλλ' αὐτὸ τῆς ἐνεργείας κύριον, ὃ καθαρῶς τοῖς αἰδίοις ὑπάρχει, καὶ τοῖς καθ' ὃ εἰσιν αἰδίοι, καὶ τοῖς ἀκωλύτως τὸ ἀγαθὸν διώκουσιν ἢ ἔχουσιν. Ὑπὲρ δὲ ταῦτα τοῦ ἀγαθοῦ ὄντος αὐτοῦ οἶον ἄλλο παρ' αὐτοῦ ἀγαθὸν ζητεῖν, ἄτο- 15 πον, ἐπεὶ καὶ τὸ κατὰ τύχην λέγειν αὐτὸ εἶναι οὐκ ὀρθόν· ἐν γὰρ τοῖς ὕστερον καὶ ἐν πολλοῖς ἢ τύχη· τὸ δὲ πρῶτον οὔτε κατὰ τύχην

1. ἢ μὴ] Cod. Ciz. τοῦτο μὴ. Vat. τοῦτο ἢ μὴ.

2. ἄπορος] Codd. omnes ut marg. Ed. ἄπορος. Quod recepi.

3. ἐφεκουσίου] Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. ut marg. Ed. αὐτεξουσίου.

4. εἶη] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Vat. εἶη ἂν. Unde recepi particulam, quæ de-
erat.

6. λέγει.] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. λέγειν.

7. ὁμολογεῖ] Cod. Mon. C. ὁμολογεῖς, cum Marc. A.

9. οὐδὲ ἐκείνην προσπαραλαμβάνει] Codd. Darm. Marcc. ut marg. E. εἰ δὲ ἐκείνην προσπαραλαμβάνει. Med. A. a pr. m. εἰ δὲ, supra lin. οὐ. Mon. C. item προσπαραλαμβάνει. Hoc recepi, nec vero εἰ.

10. ἑαυτό] Cod. Darm. ἑαυτῷ. Marc.

B. ut marg. Ed. ἑαυτοῦ. Videtur legendum cum Fic. δι' ἑαυτοῦ.

11. ἢ ἐπίνοια] Cod. Vat. omittit ἢ.

12. αὐτὸ τῆς] Cod. Vat. αὐτῷ τῆς.

15. ἀγαθοῦ ὄντος αὐτοῦ] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. in medio ponunt αὐτοῦ.

ib. παρ' αὐτοῦ] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. παρ' αὐτό.

16. κατὰ τύχην] Cod. Vat. τὴν τύχην. Verba λέγειν αὐτὸ—κατὰ τύχην Marc. B. nonnisi in marg. habet.

tus ad hanc conditionem vix quidem, et violentia quadam tractus esse videtur: nisi quis forte temerarius sermo aliunde huc injectus afferat, naturam primam sorte quadam id nactam fuisse, ut sic se haberet, ut habet, neque hujus ipsius, quod est, existere dominam: cum videlicet hoc ipsum, quod est, non sit a se ipsa, ideoque nec libertatem, nec, quod in ea consistat, habere: quippe cum faciat vel non faciat, quod facere, vel non facere est jam necessitate compulsa. Qui sane sermo adversus in se est, et incertus, omnemque voluntarii ac liberi, ejusque quod est in nobis, naturam et rationem e medio tollit: adeo ut frustra hæc nominentur a nobis, sintque voces quaedam nusquam existentium rerum. Sermonis namque illius auctor fateri compellitur, non solum nihil esse auctoritatis in aliquo, verum etiam se nec intelligere, neque ullo modo cognoscere, quid vox ejusmodi sibi velit. Quod si cognos-

cere id affirmet, jam facile refelletur, ratione videlicet ejus, quod est in nobis, congruente cum illis, quibus non accommodari dicebat. Ipsa namque rei notio nec disturbat essentiam, nec cam adauget cum alio assumendo. Non potest enim aliquid per se facere ac perducere quippiam ad substantiam, vel existentiam: sed conatur notio meditari, quidnam inter alia serviat aliis, quidve habeat libertatem: nec subjiciatur aliis in agendo, sed suæ sit dominus actionis. Quod quidem munus pure convenit sempiternis, et iis quidem, quatenus sempiterni sunt: et omnino, qui bonum absque impedimento vel jam habent, vel etiam prosequuntur. Proinde absurdum dictu est, bonum ipsum omnibus his, superius tanquam aliud ultra se ipsum bonum desiderare. Tum vero nullo modo recte dicitur ipsum fortuna quadam existere: in rebus namque posterioribus, ac multis fortuna contingit: ipsi vero

ἂν λέγοιμεν οὔτε οὐ κύριον τῆς αὐτοῦ γενέσεως, ὅτι μηδὲ γέγονε· τὸ ⁷⁴¹ C
 δὲ ὅτι, ὡς ἔχει, ποιεῖ, ἄτοπον. Εἴ τις ἀξιοῖ τό, τε εἶναι τὸ ἐλεύθε-
 ρον, ὅταν παρὰ φύσιν ποιῆ ἢ ἐνεργῆ, οὐδὲ δὴ τὸ τὸν μοναχὸν ἔχον
 ἀφήρηται τῆς ἐξουσίας, εἰ τὸ μοναχὸν μὴ τὸ κωλύεσθαι παρ' ἄλλου
 5 ἔχει, ἀλλὰ τῷ τοῦτο αὐτὸ εἶναι, καὶ οἷον ἀρέσκειν ἑαυτῷ καὶ μὴ
 ἔχειν ὅτι κρείττον αὐτοῦ, ἢ οὔτω γε τὸ μάλιστα τυγχάνον τοῦ ἀγα-
 θοῦ ἀφαιρήσεται τις τὸ αὐτεξούσιον. Εἰ δὲ τοῦτο ἄτοπον, ἀτοπώ- D
 τερρον ἂν γίγνοιτο αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν ἀποστερεῖν τοῦ αὐτεξουσίου, ὅτι
 ἀγαθὸν, καὶ ὅτι ἐφ' ἑαυτοῦ μένει, οὐ δεόμενον κινεῖσθαι πρὸς ἄλλο,
 10 τῶν ἄλλων κινουμένων πρὸς αὐτὸ, οὐδὲν δεόμενον πρὸς οὐδενός.
 Ὅταν δὲ δὴ ἢ οἷον ὑπόστασις αὐτοῦ ἢ οἷον ἐνέργεια ἦ, οὐ γὰρ ἢ
 μὲν ἕτερον, ἢ δὲ ἕτερόν ἐστιν, εἴ γε μηδὲ ἐπὶ τοῦ νοῦ τοῦτο, ὅτι
 μᾶλλον κατὰ τὸ εἶναι ἢ ἐνέργεια, ἢ κατὰ τὴν ἐνέργειαν τὸ εἶναι.
 Ὡστε οὐκ ἔχει τὸ ὡς πέφυκεν ἐνεργεῖν, οὐδὲ ἢ ἐνέργεια καὶ ἢ οἷον E
 15 ζῶν ἀνενεχθήσεται εἰς τὴν οἷον οὐσίαν· ἀλλ' ἢ οἷον οὐσία συνοῦσα
 καὶ οἷον συγγενομένη ἐξ αἰδίου τῆ ἐνεργείᾳ ἐξ ἀμφοῖν τὸ αὐτὸ ποιεῖ
 καὶ ἑαυτοῦ καὶ οὐδενός.

1. οὔτε οὐ] Cod. Vat. omittit οὐ.
 ib. τῆς αὐτοῦ] Cod. Med. B. Marc. A.
 τῆς αὐτοῦ.
 ib. γίγονε] Codd. Marc. A. Mon. C.
 γίγονε.
 4. μὴ τῷ] Codd. Marcc. Mon. C. Darm.
 Vat. μὴ τῷ.
 5. αὐτὸ μόνον] Codd. Marcc. Ciz. Darm.
 et Vat. ut marg. Ed. αὐτὸ εἶναι. Quod
 recepinus.
 9. ἐφ' ἑαυτοῦ] Codd. Marcc. Darm.
 Mon. C. Vat. ἐφ' αὐτοῦ.
 10. οὐδὲν διόμενον πρὸς] Codd. Marcc.
 Mon. C. Darm. Vat. ut marg. Ed. καὶ

οὐδὲν διόμενον, omisso πρὸς. Ciz. item omittit
 πρὸς neque addit καὶ.
 11. ὑπόστασις αὐτοῦ] Cod. Vat. ὑπίστα-
 σις ἑαυτοῦ.
 ib. ἢ μὲν] Ita Codd. Marcc. Ciz. Vat.
 Mon. C. Rell. cum Ed. ἢ μὲν.
 12. δι' ἕτερον] Codd. Marcc. Mon. C. et
 Vat. δ' ἕτερον.
 ib. μὴ εἶναι] Cod. Ciz. μὴ εἶναι.
 ib. ὅτι] Cod. Med. A. h. v. superscrip-
 tum habet ab al. m. οὐ.
 14. καὶ ἢ οἷον] Codd. Ciz. et Vat. omittit
 καὶ.
 15. οἷον οὐσίαν] Codd. Mon. C. Marc.

A.B. cum. marg. Ed. omittunt οἷον.
 ib. ἀλλ' ἢ] Cod. Vat. ἀλλ' ἢ.
 16. αὐτὸ ποιεῖ] Codd. Ciz. Marc. B.
 ut marg. Ed. αὐτὸ αὐτὸ ποιεῖ. Darm. et
 Marc. C. αὐτὸ ποιεῖ. Mon. C. Marc. A.
 et Med. B. αὐτὸ αὐτὸ ποιεῖ. Med. A. ut
 marg. Ed. sed in marg. τὸ αὐτὸ αὐτὸ ποιεῖ.
 Unde correxi cum Fic. τὸ αὐτὸ ποιεῖ. Pos-
 sis etiam: αὐτὸ το αὐτὸ ποιεῖ. Vat. αὐτὸ
 αὐτὸ ποιεῖ.
 17. καὶ ἑαυτοῦ] Codd. Marc. A. Mon.
 C. καὶ ἑαυτῷ. Vat. καὶ ἑαυτοῦ. Marc. C.
 καὶ ἑαυτῷ καὶ.

primum neque secundum fortunam esse fas est
 asserere: neque rursus suae generationis domi-
 num non existere, quoniam neque genitum qui-
 dem esse potest. Praeterea quando quis negat
 primum esse liberum, propterea, quod ita duntaxat
 faciat, ut se naturaliter habet, absurdum
 est, si quis existimet, quippiam tunc esse liberum,
 quando praeter naturam facit vel operatur. Ne-
 que vero, quod unica ratione se habet, ob hoc
 ipsum libertate privatur: si unicum hoc non ex
 eo habeat, quod habere aliud colibeatur ab alio,
 sed ex eo, quod ipsum proprie sit hoc ipsum,
 sicque sibi ipsi placeat, neque liceat, neque libeat
 aliquid excellentius esse: alioquin posset aliquis,
 quod maxime compos est boni, asserere libertate
 privatum. Sin autem id foret absurdum, multo
 absurdus erit ipsum bonum libertate privare:

quoniam bonum, et quia permanet in se ipso,
 nec moveri ad aliud usquam indiget: cum alia
 potius moveantur ad illud, nec ipsum ulla con-
 ditione indigeat aliquo. Denique cum ipsa velut
 ejns substantia, sit ipsa velut ejusdem actio: ne-
 que enim haec quidem aliud, illa vero est aliud:
 siquidem nec in intellectu etiam discrimen id ac-
 cidit: profecto non magis secundum esse illic
 editur actio, quam secundum actionem esse con-
 sistat. Quapropter nec illic conditioni subjicitur,
 ut sic operetur, sicut est naturaliter institutum.
 Neque actio et velut vita in ipsam velut essen-
 tiam redigetur: sed ipsa illic velut essentia quasi
 conspirans cum actione, et tanquam in unum ab
 aeterno conflata, idem omnino conficit ex ambo-
 bus, quod quidem et nullius sit, et sui ipsius
 duntaxat existat.

741^I
 Α Ἡμεῖς δὲ θεωροῦμεν οὐ συμβεβηκὸς τὸ ἀντεξούσιον ἐκείνω, ἀλλὰ
 ἀπὸ τῶν περὶ τὰ ἄλλα ἀντεξουσίων, ἀφαιρέσει τῶν ἐναντίων, αὐτὸ
 ἐφ' ἑαυτὸ πρὸς αὐτὸ, τὰ ἐλάττω ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων μεταφέροντες,
 ἀδυναμία τοῦ τυχεῖν τῶν ἀ προσήκει λέγειν περὶ αὐτοῦ, ταῦτα ἂν
 742 περὶ αὐτοῦ εἴπομεν· καίτοι οὐδὲν ἂν εὔροιμεν εἰπεῖν οὐχ ὅτι κατ' 5
 αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδὲ περὶ αὐτοῦ κυρίως. Πάντα γὰρ ἐκείνου καὶ τὰ
 καλὰ καὶ τὰ σεμνὰ ὕστερα. τούτων γὰρ αὐτὸς ἀρχή, καίτοι ἄλλον
 τρόπον οὐκ ἀρχή, ἀποτιθεμένοις δὲ πάντα καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ ὡς ὕστε-
 ρον, καὶ τὸ ἀντεξούσιον. Ἦδη γὰρ εἰς ἄλλο ἐνέργειαν λέγει, καὶ
 ὅτι ἀνεμποδίστως, καὶ ὄντων ἄλλων τῶν εἰς αὐτὰ ἀκωλύτως. Δεῖ 10
 δὲ ὅλως πρὸς οὐδὲν αὐτὸν λέγειν· ἔστι γὰρ ὅπερ ἔστι καὶ πρὸ αὐτῶν,
 Β ἐπεὶ καὶ τὸ ἔστιν ἀφαιροῦμεν, ὡς τε καὶ πρὸς τὰ ὄντα ὀπωσοῦν.
 Οὐδὲ δεῖ τὸ ὡς πέφυκεν· ὕστερον γὰρ καὶ τοῦτο, καὶ εἰ λέγοιτο, καὶ
 ἐπ' ἐκείνων, ἐπὶ τῶν ἐξ ἄλλου ἂν λέγοιτο, ὡς τε πρῶτως ἐπὶ τῆς
 οὐσίας, ὅτι ἐξ ἐκείνου ἔφθ. Εἰ δ' ἐν τοῖς ἐν χρόνῳ ἢ φύσις, οὐδὲ 15
 ἐπὶ τῆς οὐσίας, οὐδὲ δὴ τὸ οὐ παρ' αὐτῆς εἶναι λεκτέον· τό, τε γὰρ

1. Ἡμεῖς δὲ] Codd. Darm. et Med. A.
 (supra lin. ab al. m.) ἡμεῖς δὲ.
 3. ἐαυτῷ] Cod. Med. A. supra lin. ab
 al. m. ἐαυτῷ.
 ib. ἀπὸ τῶν] Cod. Vat. cum Marc. A.C.
 omittit τῶν: idem in Cod. Mon. erasum
 est.
 4. ἀδυναμία] Ita Cod. Mon. C. Rell.
 cum Ed. ἀδυναμία.
 8. δὲ πάντα] Codd. Ciz. Marcc. Mon.

C. Vat. δὲ pro δὲ.
 ib. ἐπ' αὐτῷ] Codd. Ciz. Darm. Marcc.
 Mon. C. Vat. ut marg. Ed. ἐπ' αὐτῷ.
 Quod recepi.
 10. ὄντων] Cod. Vat. ὄντων. Mon. C.
 pergit ἄλλων τὸ εἰς, cum Marc. A.C.
 12. καὶ τὸ πρὸς] Codd. Darm. Marc. B.
 et Med. A. ut marg. Ed. καὶ πρὸς. Unde
 deleui τὸ.
 13. Οὐδὲ δεῖ] Codd. Ciz. Darm. Marcc.

Mon. C. Vat. οὐδὲ δὲ.
 ib. καὶ ἐπ'] Codd. Mon. C. Marc. A.
 καὶ ἐπ'.
 15. δὲ τοῖς ἐν] Codd. Darm. Marc. B.
 Med. A. Vat. δ' ἐν τοῖς ut marg. Ed. Mon.
 C. Ciz. Med. B. Marc. A.C. δ' ἐν τοῖς ἐν.
 Quod recepi.
 ib. οὐδὲ ἐπ'] Codd. Mon. C. Marcc.
 Vat. οὐδ' ἐπ'.

VIII. Neque libertatem neque aliud quicquam venerandum attribuere Deo debemus ea ratione, qua sequentibus, sed ineffabili. Ejusmodi conditio, qua aliquid sic existat et agat, sicut ad hoc est naturaliter institutum, rebus subjectis temporis proprie competit, aternis translatione quadam, essentiae primae abusione quadam. Nam proprie dicitur ex se ipsa existere: principio nullo modo. Sors vero contingens tam remota est a primo, ut vix etiam reperitur in ultimis ordinante primo. (Conf. etiam Bruckeri Histor. Crit. Philos. II. p. 397. sq. et Tiedemann. in libro vernaculo De caussis philosophiae contemplativae III. p. 183. sq.)

Nos utique cogitamus libertatis munus illi non tanquam accidens aliquod convenire, sed a muneribus libertatis, quae attribuuntur aliis subtractione videlicet contrariorum ipsum in se ipso ad se ipsum excogitamus, dum minora a minoribus illuc usque transferimus: quippe cum illa, quae de illo decet loqui, consequi nequeamus. Atque ita de illo haec loqui contingit: tametsi nihil invenire possimus, quod rite loquamur, nedum

praedicando de illo, sed nec ei ulla proprie ratione accommodando. Omnia namque et pulchra et veneranda posteriora sunt illo. Illud enim horum omnium est principium, quamvis modo etiam alio non principium, cum omnia seceramus ab eo, ideoque quod liberum arbitrium operandi, quodve in ipso consistere dici solet, velut posterius aliquid sejungamus ab illo. Id namque actionem in aliud tendentem significare videtur: tendentem, inquam, absque impedimento, item esse et alia, quae ad idem non impedita contendunt: omnino vero ad nullum oportet primum ipsum dicendo referre. Est enim hoc ipsum, quod existit etiam ante omnia, quandoquidem et hoc, quod dicitur est, ab eo seceramus: ideoque esse quoquo modo ad entia rite negamus. Proinde neque sic existere id dicemus, ut est naturaliter institutum: nam et hoc posterius est. Atque si de supernis quoque dicatur, certe de illis, quae ex alio sunt, dicetur. Itaque de essentia primo dicetur quoniam nata est ex illo. Quod si in rebus subjectis temporis natura

εἶναι ἀφηροῦμεν· τό, τε οὐ παρ' αὐτῆς λέγοιτο ἂν, ὅταν ὑπ' ἄλλου. ^C
 Οὕτως οὖν συνέβη, ἢ οὐδὲ τὸ συνέβη λεκτέον· οὔτε γὰρ αὐτῶ, οὔτε
 πρὸς ἄλλο· ἐν γὰρ πολλοῖς τὸ συνέβη, ὅταν τὰ μὲν ἦ, τὸ δὲ ἐπὶ
 τούτοις συμβῆ. Πῶς οὖν τὸ πρῶτον συνέβη; οὐδὲ γὰρ ἦλθεν, ἵνα
 5 ζητῆς. Πῶς οὖν ἦλθε; τύχη τις ἤγαγεν ἢ ὑπέστησεν αὐτό· ἐπεὶ
 οὐδὲ τύχη πω ἦν, οὐδὲ τὸ αὐτόματον δέ· καὶ γὰρ τὸ αὐτόματον καὶ
 παρ' ἄλλου καὶ ἐν γιγνομένοις. D

Ἄλλὰ πρὸς αὐτὸ εἶ τις λαμβάνοι τὸ συνέβη, οὔτοι δεῖ πρὸς τὸ Ἄ
 ὄνομα ἴστασθαι, ἀλλὰ ὅπως νοεῖ ὁ λέγων συνιέναι. Τί οὖν νοεῖ τοῦτο,
 10 ὅτι ταύτην ἔχον τὴν φύσιν καὶ τὴν δύναμιν ἀρχὴν; καὶ γὰρ εἰ ἄλ-
 λην εἶχεν, ἦν ἂν ἀρχὴ τοῦτο, ὅπερ ἦν, καὶ εἰ χεῖρον, ἐνήργησεν ἂν
 κατὰ τὴν αὐτοῦ οὐσίαν. Πρὸς δὴ τὸ τοιοῦτον λεκτέον, ὅτι μὴ οἶόν τε
 ἦν ἀρχὴν οὔσαν πάντων τὸ τυχεῖν εἶναι, μὴ ὅτι χεῖρον, ἀλλ' οὐδ'
 ἀγαθὸν μὲν, ἀγαθὸν δ' ἄλλως, οἶον ἐνδεέστερον. Ἄλλὰ δεῖ κρείττονα B
 15 εἶναι τὴν ἀρχὴν πάντων τῶν μετ' αὐτὴν, ὥστε ὠρισμένον τι. Λέγω
 δὲ ὠρισμένον, ὅτι μοναχῶς καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης. Οὐδὲ γὰρ ἦν ἀνάγκη·

2. ἢ οὐδὲ τὸ—πολλοῖς τὸ συνέβη] Desunt
 hæc in Codd. Ciz. et Vat.
 ib. λεκτέον] Codd. Darm. Marc. A. B.
 Mon. C. Med. A. B. ut marg. Ed. ἀκρίτων.
 Mon. C. lin. seq. omittit τε cum Marc. A.
 4. Πῶς οὖν τὸ—συνίβη;] Desunt hæc in
 Cod. Vat.
 5. Ζητῆς] Cod. Vat. ζητῆς.
 ib. ἦλθε;] Codd. Vat. et Mon. C.

Marc. A. ἔλθιν.
 ib. ὑπέστησεν] Cod. Ciz. ὑπέστηκεν.
 8. οὔτοι δέ] Ita Codd. Marcc. Mon. C.
 Darm. Med. A. Vat. In Ed. est οὔτι δὲ,
 in Ciz. οὔτοι δὲ, in Med. B. οὔτοι δὲ.
 10. εἰ ἄλλην] Cod. Vat. omittit εἰ.
 12. τὴν αὐτοῦ] Codd. Marc. A. Med.
 B. τὴν αὐτοῦ; quod recepi cum Fic.
 ib. τὸ τοιοῦτον] Cod. Vat. τὸ τοιοῦτο.

13. τὸ τυχεῖν] Codd. excepto Ciz. om-
 nes τὸ τυχόν.
 ib. οὐδ' ἀγαθόν] Codd. Marcc. Vat. et
 Mon. C. οὐδὲ ἀγαθόν. Idem mox δὲ ἄλ-
 λως.
 15. πάντων] Codd. Vat. Marcc. et Mon.
 C. ἀπάντων.
 16. Οὐδὲ γὰρ] Codd. Darm. et Med. A.
 οὐ γάρ.

versatur, nimirum neque de essentia ipsa dice-
 mus, ita, ut nata fuerit, se habere: neque sane
 dicendum est essentiam ex se ipsa non esse, sic
 enim et esse ipsum auferremus. Et profecto
 non a se ipsa diceretur esse, quando esse accipe-
 ret aliunde. Nunc igitur de summo rerum prin-
 cipio dicendum est, sic existere contigisse: sed
 certe neque contigisset dicendum. Neque enim
 ipsi contigit, neque ad aliud accidit. In rebus
 namque multis contingentia locum habet: ubi
 hæc quidem sunt, hoc autem his accidit. Qua
 igitur sorte primum ipsum evenisse potest? Ne-
 que enim venit, ut quaerere, quomodo venerit,
 nos oporteat, et quamquam fortuna perduxerit ip-
 sum vel constituerit: quando neque fortuna qui-
 dem erat, neque casus fortuitus illo modo. Ca-
 sus enim et ab alio accidit, et in his, quæ fiunt,
 contingere solet.

IX. Non licet fingere contingenter evenisse, ut hoc ip-
 sum, quod nunc omnium principium est, omnium sit
 principium, quasi contingere potuerit aliud, et aliter
 affectum fore principium.

Unica enim est principii ratio, ipsa videlicet summitas,
 quam et infinitatem possumus nominare, quæ, cum
 aliis præsertim propinquantioribus firmitatem necessita-
 temque imponat, merito non est contingenter, sed ne-
 cessario, imo est ipsa necessitas. Et quoniam primum
 est et ipsum bonum, ideo est et sua sponte necessitas:
 neque quodlibet contingenter extitisse potuit: neque
 rursus oportuit esse, vel est determinatum hoc aut
 illud, sed est plus quam universa potestas necessario,
 pariter, atque ultra id ipsum, quod est existens.

Verum si quis hoc ipsum, quod dici solet, con-
 tigit vel evenit, acceperit ad ipsum idem, non
 deceat in appellatione hac immorari, sed, qua rati-
 one, qui hoc dicit, intelligat, animadvertere.
 Quidnam igitur id sibi vult? Numquid ipsum,
 naturam hanc et potestatem habens, principium
 extitisse? Ac si quam aliam habuisset, posse
 etiam extitisse principium, secundum hoc ipsum,
 quod esset, et si forte deterius, esset tamen se-
 cundum suam essentiam operatum. Ad hæc au-
 tem objiciendum est, fieri non potuisse, ut, cum
 principium esset omnium, contingens fortuitumve
 foret: ac ne dum contigisse posse deterius, sed

743 ἐν γὰρ τοῖς ἐπομένοις τῇ ἀρχῇ ἢ ἀνάγκῃ, καὶ οὐδὲ αὕτη ἔχουσα ἐν αὐτοῖς τὴν βίαν. Τὸ δὲ μοναχὸν τοῦτο παρ' αὐτοῦ· τοῦτο οὖν καὶ οὐκ ἄλλο, ἀλλ' ὅπερ ἐχρήν εἶναι· οὐ τοίνυν οὕτω συνέβη, ἀλλ' ἔδει οὕτω· τὸ δ' ἔδει τοῦτο ἀρχῇ τῶν ὅσα ἔδει. Τοῦτο τοίνυν οὐκ ἂν οὕτως εἴη, ὡς συνέβη, οὐ γὰρ, ὅπερ ἔτυχέν, ἐστίν, ἀλλ' ὅπερ ἐχρήν 5 εἶναι, μᾶλλον δὲ, οὐδὲ ὅπερ ἐχρήν. Ἀλλὰ ἀναμένειν δεῖ τὰ ἄλλα, Βτί ποτε αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς φανείη, καὶ τοῦτο ὅπερ ἐστὶν αὐτὸς, τοῦτο αὐτὸν θέσθαι, οὐχ ὡς συνέβη φανέντα, ἀλλὰ ὄντως βασίλεια καὶ ὄντως ἀρχὴν καὶ τὸ ἀγαθὸν ὄντως, οὐκ ἐνεργοῦντα κατὰ τὸ ἀγαθόν· (οὕτω γὰρ ἂν δόξειεν ἔπεσθαι ἄλλω·) ἀλλ' ὄντα ἐν, ὅπερ ἐστίν, ὥστε 10 οὐ κατ' ἐκείνο, ἀλλ' ἐκείνο. Ἐὶ τοίνυν οὐδὲ ἐπὶ τοῦ ὄντος τὸ συνέβη· τῷ γὰρ ὄντι, εἴτι συμβήσεται, συνέβη, ἀλλ' οὐκ αὐτὸ τὸ ὄν συνέβη, C οὐδὲ συνέκυρσε τὸ ὄν οὕτως εἶναι, οὐδὲ παρ' ἄλλου τὸ οὕτως εἶναι ὄν ὡς ἐστίν. ἀλλ' αὕτη ὄντος φύσις ὄν εἶναι· πῶς ἂν τις ἐπὶ τοῦ ἐπέκεινα ὄντος τοῦτο ἐνθυμοίτο, τὸ οὕτω συνέβη, ᾧ ὑπάρχει γεγενηκέ- 15 ναι τὸ ὄν, ὃ οὐχ οὕτω συνέβη, ἀλλ' ἐστίν, ὡς ἐστίν ἢ οὐσία οὐσα, ὅπερ ἐστὶν οὐσία, καὶ ὅπερ ἐστὶ νοῦς· ἐπεὶ οὕτως τις καὶ τὸν νοῦν

3. ἔδει αὐτῶ] Cod. Mon. C. ἔδει οὕτως, cum Marc. A.

4. δ' ἔδει] Codd. Marce. Mon. C. et Vat. δὲ ἔδει.

ib. ἀρχῇ] Cod. Ciz. ἀρχήν.

5. ἔτυχεν] Ita Codd. Ciz. Darm. Marce. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἔτυχ'.

6. οὐδ' ὄντως] Cum marg. Ed. habent οὐδὲ ὅπερ Codd. præter Medd. omnes. Quod recepi.

7. αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς] Cod. Med. B. ὁ βασιλεὺς αὐτοῖς.

8. θέσθαι] Cod. Ciz. θεάσασθαι.

ib. ἀλλὰ ὄντως] Cod. Vat. οὕτως pro ὄντως.

10. δόξειεν] Cod. Vat. δόξει.

11. οὐδὲ ἐπὶ] Codd. Marc. A. Mon. C. οὐδ' ἐπὶ.

ib. τὸ συνέβη] Cum marg. Ed. omittunt τὸ Codd. Ciz. Darm. Med. A. Vat. Quare delevi. Sequitur τὸ pro τῷ in Codd. Darm. et Med. A. Fic. legisse videtur τι pro τῷ.

12. ἀλλ' οὐκ] Abest οὐκ a Codd. Ciz. et Vat.

13. συνέκυρσε] Cod. Ciz. συνέκυρσε.

ib. τὸ ὄν ὄντως] Cod. Ciz. omittit ὄν. Codd. Mon. C. Marce. Darm. Med. A. B. Vat. habent ut marg. Ed. τὸ ὄν οὕτως. Quod recepi cum Fic.

ib. τὸ ὄντως] Codd. omnes ut marg. Ed. τὸ ὄντως. Mox pro ὄντως post αὕτη Darm. Marce. Med. A. B. ut in Ed. ὄντως. In

Darm. sequitur φύσιν. Utramque lectionem marg. recepi.

14. ὄντος] Cod. Ciz. ὄντως.

15. ᾧ — συνέβη] Cod. Vat. omittit hæc Mon. C. ante συνέβη habet οὕτως.

16. ἀλλ' εἰ ἔστιν] Codd. Marce. Ciz. Darm. Mon. C. Vat. ut marg. Ed. omittunt εἰ. Seqq. ὡς ἐστίν omitta sunt in Cod. Ciz. Ego cum illis delevi εἰ.

ib. οὐσα ὅπερ ἐστίν] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. Post ἐστίν addidimus οὐσα ex Codd. Mon. C. Marce. quod legit etiam Fic. et manifesto excidit, cum ante καὶ scribi non potuisset ἐστίν.

17. οὕτως τις] Codd. Mon. C. Marce. οὕτω τις.

neque etiam bonum quidem, aliter vero bonum velut aliquid indigentius. Sed oportet principium omnium esse sequentium præstantissimum: ideoque quasi determinatum quiddam; determinatum, inquam, propter singularem et unicam rationem. Neque tamen ita determinatum, et unica ratione consistens, quasi ex necessitate dico. Nondum enim necessitas erat. In his enim, quæ sequuntur principium, necessitas dominatur: neque hæc quidem violentiam eis infert. Unicum vero hoc et singulare possidet a se ipso. Hoc ipsum igitur est non aliud: sed quod expediebat sive debebat esse. Non igitur ita contigit, sed oportuit ita. Hoc ipsum vero, quod oportuit dicitur, omnium est, quæ oporteat esse principium. Hoc igitur nequaquam ita est, ut contigit,

non enim, ut sorte incidit, extat: sed quod oportebat esse: imo vero neque id quidem, quod oportuerit esse. Jam vero deceat alia expectare quid quandoque rex illis appareat, idque duntaxat, quod existit ipse, illum prorsus asseverare, certe non ut evenit apparentem, sed vere regem, vere principium, vere bonum. Nec secundum bonum quidem agentem, sic enim sequi alterum videretur, sed unum hoc ipsum, quod est, penitus existentem. Itaque nec secundum bonum agere, sed ipsum prorsus existere bonum. Si ergo neque in ipso quidem ante aliquid esse contingens: alioquin ens quiddam foret, et certe cuiusdam enti incidere aliquid, non tamen ipsum ens ullo modo contigit, neque sorte quadam nactum est ens ipsum ita esse: nec ab alio sic esse ens,

εἴποι, οὕτω συνέβη νοῦν εἶναι, ὡσπερ ἄλλο τι ἂν τὸν νοῦν ἐσόμενον, ἢ τοῦτο, ὃ δὴ φύσις ἐστὶ νοῦ. Τὸ δὴ οὐ παρεκβεβηκὸς ἑαυτὸ, ἀλλ' ἀκλινὲς ὄν ἑαυτοῦ, αὐτὸ ἂν τις κυριώτατα λέγοι εἶναι, ὃ ἐστι. Τί ἂν οὖν τις λέγοι ἐκεῖ εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦτο ἀναβὰς καὶ εἰσιδὼν; ἄρά γε τὸ οὕτως ὡς εἶδεν αὐτὸν ἔχοντα τὸ οὕτω συνέβη; ἢ οὔτε τὸ οὕτω οὔτε τὸ ὀπωσοῦν συνέβη; ἀλλ' οὐδὲ ὅλως τὸ συνέβη, ἀλλὰ τὸ οὕτω μόνου καὶ οὐκ ἂν ἄλλως, ἀλλ' οὕτως, ἀλλ' οὐδὲ τὸ οὕτως· οὕτω γὰρ ἂν ὀρίσασαι εἴης καὶ τόδε τι. Ἄλλ' ἐστὶ τῷ ἰδόντι οὐδὲ τὸ οὕτως εἰπεῖν δύνασθαι, οὐδ' αὖ τὸ μὴ οὕτως. Τί γὰρ ἂν εἴποις αὐτὸ τῶν ὄντων, ἐφ' ὧν τὸ οὕτως; ἄλλο τοίνυν παρ' ἅπαντα τὸ οὕτως. Ἄλλ' ἀόριστον ἰδὼν αὐτὸ πάντα μὲν ἕξεις εἰπεῖν τὰ μετ' αὐτό· φήσεις δὲ οὐδὲν ἐκείνων εἶναι, ἀλλὰ εἴπερ δύνάμιν πᾶσαν αὐτῆς ὄντως κυρίαν τοῦτο οὔσαν ὃ θέλει, μᾶλλον δὲ ὃ θέλει ἀπορρίψασαν εἰς τὰ ὄντα, αὐτὴν δὲ μείζονα παντὸς τοῦ θέλειν οὔσαν, τὸ θέλειν μετ' αὐτὴν θεμένην οὐτ' οὖν αὐτὴ ἠθέλησε τὸ οὕτως, ἵνα ἂν εἶπετο, οὔτε ἄλλος πεποίηκεν οὕτως.

2. ἐστὶ νοῦ] Codd. Darm. et Med. A. (sed hic punctis subscriptis) ἰστὶν οὐ.

ib. ὑπεκβεβηκὸς] Codd. omnes præter Marc. C. ut marg. Ed. οὐ παρεκβεβηκὸς, ut legit Fic. et ego restitui.

3. ἀκλινὲς] Cod. Ciz. ἀκλινίς.
ib. λέγει—λέγει] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Med. A. Vat. λέγοι—λέγοι. Quod recepimus.

5. εἶδεν] Cod. Med. B. ἴδεν cum Marc. A.

ib. τὸ οὕτω] Cod. Vat. τὸ οὕτως. Ante hæc Marc. A. B. Mon. C. οὕτως συνέβη.

Mox Marc. A. omittit ἀλλ' οὐδὲ ὅλως τὸ συνέβη.

9. Τί γὰρ—ἂν τὸ οὕτως] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A. Pro τὸ Codd. Marcc. Med. A. B. Vat. habent τὰ. In Vat. sequitur ἀλλὰ ὄριστον.

11. ἰδὼν αὐτό] Codd. Ciz. Med. B. et Vat. Marcc. A. C. omittunt αὐτό. Cod. Med. A. voci αὐτό superscriptum habet πάντα, et post αὐτό addit μίν. Vox πάντα abest in Marc. B.

ib. φύσις] Codd. Marcc. Mon. C. Darm. Med. A. B. Vat. ut m. Ed. φύσις.

Ciz. φύσις. Illos sequor: nec vero ex marg. Ed. ἐκείνον pro ἐκείνων recepi.

12. εἴπερ] Codd. Med. A. et Darm. (uterque ex corr.) ὡσπερ. Vat. ὑπερ.

ib. αὐτῆς] Codd. Marc. A. B. Med. A. B. αὐτῆς. Quod præ tuli.

ib. κυρίαν] Codd. omnes, excepto Darm. κυρίαν. Et sic correxi.

13. ἀπορρίψασαν] Cod. Vat. ἀπορρίψαν. Pro εἶπετο Fic. legisse videtur εἶπε τὸ.

15. οὔτε ἄλλος] Cod. Vat. οὔτ' ἂν ἄλλος. Mon. C. οὔτε ἄλλως. Marc. A. οὕτως ἄλλως.

ut est, accepit, sed ipsa natura entis est ens existere: quonam modo aliquis in eo, quod ente superius extat, conditionem hanc scilicet ita contigisse vel evenisse poterit cogitare? quippe cum illud ens ipsum genuerit. Quod quidem non ita contigit, sed est prout est essentia ipsa existens hoc ipsum, quod est essentia, et hoc ipsum, quod est intellectus: alioquin simili quisquam ratione intellectum quoque dixerit sic accidisse, perinde quasi aliud quiddam intellectus fore potuerit, præter hoc, quod natura ipsius existit. Quod itaque naturam propriam non transgreditur, nec usquam a se ipso declinat, facile quis potissimum hoc ipsum, quod est, existere dixerit. Quidnam igitur dicit ille, qui hoc quoque transcenderit, summumque inspexerit? Numquid, quemadmodum ipsum viderit se habere, ita et contigisse? sed profecto neque sic neque quolibet modo contigisse dicendum, imo nec omnino et simpliciter accidisse. An igitur dici potest ita solum, neque

aliter, sed duntaxat ita? imo vero neque hoc ipsum, quod dicitur ita, vel hoc modo illi est assignandum: alioquin eo pacto circumseriberes ipsum, et hoc aliquid redderes. Nempe qui cernit illud, neque ita debet dicere, neque non ita, alioquin aliquid ipsum ex rerum numero dixeris, quibus inest hoc ipsum, quod ita vel hoc modo dici solet. Est igitur aliud præter omnia, quæ ita et hoc modo se habere dicuntur. Tu vero cum ipsum inveneris infinitum, omnia quidem, quæ sunt post illud, dicere poteris. Illud autem nullum eorum esse dices, sed tanquam universam potestatem re vera sui ipsius dominam, quodve vult, existentem. Imo vero hoc ipsum, quod vult, in res ipsas projicientem, dum videlicet ipsa excellentior est omni voluntatis actu, actumque ejusmodi sibi subdit. Neque igitur ipsa hoc ipsum voluit, quod dicitur ita se habere, adeo ut id secum ipsa cerneret, neque quisquam alius, ut ita se haberet effecit.

744 Καὶ τοίνυν καὶ ἐρωτῆσαι χρῆ τὸν λέγοντα τῷ οὕτω συνέβη, πῶς
 ἂν ἀξιόσκει ψεῦδος εἶναι, τὸ συνέβη, εἴτι εἶη; καὶ πῶς ἂν τις ἀφέ-
 λοι τὸ συνέβη; καὶ εἴ τις εἶη φύσις, τότε φύσει οὐκ ἐφαρμόζειν τὸ
 συνέβη· εἰ γὰρ τὴν τῶν ἄλλων ἀφαιρούσαν τὸ οὕτω συνέβη ἀνατί-
 θησι τύχη, ποῦ ποτε τὸ μὴ ἐκ τύχης εἶναι γένοιτο; ἀφαιρεῖ δὲ τὸ
 Β ὡς ἔτυχεν αὕτη ἢ ἀρχὴ τῶν ἄλλων, εἶδος καὶ πέρας καὶ μορφήν δι-
 δοῦσα, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς οὕτω κατὰ λόγου γιγνομένοις τύχη ἀνα-
 θεῖναι. Ἄλλ' αὐτὸ τοῦτο λέγω τὴν αἰτίου, ἐν δὲ τοῖς μὴ προηγουμέ-
 νως καὶ μὴ ἀκολουθῶς, ἀλλὰ συμπτώμασιν ἢ τύχη. Τὴν δὲ ἀρχὴν
 παντὸς λόγου τε καὶ τάξεως καὶ ὅρου πῶς ἂν τις τὴν τούτου ὑπόστα- 10
 σιν ἀναθείη τύχη; καὶ μὴν πολλῶν μὲν ἢ τύχη κυρία, νοῦ δὲ καὶ
 C λόγου καὶ τάξεως εἰς τὸ γεννᾶν ταῦτα οὐ κυρία. Ὅπου τε καὶ ἐναν-
 τίου δοκεῖ λόγῳ εἶναι τύχη, πῶς ἂν γεννήτειρα αὐτοῦ γένοιτο; εἰ
 οὖν μὴ γεννᾶ νοῦν τύχη, οὐδὲ τὸ πρὸ νοῦ, οὐδὲ τὸ κρεῖττον νοῦ.
 Οὔτε γὰρ εἶχεν ὅθεν γεννήσει, οὔτε ἦν τὸ παράπαν αὕτη, οὐδ' ὅλως 15
 ἐν τοῖς αἰδίοις. Εἰ οὖν μηδὲν πρὸ ἐκείνου αὐτὸς δὲ πρῶτος, στήναι

1. τοίνυν καὶ] Cod. Vat. omittit καί.
 ib. τῷ οὕτω] Codd. Ciz. Darm. Marce.
 Mon. C. Med. B. Vat. τὸ οὕτω.
 2. εἴτι εἶη] Cod. Vat. ἥτι εἶη.
 ib. ἀφίλοι σδ] Ita Codd. Ciz. Med.
 B. Mon. C. Marc. A. C. Vat. In
 Med. A. Marc. B. est ἀφίλοις, in Ed.
 ἐφίλοι σδ.
 3. φύσει] Codd. Mon. C. Marc. A. C.
 Med. B. Vat. φύσει.
 4. τὸ οὕτω] Cod. Vat. τὸ οὕτως. Pro
 ποῦ ποτε Fic. legit οὐ ποτε. Sed interro-
 gando eadem exit sententia.

7. ἀναθεῖναι] Cod. Ciz. ἀναθεῖναι.
 8. λέγω] Codd. Med. A. (ex corr.) B.
 Mon. C. Marc. A. C. et Vat. λέγω.
 ib. αἰτίου] Codd. Mon. C. Marc. B. A.
 C. Med. A. B. Vat. αἰτίου.
 ib. προηγουμένοις] Codd. ut marg. Ed.
 προηγουμένων. Codd. Ciz. et Vat. omittunt
 proximum μὴ.
 10. ὅρου] Codd. omnes ut marg. Ed.
 ὅρου. Quod exhibemus cum Ficino.
 11. νοῦ δέ] Codd. Ciz. Mon. C. Med.
 B. Vat. νοῦ δέ. Mox Vat. λόγον pro λό-
 γου.

12. τε καὶ] Codd. Ciz. Marce. Mon. C.
 Vat. omittunt τε. Mox Vat. habet ἐναν-
 τίου γε.
 13. εἶναι λόγῳ] Codd. Marc. A. C.
 Ciz. Mon. C. Med. A. Vat. λόγῳ εἶναι.
 Quem ordinem præstuli. Darm. Marce.
 B. et Med. A. ut marg. Ed. λόγον εἶναι
 τύχην.
 ib. γεννήτειρα] Cod. Vat. γενέτειρα.
 15. ὅτε] Codd. omnes ut m. Ed. ὅθεν.
 Quod præstuli cum Fic. In Codd. Marce.
 A. Mon. C. Med. B. sequitur γεννήσει.

X. Cum principium omnibus formam et terminum ordi-
 nemque imponat, atque ordo rationalis sit fortunæ
 contrarius, merito si principium fortuitum rebus in-
 ciderit, nullus usquam ordo restabit. Quod princi-
 pium unice firmiterque sit, maneatque hoc ipsum,
 quod jam existit, nec aliunde sortitur: Hæc enim
 ipsa ejus natura est. Nec ulla debilitas in causa est,
 ut nec aliud extitisse, nec ad aliud processisse potu-
 erit. Esse enim et permanere immensam bonitatem
 atque potestatem, hæc ipsa est summa libertas pari-
 ter et potestas.

Interrogare licet eum, qui Deum ait sic acci-
 disse, quamam conditione fieri posse existimet, ut
 deprehendatur contingentiam esse falsam, si ubi
 falsa fuerit? Quo pacto quispiam ipsam auferat
 contingentiam? Atqui si qua natura sit tollens e
 medio contingentiam, profecto conditio contin-
 gentis cum natura non congruet. Si enim natu-
 ram hoc ipsum, quod est sorte contingere ab aliis

cunctis auferentem, fortunæ committas, nusquam
 dabitur aliquid quod non casu proveniat. Tollit
 autem ab omnibus fortuitam contingentiam, ip-
 sum principium aliorum, speciem, terminum, for-
 mam unicuique tribuens, neque fas est usquam
 in rebus sic ratione dispositis fortunæ seriem
 hanc adscribere. Sed causam hic rationi assig-
 nando, sic putamus causam afferendam. In re-
 bus autem, quæ nec ex antecedenti proposito
 fiunt, neque procedunt ordine consequentis, sed
 casu potius incidunt, fortuna versatur. Ipsum
 vero rationis omnis et ordinis terminique princi-
 pium quoniam pacto quispiam fortuita quadam
 sorte constare concesserit? Fortuna certe multo-
 rum domina est, intellectum vero et rationem et
 ordinem generare non potest. Nempe cum for-
 tuna rationis contraria videatur, nullo modo pot-
 est esse genitrix rationis. Si ergo fortuna non
 generat intellectum, merito neque quod est supe-

ἐνταῦθα δεῖ, καὶ μηδὲν ἔτι περὶ αὐτοῦ λέγειν, ἀλλὰ τὰ μετ' αὐτὸ ⁷⁴⁴
 ζητεῖν, πῶς ἐγένετο, αὐτὸ δὲ μηκέτι ὅπως, ὅτι ὄντως τοῦτο μὴ ἐγένετο. Τί οὖν, εἰ μὴ ἐγένετο, ἔστι δὲ οἶόν ἐστιν, οὐκ ἰὸν τῆς αὐτοῦ D
 οὐσίας κύριος; καὶ εἰ μὴ οὐσίας δὲ, ἀλλ' ὦν ὅς ἐστιν, οὐχ ὑποστή-
 5 σασ ἐαυτὸν, χρώμενος δὲ ἐαυτῷ οἶός ἐστιν, ἐξ ἀνάγκης τοῦτο ἂν εἴη
 ὅ ἐστι, καὶ οὐκ ἂν ἄλλως· ἢ οὐχ ὅτι οὐκ ἄλλως οὕτως, ἀλλ' ὅτι τὸ
 ἄριστον οὕτως. Πρὸς μὲν γὰρ τὸ βέλτιον ἐλθεῖν οὐ πᾶν αὐτεξούσιον,
 πρὸς δὲ τὸ χεῖρον ἐλθεῖν οὐδὲν ὑπ' ἄλλου κεκώλυται, ἀλλ' ὅτι μὴ
 ἦλθε παρ' αὐτοῦ, οὐκ ἐλήλυθεν οὐ τῷ κεκωλύσθαι, ἀλλὰ τῷ αὐτὸ εἶ- E
 10 ναι, ὃ μὴ ἐλήλυθεν. Καὶ τὸ ἀδύνατον ἐλθεῖν πρὸς τὸ χεῖρον οὐκ ἀδυ-
 ναμίαν σημαίνει τοῦ μὴ ἦκουτος, ἀλλὰ παρ' αὐτοῦ καὶ δι' αὐτὸν τὸ
 μὴ ἦκειν. Καὶ τὸ μὴ ἦκειν πρὸς μηδὲν ἄλλο, τὴν ὑπερβολὴν τῆς
 δυνάμεως ἐν αὐτῷ ἔχει, οὐκ ἀνάγκη κατειλημμένου, ἀλλ' αὐτοῦ
 ἀνάγκης τῶν ἄλλων οὔσης καὶ νόμου. Αὐτὴν οὖν ἢ ἀνάγκη ὑπέ-
 15 στησεν, ἢ οὐδὲ ὑπέστη τῶν ἄλλων ὑποστάντων τῶν μετ' αὐτὸ δι' F
 αὐτό. Τὸ οὖν πρὸ ὑποστάσεως πῶς ἂν ἢ ὑπ' ἄλλου ἢ ὑφ' αὐτοῦ
 ὑπέστη;

1. τὰ μετ'] Codd. Ciz. et Vat. τὸ μετ'.
 2. ὅτι μὴ τοῦτο ὄντως] Ita Ed. Sed
 Codd. excepto Med. A. omnes ὅτι ὄντως
 τοῦτο μὴ, ut marg. Ed. Quem verborum
 ordinem recepi.
 3. οἶόν] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C.
 Darm. Vat. οἶός.
 ib. οὐκ ἰὸν] Codd. Ciz. Darm. Marcc.
 Mon. C. Vat. οὐκ ἰὸν. Fic. videtur legisse
 οὐχ ἰὸν. Quod placet. In Med. B. se-

quitur τῆς αὐτοῦ.
 4. οὐσίαν] Codd. excepto Darm. omnes
 οὐσίας. Quod recepi cum Fic.
 ib. ἀλλ' ὦν] Codd. Vat. Marcc. et Mon.
 C. ἀλλ' ὦν.
 6. ἢ οὐχ—οὕτως] Cod. Ciz. omittit hæc,
 item verba οὐ πᾶν—ἐλθεῖν et cum Vat. οὐ
 τῷ—μὴ ἐλήλυθεν.
 9. παρ' αὐτοῦ] Cod. Med. B. παρ' αὐτοῦ,
 cum Marc. A.

10. ἀδυναμίαν] Codd. Marcc. Mon. C.
 Darm. Vat. ἀδυναμίαν. Quos sequor.
 11. δι' αὐτόν] Codd. Marcc. Med. A. B.
 δι' αὐτόν. Reli. cum Ed. αὐτόν.
 13. ἀνάγκη] Cod. Vat. ἀνάγκης.
 14. Αὐτήν] Cod. Ciz. αὐτή, Med. A. (ex
 corr.) Marc. A. Med. B. αὐτήν.
 16. ἂν ἢ] Cod. Vat. ἂν ἢ.
 ib. ὑφ' αὐτοῦ] Cod. Ciz. ὑφ' οὐ τοῦ. Vat.
 ὑφ' οὐ.

rius ac melius intellectu. Nec enim habuisse potest unde crearet, nec ipsa erat omnino nec prorsus inest sempiternis. Quam ob rem si nihil est super illud, ipsumque existit primo, sistere in eo gradum expedit, neque ulterius de hoc aliquid dicere: sed perscrutari potius quomodo sequentia facta fuerint: de illo vero nullo modo quomodo exortum sit indagare, quoniam re vera non est natum. Quid ergo, si ortum quidem non fuerit, est autem quale est, non existens proprie essentiae dominus? Ac si non essentiae dominus sit, sed hoc ipsum, quod est, existat, sibi quidem ipsi non exhibens existentiam, sed se ipso, qualiscumque sit, utens, ideoque hoc ipsum, quod est, necessario sit, nec aliter unquam. Sed profecto non propterea ita se habet, quia non aliter se habere potuerit, sed quia optimum est, ita se duntaxat habere: procedere quidem in melius non ubique voluntarium est: ad deterius autem

venire, nequaquam ab alio prohibitum esse potest: sed quod in deterius non deveniret, a se ipso habet non devenisse, non propterea, quod cohibitum fuerit: sed quoniam illud hoc ipsum sit, quod nullo modo processit. Jam vero ad deterius devenire non posse, nullam significat in eo, qui non venit, debilitatem: sed hoc ipsum non ire illud a se ipso et propter seipsum habet. Quodve dicitur ad aliud nusquam accedere, excellentiam in eo potestatis plane demonstrat: dum videlicet ipsum non quidem necessitate comprehenditur, sed necessitas est et lex omnium aliorum. Num igitur ipsa necessitas sibi met præbuit existentiam? imo vero neque extitit quidem: quippe cum cætera, quæ sunt post primum, virtute ipsius existant. Quod igitur super existentiam sive subsistentiam est, quoniam pacto vel ab alio vel a se ipso extitisse, vel substituisse dici debet?

745

Ἄλλὰ τὸ μὴ ὑποστὰν τοῦτο τί; ἢ σιωπήσαντας δεῖ ἀπελθεῖν καὶ ἐν ἀπόρῳ τῇ γνώμῃ θεμένους μηδὲν ἔτι ζητεῖν. Τί γὰρ ἂν τις καὶ ζητήσκειν εἰς οὐδὲν ἔτι ἔχων προελθεῖν, πάσης ζητήσεως εἰς ἀρχὴν ἰούσης καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ ἰσταμένης. πρὸς δὲ τούτοις ζήτησιν ἀπασαν χρὴ νομίζειν ἢ τοῦ τί ἐστὶν εἶναι, ἢ τοῦ οἴου, ἢ τοῦ διὰ τί, ἢ 5 τοῦ εἶναι. Τὸ μὲν οὖν εἶναι, ὡς λέγομεν ἐκεῖνο εἶναι, ἐκ τῶν μετ' αὐτό· τὸ δὲ διὰ τί, ἀρχὴν ἄλλην ζητεῖ, ἀρχὴ δὲ τῆς πάσης οὐκ ἐστὶν ἀρχή. Τὸ δὲ οἴον ἐστὶ ζητεῖν τί συμβέβηκεν αὐτῷ, ᾧ συμβέβηκε μηδέν. Τὸ δὲ τί ἐστὶ δηλοῖ μᾶλλον τὸ μηδὲν δεῖν περὶ αὐτοῦ ζητεῖν, αὐτὸ μόνον ἀδύνατον αὐτοῖς λαβόντας, ἐν τῷ μηδὲν αὐτῷ θεμιτὸν 10 εἶναι προσάπτειν μαθόντας. Ὅλως δὲ εἰκόκαμεν ταύτην τὴν ἀπορίαν ἐνεθυμηθῆναι περὶ ταύτης τῆς φύσεως, εἴπερ ἐνεθυμήθημεν ἐκ τοῦ πρῶτον μὲν τίθεσθαι χώραν καὶ τόπον, ὥσπερ τι χάος, εἶτα χώρας ἡδὴ οὔσης ἐπαγαγεῖν ταύτην τὴν φύσιν εἰς τὸν ἐν τῇ φαντασίᾳ ἡμῶν γεγονότα ἢ ὄντα τόπον. Εἰσάγοντες δὲ αὐτὸν εἰς τὸν τοιούτον 15 τόπον οὕτω τοι ζητεῖν, οἴον πόθεν καὶ πῶς ἐλήλυθεν ἐνταῦθα, καὶ ὥσπερ ἔπηλυν ὄντα ἐζητηκέναι αὐτοῦ τὴν παρουσίαν καὶ οἴον τὴν

5. ἢ τοῦ] Cod. Vat. ἢ τοῦ. Mox idem omittit ὡς.

7. πάλιν] Codd. excepto Med. B. omnes ἄλλην, ut marg. Ed. Quod recepi. In Cod. Med. B. scribitur ἄλλην ἀρχὴν ζητεῖ. Ciz. Vat. Marc. A. B. et Mon. C. pergunt ἀρχῆς.

8. ᾧ συμβέβηκε] Codd. Ciz. et Vat. interponunt μή. Vat. (a pr. m.) et Mon. C.

habent συμβέβηκεν.

9. διὰ τί] Cod. Vat. a pr. m. δ' ἔτι.

ib. περὶ αὐτοῦ ζητεῖν] Cod. Vat. ζητεῖν περὶ αὐτοῦ.

10. ἀδύνατον] Codd. Darm. Marce. Mon. C. Vat. εἰ δύνατον.

ib. λαβόντας] Codd. Med. A. et Marc.

B. supra lin. ab ead. m. μαθόντας.

11. μαθόντας] Cod. Darm. μαθόντες.

12. εἴπερ] Cod. Ciz. ὅπερ. Marc. C. Mon. C. Med. B. Vat. ὅπερ. Marc. A. ὅπερ (sic).

14. ἐπαγαγεῖν] Cod. Vat. ἐπαγεῖν (sic). Idem mox omittit εἰς τόν.

15. Εἰσάγοντες] Cod. Med. A. εἰσαγαγόντες.

17. ἔπηλυν] Ita Codd. omnes excepto Ciz. qui cum Ed. habet ἔπηλυν.

XI. Ordo mirabilis universi intellectuali ratione perspectus purgatis tandem mentis oculis principium suum offert, quasi incomparabilem summmitatem, simplicitatem, potestatem, bonitatem. Sed tu postquam principium simpliciter tibi sic illuserit, noli, quid sit et propter quid, inquirere.

Si enim, quidnam sit, indagaveris, ad angustiam illud tuae intelligentiae contrahas et compones, tibi que protinus subterfugiet. Tum vero, cum ratio principium invenerit super essentiali, non potest ulterius indagare quid sit: siquidem ejusmodi quaestio desinit in essentiali. Neque fas est de principio propter quid perscrutari: sane quaestio haec resolvitur in principium. Denique, cum de eo sis negaturus essentiali, multoque magis et accidentia, quoniam pacto in eo contingentem sortem poteris affirmare?

Hoc autem, quod non proprie subsistit, vel existit, quidnam esse dicendum? Sed profecto incerta mente silentes hinc decet abire, nec quicquam ulterius indagare. Quid enim quisquam indagaverit, cum nihil pateat ulterius, quo proce-

dat? quippe cum omnis quaestio se conferat ad principium, et in tali quodam denique conquiescat. Accedit ad haec, quod omnis quaestio, vel quid aliquid sit inquit, vel quale, vel propter quid, vel utrum sit nec ne. Esse quidem rerum principium omnium, sicut dicimus illud esse per ea, quae sunt ab illo, conjectare solemus: quaestio vero propter quid desiderans principium aliud expetit: sed universi principii nullum potest esse principium. Praeterea quaerere, quale sit illud, nihil aliud est, quam inquirere, quid accidat ei, cui nihil penitus accidit. Ipsum vero quid est, declarat magis hoc ipsum, quod nihil de illo quaerere debeamus, ipsum videlicet solummodo possimus accipientes, atque in eo, quod nihil ei fas sit, adjungere cognoscentes. Omnino autem dubitationis hujus serupulum de hac ipsa natura in animum injeisse videmur, siquidem injecerimus, propterea, quod primo quidem regionem locumque ponamus quasi chaos, deinde posita regione hanc naturam introducemus in locum

οὐσίαν, καὶ δὴ καὶ ὡσπερ ἕκ τινος βάθους ἢ ἐξ ὕψους τινὸς ἐνθάδε 745
 ἐρρίφθαι. διόπερ δὴ τὸ αἴτιον τῆς ἀπορίας ἀνελόντα ἔξω ποιήσασθαι
 τῆς ἐπιβολῆς τῆς πρὸς αὐτὸ πάντα τόπον, καὶ μηδὲν ἐν ὄψωυν τί-
 θεσθαι αὐτὸ, μήτε ἀεὶ κείμενον ἐν αὐτῷ καὶ ἰδρυμένον, μήτε ἐληλυ-
 5 θότα, ἀλλ' ὄντα μόνον ὡς ἔστι λεγόμενον, ὑπ' ἀνάγκης τῶν λόγων
 εἶναι, τὸν δὲ τόπον, ὡσπερ καὶ τὰ ἄλλα, ὕστερον, καὶ ὕστερον
 ἀπάντων. Τὸ οὖν ἄτοπον τοῦτο νοοῦντες ὡς νοοῦμεν, οὐδὲν περιἔ
 αὐτὸ ἔτι τιθέντες οἶον κύκλω, οὐδὲ περιλαβεῖν ἔχοντες ὅσος, οὐδὲ τὸ
 ὅσον αὐτῷ συμβεβηκέναί φήσομεν, οὐ μὴν οὐδὲ τὸ ποιόν· οὐδὲ γὰρ
 10 μορφή τις περὶ αὐτὸν, οὐδὲ νοητὴ ἂν εἶη, οὐδὲ τὸ πρὸς ἄλλο. Ἐφ'
 αὐτοῦ γὰρ καὶ ὑφέστηκε πρὶν ἄλλο. Τί ἂν οὖν ἔτι εἶη τὸ οὕτω συν-
 ἔβη; ἢ πῶς φθεγξόμεθα τοῦτο, ὅτι καὶ τὰ ἄλλα ἐν ἀφαιρέσει πάντα
 τὸ περὶ τούτου λεγόμενα; ὥστε ἀληθὲς μάλλον, οὐ τὸ οὕτως συνέβη, F
 ἀλλὰ τὸ οὐδὲ οὕτως συνέβη, ὅπου καὶ τὸ οὐδὲ συνέβη ὅλως.
 15 Τί οὖν οὐκ ἔστιν ὃ ἔστι; τοῦ δὲ εἶναι ὃ ἔστιν ἢ τοῦ ἐπ' ἐκεῖνα εἶ- 746

1. βάθους] Cod. Ciz. βάμβους. Mox
 Marce. Mon. C. δι' pro δγ.
 3. τῆς σφός] Cod. Vat. omittit τῆς.
 ib. πάντα—αὐτῷ] Desunt hæc in Cod.
 Ciz.
 ib. μηδέν] Codd. Vat. Marce. et Mon.
 C. μηδέ. Vat. mox μίνον pro κείμενον.
 4. ἐν αὐτῷ] Cod. Ciz. ἐν αὐτῷ.
 6. τὸν δι] Cod. Ciz. τὸ δι.
 7. νοοῦντες] Cod. Vat. νοοῦντος.

8. ἔτι τρέντες] Codd. Ciz. et Vat. ἐπι-
 τρέντες.
 9. γὰρ μορφή] Codd. Ciz. et Vat. omit-
 tunt γὰρ.
 10. Ἐφ' αὐτοῦ] Codd. Mon. C. Marce.
 A. ἐφ' αὐτοῦ. Paulo superius Marce. A.
 τῷ σφός.
 12. ἢ σῶς] Cod. Ciz. καὶ σῶς.
 13. τὸ περι] Codd. Ciz. et Mon. C. τὰ
 περι. Vat. omittit τό.

ib. τὸ οὕτως] Codd. Ciz. Mon. C. Med.
 A. Vat. τὸ οὕτω.
 14. οὐδὲ οὕτως] Codd. Mon. C. Marce.
 Med. B. οὐδὲ οὕτω. Ciz. et Vat. οὐδὲν οὕτω.
 Marce. B. Med. A. οὐδὲ τὸ οὕτω.
 ib. ὅλως] Abest a Cod. Med. A.
 15. ὃ ἔστι] Codd. Marce. A. Mon. C.
 Vat. ἢ ἔστιν.
 ib. ἐπ' ἐκεῖνα] Codd. Marce. Mon. C. et
 Vat. ἐπίκενα.

jam vel imaginatione confictum, vel in natura compertum. Cum vero illud in ejusmodi locum introduxerimus, nimirum adducimur sciscitari, undenam et qua conditione protinus huc accesserit: et tanquam advenam judicantes inquirere, qua ratione sit prasens, quæve et qualis sit ejus essentia: quasi vel ex profundo quodam huc emergerit, vel ab excelso descenderit. Quam ob rem operæ precium est sublata dubitationis occasione, omnem prorsus locum ab intuitu in Deum directo longe secernere, nec in aliquo ipsum ponere, sive semper in eo sit fundatus, sive aliquando venerit: sed existentem solum, sicut dicitur ex necessitate rationum existere, fas est cogitare: locum vero sicut et alia posteriorem esse, omniumque postremum. Hoc ipsum igitur vigens mirabiliter extra locum, intelligentes utcumque intelligamus, nihil penitus circa ipsum ultra possumus admovere, quasi aliquid circumdemus: neque quantum sit metiri valeamus, neque ipsum quantum ei contingere concedemus: neque rursus, quale sit, effingemus. Neque enim forma est circa ipsum ulla nedum sensibilis, sed nec etiam intelligibilis aliqua. Præterea nec ei,

quod ullo modo ad aliud referri dicatur, licet accommodare: nam et in se ipso consistit, et, antequam aliud quicquam existeret, extitit. Cum igitur ita sit, quoniam modo possumus illic dicere, ita id contigisse? vel quomodo audebimus id proferre, quandoquidem et alia omnia, quæ de hoc dicuntur, negatione dicantur? adeo ut non verum quidem sit de illo dicere, ita contigit: sed contra non ita contigit, multoque verius: quando nec simpliciter quidem contigisse dicendum.

XII. Summus Deus rectius dicitur suapte natura libertas, quam naturæ suæ dominus. Non enim actio penes eum ullo modo distinguitur a natura, ideo non debet dici in agenda naturæ suæ dominus: sed est vel simplicissimus actus, per quem libertas potius appellatur, vel principium finisque actuumque actionum [Ed. præc. actuum actionumque] omnium: unde libertas iterum in se nominatur: dominus vero non tam sui, quam aliorum. Essentia prima per actionem suam quodammodo ab ipsa distinctam, suæ existentie domina dici potest. Anima vero cum non sit essentia ipsa simpliciter, sed essentia quædam, ne-

746

ναι ἄρα γε κύριος αὐτός ; πάλιν γὰρ ἡ ψυχὴ οὐδέν τι πεισθεῖσα τοῖς εἰρημένους ἄπορός ἐστι. Λεκτέου τοίνυν πρὸς ταῦτα ὧδε, ὡς ἕκαστος μὲν ἡμῶν κατὰ μὲν τὸ σῶμα πόρρω ἂν εἴη οὐσίας, κατὰ δὲ τὴν ψυχὴν, καὶ ὁ μάλιστα ἐσμέν, μετέχομεν οὐσίας, καὶ ἐσμέν τις οὐσία.

Β Τούτο δέ ἐστιν οἶον σύνθετόν τι ἐκ διαφορᾶς καὶ οὐσίας, οὐκ οὐσίως οὐσία, οὐδ' αὐτοουσία· διὸ οὐδὲ κύριοι τῆς αὐτῶν οὐσίας. Ἄλλ' ἡ οὐσία αὐτὸ ἡμῶν, εἶπερ αὕτη καὶ τὴν διαφορὰν προστίθησιν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὅπερ κύριον ἡμῶν ἡμεῖς πως ἐσμέν, οὕτω τοι οὐδὲν ἦττον καὶ ἐνταῦθα λεγοίμεθα ἂν αὐτῶν κύριοι· ὁ δέ γε παντελῶς ἐστιν ὁ ἐστιν αὐτοουσία, καὶ οὐκ ἄλλο μὲν αὐτὸ, ἄλλο δὲ ἡ οὐσία αὐτοῦ, ἐνταῦθα 10
 C ὅπερ ἐστὶ, τοῦτο ἐστὶ καὶ κύριον, καὶ οὐκ ἔτι εἰς ἄλλο ἢ ἐστι, καὶ ἡ ἐστιν οὐσία. καὶ γὰρ αὐτὸ ἀφείθη κύριον εἶναι αὐτοῦ, ἢ ὁ πρῶτον εἰς οὐσίαν. Τὸ δὲ πεποιηκὸς ἐλεύθερον τὴν οὐσίαν, πεφυκὸς δηλονότι ποιεῖν ἐλεύθερον καὶ ἐλευθεροποιὸν ἂν λεχθὲν, τίνι ἂν δούλον εἴη ; εἶπερ ὅλως καὶ θεμιτὸν φθέγγεσθαι· τὸ δὲ τῆ αὐτοῦ οὐσία, ἀλλὰ καὶ 15
 αὕτη παρ' αὐτοῦ ἐλευθέρα καὶ ὑστέρα καὶ αὐτὸ οὐκ ἔχον οὐσίαν. Εἰ

1. οὐδέν τι] Codd. Ciz. et Vat. omit-
tunt τι.

3. τὸ σῶμα] Cod. Ciz. omittit τὸ et
mox τὴν.

5. σύνθετόν τι] Cod. Mon. omittit τι,
cum Marc. A.

6. οὐδ' αὐτός—διὸ] Desunt hæc in Cod.
Vat.

ib. αὐτός οὐσία] Cod. Ciz. αὐτὸ οὐσία.
Darm. et Marc. B. cum marg. Ed. αὐτο-
ουσία. Quod recipi.

ib. διὸ οὐδὲ κύριοι τῆς αὐτῶν οὐσίας] Cod.
Ciz. horum loco habet καὶ ἡμεῖς ἄλλο, καὶ
κύριοι οὐχ ἡμεῖς τῆς αὐτῶν οὐσίας. Contra
Codd. Vat. Marc. A. B. et Mon. C. post

αὐτῶν οὐσίας pergunt: ἄλλο γὰρ πως ἡ οὐ-
σία, καὶ ἡμεῖς ἄλλο· καὶ κύριοι οὐχ ἡμεῖς τῆς
αὐτῶν (Vat. Marc. B. αὐτῶν) οὐσίας. Ἄλλ'
ἢ κ. τ. λ. Pro αὐτῶν οὐσία Cod. Med. B.
habet cum Marc. A. B. αὐτῶν οὐσίας.

7. αὐτὸ] Codd. Darm. et Med. A. uter-
que ex corr. αὐτῆ.

ib. εἶπερ αὕτη] Cod. Med. B. omittit
αὕτη.

ib. προστίθησιν] Cod. Vat. τίθησιν.

8. ἐπιδή] Cod. Ciz. ἐπέι.

9. ἂν αὐτῶν] Codd. Med. A. B. ἂν αὐτῶν.

ib. ὁ ἐστιν] Desunt hæc in Cod. Ciz.
Idem mox αὐτοὶ habet pro αὐτό.

11. ὅπερ ἐστὶ] Cod. Vat. περίεστι.

ib. ἐστὶ καὶ] Cod. Med. A. omittit καὶ
ante κύριον cum Marc. B.

ib. ἄλλο ἢ] Cod. Ciz. ἄλλο ἢ ὁ.

ib. καὶ ἢ] Codd. Med. A. (a pr. m.) et
B. Marc. B. ut marg. Ed. καὶ ἢ.

12. οὐσία] Cod. Darm. ἡ οὐσία.

ib. κύριον εἶναι] Cod. Mon. C. omittit
εἶναι cum Marc. A. Verba καὶ γὰρ αὐ—
εἰς οὐσίαν. Desunt in Cod. Ciz.

ib. ἢ ὁ πρῶτον] Codd. Vat. Marc. B. ἢ
pro ἢ. Med. A. in marg. ab al. m. ἢ τὸ
πρῶτον. Mox Marc. A. τὸ δὲ πιστοποιῶς.

15. καὶ αὕτη παρ'] Cod. Vat. καὶ αὐτῆ
παρ', cum Marc. C. In Marc. A. est
'αὕτη (sic).

quaquam dicenda est essentia [Ed. pre. essentia] suæ domina, quamvis quodammodo domina sui. Forma postremo corporea tanquam expers essentiae liberum sui dominatum nullum habet. Contra vero Deus, per quem superiora sunt libera, dominanturque sequentibus, libertas est simul et dominatio summa.

Quid ergo dicemus? nunc hoc ipsum, quod est, existit? Ipsius autem esse, quod est, vel ipsius, quod sit, ipso esse superius, numquid ipsemet Deus est dominus? Rursus animus nondum persuasus ex dictis, restat ambiguus: ad hæc igitur in præsentia nobis est ita dicendum: Unusquisque nostrum secundum corpus quidem est ab essentia longe remotus, secundum vero animam, et quod maxime ipsi sumus, essentiae particeps sumus, et profecto sumus essentia quædam. Id autem est velut quiddam ex dif-

ferentia simul essentiaque compositum: itaque nec essentia præcipue, nec ipsa essentia: quam ob rem neque sumus nostræ essentiae domini. Aliud namque quodammodo essentia est, aliud nos existimus. Nec nos quidem sumus essentiae nostræ domini: sed ipsa essentia potius est domina nostrum: siquidem hæc ipsa et differentiam adhibet. Sed quoniam nos quodam modo sumus et illud, quod dominatur nobis, hæc utique conditione nihilo minus et hic domini nostrum possumus appellari. Quod autem omnino est id, quod est ipsa essentia, neque aliud quidem ipsum, aliud autem ejus essentia est: certe hoc ipsum, quod existit, est dominans, nec amplius refertur in aliud, qua videlicet ratione est, et qua existit essentia. Etenim rursus dimissum est sui ipsius dominum esse: siquidem quod ibi primum est redigitur in essentiam. Jam vero

μὲν οὖν ἐστὶ τις ἐνέργεια ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν τῇ ἐνεργείᾳ αὐτὸν θησό-⁷⁴⁶
 D
 μεθα, οὐδ' ἂν διὰ τοῦτο εἴη ἂν ἕτερον αὐτοῦ. καὶ οὐκ αὐτὸς αὐτοῦ
 κύριος, ἀφ' οὗ ἡ ἐνέργεια, ὅτι μὴ ἕτερον ἐνέργεια καὶ αὐτός. Εἰ δ'
 ὅλως ἐνέργειαν οὐ δώσομεν ἐν αὐτῷ εἶναι, ἀλλὰ τὰλλα περὶ αὐτὸν
 5 ἐνεργοῦντα τὴν ὑπόστασιν ἴσχειν, ἔτι μᾶλλον οὔτε τὸ κύριον οὔτε τὸ
 κυριευόμενον ἐκεῖ εἶναι δώσομεν, ἀλλ' οὐδὲ τὸ αὐτοῦ κύριος, οὐχ ὅτι
 ἄλλο αὐτοῦ κύριον, ἀλλ' ὅτι τὸ αὐτοῦ κύριον τῇ οὐσίᾳ ἀπέδομεν, τὸ
 δὲ ἐν τιμιωτέρῳ ἢ κατὰ τοῦτο ἐθέμεθα. Τί οὖν τὸ ἐν τιμιωτέρῳ, τοῦ E
 ὅ ἐστιν αὐτοῦ κύριον, ἢ ὅτι ἐπειδὴ οὐσία καὶ ἐνέργεια ἐκεῖ, δύο πως
 10 ὄντα, ἐκ τῆς ἐνεργείας τὴν ἔννοιαν ἐδίδου τοῦ κυρίου· τοῦτο δὲ ἦν τῇ
 οὐσίᾳ ταῦτόν. Διὰ τοῦτο καὶ χωρὶς ἐγένετο τὸ κύριον εἶναι καὶ αὐτὸ
 αὐτοῦ ἐλέγετο κύριον. Ὅπου δὲ οὐ δύο, ὡς ἐνός, ἀλλὰ ἓν, (ἢ γὰρ
 ἐνέργεια μόνον, ἢ οὐδ' ὅλως ἐνέργεια) οὐδὲ τὸ κύριον αὐτοῦ ὀρθῶς. F
 Ἄλλ' εἰ καὶ τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐπάγειν δεῖ οὐκ ὀρθῶς τοῦ ζητου-⁷⁴⁷
 15 μένου, πάλιν αὖ λεγέσθω, ὡς τὰ μὲν ὀρθῶς εἴρηται, ὅτι οὐ ποιητέον,

2. αὐτὴς αὐτοῦ] Codd. Med. B. Marc. A. αὐτὸς αὐτοῦ, ut correxi. Ed. αὐτοῦ.

4. ἐν αὐτῷ] Cod. Vat. omittit ἐν. Idem mox pro τ' ἄλλα habet τὰ ἄλλα. Correxi τὰλλα, ut est in Marc. nisi quod scribitur τὰλλα.

6. τὸ αὐτοῦ] Codd. Marc. A. Med. B.

et Vat. τὸ αὐτοῦ. Priores etiam in proximis bis αὐτοῦ. Ed. et rell. αὐτεῦ.

7. ἀλλ'—κύριος] Desunt hæc in Cod. Vat.

9. δύο πως] Ita Codd. Vat. Mon. C. Ciz. Rell. cum Ed. δύο πως.

10. ἔννοιαν] Codd. Darin. Marc. B. [a

pr. m.) et Mon. C. (a pr. m.) ut marg. Ed. ἐνέργειαν.

11. αὐτο αὐτοῦ] Codd. Marc. A. B. Med. A. B. αὐτὸ αὐτοῦ. Ed. cum rell. αὐτοῦ.

12. οὐ δύο] Cod. Vat. οὐδὲ δύο.

ib. ἐνός] Codd. omnes ἐν.

15. λεγέσθω] Cod. Ciz. λέγισθαι.

quod liberam facit essentiam, utpote ejus natura sit, res facere liberas, riteque liberator cognominatur, cuiusnam serviret? si modo fas est id etiam quoquo modo pronunciare. Hoc autem sui ipsius essentia liberum iudicatur: sed et hæc ab ipso libera est atque posterior: ipsum vero non habet essentiam. Si qua igitur in eo actio est, ipsumque ponimus in actione, non tamen ob hoc erit alterum a se ipso, neque minus sui ipsius dominus, a quo editur actio: quoniam non est alterum quiddam ibi actio, alterum vero ipsum. Si autem omnino actionem in eo esse non concedamus, sed alia circa ipsum operantia retinere substantiam, multo minus ibi vel dominum vel dominatorem esse fatebimur: sed neque etiam sui ipsius dominum esse dicemus. Non quoniam Deo quicquam aliud dominetur: sed quoniam sui ipsius esse dominum, essentiae jam attribuimus. Summum vero Deum in gradu quodam excellentiore locavimus, quam quod sibi met dominetur. Quiddam igitur est excelsius eo, qui sui ipsius sit dominus? Profecto quoniam in ipso, qui primo sui ipsius dominus appellatur, essentia et actio duo quaedam quodammodo sunt, nimirum ex actione ipsam domini præstitit rationem. Hæc autem idem atque essentia est, pro-

pterea et seorsum factum est, ut dominus esset, sui que ipsius dominus id est appellatum. Ubi autem non duo quidem sunt ut unum, sed est penitus unum; aut enim solum actus est, aut omnino non est ibi actus, illic nec etiam recte dicitur, dominum sui ipsius existere.

XIII. Quocumque modo essentia, voluntas, actio in Deo nominari possint, penitus idem sunt. Si ergo, sicut naturaliter ejus essentia fert, ita deus vult et agit: vicissim quoque quemadmodum vult et agit, sic ejus natura se habet. Est igitur neque fortuna neque fato, sed propria voluntate, quod est.

Eatenus unum quodque se ipsum vult, sui que juris existit, quatenus est cum bono. Ipsum ergo bonum penitus, ut vult, existit et liberum: ac si detur optio commutandi, nunquam aliud, quam quod est se esse, sit volitutum. Præterea cum voluntates omnium in bonum confluant, et uniantur in eo, certe in ipso bono eadem est cum bonitate voluntas, quæ nec aliud vult esse, quam se ipsam. Jam vero maximopere sibi, quod est, placet, siquidem sola participatione boni res habent, ut sibi met ipsæ placeant. Post hæc Plotinus ait, Si velle et esse idem est penes bonum, sequitur, sicut est ipsum in se naturaliter, ita velle: atque vicissim ut vult, sic ipsum naturaliter et existere. Excogitat interim, Christianorum more, Deum

747

οὐδ' ὡς εἰς ἐπίνοιαν δύο, τὰ δὲ νῦν τῆς πειθοῦς χάριν, καίτοι παρα-
νοητέον ἐν τοῖς λόγοις. Εἰ γὰρ δοίημεν ἐνεργείας αὐτῶ, τὰς δὲ ἐν-
εργείας αὐτοῦ οἶον βουλήσει αὐτοῦ, οὐ γὰρ ἀβουλῶν ἐνεργεῖ, αἱ δὲ
ἐνεργεῖαι ἢ οἶον οὐσία αὐτοῦ, ἢ βούλησις αὐτοῦ, καὶ ἢ οὐσία ταυτὸν
B ἔσται. Εἰ δὲ τοῦτο, ὡς ἄρα ἐβούλετο, οὕτω καὶ ἔστιν. Οὐ μᾶλλον 5
ἄρα ὡς πέφυκε βούλεται τε καὶ ἐνεργεῖ, ἢ ὡς βούλεται τε καὶ ἐνε-
ργεῖ ἢ οὐσία ἐστὶν αὐτοῦ. Κύριος ἄρα πάντη ἑαυτοῦ ἐφ' ἑαυτῶ ἔχων
καὶ τὸ εἶναι. Ἴδε δὴ καὶ τόδε· τῶν ὄντων ἕκαστον ἐφιέμενον τοῦ
ἀγαθοῦ βούλεται ἐκείνο μᾶλλον ἢ ὃ ἐστὶν εἶναι, καὶ τότε μάλιστα
οἶεται εἶναι, ὅταν τοῦ ἀγαθοῦ μεταλάβῃ, καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ αἰρεῖται 10
C ἑαυτῶ ἕκαστον τὸ εἶναι, καὶ ὅσον ἂν παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ ἴσχη ὡς τῆς
τοῦ ἀγαθοῦ φύσεως, ἑαυτῇ δηλονότι πολὺν πρότερον αἰρετῆς οὔσης,
εἴπερ τὸ ὄση μοῖρα ἀγαθοῦ παρ' ἄλλῳ αἰρετωτάτη, καὶ οὐσία ἐκού-
σιος, καὶ παραγενομένη θελήσει, καὶ ἐν καὶ ταυτὸν οὔσα θελήσει,
καὶ διὰ θελήσεως ὑποστᾶσα. Καὶ ἕως μὲν τὸ ἀγαθὸν μὴ εἶχεν ἕκα- 15
στον, ἠθέλησεν ἄλλο, ἧ δὲ ἔσχεν, ἑαυτό τε θέλει ἤδη καὶ ἔστιν οὔτε
D κατὰ τύχην ἢ τοιαύτη παρουσία, οὔτε ἔξω τῆς βουλήσεως αὐτοῦ ἢ

1. οὐδ' ὡς εἰς] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. cum marg. Ed. omitunt eis.

ib. παρανοητέον] Ita Codd. Marc. Mon. C. Med. A. B. Vat. Rell. cum Ed. παρὰ νοπίον. Præcedit in Marc. C. καίτι.

2. ἐνεργείας αὐτῶ, τὰς δὲ] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A. In Vat. et Marc. C. est ὄ pro δὲ.

3. ἀβουλῶν] Cod. Ciz. ἀβουλῶς.

ib. ἐνεργεῖ] Ita, præter Darm., Codd. omnes. Ed. ἐνεργεῖν cum Darm. Mox Mon. C. ὄν pro οἶον, cum Marc. A.

6. πέφυκε βούλεται τε] Cod. Ciz. βούλεται τε πέφυκε. Marc. B. Med. A. τι pro τε. Paulo superius Mon. C. αὐτῶς pro οὔται, cum Marc. A.

7. ἐφ' ἑαυτῶ] Cod. Vat. ἐφ' ἑαυτοῦ.

11. ἑαυτῶ τὸ ἕκαστον] Cum marg. Ed. habent ἑαυτῶ ἕκαστον τὸ Codd. Marc. A. Mon. C. Darm. et Med. B. In Med. A. Marc. B. est ἑαυτὸ (supra lin. οὐ) tum item ἕκαστον τό. Unde transposui τό.

12. αἰρετῆς] Codd. Ciz. et Vat. ἀρετῆς.

15. μὴ εἶχεν] Cod. Vat. omittit μὴ.

16. ἦδη] Cod. Ciz. εἶναι ἦδη.

per voluntatis actum aliquam in se producere (ut ita dixerim) subsistentiam. Alibi quoque dixit, Deum per intelligentiam in se, nescio quam, subsistentiam genuisse. Denique sicut voluntatis actum excellentiorem voluntate concedit ipsi bono, similiter actum intelligentiæ intelligentiæ excelsiorem est procul dubio concessurus.

Cæterum si hæc quoque nomina, et si non recte, tamen utcumque introduceere cogimur: rursus circa id, quod a principio quaeritur, dicendum videtur, partim quidem recte fuisse dictum, videlicet non esse ponenda duo quædam in summo, etiam si tantum differant ratione, partim vero in præsentia persuasionis gratia liberius videtur esse loquendum, et a severa intelligentiæ norma in loquendo aliquantulum declinandum. Si ergo summo Deo actiones attribuiamus, actiones autem ejus tanquam voluntati suæ accommodemus, non enim operatur nolens, actiones vero sunt ipsa velut ejus essentia, nimirum voluntas ejus essentiaque idem penitus erit. Quod si ita, ergo,

VOL. II.

ut voluit, ita prorsus existit. Ideoque non magis ut sua fert natura, ita vult et agit, quam ut vult agitque sic essentia ejus existit. Omnino igitur sui ipsius est dominus, suum videlicet esse proprio arbitrio possidens. Præterea ita considera: eorum quæ sunt unumquodque, bonum appetens, mavult illud, quam quod est esse, maximeque tunc esse se putat, quando particeps evadit boni: et in tali quodam summo eligit esse, coque magis suum esse probat, quo magis habet a bono: quasi ipsa boni natura multo prius sibi-met sit potissimum eligenda. Siquidem quo major electiorque portio boni alteri attribuitur, eo magis ejus essentia eligenda est libenter et expectanda, voluntatiq; assistens, unumque et idem voluntati existens, neque per ipsam voluntatem ipsa subsistens. Proinde quousque unumquodque non habet bonum, aliud quiddam vult: quando autem habet, hæc statim conditione jam vult se ipsum. Neque secundum fortunam ejusmodi præsentia fit, neque extra voluntatem ipsius

4 X

οὐσία, καὶ τούτῳ καὶ ὀρίζεται, καὶ ἑαυτῆς ἐστὶ τούτῳ. Εἰ οὖν τούτῳ ⁷⁴⁷
 αὐτό τι ἕκαστον ἑαυτὸ ποιεῖ, δῆλον δῆπου γίγνεται ἤδη, ὡς ἐκεῖνο
 γίγνεται ἂν ἤδη ἑαυτῷ τοιοῦτον πρῶτως, ὃ καὶ τὰ ἄλλα ἑαυτοῖς ἐστὶν
 εἶναι, καὶ σύνεστιν αὐτοῦ τῆ οἶον οὐσία ἢ θέλησις, τοῦ οἶον τοιοῦτον
 5 εἶναι, καὶ οὐκ ἐστὶν αὐτὸν λαβεῖν ἄνευ τοῦ θέλειν ἑαυτῷ ὅπερ ἐστὶ
 καὶ σύνδρομος αὐτὸς ἑαυτῷ, θέλων αὐτὸς εἶναι, καὶ τούτο ὧν, ὅπερ
 θέλει, καὶ ἡ θέλησις καὶ αὐτὸς ἐν, καὶ τούτῳ οὐχ ἦττον ἐν, ὅτι μὴ
 ἄλλο αὐτὸς ὅπερ ἔτυχεν, ἄλλο δὲ τὸ ὡς ἐβουλήθη ἂν. Τί γὰρ ἂν
 καὶ ἠθέλησεν, ἢ τοῦτο ὃ ἐστὶ; καὶ γὰρ εἰ ὑποθοίμεθα ἐλέσθαι αὐτῷ
 10 ὅτι θέλοι γενέσθαι, καὶ ἐξείναι αὐτῷ ἀλλάξασθαι τὴν αὐτοῦ φύσιν
 εἰς ἄλλο, μήτε ἂν ἄλλο τι γενέσθαι βουληθῆναι, μήτ' ἂν ἑαυτῷ τι ⁷⁴⁸
 μέμψασθαι ὡς ὑπὸ ἀνάγκης τοῦτο ὄν, ὃ ἐστὶ τοῦτο τὸ αὐτὸς εἶναι,
 ὅπερ αὐτὸς αἰεὶ ἠθέλησε καὶ θέλει. Ἔστι γὰρ ὄντως ἡ ἀγαθοῦ φύσις
 θέλησις αὐτοῦ, οὐ δεδεκασμένου, οὐδὲ τῆ αὐτοῦ φύσει ἐπισπωμένου.
 15 ἀλλ' ἑαυτὸν ἐλομένου, ὅτι μὴδὲ ἦν ἄλλο, ἵνα πρὸς ἐκεῖνο ἐλθῆ· καὶ
 μὴν κἀκεῖνο ἂν τις λέγοι, ὡς ἐν τῆ αὐτῶν ἕκαστον τὰ ἄλλα οὐσία οὐ
 περιείληφε τὸν λόγον τὸν τοῦ ἀρέσκεσθαι αὐτῷ· καὶ γὰρ ἂν καὶ Β

1. καὶ τοῦτε] Codd. Ciz. Darm. Mon. C. Marcc. ut marg. Ed. καὶ τοῦτε. Sequens καὶ omittit [Ciz. Vat. habet καὶ τοῦτε. Mox ide[m] ἑαυτῆ, Marc. A. Mon. C. αὐτῆ.

ib. τοῦτο αὐτὸ] Cum marg. Ed. habent τοῦτε Codd. Vat. Darm. Marcc. et Mon. C.

3. γίγνεται ἂν ἤδη] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Med. A. B. Vat. omisso γίγνεται habent ἂν ἴπ. Vat. pergit ἑαυτῆ.

ib. ὃ καὶ] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Vat. ὃ καὶ.

4. αὐτῷ] Cod. Med. A. a pr. m. αὐτῆ.

7. τοῦτῳ] Cod. Vat. τοῦσαν.

9. ἠέλησις] Cod. Vat. ἡ βίλησις.

ib. αὐτῷ ὅτι] Cod. Med. B. αὐτῷ ὅτι. Marc. A. αὐτῷ ὅ, τι.

10. ἀλλάξασθαι] Cod. Vat. ἀλλάξισθαι.

ib. τὴν αὐτοῦ] Codd. Marcc. Med. A. B. τὴν αὐτοῦ.

11. μήτε ἂν] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. ἀπ' ἂν.

ib. ἄλλο τι] Cod. Vat. omittit τι.

12. τὸ αὐτῆ] Cod. Med. A. in marg.

τῷ pro τῆ.

13. ἠέλησις καὶ βίλησι] Cod. Vat. ἠέλησις καὶ λίγει.

ib. Ἔστι] Codd. Med. A. Marc. B. a pr. m. ut marg. Ed. ἔτι; in marg. ἔστι.

14. ἐπισπωμένου] Sic Marcc. ἐπισπωμένου. Ed. ἐπισπομένου. Rell. ἐπισπομένου.

15. ἐλχῆ] Ita Codd. Marcc. Med. A. B. In Mon. A. et Vat. est ἐλχῆ, in rell. cum Ed. ἐλχῆ.

16. αὐτῶν] Codd. Med. A. B. Marcc. A. B. αὐτῶν. Pergit Ciz. ἑκαστα.

17. ἀρέσκεσθαι αὐτῷ] Codd. Marcc. A. B. Med. A. B. αὐτῷ pro αὐτῆ.

ib. καὶ γὰρ—αὐτό.] Desunt hæc in Cod. Vat.

essentia est, atque hoc ipso etiam determinatur, eoque sui ipsius existit. Si igitur hoc ipso quodlibet se efficit ipsum aliquid, constat plane illud se ipso esse primo tale, quo et alia ut seipsis sint nanescantur: simulque cum ipsa velut illius essentia copulari penitus voluntatem, tanquam existendi tale, neque licere illud accipere absque volendi actu sibimet hoc ipsum quod est approbante. Itaque concurrens Deus ipse secum volens ipse existere, idque existens quod et vult, voluntasque et ipse unum est, atque ex hoc non minus est unum: quoniam non aliud quidem est ipse, quod videlicet contigit, aliud autem, quod esse voluisset, existere. Quid enim volnerit aliud præter hoc, quod nunc existit? Etenim si fingamus in ejus optionem adduci, ut quodcumque velit efficiatur, eique licere naturam suam in

aliud commutare, constat sane, hunc nolle se aliud esse, vel extitisse: neque quicquam in se incusare, quasi cogente necessitate id ipsi, quod est, evaserit, propterea, quod id proprie ipse sit, quod ipsemet et voluit semper, et vult. Est enim re vera ipsa boni natura ipsiusmet voluntas, non adeo quidem, ut portio quadam illi fuerit assignata, vel propriam quandam secutus naturam, sed ipse potius voluerit semet ipsum, quoniam nec erat aliud, ad quod potius traheretur. Accedit ad hæc, quod aliorum nullum in essentia sua rationem sibi placendi comprehendit: non nihil etiam esse potest, quod se ipsum offendat, sibi que displiceat. At in ipsa boni substantia necessarium est electionem sui ipsius et voluntatem procul dubio contineri: alioquin nihil usquam id assequetur, ut quandoque valeat sibi

748 δυσχεραίνουσι τι αὐτό· ἐν δὲ τῇ τοῦ ἀγαθοῦ ὑποστάσει, ἀνάγκη τὴν αἴρεσιν καὶ τὴν αὐτοῦ θέλησιν ἐμπεριειλημμένην εἶναι, ἢ σχολῇ γ' ἂν ἄλλω ὑπάρχοι ἑαυτῷ ἀρεστῷ εἶναι, ἢ μετουσίᾳ ἢ ἀγαθοῦ φαντασία ἀρέσκεται αὐτοῖς. Δεῖ δὲ συγχωρεῖν τοῖς ὀνόμασιν, εἴ τις περὶ ἐκείνου λέγων ἐξ ἀνάγκης ἐνδείξεως ἕνεκα αὐτοῖς χρῆται, ἢ ἀκριβεῖα οὐκ ἔωμεν λέγεσθαι. Λαμβανέτω δὲ καὶ τὸ οἶον ἐφ' ἐκάστου. Εἰ οὖν ὑφέστηκε τὸ ἀγαθόν, καὶ συνυφίστησιν αὐτὸ ἢ αἴρεσις καὶ ἢ βούλησις, ἄνευ γὰρ τούτων οὐκ ἔσται. Δεῖ δὲ τοῦτο μὴ πολλὰ εἶναι, συνακτέον ὡς ἐν τὴν βούλησιν καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ θέλειν, τὸ δὲ θέλειν παρ' αὐτοῦ ἀνάγκη καὶ τὸ εἶναι παρ' αὐτοῦ τὸ εἶναι αὐτῷ εἶναι· ὥστε αὐτὸν πεποιηκέναί αὐτὸν ὁ λόγος ἀνεῦρεν. Εἰ γὰρ ἢ βούλησις παρ' αὐτοῦ καὶ οἶον ἔργον αὐτοῦ, αὕτη δὲ ταῦτον τῇ ὑποστάσει αὐτοῦ, αὐτὸς ἂν οὕτως ὑποστήσας ἂν εἴη αὐτόν· ὥστε οὐχ ὅπερ ἔτυχέν ἐστιν, ἀλλ' ὅπερ ἠβουλήθη αὐτός.

A Ἐπι δὲ ὀρᾶν δεῖ καὶ ταύτη· ἕκαστον τῶν λεγομένων εἶναι ἢ ταῦ- 15 τὸν ἐστι τῷ εἶναι αὐτοῦ, ἢ ἕτερον· οἶον ἄνθρωπος ὁ δ' ἕτερος, καὶ τὸ

1. δυσχεραίνουσι] Cod. Ciz. δυσχεραίνουσι.

ib. σῆ τοῦ] Cod. Vat. omittit τοῦ.

2. τὴν αὐτοῦ] Cod. Med. B. τὴν αὐτοῦ.

ib. ἢ σχολῇ] Ad hæc Cod. Med. B. in marg. hæc glossam habet ἀντὶ τοῦ μηδὲ μῶς.

3. ὑπάρχοι—φαντασίᾳ] Desunt hæc in Cod. Ciz. Marc. B. ὑπάρχοι (sic).

ib. μετουσίᾳ] Ita Codd. Marc. Mon. C.

et Vat. Rell. cum Ed. μετ' οὐσίᾳ.

4. αὐτοῖς] Codd. Med. B. Marc. A. αὐτοῖς.

ib. ὀνόμασιν] Cod. Vat. σώμασιν.

7. ὑφίστηκει] Cod. Vat. ἐφίστηκει.

ib. αὐτὸ ἢ] Cod. Med. A. supra lin. ab

al. m. αὐτῷ ἢ.

10. βίλ. παρ' αὐτοῦ] Codd. Med. B.

Vat. παρ' αὐτοῦ.

ib. καὶ τὸ εἶναι παρ' αὐτοῦ τὸ εἶναι] Codd. omnes παρ' αὐτοῦ (Ciz. et Vat. αὐτοῦ.

Med. B. αὐτῷ) καὶ τὸ εἶναι.

12. παρ' αὐτοῦ καὶ] Cod. Vat. παρ' αὐτοῦ καὶ.

13. εἴη αὐτόν] Codd. Marc. Med. A. B. εἴη αὐτόν.

14. ἠβουλήθη] Cod. Vat. ἐβουλήθη, cum Marc. A. B.

16. ὁ δ'] Codd. Marc. A. Mon. C. ὁ δ'.

Vat. ὁ δ', cum Marc. B. C.

ib. καὶ τῷ] Cod. Ciz. καὶ τῷ.

ipsi placere: quæ quidem vel participatione quadam, vel saltem imagine boni sibi ipsis placere solent. Decet autem veniam præstare nominibus, si quis, de illo loquens, nominibus quibusdam minus accommodatis uti demonstrandi gratia compellatur: quæ tamen exactior disputandi regula non admitteret. Saltem vero in nomine quolibet minus congruo dictiones ejusmodi, quasi, et velut, et tanquam, singulatim accipiantur. Si igitur bonum ipsum existit, simulque cum eo existit electio atque voluntas: absque enim his non erit; oportet autem hoc multa non esse, nimirum voluntatem et essentiam atque velle redigere prorsus debemus in unum. Cum vero ipsum velle sit ab illo, necessarium est ab illo quoque ipsum esse sibi nec adesse. Quapropter et ipsum effecisse se ipsum ratio hæc invenit. Si enim voluntas est a se ipso, ac velut ipsius opus, hæc autem idem atque ejus substantia est, profecto sic ipse se in actum edidit existendi. Quam ob rem non illud est, quod esse contigerit, sed potius, quod ipse voluerit.

XIV. Confirmatio superiorum.

Singula in corporibus individua possunt quidem contingenter in exitum processisse: in quibus præter specialem necessariamque essentiam est aliquid adventitium. Anima vero intellectualis et idea quælibet, ubi totum est ad essentiam ac speciem necessarium, hoc ipsum, quod existit, ex intima sui natura prodit, non fortuito quidem, sed necessario. Cum vero hæc tanquam principio proxima id bonum consequantur ab eo, ipsum in primis id munus habet extra fortunam. Præterea in omni idea, idemque substantia, vel forma ad ideam ex amussim expressa, hæc duo invicem conjunguntur, scilicet quid et propter quid existat. Quapropter si diligenter inspexeris in ipsa dispositione natura ex partibus suis constante rationem causamque partium totiusque invenies: tantum vero munus a principio rerum habent, idem eminentius in se habente. Alienissima vero illinc est fortuna, ubi existendi ratio causaque intrinsecus continetur.

Proinde considerare idem hæc etiam ratione nos decet. Unumquodque eorum quæ esse dicuntur, aut idem est, quod et ipsum ejus esse,

ἀνθρώπῳ εἶναι ἄλλο· μετέχει γὰρ μὴν ὁ ἄνθρωπος τοῦ ὅ ἐστιν ἀνθρώ-
 πῳ εἶναι. Ψυχὴ δὲ καὶ τὸ ψυχὴ εἶναι ταῦτόν, εἰ ἀπλοῦν ψυχὴ καὶ
 μὴ κατ' ἄλλου· καὶ ἄνθρωπος αὐτὸ, καὶ τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι, καὶ τὸ
 μὲν ἂν κατὰ τύχην γένοιτο ἄνθρωπος, ὅτῳ ἕτερον τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι·
 5 τὸ δὲ ἀνθρώπῳ εἶναι οὐκ ἂν γένοιτο κατὰ τύχην· τοῦτο δὲ ἐστὶ παρ' B
 αὐτοῦ ἄνθρωπος αὐτό. Εἰ δὴ τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι παρ' αὐτοῦ καὶ οὐ
 κατὰ τύχην τοῦτο οὐδὲ συμβέβηκε, πῶς ἂν τὸ ὑπὲρ τὸ ἄνθρωπος
 αὐτὸ τὸ γεννητικὸν τοῦ ἀνθρώπου αὐτό, καὶ οὐ τὰ ὄντα πάντα κατὰ
 τύχην ἂν λέγοιτο, φύσις ἀπλουστέρα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι καὶ τοῦ 749
 10 ὅλως τὸ ὄν εἶναι· εἰ πρὸς τὸ ἀπλοῦν ἰόντι οὐκ ἐστὶ συναναφέρειν τὴν
 τύχην ὥστε καὶ εἰς τὸ ἀπλούστατον ἀδύνατον ἀναβαίνειν τὴν τύχην.
 ἔτι δὲ κάκεινο ἀναμνησθῆναι προσήκει ἤδη που εἰρημένον, ὡς ἕκα-
 στον τῶν κατ' ἀλήθειαν ὄντων καὶ ὑπ' ἐκείνης τῆς φύσεως ἐλθόντων
 εἰς ὑπόστασιν, καὶ εἴ τι δὲ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς τοιοῦτον, τῷ ἐπ' ἐκείνῳ
 15 τοιοῦτον· λέγω δὲ τὸ τοιοῦτον τὸ σὺν αὐτῷ τῇ οὐσίᾳ ἔχειν καὶ τῆς B
 ὑποστάσεως τὴν αἰτίαν, ὥστε τὸν ὕστερον θεατὴν ἐκάστου ἔχειν
 εἰπεῖν, διὸ ἕκαστον τῶν ὑπαρχόντων, οἷον διὰ τί ὀφθαλμὸς, καὶ διὰ

1. ἄλλο·] Cod. Vat. ἄλλο.

2. ψυχὴ εἶναι] Codd. Mon. C. Marc. A.C. Vat. ψυχῆ εἶναι.

3. αὐτό, καὶ] Cod. Vat. αὐτῷ καί.
 ib. καὶ τὸ μὲν ἂν] Hæc verba in Cod. Vat. punctis subscriptis notata sunt. In Marc. A. desunt verba καὶ τὸ μὲν—τοῦ ἀνθρώπου εἶναι.

4. τοῦ ἀνθρώπου] Codd. Marc. Mon. C. et Darm. ut marg. Ed. τὸ pro τοῦ. Quod recipi.

5. εἰ ἰστι] Codd. Mon. C. et Vat. ὅ ἰστι.

ib. παρ' αὐτοῦ, ἄνθρωπος] Cod. Vat. αὐ-

τοῦ pro αὐτοῦ.

6. δὴ τῷ] Codd. Marc. Mon. C. Ciz. Med. A.B. Vat. δὴ τό.

ib. αὐτοῦ καὶ] Codd. Vat. Marc. C. αὐ-
 τοῦ καί.

7. ἂν τῷ] Cod. Vat. αὐτό.

8. ὑπὲρ τῷ] Cod. Vat. omittit τό.

9. καὶ οὐ] Cum. marg. Ed. habent καὶ οὐ Codd. Mon. C. Ciz. Marc. Darm. In Cod. Vat. est οὐ καί. Illos sequor.

10. ἀνθρώπου] Codd. Marc. Mon. C. Med. A.B. ἄνθρωπον.

11. εἰ πρὸς] Cod. Ciz. καὶ πρὸς.

12. τύχην. "Ετι] Codd. omnes inter has

voces hæc inserunt: ὥστε καὶ εἰ; (Vat. εἰ) τὸ ἀπλούστατον ἀδύνατον ἀναβαίνειν τὴν τύ-
 χην: quæ vertendo expressit Fic. et nos addidimus.12. ἢ ὀψίου] Codd. Vat. et Marc. ἢ ὀ-
 ψίου, ut legisse videtur Fic. et ego restitui.

13. κατ' ἀλήθειαν] Codd. Vat. et Marc. κατὰ ἀλήθειαν.

14. ἰπ' ἐκείνῳ] Codd. Darm. Marc. Mon. C. Med. A.B. Vat. ἀπ' ἐκείνῳ.

15. σὺν αὐτῷ] Codd. Marc. Mon. C. Med. A.B. Vat. σὺν αὐτῶν.

17. ὑπαρχόντων] Codd. Marc. Mon. C. Med. A.B. Vat. ἐνυπαρχόντων.

aut potius aliud: quemadmodum alius est hic homo, aliud ipsum esse homini: particeps tamen est hic homo ejus, quod est ipsum esse homini. Anima vero et esse animæ idem est, si est anima simplex, nec de alio prædicatur. Item idealis ipse homo idem est atque ipsum esse homini. Et hoc quidem fortuna quadam homo fieri potest, ubi aliud est ipsum esse homini. Quod autem est ipsum homini esse, sive hominem esse, nunquam id fieri fortuna contingit. Id est autem a se ipso esse ipse homo. Quam ob rem si hoc ipsum, quod dicitur esse homini, vel esse hominem, est id a se ipso, neque secundum fortunam hoc existit, neque sic accidit esse, quoniam pacto illud, quod ipso homine superius est, ipsumque generat hominem idealem, gignit et illud, quo entia omnia continentur, secundum fortunam esse potest? præsertim cum simplicior natura sit eo,

quod est esse hominem, atque eo, quod est ens ipsum prorsus existere? Siquidem ad simplex ordine procedenti non licet secum eodem ferre fortunam. Quocirca ad illud, quod est omnium simplicissimum, ascendere fortuna non potest. Præterea in memoriam revocandum est, quod et jam dictum fuit, unumquodque videlicet eorum, quæ re vera sunt, et ab illa natura in substantiam provenerunt, una cum ejus essentia habere etiam substantiæ sive substantiæ causam: ac si quid inter illa, quæ sentiuntur, est tale, propterea quod præcipue ab illis pendeat esse tale: Quo efficitur, ut, qui aliquid postea contemplatur, assignare possit, propter quid potissimum singulara, quæ insunt, aut sint, aut ita se habeant: velut propter quid oculus, et quam ob causam pedes talibus dati sint tales: causamque probare valeat partem quamlibet concreantem uniuscu-

749 τί πόδες τοῖσδε τοιοῖδε, καὶ τὴν αἰτίαν συναπογεννώσαν ἕκαστον μέρος ἑκάστου εἶναι, καὶ διάλληλα τὰ μέρη εἶναι· διὰ τί πόδες εἰς μῆκος; ὅτι καὶ τότε τοιούδε, καὶ ὅτι πρόσωπον τοιούδε, καὶ πόδες C τοιοῖδε, καὶ ὅλως ἢ πρὸς ἄλληλα πάντων συμφωνία ἀλλήλοις αἰτία· καὶ τὸ διὰ τί τότε· ὅτι τοῦτο ἐστὶ τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι, ὥστε ἐν καὶ 5 τὸ αὐτὸ τὸ εἶναι καὶ τὸ αἴτιον. Ταῦτα δὲ ἐκ μιᾶς πηγῆς οὕτως ἦλθεν οὐ λελογισμένης, ἀλλὰ παρεχούσης ὅλον ἀθρόον τὸ διὰ τί καὶ τὸ εἶναι. Πηγὴ οὖν τοῦ εἶναι καὶ διὰ τί εἶναι ὁμοῦ ἄμφω διδούσα· ἀλλὰ οἷα τὰ γινόμενα πολὺ ἀρχετυπώτερον καὶ ἀληθέστερον, καὶ D μᾶλλον ἢ κατ' ἐκείνα πρὸς τὸ βέλτιον τὸ ἀφ' οὗ ταῦτα. Εἰ οὖν μη- 10 δὲν εἰκῆ, μηδὲ κατὰ τύχην, μηδὲ τὸ συνέβη γὰρ οὕτως, τῶν ὅσα τὰς αἰτίας ἐν αὐτοῖς ἔχει, ἔχει δὲ τὰ ἐξ αὐτοῦ ἅπαντα λόγου ὦν καὶ αἰτίας καὶ οὐσίας αἰτιώδους πατήρ, ἃ δὴ πάντα πόρρω ὑπάρχει τύχης, εἴη ἂν ἀρχὴ καὶ οἶον παράδειγμα τῶν ὅσα μὴ κεκοινώνηκε τύχη, τὸ ὄντως καὶ τὸ πρῶτον ἀμιγῆς τύχαις, καὶ αὐτομάτῳ καὶ συμβάσει αἰ- 15 E τιον ἑαυτοῦ, καὶ παρ' αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτὸν αὐτός· καὶ γὰρ πρῶτως αὐτὸς καὶ ὑπερόντως αὐτός.

A Καὶ ἐράσμιον καὶ ἔρωσ ὁ αὐτὸς, καὶ αὐτοῦ ἔρωσ, ἅτε οὐκ ἄλλως

2. τὰ μέση] Cod. Vat. τὰ μέλη.

5. ὅτι τοῦτο] Cod. Ciz. ὅτι κατὰ τοῦτ',

Marc. Mon. C. et Vat. ὅτι τοῦτ'.

ib. τῷ ἀνθρώπῳ] Codd. Ciz. Marc. B. et Vat. τὸ ἀνθρώπῳ.

8. καὶ διὰ τί] Codd. Marc. Mon. C. Darm. et Vat. καὶ τοῦ διὰ τί.

12. ἐν αὐτοῖς] Codd. Marc. A. B. Med.

A. B. ἐν αὐτοῖς.

ib. διὰ τὰ] Codd. Marc. A. Mon. C. διὰ καὶ τὰ.

ib. ἐξ αὐτοῦ] Codd. Marc. C. Vat. ἐξ αὐτοῦ. Vat. λόγον pro λόγου.

14. τὸ ὄντως] Cod. Ciz. τὸ οὕτω.

16. αὐτοῦ, καὶ] Codd. Vat. Marc. C.

αὐτοῦ καὶ. Idem pergunt δι' αὐτὸν et cum Ciz. ὡς αὐτός.

ib. πρώτως] Cod. Vat. πρώτος. Mox idem cum Marc. A. ὑπὲρ ὄντως.

18. ὁ αὐτός] Cod. Vat. omittit ὁ.

ib. αὐτοῦ ἔρωσ] Codd. Vat. Marc. C. αὐτοῦ ἔρωσ.

jusque esse, partesque se invicem in ipsa causæ ratione juvare. Curnam pedes in longitudinem protenduntur? Quoniam videlicet et hoc est tale, et quoniam talis est facies: ideoque tales sunt et pedes: atque omnino mutua omnium consonantia invicem causa est. Item curnam hoc est? Quoniam scilicet hoc ipsum est esse homini: quapropter unum idemque est esse simul et causa. Hæc autem sic ex fonte unico profluxerunt nullo rationis ad hæc utente discursu, sed simul totum ipsum propter quid ipsumque esse protinus exhibente. Est itaque fons ipsius esse, ipsiusque propter quid esse dicatur, ambo simul præbens. Qualia vero sunt quæ fiunt, tale est illud, a quo proveniunt, sed potiori quadam veriorique admodum ratione, atque ad id quod melius est, illa quæ fiunt supra modum exsuperante. Cum igitur nullum eorum, quæ in se causas possident, temere, vel fortuito, vel ulla sortis conditione sic potius contingentis, ita se habeat, habeat autem

primum illud, quæ ex ipso sunt cuncta: pater rationis, et causæ et essentia (ut ita dixerim) causalis, quæ quidem omnia a fortuna sunt longe remota, erit profecto principium ac velut exemplar eorum, quæcumque nullum habent eum fortuna commercium: hoc ipsum videlicet, quod vera primumque nullam habet cum fortuna casuque et sorte commistionem: quippe eum sit sui ipsius causa atque a se ipso, et propter se sit hoc ipsum, quod dicitur ipse. Est enim primo ipse, vel supervere, et (ut ita dixerim) superenter ipse.

XV. Confirmatio superiorum.

Si unumquodque eatenus sibi est amabile, quatenus fit boni particeps, ipsum certe bonum sibi met potissimum est amabile: ibique amor et amatus est idem. Non est igitur aliud, quam quod semper esse se amat. Præterea tunc demum extra contingentia positi sumus, experimurque libertatem, quando, cæteris omnino posthabitis, unico ipsius boni lumini intelligen-

καλὸς, ἢ παρ' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ. Καὶ γὰρ καὶ τῷ συνείναι ἑαυτῷ⁷⁴⁹
οὐκ ἂν ἄλλως ἔχοι, εἰ μὴ τὸ συνὸν καὶ τὸ ᾧ σύνεστιν, ἐν καὶ ταυτὸν
εἶη. Εἰ δὲ τὸ συνὸν τῷ ᾧ σύνεστιν ἐν, καὶ τὸ οἶον ἐφιεμένον τῷ
ἐφετῷ ἐν, τὸ δὲ ἐφετὸν κατὰ τὴν ὑπόστασιν καὶ οἶον ὑποκείμενον,
5 πάλιν αὐτῷ ἡμῖν ἀνεφάνη ταυτὸ ἢ ἔφεσις καὶ ἢ οὐσία. Εἰ δὲ τοῦτο,⁷⁵⁰
πάλιν αὐτῷ αὐτός ἐστιν οὗτος ὁ ποιῶν ἑαυτὸν καὶ κύριος ἑαυτοῦ, καὶ
οὐχ ὡς τι ἕτερον ἠθέλησε γενόμενος, ἀλλ' ὡς θέλει αὐτός· καὶ μὴν
καὶ λέγοντες αὐτὸν οὔτε τι εἰς αὐτὸν δέχεσθαι, οὔτε ἄλλο αὐτὸν, καὶ
ταύτη ἂν εἶημεν ἔξω ποιοῦντες τοῦ τύχη εἶναι τοιοῦτον, οὐ μόνον τῷ
10 μονοῦν αὐτὸν καὶ τῷ καθαρὸν ποιεῖν ἀπάντων, ἀλλ' ὅτι εἶποτε καὶ
αὐτοὶ ἐν αὐτοῖς ἐνίδοιμέν τινα φύσιν τοιαύτην οὐδὲν ἔχουσαν τῶν B
ἄλλων, ὅσα συνήρηται ἡμῖν, καθ' ἃ πάσχειν ὅτι περ ἂν συμβῆ καὶ
κατὰ τύχην ὑπάρχει. Πάντα γὰρ τὰ ἄλλα ὅσα ἡμῶν δούλα καὶ
κείμενα τύχαις, καὶ οἶον κατὰ τύχην προσελθόντα. Τούτῳ δὲ μόνῳ
15 τὸ κύριον αὐτοῦ καὶ τὸ αὐτεξούσιον φωτὸς ἀγαθοειδοῦς καὶ ἀγαθοῦ
ἐνεργεία, καὶ μείζονος ἢ κατὰ νοῦν, οὐκ ἐπακτὸν τὸ ὑπὲρ τὸ νοεῖν

1. καλός, ἢ παρ' αὐτοῦ] Cod. Vat. et Marc. C. καλῶς ἢ παρ' αὐτοῦ. Idem pergunt καὶ ἐν αὐτῷ.

ib. καὶ τῷ] Codd. Mon. C. Ciz. Darm. Vat. Marc. A. καὶ τῷ. Ut legit Fic.

2. εἰ μὴ τὸ συνὸν καὶ τῷ] Cod. Vat. εἰ δὲ τὸ συνὸν τῷ.

ib. τῷ ᾧ] Codd. Marce. Darm. et Med. A. τῷ ᾧ.

3. καὶ τὸ οἶον] Cod. Med. B. καὶ τῷ οἶον.

4. ταῦτό] Codd. Marce. Mon. C. et Vat. ταῦτό.

7. ὡς τις ἕτερος] Cum marg. Ed. habent ὡς τις ἕτερον præter Cod. Ciz. et Marc. C. omnes. Ciz. habet ὅτι ἕτερος. Marc. C. ὡς τις ἕτερον. Marc. B. in marg. ut Ed. in textu. Illos sequimur.

8. εἰς αὐτὸν] Cod. Vat. εἰς αὐτὸν cum Marc. C.

9. εἶημεν] Cod. Vat. εἶη μὲν.

ib. τῷ νοῦν αὐτὸν] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ut marg. Ed. τῷ νοῦν αὐτὸν. Quos secutus sum. Med. B. Marc. A. C. et Ciz. τῷ νοῦν αὐτὸν. Mon. C. τῷ

μονοῦν αὐτὸν. Vat. τῷ μονοῦν αὐτὸν.

10. τῷ καθαρῷ] Codd. Ciz. et Vat. το καθαρῷ. Mox Vat. ταῦτο pro ποιῶν.

12. καθ' ἃ] Ita Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. Recl. cum Ed. κατὰ. In Vat. sequitur πάσχει.

13. ὑπάσχει] Codd. Marc. B. Mon. C. Darm. Med. A. B. Vat. ὑπάσχει. Quod recepi. Marc. A. ὑπάσχει (sic).

15. κύριον αὐτοῦ] Cod. Med. B. omittit αὐτοῦ, Ed. et plerique habent αὐτοῦ. Marc. A. αὐτοῦ.

tium superanti nos exponimus. Ipsum ergo bonum libertas ipsa est extra fortunam. Denique cum ratio casui opposita sit, atque a principio tota ratio universi processerit, consequens est, ipsum non solum extra casum, sed etiam super rationem id ipsum, quod est, existere.

Idem præterea Deus et amabile est et amor, suique ipsius est amor, utpote qui non aliter, quam a se ipso et in se ipso pulcher existit. Atqui et hoc ipsum, quod dicitur simul esse secum, non aliter habere potest, quam si et quod simul inest, et qui, cum est simul, unum sit penitus atque idem. Si ergo et coëxistens et illud, cui coëxistit, est unum, atque quod ibi est velut appetens, similiter unum est cum illo, quod est appetendum, et quod illic appetibile dicitur vel appetendum secundum substantiam et quasi subiectum consideratur: rursus hinc nobis apparuit, appetitum et essentiam esse idem. Quod si ita se habet, constat iterum, Deum se ipsum efficere,

suique existere dominum, neque sic esse factum, ut aliud quicquam voluerit, sed quemadmodum ipse vult. Proinde ubi Deum dicimus nec quicquam in se accipere, nec ab alio capi, hac quoque ratione eum ab ea conditione longius segregamus, per quam sorte quadam talis evasisse dicatur, non solum ex eo, quod agat, seu reddat se unicum, et (ut ita dixerim) solitarium, purumque conservet ab omnibus: verum etiam, quoniam, si quando et nos in nobis naturam ejusmodi quandam inspiciamus, aliorum nihil habentem, quotcumque nobis adhærent, per quæ nobis accidere solet quicquid contigerit perpeti, casuque vivere, libertatem prorsus experiemur. Alia enim quæcumque nostra dicuntur, serviunt, fortunæque exposita sunt, et quasi fortuito nobis accidunt. In hoc autem solo consistit sui ipsius dominum liberumque existere, per actum videlicet quendam luminis boniformis, et boni exuperantis mentem, actum, inquam, vim non ad-

75° C ἐχούσης, εἰς ὃ δὴ ἀναβάντες καὶ γενόμενοι τοῦτο μόνον, τὰ δ' ἄλλα ἀφέντες, τί ἂν εἴποιμεν αὐτὸ, ἢ ὅτι πλέον ἢ ἐλεύθεροι, καὶ πλέον ἢ αὐτεξούσιοι. Τίς δ' ἂν ἡμᾶς προσάψειε τότε τύχαις ἢ τῷ εἰκῆ, ἢ τῷ συμβέβηκεν, αὐτὸ τὸ ἀληθινὸν ζῆν γενομένους, ἢ ἐν τούτῳ γενομένους, ὃ μηδὲν ἔχει ἄλλο, ἀλλ' ἔστιν αὐτὸ μόνον; Τὰ μὲν οὖν ἄλλα 5
 Δμονούμενα οὐκ ἔστιν αὐτοῖς αὐτάρκη εἶναι εἰς τὸ εἶναι· τοῦτο δ' ἔστιν, ὃ ἔστι καὶ μονούμενον· ὑπόστασις δὲ πρώτη οὐκ ἐν ἀψύχῳ, οὐδ' ἐν ζωῇ ἀλόγῳ· ἀσθενῆς γὰρ εἰς τὸ εἶναι καὶ αὕτη, σκέδασις οὔσα λόγου καὶ ἀοριστία. Ἄλλ' ὅσω πρόεισιν εἰς λόγον, ἀπολείπει τύχην· τὸ γὰρ κατὰ λόγον οὐ τύχη. Ἀναβαίνουσι δὲ ἡμῖν ἐκεῖνο 10
 μὲν οὐ λόγος, κάλλιον δὲ ἢ λόγος, τοσοῦτο ἀπέχει τοῦ τύχη συμβῆναι. Ῥίζα γὰρ λόγου παρ' αὐτῆς, καὶ εἰς τοῦτο λήγει τὰ πάντα, Ἐώσπερ φυτοῦ μεγίστου κατὰ λόγον ζῶντος, ἀρχὴ καὶ βᾶσις· μένουσα γὰρ αὐτῇ ἐφ' ἑαυτῆς, διδοῦσα δὲ κατὰ λόγον τῷ φυτῷ ὃν ἔλαβεν εἶναι.

15

Α Ἐπεὶ δὲ φασὲν καὶ δοκεῖ πανταχοῦ τε εἶναι τοῦτο καὶ αὐ εἶναι

1. ἀναβαίνοντες] Ita Ed. Sed Codd., exceptis Medd. et Marc. C., omnes ut marg. Ed. ἀναβάντες. Unde correxi vulgatam.

2. αὐτὸ, ἢ] Cod. Vat. αὐτῶν ἢ.

3. προσάψειε] Cod. Vat. προσάψειεν.

Idem mox εἰ τῷ εἰκῆ εἰ.

6. ἔστιν αὐτοῖς] Codd. Marc. A. Med.

B. ἔστιν αὐτοῖς.

ib. ὃ ἔστιν] Codd. Mon. C. Marc. A. B.

δι ἔστιν. Vat. et Marc. C. δι ἔστιν.

11. κάλλιον δὲ ἢ λόγος] Desunt hæc in

Cod. Ciz.

ib. τοσοῦτο] Codd. Mon. C. Marcc. et Vat. τοσοῦτον.

12. παρ' αὐτῆς] Codd. Med. A. B. Marc.

A. B. παρ' αὐτῆς.

ib. λήγει] Cod. Ciz. λήψει.

ventitiam in se habentem, quæ omnem excedat intelligentiam. Huc ergo cum ascenderimus, solumque id evaserimus, cæteris longe posthabitis, age quidnam de hoc statu dicemus? Profecto clamabimus, nos esse tunc libertate omnique arbitrio valde superiores. Quisnam nos eo tempore fortunis exponet, vel temeritati faciet sortique obnoxios? quippe cum ipsa vera vita tunc effecti simus: aut in eo penitus constituti: quod sane nihil habet aliud, sed solum ipsum prorsus existit. Cætera quidem si sola sint ab aliis segregata, ad suum esse sufficere nequeunt: ipsum vero principium id ipsum, quod est, existit pariter et si segregatum. Substantia sane prima non consistit in re non vivere, neque etiam in vita rationis experte. Hæc enim ad existendum debilis est: quippe cum rationis dispersio sit et natura quædam indefinita. At quatenus in rationem procedit, eatenus relinquit fortunam: quod enim ratione progreditur, nequaquam in fortuna versatur. Nobis vero altius procedentibus principium ipsum non occurrit ut ratio, sed quiddam pulchrius ratione: tantum abest, ut sorte contingat. Est enim radix quædam rationis suapte natura: atque huc tandem omnia desinunt. Est

et tanquam ingentis cujusdam arboris ratione viventis principium atque fundamentum in se ipso quidem permanens, tradens vero esse arbori per rationem inde susceptam.

XVI. Confirmatio superiorum.

Si Deus nec est in tempore, nec est in loco, non potest hoc ipsum, quod est, vel aliquando, vel alicubi contingisse. Est autem Deus non tam semper, quam sempiternitas ipsa, nec proprie ubique habitat, sed ipse certe hoc ipsum est, quod a nobis appellari solet ubique. Intellectus in Deo mirus intelligibili intellectu superior tam efficaciter in se agit, ut existentiam generet in se ipso: similiter et voluntas appetente voluntate superior existentiam in se volendo producit. Cum vero nihil in Deo sit præter ipsum, sic certe intelligendo ac volendo in se ipse emicat a se ipso, adeo, ut neque sorte neque aliunde rî illata, sed pro intelligentiâ voluntateque sua id ipsum, quod est, existat. Sed hæc et quæ sequuntur, in Theologia nostra diligentius explicamus.

Quoniam vero fatemur, probabileque videtur Deum et ubique esse et nusquam, de hoc quoque, quale sit, nobis diligenter considerandum. Hinc rursus, quod quærimus, indagantibus: si

οὐδαμοῦ, τοῦτό τοι χρὴ ἐνθυμηθῆναι καὶ νοῆσαι οἶον δεῖ, Καὶ ἐντεῦ-⁷⁵⁰
θεν σκοποῦμένοις θέσθαι, περὶ ᾧ ζητοῦμεν· εἰ γὰρ μηδαμοῦ, οὐδα-
μοῦ συμβέβηκε, καὶ εἰ πανταχοῦ ὅσος ἐστὶν αὐτὸς τοσοῦτον παντα-⁷⁵¹
χοῦ. Ὡστε τὸ πανταχοῦ καὶ τὸ πάντῃ αὐτὸς, οὐκ ἐν ἐκείνῳ ᾧ τῷ
5 πανταχοῦ, ἀλλ' αὐτὸς ᾧ τούτο, καὶ δοῦς εἶναι τοῖς ἄλλοις ἐν τῷ
πανταχοῦ παρακείσθαι. Ὅδ' ὑπερτάτην ἔχων τάξιν μᾶλλον δ' οὐκ
ἔχων, ἀλλ' ᾧ ὑπέρτατος αὐτὸς, δοῦλα πάντα ἔχει, οὐ συμβὰς αὐ-
τοῖς, αὐτῷ δὲ τῶν ἄλλων, μᾶλλον δὲ περὶ αὐτὸν τῶν ἄλλων, οὐ πρὸς B
αὐτὰ βλέποντος αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκείνων πρὸς αὐτόν. Ὅδ' εἰς τὸ εἶσω
10 οἶον φέρεται αὐτοῦ οἶον ἑαυτὸν ἀγαπήσας αὐγὴν καθαρὰν, αὐτὸς ᾧ
τούτο, ὅπερ ἠγάπησε· τούτο δ' ἐστὶν ὑποστήσας αὐτόν, εἴπερ ἐνέρ-
γεια μένουσα, καὶ τὸ ἀγαπητότατον οἶον νοῦς. Νοῦς δὲ ἐνέργημα,
ὥστε ἐνέργημα αὐτός· ἀλλὰ ἄλλου μὲν οὐδενός, ἑαυτοῦ ἄρα ἐνέργημα
αὐτός· οὐκ ἄρα, ὡς συμβέβηκεν, ἐστὶν, ἀλλ' ὡς ἐνεργεῖ αὐτός. Ἐπι
15 τοῖνον εἰ ἔστι μάλιστα ὅτι πρὸς αὐτόν οἶον στηρίζει, καὶ οἶον πρὸς C
αὐτόν βλέπει, καὶ τὸ οἶον εἶναι τούτο αὐτῷ τὸ πρὸς αὐτόν βλέπειν,
οἶον ποιῶν ἂν αὐτόν· οὐχ ὡς ἔτυχεν ἄρα ἐστὶν, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ἐθέλει,

1. οἶον δεῖ] Cod. Ciz. οἶον δέ.

ib. ἐνταῦθα] Codd., praeter Medd., omnes ut marg. Ed. ἐντιῦναι. Quod recepi.

3. πασαῦτον] Codd. Marce. Ciz. Darm. Mon. C. Vat. ποσοῦτος.

4. ὥστε σε] Cod. Vat. omittit τό. Mox Darm. habet ᾧ τ. pro ᾧ τῷ.

5. ἀλλ' αὐτός—ἐν τῷ πανταχοῦ] Desunt haec in Cod. Vat.

6. ὑπερτάτην] Codd. Marc. A. B. Darm. et Med. A. ὑπὲρ ταύτην. Sed Med. A. in m. ut Ed.

ib. ἔχων τάξιν] Cod. Vat. τάξιν ἔχων.

ib. δ' οὐκ] Codd. Marce. Mon. C. Vat. δὲ οὐκ.

7. δοῦλα πάντα] Codd. Darm. et Med. A. πάντα δοῦλα.

ib. αὐτοῖς, αὐτῷ] Codd. Marc. A. Med. B. αὐτοῖς αὐτῷ: quod recepi.

9. Ὅδ'] Cod. Vat. δ' ὄ. Quod praetuli.

ib. εἶσω] Cod. Med. A. ἴσον, in m. ut Ed. et sic etiam Marc. A.

10. αὐτοῦ οἶον] Cod. Med. B. αὐτοῦ οἶον, cum Marc. A.

11. τοῦτο ὅτι] Cod. Vat. omittit ὅτι.

Mon. C. pergit ἠγάπησεν, cum Marc. A. ib. αὐτόν] Cod. Med. B. αὐτόν, et sic Marc. A.

13. ἀλλὰ] Cod. Vat. ἄλλα.

15. στηρίζει] Cod. Med. B. στηρίζει.

ib. οἶον πρὸς αὐτόν] Ita Codd. Marc. A. B. Med. A. B. Rel. cum Ed. οἶον πρὸς αὐτόν.

16. τὸ πρὸς αὐτόν] Cod. Vat. τὸ πρὸς αὐτόν. Idem mox ποίει.

17. ἴβλι] Codd. Marce. Mon. C. et Vat. βίλι.

enim nusquam est, nusquam certe contigit: rursus si est ubique, procul dubio quantus ipse est, tantus est et ubique. Quapropter hoc ipsum, quod ubique et quod undique dicitur, ipsemet existit, neque ipsum ubique est in eo, neque vicissim, sed ipse potius est hoc ipsum, caeterisque largitur esse, propterea quod in eo, quod ipsum ubique est, admittantur. Hic autem supremum obtinens ordinem, imo vero non obtinens, sed existens ipse supremus subdita habet omnia, non illis quidem ipse contingens, sed sibi caetera contingentia, imo vero caetera circa ipsum. Nec ille quidem ad illa prospicit, sed ad ipsum euneta suspiciunt. Ille autem intra se aequae per totum quasi perfertur, tanquam se ipsum amans puram lucem, ipse hoc ipsum, quod amat, existens, id est autem in subsistentiam se producens, siquidem actus est permanens, et quod ibi amabilissi-

mus est, velut intellectus existit. Intellectus autem ipsius est opificium: quapropter opificium ipse est. Cum vero non sit opus alterius, sequitur ut sui ipsius ipse sit opus. Quam ob rem non ita est, ut contigit, sed potius, ut ipse ait. Praeterea si ex eo maxime est, quoniam quasi sibimet inmittitur, et quasi respicit ad se ipsum, ipsumque velut esse sibi est respicere ad se ipsum, nimirum quasi efficit semet ipsum. Non igitur est, ut contigit, sed ut ipse vult: neque voluntas ibi temeraria est et vana, neque sic accidit. Cum enim optimi sit voluntas, non est inanis atque fortuita. Quod autem eiusmodi natus erga se ipsum quasi quaedam ejusmodi actio et quies in semet ipso efficiat, ut hoc ipsum, quod est, existat, testatur muneris hujus oppositum, si concedatur. Nempe si prospiciat, annuatque extra se ipsum, protinus, quod est, amittit. Esse

75¹ καὶ οὐδ' ἡ θέλησις εἰκῆ, οὐδ' οὕτω συνέβη. Τοῦ γὰρ ἀρίστου ἡ θέ-
 λησις οὕσα οὐκ ἔστιν εἰκῆ. Ὅτι δ' ἡ τοιαύτη νεῦσις αὐτοῦ πρὸς
 αὐτὸν, οἷον ἐνεργεῖα οὕσα αὐτοῦ, καὶ μονὴ ἐν αὐτῷ τὸ εἶναι ὃ ἔστι
 ποιεῖ, μαρτυρεῖ ὑποτεθεὶν τὸναντίον. ὅτι εἰ πρὸς τὸ ἔξω νεύσειεν
 αὐτοῦ, ἀπολεῖ τὸ εἶναι ὅπερ ἔστί. Τὸ ἄρα εἶναι ὅπερ ἔστιν ἡ ἐνέρ- 5
 γεια ἢ πρὸς αὐτόν· τοῦτο δὲ ἐν καὶ αὐτός. Αὐτὸς ἄρα ὑπέστησεν
 αὐτὸν συνεξενεχθείσης τῆς ἐνεργείας μετ' αὐτοῦ, καὶ οἷον ἐγρήγορ-
 σις, οὐκ ἄλλου ὄντος τοῦ ἐγρηγορότος ἐγρήγορσις καὶ ὑπερνόησις αἰεὶ
 οὕσα, ἔστιν οὕτως ὡς ἐγρηγόρησεν. Ἡ δὲ ἐγρήγορσις ἔστιν ἐπέκεινα
 οὐσίας καὶ νοῦ καὶ ζωῆς ἔμφρονος· ταῦτα δὲ αὐτός ἔστιν· αὐτὸς ἄρα 10
 ἔστιν ἐνεργεῖα ὑπὲρ νοῦν καὶ φρόνησιν καὶ ζωὴν· ἐξ αὐτοῦ δὲ ταῦτα,
 καὶ οὐ παρ' ἄλλου. Παρ' αὐτοῦ ἄρα αὐτῷ καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ εἶναι
 οὐκ ἄρα ὡς συνέβη οὕτως ἔστιν, ἀλλ' ὡς ἠθέλησεν αὐτός ἔστιν.
 Ἄ Ἐπι δὲ καὶ ὧδε· ἕκαστα φαρμὲν τὰ ἐν τῷ παντὶ, καὶ τότε τὸ πᾶν
 οὕτως ἔχειν, ὡς ἂν ἔσχευ, ὡς ἡ τοῦ ποιούντος προαίρεσις ἠθέλησε· 15
 καὶ οὕτως ἔχειν, ὡς ἂν προϊέμενος καὶ προῖδὼν ἐν λογισμοῖς κατὰ
 πρόνοιαν οὕτως εἰργάσατο. Ἄεὶ δὲ οὕτως ἐχόντων, καὶ αἰεὶ οὕτως
 γιγνομένων οὕτω τοι καὶ αἰεὶ ἐν τοῖς συνοῦσι κείσθαι τοὺς λόγους ἐν

1. θέλησις] Codd. Ciz. et Vat. θέσις.
 2. πρὸς αὐτόν] Cod. Med. B. ex corr.
 πρὸς αὐτόν, eum Cod. Marc. A.
 3. καὶ μονὴ] Vat. καὶ μόνη.
 4. ὑποτεθεῖν] Cod. Ciz. ὑποτιθέν.
 6. ἐπίστησεν αὐτοῦ] Codd. Med. A. B.
 αὐτοῦ pro αὐτοῦ.
 7. συνεξενεχθείσης] Cod. Med. B. συνε-
 χθείσης.
 ib. μετ' αὐτοῦ] Post hæc addunt Codd.

præter Darm. omnes: εἰ οὖν μὴ γέγονε,
 ἀλλ' ἦν αἰεὶ ἡ ἐνεργεῖα αὐτοῦ.
 8. αἰεὶ] Cod. Ciz. omittit αἰεὶ.
 9. ἠ δὲ] Codd. Med. B. Vat. εἰ δὲ.
 10. ἄρα] In Cod. Vat. punctis notatum
 est.
 12. ἐξ αὐτοῦ] Cod. Med. B. ἐξ αὐτοῦ,
 eum Marc. A.
 13. συνίβη] Cod. Ciz. συμβέβηκεν. Mox
 Vat. καὶ pro ἀλλ'.

14. φαρμὲν] Cod. Ciz. μέν.
 15. ὡς ἂν—ἔχειν] Desunt hæc in Cod.
 Vat.
 ib. ὡς ἦ] Cod. Med. A. in marg. ab al.
 m. ad v. ὡς habet εἰ, et mox ad verba ὡς
 ἂν in marg. ἐάν.
 ib. ἠθέλησε] Cod. Mon. C. ἠθέλησεν.
 17. οὕτως] Codd. Ciz. Vat. οὕτω.
 18. οὕτω τῷ] Codd. Ciz. Marc. Mon.
 C. et Vat. οὕτω τοι. Quod prætulit.

igitur hoc ipsum, quod existit, est actio ad se
 ipsum: hoc autem atque ipse est unum. Ille
 igitur sibimet exhibet subsistentiam, una cum
 ipso ejus actione collata. Si ergo facta non est
 ejus actio, sed semper extitit quasi vigilantia quæ-
 dam, nec aliud ibi vigilans est, aliud vigilantia,
 quæ quidem superintelligentia quædam est sem-
 per vigeans, profecto sic est, sicut et vigilavit.
 Vigilantia vero super essentiam intellectumque et
 vitam sapientem extat: id autem ipse est. Ille
 igitur actus est super intellectum et sapientiam
 atque vitam: ex eo autem hæc sunt, nec ab alio
 quopiam. Ab illo igitur et ex illo suum esse
 producitur. Non ergo sicut contingit, sed ut ipse
 voluit, sic prorsus existit.

XVII. Confirmatio superiorum.

In homine quidem aliud est natura, per quam generat
 similem: aliud ars et providentia, per quam artifi-

ciosa facit. At in opifice mundi vita eadem est in-
 telligentia simul atque natura. Cum igitur provida
 et artificiosa dispositio mundi illine proveniat intel-
 lectuali pariter naturalique ratione, necesse est hanc
 ibi quasi formam ejus existere naturalem. Si igitur
 ejusmodi mundi forma, multo magis et illius procul
 est a casu: remotissimum denique a fortuna est il-
 lius formæ principium, quod pro natura et voluntate
 sua segregavit filium a fortuna. Denique si princi-
 pium aspiciat aliorsum, se perdet. Dum erga se
 tantum respicit, se ipsum quasi conservat, atque agit.
 Igitur ex se ipsa id, quod est, existit. Nam contingit
 ex fortuna.

Præterea idem hæc ratione probamus: Singula
 in mundo posita, totumque mundum sic se ha-
 bere asserimus: quemadmodum se habuisset,
 si auctor suus quasi deliberando sic elegisset.
 Ac si præcedente consilio et argumentatione
 quadam id prævidente, secundum providentiam

μείζονι εὐθημοσύνη ἐστῶτας· ὥστε ἐπέκεινα προνοίας τὰ κεῖ εἶναι καὶ ἐπέκεινα προαιρέσεως, καὶ πάντα ἀεὶ νοερῶς ἐστηκότα εἶναι, ὅσα ἐν τῷ ὄντι· ὥστε τὴν οὕτω διάθεσιν εἴ τις ὀνομάζει πρόνοιαν, οὕτω νοεῖτω, ὅτι ἐστὶ πρὸ τοῦδε νοῦς τοῦ παντὸς ἐστῶς, ἀφ' οὗ καὶ καθ' ὃν 5 τὸ πᾶν τόδε. Εἰ μὲν νοῦς πρὸ πάντων οὖν καὶ ἀρχὴ ὁ τοιοῦτος νοῦς, οὐκ ἂν εἴη ὡς ἔτυχε, πολὺς μὲν ὢν, συνωδὸς δὲ αὐτῷ, καὶ οἶον εἰς ἐν συντεταγμένος. Οὐδὲν γὰρ πολὺ καὶ πλήθος συντεταγμένον, καὶ Β λόγοι πάντες, καὶ περιληφθέντες ἐν ἰδίᾳ παντὸς ὡς ἔτυχε καὶ ὡς συνέβη, ἀλλὰ πόρρω φύσεως τῆς τοιαύτης, καὶ ἐναντίον ὅσον τύχη 10 ἐν ἀλογίᾳ κειμένη λόγῳ. Εἰ δὲ πρὸ τοῦ τοιοῦτου ἀρχὴ, δηλονότι προσεχῆς τούτῳ τῷ οὕτω λεγομένῳ, καὶ τὸ οὕτω λεγόμενον τοῦτο κατ' ἐκείνο, καὶ μετέχον ἐκείνου, καὶ οἶον θέλει ἐκείνο, καὶ δύναμις ἐκείνου. Ἀδιάστατος τοίνυν ἐκείνος, εἰς πάντα λόγος, εἰς ἀριθμὸς, C καὶ εἰς μείζων τοῦ γενομένου καὶ δυνατώτερος, καὶ οὐδὲν μείζον αὐ- 15 τοῦ οὐδὲ κρείττον· οὐδὲ ἄρα ἐξ ἄλλου ἔχει οὔτε τὸ εἶναι οὔτε τὸ ὁποῖός ἐστιν εἶναι. Αὐτὸς ἄρα αὐτῷ ὅ ἐστι πρὸς αὐτὸν καὶ ἐς αὐ-

1. εὐθημοσύνη] Ita correxi, pro eo, quod est in Ed. et Codd. omnibus, εὐθυμοσύνη. Vid. annot.
2. αἰ] Cod. Vat. ἄγει.
3. ὀνομάζει] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ὀνομάζοι.
ib. νοήτω] Sic Ed. Sed Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ut marg. Ed. νοῖτο.
Mon. C. Marc. A.C. Med. B. Vat. νοεῖτω. Quod recepi. Edit. lectio certe nihil est. Lin. seq. Ciz. habet καθ' οὗ.
5. μὲν νοῦς] Codd. Marc. Mon. C. Ciz. Darm. et Vat. μὲν οὖν νοῦς. Tum a Codd.

Mon. C. Ciz. et Vat. abest οὖν post πάντων.
ib. ἀρχὴ δ] Cod. Vat. ἀρχὴν sine δ.
6. συνωδός] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. B. Marce. Sed Vat. συνωδός, Darm. cum Ed. συνωδός.
ib. δι' αὐτῷ] Codd. Med. A. Vat. δι' αὐτῶ.
7. συντεταγμένον] Ita Codd. excepto Darm. omnes. Ed. συντεταγμένου.
ib. γὰρ πολὺ] Cod. Med. A. in marg. interponit τό. Vocem πολὺ omittit Marce. A.

8. ἐν ἰδίᾳ] Cod. Vat. ἐνὶ διὰ, cum Marce.
10. ἐν ἀλογίᾳ] Cod. Vat. omittit ἐν.
ib. πρὸ τοῦ] Codd. Vat. Marc. A.C. et Mon. C. πρὸ τοῦ.
11. λελογομένη] Cod. Med. B. λελογωμένη.
Mon. C. Marc. A.C. λελογωμένη.
14. μείζον] Ita Codd. Marce. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. μείζον.
16. αὐτῷ—πρὸς αὐτὸν—ἐς αὐτὸν] Ita Codd. Med. A. B. Marce. Rell. cum Ed. αὐτῷ—πρὸς αὐτὸν—ἐς αὐτὸν. Mon. C. pro ἰς habet ἐς, cum Marc. A. B.

mundus sic esset effectus. Cum vero sic semper omnia et sint, et fiant, ita profecto et semper in his, quæ simul existunt, constat esse insitas rationes, in [quodam quasi mentis habitu tranquillo admodum atque certiore] (concinuore dispositione) firmiter permanentes. Quapropter super providentiam illa sunt, superque electionem atque propositum: omniaque semper intellectuali conditione firma perseverant, quæcunque in ipso ente consistunt. Si quis igitur dispositionem ejusmodi nominet providentiam, sic id accipiat, esse videlicet super id universum intellectum firmiter permanentem, a quo, et secundum quem totum id constituitur. Si igitur intellectus est ante omnia, principiumque est intellectus ejusmodi, nunquam ut sorte contigit, ita se habet, præcipue cum multiplex quidem sit, sed secum ipse conspirans, ac velut conflatus in unum. Quod enim multiplex multitudoque ordinata simul existit, et

in quo rationes omnes per totum comprehenduntur in unum, nullo modo utcumque contigit, vel sorte evenit, se habere putandum: sed a natura ejusmodi procul abest fortunæ temeritas, ipsaque fortuna in quadam rationis orbitate se versans, rationi prorsus opponitur. Si autem, quod ante tale quiddam existit, ipsum omnium est principium, certe proximum est huic ita, ut dictum est, affecto. Idque ita dispositum, secundum illud dispositum est, ejusque participat, taleque existit, quale vult illud, illiusque potestas. Ille igitur Deus est indistans. Una quidem omnia ratio, numerus unus. Unus autem major genio atque potentior, nihil illo majus, nihil est melius. Itaque nec esse, nec esse tale, qualiscunque dicatur, ab alio accipit. Ipse igitur se ipso id, quod est, existit, ad se ipsum et penitus in se ipsum: ut neque etiam hæc conditione aspiciat extra, vel ad aliud usquam, sed totus potius ad se ipsum.

75² τὸν, ἵνα μηδὲ ταύτῃ πρὸς τὸ ἔξω, ἢ πρὸς ἄλλον, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν πᾶς.

A Καὶ σὺ ζητῶν μηδὲν ἔξω ζητεῖ αὐτοῦ, ἀλλ' εἴσω πάντα τὰ μετ' αὐτόν· αὐτὸν δὲ ἕα. Τὸ γὰρ ἔξω αὐτός ἐστι, περίληψις πάντων καὶ μέτρον ἢ εἴσω ἐν βάθει. Τὸ δ' ἔξω αὐτοῦ οἶον κύκλῳ ἐφαπτόμενον 5 αὐτοῦ καὶ ἐξηρημένον πᾶν, ὁ λόγος καὶ νοῦς· μᾶλλον δ' ἂν εἴη νοῦς, καθ' ὃ ἐφάπτεται, καὶ ἧ ἐφάπτεται αὐτοῦ, καὶ ἧ ἐξήρηται, ἅτε παρ' ἐκείνου ἔχων τὸ νοῦς εἶναι· ὥσπερ ἂν οὖν κύκλος ἐφάπτοιτο B κέντρου κύκλῳ, ὁμολογοῖτο ἂν τὴν δύναμιν παρὰ τοῦ κέντρου ἔχειν, καὶ οἶον κεντροειδής· ἢ γραμμαὶ ἐν κύκλῳ πρὸς κέντρον ἐν συνιούσαι, 10 τὸ πέρασ αὐτῶν τὸ πρὸς τὸ κέντρον ποιοῦσι τοιοῦτον εἶναι, οἶον τὸ πρὸς ὃ ἠνέχθησαν, καὶ ἀφ' οὗ οἶον ἐξέφυσαν, μείζονος ὄντος, ἢ κατὰ ταύτας τὰς γραμμὰς καὶ τὰ πέρατα αὐτῶν τὰ αὐτῶν, σημεῖα τῶν C γραμμῶν. Καὶ ἔστι μὲν οἶον ἐκεῖνο, ἀμυδρὰ δὲ καὶ οἶον ἴχνη ἐκείνου, τοῦ ὃ δύναται αὐτὰ καὶ τὰς γραμμὰς δυνάμενον, αἱ πανταχοῦ 15

3. σὺ ζητῶν] Cod. Vat. συζητῶν. Mox idem omittit τὰ ante μιστ.
5. ἐφαπτόμενον] Cod. Vat. ἐφαπτομένου.
8. ἔχων] Cod. Med. B. ἔχον.
9. κύκλω, ὁμολογοῖτο] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. κύκλω. Marc. A. Mon. C.

ὁμολογεῖται.
10. κεντροειδής·] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. κεντροειδής.
ib. ἐν κύκλῳ] Ita Codd. Darm. Marc. et Vat. Rell. cum Ed. ἐκ κύκλω.
ib. συνιούσαι] Cod. Vat. συνίσσαι. Idem

mox omittit τὸ ante κέντρον, et cum Ciz. idem vocabulum post οἶον.
14. οἶον ἴχνη] Abest οἶον a Codd. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Ciz. Vat. Marc. A. C. In Vat. deest etiam præcedens καί.

XVIII. Confirmatio superiorum.

Nihil extra Deum licet fingere. Nam Deus excogitatur tanquam superessentialis potestatis, imo actus immensitas, tum comprehendens superficies omnium, tum se tota penetrans profunda rerum. Intellectus primus ad Deum comparatur, tanquam circulus inferior ad centrum superioris circuli sese applicans et naturaliter inde dependens: rursum quemadmodum lumen, radiis quam plurimis foras effusum ad simplicem et intimum Solis lucem. Cum igitur intellectus sit imago quædam naturalis primi Dei, sitque totus penitus tota ratio, constat primum illud, tum natura tum voluntate rationis universæ patrem fortuitum in se nihil admittere. Denique cum tota ratio decentis expedientis opportuni tanquam bona concineatur in ipso bono, merito bonum ipsum est ipsum decus et opportunum. Non igitur, uterque contigit, sed ut per suum naturale decus decet, naturaliter existit.

Tu ergo dum quæris, nihil extra Deum quærito: sed intra Deum omnia, quæ sunt post Deum: ipsum vero dimitte. Quod enim extra est, ipse Deus existit, comprehensio omnium et mensura, aut intimum universi profundum. Quod autem extra Deum occurrit, velut circulo tangens illum, totumque inde suspensum, ratio et intellectus existit: imo vero eatenus intellectus eva-

dit, quatenus attingit illum, et qua ratione attingit, et qua inde dependet, utpote qui hoc ipsum, quod sit intellectus, habet ab illa. Age, considera circulum centrum undique attingentem: ideoque, a centro vim habere, et quasi centalem, et (ut ita dixerim) centiformem: ubi lineæ circuli ad centrum unicum confluentes, terminum suum centro proximam talem reddunt, quale est et illud, ad quod perferuntur, et a quo quodammodo pullulant: quod quidem præstantius est, quam conditio linearum atque terminorum, qui sane signa sunt linearum. Atqui hæc sunt quodammodo quale et illud, obscura tamen atque debilia, ejusque quasi vestigia: quod quidem et ipsa et lineas sua potestate continet atque parit. Quæ sane lineæ illud ubique habent: ac per lineas, quale sit ipsum, apparet ubique, et quasi evolutum, et iterum non evolutum. Simili quadam ratione intellectum ipsumque ens contemplare genitum ex illo, ac velut effusum et explicatum, atque ex ipsius intellectuali natura suspensum: ideoque intellectum ejusmodi testari cogita velut intellectum in uno vigentem, qui tamen non sit intellectus: est enim penitus unum. Quemadmodum neque in circulo centrum vel lineæ ulla, vel circumferentia est: circumferentia

ἔχουσιν αὐτὸ, καὶ ἐμφαίνεται διὰ τῶν γραμμῶν, οἷον ἐστὶν ἐκείνο, 753
οἷον ἐξελιχθὲν οὐκ ἐξεληλιγμένον, οὕτω τοι καὶ τὸν νοῦν καὶ τὸ ὄν
χρῆ λαμβάνειν, γενόμενον ἐξ ἐκείνου καὶ οἷον ἐκχυθὲν καὶ ἐξελιχθὲν,
καὶ ἐξηρητημένου ἐκ τῆς αὐτοῦ νοερᾶς φύσεως μαρτυρεῖν τὸν οἷον ἐν
5 ἐνὶ νοῦν, οὐ νοῦν ὄντα, ἐν γὰρ, ὥσπερ οὐδ' ἐκεῖ γραμμὰς, οὐδὲ κύ-
κλον τὸ κέντρον, κύκλου δὲ καὶ γραμμῶν πατέρα, ἴχνη αὐτοῦ δόντα,
καὶ δυνάμει μενούση γραμμὰς καὶ κύκλον οὐ πάντῃ ἀπηρητημένα αὐ- B
τοῦ, ῥώμη τινὶ γεγενηκότα. Οὕτω τοι κακείνα τῆς νοερᾶς περιθεού-
σης δυνάμεως, τὸ οἷον ἰνδάλατος αὐτοῦ ἀρχέτυπον, ἐν ἐνὶ νοῦν πολ-
10 λοῖς καὶ εἰς πολλὰ οἷον κεκινημένου, καὶ νοῦ διὰ ταῦτα γενομένου
ἐκείνου, πρὸ νοῦ μέιναντος, τῆς δυνάμεως αὐτοῦ νοῦς γεννήσαντος,
τίς ἂν συντυχία, ἢ τὸ αὐτόματον, ἢ τὸ ὡς συνέβη εἶναι, τῆς τοιαύ-
της δυνάμεως τῆς νοοποιουῦ, καὶ οἷον ὄντως ποιητικῆς πλησίον ἦκοι; C
οἷον γὰρ τὸ ἐν νῶ πολλαχῆ μείζον, ἢ τοιοῦτον τὸ ἐν ἐνὶ ἐκείνω, ὥσ-
15 περ φωτὸς ἐπὶ πολὺ σκεδασθέντος ἐξ ἐνός τινος ἐν αὐτῷ ὄντος δια-
φανοῦς, εἶδωλον μὲν τὸ σκεδασθὲν, τὸ δ' ἀφ' οὗ τὸ ἀληθές· οὐ μὴν

2. ἐλληλαίον] Ita Ed. Sed Codd. Marc. A.B. Darm. Mon. C. Vat. ἐξεληλιγμένον. Marc. C. ἐλληλαίον. Illud recipi.

ib. οὕτω τοι] Ita Codd. Ciz. Marc. A.C. Mon. C. Vat. A. Codd. Darm. Med. A.B. abest σοι. In Ed. est σου. Marc. B. habet οὕτω καί.

4. τὸν οἷον] Codd. Med. B. et Vat. τὸ οἷον.

5. οὐδὲ κύκλον] Cod. Vat. οὐδὲ κυκλου.

6. αὐτοῦ ὄντα] Sic Ed. Sed Codd. omnes, excepto Mon. C., cum marg. Ed. αὐτοῦ δόντα. Unde correxi cum Fic. αὐτοῦ δόντα.

8. γεγενηκότα] Cod. Vat. γεγεννηκότα.

Mox Mon. C. κάκίνο cum Codd. Marc. A.B. Darm. et Vat.

9. ἐνὶ νοῦν] Cod. Vat. ἐνὶ οἷον.

10. κικινμήνου] Codd. Ciz. et Darm. κικινμήνου. Quod recipi. Med. A. in m. ab al. m. κικλημήνου. Pergit Marc. A. καὶ νοῦ καὶ διὰ.

11. πρὸς νοῦ] Codd. Ciz. Darm. Marc. Mon. C. Vat. ut marg. Ed. πρὸ νοῦ. Quos sequor. Med. A. in m. ab al. m. post μιναντος habet ἰκ.

ib. νοῦς γεννήσαντος] Codd. Darm. et Med. A. uterque ex corr. νοῦν pro νοῦς.

13. καὶ οἷον ὄντως] Omittitur οἷον Marc.

A.C. in Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Abest ὄντως, ut in marg. Ed. a Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. (a pr. m.) In Mon. C. scribitur ὄντος. In seqq. est σο ἐν τῷ νῶ in Cod. Marc. B. ut in marg. Ed.

14. πολλαχῆ] Codd. Darm. et Med. A. (hic in marg. ab al. m.) τί καὶ πολλαχῆ. Pro ἢ Cod. Med. A. ab al. m. habet ἢ.

ib. τοιαύτου] Cod. Ciz. τοιοῦτος, ut Mon. C. et Marc. A.B.C. Quod recipi.

15. ἐπὶ πολὺ] Cod. Vat. ἐπιπολύ.

ib. ἐν αὐτῷ] Codd. Marc. Med. A.B. ἐν αὐτῷ.

vero linearumque pater, dum sui vestigia praebet, potestateque permanente lineas circumferentiamque producit. Quae quidem haud omnino inde sunt segregata, validissimo quodam vigore illine effecta. Sic itaque summum cogita Deum, esse velut exemplar primum intellectualis potentiae circumcurrentis, ipsius tanquam imaginis: Deum, inquam, velut intellectum in uno vigentem, cuius vigor quasi multis modis moveatur atque per multa, et ita illic intellectus evadat: dum tamen Deus super mentem extat, ex suaque potentia generat intellectum. Quenam igitur contingentia? Quis casus? Quis eventus fortuitus apud potestatem tantam atque talem mentis procreatriceem, vereque effectricem accidere potest? Quale enim est id, quod est in mente, tale ferme cogitatur, quod est in uno, quamvis sit longe praestantius: perinde ac si lumen longe diffusum ex

uno quodam in se manente penitusque perspicuo prodeat. Ubi profecto, quod est diffusum, alterius est imago. Illud autem, unde hoc emicat, lumen est procul dubio verum: non tamen imago diffusa aliena est et difformis, ipse scilicet intellectus: qui sane nullam admittit fortunam, sed quicquid singulatum est in eo, ratio quaedam in se est et causa. Deus autem est causa causa. Potiori itaque gradu causa Deus existit, utpote summopere causa: causa, inquam, ratione admodum veriore, omnes intellectuales causas pululaturas inde simul in se complectens, opusque suum generans non utenque contigit, sed ut ipse voluit. Voluntas autem non erat rationis expers, neque temere frustra ferebatur, neque ut sorte protinus incidebat, sed potius ut decebat: quippe cum nihil ibi temerarium sit et vanum. Hinc Plato ipsum appellavit decens at-

753 ^D ἄλλοειδὲς τὸ σκεδασθὲν εἶδωλον ὁ νοῦς, ὃς οὐ τύχη, ἀλλὰ καθ' ἕκα-
 στον αὐτοῦ λόγος καὶ αἰτία. Αἴτιον δὲ ἐκεῖνο τοῦ αἰτίου· μειζόνως
 ἄρα οἷον αἰτιώτατον καὶ ἀληθέστερον αἰτία, ὁμοῦ πάσας ἔχον τὰς
 μελλούσας ἀπ' αὐτοῦ ἔσεσθαι νοερὰς αἰτίας καὶ γεννητικὸν τοῦ οὐχ
 ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ὡς ἠθέλησεν αὐτός· Ἡ δὲ θέλησις οὐκ ἄλογος ἦν,⁵
 οὐδὲ τοῦ εἰκῆ, οὐδ' ὡς ἐπῆλθεν αὐτῷ, ἀλλ' ὡς ἔδει, ὡς οὐδενὸς ὄντος
 ἐκεῖ εἰκῆ. Ὅθεν καὶ δέον καὶ καιρὸν ὁ Πλάτων ὡς οἷόν τε ἦν σημῆναι
 E ἐπιέμενος, ὅτι πόρρω τοῦ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ὅπερ ἐστὶ, τοῦτο δέον. Εἰ
 δὲ τὸ δέον τοῦτο, οὐκ ἀλόγως τοῦτο, καὶ εἰ καιρὸς, τὸ μάλιστα κυρι-
 ωτάτον ἐν τοῖς μετ' αὐτὸ, καὶ πρότερον αὐτῷ, καὶ οὐχ οἷον ἔτυχε¹⁰
 τοῦτο ἐστίν· ἀλλὰ τοῦτο ἐστίν, ὅπερ οἷον ἐβουλήθη αὐτὸς, εἴπερ τὰ
 δέοντα βούλεται καὶ ἐν τῷ δέον, καὶ ἡ τοῦ δέοντος ἐνέργεια. Καὶ
 ἔστι δέον οὐχ ὡς ὑποκείμενον, ἀλλ' ὡς ἐνέργεια πρώτη· τοῦτο ἑαυ-
 F τὴν ἐκφήμασα, ὅπερ ἔδει. Οὕτω γὰρ αὐτὸν λέγειν, ἀδυνατοῦντα λέ-
 γειν ὅς τις ἐθέλει.

754 Λαμβανέτω τις οὖν, ἐκ τῶν εἰρημένων ἀνακινηθεὶς πρὸς ἐκεῖνο,¹⁵
 ἐκεῖνο αὐτὸ, καὶ θεάσεται καὶ αὐτὸς, οὐχ ὅσον θέλει εἰπεῖν δυνάμε-
 νος. Ἰδὼν δὲ ἐκεῖνο, ἐν αὐτῷ πάντα λόγον ἀφείδς, θήσεται παρ' αὐ-
 τοῦ ἐκεῖνο τοῦτο ὃν, ὡς εἴπερ εἶχεν οὐσίαν, δούλην ἂν αὐτοῦ τὴν οὐ-
 σίαν εἶναι, καὶ οἷον παρ' αὐτοῦ εἶναι. Οὐδ' ἂν τολμήσειέ τις ἰδὼν,²⁰

3. ἔχον τὰς] Cod. Vat. ἔχοντας.

4. νοιράς] Cod. Vat. ex corr. νοιράς.

ib. τοῦ οὐχ] Cod. Med. B. τὸ οὐχ.

6. ἐπῆλθεν] Cod. Vat. ἀπῆλθεν.

9. ἀλόγως] Cod. Vat. ἀναλόγως.

ib. κυριώτατον] Cod. Ciz. κυριώτερον.

10. πόρρω αὐτῷ] Codd. Med. A. B.

cum Marcc. πόρρω αὐτῷ. Ed. αὐτῷ.

11. οἷον ἐστίν] Codd. omnes, excepto
 Med. A. cum marg. Ed. τοῦτο ἐστίν. Quos
 sequor.

ib. ἀλλὰ τοῦτο ἐστίν] Omissa hæc in
 Cod. Med. A. in marg. addita sunt.

14. γὰρ αὐτόν] Codd. Marcc. Mon. C.

Med. A. B. Vat. γὰρ δὲ αὐτόν. Ciz. γὰρ
 δὲ αὐτόν. Legit δὲ etiam Fic.

15. ὅς τις] Codd. Ciz. Marc. A. B. Mon.
 C. et Vat. (hic a pr. m.) ὡς τις.

ib. ἰδέσθαι] Cod. Vat. primo proximi
 capitis vocabulo h. l. addito plene distin-
 guit.

20. εἶναι. Οὐδ'] Cod. Med. A. in marg.
 ab al. m. interpositum habet καί. Pro
 οὐδ' ἂν Marc. B. οὐδεν.

que opportunum, optans, utcumque posset, sig-
 nificare, Deum esse a sorte fortuita remotissi-
 mum, sed hoc ipsum, quod est, ipsum esse de-
 cens. Si autem ipsum decens hoc existit, certe
 non absque ratione hoc existit. Ac si est oppor-
 tunitas ipsa, cuius proprietates in sequentibus
 maxime dominatur, nimirum multo prius sibi
 ipsi opportunitas adest. Itaque non quale acci-
 dit, hoc existit: sed hoc est potius, quod tan-
 quam ipse voluerit: siquidem decentia velit,
 unumque ibi est ipsum decens vel opportunum
 actioque decentis. Estque decens non velut sub-
 jectum, sed tanquam actio prima, hoc proprie se
 ipsam in lucem edens, quod et decuit. Danda
 est nominibus nostris venia. Nam ita de Deo
 nos oportet loqui, postquam loqui de illo non va-
 lemus ad votum.

XIX. Confirmatio superiorum.

A primo rerum principio multa id munus habent, ut in se ipsis consistant, multa etiam, ut quasi ex se ipsis existant. Illud igitur, si modo dicendum est existere, summopere est existentia suæ dominiis, omni apud intellectum cogitabili existentia longe superior.

Ex superioribus igitur aliquis ad summum rerum principium provocatus, illud ipsum accipiat: atque ita et ipse perspiciet, quamvis non, quantum velit, exprimere valeat. Videns autem illud in se omni sermone dimisso, affirmabit illud a se ipso id existens, adeo ut, si haberet essentiam, sua sibi serviret essentia, ac velut emanaret ab ipso. Qui ergo id fuerit contemplatus, non audebit amplius dicere, utcumque contigit esse, nec omnino proferre valebit. Nam si pronunciare id ausus fuerit, stupore repente corripietur. Quin

ἔτι τὸ ὡς συνέβη λέγειν, οὐδ' ἂν ὅλως φθέγγασθαι δύναται. Ἐκ-⁷⁵⁴
 πλαγείη γὰρ ἂν τολμῶν, καὶ οὐδ' ἂν ἔχοι αἴξας που εἰπεῖν περὶ αὐ-
 τοῦ· πάντη αὐτῷ ἐκείνου, οἷον πρὸ ὀμμάτων τῆς ψυχῆς προφαινομέ-
 νου, καὶ ὅποι ἂν ἀτενίσῃ ἐκείνου βλέποντος, εἰ μήπου ἄλλη ἀφείς
 5 τὸν θεὸν ἀτενίσῃ, μηδὲν ἔτι περὶ αὐτοῦ διανοούμενος· χρῆ δὲ ἴσως
 καὶ τὸ ἐπέκεινα οὐσίας καὶ ταύτη νοεῖσθαι τοῖς παλαιοῖς λεγόμενον
 δι' αἰνίξεως· οὐ μόνον ὅτι γεννᾷ οὐσίαν, ἀλλ' ὅτι οὐ δουλεύει οὐδὲ C
 οὐσία, οὐδὲ ἑαυτῷ, οὐδέ ἐστιν αὐτῷ ἀρχὴ ἢ οὐσία αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτὸς
 ἀρχὴ τῆς οὐσίας ὢν, οὐχ αὐτῷ ἐποίησε τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ ποιήσας
 10 ταύτην ἔξω ἔιασεν ἑαυτοῦ, ἅτε οὐδὲν τοῦ εἶναι δεόμενος, ὃς ἐποίησεν
 αὐτό· οὐ τοίνυν οὐδὲ καθ' ὃ ἐστι ποιεῖ τὸ ἐστι.

Τί οὖν οὐ συμβαίνει, εἴποι τις ἂν, πρὶν ἢ γενέσθαι γεγονέαι; εἰ A
 γὰρ ποιεῖ ἑαυτὸν, τῷ μὲν ἑαυτὸν οὐπω ἐστὶ, τῷ δ' αὖ ποιεῖν ἐστὶν
 ἤδη πρὸ ἑαυτοῦ, τοῦ ποιουμένου ὄντος αὐτοῦ. Πρὸς ὃ δὴ λεκτέον, ὡς
 15 ὅλως οὐ τακτέον κατὰ τὸν ποιούμενον, ἀλλὰ κατὰ τὸν ποιούντα,
 ἀπόλυτον τὴν ποιήσιν αὐτοῦ τιθεμένοις, καὶ οὐχ ἵνα ἄλλο ἀποτελε-

2. αἴξας τοῦ] Codd. Marc. B. Darm. et Med. A. (hic a pr. m.) ut marg. Ed. πὶ pro πῶ. Med. A. in marg. πῶ. Et sic correxi.

3. γὶ τοῦ] Absunt hæc a Codd. omnibus ut in marg. Ed., excepto Marc. C. Unde correxi.

ib. πρὸς ἑαυμάτων] Codd. præter Darm. omnes cum marg. Ed. πρὸ ὀμμάτων. Quos sequor.

4. ὅποι] Codd. Ciz. Darm. Marc. B. Med. A. Vat. ὅποι.

5. μηδὲν ἔτι] Codd. Ciz. Med. A. (a pr. m.) B. Vat. Marcc. ut marg. Ed. μηδὲν ἔτι.

6. καὶ ταύτη] Cod. Vat. καὶ ταύτην.

10. τοῦ εἶναι] Cod. Vat. τοῦ τοῦ εἶναι.

11. τὸ ἔστι.] Cod. Mon. C. τὸ ἔστι, cum Marcc. Sed Ed. enim rell. τὸ ἔστι.

12. εἰ γὰρ] Cod. Vat. ἢ γὰρ.

13. τὸ μὲν ἑαυτοῦ] Codd. omnes excepto Marc. C. τῶ μὲν ἑαυτόν. Nullus cum marg. Ed. τὸ μὲν ἑαυτόν. Illos sequor.

ib. τὸ δ' αὖ] Codd. præter Darm. et Marc. B. omnes τῶ δ' αὖ. Sed Med. A. nonnisi ex corr., quæ est Ficini. Is enim eam vertendo expressit: et ego eum sequendum duxi.

15. κατὰ τὸν] Cod. Ciz. καὶ κατὰ τὸν.

etiam hucusque sublatus, nec poterit [ubi illud sit, assignare]: (usquam quidquam de eo dicere) quippe cum illud ubique coram animæ oculis pariter se demonstret, et quacunq; animus defigat intuitum, inspiciat illud. Nisi forte Deo dimisso, animus retro respiciat, nihil videlicet de illo amplius cogitans, forsitan vero operæ pretium est, priscorum illud mysterium verbis obscurioribus involutum, deum scilicet esse super essentiam, hæc quoque ratione considerare. Non solum quoniam gignit essentiam, verum etiam, quia nec essentia, nec sibi ipsi, servit: neque principium ejus est essentia sua, sed ille potius principium est essentia: nec eam quidem sibi ipsi fecit, sed hanc a se factam dimisit extra se ipsum, utpote qui ipso esse non egeat, qui sane ipsum effecit. Neque igitur secundum quod est, facit hoc ipsum, quod est appellatur.

XX. Confirmatio superiorum.

Cum omnis essentia ad actum pro viribus tanquam ad melius et superius aliquid annitatur, excogitare decet

principium tanquam actum essentia longe superiorum: est igitur omnis essentia dominus. Nec non si ipse dicit [Ed. præ. dicit] possit et esse, certe qua ratione actus est, existere se declarat. Actus, inquam, non in essentia, sed superior. Ergo non essentia, vel natura serrus, itaque liber. Et quatenus non aliunde serratus, ipse se servat, dicitur et generare se ipsum, generatione videlicet sempiterna. Denique ubi agere et quomodocunq; existere idem est, actus autem solet tanquam præstantius cogitari, illic certe actus considerari potest existentiam suam quasi comitem secum ferre.

Quid ergo dicit aliquis, nonne ita sequetur, Deum, priusquam fieret, extitisse? Si enim se facit, certe qua ratione se ipsum, ibi dicitur nondum existit: qua vero dicitur facere, jam existit ante se ipsum: quippe cum ipse sit quod fieri dicitur. Huic autem objectioni respondendum est, omnino Deum non esse tanquam factum, sed tanquam facientem existimandum, effectiorem ejus absolutam asseverando. Neque talem, ut aliud quiddam ex actione illius efficiatur: sed ac-

754 σθῆ ἐξ αὐτοῦ τῆς ποιήσεως, ἀλλ' οὔσης ἐνεργείας αὐτοῦ οὐκ ἀποτε-
 Βλεστικῆς, ἀλλ' ὅλου τούτου ὄντος. Οὐ γὰρ δύο, ἀλλ' ἓν· οὐδὲ γὰρ
 φοβητέου ἐνεργείαν τὴν πρώτην τίθεσθαι ἄνευ οὐσίας· ἀλλ' αὐτὸ
 τοῦτο τὴν οἴου ὑπόστασιν θετέον. Εἰ δὲ ὑπόστασιν ἄνευ ἐνεργείας
 τις θεῖτο, ἐλλιπῆς ἢ ἀρχὴ καὶ ἀτελής ἢ τελειοτάτη πασῶν ἔσται.⁵
 Καὶ εἰ προσθείη ἐνεργείαν οὐχ ἓν τηρεῖ. Εἰ οὖν τελειότερον ἢ ἐνέρ-
 γεια τῆς οὐσίας, τελειότατον δὲ τὸ πρῶτον, πρῶτον ἂν ἐνεργεία εἶη·
 C ἐνεργήσας οὖν ἤδη ἐστὶ τοῦτο, καὶ οὐκ ἔστιν ὡς πρὶν γενέσθαι ἦν·
 ὅτε γὰρ οὐκ ἦν πρὶν γενέσθαι, ἀλλ' ἤδη πᾶς ἦν. Ἐνεργεία δὲ οὐ
 δουλεύουσα οὐσία καθαρῶς ἐστὶν ἐλευθέρα, καὶ οὗτος αὐτὸς παρ' αὐ-
 755 τοῦ αὐτός. Καὶ γὰρ εἰ μὲν ἐσώζετο εἰς τὸ εἶναι ὑπ' ἄλλου, οὐ πρῶ-
 τος αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ. Εἰ δὲ αὐτὸς αὐτὸν ὀρθῶς λέγεται συνέχειν, αὐ-
 τὸς ἐστὶ καὶ ὁ παράγων ἑαυτὸν, εἶπερ, ὅπερ συνέχει κατὰ φύσιν,
 τοῦτο καὶ ἐξ ἀρχῆς πεποίηκεν εἶναι. Εἰ μὲν οὖν χρόνος ἦν ὅθεν ἤρ-
 ξατο εἶναι, τὸ πεποιηκέναι κυριώτατον ἂν ἐλέχθη. Νῦν δὲ εἰ καὶ¹⁵
 πρὶν αἰῶνα εἶναι ὅπερ ἐστὶν ἦν, τὸ πεποιηκέναι ἑαυτὸν τοῦτο νοεῖτω,

1. ἐξ αὐτοῦ] Cod. Mon. C. omittit ἐξ, cum Marc. A.

2. ἀλλ' ὅλου] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. ἀλλὰ ὅλου.

ib. οὐδὲ γὰρ] Codd. Darm. et Med. A. omittunt γὰρ.

5. ἐλλιπῆς] Codd. Marc. A. Mon. C. ἐλλιπῆς.

7. πρῶτον] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. πρῶτον. Quos sequor, indidem etiam scribens ἐνεργεία pro ἐνεργίαν. Nullus autem cum marg. Ed. habet πρῶ-

των ἂν pro πρῶτον ἂν.

9. ὅτε γὰρ] Cod. Vat. οὔτε γὰρ cum Marc. A.

10. δουλεύουσα] Codd. Marc. Mon. C. Darm. Med. A.B. ut marg. Ed. δουλεύουσα.

ib. αὐτός] Cod. Med. A. supra syll. os ab al. m. habet ω.

ib. παρ' αὐτοῦ] Cod. Vat. παρ' αὐτοῦ.

12. ἐξ αὐτοῦ] Codd. Marc. A.B. Med.

A.B. ἐξ αὐτοῦ. Ed. cum rell. αὐτοῦ.

ib. δὲ αὐτός αὐτόν] Codd. Marc. Mon.

C. et Vat. δ' pro δί. Scripsimus αὐτόν pro αὐτόν ex Codd. Marc. Mon. C. et Med. A.B. qui duo posteriores habent αὐτόν αὐτόν.

13. καὶ δ] Cod. Vat. omittit δ.

ib. ὅτι συνέχει] Cod. Ciz. ὅταν συνέχει.

Vat. ὅταν συνέχει.

15. καὶ πρὶν] Cod. Vat. omittit καί. In

eod. vox αἰῶνα punctis notata est.

16. νοεῖται] Ita Codd. Marc. Mon. C.

Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. νοήτω. In Cod. Marc. B. praecedit τοῦτον.

tio ejus non peragat ultra se quicquam, sed totum hoc simpliciter extet. Non enim duo quaedam ibi sunt, sed penitus unum. Neque verendum est actionem primam absque essentia ponere, sed hoc ipsum velut substantiam affirmare debemus. Siquis autem substantiam posuerit actione carentem, certe principium ipsum deficiens erit, imperfectumque evadet: quod tamen est omnium perfectissimum. Ac si quis substantiae adjunxerit actionem, unitatem simplicem non servabit. Quam ob rem si actus est perfectior, quam essentia, primum vero perfectissimum est, ipsum certe primum est actus: agens itaque Deus jam est hoc ipsum. Neque licet dicere priusquam fieret extitisse, quandoquidem non erat, antequam fieret, sed jam totus erat agendo. Profecto actus est essentiae minime serviens: qui sane actus pure prorsus est liber, atque sic a se ipso ipse Deus existit. Jam vero si in suo Deus esse servaretur ab alio, non ipse primus ex se ipso prorsus exis-

teret. Sin autem ipse se recte dicitur continere, nimirum et ipsemet se producere judicandus, siquidem, quod secundum naturam continet aliquid, idem et ab initio fecit. Si igitur fuisset tempus, ex quo esse coepit, merito hoc ipsum, quod se fecisse dictum est, ratione admodum propria esset dictum. Cum vero ante ipsam quoque aeternitatem, hoc ipsum, quod est Deus, extiterit, quod dicitur se fecisse, sic praecipue cogitur scilicet, aequae concurrere, tum effecisse, tum ipsum. Ibi namque ipsum esse una cum effec-tione, ac velut sempiterna quadam generatione prorsus est unum. Similiter quod in Deo sui ipsius princeps nuncupari solet, si ibi duo quaedam sunt, proprie admodum est assumptum: si vero unum, procul dubio princeps ibi solum est: non enim sibi subditum illic habet. Sed quonam pacto dicitur sui princeps et dominus, cum non ibi sit, ad quod dominatio referatur? Forsan vero dominator ibi censetur, quantum superne

τὸ σύνδρομον εἶναι τὸ πεποιηκέναι καὶ αὐτό. Ἐν γὰρ τῇ ποιήσει καὶ 755
οἶον γεννήσει αἰδίῳ τὸ εἶναι, ὅθεν καὶ τὸ ἄρχον ἑαυτοῦ, καὶ εἰ μὲν B
δύο, κυρίως, εἰ δὲ ἓν, τὸ ἄρχον μόνον· οὐ γὰρ ἔχει τὸ ἀρχόμενον.
Πῶς οὖν ἄρχον οὐκ ὄντος πρὸς ὃ; ἢ τὸ ἄρχον ἐνταῦθα, πρὸς τὸ πρὸ
5 αὐτοῦ, ὅτι μηδὲν ἦν. Εἰ δὲ μηδὲν ἦν, πρῶτον· τοῦτο δὲ οὐ τάξει,
ἀλλὰ κυριότητι καὶ δυνάμει αὐτεξουσίῳ καθαρῶς. Εἰ δὲ καθαρῶς οὐκ
ἔστιν ἐκεῖ λαβεῖν τὸ μὴ αὐτεξουσίως, ὅλον οὖν αὐτεξουσίως ἐν αὐτῷ.
Τί οὖν αὐτοῦ, ὃ μὴ αὐτός; Τί οὖν ὃ μὴ ἐνεργεῖ; καὶ τί ὃ μὴ ἔργου C
αὐτοῦ; εἰ γὰρ τι εἶη μὴ ἔργον αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, οὐ καθαρῶς ἂν εἶη
10 οὔτε αὐτεξούσιος οὔτε πάντα δυνάμενος· ἐκείνου τε γὰρ οὐ κύριος,
πάντα τε οὐ δυνάμενος, ἐκεῖνο γοῦν οὐ δύναται, οὐ μὴ αὐτὸς κύριος
εἰς τὸ ποιεῖν.

Ἐδύνατο οὖν ἄλλο τι ποιεῖν ἑαυτὸν, ἢ ὃ ἐποίησεν; ἢ οὔτω καὶ τὸ A
ἀγαθὸν ποιεῖν ἀναιρήσομεν, ὅτι μὴ ἂν κακοποιοῖ. Οὐ γὰρ οὔτω τὸ
15 δύνασθαι ἐκεῖ, ὡς καὶ τὰ ἀντικείμενα, ἀλλ' ὡς ἀστεμφεῖ καὶ ἀμετα-
κινήτῳ δυνάμει, ἢ μάλιστα δυνάμεις ἔστιν, ὅταν μὴ ἐξίστηται τοῦ
ἔν· καὶ γὰρ τὸ τὰ ἀντικείμενα δύνασθαι ἀδυναμίας ἐστὶ τοῦ ἐπὶ τοῦ

1. Ἐν γὰρ] Cod. Vat. ἐν γὰρ, cum
Marce. Et sic correxi cum Fic.
2. ἄρχον ἑαυτοῦ] Cod. Ciz. ἄρχον ἑαυ-
τοῦ. Quod recepi.
3. ἄρχων μόνον] Codd. Ciz. Darm. et
Vat. ἄρχον pro ἄρχων. Vat. omittit μόνον.
Illud recepinus.
4. οὖν ἄρχον] Vat. οὖν ἄρχων.
7. ὅλον οὖν αὐτεξουσίως] Desunt hæc in
Codd. Ciz. et Vat.

8. ὃ μὴ αὐτός] Cod. Ciz. ὅτι μὴ αὐτός.
ib. τί οὐ μὴ] Codd. Marce. Ciz. Mon.
C. Vat. τί ὃ μὴ. Quos sequor.
9. εἰ γὰρ—αὐτοῦ] Desunt hæc in Cod.
Ciz.
10. οὐ κύριος] Cod. Vat. a pr. m. ha-
buit οὐ κυρίως Mon. C. cum Marce. A. per-
git πάντα δι.
13. οὔτω καὶ] Cod. Vat. omittit καὶ.
Idem habet ἀναιρησόμενον τοῖσι, et mox

κακοποιῖ. Ad h. l. Marce. C. in marg.
habet hoc Scholion: σημειῶσαι ἰὶ δύναται
τοῖσιν ἄλλο τι ἑαυτὸν ὄντος, ἢ ὅτι ἐστίν.
16. ἢ μάλιστα] Codd. Marce. A. Med.
B. (ex corr.) et Vat. ἢ μάλιστα.
ib. ὅταν μὴ] Codd. Ciz. et Vat. ὅτι μὴ.
Vat. pergit ἐξίσταται.
17. τοῦτο ἑστὶ] Codd. Ciz. Marce. A. C.
Mon. C. Vat. τοῦ ἐστὶ. Sed Marce. A.
sic τοῦ. Ego illos sequor.

consideratur: quoniam videlicet nihil superius
extet. Si autem nihil est superius, hoc est pro-
cul dubio primum, primum, inquam, non ordine
quodam, sed auctoritate propria, ac pure libera
potestate. Si autem pure, non licet illic accipere
quicquam minime liberum. Totum igitur libere
prorsus et libenter est in se ipso. Quidnam igi-
tur est ipsius, quod non sit ipse? Quidnam est
ibi, quod non agat ipse? Quid denique illic oc-
currit, quod non ipsius sit opus? Si quod enim
in eo foret non opus ejusdem, haud quaquam
pure vel esset liber, vel omnia potens. Illius
namque non foret dominus, nec omnia potens,
nimirum non posset illud, ad quod agendum do-
minus ipse non esset.

XXI. Confirmatio superiorum.

Principium est optima et immensa potestas. Si quis
ergo fingat hanc posse vel potuisse aliter se habere,
impotentem finget. Sicut enim permutari ex ipso

bono malum est: similiter ex ipsa potentia summa
totaque permutari posse, est impotentia miseranda.
Plotinus et in superioribus et in presentia intellec-
tum et voluntatem intelligibili intellectu et affectante
voluntate superiorem non negat Deo. Proinde vo-
luntas in Deo est ipsa natura Dei. Sicut ergo Deus
consideratur ex sua natura, sic et voluntate propria
prodiisse, penes quem existere et velle sunt idem.
Nota, posse animum tuum penes Deum nonnihil at-
tingere, sed lumine quodam desuper illustrante: te
vero mor, quicquid ultra succurrerit, auferre de-
bere.

Quæritur igitur, num aliud facere se potuerit,
quam quod effecit? Veruntamen si id concesser-
imus, etiam negabimus facere bonum, malum
certe non facere. Jam vero non sic ibi potestas
accipitur, ut et opposita possit: sed quoniam
constantem et immutabilem fruatur potestate, quæ
quidem potissimum est potestas, quando ab ipso,
quod est unum, nullo modo digreditur: nam et

755 ^B ἀρίστου μένειν. Δεῖ δὲ καὶ τὴν ποίησιν αὐτοῦ, ἣν λέγομεν, καὶ ταύ-
την ἅπαξ εἶναι· καλὴ γάρ· καὶ τίς ἂν παρατρέψειε βουλήσει γενο-
μένην θεοῦ καὶ βούλησιν οὔσαν; βουλήσει οὖν μήπω ὄντος; τί δὲ
βούλησιν ἐκείνου ἀβουλοῦντος τῇ ὑποστάσει; πόθεν οὖν αὐτῷ ἔσται
ἡ βούλησις; ἀπὸ οὐσίας ἀνευεργήτου; ἢ ἦν βούλησις ἔν γε τῇ οὐ- 5
σία· οὐχ ἕτερον ἄρα τῆς οὐσίας οὐδέν. ἢ τί ἦν, ὃ μὴ ἦν, οἶον ἡ βού-
λησις; πᾶν ἄρα βούλησις ἦν. καὶ οὐκ ἔνι τὸ μὴ βουλόμενον. οὐδὲ τὸ
756 πρὸ βουλήσεως ἄρα. Πρῶτον ἄρα ἡ βούλησις αὐτὸς, καὶ τὸ ὡς ἐβού-
λετο ἄρα, καὶ οἶον ἐβούλετο. καὶ τὸ τῇ βουλήσει ἐπόμενον, ὃ ἢ τοι-
αύτη βούλησις ἐγέννα· ἐγέννα δὲ οὐδὲν ἔτι ἐν αὐτῷ· τοῦτο γὰρ ἤδη 10
ἦν. Τὸ δὲ συνέχειν ἑαυτὸν, οὕτω ληπτέον νοεῖν, εἴ τις αὐτὸ ὀρθῶς
φθέγγοιτο, ὡς τὰ μὲν ἄλλα πάντα ὅσα ἐστὶ παρὰ τοῦτου συνέχεται.
Μετουσία γάρ τιμι αὐτοῦ ἐστὶ, καὶ εἰς τοῦτο ἡ ἀναγωγὴ πάντων·
757 ^B αὐτὸς δὲ ἤδη παρ' αὐτοῦ οὔτε συνοχῆς οὔτε μετουσίας δεόμενος,
ἀλλὰ πάντα ἑαυτῷ· μᾶλλον δὲ οὐδὲν, οὐδὲ τῶν πάντων δεόμενος εἰς 15
αὐτόν. Ἄλλ' ὅταν αὐτὸν εἴπησ ἢ ἐννοηθῆς τὰ ἄλλα πάντα ἄφες·

2. γὰρ· καὶ τίς] Ita Codd. Marce. Vat.
Rell. cum Ed. γὰρ καὶ τίς.

3. τί δὲ βούλησιν] Codd. Ciz. et Vat. τί
δὲ βούλησις.

5. ἀνευεργήτου] Cum marg. Ed. habent
ἀνευεργήτου Codd. Darm. Marce. Med. A.
B. Vat. Quas sequor. Mox Marce. A. B.
Mon. C. ἐν pro ἐν γε.

6. βούλησις; πᾶν] Cod. Vat. βούλησις
ἦν πᾶν.

7. οὐκ ἔνι] Codd. omnes ut marg. Ed.

οὐκ ἔνι.

8. προβουλήσεως] Ita Ed. Sed Codd.
Marc. B. C. Ciz. Darm. Med. A. B. πρὸ
βουλήσει. Marce. A. πρὸς βουλήσεως. Cor-
rexī facillima ratione πρὸ βουλήσεως.

9. ὃ ἢ τοιαύτη] Cod. Ciz. ὅτι μή.

11. συνέχειν] Cod. Vat. συννεχῆν.

ib. αὐτὸ ὀρθῶς] Codd. Med. A. B. Vat.
Marce. ὀρθῶς αὐτό. Mon. C. a pr. m. non
habet ὀρθῶς; ab al. ὀρθῶς αὐτό.

12. πάντα ὅσα] Cod. Vat. ταῦτα ὅσα.

ib. συνέχεται] Codd. Marce. B. Darm.
et Med. A. ut marg. Ed. ἀνέχεται. Ut
legit Fic.

14. αὐτῶς] Cod. Med. A. in marg. ab
al. m. αὐτός. Quae est correctio Ficini,
quam sequor.

ib. παρ' αὐτοῦ] Codd. Marce. C. Med.
A. et Vat. παρ' αὐτοῦ.

15. πάντα ἑαυτῷ] Cod. Vat. πάντα
αὐτῷ.

opposita posse infirmitatis est omnino potentis in optimo permanere. Oportet autem effectiōnem ejus, quam dicimus, ipsam simul semelque existere: est enim optima. Et quisnam eam pervertere possit, quae et voluntate fit Dei, et ipsa est Dei voluntas? Sed quaeritur, numquid voluntate fiat Dei nondum existentis? Quid rursus dicamus illie voluntatem? numquid illius in ipsa substantia nondum volentis? Et undenam sit ipsi voluntas? Num ab essentia nondum aliquid operante? Sed in essentia voluntas erat: ideoque nihil ab essentia ibi diversum: alioquin ibi aliquid extitisset, quod non tanquam voluntas existeret. Totum ergo voluntas erat, nec quicquam erat ibi non volens, neque igitur quod ante voluntatem esset. Principio igitur ipsa voluntas ipse Deus existit. Ita igitur extat, sicut et voluit, et quale voluit. Tum vero quod dicitur, quod est ibi voluntatem sequi, quod videlicet vo-

luntas ejusmodi genuit, intelligendum est, voluntatem nihil in Deo amplius genuisse: hoc namque jam erat. Praeterea quod traditur, Deum continere se ipsum, si modo recte dicatur, sic prorsus accipiendum, quoniam videlicet alia quidem omnia a Deo penitus sustentur. Nam quaedam participatione Dei sunt, ad ipsumque omnia reducuntur: ipse vero jam est a se ipso, neque connexionem vel continentiam, neque participationem vel praesentiam indigens: sed sibi ipsi est omnia: imo vero sibi jam nihil, utpote qui ad se ipsum nequaquam omnibus indiget. Verum tu, quotiens eum dices vel cogitabis, reliqua inde auferes omnia. Cum autem abstuleris omnia, ipsum vero solum reliqueris, ne quaeras ultra, quid addas: sed potius ne forte adhuc reliqueris aliquid, quod inde cogitatione tua nondum satis abstuleris. Nam licet et tibi attingere aliquid, de quo aliud praeterea nec dicere nec assumere valeas.

ἀφελὼν πάντα, καταλιπὼν δὲ μόνον αὐτὸν μὴ, τί προσθῆς, ζήτει, 756
 ἀλλὰ μή τί πω οὐκ ἀφήρηκας ἀπ' αὐτοῦ ἐν γνώμῃ τῇ σῇ. Ἔστι γάρ
 τινος ἐφάσθαι καὶ σὲ, περὶ οὗ οὐκ ἔτι ἄλλο ἐνδέχεται οὔτε λέγειν
 οὔτε λαβεῖν· ἀλλ' ὑπὲρ ἄνω κείμενον μόνον, τοῦτο ἀληθείᾳ ἐλεύθε- C
 5 ρον, ὅτι μηδὲ δουλεῦόν ἐστιν ἑαυτῷ, ἀλλὰ μόνον αὐτὸ, καὶ ὄντως
 αὐτὸ, εἴ γε τῶν ἄλλων ἕκαστον, αὐτὸ καὶ ἄλλο.

1. προστιθείς] Codd. Darm. Marc. B. pro μήτι. 4. ὑπὲρ ἄνω] Cod. Med. A. ὑπεράνω,
 et Med. A. προσθείς, rell. προσθῆς. Quos 3. ἔτι ἄλλο] Cod. Vat. ἔστιν ἄλλ' cum Marc. B.
 sequor. Correxī etiam cum Fic. μὴ, τί ὡς.

Sed illud desuper extet solum hoc ipsum, quod Siquidem quodlibet aliorum est et ipsum, et in-
 est vereque liberum : quoniam nec sibi ipsi ser- super aliud.
 viat, sed solum ipsum sit, ac re vera sit ipsum.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ 5,

ΛΟΓΟΣ Θ.

P L O T I N I

ENNEAD. SEXTÆ,

LIBER IX.

ΠΕΡΙ ΤΑΓΑΘΟΥ Η ΤΟΥ ΕΝΟΣ.

De bono vel uno.

757 ΠΑΝΤΑ τὰ ὄντα τῷ ἐνὶ ἐστὶν ὄντα, ὅσα τε πρῶτως ἐστὶν ὄντα καὶ ὅσα ὀπωσοῦν λέγεται ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι. Τί γὰρ ἂν καὶ εἶη, εἰ μὴ ἐν εἶη; ἐπεὶ περ ἀφαιρεθέντα τοῦ ἐν, ὃ λέγεται, οὐκ ἐστὶν ἐκ-εἶνα· οὔτε γὰρ στρατός ἐστὶν, εἰ μὴ ἐν ἐσται, οὔτε χορὸς οὔτε ἀγέλη μὴ ἐν ὄντα. Ἄλλ' οὐδὲ οἰκία ἢ ναῦς, τὸ ἐν οὐκ ἔχοντα· ἐπεὶ περ ἢ οἰκία ἐν καὶ ἢ ναῦς· ὃ εἰ ἀποβάλοι, οὔτ' ἂν ἢ οἰκία ἔτι οἰκία οὔτε ἢ ναῦς. Τὰ τοίνυν συνεχῆ μεγέθη, εἰ μὴ τὸ ἐν αὐτοῖς παρεῖη, οὐκ ἂν 15

7. ΠΕΡΙ ΤΑΓΑΘΟΥ] Codd. Marc. A. Mon. C. Darm. Med. A. π. ἀγαθῶ. In Ciz. Marc. B. et Vat. est περι τὰγαθῶ; quos sequor. In Ed. περι οὐ ἀγαθῶ. In Marc. C. περι τοῦ ἀγαθῶ. 9. τὰ ὄντα] Cod. Ciz. omittit τὰ.

ib. τῷ ἐνὶ] Cod. Vat. τῶν ἐνὶ. Idem tunc καί. 10. ὀπωσοῦν] Cod. Mon. C. ὅσα πωσοῦν (sic). Marc. A.C. ὅσα πωσοῦν. ib. καὶ εἶη] Codd. Ciz. et Vat. omit-

tunt καί. 13. ἢ ναῦς] Ita Codd. Mon. Marcc. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἢ ναῦς. 14. ἀποβάλοι] Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Vat. ἀποβάλλοι.

I. Quicquid est præter primum, constat ex multis partibus aut viribus in unam totius formam conciliatis. Quatenus in sua cujusque multitudine viget unitas, eatenus perseverat essentia, quæ alioquin perditur unitate disperditur. Unitus ergo conservat essentiam, eadem igitur et essentiam conficit atque esse. Unitas certe in opposita sibi multitudine dominans, nec ex se existit, nec ex opposito prodiit multitudine. Igitur ex unitate pura super essentiam ubique multiplicem in se ipsa simpliciter consistente. Cum dicis unum corpus et unus animus, unus calor et unum frigus,

hic prædicata unitas nec unum corpus est, alioquin animo non competeret: nec frigus, alioquin calori minime conveniret. Simili quodam discursu invenies ipsum unum essentia qualibet eminentius, cujus virtute, quæ magis unius, eadem magis essentia participia fiunt. Præterea summa ipsius entis perfectio in identitate statque consistit: hæc vero in unitate fundantur, sicut diversitas ac motus in numero. Unitas igitur, quæ causa entis perfectionis existit, est ente superior. Proinde aut ens dicis idem cum unitate, aut ab ea diversum: unitatem certe identitatis

εἶη. Τμηθέντα γοῦν καθ' ὅσον τὸ ἐν ἀπόλλυσιν ἀλλάσσει τὸ εἶναι. Καὶ δὴ καὶ τὰ τῶν φυτῶν καὶ ζώων σώματα, ἐν ὄντα ἕκαστα, εἰ φεύγει τὸ ἐν εἰς πλῆθος θρυπτόμενα, τὴν οὐσίαν αὐτῶν, ἣν εἶχεν, ἀπόλεσεν, οὐκ ἔτι ὄντα ἂ ἦν, ἀλλὰ δὲ γενόμενα, καὶ ἐκείνα ὅσα ἐν C
5 ἔστι. Καὶ ἡ ὑγίεια δὲ, ὅταν εἰς ἐν συνταχθῇ τὸ σῶμα, καὶ κάλλος, ὅταν ἡ τοῦ ἐνὸς τὰ μόρια κατάσχη φύσις, καὶ ἀρετὴ δὲ ψυχῆς, ὅταν εἰς ἐν καὶ εἰς μίαν ὁμολογίαν ἐνωθῇ. Ἄρ' οὖν ἐπειδὴ τὰ πάντα εἰς ἐν ἄγει, δημιουργοῦσα καὶ πλάττουσα καὶ μορφοῦσα καὶ συντάττουσα, ἐπὶ ταύτην ἐλθόντας δεῖ λέγειν, ὡς αὐτὴ τὸ ἐν χορηγεῖ, καὶ
10 αὐτὴ ἔστι τὸ ἐν, ἢ ὡσπερ τὰ ἄλλα χορηγοῦσα τοῖς σώμασιν οὐκ D ἔστιν αὐτὴ ὁ δίδωσιν, οἷον μορφὴν καὶ εἶδος, ἀλλ' ἕτερα αὐτῆς· οὕτω χρῆ· εἰ καὶ ἐν δίδωσιν, ἕτερον ὄν αὐτῆς, νομίζειν αὐτὴν δίδοναι, καὶ πρὸς τὸ ἐν βλέπουσαν ἐν ἕκαστον ποιεῖν· ὡσπερ καὶ πρὸς ἄνθρωπον ἄνθρωπον, συλλαμβάνουσαν μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ ἐν. Τῶν
15 γὰρ ἐν λεγομένων οὕτως ἕκαστόν ἐστιν ἐν, ὡς ἔχει, καὶ ὁ ἔστιν·

2. εἰ φεύγει] Codd. Marc. A.B. Mon. C. εἰ φεύγοι.

4. ἄλλα δὲ] Ita Codd. Vat. et Marc. Rel. cum Ed. ἀλλά.

5. ἡ ὑγίεια] Cod. Vat. omittit ἡ. ib. συνταχθῇ] Marc. B. συναχθῇ, cum marg. Ed.

7. καὶ εἰς] Cod. Vat. omittit εἰς. ib. ἐπιδῆ] Codd. Mon. C. Med. A.B. Marc. A.B. et Vat. ἐπιδὴ ψυχῆ, ut legit

Fic.

9. ὡς αὐτῇ] Cod. Vat. ὡς αὐτῆ, cum Marc. A.B.

11. μορφῆν] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Ciz. Med. B. Vat. μορφῆ.

ib. ἕτερα—δίδωσιν] Desunt hæc in Cod. Vat.

12. ἕτερον ὄν] Cod. Vat. ἕτερον ὄν.

14. συλλαμβάνουσαν—ἀνθρώπου] Desunt hæc in Cod. Vat. In Codd. Marc. B.

Darm. est ut in marg. Ed. ἐν βλέπουσαν μ. τ. ἀ. τ. ἰ. σ. ἦ. Cod. Med. A. a pr. m. habet ut Ed. ab al. m. βλέπουσαν, et in marg. ab al. m. πρὸς ἄνθρωπον βλέπουσαν, ἄνθρωπον συλλαμβάνουσαν. Quæ est emendatio Ficini, quam vertendo expressit. Locus corruptus: sed malui librorum discrepantiam exponere, quam conjectando et emendando hariolari.

15. ἔστιν ἐν] Cod. Vat. omittit ἐν.

fundamentum esse fatebris: ergo si primum illud dicis, scilicet ens esse idem cum unitate, extat certe ante hanc unitatem unitas ipsa prior, per quam sit idem. Sin autem secundum dixeris, id est unitatem ab ente distinctam, est utique unitas ipsa prius per se idem sibi, quam ab ente distincta atque prius erit in se absolute prima per absolutam primitatem, id est per naturam suam, antequam sit prior ente, videlicet ad ens relata: neque licet dicere, ita ens ab unitate distinctum, ut sit unitate prius: nam si ab ea distinguatur dicatur, prius erit sibi ipsi idem: idem, inquam, per unitatem. Accedit ad hæc, quod nihil potest ipsa simplicitate superius cogitari: hæc autem est ipsa unitas. Unitas igitur non solum est prima omnium, sed etiam est ipsa primitas, cujus ratione cætera sunt ubique priora. Per hanc et ipsum ens prius est sequentibus, per unitatem videlicet tum conjugatam sibi, tum etiam ipso superiorem. Neque licet dicere ens in primo signo, nec unum esse, nec non unum. Nisi enim sit unum, id est simplicissimum, nondum in primo erit signo. Quod igitur ibi sit, habere videtur per unitatem. Cogita concurrere ens simul atque unum: ens quidem cum sit multitudinis capax, non cogit secum esse unum: at vero ipsum unum compellit ens esse vel unicum vel unitum.

Merito igitur Boëthius ait, Causa et ratio entis est unitas. Et Avicenna Averroisque consentientur, unitatem uniuscujusque suam esse naturam.

OMNIA entia ipso uno sunt entia, tum quæ primo entia sunt, tum etiam quæ quoquo modo in rerum ordine numerantur. Nam et quidnam forent, nisi unum forent? Siquidem privata uno, non amplius sunt, quod esse ante dicuntur. Neque enim exercitus erit, nisi fuerit unum: neque ehorus, neque grex ullus, nisi similiter sint et unum. Tum vero nec domus neque navis erunt, nisi potiantur uno: siquidem domus unum aliquid est et navis. Quod quidem si abjecerint, nec domus ulterius erit domus, neque navis similiter erit navis. Continuae igitur magnitudines, nisi insit unum, nunquam erunt. Cum itaque dividuntur, quatenus amittunt unum, esse quoque, commutant. Quin etiam plantarum animaliumque corpora, quæ unum singula sunt, si quando fuerint unum, in multitudinem videlicet dissipata, essentiam statim suam quam habebant, amittent, nec, quæ prius erant, ulterius erunt: sed statim evadent alia, quæ quidem et ipsa sint,

757 ^E ὥστε τὰ μὲν ἦπτον ὄντα ἦπτον ἔχει τὸ ἐν, τὰ δὲ μᾶλλον, μᾶλλον. Καὶ δὴ καὶ ψυχὴ ἕτερον οὐσα τοῦ ἐνὸς μᾶλλον ἔχει κατὰ τὸν λόγον τοῦ μᾶλλον, καὶ ὄντως εἶναι τὸ μᾶλλον ἐν, οὐ μὴν αὐτὸ τὸ ἐν· ψυχὴ γὰρ μία, καὶ συμβεβηκὸς πως τὸ ἐν· καὶ δύο ταῦτα, ψυχὴ καὶ ἐν, ὥσπερ σῶμα καὶ ἐν· καὶ τὸ μὲν διεστηκὸς ὥσπερ χορὸς, πορρωτάτω 5 τοῦ ἐν· τὸ δὲ συνεχὲς, ἐγγυτέρω, ψυχὴ δὲ ἔτι μᾶλλον κοινωνοῦσα ^F καὶ αὐτῇ. Εἰ δ' ὅτι ἄνευ τοῦ ἐν εἶναι οὐδ' ἂν ψυχὴ εἶη, ταύτῃ εἰς ταυτόν τις ἄγει ψυχὴν καὶ τὸ ἐν· πρῶτον μὲν καὶ τὰ ἄλλα ἐστὶν 758 ἕκαστα μετὰ τοῦ ἐν εἶναι ἐστίν, ἀλλ' ὅμως ἕτερον αὐτῶν τὸ ἐν. Οὐ γὰρ ταυτόν σῶμα καὶ ἐν, ἀλλὰ τὸ σῶμα μετέχει τοῦ ἐν· ἔπειτα δὲ 10 πολλὴ ἢ ψυχὴ καὶ ἢ μία, καὶ εἰ μὴ ἐκ μερῶν. Πλείσται γὰρ δυνάμεις ἐν αὐτῇ, λογιζέσθαι, ὀρέγεσθαι, ἀντιλαμβάνεσθαι, ἃ τῷ ἐνὶ ὥσπερ δεσμῶ συνέχεται. Ἐπάγει μὲν δὴ ψυχὴ τὸ ἐν, ἐν οὐσα καὶ αὐτῇ, ἄλλω· πάσχει δὲ τοῦτο καὶ αὐτῇ ὑπ' ἄλλου.

1. ἔχει τὸ] Codd. Marcc. Mon. C. (ex corr.) Ciz. Vat. ἔχουν τὸ. Marc. C. ante κατὰ inserit καί.

2. τὸν λόγον] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. omittunt τόν.

4. συμβεβηκὸς πως] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Rel. cum Ed. συμβεβηκὸς πῶς. Verba ὥσπερ σῶμα καὶ ἐν desunt in Marc. A.

ib. καὶ δύο—καὶ ἐν] Desunt hæc in Cod. Ciz.

5. πορρωτάτω] Cuta marg. Ed. habent πορρωτάτω. Codd. Marc. Ciz. Darm. Vat. In Marc. A. Mon. C. est πορρωτάτω. II. Ind. recepi.

6. δι' μᾶλλον] Codd. omnes δὲ ἔτι μᾶλλον. Unde explevi locum.

ib. ὅτι μᾶλλον] Codd., exceptis Medd., omnes cum marg. Ed. omittunt μᾶλλον. Sed in Marc. A. est ejus vocis loco lacuna. Ego vocem istam delevi.

8. ἀγεί] Cod. Vat. ἀγοί.

9. εἶναι ἐστίν] In Cod. Med. A. vox ἐστίν punctis notata est nimirum a Ficino, qui eam vocem, ut supervacaneam, omisit in versione.

10. μετέχει τοῦ ἐν] Cod. Vat. τὸ pro τοῦ. Idem mox πολὺ pro πολλὴ et καὶ pro καὶ.

12. ὀρέγεσθαι] Cod. Vat. ὀρρίζεσθαι.

13. ἐν οὐσα] Cod. Med. B. omittit ἔν. Vat. exhibet ἐνοῦσα, cum Marc. A. C.

quatenus sint et unum. Tunc præterea viget sanitas, quando corpus conciliatur in unum: tunc pulchritudo floret, quando virtus unius membra connectit: tunc virtus in anima regnat, quando in unum animus, et in unam conspirat consensio-nem. Cum vero anima omnia perducit ad unum fabricans, fingens, formans, simul ordinans, nunquid ad hanc usque profecti, asseverare debemus hanc quidem unum rebus suppeditare, ipsam vero jam ipsum unum existere? Sed profecto, quemadmodum alia corporibus suggerens non tam est ipsa, quod traditur, velut formam speci-emque tradendo, sed alia sunt, quam anima, quæ tribuuntur ab ipsa: sic existimandum est, et si largitur unum, diversum tamen ab anima unum esse, ipsamque animam ad unum aspicientem quodlibet unum efficere, sicut aspiciendo ad hominem rite hominem fabricari. Simul tamen assumendo una cum homine ipsum in homine unum. Eorum sane, quæ dicuntur unum, quodlibet sic est unum, sicut et hoc ipsum, quod est, in se habet. Quapropter et minus quidem entia, minus unum possident: quo vero magis sunt, similiter sunt magis et unum. Jam vero anima cum aliud sit, quam unum, tamen quatenus ma-

gis veriusque est, catenus magis possidet unum, neque tamen unum ipsum existit. Est enim anima una, ubi unum est quasi contingens. Duoque hæc sunt, anima videlicet atque unum, quemadmodum corpus simul et unum. Profecto quod discretum est, velut chorus, remotissimum est ab uno: quod vero continuum, est uni propinquius: sed anima etiam multo propinquior, unius et ipsa particeps. Si quis autem objiciat animam idem esse penitus atque unum, propterea, quod non sit anima, nisi sit unum: respondebimus, primo quidem, alia quoque similiter singulatum esse, simulque existere unum: veruntamen aliud unum esse, quam illa. Non enim idem est omnino corpus et unum, sed corpus unius est particeps: præterea etiam unamquamque animam in se existere multam, quamvis ex partibus minime componatur. Nam multe in ea sunt vires: nempe ratiocinatur, appetit, percipit, sive animadvertit: quæ sane uno quodam tantam vinculo connectuntur. Tradit quidem anima alteri unum, quippe cum et ipsa sit unum: sed unum hoc ipsa quoque interim, velut patiens ab alio suscipit.

Ἄρ' οὖν ἐκάστῳ μὲν τῶν κατὰ μέρος ἐν οὐ ταῦτὸν ἢ οὐσία αὐτοῦ⁷⁵⁸
καὶ τὸ ἔν; ὅλως δὲ τῷ ὄντι καὶ τῇ οὐσίᾳ ταῦτὸν ἢ οὐσία αὐτοῦ, καὶ
τὸ ὄν, καὶ τὸ ἐν, ὥστε τὸν ἐξευρόντα τὸ ὄν ἐξευρηκένοι καὶ τὸ ἐν,
καὶ αὐτὴν τὴν οὐσίαν αὐτὸ εἶναι τὸ ἐν, οἶον εἰ νοῦς ἢ οὐσία, νοῦν
5 καὶ τὸ ἐν εἶναι, πρῶτως ὄντα ὄν, καὶ πρῶτως ἔν, μεταδιδόντα δὲ τοῖς
ἄλλοις τοῦ εἶναι οὕτω καὶ κατὰ τοσοῦτον καὶ τοῦ ἐνός. Τί γὰρ ἄν^B
τις καὶ παρ' αὐτὰ εἶναι αὐτὸ φῆσαι; ἢ γὰρ ταῦτὸν τῷ ὄντι, (ἄνθρω-
πος γὰρ, καὶ εἰς ἄνθρωπος ταῦτὸν,) ἢ οἶον ἀριθμὸς τις ἐκάστου, ὥσ-
περ εἰ δύο τινὰ ἔλεγε, οὕτως ἐπὶ μόνου τινὸς τὸ ἔν. Εἰ μὲν οὖν ὁ
10 ἀριθμὸς τῶν ὄντων, δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἐν, καὶ ζητητέον τί ἐστίν. Εἰ

2. ὅλως δέ] Codd. Marcc. Mon. C. cum Marc. A.B.
ὄλω δέ.
ib. οὐσία αὐτοῦ] Codd. Mon. C. Marc.
A.C. et Vat. omittunt αὐτοῦ.
5. καὶ τὸ ἔν] ἔν in Vat. omissum, in
marg. additur.
ib. πρῶτως ὄντα—τοῦ εἶναι] Desunt hæc
in Codd. Ciz. et Vat.
6. οὕτω καὶ] Cod. Mon. C. οὕτως καὶ,

7. παρ' αὐτὰ] Cod. Darm. ut marg.
Ed. παρ' αὐτό. Marc. B. παρ' αὐτό.
ib. φῆσαι] Ita Codd. Vat. et Marc. B.C.
Rell. cum Ed. φῆσαι. In Codd. Marc. B.
Med. A. sequens εἰ correctum est in #,
quod habet etiam marg. Ed. et ego re-
cepi.
8. καὶ εἶναι] Codd. Marcc. Ciz. Mon.

C. Vat. καὶ εἶς, ut legit Fic. Quocum facio,
simulque parentheses signa addidi.
9. ὁ ἀριθμὸς] Ita Codd. Marc. B.C.
Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἢ ἀριθμὸς,
nisi quod Vat. cum Marc. A. articulum
plane omittit.
10. καὶ ζητητέον—πράγμασι τὸ ἔν.] De-
sunt hæc in Cod. Ciz. Inter hæc Codd.
Darm. et Med. A. (hic ex corr.) τῷ ἀριθμῷ.

II. Qualibet essentia naturalem sibi multitudinem possidet ab initio, atque interea est aliquid unum. Singulatim discurrendo aliud quidem est hoc ens, aliud autem est hoc unum. Nam quatenus ens, est etiam multitudo quaedam: qua vero ratione unum, esse multitudo non potest. Quam ob rem super singula entia aliud est ens ipsum, aliud ipsum unum, neque disponuntur ex æquo, ne duo rerum principia sint: neque unum est sub ente, alioquin et unum esse multiplex, et ens non esset unius particeps. Ens igitur est sub uno præsertim, quoniam essentia prima atque mens est naturaliter omniformis, et ideo pura simplicitate posterior. Quæ quidem pura unitas dum per unionem in essentia sua cuncta conservat, declarat per unitatem se omnes essentias confecisse. Præterea ipsum intelligibile amplius, quam ens, esse videtur. Intelligimus enim non solum entia atque esse, verum etiam non entia atque non esse. Non tamen est latius uno: nam etiam ubi discretam prorsus multitudinem cogitamus, intelligimus hanc tanquam pluries unum. Siquis autem ens latissimum esse dicat, concedemus quidem, ad omnes species indeterminate esse: interea tamen ad omnes determinabile. Ipsum vero unum determinabile est ad nullum: igitur simplicissimum atque primum. Item essentia, vita, intelligentia sunt tres quædam particulares perfectiones formaliter inter se distinctæ: ipsa igitur simpliciter perfectio, antequam in tres ejusmodi dividatur, indivisa est, et ita semper permanet in se ipsa. Hoc ipsum vero scilicet esse in se indivisum, ratio est ipsius unius perfectioque ipsa simpliciter. Est igitur unitas ante ens et vitam, atque sapientiam. Quoniam vero perfectio simplex et bonitas idem sunt, consequitur, ipsum bonum esse superius ente. Itemque ens vel simplex est omnino vel

compositum. Si primum, ipsa ratio entis est ipsa essentialis unitas atque simplicitas: si secundum, essentia entis est ipsa essentialium principiorum suorum unio: sed super unitatem essentialiumque unionem est ipsa simpliciter unitas. Quæ si entis [Ed. præ. ente] sit posterior, jam et ipsa non unitas est, sed multiplex: et ipsum ens in primo sui signo non erit unum aliquid: ergo multitudo infinita vel nihilum. Sive dederis aliquod ens, sive ipsum simpliciter ens, divisibile est in partes, sive insitas, sive subjectas, et multitudinis alicujus natura capax. Ipsa vero unitas tale nihil admittit. Diversa est igitur et superior. Ens quidem divisione totius in entia derivatur: unitas autem non divisione, sed repetitione totius in unum hoc et illud se diffundit. Ens item divisione minuitur: unum vero contra divisionem semper multiplicatur. Denique ipsi quoque Peripatetici declarant excellentiam unitatis. Nempe docent eandem esse formæ unitatisque naturam, quoniam, quo quidque ens est, eodem sit et unum. Ideoque cum ex forma sit ens, eademque unum, merito formæ unitatisque naturam eadem esse. Addunt hujus et illius rationem esse diversam. Cum enim proprietas quidem formæ sit, per potentiam formabilem se diffundere, unitatis vero proprietas simpliciter in se consistere, atque interim unire cætera et intus et extra, constat, rationem unitatis non solum esse a forma, ideoque ab essentia differentem, sed simpliciore etiam prioremque, et magis ad excelsitudinem principii pertinentem.

Reliquum est indagare, numquid in quolibet eorum, quæ singulatim sunt unum, non idem sit sua cujusque essentia, quod et unum. In universo autem ente atque essentia idem sit essentia

758 δὲ ψυχῆς ἐνέργημα τὸ ἀριθμεῖν ἐπεξειούσης, οὐδὲν ἂν εἶη ἐν τοῖς
 πράγμασι τὸ ἔν. Ἄλλ' ἔλεγεν ὁ λόγος, εἰ ἀπολεῖ ἕκαστον τὸ ἔν,
 Cμηδ' ἔσεσθαι τὸ παράπαν. Ὅρα ὅν δει, εἰ ταῦτ' ὄν τὸ ἔκαστον
 καὶ τὸ ὄν καὶ τὸ ὅλως ὄν, καὶ τὸ ἔν, ἀλλ' εἰ τὸ ὄν τὸ ἕκαστου πλη-
 759 θός ἐστι, τὸ δὲ ἔν ἀδύνατον πλήθος εἶναι, ἕτερον ἂν εἶη ἑκάτερον. 5
 Ἄνθρωπος γοῦν καὶ ζῶον καὶ λογικόν, καὶ πολλὰ μέρη, καὶ συνδέεται
 ἐνὶ τὰ πολλὰ ταῦτα. Ἄλλο ἄρα ἄνθρωπος καὶ ἔν· εἰ τὸ μὲν μεριστὸν,
 τὸ δὲ ἀμερές. Καὶ δὴ καὶ τὸ ὅλον ὄν, πάντα ἐν αὐτῷ ἔχον τὰ ὄντα,
 πολλὰ μᾶλλον τὰ ὄντα ἂν εἶη, καὶ ἕτερον τοῦ ἐνός, μεταλήψει δὲ
 ἔχει καὶ μεθέξει τὸ ἔν. Ἐχει δὲ καὶ ζῶην καὶ νοῦν τὸ ὄν· οὐ γὰρ δὴ 10
 Βνεκρόν· πολλὰ ἄρα τὸ ὄν. Εἰ δὲ νοῦς τοῦτο εἶη, καὶ οὕτω πολλὰ
 ἀνάγκη εἶναι, καὶ ἔτι μᾶλλον, εἰ τὰ εἶδη περιέχει· οὐδὲ γὰρ ἡ ἰδέα
 ἔν, ἀλλ' ἀριθμὸς μᾶλλον, καὶ ἑκάστη, καὶ ἡ σύμπασα, καὶ οὕτως ἔν,
 ὡσπερ ἂν ἦ ὁ κόσμος ἔν. Ὅλως δὲ τὸ μὲν ἔν τὸ πρῶτον, ὁ δὲ νοῦς
 καὶ τὰ εἶδη καὶ τὸ ὄν οὐ πρῶτα· εἰδός τε γὰρ ἕκαστον ἐκ πολλῶν καὶ 15

3. μηδ' ἔσεσθαι] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Ciz. Med. A. Vat. μηδέσθαι.

4. τὸ ἕκαστον] Codd. Marc. Mon. C. Ciz. et Vat. τὸ ἐν ἕκαστον. Unde recepi ἔν.

7. εἰ τὸ μὲν] Codd. Ciz. et Vat. omit-
 tunt εἰ. Vat. etiam mox καὶ post δὴ.

8. ἐν αὐτῷ] Ita Codd. Med. B. Marc. B. Rell. cum Ed. ἐν αὐτῷ.

ib. τὰ ὄντα] Desunt hæc in Codd. Darm. Marc. B.A.C. Mon. C. et Vat.,
 videbet repetita post μᾶλλον.

9. δὲ ἔχον] In Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. est δὲ ἔχει, ut in marg. Ed. Vat. omittit ἔχον. Illos sequor.

11. ἄρα τὸ ὄν.] Cod. Med. B. ἄρα τὸ ἔν.

13. ἀλλ' ἀριθμός] Codd. Mon. C. Marc. A.C. ἀλλὰ ἀριθμός. Paulo superius Marc.

A. περιέχει.

14. ἂν ἦ ὁ] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Med. B. ἂν εἰ ἦ ὁ. Vat. ἂν εἰ ἦν ὁ.

ib. τὸ πρῶτον] Codd. Marc. B. Darm. et Med. A. (ex corr.) omittunt τὸ ut marg. Ed. Pergit Marc. A. cum Cod. Mon. C. ὁ δὲ νοῦς καὶ τὸ ὄν καὶ τὰ εἶδη οὐ πρῶτα.

vel ens prorsus et unum, adeo ut, qui ens ipsum invenerit, unum quoque fuerit assecutus. Nempe cum ipsa essentia ipsum sit unum, velut si essentia sit intellectus, ipsum quoque unum intellectus existat. Intellectus, inquam, qui primo ens, primoque sit unum. Cumque tradat aliis essendi munus, sic et catenus largiatur et unum. Quid enim aliud quisquam præter ens intellectumque esse dixerit unum? Ipsum namque unum, aut idem atque ens existit: (homo enim et homo unus est idem:) aut saltem quemadmodum cuiuslibet numerus quidam est, velut si duo quædam dixeris, ita profecto de re quadam sola dicitur unum. Si ergo numerus est aliquid entium, nimirum entium aliquid est et unum: quidve sit, superest inquirendum. Sin autem totum hoc machinatio quædam est animi, res dinumerare aggredientis atque prosequentis, sequitur ipsum unum nihil re vera in rebus existere. Ratio tamen superior assererat, quidquid amittit unum, esse simul amittere. Consideratione itaque dignum est, numquid singulatim idem sit hoc ens atque hoc unum, similiterque ipsum omnino ens, ipsumque simpliciter unum sit penitus idem: sed

profecto si ens uniuscujusque multitudo quædam est, ipsum vero unum esse multitudo non potest, procul dubio diversum inter se erit utrumque. Homo igitur est et animal et rationale, partesque multæ, multaque in eo uno quodam coglutinantur. Aliud igitur homo est, aliud unum: siquidem homo quidem dividuum est, unum vero penitus individuum. Atqui et totum ens cuncta in se omnia continens magis etiam existit multa, et ab uno diversum, participatione tamen possidet unum. Præterea ens vitam habet et mentem. Nefas enim est, vita vacuum id opinari. Ens igitur est et multa. Quod si ens est intellectus, sic rursus est necessario multa, idque multo etiam magis si species comprehendit: idea namque non est penitus unum, sed potius est numerus aliquis, tum idea quælibet, tum universa: atque ita unum, sicut mundus est unum. Omnino autem unum quidem existit primum: sed intellectus speciesque et ens prima esse non possunt. Quælibet enim species constat ex multis, et compositum quiddam est, ideoque posterius. Illa enim, ex quibus unumquodque componitur, rite priora censentur. Quod autem intellectus

σύνθετον καὶ ὕστερον. Ἐξ ὧν γὰρ ἔστιν ἕκαστον, πρότερα ἐκείνα. Ὅτι δὲ οὐχ οἶόν τε τὸν νοῦν τὸ πρῶτον εἶναι, καὶ ἐκ τῶνδε δῆλον ἔσται· τὸν νοῦν ἀνάγκη ἐν τῷ νοεῖν εἶναι, καὶ τὸν γε ἄριστον καὶ τὸν οὐ πρὸς τὸ ἔξω βλέποντα, νοεῖν τὸ πρὸ αὐτοῦ· εἰς ἑαυτὸν γὰρ ἐπιστρέφων, εἰς ἀρχὴν ἐπιστρέφει. Καὶ εἰ μὲν αὐτὸς τὸ νοοῦν καὶ τὸ νοούμενον, διπλοῦς ἔσται καὶ οὐχ ἀπλοῦς, οὐδὲ τὸ ἓν· εἰ δὲ πρὸς τὸ ἕτερον βλέπει, πάντως πρὸς τὸ κρείττον καὶ πρὸ αὐτοῦ· εἰ δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸ κρείττον, καὶ οὕτω δεύτερον. Καὶ χρὴ τὸν νοῦν τοιοῦτον τίθεσθαι, οἶον παρέιναι μὲν τῷ ἀγαθῷ, καὶ τῷ πρώτῳ, καὶ βλέπειν εἰς ἐκείνον, συνεῖναι καὶ ἑαυτῷ, νοεῖν τε καὶ ἑαυτὸν, καὶ νοεῖν ἑαυτὸν ὄντα τὰ πάντα. Πολλοῦ ἄρα δεῖ τὸ ἐν εἶναι ποικίλον ὄντα. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸ ἐν τὰ πάντα ἔσται· οὕτω γὰρ οὐκέτι ἐν εἶη, οὐδὲ νοῦς. Καὶ γὰρ ἂν οὕτως εἶη τὰ πάντα, τοῦ νοῦ τὰ πάντα ὄντος· οὐδὲ τὸ ὄν· τὸ γὰρ ὄν τὰ πάντα.

15 Τί ἂν οὖν εἶη τὸ ἓν; καὶ τίνα φύσιν ἔχον; ἢ οὐδὲν θαυμαστὸν, μὴ ράδιον εἰπεῖν εἶναι, ὅπου μὴδὲ τὸ ὄν ράδιον, μὴδὲ τὸ εἶδος· ἀλλ'

1. ἔστιν ἕκαστον] Codd. Darm. Marc. A.B. Mon. C. Vat. ἕκαστόν ἐστι.
 2. ἐκ τῶνδε] Ita Cod. Vat. Rell. cum Ed. ex τῶν δεῖ. Mox Med. A. τὰ pro τῷ.
 4. πρὸς αὐτοῦ] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Med. A. Vat. πρὸ αὐτοῦ. Quod recipi.
 ib. ἑαυτὸν] Cod. Vat. αὐτόν. Mon. C.

αὐτόν, cum Marc. A.B.
 6. πρὸς τὸ ἕτερον] Codd. Mon. C. et Darm. cum marg. Ed. omittunt τῷ.
 7. βλέπειν] Codd. Ciz. et Vat. βλέπει.
 ib. καὶ πρὸ] Cod. Darm. καὶ τὸ πρὸ.
 ib. εἰ δὲ πρὸς] Codd. Marc. A C. Mon. C. Med. B. Vat. εἰ δὲ καὶ πρὸς. Vat. pergit αὐτόν pro αὐτόν. Mox Marc. A.B. οὐ-

τως pro οὕτω. Tum Marc. A. τὸν νοῦν τὸν τοιοῦτον.
 10. ἐκείνον] Cod. Vat. ἐκεῖνο.
 ib. καὶ ἑαυτῷ] Codd. Ciz. Mon. C. Marcc. Vat. δεῖ καὶ ἑαυτῷ.
 11. Πολλοῦ] Cod. Ciz. πολλαχού. Med. A. in marg. ab ead. m. οὐδὲ ὅλως.

esse nequeat ipsum primum, per hæc quoque patebit. Intellectum necesse est in intelligendo consistere. Et certe optimum intellectum, et qui non externa prospicit, necessarium est, quod superius est, intelligere: nempe dum convertitur in se ipsum, revertitur in principium. Jam vero, si ipse idem est, et quod intelligit, et quod intelligitur, duplex jam existit: cumque simplex non sit, merito nec est unum. Sin autem ad aliud aspicit, omnino ad melius suspicit atque superius. Quod si tum ad se, tum ad præstantius figit intuitum, sic quoque secundum gradum tenere videtur. Oportet sane mentem se affectam asseverare, ut adstet quidem bono primoque, ipsumque suspiciat: præterea secum habitet, se ipsam animadvertens, atque ita cuncta se esse cognoscens. Cum igitur intellectus sit adeo varius, procul abest, ut ipsum sit unum. Quam ob rem nec ipsum quidem unum esse omnia: alioquin non amplius foret unum: neque etiam est intellectus. Sic enim rursus omnia foret: quippe cum intellectus ipse sit euncta. Demique neque ens esse putandum, ens enim ipsum prorsus est omnia.

III. Accessus ad Deum.

Animus etiam, eum propemodum accedit ad Deum, ambiguitate laborat. Tum quia intellectus et species est, et speciebus consuevit iniri. Deus autem speciem habet nullam. Tum etiam, quia animus tunc demum accessisse potest, cum ipse factus est Deus: ambigit ergo mox, utrum ipsemet sibi, an alter occurrat. Quisquis accedit ad Deum bonum, summum, unum, discedat ab oppositis, id est a malo, ab infimis, a multitudinibus, excedat etiam intellectum. Intellectus enim non est ipsum simpliciter ens, sed ens duntaxat intellectuale. Deus autem est quolibet ente superior, imo et ipso simpliciter ente. Sicut enim ens sensibile forma sensibili terminatur, sic ens intelligibile forma finitur intelligibili. Sic denique ipsum ens ipsa entis forma determinatur. Principium vero super omne determinatum extat. Neque stare dicitur, ne stare statu cogatur. Nec ulla ad res habitudine facit quicquam. Sed res ab illo fiunt quasi non faciente, sicut non mutato mutantur.

Quidnam igitur est ipsum unum? quamve naturam habet? Sed profecto nihil mirum est non esse id facile dictu, quippe cum neque ens neque species exprimi facile possit: nempe cognitio nostra speciebus inimitur. Quando vero ad informe

759 ἔστιν ἡμῖν γνώσις εἶδεςιν ἐπερειδομένη. Ὅσα δ' ἂν εἰς ἀνείδεον ἢ
 ψυχὴ ἴη, ἐξαδυνατοῦσα περιλαβεῖν τῷ μὴ ὀρίζεσθαι καὶ οἶον τυποῦ-
 σθαι, ὑπὸ ποικίλου τοῦ τυποῦντος, ἐξολισθάνει καὶ φοβεῖται, μὴ οὐ-
 760 δὲν ἔχη. Διὸ κάμνει ἐν τοῖς τοιούτοις, καὶ ἀσμένη καταβαίνει πολ-
 λάκις ἀποπίπτουσα ἀπὸ πάντων, μέχρις ἂν εἰς αἰσθητὸν ἦκοι, ἐν 5
 στερεῷ ὡσπερ ἀναπαυομένη, οἶον καὶ ἡ ὄψις, κάμνουσα ἐν τοῖς μι-
 κροῖς, τοῖς μεγάλοις ἀσμένως περιπίπτει. Καθ' ἑαυτὴν δὲ ἡ ψυχὴ
 ὅταν ἰδεῖν ἐθέλη μόνην ὀρώσα τῷ συνεῖναι, καὶ ἐν οὖσα, τῷ ἐν εἶναι
 αὐτῷ, οὐκ οἶεταί πω ἔχειν ὃ ζητεῖ, ὅτι τοῦ νοουμένου μὴ ἕτερόν ἐσ-
 Βτιν. Ὅμως δὲ χρὴ οὕτω ποιεῖν τὸν μέλλοντα περὶ τὸ ἐν φιλοσοφίᾳ 10
 σειν· ἐπεὶ τοίνυν ἔν ἐστιν ὃ ζητοῦμεν, καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν πάντων
 ἐπισκοποῦμεν τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ πρῶτον, οὔτε πόρρω δεῖ γενέσθαι
 τῶν περὶ τὰ πρῶτα, εἰς τὰ ἔσχατα τῶν πάντων πεσόντα, ἀλλ' ἰέμε-
 νον εἰς τὰ πρῶτα ἐπαναγαγεῖν ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἐσχάτων
 ὄντων, κακίας τε πάσης ἀπηλλαγμένον εἶναι, ἅτε πρὸς τὸ ἀγαθὸν 15
 C σπεύδοντα γενέσθαι, ἐπὶ τε τὴν ἐν ἑαυτῷ ἀρχὴν ἀναβεβηκέναι, καὶ
 ἐν ἐκ πολλῶν γενέσθαι ἀρχὴν καὶ ἐνὸς θεατὴν ἐσόμενον. Νοῦν τοί-
 νυν χρὴ γενόμενον, καὶ τὴν ψυχὴν τὴν αὐτοῦ νῶ πιστεύσαντα καὶ

2. εἴη] Cum marg. Ed. habent ἴη Codd. Marce. Darm. Mon. C. Med. A. B. Quos sequimur.

3. ἐξολισθάνει] Cod. Vat. ἐξολισθάνει: voluit sine dubio ἐξολισθάνει. Pergunt Marce. καὶ φοβεῖται, ut est in marg. Ed. Sed Marce. B. in marg. habet γρ. φρονεῖται, ut est in Ed. Nos illud prætulimus.

4. ἔχει] Codd. Marce. A. B. Darm. et Med. A. ἔχει. Quod prætulī. Mox Mon. C. Marce. A. κάμνει.

5. μέχρις] Cod. Mon. C. μέχρι, cum

Marc. A.

ib. αἰσθητῶν] Cod. Ciz. αἰσθησιν. Pergit idem cum Med. B. Mon. C. Vat. ἦκη.

8. τῷ ἐν εἶναι αὐτῷ] Cod. Vat. τὸ—αὐτό.

10. Ὅμως δὲ] Codd. Marce. A. B. Darm. et Vat. ἤμως δέ. Quod recepi.

ib. οὕτω] Codd. Darm. Marce. A. B. et Mon. C. οὕτως.

ib. φιλοσοφεῖν] Codd. omnes ut marg. Ed. φιλοσοφῆσιν. Quod prætulī.

12. τὸ ἀγαθόν] Codd. Vat. Marce. et

Mon. C. τὰγαθόν.

16. ἐν ἑαυτῷ] Codd. Ciz. et Vat. ἐν αὐτῷ.

ib. καὶ ἐν ἐκ] Ita Codd. Marce. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. καὶ ἐν ἐκ.

17. ἀρχὴν, καὶ] Cod. Med. A. ἀρχὴν, καὶ sed in marg. ab al. m. ἀρχῆς.

ib. Νοῦν—γενόμενον] Desunt hæc in Cod. Vat.

18. τὴν αὐτοῦ] Codd. Med. A. B. Marce. A. B. τὴν αὐτοῦ.

aliquid fertur animus cum comprehendere nequeat, propterea quod non determinetur, neque velut figuretur vario quopiam figurante, protinus inde prolabitur, metuens, ne forte nihil ibi reportet. Quam ob rem in rebus ejusmodi valde laborat, libenterque inde sæpe descendit, ab omnibus videlicet decidens, quousque ad aliquid sensibile prouat, ubi quasi in solido conquiescat: velut aspectus, in discernendis sæpe parvis defatigatus, libenter ad majora se flectit. Sed quando animus videre per se ipsum studet, cum se videat solum, propterea quod cum ipso videndo conflatur in unum, sitque cum illo jam unum, nimirum ex eo, quod cum ipso unum est, nondum, quod quaerit, habere se putat: quoniam ab eo, quod intelligitur, non est diversus. Operæ pretium est in primis eum, qui circa ipsum unum

philosophaturus sit, ita se comparare: nempe cum unum sit id, quod quaerimus, principiumque omnium et ipsum bonum atque primum, merito ab iis, quæ sunt circa prima, oportet non esse remotum, nec ullo modo ad omnium extrema præcipitari: sed ascendentem ad prima se ipsum ad excelsa reducere ab his, quæ sentiuntur, postremaque sunt. Expediit rursus animum adhibere omni malignitate purgatum, dum ad bonum affectat accedere: præterea in principium sibi insitum se in primis attollere, unum ex multis evadere, si modo principium atque unum sit inspecturus. Oportet igitur animum fieri tunc intellectum, ideoque totam animam menti committere, et in ea penitus collocare, ut quæ intellectus ipse videt, animus expectatus accipiat, ipsoque intellectu contempletur et unum. Sic

ὑφιδρύσαντα, ἴνα, ἀ ὄραῖ ἐκεῖνος, ἐγρηγορυῖα δέχοιτο, τούτω θεᾶσθαι
 τὸ ἐν, οὐ προστιθέντα αἴσθησιν οὐδεμίαν, οὐδέ τι παρ' αὐτῆς εἰς ἐκ-
 εῖνα δεχόμενον, ἀλλὰ καθαρῶ τῷ νῷ τὸ καθαρώτατον θεᾶσθαι, καὶ D
 τοῦ νοῦ τῷ πρώτῳ. Ὅταν τοίνυν ὁ ἐπὶ τὴν θεάν τοῦ τοιούτου ἐσταλ-
 5 μένος ἢ μέγεθος ἢ σχῆμα ἢ ὄγκον περὶ ταύτην τὴν φύσιν φαντασθῆ,
 οὐ νοῦς τούτω ἡγεμὼν γίγνεται τῆς θεᾶς, ὅτι μὴ νοῦς τὰ τοιαῦτα
 πέφυκεν ὄραῖν, ἀλλ' ἔστιν αἰσθήσεως καὶ δόξης, ἐπομένης αἰσθήσει,
 ἢ ἐνέργεια. Ἀλλὰ δεῖ λαβεῖν παρὰ τοῦ νοῦ τὴν ἐπαγγελίαν ὧν δύ-
 ναται. Δύναται δὲ ὄραῖν ὁ νοῦς ἢ τὰ πρὸ αὐτοῦ, ἢ τὰ αὐτοῦ, ἢ τὰ E
 10 παρ' αὐτοῦ. Καθαρὰ δὲ καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, ἔτι δὲ καθαρώτερα καὶ
 ἀπλούστερα τὰ πρὸ αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ τὸ πρὸ αὐτοῦ· οὐδὲ νοῦς τοί-
 νυν, ἀλλὰ πρὸ νοῦ. Τί γὰρ τῶν ὄντων ἐστὶν ὁ νοῦς; ἐκεῖνο δὲ, οὐ
 τι, ἀλλὰ πρὸ ἐκάστου· οὐδὲ ὄν, καὶ γὰρ τὸ ὄν οἷον μορφήν τὴν τοῦ
 ὄντος ἔχει. Ἀμορφον δὲ ἐκεῖνο καὶ μορφῆς νοητῆς· γεννητικὴ γὰρ ἢ
 15 τοῦ ἐνὸς φύσις οὐσα τῶν πάντων, οὐδέν ἐστὶν αὐτῶν· οὔτε οὖν τι, F
 οὔτε ποιὸν, οὔτε ποσὸν, οὔτε νοῦν, οὔτε ψυχὴν, οὐδὲ κινούμενον, οὐ
 δ' αὖ ἐστὼς, οὐκ ἐν τόπῳ, οὐκ ἐν χρόνῳ, ἀλλὰ τὸ καθ' αὐτὸ μονοει-
 δὲς, μᾶλλον δὲ ἀνείδεον, πρὸ εἶδους ὄν παντὸς, πρὸ κινήσεως, πρὸ

1. ὑφιδρύσαντα] Cod. Vat. ὑφιδρύσαντα.
 ib. ἴνα ἀ ὄραῖ] Codd. Darm. Marc. B.
 et Med. A. ἴν' pro ἴνα. Marc. A.C. Med.
 B. ἴνα ὄραῖ, in marg. ὅπου ὄραῖ. Mon. C.
 ἴνα (sic) ὄραῖ.
 ib. τούτῳ] Cod. Vat. τοῦτο. Idem cum
 Ciz. pergit θεᾶσθαι. Ed. θεᾶσθαι
 2. παρ' αὐτῆς] Codd. Marc. B. Med. A.
 B. παρ' αὐτῆς.
 ib. εἰς ἐκεῖνα] Codd. Darm. Marc. B.
 et Med. A. ut marg. Ed. εἰς ἐκεῖνον. Med.

A. in marg. ab al. m.: scilicet νοῦν. Ciz.
 Marc. A.C. Mon. C. Med. B. Vat. εἰς
 ἐκεῖνο.
 4. ὁ ἐπὶ τὴν] Cod. Vat. omittit ὁ.
 6. τοῦτο ἡγεμὼν] Cum marg. Ed. habent
 τοῦτο Codd. Marc. A.B. Mon. C. Ciz.
 Darm. Vat. Quos sequor.
 7. καὶ δόξης] Desunt hæc in Codd. Ciz.
 et Vat.
 8. ὧν δύναται] Cod. Vat. ὡς δύναται.

9. ἢ τὰ αὐτοῦ] Cod. Marc. A. Med. B.
 ἢ τὰ αὐτοῦ. Idem mox παρ' αὐτοῦ. Ed.
 αὐτοῦ.
 10. Καθὰ] Ita Ed. Sed Codd. omnes
 ut marg. Ed. καθὰ, quod vertendo ex-
 pressit Fic. et nos recepimus.
 17. οὐκ ἐν χρόνῳ] Cod. Ciz. omittit hæc.
 ib. καθ' αὐτῷ] Ita Codd. Marc. Mon.
 C. Med. A.B. In Ed. est καθ' αὐτὸν, in
 Vat. καθ' αὐτό.

tamen, ut sensum adhibeat nullum, nec etiam
 aliquid a sensu proveniens: sed pura duntaxat
 mente, ipsoque mentis primo purissimum con-
 templetur. Quotiens igitur ad id contemplan-
 dum tractus aliquis magnitudinem, vel figuram,
 vel quancunque molem circa hæc naturam ima-
 ginatur, huic certe ad hæc speculationem dux
 non extitit intellectus, quoniam intellectus suapte
 natura ad hæc inspicenda non vertitur: sed ac-
 tio talis potius est sensus ipsius opinionisque sen-
 sum natura sequentis. Oportet autem ab intel-
 lectu accipere nuncium eorum, quæ in ejus sunt
 potestate. Potest vero intellectus inspicere vel
 quæ sunt super ipsum, vel sua, vel quæ aguntur
 ab eo. Pura quidem sunt etiam, quæ sunt in eo:
 puriora vero atque simpliciora, quæ superiora
 sunt intellectu, imo vero quod est intellectu su-
 perius. Quam ob rem, quod intellectu superius

est, non est intellectus, sed ante intellectum ex-
 tat. Intellectus enim est aliquid entium: illud
 vero non aliquid, sed uno quoque superius. Ne-
 que est ens: nam ens velut formam ipsam entis
 habet. Sed illud est prorsus informe, ab intelli-
 gibili etiam forma secretum. Unius namque na-
 tura cum sit genitrix omnium, merito nullum
 existit illorum: igitur neque quid existit, neque
 quale, neque quantum. Præterea non est intel-
 lectus, non anima, non movetur, non quiescit,
 non est in loco, non est in tempore: sed ipsum
 secundum se uniforme, imo vero informe super
 omnem existens formam, super motum, super
 statum. Hæc enim circa ens versantur, quæ
 quidem ipsum multa conficiunt. Verum cur non
 stat saltem, si non movetur? Quoniam circa ens
 quidem horum alterum vel utrumque versari ne-
 cessarium est. Præterea quod stat, ipso videlicet

760 *στάσεως. Ταῦτα γὰρ περὶ τὸ ὄν, ἃ πολλὰ αὐτὸ ποιεῖ. Διὰ τί οὖν*
εἰ μὴ κινούμενον, οὐχ ἔστώς; ὅτι περὶ μὲν τὸ ὄν τούτων θάτερον, ἢ
 761 *ἀμφοτέρα ἀνάγκη, τό τε ἔστώς, στάσει ἔστώς, καὶ οὐ ταῦτὸν τῇ*
στάσει, ὥστε συμβήσεται αὐτῷ, καὶ οὐκ ἔτι ἀπλοῦν μένει, ἐπεὶ καὶ
τὸ αἷτιον λέγειν οὐ κατηγορεῖν ἐστὶ συμβεβηκός τι αὐτῷ, ἀλλ' ἡμῖν, 5
ὅτι ἔχομέν τι παρ' αὐτοῦ, ἐκείνου ὄντος ἐν αὐτῷ. δεῖ δὲ μηδὲ τὸ
ἐκείνο μηδὲ τὸ τοῦτο λέγειν, ἀκριβῶς λέγοντα· ἀλλ' ἡμᾶς οἶον ἔξω-
θεν περιθέοντας τὰ αὐτῶν ἐρμηνεύειν ἐθέλειν πάθη· ὅτε μὲν ἐγγύς,
 Β *ὅτε δὲ ἀποπίπτοντας ταῖς περὶ αὐτὸ ἀπορίαις.*

C *Γίνεται δὲ ἡ ἀπορία μάλιστα, ὅτι μηδὲ κατὰ ἐπιστήμην ἢ σύνεσις 10*
ἐκείνου, μηδὲ κατὰ νόησιν, ὥσπερ τὰ ἄλλα νοητὰ, ἀλλὰ κατὰ παρ-
ουσίαν ἐπιστήμης κρείττονα. Πάσχει δὲ ἡ ψυχὴ τοῦ ἐν εἶναι τὴν
ἀπόστασιν, καὶ οὐ πάντη ἐστὶν ἐν, ὅταν ἐπιστήμην τοῦ λαμβάνη.
Λόγος γὰρ ἡ ἐπιστήμη, πολλὰ δὲ ὁ λόγος. Παρέρχεται οὖν τὸ ἐν
εἰς ἀριθμὸν καὶ πλήθος πεσοῦσα. Ὑπὲρ ἐπιστήμην τοίνυν δεῖ δρα- 15
 D *μεῖν, καὶ μηδαμῇ ἐκβαίνειν τὸ ἐν εἶναι, ἀλλ' ἀποστήναι δεῖ καὶ ἐπι-*
στήμης καὶ ἐπιστητῶν καὶ παντὸς ἄλλου, καὶ καλοῦ θεάματος. Πᾶν

6. ἐν αὐτῷ] Codd. Marc. A.C. Med. B. Vat. ἐν αὐτῷ.

ib. τὸ μὴ οὐδ' ἐκείνου] Cum marg. Ed. habent μηδὲ τὸ ἐκείνο μηδὲ τὸ τοῦτο λέγειν Codd. Darm. Marc. B. Med. A. (ex corr.) B. Sed Marc. A.C. Ciz. Mon. C. Vat. μηδὲ τὸ ἐκείνου. Pergunt Ciz. et Vat. μηδὲ τὸ ὄντως. Illos sequor. Ed. μὴ δὲ ὄντως

λέγειν.

8. ἐθέλει] Cod. Vat. ἐθέλει. Idem bis ὅτι pro ὅτι cum Marc. A.B.

10. κατὰ ἐπιστήμην] Codd. Darm. Mon. C. Marcc. et Vat. κατ' ἐπιστήμην.

13. ὑπόστασιν] Codd. præter Mon. C. et Marc. A. omnes ut marg. Ed. ἀπόστασιν. Quos sequor.

ib. ἐπιστήμην σου] Ed. cum Codd. Darm. Mon. C. Med. A.B. τοῦ; sed Marcc. Ciz. et Vat. σου, unde patet, in rel. scribendum fuisse σου.

14. τὸ ἐν εἰς ἀριθμὸν] Ita correxi ex Marcc. Ed. cum rel. τὸ ἐν.

17. καὶ καλοῦ] Cod. Ciz. omittit καί.

statu stans appellatur, neque idem est penitus atque status: ideoque accidit ipsi, neque simplex ulterius permanet. Jam vero quando ipsum unum esse omnium causam affirmamus, non dicimus ob hoc aliquid ipsi contingens, sed nobis potius accidens: quoniam ab eo scilicet aliquid habeamus, ipso in se interim permanente. Proinde exactissima ratione de Deo loquentem, neque illud neque hoc dicere fas est: sed nos velut extrinsecus circumvagantes affectiones sive passionis ibi nostras utunque possumus interpretari conamur. Et alias quidem propius ad hoc ipsum accedimus, alias autem incerti longius ambiguitate prolabimur.

IV. Accessus ad Deum.

Principium rerum est penitus incorporeum, immobile, unum. Cum igitur nequeamus illud attingere per opposita, merito nec inaginatione attingimus corporalia machinante, nec mobili ratione mutabile non-nihil semper excogitante, nec intelligentia suapte natura multiplici varium semper aliquid meditante.

Sed attingimus tandem unitate quadam animæ intellectu superiorem, quando ad eam a multitudine, tam intima, quam externa, penitus segregati confugimus. Tunc primum præsentis ubique semper Dei signum jam nobis perfecte præsentis habemus, præcipue trinum, novum lumen, insuetum amorem, inastimabile gaudium. Ad hoc consequendum duo conferunt: doctrina quidem tanquam via, segregatio vero dicta tanquam animi præparatio.

Accidit autem dubitatio defectusque nobis circa cognoscendum Deum, præcipue quoniam neque per quandam scientiam, neque per intelligentiam ullam cognoscimus illum, sicut alia solemus, quæ intelligibilia nuncupantur, sed per præsentiam quandam scientia meliorem. Anima vero procul evadit ab uno, neque est penitus unum, quando scientiam alicujus assumit. Scientia enim ratio quædam est, ratio vero multa. Unum ergo transgreditur in numerum multitudinemque prolapsa. Scientiam ergo necessarium est transcendere, nec ullo modo ab eo, quod est esse unum, usquam prævaricari: sed a scientia

γὰρ καλὸν ὕστερον ἐκείνου καὶ παρ' ἐκείνου, ὡσπερ πᾶν φῶς μεθη-
 μερινὸν παρ' ἡλίου. Διὸ οὐδὲ ῥητὸν οὐδὲ γραπτὸν φησιν. Ἀλλὰ
 λέγομεν καὶ γράφομεν, πέμποντες εἰς αὐτὸ καὶ ἀνεγείροντες ἐκ τῶν
 λόγων ἐπὶ τὴν θέαν, ὡσπερ ὁδὸν δεικνύντες τῷ τι θεάσασθαι βουλο- E
 5 μένῳ. Μέχρι γὰρ τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς πορείας ἢ δίδαξις· ἢ δὲ θεὰ αὐ-
 τοῦ ἔργον ἤδη τοῦ ἰδεῖν βεβουλημένου. Εἰ δὲ μὴ ἠλθέ τις ἐπὶ τὸ
 θέαμα μηδὲ σύνεσιν ἔσχευ ἢ ψυχὴ τῆς ἐκεῖ ἀγλαίας, μηδὲ ἔπαθε,
 μηδὲ ἔσχευ ἐν ἑαυτῷ οἷον ἐρωτικὸν πάθημα ἐκ τοῦ ἰδεῖν, ἐραστοῦ ἐν
 ᾧ ἐρᾷ ἀναπαυσαμένου, δεξάμενον φῶς ἀληθινὸν, καὶ πᾶσαν τὴν ψυ-
 10 χὴν περιφωτίσας, διὰ τὸ ἐγγυτέρω γεγονέναι, ἀναβεβηκέναι δὲ ἔτι
 ὀπισθοβαρῆς ὑπάρχων, ἃ ἐμπόδια ἦν τῇ θεᾷ, καὶ οὐ μόνος ἀναβεβη- F
 κῶς, ἀλλ' ἔχων τὸ διεῖργον ἀπ' αὐτοῦ, ἢ μήπω εἰς ἐν συναχθεῖς· οὐ
 γὰρ δὴ ἄπεστιν οὐδενὸς ἐκείνο, καὶ πάντων δὲ, ὥστε παρῶν μὴ παρ-
 εῖναι· ἀλλ' ἢ τοῖς δέχεσθαι δυναμένοις καὶ παρεσκευασμένοις, ὥστε 762
 15 ἐναρμόσαι καὶ οἷον ἐφάψασθαι καὶ θίγειν ὁμοιότητι καὶ τῇ ἐν αὐτῷ
 δυνάμει, συγγενεῖ τῷ ἀπ' αὐτοῦ, ὅταν οὕτως ἔχη ὡς εἶχεν, ὅτε ἠλ-
 θεν ἀπ' αὐτοῦ, ἤδη δύναται ἰδεῖν, ὡς πέφυκεν ἐκείνος θεατὸς εἶναι.

3. ἐκ τῶν λόγων εἰς τὸν λόγον] Ita Ed. Sed desunt tria verba posteriora in Codd. omnibus ut in marg. Ed. Quare ea delevi.

4. τῷ τι] Cod. Vat. omittit τι.

5. Μέχρι γὰρ] Cod. Med. A. μέχρι μὴν γὰρ.

ib. πορείας] Cod. Vat. πορίας.

ib. θέα αὐτοῦ] Cod. Vat. θέα αὐτοῦ cum Marc. Sed Ed. cum rell. αὐτοῦ.

7. θέαμα, μηδὲ ἔπαθε] Codd. omnes θέαμα μηδὲ σύνεσιν ἔσχευ ἢ ψυχὴ τῆς ἐκεῖ ἀ-

γλαίας, μηδὲ ἔπαθε. In Ed. est ἔπαθεν. Ego verba, quæ exciderant, restitui.

8. ἐν αὐτῇ] Codd. Marc. A.C. Ciz. et Vat. αὐτῷ sine in. Mon. C. Med. B. ἐν αὐτῷ. Marc. B. Med. A. ἐν αὐτῇ. Recepti ἐν αὐτῷ.

9. διὰ φῶς] Codd. Marc. A.C. Mon. C. et Vat. omittunt δι. Quare delevi.

11. οὐ μόνος] Cum marg. Ed. habent οὐ μόνος Codd. exceptis Medd. omnes. Unde correxi locum.

ib. ἀναβεβηκῶς] Ita Codd. Marc. Mon. C. et Darm. In Vat. est ἀναβίβηκα, in Ed. ἀναβίβηκός.

15. ἰφαρμόσαι] Ita Ed. Sed Codd. excepto Darm. omnes ἰσαρμόσαι. Quod recepi.

16. συγγενεῖ τῷ ἐπ'] Codd. Darm. Marc. B. ut marg. Ed. συγγενῆ τῷ ἐπ'. Reliqui servant συγγενεῖ sed cum marg. habent ἐπ'. Quod prætulī.

ib. ὅτε] Cod. Med. A. ὅταν.

rebusque sciendis omnique alio pulchroque spectaculo sevocari. Omne namque pulchrum et illo est posterius, et ab illo, quemadmodum diurnum omne lumen a sole. Quam ob rem summum Deum Plato inquit neque scribi unquam, neque dici posse. Scribimus autem loquimurque de illo frequenter, ut ita saltem disputationibus nostris animum excitemus, et ad divinum spectaculum dirigamus, quasi quandam ostendentes viam visere nonnihil desideranti. Doctrina quidem usque ad viam et iter suas vires extendit: Deum vero videre jam opus illius est, qui videre voluerit. Ille profecto neque pervenit ad spectaculum, neque illius conspicit lucem, et idcirco neque afficitur inde, neque affectionem sive passionem gustat in se amatoriam ex intuitu solitam proficisci, si quando amator in amato jam conquiescat, ubi sane verum accipitur lumen, totam illuminans animam propius accedentem: ille, in-

quam, talia non assequitur, qui molitur illuc ascendere, iis adhuc retrogravatus tractusque a tergo, quæ sunt inspecturis obstacula. Neque illuc ascendit solus, sed trahit interea secum, quod disjungat ab illo, vel potius nondum est omnino redactus in unum. Deus enim a nullo usquam abest, et quodammodo abesse videtur ab omnibus, adeo, ut præsens ubique sit, iterumque non præsens. Nam iis duntaxat est præsens, qui capere possunt, atque ita parati sunt, ut cum illo congruere, ac velut ipsum attingere valeant, per similitudinem videlicet quandam insitamque potentiam, munerī inde tributo cognatam, quando scilicet animus omnino sic est affectus, sicut erat, cum inde processit: ideoque videre jam potest, sicut ipse Deus est natura videndus. Ille, inquam, nondum illuc usque pervenit, qui propter hæc obstacula inde retrahitur, vel etiam protrahit ad iter moras, quoniam desit ratio, disciplinaque

762 Εἰ οὖν μήπω ἐστὶν ἐκεῖ, ἀλλὰ διὰ ταῦτά ἐστιν ἔξω ἢ δι' ἔνδειαν τοῦ παιδαγωγούντος λόγου, καὶ πίστιν περὶ αὐτοῦ παρεχομένου, Βδὶ' ἐκεῖνα μὲν αὐτὸν ἐν αἰτία τιθέσθω καὶ πειράσθω ἀποστὰς πάντων μόνος εἶναι· ἃ δὲ ἐν τοῖς λόγοις ἀπιστεῖ ἐλλείπων ὧδε διανοεῖσθω.

C Ὅς τις οἶεται τὰ ὄντα τύχῃ καὶ τῷ αὐτομάτῳ διοικεῖσθαι καὶ σωματικαῖς συνέχεσθαι αἰτίαις, οὗτος πόρρω ἀπελήλαται καὶ θεοῦ καὶ ἐννοίας ἐνός. Καὶ ὁ λόγος οὐ πρὸς τούτους, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἄλλην φύσιν παρὰ τὰ σώματα τιθεμένους καὶ ἀνιόντας ἐπὶ ψυχῇν. Καὶ δὴ δεῖ τούτους φύσιν ψυχῆς κατανενοηκέναι, τὰ τε ἄλλα, καὶ ὡς παρὰ 10
D νοῦ ἐστὶ, καὶ λόγου παρὰ τούτου κοινωνήσασα, ἀρετὴν ἴσχει, μετὰ δὲ ταῦτα, νοῦν λαβεῖν ἕτερον τοῦ λογιζομένου καὶ λογιστικοῦ καλουμένου, καὶ τοὺς λογισμοὺς, ἥδη οἷον ἐν διαστάσει καὶ κινήσει, καὶ τὰς ἐπιστήμας λόγους ἐν ψυχῇ τὰς τοιαύτας ἐν φανερωῖ ἥδη γεγυυίας τῷ ἐν τῇ ψυχῇ γεγονέναι τὸν νοῦν τῶν ἐπιστημῶν αἴτιον καὶ 15
νοῦν ἰδόντα οἷον αἰσθητὸν, τῷ ἀντιληπτὸν εἶναι ἐπαναβεβηκότα τῇ

2. πρὸ αὐτοῦ παρεχομένου] Cod. Ciz. παρ' αὐτοῦ ὑπερχομένου.

3. μὲν αὐτὸν] Cod. Med. B. μὲν αὐτὸν, cum Marce. Ed. cum rell. αὐτόν.

ib. ἐναντία] Cum marg. Ed. habent ἐν αἰτία, Codd. Darm. Marc. B.C. Mon. C. Vat. Quod recepi. In Ciz. est εἰνά τι

ἀνατιθέσθω.

6. οἶεται] Cod. Mon. C. οἶσθαι. Marc.

Α. οἶεσθαι (sic).

7. συνέχεσθαι] Cod. Mon. C. συνεζεύχθαι, cum Marce. A.

ib. ἀπελήλαται] Cod. Darm. ἀπελήλακται. Pergit Vat. τοῦ θεοῦ.

9. δὴ δι.] Cod. Med. A. δεῖ δὴ.

10. ψυχῆς] Ita, præter Darm., Codd. omnes. Ed. ψυχῆν.

14. γεγυυίας] Ita Codd. excepto Darm. omnes, nisi quod Ciz. habet γεγυυίαι. In Ed. est λεγυυίαι (sic). Mox Ciz. omittit τῇ.

illucisque perducens, fidemque faciens de divinis: sed profecto quantum ad cætera spectat obstacula, se ipsum quisque in culpa jure posuerit: nempe conari debet abesse procul ab omnibus, solusque evadere. Quantum vero ad rationes pertinet, quibus forte minus credat, sic denique profecturus excogitet.

V. Accessus ad Deum.

In Theologia nostra, et libro de Amore, et secundo Epistolarum libro rationes diligentius assignavimus, quibus gradatim ascendendum sit a natura corporea, que dimensioni, motui, numero subjecta est, ad animam dimensione jam liberam. Ab anima mobili multiplicique ad intellectum immobilem quidem, sed multiplicem: atque interim ab intellectu ipsius animæ proprio ad ipsum simpliciter intellectum, tandem ab intellectu, qui necessario in se multiformis est, ad ipsum simpliciter unum, quod non sit ens unum, ne ita sit multiplex: siquidem ratio unius et entis est diversa. Ens enim et multitudinem admittit, et nihilum habet oppositum. Unum vero multitudinem non sustinet, sed respuit, ut oppositam. Est igitur non ens, sed principium entis penitus absoluti: atque interca principium specierum absoluturarum. Omnes

enim species naturalium in primo esse suum esse possident absolutum. Quando Deum nominamus unum, simplicitatem ipsam vaticinamur penitus individuum, que super essentiali principium est essentiali longe excellentius, quam unitis numerorum et signum dimensionum. Profecto sicut ens continuum atque ens discretum ad aliquid individuum resolvuntur: ita ipsum simpliciter ens refertur ad ipsum simpliciter individuum.

Quicumque res opinatur fortuna casuque temerario gubernari, causisque duntaxat corporeis contineri, is ab ipso Deo uniusque ipsius intelligentia est longe remotus. Neque nos ad homines sic affectos verba facimus, sed ad illos tantum, qui naturam aliam præter corpora ponunt, et ad animam saltem usque perveniunt. His igitur expedit, naturam animæ diligenter animadvertere, tum quantum spectat ad alia, tum vel maxime quemadmodum ab intellectu procedit, rationemque inde suscipiens assequitur et virtutem. Præter hæc autem intellectum alterum præter intellectum ratiocinantem, qui rationalis cognominatur, considerare decet. Item rationis discursiones, sive argumentationes, velut jam in

ψυχῇ καὶ πατέρα αὐτῆς ὄντα, κόσμον νοητὸν, νοῦν ἡσυχον, καὶ ⁷⁶²
 ἀτρεμῇ κίνησιν φατέον πάντα ἔχοντα ἐν αὐτῷ καὶ πάντα ὄντα πλη-
 θος ἀδιάκριτον καὶ αὐ διακεκριμένον. Οὔτε γὰρ διακέκριται ὡς οἱ
 λόγοι οἱ ἤδη καθ' ἐν νοούμενοι, οὔτε συγκέχεται τὰ ἐν αὐτῷ. Πρό-
 5 εἰσι γὰρ ἕκαστον χωρὶς, οἷον καὶ ἐν ταῖς ἐπιστήμαις πάντων ἐν
 ἀμερεῖ ὄντων· ὅμως ἐστὶν ἕκαστον χωρὶς αὐτῶν. Τοῦτο οὖν τὸ ὁμοῦ
 πλήθος ὁ κόσμος ὁ νοητός· ἐστὶ μὲν ὁ πρὸς τῷ πρώτῳ, καὶ φησὶν ^F
 αὐτὸ ὁ λόγος ἐξ ἀνάγκης εἶναι, εἴπερ εἴ τις καὶ ψυχὴν εἶναι· τοῦτο ⁷⁶³
 δὲ κυριώτερον ψυχῆς, οὐ μὲν τοι πρώτον, ὅτι μὴ ἐν, μηδὲ ἀπλοῦν,
 10 ἀπλοῦν δὲ τὸ ἐν καὶ ἡ πάντων ἀρχή. Τὸ δὴ πρὸ νοῦ τοῦ ἐν τοῖς
 οὔσι τιμιωτάτου, εἴπερ δεῖ τι πρὸ νοῦ εἶναι ἐν μὲν εἶναι βουλομένου,
 οὐκ ὄντος δὲ ἐν, ἐνοειδοῦς δὲ, ὅτι αὐτῷ μηδὲ ἐσκέδασται ὁ νοῦς, ἀλλὰ
 σύνεστιν ἑαυτῷ ὄντως, οὐ διαρτήσας ἑαυτὸν τῷ πλησίον μετὰ τὸ ἐν
 εἶναι, ἀποστῆναι δέ πως τοῦ ἐνὸς τολμήσας· τὸ δὴ πρὸ τούτου θαῦμα ^B
 15 τὸ ἐν, ὃ μὴ ὄν ἐστὶν, ἵνα μὴ καὶ ἐνταῦθα κατ' ἄλλου τὸ ἐν, ὦν
 ὄνομα μὲν κατ' ἀλήθειαν οὐδὲν προσῆκον. Εἴπερ δὲ δεῖ ὀνομάσαι,

1. αὐτῆς ὄντα] Cod. Darm. αὐτῆς ὄ-
 ντας.

2. αὐτῷ καὶ] Cod. Vat. αὐτῷ καί.

ib. πλήθος] Cod. Ciz. καὶ πλήθος.

3. ὡς οἱ] Cod. Med. A. in marg. ab al.
 m. ὡς οἱ λόγοι ἐν προφραῖς (sic) ἀλλ' ὡς οἱ
 λόγοι.

7. πρὸς τῷ] Cod. Vat. omittit τῷ.

8. αὐτῷ δ'] Codd. omnes, præter Medd.
 et Marc. C., cum marg. Ed. αὐτὸ δ'. Quod
 prætulit.

ib. ἐπίστε—ἵσαι] Desunt hæc in Cod.
 Vat.

ib. εἴ τις] Codd. Ciz. et Vat. τις, cum
 Marc.

10. πρὸ τοῦ ἐν] Cum marg. Ed. habet
 πρὸ νοῦ ἐν Cod. Vat. Quem sequor.

ib. τοῖς οὐδ'] Codd. præter Medd., om-
 nes τοῖς οὐσι. Quod recepi.

11. τιμιωτάτου] Codd. Marc. A. B. Mon.
 C. Vat. τιμιωτάτου. Quos sequimur. Vat.
 pergit εἴ τις δὴ τι.

ib. πρὸ τοῦ εἶναι] Codd., exceptis Medd.,
 omnes ut marg. Ed. νοῦ pro τοῦ. Cum
 quibus facimus.

12. ἑαυτῷ] Cod. Ciz. αὐτῷ.

14. θαύμαστος τοῦ ἐν] Cum marg. Ed.
 habet θαῦμα τὸ ἐν Cod. Darm. cum Marc.
 B. In Ciz. et Vat. est θαῦμα ἐν; in Mon.
 C. Marc. A. θαῦμα τοῦ ἐν; in Med. A.
 Marc. C. a pr. m. θαύμαστος τὸ ἐν, in marg.
 τοῦ. Ego cum marg. et Fic. feci.

15. ὄν ἐστὶν] Cum marg. Ed. habent ὄν
 ἐστὶν Codd. Darm. et Vat.

ib. ὄν ὄνομα] Codd. Marc. Mon. C. et
 Vat. ὄ pro ὄν. Vat. omittit proximum
 μὲν, Marc. A. cum Mon. C. habet κατὰ
 pro κατ'.

distantia quadam atque motu: scientias quoque rationes in anima tales in manifesto jam positas, propterea quod animæ infusus sit intellectus scientiarum causa, qui et intellectum videat quasi sensibilem: quia videlicet percipi animadvertique possit: intellectum, inquam, desuper incumbentem animæ ejus patrem, mundum intelligibilem, intellectum omnino quietum, et velut quietum quendam motum omnia in se habentem, existentem omnia, multitudinem indiscretam, rursusque discreta. Neque enim discernitur, sicut rationes in prolotione solent, sed tanquam rationes jam secundum unum quiddam excogitante: neque rursus quæ in ea mente sunt confunduntur. Prodit enim unumquodque seorsum, quemadmodum et in scientiis accidit: nempe cum omnia in quodam individuo congruant, singula tamen ab aliis secernuntur. Hæc itaque multitudo collecta simul, hic mundus intelligibilis adstat quidem primo quamproxime, hunc ratio esse ex

necessitate concludit, si qua ratio animam quoque esse convineit, hoc sane præstantius est, quam anima. Neque tamen est primum: quoniam neque unum est, neque simplex. At ipsum unum omniumque principium est procul dubio simplex. Proinde quod superius est (mente) ipso entium præstantissimo, siquidem aliquid oportet esse mente superius, quæ quidem esse vult unum, neque tamen est unum, sed saltem est aliquid uniforme: quoniam intellectus non est in se ipso dispersus, sed re vera secum ipso conspirat, neque quasi articulatum compositum se attrahat, propterea quod sit uni quam proximum, quamvis ab uno quodammodo secedens videatur audere: quod, inquam, super hoc mirabiliter extat, velut miraculum est ipsum unum, quod sane ens non est dicendum, ne hic quoque ipsum unum de alio prædicetur: cui profecto nullum re vera convenit nomen. Sin autem nominare cogamur, communi quidem appellatione

763

κοινῶς ἂν λεχθὲν προσηκόντως ἐν οὐχ ὡς ἄλλο, εἶτα ἐν, χαλεπὸν μὲν γνωσθῆναι διὰ τοῦτο, γιγνωσκόμενον δὲ μᾶλλον, τῷ ἀπ' αὐτοῦ γεννήματι τῇ οὐσίᾳ, καὶ ἄγει εἰς οὐσίαν νοῦς, καὶ αὐτοῦ ἡ φύσις τοιαύτη, ὡς πηγὴν τῶν ἀρίστων εἶναι, καὶ δύναμιν γεννώσαν τὰ ὄντα, μένουσαν ἐν ἑαυτῇ καὶ οὐκ ἐλαττουμένην, οὐδ' ἐν τοῖς γινομέ- 5 νοις ὑπ' αὐτῆς οὔσαν· ὅτι καὶ πρὸ τούτων ὀνομάζομεν ἐν ἐξ ἀνάγκης, τῷ σημαίνειν ἀλλήλοις αὐτὴν τῷ ὀνόματι, εἰς ἔννοιαν ἀμέριστον ἄγοντες, καὶ τὴν ψυχὴν ἐνοῦν θέλοντες, οὐχ οὕτως ἐν λέγοντες καὶ ἀμερές, ὡς σημεῖον ἢ μονάδα λέγοντες. Τὸ γὰρ οὕτως ἐν ποσοῦ ἀρχαί, ὃ οὐκ ἂν ὑπέστη, μὴ προούσης οὐσίας, καὶ τοῦ πρὸ οὐσίας. 10

Δ Οὐκ οὖν δεῖ ἐνταῦθα βάλλειν τὴν διάνοιαν, ἀλλὰ ταῦτα ὁμοίως αἰεὶ ἐκείνοις ἐν ἀναλογίαις τῷ ἀπλῶ καὶ τῇ φυγῇ τοῦ πλήθους καὶ τοῦ μερισμοῦ.

Ε Πῶς οὖν λέγομεν ἐν; καὶ πῶς τῇ νοήσει ἐφαρμοστέον; ἢ πλείονως τιθέμενον ἐν, ἢ ὡς μονὰς καὶ σημεῖον ἐνίζεται. Ἐνταῦθα μὲν 15

1. προσηκόντως] Ita Codd. Ciz. Darm. et Vat. Rell. cum Ed. προσηκόντος.
 ib. ἄλλο, εἶτα] Cod. Vat. ἄλλο εἶναι.
 2. γνωσθῆναι] Cod. Vat. γεωσθῆναι.
 4. τὰ ὄντα] Cod. Ciz. omittit τὰ.
 5. ἐλαττουμένην] Cod. Vat. ἐλαττουμένην. Idem cum Marcc. Mon. C. pergit οὐδέ.
 6. πρὸ τούτων] Ita Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. πρὸς τούτων.
 7. τῷ σημαίνειν] Codd. Ciz. et Vat. τῷ

- μὴ σημαίνειν.
 8. καὶ τὴν—λέγοντες] Desunt hæc in Cod. Ciz.
 ib. ἐν οὐ] Cod. Vat. ἐνοῦν. Quem sequor. Med. A. ad v. οὐ in m. ab al. m. εἶναι.
 10. μὴ προούσης] Cod. Ciz. omittit μὴ.
 11. ταῦτα] Cod. Mon. C. τοιαῦτα, cum Marcc. A.
 ib. αἰεὶ] Cod. Vat. αἰεὶ, Darm. καὶ εἰ.
 12. ἀναλογίαις] Codd. excepto Ciz. omnes

- cum marg. Ed. ἀναλογίαις. Quod recipiendum fuit.
 ib. καὶ φυγῇ] Codd. Vat. Marcc. et Mon. C. καὶ τῇ φυγῇ. Unde recepi Articulum.
 14. καὶ τῷ—ἐν,] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. Sed Ciz. habet voculam καί.
 ib. πλείονως] Codd. Mon. C. Marcc. A. πλείον ἄς. Pro τίθεμενον Fic. videtur legisse τίθεμεν.

unum commode appellatur: non adeo tamen, ut primo quidem aliud sit, deinde unum. Difficile sane cognitu ob hanc præcipue causam: cognitum vero potissimum sit ex progenie ejus essentia: nempe in essentiam intellectus adducit. Ipsius autem unius natura talis existit, ut sit fons omnium optimorum, ac potestas entia generans, permanens in se ipsa, neque diminutionem subiens generando, neque in rebus genitis requiescens. Nempe et quod ante hæc existit, nominatum unum quadam necessitate compulsi, optantes videlicet primam omnium naturam ipso nomine inter nos designare, nos ipsos in notionem individuum adducentes, animamque in unum redigere contententes. Ubi certe non sic unum et impartibile dicimus, velut signum et unitatem dicimus numeralem. Quod enim sic est unum, est quanti principium: quod quidem nunquam foret, nisi essentia, et quod ante essentiam est, præcederet. Quam ob rem cogitationis aciem in his defigere non debemus, sed unitatem hanc et signum analogica similitudine quadam unum ip-

sium repræsentare putandum, ob quandam simplicitatem multitudinis divisionisque expertem.

VI. Accessus ad Deum.

Opposita quadam via accedimus in dimensionibus numerisque ad individuum suum, atque in entibus ad individuum illud, quod entium est principium. Illic enim ad intimum aliquid ac minimum pervenitur: hic autem ad extimum et amplissimum: maximum, inquam, simplicitate atque virtute. Est enim simplicius semper quolibet apud te excogitata simplicitate, atque potentius similiter potestate. Sobum ipsum unum esse potest universi principium: solum namque se ipso sufficiens est omnino. Quicquid vero præter illud est necessario multiplex, quadruplicem saltem patitur indigentiam: siquidem in eo totum eget partibus: pars item parte: partes quoque toto: denique cuncta quodam extrinsecus componente. Jam vero ad principium pertinet nihil quærere, nihil accipere, nihil amittere. Solum vero unum ipsum id minus habet, alioquin unum certe non erit. Cum ipsum unum negamus intelligere, ne fore multiplex compellamus, non negamus, esse lucem miram intel-

γὰρ μέγεθος ἢ ψυχὴ ἀφελούσα καὶ ἀριθμοῦ πλήθος, καταλήγει εἰς⁷⁶³
τὸ σμικρότατον, καὶ ἐπεριδέταί τι, ἀμερεῖ μὲν, ἀλλὰ ὃ ἦν ἐν με-
ριστῶ καὶ ὃ ἐστὶν ἐν ἄλλῳ. Τὸ δὲ οὔτε ἐν ἄλλῳ, οὔτε ἐν μεριστῶ,⁷⁶⁴
οὔτε οὔτως ἀμερές, ὡς τὸ σμικρότατον. Μέγιστον γὰρ ἀπάντων οὐ
5 μεγέθει, ἀλλὰ δυνάμει, ὥστε καὶ τὸ ἀμέγεθες, δυνάμει, ἐπεὶ καὶ τὰ
μετ' αὐτὸ ὄντα, ταῖς δυνάμεσιν ἀμέριστα καὶ ἀμερῆ οὐ τοῖς ὄγκοις.
Ληπτέον δὲ καὶ ἄπειρον αὐτὸν, οὐ τῷ ἀδιεξιτήτῳ ἢ τοῦ μεγέθους ἢ
τοῦ ἀριθμοῦ, ἀλλὰ τῷ ἀπεριλήπτῳ τῆς δυνάμεως. Ὅταν γὰρ ἂν
αὐτὸν νοήσης οἶον νοῦν ἢ θεὸν, πλέον ἐστί. Καὶ αὖ ὅταν αὐτὸν B
10 ἐνίσῃς τῇ διανοίᾳ, καὶ ἐνταῦθα πλέον ἐστίν· ἢ θεὸν ἂν αὐτὸν ἐφαν-
τάσθης, εἰς τὸ ἐνικώτερον τῆς σῆς νοήσεως εἶναι· ἐφ' ἑαυτοῦ γὰρ
ἐστὶν, οὐδενὸς αὐτῷ συμβεβηκότος. Τῷ αὐτάρκει δ' ἂν τις καὶ τὸ
ἐν αὐτοῦ ἐν οὐ μὴ θείῃ. Δεῖ μὲν γὰρ ἰκανώτατον ἀπάντων καὶ αὐ-
ταρκέστατον καὶ ἀνευδεέστατον εἶναι. Πᾶν δὲ πολὺ καὶ μὴ ἐν ἐν-
15 δέες, μὴ ἐν ἐκ πολλῶν γενόμενον. Δεῖται οὖν αὐτοῦ ἢ οὐσία ἐν C
εἶναι, τὸ δὲ οὐ δεῖται ἑαυτοῦ, αὐτὸ γὰρ ἐστι, καὶ μὴν πολλὰ ὄν,

2. σμικρότατον] Ita Codd. Ciz. Marc. A.B. et Mon. C. (ex corr.; a pr. m. μικρ.) In Mel. B. et Vat. est μικροτατον; in Darm. Med. A. et Ed. σμικρώτατον. Idem vitium post aliquot lines recurrit.

4. σμικρότατον] Marc. B. μικρώτατον. Ed. σμικρώτατον.

7. ἀδιεξιτήτῳ] Cod. Darm. ἀδιεξιτήτων. Vat. ἀδιεξήτων.

8. ἀπεριλήπτῳ] Ita Codd. omnes. Ed. περιλήπτῳ.

ib. Ὅταν] Desunt hac in Cod.

Ciz.

ib. γὰρ ἂν] Cod. Vat. omittit ἂν.

9. νοῦν ἢ] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Vat. ἢ νοῦν ἢ. Med. B. ἢ νοῦν.

ib. ὅταν αὐτῷ] Codd. Med. A. (ex corr.) et B. ὅταν αὐτό. Vat. omittit αὐτόν.

10. ἐν ἴσῃ] Cum marg. Ed. habent ἴσῃς. Codd. Darm. Marc. A.B. Vat. et Mon. C. Quos sequor. In Ciz. est ἴσῃς.

ib. ἂν αὐτόν] Cod. Vat. ἂν αὐτό, cum

13. ἐν οὐ μὴ] Cod. Med. A. ad v. οὐ in m. ab al. m. οὐ μινού.

ib. Δεῖ μιν] Cod. Vat. omittit μίν.

14. καὶ μὴ ἐν] Cod. Vat. καὶ μηδέν. Ad proximum μὴ Cod. Med. A. in marg. αὐτό μη ἐν, ἀλλ' ἐν.

15. γινώσκον] Ita Codd. Marc. Ciz. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. γινωσκόντων.

16. μὴ πολλὰ] Codd. Darm. Mon. C. Marc. Med. A. Vat. μὴν πολλά. Quod praetuli.

lignitiae creatricem: vel intelligentiam esse, si modo intelligentia lucem significet intelligentia meliorem, habentem in se, imo penitus existentem quicquid intelligentibus est optandum. Nec igitur sui ipsius incertam, nec aliorum, sed absque compositione atque respectu sibi ipsi mirabiliter ceterisque lucentem. Denique, sicut alibi diximus, non aliter Plotinus, quam Dionysius Areopagita, principium super intelligentiam, vitam, essentiam esse putat.

Quonam igitur modo dicimus unum? Quae ratione ad id potissimum accommodare intelligentiam possumus? Ita profecto, si excellentiori admodum ratione id asserimus unum, quam unitatem et signum asserere soleamus. Hic enim animus magnitudinem et multitudinem detrahens paulatim in minimum denique desinit, et tandem in aliquo residet, quod quamvis individuum sit, erat tamen in re dividua, et jacebat in alio. At ipsum unum neque in alio, neque in re dividua residet: neque sic est individuum, ut quiddam

minimum. Est enim omnium maximum, non magnitudine quidem, sed potentia. Quapropter quando dicitur individuum, indivisibilem dicimus potestatem: quandoquidem et quae sunt post ipsum, non secundum moles, sed secundum vires individua judicantur. Deum praeterea infinitum nominare debemus, non quasi sit magnitudo quaedam vel multitudo, quam non liceat pertransire, sed quia sit potestas, quam comprehendere nequeas. Quamvis enim excelsum pro viribus cogites illum, velut intellectum aut Deum, adhuc tamen superest admodum excellentius. Ac rursus quando illum cogitatione summopere perducis ad unum, tunc quoque hanc abs te excogitam simplicitate superat unitatem. Tu siquidem ad summam tuae intelligentiae unitatem illum pro viribus redigebas: ille vero supra modum superat: nam in se ipso permanet, nec ei unquam aliquid accidit. Praeterea potest aliquis per id quod se ipso sufficiens appellatur, summam Dei

764

τοσοῦτων δεῖται ὅσα ἐστί. Καὶ ἕκαστον τῶν ἐν αὐτῷ μετὰ τῶν ἄλλων ὄν καὶ οὐκ ἐφ' ἑαυτοῦ, ἐνδεὲς τῶν ἄλλων ὑπάρχον, καὶ καθ' ἐν καὶ κατὰ τὸ ὅλον, τὸ τοιοῦτον ἐνδεὲς παρέχεται. Εἴπερ οὖν δεῖ τι αὐταρ- κέστατον εἶναι, τὸ ἐν εἶναι δεῖ, τοιοῦτον ὄν μόνον, οἶον μήτε πρὸς αὐτὰ, μήτε πρὸς ἄλλο ἐνδεὲς εἶναι. Οὐ γάρ τι ζητεῖ ἵνα ἦ, οὐδ' ἵνα 5
 δεῦ ἦ, οὐδὲ ἵνα ἐκεῖ ἰδρυθῇ· τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις αἴτιον ὄν οὐ παρ' ἄλλων ἔχει ὅ ἐστι, τό, τε εὐ, τί ἂν εἴη αὐτῷ ἔξω αὐτοῦ; ὥστε οὐ κατὰ συμβεβηκὸς αὐτῷ τὸ εὐ· αὐτὸ γάρ ἐστι. Τόπος τε οὐδεὶς αὐτῷ, οὐ γὰρ δεῖται ἰδρύσεως, ὥσπερ αὐτὸ φέρειν οὐ δυνάμενον· τό, τε ἰδρυθησόμενον, ἄψυχον, καὶ ὄγκος πίπτων, ἐὰν μήπω ἰδρυθῇ. 10
 Ἰδρυται δὲ καὶ τὰ ἄλλα διὰ τοῦτον, δι' ὃν ὑπέστη ἅμα, καὶ ἔσχεν, εἰς ὃν ἐτάχθη τόπον. Ἐνδεὲς δὲ καὶ τὸ τόπον ζητοῦν. Ἀρχὴ δὲ οὐκ ἐνδεὲς τῶν μετ' αὐτὸ, ἢ δ' ἀπάντων ἀρχὴ ἀνευδεὲς ἀπάντων· ὅτι γὰρ ἐνδεὲς, ἐφιέμενον ἀρχῆς ἐνδεές. Εἰ δὲ τὸ ἐν ἐνδεές του, ζητεῖ δηλο- νότι τῷ μὴ εἶναι ἐν, ὥστε ἐνδεές ἐσται τοῦ φθεροῦντος. Πᾶν δ' ὃ ἂν 15
 λέγεται ἐνδεές, τοῦ εὐ καὶ τοῦ σῶζοντός ἐστιν ἐνδεές· ὥστε τῷ ἐνὶ

1. τοσοῦτων] Cum marg. Ed. habent τοσοῦτων Codd. Ciz. Darm. Mon. C. Marc. et Vat. (ex corr.) Quos sequimur.
 ib. ἄλλων ὄν] Codd. Vat. et Ciz. omitunt ὄν.
 3. τὸ ὅλον] Cod. Med. B. omittit τό.
 ib. δι' τι] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τι. Mox Vat. omittit ἵνα.
 4. πρὸς αὐτῷ] Codd. excepto Darm. omnes πρὸς αὐτό. Nisi quod Marc. C. habet αὐτό.

5. οὐδ' ἵνα] Cod. Mon. C. οὐδ' ἵνα, cum Marc. A.
 7. ἔχει ὅ ἐστι] Cod. Vat. ἔστιν ὃ ἔχει.
 ib. τό, τε εὐ, τι] Cod. Ciz. τότε τό. Mox Vat. ἔξ pro ἔξω.
 8. Τόπος τι] Codd. Med. A. et Vat. δε pro τε.
 9. ὥσπερ αὐτῷ] Codd. Marc. A. Med. A. B. ὥσπερ αὐτό. Vat. pergit φέρει: idem mox habet ἰδρυσόμενον.
 12. τὸ τόπον] Cod. Ciz. omittit τό.

13. μετ' αὐτῷ] Cod. Vat. μετ' αὐτόν.
 ib. δ' ἀπάντων] Ita Codd. Mon. C. Med. A. B. et Vat. Refl. cum Ed. δι' ἀπάντων.
 14. Εἰ δὲ—ἔστιν ἐνδεές] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
 ib. ἐνδεές τοῦτο] Codd. Mon. C. Marc. A. C. et Med. A. (ex corr.) B. ἐνδεές του. Quod recepi.
 15. τῷ μὴ] Codd. Darm. Marc. A. B. et Mon. C. το μὴ. Mox Mon. C. πάν δι. cum Marc. A.

mitatem nihilominus comprobare. Oportet enim summum rerum principium nullo modo indiguum esse, sed sufficientissimum omnium, maximeque se ipso contentum. Quicquid autem non unum est, sed multum, necessario est egenum: quippe cum ipsum quidem non sit unum, sed ex multis unum evadat. Itaque ejus essentia indiget unum fieri. At ipsum unum se ipso non indiget: ipsum namque jam existit. Quin etiam quod in se multa est, tot indiget, quod et existit. Et quodlibet eorum, quæ sunt in eo, cum non in se ipso sit, sed una cum cæteris, certe indiget aliis, ideoque et secundum unumquodque et secundum totum ejusmodi aliquid esse declarat egenum. Si ergo necessarium est, aliquid esse sufficientissimum, esse oportet et unum, tale videlicet solum existens, ut neque ad se ipsum, neque ad aliud quicquam sit egenum. Non enim querit aliquid, ut quandoque sit, neque rursus ut bene sit, neque etiam ut ibi fundetur: nempe cum aliis ipsum sit tum essendi, tum bene essendi

caussa, merito hoc ipsum quod est, et bene est, non habet ab aliis. Quid enim sibi bene esse aliunde redundet? Quapropter huic ipsum bene esse non accidit: ipsum namque existit hoc ipsum. Locus item huic est nullus, nullo enim indiget fundamento, quasi se sustinere non possit. Nam quod in alio fundandum est, vita vacuum judicatur, molesque labans, nisi forte sustineatur. Stabiliuntur et alia propter ipsum, per quem et simul extiterunt, et locum sortita sunt ubi ex ordine locarentur. Quod autem querit locum, procul dubio est egenum. At vero principium his, quæ sequuntur, minime indiget: itaque principium omnium prorsus indiget nullis. Jam vero, quod indiguum est, propterea indigens judicatur, quoniam principium appetat. Si autem ipsum unum egeat aliquo, quæret jam non esse ulterius unum: destructore igitur indigebit. Veruntamen quicquid indiguum appellatur, boni habitus et servatoris est indigenus. Quam ob rem uni nihil est bonum, neque voluntas igitur alicui-

οὐδὲν ἀγαθὸν ἐστίν, οὐ δὲ βούλησις τοίνυν οὐδενός. Ἄλλ' ἐστίν ⁷⁶⁴
 ὑπεράγαθον, καὶ αὐτὸ οὐχ ἑαυτῷ, τοῖς δ' ἄλλοις ἀγαθὸν, εἴ τι αὐτοῦ F
 δύναται μεταλαμβάνειν· οὐδὲ νόησις, ἵνα μὴ ἑτερότης, οὐδὲ κίνησις·
 πρὸ γὰρ κινήσεως καὶ πρὸ νοήσεως. Τί γὰρ καὶ νοήσει; ἑαυτόν.
 5 Πρὸ νοήσεως τοίνυν ἀγνοῶν ἐστίν, καὶ νοήσεως δεήσεται, ἵνα γνῶ ⁷⁶⁵
 ἑαυτὸν ὁ αὐτάρκης ἑαυτῷ. Οὐ τοίνυν, ὅτι μὴ γιγνώσκει, οὐδὲ νοεῖ
 ἑαυτὸν, ἀγνοία περὶ αὐτὸν ἐστίν. Ἡ γὰρ ἀγνοία ἑτέρου ὄντος γίγ-
 νεται, ὅταν θάτερον ἀγνοῇ θάτερον. Τὸ δὲ μόνον οὔτε τι γιγνώσκει,
 οὔτε τι ἔχει ὁ ἀγνοεῖ· ἐν δὲ ὄν συνὸν αὐτῷ οὐ δεῖται νοήσεως ἑαυ-
 10 τοῦ, ἐπεὶ οὐδὲ τὸ συνεῖναι δεῖ προσάπτειν, ἵνα τηρῆς τὸ ἐν, ἀλλὰ
 καὶ τὸ νοεῖν καὶ τὸ συνιέναι ἀφαιρέειν καὶ ἑαυτοῦ νόησιν καὶ τῶν ἄλ- B
 λων. Οὐ γὰρ κατὰ τὸ νοεῖν δεῖ τάττειν αὐτόν, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ
 τὴν νόησιν. Νόησις δὲ οὐ νοεῖ, ἀλλ' αἰτία τοῦ νοεῖν ἄλλω· τὸ δὲ
 αἴτιον οὐ ταῦτόν τῷ αἰτιατῷ· τὸ δὲ πάντων αἴτιον, οὐδὲν ἐστίν ἐκεί-
 15 νων. Οὐ τοίνυν οὐδὲ ἀγαθὸν λεκτέον τοῦτο, ὃ παρέχει, ἀλλὰ ἄλλως
 τὰγαθὸν ὑπὲρ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ.

Εἰ δ' ὅτι μηδὲν τούτων ἐστίν ἀοριστεῖς τῇ γνώμῃ, στήσον σαυτὸν C

1. οὐδενός.] Cod. Vat. οὐδίν.

2. ὑπεράγαθον] Cod. Vat. ὑπὲρ ἀγαθόν.

Idem mox cum Marce. Mon. C. τοῖς δέ.

ib. ἀγαθόν] Cod. Ciz. ἀρετόν.

4. καὶ πρὸ νοήσεως] Ita, præter Darm.,

Codd. omnes. Ed. πρὸς νοήσεως.

6. οὐδὲ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B.

Vat. μηδί.

8. μόνον οὔτε τι] Codd. Marce. Mon. C.

et Vat. omittunt τι; idem etiam omittit

Vat. lin. seq.

9. αὐτῷ οὐ] Cod. Vat. αὐτῷ οὔτε οὐ.

11. καὶ τῶν] Cod. Ciz. omittit καί.

12. τὸ νοεῖν] Codd. Mon. C. (ex corr.)

Marce. A. B. Med. A. B. et Vat. τὸν νοεῖν-

σα. Ciz. et Mon. C. (a pr. m.) το νοεῖνσα.

14. ἐκείων] Cod. Vat. ἀμεινων.

15. ἄλλως] Cod. Mon. C. ὄλως, cum

Marce. A.

17. στήσον] Hujus vocis loco in Cod.

Darm. lacuna est.

jus, sed est (ut ita dixerim) super bonum: ipsumque non sibimet, sed aliis existit bonum, si quid modo participare possit. Neque inest intelligentia uni, ne in eo sit inde diversitas. Rursum neque motus est ullus: est enim motu intelligentiaque superius. Quid enim intelliget? An forte se ipsum? Quod si ita sit, ante intelligentiam igitur esset ignorans, et intelligentia indigeret, ut se prorsus agnoscat: quod tamen se ipso sibi sufficiens esse censetur. Proinde et si neque cognoscit, neque intelligit semet ipsum, non tamen idcirco in eo ignorantia est. Ignorantia enim contingit ad alterum, quando hoc illud ignorat. Quod autem solum est, omnino neque cognoscit, neque rursus habet aliquid, quod ignoret: sed cum sit unum sibimet (ut ita dixerim) unitissimum, nimirum intelligentia sui non indiget: quoniam neque adhibendum illi est hoc ipsum, quod dicitur esse secum: ut ipsum unum serves: imo vero et intelligentiam et conscientiam, animadversionemque propriam, et sui ipsius agnitionem, et aliorum perceptionem inde

prorsus auferre debemus. Jam vero neque secundum conditionem intelligentis, sed potius secundum ipsum intelligentiæ actum Deum existimare decet. At intelligentia non intelligit, sed est aliis intelligendi causa: causa vero non idem est, atque quod a causa provenit; omnium itaque causa, nihil prorsus est omnium: Neque igitur eam hoc bonum, quod præbet aliis, esse judicare debemus: sed ipsum alia ratione bonum cæteris bonis admodum excellentius.

VII. Accessus ad Deum.

Et si Deus est ubique, perspicue tamen in summo intelligentiæ lucet. Ad hanc lucem perspicendam formæ omnes non solum imaginabiles, sed etiam intelligibiles, tanquam nubes obstant. Has igitur omnes procul discute, divinam lucem mente serena feliciter percepturus.

Si autem ex eo, quod Deus nihil horum sit, tu propterea indefinita mentis ambiguitate nutas, age in his saltem fige mentis intuitum, ac deinceps ab his in Deum tota mente recurre: neque

765 εἰς ταῦτα, καὶ ἀπὸ τούτων θεῶ· θεῶ δὲ, μὴ ἔξω ρίπτων τὴν διάνοιαν (οὐ γὰρ κεῖται πον) ἐρημῶσαν αὐτοῦ τὰ ἄλλα, ἀλλ' ἔστι τῷ δυναμένῳ θίγειν ἐκεῖ παρὸν, τῷ δ' ἀδυνατοῦντι οὐ πάρεστιν· ὡσπερ δὴ ἐπὶ τῶν ἄλλων οὐκ ἔστι τι νοεῖν, ἄλλο νοοῦντα καὶ πρὸς ἄλλω ὄντα, ἀλλὰ δεῖ μηδὲν προσάπτειν τῷ νοουμένῳ, ἵνα ἦ αὐτὸ τὸ νοούμενον, 5
 Δούτω δεῖ καὶ ἐνταῦθα εἰδέναί, ὡς οὐκ ἔστιν ἄλλου ἔχον τὰ ἐν τῇ ψυχῇ τύπον, ἐκεῖνο νοῆσαι ἐνεργούντος τοῦ τύπου· οὐδ' αὖ ἄλλοις κατειλημμένην τὴν ψυχὴν καὶ κατεχομένην τυπωθῆναι τῷ τοῦ ἐναντίου τύπῳ, ἀλλ' ὡσπερ περὶ τῆς ὕλης λέγεται, ὡς ἄρα ἄποιον εἶναι δεῖ πάντων, εἰ μέλλει δέχεσθαι τοὺς πάντων τύπους· οὕτω καὶ πολὺ 10
 Ἐμᾶλλον ἀνείδεον τὴν ψυχὴν γίγνεσθαι, εἰ μέλλει μηδὲν ἐμπόδιον ἐγκαθήμενον ἔσεσθαι, πρὸς πλήρωσιν καὶ ἔλλαμψιν αὐτῇ τῆς φύσεως τῆς πρώτης. Εἰ δὲ τοῦτο, πάντων τῶν ἔξω ἀφεμένην δεῖ ἐπιστραφῆναι πρὸς τὸ εἶσω πάντη, μὴ πρὸς τι τῶν ἔξω κεκλίσθαι, ἀλλὰ ἀγνοήσαντα τὰ πάντα, καὶ πρὸ τοῦ μὲν τῇ διαθέσει, τό τε δὲ 15
 Ἐκείνῳ συγγενόμενον καὶ ἰκανῶς οἶον ὁμιλήσαντα ἦκειν ἀγγέλλοντα

1. ἔξω ρίπτων] Marg. Ed. ἔξωρῦπτων.
 3. δὴ ἴσι] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Med. A. Vat. δι ἴσι.
 4. ἔστι σι] Cod. Ciz. omittit σι. Idem mox πρὸ ἄλλω habet ἄλλο.
 5. ἵνα ἦ] Codd. Marc. A.C. Mon. C. et Vat. ἵν ἦ. Mox Marc. A. Mon. C. δὴ pro δῖ.
 6. εἰδέναί] Codd. Darm. Marc. B. (a pr. m.) et Med. A. cum marg. Ed. ἵναί. ib. ἔχον τὰ] Codd. Marcc. Med. A.B. Vat. ἔχοντα.

7. ἐκεῖνο] Cum marg. Ed. habent ἐκεῖ Codd. Darm. Marc. B. et Vat. ib. ἐνεργούντος.] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. ἐνεργούντες.
 8. οὐδ' αὖ] Cod. Ciz. οὐδ' ἄν.
 9. περὶ τῆς] Codd. Ciz. et Vat. ἐπὶ τῆς. ib. εἶναι δεῖ] Cod. Med. A. δεῖ εἶναι.
 10. μέλλει—μείλσει] Ed. bis μέλλει; sed μέλλει est in Codd. Marcc. Mon. C. Med. A. et B. In Ciz. Marc. C. et Vat. bis

μίλλοι.
 14. εἶσω] Cod. Vat. ἔξω.
 ib. κεκλίσθαι] Cod. Vat. κεκλύσθαι.
 15. ἀγνοήσαντα] Ita Codd. omnes præter Darm., qui cum Ed. habet ἀνοήσαντα.
 16. καὶ ὡς] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Ciz. Med. A.B. Vat. καὶ τῶς.
 ib. καὶ αὐτὸν] Cod. Vat. καὶ αὐτὸν cum Marc. C.
 17. ὁμιλήσαντι] Codd. omnes ut marg. Ed. ὁμιλήσαντα. Quod exhibemus.

tamen ita, ut extra jacias cogitationis intentionem: non enim positus est Deus alicubi ita, ut destituat alia, sed ubicunque est, quod possit attingere, ipse Deus est præsens: solum non potenti non adest. Tum vero quemadmodum in aliis non datur cum qui intelligit aliquid, eique totus incumbit aliud interim intelligere, sed expedit intelligendæ rei nihil aliud adhibere, ut ipsum intelligibile sit: similiter et hic fieri non potest, ut qui alterius cujusquam in animo figuram habet, intelligat interea Deum, dum figura suum exsequitur actum. Neque rursus animam aliis occupatam, possibile est figura contrarii figurari: sed quemadmodum materiam tradunt esse omnium qualitibus vacuum oportere, si modo sit figuras omnium susceptura: sic et multo magis animam esse oportet informem, si omni carere debet obstaculo, quod forsitan impedire possit,

ne ab ipsa omnium prima natura illustretur, et impleatur ad votum. Si res ita se habet, operæ pretium est animum ab omnibus exteris segregatum, ad intima penitus se convertere, neque ad externum aliquid revocari, sed jam omnia nescientem, et antea quidem affectione, tunc vero etiam speciebus, nescientem quoque se ipsum contemplationi illius incumbere, eique familiariter inhærere: ac deinde quasi satis jam conversatum si possit accedere nuntium, consuetudinem illam aliis præterea declarantem. Qua forsitan et Minos quandoque fretus præcipue colloquio Jovis familiaris est habitus. Cujus sane colloquii memor leges ad illius similitudinem condidit, divino videlicet illo commercio ad condendas leges instructus. Forsan vero animum aliquis civiles institutiones divina familiaritate minus dignas existimarit, si in excelsis perseverare maluerit,

εἰ δύναται καὶ ἄλλω τὴν ἐκεῖ συνουσίαν. οἶαν ἴσως καὶ Μίνως ποιού-
 5 μενος ὀαριστῆς τοῦ Διὸς ἐφημίσθη εἶναι· ἧς μεμνημένος εἶδωλα αὐ-
 τῆς τοὺς νόμους ἐτίθει, τῇ τοῦ θείου ἐπαφῇ εἰς νόμων πληρούμενος
 θέσιν. Ἡ καὶ τὰ πολιτικὰ οὐκ ἄξια αὐτοῦ νομίσασα, εἰ ἐθέλει μέ-
 10 νειν ἄνω, ὅπερ καὶ τῷ πολὺ ἰδόντι, γένοιτ' ἂν πάθημα· οὐδενός φη-
 σὶν ἐστὶν ἕξω ἀλλὰ πᾶσι σύνεστιν οὐκ εἰδόσι. Φεύγουσι γὰρ αὐτοὶ
 αὐτοῦ ἕξω, μᾶλλον δὲ αὐτῶν ἕξω· οὐ δύνανται οὖν ἐλεῖν, ὃν πεφεύ-
 γασιν, οὐδ' αὐτοὺς ἀπολωλεκότες ἄλλον ζητεῖν. Οὐ δέ γε παῖς αὐ-
 15 τοῦ ἕξω ἐν μαρία γεγενημένος εἰδήσει τὸν πατέρα· ὁ δὲ μαθὼν ἐαυ-
 τὸν εἰδήσει καὶ ὀπόθεν.

Εἴ τις οὖν ψυχὴ οἶδεν ἑαυτὴν τὸν ἄλλον χρόνον, καὶ οἶδεν ὅτι ἡ C
 κίνησις αὐτῆς οὐκ εὐθεία, ἀλλ' ἢ ὅταν κλάσιν λάβῃ, ἢ δὲ κατὰ φύ-
 σιν κίνησις οἷα ἢ ἐν κύκλῳ περί τι οὐκ ἕξω, ἀλλὰ περὶ κέντρον· τὸ
 δὲ κέντρον, ἀφ' οὗ ὁ κύκλος, κινήσεται περὶ τοῦτο ἀφ' οὗ ἐστὶ, καὶ
 15 τοῦτο ἀναρτήσεται, συμφέρουσα ἑαυτὴν πρὸς τὸ αὐτὸ, πρὸς ὃ ἐχρῆν

1. οἶαν] Codd. Med. A. B. Vat. οἶαν.
 Marce. οἶαν. Et sic correxi.

ib. Μίνως] Cod. Ciz. μίνως.

2. ὀαριστῆς] Ita, quamvis non nisi Cod.
 Marc. A. C. assentiant, scribendum fuit ex
 Odys. σ, 178 sq. In Codd. Ciz. et Vat.
 est ὀαριστής, in rell. cum Ed. ὀ αριστής.
 Marc. A. in marg. ὀαλιστής.

3. νόμων] Cod. Vat. νόμων.

4. Ἡ καὶ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt καὶ.
 ib. νομίσασα] Cod. Med. A. in m. ab
 al. m. νομίσαντα. Videtur certe lectio cor-
 rupta.

5. γένοιτ'] Codd. Marce. Mon. C. et
 Vat. γένοιτο. Verba ἀλλὰ πᾶσι—ἢ αὐτῶν
 desunt in Marc. A.

6. γὰρ αὐτοὶ] Cod. Ciz. γὰρ αὐτό.

7. δε αὐτῶν] Cod. Med. B. δε αὐτῶν.

ib. δύναται] Codd. Mon. C. et Vat.
 δύναται, cum Marc. A.

ib. ὃν πεφεύγασιν] Cod. Vat. ὄντερ φεύ-
 γουσιν.

8. οὐδ' αὐτοὺς] Cod. Med. B. οὐδ' αὐτοὺς,
 cum Marc. B. C.

ib. αὐτοῦ] Codd. Marc. A. C. Med. B.
 αὐτοῦ.

9. μαρία] Cod. Ciz. μαρία.

11. οἶδεν ὅτι] Cod. Vat. εἶδεν ὅτι. Idem
 cum Ciz. pergit καὶ ἦ.

13. οἷα ἢ] Cod. Ciz. οἷα καὶ. Marc. A.
 οἷα ἦ.

ib. περὶ κέντρον] Codd. Med. A. Marc.
 C. in marg. ὡς καὶ Πορφύριος ἐν τοῖς περὶ
 νότων ἀφορισμῶν α (Marc. C. περὶ νοσητῆ ἀφορι-
 μῆ). πηγὴ γὰρ εἰσὶν οὐκ ἀπορήματα. ἀλλὰ
 κύκλος εἰς ἑαυτὴν ἀναβλυζομένη ἔχει.

15. πρὸς τὸ αὐτὸ] Codd. Ciz. omittunt
 τὸ.

quod quidem illi qui quamplurimum est intuitus
 rite videtur accidere. Inquit ergo, Deum extra
 nullum esse, sed inesse omnibus minime cognos-
 centibus. Ipsi namque fugiunt extra Deum, imo
 vero extra se ipsos. Merito igitur, quem fugiunt,
 apprehendere nequeunt. Et qui se ipsos jam
 perdiderunt, alium indagare non valent. Atqui
 et filius furore quodam extra se positus, non
 agnoscet patrem: qui vero se ipsum didicerit,
 etiam, unde sit, jure cognoscet.

VIII. Accessus ad Deum.

Deus est tanquam individuum et immobile centrum uni-
 versum, a quo et ad quod omnia pendunt. Similiter
 intellectus divini animique intellectuales inde creati
 sua quaedam habent centra, id est, unitates essentia-
 les intellectu superiores. In intellectibus ergo divinis
 præter ejusmodi centrum extat orbis unus, id est
 proprius intellectus: in anima vero ultra centrum
 suum sunt tres orbis, intellectus, ratio, imaginatio.
 Centrum quidem semper copulatum est cum universi

centro. Intellectualis orbis perpetuo revolvitur circa
 idem: orbis autem rationalis atque imaginis ali-
 quando circa centrum suum atque divinum volvitur,
 aliquando quasi frangitur, et per obliquum declinat
 ad alia. Interea dum similem brutis vitam agimus,
 ratione ad Deum non conversi intellectu, saltem clam
 revolvimur circa Deum. Restat quin etiam affectus
 quidam in ratione stimulis quandoque suis revocaturus
 ad Deum: cui quando penitus copulamur, quoniam
 per unitatem essentialem illi jungimur, interius
 longe pleniusque fruimur, quam qui re quavis cog-
 noscendo potitur. Probabile vero est, ejusmodi copu-
 la nos conjunctos inde minime discessuros. Copula
 vero est arctissima, quando incorporeum incorporeo
 jungitur, si modo alterum eorum formalem diversita-
 tem jam deposuerit, per quam utique solam discre-
 pabat ab altero.

Si quis igitur animus se ipsum alio quodam
 tempore noverit, agnoveritque, motum ejus non
 esse rectum, nisi forsan quando aliquam patitur
 fractionem, naturalem vero motum esse tanquam
 circularem circa aliquid, non externum quidem,

766 μὲν πάσας. Φέρονται δὲ αἱ θεῶν αἰεὶ, πρὸς ὃ φερόμεναι θεοὶ εἰσι·
 θεὸς γὰρ τὸ ἐκείνω συνημμένον. Τὸ δὲ πόρρω ἀφιστάμενον, ἄνθρω-
 πος ὁ πολὺς καὶ θηρίον. Τὸ οὖν τῆς ψυχῆς οἶον κέντρον τοῦτό ἐστι
 τὸ ζητούμενον. Ἡ ἄλλο τι δεῖ νομίσαι, εἰς ὃ οἶον πάντα κέντρα
 συμπίπτει· καὶ ὅτι ἀναλογία τοῦ κέντρον τοῦδε τοῦ κύκλου· οὐδὲ
 γὰρ οὕτω κύκλος ἢ ψυχὴ, ὡς τὸ σχῆμα, ἀλλ' ὅτι ἐν αὐτῇ καὶ περὶ
 αὐτὴν ἢ ἀρχαία φύσις, καὶ ὅτι ἀπὸ τοιούτου, καὶ ἔτι μᾶλλον, καὶ
 Ἔστι χωρισθεῖσαι ὄλαι. Νῦν δὲ ἐπεὶ μέρος ἡμῶν κατέχεται ὑπὸ τοῦ
 σώματος, οἶον εἴ τις τοὺς πόδας ἔχει ἐν ὕδατι, τῷ δ' ἄλλῳ σώματι
 ὑπερέχει, τῷ δὲ μὴ βαπτισθέντι τῷ σώματι ὑπέραντες, τούτῳ συν-
 ἀπτομεν κατὰ τὸ ἑαυτῶν κέντρον, τῷ οἶον πάντων κέντρῳ, καθάπερ
 τῶν μεγίστων κύκλων τὰ κέντρα τῷ τῆς σφαίρας τῆς περιεχοῦσης
 κέντρῳ ἀναπαυόμενοι. Εἰ μὲν οὖν σωματικοὶ ἦσαν οὐ ψυχικοὶ κύ-
 κλοι, τοπικῶς ἂν τῷ κέντρῳ συνῆπτου, καὶ πού κειμένου τοῦ κέντρον
 περὶ αὐτὸ ἂν ἦσαν. Ἐπεὶ δὲ αὐταὶ τε αἱ ψυχαὶ νοηταὶ ὑπὲρ νοῦν
 767 τε ἐκείνο, δυνάμεσιν ἄλλαις ἢ πέφυκε τὸ νοῦν πρὸς τὸ κατανοοῦμε-

2. θιός, γὰρ] Cod. Vat. δ γὰρ.
 ib. συνημμένον] Cod. Vat. συλλημμένον.
 4. οἶον πάντα] Codd. Ciz. Marce. Mon.
 C. Med. A. B. Vat. πάντα οἶον.
 5. τὸ κέντρον] Codd. Darm. Marc. B.
 (hic in marg. ut Ed.) τοῦ κύκλου Med. A.
 B. τοῦ κέντρον. Quod prætulī. Pergunt
 Codd. Ciz. et Vat. τούτου προ τοῦδε, ad
 quam vocem Med. A. in m. ab al. m. ha-
 bet καὶ.
 6. καὶ τὸ σχῆμα] Codd. omnes ut marg.
 Ed. ὡς pro καὶ. Quod recepi.
 7. ποιούτου] Codd. Med. B. Marc. A.

et Vat. τοῦ ποιούτου.
 ib. καὶ ἔτι] Cod. Med. A. in m. ab al.
 m. ὅταν. Vat. καὶ ἔτι.
 8. ἐπὶ μέρος] Codd. præter Medd. omnes
 ut marg. Ed. ἐπὶ μέρος. Et sic cor-
 rexi.
 9. ἔχει ἐν] Codd. præter Darm. omnes
 ἔχει ἐν.
 10. ὑπέραντες] Cod. Ciz. ὑπερέχει. Idem
 δὲ pro δῆ.
 ib. ὑπέραντες] Marc. B. ὑπεράντες. Codd.
 Ciz. et Vat. ὑπερβάντες. Mon. C. Med.
 A. B. Marc. A. ὑπεράραντες, quod priori

præstat. Lectio Ed. nihil est.
 11. κέντρον, τῷ] Cod. Vat. μέτρον τῷ.
 12. κύκλων] Cod. Vat. πάντων τὰ κύ-
 κλων.
 14. τοπικῶς] Cod. Vat. τοπικῶ. Paulo
 superius Marc. A. οἶ pro οὐ ante ψυχικοί.
 15. ἔπει δὲ] Codd. Vat. Marc. B. ἐπ-
 εὶδῆ δὲ. Pergunt Ciz. et Vat. αἱ αὐταί.
 16. ἄλλαις ἢ] Cod. Vat. ἄλλαις ἦ. Et
 ita legisse videtur Fic. Ego recepi.
 ib. πρὸς τὸ] Cod. Vat. omittit τὸ. Marc.
 A. habet προ τὸ.

sed circa centrum: centrum autem id esse, a quo circulus proficiscitur, is profecto circa hoc ipsum, a quo extat, movebitur: atque ad id se undique conferens, ipsum ad illud penitus applicabit, ad quod animas omnes se conferre decchat. Feruntur autem illuc Deorum animæ semper: et idcirco Dii sunt, quoniam feruntur ad illud: Deus enim est, quicquid est illi conjunctum. Quod autem procul distat, homo est, inquam homo multiplex atque brutum. Quod igitur est velut animæ centrum, nun hoc ipsum est, quod est studiosè quæsitum? Sed profecto aliud quiddam esse censendum, in quod omnia quasi centra concurrunt. Meminisse vero oportet appellationem centri hujus et circuli secundum quandam analogiæ comparisonem hic adduci. Anima enim non sic est circulus, ut figura: sed quoniam in ea et circa eam est antiqua præcipuaque natura. Atque a tali quodam anima pendet, magisque etiam, quando totus est animus separatus. Nunc

vero, postquam pars aliqua nostri corpore mergitur, periude ac si quis in aqua pedes habeat, reliquo autem corpore superet aquam, nimirum eo ipso, quod corpore non est submersum crecti sublimius, per nostrum centrum cum ipso velut omnium centro conjungimur: sicut sæpe solemus circolorum multorum centra circumfuse et continentis sphaeræ centro prorsus affigere. Si igitur animorum orbis corporei essent orbis, certe quadam conditione loci, communi inniterentur centro, et circa ejusmodi centrum alicubi situm, orbis animi volverentur. Quoniam vero et animæ ipsæ intelligibiles sunt, et illud est intellectu superius, existimandum est aliis quibusdam viribus, qua videlicet ratione intelligens ad id, quod intelligitur, naturaliter admoveri potest, copulam ejusmodi confici: atque etiam propinquius quam intelligens adesse similitudine et identitate (ut ita dixerim) quadam, cognatoque copulari nullo interim sejungente. Corpora enim

νον συνάπτειν, οἰητέου τὴν συναφὴν γίνεσθαι, καὶ πλεόν, ὡς τὸ νοοῦν παρῆναι ὁμοιότητι καὶ ταυτότητι, καὶ συνάπτειν τῷ συγγενεῖ, οὐδενὸς διείργοντος. Σώμασι μὲν γὰρ σώματα κωλύεται κοινωνεῖν ἄλλοις, τὰ δὲ ἀσώματα σώμασιν οὐ διείργεται· οὐδ' ἀφέστηκε τοῖνυν 5 ἁλλήλων τόπω, ἑτερότητι δὲ καὶ διαφορᾷ. Ὅταν οὖν ἡ ἑτερότης μὴ Β παρῆ, ἀλλήλοις τὰ μὴ ἕτερα πάρεστιν. Ἐκεῖνο μὲν οὖν μὴ ἔχον ἑτερότητα ἀεὶ πάρεστιν· ἡμεῖς δὲ ὅταν μὴ ἔχωμεν, κακεῖνο μὲν ἡμῶν οὐκ ἐφίεται, ὥστε περὶ ἡμᾶς εἶναι, ἡμεῖς δὲ ἐκείνου, ὥστε ἡμεῖς περὶ ἐκεῖνο, καὶ ἀεὶ μὲν περὶ αὐτὸ, οὐκ ἀεὶ δὲ εἰς αὐτὸ βλέπομεν· 10 ἄλλ' οἷον χορὸς ἐξάδων, καίπερ ἔχων περὶ τὸν κορυφαῖον, τραπίη ἂν εἰς τὸ ἔξω τῆς θέας, ὅταν δὲ ἐπιστρέψῃ, ἄδει τε καλῶς καὶ ὄντως περὶ αὐτὸν ἔχει. Οὕτω καὶ ἡμεῖς ἀεὶ μὲν περὶ αὐτὸν, καὶ ὅταν ἦ, C λύσις ἡμῖν παντελῆς ἔσται, καὶ οὐκ ἔτι ἐσόμεθα· οὐκ ἀεὶ δὲ εἰς αὐτὸν, ἀλλ' ὅταν εἰς αὐτὸν ἴδωμεν, τότε ἡμῖν τέλος καὶ ἀνάπαυλα, καὶ 15 τὸ μὴ ἀπάδειν χορεύουσιν ὄντως περὶ αὐτὸν χορείαν ἔνθεον.

Ἐν δὲ ταύτῃ τῇ χορεία καθορᾷ πηγὴν μὲν ζωῆς, πηγὴν δὲ νοῦ, D

3. σώμασι] Codd. Ciz. et Vat. σώματος.

4. ἀλλήλοις] Codd. Darm. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. ut marg. Ed. ἄλλοις. Quos sequimur.

ib. ἀσώματα] Cod. Vat. σώματα.

ib. διείργεται] Cod. Mon. C. διείργονται, cum Marc. A.

6. τα μὴ] Cod. Vat. τι μὴ.

7. δι' ὅταν] Codd. Mon. C. et Vat. δ' ὅταν.

ib. κακεῖνο] Cod. Vat. ἐκεῖνο.

8. ἐφίεται] Cod. Ciz. ἀφίεται.

10. καίπερ ἔχων] Codd. Mon. C. Marc. Ciz. Vat. καὶ περιέχων. In Med. A.B. est καίπερ ἔχον; in Ed. et Darm. καὶ περιέχον. Vat. pergit κατὰ τὸν. Correxī καίπερ ἔχων.

ib. τραπίη] Codd. Mon. C. Marc. A. B. Med. A.B. Vat. τραπῆ. Marc. C. τραπίη.

12. περὶ αὐτὸν] Codd. Marc. A.B. Med. A.B. περὶ αὐτόν. Tum Vat. ἔχη pro ἔχει.

ib. περὶ αὐτοῦ] Codd. præter Darm. omnes περι αὐτόν. Quod recepi. Mox Marc.

A. ἡμῶν.

13. ἰσόμεια] Codd. excepto Med. B. omnes ut marg. Ed. ἰσόμεια. Med. A. in marg. ab al. m. ἰσόμειοι ἰσόμειοι. Quæ est correctio Ficini, ut ex margine apparet.

16. καθορᾷ] Ita Ed. Sed cum marg. Ed. habent καθορᾷ Codd. Marce. Ciz. Med. A.B. Vat. In Darm. est καθορᾷ, in Mon. C. καθορᾷ. Illos secutus sum cum Ficino.

propter corpora conjungi aliis prohibentur: at incorporea corporum obstaculo disjungi non possunt. Non igitur loco inter se incorporea distant, sed alteritate potius et differentia quadam. Quando igitur diversitas hæc, et (ut ita loquar) alteritas abest, tunc, quæ propterea diversa non sunt, sibi invicem adsunt. Illud sane, cum nullam in se admittat diversitatem, semper adest: nos autem tunc præsentibus illi sumus, quando diversitatem nullam prorsus habemus. Illud rursus non appetit nos, ut inde circa nos versari cogatur: at nos illud appetimus, ideoque circa illud ipsi versamur. Jam vero semper revolvimur circa idem, non tamen assidue aspiciemus ipsum: sed quemadmodum cantantium chorus, quamvis circa summum ducem se revolvat, divertit tamen alicubi potest ab ipso ducis aspectu, atque dissonare: sed quando ad ipsum vertitur, recte admodum concinit, ac circa ipsum tunc se re vera convertit: ita et nos semper revolvimur

circa Deum, etiam quando inde solvemur omnino, neque illum ulterius cognoscemus. Non tamen in ipsum semper convertimur, sed quando in eum prorsus inspicimus, tunc denique nobis finis optatus requiesque contingit: neque amplius dissonamus, dum scilicet divinum re vera chorum agimus circa illum.

IX. Beatitudo animæ contemplantis Deum.

Sicut omnia bona sunt a primo bono, sic omnis amor ad quodcunque bonum feratur, accensus est naturaliter ab eodem. Amor ergo noster, cum in nullis usquam bonis quiescat velut fine, pro fine, ubi sit quieturus, habet idem bonum, quod habuit et principium. Quemadmodum vero appetitus ad bonum naturaliter incitatur, sic et fruitionem exigit naturalem: non imaginalem tantum, et in cognitione quadam sola positam, sed re ipsa naturam nostram intus efficiëntem: quod quidem in sensibus opparet et corpore. Multo magis primi boni fruitio natura-

767 ἀρχὴν ὄντος, ἀγαθοῦ αἰτίαν ρίζαν ψυχῆς, οὐκ ἐκχεομένων ἀπ' αὐτοῦ, εἶτ' ἐκείνων ἐλαττούντων. Οὐ γὰρ ὄγκος, ἢ φθαρτὰ ἀν ἦν τὰ γεννώμενα· νῦν δέ ἐστιν αἰδία, ὅτι ἡ ἀρχὴ αὐτῶν ὡσαύτως μένει, οὐ μεμερισμένη εἰς αὐτὰ, ἀλλ' ὅλη μένουσα. Διὸ κακείνα μένει, οἷον εἰ Εμέμοντος ἡλίου καὶ τὸ φῶς μένει· οὐ γὰρ ἀποτετμήμεθα, οὐδὲ χωρὶς 5 ἐσμὲν, εἰ καὶ παρεμπεσοῦσα ἢ σώματος φύσις πρὸς αὐτὴν ἡμᾶς εἰλκυσειν. Ἄλλ' ἐν πνέομεν καὶ σωζόμεθα, οὐ δόντος, εἶτα ἀποστάντος ἐκείνου, ἀλλ' αἰεὶ χορηγοῦντος, ἕως ἀν ἦ, ὅπερ ἐστι· μᾶλλον μὲν τοι ἐσμὲν νεύσαντες πρὸς αὐτὸ, καὶ τὸ εὖ ἐνταῦθα, τὸ πόρρω εἶναι μό- 768 νον, καὶ ἦττον εἶναι· ἐνταῦθα καὶ ἀναπαύεται ψυχὴ. καὶ κακῶν 10 ἔξω, εἰς τὸν τῶν κακῶν καθαρὸν τόπον ἀναδραμοῦσα, καὶ νοεῖ ἐνταῦθα, καὶ ἀπαθῆς ἐνταῦθα, καὶ τὸ ἀληθῶς ζῆν ἐνταῦθα. Τὸ γὰρ νῦν καὶ τὸ ἄνευ θεοῦ, ἴχνος ζωῆς ἐκείνην μιμουμένου· τὸ δὲ ἐκεῖ ζῆν ἐνέργεια μὲν νοῦ· ἐνέργεια δὲ καὶ γεννᾶ θεοῦς, ἐν ἡσυχῇ τῇ πρὸς ἐκείνο ἐπαφῇ, γεννᾶ δὲ κάλλος, γεννᾶ δικαιοσύνην, γεννᾶ ἀρετὴν. 15 Ταῦτα γὰρ κύει ψυχῇ, πληρωθεῖσα θεοῦ, καὶ τοῦτο αὐτῇ ἀρχὴ καὶ Βτέλος· ἀρχὴ μὲν, ὅτι ἐκείθεν, τέλος δὲ, ὅτι τὸ ἀγαθὸν ἐκεῖ· καὶ ἐκεῖ

1. ὄντος,] Cod. Med. A. ὄντως, supra lin. ab al. m. o.

2. ἐκείνων] Cod. Vat. ἐκείνον. ib. ἢ φθαρτὰ] Cod. Vat. ἢ φθαρτά.
3. εἰ ἐστιν] Codd. Marc. A. B. Mon. C. et Vat. ὅ ἐστιν. Mox Marc. A. ἀρχὴ sine ὄ.

5. φῶς μένει] Codd. Marc. A. C. Mon. C. et Med. B. μένει. Mox Marc. A. παρα-

πισοῦσα.

6. πρὸς αὐτήν] Cod. Marc. C. Vat. πρὸς αὐτήν.

7. εἶτα ἀποστάντος] Cod. Ciz. οὐτ' ἐπιστάντος. Marce. Mon. C. εἶτ' ἀποστάντος. Vat. εἶτ' ἐπιστάντος.

8. χορηγοῦντος] Ita Codd. Ciz. Med. A. B. Vat. Marce. Sed Mon. C. χορηγοῦντος, Darm. eum Ed. χορηγούντος.

9. καὶ τὸ εὖ ἐνταῦθα] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.

13. μιμουμένου] Cod. Med. A. ex corr. μιμούμενον.

15. δικαιοσύνην] Codd. Med. A. et Vat. δι δικαιοσύνην.

ib. γεννᾶ ἀρετὴν] Codd. excepto Darm. omnes ἀρετὴν γεννᾶ.

lis essentialisque nobis evadere debet, nec per modum intelligentiæ simplicis, sed natura : ubi fructio tanto sit penetrantior in medullas quam intelligentia, quanto intelligentia solet objectum profundius penetrare quam sensus. Igitur frui Deo non tam est videre, quam tangere, nec id quidem extrinsecus, sed penitus illabi, ac divinitus affici, efficique Deum, sicut qui et alimento vescitur, tandem efficitur alimentum, vel forte vicissim. Sed, o Plotine, postquam ista concesseras, consequenter et concessurus eras, animam in Deum jam translata in de non discessuram : et animam, quæ naturaliter apta est, ut actu intimo convertatur in Deum, fiatque Deus, non esse aptam, ut motu proprio aliquando transferatur in brutum.

In hoc autem choro inspicit vitæ fontem, fontem mentis, entis ipsius principium, boni causam, radicem animæ : quæ quidem non ita ex Deo effluunt, ut eum comminuant. Non enim moles est Deus : alioquin inde genita corruptibilia forent. Nunc vero sempiterna sunt, quoniam eorum principium eodem se modo semper habet,

neque in illa dividitur, sed permanet integrum, dum producit. Quam ob rem illa quoque permanent, velut si Sole manente permaneret et lumen. Jam vero neque nos inde se juncti sumus, neque seorsum vivimus, quamvis natura corporis incidens nos traxerit ad se ipsam. Simul enim afflamur inde, atque servamur : non adeo tamen, ut ille quidem nobis tradiderit, deinde tamen distet a nobis : sed continue largiatur : quatenus hoc ipsum, quod est, perseverat, imo vero quatenus ad illum ipsi vergimus : hic profecto bonum consistit nostrum : hinc procul abesse nihil aliud est, quam esse minus : hic anima requiescit : hic tantum animus a malis est liber, postquam in locum a malis recurrerit liberum : hic vere intelligit, nec ullis est obnoxius passionibus : hic solum vivere re vera contingit. Quod enim nunc vivere dicitur sine Deo, vestigium vitæ est supernam imitans vitam : illic autem vivere, mentis est actus. Actus autem Deos quoque generat, dum attingit Deum tactu quodam occulto

γενομένη γίγνεται αὐτὴ καὶ ὅπερ ἦν. Τὸ γὰρ ἐνταῦθα καὶ ἐν τούτοις, ἔκπτωσις καὶ φυγὴ καὶ πτερορρύησις. Δηλοῖ δὲ ὅτι τὸ ἀγαθὸν ἐκεῖ, καὶ ὁ ἔρως ὁ τῆς ψυχῆς ὁ σύμφυτος, καθ' ὃ καὶ συνέζευκται ἔρως ταῖς ψυχαῖς καὶ ἐν γραφαῖς καὶ ἐν μύθοις, ἐπεὶ γὰρ ἕτερον θεοῦ 5 ἐκείνη, ἐξ ἐκείνου δὲ ἐρᾶ αὐτοῦ ἐξ ἀνάγκης, καὶ οὐσα ἐκεῖ τὸν οὐράμιον ἔρωτα ἔχει. ἐνταῦθα δὲ πάνδημος γίγνεται. Καὶ γὰρ ἐστίν 10 ἐκεῖ Ἀφροδίτη οὐρανία· ἐνταῦθα δὲ γίγνεται πάνδημος οἷον ἐταρρισθεῖσα· καὶ ἐστὶ πᾶσα ψυχὴ Ἀφροδίτη, καὶ τοῦτο αἰνίττεται καὶ τὰ τῆς Ἀφροδίτης γενέθλια, καὶ ὁ Ἔρως ὁ μετ' αὐτῆς γενόμενος. 15 Ἐρᾶ οὖν κατὰ φύσιν ἔχουσα ψυχὴ θεοῦ, ἐνωθῆναι θέλουσα ὡσπερ παρθένος καλοῦ πρὸς καλὸν ἔρωτα. Ὅταν δὲ εἰς γένεσιν ἐλθοῦσα οἷον μνηστεύεται ἀπατηθῆ, ἄλλον ἀλλαξαμένη θνητὸν ἔρωτα, ἐρημίᾳ πατρὸς ὑβρίζειται μισήσασα δὲ πάλιν τὰς ἐντεῦθεν ὑβρεις, ἀγνεύ- 20 σασα τῶν τῆδε πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς στελλομένη εὐπαθεῖ. Καὶ οἷς 15 μὲν ἄγνωστόν ἐστι τὸ πάθημα τοῦτο ἐντεῦθεν ἐνθυμείσθω ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα ἐρώτων, οἷόν ἐστι τυχεῖν, ὧν τις μάλιστα ἐρᾶ, καὶ ὅτι ταῦτα μὲν τὰ ἐρώμενα θνητὰ καὶ βλαβερά, καὶ εἰδώλων ἔρωτες, καὶ μεταπίπτει ὅτι οὐκ ἦν τὸ ὄντως ἐρώμενον, οὐδὲ τὸ ἀγαθὸν ἡμῶν, οὐδ' ὁ Ε

3. ἐκείνη] Cum marg. Ed. habent ἐκεῖ
Codd. ad unum omnes. Quibus obsequor.

ib. ὁ ἔρως] A Cod. Med. B. abest prius ὁ, a Vat. posterius.

5. ἐταρρ.] Codd. Marce. Mon. C. Med. A. B. Vat. ἐταρρ. Sed Marc. C. a sec. m. n.

ib. δι' ἐρᾶ] Cod. Vat. δι' ἐρᾶ.

8. καὶ ἔστι] Cod. Vat. καὶ γίνεται.

10. κατὰ φύσιν ἔχουσα] Cod. Vat. ἔχουσα κατὰ φύσιν.

ib. ψυχῆ] Codd. omnes cum marg. Ed. ψυχῆ. Quod restituendum fuit.

ib. ὡσπερ—ἐταρρ.] Omittuntur hæc in Codd. Ciz. et Vat.

12. ἀγνεύσασα] Codd. præter Darm. et Marc. C. omnes ἀλλαξαμένη. Quod re-

cepi cum Ficino.

13. μισήσασα] Cod. Mon. C. μισήσασα, cum Marc. A.

15. τοῦτο ἐνταῦθα] Codd. omnes ut marg. Ed. τοῦτο ἐνταῦθα. Quare correxi vulgatum.

16. ὧν τις μάλιστα ἐρᾶ] Cod. Ciz. ὧν μάλιστα ἐρᾶται καὶ ἐρᾶ. Vat. ὧν τις μάλιστα ἐρᾶται καὶ ἐρᾶ.

atque tranquillo. Generat autem pulchritudinem, generat et justitiam, generat ipsam quoque virtutem. Hæc enim Deo prægnans anima parit: atque id animo principium est, et finis. Principium quidem, quoniam inde procedit: finis autem, quoniam illuc ejus est bonum, perveniensque illuc ipse hoc ipsum, quod erat, evadit. Quod enim hic est, in his quæ versatur, casus est aliquis, atque fuga, alarumque jactura. Indicat autem illuc bonum nostrum consistere, amor ipse ingenitus animo, prout amor conjugatur animis et in scriptis et fabulis: nempe quoniam aliud animus est quam Deus, et tamen est ex illo, necessario amat illum. Jam vero cum ibi vivit, cœlestem habet amorem: hic autem communis fit atque vulgaris. Cœlestis enim illuc regnat Venus: hic autem vulgaris fit Venus quasi jam (ut ita dicam) adulterata. Est autem omnis anima Venus: quod quidem, quamvis verbis obscu-

ris, indicant natalia Veneris, amorque simul cum Venere genitus. Animus ergo in naturali habitu constitutus amat Deum, Deo commisceri desiderans quasi pulchram virginitatem honesto affectans amore. Postquam vero in generationem lapsus quibusdam quasi connubiis fallitur, amoremque commutans reportat pro divino caducum, tunc quasi a patre sejuncta lascivit: sed rursus lascivias humanas exosus, et ab his se castum eximens, ad patrem quandoque revertitur affectione jam beata potitus. Si quis autem affectionem, sive passionem ejusmodi prorsus ignorat, hinc excogitet, ex humanis amoribus id coniectans, quanta videlicet felicitas æstimetur, re ardentem amata potiri. Tametsi quæ hic a nobis amantur, mortalia sunt et noxia, et ad imagines quasdam amores ipsi feruntur, ac tandem in contrarium transmutantur: quippe cum quod sectati sumus, amandum, sive nobis amatum re vera non

768

ζητοῦμεν. Ἐκεῖ δὲ τὸ ἀληθινὸν ἐρόμενον, ᾧ ἔστι καὶ συνείναι, μετα-
λαβόντα αὐτοῦ καὶ οὕτως ἔχοντα, οὐ περιπτυσσόμενον σαρκῆν ἕξω-
θεν. Ὅς τις δὲ εἶδεν, εἶδεν ὃ λέγω, ὡς ἡ ψυχὴ ζωὴν ἀλλήν ἴσχει
τότε, καὶ προιοῦσα καὶ ἤδη προσελθοῦσα καὶ μετασχοῦσα αὐτοῦ,
ὥστε γνῶναι διατεθεῖσαν, ὅτι πάρεστιν ὁ χορηγὸς ἀληθινῆς ζωῆς, 5

καὶ δεῖ οὐδενὸς ἔτι· τούναντίον δὲ ἀποθέσθαι τὰ ἄλλα δεῖ, καὶ ἐν
μόνῳ στήναι τούτῳ, καὶ τοῦτο γενέσθαι μόνον, περικόψαντα τὰ λοιπὰ
ὅσα περικείμενα, ὥστε ἐξελθεῖν σπεύδειν ἐντεῦθεν, καὶ ἀγανακτεῖν
ἐπὶ θάτερα δεδεμένους, ἵνα τῷ ὅλῳ αὐτῶν περιπτυσθῶμεθα, καὶ μηδὲν
μέρος ἔχοιμεν, ᾧ μὴ ἐφαπτόμεθα θεοῦ. Ὅρα ἡ δὴ ἔστιν ἐνταῦθα 10

769 πλήρη νοητοῦ μάλλον δὲ φῶς αὐτὸ καθαρὸν, ἀβαρῆ, κοῦφον, θεὸν
γενόμενον, μάλλον δὲ, ὄντα. ἀναφθέντα μὲν τότε. Εἰ δὲ πάλιν βα-
ρύνοιο, ὥσπερ μαραινόμενον.

B Πῶς οὖν οὐ μένει ἐκεῖ; ἢ ὅτι μήπω ἐξελήλυθεν ὅλως. Ἔσται δὲ 15

1. ὡς ἐράμενον] Codd. omnes præter
Marc. C. cum marg. Ed. omittunt ὡς.
Quare expunxi eam voculam.

ib. ᾧ ἔστι] Ita Codd. Marc. A. Ciz.
Mon. C. Med. A. B. In Marc. C. Vat.
est ἢ ἔστι, in Ed. ὅν ἔστι.

2. οὕτως] Codd. Marc. Mon. C. Med.
A. B. ὄντως.

3. εἶδεν, εἶδεν] Codd. Ciz. Marc. B. et
Med. A. εἶδεν, εἶδεν. Marc. A. Mon. C.

Med. B. ἴδεν, εἶδεν. Marc. C. εἶδεν, εἶδεν.

8. περικείμενα] Codd. præter Darm. om-
nes περικείμενα.

ib. ἐνταῦθα] Codd. exceptis Medd. omnes
cum marg. Ed. ἐντεῦθεν. Quos sequor.

9. ὅλῳ αὐτῶν] Codd. Med. A. B. ὅλῳ
αὐτῶν. Legendum videtur αὐτόν. De hoc
Verbo ejusque constructione (nimirum
verbi περιπτύσσεισθαι) dictum est supra
p. 409. D.

ib. μηδὲν] Cod. Vat. μηδενός.

13. ἀναφανέντα] Ita Ed. Sed Codd.
exceptis Darm. et Marc. C. omnes ἀν-
αφθέντα, ut legit Fic. et nos correximus.

15. ἐκεῖνο;] Codd. omnes ut marg. Ed.
ἐκεῖ, ut legit Fic. et ego correxi. Mon. C.
cum Marc. A. pergit ἢ ὅτι.

ib. ὅλως.] Codd. Marc. A. C. Mon. C.
Med. B. Vat. ὅλως.

fuerit, neque nostrum bonum, neque quod natu-
raliter exoptamus. Illic autem ipsum re vera
viget amatum, quicum commisceri licet, fierique
participem, vereque prorsus habere: quippe cum
extrinsecus carnibus non tegatur. Quisquis au-
tem id novit, cognovit certe quod loquor. Quem-
admodum scilicet anima tunc aliam agit vitam,
atque progrediens et jam progressa, et Deum
denique consecuta, plane cognoscit jam prorsus
affecta, quod adsit ipse veræ vitæ largitor. Et
perfecto nullo illic est opus ulterius: sed contra,
cætera prorsus deponere debet, et in eo solo con-
sistere, Deusque fieri tantum, reliquis penitus
amputatis, quæ circum nobis adhærent. Quam
ob rem hinc emigrare properandum est, dolen-
dumque nobis, quod aliqua hic ex parte alligati
vivamus, ut toto penitus animo complectamur
Deum nihilque reliqui sit in nobis, quo non pa-
riter attingamus. Jam vero in eo vivendi statu
videre licet Deum atque se ipsum, quemadmo-
dum fas est videre se ipsum quidem illuminatum,
intelligibili jam lumine plenum: imo vero lumen
ipsum purum, leve, sublime, Deum tunc effec-

tum, imo vero jam existentem, tunc quidem ac-
censum. Sin autem gravatus animus rursus inde
labatur, jam quasi rursus extinctum.

X. Fruitio Dei.

Animus absoluta tandem præparatione Deo quam prox-
imus ex infinito bono virtutem attrahendi infinitam
prorsus habente, amorem erga ipsam concipit infini-
tum: utrumque igitur adeo transformatur in Deum,
ut intuenti mox non ut animus jam occurrat, sed ut
Deus: quemadmodum si aër attenuetur in lumen,
quod jam forte ab initio contigit igni. Hinc illud
Pauli nostri: Qui adhæret Deo, unus fit spiritus.
Concessit quidem Plotinus intellectum nostrum Deo
semel positum, nunquam inde diverti. Concedit et
rationem converti ad intellectum, quando discursione
deposita, argumentatio in ea jam subito fit intuitus.
Concessurus erat et rationem ibi perpetuo contueri,
præsertim a corpore penitus absolutam, quod et hic
inter loquendum tetigisse videtur.

Curnam igitur animus ibi non permanet? pro-
fecto quoniam nondum hinc emigravit omnino.
Erit autem et quando dabitur continuitas intu-

ὅτε καὶ τὸ συνεχές ἔσται τῆς θεάς, οὐκ ἔτι ἐνοχλουμένῳ οὐδεμίαν⁷⁶⁹
 ἐνόχλησιν τοῦ σώματος. Ἔστι δὲ τὸ ἑωρακὸς, οὐ τὸ ἐνοχλούμενον,
 ἀλλὰ τὸ ἄλλο, ὅτε τὸ ἑωρακὸς ἀργεῖ τὴν θεάν, οὐκ ἀργοῦν τὴν ἐπι-
 στήμην τὴν ἐν ἀποδείξεσι καὶ πίστεσι, καὶ τῷ τῆς ψυχῆς διαλογισ-
 5 μῶ· τὸ δὲ ἰδεῖν καὶ τὸ ἑωρακὸς ἔστιν, οὐκ ἔτι λόγος, ἀλλὰ μεῖζον
 λόγου, καὶ πρὸ λόγου, καὶ ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὥσπερ καὶ τὸ ὀρώμενον.
 Ἐαυτὸν μὲν οὖν ἰδὼν τότε, ὅτε ὄρα, τοιοῦτον ὄψεται, μᾶλλον δὲ αὐτῷ
 τοιοῦτῳ συνέσται, καὶ τοιοῦτον αἰσθήσεται ἀπλοῦν γενόμενον· τάχα
 δὲ οὐδὲ ὄψεται λεκτέον· τὸ δὲ ὀφθὲν εἶπερ δεῖ δύο ταῦτα λέγειν, τό,
 10 τε ὀρῶν καὶ τὸ ὀρώμενον, ἀλλὰ μὴ ἐν ἄμφῳ· τολμηρὸς μὲν ὁ λόγος·
 τότε μὲν οὖν οὔτε ὄρα, οὔτε διακρίνει ὃ, τε ὀρῶν, οὐδὲ φαντάζεται
 δύο, ἀλλ' οἷον ἄλλος γενόμενος, καὶ οὐκ αὐτὸς, οὐδ' αὐτοῦ συντελεῖ
 ἐκεῖ· κάκεινου γενόμενος ἐν ἔστιν ὥσπερ κέντρῳ κέντρον συνάψας.
 Καὶ γὰρ ἐνταῦθα συνελθόντα ἐν ἔστι· τότε δύο, ὅταν χωρὶς· οὕτω
 15 καὶ ἡμεῖς νῦν λέγομεν ἕτερον. Διὸ καὶ δύσφραστον τὸ θέαμα. Πῶς
 γὰρ ἂν ἀπαγγείλειέ τις ὡς ἕτερον οὐκ ἰδὼν ἐκεῖνο, ὅτε ἑθεάτο ἕτερον,
 ἀλλὰ ἐν πρὸς ἑαυτὸν;

E

Τοῦτο δὴ ἔθελον δηλοῦν τὸ τῶν μυστηρίων τῶνδε ἐπίταγμα, τὸ 770

1. οὐδὲμίαν] Cod. Vat. οὐδεμίαν, cum Marc. A. B.

2. ἑωρακὸς, οὐ] Cod. Vat. ἑωρακὸς οὐ.

3. τὸ ἄλλο] Cod. Med. A. ex corr. supra lin. ἄλλο et sic Marc. B.

6. καὶ πρὸ λόγου] Absunt hæc a Cod. Vat.

7. τότε ὄρα, ὅτε τοιοῦτον] Cum marg. Ed. habent τότε, ὅτε ὄρα, τοιοῦτον Codd. omnes præter Ciz. in quo est τότε ἕτερον ὄρα τοιοῦτον. Illos sequimur.

10. καὶ τὸ ὀρώμενον] Codd. Marc. A. B. Mon. C. Med. A. B. Vat. omittunt τέ.

11. μὴ οὖν] Cod. Med. A. omittit οὖν. ib. οὔτε διακρίνει] Marc. A. C. οὐδὲ διακρίνει ὄρῶν, Cod. Marc. B. ut marg. Ed. οὔτε διακρ. ὄρ.

ib. ὃ, τε ὀρῶν] Codd. omnes ὃ ὀρῶν, nisi quod in Ciz. est ὃ ὄρῶν. Marg. Ed. οὔτε διακρίνει ὄρῶν.

12. καὶ οὐκ—συνελθόντα] Desunt hæc in Cod. Ciz.

ib. οὐδ' αὐτοῦ] Cod. Vat. οὐδ' αὐτοῦ, cum Marc. C.

13. ἔστιν] Cum marg. Ed. habent ἔ

ἔστιν Codd. omnes, præter Ciz., a quo hæc abesse diximus. Unde correxi locum.

ib. ὥσπερ—ἐν ἔστι] Absunt hæc a Cod. Vat.

16. ἐκεῖνο] Codd. Ciz. Marc. A. C. Mon. C. Med. B. Vat. ἐκεῖ.

18. δὴ ἕτερον] Cod. Med. A. a pr. m. δὴ, supra lin. ἦ. Vat. δὴ ἕτερον. Marc. B. δὴ.

ib. δηλοῦν] Codd. Marc. B. Med. A. (a pr. m.) ut marg. Ed. δημοιοργεῖν, supra lin. ab al. m. ut Ed.

endi, eum scilicet corpus nullo modo intuitum perturbabit. Est autem qui vidit, non quod proprie perturbatur, sed aliud quiddam. Atqui et ipse, qui videbat, tunc præcipue vacat a visione, quando ab ea non vacat scientia, quæ in demonstrationibus conjecturisque, et rationis discursione versatur: ipsum vero, quod est videre et ipse videns, non ulterius ratio quædam est, sed quiddam excellentius ratione, rationemque antecedens: atque, si quo modo in ratione sit, est ibi potius tanquam visum. Quisquis igitur se ipsum videt, certe dum videt, se inspicit sic affectum: imo vero sibi sic disposito cohærebit, talemque persentiet, simplicem jam prorsus effectum. For- san vero neque videre dicendum, sed fieri potius ipsum visum. Siquidem hæc duo quædam esse

putandum, scilicet videns atque visum, neque utraque unum: tametsi sermo hic videtur audentior. Tunc sane neque proprie videt, neque tanquam videns ipse discernit, neque duo quædam imaginatur: sed animus tunc tanquam factus jam alius, neque ipse ulterius, neque sui dumtaxat illuc se confert, eique se dedit, factusque totus illius, evadit protinus unum tanquam centrum cum centro conjungens. Hic etenim concurrentia unum fiunt, tunc vero sunt duo, quando inter se disjunguntur. Sic et nos nunc dicimus alterum. Quam ob rem spectaculum hoc dictu admodum difficile est. Quo enim pacto pronunciatum quispiam tanquam alterum, quod dum videret, non videbat ut alterum, sed secum penitus unum?

770 μὴ ἐκφέρειν εἰς μὴ μεμνημένους· ὡς οὐκ ἔκφορον ἐκεῖνο ὄν, ἀπέειπε δηλοῦν πρὸς ἄλλον τὸ θεῖον, ὅτῳ μὴ καὶ αὐτῷ δεῖν εὐτύχηται. Ἐπεὶ τοίνυν δύο οὐκ ἦν, ἀλλ' ἐν ἦν αὐτὸς ὁ ἰδὼν πρὸς τὸ ἑωραμένον, ὡς ἂν μὴ ἑωραμένον, ἀλλ' ἠνωμένον, ὃς ἐγένετο ὅτε ἐκεῖνῳ ἐμίγνυτο εἰ Βμεμνῶτο, ἔχοι ἂν παρ' ἑαυτῷ ἐκείνου εἰκόνα· ἦν δὲ ἐν καὶ αὐτὸς, 5 διαφορὰν ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν πρὸς ἑαυτὸν ἔχων οὔτε κατὰ ἄλλα· οὐ γάρ τι ἐκινεῖτο παρ' αὐτῷ, οὐ θυμὸς, οὐκ ἐπιθυμία ἄλλου παρῆν αὐτῷ ἀναβεβηκότι, ἀλλ' οὐδὲ λόγος, οὐδέ τις νόησις, οὐδ' ὅλως αὐτὸς, εἰ δεῖ καὶ τοῦτο λέγειν, ἀλλ' ὥσπερ ἀρπασθεῖς ἢ ἐνθουσιάσας ἡσυχῇ C ἐν ἐρήμῳ καταστάσει γεγένηται ἀτρεμεῖ τῇ αὐτοῦ οὐσία, οὐδαμοῦ 10 ἀποκλίνων, οὐδὲ περὶ αὐτὸν στρεφόμενος, ἐστὼς πάντῃ καὶ οἶον στάσις γενόμενος, οὐδὲ τῶν καλῶν, ἀλλὰ τὸ καλὸν ἤδη ὑπερθέων, ὑπερβὰς ἤδη καὶ τὸν τῶν ἀρετῶν χορὸν, ὥσπερ τις εἰς τὸ εἶσω τοῦ ἀδύτου εἰσδύς, εἰς τοῦπίσω καταλιπὼν τὰ ἐν τῷ ναῷ ἀγάλματα, ἀ ἐξελθόντι τοῦ ἀδύτου πάλιν γίγνεται πρῶτα μετὰ τὸ ἔνδον θέαμα καὶ 15

1. εἰς μὴ μεμνημένα] Codd. Marc. B. Ciz. et Med. A. (a pr. m.) ὡς pro εἰς. Tum omnes præter Darm. μὴ μεμνημένους, nisi quod μὴ abest a Ciz. et in Vat. scribitur μεμνημένους. Illud recepi.
2. οὔτῳ μὴ τῷ αὐτῷ] Codd. Marce. Mon. C. Med. A.B. ὅτῳ μὴ καὶ αὐτῷ, ut marg. Ed. Quos sequor. Ciz. Darm. et Vat. pro τῷ habent καὶ, reliqua ut Ed.
4. ὃς ἐγένετο] Codd. Med. A. (in marg. ab al. m.) ὡς ἐγένετο.
5. μεμνῶτο] Cum marg. Ed. habent μεμνῶτο Codd. Darm. Marc. B. et Med. A.

Quod recepi cum Fic.
ib. ἐνὸς καὶ] Codd. omnes ut marg. Ed. ἔν καί. Quos sequor.
6. ἐν αὐτῷ] Cod. Vat. ἐν αὐτῷ.
8. ἀλλ' οὐδὲ] Cod. Vat. ἀλλοῦ δέ.
10. καταστάσει] Codd. excepto Darm. omnes καὶ καταστάσει.
ib. τῇ αὐτοῦ] Codd. Med. A.B. τῇ αὐτοῦ.
ib. οὐδαμοῦ] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. οὐδαμῇ.
11. περὶ αὐτόν] Cod. Vat. περὶ αὐτόν.
12. τῶν καλῶν] Cod. Med. A. supra lin. ab al. m. τὸν καλόν, in marg. περι.

ib. τὸ καλόν] Codd. Mon. C. Marc. A.C. Med. A.B. Vat. καὶ τὸ καλόν.
ib. ὑπερθέων] Ita scripsi cum in Vat. sit ὑπὲρ θέων. In Ed. et rell. est ὑπὲρ θεῶν. Veram lectionem nuperrime reperi in Marce.
14. ἐν τῷ ναῷ] Codd. Ciz. Darm. Med. A.B. Marc. B. ut marg. Ed. ἐν τῷ ναῷ, in Vat. Marc. A. Mon. C. est νῆ. Illos sequimur.
15. ἐξελθόντι] Codd. omnes præter Marc. C. ut marg. Ed. ἐξελθόντι. Quod prætul.

XI. Fruitio Dei.

Virtute ipsius unius ubique fit unio : nec aliam ob causam similiora invicem facilius uniuntur, quam quoniam in qualitate sunt unum. Animus ergo cum ipso principio rerum uno tunc demum unitur arctissime, quando ipse potissimum in se fit unum : id autem efficitur, quando exutus multitudinem quæ ad imaginationem, rationem, intelligentiam pertinet, evadit sola sua unitas, atque hac ipsa per amatorium affectum fruitur unitate divina, centrum ita suum cum centro copulans universi. Plotinus animum sic affectum asserit intellectualem formam suam transtulisse ad unitatem : rursusque rationalem formam ad intellectualem similiter transtulisse. Hinc igitur concessurus erat, rationalem pro intellectualem jam habendam, atque hanc sicut et illam ibidem perpetuo permansuram : præsertim quum dicat, animum in statu illic immobili constitutum evasisse quasi jam statum, ac ne dum naturam mobilem, sed ipsam quoque primam essentiam transcendisse, ubi finem motibus faciat et laboribus. Nos certe, Magnanime Laurenti, laboribus in Plotinum nostris finem adjuvante

Deo nunc imponimus : sic Deum omnipotentem suppliciter adorantes.

Gratias tibi agimus summe Deus, illuminator mentium, auctorque bonorum, quod nobis præter meritum ad absolvendum opus tantum tua gratia vires suppeditasti. Da, precor, clementissime Deus, veram Lectori pio prosperitatem : infunde præterea lumen, quo vera passim discernat a falsis, ne usquam vel meditando, vel agendo a tua voluntate dissentiat.

Hoc igitur mysteriorum talium institutio indicat, ubi vetat, id hominibus nondum initiatis expiatisque patefacere. Nempe tanquam non liceat explicare, vetuit, quod divinum est, alteri cuiquam aperire, nisi duntaxat illi, cui et videre contigerit. Quoniam igitur duo non erant, sed ipse videns, cum eo, quod videbatur, erat unum, tanquam non esset proprie visum aliquid, sed unum, si quando qui id evaserat, dum illi prorsus commisceretur, hujus forte reminiscatur, habebit quidem penes se ipsum illius imaginem. Erat autem et ipse unum, nullam in se ad se ip-

τὴν ἐκεῖ συνουσίαν πρὸς οὐκ ἄγαλμα οὐδ' εἰκόνα, ἀλλ' αὐτὸ, ἃ δὴ ⁷⁷⁰ D
 γίγνεται δεύτερα θεάματα. Τὸ δὲ ἴσως ἦν οὐ θέαμα, ἀλλὰ ἄλλος
 τρόπος τοῦ ἰδεῖν, ἔκστασις, καὶ ἄπλωσις, καὶ ἐπίδοσις αὐτοῦ, καὶ
 ἔφεσις πρὸς ἀφήν καὶ στάσις καὶ περινόησις πρὸς ἐφαρμογὴν, εἴπερ
 5 τις τὸ ἐν τῷ ἀδύτῳ θεάσεται. Εἰ δ' ἄλλως βλέποισι, οὐδὲν πάρεστι.
 Ταῦτα μὲν οὖν μιμήματα καὶ τοῖς οὖν σοφοῖς τῶν προφητῶν αἰνίτ-
 τεται, ὅπως θεὸς ἐκείνος ὁράται. Σοφὸς δὲ ἱερεὺς τὸ αἰνίγμα συνιᾷς, E
 ἀληθινὴν ἂν ποιοῖτο ἐκεῖ γινόμενος τοῦ ἀδύτου τὴν θέαν, καὶ μὴ
 γινόμενος δὲ, τὸ ἀδύτον τοῦτο ἀόρατόν τι χρῆμα νομίσας, καὶ πηγὴν
 10 καὶ ἀρχὴν, εἰδήσει ὡς ἀρχὴν, ἀρχὴν ὁρᾷ, καὶ συγγίγνεται, καὶ τῷ
 ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον, οὐδὲν παραλιπὼν τῶν θείων, ὅσα δύναται ψυχὴ
 ἔχειν. Καὶ πρὸ τῆς θέας τὸ λοιπὸν ἐκ τῆς θέας ἀπαιτεῖ, τὸ δὲ λοι- F
 πὸν τῷ ὑπερβάντι πάντα, τὸ ὅ ἐστι πρὸ πάντων. Οὐ γὰρ δὴ εἰς τὸ
 πάντη μὴ ὄν, ἤξει ἢ ψυχῆς φύσις, ἀλλὰ κάτω μὲν βᾶσα εἰς κακὸν
 15 ἤξει, καὶ οὕτως εἰς μὴ ὄν, οὐκ εἰς τὸ παντελὲς μὴ ὄν. Τὴν ἐναντίαν

1. οὐδ' εἰκόνα] Codd. Vat. Marc. A. et
 Mon. C. οὐδὲ εἰκόνα. Mox iidem ἀλλά.
 ib. ἃ δὴ] Ita Codd. Marc. A. Mon. C.
 Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. ἃ δι.
 3. ἔκστασις] Cod. Mon. C. ἐκτασις, ex
 corr. et sic etiam Marc. A.
 5. τῷ ἀδύτῳ] Cod. Vat. omittit τῷ.
 ib. παρῆστι] Codd. Ciz. Mon. C. Med.

A.B. Marc. Vat. αὐτῷ παρῆστι.
 6. καὶ τοῖς] Cod. Ciz. in τοῖς.
 7. τὸ αἰνίγμα] Cod. Vat. καὶ τὸ αἰνίγμα.
 8. ποιοῖτο] Ita Codd. Marc. Mon. C.
 Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. ποίιτο.
 10. ὡς ἀρχὴν] Codd. Ciz. Marc. A.
 Mon. C. Med. B. Vat. ὡς ἀρχῆ. Med. A.

in marg. ab al. m. ad h. v. γινόμενος δι.
 ib. τῷ ὁμοίῳ] Cod. Vat. τῶν ὁμοίων.
 13. πρὸ πάντων] Ita Codd. Marc. Ciz.
 Med. A.B. Vat. Rell. ut Ed. πρὸς πάν-
 των.
 14. ἤξει ἢ—εἰς κακὸν] Desunt hæc in
 Cod. Vat.

sum differentiam habens, neque rursus quantum ad cætera pertinet. Non enim apud eum aliquid movebatur: non ira, non appetitus inerat alicujus animo jam ad excelsa profecto: sed neque ratio, neque intelligentia quædam, neque omnino et ipsemet (si modo id dictu fas esse censetur) sed tanquam raptus, sive Deo penitus occupatus in tuto quodam secessu, habituque tranquillo prorsusque immobili jam constitutus est, ab essentia sua nullo modo declinans, neque etiam circa se ipsam se reflectens, quippe cum penitus conquiescat, et quasi ipse jam status evaserit. Jam vero neque versatur ulterius circa pulchrum, sed ipsam pulchritudinem jam transcendit. Ipsum quoque virtutum jam superans chorum: perinde ac si quis sacri ejusdam adyti penetralia jam ingressus statuas omnes in templo dispositas a tergo relinquat, quæ quidem egressuro mox ex adyto, primæ rursus occurrunt post spectaculum illud intimum. Post quæ ipsum commercium non ad statuas, non ad imagines habitum, sed ad ipsum potius, quod statuas, quod imagines repræsentant: quæ profecto spectacula quædam sequentia judicanda sunt. Ipsum vero forsan non est spectaculum judicandum: sed ratio quædam illic est

videndi diversa. Exitus videlicet aliquis e se ipso, et diffusio quædam profectusque mirificus, studiumque tangendi, et denique quies. Omnisque illic excogitatio ad copulam prorsus annititur, si quis modo, quod est, in penetrali perspicat. Qui vero prospicit aliter, nihil inde reportat. Sapientes igitur Prophetarum imitationes ejusmodi divinorum obscuris involvunt, indicantes, qua ratione Deus ille cernatur: Sapiens vero sacerdos mysterium explicans involutum, adytumque ingressus, contemplationem illi veram assequitur: qui si nondum ingressus fuerit, tunc adytum ipsum rem quandam existimans invisibilem, et fontem, atque principium, cognoscet admodum ut principium. At vero illue ingressus, principium ipsum videt, eique conjungitur, similique simile percipit, nullum negligens divinorum, quocumque animus consequi possit. Jam vero ante visionem ipsam, quod visioni reliquum est, desiderat. Ei vero, qui omnia iam transcendit, reliquum est ipsum, quod omnia superat. Non enim in aliquid omnino non ens, animæ unquam, natura deveniet: sed lapsa quidem deorsum eadet in malum: atque ita in non ens ruere judicatur, non quia in aliquid omnino non ens

77¹ δὲ δραμοῦσα ἤξει οὐκ εἰς ἄλλο, ἀλλ' εἰς ἑαυτὴν, καὶ οὕτως οὐκ ἐν ἄλλῳ οὔσα, ἐν οὐδενί ἐστιν, ἀλλ' ἐν αὐτῇ, τὸ δ' ἐν αὐτῇ μόνῃ καὶ οὐκ ἐν τῷ ὄντι, ἐν ἐκείνῳ. Γίγνεται γὰρ καὶ αὐτός τις οὐκ οὐσία, ἀλλ' ἐπέκεινα οὐσίας, ταύτη ἢ προσομιλεῖ. εἴτις οὖν τοῦτο αὐτὸν γενόμενον ἴδοι, ἔχει ὁμοίωμα ἐκείνου αὐτόν. Καὶ εἰ ἀφ' ἑαυτοῦ μετα-5
 Βπίπτων δὲ τῆς θεάς πάλιν ἐγείρας ἀρετὴν τὴν ἐν αὐτῷ καὶ κατανοή-
 σας ἑαυτὸν πάντῃ κεκοσμημένον, πάλιν κουφισθήσεται δι' ἀρετῆς,
 ἐπὶ νοῦν ἰὼν καὶ διὰ σοφίας, ἐπ' αὐτό. Καὶ οὕτω θεῶν καὶ ἀνθρώπων
 θείων καὶ εὐδαιμόνων βίος, ἀπαλλαγὴ τῶν ἄλλων τῶν τῆδε, βίος 10
 ἀνήδονος τῶν τῆδε, φυγὴ μόνου πρὸς μόνον.

1. ἑαυτὴν] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. αὐτὴν.

ib. ἐν ἄλλῳ] Cod. Med. A. in m. ab al. m. additum habet μή.

2. ἀλλ' ἐν αὐτῇ] Cod. Vat. Marc. C. ἀλλ' ἐν αὐτῇ. Idem cum Mon. C. pergunt τὸ δ' ἐν. Tum in Med. A.B. et Vat. iterum sequitur αὐτῇ pro αὐτῇ.

4. ταύτη καὶ] Omnes præter Codd. Marc. C. Med. B. habent ut marg. Ed. ταύτη ἢ; sed Med. B. ταύτη ἢ. Illos sequor.

ib. τοῦτο αὐτόν] Codd. Marcc. Med. A. B. τοῦτο αὐτόν.

5. ἀφ' ἑαυτοῦ] Cod. Vat. ἐφ' pro ἀφ'. In Codd. Med. A.B. Marcc. et Mon. C. est ἀφ' αὐτοῦ.

ib. μεταβαίνει] Codd. Ciz. Marc. A.B. Med. A. Vat. μεταβαίνοι.

7. τὴν ἐν] Cod. Ciz. omittit τὴν. Pergunt Codd. præter Darm. omnes αὐτῷ καὶ κατανοήσας. Unde recepi καί.

8. ταύταις] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. (a pr. m.) cum marg. Ed. πάντη. Et sic correxi.

9. σοφίαν] Codd. Marc. A. Med. B. et Vat. σοφίαν καὶ διὰ σοφίας. Ciz. σοφίαν καὶ

διὰ σοφίαν. Mon. C. καὶ διὰ σοφίας et in marg. καὶ σοφίαν. Med. A. in marg. ab ead. m. γρ^{αι} διὰ σοφίας. Et sic correxi.

ib. Καὶ οὕτω] Codd. omnes καὶ οὕτως, præter Marc. C.

10. ἀπαλλαγὴ—βίος] Desunt hæc in Codd. Med. A. Marc. B. Hic in marg. κείμενον ἀπαλλαγὴ τῶν ἄλλων τῶν τῆδε.

11. πρὸς μόνον.] Cod. Ciz. in fine: τέλος τῶν βιβλίων πάντων Πλωτίνου τοῦ φιλοσόφου. Vat. τέλος τοῦ σοφοῦ καὶ θείου Πλωτίνου. Marc. A. in fine: Κεῖναι τέμα ἡδόμενος ὄπωπα.

præcipitari possit. At si quando contraria huic incesserit via, non in aliud quidem deveniet animus, sed perveniet in se ipsum: atque ita cum non sit in alio, non iudicandus est propterea esse prorsus in nullo, sed potius in se ipso consistere: esse vero in se solo, neque in ente, nihil aliud est, quam esse prorsus in Deo. Fit enim et ipse aliquis non essentia, sed essentia quoque superior, quatenus videlicet Deo se prorsus insinuat. Si quis igitur se ipsum quandoque viderit id effectum, habebit utique se ipsum velut quandam

illius imaginem. Ac si a se ipso pertranseat, tanquam imago ad exemplar usque traducta, erit jam finem ipsum itineris consecutus. At si quando a contemplatione ceciderit, rursus virtutem sibi insitam excitans, seque ipsum prorsus excultum animadvertens, ad sublimia iterum attollitur, dum videlicet per virtutem procedet in mentem, ac per sapientiam progredietur ad Deum. Hæc igitur est Deorum et hominum divinatorum felicitiumque vita, humanas omnino negligens voluptates, fugaque solius ad solum.

ENNEADIS SEXTÆ PLOTINI FINIS.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΧΟΥΜΝΟΥ

ΤΟΥ ΚΑΙ

ΝΑΘΑΝΑΗ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΑΝΤΙΘΕΤΙΚΟΣ

ΠΡΟΣ ΠΛΩΤΙΝΟΝ.

PROŒMIUM.

CUM Plotiniano libro de Pulcritudine ed. Heidelberg. ann. MDCCCXIV. pag. 395. hunc libellum ex Cod. Vindobonensi (vid. Lambec. VII. p. 553. ed. Kollar.) itemque ex Vaticano nr. 1374. primum et adhuc ineditum adjicerem, per ambages et conjectando id tandem assecutus eram, ut pro certo pronuntiare possem, illum Nicephori Chumni, sive Nathanaëlis esse. In quo proœmio, uti par erat, dilaudavi egregiam opem, quam ea in causa præstiterat Hieronymus Amatius, cui etiam Vaticanas lectiones acceptas refero. Nunc quando iterum editurus sum illud opusculum adjecta varia lectione Codicis Parisini Regii, quam mecum communicavit Jo. Fr. Boissonadius V. Cl. qui nuper admodum duos alios libellos ejusdem Nicephori edidit (in Anecdotis Græcis Vol. I. p. 293. sqq.): putidum et Lectoribus molestum sit, si eandem telam rursus retexere velim. Quapropter nunc quidem in eo me contineo, ut pauca dicam primum de homine, deinde de ejus scriptis, tum de hujus libelli inscriptionibus, mentionibus, argumento. Igitur Nicephorus Chummus fuit Præfectus Canicleo¹ et rerum potens sub Andronico seniore Palæologo, qui regnavit ab a. 1282. ad 1332, vel potius ad 1328. Illius filia Irene nupsit hujus filio Joanni Palæologo² qui tamen quadriennio post sine prole est

¹ Ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου, sive ὁ Κανίκλειος, s. ὁ κανικλῆς, s. ὁ κανικλείων, i. e. qui Imperator erat ab atramento, quo puniceis characteribus literæ edicta cet. pingebantur. Vid. Cangii Glossar. med. et infin. Græcit. p. 574. coll. Appendic. p. 91. ed. Lugd. Salmasii Exercit. Plinn. p. 374. I. A. Fabricii Biblioth. Gr. et præcipue qui accurate de illius tituli originibus et formis egit, Adamant. Corajus ad Theodorum Prodrom. vs. 597. in Ἀράκτοις Tom. I. p. 320. sq.

² Vid. Franc. Boissonad. annot. in Theodori Hyrtaceni Monodiam in Nicephorum Gregor. VII. 7. 5. et Boivin ad eum p. 147. Addo hæc ex Pachymere III. 5, qui ita de Andronico: Καὶ πρῶτα μὲν τῷ νιφ. Ἰωάννη καὶ Δεσπότη τέλει τοὺς γάμους. Καὶ τῇ ἐπὶ τοῦ κανικλείου θυγατρὶ τοῦ Χούμνου, ἀνδρὸς σοφοῦ καὶ εὐνοϊκοῦ τῷ Κρατοῦντι διαφερόντως δόξαντος, πρὸ καιροῦ μνηστῆ τῷ Ἰωάννη ἐξ ἱερολογίας οὔσης, βασίλισσα Δεσπότην εἰς ταῦτον τὸν νύον ἄγει καὶ διὰ γάμων. Cf. *Le Beau* Histoire du Bas-Empire continuée par Ameillon vol. XXIII. chap. CIII. §. 51. p. 222. et chap. CIV. §. 27. p. 314. Mortuo Joanne Chummus ad filiam suam Irenem

itemque ad Andronicum Imperatorem orationes consolatorias scripsit, nuper editas a Boissonadio in Anecdott. Grr. I. p. 293. sqq. Filia autem viduitatem in monasterio transegit permutato Irenes nomine cum nomine Eulogiæ (Theodor. Hyrtacen. Monod de Chumno p. 287. cf. p. 282. ed. Boissonad.) Habuit et ipse Chummus filium Joannem et plures alios. Utriusque et patris et filii Joannis epistolas editurus est Boissonad. quem consule pag. 299. et p. 290, ubi humaniter, uti assolet vir humanissimus, errorem meum correxit, in quem ex parte tantum me traxerat Cangius. Auctor Appendicis ad Cavenm de Scriptorr. Ecclesiasticæ. ad ann. 1320. (p. 24. ed. Oxoniens.) Chumnum patria Byzantium fuisse arbitratur, eumque dicit etiam eustodem annuli imperatorii et postea magnam stratopedarcham fuisse, et præfecturam Thessaloniæ habuisse addens: "Quamdiu vixit incertum est." Nescio vero, cur Boissonadius l. l. p. 306. Joannem Palæologum anno 1304. obiisse dicat, quem alii demum a. 1308.

mortuus. Ipse Chummus, posteaquam et opum copia pollens³ et honorum splendore præfulgens varias tamen fortunæ vicissitudines obiisset, sub vitæ exitum monachus factus Nathanaëlis nomen assumpsit. Atque ex ipsis Nicephori nostri epistolis Is. Casaubonus refert⁴, apparere illum alterum fuisse Jobum, “cui tot adversa contigerint, “ut dici vix queat.” Addit idem vir summus: “Dignus auctor, qui legatur vel ob “summam in scriptis pietatem.” Disertum etiam Chummum appellat Cangius in ejus scriptis diligenter versatus. Facundiæ item atque doctrinæ laudem eidem impertit Boissonadius. Qui ita de hujus viri scriptis pronuntiat⁵: “Scripsit enim Nicephorus “plurima, majorem partem adhuc exstantia, varii generis orationes, diplomata auro “bullata, edicta, epistolas multas; philosophicos libellos, quibus unis justum volumen “impleretur. Horum ipse in oratione adversus literatores quosdam nobis reliquit in- “dicem, quem describam.” Ex eo indice hæc tantummodo huc transferam, quæ ad nostrum consilium faciunt: “περὶ ὕλης καὶ ἰδεῶν, ὅτι μὴδὲ τὰ εἶδη πρὸ τῆς ὕλης, μῆτε ἡ ὕλη “τούτων χωρὶς ἀλλ’ ὁμοῦ ταῦτα. περὶ λογικῆς καὶ νοεράς ψυχῆς, περὶ σωματίων ἐγέρσεως (qui “tractatus est a Creuzero editus) περὶ θρησκευτικῆς αἰσθητικῆς ψυχῆς καὶ τῶν κατὰ “ταύτας κινήσεων κ.τ.λ.”⁶ Hunc autem librum adversus Plotinum respicit Theodorus Hyrtaceus cum in epistolis tum in Monodia in Nicephorum Chummum. Illic enim hunc in modum sermocinatur (p. 291. ed. Boisson.): Οἱ φιλόσοφοι δακρύσατε τὸν ὄντως φιλόσοφον, καὶ Πλάτωνα ἐπιστομίσαντα καὶ Πλωτίνους πεφιλοσοφηκότας περὶ ψυχῆς⁷. Ejus libri virtutes vitæque non est, quod operose persequor. Patet jam univique, et doctiores nec moniti intelligunt. Hoc certum, philosophi partes *sic satis* sustineri ab homine Christiano, qui rem suam gerere sciat sola ratione nihil usus auctoritate librorum sacerorum. Non minus autem Platonem tangit, quam Plotinum Nicephorus. Quod et ipse sensisse videtur. Nam cum in exordio professus esset, Plotinum a se peti: in clausula tamen posuit illa: ἡμεῖς ἐξ ἀντιθέσεως ταῦτα πρὸς Πλάτωνα καὶ Πλωτίνον.

Videamus de inscriptione opusculi. Jam primum in codice Vindobonensi, auctoris nomine omisso, inscribitur: Ἀντιθετικὸς πρὸς Πλωτίνον. In Vaticano nec magis nomen hominis proprium comparet sed tamen dignitatis indicium. Exstat enim in eo hoc lemma: Τοῦ σοφωτάτου ἐπὶ σκοπ. τοῦ Καρικλείου ἀντιθετικὸς πρὸς Πλωτίνον. Nimirum posteaquam librarii culpa depravatum fuerat quintum ejus tituli vocabulum, Scipio Carteromachus homo ceteroquin eruditus, qui Καρικλείον pro urbe haberet, super lineam apposuerat istud σκοπ. opinatus Cariclei quendam episcopum libelli auctorem esse, cum

³ Pachymeres. IV. 7. Βασιλεὺς δὲ τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου Χούμνον θέλων ἀγάλλειν ὡς πιστὸν ὑπηρέτην, καὶ ἐφ’ οἷς ὑπόρχει τὸν δοκιμώτατον ἄλλως τε καὶ πολυταλάντους τὰς προίκας τῇ θυγατρὶ ἐτοιμάσαντα κ.τ.λ.

⁴ In Casaubonianis p. 21. ed. I. Chr. Wolf. Hamburg. 1710.

⁵ In Præloquio ad Anecdott. Græc. vol. I. p. X.

⁶ De operibus Nicephori nostri consulendi sunt præterea Careus libr. laud. ad annum 1320. p. 24. sq. et Fabricius in Biblioth. Gr. Vol. VII. p. 675. sq. ed. Harles. itemque Boissonad. in Anecdott. Græc. I. p. 290—293.

⁷ Ad quæ verba hanc annotationem apposuit Boissonadius: “Exstat adhuc Nicephori Chummi liber “de anima adversus Plotinum, quem edidit post

Plotinum De Pulcritudine, Creuzerus. De hoc “ipso libro Theodorus Hyrtaceus Epist. VI. ad “Nicephorum Chummum: φήμη περιθέει τοὺς λογίους “οὐκ ἄχαρις ἢδ’ ἔστι τὴν σὴν μεγαλόνοιαν ἐξηνηροχέαι “λόγον γενναῖον περὶ ψυχῆς, ὃν, φασίν, εἰ περιόντες Πλά- “των τε καὶ Πλωτίνους, καὶ ὅσοι τοῦ φιλοσόφου κόμματος, “ἐπήρσαν, ταχ’ ἂν αἰδεσθέντες ἀπήρσαν. Videnda, quæ “est de eodem argumento ejusdem Epistola septima; et adde Creuzer. ad Chummi librum p. “403;” ubi ea posui, quæ supra post Theodori verba leguntur. Atque ab istiusmodi laudatorum vel adulatorum acclamationibus longissime distat etiam Wyttenbachii judicium de illo libello, licet eundem nec elegantia nec perspicuitate carere dicat vir doctissimus, in Philomathie Parte III. p. 296.

potius scribendum sit: τοῦ σοφωτάτου ἐπὶ τοῦ Κανικλείου⁸. Codex vero Parisinus nr. 2105. ipsum scriptoris nomen exhibet. Nam etsi libellus ipse inscriptionem non habet, index tamen generalis Codici præmissus ita: Ναθανάηλ μοναχὸς τοῦ καὶ Χούμνου . . . . . ἀντιθετικὸς πρὸς Πλωτίνου⁹.

Etsi vero Labbeus libellum, de quo agimus *Antirrheticum* appellat: idem tamen in tribus codicibus nostris (dico Parisinum, Vaticanum, Vindobonensem) Ἀντιθετικὸς inscribitur. Et potest huic titulo patrociniari hoc ipsum, quod supra e libelli fine excitavimus: ἐξ ἀντιθέσεως, nec minus illud, quod Rhetorum quidem ἀντίθετα et ἀντιθετικοὶ λόγοι sæpius memorantur, licet non eodem ut plurimum significato¹⁰: sed tamen ex hoc genere scriptorum, quibus aggregari debet hic Nathanaël, magis, quod sciam, frequentatur nomen ἀντιρρήτικῶν. Sic, ut hoc utar Josephi contra Apionem libri in aliquot codicibus inscribuntur ἀντιρρήτικά, et Eusebii Cæsariensis opus adversus Hieroclem in parte membranarum exhibetur hoc titulo: Ἀντιρρήτικὸς πρὸς τὰ Ἱεροκλέους¹¹; ac si extremæ ætatis exempla quæris, quæ Nicephorus Constantinopolis patriarcha itemque Gregoras adversus dissentientes commentati sunt, ea Antirrheticorum nomine singula appellantur¹². Jam eum Labbei quoque codex in hoc ipso libello Antirrheticum titulum præ se ferre videatur, equidem hunc pro veriore habuerim: mutare nolui, utpote secuturus exempla Parisinum, Vindobonense et Vaticanum.

Quod disputationis materiam attinet, eam suppeditarunt bini imprimis libri Plotiniani, alter: Περὶ τοῦ εἰληχότος ἡμᾶς δαίμονος, *De genio nos sortito* (Erm. III. lib. 4. p. 284. cf. Lambecius ap. Fabric. in annot. in Porphy. De Vita Plotini p. 142); alter Περὶ ἀποριῶν ψυχῆς (Erm. IV. lib. 3. p. 381—389.) quibus Plotinus suam sententiam de Metempsychosi vel verius Metensomatosi exponit. Cui eum philosophum favisse diserte testatur Augustinus de civitate Dei X. 30. p. 266. A. o. Ita enim ille: “Platonem animas hominum post mortem revolvi usque ad corpora bestiarum scripsisse certissimum est. Hanc sententiam Porphyrii doctor tenuit Plotinus: Porphyrio tamen jure displicuit.” Quo de loco consule Wyttenbach. ad Platonis Phædonem p. 211. Nam ad Phædonem potissimum spectant hæc. Tamen alii quoque Platonis dialogi adhibendi sunt, v. c. ii, quibus decretum ἀναμνήσεως pertractatur, Meno p. 81. sqq. Phædrus p. 249. C. Convivium p. 208. Alia, quæ cum Nicephorei libelli argumento conjuncta sunt, indicavimus in annotatione in Plotinianos libros laudatos.

⁸ Docuit me Hieronymus Amatius, qui postea in alio Cod. Vaticano nr. 112, aliud ejusdem auctoris opuseulum hoc titulo consignatum reperit: Τοῦ σοφωτάτου ἐπὶ τοῦ Κανικλείου (adscripsit altera manus: Κυροῦ Νικηφόρου τοῦ Χούμνου) περὶ λόγων κρίσεως καὶ ἐργασίας.—In aliis vero etiam codicibus hunc ipsum librum adversus Plotinum sola inscriptione τοῦ ἐπὶ τοῦ Κανικλείου signatum fuisse intellexi ex loco Rycquii ap. Fabricium Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 644. ed. anni 1726. Illic enim hæc leguntur: “Justus Rycquius centuria nova epist. 29. ad Marcum Velsærum testatur se in bibliotheca Saregica (Lud. Saregi, Perusie et Umbrie Præfecti) reperisse hæc Calamo exarata opuscula: Maxime Planudæ epistolâs—*Caniclei librum contra Plotinum*: ejusforte, ejus librum de immortalitate animæ ἀνέκδοτον laudat Cardanus lib. De rerum varietate.” Unde etiam hoc discimus exstitisse plures codices illius libri, et fortasse hodieque exstare per Italiam maxime.

⁹ In catalogo codd. Paris. II. p. 444. seq. de hoc codice hæc scripta leguntur: “*Nic. Chumni* opus—cull. 1—30. de mundi natura;—*Contra Plotinum de anima rationali quaestiones variae*, ubi de metempsychosi, de belluis, utrum intellectui prædita sint, nec ne, de corporis resurrectione et aliis “dissertitur.” Cf. Fabric. Bibl. Gr. VII. p. 675. ed. Harles; ubi etiam ex Labbei bibl. nov. msserr. p. 295. hic titulus ejusdem libelli proditur: “*Antirrheticus adversus Plotinum*, animas non prius existere quam corpora.”

¹⁰ Rutil. Lupus. p. 125. Ruhnen. Quintilian. Inst. Orat. IX. 2. 10. p. 443. Spalding. Ernesti Lex. technolog. Græc. Rhet. p. 27; quancquam Sophistarum quoque feruntur ἀντιρρήτικοί, ut Libanii, Choricii, aliorum. cf. ibid. p. 29.

¹¹ Olearii animadvers. in Eusebii libr. ad calc. Philostrati p. 428.

¹² Fabr. Bibl. Gr. vol. VII. p. 615. et 633. Harles.

ΝΑΘΑΝΑΗΛ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΑΝΤΙΘΕΤΙΚΟΣ

ΠΡΟΣ ΠΛΩΤΙΝΟΝ ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ.^a

ΑΝΤΙΘΕΤΙΚΟΣ πρὸς Πλωτίνον (Vat. Τοῦ σοφωτάτου ἐπὶ τοῦ Κανικλείου Ἀντιθ. πρ. Πλ. cf. Proœm.) ὅτι μήτε τῶν σωμάτων προϋπάρχουσιν αἱ ψυχαὶ, μήτε ἐξ ἐτέρων^b (μὴτ' αὐτῶν Cod. Vat.) μεταχωροῦσιν εἰς ἕτερα, ἀλλ' οὐδ' ἐν τοῖς ἀλόγοις ἔστι (ἔστιν Vat.) νοῦς, οὐδ' οὐ μήποτε γένοιτο. πολλαῖς δὲ καὶ ταῖς ἀποδείξεσι κέχρηται πρὸς ἐκεῖνο (πρὸς ἐκεῖν' Vat.^c) ἀπαντῶν, τὸ τὰς ἐπιστήμας ἀναμνήσεις εἶναι· ἐξ οὗ δὴ δόγματος αὐτῷ τῷ Πλωτίνῳ καὶ πρὸ αὐτοῦ Πλάτῳ κατεσκευάσται πρὸ τῶν σωμάτων τὰς ψυχὰς εἶναι· καὶ περὶ ἐγέρσεως σωμάτων τεθνεώτων ἀγωνίζεται, καὶ δείκνυσσι ταύτην ἄλλαις δὴ ἀνάγκαις· καὶ γ' ἐξ αὐτῶν τῶν τοῦ Πλάτωνος περὶ τοῦ (τοῦ omisit Vat.) τὰς ψυχὰς ἀναβιώσκεσθαι (ἀναβιώσεσθαι Vind.) θέσεων καὶ ἀπόλασιν δείκνυσσιν αἰεὶ^d μεόντων ἀγαθῶν καὶ κόλασιν ψυχῶν ὁμοῦ (τε add. Vat.) καὶ σωμάτων μηδέποτε λήγουσαν.

α. ΕΜΟΙ τὸ παρὸν σπούδασμα, πρὸς Πλωτίνον καὶ τοὺς ἐκείνου περὶ ἀφθάρτου ψυχῆς λόγους. καὶ γὰρ ὅτι μὲν ὁ ἐν ἡμῖν νοῦς ἀπλοῦς, καὶ ἀσύνητος, καὶ καθ' ἑαυτὸν ὑφεστῶς, καὶ ζῶν ἐν ἑαυτῷ ἔχων, καὶ γε κρείττων πάσης φθορᾶς καὶ παντὸς ὀλέθρου, τοῦτο κακείνῳ καὶ τῇ ἀληθείᾳ κάμοι δοκεῖ, καὶ εἴτις ἕτερος ὀρθῶς βούλοιο σκοπεῖν, καὶ γε πρὸς πᾶν δῆπουθεν εὐθὺς θείτο¹. τόγε πρὸς τοῦτο φέρον, καὶ τοῖς Πλωτίνου λόγοις καλῶς ἀποδεδειγμένον. πῶς γὰρ ἂν^e καὶ εἴη ἐκ συνθέσεως νοῦς, καὶ ἐκ τίνων μερῶν συνιόντων; εἰ μὲν γὰρ ἐξ ὧν πάντα^f (καὶ τὰ λοιπὰ πάντα τὰ ἐν σ. Vat.) ἐν συνθέσει, ἀπλῶν ὄντων σωμάτων καὶ πρώτων, ἀλλ' οὐθὲν^g τούτων νοεῖ. ἐκ γοῦν ἀνοήτων πῶς ἂν καὶ (abest a Vat.) γένοιτο νοῦς, ἢ πῶς ἂν ὧν ταῦτα οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἐφικνεῖται² τῶν νοητῶν λέγω καὶ ὑπὲρ ταῦτα, οἶδος ἐξ αὐτῶν γεγενημένος, ἐφικέσθαι ἂν δυναθῆι; εἰ δ' ἄλλων τινῶν παρὰ ταῦτα σωμάτων συμπλακέντων, ζῶσα καὶ νοοῦσα ψυχὴ συνέστη, εἰ

^a Contulit in nostram gratiam cum hoc libro Codicem Parisinum 2105. p. 31, 2. sqq. Boissonadius V. Cl. ejus lectiones margini subjecimus. Inscriptio-nem non habet libellus. Sed in indice generali, qui Codici præfixus est, legitur: Ναθαναήλ μοναχοῦ τοῦ καὶ Χούμων . . . ἀντιθετικὸς πρὸς Πλωτίνον.

^b Cod. Par. μὴτ' αὐτῶν ἐξ ἐτ. ut Vat.

^c Et ita Par.

^d Cod. Par. αἰεὶ. Mox idem cum Vat. ὁμοῦ τε.

¹ Sic etiam in Vatic. Nisi forte vitium subest, ut scriptum fuerit παρὰ πᾶν—θείτο; tenenda locutio est.

Ex Demosthene advers. Aristocr. p. 664. laudant Grammatici: πρὸς τὰ καλῶς ἔχον τίθεσθαι. Quocirca nil mutavi. Cod. Par. ut Vat.

^e Par. cum Vat. γὰρ ἂν. A Vindob. abest extre-ma vox.

^f Par. γὰρ ἐξ ὧν καὶ τὰ λοιπὰ πάντα τὰ ἐν σ.

^g Par. οὐθέν.

² ἐφίεται Vind. in contextu. Sed in marg. ut exhibemus: . . . Vat. recte. Par. ἐφικνεῖται habet in contextu. Quare recepi.

μὲν παχυτέρων καὶ ὑλωδεστέρων, ἀλλ' ἄτοπον ἐκ τῶν (non est in Vat.) τοιούτων νοῦν συνεστάναι^h. καὶ ἔτι μᾶλλον ἂν ἀνοηταῖνοι³ ψυχὴ νοερά, ἀμοίρου νοήσεως πάσης (πάσης νοήσ. Vat.¹) οὔσης τῆς ὕλης καὶ τῆς τοιαύτου μάλιστα παχείας ὕλης· εἰ δ' ἐξ ἀπλουστέρων γε, καὶ ἂ τὰ (καὶ ἡ Vat.) πρῶτα πέφυκεν ὡς δὴ (ἂ δὴ Vat.) ἀρχαὶ τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὐκ ἔστιν οὐδ' εὐρεῖν ἔστιν ἀπλουστέρα οὐδαμῶς, οὐδ' ἐν αὐταῖς ἐπινοίαις^k τῶν τεσσάρων ἐξ ὧν δὴ τὰλλα πάντα (τῶν—πάντα omisit Vat.) καὶ μὴν οὐδ' ἐξ ὕλης δῆπουθεν καὶ εἶδους σύνθετον νοῦς καὶ ψυχὴ ἢ κατὰ τοῦτον, ὡς ἂν δὴ καὶ αὐτὴ μὴ ἐξ ἀπλῶν σύνθετον, ἀπλοῦν δ' εἶη σῶμα, συνθέσεως ἄλλης ἀπηλλαγμένον. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτο, οὔτε τὴν ὕλην ἔστι δυναμένην νοεῖν τιθέναι^l, μέχρις ἂν αὐτὸ δὴ τοῦτο εἶη καὶ μόνον ὕλη, οὔτε τὸ εἶδος αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ μόνον θεωρούμενον εἶδος, ὥστε καὶ αὐθις ἐξ ἀνοήτων ἂν νοῦς εἶη· ὁ δὴ πρῶτον ὡς ἄτοπον ἢ καὶ ἄνου ἐπιεῖν ἐφύγομεν. καὶ τοίνυν ψυχὴ ζῶσα καὶ νοερά, οὕτω δὴ καὶ σῶμα πᾶν φεύγει ὥστε τοῦτ' εἶναι, καὶ πᾶσαν φεύγει σύνθεσιν ὥστ' ἐξ αὐτῆς εἶναι. καὶ μὴν καὶ Πλωτίνος καὶ εἴ τις μετ' ἐκείνου (κατ' ἐκείνου Vat.¹) πρὸ αὐτοῦ ἢ μετ' αὐτὸν ὀρθῶς καὶ καλῶς ἐπέγνωσαν τὴν αὐτῆς φύσιν, ἀπλήν ταύτην εἶδότες, καὶ μηδὲν μῆτε κατὰ σῶμα μῆτε κατὰ σύνθεσιν οὔσαν, ἄλλο δέ τι παρὰ ταῦτα, (μῆτε add. Vat.) λύσιν μηδεμίαν μῆτε φθορὰν καταδεδεγμένον. Ὅτι δ' αὐτὰς ταύτας ἄς ἐφήμεν ψυχὰς, προδημιουργεῖς⁵ καὶ προῦφιστᾶ τῶν σωματίων, καὶ ἄνω τίθησι καὶ τοῦ πρώτου ἐξάπτει καὶ μόνου ὄντος καὶ ἐνὸς μόνου καὶ ἀκινήτου ὄντος, εἴτ' ἐκείθεν ἀποσπᾶ καὶ βάλλει κάτω καὶ ὠθεῖ ἐπὶ σώματα, καὶ ἐξ ἐτέρων εἰς ἕτερα ἐμβιβάζει⁶, καὶ (abest a Vat.) ἐξ ἀμεινόνων καὶ γνησίων αὐταῖς μᾶλλον^m ἐπὶ χεῖρω καὶ μηθέν ταύταις προσήκουτα, καὶ πολλὴν τινα τίθησι τὴν πλάνην αὐτῶν, καὶ τὰ δεινὰ ταῦτα ἐξ ἀνοίας ὁ τὰ πολλὰ φρουῶν πάσχει νοῦς, ἂ μηδὲ τῇ παντάπασιν ἀλόγῳ ψυχῇ συμβαίνει, τοῦτο δὴ καὶ αἰσχύνομαι τῷ καλῷ⁷ Πλωτίνῳ, μὴ καλῶς δεδογμένον. ἢ ποίας ἐξ ἀνάγκης πρὸς τοῦθ' ἦκε τοῦ (abest a Vat.ⁿ) δόγματος, καὶ ὑπέστη τοσόνδ' εἰπεῖν, μὴ ἔχων ἄλλως φυγεῖν τὴν βίαν, καὶ ὁ μὴ ἦν αὐτῷ παρατεῖσθαι. εἰ μὲν γὰρ ὅτι (ὅτον Vind. mendose) γεννωμένης αὐτῆς δὴ ταύτης τῆς ψυχῆς, ἅμα τοῖς ζῶης μετέχουσι σώμασι, συμβαίνει καὶ συγκαταλύεσθαι ταύτην αὐτοῖς καὶ φθορὰν ὑπομένειν, καὶ γοῦν ὅπερ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἀθάνατος, ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲ (οὐδ' Vat.^o) αὐτὰ ταῦτα πάσχει, τὰ ἐξ ὧν δηλονότι πρώτων καὶ ἀπλῶν ὄντων τὰ λοιπὰ σώματα σύγκειται. μένει δὲ καὶ μεταχωροῦντα ἐν ἄλλοις

^h Par. ὑφεστάναι.

³ Platonicum, vid. Phileb. p. 12. d. Steph. p. 211. Bip. Epistol. XI. fin. p. 169. Bip. Julian. Orat. II. p. 57. III. p. 111. Spanhem. et hujus not. ad Aristoph. Schol. Nubb. 416. coll. interpret. ad Hesych. I. p. 386. Albert. Cf. Plotin. II. 9. 1. V. 5. 1.

¹ Par. ut Vat. et sic etiam mox καὶ ἡ τά. et ἂ δὴ pro ὡς δὴ.

^k Cod. Par. ἐπινοίαις. καὶ μὴν.

⁴ “Neque materia poni potest tanquam ea quæ cogitare queat, quamdiu (s. quousque) *nil nisi ipsa materia et solummodo materia sit*; neque species (tanquam cogitans potest poni) quæ *non nisi ipsa species sit et solummodo species ad contemplationem pertinens*—” Tenendum rarius καὶ adjectum formulæ αὐτὸ τοῦτο μόνον. Plato Gorg. p. 182. ὅτι εἴεν παρασκευαῖα, αἱ μὲν μέχρις ἡδονῆς, αὐτὸ τοῦτο μόνον παρασκευάζουσαι. Aelian. V. H. III. 17. ἢ αὐτὸ τοῦτο μόνον τὴν διάνοιαν ἀγαθοὶ γενόμενοι. De solemnī formula vid. Tourp. ad Longini Fragg. V. p. 396. Fischer. ad

Æschin. s. v. αὐτὸς, ibique laudd. Adde Schæfer. ad Lamb. Bos. Ellips. p. 308. coll. Heindorf. ad Gorg. l. 1. et Ast. ad Platon. Legg. p. 27. Insigniorem igitur fecit Nathanaël h. l. abundantiam qua adjectur in ea locutione μόνον: an elegantiores, ipse viderit. Infra tamen communem locutionis modum sequitur.

¹ Et sic etiam Cod. Par.

⁵ Hoc verbo augenda sunt Lexica. [Nunc adjectum Thesaurο Steph. Lond. p. 3294. C. ex h. l. a Boissonad.]

⁶ Vel hoc verbo tangit fortasse Nathanaël philosophorum de *humida corporum natura*, vel de corpore tanquam *naviculo* metaphoras. De verbo vid. Gatack. ad Marc. Antonin. X. 8. p. 359. De philosophorum placitis *Annotat.* ad Plotin. p. 56. F.

^m Cod. Par. μᾶλλον αὐταῖς. Mox μηδὲν pro μηθέν.

⁷ Vid. supra ad Oraculum in Porphy. De Vita Plotini cap. XXII. verss. 43. et 44.

ⁿ Omittit τοῦ etiam Par.

^o Et sic Par.

ἔστηκε. ποῖ δὲ (πῆ δὲ Vat.) τοῦ σώματος καὶ τῆς ζωῆς λυθείσης χωρεῖ τούτων ἕκαστον; εἰς τὸ οἰκείον δηλονότι καὶ συγγενές, καὶ οὐ δὴ ἐφίεται γεγονὸς ἐν τῷ συνθέτῳ σώματι. ὅτι δ' ἐφίεται καὶ αἰεὶ πρὸς τοῦτο βλέπει καὶ τὴν ὄρμην ἔχει δῆλον, ἐπεὶ καὶ ζώντων ἔτι τῶν σωμάτων ρεῖ καὶ ἐκχεῖται αὐτῶν καὶ πρὸς ὃ δὴ γνήσιον ὡς [deest in Vat. et Par. recte] ἔφημεν ἄπεισιν, ἐτέρου αὐθις ὁμογενοῦς ἀπεισιόντος, καὶ τὸν ἐκείνου τόπον πληροῦντος, ὡς ἂν δὴ καὶ τὸ μετέχον αὐτοῦ ζῶον μένη (μένει Vat.) μέχρις ὅτου^p καὶ πέφυκε ζῆν καὶ φεύγειν τὸν θάνατον. εἰ γοῦν τοῦθ' οὕτως ἔχει, πάντως δ' οὕτως, (ἔχει—δ' οὕτως absunt a Vat.^q) καὶ τὰ τῶν ἀπλῶν σωμάτων ἐν τοῖς συνθέτοις γεγόμενα εἴτ' ἐκείθεν λυθέντα αὐθις μένει καὶ οὐ διέφθαρται· τί κωλύει καὶ τὸν ἀπαθῆ τὴν οὐσίαν νοῦν, αὐτοῖς δὴ τούτοις καὶ συγγενηθέντα τοῖς ζῶσι σώμασιν, ὡς τῷ πρώτῳ αἰτίῳ καὶ δημιουργῷ ἔδοξεν, εἴτ' αὐτῶν ἀπολυθέντα, ἀφθαρτον μένειν καὶ ἀνώλεθρον; εἰ δὲ τοῦτο μὴ θέλεις, ἅμα δηλονότι τὸ ἀθάνατον τῷ θνητῷ καὶ τῷ φθαρτῷ τὸ ἀφθαρτον ἐπὶ τὸ εἶναι ἄγεσθαι, καὶ τοῦτο φοβούμενος ταύτην ἐξ ἀνάγκης τίθης αἰτίαν, ψυχὴν προῦφεστάναι σώματος, (τοῦ σ. Vat.^r) καὶ αὐτὴν δὴ ταύτην μόνην ἀφ' ἑαυτῆς λέγεις ζῶν ἔχειν, ἧς δὴ καὶ τοῖς σώμασι μεταδίδωσι, πρὸς τοῦτ' αὐτὸ^s ἀπαντῶν πυθέσθαι (αὐτὸς—πρόθέσθαι Vind.) βούλομαι.

β. Τίνος ταύτης ἧς φῆς ζωῆς ἢ ψυχῆ μεταδίδωσιν; αὐτῆς ἐκείνης, ἢ δὴ καὶ τῇ ψυχῇ (τῇ non est in Vat.^t) διὰ παντός καὶ ἄλυτος (ἄλυτος Vat. recte) σύνεστιν, ἢ ἐτέραν παρὰ ταύτην λέγεις εἶναι τὴν ἐκ ψυχῆς μεταδομένην τῷ σώματι; εἰ μὲν γὰρ τῆς οἰκείας ζωῆς ἢ ψυχῆ μεταδίδωσιν, ἀθανάτου ταύτης οὐσης, δεῖ καὶ τὰ μετεσχηκότα σώματα τὸν ἴσον χρόνον ζῆν καὶ αἰδίου· εἰ δ' ἄλλη μὲν ψυχῆς ζωῆ, ἄλλη δ' ἀπλῶς ζῶον (Vind. ζῶον male), καὶ ἢ μὲν αὐτῶν τούτων φθορὰ συνέζευκται, ψυχῆς δὲ ζωῆ πάντῃ ἀνώλεθρος, πῶς ὃ μὴ ἔστιν αὐτῇ τῇ ψυχῇ ζωῆς εἶδος, φθαρτὸν χορηγεῖ^s τοῖς σώμασιν; καὶ μὴν εἰ καὶ τοῦτο δύναται, ψυχὴ ἀθανάτως ζῶσα φθαρτῆς εἶναι δηλονότι ποιητικῆ ζωῆς (non habet Vat.), τίνος χάριν ἐπὶ τὰ σώματα κατιοῦσα, ἦκε δ' ὥστε καὶ ζῆν αὐτὰ ποιῆσαι καὶ κοσμηῆσαι, οὐ τοῦ κρείττονος εἶδους ψυχῆς, τοῦ δὲ χείρονος μετέδωκεν; ἢτ' ἄρα φθόνῳ^u πάντως ἐρεῖς, ἢ ὅτι οὐ τὸ κρείττον καὶ ἄμεινον, ἐκείνο δὲ μᾶλλον τὸ (fort. add. ἦττον) καὶ ἀχρεῖον δεδύνηται· ἀλλ' εἰ τὸ πρῶτον, πῶς ἂν εἴη, ἀγαθῆς ταύτης οὐσης καὶ ἀγαθὰ τινα πράξαι βεβουλημένης, περὶ ἧ καὶ προεθυμήθη, οὐκ ἐξ ἀνάγκης δὴ τινος καὶ βίας, ἀλλ' ὥστε ταῦτ' εὖ (Vind. οὐ male) ποιῆσαι καὶ ζῶσαι, φθονερῶς σχεῖν καὶ τὴν τούτων τεμεῖν καὶ στενωῶσαι ζῶν; εἰ δ' ὅτι οὐκ ἦν αὐτῆς τῆς ψυχῆς καὶ ἀθανάτου^x καὶ αἰεὶ ζώσης τὴν ἴσιν καὶ τοῖς ἄλλοις ἀρμόσαι ζῶν, σκοπεῖ μήποτ' οὐχ ἀρμόζον καὶ τοῦθ' ὁμοίως εἴη περὶ ταύτης εἰπεῖν. εἰ γὰρ μὴ τοῦ οἰκείου πέφυκε μεταδίδουσι (μεταδοῦναι Vat. cum Par.), πῶς πέφυκε τοῦ ἀλλοτρίου, ἵνα μὴ τοῦ ἐναντίου λέγω, ἔπερ δὴ ἐναντία φθαρτὸν καὶ ἀφθαρτον, ἀθάνατον^y καὶ θνητόν. τί δὲ καὶ γνοῦσα τοῖς μὲν ὀλίγον (Vind. πλείῳ male) χρόνον ἀπεμέρισε τοῦ ζῆν, τοῖς δὲ πλείῳ; εἰ μὲν γὰρ πρὸς ἀρετὴν βλέπουσα καὶ κακίαν οὕτω δὴ καὶ τὸ ζῆν μετρεῖ^z, τοῖς μὲν ἵνα πλείῳ κατορθώσωσι τὰ βελτίῳ προαιρουμένοις καὶ πλείῳ^z νέμουσα τὴν ζωὴν, τῶν δ' ἵνα τρεχόντων ἐπὶ τὰ χεῖρω

^p Cod. Par. μέχρις ὅτου.

^q Cod. Par. omittit ἔχει.

^r Et sic Par.

^s Par. αὐτός.

^t Neque in Par. Idem mox cum Vat. habet ἄλυτος. In seqq. ante ψυχὴ omittit ἢ. Pro ἴσον habet ἴσιν. Tum ζῶν ψυχῆς.

^u Pro σώμασιν Par. habet σώμασι. Idem mox cum Vat. omittit ζωῆς.

^u Par. ἢ γὰρ φθόνῳ. Bene.

^x Par. ψυχῆς ἀθανάτου.

^y Cod. Par. καὶ ἀθάνατον.

^z Apodosis incipit a verbis ἀλλ' ἤδη ὀρώμεν, ut sapius in hoc scripto ἀλλὰ apodosi ordiende inservit.

^z Par. πλείῳ, om. καί.

κόψη τὸν δρόμον¹⁰, κόπτουσα καὶ τὸν τοῦ χρόνου τῆς ζωῆς δρόμον, ^{πρόμον}τούτων τε κάκεινων ἰδίαν ὡσπερ καὶ χωρὶς διάθεσιν καὶ κίνησιν παρὰ τῆς (π. τὴν τῆς ψ. Par. et Vat. recte) ψυχῆς ἐχόντων· ἀλλ' ἤδη ὀρώμεν πολλοὺς μὲν τῶν κακῶν καὶ πάνυ τι (Vind. πάνυ τοι) κακῶν, πάνυ τι (Vind. πάνυ τοι) καὶ ζῶντας, πολλοὺς δ' ἀρετῇ προσκειμένους, ἐν βραχεῖ τινι χρόνῳ, ἅμα τε τοῦ ζῆν καὶ τῆς περὶ τὰ καλὰ σπουδῆς πεπαυμένους. ὀρώμεν δὲ (δὲ abest a Par. et Vat.) καὶ τοὺς μήπω ἡλικίας ἀψαμένους, περὶ ἀρετῆς οὐδὲν μῆτε κακίας εἰδότας (εἰδυίας Par. et Vat.), ἀώρως οὕτω τοῦ ζῆν ἐκστάντας, καὶ ὁ λόγος κἀνταῦθα τίνος ἔνεκα, εἰκότως, (εἶνεκα εἰκότος, Par. et Vat.) ἤκιστ' ἀσφαλῆς. ὅλως δ' ἀρετὴν ἢ (καὶ Vat. cum Par.) κακίαν τίνος ἂν εἶναι φαίμεν (φαίμεν Par. et Vat.), ψυχῆς ἢ σώματος; ἢ γὰρ ἀμφοῖν, ἢ ἐνὸς δῆπου τούτων. ἀλλ' ἐνὸς εἶπερ εἶεν, ψυχῆς ἂν εἶεν, ἐπεὶ κάκειθεν αἱ περὶ τὰ καλὰ καὶ φαῦλα πᾶσαι κινήσεις· εἰ δ' ἀμφοῖν, καὶ οὕτω ψυχῆς μᾶλλον ἂν εἶεν ὀργάνῳ δὴ τινι τῷ σώματι κεκρημένης¹¹. ὥστ' εἴτ' (εἴγ' Vat. cum Par. recte) ἔρωσ αὐτὴν ἀρετῆς καὶ τοῦ καλοῦ κατέχει, τοῦ γε δηλονότι διὰ σώματος εἰς πρᾶξιν ἰόντος, καὶ (abest a Par. et Vat. recte) οὐκ ἀποθήσει τὸ σῶμα, δι' οὗ καὶ (abest a Vat.) τὸν ἔρωτα καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκπλήσει. αὐτὸ δὲ τοῦτ' ἔστι φάνα^a καὶ περὶ ψυχῆς, τοῖς χείροσιν ἐνηδομένης· ἢ τί καὶ βουλομένη, τοῦ πρώτως γεγονότος ὀργάνου, δεξιῶν γε ὄντος πρὸς ἅ βούλεται, περιφρονήσει, τίνος δὲ ἔνεκεν καὶ ἀνταλλάξεται τότε τοῦ χείρονος, κάκεινο (κάκεινου Vind. male) δ' ἐτέρου, μηδὲν μὲν βελτίονος, πολλῶ δέ τινι καὶ ἐπιπλείστον ἀχρείου, εἴγ' ἐκ σωμάτων μὲν ἀνθρώπων¹² θηρίων μεταμφιέννυται καὶ περιτίθεται φύσιν, ἐκ δὲ τούτων αὐθὶς ἐπὶ φυτὰ χωρεῖ, καὶ τούτοις συνδεῖται δεσμοῖς μείζοσιν ἢ ἐν τοῖς πρόσθεν, καὶ ὡσπερ ἐν αὐτοῖς ρίζωθεῖσα οὐκ ἔχει ὅπως ῥαδίως ἐκείθεν ἐκχωρήσει, χρόνῳ δὲ μακρῶ τινι καὶ μόλις ἀπαλλάττεται, οὐκ οἶδα τί πλέον ἐν τοῖς τοιούτοις γενομένη δράσασα καλὸν ἢ ἔρωτι καλοῦ ἐνισχημένη ἢ κακὸν ἢ κακὰ προελομένη· καὶ μὴν (ὅτι adde ex Par. et Vat.) ἄλλο μὲν ψυχῆς εἶδος, ῥοῆ καὶ φθορᾷ δουλεῖον ἐν ᾧ δὴ ζῶμεν (Vind. δείζομεν male. Fortasse legendum ἐν ᾧ δὴ ζῶα ζῶμεν), ἄλλο δὲ κυρίως καθ' ὃ εὖ μάλα καὶ καλῶς ἀνθρώποι ζῶμεν, καὶ ᾧδε δῆλον· εἰ γὰρ τὸ ζῆν ἡμῶν ὅλον αὐτοῦ νοῦ (νοὸς Vat.) καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ψυχῆς ἐξήπτται, πόθεν ἡμῖν οἱ θάνατοι, ἀπαθοῦς τοῦδε καὶ ἀκηράτου καὶ πρὸ (πρὸς Vat.) τοῦ καθ' ἡμᾶς ζῶου καὶ ἐν αὐτῷ δὴ τῷ ζῶῳ καὶ μετὰ τοῦτο λυθὲν καθεστῶτος; πόθεν καὶ παρ' ἡμῖν ὄντος καὶ μένοντος καὶ γὰρ τὴν ζῶν ἡμῶν ὅλων συνέχειν καὶ δεδυνημένον καὶ βεβουλημένον, τὰ μὲν ἡμῶν ἔστιν ὅτε καὶ (καὶ non agnoseunt Par. et Vat.) νεκροῦται, καὶ τὸ ζῆν ἀπόλλυσι, τὰ δὲ μένει ζῶντα; εἶδει γὰρ ἢ τὸ ὅλον ἡμᾶς ζῆν, αὐτοῦ γε τοῦ τὴν ζῶν (καὶ add. Par. et Vat.) παρεσχηκότος καὶ συνέχοντος μηδὲν πεπουθότος, ἢ τὸ ὅλον ἐφθάρθαι, ἐκλιπόντος δηλονότι τοῦδε καὶ ἀποκεχωρηκότος. οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἐκεῖνο πάντως εἰπεῖν^b, ὡς μεμέρισται, καὶ σχιζόμενος περὶ τὰ τοῦ σώματος μόρια καὶ οὕτω δὴ ταῦτα ζῶντα ποιῶν ὁ νοῦς, ὅθεν μὲν ἂν αὐτῶν ἀναχωρήσει (ἀναχωρήσοι Par. et Vat.) εἰς ἑαυτὸν συσταλεῖς, καὶ νεκρὰ δὴ ταῦτα καταλείπει, οἷς δ' ἐμμένει, τούτοις γὰρ δῆπου καὶ τὸ ζῆν παραμένει. ἀπλοῦς γὰρ ὢν καὶ μὴ μεγέθους μῆτε δὴ σώματος μετέχων μηδενὸς, πῶς ἂν καὶ μερι-

¹⁰ Idem Nathanaël in epistol. mscr. ap. Villosion. Anecdott. gr. p. 72. εἰ Χριστὸν ὀρώω τρέχεις, καλῶς τρέχεις, καὶ κατὰ τὴν δρόμον· εἰ δὲ πρὸς ἄλλο τι σπεύδων βλέπεις, εἰκὴ καὶ μάτην σπεύδεις.

¹¹ Michael Psellus de omniar. doctrin. sect. 28. p. 90. Τῶν παρ' Ἑλλήσι σοφῶν τὴν ψυχὴν, Πλάτων μὲν καὶ Ἀριστοτέλης ὡς ὀργάνῳ φασὶ χρῆσθαι τῷ σώματι. Se-

quantur Peripateticorum, Cleanthis ipsiusque Plotini placita.

^a Cod. Par. ἐστὶ φᾶνα. Lin. sq. ἢ τί.

¹² Conjecias ἀνθρωπίνων, ut scriptura compendio scribendi corrupta cogitetur.

^b Cod. Par. ἐρεῖν.

σθείη; τί δὲ καὶ παθῶν, ἀπαθῆς¹³ καὶ ἀδιαίρετος καὶ ἀμερῆς ὢν, ἐπὶ συναιρέσεις καὶ συνολκὰς¹⁴ ἤξει· (Vind. male ἔξει) καὶ οὐδὲ τοῦτο πάθος^c καθ' ὅλον ἑαυτὸν, κατὰ δὲ μέρη, ἃ δὴ καὶ εἶχεν ἐνηρμοσμένα τοῖς νεκρωθεῖσι τοῦ σώματος μέρεσιν; ἀλλ' ἄτοπον ταῦτα περὶ τοῦ ἀμεροῦς νοῦ (νοὸς Vat.) καὶ παντάπασιν ἀπαθοῦς καὶ ὑπολαμβάνειν καὶ λέγειν· περὶ δ' ἧς^d ἔφημεν ῥευστῆς ψυχῆς καὶ φθαρτῆς, οὐδὲν ἀπικὸς, ἐπεὶ καὶ μεμέρισται αὕτη, καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον πάντα φθάνει τὰ τοῦ σώματος μόρια, πνεύματι δὴ τινι ζωτικῷ γε ὄντι ἐποχομένη¹⁵, καὶ μετὰ τούτου διαβαίνουσα τοῦ ζῶντος σώματος πανταχῇ, ἐκεῖ δὴ (δὲ Vat.) περαίνει, ὅποι (ὅπη Vat.) δὴ καὶ τοῦτο συμπεραίνει. εἰ δέ τι πάθοι τῶν μερῶν, καὶ τό γε πάθος τὴν τε τοῦ πνεύματος κίνησιν καὶ τὴν αὐτόσε (αὐτῆς Vat. et Par.) τῆς ψυχῆς στήσοι διάβασιν, τοῦτό γε καὶ νεκρῶται, τοῦ τὴν ζῶν ἐν-ἐντος ἀπολειφθὲν, καὶ μὴ δυνάμενον ἔτι μετέχειν αὐτοῦ· κὰν δέ γ' ἐπ' αὐτὸ μέρος τοῦ σώματος ἰὸν βάλοι τὸ πάθος ὃ δὴ καὶ τὴν ἀρχὴν ἴσχει· τοῦτο δ' εἶναι (ἔχει τοῦ, τὸ δ' εἶναι Vat.^e) τὸ πνεῦμα τῆς ζωτικῆς ὄν ψυχῆς ὄχημα¹⁶, εὐθὺς καὶ τὸ ζῆν ὅλον φθαρὲν πέπαιται, ταύτης δὴ τῆς ζωῆς φθαρτῆς οὐσης ὡς ὑπεθέμεθα, καὶ ἤδη δέδεικται· καὶ τοῖνυν οὐ κατὰ νοῦν ἀπλῶς ζῶμεν, ἀλλὰ νοοῦντες εὐ ζῶμεν. τῆς δὲ φθειρομένης ψυχῆς (Vind. male ζωῆς) ἐστὶ^f μᾶλλον εἰπεῖν καὶ τὴν φθειρομένην εἶναι (omiss. in Vind.) ταύτην ζῶν· νοῦς δὲ καὶ ἡ κατὰ τοῦτον ψυχὴ καὶ ζωὴ, πεφυκότα παραμένειν τήνδε τὴν ἀρμονίαν ἡρμοσμένῳ τῷ σώματι, παραμένουσι συνεστῶσης αὐτῆς, λυθείσης δὲ καὶ αὐτὸς ἀπολύεται (ἀπολέλυται Par. et Vat.), μὴθὲν^g παθῶν ἀκήρατός τις καὶ ἀπαθῆς ὢν, καὶ οὐκέτι πρὸς ἕτερα μεταβαίνει τῶν σωμάτων οὐθ' ὁμογενῇ τῷ πρώτῳ καὶ οὐ ἐξεφοίτησεν, οὔτε πρὸς ἕτερα θηρίων τινῶν καὶ ἀλόγων, καὶ μηδαμῇ τούτῳ προσηκόντων. οὐ γὰρ ἐρᾶ τούτων οὐδενός· ἢ τίνας ἔνεκεν, μήτε πρὸς ἀρετὴν, μήτε πρὸς κακίαν ἀρμοζόντων αὐτῶν^h βουλομένῳ περὶ τὰς διαθέσεις ταύτας ἀρμόζεσθαι· τί γὰρ ἂν οἰκείον καὶ πράξι νοῦς, ἀλόγων ἐμπροσθὼν φύσει, καὶ ταύτῃ ἐνδιδαιτώμενος; οὐκ ἔστιν οὐδ' ὄργανον τινὸς τυχεῖν ἐξ αὐτῶν, ψυχῆς νοῦν ἐχούσης καὶ λόγον ἐξυπηρετουμένου βουλήμασιν. ἐπὶ δὲ φυτὰ πῶς ἂν καὶ ἀφίκοιτο; ἢ ἵνα θρέψῃ¹⁷ καὶ αὐξήσῃ; ἀλλ' οὐδενὸς τούτων οὔτε μετέχει, οὔτ' ἔστιν ἐρῶσα, ψυχὴ ἀμεγέθης καὶ νοερά. πόθεν δὲ φυτοῖς ἐτέρωθεν τὸ ζῆν; ἄλλο ψυχῆς πάλιν εἶδος τοῦτο, μηδὲν συμβαῖνον, μηδὲ ταῦτόν, μήτ' αἰσθανομένοις ὅλως ζῶοις, μήτε μετεσχηκόσι νοῦς. καὶ γοῦν εἰ βούλει εἰς τρία ταῦτα διελέσθαι ψυχὴν πᾶσαν καὶ ζῶν, νοῦν δηλονότι καὶ αἴσθησιν καὶ τὴν ὀρωμένην ἐν τοῖς φυτοῖς, ὀρθῶς ἂν διέλοις. καὶ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον ὃ περὶ ψυχῆς λόγος πᾶς. ἔστι δ' οὐδὲν δεινόν, ὥσπερ καὶ (καὶ abest a Par. et Vat.) κοινωνοῦσιν ἀλλήλαις καὶ τοῦ αὐτοῦ συμμετέχουσι ψυχῆς ὀνόματος, οὔτω δὴ καὶ πρώτην καὶ δευτέραν καὶ τρίτην ταύτας νοεῖν· καὶ τὰς μὲν ἀμέσως ἀλλήλων κοινωνεῖν, τὰς δὲ, διὰ τῶν ἐν μέσῳ τῶν πόρρω καὶ ὅσαι μὴ ἐγγίζουσιν αὐταῖς. ψυχὴ μὲν

¹³ τί—παθῶν ἀπαθῆς. Ludit in vocabulo gemino. Illa formula τί παθῶν utitur ipse Plotinus p. 438. B. τί γὰρ παθῶν τις πρὸς ἄλλον ἔχει; quod tentare non debebat Villoison. Anecd. gr. II. p. 235. licet Platoni frequens sit illa altera: τί παθῶν. Vid. Jacobs. Additt. Animadv. ad Athen. p. 327. ibiq. laudatt. Wolf. ad Demosth. Lept. p. 348. Heusd. in Specim. Platon. p. 57. Adde Heindorf. ad Euthyd. Platon. p. 339. et Hermann. ad Viger. p. 759.

¹⁴ Vid. supra Annot. in Plotin. p. 54. D. p. 249—254. ed. Heidelb.

^c Cod. Par. πάθοι.

^d Cod. Par. ἧς δ'.

¹⁵ Vid. Annot. ad verba Plotini supra p. 56. F.

εἰδῶλον ἐφ' ὕδατος ὀχομένου.

^e Cod. Par. ἴσχει τοῦ, τὸ δ' εἶναι.

¹⁶ De ὀχηματι ψυχῆς vid. Wyttenbach. ad Plat. Phædon. p. 317. coll. Annot. in Plotin. p. 56. F. Cæterum hic Nathanaëlis locus depravatus fortasse ita corrigatur: τὸ πάθος, ὃ δὴ καὶ τὴν ἀρχὴν ἴσχει τοῦ τούτ' εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς ζ. ὄν ψ. ὄχ.

^f Cod. Par. ἔστι.

^g Cod. Par. μηδέν.

^h Cod. Par. αὐτῷ. Bene.

¹⁷ Cf. Annot. in Plotin. p. 284. B. Quod continuo sequitur ψυχὴ ἀμεγέθης sæpius usurpatur ipsi Plotino, v. c. VI. 2. 4. VI. 4. 1. et cf. Euseb. in Præp. Evang. p. 833. A.

γὰρ νοερά, πρώτη, οὐκ αὐτὸ δὲ τοῦτο, τὸ (τὸ *deest* in *Vat. male*) εἶναι ψυχὴ. ἐπεὶ κατὰ γε τοῦτο, οὐχ ἢ μὲν μάλλον, ἢ δ' ἦττον· πᾶσαι γὰρ ἐξίσου ψυχαί· ἀλλ' ὅτι ἀκήρατος, καὶ αἰεὶ ζῆ καὶ νοεὶ καὶ γνησίως ἔχει πρὸς τὸ πρῶτον αἴτιον, καὶ γε τὰς περὶ αὐτὸ (περὶ αὐτοῦ *Vat.*) φύσεις καὶ νοεράς. δευτέρα δ' αἰσθησις καὶ ἡ κατὰ ταύτην ψυχὴ, ἅτε δὴ καὶ δεκτικὴ (*sic Vat. Vind. male* δεκτικὴ) τῆς πρώτης, καὶ δυναμένη συμμίγνυσθαι ταύτῃ, καὶ συνανακεκράσθαι¹⁸, καὶ μετ' αὐτῆς ἐνεργεῖν. τρίτην δὲ θετέον, τροφῶν μόνον ἀντιληπτικὴν¹⁹. εἰ δέ γε καὶ αἰσθήσεως καὶ αὐτῆς δὴ ταύτης τῆς θρεπτικῆς ἔστιν ἕτερον μέσον, ἀτελὲς μὲν τὴν αἰσθησιν καὶ ὀλίγον αὐτῆς μετέχον, τὸ δὲ λοιπὸν (καὶ τὸ λοιπὸν *Vind.*) ἅπαν κατὰ τὰ φυτά· καὶ οὕτω δὴ μεσιτεῦον, οὐκ ἀκοινώνητον παντελῶς εἶναι ποιεῖ τὴν τῶν αἰσθανομένων φύσιν πρὸς τὴν ἐν τοῖς τρεφομένοις μόνον καὶ ἀξανομένους ζωὴν. ἔστω δὴ οὖν¹ καὶ τοῦτο καὶ λεγέσθω τέταρτον εἶδος ψυχῆς· καὶ γοῦν οὕτω ψυχὴ ψυχῆς ἄλλης ἄλλη προσηρητημένη (προσηρητημένης *Vat. cum Par. male*), ἥτε ἄνω κάτεισιν ἐπὶ τὴν παντελῶς κάτω, τῇ τῶν ἐφεξῆς μεθέξει καὶ κοινωνία, καὶ αὕτη πάλιν αὖ κάτωθεν ἀνεισιν ἐπὶ τὴν πρώτην, ἐξαφθείσα τῶν μέσων καὶ δι' αὐτῶν τούτων ἀνεκθείσα^k, ὡς ἂν δὴ καὶ ὁ πᾶς κόσμος οὗτος καὶ κινήσεως καὶ ζωῆς μετέχων, συννεύσει πρὸς ἑαυτὸν ἄνω δὴ βλέπει (βλέπει *Par. cum Vat.*) τῆς πρώτης αἰτίας οὐδαμῶς ἀπεργῶς²⁰, οὐδέ¹ τὸν (τῷ *Vat.*) πρὸς αὐτὸν ἐν οὐδενὶ καταλύσας ἔρωτα οὐδέ γε τὴν ἔφεσιν, πάντων τῶν τοιούτων^m μερῶν ἐκείνου δὴ τοῦ πρώτου καὶ μόνου ὄντος ἐφιεμένων (ὑπ' ἐκείνου καὶ συνεχομένην *addit Vat.*ⁿ)

γ. Οὐ μὴν ἀλλὰ περὶ ψυχῆς μὲν καὶ τῶν ταύτης εἰδῶν εἴρηται· καὶ ὅτι τὸ μὲν αὐτῶν νοερὸν ὄν καὶ ἀπλοῦν ἐστὶ καὶ ἀθάνατον, (καὶ—ἀθάνατον *male exulat e Vat.*) τὰ δὲ ἐκ συνθέσεως γεγονότα, καὶ φθορᾶ καὶ ρεύσει καὶ λύσει δουλεύει· ἔτι δὲ καὶ ὅτι μήτε ὁ ἐν τῷ ζῳφ τοῦ ἀνθρώπου νοῦς προϋπῆρξεν αὐτοῦ τοῦ (τοῦ *abest a Vat. male*) ζῶου, καὶ προϋφέστηκεν^o, μήτε τὸ ζῶον τόδε τοῦ νοῦ, ἀλλ' ὁμοῦ ταῦτα. εἰ δ' ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς καὶ κινήσεως μὴ βούλει θνητὸν ἅμα καὶ ἀθάνατον γεγενῆσθαι (καὶ σῶμα καὶ ἀσώματον *add. Vat. et Par.*), ἀλλὰ τῶν δύο θάτερον, ἢ προϋπάρχειν δηλονότι τὸν νοῦν ἢ μὴδ' ἐν ζῳφ θνητῷ εἶναι—δεῖ γὰρ τοῦ μὲν φθαρτοῦ ἄλλην ἀρχὴν καὶ αἰτίαν εἶναι, ἑτέραν δ' εἶναι τὴν τοῦ ἀφθάρτου—λεκτέον ἂν ἡμῖν εἶη καὶ περὶ τούτου τόγε δοκοῦν. χλόην ὀρῶμεν καὶ καλάμην καὶ σῖτον, οὔτε δ' ἡ χλόη καλάμη οὔθ' ἡ καλάμη σῖτος· πότερον οὖν ὁ σῖτος πρὸ τῆς καλάμης (οὔθ'—καλάμης *desunt in Vind.*) ἢ ἡ καλάμη πρὸ τῆς χλόης, ἢ ὁμοῦ ταῦτα, καὶ χλόη καὶ καλάμη καὶ σῖτος; εἰ μὲν γὰρ ὁ σῖτος πρὸ τῶν λοιπῶν, πόθεν γενόμενος, καὶ ἐκ ποίας ἄλλης ἀρχῆς καὶ αἰτίας ἢ ἐξ ὧν ἐκείνα, εἰ δ' αὐτὰ ταῦτα¹ πρὸ τοῦ σίτου, ποίαν ἄλλην ἔσχε τὴν αἰτίαν, ἑτέραν οὐσαν τῆς προενεγκούσης τὸν σῖτον, καὶ ὅπως εἰ μὴ ἐκείνα, πῶς οὗτος, ἐξ ἐκείνων γάρ· εἰ δὲ μὴ οὗτος, πῶς ταῦτα, ἐξ αὐτοῦ γάρ· καὶ ἄμφω δὴ ταῦτα συνορῶμεν, τὸν γε¹ σῖτον, πρὸ ἐκείνων, κακείνα πρὸ τούτου, καὶ οὔτε σίτου μηδαμῆ μηδαμῶς ὄντος οὐκ ἂν γένοιτο οὔτε χλόη οὔτε καλάμη^f

¹⁸ ἀνακεκράσθαι *Vat.* De hoc verborum genere cf. Annot. in *Plotin.* p. 56. A.

¹⁹ Ad hæc et sequentia adliberi potest locus *Platonis* in *Phædro* cap. 25. 'Ἡ ψυχὴ πᾶσα παντὸς ἐπιμελείται τοῦ ἀψύχου κ. τ. λ. *Coll. Plotino* p. 283. 372. 376. 482. *Adde Hermiam ad Phædr.* p. 130. et *Ast.* p. 293.

ⁱ *Cod. Par.* omittit οὖν.

^k *Cod. Par.* ἀνεκθείσα. *Mox* συννεύει.

²⁰ Id est ἀπεσχισμένος, vid. *Suid.* in v. l. p. 255. *ibiq.* *Gregorii Nazianzeni* hæc: τῆς φιλῆς ἀπεργῶως

συζυγίας.

¹ *Cod. Par.* οὐδὲν οὐδ'.

^m *Cod. Par.* τῶν τούτου. *Bene.*

ⁿ *Cod. Par.* μόνου ὄντος ἐφιεμένων ὑπ' ἐκείνου καὶ συνεχομένων. *Bene.*

^o *Cod. Par.* προϋφέστηκεν.

^p *Cod. Par.* εἰ δ' αὖ ταῦτα.

^q τὸν τε *Cod. Par.* *Recte.*

^r *Cod. Par.* distinguit post καλάμη. *Mox* habet οὐτ' pro οὔτε.

ἀλλὰ τινα ὄντα παρ' αὐτὸν τὸν σῖτον, οὔτε ἐκείνων μὴ γεγενημένων, γένοιτ' ἂν καὶ ἀπο-
τεχθεὴν σῖτος, ὥστ' ἔστιν ὁμολογεῖν, ἐκ μιᾶς ἀρχῆς καὶ αἰτίας καὶ κινήσεως τῆς αὐτῆς
ἕτερον καὶ ἕτερον εἶναι καὶ οὐ μᾶλλον (μὴ μᾶλλον Par. cum Vat.) πρότερον θατέρου
(θάτερον Vind. sed θατέρου in marg.^s) ἢ ὁμοῦ ταῦτα. εἰ δὲ μὴ, τὸ μὲν τούτων φθαρ-
τὸν, τὸ δὲ ἀφθαρτον, ἀλλ' οὐδ' ἡμεῖς φαμέν νοῦν καὶ ζῶον σῖτόν τινα καὶ ἄχυρα²¹ εἶναι,
ἀλλ' ὅτι χαλεπὸν οὐδὲν τῇ φύσει, μᾶλλον δὲ τῷ δημιουργῷ ταύτης, οὐδέ γ' ἐργῶδες, ἐκ
μιᾶς ὡς εἴρηται κινήσεως καὶ αἰτίας ἕτερον καὶ ἕτερον ἐν ταύτῳ προβαλέσθαι. καὶ ὡς
ταῦτα τὸ μὲν μακροβιώτερον, ὡς ὁ σῖτος τῆς ἡς ἔφημεν χλόης καὶ καλάμης καὶ διαρκοῦν
ἐπὶ πλεόν, τὰ δ' οὐ τοσοῦτον ὑφιστάμενα χρόνον, οὕτω δὴ καὶ φθαρτὸν καὶ ἀφθαρτον
ὁμοῦ γεγενησθαι. δύναμις γάρ τις ὥσπερ ἐν τῷ σπέρματι τοῦ σίτου ἐστι^t κειμένη τελε-
σιουργὸς τῶν ἐξ αὐτοῦ πάντων, τέως μὲν ἀφανῆς, ὕστερον δὲ καταφαινομένη τῶν ἐξ αὐ-
τῆς τελεσθέντων, οὕτω δὴ δύναμις ἐστὶ καὶ ἐν τῇ πρώτῃ ἀρχῇ καὶ αἰτία τοῦ ζώου τῶν
ὑστερον ἐξ αὐτῆς πάντων. καὶ μέχρι μὲν ἐν αὐτῇ ταῦτα (πάντα Vat.) ἴσταται, τῇ δυνά-
μει, οὔτ' οὐδὲν τούτων οὔθ' ἡ δύναμις καταφαίνεται, εἰς ἐνέργειαν²² δὲ προαχθέντα τότε
δὴ καὶ ταῦτα φανερά, καὶ ἡ ἔχουσα μὲν δύναμις, ἐγκρύπτουσα δέ. ἐκ μὲν (οὖν add. Par.
cum Vat. recte) τοῦ θνητοῦ μόνου ζώου, καὶ θνητὸν μόνον ζῶον, ἐκ δὲ τοῦ, τὸ μὲν
θνητοῦ (μόνου—τὸ μὲν θνητοῦ absunt a Vind. male), τὸ δ' ἀθανάτου, ζῶον εἰκότως,
θνητὸν ὁμοῦ καὶ ἀθάνατον.

δ. Ὅτι δ' ἔνεστι τῷ ἀνθρώπῳ νοῦς καθ' ἑαυτὸν ὑφεστὼς καὶ μήτι γε μηδαμῶς φθί-
νων, καὶ διαφέρει γε τούτῳ φύσις ἡμῶν τῶν λοιπῶν ζῶων καὶ ἀνοήτων, ἐκ τῶν ἐνεργειῶν
δῆλον. τὰ μὲν γὰρ αἰσθήσει μόνῃ καὶ φαντασίᾳ ζῶσιν, ἦν καὶ ἀτελῆ δὴ (δὴ abest a
Vat.) τινα νοῦν φατέ, τοῦ τελείου μὲν ἐγγὺς ἰοῦσαν καὶ πρὸς αὐτὸν ἔχουσαν (ἔχουσα
male Vat.) γησιῶς καὶ γε ἰνδάλμασί τισι πρὸς αὐτὸν (πρ. αὐτ. deest in Vat.) τεί-
νουσι κεχρημένην, τῆς δ' αὐτοῦ φύσεως καὶ ἐνεργείας παντάπασιν ἀπολειπομένην, καὶ
εἴτι δ' ἄλογα σοφίζονται ζῶα, κατὰ ταύτην σοφίζονται (σοφίζεται h. l. Vat.) σωστικὸν
μόνον τῆς φύσεως, καὶ τοῦ διαμένειν τὸ γένος, οὕτω τοῦ δημιουργοῦ δόντος, ὃς δὴ καὶ εἰς
τὸ εἶναι ταῦτα παραγαγὼν, καὶ βούλεται ταῦτα διαμένειν καὶ εἶναι. καὶ τοῖνυν τὸ φρόνι-
μον αὐτῶν μέχρι τοῦ ἐξευρεῖν τραφήναι, ἢ βλάβην ἢ ἐπιβουλήν φυγεῖν, φθείρουσαν τὴν
ζωήν. ὡς τὰ τῆς μελίσσης ἔργα, καὶ τὰ τῶν ἀραχνῶν νήματα, καὶ γεράνων καθ' ὕπνου
(ὑπνὸν Vat.) φυλακαὶ καὶ ἄμυναὶ κατὰ τῶν κακῶς καὶ σφαλερῶς φυλασσόντων, καὶ
μυρμηκῶν (μύρμηκες Vind.) δὴ τινες θησαυροὶ, καὶ τομαὶ κόκκων καὶ διαιρέσεις τὰς
ἐκφύσεις ἅμα γε συντετηγημένων, καὶ κύων κορεσθεῖς καὶ τὰ τῶν βρωμάτων λείψανα
κρύπτων, ἢ αὐθις ἔχη (ἔχοι Vat.) φαγεῖν, ἐτέρων αὐτῷ μὴ γεγονότων. καὶ μέχρι δὴ
τούτων τὸ πολὺ τῆς τῶν ἀφρόνων ζῶων φρονήσεως, ἄλλο δ' οὐδὲν πλεόν, οὔτε νοῆσαι
δεδύνηται (δεδύνηται Vat.), οὔτε νῶ πράξαι, ἀλλ' οὐδ' ἐπιθυμησάμενος τῶν ὑπὲρ
τὴν αἰσθησιν, οὐδέ γε περὶ ἐκείνα καὶ δι' ἐκείνα οὐδεμίαν σπουδὴν θέσθαι (ποιῆσαι Vat.),
ἀνθρώπου δὲ νοῦς καὶ τὸ πρῶτον φρόνιμον. μῦσαι²³ μὲν τὰς αἰσθήσεις, ὑπεράνω δ' αὐτῶν

^s Cod. Par. θάτερον θατέρου. Bene.

²¹ ἄχυρα. Sic Vat. χόρτον Vind. cum Par. Illud prætulit, quoniam alibi etiam ἄχυρον et σῖτος inter se opponuntur. Vid. Evangel. Matth. III. 12. Luc. III. 17. ibiq. interpret. χόρτον esse ex glossemate natum, hinc quoque intelligas, quod Alexandrini Interpret. Esai. XXX. 24. pro pabulo (χόρτῳ) usurpant, cf. Bieflii Thes. I. p. 271.

^t Cod. Par. ἐστι.

²² ἐνέργειαν Vind. Quod antea κίνησιν iterato dixit Nathanaël: vid. de hoc discrimine doctum interpretem Græcum Topicorum Aristotelis p. 378. Sylb. quem locum descripsit Suidas I. p. 742. Ex alio interprete Aristotelis alia exhibet Zonar. Lex. Gr. p. 723. sq. docente Tittmanno. Sequitur ibid. p. 725. sq. luculentus in eandem rem locus Gregorii Nysseni.

²³ Cf. Annot. in Plotin. p. 57. B. Cæterum hæc

γενέσθαι (γενῶσθαι Vindl.), καὶ τὸν ὄλον ἔρωτα καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ὄλην (ἐκεῖ addit Vat. cum Par.) κενῶσαι, ὅποι δὲ (ὅπη δὲ Vat.) καὶ γνησίως ἔχει νοητῶν ὄντων τῶν ἐκεῖσε πάντων καὶ ἀκηράτων. ταῦτα τοῦ κυρίως ἀνθρώπου, ταῦτα νοεράς ψυχῆς τὰ σπουδάσματα, πρὸς ἃ οὔτε βλέπει οὔτε φθάνει οὐδεμία φύσις ἄλογος οὔσα. πῶς γὰρ αἰσθήσει μόνη δουλεύουσα, καὶ οὐδὲν ὑπὲρ ταύτην ἀρθῆναι δυναμένη οὐτ' ἰδεῖν ὅποι (ὅπη Vat.) νοῦς ἐμβατεύει²⁴. νοῦς γὰρ μόνος τοῖς νοητοῖς σύνεστιν, αἰσθησις δ' οὐδεμία τούτων ἐφικνουμένη, καὶ μακρὰν αὐτῶν ἄπεστιν, οὐδὲ μέλει (μέλλει Vindl. frequenti confusione) ταύτη φθαρτῇ γε οὔση οὐδενὸς τῶν ἀφθάρτων. ψυχὴ δ' ἀθάνατος καὶ μὴ λωβηθείσα²⁵ μηδὲν ἐξ ἀλόγου ζωῆς καὶ αἰσθήσεως (καὶ αἰσθήσεως bis legitur in Vat.), τίνος ἂν ἄλλου, ἢ τῶν αἰεὶ ὄντων ἐν ὀρέξει καὶ πόθῳ γένοιτο, ἐν οἷς καὶ τὰς ψυχὰς Πλωτίνος φησι πρῶτον οὔσας, ὀρέξεσιν ἄλλαις ἐφ' ἕτερα τραπέισας, ἐκείνων τε ἐκπεσεῖν καὶ ἐν οἷς ἐγένοντο, ἔστιν ἅς τούτων σφαλῆναι, κοσμηῆσαι μὲν ταῦτα (ταύτας Vat.) βουληθείσας καὶ πρὸς τοῦθ' ἰκέσθαι κάτω, ὁμοῦ δ' ἀποτυχεῖν τούτου, καὶ ἀκόσμους ταύτας γεγενῆσθαι²⁶. ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς οὕτως, ἀλλ' ὅσον ἐσμὲν ἐπεγνωκότες (καὶ addit Vat. cum Par.), ψυχῆς νοεράς αὐτῆς ἕνεκεν, ἥδη λέλεκται.

ε. Λεκτέον δ' ἡμῖν ἂν εἴη καὶ περὶ ἐπιστήμης ὅπως ποτὲ γίνεται μηδὲν περὶ αὐτῆς εἰδόσι, καὶ εἰ χωρὶς μὲν ἔστι (μὲν ἔστι Par. cum Vat.) νοῦν εἶναι, χωρὶς δ' ἔστιν ἐπιστήμην εἶναι· καὶ γὰρ εἰ πᾶσα δῆπουθεν ἀνάγκη, ὅπη^x δὲ (ὅποι δὲ Vindl. et sic ubique) ζῶν, ἐνταῦθα καὶ νοῦν εἶναι, ὅπη δὲ νοῦς, ἐνταῦθα^y καὶ ἐπιστήμην εἶναι, ζώοις δὲ πᾶσιν ἔνεστι νοῦς, ἐπιστήμη ἂν καὶ ἐν τούτοις εἴη, καὶ γεωμετερεῖν ἂν εἴη ταῦτα καὶ ἀριθμεῖν καὶ δίκαιον καὶ ἄδικον καὶ καλὸν καὶ φαῦλον εἰδέναι κύνας καὶ γεράνους καὶ μύρμηκας, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ζώων, καὶ τί μὲν γραμμῇ, τί δὲ σημεῖον εἰδέναι· καί γε τοὺς περὶ τριγώνων καὶ τετραγώνων φιλοσοφεῖν λόγους, ἄλλων δὲ τινῶν αὐτῶν ἐν ἐπιστήμαις ὄντων, καὶ ἄλλων τῶν κατ' αἰσθησιν ὄντων. καὶ πολλὰ δὲ τίνα πολυπραγμονεῖν αὐτοῖς γένοιτο περὶ τετραγωνισμοῦς²⁷ κύκλων καὶ περὶ ἀστέρας δ' ἂν σφίσιν (αὐτοῖς addit Vat. cum Par.) γένοιτο κεχηρῆναι, τροφῆς ὠλιγορηκόσι, καὶ τοῦ βλέπειν κάτω²⁸, καὶ συνόδους αὐτῶν καὶ ἀποστάσεις, καὶ τὰ ἐντεῦθεν συμβαίνοντα μὴ ἀγροεῖν ἐθέλειν, μῆδ' αὖ εἴ τι ἕτερον (μηδ' ἂν εἴ τις ἕτερον Vat.) περὶ φύσεως καὶ τῶν μετ' αὐτὴν (καὶ ὑπὲρ αὐτὴν addunt Vat. et Par. bene) ἐξέυρηται νῶ (νοῖ Vat.) καὶ λόγῳ. καὶ δὴ τόνδε τὸν λόγον (καὶ γοῦν τόνδε δὴ τ. λ.

solertiæ animalium exempla hujus ætatis scriptores a Plutarcho, Æliano, aliis hodieque obviis auctoribus sumsisse vel unus Manuel Philes unumquemque doceat, qui Nathanaëlis nostri æqualis illud carmen de proprietate animalium conscripsit.

^u Cod. Par. ὅποι δὲ.

²⁴ Id est, in quæ mens penetrat s. inquirît. Proprium verbi usum nullus locus disertius declarat quam hic Aristidis Orat. in Minerv. I. p. 10. Jebb. καὶ τῶν ἀνθρώπων ὅσοι θεοφιλεῖς οὐκ ἄτη πατεῖ τὰς κεφαλὰς. Ἀθρηὰ δὲ ἀνέχει καὶ ἐμβατεύει, τηροῦσα τὸ σύμβολον τῆς γενέσεως. (Colorem ex Convivio Platónico duxit Aristides, vid. cap. 18. 5. 6. p. 59. seq. Wolf.) Ille significatus scrutandi in Xenophontio Symposio obvius IV. 27. De cujus tamen loci lectione ambigitur editores. Minus jam ambigitur de interpretatione sententiæ Paullinæ epist. Coloss. II. 18. ἃ μὴ ἐώρακεν ἐμβατεύων, quam certatim expresserunt ecclesie christianæ patres. Vid. Interpret. ad I. I. et Suicer. Thes. Eccles. T. I. p. 1097. Adde Zonaræ Lex. Gr. in ἐμβατεύσαι p. 706. Cyrilli Lex. ms. Brem.

apud Biel. Thes. I. p. 516. et Jacomellum ad Joann. Chrysost. de Sacerdot. p. 53. seq. Atque ipse Nathanaël Apostoli verba videri possit ante oculos habuisse.

²⁵ Passive vulgato modo construxit verbum λωβῆσθαι Nathanaël: exquisitiorem usum, qui dativum adseiseit, vindicavimus Plotino supra Annot. p. 54. D.

²⁶ Præter librum Plotinianum de genio, h. I. de pulcro librum manifesto respicit Nathanaël et quidem caput octavum supra p. 56. F. G.

^x Cod. Par. ἀνάγκη ὅποι. Illud recepi pro ἀνάγκης.

^y Cod. Par. ὅποι δὲ νοῦς ἐνταῦθα δὲ καί.

²⁷ Neque enim ea ætate illa de quadratura circuli questio exstincta fuit, quæ antiquitus tot præclara ingenia exercuerat. Quorum virorum magnum sanequam numerum recenset Gerardus Vossius de scientiis mathematicis cap. XVI. §. 36. p. m. 72.

²⁸ Platonicum, ut indicavi ad Plotin. Cæterum huic disputationi de ἐπιστήμῃ ect. adhibe Aristotelem in Eth. Nicom. cap. 6. p. 103. seqq. Sylb.

Vat.^z) Πλάτων ὁ μέγας καὶ Πλωτίνος οὐδὲν ἂν εἶεν κυνῶν καὶ γεράνων καὶ μυρμηκῶν διειρηνοχότες, πῶς δὲ καὶ φαίημεν ἐν αὐτοῖς τὰς ἐπιστήμας ἀναμνήσεις εἶναι μνήμη μόνη κεχρημένοις, ἀνάμνησιν δ' ἐπ' οὐδεμίαν ἀφικέσθαι δυναμένοις· τίμι δ' αὐτῶν καὶ ἄνθρωπος ἂν ἀποσταῖη (Sic Vat. ἀποστάλη Vind.)· καὶ μὴ^a οὐχὶ ταῦτόν (ταὐτὸ Vat.) εἴη οὗτός τε κάκεῖνα, πάντων τῶν αὐτὸν ὀριζόντων τε (τε abest a Vat.^b) καὶ γνωριζόντων κάκεῖνοισι δὴ προσόντων; νοῦ μὲν γὰρ δεκτικὸν καὶ ἐπιστήμης αὐτὸν δὴ μόνον τὸν ἄνθρωπον ὀριζόμενοι (αὐτὸν δὴ καὶ μόνον ὀριζόμενοι τὸν ἄνθρωπον Vat. cum Par.) φαμέν εἶναι, λογικὸν ὄντα, καὶ τούτῳ διαιροῦμεν τῶν ἄλλων, εἰ δὲ μὴ τούτων^c ἄνθρωπος μόνος ἀλλὰ καὶ^d τὰ ἄλογα (εἰ δὲ μὴ ταῦτα ἄνθ. μ. ἀλλά τί γε καὶ ἄλογα Vat.) οὐδὲν ἦτρον νοὸς μετέχει, καὶ λόγου ἂν μετέχοιεν εἰκότως, εἰ καὶ μὴ ἐκτός γε προχωροῦντος, ἀλλ' αὐτοῖς ἐνότος, καὶ εἴη ἂν οὕτως οὐδαμῶς ἥκιστα διαφέρουν λογικὸν ἀλόγου, καὶ γε νοῦν τὸν μὲν εἰ φαμέν μετ' ἐπιστήμης εἶναι, καὶ ταύτην ἐξ αὐτοῦ εἶναι, καὶ ὁ ἐν ἡμῖν νοῦς ἔστιν οὗτος, τὸν δ' ἐν τοῖς λοιποῖς ζώοις μὴτ' ἀφ' ἑαυτοῦ νοεῖν μὴδ' ἐπιστήμης δεκτικὸν μηδεμιᾶς λέγοιμεν εἶναι, διαιροῦμεν ἂν οὕτως, καὶ νοῦν (νοῦς Vind.) τὸν μὲν εἰδῶτα καὶ δημιουργὸν ἐπιστήμης λέγοιμεν ἂν, τὸν δὲ μὴδ' ὑπ' αὐτοῦ δεδυνημένον (δεδυνημένου Vat.) τοῦ γ' ἐπισταμένου πεπαιδεῦσθαι, μῆτε δεδιδάχθαι, καὶ εἴη ἂν ὁ τοιοῦτος νοῦς εἰπεῖν ἄνους, καὶ πάντ' ἂν ἄνω καὶ κάτω γένοιτο²⁹, καὶ ἀτόπως ἔξει, εἴγε λόγον μὲν ἄλογον θείημεν, νοῦν δ' ἄνουν. ἀλλ' ἰτέον ἐπὶ τὸ πρῶτον, ὃ δὴ καὶ ζητητέον ἡμῖν ἔφαμεν (ἔφημεν Par. et Vat.) εἶναι, ὅπως πότε ἐπιστήμη δηλονότι τοῖς μηδὲν μηδαμῶς περὶ αὐτῆς εἰδῶσι ἔστιν ἐγγινομένη. τάχα γὰρ, εἰ μὴ ἐξ ἀναμνήσεως, οὐδαμῶθεν ἂν ἄλλοθεν δόξειεν εἶναι· εἰ γοῦν ἐπιστήμη μηδὲν ἕτερον, ἀνάμνησις δὲ τῶν πρότερον μὲν ἐγνωσμένων ψυχῇ, καὶ πρὶν ἢ ταύτην (omis. Vat.) ἐνεῖναι τοῖς σώμασιν, ἐπεὶ δ' ἐνεῖται καὶ τούτοις συμπέφυρται³⁰, τῆς μνήμης ὡσπερ ἐκτριβείσης, καὶ ἢ τῆς ἐπιστήμης συνεκτέτριπται γνῶσις, εἴτ' αὐθις ἐπ' αὐτὴν ψυχῇ πάλιν ἦκει τὴν τε μνήμην καὶ τὴν τῆς ἐπιστήμης ἀνάμνησιν (ἐπ' αὐτὴν τὴν ψυχὴν ἦκει Vat. ἐπ' αὐτὴν ψυχῇ εἴκει Vind.), τοῦτ' ἂν εἴη τὸ καὶ γενναῖον καὶ πάνυ τι (τοι Vind. et sic proxime id.) θρυλλούμενον καὶ ἰσχυρὸν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ προῦφεστάναι τὰς ψυχὰς τῶν σωμάτων. ἀλλ' οὐ πάνυ τι τούτῳ γε προσεκτέον, (καὶ προσ. Par. et Vat.) ὡς μηδεμιᾶς δηλονότι μηδαμῶς ἀντιθέσεως οὔσης. τάχα γὰρ ἄντι καὶ ἀλλοῖον ἡμῖν (ἄλλως ἡμ. Par. et Vat.) ὑποθεμένοις καὶ τόγ' ἐναντίον ὀρθῶς ἐκβαίη (ἐκβάλη Vind.). ἀθανάτου γὰρ τῆς ψυχῆς οὔσης καὶ αἰεὶ κινουμένης³¹, ἀθανάτους δὴ τινὰς καὶ τὰς κινήσεις καὶ ἐνεργείας αὐτῆς εἴπερ νοοῖμεν (νοοῦμεν Par. et Vat.), ὀρθῶς ἂν νοοῖμεν. τί γοῦν ἐπιστήμην ἡμᾶς καὶ βούλει τιθέναι ἐνεργεῖαν ψυχῆς καὶ ταύτη ἐξ ἀρχῆς^e ἐνοῦσαν, ἢ ἄλλο τι καὶ ὕστερον μὲν αὐτῇ προσγεγενημένον, πρότερον δὲ τοῦ ταύτην ἐγγενέσθαι τῷ σώματι· καὶ τί γε τοῦθ' ἕτερον παρὰ τὴν νόησιν ὑποληπτέον, καὶ πόθεν ἐπεισιὸν ἄλλοθεν, τελείας τῆς ψυχῆς οὔσης, τελείων καὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς καὶ κινήσεως^f· ἀλλ' οὐδὲν ἂν ἔχοις εἰπεῖν, οὐδ' ἂν ἀποδείξαις. εἰ γὰρ (γοῦν Vat. cum Par.) νόησις μὲν ἐνεργεῖα ψυχῆς, πᾶσαι δ' ἐνεργεῖαι ψυχῆς αἰεὶ κινουμένης ἀθάνατοι, ἐπιστήμη

^z Cod. Par. καὶ γοῦν τόνδε δὲ τ. λ.

^a Cod. Par. omittit μῆ.

^b Cod. Par. αὐτὸν καὶ ὀριζόντων γε.

^c Cod. Par. ταῦτ'. ^d Cod. Par. ἀλλά τί γε καί.

²⁹ i. e. *confunderentur, perturbarentur*, ut passim usurpant optimi quique. Sed formula varie tractata et pluribus verbis addi solita, vid. Xenoph. Cyrop. I. 3. 4. Luciani Timon. p. 94. Vitar. anct. p. 96. Bip. Platon. Gorg. §. 64. (p. 482. p. 115. Heind.) ibiq. Findeis. et Heind. Phædon. p. 96. p. 172. seq. Heind.

hujusque not. et Plotin. VI. 7. 24.

³⁰ Vid. Annot. in Plotin. p. 54. D.

³¹ Platonicum, ex Phædro. Vid. p. 245. C. §. 51. Heind. ibiq. Interpret. Conf. Davis. ad Cicer. Tuscul. Disp. I. 23. et Wyttenbach. de plac. immortal. anim. ad Phædon. p. XIX.

^e Cod. Par. ἐξαρχῆς.

^f Cod. Par. κινήσεων. Bene. Ceterum de differentia harum vocum apud philosophos vide quæ supra annot. 22. laudavimus.

δὲ νόησις οὐσα, εἰκότως ἂν καὶ ἐνέργεια ψυχῆς εἴη· οὐ δεῖ δὲ (δὲ non agnoscunt Vat. et Par.) πάντως ἡμᾶς οὐδὲ ταύτην νομίζειν ὑπὸ λήθης ἐφθάρθαι, οὐδ' αὖ φθαρεῖσαν καὶ ἐκλιπούσαν αὐθις ὥσπερ ἀναβιώσκειν. ἐπεὶ μηδὲ (μὴ δὲ Vind. et Par.) ψυχὴ [τοῦτ'] ἐν ἄλλοις φθορὰν ἔπαθεν οὐδ' οὐ μῆποτε πάθῃ (πάθοι Vind. et Par.) ἐκ μὲν οὖν ὧν αὐτὸς ὑποτίθῃς, καὶ τοῦτ' ἐστὶν ἐξ ἀνάγκης συμβαῖνον, ἐκ δ' ὧν ἡμεῖς φαμέν, ἐκείνο μᾶλλον ἂν εἴη εὖ μάλα καὶ καλῶς ἀποδεδειγμένον, μῆτε δηλονότι μηδεμίαν νόησιν ψυχῆς οὐσαν ἐνέργειαν αὐτῆς ἀπερρύνηκέναι μὴτ' ἐπιστήμην συναπορρύνηναι (sic Vat. et Vind. marg. in textu συνεπορρύνηκέναι) ταύτη καὶ διεφθάρθαι. ἀλλ' οὐδὲ ποτὲ μὲν ἐνεῖναι τῇ ψυχῇ, ποτὲ δὲ μὴ εἶναι, τοῦ λοιποῦ γὰρ ζῶον τοῦτο δεκτικὸν μὲν ἐπιστήμης αὐτὸ γεγενῆσθαι, τῆς ψυχῆς ἐνείσης καὶ μεταδούσης, αὐθις δ' ἀποβαλέσθαι (ἀποβαλέσθ' Vat.) ἀναβαλέσθαι τε αὐθις καὶ χωρὶς αὐτῆς αὐθις μείναι, καὶ τοῦτο πολλάκις· ὁ δὲ πάθος καὶ ἐπὶ τοῦ (articulum non agnoscunt Vat. et Par.) ὕδατος ὁρῶμεν, ψυχροῦ μὲν ὄντος, ἐκ δὲ πυρὸς θερμαινομένου εἶθ' ὅπερ ἦν πάλιν ψυχροῦ γεγονότος, ψυχὴ δὲ κατ' ἐπιστήμην καὶ νοῦν οὐδὲν ἂν τοιοῦτον πάθοι, ὅτι μηδὲ κατὰ τὸ ζῆν πάσχει. ἄμφω γὰρ ταῦτα, ἐνέργειά τινες οὐσιώδεις ψυχῆς καὶ ὁμοίως ἔχουσαι, ζῆν δῆπου καὶ νοεῖν, ὡς καὶ τοῦ πυρὸς τὸ φλέγειν ὁμοῦ καὶ τὸ (τὸ non est in Vat. et Par.) φωτίζειν, καὶ οὐδὲν τούτων ἀπόλλυσι, πῦρ δῆπου μένον. οὗτ' οὖν ζωῆς ταύτης κατ' οὐδὲν οὐδεμίαν φθορὰν, οὔτε νοῦ (νοὸς Vat.). φθορὰν δὲ ποθ' ἡμᾶς ἐπιστήμης καὶ μνήμης τῆς κατ' αὐτὴν καὶ νοήσεως ὑποτιθεμένους ἢ ἐννοοῦντας οὐκ ἔστι τοῦτον τὸν τρόπον μῆτι γε καὶ τὸν νοῦν φθεῖρεσθαι τίθεσθαι καὶ νοεῖν. ἔστιν οὖν αἰεὶ καὶ ἐπιστήμη πᾶσα καὶ ἢ κατ' αὐτὴν μνήμη καὶ νόησις ἐν ψυχῇ.

5. Τούτου δ' ὄντος καὶ ἀποδεδειγμένου, οὔτε τὸ ἀναμνησκέσθαι τὴν ψυχὴν ἔστιν οὐδαμῶς, οὔτε τὸ προῦφεστάναι ταύτην τοῦ ζῶου τοῦ μετεσχηκότος αὐτῆς· πόθεν δ' ἐτέρωθεν ἡμῖν (ὑστέρωσ addit Vat. cum Par.) ἀπαντῶσιν αἰ (ai abest a Vat. et Par.) ἐπιστήμαι μηδὲν πρότερον περὶ αὐτῶν εἶδοςιν; ἐμοὶ δοκεῖν, ὅτι ὥσπερ σὺ προδημιουργῶν τὰς ψυχὰς τῶν σωμάτων λέγεις μὴ ἀμαθεῖς μηδ' αὐτῶν τῶν ἐπιστημῶν εἶναι, ἀλλ' ἐν ζωῇ τελεία (τελείως Vind.) τελείῳ δὲ καὶ νοῖ (νοὶ Vat.) τελοῦσας³², τελείας εἶναι, καὶ (κατὰ Vind.) νόησιν πᾶσαν καὶ ἐπιστήμην, οὕτω δὲ κάμοι ἀποδεδειγμένου συγγεγενῆσθαι⁸ ταύτας καὶ συνυπάρχειν τοῖς μετέχουσι ζώοις, οὐδὲν ἔλαττον τελείας οὔσας ζῶον καὶ νοῦν, τελείας εἶναι καὶ τὴν ἐπιστήμην (καὶ τελείας εἶναι τὴν ἐπιστ. Vat.) καὶ τὴν γνώσιν αὐτῆς (αὐτὰς Vind.) ἢ τίνος ἕνεκεν οὐχ οὕτως; ἀλλ' οὐδενὸς οἶμαι, οὐδ' ἂν σὺ φαίης οὐδ' ἂν δείξαις. λείπεται τοίνυν ὥσπερ αὐτὸ τὸ ζῶον τὸ τῆς νοερᾶς ταύτης ψυχῆς μετέχον, αἰσθήσεως ὂν ζῶον, οὐδὲν μὲν τέλειον κατὰ ταύτην τὴν αἴσθησιν ἐνεργεῖ, μῆπω τῶν αἰσθητικῶν ὀργάνων τετελεσμένων, προαχθέντων δ' εἰς τοῦτο τέλους, τότε ἐστὶ^h καὶ παντὸς τοῦ κατ' αἴσθησιν ἀντιληπτικόν, οὕτω δὲ καὶ νοῦν, ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς ἀναμειγμένον καὶ συνανακεκραμένον αἰσθήσει καὶ σώματι, καὶ τέλειον ὄντα κατ' ἄλλαⁱ καὶ αὐτὴν τὴν ἐπιστήμην, τελείων δεῖσθαι καὶ τῶν ὀργάνων, δι' ὧν ἂν καὶ μετὰ σώματος δείξοι τὴν ἐν αὐταῖς ἐπιστήμης δύναμιν αὐτοῦ (αὐτοῦ non est in Vat.) καὶ ἐνέργειαν. ὄργανα δ' ἐπὶ ταύταις εἶεν ἂν ψυχῆς (νοὸς Vat. Junge utramque lect.), πορρώτερα μὲν, αἰσθησις καὶ ἢ ἐξ αὐτῆς φαντασία· αὐτῆς (αὐτοῦ Vat. recte) δ' εὐθύς ἐξηγμένα κάκειναις (κάκεινοις Vat. et Par.) μικτὰ, διάνοια καὶ δόξα^k. μετὰ τῶν τοιούτων νοὺς ἐπιστήμης

³² Ludit Chumnus in soni parilitate, verbumque usurpat a classibus civium tralatam. Plutarch. in Romulo (XII) XIII. p. 43. Coray's de Senatoribus Romanis: τοῖς ἐν συγκλήτῳ τελούσας, vel ut Bodleiani

codd. habent: τοῖς τῶν ἐ. σ. τελούτων.

⁸ Cod. Par. συγγεγενῆσθαι. ^h Cod. Par. τότε ἔστι.

ⁱ Cod. Par. τὰτ' ἄλλα. Recte.

^k Cod. Par. in marg. γρ. διανοητικὸν καὶ δοξαστικόν.

ἐν τοῖς σώμασιν ἐνεργεῖ καὶ ἐνεργεῖ μὲν εὖ, καλῶς δὴ καὶ τῶν ὀργάνων τούτων ἐχόντων (τῶνδε τῶν ὀργάνων ἐχόντων Vat. et Par.)· οὐδὲν δ' ἄριστον, τοῦ ἀρίστου γε καὶ τούτων ἀπολειπομένων. ταύτη τοι καὶ ἔστιν ἐν οἷς μὲν οὐδενὸς¹ τῶν βοηθούντων ἐκτὸς δεῖται, ἀλλ' αὐτὸς ἀποχρῶν ἔστιν ἐαυτῷ, τοῦ ἐπιπροσθούτος παντὸς ὡσπερ ἀνακύψας· ἐν οἷς δὲ καὶ τοῦ βοηθούτος ἐξῶθεν δεῖται, οὐχ ὡς ἐπιλελησμένος τῶν προεγνωσμένων αὐτῷ δεῖται, ἀλλ' ὥστε τὸ προπλασθέν^m πᾶν καὶ κρύπτον αὐτὸν σαρκὸς πάχει (πάχη Vindl.) καὶ ὕλης μίγνυτα δυνηθῆναι ῥᾶστα ῥῆξαι καὶ ἀποθέσθαι, καὶ καθάπερ πῦρ σώμασι δὴ τισιν ἐμφωλεῦον παχυτέροις τῇ ἐκτὸς πληγῇ ἐκραγῆναι, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ γνωστικὸν φῶς ὅσον καὶ οἶον, ἐπιστήμην πᾶσαν πληροῦν δεῖξαι. διὰ τοῦτο καὶ ὧν ἐφήμεν αἰσθήσεώς τεⁿ καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς φαντασίας ἅμα δὲ καὶ διανοίας καὶ δόξης, πρὸς τὴν τῶν ὄντων ἐπιστήμην καὶ γνώσιν, ἐν χρεῖα δήπου καθεστὼς φαίνεται, πλησσομένων ὡσπερ αὐτὸν ἐγκεκρυμμένον τῇ ὕλῃ καὶ ἀπορρήγνυντων, καὶ γε τὴν ἐξ αὐτοῦ φαῦσιν³³ ἐπὶ τὴν (τὸν Vindl.) τῆς ἐπιστήμης θέαν καὶ κατανοήσιν ἐκκαλουμένων. ἐντεῦθεν, κατὰ γε τὸν ἐμὸν λόγον, ἐπιστήμης ἡμῖν ἐγγίνεται γνώσις. ἐντεῦθεν νοῦς καὶ νοῶν ἔστι^o μετὰ σώματος ταύτην, καὶ μεταδιδούς λόγῳ, μὴτ' ἀναμνήσεως αὐτῆς οὔσης, μὴτ' ἐπιλελησμένῳ (ἐπιλελησμένων Vat.) νῶ, κατὰ γε τὸν ὑμῶν λόγον, ἐγγινομένης^p. καὶ τοίνυν οὕτω γε καὶ διελέληγκται καὶ λέλυται τό, τε τὰς ἐπιστήμας ἀναμνήσεις εἶναι, καὶ τὸ τὰς ψυχὰς πρὸ τῶν σωμάτων, μῆτι γε μηδαμῶς οὔσας, νομίζειν εἶναι.

ζ. Οὐ μὴν ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ γενέσεως καὶ ἀφθαρσίας ψυχῆς εἴρηται καὶ δέδεικται, συναποδειχθέντος ἅμα καὶ τοῦ μῆτε πρὸ τῶν σωμάτων τὰς ψυχὰς ὑφεστάναι, μὴτ' αὐτῶν ἐξ ἐτέρων μεταβαίνειν εἰς (ἐφ' Vindl. et Par.) ἕτερα. ἐπεὶ δὲ ψυχὴ λυθείσα τοῦ σώματος μένει καὶ οὐ διέφθαρται, προσεξεταστέον ἡμῖν ἂν εἴη, καὶ τί δήποτε, καθ' ἐαυτὴν γενομένη, δράσει καὶ πείσεται, καὶ πῶς αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ εἶναι ψυχὴ περισώσει, καὶ τὸ ὅλον ἀκήρατος³⁴ καὶ μὴ τὴν οὐσίαν μόνου, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν δήπουθεν τὴν ἐνέργειαν, ἐπεὶ καὶ τοῦτο τέλος τῆς κατ' αὐτὴν φύσεως καὶ δημιουργίας νενόμισται, ζῶον δηλονότι λογικὸν διοικεῖν κατ' αἴσθησιν καὶ προαίρεσιν καὶ ζῶν καὶ κινούμενον. διττῆς γὰρ πάσης τῆς ἀφθάρτου καὶ νοητῆς φύσεως οὔσης, καὶ τῆς μὲν αἰεὶ καθ' ἐαυτὴν ὑφεστῶσης (κ. ε. ὑφ. αἰεὶ Vat.), καὶ μῆτι γε μηδαμῶς συνιούσης εἰς ἔνωσιν καὶ μίξιν καὶ κράσιν σωμάτων, ἣν δὴ καὶ δαιμονίαν³⁵ ὑμεῖς φατέ καὶ ἡμεῖς συγχωροῦμεν ἀποσταῶσαν τῆς πρώτης μοίρας τῆς περὶ τὸν δημιουργὸν αἰεὶ μενούσης καὶ στρεφομένης· κατὰ γε τὸν ἐμὸν (ἡμέτερον Par. et Vat.) λόγον, καὶ ὑμῖν μὴ δέδοκται, καὶ γε τοῦτ' ἔστιν οὐδὲν πρὸς τὴν νῦν ταραττον σπουδὴν καὶ ἀπόδειξιν. ἐκείνης γοῦν πᾶν σῶμα (σῶμα πᾶν Vat. et Par.) φευγούσης καὶ πᾶσαν αἴσθησιν, τῆς δ' ἐτέρας καὶ κατὰ ταύτας δὴ τὰς ψυχὰς ὁμοῦ τοῖς σώμασι γεγενημένης, καὶ συμμεμίχθαι τούτοις καὶ συνανακεκράσθαι πεφυκνυίας (καὶ πεφ. Vat. et Par.), καὶ μηδαμῶς ἤκιστ' ἀπαναινομένης τὰ σώματα (τὰ σώμ. abest a Par. et Vat.), οὐτ' ἐκείνην σεσωματωσθῆαι ποτ' ἔστιν εἰπεῖν, οὔτε ταύτην τοῦ σώματος ἀπαλαγεῖσαν καὶ τοῦτ' αἰεὶ φεύγουσαν καὶ ἀποστρεφομένην, οὐκ ἔστι καθ' ὃν δὴ καὶ (καὶ

¹ Cod. Par. οὐδέν.

^m Cod. Par. προσπλασθέν.

ⁿ Cod. Par. omittit τε.

³³ Proxime dixerat γνωστικὸν φῶς. Eam cognoscendi et quasi lucendi actionem nunc declarat voce Alexandrinis interpret. propria. Vid. Biel. Thes. III. p. 536. ibiq. Cyrilli Lex. ms. Brem. φαῦσιν, φῶς, φέγγος, quæ eadem habet Suid. in voce. Zonaras autem L. Gr. p. 1796. φαῦσις, αὐγή, φέγγος, λαμπρότης. Usurpat Eustathius etiam de sole, ad Odys.

XX. 356. p. 738. 47. Basil. ταῦτα δὲ ὡς ἀπὸ ἡλίου ἐκλείψεως ὁ σοφὸς μάντις καθορᾷ. ὅτε καὶ αἵματι ἂν ἐφέκει τὰ τῆς φαύσεως τῶν ἀκτίνων ὡς καὶ τοὺς τοίχους αἵματι δοκεῖν βᾶπτεσθαι.

^o Cod. Par. ἐστι.

^p Cod. Par. ἐγγινομένης.

³⁴ ἀκήρατος, quod tantopere frequentat Nathanaël, nec Platoni displicuit. Locos suppeditat Ruhnkenius ad Tim. p. 17.

³⁵ Cf. Annot. in Plotin. p. 56. B.

deest in Vat.) γέγονε λόγον, καὶ πρὸς ὃ δὴ πέφυκεν, οὐ μὲν οὖν⁹ σεσωκέναι. ἀλλὰ δεῖ γε ταύτη σώματος, ἐν ᾧ δὴ καὶ γενομένη πᾶν τὸ κατ' αὐτὴν πράξει. δεῖ καὶ μεθ' ὅτου τὰ χεῖρω πείσεται ἢ τὰ βελτίω, ὡς ἔφθη δηλονότι ἀρετὴν ἢ κακίαν μετὰ τούτου κατεργασμένη (κατεργασαμένη Vat. et Par.), καὶ ἢ τῶν ἡδονόντων ἐν ἀπολαύσει καὶ καθ' ὑμᾶς (ἡμᾶς Vat. cum Par.) γένοιτο, ἢ τῶν σκυθρωπῶν πειραθείη, καὶ ποιούντων κακῶς, ἐπεὶ καὶ ταῖς μὲν ἀγαθαῖς τῶν ψυχῶν ἀμείνω, ταῖς δὲ κακαῖς ἀποκεῖσθαι τὰ κακίω, καθ' ἡμᾶς γε καὶ ὑμῖν (ἡμῖν Vat.) δέδοκται, καὶ τὰς γε λύπας καὶ ἡδονὰς καὶ εἴτι τοιούτου οὐ ψυχῆς δὴ μόνης οὐδ' αὖ σώματος, ἀλλ' ἀμφοῖν εἶναι λέγομεν³⁶. ἀλλὰ μήπω τοῦτο, ἀλλ' ὅπερ ἐδέδεικτο κατὰ φύσιν εἶναι ψυχῇ, συνεζευχθαι σώματι, καὶ μὴ παντάπασιν ἐθέλειν αὐτοῦ κεχωρῖσθαι. καὶ διὰ τοῦτ' οἶμαι καὶ ὑμεῖς ἀεὶ ταύτην ἐπ' αὐτὰ δὴ τὰ (τὰ non est in Par. et Vat.) σώματα στρέφετε, καὶ οὐκ ἀφίετε ταύτην αὐτῶν, ὡς ἐκτὸς δὴ τούτων ἄλλοθί που μὴ δυναμένην μηδὲ πεφυκυῖαν μηδαμῶς ἴδρυσθαι⁵. τοῦτ' ἤδη καὶ ἐμοὶ πειρατέον ἂν εἴη, ἐς ὅσον οἴοντε σαφῶς δεῖξαι, καὶ ὅτι γε ψυχὴ λυθείσα τοῦ συγγεγονότος αὐτῇ σώματος, ἐπ' αὐτὸ δὴ τοῦτο, ὃ καὶ ἀπέθετο, καὶ οὐκ ἐπ' ἄλλο ἐπάνεισι, καὶ γε πειρατέον κατ' αὐτὰς δὴ ταύτας τὰς τοῦ Πλάτωνος ὑποθέσεις, καὶ ὡς ἐκεῖνος ἐξ ἄδου ψυχᾶς αὐθις ἐξάγων (ἀνάγων Par. et Vat.) ἐνίησι (ἐνίασι Vind.) σώμασιν, οὐδαμῶθεν ἄλλοθεν, ἢ ἐκ τῶν τεθνεώτων λέγων τοὺς ζῶντας ἀναβιώσκεσθαι, καὶ τοιαύταις ἐπὶ τούτῳ ταῖς ἀποδείξεσιν ἐφεξῆς ἐστι κεχρημένος. ἐκ τῶν ἐναντίων, φησὶν, ἀνάγκη γίνεσθαι[†] τὰναντία, καὶ τοῦτ' ἐπὶ παντὸς ἀξιοῖ καὶ ἐπὶ πάσης γενέσεως, καὶ οὐδαμῆ βούλεται τῶν τοιούτων οὐδὲν τυγχάνειν ἄλλως γεγενημένον· καὶ τοίνυν τὸ μείζον ἐξ ἐλάττονος φησὶ πρότερον ὄντος γίνεσθαι (γίγνεσθαι Vat. et Par.) μείζον, καὶ αὖ τοῦλαττον ἐκ τοῦ μείζονος, καὶ τὸ δικαιότερον ἐξ ἀδικωτέρου, καὶ τὸ ταχὺ ἐκ τοῦ βραδέος, καὶ ἐξ ἀμείνονος τὸ χεῖρον· καὶ περιέεισι ἢ θέσις ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀπανταχῇ ὡσαύτως ἔχουσα καὶ τὰ ἐναντία ἐκ τῶν ἐναντίων πεφυκέναι δεικνύσα· καὶ δυοῖν ὄντων πάντων τῶν ἐναντίων μεταξὺ τούτων δύο τίθησι καὶ τὰς γενέσεις, ἀπὸ μὲν τοῦ ἐτέρου ἐπὶ τὸ ἕτερον. ἀπὸ δ' αὖ θατέρου πάλιν ἐπὶ θατέρου· μείζονος γὰρ καὶ ἐλάττονος αὔξησις μεταξὺ καὶ φθίσις· καὶ τὸ μὲν αὐξάνεσθαι καλεῖ, τὸ δὲ φθίνειν, καὶ συγκρίνεσθαι καὶ διακρίνεσθαι, καὶ ψύχεσθαι καὶ θερμαίνεσθαι, καὶ πάντα οὕτω, κἂν μὴ ἔστι χρῆσθαι τοῖς ὀνόμασιν ἐνιαχοῦ. ἔργω γὰρ ἀπανταχοῦ οὕτως ἔχειν ἀναγκαῖον, γίγνεσθαι αὐτὰ ἐξ ἀλλήλων, γένεσίν τε εἶναι ἑκατέρου εἰς ἄλληλα· καὶ τοίνυν τῷ ἐργηγορέναι τὸ καθεύδειν φησὶν ἐναντίον, καὶ τῷ ζῆν δῆπουθεν τὸ τεθνάναι, καὶ ἐπ' ἐκείνης μὲν τῆς συζυγίας τὰς γενέσεις εἶναι, ἀπὸ μὲν τοῦ ἐργηγορέναι τὸ καταδαρθάνειν (καταδαρθεῖν Vat.), ἀπὸ δὲ (ἀπὸ δ' αὖ Par. et Vat.) τοῦ καθεύδειν τὸ ἀνεγείρεσθαι· ἐπὶ δὲ ζωῆς καὶ θανάτου, πῶς ἀπὸ μὲν τοῦ ζῆν γένεσις πρὸς τοῦναντίον τὸ θνήσκειν, ἀπὸ δὲ τοῦ τεθνάναι³⁷ αὐθις τὸ ἀναβιώσκεσθαι, καὶ οὕτω δὴ τοὺς τεθνεώτας ἐκ τῶν ζῶντων φησὶν εἶναι, τοὺς δ' αὖ ζῶντας ἐκ τῶν τεθνεώτων τὰναντία ὄντας, καὶ ταῦτα (μὲν addit Vat.) δὴ Πλάτων, καὶ πρὸς ἡμῶν γε ταῦτα, καὶ ἡμεῖς ἐπό-
μεθα καὶ ὀρθῶς ἔχει.

⁹ Cod. Par. οὐμενοῦν.

³⁶ Plotinus in libro: *quid animal, quid homo* p. 1. A. Basil. ἠδοναὶ καὶ λύπαι φόβοι τε καὶ θάρρη — — τίνος ἂν εἴεν; ἢ γὰρ ψυχῆς, ἢ χρωμένης ψυχῆς σώματι, ἢ τρίτου τινός ἐξ ἀμφοῖν κ. τ. λ. que excerpit Suidas T. II. p. 46. Kust. Plotiniani loci fons est in Platonis Timæo p. 42. A. Ad Timæum adhibe Proclum in Commentar. p. 326. seqq. et confer eos, qui ex eodem fonte sua prata irrigarunt, Porphyr. de Abstin. I. 33.

p. 54. Damascium περὶ ἀρχ. p. 219. Michaël Psellum περὶ παντοῦ. παιδ. sect. 44. p. 103. Ad reliqua cf. Platon. Phædon. p. 184.

[†] Cod. Par. αἰεὶ.

⁵ Cod. Par. ἰδρῦσθαι.

[†] Cod. Par. γίγνεσθαι.

³⁷ Mori, mortuum esse, cf. Wytttenb ad Platon. Phædon. p. 142. seqq.

η. Οὐ μὴν ἀλλ' εἰδέναι βουλόμεθα, τίνος ὄντος ἐλάττονος καί γε αὐξανομένου^u, τὸ μείζον γεγονὸς ἔσται, ἄλλου δὴ τινος, ἢ ὄγε (ὅτε Vind.) νῦν ἐστὶ^x μείζον, ἢ αὐτὸ δὴ τοῦτο, ἐλάττον ὃν πρότερον, πρὶν δηλονότι μείζον γενέσθαι, εἴθ' ὅπερ ἔστι γέγονε μείζον (ἢ αὐτὸ—μείζον neglex. Vat.): καὶ μὴν καὶ αὐτὸς Πλάτων ἐν τῇ ὑποθέσει τὸ πρότερον θεῖς οὐκ ἐξ ἐλάττονος ἐτέρου δὴ τινος ὄντος ἕτερον ἔφησε μείζον γενέσθαι, ἐπεὶ οὕτω γε οὐδὲ γέनेσις ἀνθρώπων (αὐτῶν Vat. et Par.) οὐκ ἂν εἶη. πῶς γάρ ἐστιν ἐτέρου πάσ-
χοντος αὐξήσις ἢ φθίσις ὃ δὴ πέπουθεν ἐκείνο τοῦτ' ἐν ἐτέρῳ γεγενησθαι λέγειν; μείζον (μείζονος Vat.) γὰρ^y εἶναι καὶ ἐλάττον εἶναι, ἄλλο δῆπουθεν καὶ ἄλλο, οὐκ ἄλλο δὲ καὶ ἄλλο (οὐκ—ἄλλο desunt in Vat.) ἐφ' ᾧ δὴ γίγνεται ταῦτα· καὶ τοίνυν ἐπὶ τοῦ καθ-
εῦδειν καὶ ἐγρηγορέναι, ὃς ἂν νῦν καθεύδοι (καθεύδει Vat.), οὗτος δῆπου καὶ ἐγρηγορῶς ἔσται· καὶ αἱ γενέσεις δυοῖν ὄντων τούτων ἐναντίον, οὐκ ἄλλου τινὸς τοῦ καταδαρθάνον-
τος ὄντος, καὶ οὕτω καθεύδοντος, ἕτερος ἀνεγείρεται, ἀλλ' ὁ αὐτὸς ταῦτα· καὶ τεθηκέναι
φαμέν τὸν πρότερον ζῶντα· ἐκ δὲ τοῦ τεθνεῶτος ἀναβιώσκεισθαι οὐδένα τῶν ἄλλων, αὐτὸν
δ' ἐκείνον τὸν τεθηκῶτα (τεθνεῶτα Vat.), κατὰ γε δηλονότι τὸν καθεύδοντα καὶ αἰθῖς
ἀνεγειρόμενον. καὶ τὸ ἐξ^z ἐλάττονος αὐξανομένου γιγνόμενον μείζον. ἢ οὐχ οὕτω ταῦτα;
πάντως οὕτως. ἔχε δὴ καὶ σκόπει, τί ποτε φαμέν ἄνθρωπον εἶναι; ζῶν θνητὸν πάντως
ἐρεῖς, νοῦ καὶ λόγου καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ψυχῆς μετέχον, καὶ διπλοῦν (διπλὸν Vind.)
αὐτὸν εἶναι φαμέν, (καὶ addit Vat.) ἐκ δυοῖν ἕνα, καὶ φθαρτὸν δὴ τινα καὶ ἀφθαρτον,
τὸ μὲν τὸ σῶμα, τὸ δ' αὐτὴν τὴν μένουσαν (τὸ δ' αὐτὴν μ. Vat.) καὶ μήτι γε λυο-
μένην ψυχὴν. εἰς δὲ καὶ τὸ εἶδος ὡν ἄνθρωπος, εἰς πλείω μεμέρισται. καὶ ἔστιν ὅλος ἐν
ἐκάστῳ, ἐφ' οὗς δὴ (καὶ addit Vat. cum Par.) ἀτόμους ὄντας διαιρεῖται καὶ τέμεται,
καὶ ἕκαστος αὐτῶν αἰθῖς ὅλον ἐστὶν ὅτι δὴ καὶ πέφυκεν ἄνθρωπος. πλὴν ὅτι γε τὸ μὲν
εἶδος ἐν ταῦτῳ μένει καὶ αἰεὶ (αἰεὶ Vat. et Par.) σέσωσται, τὰ δ' οὐ τὸν (δ' αὐτὸν Vind.)
ἴσον^a ἔχει τρόπον, ἀλλ' ὅπως τοῦ ἐφεξῆς ἂν εἶη λόγου. καὶ πρὸς τοῦθ' ἤκει, καὶ γοῦν
εἰρήσεται.

θ. Ἐπεὶ γὰρ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος σύνθετος (σύνθετον Vat. et Par.) ἄνθρωπος,
καὶ θνητὸς ἕκαστος καὶ λύσειν δεχόμενος, φαμέν δὲ τοῦτον (τοῦτο Vat.) καὶ^b θνήσκειν
καὶ πάλιν ἀναβιώσκεισθαι, κατὰ μὲν τὴν ψυχὴν ἀθάνατον οὔσαν, οὐκ ἂν φαίημεν (φαίμεν
Vat. et Par.) οὔτε θάνατον καταδέχεσθαι (καταδεδέχθαι Vat.): ἐπεὶ μῆδ' ἔστι θνήσκειν
αὐτὴν (ἐπεὶ—θνήσκειν absunt a Vind.) οὔτ' αὖ πάλιν (αὖ π. non est in Vat. et
Par.) ἀναβιώσκεισθαι· ἐκ γὰρ τοῦ τεθνάναι τοῦτο, καὶ γε τοῦ τεθνεῶτος, καθὼ δὴ (καὶ
addit Vat.^c) Πλάτων φησὶ, καὶ ἦδη δέδεικται. ψυχῆς δὲ μὴ θνησκούσης, οὐκ ἔστιν οὐ
μὲν οὖν^d εἰκὸς ταύτην, οὐδὲ λέγειν ἀναβιώσκεισθαι. τίνος δὲ τοῦτο; τοῦ λοιποῦ ἀνθρώπου
καὶ γε³⁸ τοῦ ἐν αὐτῷ ζῶου καὶ σώματος. καὶ ἐξ αὐτοῦ γε τοῦ (τοῦ non habent Vat.
et Par.) τεθνεῶτος οὐκ ἄλλο δῆπου σῶμα οὐδ' ἕτερος ζώωσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ὃς ἦν
πρότερον ζῶν, εἶτα τέθνηκε. καὶ μεθ' οὗ δὴ τέθνηκε σῶματος, μετὰ τούτου (γε addit
Vat. cum Par.) καὶ ζώωσεται, ὅτι μὴ (μὲν Vind.) δ' ἐκ τοῦ καθεύδοντος ἕτερον λέγο-
μεν ἐγρηγορέναι, μῆδ' ἄλλο μείζον γίνεσθαι (γίγνεσθαι Vat. et Par. ut sarp.), ἢ ὅ γε

^u Cod. Par. αὐξανομένου.

^x Cod. Par. ἐστι.

^y Cod. Par. μείζον μὲν γάρ.

^z Cod. Par. τὸν ἐξ, et in seqq. μείζω, ut Vat.

^a Cod. Par. ἴσον.

^b Cod. Par. omittit καί.

^c Cod. Par. καθὰ δὴ καί.

^d Cod. Par. οἰμενοῦν.

³⁸ Semel monitum volo, quod eruditioribus non obscurem est, illud καὶ γε, quo mirifice delectatur Nathanaël, sic junctum vix aliam auctoritatem ha-

bere quam Lucae Evangelistae XIX. 42. Act. Apost. II. 18. (quamquam hoc loco insigniter variant codd. mss. vid. Griesbach. N. T.) et Alexandrinorum interpr. quos ille assidue tractasse videtur. Horum locos conguessit Biellius in Thes. II. p. 91. ubi Cyrillus explicat προσέτι δέ. Hesych. II. p. 108. interpretatur καίτοι.

πρότερον τυγχάνον ἢ ἔλαττον. καὶ γοῦν ἐξ αὐτῶν δὴ (τούτων addit Vat. cum Par.) τῶν τοῦ Πλάτωνος θέσεων οὕτω δὴ καὶ δέδεικται, τὰ τε ἄλλα ἐναντία^e ὄντα ἐκ τῶν ἐναντίων γίνεσθαι^f, καὶ τοὺς τεθνεώτας αὐθις τε^g ἀναβιώσκεσθαι καὶ αὐθις ζῆν οὐδένας ἄλλους ὄντας ἢ αὐτοὺς δὴ τούτους, τοὺς καὶ πρότερον ζῶντας, αὐταῖς δὴ ταύταις λέγω (λέγω non est in Vat.) ταῖς ψυχαῖς, καὶ αὐτοῖς γε τοῖς (abest a Vind.) σώμασιν^h. καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ὁ πᾶς ἄνθρωπος τῷ τεχνίτῃ λόγῳ καὶ δημιουργῷ σοφῷ γε ὄντι περισωθήσεται, καὶ οὐ διαπεσεῖται κατ' οὐδὲν τούτων (τούτου Vat. et Par.) τῶν μερῶν, καὶ πλεον ὑπάρξει ἢ αὐτὰ δὴ ταῦτα τὰ κατ' οὐρανὸν σώματα, καὶ ὑμῖν γε αἰδία, ἅτε δὴ καὶ πλείονος, ἐν (ἐπὶ Vat. et Par.) τῇ κατ' αὐτὸν δημιουργίᾳ γέμων τοῦ θαύματος, ὁρατὴν κτίσιν τε (τε non est in Vat. et Par.) καὶ ἀόρατον εἰς ἓν συνάγων, καὶ μέσος τούτων ἑστὼς, τρίτος, ὡςπερὶ κόσμος αἰσθητός τε καὶ νοούμενος κάτω μένων καὶ ἄνω φθάνων, καὶ τοῖς οὐρανόις συνών, καὶ μεῖζον ἢ ἐκεῖνα θαῦμα οὗτος (οὕτω γε Vat. et Par.) γνωριζόμενος. σῶμα μὲν γὰρ πᾶν ῥευστῆς εἶναι φύσεως, οὐ τοῖς ἄλλοις μόνον τοῖς περὶ φύσεως εἰρηκόσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ δοκεῖ Πλάτωνι, καὶ περὶ τῶν οὐρανίων οὕτως (οὕτως Vind.) ἐπέγνω, καὶ ἥλιον αἰεὶ γίνεσθαι καὶ ἀστέρας φησὶ καὶ μένειν αἰεὶ³⁹. εἰ γοῦν καὶ ταῦτα τῶν σωμάτων ῥεῖ καὶ ῥέοντα εἰ καὶ μὴ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀλλ' ὅμως διὰ παντὸς ἔστηκεν, ἀθανάτω ψυχῇ καθ' ὑμᾶς διοικούμενα (ἡμᾶς διηκούμενα Vind.), τί κωλύει καὶ ἄνθρωπον λυθέντα τε (τε non est in Vat. et Par.) καὶ ῥέντα, εἴτ' αὐθις ἐφ' ὅπερ ἦν πᾶν συνιόντα, ὥστε καὶ αἰεὶⁱ μένειν αὐτῇ δὴ τῇ ψυχῇ καὶ αὐτῷ τῷ σώματι ἀθάνατος διαμεῖναι^k, τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἀφθάρτου γε οὔσης, καὶ μὴ πεφυκυίας, μήτ' ἐν ἄλλῳ γίνεσθαι σώματι, μήτ' ἐνεργεῖν ὅσα δὴ καὶ πέφυκε μετὰ σώματος δρᾶν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, οὐκ ἂν ὅπερ ἔφημεν οὐδ' αὐτῇ τὸ πᾶν ὑπάρξει^l δίχα φθορᾶς, τῆς μετὰ σώματος ἐνεργείας φθαρείσης αὐτῇ, ἣ δὴ ταύτῃ καὶ κατὰ φύσιν πρόσσεστιν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ δίχα σωμάτων κολάζει Πλάτων ψυχὰς, φαύλας δὴ τινὰς ἐν τῷδε τῷ βίῳ (ἐν τῷ τῷδε βίῳ Vat. et Par.) γεγενημένας, καὶ πονηράς· καὶ ἡ κόλασις, ποταμοὶ Κωκυτοὶ⁴⁰, καὶ Πυριφλεγέθοντες, καὶ φοβερὰ ῥεύματα ἐκ ταρτάρου ἄνω καὶ κάτω φέροντα καὶ κατασύροντα ταῖς ὀλκαῖς⁴¹, καὶ μηδ' ἐπιβῆναι λίμνης τῆς Ἀχερουσίας ἐῶντα, κάκει πράξει τοῖς ὑπ' αὐτῶν ἠδικημένοις εὐμενεσί χρήσασθαι, καὶ οὕτω φυγεῖν τὸ κολάζεσθαι. ἐγὼ δὲ πρῶτον μὲν οὐκ οἶδα, τί ἂν ἀπαθῆς τὴν οὐσίαν πάθοι (πάθη Vat.) ψυχῇ, ποταμοῖς ἐμπεσοῦσα (ἐμπεζοῦσα Vind. male), εἴτ' ἐκ πυρὸς ῥέουσιν εἴτ' ἐξ ἄλλου κολάζοντος (ἄλλως κολάζοντας Vind.) πῶς δὲ καὶ δίναις ῥευμάτων ὅθεν δῆποθ' ἄλλομένων (δήπουθεν ἀλομένων Vind.) ἐνσχεθεῖσα, καὶ ταύταις ὡςπερ ἀφύκτοις (ἀφίκτοις Vat. mendose) ἐνδεθεῖσα δεσμοῖς⁴², ταύταις καὶ συνελιχθήσεται καὶ συνστραφήσεται, καὶ οὐχ ἔξει οὐ μὲν οὖν^m οὐδ' ὡςπερ ἰχθύς ἐφ' ἕτερα μεταβῆναι καὶ διανήξασθαι; ἔπειτ' ἀνδροφόνους καὶ μοιχοὺς καὶ γε πατραλοίας (δῆ τινὰς, καὶ μητρολοίας add. Par. et Vat.) καὶ ἱεροσύλους κατ' αὐτῶν δήπου ῥίπτειⁿ τῶν ῥευμάτων. καὶ τί μὴ μεθ' ὧν ἡμαρτον σωμάτων, μετὰ τούτων^o καὶ κολάζει ὡς καὶ μετὰ

^e Cod. Par. τὰναντία.

^f Cod. Par. γίνεσθαι.

^g Cod. Par. αὐθις τέ.

^h Cod. Par. σώμασι.

³⁹ De hac aternitate cf. Wyttenb. Disp. de placit. immortal. ad Phædon. p. XXI. seq.

ⁱ Cod. Par. αἰεὶ.

^k Cod. Par. σώματι ἐπὶ τούτου δὴ καὶ μέναι, τῆς ψ.

^l Cod. Par. ὑπάρξει.

⁴⁰ De his fluviiis inferorum pœnisque vid. inprimis Platon. Phædon. p. 112. Steph. (p. 89. Wyttenb. p. 242. Heind.) coll. Gorg. sect. 81. Cratyl. p. 43. Heind. de Republ. X. p. 613. seqq. (p. 321. seqq. Bip. p. 303. seqq. Ast.) Æschin. Socrat. Axioch. §. 21. p.

166. seqq. ed. Fischer. Plutarch. de S. N. V. p. 102. seqq. ibiq. interpr.

⁴¹ Vid. Annot. in Plotin. p. 54. D.

⁴² Fatalem necessitatem vinculorum metaphora declarat Nathanaël, et ἐνδεῖν, ἐνδεσις similiaque proprie usurpantur de fato necessitateque. Hinc Herodotus IX. 16. dicit ἀναγκαῖα ἐνδεδεμένοι. Quam in rem plura monui in Dionyso p. 73. seq. ubi etiam Gatackeri animadversionem ad Marc. Antonin. X. 28. excipit.

^m Cod. Par. οὐμενοῦν.

ⁿ Cod. Par. ῥίπτει γε.

^o Cod. Par. τούτων γε.

τούτων ὄντος τοῦ πάσχειν αὐτὰς, ἀλλὰ ταῦτ' ἀφείς ἐπ' ἐκείνων μόνων (μόνον Vat.) κέχρηται ταῖς ποιαῖς. καὶ μὴ οὐκ ἐν δίκῃ (καὶ οὐκ ὠδίκῃ Vind.) μόνον ὀρθῶς ἐχούσῃ τὸ πᾶν, ἀλλ' ἤδη καὶ τὰ μὴ πεφυκότα κεκολάσθαι τόνδε τὸν τρόπον βιάζεται κολάζειν. καὶ γε^p αὐτῆς παροιμίας ἐπ' ἀδυνατῶν λίθους ἔψειν⁴³ λεγούσης, Πλάτων ἡμῖν τὰς ψυχὰς ἐν Πυριφλεγέθουσιν ἔψει. πῦρ μὲν γὰρ καὶ βίαιον, καὶ πικρὸν⁴⁴ ὃν ὅπως δήποτε ὕδωρ, καὶ εἴτι τοιοῦτον ἕτερον ἐστὶ κολάζον (κολάζειν Vat.), ψυχῆς μὲν οὐκ ἐστὶν ἐφ' ἑαυτῆς (αὐτῆς Vat.) μόνῃς οὐσῆς οὐδαμῶς ἐφικέσθαι, σώματι δὲ μιγείσης καὶ τῇ μετὰ τούτου αἰσθήσει, πᾶν ὃ δὴ κατὰ τούτων, καὶ κατ' αὐτῆς ἐστὶ^q δρῶν τῇ μετὰ τούτων ἀνακράσει συμπασχούσης καὶ συμπεφύια, καὶ ὃ δὴ πρότερον οὐκ ἂν ἔπαθε ψυχῇ, χωρὶς τοῦ σώματος γενομένη, τοῦτ' ἤδη μετ' αὐτοῦ πείσεται γενομένη, εἴτ' ἐστι (εἴτε τι Vat. et Par.) τῶν ἰδέων, εἴτ' ἐστὶ τῶν ἀλγεινῶν· ἐπεὶ καὶ ἡδοναὶ καὶ λύπαι^r τοῦ συναμφοτέρου καὶ μάλισθ' ὅσαι κατ' αἰσθησιν καὶ ἐξ αἰσθήσεως ἀπαντῶσι^s, καὶ οὐχ ἐνὸς δήπουθεν τούτων, οὔτε ψυχῆς μόνῃς οὔτ' αὐτῶ σώματος. καὶ μὴν^t ὅτι μὲν ἀγαθῶν καὶ πάνυ τι (πάνυ τοι Vind.) ἀγαθῶν ἀνθρώπους ἐστὶν ἀπολαῦσαι χρηστούς γε ὄντας, καὶ οὕτω τῶν παρόντων ἀπαλλαγέντας, καὶ κόλασις ἐστὶν αὐτῶ ἐνδίκως μετιούσα τοὺς πονηροὺς, οὐχ ὑμῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν δεδοκται^u, καὶ οὐδέποτε οὐ μὲν οὖν (πανσομένην addit Vat.) ἀνομολογοῦμεν αὐτήν· καὶ γὰρ οὕτως ἔχει τοῦ ζῆν ἡμᾶς καὶ βιοῦν εἰς δύο διηρημένου, τοῦ μὲν ἐξ ὅτου καὶ γεγόναμεν μέχρι^x αὐτοῦ τοῦ τεθνᾶναι, τοῦ δ' αὐθις (adde ex Par. et Vat. ἐκ τεθνεώτων ἡμῶν ἀναβιωσκομένων καὶ ἡκιστα φθειρομένων.) οὐ γὰρ (οὐδὲ γὰρ Vat. et Par.) ἀποθνήσκομεν αὐθις, ἀνταλλαττόμεθα τὸν φθίνοντα τόνδε βίον τοῦ αἰεὶ ἐστηκότος. καὶ εἶγε φαύλους (φαύλους γε Vat.) ἡμᾶς^y παρέξομεν ἐν τῷ παρόντι καὶ πονηροὺς (κ. π. ἐν τῷ παρόντι Vat. et Par.), πονηρὰ κάκει μεταδέχεται, καὶ μένει τῷ βίῳ μηδέποτε^z πανομένῳ, εἴτ' ἀμείνους καὶ χρηστούς, ἀμείνω, καὶ καθὰ δὴ τὸ τρυφᾶν ἡμῖν ἀκήρατον καὶ μηδέποτε^a περαῖνον, οὕτω δὴ καὶ κόλασις τὸν ἴσον^b ἔχει χρόνον, ψυχὴν ὁμοῦ καὶ σῶμα ἐνδίκως μετιούσα, σῶμα δ' ἐκείνο, τὸ καὶ φαύλως δηλονότι βιώσαν, καὶ τῇ πονηρᾷ τῆδε δουλεῦσαν ψυχῇ, ἐπεὶ μηδ' ὅσιον, ἐτέρου τὰ κακὰ πεπραχότος, ἕτερον ἀντὶ τούτου τὰς τίσεις ὑπέχειν, καὶ παραπλήσιον ἂν εἴη, ὥσπερ ἂν, εἰ τοῦ (artic. abest a Vat.) Πλάτωνος ἡμαρτηκότος, ἐστίζετο Πλωτίνος ἢ ἄλλος τις τῶν μὴ ταῖς δίκαις ἐνεχομένων. Καὶ τοίνυν ἡμεῖς (ἡμᾶς Vind. sed corr.) ἐξ ἀντιθέσεως ταῦτα πρὸς Πλάτωνα καὶ Πλωτίνον, τὰναντία τῶν ἡμῖν δεδογμένων περὶ ψυχῆς εἰρηκότας· εἰ δ' ὀρθῶς ἀντέσχομεν, εἰδείεν (εἰδοῖεν Vind.) ἂν οἱ καὶ τάληθές εἰδότες ἀσφαλῶς δοκιμάζειν.

^p Cod. Par. καὶ γοῦν τῆς παρ.

⁴³ Videri possit Nathanaël ante oculos habuisse Aristidem qui Orat. sec. Plat. p. 230. Jebb. p. 302. Dindorf. eundem Platouem, qui frustra emendare studisset Dionysium tyrannum, ita carpit: ἐλελήθεις δὲ ἄρα σαντῶν ἀπάσαις ταῖς παροιμίαις ἐνεχόμενος, εἰς πῦρ ξαίνων, καὶ λίθον ἔψων, καὶ σπείρων τὰς πέτρας. Plud eis πῦρ ξαίνων in ipsis mortuorum pœnis numerat Basilius magni. de legendis gentil. libris p. 181. D. Garn.—τῶν ἐν ἄδου κολαζομένων οὐδὲν πάσχοντες ἀνεκτότερον, ἀτεχνῶς εἰς πῦρ ξαίνοντες, καὶ κοσκίνῳ φέροντες ὕδωρ κ.τ.λ. quæ componi possunt cum Platonis Gorg. p. 159. Heind. Eoque ipso adagio est usus Plato Legg. VI. vid. Schol. Ruhniken. p. 227. Cæterum alterius vim proverbii *lapidem elixare* ipse Noster explicuit. Plura qui velit, is consulat Erasmum

Adagg. p. 292. 321. 337. et Fischerum ad Æschin. Eryx. p. 99. in Indic. ibiq. laudd. itemque Boissonad. ad Anecdott. Græc. I. p. 398, ubi hunc Chummi locum laudat.

⁴⁴ Vid. Oraculum ap. Porphyr. De Vit. Plotini XXII. vs. 19, ubi est: πικρὸν κῆμ' ἐξυπαλύξαι. et cf. Annot. in ipsum Plotin. p. 147. G.

^q Cod. Par. ἐστι. ^r Cod. Par. λύπαι.

^s Sic Cod. Par. Reliqui ἀπαντῶσιν.

^t Cod. Par. καὶ μὲν καί.

^u Cod. Par. δεδοκται καὶ μάλα τι καὶ ἀληθῶς δεδοκται, καὶ οὐδέποτε οὐμένοιν πανσομένην ἀνομολ. Bene.

^x Cod. Par. καὶ μέχρις.

^y Cod. Par. φαύλους ἑαυτοῦς π. elegantius.

^z Cod. Par. μήποτε. ^a Cod. Par. μήποτε.

^b Cod. Par. ἴσον.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ.

PRÆFATIUNCULA.

NOLO equidem diutius in pluteis meis latere, quæ fortuna faulrix mihi obtulit, et quæ Platonicae philosophiæ studiosis profutura existimo. Itaque non dubitavi huic editioni Enneadum Plotinianarum hoc alterum Epimetron adjicere, opusculum mancum illud quidem et injuria temporis corruptum, sed tamen elegans, luculentum et Platonis imitatione commendabile; argumento autem ad Plotinum non minus quam ad Platonem pertinens, denique, si non ejusdem auctoris, qui Antitheticum composuit, tamen eidem libello vel maxime cognatum. Itaque de hoc dialogo Lector hæc accipe: Anno hujus sæculi decimo et quarto Roma mihi hæc perscripsit *Hieronymus Amatius* super Codice Vaticano N^{ro}. 112: “Notabam ibi pag. 22: Τοῦ Παρακοιμωμένου¹ τοῦ Χούμνου ἐκείνου κύρου Ἰωάννου πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα ἐπὶ τοῦ κανικλείου—ἐπιστολὴ ὅτε μετ’ ὀλίγων πᾶν τρόπιαιον σὺν Θεῷ ἔστησε κατὰ τῶν βαρβάρων: Ipse scilicet τοῦ ἐπὶ κανικλείου Nicephori Chumni filius Joannes Chummus, non minus elegans quam pater pro illis temporibus scriptor, et simul egregius bellator². Et pag. 24: Τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου πρὸς τὸν αὐτὸν Παρακοιμώμενον, τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπιστολὴ. Sed me præcipue detinuit pag. 37. *Dialogus ad Platonicorum similitudinem effictus, in quo Timocles et Polycritus loquentes introducuntur, et Platonis doctrina—Animam existere, antequam corpori jungatur—*vel, ut auctoris ipsius verbis utar: Ἔστι τοίνυν πρῶτον μὲν, οὗ μοι δοκεῖ μάλιστα (ὁ Πλάτων) χαίρειν τῇ εὐρέσει· ὅτι οἶεται καὶ πρὶν κοινωνεῖν σώματι, τὴν ψυχὴν εἶναι. δεύτερον δέ, ὅτι δέοι τὸ ζῶον ἐκ τεθνεώτος ὄντος ζῆν. ἔπειτα λέγων ἔξῃς, ὅτι τύχοι ἕκαστον, ὅτι τε ἐν φρονεῖν τι ἐσμέν· καὶ ἀνάγκην εἶναι, εἰς πολλὰ μεταχωρεῖν σώματα, ὡσπερ ὕδωρ ἐξ ἀγγείων εἰς ἀγγεῖα μέτρα ῥέουσιν. Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ περὶ τοῦ προεῖναι δεῖν τὴν ζήτησιν πρότερον ποιήσασθαι. εἴκοι δὲ τῷ τοιῷδε μάλιστα ἐπιχειρεῖν, τῷ φάναι τοῦτο εἶναι, ὅτι τις μάθοι ἀναμνησθῆναι κ.τ.λ. *Hæc inquam, Platonis doctrina, quæ et Plotiniana est, modo et dicendi genere illi, quod in Antirrhético nostro habemus, simillimo, refellitur et confutatur.* Censereim igitur, et hoc tibi non sperendum opus, licet in codice nomen inscriptum non præferat, magni nostri *Nicephori* esse, qui in eo ita se contra Platonem Πλατωνικῶς gessit, ut remoto omni Christianismi indicio, ethnici fœtum optime representet. Videor mihi filium ejus bellicosum et nepotulum videre in hisce sub initium verbis: Τίς ὅδε καὶ τίνων ὁ νεανίσκος; . . . . Οὐτοσί μὲν τοι ὄνομα Ἀριστόμαχος Ἀλκαίου πατρὸς, πολλαχού δὴ ἐν μάχαις κράτιστα εὐδοκιμήσαντος καὶ πλείστως καὶ οὐκ ἀφανεῖς τῶν νῦν ὄντων ἡγεμόνων νίκας διεγωνισαμένου, ἀπότε τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ βαρβάρων, καὶ τῶν ἐν τῇ Ἐυρώπῃ, ὀπόσης ἡμῶν ἢ πόλις ἄρχει· ἔθθα, ὦ Πολύκριτε, τῶν Σκυθῶν ληΐζομένων, ὡς καὶ σὺ οἶμαι οἶσθα, τοὺς ὑπὲρ Χερρόνήσου καὶ Περ-

¹ “Ὁ παρακοιμώμενος ante Byzantinæ latine *cubicularius* vocandus est” Fr. Boissonade in *Anecdotti. Græc.* I. p. 290. laudans locum Matthæi de Officiis post Codinum. p. 39.

² Theodorus Hyrtæenus confirmat utrumque in

Monodia de Nicephoro Chumno p. 290: πῶς παρακοιμώμενον τὸν σοφὸν ἐπὶ λόγοις φαέθοντα, ὃν ἐν στρατηγίαις ἄλλον ἦσθα κρίνων Θεμιστοκλέα, τὴν ψῆφον οὐκ εὐνοία δεκάζων. Significat autem orator hunc ipsum Joannem Nicephori Chumni filium. cf. Boisson. ad h. l.

“ Ἰνθου Θράκας γενναίως μαχόμενος ἐτελεύτα, ἓνα τουτονί, παῖδα ὄρφανὸν καταλιπὼν, εἰς τε
 “ παιδείαν οὐ παρέργως πεφυκότα καὶ τοῦ πατρὸς ἐν τοῖς ὄπλοις ἄξιον. Doctum huic morem
 “ dialogos nominibus fictis conscribendi a Nicephoro ipso Chumno deduxit fortasse
 “ Nicephorus alius, eidem coævus et junior, *Gregoras* scilicet, ejus aliquot adhuc ex-
 “ stant³. Ast horum duorum et Blemmydæ etiam et aliorum opera apud bibliogra-
 “ phos, ob nominum similitudinem, confusa sunt. Si Deus nobis dabit Vaticanæ Bi-
 “ bliothecæ novum Catalogum ad finem perducere, sua cuique reddere conabimur.
 “ Tum dialogi sui argumentum Chumnus noster ducit ab ingenti terræ motu, unde
 “ percrebuerat Constantinopolin a mari absorptum iri. Quam rem tu historiis et
 “ Chronicis confirmare poteris circa finem sæculi XIII. vel primas decadas XIV⁴.”—
 Anno insequenti (MDCCCXV) idem vir humanissimus misit mihi apographum ejus
 Dialogi et in epistola adjecta hæc scripsit: “ Excerptorum interea ejusdem (Plotini)
 “ reliquam partem, quæ diu apud me desederat, et *Chumni* nostri *Dialogum* mitto.
 “ Dolendum sane opusculum istud, si mecum senties cum videris, non spernendum,
 “ male adeo habitum procedere, ut si non initio—fine saltem mutilum sit, et lacunis
 “ aliisque *σφάλμασιν* interspersum. Ni statim edere volueris, optarem equidem alium
 “ nancisci Codicem, qui damna sarciret. Sed hæc datum id non fuit.” Hæc
 Amatius. Neque vero idem postea quidquam misit, vel potius mittere potuit. Neque
 ego, ubicunque circumspexi, ejus opusculi alia apographa nancisci potui. Quid quæris?
 Ne mentionem quidem ullam usquam ejus dialogi reperire mihi contigit. Nam quæ
 supra in Proœmio ad Nicephori Ἀντιθητικὸν ex Boissonadii Præloquio ad Anecdota
 Græca p. X. ipsius Nicephori nostri verbis retuli, ea nihil habent de Dialogo, et pos-
 sunt non minus ad Antithetici argumentum referri, quam ad materiam Dialogi. Qua-
 propter ut simillima veri sit Amatii conjectura: etiam Dialogum esse a Nicephoro
 Chumno compositum: tamen ampliandum duxi, et scriptoris nomen prætermittendum,
 dum, si forte, aliquando, quod in altero opusculo contigit, in hoc quoque contingat, ut
 certa codicum fide, auctoris nomen præscribere queamus. Dialogum ipsum nolui diu-
 tius delitescere in scriniis, sed apographum Amatii, quod in Ἀνεκδότοις faciendum est,
 accuratissime descriptum, sine mutationibus operis mandavi, quo possint eruditiores
 de lectione indicium facere, eique consulere. Ego et ipse subinde aliquid tentavi:
 multis amotationibus librum onerare nolui, quandoquidem omnia fere in annotatione
 in Plotinum a me occupata erant. Dedi, quæ habui. Tu paratis utere!

³ En tibi exemplum; In codice nostro Palatino-Heidelbergensi nr. 299. legimus fol. 33. . . : Νικεφῶρου τοῦ γρηγόρα διήγησις περὶ τῆς διαλέξεως, ἣν ἐποίησατο πρὸς τὸν Παλαμᾶν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως κυροῦ ἰωάννου τοῦ παλαιολόγου· εἰσάγεται δὲ ἡ διήγησις, ὡς ἐξ ἑτέρου προσώπου· τὰ τοῦ διαλόγου πρόσωπα, Ἀγαθόνικος καὶ Θεότιμος· δογματικὸς λόγος.

⁴ Illud prius verum est. Nam qui terræ motus in annum 1304 incidit fuit ille quidem multis Imperii Græci provinciis perniciosus, neque tamen graviter afflixit ipsam metropolim, ubi leviter tantummodo persensum fertur (Pachymer lib. V. cap. 11. cf. Le Beau Hist. du Bas-Empire par Ameithon Vol. XXIII. cap. CIV. p. 315; et de Germania eodem tempore terræ motu vexata cf. v. Hammer in Geschichte des

Osmannischen Reichs I. p. 62.) contra horribili modo vexata est ipsa Constantinopolis altero terræ motu aliquot annis ante, nimirum anno 1296. De hoc breviter Nicephorus Gregoras lib. VI. cap. 9. uberior Pachymeres III. 15. unde hæc teneamus, ex quibus intelligitur, cur tam dirum augurium urbi suæ ex hoc terræ motu cæperint Constantinopolitani. Nimirum Michaëlis Palæologi statua, quæ manibus tenebat imaginem Urbis (Constantinopolis) eamque offerebat Michaëli angelo principi patronoque suo, illa igitur statua tantopere concussa fuerat, ut illa urbis icon ipsius manibus elisa in terram devolveretur. Addit Pachymeres: Ὁ δὲ γε βασιλεὺς—ἐδεδίει μὲν καὶ περὶ τῆ πόλει πάση, μήπως κατεπόθη.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ.

(E Codice Vaticano 112. pag. 37. 10. Nulla inscriptione.)

ΟΥΤ' ἐκεῖνο ὁ καλὸς ἡμῖν καὶ νῦν πολύκριτος στυγνός τε καὶ κάτω νεύων. οὐκ ἄδηλος δὲ καὶ πόρρωθεν εἰ τῷ σκυθρωπῷ τὲ καὶ πεφροντικότητι τῆς διανοίας, ἤτοι γενναῖον τὲ καὶ τροφῆς ἄξιον, αὐτὸς ἡμῖν ὠδίνων, ἢ πολιάν τινα μεγάλων πραγμάτων δόξαν τῷ νῷ χωρὶς ἀπολαβῶν, πανταχόθεν κρούειν καὶ ἀτεχνῶς ὥσπερ τιμι λυδία¹ προσάγειν τοῖς λόγοις μήποι σιγῇ λαθοῦσα τῷ φαινομένῳ ἐξαπατᾶν ἡμᾶς σχοῖ νόθα ἄττα περιαιμπίσχοῦσα. ἀλλ' εἴτι χαίρεις κοινωνῶν δίκαιος εἰ φίλοις ἀνδράσι τοῦ ζητήματος μεταδοῦναι. οὕτω γὰρ διὰ λόγων ἤδων ἂν ἀλλήλοις τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας συνῶμεν. ἐβουλόμην ὦ τιμόκλεις ὥσπερ ἠγοῦμαι ράδιον τὸ μαθεῖν· εὐπετὲς ἂν εἶναι σοι· ἢ γὰρ ἔγωγε ἠδύς τε καὶ φαιδρὸς ἂν ἦν· οὐδὲν ἐν τοῖς προσώποις συνεστηκὸς ὑποσημαίνων. νυνὶ δὲ ὦ ἄριστε, εἰρήσεται γὰρ σοῦγε ἐναντίον τάληθῆ, ὀκνῶ μήποτε ἐπειδὰν εἰς λόγους καταστῶμεν, ραδίως οὕτω καὶ αὐτὸς ἐμοὶ τὰ ὅμοια πεπονθὼς ἔση, καὶ δυσχερές σοι ἢ ὅποι ἂν ὡς κάλλιστα ἀπαλλαγῶμεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν μικρὸν ὕστερον εἰσόμεθα. εἰ τῷ ὄντι ἀληθῆ λέγομεν, ἢ ἐμοὶ οὕτως ἐπήλθεν εἰκῆ δεῖσαι τὸ δέ, ἄρα ἦν οὐχ' οἷον ἔγωγ' ὑπενόουν. ἀτὰρ ὦ βέλτιστε μεταξὺ ἰόντων τίς ὄδε καὶ τίνων ὁ νεανίσκος· εὐγενὴς γὰρ καὶ ἐξ εὐγενῶν ἔοικε ὅσγε μοι δοκεῖ τοῖς ἔξω τεκμαιρόμενος. πάνν πόρρω² πίπτεις ὦ πολύκριτε. ἀλλ' ὡς οἶόν τε ἀκριβέστατα κατεστοχάσω τοῦ μειρακίου. οὕτοσὶ μὲν τοι ὄνομα ἀριστόμαχος ἀλκαίου πατρὸς πολλαχοῦ δὴ ἐν μάχαις κράτιστα εὐδοκίμησαντος. καὶ πλείστας καὶ οὐκ ἀφανεῖς τῶν νῦν ὄντων ἠγεμόνων νίκας, διηγωνισμένους, ἀπότε τῶν ἐν τῇ ἀσία βαρβάρων καὶ τῶν ἐν τῇ εὐρώπῃ, ὀπόσης ἡμῶν ἢ πόλις ἄρχει. ἔνθα ὦ πολύκριτε τῶν σκυθῶν ληϊζομένων ὡς καὶ σὺ οἶμαι οἶσθα τοὺς ὑπὲρ χερρῶνῆσου καὶ περὶνθου θράκας γενναίως μαχόμενος, ἐτελεύτα. ἕνα τουτονὶ παῖδα ὀρφατὸν καταλιπὼν³. εἰς τε παιδείαν οὐ παρέργως πεφυκότα.

¹ Καὶ ἀτεχνῶς ὥσπερ τιμι λυδία (omittit enim hic codex ubi vis fere iota subscriptum) προσάγειν τοῖς λόγοις—νόθα ἄττα περιαιμπέχοῦσα. Omisit Auctor eleganter λίθῳ, ut ille apud Apostolium Proverb. XII. 36: Λυδία ἐλέγξει τὸ κίβδηλον.—Δείπει, ἢ λίθος· κ. τ. λ. ubi de adagio consule Hoeschel. p. 325. cf. Erasmi Adagg. p. 429. Warton. ad Theocrit. XII. 36. et De lapide Schneider. ad Theophrasti lib. de lapidib. 4. p. 541. sq. Clemens Alex. Stromm. I. 9. p. 342. Potter: δίκη τῆς βασάνου λίθου, ἢ δ' (Sylb. ἢ δ') ἐστὶ Λυδῆ, διακρίνειν πεπιστευμένη τὸ νόθον ἀπὸ τοῦ ἰθαγενούς χρυσίου, in quibus verbis illa ἢ—Λυδῆ interpretamenti speciem habent. Certe hæc non desiderantur post præcedentia. Vid. et Suid. in βάσανος λίθος (I. p. 418. Kust.). Contra atque Noster Λυδία sive Λυδῆ omittit Theodoretus Orat. de divin. caritate, p. 1296. Schulz.: καὶ γὰρ τὸν χρυσὸν οὐχ ἅπαντα τὸν προσφερόμενον διαπνῶσα ἢ λίθος, ἀλλ' ὀλίγῳ

τινὶ προστριβομένη δόκιμον ἢ ἀδόκιμον δείκνυσι. Quod supra in hoc dialogo legimus πολιάν δόξαν, similiter Basilius Homil. de hon. par. p. 415. dixit πολιὰ φρόνησις. Vid. Boissonad. Anecdott. Græc. p. 75. sq.

² Fort.: τοῖς ἔξω τεκμαιρόμενῳ· οὐ πάνν πόρρω πίπτεις.

³ Conjecturæ H. Amatii, qui h. l. Nicephori Chummi filium nepotemque significari putat, (vid. Præfat. ad hunc dialogum) temporum certe ratio non obstat. Nam etsi annum illius fatalem ignosci dicit auctor Appendicis ad Caveum de Scriptort. Eecless. p. 24. ed. Oxon.: tamen certo constat, eum vitam in extremam usque senectutem extraxisse. Illa igitur conjectura pro fundamento posita, in verbis τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ βαρβάρων cogitandi sunt Turææ, qui inde a seculo XIV. incunte per Asiam minorem in dies magis magisque invaluerant, ut Græcis multis per annos cum iis præliandum esset (Nicephor.

καὶ τοῦ πατρὸς ἐν τοῖς ὄπλοις ἄξιον. ἀλλὰ τί δεῖ περαιτέρω προΐεναι ζητούντας ὅποι ἂν³⁸ ἤδιστα καταχθίμεν. ἐνταῦθα μέντοι ἐν ἀριστερᾷ πόα τὲ (leg. τε) πυκνὴ καὶ δροσερᾷ (leg. πυκνὴ καὶ δροσερά). καὶ ἀνθῶν ἔμπλεως. ἦτε δρυὸς μάλα . . . εἰς ὕψος οἶον, δὴ ἐπηρμένη⁴. καὶ τὰ φύλλα ἣ (δὲ) ἄρτι φύειν ἤρξατο. κύκλω τὲ ἀνεστηκὸς τειχίον ἐντὸς αὐτὴν ὥσπερ δὴ θριγγὸς περιέχει. οἱ δὲ ἐξέσται καὶ κατακλινεῖσθαι ἐν ραστώνῃ. εἴτι καὶ βούλοιο (I. εἴτι καὶ βούλοιο) ἐπ' ἀφθόνου, τῆς χλόης. καὶ ἐπορθοῦ (I. ἐπ' ὀρθοῦ) δὲ καθήμενος. οὐδέν τοι μᾶλλον οἶμαι δέιση τὸν φλογμόν. τοῦ δένδρου οἶον δὴ ἐξ ἀπόπτου τοῖς κλάδοις ἐπαμύνοντος. εὐγε ὦ τιμόκλεις. καγὼ ἄσμενος εὐθὺ τῆς δρύος ἠγήσομαι. τῷ γάρ τοι δένδρῳ μᾶλλον ἂν ἡμῶν τῶν ἀνῶν τὰ χαλεπαῖνοι τε καὶ ἐγκοτοῖ. καὶ ὅτι μάλιστα φυλάττοιο θάνατον ἐκείνοις φέρουσι ὡς ἡ παλαιὰ γλαυξ ἔφη τὸν ἰξὸν λέγουσα⁵. ἡμῶν δὲ τῷ γένει εἰς τε τὸ ἀρχαῖον συνήθης τοὺς ἐπὶ Κρόνου τῷ καρπῷ τρέφουσα. καὶ ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι, εἴ πως ἂν τι πρὸς τὸ εὐπορεῖν ξυμβάλοιο τῇ ζητήσῃ, οὕτω πάντοθεν κατακλινομένοις, καλῶς ἂν ἔχοι. τὴν τε γὰρ πόλιν ὀλίγου πᾶσαν καὶ ἀγάλματα καὶ ναοὺς (Fort. suppleendum: ὀρώμεν καὶ) κύκλω νήσους, τότε τοῦ πόντου στόμα. καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν ἐντεῦθεν ὡς ἀπὸ μετεώρου ὄντες τῇ πόλει δόξομεν: . . . οἶον, ἄρα χωρίον χαρίτων τιῶν ὡς ἀληθῶς ἱερὸν ἐβασκηνέ τις δαιμονίου τύχη· ὁ μικρὸν ὕστερον οὐ μετὰ πολλά φασιν ἔτη καταδεδυκὸς εἰς βυθὸν οὐδαμοῦ ἔτι ἔσται. μύραιναι δὲ καὶ δελφῖνες ἐνταῦθα οἰκεῖν ἔξουσι. καίποτε τῷ παραπλεῖν οἱ ἀνοῖ κλωνεες (Fort. καί ποτ' ἐν τῷ παραπλεῖν οἱ ἀνθρώποι κλαίοντες φαῖεν) φαῖεν ὅτι ἐνταυθαῖ μέντοι ἦν ὁ νῦν ὄραται πέλαγος ὁ κάλλιστος τῆς πόλεως κόσμος. καὶ ἐγὼ τοι ὦ ἀριστόμαχε οὐκ ὀλίγων διακῆκοι τοιαῦτα ἅττα ποθὲν ἐκ συγγράμματος περὶ τούτου διεξιόντων. ὡς ἄρα εἰμαρμένον εἶη καταποντωθῆναι· καὶ εἰκας εἰς καιρὸν ὑπομησθῆναι. ἵνά τοι καὶ πολυκρίτου ὅτι εἴποι διαπυθώμεθα τί σοι ὦ πολὺκριτε δοκεῖ περὶ ὧν ἀριστόμαχος φησί· πότερον ἠγησόμεθά τι τοὺς πολλοὺς λέγειν, καὶ τὸν νοῦν αὐτοῖς προσέξομεν, ἢ ὧδε μάλιστα πρέπει γελᾶν τὲ ἐπὶ τούτοις καὶ ληρούντων καταφρονεῖν τούτων πέρι. ὅποι μᾶλλον χαίρεις διανοούμενος

Gregor. VII. 1. sqq. Cantacuz. II. 13. cf. Le Beau Hist. du Bas-Empire cont. par Ameilhon livr. CIII. p. 167. sqq. et CIX. p. 400. sqq. et von Hammer Geschichte des Osmanischen Reichs Vol. I. pag. 52. sqq.) Vocabulo autem Σκυθῶν designantur vel Bulgarorum vel Tatarorum agmina, quæ iisdem temporibus Thraciam reliquasque Græci imperii provincias in Europa sitas certatim depopulabantur (Cant. I. 36. sqq. Dulangii Famill. Byzant. p. 322. sqq. et Le Beau cap. CVII, Tom. XXIV. p. 221. sqq. p. 238. sqq.) Quo autem intelligatur, quam studiose Dialogi auctor πλατωνίζων antiquum loquendi usum antiquasque locorum appellaciones retinere annitatur: tenenda sunt hæc: τοὺς ὑπὲρ Χερρόνησου καὶ Περὶνθου Θράκας. Perinthus enim licet usque ad Gallieni Imperatoris ætatem in numis suis hoc nomen præ se ferat: medio tamen ævo nullo alio quam *Heraclæa* nomine appellabatur. (Vid. Wesseling. ad Antonini Itinerar. ad verba: *Perintho-Heraclæa* p. 323. et Eckhel. D. N. V. Tom. II. p. 33 et p. 39.) In cod. Leidensi hæc reperi ante Constantin. Porphyrogen. de Thomatibus Imperii: Πόλειον ὄνοματᾶ—Περὶθος, (scribe Περὶνθος) ἢ νῦν Ἡρακλεῖα ἢ πρὸς δύσιν. Extremis tribus vocabulis hæc *Heraclæa* in Occidente distingui vult ab *Heraclæa* sita ad Pontum in Bithynia.

⁴ Exple et lege ex Phædra Platonis p. 230, b. p. 8. Bekk. ἦτε δρυὸς μάλα ἀμφιλαφῆς τε καὶ, licet Eustath. ad Odys. IX. 427. illud τε in Platonis verbis omiserit. Cujus loci imitationes plurimas indicavit Ruhnken. ad Tim. p. 26—28. Quibus addendus hic ipse locus hujus dialogi; ubi tamen pariter atque a Cicerone in Exordio librorum de Legibus (I. 1.) quercus substituitur platano. De scriptura θριγγὸς pro θριγγὸς. monui ad Plotinum V. 8. 4. p. 545. Mox scribendum δρυὸς pro δρύος. Sed talia sexcenties in hoc cod. obvia, ne tædium exhibeam Lectoribus, omittam.

⁵ Hæc, ita expleas et legas: Τῷ γάρ τοι δένδρῳ μᾶλλον ἂν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων τὰ πτηνὰ χαλεπαῖνοι τε καὶ ἐγκοτοῖ· καὶ ὅτι μάλιστα φυλάττοιο θανατηρὸν ἐκείνοις φέρον τι, ὡς ἡ παλαιὰ γλαυξ τὸν ἰξὸν λέγουσα. Tangit auctor fabulam ap. Dion. Chrysostom. Orat. LXXII. p. 387. Reisk. unde hæc adseribo huc facientia:—ἀλλ' οὐν τὴν γε γλαυκα μὴ τοῦτο τοῖς ὀρνέοις ποιεῖν παραινέειν, μηδὲ φυτοῦ βλάστη, ἐφήδεσθαι, ἰξὸν πεφυκότος φέρειν πτηνῶ ὄλεθρον. Antipater in Antholog. Gr. XVII. p. 10. (Vol. III. p. 9. Jacobs.):

καὶ τὰν εὐκόλλον δρυὸς ἱερὰδα, τίνγε πετεινῶν
ἀγρευτὰν, ἰξῶ μυδάλεον, δόνακα.

38 καὶ ἡμῖν ἐν τῷ ἐμφανεῖ εἰπέ. ὡς ἐμέγε πολλακίς ἔθραξε μήποτε ἄρα τῷ ὄντι παγκάλως οὕτως ἔχων τόπος ἀφανισθείη τὸ καὶ ἀπόλοιτο. κινδυνεύετε ὑμεῖς ἐμὲ πειρώμενοι οὐκ εἰς φαῦλον ἐμβαλεῖν ἀγῶνα· ἠγοῦμαι γὰρ ἔγωγε καὶ τὸν θαρραλεώτατον ἀποκνηῆσαι ἂν ἐναντία θέσθαι τὴν γνώμην τῇ τοῦ πλήθους δόξῃ. καὶ ἐγὼ εἴποτε καὶ ἄλλοτ' ἐν λόγοις καταστὰς εἰς δειλίαν οἶδα, οὐμοὶ δοκεῖ ὡς ἐν τῷ παρόντι ἐν μεγάλῳ εἶναι φόβῳ. καὶ εὐ ἴστε· ὅτι εἰ μὴ συνήθης σφόδρα σῦτε ὦ τιμόκλεις καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ἦσθα· ἔπειτα ὁ παῖς ὁδε τῷ βραχεῖ τῷδε καιρῷ, οὐδ' ἂν ἐμοῦγε ἐκόντος οὐδὲν ἠκούσατε· οὔτε περὶ οὐ νῦν ὁ λόγος ἡμῖν, οὔτε περὶ ἄλλου οὐδενός, ἐν οἷς ἀποκινδυνευτέον εἶη· ὄχλω μαχόμενον· ἀλλὰ σιγῇ τὸ λεγόμενον πτήξας, παρείχον ἂν ἐμαυτὸν ῥᾶστα ἔπεσθαι οἱ ὑμεῖς ἤγετε. νυνὶ δὲ ἐπειδὴ μοι φίλοι ἐστὲ, πειράσομαι πρῶτον μὲν ὑμᾶς ἀπαλλάξαι τοῦ ὡς ἀληθέστατον ἠγεῖσθαι ὅ,τι τις εἴποι οὐδαμοῦ ἀποδεδειγμένον. ἔπειτα καὶ περὶ τοῦδε ἄμοι νομίζεται, καὶ ὑμῖν κοινώσομαι. εἶεν δὴ ὦ τιμόκλεις. εὐόκασι γάρ μοι ὀπόσοις βέλτιον νεόμισται τάληθές τοῦθ' ἠγεῖσθαι· ὅ,τι δόξει τοῖς πολλοῖς, πρῶτον μὲν αὐτῷ τούτῳ δηλοῖ εἶναι·

39 ὅ,τι οὐποτ' ἂν ἐντύχοιεν· εἰ δέ τι σαφές εἶδειεν ἔπειτα σφόδρα καὶ τοῦτό ἐστι ῥᾶστος καὶ ὁπωῶν ἰδεῖν ὅτι οἱ τοιοῦτοι ὥσπερ ἐν ἀνέμοις ἐναντία πνέουσιν ἀπολαμβανόμενοι οὐκ ἔχοιεν ὅ,τι ποθ' ἑαυτοῖς χρήσαιτο. ἀλλ' ἀπο . . . καὶ δεινὰ πάσχοιεν πληττόμενοι ἐκάστοτε ὥσπερ βέλεσι τοῖς ὑφ' ὄτουοῦν ῥηματίοις· καὶ ὥσπερ καὶ πάλαι περὶ τῶν κυμάτων λέγεται. ὅτι τὸ μὲν ἦλθε· τόδ' ἀπῆλθεν, οὕτως ἄρα ἐν τῷ πλήθει οὐδὲν ἔσται βέβαιον· οὐδ' ἀπλανές· ἀλλ' ἅπαντα ὑφ' ἀπάντων διασκιδνάμενα, καὶ πρέπειγε ὦ τιμόκλεις τὸν ἀληθές τι ἐν τῷ βίῳ εἰσόμενον ἄτρεστον ὥσπερ τινα σκόπελον ἐπ' ἄκρας ἐστάναι. εἰ μὴ μέλλει ποι λαθὼν ταῖς πληγαῖς καταθραυσθῆναι· ὡς ἔστιν ἄμαχόν τι ὄχλος χρήμα καὶ δυσέργαστος. καὶ ὄφασι καὶ πυρὸς ἐν μείζονι φροντίδι· οὐχ' ἠκιστα δέ μοι δοκοῦσι δήμου φύσιν καὶ οἱ ποιηταὶ ἡμῖν αἰνίττεσθαι ὕδρας τὲ καὶ χιμαίρας⁶ καὶ ἄλλ' ἄττα δεινὰ τέρατα ἀτόπων τινῶν καὶ παντοδαπῶν ἰδέων συμπλέκοντες· δηλοῦντες ὡς οὐ ῥᾶστα καὶ ἐπ' εὐτυχία τῇ αὐτοῦ τῶν πολλῶν τίς τοῖς τοιοῖσδε ἂν ἐπιχειροίη· ἀλλ' αὐτίκα ἀπολείται ὀρμηθεῖς· καταφαρμαχθεῖς τὲ ἂν εὐθὺς, οἴχοιτο. δεῖ δέ σε ἀντιστῆναι ὅστις τυγχάνει ἐγγύτατα γένους τῷ δι' ὧν πρῶτον μὲν δεινόστε καὶ τὴν ἔξιν ἄμαχος· ἔπειτα καὶ αὐτὸν κατακεχρήσθαι τῇ μάχῃ παραπλησίους τισὶ δογμάτων εἶδεςιν. οἷον τί μοι δοκοῦσι τῷ πηγᾶσσω προσεικάσαι χειρούμενον καὶ κατεπάδοντα ἔξω τῶν συνήθων αὐτὸν οὐδαμοῦ τῆς ἀπὸ τῆς συμπλοκῆς βλάβης ἐπησθημένον. ἀλλὰ δὲ οὐκ ἂν εἶη ῥάδιον ἐκφυγεῖν. ἀλλ' ἢ ταῦτα τοῖς πολλοῖς οἴομενος, οὐδὲν περὶ παντὸς ὀρθὸν εἰπεῖν ἔξει· ἢ τοῦτογε παντὶ εὐδηλον ὅτι προπηλακισθεῖς ἂν καὶ μισηθεῖς ὑποπτος τοῦ λοιποῦ τῷ πλήθει εἶη· ἀλλ' ὅπως μηδεὶς ὑμῶν ἐμοῦ κατείπη, κἄπειτ' αὐτὸς ἔσομαι ὁ ταῦτα δὴ πεισόμενος, τοῦτο δὲ ὁ λέγεται καὶ ἐγὼ πολλακίς στοχαζόμενος ὑπώπτουσα τῷ τόπῳ. φύσει τε γὰρ ῥυώδης καὶ εἰς στενὸν κομιδῇ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην πορθμῶν ταῖς ἠπείροις συναγμένος. φιλοῦσι δὲ ἐν τοιούτοις μάλιστα ὑπερβάλλοντες μεγέθει σεισμοὶ γίνεσθαι. ὧν καὶ δὴ μεγίστων ἢ πόλις ἔξαρχῆς πεπεύραται· ὀπόσα δὲ ἡμεῖς ἀκοῇ καὶ πείρα ἴσμεν⁷. ἐπειδὴ οὐν ποτὲ ἐνταῦθα στάσιν τινὰ ἰσχυρὰν τὰ πνεύματα ἐν αὐτοῖς σχῆ· ἔπειτα τὸ ἀπὸ τῆς χέρσου κινηθὲν τῇ βία ἀπταισθῆ καὶ ὑποουστῆσαν ἐκχωρήσῃ, τότε οἷον δὴ εἶκος τῇ μάχῃ κλόνου τῇ γῇ ὄντος, τὸ ἀπὸ τῆς θαλάττης κεκρατηκὸς προσεπάξεται καὶ αὐτὸ τὸ ῥεῦμα· καὶ οὕτω δὴ ὑπεκδραμον καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ κενὰς ἐμπλήσαν χώρας ἀνατρέχοιτε καὶ καταδύσοι καὶ οὕτω πέλαγος ὁ καλὸς οὗτος ἴσως λόφος εἶη· οὐκ ἀνάγκη οὐδ' εἰμαρ-

⁶ Χιμαίρας κ. τ. λ. Colorem duxit scriptor ex loco Platonis in Phaedro p. 239, e. p. 7. sq. Bekkeri.

⁷ Vid. Prefat. ad hunc dialogum.

μένους τισὶ περιόδων χρόνοις ὡς ἄρτι ὑμεῖς ἐλέγετε : ταῦτα μὲν δὴ ὦ καλὲ πολύκριτε³⁹
ἀγέσθω ὅποι βελτιον· συδ' ἡμῖν ἄπερ ἀρχόμενος ἔφην εἰ μήποι φορτικὸν ἦ, φράσον τί
ἦν τὸ σὲ πεποιηκὸς σύννουν τὲ εἶναι καὶ βαρέως δοκεῖν ἔχειν. οὐδὲν γὰρ οὐδ' ἡμεῖς ἀπο-
λειψόμεθα, ὡς ἂν οἰοί τε ὄμεν μετασχεῖν τῆς σκέψεως· οὐδὲν μὲντ' ἂν ἴσως πρᾶγμα
ὀπόσα ἡμεῖς ἴσμεν. ἀτὰρ σύγε ἔξεις τίσιν ἂν μεταδοίης τῶν διαλόγων· εἰ μὲν βούλει
ἐμοὶ πρεσβύτη ἦδη ὄντι· εἰ δὲ μὴ ἀριστομάχῳ τῶδε. ἐκατέρω γὰρ ἡμῶν διαλεγόμενος τὰ
μέγιστα χαριῇ. δοκεῖ μοι εἶναι ὦ τιμόκλεις παγχάλεπον τί γνῶναι, ὅποι ἔχει ἕκαστον
τῶν ὄντων. ταῦτ' ἄρα καὶ ὀλίγοις ἐπιμελὲς τὸ τοιοῦδε γίγνεται. τὰ πλείστα δὲ συγχο-
ροῦσι, τῷ κοινῇ χρηγουμένῳ λόγῳ. οἷς δὲ τι τοῦ τοιοῦδε κέντρον ταῖς ψυχαῖς ἐνδεδύκεν,
οὔτοι καὶ συνήθων καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων ἀλογοῦσι καὶ ἐν οὐδενὶ τὴν ἔχθραν τίθεν-
ται· ἀλλ' αἰετὸ τοῦθ' ὀρώσιν ὅπως ἄντι σφίσιν ἐν λόγῳ περανθείη. καὶ οὐ κυλῶς ὡς εἴκοι
τοῖς ποιηταῖς ἐνομίσθη. δεινόν τι καὶ εἰς τὰ πάντα βίαιον τὸ συγγενὲς οἰομένοις. τουναν-
τίον γε μὴν ὁ τῆς ἀληθείας ἔρος τοῖς ἄμεινον τῶν πολλῶν διακειμένοις δυσπαραίτητος
ἐγκείμενος· καὶ οὐ πάνυ τοι φειδόμενος πείθει. καὶ παιδευτῶν καὶ τῶν ἄλλων ὡς ἔπος
εἶπεῖν ἀναγκαῖόν^π (ἀναγκαιοτάτων) ὀλιγωρεῖν ἐνὸς τούτου σφόδρα περιεχομένοις. εἴτις τί⁴⁰
μᾶλλον ὑγιέστερον καὶ λόγῳ συγκεκροτημένον εὔροι^δ. καὶ τούτοις, ἐξ ἀπάντων οἶμαι,
οὐδεὶς ὡς ἀγνώμοσιν οὐδὲ κακόνους δικαίως ἂν ἐγκαλοῖη· μᾶλλον μὲν οὖν πλείστα δὴ
συγγνοίη· καὶ σφοδρότερω πάθει ὑπερβληθείσιν. εἰ δὲ μὴ, οὐκ οἶδα εἰ μὴ σχέτλιον τι
γίγνοιτο. εἰ ὅκνω τίς καθάπαξ εἶκων ἔπειτα πόρρω σταίη δι' οὐ βελτίων ἔσται. καὶ ἐγὼ
τοῖνυ ἐν ἴσθι περὶ πλείστου ποιησαίμην ἂν μηδενὶ προσκεκρουκὸς εἶναι τῶν ἀρχαίων· ἢ
τῶν νῦν ἐφ' ἡμῖν ὄντων σοφῶν· καὶ οὐ πάνυ μέμνημαι εἴτι ἐμοὶ πρὸς τρόπου τουτου
μᾶλλον εἴη. βουλοίμην μέντοι μετ' αὐτῶν συζητεῖν ἀκριβεῖ καὶ δοκίμῳ λόγῳ τὸ ὄν ἐν
ἅπασιν οἷ ἔχει· καὶ εἰ μὲν κοινῇ σκηπτόμενοι φωράσομεν· καὶ ἐμοὶ τὰμην (sic sed
evanidis literis) ἐκείνοις δόξει· εἰ δὲ μὴ, αὐτὸν ἰδίᾳ μὴ ἀνεῖναι μεταθεόντα ὡσπερ
ἴχνους ἐπιλαβόμενον μέχριπερ ἀσφαλῶς τινὸς ἐπειλημμένον ἔπειθ' ἠσθῆναι τῇ ἐντεύξει.
ὀπηνίκα μὲν οὖν ὅπερ εἶπον μετὰ τῶν σοφῶν ἐντύχω ὦν ἐρῶ· καὶ οὐκ ἔχω παρὰ ταῦτα
πολλὰ σκεψάμενος εὔρειν τούτοις δὲ ἀναπαῦ μου ἢ ψυχῇ. ἐνταῦθα πῶς οἶει, πάνυ ἡδὺς
εἰμὶ καὶ τι κεχαρισμένον ἐν τῇ ὄψει φέρω. ἐπειδὴν δὲ τοιοῦτον μηδὲν ἢ ἄλλ' ἀποστᾶ
μου ἀπ' ἐκείνων ἢ ψυχῇ, τηρικαῦτα παντάπασιν ἐν ἀπόρῳ εἰμὶ καὶ κινδυνεύω δεινόν τι καὶ
ἀτερπὲς βλέπειν. τούτο δὲ καὶ ἄλλοτε οἶδα παθῶν. νυνὶ δὲ τοσοῦτω ἐπιδηλότερον, ὅσω
καὶ ἐν χαλεπωτέρα εἰμὶ φροντίδι. καὶ ὦ κατὰ γνώμην διαφέρομαι τῶντε πάλαι ποτὲ
ἐλλήνων, τῶν τε νῦν ὄντων τῶντε εἰσέπειτα ἐσομένων, ἐστὶ σοφώτατος. ἐγὼ γάρτοι ὦ
ἄριστε ἀνδρῶν τιμόκλεις, ἐβουλόμην κατὰ μικρὸν μᾶλλον ἐγγὺς τῇ δόξῃ τῆς σοφίας ἐλ-
θεῖν τῷ θειοτάτῳ καὶ ἐλλογιμωτάτῳ τῶν ἐλλήνων πλάτωνι, ἢ τὰ δαρείου μοι εἶναι χρή-
ματα, καὶ πάντων ἅμα ὅσοι τὴν ἀσίαν προσθήσω δ' ὅτι καὶ εὐρώπην καὶ εἴτι λιβύην
οἰκοῦσι. δαιμονίως γὰρ τ' ἀνδρὸς ἔραμαι· καὶ οὐκ ἔχοιμι ἂν ρᾶστα ἐρεῖν, ὅτι πάσχοι τάνῳ.
οὕτως ἄρρητόν τι μέλος ἐπωδῆς τῇ ψυχῇ καθῆκε μοῦ. τοσοῦτω δὲ, ὀπόσου αἰδοῦς ὄφλοιμ'
ἂν· ἐνθένδε καὶ σύγε οἶμαι μάθοις. περίσταμαι δὲ ἄρα νῦν πῶς ἂν ἐνδείξαιμι εὐσχημό-
νως διενεχθῆναι καὶ οὐ σφόδρα πεισθῆναι λέγοντι· οὐ μὴν εἴποιμ' ἂν ὅτι ἐν οὐ πείθομαι·
τούτο μὲν γάρπω οὔτε οἶδα, οὔτ' ἂν διῶσχυρισαίμην. ὅτι μέντοι εἰ μηδεὶς ἔχει με πείσαι
ἰασάμενός μου τὴν ἀπορίαν· καὶ τολοιπὸν ταυτὰ πάθοιμι εἴτι καὶ ἄλλο φησαιμ' ἂν εἰδέ-

⁸ Cf. Platon. Cratyl. p. 421, A. cf. Var. Lect. in Plotin. I. 6. 3. ad quem locum plura diximus, præsertim in edit. ejus libelli Heidelberg. p. 189.

40 ναι. καὶ τοῦτο προσποιησαίμην ὅπερ αὐτὸ πολὺ κριτε τοὺς εἰς ὄψιν τοῖς ὀφθαλμῶσιν ἀφιγμένους φασὶ πάσχειν μεταδιδομένης τῷ πνεύματι τῆς νόσου. τοιοῦτό το καὶ ἐμοὶ παθεῖν συνέβη δυσχεραίνοντα ὀρώντι σε· καὶ με ὀλίγου καὶ αὐτὸν τὰ ὁμοία σοὶ ἀπορεῖν ἐπήρην. οὐ μὴν ἐν οἷς σὺ οἶεις. ταῦτα μὲν γὰρ οὐπω συνήμι. περὶ ὧν δ' ἂν ἀγνοοῖ τις, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν οὐδὲν ἄντι καὶ ἄξιον λόγου πάθοι. ἀλλ' ἐκεῖνο μάλιστα θαυμάσαιμι ἂν τῷ πλάτων εἰ ἔξεις· (Sic. Fort. τῷ Πλάτωνι εἰ ἔξεις οἷς τις ἂν διαφ.—π. ἀνθρώπων κ. τ. λ.) τίσιν ἂν διαπορήσαις σαφέστατα δὴ πάντων ἀνῶν καὶ πιθανώτατα περὶ ἐκάστων ἐγνωκότι. καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ μακάριε ὃ με αἰετὸν πιέζει ὅτι ἐν οἷς καὶ ὅς μάθοι ἐγώ γε τι δυσμαθὴς εἰμι. καὶ σκαιῶ τινὶ τὴν γνώμην εἶοικα. ἀνταίρω τὲ καὶ οὐκ ἀγαπητῶς ἔπομαι. ταύτης μὲν οὖν τῆς νοθείας ἐπειδὴν ἀκούης μου διεξιόντος· ὅποι μοι συντίθεμαι, εἰ οἷος τὲ ἔση, ταχὺ ἂν με ἀπαλλάξαις. ἴσως δὲ καὶ σὺ (Fort. σοὶ) ταυτὰ ἐμοὶ συνδόξοι. ἀλλ' ἥδιστα ἂν ἀκούσαιμι ποῖα ἄτ' ἐστὶν οὐ μὴ ὀρθῶς ἠγείται πλάτων. ὁρᾷς ὃ τιμόκλεις· ὡς ἐφ' ὕβρει τοῦτο λέγεις καὶ ἀτεχνῶς διαχλευάζεις μοῦ ὡσπερ ἄφρονος τὸν λόγον, ἐγὼ δὲ πάλαι οὐ τοῦτο λέγω ὅτι οὐ καλῶς ἐγνώκε· σὺ δὲ ὅμοιος εἰ τῷ μάλιστα κατεαγότι τὰ ὦτα⁹. φημὶ δὲ ὅτι ταῦτα ὡς μέντοι ἴσως ἔχει βέλτιον· ἐγὼ δὲ ὡσπερ κεκμηκῶς ἐν δρόμῳ ἀπολείπομαι. ἐστὶ δὲ σχεδὸν ἂ διαπορῶ, τὰ περὶ ἀθανασίας ψυχῆς. ἐν οἷς πολλὰ καὶ καλὰ 41 ἔναγχος ἡμῖν διήλθε· προσβιβάζων καὶ διατιθέμενος ἕκαστον εἰς δεόν τῇ ὑποθέσει. ἴσως δὲ αὐτὸ ληρεῖν σοὶ νομισθήσομαι, εἰ τῷ ἀθανάτῳ διαφέρομαι· ἐγὼ δὲ ὃ θαυμάσιε οὐδέποτ' ἂν φθαρτὴν οὐδ' ἐν ὕπνοις οἰηθείην. οὐχ' οὕτω παραπληξίων ἔχω¹⁰. μάλιστα γὰρ μὴν ἐντευθεν ἀθανάτων τῷ ἀνδρὶ τιμῶμαι· καὶ χώρας ἐν μακάρων δὴ τις ἀποικίας δι' ὧν δὲ ὁμῶς τὸ ἀθάνατον τῇ ψυχῇ περιποιεῖται, τούτοις ποι ὃ τιμόκλεις, ἀμφισβητεῖν ἔχω καὶ εἴ μοι ὁμολογήσεις ἀνεκτῶς ἀκούειν μου καὶ μὴ εὐθὺς πρὸς ἕκαστον χαλεπανεῖς, ταχ' ἂν σὺ τε ἐμὲ ὀνειναις· κατὰ τὸ δοκοῦν μοι ἀδεῶς ἐξείπομι. οὐκοῦν λέγειν χρὴ μόνον ἀνύτῳ. οἶσθ' οὖν ὃ τιμόκλεις τί μοι δέδοκται ποῖ μάλιστα. χρῆναι φημὶ τὰ μὲν κομψὰ ταῦτα καὶ δημηγορικά. οἷον μεθόδους τε καὶ στροφὰς ἐπιχαιρημάτων μεταλλάττοντα καὶ μετατιθέμενον· κάλλος τε ἐρμησίας καὶ ἀκρίβειαν ὀνομάτων οἷς ἐκεῖνοι κράτιστον εὐδοκιμοῦντες τῶν ὄντων τοὺς ἀνόους (ἀνθρώπους) ἐξαρτῶσι¹¹. τοῖς δεινοῖς ἀφείναι ῥήτορσιν. ἴσως μὲν γὰρ οὐκ ἂν δυναίμην· μᾶλλον μέντοι πρέπει γὰρ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐπ' ἐρμησίας τῷ ἴσῳ τρόπῳ διαλεχθῆναι. ἀλλ' ὅπως οἶε ὃ πολὺ κριτε κάλλιστα διαπερᾶναι, ταύτη καὶ αὐτὸς ἔφομαι. δεῖ τοίνυν ὃ ἄριστε πρῶτα μὲν εἰπεῖν πόσα τε καὶ ποῖα ἐστὶ περὶ ὧν προϋθέμεθα σκοπεῖν. ἔπειτα πειρᾶσθαι λαβεῖν ἀγώνισμά τι τῆς διανοίας ἄξιον. εὐ λέγεις· ἀλλὰ πειρῶ μηδὲν ἐλλείπων¹². ἐστὶ τοίνυν πρῶτον μὲν οὐ μοι δοκεῖ μάλιστα χαίρειν τῇ εὐρέσει, ὅτι οἶεται καὶ πρὶν κοινωνεῖν σώματι τὴν ψυχὴν εἶναι. δεύτερον δὲ, ὅτι δέοι τὸ ζῶν ἐκ τεθνεῶτος ὄντος ζῆν. ἔπειτα λέγων ἐξῆς, ὅτι τύχοι ἕκαστον· ὅτι τὲ ἐν φρουρᾷ τινι ἐσμέν· καὶ ἀναγκη εἶναι, εἰς πολλὰ μεταχωρεῖν σώματα, ὡσπερ ὕδωρ ἐξ ἀγγείων εἰς ἀγγεῖα μέτρῃ ρέουσάν¹³. ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ περὶ τοῦ προεῖναι δεῖν τὴν ζήτησιν πρότερον ποιήσασθαι· εἶκο δὲ τῷ τοιῶδε μάλιστα ἐπιχειρεῖν τῷ φάναι τοῦτο εἶναι ὃ τι τις μάθοι

⁹ Plato Gorg. p. 515. e. τῶν τὰ ὦτα κατεαγόντων ἀκούεις ταῦτα ubi vid. Heindorf. p. 238. et eundem ad Protagor. (p. 342. b.) p. 579. et cf. de his disputantem et ex antiquorum signorum gymnasticorum aspectu hæc explicantem Jo. Winckelmann. in Operibus Vol. II. p. 435. et IV. p. 211—214. ed. nov. Dresdens. Cui junge Corayi annot. in Platon. Gorg. p. 348.

¹⁰ Adde vel Pluralis causa hunc locum Lexicis.

De vocabulo παραπληξία et cognatis vid. Lobeck. ad Phrynich. Parerg. I. p. 530.

¹¹ Ante oculos habuisse videtur auctor Dialogi Socratis excusationem apud Platonem in Convivio p. 198. sq. p. 418—420. Bekkeri.

¹² Vid. Prefat. ad hunc dialogum.

¹³ An μέτρον ρέουσαν? Vid. Sylburg. et Potter. ad Clement. Alex. Stromm. p. 711. Sed huic loco accommodatius videtur μεταρρέουσαν.

ἀναμνησθῆναι. οὐκοῦν οὕτως ἰσχυρῶς μὲν μηδὲν διαφέρηται. πανταχῆ δὲ πρὸς ⁴¹ ἑαυτὸ συμβαίνει, καὶ ἡμᾶς δίκαιον ἡσυχῆ ὥσπερ ἡγεμόνων τῶν λόγων κατόπιν ἀκολουθεῖν. εἶδεμὶ, ἄλλοῦ τοῦ ἡμῶν οἶμαι δεῖν· οὕτως ἰσχυρῶς ποιῶμεν. εἰ τοίνυν τὸ μανθάνειν ἐστὶν οἶον, νῦν ἐν μνήμῃ εἶναι ὧν προοῖδε, τίποτ' ἄλλο ἂν εἴη, ἢ ὅτι πάλαι ταῦτα ἦδει ἢ ψυχῆ. οὐδὲν ἄλλο. πότερον μαθούσα θεῶν τινων διδασκάντων, ἢ ὥσπερ τῷ ἀθανάτῳ καὶ αἰδίῳ, οὕτω καὶ αὐτῷ τῷ εἰδέναι φύσει τινὶ κέχρηται, ἀλλ' οὐ μαθήσαι. τοῦτο μοι μάλιστα δοκεῖ. τί δὲ τὸ φύσει. τοιόνδε λέγεις οἶον, ὥσπερ ἐστὶ τῷ λίθῳ τὸ ἀναίσθητον, καὶ πυρὶ τὸ θερμόν· καὶ οἷς τισιν ἐστὶ φύσει οἰοῦν, ὃ μήτε ἀποχωρῆ, μήτε ἀπολλυθῆναι ὄντος οὐδ' ἐστὶ φύσει, ἢ τὸ μεθιστάμενον, καὶ εἰδέποτε (Fort. οὐδέποτε) κατὰ ταῦτα ἔχον. νῦν μὲν ἐμψυχόν τε καὶ θερμόν. καὶ ἄλλα δὴ μυρία ἐχούσης· ὡς ἔχει τῆς οὐσίας ἐκάστου· μικρὸν δὲ ὑστερον τάναντία τούτων. ἂρ' οὕτως σοι δοκεῖ τὸ φύσει, οὐδ' ὀπωστιοῦν. φαίνεται δὲ σοι ἀμετάβλητον εἶναι καὶ οὐποτ' ἀλλαπτόμενον οὐδὲ καθέν; ἔμοιγε. ὃ δὴ ἄρα μεταπίπτει συνεχῶς καὶ σχήματα πολλὰ λαμβανει· λέγω δὲ τὰ περὶ τὰς χρείας (L. χροίας τε) τε καὶ μεγέθη· καὶ αὐξήσεις καὶ ταῦτα. τοῦτο δὲ οὐποτ' ἂν εἴη φύσει οὐκ ἔοικεν. καὶ μὴν ὅτι πέρ ἐστιν ἀπλῶς ἐκάστῳ φύσει, τοῦτο καὶ ἰδία τοῖς εἶδεσι τοῦ αὐτοῦ ὑπάρξει. οὐ μανθάνω ὅτι λέγεις· ἀλλ' ἐγὼ πειρασόμαι σαφέστερον ἐνδείξαι σοι. φύσει μὲν τῷ λίθῳ τὸ ἀναίσθητον; φαμέν. ἂρ' οὖν παντὶ καὶ αἰεί, ἢ τι μὲν, τι δὲ οὐ, καὶ οὐκ αἰεί; παντὶ μᾶλλον καὶ αἰεί. οὐκ ἄρα οὐδεὶς ἐστὶ λίθος ὅτω αἰσθησις ἂν γένοιτο εἴπερ ἀληθῆ φαμέν πάντα λίθον ἀναίσθητον εἶναι; οὐ φαίνεται. οὐκοῦν τῆδε μᾶλλον ἄθρει. ὠμολογήκαμεν ὅτι τὸ φύσει ἀμετάβλητον παντὶ εἶναι; ναί. ⁴² προσωμολογήκαμεν δὲ τὴν ψυχὴν ἐν τῷ σώματι οὐσαν ἀναμιμνήσκεσθαι ἅ ποτ' ἦδει φύσει. καὶ τοῦτο ὠμολογήκαμεν. ἂρ' οὖν ὥσπερ ἄρτι ἐν τῷ λίθῳ, τοῦτο τὸ εἰδέναι πάση ἐστὶ ψυχῆ καὶ διάφορον ἐν αὐταῖς οὐκ ἐστίν, ἢ τῆ μὲν σοφῆ ἐστὶν εἶναι· τῆ δὲ, οὐ, καὶ τῆ μὲν μᾶλλον· τῆ δὲ ἥττον. ἀλλ' ἄτοπον ὧ πολὺκριτε. εἰ οὖν τοῦτο ἄτοπον, πᾶσα ψυχὴ κατὰ τὰ πρότερα ἐκεῖνα τὰ ὄντα εἰδείη· καὶ οὐδὲν ἑτέρα ἑτέρας φρονήσει διενέγκοι οὐδ' ὅπως τι οὖν· ἀλλὰ πᾶσαι σοφαὶ ἂν εἴεν. ἀνάγκη· ἔτι καὶ τῷδε ἀπόκρινε. δοκοῦσί σοι ἄνοι οἱ μὲν, σοφοὶ εἶναι, οἱ δὲ ἀμαθεῖς; καὶ σφόδρα πολλοίγε. τί δαὶ οὐ τοὺς μὲν ἡγή χείρους τοὺς δὲ βελτίους; ἔγωγε. ποτέρω οὖν ἀμείνους ἡγοῖο ἂν εἶναι σοφία, ἢ ἄλλῳ τῷ· οὐκ ἄλλῳ. τί δαὶ οἱ χείρους οὐκ ἀμαθεῖς ἂν εἴεν, ναί. ἂρ' οὖν ἀμαθεῖς οὐκ ἐνδεία σοφίας δοκοῦσι σοι γεγόναι; μάλιστα. ἐν ποτέρω δὲ ἀμαθεῖς εἰσὶν ἐν ψυχῇ, ἢ ἐν σώματι; δηλονότι ἐν ψυχῇ· φαίνεται δὴ ἀμαθῆς ἔκγε τοῦ λόγου ψυχῆ. ἐνδεία σοφίας ἢ φρονήσεως. ἢ ὅτι ποτ' εἴη τῶν ἀνῶν (ἀνθρωπίνων) τὸ ποιῶν τὴν ψυχὴν εἰδέναι. φαίνεται. τοῦτο δὲ οἶε ὧ τιμόκλεις εἶναι εἰ προῆν ἢ ψυχῆ ἡμῶν, καὶ ἦδει καθαρῶς τὰ ὄντα; οὐδαμῶς· οὐδὲν γὰρ ἂν ὧ βέλτιστε ἐκώλυεν ἅπασαν εὐθὺς σοφὴν εἶναι φύσει ταύτην τὴν ἕξιν ἔχουσαν. καὶ οὐδὲν ὅλως ἔδει πλάτωνος νῦν πείθοντος περὶ οὐ διασκοπούμεθα. ἀλλ' εὐθὺς ἂν ἐκάστου ἡπίστατο ἢ ψυχῆ, ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει. καὶ ἔχαιρεν ἂν περὶ ἐκεῖνο ὥσπερ ἀπόδημον¹⁴ δεχομένη, νῦν δὲ πᾶν τούναντίον γίνεταί. ὅτι τοὺς πολλοὺς καὶ καλοὺς συνεχῶς ἡμῶν κατεπάδων λόγους οὐ μᾶλλον τι οὐδὲν ἀναμιμνήσκων φαίνεται· ὥστε ταῦτα εἰ μὴ ἔξαπατᾶ ἡμᾶς, οὐκ ἂρ' ἂν εἴη τὸ μαθεῖν ἀναμνησθῆναι· οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ. εἰ μὲν γὰρ μηδεὶς ἡμῶν μηδὲν καθάπαξ ἦσθετο καὶ πᾶσι ταυτὸν πάθος ἦν ἀγνοεῖν περὶ παντός, ἢ αὐτῷ ἑτέρως ἐπίσης εἰδέναι πάντας μηδὲν πλέον ἐνὸς ἔχοντος, καλῶς ἂν εἶχε τῷ τὴν μάθησιν ἀνάμνησιν λέγοντι. ἐπειδὴ δὲ τοῦτό ἐστι καὶ παντὶ πρό-

¹⁴ Hujus usum vocabuli Luciani et Plutarchi auctoritate tueri poterat scriptor Dialogi. Vid. Mæris in ἀπόδημος et ad eum interpr. p. 143. Pierson.

Ad argumentum hujus disputationis adhibe quæ supra leguntur in Antithetico adversus Plotinum cap. 5.

42 δηλον πλείστους μὲν ἄφρονας καὶ ἠλιθίους ἐπιστήμη δὲ καὶ φρονήσει παντάπασιν ὀλίγους ζῆν, καταφανὲς οἶμαι ὧδε γίγνεται. ὅτι ἀλλοῦ τοῦ ἤττων ὧν ὁ λόγος δείκνυται. οὐδὲν γὰρ ἴσως ἔδει διδασκάλοις τοὺς νέους συνιστᾶν χρήματα ἀναλοῦντας καὶ θαυμαστὴν ἀηδῖαν ὑπομένειν· εἰ ἀντάρκης ἕκαστος τῶν παίδων ἦν προῖκα ἑαυτῷ συνῶν τὰ μέγιστα ὠφελεῖσθαι, καίτοι πολὺ προσήκε βέλτιον τοῖς παισὶ τῶν πρεσβυτέρων ἀναμνησθῆναι. εἰ τοῖς μὲν ἀναπέπλησται ἡ ψυχὴ ἤδη ὡς τὸ εἰκὸς τῆς τοῦ σώματος ἀγνοίας καὶ πόρρω εἰσὶ τοῦ βίου· οἱ δὲ οὐδέπω χεῖρον ἔσχον· οὐδ' ἐπελάθοντο τῶν συνήθων ἔτι ἀσθενοῦντος ἐν αὐτοῖς τοῦ σώματος. νῦν δὲ τοῖς μὲν μεираκίοις. οὐδὲν περὶ τε ὀσίου καὶ καλοῦ καὶ δικαίου ποτὲ καλῶς παρέστη γνῶναι. οὐδ' ἴσασιν ὅ, τι αὐτῶν ἔστιν ἕκαστον. οὐ δὲ ῥαδίως ἂν οἶμαι μάθοι. ἐνίους δὲ καὶ μάλα ὀλίγοις οἷς ἂν τουτὶ τάγαθον εὐτυχῶς παρείη, εἰς τὸ πρόσω τῆς ζωῆς ἰοῦσιν ἔρχεται. οἶμαι δὲ οὐδ' αὐτοῖς ἀσφαλῶς, οὐδὲ παντὸς μᾶλλον οὕτως ἔχον ὡς ἂν ἐκείνοις δόξοι. ἀλλ' οἷον ἐνύπνιον ἐγρηγορόσιν ἐφιστάμενον, ἐν ὀλίγῳ ἀποφεύγων, οἴχεται. ἔτι δὲ οὐδέτις οὐδενὶ περὶ οὐδενὸς οὐδέποτ' ἂν ἠμφισβήτει, εἰ αὐτὴ ἦν ἐπὶ πᾶσι τοῦ γνῶναι ἐπιχειρήσις. ἐξ ὁμοίων γὰρ καὶ ἐν ὁμοίοις ἐκ παλαιοῦ τῆς πείρας οὔσης, ὀρθῶς τὲ καὶ ἀνευ μάχης ἐφήπτετο ἂν ἡ ψυχὴ ἐκάστων. καὶ πάντων ἅμα οὐ πάσαι ποτὲ ἔσχε τὴν ἀκρίβειαν τῆς οὐσίας, μηδεὶς μεταξὺ ἐμποδῶν ὄντος. ὅ διέστησε τὰς γνώμας. ἐπειδὴ δὲ ἔστιν οὐκ ἀγευνῆς τις οὐδ' εὐκαταφρόνητος ἐν ἀλλήλοις ἔρις τὰναντία διανοουμένοις, ἐπὶ τοῖς ἐκάστοτε ζητούμενοις, ἄρ' οὐ θαυμαστόν σοι φανεῖται εἰ ὑγιῶς ἐκεῖνο ἔξει, τί κύπτεις ὧ τιμόκλεις; ἢ που με καταγελῶν πειρᾶ

43 λανθάνειν; θάρρει τούτου εἵνεκα μόνον εἶμε τῆς ἀπορίας ἀπαλλάττεις. ὧ δαιμόνι' ἐγὼ μὲν, οὐ, ἐπεὶ με καὶ αὐτὸν ἔστιν ἂ θορυβεῖ τῶν εἰρημένων. καὶ οὐκ ἔχω ὅπως φῶ· μήποισε καὶ μετρίως ἠφθαι· ῥᾶον δ' ἂν με καταστήσαιοις ἔπεσθαί σοι εἰ καὶ ἔτι χορηγεῖς τῷ λόγῳ· προθυμίας μὲν εὐ ἴσθι οὐδὲν λελεῖψομαι. τὸ μὲν τοι ἐπίταγμα ὁ κελεύεις, χαλεπὸν καὶ οὐ ῥᾶστον σχεῖν. πλὴν οὐκ ἀποκνητέον εἶναι, ἀλλ' ἐπιχειρητέον, ἔνθα ὁ θεὸς αὐτὸς ὑφηγεῖται. πρέπει δὲ ἐκ τούτου καὶ τοῖς λοιποῖς ὁμοίᾳ χωρεῖν μετιόντας· εἴτι πλέον εὐπορήσομεν. δοκεῖ μοι τοίνυν εἰ ἔστιν ἐκεῖνο ἀληθὲς, τὸ τοὺς ζῶντας ἐκ τῶν τεθνεώτων εἶναι, πολλὴν ἀπορίαν ἔχειν. εἰ ὄντως ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἔσται· καίτοι διωλύγιος ἂν εἴη γέλωσ¹⁵, ὑποτιθεμένους παντὶ τρόπῳ μηδαμῶς οὔσαν, αὐθις ὡσπερ ἐπιλανθανομένους καὶ πρὶν εἰς σῶμα ἐμπεσεῖν, ἠγείσθαι εἶναι. οὐκ οἶδ' ὅτι λέγεις ὧ πολὺκριτε. ἴσως μὲν οὐδὲν, ὅμως δὲ τοσόνδε μοι ἐννοεῖν παρίσταται, ὅτι οὐ μᾶλλον νῦν αὐτῷ περὶ ἀνίτης (ἀνθρωπίνης), γενέσεως καὶ θανάτου ἢ σκέψις, ἢ καθόλου περὶ ζωῆς τὲ καὶ τοῦ εἶναι αὐτῇ τῇ ψυχῇ. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν, μάταιόν τι φαίνεται ἐκείνου μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ἐπιμνησθέντα εἰπεῖν ὅπως ἂν ἡμεῖς ζώημεν· τοῦτο γὰρ οὐδὲν πρᾶγμα ἐκείνου ἔτι ἀδιορίστου ὄντος. ἀλλ' οἶμαι τὸ πᾶν ἐκεῖ τείνειν. καὶ οὕτως δεῖ ὑπολαβεῖν ὅτι πλάτων παντὸς μᾶλλον οἶεται τῇ ψυχῇ τὸ εἶναι οὐκ ἄλλοθεν ἢ ἐκ τοῦ τεθνᾶναι ἠκειν. τοῦτο δὲ ὅποι τοῖς ὑπηρεγμένοις μάχεται βούλει θεασόμεθα; εἰ δοκεῖ, σκοπῶμεν· τῇ ψυχῇ ἰέναι φησὶ τὸ ζῆν τε καὶ εἶναι οὐκ ἄλλοθεν ἢ ἐκ τοῦ τεθνᾶναι. φησὶ γοῦν. εἰς τί δὲ σὺ οἶει νῦν ἐπέειγεσθαι τοὺς πολλοὺς αὐτῷ περὶ αἰδιότητος λόγους. θνητὴν ἢ μᾶλλον ἀθάνατον αὐτὴν ἀποδείξαι. πολὺ μᾶλλον ἀθάνατον. εἰ οὖν αὐτῇ τὸ εἶναι ἐκ θανάτου· καὶ οὐδεὶς ἕτερος τρόπος γενέσεως, ἢ δὲ οὐπω τέθνηκεν, οὐτ' ἐνδέχεται θανεῖν, πῶς ἂν ὄλως εἴη, μηδεμιᾶς ἔξω φαινομένης αἰτίας, ἐξ ἧς μέλλει ἔσεσθαι. εἰ μὲν γὰρ καὶ ἄλλο τι ἦν ὁ παρείχε τῇ ψυχῇ τὸ ζῆν, ὁ λόγος οὗτος ὃν ἡμεῖς φαιμέν, ἄλλως ἂν εἰρημένος ἔσχεν. ἐπειδὴ δὲ ἀνάγκη αὐτῇ

¹⁵ Vid. Timæi Lex. Platon. in διωλύγιον et ibi Ruhnken. p. 98. sq. adde Scholion eod. Bodleian. (ad Theat. p. 162.) pag. 76. ed. Gaisford. Cict-

rum cum argumento hujus disputationis confer disputationem in Antithetico cap. 7 et 8.

ἐντεῦθεν εἶναι, ἐδείχθεν ὅτι, οὐδενὸς ἦντον ἀμήχανον εἶη τῇ ψυχῇ εἶναι τῆς αἰτίας ἐκ⁴³
 μέσου ὡσπερ ἀποπταμένης. ὥστε οὐ μόνου οὐδὲν προυπάρξει, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως ἔσται·
 ἔπειτα καὶ γελοῖω τινὶ ἔοικε. πειρώμενος γὰρ ὅτι μάλιστα ἀθάνατον αὐτῷ τὲ καὶ τοῖς
 ἔπειτα παραστήσαι, ὁ δὲ πρὶν εἰς τοῦτο ἐλθεῖν εἰς τὸναντίον οὐ μᾶλλον ἠβούλετο πεποι-
 ηκῶς ἀπηνέχθη θνητὴν αὐτὴν ἐξαπίνης ὁμολογήσας. πρότερον γὰρ δὴ ἦκειν αὐτῇ τὸ
 θνητὸν φαίνεται, ἔπειθ' ὕστερον ἀθανάτω ἐστὶν εἶναι, τοῦ θνητούγε αἰτίου ὄντος. τὸ δὲ,
 οἶμαι, καλῶς ἂν εἶχεν, εἰ ἐναντίως ἐπεχείρη. οὕτως δὲ ἄτοπον. ἀλλὰ μήποθ' ἡμεῖς φαῦ-
 λοι τινὲς ὤμεν καὶ οὐκ ἀξιόχρεω περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος διελέσθαι. ὁ μὲν γὰρ ἴσως
 ἠγείται ἐν θανάτῳ εἶναι· ὅπερ ἂν εἰ φῆ, ἐν μὴ ὄντι εἶναι· καὶ τοῦ τ' αὐτῷ δηλοῦν ἔοικε
 τὸ ἐκ τεθνεώτος εἶναι· τὸ μὴ ὄν δηλαδὴ θάνατον οἴομενος. οἶον, ὅ, τι περ δεῖ φάναι ἐκ
 μὴ ὄντος γίνεσθαι, τοῦθ' οὕτως ἂν εἴποι ὅτι ἐκ θανάτου γίνεται. τούτου δὲ ταύτη ἐσχη-
 κότος, ὀρθῶς ἂν διανοοῖτο· ἡμεῖς δὲ ὅπερ ἔφη καταγελάστως ἐπιτιμῶμεν· ἠγούμενοι καὶ
 ὅπως οὖν ἐλέγχειν.—ὅστις ὦ τιμὸκλεις οὐκ ἀγαμένως ἀκούει σου καὶ τῆς σοφίας ἐπιθυ-
 μεί· καὶ κατὰ μικρὸν ἐγγὺς γενόμενος, οὐκ οἶδ' εἰ μὴ τούτῳ βέλτιον εἰς κωφὸν ἔρρειν. ὁ
 δὲ λέγεις ἐπικουρῶν θαυμαστῶς τῷ λόγῳ, πρὸς μὲν κομψότητα εἰρησθαι, εὐ ἂν ἔχοι· καὶ
 οὐδενὸς ἔτι δεήσει· περὶ οὗ δ' ἐσμὲν ποιούμενοι τὴν ζήτησιν, πολὺ δῆπου ἂν ἀφίσταιτο.
 πρῶτον μὲν γὰρ ἡμῖν οὐπω δῆλον, εἰ τῷ ὄντι τῆς διανοίας τάνδρος ἐφικνούμεθα. ἢ οὕτως
 εἰκὴ πόρρω πλανώμεθα. εὐηθὲς δὲ καὶ τῇ ἀληθείᾳ τετυφωμένων, θαρρούντως ἀποφαίνε-
 σθαι περὶ ὧν οὐδὲν σαφὲς ἴσασι· κἂν εἰς τοῦτο δὲ βλέπων οὕτως ὤετο, καὶ οὕτως οὐδὲν
 πρὸς λόγον. οὐδὲ γὰρ ὅπως τὸ δέ τι ἐκ μὴ ὄντος γίνεται προύκειτο σκοπεῖν, ἀλλ' ὅτι
 δεῖ τὴν ψυχὴν κατ' οὐδὲν οὐδέποτε φθαρεῖσαν τὸν αἰεὶ αἰῶνα εἶναι. οὕτω δὲ πάντ' ἂν εἶη⁴⁴
 ἀθάνατα· οὐδὲν γὰρ, ὅ, τι οὐκ ἐκ μὴ ὄντων εἰς οὐσίαν εἴσι· πάνυ μὲν οὖν. λέληθα δ' ὡς
 ἔοικεν ἐμαυτὸν οὐδὲν εἰπὼν, ἔγωγέ τοι εἰ μήσε ἐδεδίειν μήποτε ὀργίλως μοι πάνυ χρήση,
 εἶπον ἂν τὸ παραπάν μοι. ἀλλ' οἶδ' ὅτι σύγε εὐθὺς πυθόμενος, ταχὺ ἂν με κατὰ τοῦδε
 τοῦ κρημοῦ ὤσαις. εὐφήμει ὦ πολὺκριτε. ἀλλ' εἴτι δέον· προσεξεῦρες, εἰπέ μηδὲν ὑπο-
 στειλάμενος. δοκεῖ μοι ὁ λόγος οὗτος ὁ ἐκ τεθνεώτος τὸ ζῶν εἶναι ἀποφαινόμενος οὐδὲν
 ἄλλο δύνασθαι, ἢ ὅτι τὸ σῶμα ἐστὶν ἀθάνατον· εἰ σαφέστερον εἶποις, μᾶλλον ἐπιγνωσό-
 μεθα. τὸ διαλύεσθαι καὶ διαπνεῖσθαι ὡς ὁ πλάτων αὐτὸς τὲ ἄριστα ὑπέιληφε, καὶ ἡμεῖς
 πεπέισμεθα, τοῖς συνθέτοις πολὺ δῆπου πρέπει· ἢ ὧν ἐστὶν ἀπλοῦν εἶδος. ψυχὴ δὲ πᾶσα
 ἀσύνθετον. διὰ τοῦτο καὶ ἀθάνατον. τὸ δὲ σῶμα ἐκ πλείστων τῷ τε εἶδει διαφερόντων
 συντεθειμένον, διαλύοιτ' ἂν εἰκότως ἐκάστου τοῖς συγγενέσιν ἐκκρινόμενον. τουτὶ δὲ ἔστι
 θάνατος μάλιστα. εἰ οὖν ὡσπερ ἐξ ἀρχῆς ὑπέκειτο, τὸ ἀναβιοῦν ἔστι τοῦ καθάπαξ δια-
 λυθέντος, καὶ οὐκ ἄλλοῦ του οὐδενός. ὁ γὰρ μὴ εἰσάπαξ ἐνδέχεται φθαρῆναι, οὐδ' ἔστιν
 εἰπεῖν ὑπὲρ τούτου ἀληθὲς ὅτι ποτε συσταίη, εἰ οὖν ἐκ τοῦ ἀναβιοῦντος, ἔστι τὸ ἀθάνα-
 τόν τι αἰεὶ εἶναι, τῇ ψυχῇ δὲ οὐδαμῶθεν προσήκει τὸ τεθνάναι, τὸ σῶμ' ἂν εἶη ἀθάνατον,
 ἐπειδὴ ταῦτό ἐστι, τὸ εἰς θάνατον ἀπίον· καὶ ἴσως ἀναβιοῦν. καὶ τοῦτο μὲν εἰς ἀνάγκην
 ἀποδείξεως ἦκει, ὅτι ταύτη ἔχει εἴπερ ὀρθῶς ἔχειν φήσομεν, ὅτι δεῖ τὸ ζῶν εἶναι τεθνεώτος
 τινὸς ὄντος. εἰ δὲ καὶ ἡ ψυχὴ ἔσται ἀθάνατος, οὐπω δῆλον. ὅγε τῆς πλάτωνος δεινότητος
 ἡμῖν γέγονεν. ὦ πολὺκριτε. ἀδεῶς μὲν εἰπεῖν αἰδοῖ· τοιοῦδ' ἀνδρός· ὅτι ὁ λόγος εἰς
 ἀνεμέστητόν σοι προχωρεῖ, οὐκ ἂν οἶμαι δυναίμην. ὅτι μέντοι οὐκ ἀλόγως ἔγνωκας, οὐδ'
 ἐν πληγαῖς ἂν ἀρνησαίμην. εἰ μὲν οὖν εὐ ἢ μὴ ἐγὼ γινώσκω, οὐ πολὺ πρᾶγμα. οὐ γὰρ
 ἔμοιγε τούτου πολλοῦ μέλει. οὐδέ τῳ οἶμαι διαφεροίμην, ὅτι παντὸς μᾶλλον οὕτως ἔχει
 ὡς ἂν ἐμοὶ παρέστη γνῶναι. μάλιστα δ' ἀγαπῶν ἂν εἴτις με ἐξέλοιτο ὧν ἕνεκα ἀπειθῆς
 φαίνομαι πλείστην τὲ ἐκείνῳ ὅστις ἂν ποτε ἦ. χάριν εἶσομαι, ἐμὲ τὲ ἰωμένῳ ὡσπερ ἀρρώ-
 στως τῇ δόξῃ διακειμένῳ. τοῖς τε λόγοις ἠγουμένῳ εἰς τὰσφαλές. εἰδ' ἀφείς με οὕτως

- 44 ἔχοντ' ἀποφευξέεται ὥσπερ ἀπεγνωκῶς, θαυμαστόντι σοι δόξει εἰ δυσκολαίνοιμι καὶ τοῖς ἐπιτυχοῦσι πράγματα παρέχοιμι, ἥκιστα γε ὦ πολύκριτε. ἀλλ' εἰσαυθὶς μὲν ἐντυχεῖν σε. οὐ σε ἀνακτήσαιο, ἐγὼ τὲ ταῖς μοίραις εὖξομαι. καὶ σὺ δὲ δι' ἐρεύνης πανταχῆ περι-
ῶν, ἴσως εὔροις ἂν. νῦν δὲ σὺ σαυτοῦ ἀποπειρῶ. ἅμα γὰρ οἱ τε λόγοι ἡμῖν εἰς τὸ πρόσω
χωροῖεν· καὶ σὺ σαυτὸν τῇ περιεργίᾳ ὡσπερὲι πλήξας, ἰάσαιο. εὐ ἂν ἔχοι. δέδοικα
δὲ μὴ μάτην κόπτομεν· ὃ δὲ περὶ τῶν οὐδενὸς ἀξίων ἐκ παλαιοῦ λέγεται· ὅτι οὗτοι μέν-
τοι εἰσὶ καθάρματα· τῆς δ' αὐτῶν, οὐκ ἦσθηται σκαϊότητος. ἀλλὰ βούλουτ' ἂν προθύ-
ροις τε ὥσπερ ἐν ταῖς τραγωδίαις καὶ σκηναῖς τισὶ κοσμεῖσθαι, τοῦτ' αὐτὸ πρόποι ὅπουδ'
ἂν καὶ ἡμῖν σκῶμμα. οὐδενὸς γὰρ ἀμείνους τὰ ἐντὸς ὄντες πειρώμεθα κόσμοις ἀλλοτριῶν
ὥσπερ προσωπεῖους ἑαυτοῦς τὰ ἐκτὸς καλλύνειν. αἰσχροὶ τῶ ὄντι τὴν διάνοιαν ὄντες,
ἠγούμεθά τε δεῖν ἥκιστα δὴ πάντων ἡμῖν προσήκον τοὺς ἀρχαίους τῶν ἐν Ἑλληνισί σοφω-
τάτων ἀπομιμῆσθαι· καὶ ὅτι ἐγγυτάτω ἐκείνοις ὥσπερ ἐν δρόμῳ θεῖν. οἶδα μέντοι αὖ ὅτι
ἐγγύς τοι (Fort. ἐγγύς τι) πεισόμεθα ὃ φασιν οἱ μῦθοι τοὺς ἰκτίνους πεπονθέναι¹⁶. οὗτοι
- 45 γὰρ ὦ φίλε τιμόκλει· τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἱεροὶ ταῖς θεαῖς ἦσαν· καὶ ἦσκουν διαφερόν-
τως μουσικῆν. ἐκήλουν τὲ τῇ ᾠδῇ πάντα· καὶ οὐδὲν ἦν αὐτοῖς πρᾶγμα παραβληθῆναι.
οὔτε κύκνοι, οὔτε τέττιγες. οὔτε τι ἄλλο οὐδὲν ὀρνίθων μελωδὸν γένος. ἀλλ' ἐξῆς ἅπανθ'
ἠττάτο. λέγεται δὲ τῷ ἀπόλλωνι τούτους ἐπιστατήσαι τῆς ἐπὶ τὸ καθαρίζειν τέχνης· οὐ-
τως ἄρα ἐμμελῶς τῇ φωνῇ εἶχον· ἐπειδὴ δὲ ἀπειροκάλως περὶ τὴν τῶν μουσῶν δόσιν
ἔσχον καὶ κατεχρῶντο οὐκ ἐν δέοντι τῇ χάριτι τῶν συνήθων ἀμελήσαντες· καὶ δὴ καὶ
ὥσπερ ἵπποι χρεμετίζειν ἐπεχείρουν, ἐνταῦθα οἶον δὴ εἰκὸς ἀγανακτήσας κατ' αὐτῶν ὁ
ζεὺς καὶ ὀργισθεὶς τῆς γνώμης ἀπληστία, τῆς τε μιμήσεως εὐθὺς ἀπέιργε· καὶ ἦν εἶχον
πάσαι περὶ τὸ ἄδειν εὐκλειαν ἐν ὀλίγῳ παντάπασιν ἀφηρεῖτο· καὶ νῦν ἡμῖν εἰσὶ φανό-
μενοι· οὐδὲν μὲν ἠδὲ ταῖς ἀκοαῖς· οὐδὲ χάριεν φθεγγόμενοι· γοερὸν δέ τι οἶον καὶ τραχὺ
καὶ ἀπηνές. ὥσπερ ἵππων ἀπομίμημα φωνῆς· τεκμήρια ἔτι σώζοντες τοῦ ἀρχαίου πά-
θους¹⁷. τὸ δ' ἡμέτερον τοσοῦτο ἂν τῶν ἰκτίνων διενέγκοι· ὅτι ἐκείνοι μὲν πρὶν εἰς τοῦτο
ἐλθεῖν οὐ νῦν ὀρώνται ὄντες, ἐμμελεῖς τῶ ὄντι ἀοιδοὶ ἦσαν. καὶ οὐδὲν αὐτοῖς τῶν ἐν μου-
σικῇ τρεφομένων τοῦ μέλους ἠμφισβῆται· ἡμῖν δὲ οὔτε τὴν ἀρχὴν οὐδὲν ἦν ὦ τῶν ἄλλων
ὑπερέχομεν. οὐτ' ἔσται οὐδὲν, οὐδὲρ ἂν ἐκπέσοιμεν ἀποτολμῶντες· ὅτι μέντοι πεπτωκό-
τες γέλωτα τοῖς πολλοῖς ὀφλήσομεν ὥσπερ ἀπ' ὄνων ἐρίζοντες τοῖς ἐφ' ἀρμάτων ὀχου-
μένοις, οὐκ ἔξωθεν δεόμεθα παιδευθῆναι πλὴν ὥσπερ λέγεται ὅτι οὐδὲν δεινὸν τοῖς ἐν
μάχῃ τοὺς ἀφθαλοὺς ἀπολωλεκόσιν, ἐπίσου καὶ ἡμεῖς εἰς ἅπαν θαρράλῳς ἔξομεν, πει-
ρώμενοι ἀποτείνειν ὡς ἂν οἱ σοφοὶ ταῖς τῶν ὑποθέσεων ἐχρήσαντο μεθόδοις· χρῆ δὲ καὶ
σὲ, ὦ τιμόκλει, ἐν μέρει παρακαλεῖν· εἰ θεόν τινα ἰδιώτην ἔχεις. μήποτε δυσμαθία τινὴ
τὸν ὑποκριτὴν καταβαλόντες, ἔπειτ' ἐπιτρέψαιμεν οὐδ' ἀναστῆναι τῷ πτώματι οὐδ' ἐπίπαν
ἐπιχειροῦτα. ἀλλ' ἔνεκα μὲν εὐχῆς οὐδενὸς ἦττων τῶν σοφῶν ἔση. εἰ δὲ καὶ ὀρθὸς ἐστήξει
σοι ὁ λόγος, οὐδαμοῦ περιτραπείς, αὐτίκα δὴ τὸ ἔργον σημανεῖ. οὐκοῦν αὐθὶς εἰς ἀρχὴν
ὥσπερ εἰς λαβὰς τῶν λόγων ἴωμεν. φασὲν τοίνυν ὅτι εἰ ἔστιν ἐξ ἐναντίων τὰ ἐναντία· τῶ
δ' ἀθανάτω αἰεὶ ἐναντίον τὸ μὴ τοιοῦτο, οὐδαμοῦ ἄλλοθι προσήκει αὐτοῖς ὡς ὁ πλάτωνος
λόγος· ἢ ἐν ψυχῇ ἐναντίους εἶναι· δῆλον γὰρ ὅτι τὸ μὲν δεῖ ὑποκεῖσθαι· τὸ δὲ, ἐν τῶδε

16 Attigit hanc fabulam Julianus Imp. in Misopog. p. 366. A. Spanh. : Οὐ γὰρ, οἶμαι ῥάδιον ἐν γήρᾳ μετα-
θεμένῳ διαφυγεῖν τὸν λεγόμενον ὑπὲρ τοῦ ἰκτίνος μῦθον.
λέγεται γὰρ τοι καὶ τὸν ἰκτίνα, φωνῆν ἔχοντα παραπλησίαν
τοῖς ἄλλοις ὄρσιον, ἐπιθέσθαι τῷ χρεμετίζειν, ὥσπερ οἱ
γενναῖοι τῶν ἵππων, εἶτα τοῦ μὲν ἐπιλαθομένου, τὸ δὲ μὴ
διηθηθέντα ελεῖν ἰκανῶς, ἀμφοῖν στέρεσθαι, καὶ φανλοτέρων

τῶν ἄλλων ὀρνίθων εἶναι τὴν φωνήν. Hujus loci Julianei
admonuit lectores etiam Franc. de Furia in Notis in
Fabul. Æsop. CCLXXXI. p. 85. ed. Lips.

17 Colorem duxit scriptor ex fabula Aristopha-
nea ap. Platonem in Convivio p. 191. A. p. 405, quæ
item his verbis finitur : μνημίον εἶναι τοῦ παλαιοῦ
πάθους.

τοιαυτὸ εἶναι· μὴ τοίνυν ὅπερ κακῆνος ἔφη ἐν ψυχῇ μόνον τοδὶ σκοπῶμεν, ἀλλ' ὅπόσοις⁴⁵
 ὑψισταμένοις, ἔστι τι ἐναντίον. ὀρώμεν τοιγαροῦν τὸ δέ τι ὄν· κάπειτα μεταβάλλειν εἰς
 ἐκάτερα τῶν ἑαυτοῦ παθῶν. ὄντων ὑπεναντίων ὑπομένοντ' τὸ αὐτό. καὶ οὐδὲν κατὰ τὸ
 εἶναι πάσχον. οὐδ' εἰς φθορὰν τινὰ ἀποχωροῦν. οἶον, τοδὶ τὸ σῶμα σῶν ὄν, εὖ μάλα ἔρ-
 ῥῶται· τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο ὀλίγον ὕστερον ὄπουσούν τῶν στοιχείων κεκρατηκότος, οὐ σφόδρα
 ὑγιῶς ἔχει. καὶ ἔστι τοῦτο ὑγιεινοῦ τὲ καὶ νοσώδους τῶν ἐναντίων, ἐν ᾧδι ἔχοντι σῶματι,
 γένεσις. λέγομεν δὲ αὐ ἐτέρως τὸ δέ τι πάθος ἐναντίον ἐκ τοῦδε ὅλου γίγνεσθαι. ἡνίκα
 μηδὲν γε αἰσθητὸν ὑπομένοι σῶμα, ἀλλ' ἀθρόον κατεπείγοιτο, εἰς τὴν τοῦ ἐναντίου σπεύ-
 δον γένεσιν. καὶ ἔστι τῶ μὲν ἢ εἰς τὸ εἶναι ὁδός, γένεσις, τῶ δὲ αὐ φθορά. λέγω δὴ ὅ, τι
 ἐκ γῆς μὲν μεταβάλλοι· εἰς πῦρ δὲ χωροίη· ἢ ἐκ γονῆς εἰς αἷμα τοῦτο δὲ γε ἔσται ἐναν-
 τιώ. ἀλλήλοις διακειμένων εἰδῶν τε καὶ σωμάτων γένεσις. τοῦ θνητοῦ οὖν καὶ ἀθανάτου
 παθῶν ὄντων ἐναντίων τῇ ψυχῇ εἰς ἀλληλά τε μεταχωρῶντων, εἰ μὲν ἐπίσης ἀμφοῖν
 ὑπομένει, ἢ ψυχῇ, τοῦτ' ἐνδῆλον, καὶ ὁπωσὺν γίγνεται. ὅτι οὐδὲν τι μᾶλλον αὐτῇ τοῦ
 ἀθανάτου ἢ τοῦ θνητοῦ προσήκει. ἀλλ' ὁμοίως ἔστιν ἐνδείξασθαι ὅτι ἐκατέροις δεῖ προσ-
 αγορεύειν. ἐπειδὴ γὰρ ὁ χρόνος ἴσος ὑπόκειται ταῖν γενέσεσιν, καὶ τότε μὲν ἐκ τοῦδε, τὸ⁴⁶
 δὲ αὐ ἐξ ἐκείνου, κατὰ τοσοῦτον ἄρα ἔσται θνητὴν ἀληθὲς ὁμολογεῖν, ὅποσαν (Fort.
 ὅπως ἂν) καὶ τοῦ ἐναντίου μεθέξει· καὶ οὕτω δὴ ὁ καλὸς οὗτος λόγος, ὑφ' αὐτοῦ συμπο-
 δισθεῖς, οὐκ ἂν οἶος τ' ἢ τὸ λοιπὸν ἑαυτῶ ἐπαμύνειν· εἰ δὲ μηδὸλως ὑπομένει ἀλλ' ἐξ
 ἀθανάτου ἅπαντα εἰς θνητὴν ἄπεισι, τοῦτο δὲ ψυχῆς μὲν ἀθανάτου ἔστι φθορά, ἐτέρου δὲ
 τινος θνητοῦ γένεσις, οἶον, κεράμου δεῖ γάρ τι γενέσθαι ἐκ μὲν ἀσωμάτου λέγω δὴ ψυ-
 χῆς, σῶμά τι ὄν· θνητὸν δὲ ἐξ ἀθανάτου· ἐπειδὴ γε ἅπαν τούναντίον ἐξ ἐναντίου πρέπει
 γίγνεσθαι. ὥστε οὐ ψυχῇ ἐκ ψυχῆς ἔσται καὶ τὸ ζῶν ἐκ τεθνεώτος· ἀλλὰ πολὺ δῆπου
 μᾶλλον λίθος. ἔτι εἰ μὴ εἴη αἰεὶ τὸ ἀθάνατον ἐν ψυχῇ, οἶον τι ἀγέννητον καὶ μῆτ' ἐκ θνη-
 τοῦ, μῆτ' ἐξ ἄλλου οὐδενὸς γίγνοιτο, ἀλλὰ μᾶλλον τινὸς ἀφορμῆς δεῖ, εἰς τὸ τοιάνδε ἔσε-
 σθαι, οὐδαμῇ αὐτὴν ὀνήσει ἢ τῶν ἐναντίων γένεσις. οὐ δὲ γὰρ ὁ τῶν σχημάτων τὲ καὶ
 παθῶν λόγος αἰδιὸν τὴν οὐσίαν τῶν ταῦτα δεχομένων δείκνυσιν· ἐπεὶ ἢ τοῦ χαλκοῦ φύσις
 ἀνώλεθρος ἂν ἦν. εἶγε τοτὲ μὲν ἔστιν ἀνδρίας, ἐνίοτε δὲ αὐ χύτρα¹⁸. ἀλλ' οὐδὲν ἦττον
 ἐν ἀλέθρῳ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως φαίνεται. ἄνευ δὲ τούτων, οὐδ' ὀρθῶς ἔστιν εἰπεῖν ὅτι δεῖ
 τοὺς τεθνεώτας ἐκ τῶν ζώντων εἶναι· ὥσπερ ἐκ τῶν τεθνεώτων τοὺς ζῶντας· καὶ μῆδ'
 ἠντιοῦν παραλλαγὴν τὰς γενέσεις ἴσχειν. ἐκ μὲν γὰρ ἀθανάτου τὸ εἰς θάνατον μεταπε-
 σεῖν οἰκείως ἔστί. καὶ κατὰ φύσιν τὴν γένεσιν ὀρήσασαν χωρῆσαι. ἐκ δὲ θνητοῦ εἰς
 ἀθάνατον, οὐ πάνυ. ἢ μὲν γὰρ ἀθανασία εἶδος μᾶλλον ἂν τι εἴη· καὶ ὥσπερ εἰ τις χα-
 ρακτῆρ καὶ λόγος τοῦ εἶναι τὴν ψυχῆν· ἢ θνητότης δὲ, εἰ δὴ ἔσται ἐν ψυχῇ, στέρησις ἂν
 ἀθανασίας εἴη· διαφέρει μὲντοι πλεῖστον τὸ ἐξ εἶδους ἢ στέρησεως τι γίγνεσθαι· ὡς τὸ
 μὲν εἶναι γίγνεσθαι· τὸ δὲ, ἐγγύς τοι τείνει τοῦ ἀπολωλέναι· ὥσθ' ἢ μὲν εἰς θάνατον
 ὁδός, οἰκειότερα τὲ καὶ κατὰ φύσιν τῇ ψυχῇ ἔσται· εἰ δ' ἐκ θανάτου εἰς ζῶν ἦν, ἐκ στε-
 ρήσεως καὶ ἔλλειπούσης τινὸς γενέσεως· οὐχ ἀπλῶς δὲ περὶ τῶν ἀλλήλοις ἐναντίων δια-
 νοεῖσθαι ὧ τιμόκλεις χρή. ἀλλ' εἴτις δύναιτο, καὶ περιέρχον ἐπιβαλεῖν. λέγω δὴ ὅτι οἰό-
 μεθα τὸ αἰσχροὺν τῶ καλῶ ἐναντίον, καὶ ὑγιεινῶ νοσώδες· καὶ ἕτερα ἐτέροις ὅσοις ἔστι
 τοιοῦτό τι. καὶ τὴν γένεσιν αὐτῶν εἶναι ἐξ ἀλλήλων· πότερον αὐτὸ ὅπερ ἔστιν οἶον, λευ-
 κὸν αἴτιον θατέρου ἄνευ μὲντοι ἡστινοσοῦν σωμάτων χώρας· ἢ οὐδ' ἐπινοῆσαι τὸ τοιούδε

¹⁸ Hoc exemplum ab Aristotele Metaphys. VIII. 7. locum p. 173. B. Ad argumentum cf. Antithetic. usurpatum deinceps adhibent philosophi, in his Plotinus ut Enn. II. lib. V. cap. 1. Vid. annot. in eum cap. 3.

- 46 δει τοῖς εὐφρονοῦσι φαίμεν ἄν· οὐδὲ ἔστιν αὐτῶν οὐδενὶ ἐν ἀλλήλοις οὔτε πάσχειν οὔτε δρᾶν· ἢ δ' οὐσία καὶ τὸ τούτοις ὑφιστάμενον· τούτου δὲ ἔστιν ἢ πάντα τῶν τοιούτων τροπή· οὕτω μοι δοκεῖ μᾶλλον ὀρθώτερον· εἰ γὰρ μὴ τοῦτ' εἴη, ἀνάγκη ὑποθέσθαι τὰ πάθη τῶν σωμάτων καὶ αὐτὰ σώματα· σκοπῶμεν δὲ ἴν' εἰδῶμεν ὅ,τι λέγομεν· ἐκ μὲν γὰρ αἰσχροῦ, φαμέν εἶναι καλόν· ἐκ τούτου δὲ αὐ αἰσχρόν· οὐκ αὐτοῦ δήπου τοῦ καλοῦ ἀπρεποῦς γεγονότος· σχολῇ γὰρ ἂν ἄλλο τι καλὸν ἐπ' ἰδέας μείνοι, τοῦ κάλλους αὐτοῦ εἰς αἰσχύροτητα μεταπεπτωκότος· οὐδὲ τοῦ αἰσχροῦ καλοῦ· ἀλλ' ὅ φησι καὶ εὐριπίδης¹⁹ τὸ μὴ καλόν, οὔποτ' ἔφω καλόν· ἀλλ' ἐνθυμηθῆναι δεῖ ὅτι ταῦτ' εἴη ἐν σώματι καὶ ἔστιν ἀσφαλὲς εἰπεῖν αἰσχρὰν παρθένον, τὴν αὐτὴν δὲ αὖθις εὐπρεπῆ· σημαίνοντος τοῦ λόγου, ὅτι τὸ μὲν καλὸν αἰεὶ κατὰ ταυτὰ ἔχει· καὶ οὐδέποτε ἀπολείπει ὃ κατέχει· ἀπρεπτόν γε μένον· τούτου δὲ τι πεπονητότος καὶ μεταβεβλημένου, οὐχ' ἢ καλὸν ἀπλῶς ἀλλ' ἢ σῶμα· τὸ μὲν τι ὑπεκχωρεῖ ὑγιεινόν· τὸ δὲ φθάσαν ἐναντίον γε ὄν, ἥκει εἶδος τῷ σώματι ποιούν· στερήσει γὰρ καὶ ἀπουσία οὐχὶ μονῆ καὶ ἐνδημία, τοῦδε ὄντος, τόδε ἐξ αὐτῶν γίγνεται· εἰ δ' οὐ καλῶς ἡμεῖς διοριζόμεθα, τοῦτο δὲ καὶ λίαν ἐπικινδύνως ὁμολογήσομεν, ὅτι δεήσει τὰ πάθη σώματ' εἶναι· πάνυ μὲν οὖν ὦ πολύκριτε· ἄλλως τε ὦ καλὲ ἑταῖρε εἰ καὶ ὅτι μάλισθ' ἅπαν τουναντίον ἐξ ἐναντίου καὶ ὁπωσοῦν γίγνεται, οὐδ' οὕτως ἂν ἢ τῶν λόγων αὕτη ἔφοδος ἐπὶ τοῦ παρόντος νῦν ἀρμόσειε· πῶς δῆτα οἶε; ὠδὶ ἐπόμενος ἀπόκρινε· ἄρ' οὐκ εἴ τις μέλλει ἐναντίωσις εἶναι, ἐφ' ἐνὶ δεῖ σώματι ταύτην ὑπάρξαι, λέγω δὲ τοδί.
- 47 ὑγιεινόντε καὶ νοσῶδες ἀνάγκη που ἐν σώματι εἶναι· οὐ τὸ μὲν ἐν λίθῳ· τὸ δὲ ἐν φυτῷ· ἀλλ' ἄμφω τοῦ αὐτοῦ σώματος· οἷον ἀνθρώπου· ἐν ἄλλῳ μέντοι καὶ ἄλλῳ χρόνῳ· ἐπεὶ ἀμήχανόν γε ἅμα ἄμφω εἶναι· ἀληθῆ λέγεις· οὐκοῦν ἔχοντος ταῦτα τοῦ σώματος, πάσχει δήπου ὅταν πάσχη ὑπ' αὐτοῦ· ἔστι γὰρ ὀρθῶς εἰπεῖν ὅτι κάμνει τὸ σῶμα καὶ πάλιν ὑγαίνει· καὶ νόσος καὶ ὑγεία τοῦ αὐτοῦ ἐστί· καὶ ὑπόκειται δὴ ἀμφοῖν ἐπίσης· οὕτως ἔχει· οὐκοῦν οὐδὲν θαυμαστὸν τόδε ἐκ τοῦδε ἐν σώματι γίγνεσθαι· ἐπειδὴ ὠμολογήσαμεν ὅτι τῷ σώματι προσήκει παθεῖν ἄμφω· οὐδὲν ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖ· οὐ δὲ μὴ ἔστιν ἐν τῇ φύσει τόδε, οὐδ' ἔστιν ἀληθὲς τοῦτο κατ' ἐκείνου φῆσαι· ἔτι εἰπέ σαφέστερον· οὐδὲν ποικίλον λέγω· ἀλλὰ τοῦτ' αὐτὸ περὶ οὗ τυγχάνομεν διαλεγόμενοι· οὐκοῦν ἄρα ὅπως ὁ Πλάτωνος λόγος ὥσπερ ἀνόνομος ὢν καὶ μηδεὶ ὑπέικων· ἀλλὰ τῷ ὄντι ὀνομάτων τε καὶ πραγμάτων δεσπότης πάντα ἅμα ὅποι αὐτῷ ἡδὺ εἴη· αὐτίκα γὰρ περὶ θνητοῦ τε καὶ ἀθανάτου διαλεγόμενος, οὐκ ἴσως οὐδὲ τοῖς πολλοῖς ὁμοίως τοῖς πράγμασι ἐχρήσατο τὸ οἰκείου ἐκάστω νεύμας· ἀλλ' ἰδία δυνάμει, ἕτερα ἑτέροις παραμύγνυσιν· ἀλλ' οὐδὲν νῦν μανθάνω ὅ,τι λέγεις· λέγω δὴ οὕτως, ὦ τιμόκλεις· ὅτι οἴομεθα τὸ αἰσχρὸν τῷ καλῷ ἐναντίον εἶναι· καὶ εἰς γένεσιν ἰέναι ἕκαστον αὐτοῖν ἐξ ἑκάστου· καὶ ἀληθῶς οἴομεθα· οὐκοῦν ὅτι εἰσὶν ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ σώματι καὶ δεῖ πάλιν ἑτέρου αὐτοῖν ἀπίοντος, θάτερον ὑπομένειν ἐν τῷ αὐτῷ σώματι, ἢ δι' ἄλλοτι· οὐκ ἀλλὰ διὰ τοῦτο· ἂ δὴ μὴ ἔστιν ἀληθὲς εἰπεῖν τοῦ αὐτοῦ εἶναι, οὐδ' ἂν ταῦτα ἐξ ἀλλήλων τῷ αὐτῷ γίγνοιτο· φημί δὲ αὐτὸ ἐκεῖνο ὃ ζητοῦμεν· τὸ μὲν οὕτως ὀνομάσαι ἀθάνατον, οὐκ ἄλλῳ ἂν οἶμαι πρέποι, ἢ ὃ μάλιστα μηδέποτ' ἂν εἰς φθορὰν ἀπίοι· ἄρ' οὐ καὶ σοὶ οὕτως δοκεῖ; οὕτω· οὐκοῦν ὁμοίως κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ θνητὸν ἐκεῖνο χρῆ εἰπεῖν, ὃ οὔποτ' ἂν εἰς θάνατον ἴοι· . . πείθομαι· οὐκοῦν ἡγούμεθα τι εἶναι θνητὸν, ἄλλο δὲ ἀθάνατον, ἢ ἐν ὀνόμασι μόνον ἔχομεν ἐνδειξασθαι πραγμάτων ἀποροῦντες· ἀλλὰ μήποτε μῶροι τινὲς δόξαιμεν οὐχ' ἡγούμενοι εἶναι ἀμφοτέρων

¹⁹ Phæniss. 821. (827.) : οὐ γὰρ ὃ μὴ καλόν, οὔποτ' ἔφω καλόν. Commentatt. Herodott. p. 249. sq. ad Herodot. VI.

τὰς οὐσίας. εὐ λέγεις· τοσοῦτο μέντοι χάρισαι εἰπών. ἡγοῖο ἂν ποτε, ὅπερ ἔστιν ἀθάνα- 47
 του, τοῦτο δέξασθαι θνητότητα· ἢ τουναντίον αὐ εἰς ἀθανασίαν τὸ θνητὸν ἤξειν· οὐδέ-
 ποτε. ὡς τ' οὐδὲ ἔσται οὔτε ἐν τῷ ἀθανάτῳ τὸ θνητὸν· οὔτε ἐν τῷδε τὸ ἀθάνατον. οὐχ'
 ὅσον ἐμέγε εἰδέναί· ὥστε οὐδ' ἐν τῷ αὐτῷ ἄμφω ἔσται. οὐ δῆτα. τὸ μὲν ἄρα οἰκείον τῷ
 θνητῷ ἔσται, τὸ δὲ τουναντίον· ἄμφω δὲ τῷ ἐνὶ τούτων, οὐ· οὕτως. εἰ οὖν τοῦτο οὕτω
 φαίνεται, οὐδαμοῦ διαφωνοῦν· οὐδ' ἔστιν ἐν τοῖς πλείστον ἀλλήλων κεχωρισμένοις ἀλη-
 θῶς εἰπεῖν ὅτι ὑπάρξει τὰ ἐτέρου πάθη θατέρω, οὐδὲ γένεσις ἐξ ἀλλήλων οὐδαμῆ ἔσται.
 λέγω δὲ πάλιν τὰ πρόσθεν ἐκείνα· καὶ μὴ μου καταγελώης εἰ αἰεὶ τοῖς αὐτοῖς στρέφομαι.
 ἱκανῶς γὰρ ἀπόρως σοφίας ἔχω. καὶ οὐκ ἂν δυναίμην δεξιῶς καὶ κατὰ μηδὲν ὁμοίους
 παραδείγμασιν ἐκάστοτε χρῆσθαι· ἀλλ' ἀπόχρη εἰ καὶ ἐνὶ καλῶς ἐπιστατήσας, ἔπειτ'
 ἀζήμιος ἀπαλλαγεῖν, τοῦ τῶν ἀκουσομένων μῶμον· ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον ὅτι ἐν ἵππῳ εἴη
 τὸ καλὸν τε καὶ αἰσχρὸν ἐναντία ὄντα καὶ ἔστι γε ἐξ ἀλλήλων ἀμφοῖν ἢ γένεσις· ἔφαμεν
 δὲ ἄρτι εἰ μήπω ἐπιλέλησαι, ὅτι οὐδὲν ἀτοπον τοῦθ' οὕτως ἔχειν. ἐπειδὴ ἔστι τὸ καλὸν
 τε καὶ αἰσχρὸν εἰπεῖν τοῦ σώματος μὴ ψευσαμένους. ὦ δὴ μὴ ὑπάρξη ταναυτία, οὐ δὲ
 γένεσις τούτων ἐξ αὐτοῦ ἔσται, ὥστ' ἐπεὶ τὸ θνητὸν, οὐ δὲ κατὰ μικρὸν κοινωνεῖ τῷ ἀθα-
 νάτῳ· οὐδ' ἐπὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας φαίνεται, οὐδὲ γένεσις οὐδέποτε τούτοις ἐξ ἀλλήλων
 ἔσται. καὶ οὕτως ὁ τῶν ἐναντίων οὗτος λόγος δεινῶς μὲν καὶ πιθανῶς εἰρησθαι δόξει.
 μακρὰν μέντοι τῆς νῦν οὔσης προαιρέσεως τοῖς λόγοις. εἰ γὰρ ἔσται τὸ θνητὸν ὡσπερ
 τινα θεὰν τὴν τοῦ ἀθανάτου κατειληφῶς χώραν· οὐκ οὐδ' ὅποι ἐκείνου διαπεφευγῶτος, 48
 οὐδὲν ἔσται οὔτ' ἐν λόγῳ οὔτ' ἐν πράγματι ἀθάνατον. ἀλλ' οὐδέ γε μὴν θνητὸν· οὐ μὴν
 ἀλλ' οὐδ' ἐρεισθῆναι ἔστιν ἐπὶ μᾶ δόξῃ· ὅτι τόδε δεῖ εἰπόντα τοῦ λοιποῦ μηδὲν περαιτέ-
 ρον παρατραπῆναι. ἀλλ' ἦκει γε ἐτέρωθεν τουναντίον οὐκ ἐν φαύλῳ δὴ προσχήματι με-
 ταποιούμενον ὡς αὐτοῦ τῆς ἔδρας· καὶ ἔσται δὴ ἐνμήχανος ἔρις μάλιστα γε πάντων τοῦν
 γένεωι τούτοις. ἦν οὐκ οἶδα εἴτις ἂν καταστῆται τοῦ λόγου τούτου ὀρθῶς ἔχοντος· τὸν
 τε βέλτιστον τουτοῦν δία, οὐ τυφῶς ἂν, οὐδέ τις τῶν τιτάνων τῆς ἀρχῆς ἐξελάσειεν. ἀλλὰ
 μῦς γε ἴσως περὶ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ ἀθανάτου οἱ ἀμφισβητήσειεν. οὐδὲν γὰρ ἂν δῆπον
 κωλύοι, μὴν μὲν ἀθάνατον εἶναι, τὸν δία δὲ εἰς ἐχίνον μεταβαλεῖν· εἰ τὸ θνητὸν τε καὶ
 ἀθάνατον πεπουθότα ἐν ἀλλήλοις, ἦ. οὐδὲν μέντοι καὶ μοι καλῶς εἰκας ἐν τοῖς εἰρημέ-
 νοις τοὺς σοφοὺς μιμούμενος ἀπαλλάξαι. ὁ οὐποτ' ἂν ἐγὼ εἰς τόδε ἤξειν προσεδόκησα.
 καὶ μοι δοκεῖς ἐκὼν εἶναι πολλὰ τοῦ ἀρχαίου τῶν σοφῶν τρόπου προεἶσθαι· τὰς τε τῶν
 πολλῶν ὑφορώμενος δυσχερείας· ὅτι ὡσπερ ἂν τέρας ἐκτοπον ὀρώων. οἷ τι (?) ἐν μεθόδῳ
 εἴποις καὶ ἅμα οὐδ' ἔξεις οἷς ἂν ἱκανῶς χρῶο ὀλίγου πάντων ἐκλελοιπότην. ὦ γενναῖε.
 καὶ ὀρθῶς γ' ἐμοὶ δοκῶ διανοούμενος ἐν τοῖς λόγοις διατελῶ. τότε γὰρ μὴ τῶν καθε-
 στῶτων ὑπερφρονεῖν, κάλλιστον· καὶ οὗτοι τὴν εὐνοίαν ταῖς τοῦ πλήθους ἐμποιοῦν γνώ-
 μαις. μάλιστα γὰρ οἱ πολλοὶ ἀπεχθάνονται, εἴτις μὴ ὁμοίως αὐτοῖς φρονοῖ· τῷ τε
 πλείστα χαριζομένῳ εἰς ὑπερβολὴν ἡδονται. καὶ πάντες ὑποθεῖεν ἂν τὰς σφῶν ἐκόντες
 κεφαλὰς πατεῖν· τότε αὐ πλέον τοῦ ληφθέντος αἰεὶ ζητεῖν· προσθήκην μὲν εἰς τὰ ἔργα
 μετὰ ραστώνης προμνᾶται· ἐνιοὶ δ' ἴσως ἂν ὀργίζονται, πλεονεξίαν τὸ τοιούδε ἀποκα-
 λοῦντες. ἡμεῖς δὲ οὐθ' ἱκανοὶ ἐσμὲν εἰς χάριν ὑπηρετεῖν τοῖς πλείοσιν ἐν μυρία πενία σο-
 φίας ὄντες, οὔτε περαιτέρω τῶν νῦν τιμωμένων ζητεῖν ὠρμήμεθα· εὐδαιμον γὰρ ἡμῖν ἂν
 ἦν, εἰ καὶ κατὰ μικρὸν τῶν νῦν ὄντων σοφῶν τοῦ ἴχνους τῶν λόγων, ἐφηψάμεθα. τὸ δὲ
 ζήτημα ὃ νῦν τυγχάνομεν ἐγὼ τε καὶ σὺ ἐπὶ τῷ κολωγῷ τῷδε ποιούμενοι οὐ περιουσία
 τινι σοφίας οὐδὲ τῷ πλέον τὶ τῶν ἄλλων ἐν τοῖς λόγοις εὐπορεῖν ἐνεστησάμην· ἀπορία
 μέντοι καὶ φαυλότητι γνώμης, δι' ἣν οὐδενὸς ποτὲ βελτίων ὠήθην εἶναι, ἣν εἰ μὴ σύγε

48 ἀγαθῇ τύχῃ, ἀμείνονα ἀπεργάσῃ, εὐ ἴσθι ὅτι οὐδ' εἰς τὸ ἔπειτα νομίσαιμι ἔλλογιμώτερος ὅτουοῦν εἶναι. . . . μοι²⁰ ὦ πολὺκρίτε τοῦ συνήθους αἰεὶ φαίνη· καὶ οὐκ ἐπὶ ταυτοῦ βεβηκῶς σχήματος, ἀλλ' ἀτεχνῶς ἀληπτὸς τις καὶ τὴν ψυχὴν γόης· καὶ τούτου μὲν σε εἰσαὐθις μέτειμι. τῶδ' ἐνεστῶτι τῆς νῦν οὔσης ἡμῖν ἐν τῇ δρυὶ ξυνουσίας, εἰκότως ἂν θεοίμην καὶ τὰ λοιπὰ προσθεῖναι· ὦ δαιμόνιε εἰ πειρώμην ἀσφαλῶς εἰπεῖν τὸν νοῦν τ' ἀνδρὸς, ὦ τινι χρώμενος εἰς τοὺς περὶ ψυχῆς καθήκε λόγους, εὐήθης μὲν ἔσομαι μακρὰν που ἐκπεσών· σοὶ τὲ καὶ τῶδε τῶ παιδὶ γέλωτα ἂν οὐ μικρὸν παρέξω. ἀτὰρ οὐ γὰρ ἴσως βούλομαι, οὐκ ἄπο οἶμαι πέσοιμι· ποῖ δὴ. ὅτι μοι δοκεῖ οὗτος ἀνθρωπος πεῖράν τινα αὐτὸς τῆς ἐπὶ τῷ λέγειν ἕξω εἶναι προθεῖς, ἔπειθ' ὥσπερ ἐν παλαιίστρα πάντα ποιεῖν τε καὶ πάσχειν ἐνδεικνύμενος ἐν τῷ ἀφανεῖ τοῖς ἄλλοις, ὅτι ἐμοὶ μὲν οὐδεὶς ἂν εὐτυχῶς οὐδ' ἐπὶ τῷ αὐτοῦ κέρδει συμπλακεῖ. οὐδ' ὅλως ἄψαιτο. πολλοῦ μέντοι δεήσοι χειρώσασθαι εἰ μὴ μέλλει αὐτῷ πολλὰ αἰτιασάμενος οἰμῶζων οἴχεσθαι αὐτίκα γὰρ μάλα συγκαμφθεὶς²¹ τῇ συμπλοκῇ ἀχανῆς τὲ καὶ ἰλίγγου μεστὸς ἔσται, οὐδὲ διὰ τὰ τούπιπαι τὰ χεῖλη δυνάμενος. οὕτως ἀπειρόν τι ἀλκῆς χρῆμα τῇ ψυχῇ μοι τέθραπται. ἐμοὶ μέντοι ἕξεται προχειρότατα ἐπὶ κόνεως ἐμαυτὸν καταβαλεῖν· καὶ ἄγχειν γὰρ ἐν λόγοις, εἰ τούτου με ἕμερος αἰρεῖ· τά τε πρόσθεν τοῖς ἐντυγχάνουσι φοβερὰ ἐγγίσει καὶ ἀνεπιχείρητα εἴτις προσάγοι,

49 ταυτὶ ἐμοὶ ράδιον καὶ νηπίοις εἰς ἀνδραποδισμόν ἐκθεῖναι. καὶ γὰρ ὦ βέλτιστε· εἰ μὴ ταύτη ταυθ' ἡγάγεις, διαπαίζων ἕξῃς πάντας, οὐκ ἂν τοιαῦτα παρελήρει. ἂ δὴ αὐτίκα πεύση. λέγω δὲ ἐν οἷς φησιν λύκων τὲ καὶ πιθήκων τὴν ψυχὴν μετασκηνοῦν σώματα. εἰς μεγίστην γὰρ ἀπάντων ἀπορίαν προωθεῖται, εἰ ταῦτα ὀρθῶς ἔχει· ἐθέλω μέντοι ἐπειδὴ ἅπαξ ὑπέστης, καὶ σοὶ κοινώσασθαι. ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ πολλά σου ἀκούων ἄχθομαι· τουναντίον γὰρ μὴν, θαυμάζοιμι ἂν, εἰ τοῦδε πρεσβύτερόν τι τῶν ἐμῶν ἀξιοῖν. οὐκοῦν εἰ τούτοις πεισόμεθα, ἀνάγκη δήπου τοῖς πρόσθεν ἀπιστήσαι. οὐ γὰρ οἷόν τε ἅμα καλῶς ἔχειν· τοτὲ μὲν τὸν βέλτιστον σωκράτην ἀνδρὰ ὄντα μαχόμενόν τε ἐρρώμένως ἐπὶ στρατείας (στρατείας)· ὡς μηδὲν εἶναι πρὸς αὐτὸν ἐνίους τῶν ἡγεμόνων²². τοῖς τε τῶν ἀθηναίων μεираκίοις εἰς ταυτὸ γυμνάσιον ὀσημέραι φοιτῶντα· καὶ αὐτὸν χωρὶς ἱματίου παλαιόντα· οὐδὲν ποιούμενον (Fort. πονούμενον), εἰ γέρων ἤδη εἴη μικρὸν δὲ αὐθις ἀλεκτρύονα γεγονότα, ἐπὶ ξύλου τὲ εὔδειν· καὶ ἄλλα δὴ ἔκθεσμα ποιεῖν· μητέρα (l. μητέρι) δὴ καὶ ἀδελφαῖς ἐπιχειρόντα μίγνυσθαι· καὶ ὡς εἴκειν ὁ καθαρμὸς δι' ὃν ὤετο ἄμεινον ἐτέρων βεβιωκέναι, οὐδὲν αὐτὸν ὀνίνησιν. αἱ καλάι δὲ ἐλπίδες ἐκείναι αἷς ἔχαιρεν ὡς δὴ ἐν ἄδου συγγενησόμενος παλαμῆδει τὲ καὶ ἀχιλλεῖ²³. καὶ ὅσοις ἂν τὸν βίον σωφρόνως διελθεῖν ὑπῆρξεν, οὐδὲν μᾶλλον ὀνείρων τέρψασαι σπουδῇ ὤχοντο. ὁ δὲ ἔμελλε καὶ μετὰ τὴν τοῦ φαρμάκου πόσιν ἔτι ἐν πειραιεῖ ὄνος ἂν ἀχθοφορήσειν. καὶ πρὸς φίλου (Fort. φιλίου), ὦ τιμόκλεις, μὴ με οἷον παίζοντα τοιαῦτα ἐφεξῆς εἴρειν· πολλῶ γὰρ ἔτι τούτων οἶμαι γελοιότερα τὸν νοῦν προσέχων ἄντις εἴποι. ἄλλως τε καὶ εἰ εὐφυνῆς τὴν διάνοιαν τυγχάνοι ὦν. ἐμοὶ δὲ οὐδ' ἀποτολμᾶν ἀκίνδυνον, οὕτω δέους τῷ ἀνδρὶ ἔχω. ἀπορεῖν μέντοι προθυμοῦμαι μετὰ σοῦ πάνυ θαρρῶν. καὶ οὐδεὶς ἐν τῶδε ὄκνος. ἀτὰρ ὁ πρὶν ἔλεγον ὅτι μοι δοκεῖ ὑβρεῖ τινὶ ὀλιγορία (Fort. ὑβρεῖ τινὶ ἢ ὀλιγ.) τοὺς περὶ ψυχῆς ἐνστήσασθαι λό-

20 Videtur unum tantum vocabulum exeidisse e verbis Timoclis, ποικιλώτερος, σοφώτερος, aut ejusmodi quid.

21 Conjeeeram συγκαμφθεῖς. Sed postea vidi a Constantino Manass. Amatorr. Fragg. VII. 22. p. 391. usurpari hoc verbum: τῶν γὰρ κακῶν πιέζει σε τὸ βάρος καὶ συγκαπτεῖ (ineurvat). Ceterum cum sequentibus confer quæ Chummus attigit in Antithe-

tico cap. 2.

22 Vid. Platonis Conviv. p. 220. sq. p. 463. sqq. Bekkeri et p. 223. in fine.

23 Vid. Platon. Gorg. p. 523. c. 524. a. Apolog. p. 41. Ἀσίλλινις Ἀξιόχ. p. 163. sq. Fischeri et quæ plura contuli ad Oraeulum vs. 40. sqq. ap. Porphyry. De Vita Plotini cap. XXII. p. 136. ed. Fabric.

γους· εἰρωνευόμενος ὁμοῦ πάντας· ὅτι ὡσπερ θρε . . . α (Exple. θρέμματα) ἀκηκοότες⁴⁹ οὐδὲν εἴσονται· ὁμοῦ δὲ οἷος τ' εἶη σφόδρα εἰκότως ἀνατρέψαι τὰς αὐτὸς αὐτοῦ περὶ τῶν ὄντων ὑποληψίαι· αὐθις τὲ εἰ προθυμοῖτο κειμένως θάπτον ἀνεγείραι, ὡς μὴδ' ἀντιβλέπειν ὄντινον δύνασθαι. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν ὡς ἐγὼ στοχάζομαι, οὐδὲν τὸ παράπαν ἔδει τῶν νῦν λόγων· ὅτι αἱ ψυχὰς ἡμῶν ὀρνίθων τὲ καὶ θηρίων οἰκοῦσι σώματα. εἰ γὰρ τοῦτο οὕτως ἔχει, πῶς ἐκεῖνο ὑγιῶς ἔσται τὸ ἐκ τεθνεώτων τοὺς ζῶντας γίγνεσθαι· δῆλον γὰρ ὅτι ἐκάστη τῶν ψυχῶν κατασχούσα τὸ προσήκον αὐτῇ σῶμα, σπουδῇ ἀνθέξεται· καὶ οὐκ ἀπολείψει, ἔσται δὲ σῶμα μένει. οὐ γὰρ ἰκανὴ ἔσται ἅμα κυνὶ τὲ καὶ ἀνθρώπῳ ἀποχρῆν· μὴ ἀπολίπουσα δὲ, οὐκ ἂν ἕτερον ζητήσῃ καθύπαξ τοῦ οἰκείου ἐπειλημμένη εἰ δὲ τοῦτο, οὐδ' ἂν αὐθις πολλὰ ζῶν σώματα ὡσπερ ἐν χορῶ περιουσία, ἐν ἀνθρώπῳ μεταχωρήσει· εἰ μὴ δεήσει πολλὰ παθόντας ἡμᾶς. καὶ κωνόπων υἱεῖς εἶναι. καίτοι πολλὰ χαιρέειν παῖδες ὄντες ἔφαμεν τῷ μύθῳ ἐκ μυρμηκῶν τῷ αἰακῷ τὸν στρατὸν ἐξάγουσι. νῦν δὲ ἄρα πεπείσμεθα ὅτι καὶ ἐκ λῶν ἀνθρώποι ζῶν. ὅτι δὲ ὁ λόγος οὗτος, καὶ γένεσιν ἀνιπνῆν (ἀνθρωπίνην)· ἀναιρεῖ· καὶ τοῖς φαινομένοις μάχεται, ἐνθένδε μᾶλλον σοι φανέεται. ψυχῶν γὰρ ἀνθρωπίνων, αἱ μὲν χρησταὶ νόμῳ καὶ παιδείᾳ· αἱ δὲ ἀφροσύνη καὶ φανλοπτητικῇ πονηραὶ τυγχάνουσιν οὐσαι· εἰ οὖν τούτων αἱ μὲν φαῦλαι ἵππους τὲ καὶ ὄνους καὶ ἄρκτους, καὶ ξυλλήβδην εἰπεῖν, θήρας οἰκήσουσι· ταῖς δ' ἀγαθαῖς ἡμερόν τι καὶ πολιτικὸν γένος οἷον τὸ τῶν μελιττῶν καὶ μυρμηκῶν οἰκητήριον ἔσται τοῖς ἀνοῖς (ἀνθρώποις) πόθεν ἦκει τὸ ζῆν ἐκάστοτε; οὐ γὰρ δὴ ἐξ ἀνθρώπων γε. οὐδὲν γὰρ ὁ λόγος οὗτος συγχωρεῖ. καὶ μὴν θαυμαστόν τι δόξειεν· ἄπειρον μὲν χρόνον τῇ σφαίρᾳ τοῦ παντὸς ὀπαδοῦς θεοῖς⁵⁰ περιπολούσας, κάλλει τὲ τοῦ θείου καὶ ἀμβροσίᾳ τρέφεσθαι, ἔπειτ' ἐξέπιτηδες εἰς γῆν πεσεῖν· ἵν' οἰκῶσι τὸν αἰὲ χρόνον, λυκ²⁴

* * * * *

ἀλλ' ὁ με μικροῦ παρήλθεν, οὐχ ἑτέρως· ἢ ὡς περὶ ἀθανάτων χρῆ τῶν ἀλωπέκων διανοεῖσθαι. οὐ γὰρ δὴ ἀνθρώπου μὲν σῶμα οἷον τὲ ἀθάνατον τὴν ψυχὴν διατηρεῖν σκώληκος δὲ, [οὔ]. οὐ γάρ τι διάφορον ὀρώμεν ἐν τοῖς σώμασι, μάλιστα δὲ τούτοις ἢ ἀνθρώποις ὑπάρξει ἢ ψυχῇ ἀθάνατος. ἀνθρώπῳ μὲν γὰρ ἅπαξ μετασχεῖν τῆς αὐτῆς ψυχῆς ἔστι, κυνὶ δὲ καὶ μελίττῃ σχεδὸν αἰεῖ. ὅτι μὲν δὴ, εἰ ἀληθὴς οὗτος ὁ λόγος, οὐκ ἔσται τοῖς ἀνθρώποις οὔτε νόμιμον, οὔτ' ὀρθόν· οὔτ' εὐσεβές· ὡσπερ ἐν σκοτει πλανωμένων· οὔθ' ὄλως θάνατος· οὔτε γέρα· οὔτε ποινά· τοῖς τελευτηκόσι· λῆρος τὲ ὁ τῶν ποιητῶν λόγος· τὴν τρίτην μοῖραν τῆς ἀρχῆς ὑπὸ γῆν τῷ πλούτῳ διανεμόντων· οὐδένα τὲ οἱ τοῦ διὸς λεγόμενοι παῖδες κρινούσι· μίνως τὲ καὶ αἰακός· καὶ ὄν οὐκ οἶδ' ὅπως φασὶ τρίτον²⁵, οὐδὲν με δεῖ λέγειν ἐν τῷ παρόντι· μᾶλλον γὰρ ἂν ὀρθότερον τοῖς ἐπιούσιν εἰπεῖν σχοῖ· τέως δὲ πρὸς τὰ λοιπὰ χωρῶμεν. ἔχει γὰρ οὐ μετρίως πρὸς πίστιν ἀπορίας· καὶ μὴ μοι ὦ τιμόκλεισι σιγῶν ἴσθι· οὐ γὰρ βούλομαι ὡσπερ αἱ γραῖαι μῦθον τινὰ διελθὼν, ἔπειτα ἀπεῖναι· μηδὲν πλέον ὀφελῆθαι. ἢ γὰρ ἂν δευνὰ πάθοιμι, εἰ τῷ σοφωτάτῳ τῶν νῦν ἐπὶ λόγοις τιμωμένων ἐντετυχηκῶς εἰσαῦθις οὐδὲν ἦττον πτωχὸς τὴν γνώμην ἔσομαι. δόξει γὰρ ἅπαν τὸ περὶ ἐμὲ δυσμαθία τινὶ γεγονέναι. οὐδὲ γὰρ ἂν οἶμαι πιθανὸς φαινοίμην, λέγων τάληθῆ. ἔτι ἐγὼ μέντοι ἔναγχος συνελθὼν εἰς λόγους τιμόκλει, οὐδὲν παρ' αὐτοῦ ἔμαθον· ὅτι μὴ σιγήτε· καὶ ἡδέως ὑπέιχε μοι τὰ ὄτα λιπαρῶς ἀκούον μου, ὅτι αἰεῖ λέγοιμι. εἰ οὖν πρὸς λόγον οἶε σοι κέσθαι ἐμὲ ἐξελέσθαι τῆς τῶν ἐντευξομένων λειδορίας·

²⁴ Proxima facile expleas: λύκων τε καὶ ἄρκτων σώματα et quæ forte plura animalium vocabula exciderunt: ceterum plurimum sententiarum lacunam non item.

²⁵ Rhadamanthum. Vid. Platon. Gorg. p. 523. et cf. annot. nostr. in Oraculum metricum ap. Porphyry. De Vita Plotini cap. XXII. vs. 40—42.

50 εὖ γὰρ οἶδα ὅτι πλείσταμε προπηλακιοῦσιν, εἶπε ὅ, τι χρὴ πρὸς τὰ νῦν ἠπορημένα ἀποκριθῆναι. εἰ δὲ μὴ, εὖ ἴσθι ὅτι μοι ἀνάγκη εἶη, ἐν ἐκάστοις διασύρειν σε. . . . καὶ τί ἂν εἰπὼν ἔγωγε πολυκρίτῳ τῷ καλῷ χαρισαίμην· ἢ, τε γὰρ πλάτωνος δόξα ἔντε πᾶσιν ἔλλησι καὶ παρὰ πολλοῖς τῶν βαρβάρων δεινῶς εὐδοκίμηκεν· οἷς τὲ σύ διαπορεῖς ἐκ παλαιοῦ κειμένους διακινῶν λόγους, τὸ εἰκὸς ἔπεστιν. ἐπὶ δυσχερέσι τοῖνυν πράγμασιν, οὐκ ἀσφαλὲς παραχρήμα διαιτᾶ τῶγε καὶ κατὰ μικρὸν φρονήσεως μετεσχηκότι. εἰ οὖν ἐφεξῆς εἴποις εἴτι καὶ ἄλλο ἀπορεῖν ἔχεις, τάχά γε ἐπὶ σχολῆς ξὺν νῶ δεδοκιμακῶς, ἀπόκρισιν ἂν σοι δοίην· ἐξαπίνης δὲ, οὐ ράδιον· τῷ δικαίῳ φασίν, οὐδὲν ἀντιτείνειν οἶόν τε· καὶ σύ μοι δίκαια δοκῶν λέγειν, ὕστερον τοὺς λόγους ἀπαιτηθήσῃ· νῦν δ' ἐμοὶ προσήκει, τοῦ μόνου ποιεῖν. οὐκοῦν λέγομεν ἀρχὴν τήνδε εἰληφότες· ὅτι εἰ τὸ σῶμα δεῖ φρουρὰν νομίσαι ὥσπερ ἐν δεσμοτερίῳ δίκην τινὰ τῆς ψυχῆς ἀποτινούσης, δεινὰ ἅττα εἰπεῖν εἰς ἀνάγκην ἤξομεν· πρῶτον μὲν γὰρ ἄτοπον τὴν ἰδίαν καταλειφθεῖσαν τοῖς θεοῖς χώραν ἐν ἣ μακαρίως ζῶν ἀγήρων καὶ πλάνης ἀπαλλαγμένην ἰσχυοσι· καὶ ἀρετὴ μὲν οἰκεῖ φθόνος δὲ ἀπελήλαται²⁶, κακίας ἐργαστήριον οἰηθῆναι· τί γὰρ εἰ καὶ ἐν αὐτοῖς πονηρία ἴδρυται, τῶν ἐν πλάνῃ διώσουσι. στάσεως μὲν καὶ ἀκοσμίας τὰ ὑπὸ σελήμην μεστὰ ὄντα τῷ ὄντι ὑποδεέστερα τῶν ἀνωτάτω δοκεῖν. εἰ δὲ τοῖς αὐτοῖς ἡμῶν κάκεῖνα ὑπείκαθοι²⁷, καὶ φθορὰ ἐπίσης ἂν ὑπαχθείη· ἀλλὰ μὴ οὐχὶ αὕτη ἡ ὀρθὴ περὶ τῶν αἰεὶ ὄντων ὑπόνοια. εἶδ' ἄρα εἰς τοσοῦτον ἀδεῶς νομίσομεν χωρὶς τῶν ἄλλων ψυχῶν· μόναίς οἰόμενοι τὸ οἰόνδε (sic
51 AN τοῖόνδε?) ἤκειν, τί μὴ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπορήσομεν. οὐ γὰρ δὴ οὐδὲν ἐξαιρήσεται τῆς αὐτῆς οὐσίας ἀπάντων μετεσχηκότων. εἰ δ' ὄντως κακίας ἀπείρως τὰ λοιπὰ ἔξει, πολλῷ κράτιστον· ἐν τοσῶδε θεῶν ἀθῶων πλήθει ὥσπερ τινῶν ἰατρῶν τὸ πταῖσαν ἰαθῆναι, ἢ κάτω πεσεῖν, οὐ μὴδ' ἔστιν ἀνανήψαι· ἀλλὰ μὴν εἰ φήσομεν ὅτι οὐ θεμιτὸν εἶη τοῖς θεοῖς κακίαν εἰς ταῦτό ποτε ἐλθεῖν, ἀλλὰ δεῖ μακρὰν εἶσθαι ὡς εἰς πυθμένα τινὰ τὴν γένεσιν, τοῦτ' αὐτὸ καὶ ὁ νῦν λόγος αἰρεῖ· ὅτι οὐδεὶν τὴν πρώτην πονηρίαν ἐν ψυχῇ συσταίη· οὐδ' ἀλοΐη τοιῶδε κακῶ θεοῖς τὸν ἄπειρον αἰῶνα συννοῦσα. εἰ δὲ πεισόμεθα διὰ κακίαν τῆς αὐτῆς πρεπούσης ἐκπεσεῖν ἔδρας, τὸ σῶμα οὐ συμφορὰν προσήκει λέγειν. φαίνεται γὰρ πλείστου ὄν τῇ ψυχῇ τίμια· εἶγε ἐκ θεῶν μὲν ὥσπερ κοσμον τὴν ἀξίαν περιαιρεθείσα εἰς βυθὸν ἀπενέχθη. ἐντεῦθεν δὲ καθαρθείση ἔξεστιν αὐτῆς εἰς θεοὺς μεταχωρεῖν. τούτου δὲ ἐνταῦθα πίπτοντος, τοδ' εἰκότως ἀπαντὰ· τὰ θεῖα μὲν αἴτια κακίας· τὰ δ' ἐνταῦθα, κάθαρσίν τινα καὶ ἀρετῆς γένεσιν προσαγορεύειν. εἰ μήτι σύ ᾧ τιμόκλεις ἐναντίον ἀποφαίνῃ. ἀλλὰ μὴν ἀποφαίνομαι· καὶ οὐ πλείστα τουτοισὶ συμφέρομαι. σὺ γ' ἂν εἰδείης· ὅτι δὲ εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, οὐδ' ἀρετὴ μοι δοκεῖ ποτὲ εἶσθαι· οὐδέ τις μαθημάτων ὡς αὐτοὶ φασίν, ἀνάληψις· οὐδὲ μὴν φιλοσοφῆσαι γε· οὐδ' ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδέν. οὐθ' ὀσίου οὐτε καλοῦ γνῶσιν ὑπάρξει σχεῖν, ἐντεῦθεν πειρατέον ἐνδείξασθαι· εἰ γὰρ διὰ πονηρίαν καθείρθη τῷ σώματι, τίς ποτ' ἂν εἶη ψυχῆς μοχθηρία²⁸· ὁ τοῖνυν τῆς κακίας βρίθων ἵππος· λέγει γὰρ οὕτω πως· τὸ γὰρ μετὰ τοῦτο, οὐκ ἐπίσταμαι· λέγει δὲ ὅτι ἀμαθία τινὲ ἐκπέσοι ἀσθενοῦσα τῷ θεῷ τὲ καὶ ἀγαθῷ ξυμβαλεῖν· καὶ τραφῆναι τῷ ἐγγύς γενέσθαι :·

²⁶ Vid. Platon. Phædr. p. 247. A. et Timæus p. 29. D. et cf. annot. in locum similem Plotini p. 216. B.

²⁷ Platonium. Vid. Apolog. p. 32. A. ubi ante Stephanum in libris editis legebatur ὑπέκοιμι. Vid. Ruhnken. ad Tim. Lex. Platon. p. 88. et Stallbaum

ad Apolog. l. l. p. 62. Ex nostro igitur loco nova accedit germanæ formæ auctoritas. Legit enim scriptor hujus dialogi in Platone haud dubie ὑπεκάθοιμι.

²⁸ Vid. Platonis Phædr. p. 247. B.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

B
693
A3L3
1835
v.2

Plotinus
Plotini opera omnia

Small, illegible text in the top left corner, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

4

✓